6
3 M
5

1½ ora 6. 3. M. 5

LVDOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBRI XVI

IO. FROB. CANDIDO LECTORI, S. D.

MIHI ſemper ſtudio fuit, in excudendis libris, ut nō minus bonis ſtudijs publice conſulerem, ꝙ priuatim meo quæſtui, & meam operam optimis probarem, potius ꝙ plurimis. Atq; utinam hoc animo ſint omnes Typographi, & rem ſacram pure ſanctéq; tractarent. Nunc ſunt qui tantum hoc agunt, ut ſtudiorū detrimento ſuo conſulant compendio, nec alia re cōmendant libros emptori, ꝙ uilitate, hoc freti pauciſſimos eſſe, qui recte de libris iudicent. Non hac lege cenſentur tabulæ, non equi, non uina, ut maxime ſit uendibile, quod emi poſſit minimo. Cur in libris minus ſapimus, ꝙ in rebus leuioris momenti? Paruo emit, quiſquis librum emēdatū, etiam magno emit. Magno emit quiſquis codicem mendoſum etiā minimo emit. Expende tecū optime lector, quantum impendij detur toties emendandis exemplaribus. Id niſi à doctis uiris præſtari nō poteſt. & horū opera, non conducit paruo. Tua igiť non minus refert ꝙ mea, quod te rogabo Lector optime, ut meo in excudendis libris ſyncero ſtudio, tuū in emēdādis ſyncerū iudiciū reſpondeat. Bene Vale.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE ROMA

Domus Scholarū

Probationis Piarum

51

Ex lib. Bibliothecæ Domus Probationis Romanę Scholarum Piarum.

AD LECTOREM.

SICVTI ANTIQVARVM LECTIONVM COMMENTARIOS concinnarat olim Vindex Ceſelius, ita nunc eoſdem per incuriam interceptos reparauit Ludouicus Cælius Rhodiginus, in corporis unam uelut molem, aggeſtis primum linguæ utriuſque floribus, mox aduocato ad partes Platone item, ac Platonicis omnibus, necnon Ariſtotele, ac hæreſeos eiuſdem uiris aliis, ſed & Theologorum pleriſque, ac Iureconſultorum, ut Medicos taceam, & Matheſin profeſſos. Ex qua uelut lectionis farragine explicātur linguæ latinæ loca, quadringentis haud pauciora ferè, uel aliis intacta, uel penſiculate parū excuſſa.

Opto Valeas, qui leges, liuore poſito.

ἄυτη γὰρ ἀντιπελάργωσις ἱκανὴ.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISS. D. IOANNEM GROLIERIVM, CHRISTIANISS. GALLORVM REGIS SECRETARIVM, NECNON INSVBRIAE PRIMARIVM QVAESTOREM PRAEFATIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMAN.

TVAE ſplendor uitæ is eſt, eáq; illuſtris famæ celebritas uir cla
riſſime, non inter Gallos modo, in quibus natus es, & educa
tus, ſed & Italia tantũnon uniuerſa, qua ſuperũ interpatet, inſe
rumq; Mare ab Alpiũ radicibus ad Siculum fretũ, ut doctiſſi
mus ut quiſq; eſt, ita imprimis amicitiæ tuæ obſeruãter inſinua
re ſe approperet. Quippe a ſummis comprobatũ autoribus,
noſti beneuolentiam a uirtute duci imprimis, confouerïq;, Ac
inde coortam gratiam haud fere cõſeneſcere unquã, areſcere'ue, ut quæ a uirenti
promanarit initio, quod & menti ſuũ adſciſcit nitorem, & lætitiam comparat præ
ſignem. Id quod & Vates forſan nobilis ſub Poetico, uti aſſolet, inuolucro ampli
us perſpicienti ſignificat, ſic canẽs propemodũ, Solis intonſa eſt Phœbo, Bacchó
q; iuuentꝰ. Quo ſane factũ, ut ipſe quoq; idem mihi petendũ decus, cõſtituerim,
ſed reuerẽter tamen, & quod Parthorum Regibus patrij moris eſt, non citra mu
nus, quod eſt nõ abſq; Literario cõmertio. Sic enim concipio, uirtutẽ inenarrabili
morũ integritate cõſtipatã, Quæ te omnibus ingerit admirandũ, & amabilẽ præ
cipue, uiciſſim me tibi parte ſaltẽ aliqua cõciliaturã, qm̃ hæc ſemp animo tuo, capa
ci omniũ, numinis cuiuſdã loco fuerit. Nec ſane fruſtratũ iri me aut uoto prorſus
exciſurũ, opiner, quãdo etiã ſi in illuſtri humanarũ rerũ faſtigio cõſtiturꝰ, & quod
omnia exuperat maximi Regis intimus, ac Inſubrũ Quæſtor, cuncto paulominꝰ
terrarũ orbi cõſpicuũ te præſtas, eniteſcũtq; mentis altiſſimæ germina præclara, ni
hilominus præmiti eſſe ingenio diceris, ac inter Gallorũ ſplẽdidæ nobilitatis uiros
clementia, & affabilitate tanta, ut nunquã nõ uel ſortis poſtremæ hominibus pate
as, renidẽs ppetuo, nec ferè hilarior, quam ubi te adeat quiſpiam tua uſurus mu
nificentia, & naturæ diuinioris largitate incomparabili. Quippe imbibiſſe altius
uideris, eſſe hominem homini deum, uel, ut græce dicã ἄνθρωπον εἶναι ἀνθρώπου δαι
μόνιον, haberiq; hanc ad felicitatem uiam cæteris omnibus munitiorem, quando
non aliam tenuere tot Galliarũ uiri principes, ſed imprimis tot, tantiq; tuæ gentis
proceres longe clariſſimi, quo argumento illis gloriæ cognomẽ adoptatum, haud
ambigam, Quod ſi reluere cõnitatur aliquis, in aliena laude, q̃ par eſt, ingenioſi
or, ſuppetit ex eminentiſſimis animi tui, omnia ſupeminentis dotibus nitidiſſimo
quodam ſplendore perfuſis coniectatio euidens, illud, quicquid eſt, in hũanis re
bus uideri auguſtiſſimũ, unde tam omnibus abſoluta numeris propagata uirtus
ſit. Qua nunc & ipſe compulſus, immo, ut ſyncerius agam blandiſſime allectus ti
bi me non quidem amicũ exhibeo (neq; enim tua hoc patitur amplitudo) ſed cli

IO: FROBE. TYPIS EXCVDEBAT.
ΜΩΜΗΣΕΤΑΙ ΤΙΣ ΘΑΣΣΟΝ Η ΜΙΜΗΣΕΤΑΙ.

entulũ plane,& hunc quoq̧ humſẽ.Quod uero in rerũ fieri cõmertijs a negotiantibus ſolet,
Parario utimur,qui tibi me & doctiſſimo,& oim fere nobiliſſimo cõciliatũ pergat, Nec alius
omnino hic eſt futurus,q̃ uti præſtruxim⁹, Muſarũ initiatus ſacris,& ex ſcientiæ ꝓfluens the-
ſauris.Eteni cũ nuper Antiquarũ Lectionũ libellos,quod maturuiſſe iam uiderent̃ ſatis,ungui
um incurſus diu ꝑpeſſi,formis cuſos publicã facere materiã ſtatuiſſem, tu mihi uir præcellens,
unus ex omnib⁹ ſelectus maxime es,cui noui opis,arida modo,ut ille ait,pumice expoliti mu-
nus oblatũ uellẽ.Quod ea res imprimis tibi nobiliũ ſcientiſſimo, & ſcientũ nobiliſſimo animi
mei ardorem in tui nõis ꝓpagationẽ, quod mihi inſtar numinis eſt,abunde uidebat̃ explicatu
ra.Equidẽ in ſanctarijs humanis animorũ fœtura maius,ac indicaturæ grauioris cenſuerim cõ-
primi nihil,ſeruariq̧.Simul & nũcupatiõe iſtiuſmodi ꝓrſum animaduertebã fore,tũ ut ex am-
plitudinis tuæ quadã maieſtate noſtris libellis quippiã accederet auctoritatis,& gratiæ,ſiquidẽ
pleraq̧ ideo credi prætioſa,quoniã ſint tẽplis dicata.Tum etiam ut tanquã deo quodam præ
ſide communiti aduerſus omnem uirulentiæ reflatum,præſentia plurimũ ijdem geſtiant tua,
ſibiq̧ in eo placeant inſignitius,quando,uti a Peripateticorum principe traditum,nouimus,in
humanis reb⁹ nil fere cogitari gratius queat excellẽtioris amici,ac patroni fide præſenti.Quæ
quidẽ ratio hanc mihi nuncupationẽ,uelut neceſſariam plane uidetur expreſſiſſe. Quanquã
á Platonicis forſan hic decretis aberrarim,quod neceſſitas nulla magis cenſeat̃ uoluntaria,nec
uoluntas neceſſaria magis,quã amatoria.Primus hic,& idem ſummus,ac perpetuus uolunta
tis affectus perficit omnino,ut non amare nolimus.Et nil prorſus amore magis neceſſarium.
Te autem uir clariſſime,quis non amarit impenſius? quando non inde modo agnoſceris fe-
lix quod tota ſe ui ingeſſerit tibi fortuna in hac opum,& potentiæ,ac honorum amplitudine,
quibus & Heroicus quidam accedit corporis habitus , cui adeſſe plane aduertitur maieſtas
quædam tacita.Sed hinc grauius multo,quod ſapientia præditus ſingulari,ſic uitam attempe-
ras,ut quicquid animo concipis,quicquid re obeundum proponis,ab optato haud quaquam
excidas fine,quæ demũ hinc inde abſoluta,plenáq̧ & eſt & cẽſet̃ felicitas.Quippe illos Deni-
que beatos arbitramur,quibus plurima adſint quidem bona,ſed ita,ut inde manifeſta proflu-
ant emolumenta,quod utiq̧ citra uſum haud quaquam contigerit. Hoc enim exuta poſſeſſio
felicitatem qua nam iuuerit parte? At hũc ex formula,utq̧ dictat ratio,præter ſapientiã, quod
ualeat præſtare,non fere compereris. Hac porro rationali naturæ cum deo eminens paratur
ſimilitudo,qui eſſe ſapientia ipſa creditur.In aſſimilatione autem eiuſmodi ſummum beatitu-
dinis gradum uideri dubio procul conſtitutum,ſemper diuinus & ſenſit,& docuit Plato.Sed
& ſcientiſſimi ex noſtris animi uirtutem cenſuere longe clariſſimam, & hominis peculiarẽ,de
principe rerum deo bene coniectare , indéq̧ inter compares de illius agere præſcripto . Qua
ex re illud colligunt ueriſſime,niſi a ſeipſo,lædi poſſe neminem,quando in id bonum ius nulli
ſuperſit extimo.Cæterum nec in tam ſuperba tuæ uirtutis cenſura,ſubblandiri me,uelim ſuſpi
cetur aliquis,neq̧ enim apud ingenij uirum perſpicaciſſimi ſupereſt mendacio locus , quod ſi
ſuperſit maxime, ſeruiliter adeo tibi illuſiſſe, haud facile concoquat animus. Sed uera ſciunt
omnes,qui tantæ indolis admiratione attoniti ſubinde inſuſurrant ſibi Græcanicũ illud , οὗτός
ἐστιν ὁ ξενὸς ἐκεῖνος , καὶ πανσοφὸς Verum nos præfari deſinamus,téq̧ poſtremo ſuppli-
citer apprecemur,qua ſoles,frontis erugatione,hoc,quicquid eſt,libellorum excipias lætus, ut
te præſide,adeant & cæteri,liuore poſito.Id quod eo prodiuius facturum te,ſpondet animus
quoniam ex Andreæ Aſulani officina publicum indipiſci,ſunt exorſi primum.Noſti , opinor,
hominis diligentiã non in conformandis modo libris perpenſiore lima, quàm cæteri ſoleant,
quotquot ſunt,omnes.ſed & in conquirendis hinc inde,ac,quod aiũt, ex Orci faucibus eru-
endis ingeniorum,quæ lucem nobis pèperere,iam fere abolitis monumentis , Et hoc præſtat
ille quidem , ab Aldi generi ueſtigijs nec latum utique unguem diuulſus,Aldi inquam illius
bene docti uiri,cui plurimum debet ſtudioſiſſimus quiſque , quod barbaricas uitiligines late
iam obrepentes detergere is adortus eſt primus.At eo immaturius rapto,ac e nobilis conſilij
curſu medio, (qui mortalibus nimio plus frequens eſt mos) reuulſo , quamuis interpellatam,
non deſtituit curam ſocer,amplitudinis tuæ perſtudioſus, qui, dum ſubinde præcelſi animi tui
laudes celebrat,nec munificentioris naturæ claritatem reticet,id perficit demum,ut ſacro no-
mini tuo deſtinatas diu lucubrationes noſtras libentius dicandas curaremus. Vale.

NATVRAE PRINCIPI

AC INTELLECTVALI SAPIENTIAE; NEC NON AMORI SACRVM SPIRITALI,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Afflatu quorum trino, & uno aſpirante uberius, Hæc publico ſtudioſorum bono condita nobis ſūt, Nam ſicuti materiæ actum exhibet forma, Corpori uitam anima, & notum, Itidem Animæ uirtutem intellectus, Principiū intellectui actū uitalem, intellectualemq; ac lumen inenarrabile.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM LECTIONVM AD BONARVM LITERARVM STVDIOSOS OMNIS PRAEFATIO.

EPICVRVM Philoſophum uno uoluptatis noīe pleriſq; infamē, ſæpe uero etiā grauiſſimū, dicere ſolitū accepimꝰ, collatū beneficiū accepto nō pulchriꝰ modo, & ſpecioſius uideri ſed iucūdius quoq;, ac mira quadā rōne ſuauiꝰ, quādo χαρᾶς οὐδὲν οὕτως γόνιμον ἐστὶν, ὡς χάρις, ideſt Gaudij nil æq; ferax eſt ac Gratia. Proinde multo ſapiētiæ lumine ꝑilluſtris, cēſeri poteſt, & debet, qui omniū princeps eam Gratiarū excogitaſſe nomēclaturā uidet, ut unā diceret Aglaiā, Euphroſynē ſecundā ac poſtremo Thaliam, uelut in benefica natura puriꝰ, ampliuſq; fœcūditate præſigni progerminet gaudiū, exuberetq;. Quibus de cauſis cū uitæ pro innato captu ſolertiæ curriculū totū (nam, quod dicit, nec puero quidē feriæ) ad ꝓcinctū remis, uelis q; dum tēdimꝰ, in literarū, & interiorū utiq; ſtudijs trāſmiſerimꝰ, nulla ſubijt pridē grauior cura, nullū eminētius ingeſſit ſe ꝓpoſitū, ꝗ, ut maturius, quātū hoc noīe principi naturæ primū, hoc eſt diuinæ, debeamus, teſtatiſſimū toto terrarū orbe faceremꝰ quippe ab inenarrabili, ac infinita ſemoti, abiunctiq;, clementia unū modo, & uix id quoq;, ſcimus, nihil nos ſcire prorſum, aut poſſe. Mox uero, ut quicqd tot noctium euigilati labores, & hauſtæ lucernarū fuligines, Dierūq; ſudor nobis pepeiſſent, in albū publico captantiū ingenij cultū bono promere ꝑgeremus, In hūc etenim uſum duriſſima ſumꝰ ꝑpeſſi, ut quod diuino ex fonte in nos eſt ꝑductū, benigne in alios itidem corriuaremꝰ, reiectis omnino inauſpicatis neſcio qbus, in arcana protinus, quicqd eſt illis paulo acriore ſtudio compatū, intrudentibus, immo etiā cōtumulantibus. Mihi ſanctariū exquiſitius nullū fuerit, ꝗ artiū bonarum ingenia candidata. Quibꝰ ſumma hilaritate, uelut in Platonis diuini Remp. tranſcriptꝰ, quod mihi eſt, impertior. Argumentū huius ſtomachi mei habebunt eruditi omnes, quod eos, quibꝰ exploratius cōperta hæc meditataq; ſunt, peculiarius appellare operis initio, nō ab re eſt uiſum, non ut fluentis largiſſimis aridus ipſe aquas ingeram, ſed indidem potius ut deriuem, quo retorrida rigent inuenta. Immo uero, ne ſi forte, ut aſſolet, præſidibus nullis in aciem prodierint, tanꝗ αὐτοκάβδαλα ut Ariſtotelico utamur dicendi more, id eſt rudia, impolitaq;, nec

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E. ROMA

unguibus impetita diu,protinus impreſſionem faciente male feriatorum ſciola manu,alliſa, uel
diſpalata pereant. Quãobrem parte hac Euripidion illud facile reijecero,quo is Archelaum fer
tur allocut⁹, οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης, μὴ μ᾽ ἄφρονα κρίνῃς, εἰ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. Siqui
dem uobis doctiſſimi uiri,quibus & rerum innumerabiliũ,& luculentiſſimæ orationis ſuppetũt
diuitiæ, noſtrũ hoc,qualecũq;, fortéq; etiã ſimplarium,offero munuſculũ,nõ auri uim à quoq;,
non id genus alia uiciſſim repetiturus,ſed animũ præcipue in legendo mitem,benignumq;,qui
eſſe doctis omnibus germanus debet,nullo liuoris fuco,nulla feſtinantius lacerãdi labecula ma
culoſum,obſcuratumq;.Mox uero & aduerſum noctuinos oculos,& frontes obduratas, ac ne-
ſcio quos Edentulos,ſemper ueſcentibus uirulenti quippiam allinentes,ingenuã propugnatio-
nem,ut toto ſtandum putetis pede,nequid tetræ prorſum rubiginibus affricent in auſpicatiſſi-
mi Tritagoniſtæ.Quos ſat ſcio,ſi ualeant,nulla non hora Philoxenum nobis, & Gnathonẽ Si-
culum gulæ proceres,ac cupediuoras infames exhibituros.Quibus id fuit perfamiliare, genui-
numq;,ut uocati in pultaria narium mucoſam excuterent ſuperfluitatẽ,ut rei fœditate auerſan-
tibus cæteris,ſoli uel ultra uota ſaburrati epulis abunde diſtenderentur. Quanq; in male conce
ptas uoculas,ad uenena natas,nec conatu ita multo uideo eſſe opus,toto p̃ſertim organo inſtru
ctis.Nunq; mihi credite,intra teli iactũ progredi,pmittẽt ſibi.Satis illis,ſuperq; eſt terroris,ac tu
multus omnia implere,oſtentare magis,q̃ bellũ gerere,ut qbus amatoria Bucolicoꝝ uerſuum
uerba modo recinere,ſit frequẽtiſſimũ.Sed nec clauũ rectũ tenẽtib⁹ magnope Theonin⁹ dens
uidet̃ reformidãdus, αὐδῶ ξυνετοῖσι θύρας δ᾽ ἐπίθεσθε βέβηλοι. Nã,ut protinus de me iã ordiar di
cere,id eſt in ope hoc condendo adhibitũ tẽperamentũ, ut tẽporis ſpaciũ longius ab exorſo eo
decurſum,uice iudiciũ planè pfunctũ uideat̃,qbus noua fœtura prodituros mox in publicã ma-
teriã libros ſubijci,uirgula Ariſtarchi ppendẽdos, in preclara Legũ illa cõcinnatiõe diuinus ſan
xit Plato,ut cõmoniti hinc decoris hui⁹ ſtudioſi cõformatos acrius,iterumq;,ac ſæpius recoctos
proferrẽt.Pictoꝝ certe inſtitutũ memorabile narrat̃,ut p interualla ſubinde tabulas puiſerẽt,cre
do,ut partus amore quadãtenus refrigerato,pinde ac ſpectatores,ppẽſione acri uel minuta di-
ſpicerẽt,in qbus ppeti aſſiduitate hebeſcit plerũq; generãtis acies.Id nos in hiſce libellis nõ tam
in noſtrũ euigilatis nomẽ,q̃,ut ad pcinctũ tendẽtibus p̃ſidio forẽt,omnino pro uirili ſecuti ſu-
mus.ut recognitione interuallata identidẽ penſitati,cõcoctiq; in manus hominũ citra inſcitiæ la
bem prodirẽt.Qua tñ in re,ut obiter Catoniano caueã ſupcilio tumẽtes, & Hiſtriculos neſcio
quos ac liuidos,quorũ ſemp in obelo mẽs,& Feſcẽninũ uirus,nõ ita ijs,q̃ pmunt̃ nobis, omniũ
reqrimus,aut paciſcimur aſſenſum,pinde ac loquat̃ Querc⁹.ſicq; dicam⁹, tanq; ambroſia nos ali
deceat.Noſtra nõ adeo amam⁹,ut ſi uſus ferat,uel cũ famæ diſpẽdio nõ alliſuri uideamur.Mai⁹
eſt in publico bono momentũ,cui à diuini cultus obſeruãtia mãcipati, obſtrictiq; interdiu, no-
ctúq; allaborauimus.Me auctore primũ in ſpongiã incũbet,quicqd parũ integra fide, aut ſcite
minus doctéq; in literas promptũ,fuerit aiaduerſum,etiãſi eũ paſſim adhibuim⁹ modũ, ut quæ
tradunt̃,omnia ferè claſſicis obfirmata,ſuffultáq; auctorib⁹, ueluti ſtatuminib⁹ qbuſdã rigidiori
bus,citra uitij,aut ruinæ metũ ſtent ualidius,reflatũ paulo etiã uehementiorẽ facile cõtẽptura.
Proinde ſiqd exierit,qd' geniũ habeat,nec ſit q̃rta natũ Luna,ſeligat id Lector accuratus, quo
auctior fiat,& cultior literaria ſupellex.Siquid excitatã opinionẽ,quæ aduerſaria ingens plerũq;
pponit̃ nobis,implere potuerit min⁹,ac πτερυγίζειν. uidebimur qñq;,& ſentiet̃ alicubi Lacrati-
dæ frigus,meminerit unuſqſq;,hoies eſſe nos,qbus cõniuere in plurib⁹, inſitũ eſt. Nam & uete-
rũ ſapiẽtiſſimi multa qdẽ ſciſſe dicunt̃,omnia uero haud quaq;.Alius alio plura inuenire põt,ne
mo unus omnia.Quãobrẽ deſinãt acutis naribus,ſubductiſq; ſupcilijs,& caperata fronte, ſtria-
táq; ſcioli,qbus putet ſæpe unguẽti plena Alabaſtrus,noſtra quocũq; cõcepta ſydere ſint,immi-
tius cõuellere,memores,nemini unq; uitio datũ,diuinã bonitatẽ,quo melius ualeat,coluiſſe.Be
ne ſentiẽti nõ erit part⁹ hic Hypenemios omnino,aut quod Plato inqt, γόνιμος ἀνεμίδιος, quan
do ad quadringẽta ex auctoribus electiſſimis,opinatiſſimiſq; ppenſione accurata, repaſtinãtur
loca,parũ alijs aniaduerſa,ne quis claudi more nos pilæ arbitretur,inhærere,nec ex ingenio qcq;
promere. Verum in hoc eum ſeruamus modum,ut omnium ferè parcamus famæ, neq; eñ in-
fectam cruore gloriolã captamus.Quod ſiquis proſciſſum ſe,ac digito monſtratũ, ſuſpicabitur,
uelim expendat acrius iniunctã promẽdi ueri neceſſitatẽ,Neq; eñ parietem linere,propoſitum
eſt,aut puluillum cubito iacentium ſubdere.Porrò & animi candorem ab omni prorſus æmu-
latione,& figurati præconis morſu,ac uirulentia ſecretum.Ego magnis nominibus,quãdo pro-
ferunt ſe,ut nunc eſt,mira fertilitate diſciplinarum omnium ſtudia, libenter aſſurgo, inuenta,

& in ſcribẽdo

& in ſcribendo curam approbo, exoſculorq́ꝫ. *Sic* em̃ exoleſcet ꝙprimũ barbaries, cuius ut ſic di/
cam, uitiliginibus ſordeſcẽs Latinæ liguæ claritas diu, uelut mucore iacuit adobruta. Quod ſi ue
ſtra inſecutus ueſtigia doctiſſimi uiri, doliũ ipſe quoqꝫ, ſicuti ille fecit apud Lucianũ, uerſare, ſum
adortus, nil eſt, quod iſto nomine cuiquã frontem contrahã, quippe notiſſimũ eſt, delicatã eſſe
doctrinã, ictus pugnãti dictare de muro. Obſcurior quidẽ mea forſan fama eſt, fictilibus tamen
prolibatũ ſimpulis cõmeminimus. Quæ immẽſis laboribus ſunt cõparata mihi, ꝙꝙ ſumme di-
ſtricto uarijs curis, ea in album promũtur, & ſcientiſſimorũ decuriæ adnumerãtur. Quod ſi falli/
mur, nec plauſum expectare noſtra ualent, ſuccinam illud ipſe mihi, κὲ κύλιϑαι ὀπίϑος ἐν κεραμίῳ.
Cæterum quo certiore cubito hoſce libellos metiri, etiã in ueſtibulo, ualeat unuſquiſqꝫ, iam ope/
ris rationẽ exequi pergam. In quo ſanè cõmonitos harũ Lectionũ ſtudioſos uelim omnes, non
intra Grãmatices pomœria contineri, quæ bonorũ iuuenũ emolumentis elucubrauimus, *Siqui*
dem omne ſtudiorũ ferè attentatur genus, præcipue uero Platonis, ac Platonicorũ rimamur ar
cana, quod ad illorũ aliquãdiu lucernam peruigilauimus propter rerum mobiliũ eminentiſſimã
in philoſophia ſublimitatẽ, quæ uetus illud Pythagoreorũ ſymbolũ, ex diuinitate profluens re/
ſipit fertiliſſime, Ex quo inter legendum, ſi modo aſſequare, quæ dicantur, mire animos afficit,
ac in ſummũ à terrena ſequeſtratos humilitate prouehit, inenarrabilẽ diuinorum amorem inge
nerãs. Et ab Ariſtotele traditũ ſcimus, præſtare, paucula ex nobiliore ſcientia prægustaſſe, quàm
de ignobiliore multa. Nec tamen negliguntur interim Peripateticorũ placita, ſubtilitate immen
ſa naturaliũ arcana extra omnem aleam perſcrutantia. Quin, ut noſtris nil ceſſatum horis, ſciant
omnes, medicorũ ingreſſi ſcholas, & uireta præcipue iucunda, ut Chriſtianæ ueritatis Theolo-
gos taceamus, quos utiqꝫ uigilare ſolos recte dixeris, ſomniãtibus cæteris, ac profunde omnino,
uerſuram inde facimus, & excellens præfloramus argumentũ, quoniã ſortem uſus pariat. Quo
factum eſt, ut à naturæ principe initia ducentes, quo ab intelligibiliũ profunditate inenarrabili
ad ſenſibiliũ mox declinaremus certitudinem, *Siquid* tamen certi ſcire licet, aut habere, cum ue
ra hic haud quaquã ſint, ſed uerorum imagines, & umbræ, in mundi contemplationem, nullo
unquam ſatis eloquio explicitam, uela fecerimus propanſa, conſequente dæmonum natura. in
qua multiplex retegitur ſubtilitas rerum, alioqui poeticis adumbrata figmentis. *Statimq́ꝫ* inge/
rente ſe nobis humanæ excellentia poteſtatis, quam eſſe miraculũ ingens, & diuinũ quoqꝫ ue/
tus comprobat Theologia, multũ parte hac ſtilo indulſimus, latéqꝫ animaliũ principi, & in uni/
uerſi meditullio planè regnanti proprias & animi, & corporis dotes extra omnem admiratiõis
captum, regeſſimus, Vt rationale animal infinitæ bonitatis eſſe delicias ſe, animaduertens, illi re
bellem minus agere, tandem condiſcat. quando eam nobis peccati peſtifera uis inuſſit labem,
ut homine nil ferè cõprobetur fragilius. quod, atrociſſimi Belli interſita hiſtoria, manifeſtum fa/
cimus. Ab hac uero argumenti altitudine, multis forte caliginoſa, in uarios digredimur linguæ
utriuſqꝫ flores. Et quantũ eualuimus, præter admodum pauca, in omnibus perpetuo intacta cæ/
teris conſectati, ſubinde tamen, quæ Philoſophiã reſpiant, interſerimus. Qua in parte Academi
cos ferè imitamur, & *Socraticos*, quibus frequentiſſimi fuit moris, quæſtione propoſita, diuer-
ſas ad id, quod quærerẽt, ſentẽtias afferre, ac rationes, Vt pluribus propoſitis, inuicemq́ꝫ collatis,
ſecerni inde facilius poſſet qđ, probabile magis uideret. In alijs uero Græcos plurimũ auctores
ſequimur, nõ quidẽ ut interpretes, ſed ex eorũ fontibus iudicio noſtro, utcũqꝫ eſt uiſum, hauriẽ
tes. Nec noſtros tamen retundimus, aut ſpacioſa, eruditáqꝫ iureconſultorũ uolumina, quãdo &
hi aduocantur ad partes, quorum eſt anima dei cultus. at *Spiritus* patriæ Legis cura, Cor uolũ-
tas recta, Manus rectæ uoluntatis effectus. Totum æquitas, & grauitas. Atque, ut paucis rem
complectar, quicquid lectione collectum eſt, ſtilus in unum rediget corpus. Et inde Antiquarũ
Lectionum titulus hiſce libellis eſt adoptatus. Nam & Pomponiũ libros Variarum Lectionũ
concinnaſſe, legimus, *Sed* & cõmentaria Lectionũ Antiquarũ à Ceſelio Vindice compoſita.
Gellius aduocat. *Siquidẽ* adhibita ingenij noſtri aura, quæcũqꝫ ea eſt, in ſaporem unũ, imagine
quadam apum, mire diuerſa confudimus libamenta, Vti ex ſuccis odoraminũ uarijs reliquum
tamen fiat ſpiramentũ unum. Indicem porrò præpoſuimus, ſed triplicem, Primo quid ſingulis
opere toto capitibus contineat, paucis explicamus, Mox quæ in diuerſis auctoribus exactiore
lima perpendũtur, expoliunturue. Poſtremo uocabula, & ſcitu digna cõplectimur ferè omnia.

ELENCHVS. SIVE INDEX BREVIS EORVM, QVAE CAPITIBVS SINGVLIS, TOTO CONTINENTVR VOLVMINE.

CAPITA LIBRI PRIMI.

Quo pacto Mundus ſit congeries malorum,& Terra improbitatis Prouincia,cum multi Deũ eſſe Mundum dicant,Et Moyſes quoq́;,ac ſanctæ literæ miris efferant laudibus. Caput I

Humana natura aſtruitur non uilis,nec contemnenda.Hominis cauſa omnia eſſe à Deo quodãmodo producta.Hominem futurum fuiſſe immortalem,ſi non peccaſſet. Caput II

Terram eſſe mundi Chorum medium,quæ ſit Muſarum Chorea, quid Apollo, Terram eſſe ſtellam Vnã ex Pytha.Cur Dea à Platone dicta,Terræ nomen nõ eſſe uile,Cur Firmamentum dicatur,Item Cælum quomodo Vnitas omnium,Terræ præconia plura,& quæ ſit eiuſdem forma. Caput III

Mundus quid ſit,Natura continẽs mundũ quibus cenſeatᷣ nominibus,Inibi de Sphæro breuiter,Quid ſit illud Timæi,Mũdũ cõſtare ex mẽte,ac neceſſitate,Mũdi Principia Tria. Ca. IIII

Mundus,ſiue Coſmos unde dicatur,Quid Coſmius,& Coſmetor,Cur pulchra fiant in mundo.Vnde colligatur Mundi pulchritudo. Cælum eſſe picturatum, & cur dictum ſit Ouum (Belus qd. Ca. V

Vacuũ in Mundo eſſe nequit,Vtrũ uiſus ſine aere intermedio poſſit perfici,An extra Mũdum eſſe poſſit Vacuum. Ca. VI

Vtrum eſſe poſſit corpus extra Mundum,Quod ſi concedatur, Vtrum poſſit à nobis uideri, Cur pede affecto afficiantur inguina. Ca. VII

Quo tempore Anni creatus ſit Mundus,Cur Aries Signorum primus. Ca. VIII

Quæ ſint in Mundo Antica & poſtica,Dextra,& Siniſtra,Surſum,& Deorſum,declaratur Lucani locus,& Ouidij alter,Sacrificandi mos,cur in oriente naſcanᷣ Gemmæ,& Aromata.Leones,Elephanti,Papinij locus illuſtratur. Ca. IX

Quam rationem in Animalibus Dextra,uel Siniſtra pars,necnon Antica,& Poſtica,Item Superna,Infernáq́; habeant,Senſum alios dici Naturales,Animales alios,cur Virorum ſuperiora craſſiora ſint,In Fœminis contraria eueniant. Caput X

Cælum an ſit animatũ ex Peripateticorũ doctrina,Item quæ ſint in eo Dextra,& Siniſtra,Antica.Poſtica,Superna,Inferna,Expenduntur Vergi.Loca duo.Cur Cælum moueatur ab Oriẽte in Occaſum,Cyttarus quid. Caput XI

Mundi fugura,an Cæleſtia nutriantur. Ca. XII

Quot ſint omnino Sphæræ. Ca. XIII

An quæ Viſuntur,ſint planè Syderũ Corpora.Item an Stellæ ſuo luceãt lumine.Quid Aetheris nomine intelligendum.Cur in planetis uarij cernantur colores.Cur Luna maculoſa. Aſte-

An Planetæ afficiantur Vaporibus terræ. Prius,Qualis cenſeatur (riſcus quid Ca. XIIII

in literis Ptolemæus. ἐποχὴ quid. Caput XV

Elementorum colores,Saporeſq́;.Item an Planetæ colores habeant,Vnde colligi eorum poſſit natura. Caput XVI

Planetarum poteſtas maior ſit,an fixarum Stellarum.Chaldæorum Placita de Planetis, Item Dijs Conſiliarijs.Heſperides quæ ſint. Ca. XVII

Mũdum,Sphæras,Stellas ſentire,ac præces exaudire.Sphæram maximam eſſe Mundi oculũ. Terram item Anima,& Senſu præditam,ex Platonicorũ doctrina. Ca. XVIII

Dignitas Cæli ex Hiſtoria,Item ex Phyſicis rationibus.In Cælo eſſe Trinitatis myſteriũ. Cur dicatur οὐρανός. Si ſtaret Cœlum,nihil moueretur.Si Calor cæleſtis deficiat, nullibi erit calor uel frigus. Caput XIX

Mundi colores tres,An ſint in Cælo colores ex peripatetica Schola,An item Calor. Ca. XX

Regio apud Platonem Terreſtri Paradiſo aſſimilis.Item Vbi ſit Paradiſus is,Arriani Hiſtoria ad id mirabiliter faciens.De habitatione ſub Aequinoctiali,Item an ibi ſit Mare. Ca. XXI

Simulacra duo nobis eſſe propoſita, Mundũ, & Chriſtũ, Mundum eſſe tanq̃ Remp.& Dei templum,Angelos à Deo præfectos humanis rebus,Qui mox euaſerint Demones & immũdi Spiritus. Caput XXII

Dæmonis nomen fuiſſe ueteribus honeſtum,nobis non itẽ. Cur Ariſtoteles dicatur Dæmo-

nios,&

nios,& Plato diuinus. Caput XXIII

Rationalis naturæ gradus eſſe tres,Deorum,Dæmonum,Hominum.Dæmones cur.Item eoſdem dici Lares,ac Genios.Dæmonum deſcriptio.Qui Medioxumi,Patellarij,Semones,Heroes,Manes,Pluto Sumanus,Sangus,Popi,Diopi. Ca. XXIIII

Eſſe item in Sphæris Dæmonum ordines.Prouidentia triplex.Quomodo à Dæmonibus afficiamur.Qui dæmones naturales,Quiq; aduentitij.Dæmonum præfecturæ.Item Dæmones eſſe tanquam paſtores. Ca. XXV

Dæmones an habeant corpus.Item angeli.Corporum genera quinq;.Nereides quæ ſint.Qui, & ubi uiſibiles dæmones. Ca. XXVI

Dæmones eſſe ſemine fœcundos,& coire,Angelos bonos minime.An angelus dicatur de Homine.de Gigãtibus.Dæmones qua ratione uarias exhibeãt figuras.Quæ ſint Naiades,Dryades,Onoſceli,Cur quidam dæmones ingerant ſe puerperis. Ca. XXVII

Dæmones mali,Demonum è Cælo lapſus,Trygodæmones qui ſint,& Sorodæmones, Couali,Soroadios Dæmon. Ca. XXVIII

Dæmones an ſentire doloris uim poſſint.Spiritũ eſſe,qui ſenſum efficiat.Cur enſes offerantur Dæmonibus.Vergilij locus explicaẽ.Theologica ſententia de ſupplicio dæmonũ. Ca. XXIX

Dæmonem tribus modis dici.Animum noſtrum etiam Dæmonem nuncupari.Locus Vergilij declaratur. Ca. XXX

Dæmonem eſſe unicuiq; propriũ,cuſtodem,teſtẽmq;.Quæ ſint ab eo emolumenta. Quando fiat dæmonis ab anima electio.Dæmoniũ Socratis quale foret,& cur diceret Deus. Item de Auguſti & Mar.Antonij dæmonio.Demonũ bonorũ,& malorũ nomina. Ca. XXXI

An mutato loco,mutetur & dæmon.Cur quis alibi fortunatior.Dæmone illuſtrante,mira ſæpe à nobis fieri.Theologorum de Angelis bonis placita. Ca. XXXII

Oracula fuiſſe à multis comprobata,à multis item damnata.Oraculorum origo.Theologiæ genera tria.Statuæ dæmonicæ.Vnde habeãt Vaticiniũ dæmones. Ca. XXXIII

Dæmonũ bonorum malorumq; diſtinctio ex Porphy.Dæmonũ deſcriptio ex Aug. An Dæmones ſint hoibus præſtantiores.ἐνεργούμενοι qui dicanẽ.De Serapi.Quos facile arripiant dæmones.Cerberus qui.Dæmones non poſſe diuitias dare,Animas defunctorum à dæmonibus effingi.De Arrepticijs plura.Terniſtratores qui ſint.Item Paredrus. Ca. XXXIIII

Afferunẽ ex Auguſtino rationes aliæ,quibus poſſint dæmões futura prænoſcere. Ca. XXXV

Origenis opinio de corpuſculis æthereis,atq; aereis.Item de reſtituẽdis dæmonibus. XXXVI

Euchetarum,& Gnoſticorum impia ſacra Dæmonibus concipiendis. Ca. XXXVII

Anacephalæoſis ſuperiorũ.Hominẽ eſſe miraculum magnũ.Hominẽ eſſe quodãmodo oia, & dei ſimulacrũ.Hominẽ eſſe dci æmulum.Itẽ qd ſit homo,quõ miraculum. Ca. XXXVIII

Mundos eſſe tres.Hominem dici quartum,in quo ſimulacra ſint reliquorum trium. Item eſſe ueluti Proteum. Ca. XXXIX

An ex terra fortuito generari homo queat.Mira de animalium quorundam ſpontali generatione.An eſſe poſſit uniuerſale diluuiũ ex Auerroe. Ca. XL.

Homo duobus modis ab Hebræis dicitur.Enos,& Adam.Sed Adã idem eſt ſimpliciter,quod Homo.Vnde ſi coniectatio,Hominem recte ab humo dici.Animantium interſtitia compoſitionis ratione. Ca. XLI

Quibus item probetur homo ſimilis mundo.De ſtellis in quatuor mũdi cardinibus. Hominis laus ex Cicerone. Ca. XLII

Omnis noſtra dignitas ab anima eſt,quæ uehiculum eſt ad Deum, & Imago mentis. Spiritus corpora præparat ad aiæ ſuſceptionẽ.Pythago.Plat. Ariſto.opinio de aia. Ca. XLIII.

Animæ diſtributio ſecundum potentias.Mentẽ eſſe uice luminis,& inſtrumenti & uiſus. Qui ſit Ianus bifrons.De mentis capite,ſiue flore.Animæ officia tria. Quid ſit Animam è corpore ſegregare. Ca. XLIIII.

Quid ſit aiæ idolũ.Itẽ q̃ imago,& umbra.Ex qb⁹ fiat aial.Adã,& Euæ myſtica interp̃tatio. XLV

Vegetatricis aiæ munus triplex.Altricis facultatis organa duo,Item munia q̃tuor, Epeleuſtice (motio qd. XLVI

De aiali uirtute,itẽ naturali & uitali,ex Auicenna Ca. XLVII.

Senſuũ commoditas,& neceſſitas,Quibus inſit ſenſus.Origo eiuſdem.Neruorum paria ſeptẽ. Cur anima uires ſuas magis in parte iſta promat,q̃ illa. Ca. XLVIII

Ariſtotelis ſententia de ſenſuum origine.De medio duplici,quo Senſus producitur in actum.

Olfactum eſſe minus alijs neceſſarium,& quæ utilitas eius. Ca. XLIX
Senſus cur tantum quinque. Quatuor neceſſaria,ut ſentiamus. Ca. L
Senſus interiores quatuor. De ſenſu communi præcipue. Inibi locus Plinij declarat̃. Ca. LI
Qui præſtantioribus ſit ſenſibus præditus,habere itẽ inferiores,ſed nõ ediuerſo. Senſibus abuti omnibus Hominem tantum. Ca. LII.
Senſum non eſſe idem cum intellectu. An Homerus animam putarit corpoream. Item an ſcierit,eſſe præditam ratione. Ca. LIII

CAPITA LIBRI SECVNDI.

Intellectus agens,& Poſſibilis. Caput Primum
Auerrois de Intellectu agente ſententia,Quid Auerroem,quandóque in Ariſtotele interpretando feſellerit. Ca. II
Humanæ ſpeciei laus exqſita ab Ingenij,Memoriæ,Vaticiniorũ,Locutionis poteſtate. Ca. III
Ineſſe animis humanis Scientiarũ theſauros latentes,iuxta Platonem,cur Muſæ Iouis,& Memoriæ dicantur filiæ. Ca. IIII
Hoiem unũ neſcire Imperiũ pati. Itẽ affectare,ut ſit Deus. Qui conqſiuerint honores diuinos. Quid ita humana ſpecies credatur,tum Solaris,tum Mercurialis. Ca. V
Animæ humanæ potentia mira. Corpus noſtrum poſſe ab anima fieri luminoſum. Ca. VI
Connumerantur,quibus excellentia rationalis Naturæ poſſe deprimi uidetur. Mox refellũtur. Plinij locus reſtitutus illuſtratur. Ca. VII
Hominũ genera tria pro uitæ inſtitutis,Actiuos,& Voluptarios haberi tanquam exules, quia contemplantes iam ſint in Patria. Ca. VIII
Felicitatem eſſe duplicem, Naturalem,Supernaturalemque. Quo calle hanc conſequamur. Corporis deſcriptio grata. Ca. IX
Humanis corporibus nil deeſſe ad perfectionem. An corpora noſtra ſint Cæleſtibus nobiliora De Simia iucundum ſcitu. Corporis humani nuditatem nõ eſſe ꝓbroſam,contra Plinij ſentẽtiam. Quid reſponderi poſſit præponẽtibus Homini bruta. Cur infantia quadrupedibus nos ſimiles faciat. Curque uirorũ cadauera fluitent ſupina,Fœminarũ prona. Ca. X
Cur ſit erectæ ſtaturæ Homo. Cur plantæ contrario nobis modo ſe habeant. Ca. XI
Quam multa ſint in corpore humano admiratione digna. Quæ ſit in corporibus pulchritudo. De humoribus quatuor humani corporis. Cur ingenioſi aliqui,aut obliuioſi. Cur triſtes, aut hilares. Item de Sanguine,ac Bile atra. Ca. XII.
Spiritũ plura ſignificare. De aiali ſpiritu,uitali,naturali,Ingeniorũ diuerſitas unde ſit. Ca. XIII
Quid Arteria,& quid uena. Origo utriuſque. Ca. XIIII
Pulſus quid. Item de ratione pulſuum digna ſcitu. Qui ſit formiculans percuſſus, & uermiculans. Plinius declaratur. Ca. XV
Quæ ſint ptes in aialibus ſimilares,& diſſimilares. Itẽ de Neruis. Quæ mẽbra organica. XVI
Oſſium ratio. Quot in humano corpore oſſa. Ca. XVII
Chartilaginis natura quo ab oſſibus differat. Ca. XVIII
Neruorum ratio,& unde oriantur nerui. Ca. XIX
Carnis ratio ex Platonis doctrina,Carnis ſpecies duæ,Qui ſint Ines,& qui Villi apud Medicinæ peritos. Ca. XX
Humanũ corpus ſumma partiũ ꝓportione conſtructum. Rotundum & quadratũ Schema reperiri in corpore noſtro. Menſurarũ indidem eſſe deprompta nomina. Item Denariũ numerum. Quibus conſtet corpus. Retrimenta quot excernantur modis. Ca. XXI
Humani corporis partes. Membrũ quid. Nouem haberi perpenſiõe digna in quolibet mẽbro. Cur naturam dixerit iuſtam Hippo. Membri cuiuſque ratio triplex. Ca. XXII.
Capitis ratio. Cur ibi ſedes animæ. Cur magnis Viris Caput aperire,inſtitutum. Cerebri item ratio. Encar quid ſit. An Cerebro abſtinuerint Veteres. An Capite præciſo,poſſit quis progredi, aut loqui. De Cranco,& Suturis. Item de Capillis. Interim adnotabis, quæ dicantur Thria. Qui dicantur phoxi,& quid Phoxa,& Phoxichili. Item Cymbe. Cymbachus. Cymbæum. Xilocymba. Corymba. Ca. XXIII.
Capillorum ratio. Cur defunctorum capilli durent,aut etiam augeſcãt. De Tulliola Ciceronis. Lophos quid,& Lopheum,Lophiumque. Ca. XXIIII

Barbitij ratio,

Barbitij ratio. Myſtax. Hyporrhinia, Propogonion quid. Cur mulier barba ſit exuta. Curq; in nonnullis uiſatur. Ca. XXV
Frontis ratio. Metopoſcopi qui ſint. Item quæ ſtellæ ſecūdæ, Cur quādoq; nequeat aperiri oculus. Sudoris in fronte ratio. Ca. XXVI
Supercilia quam habeant rationem. Item Cilia. Ca. XXVII
Oculorum conſtitutio mira. Videndi ratio breuis. De Speculis pauca. Quæ dicantur ὑπώπια, καὶ ὑπώπια. Item ὑποφθάλμια. φολκὸς qui dicatur, & βλεπεδαίμων. Item ἰλλὸς quid. & inde corriuata uerba. Ca. XXVIII
Aurium, & audiendi ratio. Aerem ictum moueri in orbem. De aurium humoribus. Itē de ſordibus. Lobus quid. De Faneſijs. Amphotides quæ ſint, & qui dicātur Oti. Ca. XXIX
De naribus, & earundem munijs. Mirū de Elephanti nare. Quæ dicat̄ Promuſcis. Rhinocolura. De Coluris, & Colo, & ficis Coluris, ac Colyridibus, Colurijſq;. Quid Collyriſſare. Item Myſſare, Myxa, Myxus. Itē qd nares in architectura, & qd æſtuaria, & Mygme. Ca. XXX
Labiorum & linguæ munus duplex. Item de ore. Ca. XXXI
Linguæ, & orationis laus præcipua. Saporū ſenſus ubi pcipiat̄. Saliuæ fontes. De guſtu, de Pſittaco mirū. Meropes qui, & unde dicātur. Tryſſare quid. Trygon cur. Ca. XXXII
Dentes cur attributi aiantibus. Dentibus an inſit ſentiendi uis, atq; item oſſibus. Dentiū diſtributio, & uocabula. Quid Gelaſin⁹. Gingiuarū noia. De Pyrrho, & Hercule. Ca. XXXIII
Proſopon. i. facies qd. Colli ratio. De Sphondylis. Ancteres qd. Item anthereon. Corræ, Corſæ Corſoteriū. Corſoteus. Dire, Dyſſauchē. De oſſibus humerorū. De Iugulis. Gylius, & Gyliauchen quid. Iſthmus, unde Pariſthmia. Orthoſtade. Orthoſtadia ueſtimenta. Strangulationū ratio. Cynanche. Angina. Synanche. Metaphrenum. Ca. XXXIIII
Manuum laus præcipua. Scribendi bonum. Brachij partes, & uocabula. Manuū, & digitorum partes, ac partium nomina, Ca. XXXV
Pectoris ratio, & uocabula ptiū. De coſtarū numero. De uberibus, & partiū noib⁹. De oſſe ſacro & Sphondylorū meatu. Itē coſtarū uocabula. Quid Pleuritis. Arthritis. Nephritis. XXXVI
Ventris partes, & uocabula. Cœliacus morbus. De umbilico, & partiū circumiectarum uocabulis. Præſagium ex umbilici nodis. Cholera quid. Ilia Cenœon, Lagon. Lapara. Qui ſint uerſus Procœlij. Sphecodes. Lagari. Myuri. Acephali. Ca. XXXVII
Pubes. Item penis. Eius uocabula plura. Faſcinum cur, Pudendorum Liberi patris cultus. Taurus, & Dactylios. Capros. Capreæ. De nanis, & Vepene. Ca. XXXVIII
Teſtium ratio præſtantiſſima. Membra dominantia quæ ſint. Muliebriū pudendorū, partes, ac uocabula. Lanuuini. Cliterini. Dupondius. Cremaſteres. Lytæ qui dicantur & Prolytæ. Chlunē Entomiā, quid uocent Græci. Monij Sues qui. Item Mellina. Vidulus. Vidularia. Meſoſceles. Apocopi. Cochone. Deteſtatio. Ca. XXXIX
Nates. Apogluti. Glutos. Ephedrana. Pyga. Hypoliſpæ, quid item Liſpa. Liſpi. Cur Athenienſes Depyges. Theſei petra. Vergilij locus. Cur cædantur nates potiſſimū. Callipygos. Catapygon. Pygoſtolus. Ca. XL
Ani ratio & uocabula. Archus. Archoliparos. Aniſchia. Liſpi. Ca. XLI
Teſticuli muliebres quam habeant rationem. An conferat mulier ſemen ad generationem. Semen quid. De menſtruis. Cur Fœmina minor uiro. Ca. XLII
Crurū ratio. Item uocabula plura ad imum uſq;. Periſcelides quæ ſint. De Pittaco. Ca. XLIII
Inferiorū ꝓportio cū ſuperioribus. Quoſdā pedib⁹ mira efficere. Pedū rō. Cur inferna mulierū craſſiora. Colon. Iphic⁹ unde. Itē Colias Ven⁹. Scarthm⁹. Chiræ qd. & Chiropodes. XLIIII
Hypoglotides. Antiades. Pariſthmia. Carotæ nerui. Caroticæ uenæ, & Sphragitides. Celſi loc⁹ reſtituitur. Hyoides os, ſiue paraſtates. Fiſtula colli duplex. Stomachi ratio. Ca. XLV
Inteſtinorum ordo, & uocabula. De Lactibus, Choladibus, & Meſenterio. Meſarchus quid, & Omentum, item Enterione, & Enterionis. Paraphyades Ca. XLVI
Pulmo qua naturæ ꝓuidentia factus. Cur Latini & Græci pulmones quandoq; dicere maline, quam pulmonem. De branchijs piſciū. Qui Pneumonici, ſeu pulmonarij. Ca. XLVII
Cordis ratio. Item de uentriculis cordis, diſceptatio non inelegans. Ca. XLVIII.
De Iecore, Pancreo, Holcimo, ac Felle. Itē ratio longioris, breuiorisq; uitæ. Ca. XLIX.
De Liene, & riſus immodici ratione, & Caunijs Lienoſis. Aſplenon medicamentū. Cur Traianus Fiſcum appellarit Lienem. Ca. L

De Rhenibus.

De Rhenibus. Perinephra. Grāmaticorum defenſio in Rhenū etymo aduerſus philoſophos Rhenum uitia,& uocabula. Ca. LI

Vreteres Venæ,ſiue Vranæ. De ueſica,& ueſicæ affectionibus. Ca. LII

Præcordiorum,ſiue Diaphragmatis ratio,& nomina plura Phrenes. Prapides. Plinij obſcuritas illuſtratur. Ca. LIII

Spermatis uaſa eſſe quinq; numero. Quæ dicant̄ præparatoria. Maris,& fœminæ ratio. LIIII

De Vtero muliebri. Item an Matrix barbare dicatur parte iſta. Geminorū ratio. Didymi,& Didymaones quo differant. Vnde ſit ſexus diſparilitas. Fœtus multiplicis exēpla prodigioſa. Vteri Vocabula,& partes. Itē de mulierū teſticulis. De Eugio,& Hymene. Ca. LV

Septenarij ratione intima corporis conſtare, Itē extima. De ſeptenario paucula. Ca. LVI

Summum hominis bonum eſſe in Deo,non in Voluptate,aut Potētia, uel uirtute. Impietatis humanæ taxatio. Caput LVII

CAPITA LIBRI TERTII

Hiſtoria iucunda belli in Venetos geſti,qua tēpeſtate nobis iſta elucubrabant̄. Caput I

Digeſtionū ſpecies,& Secretionū. Obſeruata multa de Sudore. Virgilij locus explicatur. Interibi adnotatur, quid Chylus,Chymus. Chilus. Chloe. Hemitymbiū. Ardalia. Ardanium Hemitybium quid. Caput II

Saltationis Laus,& origo de Græco penu. Hymnorum genera. Proſodion. Hyporchema. Staſimon. Virgilij locus enarratur. De Proteo pauca. Caput III

Saltationū Species. Virgilij locus explicat̄ ex Georgicis. Saltationis partes. Ca. IIII

Iphidi in currendo agilitas mira. Higinus uindicat̄ à uitio. Iphicratides quid. Iphiæ Oues cur. (Ca. V

De Palma ſcitu digna. Nicolai cur dicant̄. Lunā amatoribus præeſſe. De Palmæ cerebro. Et Tegyra Ciui. Itē Palma,& oliua fontibus. Sudæ error, & Interpretis Philoſtrati. Pſen quo diſtinguat̄ à Balano. de Phraote pauca cū enarratione Oratiani Loci. Ca. VI

Laurus tacita Cur. Itē Cur Lauro uterentur Vaticini. Tibullus explicatur. De puella Daphne. Lauri contra uenenum uis. Ca. VII

Leuctrica monumenta quæ ſint,& Leuctricæ puellæ. Vindicatur à uitio Plut. codex. Leuctra (unde. Leuca quid. Ca. VIII

De Eſſæis,& Heſſenis. Item de Phariſæis,ac Saducæis. Aurum Iudaicum quod ſit. De Philaterijs,æ proſelytis. Caput IX

Cur noctu ſonantius audiantur omnia. Quid Palmus, Tylæ, Sigmos, Clytos. Cur Vox intro delata melius audiatur,quàm ediuerſo. Caput X

Iulææ uoces in Lactantio quæ ſint. Iulos quid,& Vlos,& Iulides. Hycca qd.& Melos, Itē qui Harmonici,& qui Canonici,ac Canonium. Concentuum ſpecies aliquot. Antletæ qui. Item Himonia, Himæum, Tenellus, Niglaros. Caput XI

Prouerbij origo quod eſt, Habitus Monachū nō pficit. De Iſide multa. Quæ Linoſtolie. Sacerdotū munia. Item pauca de Oſiride, Tiphone, Annubi. Acephalis ſacerdotibus. Ca. XII

Sup Demoſthene adnotata quæpiam nō ingrata. Quid ad Aquā ſcribere. Quid Batalus. Corrigitur error Interpretis Plut. de Calauria Inſula. Item Ouidij locus. Batus piſcis. Bation, Nitarion, Batyle, Batylos. Ca. XIII.

Lineā poſcere quid. Et quid in Spectaculis Linea. Item de Longurijs,& Cancris, ſeu Cācellis. Cincidarij qui. Caput XIIII

Salis poteſtas mira. Cutis craſſitudo cur hebetudinis indiciū. Enarratur locus difficillim⁹ Fabij. In Malaco ſanum. Citta, Picatio. Item quid Malacia. Tollitur mēdum ex Seneca & Cæſare. Quæ apud Herodotum ſit Perſarum Halia. Caput XV

Mos abluendi infantes ſale,aut frigida aqua. Enarratur Virgilij locus. Salis, fermenti,ac Mellis nomine quid intelligendum in ſanctis literis. Caput XVI

Cur Somniculoſi,quibus anguſtæ ſunt uenæ. Item Pumiliones. Cur in cogitatione profundiore obrepat Sopor. Caput XVII

Sudoris Species. De Sudore frigido. Qui Sudores bono ſint. Caput XVIII

Cur facies,& ſuperna deſudent maxime. Cur item in trepidationibus idē patiantur Pedes. Cerebrumne,an Iecur ſit humefactionis fons. Caput XIX

De Oleo ſcitu digna. Quæ dicantur præmiſſa Vini,& Olei in Plinio. Emendatur locus Ciceronis ex Epiſtolis familiaribus. Caput XX

Super Herculæ,ac Geryone pleraq; nō extrita admodū. Larini boues, & Ceſtrini,ac Epirotici.

Geren quid. Itē Herculis cognomina. Herculis ſtragula quæ ſint. Balneæ calentes cur Hercu-
li ſacræ, deqꝫ Smintheo Apolline. Caput XXI
Stuporis attoniti ſpecies, Quem Apoplexiam Græci uocant. Item quibus ex cauſis contingat.
Quid Paralyſis. Catulli uerſus declaratur. Ca. XXII
Super Comitiali morbo quid ſentiāt eruditi. An homo tantū huiuſmodi affectione infeſtetur.
Magmed hiſtoria. Lunaticus morbus. Ca. XXIII
Animæ natura qualis ſit per ſe. Vitia extrinſecus inuehi. Cur anima eadem parum introſpicien-
ti mortalis uideatur. Caput XXIIII
Annulus Gygis, Quiqꝫ hic fuerit Gyges. Labradeus Iupiter unde dicat̃. qd Labrys. De Annu-
lorū ui, & Lapillorꝫ poteſtate mirabili adnotata cōpluſcula, quæ lectio uaria ſuggeſſit. XXV
Super Annulis item non improſpere conquiſita quæpiam, & prompta in literas, non ſemotis
omnino quæſtionum ſalebris. Imprimis cur Annulorum quidam dicantur Phyſici. De Magia
relatu non ingrata. Iuuenalis locus explicatur. Qui ſint Pharmacitæ, Pharmaci, Apſicori, Ca-
tharmata, Catharſia, Periſtiarchi. Item quid Telia, nec non cur dicant̃ Annulariæ Scalæ. Qui
dicantur item Annuli Leues Iureconſultis, obiter Pannicularia quid apud eoſdem intelligan-
tur. Oxythymia quæ ſint. Caput XXVI
Quo ſenſu accipiendū illud ex Aegyptiorū doctrina, Omniū rerum eſſe uiciſſitudinem. Cur
plectantur poſteri ex Malorum delictis, rōne Platonica. De Animarū tranſitu in copora di-
uerſa. Super Vipera ſcitu digna enotantur aliqua. Ca. XXVII
Quæ ſit ratio tarditatis ſupplicij ex diuina prouidentia. Item iuſténe plectantur filij ex eo, quod
Parentes deliquiſſe comperiantur, Interibi cur Cecrops Diphyes. Ca. XXVIII
Sententia Diui Thomæ ad idem, ex prima ſecundæ, Quæſtione LXXXVII. Articulo ultimo.
Pœnarum genus duplex. Caput XXIX
Obſeruata quæpiā de Vipera legētib⁹ futura nō iniucūda. Itemqꝫ de Theriaca. Cuiuſmodi ani-
mal ſit, uulgo quod dictitant Thirum. Penſitatur Plinij locus de Vipera. Ca. XXX
Comica facies apud Lucianū quæ ſit. Comicus itē riſus. Enarrat̃ interim locus Ciceronis ex epi-
ſtolis familiarib⁹. Itē de Phania, & Comœdiæ ara. necnō Miſericordiæ. Perſonæ inuētor. Me-
ſon quid, & Scōmata Meſonica. Tettix. de Anaxādride comico. Comicus apud Spartanos
Luſus. Diceliſtæ. Phallophori, Autocabdali. Caput XXXI
Qui ſint apud Eruditos Phanias & Phanio, necnō Phanion, & Phanæ. Item Phanos, ſiue Pa-
nos. Helana. Lophnia, Grauium, Candelabrū Tarentinū. Xylolychnuchi, Lychnocauti. Tyr-
rhenorum in artibus præſtantia. Helene uas. Caput XXXII
Coronarū origo. Decertare Drama ad Corollas. Declarat̃ Plut. Loc⁹ pperā tralatus. XXXIII
Quibus uitijs infeſtent̃ Oculi, ex Medicæ ſciētiæ Hortulis flodioribus. Ca. XXXIIII

CAPITA LIBRI QVARTI

Poetices laus. Poetarū apologia aduerſus Eratoſthenē. Fabularū rō. Cur etiā Theologia uetus
fabulas admiſerit. Virgilianæ Aeneidos ſenſus allegoricus explicat̃, rōne ab alijs diuerſa. Cur
Ariſtarchus dictus Mantis. i. Vates. Oratori Poetā eſſe finitimū. Caput I
Fingendi modū nō eſſe unū. In quo damnādos cenſuerit Poetas Plato, Qui ne Homero qdē
pepcerit. Poetarū laus exqſita. Refutatio negantiū in Marone allegorias. Ca. II
Poetas quo pacto citra noxā legas. Interim quæ dicant̃ Amethyſta. Et qd Pedagogia. Item de
Polypo, deqꝫ Mandragora ſcitu digna. Porrò cuiuſmodi ſit Poetica imitatio. Nec nō de Cre-
pidis Dæmonidæ claudi. Caput III
An Poeta naſcat̃, Orator fiat, ſicuti receptum uulgo eſt. Neminē unū poſſe in multis excellere.
Poetices origo. Fabij lectio reſtituitur. Poetarū genera. Quid monodia. De Lucano obiter.
Maronis laus. Poeta unde dicatur. Vergilius dicatur, an Virgilius. Ca. IIII
Quæ hymnorꝫ ſint traditæ ſpecies. Hyporchema. Cur Bacchus Dithyrābus. Dithyrābici Poe-
tæ. Hymnos dici etiā ſoluta oratiōe. Epæni, & Encomij diſcrimina. Periautologia qd. Ca. V
Cuiuſmodi ſit in Poemate uitiū, qd' dicat̃ Logoidia. i. λογοειδεια. Itē q ſint etiā in Latinis literis
Logi. Interibi Oratiōis gña duo. Necnō qd Logiō uel Logia. Logiſteriū. Tabularij, Diribito-
riū. Pædagiū, Logades, Logij. Itē obiter qd Abac⁹, & Abacul⁹. Poetā nō dici niſi ſummū. Epi-
(phyllides qd. Ca. VI
Tēperātiæ nomē ꝙ late pateat. Zamolxidis doctrina de Aniæ me-
dela. Quid Magica excātatio. Cur Tēperātia dicat̃ Græcis Sophroſyne. Ca. VII
Frugi uictus laus ex poeta Heſiodo. De Aſphodelo pauca. Exēpla ad id Alexādri, & Scipi. Itē
de Antagora.

de Anſagora. Quæ ſint Opſonia Apyra. Itē qd Pſycter, Pſycteridion. Pſygeus. Ca. VIII.
Intemperantiæ deteſtatio. Corpus humanũ eſſe Tartarum quendam, & Piſtrinũ, ac mortuorũ conceptaculum. Microtrapezi. Italicæ menſæ quæ intelligantur apud Platonem. Item Italica Philoſophia. Græcia magna quæ fuerit. Porrò de Tarentinis, & Sybaritis paucula, & uellicatim. Item Siritis, & Polieum. Mitrochitones qui. Ca. IX
Voluptatis genera tria. Luxus Aſiaticus, & Ionicus. Enarratur locus Propertij, & Oratij alter. Ionia pro uiolarijs. Rhodonia. Crinonia. Attica bellaria. Siculorũ mollis uictus. & Leontinorum. Vmbricæ Cœnæ. & Homericæ. Anagogæ, & Catagogia. Cap. X
Victus frugi ex Platone. Menſa ſacra. Gulæ inſectatio breuis ex Porphyrio. Dioſcurorũ prandium Athenis. Menſa Aegyptia. Rogatiani hiſtoria minus uulgata. Edacium, Catalogus. Addephagiæ templum, & Cereris σιτώς. Megalartus, Megalomazus. Ca. XI
Qui ſit in familiaribus Epiſtolis Trapezophorus contra omnium hactenus enarrationes. De Trapezophoro item intellexiſſe Iuuenalem. Menſarũ genera. Ca. XII
Quid ſit apud Platonē, Marthecophoros eſſe multos, Bacchos uero paucos. Bacchus qd. Ebrietas animæ duplex. Nectar quid. Ca. XIII
Tres eſſe principes ſupra mundum. Iouem eſſe mundi animam. Quid Dionyſius. Itē qui Titanes. Qui Tiphon, Cacoethes, Sporadici morbi. Endemi, Epidemi. Cur homines dicantur Dionyſiaci. Catacecaumene, Catacecaumenites Vinum. Ca. XIIII
Quæ, & quod ſignificet Cora. Arrianus explicatur, & emēdatur. Item de Dionyſio plura ſcitu digna. Cur dicatur Taurus, Taurophagus, Dionyſius, Sabazius. Vnde Sabbata. An Iudæi Bacchum coluerint. Ficorũ inuentor, & fructuum, Ceruorũ nomina plura. Vino aquam quis miſcuerit primus. Tripus Dionyſij. Item quid Baſſara, Scenophegia. Ca. XV
Dionyſiorum ritus. Qui ſint Phallij. quid Neuroſpaſta. Lucianus declaratur. Gellij locus emaculatur. Automata. De Phalacris, & Phalātho. Item qui ſint Phallophori, Ithyphalli, Autocabdali. Phallica carmina, uel Ithyphallica. Itē Oſchophorica. enarratur Columella in hortis. Hermata, & Phalangia quid, Item Hilarodia. Simodia. Magodia. Cinædologus. Ionicos Logos. Sotades. Dicelittæ. Sophiſtæ. Ca. XVI
De Phellis, Item Phelleis, & Phelletis. Qui Phellopodes. Ca. XVII
Quam habeat rationem Adagio, Camelus Bactriana. Pluſcula de Camelis. Perpenditur Plinij locus. Camelus pro fune. Quid Camelaucium. Ca. XVIII
Hominis, & aialiũ ortus ex Priſcorũ Theologia. Prometheus cur dicat̄ homines finxiſſe ex luto. Quo ſenſu dicat̄, Prometheus es. Coroplates qd. Quid Prometheus ex Plotino. Ca. XIX
Omniũ quæ de Prometheo tradunt̄, enarratio allegorica. Quid Hepar, ſiue Iecur Promethei. Quid Aquila. Pandora. Obiter de Briareo pauca. Epimetheus. Iapetus. Ferula. Ignis. C. XX
Enarratur locus Propertij. Quale ſit Pharmacum Prometheum. Item Promethei Theſſali hiſtoria. necnon de Argiuo Rege Lacyde. Ca. XXI
Scripti. & Voluntatis quæſtio triplex. Quid æquum, & bonum. Quintilianus enarratur. Leſbia regula. Item Polycleti regula. Ca. XXII
Theſei honores Athenis. Semnæ deæ quæ ſint, Item quid Semneũ. Theſeis quid. Comæ, Barbæq; primitias offerre cur inſtitutũ. Tondendi ſpecies. Pedice Coma. Galericulus. Relicinus. Replaudere frontem. Trepterius. & Pentheterius capillus qui dicatur. Pnyx quid. Ceroplaſtæ. Ceras pro coma. Ca. XXIII
Pyrrhi uotũ. Sanitatis præſtātia. Antiochi ſomniũ ad id, Pythagoricũ itē inſtitutũ. Socratis cōprecatio inſignis. Aurũ eſſe ſapientiā. Argentũ uero naturaliũ notitiam. Ca. XXIIII
Adoratiōis pſtantia, & neceſſitas. An beſtiæ cæleſtia uenerent̄. Votũ quinq; reb⁹ pfici. XXV
Volutatio in Cœno apud Pliniũ qd ſit. Ceroma, Patos, Coniſalos. Coniſtra. Pandare. Canthelij q ſint. Itē locus Plinij expendit̄. Bibendi leges. Conuiuiorũ præfecti. Oratij locus declarat̄. Amyſtiſſare. Cōmodi hiſtoria. Itē tertij loci ppenſio in Plinio. Pauli Prætorij hiſtoria. Quid admouere obſcœnis imaginē principis. Vini ordeacei ꝓpriũ. Pinon uinũ, & Brython, ac Parabia. XXVI
Quā habeat rationē id freques in libris, nō eſſe infundendũ, lenti unguentũ.
De odoribus aliqua nō ingrata. Item quid ſit odor. Dryinos animal. Ca. XXVII
Grati animi exempla, Alexādri, Socratis, Furnij. Interim Archelai hiſtoria. Ingratitudinis fœda ſugillatio. Actio ingrati Athenis contra Senecam. Hirundinem ſignificare ingratum. Militis Macedonici hiſtoria. Ca. XXVIII

Virgarum

Virgarũ apud Veteres uſus eximius in ſacris,& Vaticinijs.Pyrethi magi,& Pyrethia ſepta. Di
non,locus,Diuinaculorũ ſpecies.Qui Specularij,Capnomantes,Saliatores,Palmicũ auguriũ,
Vaticinia ex piſcib⁹.De Myrica ſcitu digna.Itẽ de Rhabduchis.Poemata uirgæ apta.An uir-
gas in Dracones potuerint dæmones mutare.Quæ ſit Accena.Itẽ ſceptrũ oſtrea, rhabdota,& arhabdota. Ca. XXIX
Philoſophũ uerũ eſſe Dei amatorẽ.Philoſophũ nõ cõtingere abſq;
matheſi.Sed huius item finem eſſe intelligibilium cõtemplationẽ.Mathematicæ unde dicant̃.
Quid Dialectica apud Platonem.Inſuper de Geometria ſcitu digna. Philoſophiæ laus. Quid
puluis eruditus,quid Abacus.Locus Perſij declaratur. Capillorum in Columnis partes. Ste-
reobatæ quid. Alueolatus. Abax. Abacion. Caput XXX
Seruitutis malum.Qui dicerentur Stigmatiæ,ac literati. Nicanor cur dictus Stigmatias. Equi
Coppatiæ,& Samphoræ, Traſippion. Samij literati. Samæna qd. Cauteriũ, Encauſtrũ,Gram-
matica pocula,Serui pileati,Coronati,Apolides,Inſularij,Originarij,Aſcriptitij. Ca. XXXI

CAPITA LIBRI QVINTI.

Regibus olim Vrbes fuiſſe obnoxias.Pœmanor, & Pœmanorium quid. Rex cuiuſmodi eſſe
debeat,uel princeps,aut magiſtratus.Ciceronis nodus explicat̃. Anax cur dicatur rex. Ana-
ctoria miletus cur.Diopos quid,& Adiopos. Caput Primum
Regum reuerens in Oriente cultus. De Indicorum Regum luxu,ac tumore.Item Perſarum.
Grypos Cur ament Perſæ.Item quẽ intelligamus Pyrphorum. Ca. II
Proditorũ fœda taxatio per exempla decurrẽs hiſtorica.Cilicũ prauitas.Quid Ciliciſmus,Iſan-
gelia,Epangelia. Scapha, σκαφώρη, Scaphalos. Caput III
Canterij notio multiplex.Compluuiatæ uites, Pedatæ,ſeu Characatæ.qd Charax,& quid Tra
dux.Senecæ locus illuſtratur.Canterino ritu ſomniare,quid. Ca. IIII
Canthari etymon unde ducatur. Item notiones plures.Scarabeorum ſpecies Chryſomelolon-
thion quid.Plinij locus declaratur.Item Auſonij. Caput V
Quæ ſit Prouerbij ratio,Delphini Vis in terra. Delphin inſtrumentum. Delphinis, Delphax,
Delphaciũ,Delphinius Apollo.Item de Delphine plura.Plinius explicatur. Ca. VI
Ludorum origo.Spectacula an noxia moribus. Caput VII
De Scena, & Scenophegijs. Scenographia. Ichnographia. Orthographia. Megalographia,&
Scenicis locis.Quid Thymele,& qui Thymelici.declarat̃ Plautus,& Vitruuius.Qui actores
primarũ,aut ſecundarũ partiũ.Machinæ ſcenice. Martialis locus illuſtratur.De Proſcenio, &
Stropha, Antiſtropho.Epirrhemate.Paregoremate. Caput VIII
Theoricæ pecuniæ quæ ſint,& Stratioticæ.Stratis,& Craſte quid.Deliaſtæ.Item qui Theori,&
quid Theoris.De Salaminia,& Paralo nauibus.Item quid Achana. Qui Colacretæ. Plut.lo-
cus explicatur,Inibi quid Palintocia.De Manduce. Caput IX
Engaſtrimythi q ſint,Et Pythones,Aut Engaſtritæ.Et Engaſtromantes,extra q̃ opinatus Her-
moleos ſit.Iacobæ Rhodiginæ hiſtoria.Emaculat̃ locus in Canonicis decretis. Ca. X
Purpurata meretrix,Babylon cur dicat̃ à Hieronymo.De Babyloniorũ morib⁹ pluſcula.Lucre
tij locus explicat̃.Aureus Babylonis Calix q ſit apud eundẽ. Cur mors purpurea. De purpu-
rario infectore digna ſcitu. XI
De Aurea apud Babylonẽ arcula.Itẽ de miræ naturæ loco
apud Seleuciã.De auib⁹ quas uocãt Deorũ linguas.Itẽ de Babylonijs aliqua. Ca. XII
Demoſt.excellẽtia,& mors.De Crico mlta.Quæ ſit annularis rõ.qd Heſtor,Critote ſphæra.Itẽ
Circite,Porcos & porce,Dextrocheria,ſiue dextrariola.Pſellia.Puellæ epheſiæ hiſtoria. XIII
Demoſthenis ſentẽtia de moleſtijs,quas ſubire neceſſe eſt,ſi Remp.capeſſas. Itẽ de Demoſthe
ne pauca. Ca.XIIII
Tripos Delphicus fueritne Vas,an quid aliud. Tripodis notiones
plures. Magides menſæ, Epidorpiæ. Microtrapezi. Tetrapus quid. Inſtans tempus dici futu-
rum. Cillibantes quid ſint. Dorides item quid. Item Dory,& unde. Ca. XV
Delphici oraculi quæ tradant̃ initia. Eiuſdẽ deficiẽtis rões.De Tireſiæ itẽ Oraculo. Ca. XVI
Quã eſſe ex inimicis utilitatẽ maximã cẽſuerit Plut.Inimicũ eſſe Vulturi aſſimilẽ. Ca. XVII
De Vulturibus adnotata quæpiam. Cur Cauſidici dicant̃ Togati Vulturij. Item Imperatores
paludati Vulturij.De Vulturũ odoratu,& Odoris ratione. Caput XVIII
Quid ſit,quod Monogrãmos Deos dixit Epicurus.Quod ſolidũ Corpus, Et quæ Mathemati
tica Corpora. Aphiæ meretrices cur.Euthygrãmæ quid,Enthyoriæ.Polygrãmi. Ca. XIX
Muſices laus cur data hominibus. Rurſum à quibus ſtudiũ eius ſit deriſum. Ca. XX
Muſicæ ſtudiũ eſſe oib⁹ inſitũ.Eius initia uideri tria.Gigni tñ p̄cipue amoris potẽtia. Ca. XXI

Malorum

Malorum genera tria. Modos eſſe uarios pro morum diſſimilitudine. De Dorio, Phrygio, Lydio, Ionico, Quæ quis in rōne Muſicæ excogitarit primus. De Calaminis Inſulis. Oratij locus explicatur. De elegorum inuentore. Fiſtularum genera. Caput XXII

Quæ muſica probis admittēda morib⁹. Itē quæ inſtrumēta cenſeri improba debeāt. Magadis. Quintilianus declaraṫ de Spadicib⁹. Hypoſpadij. Tibiæ, Pactides, Barbitos, Pſalteriū, Naula, Nablas, Nabliſtæ, Panduriſtæ, Crembalum, Sambycæ. Caput XXIII

Fabij locus ex primo libro explicatur. Vocis figura triplex. [illegible]ntos. Vocem quandam dici Dendryazuſan. Dorcadiſſans pullus qui. Caput XXIIII

Muſica triplex Organorū item muſicorum diſtinctio. De Lyr[illegible] Loto. Ca. XXV

Tibiarū ſpecies. Phorbion qd. Photingia. Papinij ex Thebaide locus explicaṫ. Proaulion qd. Itē Diaulion, Thebanorū in Tibijs præſtātia. Itē Pronomi tibicinis, Calamaules, Rhapaules, Matroa. Thebanorum uituperatio. Caput XXVI

Nomos in muſica qd. Nomorū ſpēs. De Orthio nomo pluſcula. Caſtoriū melos. Laconici Regis mos. Carnij moduli. Carnia feſta. Carna Dea. Auguſtini locus pēſitaṫ de Iano. C. XXVII

Arcadū ſtudia in Muſicis, Vergilij locus enarraṫ ex Bucolicis. Artificū Muſicorū uitupatio ex Plut. Ariſto. ſentētia ad id ipſum. De Stratonico Citharœdo iucūda lectu. Ca. XXVIII

Cani remigib⁹ ſolitū. De Chryſogono modulatore. Trāquilli locus explicaṫ. Quid Suffertū, & Differtū, Intus canere, ac foris qd. Catieni qui ſint. Itē qd Strutiſſare. Seruius explicaṫ de Titis

Principū, priuatorumq; mollius ſibi indulgētiū exēpla. Qui ſint (Colūbis. Ca. XXIX

Blacæ. Item Blacē nomion. De Apicio ſcitu digna Caput XXX

De Pandeſia & Maza. Itē de Amazonibus ſcitu dignū. Quæ & qbus in locis Edulia habereṅt præſtātiſſima. Leſbia farina. Gigartū. Fungorꝝ noīa. Mycenæ unde. Ciboria. Colocaſiū. XXXI

Documēta fragilitatis p exēpla Hiſtorica. Ventri mancipatos eſſe, uelut Antipodas, diciq; Lychnobios. De Acilio Buta, & Deorū cœnis. Opſartici libri q ſint, & Opſarthyſia. Ca. XXXII

De Voluptate, Lætitia, Gaudio, quibuſq; diſtinguanṫ finibus. Voluptatē nō eſſe bonum. Qui maxime uoluptates amplexentur. Caput XXXIII

Crates quo pacto repercuſſerit Voluptarij cuiuſdam dictum. Cur cibus deterior, ſi gratus ſit, plus proſit, quàm probus, ſed ingratus. Caput XXXIIII

De operis huius uarietate ex diuerſiſſimis concinnata. Scytham agere, quid ſit. Panis genera, & inſtrumenta. Megalartus. Megalomazus. Caput XXXV

Panem ex omnibus difficilis eſſe percoctionis, Carnem non ita. Caput XXXVI

Felicitatis humanæ inconſtantia. Timothei Hiſtoria ad id. Ciceronis obſcuritas illuſtratur ex Epi. ad Atticum. Caput XXXVII

Felicitatē uerā ex deo eſſe. Opinionē de Deo eſſe omnibus inſitā. Triplici calle conſcēdi ad Dei cognitionē. De prophetis, Item de Chriſto ſcitu digna. Ca. XXXVIII

Salutis rationē eſſe in religione tantū. Cecropis inuēta, Religiones falſas, & ſupſtitiones omnes ex Aſtrologia, & Syderibus profluxiſſe. Lucretij locus declaratur. Ca. XXXIX

Hominum pectora debuiſſe feneſtrata fieri ex Apologo. Hominum prauitas. Et cur traditum, Animas tranſire in beſtias. Caput XL

Fidei cōmendatio præcipua. Qui dicanṫ Palimboli. Theſſala perfidia, Theſſalæ alæ, Theſſalus Equitatus. Rhombus quid. Trapezia. Theſſalica portio quid. Capanica, Capanæ, Pharſalorū, & Bœotiorum uoracitas. Caput XLI

Magiæ ſpecies eſſe plures, quóue diſparentur diſcerniculo. Item Pharmacia quæ intelligatur. Magiæ nomen unde fluxerit. Vergi. locus explicatur. Ca. XLII

Qui ſint habiti priorib⁹ forma pſignes. de Phaone pluſcula. Itē de Sappho pauca. Ca. XLIII

Aeginetica potentia, primumq; in ea Inſula Numos uideri cuſos. Caput XLIIII

Qui nā fuerit in Veteri Hiſtoria Maris, Quiq; Equū inſcēderit primus. Italiæ frequētia. XLV

Luſu nec abſtinuiſſe Viros quandoq;, laude multa præſignes. Ca. XLVI

CAPITA LIBRI SEXTI.

Hebræorū doctrinā triplici calle incedere, Talmutico, Philoſophico, Cabaliſtico, de Cabala ſcitu digna. Cardinaliū in noſtra religione ratio. Scapi Cardinales qui. Ca. I

Species numorū plures. ex Græcis, Latiniſq; cōgeſtæ Autoribus. Chelonia quid. De Obolis, ſeu Obelis, quid Oboloſtates. ἀρτιάζω, Statera, Thematiſmus, Cibdela, Cibdelia. Sacellium quid. Trapezitarum Thema. Caput II

Symbolica

Symbolica Simulacrorum additamenta enarrãt̃. Senectus anguiũ,ſiue Leberis,aut Syphar. De Teſtudinis Carne. Epicrotos quid. Caput III
De M. Euangeliſta,&,Antonio Anachorita. Vatieni Hiſtoria,qui ſiniſtræ manus digitos abſciderat. Scuti geſtatio. In[illegible]ertorium quid, & quid Telamon. Item Hoſtoriũ. Pliniana lectio aſſeritur. Item de Porpace,& Ochano. Niciæ ſcutum. Pelta amazonica. Cap. IIII
De Gemonijs Gradibus, Et cur ſic dicantur. Item de Gradibus Caſtoris,& Aurelijs. Locus Ciceronis explicatur. Supplicio[illegible] genera plura. Caput V
Furum ſupplicia diuerſa. De [illegible]one Legumlatore. Furum ſpecies aliquot. De Lãce,ac Licio. Item de Laro, Larco,& Sa[illegible]rijs,& Balantiotomis. Cap. VI
T. Liuij locus emẽdatur ex primo, ubi legitur, Lex horrẽdi criminis erat. Item locus Plinij enarratur, de Arbore ſuſpendio eligenda. Caput VII
Plautini loci expoſitio de Litera longa, quã Suſpendioſi faciant. Cruciarij qui,& Cruciantes, Item Crucium. De Cruce ſcitu digna. Cap. VIII
Elemẽta Virtutũ eſſe duo, Spẽ honoris, Pœnæ metũ. De Inferorũ ſupplicijs digna ſcitu. Quomodo patiat̃ Anima, ex Platonicorũ doctrina. Maronis loca explicant̃ duo. Cap. IX
An poſſit Anima Ignibus torqueri. An Corpus amburi perpetuo, Nec tamen interire. Laricis Natura mirabilis. Item Salamãdræ,& Carbonũ, Palearũ,& Formicæ. Cap. X
An Ignis Damnatorũ ſupplicijs deſtinatus habeat aliquid intermicãtis Luminis. Cap. XI
Inferi an ſint. Veterũ in eo diſceptãtes ſententiæ, Auguſtini mox decreta. Cap. XII
Platonis ſententia mirabilis, Euãgelicæ cõſona ueritati, de Inferorũ pœnis. Cap. XIII
Mentis æſtuatio grauior ne ſit, quã afflictio ex Igneo proueniẽs tormẽto. Cap. XIIII
Memoriæ excellentia. Item de Reminiſcentia. Memoriæ uel intenſæ, uel remiſſæ ratio. Quintilianus,& Maro declarantur Cap. XV
Reminiſcentiã qbus rõnibus induxerit Plato. Itẽ de Memoria quæpiã. Cap. XVI
Puteal quid ſit apud Perſium,& Oratium. Statio dicta ἰυφgίατι. De Puticulis, Puteanjs, Terræ Corijs. Perpenditur locus Senecæ in Thyeſtẽ. Cap. XVII
Ageſilaũ recte legi apd' Lactã. inter Plutonis cognomẽta. De Orco,& Orcinianis, Horcin⁹ qd, cur Sũmam⁹. Itẽ de Apolline,& Plutone plura. Agyie⁹ colũna. Agyiatides aræ, uel Terapnæ (Cap. XVIII
Quid ſit apud Varronem Poſtulio. Cap. XIX
Opportunitatis in Actionibus neceſſitas. Itẽ de cauſa agẽte, ac ſuſpiciente. Ingeniorum diuerſitas unde ſit. De Fortuna,& Fato. Itemq́ de Cleanthe, ac Xenocrate. Cap. XX
An in abiuncta Anima ſuperſit memoria, uel Senſus. Cap. XXI
De Menta. Mintha Nympha. Myntho. Quæpiam aduerſus Hermolaũ. Retrimentſciæ culentiæ nomina plura. Dyſcœlij qui ſint. Cap. XXII
Otij, ut pernitioſi deteſtatio. Remiſſionẽ tamẽ aliquã uideri neceſſariã. Quibus otiũ ſit utilius, q̃ negotiũ. De Aug. L. Druſo. Turanio, Seruilio Vatia. Qd' ſit honeſtũ Otiũ. Cap. XXIII
Cur olidũ Veternũ Catullus dixerit. De Veterno inibi, Necnõ de Cataphora,& Comate, ac Caro, Grauedine, Coryza, Catarrho, Brancho, Arterica Affectiõe. Itẽ q Arthrici. Elephãtiaſis (Ca. XXIIII
Item de ratione Otij pluſcula. Domus optima quæ nam ſit Cap. XXV
De Halyce, ſiue Hale, quã Pandiculationem latine dicam⁹, uel Anxitudinem, aut etiam Anxietatem. Gelliana reſtituitur lectio. Item de Oſcitandi ratione. Quæ dicant̃ Oſcitationes apud Papinium. Caput XXVI
An probabile ſit, Labi è Cœlo Stellas. Cap. XXVII
Impoſtura non utendum. Glauci Hiſtoria. Item de Glauco Caryſtio, Deq́ Sciamachia,& Chironomia,& Sciagraphia, Coryco,& Scariphiſmo. Cap. XXVIII
Impoſtorũ Hiſtoria compluriũ. De Dionyſio tyranno, Pythio, Galeno Impatore Cleomene, Lyſandro. Perſonati q ſint.& Plani. De Phelo,& Maſthle. Locus Apuleij reſtituit̃. XXIX
Vrbana quorundam Vafritia. Exemplum ignoti Patris. De Aſinario, & Pericle. Fraudũ ſynonyma. Caput XXX
Cõſilij rationẽ eſſe præſtãtiſſimã. Eubulia, id eſt bona Conſultatio quid ſit. Cap. XXXI
Qui ſint apud Senecam Ordinarij Gladiatores & Poſtulatitij. Reſtituitur in Integrũ Senecæ Lectio. Item de Proxenis,& Pararijs, Aſtoxenis, Doryxenis. Cap. XXXII
Conſumati Gladiatores qui dicantur. Aperitur Plinij difficultas. Item qui Samius Gladiator apud Ciceronem, cõtra aliorum ſententiam. Item Gladiatorum petitiones, Compoſitiões,

Commiſſiones. Ca. XXXIII
Quinquēnium Neronis unde duci in Adagiū ualeat. De Nerone pluſcula. Ca. XXXIIII
Hoim quorūdā Natura mirabilis. Senecæ loc⁹ pobſcur⁹ illuſtrat̃ de Paſſieno. Ca. XXXV
An Cato ſolus quater & quadragies cauſam dixerit ſemper abſolut⁹. De Archilochi poetæ Interfectoribus. Plinij locus declaratur. Ca. XXXVI
Exemplū ignotū cuiuſdā, Qui plagis feruentior cooriebat̃ in cōcubitū. Caput XXXVII
Arcem facere ex Cloaca, Lapidem è Sepulchro uenerari pro Deo, quid ſit. De Menecrate medico & Callipide, Dicelictas quid, & Dicelon. Item Empuſa, & Hecatæa. Quid item Bolitos. Calopodes qui. Callipædas cur dicant Senes. Item Vocabula plura. de Callia ſcitu non indigna. Cap. XXXVIII
Parentum cultus. De Amphinomo, & Anapia. Tollit̃ ex Seneca obſcuritas. Aquibus uiolati Parentes. Ca. XXXIX
Apud gētes aliqs cædi ex more parētes, ac mox uerti ĩ cibū. Plato. ſcita de parentū cultu. XL
Nemeſis, & Leda diuerſæ ſint, an una, eademq;. Quid Nemeſis apud Ariſtotelem, Quid item apud Platonem. Nemeſea feſta, Adraſtia. Cap. XLI
Iræ incontinentia cur damnanda minus, quàm Cupiditatum. De quibuſdam Patrem euerberantibus, raptantibuſue. Caput XLII
Parētes eſſe Iouis Simulacra. Gētiū quarundā truculētia in Parētes. Paricidarū ſupplicij ratio. Pas, Pappas, Ma, Māmia, Pappæus Iupiter. Papiſſare. Caput XLIII
Ciceronis nodus explicatur, tradentis, Mari, quæ uiolata ſunt, expiari, Enarratur & Catullianū Carmen. Ca. XLIIII
Deus ſumm⁹ qua colendus ratione. Item Dei filij, Ac Cæleſtes Dij. Dæmones quoq;. Cur Numeris indita Deorum nomina. Ca. XLV
De Hyppolito quædam haud ingrata. Quis Pythia inſtituerit primus. ὄρχος σειπτός quid Item Rhachia. Ca. XLVI
Sup Gorgia, & Protagora paucis adnotata quæpiā. De opiniōe dignū relatu. Ca. XLVII
De Suadelæ ſacello apud Sicyonios, Deq; Apollinis templo ibidem. Aegiale quæ, & Sicyon, unde nominis indepta rationem. Diana. πειθώ De Lyceo, & Hypermeſtra. Pyrſos, & deriuata. Ca. XLVIII
Lampadum feſta Athenis. Qui ſint Lamprophori, & Lampimones. Lampias. De Lampria, & Panathenæis. Cap. XLIX
Quo pacto Thebanus Iſmenias Perſarum Regem adierit Legatus, Nec adorauerit tamen. Quibus muneribus affici aſſuerint ab eodem Legati. Dorophoria quid. Caput L

CAPITA LIBRI SEPTIMI

Veterum ſacrificia cuiuſmodi fuerint. Quid proprie Thyſia. Lucos colendi, & Arbores quæ ſit rō. Qui imolarit Aĩalia prim⁹. Semnæ Deæ. Victimaꝝ ꝓbatio. Molæ rō, ſeu Prothymatis Paraſiti qui. Epiſitiō, Epiſion, Cernips. Callimachi ætia. Vocabula plura ad rē diuinā ꝑtinētia Ritus ſacroꝝ Varij Hippades quid, & Appiades. Plinij locus diſcutit̃ Ca. I
Sacrificia eſſe uelut medicamenta. An Deo contingat affectio aliqua, nobis adorantibus. An neceſſaria ſit eius, quem colas, cognitio. quam partem ſpectare adorantes debeant. Mutilatos á ſacris arceri. Plinius illuſtratur. Telos quid, & Teletæ. Ebrietas in Sacris permiſſa, Vnde dicatur. μεθύειν Teleſporus. Engaſtrimythus. Caput II
Lachrymarum ratio. Plinij locus declaratur. De Oculorum Canthis, & Thalamo eorundem. Item Metopa quid. Ca. III
Quæſita nō illepida ſup Lachrymaꝝ itē rōne. Miſcelli Hiſtoria. Myria quæ dicant̃ Ca. IIII
Oculi Vitia. Cur in Occipitio nō ſint Oculi conſtituti, Nec Collum nobis datum uerſatile. Aulopi qui ſint. Aula itē. Auli, Aulones, Pſeudaula, Opuntij qui. Phthiſis in Oculo qd. & Atrophia, & Mydriaſis, Amauroſis, Amplyopia, & Alia id genus. Bulbus Oculi, Diſtichiaſis. Coracinus unde. De Aprorū, Ceruorumq; lachrymis. Cap. V
Adnotatur error Interpretis Plut. Super Piræi Lema. Inibi quid Lema, quid Gramiæ, Glamō. Cronica. Lema cur, præter Græcorum ſententiam. Cur Athenienſes Tettigophori. Dijpolia, Buphonia. Cronium mare cur Libadium. Cap. VI
Faſcib⁹, iunctis Securib⁹ uſos Cōſules extra Vrbē modo. Submittere faſces, quid. Ca. VII

Maiorem

Maiorem conſulem, apud Plinium quem intelligamus. Item qui Prætor maior. Et maiores. Flamines. Balbum ſolum ex peregrinis non triumphaſſe. Ca. VIII

Duodecima hora ædificare. quid Horaꝝ rō. Hori annales. Lucianus declaraꝛ̃. Horoſcopa. Heliotropia. Gnomō, uel Vmbilic⁹. Diopi, Diopteres. Gnomonice apud Gelliũ quid. Aſtrologiæ partes. Dioptræ quid. Aſtrolobij inuentio, & partes eiuſdē. Apoteleſmata Ca. IX

Tria uideri neceſſaria Genethliacis. Horoſcopi enotationē penè haberi impoſſibilē. Ca. X

Sacrare caput cum bonis quid. Enarratur T. Liuius. Zoanas quid uocemus, aut Xoana. Item quid Zanes. Cap. XI

Sacri epitheton uarie adijci reb⁹. De Sacro piſce. Gellij codex emaculaꝛ̃, & explicaꝛ̃. Ca. XII

Helenes, & Eriphyles Segmēta Dominis fuiſſe exitialia, pinde ac Equ⁹ fuerit Seian⁹ Ca. XIII

De Auibus, quæ dicanꝛ̃ Scopes, obſeruata quæpiã ex Græcoꝝ monumentis. Ca. XIIII

Quid ſint apud Grecos Scolia. Inibi adnotaꝛ̃ lapſus Interpretis Ariſtophanis. Ca. XV

Emaculaꝛ̃, exponiturq; Ciceronis locus in Epiſtolis ad Fab. Gallum de Cepio. Item cur Ibidē Sardinia peſtilens dicaꝛ̃. Aquarioli qui ſint. De Salacone plura. Ca. XVI

Inſequētis ad Gallũ Epiſtolæ enarratio. Magiſtrũ pro dictatore inibi poſitũ. Cap. XVII

Diætæ notio multiplex. Echinus qd. Diætaꝝ cognoia Varia. Itē qd Zeta, & Zetetæ. Defenditur à Calumnia Hermolaus. Sigma qd, & unde. St, ſyllaba Silentij nota. Trigon. Ca. XVIII

Olearum ſpecies aliquot. Emblemata quid. Iudicium in Areopago primũ. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Thalyſia, Syncomiſteria, Haloa, Thalos quid, & Thalophori. Lactantij Grãmatici Locus reſtituitur. Trophæa prima ex olea. Agrippeum quid. Ca. XIX

Nexorum ſtatus, Qui dicerentur Nexi, & qui Obærati. Nectendi ratio. Interibi Iuſti dies qui ſint. De Athenienſium Siſachthea, & nouis tabulis. Ca. XX

Tabulæ, & Codices accepti, & Expēſi. Aduerſaria quæ ſint. Iuuenalis loc⁹ declaraꝛ̃. Apocha qd & Antipocha. Item de Nexis. Cic. loc⁹ explicaꝛ̃ Prytanea, ſiue Sportulæ quid. Ca. XXI

Explicatur. Quintilia. de Oris multiplici uitio, Anaſtomoſis quid. De Batto & Battologia. De Ouidio ſcitu digna. Itē de Chærephōte, & Eretrienſib⁹, ac Alcibiade. Fringultire qd. C. XXII

Bambalio qui dicaꝛ̃, Item quid Catapeplaſmenon. quid Apodos, Alcibiadis balbucies. Lamyri notiones. Blæſi qui dicantur, & Arguti. Ca. XXIII

Balbutiei ratio ex Galeni doctrina. Incontinens lingua apud Hippocratem quæ ſit. Item qui dicantur ab eodem Muti. Caput XXIIII

Vocabula plura ad Linguam pertinentia. Gloſſematicũ quid, & Gloſſematarij. Diomedes explicaꝛ̃. Quintil. ſuo reſtituiꝛ̃ nitori. Scholia Scholiaſtæ, Soleniſtæ. Lingulati tubuli. Ca. XXV

Ex Lingua propagari plerumq; bona, ſæpe etiã mala. Silentij, & Sermonis præparci laus præcipua. Loquacitatis epodos. Heracliti factum, ſcitu dignum. Item de Zenone. Piſcitio cur abſtinuerint Pythagorei. Ellopes unde. Ca. XXVI

Pudicitiæ cōmēdatio. Patauinarũ laus. de Cornelio ſacerdote Patauino. Hyperoũ qd. XXVII

Chiorum caſtitas eximia. De Filiabus Erechthei, Ciceronis locus illuſtratur. Leocoræ puellæ quæ ſint. Item Macaria. Ca. XXVIII

De Leonibus non indigna relatu adnotata quæpiam. Leoni mortuo barbã uellere, quid. Martialis locus exponitur. Diomedis Filiæ cur dicerentur Equæ. Charopi Oculi, & Raui, qui ſint, Atq; Item Helicopes. Alcæa quid. Prouerbia ex Leonibus conformata. Ca. XXIX

Chimeram allegorice tres indicare Rhetoricæ partes, Vel item Vitiorum multiformem uim. Echidna item quid. Caput XXX

Prudens Simonidæ commonitio. Pauſaniæ Lacedæmonij tumor. Ca. XXXI

Agrigentinorum Luxus, & Tarētinorũ, Necnō de Cyreneis paucula. Vini apud Græcos ſpecies. De Miritæ, ac Polio imprimis Vinum cur Græcis dicatur οἶνος. Vini utilitas. Oeniſteria, quæ intelligantur. Oenopipas quid, & Parthenopipas. Ca. XXXII

Abſurdus quorundam Amor aduerſum inanimata, Quos amauerint Bruta. Ca. XXXIII

Veſtium delitias, & Simulatum contemptum uideri Superbiæ indicia. Diogenis ad id, & Socratis auctoritas, Quid præſtet Philoſophia. Ca. XXXIIII

Ouis monſtrificus partus, Quo Leo eſt natus. Ca. XXXV

De Galete formoſo quidem, ſed Moribus adprime probis. Ca. XXXVI

Munuſcula haud ſpernenda. Perſarum regis mos in ijs. Horæa. Troximi. Horæ, Prodici Liber. Horapollo, Oratius. Ca. XXXVII

Olympici certaminis in Græcia, Quæ tradanť initia. Item ad id ſpectantia pluſcula, Hellanodi-
cæ qui. Caput XXXVIII
Denteſne, an Cornua dici in Elephantis debeăt. De Alce fera, & Aethiopicis tauris. XXXIX
Quæ ſit ratio prouerbij, Leo riſit. De Thucydide non ingrata quæpiam. Itē de Leonibus pau-
cula, & de Ammone. Ecphraſis quo à Diegemate differat. Ca. XL
De Aquila excerpta pleraq; ex Veteribus memorijs. Inibi de Amphiarao, & Helena, Necnon
de Valeria Luperca. Quid item Aetos. Ca. XLI
Allegoria ſcitiſſima de Saturno Filios uorante. Cur dicať Cronos. de Sabbato paucula. XLII
Cur Sabbati loco Dñicū ipſi colamꝰ diem. Solē eſſe inuiſibilis filij dei uiſibilē imaginē. XLIII
Plauti locus ex Amphitryone declaratur. de Saturni Hoſtia. Saturni ſacrificiorum impietas.
De Xenophane, Cineſia & Gelone, item Saturnalium ritus. Coi cur dicerentur ſoli libere ſa-
crificare. Caput XLIIII
Cur Fameſcentibus craſſeſcant Pedes, Item Famis euentus alij ſcitu periucūdi. Plauti loca duo
explicantur. Quæ ſint Alima, & Adipſa pharmaca, Qui diu uixerint citra ullum omnino ci-
bum. De Phlegmate plura. Ca. XLV
Gulæ deteſtatio. Epaminundæ Hiſtoria. Frugalitatis laus. De Spartanis. Aegyptijs, Magis. Gy-
mnoſophiſtis. De Prophetis. Itē in Creta, Diogene, Triptolemi præceptis, & Porphyrij, Phi-
loxeno, & Gnathone, necnō de Philoſycis, Philobotryis, Philomelis, ac Melomachia. XLVI
De Tyrotaricho apud Ciceronem quid ſentiendum. Quid Tarichopoleum, & Tarichopola:
Quid Cremathra, & Epiſodia. Saperda. Ca. XLVII
Niuē pfuſam mulſo qd appellarit Domitianꝰ. Capillorū colores unde ſint. Caniciei rō. XLVIII
Cur ab Homero Senes dicantur Policrotaphi. Crotaphos quid. Suturarum Capitis ratio. De
Caluicie præterea, & Canicie. Raphides quid. Ca. XLIX
De Phalacro, & Phalantho. Quid Phalacræ, ſiue Calueta. De Caluicio plura. Item de Spado-
nibus. Caput L
Pancratiaſtæ qui proprie dicantur. Quintiliani locus explicatur. Item plura de Certaminū ge-
neribus, & ad ea pertinentibus uocabulis. Cap. LI
Caluiſij Sabini Memoria propè nulla. Grammatici Analectæ qui ſint. Itē Analectides quid, &
Analecta, & Apodectæ, uel Apodectæi. Cap. LII
A quibꝰ traditū, Polypos ſua ſibi Brachia erodere. Quid Cotyledones, & unde. Itē Acceptabu
la. Sepieū qd, Adulatorē eſſe Polypo ſilēm, Quid Tholus, & Prītaneū. Cap. LIII
Pantheæ ſingularis Virtus. Muliebris Sexus cōmendatio, De Artemiſia, & Abato Rhodiorū.
Spartanarum, Romanarumq; laus. Item Gallicarum, ac Perſicarum. Item de Thracum Fœ-
minis, & Funebribus Mulierum Orationibus. Cap. LIIII
Iunonis templum in Olympia, Agon, quem uocabant Heræa, ſiue ἡραῖα. Pallas Narcæa. Dia-
na Laphria. Tridaria. Caput LV
De Thraſybulo Vate, Qui ex Cane primus Vaticinia conceperit, Quæ de Sue quoq; eliciăt
Cyprij. Caput LVI
Polydamantis robur prodigioſum, atq; eiuſdem interitus. Cap. LVII
Quo pacto Alcibiadem concionari metuentem Socrates excitarit. Cap. LVIII
Neminem unum poſſe in Omnibus paria unicuiq; facere. Alexādri, & Equi ab Apelle expicti
exemplum. Caput LIX
Quibꝰ Indicijs Perſaꝝ Magi ſanguinariū Ochi Regis ingeniū deprehēderint. Cap. LX

CAPITA LIBRI OCTAVI

Mulieres in Doctrinis celebres. De Corinna, Item Erinna, Necnō de Alijs alio genere præſtā-
tibus. Caput Primū
Frigidam ſuffundere, apud Plautū quid ſit. Lauare poſitū pro eo, quod eſt, probra ingerere. à
Tergo Varij qui dicantur. Cap. II
Tres modo inuentos ex Rationis præſcripto uiuentes. Hominem eſſe Scyllam, Quorundam
efferata Libido. De Concubitus Ratione. Cap. III
Cur Viri hyeme, Mulieres æſtate Veneris ſint auidiores, Item de Concubitu plura, & Voca-
bulis ad eum ſpectantibus. Item de Oratio. Meretrices publicitus quis inſtituerit primus. Pā-
demus cur dicatur Venus. Hetæræ Meretrices cur. Hetæridia quæ dicantur. Halteres qua
componerentur figura. De Aue Erodio. Cap. IIII

Cur

Cur Claudi ſalatiores. De eorūdē uirtutibus. Itē de Alexandro. Gellij locus excutit̃. Ca. V
Appolonij caſtitas. Theodori placita abſurdiſſima, De Voluptate guſtᵘˢ, & tactus. Sciatrophiæ qui. Cur Venereorū affectio adeo cenſeat̃ pudenda. Poliæ, Peolæ q̃ ſint. Cur fictū, Paſſeribus ſubuectari Venerē. Veneris ſimulacrū triplex Thebis, Vraniæ, Pandemi, Apoſtrophiæ. VI
Corium pro Corio, quid ſit. Item Ludere de alieno Corio, Vnde ortum ducat, Necnon ſatiſfacere de Corio. Cæſtij hiſtoria. Plauti locus explicatur, Ca. VII
Prodigioſæ Libidinis Mulierū exempla. De Cyrene Meretricula. Myonia quæ dicat̃, & Myoxia, ac Ipos. Myuri pulſus. Item de Sphingibus, & Sphinctis. De Caſaluadibus, & Salauaccha, & Caſaluio. Celoſta quid, & Caſorides. De Tyrrhenorū mulieribus, Nympha in genitalibus quid ſit. Ca. VIII.
Dierum obſeruatio apud Romanos. Qui dies Poſtriduani. Heſiodica ratio de diebus felicibus, Item aſtrologorum placita, & Chriſtianorum, Interibi cur menſis dicatur Bos, aut uitulus. Cæleſtia obſeruantes maxime fuiſſe infelices. Ca. IX
Cur temporum uarietas ex emerſu, uel occaſu fixarum ſtellarum aſſignetur à rei ruſticæ, uel Nauticæ doctoribus. Ca. X
Dierum Criticorum ratio, ex medicorum doctrina, & Galeni imprimis. Ca. XI
Midam, & Themiſtodē ſanguine taurino hauſto interiſſe, atq; eius rei quæ afferri poſſit ratio. Thrombi qd. Ciceronis locus explicat̃ de Themiſtodis libris. Ca. XII
Super Pherecyde adnotata paucula. Itemq; de Patria Syro, & Locis alijs uoce Cognatis, ac Vocabulis ſcitu non indignis. Cap. XIII
Muliebris Cōmertij deteſtatio. Dennus qd. Ciceronis locus ex ſecundo de Oratore ſuæ reſtituit̃ luci. Mulieres ab Olympicis excludi ſolitas. Plinius illuſtrat̃ de Liuia. Ca. XIIII
Ad Meretriculæ nutum ſuccēſam ab Alexandro Perſepolin, De Phryne nōnulla, Et cur dicta in Maxillis Lecythum ferrè, contra Sudæ ſententiā. Itē cur diceretur Seſtus. Item Saperdion & Clauſigelon nuncupatas Prynes duas. Necnō Fœminarū ſugillatio. Ca. XV
Quid ſit, More Candidatorū Cæſaris quippiā agere. De Cādidatorū habitu. Expurgat̃ à Vitio Plut. tralatū Problema. Quid Chiton, & qd Peplus. Cādidatū uarie accipi apud Eruditos De Cādida itē Tyronū toga. Et qd Coitio. T Liuij locᵘˢ emaculat̃. Cap. XVI
De Roſcij Hiſtrionis excellentia, & Prouerbio inde nato. Ca. XVII
Pepli Notio multiplex Muſtellinus color. Item de Pallade, Allegorice, Curq; Stratia dicatur, & Glaucopis. Item Athena, & Hippia, & Nica. Peplographia in Epiſtolis ad Atticum, quæ intelligi debeat. Cap. XVIII
Cur tantopere Senſibus afficiamur, atq; Oculis præcipue, De Oculorum uitijs. Qui dicant̃ Peti. Cur Spadonibus oblædatur Viſus, & Frequenter coeuntibus. Cap. XIX
De Neruis opticis Qui ſint, quáue coeant ratione. Cur ſimplex obiectum quandoq; duplum uideatur. Caput XX
De Antiſtitis Mineruæ Barba apud Pedaſenſes, quæ ingruens malum præſagiret. Cur Fœminis non adnaſcatur Barba. Cretenſiū mos. Berberi quid. Cap. XXI
Quot exigant̃ ad Vidēdi rationē. De Diaphano, & Lumine. Cur Sol mūdi oculus. Ca. XXII
Igneum ſplendorem ineſſe Oculis quomodo probent Platonici. Item qua ratione fiat Viſus ex Platonis doctrina. Cap. XXIII
Ariſtotelis Rationes aduerſus Platonis de Viſu placita. Caput XXIIII
Ariſtotelis ſentētia de uiſus rōne. Itē qd Dieche, et qd Dioſmos, ac Diagonios linea. Ca. XXV
Cur quædā collucere in Tenebris uideant̃. Miracula quorūdā ex ſe lumē fundētiū. Ca. XXVI
Cur Seminis cōtingat in Sopore profuſio, & Arrectio. Concubituris officere nuditatē pedū, Clinopale nudipedalis quæ ſit, Item de Nudipedalibus ſacris, Caput XXVII
Auſtri, & Aquilonis proprietates non indignæ relatu. Cur Boreas dicatur Alpinus a Vergilio. Plauti locus expenditur, ex Epidico, Caput XXVIII
Capillorū in Homine ratio. Gentiū ritus in ijs. Mollicieí taxatio. Pepones qui ſint. Ca. XXIX
Maſculæ ueneris inſtitutor primus. De Orpheo, & Orpheoteleſtis. Plutarchi locus aſſerit̃, Nec non Ariſtotelis. Cretenſiū in mariū concubitu, & Gentiū aliarū Mores. Caput XXX
Item nōnulla ad idem ſpectātia. Vnde ſit Cinædorum in coitu uoluptas. Hircini quoq; odoris ratio. Qui Hirquitalli, & Hirqui, & Tragica facies apud Ariſto. præter Theodori ſententiam, Hermaphroditi. Caput XXXI

Qui dicant̄ Officioſi. Item Betæ, Necnō Volſi Ludij, & Præciſi. Loca Martialis duo explicata uberius. Quid *Sicula*, & *Sica*. Item *Seuinus*, & Anaphliſtius. Item Catadactylicus. De Pindari obitu. Caput XXXII
Specula cur inuenta. Maronis locus explicatur ex Bucolico ludicro. Caput XXXIII
Item de Speculis nōnulla ex Mathematicis rationibus. Caput XXXIIII
De Veſta, & Ignis inextincti ratione. Itemq́ de Virginibus. Ouidij, & Papini loca amplius explicantur. Caput XXXV
Ignis cultus apud uarias Gentes. De uſu Luminum in Noſtra religione. Cur Homo tantum utatur Igne. Caput XXXVI
Syderum Radijs in Terræ Centro incendium excitari. Item qui dicatur Veſtalis Ignis, & quid Veſta. Caput XXXVII
Veſta unde inflectatur, Quæq́ ſint eius Verbi notiones. Pariſtia quid, & Baunus, necnō Banauſus. Vnde dicatur Clibanus. Inibi Dionyſius, & *Suetonius* declarant̄. Cap. XXXVIII
Supplicantes ſolitos in Veſta, id eſt Lare ſedere. Adnotant̄ inibi Interpretū, Plut. errores. Epheſtius qui ſit. Item cur dicatur Veſta. Terræ Epitheta aliquot explicantur. Plut. codex emaculatur, & cur Terra dicat̄ Clitta. Perſarū ſupplicū mos. Itemq́ plura ad idē ſpectātia. C. XXXIX
Super Aglaidis uoracitate De Græco penu paucula. Adephagia, Adephagi qui. Ca. XL
Coronide appingere, quid ſit. Coronidis notiones aliquot. Item quid Corone. Martialis locus declaratur. De Aſteriſco, & Paragrapho, & Dipla. Ad umbilicum perducere quid. De Vmbilico Terrarum pluſcula. Caput XLI
Vocabula plura ad Vmbilicū ſpectātia. Ompnia, & Ompnæ quid. Omphaloeſſa unde dicat̄. Ambones q. Infantē per Vmbilicū nutriri. Vmbilici notiōes aliquot. Quid Croca. Ca. XLII
Item de Embryij nutricatione in Vtero, Embriū cohærere utero, ſicuti Plantis fructus. An Embryum ſit Animal. Pſacala, Pſacaluchi, Nennus, *Sannas*. Caput XLIII
Embrio quādo infundat̄ Anima. Cur per Cancrū Anima deſcendere, Per Capricornū aſcendere dicat̄. In quā primū Corporis partē inſinuet̄ Ania. De Animis duabꝰ in Hoie. Ca. XLIIII
De Prouerbio, quod eſt, Diphilo Diphilus tardior. Quot Diphili, & Qui, ac Vnde, Quiue dicantur Dij. Caput XLV
Linguæ uirulentæ taxatio. Ocimum ſerere, aut Cuminum quid. Cimbices qui. Antipathia quarundam rerū mira. Maumeth ſentētia præclara. Quid Brutū faciat. De *Sillis* pulchra. Cur Philoſophorū Muſeum Timon appellarit Talarū. *Sileni* unde. Caput XLVI
Super Aeſopo Fabulatore excerpta paucula nō illipeda. Quid Aenos, Quint. Locus explicat̄. Cur dictꝰ Aeſopꝰ. Logopœꝰ q dicat̄, & qd Logos. Logaœdica metra. Itē Mythos. Ca. XLVII
Athenienſum aduerſus rebelles ſanguinaria Decreta. Caput XLVIII
Qua rōne *Soſipolis* Deus coli ab Heleis ſit cœptus. Bacchi miracula, & feſtū Thyia. Ca. XLIX
De Plutonis tēplo apud Heleos, Quod annis ſingulis ſemel tm̄ recluderet̄. Caput L
Timothei ſentētia de Frugi Victus cōmoditate, Platonis in re eadē cōmēdatio. Ca. LI
Quæ ſit ratio Cereris Nigræ apud Phigalēſes. Simulacri eiuſdē abſurditas. De Cabiris. Ca. LII
Feſti rō, quod Platæenſes Dædala uocent. Statuas antiquitus ſolitas dici Dædalas. Ca. LIII

CAPITA LIBRI NONI

Vocabula, quibus Oculorum explicantur partes. Item plura de Oculorum tunicis, & Humoribus, & Vitijs. Caput I
Cur ſit oculus Globatæ figuræ. Nullum eſſe corpus omnino perſpicuitatis expers. Inde poſſe Lyncas uidere per parietem. Caput II
Gentibus ſingulis ſuos eſſe mores. Arcadum ritus. Lycæus Iupiter. De Aegyptijs adnotantur paulo plura. Propertius declaratur. Anaphorum, & Allactum quid. De Canibus paucula. Pharao apud Aegyptios quid ſit. Caput III
Cuiuſmodi fuerit Aegyptiorū Sapientia. Et cur Viri preſtantes illuc potiſſimum enauigarint. De Matheſi paucula. Cap. IIII
Cuius ſit rationis Prouerbiū ab Aegyptiorū tēplis productū. De Silenorū Imagūculis. Ca. V
Olympiadis apophthegmat ſcium de Pellice, Itemq́ alterum in eum, Qui formoſam quidem duxerat, Sed non illibati nominis. Cap. VI
Prouerbium, Extra Leucoparyphus, Intus Holoporphyrus. Vocabuli utriuſq́ cum pleriſq́ alijs explicatio. Caput VII

An moreq

An Mores Maſſilienſes in Plauto recte pro euiratis dicantur. De Maſſilia paulo plura. Item
que ſit nominis ratio. Caput VIII
Veſtitus quã eſſe addeceat rationẽ. Veris, aut Pauonis cognomina quibus adhæreãt. Veſtimẽ
ta initiatorũ, que dicantur per Parœmiam. Item de Athenienſium Myſterijs. Quid Myſte-
ria, & quid Myſtæ. Item Myſtile, & Thronon. Veſtiũ repoſitoria. Rhiſcus quid Ca, IX
Veſtium genera plura, quæ uarijs de cauſis ſortita appellationem ſunt. Batrachium, color. Ora-
tius illuſtratur. Caput X
Lacides Veſtes quæ ſint, ac item Pilares, & Spira, & quæ dicerentur Pilæ. Cur tauri Phœniceis
irritentur, contra Domitium, & quæ ſit eius rei ratio. Problematum genera. Auſonius, Vergi.
& Ouidius declarantur. Thyſani, Croci, Tapetes. Strotæ. Caput XI
Cur Aeſculapio Gallum debere ſe apud Platonem, Socrates dicat. Aduerſus Lactantium ad
notantur paucula. Caput XII
De Gallinaceis excerpta pleraq; non incurioſe. Cur ante lucem canant, curq; Aues dicantur
Perſicæ, Caput XIII
An ſit in Verbis omnino uis ulla. Curq; in ſacris plerũq; Barbaris uterent̃ uocibus. Ca. XIIII
Aethiopũ Nigredinis, & Vibrati Capilli ratio. Interibi quid ſit, Reſolui in terrã, & Aquã. Item
de Pedibus, Vnguibus, Dentibus, Semine Aethiopum. Refellitur Herodoti opinio. Tauri
Aethiopici, qui dicuntur Rhinocerotes. Caput XV
Allegorice quepiã de Atlante, ac Filiab⁹, ex Greco penu præcerpta. Maia, ſeu Mæa, id eſt, μαῖα,
quam uarie uſurpetur à Græcis Auctoribus. Caput XVI
Qui dicant̃ ſup Chœnice ſedere, ex Pythagoræ Symbolo. Quid Chœnix, Chœnicides. Plem
næ, Chnoæ, Plemæ, Torma, Enalata, Hamaxedonia. Declarãtur itẽ Pythagorica quepiã. Inte
ribi de Sole Inuiſibili ex Platone, Necnõ de Patre, ac Filio, & Mundi Anima. Cheniſcus. Ari
es Phryxi. Taurus Europæ. Caput XVII
Quo ſenſu accipiendum illud Pythagoricum. Stragula obuoluta ſeruari debere. De Plotino
obiter. Itemq; Imaginem Dei annulo non inſcalpendam. Caput XVIII
Delphorum Ciuitatẽ dici Pitho. Pythium quàm multis habeatur locis. Pytheum quid, & qui
Pythij. De Pythico nomo plura. Item de Pythone, quẽ uocant Delphinem, Delphicum ora-
culum fuiſſe prius Terræ, ac Neptuni. Hexametrũ qui cecinerit primus. Item pluſcula ad Ora
culum Delphicum pertinẽtia. Apollinis cognomina aliquot. Cur Homo dicatur Phos. Pho-
des quid. Cognitionis eſſe Innatam nobis cupiditatem. Caput XIX
De Cambyſis Veſania, & Morbo Sacro. Qui dicerentur Caberij Dij, & Pattaici. Anactes pue
ri Cabareni, Cabus, Cabæſi. Itẽ de Vulcano delibata paucula. Aphthæ quid, Vlpiani Codex
perpenditur. Caput XX
Qui nã fuerit Hyperbolus Athenis. De Saxo, quod Hyperbolũ uocãt. Hypobolus ager qui,
Et Aſtictos. Caput XXI
De Hyperboreis, Arimaſpis, Abari. Arimphaeis, Necnon de Medicamento, Quod dicatur
Rha ponticum. Caput XXII
A Mari habitandũ procul. Maritimos Mores dici de Impuris, Sordidiſq; Caput XXIII
Coniugalis amor quaten⁹ ꝑgredi debeat, Coniũx dicat̃, An Coiux. Pulchritudo triplex. Amor
item Triplex. Concubitũ ab ijs excludi. Platonis apologia. Laus amoris. In quibus uituperet̃
Plato, Curq; eum Satonẽ, non Platonẽ nuncuparit Quidam. Caput XXIIII
Amor apud Heſiodum quid. Amoris Parẽtes diuerſi. Spartani amatores. Vulgaris Amoris
uituperatio. Qui ſit Anteros. Caput XXV
Inſaniæ cauſa ex atræ bilis uitio. Effectus porrò uarij humoris eiuſdẽ, quo ad Mores. Ca. XXVI
Exẽpla inſaniæ maxĩe mira. Lucretij furor, & Accus delyriũ ĩopinabile. Itẽ Piſandri. C. XXVII
De Ratione item Delyrij, ex Medicorũ Doctrina. De Imaginoſo, & Nocumentis Imaginandi
potentiæ, Necnõ Cogitatiuæ, & Memorialis. Quot modis dicatur Phantaſia. Catulli locus ex
plicatur. Cornelio item Celſo lux infertur. Caput XXVIII
Delyriũ, quãdoq; ex Imbecillitate cõtingere. Triplex Delyrij ſpecies, cũ Riſu, Studio, & Agre
ſti mentis ardore. Ecſtaſis. De Catacopis, & Enthuſiaſmo. Mammacuthis, & Diuinaculorum
fraude. Caput XXIX
A qb⁹ traditũ ſit, Ingenioſos Melancholicos eſſe, Ac quæ ſit ei⁹ rei ratio. Bilis atræ ſpẽs, C. XXX

De Cicadis Acanthijs,& Achetis.Cercope,ac Calamæo.Cur Cicadarũ aliæ canant,Aliæ minꝰ. Alia item de Cicadis nõ ingrata,& ex Platone fabella repetita. Cap. XXXI
Nil uideri abſq; luce.Colores uariari pro lucis diuerſitate.De Columbarum collo. Lucretij locus declaratur.De Iridis Coloribus,& Apparentijs,quas uocãt Symphaſis. Ca. XXXII
Quid foret Robur in Carcere,& quæ dicanẽ digna Robore.Iuuenalis locus,& Propertij alter explicatur.Item Vocabula nõnulla ad Carceris loca pertinentia. Cap. XXXIII
Carceris genera.Quid Ceramus,& Ceramicum flagellũ,& Domus.De Labyrintho,Baratro, Latomijs,Latomis,Latypis,Lithurgice,Lithotriuice,Cauea,Tulliano,Libera cuſtodia, Charonia ianua.Item de Metœcio pluſcula.Xenocratis Hiſtoria. Cap. XXXIIII
Qui Cõmentarienſes,& Phylacti. Obiter de Cornicularijs paucula. Cap. XXXV
Cornicem Albam propè Rhodigij mœnia uiſam.Item de Albis Coruis.Cornicis.feſtum.Coroniſtæ.Coroniſmata.Hirundinum feſtum. Cap. XXXVI
Digitorꝝ rõ ex Auicenna.eorũdẽ quoq; nõia ex Polluce.Inibi qd Scimaliſſare. Ca. XXXVII
Animalibus cunctis ineſſe Rationis,Orationiſq; uim,ex Phorphyrio.Item de Apollonio Tyaneo quæpiam. Ca. XXXVIII
Qua rõne Aiam exui alis,traditũ ſit,aut eaſdẽ reparare.de q̃tuor Paradiſi fluminibꝰ. XXXIX
Non uerba Platonis attendenda,Sed Senſum.Quæ ſint Animarum alæ.Quid in eiſdem Auriga,& Equus geminus.Colũbæ geminæ apud Verg.qd ſint. Cap. XL
Vehicula Animæ tria.Item quid Animæ Idolum,& quid Vmbra. Maronis locus exponitur. De Senſibus Aetherei corpuſculi mira. Cap. XLI
An ſit Philoſophãdum.Omne genus Scriptorum excuciendum.Ariſtoteles cur diceret Anagnoſtes,Philoſophiæ laus. Cap. XLII
Heroum quid ſit.Expenduntur apud Thucydidem Loca duo.Heræum quid.De Cranijs, & Cranone,Epicrano,Olecrano,& de Herophile,ac Sibyllis. Cap. XLIII
Sepulchrorũ religio.Plinij locus explicatur. Gentiũ in ſepeliendo ritus. Cap. XLIIII
Itẽ de Sepulchris pluſcula,& Sepeliẽdo ritu.Iniectio Glebæ qd.Verg.locꝰ explicaẽ C. XLV
Ritus item Gentium ad idem ſpectantes.Ratio Iuſtorum, quæ defunctis exhibentur.Vidi liquores apud Papinium qui ſint, & cur comburerentur cadauera. Cap. XLVI
Qui fuerint Metelli Macedonici Filij apud Plinium.Item apud eundem Dia.lematis legendũ ſit,an Dalmaticis. Cap. XLVII
De Aleijs Cãpis,an recte Vacui tranſferantur.Obiter περὶ παριχλίσεως. Alea quid,& Epialos febris quã habeat rõnẽ.Aleſiꝰ mõs,Halea Pallas,Halea certamina,& Halotia. Ca. XLVIII
Qui dicantur Mandragoram bibiſſe.De Mandragora paulo plura.Obiter de Orationis aſperitate.Et quid Cataphora. Cap. XLIX
Externo bello inteſtinũ ſæpe reſtigui.Scoriõis Dacorꝝ ducis Hiſto.ad id appoſitiſſima. Ca. L
Canũ Millus,atq; inde Prouerbiũ.Item Canum Ornamenta alia,ſeu munimẽta. Ca. LI
Auguriũ Canarium.Deq; Sacro,qd' Caniculæ fieret.Cur immolarenẽ Canes Canis Oculum habere qd.Itẽ de Cynomyia,Cynocephalo,Ariſtogiton Canis,Cynæpodes. Ca. LII
De Canum generibus adnotanẽ plura,Deq; eorũdem Rabie,& Diui Bellini templo in Rhodiginis paludibus.Cypſele,Cypſelides,Cypſeli. Cap. LIII
Conditionẽ Filiæ quærere qd ſit apud T.Liuiũ.Itemq; de Vindicijs plura.Epheſis qd,& Ecdetus.Martialis explicaẽ,Necnõ Quintilianꝰ de Aſſertione ſecũda. Cap. LIIII
Thargelion.i. Θαργηλιὼν menſis q ſit. Thargelia Feſta. Thargelus olla.Sextum Thargelionis diem fuiſſe Græcis auſpicatiſſimũ.Thargelia Regina. Cap. LV
Solere interdum Homines pleroſq; nimis quàm leuiculis rebus ſtulte operã impendere ſeriã. Atq; inibi Platonis decretum.Prius de Atechnia.Cacotechnia,Matæotechnia. Ca. LVI
Gallinaceorum Athenis compugnantium in Theatro Spectaculum, Quǽque tradantur eius rei initia. Cap. LVII
Fluminũ ſimulacra uarie nũc Humana,Nunc Bubula exprimi ſpecie cõſueuiſſe. Ca. LVIII
Diſcordiarũ primordia inter Platonem,Ariſtotelemq;,Summates Philoſophos, non ex æmulatione inortam,Verum ex Vitæ potius ratione diſſimili. Cap. LIX
Sileni,ac Midæ congreſſus, Terram haberi Continentem extra Orbem noſtrum. Déq; in ea Ciuitatibus,& Hominum Moribus. Cap. LX

CAPITA LIBRI DECIMI

Spartanoꝝ Mores explicant̃. Itẽ de Pueris Bomonicis. Lactãtij Grãmatici locus reſtituit̃. De Fœminarũ nuditate. Quibus furari honeſtum. Cardaces qui. Quinti. illuſtrat̃. Caput I

Laconicæ Magnanimitatis exemplum ex Xenophonte. Cur Spartani dicti quandoq; Ophiodiri. Item Spartam fuiſſe alterũ Græciæ Oculum. Eurotas, Sparte, Lacedæmon, Vnde appellationem traxerint. Cap. II

Qui ſint apud Appiani Interpretem Aptatores. De Harmoſtis pluſcula. Harmoſteres, Harmoſyni, Itemq; Qui dicerentur Epiſcopi, Agonij Dei. Agonia, Agones, Angones, & Phylacæ. Ciceronis ſoluitur nodus ex Epiſtolis ad Atticum. Cap. III

Laconici Breuiloquij commendatio. Item de Orationis breuitate excerpta ex Phalereo pleraq; De Clauibus, & Laconico Ferro. Cap. IIII

In quibus fœde ſuggillarentur Spartani. Diironoxeni qui. Item Xeni. Epixenum. Quæ apud Spartanos comperiant̃ ſcitu digna. Ferri fundendi ratio à quo excogitata primũ. Cap. V

Triplici ſemita incedere, qui Fabulas allegorice interpretent̃. Quo ue pacto intelligẽda Deorũ certamina. Item nomina tum Maſculina, tum Fœminina. De Saturno. De Tantalo. Dioſcuri quid, & Pſoæ, ac Stachys, Necnõ Aegides, Mercurius, Argas, Argus. Cap. VI

Quid Fabula, & Fabularum genera. Cur dicant̃ Eſopeæ Fabulæ. Quintilianus illuſtratur. de Epimythio, & Promythio. Fabularum in Oratione utilitas. Inſuper cur fingatur Thamyris à Muſis excæcatus. Caput VII

Eſſe iter Hoies quoſdã, uelut natura Pricipes, & uelut natura Seruos. Qui ſint Angari, Aſtãdæ, Phryctoria. Itẽ de Agarico, & Angonibus, Itẽ qui Opiones, & Teſſenarij. Cap. VIII

Ficulneum Lignum cuiuſmodi ſit. Fici folia cur dicantur Thria, Cuíq; Ficus Arbor amara ipſa Fructus tamen prædulces gignat, & Cur non iciatur fulmine. De Caprificatione. Ficorum, interim genera plura, & in ijs de Puerorum Ludo. Cap. IX

Quos dicamus Inaffectatos Capillos, Affectatoſue. Item de Capillorũ ornatu pluſcula. Quæ dicantur Focalia. Caput X

Capillos dici à Græcis, τρίχας, inde deriuata pluſcula. Strangalides quid. Philippi dictum in eum, qui inficiebat Capillos. Cap. XI

Veneris Caluæ, atq; item armatæ ratio. Qui nam ex Mulierum Capillis funes nexuerint. De Venere item pluſcula. Caput XII

De affectione, quã Medici, Capillitium dicunt. Item Defluuij Capillorũ ratio. Cap. XIII

Felicitatem eſſe rem diuiniſſimam. Virum Bonum, Felicemq; cur Quadrangulum dicamus, & Tetragonum. De Fortuna quippiam. Cap. XIIII

Quadratum Corpus quod ſit. Quadrata compoſitio. Quadrati Verſus. Quadratũ agmen. Quartarij. Caput XV

Quadrantaria Clytemneſtra apud Cæcilium quæ intelligenda. Cap. XVI

Cybelen uideri à Cubo nuncupatã. Cubus unde, & quid. Item quid Cybe, ac Cybelis, & Cybele. Matroa. Matragyrtes. Cap. XVII

Ex diuerſis Cæli habitibus diuerſos euadere Hominũ Mores. Perſarum ritus. Quintiliani locus emaculatus declaratur. Lucanus itẽ illuſtrius enarrat̃. Perſes quid ſit, Perſithea. Paſithea. Perſus piſcis. Perſinus, πιςὸς in Veteribus Libris quid ſit. Cap. XVIII

Non eſſe legem ueram, quæ ad optimum non perducat. Lex quid. Cur in numina referantur Leges à Veteribus. De Minoe, Dracone, Zaleuco. Legum nullam eſſe bonam ex Gnoſticorum ſententia. Legum laus, & Cur Platonis Leges frigeant pleriſq;. Cap. XIX

Ad Meridiẽ uergentes cur timidi. Ad Septẽtrionalia audaces. Italiæ ſitus laus exqſita. Diagrãma quid. Diagraphe. Diagrapharius. Diagrapheus. Germanorum Mores. Cap. XX

Pannoniorum mores. Britannorum. Gallorum. Martialis explicat̃. De Braccis, & Anaxyride, ac Campeſtribus, & Rhemenſi tela. Cap. XXI

Cur Hiſpaniæ ſubterranea incolere dicatur Plutos. Curq; in ea Campos finxerit Elyſios Homerus. Hiſpanorum mores. Cap. XXII

Myſorum mores, item Thracum, Qui dicantur Abij, & Aliorum quoq; populorũ ratio. De Getis nõnulla. Itemq; de Orpheo non indigna ſcitu, & Tereo. Cap. XXIII

Scytharum inſtituta. Vnde dicantur Scythæ, Anacharſidis inuenta. De Scythicis calciamẽtis, & Perſicis. Dauorũ ſeruile nomẽ unde ꝓpagatũ. Daulus qd. Daulis unde. Cap. XXIIII

Athenienſium mores,ac inuenta præclara , & Cur ijdem Autochthones dicti . Cur Cecrops duplicis Naturæ. Romanorum grauitas. Ca. XXV
Cretenſium mores,Nonnulla de Spartanis.Item de Aegina.Lero.Ceo. Ca. XXVI
Albanorũ,qui ad Caucaſum ſunt,Mores,déq; Seruis,q apud cos ſacri nũcupant. Ca. XXVII
Maſſagetarum Mores,Item Tapyrorum, Bactrianorũ. De Phigaleis pulchra. Caſpiorumq;, ad Derbicum item ritus. Ca. XXVIII
Medorum,& Armeniorum ritus.De Anaitide Perſarum Dea pleraq; non ingrata, Ciceronis locus explicatur pro lege Manilia Ca. XXIX
Cappadocũ mores. Cappa triplex peſſimũ,qd.Cur pſignia tã uitio, q̃ pbitate,dicant Cappa/doca.Heptacometa rũ ritus,& Moſynœcorũ,inibi,quid Moſynos.Item de Tibarenis,& Sta/(thmis .XXX
Indorum ueterum,ac Recentiorũ ritus.Arbor Tala.Herculẽ coli ab Indis Gigantis nomine.Philoſophorum genera duo. Animã qui primi immortalem aſſeruerint. De Columbis Melinis,& Nymphis Meliadibus. Ca. XXXI
Taxilitarum mores perabſurdi in Filiarum nuptijs. Carmanorum ritus. Ca. XXXII
Sogdiorum Iuuenum admirabilis Animi magnitudo. Ca. XXXIII
Aſſyriorũ ritus.Diſtinguant ne á Syris Aſſyrij. Syrorũ item mores ,& Phœnicũ. A quibus in uenta primũ Aſtronomia,Arithmetica, Geometria.Iamblichus , Adad,& Adargatis.Virgo cæleſte ſignũ. Chalcidica pocula.Siriaſis quid.Sirrũ.Sirrus.Sir Ciui. Ca. XXXIIII
Arabũ rit⁹maxie miri,de rõne Veneni ſcitu nõ indigna pleraq;.Itẽ de uiperis pulchra. XXXV
Nabatæorum mores Nabaten uocari ex Adulterio conceptum. Reges apud Homerum ſoli/tos ſibiipſis ſubſeruire, Ca, XXXVI
Aegyptiorum inuenta.Et eorundem ritus,Calaſiris quid.Laura locus delitiarum.Dulcis cubi/tus apud Sardis. Ca. XXXVII
Aphrorũ ritus diuerſiſſimi.Necnon de Carthaginienſibus.Ammon Iupiter unde. Parammõ Mercurius.Gorgia quid. Gorgones,Animalia.Boues retro paſcentes. Ca. XXXVIII
Clepſydræ notiones plures.Hydrologium quid.De Clepſydrio item. Ca. XXXIX
Vocabulũ lutra q̃ uarias recipiat notiões.de Lutrophoris,& corriuatis à Lutra dictiõib⁹. De Agminarijs,Aq̃rijs itẽ,ac Cerere Luſia,& Arione Equo.Nept.& Cereris eiuſdẽ fabella. XL
Alopeciæ Morbo unde factum nomen.Hydrocephalæ affectiones.Quid Alopecium.Alope cades.Vulpio.Vulpis fraus.Scolios.Cerdo.Cynalopex.Cinados.Baſſarus.Baſſæ. Alopeco/neſus.Apollo Epicurius. Ca. XLI
Aſciam crurib⁹illidere qd.De Antiphõte,ac Dionyſio.Dolabella ne dicat,an Dolobella,XLII
Craterem Helenæ,habere prouerbij formã.Nepenthes Homericũ quod nam ſit. Piſta medi/camina.Epipaſta,Chriſta.Item Nepenthes auſcultationes. Ca. XLIII
De Architæ tabella,ſeu Platage.Item quid Crotalũ,& Crotalus.Crocala.Cocalia. Aſcari. Lũ/bricorũ ſpecies.Aſcarophori,Aſcarides.Ciriæ.Tæniæ.De platagonio quæpiam non inſcita,& Telephyllo,ac Anemone. Ca. XLIIII
Athenodori,& Philoſtrati iudicium de Iulio polluce. Ca. XLV
Byzantij laus præcipua.Byzantios fuiſſe οἰνόφλυγας , id eſt Vinolẽtos.Macedonis Philippi di ctum præclarum. Ca. XLVI
De Pythagora enotantur pluſcula. Item quibus argumentis comprobetur fuiſſe Magus. De Boue Empedoclis. Ca. XLVII
Mineruam cur Lacedæmonij Chalciœcum uocent, T.Liuij.& Plutarchi Codices emaculant Chalcopus,Chalcotypus. Ca. XLVIII
Chalceũ quã multa ſignet ap͂d' Græcos.Chalcea feſta.Exchalciare uerbũ.Chalceati dẽtes. Ori chalcũ.Chalcenterus cur diceret Didymus,& Bibliolathas.Codones quid ſint. Ca. XLIX
Aes cur a Græcis. χαλκὸς dicatur. Aeris inuentio,& Auctoritas. De Combe puella. Le/ſche quid.Aeneum uinculum cur pro perpetuo.De Adamante paucula. Telephia uulnera, & Chironia.Cyſoleſches. Ca. L
In Cubiculo Nola. quid ſit in Oratorijs Quinti.Inſtitutionibus. De Tintinnabulis .Iaſſæorũ Hiſtoria. Cap. LI
Super Phauorino adnotata quæpiam minus extrita.Vocis acutæ ratio in Eunuchis . Item nu/ditatis Barbitij.Curue Amaſij ſint.Vocis magnitudo,uel paruitas unde ſit, ex Galeno. Inte/rim Imperatoris laudem eſſe præcipuã, Indignationẽ comprimere. Ca. LII

Super Vocis ratione adnotata pluſcula. Deq; Soni, ac Vocis interſtitio. Pollucis obſcuritas illuſtratur. Tertiata uerba quæ intelligantur. Caput LIII
Sonus quomodo illabatur auribus. Cur Ouali figura Aures, & Lingua. Item pleraq; Muſicæ conſonantiæ organa. Ca. LIIII
Calaſtri pueri, q ſint. De Carneade, & Antipatro. Calamouoas qui dicatur. Antiphona quid. Pſithyriſſare. Arteria. Ca. LV
Scruta quid ſint, & quid Scrutaria. Enarratur Oratius. Ca. LVI
Super Mæandro, & Protagora relatu non indigna quæpiam. Magorum ſententia de Diuinis rebus. Item de Sophiſtis pluſcula. Ancalidophori. Ancalides. Phacceli. Ca. LVII
Pythij hominũ ditiſſimi Hiſtoria, Deq; Vxoris eiuſdẽ non uulgari prudẽtia. Ca. LVIII
Hiſtoria Paridis paulo remotior, Deq; iter Deas Iudicio, & Dardano eiuſdẽ Filio. Ca. LIX
Senectutẽ imbecillẽ euadere ob Adoleſcẽtiæ intẽperantiã. de Gorgiæ ſenio ꝑuiridi. Ca. LX
Aetatum humanæ uitæ diſtributio. Fabulam ætatis peragere, apud Cice. quid. Vitæ metam q̃ ſtatuant pleriq;. Ca. LXI
Aetates humanas Planetarum conſequi rationem. Martialis, & Apuleius declarãtur, Necnon Oratius. Philoſophorum placita, & Auicennæ de Aetatibus. Item de Fabula ætatis. Vocabula plura quibus ætates à Græcis diſtinguuntur. Ca. LXII
Aeneam pietate in Deos, ac Parentem inſita, dementer à Victoribus tractatum Græcis, ac liberum abire cum domeſticis permiſſum bonis. Ca. LXIII
Citharœdi prudens reſponſum apud Alexandrum fidibus utentem ruſticius. Quo pacto Linum peremerit Hercules. á quo Muſica imbuebatur. Ca. LXIIII
De Tityris, Silenis, Satyris, Quæ ſit noĩm rõ. Bacchus cur dicat Phleon, Itẽ cognoĩa alia LXV
Diuerſi Populorum mores, breuibus, ac miſcella enotati opera. Qui nunquã riſerint. De Ceo Sene Caniciem coloribus obſcurante. Ca. LXVI
Zeuxin ſpectatum Helenam à ſe pictam neminem admiſiſſe, ni erogata prius ſtipe, Quo nomine appellata eſt Meretrix. Epicuri dictum nobile, Videri felicem, Cui Vitæ ſuppetant neceſſaria. De Pecuniæ cura difficili. Ca. LXVII
Animos halucinantes, malis edoctus ſæpius reſipiſcere. De Hierone, Ptolemæo ſecundo, Phrage, & Damocrate Palæſtrita. Ca. LXVIII
Super Electra adnotantur paucula, Quæ dicta prius. Laodice ſit,. De Gyge, qui mulieres primus ἐυνούχισε. Nec non de Alcimi Lydorum regis felicitate. Interim & Xanthi memorantur duo, Poeta, & Hiſtoricus. Ca. LXIX
Qua ex cauſa prædicent Delij, Philoſophum non incelebrem Syrium Pherecydem tam retro tamq; exitiabili peremptum fato. Ca. LXX
Herculeas colũnas prius Briarei nuncupatas. Epaminondæ paupertas, & Magnanimitas Perſarum regis munera ſpernentis Ca. LXXI
Hominum ingenia Tyrannica, uel mitia facile plerumq; coniectari. De Pericle, ac Gelone. Itẽ de Dionyſio poſteriore. Catapultæ inuentio Ca. LXXII
Philippum uictoria elatum, ne unquã fieret Rationis impos, Iniũxiſſe Puero, mane ingreſſus diceret, Homo es Philippe Ca. LXXIII

CAPITA LIBRI VNDECIMI

Octimeſtris partus cur raro uitalis. Caput Primum
Fabulam fieri qd ſit. Vitam noſtram eſſe item fabulã. Platonis de Spe Apohthegma. Ca. II
Maronis locus ex primo Georgico, Septima poſt decimam felix. Lunam humectare, non arefacere. Tetradiſtæ qui ſint. Ca. III
Sententia triplex de Lunari lumine, Quibus probetur rationibus. Lunam repercuſſu lucẽ nõ propagare. Ca. IIII
Lumen eſſe Cæleſtium Virtutum uehiculum. Cur à nobis longius abeat Sol, nec Luna eũdẽ præferat Schematiſmũ. An item à Planetis illuſtretur uti à Sole. Ca, V
Item de Lunari lumine. Cur Selene. Cur in Dianæ ſacris Faces, & cur tergemina Diana & Hecate. De Geryone paucula. Hecatompedon. Hecatombæum. Mænides. Ca. VI
Septem ab alijs dici Lunæ permutationes. Quid Phaſis, Iugum dici de Libra. Cicero inibi explicatur. De Diana, quã uocant Agroteram, & Endymione. Cur Lunæ appellatiõe Mundus

ne Mundus

ne Mundus ſignificetur Caput VII
Memoria matutina quæ intelligi debeat. Quintiliani locus explicatur. Rurſum de Memoriæ ui pluſcula Ca. VIII
Reminiſci quid ſit. Aliud eſſe, iterum diſcere, Aliud Reminiſci, ex Placitis Ariſtotelicis. Et qui in Reminiſcendo Solœciſmus. Pauca de Platonis Reminiſcentia ex Prodi doctrina. Animā non eſſe Tabellam literis uacuam. Caput IX
De Attico Herodis filio memoriæ nullius. Scip. Apophthegma in Appium, Item Themiſto/clis. Cur Muſæ Iouis, & Mnemoſines filiæ. Qui Amnemones in Cnido. Muſa quid ſit, ac unde dicatur. Themiſtodis dictum de Memoriæ Arte. Lethe fons ad Trophonij Specu. Item alter Mnemoſynes dictus. Cap. X
De Scopeliano Sophiſte pleraqꝫ non indigna relatu. Vitam eſſe Vigiliam. Tranquilli hiſtoria illuſtratur. Vites in Aſia habere prohibitas ab Imperatore Domitiano. Ca. XI
Hominem cenſeri prudentiſſimum, quia ſit Capitis non magni modi. Inibi quæ ſit congrua Capitis uel magnitudo, uel figura. Cur magnis Viris caput aperire, morib⁹ receptum ſit. Hippocratis Imago pileata. Cap. XII
Cur Capite deminuti ferè impetuoſi ſint. Cephale unde corriuetur. Aram potentiarū animæ eſſe in Capite, Quod & Olympus dicitur, & Trito. De Tritogenia pluſcula. Vergilij loc⁹ de Olympo Omnipotente. Ca. XIII
Super Lydorum iuuentis, & mollicie adnotata paucula. De Lydio ornatu, & Maſturbatione. Aleæ, & Teſſerarum, & ac Pilæ luſus Inuentores, Necnon aurei, argentiqꝫ numi. De Caryce, & Candaulo cibis. Caput XIIII
Quam Late pateat Animæ rationalis Imperium in Corpus. Vnde ſit grauidarum mollicies, et Appetitus abſurditas. Ca. XV
Exempla Hiſtorica ad id ipſum. Cap. XVI
Quid ſit Imaginatio, ſiue Phantaſia. An cum opinione coniungatur Caput XVII
Ventorum finalis ratio quæ ſit, Deqꝫ eorundem materiali cauſa. Flatū à Vento diſtare. Aeolipilę quid ſint. Empedoclem dictū fuiſſe Colyſaneman. Ca. XVIII
Ventorum ſpecies aliquot, Vulgo haud ita notæ. Apogæa retinacula, ſeu Epigæa. Amuſiū Organum. Strobilus quid. Pallas Anemotis. Sardinia cur peſtilēs. Sardoa herba, Pleſiſtius Ventus. Pleſignathus Panis. Phyſignathos Ca. XIX
Super Polemone enotata quæpiam. Manu Solœciſmum facere quid. Quintilianus illuſtratur. Varus pergæus. Pelargi cognomen. Item quid Typos, & Tyrbe Caput XX
Manū in Aetolis habere, ac mentem in Clopidis, quid ſit. Aetolorum furta. Aetoli epitheton quid ſit, & unde. Clopia. κλωπᾶσθαι. Ca. XXI
Pterophori apud Plutarchum in Othone qui nam intelligendi. Item quid Ptera, aut Pteromata. Peripteron. Pſeudoperipteron. Pterophori Sacerdotes. Ca. XXII
Plutus diuitiarum Deus, cur Cæcus effingatur. Herodis Sophiſtæ munifica, & proinde mirabilis Natura. Chalcidiſſare. Auaritiæ improbatio. Aloadæ qui dicanť Ca. XXIII
Diuitiaꝝ uſum quē eē deceat. De M. Anto, Ptole. Bione, Diuitiaꝝ genera duo Ca. XXIIII
Carthaginienſi ū, & Homeri ſententia de Diuitijs. Eulogiæ quid. εὐοῖ. Eua mons. De Solone. Themiſtode. Timotheo. Pelopida. Item de Pluto Cæco, & Phryne. Aphnij ſacellū Theſaurum recondendis pecunijs ſtructum à Minya primum. Tirynthi mœnia. In Adulteros Lex prima. Cap. XXV
Lapidem Leſbium in Funeſtas admitti domos ſolitum, de Herode, ac Lucio, item Marco Imperatore. Ca. XXVI
Nobilitatē in Aſtragalis geſtare. qd De Herode itē. Aſtragalus qd, & Aſtragaliſis. De Talorū figuris, aut nūeris. Diagrāmiſm⁹. Grāmæ, ſeu Lineæ. Cuboꝝ inuentor. Ca. XXVII
Cur Lunulas geſtarint in Calceis Romani ueteres. Nobilitatem nil prodeſſe, ni adſit Virtutis meditatio. Terræ filij qui dicantur. Ca. XXVIII
Vocabula plura de rebus conformata, quæ geſtātur. Item ad id pertinentia alia. De Hypomochlio, Vecte ferreo, & Lingula, Sera. Vectiarius quid, & Mochlos, Mochlia, Exholcyſmus. Phragma. Cap. XXIX
Inuidiæ deteſtatio, Quid Inuidia. puerbiū, ægyptio Scytha nō iuidet. ridicula. βασκάνια. XXX
Quē Aegyptiū Sophiſten intelligamus. Deqꝫ Proteo allegorice pluſcula. Ca. XXXI

An credibile

An credibile ſit. Silentē Lunam aliquid in nos agere. Qui dicātur Icadiſtæ. Athenæi locus declaratur. Caput XXXII

Adulationis malum. Quid Cercopiſſare. Quæ Climacides. Adulatorum Appellationes diuerſæ. Crocidiſſare quid. Carphologia. Tylæ. Crocylia. De Dionyſij Adulatoribus, & Antigoni. Adulatoꝝ cognomina plura. Colax unde, & itē Cœlia. Clymenꝰ ꝓ Plutone. Ca. XXXIII

Vitæ diuturnioris, breuiorisq; rationes ex Philoſophorum Scholis, Item de ratione Maris, & Fœminæ in plantis, Atq; inibi Plinius illuſtratur. Ca, XXXIIII

Cur Sexꝰ uterq; minꝰ in Plantis diſtinguat̃. Cur Iupiter dicat̃ Mas, & Fœmina. Cur Herceus Iupiter Oculoꝝ triū. Arbores ī quo ſiles habeant̃ Inſectis, & quo differāt. Ca. XXXV

Climactericos annos à Ptolemæo haud quaꝗ̃ probari. Ca. XXXVI

Quibus conſtet Sanitas, quibuſue conſurgant Morbi. Cur tam Longæui ante diluuiū. Cur Cyrnij Macrobij. Mellis præſtātia in producēda uita. Democriti Hiſtoria. Ca. XXXVII

An mors ulla dici Naturalis poſſit. Naturali non uno intelligi modo. Fatum capi pro Natura. Verg. locus explicatur. Cap. XXXVIII

Aphetica in Cœlo quæ dicantur ab Aſtrorum Peritis, & qui Aphetæ, itē Apheteria quæ ſint. (Ca. XXXIX

Sup̄ Hermogene ex Græcis deprōpta quædā ꝑiucūda. Ca. XL

Proœmio male uti, quid ſit. Item de Philagro Sophiſtæ. Cap. XLI

De Ariſtide Adriano. Qui dicant̃ Vomentes. Scomma in Philippū. Cap. XLII

Vomentes item qui dicantur. Pomp. Scomma in Marcellinum. Vomitus ratio. Cotabiſſare Lecanion. Lebetion. Scapha. Cap. XLIII

Nil prorſum corpori indulgendum uoluptatis nomine. Carcerem inſtruere, quid ſit. De Platone. Pythagoreis, & Plotino, & Ageſilao. Cap. XLIIII

Homo uerus q̄d ſit ex Platonicoꝝ ſententia· Duas eſſe quodāmodo in nobis Aīas. Ca. XLV

Hoīem ab Alijs finiri ex Aīa Corporeq; cōcinnatū. Homo iterior, & exterior q̄ ſit. C. XLVI

Adam. & Euæ allegorica ex Platonicis ſignificatio. Ca. XLVII

Argiuo ſcuto dignus, Prouerbiū, quā rationē habeat præter Zenobij ſententiam. Sagma quid. Defenditur Lectio in Lactantio Grammatico. Scutum ſacrum. Ca. XLVIII

Iouem Lapidē iurare apud Gelliū quid ſit. Ciceronis locus explicat̃ ex epiſtolis. Ca. XLIX

Haſtarū Auctoritatem fuiſſe ueteribus religioſam Haſta pura, & Præpilata quæ ſit, Haſtam, & Caduceū mittere. Caducei ratio, quid Ceryciū, & quid Cerices. Seneca declaratur. Præconum ſpecies. Caput L

De Auctionū Haſta. & Magiſtris. Cicero, & Fabiꝰ explicant̃. Itē Locationū, & Salutis Haſta. Haſtici ludi, ſiue Xyſtici. De Xyſto, & deriuatis inde. de Aeganea, & Ancyle, ac Gæo. (Ca. LI

Itē plura ad Haſtas ꝑtinētia, necnō q̄d rectis, aut infeſtis Haſtis uenire. Phalāx q̄d. Ca. LII

De Iſthmo. Prouerbium, quod eſt, Iſthmum perfodere, quam rationem habeat. Papinij locus ex quarto Syluarum explicatur. Qui adorti ſint rerum Naturæ faciem hic, aut alibi mutare. Iſthmi notiones, & deriuata. Ca. LIII

Equo Sophocleo ſilis, Prouerbiū q̄d inferat. Itē Damiani, & Sophoclis hiſtoria. Ca. LIIII

Coloneus Oedipus cur dicatur. Colonos fuiſſe in Attica duos. Euryſacion q̄d. Colonarij Colonitæ. Colonarium quid. Interim & de Equo Sophocleo. Caput LV

Hippon apud Græcos dictiones intendere, Hippobinus, Laſtaurus. Cillones qui ſint. plura ab Hippos deriuata. Polion. Prophoros, & Acoſte quid. Item Lochia. Caput LVI

Quæ dictiōes itē Græcis āplitudinis ſignificātiā habeāt. Aeginæa mercatura q̄d. Rhopō. Rhopes. Rhopographi. Strabo illuſtrat̃, Itē Verg. Aeginæū pro magno. Rhoptrō. Aetnæū ꝓ magno, Sic & Parnaſiū. Pſammocoſiū. Gargara. Carcinus unde. Caput LVII

Quos dicamus Equos Lycoſpadas, Lycos frenū, ſeu Lupatum, Lycopodes qui, Lymax, Lymata. Item Phaſiani Equi, & Neſæi, Hippona & Onoſcelis, & Hippo, Equus primus. Centrineces. Encentrides qui, Peroriga. Plinij locus perpēditur. Caput LVIII

Prouerbium De Corintho ſupercilioſa, quam habeat rationem. Corinthi felicitas. Aes Corinthium cur precioſum adeo, Caput LIX

Iouis Corinthus, Prouerbium, quem habeat ſenſum apud Philoſtratum. Quæ dicātur Anacalypteria, Et Encalypteria, Encalymmata. Epicalymmata. Edna. Opteria. Diaparthenia. Necrocorinthij qui ſint, & quid Defunctus. Mortuale, Morticinum. Caput LX

Sup Heraclide ſcitu digna quæpiã de Græco excerpta penu. Lepidũ Ptolemæi factũ. C. LXI

Qui maledicta leniter tulerũt, Antigonus, Philippus, Auguſtus. De Demochare, qui dicebatur (Therſites. Ca. LXII

Conſtãtiæ bonũ. Leuitatis fœda ſuggillatio. De Animi mobilitate. Deſultoriũ Ingeniũ. Fortunæ appellationes diuerſæ. Caput LXIII

Deſultorij Equi unde, & qui dicãtur. Iulij Pollucis codex uindicatur à uitio. Amphippi qui ſint. Item Hamippi, & Prodromi. Caput LXIIII

Equitũ Species plures. De Curribus bellicis, & Certaminũ ſacrorũ rõne. Nomina armorũ, qb⁹ Equi muniunt. Subſellares qd, Catalogi libri, & Tactici, Selma, Selium, Selmides. C. LXV

De Aeliano Sophiſta quædã inuulgata minus. De Socrate, & Aglao Pſophidio. Ca. LXVI

Antipatri præſtãtia in ſcribẽdis Epiſtolis. Deorũ præceptores q dicant. Mos referendi in Deos. Faſtigiũ decernere quid. Antigoni Hiſtoria. Laſanophorus quid ſit. Ca. LXVII

Cur multis rebus ſit contributũ Dei nomẽ. Iuuenalis locus perpendit de Pecunia Dea. Veterum de Deo placita. Deum inuenire eſſe impoſſibile. Ca. LXVIII

Alexandrũ appetiuiſſe, dici ſe Deũ, Lacedæmoniorũ prudens in eo Decretũ. Antigoni cõmonitio ad Filium. Caput LXIX

De Titormi Buſſequæ incredibili robore. Itemq; de Milone paucula. Vnde natus Adagio, Alter hic Hercules. Caput LXX

Periandros fuiſſe duos, Miltiades tres. Sibyllas quatuor, aut decem, Bacchides tres. Quos educauerint Bruta, Apellis dictum de Protogenis Ialyſſo. Ca. LXXI

Quos ab Infimo gradu ad maximũ dignitatis faſtigiũ euexerit proſperior Fortuna. Interibi Quid Tymbalus, & Tymbades. Necnõ Catapontiſtes. Oecotrips qui ſit. Ca. LXXII

Diogenis Apophthegmata duo, In Demoſthenẽ unũ, In Spartiatã alterũ. Scita quoq; Ariſtotelis cõmonitio ad Medicũ, A quo inuiſebatur æger. Ca. LXXIII

Socratis Apophthegma, de Alcibiadæ munerib⁹. Item in eũ, Qui diceret magnũ quippiã expetere arduumq; factu. Necnon de Otio. Caput LXXIIII

Super Eurydamãte Pycta, Et notæ dicacitatis Homine Zoilo adnotata de Græco penu quæpiam. Caput LXXV

Scitũ Dionyſij reſponſum, Quod relictũ à Parẽte Imperiũ nequiſſet ſeruare. Ca. LXXVI

Meſonis aſſimulatus furor, Ne cum Athenienſium reliquis Siculam iniret expeditionẽ. Quod Aſtrorum peritia futuram prænouiſſet afflictionem. Ca. LXXVII

Dicta, uel facta Quorũdã ſcitu digna, Quæ ex diuerſo, miſcella uelut opa, ſunt in unũ cõgeſta. (Ca. LXXVIII

Zaleucũ filio iuſſiſſe alterũ ex oculis erui, Alterũ ſibi, ut lata a ſe de Adulterio ſeruaretur Lex. Adulterij pœna apud Gortynam. Ca. LXXIX

Silentij bonũ ex Græco Diſticho, & Gnathænæ meretricis Hiſtoria lepidiuſcula. Ca. LXXX

Prudens Olympiadis apophthegma, quo Alexandri tumorẽ repercuſſit, diuina ſibi quærentis in Vita. Caput LXXXI

De Inſula Samo, & in ea feris, quæ dicantur Neides, Et Hirundine alba. Aeſopo. Hermodice item Midæ uxore, Cumæis prima Quæ numos cudit. Mœchorum ſupplicium apud Lepreos quod fuerit. De Lucania, ſeu Samothracia, & Theſpienſibus, Et Magnetum malis, ac Inſula Icaro, & Piſcium excellentia, Ac Georgio Trapezuntio. Caput LXXXII

CAPITA LIBRI DVODECIMI

Prolepſin, id eſt de Dijs anticipationem Omnium eſſe mentibus inſitam. Cur Deo ſummo Solem perſimilem dicat Plato. Caput I

Quam abſurda Prioribus Deorũ uarietas. Deus ignotus Athenis. Dei ſummi deſcriptio. Cæleſtia qui primum adorarint. Vnde dicatur Theos. Cæleſtia an uiuant. Apomyius Iupiter. Spodius Apollo. Gratiarum ſacra. Caput II

Diuinorum inſcitia ubi exorta primum. Deorũ multitudo ex Varrone. Item Deum eſſe unũ, nomina plura. Stator unde dicatur. Quid Amum. Quid Phtha, & Oſiris de Meliſſeo item, & Meliſſa, ac Iunone Caput III

Platonẽ, & Platonicos nõnullos ſentire, Vnum modo eſſe Deum. Ca. IIII

Super Memnonis Sepulchro, & Statua ex Græcis adnotata pluſcula, unde Iuuenalis illuſtratur, de Rhodio Memnone, ac Palto, Dipaltus, Euhelij, & Memnon idibus. Item quid Apaſtia. Suſa cur dicantur. Caput V

Prouerbiũ

Prouerbiũ, qđ eſt, Numerare nouit, quã uim habeat. Deq́ Arithmetice occultiore. Ca. VI

Pythagoræ placita de Monade, ac Dyade. Item de Pari, Impariq́. Caput VII

De Nouenario numero. Vergilij locus explicatur ex Aeneidos primo. De Helicone muſico organo, De Muſis pulchra. Febrium ſpecies. Ca. VIII

De Monade. Curq́ ea ad deũ referat̃. De Ternario itẽ. ac Quaternario. Triẽbolũ qd. Ca. IX

Quinarij numeri potẽtia. Cur Senſus tantũ quinq́. Et quæ præcellant Senſibus. Pempazin qd. Pempebolum. Pentadactylus. Pentaſublon. Triobolum. Caput X

De Senario numero. Et quæ Numerorum partes dici iure poſſint. Ca. XI

Multiplex Septenarij poteſtas. Cur ante diem ſeptimũ Infanti non imponeret̃ nomen. de Partu Septimeſtri, item Octimeſtri, Et de Saturno paucula. Caput XII

De Octonario. Vbi Octimeſtris partus uitalis. Exterricinei qui ſint. Epitoca. Gellius illuſtratur. Parcarum nomina. De Ilithyia, & Telepho. Octonario ſignari Iuſtitiam. Ca. XIII

Denarij numeri poteſtas. Cur dicatur Decas. Et cur eo nomine dicatur Mundus. Cur in ſupplicijs denario numero utatur Plato. Verg. explicat̃. Decatones. Decateutæ. Decatelogi. Icoſtologi. Decaduchi. Caput XIIII

Ex numeris qui dicantur Lineares. Plani. Solidi. Numerus quid. Qui numerus dicatur potentia, & qui actu. Digitus in numero quid. Item Articulus. Caput XV

De medijs duobus Arithmetico, & Geometrico. Plutarchi illuſtrat̃ obſcuritas. Ca. XVI

Cauillũ ſup literaμ, qua Dionyſio cõcionis habẽdæ facta poteſtas eſt. Quid Morologia. Quo ſenſu dicat̃, Sortitus es τόμ. præter Græcorum interpretamẽta. De Dionyſio Seniore pluſcula Item de Iuniore pauca. Dionyſocolaces qui, & Alexandrocolaces. Ca. XVII

Cuiuſmodi foret mos ſortiendi p̃ literas Athenis. Item inter Athletas. Qui dicatur Ephedrus.

Potẽtiã ui quadã inſita Sapiẽtiã cooptare. De Ioue, Saturno, Pallade, Athenæũ (Ca. XVIII

qd. Sais. Singa. Zoſteria Pallas, Zonæ appellatione qd intelligat̃ Veteribus. Ca. XIX

Epilogus præſtantiſſimorũ Regum ex Veteribus memorijs. Plut. codex emaculat̃. Macedonibus fuiſſe cautũ Legibus, ne Trophæa conſtituerent. Ca. XX

Philoſophos, qui Imperia arripuerint, crudelius illiteratis rem adminiſtraſſe. Ca. XXI

Tyrannos raro conſeneſcere, Amicorum inopia potius, quàm Auri. Ca. XXII

Regiũ eſſe, Ne tenuia quidẽ aſpernari. Apologia aduerſus ſupercilioſos Vitilitigatores. Mnaſeam cur Veteres Salpã cognominãdũ cenſuerint. Spartanorũ Sacrificia prætenuia. Ca. XXIII

Sup oẽm Irin, Adagio qd ſit. Iridis rõnẽ eſſe admirabilẽ, & cur Thaumantis credita filia. Item appellatiões eiuſdẽ uariæ, Ac cur dicta Arquus Dæmonis. An in ea ſint dementiæ diuinæ præſagia. Itẽ de Catadyſmo, ſiue abluuio, & conflagratione, ſiue Ecpyroſi. Cataractæ Cæli ruptæ quæ intelligant̃. Demũ de Colũba indice ſubſidentiũ aquarũ, ex Plutarcho. Ca. XXIIII

Affectionũ, quæ in Aere fiant, ratio duplex. Itẽ Videndi ratio p̃ lineas. Remus cur in aqua uideat̃ fract⁹. Iris quõ fiat, & eiuſdẽ colorũ diſtinctio. De Ophthalmicis nõ nihil. Ca. XXV

Itẽ quæ reqrant̃ ad Iridis effectũ. De quodã, q̃ Imaginẽ ante ſe propriã uidebat. Ca. XXVI

An Lunaribus radijs effici poſſit Iris. Plinius emaculatur. Ca. XXVII

Rotũdatiõis in Iride rõ. Itẽ Colorũ. Cur Heſiodus Irin dixerit πολυώνυμον ὕδωρ. Ca. XXVIII

Obſeruatiões itẽ ſup Iride plures. Maronis loc⁹ explicat̃. Necnõ Plauti, ac Propẽtij. Ca. XXIX

An recte dicatur Iris caua nube concipi. An Iridis Colores ſint ueri. Ca. XXX

An Ex Iride Odor accedat uel Terræ, Vel Arboribus. In Oriente cur odoratiora conſurgant. De Aſpalatho, & Rhamno. Caput XXXI

Iridis notiones aliquot. Radix Marica. De Melino colore. κυανίζειν quid. Iris pro arquu unde dicatur. Aquarium dici de Iride. De Arquato morbo non nihil. Ca. XXXII

Sup Phrygij, ac Pieriæ amore adnotata paucula. Deq́ indidẽ nata Parœmia. Ca. XXXIII

Amor cur apud Platonicos dicatur Dæmon. Et cur admirandus. Amoris principium quale ſit.

Venus duplex quæ ſit. Deq́ Amore gemino. Vraniam Venerem qui (Ca. XXXIIII

adorti colere Primi ſint. Ca. XXXV

Cur Amor Heros dicatur. Item Eros. Necnõ Amoris cõmendatio. Ca. XXXVI

Semiramidis Sepulchrũ. Auaritie ſuggillatio cũ Philippi apophthegmate. Itẽ plura de Semiramide. Quæ ſit Derceto, ſeu Atergatis. Item Aſtarte. Quæ dicantur Manica. Mannos. Mannophoros. Maniacia. Gatis Regina. Caput XXXVII

Quæ ſint Septẽ Orbis terræ celebrata Spectacula. Quariq́ in ijs euariet hiſtoria. Capitolinus

Iupiter, qui Coryphæus. Diana Coryphæa. Caput XXXVIII
Byſſina uerba quæ intelligant. Quid in Oratore præcipuũ. Déq; in Oratione Magnificentia, & Splendore. Quid Epiphonema. Vergilius illuſtratur bis. Caput XXXIX
Byſſina ueſtimenta quæ ſint. De Phæo paucula obiter. deq; Lineis, ſeu Camiſijs. Amorgina ueſtimenta. Caput XL
Indi Sagittarij exemplo commoneri nos, quàm ſit famæ parcendum. Indorum Sagittæ Quantæ, Qualesue habeantur ex hiſtoria. Ca. XLI
Qua ratione inficerent ſagittas Scythæ. Déq; eorundem more in ſagittãdo. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Arabas item, ac Indorũ nõnullos tingere ſagittas ueneno. Cur Galli Sagittas Helleboro collinant. Toxicum unde. Caput XLII
Qui dicantur Cõputatorũ digitis ſimiles. Orontis hiſtoria, Scirpũ dici uitioſe, At Scrupum recte. Digitorum geſtu ſupputaſſe Veteres. De Iano paucula. Ca. XLIII
Quo digitorum geſtu Veteres ſupputarint. Ca. XLIIII
Quintiliani, & M. Tullij auctoritates prædictis accomodantur. Et Iuuenalis quoq;. In digitos mittere quid. Item in digito mori. Ca. XLV
Aegyptium Iudicem Sanctum intelligi. Iuſtitię Laus. Stachane quid. Ageſilai, Philippi, Antigoni exempla. Ca. XLVI
Iuſtitiæ attruitur excellentia, & difficultas. Cur iuſtitia bonum dicatur alienum. Et cur alicubi dicat Ariſtoteles Iuſtitiam eſſe quiddam exiguum. Ca. XLVII
Iuſtitiæ legitime finitio. De Iuſtitia particulari, déq; eius partibus, Diſtributiua, & Cõmutatiua, ſiue Correctiua. Vnde dicatur Dicæum. & Dicaſtes. Necnon medium, ſiue μέσον Dice, id eſt Iuſtitia cur Iouis filia, Qui dicantur Chirodicæ. Caput XLVIII
Repaſſum Pythagoricum deſtruitur. Gratiarũ in Vrbibus templa quã habeant rationem. De Numi uſu, Et nota. Permutandi Conſuetudo apud Veteres. Ca. XLIX
De Iuſtitia interna, & Iniuſtitia. An ſibi quis iniuriam faciat. Ac ſit ne ad ſeipſum Iniuſtitia. Plato, Ariſtotelesq; pugnare uidentur. Caput L
Quibus Iuſti cognomen ſit adoptatum. Inibi Ariſtidis hiſtoria. Propertius explicatur, De Heleis, & Pedalijs Indis. Laudum Iuſtitiæ epilogus. Silentium in Iudicio quid. Plauti locus explicatur ex Amphitryone. Caput LI
Iram in puniẽdo præcipue reprimendã. Cotys Thracum Regis exemplum. Necnõ Auguſti. Iræ fœda ſuggillatio. Microlypus qui ſit, & Crypſicholus. Crypſinus. Ca. LII
Quæ pro Ira dicantur apud Plutarchum à Gryllo in brutum deformato. Quæ rurſum aduerſum ea excogitari recte ualeant. Iræ medicamen optimum eſſe moram. Perturbationũ uictorem poſſe Deum dici. Ca. LIII
Peripateticorum placita pro ira. Lentitudo quid, & Lenti qui dicantur. Fortitudinis adulterinæ ſpecies. Autolecythi qui ſint. Fortitudo ſyncerior quæ dicatur. Ca. LIIII
Diluuntur obiecta, quæ in Peripateticos concinnãtur, Iram duobus perpendi modis. Fortitudinis rõnẽ bifariã diſtribui. Affectiones ex homine tolli nõ poſſe. Ca. LV
Ex Volũtate Affectionũ qualitates præcipue pẽdere. Apathiã itẽ nõ eſſe hui⁹ Vitæ. C. LVI
De Mediocritate, déq; exceſſibus Iræ. Iracundorum ſpecies tres. Et naturalis eorundem cauſa. Iræ uocabula. Ca. LVII
An uerum ſit, Hircos pati facile, ipſis intuentibus, fœminas iniri. De Hyæna inſuper ſcitu digna Confirmatur Plinij hiſtoria de Viperæ partu. Ca. LVIII
Animal Thoa eſſe Homini amicũ præcipue. Canũ fides anxia in Niciã Venatorẽ. Ca. LIX
Ingenio præſignes eſſe plurimũ iracundos, imbelleſq;. At Grauitate, fortes, Sed indociles, obliuioſoſq;. Vndéq; horum promi effectuum ratio ualeat. Ca. LX
De Vulcani templo apud Aetnam Siciliæ, déq; Canibus ingenij mirandi diſcernendis, Qui caſte, piéq; accedant, Aut ſcelere imbuti ſalutatum tamen eant Deum. Ca. LXI
Cereris templum apud Hermionẽſes celebre, uel miraculo, Quod præferocem Taurum ducat ad aram Vetula Sacerdos obedientiſſimum. Item de Canibus in Palladis templo, Quod in Daulia eſt. De Panos tẽplo in Arcadia, & Muſcis auolantibus ex Olympia, & Leucade. Necnon de Diana in Icaro Inſula. Ca. LXII
Quadruplex loquendi figura, Veteribus obſeruata Grammaticis, Priſca, Latina, Romana, demumq; Miſcella, ſiue mixta. Caput LXIII

Morbo

Morbo atrocius graſſante, Vel etiam citra oblaſionem manifeſtariam, Nonnullos ſe in Puteos deiectaſſe. Caput LXIIII
Qui dicantur Citharœdi piſces, Quęq; nominis habeatur ratio. De Polypo item, Qui ſua ſibi uoret brachia, Cirroſq;, Quod negant Alij. Ca. LXV
Ceruum à Philadelpho ita educatum, Vt Græcæ linguæ ſono inſueſceret, intelligeretq;. Meropis Auis Pietas ſingularis. Luſciniæ ambitio. Ciconiarum pietas. Cur eaſdem Pietaticultrices dixerit Arbiter Petronius. Ca. LXVI
Apum nomina plura. Mellis genera non citra admirationem. In Myconio Apes non haberi. Vocabula plura ad idem. Plaſtides. Cephenes. *Sira, Sirenæ*. Meliſſa. Meliſſia, Meliſſæus Iupiter. Melitea Lintea. Caput LXVII

CAPITA LIBRI TERTIIDECIMI

Vbi affectus mouere nō ꝑmittant Oratores. Quintiliani ſentētia perpendit̃. Caput I
De Apathia. Dyſpathia. Metriopathia. Propathia. Sympathia. Antipathia, & id genus pleriſq; alijs. Procatarctica cauſa quæ ſit. Ca. II
De monſtro mirabili edito in Rhodiginis agris. De Piſciū, & Ranarū pluuia. Ca. III
Super Agathocle adnotata quæpiā. Cuiq; is Graculus ſit cognominatus, Item Triorches. Plutarchi labecula colluitur. De Buteone Aue. Gracchus, & pulcher an flatilem admittant. Mihi cum flatili ſcribendum. Philomelam dici, non Philomenam. Caput IIII
Nominū ratio recta quæ ſit. Itē nominū interꝑtatio pluriū. Onomatotheræ qui dicant̃. Allātes, Allātopolæ, Salſicopolæ. De Briſeide, ac Chryſeide. Caius unde dicat̃. Gæus Bos q ſit. Ca. V
Nomina itē à Virtute, Felicitate, Moribus, ac Varijs ꝓducta Euētibus. Lamyrus qd. & Diadema. De Achille pluſcula, & Patria eiuſdē Phthia. Venox unde. Caudex & Codex. Ca. VI
Sup Euripide, & Archelao paucula, Et Cylone. Pulchritudo cur mire afficiat unūquēq;. Omne pulchrum eſſe item bonum. καλὸν unde dicatur, *Diotimæ* præceptum. Quintiliani locus illuſtratur. Pulchritudinis *Species*. Ca. VII
Quo pacto à Corporea fugiēdū pulchritudine. Qui plurimū terrena mirent̃, & amēt. Ca. VIII
Platonicorū laus. Pulchritudinis cōmēdatio cū Muliercularū ſuggillatiōe. Iuuenalis illuſtratur. Certamina de pulchritudine. Tenediaꝝ Venuſtas præſignis. Chryſophori mulieres quæ intelligantur. Itē certamina muliebris Temperātiæ, & Oeconomiæ. Ca. IX
De Euripe quæpiā haud inuenuſta, de Græco penu præcerpta potiſſimū. Ca. X
Perſarum Legati quo pacto ab Alexandro dimiſſi. Soles duos, neq; item Regna duo patitur Mundus. Ca. XI
Solis deſcriptio, & cur dicat̃ Phaethon. De Eridano. Ouidij locus reſtuitur. *Solis* magnitudinē nō recte metiri Epicurū argumēto oculoꝝ. Vergilius illuſtrat̃. Diſcus qd, & Abacus. Ca. XII
Falſò Epicurū opinari, Aſtra, cū oriantur, accēdi. Cū occidāt, extingui. Ca. XIII
Solis præcipue Laudes. An fatendū ſit, Solē calere. An Cælū ſit igneum. Ca. XIIII
Cælū itē eſſe ignē, In quo tria ſint Calor, Lumen, Vitalis humor. Tollitur ex Plinio obſcuritas. item Martiano, & Ariſtophane. Obiter de Argento, Quod Viuū dicūt. Ca. XV
Peripateticæ rationes, *Solem, Stellaſq;* non eſſe igneas. Ca. XVI
Beſſarionis ad idem ſentētia. Qui ſint Antiſij gradus. Anthion quid. *Solis* inter Planetas locus. Cur *Solis* frater Titan. Meganira. Deſpœna, id eſt Δέσποινα Quæ ſit. Vergilij locus declarat̃. Limbū ꝓ Zodiaco accipi. De Lyceo mōte pulchra. Iupiter ubi, & a qbus ſit educatus. Agno fons, mirandæ naturæ. Lyceus Iupiter. Mithra. Mithriaca ſacra. Ca. XVII
Graſum ne pertuliſſe quidem, quid ſit. Et quid Graſus, & Graſon. Tragaſæus, & Tragomaſchalos. Cur ſub alis odor malus. Cur pedes fœtent. Ca. XVIII
Cur Odorem malum augeat Calor. Item cur præcipue Odoribus capiantur homines. Inſpirationis opus duplex. Odori percipiendo quid neceſſarium. Ca. XIX
Cur odorandi ſenſorium in homine retuſius, habetiuſq; ſit. Ca. XX
An Odoribus ſuffici alimentū queat. Ouidij locus explicat̃ ex primo de Ponto. Ca. XXI
Odoratæ *Suffitionis* utilitas mira. Ignes odoratos peſtilētiæ occurrere. De Agrone Medico. Et Lindo ſpecie aromatis. Myrrha cur Aegyptiace dicatur Bal. Ca. XXII
Qua ratione audiant, odorentuíue, quæ Senſorijs eiuſmodi nō ſunt prædita. De Piſcibus, Qui inclamati ueniunt. Caput XXIII

Ambiguitates in Odorum ratione pluſculæ. Interibi enarratur Martialis. Stilum uertere quid ſit apud Oratium primo Sermonum. Caput XXIIII

Vbi nā ſit Odoris Senſoriū. Martialis illuſtraṫ. Vocabula plura ad Odorē ſpectātia. Oletare qd. Puſtulas in naſo, & Ionthos qd ſignare, cōiectarint Veteres. Quid Ionthos, (Ca. XXV & unde. Amantium blandimenta aduerſum amatos. Caput XXVI

Sternutamentū cēſeri qnq; ominoſum. & inauſpicatū. Catullus, & Proptius explicanṫ. Interim quæ dicantur Serpaſtra. De Sternutamēto plura ex literis interioribus. Ca. XXVII

Cyclops excæcatus qui ſit. Cyclopei Ludi qui intelliganṫ. Item Teuthidi ſimilis. Et quid Teuthis. Interibi cur Antimachus diceretur Pſecas. Ca. XXVIII

Principē eſſe neceſſariū, rōnibus aliquot colligiṫ. Nullū eſſe Hoīe ſocialius Anial. Ca. XXIX

Curꝰ deceat eſſe modi Principē. Duplex eſſe in natura Regimē. Cur hō minor Mūdꝰ. C. XXX

Prouerbij ratio, Platano ſimilis. De Platano pluſcula, & Plataniſto. Obiter q dicanṫ à Perſis Immortales. Herodotus, & Curtius declaranṫ. Melophori q ſint. Mallophoros. Ca. XXXI

Adagia duo à Cupreſſo producta. Oratij locus illuſtratur. De Cupreſſo nōnulla. De Pinu Herodoti perpenditur ſententia. Sphæria quid. Caput XXXII

Oratio cōciſa, breuiſq; an præſtabilior ſit. De Phocione, Catone, Demoſthene, Pericle, M. Tullio, Tito Liuio, & Alijs. Ca. XXXIII

Admirabilis in Phociōe Natura, Itē Cynico Diogene, Ariſtodemo, Socrate. Ca. XXXIIII

Quæ in corporibus calorē præcipue cuſtodiāt. Cur frigore nimio nigreſcant extrema, & decidant. Obiter, an ignis ſit coloratus. Ca. XXXV

Cur extrema frigefacta uehemēter, ſi admoueanṫ Igni, dolēt. Quæ pcipue infeſtenṫ Frigore. Frigida mēbra in Aquā itidē imiſſa Frigidā refici. Quæ cōſequanṫ Sympto- (Ca. XXXVI mata pereuntes Frigore. Rhigoſibij, & Dyſrhigi qui dicantur. Ca. XXXVII

Frigoris Euētus plures. Exercitatos Inexercitatis amplius ſentire frigus. Balbuciei ratio ex Frigore, Ebrietate, Ira, Pili cur ſurriganṫ frigore. Stupor qd. Sopor ſtupidus. Ca. XXXVIII

De Bulimia, ſeu Canina fame. Vini nocumenta in Ieiunio. Quid Thorexis, & Acrothoraces, Acroteria, Acroſtichis. De Canino prandio uellicatim. Canina fames cur dicatur, Canum in excernendo difficultas unde ſit. Ca. XXXIX

Cuiuſmodi ſit Prouerbiū, Ariſtogiton claudicat. Quæ Reſp. optima. Ca. XL

Ludere domi ſuæ quid ſit. Cur Ludo comparetur Sapientia. Obiter de quinq; pedum præſcriptione. Caput XLI

Philoſophiæ in ptes, quaſi mēbra diſtributio. Simulacra duo propoſita nobis ad Veritatis diuinæ ſpeculationē. Excōſules, Exqueſtores qui ſint, Ac Expatritij. Excuriati. Ca. XLII

Quibus gradibus diuina ad nos profluat illuminatio, Rurſumq; quibus ad Deum noſtra refluat Mens. Caput XLIII

De Felicitate duplici Speculatiua, & Actiua, Et Vtra excellentior Vita. Ca. XLIIII

Cur ore emiſſus Lente Spiritus calidus ſit. Aliter uero Frigidus. Ca. XLV

Quid ſit primo Frigidum, Aer ne, An Aqua, An etiam Terra. De Stygis Aqua. Item quid Latype, Chaos, Ades, Herebus. Ca. XLVI

An Seruitus ſit præter Naturā. Quot modis Serui fiāt. Vulcani, & Dædali Tripodes. Veneris Statua mobilis. De duplici in nobis principatu, Deq; Aſiaticoꝝ ſeruilibꝰ ingenijs. Ca. XLVII

Seruorum ſpecies eſſe plures. Banauſi qui dicantur. Ergaſteriū, Ligna Ergaſima, Cauſima, Cocta, Acapna, Ereſima, Xyloſis, Thetes, Theſſæ, Peneſtæ, Cillycirij, Arotræ, Encydij qui ſint, Et in ordinem redacti. Ca. XLVIII

De Cretenſium Seruis, & Spartanorū Helotis. Inibi qd Cryptia. De Seruis item ſale cōmutatis. Qui dicatur proprie δοῦλος, & qui Oecetes. Quid Tityrus. Miniſtri publici. De Epharmiotis, Seu Amphamiotis. Mnoea Seruitus quæ ſit. Mariandyni. Chryſoneti. Muſcæ, quas dicunt Helios. Scythæ Miniſtri, Siue Toxotæ. Ca. XLIX

Qui dicanṫ Apolides, & Inſularij. Expēdiṫ Locus in Carmine obſcœno. Salutigeruli, Meſaulij, Mediaſtini, Meſonautæ. Symbolæ, Literati Serui, Eorūdē noīa pl'a. Sacularij, Directarij. C. L

De ſeruili genere quid ſentiendū. Nō Seruis modo, Sed & Iumētis benigne imptiendū. Hecatompedon qd. Plinius illuſtraṫ cū Ariſto. Seruorū tractandorū ratio. Ca. LI

Serui mali cōditio ultima q ſit. Itē de Pileatis Seruis. De Lapide emptus apud Columellā q ſit. Pauſicape qd. Tribunos Capitalia uindicaſſe, Sontiū ſeruaſſe uincula, Pecuniā ſignaſſe. C. LII

Seruos non habere Caput,quid ſit.De Capitis diminutione.Seruos non admitti in militiā ſoli tos.Qui dicantur Vicarij.Martialis illuſtratur.Et qui Serui Pœnæ.De Seruili procacitate.A ter Martialis locus aperitur,Diaconus,Diaconium. Ca. LIII

Vocabula plura ad Seruorū rationem ſpectantia,nec ferè obuia.Therapia.Prater.Mylon.Sti gmatiæ.Stigones.Hyſtrichides.Helotæ. Zetrea. Chondrocopia.Gymnetæ. Corynephori. Moruli. Melophori.Callicyrij.Eleatri.Synceraſtum. Attagen uarius. Cliſion. Manes. Actis. Vocatores.Ceruū apud Martialem pro Seruo poſitum fugitiuo. Ca. LIIII.

Cœna dubia ex Sue tantum manſueto.Et inde Parœmia.Item quam habeat rationem id Pli nianum,Multa Syrorum olera.De Rore Syriaco,& Manna. Ca. LV

Medicorum decreta de Suillæ carnis præſtantia.Chalari Sues qui ſint.Item uocabula id genus plura.Delphax.Adelphi.Phorine.Thytæ.Myſterici Sues.Chœrus. χοιροπωλεῖν. Syrbe,Peta lides,Petali,Laphymus,Hyomuſia,Hyenia.Hippocratis filij.Hyſteria feſtum. Sues cur ſacri in Creta.Metachœra,Necnon de Pontifice Sergio. Ca. LVI

Pholiam Vrſarum quid intelligant Græci Auctores.Vrſæ Vafritia.Pholeus quid ſit. Itē Pho lis,Pholaides,Pholades,Pholyes,Pholides,Phonæ. Ca. LVII

Cornicis admirabile obſequiū in Aegypto,quæ Tabellarij uice fungerēt.Inde moriēs honeſta ta eſt Sepulchro.Cynocephalorū docilitas.Phacioliū,Cordyle,Crobylus,Nidariū. LVIII

De Simone Mago paucula,qui eſt habitus Deus.Draconis in Puellā amor admirabilis. LIX

Deorū apud Priſcos nōia uaria.Menſiū ſingulos ſuum habuiſſe numen.De Vitunno. Sentino ac ſelectis Dijs.Saturnij uerſus.Iouij.Ianales.Proſa Dea.Poſtuerta.Anteuerta.Templarij qui intelliguntur. Tutilina. Tutanus. Tutulus. Cap. LX

Super Aſpide paucula.Aegyptiorum reges cur Aſpida in Diademate geſtarēt. Aſpidis notio nes,Aſpidion quid,& Aſpidiſcus. Ca. LXI

Paſtoris cum Capella initus admirabilis.Dēq; inde nato monſtruoſo fœtu.Chratis fluuius un de ſit appellationem nactus.Interim Hircorum Zelotypia. Ca. LXII

Super Dipſade adnotata paucula.Preſter,Cauſon,Melanurus,Ammobates,Centris. LXIII

CAPITA LIBRI QVARTIDECIMI.

Quo diſtinguatur Bulimos ab eo,quem Caninū dicūt appetitū.Vnde dicat̄ Bulimos,& quid. Cenangia,Fames uniuerſa,& Vaccina.Citta,Anorexia. Caput Primum

Ventrem non habere quid ſit.Qui dicantur Sphecodes,Sphacelodes,Sphacelus. Buphagus, Sphragidion.Sphærus,Cyllas,Procœlij,Popæ,Butypi,Ventri Concœnes. De Philopœme ne pauca. Caput II

Torminū ratio.Hydropiſeos ſpecies.Hydragoga medicamina quæ ſint.Hydrus, ſiue Natrix. Grauidam quo pacto internoſcas.Hydroſtaſium,Hydrocephala affectio,Hydatis,Hydroce le,Oſcheon,Hydra,Lerna,Lernæa. Ca. III

Argenteo uomere araturos,Cur Delphica pronunciarit Vates,ſcitātibus Lacedæmonijs. Nec non oraculo eodem,quid ſit Eulacha. Caput IIII

Aratri partes.Vrbibus aratrū circūducere quid ſit.Propertij locus explicatur.Sed & Seneca re ſtituitur.Syluarum præfecturam Cōſulibus iniungi ſolitā. Prouinciæ maiores minoreſq; quæ ſint.Vergilij locus enarratur. Ca. V

Miſſilia Fortunæ quæ intelligi debeant.Et quid Miſſilia.Odorati imbres qui.Catachiſmata eſſe item miſſilia. Ca. VI

Clepſydræ cur tardius fluant hyeme,Et naues itē lentius cōmeent per flumina, ſed plus geſti tent oneris. Cur Mare undabūdum incaleſcat.Reliquis aquis agitatu frigeſcentibus.Ca.VII

Mari Dionyſium demergere,quid ſit.Cur uino immiſceatur maris aqua.Plinius illuſtrat̄. Cur Delphini circa Liberum Patrem. Ca. VIII

Cur mare dulcibus aquis minus frigidū.Item cur pellucidius.An Aqua ſit coloris expers. Co lorum diſtinctio. Ca. IX

An Mare Speculi uice imaginem reddere queat.Vergilij locus expenditur.Eiuſdem loca duo reſtituuntur,Ex Georgicis unum,Ex Aeneidos ſexto alterum. Cap. X

Cur Maris aqua hyeme ſit amara minus,Et dulces item æſtate fiant deteriores. Ca. XI

Cur Mari quieſcente,Nauigia obſorbeantur quandoq;.De Terræ Cauitatibus. Naturam eſſe duplicem. Caput XII

Nauſeabundos cur faciat mare.Iuuenalis illuſtratur. Ca. XIII

γ 4 Cur Theologiam,

Cur Theologiã & Phyſicẽ ſpreuerit Ptolemæus. Maris regionẽ eſſe Aquarum locum propriũ non Maris. Mare quid uocent Hebræi. Quid Mare Tiberiadis. Aquarum diſtinctiones, & in quo genere conſtituendũ Mare. Caducæ aquæ quæ intelligãtur. Chryſorrhoas fons. Aquarum item miranda natura. Aniſgrides Nymphæ. Ca. XIIII
Mare cur ſalſum. Et cur nam calidiore tractu ſcintillare uiſatur. Ca. XV.
Cur pluuijs quibuſdam incoquatur Salis ſapor. An uera ſit Plinij ſententia, Aequorum ſuperficiem eſſe dulciorem. Aquarũ dulcium ratio. Cur ſtet Mare. Aquarũ colores. Halipedon quid ſit, & cur dicatur. De Maride menſura, & Mariſa. Ca. XVI
Mare eſſe Animantibus ſimile, deq; eiuſdem purgamine. Item de Solis bobus. Ca, XVII
De Amphitrite, & Phorco. Grææ quæ ſint. Quid Ampotis in mari. Item de Maris coloribus. ac epithetis uarijs. Oenopo imprimis, & Myrtoo, Ca. XVIII
Vrſi manus cur partibus cæteris ſuauior. De uerbo ἀγκτίναμ. Enarratur Iul. Pollux. Puellas dici conſueſſe quandoq; Arctos. i. Vrſas. Ca. XIX
Aetnæus Venator q nã ꝓuerbio intelligẽdus. De florida ætnææ regiõis natura. Ouidius explicat. De Proſerpina quædã, & Aetna. Theogamia feſta, & Anteſphoria. Itẽ de Rore. Ca. XX
Fumũ, Vmbram, Nubes capi pro re momenti nullius. Capnoſphrantes. Capniſtæ carnes. Qui dicantur Selli. Narciſſi fabella. Vmbram ſuam metuere quid. De Paſpale, & Achne. Itẽ Atheres quid. Et Abydena. Abydocome, Mation, Matiolichus Ca. XXI
Super Aphricano Scipione paucula. Qui dicantur uelut Vmbræ uagari. Plutarchi Interpres refellitur. Caput XXII
Multos uagari, uelut Vmbras. Duas eſſe Conuerſationis uias. Vitæ genera tria. Aquarum nomine Mortales intelligi. Quæ Victoria nobiliſſima. Scipionis dictum. De Adriano Imperatore, ac Poeta Floro. Ca. XXIII
Cardamo ſimiles qui dicãtur. Cur eo ueſcant Perſæ, Eiuſdẽ noia plura. & Vires. Ca. XXIIII
Cuiuſmodi eſſe deceat Conuiuiales confabulationes, quæ Epicyliciæ dicũtur. Iſocratis dictum ad idem. Perſarũ ritus. Decori neceſſitas. De Alabandeis pulchra. Ca. XXV.
Vmbram ſuam metiri quid ſit, ex hiſtoria nato adagio. Archidami monita ad Inſolentiam humanam retundendam. Ca: XXVI
De Chriarũ ratione, & quid Chria. Item quid Sententia, Eiuſq; diſcrimina. Et quid Chriodes. Interim regis boni munus quodnam ſit. Ca. XXVII
Ethologia quid. Item Ethopœia. Idolopœia. Proſopopœia. Abecedarij. Syllabarij. Nominarij qui ſint, Ex Hieronymo, & Auguſtino. Ca. XXVIII
Leporẽ mœnibus indormire, quid ſit. Leporũ Luſtra, Rechamus quid. Reliquatores quo ſenſu dicanẽ ab Iurecõſ. & uerbũ reliquare. Itẽ quæ ſint Schelides. De leporibus multa. C. XXIX
An Daſypus ſimpliciter ſit Lepus. Plinius defenditur. Leporum genera. Caput XXX
Rheginorum numiſma cum Lepore. Iuſuper de Leporibus uarie obſeruata. Et ꝓuerbij enarratio plenior. Lepores Galeati qui ſint. Ca. XXXI
De Vrbium mœnibus Spartanorum Sententia. Inſuper ad eam rem pluſcula. Structurarũ ſpecies. Qui Diatoni, ſeu Frontati Lapides. Qui Pylori, & Qui Tichophylaces. Horcanæ. Iſodomum. Pſeudiſodomũ. Meſopyrgia. Metapyrgia. Metorchion. Orchos. Mothon lapis. Mothone Ciuitas unde. Mothones qui. Spermologi. Turrium ratio. Ca. XXXII
De Chiorũ turpitudine, obiter & Cappadocũ. Cur dicatur Chios. Dictum Chij Onomademi. Vini nigri inuentio. Vitium honor in Romanorũ ſupplicio. Ca. XXXIII
Hoſtẽ minime ſegnẽ ſæpiꝰ emolumẽto eſſe. Cotẽ noſtrã qd dicamꝰ, Adagij ſpecie. XXXIIII
Cæleſtis aquæ præſtantia. Curq; eadem computreſcat celerius. Ca. XXXV
Cæleſtium item Aquarum bonitatis ratio. Cur Ranæ imminentem præſagiant pluuiã. Aſtrapææ quæ dicantur, & Cerauniæ aquæ. Cap. XXXVI
Quibus nocumento ſit cæleſtis aqua. De Ceſtreo, ſeu Mugile, & Cephalo plura. Ceſtrũ quid. Ceſtra. Viriculum, Ceſtus, Repetita Plinij defenſio. Ca. XXXVII
Aquarum laus præcipua. Oratij locus explicatur. Iuriſiurandi per ſtygiam paludem ratio. Amymoniæ aquæ. Aquariæ libræ, Item Dioptræ, & Cerobatæ. Cap. XXXVIII
Niloticæ aquæ laus præcipua. Cur Nilus dicatur Iupiter, & Saturnius. Chomata Nili. & Diacopi. Cõmatica. Comæ. Halmones qui ſint. Quæ ſit fluminum & Aquarũ ꝓbatio. Dæra. Syrembolũ. Sarabaitæ Sacerdotes. Aquai Legendum apud Quintilianũ & Vergi. Aeneid. ſeptimo

Interim de Ioue pluuio,& Terræ ſimulacro. Caput XXXIX
Cur Aiantibus Somnia ſint data. Itẽ Somniandi cauſæ. Quæ Somnia liceat coniectare. XL
Quid Prophetia proprie, Necnon prophetiarũ gradus. Vectij uaticiniũ de Romani Imperij perſeuerantia,ex Vulturũ.XII.ratione,Romulo qui ſunt oblati. Ca. XLI
Afflationũ Species. Qui afflatorũ Status. Quæ ad Somniandi rationẽ requirant̃. Somnij laus, etiam per exempla. Cur Somnia matutina ueriora. Ca. XLII
Somniorũ diuinatio an ſit,ex Ariſtotele. Itemq; an a Deo mittant̃ Somnia. Ca. XLIII
Quam dixerit Somniorũ rationẽ Democritus. De motiõibus Somniantiũ,ex Ariſto.eodem. Item cur fatui præcipue motionibus excitentur. Ca. XLIIII
Somniorũ in quibuſdam certitudo unde ſit. Item de Melancholicis. Lycanthropi. Lycanthro/pia. Lycaones qui intelligantur. Caput XLV
Quicquid occurrat per quietem,non dici Inſomniũ. Item qui non ſomnient. Cur quãdoq; me/ticuloſa obueniant Somnia. Ca. XLVI
Somniorum ſpecies aliquot. Item de eorum Interpretibus. Ephialtes qui ſit, Ac Pnigamõ, ſeu Pnigalion. Qui Somniator. Somnioſus. Somniculoſa Aſpis. Oniropolos. Ciceronis locus ex/plicatur. Onirocritici libri. Et Thytici. Pellium incubatus. Scytharum mos. Pluſcula porro de pellibus. Pardalea ueſtitus,qui dicatur. Caput XLVII
De Coniectoribus aliqua. Quintilianus illuſtratur. Somniorũ item Species multæ. Theopneu/ſta, Phyſica, Syncramatica, Addiuinantia. Item bonam,uel ſequiorem indicantia complexio/nem. Inſuper de Incubo. Relegati,ac Deportati quo differãt. Achillem Ariſtarchi,eſſe ab En/nio Tragœdiam, Titulo eiuſmodi concinnatam. Ca. XLVIII
Qui nunq̃ Somniarint. Plini⁹ declarat̃. Abluere Somnia qd. Perſij locus aperit̃. Ardali ara, In qua ſomno fieret,& Muſis res diuina. Ardalides Muſæ unde dicant̃. Tibiæ inuentor. XLIX
Ouorũ natura mirabilis. Itẽ de Naufragis mirũ. Lucianus explicatur. Ariſtotelis defenſio a Ca/lumnia. Oua luſtralia & Pnicta quæ ſint. Oſtracoderma,& Malacoderma ῥομκτὰ, ῥοφκτὰ, τα/γηνισὰ, οὔρια, Helenæ Ouũ, Oaria. Pſathyra. Itẽ qd Lecithus,& Lecithopolis. Item de Ouis plura. Epidorpiſmata. Metadorpia. Epiphoremata quæ intelligãtur. Ca. L
Cur Ieiunantes præcipue infeſtet Sitis. Vergilius illuſtratur. Ca. LI
An in Pulmonem corriuctur potus. Diuerſæ in eo Sententiæ. Pulmonis functionem duo ha/bere munia. διαπνοὴ quid. Ca. LII
Ieiunij ratio ex Medicorum Scitis. Firma ætas quæ intelligenda. Item quid Hieronymus de Ie/iunio,& Porphyrius. Cap. LIII
Tritagoniſtæ conuitium Aeſchini inuſtum,quid ſibi uelit. Teſſaracoſton in Grauidis tempus, quod ſit. Necnon Teſſaracoſton feſtum. Ca. LIIII
In Piſce cõi Spinam nõ eſſe,quid ſignificet. Arithmeticáne proportio in Conuiuio ꝓbabilior, an Geometrica, Cur Cœnam dicant δαῖτα. Camaſenæ apud Empedoclem qd. Ca. LV
Candyli quid ſint. Item Abyrtace. Abyrtacopœi, Candys, Caryceumata, καρυκοποιεῖν, Cary/copœi Delphi, Caryca. Paropſis. Paropſimation. Onthyleuſes. Carica. Mimarcis. Nogaliſma/ta. Mimata. Hæmatia. Buli pro inteſtinis. Ca. LVI
Prandij,& Cœnæ uocabula tam Græce, quàm Latine unde inflectantur. Acratiſma, Ariſton, Dipnon. Monophagi,an Veteribus in uſu fuerint Prandia. Ignis laus,& Salis. Quæ ſint Bel/laria pergrata. Tricliniorum,& Conuiuarum appellatiões pluſculæ. De Androne. ac Thiaſo. Symbolum quid,& Symbole. Conuiuiorũ ſpecies, Ilapine, Gamos, Eranos, Sportularũ Con/uiuium. Ca, LVII
De Scimpodio,& Stibadijs, Itẽ Anadinterijs,ſeu Accubitis. Sederentne an accubarent Prio/res. Itẽ uocabula plura ad Conuiuij Dominũ,& Seruos ſpectantia. Copides Cœnæ. Phyſicil/li panes. Titthenidia. Corythallia Diana, Aedon Cœna. Copiſſare. Synædiæ. Epæda bellaria. Cammatides Cãmata. Plæſta. Logodipnũ. Dipnologia. Gaſtronomia. Gaſtronomi. LVIII
Harmodij Melos in Conuiuijs. Cantilenarũ genera, Pæeon quid,& Pæonia manus. Præſtẽtne ex floribus Corollæ,an Arborũ ramis. De Vnguentis paucula. Cur dicat̃ Roſa Græce Rho/don. Hypothymides corollæ,quæ intelligantur. Coronarum in Sacris conſuetudo Chthonia Dea, Chthonia ſacra. Comoſandalos flos,ſiue Hyacinthus. Atta Comicus Poeta. Perambula/re Crocum,& Flores quid apud Oratium. Ca. LIX
Vaſorum nomendaturæ diuerſæ. Figlina ſubigi Aromatibus ſolita. Dinos. Theridia cur di/

cantur

cantur. Cantharus quid. Cantharia. Cornibus uſus in potu priores. κεράσαι cur dicat̃. Ciboria. Cotyle. Encotyle luſus. Cothon. Cothoniſmus. Acratocothones. Laphyctæ q dicant̃. Calicis notiones. Latax quid. Scytharũ uinolẽtia, Scythiſſare. Herculanus nodus. Scythos, cognomen. Amphiteros Phiala. Phialarũ ſpecies, Vaſati qui dicant̃, & Naſati. Ca. LX

Cur Lactucis ueſcerent̃ Priores in fine. Quæ dicant̃ Acrepala. Adipſa. Dipſetica. Diaphoretica. Plinii locus ppendit̃ de Rhaphano, Itẽ de Braſica. Necnõ dulcia ebrietatẽ diſcutere. LXI

CAPITA LIBRI QVINTIDECIMI.

Mos mittendi partem de menſa. Ideæ Carnium quæ ſint, & Periphora. Idea an dicatur latine Species. Ida quid. Mercurii ſors. Abluendarum manuum ritus. Apomagdalia quid apud Plutarchum. Aponiptrum. Aponimma. Cheroniptrũ. Cheromactrum. Smegmata manibus abluendis. Caput Primum

Carnibus tm̃ ueſci ſolitos Priores mane. Quadrifaria Epularum diſtributio. De Vomitu, & q Vomitores. Item quid comeſſatio. necnon de Andriis. Crion quid, & Greagra. Harpax. Lycos. Crateuta. Aryſane. Aryſteres. Aryſtichi. Ephebus. Cyathus fluuius. Aconita Vaſa. Crios pro Thyeſtis Sepulchro. Ceres Myſia. Cymbia. Carcheſia. Macrobii lapſus. Optaniũ. An elixis uterentur Carnibus Veteres. Caput II

Aduẽticia Cœna, q̃ ſit. Itẽ aduẽtoria Epiſtola, & Aduẽtores. Caligulæ luxuria & Clodij. Ca. III

De Griphis cõuiualibus. Quæ dicant̃ queſtiões Cyliciæ, aut Mnemoniæ. Aenos qd. Ca. IIII

Cottabiſis quid, & quid Cottabus. Plutarchus explicat̃. Itẽ de Latage. Et Catacto. Ca. V

Græcorũ in bibendo leges. De Iouis olympij Cratere. Item Heroum, & Soteris Iouis. Ac Mercurij. Interim quid Modiperator. De Thracibus, & Scythis. Oratius declaratur. Poculorũ nomina plura. Bibendi Lex apud Locros. Qui bene poti ad Scribendum acceſſerint. Maſſilienſium mulieres eſſe Hydropotas. Sicuti Mileti factitatum, & Romæ. Samagoriũ uinum. Italicas mulieres uinum neſciſſe. Ecpetala pocula. Petala. Patellia. Callopatira. Capridij. Oenochoi Tauri. Epenchytes. Ceryx. Oenoptæ. Ophthalmi. Acratophorus. Dionyſi⁹. Vinaria Vaſa nomen ſeruantia. Bicus. Bicariũ. Croſſus. Gaſter. Gaſteriũ. Ceraphium. Baucaliũ. Cypellum. Amphicypellum. Cyphela. Dicypellon. Pella. Phiala. Caput. VI

Quæ eſculenta quibus probarentur locis. Tageniæ quid, Pyramuntes, & Seſamuntes, & Seſamis. Sal Tragaſæus. Cœna ἐντελής, Enchrides. Encrypias panis. Copaides Anguillæ. Sacrificia ex piſcibus. Thynnæum Sacrum. Cylabræ Heroi in Sacris Salſamenta offerri ſolita. Strymoniæ Anguillæ. Cœnas Deorũ quas intelligamus. Ca. VII

Catonis. Periclis. Heliogabali de Conuictu ſentẽtia. Lactaria quæ, Pomarij, Penthapharmacũ Conuiuiũ. Conuictorũ numerus. Charmũ Syracuſiũ in ſingula, Quæ apponerentur, Verſiculos primũ concinnaſſe. Martialis diſticha quã habeant argumẽti Originẽ. Ca. VIII

Fori uituperatio. Super multiplici Athenienſiũ foro aliqua. Parabyſto, & Trigono. Batrachiũ unde. Ac Puniceũ Batrachis quid. Heliæũ. Palladiũ forum cur diceretur. Cap. IX

De foro Theſſalico, & Perſico. Item Venaliũ. Quid Cyclos, & Cindides, & Cancelli. Interim qd Apſis. Epiſotron, Itys. Trapeza. Cindalus. Cindaliſmus, Paſſalus. Clauo deſtinare, & a Clauo demere, qd ſit. Triplex Romæ forũ. De Menianis, & Solarijs. Ca. X

Forma Fori Græca, & Italica. De Triuio, & Baſilica. Et quid ſit Baſilicam habere. Ciceronis locus aperitur. Ca. XI

Statuæ in foro Eudiæ, Mercurij, Marſiæ, Iouis, Forum Clariũ. Albanũ. Tranſitoriũ. Methodiũ. Meta ſudans in Vrbe. Hippodamia, Forũ. quid Odeũ. Phoros. Phorologi. Practores. Phormus Cur Protagoras dictus ſit Phormophorus. Phormiſium. Cap. XII

Matrimoniũ de naturæ ꝓfluere inſtituto. Clariſſimæ fœminæ quæ intelligãtur. An in Chriſti fide matrimoniũ oino ꝓbabile ſit. Virginitatis laus. Interim de Mithra & Erichthonio. XIII

Quàm incommodum, Vxorem ducere. Cap. XIIII

In re Vxoria Gentiũ ritus uarij, Peranus Maſſiliæ conditor. Rhoxane Alexandri. Panis prægustatio in nuptijs. Parochus. Nubẽtes cur Capita obtegerẽt. Cuiuſmodi Vxor ducẽda. Cuius eſſet nuptiales faces geſtare. Epider⁹ puella, & Epiprœc⁹. Itẽ Manda. Pherne, Phernion. XV

Diuortij ritus. Quiq; Vxorem dimiſerint. Caput XVI

Quid Farreatio Diffarreatioue. Abſurdus Romanorũ mos in cõcedẽda Vxore filijs indigẽti. Cur Thales nuptias recuſaret, Curq; Veneri iungeretur Mercurius. (Cap. XVII

Item in re Vxoria mores diuerſi. Epaulia quid. Ca. XVIII

Matrimonij

Matrimonij bonum triplex. Idem de Sacramentis. Caput XIX

Aetas nuptiis accommoda in ſexu utroque. Ca. XX

Moribus effici imprimis, ut coniugalis ſeruetur amor. Ca. XXI

Illegitimas nuptias quas crederent Priores. Aphrorum mos impudens. Super Digamia nōnulla. Ca. XXII

Connubium amore conſtans eſſe ueluti Corpus unitum, congenitumq́. Corporū genera. Species tres Arationū. Cicero explicatꝰ ad Q. Fratrē. Dipolos terra, & Tripolos. Rhariū. Rhus. Rharus. Syra. Sciros regio. Rhanius ager. Itē Matrimonii cōmendatio. Ca. XXIII

Vocabula plura ad idem ſpectantia. Scotius qui dicatur, & Parthenꝰ. Quid Latiar. Cicero declaratur, Emaculatur Macrobius. Adiuuatur Catullus. De Hymenæo paucula præter rationē multorū. Conditionem quærere quid ſit, Profectitia Dos, & Aduētitia. Paſtos. Calyptra. Protelia. Progamia. Protelii. Proaulia. Epaulia. Apaulia. Mellonymphus. Agamii iudiciū, & Opſigamii, ac Cacogamii. Cyamiſſare. Chamæpus Sponſa. Chamætypion. Apotimemata. Apotimetæ. Proſtimemata. Genetyllides Deæ. Illithyia. Nymphia. Inateres. Aelii. Synnymphi. Daer. Galos. Glos Promneſtria. Proxenetria. Nuptiatores. Nupturire. Sportulæ nuptiales. Siſymbria. κτιλοῦσθαι. Thyrſus. Thyſthla. Ca. XXIIII

Pithœgia quid. Vinum medium cur optimum. Mel imum. Oleum ſuperfluens. Vinalia duplicia. ληναιὸς Bacchus. Ambroſia, ſiue Brumalia, feſtum. Brumus Bacchus. Meditrina Dea. Proſtaterius Apollo. Ca, XXV

Vini fecem eſſe illius robur, & Conſolidationem. Vnde & Vinū Tryga uocent Græci. Colandi Vini improbatio. An recte Vinū dicamus Eunuchū, Caſtratumue. Ca. XXVI

Melle putredinē caueri. Papinii locus explicatur. Cur Mel dulce ex Lucretio. Mellis Vſus unde propagatus. Nympharum in ſacris mentio unde inſtituta. Nymphia ꝓ matrimoniis cur. Simblium mel. Simblides Simblæ. Simbli. Ca. XXVII

Quæ ſit Barbararum Gentium ſententia ſuper cibo, & potu. Vini uſus, & nocumenta eiuſdē inſignia. Ca. XXVIII

Qua item ratione ætati cuilibet impertiendum Vinum. A Cibo an bibendum. Facilius Vini perfici nimietatē, quam Cibi. Vinū Meracius Vigilias cōcinnare, memorabili exemplo Pueri cuiuſdam. Ca. XXIX

Ebrietatis malum. Alexandri uinolentia, & M. Antonij. An uera ſit Hippocratis ſentētia, Mulieres, & Eunuchos podagra non infeſtari. Ennii mors, Ca. XXX

Ebrietatis item mala. Cur Vinum hauſtum copioſius perimendi uim obtineat. Interim de Cicuta paucula. Crepala quid ſit. Vinolentiæ turpitudo. Sicera quid. Ca. XXXI

A Quibus Medicis, aut Philoſophis admittatur quandoq; Ebrietas. Panaria ebrietas. Catonis dictum in Cæſarem. Ca. XXXII

Scythæ cur imprimis uinolenti. Libycæ feræ cur æſtate non bibant. Sitis ratio duplex. Vinolentorum accidentia ad Videndi ſpectantia rationem. Ca. XXXIII

Cur Vinolentis dupla ſeſe oſtentent obiecta. Curq; Strabis natura id minus uſuuenire, compertum ſit. Ca. XXXIIII

Odoris ex Vino præſtātia. Cuiuſmodi ſit Vinum à Medicis Aquoſi nuncupatione ſignatum. Item Oligophorum, & Polyphorum, Vinoſumq;. Necnon Caroticū. Iumentis, Arboribuſq; dari ſolitum Vinum, Quod ſit Poetæ, uice Equi. Ca. XXXV

Vinum Sapores ſibi ex terra adoptare. De Arcadico Vino mira. Explicatur Galenus. Ariſtotelis locus in integrum reſtituitur. Ca. XXXVI

Quod ſit Muſti ac Vini interſtitiū. Cur minus inebriemur muſto. Dulcedinē eſſe uelut Ebrietatis antidotum. Ca. XXXVII

Quibus rationibus probet Albertus contra prædicta, Muſtum amplius inebriare, q̃ Vinum. Muſti impetuoſius feruentis remedium. Ca. XXXVIII

Frigoris ui Muſtum diutius ſeruari dulce, Vino quandoq; Vigilias induci. Trœzenii Vini ꝓprietas, & Achaici Vini Symphoniæ tres. Cētenariæ Cœnæ. Centuſſis Lex. Centenariæ Porticus, aut miliariæ. Centenaria Vaſa. Ca. XXXVIII

CAPITA LIBRI SEXTIDECIMI

Cuiuſmodi cenſeatur illud a Quintiliano repetitum, In Tridinio Choa. Inibi quid Choeus. & Choa, ac Choes. De Cotyla item paucula. Ca. Primum

Exercitum

Exercitũ ex diuerſis,ac diſſonis cõflare gẽtib⁹,quàm ꝑiculoſum.Itemq; de ꝓuerbio Inijce.C.II
Quæ ſit prouerbij origo,Non ſi te ruperis.Theocritus explicatur. Caput III
Diuitũ Liberaliũ domos dici Solis mẽſam.Quæ ſit eius rei ratio. De Solis ortu.Appollo unde dicatur,Itẽ de Solſtitiali herba,& morbo.Plautus declaratur.Siriaſis quid. Ca. IIII
Quæ ſit Adagij ratio,Serpentẽ foues,Et te Serpẽs.Inibi de Lamijs mirũ. Ca. V
De ære obſeruata pluſcula.Clauus æneus quo modo in prouerbiũ ueniat. Itẽ de Hydnis, hoc eſt tuberibus,ac Hyænæ,& Phocarũ pellibus.Aerarij q ſint in Latina hiſtoria. Ca. VI
Proſopion habere,non Proſopon per adagium quit ſit.Inibi utriuſq; uocis notio. Et quid Proſoputta,& Protome. Caput VII
Ariſtotelis,& Philoſophiæ laus exqſita.Qui Proci Penelopes. Philoſophia à quibus Laceſſita. (Ca. VIII
Leænæ partus,Parœmia itẽ,Vnũ quidẽ,Sed Leonẽ. Ca. IX
Quid ſit in Græco epigrãmate Ouum factus totus.De Ouis paucula.Tollitur ex Cicerone obſcuritas.Ouum pronunciari & de Arborum fructu. Ca. X
Quæ medicamenta Deorum manus nũcuparet Philon.Qui Morbi graues præcipue. De Seruio Clodio. Ca. XI
Compoſitũ Corpus cur Panegyricũ dicatur.Panagyris quid. Cap. XII
Ignorantiæ ſugillatio.Lapis ſuper Lapidem quid.De Hippocrate,& Catone. Ac Puero barbaro,& Dati,Vnde Datiſmus. Ca. XIII
Literæ mutæ ex Adagio,quæ dicantur. Sermo an ſit Homini naturalis. Prodigioſus Infantis Sermo.Quint.Locus explicat̃.an Bruta Sermone polleãt ullo modo.Cur uni tantũ Homini hæſitet Lingua.Sermo ἐν διαθέσει.Itẽ Prophoricus.Quãdo Infanti detur Vox.Plinius explicatur.Item Papinius locis duobus. Caput XIIII
Quæ ſit ratio Prouerbij,Mopſo certior.Mopſos fuiſſe tres.Ouidij locus explicatur ex Metamorphoſi.Itẽ Senecæ ex Medea.Necnõ eiuſdẽ alter de Argo fatidica. Ca, XV
Cur Prouerbio uſurpemus,Amantiũ marſupia Porri folio uinciri. Amoris potentia, & Laus. (Ca. XVI
De Mithridatis Polyphagia,& polypoſia.Itẽ de Heraclide pycta,& Druſi Tiberij Medico.De Mithridatis potẽtia,ac de Alexãdri poclo,& odore Corpi eiuſdẽ inſito.C.XVII
Aphrodiſium iuſiurandũ,Aphrodite cur,De Venere plura.Libitina quid,Libitinarij.Epitymbia. Venus dicta Morpho.Platonis placita de re uenerea. Ca. XVIII
Iracũdia Ieiuna ex Adagio Quæ ſit,Iræ primordia unde ſint,ex Plotino. Ca. XIX
Quæ ſit Prouerbij origo,Lycia Coma.De Condalo,& Mauſolo.Lyciorũ mores. Ca. XX
Prouerbium,Sulcus Aegypti Libyæ harenas non curat, Quo enuncietur Senſu. Aegypti commoditas. Ca. XXI
Mineruam Phidiæ uice Prouerbij ab eruditis quandoq; uſurpari. Ca. XXII
Cur Pomũ Homerus dixerit ἀγλαόκαρπον, & Empedocles ὑπέρφλοιον.Sida quid Phloinæ ueſtes.Phlœus.Leptychana,Calyphe,Hymenes,Lobi. Ca. XXIII
Oculi eruditi Qui intelligant̃.Statuarũ luxus,& primordia.De Pictura. Ca. XXIIII
Cuiuſmodi ſit Prouerbiũ,Equus Troian⁹.deq; ea re pluſcula.Itẽ Porcus Troian⁹ q. C. XXV
Perdicis Libido in Prouerbiũ producta,quã habeat rõnẽ. Perdicũ uerſutia, ἐκπερδικίσαι quid. Perdix an ſit uocalis.Papinius declaratur. Vocũ differẽtiæ in auibus. Aegyptiorũ literæ,id eſt Hieroglypha Grãmata.De Perdice à Protogene picto. Ca. XXVI
De Harpyis q̃ diuerſa cõperiantur Apud Græcos certatim,& Latinos.Harpe quid Harpides. Harpis.Harpaſus.Harpaſa.Harpagia.Harpage. Creagra.Lycos. Ca. XXVII
Aeſtiuã Aegritudinẽ intelligi breuẽ,Et quæ ſit eius rei rõ.Iuuenalis Loc⁹explicat̃.Ca.XXVIII
Seminũ,quæ Ceraſbola dicunt̃,ratio.Gallinarũ Pericarphiſmus. Engæa & Zoophyta. Veterũ pocula fuiſſe Cornea.Ceratis notiones.Epiſporia quid.Ceralbola itẽ quæ dicant̃. Ca. XXIX
Quæ ſit Prouerbij ratio,Senilis ualetudo. Caput XXX
De Cibi,Potuſq; ratione per Aeſtatem,ac Hyemem. Temporum diſtinctio ex Aſtronomis, & Medicis. Ca. XXXI
Septimani Tragœdi Qui,facie Prouerbij,intelligant̃.Martialis locus illuſtrat̃. Ca. XXXII
Somnus Attonitus ex Medicorũ Placitis qui ſit,& quid Catalepſis. Ca. XXXIII
Somni ratio ex Peripatetica doctrina.Quæ dormiant,etiam uigilare. Quæ Senſu careant nõ dormire.An Somnus ſit in potentia Senſuum omnium. Caput XXXIIII
Somni cauſæ,Quas recenſet Ariſtoteles.Galeni ſententia aduerſus eundem. Quando primũ
Infans

Infans alatur, ut animal. Cibi demutatio in Sanguinẽ quomodo abſoluatur. Quó pacto Vaporum ſcanſili motu inducatur Sopor. Caput XXXV

Cur Vinolenti nõ dormiãt. Neque itẽ Melancholici, aut uehemẽter æſtuãtes. Fatigatio cur inducat Soporẽ, Itẽ Morborũ aliqui, & Hyemale tẽpus. Cur ualde dormientiũ uox grauior, Ac hyeme quoq;. Et Qui ſuauiſſime dormiũt, nil ſomniẽt. Cur deniq; in Pueritia Galli uideantur (Sapiẽtiores. Ca. XXXVI

Somniandi rationes aliquot. Cur Melancholici per quietẽ turbentur præcipue. Cur Quidã dormiẽtes ambulẽt. Itẽ paucula ad Soporẽ ꝑtinẽtia. De Platone nõnulla. Viui potiſſimũ Vigilia. Ca. XXXVII

Autumnalis ægritudo qualis cenſeatur. Fructuũ diſtinctio. Demetrij. Horæi. Operæ, Salgama. Salgamarij. Caput XXXVIII

Nunq; Hecale fies, Prouerbium quo proferatur ſenſu. Caput XXXIX

De Galeni Valetudine, ac excellentia. Caput XL

De Sanitatis ratione adnotantur pluſcula ex Medicorum Scholis. Quæ cenſeantur Corruptionis cauſæ. Sanitatis diſtinctio. Caput XLI

Morbis ex qbus cauſis appellationes ſint inditæ. Herpes eſthiomenos. i. Morbus Sancti Antonij, aut Sancti Martialis. Itẽ Morbus, Noli me tãgere. Morphæa. Satyriaſis. Ca. XLII

Quod cõmertiũ Balneo, & Cani: Prouerbiũ quẽ uſum habeat. Ca. XLIII

Calentiũ Aquarũ rõnes aliquot. Cur earundẽ ui Lapides itẽ ꝓgignãtur. Ca. XLIIII

Balneorum diſtinctio, & Vſus. Problemata duo ad id ſpectantia. Balnei etymon quod ſit. Itẽ Balnea Veterum frugi. Senecæ locus emaculatur. (eiuſdem rei delitiæ. Caput XLV

Epiſtomium quid, & Epitonium. Collabi, & Collopes. Caput XLVI

Balnearũ apud Veteres luxurioſus apparatus. Emendãtur Senecæ Loca aliquot fœde uitiata. Res Quadrantaria quæ ſit. Pilicrepus apud eundẽ Senecã quid. Item Alipili, Libarij. Et Botularij, & Botulus, ac Diſtillarius. Quid Diſtillatio. Loca Aedilem metuentia apud eundẽ, Quæ ſint. Balnea cur itẽ dicãtur Gymnaſia. De Balneo cogitare cõducẽdo quid. Ca. XLVII

Vocabula plura ad Balneorũ uſum ſpectantia. Eſchara. Alipterium. Aryballus. Arytæna. Cammus. Pyelos. Oceanus. Schola. Emaculatur Senecæ locus ad Lucilium de Pſychrolute. Pſychrologi qui dicantur, Et Pſychrologia quid. Aſaminthus. Oa Lutris. Ca. XLVIII

Aſinus Aegyptius Quo ſenſu uenire in Prouerbiũ poſſit. Plinij Locus illuſtratur de Dijs Atricoloris. Inibi plura de figuris Deorũ, & rationibus ex Porphyrio. Quáue figura Chriſtum deformarint Priores, Quẽ Onochelũ. i. ὀνόχηλον dicebãt. Semiſſij, & Sarmẽtarij. Ca. XLIX

Prouerbiũ, quod eſt, Mantis te uidit, Quẽ habeat ſenſum. Mantis quid. Caput L

Autumnalis appetentia in Prouerbium uſq; producta, quam habeat rationem. Cur Autumno ſcaturiant Aegritudines. Caput LI

Prouerbium, Amicus, ut Oleum Platitis, Quo enũtietur ſenſu. Quæ Inoculationẽ, aut Inſitionem minus admittant. Oleo perunctas Arbores interire. Caput LII

Sup Olei, Vini, Aceti, Gari natura adnotantẽ pluſcula, nõ omiſſa quæſtionũ iucũditate. C. LIII

Strumam Dibapho ueſtire Quid ſit. De Struma, & Vatinio paucula. Ca. LIIII

Terreſtre tonitru. Caput LV

Stultorum theſaurus. Caput LVI

Conclamare uaſa quid Caput LVII

Sine Corollario non recedere, Quid Corollarij notiones. Caput LVIII

Verbi, quod eſt Cercos, notio nõ una. Ciceroni ad Atticũ lux infertur. Itẽ quid ſit illud eiuſdẽ, Allienſis pugnæ funeſtior dies, quàm Vrbis Captæ. Ca. LIX

Sub manu. Caput LX

Prouerbiũ, quod eſt, Pallenicũ aſpicere, qua prodierit origine. Phlegra. Gigantũ prælia. LXI

Palæphatiam papyrum produci in Prouerbium poſſe. Quo ſenſu fabuloſa pleraq; interpretẽt Palæphatus, Quidue Palæphatus uocabulũ indicet. De Phryxo interim, & Bellerophonte. Cur dicatur Dædalus Simulacra feciſſe mouentia. Ca. LXII

Cuiuſmodi Prouerbiũ ſit, Staterij paries, De Pauſania breuiter. Cicero illuſtratẽ. Ca. LXIII

Cõuiualis hilaritas omnibus ꝑponitur alijs, Vt qua reficiatur cũ ſpiritu Corpus. Titilletur Senſus, ac expgefiat Ratio. Cõuiuæ cuiuſmodi reqrantur. Vini laus. De ferculis nõ nihil. LXIIII

Apologia breuis, Quid ita crebriter in Platonis uireta hoc ope diuertamus. Philoſophi eiuſdẽ explicatur excellẽtia. Quãmq; ſit à Chriſti Placitis haud ferè diſſitus. Caput LXV

INDEX EORVM, QVAE SCITIVS ENARRATIVSQVE EXPLICANTVR, IN DIVERSIS OBSERVATA AVTORIBVS.

EX LIBRO PRIMO

Lucani locus explicatur in primo, extra quã ſenſerit Auctor Sphæræ.
Ignotum uobis Arabes ueniſtis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.
Ouidius item ex Metamorphoſeos primo,
Vtq; duæ dextra Cælum, totidemq; ſiniſtra
Parte ſecãt Zonæ, Quinta eſt ardentior illis.
Papinius cur Thebaidos primo Orientales domos dixerit primas. Capite IX
Virgilij ex primo Aeneidos Carmẽ expẽdit.
Et Iam finis erat, cũ Iuppiter æthere ſummo
Deſpiciens mare ueliuolũ, Terraſq; iacẽtes.
Item ex Georgico primo.
Hic uertex nobis ſemp ſublimis, At illum
Sub pedibus Styx atra uidet, maneſq; profundi. Capite X
Item Aeneidos ſexto, Túq; inuade uiam, Vaginâq; eripe ferrum. Ca. XXIX
Item, Dij ne hunc ardorem mentibus addũt Euryale, An ſua cuiq; Deus fit dira cupido? Capite XXX
Expenditur Quintiliani Locus ſuper Hominis etymo. Capite XLI
Item Plinij ex undecimo naturalis Hiſtoriæ, in Oculorum ratione, ubi ait, Sic magna cogitatio obcæcat, abducto intus uiſu. Ca. LI

EX LIBRO SECVNDO

Plinius in XXVIII. illuſtratur, & emendatur. Vbi ſic ſcriptum circũfertur. Et Currus triũphantium ſub his pendens defendit Medicus inuidiæ, Iubetq; eoſdem recipere. adnotatur & doctiſſimi Viri incuria. Ca. VII
Plinij refellitur querela de Hominis inſcitia, & nuditate. Capite X
Quẽ intelligamus apud Pliniũ naturalis Hiſtoriæ ſeptimo Formicantẽ pulſum. C. XV
Græcorum quorundã ſententia diluitur ſuper Cerebri nomine, & Cibo. Ca. XXIII
Porphyrio refellitur ſuper Faſcini etymo. Capite XXXVIII
Quid apud Martialẽ Vepene. C. XXXVIII
Cliterinos legi oportere apud Ci. in Epiſtola ad Pætum, contra omnium hactenus ſententiam. Capite XXXIX
Locus Cornelij Celſi reſtituitur de Carotis neruis præter ſententiam Barbari Hermolai. Capite XLV
Expenditur Theodori ſententia de Meſenterio aduerſus Hermolaum. Ca. XLVI
Pulmones cur multitudinis numero ſummis dicantur Autoribus, quod non peruiderunt Grammatici. Capite XLVII
An inſint Piſcibus Viſcera pulmonis analoga contra Plinij hæreſim. Ca. XLVII
Penſatio Plinianæ ſententiæ de Ventriculis Cordis. Capite XLVIII
An uera cenſeantur Eruditis, quæ de piloſo Corde prodit Plinius. Itẽq; de Viſceris eiuſdẽ duplicatione, uel defectu. Ca. XLVIII
Explicatur pluribus Plinij ſententia de Lienis magnitudine, & Riſus intẽperãtia. Ca. L
Grammaticorũ defenſio aduerſus Medicinæ Peritos ſup Rhenũ Etymo. Ca. LI
Plinij obſcuritas illuſtratur in Diaphragmatis ratione. Capite LIII

EX LIBRO TERTIO

Maronis Locus explicatur de ratione Sudoris ſalſi. Capite II
Maronis item locus Aeneidos quarto perpẽditur. Mixtiq; altaria circùm
Creteſq;, Dryopeſq; fremunt, Pictiq; Agathyrſi. Capite III
Exponitur Maronis locus eiuſdem ex ſecundo Georgico.
Mollibus in pratis unctos ſalière per utres. Capite III
Higini loc⁹ uindicat̃ à uitio de Iphiclo. Ca. V
Super Tegyreio Apolline refellitur quorundam ſententia cũ Catulliani Carminis enartione. Capite VI
Cur à Plinio palmæ celebrentur Thebaice, atq; itẽ à Papinio in Syluis, Extra q̃ animaduerterit Interpres. Ca. VI
Sudæ adnotatur incuria in Philoſtrati Hiſtoria de Phraote, quã is Poro cõtribuit, Chronica ratione neglecta. Ca. VI
Oratij nodus perpenditur de Phraote Carminum ſecundo. Capite VI
Error Interpretis Philoſtrati ſuper palmæ Cerebro. Capite VI
Tibulli nodus explicatur, & præterea Poetarum nonnullorum de Lauro Vaticinantiũ. Caput VII
Plutarchi codex emaculat̃ de Leuctricis Puellis. Capite VIII
Lactãtij Locus de Iulæis uocibus præter Doctorum

ctorum ſententiã explicatur. Ca. XI
Plutarchi Interpretis error de Batalo in Demoſthenis Vita. Capite XIII
Plutarchi Codex emaculatur de Calauria Inſula ex eodem Libro. Inſimul ex Metamorphoſi Ouidij locus reſtituitur. Ca. XIII
Quid ſit apud Quint. Lineã poſcere. inſimul aperitur Ouidius primo de Arte, & in amoribus. Illuſtratur & Martialis. Ca. XIIII
Quintiliani eiuſdem obſcuriſſimus aperitur locus, etiam Doctiſſimis per inſcitiam praeteritus. In malaco ſanum. Ca. XV
Senecae Locus, atq; item Caeſaris repurgatur à uitio. Capite XV
Quo ſenſu accipiendum illud Virgil. Natos ad flumina primum Deferimus. Ca. XVI
Plauti, & Propertij, praetereq; Poetarum aliorum explicatio in Frigidi Sudoris mentione. Capite XVIII
Quae intelligi debeant apud Plinium Olei, ac Vini praemiſſa, praeter Hermolai ſententiam. Capite XX
Emaculatur Ciceronis Codex ex Epiſtola ad Plancum, Vbi promiſſa literarum modo leguntur. Capite XX
Catulli Carmẽ explicatr̃ de Stupore. XXIII
Iuuenali lux infertur eo uerſiculo, Cuperent luſtrari, Siqua darentur Sulphura cum tedis. Capite XXX
Plinij locus de Vipera penſitatur exquiſite. Cap. XXIIII. item. Cap. XXX
Ciceronis nodus Ex epiſtolis explicatur de Phania Comico teſte. Ca. XXXI
Interim illuſtrantur loca item duo ex Epiſtolis Octauo, & Nono libro. Ca. XXXI
Plutarchi locus reſtituitur de Aretaphila, perperam, ne dicam inſcite iure Latij donatus. Capite XXXII

EX LIBRO QVARTO

Quod fuerit Maronis propoſitum in Aenea ſuo extra q̃ ſint opinati caeteri. Ca. I
Maronis Aeneida uideri abſolutam, quãuis pleriſq; ſecus uideatur. Ca. I
Quo argumento aſtrui ualeat, Lucanum nõ uideri poetam. Capite IIII
Italicae mẽſae apud Platonem quae intelligi debeant, extra q̃ opinentur multi. Ca. IX
Cur mollem Ioniam dixerit Propertius, & Oratius Ionicos motus. Ca. X
Trapezophorus qui nam intelligi apud Ciceronem debeat in Epiſtolis familiaribus. Capite XII
De Trapezophoro intellexiſſe Iuuenalem illo uerſiculo, Et recubans ſub eodem marmore Chiron. Capite XII
Quid ſit illud Platonicum. Narthecophori multi, Bacchi uero pauci. Ca. XIII
Arrianus à uitio defenditur, ſubnotata Interpretis incuria ſuper Dionyſij matre Cora. Capite XV
Neuroſpaſta quae ſint apud Lucianum, Athenaeum, Ariſtotelem. Ca. XVI
Gellij codex emaculatur ſuper Verbo Neuroſpaſta, quod modo ſcribitr̃ Neurobapha. Capite XVI
Qui ſit apud Columellam Ithyphallus. Capite XVI
Phelli qui intelligantur apud Plutarchum in moralibus. Capite XVI
Legendum uideri apud Virgi. Georgi. ſecundo, Terrea progenies duris caput extulit aruis. Capite XIX
Propertij locus explicatur ex Libro ſecundo, Lecta Prometheis diuidit herba iugis. Capite XXI
Quaenam, aut qualis ſit apud Quintilianum Libro VII. Aequitas itẽ apud alios Aequũ & bonum. Capite XXII
Quid ſibi uelit Plinianum illud ex quartodecimo Libro. Ad haec pertinent peregrinae exercitationes, & uolutatio in coeno, ac pectoroſa ceruicis repandae oſtentatio. Capite XXVI
Expenditur & capite eodẽ illud quoq;, Alius quantũ alia quaeſierit, tm̃ bibit.
Item illud Vulgóq; ueritas attributa uino eſt.
Oratij locus explicatur ab interpretum pleriſq; preteritus. Et mero tinget pauimentum ſuperbo. Capite XXVI
Quo ſenſu, quáue ratione dictum Antiquis bracteatum illud, In Lente Vnguentum, extra q̃ peruiderint Literatores. Ca. XXVII
An Seneca omnino uera ſcripſerit, eſſe in Macedonia tantũ Actionem Ingrati. Capite XXVIII
Cur M. Tullius in Deorum natura, Eruditũ dixerit Geometriae puluerem. Ca. XXX
Enarratur illuſtrius Perſianum illud, Nec qui abaco numeros, & ſecto in puluere metas Scit riſiſſe uafer. Ca. XXX

EX LIBRO QVINTO

Ciceronis ſenten tia ad Q. Fratrem illuſtratur, Vnus ex Annalium memoria. Capite Primo

Senecæ locus explicatur de Canterio, præter quorundam opinionẽ. Inibi refellitur Apuleiani Interpretis enarratio, Quid Canterino ritu Somniare. Capite IIII

Cuiuſmodi ſit illud Plinianũ ex libro octauo, Cãtharꝰ ſub Bouis lingua, quẽ uocãt Apin.

Tollitur ex Auſonio obſcuritas, Vbi Marcũ Pullariam emigraturum mox in Scarabeũ fingit. Capite V

Cur Plinius laſciuientes Delphinos tempeſtatis ſtatuat præſagium. Capite VI

Vitruuij locus aperitur de Thymelicis.

Quo ſenſu dixerit Plautus in Amphitryone Siue ambiſſent qui palmam hiſtrionibus, Siue cuiquam artifici.

Item Cur Poeta idem inferat mox, Quiue quo placeret alter, feciſſent minus.

Quid ſignificarit illis uerſibus Martialis, Raptus abit media, quod æthera taurus harena. Non fuit hoc artis, Sed pietatis opus. Capite VIII

Proſcenium meretrix quã habuerit nominis rationẽ, præterq́ opinentur alij. Ca. VIII

Plutarchi ex Cauſis locus explicat̃ de Theoria, Interpretis inſcitia adnotata.

Palintocia uerbũ libro eodem prætermiſſum negligenter, reponitur. Ca. IX

Engaſtromantes, uel Engaſtrimythi qui ſint extra quàm opinatus ſit Hermoleos.

Tollitur mendum ex Canonicis decretis de Pythonibus, & qui Pythones. Ca. X

Babylon cur purpurata meretrix apud Hieronymum. Capite XI

Quo intellectu de rerum natura libro quarto Lucretius dixerit, Babylonia fiunt.

Aureus Babylonis calix apud eundem Hieronymum qui intelligi debeat. Ca. XI

Græcus Theophraſti Codex emaculat̃, Crocum habens pro Crico. In cuius expoſitione uocabuli pleraq́; aperiuntur in noſtris, & Græcis Autoribus. Capite XIII

Cuiuſmodi fuerit Delphicus Tripos, præter quorundã Recentiorũ ſententiã. Ca. XV

Cur Monogrammos Deos dixerit Epicurus apud Ciceronem, de natura Deorum ſecundo. Ca. XIX

Quintiliani locus de Tibicine incinẽte Phrygium ſacrificanti, in materia declamantium, copioſius explicatur.

Quo intellectu pronuntiatum ab Oratio ſit, Quis tamen exiguos elegos emiſerit autor, Grammatici certant. Ca. XXII

Qui ſint apud Quintilianum Spacides. Capite XXIII

Quid ſignificarit Quint. libro primo in rõne legendorum Carminum, ubi Cæſarem dixiſſe refert, Si Cantas, male cantas. Si legis, cantas. Capite XXIIII

Papinij locꝰ ex Thebaidos VI. explicat̃ apte, Cũ ſignũ luctus cornu graue mugit adunco Tibia, Cui teneros ſuetũ producere manes, Lege Phrygum mœſta. Ca. XXVI

Penſitatur Auguſtini ſẽtẽtia, qua is ſup Iani caſtitate falli uidetur. Ca. XXVII

Quid ita in Bucolico Ludicro Virgi. Arcadũ in muſicis peritiã ſubinde laudibus efferat. Capite XXVIII

Male percipi Tranquilli ſenſum in Nerone, Se aliquid Sufferti cantaturũ. Et quæ ſit eius uerbi notio remotior.

Seruius in Bucolici ludicri enarratione explicatur de Titis Columbis. Ca. XXIX

Græcorum error ſuper Apicio refellitur. Capite XXX

Quo ſenſu enunciatum Veteribus ſit, Amazonum ᾆσμα, id eſt Cantilena, Quod ex Doctis aliqui ingenue fatentur, à ſe minus percipi. Capite XXXI

Ciceronis obſcuritas illuſtratur ex Epiſtolis ad Atticũ de Cononis patre. C. XXXVII

Lucretij locus ex primo libro explicat̃ in Religionis mentione, Quæ ut ipſe ait, caput à Cæli regionibꝰ oſtẽdebat. Ca. XXXIX

An ex uero dictum Maroni ſit Aeneidos quarto. Hæc ſe Carminibus promittit ſoluere mentes Quas uelit, Aſt alijs duras immittere curas. Capite XLII

EX LIBRO SEXTO

Cuiuſmodi ſit Ciceronis illud ad Q. Fratrem Operas à Græcoſtaſi, & gradibus clamorem ſuſtuliſſe. Capite V

Quæ furta in Veteribus monumentis conciliari dicantur per Lancẽ, & Liciũ. Ca. VI

Legendum apud T. Liuium ab Vrbe condita primo libro, Lex erat horrendi Carminis, non criminis, uti mendioſiores præferũt Codices. Capite VII

Tollitur ex Plinio nodoſa difficultas in præfatione, Suſpendio arborem eligendam. Capite VII

Quæ ſit apud Plautum litera longa, quã Suſpendioſi faciat. Ca. VIII

Reſtituit̃ dictio apud Vlpianũ digeſtis de furtis, ubi q ſit fur manifeſtariꝰ explicat̃. C. VI

Cur Aeneidos ſexto Virgi. in Inferorũ ueſtibulo Somnia ſtatuerit uana. Ca. IX

Cur ab eodem dictum, Quæ gratia currum, Armorumq́; fuit uiuis, quæ cura nitentes

Paſcere

Paſcere equos, Eadem ſequitur tellure repo/ſtos, Capite IX
Explicatur copioſe Quintiliani illud, Et natu/ra tenaciores eorũ ſumus, quæ à teneris an/nis imbibimus. Ca. IX
Maronianum perpẽditur Carmen ſcitiſſime, Oblituſue ſui eſt Ithacus diſcrimine tanto. Capite XV
Puteal quid ſit apud Perſium, & Oratium. Capite XVII
Declaratur Senece Verſiculus ex Thyſte, Ti mẽtq; ueterẽ nobiles Argi ſitim. Ca. XVII
Ageſilaum recte legi apud Lactantium inter Plutonis cognomenta. Ca. XVIII
Quid ſit apud Varronem Poſtulio, ſeu Po/ſtulatio. Ca. XIX
Olidum Veternum cur dixerit Catullus. Capite XXIIII
Gellianus emaculatur Codex libro. XVI. Ca. duodecimo, ubi Lucũ ſcribunt pro eo quod eſt Elucus, Item mutata g, in c, cum reponẽ/dum ſit. a, in e. Ca. XXVI
Apuleij locus perpẽditur in Magia, Vbi pro Maſthlis Machi legunt̃ modo. Ca. XXIX
Qui ſint apud Senecam Ordinarij, & poſtu/latitij Gladiatores, præter Doctorum quoq; ſententiam.
Pararios non dici Gladiatores apud Senecã. Sed Gladiatorum paria. Ca. XXXII
Cõſumatos Gladiatores quos intelligat natu/ralis hiſtoriæ lib. octauo Plini⁹. Ca. XXXIII
Samius Gladiator q ſit apud Ciceronẽ Thu/ſculana ſecunda. Ca. XXXIII
Quid à Seneca ſignificatũ ſexto Controuer/ſiarum, Vbi Paſſieno, prima ſyllaba in Græ/cum mutata, obſcœnum nomen impoſitum ſcribit. Ca, XXXV
An ex hiſtorica fide Plinius Catonem pro/diderit ſolum quater & quadragies cauſam dixiſſe abſolutũ ſemper. Ca. XXXVI
Plinij locus illuſtratur de Archilochi interfe/ctoribus. Ca. XXXVI
Enarratur Prouerbium à Callipede produ/ctum, in quo Doctos hæſitaſſe, animaduer/titur. Capite XXXVIII
Senecæ obſcuritas illuſtratur ex tertio, ac ſe/xto de beneficijs, ſup Amphinomo, & Ana pia. Ca. XXXIX
Nemeſis quo ſenſu accipienda apud Poetas tum Græcos, tum Latinos. Ca. XLI
Perpenditur Ciceronis locus de Paricidarũ ſupplicio. Ca. XLIII
Cur dictum a Cicerone, Mari, quæ uiolata ſint, expiari. Ca. XLIIII
Enarratur Catullianũ Carmen, Nec genitor Nympharũ abluit Oceanus. Ca. LIIII

EX LIBRO SEPTIMO

Appiades apud Pliniũ quæ ſint. Itẽ An Hip/pades potius legendum. Ca. I
Arborũ Dijs dicatarũ quæ afferri ratio poſſit. unde illuſtrantur Auctores multi. Ca. I
Quare dictum à Plinio, Sergium ut debilem à Sacris arceri ſolitum. Ca. II
Plinius explicatur in lachrymarum ratione. Capite III
Interpretis Plutarchi adnotatur error puden dus ſuper Pyræi Lema. Ca. VI
Cronicæ Lemæ cur dicantur etiam extra quã opinentur Græci. Ca. VI
Quid faſces ſummittere apud Titum Liuiũ. Capite VII
Maior Conſul apud Pliniũ qui nam intelligi debeat. Et qui Prætor primus in M. Tullij oratione. Ca. VIII
An ex uero Plinius Balbum Gaditanum ſcri pſerit ſolum externorum Cõſulari uſum di gnitate. Ca. VIII
Dies ſenis horis non fuiſſe Veteribus conten tos, quod quidã nihilominus prodere ſunt auſi. Ca. IX
Quos intelligere oporteat apud Lucianum Horos Ca. IX
Quæ, aut qualis ſit noctium Atticarũ primo Gnomonica, quam Matheſi aſcribit Gel/lius. Ca. IX
Quid ſit apud Titum Liuium, Sacrare cum bonis caput. Ca. XI
Penſitat̃ Gellianus Codex lib. noctiũ Attica/rum ſecundo, ἰχθῦν ἔχω. Vbi aſtruitur lectio genuina, ueráq;. Ca. XII
Ariſtophanis Interpretem fœde lapſum ſup Scolij etymo. Ca. XV
Vitioſe legi in Epiſtola M. Tullij ad Fabium Gallum, Citius, opinor, non omnibus dor mio. Ca. XVI
Sardiniam peſtilentem cur dixerit epiſtola ea dem Cicero, extra ꝙ opinẽtur Enarratores, Inſup & de Salacone pluſcula. Ca. XVI
Sequentis Epiſtolæ enarratio integra ferè. Vbi præter multorum ſententiam Magi ſtrum dici de Dictatore pluribus aſtruitur. Capite XVII
Defenditur à Calumnia Hermolaus Barba/rus ſuper Zetæ uocabulo, quod inter rece/pta quidam non habent. Ca. XVIII
Plinij ſenſus obſcurior illuſtratur de Capitis

Iudicio primo apud Areopagũ. Ca. XIX
Lactantij Grammatici locus ex Thebaidos XII. à uitio uindicatur ſuper Ereſione, ac Hicteria. Ca. XIX
An oleaſtro in Olympia coronarentur Victores, quod Latini ſentiunt ferè. Ca. XIX
Tollitur ex Tito Liuio difficultas de Nexorum ratione. Ca. XX
Exploditur error Interpretum Saluſtij in Tabularum nouarum mentione, quas inſcite nimis, & hebeti iudicatu pro picturis accepere. Capite XXI
Quid ſit illud Iuuenalis præter Interpretum ſentẽtiam, Et longi relegit tranſuerſa diurni. Capite. XXI
Quæ intelligantur Nexorum iura in primo de Oratore apud Ciceronem. Ca. XXI
Quintiliani placita de Oris multiplici uitio explicantur copioſius. Ca. XXII
Quid ita laſciuire in Heroicis ſuis Ouidium, ſtatuerit Fabius. Ca. XXII
Aſtruitur lectio uera in Quintiliano, de Gloſſematis. Ca. XXIIII
Quod ſit apud Diomedem Gloſſematicum dicendi genus. Ca. XXIIII
Quæ fuerint Erechthei filiæ, quidq; de ijs traditũ Veterib⁹. Vnde Ciceronis explicat̃ nodus ex Thuſculanarũ primo Ca. XXVIII
Leocoræ puellæ q̃ intelligi apud Demoſthenẽ debeant in funebri quadã oratione. Illuſtrat̃ & in Deoꝝ natura Cicero. C. XXVIII
Quo ſenſu à Val. Martiale dictum,
Quid barbam uellis mortuo Leoni?
In quo pleriq; omnes toto, uti aiunt, Cælo aberrarunt. Ca. XXIX
Plautinus exoluitur nodus in Amphitryone ex literis planè literatis, de Saturni hoſtia. Capite XLIIII
Cur in fabula eadem dictum à Poeta eodem Fames & mora bile naſum conciunt.
Item in Curculione. Os amarum habeo, Dentes plenos, lippiunt fauces fame. Ca. XLV
De Tyrotaricho quid ſentiendum apud Ciceronem. Ca. XLVII
Cur dictum à Perſio,
Saperdam aduehe ponto. Ca. XLVII
Cum à Naturalibus ferè traditũ ſciamus Hominẽ unũ ex omnib⁹ caneſcere, An recte Plinius in Eqs id ipſum agnouerit. C. XLVIII
Qui intelligi apud Quintilianum Pancratiaſtæ debeant præter omnium hactenus ſententiam. Ca. LI
Quos eſſe Analectas Grammaticos, ſtatuendum ſit, apud Senecam. Ca. LII

EX LIBRO OCTAVO

Frigidam ſuffundere apud Plautũ in Ciſtellaria, eſſe omnino aliud, quàm opinẽtur multi. Capite. II
Cur ex ſententia Heſiodi Viros hyeme auidiores Veneris prodiderit Plinius, Fœminas æſtate. Ca. IIII
Saluſtium parum integra fide à Gellio inceſſi, ſuper Sertorio, quem Corporis dehoneſtamento lætari ſolitũ, ſcribit. Ca. V
Ludere de alieno Corio in Apuleij fabula myleſia prouerbium unde profluxerit, extra q̃ uel Doctioribus uideat̃. Ca. VII
Quo intellectu dixerit in Amphitryone Plautus. Eius Ornamẽta, & Corium uti concident. Ca. VII
Tollit̃ ex Cicerone nodus in Epiſtola ad Brutum de Liberis Themiſtoclis. Cap. XII
Pherecydem non fuiſſe ex Prouincia Syria, ſicuti male interpretantur pleriq;. Ca. XIII
Quis fuerit Siculus, quem Cicero in ſecundo de Oratore dixiſſe ſcribit, Da mihi ex iſta arbore, quos ſeram ſurculos. Inſimul & Quintiliani tollitur obſcuritas, eadem referẽtis. Ca. XIIII
Illuſtratur amplius Plinij locus ex ſeptimo naturalis hiſtoriæ de Liuia. Ca. XIIII
Phrynen cur dictum ſit, Lecythum in maxillis ferre, præter Græcorũ ſententiã. Ca. XV
Reſtituitur in integrum Plutarchi problema, uel perperam tralatũ, uel incuria corruptũ, mendumq;. Ca. XVI
Titi Liuij Codex ex lib. ab. V. C. tertio emaculat̃, ubi modo ſcribitur, Deiectis honore per concionem duobus Quintijs. Ca. XVI
Peplographia Varrõis in Epiſtolis ad Atticũ quænam intelligi debeat. Ca. XVIII
Quid ita Æneidos quarto Optimus maximus Poeta Boream dixerit Alpinum. Capite. XXVIII
Plautinus nodus in Epidico enodat̃ egregie, Vbi ait, Auſtrum pertuli. Ca. XXVIII
Error Plutarchi apophthegmatum Interpretis ſuper Orpheoteleſtis. Ca. XXX
Ariſtotelis tralatio ex Politicis mutila, interpellatáq; reſtituitur in integrũ. Ca. XXX
Tragica proſopa quæ intelligi debeant apud Ariſtotelem præter Theodori ſententiam. Capite XXXI
Præcidere quid ſit, & unde loquendi figura credi poſſit corriuata, enarrat̃ Martialis illud
Os tibi præciſum, quanto non ipſe latinus
Vilia panniculi percutit ora ſono. Ca
pite

pite. XXXII

Explicatur item doctius Carmen Martialis il lud, Inuaſit Medicus Sica Phreneticus Eudi,
Et præcidit Hylam, hic, puto, ſanus erat.
Capite XXXIII

Non recte à Grammaticis enucleari Maronia num illud ex bucolico ludicro,
Nuper me in littore uidi,
Cũ placidũ Ventis ſtaret mare. C. XXXIII

Ouidij Interpretem fœde lapſum in Faſtis in eius Carminis enarratione,
Adde, quod arcana fieri nouus Ignis in Aede
Dicitur. Cap. XXXV

Papinij carmẽ ex quarto Syluarũ explicat̃ illu ſtrius per Interpretis ſilentiũ. Ca. XXXV

Quid intellexerit Halicarnaſeus Dionyſius, antiquitatum ſecundo, ubi ait, Vnicuiq; tri ginta Curiarum Veſta collocata, ubi ſacrifi carent. Ca. XXXVIII

Apud Tranquillum in Tyberio, legendum Coactis, qui ea tenebant̃ ſupſtitione, religio fas Veſtas cũ Veſtimento omni cõburere. non autem Veſtes, Sicuti doctiſſimo Inter preti eſt uiſum. Ca. XXXVIII

Supplices Veſtæ qui intelligendi apud Plut. in cõmentatione de Mulierum uirtutibus, magno Interpretis errore. Ca. XXXIX

Epheſtij qui ſint apud Plut. eundem in cauſis Græcanicis, adnotato Interpretis lapſu. Ca pite XXXIX

Emaculat̃ Plut. Codex ex lib. q eſt περὶ πρώτου ψυχροῦ. Vbi Terram a Veteribus dici Clitta ſcribit. Cap. XXXIX

Martialis illuſtratur Epigramma ex libro deci mo, Si nimius uideor, ſeráq; Coronide lon gus Eſſe liber, legito pauca, libellus ero. Ca pite. XL

Sanna frequens Latinis uerbũ de Græco Ve teri deflexum, præter Grammaticorum pla cita. Ca. XLII

Macrobij de Aſcenſu, deſcenſuq; aiaꝝ doctri na ꝑpenſione acri explicat̃, tenebroſa alioq, & a Vanitate non procul. Ca. XLIII

Cur Vergilius Animas plures in Anchiſe in telligerẽ ſit uiſus Aeneidos quinto. Ca pite. XLIIII

Aenos, id eſt αἶνος quid ſit apud Quintilianũ libro quinto. Ca. XLV

Ex LIBRO NONO

Cur a Propertio dictum,
Cum Tyberi Nilo gratia nulla fuit.
Ex hiſtoria comprobatur, eum locum hacte nus eſſe minus perceptum. Ca. III

Maſſilienſes mores in Plauto an pro euiratis & molliculis capi recte poſſint, quod ex Do ctioribus prodidere nonnulli. Inibi diluitur Athenæi quoq; auctoritas Ca. VIII

Quid ſit ab Oratio ſignificatũ, ubi in arte poe tica ſcribit,
Quæ facerent, agerentq; peruncti fecibus ora. Ca. X

Erudita in Domitium diſſertatio, cur Tauris phœniceæ obijcerentur Veſtes. Ca. XI

Cur dictum ab Ouidio, Rubræ pauidos for midine pennæ, de Ceruis. Qui locus inſcitiſ ſime ſolet explicari. Simul & illuſtratur Au ſonius ſuper eadem re. Ca. XI

Platonis apologia aduerſus Lactantium de Gallo, quem Aeſculapio moriturus Socrates immolari iuſſit. Ca. XII

Pythagoræ ſymbolum, Sup Chœnice ſedet, quo pacto uideat̃ explicandum præter mul torum ſententiam. Ca. XVII

Aliud Pythagoræ ſymbolum, Stragula obuo luta ſeruari debere.

Item aliud, Imaginem Dei annulo non inſcal pendam. Cap. XVIII

An apud Vlpianũ digeſtis de Aedilitio edi cto, legendum ſit Aphthiphus, ſicuti Erudi torum nonnullis placet. Cap. XX

Catulli ſenſus explicat̃ erudite illis uerſiculis,
Non eſt ſana puella, nec rogate.
Qualis ſit, ſolet hæc imaginoſum.

Cornelio Celſo lux infertur plurima, Vbi ait,
Quidam imaginibus, non mente falluntur.
Capite. XXVIII

Lucretij locus ex libro ſecũdo de Luce recta uel obliqua declaratur amplius ex matheſi.
Capite. XXXII

An Iuuenalis ille uerſus,
Horrida quale facit reſidẽs in codice pellex,
ad Robur carcerarium referri nullo modo poſſit.

Item illud Propertianum. Codicis immundi uincula ſentit anus. Ca. XXXIII

Columbæ geminæ ſexto Aeneidos ex Plato nicis rationibus quid ſignificent. Ca pite. XL

Quid ſibi uelit Vergilianum illud ex quarto Aeneidos,
Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.

Quo ſenſu Homerus Herculis Animam in Cælo ſtatuerit, Simulacrum apud Inferos. Capite. XLI

Expendunt̃ Thucydidis loca duo, In quibus uideri poteſt labi Interpres. Ca. XLIII

Plinij locus perobſcurus explicatur libro ſecundo, Terra nos a reliqua natura abdicatos tum maxime, ut mater, operit, nullo magis ſacramento, quàm quo nos quoq; ſacros facit. Capi. XLIIII

Declaratur Vergilij Carmen Aeneidos ſexto Aut tu mihi terram Inijce. Inſimul & Oratius illuſtratur

Licebit, iniecto ter puluere, curras. Ca. XLV

Qui fuerint Metelli liberi apud Plinium libro ſeptimo.

Diadematis legendũ ſit apud Pliniũ, an Dalmaticis. Ca. XLVII

Aleij Campi an recte Vacui Latine dicantur. Ca. XLVIII

Quid ſit apud Liuium, cõditionem filiæ quærere. Item apud eundem quæ ſit Vindiciarum ratio.

Martialis Epigramma feſtiuiſſimum explicatur, quod eſt in Fidentinum,

Aſſertor uenias, Satiſq; praeſtes.

Aſſertiones ſecundæ apud Quintilianũ quænam intelligi debeant. Cap. LIIII

EX LIBRO DECIMO.

Lactantij Grãmatici ex octaua Papinij Thebaida enarratione Codex emaculat̃ de Bonomicis.

Quintilianus illuſtratur libro tertio, ubi ait, Minus Lacedæmone ſtudia literarũ, q̃ Athenis merebuntur. Quibuſdam rapto uiuere honeſtum. Ca. I

Qui ſint apud Appiani Interpretem Ciuiliũ bellorum quarto aptatores.

Epiſcopus qui nam intelligatur apud Ciceronem ſeptimo Epiſtolaꝝ ad Atticũ. C. III

Quintiliani uerbis lux infert̃ aliqua de Aeſopeis fabulis. Ca. VII

Groſſos non dici tantum multitudinis numero, ſicuti arbitrantur Grammaticorum nonnulli. Cap. IX

An pro Caprificatione in Plinio reponenda Sacrificatio ſit, ut Doctis quibuſdam eſt uiſum. Ca. IX.

Perperam arbitrari quoſdam, Focalia dici uibrandis capillis deſtinata inſtrumenta. Capite. X

Quadrantaria Clytemneſtra apud Quintilianum ex Caecilio, quæ demum ſtatuenda ſit. Ca. XVI

Reſtituit̃ candori ſuo Quintilianus li. iij. ubi legit̃ modo, Quale libidinis exẽplũ, ut Perſes in muliere ſamia iſtituere auſ⁹ dicit̃ prim⁹

Cur inſtituta Perſarum Parthis aſcribat Lucanus. Cap. XVIII

Martialis Carmen libro. XI. explicat̃, ubi ait. Claudia Cæruleis cum ſit Rufina Britannis Edita. Cur latiæ pectora plebis habet? Capite. XXI

Quod ſit fanum locupletiſſimum à Cicerone ꝓ lege Manilia ſignificatum. Ca. XXIX

Enarratur locus ad hanc diem nõ intellectus ex epiſtola Cælij de Aquarijs. Ca. XL

T. Liuij, & Plutarchi codices emaculant̃ ſup Pallade Caliciœco, Ca. XLVIII

Leſche quid ſit apud Plutarchum in Lycurgo. Cap. L

Quid ſentiendum ſuper eo Quintiliani loco, In cubiculo Nola. Ca. LI

Quo pacto intelligenda Pollucis uerba. Vbi ait, Epiglottis eſt ſimplicis organum uocis. Lingua uero Articulatæ. Ca. LIII

An recte Albertus dici Arteriam putarit, quaſi artam uiam Ca. LV

Antiphona in Plutarchi moralibus quæ intelligenda ſint, quæq; ſit uocabuli eius ratio. Capite. LV

Scruta in Carmine Oratiano quænã ſint. Capite. LVI

Fabulam ætatis peragere quid ſit apud Ciceronem. Ca. LXI

Martialis Epigramma explicatur ex libro. XI. Inde Tragus, celereſq; pili.

Enarratur ſimul & Apuleianum illud ex Magia, Inueſtem puerum accepiſti. Veſticipem ilico reddidiſti. Ca. LXII

Oratij locus explicatur ratione phyſica. Nigros anguſta fronte capillos. Ca. LXII

EX LIBRO VNDECIMO

Cæleſtium rerum ſtudioſi quo pacto explicandum cenſeant illud Maronianum ex Georgico primo. Septima poſt decimam fœlix. Ca. III

Multiplex affertur enarratio Carminis Vergiliani, ex Aeneidos quarto,

Tergeminamq; Hecaten tria Virginis ora Dianæ. Ca. VI

Phaſis quid ſit apud Ariſtotelẽ in Meteoris. & q̃ multiplex ſit uocabuli eius notio.

Ciceronis locus explicat̃ diuinationũ ſecundo cũ ex L. Tarutij ſententia dicit, Romã, in iugo cũ eſſet Luna, uideri natam. Ca. VII

Tranquilli hiſtoria de Domitiani edicto, ut in prouincijs Vineta ſuccidereentur, uberius illuſtratur. Ca. XI

An manu,

Aut manu, geſtúue Soloeciſmus fiat, de quo addubitaſſe Quintilianus uidetur. Capite. XXI
Pterophori qui ſint apud Plut. in Othonis uita, quod multi non tam neſciunt, quàm negligunt. Capite XXII
Terræ filij qui dicantur cõtra omnium hactenus opinionem.
Ouidij locus explicatur Metamorpho. primo Iupiter è terra genitam mentitur, ut autor Deſinat inquiri. Ca. XXVIII
Hypomochliõ qd ſit apud Vitruuiũ. & unde ducaẽ dictio eiuſmodi, quãq; in codicibus nõnullis legiẽ uitioſe Hypomodion. XXIX
Icadiſtæ qui intelligi debeant apud Athenæũ Dipnoſophiſtarũ ſeptimo. Ca. XXXII
Plinij locus illuſtratur ex tertiodecimo naturalis hiſtoriæ libro de Plantarũ ſexu utroq;. Capite XXXIIII
Maronis locus explicaẽ ex quarto Aeneidos. Nã quia nec fato, debita nec morte peribat.
Scuti argiui ratio quæ ſit, extra q̃ aiaduerterit Zenobius, ſeu quiſquis libri auctor fuerit.
Sagma legi oportere apud Lactantium Grãmaticum, non Sacconiã, quod ex doctis reponunt aliqui. Ca. XLVIII.
Sagma Iumentorũ quid ſit apud Pollucẽ li. x & Philippicorũ quinto. Ca. XLVIII.
Iouem lapidem iurare, quid ſit apud Gellium Noctium Atticarum primo.
Explicatur Ciceronis locus lib. epĺaꝝ familiariũ VII. Is cũ iurare cœpiſſet, Vox eũ defecit in eo loco, Si fallo ſciens. Ca. XLIX.
Ceryx apud Senecam quid ſit, pluribus explicatur. Ca. L.
Magiſter in locationibus, & uenditionibus q ſit. Ciceronis obſcuritas illuſtratur in Epiſtolis ad Atticum, duobus locis. Adiuuaẽ in eadem re Quintilianus quoq;. Ca. LI.
Colonarij qui ſint in epiſtola Cælij. item Colonarium in epiſtolis ad Atticum. Ca. LV.
Oedipus cur dictus Coloneus. inibi Apuleij codex emaculatur in Magia. Ca. LV.
Strabo illuſtratur, Vbi de Rhopo mentionẽ habet, ac de Aegina.
Aetnæi fratres apud Virgilium quam rationẽ habeant. Ca. LVII
Neſæi equi an dicantur Inſulares, quod quidã male ſunt ſuſpicati. Ca. LVIII
Corinthus ſuperciliosa, prouerbium quam habeat rationem. Ca. LIX
Iouis Corinthus, quo ſenſu in ꝓuerbiũ uenit, ꝑter Græcoꝝ quorũdã ſententiã. C. LX
Emaculatur Iulij Pollucis codex Onomaſtici primo. Vbi Anhippos ꝓ Amphippis poſitos inuenias. Ca. LXIIII.

EX LIBRO DVODECIMO.

Statoris etymon unde ducaẽ prætérq; opinẽtur uel Grãmatici, uel Hiſtorici. Ca. III.
Iuuenalis locus de Memnonis ſtatua crepante copioſius enarratur, & latius, q̃ ſit ab interpretibus proditum. Ca. V
Maronis locus Aeneidos primo,
Vñ ꝑ ora nouẽ uaſto cũ murmure montis
It mare proruptum. Ca. VIII
Item cuiuſmodi ſit ex bucolico ludicro Maronianum illud, Numero deus impare gaudet Capite. IX
Perpenditur exactius quoq; Maronis illud, ex primo Aeneidos, O terq;, quaterq; beati. Capite. XII
Gellius uindicatur à uitio ſup nominibus Parcarum. Ca. XIII
Vergilius cur in ſupplicioꝝ rõne Centenario utatur, & millenario numero. Ca. XIIII
Analogia Geometrica, & Arithmetica in Plutarcho quæ nam intelligenda. Ca. XVI
Sortitꝰ es literã. m. in ꝓuerbio, quẽ habeat ſenſum extra q̃ opinentur Græci. Ca. XVII
Mẽdoſe legi apud Plut. & latinos pleroſq; Artaxerxem Memnona. Cũ is non Memnon ſed Mnemon, id eſt memor ſit cognominatus. Ca. XX
An lunaribus radijs effici poſſit Iris. Refellitur Plinius
Emaculatur Plinij eiuſdem Codex. aſtruentis ex Ariſtotele luna triceſima Irin uiſitari. Capite. XXVII
Qua ratiõe dixerit Vergilꝰ Georgico. primo Et bibit ingens arcus. inibi cum Plauto Propertius illuſtratur. Ca. XXIX
Plinij locus perpenditur ex XVII. naturalis hiſtoriæ. An ex Iride ꝓducaẽ in terra odor, uel in plantis omnino. Ca. XXXI
Aſtarte an ſit Venus, qua in re addubitarit uir doctiſſimus Hermolaus. Capite. XXXVII
Vergilianũ carmen ex primo Aeneidos qua ratiõe affectatam habeat aſperitatẽ, Fremet horridus ore cruento.
Item quo artificio prolatum id,
Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Ca. XXXIX
Quo pacto inficerentur Scythaꝝ ſagittæ, illuſtratur Plinij conciſa breuitas. Ca. XLII
Iuſtam tellurem cur appellauerit Propertius eo uerſiculo.
Et tellus hoc ita iuſta ſinat. Ca. LI.

Plauti locus ex Amphitryone explicatur; Iacent rationes; Silet Iudicium. Ca. LI
Plinij locus de uipera diſcutitur. Ca. LVIII.

EX LIBRO TERTIO DECIMO

An mouere affectus Athenis liceret. Quintiliani ad id ſententia perpenditur. Ca. I
Quæ familia Buteonis fuerit cognomẽto Inſignis. Plinij locus declaratur, Plutarchus itẽ reſtituitur.
Gracchum & Pulchrum flatilem admittere. quod pernegãt aliqui. Ca. IIII.
Chryſeis quo noïe ſit appellata proprie quod eſt à multis prætermiſſum. Ca. V
Venocis uocabulum unde ſit corriuatũ, quod pauciſſimi admodum nouere. Ca. VI
Quintiliani locus ex primo altius illuſtratur, Vbi ait, Ne ſtudia, qui amare nõ poteſt, oderit. Ca. VII
Quo ſenſu à Iuuenale pronunciatum,
Et cui p mediã nolis occurrere noctẽ. C. IX
Cur dictum à Vergilio,
Iamq; iugis ſummæ ſurgebat Lucifer Idæ.
Capite Ca. XII
Ouidij locus de Eridano. Ca. XII
Plinij, & Felicis Capellæ nubilum diſcutiť de lubrico, ac tenero cæli corpore.
Vergilij locus de omnipotente olympo. Capite. XIII
Cur Ariſtophanes in nebulis humorẽ. i. ἰκμάδα pro intellectuali animæ potentia poſuerit, quod ab Interpretibus deſyderabať præcipue. Ca. XV
Ouidij Carmen ex primo de Ponto amplius perpenditur, Vt ſolet infuſo uena redire mero. Cap. XXI
Tolliť ex Plinio difficultas, Quo pacto quæ non reſpirant, odorentur. Ca. XXIII.
Cur à Martiale dictum Ieiunia Sabbatariorũ male olere. Ca. XXIIII
Expenditur item quadantenus Poetæ eiuſdẽ illud, Poſthume nõ bene olet, qui bene ſemper olet. Ca. XXV
Catullianũ carmen acrius excutitur, quod eſt de Amore, Dextra ſternuit approbatione.
Propertius item illuſtratur amplius, cum ait, Aridus argutum ſternuit omen amor. Capite XXVII
Qui ſit immortalis uir, cui Platani curam à Xerxe delegatã ſcribit Herodotus. XXXI
Quid ab Oratio ſignificatũ, ubi ait in arte poetica, Et fortaſſe Cupreſſum ſcis ſimulare.
An ex uero dictum ab Herodoto, Pinum ſolam arborum reciſam non ſuccreſcere. Capite. XXXII
Expenditur locus ex obſcœno carmine.
Ductor ferreus Inſularis æque
Laternæ uideor fricare cornu. Cap. L
Plinij feliciſſima breuitas ſuper Muli hiſtoria libro VIII. amplius illuſtratur. Ca. LI
Illud Columellæ, de lapide noxium, quo ſenſu accipiendũ extra ꝙ opinentur pleriq;. Capite LII
Vicarium Seruum quem intellexerit Martialis Epigrammatum ſecundo.
Enarrať item ex Seneca illud Poetæ eiuſdem
Vrbanus tibi Cæcili uideris,
Non es crede mihi, Quid ergo. Verna es.
Capite. LIII
Plinianum prouerbiũ, Multa Syrorũ Olera, quo ſenſu accipiendum. Ca. LV

EX LIBRO QVARTO DECIMO

An Caninus appetitus item cenſeri debeat, qui & Bulimos, uelut ex noſtris ſunt opinati quidam. Ca. I.
Cornelius Celſus illuſtratur in Hydropiſeos generibus ex Hippocrate, ac Galeno. Capite. III
Senecæ locus ex primo de Clementia in integrum reſtituitur, Vbi Apatrum legitur, cum Aratrum debeat.
Propertij locus explicatur,
Mœnia cũ Graio Neptunia preſſit aratro.
Victor Palladiæ ligneus artis equus. Ca. V
Maronis locus explicať ex Bucolico Iudicro,
Si canim⁹ Syluas, Syluæ ſint Cõſule dignæ,
Plinio lux infertur multa li. XXIIII. in ratione Biæi uini, Cui marina permiſceretur aqua
Cur à Varrone proditũ, Libero Patri Delphinas aſſiſtere. Ca. VIII
Vergilij carmen ex Bucolico Iudicro expenditur exactiſſime, Nuper me in littore uidi,
Cum placidum uentis ſtaret mare. Ca. X
Cur nauſeabũdos fieri iter mari agẽtes, & Iuuenalis ſignificarit, & experimentis docti ſciant omnes Ca. XIII
An uera ꝑſum cenſenda ſit Plinij Sententia, Mari Salis incoqui ſaporem Sole, quod potabile ſit, inde hauriente. Ca. XV.
An item ab eodem ſcienter ſatis prolatum ſit, Summam æquorum aquam dulciorem profundæ. Ca. XVI
Illuſtratur Plinij eiuſdem locus de Solis Bobus prope Meſanam, & Mylas. Ca. XVII.

Explicatur

Explicatur inſigniter Maronis carmen ex Aeneidos ſexto,
Hi dñam Ditis thalamo deducere adorti. Capite XVII
Iulij Pollucis nodus ſuper uerbo ἀρκτεύεσθαι, explicatur. Ca. XIX
Ouidius Faſtorum quarto explicatius enarratur, ubi canit,
Tot fuerant illic, quot habet natura colores,
Pictáq; diſſimili flore nitebat humus. XX
Plutarchi Interpres coarguitur in Catōis apophthegmate ex Hom. de Scipione. Capite XXII
Plinij ſententiā de Naſturtio eſſe medicorum Scholis diuerſam. Ca. XXIIII.
Quæ ſit ratio Prouerbij, Lepus dormiens.
Cur ueſcentes carne leporina dicantur formoſiores fieri, cuius rei mentio eſt apud Pliniū, nec præterijt Martialis. Ca. XXXI
Quid ita dictū ab Oratio ſit carminū primo, Nūc ad aquæ lene caput ſacræ. Simul & lux plurima infertur Senecæ. Ca. XXXVIII
Comata perperam ſcribi, Digeſtis de extraordinarijs criminibus. Item qui ſint inibi Diacopi. Ca. XXXIX
Cur ab eodem Sermonū primo ſomnia poſt mediam noctem oblata pronuntientur ueriora. Ca. XLII
Quinam ſint apud Plinium libro decimo, qui ſomniarint nunquam. Ca. XLIX
Ariſtotelis defenſio à calumnia de Ouis oblongis, rotundiſue aduerſus Albertum. Capite L
Perſij carmen illuſtratur, Et noctem flumine purgas. Ca. XLIX
Oua ex Catharſio quæ dicantur in Luciano. Capite L
Maronis carmen acrius perpenditur Aeneidos ſecundo, Catuliq; relicti Faucibus expectant ſiccis. Ca. LI.
Cur Lactucis ueſcerentur in fine cœnæ Antiqui. Abſoluitur Martialis quæſtio.
Plinij locus perpenditur de Rhaphano. Capite. LXI

EX LIBRO QVINTO DECIMO

Apomagdalia quid ſit apud Plutarchū in Lycurgo, quam uocem latinam facere ſuperſedit Interpres. Ca. II
Seruij Grammatici opinio perpenditur, An elixis carnibus uſi ſint Priores Heroū temporibus. Ca. III
Plutarchi locus declaratur in Sympoſiacis. Quid Cottabiſin redolere. Ca. V
In ratione bibēdi aperitur Oratij locus in carminibus. Ca. VI
Baſilicā habere quid ſit. Ciceronis locus inibi explicatur. Ca. XI.
Ciceronis locus exponitur ex libro ſecundo ad Q. Fratrem, ſimul & indidem mendum tollitur, ubi legitur modo, Ab Arria Syra. Capite. XXIII
Quid ſit Latiar apud Ciceronem in Epiſtola quadam ad Q. Fratrem.
Latiarū corrupte, inſciteq; legi apud Macrobium in pleriſq; codicibus pro Latiar.
Vnde ſit tractum illud Catullianum,
O Hymen hymenæe o
Hymen o hymenæe. Ca. XXIIII
Cur dictum in Syluula quadam tertij libri à Papinio, Duc & ad Aemathios manes, Vbi belliger Vrbis
Conditor, hybleo perfuſus nectare durat. Capite. XXVII
Quod ſit apud Galenū in libro de anhelitus iuuamēto, Vinum, quod ad ignem utribus appenſum obdureſcit.
Ariſtotelis ex Meteororum quarto ſententia illuſtratur excuſſa Interpretum uanitate, etiamq; Alberti. Ca. XXXVI

EX LIBRO SEXTODECIMO

Theocriti locus explicatur in Bucoliaſtis, οὔποτε νικασεῖς, οὐδ᾽ εἰ διαρραγείης. Ca. III.
Plauti obſcuritas illuſtratur ex Pſeudolo,
Quaſi Solſtitialis herba, pauliſper fui,
Repēte exort⁹ ſum, Repentino occidi. IIII
Qua ratione dictum à Quint. libro Oratoriarum inſtitutionū tertio, ſermonē ab ipſa natura genitos protinus Homines accepiſſe.
Cur Plinius ſeptimo naturalis hiſtoriæ, Nudū dixerit hominem in nuda humo natali die abijci.
Quo ſenſu à Papinio dictum, Syluarū primo in Stellæ Epithalamio, Et Violantillæ, Tellure cadentem Excepi, fouiq; ſinu. Sed & libro quinto. Tellure cadentē Aſpexi, Atq; unctum genitali carmine foui. Ca. XIIII
Ciceronis locus illuſtratur pro Flacco, de Mithridate, Ca. XVII
Cur Ouidi⁹ Metamorphoſeos. XII. Mopſum dixerit Ampycidem.
Quo ſenſu dictum à Seneca in Medea,
Idmonem, quamuis bene fata noſſet,
Condidit. Serpens Libycis harenis,
Omnibus uerax, ſibi falſus uni,
Concidit Mopſus.

Excutitur &

Excutitur & Senecæ locus alter, ex Trago/
dia eadem,
Orpheus tacuit torpente Lyra,
Ipſaq; uocem perdidit Argo. Ca. XV
Papinij loc⁹ expedit̃ ex Syluaꝝ.ij.de Perdice
Quiq; refert iūgẽs iterata uocabula Perdix.
Capite XXVI
Illuſtrat̃ ex medicoꝝ doctrina Iuuenalis illud
Iam Letifero cædente pruinis.
Autumno, iam quartanã ſperantibus ægris.
Capite XXVIII
Occultam uideri hiſtoriam illo epigrammate
ſignificari à Martiale,
Si patiens, fortiſq; tibi, duruſq; uidetur,
Abderitanæ pectora plæbis habes. XXXII
Emaculatur Senecæ locus ad Lucilium, apud
quem in balneorũ mentione Epitoma men
doſe legitur, uel Epitonica, pro eo quod eſt,
Epiſtomia. Ca. XLVI.
Reſtituuntur in integrum apud eundem di/
ctiones aliæ fœdius corruptæ. Nam quadra/
toria res dicitur, Cum quadrantaria debeat.
Pellicrepus quoq; ꝑ Pilicrepo. Alipedũ pro
Alipilo. Deniq; librarij pro libarijs. Ca/
pite. XLVII
Senecæ item lectio reſtituitur de Pſychrolu/
te. ubi modo Sicholutra in quibuſdam legi
tur Codicibus. Ca. XLVIII
Quid ſignificarit naturalis hiſtoriæ ſecundo
Plinius, ubi ait, Ex Dijs alios dici atri colo/
ris. Ca. XLIX.
Quo ſenſu à Cicerone dictum octauo Epi/
ſtolarum ad Atticum, Domitius, ut audio.
in Coſano eſt, paratus ad nauigãdum. Si in
Hiſpaniã, non probo. Si ad Cn. laudo. Quo
uis potius certe, quàm ut Cercum uideat.
Capite LIX

¶ ELENCHVS, SIVE SYLLABVS RERVM DIGNARVM CVRA, QVAE HISCE LECTIONVM ANTIQVARVM COMMENTARIIS CONTINENTVR, VT VEL CITRA INCOMMODVM, QVOD QVIS CONCVPIERIT, QVAERAT MODO, ET CONSEQVATVR ἀκονητί.

¶ Abacion, pagina. 195
abaculus. 164. 195
abacus 164. 674
abaris 448
abatos Rodiorũ 564
abax 195
abderitanorũ Inſania in Septimanorum Tragoedorũ mentione 855
abecedarij 738
abij qui dicantur 511
abluere ſomnia qd 757
abluuium 632
abydæna 732
abydenocome 732
abyrtace 764
abyrtacopoei 764
Acæna quid 193
acanthiæ Cicade 456
acapna ligna 705
acceptabula quid 563
accubita 766
aceus delyrium 452
acephali uerſus 85
acephali ſacerdotes 124
aceti propria 853
achana quid 210
acheræ Cicadæ 456
achilles, Ariſtarchi Tragœdiæ nomen 756
achillis etymon 668
achillis patria 668
achne 732
acilius Buta 236
aconita uaſa 775
acoſtæ quid 594
acratiſma 764
acratocothones 769
acratophorus Dionyſius
acrepala 770 (776
actio Ingrati Athenis cõtra Senecam 191
actiuæ Vitæ, et Contẽplatiuæ iterſtitia q̃ ſint 56
actores primarũ partiũ, et ſecundarũ qui cenſeantur 208
Adad Deus 520
adam, & Euæ allegorica interpretatio 586
adã qd apđ hebræos 40
adam interpretatio myſtica 45
adamas quid 554
adargatis Dea 520
adaquã ſcribere, qd. 127
ad Corollas drama decertare quid ſit apud Plut. 153
addephagiæ tẽpliũ 171
adelphi unde 712
adephagi 410
adephagia 410
ades quid 702
adiopos 199
adipſa 355. 770
adorantes quam partem ſpectare debeant 310
adorationis præſtantia, & neceſſitas 188
adraſtia 300
adriani Imperatoris hiſtoria 734
aduentitia cœna 774
aduentores 774
aductoria Epiſtola 774
aduerſaria quæ ſint 552
adulationis malũ 577
adulatorem eſſe Polypo ſimilem 565
adulatorum appellationes diuerſæ 577
adulatorum cognomina plura 577
adulterij lex prima 570
adulterij pœna apud Lepreos 610
adulterorũ pœna ex Zaleuco 609
adulterorum pœna apud Gortynam 609
ad umbilicum perducere quid 412
Aedilem metuentia loca quæ intelligantur 848
ædon Cœna 766
æganea 590
ægiale q̃, et Sicyon 305
ægides 492
ægina 515
ægina mercatura 596
æginæũ pro magno 596
æginetica potentia 252
ægyptia menſa 171
ægypti cõmoditas 825
ægyptio Scytha non inuidet 574
ægyptiorum litteræ 828
ægyptiorũ tẽpla cuiuſmodi fuerint, unde formetur Adagium 428
ægyptiorũ ſapiẽtia cuiuſmodi fuerit 427
ægyptiorum ritus 354. 425
ægyptium Iudicem pro Sancto dici 647
ægyptiorũ inuenta, et eorundem ritus 522
ægyptũ cur petierint præſtantes Viri apud Veteres 427
ægyptius Sophiſtes qui ſit 574
æliani ſophiſtæ hiſto. 605
ælij 790
æneã ob Pietatẽ in Deos, et Parẽtes molliter fuiſſe a græcis tractatũ 546
æneum uinculũ cur pro perpetuo 554
ænos quid 418. 774
æolipilæ quæ ſint 564
æqnoctiali an ſubſit habitabilis locus, an ibi Mare 22
æquũ, & bonũ qd ſit 184
aerem ictum moueri in orbem 72
æris inuentio, & auctoritas 534
æris obſeruationes multæ 808
æs cur dicatur a Græcis χαλκός 534
æs Corinthium cur pretioſum adeo 598
æſchinẽ nũcupatũ fuiſſe a Demoſthene Tritagoniſten 782
æſopeæ fabellæ cur dicantur 495
æſopi fabulatoris hiſtoria 418
æſopus cur dicatur Logopœus 418. 495
æſtiua ægritudo cuiuſmodi intelligatur facie Prouerbij 832
æſtuantes uehemẽter cur non dormiant 838
ætas firma quæ intelligẽda 761
ætates quibus uocabulis diſtinguãtur a Græcis autoribus 544
ætates humanas Planetarũ cõſequi rõnem 544
ætatis fabula 544
ætatum humanæ Vitæ diſtributio 544
ætia Callimachi 307
æthiopes cur nigri, & Capillo uibrato 439
æthiopum Pedes, Vngues, Dentes, Semen, q̃ habeant rõnem 439
ætna mons 731
ætnæa regio florida 731
ætnæũ pro magno 596
ætnæus Venator qui 731
ætoli Epitheton qd ſit, & unde 568
ætolorum furta 538
ætos quid 349
Affectiones ex Homine tolli non poſſe 656
affectiones ex uoluntate pendere 656
affectionum, quæ in Aere fiũt ratio duplex 635
affectus ubi mouere non liceat 665
affectuũ noĩa plura 664
afflationum ſpecies 751
afflatorũ ſtatusq ſit 751
Agamij iudicium 790
agaricum 494
agathoclis hiſtoria, cur diceretur Graculus, & Triorches 665
ageſilai hiſtoria 584
ageſilai dictum de Iuſtitia 647
ageſilaum recte legi apud Lactãtium, Agelaſtum minime 277
aglaidis uoracitas 410
aglaus Pſophidius 605
agno fons mirandæ naturæ 679
agones 489. 494
agonia 489. 494
agonij Dei 489. 494
agrigẽtinorũ luxus 544
agrippeũ quid 329
agron medicus 685
agrotera Diana 556
agyiatides aræ 272
agyieus Columna 272
Alabandeorum hiſtoria pulchra 735
alæ in Anima 465. 466
alap odor cur malus. 680

albanorum, qui ad Caucaſum, mores 514
alce fera 548
alcea quid 541
alcibiadē concionari metuentem quo pacto Socrates excitarit 568
alcibiadis balbuties 333. (335
aleæ inuētio 562
alea quid 474
aleij Campi 474
aleſius mons 474
alexandri ab Apelle picti exemplum 368
alexādri frugalitas 166
alexādri gratitudo 191
alexādri hiſtoria īprudentius uētis fidibus 546
alexandri hiſtoria 575
alexandrocolaces 626
alexādrū uinolentū exuſſiſſe Perſepolim ad Meretriculæ nutum 386
alexandrū appetiuiſſe dici ſe Deum 606
alimæ 555
alipili 845
alipterium 850
allactum quid 425
allantes 667
allantopolæ 667
allegorias fabularum calle triplici ſolere explicari 492
allienſis dies funeſtior q̄ Vrbis Captæ 857
aloadæ q dicantur 569
alopecades 527
alopeciæ morbo unde ſit factum nomen 527
alopecium quid 527
alopeconneſus 527
alpinus Boreas cur dicatur a Vergi. 398
alter hic hercules, Prouerbium quam habeat originem 606
altricis facultatis organa duo, et mūia q̄tuor 43
alueolatus 195
Amantium blandimenta inter Amatos 686
amatores Spartani 450
amazones dici de Pauperibus 234
amauroſis oculi 314
amblyopia 314
ambones qui 415
ambroſia feſtum 792
amethyſta quid 159
amicus, uti oleū Plantis, Prouerbium quo enuntietur ſenſu 853
amyſtiſſare 188
ammobates 716
ammō Iupiter unde 524
amnemones 558
amor triplex 448
amor geminus 639
amor cur dicatur Dæmō, et cur admirādus 638
amor cur dicat̄ Heros 639
amor apud Heſiodum quid 450
amor Brutorum in Homines 544
amorgina Veſtimēta 644
amoris in quibuſdam abſurditas 544
amoris cōmendatio 639
amoris laus 448
amoris Parentes diuerſi 450
amoris uulgaris uituperatio 450
amoris principium quale ſit 638
amphamiotæ 706
amphiaraus 549
amphicypellum 776
amphinomi 297
amphippi q ſint 601
amphithetos phiala 769
amphitrites 730
amphotides quæ ſint 72
ampotis in Mari qd 730
amum quid 613
amuſium organū 566
amymoniæ Aquæ 747
Anacalypteria 599
anaclinteria 766
anactes Pueri 446
anagogæ 169
anacharſidis inuēta 511
anactoria Milet⁹ cur 199
anaitis Perſarū Dea 514
analectæ 565
analectæ grāmatici 565
analectides 565
anaphliſtius 405
anaphorū quid 425
anapiæ hiſtoria 297
anaſtomoſis 333. 335
anaxandrides Comicus 150
anaxyrides 509
ancalides 541
ancalidophori 541
ancteres 78
andria 773
ancyle 590
andron 764
anemone 529
anemotis Pallas 566
angari 494
angeli an habeant Corpus 27
angeli boni an coeant 28
angelorū bonorū rō 32
angelos a Deo præpoſitos humanis rebus, qui mox euaſerint Dæmones 24
angelus an dicatur de Homine 28
angina 78
angones 489. 494
anigrides Nymphæ 726
anguille Copaides 777
anguillæ Strymoniæ 777
ani rō, et Vocabula 87
anima cur uires ſuas magis in parte iſta promat, quā illa 44
anima quo pacto ſibi Dæmonē ſeligat 50
aīa quomō patiat̄ ex Platonicorū doctrina 263
aīa poſſit ne ignibus torqueri 264
aīa cur per Cācrū dicatur deſcendere, p Capricornum aſcendere 415
aīa in quā primū Corporis partē inſinuet̄ 415
anima quo pacto alas dicatur amittere, aut etiā recuperare 466
aīa cur parū introſpicienti mortalis uideat̄ 139
aīæ ratio ex Pythagora, Platone, Ariſtotele 41
animæ ſuſceptaculum parari a Spiritu 41
animæ diſtributio ſecundum potentias 42
animæ officia tria 42
animæ Vegetatricis munus triplex 43
animæ humanæ potētia mira 54
aīæ rōnalis ſedes cur in Capite cōſtituta 66
animæ natura qualis ſit per ſe 139
animæ medela ex Zamolxidis doctrina 165
aīæ abiunctæ an ſuperſit ſēſus, uel memoria 177
animæ potentia in corp⁹ mira 562. 563
animæ in hoīe duæ 415
aīæ idolū, & Vmbra 467
animal ex qbus fiat 43
animalia quis immolarit primus 307
animalium quorundam ſpontalis generatio præcipue mira 39
aīaliū partes ſimilares, & diſſimilares 63
animalium ortus ex Priſcorum doctrinā 180
animā eſſe uehiculum ad deū & mētis imaginē 41
animā a Corpore ſegregare quid ſit 42
animā Homerus an Corpoream putarit, an item ſcierit eſſe præditam ratione 48
animam poſſe noſtr̄ corpus efficere, uelut luminoſum 54
animam qui primi dixerint immortalem 517
animā nō eſſe tabellā literis uacuam 558
animantiū interſtitia Cōpoſitionis ratione 40
animarū in diuerſa Corpora trāſitus 144. 242
animarum trāſitus in Beſtias 144. 242
aīas eſſe in Homine quodāmqdo duas 585
animi humani mobilitas 601
animis humanis īeſſe Scientiarum theſauros iuxta Platonem 52
animum humanum dici Dæmonem 50
aniſcia 88
anno carthaginiēſis 544
annulariæ ſcalæ 142
annularis ratio 214
annuli leues apud Iurecōſultos qui intelligi debeant 142
annuli qui nuncupantur Phyſici quam debeant rationem 142
annulus Gygis quam habeat in Prouerbijs rationem 140
anorexia 717
antagoræ hiſtoria 166
anteros quid ſit 450
anteuerta Dea 714
antheron 78
antheſphoria 731
antiates 90
antica, & poſtica quā habeant in animalibus rationem 11
antigoni commonitio ad filium 606
antigoni adulatores 577
antigoni lenitas inferenda iniuria 609
antigoni dictum de Iuſti/

tia 647
antigoni hiſtoria 603
anthion quid 679
anthimachus cur diceret Piecas 688
antiochi ſomniū 186
antipathia 664
antipathia rerū quarundam mira 417
antipatri hiſtoria 540
antiphona quæ 540
antipocha 332
antipodas dici Vētri mācipatos 236
antiſij 639
antletæ 125
antonij Anachoritæ hiſtoria 256
antiſtrophus 208
anubis hiſtoria 125
anxietas 285
anxitudo 285
Apaſtia quid 615
apathia 664
apathiam non eſſe huius Vitæ 626
apaulia 790
apellei Equi picti exemplum 371
apellis dictum de Protogenis Ialyſo 606
apes ubi nō habeant 661
apheta 582
apheteria 582
aphetica in Cœlo loca quæ ſint 582
aphnij ſacellū 570
aphrodiſium iuſurandū 821
aphrodite cur 821
aphrorum mos in nuptijs 788
aphrorum ritus 624
aphthæ quid 446. 582
aphyæ Meretrices quæ ſint 222
apicij hiſtoria 233
apocha 332
apocopi 85
apodectæ 563
apodectæi 563
apodos Cantus q 335
apogæa retinacula 566
apogluti 87
apolides q dicantur Iure conſultis 197
apolides qui 707
apollinis nomine ſummatem accipi Deum etymitatione 272
apollinis apud Sicyonios templum 305
apollo quid 9
apollo Proſtaterius 792
apollo Spodius 612
apollo Delphinius 206
apollo Epicurus 527
apollonij Caſtitas 576
apollonij Tyanei hiſtoria 465
apologia breuis, cur tam ſæpe in Platonis uireta diuertamus 861
apomagdalia 772
apomyius Iupiter 612
aponimma 772
aponiptrum 772
apoplexia quid 137
apoſtrophia Venus cur 576
apoteleſmata 318
apotimemata 790
apotimetæ 790
apparentiæ, quas uocant Symphaſes 458
appiades 507
aprorū lachrymæ 514
apſicori 142
apſis 780
aptatores in Appiano q ſint 489
apum noīa plura 662
apyra obſonia 166
Aqua frigida infantes ablui ſolitos 131
aqua an ſit coloris expers 722
aquæ pluuiæ præſtantia 744. 745
aquæ caducę q̄ ſint 726
aquai legendū apud Vir. & Quint. 748
aquariæ libræ 747
aquarij 526
aquarioli q dicant 326
aquariū dici de Iride 657
aquarum cæleſtium rationes 845
aquarū diſtinctiōes 726
aquarū cæleſtiū ui cur gignantur lapides 845
aquarū colores 728
aquarū dulciū ratio 728
aquarum laus præcipua 747
aquarum nomine Mortales intelligi 734
aquarū probatio 748
aquas dulces agitatu frigeſcere, Mare uero incaleſcere 722
aqia Promethei q̄ itelligēda ſenſu allegorico 181
aquilæ natura 349
aqlonis proprietas 398
aquiminaria 526
Arabas tinxiſſe Sagittas Veneno 644
arabum mores 521
aram potendarū animæ eſſe in Capite 561
arationū ſpecies tres 789
aratri partes 721
aratrum Vrbibus circūducere. 722
arbores in q̄ ſimiles ſint Inſectis, & quo differāt 579
arbores colendi religioſe quænā afferri ratio poſſit 307
arbor ſuſpendio eligenda 260
arcadum ſtudia in Muſicis 231
arcadum ritus 425
arcē facere ex Cloaca 296
archelai hiſtoria 191
archidami monita aduerſus humanam inſolentiam 736
archilochi Poetæ Interfectores 295
architæ tabella 529
archoliparos 87
archus 87
ἀρχτίνυμ quid 730
arctos dici quandoq; puellas 730
arcula Babylonis aurea 214
ardali Ara 757
ardalides Muſæ 757
areopagi iudicium primū 329
argas 492
argēteo uomere araturos, quid ſit 720
argentū ſignificare notitiam apud Scientiſſimos 186
argentū uiuum 677
argiuo ſcuto dign⁹ 586
argo fatidica 818
argus 492
arguti q dicant 335
arietem Phryxi fuiſſe nauem 441
arimaſpi 448
arimphæi 448
arion Equus 526
ariſtarchus grammaticus cur ſit cognominatus Mantis 155
ariſtides Adrianus Sophiſtes 585
ariſtidis Iuſtitia 651
ariſtoteles cur dicatur dæmonios 24
ariſtoteles cur dicat Anagnoſtes 468
ariſtotelis cōmonitio ad Medicum 607
ariſtotelis, & Platonis diſcordiarum initia quæ ſint prodita 484
ariſtotelis laus 810
ariſtotelis inibi luxus in corpe excolēdo et mores paulo īprobiores 484
ariſtotelis fuga Athenis, & eiuſdē ad eam rem dicta præclara 484
arithmeticæ inuētio 520
arithmetice occultior 618
armeniorum ritus 514
aromata cur naſcantur in Oriente 11
arotræ 705
arquatus morbus 657
arquus Dæmonis 632
arrectio i ſopore unde cōtingat 337
arreptitij 54
artē aut eſſe nullā, aut eſſe Cacotechniam, aut Matæotechniam 482
artemiſiæ laus 364
arteria quid, & eiuſdem origo 61
arteria unde dicat 540
arteriæ affectio 281
ἀρτιάζειν quid ſit 254
arthria 281
articulus in nūero qd 625
aryſane 775
aryſtichi 775
aryballus 850
arytæna 850
Aſaminthus 850
aſcari 529
aſcarides 529
aſcarophori 529
aſciam cruribus illidere quid 528
aſcriptitij Serui q ſint 197
aſiaticorum ingenia ſeruilia 704
aſiaticus luxus 169
aſinarij, & Peridis hiſtoria 288
aſin⁹ Aegyptius quo ſenſu uenire in Prouerbiū poſſit 851
aſpalathus 636
aſpodelus 166
aſpidion 715
aſpidis imaginem cur in Diademate geſtent Aegyptij 715
aſpidis natura 715
aſpidis notiones 715

aſpidiſcus 715
aſpis ſomniculoſa 754
aſplenô medicamẽtũ. 97
aſſertior ſecunda 480
aſſyrij an diſtinguantur a Syrijs 520
aſſyriorum ritus 520
aſtande 494
aſtarte 640
aſteriſcꝰ quid 17. 411
aſtictos ager qui 447
aſtoxeni qui ſint 290
aſtra orientia an accẽdi recte dixerit Epicurus, ac occidẽtia extingui 675
aſtragalus quid 571
aſtragalyſis 571
aſtrapeæ aquæ 745
aſtrolabij inuentio, & partes 318
aſtrologiæ partes 318
aſtrologis, ſeu Genethliacis neceſſaria 310
aſtronomiæ inuẽtio 520
Atechnia 482
atergatis 640
atergo uarij qui dicantur 571
athena Pallas cur 390
athenæum quid 628
athenienſes cur dicantur Autochthones 512
athenienſes cur Depyges 87
athenienſiũ mores 512
athenienſiũ inuẽta 512
athenodori hiſtoria 530
atheres quid 732
atlantis, & filiarũ allegoricus ſenſus 441
atrophia oculi 314
atta Comicꝰ Poeta 767
attagen uarius 711
attica bellaria 169
Auaritiæ iprobatio 569
auaritiæ ſugillatio 640
audiendi ratio 72
auerrois cur quãdoq; deceptꝰ in Ariſtotele enarrando 50
aues, quas uocant Deorum linguas 214
augẽdi ſignificantiã quæ dictiones apud græcos habeant 596
auguſti hiſtoria in Iræ ratione 652
auguſti Dæmoniũ 30
auguſti hiſtoria 279
auguſti lenitas in ferenda iniuria 600
aula quid 324
auli 314
aulones 314
aulopi 314
aurium ratio 72
aurium humores, & ſordes 72
autocabtali 150. 177
automata 177
Alcimus Lydorum Rex 549
auriga in Anima, & Equi duo 466
auri nomine ſapientiã intelligi 186
auriũ figuræ ratio 540
auſtri proprietas 398
auſtrum pertuli, quid ſit apud Plaut. 398
autolecythi q ſint 654
autũnalis ægritudo qualis cenſeatur 840
❡ Babylõ purpurata meretrix cur. 112
babylonia arcula mirabilis 214
babylonioꝝ mores 212
babylonis aureus calix 212
babylonis hiſtoria 214
bacchanaliũ ritus 177
bacchi miracula 420
bacchi pauci apud Platonẽ q intelligant 173
bacchides tres 606
bacchum an coluerint Iudæi 175
bacchꝰ Acratophorꝰ 795
bacchus cur dicatur Phleon, eiuſdemq; cognomina alia 547
bactrianoꝝ mores 514
badas pro Cinedo in Capite de Cinædorum appellationibus 404
bal cur dicatur Myrrha 683
balani, & Pſenes quo diſtinguantur 117
balantiotomi 259
balbus an ſolus ex Peregrinis triũphauerit 317
balbutiei ratio 336
balbutiei ratio ex Frigore Ira, Ebrietate 697
balnea Veterũ frugi 847
balnea cur dicant Gymnaſia 848
balneæ calentes cur Herculi tradãtur ſacre 336
balnei etymon 845
balnei conducendi cogitatio 848
balnei uſum ſpectãtia uocabula plura 850
balneo, & Cani quodnã eſt cõmertium 844
balneorum ratio 844
balneorum diſtinctio, & Vſus 845
balneorũ delitiæ 845
846
balneoꝝ apud Veteres luxurioſus appatus 848
bambalio q dicat 535
banauſi q dicant 705
banauſus 408
barathrum 460
barba cur non adnaſcat Fœminis 393
barba itẽ cur nõ adnaſcat mulieribꝰ, & cur in quibuſdã uiſatur 39
barba Cretenſium magiſtratuum 393
barba prodigioſa Antiſtitis Mineruæ 393
barbæ primitias offerendi mos 185
barbarum puerũ tria tantum græca didiciſſe elementa 816
barbitij ratio 39
barbitos 226
barbaroꝝ ſententia ſuper cibo, & potu 794
baſcania 574
baſilica 781
baſilicã habere, qd 781
baſſæ 527
baſſarus 527
batalus 127
bation 127
batologia 335
batrachis quid 779
batrachiũ color 432
batrachiũ ſoꝝ unde 779
batus 335
batus Piſcis 127
batylæ 117
batylos 127
baucalium 776
baunus 408
Bellaria pergrata 764
bellaria attica 169
bellini Diui templũ miræ proprietatis aduerſus rabiem Canum 478
bello externo ſæpe inteſtinum reſtringui ex hiſtoria 476
bellerophontis allegoria 858
belus quid 8
berberi quid 393
betæ qui dicantur 403
Bibendi leges 188
bibendi leges apud Græcos 776
bibendi lex apud Locros 776
bibendum non eſſe poſt Cibum 795
bicarium 778
bicus 778
biblolathas 535
bilis atræ effectus 59
452
bionis hiſtoria 569
Blacæ q ſint 235
blacennomion 235
blæſi q dicant 535
blepidæmon quid 71
Bœotioꝝ uoracitas 144
bolitos quid 296
bomonicæ Pueri 485
boreas cur dicat Alpinus a Verg. 398
bos Empedoclis 531
botularij 848
botulus 848
boues Ceſtrini 136
boues Epirotici 136
boues Larini 136
boues retropaſcẽtes 514
Bracæ 509
brachij partes 80
branchiæ Piſciũ 95
branchus 181
braſica 740
briarei Columnæ 549
briareus 181
briſeidis nomen proprium 667
britannorũ mores 509
brumalia feſtum 792
brumus Bacchus 792
bruta an Cæleſtia uenerentur 187
bruta qbus Hoibus alimẽta ſuggeſſerint 606
bruteo Auis 666
brutũ quid faciat 417
bryton 188
Bulbus in Oculo 314
buli pro inteſtinis 764
bulimia quid 698
bulimos quid 717
bulimos unde dicat 717
buphagus 718
buphonia 315
butypi 718
Byzantij laus 530
byzantiorũ mores 530
byſſina uerba quæ ſine 642
byſſina ueſtimẽta 645
❡ Cabæſi 446
cabala Hebræorũ 259
cabareni 446
caberij Dij 446

cabiri qui ſint 421
cabus 446
cacotechnia 482
caducæ aquæ 726
caduceū mittere qd 588
Cæleſtia an uiuant 612
cæleſtia an nutriant̄ 15
cæleſtia quis primus adorarit 612
cæli dignitas ex hiſtoria, item ex rationibus phyſicis 21
cæli humor uitalis, calor item, ac lumen 677
cæleſtia obſeruātes maxime fuiſſe infelices 379
cæleſtis Aquæ præſtantia 744 745
cælo an ſint colores 22
cælo ineſſe Trinitatis myſterium 21
cælum quomodo ſit unitas omnium 5
cælū eſſe picturatū 8
cælū cur dictū ſit ouū 8
cælū an ſit animatū 13
cælū an moueatur ab Oriente in occaſum 13
cælū cur dicatur οὐρανός 21
cælum ſi ſtaret nil moueretur 21
cælum an calidū 22
cælum eſſe igneum 675. 687
cælum habere Trinitatis imaginem 677
Cælus unde dicat̄ 667
calamæus 456
calamaules 219
calaminæ Inſulæ 224
calamouoas q dicat̄ 540
calaſiris quid 522
calaſtri Pueri q ſint 540
calauria Inſula 127
caligulæ Luxuria 774
calicis notiones 769
caliæ hiſtoria ſcitu digna 296
callimachi Aetia 307
callipædes Senes 296
callipidis hiſtoria 296
callipygon 87
callipygos 87
callopatira Capridij 776
callycirij 711
καλὸν unde dicat̄ 670
calor cæleſtis ſi deficiat, nullibi erit uel Calor, uel Frigus 21
calorē Corporū quid cuſtodiat proprie 695
calopodes 296
calueta 560
caluiciei ratio 559. 560
caluiſij Sabini memoria 563
calyphe 826
calyptra 790
camaſene apud Empedoclem quid 762
camelautium 179
camelorū hiſtoria 179
camelus Bractiana, Prouerbium quam habeat rationem 179
camelus pro fune 179
caminus 850
camiſiæ 645
cammata 766
cammatides 766
campeſtrati 509
campeſtria 509
canariū auguriū 477
cancelli 118, 780
cancri 128
candaules cibus 562
candelabrꝝ Tarentinū 152
cādida Tyronū toga 387
candidati Cæſaris more petere quid 587
cādidatorū habit⁹ 387
cādidatū uarie accipi apd̄ Eruditos per tralationē decentiſſimā 587
candyli qui ſint 764
candys 764
canes admirandi in templo Palladis 653
canes, cur imolent̄ 477
canethelij q ſint 188
caniciei ratio 557. 559
caniculæ ſacrū 477
canina fames 698
caninus appetitus 698
canis Ariſtogitonis 477
canis oculū hēre qd 477
canonici q dicant̄ 123
canonium 123
canterij notio multiplex 204
canterino ritu ſomniare quid 204
canthari etymō unde ducatur 205
canthari notiones plures 205
cantharia 769
cantharus 769
canthi oculorū 511
cantilenarū genera 767
canum genera 478
canum fides in Niciā uenatorem 658
canum ornamenta, & nutrimenta 477
canum admirabile ingenium apud Vulcani tēplum in Sicilia 659
canum rabies 478
canum in exercendo difficultas unde ſit 698
canum uaticinia 357
capane 244
capanica 244
capilli defunctorꝫ cur durēt, aut etiā augeſcāt 68
capilli affectati 497
capilli inaffectati 497
capilli infecti improbatio ex Philippi dicto 498
capilli muliebris in uſum funiū quando, & apud quos deuenerint 499
capilli uibrati ratio 439
capillitium capillorum uitium 499
capillorum in Homine ratio 399
capillorū ratio 66. 68
capillorū ratio uaria pro Gentiū diuerſitate 399
capillorū mos apud Cretenſiū Magiſtrat⁹ 596
capillorꝫ defluuij rō 499
capillorū ornamēta 497
capillos dici a Græcis τρίχας, & inde corriuata plura 498
capillus Trepterus, & Pētherius 185
capite præciſo an poſſit quis loqui 66
capite deminuto cur impetuoſi ſint 561
capitis magnitudo congrua quæ ſit 560
capitis ratio 66
capitis diminutio 710
capitolin⁹ Iupiter 641
capitulorum in Columnis partes 195
capniſtæ 732
capnomantes 192
capnoſphrantes 732
cappa triplex peſſimū qd 516
cappadoca cur dicant̄ inſignia uel Virtute, uel uitio 516
cappadocum turpitudo 743
cappadocū mores 516
caprificatio 497
caput magnis Viris aperire cur receptum moribus 66. 560
caput eſſe aram potentiarum Animæ 561
caput eſſe Olympum, & Tritto 561
carbonum natura mirabilis 264
carcerē ſibi īſtituere quid 584
carceri congruentia uocabula plura 459
carceris genera 460
carcheſia 775
cardaces qui 485
cardami nōmina plura, & Vires 735
cardamo ſimiles qui dicantur 734
cardamo cur ueſcant̄ Perſæ 735
cardinales Scapi q 253
cardinalium in noſtra religione quæ ſint primordia 253
carica 764
carici mores 425
carmanorū ritus 519
carmē dici ī ſoluta quoq; oratiōe, quia diceret̄ lex horrēdi carminis 260
carna Dea 210
carnem non eſſe concoctionis æque difficilis, ac ſit Panis 241
carnia feſta 230
carnibus elixis an uterentur Veteres 775
carnib⁹ mane tantū uſos Priores 773
carnij moduli 230
carnis ratio ex Platonis doctrina 64
carnis ſpecies duæ 64
caroethes 174
carogamij iudiciū 790
carotæ Nerui 90
caroticæ Venæ 99
carphologia 577
carthaginienſiū rit⁹ 524
carthaginienſium ſententia de diuitijs 570
caryca 764
caryces, cibus 562
caryceumata 764
carycopoei 764
καρυκοποιΐα 764
caſaluades 578
caſaluium 578
caſorides 578
caſpiorū mores 514
caſtoriū melos 230
caſtratum unū an recte dicatur 793
catacecaumene 174
catacecaumenites 174
cataclyſmata 721

cataclyſmus 712
catacopi 454
catactus 773
catadactylicus 405
catagogia 169
catalepſis 836
catalogi libri 602
cataphora 281. 475
catapeplaſmenon uitium 335
catapontiſtes 607
catapultæ inuẽtio 550
cataractæ Cæli quæ intel/gantur 632
catharmata 142
catarrhus 281
catharſia 142
cateni qui ſint 232
cato an ſolus quater & q̃/dragies cauſam dixerit, ſemper abſolut⁹ 295
catonis oratio qualis 693
catonis dictum in Cæſa/rem 797
catonis cura in ſtudendo 815
catonis ſententia de Con uictu 778
caudex quid 668
cauea 460
caunij Lienoſi 97
cauſarum agentium, & ſu ſcipiẽtiũ rationes 275
cauſidicos nũcupari Vul/turios togatos 220
cauſima ligna 705
cauſon 716
cauterium 197
Cecropis inuenta 242
cecrops cur dictus Veteri bus Diphyes 145
cecrops cur duplicis natu ræ 512
ceenſium mores 514
cei Senis caniciem colori/bus obſcurantis hiſto/ria 547
celoſta quid 578
cenangia quid 717
ceneon 85
centenaria Vaſa 802
cẽtenariæ cœnæ 802
centenariæ porticus, aut Miliariæ 802
centrineces 596
centris 716
centuſſis lex 802
cephale unde 561
cephalus 746
cephenes 662
cepij hiſtoria 326
ceramicũ flagellum 460
ceramiæ aquæ 745
ceramus 632
ceraphium, Vas 776
ceras pro coma 185
κεράσαι cur dicat̃ 769
ceraſbola 836. bis
ceratis notiones 833
cerberus qui 54
cercope 456
cercopiſſare 577
cercos quid 857
cerdo 527
cerebri ratio 66
cerebro an ueſcerent̃ Prio res 66
cerebrum ſit ne humidita tum fons, an Iecur ueri/us 134
cereris σιτοῦς tẽplũ 171
cereris tẽplũ apud Hermi onenſes mirum 659
cereris ſimulacrum apud Phigalenſes per ab ſur/dum 421
ceres Nigra apud eoſdem quam habeat rationem ex hiſtoria 421
ceres Luſia 426
ceres Myſia 775
ceroma 188
ceroplaſte 185
certaminum genera, & ad ea pertinentia uocabula 561
certaminum ſacrorum ra tio 692
ceruorũ noĩa plura 175
ceruorũ lachrymæ 514
ceruum ita educatum, ut græcum intelligeret ſer/monem 662
ceruus pro Seruo fugiti/uo 711
ceryces 588
cerycium 588
ceryx 776
ceſtra 746
ceſtreus 746
ceſtrini boues 146
ceſtrum quid 746
ceſtus 746
Chærophon 555
chalari ſues 712
chalcea feſta 633
chalceati Dentes 535
chalcenterus 535
chalceũ quã multa ſigni/ficet apud Græcos 535
chalcidica pocula 520
chalcidiſſare 569
chalciœc⁹ Minerua 532
chalcopus 532
chalcos cur dicat̃ æs 530
chalcotypus 532
chamætypion 790
chamæpus Sponſa 790
chamelæ 596
chaos quid 702
characatæ uites 204
charax quid 204
charmum Syracuſium in ſingula, quæ apponerẽt/tur, Verſiculos concin/naſſe 778
charopi oculi 341
chartilaginis natura quo ab oſſib⁹ differat 64
charonia Ianua 460
chelidon 596
chelidonia quid 254
cheniſcus 441
chernips 507
cheromactrum 772
cheroniptrum 772
chilus 110
chimæram dici de tribus Rhetoricæ partibus al/legorico ſenſu, aut etiã de uitiorũ multiplici ui 543
chiorum turpitudo 743
chiorum caſtitas eximia 340
chios unde dicatur 743
chire quid 90
chirodicæ q dicant̃ 649
chironia ulcera 534
chironomia 285
chiropodes 90
chiton qd aduerſus Plu. interpretem 587
chloe 110
chlunen entomiam quid intelligant Græci 85
chnoæ 441
chœnicides 441
chœnix 441
chœrus 712
χοιροπωλεῖν 712
cholades 91
cholera 85
chomata Nili 748
chondrocopia 711
chorobatæ 747
chria quid 737
chriarum ratio 737
chriodes 737
chriſti excellentia ex Pla/tonicis 242
chriſta medicamina 528
chriſtũ impie appellatum quãdoq; Onochelũ 851
chryſeidis proprium no/men 687
chryſogonus modulator 232
chryſomelolonthiõ 205
chryſoneti Serũ 706
chryſophori mulieres 672
chryſorroas fons 726
chthonia Dea 767
chthonia Sacra 767
chylus 110
chymus 110
Cyanizin quid 637
cibaria in quibus habean tur locis præſtantiſſima 234
cibdela 254
cibdelia 254
cibi demutatio in Sangui nẽ quomodo abſolua/tur 857
cibi, & Pot⁹ ratio per æſta tẽ, & p Hyemẽ 794. 835
ciboria 254 769
ciborum delectus pro lo/corũ ratione 777
cibus deterior, ſi grat⁹ ſit plus prodeſt, q̃ probior, ſi ingratus 258
cicadæ Acanthinæ 456
cicadarũ cur aliæ canant, aliæ minus 456
cicadarum ex Platone fa/bella 456
ciceronianæ Epiſtolæ ad Galliũ enarratio 327
ciceronis laus 695
cicõia Pietati cultrix 662
ciconiarum pietas 662
cicuta 797
cilicum prauitas 205
ciliorum ratio 70
cillibantes quid 216
cillones qui ſint 594
cillycirij 705
cimbices qui dicant̃ 417
cinados 527
cinclidarij 128
cinædologus 177
cinædorum in coitu uolu ptas unde enaſci conie/ctetur 402
cinclides 780
cindaliſmus 780
cindalus 780
cineſias 551
ciriæ 529
cirſi Equorum 596
citharœdi Piſces 662
citta 129. 717
Claudi cur Salaciores 575
claudorum uirtutes 375
claues Laconicæ 490
clauo deſtinare, & a Cla/uo demere 780
clauſigelos Phrynes co/gnomentum 384

clauis æneus quo pacto i Prouerbiũ ueniat 808
cleanthes 275
cleomenes 287
clepſydræ cur tardius flu/ant hyeme 722
clepſydræ notiones plu/res 525
clepſydrium 525
clibanus unde dicat̃ 408
climacides 577
cliſion 711
cliterini 85
clitta Terræ epithetõ 409
clodij Luxuria 774
κλωπᾶσθαι 568
clopia 558
clopidæ 558
clymen⁹ ꝑ Plutone 577
clytos 122
Cocta ligna 705
codex quid 668
codices accepti, & expenſi 222
codones quid ſint 535
coelia 577
coeliacus morbus 85
coelopthalmus 596
coena unde dicatur tam græce, quam latine 764
coena ἐυτελής 777
coenæ deorum 777
coenam cur uocarent δαῖτα 762
cognitionis nobis eſſe in/ſitam cupiditatem 444
coi cur dicerent̃ liberi So/li ſacrificare 556
coitio Candidatorũ 587. (588
coitu nimio hebetari ui/ſum 392
colacrete quid 210
colax unde 577
colandi uini improbatio 715
colias Venus 90
collabi 847
colli fiſtula duplex 90
colli ratio 78
collopes 847
collum cur non datũ no/bis uerſatile 314
collyriſſare 74
colocaſium 254
colon 90
colonarij 595
colonarium quid 595
coloneus Oedipus cur dicatur 595
colonitæ 595
colonos fuiſſe ĩ Attica du os 585
colores uariari pro lucis ratione 458
colorũ diſtinctio 725
colum 174
colũba ſubſidentiũ index Aquarũ in Diluuio 632
columba Meliæ 517
columbæ gemina apud Verg. quæ ſint ex allego rico ſenſu 517
colũbarũ colli colores 458
coluri 74
coluri fici 74
coluria 74
colyrides 74
colyſanemas 564
comæ 748
comæ primitias offeren/di mos 185
comatis ratio 281
combe Puella 534
comburendorum cadaue rum ratio 472
comeſſatio 772
comica facies apud Lucia num quæ ſit 152
comicus riſus qui 152
comicus teſtis apud Cice ronẽ in familiaribus epi ſtolis qui ſit 152
comicus apud Spartanos luſus 152
comitiali morbo an ſolus infeſtetur homo 138
comitialis morbi ratiões quæ tradant̃ apud Sci/entiſſimos 142
commatica oratio 748
commentarienſis 462
commiſſiones Gladiato/rum 291
commodi hiſtoria 188
comoediæ ara 152
comoſandalos flos 767
compluuiatæ Vites 204
compoſitiones Gladiato/rum 291
computatorum digitis ſi/miles qui dicant̃ 64
cõcentuũ ſpẽs aliquot 125
cõclamare uaſa qd 856
concubitum excludi ex Amore 448
concubitus ratio ex Plato ne 821
concubitus auiditas cur adeo pudẽda cenſeatur 376
concubitus rõ 372. 373
concubitus uocabula plu ra 375
condalus 824
conditionem Filiæ quære re quid ſit apud Tit. Li/uium 480
conditionẽ quærere 790
conflagrationis rõ 632
coniectores 754. 756
coniſalos 188
coniſtra 188
coniugalis amor quibus conſtet 787
cõiugalis amor quatenuſ progredi debeat 448
cõiunx dicatur an Coiux 448
connubiũ amore cõſtans eſſe uelut Corpus uni/tum 789
conſilij rationẽ eſſe præſtã tiſſimam 289
conſtantiæ bonũ 601
conſultatio qd ſit 289
conſumati Gladiatores 289
cõuerſationis uias eſſe du as 734
cõuictorũ nũerus 778
conuiuæ cuiuſmodi req/rantur 860
cõuiuales cõfabulatiões cuiuſmõi eẽ deceat 735
cõuiualis hilaritas oĩbus præponitur alijs 860
conuiuarum appellatio/nes pluſculæ 764
conuiuij Dominus, & ad eum ſpectantia uocabu la plura 766
cõuiuiorũ ſpecies 764
cõuiuiorũ præfecti 188
cõuiuijs congruat ne Ari thmetica proportio, an Geometrica 762
cõuiuiũ ſportularũ 764
conuiuiũ Tetrapharma/cum 778
copaides Anguillæ 777
copides Coenæ 766
copiſſare 766
coppatiæ Equi 197
cora quæ, & quot ſignifi/cet 175
coracinus unde 314
cordis ratio 97
cordis Vẽtriculi quot ſint omnino, diſſertatio non inelegans 97
cordylæ 715
corinna Poetria 369
corinthi felicitas 598
corinthia uaſa 598
corinthium æs 598
corinth⁹ ſupercilioſa 598
corio ſatis facere qd 577
coriũ ꝑ Corio qd ſit 577
cornelius Sacerdos Pata/uinus 339
cornibus uſos in potu Pri ores 769
cornib⁹ Veteres eſſe uſos pro poculis 835
cornicis albæ apud Rho/digiũ uiſæ hiſtoria 463
cornicis feſtum 463
cornicis obſequiũ admi/rabile in Aegypto 715
cornicularij 462
corollæ Hypothymides 767
corollæ ex floribus 767
corollæ ex ramis 767
corollarium 856
coronarum in Sacris con ſuetudo 767
coronarum origo, & inibi quid ſit decertare dra/ma ad Corollas 153
coronati Serui 103
corone quid 411
coronidẽ appigere qd 411
coronidis notiones ali/quot 411
coroniſtæ 463
coroniſmata 463
coroplates quid 180
corpa mathematica quæ dicantur 222
corporum genera 789
corpoꝝ genera quinq; 27
corpus an eſſe extra Mun dum poſſit 10
corpus ſi concedatur ex/tra Mũdũ, an poſſit a no/bis uideri 10
corpus ſolidũ qđ ſit 222
corpus humanũ an poſ/ſit amburi perpetuo, nec deficere tamen 264
corpus nullum eſſe ꝑſpi/cuitatis expers 424
corpuſcula aerea, & æthe/rea ex Origine 36
corræ 78
corruptionis in Corpori/bus cauſæ 843
corſæ 78
corſoterium 78
corſoteus 78
corycus 285
corymba 66
corynephori 711
coryphæa Diana 641
coryphæus Iupiter 641
corythallia Diana 766
coryza 281
coſmetor 8
coſmius 8
coſmos cur dicat̃ Mũd⁹ 8

coſtarū numerus 81
coſtarū uocabula 82
cotabiſſare 583
cotē noſtrā quid dicam⁹, Adagij ſpecie 744
cothon 769
cothoniſmus 769
cottabiſis 773
cottabus 773
cotyle 769
cotyledones 365
cotys Thracum Regis hiſtoria 652
couali 28
Cranei ratio 66
crania 469
cranone 469
craſtæ quid 210
crater Iouis Olympij 776
crater Heroum 776
crater Soteris Iouis 776
crater Mercurij 776
crates quo pacto repeculſerit Voluptarij cuiuſdā dictum 238
crateuta 773
cratis fluuius 715
creagra 773. 831
crembalum 226
cremaſteres 85
cremathra quid 356
crepala 797
cretenſium mos in Barbæ uſu 393
cretenſium ritus in Mariū concubitu 400
cretenſiū mores 513
cretenſium Serui 705
Crici notiões plures 214
cricite 214
cricote ſphæra 214
crimonia 169
crion quid 773
crios, Thyeſtiſ Sepulchrū 773
Crobylus 713
croca quid 425
crocali 529
crocalia 529
crocidiſſare 577
crocylia 577
cronica Lema 315
cronium mare 315
croſſi quid 424
croſſus, Vas 776
crotalum 529
crotalus 529
crotaphos quid 559
cruciantes Equi 261
cruciarij 261
crucis hiſtoria ſcitu digna 261
crucium Vinum 261
crurum ratio, & uocabula plura ad imum uſq; 89
crypſicolus 672
crypſinus 652
crypſia 705
χιλοῦδε 790
Cuborū inuentor 572
cubus unde, & qd 502
cuminū ſerere qd ſit 417
cupreſſi natura, & producta Prouerbia 692
currus bellici 602
cuſtodia libera 460
cutis craſſitudo cur hebetudinis indiciū 119
Cyamiſſare 790
cyathus flu. 773
cybe quid 502
cybele unde dicat 502
cybelis quid 502
cyclopei Ludi qui intelligantur 688
cyclops excæcat⁹ q ſit 688
cyclos 780
cylabras Heros 777
cyliciæ Quæſtiones 774
cyllas 718
cylonis hiſtoria 670
cymbachus 66
cymbæum 66
cymbe 66
cynæpodes 478
cynalopex 527
Cynanche 78
cynocephalorum docilitas 715
cynomyia 477
cypellum 776
cyphella nubila 776
cypriorū rit⁹ in uaticinijs ex Suillo pecore 567
cypſele 478
cypſeli 478
cypſelides 478
cyrene meretricula 378
cyreneorū hiſtoria 344
cymij cur Macrobij 580
cyſoleſches 534
cyttarus quid 13
¶ Dactylici uerſus apud Vergilium duo præter aliorū ſententiam 724
dactylios 85
dædala feſtum apud Phigalenſes 421
dædalas antiquitus dici ſtatuas cōſueuiſſe 421
dædalus cur dicatur Simulacra feciſſe mouentia 858
dæmon an mutetur mutato loco 32
dæmonas effingere animas defunctorū 34
dæmonas non poſſe diuitias dare 34
dæmone illuſtrante mira ſæpe a nobis fieri 32
dæmonē dici quoq; Animum humanū 30
dæmonem tribus modis dici 30
dæmonem eſſe unicuiq; proprium cuſtodē 30
dæmones an poſſint ſentire uim doloris 29
dæmones mali 28
dæmones quidam cur ſe Puerperis ingerant 28
dæmones qua ratione uarias exhibeant figuras 28
dæmones eſſe ſumme fœcundos, & coire 28
dæmones cur dicant 25
dæmones quo pacto nos afficiant 26
dæmones naturales, & aduentitij 26
dæmones eſſe tanquam Paſtores 26
dæmones an habeāt corpus 27
dæmones unde uaticinia ſortiantur 32
dæmones an ſint hominibus præſtantiores 34
dæmones item qua ratione futura prænoſcere ualeant 35
dæmones uiſibiles q, aut ubi 27
dæmonibus cur offerant enſes 29
dæmonicæ ſtatuæ 34
dæmonidæ claudi crepidæ 159
dæmonios quid 24
dæmonis emolumenta præſidentis 30
dæmonis nomē fuiſſe Veteribus honeſtū, nobis non ita 24
dæmonium Socratis q̄le foret, & cur diceret Deus 30
dæmonū cult⁹ q ſit 304
dæmonum, & Deorū gradus in rationali natura 25
dæmonū deſcriptio 25. (34
dæmonū ordines i ſphæris 26
dæmonū præfectura 26
dæmonū a Cælo lapſus 28
dæmonū quando fiat ab Anima ſelectio 30
dæmonum bonorū, malorumq; diſtinctio 34
dæmonum bonorum, & malorū nomina 30
dæmonum origo ex Angelis Mundo præfectis a Deo 24
dæmonum ſuppliciū ex Theologica doctrina 29
dæmonum reſtitutio ex Origene 36
dæmonum concipiēdorū ſacra apud Euchætas, & Gnoſticos 36
daer 790
dæta cur uocēt cœnā 762
damiani hiſtoria 595
dæmocrites palæſtrita 548
daphne Puella 119
dardan⁹ Paridis fili⁹ 545
daſypus an ſit ſimpliciter Lepus 740. 746
datis 815
datiſmus 815
daulis unde 511
daulus quid 511
dauorum ſeruile nomen unde propagatū 511
Decadus nomie cur intelligatur Mūdus 624
dera 748
decaduchi 624
decas cur dicatur 624
decatelogi 624
decateutæ 624
decarones 624
decori neceſſitas 735
de Deo quid ſenſerint Priores 605
de diebus quid ſentiendum ex Chriſtianorum placitis 579
dea Anteuerta 714
dea Proſa 714
dea Poſtuerta 714
deæ Genetyllides 790
defunctus quid 599
dei Cæleſtes 305
dei cognitionē haberi calle triplici 242
deificationis ratio 604
dei filij qua ratione colendi, 305
Dei imaginē annulo non inſcalpendam, quo ſenſu accipiendum 443
dei, quem colas. an neceſſaria cognitio 310

dei nomen cur multis rebus contributũ 605
dei nomen quis primus indiderit cæleſtib⁹ 612
dei deſcriptio 612
de lapide empt⁹ quid ſit apud Columellã 709
deliaſtæ quid 216
delphacium 206
delphax 206. 712
delphi 444
delphici oraculi quæ traduntur initia 218
delphines Python 444
delphici oraculi deficientis rationes 218
delphici oraculi hiſtoria 444
delphicum oraculum fuiſſe prius Terræ, ac Neptuni 444
delphini natura, & ex eo præſagium 206
delphini inſtrumẽtũ 206
delphini cur circa liberũ Patrem 725
delphinis 206
delphini uis in terra, Prouerbium quam habeat rationem 206
delphinius Apollo 206
delirij rationes ex Medicis 453
delirij ſpecies 454
delyrium quandoq; ex imbecillitate contingere 454
demetrij fructus 840
demochares qui dicebaẽ Therſites 600
democriti hiſtoria 580
demoſthenis excellentia, & mors 214
demoſthenis hiſtoria 127 216
demoſthenis laus 693
denarij numeri poteſtas 624
denario nũero cur in ſupplicijs utaẽ Plato 624
denariũ numerũ duci ab humani corpis rõne 65
dendria Zuſa Vox 227
dennus quid 385
dentes cur attributi Animantibus 77
dentibus an inſit ſentiendi uis 77
dentiũ diſtributio & uocabula plura ad eos ſpectantia 77
deo an cõtingat affectio aliqua, nobis adorantibus 910
deo cur Solem eſſe ſimilẽ dicat Plató 611
deorum certamina quomodo intelligẽda 492
deorum Cœnæ 236
deoꝝ linguæ .i. Aues ſic nũcupatæ ſcientiſſimis 214
deorũ noĩa uel maſculina uel fœminina quã habeant rationẽ 492
deorũ præceptores qui dicantur 604
deorũ uarietas quã abſurda Prioribus 612
deorũ multitudo ex Varrone 613
deorum manus 813
deoꝝ apud Priſcos nomina uaria 714
deorũ figuræ, ac earũ rationes 851
derbicum mores 514
derceto 640
deſpœnã eſſe tum Cererẽ tũ Proſerpinã 679
deſultorij equi 601
deſultoriũ ingeniũ 601
deos eſſe, omnib⁹ eſſe inſitum 611
deportati 756
deteſtatio 85
deũ eſſe, oẽs arbitrari 259
deũ inuenire, eſſe impoſſibile 605
deum eſſe unum, nomina plura 613, 615
deus ſummus qua ratione colendus 505
deus ignot⁹ athenis 612
dextra, & ſiniſtra ĩ Animalibus, q̃ habeãt rõnẽ 12
dextrariola 214
dextrocheria 214
Diaconium 710
diaconus 710
diacopi Niliaci 748
diademati apud Plinium 474
diadema quid 668
diætæ notio multiplex 328
diætarum cognomina uaria 328
diagema quid 348
diagonios linea 396
diagrãma quid 506
diagrammiſmus 572
diagrapharius 506
diagraphe 506
diagrapheus 506
dialectica apud Platonẽ quid 825
diana Agrotera 554
diana cur Tergemina & cur Hecate 554
diana Coryphæa 641
diana Corythallia 766
diana Laphria, & Triclaria 566
diana Icaria 659
diana Pitho 505
dianæ ſacra cur cum facibus 554
diaparthenia 599
diaphanum 394
diaphoretica 770
diaphragmatis rõ 85
diapnoe quid 760
diaton Lapides 742
diaulion 229
dicaſtes unde dicaẽ 649
dicypellon 776
dice, ideſt Iuſtitia uñ 649
dicæũ, unde dicaẽ 649
dicelictas 296
diceliſtæ 150. 177
dicelon 296
dicta uel facta quorundã ſcitu digna 609
dieche quid 596
didymaones 101
didymi 101
didym⁹ cur ſit dict⁹ Chalcenterus & Bibliolathas 535
dierum Criticoꝝ ratio ex Medicorũ doctrina, & Galeni imprimis 581
dierum felicium ratio ex Heſiodo 579
dierum obſeruatio apud Romanos 579
dieꝝ rõ ex Aſtrologiſ 579
diffarreatio 786
differtum 232
digamiæ ĩprobatio 788
digeſtionũ ſpecies 110
digito mori qd, itẽ in Digitos mittere qd ſit 646
digitorũ partes, & partiũ uocabula plura 80
digitorũ rõ, & noĩa 464
digitorum geſtu Veteres ſupputaſſe 645 646
digit⁹ in numero qd 625
dij Coloris atri apud Plinium quinam intelligẽdi 851
dij Conſiliarij 19
dij præpoſiti mẽſib⁹ 714
dij Selecti 714
dijpolia 315
dijronoxeni 491
diluuij ratio 632
diluuiũ an poſſit eſſe Vniuerſale ex Auerroe 39
dinon locus 692
dinos 769
diogenis Cynici natura 695
diogenis ſentẽtia de Veſtium rõne, uel delicata uel neglecta 545
diogenis apophthegmata duo 607
diomedis filias cur dixerint Equas 541
dionyſij utriuſq; hiſtoria 526
dionyſij hiſtoria 528
dionyſij Poſterioris hiſtória 550
dionyſiaci homies q 174
dionyſij Tyrãni frauſ 287
dionyſij adulatores 577
dionyſij reſpõſum, quód relictum á Parente imperium ſeruare nequiſſet 608
dionyſiorũ ritus 177
dionyſius qd 174 175
dionyſius cur dicaẽ Taurus, Taurophagus, Sabazius 175
dionyſocolaces 626
diopi 25. 318
diopos quid 199
dioptere quid 318
diopteres 318
dioptræ 747
dioſcuri 492
dioſcurorum prandium Athenis 171
dioſmos 398
dios Veteres quos appellarent 416
dipaltus 615
dipla 412
diphili qui dicantur, & unde 416
diphilo Diphilus tardior 416
dipnon 764
dipnologia 766
dipolos terra, ideſt Iterata 789
dipſadis natura & nomina plura 718
dipſetica 770
dire 78
directarij 707
diribitorium 164
diſcere aliud eſſe q̃ reminiſci 558
diſcus quid 674
diſſauchen 78
diſtichiaſis in oculo quid 324

diſtillarius 848
diſtillatio 848
dithyrambus cur dicatur 162
diuina illuminatio quib⁹ ad nos defluat gradib⁹, Item quibus ad Deum fiat Aſcenſus 701
diuinaculorũ fraus 454
diuinaculorũ ſpẽs 192
diuinæ Prouidẽtiæ in puniendo tarditas unde ſit 145. 148
diuinorum inſcitia ubi exorta primum 615
diuinos honores qui ſibi conquiſierint 55
diuitiarum genera duo, 569
diuitiarum uſum quem eſſe deceat 569. 570
diuortij ritus 785
diuitũ Liberaliũ Domos dici Solis menſam 806
Dolobella dicatur an Dolabella 528
dominicũ diem cur colamus Sabbati loco ĩ chriſtiana religione 351
dominam dici de Proſerpina 679
dom⁹ optima quæ ſit 283
dom⁹ pro Carcere 460
dorcadiſſans pulſus 227
dorides qui ſint 216
dorium melos 244
dormientia. Item uigilare 836
dormire haud quaq̃ ſenſu quæ careant 836
dorophoria quid 306
dory unde 216
doryxeni 290
dos Aduentitia 790
dos profectitia 790
Draco Legũ Lator 259, 504
draconis in Puellã amor 714
drymos animal 190
Dulcia Ebrietatem diſcutere 770
dulcedinem eſſe Ebrietatis Antidotum 801
dulcis cubitus apud Sardis 522
dulos qui proprie dicatur 705
dupundius 85
Dyſcœlij qui ſint 278
dyſrhigij 696
dyſpathia 664
¶ Ebrietas a quibus admittatˀ quãdoq̃ 797
ebrietas Panaria 797
ebrietas Animę duplex 173
ebrietas in ſacris permiſſa 310
ebrietatis remedia 770
ebrietatis mala 796. 797
ebrietatis turpitudo 797
ebrij cur non dormiant 838
ebrijs cur dupla ſe oſtentent 799
ebriorum accidentia ad uidendi ſpectantia rationem 798
Eccletus 480
echidna quid 343
echinus quid 328
ἐκπερδικίσαι quid ſit 828
ecpetala 776
ecphraſis 348
ecpyroſis 632
ecſtaſis 454
Edaciũ Catalogus 171
edeatræ 711
edna 599
edulia in quibus habeantur locis præſtantiſſima 234
Eleatri 711
electram prius dictam fuiſſe Laodicen 549
elegorũ inuentor 224
elementorum colores ſaporesq̃ 18
elephantiaſis 281
elephanti cur naſcãtur in Oriente 11
elephanti naris 74
elephantorum Dentes dici debeant, an cornua 348
elixis an uterentur priores 773
ellopes unde 357
elutriare 526
elutriatũ uellus 526
elyſij Campi cur in Hiſpania ſtatuantur ab Homero 510
Emblemata quid 328
embryi ſit⁹ in Vtero 414
embryo quando infundatur Anima 415
embryum nutriri per Vmbilicum 413. 414
embryum an ſit aĩa 414
embryum quãdo primũ alatur, ut Animal 837
empedoclem dictum fuiſſe Colyſaneman 564
empuſa 296
Enalata 441
encabymmata 599
encalypteria 599
encar quid ſit 66
encauſtum 197
encentrides 596
enchrides 777
encomion 162
encotyle 769
encryphias panis 777
encyclij qui ſint 705
endemi morbi 174
endymion 556
energumeni q ſint 54
engara 833
engaſtrimythi qui ſint 211 310
engaſtritæ 211
engaſtromantes 211
ennij mors 796
enos quid apud Hebræoſ 40
enterione 81
enterionis 91
enthuſiaſmus 444
Epæcia bellaria 766
epænos, & Encomiõ quo differant 163
epaminõdæ magnanimitas munera Perſarũ Regis ſpernentis 549
epaminondæ frugalitas 354
epangelia quid 203
epaulia quid 786. 790
epeleuſtice motio qd 43
epenchytes 776
epharmiotæ 706
ephebus 773
ephedrana 87
ephedrus q dicaˀ 627
epheſiæ Puellæ hiſtoria 214
epheſis quid 480
epheſtius qui ſit 409
ephialtes qui 754
epialos febris 474
epicalymmata 599
epiclerus Puella 784
epicranon 469
epicrotos quid 255
epicun dictum nobile de felicitate 544
epicurius Apollo 527
epicyliciæ confabulationes 735
epidemi morbi 174
epidorpiæ 216
epidorpiſmata 762
epigæa retinacula 566
epimetheus 181
epimythium 493
epipaſta medicamĩa 328
epiphonema quid 642
epiphoremata 762
epiphilides quid 164
epiprœcus 784
epirrhema 208
epiſcopi q dicerenˀ 489
epiſion 507
epiſition 507
epiſodia 556
epiſotron 780
epiſporia 833
epiſtomium 847
epitoca 623
epitonium 847
epitymbia Venus 812
epixenum 491
epocha quid 17
epodos loquacitatis 937
epularum quadrifaria diſtributio 773
Equas cur dixerint Diomedis filias 541
equi Agoniſtæ 596
equi ab Apelle picti exemplum 368
equi Athletæ 596
equi Neſæi 596
equi Phaſiani 996
equi Pompici 596
equi Phoruades 596
equi Coppatiæ 197
equi hedœporia 596
equi lycoſpades 596
equi Sampharæ 197
equi Stratiotici 596
equi Trophitæ 596
equina munimẽta cũ appellationib⁹ ſuis 602
equitum ſpecies plures 608
equo Sophocleo ſimilis 693, bis
equorũ morbi 596
equorum uocabula plura 596
equũ quis inſcenderit primus 252
equ⁹ gemin⁹ in Anĩa 466
equus primus 596
equus Seianus 524
equus Troianus, Prouerbium qd indicet 828
Eranos quid 764
erecththei filiæ 540
erepſima ligna 705
eretrienſes 333
eridanus 674
ergaſima 705
ergaſteria ligna 705
erichthonius 682
erinna Poetria 369
eriphyles ſegmentum fu/

eſſe Dominis in auſpicatiſſimum 524
erodius auis 575
eros unde dicat 639
Eſchara 856
eſculenta quibus probentur locis 777
eſſæi Philoſophi 121
Ethologia quid 738
ethopœia quid 738
Eua mons 570
euæ myſtica interpretatio 45
eubulia quid 289
euchætarũ impia ſacra 36
euchliæ ſtatuæ i foro 781
eugium quid 101
euhelij 615
eulacha 720
eulogiæ quid 570
eunuchas mulieres quis fecerit primus 556
eunuchi cur uocis acutæ et cur ſine barba, & cur Amaſij 556
eunuchi an infeſtent Podagra 796
euripidis hiſto. 670. 672
eurydamantis pyctæ hiſtoria 608
euthygrãmæ 222
euthyoriæ 222
Excalciare 555
exconſules 700
excuriati 700
exercitum ex diſſonis conflare gẽtibus q̃ ſit periculoſum 804
exholcyſmus 575
exordiendi ratio 1
expatritij 700
exquæſtores 700
exterricinæi q ſint 625
❡ Fabellæ Aeſopeæ cur dicantur 495
fabula ætatis quid 544
fabulam eſſe uitã noſtrã 652
fabulã fieri quid ſit 552
fabulam ætatis peragere quid 554
fabularum allegorias triplici calle explicari 492
fabularũ genera 495
fabularũ in Oratione utilitas 495
fabularum ratio 155
fabulas cur admiſerit Vetus Theologia 155
faces nuptiales cui⁹ eſſet geſtare 784
faciei ratio 78
fames Canina 717
fames Vaccina 717
fames Vniuerſa 717
fameſcentibus cur craſſeſcant pedes 555
famis euentus plures ſciſu periucundi 355
faneſiorũ aures 72
farina leſbia 234
farreatio 786
faſces ſũmittere quid 317
faſcibus qua ratione uterentur Romani Conſules 317
faſcinũ cur dicatur 85
faſtigium decernere quid 604
fatigatio cur inducat ſoporem 858
fatum 275
fatũ capi pro natura 581
Febrium ſpecies 619
felicem cur dicim⁹ Quadrangulum 500
felicem eſſe cui ſuppetant neceſſaria 548
felicitas duplex, Actiua, et Speculatiua, item utra excellentior 701
felicitatem eſſe rem diuiniſſimam 500
felicitatem eſſe duplicem, Naturalem, & Super naturalem 56
felicitatem quo calle conſequamur 56
felicitatẽ Veram ex Deo eſſe 242
felicitatis humanæ inconſtantia 241
fellis ratio 95
ferculorum in conuiuijs ratio 860
ferri fundendi ars a quo excogitata primũ 491
ferrum laconicũ 490
ferula Promethei 181
Fici folia cur dicãtur θρῖα 495
ficorum genera 495
ficorum inuentor 175
ficorum laus 495
ficulneum lignum cuiuſmodi ſit 495
ficus arbor cur amara, cũ ſit p̃dulcis fructus 495
ficus cur non iciatur fulmine 495
fidei commendatio præcipua 244
figlina ſubigi Aromatib⁹ ſolita 769
filij iuſte ne plectãt ex patentũ admiſſis 145. 148
fingendi modum nõ eſſe Vnum 158
firmamentũ cur dicat 5
fiſtula Colli duplex 90
fiſtularum genera 224
Flatum differre a Vento 564
florus Poeta 734
fluminum ſimulacra uarie exprimi conſueuiſſe, nunc humana, nunc bubula ſpecie 485
fluminũ probatio 748
Focalia quæ dicantur præter Quorundam ſentẽtiam 497
fœminæ Clariſſimæ que intelligantur 882
fœminarum corpora cur fluitent prona 57
fœtus multiplicis ratio 101
fora Athenienſiũ 779
fori ſtatuæ 781
fori uituperatio 779
foris canere quid 232
formicæ natura mirabilis 264
fortitudinis adulterinæ ſpecies 654
fortitudinis rationem bifariam diſtribui 656
fortitudo ſyncerior quæ dicatur 654
fortuna 275
fortunæ ſimulacrũ quis ſtatuerit primus 560
fortunæ appellationes diuerſæ 601
fortunatiores, cur alicubi uideantur 32
forũ Albanum 781
forũ Batrachium 779
forum Clarium 781
forum Græcum, & Italicum 781
forum Heliæum 779
forũ Hippodamia 781
forũ Methodium 781
forum Palladiũ 779
forũ Parabyſtum 779
forum Perſicum 780
forum Puniceum 779
forum Romæ triplex, 780
forum Theſſalicũ 780
forum Tranſitoriũ 781
forum Trigonũ 779
forum Venalium 780
Fraudes quorundam urbanæ 288
fraudis, ſeu impoſturæ deteſtatio 285
fraudulentorum hiſtoria complurium 287
fraudũ ſynonyma 288
frigidam ſuffundere quid ſit apud Plautũ 371
fringultire quid 333
frontati lapides 742
frontis ratio 79
fructuũ diſtinctio 840
fructuũ inuentor 175
frugalitatis documenta p exẽpla hiſtorica 238
frugalitatis laus 554
frugi uictus laus ex Poeta Heſiodo 168
frugi uictus ex Platone 171. 420
Fumum capã pro re nullius momenti 732
fungorũ nomina 234
furari qb⁹ honeſtũ ſit 485
furũ ſpecies aliquot 259
fur̃ ſupplitia diuerſa. 259
❡ Gæum quid 590
gæus bos qui ſit 667
gælaſinus 77
galeni ualetudo, & excellentia 842
galericulus 185
galetes quidã formoſus & probus 546
galli cur tingerent ſagittas Helleboro 644
galli cur in pueritia uideantur Sapiẽtiores 858
gallicæ mulieres 565
gallinacæi cur dicantur Perſicæ Aues 457
gallinacæorum Athenis ſpectaculum, queq; eius rei tradant initia 485
gallinaceorũ natura 457
gallinarum Pericarphiſmus 835
gallorum mores 509
gallũ cur immolari Aeſculapio Socrates iuſſerit apud Platonem 450
galos 790
gamos 764
gargara 596
gari natura 855
gaſter 776
gaſterium 778
gaſtronomia 766
gaſtronomi 766
gatis Regina 640
gaudiũ quo differat a lætitia, & Voluptate 238
Gelonis hiſtoria 559
geminorum ratio 106
gemmæ cur naſcantur in oriente 11
gemonij gradus 257
gelo 303

genethliacis neceſſaria 320
genetyllides Deæ 790
genij 25
gentibus ſingulis ſuos eſſe mores 425
geometriæ inuẽtio 520
geometriæ ratio erudita 195
georgij Trapezuntij hiſtoria 610
geren quid 136
germanorũ mores 509
geryonis hiſtoria cum allegorico ſenſu 136
geryonis allegoria 554
geſtandis oneribus uocabula accõmoda 573
getarũ mores 511
Gigantes 28
gigantũ prælia 857
gigartum 234
gingiuarũ nomina 77
Gladiator Samius apud Ciceronem qui intelligendus 291
gladiatores ordinarij, & Poſtulatitij q ſint apud Senecam 290
gladiatores Conſumati 291
gladiatorum petitiones, & Commiſſiones, & cõpoſitiones 291
glamon 315
glauci fraus 285
glaucopis Pallas cur 390
glaucus Caryſtius 285
glebæ iniectio qd 471
glos 790
gloſſematarij 336
gloſſematicum 336
glutos 87
Gnathenæ Meretricis hiſtoria 609
gnatho guloſus 254
gnomon 218
gnomonice apud Gelliũ quid ſit 218
gnoſticorum impia ſacra 36
gnoſticorum placita de legibus 504
Gorgia quid 524
gorgiæ ſenectus præuiridis 543
gorgias q̃lis cenſeat 304
gorgones Animalia 524
Gracchus an flatilem admittat 666
graculi cognomentũ 666
gradus Aurelij 257
gradus Caſtoris 257
grææ quæ ſint 750
græcia magna quæ fuerit 167
gramiæ quid 315
grãmatica pocula 197
grammæ 572
graſon 680
graſum non perferre qd 680
graſus 680
gratiarum in Vrbibus tẽpla quam habeant rationem 650
gratiarum ſacra 612
grati Animi exẽpla 191
grauedo 281
grauidam quo pacto internoſcas 713
grauidarum appetitus ab ſurditas unde ſit 562
grauium 152
grauitate inſignes eſſe fortes, Sed indociles, obliuioſosq; 659
griphi cõuiuales 774
grypos cur adament Perſæ 202
Gulæ, ac Ventri Mancipatos eſſe uelut Antipodas, & dici Lychnobios 236
gulæ deteſtatio 354
gulæ inſectatio 171
guſtus ratio 75
Gygen primum Eunuchas feciſſe mlieres 549
gyges qui nã fuerit 140
gygis annulus qui ſit in Prouerbijs præter aliorũ ſententiam 140
gyliauchen 78
gylius 78
gymnaſia p Balneis 848
gymnetæ 711
gymnoſophiſtæ 354
❡ Habitus monachum non perficit, Prouerbiũ uideri ex Græcis promptum 124
hæmatia 764
hale 283
halea certamina 474
halea Pallas 474
halia Perſarũ quæ ſit apd Herodotum 129
halice 295
halipedon 729
halmones qui ſint 748
haloa 323
halotia 474
halteres 373
hamippi qui ſint 691
harmodij melos in Conuiuiſſe 768
harmonici qui 125
harmoſini 489
harpage 831
harpagia 831
harpala 831
harpaſus 831
harpax 831
harpe quid 831
harpides 831
harpyiæ 831
harpys 831
harmoſtæ 89
harmoſteres 89
haſta pura 58
haſta præpilata quæ 588
haſta auctionũ 589
haſta locationũ 589
haſta Salutis 589
haſtarũ auctoritas apud Priores 588
haſtici ludi 590
haſtis plura cõgrua 590
haſtis rectis, aut ifeſtis ire 590
Hebræorum Philoſophi 121
hebræorũ doctrinam triplici calle incedere, Talmutico, Philoſophico, Cabaliſtico 253
hecale anus 841
hecate 544
hecatea 296
hecatombæum 544
hecatompedon 544, 708
helena 152. 349
helenæ ouum 762
helenæ uas 152
helenæ Craterem habere Prouerbij locum in græcis autoribus 528
helenã a Zeuxide pictam cur Græci meretricẽ appellarint 548
helenes ſegmentum Dominis inauſpicatiſſimũ fuiſſe 524
heleorum Iuſtitia 651
helicon Muſicũ organũ 619
helicopes qui dicant 341
heliæum forũ 779
helij, muſcæ 706
heliogabali de conuictu ſententia 778
hellanodicæ qui ſint 546
helleboro cur ungant Sagittæ a Gallis 644
helotæ 711
helotæ Spartanorũ 705
hemaxedonia 441
hemitybium quid 110
hemitymbium 110
hepta cometarum mores 516
heraclidæ hiſtoria 600
heracliti factum ſcitu dignum 555
heræum quid 469
herceus Iupiter oculorũ trium 579
herculan⁹ nodus 769
herculeas Columnas prius dictas Briarei 549
herculem habuiſſe triplicem dentiũ ordinẽ 77
hercules alter eſt hic, quã habeat rationẽ 606
herculi ſacræ cur dicant Calentes balneæ 136
herculis cognomina 136
herculis ſecretior hiſtoria cũ allegorico ſenſu 136
herculis ſtragula quæ intelligantur 136
herebus quid 702
hermaphroditi 402
hermata 177
hermodice Vxor Midæ 610
hermogenis hiſtoria 582
herodis Attici filius memoria nulla 558
herodis Sophiſtæ munificentia 569
herodis eius hiſtoria alia 572
herodis item hiſtoria alia 572
heroes 25
herophile 469
heroum quid ſit 469
herpes eſthiomenos 844
heſperides quæ ſint 19
heſſeni 121
heſtor quid 214
hetæræ meretriceſ cur 373
hetæridia 575
hexametrum quis cecinerit primus 444
heræa feſta, ſeu ἱεραῖα 366
Hieroglypha grammata 828
hieronis hiſtoria 548
hilarodia 177
himæum 125
himonia 125
hippades 307
hippia Pallas cur 590
hippo 596
hippobinus 596
hippocratis imago pileata 560
hippocratis filij 718
hippocratem retrimenta guſtare

guſtare ſolitum 815
hippodamia, forum 78
hippolyti hiſtoria non ingrata 504
hippon apud Græcos dictiones intendere 596
hippona 596
hippos quæ habeat deriuata 594
hircini odoris in homine ratio 402
hircos an ue℞ ſit, pati facile ipſis intuētib⁹ inire fœminas 658. 715
hirqui 402
hirquitalli 402
hirūdinis noĩe ingratum intelligi debere 191
hirundinū feſtum 463
hirundo alba 610
hiſpaniæ laus 510
hiſpanorū mores 510
Holcinum 95
holoporphyrus 429
homericæ cœnæ 159
homero an pepercerit Plato, dum Poetas e Ciuitate exagitaret ſua 158
homie nullum eſſe ſocialius animal 689
hominē ab Aliẽs intelligi ex Aĩa, & corpore 585
hominē cenſeri prudētiſſimū qa ſit Capitis non magni modi 560
hominē fuiſſe immortalē futu℞ ſi nō peccaſſet 5
hominē eſſe Scyllā 571
hominē Vnum haud poſſe in mſtis excellere 160
hominem eſſe miraculū magnum 36
hominē eſſe quodāmodo omnia, & Dei ſimulacrum 36
hoiem eſſe Dei æmulū 36
hominem dici quartum mundum 38
hoiem eē ueluti Proteū 38
hominem recte ab humo dici 30
hominem neſcire imperium pati 53
hominem affectare, ut ſit Deus 53
hoiem Vnū nō poſſe in oibus paria facere 368
homines malis edoctos ſæpe reſipiſcere 548
homines Actiuos, & Voluptarios eſſe, tanquam exules 56
hoies a brutiſ educari 606
homines graues eſſe fortes, quidē ſed indociles, obliuioſoſq;, Cōtra uero Ingenioſos eſſe ĩbecilles, iracūdoſq; 658
hoĩes quoſdā in Puteos ſe præcipites dediſſe 661
hoĩes cōtemplationi dedi tos eſſe in Patria 86
hoĩes ab ĩſimo gradu ad maximā euecti fortunā 607
hoĩes quoſdā lumē ex ſe fundere cōſueuiſſe mirabili ratione 597
homines modo tres compertos ex rationis uiuētes præſcripto 397
homini eſſe inſitā Cognitionis cupiditatē 444
homini præponētib⁹ Bruta quid reſpōdendū 57
homini ineſſe principatū duplicem 704
homis infantia cur Quadrupedib⁹ aſſimilis 57
hominis dignitatē omnē eſſe ab Anima 41
hoĩs laus ex Cicerone 40
hominis nuditatem non eſſe probroſam 57
hominis cauſa a Deo uideri oĩa producta 5
hominis maſculi Corpora fluitare ſupina, Fœminarū prona, Quæq; ſit eius rei ratio 57
hominis ſummū bonum eſſe in Deo 105
hominis ortus ex Priſcorum Theologia 180
hominū in rationali natura gradus 25
hominū genera tria pro uitæ inſtitutis 56
hominū prauitas 242
hominū pectora debuiſſe fieri feneſtrata 242
hominū cur ingenioſi quidam, obliuioſi aliĩ, aut hilares, aut triſtes 59
hominum quorundā mirabilis natura 295
hominū pleroſq; leuiculis reb⁹ magnā ſæpe operam impendere 482
hoĩm qſdā eſſe natura principes, aut ſeueros 494
hominum mores euadere diuerſos ex diuerſis Cœli habitibus 502
hoĩm ĩgenia tyrānica faciле plerūq; cōiectari 550
homo interior 586
homo exterior 586
homo duobus modis ab Hebræis dicitur, Enos, & Adam 40
homo quid, & quomodo miraculum 36
homo an fortuito generari ex terra queat 39
homo cur dicatur minor mundus 690
homo qua ratione probetur ſimilis mūdo 40
homo uer⁹ q ſit ex Platonicorū ſententia 585
hoĩo cur ſit erectæ ſtaturæ 58
homo qua ratiōe euadat brutū, & Planta aut qd eiuſmodi 417
hō cur dicaẜ Phos 444
hora duodecima ædificare quid ſit 318
horapollo 346
horæa quid 346
hora℞ ratio 318. 346
horcane 742
horcinus 272
horæi fructus 840
hori annales 318
horoſcopa 318
horoſcopi notationē uideri pene impoſſibilē 320
hoſtem acrem ſæpi⁹ emolumento eſſe 744
hoſtorium quid 256
Humana excellētia quib⁹ poſſit rōnibus deprimi, mox earundē refutatio rationum 54
humana natura aſtruiẜ non uilis 5
humana ſpecieſ cur credatur tum Solaris, tū Mercurialis 53
humanæ impietatis taxatio 105
humanæ ſpeciei laus exquiſita ex Ingeniĩ, Memoriæ, Vaticiniorum, locutionis poteſtate 51
humanæ inſolentiæ retuſio 736
humani Corporis deſcriptio grata 56
humani corpis partes 66
humanis corporibus nil deeſſe ad pfectionē 57
humanis corporib⁹ quā multa adſint admiratione digna 59
humano Corpori ineſſe rotundum, & quadratum ſchema 65
humanum corpus an ſit cæleſtib⁹ nobilius 57
humanū corpus ſumma uideri partiū proportione conſtructum 65
humanū corpus quibus conſtet 65
humanū corpus eſſe tartarū quendā, & piſtrinū ac mortuorū conceptaculum gulæ uitio 167
humerorum oſſa 78
humorum Corporis humani ratio 59
Hyacinthus 808
hyæna 808
hyænæ hiſtoria ſcitu digna 658
hycca quid 125
hydatis 719
hydna 808
hydra 719
hydragoga medicamina 719
hydrocele 719
hydrocephala affectō 719
hydropiſeos ſpecies 719
hydroſtaſium 719
hydr⁹ ſiue, Natrix 719
hyenia 712
hymen in muliere qd 101
hymenæus 790
hymenes 826
hymno℞ quæ traditæ ſpecies ſint 112. 162
hymnos dici etiam oratione ſoluta 162
hyodes os 90
hyomuſia 712
hyperbolū ſaxū 447
hyperbolus Athenis qui fuerit 447
hyperbolus ager q 447
hyperborei 448
hypermeſtra 505
hyperphlœus 825
hyperoum quid 339
hypoglottides 90
hypoliſpe 87
hypomochlion 573
hypophthalmia 71
hypopia 71
hypoptia 71
hyporchema 112. 165
hyrporrhinion 69
hypoſpadiĩ 226
hypothymides Corollæ 767
hyſteria feſtum 711
hyſtrichides 711
¶ Iacobæ Rhodiginæ hiſtoria 211

Iamblichus 510
Ianales Verſus 714
iani hiſtoria contra Auguſtinum 230
iani imago 645
ianus bifrons qui ſit 42
iapetus 188
iaſſeorũ hiſtoria 535
Icades 576
icadiſtæ 576
icarus inſ. 610
icnographia 206
icoſtologi 624
Ida quid 772
idea an latine dicatur ſpecies 772
ideæ carnium 772
idolopœia quid 738
Iecinoris ratio 95
iecur ſit ne humiditatis fons. an Cerebrum uerius 134
ieiunantes cur præcipue infeſtet ſitis 759
ieiunij rõ ex Medicorum placitis, necnõ Hieronymi, & Porphyrij 761
Igne cur tãtum utatur homo 407
ignes odoratos peſtilẽtiæ ſuccurrere 683
ignis a Prometheo inuentus 181
ignis dãnatorum an habeat aliquid intermicãtis luminis 266
ignis inextincti rõ 406
ignis cultus apud uarias gentes 407
ignis Veſtalis apud Platonicos qui nam intelligatur 408
ignis an ſit colorat⁹ 695
ignis laus 764
ignorãtiæ ſugillatio 815
ilapine quid 764
ilithyia 624. 790
illus quid, & inde corriuata uerba 71
Imaginandi potentiæ nocumenta 453
imaginatio qd ſit, an cum opiniõe coniũgaẽ 561
imaginẽ pricipis admouere obſcœnis qd ſit 188
imaginoſus 455
immortales qui dicantur a Perſis 691
impatoris laudẽ eſſe præcipuã, cõpreſſiſſe irã 136
impoſtorum hiſtoria cõplurium 287
impoſturæ deteſtatio 285
Inateres 790
incendium excitari in Terræ centro Syderum radijs 408
incõtinẽs ligua quæ dicatur ab Hippocrate 536
incubus 756
indicorũ Regũ luxus 202
in digitos mittere quid ſit 646
indorũ Veterũ mores, ac Recentiorum 517
indorũ Philoſophorũ genera duo 517
indorũ ſagittæ qles 624
indos tingere ſagittas ueneno 644
indulgentium ſibi nimis exempla 253
indus Sagittator 644
ines quid 64. 275
infantes per umbilicum nutriri 415
infantes ablui ſolitos ſale ac frigida aqua 131
infanti qñ det uox 815
infantib⁹ cur imponerenẽ noia ſeptimo die 622
infantis Sermo prodigioſus 815
inferi qui ſint 266
inferiorũ Corporis partium cum ſuperioribus proportio 90
inferorũ ſupplicia digna ſcitu 265. 268
inferorum item pœnæ ex Platonis doctrina 267
ingenij ratio 59
ingeniorũ diuerſitas unde ſit 61
ingenioſos eſſe melancholicos, a qbus ſit traditũ, quæq ſit ei⁹ rei rõ 455
ingenioſos eſſe plurimũ Iracũdos, ibelleſq 659
ingrati actio Athenis cõtra Senecæ opinionẽ 191
ingratitudinis fœda ſugillatio 191
iniectio glebæ quid 471
inijce, prouerbiũ quã habeat rationẽ 762
inimici q̃ rõne præſtare utilitatem queant maximam 224
inimicum eſſe Vulturi aſſimilem 219
iniuriam ſibi an faciat aliquis 650
iniuſtitia ad ſeipſum an ſit 659
iniuſtitia interna 650
in Milaco ſanum, qd ſit apud Fabium 129
inoculationẽ, inſitionẽq min⁹ admittentia 853
in ordinẽ redacti 705
in Piſce cõmuni ſpina nõ eſt, Prouerbiũ quã habeat rationem 762
inſaniæ cauſa ex atra bili 451
inſaniæ exempla maxime mira 452
inſaniæ rões ex Medicorũ doctria 453 454
inſaniæ genera 454
inſecta quo differant ab Arboribus 579
inſertorium quid 256
inſpirationis op⁹ duplex 681
inſtans tempus dici futurum 206
inſularij qui ſint 197
intellectus agens, & Poſſibilis 49
intellectus agentis ratio ex Auerroe 50
intẽperãtiæ deteſtatio 167
inteſtinorum ordo, & uocabula 91
intus canere quid 232
inuidia quid 574
inuidiæ deteſtatio 574
Ionia pro uiolarijs 169
ionicos logos 177
ionicũ melos 214
ionicus luxus 169
ionthos quid 686
iouẽ eſſe mũdi aĩam 174
iouẽ lapidẽ iurare 587
iouij uerſus 714
iouis Corithus, Prouerbium q̃ habeat rõnẽ 599
iouis ſtatuæ in foro 781
iouis, & Saturni rõ 628
Iphiæ Oues cur 117
iphicli in currendo agilitas 117
iphicratides quid 117
iphiclus unde dicaẽ 90
ipos quid 578
Iracundia ieiuna 825
iracundorũ ſpecies tres, & naturalis eorundem cauſa 657
iræ mediocritas, & exceſſus 657
iræ uocabula plura 657
iræ primordia unde ſint 825
iræ incõtinẽtia cur dãnanda minus, quam Cupiditatum 501
iræ compreſſio quã laudabilis 535
iræ defenſio 553
iræ fœda ſugillatio 652
iræ ex Peripateticis ratio 654
iræ medicamen optimũ eſſe moram 655
iræ rationes Peripateticæ defenduntur 656
iram duobus perpẽdi modis 656
iram in puniendo præcipue reprimendã 652
iridis Colores 458
iridis ratio mira 631
iridis notiões plures 631
iridis colorũ ratio 634
iridis obſeruationes plures 634
iridis colores an ſint ueri 636
irin cur Heſiod⁹ polyonymõ dixerit hydor 634
iris cur dicatur Arquus Dæmonis 633
iris an habeat diuinæ Clemẽtiæ præſagia 632
iris quõ fiat 633. 634
iris an efficiatur lunarib⁹ radijs 634
iris cur Thaumantis filia 632
iris cur rotunda 634
iris an recte dicatur caua nube concipi 636
iris an ſit odorum cauſa in terra 636
iris pro Arquu unde dicatur 637
Iſangelia quid 203
iſidis hiſtoria 124
iſmenie Thebani ad Perſas legati hiſtoria 506
iſocratis dictum 737
iſodomum 742
iſthmi notiones, & deriuata 598
iſthmũ pfodere quid 598
iſthmus in oris parte 78
iſthmus quid 598
Italiæ laus 253
italiæ ſitus, & laus 505
italica Philoſophia 167
italicæ menſæ apud Platonem quæ omnino intelligendæ 167
italicas mulieres neſciſſe uinum 776
ithyphalli 177
ithyphallica carmia 177
Itys 780
Iudaicum aurũ 124

iudex Aegyptius pro Sancto 647
iudiciũ in Areopago primum 320
iuguli 78
iugum pro Libra cæleſti capi 556
iuleæ uoces in Lactantio quæ ſint 125
iulides quid 123
iulius Pollux qualis ſit in literis 530
iulos quid 123
iumenus benigne imperdendum 708
iuno 613
iunonis feſta, quæ uocant Heræa, ſiue ἱεραῖα 366
iunonis templũ in Olympia 366
iupiter Apomyius 612
iupiter cur dicatur mas, & fœmina 579
iupiter Capitolinus qui Coryphæus 641
iupiter Meliſſæus 662
iupiter ubi, & a quibus ſit educatus 679
iupiter Pluuius 748
iupiter Herceus oculorũ trium 579
iuriſiurandi per Stygiam paludem ratio 747
iuſti dies q itelligant 331
iuſti cognomen quib⁹ ſit adoptatum 651
iuſtitia cur bonum dicat alienum 648
iuſtitia particularis, & partes eiuſdem 649
iuſtitia diſtributiua 649
iuſtitia cur Iouis filia 649
iuſtitia interna 650
iuſtitiæ excellentia, & difficultas 648
iuſtitiæ laus 647 651
iuſtitiæ legitiæ finitio 649
iuſtitiã cur dicat Ariſtoteles exiguũ quiddã 648
iuſtorũ, quæ exhibentur defunctis ratio 472
¶ Laberis quid 255
labiorũ ratio, & partium uocabula plura de græco penu 75
labradeus Iupiter 140
labrys quid 140
labyrith⁹ p Carcere 460
lacedæmon unde appellata 488
lacides ueſtes 434
lachrymarũ ratio 311
lachrymarũ queſtiões nõ illepidæ 312
laconica magnanimitas 488
laconicæ claues 490
laconici Regis mos 250
laconicum ferrum 490
laconicũ breuiloqũ 490
lactaria 778
lactes, inteſtini 91
lactucis cur uterent Priores in fine 770
lacydes Argiuus 183
lætitia quo differat a gaudio & Voluptate 236
lagari Verſus 85
lagon 83
lamiarum natura mirabilis 807
lãpadũ feſta Athenis 305
lampias 305
lampimones 305
lampria 305
lamprophori 305
lamyri notiones 335
lamyrus quid 668
lance, ac licio muniebantur fures 259
lanuini 85
laodice 549
lapara 83
laphyctæ 769
laphygmus 712
lapidem e Sepulchro uenerari pro Deo quid ſit apud Cicero. 296
lapides Diatoni 742
lapides frontati 742
lapillorũ ptãſ mirabil 140
lapis leſbi⁹ qlis foret 571
lapis Mothon 742
lapis ſup lapidẽ qd 835
larcus 259
lares 25 (lis 264
laricis natura mirabi/
larignũ opp. unde 264
larini boues 136
larus 259
laſanophorus q ſit 604
laſtaurus 594
latax 769
latiar 790
latomi 460
latomiæ 460
latype quid 702
latypi 460
lauare poſitũ p eo qđ eſt probra ingerere 571
laura loc⁹ delitiarũ 522
lauri cõtra uenenũ uiſ 119
laurus tacita cur 119
laur⁹ uaticinantiũ 119
Leænæ partus 812
lebetion 583
lecanion 583
lecitopholis 762
lecithus 762
leda an eadem, quæ Neměſis 300
legales cur referent in numina a Veteribus 504
legẽ nõ dici quæ ad optimũ non pducat 504
leges Platonis cur dicant frigere 513
legum laus 513
legũ nullam eſſe bonã ex Gnoſticorũ ſñĩa 504
lema quid 315
lema Piræ in Plauto quæ ſit 315
lema cronica 315
leneus Bacchus 792
lenti qui dicant 654
lenti unguentum nõ eſſe infundendũ quo ſenſu ſit enuntiandũ, Quæue ſit, Prouerbij rõ 170
lentitudo quid 654
leo riſit, Prouerbiũ quam habeat rationẽ 348
leocoræ puellæ quæ 340
leonẽ quãdoq mõſtrifice natũ ex Oue 345
leones cur naſcant in Oriente 11
leoni mortuo barbã uellere quid 341
leontinorum mollities, ac luxus 169
leonũ natura 341. 548
leonũ pprietati accõmodata puerbia 341
leporem mœnib⁹ indormire quid ſit 739
lepores Galeati q 741
leporũ luſtra 739
leporum obſeruationes plures 739
leporũ genera 740
leporũ hiſtoria 741
leptychana 826
lepus numi ſignũ 741
lerna 719
lernæa 719
lerus 513
leſbia farina 234
leſbia regula 184
leſche quid 534
lethe fons ad Throphonij ſpecu 558
leuca quid 120
leucoparynthus 429
leuctra unde 120
leuctrica monumẽta quæ ſint 120
leuctricæ puellæ 110
leuitatis fœda ſugillatio 601
lex horrẽdi carmis quæ ſit apud T. Liuiũ 260
lex quid ſit 213
Libadium 315
libarij 848
libera Cuſtodia 460
libidinis prodigioſæ exẽpla 378
libidinoſi cuiuſdã exemplũ, q plagis excitabat ad concubitũ 295
libido quorundã efferata 371
libitina 821
libitina Dea ĩ Capite ubi linguæ taxatur uirulentia 417
libitinæ q dicãtur 417
libitinarij 821
libræ aquariæ 747
librã cæleſtẽ dici iugũ 556
libri antiquarũ lectionũ uarietas 257
libri antiquarum lectionũ apologia aduerſus Vitilitigatores 632
libycæ feræ cur æſtate nõ bibant 798
lienis ratio 97
lienis noie cur fiſcũ ſignificaret Traianus 97
lienoſi Caunij 97
ligna Acapna 705
ligna Cauſima 705
ligna Ergaſima 705
ligna Erepſima 705
ligna Cocta 705
limbum poni pro zodiaco 679
lindũ medicamẽtũ 653
linea ĩ ſpectaculis qd 128
lineã poſcere qd 128
lineæ, ſeu Camiſiæ 643
lineæ, ſeu grãmæ 572
lingua cur Vni tantũ Homini hæſitet 815
lingua ĩcõtinẽs quæ dicatur ab Hippocrate 336
liguæ cõgrua uocabla 336
linguæ mun⁹ triplex 75
linguæ damna, & emolumenta 557
linguæ laus præcipua 75
liguæ rõ q̃ad figurã 539
linguæ uirulentæ taxatio 417
lingula 576
lingulati tubuli 536
linoſtoliæ quæ ſint 124
lini hiſtoria ab Hercule perempti 546

liſpa 87
liſpi 87 bis
lĩa lõga apđ Plautũ quæ nã itelligi debeat 261
lĩæ mutæ quæ dicant̃, puerbij forma 815
literati Serui 707
literati qui dicant̃ 197
lithotriuice 460
lithurgice 460
liuiæ fraude Auguſtum periſſe 385
Lobi 826
lobus quid 78
lochia 594
locutiõis uim cunctis ineſſe Animalib⁹ 465
logades 164
logaœdia metra 418
logi in latinis literis qui ſint 164
logia 164
logij 164
logion 164
logiſterium 164
logoidia in poemate uitium quod ſit 164
logos Ionicos qd 177
logopœus q dicat̃ 418
logodipnum 766
logos quid 418
longurij quid 128
lophæum 68
lophium quid 68
lophnia 152
lophos 68
loquacitatis epodos 337
loquẽdi ratio, & laus præcipua 75
loquendi figura quadruplex obſeruata Veterib⁹ Priſca, Latina, Romana Miſcella 660
lotos 228
Lucania ſamothracia 610
lucanus recte ne dicatur poeta 360
lucẽtiũ in tenebris rõ 397
L. Druſi hiſtoria 279
lucij cuiuſdã ſcõma 571
lucos colendi ratio 307
lucretij furor 452
ludere de alieno Corio quid ſit 377
ludere domi ſuæ quid ſit 699
ludo comparari Sapientiam 699
ludorum origo 207
ludorũ ſpectacula an noxia moribus 206
lumbricorũ ſpecies 529
lumen eſſe Cæleſtiũ Virtutũ uehiculum 554
lumẽ in uidẽdi rõne 594
lumen fundi ſolidi a quibuſdam hominibus ratione mira 597
luminũ uſus ĩ ſacris quã habeat rationem 407
luna cur ſchematiſmum euariet 554
luna an repercuſſu lumen propaget 553
luna an a Planetis illuſtretur, ut a Sole 554
luna cur cernatur maculoſa 17
luna ſilens an in aliquid in nos agat 576
lunam præeſſe amatoribus 117
lunæ permutationes ſeptem 556
lunæ appellatione cur dicatur Mundus 556
lunam humectare nõ are facere 552
lunaris, luminis rõ 552
lunaris itẽ lumĩs rõ 554
lunaticus morbus 140
lunulas cur geſtarit in calceis Romani 573
lupatum frenũ 596
luſia Ceres 526
luſu non abſtinuiſſe magnos Viros 252
lutræ notiones plures, & inde corriuata pſa 626
lutrophori 526
Lycæus Iupiter 425. 679
lycæus mons, inibi obſeruatione digna pluſcula (679
lycanthropi 755
lycanthropia 755
lycaones 755
lychnobij qui 256
lychnocautia 152
lycia coma, puerbiũ 824
lyciorum mores 824
lycopodes qui 596
lycos 775. 831
lycos frenum 596
lycoſpades Equi 596
lydius ornatus 561
lydium melos 224
lydorũ inuenta 562
lydorũ mollities 562
lymata 596
lymax 596
lynceas uidere per parietẽ 424
lynceus 305
lyrium 228
lyſander 287
lytæ qui dicant̃ 85
¶ Macaria quænam fuerit 540
machinæ ſcenicæ 208
macrobij lapſus 773
mæa, ſeu Maia quam uarie accipiatur apud Auctores Græcos 441
mæandri hiſtoria 541
mænides 554
magadis 226
magi pyrethi 192
magiæ ſpẽs plures 248
magiæ nomen unde profluxerit 248
magiæ ratio non ingrata 142. 165
magica excãtatio quæ ſit 165
magides mẽſæ 226
magiſtratum cuiuſmodi eſſe deceat 199
magiſtri auctionũ 589
magiſtrũ de Dictatore dici apud Ciceronẽ in familiarib⁹ epĩs 327
magmed hiſtoria iucunda 138
magnetum mala 610
magnificentia in Oratione quæ ſit 642
magorũ ritus 254
magorum coniectatio de Sanguinaria Ochi Regis natura 368
magorum ſententia de diuinis rebus 541
maior Conſul q ſit apud Plinium 317
maior prætor item qui intelligendus 317
maiores Flamines qui dicentur 317
malacia quid 129
malacia prægnãtium unde ſit 562
maledicorum, & linguæ uirulentæ taxatio copioſior 417
maledicta qui leniter tulerint 600
mallophori 691
mammacuthi 454
manda 784
mandragoræ uis ſcitu digna 159. 475
mandragoram bibiſſe q dicantur 475
manducem quid appellarint Priores 210
manes 25
manes ſeruiſſe nomẽ 711
manica 640
maniacia 640
manna 712
mannophoros 640
mannos 640
mantis quid 852
mãtis te uidit, Prouerbiũ q̃ habeat rationẽ 852
manum in Aetolis habere quid 568
manus partes, & uocabula 80
manuũ laus præcipua 80
manuum abluendarum ritus 772
M. antonij Vinolẽtia 796
M. Antonij hiſtoria 569
marci Euãgeliſtæ hiſtoria 256
marci Imperatoris hiſtoria 571
mare an ſubſit æquinoctiali 22
mare cur dulcibus aquis minus frigidũ 725
mare cur pellucidius aq̃s alijs 725
mare cur Nauſeabundos faciat 725
mare quid uocẽt Hebræi 726
mare Tiberiadis qd 726
mare in quo Aquæ generẽ conſtituendũ 726
mare cur ſalſum 728
mare cur alicubi ſcintillare uideatur 728
mare cur ſtet 729
mare eſſe animantibus ſimile 729
mare undabundum incaleſcere 722
mari Dionyſium mergere quid ſit 723
mari quieſcente cur nauigia abſorbeantur quandoq; 725
mariandyni 726
mari nõ appropinquãdũ habitatiõis rõne 448
mari quæ uiolata ſint expiari, quid ſit apud Ciceronem 303
marica radix 637
marila 729
marina aqua cur immiſceatur Vino 723
maris, & fœminæ rõ 100 (182
maris in ueteri hiſtoria quis fuerit 248
maris, & fœminæ ratio in Plantis 578
maris aq̃ cur hyeme minus amara 725
maris regionẽ eſſe aquarum locum 726

maris ſuperficies an dulcior 728
maris, mẽſuræ nomẽ 729
maris purgamẽta 730
maris epitheta uaria 730
maris colores 730
maritimos mores ꝓ ipuris dici, ac ſordidis 448
marſiæ ſtatuæ i foro 781
martialis diſticha quã habeant argumenti originem 778
maſculæ Veneris inſtitutor primus 400
maſclæ ueneris deteſtatio Inibi & Gẽtiũ i ea re uarij ritus 400. 402
maſſagetarũ mores 514
maſſilia unde dicaẽ 430
maſſiliæ mores, & laus 430
maſſilienſes mores i Plauto an pro turpibus recte accipiantur 430
maſſiliẽſes mulieres uino abſtinuiſſe 776
maſthles 287
maſturbatiõis iũctio 562
matæotechnia 482
mathematica corpa quæ ſint 222
mathematica ꝙ habeãt i diſcẽdo rationẽ 427
mathematicarũ rõ 195
matiolichus 732
mation 732
matragyrtes 502
matrimonij bonum triplex 786
matrimonij ætas in ſexu utroqȝ 787
matrimonij cõmendatio 789
matrimonialis amor quibus conſtet 787
matrimonioꝝ ritꝰ diuerſi 784. 786. 788
matrimoniũ de naturæ iſtituto ꝓfluere 782
matrimoniũ an ſit ꝓbabile in Chriſti fide 782
matrimoniũ quæ icõmoda cõſequanẽ 785
matrix an barbare dicaẽ de Vtero 102
matroa 229. 502
maumeth ſententia præclara 417
mauſolus 824
maza 254
Mediaſtini 707
medicamina dicta Deoꝝ manus 813
mediũ arithmeticũ 625
mediũ geometricũ 625
mediũ, ſiue μέσον unde 649
medioxumi Dij 25
meditrina Dea 792
medorum mores 514
megalartus 161
megalographia 208
megalomazus 171. 159
meganira 679
megodia 177
mel imũ cur optimũ 792
mel cur dulce ex Lucretio 793
melancholia 554
melancholici cur nõ dormiant 838
melancholicorũ ſomnia 755
melancholicos eſſe ingenioſos, a quibꝰ traditũ ſit, & quæ ſit eiꝰ rei rõ 455
melanurus 716
meliades Nymphæ 517
melinæ Columbæ 517
melinus color 657
meliſſa 615. 662
meliſſæus 615
meliſſæus Iupiter 662
meliſſia 662
melitea Lintea 662
melle putredinem caueri 795
mellina quid 85
mellis uſus unde propagatur 795
mellis noĩe qd intelligendũ in ſanctis literis 131
mellis præſtantia in producenda Vita 581
mellis genera 662
mellonymphus 790
melophori 691. 711
meloꝝ genera tria 224
melos quid 123 (ſint 85
membra dominãtia quæ
mẽbra organica quæ ſint 65
membri cuiuſqȝ ratio triplex 66
membrorũ unũ quodqȝ nouem habere perpenſione digna 66
membrum quid 66
memnon Rhodius 615
memnonides 615
memnonis ſepulchrũ, & ſtatua 615
memoria matutina quæ dicatur 556
memoriæ excellẽtia 278
memoriæ uel intenſæ, uel remiſſæ ratio 268
memoriæ ars 258
memoriæ uis 556
menecratis medici hiſtoria, qui Iupiter dici uolebat 296
meniana 780
mẽſa Italica quæ intelligẽda apud Platonẽ 167
menſa ſacra 171
menſa ægyptia 171
mẽſæ partẽ mittere 772
menſarũ genera 172
menſis cur dicaẽ bos aut Vitulus 579
menſium Dij 714
menſurarũ noĩa humani de rõne corpis ꝓmi 65
menta 278
mentem in Clopidis habere, quid 568
mentẽ eſſe uicæ numinis, & iſtrumẽti, & Viſus 42
mẽtis caput, ſiue flos 42
mentis æſtuatiõ grauior ne ſit, quã afflictio ignibus iniuncta 278
mercurij ſors 772
mercurij ſtatuæ i foro 781
mercurij rõ allegori. 491
mercuriꝰ Parãmon 524
mercurius cur iungaẽ Veneri 786
meretrices publicitus qs inſtituerit primꝰ 573
meridionales cur timidi 505
meropes qui, & unde dicantur 75
meropis Auis pietas 662
meſarchus 91
meſaulij 707
meſenterium 91
meſon quid 150
meſonautæ 707
meſonica ſcõmata 150
meſonis Aſtrologi aſſimulatus furor 608
meſoſcelos 85
meſopyrgia 742
menſtruorũ ratio 88
metachæra 712
metadorpia 762
meta Sudãs in Vrbe 781
metaphrenum 78
metelli Macedonici filij q ſint apud Plinium libro ſeptimo 474
μεθύειν unde dicaẽ 310
metœcium quid 460
methodium 781
metopa quid 511
metopoſcopi 74
metorchion 742
metriopathia 664
Mihi cum ſtatili ſcribendum 666
microchitones 167
microlypus qui ſit 652
microtrapezi 167. 216
midæ mors 585
midæ, ac Sileni congreſſus 484
mileſias mulieres neſciſſe uinum 776
militis Macedonici ſingularis ingratitudo 191
millus Canum 477
milonis hiſtoria 606
miltiades tres 606
mimara 764
mimarcis 764
minerua Phidiæ, Prouerbium 825
minerua Chalciœcus unde 532
mineruæ Antiſtitis barba prodigioſa 395
miniſtri publici 705
minos legumlator 504
mintha Nympha 278
minthus 278
miſcelli hiſtoria 512
miſericordiæ ara 150
miſſilia quid 721
miſſilia Fortunæ quæ ſint 721
mithra 679
mithra ꝙ pacto natꝰ 782
mithriaca ſacra 679
M, litera concionis habendæ nota 626
Mnaſeas cur ſit dictꝰ Salpas 632
mnemoniæ Quæſtiones 774
mnemoſynes fons 558
mnœa Seruitus 706
Mochlia 575
mochlos 575
modiperator 776
mœniũ rõ in Vrbibꝰ 742
molæ ratio 307
mollitiei taxatio 399
mollius ſibi indulgentiũ exempla 233
monadis ratio, cur ꝙ ad Deũ referatur 620
monij ſues 85
monodia qd ſit 160
monogrãmos Deos cur nuncuparit Epicurus apud Ciceronẽ 223
monophagi 764
monſtrũ mirabile in agris natũ Rhodiginis 665
mopſo certior, Prouerbiũ quam habeat rõnẽ 818
mopſos fuiſſe tres 818

morbi aliqui cur inducāt ſoporem 858
morbi præcipue graues 813
morbi ſporadici 174
morbi Endemi 174
morbi epidemi 174
morbi qua ratione cōſurgant 581
morbis unde ſint impoſita nomina 844
morbus ſacer 446
morb⁹ ſancti Antonij, aut Sancti Martialis 844
mores diuerſorum Populorum 547
morologia 625
morphæa 844
morpho, Venus 821
mors an dici naturalis aliquo modo poſſit 581
morticinum 599
mortuale 599
moruli 711
morū diuerſitatē inoriri ex diuerſis Cœli habitibus 502
moſſynœcorū mores 516
moſſynos quid 516
mothon lapis 742
mothone Ciuitas unde (742
mothones q 742
Mugil 746
muliebris cōmertij deteſtatio 385
muliebris ſexus cōmēdatio 364
mliebris tẽpantiæ, & œconomiæ certamina 672
muliebriū pudēdoꝝ partes, ac uocabula 85
muliebriū teſticulorū ratio 88. 101
mulier an ſemen conferat ad generationē 88
mulier cur uiro minor 88
mlierc'laꝝ ſugillatio 672
mulieres an Podagra infeſtentur 796
mulieres ab olympicis excludi ſolitas 385
mulieres in doctrinis celebres, atq; aliarū uirtutū genere 369
mulieres æſtate, cur uenereis auidiores 575
mulieribus cur nō adnaſcatur barba 565
mulierū nuditas in certaminibus apud Spartanos, & Platonē 485
mulierū inferna cur craſſiora 90
mulierū prodigioſæ libidinis exempla 578
mundi principia tria 8
mundi pulchritudo quibus colligatur 8
mundi antica, & poſtica, dextra, & ſiniſtra, ſurſū, & deorſum 11
mundi figura 15
mundi oculus 20
mundi colores tres 22
mundi principia tria 8
mūdo cur inſint pulchra & inibi fiant 8
mundos eſſe tres 38
mundū, & Chriſtum eſſe ſimulacra duo nobis ꝓpoſita 24
mundū ſentire 20
mundū cur dixerit Timæus conſtare mente, & neceſſitate 8
mundū eſſe tanq̄ Remp. & Dei templū 24
mūdū ſignificari decadis nomine 624
mundus quid ſit 8
mundus qua ratione dicat̃ cōgeries malorū 2
mundus a Quibus dicatur Deus 2
mūdus unde dicat̃ 8
munuſcula haud ſpernenda 346
munuſcula tenuia non ſpernenda 632
muſa quid, & unde 558
muſæ cur dicant̃ Iouis filiæ, & Memoriæ 552
muſæ cur Iouis, & Mnemoſynes filiæ 558
muſaꝝ chorea quæ ſit 5
muſarū rō pulchra 619
muſcæ, quas dicunt Helios 706
muſcarum Deus. i. Apomyius 612
muſcas auolare ex Olympia, & Leucade tēpore certo 659
muſica cur data hominibus 224
muſica doria, Phrygia, Ionica 224
muſica quæ probis eſt admittenda morib⁹ 226
muſica inſtrumenta imꝓbanda 226
muſica triplex 539
muſicæ inuēta uaria 224
muſicæ ſtudiū a quibus fuerit irriſum 224
muſicæ initia uideri tria 224
muſicæ ſtudiū eſſe omnibus inſitum 224
muſicam eſſe Variā pro morum inter Homines diſſimilitudine 224
muſicam præcipue gigni Amoris potentia 224
muſices laus 224
muſicorū Artificum uituperatio 231
muſicorum organorū diſtinctio 231
muſti, & Vini interſtitiū 801
muſti impetuoſius feruētis remediū 801
muſto an minus inebriemur 801 bis
muſtum quo pacto diu ſeruetur dulce 802
muti qui dicātur ab Hippocrate 336
mutilatos arceri a ſacris (310
Mycenæ unde 234
mydriaſis quid 314
mygme 74
mylon 711
myonia quæ dicat̃ 578
myoxia 578
myrrha cur ægyptiace dicatur Bal. 685
myria quæ dicant̃ 312
myrica 192
myrites Vinū 344
myrtoum mare 830
myſorū mores 411
myſſare 74
myſtæ 430
myſtax 69
myſteria quid 430
myſteria atheniēſiū 430
myſteriaci Sues 712
myſtile 430
mythos quid 418
myuri pulſus 378
myuri uerſus 83
myxa 74
myxus 74
¶ Nabatē dici adulterio conceptum 526
nabateorū mores 516
nablas 226
nabliſtæ 226
naiades quæ ſint 28
nani 83
narciſſi fabella 732
nares in Architectura qd 74
nariū rō, & munia 74
nartheocophori mſti apd Platonē q ſint 173
naſari 769
natium ratio 87
natrix 719
natura cōtinēs mundū quibus cēſeat̃ nominib⁹ 8
naturale dici multis modis 581
naturā cur Iuſtam dixerit Hippocrates 66
naturā eſſe duplicē 732
naues lenti⁹ ferri ꝑ flumina hyemali frigore, ac oneris geſtare plus 722
naufragi cur primū ſubſidāt, mox emergāt 762
nauigia cur abſorbeantur quādoq; mari q̃eto 725
naula 226
nauſe abundos cur faciat mare 725
Necrocorinthij 599
nectar quid 173
nectendi ratio 331
neides feræ 610
nemeſia feſta 300
nemeſis an eadem ſit quæ Leda 300
nemeſis apud Ariſtotelē quid, & Plat. 300
nennus quid ſit 414
nepēthes auſcultatiōes 538
nepēthes homericū quid (528
nephritis 82
neptuni, & Cereris fabella (526
nereides quæ 27
neronis hiſtoria 292
neronis quinquēniū 292
neruorū paria ſeptē 44
neruorū ratio 63. 64
neruoꝝ opticorū rō 395
neſæi Equi 596
neuroſpaſta 117
nexi q dicant̃ 331. 332
nexorū ſtatus 331
Nica Pallas 390
nicanor cur dicat̃ Stigmatias Veteribus 197
niciæ ſcutum 256
niciæ uenatoris hiſto. 658
nicolai, palmæ cur 117
nidarium 715
niglaros 125
niliaci Diacopi 748
nili chomata 748
niloticæ Aquæ laus 748
nilus cur dicatur Iupiter, & Saturnus 748
nitarion 127
niuē pfuſā mulſo qd appellarit Domitian⁹ 357
Nobilitatē in Aſtragalis geſtare quid 572
nobilitatē nil prodeſſe niſi adſit uirtus 573

nocentiũ uincula fuiſſe a Tribunis ſeruata 709
noctu cur omnia audiantur ſonantiora 122
nogaliſmata 764
noia in cubiculo qd 535
noli me tãgere, morbi ſpecies ſic nũcupati 844
nominarij qui 738
nominũ iterpretatio plurium 667. 668
noim rõ recta quæ ſit 667
nomorũ ſpecies 230
nomos in muſica qd 230
non ſi te ruperis, puerbiũ quo ſenſu dicat 805
nouenarij nũeri uires 619
Nubem capi p re momenti nullius 732
nubentes cur capita obtegerent 784
nunquã Hecale fies, Prouerbium 841
nuptiæ illegitimæ quæ ſint 788
nuptiales faces geſtare cuius eſſet 784
nuptiarum anni in ſexu utroq; 787
nuptiatores 790
nupturire 790
numerare nouit, Prouerbiũ qd ſibi uelit 618
numeri lineares 625
nũeri plani, & ſolidi 625
numerorũ partes quæ dicantur recte 622
numerorum ſciẽtia occultior 618
numeris cur indita deorũ noia a Priorib9 304
numerus quid 625
numerus actu 625
numerus potẽtia 625
numi argẽtei inuẽtio 561
numi uſus, & nota 650
numorũ ſpecies plures ex Græcis, latiniſq; Scriptoribus 254
numos primũ cuſos apd Aeginã 252
numos Cumeis quis cuderit primus 610
nudi pedalia ſacra 397
Nympha in Genitalibus quid 578
nymphæ Meliades 517
nymphia p matrimonijs cur 795
nympharũ in ſacris mentio unde nata 795
¶ O aria 762
oalutris 850
Obærati q dicant 314
obeli 254
oboli 254
oboloſtates 354
Occaſionis i actibus neceſſitas 275
oceanus in Balnei ratiõe quid 850
ochana 256
ochi Perſarũ Regis ſanguinaria natura q pacto ſit a Magis cõiectata 368
ocimũ ſerere qd 417
octimeſtris part9 622.623
octonarij poteſtas 623
oculi qbus infeſtentur uitijs ex Medicorũ uberiore doctrina 154. 492
oculi uitia 314
oculi cur non in occipitio conſtituti 314
oculi põthiſis qd 314
oculi eruditi, qui intelligãtur 826
oculis cur afficiamur præcipue 391
oculis an inſit igne9 ſplendor uiſui pficiẽdo 395
oculorũ anatome cũ partiũ uocabulis 425
oculorũ cõſtitutio mira 71
oculorũ Canthi, & Thalami 311
oculus cur ſit globatæ figuræ 424
oculus qua rõne quando q; nõ queat aperiri 71
Odeum quid 781
odor quid ſit 190
odoratiora cur in oriente naſcant potiſſimũ 636
odorandi ſenſoriũ cur in Hoie hebetius 668
odorari etiã, quæ odorantur ſenſum nõ hñt 685
odoratæ ſuffitionis utilitas mira 683
odorati imbres 721
odoratos Ignes peſtilẽtiæ ſuccurrere 685
odorem malũ cur augeat calor 681
odores an nutriãt 682
odori percipiendo qd neceſſariũ 681
odorib9 cur præcipue capiamur 681
odoris ſenſorium ubi ſit 685
odoris rõ 220
odorũ ratio quas habeat ambiguitates 684
odorũ uocabla plura 685
odorũ diſtinctio ex philoſophorũ doctrinis haud ingrata 190
Oecotrips qui 607
œdipus colone9 cur 595
œniſteria quæ ſint 344
œnochi 776
œnopipas 544
œnoptæ 776
œnopũ mare, cur 730
Officioſi q ſint 413
ὄινος unde dicat 344
Olearum ſpecies 329
olecranium 469
olei rõ ſcitu digna 135
olfactũ eſſe min9 alijs ſenſibus neceſſariũ, & quæ utilitas eius 45
olei poteſtas, & rõ 853
oleo perunctas Arbores interire 853
oletare quid 685
oleum ſuperfluens cur optimum 792
olidũ Veternũ apud Catullũ cur dicat extra q̃ cõiectarint alij 281
oliua fons 117
olympiadis Apophthegma ſcitũ de Pellice, itẽ alterũ in eũ, qui formoſam qdem duxerat, ſed nois haud illibati 429
olympiadis apophthegma, quo Alexandri tumorẽ repercuſſit 610
olympici certaminis in Græcia quæ tradant ĩitia, & ad id ſpectãtia pſa 346
olympus omnipotẽs pro Ioue 561
olympus pro capite 561
Omentũ quid 91
omniũ rerũ uiciſſitudo ẽ, quo ſenſu accipiẽdũ, ex ægyptiorũ doctria 144
omphaloeſſa 413
ompnæ quid 413
ompnia 413
onirocritici libri 754
oniropolos 754
Onochelus 851
onochelos chriſtianorum De9, ut uolũt Peruerſi. Capite 57. 596
onomademi Chij dictũ 745
onoſceli 28
onoſcelis 696
onthyleuſes 764
Ophiodiri 488
ophthalmi 776
ophthalmicorũ affectio Irim ſpectandiũ 633
opinio qd interdũ ualeat, uel efficiat oĩno 567
opiones 494
oporæ fructus 840
opſartici libri 236
opſartyſia 236
opſigamij iudiciũ 790
opſonia Apyra 166
optanium 773
opteria 599
opuntij q dicantur 314
Oraculorũ origo 32
oraculorũ ratio 32
oratij libido 573
oratio breuis an præſtabilior 695
oratio magnifica, & ſplendida q̃ intelligẽda 642
orationis aſperitas 475
oratiõis genera duo 164
oratiõis breuitas ex Phalereo Demetrio 490
orõnis laus præcipua 75
oratius an recipiat flatilẽ 346
oratoris præcipua q̃ ſint 642
orchos 742
orcus 272
ordinarij gladiatores apd Senecã qui nam intelligendi 290
orichalcum 535
originarij ſerui q ĩtelligãt 197
oris ratio 75
oris uitia 335
orontis hiſtoria 645
orphei hiſtoria 511
orpheoteleſtæ 400
orpheus maſculæ Veneris iſtitutor prim9 400
orthius Nomos 230
orthographia 208
orthoſtadæ 78
orthoſtadia ueſtimẽta 78
Oſcheon 719
oſcitandi ratio 283
oſcitatiões quæ ſint apud Papiniũ 285
oſchophorica carmĩa 177
oſiridis hiſtoria 124
oſiris 615
oſſa humerorũ 78
os Porci, Sergij Pontificis nomen 712
os ſacrum 82
oſſib9 an ĩſit ſẽtiẽdi uiſ 77
oſſiũ rõ, & quot in Corpe humano oſſa 63
oſtrea rhabdota, & archabdota 195
Oti qui dicant 72
otij rõ q̃nã ſit 283. 607
otij pnitioſi deteſta. 277
otiũ honeſtũ qd ſit 278

otium quibus ſit utilius quã negotiũ 279
Oua luſtralia 762
oua pnicta 762
oua malacoderma 762
oua oſtracoderma 762
oua ῥόφητά 762
oua ῥομητά 762
oua ταγηνιστά 762
oua οὔρια 762
oua pſathyra 762
ouorũ natura mirabilis
ouorꝫ hiſtoria 813 (762
ouorũ obſeruationes plures 762
ouum factus totus 815
ouum dici, & de arborũ fructu 815
ouidij taxatio ex Seneca 333
ouis part⁹ mõſtrific⁹ 345
Oxythymia quæ ſint 142
¶ Pædagia quæ dicantur 155
pædagiũ quid 164
pæon quid 767
pæonia manus 767
Palearum natura mirabilis 264
palæphatia papyrus 858
palæphatus 858
palimboli q dicanẽ 244
palintocia 210
palladis templũ in Daulia 659
palladis ratio 628
palladiũ forum 779
pallados allegoria 390
pallas Narcea 566
pallas zoſteria 628
pallas cur dicatur Stratia Glaucopis, Athena, Hippia, Nica 390
pallas Anemotis 566
pallenicũ aſpicere 857
palma fons 117
palmæ arboris hiſtoria ſcitu digna 117
palmæ dictæ Nicolai 117
palmæ cerebrũ 117
palmicũ auguriũ 192
palmus quid 122
paltus quid 615
pammon Mercuri⁹ 524
panagyricũ Corp⁹ quod ſit 814
panagyris qd ſit 814
panaria ebrietas 797
panathenæa 306
pancratiaſtæ 361
pancreum 95
pãdemũ dici Venerẽ 499
pandemus cur dicaẽ Venus 573. 576
pandare 188
pandæſia 234
pandiculatio 283
panduriſtæ 226
panẽ ex oib⁹ eſſe cõcoctionis difficillimæ 241
panis faciendi inſtrumenta 239
panis genera 239
panis præguſtatio in nuptijs 784
pannicularia quæ intelligant Iurecõſulti 142
pannoniorũ mores 509
panos 152
panos templum in Arcadia 659
pantheæ ſingularis uirtus 365
papiſſare 502
pappas 502
pappæus Iupiter 502
porabia 188
parabyſtum 779
paradiſi flumina quatuor 465
padiſo terreſtri regio aſſimilis apud Platonẽ 22
paradiſus ubi ſtatuatur, Arriani hiſtoria mire ad id faciens 22
paragraphus 411
paralus nauis 210
paralyſis quid 157
paraphyades 91
pararij 290
paraſiti q proprie 307
paraſtates 90
parcarũ nomina 623
parcos 214
pardalea Veſtitus qui dicatur 754
paredrus 34
paregorema 208
parentes a quibus fuerint uiolati 297
parẽtes apud Gẽtes quaſdã cædi ex more, ac uerti in cibum 299
parentes eſſe Iouis ſimulacra 302
parentes quã truculente a plæriſq; Gentiũ tractentur 302
parentũ cultus 297
parentũ honor apud Platonem 299
parentũ euerberatorũ, ac raptatorũ exempla 301
paricidarꝫ ſupplicij rõ 302
paridis hiſtoria paulo remotior 543
paridis iudiciũ inter Deaſ & Eiuſdem filius Dardanus 545
pariſthmia 78, 90
παρέχχυσις 474
pariſtia quid 408
parnaſiũ ꝓ magno 596
parochus 784
paropſis 764
paropſimation 764
parthenius q dicaẽ 790
parthenopipas 344
pactides 226
part⁹ octimeſtris rõ 551
pas 302
paſithea 502
paſpale 732
paſſalus 780
paſſeribus uectari Venerẽ cur fictũ ſit 384
paſſienus apud Senecã, quomodo prima ſyllaba in græcũ ſonum mutata, turpe nomen factũ ſit 293
paſtoris cum Capella initus mirabilis 715
paſtas 790
patauinarũ laus 339
patellarij Dij 25
patellia 776
paros quid 188
patris ignoti hiſto. 288
pauli Prætorij hiſto. 188
pauſaniæ hiſtoria 859
pauſaniæ Lacedæmonij tumor 345
pauſicape 709
Pectoris ratio, & uocabula partium 82
pecunia Dea 605
pecuniæ cuſtodia difficilis 548
pecuniæ ſignatores fuiſſe Tribunos 709
pedalij Indi 651
pedatæ Vites 204
pede affecto cur afficiant inguina 10
pedes cur fœteant 680
pedibus quoſdam mira efficere 90
pedũ nuditatem Concubituris officere 399
pedum ratio 90
pelargi cognomẽ 567
pella phiala 776
pellium incubat⁹ 754
pelliũ nomina plura 754
pelopidæ hiſtoria 570
pelta amazonica 256
pempazin 621
pempobolum 621
peneſtæ 705
penice coma 185
penis & ei⁹ uocabula plura 83
pentadactylus 621
pentapharmacum conuiuium 778
pentaſublon 611
pentheteri⁹ Capillus 185
peolæ 584
peplographia in Epiſtolis ad Atticum, qd 390
peplus quid 388. 390
pepones qui dicanẽ 399
perambulare Crocum, & flores quid 767
peramus Maſſiliæ conditor 784
periandri duo 606
periautologia 162
pericarphiſmus 835
periclis hiſtoria, & Aſinarij 288
periclis hiſtoria 550
periclis oratio qualis 695
periclis ſentẽtia de conuictu 778
perdicis Libido, Prouerbium quam habeat rationem 828
perdicũ uerſutia 828
perdix an ſit uocalis 828
perdix a Protagora pict⁹ [redacted]
perinephra 98
periphora 772
peripteron 568
periſcelides quæ ſint 89
periſtiarchi 142
permutãdi ratio apud Veteres 650
peroriga q dicaẽ 596
perſarꝫ Legati q̃ pacto ab Alexãdro dimiſſi 673
perſarũ ritus 502
perſarũ Regem adorari ſolitum 306
perſarum Regem muneribus afficere ſolitum adeũtes ipſũ legatos 306
perſarum Regem nec munuſcula qdem aſpernari ſolitum 546
perſarũ Regũ luxus 202
perſarꝫ rit⁹ i cõuiuijs 755
πέρσαι 502
perſepolis ab Alexandro exuſta 586
perſes quid ſit 502
perſicarꝫ mſierũ laus 365
perſicæ calciamenta 511
perſinus 502
perſithea 502
perſonæ inuentor 150
perſonati qui ſint 288

perſpicuitatẽ ineſſe Corporũ ſingulis, traditũ a matheſeos peritis 424
perſus Piſcis 502
perturbationes tolli ex homine nõ poſſe 656
perturbationes ex uolũtate imprimis pẽdere 656
perturbationũ uictorem poſſe dici Deũ 653
petala 776
petali 712
petalides 712
peti q dicanẽ 392
petitiões Gladiatorũ 291
Phaceli 541
phaciolium 712
phaeton cur dicatur, & q
phæus color 643 (674
phalacra 177
phalacræ 560
phalacrus 560
phalangia quid 177
phalãthus 177. 350
phalanx quid 590
phalli 177
phallica Carmina 177
phallophori 150. 177
phanæ 152
phania q ſit i familiaribꝰ Epiſtolis M. Tullij 150
phanias qui ſit apud Eruditos 152
phanio 152
phanion 152
phanos 152
phanthaſia quid ſit, an cũ opinione cõiugaẽ 564
phanthaſia quot modis dicatur 452
phaonis hiſtoria 252
phaonis nomine intelligi pretioſe, ac uarie indutos 450
pharao apud Aegyptios qui ſit 424
pharmaci 124
pharmacia quæ intelligãtur 248
pharmacitæ 142
phariſei 142
pharſalorũ uoracitas 244
phaſiani Equi 596
phaſis qd in Luna 556
phauorini hiſtoria 536
phellei 178
phelletæ 178
phelli 178
phellopodes 178
phelus 287
pherecydes cur dicaẽ cõſumptꝰ pediculari morbo 549
pherecydis hiſtoria 384
pherne 784
phernion 784
phialarũ ſpecies 769
phigaleorũ hiſtoria pulchra 535
philagrus Sophiſta 581
philateria 121
philippi regis taxatio qđ eſſet Vnoculus 584
philippi apophthegma 640
philippi hiſtoria in iuſtitiæ ratione 647
philippi lenitas in ferẽda iniuria 600
philippum, ne nimiũ inſoleſceret iuſſiſſe ſibi a puero mane dici, Homo es Philippe 550
philobotris 354
philomelam dici, nõ philomenam 666
philomeli 354
philopœmenis hiſto. 718
philoſophãdũ an ſit 468
philoſophia a quibus laceſſita 810
philoſophia qd p̄ſtet 345
philoſophiæ in partes q̃ſi mẽbra diſtributio 700
philoſo. laus 195. 468
philoſophorũ Muſeũ cur diceretur Talarus a Timone 412
philoſophos, qui imperia arripuerint, cæteris imperaſſe crudelius 650
philoſophũ uerũ eſſe Dei amatorem 159
philoſophũ non cõtingere abſq matheſi 195
philoſyci 354
philoxenus Gulo 354
phlegmatis ratio 355
phlegra 857
phleon cur dicatur Bacchus 547
phlœus 826
phloine ueſtes 826
phocarũ pelles 808
phocionis natura mirabilis 695
phocionis oratio q̃lis 693
phœnicũ mores 520
pholades 712
pholaides 715
pholeos qui dicaẽ 71
phodes quid 444
pholeus quid 715
pholia Vrſarũ 715
pholides 715
pholis 715
pholyes 715
phone 715
phorbion 229
phorcus 750
phormiſium 781
phormus 781
phorologi 781
phoros 781
phos cur dicaẽ Hõ 444
photingia 229
phoxa 66
phoxi 66
phoxichili 66
phragma quid 573
phraotes 117
phreatis ſtatio 271
phrenes 93
phryctoria 494
phrygij amor 638
phrygiũ melos 224
phryne 570
phrynæ duæ 388
phryne cur diceret in maxillis lecythũ ferre præter Sudæ ſententiã 386
phryne cur diceretur Seſtus, & Saperdion, & Clauſigelos 386
phrynes hiſtoria 386
phryxi allegoria 858
phtha quid 613
phthia Ciuitas 668
philacæ 489
phylacti 462
phyſicẽ cur ſpreuerit Ptolemæus 726
phyſicilli Panes 766
phyſignathos 566
Picatio 129
picturæ laus 826
pieriæ amor 638
pilæ luſus inuẽtio 562
pilæ quæ ſint apud Priores 434
pilares ueſtes 434
pileati Serui 709
pili cur ſurrigantur frigore 697
pilicrepus 848
pindari mors 403
pinon Vinum 188
pinus natura 692
piſandri delyriũ 452
piſces, qui inclamati ueniunt 684
piſcibus rem diuinã peragi ſolitam 777
piſcitio cur abſtineant Pythagorei 337
piſcium uaticinia 192
piſcũ excellentia 610
piſcium pluuia 665
pitho. i. πειθὼ 305. 444
pithogia qd 792
pittacus 89
pittaici Dij 446
Planetæ an habeant colores 18
planetæ an afficianẽ uaporibus Terræ 17
planetarũ colores cur cernantur uarij 17
planetarum natura unde colligatur 18
planetarũ ptãs maior ſit, an Stellarũ fixarũ 19
planetarũ ratio ex Chaldæis 19
plantarũ mas, & fœmina 578. 579
plani q intelliganẽ 287
planetæ cur cõtrario ſe habeãt modo quã nos 58
plaſtides 662
platagæ 529
platagonium 529
platani natura 691
plataniſtus 691
platano ſimilis, prouerbium 691
plato i qbus uitupeẽ 452
plato cur dicaẽ diuinꝰ 24
platonẽ cur quidã dixerit Satonem 448
platonicorũ laus 672
platonis apologia 452
platonis uerba nõ attendẽda, Sed ſenſum 466
platonis leges cur dicanẽ frigere 504
platonis hiſtoria 584
platonis excellẽtia, & quã proxime acceſſerit ad Chriſti placita 861
platonis hiſtoria 839
plectantur ne filij iuſte ob Parentũ delicta 145 148
plemæ 445
plemnæ 445
pleſignathus panis 566
pleſiſtius Ventus 566
pleuritis 82
plotini hiſtoria 445. 584
pluto 25
plutonis cognomina 172
plutonis templum apud Heleos quod annis ſingulis ſemel tantum aperitur 420
plutos cur dicaẽ incolere Hiſpaniæ ſubterranea 510
plutꝰ diuitiarũ Deꝰ cur cecus effingaẽ 569. 570
pluuijs cur incoquaẽ Sa/

lis quãdoq; Sapor 728
Pneumonici 93
Pluuia quibus nocumento ſit 744. 745
pluuiæ aquæ præſtantia 746
Pnigalion 754
pnigamon 754
pnix quid 185
Pocula chalcidica 520
poculorũ noĩa plura 776
pœmanor 199
pœmanoriũ qd 199
poẽmata Virgæ apta quæ intelligi debeant apud Doctiſſimos 292
pœnarũ gen⁹ triplex 148
poeta an naſcaẽ, Orator fiat 160
poeta unde dicaẽ 160
poetam non dici niſi ſummũ 164
poetam Oratori eſſe finitimum 155
poetarũ Apologia aduerſus Eratoſthenẽ 155
poetarũ genera 160
poetas in quo damnarit Plato 158
poetas q̃ pacto citra noxã legas 159
poetica mutatio cuiuſmodi ſit 159
poetices laus 155. 158
poetices origo 160
polemonis hiſtoria 567
poliæ 384
polieum 167
poliocrotaphi Senes cur
polion 594 (359
polium uinum 344
polycleti regula 185
polydamantis robur prodigioſum, atq; eiuſdem interitus 367
poligrammi 222
polypi propriũ 159
polypo ſimil' q dicaẽ 365
polypos ſua brachia rodere, a qbus traditũ ſit 365
polypos ſeipſos arrodere 661
pomarij 778
pompeij ſcomma in Marcellinum 585
pomum cur Homerus & γλαόκαρπον dixerit, & Empedocles ὑπέρφλοιον 825
popæ 718
popi 25
populorum diuerſorum mores 547
porce 214
porcus troianus 818
porpax 256
porphyrij præcepta 354
poſteri cur plectantur ex Maiorũ delictis, ratione platonica 144
poſtuerta Dea 714
poſtulatitij Gladiatores apud Senecã q nam intelligendi 290
poſtulio apud Varronẽ q dicatur 274
potentiam, Sapientiamq; ſe inuicem cooptare naturali ui 628
potus an in Pulmonẽ corriuetur 760
Practores 781
præciſi qui ſint 403
præconũ ſpecies 588
præcordiorũ ratio, & nomina plura 93
præmiſſa uini et olei quæ intelligi in Plinio debeant 135
præpilatæ haſtæ, quæ ſint 588
præpingues cur generationi minus apti 853
præſter 716
prandia an fuerint in uſu Veteribus 764
prandiũ unde dicatur tã græce q̃ latine 764
præpides 93
prater 711
principatum eſſe in homine duplicem 704
principẽ cuiuſmodi eſſe deceat 199. 690
principẽ eſſe neceſſariũ rationib⁹ probaẽ 689
principes ſupra Mundũ eſſe tres 174
principes cenſeri quoſdã natura 494
proaulia 790
proaulion quid 229
probleumatũ genera 434
procatarctica cauſa 664
proci penelopes 810
procœlij 718
procœlij uerſus 83
prodici liber 546
proditorũ fœda taxatio 203
prodromi 601
profectitia Dos 790
progamia 790
prolepſis Deorũ 610
prolytæ q dicanẽ 85
promethei iecur qd 181
promethei Theſſali hiſtoria 183
prometheũ pharmacũ in Propertio q̃dnã ſit 183
prometheus cur dicatur hoĩes finxiſſe ex luto 180
prometheus es, quo ſenſu dicatur 180
prometheus quid ex Plotino 180
promneſtria 790
promuſcis 74
promythium 495
pronomus tibicen 229
prooemio male uti, qd ſit (582
propathia 664
prophetia qd, ꝓprie 750
prophetiarũ gradus 750
prophoric⁹ Sermo 815
prophoros 594
propogonium 69
prophetarũ ratio 241
prophetarũ ritus 254
proſa Dea 714
proſcenium 208
proſelythi 121
proſerpinæ hiſtoria 731
proſerpinam dici Deſpœnã.i. Dominã 679
proſodion quid 111
proſopion habere nõ proſopon qd ſit per Adagij formã 809
proſopon quid 78
proſopopœia qd 738
proſoputta 809
proſtaterius Apollo 792
proſtimemata 790
protagoræ hiſtoria 541
protagoras cur Phormophorus 781
protagoras qualis cenſeatur 305
protei allegoria 575
protelia 790
protelij 790
proteũ dici Saltatorẽ 111
proteus 38
prothymata 307
protogenis Ialyſſus 606
protome 809
prouidẽtia triplex 26
prouinciæ maiores 726
prouinciæ minores 726
proxenetria 790
proxeni 290
prytanea quid 532
prytaneum 365
Pſcala quid 414
pſacaluchi 414
pſæſta 766
pſalterium 226
pſammocoſium 599
pſecas cur diceretur Antimachus 688
pſellia 214
pſen quid 117
pſeudaula 514
pſeudiſodomũ 742
pſeudoperipteron 568
pſithyriſſare qd 540
pſittaci hiſtoria mirabilis (75
pſoe quid 491
pſychrologi 850
pſychrologia 850
pſychrolutæ 850
pſycter 166
pſycteridion 166
pſygeus 166
Ptera 568
pteromata 568
pterophori q apud Plut. (568
pterophori Sacerdotes 968
pthiſis in oculo qd 514
ptolemæi fẽtm lepidũ 601
ptolemæi hiſto. 548. 559
ptolemæus qualis cenſeatur in literis 17
Pubes 85
pudendorũ Liberi Patris cultus 85
pudicitiæ cõmẽdatio 559
pulcher an ſtatuẽ admittat 666
pulchritudine inſignes q ſint hiti apđ pores 252
pulchritudinẽ corporeã eſſe fugiendam, Quiq; eam præcipue mirẽtur & ament 671
pulchritudinis ſpẽs 670
pulchritudinis cõmendatio 672
pulchritudinis certamina 672
pulchritudo triplex 452
pulchritudo cur tantum afficiat 670
pulchrum omne eſſe item bonum 670
pulmo qua naturæ prouidentia factus 93
pulmonarij 93
pulmones cur dicere malint latini quã pulmonẽ unitatis numero 93
pulmonis functionẽ duo habere munia 760
pulſuũ rõ 62. 227. 578
pulſus quid 62
pulſus formiculãs, & uermiculans 61
puluis eruditus 195
pumiliones cur ſomniculoſi 152

pũniẽdi tarditas ex diuĩa ꝓuidẽtia unde fiat 145
purpurarij infectoris hiſtoria ſane iucũda 212
purpurata meretrix Babylon 212
purpurea mors cur dicatur 212
puſtulæ in naſo qd ſignificent 686
puteal quid ſit apud Perſium 271
putearij 271
puticuli 271
Pyelos 850
pyga 87
pygoſtolus 87
pylori 742
pyramuntes 777
pyrethi Magi 192
pyrethia ſepta 192
pyrrhi uotum 186
pyrrho fuiſſe os unũ dentium uice 77
pyrphor⁹ q intelligat̃ 202
pyrſos, & deriuata 305
pythagoræ hiſtoria 531
pythagorã creditũ fuiſſe Magum 531
pythagoreorũ hiſto. 584
pythagoricorũ quorundã enarratio 441. 445
pythagoricũ inſtitutũ ad Sanitatis rationẽ 186
pytheum quid 444
pythia quis inſtituerit primus 304
pythici nomi 444
pythij hoim ditiſſimi hiſto. decꝙ Vxoris eiuſdẽ nõ uulgari prudẽtia 542
pythij impoſtura 287
pythij qui dicant̃ 444
pythiũ quã multis habeatur locis 444
python, quẽ uocant Delphinem 444
pythones q ſint in Canonicis decretis 212
¶ Quadrangulus Vir q ſit 500
quadrantaria res quæ dicatur 848
quadrata Cõpoſitio 501
quadrati uerſus 501
quadratũ agmen 501
quadratũ Corpus 501
quartarij 501
quaternarij ratio 620
quẽdã ſolitũ imaginẽ ſuam ante ſe ſpectare 634
quinarij nũeri potẽtia 621
quinquennium Neronis, prouerbiũ 292
quinq; pedũ præſcriptio 699
¶ Ranæ cur imminentẽ præſagiant pluuiã 747
ranarum pluuia 665
rationalis naturæ gradus tres 25
rationẽ ineſſe cunctis Animalib⁹ ex doctrina Porphyrij 465
raui oculi 341
Reges Indorum 202
reges Perſarũ 202
reges apud Homerũ ſibi ipſis ſubſeruire 522
regis boni munus quod ſit 757
regibus urbes fuiſſe obnoxias 199
regimẽ in Natura eſſe duplex 690
regna duo nõ patitur mũdus 673
regũ in Oriente reuerens cultus 202
regum præſtantiſſimorũ epilogus 629
relegati 756
relicinus 185
religiones falſas ex Aſtrologia profluxiſſe 242
religionis laus 242
reliquare, uerbũ 739
reliquatores q̃ ſenſu dicãtur a Iurecõſultis 739
remenſis tela 509
remigib⁹ cani ſolitũ 232
remiſſionẽ aliquã eſſe neceſſariam 279
reminiſcẽtia Platonis 558
reminiſcẽtiæ aſſertio, ubi ex Platone probatur ineſſe nobis ſcientiarum Theſauros 52
reminiſcẽtiæ rõ 268. 270
reminiſcẽtiæ ſolœciſmus 558
reminiſci quid ſit 558
reminiſci eſſe aliud, quã diſcere 558
rempub. capeſſere quam moleſtum ſit 216
remus cur in Aqua uideatur fractus 633
repaſſum Pythagoricũ q̃ habeat rõnem 650
replaudere frontẽ 185
reſolui in terram, & Aquã quid ſit 439
reſpub. optĩa quæ ſit 698
rex cuiuſmodi eſſe debeat 199
rex cur dicat̃ Anax 199
Rha ponticum 448
rhabduchi 192
rhachia quid 304
rhanius ager 789
rhamnus 636
rhapaules 129
raphan⁹ pro Braſica 770
rhaphides quid 359
rhanium 789
rhanius 789
rhecamus quid 739
rhenũ etymon aduerſus Philoſophos pro Grammaticis 98
rhenum ratio 98
rhenũ uitia & uocabl'a 98
rhigoſibij 696
rhinocerotes tauri 439
rhinocolura 74
rhiſcus quid 430
rhodonia 179
rhombus quid 244
rhoptron 596
rhopes 596
rhopographi 596
rhopon 596
rhoxane Alexandri 784
rhus 789
Riſu q ſp abſtinuerit 547
riſus immodici rõ 97
Roborẽ digna quæ dicantur 459
robur in carcere qd 459
rogatiani hiſtoria 771
romæ qui abſtinuerint uino 776
romanæ mulieres 365
romanorũ mos abſurdus in cõcedẽda uxore liberos quærentib⁹ 786
romanũ Imperiũ pſeuerāturũ annis mille ducentis a Vectio coniectatũ ex uulturũ numero 750
ros 731
roſa cur dicat̃ græce Rhodon 767
roſcij hiſtrionis excellentia, & Prouerbium inde natum 389
ros Syriacus 712
¶ Sabazius Bacchus cur 175
ſabbata unde dicant̃ 175
ſabbati ratio 350. 351
ſaccularij 259. 707
ſacellium quid 254
ſacer Piſcis qui 522
ſacerdotes acephali q intelligantur 129
ſacerdotũ munia 129
ſacramenta Eccleſiæ 786
ſacrare caput cum bonis quid 321
ſacri epitheton uarie adijci rebus 322
ſacrificandi mos 11
ſacrificia Veterum cuiuſmodi fuerint 307
ſacrificia eſſe uelut medicamenta 308
ſacrificia ex piſcib⁹ 777
ſacrorũ ritus Varij, & uocabula plura ad rem diuinã pertinentiã 307
ſaducei 121
ſagma quid 586
ſais 628
ſalacones 326
ſalamandræ natura mirabilis 264
ſalaminia nauis 210
ſalauaccha 378
ſale ablui ſolitos Infantes 131
ſalgama 840
ſalgamarij 840
ſaliatores 192
ſalis poteſtas mira 129
ſalis nomine quid intelligendũ in ſanctis lr̃is 139
ſalis laus 764
ſaliuæ fontes 75
ſalpas Mnaſeæ cognomẽtũ 632
ſalſicopolæ 667
ſalſamentorum in ſacris oblatio 777
ſaltationis laus, & origo de græcorum multiplici penu 112
ſaltationis partes 115
ſaltationis ſpecies 119
ſal tragaſæus 777
ſaluſtij laus 693
ſambicæ 226
ſamæna quid 197
ſamagoriũ Vinũ 776
ſamij literati 197
ſamos inſula, & in ea feræ Neides 610
ſamothracia 610
ſamphoræ Equi 197
ſanguinis effectus in Corporibus noſtris 59
ſangus 28
ſanitas qbus cõſtet 580
ſanitatis præſtantia 186
ſanitatis diſtinctio 845
ſanitatis rationes 843
ſannæ unde dicant̃ 414
ſannas 414
ſaperda 556
ſaperdion Phrines cognomentũ 386
ſapientiam, potentiamq; ſe inuicem appetere naturali ui 628

ſapiētiā eē uelut ludū 699
ſaporꝫ ſenſus ubi percipiatur 75
ſappho 232
ſarabaitæ ſacerdotes 748
ſardinia peſtilens 326
ſardinia cur peſtilēs 566
ſardoa herba 566
ſarmentarij 851
ſatto cur dict⁹ ſit Pla. 448
ſaturnaliū ritus 551
ſaturni ſacrificia 551
ſaturni hiſtoria quæ ſit in Plauto 351
ſaturni allegoria 492
ſaturni rō 622. 628
ſaturnij uerſus 714
ſaturnus cur diceretur filios uorare 350
ſatyri 547
ſatyriaſis 844
Scapha 205. 583
ſcaphalos 203
ſcaphora 205
ſcapi Cardinales q 253
ſcarabeorū ſpecies 205
ſcariphiſmus 285
ſcarthmus 90
ſceptrum quid 193
ſcena 208
ſcenica loca 208
ſcenicæ machinæ 208
ſcenographia 208
ſcenophegia 175. 208
ſchelides 739
ſchola 850
ſcholia 536
ſcholiaſtæ 536
ſciagraphia 285
ſciamachia 285
ſciatrophiæ qui 576
ſcimaliſſare quid 464
ſcimpodium 764
ſcipionis Aphr. dictū 734
ſcipiōis Aphr. hiſto. 735
ſcipionis frugalitas 166
ſcipionis apophthegma ī Appium 558
ſciros regio 789
ſcirpū pro ænigmate non dici, Sed ſcrupū uerius 645
ſcolia qd ſint apud Græcos 525
ſcolios 527
ſcopelinus Sophiſtes 559
ſcopes Aues 325
ſcorionis Dacorū ducis hiſtoria 476
ſcotius qui ſit 790
ſcribēdi rō, & utilitas 80
ſcribere qui adorti ſint bene poti 776
ſcripti, & uoluntatis ratio triplex 185
ſcriptorū omne gen⁹ excutiendū ſtudioſus 468
ſcruta 541
ſcrutaria 541
ſcuti geſtatio 256
ſcutū ſacrum 586
ſcythæ cur dicant̄ 511
ſcythæ cur imprimis Violenti 798
ſcythā agere qd ſit 239
ſcytharū uinolētia 769.
ſcytharꝫ inſtituta 511 (776
ſcytharū ſagittæ quomō inficerent ueneno 644
ſcytharꝫ mos in cōflando exercitu a Corio 754
ſcythica, Calciamēta 511
ſcythiſſare 769
ſcythos cognomē 769
Sederent ne, an accūberēt Priores in cōuiuijs 766
ſelene cur 554
ſeleuciæ locus miræ naturæ 214
ſelli qui dicant̄ 752
ſellium 602
ſelma 602
ſelmides 602
ſemen an profluat a Muliere 88
ſemen genitale quid 88
ſemneum quid 185
ſeminis ratio 439
ſeminis in ſopore profuſio unde contingere credi debeat 397
ſemiramidis hiſtoria 640
ſemiramidis ſepulchrum
ſemiſſij 851 (640
ſemnæ deæ quæ ſint 185
ſemones 25
ſenarij numeri uires 622
ſenectutē fieri imbecillē Adoleſcentiæ intemperantia 545
ſenectus angiuum 255
ſenilis ualetudo, puerbium cꝙ habeat rōnē 854
ſenſibus abuti omnibus Hominē tantum 47
ſenſibus cur tantopere afficiamur 592
ſenſui ut perficiatur, quot neceſſaria 46
ſenſum non eſſe idem cū intellectu 48
ſenſum effici ſpūs ui 29
ſenſus iteriores q̄tuor 46
ſenſus cōmunis 46
ſenſus cur tm̄ quiꝗ 46
ſenſus produci in actum per mediū duplex 45
ſenſus quibus inſit 44
ſenſus origo 44. 45
ſenſus præſtātiores quæ habēt, habere & inferiores ſed nō cōtra 47
ſenſus an ſuperſit Aīæ abiunctæ, an item memoria 277
ſenſus Aetherei corpuſculi effectus miri 467
ſenſus cur tm̄ quiꝗ 621
ſenſuū alios dici naturales, alios Aiales 12
ſenſuum cōmoditas, et neceſſitas 44
ſenſuum qui præcellant maxime 621
ſententia quid 737
ſentētia, & Chria quo differant 737
ſepeliendi ritus 470 (471. 472
ſepieum quid 363
ſeptem orbis Terræ miracula 641
ſeptenarij poteſtas 622
ſepeenarij uis 102
ſeptenario conſtare corpa humana tā intima, quā extima 102
ſeptentrionales cur audaces 505
ſeptimani Tragœdi qui, Prouerbij facie, intelligantur 855
ſeptimeſtris partus 622
ſeptimo die cur imponantur infantib⁹ noīa 622
ſepulchrorū religio 470
ſera 575
ſerapis 34
ſergius Pontifex qui mutauit nomē prim⁹ 712
ſermo an ſit Homini naturalis 815
ſermo Infantis prodigioſus 815
ſermo in Diatheſi 815
ſermo an ſit in Brutis 815
ſermo Prophoric⁹ 815
ſerpentem foues, & te Serpens, Adagium quā rationē habeat 807
ſerperaſtra 684
ſerui Apolides 707
ſerui Cretenſiū 705
ſerui Spartanorū 705
ſerui ſale Cōmutati 705
ſerui Chryſoneti 706
ſerui Inſularij 707
ſerui Salutigeruli 707
ſerui Mediaſtini 707
ſerui Meſonautæ 707
ſerui Literati 707
ſerui Mali conditio Vitima quæ ſit 709
ſerui Pileati 709
ſerui Pœnæ, qui 710
ſerui ꝙt modiſ fiāt 704
ſerui ſacra apud Albanos 514
ſerui Pileati, Coronati, Apolides, Inſularij, Originarij, Aſcripticij 197
ſeruij Clodij hiſtoria 813
ſeruile genus cuiuſmodi credendum 708
ſeruilia uocabula 711. 766
ſeruilis procacitas 710
ſeruilius Vatia 279
ſeruis benigne impertiendum 708
ſeruitus an ſit præter naturam 704
ſeruitutis malū 197
ſeruitus Mnœa 706
ſeruorꝫ ſpēs eſſe pſes 705
ſeruorū noīa plura 707
ſeruorum tractandorum ratio 708
ſeruos cenſeri quoſdā natura 494
ſeruos non habere caput, quid ſit 710
ſeruos in militia non admiſſos 710
ſeruus δοῦλος qd ſit proprie 705
ſeruus οἰκέτης qui ꝑprie ſit 705
ſeſamis 777
ſeſamuntes 777
ſeſto Phrynes cognomentum 586
ſetinus Deus 714
ſeuinus 403
ſexus diſparilitaſ unde ſit
Sibyllæ 466 (108
ſibyllarū numerus 606
ſica 405
ſicera 797
ſicula 403
ſicyon, q & Aegiale 305
ſiculorꝫ mollis uict⁹ 169
ſida quid 825
ſigma quid 528
ſigmos quid 122
ſileni 547
ſileni, & Midæ congreſſus
ſileni, unde 417 (484
ſilenorꝫ imagūculæ 418
ſilētij, & Sermōis præparci laus præcipua 557
ſilentij bonum 609
ſilētiū in iudicio qd 652

ſilli 417
ſimblæ 795
ſimbli 795
ſimblides 795
ſimblium Mel 795
ſimia 57
ſimodia 177
ſimonē Magum eſſe pro Deo habitum 714
ſimonidæ cōmonitio prudens 343
ſimulacrorum ſymbolica additamenta 255
ſinga 652
ſimulacra duo nobis propoſita ad Veritatis diuinæ contēplationē 700
ſine Corollario non recedere 856
ſir, Ciuitas 520
ſira 662
ſirenæ 662
ſiriaſis quid 806
ſiritis 167
ſirrū quid 520
ſirrus 520
ſiſacthea Athenienſiū 331
ſiſymbria 790
ſitis rō duplex 798
Smegmata manibus abluendis 772
Socratis Dæmoniū quale foret, ac cur diceretur Deus 30
ſocratis Comprecatio inſignis 186
ſocratis gratitudo 191
ſocratis ſententia de Veſtium ratione 345
ſocratis apophthegma de Alcibiadæ mūerib⁹ 607
ſocratis hiſtoria 603
ſocratis mirabilis natura 695
ſogdiorū Iuuenū admirabilis Animi magnitudo (519
ſol an caleat 675
ſol cur Mūdi oculus 394
ſol inuiſibilis 441
ſol cur longi⁹ abeat a nobis 554
ſolaria 780
ſolem, ac Stellas non eſſe igneas, ex Ariſtotelis doctrina 678
ſolē eſſe iuiſibilis filij Dei imaginē uiſibilē 351
ſoleniſtæ 336
ſoles duos Terram nō pati 673
ſoli conſueuiſſe animalia dicari 729
ſolis deſcriptio 674
ſolis magnitudo contra Epicurum 674
ſol' laudes præcipuæ 675
ſolis rō ex Beſſarione 678
ſolis iter planetas loc⁹ 668
ſolis boues 721
ſolis menſa 806
ſolis ort⁹ mirabilis 806
ſolœciſmum manu facere, quid 567
ſolonis hiſtoria 570
ſolſtitialis herba 806
ſolſtitialis morbus 806
ſomnia cur data animantibus 749
ſomnia, quæ Coniecturā ſubeant 749
ſomnia matutina cur Venora 651
ſōnia an mittāt a deo 752
ſomnia fatuorū, & metiones eorundē 755
ſōnia melācholicorꝫ 755
ſomnia qbuſdā nulla occurrere 754. 757
ſōnia meticuloſa cur quādoq; obueniant 754
ſomnia Theopneuſta 756
ſomnia Phyſica 756
ſomnia addiuinātia 756
ſōnia bonā indicātia cōplexionē, ul' ſeqorē 756
ſomnia abluere qd 757
ſomniādi rōnes aliq̄t 839
ſomniandi cauſæ 749
ſomniandi ratio quid requirat 751
ſomniantes nihil 838
ſomniātes quidā cur ambulent 839
ſomniantiū motiōes 753
ſomniator 754
ſomni cauſæ 837. 838. 839
ſomni ratio ex Peripatetica doctrina 836
ſomniculoſa Aſpis 758
ſomniculoſi cur ſint, qbuſ anguſtiores uenæ 132
ſomni laus p exēpla 751
ſomniorū diuinatio an ſit ex Ariſtotele 752
ſomniorū ratio ex Democrito 755
ſomniorū certitudo in qbuſdā unde ſit 753
ſomniorū ſpēs aliq̄t 754
ſomniorꝫ interpretes 754
ſomniorꝫ ſpēs mītæ 756
ſomnioſus 754
ſomniū minime dici quicqd occurſet p q̄etē 754
ſomno ubi fiat res diuina 757
ſomnolentiores cur ſim⁹ hyeme 838
ſomn' attonit⁹ qui 836
ſomn⁹ an ſit ſenſuū omnium impotentia 836
ſomni cur noctu ſentiantē maiores 122
ſon⁹ q̄ differat a uoce 538
ſonus quomodo illabat̄ auribus 539
ſophiſtæ 177. 551
ſophoclis hiſto. 593. bis
ſopor cur inter cogitādū obrepat 132
ſopor ſupidus 697
ſoroadios Dæmō 28
ſorodæmones 28
ſortiēdi mos p lr̄as 726
ſoſipolis q̄ rōne ab Heleis habitus ſit Numinis uice 420
ſotades 177
Spadonū uiſus cur oblædatur 392
ſpadices i muſica qd 226
ſpadonum ratio 360
ſpartæ quæ cōperiant̄ ſcitu digna 491
ſpartā fuiſſe alterū Græciæ oculū 488
ſpartanæ Mulieres 354
ſpartani cur quādoq; dicti Ophiodiri 488
ſpartani in quib⁹ fœde ſugillarentur 491
ſpartanorū magnanimitas 488
ſpartanorū ſacrificia prætenuia 632
ſpartanorꝫ moreſ 485. 513
ſpartanorū ritus 354
ſpartanū breuiloquiū 590
ſparte unde ſit nūcupata 488
ſpectacula an noxia moribus 208
ſpecula cur inuēta 404
ſpecularij 192
ſpeculi uicem an præſtare poſſit Mare apud Vergilium 404
ſpeculorū ratio ex Mathematica doctrina 405
ſpeculorū rō breuis 71
ſpmatis rō, ſeu uaſa Eiuſdē quicq; nūero quæ dicant̄ præparatoria 100
ſpes eē uelut ſomnia 552
Sphacelodes 718
ſphacelus 718
ſphecodes 718
ſphæræ quot ſint oīno 16
ſphærā maximā eſſe Mūdi oculum 20
ſphæras ſentire 20
ſphæria quid 692
ſphærus 8. 718
ſphecodes Verſus 85
ſphinges 278
ſphinctæ 378
ſphondyli 75
ſphondylorū meat⁹ 82
ſphragidium 718
ſphragitides 90
ſpira quid 434
ſpūm pl'a ſignificare 61
ſpūm corpa parare ad animæ ſuſceptionē 41
ſpūs aīalis, uitalis, naturalis ratio 61
ſpūs ore lente emiſſus cur calidus, aliter uero frigidus 702
ſpodius Apollo 612
ſporadici morbi 174
ſportulæ nuptiales 790
ſportulæ quid 552
ſportularꝫ cōuiuiū 764
St ſilentij nota 528
ſtachanæ quid 647
ſtachis 492
ſtaſimon hymnus 112
ſtatera 254
ſtaterij paries, prouerbiū (859
ſtathmi 516
ſtatio dicta ἐν φρέατι 271
ſtator unde dicat̄ 613
ſtatuarū luxus, & primordia 826
ſtellæ cū oriūtur, an accēdantur 674
ſtellæ ſecundæ quæ intelligantur 70
ſtellæ i mūdi cardinib⁹ q̄tuor ex q̄rū primis lr̄is nomē cōſtat̄ Adā 40
ſtellas item preces exaudire 20
ſtellas e Cœlo labi an pbabile ſit 284
ſtercoris, ſeu retrimētitiæ fæculētiæ noīa pl'a 278
ſtereobatæ 195
ſternutamētorū obſeruationes 687
ſternutamentū dici quādoq; ominoſum 687
ſtibadia 766
ſtigmatias cur dicatur Nicanor 107
ſtigmatiæ qui dicant̄ 197
ſtigmatiæ 711
ſtigones 711
ſtilū uertere quid 684
ſtomachi ratio 90
ſtrabis, natura cur miniſ

me oñdent ſe dupla 799
ſtragula obuoluta ſeruari debere, quo ſenſu accipiendum 448
ſtrangalides quid 498
ſtrangulatorũ rõ 78
ſtratia Pallas cur 390
ſtratij quid 210
ſtratioticæ pecuniæ quæ ſint 210
ſtratonici Citharœdi hiſtoria iucunda 231
ſtrobilus 566
ſtropha 208
ſtrotæ 434
ſtructurarũ ſpecies 742
ſtruma quid 855
ſtrumã dibapho ueſtire, quid ſit 855
ſtrymoniæ Anguillæ 777
ſtultorũ Theſaur⁹ 856
ſtupor quid 697
ſtupor quibus ex cauſis ꝓueniat 157
ſtuporis attoniti ſpẽs 157
ſtygiæ Paludis rõ 747
ſtygis aqua 702
Suadelæ ſacellum apud Sicyonios 505
ſubmanu, prouerbiũ 857
ſubſellares quid 602
ſudor cur præcipue in faciem ſeſe promat, & ſupernis Corporũ 134
ſudor cur ſe in pedibus ꝓmat, ubi trepidatio inoritur 134
ſudores q bono ſint 133
ſudoris in fronte rõ 70
ſudoris frigidi ratio 133
ſudoris ſpecies 133
ſudorũ ratio 110
ſues Chalari 712
ſues cur ſacri in Creta 712
ſues myſteriaci 712
ſuffertum quid apud Trãquillum 232
ſuilla uaticinia 367
ſuilla Caro multiplex in cõdimentorũ rõne 712
ſuilla uocabl'a plura 712
ſuillæ carnis præſtãtia 712
ſulcus Aegypti Libyæ harenas nõ curat 825
ſumanus 25
ſumman⁹ cur dicat̃ 272
ſummũ hominis bonũ eſſe in Deo 110
ſummittere faſces qd 317
ſuperciliorũ ratio 70
ſuperfluitates, ſiue retrimenta quot excernant̃ modis 65
ſupiora ĩ uiris cur Craſſiora in fœminis cõtraria eueniant 12
ſupna, & inferna ĩ aĩalib⁹ quã habeant rõnẽ 12
ſuper omnẽ Irim, Adagio quid ſit 632
ſuperſtitionum origo ex Aſtrologia 242
ſupplicandi ratio 409
ſupplicãtes in Veſta. i. Lare ſolitos ſedere apđ Priores 409
ſuppliciorum genera plura 257
ſupplicum mos apud perſas 409
ſupputatio ꝑ digitos 645
ſuſa cur dicant̃ 615
ſuturarũ ratio 66
ſuturarũ capitis rõ 359
Sybaritarũ luxus 166
ſyderũ Corpora quæ uiſunt̃ an planę ſint 17
ſyllabarij qui 738
ſyluarũ præfecturã Cõſulib⁹ iniũgi ſolitã 721
ſymbole 707. 764
ſymbolũ 764
ſympathia 664
ſymphaſis 458
ſynæcliæ 766
ſynanche 78
ſynceraſtum 711
ſyncomiſteria 329
ſyncramatica ſomnia 756
ſynymphi 790
ſyphar 225
ſyra 789
ſyrbe 712
ſyrembolum 748
ſyri an diſtinguantur ab Aſſyrijs 520
ſyriaſis 520
ſyrius Ros 712
ſyrorũ mores 520
ſyrorũ olera mſta, Prouerbiũ q̃ habeat rõnẽ 712
ſyrus iſula, & loca itẽ alia nomine eodẽ, aut propinqua, itẽq; uocabula plura confinia, uti ſunt Sciritæ, Scironides, Scira, Scirus, Sciros, Scironia Schidia, Epiſchidiõ 584
¶ Tabulæ accepti & Expenſi 332
tabulæ nouæ 331
tabularij 164
tactici qui ſint 602
tæniæ 529
tagæniæ 777
tala Arbor 517
talar⁹ cur diceret̃ Philoſophorũ Muſeũ a Timone 417
taliõis, ſiue Repaſſi rõ 650
talorũ figuræ, ac nũeri 572
tantali rõ allegorica 492
tapetes 434
tapyrorũ mores 514
tarẽtinorũ lux⁹ 167. 344
tarichopolæ 356
tarichopoleũ 356
tartarũ dici de hũano corpore ꝓpter Gulã 167
tauri æthiopici 348. 439
tauri ꝓ Oenochois 776
tauri cur irritent̃ Phœniceis ueſtibus 441
taurinus ſanguis cur Letalis 383
taurũ Europæ fuiſſe nauẽ 441
taur⁹ in pudẽdorũ pte 85
taur⁹ cur dicat̃ Bacchus, item Taurophag⁹ 175
taxilitarũ mores 519
Tegyra Ciuitas 117
tela Remenſis 509
telamon quid 256
telephi hiſtoria 725
telephia uulnera 534
telephyllos 529
teleſphorus 310
telete quid 310
telia quid 142
telos quid 310
temperantiæ nomen quã late pateat 165
temperantiã cur dicãt Sophroſynẽ Græci 165
tẽplarij q intelligant̃ 714
tẽporũ uarietas ex emerſu fixarũ ſtellarũ, aut occaſu q aſſignet̃ a rei ruſticæ Doctoribus, & nauticæ 381
tẽporũ diſtinctio ex Aſtronomis, & Medicis 835
tenediarũ uenuſtas 672
tenellus ĩ Muſica qd 123
terei hiſtoria 511
ternarij ratio 620
terniſtratores 34
terræ Cauitates 725
terræ ſimulacrũ 748
terræ nomẽ haud quaq̃; eſſe uile 20
terræ forma 5
terræ epitheta aliq̃t 409
terræ filij q dicant̃ 573
terrã dici improbitatis ꝓuinciam 2
terrã eſſe Mundi chorum medium 20
terram cur dixerit Plato Deam 20
terrã aĩa, & ſenſu eẽ præditã ex Plato. doctria 20
terrã haberi cõtinentẽ extra orbẽ noſtrũ, deq; Ciuitatib⁹ in ea, & Hominũ moribus 484
terreſtre tonitru 855
tertiata uerba 536
teſſaracoſton feſtũ 762
teſſaracoſton tẽpus 762
teſſenarij 494
teſſerarũ inuẽtio 562
teſticuli muliebres 88
teſtiũ rõ præſtãtiſſima 85
teſtudinis caro 255
tetradiſtæ qui 552
tetragonus uir q 500
tetrapus quid 216
tettigophori cur Athenieſes 325
tettix 150
teuthidi ſimilis 786
teuthis quid 688
Thales cur nuptias recuſarit 786
thallophori 329
thallos 329
thalyſia quid 329
thalami oculorũ 311
thamyris cur dicat̃ a Muſis excæcat⁹ ĩ fabul 493
thargelia feſta 482
thargelia Regina 482
thargeliõ mẽſis q ſit 482
thargeliõis diẽ ſextũ fuiſſe græcis feliciſſimũ 482
thargelus olla 482
thebanorũ in tibijs præſtantia 229
thebanorũ uitupatio 229
thema Trapezitarũ 254
thematiſmus 254
themiſtoclis hiſtoria 570
themiſtoclis mors 383
themiſtoclis dictũ de Arte Memoriæ 558
theodori placita de Voluptate 376
theogamia feſta 732
theologiæ genera tria 32
theologiam cur ſpreuerit Ptolemæus 726
theos unde dicat̃ 612
therapnæ aræ 272
theori 210
theriaca quæ ſit, & unde nomẽclaturã idepta 148
theoricæ pecuniæ 210
theoris 210
therapia 711
thericlia 763

therſites 600
theſaurū condendis pecunijs quis ſtruxerit primus 570
theſei petra 87
theſei honores Athenis 185
theſeis quid 185
theſpienſes 610
theſſala perfidia 244
theſſalæ alæ 244
theſſalica portio quæ dicatur 244
theſſalus equitatus 244
theſſæ 705
thetes 705
thiaſus 764
thirus uulgo qui dicitur quinam intelligi omnino debeat 148
thoen aial eſſe Hoī præcipue amicum 657
tholus quid 363
thracum mores 511
thracum mulieres 365
thracū uinolentia 776
thraſybulus Vates 367
thria quid 66
thria unde dicanť 495
thriſæ 499
thrombi, quid 383
thronon quid 430
thucydidis laus 348
thya feſtum 420
thyeſtis ſepulchrum dici κριούς 773
thymele 208
thymelici 208
thynnæū ſacrum 777
thyrſus 790
thyſani 434
thyſia qd proprie 307
thychæ 712
thyſthla 790
thyrici libri 754
Tibarenorū ritus 516
tiberiadis mare 726
tibiæ 226
tibiæ inuentor 757
tibiarū ſpecies 229
tichophilaces 742
tilæ quid 122
timothei hiſto. 241. 570
timothei ſnia de Vtilitate Victus frugi 430
tintinabulorum antiquitas 555
tiphonis hiſtoria 124
tireſiæ oraculū 218
tirynthi mœnia 570
titan cur Solis frater 679
titania aſtra cur 679
titanes qui 174
titi Columbi, cur 232
T. Liuij laus 792
titormi Buſeq̄ robur 606
titthenidia 766
tityrus quid 705
tityrus qd, & unde 547
Tondendi ſpecies 185
torma 441
tormarches 441
tormīnū ratio 719
toxicum unde 644
toxotæ miniſtri 704
Tradux quid 204
tragaſæus quid 680
tragaſæus Sal 777
tragica facies quæ ſit apud Ariſtotelem 402
tragomaſchalos 680
tranſitoriū forū 781
trapeza 780
trapezia 244
trapezophorus apud Ciceronē in Epiſtolis familiarib⁹ q ſit, præter oīm ſniam 172
traſippium 197
trepterius 185
tribunos capitalia uidicaſſe, Sōtiū ſeruaſſe uicula pecuniā ſignaſſe 709
tricæ 499
trichaices 499
triches ꝑ Capillis, & inde corriuata nōnulla 499
trichia 499
trichiæ 499
trichides 499
trichina 499
tricliniorū appellationes 764
triembolum quid 620
trigon 328
trigonum forum 773
trinitatis diuinæ ratio ex Platone 441
trinitatis myſteriū in Cæ triobolum 621 (lo 21
triorches cognomētū 666
tripodes Vulcani, & Dædali 704
tripodis notiōes pſes 216
tripolos terra .i. tertiata 789
trípos Delphic⁹ fuerit ne Vas an qd aliud 216
triptolemi præcepta 354
tripus Dionyſij 175
tritagoniſtes 762
tritogenia 561
tritto pro Capite 561
triuium 781
trophæa pria ex olea 329
trophæa Macedonib⁹ cōſtituere, fuiſſe nefas 629
troximi 346
tryga cur dicāt uinū 793
trygodæmones 28
trygon cur dicať 75
tryſſare quid 75
Tullianum 460
tulliolæ Cicerōis hiſtoria præcipue admirabilˀ 68
turanius 279
turnium ratió 742
tutanus 714
tutilina 714
tutulus 714
Tylæ 577
tymbades 607
tymbalus 607
typhon qui 174
typos 567
tyrannos raro conſeneſcere, Amicorū inopia potius quā auri 631
tyronū toga candida 388
tyrotarichum 356
tyrbe 567
tyrrhenorum in artibus præſtantia 152
tyrrhenoꝶ mulieres 578
¶ Vacuum in mūdo eſſe non poſſe 9
uacuum an eſſe extra mūdum poſſit 9
uafritia quorundam Vrbana 288
ualeria Luperca 349
uarus pergæus 567
uaſa figlina ſubigi Aromatibus ſolita 769
uaſati qui dicanť 769
uaſorū noia plura 769
uaticinia ex Piſcib⁹ 192
uaticinia ex Cane, & Sue 367
uatieni hiſtoria 256
uatinij hiſtoria 855
Vberum ratio, & partiū uocabula 82
Vectiarius quid 573
uectis ferreus 573
uegetatricis Animæ munus triplex 43
uenaꝶ rō, & origo 61
uenaꝶ anguſtiæ cur fōni fuſioris cauſa ſint 132
ueneni rō pulchra 521
uenerē Vraniā q coluerit primi 639
ueneri cur iungatur Mercurius 799
ueneris ſimulacrū triplex Thebis, Vraniæ, Pandeni, Apoſtrophiæ 376
ueneriſ ſtatua mobilˀ 704
ueneris cultus, & cognomenta plura 828
ueneri belli hiſtoria 105
uenox unde dicať 668
uentorū finalis rō 564
uētorū materialis cā 564
uentoꝶ ſpēs aliquot 566
uentrē nō habere qd 718
uentri Concœnes 718
uētris ptes, ac uocabľa 83
uentū diſtare a flatu 564
uent⁹ Pleſitius q ſit 566
uenus Armata 506
uenus cur uecteretur Paſſeribus 376
uenus Calua quā habeat rationem 506
uenus Vrania 500
uenus dicta Pādem⁹ 506
uenus Teſtudinē premēſ, & Hircum 499
uenus duplex 639
uen⁹ dicta Morpho 821
uepenis 98
uerba tertiata q̄ ſint 538
Vrbis an inſit ulla uis 438
uerbis barbaricis cur uterentur plærūq; in ſacris Veteres 438
ueris noie intelligi uarie indutos 430
uermis appellatiōe quid a Theologis intelligať Cap. XIIII 268
uerſus Acephali 83
uerſus Legari 83
uerſus Myuri 83
uerſus Procœlij 83
uerſus Sphecodes 83
ueſicæ rō, & affectiōes 98
ueſta Dea 406
ueſta unde iflectať 408
ueſta cur dicatur 409
ueſtæ notiōes plures 408
ueſtales uirgines 406
ueſtimēta initiatorū 430
ueſtitus quam eſſe rationem deceat 430
ueſtiū delitias, & ſimulatum contēptum eſſe ſuperbiæ indicia 345
ueſtiū repoſitoria 430
ueſtiū genera pla 432. 434
ueternum quid 281
Vicarij Serui q ſint 710
uictimarū probatio 307
uictoria nobiliſſima quæ ſit 754 (exigat 394
uidendi rō quæ, & quot
uidēdi rō per lineas 635
uidendi rō breuis 71
uideri nihil ſine luce 458
uidi liquores qui 472

uidularia 85
uidulus 85
uilli quid 64
uinalia duplicia 792
uinaria uaſa nomen ſeruantia 776
uindiciæ ſecundũ libertatem, uel Seruitutẽ apud T. Liuium 480
uini nocumenta, & Vſus 794
uini Troezenij proprietas 802
uini Symphoniæ tres 802
uini odoris præſtãtia 799
uini ſapores diuerſi, unde ſint 800
uini arcadici mira natura 800
uini nimietatẽ facilius cõcoqui, quã cibi 795
uini nigri inuentio 743
uini laus 860
uini ordeacei ꝓpriũ 188
uini apud Græcos ſpecies 344
uini Vtilitas 344
uini fecem eſſe illiꝰ robur 793
uini colãdi iprobatio 793
uini proprietas 853
uino aquam quis miſcuerit primus 175
uino quæ mulieres abſtinuerint 776
uino quãdoq; uigilias induci 802
uinolentis cur dupla ſe oſtentent obiecta 799
uinum cur a Græcis dicatur ὄινος 344
uinum a muſto quo differat 801
uinum Achaicum 802
uinũ aquoſum qd ſit 799
uinũ oligophorũ, & Polyphorũ, & Vinoſum, ac Caroticum 799
uinũ dari ſolitũ Iumẽtis, & Arboribus 799
uinũ qua rõne ætati ipertiendũ cuilibet 795
uinum meracius uigilias concinnare, & inde mortem 795. 797
uinum medium cur optimum 792
uinũ cur dicãt Tryga 795
uinum an recte dicamus caſtratum 793
uipere natura 144. 148
uipere partꝰ quã habeat rationẽ ex Ariſtotele, ac Plinio 148. 658
uiperæ hiſto. pulchra 521
uirgæ apta Poemata quæ intelligantur apud Sciẽtiſſimos 192
uirgarum apud Veteres uſus eximius in ſacris, & uaticinijs 192
uirgas i Dracones an potuerint Dæmones mutare 193
uirgilianæ æneidos ſenſuſ allegoricus extra quam opinati ſint Alij 155
uirgilij laus exqſita 160
uirgilium habere allegorias qua probetur ratione potiſſimum 158
uirgilius recte dicatur, an Vergilius, ſicuti uiſum Doctioribus eſt 160
uirginitatis laus 782
uirgo Cæleſte ſignũ 520
uiri hyeme cur Veneris auidiores 373
uiriculum 746
uirtus Aialis, Naturalis, Vitalis, ex Auicẽna 44
uirtutũ elementa eſſe duo 263
uirum bonũ cur dicamꝰ Tetragonum, & Quadrangulum 500
uiſui perficiendo neceſſarium uideri Igneũ Splendorem 403
uiſus cur oblædatur Spadonibus, & frequenter coeuntibus 392
uiſus an ſine aere intermedio perfici poſſit 9
uiſus q̃ rõne fiat ex Platonis doctrina 403
uiſus ratio ex peripatetica doctrina 403
uitæ Actiuæ, ac Contemplatiuæ cõparatio 701
uitæ genera tria 734
uitæ breuioris, ac longioris ratio 101. 578
uitã eſſe uigiliã 559. 839
uites cõpluuiatæ 204
uites Caracatæ 204
uites in Aſia haberi prohibitas Domitiano Imperatore 559
uites pedatæ 204
uitia extriſecꝰ inuehi 139
uitium honor in Romanorum ſupplicio 743
uitunnus Deus 714
uiuendi metã quam ſtatuant Pleriq; 544
uixiſſe nonnullos ſine Cibo 353
Vlos quid 113
Vmbilici notõeſ aliq̃t 413
umbilici nodos præſagium habere 83
umbilico Infantes nutriri 413
umbilicũ attingentia uocabula plura 413
umbilicus, & circũ iectarũ partiũ uocabula 82
umbilicus, ſiue Gnomon 518
umbilicus terrarũ 411
umbræ uaganẽ de qbus dici cõſueuerit 733. 734
umbrã ſuã metiri 736
umbram ſuam metuere, quid 732
umbricæ coenæ 169
Vnguenta 767
unum quidẽ, Sed Leonẽ, Paroemia 812
Vocabula plura ad ea, quæ gæſtantur, pertinẽtia 557
uocis acutæ ratio 536
uocis figura triplex 227
uocis magnæ ratio, & paruæ 538
uocis item rõnes aliquot 538
uocum in auibus differẽtiæ 818
uolſi Ludij 403
uoluptarij cuiuſdam dictum quo pacto repercuſſerit Crates 238
uoluptas quo differat a lætitia, & gaudio 236
uoluptas, Guſtus, & Tactus 576
uoluptatẽ nõ eſſe bonum 236
uoluptates qui maxime amplexentur 236
uoluptatis gña tria 169
uoluptatis noĩe Corpori nil indulgendũ 584
uolutatio in Coeno apud Pliniũ quo pacto ſcienter intelligenda 188
uomẽtes q dicanẽ 58 bis
uomitores 773
uomitus 773
uomitus ratio 58
uotũ quiq; rebꝰ ꝑfici 87
uox intro delata cur melius audiatur, quam e diuerſo 122
uox dendryazuſa 227
uox q̃ differat a ſono 538
uox hyeme cur grauior 838
uox Somnolentorum cur grauior 838
Vranæ Venæ 98
urania Venus 576
uranos unde dicaẽ 28
ureteres Venæ 98
urſæ uafritia 713
urſas dici quandoq; Puellas 730
urſi manus cur Cæteris partibus ſuauior 730
uteri muliebris rõ 108
uteri uocabula, & partes 108
Vulcani templũ apud Aethnam admirabile 659
uulcanus 446
uulpio 527
uulpis fraus 527
uulturij Paludati 220
uulturij togati cur dicantur Cauſidici apud Eruditos 220
uulturũ hiſtoria 220
uulturũ odoratus 220
Vxor cuiuſmodi ſit ducẽda 784
uxorẽ q dimiſerint 785
uxoria uocabula 790
uxoriæ icõmoditates 783
uxoris ducendæ ritus uarij 784
uxoris ducẽdæ ætas 787
❡ Xanti duo 549
Xeni qui 491
xenocrates 275
xenocratis hiſtoria 460
xenophanes 358
Xoana 512
Xylocymba 66
xylolychnuchi 152
xyloſis 705
xyſtici ludi 590
xyſtus, & inde corriuata 590
❡ Zaleucus Legũ lator 504. 609
Zamolxidis doctrĩa 265
zanes quid 512
Zenonis hiſtoria 357
zeta 528
zetetæ 528
zetrea 717
Zoanes quid 528
zoilus 608
zonæ appellatione quid intelligerẽt Veteres 628
zoophyta 835
zoſteria pallas 628

FINIS.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI PRIMVS.

EXORDIENDI RATIO.

PLATO Philoſophiæ pater, & diuinioris ſciẽtiæ author longe clariſſimus, in libro de mundi cõſtitutione ſcriptũ reliquit, omnes, qui modo mente conſtent, in rei cuiuſlibet exordio ad numinis opem decurrere conſueuiſſe. Sed & alibi epiſtola quadam, in omibus, inquit, quæ uel dicimus, uel cogitamus, à deo ducenda initia ſunt. & rectiſſime id quidem, Quoniam, ut tragici cothurni princeps Sophocles prodit, Principium rectum, compar itẽ conſequitur finis. Propterea felicius auſpicaturis argumẽtum, mox futurum publico bono, inuocandus eſt omniũ pater, quo prætermiſſo, ſicuti comprobat in philoſophica conſolatione etiam Boetius, nullũ rite fundatur exordiũ. Siquidem eſt uita quædam una, regina unius mundani corporis, potẽtia, ſapientia, bonitate præcellens. Mundi magnitudinem ſingulari prouidentiæ munere ab initio, & cõtinue perducens ad optimum. hanc eſſe ſummum, & principem deum conſtanter aſſerim⁹, de quo diuine cecinit Orpheus, πάντων γενέθλ', ἀρχὴ πάντων πάντων τε, τελευτή. hunc eſſe uniuerſorũ patrẽ confeſſus, originemq́ꝫ, ac deniqꝫ finẽ. Ad hunc in arcto conſtituti, tanq̃ in harenam defugimus. huic inuiſum nihil, nihil inauditum. Omnia ſumma ſapiẽtia, & inenarrabili conſilio diſtributa librantur, reguntuŕqꝫ. Quod ipſum nec Orpheus idem ignoraſſe uidetur eo uerſiculo, qui auguſtiſſimam naturam omnia introſpicere, atqꝫ audire, ac diſpenſare profatur, πάντ' ἐσορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις, καὶ πάντα βραβεύεις. Nec me fallit, uideri eũdem tribus illis nominibus, conſilio, Luce, uita, trinitatem etiã præmonſtraſſe quodãmodo. Equidem ita ſentio, ut ſe habet uiſus ad ſolis lumen, ita prorſum habere hominis ingeniũ, ac rationẽ ad diuinæ bonitatis radiũ. Proinde abſqꝫ illius illuſtriore lumine nil facile à nobis animaduerti, aut cognoſci. Ipſa quippe gratia diuina illuminatio eſt, & ipſa dona gratiæ lumina ſunt, illuminãtia eos, qui eius ſunt participes. Quin gratia omnis ab uno profluit fonte, & illuminatio omnis ab lumine uno. Multi utiqꝫ radij ſunt, ſed lumen unum. Spargit ſe quoqꝫ lumen unũ, ut multos illuminet. Lucent illuminati multi, nec tamen uidetur, niſi lumen unum. Et fiunt lumen unum in lumine uno. ita unum ſe bonum multis præbet participandum, ut cum illo coaleſcentes unũ ſint, Qui unã ducunt ex illo ſimilitudinem. Propterea Theologorum ueterũ plæroſqꝫ ſcimus ingenio perſpicaciſſimo, Bonitatem in centro, pulchritudinẽ in circulo collocatam tradidiſſe. Nam centri nomine deum eſſe intelligendum, prudentioribus inſinuarunt. Circulos uero in ambitu aſſidue circũactos, mentem ſignificare, animã itẽ, ac naturam, & materiam. Id quod Plotino placuit imprimis. Siquidem deus omnibus ineſt unus penitus ſimplex, ac immobilis. Omnia uero indidem emanantia aliquo modo compoſita, ac motus nõ inſcia. Imò uero ſicuti ꝓfluunt ab eo, ita refluunt in eundem ut in circulo lineæ. Deus itaqꝫ centrum omnium. Vnitas ſimpliciſſima. Actus puriſſimus ſeſe inſerit uniuerſis. nec præſens modo eſt, uerum & omnibus à ſe creatis potentiam aliquam intimam, ſimpliciſſimam, præſtantiſſimam indidit. Quam rerum uocant unitatem, à qua propendent omnia, & ad eandem redeunt, caligantq́ꝫ prius, quam ſuo inhæſerint creatori. Igitur bonitas quidem rerum omnium ipſe deus, per quem cuncta ſunt bona. pulchritudo autem eſt dei radius, à quo quia rerum omnium ſpecies effingũtur, rurſumq́ꝫ ab eo, ut luminũ patre, deſcendit datum omẽ optimum, & omne donum perfectum, qua poſſumus, mentis puritate, imo uero illa ipſa unitate, quã uocant mentis caput, & florem quoqꝫ, ſicuti Zoroaſter, qua ſola ſuper animæ, mentiſqꝫ proprietatẽ extante, putat Iamblichus inter Academicos cognomento diuinus, & ſacerdos magnus, unitatem poſſe attingi, abiuncta paululum oneroſa hac corporis ſarcina, quoniam nunquã nos uerecundiores eſſe addecet, q̃ ubi de deo, uel cum deo agitur, inte-

gre,ſynceriter,ſancte,ſuppliciter ipſum hũc omnia ſupereminentem,infinitum,inenarrabilem,maieſtate auguſtiſſimum,ſplendore micantiſſimum, uirtute incomprehenſibilem tantæ rei exordio: Cui ſumus genuina impares debilitate,ſic apprecemur uenerabundi, Quando & clariſſimus medicæ ſcientiæ ſcriptor Auicenna etiam ſi falſis exancillatus ſacris,maximi operis,& conquiſiti exordio diuinitati gratias agẽdo,auſpicatius ſe tantarum rerum initia ducturum ,eſt opinatus. Qui cuncta inenarrabili bonitate producis, totius rerũ naturæ cauſa,& origo initialis Qui ſapientia infinita,& prouidentia perſpicaciſſima regis,roboras,uiuificas,lenis,mulces,excitasq;. Summe animorum pater,animantum ſoſpitator, iuſticiæ fons perennis,ſuper omnem conſtitute mẽtis captum. Tibi ſoli cognite,& cui ſe largius uaſtiſſima tuæ clemẽtiæ flumina infudere. Vita,totum quod eſt in me,ſalua, Lux,totum illumina. Verbum tuũ me regat. Sapientia emendet. Spiritus creator repleat,accendat amoris ignem,ſenſus colluſtret,infirma noſtri corporis uirtute firmans perpeti. Tu qui ſolus trinus,unus es deus, benedictionem à me non ſeuocaris,adiuua benigne, miſerere ampliter, da tuæ maieſtatis idolo,quoniam in nullo falli,diuinũ eſt, primum quidẽ in uolũtate acquieſcat tua. Deinde,ut quæ mox dicentur,tibi placeant omnia. Laudes tuas recinant, quãdo es author omniũ, & ſine te cimmerijs offuſi tenebris caligamus altius. Studioſorum deſeruiant emolumentis: qui & facile aſſequantur,quæ uaria nobis,te illuſtrante,lectio ſuggeſſerit. Ipſe uero qui diu iam hoc uoluto ſaxum,& incudem eandem interdiu,noctuq; tundo,ex mentis ꝓpoſito totum opus tranſigam,mihiq; ipſi conſtem ꝑpetuo,ex umbratili nunc primũ meditatione in puluerem prodiens,& forenſem,ut ſic dixerim, aciem.

¶ Quo pacto mundus ſit congeries malorũ,& terra improbitatis prouincia,cum multi deũ eſſe mundũ dicant. Et Moyſes quoq;, ac ſanctæ literæ miris efferant laudibus.

CAPVT I.

QVoniam uero ab dei maieſtate immenſa,& inenarrabili recte, ſicuti decuit,auſpicati ſumus,quando & initijs omnibus ueteres præfari ſolitos, Pauſanias ſcribit,captãdi gratia omnis boni, θέος, θέος quod Aelius quoq; cõprobat Dionyſius,nõ inſcite opinor,nec improſpere,aut quod ille ait, inſubide,primũ operis inſtituti caput mũdo dicabiť. Quẽ in libro de uniuerſi natura Plato deũ beatũ appellare nõ dubitauit. Animã quoq;,ut Plotinus interpretatur,ab opifice bono ideo eſſe traditã,ꝓdens,ut mũdus poſſet intellectualis euadere: qđ quidẽ neceſſariũ fuerat. Sed citra animã,inquit,id uero effici nõ poterat. Verũ ante hos longe in ſermone,q Pimander inſcribiť, mercurius nil,inquit,eorum,quæ in mũdo ſũt,interit: Si eñ ſecũdus eſt deus ipſe mũdus,nec nõ immortale uiuẽs,impoſſibile eſt, immortalis animantis partẽ aliquã interire. Quæcũq; mundo inſunt,Mũdi ſunt mẽbra, Homo præſertim,animal rationale. Primus omniũ uere ſempiternus,immortalis,ingenitus eſt deus,omniũ author. Secũdus uero deinde ad illius imaginem mundus, ſemp uiuens,nõ ſempiternus. Nam quod ſempiternũ eſt,ab altero factũ nõ eſt. Quinimo in naturalis hiſtoriæ initio Plinius, Mundũ credi numẽ,par eſſe putat,ſed æternũ,immenſum,ingenitũ,nec interiturũ unq;. Cæterũ quod fatendum ſit. Ego quidẽ non utiq; mundum, ut deũ contenderim eſſe uenerandũ. At uero tãq; inenarrabile ſummi dei opus ſuſpiciendum,facile cenſuerim,& glorioſam conſtructionem, etiam ſi ſomniantis hoc putat Epicurus,non philoſophantis,quiq; ne primoribus quidẽ labijs phyſiologiã guſtarit,id eſt naturæ rationem. Bonum item,multiformi imaginum uarietate diſtinctum concinnatumq;,nec non circũflexu complectentem,quicquid uenerationem, laudem, amorem,pulchritudinis excellentia,aut dignitatis amplitudine cumulatum parere poteſt. Nec enim fruſtra in libro ueritatis & uitæ Moyſes ait,nunc ſingula in mundo bona,nunc cuncta ualde bona ex artifice ſummo propagata. nam nec alior ſum pronunciatum & illud, Cœli enarrant gloriam dei,& opera manuum eius adnunciat firmamentum. Ita profecto eſt, Magnitudo exquiſitiſſimi, nec laudati unq; pro dignitate operis,necnon late patens uis,& motus mirabilem opificis præſefert potentiam. Diſpoſitio uero excultiſſima mirificam oſtentat ſapientiam. Vſus uero ad optimũ ubiq; cõducẽs

latius

latius exuberantẽ nobis ingerit bonitatem. Proinde ſummi Platonici uniuerſum hoc,
ceu auguſtiſſimam dei ſtatuam eximie uenerati ſunt. Et quæ in eo cæteris maieſtate na
turæ præſtare uidentur, tanq̃ idearum, ut ipſi uolunt, certiora ſimulacra. Cæterũ in tan-
ta rerũ gloria quonã pacto id diſſimulauerim, quod in ueteris theologiæ libris uideor
legiſſe: Ipſum hunc, quem tantopere admiramur, mũdum, malorũ appellari congeriẽ,
terram uero eadem inſectatione, improbitatis prouinciam dici, quod & uulgo ita ſub-
inde iactatur, ut planè adagij uicem obtineat. Nam ab Platone quoq; dictum eſt in li-
bro de ſcientia, mala omnino deleri nõ poſſe. Verum ea neceſſario euenire, nec tamẽ
apud deos eſſe, ſed apud mortalem naturam, inferioremq; hunc locum aſſidue circũ-
uolui. Hoc tam diſſentaneum, tamq; pugnãs, ſic tamen antiquorum rationibus confoue
re, atq; tueri poſſumus. Bonum in uno tantum deo eſt. Imo ipſum bonum, deus ipſe
ſemper. Cum bonũ dicimus, Bonũ id, quod omnia continet bona, & quod bonũ ſemp.
intellige. Hoc uero uni adeſt deo, nullius unq̃ inopi, iniuriæ non obnoxio, qua præcipi-
tetur in iram. Numen eius late dominatur. Nil eo ſapientius. Sicuti uero malorum nul-
lum ineſt illi, ita nuſq̃ alibi reperias bonũ, ne in ipſo quidem mundo, qui utiq; paſſioni
bus genita replet, ut pertrito ſcholis uerbo interim, citra ſciolorum morſum utamur.
Nam & generatio ab paſſione non ſequeſtratur. Vbi autem paſſio, nullo modo bonũ.
Vbi bonum, non habet ibi locum paſſio. Sicuti uero materiæ omniũ conceſſa eſt parti
cipatio. Ita & boni participatione mundus bonus. Bonus inquam, quatenus & ipſe om
nium effector. At minime in alijs bonus, paſſibilitatis & motus ratiõe, nuſq̃ in eo pul-
chrum compereris, nuſq̃ bonum. Siquidem, quæ modo titillant ſenſus, ſimulacra ſunt,
& miraculorum uanitas. Ipſa quippe natura, uitáq; mundi, ut placuit Plotino, quaſi ma
ga, imagines ipſius boni, ueri, pulchri ubiq; fingit, uelut eſcas, quibus animas huic mun-
do per auariciam, uoluptatem, inanem gloriam mancipatas fallit. Deum cogita, circa
pulchritudinem demum uerſaberis. Certe libro octauo Enneadis quartæ de animæ de
ſcenſu in corpora, Plotinus idem cõſtanter aſſeruit, ſenſibile totum à Platone cõtemni,
& cõmercium animæ cum corpore damnari, qui & arcanum illud ueneratur oraculũ,
quo traditur, animam hic in cuſtodia quadam, & carcere diſtineri. Quin inquit. Spelun
ca apud Platonem, ſicut & antrum apud Empedoclem, uniuerſum hoc nobis ſignifi-
cat. Solutionem è uinculis, & ex ſpelunca aſcenſum, ipſam accipi puto, animæ ad intel-
ligibile progreſſionem. Adde quod ubi Plato ait, mala in mortali natura uerſari, id ex-
ponens Plotinus, eſſe inquit, neceſſario aliquid ſubcontrarium bono, id eſt ſub boni im
perio collocari aliquid, ab eo maxime diſtans, ac penitus diſſimillimum, id eſt infimam
mũdi materiam. Hoc autem loco monendi ſumus, Cõtrarietatem ab hoc philoſopho,
ut eius doctrinæ ſtudioſis placere animaduerto, accipi, non repugnantiam duarum in
eodem genere qualitatum, ſed diſtantiam rerum undiq; maximam, oppoſita facientem
ferẽtemq;. Quomodo eſt materia ſubcõtraria deo? Hæc nãq; eſſentia nõ eſt. Ille uero
eſſentiæ principium. Hæc malorum origo. Ille bonorum. Salus una, uia item una: Pie-
tas cognitioni adnexa. Tunc humana mens recta concipit, & meditatur: ubi ab princi-
pe natura, infuſum exceperit radium. Quod ſi immundorum ſpirituum afflata prauita
te ſubdiderit colla iugo, ſuccreſcunt inde, progerminantq; adulteria, ſtupra, homicidia,
id genus alia complura.

¶ Humana natura aſtruitur non uilis, nec contemnenda. Hominis cauſa omnia eſſe à
deo quodãmodo producta. Hominem futurum fuiſſe immortalem, ſi non peccaſſet.

CAPVT II

CAETERVM poſteaq̃ huc prouecti ſumus, ut ratiõalis naturæ gradũ
oſtẽdere aliquo modo uideri poſſimus humilem, infauſtũ, & nullo
ferè cũ cœleſtibus cõmunicatu, & cũ illic uiuacitas ſit æterna, & inde
fecta, hic caduca, & ſubſiciua ingenia, præſtò ſit & mira ſublimitas
tãta faſtigij intercapedine interuallata ab infimis, Putemur interim
oratorio more, hoĩs patrociniũ ſuſcepiſſe, aut certe Academicorũ
ſcholas ingreſſi, opinationes illorum interdum amplexari, qui ueri
ſimilitudinem captantes, & inde Sceptici nuncupati nil omnino aſtruebant. Enitamur

ergò iam hinc promere. Quæ hominē, & illius Terrenū locū faciant auguſtiorē ſuo me tientes omnia modulo, & ut Pindarus inquit, καθ' αὐτὰ, ut ſimul Plinio occurramus, tra denti, hominē nō ideo eſſe ꝓximum deo genitum, ut uilitate iuxta beluas eſſet, uelut ſuillæ nari aureum plane inſertarit annulū deus. Simul etiā Platonicis ſatiſfaciamus, a quibus proditū ſcimus, mundi partē, quæ ſupra lunā ſit cōſtituta, eſſe mutatiōis neſciā, genuina luce perſpicuam, perpetua tranquillitate beatam, diciꝗ agentem, quoniā, quæ hic ſunt, cœli uultibus, ut ſic dicam, ſint obnoxia. At infra lunā diuerſa omnia. Vbi ſit uitæ, mortiſꝗ collimitiū, tumultuentur elementa, cooriantur ꝓcellæ. Omnia quodammo do præcipitentur in interitū. Ideoꝗ recte patiens mundi portio cenſeatur, Imo uero inferorum locus, quoniā animæ malū ſit, ad materiā ſe deflectere, quā in Theetheto no minat Plato diſſimilitudinis regionem, hoc eſt diuinitati undiꝗ diſſimillimam. Dicat̄ & lethæus, ſed profūdus, & terræ tartara, in quæ anima deiecta, in cœnum creditur cor ruiſſe tenebroſum. Mors inquiunt, animæ eſt, dum corpore mergitur, in materiā labi, ipſaꝗ repleri. quod ſi ſuſpectet nuſꝗ, ſed in cœnum identidem reuoluatur, etiam inde fieri, ut apud inferos dicatur dormitare. At ſi ueritatem, reiecta omni ueſica, & ambitio nis tumore paulum compreſſo, amplius libeat perpendere, Comperiemus primū, quic quid eſt naturæ corporeæ, hominis cauſa eſſe productum. Nam quis neſciat, elemento rum illuc rationem ſpectare, ut inde cōpoſita effingantur? Cōpoſita uero inanima non ne propter animata, ut imperfecta propter perfecta? Plantæ utiꝗ animalibus deſeruiunt: At hæc, imo uero omnia ſimul humanis uſibus ſunt deſtinata. Sed quid in humili uerſamur? cur nō ſurrigimur? & quæ tam miranda uidentur, nobis item obſequium præſtare comprobamus? Expende radiantis deos, ut inquit Apuleius, quibus cœli cho rum comptum, & coronatum ſuda tempeſtate uiſimus, pictis noctibus, ſeuera gratia toruo decore. ſuſpice inquam in hoc perfectiſſimo mundi, ut ait Ennius, clypeo miris fulgoribus uariata cælamina: quorum ex aſſuetudine ſpeciē quādoꝗ mirari deſinimus. nōne noſtris emolumentis iſta deſtinantur? Mihi certe ita compertum, quātumuis illa inenarrabili ſint ordine diſtincta, quantumuis dignitate humanū captum excedentia, tamen quodammodo propter hominē uideri creata. Quod ſi ceruicoſior aliquis etiam num putat irridendum, apio, quod dicitur, uix ſatis inſpecto, uelut Palladi felem coaptare cōnitamur, audiat quæſo patienter, quæ in ſanctis literis obſeruata ſubnotanda cē ſuimus. ſic uero Deuteronomi. cap. quarto legimus. Ne forte oculis eleuatis in cœlum, ſolem uideas, & lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creauit deus tuus in miniſteriū cūctis gentibus. Homo itaꝗ in mūdi meditullio cōſtitutus, ueluti rex planè, dn̄ſꝗ cunctorum, huc illuc porrectis, expanſiſꝗ poteſtatis ſuæ uiribus, fruitur omnibus, omnibus imperat. id non ſacris modo literis celeberrimū eſt, ſed dictat ratio, & rerum ordo mirus. Id uero imperiū, ac regimen ex prudētia eſt, quæ propria cēſetur hominis. In quo uirtus ea generalis eſt, cum in brutis per partes uideat̄, ſicuti in Aranea ad contexendam. quāobrem iure homini ſubijciuntur. Cōfirmat hæc, ut de Plinio interim ſileam, Mercurij authoritas, qui diuiniſſime multa quidem, ſed & illud peruidit. Pater inquit, omnium intellectus, hominem ſibi ſimilē procreauit, atꝗ ei, tanꝗ filio ſuo, congratulatus eſt, propterea forma delectatus propria, opera ſua omnia uſui cōceſſit humano. Amplius & in literis noſtris. M. Tullius aptiſſime colligit. Mundum uideri effectum eorum animantium cauſa, quæ ratione utantur, qui ſunt dij, & ho mines, quibus inquit, ꝑfecto nihil eſt melius. ratio nāꝗ omnibus excellētior. iam, ut alia miſſa faciam: quis non uidet, tum magni ſacerdotis ſententia, tum ſummi oratoris pro pheticum illud confirmari ferè, Dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes. Quod ſi inferat ali quis, male à me ita colligi: & inanes flari gloriolas, quoniam nuſꝗ non imperium hominis pernoſcatur proſciſſum, conuulſum, extritumꝗ, Reſpondebunt Chriſtiani patres, ſupplicium eſſe ex admiſſa noxa, non rerum ordinem. Quippe quo ſibi iure poteſtatem uendicet, qui uix dum in uitalē productus lucē, protinus ſe deo rebellem præſtitit: ut penè cum nutricis lacte flagitiorū, ac ſuperbiæ ſemina hauſiſſe uideri poſſit? Quod adeo uerum eſt, ut author nobis ſit Beda, ante hominis peccatum nil noxium ab terra progerminaſſe, non herbam ueneno peſtilentem, non arborem ſterilitatis inutilem uitio, ſequeſtrata item natricū uirulentia, & uiperarum. Verum, ut uideo, moriendi ne

ceſſitaet

ceſſitate urgemur præcipue. hæc nobis infeſtos maxime facit, qui hominis ſtatum hoſtiliter inſectantur. Nec uident primum illum noſtri generis patrem, tanquam Cæciam quendam, ipſum ſibi calamitatum adſciuiſſe nubila. Etenim ſi non peccaſſet is, quod nam foret nobis cum morte commercium? An apoſtolum nō audimus dicentem, corpus eſſe mortuum propter peccatum? non dixit, mortale corpus ex peccato: ſed mortuum. Id quippe ante peccatum mortale fuerat, & immortale, quia poterat mori, & non mori. Aliud eſt autem non poſſe mori, Aliud poſſe nō mori. Mortalis erat homo conditione corporis animalis, At cōditoris beneficio immortalis. Confirmat doctrinam hanc Nicolaus Theologus, comprobat in ciuitate diuina Aurelius Auguſtinus, aſtruens propter peccatum naturæ principem intonuiſſe, Terra es, in terram ibis. Sed & Gregorius ampliſſime aſtipulatur, cum aſſerit, ita fuiſſe conditum hominem, ut manente illo, decederent tempora, nec cū temporibus tranſiret, Stabat enim in momentis decurrentibus: nec ad uitæ terminū per dierum incrementa tendebat. Poſteaquam uero cōditor eſt offenſus, ire cœpit cum tempore, & tabernaculum mortis eſſe corpus humanum. At huius theologiæ ignarus Plotinus, etiam ſi eſt inter Platonicos tanquam maiorum gentium, de humanis agens animis. Pater, inquit, miſericors mortalia illis uincula impegit, ne ſemper huius uitæ miſerijs teneantur. Quod ſi authoribus noſtris non præſtandam fidem, contendant Platonici, Veluti ad paruulam Cynoſuram, qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto, uti eſt ab Arato proditum, non ad Helicem, & Septentrionū claritatē aciem intenderimus, Reſpondeo, ex ipſorum doctrina, eſſe imprimis credendum. Quoniam mentes diuinas illa præ cæteris præſagia indicant, ut in Phædro ſcribit Plato, quæ arte nulla, & cōſilio fiant. Qualia ſunt, quæ de Diotima uate, & Socrate, & Epimenide, idem Plato refert, Quæ de ſibyllis Varro unà cum Platone, quæ de diuinis Philoſophis Hebræi tradūt. Horū omniū mentes tum orbis remotiſſima obibant, ſecretiora pandebāt, cū à corpore ſeiunctæ, in unitatemque ſuā collectæ deo maxime inhærebant. Quod Mercurius nō negabit: ſed Auguſtinū, Gregoriū, & antea multo apoſtolū Paulum quis in eo ſtatu conſtituendos audeat inficiari, qui diuinum ſentirent afflatum, & præter doctrinæ profunditatem, quæ illis affulſit ampliſſime, etiam ſtupenda præcinerent myſteria? uitæ ſanctitas, miraculorum numeroſa ſeries, efficacius me in fidem pertraxerint, quā Platonē Socrates, aut Epimenides, quos ueluti quintæ claſſis, in hac præſertim cenſura ne dignos quidem arbitror, qui nominētur, Ne quis hoſce adeo Coryphæos ducat, ut iuſto cum eis ſacramento contendere non ſit, ac interdicto certare. Addamus hoc amplius, ut peruicacium impudentiam reuincamus. Hominem primum, ſi non peccaſſet, fuiſſe immortalem futurum, non Chriſtiana modo aſtruit ueritas, ſed & magi una cum Platone carminibus ſuis parari immortalitē poſſe, aſſeuerabāt, Zoroaſtris magiam nil aliud in Alcibiade putat Plato, quam dei cultum. Et alibi idem Plato, non carminibus modo ſancit, uerum philoſophicis item rationibus, & temperari animū, & corpus uel ſemper, uel diu ſaltem à morte procul poſſe ſeruari. Hoc nec Auicenna negauerit, qui animo in ſeipſum reſtituto in corpora quæuis mirandam conceſſit poteſtatem. Sed in re confeſſa nimis multa. quod ſi laborioſa item obijciatur uita, refelli id ratione poteſt eadem. Nam ut ait Nicolaus theologus, ante peccatum terra ſponte alimenta ſuggerebat accommoda. propterea apud Moyſen deus, In ſudore uultus tui ueſceris pane.

¶ Terram eſſe mundi chorum medium, quæ ſit Muſarum chorea, quid Apollo, Terram eſſe ſtellam unam ex Pyth. cur dea ab Platone dicta, Terræ nomen non eſſe uile, cur firmamētum dicatur, item cœlum quomodo unitas omnium, Terræ præconia plura, & quæ ſit eiuſdem forma.

CAPVT III.

PORRO num tibi uilior homo eſt, quod ſit quaſi in imū, hoc eſt in mūdi cardinem, centrumque relegatus, abiectuſque? Ego quidem fateor, quod ex Ariſtotelis ſententia Auerrois primo cœli confirmat, Terram inter elementa ignobiliorem haberi, Ignem uero nobilitate præſtare. Quæ rerum ſeries nō modo, inquit, in ijs uiſitur inferioribus, ſed in corporibus itē cœleſtib⁹. nam in libro de animalibus dixit Ariſtoteles, Lunæ naturā perſimilē uideri terreſtri na

 træ. Cæte-

turæ. Cæterum ſicuti ignis naturæ ſuæ mobilitate, raritate, luciditate in mundi ratione, qui ambiret, maxime contulit, Ita & terra ſoliditate inſita ad media mundi compingenda perutilis, ac neceſſaria fuiſſe uidetur. Eam uero optimum maximum deum, tanquam chorum aliquem diuini templi medium conſtituiſſe, amplius animaduertenti patet. Nã cũ mundum, ut Platonici uolunt, ubiq; conſtrueret rationis pleniſſimum, quo clarius ſuum referret authorem, In Sphæra qualibet uiuentia plæraq; collocauit, quæ non templum modo redderent excultiſſimum: Sed ſummi opificis laudes aſſidue cõcinerent. Quod ipſum humanas itidem mentes in meditullio poſitas facere uoluit. Hæc uero eſt illa ueteribus celebrata Muſarum chorea, quæ ad Apollinis ipſius imperiũ recinit perpetuo, ſaltatq;. Ipſe uero, ut ait Orpheus, πάντα πόλον κιθάρῃ πολυκρέκτῳ ἁρμόζει id eſt, Cœlum uniuerſum cithara temperat canora. Apollo uero hic non alius eſt, quam deus, quẽ uniuerſalẽ uocat Pythagoras, dictumq; uult, quaſi ἁπλὸν, id eſt ſimplicem, ac unũ, uel ἀπ' ἄλλον id eſt ab alijs ſequeſtratum, & multitudinis neſcium. Et quoniã Pythagoræ incidit mentio, quem Plato eximie ueneratur, in quo q; ingenium effulſiſſe diuinum, grauiſſimi authores prodidere, Succurrit, quod ex doctrina promitur eiuſdem, pertinetq; ad noſtri huius elementi præconium. Hic enim, ſicuti accepimus, & meminit in libris de cœlo, & mundo Ariſtoteles, Terram è ſtellis unã eſſe prædicabat, Quod in commentatione de Platonis doctrina comprobat Alcinous, & forte ſignificauit Plotinus, ubi ait, Terram, ſi uniuerſo comparetur, eſſe ueluti punctum, uel quaſi ſtellam quandam minimã reliquarum. Propterea ſi concipias, eſſe te in ſublimi quopiã mundi loco, unde oculis ſubijciatẽ terræ moles, aquis circũfuſa, & ſolis, ſyderũq; radijs illuſtrata, non aliam profecto uiſum iri, probabile eſt, quàm qualis modo uiſatur Lunaris globi ſpecies. Verum hoc quæſo, cuiuſmodi putas, quod in ſpatij medio æquilibrata, per ambitũ tanta cœlorum maieſtate obuallatur, quorum rotata uertigo motu, ut Varro dixit, orbito, immenſam illi confert ſalubritatem, dum noctis, dieiq; cuſtos ita attemperat annum, ut alimentorum omnis generis, nec copia deſit, nec bonitas? Illa uero cœleſtiũ radiorum in unam eam coniectio, ac ueluti diſiectorum aggregatio, qualem nõ modo ſplendoris excitat micantiſſimam claritatem, Sed comparat inde uirtutem? quãquã non me fallit, Plotinum ſcribere, eam radijs contemperationem nõ poſſe obuenire, ut coalitu, cumuloq; nouã ſibi concilient uirtutem, aut mirabilis aliqua inde forma diſſultet. Quid uero ibi aſſerendũ, cũ Plato terram uocat deam antiquiſſimam deorum omnium, qui cœli ambitu cludãtur? Putat Plotinus hoc loco terræ ab Platone animam eſſe contributam, Quæ cum animãtia progignat innumera, ſitq; animalis maximi, id eſt, mũdi membrũ, tum imprimis non abſq; neceſſitate, tum nec aſpernabile: cenſendũ eſt inquit, animal eſſe, ſed intellectuale, atq; diuinũ, & ſenſu quoq; pollens. Nam cum anima uim iudiciariã habeat, habet & facultatẽ, per quam, dum ſpectat in corpus, de paſſionibus illius ualeat iudicare. Sed hæc ille uiderit. Nobis certe ex ijs, quæ hactenus deprompta ſunt, iam iam minus uidetẽ mirum, Cœleſtem patrem rationales animas conditoris lumine obſignatas, ubi late dominentẽ, hic occludere, rurſumq; præſcripto ambitu peracto, canere receptui. Quod ſiquẽ peruicacius terræ nomen, ut uile offendit, Is mihi haud ita multa uidetur lectitaſſe, cum & ſcientiſſimi philoſophi lunam æthercam terram appellare nõ dubitarint, nam & Mercurio aquã attribuerunt, Aerem ueneri, Ignẽ ſoli. Sed amplius ordine ſubmutato, Ignẽ item aſcripſerunt Marti, Aerem Ioui, Saturno aquam. Sphæram uero, quæ procul ab errore conſtituta, Aplanes dicitur, dixerunt eſſe terram, In qua celeberrimi apud Poetas Elyſij cogitẽtur campi. quod nequis riſu explodere pergat, nõ abſimile eſt, quod in ſanctis habetur literis, Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram, & in theſauris eiſdẽ nonne terram legimus uiuentium? Nonne Moyſes & Dauid Aquas per cœleſtia fundunt? Et Nicolaus Theologus, Aquæ dicuntur, inquit, æquiuoce, nam quæ ſunt ſup firmamẽtũ, cœleſtis ſunt naturæ, quæ ſub firmamento, elemẽtaris. Auguſtinus in geneſeos enarratione Saturni ſtellam eſſe frigidam contendit ex aquarũ ſupercœleſtium uicinia. Soliditatẽ uero quaſi terrenam adeſſe cœlo, ratiõe coniectari, Plotinus putat. nam terræ naturam opacam, proindeq; Luci aduerſam, & denſitate immobilem, brutamq; ab cœlo abeſſe longe arbitratẽ, micantiſſimo, & ad motũ maxime pernici. Rurſus & aquã, quæ inſita frigiditate imprimis cœlo aduerſetur, quod eſſe conſtat calidũ primũ, Noſtri,

& Salomon

& Salomon hebræus interpres innuit, Firmamentum ab firmitate dictũ autumãt, quoniam, ut in Iob legimus, Coeli quaſi ære, ſolidiſſimi fundati ſunt, hinc & apud Homerum οὐρανὸς πολύχαλκος dicitur, id eſt æris multi cœlum, quod ad ſoliditatẽ refert Euſtathius, proinde inquit, alicubi σιδήρεον, id eſt ferreũ nuncupatur, aut quia Mythicorum eſt, eſſe inibi χαλκοβατῆ δώματα, id eſt, æneas domos ab artifice ſubſtructas Vulcano. Addam hoc amplius, quo noſtri loci nobilitas inſignitior fiat, & plauſibilior, Cœlum eminẽtiſſimi authores unitatem eſſe dicunt omnium corporum, id ita intelligi uolunt, tanq̃ cœli pars quælibet totus ſit mundus inferior, quia ſit in ſtellæ cuiuſlibet uirtute omnis caducorum corporum uirtus. Id quod ſymbolice Pythagoras ille ſapientiſſimus ſignificaſſe uidetur, ubi in luna, reliquisq; ſyderibus elementa quatuor, montium ſupercilia, uallium conſtituit humilitatem, quinimmo ſtirpes quoq;, & quæ apud nos uiſuntur, om̃ia, neq; enim ſtellarũ in cœlo ulla eſt, quæ non ambiat totum, quod ſublunaris cõplectitur mũdus. Ex ijs opinor, conſtare iam bene ſentientibus poſſe, Terræ elementum haud quaquam uideri contemnendum. Sed audi Platonis Timæum, Diuini inquit, decoris ratio poſtulabat, talem fieri mundum, qui & uiſum pateretur, & tactum. Conſtabat autẽ, neq; uideri aliquid poſſe abſq; ignis beneficio, neq; tangi ſine ſolido, & ſolidũ nihil eſſe ſine terra. Vnde mũdi om̃e corpus igni, & terra inſtruere fabricator incipiens uidit, duo conuenire ſine medio colligante nõ poſſe. Inde aerem, & aquam inter ignem, terramq; contexuit. Qualem igitur eſſe mundi cardinẽ remur hunc, tanta prouidentiæ maieſtate conſtitutũ? nonne regium uere? nõne animalium principe dignũ? Vtinam tam gratę beneficam in nos, ac propenſiſſimam conditoris bonitatem recognoſcamus omnes, quám non pigebit æqua modo lance expendentes, in ſede media tam auguſti, tam diuini templi, ueluti ſacerdotes locatos, qui iugiter tanti artificis laudibus perſonemus. Iam eram coronidem huic parti impacturus, cum illa ipſa, ueluti munificentiſſima parens, Terra, lacinia retractum cõmonuiſſe eſt uiſa, ac ornamenta ſua ingerere perrexiſſe, Satis inquit, me in mundi ſede media conſtitutam, ſolidam, & undiq; in me nutibus meis conglobatam contemplatus es. Cæterum quæ ſpecies rerum eſt, quæ uarietatis maieſtas, ſic me inenarrabili herbarũ, florum, fruticum, arborum, frugum copia conueſtitã, &, ut Apuleius tuus inquit, cæſariatam conſpici? Quid Arabum odoramenta recenſeam? quid nata deo thura? quid orientis aromata, & medicamina numeroſa, ſine quibus, ut nunc eſt, uix uita conſtiterit? quid tot, tantorumq; animalium & mitiũ, & ferorũ, ac cicurũ agmina ſubijciam? quid tantorum marium uaſtitatem, quid gelidorum fluminum, ac fontium perennem iucunditatem, lauacris abundis, & collucentibus mire gratam? quid piſcium portentoſam molem, temperatam, modicam, puſillam, ac pene magnitudinem nullam memorem? An non cernis hic me ſpeluncis uſq; ad delitias excauatam? illic accliuem, ac ſuperba montiũ proceritate ſurrectã, & quodãmodo ſcanſili ſupercilio cœlũ affectãtem, ac humano genere dictantẽ uitæ leges? Alibi ſum depreſſa uallibus, & campeſtri planicie ſpatioſa, culta, incultaq; dulciſſima uobis ſuggero alimẽta, in uiſceribus nec homini quidem ſterilis. Ibi uero recondita ſeruantur, auri, argenti, æris, ferri, aliorumq; metalla, nec ſatis, marmora produco omnifaria molibus fulciendis, conueſtiendis, incruſtandisq; parietibus excidenda, & in ſtatuas tantũ nõ ſpirantes conformanda. nec gemmarũ defuerit ſupellex precioſa, quibus ueſtri niteãt articuli. Sed & maris cõchylia margaritas fœminis ſuggerũt. Nec lanificæ Serũ ſyluæ luxui ueſtro molliſſimam abnegarint ueſtem. Taceo auicularũ muſicos cantus. Quid ſuſtructiones magnifico impendio nobiles repetã? quid urbiũ tantarũ ſplendidiſſimã claritatem? Sed quod omnẽ exceſſerit admirationis captũ, Ego te animal prouidũ, ſagax, memor, plenũ rationis, & conſilij, natum ſuſtineo, uagientis fletũ excipio prima, adultũ educo etiã delitioſe, opibus te contego meis, quicquid mihi eſt, ſumma hilaritate condonatur tibi, quia magni conditoris lumen in animorũ claritate ſignatũ animaduerto, Iamiam ab reliquis naturæ partibus abdicatos in ſinus uos admitto meos, plura etiamnum, & largius impertitura, ni principem naturæ deũ rebelli animo, atq; inteſtabili nulla non hora conuelleretis. Illud uero hic ſubijciendum protinus, terram ab Homero dici Apirona, ſiue ἀπείρονα, id eſt infinitam, quia ſit σφαιροειδὴς, ac στρογγύλη, id eſt orbicularis, quanq̃ nec latet philoſophum Poſidonium, ac Dionyſium, Terram dicere σφενδονοειδῆ, id eſt fundæ

 ſimilem,

ſimilem, At Democritus oblongam ſtatuit, τραπεζοειδῆ uero Hipparchus.

¶ Mundus quid ſit, Natura continens mundum quibus cenſeatur nominibus, Inſibi de Sphæro breuiter, Quid ſit illud Timæi, Mundum conſtare ex mente, ac neceſſitate, Mundi principia tria.

CAPVT IIII.

VERVM quia multa diu iam de mundo uerba facimus, perſequamur & flores rerum ex ſummis authoribus, illud præfati, nos ipſum hoc toto opere præſtaturos, ut ſi nil aliud, uarietatis iucunditas, & inde Genius aliquis nõ abſit. Id igitur, huic potiſſimum inſeratur loco, quæ nam ab doctiſſimis mundi definitio afferri ſoleat, quód initio ſtatim fuerat efficiendum. Igitur in libro de orbium cœleſtium contemplatione Cleomedes ita finit: Mundus eſt cõſtitutio cœli, & terræ, & naturæ rerum: quæ intracluduntur, hic omnia continet corpora, nulla penitus extra relicto, haud infinitus quidem, ſed terminatus, argumento, quod à natura gubernatur, nullius enim infiniti natura eſſe poteſt, cum id continere, & ei dominari naturam oporteat, cuius ſit natura. Quod uero adminiſtrantem habeat naturam, liquet, primo quidem ex ordine partium: deinde earum rerum, quæ oriuntur inde, tertio ex partium inter ſeſe conſenſu, mox & ex miro, quod hinc profluit, emolumento. Naturam eſſe Ariſtoteles cenſet, principium motus, & quietis, in quo primo eſt, & non per accidens. At naturam efficientem, gubernantẽ, continentemq; Plato δημιουργὸν uocauit, hoc eſt opificem, Empedocles Sphærum, ut primo Phyſicorum Themiſtius ſcribit, quãquã & Sphærus quidam de Lacedæmoniorum Rep. libros condidit, quorum utatur teſtimonio Athenæus, Ariſtoteles uero εἶδος etiam, id eſt ſpeciem, qui & in libro de Mundo, poſteaquàm eum finem, quem poſuimus, eſt complexus, infert, λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τῶν ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις, ὑπὸ θεοῦ τε, καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη, hoc eſt, dicitur & aliter Mundus uniuerſitatis ordo, ac exornatio à deo, & per deum cuſtodita. Mundum duobus conſtare dixit in libro de uniuerſitatis natura Timæus Locrus, mente, & neceſſitate. Tu intellige, ex actu formali: qui ſanè eſt in diuinæ mentis uoto præcipuus, mentiſq; imago. Item ex neceſſitate, id eſt materia: quæ non tam intentione propria, quàm neceſſaria quadam conditione ad hoc opus accipitur. Mundi principia tria ab Platonicis colliguntur. Ipſum ſcilicet τἀγαθὸν, id eſt bonũ, ſiue deus. Intellectus eiuſdem filius, ex paterna luce luminis more manans. Atq; inſup mundi anima, ex intellectu diuino, uelut ſpiritus per omnia profluens, ſed ea conditione inferioribus prouidens, ut interim ab diuinis nulla ex parte declinet. Quod de intellectu diximus, quia admirationem habet, ſententia Plotini eſt, & Ammonij eiuſdẽ præceptoris. Sed & Iamblichus inter Aegyptiorum dogmata contineri ſcribit. In Academicis quæſtionibus Cicero ſentientem naturam, qua contineantur omnia, nunc Mundi animum appellari ſcribit, nunc mentem, Sapientiamq; perfectam, quem deum uocant, ſed & neceſſitatem quandoq;, quia nil ſecus effici poſſit, quàm ab ea ſit conſtitutum. Nonnunq; etiam fortunam, quod multa efficit improuiſa nobis, nec opinata, cauſarum obſcuritate, atq; ignoratione.

¶ Mundus, ſiue Coſmos unde dicatur, Quid Coſmius, & Coſmetor, Cur pulchra fiant in mundo. Vnde colligatur mundi pulchritudo. Cœlum eſſe picturatum, & cur dictum ſit Ouum, Belus quid.

CAPVT V.

QVEM uero latine ex abſoluta, perfectáq; elegantia, ut ait Plinius, Mundum nuncupamus, ratione Græci eadẽ κόσμον uidentur appellaſſe. nam & Mercurius, quod omnia uarietate generationis exornet, ita quoq; dictum refert, aut quod in diuinæ maieſtatis ornamentũ initio ſit expreſſus, uti Florens Septimius inquit. At in Gorgia Plato, tradunt inquit, ſapientes, Cœlum, & terram, deos, & homines ſocietate quadam, & amicitia, modeſtoq; ornatu, & temperantia, & iuſticia contineri. Atq; id uniuerſum propterea mundum, ornatumq; nominant, non immunditiam, atq; intemperantiam. Ab ordinis uero præſtantia dici mauult Euſtathius: quem illi contribuerit prouidentia. Omnino ineſſe dictioni laudis multũ apparet, quãdo uirũ rationis tũ honeſtæ tũ moderatæ κόσμιον appellare

Græci

Græci ſolent. Duces aũt Homerus etiã κοσμήτορας, uelut multitudini ordinẽ præfigẽtes. Autor in libro de Philoſophi hiſtoria Galenus eſt,& Plutarchus nõ omiſit, Pythagorã primum ὀνομάσαι τὴν τῶν ὅλων περιοχὴν κόσμον, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως, quod latine ſic eſt, ob abſolutiſſimam, quæ in ipſo eſt, ſeriem, uniuerſi continentiã κόσμον, id eſt mundũ appellaſſe. Nec ſanè mirandum magnopere, inquit Anacharſis in ſeptẽ ſapientũ conuiuio, ex diuina uoluntate decentiſſima,& pulcherrima perfici in mũdo, ſi in maximis quibuſq; partibus eius, ut Thaleti placuiſſe animaduertitur,& præcipuis, anima ineſt, Siquidem animæ organũ, corpus eſt. Dei autẽ anima ipſa. Et ſicuti ex ſe motus plæroſq; corpus habet, plurimos uero,& pulcherrimos ex animæ ui, itidem anima partim quidẽ ex ſe agit, partim uero uerſandam, dirigendamq;, ut collibuerit, ſe deo exhibet, cum ſit omniũ inſtrumentorũ aptiſſima. Mũdum uero eſſe pulcherrimũ, ex quatuor maxime colligimus ut putant ex ueteribus nonnulli, ex orbiculari figura, quæ omniũ prima eſt, ac maxime capax, Ex colore itẽ, qui Cyaneus eſt, Ex magnitudine, Poſtremo ex tot, tantorumq; ſyderum uarietate. Quippe argumentis facile comprobatur, cœlum nõ eſſe, ut multis ferè placuit, læue, nulliſq; picturatum imaginibus, atq; diſtinctum, ut in uolucrum cernimus ouis, quo nomine etiam inoffenſum, lubricum,& tenerũ uocabant. Democritus, & Pythagoras primi uidentur oui nomine cœlum appellaſſe. Sed & Plato ex Ciceronis interpretamẽto, deus inquit, cœlum ita tornauit, ut uel nihil, uel parũ aſperitatis haberet, nihil offenſionis. Sunt ex prioribus, qui Belũ, ideſt βηλὸν eſſe aſtrorum, ac Aetheris ambitum prodant. Alij ſupremum, omniáq; circũplectẽtem aera. Nonnulli ſecundũ Dryopas etiam olympum, Chaldæi cœlum eo item nomine intelligũt. Signat & Belus pauimentũ, παρὰ τοῦ βαίνειν, ideſt ab inceſſu, ſicuti placuit Euſtathio, Inueni & pro Ianuæ limine dici Belum, quem etiã φλίαν uocant. Ardorem deniq; cœleſtem alicubi legiſſe uidemur, qui Aether nominet̃, uel cœlum. Sed & ſubijces pro aere alto, qui cœlo ſubiectus eſt.

¶ Vacuum in mundo eſſe nequit, Vtrum uiſus ſine aere intermedio perfici poſſit, An extra mundum eſſe poſſit uacuum. CAPVT VI.

ILLVD uero ſcitu dignũ eſt, in mũdo ratiõe nulla eſſe poſſe uacuũ, quod ferè comprobatur ex ijs, quæ ſenſibus manifeſta ſunt. Etenim niſi nexibus mutuis colligaretur uniuerſitas, nec mũdum natura cõtineret, nec regeret, nec partium inuicem ulla foret ſocietas. Porrò ni uno loco ſit mundus, ac nuſq; interpellatus profluat ſpũs, ꝓbabile Cleomedes habet, tunc nec uiſui, nec auditui locum omnino fore: Qua in parte operæprecium arbitror Plotini inſerere placita, aſtruẽtis, corpus per ſe neceſſarium minime eſſe ad emicantem ex oculo radium ſuſtinendũ, atq; perferendum, qui nullo fultus tibicine, aut ſubſtrato in rectũ ſuapte natura fertur, nec metuendũ, ne radius ipſe decidat, qui naturã habet luminis. Inter uiſum,& uiſibile mediũ per ſe neceſſarium eſt lumen, uel externum, uel propriũ oculi, ſeu obiecti ualde lucentis. Ariſtoteles uero,& eum ſecuti omẽs, ne extra mundũ quidẽ uacuũ relinquũt. Plato item, ut inquit Plut. neq; intra mundũ, neq; extra uacuum conceſſit. Pythagorici extra mundum eſſe uacuum autumant, in quod inquiunt,& ex quo reſpirat mundus. Hos ſecutus Cleomedes in contemplatione orbium cœleſtium, ita eſſe, argumentis nititur peruincere, putátq;, negare uacuum perinde abſurdum uideri, ac ſiquis ita colligat, quia in humore carentibus locis aqua eſſe non poſſit, nec uas, quod eam ſuſcipiat, eſſe poſſe. Sciendũ eſt, uas corporis dupliciter dici, alterum, quod corpus tenet, ab eoq; impletur, Alterum, quod capere poteſt corpus. Quod autem dicũt, Si uacuum extra mundum foret, per ipſum mundus ferretur, nihil habens, ubi conſiſtere, atq; initi poſſet, Scire oportet, inquit, impoſſibile id uideri, Vergit enim ad medium: & id ſibi tenet imum, quo nuit. Nam niſi ſuũ medium, atq; idem imum mundus teneret, profecto per uacuum agitaretur mundus. Dicitur hoc quoq; ab illis, Si extra mundũ uacuum eſſet, profuſa per ipſum ſubſtantia in infinitum iam diſſipata foret. Sed hoc fieri nequit, Habitũ enim quendam habet, ipſam tenentem,& conſeruantem. Inepte quoq; afferunt, ſi extra mundũ uacuũ eſſet, id infinitum eſſe oporteret, quod infinitum eſſet uacuum, cor-

pus quoq;

pus quoqꝫ infinitum eſſe oporteret. Non enim ſequitur, ut ſi infinitas ſit uacui, ſit etiam corpus infinitum, nam infiniti notio nullibi deſinit. At corpus continuo terminis includitur: Quare qui extra mundum nihil eſſe contendunt, nugantur, Id enim ipſum, quod nihil uocant, haud quidem profuſæ ſubſtantiæ obſiſtere poteſt, quo minus rapiat aliqua expanſa, & quod ſubinde naturaliter ab ea apprehendetur, ab eadẽ implebitur, locuſqꝫ fiet ipſius, quare oportet eſſe ſubſtantiam aliquam uacui. Eſt enim ſimpliciſſima ipſius uacui notio, quippe incorporei, & tactum negantis, nec figuram habentis, nec recipientis, nec quicquam agentis, aut patientis, ſed abſolute ad corpus ſuſcipiendum idonei, & apti. Siquidem quod impleri, deſeriqꝫ à corpore poteſt, uacuũ eſt. Stoici, Plutarcho referente, & Galeno, extra mundi ambitum conſtituebant infinitum, in quod, conflagratione, quam uocant ἐκπύρωσιν obueniente, poſſet reſolui. Poſidonius non infinitum, ſed quantum reſolutioni ſufficeret. Ariſtotelem Plut. idem & doctiſſimus uir, & prudentiſſimus, prodit, quod mirum eſt, extra mundum cõſtituiſſe inane, ut cœlum reſpiret. Sed ubi hoc aſtruat philoſophus is, parum comperi.

¶ Vtrum eſſe poſſit corpus extra mundum, Quod ſi concedatur, utrum poſſit à nobis uideri. Cur pede affecto afficiantur inguina. CAPVT VII.

SI CORPVS ſit extra cœlũ, & mũdo huic ad illud oculus dirigatˀ, nihil lo prohibente diſcernere, dubium eſt, inquit Plotinus libro. v. Enneadis quartæ de dubijs animæ. Vtrum illud uidere poſſit. Et reuera cum mundi ambitu, omne quod ſub ſenſum cadere poteſt, apprehẽdatur, concipere nequit animus, ſenſibile quippiam aſtitui extra mũdum. Si tamen cõminiſcaris, eſſe ibi corpus aliquod, ſed quod nihil habeat cum noſtris corporibus commune, nõ ſentietur utiqꝫ mundano ſenſu. Si uero corpus id noſtris ἀνάλογον effingas, iam ut internũ cenſebitur, haud quaquã externum. Si cauſatio ſeſe oſtenderit in pede, confeſtim afficiuntur & inguina. Cur non genua potius, tanto præſertim propiora? Nempe quia illa inter ſe ſympathiam habent maiorem, & naturæ in animali eodem ſimilitudinẽ. Conſimiliter ſenſibilia longe ſequeſtrata, etiam ſi leuiſſime moueantur, nec patiatur medium, præſentiũtur tamẽ, id efficiente mundi cõtinuata natura inter hæc, ſicuti ſi ſummã partẽ intenti funis agitare perrexeris, mox & infima ſentit motum, hinc etiam fieri putant, ut uenturos ad nos ſenſu occulto, ſed non ſine admiratione præſentiamus.

¶ Quo tẽpore anni creatus ſit mundus. Cur Aries ſignorũ primus.

CAPVT VIII.

FORTE uero uacãtis operæ nõ fuerit, breuibus hac parte explicuiſſe quo anni tempore, prima effulſerit genitalis mũdi hora. Quãdo certũ temporis principatũ nõ diffitemur habere hunc, qui cernitur & tangitur, & eſt corporatus undiqꝫ. In quo mire diſceptant Hebræoꝝ interpretes. Nam Ioſue cum plæriſqꝫ ſectatoribus, mũdum Martio factum menſe nititur probare, tum quia ſuccreſcant terræ tunc ſcant è terra tũc pubentes herbæ, Tũ quia Exodi. xij. Menſis hic dicatˀ anni primus. Elieçer aũt, ac nõnulli malunt Septẽbri, mũdi initia cõtribuere, qm̃ tũc matureſcentibus fructibus cũ incluſis ſeminibus, abſolutius fuiſſe uideatur dei opus. Quæ ſentẽtia maxime præſtitiſſe uidetur, ut ꝓbabilior, quia & in Deuteronomij cap. xxxij. ſcriptum legimꝰ, dei opera perfecta ſunt. Proinde in eam itẽ ſentẽtiam pedibus eunt oẽs, hominẽ primũ in ſtatu ætatis perfecto ꝓductũ, quo poſſet generationẽ ꝑficere. Tũc em̃ unũquodqꝫ uideri ꝑfectum, cũ ſimile ſibi progignere ualet. Quod ipſum & in fructuũ ratiõe aſtruendũ eſt, qui ſuis ſunt ſeminibus grauidi. Quod uero Martius dicatur menſiũ primus, non ad mũdi primordia referendũ arbitrantur, ſed ratione ſolẽnitatũ celebrandarũ dici uolũt, tum ꝓpter ſingulare dei beneficiũ: quo de Aegypto ſeuocati Hebræi fuerãt. Quod & innuere ſcriptura uidetur, cũ ait, Primus erit in mẽſibus anni, tãqꝫ inſinuet, antea non fuiſſe primũ. Priorem tamẽ opinionẽ etiam tueri uidetur Strabus. Aiunt porrò cũ primum in ordinem hunc & nitidiſſimam claritatem facta, expurgata, cõpoſitáqꝫ elemẽta ſunt, quem diem mundi eſſe natalem prædicãt, Arietis ſignum media cœli tenuiſſe, qui

locus ceu quidam mundi uertex intelligitur. Proindéq; factum, ut principem inter Zodiaci ſigna locum Aries habere credatur. Quo argumento mũdanæ originis coniectãt plærique, Aſtrologos ab ſolis in arietem introitu de totius anni fato pronũciare, Mundũ deniq; eſſe natum, facturũq;, de Platonis ſacrario promi, author in Apologetico Septimius florens.

Quæ ſint in mundo antica & poſtica, dextra, & ſiniſtra, ſurſum, & deorſum, declaratur Lucani locus, & Ouidij alter. *Sacrificandi mos*, Cur in oriente naſcantur gemmæ, & aromata, leones, elephanti, Papinij locus illuſtratur. CAPVT IX

QVæſtio autẽ de mundi partibus aliquid & ipſa contẽplationis habet, præſertim in tãta opinionũ diuerſitate, mire diſſidẽtibus etiã primæ notæ authoribus. Aduocabit̃ ergo ad partes, cuius etiã ſupra cõmeminimus, Cleomedes, quo ueluti anteſignano, Poeticæ tortuoſitates rectitudini ſuæ reſtituentur, ac nitori. Igitur quia inquit, Mundũ eſſe corporeum liquet, in eo ſuperna concedamus, propemodum neceſſe eſt, atq; item inferna. Sed antica quoq;, & poſtica, necnon dextra, & ſiniſtra, In globoſo mundo locus imus intelligitur, qui medius, in quem nutu ſuo uergant omnia. Supernus uero, qui undiq; medio incumbit. antica mundi dicimus, quæ ad occiduas orbis partes proclinantur, quoniã illuc adnuit motus. poſteriora orienti relinquũtur, quia inde feratur ad occaſum. Ex ijs porrò cõſequitur liquido, ut dextras habeat ſeptentrio, ſiniſtras meridies. Ex hac Cleomedis diſtributione, quã ab Aegyptijs uidetur accepiſſe, ſicuti in libro de Iſide diſcimus ex Plut. tollitur planè ex Lucani carminibꝰ nubilũ, quod etiãſi author ſphæræ illuſtrare conatus eſt, nihilo minus auribus acri lotis aceto parum ſatis fecit, mihi certe ad hanc diem hæſit interpretatio. Agitur ergo de felici Arabia, cuius plæraq; portio inter æquinoctialem circulũ, & tropicum cancri ſtatuitur ab coſmographis. In quibus regionibus ſolem geſtante cancro, umbra planè in meridiẽ, hoc eſt in ſiniſtras mũdi partes nutat. Poetæ uerſus hi ſũt.

Ignotum uobis Arabes ueniſtis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Cæterum ex hac obſeruatione expendant eruditi locum item Ouidij ex Metamorphoſeos primo.

Vtq; duæ dextra cœlum, totidemq; ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis.

Quod eo impenſius cõmonuiſſe uolumus, ut ſciant iam nunc bonarum literarum ſtudioſi, interpretum fiducia nunq; eſſe in utranq; aurem dormiendum. Sed redeo, unde ſum digreſſus. M. Varro ſexto linguæ latinæ fragmento diuerſimode orbis haſce conſtituit partes, Quo circa inquit, cœlum, qua tuimur, dictum templum, eius templi partes quatuor dicuntur, ſiniſtra ab oriente, dextra ab occaſu, antica ad meridiem, poſtica ad ſeptentrionem. Eandem ſententiam amplexatur & Plinius, cum ait, errantia ſydera contrarium mundo agere curſum, id eſt læuum, ſemper illo in dextrã præcipiti. Hæc uero obſeruatio ab diſciplina profluxit Thuſcorum. Sed quam etiam comprobat Alcinous in libro de Platonis doctrina, quod mirum eſt. In Græcorum monumentis adnotatum nobis eſt, Morem ſacrificandi ſeruatum diu, ut circumcurrerent aras, curſum auſpicati ab læuo dextrorſum, Zodiaci quadam imagine, cuius motio ſit mundo diuerſa ad exortum uergens. mox uero ab dextris læuorſum procurrerent, quo motu cœlum rotari, manifeſtum. Hãc uero ſcientiſſimorum eſſe hæreſim, aſtipulatur magnus author Galenus, apud quẽ ita legimus, πυθαγόρας, καὶ πλάτων, καὶ ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῶα, ἀφ' ὧν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ δὲ τὰ ἑσπέρια, ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τῶν θερινῶν τροπικῶν, ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τῶν χειμερινῶν. Quæ ut latine potius loquamur, plærisq; fortaſſe græce neſcientibus, Pythagoras inquit, & Plato, nec nõ Ariſtoteles, mũdi dextras ad ortũ partes eſſe dixerũt, à quibus ſit principium motus. *Siniſtras uero* occiduas, Empedocles aũt dextras quidem in æſtiuũ tropicum. *Siniſtras* in hibernũ reiecit. Et. T. Liuius ab V. c. primo, augurum ſciẽtia dextras ad meridiem partes ſtatuit, ad ſeptentrionẽ ſiniſtras. Si uero dextra cœli pars oriens eſt. Significat uero ipſum hoc grã-

maticorum ratio, *Scæas* portas aſtruentium dici, quod occidẽtales forent, id eſt δυτικαί. nam *Scæa* intelligi ſiniſtra, occidentaliáq;, patet opinor, inde, efficatiorem quoq; eſſe ibi Solis uirtutem, quam in occidente, propterea multa quoq; inibi prouenire, quæ in aliјs orbis partibus nuſq; comperiantur. Cuiuſmodi ſunt gemmæ, aromata, & id genus plura, quæ ampliorem expetunt caloris copiam, Vt ſunt Leones, Tigrides, Elephanti, quæ omnia in іјs locis, quæq; ad auſtrũ innuũt, affatim ſuccreſcunt. Ex іјs uero, quæ aſtruximus, liquere arbitror, boui etiã ſeptimo, cur Papinius Thebaidos primo, Oriẽtales domos dixerit primas.

Primæq;, occiduæq; domus, effuſa ſub omni
Terra, atq; unda die.

¶ Quam rationem in animalibus dextra, uel ſiniſtra pars, necnon antica, & poſtica, Item ſuperna, infernáq; habeãt. Senſuum alios dici naturales, animales alios, Cur uiroꝝ ſuperiora, craſſiora ſint, In fœminis contraria eueniant. CAPVT X.

QVoniam pauloante Ariſtotelis facta mentio eſt in ratione mũdi partium explicanda, nunc operæprecium facturum me ſum ratus, ſi Alberti cognomento magni placita ex eadem ſchola huc tranſpoſuero, ſed comptiora multo, & magis latina, quando author is, quod fatendum ſit, in dicendo Goticum ſapit, & Barbarum, Inter Peripateticos tamen nominis celeberrimi. Igitur in ſecũdo librorũ, quos de cœlo ad Ariſtotelis lucernam concinnauit, Omnino, inquit, Pythagorici uidentur omnium primi cœlũ ſcrutando, tradidiſſe in eo dextrũ & ſiniſtrũ. Quod eſſe animatũ putarint, corpuſq; animatũ, & ad locum mobile hæc habere partium diſcrimina, animaduerterent. Equidem in contemplando animaliũ motu, dextrũ utiq; ꝑpendimus, & ſiniſtrũ. Sed illa prius, ſurſum, deorſum, ante, retro, quippe in pluribus iſta cõperiuntur. Nam in quibuſcũq; dextrũ fuerit & ſiniſtrũ, in eiſdẽ neceſſario ſurſum erit & deorſum, nec tñ ediuerſo. Igiť illa, dictante natura, prima erũt. Secũdo loco, ante, ac retro. Poſtmodũ quæ dextra dicimus, & ſiniſtra. Probantur uero iſta inductione, ac ſenſu. Nec eñ animãtibus cunctis hæc inſunt diſcrimina oĩa, ſed іјs tantũ, quæ ꝑfecta uiſuntur, quæq; ſenſibus prædita ſunt omnibus, pariterq; locali motu. Pluribus uero ineſt ante, ac retro, ſurſum & deorſum, nec tamen dextrum aut ſiniſtrũ, ut quæ guſtũ modo habent, & tactũ, & motu priuantur locali, quoniã nõ moueãtur niſi cõſtrictionis motu, & ampliationis, ſicut Oſtrea, Spongiæ, id genus alia pleraq;. In quibus, quod ſæpe iam repetimus, ſurſum eſt, ac deorſum propter nutrimenti motũ. Ante uero, & retro ex ſenſuum item, motione, qui tamen in illis nõ fiunt ualde perſpicui, quod nulla ſint ſentiendi organa expreſſa. Quo argumento traditum forte ab Ariſtotele eſt, in eiuſmodi eſſe, quod retro dicitur. De eo autem, quod ante, tacuit. Nullo autem pacto in іјs dextrũ eſt, aut ſiniſtrũ, quando nec localis motus. Et natura non inducit uana, redũdantiáq;. In plantis id modo eſt, quod uocãt ſurſum, & deorſum. Eſt eñ ibi crementi motus. Scribit tamen philoſophus Iſaac in libro de elementis, Plantas duobus eſſe præditas ſenſibus, guſtu, & tactu. Sed tunc dicendũ, alios eſſe ſenſus, qui dicantur animales, alios, qui naturales. Senſus naturales uocauit uirtutes congruas ad alimentum ſuſcipiendum. Animales autem eos, qui cum alimento etiam ſenſibilium intentiones percipiũt, ſecundũ animæ quodcunq; iudicium. Cæterũ ex іјs, quæ hactenus aſtruximus, & illud conſecutione quadam noſſe debemus, Surſum eſſe principium longitudinis in corpore animato per hoc, quod eſt crementi exordiũ. Id uero eſt ab calore cordis intimo. proinde tãdiu longitudinis durat extenſio, quouſq; calor is poteſt pertingere, radicale humidũ extendendo. In quo illud obiter commonendi ſumus, Nutrimentum animatorũ omniũ eſſe cõmixtum. Propterea grauiores partes, magiſq; terreſtres ad inferiorũ delabuntur alimentũ. Tenuiſſima uero quæq; intimi caloris uirtute ad ſuꝑna cõfouẽda ſurrigunť. Argumẽto eſt, uiroꝝ portiones ſuꝑnas caloris redundãtia cõnutriri amplius, & craſſeſcere magis. Quod in mulierib⁹ cõtra fit. Ideóq; mares ferũtur in caput ex alto. At fœmina inferiorib⁹ excipiť. Dextrũ uero latitudinis eſt principiũ, nõ qdẽ mathematicæ

ſed informatæ

ſed informatæ potius latitudinis uirtute mouente per locum. Motus nanq; is, licet orian tur à corde prius, mox uero à poſteriore parte cerebri, uel ab eius uicario, quam modo uocant Nucã, per *Sphondylia* dorſi deſcendens, tamen non effunditur, nec explicatur per motuum organa, niſi in latere, quod eſt latitudinis initium, quod dextrum eſt. proinde in lateribus inſtrumenta motus producta ab natura ſunt, Crura, Alæ, Pedes. & ad eũ quidem motum per ſe refertur caloris copia dextrũ latus. Tum etiam ob cordis ad eã partem uentriculum paulo maiorẽ. Proinde omne perfectum animal dextrum prius profert pedem inter ambulandũ. Siniſtrum uero nõ refertur ad motũ, niſi per accidens, trahitur enim pes ſiniſter ad corpus ſuſtinendum, ne decidat. Ante uero eſſe dicitur ꝓfunditatis principiũ. Nã motus ſenſibilium uirtutum ab anterioribus orditur, ubi ſunt ſenſuum organa, pertingitq; uſq; ad primum tangendi organum, quod eſt cor. Atq; ita fiet motus ab eo, quod ante, in profundum, ſiquidem hæc in corporibus profunditas intelligitur, ab anterioribus in poſteriora. At in ijs, quæ inanima ſunt, haſce differẽtias nõ comperimus, ut in elementis, & lapidibus. Dicimus tamẽ dextrum terræ latus, quod ſit nobis à dextris, quod idem in captandis dicimus augurijs, auſpicijſue. Conſimiliter & ſtatuas, imagine quadam rerum, hæc habere diſcrimina pronunciamus.

¶ Cœlum an ſit animatum ex Peripateticorum doctrina, Item quæ ſint in eo dextra & ſiniſtra, Antica, Poſtica, Superna, Inferna. expenduntur Virg. Loca duo. Cur cœlũ moueatur ab oriente in occaſum, Cyttarus quid. CAPVT XI.

SED quorſum hæc tã multa, tamq; conquiſite de animalium partibus ex Peripatetica ſchola? Nempe ut latius exequamur ſuſceptam quæſtionem ex eiuſdem decretis. Si ſit animatum cœlum, cuius materiam Dionyſius Areopagita primam uocat, id eſt optimã, puriſſimamq; : tunc dubio procul principia motuum animæ in eo concedenda. Ea uero ſunt, ſurſum, deorſum, dextrum, ſiniſtrum. Cum uero cœlum habere animam dicimus; & terreſtre animal item habere animam, ſumetur æquiuoce anima. Nam quæ dicitur in cœlo anima, ſubſtantia intelligitur ſeparata, quæ non ſit alicuius actus corporis, nec actum habeat in corpus aliquem, niſi localis motus, quem infundit. Proinde ab eminentiſſimis traditum ſcimus, cœlum nullatenus habere animam, quando ſubſtantia ſeparata rationem animæ nullam habeat. neq; enim eſt obligata corpori ſic, ut actio eius ſit non libera. Sed nec Plato, quantum ex decimo legum colligimus, globis ita animas includit, perinde ac corporibus humanis alligantur animæ. Sed tanta inſigniri poteſtate ſcribit, ut diuina contemplatione perfrui ualeant, interim iniunctum ſibi cœleſtium orbium mouendorum obeuntes munus. Quam ob rem Plato, Dionyſiusq; non tam ſententia diſcrepant, quàm uerbis, quando hic angelos uocat, Animas ille. Ptolemæi uero ſententia eſt, & Mathematicorum aliorum, cœleſte corpus non moueri, niſi uoluntate, ac nutu cauſæ primæ. Veruntamen nec ideo dextrum, ſiniſtrumq; negare in cœlo debemus, quod orbiculare globoſumq; ſit, ac uniforme. Neq; enim illa figuris modo diſtinguuntur, ſed & uirtutibus. Igitur dextrum erit in cœlo, unde eſt motus eius, quia ſit in omni animato motus ab dextra. Etenim cum motus reuolutionis unius non ſit tempore infinitus, nam nec circũferentia eſt ambitus infiniti: neceſſarium eſt, inter cœli partes eſſe aliquam, unde fiat uertiginis exordium. Omne enim, cuius una reuolutio incipit poſt aliã moueri, habet proculdubie initij locum, omnis uero motus ordiens à parte, & cõſtitutis locis: habeat oportet principiũ aliquod naturale, quod cauſa ſit, cur initiũ ſumatur à parte illa. hoc uero eſſe non poteſt, niſi dextrum. Proinde cludamus, dextrum, ſiniſtrumq; in cœlo neceſſario concedi. Longitudo autẽ orbis, cuius principia ſunt, ſurſum & deorſum, eſt ſpatium, in quo diſponuntur orbes ſecundũ motũ diurnũ ab Polo in Polũ ſup axem æquinoctialis circuli. Quo modo colligendũ relinquitur, Antarcticũ Polum eſſe mundi partem ſuperiorem, Arcticũ uero inferiorẽ. Hæc autẽ ita diſtinguimus, quo ad habitabilẽ noſtrã, quæ quarta eſt *Septẽtrionalis* hemiſphærij ſuperioris. Qua ratiõe caloris fons eſt dubio procul ab meridie, & meridianis Stellis, imoq; ea portio ſuperior recte ſtatuit, ſicut eſſe in animalibus iam dictũ eſt.

dictum eſt. Nec tamen diſſimulandum parte hac, Pythagoram philoſophum nobilem putaſſe, Septētrionalia eſſe mundi partē ſuperiorē, forte, quia inibi ſtellæ uiſuntur plures, & ſtellarū imagines, & proinde uirtus quoq; eodem loco maior concipi debeat. Id uero refelli hoc modo poteſt. Sunt certe planetæ ſeptem: quorum uirtutem ſtellæ oēs conſequuntur, quoniam ita demum ſe illi habeant ad ſtellas alias, ut ſe habet ad corpus anima, ceu comprobant Mathematici. At Planetæ ſolem ſequuntur maxime, ad cuius interualla nunc directi ſunt, nunc ſtationarij, aut retrocedentes, quandoq; etiam radijs eiuſdē occulti, rurſumq; emergentes. Igitur & ſtellas oēs ſolē ſequi, aſtruendum eſt. At ſol meridianæ propior terræ ſine dubio eſt. Ergo & portio illa merito iudicari ſuperior debet. Sed nec illud ignorandum, dici quandoq; alio item modo ſupremum, uel infimum in cœlo, ex ſtellarum curſu. Nam cœli medium in meridie uocatur ſupremum, Et medium in hemiſphærio inferiori uocatur infimum. Atq; ita ab Metaphyſicis capi, ſciūt eruditiores. Hæc ſcrupuloſius paulo conſectari collibuit, tum quia mira hominum naturæ capacium ſubtilias arriſit plurimum, Tum ut interioris doctrinæ candidatos amplius commonerem, quid aſtrui poſſit ſuper illis doctiſſimi Poetæ carminibus ex libro Aeneidos primo.

Et iam finis erat, cum Iupiter æthere ſummo.
Deſpiciens mare ueliuolum, terraſq; iacentes,
Littoráq;, & latos populos, ſic uertice cœli
Conſtitit, & Libyæ defixit lumina regnis.

Sed quis non uidet illud quoq;, quid ad ea, quæ attulit Aurelius Macrobius, author excellentiſſimus, addi poſſit in carminū illorū expoſitione, quæ primo Georgico legitur.

Hic uertex nobis ſemper ſublimis: at illum,
Sub pedibus ſtyx atra uidet, maneſq; profundi.

Platonis tamen ſententia fuiſſe uidetur, in mundo ex ſe non dici ſupernum, orbicularitatis ratione, quoniam ſit hæc undiq; uniformis. dici tamē in eo ſurſum, deorſumq; quo ad nos, qui ſuperna nuncupamus ſupra caput ſurrecta. ediuerſo autem inferna, quæ pedibus ſubijciūtur. Quin & ex cōmuni formula loquēdi hiſce utitur appellationibus Ariſtoteles, ſicuti multis placet, Nam ut. 2. topicorum ipſe ait, utendum nominibus ſecundum plures. proinde conſenſu uniuerſo mundi ſuperna dicit, ac inferna. Quæ tamen nō ſolū quo ad nos diſtingui, palam eſt, ſed, uti diximus, & naturæ ui. Vt em̄ in nobis dextrum diſtinguitur, & ſiniſtrum ex habitudine ad animalem motum, qui localis eſt. Conſimiliter ſuperna, infernáq; ex habitudine in mundo conſtituuntur ad ſimplicium item corporum motus; quæ mundi ſunt uelut præcipua membra. proinde ſupernū ſancitur, quò feruntur leuia. Infernum, quò nutu ſuo tendunt grauia. Et leuia utiq; nobiliora, quia formaliora. Sed hic quærat forte aliquis, cur cœlum ab oriente moueatur in occaſum, nec ediuerſo. Hic uero ſciendū, naturam, quatenus fieri poteſt, quod agat, nobiliſſime ſemper, ac præſtantiſſime agere. quæ cum ita ſint, nouimus equidem in animalium ratione ſuperiora inferiorib⁹ nobiliora cenſeri. ſic antica poſticis, & ſiniſtris dextra. Ergo cœli motus debuit uertiginis inde initia ducere, ubi portio eſt excellentior, & motoris primi uirtus. templorū etiam argumento, quæ omnia ferè exortum ſpectāt. Cœlo item motus congruit præcipue ſimplex, ſempiternus, id eſt circularis, & uniformis. Hic uero, ut diximus, ab loco, qui in eo præſtantiſſimus eſt, incipere debuit. non alius uero eſt is, quā dexter. Quintū uero corpus nec grauitatem habet ullam, aut leuitatē, quādo nec à medio mouetur, nec ad medium. quod inde ſi abſcindatur quippiam, nec ſuperna omnino petet, uel inferna, quoniam eadem ſit partium ratio, quæ totius. Proinde colligendum, corpori huic, & partibus uel ex natura, uel præter naturam motū non congruere alium, quàm orbicularem. Poſtremo id quoq; norint ſtudioſi, neceſſariū uideri duplex concedere dextrū. alterum ſphæræ ſuperioris, & inferiorum alterum. Sed nos demum ad alia non iniucundiora hinc iam digrediamur, Si leuiculū illud ex grāmatica ſupellectile inſeruerimus, ſublimem cœli partem dici Cyttarum, quamquam & eo uerbo cauitates ſignentur in fauis, & quibus inſident glandes. Sed & in piceis pani, ſeu paniculæ, aut nucamenta, callo ſquammatim compactili, eodem cenſentur nomine. Nam in pinu Strobilia primum florentia, Theophraſtus Cyttara nuncupat proprie.

¶ Mundi figura, an cœleſtia nutriantur. CAPVT XII.

EXPETIT forte aliquis, afferam hoc potiſſimum loco, quid de mundi figura ſentiendum. Quando Stoici, ut author eſt Galenus, globoſum eſſe mundum prodidere. Alij Conicæ figuræ. Alij etiam Oui. Epicurus uero qui dum palato, quid ſit optimum iudicat, Cœli palatium, ut Ennius ait, non ſuſpexit ſatis: nil prorſum affirmat. contingere nanq; omnia. etenim globoſum eſſe, & alijs contineri figuris, Nos uero conſenſum in eo mortalium ſequamur, orbem appellantium. credamus & argumentis rerum, quibus reuincitur abunde inſcitia parum perſpecte, parumq; explorate ſacris philoſophiæ initiatorum. Quibus rectiſſime illud extritum inſuſurraris. Quandoquidem ab Syris longe diſſitus es, μὴ σύριζε ne Syrum agas, ne planè fias ὄνος ἐν μύρῳ, id eſt in unguento Aſellus. Id forte hac parte expendiſſe præſtiterit, An ullo modo cœleſtia nutriantur. Quod magnos authores ſenſiſſe, uel hinc liquebit. Sed ut pugnam tutius indipiſcamur conſpiratu magno nitibundi, ab Peripateticorum coryphæo inſtruere aciem ordiemur, Quo prociuius hoſtium ꝓcinctæ claſſes moueantur gradu, & mox territæ, ac diſpalatæ proterantur, ueluti effuſe immiſſo equitatu. Ergo Ariſtoteles inquit, ſi paſcitur mundus, etiam corrumpetur; uerum nullo eget alimento, propterea æternus eſt. Plinius uero naturalis hiſtoriæ libro. ij. Sydera, inquit, haud dubie humore terreno paſcuntur, quia orbe dimidio non nunquã maculoſa cernatur luna, nondum ſuppetente ad hauriendũ ultra iuſta ui. maculas enim non aliud eſſe, ꝙ raptas terræ cum humore ſordes. Et alibi, in dulcibus aquis eſſe alimentũ lunæ prodit, ſicut in marinis Solis. Ab hac ſententiæ uanitate non ita ferè abeſt Ptolemæus in ἀποτελεσμάτων libris, quos nunc quadripartitos uocant. Vbi lunam ideo humectiorem credit, quia humidus uapor à terra ad eam, Syderibus alijs terræ ꝓpinquiorem, affatim conſcendat. Quæ ratio Saturnum efficiat ſicciorem, quod ab hiſce uaporibus longius abierit, de qua re mox plura. Cæterũ cui non ſit uenia poſt. M. Tullium de deorum natura libro. ij, quãquã ſub aliena perſona inſtrui diſertationẽ, non me fallit, id eſt opinor, ſtoica. Sunt inquit, ſtellæ natura flãmeæ, quo circa terræ, maris, aquarum uaporibus aluntur his, qui à ſole ex agris tepefactis, & ex aquis excitantur, quibus altæ renouatæq; ſtellæ, atq; omnis æther refundat eadem, & rurſum trahat in idem, nihil ut ferè intereat, aut paululum. Ex quo euenturum putant, ut ad extremum totus mũdus igneſcat. Idem porrò & naturalium ſexto Seneca tradidit. Sed & Stoici reliqui, ut comprobat in libro de Iſide Plut. Iam Poetæ omẽs ferè in eam ſententiã pedibus eunt. Sed quantum ex mutis, quod dicitur, magiſtris, compertum nobis eſt, ab Aegyptijs ſacerdotibus opinio hæc orta primũ, mox propagata in multos eſt. Ab illis enim traditũ, Oceani humore cœlum ali, Stellaſq;, ubi humorem conceperint, deſcendere, ac retrogradas fieri, donec humore iterum percocto, digeſtóq;, aſcendant, exaltenturq;, ac dirigantur. Quæ ſententia ne profluat longius, & ſerpat in plures, circũſcripta reprimatur tum rationibus, tum magni nominis authoritatum obijcibus, atq; Auicennæ imprimis, apud quem in libris de cœlo & mundo ita legimus, nullo id pacto phyſicam pati rationem, ſiue nutrientis proprium expendas, ſiue cõnutriti, necnõ crementi notionẽ, quod ex alimento recipit corpus dimenſionibus tribus, ita ut æqualitas inſit portioni cuilibet Diametrorum trium: quibus corpus metimur, nec amplius ſit parte una, ꝙ reliqua, ſiue intrinſeca ſit ea, ſeu extrinſeca ſine ulla corporis permutatione ab propria diſpoſitione, ac figura. Si enim dicamus augeſcere digitum, & incidantur Diametri eius, factum reperietur augmentũ parte qualibet ex æquilibrio inter duo puncta. Proinde ſi ratione hac cœlum augeri contenderimus, fieri nequit id, niſi omnino concipiatur, adijci quippiam. Id uero aut intimum erit, aut extimum. Si extra tũc moueatur, neceſſe eſt. Ac motus is uel proprius erit, uel peregrinus. Si proprio motu agitatio fiet, ad cœlũ, uti ad locum ſibi cognatum feretur. & inde colliges, eſſe leue. Si ima petierit, graue. Quo modo neceſſe erit, cœlum quoq; uel eſſe graue, uel leue. quod ipſum peripatetica non admiſerit ſchola. Si uero attrahatur ab alio, ut ab igni, aut eiuſmodi quopiam, tunc profecto hæc fiet attractio, ut cœlo infundatur: ſicuti ingeritur animalibus cibus, ut quod perierat, reſtituatur, id quod ſi dederis, conſequens erit, cœlum eſſe corporale, quod eruditorum ſchola plurimo riſu excipiet. Quod ſi intimum dicatur, ueluti eſt in animali ſan-

guis, tunc neceſſario ſequitur, ut digeratur nutrimentum, muteturq́; ex eo; quod cælo diſſimile eſt, in id, quod ſimile ſit quo poſito, cœlo uidebit̃ aliq̃d eſſe cõtrariũ, quod eſſe abſurdũ, liquet. Adijciam⁹ aliquid ex Platonica itẽ ſchola. Plotinus in libro de cœlo ſic ferè ſcribit. Alimoniam cæleſtia non requirunt. neq; enim ex inopiæ noſtræ affectione ad eandem libram ſublimia ſeuocare debemus: neq; animæ ratio ibi compar, nec regio, nec ibi cauſa ulla, ex qua infima hæc profluentia continue nutrimentum appetunt neceſſario. Abſit ergo permutatio ab illis, quæ noſtris corporibus dominans ex habitu naturæ deturbat. Adde gentium conſenſum, quando cæleſtem locum deo, & ſubſtantijs diuinis attribuunt omnes. ueluti immortalem locum immortalibus, & diuinis rebus coaptantes, ut dei habitatio ſic intelligatur in cælo ex ſimilitudine, ac coaptatiõe, quoniam inter corpora reliqua cæleſte corpus ad ſimilitudinem amplius accedit ſpiritalium ſubſtantiarum, neq; enim fieri queat, ut alia ratione cæli habitaculum deo contribuatur. namq; corporalis loci haud quaquam indigus eſt. proinde colligi debet, mundi partem illam nil prorſum pati. quippe in tam numeroſa annorum ſerie quippiam in ea cõmutatum, non eſt qui obſeruarit. Suffragatur & ipſum Aetheris nomen, quod ſupremo congruit loco, ab rotatæ uertiginis perpetuitate.

Quot ſint omnino Sphæræ.

CATPVT XIII.

CONSENTANEVM forte ſtudioſi cenſuerint, ut hic uellicatim attingamus globorum cœleſtium, ſiue orbium hiſtoriam aliquam, ut ne omnino uideantur aſymboli noſtro beneficio. Iſta quidem diutius conſectari, nõ eſt omnino noſtri inſtituti. quo tamẽ pleniori obſequio demereamur bonarum literarum candidatos, quæ uaria nobis lectione comperta ſunt, nõ grauabimur breuiſſime ſuperioribus aſſuere. Imprimis uero ſciendum, ſuper octauam ſphæram, quæ uerius firmamentum dicatur, locari cœlorum globos duos ab Chriſtianis doctoribus, *Strabo* & Beda, & unum quidem Empyreum uocant, id eſt, igneum, uel intellectualem gloriæ contemplationi aptum, & quietum. Nominis uero rationem duci non ab ardore, ſed ab ſplendoris exuberantia potius. Quod ipſum ſyderibus ſuis, hoc eſt Angelis ſit inſigne, proinde in Iob legimus, Vbi tu eras, cum me laudarent aſtra matutina? Et hunc immobilem intelligunt, quoniam ſi moueretur, eius motus per motum apparentis corporis deprchenderetur. Cum uero Porphyrius diſcerneret ab dæmonibus angelos, ſtatuens in aere dæmonas, per loca empyrea angelos, non utiq; cœlũ hoc intellexit, ut author eſt Thomas, ſed ſydereum potius globum, quem more Platonis igneum arbitrabatur. & ideo Empyreum nuncupabat. quod imo dictum uelim, ne quis Porphyrij ſententiam legens apud Auguſtinũ decimo ciui. diuinæ incidat in errorẽ. Baſilius, quod ſcitu dignum eſt, induxit Empyrei cœli conſtitutionem, ne uideatur ſimpliciter deus opus ſuum à tenebris inchoaſſe, quod Manichæi calumniantes, deum ueteris teſtamenti, deum tenebrarum nominant. Sunt uero inter hæreticos Manichæi ab Perſa quodam appellatione ducta, cui nomen Manes, uel Manichæus, ut habẽt alij, qui duas introduxit naturas, & ſubſtantias duas, bonam, & malam. At Gnoſtici itidem Hæretici ab ſcientiæ magnitudine ita uidentur nuncupati, ſicut Agnoitæ ab ignorantia, quod eſſe nouiſſimam horam Chriſto ignotam, opinentur. Sed ad rem. Orbem uero alterum Cryſtallinum cenſent appellandum, atq; item Aqueum, ex ſimilitudine, quã cũ elemento habeat in diaphani ratione, nomen aucupati. poſt quem ſubſequatur firmamentum. Aegyptiorum ſchola, & Chaldæorum ſuper octauũ globum nihil agnoſcit. quorum ſcita Plato item, necnon Ariſtoteles, & Hipparchus amplexi ſunt. Et, quod mirum uideri poteſt, Ptolomæus quoq;. apud eum quippe ne uerbum quidem ullũ fieri cõperies de Sphæra nona, aquã iuniores aliqui cœleſtium rerum ſtudioſi, aut deprehenderunt, aut effinxerunt. *Sicuti* item alij occaſione hinc ſumpta, Decimam commenti ſunt. Hæc uero Orbis noni ſententia inde potiſſimum agnoſcitur profluxiſſe, quod eius authores opinati ſunt, omnes, qui octauam ſphæram ad orientem ab occaſu moueri nõ inficientur, etiam nonam ſphæram neceſſario admittere. Quod cum profiteatur Ptolemæus, dubioſum non ſit illis, quin hic quoq; orbem concedat eundem. Parmenides cõ-

mentıcium

menticium quiddam coronæ ſimilitudine effeciſſe creditur, στεφάνην appellans, Continētem ardore lucis Orbem, qui cingit cœlum, quem deum dicit.

¶ An quæ Viſuntur, ſint planè Syderum corpora. Item an Stellæ ſuo luceant lumine. Quid Aetheris nomine intelligendum. Cur in Planetis uarij cernātur colores. Cur Luna maculoſa. Aſteriſcus quid.

CAPVT XIIII.

SVpereſt de Stellis aliquid carptim quoq; conſcribere, Vt mox ad alia tranſeamus. Occurrebat autem hac parte in Phædone Platonis opinio, Non eſſe, quæ uideamus, Syderum Corpora, Sed radiorum quaſdā reflexiones in Aere, ſimilem ſyderi ſpeciem referentes. Sicut in profundo agentes piſces uideant in aquæ ſuprema facie, non Sydera, ſed imagines Syderū, &, ut ſic dicā, radioſas umbras. Verū illud grauioris operæ ingerit ſeſe amplius, luceant ſuo, ac genuino lumine ſtellæ, an ſicuti Luna, id ab Sole mutuentur, mira ſiquidem inter Authores diſceptatio eſt. Macrobius uir recōditiſſimæ ſcientiæ primo rerum naturalium, Stellas omnes ſuo propterea lucere lumine ꝓdidit, quod ſupra Solē locatæ in puriſſimo ſint æthere in quo quicquid eſt, Lux naturalis ſit, & ſua. Lunam uero, quia infra Solem ſola ſit, & caducorum iam regioni luce ſua carenti proxima, lucē, niſi deſuper poſito Sole, non habere. Deniq; quia mundi pars ima terra eſt, Aetheri autem ima pars Luna eſt, Lunam quoq; terram, Sed ætheream dixerunt. Idem ferè Cleomedes approbaſſe uidetur. Cum Lunam ſcribat, corpus eſſe nactam cum Aere permixtū, atq; tenebricoſum, quia in puro æthere non uerſatur, ut aſtra cætera. Aetheris autem appellatione, inquit Apuleius, Cælum ipſum, Stellæq;, omniſq; Syderea compago intelligitur, nō, ut quidam putant, quod igneus ſit, & incenſus: ſed quod curſibus rapidis ſemper rotetur. Nicolaus uero Theologus ab Solis luce illuſtrari ſtellas ſcribit: & propterea ſecundo de anima Solem dici patrem uirorum, ac deorum, quoniā ab eo Sydera, quæ antiqui deos putabant, Lucē mutuentur. Idem & Metrodorus ſenſit apud Plut. ſuccinere uidetur & Plinius, cum in laudibus Solis inquit, hic ſuum lumen cæteris quoq; ſyderibus fœnerat. Sed alibi ait, Supra Lunam pura omnia, ac diuturnæ lucis plena. Albertus ſecundo Cæli, Ariſtotelis ſententiam ſecutus, Stellam quālibet eiuſdem eſſe naturæ ſcribit, cuius ſit corpus, in quo eſt. Ea uero eſt inquit, Eſſentia quinta, ab quatuor ſimplicibus corporibus, hoc eſt ab quatuor diſtincta elementis. Ariſtoteles ipſe ſecundo, de proprietatibus elementorum, & Planetarum apertius perdocet, Stellas omnes ab Sole illuminari, ſicuti Lunam. Cui aſtipulatur in libris compoſitionis magnæ Ptolemæus. Quin & eiuſdem interpres: Sed & Auicenna. Albertus quoq; ſecundo Cæli cum illuſtribus inquit, uiris ſtellam quālibet aſtruimus ab ſole illuminari, Sed aliam plenius, aliam minus pro naturæ nobilitate, Siquidem puriſſimas eſſe quaſdā, manifeſtum eſt. proinde lumine excepto, perfunduntur protinus ab ſuperficie ſoli aduerſa uſq; ad aduerſam, Vt Stellæ corpus integrum illuſtret omnino claritas, nihil ab candore degenerans intimo. Quod in Ioue uiſimus, & plæriſq; alijs. Ille uero ipſe Candor in ruborē uergere incipit, ſicuti in Marte, ſi ab corporis nobilitate quippiam fuerit declinatum. In quibuſdam etiam palleſcit, Vt in Venere. In Saturno obſcurior eſt. At in Lactei circuli ſtellis albeſcit. Luna uero, quæ terreſtris eſt naturæ, ut docuit Ariſtoteles, non eſt adeo pura, quamobrem mutatum ab Sole, Lumen non quit admodum intima penetrare, quæ ratio illius reddit maculoſam faciem. Illud ex Grammatica fuerit ratiōe, Stellam ſignare plærumq; claritatem, congruentiamq;, quod Aſteriſci comprobat appellatio. Id uero eſt Stellæ ſignum in angulis quatuor interpunctum hoc modo ※ apponi ijs conſueuit, quæ optime ſe habent in carmine, quæq; cuiuſdam Stellæ imagine colluceant, quoniam appoſite omnia, & opportune promantur.

¶ An Planetæ afficiantur Vaporibus terræ. Prius, Qualis cenſeatur in literis Ptolemæus. ἐποχὴ quid.

CAPVT XV.

PTOLEMAEVM Aſtrologorum principem,& in mathematicis ingenij eminentiſſimi inceſſere plærīq; non deſinunt,tāq; parum philoſophiæ peritum, Vt qui ſæpe tot admittat errata,quot ſuper re aliqua enunciet uerba.Sed nos huius rei cenſuram ad alios reijcimus:& tanq; parum liqueat controuerſia,amplius pronunciamus.Interim placita eius uiri de Planetis, ſiue dici errones debent,uti Nigidio placuit,apponam.De quibus is,ueluti ex elementis conſtent,aut elementorum paſſionibus,ac inuicem calore,uel frigore ſe permutent, Quin terræ quoq; uaporibus afficiantur,ita ſcriptum reliquit. Luna inquit, humectior eſt:quoniam cum ſit extima cœlo , citima terris,illarum uicinia aſcendentis humoris cō cipit copiam. Saturni ſydus frigidum eſt imprimis,ſiccum uero modice.frigoris ratio eſt, quia ſit ab Sole remotius.Ariditatem parit longius ab terra interuallum . Martem Solis propinquitas torret,ac areſcere facit.Iouem temperatum reddit, hinc Saturni frigus, illinc Martis incendiū,præcipue tamen calefacere,quia Martis,& Solis incumbat Globis. Venus,ut Luna,humecta eſt,quod & ipſa luminis copia terræ aſciſcat uapores, recipit tamen ex propinquo caloris uim.Mercurius ſemper Soli adnexus arefaciendi poteſtatem inde comparat,humoris autem copiam,tum ab Luna,tum ab terra.Hactenus ex primo ἀποτελεσμάτων Ptolemæi,Quæ omnia,ut parum penſitate,imo per inſcitiam maximam ab homine ex mandragora,quod dicitur,conſopito pronunciata,Peripatetici exibilabunt.inter quoꝵ decreta illud eſt,Cœlū ab hiſce affectionibus eſſe penitus abiunctum. Sed nec ultra menſum ſtadiorum ſexdecim uapores ſurrigi, phyſica docet ratio.Quo nomine altior deprehēditur Luna,ut de Venere, ac Mercurio taceā, tanto ſublimioribus,quā ut illuc ex terra uapores poſſe pertingere, concipiamus. Adde,quod potentius multo in Venerem ,Solaris aget propinquitas,quam terreſtris humectatio,tanto ſequeſtrata interuallo , ut hac ratione nullo pacto intelligi poſſit humida.Illud uero nec relatu indignum, ἐποχὰς dici gradus,in quibus deprehendantur planetæ in Zodiaco.Cuius unaquæq; pars in xxx.diſtribuitur gradus,μοίρας uocant Græci.Mox & mœra in lx.dirimitur portiones,quas πρῶτα dicunt λεπτὰ,id eſt prima minuta.Deinde & minutum primum in lx δεύτερα λεπτὰ,id eſt,ſecūda minuta.ἔποχον tamen inter equi inſtrumenta legiſſe uideor alicubi.

¶Elementorum colores,Saporeſq;.Item an Planetæ colores habeant, unde colligi eorum poſſit natura.

CAPVT XVI.

ET quia cum Aſtrorum peritis negociari cœpimus,pergamus porrò breuibus quædam illorum ſcita contexere.Qui in Philoſophos aciem dirigentes coarguere illos enituntur,qui ſanciant,Elementa nec coloris, neq; item ſaporis partem habere ullam,Aquæ uero ipſi colorem attribuunt album, ſaporem uero dulcem, Terræ fuſcum eſſe colorem,amaꝵ ſaporem.quod tamen elidunt alij,dulcem intelligendum potius aſtruentes: quoniam ſi amarum contendas,ex terra nil admodum egerminaturum ſit.Ignis utiq; nullum confitentur eſſe ſaporem , Cæterum rubro infici colore.Aeris apud eos nullus eſt color,nullus item ſapor,multos tamen peregrinos,aduenticioſq; colores excipere.At in planetis,etiam ſi exactiſſimi ſint palati,nullos etiamnum ſapores præguſtando animaduertere ualuerunt. Varios tamen ineſſe colorum modos,nō diffitentur, unde etiam natura queat indicari.In Saturno inquiunt præmonſtrat fuſcedo terreſtrem proprietatem, & Bili atræ congruam.Mars rubens igneæ qualitatis argumentum eſt,& rubræ Bilis teſtimonium dictat. Venerem croceo,& albo radiantem tum calidam intelligūt,tū humectam,& naturæ indicare temperamentum.In Ioue coniectant modo ferè eodem. Lunam albicantem,eſſe humiditatis indicium,quod uero inſit nigricantis quippiam,frigoris ſignū habent.Mercurij non unam eſſe faciem,ut qui uirorē quandoq; præferat,nunc fuſcedinē, nūc aliud quid,ſæpius tamen nigroris oſtentare qddam. Proinde cum terrena ſiccitate analogū habere.Hæc dici quidē,ſed præter omnē prorſus rationem,nō neſciunt,paulū

modo

modo philoſophia imbuti. Nam prout elementa inuicem promixta fuerint, ita colorũ enaſcitur uarietas. Sed ea in cælo eſſe permixtio nulla poteſt, propterea ibi eſſe colorem, planè inficiabitur Ariſtoteles, niſi quia lumen color quidam eſt, quod tamen luminoſi corporis naturam haudquaq; indicarit. Quin, ſi maxime ibi ueros conceſſeris colores, ad examen ſyncerum in tanta ſpacij uaſtitate, non uſq;quaq; ſibi conſimili, reuocari, excutiq; haudquaq; poterunt.

¶Planetarum poteſtas maior ſit, an fixarum ſtellarum. Chaldæorum placita de planetis, Item dijs conſiliarijs. Heſperides quæ ſint.

CAPVT XVII.

STVDIOSI porrò cæleſtiũ rerum, præſcientiam futurorũ ex natura, poſitúq; ſyderum pro uiribus conſarcinantes, dum in diſquiſitionem uocant quodãmodo fixas ſtellas, & planetas, non ſatis ſibi cõſtare animaduertuntur, nunc enim ſtellis non errantibus uim aſcribũt cæteris eminentiorem, nunc autem ediuerſo. Et plurimũ quidem cõmunem felicitatem pro naſcentis modo, menſuráq; ab proſperiore planetarũ ſtatu cõtribui ſanciunt, ab fixis uero παράδοξον quandam εὐτυχίαν, hoc eſt incomparabilem, & extra quam opinetur aliquis, fortunæ benignitatem. Quæ ſententia uel Ptolemæo auctore cõprobatur. Alij omninò planetas ui, effectúq; præpotentiores oſtendere conantur, tum Procli ſententia, tum rationibus id euidenter monſtrantibus, accedente item ueterũ teſtimonio. Qui planetas κοσμοκράτορας dicebant, uelut quoſdã mundi principes intelligerent. Quo autem diſcerniculo certiore iſta teneant bonarum literarũ ſtudioſi, aſtra inquit, ſecundo cæli Ariſt. nequeunt per ſe, & proprijs moueri motibus, aut locũ mutare, ſed orbi infigũtur, uelut in tabula nodus. Itaq; orbis motu feruntur, cui inhærent. Cæterum planetas, deprehenſum eſt, diuerſo ferri inceſſu, ac tum uelocitate, tum tarditate plurimũ diſcrepante, atq; ſitu etiam. Quoſdam nanq; exortum petere, in occaſum alios remeare. porrò in auſtrũ deijci hos, in ſeptẽtrionẽ protolli aliquos. Ideoq; ex motus inæqualitate nomen quoq; indeptos. Ex qua item certius coniectatum, orbibus eos diſtinctis ferri. Fixas uero globi octaui ſtellas dicimus, non quod non moueantur, nam duplici ſaltem circumagi motu, animaduerſum iunioribus eſt, quibus & globus in quo ſunt, motibus rotatur, Altero ab ortu in occaſum, reliquo ab occaſu in exortũ ſuper zodiaci polis, tantæ tamen tarditatis, uix ut percipi uel annis centum queat. Nec item fixas dixeris, quod orbis modo circũferantur ambitu. nam eſt hoc illis cõmune cũ planetis, quod ſecundo cæli, ut dixi: aſtruitur. Sed ita dicuntur, quia eandem perpetuo ſeruant figuram, ſitum, propinquitatem, diſtantiam. Diuerſitas planetarũ in motu, dum uel propiores nobis fiunt, uel remotiores, cauſa eſt, ſicuti philoſopho complacitũ eſt, præpotens, ut uarij producantur effectus. Vniformis aũt, & conſtans motus mobilis primi id agit, ut diuerſitas hoc genus æterna ſit, ac uniformi pergat periodo. Ego porrò in literis inuenio, Chaldæos cæli ſcrutatores eximios cenſuiſſe, planetas quandoq; dici ἑρμηνεῖς, hoc eſt, interpretes, quoniã ex alijs aſtris, quæ tum minime errant, tum certũ ſeruant, & ſtatutũ meatũ. Sola hæc inceſſu proprio, ſuoq; nitentia res futuras inſignitius oſtendant, ac ueluti deorũ mentem interpretentur. Eſſe aũt hoſce, Saturnũ, Martem, Venerem, Mercurium, Iouem. Mox ſub horũ curſum eadem Chaldæorũ obſeruatio ſydera conſtituit. XXX. Quos eſſe dicit conſiliarios deos. Quorũ quindecim ea tueantur loca, quæ noſtro continentur hemiſphærio. Reliqui res ſimul humanas, & quæ in cælo ſunt. Deos aũt, quibus uis, principatusq; ſit, duodecim numero eſſe, dicunt, quorum ſingulis ſingulos attribuant menſes, per hos autem, quorũ ex animalibus nomenclatura eſt, meare ſolem, ac lunã, & quinq; errantia ſydera. Poſt zodiacum ſtellas quatuor & uiginti numerant, ex quibus duodecim ad meridiem locatas tradunt. Et harum, quæ apparent, duodecim uiuis aſcribũt, reliquas, quæ non uiſantur, mortuis. has præterea rerum uniuerſarum iudices appellant. Obſeruatũ id quoq; in Græcorum monumentis, Aegyptios appellaſſe quidem zodiaci ſigna θεοὺς βουλαίους, id eſt, cõſiliarios deos. Planetas uero ῥαβδοφόρους, ueluti ſceptrigeros

quoſdam intelligi uoluerint. Vbi uero poetarum princeps, deorum cuiq; ab Vulcano ſubſtructam domum canit, intelligendas planetarum domos interpretantur eruditi, quas induxerint recentiores, in quibusq; illos οἰκοδεσποτεῖν, id eſt, dominari aſtruant, ueluti nouitio inuento, anſam uetuſtiſſimus poetarum præbuerit. Illud ex doctorum calculo, præter quæ diximus, adijciendum deniq;, falſo uideri errantes dici, quando errare poteſt nihil, quod in omni æternitate progreſſus conſeruat, & regreſſus, reliquosq; motus conſtãtes, & ratos. Illa parte hac ſuperpondij loco fuerint, quod Græci explicant interpretes, Heſperidas λιγυφώνους, id eſt, Canoras, aſtra ſignare, uelut ἐν ἑσπέρᾳ φαινόμενα, καὶ οἷον γεννώμενα, id eſt, ueſperi uiſitationem facientia, ac uelut naſcẽtia. dici uero λιγυφώνους, quia enharmonius ſeſe inde promat ſonus, quoniam probabile non fiat, dum agitẽtur, minima quidem inſonare corpora, maxima uero, & præſtantiſſima, cuius prorſum modi cœleſtia ſunt, tacita omnino uertigine rapi. Muſicã uero indidem ſuauiſſimam edi, probabile habet ἁρμονικῶν tertio Ptolemæus. Nos autem præterit ea, quod auditus noſter eius non uideatur capax. Ex Grammatica penu id nec prætereundũ, planetas item dici Græcis in re militari hac illac temere ambeuntes, quos quandoq; λειποταξίου, id eſt deſertoris affectos pœna inter legendum ſubnotauimus. Nam Heraclius Imperator, λειποταξίου ποινὰς τοὺς πλανήτας τῆς ῥωμαϊκῆς δυνάμεως εἰσεπράττετο. καὶ ὅσοι τῷ πόνῳ χαίρειν εἰπόντες τινάλλως δεῦρο, κἀκεῖσε περιενόστουν, βασάνοις ἐπὶ σωφροσύνην μετήγοντο. Planeten porrò ἀντιξένου, id eſt, pro hoſpite poſitum quandoq; inuenias. Planen uero, id eſt πλάνην dicunt τοῦ σκοποῦ ἀπότευξιν, id eſt, ab propoſito, & ſcopo fruſtrationem.

Mundum, ſphæras, ſtellas ſentire, ac preces exaudire. Sphæram maximam eſſe mundi oculum. Terram item anima, & ſenſu præditam, ex Platonicorum doctrina.

CAPVT XVIII.

LIbet parte hac cum Platonicis confabulari, in quorũ ſacrarijs cũ alia pleraq; nõ abſq; admiratione ſæpius lectitamus, tum id quod ſubnotabo ſtatim, mundũ, cum ſit animatus, ſentire, ac per ampliſſimã ſphæram præcipue, ueluti per oculũ intus omnia contueri, nam ſi nos per oculũ noſtrũ, quoniã ſit animatus, & diaphanus, & lucidus multa perſpicimus, & radio etiamnum in ſublime ſurrecto, cæleſtia apprehendimus, Cur nõ inquiunt, mundi cæleſtis oculus, uiuus, perſpicuus, lucidus, radiosq; ſuos in omnia propagans, itidem ſenſibilium concipiat modum? Amplius mundi globos, ſtellas ſenſu item non carere, aſſerũt conſtantiſſime, quoniã, ut Plotinus aſtruit, uota cognoſcant noſtra, exaudiãt quoq;. Cæleſtibus ineſt quidem uiſus, ſpecie tamen ab noſtro diuerſus. Verũ in eo non diuerſus, quia uiuit, perſpicuus item eſt, atq; lucidus. Auditu item prædita ſunt, ſed noſtro diſſimili. Inter omnia, quæ ambitu cæli cluſa continentur, uiget cõmunio quædam, & ueluti nexus, cuius quinq; uidentur rationes. Prima eſt, omniũ materia una, Inde qualitatum concordia, Mox ſpiritus ubiq; unus, nam ſicuti cœlũ unus eſt ſpiritus in excelſis, pariter intra cœlũ unus itidem ſpiritus, uel cæleſtis omnino, uel cælo ſimillimus omnibus eſt infuſus, noſtro conſimilis. Quartũ habet locum natura genitalis una, fouens omnia per ſpiritũ mutuo copulata. Quintũ poſtremo mundi anima, omnibus cõnexa. Sed cur nõ & terram inquit Plotinus, ſentire dicamus? Obſtat uero, nihil, terrã eſſe ſenſu præditã, ut humana cõmodius, rectiusq; diſpenſet, quæ eius ſunt muneris. Certe nil admodum impedimento eſſe poteſt, quin preces audiat, adnuatq;, nec tamen ea, qua ſolemus ipſi, ratione. Neq; enim cuncta animantia ſenſorijs ſunt eiſdem cõmunita, nam & quædam aures habere non nouimus, nouimus autem ſonos ab ijs concipi. Omnino ſciendũ, terræ animã, nõ cenſeri abiecti cuiuſpiã eſſe corporis animã, proindeq; intelligere, atq; inſuper eſſe deam. Cæterũ in hoc eminentiſſimarum rerum tractatu, quonã pacto doctiſſimi Origenis placita prætereamus? Putare nãq; ſe primo περὶ ἀρχῶν ſcribit, cæleſtia, prſum corpora eſſe animata, quoniã ab deo mãdata dicunt accipere, quod rationali tantũ naturæ contingere, conſentaneũ eſt. Scriptũ enim legimus, mandatũ ego ſtellis iniunxi omnibus. At quæ nã ſunt inquit, mandata hæc? nempe ut aſtrorũ ſingula ſuo ordine, ſuisq; meatibus

lisq; meatibus indultæ ſibi quantitatis mundo ſplendorem præbeant. Qua in re id omnino colligi uidetur liquido, corporum illorum motum, abſq; animæ functione poſſe haudquaq; effici. Nec rurſum citra motum futura unq;, quæ animantia ſint. In tanta uero ordinis, ac motus ratione, atq; conſtantia, nonne ſtolidiſſimum fuerit, rationis auferre poteſtatem? Apud Hieremiam ſanè Regina item cœli luna memoratur. Quinimo ab peccati labe non ſeiungi ſtellas omnino, conſenſiſſe aduertitur Iob. Ita eñ ſcribitur, Stellæ quoq; in conſpectu eius, mundæ non ſunt. Id quod ad corporis fulgorem non utiq; referri poteſt. Verum hæc ille uiderit. Ex theologorum muſeo ſunt, qui aſtruant, etiam ſi cunctanter, ſtellas, ſicuti cœlorũ quoq; globos, ſuapte ui, hoc eſt ſubſtantiæ ſuæ natura moueri, uelut elementa.

¶ Dignitas cœli ex hiſtoria, item ex phyſicis rationibus. In cœlo eſſe trinitatis myſterium. Cur dicatur οὐρανός. Si ſtaret cœlum, nihil moueretur. Si calor cœleſtis deficiat, nullibi erit calor, uel frigus.

CAPVT XIX.

CAELI dignitatem eximiam, uel inenarrabilem potius, contemplanti mihi ſubit quandoq;, quod de Arabibus ſcriptum reliquit Arrianus, coli ab illis duos modo deos, Cœlum, & Liberum patrẽ, ac cœlum quidem, quia cernatur & ſyderum collucentibus oculis præcellenter contextum, ſolem præferat utilitatis immenſæ authorem incomparabilem. Neq; item excidit, quod de Anaxagora philoſopho proditum ſcimus, qui interrogatus, cur nam ſe natum arbitraretur, reſpondit, cœli, ac ſolis uidendi cauſa. quam quidem uocem, ab philoſophis ſumma exceptam admiratione, riſu proſequitur Lactantius, putans neſcientem quid reſponderet, in hæc prorupiſſe. Ego uero, ni me quid ſecretius fallit, facile contenderim, non temere id omnino effuſum, ſed ut ab ſapientiæ ſtudioſo, penſiculate admodum, & excuſſe. Nam qui exactius penſitarit rem totam, comperiet liquido, cœleſtem claritatem adeo præcellere, naturæ quadã præſigni maieſtate, ut in perenni, ac uitali luce illa, auguſtiſſimum diuinitatis myſterium ſit facile deprehenſurus, Siquidem uertiginoſus ille motus ampliorem nobis indicat poteſtatem. Lux nitidiſſima ſapientiam. Calor ſuauiſſimus amorem. Quibus ab principe rerum deo mouentur, illuſtrantur, perficiuntur omnia, atq; ſeruantur, primo inq; inter ſeparatas, atq; ſpiritales formas, ſicut inter corpora, longe clariſſimo cœlum principatu cenſetur. Extra hæc, qui plura in clariſſimo putat globo requirenda, is plane, quæ ſit corporeæ naturæ perfectio, parum perſpexiſſe deprehenditur. Quicquid alia partiario, ac diuiſim poſſident, in unũ id eſt ampliſſime congeſtum. Sine hoc nec inferius generabitur quippiã, nec genitum ſuas exercebit operationes. Et quidem ſicuti intimus, & uitalis noſter calor corpora confouet, ac ſeruat, eiuſq; fomento, quæ agunt in nos, non fruſtra agunt, Ita ſi non adſit cœleſtis ille calor, corporum uirtus omnis, præſertimq; ille ipſe tam uitalis, tamq; familiaris nobis calor ꝓflictus depereat, neceſſe eſt. Cœlũ utiq; naturale corpus eſt, omniũ corporum naturalium perfectiſſimũ. Corpus naturale tam motus, q̃ ſenſibilis qualitas conſequuntur, perfectiſſimo igitur corporum naturalium, perfectiſſimus quoq; motus, & ſenſibilium perfectiſſima congruunt. Nullus motus perfectior orbiculari, nulla qualitas ſenſu perceptibilis, luce perfectior, quare hæc cœleſtis corporis propria ſint, neceſſe eſt. Quoniã uero perfectiſſimũ corpus eſt, comparem quoq; locum, id eſt ſupremũ habere, ex rerũ dignitate, conſequens fuit. Propterea Apuleius dici οὐρανὸν græce interpretatur, quia ſit altitudinis finis. Etiã ſi in Hexamero Ambroſius ſic appellatũ opinetũ, quia ſit uiſui peruius. Scitum illud Ariſtotelis eſt ex libro octauo auſcultationis phyſicæ, motũ primi cœli uitã eſſe omnibus, quandoquidẽ euidentiſſima eſt, & cõmunis operatio uitæ intimus motus. Ceſſante autem cœlo, nec cætera mouebuntur. Sicut in minore item mundo ſi ceſſet motus cordis: omnes animalis motus perire, neceſſe eſt. Nec lapis itaq; deorſum moueretũ, neq; aſcenderet ignis, quod mirũ utiq; eſt, ſed uerũ rationibus oſtendiũ, ſi motus quieſceret primus. Eſt aũt, quod primum in unoquoq; genere, cauſa reliquorũ: quæ ſub ea continentur ſerie, licet nõ omnia eandem cauſæ habeant rationẽ. Porrò quod de motu aſtruimus, patet in caloris item ratione. Nam ſi cœleſtis intereat calor, nec ab frigore

gore profluet frigiditas, nec ab caliditate calor. *Siquidem non eſt frigori contrarius ca*lor ille ſydereus, ſicuti calor igneus, Sed omnes continet elementares qualitates eminentia ſimplici. Sicut lux omnes colores. Quæ uniuerſa diſertiſſime colligit Picus Mirandula, uir omnifariam doctiſſimus.

¶ Mundi colores tres, An ſint in cœlo colores ex Peripatetica ſchola, an item calor.

CAPVT XX.

SVnt ex Platonicis non ignobiles, qui tres eſſe uniuerſales, præcipuosq; mundi colores arbitrentur, uiridem, aureum, ſaphyrinum, tribus cœli gratijs dedicatos. Et uiridem utiq; Veneris eſſe uolunt, atq; item Lunæ, aureũ ſolis, ab Ioue tamen, Venereq; nõ alienum, Saphyrinum uero Ioui maxime dicatum prædicant, cui & Saphyrus dicatur conſecratus. Hinc formulam mundi compingentibus præcipiunt, expedire ad gratiarum cœleſtium munera capeſſenda, tris potiſſimum hos contueri colores frequentiſſime. Atq; ſaphyrinum quidẽ mundi ſphæris inſerere, aurea uero ſphæris ad ipſam cœli ſimilitudinẽ addere ſydera. Ipſam uero Veſtam, ſiue Cererem, id eſt terram uiridi prorſum excolere indumento. Quanq; uero in Planetarum mentione paulo ante, non eſſe in cœleſtibus colorem ullum aſtruere uiſi abunde ſumus, Non grauabimur tamen Peripateticorum fuſius hic argumenta explicare, nequis ipſum hunc, cuius modo cõmeminimus, oculis deceptus ſaphyrinum eſſe cœli putet colorem, Quamuis οὐρανοχρώματα Græcis uocare mos ſit, quæ cœleſti colore tincta conuiſimus. Cœlum igitur inquiunt, coloratum non eſt, quia conſurgat ex elementorum qualitatibus color. Cœlum uero nec elementum eſt, neq; item ex elementis compactum. Non elementum quidem, quoniam ſit elementi proprium, habere in ſe contrarietatem, agereq; in contrarium: ſi ei coniungatur, id ipſum corrumpendo: ſi peruincat, ſpeciem quoq; ſuam in materia generando. Proinde ſi cœlum eſſet elementum, cum elementa omnia ſe ad cœlum habeant, ſicuti ad uniuerſam terræ molem punctus, diu iam deperijſſent uniuerſa, eſſentq; omnia cœlum, quod non fit. Itidẽ non eſſe ex elementis concinnatum, aſſeueramus. Nam quod huiuſmodi eſt, minus eſt ſuis elementis, ex quibus conſurgit, connectiturq;. At maius eſt elementis omnibus cœlum, igitur non ex elementis, Argumentantur item ratione motus, qui in elementis rectus eſt, feruntur q; uel ad imum, uel euolant hinc ad ſuperna. Sed cœlum eiuſmodi motum neſcit, Verum conuertitur aſſidue in ambitum, igitur conſecutio manifeſta. Addunt porrò illud quoq;, non eſſe ibi elementarias qualitates, caliditatem, frigiditatem, ſiccitatem, humectandi uim, & propterea non conſeneſcere. Quod ſi dicat aliquis, ſolẽ dici utiq; calidum, & lunam humectam, Saturnum frigidum, reſpondent, ex effectibus prodijſſe nomenclaturam hanc. Quamobrem Ariſtotelem ſcribere in libro de elementorum proprietatibus, ubi Planetæ coierint in piſcium ſignũ, contingere mox, ut aquis diluantur omnia. Quod ſi in Geminis fiat coitus is: futuram uniuerſi conflagrationem. Sed ijs addunt patrum noſtrorum ſcita diuinæ uoluntatis iudicium, quod tam fallere, q̃ falli neſcit. Quod uero ad calorem attinet, ut de alijs interim taceam, non omnes idẽ ſentiunt. Platonici cœlum eſſe igneum fatentur omnes, & lucere quidem proprie, ſed & conſecutione quadam calere, ſed non urere. Calor certe lucis proprietas quædam uidetur, ſicuti eſt lux cœli qualitas propria. Cæterum ſuper hac re fuſius alibi.

¶ Regio apud Platonem terreſtri paradiſo aſſimilis. Item ubi ſit paradiſus is, Arriani hiſtoria ad id mirabiliter faciens, De habitatione ſub æquinoctiali, Item an ibi ſit mare.

CAPVT XXI.

MVNDI rationes quidem omnes, quas lectione uaria aucupati ſumus, in unũ hunc locũ, ueluti in molem corporis unam, congerere, non fuit conſilij, neq; item operis inſtituti, in quo congeſtitiam quandam rerũ dignarũ cura ſyluam pollicemur potius, quam naturæ ordinem. Ita ſubnotantur omnia ferè, ueluti inter legendũ ſeſe obtulere, niſi quatenus libro hoc, qui omnium

omnium prodibit primus, & ſecundo quoq; delectum quendam habuimus, ut ſic auſpicio proſperiore reliqua impetu quodam miſcello conſequerentur. In quibus plæráq; recognoſcentur hunc ipſum reſpectantia locum. Interim ingerit ſeſe mihi Plato ſua illa philoſophi, aut theologi potius maieſtate uenerabili, atq; aurem peruellens, In Phædone ſuo ait ſe quiddam mandaſſe literis, quod huic loco congruat uel maxime. Eſſe uidelicet terrarum regionem quandam prominentem adeo, ut imbres neſciat, neq; item flaminum ullos perſentiat impetus. Summa, præſigniſq; ſit aeris temperies, proindeq; inibi perfectiſſima quæq; uberius enaſcantur, nec deſit exactiſſimum genus hominum, quorum æuum ſit longe noſtro diuturnius. Eorum corpora ſunt qui opinētur, ex æthere plurimum compacta, & aere. Aquæ, & terræ utiq; habere minimum, necnon compari fructuum modo ueſci, atq; ali. Hæc eo exſcripſi libentius, quod non ita magnam cum delitiarum horto in ſanctis literis celebrato diuerſitatem habent. Vt intelligamus uere dici, ac prædicari, Platonem demutatis paucis forè Chriſtianum. Sed occurrit hac parte aliud, nec minus admiratione dignum. Legimus Geneſeos Cap. tertium, in quo, excuſſo Adam ab delitijs ob peccati atrocitatem, ſcribit Moyſes, collocatum à deo ante paradiſum uoluptatis Cherubin, & flammeum gladiū, atq; uerſatilem ad cuſtodiendam uiam ligni uitæ. Vbi aſtruit interpres eſſe, qui opinentur, Paradiſum hunc uideri ſub æquinoctiali circulo ſitum, Proindeq; flammei gladij nomine zonam reddi torridam, quæ propter ſolis conuerſiones uerſatilis nuncupetur. Quæ uero ad hoc maxime pertinentia, aut certe mira, & relatu digna imprimis, obſeruauimus, ab nullo, quod equidem ſciam, antehac animaduerſa, pergam in literas promere. Arrianus inter Græcos hiſtoricos tantæ eſt in ſcribendo integritatis, ut φιλαλιθὴς, id eſt ueritatis conſectator, ſtudioſuſq; ſit uulgo cognominatus, atq; ita etiamnū honeſtetur in libris. Hic in parte poſtrema Indici cōmentarij, ueluti ipſe quoq; Moyſi ſuccineret, ita ſcribit, Hanno Carthaginenſis prouectus claſſe ab columnis herculeis in oceanum, relicta ad Læuam Lybia, diebus triginta enauigauit occidua petēs, mox ubi in meridiem diuertiſſet, plurima ſeſe illi obiecere impedimenta, nā præter ardores feruidi ſyderis, ut in peruſta regione mundi, aqua potabili deficiebatur. audiebatur porrò creber de cœlo fragor, interim late promicantia in ſublimi fulgura oculos perſtringebant. Viſebanturq; ueluti flammarum riui præcipitantes è cœlo, quanq; Cyrene ad extrema Libyæ in tanta camporum uaſtitate herbis nuda non ſit, neq; item aquarum inops. Quid, quod Auicenna tanq; Platonem, Moyſemq; interpretaretur, primo Canonis in complexionū ratione, temperatiorem ſub æquinoctiali, commodioremq; eſſe ſcribit habitationem, quam ſit uſq; terrarum. Quod Eratoſthenem quoq;, & Polybium ſenſiſſe, Straboni credimus. Nec ignoro tamen, quæ ſit in ea re inter doctiſſimos diſceptatio. Et Damaſcenus ſcribit in Paradiſo fuiſſe regionem diuinam, & prorſus eo dignam, qui dei opificis geſtaret imaginem. Illud animaduertendum, quod & Thomas adnotauit, & Conciliator nō omiſit differentia LXXVII. Quoſdam tradidiſſe, Paradiſum hunc uideri ſitum in Oriente, quæ portio mundi nobilior eſt, quia dextra, ſicuti .2. cœli comprobat Ariſto. Sed eum tamen locum itidem ſub æquinoctiali Conciliator intelligit. Et rei ambiguitatem retegit imprimis idem beatus Thomas articuli ſecundi fine, quæſtionis eiuſdem.

Quicquid autem ſit, credendum inquit, Paradiſum in loco conſtitutum temperatiſſimo, ſiue is ſub æquinoctiali ſit, ſeu alibi: Obiter illud hac in parte ſubnotarim ab erudito, quod aiunt, puluere non ita diſparatum, Macrobium ſecundo naturalium, Oceani legitimum, uerioremq; alueum ſub peruſta collocaſſe, abs quo profluentes ſinus, qui ambitu ſuæ flexionis Oriçontem imitentur, Omnem ait terram quadrifidam diuidere, & habitationes ſingulas efficere inſulas. Et propterea Ciceronem ſcripſiſſe, Omnē, quæ incolatur à nobis, terram eſſe paruam quandam inſulam. Quod ipſum Eratoſthenes, Polybius, & Strabo quoq; approbaſſe uidentur. Sed hos Ptolemæi ratio refellit, & meminit Conciliator. Quod de ſublimi terrarum parte pluuijs inconcuſſa ſcribit Plato, id ipſum & de olympi uertice antiquioribus proditum, & repetit Euſtathius. Sed liquidius in Odiſſæa Homerus quoq;, etiam ſi recentiorum obſeruatio ſecus deprehendiſſe uideatur, eluſa ueterum ingeniorum ſedulitate in penſitandis naturæ arcanis, &, quod dicitur, cornicum oculis confoſſis.

¶ Simulacra

¶ *Simulacra duo nobis eſſe propoſita, mundum, & Chriſtum, mundum eſſe tanq̃ Remp. & dei templum, angelos à deo præfectos humanis rebus, qui mox euaſerint dæmones, & immundi ſpiritus,* CAPVT XXII.

CAeterum nequis noſtra hæc putet, ueluti hirundinum muſea, & archytæ crepitaculum, ſi diutius ijs immoremur, re in immenſum quodammodo recaſura, palæſtra utemur ea, quam nobis præſcripſimus in hoc uelut præfloramento, ac mox huic parti Coronidem impingemus, ſi prius in hac mundi hiſtoria, quæ Chriſtiana ueritas obſeruarit, cõtexuerimus. Duo. ſ. fuiſſe ꝓpoſita a mortalibus ſimulacra, quibus ad inuiſibilia mire prorſum ſurrigeremur, attolleremurq;, unum quidem naturæ, alterum uero gratiæ, & naturæ quidem ſimulacrũ eſſe mundi huius ſpeciem, At gratiæ humanitatem uerbi. In utroq; præmonſtrari utiq; deum, ſed non intelligi in utroq;, Siquidem natura ſpecie utiq; ſua, uelut digito præferebat artificem. Sed contemplantiũ oculos illuminare non poterat. At præpotentis, & inenarrabilis ſaluatoris humanitas, lux unica, uera, bona, de unico, uero, bono manãs lumine, medicina fuit, ut cæci lumen reciperent, & doctrina quoq;, ut uidentes agnoſcerent ueritatem. Hæc ſingularis profecto eſt mundi excellentia, hoc præconium eximiũ, quod & ueterũ ſcientiſſimi nõ omnino uidentur ignoraſſe. Quando etiam Senecam ſcimus nono epiſtolarum ad Luciliũ dixiſſe, mundũ ſapientis eſſe Remp. Quamobrẽ non uideri illum extra Remp. etiam ſi receſſerit, imo fortaſſe, unum ſi reliquerit angulũ, in maiora, atq; ampliora tranſiturum, ac cœlo impoſitũ tunc demũ intellecturum, cum ſellam, aut tribunal aſcenderet, quam humili ſederit loco. Nũq; inquit, plus agit ſapiẽs, ꝗ ubi in conſpectum eius diuina, humanáq; uenerunt. Idem alibi, ingens dei templum mundum uocat. Id ipſum & M. Tullius facit, quod interpretatus uir doctiſſimus, bene inquit, uniuerſus mundus dei templũ uocatur, propter illos, qui exiſtimãt, nil aliud eſſe deum, niſi cœlũ ipſum, & cœleſtia iſta, quæ cernimus, Ideo, ut ſummi omnipotentiã dei oſtenderet, poſſe uix intelligi, nunq; uideri, quicquid humano ſubijcitur aſpectui, templum eius uocauit, qui ſola mente concipitur, ut qui hæc ueneratur, ut templa, cultũ tamen maximũ debeat conditori, Sciatq; quiſquis in uſum templi huius inducitur, ritu ſibi uiuendum ſacerdotis. Scribunt porrò theologorũ nonnulli, ab initio deum, cum feciſſet mundum: præpoſuiſſe illi quaſdam cœleſtium uirtutum poteſtates, quibus regeretur, ac diſpẽſaretur mortalium genus. Quod etiam indicare uidetur Moyſes in Deuteronomi cantico, ubi legimus, cum diuideret excelſus gentes, ſtatuit earũ terminos ſecũdum numerũ angelorũ dei. Sed horũ nonnulli, ſicut & ipſe, qui princeps appellatus eſt mundi, datã ſibi à deo poteſtatem nõ ijs, quibus acceperant, legibus tẽperarunt: nec humanũ genus diuinis obedire, ſed ſuis parere præuaricationibus docuerunt, unde aduerſum nos peccatorũ chirographa cõpoſita, nam, ut propheta teſtatur, peccatis noſtris uenundati ſumus, Siquidẽ animæ ſuæ preciũ capit unuſqſq;, ubi uoluptatũ titillationes expleuerit. Hoſce uero tũ immundos ſpiritus, tũ Chriſtianis deteſtando nomine, dæmonas nuncupamus. De quibus lucubratione ſequenti in mediũ promere pergemus, quæ de ijs ueterum ingenia prodidere, additis & noſtrorũ placitis, ut ſeſe oſtentarit occaſio.

¶ Dæmonis nomen fuiſſe ueteribus honeſtum, nobis non ita. Cur Ariſtoteles dicatur dæmonios, & Plato diuinus. CAPVT XXIII.

DAemonis nomen in Chriſtiana religione odioſum ſanè, infeſtumq; eſt, non ita ueteribus, quippe, quod poſtea patebit amplius, eiuſmodi nomenclatura deus quandoq; ſignificatur. Et pro admirabili, & immenſo dæmonium uſurpat Græcorum natio. Sed quibuſdam quoq;, ut Ariſtoteli, adhæſit dæmonij cognomentum, nam, quod non inſuper habendum utiq; eſt, Platonem ſingulari ſapientia philoſophum omnibus ferè calculis ab ueterum ſcientiſſimis ita approbatum, ſummiſq; elatum præconijs legimus, ut diuinum uirum appellare non deſinant, præſertim in ea philoſophiæ parte, quæ diuinorum rationes cõplectitur, in qua & operæ multum, nec olei minus ab eo impenſum, compertius eſt, ꝗ ut demonſtrari res debeat, quin in ijs, quæ ad naturæ modum ſpectant, plures quoq; in eius ſententiã procliuius ferunt, ꝗ Ariſtotelis. Et, ut arbitri honorarij, ꝗꝗ noſtrũ nõ ſit

onus, uice

bonus,uice fungamur,Omnino in philoſophia prima,& in ijs,quæ mathematicas requirunt demonſtrationes,In oratoria item facultate,ac in morum diſciplina plærięq; omnes ueluti omnium principem ſuſpiciunt,uenerantuŕq; Platonem, etiam ſi flumen orationis aureum fundi ab Ariſtotele,auctor M. Tullius eſt. Proinde inſtitutũ,ut ab utriuſq; conſectatoribus diuini ſymbolum Platoni,Dæmonij uero Ariſtoteli affigeretur, Ceu innuerent operte,tanto Platonem, uideri Ariſtotele præſtantiorẽ, quãto naturalibus diuina cenſentur auguſtiora,amplioráq;, Vt præteream,quod Græci ſcribunt,& repetit Seneca,Athenis raptim Ariſtotelẽ ꝓfugiſſe,ueritum ne impietatis noĩe in uincula coniectus,ultimo afficeretur ſupplicio. Appellationis autẽ ratio profluxiſſe uidetur inde, Quod naturalium ſcientiã imprimis cõplexus Ariſtoteles eſt, quorũ ratio ſublunari ſerè continetur mũdo,qua in parte,ſicuti mox liquebit,Dæmonibus præſcripta putabant loca. Plato uero altius ſeſe ſurrigens intelligibilium cõtemplationi addictus ,comparẽ uitæ,morumq; normã eximia integritate cõſecutus eſt,ſpretiſq;,quæ cæteri uſq; ad inſaniam demirantur,quod in nobis diuinũ eſt,ad id diuinũ,quod ſolũ,ueréeq; eſt, redigere omnibus,ut dicitur,remis,ueliſq; adnitebatur. hinc diuini cognomentũ longe clariſſimum,uulgo celebratũ illuxit. Auctor Allegoriarũ Heſiodi Ariſtotelem nũcupat δαιμόνιον. Plutarchus tamen in libro de liberorũ inſtitutione,Platonem quoq; dixit δαιμόνιον. Sed in artibus item Dionyſius Homerum δαιμονιώτατον appellare ſibi permiſit. Sciendum uero dæmonij appellationẽ ἐπαμφοτερίζειν,id eſt,capi nunc in bonũ, nũc in malum, præcipue apud Homerum,abs quo reges dici dæmonios nouimus,uelut Eudæmonas. Plebeios itẽ,priuatoſq;, Sed ut δυσδαίμονας. infeliceſq;,quoniam mediæ poteſtatis ſint dæmon,& fortuna. Sed iam de dæmonibus plura.

¶ Rationalis naturæ gradus eſſe tres,Deorũ,Dæmonũ,Hominũ. Dæmones cur. Itẽ eoſdẽ dici Lares,ac Genios. Dæmonũ deſcriptio. Qui medioxumi, Patellarij, Semones,Heroes,Manes,Pluto Sumanus, Sangus, Popi,Diopi. CAPVT XXIIII.

ILlud uero imprimis teſtatũ uolumus,in negociatione,ut ſic dicã,iſta Platonẽ ipſum,Platonicoſq; plures nos eſſe amplexuros,quoniã inter cæteros hi maxima curæ indagine dæmonũ rationẽ ſcrutati ſunt,non diſcluſis tamen,aut reiectis,quæ apud alios comperta legendi appetentiã conciliare,aut laſſeſcentem ſtomachũ excitare,ac reficere poterũt. Igitur Platonẽ animaduerto, Rationalis naturæ gradus feciſſe tres,non dignitatis tantũ maieſtate interpunctos,abiunctoſq;,ſed etiã locorũ intercapedine. Ergo immortalibus dijs ſummãtem attribuit ſedem.i. Cœleſtem. Sed horũ alios dici,& eſſe intelligibiles,ab omni materiæ cõtubernio ſemotos. Quorũ parens,princepſq; is ſit, quẽ rerũ conditorem , opificemq; ueneramur,maieſtatis amplitudine ultramũdana,ſanctũ,& humano ſermone inenarrabilẽ, Sed ne mẽte quidẽ facile apprehẽſibilẽ. Quiſquis eſt is,aut ꝗ̃tuſcũq;. Vnus eſt,uerus,bonus. Veritas una,bona,Bonitas una,uera. Cæteri nõ tam dij,ꝗ̃ miniſtri. Viſibiles deos intelligit , cœleſtia corpora. Atq; hic gradus utiq; unus,qui & primus . Imũ uero tenet numiſma præcelſæ diuinitatis eximiũ,Homo. Cuius eminẽtiſſimã naturam, Cælitibus ferè cõparẽ paulopoſt latius explicare ingrediemur. Mediũ uero inter hoſce extremos gradũ,ab Lunæ collimitio ad nos uſq; expanſum iã habẽt. Quos ab ſcientiæ magnitudine priſci dæmonas uocarũt. Sed. M. Tullius Lares,etiã ſi in eo ſatiſfacere uix ſibi uidet. Apuleius nunc Lares,nũc Genios nũcupat. Hos tãꝗ̃ interpretes quoſdã, & ſalutigerulos arbitrati ſunt priores, Qui cõcepta à nobis uota ad deos deferrẽt,& illinc ad nos diuina munera,ueluti μεσίται quidam,& Pararij,ad hos itẽ Magica excantatio,& Præſagiorũ ſpecies referebant,quod in Sympoſio docuit Plato. Plutarchus in libro de philoſophorũ decretis nimis præciſe,cuiuſmodi forẽt dæmones,deſcripſit, Cũ ait, Thales,Pythagoras,Plato,Stoici,dæmonas eſſe ſanxerunt ſubſtantias animales,Sicuti Heroas,ab corporibus amotas animas. Floridius multo Apuleius,dæmones inquit,animalia ſunt,ingenio rationabilia,animo paſſiua,Corpore aeria,tẽpore æterna,mox adijcit, Paſſiuos dici,qm̃ ijſdẽ,ꝗbus nos,ꝑturbationibus ſint obnoxij. Hoſce Romani ueteres Medioxumos itẽ nũcuparunt,quod interſiti ex ſui ratiõe,ac loco,& poteſtate dijs ſummis ſint minores,hominũ natura,uelut cõplacitũ antiquis eſt,utiq; maiores. Propterea Plautus in Ciſtellaria, Ita me dij, deæq;, ſuperi,atq; inferi, & medioxumi. Apud eũdẽ

quin etiã Patellarios dici cõperias deos,qui patellis, ſacrificio uaſis accõmodis, placarentur. Propterea in faſtis Ouidius. Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos. Plautus, Dij me omnes magni,minutiq;,& patellarij. Semones dici putant eos, qui ab aeris meditullio quicqd interpatet ad terrã uſq;,habent. Quos credit Martianus ἡμιθέους dici, hoc eſt ſemideos,Heroas quoq;,ſicut Iamblichus itẽ ſignificat,quoniã inquit, ἔραν ueteres dicebant terrã. Ibiq; Manes.i. corpori humano præſules attributi,qui parentũ ſeminibus manarunt. Heroas fuiſſe iracundos,& occurſantibus infeſtos,Mænander ſignat,proinde prætereuntes Heroa ſilentium mire ſeruabant. Porrò quicquid ab Luna ad terram interſtitij eſt,Plutonis imperio aſcribitur, Qui inde Sumanus dicitꝰ, quaſi ſũmus deoꝝ manium. Sed & Lunam in uicinia cõſtitutã, Proſerpinã appellarũt. Semones Fulgentius nõ omnino malus author,eſſe deos opinatur,qui cælo digni nõ cenſerentꝰ ob meriti pauptatẽ, Cuiuſmodi eſſet Priapus,Hippo, Vertumnus. Nec terrenos tamẽ putarẽt per gratiæ uenerationem, Sicuti in Myſtagora ſcribit Varro, Semonéq; inferius derelicto,deũ depinnato attollã æloquio. In ciuitate diuina Auguſtinus Semonẽ dici Ianũ ſentit,quod ſeminio præſit,dum cõcipitur infans. Semonis Iani meminit ab urbe condita libro octauo Liuius,q̃q; alij expuncta lectione iſta,ſubſtituãt Sabino Sangi,ex Dionyſio,qui antiquitatũ ſecũdo, Sabinoꝝ genti inditũ nomen ſcribit ex Sabino Sangi diui gentilis,quẽ Sangũ quidã Piſtium uocent. Sunt qui Dryopũ lingua Popos dici dæmonas arbitrentꝰ. Omnino qui Homero poſteriores ſũt,etiã deos ea uoce ſignificari putãt, ut ſint Popi,quaſi Ipopi ex ueterũ doctrina ὡς τὰ πάντα διοπτεύοντες.i. omnia diſpicientes. Sicuti indidem corriuatur & Diopos,quæ dictio apud Aeſchylum ducis eſt peculiaris,id eſt, ἡγεμονικά.

¶ Eſſe item in ſphæris dæmonũ ordines. Prouidentia triplex. Quomodo ab dæmonibus afficiamur. Qui dæmones naturales,quiq; aduentitij. Dæmonũ præfecturæ. Item dæmones eſſe tanq̃ paſtores.

CAPVT XXV.

SED in hac dæmonũ diſtinctiõe id utiq; minus ignorãdũ. Ex ueteribus platoſcq;,præter quæ hactenꝰ collecta nobis ſũt, etiã ſingulis Planetaꝝ globis peculiares aſſcripſiſſe dæmones,ueluti ſtellas, Ita Planetæ illi famulãtes,in cuius orbe ſunt, Vt in firmamẽto ſtellæ minores ab illuſtrioribus gubernantꝰ. Inde Saturnij legũtur dæmones, aut Iouij,& deinceps. Imo uero inter Saturnios eſſe,q præſtent alijs in globo eodẽ. Quod & in cæteris intelligunt. queẽadmodũ inter hoies nõ omniũ eadẽ ratio agnoſcitꝰ fortunæ. Orphici terreſtres etiã dederũt dæmones, Sicuti etiam Aquei dicũtur,& ignei. Tradũt porrò,q hæc curioſius perueſtigant,eſſe ab ſummis ad infima ueluti catenas quaſdã extenſas. Nam ſtellarũ quælibet dæmones ſuos tãq; aſſeclas certis afficit modis. Sed eodẽ itẽ modo ab dæmonibꝰ animæ afficiuntꝰ,ab ſuis ubiq; ſuæ. Id ut facilius percipiatur, Prouidentiã Platonica ſchola in tria diſtribuit, Vniuerſalẽ, minus uniuerſalẽ,& demũ particularẽ. Et uniuerſalẽ quidẽ ad tria refert principia, quorũ & ſuperius facta nobis mentio eſt, Bonũ, Intellectũ, Animã mũdi: qua omnibus,& omnia ꝓuideant. Minus uniuerſalẽ,ad ſphærarũ,ſtellarũq; animas, Quãdo haꝝ unaquæq; omniũ quidẽ rationẽ habet. Sed nõ in oibus tamẽ. Particularem uero dæmonũ eſſe uolunt,qui quædã nõ oibus,ſed quibuſdã gratificẽtur. Quãq; & in humanis animis ꝓuidentia particularis eſt ad inferiora. Igitur pro loci ratiõe nobis nõ uno modo fomenta adijciunt, Siquidẽ ignei dæmones cõtemplandi excitant potentiã. Aerei uitæ fauent actiuæ, Aquei uoluptuoſæ. Hos Plato ſcribit à primordio maloꝝ plurimis uoluptatẽ immiſcuiſſe. Porrò dæmones quidẽ oẽs eſſe affectu paſſiuos, Superiores uero, medioſq; etiã immortales, Infimos dũtaxat longæuos. Aſſeritur & illud,dæmonũ alios eſſe, ut ſic dixerim,indigenas,aduentitios alios. Et indigenas quidẽ uolũt,q ſint initio ſic producti, Aduentitios aũt, qui ex humana ratiõe mox inter dæmonas ſint centuriati,ac nihilominus humana curẽt. Quod uero ad dæmonicas attinet præfecturas, Alij latiſſima procurant terrarũ ſpatia, Alios detinent anguſtiora. Quidã urbibus modo præponũtur,aut ex hominibus ſingulos tantũ amplexãtur. Atq; hinc Saturniũ alius, Ille Iouiũ,hic queuis aliũ dicitur dæmonẽ ſortitus, Sicut etiã unũquẽq; noſtrũ credunt ſuo,ut ſic dixerim, ſyderi mancipari, Quæ utiq; dæmonica ratio,atq; cæleſtis nõ in hoie tantũ efficax putatꝰ,

Sed &

Sed & in cæteris naturæ partibus. Nam ſæpe animal hoc, uel illud ſolare dicimus, aut Iouiū. Sic & in plantis, lapidibuſq;. Certe Plato dæmonicam poteſtatem, ut cōciliatricem in *Sympoſio*, & *Legibus* admiratur. Propterea in ꝓtagora, & politico dæmonas, ut paſtores recognoſcit, in Critia etiam gubernatores. Quibus nos diuina prouidentia commendandos cenſuerit, ueluti moderatoribus, Qui nos tum diuinationibus plurifariā, tum oraculis adiuuarent.

¶ Dæmones an habeant corpus, Item angeli. Corporum genera quinq;. Nereides quæ ſint. Qui & ubi uiſibiles dæmones. CATPVT XXVI.

AN uero dæmones huiuſmodi, ſiue bonos intelligas, ſiue malos habeāt corpus, poteſt uideri quæſtione nō indignū. Ac ſi Apuleium audimus, nō oēs habent, Siquidē in Socratis dæmonio ita ſcribit, Genus aliud auguſtius aió dæmonū, qui ſemp à corporeis cōpedibus, & nexibus liberi procuranť certis precatibus. Quorū è numero ſomnus, atq; amor. Pſellus dæmonū naturam nō putat eſſe ſine corpore, quādo inquit, ſunt, qui fateanť, dæmones ab ſe cū corporibus uiſos, Quin & magnus Baſilius non dæmonibus modo, ſed & puris etiam angelis corpora tribuit, ueluti ſpiritus quoſdam tenues, & aereos, atq; puros. Cui Dauid aſſipulari uidetur, cū ait, Qui facit angelos ſuos ſpūs, ac miniſtros ſuos flāmeos. Sed in ciuitate dei Auguſtinus ait, Qui facit angelos ſuos ſpūs, id eſt eos, qui ſpiritus ſunt natura, facit eſſe angelos. Eandem quoq; aſſerit Pſellus idem apoſtoli Pauli fuiſſe ſententiā, quoniā ſic cōmodius locū permutent, quieſcant, itē ſine fallacia ſenſibus ſe offerāt. Sicubi uero in ſcriptura legantur incorporei, reſpondendū, eſſe moris corpora quidem craſſiora corporea nominare, Quæ uero prætenuia ſunt, quæq; aſpectū, tactumq;, effugiūt, incorporea dicere. Nō idem tamē uidetur angelicū, & dæmonicū corpus. Illud em̄ radiat, & nequit oculis ſuſtineri. Dæmonicū uidetur aliquādo fuiſſe eiuſmodi, qm̄ Iſaias angelum nominat Luciferū, qui lapſus eſt. nūc certe obſcurū, tenebricoſumq; eſt. Angelicū quidē corpus omnis expers eſt materiæ. Dæmonica quodāmodo materialia, & ſubiecta paſſioni, præſertim, quæ ſub terrā intruſa ſunt. Itaq; pulſata dolēt, & igne admoto exurūtur, cinere item cōſpicuo, quod in Thuſcia quandoq; factū proditur memoriæ. Sed, ut hæc expendātur exactiore libra, corporum (quod ad hanc ſpectat rationē) inuenio ſpecies quinq;. Eſt quidē corpus unū, & id primū, quod igne tantū cōſtatur, quod ſi ignis ille uiſui ſubijciatur, ſydereū corpus dicitur, Si uiſum nō patiatur, dæmones ſunt: Quos igneos dicit Orpheus, aut cæleſtes. Altera ſpecies corporū eſt, quæ ignis, aeriſq; nexu attemperata ſunt, Et hi Aetherei uel Aerei nuncupantur dæmones, eodem Orpheo docente. Quod ſi aqueū quiddam, ueluti tenuius ferrumen acceſſerit, tertiū conſurget genus dæmonū, qui nominantur Aquei, qui quādoq; etiā percipi poſſunt uiſu, ſi denſius paulo ſubactū corpus ſit, ubi aūt terræ aliquid addatur, ſed nō ita craſſum, Terreni iam efficiūtur dæmones. Poſtrema ſunt iam humana corpora ſpiſſitudine craſſiora, obeſioráq;. Aqueos dæmonas in Perſide, atq; Aphrica uiſitari præcipue, Zoroſter exiſtimat: Eos Nereidas uocauit Orpheus, adijcit tamē Porphyrius, illos dæmonas ſolū uideri, in quorū corporibus præter aquæ uaporem, ignis abundet, Idq; in oriente cōtingere, atq; meridie. Glaucū eſſe marinū dæmona Græci ſcribunt. hunc eſſe Melicerten interpretatur Nicanor. In primo Aetolicorū ſcribit Nicander, Apollinē ab Glauco diuinandi ſcientiā eſſe cōſecutū. Porrò, quod obſeruatiōe dignū eſt, Auguſtinus aſtruere uidetur, Angelos oēs ante cōfirmationē, uel lapſum corpora habuiſſe aerea ex puriore, ſupioréq; aeris parte cōformata. Cæterū ad faciendū idonea, nō item ad patiendū. Taliáq; etiānum bonis angelis cōſeruata, quæ uiſum tamē nō patiantur, ni craſſius quippiā fuerit inductum. Malis uero angelis in lapſu demutata fuiſſe corpora in aeris ſpiſſioris qualitatē, ut igne poſſent torqueri. Super Geneſin Auguſtinus idē ſic ferme prodit. Dæmones aerea dicūtur animalia, quia corporū aereorū natura uigent, nec per mortē diſſoluūtur, quoniā præualet in eis elementū ad faciendū aptius, ꝗ̄ ad patiendū. Patientiæ quidem humor, terráq; cōgruunt maxime, Ad faciendū uero aer, igniſq;. Verū nequid diſſimulē, In ſecūdo ſententiarū adnotatū animaduerti, Hæc de aliorū ſententia fuiſſe Auguſtino cōſcripta, Quoniā Chriſtianæ ueritatis ſectatores cōplures cōſpiratu cōſono ꝓdiderint, Angelos eſſe incorporeos, Aſſumere tamē quādoq; corpora, ut exequātur ab opt.

Auguſtinus i Geneſin

max. deo iniuncta,quibus mox exuantur.Beatus item Thomas quæſtionis propriæ ar
ticulo primo,Auguſtinũ ſcribit,Platonicorũ opinionẽ explicuiſſe.Origenem quoq;, ut
in alijs item,eſſe deceptũ,ut in libro περὶ ἀρχῶν, Deum patrem modo tradit, & filiũ, ac
ſanctũ ſpiritũ nullũ habere cũ materia cõmerciũ.Quod ſi Gregorius angelũ uocat ratio
nale animal,id per metaphoram dictũ exponit,ex ratiõis ſimilitudine.Vbi uero Bernar
dus ait,Spiritus creatos indigere inſtrumento corporeo, intelligendũ inquit,non natu
raliter adglutinato, ſed ad aliquid aſſumpto.Deniq; in diuinis nominibus Dionyſius
incorporeos eſſe angelos,conſtanter affirmat.

¶ Dæmones eſſe ſemine fœcũdos,& coire,Angelos bonos minime.An angelus dicat
de homine.De Gigantibus.Dæmones qua ratione uarias exhibeant figuras. Quæ ſint
Naiades,Dryades,Onoſceli.Cur qdã dæmones ingerãt ſe puerperis. CAP.XXVII.

MARCVM quendã in Cherrhoneſo Græciæ contermina fuiſſe,legi
mus,Qui genus ſuum in Meſin fluuium referebat, homo ſolitudi
nis præcipue amator,& dæmonũ cultor eximius,quo nomine de il
lorũ natura multa pſecutus,alijs etiã eſt impertitus,Sicuti illud, Dæ
monas nõ pati ſolum,ſed ualde utiq; pati,Quin eſſe item ſemine fœ
cundos,idq; generandi ſtudio effundere,ſuccreſcereq; inde anima
lia quædam modi nõ magni,habere eñ genitalia,ſed neutiq; noſtris
ſimilia.Porrò quia excrementitiũ quiddam effundant,cõnutriri quoq;,Alios quidẽ in
ſpiratiõe,Alios etiã humore,Verũ nõ ore,ſicuti nos,Imo uero ut Spongiæ,atq; Oſtrea.
Nec tamẽ dæmones hoc oẽs pati,ſed q materiæ cõiũctiores ſint,quiq; lucifugæ intelli
gãtur,Aquatici,atq; Subterranei.Hinc Auguſtin⁹ multos tradit,experiẽtia magiſtra di
diciſſe,Syluanos,& Faunos,quos uulgo Incubos uocent,improbos ſæpe extitiſſe mulie
ribus,Earumq; appetiſſe,ac peregiſſe concubitus,& quoſdã dæmones, quos Galli Du
ſios nuncupent,hanc aſſidue fœditatem tentare.Adijcit tamẽ,ſe hic nil admodũ temere
auſum affirmare,Angelos uero dei ſanctos ea turpitudine inquinatos, nõ credere. Cũ
uero legimus Geneſeos.6.Angelos dei uidentes filias hominũ,quod eſſent pulchræ,ac
cepiſſe uxores ſibi,non accipiendũ inquit,eſt,ita illos eſſe angelos dei, ut homines non
eſſent,ſicut putant quidã.Nam homines fuiſſe,ſcriptura ſine ambiguitate declarat,quã
do dixit deus, Nõ permanebit ſpiritus meus in hominibus his in æternũ,propterea qđ
caro eſt.Sed & homines dei angelos fuiſſe nuncupatos,ex iiſdem literis teſtatiſſimum
eſt.Nam de Ioanne legimus,Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam.Et Ma
lachias propheta angelus item dictus eſt.fallit autẽ quoſdã,quod ex illis,qui dicebant
angeli dei,nati,ac propagati ferũtur Gigantes,ueluti hoc humanũ nõ ſit.Cũ tamen pau
lo ante Goticã uaſtitatẽ Romæ uiſa ſit fœmina,quæ corpore quodãmodo Giganteo lon
ge cæteris præminebat,quod eo mirabilius eſt uiſum,quoniã uterq; parens,nec ſtatu
roſorũ quidẽ hominũ proceritatẽ aſſequebatur.Sed redeo,unde ſum digreſſus.Nullus
inquit Marcus idẽ,Dæmon mas cenſendus eſt,uel fœmina.Hæc enim interſtitia, & ſe
xuũ diſcernicula ad cõpoſita pertinẽt,Dæmonũ uero corpora ſimplicia ſunt,ductu fle
xuq; facilia,ad oẽmq; cõfigurationẽ apta naturaliter. Etẽ ſicuti nubes nũc hominum,
nunc cuiuſcũq; uiſitationẽ faciunt,cõſimiliter & dæmonũ corpora,ut collibuerit,uarias
cõcipiũt figuras.Qua ratione uirũ modo præferunt,modo etiã fœminã.Infremũt quã
doq;,ut leones.ſaltant,ut pardalis.latrant,ut canes.Nec tamen tot,ac tam uaria unum
quodq; dæmonum genus perfecerit.Nam igneis,aereiſq; facile huiuſmodi ſuppetit fa
cultas.Siquidẽ in id ſe nullo negocio deformant,quod imaginatio cõceperit.Tenebri
coſi uero dæmonis phantaſticũ anguſtijs fluctuans eam neſcit diuerſitatẽ.Corpore itẽ
inagili,minimeq; actuoſo.Aquei,nec nõ terreſtres in horũ meditullio cõſtituuntur.Sed
qui in aquis agunt plurimũ,ex elemẽti mollicie aues ferè,ac mulieres aſſimulãt.Ex quo
genere ſunt celebratæ Poetis Naiades,Nereides,nec nõ Dryades.Qui uero inaquoſa,
& arida frequẽtant,corporibus areſcentibus,Cuiuſmodi Onoſceli pernoſcũtur,qui ſunt
aſininis cruribus,hi ſeſe mares plurimũ exhibent,interdũ quoq; leonẽ,ac canem indue
re uidenť.quare nõ ita mirũ,ſi quãdoq; puerperis fœminea ſpecie ingeratur dæmoniũ,
quod adulterum ſit,& impuris humectationibus afficiatur plurimum.

¶ Dæmones mali,Dæmonum è cælo lapſus,Trygodæmones qui ſint,& Sorodæ
mones,

monés, Couali, Soroadios dæmon. CAPVT XXVIII

DAemones quidē omnes Chriſti cultus, tanq̃ malos abdicat, Illorū cōmercio nullatenus utendū cenſet, Quādo, ut in Apologetico teſtatum reliquit Florens ſeptimius, Dæmonū operatio eſt hoīs euerſio. Græcia nō ita multos dæmones damnandos putat. Addit, nec hos quidē eſſe ex ꝓpoſito tales, Sed quod ab cōdito æuo reꝝ diſpenſatio ea ſit ratione inſtituta, ut illis animæ impuræ carnificina, ut ſic dixerim, iniungeretur, Cuiuſmodi dæmonum opera Magica uanitas impendio uti aſſueuerit, aduocans in aſpectū imaginariū, & multa itidem imaginaria, ſpectantibus obijciens. Nos in literis antiquioribꝰ ab Pherecyde traditū obſeruauimus, dæmonas olim cælo lapſos, quod noſtra cōtinet doctrina, Ophione umq; nuncupatū, hoc eſt dæmonicū ſerpentē, qui anteſignanus fuerit agminis ab diuinæ mentis placito deficientis. In myſterijs exploratū illud quoq;, Iouem quandoq; dæmones inferiores ad inferna deturbaſſe. Adde, quod & Pythagorica doctrina hoc ipſum ferè opertius referre animaduertitur, dum fractis alis animā labi è cælo fingunt, inq; nouē diſtribuunt gradus, tanq̃ nouenariū angeloꝝ chorū. Quin & in ſermone, qui eſt de fœnore, Plutarchus, Empedoclem eiuſmodi dæmonū lapſum nouiſſe, ſignificat, Vbi ait, Semel fœnore illaqueatum euadere nō poſſe. Verū oberrare, perinde, ac dæmones à deo fugati, ecq; cælo dati in præceps apud Empedoclem, Quos aether ad maris ima deturbarat. Illo autē ad terrā reiectante, Hæc rurſus in altū exſtimulabat, Qui illinc mox alió contrudebantur. Platonici arbitrātur, ſeptētrionales dæmones eſſe malos, Idipſum & Hebræorū aſtronomi cōprobāt, Qui martios, noxioſq; in ſeptētrione locatos tradunt, Propitios autē, & Iouios in meridie. Iamblichus porro ſcribit, imaginū fictores a dæmonibus malis occupari ſæpius, atq; falli. Ex quo, ut feſtiuius aliquid interim appingamus, Trygodæmones apud Comicū Ariſtophanem in nebulis dicūtur poetæ, quod fecibus, quas Græcia τρύγας uocat, faciē collinere conſueti in uijs curribus inſidentes, ne cognobiles fierēt, poemata concinebāt, cauillis, probriſue laceſſentes, qui præterirent, Quod erat ſuū comicorū. Proinde inquit interpres, inſtitutū, ut quiſq; impudenter nimis cōuitiando iniurius eſt, de curru loqui dicatur. Plutarchus in ratiōe liberoꝝ inſtitutionis, Senes hiſce cōuitijs proſciſſos tradit, ut χρονόληροι uocarētur, id eſt, ætate deſipientes, & Sorodæmones, hoc eſt, ſepulchrales laruæ. Erant & dæmones quidā Dionyſiaci, quos nuncuparunt κοβάλους, aſperi, & immites, q̃q; & coualos dicebāt qui luſu aſſimulato fallerēt, ut ſcribit Harpocratio, meminit Philochorus. Sed & Ariſtoteles octauo de animaliū hiſtorijs Otū eſſe ſcribit coualum, etiā ſi luxatis, qui modo circūferūtur, græcis codicibꝰ, & imitādi ſtudio teneri, atq; ita ſaltantē capi. Plinius paraſiticū tranſtulit, Theodorus Blateronē, hallucinatoremq;, Sed & eo uerbo ſignant Græci prædonē, aut ſicariū, ab genere gladij, quē κοπίδα uocāt. Apud Indos colebatur dæmō Soroadios, quod in linguā græcā tralatū uerbū Oenopœum ſignat .i. οἰνοποιόν .i. uini factorem.

¶ Dæmones an ſentire doloris uim poſſint. Spiritum eſſe, qui ſenſum efficiat. Cur enſes offerātur dæmonibus. Vergilij locus explicatur. Theologica ſententia de ſupplitio dæmonum. CAPVT XXIX.

NEc paruæ illud quoq; diſceptationis cenſeri ſolet, doleant ne dæmones, ac excarnificari, pulſariue ullo pacto poſſint, & multi adnuunt quidē, & nos pauloante cōmeminimus, Sed qua id effici ratione poſſit, nō eſt obtritū ualde, eo utiq; amplius, ſi nec ſolido nec cōpoſito prædīti ſūt corpe. Nā ad cōpacta ex pluribus uidet ſenſus ꝑtinere. cæteꝝ quo nā modo infligat dolor, exactius perpendendū. Aſtruunt quidē multi eſſe neruos, qui ſentiāt, ſed non id efficit neruus. Veꝝ ſpūs potius neruo inſitus. Nā quod ſpūs expers eſt, ſenſus itē expers ſit, neceſſariū eſt. Ergo ſpiritale dæmonū corpus magna parte, ubiq; ſenſile eſt, natura & abſq; medio tangit, uidet, audit, Sed & tactū patitur, & perinde, ac ſolida, diuiſum dolet, eo tamen interſtitio, quod ſolida interciſa, ac reuulſa aut ſanātur nūq̃, aut uix cōtingere id pōt. Reſectū uero dæmonicū corpꝰ coit rurſum, recreat q; aeris modo, aut aquæ. Et id quidē celeritate incredibili, interim tamē dolet inſigniter, dū peragitur diſſectio, quo fit, ut ferri aciem reformident, reclinētq;, q̃tū maxime poſſint. Propterea qui exagitare dæmones moliūtur, enſes, ac tela ſtudioſe prætendunt. Ex qua ueteꝝ, & quidem

Platonicorum doctrina Platonicus ipſe poeta Aeneidos ſexto ita ſcribit,Procul o procul eſte prophani.

Conclamat Vates,totoq; abſiſtite luco.

Tuq; inuade uiam,uaginaq; eripe ferrum.

Eum uero locum q̃ apte excuſſerint interpretes,iudicabunt uolentes.Nã ſatis habuit Seruius dicere,uoluiſſe Aeneam habere cõtra umbras enſem conſecratũ.Spiritũ uero primo uiuere,atq; ſentire,argumẽto eſt,ut dixi,quod eo ab mẽbris reuocato, mox illa & ſenſu,& motu defecta cõmoriũtur.Animas uero eiuſmodi itẽ prætenuia corpuſcula habere præter ſolidũ hoc,& craſſum,in quibus pariter ſint,in quibusq; potiſſimũ ſentiant,& pſeuerent longe diutius,q̃ in ſolido,alibi ex ueteꝝ ſentẽtia docebimus.Vnde lux multa Maroni inferetur. Sed poſteaq̃ antiquoꝝ placita in his recẽſuim⁹, adnectamus & theologici doctoris ſententiã.Scribit beatus Thomas,timorẽ,dolorẽ,gaudium in dæmonibus eſſe nõ poſſe,ut ſunt paſſiones,uel ut latinius loquar,pturbationes, quoniã ſint hæ appetitus ſenſitiui ꝓpriæ, qui uirtus eſt in organo corporeo.Vt uere intelligũtur ſimplices uolũtatis actus,ſic in dæmonibus eſſe poſſe.Etem̃ hoc modo dolor eſt obluctatio uolũtatis ex eo, quod eſt, uel nõ eſt.Multa em̃ ſunt,quæ non eſſe,dæmones mallent,& ecõuerſo.ideoq; dolorẽ cooriri,neceſſe eſt.Sed cũ dicat Chriſtus,ignẽ æternũ ſupplicijs hominũ eẽ attributũ,& dæmonũ,Quonã mõ eſſe queat in eo ſpirituũ immũdoꝝ diſcrutiatio? Diſcedite a me,inquit ueritas, maledicti in ignẽ æternũ,qui præparatus eſt diabolo,& angelis eius.Sed ſunt inquit iteꝝ Auguſtinus,ſua etiã dæmonibus corpora,ſicut doctis hominibus uiſum eſt, ex hoc aere craſſo,& humecto. Quod genus elementi,ſi nil perpeti poſſet,nõ ureret ferueſactũ in balneis. Si aũt quiſquã nulla habere corpora dæmones aſſeuerat,nõ eſt de hac re aut laborandũ inquiſitiõe operoſa, aut cõtentioſa diſputatione certandũ.Adhærebunt igni corporeo ſpũs,quãuis incorporei,ut crucientur,modo utiq; miro,& homini nequaquã explicabili. Sed tamen uero.Cur em̃ hoc cẽſeat impoſſibile,ſi fieri potuit,ut ſpiritalis anima corpori alligaret̃?

¶ Dæmonẽ tribus modis dici. Animũ noſtrum etiam dæmonem nuncupari. Locus Vergilij declaratur. CAPVT XXX.

SCRIBIT aũt Proclus dæmonẽ nõ uno modo dici, Alius em̃ ipſa eſſentia dæmon eſt.Comparatiõe alius.Alius item habitu,Vbiq; em̃ quod ꝓxime præeſt,ac prouidet,appellare dæmonẽ cõſueuerunt, ſicuti apud Orpheũ Iupiter Saturnum dæmonem uocat.Sed & Plato deos,qui generationem è propinquo diſponunt, dæmonas nuncupauit.Comparatione utiq; dæmon eſt,qui proxime unicuiq; prouidet,etiam ſi deus ſit. Habitu uero dæmon dicitur animus. Qui ſimilitudine quapiã ad genus dæmonicũ mirabiliores,quam ſecundũ hominẽ actiones edit,totãq; uitã ſuã ſuſpendit ex dæmone,Qua ratione in Rep. Socrates dæmones animos appellauit,qui uitam bene tranſegerint. Dæmon uero eſſentia hanc per ſeipſum ꝓprietatẽ eſt ſortitus,Viribus ꝓprijs,modiſq; differẽtibus actionũ diſtinctus. Anima rationalis omnino in Timæo dæmon animalis eſt appellata. Dignũ ſcitu, quod Apuleius inquit, Quodam ſignificatu animum humanum etiam in corpore cõſtitutum nuncupari dæmonem, Vnde & apud Vergilium.

Dij ne hunc ardorem mentibus addunt

Euriale? an ſua cuiq; deus fit dira cupido?

Ergo & bona cupido animi deus eſt. Vnde Eudæmonas dici beatos putant, quorũ dæmon bonus,ideſt,animus uirtute perfectus eſt.Intellectũ itẽ noſtrũ poſſumus recte dæmonẽ nuncupare,nam Timæus inquit,Deum nobis ſupremam animi partem tanq̃ dæmonẽ contribuiſſe.In Sympoſio uero ipſe mentis amor ad diuinã pulchritudinem contemplandã dæmon cognominatur.Porphyrius etiã,ut ſcribit Iamblichus,Dæmonẽ ꝓpriũ nõ eſſe aliũ,q̃ intellectũ putabat,& inde eum eſſe Eudæmona,qui ſapienti ſit intellectu præditus. Sed Iulius item pollux Homero autore, Dæmonas ſcribit deos uocari,Quãdo etiã Plato omniũ moderatorẽ magnũ dæmona nũcupare ſibi permiſerit.

Dæmonẽ eſſe unicuiq; ꝓpriũ,cuſtodẽ,teſtemq;.Quæ ſint ab eo emolumẽta. Quãdo fiat dæmonis ab anima electio.Dæmoniũ Socratis quale foret,& cur diceret̃ de⁹.Itẽ de Auguſti & M.Antonij dæmonio,Dæmonũ bonoꝝ & maloꝝ nomina. CAP.XXXI.

EX SVBLIMIORE aũt dæmonũ genere Platonis ſententia eſt, animis in uitalem hanc prodeuntibus lucem contribui dæmonem, qui ſit actionum inſpector omniũ, & cogitationũ quoq; diligẽs explorator, quiq; corporeo exolutis nexu aſſiſtat ſemper, raptetq; ad iudicem protinus, ſingula teſtimonio approbans ſuo, uel diluens, quod in Phædone cõfirmat Socrates, & repetit Proclus. Poſtea ipſe hic dæmon, ſi religioſe colatur à nobis probitate, ac ſanctitudine, quod Socratem feciſſe ſcimus, putant Platonici, mire ab eo nos iuuari tum ſomnijs, tum ſignis, mala auertendo, bona auctius ſoſpitando, poſſe nanq; humilia, iacẽtiaq; ſurrigere, nutãtia tibicinibus offulcire, obſcura illuſtrare, demumq; improſperum ſydus reſtituere. Hoc nõ è philoſophorum modo ſcholis eſt, ſed & Mænander approbaſſe uidetur, ubi ait, δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται εὐθὺς γινομένῳ. Adeſt inquit, ſtatim naſcenti unicuiq; dæmon. Inde in φαρμακευτρίᾳ Theocritus, σὺν δαίμονι τάκω, ex interpretis aſtipulatu intellige, cum ſuo ipſius dæmone. Nec mirũ eſt, additum nobis auguſtiorem, ſanctioremq; præſidem, Quando nõ ferè ſit aliud homine imbecillius, qui ab cæleſti tranquillitate ſemotior, diuerſiſq; fortunæ telis obiectus, uoluptatũ pernicioſiſſimis circũfuſus delinimentis, quæ aſſidue aduerſus animam ſtipendia facere ſentiũtur, ut inſcitiæ malum prætercam, quo ab ineunte ætate, tanq; teterrimo cœno obuolutus, & demum ab hoſte uigilantiſſimo aggeribus, foſſa ualloq; circũſeſſus, & nulla non hora pulſatus ariete, & paulominus ſolo æquatus clariſſimæ illius prouidentiæ, ab benefico munere nuſq; ceſſantis opem ſumma ui ad extrema redactus implorabat, quo adminiculatior, pleniorq; ſpei deſtinatã gentibus metam poſſet contingere. Proinde appoſiti nobis hi, quos diu iam more ueterũ dæmones dicimus, tanq; paſtores, ut placet Platoni. Ea uero ſi diſplicita eſt nomenclatura, nuncupemus iam, ſicuti patribus Chriſtianis appellare moris eſt, angelos bonos, quod Areopagita Dyoniſius cõprobat, nec ab Platonis mente diſſentaneũ eſt. Qui preces noſtras etiã optimo maximo deo exhibere, ab Platonicis creduntur, & confirmat Caſſiodorus in Pſalmorũ enarratione. Sunt qui opinentur, animã non tunc creari primũ, ubi corpori adnectitur, ſed uixiſſe diu ante. Horũ itẽ ſententia eſt, animas iam iam deſcenſuras ex dæmonũ numeroſa ſerie cuſtodẽ naturaliter ſecernere. Putant alij iſta perfici, quando iam electione uti cœperit anima, Siquidẽ dũ ſibi mores induit hos, aut illos, optare item uitæ ducem latenter. Nec abſurdũ rẽtur dæmonem eundẽ ab pluribus ſecerni. Adijciunt illud quoq;, morũ ratione eadẽ nõ manente, nõ manere item dæmonẽ. Item ſicuti dæmonis optio nobis datur, ita nos ab dæmonibus uiciſſim optari. Hi uero non alij ſunt, q̃ malefici quidã, prauitas quorũ ab diuinis nos ſeiungendo in materiam penitus adobruat. Aegyptiorũ doctrina traditum eſt, ab dæmonũ præſide deo pro ratione propoſitæ uitæ dæmonẽ aſſignari, nõ ab aſtro, nec ab planeta, quod ſenſiſſe Porphyrius exiſtimatur, ut autor eſt Iamblichus. Quare concinentes Pythagorici, ita Iouem apprecari cõſueuerãt, ut uel ipſe à malis abduceret, uel à quo dæmonũ id poſſet præſtari, mõſtraret. Iamblichus refert, eatenus ab dæmone nos dirigi, donec ſacris expiati deũ ſubeamus ducem pro dæmone. Cui poſthac dæmon ita cedit. Vt uel uacet eo præſente, uel ad idem cõducat. Hinc Plotinus nos exhortatur ad deum pro dæmone conſequendũ, q̃uis ad excellẽtiorem dæmonẽ id rettulerit, qui Plotino multũ intulit claritatis. Quoniã excellentior dæmon quandoq; dicat̃ deus, qualem Plotinus habuiſſe credit̃, atq; itẽ Socrates. Nã & inferiores dij, ſicuti præſignificatũ nobis eſt, quandoq; dæmones dicunt̃. Qua ratione Apuleius librũ de deo Socratis attitulauit potius, q̃ de dæmonio Socratis, etiã ſi rubore quodã uerius id ab Apuleio factũ, octauo ciuitatis diuinæ interpretat̃ Auguſtinus. Dæmonẽ Socratis deũ quoq; appellatũ ratione, quã dixi, autor eſt Proclus. id ipſum Platonis autoritate in Apologia, & in Alcibiade primo, quem interpretabatur, corroborans. Erat uero dæmon hic Socraticus tũ igneus, quia ad contemplationẽ cæleſtiũ rerũ Socratẽ inflãmabat. Tũ etiã Saturnius, qm̃ abductũ à ſenſibiliũ cura intellectu plurimũ uiuere hortabat̃. Hũc ſenſu p̱cipiebat, ſed nõ corpis huius, uerũ, ut Platonici pſuaſiſſimũ habent, ſenſu ætherei corporis intra hoc deliteſcẽtis. Qua itẽ rõne ab p̱phetis uideri ſolitos, audiriq; angelos, credit Auicẽna. ſerũt quidẽ paſſim dæmonũ uerba, inq̃t in libro de Socratis dæmonio Plut. Sed illis modo inſonãt, q̃ trãquillã ſeruant animã, nec tumultuantẽ p̱turbationibus, quos ſacros nuncupa

mus,& dæmonios uiros. Refert idem,redditũ patri Socratis oraculũ,ne quam illi omnino uim adhibere tentaret,aut porrò inducere ſuaſionibus pergeret,ſed ſuo ipſius arbitrio permitteret,fuſis Ioui agoræo precibus,atq; item Muſis,habere eñ præceptoribus uniuerſis,aut etiã pædagogis ducem auguſtiorem. Dignũ ſcitu & illud, putaſſe quoſdã Socratis dæmoniũ fuiſſe πταρμὸν, hoc eſt,ſternutamentũ,quo dextra in parte obueniente,ad agendũ concitaretur,in ſiniſtra uero,auerteretur. Sed quoniã uolentes in Plutarchum incidimus,ſuccurrit ex libro eiuſdem de Romanoꝝ fortuna exemplũ illuſtre, quod quia arriſit plurimũ,etiam apponendũ curaui. Tradunt inquit, M. Antonium,& Auguſtũ ſingulari amicitia,& beneuolentia iunctos,cũ ſuppeteret otium, ſæpe luſibus inter ſe diuerſis tranſmittere tempus ſolitos. Verũ in ijs cũ ſemper uictus abiret Antonius,quidam apud eum,diuinandi peritia clarus audacter ita ſubmonere perexit, ô Antoni quidnam tibi cum adoleſcente iſto? refuge ipſum,& uita. Tu quidem illuſtrior es, natu item grandior,ſed pluriũ quoq; imperator. Bella multa exanclaſti,peritia rerũ præſtantior es. At neſcio quo pacto huius ipſius dæmonem dæmon reformidat tuus. Quin tua quidem fortuna ex ſe ampla eſt,ſed fortunæ adoleſcẽtis ſubblanditur. Quod,ni abieris procul,ad illũ defecturã apparet. Dæmones nocumenta auertentes ἀλεξίκακοι dicebantur à ueteribus,& Apopompæi,Apotropæi,Lyſij,Phyxij. Approbantes uero,ac rata,firmaq; ſanciẽtes,Aliterij,Proſtropæi,Palamnæi. Nam & apud Aeſchinẽ in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας,Proſtropæum dici pro ſcelere nefario obſeruauimus.

¶ An mutato loco,mutet̃ & dæmon. Cur quis alibi fortunatior. Dæmone illuſtrante, mira ſæpe à nobis fieri. Theologorũ de angelis bonis placita. CAP. XXXII.

AN VERO,ſi locum,regionemue mutes,ſimul mutetur & dæmon, nõ ferè inter eruditos conſtat. Abſurdũ ratis quibuſdam,dæmonem unum,ueluti in mancipium uenerit,à nobis ne latum quidem unguem reuelli,quantũuis longinqua terrarũ ſpatia obierimus. Alijs uero unicũ eſſe dæmonẽ, & eſſe ubiq;,ſancientibus,quod Iamblicho placet,propterea non cogi demigrare. Quod ſi non eſt ubiq; ſimul, non dæmon tantũ unus.i.unus numero,ſed etiã ſpecie unus in ſingulos accipit præfecturam. Qua ratione ſolares homines ſolaribus ſubijciuntur dæmonibus. Qui ſi cõmigrarint,nihilominus in ordinis eiuſdem dæmonũ incidunt ducatũ. Quod de ſolaribus dico,de cæteris item intelligendum. Quoniam uero in qualibet dæmonum decuria plura ſunt dignitatis,& uirtutũ diſcernicula,ſicuti etiam uenerei homines,aut ſaturnij,fortuna inter ſe diſparantur,hinc efficitur, ut uariantibus locis,uarij ſint etiam rerum noſtrarũ euentus. Nam cõmodiores ſæpe nanciſcimur duces, aut ediuerſo. Accommodatiſſimos uero, qui unici ſunt in regione certa. Ex ijs aũt conſequitur,ut idem alibi fortunatior pernoſcatur,q̃ ubi erat prius,adeptus uidelicet potentiorem dæmonem. Quin huius illuſtratione præſtanti fieri quoq; putant, ut ſæpe doctore nullo res excogitentur miræ, perducanturq; ad exitũ feliciter præter opinionẽ, quæ noſtraꝝ uiriũ excedere uidebant̃ menſũ. Porrò ut noſtroꝝ quoq;.i. Chriſtianoꝝ patrũ ſcita nõ prætereant̃,quæ ex parte quoq; attigimus, Colligit b. Thomas, diuinæ ꝓuidentiæ cõgruentiſſimũ fuiſſe,angelos bonos noſtræ addixiſſe cuſtodiæ, q̃bus ad bonũ ꝑduceremur,à quo ſæpius inſita imbecillitate declinemus,noſtrumq; ſit ꝓprie, conniuere in pluribus. Recte eñ Sap. nono legitur, Cogitationes mortaliũ timidæ,& incerta ꝓuidentia noſtra. Hieronymus humanæ arriſit dignitati parte iſta,illud exponens, Angeli eorũ in cælis, Magna inq̃t,eſt animaꝝ dignitas,ut unaquæq; habeat ab ortu in cuſtodiã ſui angelũ delegatũ. Vni homini unus debet̃ cuſtos,ſed interdũ deſtinant̃ plures. Quæ curæ ratio ſpectare uidet̃ ad infimũ angeloꝝ ordinẽ, Quoꝝ munus eſt,Gregorio docẽte,minima nunciare. minutũ uero uidet̃,uni tantũ homini ad ſalutem neceſſaria ꝓcurare. At humanæ reip. ꝓtectio altiorẽ exigit decuriã. cuiuſmodi principatus ſunt,uel archãgeli.

¶ Oraculafuiſſe ab multis comprobata,ab multis item damnata. Oraculorum origo. Theologiæ genera tria. Statuæ dæmonicæ. Vnde habeant uaticinium dæmones. CAPVT XXXIII.

DE oraculis forte curioſior aliq̃s à nobis expetat,cõpertius quippiã in literas promi. Quæ tametſi uaniſſima ſunt deprehenſa ſæpius, nihilominus theologos ueteres,& Platonicos ſũme illa uenerari ſolitos, exploratiſſimũ eſt;

conatoſq;

conatosq; etiamnum rationibus corroborare. teſtatur in Phædro hoc ipſum Plato, teſtatur & in Timæo, ubi ea demum de diuinis aſtruit aſſerenda, quæ oracula comprobarint. Imo uero etiam ab oraculis, & uaticiniꝭs Socratis orditur apologiam, quin & Socraticos mores ex Apollinis reſponſo concinnatos ait. Verũ cũ tria haberentur priſcis theologiæ genera, Vnum fabuloſum, quod & hiſtoricum nuncupabãt, poetis maxime attributũ, Naturale, qđ myſticũ eſt, & ab philoſophis ſuſceptũ. Ciuile, quod in ſingulis ciuitatibus conſuetudine inoleuit, ac mox legibus eſt ſancitũ. Hoc genere poſtremo cõtinebantur oracula, atq; item reſponſa. Quod ſi unde irrepſerint oracula primũ, indagine curioſa ſit ſcrutandũ, Videor lectione iugi cõperiſſe, nõ ab diꝭs, non ab dæmonibus inſtituta, uel propagata, ſed ab uafris quibuſdam, & quæſtuariꝭs initio inchoata. In quã ſententiam celeberrimi è Græcorum ſapiẽtibus fere pedibus, Peripatetici, Cynici, atq; Epicurei. A quibus non ſolum ſcriptis oraculorũ uanitas eſt palàm facta, ſed cõmoſtraſtratum quoq;, quæ malorum ſoboles inde pullularit. Argumento ſunt reſponſa improborum hominũ, & ad impoſturam, & carnificinam auariciæ fomitibus exercitatorum nimio plus, ad utrũlibet euentum ſolertiſſime coaptata, quæ ita demũ conſarcinabãtur, uel, ut ille ait, conſutis dolis attexebanť, ubi ſollicite ciuitates oberraſſent emiſſariꝭ, ac ueluti Corycæi quidã, quos haud parũ multos, ſcelerũ adminiſtros, ac partiarios habebãt. Hi ſiquidẽ intentiſſime quid cuiq; opus foret, perſequebanť, renunciabantq;. Mox ad hoc deſtinati, in adytis obſcurioribus, aut ſpeluncis illatebrati, uenientibus reſponſa dabant. Quos multũ adiuuabat inſita homini futura pernoſcendi auiditas, inſcitiæ ſæpenumero combinata. Eſt & hinc euidẽs indiciũ, quippe expreſſum per quæſtiones Aruſpicum, & uatũ plæriſq;, ut totũ diuinandi pontificiũ ſuis ipſorũ necti fraudibus faterenť. Quid, quod Demoſthenes, uti accepimus, Pythiã tũ φιλιππίζειν dicebat. i. quaſi cũ Philippo facere. Quod nimirũ illuc ſpectabat, ut ab Philippo corruptam diceret. Quo ſanè cõmonemur, ut eſt diuinationũ ſecundo ſcriptũ, in id genus oraculis etiamnũ delphicis aliꝭs quippiã fuiſſe nõ ſynceri, meminit hiſtoriæ contra Cteſiphontẽ Aeſchines. Nec me tñ fugit, Lactantiũ ſcribere, & Apuleius cõfirmare uidetur, & nos ſupra attigimus, aſtrologiã, auſpicia, auguria, & oracula eſſe dæmonũ inuẽta, quorũ ſit, tenebras offundere, & ueritatẽ caligine obducere. Quod ſiquis miracula obiecerit, ſcire licet, herbaꝝ potentia, & lapidũ uirtutibus, nobis nõ perinde manifeſtis, multa item perfici poſſe, quæ nos per inſcitiã dæmonibus, aut cælo accepta referimus. Omnino nõ abſq; dæmonum participatu hæc tractabať negotiatio, ut quicquid ſenſero, promã ingenue. Nã Mercurius ſcribit, ex propriꝭs, certiſq; rebus certo cuidã dæmoni congruentibus cõpoſitã rite ſtatuã confeſtim per dæmonẽ congruũ animari. Id cũ Auguſtinus legiſſet, repetendũ, apponẽdumq; cenſuit ciuitatis diuinæ octauo libro. Quod ſi, qua nã ratione dæmones futura prænoſcere ualeant, putet quis amplius eſſe quærendũ, reſpondebit Porphyrius in libro, quẽ de oraculis edendũ putauit, quæcũq; à diꝭs futura prædicenť per oracula, ea ex cæleſti obſeruatione prædici omnia. Sed aduertant obſecro Chriſtianæ ueritatis cultores, quæ ab eodẽ ſubiꝭcianť Porphyrio. Sciendũ inquit, deos quoq; ſæpe mentiri. Nam explorata, certáq; futurorũ perſpiciẽtia nõ hominibus tortuoſa modo, ſed & diꝭs ipſis incertiſſima, plurimiſq; referta ambagibus eſt. Quin ſicui deo contingit, nõ tamen omnibus contingit horis. Adꝭci uero & illud poteſt, uelocitatẽ ſæpe in illis diuinitatis loco cenſeri, qm̃ omnis ſpiritus ales eſt. proinde momento ubiq; ſunt, nã totus orbis locus illis unus eſt, quid ubiq; geratur, tam facile ſciunt, ꝙ enunciant. Cæterũ obſeruatione dignum, quibus interſtitiꝭs, quibuſue diſcerniculis diuinatio hæc de mũdo ex mundi cõcinnata ſignis, ablatáq; hominibus, cõceſſa dæmõibus ab Origine, atq; Porphyrio, tandẽ diſpenſareť. Dæmones, qui ætherei nuncupenť, quiq; aeris colant ſuperna, cæleſtibus futurorũ indiciꝭs, uti uetus tenet opinio, addicunť amplius, ꝙ terrenis. Qui uero infima hæc frequentant, dicunturq; aquei dæmones, nõ tam cæleſtia ad hunc uſum ſuſpiciunt, ꝙ noſtra obſeruantes, præſcientiã ſibi aucupantur aliquam. Medios uero putabãt certius ex iꝭs, quæ utrobiq; eueniant, prædictionũ argumenta captare, proindeq; iſtoꝝ operam in diuinationibus expeti conſueſſe imprimis, & fuiſſe præcipuã. Vt qui hominibus quandoq; præſagiꝭs præſto fuerint, ut ꝓdit Origenes. Quæ tamen ſiue ab iꝭs accepta, ſiue acri obſeruatione deprehẽſa, cõfuſanea, & multa rerũ caligine hallucinantia.

¶ Dæmonum

¶ Dæmonum bonorum, malorumque diſtinctio ex Porphy. Dæmonum deſcriptio ex Aug. An dæmones ſint hominibus præſtantiores. ἐνεργούμενοι qui dicantur. De Serapi, Quos facile arripiant dæmones. Cerberus qui. Dæmonas non poſſe diuitias dare. Animas defunctorum à dæmonibus effingi. De Arrepticijs plura. Terniſtratores qui ſint. Item Paredrus.

CAPVT XXXIIII.

POrphyrius in libro de cauſis ad intelligibilia nos ducentibus, dæmones bonos à malis ſic fermè diſtinguendos putat, Animæ inquit, quæ ſub luna plagas gubernant latiores, quæque ſpiritali innituntur corpori: ſi rationis uſu id exuperant, boni dicuntur dæmones, à quibus ampliter eorum, quibus præficiuntur, emolumenta procurantur. Fieri uero nequit, ut detrimenta ab his inferantur. Iis autem connumerandi, quos Plato internuncios dicit. Cæterum animæ, quæ coniuncto ſpiritui minus dominantur, ſed ſuccumbunt ſæpius, increſcentibus perturbationum incentiuis, & uoluptatum titillationibus, Hæ uero iam malefici dicuntur dæmones. Sunt autem tam boni, quam mali dæmones ferè inuiſibiles, quod corporis indumentum minus ſolidum, minusque ſit compactum. Dæmones mali libaminibus, & carnium nidore oblectantur plurimum, ſiquidem ſpiritale corpus ijs craſſeſcit, obeſiusque euadit. Etenim uaporibus uiuit, & fumigationibus. Aurelius Auguſtinus hos, illosque malos arbitratur, atque etiamnum ita ſcitiſſime deſcribit, deformatque. Eſſe uidelicet ſpiritus nocendi cupidiſſimos, à iuſticia penitus alienos, ſuperbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos, qui in hoc quidem aere habitent, quia de cæli ſuperioris ſublimitate deiecti, merito irregreſſibilis tranſgreſſionis in hoc ſibi congruo, uelut carcere, prædamnati ſint. Nec tamen, quod ſupra terram, & aquas aeris locus ſit, ideo meritis ſuperiores nobis cenſendi. Nec quia corporibus ſint præditi melioribus, alioqui etiam beſtias multas nobis uidemur prælaturi. Quæ nos & acrimonia ſenſuum, & motu facillimo, atque celerrimo, necnon uiribus, & firmitate corporum animoſiſſima exuperant. Sed ut omnibus ratiocinando, intelligendoque meliores ſumus, Ita etiam dæmonibus bene, & honeſte uiuendo præſtantiores eſſe debemus. Qui nec loci ſublimitate antecellunt, Alias etiam uolatilia notæ melioris arbitrabimur. Verum illis uel ex hoc longe præponendi homines ſumus: quod ſpei piorum, nequaquam illorum comparanda deſperatio. Adde quod quamuis aquas Plato terris præponat, nemo tamen neſcit, eſſe aquatilibus hominem præſtantiorem. Vt intelligamus non eundem ordinem tenendum: cum de meritis agitur animarum, qui uidetur eſſe in gradibus corporum, Fieri enim poteſt, ut inferius corpus anima inhabitet melior, deteriorque ſuperius. Non negligendum porrò, quod Porphyrij eſt, malignorum dæmonum principes Serapin dici, & Proſerpinam, cum ſacræ literæ Belzebub prauitatis primarium ſoleat nuncupare, Et δαιμονιάρχην Lactantius. Eſt autem apud Aegyptios Serapis, qui apud Græcos Pluto. Hic ſymbola hominibus dedit, quibus exagitentur dæmones. Hic ſupplices docuit, quo modo brutorum aſſumpta figura, dæmones hominibus inſiliant, Quibus maxime obnoxij fiant, qui cibis ſubinde lautioribus diſtendantur. Idcirco inquit Porphyrius, ieiunium, & caſtitas laudantur maxime, non quia ijs placatior imprimis efficiatur deus, ſed ut retro agantur, qui ſanguine, ac immunditia gaudentes, ut perfrui poſſint his, utentium corpora inuadunt. Horum ſymbolum triceps eſt canis, Ille ſcilicet, qui in aqua, terra, & aere uerſatur pernicioſiſſimus dæmon. Nam & exitiales dæmones operte canes uocantur atri. Scribit porrò Pſellus, quod adnotatu digniſſimum cenſui equidem, dæmonia ſæpe diuitias nobis, uel addictis ſibi potius polliceri, necnon gloriam quandoque oſtentare, cum tamen nil prorſus tradere ex ſe poſſint, quippe qui imperium nullum habeant. Cæterum uiſu inania quædam ſuis monſtrare cultoribus: quæ tamen impij diuina opinentur ſpectacula. Tradit etiam Auguſtinus, ab hiſce dæmonijs deos effingi, & animas defunctorum, Vnde irrepſiſſe uulgo contenderim, ab quorundam flagitioſorum animis corpora obſideri, quæ etiam beatus Thomas, cuius erudita uolumina, uelut per tranſennam prætereuntes ſtrictim quandoque proſpectamus, in compendio theologiæ uocat arreptitia. Et mentio eſt in canonicis decretis, diſt. XXXIIII. Verum & ἐνεργούμενοι dici quandoque uidentur ab dæmonibus obſeſſi, puto ab ἐνέχεσθαι, quod detineri ſignat, ac impediri, quanquam & lunatici eo intelliguntur nomine, uelut in eos agat luna, id eſt μήνη. In quo illud egregie mirandum. Ru-

ſticos nunc

ſticos nunc latine,ac græce plærumq; loqui, Cum tamen lingua dæmonum propria nulla queat inueniri, nil enim ipſis uoce opus eſt. Sed cũ ueluti etiam angeli,alij alijs gentibus aſſiſtant,Singuli ſingularum gentiũ idiomata exprimunt.q̃obrẽ apud Græcos ratione heroica profari oracula cõſueuerant. Sed qui nã maxime extra iam dictos dæmonum patent incurſibus? Nempe ubi per atram bilem,uel alio quopiam eiuſmodi imaginationi prorſum mancipatur animus, facile tunc immundorum ſpirituũ fit conceptaculum. A quibus inſigniter uexatus debacchari non deſinat.Quod ſi philoſophicis expiatus myſterijs totus euadat rationalis,à media dæmonũ corripi decuria, Platonici putant,tuncq; illi miras rerum humanarum,naturaliumue explicari rationes. Quod ſi altius iam ſurrigatur humanus animus,ſola mente uiuens,tunc fieri arbitrantur ſpiraculũ quoddam dæmonum ſublimiorum,uel angelorum uerius,quibus illuſtrantibus,admirandis diuinorum inſinuetur arcanis.Quoniam uero etiam theologorum pomœria ingredimur quandoq;,numeroſis lita ſententiarum luminibus,ſcientiæ profunditate micantibus,indeq; nobis ſpicilegium facimus,ne tranſeamus quidem locum hunc ſine illorum aduocatione,eſt enim apud eos conſyderatione digniſſimum,An dæmones ſeu corporei ſint,ſiue etiam incorporei,ſubſtantialiter,ut interim ſic nobis permittamus loqui,humanis ſeſe inſerant corporibus,animiſq; illabantur. An uerius,non ingredi,aſtruendum ſit, etiam ſi malitiæ ſuæ ibi effectum exerceant, deo permittente, opprimendo, atq; uexando eas,ac ſubinde in peccatum præcipitando. Et ueritas quidem euangelica comprobat,quandoq; dæmonia quibuſdam inſinuata,atq; inde per Chriſtum excuſſa. An uero per ſubſtantiam dicantur ingreſſa,an propter mali effectum, non adeo perſpicuum eſt.Gennadij quidem ſententia eſt in definitionibus eccleſiaſticorum dogmatũ, dæmonas per operationem,non credendum ſubſtantialiter illabi animæ. Cæterum applicatione,ac oppreſſione uniri.Illabi autem menti,deo tantum eſſe poſſibile.Sed & Beda illud exponens ex actibus Apoſtolorum,cur tentauit ſatanas cor tuum? ſic ferè ſcribit.Notandum inquit,mentem hominis per ſubſtantiã nihil implere poſſe,præter creatricem trinitatem.Implet uero ſatanas cor alicuius,non quidem illud ingreſſus, ſed callida,& fraudulenta deceptione in malitiæ affectum animam trahens per cogitationes, uitiorumq; incentiua,quorum ille per diem,perq; noctem ſcatet. Igitur Ananiæ cor ſatanas impleſſe narratur, quia malitiæ ſuæ uirus infudit. Scitu dignum, & huic loco maxime accommodũ,quod tradit Origenes,per figuram omnes,qui in carne ſint nati,dici equos,& habere aſcenſores ſuos.Sunt,quos dominus aſcendit:& circumeunt omnem terrã.Propterea Abac.III.Equitatus tuus ſalus. Alios aſcendit diabolus,& angeli eius. qui Terniſtratores dicuntur,quoniam triplici calle ad animæ properant interitum, uerbo,cogitatione, opere. Adnotauit Euſebius,dæmonicam uirtutem dici Paredrum,cuiuſmodi fuerit in Simone mago. Dicitur & Paredrus aſſeſſor. Ariſtoteles in Politia, Caput inqt Paredros binos Archon,& Polemarchus,quos uoluerint.ad quod reſpexiſſe M.Tullius uidetur ad Tironem libro. XVI. Paredrum excita,ut hortum ipſe conducat. Sunt qui regi aſſidentes Paredros intrepretentur. Quin erant Athenis quoq; συνάρχοντες πάρεδροι.

¶ Afferuntur ex Auguſtino rationes aliæ, quibus poſſint dæmones futura prænoſcere. CAPVT XXXV.

VERVM quod ad dæmonũ attinet uaticinia,uideo præter quæ nobis paulo ante ſunt ꝓdita,recte quoq; adijci illa poſſe,quæ ab Auguſtino in libello de dæmonũ natura ſcite admodũ, & acute appoſita ſunt, quorũq; uel in canonicis decretis mentio fit.Nam ſumma plæriſq; dignũ uidetur admiratione,illos prædãnatos ſpiritus,omniq; circũfuſos impietate,tam appoſite interdũ futuri perſpicientiã uendicare. An ergo æternas temporũ cauſas, & quodam modo Cardinales in dei ſapientia contẽplantur? minime. Quid ergo? An uerũ illud eſt,eos corporis aerei ſenſu terrenorum corporũ longe ſentiẽdi præcedere poteſtatẽ? Certe eiuſdem incõparabili quoq; pernicitate non hominũ modo celeritatẽ, & ferarũ, uerũetiã uolatus auiũ mire exuperant. Quibus duobus multo ante cogitata nunciant, quæ nos pro ſenſus terreni tarditate mirari nõ deſinamus. Accedit & diuturnioris uitæ beneficio,cõparata inſignis rerum experiẽtia,cuius nos momentanea uita, ut quæ bulla propemodum

la propemodum ſit, compotes eſſe nequimus. Aduertendum item, dæmones nõnunꝗ quæ facturi ſunt ipſi, nuntiare. Nam ſæpe poteſtatem accipiunt, incognito nobis modo graſſandi in homines, & bruta, peſtilentiæ ui, aut aliud quiduis id genus perpetrandi. Sæpe quin etiam contingit illud, ut exactius, peritiusq; naturali ſignorum obſeruata ratione, quam ipſi nequimus aſſequi, præcinant mox paulo uentura. Quid, quod conceptus animorum, promentibus ſe inde quibuſdam in corpus notis, ualent aſtute deprehendere? Quanquam in retractationũ libro idem Auguſtinus, audaciori aſſertione rem occultiſſimam eſſe prolatã, ingenue queritur. Nam prænoſcere iſta dæmones, ferè compertum eſt. Sed an edantur in corpore ſigna illis ſenſibilia, nos uero latentia, an alia quauis ſpiritali diligentia iſta diſpiciant, aut difficillime, aut nulla prorſum ratione diſcuti humano ingenio poteſt.

¶ Origenis opinio de corpuſculis æthereis, atq; aereis. Item de reſtituendis dæmonibus. CAPVT XXXVI.

CAETERVM tranſituri mox ad mundi minoris modũ, appingamus & Origenis placita breuiſſime de dæmonibus. Rationalis inquit, creatura incorporea, & inuiſibilis, ſi negligentior fuerit ad inferiora labitur, & pro locorum qualitate, ad quæ defluxerit, corpora ſibi aſſumit, uerbi gratia æthérea primũ, deinde aera. Cumq; ad terræ uicinia peruenerit, craſſioribus circũdatur corporibus, nouiſſime uero hominem induit. Ipſi quoq; dæmones, qui proprio arbitrio cum principe ſuo diabolo ab dei miniſterio receſſerunt, ſi paululum reſipiſcere cœperint, humana carne circundari incipient. Vt hac deinceps pœnitẽtia poſt reſurrectionem eodem circulo, quo in carnem uenerant, ad dei uiſionem poſtliminio redeant, liberati etiamnum æthereis, aereiſq; corporibus. Tuncq; genua deo curuẽtur omnia cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & ſit deus omnia in omnibus.

¶ Euchætarum, & Gnoſticorum impia ſacra dæmonibus concipiendis. CAPVT XXXVII.

FVISSE præterea quoſdam, inuenio in libris, qui cõmuni nomine dicantur Euchætæ, quorum dogma nefarium ab manente quodam ſit propagatum, ij ſimul cum Gnoſticis compari præſignibus impietate, ſceleſtiſſima quædam obire ſacrificia conſueuerant, non alia magis ratione, ꝗ cum dæmonijs cõmercij amplioris. Coibant inſimul occiduo tempore eius diei, quo Chriſtus cruci eſt ſuffixus, aderant puellæ, cum quibus peractis ſacris, luminibuſq; extinctis, congrediebantur, nec ſororum ibi, nec filiarum ulla omnino ratione habita. Moris uero erat, ut locum repeterent eundem nono menſe poſt, natoſq; ex infando cõcubitu infantes, á matribus conuellerent. Eorum mox corporibus diſſectis crudeliſſime, profluentẽ inde cruorem phialis excipientes, illis concrematis, cineres cruori promiſcebant, quo poſtmodum epulas condirent, & pocula. Faciebant uero iſta, opinati ſic maxime diuinũ, qui nobis ineſt, characterẽ, quoq; imprimis retroagantur dæmonia, oblini, expungiq;, atq; inde dæmonibus aditum pateſcere prorſus liberũ, & impauidũ.

¶ Anacephalæoſis ſuperiorum. Hominem eſſe miraculum magnum. Hominem eſſe quodammodo omnia, & dei ſimulacrum. Hominem eſſe dei æmulum. Item quid ſit homo, quo modo miraculum. CAPVT XXXVIII.

LIBROS antiquarum lectionũ auſpicaturi, quo felicius reꝝ difficultates oẽs emenſi, demũ exoptatã contingeremus metam, ab ſummo rerũ opifice, ſicuti decuit, & cõmonuit Plato, initia duximus, mox ueluti quibuſdã ſcientiæ gradibus in mundũ declinauimus, inenarrabilis illius agentis templum auguſtiſſimũ, ut celeberrimi auctores dixere. Inde dæmonũ rõnem excuſſimus, quantũ noſtra paruitas tulit, Platonicos parte plurima ſecuti, ſed ab noſtris quoq;, hoc eſt Chriſtianis flores modo rerũ præcerpentes, Vt quadã apũ imitatione, ex diuerſiſſimis, ut ſic dicã, ſuccis, nõ incõparabilis quidẽ conſurgeret ſapor, Sed qui faſtidientem modo ſtomachũ reficere, ac prouocare appetentiã poſſet. Nunc peraccõmodũ ſane uiſum eſt, quæpiã de homine nõ exculcata quidẽ, & triuialiũ quoq; ludis recãtata ſæpius.

ſæpius; Verum ex ſecretioribus monumētis ueterum ingeniorum, Quæ nobis ſuis acu minibus ac uigilijs lucē peperere, uellicatim quodāmodo excerpta tēdentibus ad proſ cinctū, qua poſſumus perſpicuitate, proferre. Quādo propoſitū non eſt, quæ nobis laſ borioſiſſima ſuggerūt ſtudia, intrudere in arcana quædā, ubi ſitu adobruta pereāt. Sed uolētib⁹ benigne imptiri, Qm̄ ea quoq; lege, nō iſta modo, Sed cætera quoq; oia Opt. Max. Deus cōtribuiſſe uideť, Vt quod munifice ex illius immēſa bonitate pcepimus, munifice elargiamur, ac reddamus quodāmodo mutuū. Igiť, ut præfari deſinam⁹, Volſ uēti mihi nup Mercurij libellū, q eſt de uolūtate dei mirabiliter cōcinnatus, occurrit grauior illa ſetentia, & toto ppendenda examie, qua hominē miraculū magnū, Animal adorandū, & honorandū, diuiniore quodā ſpiritu cōcitus, & interiore inſtruct⁹ ſciētia nūcupauit. Quā ſentētiā in legibus itē Plato cōfirmat. Cæterū eūdē hūc hominē idem quoq; Mercurius in naturā dei tranſire ſcribit, tāq; ipſe ſit deus. Quin in libro de ſapiē tia, & poteſtate dei, humanæ naturæ potentiā admiratus eximiam, audendum eſſe ait dicere, hominē quidē terrenū, deum eſſe mortalē. Deū uero cæleſtē eſſe immortalē ho minē. Hic profecto tā eſt eximius, ut cum ad duas res, quod Ariſtotelicū eſt, natus ſit, ad intelligendū, & agendū, tam auguſtis, tamq; felicibus pernoſcať pductus auſpicijs, Vt nō elemētis mō uelocitate miſceatur, & acumie mētis deſcēdat in maris profunda, Sed oīa planè illi colluceſcāt. nec cælū uideatur altiſſimū, nō qdē ſtulticia, ut ille ait, ſed uelut è pximo, mētis ſagacitate ſuæ ſubijciat cōtemplationi, intueatur, miretur. Vt ni forſan uidemur modeſtiæ trāſgredi mēſum, ſit hō uer⁹ uel cælicolis præſtātior, uel ſaltē pari ſorte potiatur, Sicuti uetus Theologus pdere nō dubitauit. Nā quicūq; cæli tū deſcēdit ad terrā, cæli deſerit limitē. Hō aūt ubiq; ſimul eſſe uidetur. Nec uidetut tan tū, ſed eſſe affectat oīa, & eſt quodāmodo rōne mirabili, Sicuti deus eſt oīa. An nō in eo plantarū agnoſcimus uitā, quatenus nobis item uegetalis ineſt potentia, qua aliſ mur, & augeſcimus? Nonne, & brutorū, Quando ſenſuū, ueluti ſatellitū pfruimur miniſ ſterio? Secundū hominē uero tūc agimus potiſſimū, qn̄ de humanis rebus rōnis admi niculo fulti diſquirimus, perpendimuſq;. Qď ſi naturalia rimari indagine ſolerti cœperi mus, hæroicā præferimus amplitudinē. Si mathematicā certitudinē ſpeculemur, dæmo nicā ſubtilitatē cōſectamur, quātū more ueterū interim loq licet. Vt uero mētis altitudi ne cælorū clauſtra ſuggreſſi diuinæ maieſtatis arcana penetram⁹, angelicā nobis indui mus claritatē. Deū uero ipſum rerū principē, atq; patrem effingimus, dū immenſæ illius bonitatis cōtemplatiōe oīa operamur. Proinde ueritas euangelica oīs creaturæ no menclatura hominē intelligi uoluit, Vbi prædicandū omni creaturæ præcipitur euāge liū. Tāta deniq; ingt Ambroſius, eſt in hominibus dignitas, ut dicatur hō ad dextrā dei ſedere, nō angelus, Qui & ab angelis honoratur unigenit⁹, imago dei. Et qd mirū? pro pheticū illud nouimus oēs, Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me. Id uero quāti demum cenſendum eſt, qď Theologi ueteres præcipiunt, Duo eſſe principis rerum dei ſimulacra mundum, & hominē? Dicitur & hic propterea in canonicis decretis cha ragma dei, ſiue ſignum, aut ſcalptura. Vbi pecuniæ nomine ſpiritaliter ſignificari homi nē prædicāt. Nā ſicuti in numo charagma Cæſaris, ita in homine conuiſitur charagma dei, & obſignatio. Et, ut num⁹ abſq; Cæſaris repbatur imagine, cōſimiliter & hō, in quo nō pernoſcamus lumē impreſſum dominici uultus. Quod, ut inquit, Auguſtinus, to tum eſt, & uerum hominis bonum, quo obſignatur, uelut numus regis imagine. Proin de in tēplo numulariorum ſubuertuntur mēſæ, dum ſignificatur, in dei tēplo ſpiritales tātum numos eſſe debere. Qui deum præferāt, nō diabolum, Quid qď Plato rationa les animos tāq; ſpecula putat quædā nitidiſſima, in quibus diuinitatis ſummæ exſplen deſcat imago? Quare deū in ſingulis acrius ſcrutādo in animi ſpeciē ſubinde mētis aciē dirigit, oraculo monitus ueteri, quo ſignificatur, debere, quiſquis deū apprehēdere cu piat, ſeipſum noſſe prius. Inde Phauorinū recte laudari animaduerto, ubi ait nil in ter ris magnū præter hominē, nil magnū in homine præter mentē, & animū. Porrò nōne in plurimis ſeſe dei æmulū fateri uideť homo? Quis neſcit ex Plinio, & alijs tū græcis, tū latinis, Zeuxin pictura nobilem tā artifici ingenio uuas pingendo repræſentaſſe, ut deceptæ aues ad eas, tanq; planè ueras aduolaret. Iam uero Apelles quonā ſileri modo poſſit? Cui tantū ſuperfuit excellētis peritiæ, ut equā ſic ad uerum expræſſerit, & Caſ

nē,ut prætereūtes equi adhinnirēt,adlatrarēt canes. Proditū memoriæ eſt, marmoreā
Venerē arte tā mira ab Praxitele elaboratā,ut ſpectātes ſubinde libidinis titillarentur
incentiuis. Quis Archytam neſcit Tarentinū ultra hominis captum adeo mathemati-
cis rationibus ꝓgreſſum,ut è ligno colūbā ſic affabre cōpingeret,libraret,inflaret,ut ue
rarū inſtar in uolatū ſurrigi uideretur? Aegyptios ſcribit Mercurius uirtute quadā ine-
narrabili deorū confinxiſſe ſimulacra,ut articulatā promerēt uocem,necnō,ut nil admi
ratiōi deſit,ꝓgrederenť. Iā & Archimedis ingeniū ſupra ꝙ ullo poſſit eloquio explica
ri,docile,pſpicax,&,ut uno oīa cōplectar uerbo,diuinū, in mūdi opificio deū fere ipſū
laceſſere uiſū eſt. Quādo tam concinne cælū conflaſſe æneū memoratur,ut inibi ſeptē
uiſerenť Planetæ,& ratiōe incōparabili etiā motus uerisſime depræhenderenť, qn̄ nec
cæleſtis deerat uertiginis ſimulacrū.Nō igiť miraculorū omniū maximū miraculū hō
eſt? Sed audi,quæ nō inſcite,opinor,addi his etiānū poſſunt.Hō quidē,ut Peripatetici
aſtruūt,atq; itē Stoici, eſt, qđ aīa conſtat, & corpore.Pythagorici, ac Platonici hoīem
eſſe putāt diuinā quādā mētē terrenis uinculis alligatā. Apud illos itaq; hoīs pars ani-
mus eſt, apud hos totus hō animus eſt.Sed nil obſtat,cū dicať corpore utēs. Hoc ſigni
ficaſſe uideť ænigma magicū,quo diciť,eſt res undiq; lucida, eſt res undiq; obſcura, eſt
media quoq; tū lucis compos,tū caſſa.Mēs ſiquidē eſt lumine plena, Irrationalis anima
prorſus uacua.In meditullio eſt,ac ueluti collimitio rationalis natura.Quæ partē habet
luminis intellectualis,parte caret.Anima immortalis,corpus morti addictū, quo quid
admirabilius? Quod diuinū eſt,qđ architecti obſignatū imagine eſt,uinctū, ut ſic di-
cā , catenis ab terreno,craſſo,obeſoq;,& re uera nugali ptrahiť corpore. Sed adeſt ad-
miratio altera,quo nā pacto in carcerē tenebricoſum intruſus animus afficiť ad diuina?
At cur nā Plato hoīem non contentus miraculū appellaſſe, adiecit diuinum miraculū?
An quia ex intimo ꝓuidentiæ ſinu id ita ꝓfluxit? docuit certe Timæus,ab opifice mū
di deo,rationalis animæ ſubſtantiam emanaſſe.

¶Mundos eſſe tres.Hominem dici quartum mūdum, in quo ſimulacra ſint reliquo-
rum trium, Item eſſe ueluti Proteum. CAPVT XXXIX.

VERVM eſſe neputamus alia, q̄bus præcellēs hæc,uerisſimáq; miraculi ue
ritas poſſit amplius,latiuſq; cōprobari? Audi,modo ne ſit faſtidio ſtudio-
ſe lector rationalis naturæ peculiare ſymbolū noſſe,fateberis nil à me con
fictū,nil conquiſitū uiolenter,Oīa ad uerum appoſitisſime congeſta,quæ
artificis dei inenerrabile prædicēt artificiū. Cuius incomparabilis boni-
tas tā innumeris, tamq; immēſis inſtruxerat hominē ſuū dotibus,ut parentis ſui uerisſi
mā ſe inde imaginē recognoſceret , ni ita obbruteſceret qn̄q;, ut cœno ꝓuolutꝰ teterri
mo non iumētis modo,qđ nec ipſum ferendū eſt,Sed planè reptilibus ꝓpinquior om-
nino fiat, ꝙ luminū,& claritatis patri.Sed nos interim querelis dilatis,agamus, qđ præ
ſtat. Sūt autores celeberrimi, qui ab maioribus mundos tres eſſe poſteris traditos, ꝓ-
dant.Eſſe.n.primū,& quidem ſummū,in cuius contemplatione caliget mēs, rerū adob
ruta magnitudine,hebeſcāt ſenſus, nec ullo mō par ſit cōcipiēdæ excellētiæ qualiſcūq;
& quātuſcūq; ſit humanꝰ animus. Vltramūdanū hūc intelligimus,eximiū auguſtisſimū,
incomprehēſibilē, Quē ſcientisſimis angelicū,philoſophis uero etiā intellectualē mos
eſt appellare. Cuius commeminerit Plato etiā in Phædro, illū aſtruēs, non poſſe pro di
gnitate uerborū copia ulla,uel ingenij præſtantia efferri,decantariq;. Proximū deinde
locū habere,quē cæleſtē dicamus. Infimū uero,poſtremumq;, quē ſublunarē nuncupe-
mus mundū, Qui ſit hominis maieſtati contributus,Sed quē etiā tenebrarū uocent cō-
ceptaculū, Sicuti claritatis incōprehēſibilis illū. Nā cælū mediæ cuiuſdā naturæ ex luce
contēpať,& tenebris.Nec me fallit,doctisſimos opinari, hoſce tres mūdos eſſe mūdū
unū,qn̄ ab eadē ꝓfluūt origie,& in eūdē corriuanť fontē,& debitis numeris, harmoni-
cáq; naturæ cognatione,& graduū ſerie colligentur. Adde quod ſinguli ferè habēt, qđ
in oībus ſimul deprehēdas,illo tn̄ diſcerniculo,qđ quæ in mūdo uiſunť infimo,in ſup̄io
ribus itē pernoſcunť, Sed ampliora,auguſtioráq;. Siq̄dē noſtra hæc ab ſublimiū excellē
tia abire lōgius,& degenerare. Eſt apud nos elemētaris ignis urēs, Eſt in cælo igneus
ſol fouēs,uiuificāſq;. Poſtremo Seraphicus intellectus eſt ultramundanus ignis amore
ardēs. Elemētaris aqua calorē p̄imit,adobruitq; uitalē,alit cæleſtis. Sup̄cæleſtis mēs che

rubica intelligētia ſupeminet. Sūt uero, q quartū aſtruāt mūdū, in quo itē recognoſcamus, quæ in reliquis. Hic nō alius eſt, ꝙ homo. De quo id extritū, paſſiuumq́ꝫ circūferꝰ, eſſe utiq́ꝫ hominē mundum, ſed minorē, ſicuti cōmeminit etiā in phyſica auſcultatione Ariſt. Cuius ſit corpus elemētare, ſpiritus cæleſtis. Vegetalis potētia, cuiuſmodi in plātis. Sēſus perinde ac in brutis, adſit demū ratio, & mēs angelica, & dei charagma inſignitius. Sed & mundus ipſe magnus dicitꝰ homo. Verū audi præſignē rerū excellentiam, audi, quod admirari non deſinas. Tres eſſe mūdos, liquet. Sed eſſe in homie ſimulacra oium, necdū forte liquet. Atq́ꝫ ſunt qdē argumēto, quod nequaꝙ refelli, aut dilui poſſit, ſic aūt manifeſto dephendas, ſi hominē trifariā diſtribuas, ut ſit caput portio prima, quæ & ſumma. Mox ſecūda, quæ media, ab collo ad umbilicū ſpacietꝰ. Reliquā habeāt corporis ima. Hæc examuſſim ratiōe exactiſſima tribus mūdis analogice reſponſant. Caput rationis, mētiſq́ꝫ ſedes eſt. In pectore cor, motus, caloris, uitæ continet principia. Genitalis portio ſeminariū ꝓductionis eſt. Mūdus itidē angelicus, ſiue intellectualem mauis nuncupare, intelligētiā habet, ut ſcopū. In mundo mediano uita, calor, motus fontē habēt, ubi cordis uice fungitꝰ ſol, imóq́ꝫ cæli cor ſæpe appellatur. Noſter uero mūdus, ut palā eſt, tum generatiōis, tum etiā corruptionis cōceptaculū. Iā arbitror, liquido patet, eā eſſe homis præſtantiā, imo uero naturæ maieſtatē, ut merito dici miraculū ualeat. Quod Barbarus qdam, ſed non barbare pronunciaſſe, ac ſcienter fertur, Qui cū interrogaretꝰ, quid in hac quaſi mūdana ſcena maxime putaret admirabile, hoiem reſpondit, omnē planè admiratiōis captū excedere. Vt qui nō animaliū modo princeps, & rationis, ac mētis ſplendore diuino ſit, ueluti naturæ totius interpres, ſed tanꝙ Proteus, aut chamæleon deſultoria quadā poteſtate ſeſe in quiduis ſubinde trāſformet. Cæterū illa oium exactiſſima demutatio, qua mēte, ac intelligētia uiuēs in aniæ florē reuocatus trāſit in deū, Quæ ſolida demū, ac uera eſt humanæ naturæ excellētiæ admiratio.

¶ An ex terra fortuito generari homo queat. Mira de animaliū quorundam ſpontali generatione. An eſſe poſſit uniuerſale diluuium ex Auerroe. CAPVT XL.

SED in hac rerū auguſtiore excellētia mirari ſuccurrit, quorūdā pte hac parū perſpicacē, parūq́ꝫ excuſſam prudētiā, imo uerius oſcitantē planè ac dormitantē ſapiētiā, Qui eximiā, ultráq́ꝫ ꝙ pro dignitate poſſit quis expēdere, hominis amplitudinē nil prorſum ſuſpiciētes, nec artificis ſtatera, ſed trutina examinātes populari, Eius ꝓductionē, & initialē originē incertis fortunæ flatibus mādare, nil ſunt ueriti. Phœnicū ſiqdē, & Aegyptiorū theologia caſu hoies, ac reliqua animātiū genera prorepſiſſe è terra aſſeuerabat nullū inter rationalē animā, & irrationalē ſubſtātiā interſtitiū opinata. Scribit. n. Porphyrius, uiſibilis ſolis agēte ui, animātes cūctas ex terræ ꝓfuſas uiſcerib⁹, inter Aegyptioꝝ placita cēſeri, Quod ipſū nec, Euripidi Anaxagoræ ſectatori diſplicuiſſe uidetꝰ. Aſſeruit & Archelaus cognomento phyſicus. Verum inter alios mirari me plurimum ingenue fateor, ſingulari ſciētia uirū, & ingenio exactiſſimo, ac ſubacto inprimis. i. uſu, auditiōe, lectiōe, ac literis perpolito, cultoq́ꝫ Auicēnā, qui opere eo, qđ de diluuijs eſt, aſtruere eſt auſus, Poſt immēſas terrarū inundationes, humano ſemine nullo, tabidis tātū cadaueribus ſeminij ubertatē præſtāte cæleſtiū corporū affluentia, hominē & ſolere, & poſſe reparari, ꝓinde colligit, non uideri ad generationis neceſſitatē uuluā requiri aut locos, niſi ut melius formetꝰ infās, alias perraro admodū regionē inueniri generatiōi accommodā ob repētinas elemētorū mutationes. Aſſertioni uero ſuæ argumētū inde ꝓfert, non modo alicubi e terra mures ꝓgigni, qui mox per coitū mire excreſcant, Verū ſerpētes quoq́ꝫ ex mulierū præcipue capillis cōcipi, qđ ꝓductiores ſint, humectioreſq́ꝫ natura. Quin de aialibus itē libro quitodecimo, ſibi amicū aſtruit fuiſſe, q ſcorpionū generationē mirabili procurarit modo, á qbus mox alij plures ꝓpagati. Porrò inquit, uideri qńq́ꝫ animalia ꝓduci capitibus longe à ſuo genere diuerſis. Cuiuſmodi eſſet homo elephantino capite, aut aſinus canino, id uero fieri non poſſe, niſi cæleſtis cooperetꝰ uirtus. Vñ coniectatio manifeſta, ineſſe illi formandi potētiā. Obſeruatū rurſus, ſtellarū quaſdā hominis generationē præpediſſe, ꝙ́q́ꝫ cæteris ad generādum mire concurrētibus. Eſſe uero ſtellas haſce in Arietis ſigno, quarū uirtute, monſtrifica ſuccreſcat ſoboles, diuerſa uero ab ijs effici, quæ generationi ſint deſtinatæ, qđ lapides ꝓbēt natura ꝓducti ad mem

bri uirilis,muliebriſue imaginẽ.Huius deniq; ſentẽtiæ,quæ Auicennã præfert autorẽ, Auerrois itẽ cõmeminit,ubi ait,hominẽ ex terra generari,poſſibile arbitraĩ Auicenna. Cæterum aſtructio hæc infauſta,& ueritatis neſcia,cenſeri debet,niſi Moſaico intelle‑cta ſenſu. Autor.n. Auerrois eſt,ſufficere quidẽ ſtellas animaliũ generationi nõ perin‑de diſſimiliũ,quo in genere mures ſint,ueſpertiliones,talpæ. Ad perfectiorũ uero pro ductionẽ,ut hominis,& leonis,imparem eſſe cœleſtiũ corporũ uim. Et de homine qui‑dem cõſtare creditur,qm̃ eius anima nõ educitur de potẽtia materiæ, ſed contribuitur ab datore primo,uel ex philoſophicis ſcholis. Proptereáq; ad eius ꝓductionẽ præexi ſtere hominẽ neceſſe eſt. Sed & in cæteris itẽ perfectis aſtrui fere hoc ipſũ poteſt,eorũ quippe generatio non parui eſt operis,ſicuti autor Ariſtoteles eſt,ad eamq; plura con‑currãt,oportet. Aſſerit quoq; tertio de aĩa Auerrois idẽ,diluuiũ ita nũq̃ inũdaſſe terras ꝑnicioſe,quin aliqua euaſerint aĩalia,nã cũ ſtellarũ diuerſa ſit poteſtas,Si quarũdã ui ali cubi ſcaturiat inũdatio,Alias diuerſæ,ac iterim cõtrariæ uirtutis alid' poſſe alibi efficere.

¶ Homo duobus modis ab Hebræis dicĩ,Enos,& Adam. Sed adam idem eſt ſim‑pliciter quod homo. Vnde ſit coniectatio,hominem recte ab humo dici. Animantiũ interſtitia compoſitionis ratione. CATPVT XLI.

QVONIAM uero de homĩe nobis indago eſt ꝓpoſita,nõ inepte opinõr, hic illud inſeruerimus,eum in hebraica ueritate duplici inſignitũ uideri nomenclatura. Aut.n.dicitur Enos,aut Adã. Sed Enos latino interpreta‑mẽto nõ ferè ſignat aliud,q̃ hoiem uerũ,& hunc nõ alium intelligunt, ni ſi qui deũ uerũ ſcienter cognoſcat,& pie colat. Reliquos ab pecoribus nil admodũ diuerſos opinanĩ,qm̃ uelut beſtiæ,ad terrã ꝓni,uẽtri obediãt,& ueneri. Quo‑rũ alios lupos,alios canes,alios porcos uaria quadã uitiorũ ſimilitudine appellant. Adã uero eſt hũani generis appellatio cõmunis,quo noĩe,terra natus ſignificaĩ. Eademq; uo ce utrunq; includi marẽ fœminamq;, ꝓbat Geneſeos. V. ſcriptura. Maſculũ & fœmi‑nã creauit eos,& benedixit illis, & uocauit nomẽ eorũ adã, Quo in loco teſtantur inter pretes,dictionẽ Hebraicã id ſonare,quod apud nos homo. Nã & Caius ait,hominis ap pellatione, tam maſculũ,q̃ fœminã contineri. Quãobrem Lactantiũ arbitror adcredi diſſe, uideri appellatũ hominem,quod ſit factus ex humo. Sed etymon id Fabio non admodũ arriſit,quaſi uero nõ oĩbus inquit,aĩalibus eadẽ ſit origo. Aut illi primi morta‑les añ nomẽ impoſuerint terræ, q̃ ſibi. Cæterũ q̃ procedat Quintiliani ratio,ꝑſpicuũ ar‑bitror, ex ijs,quæ præpoſuim⁹. Cumq; ex aĩalib⁹ dicanĩ quædã ἀγελαῖα.i. Gregalia, Quæ dã μοναδικὰ,id eſt,ſolitaria,Nõnulla σποραδικὰ,quæ inciuilia dixeris,& ſparſim habitãtia, hominis naturã ἐπαμφοτερίζειν apertũ eſt, quod ancipitẽ ſignat ſocietatis, & ſolitudinis Putauit forte Fabius, ex ſociali coitione nũcupari hominẽ,ex Græcis rationẽ aucupatus apud quos ὁ μοῦ inſimul ſignare manifeſtũ eſt. Illud uero huic potiſſimũ loco impingam ab inſtituto nil prorſus diſſentaneũ. Ex animantibus quæ plus habeãt aeris,ea eſſe præ tenera,quæ uero aquæ,lenta humoris ui, Quæ terroſa, duriciẽ præferre. At quæ ignis exuberent copia,uideri utiq; fragiliora. Ex ijs porrò liquere poteſt,unde ſit,quod ſi re‑cipiat aquã,& harenã Calx,cõfirmaĩ ſtructura. Nõ diſſidet ab ijs illud quoq;,uolucres in aere ſuſpenſas ideo perſeuerare,quod de leuioribus cõſurgãt princip ijs,q̃ppe minus habent terreni,atq; humoris itẽ, Aeris multum cum caloris temperatura. Aquatiles au‑tẽ piſcium naturæ quod a calido contemperentur, ex aere,terreniſq; compoſite pluri‑mũ,humecti minimũ habentes,proinde,quo minus è princip ijs habẽt humoris,facil⁹ in humore perdurãt. Terreſtria uero,quod è princip ijs ac aere,caloreq; tẽperata ſunt, minuſq; habent terreni,humoris plurimum,haud ita diu in aqua ꝑſeuerare quiuerint.

¶ Quibus item probetur homo ſimilis mundo. De ſtellis in quatuor mundi cardini‑bus. Hominis laus ex Cicerone. CAPVT XLII.

QVOD uero attinet ad hominis cum mundo aſſimilationẽ, id itẽ adijci poſſe,animaduerto, nã inquit in Polyhiſtore Iulius Solin⁹, Quãtus ma‑nibus expanſis inter digitos longiſſimos modus eſt, tantum cõſtat eſſe ferè inter calcem,uerticemq; ſummum, Ideoq; ab phyſicis coniectatum,

hominem

hominem eſſe planè mundum quẽdam minorem.commeminit horum, & affluentius quoq; primo de animalibus magnus Albertus,aſtruẽs hominis membra ſitu, ac poſitione cælo eſſe conſimilia ꝓportiõe, ac mũdo, ideóq; eſſe perfectiſſima,nã ueluti ſuperna mundi mouet intelligentia,& regit,Ita humanũ caput,in quo intellectuales ſunt uirtutes,& animales,ſupnam obtinet ſedem. Verum ex quo cœpimus, ne prætereamus id quoq;,quod afferri ſcitiſſime poteſt,Siquidem Apocataſtaſis illa ueteribus obſeruata, & prodita, imaginẽ hanc adiuuat eximie.Ea uero nil eſt aliud,ꝙ reſtitutio, ſiue redintegratio rerum, quæ certis temporum curriculis redeat ad metam. Fit autẽ uel ꝑ ἐκπύρωσιν,hoc eſt conflagrationem,aut per κατακλυσμὸν.i.inundationẽ.Id ipſum uero,quod in homine magno uſu uenit,nec à paruo item abeſſe, compertius eſt animaduerſum a peritiſſimis rerum, ubi trãſmiſſis uitæ ſpacijs,interuenit reſolutionis neceſſitas. Quandoq;.n.intimo calore auctius craſſante,incendunť uitalia, Quandoq; uero corpus nimis laxatum humorum inundationibus euaporat.Ita ſemper aut ignito ardore decoquimur,aut nimia deſudatione diſſoluimur.Nec aliter artis medicæ prudẽtiſſimi interꝑtes ſubſtantiã hũani generis naturali ꝓnunciãt ratione compleri, niſi aut humore igneus contabeſcat calor,aut hoc amplius inualeſcente,humectatio exareſcat omnis.Sic omnifariam ad mundi imitationem artifex natura,ſiue deus potius,hominem compinxit, ut quicquid mundum ſeneſcentem perimit,uel inſtaurat nouum, Id ipſum hominem quoq; aut natum foueat,aut adultum perducat ad interitũ.Sed animaduerte quæſo,quæ ab peritioribus ſunt uſibus noſtris prodita,Eſſe uidelicet per ſingulos mũdi cardines à cõditore, ac principe deo ſtellas ratiõe mire cõſtitutas.Quarũ prima ſit,& oriẽtalis ἀνατολὴ nuncupata.Occidua uero δύσις,quo nomine ſignificatur occaſus, nam & δυτικὰ ζῶα uocat Ariſtoteles,quæ demergi in aquam ſolent. At quæ ab aquilone refulget,arctos,in diuerſa uero parte,quæ medij eſt diei, μεσημβρινός.Ex qbus, dẽptis mõ elementis primis,coaleſcere,ac conſurgere parentis primi nomen,non ingenioſius, ꝙ admirabilius excellentis doctrinæ uiri deprehendere. Quæ ſi quis omnia intentius, in digitos mittenda curarit, fateatur,neceſſe eſt,auguſtiſſima quadã, & prorſum inenarrabili ratione in uitalem hanc lucem hominis ſpeciem eſſe productam.In quo ſi quis etiã nũ tam inſcite pertinax eſt,ut ambigendum putet,Age perpenſione non ſopita conſyderemus amplius, quãtum ſingularis eminentiæ præpotens illud agens huic animaliũ principi benigniſſime ſit elargitum. Vt rerum inuolucris exolutis, & ſacrarijs illuſtrius reſeratis,deſinat homo imprudenter, & proinde ingrate ſummi opificis fœcundiſſimã æſtimare bonitatem,quando paterno affectu ornauit præcelſe,& fouit ampliſſime,libeat modo munerum recte magnitudinem metiri. Ab ſummo quippe deo, ut M. Tulli⁹ inquit appoſitiſſime,ex tot animantium generibus, atq; naturis homo tantum factus eſt rationis particeps, & cogitationis. Quid eſt autẽ nõ dicã in homine, ſed in omni cælo,atq; terra diuinius ratione? quæ cum adoleuit,atq; perfecta eſt,nominatur rite ſapiẽtia.Eſt itaq;,quoniam nil eſt ratione melius,eáq; in homine eſt,& in deo prima homini cum deo ſocietas,mox & hominum inter ſe eiuſdem lege conciliatio,& ciuitatis cõmunio ſub cæleſtis diſcretionis, ac diuinæ mẽtis,& dei præpotentis imperio. Ciuitas uero ea non alia, ꝙ mundus ſpiritibus auguſtioribus,& homini communis.

¶ Omnis noſtra dignitas ab anima eſt, Quæ uehiculum eſt ad deum,& imago mentis, Spiritus corpora præparat ad animæ ſuſceptionem. Pythagoræ. Pla. Ariſt. opinio de anima. CAPVT XLIII.

QVO uero exploratius pernoſcanť,quæ dicimus, Iã hinc præcerpere quæpiam,futura,ut reor, ſtudioſis nõ ingrata de animæ ratione, non diſſerentis philoſophi modo,Sed narrãtis potius,quæ uaria,nec incurioſa ſuggeſſerit lectio,ingrediemur. Siquidẽ omnis noſtra dignitas ab anima eſt,Orbati nanq; anima, ſterquilinio abiectiores eſſe uidenť. Iã uero inquit Plotinus,propter ipſam,hic mundus eſt deus. Sol quoq; deus eſt,quoniã animatus. Stellæq; ſimiliter omnes,Quod ſi animã ipſam admiraris in alio,admirare teipſum. Cumq; ſit anima res tam ueneranda,tamq; diuina,confiſus iam, tali quodam uehiculo ad deũ te acceſſurum,hoc ipſo ad illum aſcende. Nec tamẽ longius es uagaturus, ſi ſumpſeris,

quod eſt in hoc diuino diuinius.i.uicinitatẽ animæ ad ſupnũ,poſt quod uicinũ,& à quo eſt anima. Quando eſt anima imago quædam intellectus ipſius, queadmodũ uerbum in prolatione,uerbi exiſtentis in animo,ſic & anima mentis eſt uerbũ,& tota eſt actus, atq; uita,quam producit in alterius exiſtentiam. Sunt ex Platonicis,qui aſſerant, præter uitas animantium proprias,ſubeſſe cunctis communem uim uegetalem,totã ubiq; uigentem,quæ & præparet materias proprijs animis,& tempore certo conſeruet, & in unũ uiuentia cuncta conciliet. Hunc Pythagorici referente Sexto Pyrrhonio, eſſe dicunt ſpiritũ in modũ animæ rebus cunctis interfuſum. Pythagorã nõnulli ſcribunt,animæ ſubſtantiã in animas diſtribuiſſe plures,quæ diuerſis cõtribuunt mẽbris, ita quod eorũ ſingula animalia ſint. Vt cor animal unũ,itẽ cerebrum animal,& deinceps. Vt animal unum ex pluribus uideatur animalibus compactũ. Putant & Platonem credidiſſe, animã ex diuerſis cõſtare ſubſtantijs ſecundũ eſſentiam,& ſitum. Quia uero congruant animando,unam dixiſſe animã,unumq; animal cõſtituere. Id & Ariſtotelẽ eſſe opinatũ, ubi de animalibus,libro XVI. ait,ineſſe infanti primũ uegatatiuã animã, mox auctiorẽ habere,& ſenſilẽ,per quã dicitur animal. Sed re uera cuiuſq; animati una eſt anima ſecundũ ſubſtantiam,ex poteſtatibus uero plures. Quod uidetur ſenſiſſe Ariſtoteles primo de anima, dicũt inquit,diuiſibilem eſſe animã,& alio quidem intelligere,alio autem concupiſcere.

¶ Animæ diſtributio ſecundũ potentias. Mentẽ eſſe uice luminis,& inſtrumenti,& uiſus. Qui ſit Ianus bifrons. De mentis capite,ſiue flore. Animæ officia tria. Quid ſit animam à corpore ſegregare. CAPVT XLIIII.

TRADITVR ergo ab eodẽ Philoſopho,poteſtates aïæ eſſe duas. Alterã qdẽ rõnis impotẽ. Alterã uero cõpotẽ. Prior pars in duo diſſecat̃, in nutritiuã,quæ rõnẽ audit nunq;. Senſilem, quæ obtẽpet qnq;. Poteſtas rationalis diſtribuitur itẽ in duo, In rationem actiuã, & ſpeculatricem. Virtutes morales in uoluntate conſtituit,& appetitu,qui rationi obtemperet. Cæterũ earũdẽ principia uirtutũ in actiua ratiõe, uirtutes ſpeculatiuas in ratiõe ſpeculatrice. In ſexto moraliũ Ariſtoteles item rationẽ eſſe aſſerit humanæ animæ partem,duóq; agere,cognoſcere.ſ.& humana gubernare per prudentiã,atq; artem. Naturalia uero,diuináq; per ſapiẽtiã contẽplari,quæ intelligẽtia,& ſciẽtia cõtinet̃. In libro itẽ encyclicarũ quæſtionũ,ab natura inqt,quæ omniũ parẽs,& autor eſt,duo nobis inſtrumenta eſſe cõtributa,quorũ maxime opera extrarijs uti ualeamus inſtrumẽtis, Manũ ſiqdẽ corpori eſſe inſertã,anio aũt mentẽ,nã & hæc inqt,inter ea,quæ elargita nobis natura eſt,recenſeri debet,uice utiq; fungẽs inſtrumẽti. In primo de moribus mentem eſſe inquit,in anima,ſicuti eſt in oculo uiſus. Et rhetoricorũ tertio,Mentẽ inquit, ut lumen, accẽdit in aïa deus. Sed ne quẽ nominũ diuerſitas implicet,ſcire licet, apd' Platonicos mẽtẽ intelligi duplicẽ,alterã inferiorẽ,quã rõnẽ appellant, diuiniorẽ alterã,ſupioremq; quã intellectũ nũcupãt. Illa humana tẽperat,& moderat̃. Hæc diuina ſuſpicit,& contẽplat̃. Quæ ſanè mẽs ita diſtributa bifrontis Iani rõnẽ cõplectit̃. Huius uero ſpeculatricis mẽtis intimã uim Plato mentis caput nũcupauit. Sed dicitur aïæ itẽ unitas, centrũq; totius animæ. Zoroaſter ille ſcientiſſimus,& ueterũ theologorũ fons uocat ψυχῆς βάθος ἄμβροτον.i.aniæ immortalẽ profunditatẽ,ꝓpterea inqt,qm aïa per potẽtiã patris fit ignis ſplẽdidus,dũet̃ in te animæ ꝓfunditas immortalis, & oculos oẽs unà tolle in altũ,tunc neque itẽ materiale corpus in præcipitio relinques. Ignẽ uocat, ut obiter hoc à me tuleris ſtudioſe lector,luminoſam claritatẽ,quã impertit̃ animæ deus,cui per unitatẽ ſibi impreſſam,quæ eſt unitatis diuinæ character, coniungitur. Abs qua unitate animæ,tãq; à cẽtro,ꝓfluũt uires aliæ. Oculos uero ubi ſurrigẽdos ait oẽs,quæ in cognitiõe uerſent̃,potẽtias intelligi uoluit. Præcipitij uero noie mũdi uocat ꝑtẽ infimã,magica loquẽdi cõſuetudie. Porrò mẽtis caput hoc alibi idẽ magnus autor florẽ mẽtis appellat, ἔστι νοητόν,ὃ χρή σε νοεῖν νόου ἄνθει. Eſt intelligibile aliqd,qd' mẽtis flore appħẽdendũ eſt. Ex ijs uero,quæ hic ꝓdita nobis ſunt,tria potiſſimũ aïæ humanæ collige munia. Vnũ, quo agit in corpore,aliud per corpus, Tertiũ per ſeipſam. Et agit quidẽ in corpore per eam uim,quã uegetatricẽ Peripatetici,Platonici uocãt naturã. Per corpus agit,ſenſibus utẽs, tũ interioribus, tũ exterioribus. Per ſeipſam uero,cũ animæ uis mera, incorporea incor-

poreis

poreis intendit. Quā quidem actionē intelligentiam nuncupant. Ad quam Plato reſpiciens, Plotino interprete, de anima noſtra ait, eam tū condere caput intra cælū, tum extra cælum caput attollere. Cum uero in Phædone, & Theæteto ſeparare animā à corpore iubet, nō loco præcipit ſegregare, ſed monet, ne corpori animus adnuat, neq; imaginationi conſentiat, neq; ob corporis commerciū alienetur a mente. Conetuiq; quatenus effici poteſt, ſubditā ſibi animæ ſpeciem ſecum ad ſuperiora perducere.

¶ Quod ſit animæ idolum. Item quæ imago, & umbra. Ex quibus fiat animal. Adā, & Euæ myſtica interpretatio. CAPVT XLV.

ANIMA, Platonici inquiūt (nā eorū præcipue uerbis rē collibuit explicare, quod ſæpe facimus, ut dictis autoritas accedat maior, comparet, cōtendatq; qui uolet) ſubſtantia eſt, & uita. Actus hic eius inſeparabilis ſubſtātiale quiddā eſt, ac uiuificū, Qualitas hinc tributa corpori accide?, eſt, & quaſi uitale. Actū illū appellamus animæ idolū, in quo ſenſus eſt, uegetaliſq; natura. Qualitatē uero illam animæ dicimus imaginem, & umbrā, ex qua & corpore fiat cōpoſitum, in quo uoluptates, doloreſq; ſint corporales. Quarū perturbationum ſenſus ad idolū, animamq; perueniant, perturbationes nequaq;. In ijs uero aduertendum eximie, quo ſenſu Plotinus, Origenes, & Ammonius Moſaica myſteria ſint interpretati. Siquidem hominem ipſum.i. animā intelligūt, quaſi Adā. Hūanū uero animal inde tractū, atq; degenerans, quaſi Euam. Tractū, inquam ex aīa dormiēte. Hæc em̄ tunc aīal ex ſe propagat, qn̄ ex priſtina apud deū uigilia ad naturalia labēs, diuinorū oblita iā dormit, & ſomniat. Itaq; tū uitā corporeā generat, quaſi Euā. Animaduerte hāc primo peccantē, illū deinde conſentientem. Sed intellectum illi quaſi angelum præſidētem, & mox increpātē, & angelo deū. Deniq; duo in carne una.i. duas quaſi in eodē corpore aīas. Sed & magnus noſtræ religionis autor Auguſtinus ſuper pſalmū XLVIII. Singulis inquit, noſtrum ineſt mulier hæc, quippe caro noſtra Eua eſt, quæ ſeducit uirū.i. rationē, ꝑ quā carnē labitur hō, quē lapſū calcanei noīe ꝓphetica indicat ſentētia.

¶ Vegetatricis animæ munus triplex. Altricis facultatis organa duo. Itē munia quatuor. Epeleuſtice motio quid. CAPVT XLVI

SED age poſteaq; in animæ officia uolētes procurrimus, adijciantur ijs ex Peripatetica ſchola, quæ tum ſint uſui legiſſe, tum uero noſtram hanc ſciēdorum congeriē inſtruant, & exuberantius congerminare quodāmodo faciant. Sciendū eſt inquit Thomas in ſecundum Ariſtotelis de anima librum, & ex philoſophi eiuſdē ſentētia Themiſtius ferè, inter uegetatricis animæ operatiōes tres, ordinē haberi quendā. Nā munus primum nutricatio eſt, qua ſeruat̄ aliqd, ut eſt. Sequēs eſt perfectius, diciturq; augumētatio. Ea proficiūt enutrita in perfectionē ampliorē, tū quantitate, tū uirtute. Tertiū uero pfectiſſimū eſt, ac finale. Hæc generatio eſt, qua aliqd iā quaſi in ſeipſo pfectū exiſtēs alteri præſtat, ut ſit. Tūc.n. unūquodq; maxie pfectū eſt, ut quarto metaphyſicæ cōprobatur, cū ꝓducere qppiā eiuſmodi pōt, quale ipſū eſt. Proinde qa à fine nūcupari oīa, cōſentaneū eſt, & itidē definiri, finis uero operū uegetatricis poteſtatis eſt, alterū generare, quale ipſū cōſeqtur eſſe illā primæ aiæ cōgruam definitionē. Vegetatrix eſt, quæ alterū eiuſmodi queat generare. Sciendū quoq; illud, qđ Ariſtotelicū itē eſt, ex ſecūdo de aia, Eſſe organū duplex: quo altrix facultas pficit̄, ſeparatū, & coniunctum. Et alimentum quidē ſeparatū intelligit̄ organū, & inanimū, coniunctū uero, calor intimus, quo ipſum id, unde alimur, excoqui poſſit. Ex quo colligitur, animatum omne, quod connutritur, calorē neceſſario requirere, qui ſit concoctionis exordiū. Cæterum altrix hæc facultas quadrifariam munus implet propriū, attrahit enim, aduocatq; primo cibum, mox aduocatum pficit, digeritq;, inde ſecernit, quod nutricationi ſit accōmodū, retinetq;. poſtremo retrimēticia, fœculētaq; excernit, aut ſeceſſu, aut urina, aut ſudore, aut alio quouis modo. Poteſtates uero hæ in græcis autorib?, græce ita nominant̄ ἑλκτικὴ, ἀλλοιωτικὴ, κρατητικὴ, ἀποκρουστικὴ. ἐπελευστικὴ autē nīl ad propoſitum ſpectat negociū. Eſt em̄ Plutarcho tradente motio in præcipua facultate animæ, qua propoſitis duobus eodē ſe mō habētibus, eiuſdemq; poteſtatis, neceſſitate iniuncta alterutrū eligendi, quāuis euidēs cauſa nulla ſeſe ꝓmat, alterū tn̄ adnuēte malumus animo. dicit̄ uero Epeleuſtice quaſi aduēticia, uel ſu

peruenienſ,quod non uernacula rei ratiõe fiat electio, ſed extrinſeca noſtri animi pro clinatione.Dicerẽ plura,ſed alieno loco ſatis multa.Ne fiat plane, quod ille ait ἀκρόασις ἐπιδεικτική,hoc eſt ſeſe oſtentans auſcultatio.

¶ De animali uirtute.Itẽ naturali & uitali,ex Auicenna. CAP. XLVII

CAETERVM quia medicorũ ſcholæ ſuas habẽt in hac re diſtinctiões,ſua item uocabula,nõ erit moleſtũ diuertiſſe paululum in Auicẽnæ hortulos, multis ſæpe doctrinæ floribus peramœnos,arridenteſq;. Ergo doctrina ſexta Fen primæ primi,Omniũ inqt,opationũ uirtus initiũ eſt.hac.n.abiũcta,abſciſſaue nulla erit operatio. Virtutum uero apud medicos genera tria ſunt,uitalis,animalis,naturalis. Vnaquæq; porrò uirtus,ſicuti philoſophorũ plæriſq; & medicis omnibus uideo placuiſſe,ſed Galeno imprimis,membrũ habet præcipuum, in quo ſubſiſtat, abs quóq; profluãt operationes. Quippe animalis in cerebro ſedem habet.Præterea naturalem eſſe aiunt uirtutem, cuius duo ſint munia, Vnũ fouere animal nutriendo,cui rei hepar aſcribat̃. Alterũ, generatiõi ſemẽ ſufficere, atq; informare ex ſummi patris inſtituto.Eius uero facultatis fontẽ eſſe teſticulos uolũt. Virtus, quæ uitalis dicitur,ſpiritus conſeruat eſſentiam,qui ſenſus,& motus uehiculũ eſt.Eius domiciliũ cor eſt. Placet tamen inquit Auicenna,ſummo philoſopho Ariſtoteli,omnium iſtarum uirtutum principium in corde conſtitui.Ita tamen quod operationũ euidens argumentum in prædictis primũ ſe princip ijs promat,ſicut apud medicos ſentiendi fons ex cerebro profluit,nihilominus organũ peculiare habet ſenſuũ unuſq̃ſq;. Mox itẽ paulo probabilior Auicennæ Ariſtotelis fit ſententia,q̃ medicorũ. Auicẽnæ interpres hæc latius aperiens,Vitalis inqt,uirtutis opatio eſt,laxare,& cõprimere cor,& arterias,ac uniuerſo corpori uitã præbere, ac uitalẽ ſpiritũ cũ ſanguine arteriali. Naturalis uirtutis opus eſt,generare,nutrire,augere cũ cæteris,quæ his ſubſeruiũt.Animalis uirtus ſenſum producit, tum interiorem,tum exteriorem,atq; item uoluntarium motum.Huic quoq; uirtuti concupiſcibilis pars, atq; iraſcibilis attribuit̃ ab beato Thoma,quæ portiones ſint ſenſitiui appetitus.Concupiſcibilis admoueri ſuadet,quæ neceſſaria uidentur,aut utilia & id uoluptatis ratione.Iraſcibilis noxia repellit,fertur q; ad ultionem præceps.

¶ *Senſuũ commoditas,& neceſſitas,Quibus inſit ſenſus.Origo eiuſdem. Neruorũ paria ſeptẽ.Cur anima uires ſuas magis in parte iſta promat,q̃ illa.* CA. XLVIII.

QVOD uero ad ſentiẽdi poteſtatẽ ptinet,Eqdẽ nõ uacat ſatis inenarrabilẽ artificis ſapientiã admirari,Qui nõ contentus mentis nos ornaſſe celeritate,cuius eminẽtia paulo minus cælitũ dignitatẽ aſſecuti ſumus, ſenſuũ quoq; claritatẽ munifice eſt impartitus.Qui tãq; ſatellites quidã,& interpretes, ac nuncij in capitis regia,& rationis cõſpectu ſunt circũiecti,ut aptius multo intelligẽdi,ac perſentiẽdi ueritas mutuo nexu cõfoueret̃.Quid de oculis dicemus?quos tãq; ſpeculatores altiſſima cõſcẽdiſſe, nõ decorũ mõ, ſed ex uſu uitæ maxie fuit. Vt lõgius pſpectũ petẽtes,atq; plurima ſubiecta intuẽtes pprio fungerent̃ munere. Porrò cũ ſonus om̃is naturæ ui pmicet in ſublime,eũdẽ altitudinis ſitũ auribus attribui, compar maxie fuerat.Quæ ratio & inenarrabilis obſeruata eſt ad odorẽ pcipiẽdũ,q ſuapte ui ſcãdit,demũ ut i cibis, potibuſq; facilior quaſi foret idicatura,pinde ori eas fuiſſe ad motas,paccõmodum cẽſeri debet.Guſtus uero nõ aliũ ſibi iure uẽdicare locũ potuit,q̃ in oris regione,qua eſculẽtis,& poculẽtis ſemitã aparuit natura. Tactus dũ certi habet nihil,totũ facile occupauit,ac ſeſe æquabiliter per uniuerſũ fundẽs corpus, quicqd præduri,molliſue ſe oſtẽtarit,tota pcipit facilitate, nec nõ caloris,frigoriſue appulſus. Vt hiſce ueluti militaribus obſtipati præſidijs nõ decore mõ,ſed & trãqllitate maxia datũ uitæ curriculũ pficere ualeamus. Cæterũ qa de ſenſibus futura nobis hiſtoria eſt,Eorum primordia,& fontẽ,ut par eſt,rimabimur primũ, ſicuti Platonicorũ dogmata, Sed mox & Peripateticorũ principis ſentẽtia nõ dilata. Ante omnia inquiũt, mortali tantũ corpori ſenſus ineſt,nã diuina prorſum eo uident̃ uacua,q̃q̃,qd ſenſerit Plotinus, non excidit, Indéq; multo magis anima,quæ ſit quocũq; corpore longe præſtantior.Huius tamẽ efficit poteſtas ut conſtet homo,uiuat,ſentiat,hoc eſt animal ſit. hæc em̃ mortale corpus alit,uiuificat,illuminat,dũ adeſt utiq;,nõ ineſt. Sedes eius cerebro potiſſimũ aſcribit̃ propterea eſſe orbiculari figura inſignitum caput,quoniam eiuſmodi fere ſint cæleſtia omnia.

nia. Quamuis tam anima, q̃ cerebrum omnino ſenſus ſint expertia. Quia tamen abſq; eo animal eſſe nequit, Ex animæ potentia fœcundiore, ſiue de effectibus in cerebri cauernas effuſum ſpiramentũ eſt, quod ſenſus ꝓuehit, dirigitq;. Cauernas eas inueni, qui uentriculos uocent cerebri. Ex illis deprehenſum ab Anatomicis eſt, necnon approbat Auicēna, doctrina quinta, Fen primæ primi, Neruorum ſeptem produci συζυγίας, ueluti latine dicas coniugia, aut coniugationes, ſiue paria. Eſt enim *Syzygia* neruorum, cum nerui bini pariter emergunt in conſtitutum corriuati locum. Quos fiſtularum uice ſungi tradunt, & ipſum illud, quod diximus, ſpiramentum ſenſificum ad deſtinatam ab natura metam, ueluti curricula, deuehere. Vt uicinis, remotioribuſq; paulo membris ſentiendi uis infundatur. Ex ijs ergo neruorum combinatio prima ad oculos profertur, unde illis cōparatur ſpeciei cuiuſq; internotio, ac colorum diſtinctio. *S*ecūda aures petit, quæ ſonos inde ualeant concipere. Tertia naribus inſeritur, ut aſſit odorandi poteſtas. Quarta in palatum deriuatur, unde ſit ſaporum diſcretio cum primore lingua. Quinta per totum effuſa corpus, illud ui ſua complexatur. Hoc expreſſit tangendi neceſſitas, ut oblæſura facile declinarentur, Quæ uero lenitate ſua confouerent, blandius permulcentia, admoueri poſſent. *S*extam ſentit ſtomachus ob alimenti indigentiam, ut uitæ neceſſaria expeteret, redundantia reijectaret. *S*eptima ad ſpinalem delabit̃ medullā. Quæ in animali id plane eſſe deprehenditur, quod in nauigio carina. Eius inde internoſcitur præſtantia, quod medicæ artis periti longioris cerebri nomine cenſuerunt nuncupandam. Nec uero me fallit, Auicennam aliquo modo ab his diuerſa prodidiſſe, *S*ed ipſe nihilominus autorem certum ſecutus ſum. Quod ſiquis non inſcius naturalium ſeſe obijciat, male à nobis iſta diſtingui, cum quælibet animæ uis ſit in qualibet corporis parte tota, ſicut anima, Reſpondeo, ita ferè adnuendo rem habere. *S*ed tamen dici animam ibi agere, ubi ei ſubſeruit organum, & ibi imprimis, unde initia ducant inſtrumenta. Hac itaq; ratione ſentiendi, mouendiq; actus capiti aſcribitur, unde uidelicet corriuari neruos, liquet, organa ſenſus, & motus. *S*ic iracundia, cordis ſedem ſibi uendicat, ubi ſanguis reſidet igneus. In iecore concupiſcentia, & nutritio dominari credit̃, quia ibi æreus ſanguis eius eſt ueluti ſubſtratum. Ratio, etiā ſi nil habeat corpori cōmune, nihilominus capitis arcem inſediſſe, traditur à Platone. Propterea quod imaginationis actus rationi eſt propinquius, eiuſq; portionem ſibi aſſerit. Cæterum nequa omnino ſubſit hæſitatio, corroborantur, quæ diximus, magni nominis autoritatibus. Nam Galenus de Iuuamentis nono, Caput inquit, eſt fons ſenſus, & ex eo motus eſt uoluntarius. Origo itē neruorum mollium, & durorum. *S*ed in libro de uirtutibus mortale hominis corpus diſtribuentibus, *S*ciendum, inquit, haſce de tribus profluere particulis. Et eam quidē qua ratiocinamur, reminiſcimur, ſentimus, mouemur, ab cerebro. At ex corde, qua iraſcimur, caleſcimuſq;, Etiamnumq; prædiri pulſu cognoſcimur in corde, ac arteriijs. Ex hepate uero, qua nutrimur, augemur, cibumq; appetimus, exceptumq; digeſtione perficimus. Et mox paulo, a cerebro inquit, corporis particulæ omnes ſenſum habent, ac motum, neruis ad organa ſenſuum prodeuntibus ad ſenſibilium cōceptionem. Alijs uero ea mouētibus, quæ motui deſeruiūt, Cerebrū quidem inſenſile ipm natura eſt. At ſenſuum tamen organum. *S*ed & libro quarto de accidenti & morbo, palam inquit, eſt cerebrum ad omnia corporis membra uirtutem emittere, qm̃ neruo præciſo, membrum, ad quod is producebat̃, ſenſus fit expers. Auicenna principiū motus, & ſenſus eſſe quidem fatetur ſpiritum, qui ſit in cerebro, ut in arca uirtutis, quæ defluat ad membra continuata cum medulla. *S*ed uirtutem putat illuc a corde cōſcendere cum ſpiritu.

¶ Ariſtotelis ſententia de ſenſuū origine. De medio duplici, quo ſenſus producitur in actū. Olfactū eſſe minus alijs neceſſariū, & quæ utilitas eius. CAP. XLIX.

ARISTOTELES peripateticorū ductor eminētiſſimus, & naturæ rerū indagator, ſiqs alius, ſolertiſſimus, & ferè primi nois, de ptib⁹ lib. II. Nec ſenſus inquit, ullius cauſam cerebrum obtinet, quod quidē expers omnino ſenſus non aliter, quam quoduis excremētū eſt. Verū cum intelligere, quāobrem ſenſus nonnulli in capite habentur, nequeant, quod eā partē cæteris eſſe peculiariorē aiaduerterint, Ideo ſenſum cū cerebro coniungendum cenſuerunt. *S*ed enim principium ſenſus eſſe cordis locum, definitum iam eſt, cum de

ſenſu

ſenſu ageremus,& quam ob cauſam duo.ſ.tangendi,& guſtandi ſenſus ex corde aperte dependent. Vnus ex reliquis tribus.ſ. olfaciēdi medium tenet. Duo id eſt audiendi, & uidendi maxime in capite poſiti ſunt propter ſenſoriorum naturam. Viſum autē omnibus,quibus eſt datus,apud cerebrum eſſe,optima ratio eſt. Cerebrum enim frigidū, & humidum eſt. Viſus aquæ naturam obtinet,hæc eñ omnium perlucidorum facillime conſeruari poteſt. Senſus etiam exquiſitiores per partes,quæ ſanguinem habent ſynceriorē,abſolui neceſſe eſt. Sanguinis eñ calidioris agitatio ſentiendi officium intercipit, atq; refringit. Sed & Hieronymus ad Fabiolā de ueſte ſacerdotali,ſenſus inquit,in corde eſt, habitaculum cordis in pectore. Thomas item de philoſophi ſententia,in librum de ſenſu,& ſenſili, Sentiendi principium inquit,primo eſt in corde,ubi eſt caloris fons, nihil enim ſine calore ſentire poteſt,ut traditum eſt in libro de anima. Cæterum a corde uirtus ſentiendi in cerebrū ſcandit,& inde ad trium ſenſuum pergit organa , uiſus, auditus,odoratus. Tactus autem,& guſtus referuntur ad cor per medium cōiunctum, quod eſt caro. Nam ſenſus alij per medium fiunt extrinſecum,tactus,& guſtus per intrinſecum , & quod eſſe carnem,iam aſtruximus. Confirmat porrò hæc idem autor in expoſitione libelli de iuuentute,& ſenectute. Sed cur nam ita ab principe deo cōſtitutum? An quia tactus,guſtuſq; ex ſenſibus neceſſarij amplius manifeſto deprehenduntur? Siquidem ciborum diuerſitatē inde pernoſcimus,quibus ad fouendam uitam maxime indigemus,& quæ corpus oblædūt forinſecus:tangēdi uirtute refugimus. Ideóq; in duobus ijs medium habetur intrinſecum,ne uitio eius unq; ab hiſce deficiamur ſenſibus. Nam reliqui ad bonitatem proficiunt. Quippe uiſus,& auditus ad ſcientiam iuuāt cōparandā imprimis,modo duplici,quo adiciſcitur doctrina, quod eñ ſcimus, aut didicimus,aut inuenimus. Inter ſenſus uero omnes olfaciendi poteſtas minus longe uidetur neceſſaria. Sanitati tamen animalis conferre uidetur plurimū,quod aliubi opere iſto copioſius explicabitur a me. Vbi per partes ſenſuū ſeſe ingeret tractatus. In eo uero odorandi ſenſus non negligendus,quod odoribus cōfouetur cerebrum. Id uero ita affectum ratiocinari præſtantius poteſt.

¶ Senſus cur tantum quinq;,quatuor neceſſaria,ut ſentiamus. CAPVT L.

SED cur nam ſenſus quinq; tantum? Nempe quod quinq; item ſunt, quib⁹ mundus cōſurgit: Elemēta quatuor,& ætherea ſubſtantia . Primum uero tactus terræ habet rationem. Guſtus aūt aquæ,quippe humectatione guſtabilium percipit qualitatē. Aeris uero appulſus ex ictu,unde ſonus naſcitur,aut uox,auditum perficit. Olfactus uero ignem reſipit:nam & ex qualitate calida odores proueniunt. Videndi ratio ex æthere contemperatur,& lumine,ut in moralibus docuit Plut. plærìq; ſenſiſſe. Quid opinentur alij,oſtentante ſe latius occaſione,non negligetur,& paulo ante attigimus tamen. Verum ut ſentiamus , hoc eſt, ut ſenſus producantur in actum,quatuor omnino requiri uidentur,duo quidem ex parte ſenſus,organum uidelicet,ac ſpiritus,duo uero extrinſecus,obiectum,& mediū. Proinde in abſtractione forma obiecti primo eſt in medio,deinde in organo,mox in ſpiritu,poſtremo animam attingit:q̃obrem in medio primum fit immutatio, inde in particulari ſenſu. Iudicium uero cōſequitur in ſenſu cōmuni.

¶ Senſus interiores quatuor. De ſenſu cōmuni præcipue. Inibi locus Plinij declaratur. CAPVT LI.

QVONIAM uero ſupra duplices eſſe ſenſus ſignificauim⁹,interiores,exterioreſq;, Et iā hos,qui manifeſti ſunt,breuiter expoſuimus,nō inepte opinor fecerimus,ſi & alteros itē occultiores exequamur. Ergo Auerrois inter eos,q Ariſtotelis interpretatiōes aggreſſi ſunt,longe ingenio eminētiſſimus,hoſce in quatuor diſtribuit ſpecies. Primumq; eū cōſtituit, qui oēs, quæ ab extimis quinq; ſenſibus hauſtæ fuerint,imagines colligat,atq; p̄cipiat. Quare cōmunem nūcupat ſenſum. Altera deinde uis imaginandi dicta eſt. Cuius officium ſit, cū ipſa nihil perſentiat,imagines,quæ a prioribus ſenſibus acceptæ ſunt,retinere,eaſq; tertiæ ſentiendi naturæ, quā exiſtimandi, ac cogitādi uim dicunt,p̄ferre. Cuius eſſe opus arbitrantur

arbitrátur, Vt iȷ́s acceptis imaginibus, quid, aut quale ſit id, cuius illæ imagines ſunt, iudicet, atq; percipiat. eáq; ipſa, quæ diſcreuerit, ſiue coniunxerit, ſeu conceperit iudicãdo, poſtremæ cerebri ipſius, ſenſúsq; particulæ: quam memoriam dicunt, ſeruanda cõmendet. Quod uero ad cõmunem attinet ſenſum, ſcitu digna ſunt, quæ ab eruditis mandata memoriæ ſunt, Hunc eſſe uidelicet, qui obiecta quinq; ſenſuum ſentiat, & actiones eorũ, atq; uacationes. Ad quem etiam proprie ſpectet animaduerſio, quãdo ſcilicet animaduertimus, nos uidere aliquid, uel audire. Vnde fit, ut ſæpe & uideamus, & audeamus aliqua, nec tamen percipiamus, nos ea ſentire, quoniam ſenſus cõmunis, imaginatióq; interea uertitur aliorſum. Oportet inquit Plotinus, hoc eſſe quaſi centrum. Senſus uero ſingulos undiq; non aliter ad hoc ipſum, quam lineas à circũferentia ad centrum uſq; ꝓtendi. Atq; uim eiuſmodi cuncta comprehendentem, re uera unum aliquid eſſe, neque eſſe humidum, alias ceſſaret memoria, neq; durum, periret nãq; docilitas. Et omnino ſi ſit corporeum, formæ ibi rerum ſe inuicem impedient, atq; cõfundent. In hoc præterea ſenſu intimo eſt uiſus, & auditus, & cæteri deniq; ſenſus. Sed hic una forma ſunt, poteſtaſq;. Hæc de cõmuni ſenſu latius excerpſimus, non quidẽ oſtentãdi cauſa, Sed lucem ut inferremus nobiliſſimo autori, qui undecimo naturalis hiſtoriæ, ubi de oculis agitur, Animo inquit, uidemus, Animo cernimus. Oculi ceu uaſa quædam uiſibilem eius partem accipiunt, atq; tranſmittunt, Sic magna cogitatio obcæcat, abducto intus uiſu. Sic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, animo caligante.

¶ Qui præſtantioribus ſit ſenſibus præditus, habere item inferiores, Sed non ediuerſo. Senſibus abuti omnibus hominem tantum.

CAPVT LII.

ITA uero in ratione facultatum animæ natura comparatum eſt, ſicuti obſeruate, curioſeq; perpendimus, Vt qui eius, quod nobiliſſimum eſt, & habetur, fuerit compos, etiam quæ infima ſunt, teneat. Quibuſcũq; enim adeſt, quod λογικὸν dicitur, id eſt, ratiocinandi uis: inſit & ſenſilis poteſtas, ac uegetatrix, neceſſe eſt, quã φυτικὴν uocant, Cüius plantæ ſint maxime participes. Verum ediuerſo non fit, Siquidem ſenſilia multa uiſimus, quæ tamen rationalia non dixeris. Id ipſum & in ſenſuum ſerie contingere, deprehenſum eſt, Quando uiſu prædita, nec reliquorum ſunt expertia. Quæ uero tactum habeant, & guſtum, nõ ſtatim etiam uidendi poteſtate cernimus inſignia, Cuiuſmodi conuiſitur talpa. Spongiæ tactum quidem habere creduntur, reliquorum tamen expertes. Sed enim prius, quam ab ſenſuum ratione abiungamur, illud perpenſione non indignũ, Inter animãtes cũctas hominẽ unũ ſenſib⁹ abuti. Quóſq; optimus, atq; indulgẽtiſſimus parẽs elargitus fuerat, tum ut neceſſitatibus, natura duce, pullulantibus paria facere poſſemus, tũ ut comptiorem uitam, & dignam prorſus dei numiſmate, tranſmittendi non abeſſet poteſtas, eos ingeniȷ́ prauitate, &, ut planè dicam, in naturæ contemptũ, ad ſcelerũ fomenta uertim⁹. Nam bruta unam modo tactus uoluptatem ſentiunt, dum furore libidinis agitata ferũtur in coitum. In aliȷ́s ferè intra naturæ præſcriptum cõpeſcuntur. Nos uero diuini muneris exculcata lege, delitiarũ ſeminaria ſenſus facimus, ueluti ad hoc nati, & ad unum hoc cum materno lacte feramur. Nec ſaltem ſuccurrit, quod ſcientiſſime M. Tullius pronunciauit, Cum homini deus nil mente præſtabilius dediſſet, huic diuino muneri, ac dono nihil eſſe uoluptate inimicitius, quãdo in uoluptatis regno nequeat uirtus conſiſtere. Adde quod cæteris animalibus, ſicuti doctiſſime Plinius inquit, ſtati ſunt per tempora anni concubitus, Homini omnibus horis dierum, noctiumq;. Reliquis ſatietas in coitu, Homini prope nulla. In hominum genere maribus diuerticula ueneris excogitata omnia ſcelere naturæ, Fœminis uero abortus. Quanto in hac parte multo nocentiores, quã feræ, ſumus? Hiſce uoluptatũ delinimẽtis, quæ ſenſuũ germina ſunt, ut carerent, quoſdam ſibi oculos eruiſſe, exploratiſſimũ eſt. Alios in uaſtas ſolitudines conieciſſe ſeſe, ceu præſtabilius foret cum feris immanitate inſignibus conuiuere, quam inter homines, qui ferantur ratione præditi. Certe per quinq; ſenſus, ueluti per feneſtras, ad animam uſque penetratur. Hæc defigunt humi, ut inquit Horatius, diuinæ particulam auræ, nec enim capi mentis arx poteſt, niſi per hæc portarum obiȷ́ci

bus per

bus perfractis,& prorſum ſublatis cataractis, hoſtiles copiæ fuerint admiſſæ, agminatimq; irruerint ſcelerum incentiua,quibus cæleſtis animæ fulgor retuſus ſordeſcat,colluuieturq;. Si Circenſibus,inquit Hieronymus,quiſpiam delectetur, Si Athletarũ certamine,Si hiſtrionũ mobilitate,Si formis mulierũ,ſplendore gemmarũ,& id genus alijs, per oculorũ feneſtras animæ capta libertas eſt, & impletur illud propheticũ, Mors intrauit per feneſtras ueſtras. Equidem ſenſus corporũ recte quis dixerit, equos ſine freno currentes. Animam uero aurigæ modo currẽtiũ frena retinere obnixius. Eximia eſt animæ exultatio,ubi multorum cura non anxie implicitus,paruo acquieſcendũ, fueris arbitratus,Mundũ potentiamq; eius omnem pedibus ſubieceris. Tolle epularũ,& libidinum luxuriam,nemo diuitias quæret, Quarũ uſus aut in uentre eſt,aut ſub uentre.

¶ Senſum non eſſe idem cum intellectu. An Homerus animam putarit corporeã. Item an ſcierit,eſſe præditam ratione. CAPVT LIII.

PRIVS uero q̃ ſubtexant̃ reliqua operis inſtituti,non fuerit opinor,uacantis operæ perpendiſſe,quæ ſint de hac re ueterum conſulta , qui de natura conſcribere aliquid ſint adorti. Siquidẽ magna pars ſtatuiſſe uidetur,Senſum eſſe cum animo,& intellectu idem. Nam ita cecinit Empedocles,Cõſilium ad præſens homini,& ſapientia conſtat. Vbi,Themiſtio exponẽte, libro de anima tertio ex Ariſt.ſentẽtia, nihil uidet̃ tribuiſſe ſupra ſenſum animo. Quẽ prout quæq; res ſenſibus accidiſſet,uarie,atq; inconſtanter impelleret. Sed & Homerus,cũ dicat,Mentẽ omibus mutationes,uarietateſq; ambientis nos corporis ſequi, Videtur naturã animi habuiſſe corpoream,Eumq; quaſi idem cũ ſenſu putaſſe.

Talem animum planè mortalibus eſſe,neceſſe eſt,
In lucem primo qualem deus extulit ortu.

Sed non eſſe idem intellectum,& ſenſum,efficaciſſimum id, promptiſſimumq; monſtrarit argumentũ, Quod cum animalia omnia ſint ſenſibus prædita,Solus homo præter eos,& mentem obtinet,ac intelligentiam. Porrò quis non uidet alias eſſe differẽtias rationalis potentiæ, Alias ſenſuum? Item affectus,& opera quis poſſit negare alia ſenſibus iũcta, Alia intellectui,& rationi tributa? Nam uirtutes animi uidẽtur hæ, Recta opinio,Scientia,Prudentia, Quæ certe ad ſenſum pertinere non poſſunt. Item uitia animi ſunt,Falſa opinio,Inſcitia,Imprudentia,Quæ profecto ſenſibus nemo unquã tribuerit. Quod ſi uſquã dictum reperias,animalia nonnulla,quæ ratione careant,animũ tamen, & intellectum habere,Scito abuſionem nominis in eo factam,nullum enim præter hominem animal compos,& particeps animi eſt. Cæterum nõnulla ſpectris,& uiſionibus ualent,quod genus phantaſiam,& imaginationem appellant. Imaginatio autem , q̃uis ſit præſtantior,& nobilior ſenſu,longe tamen inferior animo , intellectúq; eſt, Vtpote, quæ tanq̃ in confinio utriuſq; ſit polita. Ita fit,ut ea uis ſenſum quidẽ ſequatur,Sed actionem animi antecedat. Proinde uiſa, ſenſáq; ſimul illata anĩo ſunt,excitant, adiungũtq; ſibi commotionem illam , quam ὑπόληψιν dicunt . Sed enim , qui uberius noſſe iſta cupit,adeat eum,cenſeo,unde hæc paucula mutuati ſumus. Sed illud amplius animaduerſione dignum,ab Plutarcho probari,primũ ab Homero animam credi immortalẽ, ſicuti ubi ait, ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη ἄϊδόσδε βεβήκει. Euolans autem è membris anima inferos petijt. Porrò non aliud eſſe hominem, q̃ ipſam animam,quod & à Platonicis exceptum eſt. Corpus item eſſe animæ carcerem,quod philoſophi ſtatuunt,Proindéq; corpus uiuens ab eo ſemper dici δέμας,quia ſit animæ uinculum,quod δεσμὸν uocant,mortuum uero,ab anima ſequeſtratum σῶμα,quod ueluti ſepulchrum relinquitur. Nuſquã uero in Poemate Homerico animam dici corpus. Quin & diſtributionẽ Platonicam, qua is Philoſophus rationem capiti attribuit, Iram cordi , Concupiſcẽtiam iecori, Ex uerſibus Homeri comprobat. Nã ubi ſecũ diſceptat Achilles, Vlciſci ne præſtet,an irã ſedare,Oſtentans ſeſe illi Minerua non aliud innuerit, q̃ prudentiæ lumen. Sed nos iã animæ apicem contingamus. Quia tamen liber hic iam extumuiſſe uidetur ſatis, Quæ ſuperſunt haud parum multa,ut Lector,ceu interiuncto refectus itinere, hilarius reliqua perſequatur,in ſequens regerentur uolumen.

LODOVICI CAELII RRODIGINI IN LIBRVM SECVNDVM PRAEfatio ad Reuerendum in Chriſto patrem, Dñm Ioannem Mariam, Mattarellum, Rhodicinum, ac Epiſcopum religioſiſſimum.

ETIAM SI uniuerſim, prodeuntibus hiſce noſtris libellis, artiũ bonarum ſtudioſos compellare, nõ ab inſtituti operis genio, quicũq; ſit is, diſſentaneum cenſui: Nihiloſecius ſi in partibus laboris mei intima nobis iunctos beneuolentia conſalutauero, & Parthico quidem more, quorũ regem ſine muneribus adit nemo, abſonũ opinor, uel quod Græci dicũt ἀπροσδιόνυσον, fecero nihil, Quando in turbam coniectos ſe, queri non poterunt, & nil à me repenſum amicitiæ, uel inimicus iudex ne ſuſpicionis quidem indicium eſt habiturus ullũ. Et ipſe porrò pleniore obſequio noſtris rebus fauentes uidebor promeritus. Quoniam uero ſequens libellus, quod fecit & prior, optimi, maximi dei opus admiratur inenarrabile, Tu uero Ioannes Maria reuerẽde antiſtes tũ loco, tũ moribus principi illi naturæ, ꝓprior es factus, duce quod aiũt uirtute, comite autem, non fortuna, quæ prophanis modo utranq; paginã facit, ſed ipſa illa ſacerdotali luce, qua fulgurant uibratius ſanctorũ mentes, dum labia eorum cuſtodiunt ſcientiam, & in ſupercilio montium excitatam ciuitatem ſciunt, non poſſe latere, Inde occurris mihi primus, quem ad ſudoris noſtri partes aduocem, in quibus eminentiſſimi agentis immenſa in nos exequimur munera, Nec id, quia te fugiant hæc, qui multiplici ſapientia præcellis, canonum quoq; decretis cumulatiſſime imbutus, ſed ut inſtitutis tuis, & integritati clariſſimæ munuſcula proferremus peraccõmoda, ne fieret illud ex triuio. ἐν φακῇ μύρον. Expreſſit hoc præterea nobis cõmunis patriæ ratio, quæ bene ſentientes, honeſtiſq; præcipue initiatos literarũ ſacris ita peruincit, quodámq; uelut ferrumine coaptat, componitq;, ut non magnopere nexum comperias arctiorem. Tuis ergo auſpicijs publicum indipiſcetur ſequens liber, cui tu ſanctis precibus progreſſus concipias fauſtos, uelim.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SECVNDVS.

Intellectus agens, & Poſſibilis. CAPVT I.

QVAEDAM ſunt inquit Auguſtinus, ſupra intellectũ humanum, quædã iuxta, quædam infra, Siquidem cognoſcit deũ anima ſupra ſe, angelos iuxta ſe, at uero ſe in ſe. Quicquid cœli continetur ambitu, infra ſe. Igitur ad ea percipienda, quæ ſunt ſupra ipſam, indigere uidetur omnino anima irradiatione ab ipſa luce ueritatis primæ, quæ dicitur mens, uel intelligentia, quã prodit Auguſtinus idem, nulla interpoſita natura, formari ab ipſa ueritate. Proinde reſpectu ueritatis ſummæ, & eoꝝ reſpectu intelligibiliũ, quæ humanũ excedũt intellectũ, eſt intellectus agens deus, & huiuſmodi illuminatio eſt gratiæ infuſio ad diuina cõtemplanda. Ad ea uero pernoſcenda, quæ propè nos ſunt, ut ſunt angelicæ eſſentiæ, indiget item anima reuelatione angelica, ſiue inſtructione, Qua in re dicitur item angelus intellectus agens. Ad eorũ uero perceptionẽ, quæ intra animã ſunt, ut eſt ipſa anima, & potẽtiæ ipſius, habitus, ſcientiæ, ac uirtutes, non indiget anima lumine extrinſeco, ſed innato, & propterea Auguſtinus ait, animã cognoſci ab ſe in ſe, quia cognoſcit ſe eſſe, ſentire, ſcire aliquid. Idem aſtruitur de perceptione eorũ, quæ infra nos cõſtituta deprehendũtur. Ad hoc enim lumen intimũ ſufficere, hoc eſt intellectũ agentem, uim animæ ſupremã, cuius operatio eſt, ut inquit Auicenna, illuminare, ſiue intelligentiæ lumen diffundere ſuper formas ſenſibiles in imaginatione exiſtentes, rurſumq; illuminando abſtrahere a materia, & abſtractas copulare, ſeu ordinare in intellectu poſſibili. proinde quãdo dicimus, intellectũ poſſibilem ab agente formari, nõ intelligimus, quod doctiſſimis placere

uideo, accipere formas, ſed illo præſente, formis ſuis efficacius uti, & copulatius. Id exemplo patere quadãtenus poteſt. Sunt qui chartæ inſcribãt literas ſucco capæ, Sed hæ nõ percipiuntur, niſi calefiat charta. Eiuſmodi habet rerum formas, qui dicitur poſſibilis intellectus, quæ in conſpectũ ueniunt, ignis diuini præſentia, Sicut & colores lumine ſolis. Intellectus noſter non eſt in potentia ad hoc, ut fiat intellectus, atq; intelligibilia, ſed ad ultimam intelligentiæ, intelligibiliumq; perfectionem. Sciendum uero obiter, Quã in anima Platonici rationem dicunt, Peripateticos uocare intellectum poſſibilem, quã uero illi mentem dicunt, hos intellectum agentem nominare. Scribit Auicenna, quadrifariam dici poſſibilem intellectum. Nam dicitur primo, ut habens poſſibilitatẽ tantũ, ut ſit ueluti potentia materialis, ad ſimilitudinẽ materiæ primæ, quæ ex ſe formã habet nullam, Sed eſt omniũ formarum ſubiectum. Deinde eſt intellectus diſpoſitus, qui eſt, ubi quis iam in intellectu principia continet, hoc eſt ꝓpoſitiones, quas credere contingit, quæ non aliunde, ſed per ſe notæ ſunt, ut cũ proponitur, eſſe totum ſua parte maius. Poſtea eſt intellectus perfectus, qui iam cõcluſiones tenet eorũ, quæ ſequũtur ad principia, actu tamen ad eorũ non cõuertitur ſpeculationẽ. Poſtremo dicitur in actu intellectus, cũ iam actu ſpeculatur. Primus uocatur materialis intellectus, Secundus in habitu, tertius adeptus, quartus accõmodatus. Eſſe uero intellectũ agentẽ eiſdẽ fermè rationibus Auicenna probat, ac diuus Thomas in theologiæ cõpendio. In potentijs, inquit Thomas, ſenſitiuis formæ rerũ ſunt particulares, uerũ nõ ſunt actu intelligibiles, ſed potentia tantũ. Intellectus enim nõ niſi uniuerſalia intelligit. Quod uero in potẽtia eſt, nõ reducitur in actũ, niſi ab aliquo agente. Eſſe igitur aliquod oportet agens, a quo ſpecies in potentijs ſenſitiuis exiſtentes fiant intelligibiles actu. hoc autẽ intellectus poſſibilis facere nequit. Ideo neceſſarius eſt intellectus agens, qui ſpecies intelligibiles in potentia, faciat intelligibiles actu. Sicuti lumẽ facit colores potẽtia uiſibiles, eſſe actu uiſibiles. Sunt q apud Theophraſtũ, Iamblicho, & Plutarcho autoribus, intellectũ poſſibilẽ eſſe nobis duplicem interpretentur, Quoꝝ alter, & idẽ primus ſemp in actu, dũ ſemetipſum intelligit, ſequẽtia ſub ſe cũcta cognoſcit. Alter ſecundus tranſiens de potẽtia in actum, eſt ratio. Cum dicitur tabula nuda ab pictura omni, & literis uacua, intelligendũ ſecundum quãdã proportionem putant. nõ eñ ita dicitur, quaſi intellectus nullo modo ſpecies habeat, ſed quia intelligibilia, quæ in eo collocãtur, intelligibilia quidẽ ſunt, ſed ita, ut ſint a ſeparatis intelligibilibus illuſtranda, ut ſyncere prorſus intelligibilia ſint, ꝓpterea coloribus cõparantur. Theophraſtus abſurdũ putat, materialẽ intellectui naturam huic dare, atq; arbitrari materiæ modo nihil eſſe in actu, ſed potentia omnia. De intellectu agente ſic item reperio, eſſe intelligibile lumen ueritatis primæ nobis per naturã impreſſum, ſemp agens, ſicuti lux ſemp irradiat. Proinde eſt illud in pſalmo ꝓpheticũ, Signatũ eſt ſup nos lumẽ uultus tui dñe. Cæterum parte hac cõmonitos legentes uelim, ſicubi pugnantia uideor ꝓdere, mirandũ haud ita eſſe, qñ ex diuerſis racematio fit, Et Platonicos cõſectamur parte plurima, ſed & in alijs diuerſitas ad ſuos regerenda autores eſt, nequis agreſtis, ac indomitus certator protinus calumniam intendat.

¶ Auerrois de intellectu agente ſententia, Quid Auerroem quãdoq; in Ariſtotele interpretando fefellerit. CAPVT II.

AVERROIS eximius Ariſtotelis interpres mentẽ hãc humanã, ſiue Ariſtotelico more, agẽtẽ collibeat intellectũ nũcupare, Aeternam putat tam ex parte anteriore, q̃ poſteriore. Eſſe quoq; mentiũ infimã omniũ, & unicam. Nam ſicuti cæleſtes globi ſinguli ſingulas habere mẽtes uidẽtur, ita & orbis hic inferior unã, ut ipſe uult, habet, quæ nõ huius hois ſit, uel illius, Sed humanæ ſpeciei mens ſit, & dicatur, ut ſpeciei unicæ unicus ſit intellectus in hoc orbe inferiori, ut plærîq; intelligũt, ubiq; totus. Cõpingi ſiquidẽ putat hominẽ ex corpore, & ſenſitiua anima. nam intellectiuã excludit prorſum. Arbitratur tamẽ inter ſenſitiuas animas quiddam habere excellẽtius, diſtanſq; à brutis plurimũ hois animã. Porrò hominũ quẽq; ꝓpria pollere anima, ſed mortali. Cuius præſtantior facultas, uis nũcupetur cogitatrix, ſiue, ut dicitur Græcis, phantaſia. Ineſſe itẽ cõcipit brutinis animis exiſtimatricẽ potẽtiam quandã, qua duce utilia ſibi, & diuerſa cõfeſtim naturæ inſtinctu diſpiciant, & appetãt, uel auerſentur, differre ab humana, quia nõ naturæ ſequamur ductũ,

ſed ratione indagemus,cõſultemus,exequamur.Ita tamen,ut uniuerſalibus ſequeſtratis,partibus tantũ affigamur,inhæreamuſq;.Proinde rationẽ nuncupat particularẽ. Intellectũ uero rationẽ uniuerſalẽ,& in cerebri meditullio particularis eiuſmodi rationis ſedem ſtruit,altrinſecus imaginatione cõſtituta,& poſtmodũ memoria.Nã ſenſum arbitratur cõmunẽ,qui ſenſuũ quinq; operationes aduocet in ſeſe,principẽ locũ ſibi uendicare.Mox ut ſubſequatẽ imaginatio,eaq; cuſtos imaginũ,quæ in cõmunem ſenſum conferant.Tertius facultati deſtinatẽ cogitatrici locus,quæ dijudicet in imaginatione cõpoſita.Poſtremo eſt memoria theſaurus,quæ proferunẽ,iudicioq;.Cogitatrix igiẽ uis menti imprimis ꝓxima eſt,adeo ut mens illi adſit ubiq;,& intelligentiã ſuã per eius expleat adminiculũ,dũ ſimulacra req; in cogitatrice uirtute lucentia mentẽ ad intelligendũ mouent.Occaſionẽ præbet homo intellectui ad ſpeculandũ,ut coloratũ lumẽ oculo ad uidendũ.Intellectio nullatenus in homine eſt,ſed in mente ſola,quã cogitatio noſtra pulſet.Cogitatrix anima uniẽ puero ſtatim,At multo poſt mens,cũ ſimulacra in cogitatiõe adeo ſunt pura,ut intellectũ moueant.Hæc ſunt magni interpretis placita,quæ ſuis nituntur rationibus,apud philoſophos latius expoſitis.Mihi illas apponere,& acrius cõſectari,nõ eſt uiſum. Illud modo dixiſſe,ſatis ſuperq; fuerit,omnia,quæ de mente ſenſit Auerrois,explodi ut falſa ab ſcientiſſimis uiris,longe ab Chriſto ſeiunctis, ne dum ab Chriſtianis patribus poſſe ꝓbari putes.Cur aũt cõmentator tam ſæpe ab Ariſtotelis ſuẽ ſentẽtia uideatẽ deuius,inde factum uolunt,quod is in Hiſpania natus,& Arabum ideo mate imbutus,cũ græcæ literaturæ ne apices quidẽ imbibiſſet,Ariſtotelis libros in barbarũ ſonum nõ tralatos quidem,ſed mutilatos,decurtatos,peruerſoſq; cum lectitaret, in ijs,quæ altioris ſunt ſcientiæ,& interioris ſenſus,autorem eminentiſſimum ſtudio breuitatis ita ſæpe cõciſum,ut ſenſuũ acumina ſudãtes philoſophos diſtineãt diu, multũq; minus,minuſq; conſequi ualuit.Quod ita eſſe cõprobat Plethon.& inde argumentum euidens,quod græca Ariſtotelis uerba interpretem quãdoq; cõfodiunt.Autor uero eſt idẽ Plethon,apud Ariſtotelẽ animos humanos eſſe multos,& quidẽ ſempiternos,quãq; Alexander ſcribat,mortales eſſe animos,ab Ariſtotele iudicatũ. *Sed* ipſe in naturalium quæſtionũ libro animã eſſe fatetur immortalem,in corpus tamen mortale contruſam mortalis ſpeciem præbere. *Sed* & alibi cæleſtes,diuinoſq; hominũ animos uocat. Themiſtius item putat,mentem quidem agentem unicam,capacem uero multiplicem ab eo credi,& perpetuam utrãq;.

¶ Humanæ ſpeciei laus exquiſita ab ingenij,memoriæ,uaticiniorum locutionis poteſtate. CAPVT III.

SED nos deniq; ab hiſce rerũ difficultatibus forſan obſcurioribus,q̃ ut facile ꝑcipi ab mediocriter eruditis ualeãt,quibus nos iſta euigilamus, reuulſi in ea diuertamus uireta,ubi inenarrabili uarietate floribus paſſim nitelcẽtibus,coronamẽta nobis cõpingamus,quæ nõ ornent modo,ſed halitu fragrantius,& ſucculentia quodãmodo alant,impleãtq; ratiõe mira. *Sed* enim quid hic primũ mirerẽ quidue poſtremũẽ Ingens hic inuitat locus, libeat modo uagari, Verũ cũ delectu req; modũ ſeruabimus,ne inopia ieiuni,aridiue ſimus,aut ubertate nimia luxuriãtes oneroſi ad moleſtiã uſq; legẽtibus noſtra hæc q̃liacũq;,ꝓtinus euadamꝰ. Quãq; non me latet,Fabio aſtipulante,eſſe facile ubertatis remediũ.Igiẽ in hominis cõtẽplatione occurrit admiratio prima bonitatis diuinæ,quæ munera præcipue quatuor tanta eſt benignitate dilargita,ut nil ei magnopere carius,nil fuiſſe penſius uideatẽ.Primũ eſt, ingenij aptitudo mira,cuius ui primo quoq; tp̃e numeroſiſſimã req; ſeriem ꝑcipere ualeamus.Mox & memoria,quã uerиſſime autores celeberrimi theſaurũ quedã req; arbitranẽ.Nõ deeſt in plæriſq; itẽ fatidicus ſpiritus,& quæ deũ modo deceat,futuroq; ꝑſpicax inſpectio.Addita poſtremo loquendi poteſtas inter cũcta ſumme mirabilis, & flexanima,ut Enniano interim uerbo utamur,atq; omniũ regina req; oratio,quæ nõ currentẽ modo excitare,ſed & languentẽ poſſit cõmouere.Equidẽ ita ſtatuo,eſſe in humanis rebus amplũ abunde,ſiquis ſuppetẽte omniũ,quibus cõtingit indigere plurimis,copia doctrinaq; ſibi uendicet gradũ aliquẽ.id quod ueteres ſapiẽtes feciſſe,ut cõparatis neceſſarijs cœperint philoſophari,tradenti Ariſtoteli credimus.Qđ ſi externis deſtitutus oĩbus,nihilominus qs ad ꝓcinctũ tẽdat,quo tãdẽ ingenio eſſe uirũ eiuſmodi cenſueris:Quid

p[ri]mu[m] munus ing... aptitudo
2m memoria
3m futurorum ... inspec...
4m loquendi ...

ris? Quid ſi mancus corpore? quid ſi cæcus? mirũ forte uideat hoc, aut impoſſibile potius. atqui eſſe uerius uero, non coniectura ducimur, ſed impellimur exemplis. Homerũ uatem clariſſimũ eo prouectũ autoritatis nouimus, ut etiam literarum parens, & doctrinarum fons à celeberrimis pronuncietur autoribus. Oculis tamen captũ græca tradit hiſtoria, uel nominis argumẽto, quin & ſumma omniũ inopia preſſum, luſtraſſe inſulas, & urbes, corrogantẽ hinc inde fomenta uitæ. Quis obſecro in mendicabulo id genus, eã ſcientiæ magnitudinẽ expectaſſet, quã in carminibus eius expẽdimus? Eam porrò dicendi facilitatẽ, & inaffectatã uenerem, ſed quã uix ulla cõſequi ualeat affectatio? Nõne Alexandrinũ Didymũ ſcribit Hieronymus, ab ineunte ætate excæcatũ, ſcientiarum adyta ſecretiora tentaſſe præcelſo animo, & cõſecutũ feliciſſime? Sed quod mirari ſatis nõ eſt, geometrica theoremata excellenter etiã tenuiſſe? Mortalis naturæ germina non ſunt hæc. Cæleſtem redolent maieſtatẽ, unde ſeſe propagatam rationalis natura plurimis oſtentat indicijs. Quod ſi futuroꝝ præcentionẽ latius hic exequi libeat, pergamq; non Aegyptiorũ, aut Chaldæorũ præſcita plærũq; ſtupenda recenſere, uerũ ꝓpheticũ potius afflatum, & auguſtiores animas, in ipſo diuinitatis ſinu planè diuerſantes, Vehementer ſum ueritus, ne tanta quis maieſtatis amplitudine attonitus, nõ hũanam animã, ſed deum ipſum putet humano in corpore hoſpitantẽ arcana explicare obſcuritatis immenſæ, quæ liceat homini, nec ſcire, nec æloqui. Expende apoſtoli Ioannis raptum ad trinitatis intima, & recũbens caput in ſaluatoris Chriſti pectus, e cuius nutu ſuſpenſa eſt uniuerſa rerũ moles. Expende ſæculorũ ordinẽ, & caliginoſa futuroꝝ inuolucra unius hominis patefacta menti, quam ibi maieſtatem concipies animo? Quid illa uerboꝝ facũdia, quæ tanta facilitate motus animi promit omẽs lingua interprete? quid huic adnexa ſcribẽdi ratio diuina? Quæ nã æloquẽtia fulmina, quod aureũ Xenophontis flumen, quæ Ciceronis copia, romani eloquij arx eminentiſſima, pro dignitate adæquare magnitudinẽ queat? Homini laus hæc peculiaris eſt, atq; imo diuina. Siquidem bruta, corporei motus uarietate, etiã ſi maxime uaria, nunꝗ emolumentũ eiuſmodi ne minima quidẽ parte cõſequantur, etiã ſi uel Protheo celerius ſe, agiliuſq; transforment. Porrò latrent licet, infremant, rugiant, ſibilent, infrendant, hinniant, quouis modo truculentum elidant barritũ, una uox hominis clemens, ſedata, mitis, explicat clarius, promit plenius, alit uberius, placat, excitat, impellit, euertit, retinet, ſurrigit. Omnia deniq; perficit, quæ diuinus animus, tanꝗ interpreti diuino, linguæ plectris mandarit exponenda. Memoriæ uaſtam, ut ſic dixerim, capacitatem, & ſupellectilis omni auro promicantioris conditorium non quidem oſſuarium, ſed diuinum, cõſulto prætermittimus, quoniã ei rei latior deſtinatus eſt campus.

¶ Ineſſe animis humanis ſcientiarum theſauros latentes, iuxta Platonem, Cur muſæ Iouis, & memoriæ dicantur filiæ. CAPVT IIII.

ILLVD uero ꝗ amplũ, quãq; in nobis magnificũ eſt, quod Plato inſinuandum cenſuit, ineſſe mortalium animis uniuerſis ſcientiarũ ueluti ſeminariũ quoddã, & planè theſauros, qui mirabiles cõcitent amores ſui? Experimento id in ſe ipſo quiſq; condiſcit, modo intendat. Nam ſicubi recõditũ quippiã uenamur anxie, poſtea quã abiunctis ad tempus ſenſuum, & phantaſiæ moleſtis obicibus, mentis intima, uelut ſecretius quoddã penetramus adytũ, inibiq; ratiocinamur ſubtilius, rimamurq; amplius, cõfeſtim tanꝗ obductã reuelamus lucẽ, effulgereq; ꝓtinus, quod uenabamur, aduertimus. Propterea ſic canit Pythagoras.

Ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.

Quibus ſane ſcientiſſimus autor, homini concipiendã ſcribit fiduciã, quod ſit nobis diuinũ genus, & auguſtior natura promat in lucem, monſtretq; omnia. Porrò animus noſter, dum ſcholas frequẽtamus, exhibemuſq; nos cõformandos, decoquendoſq;, nõnũꝗ dũ dictat formator, necdũ miſſa uoce, cõcipit mox enũcianda, præſagitq;. Sæpe uero quæ imbiberit diſcẽdo, recoquit, refingitq;, multoq; præſtat meliora. Quinimmo parit ex ſe, præceptore nullo, tanꝗ ſcientiarũ ſeminibus quibuſdã præfœcundus, ut ager, fruges, parturiẽs. Proinde colligi põt, docentẽ non tã uideri præceptorẽ, quã miniſtrũ. Proptereáq; in libro de ſcientia Socrates apud Platonẽ ſe obſtetricis aſtruit filiũ, nec eo cõtentus

tentus, obſtetrici quoqꝫ perſimilē ſe eſſe ait, Vt qui adoleſcentibus erudiendis non tam
ſcientiā induceret, q̄ꝫ educeret, ſicuti illa fœtū nō utiqꝫ cōcipit, ſed conceptū iam euocat.
Quis oculis inſinuauit uiſum, uel aures ita inſtruxit, ut audire ſciant? Oculis certe uiſum
nō præſtat medicus, ſed uel ſup infuſas diſcutit caligines, uel in obiectum dirigit. Con-
ſimiliter diſcentiū animis nō infundit ſcientiā doctor, ſed obductū terrena caligine de-
tergit ſitū, aut ſemitam monſtrat. Sicuti canibus uenatoria ineſt uis, leonibus, elephan-
tiſqꝫ robur. Itemqꝫ ad pernicitatē equis innatā inſpicimus uirtutē. Ita & humanis animis
ſcientiarū lux ingenita eſt, paulū modo obnubilata, & fuſcior. Cui ſi illuſtrator oppor-
tune adhibeať, emicat inde claritas nitidiſſima, uelut animaliū uis nō ſæpe ſe promit, ni
ſi exercendo intēderis, & ſopore, ac ueterno, ut ſic dicam, excuſſo, actū induxeris pugil-
lem. Quod ipſum ferè uſu uenire in præceptore, ac diſcipulo, locupletiſſimus teſtis ſeſe
ingerit libro de Rep. ſeptimo doctiſſimus Plato. Sed & in libro de ſapiētia Socrates in-
quit Theagi, Nemo unq̄ꝫ à me didicit quicq̄ꝫ, etiā ſi mea cōſuetudine multi eualerint do
ctiores, me tum exhortante, tum bono dæmone inſpirāte. Sed cur nā Orpheus muſas
eſſe dicit Ioue genitas, ac memoria? Opinor, quoniā ab origine ſcientiæ fons inſitus eſt
nobis ab omniū patre, ſed nō ſatis ꝓfluens, niſi quis corriuarit. Quin & memoriā poeta
idem cōtinere mentē ſcribit, excitareqꝫ omnia ſinuoſis, ut ita dicam, animi anfractibus
deliteſcentia, illatebratáqꝫ. Poſtremo apud Platonē in Timæo traditū ſcimus, ſpecies re
rū, & artiū regulas mentibus noſtris prodeuntibus inditas, non ſecus, ac angelica mens
credatur inſignita. Sed iſta fuerint philoſophorum maximi decreta. Nos & hic, & alibi
id demum uolumus ratum, cui calculum Chriſtiana adiecerit ueritas.

¶ Hominē unū neſcire imperiū pati. Itē affectare, ut ſit deus. Qui cōgſiuerint hono-
res diuinos. Quid ita humana ſpecies credať, tum ſolaris, tū mercurialis. CAP. V.

HACTENVS quidē multiplici rerum dignitate ab optimo max. deo
excultā uideri rationalē naturā, pro ingenij captu, ni fallor, mōſtraui-
mus. Cæterū ſupſunt ne alia? Imo uero nec erit finis, ſi oia libeaț am-
plecti. nunc illud præteriſſe nequeo, Inter animātes cūctas unum eſſe
hominē, qui ſeruitutis malū pati nequeat. Exemplis certe cognitiſſi-
mū, & in ſe quilibet experiť. Enitimur ſiquidem etiā in apinis, triciſqꝫ
oino exuperare, Succūbere uel ludēdo putamus ignominioſum, uin
cere aūt ſpecioſum imprimis, & naturæ cōſentaneū, quæ ſublimior, auguſtiórqꝫ uideať,
q̄ꝫ ut iugum ſubeat, digniórqꝫ, quā in rerū faſtigio ſtatuas. Sed inſpice obſecro, animi al-
titudinē, & maieſtatē, quā ſatis demirari nequeas. Cōparet aliquis mundi uniuerſi im-
periū, Vmbraticos eñ prætereo quæſt⁹, ac Sellularios, acquieturū ne illū putas? minime
Si mundū eſſe alterū ꝑceperit, cōfeſtim & illum ſubijcere ſibi affectabit amplius. Alias
æſtuat infelix anguſto in limite mūdi, ut Gyaræ clauſus ſcopulis, paruáqꝫ Seripho. Hinc
illa prorupit mox immenſa auiditas, & nimiū ſeſe attollere geſtiēs magnitudo, ueſana il-
la quidē, Verū ex magnifico ꝓfluens fonte, ut plæriqꝫ diuinos etiā honores ſibi arrogare
ſint adorti. Quoniā dei tantū ſit, omnia ſibi ſubiecta deſpicere. Quo noie ridendus qui-
dem Empedocles, ridendus & Alexander, nobis præſertim Chriſti doctrina imbutis,
nō tamē eatenus, q̄ꝫ quibuſdā uideť. Oēs nimirū idē affectamus, ſed tacite. Si ex uoto
rem ceſſurā opinaremur, uelis, remiſqꝫ arriperemus oēs, quod minus explorate in illis
uellicamus. Græcorū cōmētarijs proditū, nouit eruditiſſim⁹ quiſqꝫ, fuiſſe in Libya uirū
noie Pſaphonē, q nimio plus naturæ bonis inſtruct⁹, cū intra cæterorū pelliculā ſe haud
quaq̄ꝫ poſſet cōprimere, inſita animi magnificētia latius ſeſe expandente, cōſilio admo-
dū ingenioſo, & uafro diuinitatis opinionē adſciſcere ſibi adortus eſt. Captiſqꝫ auiculis
quæ ad humanū ſermonē ꝑnoſcunť dociles, Subinde illas artifici cōſilio inſtruere cœ-
pit, ut articulate prorſum enūciarent, μέγας θεὸς ψάφων, magnus eſt deus Pſaphon. Quæ
ubi dictatā fabulā expedite ꝑdidiciſſe ſunt uiſæ, emiſit eas Pſaphon. Illæ uero paſſim, ut
aſſolet, cantillātes eandē repetebāt. Quod audiētes incolæ, putāteſqꝫ fieri diuinitus, ut
qui cōmenti forent neſcij, Pſaphonē ut deū ſunt uenerati. Antiochū Syriæ regē ſcribit
Euſebius, eſſe uocatū θεὸν. i. deū. Caium principē inter deos, à ſemetipſo relatū quis non
nouit? qui & Iouis maximi noie ſtatuas erigi ſibi imparit? Diocletianū ſunt, qui tradant,
primū ſe, ut deū adorari iuſſiſſe, cū gēmas ueſtibus, & calciamentis inſeruiſſet, q̄ꝫ ante

 illum im-

illum imperatores oẽs ſalutari, ut iudices cõſueuiſſent.& chlamyde tãtũ purpurea ab priuatis diſtarent. Sed id utiq; mirabilius, eundẽ hunc Diocletianũ apud Salonas in proprio uillæ palatio, ſtatu priuato morientẽ, mox in deũ eſſe relatũ, quod uni tantũ contigiſſe, putãt Chronographi. Ex ijs cõiectant eruditi, Arabas aſtrologos humanæ ſpeciei proprietatẽ eſſe Solarẽ, ꝓdidiſſe, ob ueritatis, & gloriæ ſtudiũ, tum etiã ob ſtaturam erectã, pulchramq;. Quin ex humorũ itẽ ſubtilitate, ac claritate ſpũs, & imaginatiõis præſtãti ꝑſpicuitate. Sed addunt & Mercurialẽ ꝓprietatẽ, ob ſtrenuũ uerſatilis ingenij motũ.

¶ Animæ humanæ potentia mira. Corpus noſtrum poſſe ab anima fieri luminoſum. CAPVT VI.

TRANSEAMVS illuc deniq;, ut quãta ſit in anima noſtra uis, pro uirili explicare pergamus, & q̃q̃ adhuc non parũ multa ſint aggeſta nobis, nihilo minus & innumera ſupſunt, quæ fateri planè cogant, ſi quãdoq; reſipiſcamus, ueriſſime dictũ, hominẽ eſſe miraculũ magnũ, animal uenerandũ, & adorandũ. Legimus apud Auicennã, Platonicos multos, & Hippocratẽ, humanos animos tanta naturæ maieſtate pollere, adeóq; ſupra materiã omnẽ ſeſe potẽter attollere, Vt ſibi ipſis, & ſuo uigori, ſemoto corpore, reſtituti poteſtate intima, mundi membra quælibet ualeant agitare, impellere, & utcũq; libuerit, uerſare, ac corpori cuilibet latius dominari, tantóq; potẽtius ꝓprio. Cui mancipata anima, mundi parui elemẽta. i. humores quatuor uerſat ad libitũ, quin frigus, humorẽ, ſiccitatẽ, calorẽ, coloreſq; ſuperinducit omnes, atq; item ſapores. Quod tunc demũ patebit, ſi uitales actus amplius cõſyderauerimus, necnon phantaſiæ affectus. Vbi uero ab hiſce ueluti uinculis exoluta euolat in amplum, deo iam plena, animalis grandioris humores. i. Elemẽta quatuor maioris mundi permouet, ut ſua, ſoloq; affectu citat uentos deo duce, ac cælo nubes inducit ſereno, eaſq; cogit in pluuias. Quod qdẽ poſſe fieri, factumue fuiſſe, theologi Mauri, & Arabes cõfitenẽ. Maurorũ princeps Auicebron, atq; Arabũ Auicenna, Nec abnuit Hippocrates Cous. Arbitranẽ Chaldæorũ ſcientiſſimi, ab rationali anima id, quo nõ ferè mirabilius quicq̃, effici quãdoq;, ut radiorũ ſplendore ab ipſa manantiũ illuſtratũ diuiniore modo corpus etiã lurrigaẽ in ſublime, ad id maxime cõferente inſita radijs leuitate. Quod Zoroaſtri ueteris theologiæ ſciẽtiſſimo cõtigiſſe, ꝓditũ memoriæ ſcimus. Qua itẽ ratiõe Heliã, & apoſtolũ Paulũ dicerent raptos in cælũ Platonici, Eumq; eſſe in corporibus ſtatũ, quæ noſtræ religioni glorificata nũcupare, moris eſt. Cõtingere autẽ hoc potiſſimũ, ubi tota in deũ patrẽ luminũ cõſurgit anima, & illinc ampliſſima luce ꝑfuſa, colluſtratáq; rapiẽ coruſcãs, atq; ſimiliter luminoſæ claritatis radios tranſmittit in corpus. Hæc eſt anima, quæ ſola mẽte uiuens euadit angelus, ac toto pectore deũ concipit, de qua Magorũ princeps ita cecinit, ad uerbũ ferè tralata ſentẽtia, hominũ anima deũ quodãmodo cõtrahit in ſeipſam, qñ nil retinens mortale, tota diuinis hauſtibꝰ inebriaẽ. Sed nos qdẽ dulcedine q̃dã capti, diu iã in hũanas laudes ꝓcurrimus, & merſamur auidius, mira q̃dã rerũ excellẽtia excuſſi ab itineris inſtituti rectitudine. Verũ quia egregiũ eſt argumẽtũ, qđ nõ oĩno tamẽ à ꝓpoſito abeat lõgius. Etenĩ ſpicilegiũ facimus ex omnifariã utriuſq; linguæ autoribus, cõpingimuſq; in unũ ueluti faſcẽ, quæ tũ rerũ diuerſitate, tũ difficultate quoq; nõnulla, nec breui, nec prompte, ab ijs, qbus euigilamus, perlegi poſſent. Dabũt ueniã adeũtes iſta aſſurgẽtibus qñq;, aut latius publico bono. Sed imprimis ſũmi opificis gloriæ, ſpatiãtibus. Alibi certe quãtũ patieẽ ratio, preſſius, cõpendioſiuſq; longe agemus, modo ne faſtidiò ſit, ꝑlegere, quæ nobis alioqui diſtrictioribus per ſũmas difficultates, nulliuſq; rei penuriã maiorẽ, q̃ tpis, cõgeſta ſunt. Hac modo parte laxari habenas noſtro iure depoſcimus, quando ſummam rerũ nobilitatem attingimus. Cuius cauſa fatentur plæriq; etiam gentium mancipati ſacris, reliqua eſſe omnia.

¶ Cõnumeranẽ, quibus excellentia rationalis naturæ poſſe deprimi uideẽ. Mox refelluntur. Plinij locus reſtitutus illuſtratur. CAPVT VII.

QVANQVAM, qđ & initio libri attigimꝰ, occurri nobis, ſinuoſiꝰ ſolertiuſq;, ita poſſe uideo, Si tantã fateri neceſſe eſt, hoĩs eſſe nobilitatẽ, ſi eiꝰ cauſa ꝓduxit omnia parẽs natura. Vnde nã ſit, quod infeſta oĩa, ꝑnicioſáq; ſentimus? Primum non ipſa Tellus dicta magnis autoribus omniũ mater, quicq̃ ferè citra laborem, ſudoreſq; noſtros tulerit, parumq; fuerat, id exequi ꝑtinaciſſime, niſi in le

tiferis,& horæ momento animã hominis auferentibus, perbenignã ſe nobis uoluiſſet ingerere. Ceu plane quod uiuimus,exprobrare neſciẽtibus uelit. Nec reliquæ naturæ partes mitius nobiſcũ agere,cõperient. Taceo,quorũ naufraga corpora ferarũ, auiũq; paſtibus iactantur,cõtonantibus ꝓcellis,tanq̃ rerũ natura ſecũ diſſidente, ac ſæpius bellicum canente. Iam quæ loca præfœcunda aſſilientis maris ui adobruta latent? Quã floridæ ciuitates abſorptæ? Sed aeris pugnam quis pro dignitate deplorarit, ut ſæuientis peſtilentiæ rabiem prætereã? Cælũ quoq; ipſum ſæpe uidetur in noſtrũ interitũ properare. Iam omnia animantia ex ꝓfeſſo infeſta homini quis nõ nouit? Vbi ergo eximia rerum magnitudo? Vbi cælũ exuperãs hominis faſtigiũ? Quid, nõne homo ipſe homini lupus eſt? inuulgatius illud Phalaridis eſt,ſiue is fuit alius,tutius ſe inter præſignes immanitate feras uicturũ,q̃ inter hoies. Illa uero,quæ triũphãtibus ab tergo ingerit cõmonitio,quid demum agit? Cuius meminit in Apologetico Florẽs ſeptimius, & Barbarus Hermoleos ignoraſſe animaduertit. Reſpice inqt poſt te, hoiem eſſe te memẽto. Proinde libro. XXVIII. Plinius,Et currus triũphantiũ ſub his pendens defendit medicus inuidiæ,iubetq; eoſdẽ reſpicere. Ita eñ legendũ uidet,nõ recipe,quod in plæriſq; circũfertur. meminit hiſtoriæ in cõſolatoria ad Paulã epl'a Hieronymus. Quid ergo tibi ſubblandiris in malo? Excidítne illud,optimũ eſſe homini,nõ naſci, ꝓximum,q̃ ocyſſime aboleri? Quo ergo diuerſus abiſti? redi ad te,palinodiã recine, fateariſq;, luctuoſa eſſe hominũ primordia,luctuoſiores,ꝓgreſſus. Exitiũ uero nullis poſſe lachrymis exæquari. Præſertim cũ plæroſq; tenebrarũ illa cõceptacula,ſuppliciorũ diritas,damnati, infandiq; ſpũs excipiãt. Proinde uiue qđ es,ac noris, q̃ ſit tibi curta ſuppellex. Equidẽ uera,ꝓpemodũ eſſe hæc,q poſſim diffiteri? Sed audi,ſi tecũ ipſe diſcors ſis,quæſo,quo nã iure oĩa querelis impleas,ſi à te cætera item diſſideãt,infeſtẽt,cõuellant,lancinẽt? At inqs,diuinũ animal ſum. Ignoſce,obſecro te,nõ plene ꝑcipio,qd tu diuinũ putes. An qđ origine tñ, an etiã quod uita? Si origine tantũ,falleris. Brutũ es,lupus,draco,etiã arbor. Tui te mores exuunt diuinitate. Eſne luxuriæ cõciliatus,imo mãcipatus,auaritiæ, ſuperbiæ,id genus innumeris alijs,es inq̃ numiſma dei,an uerius ſatanæ ſimulacrũ turba ſcelerũ collutilatũ,adobrutũq;? Quid geſtis? qd gloriaris terra,& cinis? Corpus qdẽ ſurrectũ eſt, cuiuſmodi uerũ addeceat hoiem, intus tñ fera eſt, Typhone multiplicior. Ad cælũ tua te effigies reuocat. At inqnatiſſimis ipſe moribus ad iumẽta te recipis. Depoſco mihi inqs uniuerſas ſubijci animãtes. Dic quæſo,quonã iſtud argumẽto? aut quo illis excellẽtior? quo præclarior? Rõnale inquis,ſum animal. Audio, ſed ubi ſeſe oſtentat rõnis lumen? aut quid omnino cũ rõne uel cogitas,uel facis? ſcortãdo ne,an expilando? ingerendo in uentrẽ,latrinarũ meditatorũ,qcquid in ulla naſcit naturæ parte? An deũ lingua exculcando petulãtiſſima? nimirũ hæc ſunt rõnalis naturæ opa. Reſipiſce miſer,reſipiſce. exue brutũ. Ad hominẽ redi. Cũ in honore eſſes,inter iumẽta deputatus es. Vſq;quo paruule diligis infantiã,ut in ꝓuerbijs Salomon inquit? Homini,ſed uero tñ homini in mancipatum ueniunt,quæ terra nutrit,animantia,adnuũt,quæ in cælo ſunt fulgentiſſima corpora. nullũ tibi cũ his eſſe diſſidiũ poteſt,modo ipſe tecũ non diſſideas. Improbe in alia imperiũ affectat, q ſui cõpos nõ eſt. Id aſſidue expendendũ animo eſt, Ambulãtibus in naturæ principis lege ſubſeruiũt omnia, uenerant, colũt, quodãmodo. Vbi extra oleas tranſuerſus ieris,ubi ab præmõſtrata reclinaris orbita,ubi ab præſcripto receſſeris, dño rebellis,cuius placita proculcaris iugũ detrectãs, fruſtra ꝑ peccati fœditatẽ præuaricat⁹, illico tanq̃ ære,ac libra mancipio traditus,aliorũ genua requiris. Irata oia, infeſtaq; ſunt. Et ꝑfecto cõſentaneũ omnino eſt,ut queãdmodũ prauitate intima,& intolerabili petulantia omnia laceſſimus,Imprimis animarũ patrẽ,ac uniuerſorũ opificẽ,nõ detrectemus talionis pœnã. Et ne qs ancipitẽ putet cauſam,adq; Areopagitas,ut ad iudices grauiores exercitatioreſq; plane reiciendã,q de re controuerſa diſceptent, hinc ille apud Mercurium Pimãder,Amorẽ corpis inqt,mortis eſſe cauſam ſcitote. Qui ſeipſũ cognouit, bonum,quod eſt ſuꝑ eſſentiã,cõſecutus eſt. Qui uero corp⁹ errore amoris cõplectit,is oberrat in mortis tenebris,mala ſenſu ꝑcipiẽs. Qui ſeipſum cognoſcit,in deũ tranſit,ut dei uerbũ tradit. Lux,& uita deus eſt,& pater,ex quo natus eſt homo. Proinde,q ſe ex luce, ac uita cõpoſitũ deprehẽderit, ad uitam rurſus,luceṁq; tranſcẽdet. adſum eñ ego ijs,q boni,pij,puri,religioſiq; ſunt. præſentiaq; mea fert illis opem,ut ſtatim cũcta cognoſcãt,

Patremq; pacatũ, & ꝓpitium habeant. Cõtra uero impios arbitrio dæmonis permitto. Quod ad morbos attinet, quibus parte plurima affluctamur, ſcitu digna, quæ Chryſippus tradit, non eſſe eos κατὰ φύσιν. i. ex principali naturæ cõſilio, quod foret inconcinnũ, Sed κατὰ παρακολούθησιν. i. per ſequelã contingere, quod genus ſunt alia plura, ut in aere procellæ, ac turbines, & fulmina, quod priore libro fuerat à nobis prætermiſſum.

¶ Hominũ genera tria pro uitæ inſtitutis, Actiuos, & Voluptarios haberi tanꝙ exules, quia contemplantes iam ſint in patria. CAP. VIII.

EX HOminũ uero uiuendi inſtitutis factũ eſt, ut prudẽtiſſimi triplex inter eos haberi genus cenſuerint. Eſſe ꝗppe nõnullos, qui & dicanẽ, & ſint omnino terræ filij, quæ maxima turba eſt. Alios uero cæli, alios aũt & dei uocant filios. Et poetica ꝗdem fabuloſitas, Heſiodo principe, terra ꝓgnatos eſſe gigantes canit. Cui rei ſuggerit argumentũ etiã nomen ipſum. Quod ij demũ terrena ſaperẽt, ꝓni in paſtũ, & uenerẽ, deũ porrò aut negligẽtes, aut etiã negãtes, unde natũ, ut cũ cælitibus bellaſſe dicanẽ, quod eſſe aliud nõ uideẽ, ꝙ naturæ repugnare. At qui altius attollendũ caput arbitranẽ, & toto conatu uitæ cultũ petunt, artiũ adminiculis fulti, & ſcientiarũ amore flagrantes cæleſtia penetrant, ac mentis ſagacitate ſingula oberrant, intelligentia plurimũ uiuentes. hoſce tradunt cælo natos patre, quoniam cæleſti mente cæleſtia modo ſapiant, & cõquirãt. Qui uero integritati uitæ, ac diuino tm̃ cultui mancipati terrena omnia, tũ inutile, tũ moleſtũ arbitranẽ onus, in intelligibilẽ ſeſe mundũ trãſcribẽtes, & in patriã dulcẽ, ut Plato inqt, cõfugiẽtes, hoſce putãt dei filios habendos, quæ uera demũ, & ſolida felicitas eſt. Nã actiuos, uoluptuoſoſq;, tanꝙ exules, habet Plotin⁹, ita tñ, ut actiuos facilius reuerti in patriã poſſe opineẽ, ꝙ uoluptarios, etiã ſi nõ deſint, qui eũ, à quo negligaẽ uoluptas, ἔμψυχον putẽt νεκρόν. i. animatũ mortuũ.

¶ Felicitatem eſſe duplicem, naturalẽ, ſupernaturalemq;. Quo calle hanc conſequamur. Corporis deſcriptio grata. CAPVT IX.

FELICITATEM uero, qm̃ huc prouecti ſumus, finiunt eruditi, & meminit in Geneſeos ſeptiformi enarratione undecunq; doctiſſimus Picus, reditum uniuſcuiuſq; rei ad initia. eſſe enim ſummũ bonũ felicitatẽ. Summũ aũt bonũ id eſſe, ut primo moraliũ Ariſtotelis enarratores teſtantur, quod omnia appetunt. quod aũt omnia appetunt, id ipſum eſt, quod omniũ eſt principiũ. proinde finis omniũ, quod omniũ principiũ, deus uidelicet. Verum duplici calle incedit felicitas. Aut em̃ naturalis intelligitur, aut ſupnaturalis. Et naturalẽ quidem intelligũt, cuius res omnes ſint cõpotes, quatenus bonitatis, quæ ſumma eſt in deo, participes ſunt, & operatio ex naturæ præſcripto tendit ad bonũ. Nam ignẽ, ut exẽplo res fiat illuſtrior, diuinæ bonitatis habere partẽ, ita cõiectamus, etenim primo eſt, & unumquodq; qđ eſt, participatu dei eſt, q eſt ipſum eſſe, cũ ab igne ꝑmicat ignis, inibi fœcũditatis diuinæ ſimulacrũ eſt. Dum præſcriptas ſibi non egreditur metas, iuſticiã exprimit, dũ prodeſt, exuberantiã in deo benignitatis effingit. Ignis ꝓpterea dici felix poteſt, quatenus hæc præſtat, quatenuſq; in eũ cadere felicitas poteſt. Cuius, ut perfectius quodq; eſt, ita etiã capacius. Ideóq; maxime omniũ capax homo, quia etiã ꝑfectiſſim⁹. Hæc eſt celebrata ueteribus felicitas, quã Ariſtoteles ſanxit in optima uerſari opatione, quod ſi eſt, nõ homo tantũ eſt ad felicitatẽ natus, quod ipſi tamen aſtruere uelle uideñẽ. Nã unũquodq; itidem felix eſt, aliquo modo, cuius finis eſt ex deſtinata ratione. Sed dicam amplius, cætera nõ ferè naturæ ſuæ modulũ tranſiliũt, nec limites egrediuntur obiectos, At homo nunꝙ nõ ab ſeipſo recedit longius, & ſui oblitus aliud quiduis amplius agit, ꝙ hominem. Quo nomine colligiẽ omniũ infeliciſſimus. Quãobrẽ adumbrata felicitas hæc eſt, nõ ſolida, nec ſuis nixa radicibus, quia nõ in ipſo eſt deo, ſed in nobis, cæteriſq;. Proinde uera illa demũ felicitas, quã ſupernaturalẽ dicimus, qua ad diuini uultus contẽplationem ſurrigimur, allicimurq;. Sic em̃ uerus ad principiũ reditus cõparatur, & cũ eodẽ unio, è quo defluximus. Hæc uero eſt angelicæ, humanæq; naturæ cõmunis felicitas. hãc bruta nec attingunt, nec affectant, hanc ut conſequamur, nõ noſtra ui continget. neceſſarius eſt diuinus ille radius, quẽ gratiã diuinæ bonitatis nuncupamus, & credimus. Hæc nos attollat oportet, ſurrigat, illuſtret. Alias fallimur. Eſt enim ſaluatoris præpotentis oraculum, Nemo uenit ad me, niſi pater meus traxerit eum. Trahemur aũt, ſi Mercurium

ita exclamantem audierimus, ô uiri terrigenæ, qui uoſipſos ebrietati, & ſomno, & ignorantiæ mancipaſtis, ſobrij uiuite, abſtinete à uetris luxu, qui irrationali ſomno permulcti eſtis. Cur præcipites in mortem ruitis, cũ haudquaq; deſit immortalitatis conſequendæ facultas? Reuocate iam uoſmet, qui laboratis inopia, ignorãtiæ tenebris obuoluti, demigrate ab obſcuro lumine, aſciſcite immortalitatẽ, corruptionẽ fugite. Cæterũ alibi quoq; apud eundẽ Mercuriũ euãgelicã ſubnotauimus ſententiã, Niſi inquit, ὦ fili tuũ corpus oderis, teipſum amare nõ potes, ꝙ primum uero nõ te, ſed deum ipſum dilexeris, mentem protinus conſequeris. hanc deniq; nactus, eueſtigio ſcientiã cõparabis. Impoſſibile uero eſt, utriſq; ſimul intendere, mortalibus, & diuinis. Imprimis uero quã circũfers ueſtem, exuere oportet, indumentũ inſcitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis uinculum, uelamen opacum, uiuam mortẽ, ſenſitiuũ cadauer, ſepulchrum circũuertile, domeſticum deniq; furem, qui dum blanditur, odit. dum odit, inuidet. umbraculum inimicum ad ſeipſum raptans deorſum, ne forte conſpiciens ueritatis decorem, eius oderis prauitatem. Cæterum, quia ſatis iam, ſuperq; humanæ naturæ admirationẽ, quod ad animalem attinet poteſtatem, quantum noſtra paruitas tulit, uidemur executi, Conſentaneum equidem ſum arbitratus, excellentiam eiuſdem ſummatim in corporis conſtitutione pertingere, ut demũ miraculi huius inter cuncta maxime miri æſtimatio iuſta impleatur, & deſinat homo ſe ignorare, reſpectetq; ad opificem ſuum, quo ut poſſet perfrui, ex bonitatis illius fonte exuberantiſſimo in lucem uitalem eſt emiſſus.

¶Humanis corporibus nil deeſſe ad perfectionẽ. An corpora noſtra ſint cæleſtibus nobiliora. De ſimia iucundũ ſcitu. Corporis humani nuditatem nõ eſſe probroſam, cõtra Plinij ſententiã. Quid reſponderi poſſit præponẽtibus homini bruta. Cur infantia quadrupedibꝰ nos ſimiles faciat. Curq; uirorũ cadauera fluitẽt ſupina, fœminarũ prona.

CAPVT X.

ATQVE ut ab medicæ artis ſcientiſſimo primum initia ducamus, Corpora Galenus inquit, ſunt animarum inſtrumenta, quibus illæ neceſſaria exequi ualeant. Proinde unicuiq; animantium ſuæ congrua naturæ ab Opt. Max. deo membrorum attributa diuerſitas eſt. Quæ item ratio unumquodq; præter hominem, armis inſtruxit accõmodis, proprijsq;, ac genuinis. Hic uero, quod inter omnia ratione polleat, ac intelligentia, organum habuit, cui reliqua uniuerſa nequeant cõparari. Datæ nanq; manus ſunt, quæ armorum omnium uicem implent, præſtoq; ſunt mirabili diuinitatis prouidentia ad perficiendum, quicquid ratio dictarit. Sicuti nec anima ipſa demigrauit in corpus, ut omnibus ferè, Platonicis exceptis, placuiſſe uideo, artis alicuius ſcientia imbuta, ut intelligentiæ, ac cognitionis poteſtate cunctas perdiſcere ualeret. Quãobrem inanis eſt Plinij querela, & Plutarchi quoq; de humanæ naturæ infirmitate, atq; inſcitia. Quoniam homo res eſt, quam natura cæteris intentius, curioſiuſq; amplexatur, ꝓducitq; ueluti quiddã abſolutius, & perfectius quauis creatura, quæ cæli ambitu contineatur. Adeo ut non defuerint, qui cælo item præſtantiorem opinarentur hominem, ſecluſa tamen intelligentia, præſertim dum ex formula ſua uiuit. quãquam non me fallit ſexto moralium Ariſtotelem, & in ijs, quæ ad regem Alex. de mundo ſcribũtur, cæleſtia corpa homine nobiliora facere, ac diuiniora, tũ animæ ratione, ſeu intelligẽtiæ. tum corporis, quando & propiora ſint, & magis dei uirtute fruantur, gerantq; uicem optimorum magiſtatuum ciuitatis, aut principum omnia motu ſuo agentium, gubernantiumq;. Quod comprobat Auerrois commento quadrageſimo quarto. Cæterum corporis conſtitutio, ac membrorum compactior diſtributio cuncta ſaltem excedit mixta, etiam animata. Tametſi non latet, animalium quorundam effigiem hominis expreſſiorem præferre imaginem. Quod in ſimia cõuiſitur. Sed eam Galenus ridiculoſam uocat hominis imitationem. Aliquando autem inuentionem ludentium puerorũ ridiculariã. In cuius confabricatione iuſta uidetur fuiſſe natura, ut dicere aſſueuit Hippocrates. Quæ ridiculam animam ridiculo circũueſtiuit corpore, propterea Therſitis turpitudinem expreſſurus graphice Lycophron πιθηκόμορφον illũ nuncupauit, id eſt ſimiæ conſimilẽ, quam etiã Arimũ Tyrrheni uocent. Nam quod humani corporis nuditatẽ, ueluti probroſam obijciunt Plinius, & Plutarchus, ſciant autores clariſſimi, nos ita naturæ rerũ etiãnũ patrocinari poſſe. Hominẽ nudo maxime oĩum, &

intecto,

intecto,inobſeptóq; naſci corpore,unde & ὀλιγότριχον dicũt Græci,& μικρότριχον.i. pau cis,exiguiſq; contectũ pilis,quoniã minimũ in eo ſit terreni recremẽti.quæ ratio efficere quoq; credit̃,ut ungues item minimos ꝓportione ſit ſortitus. ꝓpterea rectius Ariſtote les,uir in omni ſcientia ſummus,Qui aũt inquit,hominẽ nõ bene, ſed deterrime omniũ animaliũ conſtare aiunt,nudũ enim improtectũ,atq; inermẽ creatũ referunt,nõ recte ij ſentiunt.Cætera em̃ animalia unũ auxiliũ habent,idq; nullo pacto ualent permutare,ſed quaſi calceata ſemper dormire,ac omnia agere,nec ueſtitũ unq̃ deponere pleniorẽ.At homini multa habere præfultui auxilia licet,atq; ſubinde mutare. Quid,quod Auicẽna doctrina tertia ſen primæ primi,humani corporis conſtitutionẽ eſſe ſcribit,temperatio rem,q̃ uel ſit uſq̃,uel poſſit eſſe omnino,addita etiamnũ uirtutũ diſpoſitione congrua, quibus agat,patiaturq;. Quando cõtribuit deus cuiq; animanti, & mẽbro ꝓ dignitate, quod actiones innatas adiuuet,q̃tum patit̃ ratio,& naturæ decor.Adde,quod ab Aui cennæ, doctiſſimo interprete traditum adnotauimus,Si obduruiſſet inquit homo,ut la pis,ore quidem eſſet inſignis,ſed nec loqui omnino poſſet,neq; item oculis uti.Proinde ſimulacrũ foret uerius mutũ,q̃ homo,*Siquidẽ* ſenſus quilibet,& uoluntarius motus or ganum molle requirunt,ac lentũ. Querunt̃ *Seneca* inquit,diuinoꝝ munerũ iniqui æſti matores,& profeſſi quoq; ſapientiã,quod nõ mole corporis æquemus elephantes, ue locitate ceruos,leuitate aues. Vix ſibi quidã temperant,quin eo uſq; impudentiæ proue hantur,ut naturam oderint,quod infra deos ſimus. At quanto ſatius eſt,ad contempla tionem tot, tantorumq; beneficiorũ,reuocare mentẽ, & agere gratias, quod nos in hoc pulcherrimo domicilio uoluerit parens deus ſæcula ſortiri, quod terrenis præfecerit. Quicqd negatũ nobis eſt,dari nõ potuit.q̃to ualẽtiora animalia ſub iugũ mittim⁹? q̃to ueloci ora aſſeqmur? Quam nil eſt mortale nõ ſub ictu noſtro poſitũ? Tot uirtutes acce pimus,tot artes,animũ deniq; ſyderibus uelociorẽ.Circũeas licet cũcta,nihil inuenies, qđ eſſe malis.Porrò,ut ſciẽtiſſime in moralibus Plutarchus colligit, equi celeritas in no ſtra cedit emolumẽta.Canũ pugnacitas hominẽ tuet̃.Piſciũ,*Suũ*, id genus cæterorũ ali mur corpulẽtia.Elephas terribilis eſt ille quidẽ,& uaſtus corꝑe,ſed adeo nobis obnoxi⁹, ut tantã molẽ in ludicra uerterimus,& ſpectacula panegyrica,qñ ſaltationes cõdiſcit,& adorãtiũ modo genua ſubmittere,atq; etiã porrigere coronas.Quin id accepim⁹ quoq; neutiq̃ ſilẽtio inuoluendũ:Elephantũ literaꝝ Græcaꝝ ductus ꝑdidiciſſe,& neqd admi rationi deſit,etiã ꝑſcribere ſolitũ.Quãobrẽ,ſicui hoc noĩe uilior eſt,ac putet hoĩs ſtatus, ſic fermè reſponderi poſſe uideo.Nõ ineſt quidẽ nobis leonis robur,nõ lepoꝝ ꝑnicitas, nõ aquilæ uiſus,nõ piſciũ in natãdo agilitas,nõ tauroꝝ impetus,nõ canũ ſagacitas, ueꝝ ineſt prudẽtia,ineſt ratio,ineſt diuinior mens,qua unicuiq; iſtoꝝ dominamur ad ſatieta tem,uertimus ad delitias,excarnificamus,& utcũq; libuerit uerſamus, ſeu patinariũ ue lis,ſeu malis aſſum,ut Plautino utamur ioco.Adijce qđ ſocietas innata homini aduer ſus uiolẽtiſſima quæq; nos cõmunijt ualidiſſime,& in alienæ naturæ tranſmiſit imperiũ, ac dñari etiã mari iuſſit.Cõquerit̃ qdẽ Plinius, primã roboris ſpem, primũq; tpis mun⁹ quadrupedi ſimiles nos facere.At efficit hoc naturæ potẽtia,qppe ſuperiora corpoꝝ ea ætate inferioribus,alioqui teneritudine inſigni præmollibus, tũ magnitudine,tũ ponde re præſtãt plurimũ.Quæ ratio efficit neceſſario,ut manibus pedũ uice utat̃ infans. Qui mox robur indeptus ſurrigit corpus,& hoĩs ꝓpriũ agnoſcit ſtatũ.donec ſenio areſcenti bus ſupnis incuruet̃ plærũq;,infernis craſſeſcẽtibus,in muliere præſertim.*Scribit* idem Plinius, uiroꝝ cadauera fluitare ſupina,fœminaꝝ ꝓna,uelut pudori eaꝝ parcente na tura. Verũ & hoc naturali ꝓuenit ratione,qñ mulierũ antica poſticis longe ꝑnoſcuntur ponderoſiora uteri reſpectu,& mammaꝝ, quod in homine contra fit omnino.

¶ Cur ſit erectæ ſtaturæ homo. Cur Plãtæ cõtrario nobis modo ſe habeãt. CAP.XI.

QVID uero ſibi uult ſurrecta hæc corporis figura? an nõ id oſtẽtat bonũ,& ſubinde ingerit ingratis,cui cætera, in brutis nequeant cõparari? Equidẽ ſic arbitror,inde cõmoneri omnes,nõ eſſe hic nos, ut incolas, & habitato res,ſed quaſi ſpectatores ſuperarũ rerũ, atq; cæleſtiũ, quarũ ſpectaculũ ad nullũ aliud genus animantiũ ꝑtinet.propterea Mercurius inqt,Generatio hominũ ad diuinoꝝ eſt operum cognitionẽ,teſtimoniumq; naturæ. ad imperandumq; omnibus,quæ cælo teguntur,ad cæleſtiũ diſcurſum ſuſpiciendũ,ad poteſtatẽ dei,& na

turæ progreſſus, ut deniq; ijs ipſis, quæ in uita ſuſpexeris, mox feliciſſime hinc emigrãs perfruaris, cæli tranſmittens limites in diuinæ maieſtatis perpenſione, ſicuti noſtræ religionis placitis, & Platonicorũ ſancitur. Et erectæ quidem figuræ ratio euidens hæc, quæ finẽ nobis præſcribit. Additur & humanæ formæ ratio conſimilis animæ cæli in receſſu ab contrarietate omni. Ipſa quippe producta eſt in umbra intelligentiæ, ſicuti Iſaac dicere conſueuerat, proinde dicitur homo collimitiũ, & orizon corporeorũ, & incorporeorum, cuius ſuperna ſunt ſuperna ſimpliciter. ſ. uniuerſi. Quæ uero ipſum hoc efficit ratio in calore eſt, ac ſpiritu, quibus inter cuncta animantia fœcundior homo eſt, ꝓprie molis reſpectu, circa præcordia imprimis, & ſpiritalia membra. quo fit, ut erigatur corpus ꝓpulſione ſpiritus, & ſanguinis ad ſuperna. Facit ad id, & elementorum nexus, quibus humanum corpus eſt compactum, quando æquabili maxime pondere ad eius coiere cõpagem. Quamobrem libro de partibus quarto Ariſtoteles, Solus inquit, animaliũ omnium homo erectus eſt, quoniam eius natura, atq; ſubſtantia diuina eſt. Officium autẽ diuini eſt intelligere, atq; ſapere, quod non facile eſſet, ſi uaſta corporis moles aſſideret: Pondus enim tardiorem reddit mentem, & ſenſum cõmunem. propterea concretione, ac pondere grauiore opprimente, corpora uergere in terram, neceſſe eſt. Accedit ijs & diui Thomæ autoritas in libelli expoſitione, qui eſt de iuuentute, & ſenectute, qui aſſignaturus ex mente Ariſtotelis rationem, cur plantæ contrario nobis modo ſe habeant, Eſt inquit, erectus homo duabus ex cauſis, tum quia eſt animalium perfectiſſimus, acceditq; plurimum ad cæli æqualitatem, tum quia ꝓportione corporis calidior eſt alijs omnibus. Calidi uero proprium eſt in arrectũ tollere. Animalia uero reliqua medio ſe habent modo, quoniam minus ad cæli æqualitatem accedunt, minuſq; habent caloris erigentis. In plantis uero res omnino contraria eſt, quia immobiles ſunt, ſuperior aũt in illis portio eſt, unde alimentum recipiunt. Id uero in radicibus contingere, manifeſtum eſt, proinde Ariſtotelem dicere, illas habere oris proportionem. Plantæ item imperfectiſſimæ ſunt, minuſq; genuini etiamnum obtinent caloris, ꝗ bruta, nihilq; quodammodo ad cæli æqualitatem accedunt. Ideóq; quod in illis ſupremum eſt, in uniuerſo imum agnoſcitur. Porrò nequid per incuriam tranſiliamus, Autor Galenus eſt, ſic nos promptius, & cõmodius multo manuum uti miniſterio. Quicquid enim contrectamus, uel ſtantes id agimus, aut omnino ſedentes, prorſum uero nil proni, uel ſupini, Siquidem poſitum huiuſmodi ferè artes neſcire. Quod uero de cæli ſuſpectione protulimus, multo excipit riſu Galenus idem, quando procerioris colli auitia longe id facilius ualeãt implere. Eſſe quoq; piſcem ait, ab re cæli inſpectorem nuncupatum, quod uel inuitus ſuſpiciat perpetuo. addit, qui iſta tradant, non uideri Platonem intellexiſſe, à quo proditum ſit, ſuſpectari à nobis, non ubi quis caput reclinet oſcitans, ſed cum mente cæleſtiũ corporum, cæliturnq; naturam attingat.

¶ Quã multa ſint in corpore humano admiratione digna. Quæ ſit in corporibus pulchritudo. De humoribus quatuor humani corporis. Cur ingenioſi aliqui, aut obliuioſi. Cur triſtes, aut hilares. Item de ſanguine, ac bile atra. CAPVT XII.

IN corporis uero humani fabrica ingerũt ſe plurima ſingulari digna admiratione, quæ ſingillatim, ac curioſe, contenteq; ſiquis exequi curet, uix reperietur finis ullus. Siquidẽ quæ cõmunia nobis ſunt cũ brutis, tanto exquiſitiorẽ in corpore humano rationẽ habent, ut impius omnino cenſeatur, qui artificis eminentiſſimã ſapientiã iniqua perpenderit lance. Nec diſpicio nunc quo ingenio, qua rerũ inſigni opportunitate corpora noſtra ſint oſſibus ſolidata, peruincta neruorũ ui, ad oẽm motũ aptiſſima, ſiue ꝓcurras, ſiue retroagi, aut circũagi opus ſit. Nõ minore aſcẽdendi, uel etiã arrependi occaſione, utcũq; oĩno libuerit, & ꝗdem nullo ferè conatu, ut eos taceã, q agilitate incredibili p circulos corpora imittũt, & uiriliũ modo tã uarie inflectũtur, ut ne ceræ quidẽ ſequacior uideat natura. Illa uero cuiuſmodi laus eſt, in hũana facie, uultuq; tantã agnoſci diuerſitatẽ, ut inter tot millia hoim indiſcretas effigies repire nõ ſit, aut rariſſime admodũ ſeſe occaſio oſtẽtet, nec ab miraculo res abſit? Quod ſolertiſſimũ artificis ingeniũ in pauciſſimis prorſum aſſecutũ fuerit. Quid illa loquendi uarietas? quæ, ꝗuis initio terra uniuerſa eſſet labij unius, eò increuit, ut mirari ſatis nõ ſit, cũ præſertim diſſoni oris quiſpiã non ferè cenſeatur hominis uice.

inde etiã natò prouerbio, obſurdeſcere hominẽ in aliena lingua. Iam uero corporũ pulchritudo quã appoſita, quæq; uſui accõmoda omni? Nec eam nunc intelligo, quæ ex colorum, linearumq; cõcinnitate cõſurgit, ꝙ nec iſtam fruſtra deſyderaris, ſed hanc prudentes tum effictã, tum nothã rentur pulchritudinẽ, Siquidẽ alia ἀνδραποκάπηλος, ſiue Mango corpora laudabit, Alia Hippocrates. ille ẽm peregrinis nugis, & artificio omnẽ uenuſtatem, ut Galenus docuit, adſciſcit, Hic uerã adiudicabit pulchritudinẽ, quæ optima conſtet corporis cõſtitutione, quã ex actu pernoſcimus, ſicuti de utilitate partiũ ſecundo cõprobat Galenus idem. Hanc uero in mẽbris extimis præcipue attendunt peritiores, quando intimis, quia latitent, nõ utiq; pulchritudinẽ, ſed utilitatẽ attributã incredibilem uolunt. Eſt uero cõſtitutio optima, quæ omnes habet particulas, quæq; ex iis profluunt, emolumenta ad actus organorũ peraccõmoda. Corpus huiuſmodi bene habitum euphoron Græci uocãt. i. εὔφορον. Illud uero in corporis humani cõpage cuiuſmodi nã eſſe creditur, quod arte mirabili, ut mundus, ita etiã homo quatuor cõſtare uideť elementis, ſanguine, pituita, & utraq; bile, tam atra, ꝙ flaua? Nã ſanguis aeri aſſimilať, pituita aquæ, flaua bilis igni, terræ uero, quæ atra diciť bilis. Siquidẽ horũ ſingula elementorum habent qualitates, ut τετραφάρμακον quoddã poſſis dicere, ac ueluti Moretũ, nec tñ omnino modo eodẽ, hoc eſt nõ per minutiſſimarũ partiũ appoſitionẽ, ſed per tranſmutationem, & unitatẽ ita concreta generanť corpora, ut ſeparari, niſi ab eo, cuius iuſſu coiere, nequeãt. Guſtu porrò ſanguis dulcis, pituita ſalſa, flaua bilis amara, atra bilis acuta. Fons ſanguinis eſt cor. Ex ſanguine ſpũs, ſed per cordis partẽ dextrã manat ſanguis, per ſiniſtrã promicat ſpũs. Flaua bilis ex iecore, atra ex ſplene, pituita ex cerebro. Eſt uero ſanguis calidus, & humidus, pituita frigida, & humida, flaua bilis calida ſimul, & arida, atra bilis areſcit cũ frigiditate. Quod aũt hominũ alij ſint hilares, triſtes alij: Cauſa, ut inquit Hippocrates, in elementis eſt. Nã qui defæcatiſſimi ſunt ſanguinis, ridibundi ferè ſunt, uiſu, corporeq; floridi, & quandoq; coloris uenuſti, & Homerus de caloris copia riſum ꝓfluere, inibi uideť indicare, ubi γέλωτα ἄσβεστον. i. inextinguibilẽ dicit riſum. Quin & Grãmaticis ſuboluiſſe uideť, à quibus γέλως deduci tradiť ab ἕλη, quæ uox caliditatem nobis indicat. In quibus uero flaua exuberat bilis, agiles hi, leues mente, ingenij celeris, & iracundi. Qui atra bile abundant, inertes ſunt, puſillanimes, timidi. At pituitoſi ſegnes & frigidi. Ex pituitæ dulcis affluentia ſomni copiã ꝓfluere, coniectant medicorũ ſcholæ. Velut ex acetoſis famẽ, ex ſalſis ſitim, ex crudis ſitis interpellationẽ. Homini aũt meminiſſe & ſapere, ex temperamento aduenit cerebri. nempe cũ medio modo habet, ut neq; calidũ, neq; frigidũ ſit. Nam obliuio ex frigido gignitur cerebro magis, ꝙ ratione alia. Ideo morbus, quod delyriũ nuncupať, a febribus gigni tradiť exurentibus, ſicuti redundante humore frigido in cerebro, enaſcitur lethargus. Quæ aũt de affectionibus humorum quatuor adnotauimus, ſcire oportet, nõ uideri ea omnino perpetua, Eſt ẽm ubi ſub uirginea, & miti facie, barbara, atrox, & ferina prorſum lateat immanitas. Sub aſpernabili uero, & cruenta minante uultu latet quandoq; amabilis, & exoſculanda demẽtia. Quibus uero uenuſta frons, & ridibunda, renidensq;, æſtuant ſæpe mœroribus, ac ſibiipſis putent. Iam quoſdã inuenias ita lugubres aſpectu, & inſerio uultu, & fronte obducta, inſtar uicti Marſiæ, ut Saturni mancipia plane uideanť. At cũ attentaris, bone deus, ꝙ ſereno ſunt animo, ꝙ facetoſo, quanta comitate riſu omnia reſoluunt. Inter humores uero ſanguis longe præſtantior cenſetur, Siquidẽ eſt ſpirituũ materia, quibus maxime ſtat uita, & uirtutis uegetatricis operatio, atq; item animalis. Deinde, quia ad uitæ principia accedit amplius, cum ſit attemperati caloris, humectiq;. præterea alit efficacius, inſtauratq;, quod intercidit, proinde naturæ theſaurus habetur, &, ut Plato inquit, carniũ, & uniuerſi corporis pabulũ, quo pereunte, cõfeſtim inſequať mors. Bilẽ atrã, ſeu μελαγχολίαν ueluti ſordes intelligũt feculentas, diſſitas plurimũ ab uitæ principijs, lætitiæ hoſtes, ac liberalitatis, ſenio & morti uelut cognatione iunctas. Lego apud eruditos, quod equidẽ relatu dignũ cenſui, pituitæ ſpeciẽ ingenerari quandã gypſo aqua macerato perſimilem, ſed membrorũ nodis præcipue, ubi decoquentis ui caloris ſæpe fiat, perinde ac gypſeus lapis. mirabili etiã mulieris exemplo, quã diu moleſtũ uexarat onus Sphondylorum, ac Rhenum. Ea cum ſcabendo, pruritu titillante, cutem lanciaſſet, lapilli exciderunt numero decem & octo, magnitudine quanta in Teſſeris uiſitur, Colore plane gypſeo. Cæterũ

pſeo. Cæterũ ex quo cœpimus, & miraculũ ex ſanguine ſubtexamus alterum. Vnde enĩ fiat, ut in uulneris autore, ſi ſupueniat intra horas plus minus ſeptem, ꝓſilire pernoſcaẽ? Nempe q uulneraẽ, ac perimiẽ, in aſſilientẽ dolenter conuertiẽ, cogitatio ultionẽ expetit auide, ad id repente inardeſcit bilis, à qua mox ſuccendiẽ ſanguis, raptimq́ꝫ tota ui ſeſe ad uulnus proripit, tũ fomenti cauſa, tũ uindictæ. Cõuolant ſpũs inſimul, qui inſita leuitate mox autore circũſiliunt. Cuius calore perſeuerant, perſiſtuntq́ꝫ aliquãdiu. quo tẽpore ſi uulnus inſpiciat is cõminus, promiẽ in eundẽ ſanguis, tũ calore necdũ extincto, tum quod nec agitatio quieuit interior, tum quia uel prius in illum ſeſe cõcitarat. Porrò quoniã ſpiritus ſuos repetit ſanguis, ſuumq́ꝫ proliciunt ſanguinem ſpiritus.

¶ *Spiritũ plura ſignificare. De animali ſpiritu, uitali, naturali. Ingeniorũ diuerſitas unde ſit.* CAPVT XIII.

SPIRITVM, ſiue πνεῦμα modis dici pluribus, nõ Grãmaticis modo notũ, ſed & medicis, uno enim modo de anhelitu pronũtiatur, ut apud Hippocratem, Galeno teſte prognoſticorũ prima, ſpiritus, ſi frequens ſit, dolorẽ, & ſuccenſionẽ ſignificat in his, quæ ſunt ſuper diaphragma. Alio item modo uentũ indicat, deinde & ſubſtantiã incorporeã rationalem, nã ſic angeli, uel intelligentiæ, & anima, ſpiritus ab theologis nuncupari ſolẽt. Poſtremo aũt eſt ſpiritus ſubſtantia ſubtilis, aerea, dilucida, ex tenuiſſima quaq́ꝫ ſanguinis parte ꝓducta, ut deferatur uirtus a præcipuis mẽbris ad reliqua, quo ꝓprias ualeant operationes exercere. Spiritus hic ad ſanguinem ita ſe habet, ut ad ignem ſcintilla. Galenus libro de uirtutibus noſtrũ corpus diſpẽſantibus, duo tantũ facit ſpirituũ genera, uitalem & animalem. At duodecimo de ingenio ſanitatis, naturalem etiã addit. Ita uero ut ambigẽs de eo uerba faciat, & per conditionem. Auerrois ſecũdo Colliget, ut barbaro, ſed ſcholis pertrito utamur titulo, duos facit ſpiritus, in corde uitalem, at animalẽ in cerebro. Sed primo Cãticæ addit etiamnũ ipſe naturalem, quem ex uapore gigni interpretaẽ depurato, deterſoq́ꝫ. Cuius ſedem inquit, ſtatuit Galenus hepar, unde tranſmittatur in corpus reliquũ. Ariſtoteles aũt cor, in quo deprehenditur manifeſto. Præcipuum uero inſtrumentum, quo uigent reliqua, eſt per neruos in cor, & iecur deſcendens ex cerebro ſpiritus animalis. Vitalis aũt ſpiritus ex corde profluens, multa eſt tenuitas, quæ ad corporis membra inuehitur per arterias, cauſa cognati, inſitiq́ꝫ, ac uitalis caloris exiſtens, & proinde etiam uitalis nominatur. hic etiam per arterias ſeſe attollens ad caput materia ſpiritus fit in cerebro, quodamq́ꝫ moderamine ſeſe omnis ſenſus, & imaginationis, & memoriæ, appetituſq́ꝫ, & motus, necnon in ratione utentibus opinationis, & intelligentiæ inſtrumentum abunde ſuggerit. Imprimiſq́ꝫ ſeſe animæ offert, & quo illa intenderit, irrumpit. q̃obrem etiam animale nuncupatur inſtrumentum. Veruntamen iuxta eius temperiem uariam uarias, ac diuerſas anima quoq́ꝫ perficit actiones, unde & ingeniorum naſcitur diuerſitas, quod & in brutis animaduertimus. Quædam enim rationi propiora uidentur, pro ſpiritus, qui cerebrum occupauit, qualitate. Quanq́ꝫ & acutiora deprehenduntur ingenia, & ad intelligendum aptiora eorũ, qui terras incolant eas, in quibus aer ſit purus, ac tenuis. Quin & quibus ueſcare cibis ad mentis aciem intereſſe plurimũ, coniectant.

¶ Quid Arteria, & quid Vena, origo utriuſq́ꝫ. CAPVT XIIII.

QVONIAM uero ſanguinis, ſpirituſq́ꝫ facta nobis mentio eſt, congruũ fuerit, hic potiſſimũ uenarũ, quas dicunt ſanguinis riuos, & arteriarum, quas ſpiritus uocant ſemitas, rationem paucis attigiſſe. Primumq́ꝫ rerũ ipſarum finitionem. Venam igitur ſanguinis eſſe conceptaculũ dicunt, ſiue ut medici nuncupant, uas, mixti, confuſiq́ꝫ cum ſpiritu naturali, in quo ſanguinis plus ſit, ſpiritus aũt minus. Arteriã eſſe uolunt ſpiritus conceptaculũ naturalis, mixti, confuſiq́ꝫ cũ ſanguine, in quo ſpiritus ſit plus, ſanguinis minus. Id uero planè obſeruatione dignum ex Galeni doctrina, necnon Cordubenſis Moyſi, Aphoriſmorũ particula prima, eum, qui ſit in pulſantibus uenis, ſanguinem uideri, eſſeq́ꝫ modi nõ magni, ac prætenuẽ, adq́ꝫ fumi naturam proxime accedentem. Rurſum, qui eſt in uenis nõ pulſantibus, ſpiritum eſſe modicũ item, ac omnino nebuloſum. Venarũ exortũ omnes ferè à capite, atq́ꝫ cerebro deducunt, ſed errore maximo. ut tertio de animaliũ hiſtorijs autor Ariſtoteles eſt, qui earum naturã deprehendit huiuſmodi, duas uidelicet intra pectus uenas conti-

neri, ſpinæ appoſitas, altera quarũ maior ſit, minor altera, Sed maior inquit, priorem partem adit, minor poſteriorem, & maior dexteram potius ſedem obtinet, minor ſiniſtrã, quam Ahortam nõnulli uocant eo, quod nerũoſa eius pars conſpici uel in mortuis potuit. Ambæ ex corde originem ducunt, tranſigunt em̃ totæ cætera uiſcera, per quæ tendunt ſuam ſeruantes naturam. deinde exequitur philoſophus, qua ratione illarũ utraq; in totum diſpergatur corpus. ea tranſponere uniuerſa, non fuit conſilíj, ne pragmatia noſtra hæc de homine exeat in immenſum. Qui curioſius iſta perquirit, locũ habet, quem adeat. Auicenna item doctrina quinta Fen primæ primi, Arterias eſſe corpora ſcribit ſinuoſa, in longum porrecta, neruoſa, ex corde propagata, quibus inſit motionis uirtus ꝑ diaſtolen, & ſyſtolen .i. per diſparationem, & contractionem, ut inde cordis euentatio comparetur, & ab eo fumidus ſegregetur uapor, & membris corporis diſtributim infundatur ſpiritus. Venæ aũt inquit, arteríjs quidem perſimiles ſunt, ſed ab hepate manant, ac quieſcunt. Earũ munia ſunt, membris ſanguinem inſinuare. Auicennæ eruditus interpres dubium uideri ſcribit, profluant'ne ab hepate uenæ, cũ Ariſtotelis inquit, ſententia ſit, uenas, & arterias à corde initia ducere. Galenus quarto de utilitate partium, necnon quarto de Iuuamentis, non pulſantes uenas, tunicæ unius ab hepate ortum habere ſcribit. idem approbaſſe Auerrois uidet̃ primo Colliget, cap. de uenis. Etiã ſi in libro de diſpoſitionibus cordis, aſſerere nõ ambigat, eſſe in corde cibalem uim, ſpiritus quoq; & uenarum, ac neruorũ propaginem. Ego uero Galeni doctrinæ cenſuerim inhærendũ, quã niti experimento ſcimus. Apuleius in libro de dogmate Platonis, exaduerſum inquit, cordi uenarum meatus oriuntur, per pulmonis ſpiracula uiuacitatem transferentes, quã de corde ſuſceperunt, & rurſus ex illo loco diuiſæ per membra in totũ hominẽ inuehũt ſpũm. Cœlen .i. cõcauã dici uenã maximã, quæ ab corde initia ducat, autor eſt Pollux.

¶ Pulſus quid. Item de ratione pulſuum digna ſcitu. Qui ſit formiculans percuſſus & uermiculans, Plinius declaratur. CAPVT XV.

IAM VERO ut ueluti per gradus quoſdam hominis nobilitatem attingamus ratione corporis, cui nõ uideatur diuinæ ſapientiæ miranda benignitas, quæ ſummo ſtudio peculiarius ſemper impertit̃, quo à brutis inſigniter ſeiũgamur? Siquidem pulſuũ ratio q̃ mira eſt? q̃ uere diuina? qui in cacumine membrorũ euidentes ſunt morborũ indices, in modulos certos, legeſq; metricas per ætates citati, aut ſtabiles, aut tardi. In íjs obſeruatio crebri, aut languidi ictus gubernacula uitæ tẽperat, quo quid parte hac præſtantius? aut quid æque neceſſarium? Pulſum uero, ſiue ut Græci dicunt, σφυγμὸν ſic fermè finiunt, ut eſſe intentionem motus dicant, & remiſſionem in corde, & in arteria naturalis, non arbitraríj. At ueteres medici etiam ſic, Pulſus eſt diſparatio, & contractio indiuiſibilis arteriæ, ac cordis, uel ſubſultio, & palpitatio, uel ebullitio uenæ, & arteriæ. Vnumquemq; uero pulſum eſſe compoſitum Auicenna ſcribit, ex motibus duobus, quibus duplex item accedat quies, nam inter motus duos, & quidem contrarios, neceſſe eſt, intercedat quies. neq; enim fieri poteſt, ut motui cõtinuetur motus, quoniã unicuiq; præſcribitur meta, ad quam tendat, quò ubi ſit peruentũ, quieſcat. Syſtoles uero, ſeu cõtractionis motus a plæriſq; medicorũ haud percipitur. tunc enim a manu recedit arteria, tactus uero nõ prouenit, niſi ſenſibile tangentem contingat. Galenus medicinæ ſcientiſſimus, cuius Auicenna ſe fatetur interpretem, proinde ſcribit, remiſſionem huiuſmodi non obſeruaſſe diu. Mox uero curioſius, ſolicitiuſq; intendentem adeptũ nonnihil, deniq; ita ꝓgreſſum, ut pulſuum ianua ſibi pateſceret omnino. Sed cur nã inſtitutũ, brachiorũ arterias obſeruare potiſſimũ? Nempe inquit Galenus idem in libro qui eſt ad pulſum iſagogicus, quia paratior eſt pars ea, atq; item prolatu honeſtior. Accedit, eius loci pulſum eſſe uniformem maxime, atq; in neceſſitate perutilem, nam & arterias eiuſmodi patentiores nouimus, quia pars ea minime ſit corpulenta, nec abeſt ordinis rectitudo, qua in eum locum a corde corriuatur arteria, nuſq; ferè anfractibus ſinuata. adiuuat & ꝓpinquitas, præcipue ſiniſtri brachíj, quo uberius ſe promit a corde uirtus. Quia uero ſeptimo naturalis hiſtorie Plinius inter ſigna ingruentis mortis inæqualem, formicantemq; uenarum percuſſum appoſuit, Formicãtem pulſum Galenus cap. tertio libri de tactu pulſus, intelligit minutũ, denſum, ac ſumme debilem, qui uelocitatis opinionẽ exhibeat, cũ ſit

minime

minime uelox, Raſis decimo Almanſoris, pulſui nuper editi infantis eſſe ſimilem tradit. Philaretus quærit, quo diſtet ab formicante uermiculans percuſſus, Et hunc quidem putat quandoq; conuerti, demutariq; in melius, Eius item amplius patere inæqualitatem. Formicantem uero uirtute prorſum intermortua fieri, & interitū prænunciare.

¶ Quæ ſint partes in animalibus ſimilares, & diſſimilares. Item de neruis, quæ membra organica. CAPVT XVI.

ANIMALIVM partes inquit Ariſtoteles, aut incompoſitæ ſunt, quæ ſcilicet in ſimiles ſibi partes diuiduntur, ut caro in carnes, & ob eam rem ſimilares, id eſt Homœomeræ dicuntur. Aut compoſitæ, quæ aptæ ſecari in partes diſſimiles ſint, non in ſimiles, ut manus non in manus ſecatur, aut facies in facies. Quapropter diſſimilares, ideſt anhomœomeras nominamus. Eadem hæc Auicenna ex Ariſtotele mutuatus, doctrina quinta Fen primæ primi conſcribit. Sed addit, diſſimilares partes dici membra organica, quod ſint animæ inſtrumenta ad complendum motus, & operationes. Inter ſimilaria principem locum habere ait, os, mox chartilaginem, poſtea neruos, qui ſint corpora ex cerebro prodeūtia, ſeu ab nucha, alba, flexu mollia, & quæ nō facile interuellantur, ea maxime ratione nata, ut eorum adminiculo membra & ſenſus non ſint expertia, nec motus. Sciendum uero, haſce partes haberi, ac dici ſimplices ex ſenſus tantū iudicio, quoniam & ipſæ ex elemētis compactæ ſunt. Verum quia in compoſitis non ſe actu promunt elementa, nec per noſcitur portio ulla, cui non congruat appellatio totius, & diffinitio eadē, ſimplicia nuncupantur, & homogenea.

¶ Oſſium ratio. Quot in humano corpore oſſa. CAP. XVII.

PLATO in libro de uniuerſi natura humani corporis explicans rationem, Os inquit, deus artifex ita concinnauit, terram atterens puram, leuemq; miſcuit, madefecitq; medulla, id poſtea in ignem iecit, mox in aquam merſit, rurſus in ignem, iterum & in aquam, Sicq; transferens ſæpius in utrunq; tale reddidit, ut liquari à neutro poſſet. Oſſiū uero diſtinctio eſt apud medicos appoſitiſſima. Alia ſiquidem baſis uicem præſtant, quoniam illis innitatur corpus, quo in genere ſint ſphondyli dorſi, Propterea inquit Ariſtoteles, initium in omnibus, quæ oſſibus conſtant, ſpina eſt, quæ compacta ex uertebris à capite ad coxas porrigitur. Alia uero clypei modum habent ad tutandum, ſicuti os cranei, quo tanq; ſphæra oſſea, ut Plato inquit, quaſi tornata cerebrum eſt circumſeptum. Alia item armorū loco ſunt, quibus præpedientia protelentur, ut quæ trito medicis uocabulo ex curuitatis natura, ut ipſi interpretantur, Simenia nuncupantur, ab Græcis κυνόλοφα dicta, id eſt canina ꝓminentia. Hæc uero ſuper dorſi ſphondylos locū habent. Alia ſunt, quibus iuncturarū, ſiue compagum expletur inanitas, quæ, quod minutula ſunt uocant Seſamina, ut ſcribit Albertus, inter oſſa digitorum reperta potiſſimum, ut in genu patella. Aliorū ratio eſt ad partium, ut ſic dicam, ſuſpēdicula, ſicuti os, quod ab literæ figura dicitur lambda, abs quo gutturis, ac linguæ muſculi ꝓpendēt. Id ab Galeno etiam uocatur Hyodeum. Illud item obſeruatione dignum, oſſa in homine comperiri numero exactiſſimo, & in ſumma, ut dicitur, ſummarum, ducenta quadraginta octo, ſicuti in digitos miſere diligentia præſigni, Hippocrates, Galenus, Raſis, Auicenna, & Auerrois quoq;, quanq; hoſce, ijs mox ſingillatim recenſendis, nonnihil diſſidere animaduerterim. Albertus. CC. facit, & LXXVI. In capite connumerantur nouem & quinquaginta, in thorace ſexaginta ſeptem, cui ſupputationi accedat, quod in corde os reperitur, etiam ſi ab uniuerſo id numero ſecludat Auerrois primo Colliget, Id uero Ariſtotele tradente, unam habet rationem, ut baſis ſit, ac fundamentū motus cordis, nec id in omnibus repereris, ſed in equis modo, & bobus, certo genere, ut idem arbitratur. Albertus id ſe uidiſſe tradit in ceruis, & in homine quoq;, & in multis præterea animalibus. Brachijs, manibuſq; duo aſcribuntur, & ſexaginta, pedibus ſexaginta, omento integi oſſa omnia dilucet, nam exempto eo, ſyderatio conſequitur manifeſta, & ſenſus amotio.

¶ Chartilaginis natura quo ab oſſibus differat. CAP. XVIII.

CHARTILAGO ab oſſe diuerſa eſt pluris, minoriſue ratione, cum alioqui natura ſit compar, Siquidem præciſum os non ſuccreſcit amplius, nec chartilago conuulſa coit, reſtituiturue. ad flexum lectiſternij uicem præſtat, χόνδρον Græci uocant, ex nerui, oſſiſq; natura conſlatur, ut ſcribit Pollux, & tradit Galenus χονδράκανθα dicuntur, quæ ſpinam habent chartilagineã. Terreſtriũ, quæ animal gignunt, nec exanguia uiſuntur, chartilago foramine nullo cauatur, proinde etiam medullæ expers eſt. Aquatilium, quæ σελάχη dicuntur, id eſt chartilaginata, per dorſum, quod eſt oſſium ἀνάλογον, chartilago humorem habet medullæ modo, In greſſilibus, ex quibus progignitur animal, auriculas & nares, nonnullam habere chartilaginem, ſcimus.

Neruorum ratio, & unde oriantur nerui. CAPVT XIX.

IAM VERO neruorum naturam ſi ad perpenſionem reuoces, qualiſnã inde conſurget opificis admiratio? ijs nodi corporum, qui uocantur articuli, aliubi interuentu, aliubi ambitu, aliubi tranſitu tanta animantium utilitate, ac membrorum firmitate, & motus præſtanti, & certa pernicitate ligantur, ut, adſit modo æquus rerum æſtimator, fateri neceſſe ſit, eam fuiſſe diuinæ ſapientiæ in hac fabrica curam, ut ſingulis tantum eius attribueret bonitas, quantum emolumenti, ac decoris ratio patiebatur. ex qua alios uidemus teretes, nonnullos item latos, ut in unoquoq; poſcere figuratio uidebatur. Neruorum naturam Plato ſcribit, ex oſſe, ac carne non fermentata eſſe a deo contemperatã, & flauo infectam colore. Indeq; neruos carne quidem tenſiores factos, aridioreſq;, oſſibus aũt agiliores, & molliores, quibus idem medullas, & oſſa peruinxerit, omniáq; carnibus operuerit. Neruos porrò in corde habere ortum, Ariſtotelis ſententia eſt, quoniã id neruulos ſuo ampliore uentriculo contineat, & uena, quam ahortam dicunt, neruoſa ſit. Albido, glutinoſóq; humore neruos & naſci, & ali, idem affirmat autor, cuiuſmodi etiam humorem mucori aſſimilem eis circũiectum conuiſimus. Auicenna primo Canonis, ut medicus, & Galeni interpres, neruos ab cerebro, & nucha ꝓduci ſcribit, Libro tamẽ de animalibus tertio, hærendum Ariſtoteli, eſt opinatus. Galenus locis aliquot ſentẽtiam priorem fouet, quem adiuuat Auerrois primo Colliget. Item Canticæ primo, utra uero ſit potior ſententia, non cuiuſlibet fuerit ſancire, præſertim cum grauis autor in Aphoriſmis Damaſcenus ita pronuntiarit, ubi diſſideant Ariſtoteles, & Galenus, haud facile internoſci uerum, Aſt ubi Ariſtoteles ipſe pugnantia ſcribat, quid agendum? Nam in libris de animalibus nõ ſemel, ſentiendi organum carnem ſtatuit, aut ἀνάλογον, non, ut medici, & nos ſupra cõmonuimus, neruos, At ſecundo de anima caro non eſt inquit, ſenſus inſtrumentum, ſed mediũ potius, ſicut aer, & aqua ſunt in uidendi, audiendi, olfaciendi ratione media, nam ſenſibilia ſuper ſenſile iacentia nõ mouent ſenſum, mouent autem ſuper carnẽ poſita. Auerrois aſſecla ubiq; Ariſtotelis, & medicorũ, ubi ſe oſtentarit occaſio, inſectator acerrimus, Galenũ hac parte inſequi maluit, Ariſtotele relicto. Quod ipſum & XII. de animalibus Auicenna facit, ſed forte carnem ſignificauit lacertoſam Ariſtoteles, cui tantum ſenſificæ ineſt potentiæ, quantum neruorum. Albertus uir doctior, ꝙ politior, neruos a cerebro diuidi tradit, dum ad pellem perueniunt cerebro obtentam, Oriri aũt a corde. Item alios dici ſenſuum uehicula, alios motuum, hos quoq; ab occipitio produci, ab anteriore parte illos. Hominis pellẽ herodotus Anthropen nũcupauit. i. ἀνθρωπίν.

¶ Carnis ratio ex Platonis doctrina, Carnis ſpecies duæ, Qui ſint Ines, & qui Villi apud medicinæ peritos. CAPVT XX.

CARNEM ſcribit Plato, aduerſus frigoris, & caloris iniuriã ab opifice deo tegumenti uice neruis, oſſibuſq; ſuperinductam, proinde inditum ei humorem caloris nõ immunem, ut æſtate quidem roſcida, madidáq; extrinſecus, corpori uniuerſo domeſticam exhibeat refrigerationẽ, hyeme uero rurſum igne proprio glaciem extrinſecus illatã moderate repellat. Quæ cum præclarus ille noſtri corporis fictor eſſet meditatus, permixtione quadam ex aqua, igni,

ſgni terráq; contemperata, indito inſuper acuto, ſalſóq; fermento, ſucci plenam, ac mol-
lem conflauit carnem, Huius uero ſpecies duas agnoſcunt medicorum ſcholæ, aut em̃
uilloſa caro eſt, ut quæ in muſculis habeẽ, aut uillis nuda prorſum, ut hepar. Villos intel
ligunt, quos uocãt Græci ἶνας. Etiam ſi non me fugit, Plinium quandoq; uenas, fibraſq;
conuertere, quod facit & Theodorus, non neruos. Cæterum tenuiſſima pars chartæ di
citur item ina. Eſt ubi Plinius idem pulpam pro neruo accipiat, quam Theophraſtus
etiam uocarit ina. Quibuſdã inquit, pulpa ſine uenis mero ſtamine, ac tenui cõſtat. Vil
lum medici deſcribũt, corporis partẽ ſubſtãtiæ tenacioris, ſolidã, gracilem, oblongamq;
filo perſimilem, quæ motui ſubſeruiat, & carni robur adijciat. Villorum alios ſtatuunt
neruoſos, uenoſos alios: Et ſint etiam, quos arteriales uocant, aut panniculoſos, uel qui
uitiliũ fungantur uice. Omninóq; diuerſi euadant pro membrorũ ratione, in quibus cõ
periunẽ, aut à q̃bus propaganẽ. Quod Galenus cõprobat cõplexionũ ſecundo. Aſtruit
Auicenna, ex motibus nullũ, niſi per uillos fieri. Eſt inquit Euſtathius, ἰνίον in capitis po
ſteriore parte, quo concidente ad inferiora, contractóq; ad humeros, ἰδνοῦσθαι dicitur,
hoc eſt incuruari, qui id patitur. Alijs eſſe inion uidetur nerui cauitas, q̃ diciẽ etiã τένων
ex Gregorio illud præterire nequeo, carnis ſemẽtinã trahere originẽ lac, caſeum, Oua.

¶Humanum corpus ſumma partium proportione conſtructum. Rotundũ, & qua
dratum ſchema reperiri in corpore noſtro. Menſurarum indidem eſſe deprompta no-
mina. Item denarium numerum. Quibus conſtet corpus. Retrimenta quot excernanẽ
modis.

CAPVT XXI.

QVOD operis initio præſtaturũ me, non eſſem auſus polliceri, ut tam late ho
minis rationem perſequerer, ipſa tamen uberius ſeſe indies materia laxante
ingens nobis oſtentatur quodãmodo rerum ſylua, quæ uel cogitatione ani-
mum, quantumuis difficultatibus obluctantem, & ſi non fatigare, at ſollici-
tum, anxiumq; efficere ſaltem poteſt. Veruntamen durandum eſt, quia cœpimus. Nam
& dij facientes adiuuãt. Quod ſi legentiũ uotis per omnia minus ſatiſfecerimus, aut
ſi quippiam habuerimus derelictui, ut impolitiæ notari uideamur digni. Cogitandum
erit, nemini unq̃ uitio datum, quod præfati ſumus, deos quoquo modo poſſet colere.
Studioſis latinæ rei euigilantur iſta. Siquid ſenticoſi in tanta ſciendorum congerie ſeſe
obtulerit, flores modo præcerpant, reliqua ſoli uitio ſuccreuiſſe putent, ubertate nimia
interdum luxuriantis, ac prætereant. Sciantq;, hominis eſſe proprium conniuere in plu
ribus. Verum ſi condentis animum amplius reſpexerint, omnia plauſibiliter ex-
cipient pariáq; ſibi in rationibus fieri putabunt. Satis opinor, hactenus artificis dei
ſapientiam in hominum conſtitutione admirati ſumus, uerum quæ ſuperſunt, ſingula
rem & ipſa præferunt claritatem quod & eorum rationem, ſummumq; proſpe-
ctum idem habuit inenarrabilis conditor. Nam quale cenſemus illud, in corporis
humani fabrica ſummam ſymmetriarum, ſiue commenſurationum rationem adeo
eſſe ſeruatam, ut inde ab architectorũ prudentiſſimis analogæ ſuſtructiones ſint corri-
uatæ? Siquidem illud ita eſt ab natura concinnatum, coaptatumq;, Vti proportionibus
quas Græci ἀναλογίας uocãt, membra ad ſummam figurationem inſigniter reſpondeãt:
nilq; omnino comperias, quod commenſu careat. Sicuti caput dicimus ab mẽto ad frõ-
tem ſummam, & radices imas capillorum eſſe partis decimæ. Item manus palmam ab
articulo ad extremũ mediũ digitũ tantundẽ. Caput à mento ad ſummũ uerticẽ octa-
uæ. Tantũdem a ceruicibus imis, & reliqua deinceps, ut ſi attendere libeat, nil ſit non
ab ſumma profectum ratione. Quid, quod rotundatiõis ſchema in homine item com-
pertum eſt? Quem ſi ſupinum ſtatuas, expanſis manibus, & fixeris in umbilico circi-
num, quia is locus centri rationem habet, circumagaſq;, orbem conficies abſolutum, ex-
trema digitorũ in manibus, pedibuſq; cõtingendo. Nec minus deſignationẽ in eo qua
dratã deprehendes, quando altitudo ab latitudine diuerſa nõ eſt, ſi menſũ cõcipias inter
expanſas manus. An nõ cõpertũ & illud, mẽſurarũ ratiões, & nomina ex humano cor-
pore mutuatos eſſe ueteres, digitũ appellantes, aut palmũ, itẽ pedẽ, cubitumq;? Quin-
imo & denarius numerus, quẽ perfectũ dicũt, & ꝓbant, ab digitorũ ſerie depromptus
eſt, quod Ariſtoteles adnotauit. Conſtare autẽ humanum corpus rebus numero qua-

Chartilaginis natura quo ab oſſibus differat. CAP. XVIII.

CHARTILAGO ab oſſe diuerſa eſt pluris, minoriſue ratione, cum alioqui natura ſit compar, Siquidem præciſum os non ſuccreſcit amplius, nec chartilago conuulſa coit, reſtituiturue. ad flexum lectiſternij uicem præſtat, χόνδρον Græci uocant, ex nerui, oſſiſq; natura conflatur, ut ſcribit Pollux, & tradit Galenus χονδράκανθα dicuntur, quæ ſpinam habent chartilagineã. Terreſtriũ, quæ animal gignunt, nec exanguia uiſuntur, chartilago foramine nullo cauatur, proinde etiam medullæ expers eſt. Aquatilium, quæ σελάχη dicuntur, id eſt chartilaginata, per dorſum, quod eſt oſſium ἀνάλογον, chartilago humorem habet medullæ modo, In greſſilibus, ex quibus progignitur animal, auriculas & nares, nonnullam habere chartilaginem, ſcimus.

Neruorum ratio, & unde oriantur nerui. CAPVT XIX.

IAM VERO neruorum naturam ſi ad perpenſionem reuoces, qualiſnã inde conſurget opificis admiratio? ijs nodi corporum, qui uocantur articuli, aliubi interuentu, aliubi ambitu, aliubi tranſitu tanta animantium utilitate, ac membrorum firmitate, & motus præſtanti, & certa pernicitate ligantur, ut, adſit modo æquus rerum æſtimator, fateri neceſſe ſit, eam fuiſſe diuinæ ſapientiæ in hac fabrica curam, ut ſingulis tantum eius attribueret bonitas, quantum emolumenti, ac decoris ratio patiebatur. ex qua alios uidemus teretes, nonnullos item latos, ut in unoquoq; poſcere figuratio uidebatur. Neruorum naturam Plato ſcribit, ex oſſe, ac carne non fermentata eſſe a deo contemperatã, & flauo infectam colore, Indeq; neruos carne quidem tenſiores factos, aridioreſq;, oſſibus aũt agiliores, & molliores, quibus idem medullas, & oſſa peruinxerit, omniaq; carnibus operuerit. Neruos porrò in corde habere ortum, Ariſtotelis ſententia eſt, quoniã id neruulos ſuo ampliore uentriculo contineat, & uena, quam ahortam dicunt, neruoſa ſit. Albido, glutinoſoq; humore neruos & naſci, & ali, idem affirmat autor, cuiuſmodi etiam humorem mucori aſſimilem eis circũiectum conuiſimus. Auicenna primo Canonis, ut medicus, & Galeni interpres, neruos ab cerebro, & nucha ꝓduci ſcribit, Libro tamẽ de animalibus tertio, hærendum Ariſtoteli, eſt opinatus. Galenus locis aliquot ſentẽtiam priorem fouet, quem adiuuat Auerrois primo Colliget. Item Canticæ primo, utra uero ſit potior ſententia, non cuiuſlibet fuerit ſancire, præſertim cum grauis autor in Aphoriſmis Damaſcenus ita pronuntiarit, ubi diſſideant Ariſtoteles, & Galenus, haud facile internoſci uerum, Aſt ubi Ariſtoteles ipſe pugnantia ſcribat, quid agendum? Nam in libris de animalibus nõ ſemel, ſentiendi organum carnem ſtatuit, aut ἀνάλογον, non, ut medici, & nos ſupra cõmonuimus, neruos, At ſecundo de anima caro non eſt inquit, ſenſus inſtrumentum, ſed mediũ potius, ſicut aer, & aqua ſunt in uidendi, audiendi, olfaciendi ratione media, nam ſenſibilia ſuper ſenſile iacentia nõ mouent ſenſum, mouent autem ſuper carnẽ poſita. Auerrois aſſecla ubiq; Ariſtotelis, & medicorũ, ubi ſe oſtentarit occaſio, inſectator acerrimus, Galenũ hac parte inſequi maluit, Ariſtotele relicto. Quod ipſum & XII. de animalibus Auicenna facit, ſed forte carnem ſignificauit lacertoſam Ariſtoteles, cui tantum ſenſificæ ineſt potentiæ, quantum neruorum. Albertus uir doctior, ꝙ politior, neruos a cerebro diuidi tradit, dum ad pellem perueniunt cerebro obtentam, Oriri aũt a corde. Item alios dici ſenſuum uehicula, alios motuum, hos quoq; ab occipitio produci, ab anteriore parte illos. Hominis pellẽ herodotus Anthropen nũcupauit. i. ἀνθρωπίνη

Carnis ratio ex Platonis doctrina, Carnis ſpecies duæ, Qui ſint Ines, & qui Villi apud medicinæ peritos. CAPVT XX.

CARNEM ſcribit Plato, aduerſus frigoris, & caloris iniuriã ab opifice deo tegumenti uice neruis, oſſibuſq; ſuperinductam, proinde inditum ei humorem caloris nõ immunem, ut æſtate quidem roſcida, madidaq; extrinſecus, corpori uniuerſo domeſticam exhibeat refrigerationẽ, hyeme uero rurſum igne proprio glaciem extrinſecus illatã moderate repellat. Quæ cum præclarus ille noſtri corporis fictor eſſet meditatus, permixtione quadam ex aqua,

ſgni terráq; contemperata, indito inſuper acuto, ſalſóq; fermento, ſucci plenam, ac mollem conflauit carnem, Huius uero ſpecies duas agnoſcunt medicorum ſcholæ, aut enĩ uilloſa caro eſt, ut quæ in muſculis habeť, aut uillis nuda prorſum, ut hepar. Villos intelligunt, quos uocãt Græci ἶνας. Etiam ſi non me fugit, Plinium quandoq; uenas, fibraſq; conuertere, quod facit & Theodorus, non neruos. Cæterum tenuiſſima pars chartæ dicitur item ina. Eſt ubi Plinius idem pulpam pro neruo accipiat, quam Theophraſtus etiam uocarit ina. Quibuſdã inquit, pulpa ſine uenis mero ſtamine, ac tenui cõſtat. Villum medici deſcribũt, corporis partẽ ſubſtãtiæ tenacioris, ſolidã, gracilem, oblongamq; filo perſimilem, quæ motui ſubſeruiat, & carni robur adijciat. Villorum alios ſtatuunt neruoſos, uenoſos alios: Et ſint etiam, quos arteriales uocant, aut panniculoſos, uel qui uitiliũ fungantur uice. Omninoq; diuerſi euadant pro membrorũ ratione, in quibus cõperiunť, aut à qbus propaganť. Quod Galenus cõprobat cõplexionũ ſecundo. Aſtruit Auicenna, ex motibus nullũ, niſi per uillos fieri. Eſt inquit Euſtathius, ἴνιον in capitis poſteriore parte, quo concidente ad inferiora, contractóq; ad humeros, ἰδνοῦσθαι dicitur, hoc eſt incuruari, qui id patitur. Alijs eſſe inion uidetur nerui cauitas, q diciť etiã τένων ex Gregorio illud præterire nequeo, carnis ſemẽtinã trahere originẽ lac, caſeum, Oua.

¶ Humanum corpus ſumma partium proportione conſtructum. Rotundũ, & quadratum ſchema reperiri in corpore noſtro. Menſurarum indidem eſſe deprompta nomina. Item denarium numerum. Quibus conſtet corpus. Retrimenta quot excernanť modis.

CAPVT XXI.

QVOD operis initio præſtaturũ me, non eſſem auſus polliceri, ut tam late hominis rationem perſequerer, ipſa tamen uberius ſeſe indies materia laxante ingens nobis oſtentatur quodãmodo rerum ſylua, quæ uel cogitatione animum, quantumuis difficultatibus obluctantem, & ſi non fatigare, at ſollicitum, anxiumq; efficere ſaltem poteſt. Veruntamen durandum eſt, quia cœpimus. Nam & dij facientes adiuuãt. Quod ſi legentiũ uotis per omnia minus ſatiſfecerimus, aut ſi quippiam habuerimus derelictui, ut impolitiæ notari uideamur digni. Cogitandum erit, nemini unq; uitio datum, quod præfati ſumus, deos quoquo modo poſſet colere. Studioſis latinæ rei euigilantur iſta. Siquid ſenticoſi in tanta ſciendorum congerie ſeſe obtulerit, flores modo præcerpant, reliqua ſoli uitio ſuccreuiſſe putent, ubertate nimia interdum luxuriantis, ac prætereant. Sciantq;, hominis eſſe proprium conniuere in pluribus. Verum ſi condentis animum amplius reſpexerint, omnia plauſibiliter excipient pariaq; ſibi in rationibus fieri putabunt. Satis opinor, hactenus artificis dei ſapientiam in hominum conſtitutione admirati ſumus, uerum quæ ſuperſunt, ſingularem & ipſa præferunt claritatem quod & eorum rationem, ſummumq; proſpectum idem habuit inenarrabilis conditor. Nam quale cenſemus illud, in corporis humani fabrica ſummam ſymmetriarum, ſiue commenſurationum rationem adeo eſſe ſeruatam, ut inde ab architectorũ prudentiſſimis analogæ ſuſtructiones ſint corriuatæ? Siquidem illud ita eſt ab natura concinnatum, coaptatumq;, Vti proportionibus quas Græci ἀναλογίας uocãt, membra ad ſummam figurationem inſigniter reſpondeãt: nilq; omnino comperias, quod commenſu careat. Sicuti caput dicimus ab mẽto ad frõtem ſummam, & radices imas capillorum eſſe partis decimæ. Item manus palmam ab articulo ad extremũ mediũ digitũ tantundẽ. Caput à mento ad ſummũ uerticẽ octauæ. Tantũdem a ceruicibus imis, & reliqua deinceps, ut ſi attendere libeat, nil ſit non ab ſumma profectum ratione. Quid, quod rotundatiõis ſchema in homine item compertum eſt? Quem ſi ſupinum ſtatuas, expanſis manibus, & fixeris in umbilico circinum, quia is locus centri rationem habet, circumagaſq;, orbem conficies abſolutum, extrema digitorũ in manibus, pedibuſq; cõtingendo. Nec minus deſignationẽ in eo quadratã deprehendes, quando altitudo ab latitudine diuerſa nõ eſt, ſi menſũ cõcipias inter expanſas manus. An nõ cõpertũ & illud, mẽſurarũ ratiões, & nomina ex humano corpore mutuatos eſſe ueteres, digitũ appellantes, aut palmũ, itẽ pedẽ, cubitumq;? Quinimo & denarius numerus, quẽ perfectũ dicũt, & ꝓbant, ab digitorũ ſerie depromptus eſt, quod Ariſtoteles adnotauit. Conſtare autẽ humanum corpus rebus numero qua-

tuordecim inuenimus. Neruis, uenis, arterijs, ſanguine, ſpiritu, carne, pingui, chondris, ſeu chartilaginibus, unguibus, oſſibus, humoribus, medullis, pilis, tuniculis. Ad laudem pertinet illud quoq;, excerni retrimenta, ſuperfluentiáq; à uiris quidem per aluum, urinam, uomitus, oculos, nares, ſputa, excreationes, aures, rem ueneream. per incerta item ſpiramenta, per pilos, & per ungues. Mulieribus adijciuntur duo, Lac, & menſtrua.

¶ Humani corporis partes. Membrũ quid. Nouem haberi perpẽſione digna in quolibet mẽbro. Cur naturã dixerit iuſtã Hip. Mẽbri cuiuſq; ratio triplex. CAP. XXII.

INVENIO in monumentis, Aegyptios humanũ corpus in quatuor tantum portiones diſtribuere ſolitos, caput, manus, thoracem, quem etiã clybanum uocat Albertus, & crura. Membra uero, ut finit Galenus, corporis particulæ ſunt, quæ nec omnino circũſcriptionem habent propriã, ſic eñ particulæ non forent, ſed corpora per ſe, nec omnifariam coniunctæ ſunt alijs. In membri uero cuiuſq; conſyderatione acurata, nouem uideri perpenſione digna docuit cõmentator Alexandrinus in enarratione libri hæreſum. Quæ omnia inenarrabilem dei prouidentiam explicant. Subſtãtia prima eſt, conſtitutio deinde, ſeu complexio, cui adnectitur etiam color, quo membri natura quouis modo ſignificari poteſt. Sicuti eodem totius item internoſcitur habitudo. cum, ſicuti Pythagoras autor eſt, docente in libro de ſenſu, & ſenſili philoſopho, ſit color epiphania, id eſt ſuperficies, uel ſuper apparentia quædam. Porrò inſpicienda item quantitas, figura, numerus, ſitus, colligantia, actus, uel operatio. Emolumentũ, ſeu præcipuũ id ſit, ſeu ut ſeruitus. Tot eñ ſeruitutes uidentur, quot membra non principalia. In ijs uero illud obſeruandum. Actum mẽbri ab utilitate diſtingui ex Galeni doctrina. Nam actus motuũ eſt effectiuus. Sunt uero & motus paſſiui nuncupati, qui alijs mouentibus fiunt. Vtilitas autem eſſe uidetur cõmoditas, quæ percipi nequit, niſi ex operationibus, quæ ſine doctrina proueniũt. Nec credendũ omnino, particulam ullam adiectam temere, aut fortuito, uerum arte creatoris mirabili, ac ſapientia, ſicut Galenus autor eſt. Proinde ſummus artis medicæ Hippocrates, naturæ opera in hoc admiratus, non deſinit eam cognominibus honeſtare, iuſtã appellando, Vti Ariſtoteles eſſe eam uelut οἰκόνομον ait ἀγαθὸν, id eſt Oeconomum bonum, ac patremfamilias. Quando iuſticiæ diuinæ maieſtas neceſſaria ſapiẽter excogitauit, tribuitq; unicuiq; pro dignitate, redundantibus omnino reſectis. Et ut ueriſſime dixit Haliab. Eſt ab natura animalis corpus conſtitutum ex membris multis, ſubſtantia & qualitate diuerſis pro uniuſcuiuſq; neceſſitate, quo ad deſtinatam metam produci poſſet uita. Porrò in membri cuiuſq; compoſitione ratio uiſitur triplex. Aut enim uiuendi gratia ſunt, cuiuſmodi membra ſunt principalia, Aut bene uiuendi, ut oculus, Aut ſufficiendæ cauſa prolis, Quo in genere habentur pudẽda. In omnibus uero deus opifex utilitatem reſpexit primum, mox uero, & decorem. Nam & Ciceronis illud laudatur de finibus tertio, membrorum, id eſt partium corporis alia propter eorum uſum uideri ab natura contributa, ut manus, crura, pedes, uti ea quoq;, quæ ſunt intus in corpore. Alia autem nullam ob utilitatem, quaſi ad quendam ornatum, uelut caudã pauoni, plumas uerſicolores columbis. Mammas uiris, atq; barbam.

¶ Capitis ratio. Cur ibi ſedes animæ. Cur magnis uiris caput aperire, inſtitutũ. Cerebri item ratio. Encar quid ſit. An cerebro abſtinuerint ueteres. An capite præciſo, poſſit quis ꝓgredi, aut loqui. De Craneo, & Suturis. Item de capillis. Interim adnotabis, quæ dicantur Thria, Qui dicãtur Phoxi, & qd Phoxa, & Proxichili. Item Cymbe. Cymbachus. Cymbæũ. Xylocymba. Corymba.

CAPVT XXIII.

QVONIAM uero caput arcis quodãmodo locũ habet in humanis corporibus, & Plato in Timæo, caput non principale ſolũ, ſed etiã totũ in corpore nuncupauit, Ab eo protinus exordiemur hic aliqua perſtringere, quoniã alibi fuſius de ea re fiet hoc opere mẽtio à nobis. Quod & in mẽbris item alijs quandoq; facturũ me, præfari libuit, nequis male feriatus, aut naſutior in hæc incidens, quiſquis fuerit eorum genius, partum hunc noſtrũ, ut exuccũ, & male conceptũ execretur protinus, atq;, ut ominoſum, auerſetur. Ergo caput præcipuũ, excelſiuſq; in homine membrũ, primo regiminis acutorũ Galenus, & Platonici oẽs rationalis

animæ

animæ ſedem nuncupant, ut rentur nonnulli, quoniam inibi cerebri eſt conceptaculū, ac membrorum animalium. Quæ organa ſint, & principia uirtutis animalis, tam apprehendentis, quam eligentis, ſeu uoluntarie mouentis, quibus potiſſimum conſtat animalium inter ſe diſparatio. Nec me fallit Bedæ ſententia ſuper Marcum, Animæ locus inquit principalis non iuxta Platonem in cerebro, ſed iuxta Chriſtum in corde eſt. Portionē uero hanc cæli ſimilitudine quadam poſſidemus ſublimem, ſicuti etiam interpretatur Ariſtoteles. quin, & uniuerſa in hominis corpore ſitum præferunt uniuerſi, cum cætera nullo eiuſmodi ſint conſtituta reſpectu, aut confuſo admodum. Porrò & in quæſtionibus idem, caput eum obtinuiſſe locum ſcribit, quia ſit diuiniſſimum membrum, ab eo enim ſternutamenta quoque proueniunt, quod eſſe ſacrum auguriū conſtat. Inde quoque obrepſiſſe noſtris moribus opinor, ut quibus exhibeatur reuerētiæ cultus, ijs caput aperiamus, etiam ſi Plinius, Varro, Plutarchus aliud uidentur ſecuti. In eo ſingularis eſt naturæ prouidentia, eſt enim in homine macilentum, ac prope carne nudatum omni, idque neceſſario. Nam ſi corpulentius eſſet cerebro circumiectum ſepimentum, res omnino in diuerſum recaſura fuit, ac membri eius ratio exigit, neque enim refrigerandi uim haberet ullam, ſed carnis copia fotum intepeſceret amplius. Etenim aduerſus cordis ſedem, & calorem natura cerebrum molita eſt, Naturamque ex eo habuit aquæ, terræque communem, ut inferioris partis feruorem contemperaret. Fluctiones porrò è capite impetū capiūt, ſicubi cerebrū frigidius eſt, quam exigat temperamentum, per uenas ſurſum reſpirāte ciborū ſuperfluo, quod ſimile imbriū generationi uideri poteſt. Galenus poſt Hippocratem nobiliſſimus medicinæ autor, naturæ intentionē in capitis creatione nō fuiſſe cerebrum ſcribit, neque item ſenſum omnem, aut ſenſoria, quoniam hæc comperiātur etiam in capite carentibus. At fuiſſe capitis ſuſtructionem potiſſimū ob uidēdi excellentiam, qui ſenſus ad circumſpectū omnem, ueluti in ſpecula collocari debuerit, ſicuti autor item eſt Auicenna. Abs quo illud etiā proditum prima tertij, adnotauimus, Exploratoris uice oculos fungi. Idem porrò Galenus colligit, cerebrum eſſe in capite locatum propter oculos, ſenſoria uero reliqua propter cerebrum. Opinari autē, refrigerationis ergo cerebrum eſſe conſtitutum, putat ridiculū, ob remotionē nimiam, perinde ac ſi quis item calces, cordis gratia quis factos, aſſerat. Ediuerſo Ariſt. oculos propter cerebrum in capite locatos prodit, quoniam ſit oculus aqueæ naturæ, ſicuti cerebrum. Verum ut cuique uiſum fuerit, accipiantur iſta. Commonendi uero parte hac diligenter ſumus, dici cerebrum ab ueterum plæriſque, ut eſt apud Lycophronē, Encar. & quia in cibis id auerſabantur priores, quod ſcribit Athenæus, perinde ac ominoſum opinati, præcipueque Athenienſes, inde pronunciatū aſtruūt, ab Homero, uelut in *Sympoſiacis* meminit Plut. τίω δ᾽ἐμμ᾽ἔγκαφος ἄιστ, id eſt æque ipſum honoro, ac cerebrum, quod execrati priores, atque abominantes rejciebant, imprimis autem ſuillum. hinc Athenicēſis Apollodorus nemini ueterum opinatur cerebri nomē admiſſum in libris. proindéque in Trachinijs Sophoclem λευκὸν μυελὸν, id eſt albam medullam dicere maluiſſe. Qua tamē in re longe falli Apollodorum, amplius, curioſiuſque theſauros ueteres peruoluenti certo certius liquebit. Illa forſan ſubſcribet ratio antiquorum inſtituto, cerebro abſtinentium quod rem prorſus eſſe ſacram caput opinabantur, uel iuriſiurandi argumēto, per id nāque iurabant plærumque. Quin & in ſternutamentis caput adorare aliquo modo uidebantur, ut quod ſenſuum dicatur fons. Dicitur encar genere maſculino plurimum quidem, ſed & neutro quandoque. An uerum omnino ſit, cerebro Athenienſes abſtinuiſſe, conjectabunt eruditi. Certe Iouis cerebrum de ſcitiſſimo cibo pronunciatur apud Pauſaniam, Cuiuſmodi ſint forſan apud Comicum cerebri θρῖα, elegantius, ſcitiuſque condita, quibus utebantur Athenienſes. erant uero cerebri portiones intra fici folia, quæ dicantur thria, curioſius percoctæ. prædulce item cenſebatur palmæ cerebrum, etiam ſi capitis dolorē ſæpius, grauiuſque concinnaret. eo uero exempto areſcere palmā ferè, cognitū experimētis. De hac ipſa re plura paulo Athenæus, & nos alibi. Sed illud nō prætereūdū, omniū bipartitū eſſe cerebrū, & in poſtremo eſſe, quod uocatur παρεγκεφαλὶς. i. cerebellū. Nobis porrò illud parte hac nō uidetur per incuriā tranſiliendū, quoniam, ut eſt, in ijs nil omnino receptitij ſecernitur nobis. An capite præciſo, credibile ſit, corpus reliquū progredi poſſe. Quod nequis ridicule proponi putet, autor Auerrois eſt. 7. phyſicorū, cōmen. iiij. Arietem ſe

uidiſſe, qui capite detruncato, huc illuc motaretur. Scribũt & Chriſtianæ ueritatis aſſertores celeberrimi, Dionyſium Areopagitam martyrio coronatum, poſteaq; reſectũ illi caput eſt, aliquandiu progreſſum, ſuum ſibi caput baiulantem. Scio, ridebunt hoc philoſophi, tanq; parum conſtanti ueritate dictum. Nos Chriſti ſaluatoris infinitæ potentiæ id aſcriptum uolumus ueriſſime, ac ſynceriſſime, nam, ut Ariſtoteles docuit, corpus detracto capite, progredi quoq;, non temere credi poteſt, quoniam ſimul abſcinduntur nerui, qui inſtrumenta ſunt, & ueluti duces localis motus. Sanguine tamen carentia, uel uiuere poſſunt diutius truncata capite. Cuius euentus rationem ex libro de iuuentute, & ſenectute lector accuratus perdiſcere poterit. Conſimile huic miraculum eſt, quod affertur ab nonnullis, caput abſciſſum loqui, à quibus & Homerus aduocatur teſtis: φθεγγομένη δ᾽ ἄρα κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη. Ipſeq; dum loquitur, miſcetur puluere uertex. Non enim dum ipſe homo, ſed dum ipſe uertex, intelligi uolunt. Propterea ſcribunt, φθεγγομένη, non aũt φθεγγομένου. Quin in terra Caria res adeo pro uera habita eſt, ut reum quendam ex incolis egerint. Nam cum Iouis hoploſmij ſacerdos eſſet occiſus, nec à quo, conſtaret, nõnulli audiſſe ſe retulerunt, capite præciſo dicentẽ ſæpius, uirum ſuper uiro Cercidas occidit, Itaq; hominem, cui nomen Cercidas, per prouinciam amplius quæſierũt; comperturnq; in iudiciũ perduxere. Sed certe fieri nequit, ut præciſa arteria, & ſine motu pulmonis loquatur, nec apud Barbaros, qui capita ſumma cum celeritate detruncãt, eiuſmodi quippiam eueniſſe accepimus. Os capitis uniuerſum, inquit Pollux, uocatur Cytos. Latini caluam, & caluariam dicunt, ut Celſus item teſtatur. Ariſt. τριχωτὸν intelligit, id eſt quod capillis integitur. anterior pars Bregma uocatur, id eſt ſinciput, poſterior inion, id eſt occiput, quod interiacet, Coryphe, id eſt uertex, unde dicoryphi biuertices nuncupantur. Ex Suturis cõpacta calua eſt, quas Græci ῥαφὰς uocant. de quis alibi plura. In paucis caluaria ſolida ſine ſuturis reperitur, præterq; in æſtuoſis locis. Idq; caput firmiſſimum, atq; à dolore tutiſſimũ iudicatur. Ex cæteris quo ſuturæ ſunt pauciores, eo capitis ualetudo cõmodior. Hippocrates quod ſuturis careat, ſanum arbitratur caput. Paucis conſtat capillis, cum calidius. Capillorum multitudo capitis redundantiã humorum præmonſtrat. Capillorum flauus color ex flaua eſt bile, Quibus eſt proacuminatum caput, Phoxi nuncupantur, uel ex faſtigatione, quam uocant, ὀξύτητα, uel de figlinorum ſimilitudine, quæ igniũ ui diſſiliant, quod ueteribus ferè placet. Ea uero Phoxa dicuntur, uelut phloxa, ex flammæ ui, quæ φλὸξ appellatur. Eiuſmodi in Therſite caput, riſu excepit Homerus, Sed & in magno Pericle inuidorum uoculis eſt adnotatũ, nec ab Athenæo in cilicibus prætermiſſum, ſed & in Atticis, Argiuiſq; mulieribus. Verũ in ijs, ut autor Simonides eſt, etiam labia animaduertuntur faſtigata, ex quo Phoxichili uocantur. Porrò & ab Græcorũ quibuſdã Cymbe dicitur caput, unde Cymbachus nuncupatur, qui in caput ſaliens crura tenet ſurrecta. Eſt Cymbæum quoq; poculi genus, de quo in Lexico Pauſanias, ſed alij cymbium pronunciant, eſſeq; ſimile nauigio tradunt, quod Cymbam uocant, unde forſan & nomen profluxit, Id uero Xylocumbaram appellant nonnulli. Nam Xylocymbam uirulento morſu dicunt mulierem, nec formoſam ſatis, nec magnitudinis moderatæ. Cymbachũ deniq; galeæ ſummum dici inuenio. Sed & ſumma omnia dici Corymba poſſunt, Homero aſtipulante. Alij acroſtolia, & nauiũ uelut Coryphas hoc eſt uertices eo accipiunt nomine. uidentur autem prominentia in in montibus præcipue ſic dici. nam apud Herodotum montis legimus Corymbũ.

¶ Capillorum ratio. Cur defunctorum capilli durent, aut etiam augeſcant.
De Tulliola Ciceronis. Lophos quid, & Lopheum, Lophiumq;.

CAPVT XXIIII.

QVONIAM uero ſummus artifex, eminẽs ueluti ædificij culmen, ſic ornãdum caput hominis cenſuit, nõ ab re uiſum, huic parti impingere paucula quædam de capillorum ratione obſeruata. Horum igitur materiam putant eruditi fumidum uaporem, craſſum, humectũ, glutinoſum, quod ſecundo cõplexionum Galenus ſignificat, etiam ſi putet Auerrois, pili materiam ex Galeni ſententia, pure terreſtrem, quod ſi eſſet, non tam ſequax foret pilorũ natura, flexibiliſue, quo uelis modo. Efficiens ratio pilorũ frigiditas eſt, tũ intima in cute, ac

oſſibus capitis. tum extima aeris nos ambeuntis, quæ uaporem ab imo ſcandentem, ac in poris, meatibusq; cutis retentum durius denſeſcere cogit. Pilus non multus, ac prætenuis caliditatem indicat temperatam, connexam ſiccitati immodicæ. Multus uero & craſſus exuberantis indiciũ eſt caliditatis, qua multa prouenit euaporatio. Proinde uberius enaſci pilos iuuenta floreſcente, autor Haliabas eſt, Atq; in uiris item, ꝙ fœminis, capillus natura frigidus eſt, ſicciorq; omnibus, quæ in corpore ſint, atq; etiã oſſibus, ut ſentit Auicenna. Flectitur tamen, quod illis non contingit, tenuitatis ratione, & uiſcoſæ humectationis, tenaciſq;, accedente terreſtri ſiccitate, ex quibus conſurgit capillus. Scythæ, ac Thraces ἰυθύτριχες ſunt. i. promiſſo pilo, & ſimplici. nam & ipſi humidi ſunt, & aer eos ambiens. Aethiopes contra, qui loca incolunt calida, οὐλότριχες. i. criſpo ſunt pilo. Siccum enim & cerebrum eorum, & ambiens cælum. Obſeruatũ eſt, pilos quandoq; horæ ſpatio, aut etiam minore canos effici. Hos in mortuorum ſuccreſcere corporibus, autumant plæriq;, nec abnuit Ariſtoteles, tametſi non oriuntur noui. Quod item de unguibus traditur, ac Plinius enotauit. Nec incongruum arbitrantur, diutius in defunctis ſeruari capillos, humectatione in meatibus ſubſiſtente, quæ glutini denſeat modo, obdureſcatq;, ut ſic longiſſime ſupereſſe capilli ualeant, quæ ratio Conciliatori maxime arriſit. Diſcrimen uero, & capillorum æquamentum Græci dicunt lyſoma. i. λύσωμα. Dignũ ſcitu, cum pontifex *Sixtus*, eius nominis quartus, Reip. Chriſtianæ præſideret, cõpertũ Romæ in uia Appia e regiõe Ciceronis cõditorij muliebre cadauer, quod ex inſcriptione coniectatũ eſt, fuiſſe Tulliolæ. Id erat aromatibus ita conditum, ut temporis iniuriã non ſentiret. In eo uiſebantur capilli aureo impliciti reticulo, ſumma omnium admiratione, reperiri aliquid, in quod anni mille quingenti ferè nil prorſus eualuiſſent. Cæterũ cadauer in urbem delatum tridui mora computruit, medicamine amoto, aut uitiato. Incrementi uero capillorum in defunctis ratio eſt in calore, uaporéq; in pororum anguſtijs retento, amplioris autem in ſeneſcentibus, ægrotiſq;, ac decreſcentibus etiam cauſa creditur excrementitia multitudo. Cur autem, ſi ſubſecentur tam capilli, ꝙ ungues, celerius increſcant, inde fieri tradunt, quod fumidus uapor ad radices ſcandens, præciſos facilius propellat. Capillorum aũt ratio non eſt in decore præcipua, ſed in eo fuit naturæ momentum maximum, ut extimum inde repelleretur frigus. Nec in eo emolumentum minimum, egeſtis hoc modo noxijs è corpore uaporibus, unde eſt capillaris generationis argumentum. In auibus, quod capiti ſupereminet, λόφον uocant Græci, apicem noſtri. Nam primo de animalium hiſtorijs Ariſt. Auium quaſdam plectra habere ſcribit. i. calcaria, quaſdã uero lophon, nõnullas minime. Lophon item in galeis criſtas dicũt. Vnde lopheum, in quo reconderent. Sed & ſpeculi theca eo dicit nomine. Lophion uero eſt ab Lopho deminutũ. Illud prius ſcribit λοφεῖον. Lophiam capronas interpretant.

❡ Barbitij ratio. Myſtax. Hyporrhinion, Propogonion quid. Cur mulier barba ſit exuta. Curq; in nonnullis uiſatur.

CAPVT XXV.

BARBAE autem ratio, mirum eſt, quantum ad dignoſcendam corporum maturitatem, & ſexus conferat diſcernicula, aut ad decorem, etiamnum uirilitatis, ac roboris. Autor Haliabas eſt, pulchritudinis, & ornamenti argumentum fuiſſe in barba potiſſimum. Succreſcit hæc toto mento, quam μύστακα uocant. Quanq; non me fallit, Pollucem ſcribere, eam, quæ ſub naribus habeatur, ita nuncupari, quæ ab re item dicatur Hyporrhinion, & Propogonion, ueluti quæ ſub naribus enaſcatur, & quæ progerminet ante inferiorẽ. Dici Myſtaca interpretantur, quia illuc deſtillet naſus, quem uocant μυκτῆρα. Sunt qui Myſtaca etiam labrum putent, unde ducatur Myſtacon. Inferiori labro adnaſcens barbitium pappos nũcupatur. Vtrunq; ſimul Hypene. Oritur etiam barba in mandibulæ inferioris parte ſuprema humoris, caloriſq; copia illuc ab ſincipite demanantis, teſticulorum ui, inde prolificam materiam attrahentium. Argumẽto ſunt uenæ ab inferioribus illac cõmeantes, quas ex eo ſpermaticas uocant. Proinde deeſſe mulieribus barbam, imbecillioribus earum teſticulis. Siqua uero uiſatur barba inſignis; hinc contingere, quod illi additum peculiarius ſit roboris aliquid, & caloris. barbitio tamen, tum rariore, tum breuiore. Illud obiter adnotarim, in capris aruncum ab Ariſtotele Cryngum pronunciari.

❡ Erontis

¶ Frontis ratio. Metopoſcopi q ſint. Item quæ ſtellæ ſecūdæ. Cur quādoq; nequeat aperiri oculus. Sudoris in fronte ratio. CAPVT XXVI.

QVID uero frontis artificem hic fabricam memorē? Qua ſapientia deus hanc homini tantū cōtribuit, triſticiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis indicem? Fuere, qui ex partis huius ſignis potiſſimū quibuſdā uaticinia aucuparent̄, Quos inde quoq; Metopoſcopos dixere. Nā q̄bus ſit ſtriata, rugoſioŕq; frōs, magna animo uerſare, eſſeq; melancholicos. Quibus uero erugata, exporrectioŕq;, eſſe fallaces imprimis, Cuiuſmodi ferè Bononiēſes haberi, cauillatur Cōciliator. Quā rem digeſtis de officio præſidis adnotauit interpres quoq;. Ita enī̄ phyſicas membrorū formas dictare, Nulla tamen iniuncta noſtris moribus neceſſitate, ſed lubentia potius quadam, & procliuitate, ex ſanguine, ac ſpiritibus phyſicis. Quas phyſionomi ueteres ſtellas ſecundas uocabant, à ſuperioribus impreſſas, præmonſtrantes, quæ ratione, prudentiaq; reprimi queant. Frontis uero cutis conſilio memorabili laxior ſtructa eſt, ac mobilis, ut cōmodius oculis ſubſeruiret, uel cludēdis, uel reſerandis. Inſunt uilli ex hoc porrecti ab uertice ad palpebras. Propterea ratione chirurgica præcipitur, ſi abſceſſus in fronte ſe oſtēderit, aut cauſatio alia, ſitq; diſſectio neceſſaria, nō eſſe ducendā ferri aciem per frontis longitudinē ab tempore in tempus, ne uillis præciſis, deſinat poſſe oculus ſuo perfungi munere, procidentibus palpebris, Qui nimiū conniuent, σκαρδαμυκτικοὶ uocantur. Qui rigent, ἀτενὶς, ſudat frons imprimis, quia cerebro ſubiacet anteriori, ubi maxime ſcatet humectatio, quā eſſe nouimus ſudoris fomitē. Oſculi religionem quadam parte hac ſeruatā ueteribus, autor Plutar. eſt.

¶ Supercilia quam habeant rationem. Item Cilia. CAPVT XXVII.

QVID illa, quæ ſupercilia dicimus, q̄ artifici ingenio ſuperpoſita oculis, ut demanantes aliorſum corriuarent humores, uelut imbricamentum planè quoddā, ſiue grūda, uel, ut Græci dicūt, γείσωμα? Quãq; eſt ꝓprie Giſſon .i. γεῖσον, qđ in ſupcilijs ꝓminet, Vnde ἀπογεισῶσαι apud Xenophontē. Sed & in ianua, qđ ſupiacet, Hyperthyron dicit̄, uel Hyperthyrion. Eſt ꝓtuberans pars, Giſſon, & Giſſoma. Verū & in galea eodem modo. Supercilia hæc in homine tantū pariter, & alterne mobilia. Sed & in ijs animi quoq; pars eſt, inquit Plinius. ſiue negemus, ſiue adnuamus, hæc indicant maxime. Faſtus aliubi cōceptaculū, hic ſedē habere uidet̄. In corde naſcitur. huc ſubit. hic pendet. Caput, & ſupercilia penitus abraſa olere maliciam, & clamitare calliditatē uident̄, ueluti ne ullus quidē, ut M. Tullius inquit, inſit boni uiri pilus. Cilia uero, quæ ab palpebris prominent, nonne & ipſa utilitate mirabili ſunt cōſtituta? Vt minutarũ rerū ad oculos incurſum tanq̄ ſtipatores quidā, repellant, ſimulq; uiſiuum dirigant ſpiritum, Vel etiam ab oculis promicãtes radios, quibus uidendi rationē præcipue conſtare, perſuaſiſſimum Platonicis eſt, Vnde ijs uel reuulſis, uel quauis ratione procidentibus, aut obliquatis, remotiora longe imbecillius internoſci uiſu, Galenus arbitrat̄ in medicorū Iſagogico. Quid, quo pilorū illa nigricies lumen egregie fouet, atq; contēperat? adeo ne in minimis quidem deficit diuinæ ꝓuidentiæ cura. Sed ingratitudinis uitio magna pars lance uel iniquiſſima beneficā penſamus clementiā, ne intelligentes quidē ignorantiæ nubilo, qua quid ratione ſit comparatum. Nam quotuſquiſq; aduertit hoſce pilos nunq̄ ferè iuſto plus increſcere? ne inde præpediatur uiſus, imo uero ne fieret, ſummo ſtudio cauiſſe naturam, quæ palpebrarum ambitum, hoc eſt Torulū ſolidiuſculo cōmunijt corpore, ac chartilaginoſo, tum ne uapori fumido, unde eſt pilorum materia, pateret exitus, tum ut duro innixi, obfirmatiq; pili, ſtabiliores, rectioreſq; redderent̄. Nam & ſolo innata molliculo producūtur facilius, & obliquantur, in quoduis latus. Propterea feſtiuiſſime Galenus, ab creatore cilijs iniūctum ſcribit, æqualem ſeruare magnitudinē. Illa uero diuinū uerita mandatum, omnino extra præſcriptū nō uagant̄. Sed & in alijs diuinæ maieſtatis ſapientiā, ut cœpimus, admirari pergamus. Si illud non omiſerimus, metaphora honeſtiſſima ὑπ τυρομάτων, id eſt, hoſtiorū ratione, in templis præcipue, dici item ſupcilia. Vitruuius, ſup Cymariū, quod erit in ſupcilio, collocandū eſt hyperthyrum craſſitudine ſupcilij. Porrò capitis læuitatem φαλακρότητα dicimus. i. caluitium. At in ſupercilijs ἀναφαλαντίασιν, quam rem ſalitium interpretatur Theodorus, ſed tantiſper, dum melius inuenerit.

¶Oculorum conſtitutio mira. Videndi ratio breuis. De ſpeculis pauca. Quæ dicant ὑπώτλια, & ὑπώπια. Item ὑποφθάλμια. φολκός, qui dicat & βλεπιδαίμων. Item ἰλλός quid, & inde corriuata uerba. CAPVT XXVIII.

IAM VERO quid de oculis ordear dicere, ſtudio inenarrabili aduerſus occurſantia, uelut ſinuoſa reconditos conualle, prominētibus illinc ſuperciliis, & fronte, tanq̄ uallo, obſepiente. hinc malis protuberātibus, atq; ex imo coorientibus, ceu cliuis, ad propugnacula partium toto corpore pretioſiſſimarum? Hi profecto lucis uſu uitam ab tenebris, & morte mihi diſcernere uidentur. Nam q̄ miſerum, q̄q; funeſtū eſt cæcitatis malum? Cæcū poſtulare non poſſe, iureconſulti ſtatuunt, quod inſignia magiſtratus uidere, ac reuereri nequeat. Senatoriū tamen ordinem retinere, Appii Cæci exemplo, ad nouū uero magiſtratum aſpirare, omnino prohiberi. Quin etiam hi arguti nimis quēadmodū animo affecti ſumus, ſubinde loquuntur. Nam, ut imago animi uultus eſt, ita indices oculi, & propterea ab prudentiſſimis dictum, animū in oculis habitare, quoniam ardere uident quandoq;, incendi, humeſcere, cohibere. Hoſce duos tantū contribuit diuina ratio, quod numerus is ſpecioſum quiddā complecti uideatur. Illud utiq; eximie mirādū, cum eſſe particulas decem, quas uocant intimas, ex quibus conſurgit organū uiſui deſtinatū, ferè conſtet inter eruditos, ſeptem uidelicet tuniculas continentes, & humores tres contentos, ſicuti primo Colliget, autor comprobat Auerrois. Earū omniū utilitatē, operationemq; adeo eſſe ambagioſæ difficultatis, ut Galenus uir in medicina tantus, & rerū ſcientia nō incelebris, reddere ſingillatim rationes non ſit auſus. Sed & Auerrois arbitrarium de iis iudicium eſſe ſcribit. Oculos etiam Galenus idem nunc organū uocat lucidū, nunc ſolarem animalis particulam. Et diuinum quoq; membrū, quia ſit eius præcipue inexplicabilis, & mira ſubtilitas, ſiquid aliud in animantiū natura. Oculi uero ſubſtantiam, eſſe tradunt cryſtallinā ſpiſſamenti alicuius, quando uiſiua potentia, cuius oculus eſt organū, humiditatē exigit aquoſam, quæ ſuſcipere queat uiſibiles formas ex inſita perſpicuitate, atq; humectatione. Aer uero perſpicuus, & humidus inſinuari nequit, &, ut ſic dicam, incorporari, in propria dum permanet ſpecie, ut ſentit Albertus. Porrò aer uia tantū eſt, qua uiſibiles obiectorū deferuntur ſpecies, nec eas retinet, quod eſt oculo neceſſarium, qua diaphanus eſt, ac luminoſus. Eſt enim uiſus lucis, ſicut obiecti præcipue, coloris aūt, tanquam cuiuſdam lucis. Inde ut ſit actiui ad paſſiuū proportio melior, & unius in alterum tranſmutatio cōuenientior, neceſſariū fuit, eſſe oculū luminoſum quadātenus. Propterea Galenus inquit, ſenſum luminarē alterari, ut ſic dicā, ab coloribus, ut ab cognato, con ſimiliq;. Hæc uero efficit ratio, ut ſplendore nimio, facile corrūpatur uidēdi facultas, quia nimis tranſmutat oculus ꝑpter ſimilitudinem. Indicio ſunt lucis reliquiæ diu in ſenſorio reſidentes poſt clarioris ſenſibilis proſpectū. Additur illud quoq;, oculo nullū propriū ineſſe colorē, alioqui difficulter alienos admitteret. Argumēto eſſe Icterici poſſunt, quibus omnia uidentur Citrina. Cæterum in libro de ſenſu, & ſenſili Auerrois eſſe negat connaturalem in oculo lucem, uerū ingredi forinſecus. Nam ſi ineſſet inquit, uideremus in obſcuro. Nec qui oculos clauſos aperit, uidet prius, q̄ fuerint illuminati. Adde, quod nec ira uehementius ſuccenſi ſatis uident, quia circūſiliant tenebræ, nec admittatur illuſtratio, uaporibus bilis uitio, in oculos ſeſe ingerentibus. Ariſtoteles tamen libro eodē, eſſe oculū natura luminoſum aliquo modo, apertius ſentire uidet. Nam & quorūdā animaliū in tenebris oculi lucent. Recipi uero intimū ab oculis lumen tradūt doctiores, ꝑ neruorū ſpiracula, qui dicant ὀπτικοί, Quiq; uiſiuū ſpiritum ad oculos deuehāt. Quibus abſciſſis accepto in temporibus uulnere, pereat uidendi facultas, tanq̄ lucerna interextincta. Quinimo nec neceſſario lumen ab oculo extimū recipi uolunt, ut uideamus. Cū tenebris obuallati denſioribus, nec luce prorſum ulla oculū cōtingēte, e longinquo multa uiſu apprehendamus. ubi cōperiatur lumen retegens obiecta. Quod aūt nullū oculo ineſſe colorē uolunt, Sciendū tn̄, uidendi rationē fuiſſe peritură, ni artificis ſapiētia poſt id, quod mire pellucet, nigricans quippiā appinxiſſet. Sicuti ſpeculis retrorſum allinitur plumbū, ut obſcurior illa denſitas ſit imaginū ueluti ſufflamen, ac infrenatio, quæ ꝑ uitri dilapſæ tralucidū læuorē, ac denſiore obiecto nō ſuppreſſæ euaneſcerēt. Inde uulgo irroborauit, ut dicat oculus naturæ ſpeculū, ſicuti ſpeculū artis nuncupatur oculus. Sed curnam in

nam in oculo & ſpeculis omĩbus aduerſa ſeſe oſtentant oĩa, nulla uero auerſa: quod amplius dictare uideť ratio? Nempe, quod ſpecies ab obiecto per mediũ ꝓfluens ad oculi, aut ſpeculi ſupficiem, eiuſmodi eſt diſcriminũ neſcia. Sed ſimplex, quiddam eſt, ac purum. propterea, nil ibi prorſum agnoſcas, niſue retrorſum. Quo autem modo uiſus perficiatur, multáq; ad oculos ſpectantia copioſius alibi perſcribemus. Interim cõmonitos uelim bonarũ literarũ ſtudioſos, eſſe, qui in uidendi ratione ſimulacrorũ illam per aeris media delationem reijciant, quãuis ab Peripateticorũ prorepat ſcholis. Atq; item radiorum ab oculis ꝓfluxum: quod Platonicoꝝ placitis ſanciť, quoniã, ſi ita eſſet, radiũ quoq; ipſum cerneremus, quẽ oculis aduertimus, donec ad obiectũ produceretť. Cum uero tẽporis momento uniuerſa ſubijciantur uiſui: etiã nobis aliud agentibus, aſtrui probabilius poteſt, in eo, qui uidet, eſſe utiq; uidendi munus, non in eo, quod uideť. Sed ita, ut mens ipſa munere fungatur eiuſmodi, ac per oculi mẽbranas, humoréſq; perinde, ac ꝑ uitrum, aut ſpecularem lapidem uiſibilia ſenſu apprehendat. Vnde etiã cõſequi putãt, ut mens ſæpe, atq; uoluntas, ex oculorũ motionibus, affectionibuſue deprehẽdatur. Cæterum utcũq; intelligamus iſta contingere, fatentur tamen ijdem, in acie ipſa, qua cernimus, quamq; pupillam nuncupamus, ſcintillas luminum contineri occluſas, cõſeptáſq;. Quam etſi ſpatijs breuiſſimis arctauit natura ingenioſiſſima, quo minus foret læſuris obnoxia, nihilo ſecius integram hominis effigiem reddit, quod & ipſum nõ parua dignũ admiratione eſt. Quãq; quid refert, tam ſollicite, tamq; circũſpecte ab opifice deo nobis cuncta dilargiri? Vertimus in perniciem uniuerſa, nec bonitate clementiſſima deſinimus abuti. exculcantur naturæ iura, & ſcelerum fomites efficiuntur ſyderea lumina, & oculi fiunt tota noſtra luxuria, ijs per momenta in uitia præcipites imus. mirantur hi, adamant, cõcupiſcunt. Nã inſatiabilis eſt humanus oculus, quod Salomon ſcribit. Apoſtolica uero ſententia eſt, eſſe mœchationum oculos plenos. Propterea Cyprianus, in mulieribus ſemper defixa intentione deſyderia expleant oculorũ. Tanta eſt, inquit Plinius, decoris affectatio, ut tingantur oculi quoq;. Vnde eſt Satyricũ illud, Ille ſupcilium madida fuligine tinctũ Obliqua producit acu. Sed & ſcientiſſimus Hieronymus orbes appellat ſtibio fuliginatos. At philoſophus Archeſilaus, cũ diuitis oculos eſſet intuitus ludibũdos, atq; illecebræ, uoluptatiſq; plenos, nil inquit, intereſt, quibus mẽbris Cinædi ſitis, poſterioribus, an prioribus. Porrò, ut operæ leuioris impingamus aliquid, ſinuoſam ſub oculis partem ὑπώπια græci uocant. Qui uero ſub oculis contingunt ex percuſſu liuores, dicuntur ὑπώπια. Quoniam ὦπες uocentur oculi, q̃q; & durior manuũ cutis ex labore calloſa, nomine dicitur eodẽ. Ariſtophanis interpres Hypopia etiã cordylas à plæriſq; nuncupari ſcribit. Autor eſt Pollux, oſſa ſub oculis, quibus accumbant nares, dici quoq; Hypopia, id eſt, genas, & uoce alia ὑποφθάλμια. Vnde ὑποπιάζειν, pro cuſtodire, ex quo eſt illud apoſtolicũ, ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ. φολκὸν dicunt græci ſtrabonem, cui obliqua ſit oculorum acies, abiunctáq; ab naturali uenuſtate. Sunt qui eo noĩe intelligant miſerabilem quendam, deridiculumq;. Vt qui τὰ φάη ἕλκει εἰς ἑαυτόν. i. in ſe omnium conuertit oculos. Vocatur & ἐλιπιδαίμων diſtortis oculis, ueluti ab dæmone percuſſus. Sic uero nuncupari Socraticos conſueuiſſe, autor Pauſanias eſt. ἰλλὸς etiam ſtrabo dicitur, accentiuncula in ultimo poſita, uel cæcus, unde ἰλλώπτειν ſignat τὸ στραβοίζειν. At Aelius Dionyſius ἰλλώπτειν interpretatur, humectis, fractiſq; oculis inſpectare. Pauſanias ἐνίλλειν accipit pro eo, quod eſt oculis ſubſannare, irrideréq;. Eſt Ionicum item uerbum δινδίλλειν, quod circumſpectare ſignat, ac huc illuc ἴλλους, id eſt, illos uertere. Oculi, quos conditos dicimus, acute traduntur cernere. At hebetius, quos prominentes dicunt, ac emiſſitios.

¶ Aurium, & audiendi ratio. Aerem ictum moueri in orbem. De aurium humoribus. Itẽ de ſordibus. Lobus quid. De Faneſijs. Amphotides quæ ſint, & qui dicanť Oti.

CAPVT. XXIX.

AVRES uero, quarũ iudicium, ut celeberrimi autores dixere, ſuperbiſſimum eſt, quia ſonum recipiunt, qui natura in ſublime fertur: nõne ſũma ſapientia ſunt in prominentibus corporũ partibus conſtitutæ? In ijs recto ſimplexq; meatus primũ, euadit mox tortuoſus. Inde iuxta cerebrum in multa, & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi eſt. Quin & in pro-

& in propinquo duo paruuli quaſi ſinus ſunt,ſuperq; eos finitur os, quod tranſuerſum à genis tendens ab inferioribus ſuſtinetur oſſibus. Et iugale dici poteſt,quia græce συζυγώδης. Alij ζυγώματα,Cancros appellant alij. Auerrois primo Colliget,aurē in oſſe petroſo locatam ſcribit,& propterea inquit,Arabum lingua dicitur Agari. Quærat hic forte quiſpiam,Cur meatus ille aurium (Scaphum uocant) anfractu ſit tortuoſo? Reſpondebit Auicenna,nō ſine prouidentia id quoq; excogitatum,ne ſubita aeris irruptio frigiditate,uel caliditate cerebrum oblæderet,uel ſoni exceſſus neruū,quo perficitur auditus,cōuelleret. Nam ſenſus omnis harmonia quædam eſt. nūc uero ambagioſa obliquitas illa moramento manifeſto temperamentū adijcit. Aerem porrò ſonum deferentē, undam uocalem appellat Auicenna. Siquidē ſphærice mouetur aer ſicuti unda ex lapilli ꝑiectu,qđ ſentit ſecūdo de anima Auerrois,& primo de muſica Boetius. Vnde & princeps in ratione pulſuū,quos cū muſica ratione ſimile quiddā habere prodit,circulos temporū nominauit,ſicut & caſus, Arſin intelligi uolens,& Theſin. Sciendū tamē, nō perfici auditū,aere tantū extimo ſeſe auribus inſinuante, Verū deprehenſum ab peritis eſt,ineſſe illis aerem quēdā,quem uocant cōnaturalem. Eſt autem uapor ad uſum hūc ab natura productus, ut motu quodā tremulo uocibus receptis,ꝑficiat auditū. Sed cur nam in lateribus aures? An quia ſpeculatrix uidendi potentia,ſimul & olfaciēdi quā anhelitus ratione eſſe ori adnexam,cōmodiſſimum fuit, anteriora ſibi uendicauit? An quæ in cæteris omnibus,& parte iſta eluceſcit diuina prouidentia? Auditus certe in humecta parte locari cōmode nō potuit. At in latere potuit,tū quia poſteriora humani capitis inania ſunt,tum quia nerui ſunt ibi duriores,qui illuc uergūt,Sicuti & auditus. Melius em̄ ꝑſonat,quod exaruit tympanū,obduruitq;. At in poſtrema nō ſunt aures conſtitutæ,ne ab ſenſu cōmuni abſcederent longius. Scitu dignū eſt, quod de imperatore Adriano proditum monumētis eſt. Eū,quod ſenſu hoc eſſet oblæſo,cōſueuiſſe, dū exactius excipere uoces cuperet,cauam manū auribus apponere,quæ ueluti ſinu quodā ictum aerem colligens meatui copioſius infunderet. Aures,ſiue auriculæ uerius ſinuoſæ,quæ cochliæ nūcupanť,Homini immobiles omnino,aut ſi moueanť, tenuis prorſus, & hebetior eſt motus is. In quibuſdā tamen mire uidenť agitari. ratio uero eſt nō ex auriū motu intimo,ſed ꝑ extruſionē,uel excuſſionē muſculi mandibulam mouentis, qui quādoq; ita auribus admouetur,ut contingat. Qua uero fiat ratiōe,ut aure duplici ſimplex tamē hauriať ſonus: diſpicientibus naturæ ingeniū eſt euidentiſſimū. Siquidē ut in uidendi proprietate nerui optici cōiunguntur,ne uiſibilis ſpecies delata fiat duplex. Ita & nerui ἀκουστικοὶ:quibus audiendi facultas ꝑficitur,in origine concurrūt,& inde formarū audibilū cōſurgit unio. Humores auriū ſub affectionū genere interlocauit Hippocrates in puerulis. Sed cur nō pariter naſi,palatiq; excrementa? nempe inqt Galenus, quia natura per naſum,& palatū excrementa cerebri tranſferri uoluit. Per aures uero intermanare retrimenta, præter naturā eſt. Verū infantile cerebrū etiā per hos meatus ꝓpurgať. nam recens natis nimio plus humet corpus,cerebrū aūt eo amplius. Propterea pueris per emiſſacula omnia humoris nimietas extrudiť. Quod uero oſcitantes,aut uehementius ſpirantes minus audiant,ratio eſt,quoniā ſenſorij auditus extremū, partē contingit ſpiritalem,ac proinde quatitur,mouetur q; cū eadē,ubi agiteť ſpūs. Aurum in auricula geſtare,nobilitatis cenſebať inſigne,quod in Platone,adnotauit Apuleius. Autem cuiuſpiā qui tetigit,inquit Vlpianus,digeſtis de furtis,totum eū tetigiſſe uideť. Id & Trebatius aſſeruerat prius. Legimus porrò auriculas in tantū magnitudinis gētibus excreſcere quibuſdam,ut totū corpus ijs contegatur ueſtiū modo. Faneſios uocant,ſiue Satmalos,ut Pomponius. Græci,ut autor Strabo eſt,ἐνωτοκοίτους dicunt,quoniā Strati uice,cū dormiūt,auribus utanť. Eſt & in aure ima dicatus memoriæ locus,nato inde more, Vt rapturi in ius aduerſariū teſtes facerent alias iniectio manus nō erat. Sic uero faciebant,ut contingentes imā auriculā dicerent,eſto memor:nec licebat hoc, ni futurus teſtis annuiſſet. Ideo ita interrogabať,licet atteſtari? Auriū ſordes græci κυψελίδας uocant,unde κυψελόβυσα nuncupanť,quæ ſordiū altitudine adobruta latitant. Latini aurium marmorata dicūt,autore Plinio,iuniores etiā cerumina. Quæ amarulenta ſunt, quia nō ferè aliud habentur,quā ſudor,qui computruerit. Putredo autē ſalſos incoquit ſapores, Galeno docente ſecūdo de febrium diſcerniculis. quod uero putret, & ſalſum eſt, mox

amaritudinẽ concipit, cõſumpto humecto aquoſo. Argumento ſunt retrimenta, & urina. Alij ſentiũt, per aures eiectari bilioſas cerebri redũdãtias, & indicio eſſe colorẽ inde luteũ. Sicuti excrementũ melancholicũ per oculos egeritur. pituitoſum, & ſanguineũ per os. Auriũ pars infima, quã noſtri imã dicunt auriculã, Lobus nuncupatᷣ, ꝙꝙ & portio ſuperior eodem cenſetur noie, nam ſũma omnia lobos recte dixeris. hinc iecoris lobi uocantur. Ciceris item, aut fabæ uas lobum dicimus. At milij panniculas Plinius appellat lobas. Quod in lobo prominet, προλόβιον nuncupatur. Eſt intra aurem neruus nomine τράγος, E regione cuius eſt, quẽ uocant ἀντίτραγον. Ab auribus, quæ dicuntur græce ὦτα, ἀμφώτιδες flexũ habẽt. ea uero eſſe uaſa quædam prodit Euſtathius. Sed & indidẽ corriuatur otus, ueluti auritus dicatur, pinnulis circa aures prominentibus. Vlulam nõnulli interpretantur. Alij aſionem. Scitum eſt, quod ſcribit Aelius Dionyſius, auis hæc inquit, laudata, & ſaltans capitur, uelut Nycticorax. unde otos item dicimus gloriæ uanitatem affectantes. i. κενοδόξους.

¶ De naribus, & earundem munijs. Mirum de elephanti nare, quæ dicatur promuſcis. Rhinocolura. De coluris, & colo, & ficis coluris, ac colyridibus, colurijsq;. Quid collyriſſare. Item myſſare, myxa, myxus. Item quid nares in architectura, & quid æſtuaria, & mygme.

CAPVT XXX.

NARES porrò nonne ratione ſcitiſſima, & peculiari, quod ea ferè ſit odoris cuiuſlibet natura, ut ſuperna petat, in ſublimi, & ipſe ſunt collocatæ? Accedit, quod cibi, potuſq; magnũ in ijs examen cũ ſit, non ab re in oris uicinia ſunt collocatæ. Sed cur occludendi nares facultas non eſt, ſicuti pro arbitrio claudimus oculos? In ijs utiq; peculiaris eſſe ratio uidetᷣ, ſenſorij teneritudo, & mollicies, minimo cuiq; expoſita nocumento, quod in narib' nõ fit. deinde malis odoribus non oblæditur olfactus ſenſorium, ſed cor, aut cerebrum. Cui læſioni facile occurritur, ſpiritu compreſſo. Narium uero, ut Auicenna ſcribit, munus eſt, inſpiratio. Neq; enim os eſt ſpirandi organum: ſicuti opinati quidam ſunt, niſi affectio aliqua cogat. Item uocum diſtinctio in homine. Deinde odorum internotio. Minimũ uero id emolumentum putant, quod ea item parte per θαλάμας. i. interna foramina, cerebri redũdantia excernantur. Nam in hominibus inculpatæ ſanitatis haud quaꝙ id uideri neceſſariũ. Et ſufficere opinantur, quæ in palato habentur foramina, & in hoc uſu ſunt ueluti emiſſaria. Sũmæ oſſium anguſtiæ ἰσθμοειδὴς dicũtur, ubi fœdiſſimũ ulcus inoritᷣ Ozena. Infeſtat cum carcinomate Polypus. Cæterum in elephantis mira, & peculiaris nariũ ratio eſt. Quippe implet ijs manus uicem. Ea nãq; cibum tam ſiccum, ꝙ humectum arripiunt, & ori infundunt, necnon arbores complexu peruellũt. Quod Ariſtoteles tradit, & meminit libro ſecundo Philoſtratus. προβοσκίδα græci uocãt, nos etiam promuſcidẽ, ratione qua. b. trãſit quãdoq; in m. unde κύβινδιν illi, nos cymindim pronunciamus. Rhinocolura, ſiue, ut Stephanus, Rhinocurara, legitᷣ in Aegypto fuiſſe urbs, inde ita nũcupata, quod incolæ forent mutilati nares, ut Stephanus idem interpretatᷣ. Colura nãq;, & coluria dicunt, quæ caudam non habent omnino, aut mutilatam, preciſamq;. Bouem κόλον intelligit Euſtathius, mutilatum cornibus. κόλον μάχην appellant eruditi. θ. rhapſodiam, id eſt κολοβὴν, quia res conciſæ nimis, ac mutilatæ prorſum eo comprehendantur libro ab Homero. Sunt apud Athenæum fici, quas coluros uocant. Leuitici ſeptimo colyrides leguntur panes, quos deminutos, prætenueſq; interpretantᷣ. Sed & qui puerulis minutus offertur panis, collyra dicitur recte, ꝙꝙ & colluria pro lalangijs, ſeu laganis poſita inuenio, unde id genus in ſartagine coquere κολλυρίζειν dicunt. i. Collyriſſare. Coluream uero petram apud Callimachum cauam interpretantur, uel globoſam, aut flexilem. Transfertur id uocabulum & ad panes, nec nõ ad medicorũ pharmaca, Autor Boetius eſt Arithmetices ſecundo, Coluron dici imperfectum. Vnde appellatos in ſphæræ ratione circulos uolunt coluros, qui duo ſint, ob imperfectam, ut Macrobius inquit, conuerſionem, neq; enim unquam apparent integri, pars quippe in antarticũ uergens, aut non eſt, aut ſi eſt, noſtris ſe non ingerit obtutibus. Illud poſtmodum nec ignorandum, μύλλειν apud Græcos, id eſt, myſſare, non aliud ferè ſignare, ꝙ labijs occluſis, ſonum naribus elicere, unde & μυκτῆρα naſum dicunt. Sonum autem μυγμὸν, irriſioni plærũq;

dicatum

dicatum, unde qui citra reprehenſionis morſum agit, ἀμύγμων dicitur. Sed & Homero ἀμύμων, Muris ſtridorem μύγμον uocant. Myxa uero eſt, qui è naribus profluit humor, nam Myxus aliud omnino eſt, quod iactata diu Hepode indicat facile, bibit gallus, nec urinam fundit, fundit myxus, nec tamen bibit. Sed & Dianæ ſacerdos traditur myxus. Vrbanus quidē ſatis, uerũ & iactator, unde natum, ut id genus homines myxos dicamus, plærũq;. Addamus illud quoq;, nares item dici fornaculæ ſpiramentũ, quo ꝓtrudi tur fuligo. Vitruuius, ante id ſit fornacula habens in Laconicũ nares. eius præfurniũ magna diligentia; comprimatur, ne flamma extra diſſipetur. nã ignis poteſtas, dum uritur reſina, emittit per nares intra laconicum fuliginem. Narium ferè uſum habent in puteorum ratione, quæ uocant æſtuaria, dextra & ſiniſtra defoſſa, ut per ea diſſipetur ſpiritus fodientibus puteos, deprimentibuſq; peſtilens.

¶ Labiorum, & linguæ munus duplex. Item de ore. CAPVT XXXI.

QVID uero labia, nonne & ipſa in homine præſignem ab cæteris rationem habent? In brutis quippe dentiũ modo hæc tegumēta ſunt, & uelut propugnacula quædam. At nobis etiã in loquendi neceſſitate mirabile ſuggerũt adiumentũ, Indeq; mollia, carnoſaq; ab rerum natura efficta ſunt. Vt em̄ humana lingua duplici fungitur munere, cōceptus animi enũciando, & ſaporum uim præſentiendo, proptereáq; ab cæteris diſparatur, nec ſimilis eſt. Ita nec in labijs ſimplex functio eſt, ſed dentes quidem cum decore contegunt plurimo, tum locutionem magis præſtant articulatam. Ea nanq; conflatur ex literis, quarũ enunciatio plurimum obturbata, detrũcata, nec intelligibilis præſtaret̃, ni ad hanc rationē labra, linguáq; cōformaſſet artificis infinita ꝓuidentia. In labio ſuperiori, quæ ineſt cauitas, dicit̃ φίλτρον, Eadē in inferiori τύπος uocatur, uel nympha. Labiorum prominens pars, πρόχειλον. Eorundem mutuus congreſſus προσόμιον, uel προσομία. Deſinentia uero maxillas reſpectans τοῦ χαλινοῦ ſortitur nomen. Sunt porrò labra, ut ſcienter colligit Auicenna, hoſtij uice adiuncta ori. Quod brutis comparatũ creditur, ad explendam uictus neceſſitatem. In homine promptuarium eſt rectæ rationis, ut quæ prudentia corde conceperit, ea ſenſa promat oratio. Vnde eleganter Apuleius os eſſe dicit, Animi ueſtibulum, orationis ianuam, cogitationum uero comitiũ. Hominem græci ab oris exiguitate μικρόστομον dixere. Hac parte quæ carent, dicuntur inora, ſicut inaurita, quæ auribus.

¶ Linguæ, & orationis laus præcipua. Saporum ſenſus ubi percipiat̃. Saliuæ fontes. De guſtu, de Pſittaco mirum. Meropes qui & unde dicantur. Tryſſare quid. Trygon cur, CAPVT XXXII.

CAeterum leuia poſſunt iſta cenſeri, ſi conſyderet quis humanæ linguæ incomparabile donũ, in quo bonitas infinita inæſtimabili munificentia nos, ut legitimos filios, eſt amplexata. Quid em̄ in tot, tantiſq; corporis dotibꝰ æqua penſandum libra eſt? huius ſiquidem facultate poſt mentem, quæ nos ex æquo fere cum celitibus conſtituit, conſtat præcipue illa, ut dictum ab Sophocle eſt, Regina rerum æloquētia, qua ſicuti. M. Tullius inquit, cohortamur, ꝑſuademus, perterritos à timore abducimus, geſtientes cōprimimus, cupiditates, iras reſtinguimus. Hæc nos iuris, legum, urbium ſocietate deuinxit. hæc nos à uita immani, & fera ſegregauit. Sed illud quantam demũ in humanis rebus habet excellentiam? Vſu linguæ poſſe hominem, quæ minus intelligentia conſequatur, ab altero tota facilitate percipere, quæq; noris ipſe magna tua gloria alijs impertiri. Eximium eſt, quod inde profluit, emolumentum, parturiente ſemper animo, quæ uel obſeruaris intentiſſime, uel ſũmo excogitaris ingenio. Neſcire malumus magna pars, ꝙ in id tantis laboribus, & curis profeciſſe, Vt abdita, illatebrataq;, uelut in ſanctarijs, aut ſepulchro uerius tam precioſæ ſupellectilis munera ſupprimamus. Quid illa in calamitatibus, tanq; oneris præmoleſti alleuatio, cum amicis cōmunicatio? Quid ſecundis rebus incredibilis, & geſtiens ille ardor animi eiſdem impertiendi boni? Deniq; ut rei precium intelligamus, quænam, aut quanta commolita natura eſt, ut decenter orationis euaderemus compotes? Omnium primum artifex illa in pulmonibus ſpirandi officina nobilitatis huius præſtat exordia. mox illa ſpiritalis fiſtula, quam etiam arteriam dicimus, ad os producta intimum

uelut canali, à mente profectam uocem ita ſubuehit, ac excipienti linguæ ita affundit, ut artifici motu nunc illa in palatum ſurrecta, nunc alliſa dentibus, alioqui barbaricum, inſuauemq́; ſonum ſic moderatur, effingitq́;, ut auribus contingat iucudiſſimus, & uehementia quandoq; detonans altius, imo uero clarius fulgurans tam potenter mouet, docet argute, & ad delitias uſq; ita delectat, afficitq́;, Vt quod de Olympio dictum pericle eſt, non Græciam modo, ut ille, ſed uniuerſa ferè ualeat permiſcere. Quid ubi in modulatum, cæleſtemq́; exit cantum, nunc ſpiritu productiorem, nunc inflexo uarium, nunc diſtinctum conciſo, copulatum intorto. Et, quod nequeas admiratiõe conſequi, Eſt ubi promittit, reuocat, infuſcat, plenius edit aliquid, grauius, acutius, uibratius, ſummum medium, imum. Propterea ingenioſe, ac plauſibiliter mihi feciſſe uidenť, qui linguam plectri ſimilem prodidere, Chordarũ uero dentes, nares, cornibus, quis canenti accinitur. Nam & in Hexamero Ambroſius ait, Plectrum loquentis lingua eſt. Hæc uero omnia diuinæ maieſtatis recinunt amplitudinem, & ſapientiam tuba clarius inſonant, ac ingerunt ingratis, & periniquis tantorum munerũ æſtimatoribus. Hæc quin, ut poſſet munificentius lingua præſtare, eius carnem ſtruxit opifex deus raram, fungoſam, & mollem, ut dicere maluit Auicenna. Sed in corpuſculo tam paruo non deſinit idem cũ Auerroe neruorũ admirari multitudinẽ, tam admotum, quã ad ſenſum ſpectantiũ. nec nõ uenarum, arteriarumq́;, quando omniũ horum magnitudo numeroſa linguæ menſum longe uidetur excedere. Hæc uero ita ſcimus ab Opt. Max. Deo conſtituta, quia membri eius multiplex erat uſus futurus. Nam ad ea, quæ diximus, habere item munus aliud partẽ hanc Lactantius putat, quod contritos, & cõmolitos dentibus cibos colligit, & conglobatos ui ſua deprimit, ac tranſmittit ad uentrem. Vnde & Varro à ligando cibo putat linguæ nomen impoſitum. Bruta uero etiamnũ lambendo potu adiuuat. Falli putat Lactantius idem, *Siquis* ſaporis ſenſum ineſſe palato arbitratur, quoniã lingua ſit, qua ſentiantur ſapores, nec tamen tota. Nam partes eius, quæ ſunt ab utroq; latere teneriores ſaporem ſubtiliſſimis ſenſibus trahere. Plinius tamẽ intellectus inquit, ſaporũ eſt cæteris in prima lingua. homini, & in palato, ſed & in guſtatu linguæ uice nouimꝰ eſſe aquatilibus palatum. Scitu uero dignum, ad hunc uſum oportere linguam eſſe quidem potentia humectam, Actu autem minime. indicio eſſe, quod quibus nimio plus areſcat lingua, uel humeat, haud ita ſapores ualeãt percipere. Et humectatio quidẽ inſita interpellat manifeſto, quia ipſa primo linguæ tactum præſtat, quo occupante, nequit extima aduertere. Argumento eſt, quod qui acrius quippiã guſtu apprehenderit, mox non ualet aliud ſentire. *Scribũt* eruditiores, in linguæ radice duo ineſſe orificia, quæ ſaliuæ dicanť fontes. eorũ munus eſt humorẽ ſeruare, ueluti penu quodã intimo, quo ſubinde irroreť lingua, & os humeſcat uniuerſum. Eſſe autẽ tanq̃; aquoſam pituitam, tũ in ſtomacho cõceptam extenuiſſima quaq; Chyli parte, & mox ceu in caſtella, corriuatã, tũ ab cerebro defluam per eius oſſis meatus: quod colatorium uocant medicorꝫ ſcholæ, indicio inde cõcepto, ſaliuoſum eſſe illis os, q̃bus rheumate abũdet cerebrũ, quibuſue humeat ſtomachus, qď genus bibuli ſunt, quiq; nimio plus ueſcũtur pomis, aut cõſimilibus. Illud uero ad præſens inſtitutũ eximie accõmodatũ minus prætereundũ eſt. Neruũ, quo tangẽdi ſenſus ad linguã deuehiť, non eſſe ab eo diuerſum, qui guſtus uectabulũ eſt, Galeno tradente, quarto de morbis interioribus. Sed cur ſolertior eſt guſtandi uis in lingua, quam tangendi? Ratio uero eſt, quia guſtus exactior eſt ad perueſtigandum, Tactus uero cæteris ſenſibus hebetior, ac materialior, ut interim trito in philoſophorum ſcholis uerbo utar. *Sicuti* uiſus ſubtilitate ſenſus excedit oẽs, poſtea uero auditus. Deniq; placet Auicẽnæ, ad loquendũ uideri præſtantiſſimã eſſe linguã, quæ ſuos, tum longitudinis, tũ latitudinis cõmenſus habeat quãq; in apice tenuis, & acutior, in radice latior. Cæterꝫ nec ſilebo parte hac miraculũ inſigne noſtris uiſum tẽporibus. Pſittacus hic fuit Aſcanij cardinalis Romæ, aureis centũ cõparatus numis, q articulatiſſime cõtinuatis perpetuo uerbis Chriſtianæ ueritatis ſymbolũ integre ꝓnũciabat, perinde ac uir peritus enunciaret. Quod quia præclarũ eſt, ac dictu rariſſimũ, nõ fuit conſiliũ, tranſilire per incuriã. Autore deniq; Euſtathius eſt, Meropas in carmine Homerico dici hoies, quod eorũ, naturæ ui, diſtinguať uox in dictiones, ſyllabas, elemẽta, quæ res animãtiũ nulli contingit. Quorum ſoni neq; dici ὄπις debent, neq; αὐδαί. At diuinorũ periti Meropas dici arbitrantur

ab uocis

ab uocis diuiſione,quæ poſt chalanes turrim facta narretur. Conſtat tamen,& auiū quaſdam Meropas nuncupari. Sed & Coi Meropes dicuntur,gentili nomine,quando inſula item Cos Meropeis appellatur. Inuenies & propriū nomen Meropa. Cæterū nec illud inuoluendum ſilentio,τρύζειν,hoc eſt Tryſſare, ab Græcis dici de inani,obſtreperáque uerborum multitudine,unde corriuetur etiam Trygon,id eſt turtur, quem & ſcōmate ſcitiſſimo uſurpat parœmia,ſicut autor probat Euſtathius. Tritum uero eſt,quod Græci dicunt,oportere,γλῶσσαν μὲν εἶναι ἀργὴν, χεῖρα δὲ ἐργάτιν,id eſt,eſſe ocioſam quidē linguam manum uero operariam.

¶ Dentes cur attributi animātibus. Dentibus an inſit ſentiendi uis, atque item oſſibus. Dentium diſtributio,& uocabula. Quid Gelaſinus. Gingiuarum nomina,De Pyrrho,& Hercule. CAPVT XXXIII.

DENTIVM naturam, quibuſcunque ij contigere, ideo communi quadam ratione contributam tradunt naturales, ut cibum mollientes conficiant, quā eſſe ex digeſtionibus primam,ſtatuunt artis medicæ periti. Sunt tamen,quibus tum ad inuadendum,tum ad propulſandum, uim ſuggerāt. Homini uero ad cibi neceſſitatem adnexi aptiſſime uidentur,ſiue ad perpenſionē reuoces,primores,quorū eſt digerere mandenda,& diſſecare. Vnde & Temnici nuncupati, qui lati utique ſunt,ſed exacuminati quoque,ut implere munus ſuum poſſint facilius. Siue item eos,qui cibum conficientes latitudinem nacti ſunt planā ad hunc uſum. Nam ijs interlocatos nouimus,qui uocantur canini,partim acuti,partim item lati. Quinimo & locutionis potiſſimum ratione dentes plane ſortiti ſumus ipſi, quādo, ut uel pauloante ſignificauimus,ad literarū expreſſiorem enunciationē dentes cōferre plurimum pernoſcuntur,præcipue primi. Erumpunt uero ſtatutis temporū curriculis,ſicuti etiam prodeunt pili,progerminat barba,Generationis ſemen defluit,quoniam fœcundum corpus eſt,ac ueluti prægnans,ut Plato inquit,Illi quippe ſuorum omniū ſpermata ſunt inſerta. Dentibus uero ineſſe ſentiendi uim abunde Galenus docuit,quia ſint illorum radicibus adiuncti nerui,quibus ſenſus facultas comparatur. Et uidetur Auicenna putaſſe, Vi quoque propriæ ſubſtantiæ ſentire,quoniam tertij ſeptima,dentes interdū dolere ſignificat ex cauſa intrinſeca. Nō eſſe uero dolorē,cuius non ſit ſenſus. Alij putāt eum eſſe gingiuarum dolorem,neruorumque. Vtcunque,calidi,ac frigidi ſenſus adeſſe dentibus creditur potius, quam ſenſibilium reliquorum, cuiuſmodi eſt humidum, ſiccum, durum,molle,aſperum,lene. hoc uero efficit dentium nimia durities,nam pati nequeunt, ni agens fuerit præpotens. Caliditas uero,& frigiditas agunt cæteris potentius. Et frigoris quidem rationem affert Ariſt,quod dentium meatus prætenues ſint, & caloris exigui,qui ab frigore ſuperatus dolorem inducat. Ex phyſicis item ſunt,qui reliqua itē oſſa nec eſſe ſenſus expertia tradant,etiamſi neruus aſſideat nullus, nam ſpiritus ſenſificos, qui poros penetrent,uim ſentiendi ſuggerere poſſe. Sed nec hi conſtanter propoſitum tuentur propterea iſtiuſmodi difficultatū ſtudioſis relinquat̄ diſceptatio hæc, quam tamen abunde excuſſit differentia xliij. Conciliator. ἀμφόδοντα dicuntur utrinque dentata. Ineſſe præſagia dentibus credit Ariſt. Nam quibus rariores fuerint,haud ita diu uiuere, opinat̄. Quoniā quæ dentiū ordine ſint prædita numeroſiore,eſſe item uitæ productioris uideant̄,uirorū exemplo,quibus plures ſint, quam fœminis,quod ipſum & in cæteris cōuiſitur. Dentiū numerus in homine ad duos increſcit,& xxx. Autoribus Galeno,& Auicenna. Nec tacuit primo Colliget Auerrois. Fœminis raro plures adnaſcunt̄, quam duodetriginta. In Græcis autoribus hanc ferè dentiū comperio diſtributionē,quatuor anteriores,qui in meditullio conſtituti habentur,dici Tomeos,& Dichaſteras,aut Ctenas,atque item Gelaſinos, Vocabulo primo ab inſectione ducto,alio ab diuiſione,tertio,quod cōcidant. Nam Gelaſinos uocant,quia inter ridendum retegantur,quamquam & eodem nomine corrugatio nūcupetur ridendo circa os expreſſa,propter illud Martialis,nec grata eſt facies,cui Gelaſinus abeſt. Sed & Democritus de riſus petulantia Gelaſini cognomēto eſt inſignis. Inſequuntur hos duo κυνόδοντες appellati,ſiue canini, quoniam in acutū producti caninos præferant dentes. Adiacent, qui dicuntur Gomphij, ſeu molares, Quibus adnumerantur,quos Mylos nuncupant:poſt quos poſtremi Sophroniſteres, ſic enim

eos Cleanthes uocabat. Auicenna dentes ſenſus, uel intellectus, quos adnaſci arbitrãt poſt geniturae profuſionem ante conſiſtentiam, quae anno contingat triceſimo. Hos alij κραντῆρας etiam uocant, ut Ariſtoteles. Genuinos appellant latini, quos Varro poſt annos fere ſeptenos enaſci tradidit. Hæmodiam eſſe Galenus ſcribit, dentium ſtuporem, qui etiam gingiuas infeſtet. Molarium autem partem, quæ aſſidet gingiuæ, Momiſcũ dicunt. ſuperiorem uero, qua conficiuntur cibi, Trapezam. i. menſam. Cauitates autem Holmiſcos, ueluti mortariola. Vtrũq; ſimul Phatnas. i. præſepia. Gingiuas extimas uocant ula, Intimas uero enula. Spatium interlocatum dentibus harmum dicere mos eſt. Ordo uero ipſe dentium, ac ſeries dicitur Phragmus, tanq̃ ſepem appelles. Pyrrho epirotæ tradunt unum fuiſſe os dentium uice, lineis modo in ſuperficie ſuppictum, diſtinctumq;. Herculem fuiſſe triplici dentium ſerie, Ionis chij proditũ monumẽtis eſt. Sunt in iumentis, qui uocentur pullini dentes. Eos græcis gnomonas ab dijudicanda ætate nuncupari aduerto. De quis alibi plura.

¶ Proſopon. i. facies quid. Colli ratio. De ſphondylis. Ancteres quid. Itẽ Anthereon. Corræ, Corſæ. Corſoteriũ. Corſoteus. Dire, Dyſſauchẽ, De oſſibus humerorum. De iugulis, Gylius, & Gyliauchen qd. Iſthmus, unde Pariſthmia. Orthoſtade. Orthoſtadia ueſtimenta Strangulationum ratio. Cynanche. Angina. Synanche. Metaphrenum.

CAPVT XXXIIII.

PROSOPON, id eſt faciem appellant Græci, quod inter caput, & collũ hominis eſt, ab re nomine impoſito. Nam quia unus animantium cunctarũ erectus homo eſt, ſolus anteuerſus proſpectat, uocemq; anteuerſus mittit. Mentum in quo efflorefcit barba, Anthereon dicitur Homero περὶ ἐμ ἀνθεῖ τὸ γένειον. dicitur quandoq; & in muliere, ſed per Catachreſin, quia uero ab Græcis maxillas dici corras nouimus, & tempora etiam corſas, inde corſoterium in Athenæo pro tonſtrina inflecti arbitror, apud eũdem corſoteus eſſe tonſor uidetur. In Ionicis ædium ſacrarum foribus nominantur item Corſæ. Vitruuius, Corſæ inquit, cũ Aſtragalis circũcurrant. Sed et Corſen cognominatũ accepimus eũ, qui barbam ſibi abraſit primus, quod Alexandri tempeſtate factum, autor Chryſippus eſt. Strongyloproſopa dicunt̃, qbus rotundior eſt facies, quã eſſe ſpeculũ mentis, dixit Hieronymus, quãdo & taciti oculi mentis fatentur arcana. Subeſt capiti collum, quod nec ipſum artificis expers prouidentiæ eſt. Id diſtribuitur primum in ceruicem, & iugulum. Vltima colli uertebra, quia onus ſuſtineat, nuncupatur atlas, ut uideri debeat, caput ſpinam excipere. Quæ ἱερὰ σύριγξ dicta Græcis, ſacra ab noſtris fiſtula, uertebris conſtat quatuor & xx. Eas uertebras, ſeu nodos ſphõdylos græci dicũt, & Ariſtoteles. nam ſpina ipſa uocatur etiam Rhachis. Quidam uero ſphondylos, ut Pomp. Feſtus ſcribit, cubos appellarunt. Sphondylum piſcem intelligit cum Macrobio Seneca. Eum dici uulgo ſchinalum interpretantur aliqui. Ariſtoteles ſphondylen uocat beſtiolam, quã uerticillũ reddidit Theodorus. Collum ſeptẽ incumbere ſphondylis uolunt, quos Homerus Aſtragalos uocarit, ac ſphõdyliona, eam, quæ ineſt, medullam. Quod uero circum eos fiat cõuerſio colli, & Stropheos nuncupant. ſicuti apud Pherecratem dicuntur Strophinges. Aggretatio autem omniũ dicitur Gyes. Primum uero, qui cũ collo circumagitur, uocãt epiſtropheum ex græcis plæriq;, Hippocrates etiam dentem. i. ὀδόντα. Alterum uero, quia ſit immobilis, axem, in quo Catochi ſunt. i. proiectiones duæ. quarũ altera cum præcedenti coit ſphondylo, cum ſequenti reliqua. poſtremus, ut prætexui, appellatur atlas, ueluti achthophorus. i. onerũ geſtator. At Plinius ordine mutato, primũ Atlantion ſtatuit, poſtremũ uero Epiſtropheum. Ancteras nuncupant colli portiones, quibus maxime præfocationis occaſio ineſt. Sed in medicina Celſus eo nomine fibulas uocat, quæ uulnerum oras impoſitæ paululum contrahant, quo minus lata poſt cicatrix ſit. Harũ uero partiũ affectiones tres obſeruauimus, ὕβωσιν, & κύρτωσιν, nec nõ λόρδωσιν. Ex quiquibus Hyuoſis poſteriora capitis infeſtat ante ſpinã. Cyrtoſis uero media ſpinæ. Lordoſis autem anterioris partis affectio eſt. Lordoſin Galenus interpretatur uertebrarũ luxationem. Quã excauationẽ intelligimus. Hyuon ſunt, qui cũ interpretent̃, cui ſit obtortum collum. A ceruice duo lata oſſa utrinq; ad ſcapulas tendũt, noſtri ſcoptula operta; omoplatas Græci nuncupant, nonnulli etiam epinotios, & platas; Iugulum in ſũmo

coſtarum

coſtarum os recuruum,nec duriſſimis adnumerādum oſſibus,quod brachij motu Pau-
lum cum lato oſſe mouetur.Iugulos uocant clidas,& clidia,quorum pars omoplatas re-
ſpectans uocatur epomis,ceruicem eo nomine Theodorus intelligit,quæ autem collū,
paraſphagis.At cauū id,quo diſparantur iuguli, ſphage, à quibuſdā etiā thymos.Hinc
humerus excipit extremis utrinq; capitibus tumidus,mollis ſine medulla, carthilagino-
ſus. Medius teres,durus,medulloſus,leniter gibbus. Collū uero gutturis,& gulæ cau-
ſa ab opt.max.Deo attributū.Guttur ſpiritus cauſa eſt,hoc ſiquidem halitum animan-
tia trahunt,redduntq;.Proinde quæ pulmone carent,neq; item collum habēt.Hinc gut-
turoſus dicitur iureconſultis .Gula uero eſt,qua cibus,& potus deuoratur.οἰσοφάγον uo-
cant græci,ab longitudine,anguſtiáq; cognominatū. Quæ colli expertia ſunt,gulā ma-
nifeſtam non habent.Sed nec habere,neceſſariū.Et inſtrumentū ſpirationi accōmoda-
tum longitudinē habere oportuit.Propterea Galenus octauo de Iuuamētis,ob pulmo-
nem eſſe præcipue collum ſcribit.γυλιαύχενας Græci uocant prætenues homines,& col-
li oblongioris.nam eſt Gylius militare uas contextū,in quo caſeus ſeruaretur cū oliuis,
& cæpis.unde & militaris opſothece nūcupata.Herculem quoq; dictum fuiſſe Gylium
tradunt.Iſthmū Galenus apud Hippocratem interpretatur partem illam,quæ os,& gu-
lam interiacet,per metaphoram.Et inde pariſthmia dici tonſillas arbitror,quæ contin-
gunt in locis ijs,quæ μῆλα item uocant.Eſt & affectio,quā orthoſtaden uocant,quia ſur-
recti ſtemus,neruis poſterioribus contractis.Nam & ueſtimenta quædam orthoſtadia
uocabant.Sicuti,quæ traherentur,συρτά.Siquid inquit Albertus, in arteriæ deerrauerit
tramitem,nec excuti ualeat,mors conſequit̄,aut ægritudo chronica.quoniā modo ſto-
machi peruius pulmo non eſt.Ideo quod fuerit delapſum,aut paulatim conſumat̄ ne-
ceſſe eſt,aut cōputreſcat.Porrò,quia huc diuertimus, Sciendū, præfocationē omnē ex
anguſtia contingere.Anguſtiā uero aut repleta intermedia regione fieri,quæ inter tho-
racē eſt,atq; pulmonē,aut pulmonis cauernis,uel aliqua inflāmatione,quæ in uiſcere af-
fligat uniuerſo,uel in aſpera arteria,uel in ea parte,quæ eſt,uelut caput eius: quā nomi-
nant guttur,quæ inflāmatio fieri item in præiacente ſpatio poteſt, quod fauces appel-
lant,& laxius eſt.Cū ergo fauces ſine tumore apparuerint,& ſtrangulatio ſuperuenerit,
gutturis tantum eſt affectio huiuſmodi.Aſperæ quidem arteriæ inflammatio difficulta-
tem ſpirandi aliquam efficere poteſt,Strangulationē non poteſt,ob meatus magnitudi-
nē in ipſa latioris,& tunicæ tenuitatem. Impoſſibile ſiquidem eſt, corporis adeo tenuis
inflāmationē perinſignem canaliculæ laxitatem replere,reliquū igitur eſt guttur, quod
ſubitam facere ſtrangulationem poteſt,quoniā in ipſo anguſtat̄ pulmonis meatus.No-
minant aūt medicorū plæriq; affectionē id genus Cynanchen,quibus placet,fauciū inflā-
mationē ſynanchen appellare.Vlpianus digeſtis de Aedilitio edicto Antianchen in-
terpretat̄ inueteratos faucium tumores,quiq; diſcuti non ualeant,uelut dicat̄ Antian-
che obluctans,obſiſtenſq; præfocatio,ni malis palæanchen legere.Porrò alij paraſynan-
chen,itemq; paracynanchen appellitant.Paraſynanchen inquam,ubi partibus,quæ ſup-
iacent faucibus,inflāmatio affligit.Paracynanchen aūt,ubi extra guttur infeſtet. Angi-
næ uero noīe in præſagiorū libro uidet̄ Hippocrates appellare affectiones quaſlibet,in
faucibus ſeſe oſtentantes,quas & ſpirandi conſequit̄ difficultas. Cæterū anginæ ſpecies
quatuor comperiſſe uideor,Prima uero eſt,ubi fauces inflammantur, Fauces intelligo
locum oris internū , in quo ſimul coeunt gulæ,ac gutturis extremæ partes.Altera, cum
neq; fauces,nec oris portio ulla,aut quid extimum cernitur inflammatum , ſuffocatio-
nis tamen in gutture ſeſe periculum promit.Tertia,ubi extrinſecus in faucium ambitu
oſtentat̄ inflammatio.Vltimo ſtatuitur loco angina,guturis tum extima,tum intima pa-
riter afficiens.Eſt & affectio,quam dicūt ἄπνοιαν,id eſt,apnœam,nulla, ut uiſus iudicat,
ſpiratione facta.Quod tamē fieri nequit,aut ea,quæ per uniuerſum fit corpus, tranſpi-
ratio ſufficere tunc poteſt.Hanc uero per arterias efficit cor ipſum.Collū anterius Græ-
ci,item δέρην uocant,inde & ſimilitudine quadā in auguſtum deſinens prominentia, ſu-
perciliumue dicitur itē Dirc.Propterea in Homero polydirada Olympū interpretant̄,
multas habentē exochas,id eſt,iminētes partes.Quare dirades ſunt inæqualia loca,&
aſpera.Scribit Aelius Dionyſius,Byſſauchena,id eſt,βυσσαύχενα dici,cui ad collū ſint hu-
meri cōtractiores.Apud Pauſaniam eo appellat̄ uocabulo,qui collū cōprimit,ſurſumq;

protrudit humeros. Metaphrenum dicunt partem ab collo ad cinctum protenſam, uel uerius, quod à tergo præcordijs obiectum eſt. In auium quibuſdam ingluuies eſt, cutis in amplum ſinuata, qua primum cibus continetur ingeſtus, incoctuſq;. πρόλοβον dicunt Græci. Plinius ſinum, & in onocrotalis uterum. Papam magnus Albertus. Proboliũ uero uenatorũ eſt telũ, apris accõmodum præcipue. Proboli aũt in mari ſunt petræ.

¶ Manuum laus præcipua. Scribendi bonum. Brachij partes, & uocabula. Manuũ, digitorum partes, ac partium nomina. CAPVT XXXV.

QVIS uero æloquentia, uel ingenij claritate maieſtatem, quæ ex manibus adeſt homini, digne ualeat exequi? ꝗ aptæ hæ? quamq; ad omnẽ motum nullo labore faciles? mira eſt artium numeroſitas, quam membri huius adiumẽto condiſcimus, & exercemus. Taceo hic pingendi, fingendi, ſcalpẽdi nobile artificium. Quid illa muſicorũ cuiuſcũq; modi organorum contrectatio ſcientiſſima, & maxime diuina? Quid illa ſuſtructionũ ſublimitas, ꝗ elegans, ꝗ ſcita? Quid urbium ſtructura in omnibus, uel præſtantiſſima? Quid multiplex agrorum cultus, quo tot, tantiſq; ad uitam neceſſarijs inſtruimur? Quid illa indumentorũ uarietas? Quid ornatus excellentia? Iis penetramus in uiſcera terræ, Metallorũ inde uim longe precioſam eruentes. Imo uero & rerum natura agitur in planum, ſolo tantũnum æquatis montibus. Admittuntur maria, repelluntur, certis quoq; limitibus, ueluti extra præſcriptum proferre pedẽ uetantur, obiectis molibus. Penetramus aquarũ ima, naturæ ſupellectilẽ undiq; nobis uendicãtes, totq; modis rerũ facies mutatur. Camporũ dominamur laxitati. Supercilia montiũ, & uerrucas, quãtumuis ſenticoſas nobis obnoxias reddimus, beſtias item oẽs, terreſtres, aquaticas, aereas. Quicquid ferè mũdi uaſtitas cõplectitur, manuum ſolertia noſtri fit iuris. Quid illa ſcribendi maieſtas, quæ tantarum rerum ſcientiam nobis comparat, uetuſtatem propagat, nil ſinit interire, & quod omnia conterit, tempus noſtris cogitur manibus ſuccumbere? quid hoc magnificentius? quid æque mirandum? id eſſe homini datũ, in quod ne mortis quidem auida rapacitas ius ullum habeat? Quid tot, tantarumq; legum contexta uolumina, quam demum ciuilioris uitæ præferunt eminentiam? Quid dictorum, conuentorumq; publicis tabulis comprehenſa fides aduerſus ingeniorum prauitatem? Auſim dicere, ſeiunctis manibus, fuiſſe non inermes modo nos futuros, Sed uel brutis infeliciores. Quem enim uſum rationis habeat lumen illud diuinum omni ope deſtitutum? Hinc recte mihi feciſſe uidentur, qui rationis ac ſapientiæ miniſtras eſſe manus ꝓnunciarũt. Anaxagoras uero ille antiquior, ſicuti ab Ariſtotele traditum ſcimus, & in moralibus ab Plutarcho repetitum, Ideo ſapientiſſimũ uideri hominem dixit, quia manibus foret inſtructus. Nam, uti ego interpretor, quod cæleſte in nobis eſt, debile, mancum, nulli prorſum rei parte hac orbum erat futurũ. Harum multiplex emolumentum, uel tritum græcis explicat prouerbium, τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο. Quid enim non efficere ualeant manus? Quid uero artifex illa digitorum ſtructura, quod nam ingeniũ admirando non fatigarit? neſcias uenuſtatis inde maius ſit ſpecimen, an emolumẽtorum amplitudo clarior. maximus eſt in numero decor, maximus & in gradibus, ac ſerie. Digitorum cõtractio facilis eſt, protenſio nõ minus ex cõmiſſurarũ mollicie, ac cõcinnitate. Tendines uocant nõnulli, quibus digiti moueantur, haud abſimiles his, qui Toni ab Hippocrate nominant, orbiculatæ nãq; ſunt, eas ἀπονευρώσεις, id eſt, à neruis prodeuntes nũcupant plæriq;. Quã uero opportuna eſt in apicibus ad apprehendendũ globata caro, forinſecus unguiũ obuallata firmitate, quorũ inibi augumentũ inſignitius eſt, Alexandro Aphrodiſeo tradente, quoniam illis inſitum eſt in ſuperna deferri. Ad delitias, quin etiã & faſtum, argutiaſq; abijt pars hæc. Et hæc qui inſolentius faſtu tumentes quippiã ſubſeruiẽtibus iniungerẽt, digitorũ crepitu id ſignificabant, quod monſtrat quandoq; Martialis. Et Hieronymus adnotauit non citra ſuggillationis fœditatem aduerſus eum, qui digituli crepitu ſilentium imperaret. Digitos etiã quibuſdam eſſe in manibus ſenos, ſedigitorum appellatio mõſtrat. De quibus item quæritur Digeſtis de Aedilitio edicto, an morboſi credi debeant. Diodorus bibliotheces ultimo dactylos putat idæos, ob parem digitorum numerum appellatos. At Geographus idæos dactylos in ida Cretæ ferrum elaboraſſe ſcribit, & ab

bit,& ab numero ita nũcupatos,quod repetit Euſtathius quoq;. Alij etiã aliter. Manu-
um porrò emolumentũ duplex. Alterũ eſt ſenſus,alterum uero retẽtionis. Proinde ex
cogitauit op. max. q; rerum perpenſor deus molliſſimam palmam:quo ſenſus fieret ſo-
lertior,exactiorq;. Cutis præterea palmæ,ut autor Auicenna eſt, temperatior contigit
omni alia cute,excepta tantum ea, quæ in digitorũ uiſitur extremitatibus, præſertimq;
indicis. Galenus præterea primo de complexionibus, Manum internam eſſe aſtruit cõ
plexionis ſynceriter mediæ inter extremitates omnes,hoc eſt inter calidum,& frigidũ,
humidum,& ſiccum,durum,& molle,ueluti ea ſit ſenſiliũ corporum regula,& planè ſen
ſus inſtrumentum homini,animalium ſapientiſſimo. Indeq; pars ea nudata pilis eſt; ne
hirſuties tactus præſtantiam oblæderet. Illud uero nec admiratione caret, uiros utraq;
manu utentes ſæpenumero eſſe uiſos. Mulierem uero ambidextram non effici, autor
grauiſſimus hippocrates eſt. retulit & ſeptio naturalis Hiſtoriæ Plinius. Rõ uero eſt ex
naturæ debilitate. Si. n. ambabus manibus ob neruorũ robur,ac muſculorũ quidam ui-
ri utuntur,optima ratione nulla mulier utetur. Sed ſatis,abundéq; habeat,ſi una dextra
uel modice utitur. Amazonidas quidem amburere dextram ſolitas mãmulam, tradit
hiſtoria,ut in proximam manum plus commeans alimẽti ualentiam conciliaret ei, quæ
etiã per naturã inualida habeatur. Circũ dextrum,ut ſic nunc mihi dicere permittã,quẽ
Græci amphidexion uocant. Aſteropæum dixit Homerus,manu utraq; pariter utentẽ.
Ambilæuum uero Ariſtophanes hominẽ uocat,ambifariam læuũ. Ambidextrũ etiam
nominat Hipponax Eſt eius rei mentio apud Herodotũ quoq;. Ambidextrũ fieri ho-
minẽ, illa produnt ratione Phyſici,quod affatim ſeſe promat in ſiniſtrum latus cordis ca
lor,& hepatis in dextrum,ſi porrò in ima ſplen amplius delabatur. Quod uero ſiniſtra
utatur aliquis pro dextra,cauſam præbuerint cor item,ac hepar, ubi eorum uiſcerum
affluentior ſeſe uis in ſiniſtrum corriuet,dextra parte tantumnon deſtituta. Id uero con
tingere,ubi in ſiniſtris tam cor,q; hepar ſitum nanſciſcantur. Aut in dextra collocatum
quidẽ hepar,obductis panniculis craſſioribus,nequid uirtutis in dextrũ refundat, præ-
pedit. Poteſt & ꝑpeti cõſuetudine ſiniſtra effici,ut dextra. Brachiũ oſſibus cõſtat duo-
bus. Brachij prominens ſummitas dicitur acromia,aut humeri caput. Item epomis, &
acrocolia,apud Iulium Pollucem. Vbi articulus obfirmat,entypoſis,uel humeri aceta-
bulũ. Extrinſecus muſculi. Intus parolene. Sinus ſub ſummo brachio, axillæ,apud Græ-
cos μαχάλαι,unde ducatur amphimaſchalos, quo nomine manicatam intelligi ueſtem
uolunt,alij uero ſeruilem. Erat item heteromaſchalos,quo uterentur operæ. Porrò ubi
oſſa brachij componunt,ancon uocatur. q;q;,ut obiter id monſtremus,plura ſignat an-
con. Eſt. n. eo nomine deteſtata nauigantibus nili pars. unde & per Euphemiſmum quẽ
dam dulcis appellitatur cubitus. Eſt & in foribus pars,quam prothyrida uocãt. Erat itẽ
eo uocabulo perobſcurum Carthaginienſibus domiciliũ, in quod compigebantur,qui
bus iratior factus eſſet Tyrannus. Sed ad rem. Extrorſus prominens olecranũ uocatur.
Vnde apud Comicos ὠλεκρανίζειν uerbum. Os minus brachij nos radium appellamus,
Græci κερκίδα nuncupant,& parapechion. Maius uero cubitũ dicimus, hoc eſt pechyn,
ut docuit Pollux,uocatur & propechion,finem eius uocant carpum,Plinius uero bra-
chiale,oſſibus compactum octo. Cui quod præiacet,appellant procarpion. Manũ mit-
tere in carpum medici dicuntur,Galeno autore,ubi arteriæ motiones explorant. Meta
carpium uero expanſa eſt ante digitos pars. Encarpos apud Vitruuiũ inter Ionicæ colũ
næ ornamenta legimus. Baſi inquit,ſpiram ſuppoſuerunt pro calceo. Capitulo uolutas,
uti capillamento concriſpatos cincinnos propẽdentes dextra,& ſiniſtra collocauerũt,
& cymatijs,& encarpis pro crinibus diſpoſitis frontes ornauerunt. Menſura ab magno
digito ad minimum ſpithame nuncupatur. Si pollicem explices,& indicem, lichas no-
minatur menſus is. Ab olecrano ad extremũ medium digitum quod interualli eſt, Cu
bitum dicas. Si digitos contraxeris,ab ancone ad ipſos dimẽſio pychon dicitur. Si am
bas manus explices à pectore in lineã rectã, ulna. Manus uero portio interior à magno
ad indicem digitum uocatur thenar,a qbuſdã etiã ir. Sũt q thenaris nomine ſpacium ab
digitis intelligant ad carpum,ab uerbo θέναι. apud Pindarum dicit ararũ thenar. i. latitu
do,eſt & in pedib⁹ thenar. Extima uero manus pars opiſthenar. Quod ab indice ad mi
nimum eſt ſpacij, hypothenar. Quod in meditullio eſt thenaris,hypotenaris, ac pecto
ris,

ris,κοιλὸν manus,id eſt,cauitas appellat̃. Alij cotylen dixere. Digitorũ uero partes hæ: Quod prominet in cõmiſſura,uocatur condylus.dicitur & eodem uocabulo percuſſus eo inflictus.Et inde uerbum κονδυλίζειν.Sunt qui hoc nomine pugnũ intelligant. Hinc digiti plærumq; monocondyli uocãtur,aut dicondyli. Pollex monocondylus eſt. At reliqui dicondyli.Pedũ uero digiti omnes monocãpti,id eſt flexus unius. Qui ſubſunt articuli,ſcytalides nuncupantur,uel ſicut Ariſtophanes, phalanges.Inſunt cuiq; digitorum tres,pollice ſequeſtrato.Condylo interemptum ab Hercule puerum legimus, qui manibus aquam infundebat,quemq; Archiam,Hellanicus nuncupatum ſcribit, quo facto,Calydone exceſſit is.At in ſecundo Phoronidos Cheriam fuiſſe nomen, relatum ſcio.A brachio deniq; id uſurpari prouerbiale poteſt,ex diſerto uiro Philippo natum, qui ad dicendũ ita ſolebat ſurgere,ut quod primũ uerbum prolaturus eſſet,neſciret.dicebat tamen,optime,cum brachium concalefeciſſet,ſe ſolere pugnare.

¶ Pectoris ratio,& uocabula partium. De coſtarum numero. De uberibus,& partium nominibus. De oſſe ſacro,& Spondylorum meatu. Item coſtarũ uocabula. Quid Pleuritis. Arthritis. Nephritis. CAPVT XXXVI.

PECTVS inter lacertos homini conſtitutum eſt,cæteris uero in crurum priorum meditullio,quibus etiam carinatum ineſt, & uolucribus eo amplius. Aquaticis autẽ uel maxime. At in homine laxitas admiſſa eſt,brachijs nil prorſum interpellãtibus. In brutis coarctatio neceſſario eſt inſecuta,inter ambulandum protendẽtibus priora crura. ꝓpterea nec eodẽ loco illis mãmæ,quas noſtri pectoris recipit carnoſa latitudo,quæ cordis foret tegumẽtũ aptius. Coſtas homini octonas natura diſtribuit,reliquis aliquãto plures. Auicenna, Galenuſq; ſeptenis cõponi oſſibus hominis pectus affirmãt. Sed iuguli os coſtis adnumerat Ariſtoteles. Tenuiores,mollioreſq; coſtas Græci ῥῶας uocant. Qua in parte conſyderanti amplius in hoc opificio rerũ naturæ maieſtatẽ ſuccurrit,pectoris hãc laxã cõplanationem,& utiq; ſublimẽ oculiſq; occurrentium expoſitam, mirabilem præſeferre conformationis dignitatem. Ariſtoteles primo de hiſtorijs,& Galenus in Iſagogico nomine thoracis partem intelligunt, quæ collo ad pudenda protenditur, & dicitur alio modo Holmos. huius ſuperiorem ad iugulos partem uocant Græci ſτῆθος, unde & intima dicunt entoſtathidia. Inferiorẽ uero nominant ſternon. Vnde & ſternomantis Sophocles dixit,quæ dicatur etiam engaſtrimythos.de qua dictiõe alibi plura. Pectus uero ut plurimum portionem oſſibus conſtipatam,communitamq; accipiunt. Vulgus, & Auicennæ interpres Caſſum uocant,ab ſpacio,ut opinor, intus uacante, inaniq;. In eo ſingularis item pernoſcitur naturæ prouidentia,quæ non integro oſſe pectus communierit.ne uitio partibus illato,in totum craſſaretur mox uis mali. affuit & laxitatis ratio ut expanderetur facilius ad commoda membrorum anhelitus,ut ſenſit Auicenna. Pectoris ſummi medianas portiones uocant ſtathenia. Vbera autẽ maſtos dicũt.ex quo & ſupercilia terrarum eodem dicuntur nomine. Titthia uero mammæ ſunt muliebres. Quod uberibus ſubeſt,procardion appellat̃,& in receſſu quodam,& cauitate. Id molle eſt,ac corpulentum,ita dictum,nõ tam quia præiacet cordi, q̃ quod ſit ante ſtomachi os,quod dicitur Græcis καρδία. Eandem rationem habet hypocardion, & anticardion, quod & ſphage dicit̃. Vberum apex papilla uocatur,ſeu thele.de qua ſimilitudine fontiũ tubuli ab Varrone in re ruſtica papillæ uocantur. Sicuti ab Caſſiodoro ubera.nigricãs circulus papillam ambiens uocatur φῶς.i.lumẽ. Prima uero lactis ſub eo πῆξις nominat̃ cyamos.i.faba. Quæ lac continet portio, colpos.i.ſinus, aut aſcoma. Vbera decoris gratia uiris contributa,uelut neuulos Damaſcenus ſcribit. poteſt & euaporatio aliqua in ijs intelligi,laxa nãq; inibi caro eſt. Super procardion eſt os pectoris, ſeu chartilago dicta chondros,uel Xyphoides,a ſimilitudine capitis gladij,ut Galenus interpretat̃. Vocant & malũ punicũ ex corticis imagine quadam. ꝓminet ſup os ſtomachi ꝓpugnaculi uice. Inter coſtas uero,quæ auctiores,dicũt γνησίας.i. legitimas. At minores uocant̃ nothæ. Coſtarũ quidẽ oſſa dicunt̃ ſpathæ,latiora uero platæ,anguſtiora autẽ copia .i.κωπία. Vbi uero deſinũt ſphondyli,ſacrum dicit̃ os.a lato incipiẽs, in anguſtum deſinens,ubi coccyx eſt,qui & ſphondylion, & orropygium nominat̃. Sub coſtis os chete, item ceneon,& zona, quam Romani faſciam. Coſtarum affectio Pleuritis eſt,ſicuti

articulorum

Articulorum Arthritis. Et nephritis Renum. Ligures heptapleuri nominant in uete rũ monumentis, quod ſignificat, coſtarũ ſeptem. Sphondylorũ meatus, qua reſidet medulla, σωλὼ uocatur. i. Canalis, aut aquæ ductus. Item σύριγξ ἱερὰ. i. ſacra ſiſtula.

¶ Ventris partes, & uocabula. Cœliacus morbus, De umbilico, & partiũ circũiectarũ uocabulis. Præſagiũ ex umbilici nodis. Cholera quid. Ilia. Ceneõ. Lagon. Lapara. Qui ſint uerſus Procœlij. Sphecodes. Lagari. Myuri. Acephali. CAPVT XXXVII.

A PECTORE Coſtis uenter ſubiacet, nõ cluſilis ob eam uidelicet cauſam ne aut cibi tumorẽ, qui per calorem neceſſario euenit, aut uteros plenos impediat. Imũ uentrẽ appellat Hippocrates partem uentris imã, quæ umbilicum, ac pudenda interiacet. Ita ut in hæc tria totũ Epigaſtriũ. i. locus ſupra uentrem diuidatur. in hypocõdrion. i. Ilia, & umbilicũ, & imũ uentrẽ. Superiorem quoq; uentrem dici ab eodẽ obſeruauimus, ſedem, quam thorax à pulmone occupatam circũſcribit, & ambiat. Hypocondrion eſſe ſup umbilicum, Ariſt. ſcribit, κοιλίαν uocant Græci uentrem. Vnde cœliacus in uentriculi porta morbus eſt, Sub quo indureſcit uenter, dolórq; eius eſt. Et μονοκοίλια uentris unius. Vocãt & gaſtera, ex quo & Hypogaſtrium dicitur pars ſub umbilico ad pubem, quam etiam ἦτρον nominant. unde & Etridia fruſta apud comicos. & Abdomẽ, ac lactes quoq;, ut probus. Abdominis poſtremũ aquaticulus. Quod ſub uentre eſt Stachys item appellaſ. i. ſpica. Medij uentris cõcauũ umbilicus dicit. Et Meſomphalion. Ambiẽs uero locus Gangamon, q͂a ſit ibi neruorũ implexio ſagenæ modo, quã etiam Gangamona nũcupant. Mediana uero umbilici acromphalia. Sicuti deſup Epomphalion circũiecta umbilico, cutis uocatur γραῖα. i. anus, quoniã corrugata ſenectutis indiciũ eſt. Vmbilicus uero ad hoc naturæ prouidentia factus uideſ, ut per eũ fœtus, dum eſt in utero nutriatur, quod Ariſtoteles ſcribit libro de hiſtorijs nono, & ſecũdo de animaliũ generatiõe. Dignũ uero ſcitu eſt, qđ primo introductorij albumaſar ſibi prodendum putauit. Numerũ ſuſcipiendorũ deinceps liberorũ ab puerpera peritas obſtetrices facile cõcipere ex nodis, ſpatijsq; umbilici eius, qui natus ſit infans. Quot nãq; nodos obſeruarint, totidẽ deinceps parituram pronũciant. Ilia imo uentre poſita ſũt, inter coxas, & pubẽ, ut inq̄t celſus. Græci ab inanitate uocant ceneona, & quod flaccida ſint, etiã Lagona. Sicut Laparã Homerus. Cholera. i. χολέρα, inquit Medicinæ tertio Paulus Aeginita, Immodica eſt uentris ꝑturbatio, tum deiectione, tũ uomitu, ex ciborũ perpeti cruditate, ob ingurgationis nimietatẽ, aut humorũ redundantẽ prauitatẽ. Illud uero impenſius obſeruandũ, metaphora honeſtiſſima in Homeri carminibus cœliacas dici affectiones duas, ſiue πάθη, expreſſius enũciandũ eſt. Altera magnitudine fit, & abundantia, indeq; Procœlion nuncupaſ pathos, ab animalibus, quæ protuberanti ſunt uentre. Altera ex defectu. i. ellipſi cooritur. Proinde ſphecodes appellaſ, uel ſphecoides, tralatione ab ueſpis ꝓducta. Dicitur & lagaros ab inanitate, quam in lagone monſtrauimus. Cuius exemplũ extat Iliados ſexto.

μηδ' ἀπογυιώσῃς μένεος, ἀλκῆς τε λάθωμαι.

Quoniã pes quartus iambice trichronus eſt, qui tetrachronus eſſe debuerat per ſpondeum, uel dactylum, Heroici metri lege. At Procœlij exemplũ eſt, ὦ ἀχιλλεῦ πηλέος υἱέ. Quippe tertius pes tetraſyllabus eſt, ac proinde tumet, tãq; uentre, ac metricã requirit Syſtolem. Porrò ſunt & uerſus, qui uocantur Acephali, ut qui a breui ducãt initia. nam Myuri in poſtremis peccãt, ſubſultantq;, in medio delinquit lagarus, ꝓceliuſue. Qđ uitioſe cludant, dici uidenſ Myuri, nam μύειν claudere eſt. Obiter illud adiecero, fuiſſe itẽ Dialogos nomine Acephalos, ab philoſopho Aeſchine concinnatos.

¶ Pubes. Item penis. Eius uocabula plura. Faſcinũ cur. Pudendoꝝ liberi patris cultus Taurus, & Dactylios. Capros, Capreæ. De Nanis & Vepene. CAP. XXXVIII.

VBI uero inhorreſcunt pili, pubes dicitur, hebe a græcis atq; epiſiũ, hoc eſt ἐπίσιον, nam ephebæum medicorũ tantũ eſt. Hebe tamẽ plura in Græcorũ doctrina ſignare animaduertiſ. Quippe pilorũ in pudendis ſuccretio prima eo cenſeſ uocabulo. Sed & in quo id ꝓuenit, locus, ac tẽpus quoq; ſic nũcupaſ. Prominens aũt pudendũ penis, uel coles, ut Celſus, nam & græce καυλός. A q̄buſdã etiam muto, Sũma pars uocaſ corone ab græcis, a nobis etiã glans ꝑ ſimilitudinẽ. tegumẽ balani præputiũ, a quo dempto, & præſecto iudæi appellæ dicti.

Et uitium

Et uitium Phymoſis, ubi glans nudari nequit,& infra cutis incidenda præcipit̃ uſq; ad frenum. Eius foramẽ urethra nuncupatur. Sunt & in ijs uocabula plura, ſed alibi latius. Honor quidẽ in ijs præfandus erat, quando apud caſtas aures uix ulla corũ mentio fieri honeſte poteſt. Ac in prætextata ſæpe incidendũ uerba eſt, nuptáq;. tamẽ quia ordo ipſe rerũ,& naturæ contemplatio ſeſe nobis ingerebat, tã commẽtanda nobis ſunt uiſa, q̃ neceſſaria credunt̃ ſuggerendæ proli, intra hoimnis ætatem alioqui defecturæ. Nec tñ hæc ipſa dixeris ſine prouidentia. Quippe formas harum partium tales neceſſario ad officium propoſitũ eſſe debere, quales iam ſunt, obſcurũ nõ eſt. Auget̃ hoc etiã unũ mẽbrũ,& minuit̃ ſine ulla morbi mutatiõe, quorũ alterũ utile ad coitũ, alterũ etiã ad cæteros corporis uſus commodũ eſt. Nã ſi ſemper ſimili modo ſe haberet, impedimento foret nõ paruo. Quod in Priapiſmo dilucet amplius. Id.n.eſt colis accidens. Sicut Gonorrhœa inſtrumentorũ ſeminis affectio eſt. Dicitur.n.ſic ſeminis aſſidua excretio, cole haud quaq; extenſo. Priapiſmus uero cũ coles & in longitudine,& latitudine totus auget̃, nullo ſtimulante ad libidinẽ aut deſyderio, aut acquiſito calore. Cõſtat porró eiuſmodi partibus, ut eorũ, quæ diximus, utrũq; poſſit euenire. partim ſiquidẽ neruũ habet, partim chartilaginẽ. Itaq; & contrahi poteſt,& extendi, atq; etiã flatus capax eſt. Verun tamẽ ubi hac in re neruũ dicimus, nõ eiuſmodi intelligi debet neruus, q ſic dicat̃ ꝓprie, Quales ex cerebro,& dorſi profluũt medulla. tũ quia nerui illi non adeo inſigni cauitate ſunt, q̃ mẽbro huic neceſſariũ eſt, tum etiã quia nimiũ habent ſenſus. Nã cũ extumeſceret pars ea, nõ contingeret citra præſignẽ dolorẽ. Neq; itẽ cuiuſmodi in colligationibus, qm̃ duricies nimia officeret, neq; in muſculis, ob molliciem,& ſoliditatẽ. Quæ ſiqs digne perpendat, miret̃, neceſſe eſt, ſingularẽ opificis ſapientiã. Etiã ſi paternianos ſcio hæreticos, ab Paterno quodã nuncupatos, tradidiſſe, interiores corporis partes ab Antitheo conformatas, compactáſq;. Quod ſi uenas, arterias, neruos ad eã corriuatos partem, ad diſquiſitionem amplius reuocaris, lõge magis autor fiet mirus. Arterias certe in cole, ac lingua maiores exiſtere, q̃ in cæteris mẽbris, docuit medicus nobilis Galenus in libello, qui eſt de motibus liqdis. Proinde Auicenna quoq; particulã hanc componi ex mẽbris uenoſis prodidit. Porrò adnotarunt periti rerũ, tres eſſe in cole meatus, urinæ, ac ſpermatis, q duplex dicit̃. Itẽ meatũ, quo profluit humiditas quædã ſemine tenuior, aut in meditullio ſeminis,& aquoſi ſudoris, Alberto autore. Hæc uero tũc ꝓrumpit ubi laſciuius puellam attrectarimus. Cæterũ hoſce meatus facile uiſum effugere cõtendũt. Imóq; in diſſectionibus, quas uocãt anatomas, nõ deprehẽdi. Ex qbus oibus id colligi deniq; poteſt, partẽ hanc uenis, arterijs, meatibus ex toto factã cauitatibus puiam, ut ſequax loci natura faciliorem ſe erectioni præberet, quæ citiſſima eſt, ſpiritu, uento, uapor, e inanitatibus oppletis. Hæc.n.eſt naturæ intentio prior in mẽbri huius conſtitutione, ſicuti Auerrois quoq; teſtat̃. Sequẽs uero, ut ſit meatus, quo ſuperfluitas egerat̃ aquoſa, id eſt potus effluãt retrimẽta. Sed & illud dignũ omnino relatu eſt, excogitaſſe naturã, ut coles detumeſcẽs reſiliret in uẽtrẽ, ne prorſum frigore debilitaret̃. Quo argumẽto, rigoribus nimijs peũtes genitalia, tũ ueſtibus, tũ manibus cõfouere deprehendunt̃. in ea nãq; parte primus fit ſenſus frigoris mortificãtis, ut uerbo medicis utar ptrito. Pudẽda in maribus etiã, ut eſt ab Hieronymo adnotatũ, φύσιν Græci uocãt, Latini uero naturã. Sũt qui membrũ hoc itẽ faſcinũ appellent, ut in carmine obſcœno. Et apud Oratiũ, minuſue languet faſcinũ. Vbi porphyrio, faſcinũ pro uirili parte poſuit, quoniam, faſcinãdis rebus hæc mẽbri deformitas apponi ſolet. Sed aduertãt quæſo eruditi an uerior ex hiſtoria elici ratio poſſit. Lectũ ſiquidẽ apud Varronẽ eſt, in Italiæ cõpitis liberi patris ſacra ſolita celebrari tanta turpitudis licentia, ut in eius honorẽ uirilia colerent̃ pudẽda, palam exultãte neqtia. Nã liberi mẽbrũ per dies feſtos magna celebritate ploſtellis p agros prius, mox & in urbẽ uectabat̃. Lauinij integer mẽſis libero dicabat̃. qbus dieb⁹ unuſqſq; ſpurciſſimis abutebat̃ uerbis, donec p forũ id trãſueheret̃ mẽbrũ. Cui inſpectantibus oibus, matrẽfamilias honeſtiſſimã, coronã neceſſe erat imponere. ſic de⁹ is ꝓpitiabat̃ ad ſeminũ euẽtus. Sic ab agris faſcinatio auerũcabat̃. Vnde opinor turpi membro impoſitũ nomem ab eo, quod præſtabat. Appellabat̃ & uerpa, ut apud Catullũ, nihilo minore uerpa farti eſtis. Nã uerpos dicũt Iudæos, ex illo Satyrico, quæſitũ ad fontem ſolos deducere uerpos. Sunt, qui eodẽ nomine infamẽ intelligãt digitũ.

Martialis

Martialis de Mentula, Incipit in medios meiere uerpa pedes. Dicitur & Capros. Capreæ uero ſunt in natura Cameli prominẽtes carnes. Orron, & taurum eam uocant portionem, quæ teſticulos interiacet. Vnde Orrodiam pro formidine interpretantur, quoniam in timore bruta eam obtegant partem, inſerta cruribus cauda. Hinc ὀῤῥοπυγιστὸν Melanurũ uocant. Dicitur id item Perinæon, & Tramis, deſinitq; in ſedem, quã Dactylion dicunt. Ab Tauro apud Tragicos formatur ἀταύρωτος atauroτos pro uirgine, quaſi ſine tauro. Theophraſtus putat, Nanos dici, quibus uirile membrũ ſit prægrande. Vepenem apud Martialem accipimus pro parua mentula. Drauci nata ſui uocat uepenẽ, collatus cui Gallus eſt Priapus. quamq; Interpres Pipinnam legit, notione eadem, quia Pipare ſit minorum pullorum. Vnde & pipillare apud Catullum de paſſere, Ad ſolam dominam uſq; pipillabat.

¶ Teſtium ratio præſtantiſſima. Membra dominantia quæ ſint. Muliebrium pudendorum partes, ac uocabula. Lanuuini. Cliterini. Dupondius. Cremaſteres. Lytæ qui dicantur, & Prolytæ. Chlunẽ Entomiam, quid uocẽt Græci. Monij ſues qui. Item Mellina. Vidulus. Vidularia. Meſoſcelos. Apocopi. Cochone. Deteſtatio. CA. XXXIX

SVBSVNT porrò genitali membro teſtes, de quibus ſententiã Ariſtotelis alibi hiſce commentatiunculis forte inſeremus. Interim medicorũ ueſtigia inſecuti flores modo rerum inde præcerpemus. Inter illorum uero placita eſt, quantũ ex Auicenna, & illius conſequimur interprete, non ſolum in ijs eſſe generationis adiumentũ, ſed principatũ, ac neceſſitatẽ ſummam. Adnumerant ſiquidẽ membris principalibus, ſublimibusq;, ac dominantibus, & in corpus totum influentibus. Ea uero eſſe quatuor omnino, deprehenſum ab ſcientiſſimis eſt, cerebrum, cor, hepar, teſticulos. Hiſce uero tantũ dignitatis attribuit Galenus, ut conſeruatione ſpeciei, dixerit eſſe nobiliores mẽbris omĩbus ad idipſum deſtinatis. tũ quia caliditatẽ, ac robur ſuggerũt animalibus, tum quoniã prolem ſufficiũt. Cõſpicua eſt inquit, primo de ſpermate, cõmutatio, quã ſubtractis teſtibus cõtingere animali deprehẽdim⁹. Id eñ reddi frigidius, certũ eſt. Flaceſcit quoq; robur, nõ ſecus, ac ſeneſcentibus. Venæ coarctantur, Sanguinis flos hebeſcit, minuunť & arteriæ, Pulſus relangueſcit. Ad hæc glabreta corpore ſunt toto. Venereorũ reſtinguiť appetẽtia. Quanq; exectũ ſacerdotẽ etiã coiſſe, ſcribat Albertus, ac genitalẽ ꝓfudiſſe urinã. Sicut taurũ Ariſto. Inde colligit idem autor Gal. eſſe teſtes bñ uiuẽdi principiũ, cor autẽ uiuendi ſolũ. Bene uiuere autẽ præſtantius longe eſt, q̃ uiuere ſolũ. Id uero teſtibus præſtať. Ergo & pars ea cẽſeri præſtantior debet, quã opt. max. Deus ꝓduxit, Vt poſſet cõcipi ſemẽ uirtute corpulentiæ teſtiũ, ſicuti docuit item Auicẽna. Id eñ ad cuſtodiã generis neceſſarium. Dant quippe ſpermati formã, qua ipſum eſt id, qď eſt, per quã mereť, ut ſit uehiculũ uirtutũ immutatiuæ, & informatiuæ, deciſarũ à toto corpe. Eſt præterea principatus eorũ in redundãtia cuiuſdã uirilis uigoris, qui ab illis in mẽbra corriuať. Hæc uero teſticulorũ neceſſitas in ijs tantũ, quæ pfecta ſunt, abſoluta intelligiť, neq; eñ omnibus adiuncti animalib⁹ ſunt. Sed quo amplius, excellẽtiuſq; in ſe rationale animal, cuius cauſa hæc nimis diu fortaſſe muſſitamus, mox in publicã abitura materiã, diuinæ bonitatis exuberãtiã recognoſcat. Attendant quæſo harũ obſeruationũ ſtudioſi, quid autor nõ incelebris Auenzoar, quẽ ſequi qñq; pigitũ nõ eſt, cũ plæraq; indidẽ, opera minime inani, liceat expiſcari, ꝓdendũ ſuper re iſta cẽſuerit. Teſtes ambo, inquit, inter præcipua recẽſendi mẽbra ſunt. Magna eorũ uirtus, nec occulta. Etẽ prætenuẽ in eunucho uocẽ audimus, malos agnoſcimus mores. Sunt porrò imberbes, rationis itẽ peſſimæ. nec ferè inuentus eſt exectus aliquis bonæ legis, aut intellectus nõ diminuti. Sed cur nam ea portione reſecta hebetať calor? An quia ſeminaria ſupfluitas retineť? an quia nõ fit tanta ſpirituũ generatio, ut prius, deficiẽte iam fine, ob quẽ generabanť, cõgregabanturq; ad teſticulos? An etiã abſentia genitalis ſpiritus, effectu ad generationẽ cõcurrẽtis. Verũ recaleſcunt itẽ mẽbra ob teſtes quodã caloris repercuſſu. Argumẽto id eſſe aiunt, animalia nõ execta pluribus moueri motibus. Motus autẽ calorẽ excitat, & auget, quẽ hebeſcere cogat quies. Inuenio apud autores, eſſe panniculũ quendã, qui dicatur Didymus, quiq; duplici cõtineat teſticulos ſinu, & mutuos eorũ contactus diſpeſcat. Idq; maxima naturæ ſolertia. ne, ſi (ut aſſolet) oblædať unus, in alterũ quoq; tranſeat uitium. Quidã ſeminaria uaſa eo noie intelligere

 malueruntı.

maluerũt. Galenus in libello iſagogico didymos teſtes uocat. Vnde illud eſt in Græcis relatũ monumẽtis, didymon tibicen in adulterio deprehenſus ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη, ex noīe ſuſpẽſus eſt, quod ſignat, ἐκ τῶν διδύμων. i. ex teſtibus. Quos Auicenna ſimilitudine quadã etiã oua nuncupare ſolet. Dicunt̃ & colei ab eruditis, atq; item lanuuini, & cliternini, ut eſt in Ciceronis epiſtola ad Pætum. Apud quem tamẽ arriſerit magis, ſi clitorinos legas, potius, q̃ cliterninos, dictione ab Græcis ꝓducta, apud quos clitorium eſt muliebre pudendum, quod & ſacandrus dicit̃, unde & κλιτοριάζειν turpiter membrũ id attrectare ſignificat. Pollux per κ, ſcribere mauult, ubi ait libro. ῆ. Onomaſtici, totum in uirginali, ſiue interfœmineo uocat̃ κτείς. i. pecten, aut epiſion. Rima uero dicit̃ ſchiſma, qđ arctũ illatenus qñq; eſt, ut mulier fieri nequeat, ſicuti cõmeminit Vulpian⁹. Quæ interiacet ſubſultãs carũcula, nympha nuncupat̃, aut myrton, ſiue epideris, aut κλιτορίς. i. cletoris. Eſt & κλιτώριον hoc eſt, cletoriũ apud illos, ſed id uerbũ quãdoq; mẽſam indicat regiã, quãdoq; etiam gloriam. Iam opinor reſtitutus eſt cãdori ſuo. M. Tullius, apud quẽ cuiuſmodi interpretamẽta hactenus ſint excogitata, neminẽ arbitror paulo humaniorẽ, & a muſis fretu non ita magno diſiunctum, latere. De lanuuijs autẽ, ſeu lanuuinis arbitror Propertium intellexiſſe quadam ultimi libri elegia, his uerſiculis.

Cantabant ſurdo, nudabant pectora cæco,
  Lanuuij ad portas, hei mihi, ſolus eram.

Significat poeta ſe inter ſubblandiẽtes meretriculas iacuiſſe ita, ut uenerea obire nuſq; eualuerit, q̃uis ſcortilla cantillarent, q̃uis ad prolectandam concubitus appetentiam, & libidinis pruritum papillas retegerent, q̃uis & ipſe inſcenderet, ac iam mutonem, & coleos genitalibus admoueret, quæ poeta feſtiue portas dixit, nihilominus potuiſſe nihil, & iacuiſſe, perinde ac ſolum. Alluſum autẽ puto, ad græcum uerbum μίσγεσθαι, quod miſceri ſignat. i. coire, etiã apud Paulũ Aeginitã lib. j. Vnde Virgilius, Mixta deo mulier. Id & apud Homerum uel frequentiſſimum. Hoc quia nõ uiderũt interpretes imagine quadam oculorum per interualla media paulo ꝓductiora caligantiũ, cẽſuerũt, eam elegiã præcedẽti adnectendã, in qua de lanuuio fit mẽtio, cõtra fidẽ ueterũ codicũ, in qb⁹, quod nec inficiant̃ interpretes, diſparant̃, ſeiunctimq; legunt̃. Sed hæc quidẽ dictaueram adoleſcens. Nunc aliud ſequor. Sicut, Fuit quando apud Senecam diuiſionũ ſexto, Dupondios dici teſticulos, ſim opinatus, ueluti bilibres, ꝓpter illud ſatyrici poetæ, Ergo expectatos, & iuſſos creſcere primũ Teſticulos, poſtq̃ cœperũt eſſe bilibres, Tonſoris dãno tantũ rapit Heliodorus. Nunc animaduerto, dupondios ibi capturã, & quæſticulũ diobolariũ meretricum ſignificare. Dupondius, inquit Priſcianus, a duobus ponderibus, quod unum pondus, aſſipondium dicebat̃, quod as erat libræ pondus. Verba Senecæ ſunt ex controuerſia de lenone, qui decẽ iuuenibus denunciarat, ut in lupanar accederẽt, Et foueã igne repletam terra ſuperiecta obruit, in qua adoleſcẽtibus conſumptis, accuſat̃ reip. læſæ. Ita ne peribũt inquit, decẽ iuuenes ꝓpter dupondios duos? Omnino dupondius minutũ qđ nobis indicat, Seneca ad Luciliũ, Tũc, mihi crede, Lucili exultabis, dupondio ſatur, & intelliges, ad ſaturitatẽ nõ opus eſſe fortuna. Hieronymus quoq; eleganter, quis te inquit, dupondio ſupputabat? Et Cicero pro Quintio, Si dupõdius tuus ageret̃ ſex. Neui, ſi in paruula re captionis aliquid uererere, nõ ſtatim ad aquiliũ, aut ad eorũ aliquẽ, qui cõſulunt̃, cõcurriſſes? hinc arbitror factum, ut olim ſtudioſi ſcientiæ iuris primo anno dicerent̃ dupõdij, friuolo, ac ridiculo cognomine, ſicuti quarto anno dicebant̃ lytæ, quinto aũt prolytæ. Sed redeo, unde in hæc diuerti. Relatu dignum eſt, quod Arrianus iurecon. ſcribit digeſtis de re militari, Syllam, & Cottã uno tantũ fuiſſe teſticulo inſignes, autor itẽ Vlpianus eſt digeſtis de ædilitio edicto, ſanũ uideri, qui unũ teſticulũ habeat, qm̃ poſſit generare. Teſticuli ſimile quiddã medullis habẽt nã ſanguinem nõ emittunt, & omni ſenſu carent. Dolẽt aũt inquit Celſus, in ictibus, & inflãmationibus tunicæ, quibus hi cõtinent̃. dependent uero ab inguinibus per ſingulos neruos, qui cremaſteres dicuntur. Deteſtationem nouator, opifexq; uerborũ Apuleius uocat teſtiũ abſciſionẽ. Sciendũ uero in hoc genus pragmatia, chlunẽ dici ab Græcis ἐντόμιαν. i. exectũ, eunuchumq; aprũ. Id quod Aeſchyli doctrina comprobat, atq; itẽ Aeliani in libro dę prouidentia. Sed meminit Ariſt. quoq;. Fiunt uero eunuchi attritis arbori, aut ſaxo teſticulis, infeſtãte uſq; ad affectionẽ pruritu. Sũt qui chlunẽ dici ſuẽ pu

tent

tent libere in agris paſcentē, uelut κλόευνον. i. in herbis, fœnóue dormientē. Alij magnitudine uiſenda chlunē accipiunt. Ariſtophanes grammaticus in libro de ætatum nomēclatura, ſunt ex ſuibus inquit, qui dicunt̃, monij, quibus ſimilis forſan fuerit, quē uocāt chlunē, ſæuitia, & uiribus. Apocopi ab Iulio Materno uocantur execti. Cochone dicitur pars infra pudenda, quæ coxis interiacet. Vtunt̃ municipes mei in coitus ſignificatione uerbo eiuſmodi. Græcorū cōmuni lingua uocat̃ μεσοσκέλος, quia ſit inter crura medius locus, quæ uocant σκέλη. obiter uero, & tanq̃ ſuperpondiū adijciatur illud, operimentū pudendorū dici quādoq; mellinā, quādoq; uero etiā uidulū. Vnde & uetus Plauti fabula Vidulariæ titulo circumlata olim eſt. Sed & numariam thecam ſignat uidulus.

¶ Nates. Apogluti. Glutos. Ephedrana. Pyga. Hypoliſpæ, quid item Liſpa. Liſpi. Cur Athenienſes Depyges. Theſei petra. Virgilij locus. Cur cædantur nates potiſſimum. Callipygos. Catapygon. Pygoſtolus. CAPVT XL.

IN poſtrema thoracis parte retrorſum nates ſunt, a quibus nec abeſt admiratio, quando non ſine prouidentia homini tantū ſunt hæ, & quidem cōglobatæ decentiſſime, ac ſedēdi munijs peraccommodæ, ſolidiore tamen q̃ in cæteris membris, carne, ne premēte corporis mole, oſſibus cederet. Quadrupedes ſtare diu infatigatis uiribus poſſunt, quoniam quaſi iacere uidētur, cum quaternis innitantur fulturis. At homines nō facile ſurrecto corpore ſtātes perſeuerāt, ſed requiē ſubinde requirunt. Porrò quia caruit rationale animal cauda: quæ partem eam, qua reddi ciborum onera, ſaluberrimū eſt, obtegat, obducatq;. Ideo artifex creatoris ſapientia carnoſas etiam eſſe uoluit nates, ut extumeſcentes idem implerent munus. Quibuſdam tamen tum natura, tum laboris genere attenuantur adeo partes hæ, ut inde apud Græcos cognomina inuenerint. Nam ἀπογλουτοί dicunt̃, quia glutos ſignet iſchion. i. coxarū uertebram apud Homerum Iliados. V. Sed & prominentia in iiſdem locis eodem cenſentur nomine, quæ & Ephedrana dicant̃ ab ſedendi uſu. Scribit Euſtathius gluton ſignare Sphæroma cotyles in coxa. Pygas, & gluton pro eodē à qbuſdā accipi, ꝓdidit Rufus. inde ab mollicie impoſitū nomē, hoc eſt ab γλοιός. Vocantur & Hypoliſpæ. quia eo nomine dicta ſint attrita, & uſu depolita, deminutáq;. Vnde liſpa etiam lingua, & aſtragali in medio pertuſi, liſpi. Athenienſes præcipue comicis ſalibus ex hoc aſperguntur, quod nautici, magna pars cum eſſent, obſedendi aſſiduitatē depyges reddebant̃. additur & fabella, Theſeū cum Perithoo inferos petētem, in petra quadam Proſerpinæ imperio coactum ſedere, a qua cum ab Hercule auelleretur, affixas petræ natium partes reliquiſſe, q̃obrem honoris eius ergo, cæteris item Athenienſibus heſiſſe cognomentum. Ad eam uero petram alluſiſſe credi Virgilius poteſt, ubi Aeneidos ϛ, ait, Sedet, æternumq; ſedebit infelix Theſeus. Cædi pueros parte hac ideo receptum aiunt, quod ſint nates ſenſus obtuſi ob cutis craſſitudinem, cui inſit calloſum quiddā, & ſolidius, duriuſq;, q̃ reliquo corpore, præſertim ſuperno. Tradūt peritiſſimi artis medicæ, tantā eſſe natibus cum toto affinitatem, ut in illis ſcarificatio facta dicat̃ phlebotomiæ uicaria. Nates quidem Græci pygæ uocabulo ſignificāt, magno errore grāmatici cuiuſdam, ſcrotum, ſiue, ut ipſe ait, byrſam teſticulorum eo nomine accipiētis. Probant id uoces inde productæ. Nam & callipygos ab natium uocatur pulchritudine, & catapygon ſcortillum ſignat. Sicut & pygoſtolus, & Athenienſes digitū in manibus mediū catapygona dicunt. Anorropygia uocant, quæ inter uolandum nullo regunt̃ caudæ gubernaculo. Hinc apud Syracuſanos puellas quaſdā ex partis eius inſigni ſpecie callipygos nūcupatas, ſcribit etiam Cercidas Iambicus poeta. ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν συρακούσαις. i. fuere aūt ſorores duæ in agris educatæ, pulchritudinis uiſendæ. Has ſæpius inter ſe diſceptantes de natiū præſtantia, demū iudicio adoleſcentis urbani rē permiſiſſe, tenet fama. Qui utraq; inſpecta, grandiori natu calculum adiecit, mox eandem ſibi uxorem allegit. Fratre etiānū alterā grate excipiente, quo ex facto Veneri templū ſubſtructum, quam dixere callipygon.

¶ Ani rō, & uocabula. Archus. Archoliparos. Aniſchia. Liſpi. CA. XLI

PORVS uero excremētis addictus, quē Latini tū podicē, tū anū uocare cōſueuerūt, ab Arabibus phicteris nominat̃, forte, quia Græci σφιγκτῆρα nuncupāt, ab arcēdo, conſtringendóq;, ut docuit Galenus. Id uero græcum indicat

uerbum σφίγγειν appellant itē Stephanū,& dactylion.i.annulū,atq; itē hedram.unde & Plinius ſedē.In eā decumbēs os uocaē coryphe.i.apex. Porus hic cutis ratione frigidus eſt,ac ſiccus,quo nomine illi maxime infeſtum frigus eſt.Sicuti etiā pudēdis,& ueſicæ, & uuluæ,ut autor Hippocrates eſt.Siqdē neruoſus plurimū eſt,& ideo reſiſtere, obnitiq; minus poteſt.In imo poſitus eſt ingenioſe,qm̄ nutu ſuo excremētitia, grauiſq; materia illuc feraē.Proinde Auicenna finit,eſſe anū ſemitā quādā,& callē ſeculētiæ craſſioris,& humorum malorū,q illā conſectanē.Inuenio etiā archū dici. unde lepidus prorepſit iocus in quēdā,q appellabaē chiliarchos,nā & princeps nominaē archus,ex quo archoliparos,q conſequēdæ dignitatis cauſa prehenſat omes. Porro procidit anus, ſicut & uulua,ſedis ꝓcidentiā dicimus. Vel ſedē cōuerſā,quā ſtypticis repercutere, officinæ ſolent.Aniſchia,ſiue liſpa dici inuenio, quæ duniū tumore uacāt, cuiuſmodi aues ſunt. Meatus porrò hic quibuſdā coaluit beſtijs,quas Græci ἀξύτους uocāt.Nā & uaccā fuiſſe Perinthi accepimus, cui cibi excrementū extenuatū per ueſicā tranſmittebaē, diſſectuſq; anus denuo coaleſcebat ꝓpere nec reſecando euinci potuit uitiū. Illud nec omiſerim parte iſta,in Galeni obſeruatū libris,piſcatori cuidā inter piſcādū uſuueniſſe,ut ſedi,ac ueſicæ incumbētia tanto corriperenē frigore,ut eo ꝙuis obnitēte, tū alui, tū ueſicæ effluerent retrimētitiæ ſordes.Sed mox calidis remedijs mature muſculis refotis, Qui fuerāt oblæſi,in integrū eſt reſtitutus.Sunt qui monumētis ꝓdant,ab excellēti excretionis niſu,præcurrēte inſigni dolore,lapides calloſos à quibuſdā deiectos,ijs,qui in ueſica ſuccreſcunt,haud ita abſimiles.Id ego,inquit Galenus,nec uidi,nec alium,qui uiderit,audire contigit. Poſtremo ἑδρικὰ ἕλκη dicuntur Aeginitæ Paulo, quæ ſedi adnaſcuntur, αἰδοιικὰ, quæ pudendis.

¶ Teſticuli muliebres quam habeant rationem. An conferat mulier ſemen ad generationem. Semen quid. De Menſtruis. Cur fœmina minor uiro. CAPVT XLII

CAETERVM prius ꝙ abeamus longius, & crurū ingrediamur explicationem,id minime diſſimulandū, Galeni medicorū principis poſt Hippocratem,celeberrimā eſſe ſentētiā,ineſſe mulieri quoq; teſticulos,ſed internos. Vnde nobilis exorta ambiguitas inter medicos,ac philoſophos, an ex muliere ſecernaē ſemē generationi cōgruēs.Nā eſſe teſticulos generādi cauſa, cōſentaneū eſt. Veruntn̄ Auerrois.ij.Colliget.Cap.de Iuuamentis teſticulorū,hos dicit nullū in generationis ratione effectū habere.Placetq; itē plæriſq;,nō aliā eſſe teſtiū in fœmina rationē,ꝙ uberū in uiro.Qm̄ argumētis peruincaē, fœminā ſemē ad generandum nō excernere.Siquidē ſemē ſit ſupfluitas digeſta,craſſior,uiſcoſa,tenaxq;,& albicans,ac calida.Mulierē uero eſſe frigidā,& ꝓinde digeſtionis non bonæ, unde & redundantijs ſcateat aquoſis,incōcoctiſq;.ꝓpterea colligit Auerrois,ſemē muliebre eſſe excrementū aquoſum,indigeſtū,ex quo mēbra progigni,ſit omnio impoſſibile. Additē etiā, plæraſq; concepiſſe abſq; ulla ſeminis ſecretione.Porrò uuluā ita naturaliter affici, ut ſuū euomat ſemē,attrahat aūt,qđ uirile eſt.Addit Auerrois,nouiſſe fœminā in uicinia cohabitantē, ꝓbis moribus,& fidei integræ,quæ iureiurando cōfirmaret,cōcepiſſe infantē,ſemine ex balneo attracto,qđ ꝓfudiſſet laſciuiēs Maſturbator.Infert Ariſtoteles, mēſtrua eſſe in fœminis, qđ ſit in maribus genitura, nec fieri poſſe,ut duæ ſimul ſecretiones ſeminales agantur.Ideo ſemen a fœmina nō cōferri ad generationē.nam ſi ſemē eſſet, mēſtrua nō eſſent. Sunt uero hæc planè excremēta,ſicuti ſemē. Nam eſt ſemē excrementū cōcoctū alimenti ſanguinei,qđ ultimū in membra digeriē, & ꝓpterea ab ſanguine ſit diuerſum, ꝓinde incoctū,aut p uim emiſſum,cū quis præter modū in ueneria ferē præceps,cruentum iam aliquibꝰ prodijt.Sed cū infirmioris plus excremēti,minuſq; cōcoctū fieri, idq; copiam cruēti humoris eſſe,neceſſe ſit,infirmius autē ſcđm naturā ſit,qđ minus caloris adipiſciē,taliſq; fœmina ſit, hinc ſecretionē illā ſanguineā fœminæ excrementū eſſe, neceſſe eſt. Talis autē eſt eorū eiectio,quæ mēſtrua uocanē.Argumēto eſt,ætate eadē maribus geniturā fieri,& erumpere fœminis mēſtrua. Vocē itē mutari, intumeſcere mammas,necnō deſinēte ætate,aboleri maribus gignēdi facultatē,fœminis ꝓfluuia mēſtruorum.Ad hæc indicium illa faciūt,eſſe excrementū huiuſmodi ſecretionē fœminarū, qđ nō mariſcæ,nō cōfluuium è naribus ſanguinis,nō uarices,nō eiuſmodi alia fœminis ferè obueniūt,ꝙdiu profluunt mēſtrua,& ſiquid tale accidit, deteriores fiunt purgationes.

tanq;

tanq̃ materia menſtruorũ in ea abierit. minus etiam uenoſæ ſunt mulieres, q̃ mares lautiores porrò, leuioreſq;. Corporibus item minores, pallidæ quoq;, ac uenis obſcurioribus. Galenus uero ſcd'o de ſpermate lib. & .xiiij. de utilitate particularũ, ſecerni à muliere ſemen ad generandi rationem, nitič ꝓbare. Idẽ ſentit Auicenna doctrina quinta Fen primæ primi. Quo in loco eiuſdẽ interpres multa ad refellendum profert Auerroem. Qui noſſe concupierit, locum habet, quem enotauimus.

¶ Crurũ ratio. Item uocabula plura ad imũ uſq;. Periſcelides quæ ſint. De Pittaco.

CAPVT XLIII.

CRVRA ſequebant̃, quæ cũ femoribus, & ſuris ut edocuit Ariſtoteles, homini carnulenta ſunt, cũ animantes cæteræ non uiuiparæ modo, uerum quæcunq; cruribus conſtant, uacua carne hæc habeant. Neruoſa em̃ ſunt oſſulenta, ſpinoſa, rigida. Cauſa uero omniũ propè una eſt, quod homo ſolus animaliũ erectus eſt, ob idq;, ut facile ſuſtinere ſupiora poſſet. Natura parti ſuperiori corpulentiã dempſit, inferiori addidit. Ob id item cauda caret. nam alimentũ, quod caudam adit, in hæc ipſa abſumitur. Circa Ilia ſinuoſa oſſa uocant̃ acetabula, quæ coxarũ capiti accõmodantur, Cotylas Græci uocant. Caput autem coxæ dicitur, cotyledon. Vbi ſit cõmiſſura hæc, plectrum coxæ uocatur. Neruus, quo eiuſmodi colligatio fit, nuncupatur Iſchion, nomine eodem, quo & uertebra. Carnes ab eo ad inferiora defluæ, Hypoglutides, quaſi ſub gluto .i. uertebra. Coxa tota ad genu pertendit. à Græcis dicta merus. unde ex coxarũ pulchritudine Callimer⁹. Et Lacænæ Phænomerides nuncupate, quod inceſſu partẽ hanc retegerẽt. Intra coxas femora ſunt, parameria dicta. nã quod coxas interiacet, meſomeriũ eſt. A pectinis oſſe fœmina oriunt̃. Inferiora coxarũ capita media ſinuantur, quo facilius excipi à cruribus poſſint. Quæ cõmiſſura oſſe paruo, molli, chartilaginoſo tegitur, patellam uocant. Suffragines ſinus curuaturarum dicũtur. Vbi crus coxarum cõmittitur extremitati, dicitur cruris caput. Ibi eſt genu, cui⁹ oſſa Pauſanias uocat molas. Poſterior incuruatio poples. unde & .xxviij. Plinius, Poplites inquit, alternis genibus imponi. Ipſum aũt crus oſſib⁹ conſtat duobus. Alterum ab exteriore parte ſupra poſitũ eſt, & uocatur paracnemiũ, paraſtata uero in iumẽtis, Vegetio tradente. Ab priore alterũ, cui tibiæ nomen eſt, Græce autem προκνήμιον dicitur. Sub crure pars uocatur σφυρὸν, Vnde nomẽ calcaribus lingua uidetur dediſſe uernacula. Encentridas nuncupant Græci, ſicuti meminit Pherecrates, & autor eſt Iulius Pollux. Vtrinq; prominent Aſtragali, quãquam non ſunt in homine tali, In quos Peronæ deſinunt, Sunt uero oſſicula, quæ item paracercides nuncupantur, quia ꝓpe eſt cercis .i. radius. Sic em̃ itẽ dicit̃ os maius, quod totũ fert crus. Peronas etiã ſteringas appellant nõnulli. hinc datum peronibus nomẽ. Nerui lati à Poplite orſi, ac in calcem producti uocant̃ Tenontes. Sphyron alio uocabulo pezam dicunt. unde Argyropeza Thetis apud Homerũ, ueluti argẽto ſimiles habens pedes. Quibus introrſum, obtorta ſunt crura, autore Polluce, nũcupantur Rhæbi. Quibus uero extrorſum, bleſſi. Cruris uniuerſi pars anterior Anticnemion, poſterior Gaſtrocnemion .i. cruris uenter. Nos ſuram nominamus. Totũ uero ex coxa cõſurgens, & crure, ſphyro, pede, ſcelos nũpatur. Coxa cũ crure tantũ dicit̃, colon, & colyma. Calcaneum aũt ſcelis, & pterna, quaſi patera, quoniã πατεῖ ἔραν .i. ꝓculcat terram, ut ꝓbat Euſtathius, unde & Pterna ciuitatis apud Lycophronem ꝓ .p. baſi. Obiter notandum hinc Periſcelidas dici, quæ uulgo Gremialia, uel trauerſias dictitant. nam & Mænander puellas geſtare periſcelidas ſcribit. Quod propter illud Horatij ex epiſtolis inſertum uolumus.

Nota refert meretricis acumina, ſæpe catellam.
Sæpe periſcelidẽ raptã ſibi flentis.

Pes aũt totũ id uocat̃, qđ Aſtragalis ſubeſt. Mons pedis ante digitos oſſibus cõſtat, & neruis. Montis anterior pars ab digitis Tarſus dicitur etiam apud Homerũ. Inferna pedis portio uniuerſim quidem Tyloma, quod digitis ꝓminet, pedis pectus, uel proſthetis dicitur. mox eſt concauum pedis. Pelmata Rhazes interpretatur dorſa pedum, Alij plantã. Cauitates autẽ cotylas uocant nõnulli. Sub digitis, quæ fit ſciſſura, chimetlon nominatur. quo uocabulo etiam locũ ipſum putant aliqui intelligendũ. Chimetla χίμετλα, inquit Medicinæ tertio Paulus, ἑλκώδεις τινὶ διαθέσεις .i. ulceroſi affectus in manuũ digitis, ac pedũ, hyemali tẽpore. Marcellion medicamen ad hoc genus celebre Græcis eſt. Cõtingit in plæriſq; partiũ corporis. Sed in ijs, quæ motui

ſubſeruiũt præcipue. Neruorũ reuolutionẽ ex percuſſu, uel labore, Ganglion uocant. i. γάγγλιον. Pes uero etiã Baſis uocaẽ. Scribũt Græci, pittacũ ab Alcæo appellatũ ſarapoda, quod latos pedes, traheret. Necnon chœrapoda, quod ulcera in pedibus ſentiret, quæ uocant chœradas. Hanc quoq; partẽ unguentis linere, luxuria excogitauit Athenis.

¶ Interiorum proportio cũ ſuperioribus. Quoſdam pedibus mira efficere. Pedum ratio. Cur inferna mulierũ craſſiora. Colon. Iphiclus unde. Item colias uenus. Scarthmus. Chiræ quid. & Chiropodes.

CAPVT XLIIII.

CAETERVM ſingulari dignus admiratione tãti operis artifex infinitus, qui ut ſuperna mundi minoris affabre, ac ſumma cõpegit pfectiõe, Ita ne in imo quidẽ eius deſyderari eſt paſſus quippiã. Nã hæc utiq; ad ꝓgreſſionis motũ cõtributa potiſſimũ agnoſcimus. Sed tamen, ita ut cũ ſuperiorib⁹ plæraq; magnã habere cognationẽ intelliganeẽ. Quippe manui cũ pedib⁹ inſignis ꝓportio ineſt, ꝗ̃q̃ adſunt pedibus digiti ad figẽdũ fortius. Manui uero ad apprehendendũ: tãta ꝓminet tamẽ ſimilitudinis uis, Vt quoſdã natura manibus mutilos plæraq; pedibus exequi, quæ manibus ſolẽt alij maxima omniũ, qui inſpectarẽt admiratione, uiſos à ſe, ſint qui prodant. Etenim pedib⁹ ſcripſiſſe, ligna cõſcidiſſe, atq; etiã ineſſe, ac id genus impleſſe multa. Cuius rei ita demũ ſolida continget admiratio, ſi fuerim⁹ exactius cõtemplati, crura, brachia, manus, pedes, membra eſſe laxarũ compagum, muſculis ſuffulta ad motus tres, arrectionis, cõtractionis, circũductiõis. Hominis uero pes ſingularẽ præfert naturæ in eo quoq; prouidentiã. Nã hic corporis reliqui ratiõe analoga uidetur amplius excreuiſſe, ſed id, ut poſſent duo incumbenti oneri ſufficere. Proinde longiores aliquanto cæteris, latioreſq; facti. Inter polypoda nullũ eſt, quod uicenum excedat numerũ. Vno tantũ pede nullũ item moueri cõtinue poteſt. Vnde Monoſcelorũ hiſtoria cõuincieẽ uana, ſicut & ſciopodum. Qui ſi cõperirenẽ, inutili prorſum onere præpedirenẽ, cũ robur in pedibus requiraẽ, & leuitas. Digitorũ quoq; ratio ſeruata eſt ſũma. nã nec oblongi æque ſunt, ac in manib⁹, quarũ in eo præcipuũ munus, ut apprehendãt. Sed breues nõ tã ad ſpeciẽ, ꝗ̃ ad uſum aliquẽ, ut niſu cõcitatos in curſum iuuarent. Etenim preſſis in humũ digitis, mirũ eſt, quãto tutius totũ ꝓpellaẽ corpus. Adde, quod pedis in partes nõ diſiecti portiõe affecta, totus cõſentiret. id qđ minus modo fieri põt. breuitas etiã adminiculo eſt nõ paruo, ut oblædi poſſint minus. Sciendũ & illud qđ antea quoq; attigimus, inferna mulieꝝ magna pte craſſiora eẽ, In uiris aũt ſupna. rõ uero in frigitate eſt, & calore. Nã frigidiore muliebri natura, alimẽti, unde augeſcit corpus, portio minima ſurrigieẽ, qđ efficere calor põt. reſidẽs uero in imo, id corpulenti⁹ efficit, & auctius. in marib⁹ aũt cõtrariũ euenit. Siqdẽ caloris copia delata ſurſum nutrimẽti pars magna, ibi effectũ oſtẽdit ampliorẽ. Biſulcũ Græci nũc δίχηλον uocant, nũc διχιδῆ. Quæ uſu pedũ carẽt, apodũ uocabulo ſignificanẽ. & inde auiculis inditum nomẽ, ꝗs alij cypſelos uocãt, hirũdinũ ſpecie. Pſellus in libro de uictus rõne trogletas nũcupat, qa in foraminib⁹, & cauis ferè latitẽt. Pedẽ Græci πόδα uocãt à quieſcendi rõne, ἀπὸ τῦ, παύειν Vel ab πόρος qđ meatũ ſignat, eliſa litera. ϛ. & cõtractiõe duplicis uocalis i ϋ, q mos græcis frequẽs. Vocaẽ & ps ea κῶλον ꝓprie. unde etiã Iphiclus diciẽ, quaſi iphicolus ex pedũ celeritate. Sed & colias uenus nõ aliũde corriuaẽ, cui tẽplũ, & cognomẽtũ cõſtituit adoleſcẽs atticus puellæ Tyrrhenæ bñficio cõpedib⁹ exolutus, qbus tenebaẽ captiuus. Pes itẽ diciẽ qñq; σκαρθμὸς, ut inqt Euſtathius, ꝗ̃q̃ uox ea & curſũ ſignat, ac Baſin. Eſt ab pte hac ꝓuerbiũ elegãs, ab citharœdo uſurpatũ Stratonico. Minnaco ſiqdẽ ſup muſica cũ eo diſſertare ingreſſo, nõ intẽdo inqt, qm̃ ἀνώτερον τῦ σφυρῦ λέγεις. i. ſupra talũ dicis. deniq; in pedib⁹ quæ fiũt rupturæ, uocanẽ chiræ, unde ita affecti chiropodes nũcupati, uelut rhagodes.

¶ Hypoglottides. Antiades. Pariſthmia. Carotæ nerui, Caroticæ uenæ, & Sphragitides. Celſi locus reſtituitur. Hyoides os, ſiue Paraſtates. Fiſtula colli duplex. Stomachi ratio.

CAPVT XLV.

CAETERVM opinor, diu iam multumq; in extimis humani corporis elaborauimus. Proinde peraccõmodũ uidetur, eiuſdẽ intima, qua poterimus breuitate, recenſere. Vt cũ ſubiecta oculis omnia fuerint, agnoſcamus deniq;, quæ ſit diuinæ maieſtatis ratio inſtruẽda qualibet pticula. Igiẽ ſumma repetẽtes, ab collo ordiemur, qm̃ de capite ſatis multa cõpegimus ſub lingua ergo

gua ergo ſunt,quæ uocant hypoglottides,qbus cohæret.ab ijs à lateribꝰ,quæ ꝓminent carnes,antiades nũcupãt,& pariſthmia.Subiacẽt rubedine quidẽ cõſimiles,uerũ auctiores,orbiculatioreſq;,quæ dicunt μῆλα.i.mala.Sunt & in collo nerui utrinq; ualẽtes,ſine quibus ſuſtinere caput nõ poſſent ceruicis uertebræ.Tenontes uocantur ab rigore. Celſus lib.viij.Cerotas nuncupat,qua in parte Hermolaus,Barbarus,uir ſingularis ingenij,& doctrinæ multifariæ,deluxatã,ſubditiciãq; dictionẽ arbitratus,ea expũcta, ſubſtituit ipſe Tenontas pro cerotis.Ego,& ſi primæ notæ uiris ſemp aſſurgo,publico tamen bonarũ literarũ emolumẽto,nõ Tenontas ſufficiendũ puto,Sed carotas,aut caroticos; & id magnis fultus autoribus.Siquidem in libro de iuuamẽto anhelitus,autor Galenus eſt,caroticas appellari uenas,quæ in collo ſunt,quas ſiquis cõprimat,corruat homo,dormienti aſſimilis,ſequaturq; corporis totius immobilitas.unde & inditũ nomẽ, nã κάρος Græce ſoporẽ ſignat,ac ebrietatẽ.Sed & apđ Apolloniũ i Argonauticis uertiginẽ,ut alibi ꝓbabimus.Caroticas itẽ uenas nõ ignorauit tertio de animaliũ hiſtorijs Ariſtoteles, Et qua ſcindunt primũ,Sphragitidas appellari ſcribit.i.iugulares,ut uertit Theodorus. Adde,quod libro quarto idẽ Celſus ita ſcribit,In dextra,ſiniſtraq; circa guttur uenæ grãdes,quæ ſphragitides nominant.Itẽq; arteriæ,quas Parotidas uocant,ſurſum ꝓcedẽtes ultra aures ferunt.Vt quis interpretari poſſit,corruere hominẽ nõ tam uenarũ cõpreſſiõe,ꝙ etiã neruorũ iſtorꝝ oblæſione,qñ eadẽ habent parte,ac ſitu.Aut ſi nõ ab effectu, ab conuicinia factã ſciat nomenclaturã. Sed redeo,unde ſum digreſſus.Antiadibus ſubeſt os,qđ ὑωειδὲς uocãt,ab literæ imagine.Herophilus,qa aſſiſtat antiadibꝰ,paraſtatẽ nominauit.Sunt porrò,itinera duo,Alterũ aſperã uocant arteriã,alterũ ſtomachũ,ut putat Celſus.Arteria exterior ad pulmonẽ,ſtomachus interior ad uentriculum. Illa ſpiritum, hic cibũ recipit.Lactantius ſpiritalẽ,& cibalẽ uocat fiſtulã.Sed gurgulionẽ etiã, qua cõmeat ſpũs,Quẽ Celſus uocat ſtomachũ,Alij gulã,ſicut arteriã guttur.Hæc corpore conſtat chartilaginoſo,neq; enĩ ſpirandi tantũ cauſa eſt,ſed etiã uocis,quod aũt ſonet,læue, ac ſolidum eſſe,oportet.Gula uero ex neruo cõſtat,& carne.ex neruo quidẽ, ut extendi poſſit,ingeſto cibo.ex carne,ut mollis ſit,& cedat,nec lædat defluẽtis cibi aſperitate. Epiglottida uocant minorẽ linguã,quæ duabus ſit interpoſita fiſtulis duplici opere. Nã inter epulandũ operit arteriã,ne ſpiritu,ac uoce illac meante,ſi cibus, potuſue in alienũ deerrauerit tramitẽ,torqueat.Vbi uero ſpũs tantũ,aut uox cõmeat,gulam integit,ne reſtagnatio intempeſtiua alui obſtrepat.Stomachi nomine Plinius poſtremã gulæ partẽ accipit,cui mox adnectat uenter.Nerui in ſtomachi lateribus uocant Toni.Vbi cohæret ſtomachus uentri,dicit os uẽtris magnũ.Oeſophagus etiã ſtomachi appellatio eſt. de quo dictũ eſt.Sed iuniores barbare iſophagũ uocãt,quo noie gulã intelligũt,qua defluat in ſtomachũ cibus,ubi etiã cõficiat.Lactantius hanc partẽ aluũ appellat.Plinius alui noie accipit eam portionẽ,in quã medio adnexã umbilico delabant cibi iam in uentre percocti,qui ſit terreſtriũ quibuſdã denticulatæ aſperitatis,alijs cancellatim mordacis.Hũc ſtomachi appellatione oẽs ferè intelligũt.Nam & Galenus os uentriculi inquit, ut ueteres καρδίαν appellabant,ita noſtra tẽpeſtate ſtomachus uocat.i. gula. De eo lib. de animalibus decimo ſic prodit Auicẽna,ſtomachi ima eſſe carnulenta,ut inde ad concoctionẽ uberior ſuppetat caloris uis.Os uero neruoſum haberi,ut exactior ſit ibidem ſenſus.illuc uero ab medulla cõmeare neruos magnos,ut ſentiat fames, & inanitio, qua obueniẽte,expgefaciat animã.Perficit uero cibos ſtomachus,tũ inſiti caloris poteſtate, tũ aduẽtitij,adiacẽtibus ſplene,ac iecore.Vbi uero inciſos ferro uictimarꝝ ſtomachos, Homerus canit,nõ utiq; pars,quã pſtruximus,intelligẽda,ſed eius tẽpeſtatis more,Inſima gutturis,bronchiq;.Stomachi θέμεθλα cũ audis,gulæ intima intellige,aut uentris os.

¶Inteſtinorum ordo,& uocabula. De lactibus,Choladibus,& Meſenterio. Meſarchus,Omentũ quid.itẽ Enterione,& Enterionis.Paraphyades. CAPVT XLVI.

AB VENTRICVLO excipiunt inteſtina,ex quibus plæraq; multis implicantur orbibus,ne ſemper aſſit cibi appetentia,ne ue alimenti inopia ꝑpetuo fameſcamus.ideo cauit artificis ꝓuidentia,ut inibi moram duceret nutrimentum,donec iecur neceſſaria ſeuocaſſet,ſicuti docuit Auicenna, alioqui edendi deſyderijs ſemper infeſtaremur. Ergo ima uentriculi pars paululum in dexteriorem cõuerſa partem,in ſummũ inteſtinum coarctat. Id Pylurum

Celſus uocat, quoniã portæ modo inferiores partes, quæ excreturi ſumus, emittit. græce apud pollucem ſcribit̃ πυλωρός. Galenus pylorum eſſe ita nominatum ſcribit, ſiue pro ima uentriculi parte, ſiue pro inteſtino huic adnexo accipiatur, ut ueluti ianitor iuſtus nihil ꝑmittat exire, quod nõ fuerit prius in Chylum cõuerſum, atq; cõcoctum. Talem autẽ chyli bene cõcocti ſubſtantiam certum eſt per pylorũ ad inferiora diduci, non ut excernatur, ſed potius ut intra corpus retineatur, ui Hepatis in ſanguinẽ trãſmutanda, ex quo omnia membra debent nutriri. Quo noĩe libro de utilitate partiũ quinto aperte ꝓnunciat, Inteſtina nõ eſſe ſuperfluitatũ excretionis, Sed alimentorũ potius inſtrumenta. Illud ſciendũ, ab Galeno, & Auicẽna pylorũ, ſeu portonariũ, ut Recentiores uocant, inter gracilia nõ numerari inteſtina, ſed ex illis primũ uocat Galenus ἔκφυσιν. i. exortum, quia ex pyloro primũ exoriatur, aut dodecatylum, ſeu, ut nunc dicimus, duodenũ ab digitorũ menſu duodecim. Omnino pylorũ in imo ſtomacho foramen accipiunt, cui primum adnectat̃ inteſtinum. Ieiunũ quod uocãt inteſtinũ, dictum græce neſtis. i. νῆστις, quoniã minus implicitũ nunq; quod accipit, continet. Sed ad inferiora ꝓtinus tranſmittit. Inde tenuius ſequitur, inteſtinum in ſinus uehementer implicitũ, qua ex cauſa uocat̃ à græcis ἔλιγμα, quia ἑλίσσειν ſignet circũuoluere. Helicem Ariſtoteles dici. i. clauiculam ἕλικα uero dicunt Græci reuolutũ pampinũ. Hederæ ſpeciem Dioſcorides. Nam ἑλίχρυσον Hederæ uocãt florem ἄνθα ἑλιχρύσου ἐναλίγκιον. hæc tria Plinius lactes uocauit, in homine, & oue, q̃q; Suetonius in uitellio murenarũ lactes etiam uocat. Sicut Spartianus in lupis quoq;, quibus ruſticos pauerit Heliogabalus. Quidam Lactiũ nomine pinguia intelligunt inteſtina, ut inquit Probus, Vnde apud Perſium lactes uncti. quidam etiam membranas, quibus mutuo nexu implicent̃ inteſtina, quæ χολάδες item dicunt̃ Græcis, quoniã in ea corriuet̃ χολὴ, id eſt bilis, quã uocant Xanthã. i. flauã, quæ excalfaciẽs, acrimoniaq; irritans, uelut pruritu ad ſupfluitatũ excitet egeſtionẽ, ut ipſi interpretant̃. Porrò ieiunũ inteſtinũ Varro hilam, ſiue hirã uocauit, ab hilo, hoc eſt minimo, ſic eñ uocatur, quod grano fabæ adhæret. Meſenterium dicit̃, quo lactes inuoluunt̃, ne cõtactu ſpinæ duro lædant̃. Pollux autẽ ſic, Meſenterion pellicula eſt ex uenarũ, neruorũq; cõplexu, Rhenibus, ac uentri ꝓxima. alimentũ in Hepar emittens. Macrobius Meſenteron ꝓ inteſtino accipit, ita diſtribuens, Inteſtina principalia tria, unũ diſſipiũ uocat̃, qđ uentrẽ, & cætera inteſtina ſecernit. Alterũ mediũ, quod Græci μεσέντερον dicũt. Tertiũ, quod ueteres hirã uocarũt. Cuius autoritatis fulcro cõmunitus, miror minus, Theodorũ lactes pro meſenterio accepiſſe, etiãſi ab Hermolao plurimũ uellicet̃. Dici uero meſenterion in Anatomicis libris Galenus ſcribit, qđ in medio ſit inteſtinorũ collocatũ. Sicuti & meſarchon uocãt item Græci, qm̃ oẽs, quæ ad ipſum ex hepate uenas, ferunt̃, una cũ adiacentibus arterijs circũquaq; ambit, & cõplectit̃. Meſenterion latine medianũ recte dixeris. Apophyades apud Ariſtotelẽ ſunt inteſtinorũ appendices. Sed & ecphyades dicunt̃ quãdoq;. Sũt & in pedibus plærũq; paraphyades, quas uelut ſurculos dixeris, & ꝓpagines. Sũt qui affectionẽ quãdam ad meſareum ꝑtinere autument, uocentq; ita laborantes meſaraicos, quod cibum animaduertant per uenas meſareo, & meſenterio intextas tranſmitti de more haud poſſe. Iecur quippe meſarei uenis perinde utitur, ac manibus, quæ ex uentriculo ſuggerant ei cibum. At ij falli uident̃, ſi medicis credendũ eminentiſſimis eſt, ueluti ſi manus eorũ, quos Syncope ꝓſtrauit, cordis, aut gulæ uitio, affectas arbitrere, quod cõſueta ceſſet functio. Sed ad tenue inteſtinũ redeo. Id in duos deſinit fines. Alterum uocant colon, & uentrem inferiorem, quem Homerus Niæram nominat, hoc eſt νειαίρην, iacet autem dextra potiſſimum parte ad hypocondriũ. Et quia ibi ſit maxima dolorum cauſa, putant grammatici, inde κολάζεσθαι uerbum deflecti, quo ſupplicij ſignificatur irrogatio. Altrinſecus uero, quod tenui cohæret inteſtino, Cæcum uocatur inteſtinum. Ideo ſic nuncupatum, quod à dextra parte incipiens, in ſiniſteriorẽ peruium, & longum eſt. in dexteriorem non eſt. At id, quod peruiũ eſt, late fuſum, atq; ſinuatum poſt multos anfractus. Deniq; dextra recuruatum in imo dirigitur, qua excernit. Et proinde ibi rectum uocatur inteſtinum. Plinius parte infima colon cõſtituit, qđ latine uocetur ile, Omnia uero hæc cõtegit omentũ, id eſt, ἐπίπλοον, ex interiore parte læue, ac ſtrictum, ex ſuperiore mollius. Cui adeps quoq; innaſcitur, qui ſenſu item ſicut cerebrum, & medulla caret. Tunica inquit Pollux, ab renibus ad omnia, quæ digeritur

inteſtina

inteſtina,nuncupatur peritonæum.Deniq; inteſtina græce dicunt ἔντερα. unde Enterio-ne,lignorum quorundã medulla,quæ tibijs faciendis,aut id genus alijs eximi plærũq; ſolet.ἐντεριωνὶς apud Ariſtophanẽ ἐγκοιλία ſignat.i.nauiũ interna, aut ligna, quæ ab carina cõſurgunt.ἐντερόνεαν ꝓnũciãt alij.Entera τῆς γῆς dicunt terreſtres uermiculi quidã.Dy-ſenteriã,Galeno interprete,dicimus nõ modo ubi exulcerant inteſtina,ſed & eam, quæ cruenta ob excretorũ ſpeciẽ nominat.Nec ab inſtituto diſſentaneũ ita fuerit,ſubnotaſ ſe illud quoq;.In ſublimioribus inteſtinorũ partibus euenire quãdoq; dolores eminẽtiſ-ſimos,grauiter uomitu infeſtantes,Nõnullis deniq; ſtercus etiãnum reiectantib⁹,ut uix unq; euaſerit qſpiã.ἰλεόν,hoc eſt uoluolũ uocant.Nõnulli etiã χορδαψόν,cũ ſe tumor oſtẽ tat aliquis in tenuiũ inteſtinorũ portiõe,ut uideat ſpiræ imaginẽ præferre inteſtinũ. Ab inflãmatiõe aũt uel aridi ſtercoris obſtructiõe uſu uenire id,deprehẽſum ueteribus eſt. Meminit poſt alios etiã Paulus Aeginita,mortẽ huiuſmodi uocans οἴκτισμ, Medicinæ tertio.

¶ Pulmo qua naturæ prouidentia factus. Cur latini,& Græci pulmones quãdoq; dice re malint,quam pulmonẽ. De branchijs piſcium. Qui pneumonici,ſeu pulmonarij.

CAPVT XLVII.

DICEBAMVS in præcedentibus,meatuũ, quos in collo recognoſcimus, unum ad uentrem produci,ad pulmonẽ alterum. Et iam prioris rationem cũ inteſtinis omnibus,ut noſtra tulit imbecillitas,executi ſumus. Nũc con ſentaneũ uidet,reliqua ꝓſequi ordientes ab pulmone, quod eſt aeris cõce ptaculum,& ſpirãdi artifex officina, Vnde alitur anima,ſicuti cibis corpus. Eſt igitur deſtinato muneri ita cõtemperatus pulmo,ut eſſet natura ſpongioſus,& fiſtu lis inanibus cauus,Ideoq; ſpiritus capax. A tergo ſpinæ ipſi iungitur, atq; in duas fi-bras ungulæ bubulæ modo diuiſus.Propterea cordubenſis Moyſes Aphoriſmorũ parti cula prima,Eſſe pulmonẽ ex membris ijs ſcribit,quæ duplicia ſunt,quãuis unitatis ſpe-ciem præferant.& primo de animalium hiſtorijs Ariſtoteles,eſſe inquit, bipartitus pul mo omnium expetit,uerum in ijs,quæ animal generant,diſtinctio non æque apparet, minimeq; in homine.Eſt eñ hic ſimplicior,nec ita multifidus,ut nõnullorũ procreantiũ animal eſt. Cæterũ ad pulmonis media delabens panniculus,quem iuniores mediaſti-num uocant,manifeſto diſtributionẽ eius in duas quaſi alas indicat, ut autor Albertus cõprobare uidet. Ratio autem eſt,corporis in dextrũ,ſiniſtrumq; partitio. Vtrũq; enim ſibi ſimile expoſcit. Addit Auicenna,datũ id ab naturæ ingenio ſagaci,ut ſi in parte una ſeſe oſtentarit affectio, nihilominus citra noxã altera corpus anhelitu recreet,ac confo ueat. Quæ cauſa inquit,etiam duplicauit aures,oculos,nares. Proinde alterutrã partem pulmonis bifariam etiamnum, ſi attendas,diſtribui, ac duos præferre lobos, ut affecto uno,ſupſit incolumis alter. Ex ijs,quæ aſtruximus,manifeſtũ fieri arbitror, Cur Plato in Timæo,& Ariſtoteles quãdoq; pulmones multitudinis numero dicere malint,quod & Plautus in Curgulione facit. Et de natura deorũ libro ſecũdo. M. Tullius. Sed grãmati ci intra pelliculã ſe cõtinẽtes, iſta minus penſitarũt. Qui pulmonẽ ſanguinis expertẽ di-cunt,ex medicorũ ſententia falli uident,quia in diſſectionibus nuſq; appareat. Sed pe-rire illum, certiſſimũ eſt. Contineri uero ſanguinẽ,tum uenis magnis, quæ in eo depre hendãtur,tum ſubſtantia ipſius,eo tamẽ interſtitio,quod qui à uenis pulmonis profluit ſanguis,fluitantẽ modo ſpumã habeat. Qui autẽ ex ſubſtantia demanet,ubiq; ſit ſpumo ſus ſummo,medio,imo. quoniã propior eſt alendo pulmoni,qui omnino ſpumoſus eſt, atq; inde bene digeſtus,quiq; mox in pulmonis tranſeat ſubſtantiam aptior. Spumoſus uero pulmo eſt,tũ aeris copia,tũ quia bilioſo ſanguine cõnutritur plurimũ. Quæ pulmo nem inquit,Ariſtoteles ſanguineũ habent,caloris exceſſu,q in eo ipſo membro cõtinet, ſitibunda præcipue omniũ animaliũ ſunt. Quæ uero nõ ſic,parum bibũt,quoniã fungo ſum pulmonem habeant. Porrò Philoſophi pulmonem cordis uocant flabellum, ac uẽ tilabrum,quo calorem cordis refrigerari,neceſſe ſit. Oia,quæ ſpirant,tradente Ariſtote le,pulmonẽ habent. Ideoq; piſciũ nulli pulmo ineſt,ſed ꝓ eo branchiæ. Quãquã nõ me fallit,ab Ariſtotele Plinium diſſentire,dũ poſſe piſcibus ineſſe ſcribit, Viſcera alia, quæ ſint pulmonis analoga. Sed in libro de morte,& uita philoſophus idem probat ampli-us,nullum eſſe animal,quod pulmonem ſimul habeat,& branchias, Quoniã ſit pulmo

reſpirandi

reſpirandi organum ad cordis euentationē, aere attracto. Branchiæ uero inſtrumētum aduocandæ deſtinatū aquæ ad idem opus, Cui unum per ſe membrū ſufficiat. Cum eñ opus ſit unum, unum item eſſe organum modo debet. Et quia ab natura nil fruſtra pro duci conſueuit. Cū una ſit ſatis omnibus euentatio, aut ex aere proueniēs, aut ex aqua. Vnū tantū ad hoc cōſtitui debet mēbrū, non duo ſimul. Ab hoc uero ſpirandi uſu apud Græcos pulmo nomē habet, dictus πνέυμων. Vnde & pneumonia ſiue Peripneumonia nūcupantur pulmonis inflāmatio. Qui ita affecti ſunt pneumonici uocantur à Plinio, & Celſo. Pulmonarios nō inſcite interpretari poſſumus, columella docente. Quoniā uero pulmonē eſſe cordis culcitram, ſcribit Auicenna, iure caput ſequēs illi dicabitur.

¶ Cordis ratio. Item de uentriculis cordis diſceptatio non inelegans.

CAPVT XLVIII:

COR in utero naſcentibus formari primū, traditū ab naturæ prudentib⁹ eſt, Semen quippe maris in uulua conceptum reſoluitur in ſpiritum. hic uero mēſtruo ſeſe inſinuat humori, atq; ibi domiciliū quodāmodo ſtruit, quod eſt cor. Sed & ibidem mox reliquorum conſurgit generatio. eandem porrò & exanguium eſſe rationem uolunt, in quibus non cor quidem, quod illis abeſt, ſed cordis analogon producitur primo. Eſt uero cor, ut Galeno tradente, condiſcimus, omniū uiſcerū, & membrorū corporis radix prima. Vitæ, caloris innati, ac uitalis fons. Id, ut peripateticis placet, ita ſe in humano corpore habet, ſicuti in orbe intelligentia prima. & eſt ueluti quidam Microcoſmi rex nobilior. Proinde eſt illius ſubſtantia ſolidior, duriorq;, cum ut affectionibus, nocumentiſq; minus foret obnoxium, tū ne ſpiritus, calorq; uitalis omnino euaneſcerent nullo cohibiti ſolidamēto, ſed raritate, mollicieq; efflati. Quod tamē nō cōtigiſſe, fatendum eſt, ex terreſtris firmitatis redūdantia: tunc eñ nimio plus areſceret, neq; ſanguinis concretione ſola, ut in alijs, nimis nanq; ſic remolliret̃, quod in hepate perſpicuum fit, ac ſplene, ſed caloris præpotentis ui globantis, denſantiſq; mutuo partes eius. Locus uero, ac ſitus eius ſedem obtinet principalē: In medio nāq; poſitum eſt, ad ſuperna tamē amplius, q̃ ad inferna. Itemq; in antica uergens magis, q̃ in poſtica. Quippe nobilibus nobilem quoq; ſedē elargit̃ natura, ni grauius quid offecerit, præpedieritue. Venarū eſſe principiū cor, liquet, tum ratiōe exuberantis ibi caloris, tū quia cū per cætera uiſcera uenæ tranſigant, nulla per cor tendit. Porrò mediana cordis ſpiſſa, cauáq; ſunt, plena etiam ſanguinis, ueluti ducant inde initia uenæ, ob idq; excauatū intus, ut ſanguinē cōtineat, utiq; caloris ſeruare principiū queat. In hoc abſq; uenarum conceptaculis ſubſiſtit ſanguis. In reliquis ferē ſinu uenoſo cōtinet̃. Sed recte utiq;. nam ex corde corriuatur in uenas. At in cor necūde ꝓfluere, perſpicuū eſt, tum ex Anatome, tum quod in generatiōe cor cōſiſtit primū, ſtatimq; ſanguinis ſcatere, animaduertit̃. Motus etiam triſticiæ, ac leticiæ, deniq; omniū ſenſuū hinc oriri, eodemq; deriuari, Peripatetica cōſentit ſchola. præſtò eſt & ratio, quoniā principium eſſe unū oporteat, quatenus fieri ualeat, aptiſſimus uero inter oīa locus eſt medianus. Mediū qppe unū eſt. Extrema cordis in mucronē turbinantur firmiſſimū. Homini tantum paulo uergit ad læuam, ut eius partis frigus cōtemperet. Homini ſiquidē inter cūcta maxime frigent ſiniſtra. Copia item neruorū in corde eſt, hinc eñ motus oriunt̃, qui intentione, remiſſioneq; cooriunt̃. Cor ſine oſſe eſt in omnibus. Equis modo, & bobus exceptis. magnitudinis id exprimit ratio, ut ſit adminiculi loco, cui innitant̃. Ventriculus ineſt triplex animaliū cordi prægrandiorū. duplex minorū. unus poſtremo. Dexter ſanguinē habet plurimū, & calidiſſimū, q̃obrem pars itē dextra calidior. Siniſter modicū, eūq; frigidiſſimū. Medius tum copia, tum calore mediocrē, ſed puriorē. Cæterū cōmonendi parte hac ſtudioſi oēs, Iuliū pollucem ſecūdo onomaſtici, uentres tantū in corde duos agnoſcere, quos ipſe κόλπους uocat. i. ſinus. Item κοιλίας. i. uentres. Quibus ſanguis inſit, & ſpūs. Sed ille exeat ꝑ uenas, per arterias hic. Verū qui in ſiniſtra inquit, craſſior eſt, ut q ſpūs ſit cōceptaculū. Dexter uero tenuior qdē, ſed ſpatijs latior, unde ſanguinis ꝓfundunt̃ riui. Quid ergo, dicet̃ ne hic, ut grāmaticus, toto qđ aiūt, cælo aberraſſe? Eū q; cū Philoſtrato ĩ ceritū tabulas reijcem⁹? minime uero. Nā Celſus idē quoq; ait, & ꝑmo Colliget Auerrois cordis ſtatuit cauitates tm̃ duas, & utiq; amplas, in dextra unā, in ſiniſtra alterā. Inter utrāq; uero meat⁹ ſolū. qn & Raſis ad almāſorē duos mō finit uētriculos

Sed

Sed nec Galenus in meditullio cordis uentriculum recipit,ſed meatũ,uel foueam, imo uero & in lib.de Anhelitus emolumento apertam aduerſus Ariſtotelem dirigit aciem, qui tres ſtatuerit uentriculos,cum ſenſu ſit deprehenſum,duos modo eſſe. A quorum altero uena propagetur magna,ab reliquo arteria. In paruis autem animalibus unum tantum eſſe.Propterea miror,Plinium ſcribere.In maiorum animalium corde triplex uiſitari ſpecu,in nullo autem non geminum.Hoſce uentriculos in libro de ſenſu,& ſenſili Ariſtote.etiam Thalamos uocat.Nos decenti metaphora, & diribitoria poſſumus nũcupare.Illa uero digna prorſus,quæ nõ prætereanť,quæ hebeti ſenſu ſint, cor habere durum,& ſpiſſum,quæ autem ſenſu ualent,mollius. Audacia inquit Plinius, creduntur, quibus paruum,pauida,quibus prægrande. Sed cur nam ſic? Nempe, quod affectus, quem producit metus,iam ijs ineſt,quoniam calorem proportione cordis non habeãt. Verum caloris parum in magno exoleſcit cõceptaculo:proinde ſanguis frigidior item comperitur.Idem in uenis,& uentriculis cordis obuenire ferè,liquet,ſunt enim frigidiores uenæ ampliores,& eodem modo uentriculi.Porrò alieni motus calidum refrigerãt. Plus autem ſpiritus in amplioribus eſt,magiſq; ualet,quobrem nullum uenis grandioribus,aut uentriculis obeſum,opimumq; euadit. Approbantur hæc ferè ab Auicenna,tũ in Canone,tum de animalibus tertio & decimo uolumine,Cor inter uiſcera omnia nullam prorſus affectionem ſentit,& iure id quidem.nam quod principium eſt, ipſum citra noxam ſeruari debet,ne illo uitiato,corruant reliqua.Scribunt Græci, Hermogenẽ, cuius de rhetorica libri extant,multum præferentes ingenij lumen,cor habuiſſe hirſutie,ac magnitudine extra mortalium reliquorum rationem inſigne.Id ipſum ferè de leonida in parallelijs Plutarchus prodidit.Idem de Ariſtomene Meſſenio Plinius.repetitumq; quoq; ſcio ab Maximo Val.memorabilium primo.At periti naturalium riſu id excipiunt,fabuloſum opinati.Propterea in carmine Homerico λάσιον κῆρ non denſum pilis cor accipi,putat Euſtathius,ſed prudẽs ἐξοῦ τὰ κεδνά βλαστάνει βουλεύματα,uti eſt apud Aeſchylum.Quanq; inquit,ex hiſtoria in quibuſdam repertum ſit piloſum cor,ut in Lyſandro.necnon in Alexandri Cane.Illud uero Platonis,ἔχων τὰς ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας,id eſt, habens in anima ſeruiles pilos,In fatuitatem rudem ſcõma eſt,quod de ſeruorum ducitur tonſu,qui appellatur Thrix ſeruilis.Sicuti rident item, quod duplicatum in quibuſdã animantibus dicatur reperiri cor,quod Plinius recenſuit. principiũ etenim unũ modo eſſe debet,ut ante docuim⁹. Aut quod qbuſdã defuerit uictimis, hæc eñ citra poſſibilitatem dici. Neq; dictari inepte putant,Augeri id per ſingulos annos in homine,ac binas drachmas ponderis accedere ad quinquageſimum annum. Ab eo detrahi tantundem,& ideo nõ uiuere homines ultra centeſimum annũ defectu cordis.Quam rem Aegyptiorũ doctrina contineri,Plinius idem autor eſt.

¶De Iecore,Pancreo,Holcymo,ac felle.Itẽ ratio longioris,breuioriſq; uitæ.

CAPVT XLIX.

OMNIBVS igitur,quæ ſanguinis expertia non ſunt,duo comperimus neceſſaria imprimis,cor,& iecur,Et cor quidem caloris ratione. Locũ enim adeſſe aliquẽ,quaſi lares,focumq; oportet,quo naturæ fomites, & primordia ignis natiui contineantur,ſeruetúrq;,eundemq; tutũ eſſe ueluti arcem corporis totius,neceſſe eſt.Iecur autẽ membrũ, ut Plato inquit, nobiliſſimũ,concoctionis cibariæ gratia contributũ eſſe,dilucet. Illud uero ex Galeni doctrina eſt,ex ſpiritu reſoluto ab Hepate in toto effici corpore appetentiam oblectantium,ſeruantiumq;. At animato ſpiritu exhalante ab felle,indignationem ubiq; cooriri. Auenzoar eo libro,quem ſupra aduocauimus,prodit,Hepar eſſe per ſe membrum maxime præcipuũ,Cuius maximi pernoſcantur effectus,nõ aliunde deducta uirtute, Sed ex ſeipſo propagata.Quod ſi uita nobis contingat optabilis,& optima,iecoris id uirtute fieri, autore Hippocrate.Galenus,& medicorum ferè uniuerſa ſchola, iecur eſſe præcipuum ſanguinis organum ſtatuunt,& uenarum principium. Siquidem meatibus ſtomachũ, & iecur interiacentibus aſcendens chylus ad ſanguinis formã diſponitur. mox ubi hepar paratum exceperit chylũ,ac uelut ſubfiguratiõẽ quandã obtuſam,ſanguinis modo ſpeciem à ſubſeruientibus ei meſeraicis adeptũ,ſupinfert ornatũ,uimq; ad perfecti ſanguinis percoctionẽ cũ ſupfluitatũ excretione.Habet item iecur principatum uirtutum

circa

circa nutrimentũ operantiũ, quoniã ſit naturalis uirtutis fons. Admirabile eſt, qđ hac parte referendũ cenſuimus. Cum Venetijs Auguſtini ducis ex Barbadica gente diſſecaret̃ defuncti cadauer, ut eximerent̃ interanea, in hepate inuẽtus eſt lapis ꝓpe Cyſtin fellis, magnitudine grandioris oliuæ, coloris ſerpentini in nigredinem tendentis. Iecur porrò intrinſecus cauum, extrinſecus gibbum, qđ prominens leuiter uentriculo inſidet, & in quatuor diſtribuit̃ fibras. Quanꝗ uero qñq; repertũ ſit animal Liene carens, uel duplicem habẽs. Item altero uacans rhene, qđ tamẽ toto careat Iecore, necdum eſt cõpertũ, etiã ſi partẽ deeſſe, ſit adnotatũ. Cuius rei autor Ariſto. eſt, libro de animaliũ generatione quarto. Hinc ueterũ ſuperſtitio peſtifera nuncupabat auſpicia, ubi caput in Iocinore nõ fuiſſet, eo nomine ſummitatẽ eius intelligẽtes, quæ uocant Græci κυρτὰ. i. Gibba. Sicut inferiora dicunt σιμὰ. Maximũ, inquit, Pollux, iecoris munus eſt, alimentum in ſanguinẽ digerere, ac fel, quã χολὴν appellant. Et hanc quidẽ cõceptaculo affundere, quod maximo eius inhæret Lobo. Idq; humoris nomine cholen item dicunt. Vnde & acholon felle carẽs dicit̃. Sunt & in Iecinore, quæ uocant̃ Pylæ, id eſt portæ à Græcis, quibus ſanguinẽ excipit, quẽ unius uenæ opera reliquis infundat omnibus. Non omittendum, qđ curioſa ueterũ ſedulitas nobis prodendũ cenſuit. Siquidẽ locorũ captantes ſalubritatem, pecoribus immolatis, quæ in ijs paſcerent̃, ubi oppida cõſtituere, aut ſtatiua habere cõcepiſſent, ex Iocinoris habitu aeris modũ coniectabant, nam ſi liueſcẽs, uitioſumq; in pluribus cõpertũ foret, inſalubritatis uideri argumentũ arbitrabant̃, pabuli, & aquarũ ratione. Pancreon inter carnes, & adenes, id eſt glandulas medium lieni adiungitur, & ſtomacho, ac iecori, ab carne nomẽ eſt ſortitũ. Dignũ ſcitu, hepatis dolorẽ ab Archigene dici Holcymon, id eſt tractoriũ, & inhærentẽ, & torpidũ, atq; atrocius moleſtum. At uerbum id, inquit Galenus, inuſitatũ Græcis. Sunt tñ qui admittant, ſed pro uiſcido accipiunt, cuiuſmodi uiſcum eſt, ut cuius una parte tracta, inſequat̃ illi cohærens altera. Sub hac uero notione hepatis dolor dici Holcymos nequit. Sunt qui Holcymon hepatis interpretent̃ dolorẽ, cũ hepar uel induratũ, uel inflammatũ detrahere iugulum uidetur. Alij cũ diuturno laborat morbo. Alij cũ mediocri afficit̃ dolore. Sunt qui tardum intelligant, ut qui acuto aduerſet̃. Nõnulli urgentẽ, alij uehementẽ. Deniq; dura hepatis diſpoſitio nuncupat̃ *Scirrus*. Qđ ſcribit Paulus Aeginita, medicinæ. iij. Ex inferiore autẽ parte aſſidet fel, cuius folliculus ab Græcis dicit̃ Choledochus, qui flauum cõtineat humorem, palleſcentẽ qñq; ab Galeno uiſum, uel coloris cyanei, aut Iſatis herbæ. Eſt uero aliud nil, ꝙ purgamentũ peſſimi ſanguinis. Iecur tñ magna ex parte, maximóq; animalium numero felle caret, qđ inſpectis uictimis innotuit. In parte quadã agri Chalcidici Eubœæ fel nullum pecori eſt. At in naxo quadrupedibus ferè omnibus adeo grande, ut qui ſacris incumbant, ſatis aduenæ nequeant mirari. Qui fellis naturã ſenſus alicuius rationem habere, ſunt opinati, tota errant uia. Idcirco eñ eſſe cõtributũ ratiocinant̃ fel, ut morſu animæ partem excitet in iecore ſitam, rurſumq; exhilaret laxando. Anaxagoras item per errorẽ acutorũ morborũ cauſas inde ꝓfluere, nobis perſuadere uoluit, quoniã eo redundante inſpergat̃ pulmo, & uenæ, atq; item coſtæ. Nam ferè accidunt ea uitia felle carẽtibus, ſed eñ ut bilis, quæ qualibet corporis parte gignit̃, excremẽtitiũ quiddã eſt. Sic adiunctũ iecori fel nulli delegatur muneri, ſed retrimentũ tñ eſt. Quibuſcũq; iecur adeſt ſalubre, & ſanguis id ſubiens dulceſcit, ea uel fellis ſunt expertia, aut id habent, ꝙ minimũ. Sanguinis impuritas fellis tum præſentiam, tum magnitudinẽ facit. Quia uero ſedimẽ fel eſt, & exuperans, inutiliſq; materia. Inde ueterũ nõnulli, uitæ longioris rationem ſcrutati, ex fellis uacuitate demanare id ſunt ſuſpicati, argumẽto ex ceruorum uita deducto. Sed & Delphinus, qui fellis expers item eſt, longæuus eſt. Iecoris eñ natura pro qualitate ſua parum, multumq; uiuendi rationẽ habere innexam poteſt. Medicorũ ſcholæ ita ſanciunt, adiumentum ex felle haberi non poſtremũ, ut excalfaciat, proindéq; concoctionẽ foueat ſecundam, hepatis innatũ fulciendo calorẽ. Eſſe nanq; Iecori ſubiectum fel ratione ferueſcẽtis bilis, perinde ac ignẽ ſub cortina ſuccenſum. Porrò ab eodem profluere non negligendam in eo utilitatẽ, dum bilem ad inteſtina tranſmittit, quia extimulante, celerius fæculentæ materiæ fiat ſecretio. Bilis uero præfarcto, præcluſoq; meatu, morbum obrepere regium deprehendere periti, quem Ictericum quoq; dicunt, aut Arquatum, toto corpore felle ſuffuſo.

¶De Liene, & riſus immodici ratione, & caunijs lienoſis. Aſplenon medicamentum quid, Cur Traianus fiſcum appellarit lienem.

CAPVT L.

EQVIDEM dum magis, magisq; mecum repeto diuinæ maieſtatis in hominis fabrica exuberantem prouidentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinem mirari ſatis. Quæ omnino intactum nil liquerit, quod uel neceſſitas requireret, uel etiam uſq; ad delitias foret optabile, nedum ad ornamenta profeciſſe nobis, ſatis habuerit. *Sed* nimia hæc indulgētia ſæpe per inſcitiam, nequid grauius dicam, alliditur: quandoq; etiam, ueluti puerulos mollius in ſinu parentum educatos, prouehit ad querelas, quod non hoc, uel illud contribuerit noſtri corporis artifex, ceu parua ſint, quæ modo accepimus. Nam quale eſt, quod nūc ſubtexendum eſt, Lienis emolumentum? Quod parte læua ſitum aduerſus iecur, ideo laxum molliuſq; eſt, ſpongiæ quadam imagine, ſicuti a Cordubenſi Moyſe proditum ſcimus, ut facilius ſanguinis craſſiorem ſecernendo, alliciendoq; repurgaret feculentiam. *Sunt* ex autoribus, qui ioci intemperantiam huius uiſceris amplitudine arbitrentur conſtare, quod in naturali hiſtoria relatum, non me fallit. At M. Tullius, q̃uis ſub aliena perſona, miratur, unde affluentiſſimus quandoq; proueniat riſus, qui ſæpe ita erumpat, ut etiam ſi maxime adnitaris, nequeas tamen cōprimere, quin & latera, os, uenas, oculos, uultum occupet. Autor Auicenna eſt, lienis uirtute, ex iecore prolici melancholici humoris uim tum naturalis, tum accidentalis, id eſt aduſti, nec ratione canonica prouenientis, quēq; nō intendat natura. Euenit id ui duplici, hepatis exigentis a ſe redundantia, Lienis uero excipientis, perlicientiſq;. Vnde prouenit ſanguis benignus, clarus, copioſus, lucidus, quem eſſe riſus cauſam, naturæ rerum periti tradūt. Ex ſanguine quippe ita affecto conſurgit ſpirituum multitudo, & claritas animā exhilarantium. Proinde traditum quoq;, meracius uinū moderate hauſtum frontem exporrigere, ac lætos reddere, quia inde ſanguinis profluit bonitas. *Siquidē* humor is egregie dicitur humanæ naturæ accōmodatus. Scribunt item medicorū ſcientiſſimi, cordis ardores temperari plurimū atræ bilis frigore ad lienis conceptacula ſubductæ. Id uero fieri, ut læua ſint dextris frigidiora, quod locali conferre motui plurimum, rationibus colligunt. Ex ijs uero omnibus mirari ſuccurrit Eraſiſtrati prudentiam, à quo promptū in literas eſt, lienem fruſtra uideri productum, quando nulla prorſum in eo ſe promat uel operis, uel utilitatis ratio. Ariſtoteles quoq; ab ſententia eadem uidetur non abijſſe longius, cū tertio de partibus lienem per accidens eſſe neceſſarium ſcribit, ſicuti retrimenta tum alui, tum ueſicæ, unde fit, ut in nonnullis magnitudine deficiat. Lien uapores inquit, uacantes diuertit, & attrahit ex uentriculo, & concoquere eos poteſt, Vt qui ſanguineus ſit, quod ſi plus excrementi affuerit, parumq; inſit lieni caloris, corpus immodico langueſcit alimento, & humoris confluuio fit, ut lienoſus quis euadat, & obdureſcat uenter. Cæterū id nō in poſtremis dignum occurrit admiratione, Eſſe quædam terrarum parte hac diſcernicula, *Si*quidem in terra Caria propè Rhodum Caunij peſtilente cælo ſunt, & lienoſi, uulgato apud Strabonem, alioſq; Stratonici citharœdi ſale. Qui illos intuitus colore admodū uiridi dixit, hoc illud eſſe, quod poeta cecini ſſet Homerus.

Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum.

Cumq; illum incuſarent, quod urbem, ut morbidam carperet, Ego inquit, eam morbidā dicere auſim, ubi mortui ambulant? Propè Cortynā in Creta apparentem ſplenem pecora non habent, quod amplius medicorū ſcrutantes ſcholæ, in illis enaſci herbam locis, deniq; compertum prodidere, qua ueſcentia pecora lienes imminuerent. unde & lienoſis curandis medicamen excogitatum, quod ex re Aſplenon Cretenſes dicunt. Elegantiſſimum eſt & illud, quod in Iuliano Sextus Aurelius prodidit, Traianū exactiones improbantem, deteſtantemq; ſolitum dicere, fiſcum eſſe ueluti lienem, quod eo excreſcente, artus reliqui contabeſcerent. Prius uero q̃ hinc digrediar, Platonis quoq; ſententiam collibuit apponere, Proximus inquit, iecori locatus eſt lien, ut purum hoc ſemper, clarumq; reddat, & modo ſpeculi nitens, atq; perſpicuum, ad imagines exprimendas accōmodatum. Craſſiſſima uero in liene portio dicitur uiſceris caput. nominatur & ſpleniū. σπληνιᾶν apud Græcos eſt ſplenis uitio, ſeu lienis laborare.

¶ De rhenſibus. Perinephra. Grammaticorum defenſio in rhenum etymo aduerſus philoſophos. Rhenum uitia, & uocabula. CAPVT LI.

RHENES uero quonam & ipſi ingenio producti: aut φ mirabili uſu c hi lumbis, aut credit Celſus, ſub imis coxis adnectunt, parte quadam reſimi, parte globati. Venoſi porrò ſunt, & uentriculos habent, ac conuelantur tunicis. Rhenes nulla haberi neceſſitate Ariſtoteles putat, ſed ut melius, & locupletius ſit. humoris enim excrementicij gratia, qui cõfluit in ueſicã, adiunctos eſſe ex ſua natura, in quibus plus eiuſmodi ſedimenti fieri ſolet, ut ueſica melius ſuo munere fungeretur. Dexter in omnibus, ſicuti repetit Auicenna in animalium hiſtoria, ſuperiorem obtinet locum, minuſq; pingui obducitur, & ſiccior eſt. habent ſinum exiguũ, a quo meatus duo inſignes ad ueſicam defluũt. Alij etiã ex Ahorta frequentes perueniunt. Rhenum igitur munus inquit Galenus, eſt, quod in ſanguine ſeroſum eſt, ab hepate attrahere, ut exuperantia humoris aquoſi ſequeſtrata, corruptionis abſit diſcrimen. Quanq; ſunt etiãnum, qui ab tota ſubſtantia eiuſmodi fieri attractum putent, ſuffragante iecoris ui expellẽte. diuerſum uero in corpore ſunt ſortiti locũ, nõ abſq; prouidentiæ ratione, uerum ne eregione conſtituti ſibi inuicem officerent, minuſq; ob id deſtinatũ implerent munus. fuit & in ſiniſtro ratio peculiaris, ne ſi altius aſſurgeret, ab liene cõprimeretur, qui ſiniſtris maxime accũbit. Ita in ſtructuræ huius ratione nil ſe ingerit fortuitum, nil quod ſapientiæ ſummæ maieſtatem non præferat ampliſſime. Sicuti quod uiſceris huius caro denſior, compactior, ſolidiórq; eſt, neqd exugeret, præter ſeroſam ſanguinis tenuitatẽ. neq; enim bilẽ atrã aduocat, nõ pituitã, qbus craſſeſcentibus oblædi poſſet, præfarctis, occluſiſq; meatibus. Porrò ſoliditas alterum quoq; parit propugnaculum, ne potus retrimenta acuta, mordaciáq; quid ualeant labefactare. Sic deniq; ualidius ſuo defungi munere poteſt. Nam rareſcente uiſcere, aut aliquo modo ex affectione facto imbecilliore, impurior profluit urina, carniũ recentiũ loturæ conſimilis. Id ipſum & affecto hepate prouenire, exploratiſſimũ eſt, cum ſanguinis uis maior in rhenes defertur. Duo porrò ſunt, tum ratiõe, quã in alijs antea protulimus, tum quia defluentis humoris copiæ par non fuiſſet unus. Quod ſi forma ampliorẽ natura produxiſſet, non paruo ſtatura fuit magnitudo ea corpori, non ita late patenti, fuſoq;. περίνεφρα dicunt Græcorum ſcientiſſimi, quæ rhenum obeſitate opplentur. Grãmaticos inceſſunt ex Ppiloſophis nõnulli, qui rhenum etymon ſcrutati, ἀπὸ τοῦ ῥεῖν. id eſt, ab defluxu obſcœni humoris nomen deflecti opinantur. non recte inquiũt, quippe riui humoris eiuſmodi ſpinæ altrinſecus cohœrent, & ſunt ab inteſtinis ſeparati. Cæterum uiri doctiſſimi. aliud eſt de natura diſertare, aliud dicendi perpendere rationes. Vos humoris obſcœni appellatione genituram accipitis, nos urinæ ſedimenta. docere uos id Lactantius potuit ſic ſcribens, Vena in maribus, quæ ſeminũ rationem continet, duplex eſt, paulo interior, quam illud humoris obſcœni receptaculum. Et ne addubites paulo ante mentionem de ueſica fecerat. Ex caloris poſtremo redundantia urinæ conſequi incontinentiam, ſtilicidiáq;, traditur. Rhenum morbus dicitur utiq; nephritis, ſæpe lapide magnitudinis uiſendæ, uel in rhenum altero, uel in ureteris inorto, impactóq;. A quo prouenit colico haud abſimilis dolor. νεφριτικὰ inde dicuntur φάρμακα. Eſt & rhenum affectio, quam matellæ intercutem nonnulli uocant, urinæ profluuium alij, aut diabeten, & διψακὸν quoq;. Verum rara eſt hoc genus ægritudo, ſitim parit extra modum, unde dicitur dipſacos, uti autor eſt medicinæ. iij. Paulus Aeginita. diffinitur ab eo. ταχεῖα τῶν πινομένων διέξοδος, Vnde & διαβήτης nuncupatur, uelut tranſitus, ἀπὸ τ̃ διαφαίνειν.

¶ Vreteres uenæ, ſiue uranæ. De ueſica, & ueſicæ affectionibus. CAP. LII.

A RHENIBVS autem ſingulas uenas colore albicantes delabi, compertum eſt, ad ueſicam, Eas ab re ureteras ſiue οὐρανὰς Græci uocant, quod per eas in ueſicam, quam cyſtin dicunt, deſtillare urinam, conceperint. nam opiſthuretica dicuntur retro urinam mittentia. Sicut quæ ante, em proſthuretica. Qui uero frequentius mingunt, uretici appellantur. Scribit Galenus, ſibi ipſi accidiſſe dolorem uehementiſſimum, ut uideretur in uentre intimo ter

mo terebra perforari, in eo potiſſimum ſpatio, per quod à rhenibus ad ueſicam ureteras ſcimus extendi. Quod eo libentius appoſui, ut eorum coargueretur uanitas, qui uixiſſe Galenum prodere ſunt auſi, ſine corporis incommodo prorſum ullo. Quæ uero attulimus, ex libro ſunt de locis affectis ſecundo, ubi infert, mox excretum à ſe grauiſſimo cum dolore humorem, uitreum à Praxagora nuncupatũ, quod ſit uitro fuſo ſimilis, aut ob frigiditatem. In uiris autem ueſica recto aſſidet inteſtino, ad ſiniſtra uergens. In fœminis, in genitale procumbit, ſubiectamq; uuluam habet. Vrinæ iter in uiris ſpacioſius, & compreſſius, ab ueſicæ ceruice colen petit, In fœmina breuius, pleniusq; ſuper uuluæ ſe ceruicem oſtendit. Hanc prouida, ſagaxq; natura neruoſam compegit, durã, tenuem quoq;, ut urinæ mordacitati ſufficeret ex bilis permixtione, Item ne præter uoluntatem ꝓflueret urina. Sunt qui ex tunica duplici cõcinnatam tradant, tametſi Galenus, & alicubi Auicenna ſecus literis mandarunt. Sed circũiectum ueſicæ indumentum ſpeciem præbet tunicæ duplicis, uerum id ueſicam ipſam non componit. Iſchuriam, id eſt ἰσχουρίαν, Vrinæ uocant retentionem. στραγγουρίαν uero urinæ ſtillicidium. Id & δυσουρίαν dicũt. Ariſtophanes στραγγουριῶ, χθὲς γὰρ ἔφαγον κάρδαμα. Siquidem urinam ſupprimit cardamum, Vel, ut græce dicam, οὖρων ἐστὶ ἐπισχετικόν. Sed & πτύσματος. Sunt & qui urinæ nũ cupantur incontinentes Plinio. Inſunt ueſicæ item, quos medici θρόμβους, id eſt, grumos dicunt, Sed hi tamen & inteſtinis, uentriculo atq; thorace nonnunquam continentur. Eos animi defectio, & color inſequi fœdus ſolet. Eſſe autem non aliud uidetur, ꝙ globatus ſanguis ex uaſis ſuis effuſus, qui ueſicæ meatum obſtruit, oſtarcitq; quandoq;, eſt enĩ Grammaticis grumus, terræ prominentia tumulo minor. Veſicæ item affectiones Galeno ſunt hæ, πάρεσις, ſiue reſolutio. nam & παρέτους reſolutos dicimus. forte uero hæc fuerit urinæ incontinentia. πιτυρίασις, Quippe πίτυρος furfur eſt, λιθίασις, quia λίθος eſt lapis, ἕλκωσις, id eſt, ulceratio, præcipue in collo, hoc eſt, περὶ τὸν τράχηλον. Dyſuriam à ſtranguria diſpeſcuit Galenus idem, quoniam illa modo ſit δυσχέρεια τοῦ οὐρεῖν, hæc uero κατὰ στράγγα οὔρησις.

Præcordiorum, ſiue Diaphragmatis ratio, & nomina plura. Phrenes. Prapides. Plinij obſcuritas illuſtratur.

CAPVT LIII.

CVM DIVINA prouidentia in hominis ſtructura ſcienter omnia confingeret, thoracis capacitatem ad ſummum ſapientiæ æquilibrium conformare ſic adorta eſt, ut cum in pectore, ſicuti Plato uult, mortale genus animæ foret collocatũ, cumq; inibi, quod melius, quodq; natura deterius eſt, uiſeretur, Locum ita diſparauit, ut diſcerniculo clariore ſedes altera ſecerneretur, ut uirilis, à reliqua, quæ ueluti fœminarum foret. Chartilaginem quippe mediam interlocauit, quæ partem animæ fortitudinis, & iracundiæ participem, contentioſamq; parte contineret ſuperna. Vt rationi obtemperans hæc concupiſcibilem pariter coerceret tanquam ui illata, ſi quando rationis imperia detrectaret. Eſt uero membrana hæc tenuiſſima medio ſub pulmone tranſuerſa, uelut pectoris ſeptum, coſtis & ſubchartilagineis, & ſpinæ adnexum, parte media tenue, membraneáq; exilitate contextũ, atq; item uenas habens. Septum hoc Plato, Hippocrates, & Galenus phrenas nuncupant, quod uerbum nobis mentem indicat, tanquam in prudentiæ participatum ueniant. Verum id haudquaquam fit, Sed ita dicuntur, qui adiacent ijs, quæ facultatis eius expertia non ſunt, ut placet peripateticis, cordi nanq; prætenduntur, Ex quo à nobis præcordia uocantur, & a Græcis quandoq; περικάρδια. ſed & περίζωμα, quod cinctum Theodorus tranſfert, appellatur & διάφραγμα, quanquam & in naribus interſeptum eodem cenſetur nomine. πραπίδα etiam poetæ uocant, ut ſcribit Euſtathius, deflexo uerbo ab προ καὶ ἰδεῖν, ut ſit προβλεπτική, καὶ προγνωστικὴ τοῦ μέλλοντος φρήν, id eſt præuidens, ac futura præcipiens mens. In præcordijs inquit Plinius, fuit peculiaris cauſa, uicinitas alui, ne cibis ſupprimeretur animus. Intellige, ut animæ ſentientis origo inoffenſa ſeruetur, nec facile cibi exhalationibus diſtringatur, & caloris aduentitij copia. Nam & ſic quoq;, ubi ex cõuicinia attraxerint præcordia humorem calidum, atq; excrementitium, continuo mentem, ſenſumq; perturbant, quamobrem parte ſui media tenuia ſunt, ut minus uaporis ex-

cipiant. nam ſi carne pleniore conſtarẽt, copiã uaporis & haberent, & traherent. Porrò & partem hãc inquit Ariſtoteles, calefactam celeriter, ſenſum mouere, indicat id, quod titillatu euenit. diffluunt enim riſu, quos titillaris, quia motus celeriter ad eum locum perueniat, qui quamq̃ leuiter calefacit, tamẽ mouet etiam præter uoluntatem, diffuſo ſpiritu, ac reſoluto. Facit autẽ cutis tenuitas, ut homo unus omniũ titilletur, tum etiã quia ridet unus. Ictu in prælijs traiecta præcordia riſum attuliſſe, proditum eſt, ob calorem, quem moueat uulnus. Meminit doctrinæ huius Auicenna quoq; in animalium hiſtorijs libro XIII. Sed obſcurius. Ex ijs uero lux Plinio infertur nonnulla libro undecimo. & hæc quidem ſunt de diaphragmate obſeruata ueteribus, qui balbutiſſe quodammodo uidentur, ſi ſpectes ea, quæ mox ingeniorum acumina excogitarunt. Quando exploratum eſt obſeruatione acerrima, & ſcientiſſima, inſpirationis, & uocis, & omnium uirium corporis initia referri accepta oportere diaphragmati. Etenim corporeas poteſtates expanſu imbecilliores effici, experimentis commonemur, ſicuti contractu, conſtipatiq; iuuari imprimis. Hinc ſeſe promit ſingulare præcordiorum emolumentũ, quod Galeni principis artis medicæ prudentia compertum creditur. Quippe horum facultate præcipua aeris in ſpiritali reciprocatiõe cõparatᷓ ingreſſus, atq; itẽ egreſſus. Qđ Cordubẽſi nõ diſplicuit Moyſi ex Galeni doctrina in libro de lacertorũ motibus. Nẽ lacerti facultate ꝓprij cõtrahẽte, ubi retrahitᷓ diaphragma, influit ſpiritalis aer. Rurſum ubi eiuſdem uirtute diuerſa expanditur, egreditur ſpiritus, huic inuento ſuo in tantum Galenus applauſit, ut in lucubratione de motibus liquidis prodendum putarit, eam in medendi ſcientia indaginem uideri cæteris præſtantiorem, qua perueſtigetur, quo inſtrumento clibanus moueatur, id eſt, pectoris concauitas, per quam ſpiritus ultro, citróq; cõmeat. Quin Galenus idem περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων quinto, terminum, quo thoracis pars finitᷓ inferior, antiquiores inquit, phrenas appellauerunt, ſiue ſimpliciter, ſiue quia, eo inflammatione affecto, mens item oblædatur. Verum qui Platonis tẽpora ſunt inſecuti, ſeptum ipſum nominare inſtituerunt, etiam ſi Plato ueterum more phrenas uocitat.

¶ *Spermatis uaſa eſſe quinq; numero. Quæ dicantur præparatoria. Maris, & fœminæ ratio.* CAPVT LIIII.

QVONIAM uero ſeminis rationem paucis attigimus, illud commonitos uelim rerũ naturæ contemplationis ſtudioſos, Cõceptacula ſpermatica, quæ geniture gratia ſunt comparata, ex anatomicorũ obſeruationibus accuratis, uideri quinq; numero. Et principem quidẽ locum habere uenas, arteriasq; multifariam implicitas, obuolutaśq; ad teſticulos tendentes, ex quo imagine quadam uarices quandoq; uocantur. Poſtea habentᷓ teſtes ipſi, quos σηραγγώδεις, hoc eſt, cauernoſos cognominat Galenus. Tertiũ habet locũ Epididymon incũbens teſticulo ſub uaſe, quod ſeminarium dicunt, & quartã obtinet ſedem, quod in uiris capax eſt, oblongumq;, ac uelut ſinuoſum, ubi mutonẽ adit, in imo tamẽ anguſtius, breuiuśq;. Proſtremo eſt paraſtata ſeminarium interiacens, & uirgam. Cõprobantur hæc primo de genitura apud Galenum. Cõceptacula primo a nobis loco conſtituta uocant παρασκευαστικὰ, tanq̃ tu dicas præparatoria, quoniã ſeminarium humorem ad teſtes deferentia præfingere, &, ut ſic dicam, delineare uidentᷓ. Duo uero ſunt hæc pro teſtiũ numero. Origo autem iſta, ſeminarium uas dextrum à parte ſuperna ducit initia ex aduerſo rhenis dextri, ab uena concaua, & arteria. Quarum altera ab hepate, a corde altera exordium ſumit, Siniſtrum uero non adeo ex alto profluit, ſed ab uena ſiniſtra emulgente, & ab arteria. Cæterum hac in parte illud ſingulari admiratione dignum, uim illã ſeminariam, quæ lumbari dextro, ſic nanq; Iuniores hoſce itẽ nuncupant meatus, inſerta dextrũ adit teſtem, hinc effici calidiorem, magiśq; ſpiritoſam, quoniam uenæ eiuſmodi, atq; arteriæ directe ab magna propagantur uena, magnáq; arteria, quo fit, ut ſanguinem protinus concipiant depuratum, egregieq; percoctũ. In ſiniſtris uero aliter obuenit, Siquidem non protinus defluit uena, uel arteria ab magna itidem, ut dextra, ſed ab ea, quæ ad rhenes delabitur. proinde ſaguine oppletur nõ expurgato, ſed aquoſo plurimum. Quæ ratio creditur potenter efficere, ut pro decurrẽtis modo ſeminis, nunc mas

producatur

producatur, nunc fœmina, cui calculum adijcit Galenus, à quo longius abire, in ijs præſertim, ſumme delirantis uideatur. Cæterum plura de hoc genus quæſtione, libro de animalium generatione quarto Ariſt. non nihil & Lactantius. Aſtruunt porrò medicorum ſagaciſſimi, ſeminariam uim in huiuſcemodi uaſis in album demutari colorem ex ſanguineo. fieri uero iſta, non in uenarum principijs, ſed in portionibus iamiam teſticulis ſe inſinuantibus. quando morula certa indigeat concoctio hæc. Geniture autem modum præſignem ab cerebro ſecerni, à Galeno traditum ſcio. quando cuidam ſalaciſſimo ab obitu capite diſſecto, eius partis deminutio comparuit manifeſta.

¶ De utero muliebri. Item an matrix barbare dicatur parte iſta. Geminorum ratio. Didymi, & Didymaones quo differant. Vnde ſit ſexus diſparilitas. Fœtus multiplicis exempla prodigioſa. Vteri uocabula, & partes. Item de mulierum teſticulis. De Eugio, & Hymene. CAPVT LV.

FOEMINIS uero intus eadem ferè omnia, præterq; ueſicæ iunctus utriculus, unde dictus uterus, quod alio nomine locos appellant. hoc inquit Plinius, in reliquis animalibus uuluã. Ariſtoteles uero ex interpretatione Theodori, Pars inquit, uuluæ interior loci, & uterus appellatur, unde uterinos dici fratres, ſcimus. Oſtium autem, & ceruix, matrix. Extrema plurimarum uuluarum, quæ cornua appellant, inuolui perſpectum eſt. Græce uero Ariſtoteles ſic, καλεῖται δὲ τούτων τὰ μὲν ὑστέρα καὶ δελφύς, ὅθεν καὶ ἀδελφοὺς προσαγορεύουσι· μήτρα δὲ ὁ καυλὸς καὶ τὸ στόμα τῆς ὑστέρας. Hyſtericas mulieres intelligunt eruditi, ab utero ſuffocatas. Sunt & Symptomata, quæ nuncupantur ὑστερικά. Obiter, ne ſcioli, ac naſutuli uel me, uel Theodorum conuellere pergant, non barbare matricem hac uſurpari parte, quod plærisq; rentur, cõmonemus, quando & Iulius Solinus matricis nominat penetralia, Capite tertio. Vterus ergo hic in duos funditur ſinus, qui in diuerſum diffuſi, ac reflexi circumplicantur modo arietinorum cornuum. Quæ pars in dextram retorquetur, maſculina eſt, inquit Lactantius. Quæ in ſiniſtram, fœminina. Horum ſinũ ita diſtributorum autor item Auicenna eſt. Qui &. XXI. tertij. Cauſa inquit, geminorum ſeminaria prouenit copia, quando uteri ſinus uterq; fuerit oppletus. Et dextra quidem parte, ut plurimum, concipi mares uolunt, ſiniſtra uero fœminas. Cui ſententiæ ſuffragari Hippocrates uidetur Sententiarum libro quinto. Hinc porrò contingere arbitrantur ſexus diſparilitatem, nam ſi in læuam uteri portionem maſculinæ ſtirpis genitura profundatur, marem quidem gigni, ſed uolſis, euiratisq; corpore, ac moribus. E diuerſo quoq; comparem ſortiri euentũ, quod fœminini ſexus ſeminiũ dextrorſum ſe proclinarit. Enaſci quippe fœminam, quæ uiri ſpeciem præferat in multis. ὑστέραν δικρόαν uuluam uocãt bifidam. In cæteris animantibus tot eſſe in uulua ſinus, Auicenna probat, quot proferantur uberũ papillæ. In homine autem, ſicuti totũ corpus didymum eſt, ex dextris, ſiniſtriſq;, ſic & uterus. Sunt tamen quibus ſeptem in utero cellulæ placeant, ternis dextra, ſiniſtraq; conſtitutis, una modo in meditullio compoſita, totidemq; poſſe fœtus cõcipi, tradunt. Prodigioſa ſunt, nec ſine cunctatione proferenda, quæ magnus Albertus cenſuit prodenda. Vt prætercam, quæ ſcribit Iulianus iureconſultus, Atq; item Paulus digeſtis, ſi pars hæreditatis petatur, ubi & ſuperfœtationem admittere uidetur. Scribit inquam Albertus, mulierem quandam in Germania, configuratis, conformatiſq; iam in utero duorum & uiginti infantium corpuſculis, aborſum feciſſe. Aliam uero etiam ſeptuaginta. Imo, ut amplius increſcat admiratio, aliam etiamnum eieciſſe in peluim embryunculorum auricularis digiti magnitudine corpuſcula centum & quinquaginta. Cuius rei facta fides eſt, tuniculis, quibus obuoluebantur, conſciſſis. Addit quoq;, pluribus eorum affuiſſe dilatationis, & conſtrictionis motum, & ſigna alia uitæ complura, oculis tamen imperfectioribus. Manuum uero, & pedum digitos fuiſſe ueluti capillares. Geminos Græci nunc didymos dicunt, nunc didymaonas, eo tamen interſtitio, ſicuti in rhetorico adnotatũ lexico eſt, ut ſint didymaones diuaricatis, ſeiunctiſq; corporibus, didymi autem coniunctis connexiſq;. Cuiuſmodi fuiſſe Actorionas, traditum fabulis, ſcimus. Sed ut ab diuerticulo fabulam repetamus, illud neutiq; prætereundum. In uteri lateribus introrſum haberi muliebres teſticulos, paruos quidẽ, nec orbe pleno, ſed inſtar ſphærulæ à polis cõ-

preſſæ. Iacent autem initio colli uterini, panniculis ſeorſum colligati, non ut in uiris, ſcroto uno contenti. Horum ratione uidetur Auicenna pronunciaſſe, uterum eſſe generationis principium effectiuum, quoniam Galeno aſtipulante, ac certatim medicis omnibus, gutta mulieris actiue ad generationem concurrit, qua ratione fortaſſis Auerrois quoq; uterum ita laudibus extulit, ut membrũ diceret principale quodam principatus modo. Verũ, ut ab grammaticis aliquid item mutuemur, uterum dicunt etiã Delphyn, unde ἀδελφοὺς uocant fratres, qui utero prodierint eodem. Hippocrates etiam γονὴν appellauit, quod uerbum illis gentibus partim quidem fœtum ſignat, partim uero genitale profluuium. Vteri ſupernas quaſdam portiunculas, obliquatas, nuncupant cereas, id eſt antennas, & plectanas, hoc eſt, retia. Vtrinq; uero habentur ὦμοι, ſiue humeri. poſtea eſt collum, uel trachelus, cuius os uocatur porus primus. Celſus canalem interpretatur. Quæ mox ſequitur inanitas, κόλπος, id eſt ſinus dicitur muliebris. Vuluam deniq; græci nunc μήτραν dicũt, nunc ὑστέραν. deſcribitur à Galeno, ἀγγεῖον κυητήριον, id eſt, uas fœtum conſeruans. Inſignis eius affectio eſt, ubi σκιῤῥοῦται, id eſt, obdureſcit. Scirri ſimile eſt, quod in uuluæ collo nuncupatur ſcleroma, id eſt, σκλήρωμα. Habetur apud Paulum, hyſterica pnix, ſiue πνίξ, quam uertere ſuffocationẽ poſſumus. ἐμπνευματοῦται quandoq;, id eſt, tumeſcit ſpiritu, ex frigiditate interdum, aut ἐκ δυσοκίας, hoc eſt, partionis difficultate, ore præfarcto, obſtipatoq;, uel etiam θρόμβου παρασφηνωθέντος ἐν αὐτῷ, hoc eſt, in eo thrombo, ſiue malis grumum dicere, amplius concreto. Inuenies item ὑστέρας πρόπτωσιν, quam recte procidẽtiam uuluæ dixeris. fit in ore interdum & φίμος. Sunt eadem quoq; parte ῥαγάδες ex partione uiolenta, nam & ῥαγδαῖος impetuoſus dicitur. Ipſam uero pariendi moleſtam difficultatem δυσοκίαν uocant, uel parientis ratione, uel infantis, aut τοῦ χορίου, craſſi nimis, aut prætenuis. Oblædit aer extimus quoq;, caloris ui, aut frigoris. Appellatur uero χόριον, quia ſit χώρημα, id eſt, infantis alueus, aut quia χορηγεῖ, id eſt ſuppeditat ei cibum. Embryon porrò duplex ambit tunica, interior, quæ & tenuior eſt, ac mollior, Amnion ab Empedocle appellaẽ, ut autor eſt Pollux, exterior uero Chorion. Intra muliebre pudendum Eugion eſt, ſiue hymen integritatis argumentum. Ea uero neruoſa intelligitur exilitas, quam primus conuellat congreſſus.

¶ Septenarij ratione, intima corporis conſtare, item extima. De Septenario paucula.

CAPVT LVI

ADIICIAMVS porrò Macrobij ex naturalium priore libro ſententiam præclaram, qua comprobat is, humani corporis tam intima, quã extima numeri ſeptenarij ratione cõſurgere. Septẽ, inquit, ſunt intra hominẽ, quæ à Græcis nigra mẽbra uocanẽ. Lingua, cor, pulmo, iecur, lien, rhenes duo. Septẽ item alia cum uenis, & meatibus, quæ ſingulis adiacent, ad cibum, & ſpiritus reciprocationẽ deſtinata, guttur, ſtomachus, aluus, ueſica, & inteſtina. Principalia tria, diſſipium, meſenterion, hira. Septẽ ſunt quoq; gradus in corpore, qui dimenſionem altitudinis ab imo in ſuperficiem complent, medulla, os, neruus, uena, arteria, caro, cutis. In aperto item ſeptem ſunt corporis partes, caput, pectus, manus, pedeſq;, & pudendum. Item quæ diuiduntẽ, non niſi ſeptem compagibus iuncta ſunt, ut in manibus eſt humerus, brachium, cubitus, uola, & digitorum nodi terni. In pedibus uero, femur, genu, tibia, pes ipſe, ſub quo uola eſt, & digitorum ſimiliter nodi terni. Et quia ſenſus, eorumq; miniſteria, in capite natura, uelut in arce, conſtituit, ſeptem foraminibus ſenſuum celebrantur officia. Oris, deinde oculorũ, narium, aurium binis. Quare numerus hic totius fabricæ diſpenſator eſt, ac dñs. Sed occurrat forte nunc aliquis, ecquid iſta corporis humani ſtructurã faciant auguſtiorẽ? Reſpondendũ uero, facere utiq;. Quoniã numerus hic perfectionis plenitudinẽ continet. Nam & Cicero ſeptenariũ eſſe rerum omniũ nodum pronunciat. Quippe geminã uim obtinet uinciendi, quia ambæ partes eius uincula prima ſortitæ ſunt. Ternarius cum una medietate, quaternarius cũ duabus. Porrò is eſt perfectus numerus, qui ex pari cõſurgit, atq; impari. Nam impar numerus, mas, par uero fœmina crediẽ. Sed & numeralis ſcientiæ ſtudioſi patris appellatione imparem cenſent, parẽ uero matris. At dicat quis, ineſt uirtus, hæc alijs item minoribus numeris. Ineſt quidẽ, ſed ut ſeptenarij partibus. Poſſem hoc loco argumentis peruincere,

notan. de numero ſeptenario

totam

totam in utero infantis fabricam iſto diſpenſari numero,necnon totam hominis uitam. Sed ſupereſt de hac re pragmatia. Quæ modo allata ſunt, præmonſtrant, dum ne cæcutiamus, diuinæ maieſtatis ſapientiam, à qua tot, tantiſq; inſigniti bonis ſumus, ut in delitijs eſſe nos, fateamur, neceſſe ſit. modo ſuccinat unuſquiſq; ſibi, noſce teipſum.

¶ Summum hominis bonum eſſe in deo, non in uoluptate, aut potentia, uel uirtute. Impietatis humanæ taxatio.

CAPVT LVII.

HAEC HABVI de hominis præcelſa natura, quæ in literas promerē. Quæ labore non paruo ex diuerſis congeſta, ſi exactius quis paulo humanior uocarit ad libram, fatebitur, opinor, quod initio aſtruximus, hominem eſſe miraculum magnum, atq; diuinū. Sed tum equidem maius etiamnum miraculum, ſi tanta diuinitatis cura, & prouidētia inenarrabili & creatus, & ornatus, & ſingulis momentis connutritus, defenſus, ad uitam uere uitalem tota ui prouocatus, ut plærumq; ſit, ſenſibus mācipatus obbruteſcat diro peccatu prorſum, nobilitatis, & finis oblitus. Ac ſacrum illud numiſma non concidat modo, exculcetq;, ſed aggere adobruat altiore, ut ſcelerum labe preſſus altiſſima uix dici arbor queat, iuxta illam ueterum ſapientium animarum tropologicam tranſmigrationem. Eſt profecto, ut ab noſtræ religionis patribus aſtruitur, & nos ſupra attigimus, ſummum hominis bonum, æterna, & ultramundana uita, Summū malum Antithei conſortium impijſſimi, & mors prorogata in infinitū. Verum diuerſi abeuntes in terrenam, deuergentia quadam reflectimur naturam, hanc tractamus unam fallacioſis illecti, oblaqueatiq; ambagibus, hanc cogitamus, huic inhæremus affixi, efferamurq; adeo, ut perſepe, quod Marcus Cato dicebat, Succidias humanas faciamus. Sed imperitiores miremur minus. Inter eos, qui ſibi ſapiētes uidentur, mira eſt de felicitate diſceptatio. Nec illud perſpiciunt ſaltem, utcunq; bellicum canant, inferant ſigna, diuerſam aciem, impreſſione ualidius facta, fundant, fugentq;, cōmori omnes perinde ac bruta, bonumq;, ni pernicioſior ſupereſſet animæ interitus cum æternis pœnarum cruciatibus. Nil ſuſpici animaduertas, rapi omnes calle quidem diuerſo, errore tamen uno, quo ab parente reuellimur, ueluti hac una ratione naſcamur, ut uel uoluptatibus irretiti, in earum titillationes caput, animamq; demergamus. Aut ui craſſemur in proximum omnia nobis corrogantes, uendicanteſq;. Aut ſcientiæ inanis gloriolam captemus. Erumpere agminatim maxime uideas, qui uoluptate cuncta metiantur, nilq; habeant ratum, nil penſum, niſi quod ex illius fuerit decretis. Siquidē eo paſſim ab mortalibus concurrit̄, ut Seneca inquit, ubi uoluptatis laus inſonuerit. Sed quid imperitis facias? Eudoxus philoſophus, nec aſtrorum inſcius eſſe ſummum bonum uoluptatem, ut illi uidebatur, inde colligebat, quod eam affectarent omnia. In quam ſententiam toto pede Philoxenus iuit, &, ut Ariſtotelis monumēta teſtātur, γεράνου λάρυγγα εὔχετο ἔχειν, Gruis collum ut haberet, exoptauit, quo diutius bibendi, edendiq; titillatione perfrui poſſet. At Perſarum rex Xerxes nouæ uoluptatis repertori præmium conſtituit. Hinc eſt & Epheſiorum nobile decretum, qui, Strabone tradente, cum ſingularis modeſtiæ, ac frugalitatis uirum Hermodorum eieciſſent, nemo dixerunt, apud nos frugi ſit, nemo unus excellat, uel ſi excelluerit, abeat. Quo nomine dignos fuiſſe, qui ſtrangularentur omnes pronunciauit Heraclitus cognomento σκοτεινός: Plæriq; etiamnum ex philoſophis ita uoluptatis imaginem concipiunt, ut illam in ſolio ſtatuant regio, ueluti humanarum planè reginam rerum. Quod uero ferendum minus ſit, uirtutes ei ſubijciunt, ut famulas, nutū quoq;, nequid indignationi deſit, obſeruantes, ut eueſtigio, quicquid uiſum illi fuerit, exequantur, tanquam illuc demum productio hominis ſpectet, ut cibum, potumq; delectamentis implicitus percolet, ut in quæſtionibus Seneca dixit ſeueriſſime, ac libidine omnifaria diffluat. Cum tamen ſciant, ab Antiſthene pronunciatum, inſanire ſe malle, quàm uoluptarie deliniri. Et recte ille quidem. Nam quintodecimo punicorū apud Silium ita legimus.

Quippe nec ira deum tantum, nec tela nec hoſtes,
Quantum ſola noces animis illapſa uoluptas.

Ebrietas

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus & atris
Circum te ſemper uolitans infamia pennis.

Alij uero Liuianum illud aſſidue mente repetunt, & uerbis identidem ingerūt. Regnū res eſt inter deos, hominésq; pulcherrima. Reges putant deos eſſe terrenos, qui ab exili, tenuiq; initio coorti ad præcelſæ maieſtatis inſtar excreuerunt, emicueruntúe. Quod & Anataricum dixiſſe quandoq;, proditum memoriæ eſt. Hinc & illud Cæſaris tyrannico ſpiritu tumentis in alpium tranſitu, mallem hic eſſe primus, ꝙ Romæ ſecundus. Equidem præfici gentibus, longe, latéq; ſummotis omnibus, imperitare, honeſtiſſimum cenſeri poſſet. ni ita nos inſtrueret Seneca, *Simul iſta poſuit conditor mundi deus, odium, & regnum.* Proinde & rex ille, ubi amplius diadema expendiſſet, O nobilem inquit, potius, ꝙ felicem pannum. Quid enim, ut inquit Catullus, ſolutis eſt beatius curis? Sunt qui reſectis, abdicatisq; omnibus, uirtutem modo amplexentur, cofoueantq;, ueluti ſapiens ſit planè omnia, &, ut Horatius inquit, uno minor Ioue, diues, liber, honoratus, pulcher, rex deniq; regum. Profecto non abnuerim, eſſe uirtutem altum quiddam, & eximium, multa undiq; ſplendoris luce circumfuſum, ſi modo recta inſiſtas uia, nec, quod multis uſuuenit, ἄνευ τοῦ πράττειν philoſopheris, ac μέχρι τοῦ λέγειν, Etenim adnexum uideo ſuperbiæ ſtuporem, & quod grauiſſimum eſt, inſcitiam, aut negligentiam eius, qui omnium eſt uirtutum pater, & largitor. Quanti demum ſcientia eſt impietate conſtipata? Imo quid inauſpicatius, uel, ut κυνικώτερον dicam, quæ eſſe fœtutina ſpurcior poteſt, ac fœdior? Expende conſpectius, tument colla ſapientium, riget ceruix, os obſignatur. De deo nulla, aut rara prorſus fit mentio. Quid cum Platone mihi, quid cum Ariſtotele? ſi laudibus perſtrepunt ſcholæ, reſonat forum, animam ſuppliciorum diritate diſtrahi audituri, ac uiſuri ſunt inferi? O felicitatis infeliciſſimum genus. Quid porrò cum felicibus æui tam breuis, imo uero nullius? Expergiſcere infelix anima, reſipiſce, quid ueneris, amplius ad examen reuoca. Quid ſis, metire. Miraculum eſſe, te docui, & quidem diuinum, addidimus uenerandum, & adorandum. docuerat. addideratq; prius Aegyptiorum regalis ſacerdos Mercurius. Tu uero diuini adiectionem exhorreſcis, brutum ſponte, & conſulta opera amplexaris, & perficis. maximum dici miraculū mauis. Quid enim maius, ꝙ diuinam imaginem, immortalem, tot, tantisq; luminibus illuſtratam, tam lato, tamq; numeroſo bonorum agmine obuallatam cœnoſa ſemet fœditate circumlinere, glomerariamq;, ac ſanguinariā, brutum induere, Dictū enim ueteribus eſt, hominū effigies habere animos ferarum. Illum uero omnia ſupereminentem, luminum, ac bonitatis patrem, qui nos ab angelis paulo minus deminuerat. Qui uultus ſui lumen ſignauerat ſuper nos, aut ruditer neſcire, aut per ſummam impietatem negligere? Hac ratione eſſe cœpit bulla hominis uita, humana omnia puluis, & umbra. Eum, qui ſolus eſt, fuit, erit, liquimus. ad imaginoſa reclinamus. Vitalis lux nobis erat contributa, ut per illius eſſentiam ueram, unicā, fœcundiſſimā, & nos aliquid eſſe inciperemus uere, unice, fœcundiſſime. At nos terrena reſpectamus, cum animas noſtras eſſe uoluerit præpetes deus, non inferas, ceu cum Epicuro ſuccinentes, quod ſupra nos, nihil ad nos, mentis inſtantia & uigore hebetato. Nec aduertimus, mortalem eſſe hanc, & per momenta euanaſcentis naturæ prouinciam. Sed utinam unicus ille, uerus, bonuſq; ſummi patris, ſummus filius, humane impietatis diuino, & pretij incomparabilis ſanguine, in terrarum conſpicua altitudine ineffabiliter profuſo, expiator infinitus, ita quandoq; mentes omniū ſuæ clariratis fomite incendat, illuſtretq;. Vt nouum hominem induamus omnes, & quod abſtulit peccati labes, reſtituat pietatis candor. Qua efficiamur una uelut argentū purū putū, ac emaculatum, & candefactum, nulláq; ſit dies μητρυιὰ, ἀλλὰ μητέρες πᾶσαι.

LODOVICI

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM LECTIONVM PRAEFATIO TERTIA, AD PRAECELLENTEM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM NICOLAVM LEONICENVM.

SCIS, OPINOR, uir eminentiſſime in ſtudiorum meorum, ut ſic dicam, infantia Ferrariæ prima moralis philoſophiæ ſtipendia tuo me ductu, & auſpicijs feciſſe. Quam uero ex eo tibi multiplex eruditio tua, & lectio tantumnon infinita, ingenium feraciſſimum, & omnium capax memoriæ theſaurus, Addo etiam græcæ, latinæq; facundiæ ſcientiam præſignem, quam eruditus ita es, ut excellas, hæc inquam omnia, quàm tibi me affecerint, addixerintq;, ſum ipſe mihi teſtis uel locupletiſſimus. Sed animaduertere potuiſti tu quoq;, nec enim tibi defuit unquã obſeruantia mea, quæ auctior reddita in dies facturo nunc mihi publicã materiam, quicquid in literarum quaſi paleſtra peruigilatum ad hanc horam eſt, amplius expreſſit, aurem quodammodo peruellens, ut te, ueluti clariſſimum artium bonarum lumen in huiuſce gloriæ, quantulacunq; ea ſit, participatum clementer aduocarem. Ita enim futurum, ne officij tui, & meritorum in me dilapſa uideatur memoria. Eſſe quidem repenſionẽ hanc operæ leuioris, ac pedariam, nil me fallit. Etiamſi ſcruta, ut uendat, ſcutarius laudat, ſed & quæ nec uerti uitio poſſit, aut debeat. Quando ſalſa tamen mola litare creduntur, quibus defuerint thura. Te quoq; in excelſiſſimo doctrinarum faſtigio ſurrectum ſtare, dilucet, arbitror, & norunt omnes. Quo ſanè nomine temeritatis agi poſſe mecũ animaduerto, ut qui nugalibus inuentis altitudinem tuæ contempaltionis ineptius obſtrependo, auocandoq; uidear interpellare. Cæterum uir præcellens præſtò mihi parte hac Platonis ſententia diuini eſt, qua ſcribit is, Reſponſum quandoq; ab Ammone, pluris ſe Lacedæmoniorum aptam facere orationem, quam aliorũ munera uel opulentiſſima. Quæſtum tibi laudis, ac gloriæ compendium ijs magnum non præmonſtramus, ſed pectoris intima proſpicienter reſeramus, ut gratum, memoremq; me iam hinc noris agere diſcipulum, cordiq; ac memoriæ inſigniter habere, qua me hilaritate, q̃ miti oratione adeuntem etiam ſi à ſole occaſo ſæpius, hærentemq; exceperis aſſidue, patefactis ingenue, facundeq;, quibus, uelut moramentis moleſtioribus, tenerer implicitus. Quo fit, ut cũ immenſa ſint, quæ inde tibi debeantur, inſita uero imbecillitate pauca, uel prorſum nulla queam præſtare, in hoc reclinarim diuerticulum, ut procliue ſaltem, nec opinor, ingeneroſum animi propoſitum ingererem tibi, inq; memoriam cæteris darem, Et quod ille apud Senecam facit, Ipſum me oblatum uellem, etiam atq; etiam comprecatus, munus iſtiuſmodi, quale idcunq; ſit, boni conſulas, puteſq; cæteros, etiam ſi ampliſſima contribuunt, plura tñ multo ſibi relinquere. Qui ipſum ſe tradit, reliqui ſibi facit nihil. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI TERTIVS.

¶Hiſtoria iucunda belli in Venetos geſti, qua tempeſtate nobis iſta elucubrabantur.

CAPVT PRIMVM.

EQVIDEM ſi alias unquam res hominum eſſe omnino nihil, concipere licuit, Id clariſſimũ diuina potentia, nobis iſta prodentibus, effecit, ut ſiquando in dubium uenerit, eſſet ne prouidentia ulla, nunc luce conſtiterit clarius, eſſe præpotẽs numen, cuius nutu uel minima quæq; dirigantur, diſpenſenturq;. Quo enim tempore cõmentabamur iſta, exortum eſt atrox in Venetos bellum, conſpirãte in eos uniuerſo occaſu. Imprimis uero Romanæ eccleſiæ Põtifex longe clariſſimus Iulius, eius nominis ſecundus; aduerſum præpotens terra, mariq; imperium ſpiritus erigere auſus eſt, reuocaturus ciuitates eccleſiaſtico imperio ſuperioribus annis ui ademptas. Sed ad tantam belli

belli molē prætenues erant animi ingentis uires. Peregrinis ergo auxilijs opus uidebat: ne uana fieret ſine robore indignatio. Adiunctus ergo Maximilianus primum imperator. Mox & potentiſſimi reges duo, Gallus, Hiſpanuſq;. Aderant in Italia parati ad partes reguli aliquot, Alphonſus Ferrariæ dux, cui pater Hercules fuerat, ſingulari prudentia uir, & in bellicis rebus cuilibet ferè ueterum comparandus. Eum nos uiuentem uidimus ſæpe, nec ſine admiratione præſigni, cum prouerbij uice paſſim tota Italia uſurparetur Herculis ducis calliditas, cui plus ineſſet ingenij, q̃ cæteris omnibus, quotquot bellandi uſu cenſerentur ab radicibus alpium ad fretum Siculū. Eum Veneti annum uigeſimum ſeptimum ante, q̃ nos hæc promeremus in literas, illato bello ex contentione de finibus bona principatus parte exuerant. Ademptū enim Rhodigiū metropolis regionis eius, quā inter Padum, Ateſinq; poſitā Policinū uulgo dictitant, Cheroneſum Græci, ſed & latini nuncupant. Interluit Plinij teſtimonio nobilis Tartarus. apparēt multis locis Philiſtinæ foſſæ ueſtigia, cuius eſt apud eundem mentio. durat etiamnum nomen, ſed paulum modo luxatum, qui uetuſtatis mos eſt. Piſtrinam dicunt. Adempta & oppida duo iuris Rhodigini Lendenaria, & Abbatia. Ademptus & agrorum numerus magnus, qui fertilitate, ac frugum bonitate certans cum optimis quibuſq;, Vt nō minus uere dici poſſint Italiæ lumen, quàm olim Roſeæ campos dixerat Vopiſcus Cæſar. Iniuriæ tam inſignis memoria perurgebat filium, qui paternæ uirtutis hæres quoq; ſumma ui affectabat, reuulſas ab corpore uelut particulas pro uirili in integrum reſtituere. Affuit & Franciſcus Mantuanus marchio, ut nunc loquimur, cuius maiores ijdē Veneti male mulctaſſe uidebantur. Affuerunt & alij, qui omnes tanquam ad cōmune incendium reſtinguendum coorti conſpiratu mirabili, Venetum undiq; infeſtare cœperunt. Gallorum rex Lodouicus Italiā ingreſſus copijs egregie ad belli uſus tum armis, tum ductoribus, ac bellandi peritia inſtructis, ad quadraginta fuere hominum millia, citra Abduam fluuium ferè millibus paſſuum duobus conſedit. Pontificis exercitus Fauentiam, Rauennamq; inuaſit. Venetorum copiæ ad quinquaginta hominum millia Gallis ſeſe obiecerant. defecerat oppidum nomine Triuium ad Gallum. Id ſitum eſt in Abduæ ripis. Eo nomine inflāmatus ira Venetus, & indignatiōe præceps ſumma ui id oppugnare adortus cœpit. Vbi nullum nō crudelitatis genus in oppidanos editum, quanq; ducibus inuitis. Ciues interfecti omnes cū puberibus. Patuerūt ad libidinem uiliſſimi cuiuſq; infeliciter natæ uirgines, mulieresq;. Viceni, triceniq; miſeras etiam in propatulo conſtuprabant. Nec ſacris corporibus ira pepercit uictoris. Oblatam audio Chriſti ſuffixi tremendam imaginem, additis, quas tempus exigebat, luctuoſis precibus. Sed cæca rabies in ſuamq; ſurda perniciem exculcat omnia, æquatq; ſolo. Dictu nefas eſt, quod ſequitur & ipſe narraturus contremiſco, quod militaris impietas perficere non expauit. Conditorium ſacroſancti corporis, in quo reſtituti omnes ſumus, rapturus auariſſimus miles, ineffabilis myſterij panem dicam, an uerius dei præpotētis filium profudit, ut uilius neſcio quid. Et gaudio geſtiens, quem ſupercæleſtis natura reformidat, laudant cæli, ueneratur quicquid eſt, humi etiam, ut opinor, liquit iacentem. Sed audi quod inſecutū eſt: haud ita multo interiecto tēpore, diſcordi ab hiſce belli primitijs exercitu Veneto, pars una Gallum Prandinum op. haud ita ab flumine diſſitū inuadere cogitantem, ducentis fermè ab fluuio paſſibus audacius adorta eſt inter Caſſanum, Triuium, & Riuoltam ſiccam, id loci nomen eſt. Ibi commiſſo prælio acri, uictor Gallus, tum conſilio, & uiribus, tum bellicis tormentis, quæ inter uepreta mirabili arte defixerant, ad decem millia hominum confecit ex hoſtibus. Machinas omnes, quæ innumerabiles erant, & precioſiſſimæ, cœpit. Captiuorum numerus, & ſpoliorū immenſus. Tantus uero Venetum terror inceſſit, ut equitatus omnis turpiter ſeminudus ſe fugæ mādaret, tam præcipiti curſu, ut permulta millia paſſuum munimenta equorū, hominumq; abiecta paſſim uiſerentur.

Nec tamen incruenta ſtetit uictoria tunc Gallo, quinq; ferè millia deſyderata. Quod ſi ut prædicant plærīq;, ambitione reſecta, Bartholomeo Aluiano, qui in hoſtes impreſſionem fecerat, Comes Pitylianus opem ferre nō recuſaſſet, nō mediocri clade conſtaturā fuiſſe Gallo putant eius diei pugnā. Cæterū utcunq;, ab eo prælio tam improſpero, tāq; ominoſo, ut mox euētus docuit, inſigne ſpectaculū cūctis gētibus de ſe præbuit Venetū imperiū. Siquidē ueluti acciſæ forēt om̄ino uires urbis paulo ante florētiſſimæ, exercitū

militibus

militibus conſcriptis reparare. Ciuitates cõfirmare, ualido impoſito præſidio, Venetus negligere eſt uiſus. Scires altius, ꝙ pro ſpecie infixum uulnus ſtare. Nec id ferè latuit. Nam cum accepta foret clades quartodecimo Maij, Salutis anno. M.D.IX. Intra diem tertium & uiceſimum amiſit Venetus Italiæ principatum non paruum, ad Lacunas ſuas tantumnon infeliciter redactus. Mira certe res fuit, tam breui ſpatio exui imperio, quod deſudantes maiores uix annis centum, maximis artibus domi, belliꝗ; adminiſtrata Rep. Ciuitati omnium nobiliſſime adiecerant. Admirationem augent urbes munitiſſimæ, quæ ueluti dato ſigno, ad hoſtem nulla prorſum ui expectata defecerũt. Arripuit ergo Gallus Cremonam, Bergomum, Brixiam, oppida multa, quæ in regionibus illis uiſuntur. At Imperator ſedens etiamnum domi, nec uiſa omnino Italia, Vincentiam, Veronam, Patauium, ubi tunc nos iſta euigilabamus. Goritiam, Tergeſte, totum Iulij forũ, Vtino excepto. Alia ex parte Pontifex ad uexillum reuocauit eccleſiaſticum Rauennam, Fauentiam, Ariminum, Ceruiam. Ferrarienſis dux Rhodigium, & reliqua eius loci ſumma alacritate recepit. Cædit hoc in laudem Cheroneſi noſtræ plurimũ. Ab ea intercepta prius, non deſijſſe Italiam Herculis ducis ingenio agitari motibus, dum poſſeſſione Venetos deturbare ſtudet. Quin & ipſum hoc tam funeſtum bellum illinc parte plurima pullulaſſe, conſtans opinio eſt. Adiecit imperio Alphonſus montem Silicis, & Atteſte. Vnde principes Atteſtini creduntur cognominati. Quos Eſtenſes dictitat imperitum uulgus. Id poſteaꝗ reſciuere Veneti, negocio ad ſenatum relato, credo, alia ſuper aliam nunciata clade, Principes alioqui prudentiſſimos, & Leonardũ imprimis Lauretanum tunc Venetiarum ducem adeo concepta uicit indignatio, ut e ueſtigio decerneretur, copijs omnibus tum terreſtribus, tum naualibus petendum eſſe Rhodigium. Atꝗ ita æquandum ſolo, ut deinceps Rhodigium quæreretur Rhodigij. Cæterum ubi id amplius perpendentibus mox eſt uiſum irati potius ſenatus conſilium, quam principum electiſſimorum ſententia, antiquata ſtatim res eſt. Porrò utcũꝗ Imperatore nimio plus ceſſante, cum ſine præſidio eſſet omnino Patauium. Venetus, qui paulo ante de ſalute publica deſpondere erat uiſus, oblata rei bene gerendæ opportunitate, ſeptimo & decimo Iulij, ſummo mane cum delecta manu equitum leuis armaturæ prius, mox & peditum, qui cladi ſuperfuerant, Patauium irrupit. Adeoꝗ inopinata res fuit, Vt in foro prius diui Marci uexilla ſint uiſa, quàm ullus omnino hoſtium præſenſerit aduentum. In quo mirari, licet Venetorum illuſtrem clementiam. Capta erat ui quodammodo urbs Italiæ clariſſima. Superfuit illis tamen altitudo animi tanta, ut citra ullam omnino cædem tranſacta res ſit, etiam ſi defectione fuerant uehementer commoti, quod Venetæ urbis eſſe ueluti cor, Patauium uideatur. Ceſſere in prædam Iudæi modo, necnõ domus omnes eorum, qui nouis rebus ſtuduiſſe uidebantur, in quorum aliquot Venetias miſſos ſæuitum amplius eſt, & certe Patauina nobilitas inſequentibus temporibus, atrociſſimo ex defectione conflato odio, tantumnon ad extrema dilapſa eſt. Vidimus ipſi per ſummum terrorem milites auide propoſita diripientes bona. clamores diſſonos hincinde audiebamus ſeipſos uulnerantium prædatorum, & fœminarum ſeſe afflictantium, impuberumꝗ miſerabiliter fortunam ſuam deplorantium. Affuit & ruſticorũ uis magna, quibus connitentibus maxime confecta res erat. Proinde in prædæ partem irruebat efferata illa quoꝗ multitudo. Vnde, ſicuti neceſſe erat, tumultus obſtrepebat intolerabilis, inſueto præſertim, quando & incognitũ erat, quonam progreſſura foret Victoris ira. expectante unoquoꝗ cædem, incendia, rapinas, ſuſpendia nobilitatis Patauinæ. Sed clementius mox acta omnia. Ex Veneto exercitu uiolẽtius, & præter inſtitutum craſſantes plæroſꝗ, rapienteſꝗ uidimus gula fracta paſſim tota urbe propendentes, ſeueriſſime pœnas exigente Andrea Grito, quem tum copijs Venetus præfecerat. Inſequenti die capta arx quoꝗ, deditionem faciẽte Leonardo Dreſano, Vincẽtino nobili, qui Imperatoris nomine Patauium fuerat ingreſſus. Capti ibi quoꝗ ciuium multi. Omnes Venetias miſſi. Paulo poſt & Patauini alij, qui modo ſuſpicionem aliquam de ſe facerent. Eodem impetu recipitur mons ſilicis, Atteſte, Montagnana. Contigit & mira res. Plebs omnis non Patauij ſolum, ſed alibi quoꝗ pro Veneto imperio ſtare, Ruſtica turba eodem tendente. Qua etiam latenter craſſante, Mantuanus marchio Franciſcus, rei militaris peritiſſimus, & imperatorijs artibus inſigniter

perilluſtris

perilluſtris apud inſulam Scalæ, id in Veronenſi agro loci nomen eſt, interceptus Veneto traditur, ductuſq; Patauium diui Laurentij die, qui eſt Auguſti decimus, confeſtim & ipſe Venetias mittitur. Iuſſu deniq; Pontificis diu poſt liberatus, in patria ſe in poſterum continuit. Eodem ferè tempore affuit Imperator exercitu numeroſiſſimo Patauiū expugnaturus. Erant in caſtris fortiſſimarum gentium peritiſſimi, ac fortiſſimi milites, Germanus imprimis, deinde Gallus, & tum ab Rege, tum ab Pontifice miſſi Hiſpani. Nec Italicæ uirtutis flos deerat. Hippolytus Atteſtinus, & idem Alphonſi Ferrariæ ducis frater, uir animi excelſi, uirtutis expertæ, ingenij ſemper in numerato, & rerum nouarum auidiſſimi, eos ductabat. Erat hic quidem honore Cardinalis, ac Pontifici gratiſſimus, ſed Herculi patri ſimilior, quàm eius loci ſacris uiris, Veneto infeſtus imprimis ex antiquarum iniuriarū memoria. Quamobrem paternis odijs nimio plus imbutus uim magnam tormentorum ad belli uſus in caſtra conuexerat. Quibus mœnia Patauina ſic quatiebantur, ut ſtadiorum ferè trium ſpatio, ea urbis parte, quam caudam uocant longam, nō procumberent ſolum muri, ſed penitus extererētur. Cæterum miro ingenio, & celeritate inenarrabili Venetus introrſum militarem excitauit aggerem per totum ferè urbis ambitum, qua modo uiderentur hoſtes impetum daturi, die, noctuq; opere continuato. Adiacebat aggeri extrinſecus foſſa pedum altitudine quatuor. In imo ſubſtratus erat puluis ad apprehendendum ignem, & omnia fumo, incendióq; momento complenda mirificæ naturæ. Sarmenta puluerem conuelabant. Siquando inſurgeret hoſtis mœnia inuaſurus, ſumma alacritate deuolabant delectiſſimi pedites lanceis inſtructi, ac introrſum inſidentes imo aggeri, qui ab ea parte accliuis erat, maximo cōtemptu aduentum opperiebantur. tantam uero præ ſe ferebant animi altitudinem, ut ſibi pollicerentur identidem, nihil unquam auſurum hoſtem, quamuis audaciſſimum, ferociſſimumq;, & quod maximum eſt, miro fortunæ afflatu elatum. Quin & feles lancearum apicibus, orbe ligneo ſuffixo, alligabant, ſurrectiſq; in procæſtrijs (ſunt hæc munimenta caſtrenſia) lanceis, iocis militaribus, & inconditis hoſtem ad felium uenationem prolectabant. Vidimus nos uniuerſa hæc. cumq; arderent omnia bello, & ænei globi tormentis excuſſi noctu magis, ſed & interdiu ſæpe circumuolitarent aures, & ſingulis horis pro aris, focis, uitáq; dimicaretur, tamē etiamſi terrore tum præſentium, tum iam iam ingruentium malorum æſtuaret mens, omniáq; non ſimulacris, ſicuti aſſolet plærumq;, atq; imitamentis, ſed ululatibus ueris, ac ſpirantibus quaterentur, iſta cōmentabamur. Durauit ſeſquimenſem ferè obſidionis calamitas. Nam repente Octobribus calendis nulla euidenti cauſa, conclamari uaſa iuſſit Imperator, ac re infecta raptim tranſmiſit alpes. Quo tanto ſucceſſu Venetus, de quo paulo antea conclamatum uidebatur, gloriari plurimum cœpit. Vt qui peditum quindecim millibus, equitū leuis armaturæ millibus quatuor, grauis armaturæ, ſeu cataphrattorū non octingentis amplius. Quas uires ſub obſidionem ipſam mira celeritate contraxerat, hoſtiles copias, in quibus ferebantur peditum ad octoginta millia. Equitum uiginti, ſumma uirtute præter omnium ſpem reieciſſet. Fuit ea eſtate ſiccitas adeo æſtuoſa, uix ut perennes ſuffecerint amnes. Ea res plurimum iuuiſſe hoſtes credebatur. Ita ut paſſim militari iactaretur ioco, deū eſſe Germanicarum partium. Commeatus haud ita arcti habebantur, quod ſi diutius oppugnata urbs foret, in tanta hominū multitudine haud dubie tamē uentū eſſet ad inopiæ ultima. Sed hoſte demigrante, confeſtim laxior redijt annona. Omnino toto eo tempore terrores urbi inferebantur atroces, tanta barbarorum multitudine circūſtrepente, ac ſubinde aſſultante, nuſquam tamen armis oppugnare adortus eſt tam formidoloſus hoſtis, nec unq̃ ad certaminis aleam uentum. ſemel tantum Hiſpani quidam, trecentos fuiſſe conſtat, munimenta inuaſere, quibus ferro, igniq; abſumptis, plus deinceps minarum, q̃ uis apertæ fuit. Cæterum Venetus iam iam ſibi fidens animoſius, ueluti interceptas urbes repetiturus per magnos imbres Vincentiæ ſigna intulit. A qua nullo negocio deditione facta, belli peſtis Veronam petere eſt uiſa, ſed ibi maior ſe rerum moles oſtentauit. Quamobrem deflexit Venetus, Rhodigina, Cheroneſo recepta, uelut ſumma ui Ferrariam oppugnaturus, paſſim per edicta euocatis omnibus ad urbis opulentiſſimæ prædam. Aderat claſſis itē inſtructiſſima, triremes ad uiginti. Aliarū nauiū numerus nō paruus. Iam progreſſus erat nauticus exercitus aduerſo Pado ad locū, quem uulgo dicunt

guardiam

Guardiam. Vicus is eſt flumini adiacens. Diſtat Rhodigio ſeptẽ millibus paſſuum. Ac in Padi ulteriore ripa, quæ agri Ferrarienſis eſt, militaria excitarat munimenta, tormentis omnifariam inſtructa. Promptiſſimus quiſq; miles locum tuebatur. Galli uero, qui Brixiæ, ac paſſim in citerioris Galliæ urbibus hybernabant, Venetorũ impetu excitati Veronam citatiſſimi petunt, protinuſq; Vincentiam inuaſuros ſe, comminantur. Quo terrore Venetus ab inſtituto retractus, Leonicũ petere cogitur. Agri Vincẽtini, id eſt oppidum. Claſſis interim, q̃uis terreſtris exercitus præſidio deſtituta, nihilo minus ſuũ obtinebat gradum. Præerat Angelus Triuiſanus. Munimento tantũ erant equites ferè mille armaturæ leuioris, & pedites totidem. Nauticus miles nulla non die Ferrarienſem agrum peruagatus, ferro, & igni omnia deuaſtabat, bellicis terroribus ſqualebãt omnia. Inſederat ea res altius Alphonſo duci, quàm tum præſeferret. Sed rei bene gerendæ opportunitatẽ operiebatur. Quæ ubi adeſſe eſt uiſa, cõtractis Gallorũ, Hiſpanorũq; millibus aliquot, ſuis nimio plus ad omne facinus animo paratis, miro ſtratagemate manipulos aliquot emiſit. Qui munimẽta inuaderẽt quidẽ, ſed mox ſimulata fuga, retro cederent, ſinerentq;, leuioribus ſe tormẽtis ſpoliari, factum id per biduũ, aut triduũ. Veneto inde ſpes creſcere, hoſtiſq; eſſe cõtemptui. At is mox infra munimenta, ex aduerſo ſtantis in Pado claſſis machinas robuſtiſſimas, capaciſſimaſq; ad fluminis aggerẽ impegit, ea arte, ut eo perforato, pilæ ferreæ ponderis maximi ad æquilibriũ aquæ excuti poſſent. Adiuuabat negociũ fluminis incrementum. Quo altiores factæ naues machinarũ ictibus facile ſcopi cuiuſdam modo exponebantur. Igitur ad arbitriũ compoſitis omnibus, quicq̃ eorũ Veneto, ne ſuſpicante quidẽ, dato ſigno, hinc munimẽtis ſigna noctu inferuntur. Hinc claſſis impetu inenarrabili, tormentorũ ictibus peti, confringi, ac cõminui cœpit. tantus uero ſiue ex re inopinata, ſiue periculi magnitudine timor nauticos corripuit, ut paſſim deſilirẽt in Padum, nec cogitatio ulla uerſaret animũ, præterq̃ de fuga. Omnibus ergo attonitis, naues aliquot deprimuntur. Inter eas inſignis fuit etiam prætoria triremis, auro ſplendida, & ornamentis alijs regiæ inſtar exculta. Eam tamen mox Ducis Ferrarienſis induſtria reuocauit in ſiccum, cõcinnatãq; cum quatuordecim alijs Ferrariam perduxit. Captæ item naues aliæ nõ paucæ. Munimẽta in fluminis ripa ſtatim expugnata. Fuit ea res Alphonſo magnifica omnino, ac neſcio, an cuilibet ueterũ par, ſiue ingeniũ cogites ipſius Ducis, ſiue rem ab eo perpetratam, quam ex Atteſtinis nemo unq̃ ſperare eſſet auſus. Quippe Venetũ paulo ante late terra, mariq; pollentẽ, ne torue quidẽ ſpectare ſuſtinuiſſet. Accedit ornamẽto, hoſtis confeſſio. Palàm ſiquidẽ Venetus prædicare, tot bellis mari aduerſus turcarũ gentem ualidiſſimã geſtis, non ferè unq̃ atrociorẽ cladem uno prælio Reipub. inflictam. Geſta uero res eſt, undecimo Calen. Ianuarij. M. D. IX. Inſequens annus miteſcente demum pontificis ira, Venetum ab diris liberat imprecationibus. Verum cum Gallis perſeuerante nihilo minus bello, Liniacũ alioqui munitiſſimum ab illis per proditionẽ intercipitur. Situm id in Ateſis prærip ijs eſt. Venetijs uero remittitur Dux Mantuanus, pontifici prius Federico filio obſidis nomine tradito. Hoc eodem tempore copijs eccleſiaſticis quati cœpit Ferrariæ Dux, conſpiratu in Venetos iam dilabente, ac ciuitatẽ nobiliſſimam pontifice repetente, quæ iuris foret eccleſiaſtici. Inſuper & in eundem exertũ anathema eſt. Sacrũ ductabat exercitũ Franciſcus Maria Vrbini princeps, à quo milite infeſto Mutina occupatur, mox & Ferraria oppugnari cœpta, quarto ab urbe lapide caſtris locatis. Regium quoq; Lepidi per deditionẽ captũ. Obſidione premebatur & Mirandula, at cum ſegniter agi res uideretur, ingentis animi pontifex Bononia digreſſus, contempta frigoris, ac niuium atrociore ui, caſtra petit, con feſtimq; facta deditio. Iam circumegerat ſe annus, cumq; munimentũ Pado adiacẽs ab copijs obſideretur eccleſiaſticis, Baſtiæ nomẽ loco eſt, expugnatis iam Lugo, Cotignola, Bagnacauallo, ex inopinato irruente Alphonſo, inſignis ibi accepta clades. Eodem ferè tempore Gallis ſuffragantibus, quod ab pontifice diſſidere cœpiſſent, Bononiam ingrediuntur Bentiuoli, multáq; in pontificis dedecus excogitata, præterq; ruſticorũ ſimul, & Gallorũ impetu afflictæ Venetorũ copiæ cum eccleſiaſtico exercitu, qua rerum proſperiore fortuna, Bentiuoli audacius Bononiæ arcem miro ingenio, & pontificis cura haud ita pridem ſubſtructam oppugnare adorti, captam deniq; ſolo æquarunt. Paulo poſt initum fœdus eſt à pontifice cum Aragonum rege Ferdinando, & Venetis. Qui

tota ui coorientes,ut amiſſa recuperarent, biennio ferè poſt Brixiam Gallo extorquent, atq; item Bergomū. Sed necdum afflante Veneto fortuna, omnibusq; in diuerſum cedentibus,mox ui recipit̄ ab hoſte Brixia, & diripitur crudeliſſime per maximā cædem, in ſacra,prophanáq; ira belli craſſante. Repetitum & Bergomum, grandi pecunia mulctatis ciuibus. Cæterum,quia hiſtoriam ſcribere, non eſt noſtri inſtituti, iam ſequeſtrati ab terroribus bellicis ad noſtra regrediemur ſtudia, benigne ſtudioſis impertiẽdo,quæ per tot annos, quibus in hoc deſudamus puluere, ſunt intentiſſime obſeruata nobis. Proinde initum poſt tanta mala cum Gallo ab Venetis fœdus prætereo. Atq; item prælium atrox propè Rauennam inter Gallos,Hiſpanoſq;, quo tempore ita acciſæ res Gallicæ ſunt,ut paulo poſt accepta clade altera ab Heluetijs, Italia prorſum exigerentur,& hoc pontifice Iulio etiamnum ſuperſtite.Cui fuerat id in uotis uel maxime. Verū prius, q̄ hinc diuellar omnino,patriæ meæ cladem nō reticebo,quam ab Hiſpano milite occupatam inuadens Bartholomæus Aluianus Veneti dux exercitus, leuis armaturæ equitibus non multis,ac peditatu perexiguo conſtipatus, nocturno itinere hoſtibus eluſis, diripuit, moxq; inde ſeſe proripiens Hiſpanis iterum deuaſtandam reliquit. Quando nullum crudelitatis genus, quod edi in ciues poſſit, eſt omiſſum, tectis parte plurima exuſtis, ut agrorum depopulationem tranſeam, & iniunctam omnibus commigrandi neceſſitatē,ne militarem diutius feritatem,& hoſticam rabiem pati cogerentur,eò progreſſam impudentiæ,ut à miſeris ſaccarum rubens, & auſterum parari ſibi exigeret. Ac ſunt hæc quidem bellorum ſtipendia. Hi diſcordiarum inteſtinarum euentus, quarum atrocitate Italiæ uires conuulſæ barbararum gentium cruentæ immanitati conterenda omnia permiſere.

¶ Digeſtionum ſpecies,& ſecretionum. Obſeruata multa de ſudore. Vergilij locus explicatur. Interibi adnotatur,quid Chylus. Chymus. Chilus. Chloe. Hemitymbium. Ardalia. Ardanium. Hemitymbium quid. CAPVT II.

QVI medendi ſcientia imbuti,aliquid in ea facultate poſteris elaboratius, ſollicitiuſq; procudendū cenſuerunt, nō unum eſſe perficiendi alimenti modum animaduerterunt. Nam concoctionem primam in ore quidem incipere,uerum in ſtomacho fieri,peragi tradunt in inteſtinis. Secundā, exordia in meſeraicis ducere, fieri in hepate,perfici in craſſiorib⁹ uenis. Tertiam in minutulis uenis initium habere,fieri in capillaribus. Compleri in earundem extremitatibus. Quartam deniq; addunt alij in membrorum poris,ſeu meatibus. Cæterum in digeſtione prima ex cibo fit chylus. In ſequenti ex chylo chymus. In tertia ex chymorum globo humiditas quædam, nomine quidem proprio inſignis nullo, uerum ἀνώνυμος dicitur, id eſt innominatus humor. Percoctioni autē poſtremæ ſuus eſt locus, ubi,quem diximus,humor membrorum ſeſe meatibus inſinuans maturatur,eiſq; perfectius aſſimilatur. Apud Ariſtotelem quarto Metæororum lego perficiendi cibi uocabula tria, πέπανσιν, ἕψησιν, ὄπτησιν. Admonendi uero amplius tirunculi ſunt, chylum, ſi per υ pſilon ſcribatur,ab chylo differre plurimū. Eſt ſiquidem chilus per i, herba uel fœnum, quod ſcribit Aelius Dionyſius, apud quē tamē per ει, diphthongum comperi ſcriptum χειλὸς, unde apud Pauſaniam ἐκχιλοῦσθαι, quo ferè neglectus ſignificatur. Chilos porrò dicitur item chloe,q̄q; eſt & Cereris cognomentū,cuius in Attica uiſebatur templum, Sed redeo ad inſtitutum. Digna relatu ſunt,quæ ſententias Hippocratis explicans, Galenus ſuper ijs prodidit. Cibus,inquit,non it in corpus,neq; alit, ni omni exuatur qualitate exuperanti,extraneáq;. Proinde neceſſariæ digeſtiones ſunt. Quarum ratio triplex pro ſuperfluitatū ratione. Eſt enim redundantia quædam craſſior, & feculentior. Quæ ſecretio eſt concoctionis primæ in ſtomacho. Alia uero aquoſa eſt,quam ſequeſtrat digeſtio ſecunda in urinam. Eſtq; hepatis,& uenarum,quod idem docuit de uirtutibus naturalibus ſecundo,& prima primi Auicenna. Tertia porrò exuperantia ſubtilior etiamnum,quam efficit digeſtio tertia,ſeuocaturq; per ſudores. Qui ꝓpterea ſalſi ſunt, quod pars quidem dulciſſima,leuiſſimáq; tota ad corpus nutriendum aſſumpta eſt. Pars autē alieniſſima,maximéq; inconcocta tantum abſoluitur, quæ partim deorſum collapſa, & ſubſidens in hypoſtaſi uocatur urina. Partim in corporis ſumma emergens ſudor eſt. Vtraq; tamen ſalſa ob eandem cauſam prodeunt, quoniā portiones aqueæ terreſtribus

admiſcentur,

admiſcenē; qđ in ſalſis omnibus cōtingere, deprehenſum ab eruditis eſt. qđ ſi terreſtris portio redundarit, ſapor reſilit amarus. Si uero aquoſa, inſipidus. Hic tamē non id abſq; perpenſione tranſeundum, ſudorem non eſſe perpetuo ſaporis eiuſdem. Sudor certe capitis aut nullum emittit odorē tetrum, aut minus, q̄ reliqui corporis. Eſt enim locus capitis ſpirationibus opportunus, quia laxior eſt, etiam capillorū indicio. Loca, & quæ locis continentur, grauius nares offendunt, ſi præfarctis meatibus, euaporationi nulla præſtetur libertas. Ex ijs, quæ de ſudorum aſtruximus ratione, amplius opinor, innotuit, quo maxime argumento eminentiſſimus Poeta, non rerum modo, literarumq; ueterum doctus, ſed ſecretioris item doctrinæ abſq; oſtentationis odio peritus, ſalſum alicubi ſudorem defluxiſſe, canat. Illud uero Dioclis ſanè abſurdum uidetur, tradentis, ſudores eſſe præter naturam. Ni medico haud ignobili efficax maxime ſuffragetur ratio. Quippe ſi ſuo defungatur munere innatus calor, recteq; ab natura ingeſtus peruincatur cibus, ita exuperans difflatur humor, ut neutiq; ſenſu percipi ualeat. Quæcunq; uero uel balnei ratione, uel exercitationis, uel æſtiui etiamnum caloris ſecernimus, ex uiolentis proueniunt cauſis. Certe in cōmentatione de uiribus naturalibus Galenus ita ſanxit. Quanto ualidius, intenſiuſq; comperiatur intimum calidum, eo amplius effugit ſenſum difflatio. Nec illud in hac ſudorum diſſertatione contemnendum. Quod uſu quidem uenire compertius eſt, q̄ ut probatione indigeat. Sed cur ita, ambiguum ſanè poteſt uideri. Quanto curioſius, intentiuſq; ſudorem abſtergere perexerimus, tanto is demanat profluentius. Ratio uero eſſe poteſt, quoniam refrigerari extrinſecus contingit, ſi non abſtergatur. fit autem id contingentis nos aeris frigore, qui quantumcunq; ſentiatur caleſcens, dici tamē frigidus ualet noſtrorū comparatione ſpirituum. Suppetit ratio item altera. Quod qui iam profluxit ſudor cuti adhuc adiunctus, ita meatus præfarcit, occupatq;, uix ut nouo pateat ſecretio. Promitur uero amplius in tergo ſudor, q̄ ante, argumento illo maxime, quod in parte quidē priore intus eſſe concauum locum animaduertimus, parum ab extimo ſecretū, in quem corriuari ſudor ualet. Id in tergo fieri nequit, ſed foras obtrudatur, oportet. Addunt, poſtica diutius ſeruare ſudorē poſſe, quia frigeſiant minus, qua ratione in alis maxime redundat item ſudor, qđ frigefactari nequeant. Quid, quod terga item corpulentiora habentur, proindeq; & hument amplius, neq; enim aliud caro eſt, q̄ denſatus ſanguis, ut comprobat ſecundo de animalium generatione Ariſto. ex frigiditate, ac humiditate. Nam oſſa ex ſiccitate, ac caliditate uolunt generari. Præſtò item eſt humentis in tergo carnis ratio ex medullæ admotione, quæ per ſpinam delabitur. Ea item humectandi uim habet præcipuam. Nec id cōtemnendum, qđ in poſtica decumbimus magis, q̄ innitamur pectori ſtantes, maior item ibi ex brachiorum iactatione motus. Porrò ſi per ſe profluat ſudor, ſpontaneus nuncupatˀ recte. Si arte, tunc aut per harenam fit, paratúrq;, unde & Aeginitæ Paulo uocatur Pſammiſmus, nam ſabulum pſammos dicitˀ. Aut eſt clibani deſudatio, ſeu cōcamerata, qua ignis incluſi æſtu prolicitur ſudor, cuiuſmodi aſſa item dicebatur. Aut eſt inſolatio, quam helioſin dicunt. Aridum ſudorem, id eſt ξηρὸν ἱδρῶτα dici putat Euſtathius, qui non balnei proueniat ui, ſed exercitatione, aut labore. Sicuti Xeralœphiam intelligimus citra lauacrum obunctionem factam. Sanguineum ſudorem efficit conſtitutionis prauitas, corpore laxo, ſanguine præterea humecto, aquoſoue, ex inſiti caloris imbecillitate, cuius poteſtate decoqui debuit, ac denſere. Hanc uero cibi plærumq; præſtat exuperantia. Sudarium uero eſt, quod græce hemitybium uocant. id Aegyptium arbitratur Pollux, & in Comœdia, quam mediam appellant, Capſidrotium inuenio nuncupatum. Hemitybij meminit Ariſtophanes Pluto. Exponit Interpres, dici ita ῥάκος ἡμιτριβὲς λινοῦν τι, id eſt, ſemitritum lineum pannum. Vel δίκροσσον φακιόλιον, id eſt utrinq; fimbriatum phaciolium. Videtur eſſe mendum Pollucis exemplarium. Scribitur enim modo hemitymbium, quo uocabulo dicitur Græcis paruum ſepulchrum. Congruit huic loco, uel præcipue, quod Phærecrates ſcribit, quendam inducēs à febre extergi ſe iubentem, interimq; inſuſurrantem, ſudorem mihi, & ardaliam ἀνορίοιν, id eſt ſpongia perſiccato. Ardanium uero figlinum eſt, inquit Pauſanias, unde potant bruta, quod ante ianuam proponebatur, ab ἄρδω, quod rigo ſignat. Sed & uas, unde aſpergimur aqua templum ingreſſi dici Ardanion ualet.

¶ Saltationis laus, & origo de Græco penu. Hymnorum genera. Proſodion. Hyporchema. Staſimon. Vergilij locus enarratur. De Proteo pauca. CAPVT III.

SALTATIONIS rationem non fuiſſe ueteribus uulgarem, aut contemptibilem, argumento eſſe multa poſſunt. Id uero imprimis, cærimonias nullas, aut Teletas paulo antiquiores fuiſſe, quibus non adhiberetur ſaltatio, quam rem eo grauiorem animaduertimus, quod à magnis profecta autoribus uidetur, Orpheo uidelicet, ac Muſæo, qui ut honeſtiſſimũ quiddam ſanxiſſe traduntur, cum rhythmo initiari, & ſaltatione. Quo factum eſt, ut qui myſteria prodidiſſent, eos dictitarent plæriq; ἐξορχῆσθαι, id eſt, deſaltaſſe, ad quod aduerſus Androtionem alludens Demoſthenes, ἐξορχησάμενον pro eo, qui uertiſſet terga, poſuiſſe uidetur. In Delo certe ſacrum obibant nullum abſq; ſaltatione, ac muſica. Prodibant autem puerorum chori, tibijs, ac cithara præcinẽtibus. E quibus ſelecti peritiſſimus quiſq; ſaltabant. Eorum item cantilenæ ab ſaltationis uſu dicebantur ὑπορχήματα. Erant autem hymnorum genera tria. Proſodion. Hyporchema. Staſimon. Proſodion λιτανεία, ſiue ſupplicatio dicebatur cum hymno, ubi deos adirent, ac ſacrificium ad altare proferrent. Hyporchemata uero cõcinebant ſaltantes in altaris ambitu, ubi iam igni admota forent ſacra. Celebrantur Cretica Hyporchemata, ex Cretenſium ſaltandi ſtudio, uti ſcribit Athenæus, illis enim ſaltatio erat patria, καὶ κυβιστᾶν. Hyporchematicen ſaltant apud Pindarum Lacones. Communis uidetur uiris, mulieribuſq;. Modi eius cenſentur præſtantiſſimi, Proſodiaci, Apoſtolici, qui & Parthenij dicuntur. Dici Hyporchemata putant, quod inter ſaltandum ferè generoſum quiddam ſeruarent, ac uirile. Mox autem, cum quieſcentes canerent, uocabantur Staſima. Cæterũ ubi aram ſaltantes obibant, ita more condito, ſeruabant, ut ab ſiniſtris dextrorſum pergerent prius, Zodiaci quadam imagine, cuius motus cælo diuerſus appareat, ab occaſu ad exortũ. Mox à dextris læuorſum, ꝑ ratione cæleſtis uertiginis. Hæc uero eo appoſui gratius, qđ ijs Maroniana ſenſa proferunt in lucẽ, quæ illotis pedibus adeunt plæriq; omes. Verſus ſunt Aeneidos quarto.

Delon maternam inuiſit Apollo,
Inſtauratq; choros, mixtiq; altaria circũm
Cretes, Dryopeſq; fremunt, pictiq; Agathyrſi.

Ne uero quiſpiam hæc Græcis tantum in more fuiſſe opinetur, inuenimus Indorũ gentem, quod uel Arrianus ſignificat, quibus orientem ſolem uenerari conſuetum eſt, non arbitrari plenam, perfectamq; eſſe numinis conſalutationem, ni adhibita ſaltatio fuerit, quod & ſuprema tempeſtate facere, inſtituti ueteris fuerat. Sed cum taciturnitate dei, ut opinantur ipſi, effingere conantur choream. Græcis uero pluribus preces tum demũ perfectæ uidebantur, ſi inter eas manum exoſcularentur. At Aethiopes, cum iam cecinere bellicum, inferunturq; ſigna, ſaltant uenerabundi. Nec apud illos citra ſaltationem excuteret aliquis ſagittam, quæ tela capiti, pro pharetra inſtar radiorum circumponere, gentium illarum mos eſt. Quin eo modo inijcere ſe hoſti formidinem opinantur. Sed & propinqua Aegyptus ſaltationis mirata excellentiam, ſub fabellæ inuolucro ſententiam & ipſa ſuam uidetur non occuluiſſe. Quando Protea illum in uarias ſe demutantem rerum facies, non ferè alium intelligunt, ꝙ ſaltatorẽ eximium, ad effingendum imprimis, docilem, ut nunc humectam, liquidamq; exprimeret aquæ uim, nunc ignis celeritatem motus uehementia, nunc leonis feritatem, aut etiam Pardalis impetum, furoremue. Poſtremo etiã uirgulti flexum, & quicquid omnino collibuiſſet, ueluti Empuſa quædam, cuius ipſius decantatæ Poetis deformationes. Sed rogo te, audi, quid ex Homerica item lectione ad negotium præſens uenati ſimus. Hic namq; Poetarum longe clariſſimus, & literarum etiam parens cum iucundiſſima homini in digitos mitteret, ſomnum, amorem, cantum, poſtremam addidit ſaltationem, ſed præclaro diſtinxit Epitheto, dixitq; ἀμύμονα, ut quæ reprehenſionis morſum neſciret. Sed & alibi, huic quidem à deo contributam bellandi rationem, uimq; ſcribit, huic autem ſaltationis artificem modum, & optabilem cantum. Verſus Homeri ſunt hi.

ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν τε, καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.

Ceu plane innuat, eam eſſe prædulcem muſicam, quæ non ſit à ſaltatione abiuncta, dicaturq;

tuiſq; deorum pulcherrimum donum. Vbi & illud attendendum amplius, cum biſariam res diſtribuerit in bellum, & pacem, duo hæc tantum, ut pulcherrima, bellicis appoſuiſſe negotijs. Verum & Heſiodus ſpecioſiſſimæ laudis loco protulit, cum de Muſis ita cecinit Theogoniæ initio,

καὶ τε περὶ κρήνην ἰοειδέα ποσσὶ ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἐρισθενέος κρονίωνος.

Quod circa fontem nigrum molliculis ſaltant pedibus, in aræ paternæ tripudiantes ambitu, Quin Apollinem Pindarus Orcheſten dicit. i. ſaltatorem, quod & Homerici comprobarint hymni, Quinimo etiam alicubi ſaltantem comperias Iouem, deorum, ut ueteres intelligi uoluere, principem. Propterea Socrates ille ſapientiſſimus tantum abfuit, ut ſaltationem duceret uituperandã, ut inter illius documenta legamus, hanc quoq; eſſe perdiſcendam, uelut multum inſit uenuſtatis in apto, concinnóq; motu, & corporis affomatione compoſita, nec erubuit iam magno natu uir inter diſciplinas ſerias habere ſaltationem. Cæterum inquit ſecundo legum Plato, reliquæ animantes ſenſu ordinis, inordinationiſq; ſuorum motuum uacant, quibus bene compoſitis nomen inditum eſt numeri, & concentus. Nos autem deos noſtrarum celebritatũ comites habuimus, qui ſenſum numeroſum, concinnum, ſuauem, periucundum nobis dedere, Modulos, ſaltandiq; genera docuere, choros ἀπὸ τῆς χαρᾶς, id eſt, à gaudio nominauerunt. Itaq; primã erudiendi rationem effici muſarum, & Apollinis opera, perſpicuum eſt, ineruditumq; hominem eſſe, qui choreæ muſarum, expers ſit, Eruditum uero, qui compos eius eſt. Totumq; id genus in choream, ſaltationemq; & cantum diſtribui declaratur. Quo fit, ut qui bene eruditus eſt, bene cantandi, ſaltandiq; peritiam habeat. Ex quibus utiq; omnibus amplius perpendenti liquere poteſt, ſaltationẽ haud quaquam facilium, expoſitorumq; artificẽ uideri. Immo ſicuti grauiſſimis proditum autoribus eſt, diſciplinarum excellentium apicem attigiſſe, nec muſices modo, ſed & Rhythmices, necnon geometriæ, imprimis uero philoſophiæ, tum phyſices, tum ethices. Sed nec rhetorices cognoſcitur expers quatenus mores indicat, & affectus, quos rhetores permouent. Verum nec à Graphica ſeiungitur, aut Plaſtice, quoniam harum concinnitatẽ, Eurhythmiamq; ſibi uendicat, ſed imprimis memoria præcellens in ſaltatore exigitur. Immo uero iuxta Calchãtem homericũ ſcire ſaltatorem oportet, τὰ τε ὄντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox uentura trahantur, ut nil prorſus eum lateat. Caput autem, ſummáq; ſaltationis eſt, imitationis ſcientia, eorum, quæ conceperit, enunciatrix, obſcurorum, latentiumq; illuſtratrix. Et quod de Pericle pronunciauit Thucydides, præcellens eſt ſaltatoris laus, noſſe quod deceat, & id ipſum poſſe explicare. Quoniam uero imitatrix eſt ſaltatio, Prima in ea uirtus perſpicuitas, quam σαφήνειαν uocant, Quæ in oratore deſyderatur imprimis, ut eorum, quæ exprimuntur geſticulatione, ac motu, tanta ſit claritas, ut nullis prorſum ſit opus interpretibus. Et quod pythicum cecinit oraculum, ſaltantis ſpectatorem decet, non loquentem etiam, omninóq; mutum quodammodo audire, ac intelligere. Proditum memoriæ eſt, quod ad præſens negotium mire facit, cynicum Demetrium, cui uilior erat ſaltatio: dicere ſolitum, id genus artificij tibiarũ uideri, & fiſtularum parerga quædam, quando ipſum argumento conferret nihil, motum modo adhiberet uanum, & ab intellectu omnino ſeiunctum. Id cum inaudiſſet Neronis tempeſtate celebris ſaltator, &, ut uidetur, non imprudens, nec rudis quiſpiã, Sed multa hiſtoriarum memoria præcellens, &, ſaltandi artifex mirus, Quæſo inquit, Demetri, ne ſit oneroſum, me ſaltantem tua præſentia honeſtare, idq; nullis incinẽtibus tibijs, aut cantibus prorſum demulcentibus, mox ſi uideretur, Id artificij exploderet, allidereiq;. Adnuit Cynicus. Saltauit ille Veneris adulteriũ, & Martis, Vulcanum à Sole cõmonitum utriq; ſtruentem inſidias, Illos claudi artificis fabri technis irretitos, aſſiſtentes ſpectaculo deos, ſuffuſam rubore Venerem, timidius ſupplicantem belli deum, ac quæcunq; fabella continet. Omniáq; tam ſubtili, tamq; artifici geſtu, tanta rerum, quod difficillimum eſt, perſpicuitate, tanta deniq; uenuſtatis gratia, tamq; plauſibili ingenio, ut exclamaret Demetrius, iam ut uidetur, hilarior, plurimumq; negotio oblectatus; ἀκούω ἄνθρωπε, ἃ ποιεῖς, οὐχ ὁρῶ μόνον, ἀλλά μοι δοκεῖς ταῖς χερσὶν αὐταῖς λαλεῖν, Audio, o homo quæ facis, nec uideo ſolum, Sed etiamnum ipſis manibus mihi uideris loqui, Confir-

marunt hæc ab Cynico pronunciata, Barbari regis apud Neronem non inſcita uerba. Is ex Ponto ob neceſſitatē quandā petierat Romā. Forte ita accidit, ut ſaltator idē neſcio quid ſaltaret, tam perſpicue, tamq́, qui mos illius erat, concinne, ut ſpectans modo, nec eorum, quæ dicerentur, quippiam audiens, percipienſue, nihilominus intelligeret omnia. Igitur, cum mox diſceſſurum Barbarum benignius amplexaretur Nero, ac petere iuberet. Siquid futurum uſui arbitraretur, elargiturum ſe munifice, Plurimum me inquit, iuueris, ſi ſaltatoris illius mihi copiam feceris. Miratus Nero, cum amplius quæreret, quid ita petere inſtitiſſet: aut cui inde rei futurum emolumento artificem duceret? Sunt inquit is, accolæ mihi Barbari, lingua, & moribus diuerſi, interpretum haud ferè ſuppetit facultas. Quod ſi præſto mihi fuerit hic, & re quapiam ab illis fuerit opus, nutu, ac renutu, cæteriſq́ ſui artificij modulis, ſaltator mihi omnia conficiet, ut in reliquū ualere iubeam interpretes. Tantum docilis imitatio, & artifex peritia, concinnuſq́, ac peragilis motus, geſtuſue autoritatis adeptus erat, ut nec immerito Pantomimi nomen Italiæ irrepſerit. Leſbonax quidem Mitylenæus honeſtus plane uir, & bonus, ſaltatores χειϱισόφυς, hoc eſt, manu ſapientes nūcupare ſolebat, pergebatq́ ſubinde ad ſpectacula, tanquam ex Theatro melior reuerſurus. Equidem inter ſtudia reliqua hoc utiq́ oblectationem ſpondet, Illud uero emolumentum. At ſaltatio, ſi recte perpēdas, utrūq́ complectitur, Quin utilitas tanto inde uberior, locupletiorq́ eſt, quanto plauſibiliorē adnexā habet uoluptatis titillationem. Propterea multa mihi, uariaq́ rimanti illa uidetur ratio uerissima, una cum mundi generatione, & amore illo uetuſtiſſima diuina quadā ui in lucem prodijſſe ſaltationem. Hanc quippe cæleſtis illa præmonſtrauit, & longe clariſſima ſtellarum, ſyderumq́ chorea. Errantiumq́ cum inerrantibus complexio, ac concinna prorſum ſocietas, Harmonicuſq́, ac mirus ordo. Hæc ſiquis ſaltationis incunabula putet, ac exordia prima, ut reor, ab ueritate aberrarit non multum. Ea uero per ætates incrementis adaucta iuſtis, apicem ſummum attigiſſe pridem uidetur. Vt uaria quædam res cenſeatur, & omnifariam coaptata, congruenſq́, & bonū quoddam πολύμαθον, hoc eſt, ſcientiæ multiplicis. Principem uero omnium Rheam aiunt, oblectatam artificio, In Phrygia qdē Corybantas, In Creta uero Curetas ſaltare iuſſiſſe. Affuitq́ inde mox emolumentum, Si fabulatores libeat audire, euidens. Hæc enim illi ratio Iouē præſtitit incolumem. Proindeq́ is arti præſtantiſſimæ σῶςϱα debet, id eſt, ſalutis cōtributæ præmium. Sic enim paternos euaſit dentes. Ea ſaltatio armata fuit, Quam à Curetibus excogitatam primo, Euſebij quoq́ tempora teſtatiſſimum faciunt. Erat uero gladiorum cum ſcutis colliſio. Saltabantq́ Bellicum quiddam, & Entheon. Mox uero optimus quiſq́, ut maxime in Creta nobilitate putabatur excellere, Ita ſaltandi artificem haberi, pulcherrimum, honeſtiſſimūq́ cenſebat. Id nequis ambigat, Merionem Homerus nō utiq́ ſugillaturus, Verum honeſtare meditatus, ὀϱχηςὴν, id eſt, ſaltatorem nuncupauit, Qua in re is adeo celebre iam indeptus erat nomen, ut non Græcis modo nota forent ea, ſed & Troianis hoſtibus, forte quia inter bellandum non tacita quædam agilitas, & concinnitas: quæ ex huius artis peritia inoleuerat, ſeſe ſubinde oſtentabat. Homerica uero carmina, ſiquis exhiberi ſibi protinus expetat hæc ſunt.

μηϱιόνη, τάχα κέν σε καὶ ὀϱχηςήν πεϱ ἐόντα
ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε

Sunt qui Syracuſis ſaltationem primo exortam, prodant, à tyranni Hieronis immani ſeuitiæ, qui inter alia dictu immitia Syracuſanos etiam mutuis uti colloquijs uetuerit. Quæ uero neceſſaria forent, pedum, manuū, oculorum nutibus, indicijſq́ iuſſerit petere. Vnde mox ſaltationi exortum peperit neceſſitas. Pyrrhus uero ille tantus Achillis filius, quo bellante, corruiſſe Ilium creditur, alioqui inexpugnabile, celebratus hoc artificio uſq́adeo eſt, ut cum ſpeciem illi pulcherrimam adiecisſet, Pyrrhichium ſit ab eo nuncupatum, de quo tamen plura mox. Apud Lacedæmonios, qui inter Græcos diu habiti præſtantiſſimi ſunt, Saltandi ſtudium non erat incelebre, quando Ephebi non accuratius ὁπλομαχίαν, q̃ ſaltationem perdiſcebāt. Ab Caſtore uero, ac Polluce acceperant καϱυατίζειν, id eſt, Caryatiſſare. Species uero ea ſaltationis erat, uocabulo à Caryis ducto, quæ eſt in Laconia ciuitas. Vbi maxime exerceretur. Eiuſdem porro rei ſtudiū eo uſq́ progreſſum in Theſſalia, legimus, ut ſtrenuos uiros, & in dimicando principes,

quos

quos uocant προστάτας, καὶ πρωταγωνιστάς. Illi προορχηστῆρας appellarent, hoc eſt Planipedes primos. Manifeſtum id ex ſtatuarū item titulis, quas ijs, quorum ſtrenua fuiſſet opera, excitabant, προὔκρινε προορχηστῆρα ἡ πόλις. Et alibi, πλατίωνι τὰς εἰκόνας ὁ δᾶμος τῷ ὀρχησαμένῳ τὰν μάχαν. Non paruo quoq; argumento fuerint Epitheta item uaria, quibus ſaltator eximius diſtinguebatur apud Græcos. Ea, ut propria ipſorum lingua haben tur, ideo apponere conſilium fuit, quoniam uix citra faſtidium audiri tralata poterant. Sunt uero ex multis hæc præcipua, Cuphos, Elaphros, Pedeticos, Halticos, Euarmoſtos, Eurhythmos, Euſchæmon, Hygros, Epidicticos, Pantodapus, Eutreptus, Demagogicus, Demoterpes, Prochiros, Tachychir. Apud Indos Arrianus ſcribit, Elephantes quoq; ſaltationem doceri, & exercere. At Sybaritæ in conuiuia equos introducebant ita imbutos, ut incinentis tibiæ cantu audito, ſtatim arrigerent, ac pedibus ipſis prioribus, uice manuum, geſtus quoſdam Chironomiæ, motuſq; ederent ad numerū ſaltatorios.

¶ *Saltationum ſpecies. Vergilij locus explicatur ex Georgicis. Saltationis partes.*

CAPVT IIII

SALTATIONVM uero non unum fuit genus prioribus. Erat ſiquidē imprimis à cantu nuncupata Emmelia, quæ Tragica cenſebatur. Sicuti Cordax comica, de qua mox item paulo. Eius commeminit Arrianus in Commentario indico, ſed Satyricam putat, & à Libero patre in India inſtitutam. Sicinnis ab alijs, ut ſcribit Athenæus, Satyrica intelligitur ſaltatio, unde & Satyri Sicinniſtæ nuncupati, quam Sicinnus excogitarit Barbarus, quanq; Cretenſem intelligunt alij. Saltatores enim fuiſſe Cretenſes, autor Ariſtoxenus eſt. Alij a uerbo σείεσθαι, primumq; Therſippum eandem ſaltaſſe. Has ſunt, qui à Dionyſiacis miniſtris excogitatas, & item nuncupatas prodidere. Enopliæ ſaltationes, ſiue armatæ, fuere Pyrrhicha, Thelesias item, quæ ab ſaltatoris nomine ſic nuncupata fertur. Fuit item Xiphiſmus, Podiſmuſq;, necnon κῶμος, id eſt, Comus, & Tetracomus Herculi ſacer, & bellicoſus. Nam quæ Comaſtice dicebatur, non pugna modo erat inſignis, ſed etiam plagis. Armatos in Panathenæis pueros ſaltare ſolitos, traditum eſt. Quin & Mineruæ ſacrum maxime id habebatur genus. Quod & Catenoplion dicitur. Opla uero dici arma, nemo eſt, qui neſciat. Interim de Pyrrhicha illud non ſiluerim, inuentam à Laconibus uideri, nam & à Lacone Pyrrhicho inflecti nomen, Ariſtoxenus ſcribit. Bellicoſa uero ſaltatio eſt, quoniam & Spartani bellaces diu ſunt habiti, quorum filij ἐμβατήρια μέλη, id eſt, Embaterios perdiſcebant cantus, quos & Enoplios dicunt. Spartani quoq; ipſi in cōgrediendis hoſtibus Tyrtæi repetebant poemata, uti Eurhythmos, cōcinnaq; fieret motio. Deniq; Pyrrhicha Laconibus belli progymnaſma fuit, à quinto ætatis anno condiſcentibus ſingulis πυῤῥιχίζειν, id eſt Pyrrhicham exercere. Autor Ariſtoxenus eſt, Gymnopædicam exercentes (pueri in ea ſaltabant nudi) mox ad Pyrrhicham ſolitos emigrare, Pyrrhicham dici & Chironomiam, Græci ſcribunt. Sunt qui à Pyrrho inuentam Pyrrhicham prodant, ut diximus. A qua Purrhicharij recte ab Iureconſultis nuncupantur, Digeſtis de Penis. Libro. XLVIII. quem tamen locum Græcæ ignari literaturæ inuertere ſibi permittunt. Sunt, qui arbitrentur, Pyrrhicham, ἐκ τοῦ διάπυρον εἶναι, eſſe uocitatam, id eſt quoniā ſit ignita quodāmodo ſaltatio, καὶ σύντονος. Eſt & πυῤῥίχα χλαμὺς, ἢ πελτάριον, id eſt, chlamys, uel Pelta parua. De Pyrrhi autem Epirotæ nomenclatura Pyrrhiadæ nuncupati, quos nunc Moloſſos appellant. Pyrſuritides, ad præſens inſtitutum pertinent nihil, ſunt tamē militares eo nomine Phani, id eſt, lampades, aut Obeliſcolychni, etiam apud Ariſtotelem. Legimus enim ὅτι περσὺς ὁ μακεδὼν, κατὰ πᾶσαν τὴν μακεδονίαν κατασκευασάμενος πυρσουρίδας, διὰ τούτων ὀξέως ἐμάνθανε τὰ πανταχοῦ γινόμενα. Pyrimachon dicunt in pugna ἀνίκητον, id eſt inſuperabilem. Sed a diuerticulo fabulā repeto, ne ſit ſuperpondij nimiū. Aſcoliaſmus ſaltatio erat Bacchi di-

cata feſtis, quæ uocant aſcolia. Quod theatri medio utres, quos uocant ἀσκοὺς, inflatos, obunctoſq;, uno tantum inſilerent pede, ut delabentes riſum excitarẽt. hoc agere apud Græcos dicitur ἀσκωλιάζειν. Ad quod apertiſſime Virgilius reſpexit Georgicon ſecundo, illo uerſu, Mollibus in pratis unctos ſaliere per utres, quod inerudite nimis, καὶ ἀναιδῶς, id eſt, ineducate non perpendunt interpretes. Aduertendum quoq;, qui uni tantum innitentes pedi ſaltant, quod uel tempeſtate noſtra frequentiſſimum eſt, dici item ἀσκολιάζειν, & ſaltandi modum, aſcoliaſmum. Sed tunc non ab utre inclinatur uocabulum, Verum ab ſcolon, quod impedimentum itineris ſignat, quod claudicantibus euenit, atq; ſurrectum palum. Apud Ariſtophanem θεσμοφοριαζούσαις eſt Oclaſma ſaltatio perſica, quam & ὑγρὰν nominant. Fuit & Dionyſio ſacrum genus Phalicum, ſicut Herculi callinicus, Nam Thraciæ gentis, & Carum colabriſmus. Sed armata item fuerat ſaltatio iſta. Inuenimus, & bauciſmum ſaltatoris Bauci, comon cognominabãt, Sed molliuscula fuit, delicatiorq; ſaltatio. Inter laſciuiora genera bactriaſmus eſt, ac Apocinus, apoſiſis, Strobilus. Mothon uero nautica res erat, ac oneroſa. Fuit & Geranos ſaltatio: quam noſtris literis dicere gruem licet, numeroſa erat ſaltantium turba, quadam uolantium gruũ ſimilitudine. Inſtituta primum ſaltatio fertur à Theſeo apud aram Deliam, dum exitũ de Labyrintho imitatur. Dipodiam legimus laconicam ſaltationem, Nam quæ tibijs præcinentibus exercebatur, Gingras dicta eſt, puto, quia ſint Tibiæ, quas nuncupant gingrinas. Fuerunt item ſaltationes quæpiam enixiores, hecaterides, & thermaſtrides. Verum hecateris manuum potius opera conſtabat, pedum uero thermaſtris, ſaltu quippe exercebatur. Eclatiſmata muliebres erant ſaltationes, apud Laconas erat item Bibaſis, in qua etiamnum proponebantur præmia non pueris modo, ſed puellis quoq;. Saltu erat opus, interimq; nates pedibus contingere. Pinacides cur maxime dicerentur, non ſatis conſtitutum Pollux habet, an quod ſuper tabulatis fierent, ſiue quod tabellas manu tenerent. Baliſmum dici inuenio ſaltationem tympanis crepitãtibus, uel etiam cymbalis, cuiuſmodi Parilibus fieret Romæ, quæ mox Romæa dici cœpere, ciuitatis fortunæ templum ſtruente Adriano. In Sicilia Ionicum ſaltationis genus erat Dianæ ſacrum. At angelicum habitum præferebat nunciantis aliquid. In Morphaſmo diuerſorum animalium erat imitatio. Erat item ſcops ſeu ſcopias ſaltatio, ex colli circũlatione, quadam imitatione auis. Leo autẽ formidoloſa fuit ſaltandi ſpecies. Erat ſua Idiotis ſaltatio Anthema nomine, quam ſaltantes ſic ferè pronunciabant, Vbinam mihi roſæ? ubi uiolæ? ubi apia pulchra? Fuit & ſaltatio dicta κόσμου ἐκπύρωσις, i. Mũdi deflagratio. Quæ uero dicebatur Hormus, Ephebis conſtabat, ac uirginibus planè Hormo ſimilis, hoc eſt ſegmẽto, præcedebat quidem ephebus iueniliter, &, ut mox in bello facturus erat, ſaltans, ſequebatur puella decenter admodum, ut Hormus is uideri poſſet ex modeſtia connexus, & fortitudine. Fuit quandoq; ſaltatio dicta phrygia, cõuiuijs dicata, & ebrietatibus. Bacchicam ſaltationem in ponto, & Ionia tantæ fuiſſe uoluptati gentibus illis, Lucianus ſcribit, ut ſtatutis temporibus obliti omnium aliorum, deſiderent dies totos ſpectantes Titanas, Corybantas, Satyros, bubulcos. Quod uero mireris amplius, Exercebant id genus nobiliſſimi quiq;, ac ciuitatum maxime principes, ad præcipuam id opinati gloriam ſpectare. Dicas inde Italicas carnispriuij debacchationes prorepſiſſe. Porrò nequid prætereatur, quo hi qualeſcunq; lectionum antiquarum libelli fiant adminiculatiores, legimus haud ita pridem rhetoris Vlpiani commentatiunculas in Demoſthenis Olynthiacas, ubi ſic adnotatum inuenimus, Cordaciſmus ſaltationis eſt ſpecies turpis, indecentiſq;, Nam ſaltationum aliæ quidem bellicæ ſunt, ut Pyrrhicha, nonnullæ uero ridiculariæ, quibus modo conciliatur riſus, ijs autem in conuiuijs utuntur, & theatris. Verba Vlpiani Græca ſunt hæc, κόρδαξ κωμικός ἐστιν εἶδος ὀρχήσεως αἰσχρᾶς, καὶ ἀπρεπὴς, τῶν γὰρ ὀρχήσεων, ἡ μέν ἐστι πολεμικὴ, ὡς καὶ ἡ πυῤῥίχη, ἡ δὲ γελασικὴ, ᾗ χρῶνται θεάτροις, καὶ πότοις. Harpocratio autẽ in uerbo cordaciſmus, cuius meminit in Philippicis Demoſthenes, Cordax inquit, comicæ ſaltationis ſpecies, Sicuti Ariſtoxenus tradit in libro de ſaltatione tragica, reperitur nomen & in ueteri comœdia, ut apud Nicophontem. De Cordace idem ferè Ariſtophanis interpres, quod Vlpianus, κορδακίζειν Græcis turpiter ſaltare ſignat. Sunt qui putent, duo ſaltatorum genera Homerum nouiſſe.

uiſſe, Cybiſtateras, ſphæriſtas, qui ſphæra uterentur, ſiue pila. Vnde & ſpæriſtica dicatur. Sicuti meminit Athenæus quoq;. Ariſtonicũ caryſtium Alexandri fuiſſe ſphæriſtem, prodit hiſtoria, quem ob artis excellentiam ciuitate donarint Athenienſes, ſtatua quoq; erecta, Cybiſtateres uidentur eſſe, qui in caput ſaltant, quod κυβιςᾶν dicunt in caput mittere. Scribit in moralibus Plutarchus ſaltationis eſſe partes tres, φορὰν, σχῆμα, καὶ τὴν δεῖξιν, lationem, ſchema, demonſtrationem. Siquidem conſurgit ſaltatio ex motibus, & habitibus. Sicuti melos ex phthongis & diaſtematibus, hoc eſt ex uocibus, & interuallis. Hic uero manſiones motuum fines ſunt. Ergo φορὰς uocant motus, ſchema uero habitus, ubi Apollinis aut Panos, aut cuiuſpiam figuram, & modum effingentes, graphice formam ſeruant. Tertia uero res, quam δεῖξιν nominauimus, non imitationẽ habet, ſed rerum ſubiectarum demonſtrationem, indicant enim cælum quandoq;, aut terram, aut etiam ſpectatores ipſos. Androna catanæum ſcribit Theophraſtus, incinentem tibijs primum omniũ motiones corporis, & Rhythmos excogitaſſe, unde natum ut σικελίζειν, id eſt, Siciliſſare poſitum inuenias pro ſaltare. Carpæam ſaltationem in armis apud Athenæum obſeruauimus. Cuius etiam ab eo explicatur modus. Celebrantur ab eodem ſaltationes Ethnicæ, laconicæ, Trœzenicæ, Epizephyrij, Creticæ, Ionicæ, Mantiniacæ.

¶ Iphicli in currendo agilitas mira. Higinus uindicatur à uitio.
Iphicratides quid. Iphiæ oues cur.

CAPVT V.

IPHICLVS, inquit Apollonij interpres, Philaci creditur, & Clymenes filius. Eum cecinit Heſiodus, tanta fuiſſe corporis agilitate, ac pedum celeritate, ut curreret ἐπὶ πυρίνων ἀθέρων, hoc eſt, ſuper triticeas ariſtas; nec oblæderet. Demaratus uero etiã per mare inceſſiſſe ꝓdidit, inde natus Adagio, ut Iphicli agilitatem pro celeri, inexuperabiliq; uſurpemus. Meminit Iphicli huius argonauticon primo Apollonius eo uerſu.

ὀυδὲ ἴφικλος φυλάκῃ ἔνι δηρὸν ἔλειπτο.

Porrò adnotatu non indignum, Iphiclum ab Apollonio tradi Iaſona fuiſſe aſſectatum, in Colchos cum argonautis properantẽ. Id uero Heſiodus non ſcribit, non item Pherecydes. Commeminit quoq; Iphicli Higinus, ſed dictione luxata, decurtatáue. Nam de Orione ſic fermè ſcribit. Hunc Heſiodus neptuni filium dicit, ex Euryale Minois filia natum. Conceſſum autem ei, ut ſuper fluctus curreret, perinde ac in terra, Quemadmodum phiclo datum, ut ſupra ariſtas curreret, nec eas comminueret. Tu ſcribe, Iphiclo, cui inditum ex currendi poteſtate nomen, ueluti diceretur iphiclos, nam ἶφι potenter ſignat, Vnde & Iphicrates quoq;, & ab eo Iphicratides, attica calciamenta, quorũ in philoſophica hiſtoria commeminit Damaſcius. Iphicli filios tradunt Proteſilaum, & Podarcen. Oues iphias ab Græcis per τῷ φυμισμῷ dici inuenias, quæ debiles ſint, καὶ ὀυκ ἰσχυραί.

¶ De palma ſcitu digna. Nicolai cur dicanẽ. Lunã amatoribus præeſſe. De palmæ cerebro. Et Tegyra ciui. Itẽ palma, & oliua fontibus. Sudæ error, & interpretis Philoſtrati. Pſen quo diſtinguatur à Balano. De Phraote pauca cum enarratione Horatiani loci.

CAPVT VI.

PALMAM in Syria, & Aegypto Balanos producere tanta aſpectus iucunditate, ac ſuauitate guſtus, proditum eſt, ut tragemata om̃ia, bellariáq; præcellere facile tradanẽ, quãuis in Græcia fructus is feratur incoctus, nec eſui proinde ſatis gratus. Inter Phœnicobalanos autem eximie præſtare, tũ magnitudine, tũ etiam pulchritudine, quas uocant Nicolaos, obſeruatũ eſt, de qbus ex Plinio pauca hæc aſcripſimus. Sicciores inquit, in hoc genere Nicolai, Sed amplitudinis præcipuæ, quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. Sed cur nam dicũtur Nicolai? Quæſitum id quidem diu, Sed inuentum in paucis, ni grammaticorum cõmẽtitias, & inde inanes ſequi opiniones malumus. Nuper græcum uerſans exemplarium, quod uenabar, deniq; ſum uiſus aſſequi. Sic enim comperio, fuiſſe Nicolaum quendam

diſciplina

diſciplina peripateticum, patria Damaſcenum, moribus ſuauiſſimis, ac prædulci quadam iucunditate, corpore procero quidem, ſed non indecoro, facie paulo pleniore, interlucente grato rubore. Quo cum maxime oblectaretur imperator Auguſtus, ut ſcribit Athenæus, eicꝗ afficeretur plurimum, ſimilitudinis argumento. Balanos magnitudine præcipua, & pulchritudine Nicolaos dici inſtituit. Adijciunt quidam, ex Syria balanos id genus, quibus præcipue oblectaretur imperator, Romam aſſidue mitti ſolitos. Ineſt omnino arbori eiuſmodi decor non ingratus, quando poetarum princeps puellæ Phæaciæ, uenuſtatem palmæ ramo aſſimilare ſibi Homerus permiſerit. Propterea fuere, qui ita arbitrarētur, In certaminibus ſacris uarias quidē ſingillatim coronas dari. Vniuerſim tamen ex palma ſolēni quodam more conſecrari, una ea de cauſa, Etiam ſi ab foliorum æquabili ordine, inſtitutum opinentur alij, ceu certatim cooriantur, & quodammodo ſimul currant quadam contentionis imagine, idcꝗ tacito naturæ cōſenſu. Nam & uictoriam græci inde dici putant, νίκην, παρὰ τὸ μὴ εἴκειν. à non cedendo. Alij uero, quod ſit palma inter arbores cunctas macrobia maxime, id eſt longioris æui, ſicuti Nicephororum, ſic ēm uictores dicunt, gloriam addecet eſſe perpetuam, nec conſeneſcere uncꝗ. Quod de palmæ uita diximus, orphicum illud uidetur comprobare, ζῶον δ' ἶσον ἀκροκόμοισι φοινίκων ἔρνεσι, Animal æquale longicomis palmæ ramis. Epitheta porrò illa ἐμπεδόφυλλον, καὶ ἀείφυλλον, quæ firmiter, ac perpetuo uirentem folijs ſignant, huic congruere uel maxime. Inter cæteras nācꝗ arbores nullam planè uidemus eadem cuſtodientem folia, ſed decuſſis prioribus, ſuccreſcunt alia. At palma nil inquiunt, abijcit, & proinde conſtanter cognominari ἀείφυλλος poteſt. In rebus porrò atticis adnotatū legimus, Theſeum in delo primū poſito certamine, ab ſacra palma ramū auulſiſſe, qui & ſpadix inde ſit dictus. Necꝗ item in hac palmæ mentione illud prætereundum, in Babyloniorum literis compertum, eſſe palmæ arboris trecentas & ſexaginta utilitates. Nec omittēda priſcæ uanitatis ſuperſtitio, quia ſit Balanorum nucleus non modi unius, Alijs ēm longior, his mollior, illis durior, quibuſdam etiā oſſeus, lunatuſcꝗ. Hunc potiſſimum quadā religione politum dente contra faſcinantes pollere arbitrabantur. Cum uero lunatum dicimus, curuatum, arcualemcꝗ intelligimus, cuiuſmodi in luna à coitu conuiſitur ſchema. Cur autem ea maxime figura expeteretur, luxuriantis fuerit otij quærere, ac ſuperſtitionis potius, quā eruditionis. Niſi quod in libro de Iſide Plutarchus autor eſt, quia ſolē appetat ſemper luna, & perſequatur, inde argumento eo, ab amatoribus aduocari lunam, & amatoria ab Iſide diſpenſari, Eudoxus ſcribit, Quæ non alia omnino ſit, quam luna, inuenio in monumentis, & Plutarchi imprimis in Pelopida, fuiſſe in Bœotia montem cognomēto Delum. Nam Stephanus in Tanagra regionis eiuſdem fuiſſe urbem paruam nomine Delium ſcribit. Apud montem erat Apollinis templum, poſt templū duo mirabili ſuauitate fontes, copia aquarum, ac frigiditate inſignes. Alterum φοίνικα, id eſt, palmam uocant, reliquum oleam ſicuti commeminit in libro Cur oracula defecerint, Plut. idem. Vbi & natum Apollinem narrant. Ad quod reſpexiſſe Catullum uolunt eo uerſu, de Diana ſic canentem, Quā mater prope Deliam Depoſuit oliuam. Quāquam & de arbore poſſe intelligi, autor Ouidius eſt, metamorphoſeos ſexto. Quidā ex eruditioribus eſſe in Laconia tegyram tradidere falſò, ubi natus Apollo ſit. Id ut uere à me dici, intelligant ſtudioſi, audiāt, quid Stephanus, Tegyra inquit, Bœotiæ ciuitas, in qua genitum Apollinem dicunt. Samus autem Delius Apollinis inquit, natalia in Lyciam referunt aliqui, In Delum alij, aut in Zoſterem terræ atticæ, nonnulli ad Bœotiæ Tegyram, unde & Tegyreius Apollo. Ex ijs porrò, quæ de palmis Syrijs & Aegyptijs attulimus, liquet opinor, cur poetæ palmiferas quādocꝗ in Aegypto Thebas nūcupent. Cumcꝗ palmarū fructus Thebaides itē Plinio dicātur, & à Papinio Thebaicæ, quod illo ex ſyluis uerſiculo libri quarti fine ad Plotiū liquet, Chartæ, thebaicæue, caricæue. Quoniā uero de palmis agitur, ſcribit Plinius, in palmarum cacumine medullam haberi dulcem, quam cerebrum uocant, meminit ſecundo de alimentis Galenus. Et in præceptis ſanitatis Plutarchus, prædulce quidem id tradens, uerum eſſe κεφαλαλγὸν, id eſt, inducere capitis dolorem. Adnotandus hac parte error Sudæ manifeſtarius, Qui in uerbo πῶρος, ita ſcribit, Porum hunc de uictus ratione interrogauit Apollonius.

At is,

At is, ego, inquit, uini tantum haurio, quantũ ſoli proliбo, captis in uenatione ueſcuntur cæteri. Mihi exerceri ſatis eſt, alimenta mihi ſunt ex oleribus, & palmarũ cerebro, ac fructibus. Hæc quidem apud Philoſtratũ leguntur libro ſecundo, ſed nõ de Poro, ut retulit Sudas, nimis hercle incurioſe, nimiſq; inſcite. Incurioſe quidem, quia de Phraote Indorum rege hæc prodit Philoſtratus. Inſcite uero, quoniam per maximam temporum ignorantiam lapſus miſere eſt, quando uixit Apollonius Domitiani tempeſtate. Porus autem, quem fatetur ibidem Sudas cum Alexandro depugnaſſe, multis ſæculis antea, ſicuti temporũ hiſtoria præmonſtrat apertiſſime, Sudam fefellit, quod paulo ante fit de Poro apud Philoſtratum mentio. Et parte iſta regem Indum nominat, qui cum ſit congreſſus Apollonius, putauit Sudas, eſſe ad Porum ea quoq; referẽda, cum tamẽ paulo ante ea, quæ exſcripſit, teſtetur Philoſtratus, Phraotẽ illum fuiſſe, porum minime. Philoſtrati interpres reprehenſionẽ non euadit. Nam ubi græce ſcriptum ita eſt, τὰ δὲ ἐμὰ σιτία λάχανα, καὶ φοινίκων ἐγκέφαλοι, καὶ καρπὸς τῶν φοινίκων, id eſt, cibus uero meus eſt olus, & palmarum cerebrum, atq; item earundem fructus, Interpres de palmarũ cerebro tacuit, puto, quia inuſitatum uidebatur, dici in palma cerebrum. Illud aduertẽdum quoq;, palmæ, quã marem intelligunt, fructus ψὴν dicitur, ſicut fœminæ balanus. Vnde propendent Balani, uocatur σπάθη. meminit cum Xenophonte Herodotus, ex ſpathe arcus ſibi nonnullos confeciſſe prodens. Quod de palmæ cerebro ſcripſi, confirmatur Euſtathij autoritate, qui ita dici prodit partẽ in ea arbore excelſiorẽ, quæ dulciſſima ſit, proindeq; exempta ueſcantur indigenæ, quod Athenæi monumenta teſtatiſſimum faciunt. Quia uero de Phraote facta nobis mẽtio eſt, dignũ perpẽſione uideri poteſt, ecquid Phraotẽ illum ſignificarit Horatius carminũ ſecundo, Redditum Cyri ſolio Phraoten diſſidens plæbi, numero beatorum eximit uirtus. Quando illius reſtitutionem in principatum, abs quo pater fuiſſet excuſſus, & uiri præterea ſingulares animi dotes, frugalitatemq;, ac imprimis liberalitatem copioſe exequitur Philoſtratus libro ſecundo. Verum diſcrepant nõ nihil tempora, quæ in digitos mittere, nunc minus uacat. Iudicabunt uolentes. Quando interpretum cura non ſatis conſtat ſibi.

¶ Laurus tacita cur. Item cur lauro uterentur Vaticini. Tibullus explicat. De puella Daphne. Lauri contra uenenum uis. CAPVT VII

QVONIAM uero paulo ante poeticas perſtrinximus amœnitates, in quibus multiplex, interiorq; deliteſcit rerum ſcientia, quam ſæpe ingenium acre, lectio uaria, iudicium excuſſum, emunctumq; promit in literas, quo ſtudioſiſſimus quiſq; accuratius exerceatur, nec cõcepta ſemel facilitate, in utramq; aurem dormiat, hic illud potiſſimum ſubnotabimus, quid ita laurus tacita ſæpicule ab Poetis nuncupetur, leuicula quidem res, ſed non inconcinna. Verum ne abſinthij plus inſit huic lucubrationi, quàm decoqui poſſit, ac confici ſtomacho paulo inualidiore, ac nunc primum reſumente uires ab inſcitiæ diuexatione, ut adſit & mellis aliquid, ſimplaria non reclinabimus quandoq;. Laurum igitur Apollini Vaticino deo ſacram, futurorum habere præſenſionem quandam, creditum uulgo eſt. Siquidem nil crepitantius uritur, ſicuti à Lucretio proditum quoq; nouimus. Sed eo prior etiamnum Theocritus canit, nam & hinc Daphne dici uidetur, uelut Euſtathius interpretatur, etenim δα intentionis uim habet, φωνᾶν uero loqui eſt, ac canere. Igitur euentus rerum ex crepantis modo ueteres aucupabantur. Quod nec Porphyrium latuit. Nam ſi crepuiſſet abunde, ac ſonantius, haud dubie portendi felicitatem rebantur. Quod ſignificat illo uerſiculo Elegiographus nobilis Tibullus, Laurus ubi bona ſigna dedit, gaudete Coloni. Ediuerſo ſi tacita deflagraſſet, inauſpicatiſſimũ, infeliciſſimumq; arbitrabantur, quod approbat etiã Propertius, Et tacet extincto laurus aduſta foco. Nam & Claudianus, uenturi præſciam laurum dixit, niſi quod opinantur plæriq;, lauri folia, ſi noctu puluillo ſubijciantur, ueritatem ſomniorum conciliare. Quod nõ omnino malus autor Fulgentius non omiſit. Scribit Hæſiodicæ Theogoniæ interpres, Laurum ἐνεργεῖν πρὸς τοὺς ἐνθουσιασμοὺς, id eſt efficacis eſſe auxilij in numinũ afflatu. Propterea in Caſſandra Sophocles, δάφνην φαγὼν ὀδόντι πρίετο στόμα. Et Lycophron, δάφνην φαγὼν φοιβάζειν ἐκ λαιμῶν ὄπα. Hinc aperitur Tibulli locus de Sibylla.

Vera

Vera cano; ſic uſq; ſacras innoxia Laurus
Veſcar, & æternum ſit mihi uirginitas.

Ex hoc & latinus item poeta dixit, Laurumq́; momordit. Certe δαφνηφάγους dici uaticinantes ſcimus. Et Aphthonius diuinationis ſymbolum eſſe laurum teſtatur. Dionyſius item in Panegyricorum ratione, laurum μαντικὸν φυτὸν appellat, id eſt uaticam arborē. Sicuti Euſtathius quoq;, qui & Apollinis corollam fuiſſe lauream ſcribit, quam ſecum tulerit Chryſes in græcorum exercitum ueniens. Quibus uero cogerentur numina uel recedere, uel accedere, illis maxime uerſibus commonemur, qui appoſiti à Porphyrio, ita fermè latine ſonant.

Soluite ſerta, pedes liquidis & ſpargite lymphis,
Eq; manu ramum, lauros auferte uirentis,
Linea ſitq; omnis deleta, omniſq; character.

Quod uero ad laurum etiamnum attinet, ſcitu dignum illud quoq;, Daphnen puellam in arborem hanc deformatam, ſicuti Mythycis placet, & cecinit Ouidius, à Spartanis fuiſſe diuinis cultam honoribus, ſed mutato nomine Paſiphaen nuncupatam, à qua certiſſima ederentur oracula, quod in Agide Plut. ſcribit. Credebatur item laurus efficax aduerſus uenena. Inde iactatum, ut qui ſe tutum approbare uellet, δαφνίνην diceret, φορῶ βακτηρίαν, id eſt, laureum geſto baculum. Ariſtophanis interpres lauro, inquit, ſacerdotes coronabantur, & diuinaculi εἰς γνώρισμα τῆς τέχνης, quia eſſet id artis indicium, ac uelut inſigne. Lauri fructus daphnidas uocant, ſicut Myrrines, id eſt myrti dicunt myrta. Laura uero, id eſt λαυρὰ uicum ſignat anguſtum, impurumq́;, & ſordētia omnino loca ſic nuncupantur. Nam laureum, hoc eſt λαύρεον in Attica locus erat, metallorum ferax. Diuinationem poſtremo ex foliorum crepitu, dum urerentur, fuiſſe ueteribus celebrem, nec idem tacuit Euſtathius, ſicut ex pilis quoq; quibuſdam.

¶ Leuctrica monumenta quæ ſint, & Leuctricæ puellæ. Vindicatur à uitio Plut. codex. Leuctra unde. Leuca quid. CAPVT VIII.

Leuctrica monumenta, & leuctricas item puellas in græca hiſtoria legimus quandoq;. Id cuiuſmodi ſit, aut quam habeat rationem, ne quis forte ſolicitius quærat, opera noſtra reuelabitur. Scedaſum, id eſt σκίδασον inuenio in libris quendam, qui fortuna pauper leuctra habitabat. Vicus is eſt propè Theſpias in Bœotia. Huic filiæ aderant duæ Hippo, & Miletia, uel, ut alij ſcribunt, Theano, & Euexippe. A quibus nuncupata leuctrica monumenta. Quæ cauenda Spartanis, præcinuerant oracula. Siquidem puellas ibi ſepeliri ex iniuria contigit, quoniā ab iuuenibus Spartanis conſtupratæ, moxq; interemptæ in puteum quendam ſunt deiectæ. Aberat tunc Scedaſus pater, a quo paulo ante comiter Spartani, rei non bonæ homines, perfidiarumq́; prudentiores, q̄ moderationis, aut fidei hoſpitalis, excepti hoſpitio fuerant. Reuerſus factum mirabatur. Salua domi erant omnia, filiæ tantum aberant, forte domi alebatur canis. Ea reuerſo domino, ſubinde curſitabat ab eo ad puteum, a puteo ad dominum, uellicabatq́; interim, eratq́; planè ſimilis trahenti, ſuſpicatus is, quod erat, ad locum pergit. Puellarum comperit cadauera, profuſus in lachrymas, ac ſeſe affligtans cognoſcit ex uicino, bonos illos hoſpites pridie uiſos domū ingredi, facinus perpetratū Scedaſus coniectat, Spartam cōfeſtim petit querelas apud Ephoros depoſiturus. Eo cum excidiſſet & conatu, & iudicatu, illis, atq; item regibus, quos etiamnum adierat, nil magnopere intendentibus, per urbis media curſu ferri cœpit, porrectis ad ſolem manibus, ac percuſſa tellure ἀνεκαλεῖτο τὰς ἐριννύας. id eſt, erinnyas aduocabat, mox ad filiarum tumulos ſeipſum confecit. In ſequentibus annis, ita ducentibus fatis, in regione eadem Spartana uirtus concidit, Græciæ imperio amiſſo, Thebanis uictoribus Pelopida duce, ac Epaminonda, ut celeberrimum poſteris nomen Leuctrica monumēta dederint. Hæc eo libentius recenſui, quoniam in Plutarchi tralatione multa ſubſultant, & deluxata ſenſum non recipiunt, nam ut prætercam, quod pro Scedaſo Cedaſus modo ſcribitur, quādoq; etiam Scedaphus, illud cuiuſnam modi eſt? Exercitationibus, inquit, Spartanis laceſſitis. Cum hiſtorici ſenſus ſit apud Græcos, prolatas in Spartanos execrationes diras. Leuctra uero ab Leuctro indigena eſſe nuncupata, ſcribunt græci. Leuca autem aliud eſt, nam eo nomine medicorū ſcientiſſimi affectionē

intelligunt,

intelligunt, qua in albidum, uel, ut græce dicam, ἐπὶ τὸ λευκότερον, demutatur color, ex uiſcido, glutinoſoq́ humore pituitoſo. Quædam uero leuca. i. λεύκη dicitur θεραπευτή, hoc eſt ſanabilis. Quædam ἀθεράπευτος, quæ curam nõ recipit. Internoſcitur uero hoc τῇ τοῦ δέρματος παρακεντήσει, id eſt, cutis perforatione, nam ſi inde prompſerit ſe ſanguis, adhiberi medela poteſt. Si humor lacteus, inter conclamata recenſetur. Sunt in ratione eadem alphi, id eſt, ἀλφοί, niſi quod merſat ſeſe altius leuca, ut inficiantur item pili. Quanquam & alphi χρονίζοντες, id eſt, diu perſeuerantes ima penetrant ipſi quoq́, ut hic etiam albeſcant pili ex pituitoſo humore. Nam ex melancholico nigrent alphi.

¶ De Eſſæis, & Heſſenis. Item de Phariſæis, ac Sadducæis. Aurum Iudaicum quod ſit. De Philaterijs, & Proſelythis.

CAPVT IX.

IOSEPHVS Iudæus hiſtoriarũ conditor, & in eo genere autoritatis non dilutæ, libro decimo octauo antiquitatũ, quas ab mundi exordio repetit, fuiſſe Iudæis tria genera philoſophorum ſcribit. Eſſæorum, Sadducæorũ, & poſtremo Phariſæorum, Sed quos primo loco poſui, miris effert laudibus, quod uxoribus, uino, carnibus ſemper abſtinerent, ac ieiunium quotidianum uertiſſent in naturam. Philo etiam Iudæus in libro, quem pro Iudæis concinnauit, præter cæteros inquit, quos penè innumerabiles ſanctio moſaica ad bene uiuendum concitauit, Eſſæi ſummi omniũ, atq́ maximi ſunt, ἀπὸ ὁσιότητος, hoc eſt à ſanctitate, ſicuti mihi uidetur, nuncupati, qua ratione flatilem recipit dictio. Quorum ſecta non genere, ſed uirtute, atq́ humanitate diſcernitur. Itaq́ nemo puer, nemo adoleſcens propter ætatis inconſtantiam, ſed uiri omnes, aut ſenes ſunt, qui nullo corporis morbo, nulla animi perturbatione feruntur, Sed hominum ſoli uera perfruuntur libertate. Nemo proprium aliquid poſſidet, omnibus in medio poſitis cõmuniter utuntur, habitant ſimul, & cõueniunt quaſi ſodales. Cumq́ pro cõmuni utilitate faciant, alia aliorum negocia ſunt, quæ impigre ſubeuntes peragunt certatim, non frigus, non calorem, non aliquã mutationem aeris formidantes. Cum à laboribus mercedem cœperint, apud quæſtorem deponunt, is omnia diligenter procurat, quibus egent. Idem Philo in cõmentario, cui titulus eſt, Omnes ſtudioſos liberos eſſe, ſcriptum reliquit, eſſe quidem dogmatis eius homines ſupra quatuor millia, qui nec ciuitates colant, uulgi conuerſationem animo plurimum obeſſe, opinati, Qui ſeruos habeant, odere, tanquam naturæ leges tranſgreſſos, quãdo omnes, uelut mater, eadem genuit natura. Rationalem philoſophiam uitæ non neceſſariã rentur. Naturalem uero altiorem, quàm ut eam humana conſequi ualeat natura. Illam modo portionem conſectantur, quæ de diuinis, & omnium agit creatione. Morali inuigilant præcipue. Triplici regula uitam tranſigunt, amore in deum ardentiſſimo, uirtutis cultu diligentiſſimo, charitate in proximum feruẽtiſſima. Sunt qui Eſſæorum nomen θεωρητικὸν, id eſt, contemplationis ſtudioſum ſignificare putent. Qui mundi ſitum, terrarumq́ expingere adorti ſunt, Heſſenos in occidẽtali Iudææ parte ſtatuunt, ab Eſſæis forte non diuerſos. Quos fugitent uſq́quaq́ nocentes, quiq́ orbe toto præter cæteros maxime ſint miri, ſine fœmina, omni uenere abdicata, ſine pecunia, Palmarum ſocij. In diem uero ex æquo conuenarum turba renaſcantur, longe frequentantibus, quos uita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctibus agitat, ita per ſæculorum millia gens æterna eſt, in qua nemo naſcitur, tam fœcunda illis, inquit Plinius, aliorum uitæ pœnitentia eſt. Porrò inuenimus apud autores hiſce philoſophis ita eſſe libertatis inſitam auiditatem, ut principem unum, ſolumq́ fateantur deum. Argumentum uero euidens, quod ſpeciem mortis formidoloſæ, ac tetræ nullam expaueſcant, cognatorum negligant ſupplicia, amicorum interitus faciant non magni, modo ne quenquam, ut dominum cogantur agnoſcere. Animas putant immortales, & de æthere ſubtiliſſimo commeantes quaſi carceribus, ita corporibus implicari, ad quæ tamen, ut Cheremon narrat apud Porphyrium, ὁρμῇ, id eſt impetu, & inſtinctu naturali trahantur. A corporibus uero abſolutas, tanquam è longa & proinde graui ſeruitute, lætitia perfundi maxima, & ferri ſublimes, ultráq́ oceanum degere in locis peramœnis, quæ nec imbribus pulſen-

 tur, neq́

tur, neq; item niuibus, aut omnino ulla infeſtentur intemperie. Quando ex oceano ſuboriens Zephyrus ſuauiſſima perflet ſalubritate. Nihilominus pollutis animis procelloſas, hyemaleſq; deſtinabant regiones. Cæterum quia abunde multa de Eſſæorum inſtitutis uidemur ingeſſiſſe, quærat forte lector curioſus, quid de Phariſæis ex mutis magiſtris compertum nobis ſit. Proinde ut breuiſſime, quantum ratio patitur, omnium deſyderia impleamus, de huiuſmodi philoſophis hæc ferè obſeruauimus. Mollitiei, ac delitijs, quàm minimum indulgent, quod ratio dictarit, id demum perſequuntur. Grandiores natu eximie uenerantur, ut ne uerbo quidem læſos uelint. Fato geri omnia credunt, nihilominus arbitrij liberi poteſtatem non auferunt. Iudicium dei ſentiunt futurum, nam animas aſtruunt immortales. Sed bonas etiam in aliena emigrare corpora, improbas ad ſupplicia tranſmitti æterna. Ob hæc ipſorũ dogmata populis mire grati, adeoq; de eorũ uirtutibus irroborauit opinio, ut magno ſtudio numeroſa multitudo, immo uero ciuitates ad eos quandoq; cõfluxerint. Phariſæos nuncupatos uolunt de uitæ inſtituto, quod à cæteris abiuncti, ac ſequeſtrati puriſſimæ cuidam uiuendi rationi, accuratiſſimáq; ſe mancipaerint. Nam Phares ex Hebræorum idiomate ἀφορισμός interpretatur, id ualet latine ſegregatio. Mores eoſdem ſequebantur καὶ οἱ γραμματεῖς, hoc eſt, qui dicerentur ſcribæ. Propriæ illorum uirtutes erant, continentia, uirginitas. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, id eſt, bis in ſabbato ieiunium. Phariſæorũ placita apoſtolus Paulus uehementer extuliſſe uidetur, cum ait, ἰσραηλίτης εἰμί, φυλῆς βενιαμὶν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος. Iſraelites, inquit, ſum, ex tribu Beniamin, hebræus ex hebræis, lege autem phariſæus. Porrò quies, ſopoŕq; ijs erat ſuper anguſtis tabulis, aut etiã ſpinis, uel lapidibus ad comprimendas corporis, ac ſenſuum titillationes. Horum tamẽ proprium fuiſſe, Chryſoſtomus ſcribit, & in euangelio ſignificat Matthæus, ut decalogum in membranulis ſcriberent, ligarentq; in fronte, ut religionis intimæ ſpeciem præberent. Eas uero membranulas Hebræorũ uocabulo dici Philateria, idem Chryſoſtomus prodit, quo innuitur legis conſeruatio, meminit etiam Hieronymus. Dicuntur & Ariolorum, ac excantatorũ Philateria in Gregorij iunioris decretis, & Philateria facere, legimus in Laodicenſi cõcilio. Saducæos uero, ut de ijs quoq; aliquid promamus, à loco ita nuncupatos putant. Horũ nefaria dogmata inuulgantur hæc, eſſe mortalem animam, ſimulq; cum corporibus interire. Siquis eorũ ſcitis renitatur amplius, obluctetúrq;, putant id plauſibile imprimis, glorioſumq;. Eorum, qui in eiuſmodi philoſophia profecerint, mira paucitas eſt, diſcrepant inter ſe moribus feris, inuicemq; ſunt, perinde ac in exteros, inhumani. Fatum omnifarium negant. Deum extra omnem mali patrationem, inſpectionemq; conſtituunt. Hæc de iudæorũ ſapientibus, quæ uaria ſuggeſſit lectio, habui in præſenti, quæ dicerem. poterant & plura, ſed propoſitum, inſtitutumq; temperamentum fuit omnino tenendum. Quoniam uero quæri poſſe ſcio, cuiuſmodi aurum ſit, quod in hiſtoria quandoq; celebratum nouimus, iudaicum nuncupatum, nõ grauabimur & hoc obiter explicuiſſe. Erat autem, quod iudæorũ nomine quotannis ex Italia, & ex omnibus prouincijs Hieroſolymam exportari ſoleret. Propterea Flaccum Cicero ſcribit, edicto ſanxiſſe, ne ex Aſia exportari liceret, quod laudans etiamnum, barbaræ ſuperſtitioni reſtitiſſe, ſummæ ait fuiſſe ſeueritatis. Proſelythum uero, cum audis in ſacra pagina, intellige, à gentilitijs ritibus ad diuinam legem tralatum, tranſcriptumq;. Dauid, καὶ προσήλυθον ἐφόνευσαν, id eſt, & proſelythum peremere. Hieronymus Aquilam uocat proſelythum, ac interpretem contentioſum, meminit in euangelio Matthæus quoq;.

¶ Cur noctu ſonantius audiantur omnia. Quid palmus, Tſlæ, Sigmos, Clytos. Cur uox intro delata melius audiatur, quàm ediuerſo. CAPVT X

STREPITVS omnes nocturno tempore eſſe manifeſtiores, ac uocem omnem ſonantiorem non ferè quiſquam eſt adeo impolitus, adeóq; hebeti iudicatu, qui non planè intelligat, dictante ratione, aut magiſtra ſaltem experientia percipiat. Cur tamẽ ita contingat, abditam quandam, perobſcuramq; cauſam promit Epicuri ſchola, dum ab atomis ſuis reuelli nequit. Eam uero apud Plut. in Sympoſiacis Boethus recenſet, docens, rareſcente aere, ac ſeſe latius fundente, inter atomos non ferè uacuum comparere. Conſtipante uero ſe, atq; amplius

amplius coeunte, denſari perinde atomos quoque, extimurihque uacuum fieri ſpacioſum, & hians. Id quod noctu obuenire, exploratiſſimum eſt, ſi coniectemus, frigus cogendi, arctandique uim habere efficaciſſimam. E diuerſo calorem proferendo expandere, ac laxare, argumēto certiſſimo ex ijs, quæ colliquata intuemur, amplius multo ſibi loci uendicare, quæ concreſcentia compinguntur in anguſtum. Profuſus igitur ſonus, ſi obiectis corporibus occurſet numeroſis, hebeſcat prorſum, neceſſe eſt reiectus, aut conuulſus tardior euadat. Quod ſi obicibus aut paucis, aut nullis morantibus expatietͬ, pertinget inoffenſus auditum. Indicio eſſe poſſunt inania uaſa, quæ percuſſa crepant ſonantius, præfarcta uero colliſa, incuſſaue quodammodo ſonum deuorant. Compari modo & ſolidiſſima quæque non ferè ſonū edunt. Quod ſpiraculis haud ita abundent, per quæ commeet ictus aer. Quale ſentimus aurum, & ſaxa, quæ proinde uocantur, & ſunt ἠχνόφωνα, & δυσηχῆ, hoc eſt, uocis prætenuis, & ſonantia male, quod nimia prouenit denſantis ſe corporis ſoliditate. Aes uero εὔφωνον, καὶ λάλον, id eſt, ſonorum, garrulumque, quia ſit πολύκενον, hoc eſt, inanitatis multæ. Cæterum ſententia hæc male tibicinibus præfulta, nullis concuſſa arietibus, leui modo agitata impulſu ruit, neque enim recte ad uocis rationem inanitas adducitur, ibi ſilentij altitudo eſt, & quies profunda, ubi uacuum eſt, quod utique nec tāgi, nec agitari poteſt, Vocem autem eſſe nouimus ſonantis incuſſum corporis. Et eſt aer uocis ipſius ſubſtātia, ac facultas. Putauit Anaxagoras, ſolis poteſtate aerem concitari, & quodam tremulo uibrari motu, quem παλμὸν Græci dicunt. Id uero liquere ex minutie illorum, quæ in lumine uiſuntur, corpuſculorū, quæ uocant nonnulli τίλας. Cum hæc igitur obſtrepant, inſonentque agitata, & propulſa, & ſonum eum efficiant, quem dicunt σιγμὸν, præpediri uocem, obſcurarique, quo minus ſynceriter, liquidoque ab ſenſorijs excipiatur. Suppetit & ratio alia, ſed grauior multo, & plauſibilior, interdiu agitari oīa, proturbarique. Tunc enim cuncta mouet Iuppiter, ut ille ait, λαοὺς ἐπὶ ἔργον ἐγείρων, populos excitans ad opus. Qui conſurgunt, uelut ex Palingeneſia, & regeneratione quadam noua, quotidianáque, meditantes, ut Democritus inquit, proinde nō illepide Ibycus diluculum appellauit Clyton, quod eo tēpore κλύειν, hoc eſt, audire iam, & loqui liceat. Contra uero noctu euenit, ut interquieſcant omnia, nec ullo fluctuent motu, ſed compreſſa conſopiantur. Propterea ictus, propulſuſque aer integer ſenſorium adit, atque ita purius audiendi perficitur actus. Adnexa eſt huic cognata quodammodo quæſtio. Nam uſuuenire obſeruatum ferè eſt, qui extimi ſint, ſi loquantur, facile ab ijs, qui intus agant, audiri. Quod e diuerſo non fit. Ambiguitatis huius commeminit apud eundem Plut. Ammonius, ſed ab Ariſtotele, exolutam tradit, apud quem ita lectitamus, uox inquit, eorum, qui occluſi tenentur, ſi extra deferatur, in amplum diffunditur, ac uelut abſorpta deuoratur. Quæ uero intro perducatur, non ita. Siquidē ex amplo corriuata in arctum, conſeptumque ſeruatͬ, continetúrque, & ueluti conualle delata ſenſum perſpicue attingere animaduertitur.

¶ Iulææ uoces in Lactantio quæ ſint. Iulos quid, & Vlos, & Iulides. Hycca quid, & Melos. Item qui Harmonici, & qui Canonici, ac Canonium. Concētuū ſpecies aliquot. Antletæ qui. Item Himonia, Himæum, Tenellus, Niglaros.

CAPVT XI.

QVANDO uero de uocibus agitur, ecce ſuccurrit mihi Lactantij carmē, Phœnicis argumento, non utique inamœnum, ſed quod ſcriptoris eius genuinam ſapiat facundiam, ingenijque præferat facilitatem haud aſpernabilem. In eo Iulæas uoces, ut præſuaues, ac prædulces nominari obſeruauimus, ſed cur ita, non ferè perſpicuum puto. Niſi quod ad Simonidem cognomento Meli, cum ex carminis iucunditate, ut Sudas arbitratur, referri poſſe, non inficiabitur, qui hoc genus ſcitamentis aures habeat pertritas, cuique non ſit cornea fibra. Siquidem fuit Iulis inſulæ Ceæ oppidum, in quo Simonides feratur natus. Quod ex Strabone didicimus, & antea cecinerat Theocritus. Sed coactum nimis, ac uiolentum rebitur id, cuius auris acriori lota aceto ſit. Magiſque multo arriſurū putabit, quod ſcribit Apollodorus, cantilenam in luctibus celebrē dici Ialemon, in hymnis uero Iulon. Quæ de hominibus ſic nominate comperiantur. Sicuti à meſſoribus uſurpabatur Lytierſas.

Habitauit autem Celænas Phrygiæ Lytierſas, ex quo ut meſſor præſtans celebretur in Phrygia, meminit Theocritus, & expoſuit Interpres. Sed nec præterijt Pollux, qui & Iulon item recognoſcit. In libro de Pæanibus autor eſt Samus Delius, ordei manipulos per ſe ſolos ἀμάλλας nuncupari, congeſtos autem ex alijs compluribus Vlos dici, & Iulos, Cererem quoq; nunc quidem uocari Chloen, nunc autem Iulo. i. ἰουλώ. Proinde ex Cereris inuentis, & fructus ipſos, & in deam concinnatos hymnos Vlos appellãt, & Iulos. Sunt qui lanas tractantium eſſe cantilenam putent. Iulos etiam Proſerpinæ cõgruere arbitrantur. Nam Iulides apud Oppianum primo ἁλιευτικῶν inter piſces recenſentur ſaxatiles. meminit in libro de piſcibus Dorion, ut ſcribit Athenæus. Iulos uero etiam dicunt inteſtina terræ. Sunt qui Iulidas item Hyccas opinentur dici, unde & Siciliæ ciuitas nomen ſit mutuata, quod illuc delati primum, id piſcium genus fœtũ compererint. Cæterum quia in cantilenas uolentes incidimus, ſubnectamus aliqua, quæ uoluptati ſit legiſſe, & uſui meminiſſe. Melos, quod præcipue uſurpatur in muſica, proprie quidem apud Græcos membrũ corporis indicat. Sicuti uero numeroſa in corporibus membra, quis diuerſum ſortiantur & ſitum, & motum, diuerſoq; perfungantur munere, nihilominus ad unum tantum opus cooriuntur, unumq; habent finem, ueluti ſcopum. Ita etiã ex uocum diuerſitate qui conſurgit concentus, Melos uocatur. Quod in libro de muſica Plutarchus ſcribit. Latini modulum appellant. Aut certe melos uocare in muſica ideo inſtitutum, quia μέλει, græce ſignat curæ eſſe, ceu nil muſica antiquius homini eſſe debeat, nilq;, quod curet impenſius. Nos uero etiamnũ ſuo loco de muſica cõmentaturi plura ſumus. Interim adijciamus plæraq; non indicta quidem, ſed quæ in paucorum peruenere ſcientiam. Muſicæ ſtudioſos aut harmonicos dicimus, aut canonicos. Harmonicos nuncupamus eos, qui auribus contribuunt autoritatis plus, quàm rationi. Cuiuſmodi fuiſſe Ariſtoxeni conſectatores nouimus. Canonicos autem, qui rationis perſequuntur examen, Sicuti ab Pythagoreis factitatum, palàm eſt, quos tamen genere nec ab harmonicis abduxeris. Canoniũ uero obiter eſſe uidetur ſacris uiris deſtinatus locus, ac canonice uiuentibus. Sed in nauibus, quæ Cataphractæ uocantur, & cataſtromata habent. i. pauimenta ſuperiora, uel tabulata, ligna, quibus tabulæ incumbunt, Canonia nuncupantur, & σαθμίδες. Ptolemæi inſtituta mediam quandam rationem inſecuta ſunt. Tantum enim Senſorio attribuit, quantum Ariſtoxenij, rurſumq; rationi, quantum Pythagorei. Etenim tum demum enaſci iudicium putat ſyncerum, ueraxq;, ubi ſenſus, & ratio conſpiratu nituntur conſono. Quod ipſum & in Aſtronomia comprobauit, cum rationis libra ab oculis non abit diuerſa. Vt uero ad melos redeam, unde digreſſus in iſta ſum, inuenio apud autorum opinatiſſimos, Himæum nuncupari melos ſolitum, quod concinerent ἀντλεταί. i. aquarum hauſtores. Himonia uero aliud eſt, nam ſic funiculum dicunt, quo ex puteo attollitur aqua, Vnde feſtiue ἱμονιᾷν dicitur pro μακρὰ χέζειν, id eſt temporis non parum in excernẽdo abſumere. Himæi uero meminit Callimachus, ἄειδε καί που τις ἀνὴρ ὑδατηγὸς ἱμαῖον. concinit iam & hauſtor aquæ aliquis Himæum. Tenellũ uero id eſt τήνελλον Ariſtophanis interpres nunc lyræ harmoniam accipit, nunc pulſatiunculam, id eſt κρουμάτιον, quæ in uictoria ederetur. Omnino uidetur ab ſono conformata uox. Eleganter uero Ariſtophanes, ἀλλ' ἐὰν μέντοι γε νικᾷς τῇ βοῇ, τήνελλος εἶ. Si utiq; exuperas uoce, tenellus es. i. maximus muſicus, aut nicephorus, hoc eſt uictoriæ compos. Erat & Niglaros muſicum melos exhortationibus aptum.

¶ Prouerbij origo, quod eſt, habitus monachum non perficit. De Iſide multa. Quæ Linoſtoliæ. Sacerdotum munia. Item pauca de Oſiride, Tiphone, Anubi, Acephali ſacerdotes.

CAPVT XII.

PERTRITVM, exculcatumq; Rhodiginis meis, etiam pullato circulo prouerbium eſt, habitu monachum non perfici. Id quo uideri grauius poſſit, ſibiq; in eo municipes noſtri applaudant, uetus eſt, & quidem ex Græcis corriuatum fontibus. Cuius rei autor mihi Plut. eſt. Eius uerba ſubieci, οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι. καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσι. οὔτε ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι. i. Non inquit, philoſophum facit promiſſior barba, nec ueſtis pertrita.

Non

Non item Iſiacos linoſtoliæ.i.amictus linei. Faciunt ad hæc Gellij uerba ex noctibus Atticis,ut præteream,quod in canonicis decretis relatum ſcio, diſtin. XLI. Non cathedra ſacerdotem facit,ſed cathedram ſacerdos.Nec locus hominem ſanctificat,ſed locũ homo. Video inquit Herodes,barbam,& pallium,philoſophum necdum uideo. Veluti, mores,& ſcientia genuinum,non inſititium,nõ fucatum philoſophum oſtentent. Id tamen quantumuis ſanctum prioribus nomen,& uenerationis ſummæ, plærique homines erratici,& æruſcatores,ac nulli rei,tantum non incolæ ſordentium ſæpe ganearum magna ſibi doctiſſimi cuiuſque indignatione,arroganter uendicare ſunt auſi. Id ipſum & de Iſiacis aſtruendum,quando moribus integer,ac caſtus,ſanctus,uirtutis exemplũ ſingulare,Iſiacus demum uerus cenſeri debeat,quique diuinæ ueritatis anxius ſit ſcrutator,atque ei denique rei philoſophando tempora impertiat. Id quod deæ ipſius comprobat nomen ex priſcorum theologia,quam imprimis σοφὴν καὶ φιλόσοφον οὖσαν intelligunt.i.ſapientẽ, & philoſophon,nominis argumento,quod ab græca origine inclinatum,ſcientiæ notitiã ſignificare aiunt. Vnde & ſacrarium eiuſdem ἴσειον nuncupetur, quod uideamur εἰσόμενοι τὸ ὄν,ἂν μετὰ λόγου καὶ ὁσίως εἰς τὰ ἱερὰ παρέλθωμεν τῆς θεοῦ.i.cognitionem cõſecuturi eius, quod eſt,ſi cum ſanctitate,ac ratione ſacra deæ adierimus. Proinde narrant Promethei filiam,alij uero Mercurij,quorum alter ſapientiam monſtrat,& prouidentiam. Mercurium uero grammatices,ac muſices ſtatuunt repertorem. Quamobrem Hermopolitæ Iſin probant muſis priorem. Vt quæ diuina Hieraphoris ueris, ac Hieroſtolis legitimis præmonſtret. hi uero ſunt,qui ſacram diuinorum rationem ab omni expurgati ſuperſtitione,ac nimia,uacantique ſedulitate, in anima geſtitant, perinde ac in capſula quadam. Quod ſanè felicitatis ſummæ quodammodo uideri poteſt. Nam qui recte,ſyncereque ſapiunt,bona quidem cuncta ab deo depoſcunt ſibi, Sed imprimis,quantum capax eſt humana ratio,ueritatis diuinæ cognitionem,qua maius nil capere homo poteſt, nec deus ſua præcellenti bonitate imperturi. Neque enim argento,aut auro deus eſſe opulentus creditur,nec tonitruis,aut fulminibus præpotens,ſed ſcientia,& prudẽtia,quod ipſum egregie ſignificauit illis uerſibus Homerus.

ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος, ἠδ' ἴα πάτρη.
ἀλλὰ ζεὺς πρότερος γεγόνει,καὶ πλείονα ἤδει.

Vere unum utriſque genus, & patria una.
Sed Iupiter natu grandior erat,ac norat plura.

Propterea elaborandum ſacerdoti præcipue,ut tanquam peſtem,ignorantiam abijciat. Siquidem ait apoſtolus Paulus,qui ignorat,ignorabitur,præſertim intelligere ſi neglexerit,ut bene ageret. proinde in quæſtionum libro Auguſtinus,Nõ omnis,qui ignorat, ab pœna immunis eſt,ſacerdos utique ſal terræ dicitur,& mundi lumen. hinc Malachias labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. hinc ab docendi,ac nunciandi proprietate ſacerdotes etiamnum angelos dici in cæleſti hierarchia comprobat Areopagita Dionyſius. Certe ita propemodum cenſeo,cognitione ſequeſtrata,& abiuncta ſcientia rerum, immortalitatẽ non recte uitã dici,ſed eſſe uerius tempus quoddam. Scitum eſt illud Hieronymi ſuper Malachiam,ſacerdotem indoctum eſſe cæcum animal. At Typhona Iſidis inimicum quem eſſe alium opinamur,quàm ſtupidam,imperitamque multitudinem, errore deuiã,quæ conuellat,lancinet,obſcuretque ſacram rationem. Quã congreget Iſis, componat,contribuatque recte initiatis,& latriam deo ſummam uitæ caſtitate, mentis affectu puro,abſtinentia uoluptatum omnium exhibentibus: Horum nanque finis omniũ, intelligibilis primi cognitio. Quoniam uero Iſiacorum ritus attingimus,& ſi alibi ſcio,futuram nobis de hac ipſa re mentionem,proſequamur tamen interim, quæ ex Græcis autoribus,ſeſe nobis oſtentant,uelut cælla quadam proma, neque enim aliud cenſeri debet gentis eius doctrina: Ita eſt omnifariam copioſa,& tanquam quoddam bonorum mare. Quod igitur capillitio denudetur caput ab Iſiacis,& totũ denique corpus,eam plærique arbitrantur rationem,quod is eſſet lugentium mos,ferre autẽ lineas ueſtes, coloris eius ratione,quem floreſcens linum emittit,ætheteæ,ac grate pulchritudini mundum continenti perſimilem. Cæterum ea uerior cauſa, Purum inquit Plato,impuro attingere nefas,at ciborum ſuperfluitas nulla pura,ſynceráque eſt,lanas autem,uillos,ungues eſſe,pullulareque ex ſuperfluitatibus quis non nouit? Proinde nonne ridiculum foret, tonden-

tes,reſecanteſq;,ac leuigantes quodammodo corporis proprij partes uniuerſas; aliena circũponere,ferrèq; ſuperfluitatum,ut ſic dicam, germina? cum ſint itidem impura, & proinde inepta diuinis? Quod adeo uerum eſt,ut Heſiodus,cum ita cecinit.

μὴ δ' ἀπὸ πεντόζοιο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ
αὖον ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἴθωνι σιδήρῳ
Non ab manu ramorum quinq; in deorum cœna celebri
Aridum ab uiridi reſecare ſplendido ferro.

Nõ fere aliud præcepti obſcuritate uideatur inſinuare,ꝙ repurgatos ab ijs ſacra, feſtáq; adire oportere,nec inter ſacrificia,ritusq; ſolennes redundantia deſecare. In noſtra quin etiam religione Apoſtolo præcipiente,ut eſt in canonicis proditum decretis, comã nutrire prohibentur clerici,caputq; in ſphæræ modum radere coguntur, id ipſum Gregorio item ſanciente. Linum autem diuinæ rei maxime idoneum inde iudicatur, Primũ, quod ex immortali,ut ueteres loquebantur,terra prodit. Fructum quoq; eſui non ineptum edere uidetur. Veſtem autem puram omnino præbet, & frugi, nec geſtanti oneroſam,ac tempori cuilibet peraccommodã, nec φθειροποιόν, id eſt pædiculos producentem. Adeo uero ſuperfluitatum omnium naturam abhorrebant, ut non ſolum pluribus leguminibus abſtinerent,ſed nec ouillas,aut ſuillas eſitarent carnes,quod multum ex ijs fiat ſuperfluentis materiæ. Quin ſanctimoniæ item ratione ſalem cibis non adhibebant, cauſis quidem pluribus,ſed illa præcipua,quod cibi,potuſq; copioſioris appetentiã facit. Nam quod dictitat Ariſtagoras,ſalem ab illis cenſeri non purum, quod plæraq; animalium intercepta, dum denſet,concreſcitue,immoriantur, fatuũ omnino eſt, ac relatu indignum. Illud certe memorabile eſt, ac ubiq; ſæpius recinendum, Apidi nanq; ſuo ex puteo peculiari ſuggerunt potum,etenim Nili aqua prorſum putant abſtinendum, ut quidã cenſent,ob Crocodilos,aut uerius,quod pinguefacit aquæ id genus,induciťq; πολυσαρκίαν, hoc eſt carnis copiam nimiam. Apin uero ita ſe habere prorſum cauent. Immo uero & ſeipſos. Sed expedita omnino, agiliáq; corpora circumponere animæ ſtudent,ne præualente,quod morti obnoxium eſt,diuinum comprimatur, & moleſto, nimiſq; inutili exteratur pondere. Scitum quippe græcanicum eſt illud, quod in noſtrum ſi transferatur ſonum,addubitat Hieronymus,an æque reſonet,pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem. Vino utuntur quidem,ſed præparce, Tametſi in Heliopoli rei diuinæ incumbentes templo nequaquam inferunt uinum,ceu dedeceat interdiu bibere, domino,ac rege inſpectante. Omnino ſæpe abſtemios agunt,& philoſophantes de diuinis aut docent,aut diſcunt. Reges ſi ſacerdotio fungerentur,bibebant quidem ad præſcriptum ſacrarum literarum. A Pſammeticho tamẽ id agere orſi ſunt, prius enim abſtinebant,neq; prolibabant,ut gratum deo,ſed ut cruorem eorum,qui bellare cum dijs affectaſſent,quibus concidentibus,ac telluri immixtis,uitem enatã opinantur. Proindeq; ebrietatem,amentiam,inſaniamq; parare,ut progenitorũ ſanguine imbutis. Et hæc quidem ab ſacerdotibus iactari, autor Eudoxus eſt in ſecunda Periodi. A noſtro autẽ autore ita proditum eſt,quod ſi abſq; uino ardeo adoleſcentia,inflammor calore ſanguinis, & ſucculento,ualidóq; ſum corpore,libenter carebo poculo,in quo ſuſpicio ueneni eſt. Veteres porrò delicatiorem,molliorẽmq; uictum ita deteſtatos memorant, ut proditũ ſit apud Thebas in templo fuiſſe ſurrectam columnam,qua execrationes inſcalptæ continerentur aduerſus regem Menin, qui mollitiem,luxumq; inuexiſſet primus. Scitu uero dignum illud eſt,ante Aegyptiorum templa Sphingen aſtitui ſolitam,quo argumento indicarent,theologicam ipſorum ſapientiam obſcuriorem,fabuliſq; ita ſæpe conuelatam,ut ueritatis ueſtigia uix interlucerent. In Sai Pallados erat templũ,quam Iſin etiã arbitrantur,eiuſmodi præſcriptione, ἐγώ εἰμι πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν, καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδείς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν. Ego ſum omne,quod fuit,eſt,erit. meum peplũ mortalis reuelauit nemo. Sunt tamen, qui alia ratione ſenſum in ijs promant allegoricum. Nam Oſirin non alium eſſe opinantur,ꝙ Nilum,qui Iſidi coniungatur.i.terræ, Typhona interpretantur mare,in quod illapſus conuellatur Nilus,ac pereat, propterea ſacerdotes deteſtari mare, quod & Typhonis uocant ſpumam. Nec nauticos affatu dignos cenſent,quia mari utantur,& inde uictitent. Piſces indidem auerſantur,cumq; ſignificare odium uolunt,piſcem appingunt. Inueni item, qui mundi partem infra terrã, incognitam

tam nobis Nephthyn uocent. Supernam uero, manifeſtamq; Iſin. Qui autẽ in meditullio utriuſq; Orizon eſt, dicatur Anubis, quem canina facie deformant, ex animalis natura, quod interdiu, noctúq; oculis utatur æque. hanc uero apud Aegyptios Anubin habere uim, quam apud Græcos Hecate habet, terreſtrium pariter, & cæli particeps credita. Sunt tamen, quibus Anubin dici tempus placeat. Videtur plæriſq; Iſis eadem, quæ apud Græcos Io, quam Thelegono nuptam, cum in Aegyptum perexiſſet, Epaphum genuiſſe fabulantur. Habuit Iſis Romæ item templum, quod ſolum in urbe Aegyptius ſacerdos purum ſe reperiſſe dicebat, cum Plotino ſuaſiſſet, illuc ſecum accederet, familiarem ſibi dæmonem, eo aduocante, confeſtim inſpecturus. Cui cũ eſſet obſecutus facile Plotinus, cumq; in aſpectum dæmon accerſeretur, pro dæmone acceſſit deus, quo factũ eſt, ut exclamaret Aegyptius, beatum eſſe Plotinum, qui haberet pro dæmone deum. Scribit tamen .XX. antiquitatum libro Ioſephus, Iſidis phanum ſolo æquatum ab Tiberio principe, patibulo ſacerdotibus ſuffixis, quod eorum opera Paulinam forma exquiſitiſſima, ab adoleſcente conſtupratam comperiſſet, ſub ſpecie accedentis per tenebras numinis. Quod ad ſacerdotalem attinet integritatem, in noſtris comperi autoribus, id eſt Chriſtianis, Acephalos nuncupari ſacerdotes, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina uel ꝓuidentia gubernentur, uelut ſine capite intelligi debeant, ſicuti priſca ſanxit conſuetudo. Sunt inter hæreticos Acephalitæ item nuncupati, quod eorum lateat autor, nec unde prorepſerint, ſciatur magnopere.

¶ Super Demoſthene adnotata quæpiam non ingrata. Quid ad aquam ſcribere. Quid Batalus. Corrigitur error interpretis Plut. de Calauria inſula. Item Ouidij locus. Batus piſcis. Bation, Nitarion, Batyle, Batylos.

CAPVT XIII.

LEOSTHENEM proditũ memoriæ eſt, cum magnitudinẽ, uim, atq; ſplendorem Demoſthenis in dicendo ſatis mirari non poſſet, ſolum ex oratoribus dixiſſe, animatas planè, non malleo cuſas. i. σφυρηλάτως orationes exhibuiſſe, quanq; non me fallit, M. Tullium quodam loco ita ſibi ſcribere permiſiſſe, Vſq; eo inquit, difficiles, ac moroſi ſumus, ut nobis non ſatiſfaciat ipſe Demoſthenes. Qui q̃q̃ unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tñ non ſemper implet aures meas, ita ſunt auidæ, & capaces, & ſemper aliquid immẽſum, aliqd infinitum deſyderant. Sed alibi tamen ſuo teſtimonio ampliſſime Demoſthenem ſubleuat Cicero idem, ubi ait, Nemo eſt orator, qui Demoſthenis ſimilẽ ſe eſſe nolit. Quin propter hunc unũ Athenas item magis atticas putat. Sed enim q̃ incredibile ſtudiũ, q̃ inenarrabilem propè laborem adhibuerit, ut ſuperatis naturæ impedimentis, id teneret eloquentiæ culmen, quod eſt cumulatiſſime cõſecutus. Quis adeo à muſis longiore diſcluſus interuallo, quẽ lateat? Maximus certe Valerius, alterũ ab natura Demoſthenẽ, alterum ab induſtria factum prodidit. Ab eius porrò immenſa, atq; incomparabili ad dicendum cura adagium effingi nobile, nulla nõ hora identidẽ ingerendũ, inculcandumq; rhetoriſcis neſcio quibus poteſt, de ijs, qui non citra puluerem, quæ ſint habitura geniũ, & teretibus omnino auribus futura non inſcita, nec putida, peruigilant. Ad aquam ſcribunt, quando tantus mox futurus orator, non utiq; uino madens luculentiſſimas orationes ex fœcũdiſſimo pectore prompſiſſet. Quod de Aeſchylo mordaciter rettulit Calliſthenes, quem, ubi uino ſatis incaluiſſet, ac ſe largius bibẽdo excitaſſet, tragœdias eo calore concinnare ſolitũ, ſcribit. Igitur urbanius in hanc Demoſthenis hydropoſiã luſiſſe Demadem ferunt, ſicuti Lucianus autor eſt, Cæteri quidẽ inquit, ad aquã dicũt, δημοσθένης δὲ πρὸς ὕδωρ γράφει. Demoſthenes aũt ad aquam ſcribit. Nam Pytheas nimiam oratoris diligentiã præmonſtraturus, τὸν κρότον τῶν δημοσθενικῶν λόγων ἀπόζειν τοῦ νυκτερινοῦ λύχνου pronunciauit. i. Demoſthenicæ orationis ſonum lucernam reſipere nocturnam. Deniq; uis in Demoſthene peculiari, inſigniq; modo celeberrima, ſicuti in Iſocrate ſuauitas. Subtilitas in Lyſia, in Hyperide acumen, ſonitus in Aeſchine, in Platone copia. Scribit tamen Libanius, Demoſthenis inimicos in illius mollitiem cauillatos, Batalũ appellare eũ conſueuiſſe. Cuius rei ipſe quoq; mentionem faciat in oratione cõtra Aeſchinẽ, ſiue ꝓ Cteſiphonte. Nam & in prælio apud Cheroneã, quo acciſæ Athenienſium res ſunt, fuga

ſibi ſalutem quæſiuit. Quod cum ab inimicis illi acriter, & contente obiectaretur, ita cauſam fouebat propriam, ut diceret, ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχέσεται, ſignificans eum, qui mandaſſet fugæ præſidium, poſſe denuo in pugnam cooriri. Batalus dicebaẽ apud Atticos pudendorum pars. Sic enim Plut. ſcribit, δοκεῖ δὲ καὶ τῶν οὐκ εὐπρεπῶν τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων παρὰ τοῖς ἀττικοῖς τότε καλεῖσθαι βάταλος, id eſt, uidetur autem dici Batalus apud Atticos, corporis portio, quæ honeſte ſatis nequit enunciari. Sunt qui Tibicinis infracti nomen eſſe Batalum putent, uel Poetæ, qui laſciua, & uinolenta carmine ſit complexus. Cæterum hic obiter lector ſtudioſus monẽdus eſt, ubi Plutarchus ſcribit, ἦν ὁ βάταλος αὐλητὴς τῶν κατεαγότων, id eſt, erat Batalus tibicen infractorum. Quoſdam ad corpus referre, quod Plutarchi Interpres ſenſiſſe uideẽ, cuius uerba prætexuimus, tanquam is fuerit corpore diſtorto, qđ neutiquam uerum eſt. Nam autore Libanio, ad mores, & cantus, & habitum tibicinis Batali pertinet uerbum id κατεαγότων, id eſt, infractorum, nam ſubintelligendum eſt, cantuum, quoniam etiam latine fracti dicuntur fluxi, molles, & effœminati, ut apud Quintilianum, libro quinto, ut fortaſſe corpus uulſum, fractum, inceſſum, ueſtem muliebrẽ dixerit aliquis, mollis, & parum uiri ſigna. Libanij uerba ſunt hæc, ἱστόρηται γὰρ τίνα βάταλον ἐφέσιον αὐλητὴν γενέσθαι, ὃς πρῶτος ὑποδήμασι γυναικείοις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐχρήσατο, καὶ μέλεσι κατεαγόσι, καὶ ὅλως τὴν τέχνην ἐμάλθαξεν, ἀπὸ τούτου δὲ τοὺς ἐκλύτους, καὶ ἀνάνδρους, βατάλους ἐκάλουν, id eſt, narratur, fuiſſe Batalum quendam Epheſium tibicinem, qui omnium primus in ſcena calciamẽtis uſus eſt fœmineis, & fractis cantibus, & omnino artem tibiarum remolliuiſſe uidetur. Ab hoc fluxos, exolutos, & parum uiros Batalos uocarunt. Porrò in molles Batali nomen enunciari ſolitum, Hermogenes item ſcribit, meminit Aeſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας. Eupolis uidetur Batalum dixiſſe τὸν πρωκτὸν, id eſt, podicem, unde & Cinædos putarunt aliqui Batalos, dici, ἀπὸ τοῦ τύπτεσθαι ἐν τῷ ἔργῳ, καὶ βαταλίζεσθαι, id eſt, ab ictibus, qui in re fœdiſſima inferuntur. Cæterum, ut ad Demoſthenem reuertamur, dignum memoratu, quod proditur, huic tam ſummo, tam omnibus ferè numeris in oratorijs campis, & dicendi palæſtra abſoluto iocorum defuiſſe facultatem, quæ. M. Tullio ſuperfuerit. Vt ſciamus, non modo eidem omnia non dari, quod Homerus inquit, & relatum apud. T. Liuium ſcio, uerum eſſe quædam, quæ nulla ars, nulla unquam uicerit cura. Circumferuntur tamen quædam illius non omnino illepida, aut infaceta. Vt cum Pytheas dixiſſet mordacius, orationes illius obolere Lychnum, ſcio, inquit, tibi moleſtam eſſe ardentem lucernam. Is enim ut fur, male nonnunquam audiebat. Id uero adnotandum, ὁδοῦ πάρεργον, Calauriam dici inſulam, Trœzenio littori proximam, in qua ſe ab Archiæ manibus ueneno Demoſthenes redemit. Non Calabriam, ut modo in Plut. latinis codicibus ferè circumfertur, hæc enim eſt Italiæ portio, diſtinctionem hanc agnoſcit Euſtathius. Inde apud Ouidium in Metamorphoſi, Inde Calaureæ Latoidos aſtat in arua. Quanquam ibi modo legitur, Calareæ. Quod de Batalis diximus, animaduertendum, quodam loco Plutarchum dicere, Batalos eſſe Germanorũ equites præſtantiſſimos, qui inſulam colant, quam circumfluat Rhenus. Sunt qui Batum interpretentur mollem, delicatum, cuiuſmodi ferè ſit Batus piſcis, Vnde & Nitarion, & Bation ſubblandientium puellis deminutas eſſe appellationes, tradunt. Nam & Nitarus quidã morſu Comico habetur mollitie infamis. Puſilli quoque corporis fœminas Batylos uocabant. Batyle uero eſt Theopompi Drama.

¶ Lineam poſcere quid. Et quid in ſpectaculis linea. Item de Longurijs, & Cancris, ſeu Cancellis. Cinclidarij qui. CAPVT XIIII

QVINTILIANVS libro undecimo ita ſcribit, tranſire in diuerſa ſubſellia, parum uerecundũ eſt, nam & Caſſius Seuerus urbane aduerſus hoc facientes lineam popoſcit. Quid ſit hac parte linea, uideri ambiguum, ſcio. Ego Longurium accipio, ſic enim longiores perticas, aut robuſtiora ligna, quæ in ſtabulo equis interponuntur, ne conſurgant in pugnam, aut ſe mutuo feriant, appellari, obſeruauimus. Varro in rei ruſticæ libro ſecundo, itaque in ſtabulis, & humore prohibere oportet humum, clauſa habere oſtia, & feneſtras, & inter ſingulas equas à præſepibus

pibus interijcere Lõgurios, qui eas diſcernãt, ne inter ſe pugnare poſſint, meminit & lõguriorum libro primo, in ſeptorum ratione. Sepes inquit, fit palis ſtatutis crebris, ac uirgultis implicitis, aut perforatis, & per foramina traiectis longurijs ferreis binis, aut ternis. Cæſar cõmentario quarto, Hæc, directa materia iniecta, contexebãtur, ac longurijs, cratibusq; conſternebantur. Seruius Aeneidos quinto, ubi in ludorũ celebratione Virgilius ait, Signóq; repente, Corripiũt ſpatia audito, limenq; relinquunt, regulam interpretatur, quod dixit poeta limen, aut ſignum de creta factum. Ex cuius uerbis facile percipi licet, cur in ludorum celebratione ab eruditis perſæpe linea nuncupetur alba, quam ſignificaſſe Martialis uideri poteſt illis uerſibus libro octauo.

Omnis habet ſua dona dies, nec linea diues
 Ceſſat, & in populum multa rapina cadit.

Sed & Ouidius primo de arte, Circenſia attingens ſpectacula currentium equorum.

Et bene te cogit, ſi nolit, linea iungi.
 Qua tibi tangenda eſt lege puella loci.

Etiam ſi modo longum ſedendi ordinem nonnulli interpretantur. Sicut & illud in amoribus, Quid fruſtra refugis? cogit nos linea iungi. Vlpianus digeſtorũ nono, ad legem Aquiliam, ita inquit, Si maritus uxori margaritas extricatas dediſſet in uſu, eaſq; inſcio uiro, perforaſſet, ut pertuſis in linea uteretur, tenetur lege Aquilia. Sed apertius idem digeſtis de furtis, libro XLVII. Si linea margaritarum ſurrepta ſit, dicendus eſt numerus. Cancelli ab hoc propoſito nõ ualde ſeiunguntur, quando & hæc erant ueluti ſepta quædam ex lignis tranſuerſim iunctis, obliquatiſq; ad defendendam, hoc eſt repellendam turbam, preſſim, agminatimq; proruentem. Quod Ciceronis lectio nobis ſuggerit, qui de oratore libro primo ita ſcribit, Nam ſi quis erit, qui hoc dicat, eſſe quaſdã oratorum proprias ſententias, atq; cauſas, & quaſi certarum artium, forenſibus cancellis circumſcriptam ſcientiam, fatebor equidem in his magis uerſari hanc noſtram dictionem. Et pro P. Quintio. Et me facile ueſtra exiſtimatione reuocabitis, ſi extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipſi circundedi, quin & pro P. Sextio, è fori cancellis plauſum excitatum ſcribit. Sidonius item Apollinaris quadam libri quinti epiſtola, umbram inquit, ſtipitibus altatis, cancellatimq; pendentibus, pampinus ſuperducta texuerat. Cancellorum rationem graphice expinxit Varro rei ruſticæ libro tertio. Præterea inquit, è perticis inclinatis ex humo ad parietem, & in eis tranſuerſis gradatim modicis interuallis perticis adnexis ad ſpeciem cancellorum ſcenicorum, ac theatri. Hinc cancellata elephantorum cutis dicitur Plinio. Hoſce cancellos item Cancros dici, quanquã rarenter admodum, animaduertimus, Inde ſcitu dignum prorepſit adagium, ut inter Orci cancros adhæſiſſe dicatur, qui ita irretitus, illaqueatuſq; teneatur, ac impeditus, ut nuſquam pateat effugium, quoniam Plutonis ſepta, & Cocyti irremeabilem neceſſitatis uiam, ut cecinit Orpheus, in Mercurij terreſtris hymno, qui euadere tentet, priſus ethiopem lauat. Eſt qui cancellos pro abaco ſeſſili interpretetur. Sunt porrò qui cancellos dici à Græcis κιγκλίδας putent. Pollux cinclidas arbitratur ualuarum ſpecies, Ariſtophanis interpres in Veſpis, Dicaſterij hoc eſt ſtationis iudicialis ianuam dici cinclida putat, quam inquit, etiam cancelotem dicunt, id eſt καγκελωτήν. Alij ex Græcis cinclidas intelligunt δικλίδας, id eſt ualuas duplices, aut etiam foramen, quo immittitur clauis. Cinclidarios uocabant, quibus Archiuum foret curæ, præſertim ne quibuſlibet ad libidinem pateret ingreſſus.

¶ Salis poteſtas mira. Cutis craſſitudo cur hebetudinis indicium. Enarratur locus difficillimus Fabij, In malaco ſanum. Citta, Picatio, Item quid malacia. Tollitur mendum ex Seneca, & Cæſare. Quæ apud Herodotum ſit Perſarum Halia.

CAPVT XV.

VETVS ſentẽtia eſt, à celeberrimis utriuſq; linguæ autoribus, literis cõmendata, totis corporibus nil eſſe utilius ſale, ac ſole, immóq; piſcatorũ corpora uideri cornea. Sentiri remediũ in podagra præcipue, probant. Etẽ aſtringit ſal, ſiccat, alligat, putreſcẽtia quoq; corpa ita uẽdicat, ut ea durent p̃ ſæcula. Quod

Et ſcimus tamen in Politicis Ariſtotelem ſcribere, puerum imperfecti eſſe conſilij, & fœminam inualidi, ſeruum uero nullius. Verum ſcire decet, carnis molliciem modis intelligi duobus, ſiue ut eſt ex complexionis bonitate, quæ rara ſit, & bene diſpoſita, ſiue ex phlegmatis exuperantia. Quo modo qui ſunt, non fere dicuntur tactus boni, quia non habent qualitates ſenſibiles recte ad medium redactas, & proinde nec mente ſatis apti. Quo in genere mulieres ſunt, quiq; phlegmatici uocantur. Ex ijs uero, quæ nõ omnino incurioſe, aut illotis pedibus ex ſummis, & planè claſſicis autoribus in mediam literatorum cohortem produximus, iam opinor illata lux eſt herculano illi, ut ſic dixerim, nodo, cimmerijs obuoluto tenebris, & Platonis numero item obſcuriori. In cuius enarratione hactenus aqua hæſit. Et Hermolaus lectiõis uir incredibilis, ac in re literaria detritus planè, & retorridus, & exactiſſimi iudicij in eo tamẽ Fabij loco. in malaco ſanum, quid ſentiat, non ſatis conſtitutum habere, fatetur ingenue. Cum tamen non aliud ſignificetur ex peripateticis ſcholis, quàm in carnis mollicie, & raritate ſummam intelligi mentis ſanitatem. i. prudentiam, & perſpicaciam, quoniam ita affectis facile item, quicquid eſt redundantis copiæ, ac retrimentitiæ digeritur, & euaporat, nec phantaſticũ, aut rationalis potentia perinde ſylueſtri tumultu obturbatur. Quod ita eſſe, id quoq; indicio eſt, quia fatuos, ac rudes παχυδέρμους appellare Græcis mos eſt, ac ſi tu dicas, craſſipelles. Quid, quod Quintilianus id uerbum fuiſſe artis alicuius proprium, apertiſſime dicit: ubi philoſophos intelligere potes, aut quod amplius arridet, diuinaculos, qui Phyſiognomones dicuntur. A quibus uſurparetur ſubinde, in malaco ſanum, ubi quem ita conſtitutũ, contemperatumq; inſpexiſſent. Eſt autem Phyſiognomia mãtices pars ea, quæ ex ore, omniumq; corporis membrorum facie, motúq; ac filo hominum coniectat mores, de qua, ut Ariſtoteles, & Adamantius, ita multi alij tam latini, q̃ Græci ſcripſerunt. In eo genere ſunt item Metopoſcopi, quos ex facie ad diuinantes, Plinius interpretatur. Eorum & Tranquillus meminit, & *Satyricus poeta* ſignificauit, Frontemq; manumq; Præbebit uati, crebrum poppyſma roganti. De malaco autem ſi quis ambigit, ac græce neſcit, norit id uerbum ſignificare molle. Nam malacia prægnantium Plinio eſt molicies quædã; & defectio, cum languentes modo hoc, modo illud appetunt. Adeo, ut terrã quoq; uorare appetant nonnullæ, carbones etiam extinctos, aut cimoliam, inquit Paulus medicinæ primo, quæ res nuncupatur κίττα. i. pica. Prouenit incõmodum id ab conceptu menſe potiſſimum tertio, nequeunte fœtu interim delata in uuluam omnia ratione alimenti abſumere, inſita imbecillitate. Proindeq; in ſtomacho multorum facta redundantia. Ex qua etiam abſurdorũ ſeſe promit appetentia, indidem quoq; nomen nacta affectio eſt, διὰ τὸ ποικίλλον τοῦ ζώου τῆς κίττης. i. ex auis uarietate. Vel quod malo id genus corripiatũ frequentius. Eſt & in ſtomacho malacia. i. debilitas. Corrigẽdus obiter error manifeſtarius in *Senecæ* epiſtolarũ libro nono. In otio inconcuſſo iacere, non eſt tranquillitas, malicia eſt. Tu expunge inſitiuum uerbum, & genuinum ita repone, malacia eſt. Apud Cæſarem, Gallici belli libro tertio, malacia item maris nominatur pro tranquillitate, ac uelut mollicie, q̃q̃ ſcribitur modo Malachia, ſed indocte. Quod de phyſiognomia mẽtio nobis facta eſt, Sciendum ex Procli doctrina, morem Pythagoreis fuiſſe, per ſigna in corpore conſtituta uenientes ad ipſos perpendere, ac penſiculare exactius, utrũ ad meliorem uitam apti forent, necne. Quoniã natura ipſa, quæ animis confingit corpora, inſtrumenta eis congrua ſumminiſtrat, imaginesq; animarum in corporibus indicat, per quas & animarum ingenia eius artis periti poſſunt deprehendere. Meminit Gellius noctiũ atticarũ primo. Quod ad ſalem attinet, abs quo digreſſi ſumus, ἁλίζειν Græci dicunt ſale condire, quanq̃ & eo uerbo congregatio ſignificatũ, unde Halia Perſarũ dicitũ Herodoto, id eſt congregatio. Sunt & Halides, ſeu Haliæ ſali terendo uaſa accommoda.

¶ Mos abluendi infantes ſale, aut frigida aqua. Enarratur Virgilij locus. Salis, fermenti, ac mellis nomine quid intelligendum in ſanctis literis.

CAPVT XVI.

ET QVIA ſalis emolumenta pauloante perſtrinximus, nõ negligenda itẽ ſunt uiſa, quæ à ſcientiſſimis medicorũ inſinuantur nobis. Siquidẽ Galenus quodã loco, etiã ſi ambigunt eruditiores, ſit ne de principis medici officinã opus id, ſale aſperſos infantes obuolui faſcijs præcipit. Sed & prima primi

Auicenna,feſtinandum inquit,ut infantum corpuſcula perluātur aqua, in qua colliquatus ſit ſal,ut occaleſcat umbilicus,atq; item cutis.Ita tamen , ut non contingantur nares, aut os.Cur uero ſic faciendum aſtruamus,ratio eſt,quoniam mox editum infantē ob nimiam teneritudinem omnia infeſtāt. Quo nomine ſemel,biſq; ſale abluere perſalubre eſt,præſertim ſi exuberet ſordibus,& nimio plus ſeſe promat humectatio,cōfeſtim uero ab ijs tepidiore confouendus aqua. Cæterum more ſuo Auerrois iſta putat reijciēda, præpoſitis,quæ minus acrimonia morſum,ut ſic dicā,infigant. Cuiuſmodi ſit oleū balaninum ex glandibus,effectu eodem,qui in ſale ſentitur,ut credit Auenzoar. Cooriuntur in Auerroim magna ui Auicennæ interpretes,quoniā oleum id genus ſtyptica poteſtate efficax quidem habeatur,nō tamen æque ſordentes humectationes reſoluere, quibus inebriatur cutis ex uterina redundantia.Addunt etiam, unguine intimo nō perinde,ut ſalem,oleum poſſe callum inducere.In quem uſum plæriſq; item mos eſt, natū infantem in frigidā aquam merſare,ſicuti ſeptimo Politicorū cōmeminit Ariſt. Sed Galeno de regimine ſanitatis primo id non arriſit,additis etiam rationibus,cur feciſſe inutile ſit.At confert inquit philoſophus,ſtatim a pueritia aſſuefacere. hoc enim ad ſanitatem,& ad res bellicas utile eſt, Quare apud barbaras gentes irroborauit mos,uel amne gelido infantes abluere,uel tenui amiculo conueſtire, qui Gallis mos eſt, ad cuncta em̄ quæ poſſint,initio ſtatim inſueſcere,optimum eſt. adiuuat autem pueros, innatus calor aduerſus frigoris uim.Iam ex ijs opinor,lucis plurimum inferri Vergilianis uerſiculis.

Natos ad flumina primum
Deferimus, ſæuóq; gelu duramus, & undis.

Et quia de ſale producta plæraq; nobis ſunt non illepida forſan, ne illud quidem negligendū,in ſanctarijs religionis noſtræ,ſalem pro apoſtolica ferè accipi ſapientia, propter illud Matthæi bracteatū,Vos eſtis ſal terræ. Ita enim Leuitici ſecundo ſcriptū inuenias. Quicquid obtuleris ſacrificij,ſale cōdies,nec auferes ſal fœderis dei tui de ſacrificio tuo. Sed & apoſtolus Paulus,Sermo inquit,ueſter in gratia ſit ſale conditus. Neq; enim ſequeſtrato rationis,ac diſcerniculi examine libratiore, deo placere quicq̄ poteſt. Quod aūt pauloante præcipitur,omnis oblatio quæ offertur domino,abſq; fermento fiet, nec quicq̄ fermenti,ac mellis adolebitur in ſacrificio domini, intelligi uolunt philoſophicū tumorem,& ciuilis eloquentiæ lenocinia,uoce quidem,nō re prædulcia. Illud deniq; adieciſſe,nō fuerit ocioſum,opinor,χόνδρος ἁλῶν dici à Græcis de ſale,qui craſſior ſit. Velut Chondritis uocatur παχεῖα σεμίδαλις,quam ſiliginem interpretātur. χονδροκόπια uero dicunt loca,in quibus concidatur chondros. Galeno,& medicis aliud prorſum chondros eſt. Venter inquit in pragmatia περὶ ἀνατομῆς Galenus, percoctioni deſtinatus ordit̄ à chondri meditullio,ubi ςόμα dicitur κοιλίας.i.uentris os. Alibi porrò idem autor, hoc eſt in partium extimi corporis nomenclatura,ſub ore inquit,uentris in ſuperficie exteriore congrue nominātur hypocondria,quoniam chondro recte ſubijciantur. Sunt aūt peritonæo ſubſtrati muſculi,extra cute obuelati. ὁμωνύμως aūt interna uiſcera ὑποχόνδρια uocantur,quando ſub chondris & ipſa ſunt τῶν χόνδρων πλευρῶν.

¶ Cur ſomniculoſi,quibus anguſtæ ſunt uenæ. Item Pumiliones. Cur in cogitatione profundiore obrepat ſopor. CAPVT XVII.

MVLTA quidem,& copioſe ſatis,ni fallimur,de hominis ratione conſcripſimus,poterant & plura,ſed nobis in uaſtiſſima rerū cōgerie ſeruare temperamentū quoddā,uiſum præſtabilius eſt, ne tamen cuiuſq; querelis detur occaſio,quod & præfati alibi ſumus, ubicunq; opportunum fuerit, omiſſa conſarcinabimus,poterunt à uolētibus iungi. Interim in alia diuertiſſe, nō erit opinor,inamœnum,ingratumq;. Diſceptabam mecum non ita pridem ſuper ſomni ratione. Mirum uidebatur,hominum plæroſq; ita in ſoporem ſæpe collabi,ut nil procliuius omnino faciāt. Cuiuſmodi ferè pumiliones ſunt,deminuti,decurtatiq; ab reliquorū cōmeſu. Et quoniā iactatū in Græcis literis ſcio,nil dulcius,q̄ omnia ſcire, contuli me ad magiſtros,quod aiunt,mutos. Qui me etiamſi aſymbolum,ita ſcite,doctéq; inſtruerent, ut naturæ rerum non omnino uiderer inſcius. Quod uero inde prouerim,etiam impertiendum alijs eſt uiſum,ne in ſanctarijs reconditum pereat. Igitur ſic habet. Eſſe genera duo,

duo, ui inſita, in ſomnium prona maxime. Alterũ in ijs eſt, quibus uenæ adeo prætenues ſunt, adeóq; latentes, uix ut deprehendi uiſu ualeant. Alterũ eorũ cenſet, qui nimio plus in caput excreuiſſe animaduertunt. Anguſtia meatuũ, quibus à capite refluit ſpiritus, nullo negotio præſepit, occluditurq́;, minuta ſiquidẽ, & ꝓpè nulla, quicquid acceſſerit, quãtumuis modicũ, puſillũq; obſtipat, præfarcitq;. Vbi ergo frigus cõcipit uena, ſiquidẽ & inſarctus uenter confrigeſcit, ſpiritus tamdiu ſuffrenat, & moramẽto quodã cõpeſcit neceſſario, donec inualeſcẽs calor diſiectus alimentũ ita cõficiat, ut globatũ alioqui dirimat, ac diffundat. Q̃diu uero is libere cõmeandi facultatẽ non nanciſcit, perſeuerat ſopor. Cæterũ ſuggerit ars rei forte obſcuriori exẽplum euidens. Nam tubulo anguſtiori infuſus liquor tardius, lentiuſq; profluit, quod ſi laxior is, & capatior fuerit, momẽto uis etiam maior dilapſa tranſmittit, id ipſum & in ſpiritu fit, qui anguſte corpulentior ipſe cõmeans, ac præpedite ſerius munere defungitur. Et hæc diuturnioris ſomni, procliuioriſq; in meatuũ gracilitate cauſa quidẽ fuerit. Somniculoſos uero eſſe, quibus caput extumuit, inde pernoſci poteſt. Quo amplius eſt cõceptaculũ, eo plus itẽ capiat, cõſequẽs eſt. In Nanis, ſiue Pumilionibus uaporũ multa uis ad caput ſurrigit, q̃m grandius membrum alimẽti amplius requirit. Qđ uero copioſe ſcandit, copioſe itẽ, ac largius remeet, neceſſariũ eſt, ſed & lentius, quia inſitus calor uim tantam ſublatæ euaporationis breui percoquendo nequit cõficere. At quibus uenæ latiores, apertioreſq; fuerint, ſoporulenti eſſe nequeunt, niſi forte quippiam obtigerit potẽtius aliud, qđ rationẽ faciat diuerſam, neq; quos item atra infeſtet bilis. Nam alſioſis, congelidiſq; corporibus, caloris intimi copia non magna, uaporũ paucitas caput ſcandentium obtingat, neceſſe eſt. Hinc illud fit quoq;, ut fere genus hoc ſit edacitatis auidæ, q̃n eorum natura ſicca, & retorrida eſt. Nec hauſtis aluntur magnopere, infeſtante plurimũ bilis atrioris frigore alimẽti cõceptacula, quæ ratio efficit potẽter, ut parũ omnino, aut nil ferè eat in corpus. Quia uero de ſopore agimus nunc, appingamus ueluti Corollariũ huic loco, qđ intellectũ ſtudioſis maxime arriſurũ arbitror. In eadẽ namq; harena, qđ dicitur, uerſamur, & cõtingit ſæpicule, ut attẽtiſſima cura quid expẽdentibus ingerat ſeſe uel inuitiſſimis, obnitẽtibuſq; inſuperabilis dormiendi procliuitas. Inde uero hoc fieri, deprehenſum à peritioribus eſt, quis comperta ſunt naturæ arcana ferè uniuerſa. Qđ cum, cogitatione profundius uerſante quippiã, ſuſpẽſa mens ſollicitudine eſt, alimẽtorũ percoctioni impedimentũ affertur inſigne, proinde qui ꝓtrudant in caput, uapores, dum minus excoqui poſſunt, craſſeſcere, neceſſariũ eſt. Illud uero paulo doctiores ſciunt omnes, q̃m fit ſomnus, ſicuti exequemur alibi copioſius, cum in cor ſeſe cõtraxerit calor intimus, quo in ima dilapſo, cõcipere palpebras frigoris uim, frigore autẽ cõcepto, defluere, ac deniq; cõprimi, quãdo unus eſt, qui omnia in corporibus temperet, modereturq; calor, frigus in ſopore ſuperna contrahunt, & extima, recaleſcunt inferna, pedum argumento. Sed intima eo amplius, quia uero ex humecta quadam ui progigni, obrepereq; ſomnus uidetur, inde Homerice circumfundi docte dicitur. Sed & *νήδυμος* ex hoc ſopor ab eodem nuncupatur, abs quo ueluti ex humiditate profundiore, emerſio facilis non eſt, uel, ut græce dicam, *οὐκ ἔστιν ἀναδῦναι τὸν ὑπνώττοντα.*

¶ Sudoris ſpecies. De ſudore frigido. Qui ſudores bono ſint. CAPVT XVIII.

DIVERTERAMVS nuper in medicorum florẽtiſſima uireta, nõ ut tranſfugæ, uerũ inſpectores, exploraturi ecquid inde præcerpi poſſet, qđ hoſce libellos, lectionũ antiquarũ inſtructũ, adiutũq; iret, ac cõptiores efficeret, nõ ut calenti ferro inuſtos, ſed ſolida, ſynceráq; ſpectabiles uenuſtate. Lectitabamus Canonẽ Auicennæ primũ, qui & in hominis ratione ſingularibus auxilijs obfirmauit aciem, ne quid trepidaret, aut moueret loco. Incidimus in eam, quæ ſudores aliquo modo perpendit, doctrinã, atq; in ſpecies partiendos tacite præmonſtrat, quas & huic innexuimus parti potiſſimũ, nihil eñ prohibet, à quocũq; literarũ Anteſignano uerſurã facere, non quæ peculiares, abditoſq; loculos inſtruat, ſed ut in repub. bene inſtituta, qualẽ optauit Plato, cuiuſcunq; deſeruiat emolumẽtis, neq; eñ eſt homo homini lupus, ut ille ait, ſed deus potius, q̃n & hæc ad æternã gloriam uia. Igitur inquit princeps, ſudor, qui cõtingit cõſopitis, ex materiæ prouenit copia. Quippe per ſoporẽ, nulla euidenti cauſa, qui ſudore diluit, amplius ingeſſit alimẽti, ꝙ̃ pati poſſit. Galenus ad

eandem rem, ſudor exuperans aut corpore obuenit rariore, laxioreq́; aut materiæ abundantia, aut quia prætenuis, ſubtiliſq; admodum comperitur. Qui principis uerba latius, fuſiuſue explicant, quatuor ferè ſudoris ſpecies agnoſcere uidentur. Quidam enim naturæ profluit imbecillitate, uelut in Syncope, in qua ſpiritus, ſanguiſq; in cor ſe contrahunt, extimis relictis. Quæ naturæ defecta regimine frigidi ſudoris humectationẽ promunt. Alius natura prouenit ualida, quod in Criſi, & decretorijs euenire diebus aſſolet. Alijs occaſionem præſtat ratio euidens, uel exercitationis, aut balnei, uel æſtiui ardoris flagrantiæ, uel etiam alimenti ingurgitationis nimiæ, aut Plethoricæ copiæ. Quod uero de ſudore frigido dicitur, amplius perpendi poteſt, & debet, eo quidem magis, quod Poetas quoq;, quorum ſæpe multiplex eſt eruditio, & intercutanea, nec oculis ſpectanda caligantibus, noctuiniſue, nonnunq; commeminiſſe eiuſdem, perſpicuum eſt, ſatiſq; frigide, quia de frigore agatur, enarrari. Ita ut ambigas, ſerione, & iudicato, an per iocum tam inepte plæraq; effutiant. καὶ παχυμερέστερον, ut quæ nullo concipiantur ſcientiæ fundo, plurimumq; arbitraria ſint, ac profuſa temere. Quis enim illud ex Amphitryone non legit? Hic homo ſocium ad malam rem quærit, quem adiungat ſibi.

Nõ placet, ꝓ mõſtro extẽplo eſt, qn̄ qui ſudat tremit. Sed & q̃dã Elegia Propertius,

Quæ ſi forte aliquid uultu mihi dura negarat.

Frigida de tota fronte manabat aqua.

Cornelius quidem Celſus in libris de medendi ratione cõcinnatis ſudorẽ frigidum eſſe morbi indicem ſcribit, ſollicite diu ſum ſcrutatus eiuſmodi euentus rationẽ, deniq; optimus naturæ Interpres Ariſtoteles ita prodens ſe nobis ingeſſit. Cur, inquit, calidi ſudores frigidis meliores habent̃? An qđ ſudor omnis excremẽti cuiuſdã ſecretio eſt? Partẽ autẽ excremẽti amplius incaleſcere, cõſentaneũ eſt. Plus autẽ nõ æque, ſed minus. Itaq; ſudor frigidus excremẽti multi indiciũ eſt, quo circa morbos quoq; longiores facit. Amplius Hippocrates libro ſentẽtiarũ quarto, ſudores, inquit, frigidi, ſi cum febre acuta accidunt, mortẽ ſignificant, ſi cum mitiore, longitudinẽ morbi. Certe ſumma dignũ admiratione eſt, qui poſſit elici frigens ſudor, cũ æſtuoſa ſit febris. Proinde neceſſariũ uidet̃, aliam eſſe corporis portionẽ, quã amburat febris, aliam, ex qua humor profluat frigidus, qđ eñ ex caleſcente promit̃ parte, caleat oportet. Cæterũ ex cute, quã eſſe frigidam, liquet, proliciunt̃ ſudores, q̃buis ſubtercutanea exæſtuent. Porrò acutas obrepere febres, patet, quibuſdam cõputreſcẽtibus humoribus. At hi nunc quidẽ toto putrent corpore, nunc in cõceptaculis tantũ. Vbi uero duo iſta ſimul fiant, ut in uaſis cõputreſcat humor, & quæ ſolidum corpus regit natura, quã naturalem eſſe calorẽ, opinat̃ Hippocrates, uel perimat̃ prorſum, uel internetionẽ proxime adicrit. Quæ profluunt inde, planè frigent. Nil uero officit, quin ex putredine exoriens caliditas ſit uehementiſſima, proptereaq; indicium exitiale, ſiquidem præmonſtratur, eam humorũ frigidam uim in corpore exuberare, quæ nec inſita caloris copia recaleſcat, neq; item aduentitia, id eſt, febrili. Quod ſiquis expetat ſcire item, qui potiſſimũ ſudores bono ſint, audiat Hippocratẽ ita ſancientem, ſudores febricitanti ſi ſtatim inceperint, bono ſunt, & tertio die, & quinto, & ſeptimo, & nono, & undecimo, & quartodecimo, & uiceſimo, & uiceſimoquarto, & uiceſimoſeptimo, & triceſimo, & triceſimoquarto. His enim ſudoribus morbi iudicant̃. Qui autem non ita ueniunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem, ac recidiuam.

¶ Cur facies, & ſuperna deſudent maxime. Cur item in trepidationibus idem patiantur pedes. Cerebrumne an Iecur ſit humectationis fons. CAPVT XIX

ACCIDVNT porrò in ſudoribus nõnulla plærũq;, nõ paruã quæ præferãt admirationẽ. Nam & uſu cõpertũ ferè eſt, in trepidationibus exudare pedes, nõ faciẽ, quæ alioqui obnoxia ſudori maxime eſt. Quippe quæ laxiora ſunt, & humectant̃ abunde, ea ſudere dilui, cõgruũ eſt. Caput autẽ eſſe planè certũ eſt, humoris fontẽ. Indicio ſunt capilli ea maxime parte ubertim ſuccreſcẽtes. Quin & uniuerſim ſuperna ſudoribus amplius infeſtantur, q̃ inferna, qm̃ calori inſitum ſit, cõſcendere, illucq; itidem humectationẽ perducere. Vel etiã quia ſudorẽ mouet ſpiritus, qui in ſuperna parte ſedem habet. Adde, qđ eſt ſudor incoctus humor, cuiuſmodi humore pars humet ſuperior. Auicennæ id quoq; auctoritas comprobat, nam ſecũda quarti, ſudor inquit, maxime multiplicat̃ in ſuperioribus, in capiteq; imprimis.

Imprimis. Cæterũ hæc ferè de ſanis intelligẽda corporibus. Nam affectis illuc imprimis decumbit ſudor, ubi amplior concepta fuerit eius materia. Proinde Sententiarũ quarto Hippocrates, ubi ſudor, illic ægritudo. Id ipſum & ab Auicenna traditum ſcimus. Sudor uero ille pedum in trepidationibus eam, ut Ariſto. inquit, rationẽ habet, qđ ſit trepidatio metus quidã ſuper re inchoanda. At metu ſuperna frigeſcunt caloris fuga ad intima, infernaq́ꝫ. Quo nomine pallent item trepidantes. Qui & maxime pedes agitant, indeq́ꝫ ea parte laborante elici ſudorẽ, ꝓbabile eſt. Manus itẽ aſſolent perfricare, ſeq́ꝫ modo inflectunt, modo extẽdunt, etiã ſæpe exiliunt, nec unq́ꝫ quieſcũt, ſunt eñ exciti, ꝓpenſiq́ꝫ ad negotiũ, qm̃ calor eorũ ſe collegerit in pectoris locũ, qui corpulentior eſt, quãobrem undiq́ꝫ tum ipſo calore, tum ſanguine turgeſcẽte efficiť, ut motu uario, crebróq́ꝫ agiteñť, ſed pedibus maxime inſudant, qm̃ illi perpetuo teneanť labore, ſaltẽ corporis fulciendi. Propterea cũ labore uehemẽti imprimis agiteť calidũ, inflãmeturq́ꝫ, & qđ humectũ eſt, in tenuia diſſoluať, ſudant illi, facies minime. Ex affluxu porrò caloris eiuſmodi in metu maximo ad intima, ſæpe alui funduñť, & profluunt ueſicæ retrimenta. Siquidẽ extrema corporis ſpiritu, ſanguine, calore deſtituta inalgeſcunt. Humor uero redundans caloris copia ſolutus retrudiť, quoniã uis ea, quæ cõprimẽdi poteſtatẽ habet, & ab recẽtioribus retentiua nuncupať, reprimere nequit, inde conſequiť, ut in æſtuationibus grauiſſimis profluat, emanetq́ꝫ frigidus ſudor. Quod nequis philoſophis modo putet percognitũ, optimus quoq́ꝫ max. Poeta libro Aeneidos tertio ſignificauit illis uerſibus.

Talibus attonitus uiſis, & uoce Deorum.
Nec ſopor illud erat, ſed coràm agnoſcere uultus,
Velataſq́ꝫ comas, præſentiáq́ꝫ ora uidebar.
Tum gelidus toto manabat corpore ſudor.

Sicui uero ambiguitatẽ forte mouet, qđ modo caput humoris fontem diximus, cum de hepate dici id rectius uideať, qm̃ in libro, cui τέχνη titulus eſt, dicat Galenus in ſignorũ tractatu, Ex corde ſicco totum areſcit corpus, niſi diuerſum efficiat hepar. Ex humecto autẽ hepate corpus item humeſcit, ni effectũ cor producat contrariũ. Sed & Hali hepar inquit, eſt humiditatũ fons. Cæterũ duplex humidũ tradiť à rerũ naturæ peritis. Humidum uerũ, &, ut ipſorũ utar uerbo, eſſentiale, cuiuſmodi in iecore eſt. Quod inde dicitur etiã cerebro humectius. Alterũ accidẽtale uocant, utpote frigiditate inductũ, affluxúq́ꝫ extrinſecæ humectationis. Hoc uero in cerebro agnoſciť, proinde appellatur humiditatis fons. Etẽm quia eſt omniũ partium frigidiſſimũ, ut Ariſto. inquit in cõmentatione de ſomno, & uigilia, in eo ſuperfluitatẽ concipi multam indigeſtionis ratione, neceſſarium eſt. Affluunt illuc & ab reliquis partibus euaporationes plurimæ, quæ loci frigore percuſſæ reſiliunt. Infeſtat aer quoq́ꝫ per meatus multos.

¶ De oleo ſcitu digna. Quæ dicantur præmiſſa uini, & olei in Plynio. Emendatur locus Ciceronis ex epiſto. fam. CAPVT XX

OLEVM Anacharſis ſcytha inſaniæ pharmacũ eſſe dicebat, qm̃ eo peruncti Athletæ inuicẽ magis inſanirẽt, Naturæ tamẽ prouidẽtia liquores duos humanis corporibus gratiſſimos contribuerat, intus uini, foris olei. Cuius eſt poteſtas tepefacere, ac cõtra algores munire. Epaminondã uero legimus, q̃ñq́ꝫ collegis impẽſarũ rationẽ coquo reddente, olei multitudinẽ permoleſte tuliſſe, admirantibuſq́ꝫ illis, nõ inquit, impendij magnitudo me mouet, ſed qđ tantũ olei intra corpus receperim. Memorabile eſt, qđ Plynius ſcribit, Alpibꝰ coercitas, & tam inexuperabili munimẽto Gallias hanc primũ habuiſſe cauſam ſuperfundendi ſeſe Italiæ, qđ Elico ex Heluetijs ciuis eorũ fabrilẽ ob artẽ Romæ cõmoratus, ficum ſiccam, & uuam, oleiq́ꝫ, ac uini præmiſſa remeans ſecũ tuliſſet. Verũ hic protinus aduertẽdum amplius, quæ dicantur in Plynio præmiſſa olei. Hermolaus quidẽ emendans promiſſa reponit, publica lectione expuncta. Mihi autẽ mire arridet uerbum, Præmiſſa, ut intelligamus primitias quaſdã, ſicuti præmiſſa ſacrorũ dicuñť. Vtitur eo uocabulo & M. Tullius epiſtola quadã ad Plancũ. Et tuarũ, inquit, literarũ præmiſſa meminiſſem. Etiã ſi in uulgatis modo codicibus paſſim ſcriptũ inuenias promiſſa, nõ præmiſſa. Senſu nullo, aut leuiſſimo, apud Græcos, qđ ad oleum ſpectat, ſic reperio ſubnotatũ, Ferri glutinũ, ſiue ferruminationẽ Samium Glaucũ excogitaſſe primũ, enato inde Adagio, de ijs, quæ facile perficiantur,

Glauci ars. Qui remollire ferrum cupiunt, oleo tingunt, at qui obdureſacere in aquam merſant. Illud quoq; ex hiſtoria ſuccurrit, Auguſti tẽporibus, è taberna meritoria trans Tyberim oleum terra erupiſſe, ac toto fluxiſſe die, nulla intermiſſione, quo ſignificatam interpretantur Chriſti gratiam ex gentibus.

¶ Super Hercule, ac Geryone plæraq; non extrita admodum. Larini boues, & Ceſtrini, ac Epirotici. Geren quid. Item Herculis cognomina. Herculis ſtragula quæ ſint. Balneæ calentes cur Herculi ſacræ, deq; Sminthe o Apolline. CAPVT XXI

LEGEBAMVS nuper Arriani hiſtoriam, qua is Alexandri geſta cõplectitur. In ſecunda eorũ ita relatũ obſeruauimus, Herculem non fuiſſe unum. Namq; ſuum ſibi uendicant Tyrij, cuius etiam templum omniũ, quæ memoria ſeruat humana, uetuſtiſſimum ſubſtruxerunt. Sed hunc non uideri Herculem Argiuum, Alcmena natum, quod multis annis antea coleretur Tyrius, ꝙ Cadmus omnino Thebas condidiſſet. Cæterũ Aegyptios quoq; alium item Herculem colere, diuerſum ab eo, quem uel Tyrij, uel Græci uenerentur. Autor item Herodotus eſt, Aegyptios inter duodecim Deos Herculem recenſere. Sed, inquit Arrianus, proximũ uero eſt, Herculem, qui Tarteſſi in Hiſpania colitur, ubi item uiſuntur columnæ, quas Herculeas uocant, eum eſſe, qui Tyri colatur, quoniam Tarteſſum condiderint Tyrij, & ritu Phœnicio conſtructum ibidem ſit templum, quod Herculis dicitur, eodemq; ritu ſacra fiant. Quod uero ad Geryonem ſpectat, ad quem Argiuus Hercules, ut boues abigeret, miſſus dicitur, nihil omnino ad terram Hiſpaniam pertinere, Hecatæus rerum ſcriptor memoriæ prodidit, nec ad ullam unꝗ Erithiam Inſulam Herculem miſſum, ſed loca circa Ambraciam, atq; Amphilochos Geryonẽ Imperio tenuiſſe, indeq; abactas boues, quæ mira ſpecie in illis comperiantur locis, herbida regione, & paſcuis admodum læta. Nec om̃ino fieri ſimile ueri, ea tempeſtate nouiſſe Euriſtheum extra orbem terrarũ poſitos populos, aut ſpecioſas, quæ ibi naſcerẽtur, boues. Vtcunq;, quod ſcitu dignum eſt, ſcribunt Græci Epiroticos boues larinos dici ab Larino paſtore, cuius meminit Athenæus quoq;, qui ab Hercule redeunte ab Geryonis nece exceperit, educaueritq;. Vnde Epirotica mox armenta ſint celebrata, de quibus cõmeminerit Lycus Rheginus in ijs, quæ ad Alexandrum ſcribit. Etiam ſi ſunt, qui ab narium magnitudine dici Larinos uelint, ut eſt ab Interprete Ariſtophanis adnotatum. *Siquidem* λα particula intendendi uim habet. ῥῖνες uero nares ſunt. Cæterũ Ceſtrini quoq; uocant, qui Larini. Fuere in Epiro eadem Pyrrhichæ boues, quas Atauros uocabant, intactas Venere, ut incrementũ ampliter caperent, quaſi *Setauras* dicas. Theogoniæ Heſiodicæ Interpretes, Herculis nomine ſolarem intelligunt poteſtatẽ, Geryonẽ uero, cuius boues ab illo orbi terrarũ illatas fabulantur, hyemem eſſe uolunt, ἀπὸ τοῦ γαρύειν, τοῦτ᾽ ἐστι βοᾶν, id eſt, ab uerbo γαρύειν, quo ſignificetur clamor, ob hyberni temporis tumultũ. Nam Geren, hoc eſt, γέρην ad hoc ſpectat nihil, eſt enim eo nomine, ut inquit Aelius Dionyſius, Grus fœmina, hyemem uero *Sol* perimit ab hyemali tropico ad uernum conuerſus æquinoctium. At boum nomine tonitrua intelligunt, quadam ſoni ſimilitudine, quæ Geryonis dicunẽ, quod hyeme quidem non fiant, ſed illam ſtatim conſequantur, uel quia ex humecta eius natura mox hæc proueniant. Fabulanẽ item Græcorũ plæriq;, Herculis ſtatuam effingi ſolitam ſiniſtra manu mala tria geſtantem, quæ claua conquiſiuiſſet, dracone interempto, id eſt, concupiſcentia ſubacta, ita enim comparanẽ tria poma, hoc eſt, iræ comprimunẽ ardores, & habendi cupiditas temperatur, ac deniq; uoluptatum ſedantur titillationes, ſinuoſiq;, ac blandi ſuperanẽ laquei. Leonis uero pellem non aliud fuiſſe, ꝙ generoſam uiri prudentiam, qua is circũmunitus, obſeptusq;, affectiones animi prærabidas exculcarit. Ita ſapientẽ quendam, & ſummatẽ uirum Herculis nomine accipiendum putant. Quod & in floridis non ignoraſſe Apuleius uidetur, qui animi monſtra ab illo philoſophica claua fuiſſe perdomita, nobis inſinuat. Significat etiam in commentatione de ſomnijs Syneſius. Hæc ipſa tamẽ, ut ſunt, ridicula uidentur multis, quando uoluptariũ imprimis Herculem intelligunt, quo ſanè argumẽto inſtitutũ ſit, calentes balneas Herculi ſacras dicere, & molliora ſtragula Herculis cubilia. Herculem Celtæ uocabulo gentis proprio uocant Ogmion, imaginem eius, ritu ab alijs diuerſiſſimo, pictura exprimũt. Primũ decrepiti ſenis facies eſt, capite prorſum incompto, pilis, quotquot ſunt,

ſunt,canicie albicantibus,pelle autem rugoſa,ſtriatáq;,quin exuſtæ ſimili uſq; in nigredinem,quales fere ſunt,qui in mari expiſcant̃ ſenes. Charontē diceres, aut Iapetū quendā ex tartaro,& nulli nō ſimilem potius, q̃ Herculi. Adeſt tamē aliquid Herculis ꝓprium. Leonis circumiectum exuuium. Dextra clauam tenet, necnon ex humeris propendet Corytus. Siniſtra intentum præfert arcum. Omninóq; Hercules eſt, ac quanq̃ ſenex,numeroſam tamē multitudinem trahit auribus alligatam, funiculi uero aureæ ſunt catenæ prætenues,aut ex helectro,monilibus affabre connexis, q̃ ſimillimæ, & q̃uis imbecilla ſit catella id genus,inſequunt̃ tamē nullo reniſu,nec de fugæ præſidio prorſum meditantes quippiam. Immo feſtini aſſectant̃,læti quoq;, atq; hilares, illum ſummis etiamnū extollentes laudibus. Quin etiā præcurrere geſtiunt, nunq̃ nō laxiſſimo uinculo. Catella uero,quā diximus, ad Herculis linguam deſtinata conſpicit̃, ad hunc uſum, ut uidetur, peruiam. Ille autē uultu renidens inſequētes reſpectat. Hæc quidē Celtæ. Quā uero habeat rationē tam inuſitata ſpecies,ne nihil lector ſtudioſus ingenio ſuo debeat,inenarratum relinquimus. De Hercule uero illud adijciamus, coli eum ab Oetæis ad Trachina cognomento Cornopiona, id eſt, κορνοπίωνα, quoniā Cornopas fugarit,quo illi nomine locuſtas intelligunt,quas alij ἀκρίδας, aut πάρνοπας uocant. Adeo leuibus de cauſis indebantur cognomina uaniſſimis Dijs,nam Herculem eundē nuncupant Erythræi Ipoctonon,quod Ipas repuliſſet ἀμπελοφάγους, id eſt, uitem arrodentes. Apollinem uero dicunt Rhodij Erythibion,quoniam Erythiben appellant ipſi,quam ἐρυσίβην alij, id eſt,rubiginem. Vanitas eadem Smintheum induxit Apollinē,ſed qui tanti ueteribus fuerit,ut orationes etiamnum Sminthiacæ celebrarentur,conditis quoq; præceptis,quibus apte concinnari poſſent. Smintheus enim dicitur, & Sminthius. Nominis ratio ab muribus ducitur,quos apud Chryſam Sminthos uocant, cum eos ubertim ſuccreſcentes fugaſſet is Deus, quo argumento inibi ſtatuæ ſubiecta uiſebatur muris imago. Alij Sminthen intelligunt apud Troiam ciuitatem, ubi coleretur. Sicuti Hylatem appellat eundem Lycophron à Cypri ciuitate Hyle,etiamſi eſt & in Locris altera.

¶ *Stuporis attoniti ſpecies,quem Apoplexiam Græci uocant. Item quibus ex cauſis contingat. Quid Paralyſis. Catulli uerſus declaratur.* CAPVT XXII

QVAM Græci ἀποπληξίαν uocant, ſunt qui latine ſtuporem dicant attonitum. In Apoplexijs,inquit Galenus,totum corpus ſenſu priuat̃, ac motu. Solus reſtat anhelitus,qui ſi & ipſe prohibeat̃, maxima eſt, & acutiſſima Apoplexia. Si uero reciprocatio adſit quidem,ſed ui magna,fortis,uehemensq; fit ſtupor. Cuiuſmodi item,ſed minus,ſi neq; intentus,nec uiolentus,at inæqualis,atq; exordinatus,interpellatuſq; fiat anhelitus,ſicuti,ubi ſeruatur ordo aliquis,debilior cenſetur,ſicq; omnia pro neceſſitate fiant, primo quoq; tempore, perſanatur. Apoplexiæ omnes fiunt,ubi facultas animalis ad partes defluere nequit infra caput exiſtentes, aut ob cerebri affectionem ſimilem inflammationi, aut uentriculis ipſis pituitoſo oppletis humore. Cæterū cauſæ magnitudinē,affectionis, ſeu, ut nunc loquimur, paſſionis conſequitur magnitudo. Magna uero ex parte curationē nō admittit ob reſpirationis læſionem. Auicenna ſexta primi oſtenſurus uitalem poteſtatē eſſe animali priorem,licet,inquit,uis animalis membri alicuius intercipiatur, quæ ſenſum præſtat,& motum uoluntariū, nihilominus uita nō deſtituit̃ pars ea, ni pariter & uitalis deſtruat̃. Membrū utiq; ſtupidū,aut paralyticū diu quidem ſenſu caret,ac motu, uel ratione complexionis malæ,intenſius frigidæ,non permittentis ſenſum, motumq; recipi à membro, uehementius arctatis meatibus nerui,per quos commeant ſpiritus, uel oppletis neruis interiacētibus cerebrū,uel nucam,& paralyticū membrū,ſubſiſtente tamē interim uita. At intermortua pars nec ſenſu pollet,nec motu,computreſcitq; ilico,interpellata uidelicet,corruptáq; uitali poteſtate. Auicennæ Interpres ita diſtinguit,ſtupidum dicit̃,quod ſenſu caret,paralyticū,quod & ſenſu,& motu. Cornelius Celſus Attonitos, inquit, raro uidemus,quorū & corpus,& mens ſtupet,fit interdum ictu fulminis,interdum morbo, Apoplexiam hunc Græci appellant. At reſolutio neruorū frequēs ubiq; morbus eſt,ſed interdum tota corpora, interdum partes infeſtat. Veteres autores illud Apoplexiam, hoc Paralyſin nominauerūt,nunc utrunq; Paralyſin appellari uideo. Eſt Sceletyrbe itē, id eſt, σκελετύρβη paralyſis quædā,cum rectum ſeruare inceſſum nō ualemus, & crura,

uelut ardua cõſcendẽtes,attrahimus,ac in ſiniſtrũ qñq; dextra circũferimus,qñq; ediuerſo. Sciendũ uero illud,nullũ eſſe morbũ adeo ſenili ætati familiarẽ,ut eſt Apoplexia,qm̃ in ea cerebrũ pituitoſis replet̃ ſuperfluitatibus. Ex iis uero,quæ de ſtupore collegimus, infertur Catulliano carmini lucis plurimũ, Talis iſte meus ſtupor nil uidet,nihil audit.

¶ Super Comitiali morbo quid ſentiant eruditi. An homo tantum huiuſmodi affectione infeſtetur. Magmed hiſtoria. Lunaticus morbus. CAPVT XXIII

COMITIALIS uero morbus Apoplexiæ germanus,pximuſq; quodammodo eſt,cũ idem locus in utroq; patiat̃, & idem humor cauſam affectioni præbeat. Verũ Apoplexia ꝓpter omnimodam carentiã eius facultatis, quæ ad neruos demanat. Morbus autẽ Comitialis ob incertã,temerariãq;, & incõditã motionẽ cõſiſtit,frigidus autẽ, & craſſus eſt humor ambobus. Proindeq; adoleſcentiũ ætas calidæ,ſiccæq; tẽperaturæ maximũ affert auxilium his, qui comitiali morbo laborant. Compari modo & locorũ mutationes ꝓportionales,quando ad calidiorẽ,ſicciorẽq; tranſmigrent. Eodẽ modo,& uictuũ. Comitiales morbos exuperare in pueris,autor Hippocrates eſt,ꝓptereáq; dici pueriles morbos, qui & ætatis conuerſione,ac mutatione deſiſtant. Accidunt & adoleſcẽtibus quandoq; ob uictus errorẽ, & quia humi cubant,ac ſoli ſe exponũt,& imbribus,& eiuſmodi aliis. Cum uero ſpumæ generatio ex duarum ſubſtantiarũ mixtione perficiatur,altera ſpirituoſa,altera humida, fiat autẽ earum mixtio,ambabus in multa perfractis,& multis mutuo complexu paruis ampullis plærumq; ab ipſis effectis. Ventis quidem uehemẽtibus mare occupantibus, propter ictum fortiorem ſpumam fieri contingit,in lebetibus autem caloris ratione. Sic & in corporibus animalium,cum adſunt ex morbo comitiali conuulſiones, uehementia motuum ſolet ſpumam generare,in Capris uero calor. In curſibus autem equorũ utraq; cauſa uigorem habet. Qui ſpumam è uentre prodire,opinantur,deerrant. Neq; enim fieri poteſt,ut tota inde proueniat,cum neq; eo tempore animal euomat, neq; nauſeam patiatur ullam. Cum uero tenacem habuerit is,qui perfringitur, humor, conſiſtentiam, ſtabilis ſpuma perficitur,qualis conuiſitur,currentibus equis,aut ira percitis capris. Vbi autẽ laqueus collo circumnectitur,neceſſe eſt quidem cordi,atq; pulmoni, ut glutinoſum expirẽt retrimentum,quod in libro de Reſpiratione Galenus edocuit, prohibente autem laqueo,totum uiolenter impellit,quo fit,ut pars propriæ humiditatis una expellatur. Sed ut ad comitialem redeamus morbum,quo planius,expreſſiuſq; cuiuſmodi ea ſit affectio,percipiatur,Galeni ſententiam ſubnotabimus ex tertio libro de locis affectis, Morbus,inquit,comitialis conuulſio eſt omnium corporis partium,non perpetua,ut in Proſthotono,& Opiſthotono,atq; Tetano,id eſt,neruorum rigore,ſed quæ ex temporum accidit interuallis. Ac neq; hac ſola re,ſed mentis quoq;, & ſenſuũ oblæſione ab iam dictis diſtat conuulſionibus,unde conſtat,in ſupremis corporũ partibus, cerebro uidelicet,hunc affectum cõſiſtere. Cæterum uelox eius diſcuſſio,craſſum humorem, ſpiritus meatum in cerebri uentriculis obſtruentẽ, hunc maxime affectum peperiſſe, declarat, neruorum principio ſe ipſum quatiente,quo excutiat id,qđ noxium eſt. Deniq; à craſſo ſemper humore hanc produci affectionem,argumẽto eſt,quod & ſubito fit, & ſoluitur confeſtim,nam ſubitariam meatuum obſtructionẽ à craſſo,uiſcoſoq; humore fieri conſtat. Accedit ad hæc, ut is, qui ſic laborat,neq; uideat,neq; audiat, neq; ullo ſenſu quicq; percipiat,ac ne memoria quidẽ conſequi poſſit,quid factum ſit, ſiquidẽ cum memoriæ uiribus ratio item læditur. Melancholici magna parte Comitiales efficiuntur. Et cõtra, morbo comitiali laborantes efficiuntur Melancholici. Atq; horũ utrumlibet magis accidit,prout uel in hanc,uel in illam partem infirmitas repit, ſi enim in corpus, Epileptici. Si uero in mentem, Melancholici redduntur. Illud uero ex hiſtoria memorabile, fuiſſe Grammaticũ quendam ætate quidem præuiridi,qui ſi uehementius in tradendis egiſſet præceptis,aut altius cogitaſſet,uel etiã inediam diutius eſſet perpeſſus, aut iram minus inhibuiſſet,mox comitiali corripiebatur morbo. Id uero medicorũ ſcientiſſimi amplius perpendentes,os uentriculi,utpote quod facile ſentiret,eſſe affectum, facile deprehenderunt,ac deinde per conſenſum, & cerebrum totum,ac corpus uniuerſum cõuulſione concuti. Quærens uero Ariſtoteles,unde ſit,quod uni animantium cunctarum homini

tranſuertuntur,

tranſuertuntur, ac per limitatẽ deprauantur oculi, poſtea infert, ἢ διότι μόνοι ἐν τῷ γένει ἐπίληπτοι γίνονται τῶν ζώων, ἡ δ' ἐπίληψις διὰ στροφὴν ποιεῖ, ὅτε γένηται, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων μορίων, id eſt, An quia ſolus ex omni animãtium genere morbo comitiali rapitur, quod genus morbi tranſuertere oculos, ſicut cætera etiam membra poteſt. Afferunt quinetiã Peripatetici nõnulli dictorũ ab Ariſto. rationẽ, quia homini cerebrum prauis euaporationibus maxime ſit obnoxium, necnon frigiditate ſit, atq; humectatione præſigni. Addunt & motiones item eius eſſe exordinatas ualde. Plynius uero naturalis hiſtoriæ. X. Cothurnices damnatas menſis prodit, comitialem etiã ꝓpter morbum deſpui ſuetum, quẽ ſolæ animaliũ ſentiant, præter hominẽ. Eadẽ ferè Iulius Solinus in Polyhiſtore. Plutarchus rerum naturæ haudquaq; imperitus, nec tam hiſtoricorum Calendario inferendus, q̃ philoſophorũ albo, caprã præter cetera animalia comitiali tentari morbo refert, ꝓptereàq; ueteres ſacerdotes ea uehementer, ut morbida, abſtinuiſſe, quoniã guſtantibus, aut tangentibus modo aliquid morbi eius affricet̃. Cuius cauſam afferunt, pororũ, ſiue meatuum anguſtiam, quibus obſeptis, ſæpiſſime includatur ſpiritus. Quod arguat uocis tenuitas. Nam qui eo affectionis genere tentantur, ſimilem capellæ uocem edunt. Cæterũ de hoc morbo aliqua & Alexander Aphrodiſeus. Obſeruatione dignum, quod Auicenna ſcribit ſecunda primi, Epilepſiam ſeptentrionalibus nõ ferè contingere, quia ſint introrſum ſani, & calore exuperanti. Quod ſi eueniat, eſſe atrocem, quia cauſa ſit præpotens. Legimus porrò ſi caducis à dextro morbus occipiat, eorum difficiliorẽ eſſe medelam. Siquidem dextra corporis ualidiora ſunt, eóq; minus ſpei ad ſanitatem relinquunt, cũ & ipſa ægritudini accumbunt. Tuncq; dextræ auris crebriores fiunt tinnitus, morbo penitus adacto. Iucunda ſupereſt hiſtoria in morbi comitialis mentione, non indigna, quã recenſeamus. Siquidẽ Magmed, ſeu Maumet dicatur is, qui magnã orientis partem religione pernicioſa implicuit, uti proditũ eſt, huic erat affectioni obnoxius. Id cum animaduertiſſet uxor, & eo nomine plurimũ indignaret̃, ac rogaret ſubinde, quid eſſet in re, deſine, inquit, mirari, morbus abeſt. Sed cum aduentantis numinis uim pati nequeam, mente collabor, ac ſtupent membra, communis eſt hæc prophetarũ affectio, quorũ me eſſe unum, ſcias uelim. Hac fraude mulier delinita, quẽ odiſſe cœperat euentus atrocitate, commenti uerſutia, ut diuinũ ſuſpicere uirum coacta eſt, quæ illuc deniq; prorupit fraus, ut moriens illum ex aſſe hæredem inſtitueret, quæ res potentiæ, quam mox indeptus eſt ampliſſimã, exordia præbuiſſe narratur. Illud porrò ex Septimij Florentis apologetico eſt, in harena iugulatorũ nocentũ ſanguinẽ recentẽ de iugulo decurrentem auida ſiti ſolitum hauriri, quod ſic comitiali morbo remedia quæri opinarentur. Morbum hunc dici Lunaticũ opinant̃ quidam, quod interlunio editos, eo ferè corripi, adnotatũ ſit. Furioſum, & lunaticum mancipium legimus apud Caium. In ſanctis literis Lunaticos appellari animaduerto, quorũ morbus Lunæ aſcenſu increſcat, quod diabolus lunaria ſeruet tempora, ut creaturã infamet in creatoris blaſphemiam. Typice uero Lunaticos accipiunt, qui per horarum momenta mutantur in uitia.

¶ Animæ natura qualis ſit per ſe. Vitia extrinſecus inuehi. Cur anima eadem parum introſpicienti mortalis uideatur. CAPVT XXIIII.

QVONIAM ab ineunte ætate Platonẽ ſecretioris philoſophiæ principẽ, dignumq;, qui ſententiæ uniuſcuiuſq; fundus fiat, ac ſubſcriptor, mirifice ſum amplexatus, ne incerte erraret animus, ac, ut inquit Ennius, præter propter uitam uiuerem, quod eius uiri facundia diuinius quiddam intonuiſſe uideret̃, uix mihi q̃nq; ualeo temperare, quin ſeiunctis parumper noſtræ Claſſis ductorib⁹, myſteria Platonicorũ, tametſi cõniuẽtibus oculis, ab limine, ſi nõ datur ultra, pergam ſalutare, nec tamẽ id operæpretio nullo, præfloramus ſubinde Vireta lætiſſima, inſerimus hiſce libellis, ut ſic dixerim, congeſtitijs, quæ legentiũ deſyderia, & ſi nõ perficiant, at leniant ſaltem, & quoquo modo iuuent, ne bonæ prorſum otioſis pereant horæ. Nam uetus eſt, ab Ennio item obſeruatũ, Otio qui neſcit uti, plus negotij habet, quàm cum eſt negotium in negotio. Quale eſt, quod mox ſubnotabimus, ſiquidẽ in lucubrationibus ijs collibitum eſt Ariſtotelicarũ meditationum exhibere imaginem quandam,

ut nunc ἑωθινὴν, καὶ ἀκροαματικὴν diſciplinam perſequiamur, nunc δειλινὸν περίπατον: Quatenus naturæ ſacraria introſpectamus remotiora, aut leuiora hæc non negligimus noſtratia. Animam igitur rationalem, qua maxime humanum genus præcellens eſt, eſſe diuinioris, indeficientiſq; naturæ, ueluti propaginē immortalem ipſam, indeficientēq;, multa quidem liquido comprobant, ut quæ nec corpus ſit, neq; item ulla ſit figura notabilis, nec colorē habeat, neq; molem, uel qualitatē ullatenus tractabilem. Cæterū abunde etiam id ipſum hinc licet intueri. Nam, ſi diuinum omne, quodq; uere eſt, uita fruitur bona, & ſapiente, coniectemus, eminiſcamurq; animæ cuiuſdam ſtatum, quæ corporeis nexibus mancipata quidem, necdum tamen ita tenebris obuoluta, adobrutáq;, ut inoleſcentes præter rationis dictamen, concupiſcentias, & iras, & id genus alia, quæ noſtri inuſitatius morbos, perturbationes, affectiones item recte dicere ſibi permittunt, concipiat, & admittat. Verum corporis quoq; cōtagia ſubeat eatenus, quatenus ſumme compellat neceſſitas ipſa. Hæc uero proculdubio patefaciet, uitia, & mala ipſius animæ additamenta quæpiam eſſe, ac extrinſecus inici nobis, ſiquidem animo depurato, & genuino candori uel reſtituto, uel conſeruato ineſſe comperiuntur optima, ſapientia ſcilicet, ac uirtus reliqua, tanq; familiaria. Quod ſi eiuſmodi recognoſcit̄ animæ nitor, & initialis pulchritudo, ubi reſipiſcit, & uelut ex altiore ſomno excitata redit in ſeipſam, cur non eodem ſit gradu ferè, quo diuina, ſempiternáq; niti, nō imus inficias? Neq; enim tantum cælo, quod dicitur, toto aberrauerimus, ut ſapientiam, uirtutemq; ueram res dubio procul cæleſtes, diuinaſq; naturæ alicui uiliori, immortalitatis neſciæ obtingere audeamus aſtruere. Quinimmo, quicquid diuinitatis participatum nanciſcitur ex cognatione quadam, & ſubſtantiæ communione, id eſſe planè diuinum, haud diffitendum omnino eſt. Quamobrem quiſquis numinis præſtantioris afflatu ita afficitur, exiguo ſanè interſtitio à ſuperno fulgore ſequeſtrari uidetur, hoc uno ferè inferior, quod etiamnum agit in corpore. Quod ſi genus humanum parte ſaltem plurima ad ſe rediens talibus eſſet praeditum animis, nemini unq; mortalitatis animorum obreperet opinionum uanitas. Cæterum quia maximis ſcelerum inquinamētis plærumq; inficitur cæleſtis ille, & pranitidus animæ uigor, hebeſcitq; corporeæ peſtis contagio imago diuina, quæ non ciuilem plærumq; uim, & feſtucariam, ſed bellicam meditatur, & cruentam, nimirum hinc ſuboritur facile, confirmaturq; nulla nō hora, nil eſſe in homine diuinum, nil immortale. Sed enim quiſquis es infauſtæ opinionis aſſertor, expende amabo natales tuos, quo ad animā ſpectat, remetire eius ipſius intimam puritatē, corporis additamentū reſeca, quo ueluti inutiliore ſarcina grauamur. Intuere te ipſum. Iam iam immortalē te agnoſces, & aſtrues, iam iam in mundo intelligibili, puróq; loco te habitare perſpicies, ueritatis ſplendore ab ipſo bono coruſcantis illuſtratū. Conuerſuſq; ad mortales cæteros incinendum ita putabis. Valete uos. Ego uero immortalis iam Deus profectus ad diuinū, diuinæ ſimilitudini totus incumbo. Cæterū in peccati ratione nō prætereunda temere Auguſtini libratior ſentētia. Qui omnia, inquit, animæ mala ex corpore putant accidiſſe, in errore ſunt, etiamſi luculentis uerſibus Platonis ſententiam ſecutus Maro id comprobauit.

Hinc metuunt, cupiuntq;, dolent, gaudentq;, nec auras
Reſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cæco.

Nam corruptio corporis, quæ aggrauat animā, nō peccati primi eſt cauſa, ſed pœna, nec caro corruptibilis animā peccatricē, ſed anima peccatrix fecit eſſe corruptibilem carnē.

¶ Annulus Gygis, quiq; hic fuerit Gyges. Labradeus Iupiter, unde dicatur. Quid Labrys. De annulorum ui, & lapillorum poteſtate mirabili adnotata compluſcula, quæ lectio uaria ſuggeſſit. CAPVT XXV

SATIS nobis, inquit M. Tullius, ſi modo in philoſophia aliquid profecimus, perſuaſum eſſe debet, ſi omnes Deos, hominesq; cælare poſſimus, nihil tamē auare, nihil iniuſte, nihil libidinoſe, nihil incōtinēter eſſe faciendum. Hæc Cicero tum grauiter, tum uere tertio de officiis pronuntiauit. Cui & Peregrinus philoſophus cognomento Proteus aſtipulatur, Gellio referente. Sed enim libro ſecundo de Iuſto apud Platonem Glauco Socratem prouocaturus ad iuſtitiam acrius defendendam, iniuſtitiæ ſuſcipiens patrocinium, quod, inquit, qui

iuſtitiam ſeruant,inuiti id agant,cum ex imbecillitate iniuriam inferre nequeant, planè perſpiceremus,ſi tale quippiam animo fingeremus,iuſto licentiam, iniuſtóq; permitti, quicquid collibuerit,agendi,deinde ſequeremur exploratores, quò rapiat utrunq; libido. Inueniremus profectò iuſtum plus habendi auiditate compulſum ad eadem ſe,atq; iniuſtum conferre. Erit autē licentia iſta,quā dico,ſi detur illis annulus,qualem aliquando fuiſſe ferunt Gygi Lydorū regi. Fuit autē annulus is mirandæ cuiuſdam, & inuſitatæ naturæ. Siquidem ubi Gyges eius Palam,ſiue fundam malis fuiſſe,nam σφενδόνην hanc Græci uocant,ad palmam conuerterat,à nullo uidebatur,ipſe autē omnia uidebat. Idem rurſus uidebat̄,cum inuertiſſet annulum. Itaq; hac opportunitate annuli uſus Reginæ ſtuprum intulit,eáq; connitente,regem dominū interemit,ſuſtulítq;, quos obſtare arbitrabatur, nec in ijs eum facinoribus quiſq; potuit uidere. Sic repente annuli beneficio rex ortus eſt Lydiæ. Hactenus ex Platone. Hæc uero nō eo produximus, ut de uirtutis ratione diſſertaremus,uerum ut liquidior annuli ratio fieret, ac Platonis ſenſus, nam ex hiſtoria huiuſmodi id mihi magis arriſerit, ut Gygis annulum abijſſe Græcis in Adagij uſum putem de ijs, qui uafricijs alios circumueniunt, ꝙ quod modo dicitur,in inconſtantes,aut in fortunatos. Porrò hic eſt Gyges is,qui Barbarorum primus munera apud Delphos poſuit ſecundū Midam Gordis filium, qui theſaurus dicitur à Delphis Gygadas. Nam & aurum Gygadas ſumme probatū ueteribus animaduerto, ueluti Daricū. Sed & Ariandicum argentum eodem modo planè excoctum,ac puſtulatū. Sicut illud Obryzum. Sed & Gygen hunc ex opulentia uocitatum Polychryſon, ex Plutarchi moralibus uidemur didiciſſe. Gygis uero ſepulchri commeminit in Theriacis Nicander, necnon eiuſdē interpres in Rhamni mētione. Legimus præterea Candaulem ab Gyge ſuperatum,rege opem ferente, qui dicebatur Arſalis. Qui mox in Cariam inter ſpolia reliqua etiam ſecurim rettulerit. Quod fuiſſet Lydiæ regum geſtamen, unde erectum ſit Iouis Labradei ſimulacrum,quoniam Lydorū uocabulo Labrys dicatur Securis, ſed redeundum nobis ab diuerticulo ad annulum,cuius naturā imprimis mirificam, quandoq; magicam ſum arbitratus,quādoq; etiam fabuloſam,cuiuſmodi pleraq; deprehendas,in græca præſertim hiſtoria, quæ profectò ſignificanter πλαδαρὰ dixeris. Sicuti ſtomachi πλάδον nominat Galenus,imbecillitatem intelligens,& humectationem nimiam. Vnde & πλαδαρώματα nuncupantur. Et apud Polybium, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχειν αὐτῷ πρὸς τὴν χρείαν, τὸ δὲ δόρυ πλαδαρὸν εἶναι, Sed ad inſtitutum ἐκ παρεκβάσεως. Mox curioſius, ſollicitiuſq; rimandum opinatus, comperiebam ſcitu digna quæpiam. Quæ & appoſui. Primum eſſe in Indorum tractu draconum uim tum multitudine,tum magnitudine mirandam. Eorum duo fermè genera dici. Quippe paluſtres pigri ſunt, tardiq;, & ſine criſtis,montani acriores, grandioreſq;, ſed & criſtati. Horum capitibus ineſſe ferunt lapillos ſpecie,aſpectúq; floridos,ac iucundos,uiribus, & potentia mirabiles,quod inquit Philoſtratus,annulus teſtat̄,quo eſſe potitum Gygem, conſtans opinio eſt. Amplius Thebit philoſophus non aſpernabilis omnino,etiamſi non ita ſæpe aduocatum inuenis,ad effectus miros,ſyderalem ſcientiā adhibendam putat,captatáq; ſtellæ uirtute,accipi lapidem,herbamq;,ſtellæ ſubiectam,mox & annulum conflari ſiue aureū uelis,ſiue argenteum,cui lapillum indas herba ſuppoſita. Id uero potiſſimum fieri præcipit,ſtellam luna ſubeunte,aut ſpectante aſpectu trino,uel ſextili. Stella uero cœli mediū percurrente,aut in aſcenſu conſtituta. Quin & in Chriſtianis, literis longe ſcientiſſimus autor Diuus Thomas tertio contra gentiles uolumine,herbas, lapideſq; cœlitus mirabiles quaſdam ultra elementarem naturam,nanciſci uires,non diffitetur,ſicuti hominibus item contingat in artium excellentia. Platonicorum uero ingenioſa, eminenſq; ſubtilitas ita ferme ratiocinatur, corporis noſtri portionem quamlibet, ſiue internam dicas, ſiue externam,ut agat,moueatúrq;,uim ab anima indipiſci. Conſimili ratione & in mundo membra omnia ab ipſa mundi anima. Proinde inquiunt,lapillorum, herbarum, metallorum nunq; ſpectata ſatis poteſtas,& actio, extra quam natura pertingat elementaris, animam eſſe teſtantur in mundo, ex qua nihil non uel minimum potentiam ubiq; ſingularem conſequatur. Siquidem quod rebus multis peculiaris quædam, & admirabilis adſit uis, quam ad elementarem cauſam haud queas referre, non contingit omnino ſimpliciter, & ex multorum confluxu. Alias caſu quoq; ea poſſent euenire,

aut certe

aut certe firma nō forent. Quāobrē ex animali, & ſeminaria profluere ratione fatendū
eſt. Quo nomine obſeruatū prudētioribus, Pæoniam collo appenſam Comitiales adiu-
uare plurimū, Polypodium atram purgare bilem, timorē corallo pelli, laurum aduerſus
fulgur amuletum eſſe uel præſtantiſſimum, Echeneida uero, ruant uenti licet, rabiem
mundi perdomare, & infrenare impetum, nauigia ratione mira ſiſtendo.

¶ Super annulis item nō improſpere conquiſita quæpiam, & prompta in literas, non
ſemotis omnino quæſtionū ſalebris. Imprimis cur annulorū quidam dicanť phyſici. De
Magia relatu non ingrata. Iuuenalis locus explicatur. Qui ſint Pharmacitæ, Pharmaci,
Apſicori, Catharmata, Catharſia, Periſtiarchi. Item quid Telia, necnon cur dicantur an-
nulariæ ſcalæ. Qui dicantur item annuli leues Iureconſultis, obiter Pannicularia quid
apud eoſdem intelligantur. Oxythymia quæ ſint. CAPVT XXVI

QVONIAM aures delicatas radere ſumus ueriti, nimio plus excreſcens ca-
put diſſecuimus, in parteſq; digeſſimus, ut qđ uno impetu fuerat abſol-
uendum, membratim quaſi diſtributū minore faſtidio hauſtum in uires
abeat, & ſanguinē. Mitiora quoq; magna ex parte, & quæ iucundius, aui-
diuſq; nō ſomniculoſus lector percurrat, iam hinc cōtexere pergemus, niſi qđ celeber-
rimos, & reconditiſſimæ ſcientiæ Platonis annulos, auream illam Homeri catenam refe-
rentes, à uiuáq; opificis uirtute, quaſi à uero lapide indomiti Herculis propenſos in tem
pus aliud miſſos facere nequimus. Sunt uero hi nō aliud prorſus, q̃ ordo, ſerieſq; rerum
diuinæ deſeruiens prouidentiæ. Series inquā luminū partim quidem inuiſibilium, par-
tim etiam uiſibilium. Et occulta quidem lumina intellectus ſunt angelici, animaleſq;, ma
nifeſta uero ſunt cæleſtia lumina. Eſt autem inter hæc mutuus, & mirabilis nexus, quem
dicere catenam poſſis. Sed ibi utiq; intellectualis nuncupabiť, & aurea, ac prouidentiæ.
Hic autem naturalis, & argentea, atq; fatalis, prouidentiæ prorſum obnoxia, cuius qui-
dem poteſtate purior anima ſequeſtrari ualet à fato. Quod eſt à Platonicis egregie con
firmatum, nec Magicæ diſplicet grauitati, ſancit & Hebræorū aſtronomia. Nam Areo-
pagitæ Dionyſij placita uel ad minutiem rerum diuinitatis perducunt prouidentiam.
Vt ſuum tamen animis relinquatur arbitrium, & ſit uotis locus. Sed enim ſubtilitatis
immenſæ relictis quæſtionibus Iarchæ annulos minime differamus, de quis hæc fermè
nobis obſeruata. Scribit etenim Damis, ſapientum Indorum principem Iarcham tam
ſcite, tamq; docte annulos ſeptem compegiſſe, qui & ſtellarū ſeptem nominibus eſſent
præſignes, ut Apollonium Tyaneum dono acceptos ſingulis diebus ſingulos, iuxta die
rum nomina eos diſtinguentē, geſtaſſe, proditum ſit. Amplius Iarcham id quoq; Apol-
lonio inſinuaſſe, auum ſuum philoſophiæ myſterijs itidem initiatum, annum cēteſimū,
triceſimumq; uiuendo attigiſſe. Id uero annulorum beneficio contigiſſe, q̃uis non ſatis
conſtanter, grauiſſimi autores interpretantur. Quinimmo Apollonium ipſum eodem
munere iuuentæ nitorem prætuliſſe, q̃uis annum iam centeſimū exceſſiſſet. Batti uero
annulus apud Cyrenæos gratitudinis habet, atq; honoris argumentum, condita ab eo
Cyrene, ex reſpōſo, ſicuti Ariſtoteles quoq; cōmeminit. Quo nomine ciuitatis conſenſu
conflatus eſt annulus, ciuium conditori ſuo, ueluti parenti, Silphium offerentium nota,
quod eſſe inter olera conſtat pretioſiſſimum, Comici ueteris aſtipulante uerſiculo, quo
ille ait, ne Batti quidem Silphio adduci poſſe, ut faceret, quod rogabatur. Sed & Ampe
liotæ, gens Libyca, inter Delphicos theſauros etiam Silphium dicandum cenſuerunt.
Calculum adijcit. Nummi item ueteris ſcalptura, quod in Cyrenæorū politia adnotatū
Ariſtoteles reliquit. Inuenio in literis, Eudamū quendam profeſſione philoſophum an-
nulos quoſdam ſolitum conficere, quorum uis eſſet mira aduerſus dæmonia, Item ſer-
pentium morſus, & id genus alia plæraq;, ineſſet ijs quoq; contra faſcinationē uirtus præ-
clara. Cuiuſmodi poteſtatē ab iuuandi præſtantia Græci nuncupant ἀλεξιτήριον. Hoſce
annulos dici phyſicos, comperiet, qui Græcorū monumēta adierit q̄nq;. Id cur ſic, nequē
forte Lynceo minutiſſima quæq; expendentē torqueat, ex mutis magiſtris ita accepi-
mus, eſſe in anima noſtra γνωστικὰς δυνάμεις, id eſt, cognitiuas poteſtates tres, νοῦν, id
eſt, mentē, διάνοιαν, cogitationē, ſeu diſcurſum, δόξαν, id eſt, opinionē. Rurſum, dum
ſe naturæ æmulam anima facit, tria itē ab ea eſſe excogitata, ἐπιστήμην, τέχνην, ἐμπειρίαν,
hoc eſt, ſcientiam, artem, experientiam, quæ ſint tribus analoga uiribus, menti ſcientiā,

cogitatrici

cogitatrici potẽtiæ ars, opinioni deniq; experiẽtia. Nam ſicuti citra rationẽ ſeſe promit opinio, ita & experiẽtia ſubiectarũ ſibi rerũ minus rationes tenet. Ex ijs uero illa conſequuntur, primũ eſſe magiam quandã, quæ ſit actiua portio ſcientiæ naturalis. Eam aliud nihil omnino docere, ꝗ̃ naturaliũ uirtutũ adminiculo, ex mutua earũ, & opportuna applicatione, opera edere extra omnẽ admirationis captũ. Quo genere Aethiopes maxime utantur, & Indi, ubi herbarũ, cæterorũq; ad id ſpectantiũ facultas ſuppetat imprimis. Eſt ſiquidẽ in rebus naturalibus cognatio quædam; & Sympathia, id eſt, ut ſic dixerim, cõpaſſio, aut cõſenſus, uel cõtagio, ut Ciceroni placet, uel etiã cõtages, ut alijs, aliorũ ad alia, & manifeſtorũ ad uires occultas. Eſt & Antipathia, ſiue cõtrapaſſio, & repugnantia. Rerum periti per mutuam cognationẽ cõducebant in unum, per repugnantiã expellebant purificantes, ſicubi uſuueniebat, ſulphure, atq; aſphalto, aqua aſpergentes marina, quod expurgandi uim obtineat ſulphur ꝓpter odoris acumẽ, aqua uero marina ꝓpter igneam portionẽ. Ad quã doctrinã ſanè Satyricũ illud ſpectare cõtenderim. Cuperent luſtrari, ſiqua darentur Sulphura cum tedis, & ſi foret humida laurus. Nam qđ laurum adiecit, illuc forte tendat, quod eſt ab magiæ cõſectatoribus perueſtigatũ. Sufficere nõnunq̃ herbam unam, uel lapidem unum ad diuinũ opus. Sufficit enim Cnebiſon, id eſt, Carduus ad ſubitã numinis alicuius apparitionẽ, ad cuſtodiam uero laurus. Cæterũ de hiſce rebus alibi hoc opere fuſius. Qđ ergo uiribus naturaliũ rerũ cõpingerent̃ annuli, factum puto, ut ſcientiſſimi uiri Phyſicos nuncupandos cenſuerint, hoc eſt, naturales. Legimus tamen eoſdem Pharmacitas item uocitari, credo ab remedij præſtantia, quod Pharmaci nomine intelligit̃, quanq̃ eſt, ubi Pharmacitẽ dici uentrẽ reperias, qui nunq̃ ferè cibis congeſtis expleri, ſaburrariue queat. Cuiuſmodi à noſtris Collatiuus appellatur. Magnũ quippe, turgidumq; ex Plauti Curculione Pompeius interpretat̃, quod in eum edulia congerant̃ omnia. Sicuti eleganter dixeris ediuerſo Apſicoros, qui ſimulac cibum attigerint, exurgunt ſaturi. Pharmacites dicebat̃ & uinum Pramniũ, ita à petra in Icaro, quã pramnion dicũt, appellatũ, quanq̃ apud alios uaria ſit eius uerbi etymologia. Pharmaci uero, ut obiter aliquid pergam appingere, in literis interioribus ferè uocant̃, qui ad ciuitates ſuo interitu expiandas educabant̃ publice. Erant uero hi ignobiles quidam, & inutiles, qui craſſante in ciues peſte, aut id genus morbo alio immolabant̃, ut ſiquid in numen eſſet offenſæ, piaculo eiuſmodi paria facerent. Ob idq; Catharmata con ſimiliter dicebant̃, græco uerbo expiationẽ ſignificante. Nam Catharſia ratione eadem porculos nuncupabant minutulos, quibus conciones, & theatra luſtrabantur. Qui mos Athenienſium uetus erat. Id uero muneris obibant, qui ab re uocabantur Periſtiarchi, tanq̃ Circitores dicas, ut teſtis eſt Harpocratio. Sunt qui Oxythymia pro Catharſijs accipiant, quæ in triuium deferebant, cum expurgarent̃ domus. Sed Ariſtarchus Oxythymia eſſe putat ligna, quibꝰ ſtrangulabant̃ aliqui, dicta ἀπὸ τοῦ ὀξέως τῷ θυμῷ χεῖσθαι. Ea uero excidentes exterminabant, comburebantq;. Catharſiorum meminit cõtra Timarchum Aeſchines. Cæterum, ut ad annulos redamus, eſt in theſauris Iulij Pollucis, annulum, qui minimo geſtaretur, ſolitum nuncupari ob paruitatem Acares, ſicuti Coriamon, quo Index ornaretur. Acaridion quippe breuiſſimum, minutiſſimumq; græci interpretantur, nata inde ſententia bracteata, ἀκαρίδιος ὁ ἀνθρώπινος βίος, καὶ μετ᾽ ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν. Latini æſtiuum annulum materiæ leuioris intelligunt, quando leuiſſima quæq;, & ſubtiliſſima recte dici æſtiua poſſint, quanq̃ apud Martialem æſtiua hora pro magna potius dicatur, ſuperiori uero expoſitioni ſuccinit in Menæchmis Plautinus ille ſeruus, cum ait, Viaticati hercle admodum æſtiue ſumus. Sunt & Iureconſultis annuli dicti leues, digeſtis de damnatorum bonis. Nam ex Adriani reſcripto inquit Vlpianus, pannicularia cauſa quæ intelligi debeat, ex ipſo nomine apparet. Non enim bona damnatorum pannicularia ſignificari quis probe dixerit, nec ſi Zonam circa ſe habuerit, protinus aliquis ſibi uendicare debebit. Sed ueſtem, qua is fuerit indutus, aut nummulos, quos uictus ſui cauſa habuerit, aut leues annulos, id eſt, qui rem non excedunt aureorum quinq;. Quod uero ad pannicularia attinet, obiter idem paulo mox, pannicularia ſunt, inquit, ea, quæ in cuſtodiam receptus ſecum attulit ſpolia, quibus quis indutus eſt, cum ad ſupplicium ducitur. Pronubum dici annulum à Septimio Florente obſeruauimus, quo Sponſæ digitum uir oppignerare conſueuit. Annuli pars,

qua gemma

Magia

qua gemma ſedet, Pyelos uocaẽ, & Pyelis, ſicut meminit Lyſias aduerſus Euphemium, & in heroibus Ariſtophanes, Harpocratio etiã Sphragidophylacion appellauit. Noſtri palam ferè dicunt, ſicuti Cicero, & in floridis Apuleius. At Plinius gemmas præſtantiores funda claudi prodit, id eſt patentes, nec præterq; margines auro amplectente. Sed gemma carentẽ annulũ ἀπείρωνα uocari cõperio, quaſi tu dicas, omni carentẽ fine. Qua in parte cõmonẽdi ſumus, emaculandũ eſſe Pollucis codicẽ, ubi ſcribiẽ modo, Apirona uocari λίθον δακτύλιον, tu repone ἄλιθον δακτύλιον, ut annulũ intelligas citra gemmã concinnatũ. Apiros uero aliud prorſum quoq; eſt, nam eo noie tunicã intelligunt exitu nullo. Quod ſcribit Orus, ut in Polyxena, apud Sophoclem, & meminit in Oreſte Euripides. Eiuſmodi miſſam Herculi, cõcinunt Poetæ. Scribitur uero græce ἄπειρος, uelut ſine fine. Apiron uero annulus recte intelligitur uelut infinitus, quia ſit rotundationis abſolutæ, nec appareat, unde initia ſumas. Velut Homerus terram itidem dixit Apirona, hoc eſt, orbicularẽ, ut interpretaẽ Euſtathius. Apyron uero dicimus incoctũ, unde uinum Apyron, cuius meminit Athenæus. Annulos porrò Apiros nõ nouit modo Ariſtoteles tertio auſcultationis phyſicæ, uerũ & qui intelligi deberẽt, expoſuit, καὶ γὰρ τοὺς δακτυλίους ἀπείρους φασὶ, τοὺς μὴ ἔχοντας σφενδόνην. i. annulos uocant Apiros, quibus funda non eſt. Sermo autẽ ea in parte cõtexiẽ philoſopho de infiniti ratione. Ad annulorũ autẽ rationem nil, opinor, ſpectat, qd' apud eundẽ philoſophũ legimus, ueteres medicos implicamentis quibuſdã. i. ut ipſe ait, plegmatijs digitos inſerere cõſueuiſſe, quæ cõtexta forent, uelut acetabula, & cirramẽta in piſciũ quoq; pedibus. Apud Ariſtophanẽ comicorũ facẽtiſſimũ dicẽti uetulæ, præ macritudine per annulum ſe poſſe trahi, irridens Chremylus reſpõdet, utiq;, ſi annulus foret Telia. Quo loco eruditi Teliæ nomine Cribri circulum intelligunt, ſicuti Orus. Quanq; eodẽ uocabulo diciẽ item pegma, ſiue cõſeptũ quadratum, in quo farina habeẽ uenalis, ſed & tabulam, in qua teſſeris, ſeu cubis ludimus, recte Teliam dixeris. Apud iureconſultos ita lego, etiã fœminas ius aureorũ annulorũ impetrare poſſe. Item eum, qui ius annulorũ aureorũ impetrarit, ut ingenuũ haberi. Sedenim ut caput hoc iam nimio plus extuberans ad Coronidem perducamus quoq;, obſeruauimus, Romæ iuxta forum fuiſſe locũ, quẽ Scalas uocabant annularias, quas eruditiores ꝑ ingeniorũ captu ita nuncupatas auguranẽ ab annularijs officinis, uel a ꝓpendẽtibus annulis. Aliorũ cõiectatio eſt ſic eas dici, quæ in cocleæ formam effinganẽ, & orbiculata figura rotundenẽ. Qd' genus Coclium diciẽ, cuius cõmeminit etiã Strabo. Siue Cochides, quæ per circuitum ſcanduntẽ, ſicuti & torcularia ad Cocleæ ſimilitudinẽ ſubſtructa, Cocleæ dicunẽ, & Coclea lapis ex flumine rotundus. Qui uero annulis digitos onerãt, unguesq; impenſe perpoliunt, coma item non neglecta, confragoſo uerbo in nebulis Ariſtophanes Sphragidonycargometas uocauit.

σφραγιδονυχαργοκομῆται.

¶ Quo ſenſu accipiendũ illud ex Aegyptiorũ doctrina, omniũ rerũ eſſe uiciſſitudinem. Cur plectantur poſteri ex maiorũ delictis, ratione Platonica. De animarũ tranſitu in corpora diuerſa. Super uipera ſcitu digna enotanẽ aliqua. CAPVT XXVII.

LEGEBAM nuper Herodoti hiſtoriam primã ſuper Crœſo, qui ex rege, ut tum res erant, opulentiſſimo, Cyri ſeruus effectus; dum Perſarũ principatum oraculo deceptus ſibi uendicare pergit, ubi deluſum ſe ſortibus animaduertit, Lydorũ quoſdam Delphos miſit, deum ſciſcitaturos, nunquid puderet, qd' ab eo ſeductus Crœſus tanto regno miſerabiliter excidiſſet, ijs uero Pythiam ſic fermè reſpõdiſſe. Sortẽ fato deſtinatã euadere, ne deo quidẽ poſſibile. Crœſus quintæ retro ætatis crimen luit, hoc eſt, Abaui, qui cum Heraclidis ſeruiret, qui Sardibus imperitabant, per fraudem dominũ interemiſſet, principatũ uiolenter arripuiſſet, annuli poteſtate, uxore illius cõſtuprata prius. Scrutabar anxie, cuiuſmodi foret ſuppliciorũ hoc genus, quibꝰ plectereẽ, qui ipſe haud quaq; deliquiſſet, iubeſſe uidebaẽ iniuſti quippiam. Dum iſta muſſitarẽ, occurrit Platonicorũ cõmentatio, a quibus, ut ipſi putant, tota facilitate quæſtionis nubilum excutiẽ. Nos illorũ ſenſa nõ grauabimur in hoſce libellos, quiſquis fuerit eorũ genius, tranſponere, nõ ueritatis cauſa, ſed eruditionis, qd' in alijs itidem facturũ me uel nunc præfari libuit, ut Theoninos dentes, & Catonianã frontẽ obiter reijciam, adhæſurus potius ſanctiſſimis Chriſtianorũ patrũ decretis. Imprimis ergo ſciẽdũ, placuiſſe id genus philoſophis, animæ tranſitũ i diuerſa

corpa

Corpora pro ratione, & meritis uitæ prioris, quãquam quid aſtrui ad hæc item poſſit, alibi tractabimus abunde. Eiuſmodi ordinis inſtitutionem Adraſtiam eſſe pronunciãt, id eſt, diuinarum legum ineuitabilẽ poteſtatem, rec̃ uera iudicium, & iuſtitiam, ſapientiamq; mirandã. Quãobrem inquiunt, nõ decet præſentia tantũ obſeruare, Sed delapſa iam ad calculum oportet reuocare, quin & futuris circuitibus acrius intendendum. Inde nãq; iuſte rependi unicuiq;, facilis erit animaduerſio. Nam qui prius principatu potiebatur, mox. i. Vita alia in ſeruilem relabitur ſtatũ. Siquid eiuſmodi morũ prauitate cõtraxerit, dum dominarẽ. Porrò qui partis nimio plus incubuerint, ad Proletarios tranſcribũtur. Qui manus à ſanguine puras non cuſtodierit, talionem mox cogĩ ſubire. Nil horum temere obuenire, firmiter aſtruendũ. Qui olim matrem uiolarit, uiciſſim à filio contrucidabitur in fœmineam reuolutus naturã. Hæc uero nequis forte ridenda putet, ueluti ab imperitioribus tradita, Sciant doctiſſimi, magnũ illum ſanctarũ literarũ interpretem Origenem id Chriſti euangelicũ hac doctrinæ ratione enarrandum cenſuiſſe. Qui ferit gladio, gladio perit. Chabaliſtæ quoq; in gente Hebræorũ doctores celeberrimi placitis ſuis eiuſmodi retaliationem ſunt cõplexi. Sed animas in Bruta non præcipitant, quæ tamen penitus rationem excuſſerint, brutali affectui, imaginationiq; relinqui, non abnuunt. Ter quoq;, nec amplius huc reuolui animas aſtruũt, quoniã numerus hic probationi abunde ſufficere uideatur, ut curabilia expurgentur peccata. Addunt, tranſformationes has mundani motus finem poſſe pertingere. Quem conſecuturum ſit feliciſſimum ſabbatum. i. quies, & beatitudo æterna bonorũ, In quẽ ſenſum propheticum illud retorquendũ opinantur, Immaculatorum hæreditas in æternum. Sed hæc illi uiderint. Nos uero ex ueterum ſcitis hoc genus colligamus, eſſe hanc rerum uiciſſitudinem omniũ, Quam ſcientiarum parens Aegyptus, uti olim loquebantur, præceptis eſt complexa, tradidit Pythagoras, retulit Plato, nec inhonoratam tranſmiſit platonicus nobilis Plotinus. Hæc illa eſt rerũ uiciſſitudo, Cuius argumentũ rerũ natura nobis obieciſſe uidetur in uipera, quæ mirabili ratione ipſam hanc, de qua diu uerba facimus, talionem agnoſcitur rependere, quoniam exeſo parentis utero prorumpit fœtus, pœna, ſi credimus, iuſtiſſima. Nam coeuntis maris præ dulcedine fœmina caput prærodere narratur. Quo nomine quorundã coniectatio eſt, antiquarũ legum ſcito paricidis id irrogari ſupplicium, ut culeo inſuti cũ uipera præfocẽtur. Quãquam ſcio à doctiſſimis Plinij doctrinam in bruti huius natura fortiter conuelli, lãcinariq;, etiamſi in eo nec me fallit quos ſequamur, auctores haberi plures, & quidẽ, quod miremur, grauiſſimos præcipue, & Claſſis ferè primæ, ſicuti in Theriacis Nicandrũ, Interprete quoq; adijciente calculũ. Quos poſtea inſecuti ſunt, quorum nomini libenter aſſurgas. Plutarchus in libro, quo loquaces taxantur, quos Belonis, uiperiſq; perſimiles autumat, quæ pariendo rumpantur, pariter & Garruli, dum tacenda curioſius, quæ effutiant, uenari hinc inde ſtudent, eroduntur ſæpe, perduntuŕq; ab ijs, quæ nequeunt continere. Idem approbaſſe Apuleius uideẽ in Magia, nec tacuit Hieronymus. Suppetit grammaticorum aſtipulatio quoq;, aſtruentium Echidnam inde ratione Etymologica dici, παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. quod ad interitum uſq; fœtum intus contineat. Tamen nequid diſſimulem, Sed qc quid obſeruatum mihi eſt, publico bono ingenue promam, Apollonius apud Philoſtratum uiperam eſſe uiſam refert, ſerpentes, quos peperiſſet, lambentem, quaſiq; expolientem. Non enim aſſentior inquit, imprudenti eorum ſermoni, qui uiperarũ fœtum abſq; matre autumant prodire. Id natura non patitur, nec recipit experientia. Obiter non inſuper habendum, Quod in Theophraſti lectum monumẽtis eſt, Viperarum morſibus Tibicinem ſcite, modulatéq; adhibitũ mederi, adeo non ita multa comperias, quæ utilitati ex muſicis ſeſe promenti præuertiſſe uelis. De Viperis illud amplius ex Galeni doctrina ſciendum, Animantia inquit, quæ frigidiori ſunt natura, per hyemẽ ob frigoris uim perinde, ac ſi mortua eſſent, latitare ſolent, atq; tum Viperas quoq; uideres, ſi manibus tractentur, deferanturq;, haud quaquam mordere. Nam per æſtatem tum hoc animal, tum ſerpentes reliqui oẽs præſertim ſub caniculæ feruore, cũ uehementer æſtuant, furorem præſeferre uidentur, adeo, ut ne exiguo quidẽ momento quieſcere poſſint. Id quod ſciens optime Nicander, ſic de Cenchride cecinit.

Nõ temere offendas calcando Cenchridis artus,

Dum rabioſa furit. Aulico præterea cuidam à uipera mordicus arrepto contigiſſe, obſeruatum eſt, ut corporis totius color in porraceum demutaretur.

¶ Quæ ſit ratio tarditatis ſupplicij ex diuina prouidẽtia. Itẽ iuſtène plectant̃ filij ex eo, qđ parẽtes deliquiſſe cõperiant̃. Interibi cur Cecrops Diphyes. CA. XXVIII

INTER artes omnes, quæ bono aliquo præcellere cõſpiciant̃, animæ medicinã uideri maximã, non ferè quenqꝫ ex politioribus paulo eſſe opinor, qui nõ fateat̃. Siquidẽ hac de cauſa Pindarũ animaduertimus deum opt. max. Ariſtotechnã nuncupaſſe, quo uerbo artificij ſignificat̃ excellentia. Qđ is maxime omniũ irrogandæ pœnæ opifex ſit, & inenarrabilis magiſter. Sunt tñ, qui plærũqꝫ in diuina prouidentia tarditatẽ nimio plus ceſſantẽ demirent̃, prorumpentibus illuc etiã quibuſdam, ut hoc nomine ambigere ſibi permittant, prouideatne humanis illud, quicquid eſt, altiſſimũ. Cæterum amplius inſpicienti ratio potius ſumma uidebit̃, ꝙ ceſſatio in ampliſſima, & exuberantiſſima dei bonitate. Eſt utiqꝫ ſummus artifex, iuſtitiæ fons perennis in puniendo, ut ita dicam, ſegnior. Eiuſmodi eñ eſt, ut inquit Euripides, τὸ θεῖον, natura. Nam & ueteri adagio teſtatiſſimũ fit hoc, quo dicit̃, Laneos pedes habere deos, qñ Saturnus, ut ſcribit Apollodorus, teſtante in Cœnis Macrobio, uiro memoriarũ ueterũ exequentiſſimo nõ citra dicendi munditias, per annum laneo uinculo alligabatur. Id hoc ſenſu eſſe interpretandum, & grammaticus Porphyrio comprobare eſt uiſus, ubi illud Horatianum enarrat carminum ſecundo.

Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

Aſtipulat̃ & illud, quo traditũ eſt, Deorũ molas tarde molere. Verũ eñ uero ſcire oportet primũ, nil eſſe omnino præſtantius homini, ꝙ ſi totũ ſe ad diuini boni imitationẽ tradiderit. Eteñ, ſicuti Plato ait, deus in medio omniũ ſe honeſtorũ exẽplar cõſtituit. Ipſa quoqꝫ natura uiſum appendit nobis. Vt quæ in ſublimi fiunt, ſpectantes, quanqꝫ ordine miro ferant̃, inſueſcamus incõgrua, fluitantiáqꝫ odiſſe, apta uero, ordinatáqꝫ amplexari. Infligit ergo deus nocentibus ſupplicia lente, ac moramẽto quodã, nõ utiqꝫ pœnitentiam ueritus, aut in celeritate peccatũ extimeſcẽs, ſed ad ipſum id ꝓuocare nos ſtudet, ne ad puniendũ indignabundi, animóqꝫ amplius tumeſcẽte, ac ſeſe rationi furore ſuperinfundente proruamus, cũ mentis lumẽ extinctũ penè cõticeſcit. Verũ dato iræ ſpacio, clæmẽter, lentóqꝫ gradu illius imitati manſuetudinẽ, dilationẽqꝫ ad pœnæ exactionem pergamus. Quippe turgidũ, ac impetu prærabido cõcitatũ raptim ad ultionẽ præcipitari, priuſꝙ ſedato motu in tranquillũ redigaris, perinde eſt, ueluti Socrates dicebat, ac ſi per intẽperantiã ne ab cœnoſa quidẽ, aut corrupta omnino aqua abſtinere queas. Neqꝫ eñ ultioni ꝓpinquior iniuriæ perpeſſio, ut Thucydides ſcribit, ſed interſtitio quopiam ſemotior, disiunctióqꝫ par recipit, ac cõueniens. Porrò & illud diuinæ bonitati maxime congruũ, pœnã aliquãdiu proferre, ut ſit pœnitẽtiæ locus. Eteñ rerũ ille parẽs nõ neſcit, quantũ potẽtiæ ad uirtutẽ habẽtes animæ, quantũqꝫ innatæ generoſitatis in generationẽ prodeant. Ex qua nõnunꝙ educationis, cõſuetudiniſqꝫ prauitate præter naturæ rationẽ progerminẽt, effloreſcantqꝫ uitia. Quibus tñ ſi opportunã attuleris medelam, antiquus facile interdũ redit habitus, qua ex cauſa lentior eſt ad ultionẽ deus. Qđ ſi ita inoleuerit obdurata prauitas, ut manũ haud omnino recipiat medicam, ſitqꝫ ſcelus inexpiabile, protinus abſcindit è uita, ne ita affecta anima ex diuturniore apud nos mora cæteris noceat multũ, ſibi uero ꝙ plurimũ. Circumſpice rogo te, quiſquis iſta, qualiacũqꝫ, adeunda cenſueris, ex multiplici librorũ, & ueterũ memoriarũ aceruo, ꝙ multi tanꝙ iterũ currente rota efficti, dum ſe melioribus recoquendos, reformandoſqꝫ cõmittunt. Aut ſponte promicantibus quibuſdã naturæ igniculis, in bonã profecerint frugẽ. Equidẽ hac ratione Cecropa diphyen. i. naturæ duplicis ueteribus cognominatũ cõtenderim, nõ, ut modo credit̃, qđ ex miti rege, ac bono in feram, agreſtem, anguigenãqꝫ abierit naturã, ſed e diuerſo potius. Nam qui prius formidabilis incedebat omnib⁹, ac truculentus, clæmentem induit principẽ, &, ut Homerico abutar uerſiculo, πατὴρ ὣς ἤπιος ἦεν. Ita profecto eſt, ingenia ſæpe magna clariſſimum mox editura lumẽ multa prius abſurda promunt, quãobrem ſicuti ſancitã in Aegypto legẽ memorant, qua caueret̃, ne grauidam mulierẽ

morte

morte mulctatā priuſq́ peperiſſet, ſupplicio afficeret, pariter animā grauidā, ac uirtutū
nouarum ſemina ſubinde cōcipientem, iam iamq́ parturientem tollere, improſperū ni-
mis, inauſpicatumq́ cēſendū eſt. Quid, quod hyænæ fel, & Phocarū coagulū, & plæraq́
ferarum ſæuiſſimarū habent ſæpe uim medicam? Sic nōnullos emēdatione indigentes
hac ratione caſtigat deus, ut iniecta tyranni efferatioris uiolentia, aut magiſtratu amaru
lento ſcythicum, cyclopicumq́ inſpectante, ad iuſtitiam redigat, & uitæ integritatē. Ta-
lem exhibuit Agrigentinis Phalarim. Romanis uero Mariū. Nōne uel Chriſtianæ ue
ritatis aſſertores ita pronunciant. Malos ſæpe ſupplicij, ac incommodi omnis exortes re
linqui, ut per eos exerceant̄ boni? An nō & Homerū ita canentē legimus, ſæpe ex malo
patre naſci filium uirtutū claritate præſtantē? Pericles ex ſceleſta prodijt domo, tantus
Athenienſium imperator, ac eloquentiæ magnitudine Ioui dijſq́ cognomēto æquatus.
Iam uero Strabonē Magni Pompeij patrē eijcit, exculcauitq́ defunctum ex odio popu
lus Ro. Non mirum igitur, ſi ueluti agricola, nō excidat deus ſpinā prius quā inde aſpa-
ragum præcerpſerit. Porrò ſi Heſiodum audiamus haud quaquā citra pœnæ diritatem
abeunt inauſpicata, mōſtroſaq́ ingenia. Aſtruit ſiquidem poeta is, nō iniquitatis modo
cōſecutricem eſſe ſupplicij grauitatē, ut ſtatuit Plato, Sed coæuā quoq́, eadē protinus
parte, immo uero radice pullulantem. Sic enim ait, ὃς δ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει ἑῷ κακὸν ἥπατι
τεύχει. i. qui alijs meditat̄ malū, ſuo ipſius iecori malū ſtruit. Nā & Cantharides ex Anti-
pathia quadam naturali antidotū habent in ſeipſis cōgenitū, permixtumq́. Itaq́ mœror
prauitatē, iniuſtitiamq́ nō ſequit̄, ſed cōcomitat̄, Nā Syntereſis illa, ſiue cōſcientia qua-
li nam, & q́ infeſto perurget flagello? Quia ſe iudice, nemo nocens abſoluitur. Itaq́ par
tem iſtam poſtremo ſic poſſumus colligere, Impijs ſufficere ad pœnam ipſorū uitā aſſi-
due fluctuantē, turbulentamq́. Cæterū ab hoc genus quæſtione ne illud quidem diſſi-
tū longe eſt, quod nec tacuit Euripides, deos queſtus, Sceleſtorū errata ſæpe filiorꝫ ſup
plicijs expiare. Quod ſanè ſi parū attendas, minuſq́ ꝑſpecte rem totā expendas, nō ri-
diculū uidet̄ minus, quā quod Syracuſanorꝫ tyrānus Agathocles Corcyrenſibus reſpō
dit, perconctantibus quid ita ipſorū inſulam hoſtiliter depopularet̄, Quoniā inquit ue-
ſtri maiores hoſpitio Vlyſſem exceperūt. Rurſum quærētibus Ithacenſibus, quod eius
milites per incurſiones pecora abigerent, At rex inquit, Veſter claſſe in Siciliā appulſus
etiam paſtorē occæcauit. An nō abſurdū id itē opinemur, quod ꝑficiebant Thraces, ſti-
gmata nō parū diu mulieribus inurentes, ut Orpheo ſatiſfacerent, Quē ab illis olim fuiſ-
ſe diſcerptū cōſtans tenet fama. Riſu itē excipiendū, quod circūpadanis diutius factita-
tum legimus, ut pullis, lugubribuſq́ uterent̄ ueſtibus ob Phaetontis pœnā in Eridanū
fulmine deiecti. Bion certe philoſophus deū filijs ob parentū delicta mulctā irrogantē
nō uideri minus ridiculū aſſeuerabat, q́ ſi Medicorū aliquis ob aui, aut patris morbum
filio potionē porrigat, Sed eīn ō philoſophe, ut protinus aliud ſequamur, q́ præceden-
ti capite afferre uiſi ſimus, ꝓpemodū fatemur nos quidē, Cauſariorū neminē, dum aliū
quēuis inungi, aut cōfoueri emplaſtris uidet, perſanari. Verum aliam ſuppliciorū uide-
ri rationē aſtruimus. Quibus ſæpe palā affligant̄ nocentes, ut dū torquet̄ unus, emen-
detur alius, quare ab græcis tuis pœnas quaſdā dici Paradigmata, cōperies, A noſtris ue
ro exempla. Porrò nōne manifeſtū illud quoq́, Solertem medicæ artis ꝓfeſſorem filios
plærūq́ à parentū morbis auertiſſe, priuſq́ cauſæ prognoſticū aliquod ſe promeret eui-
dens, & iam iam craſſaret̄ malū, adhibitis opportune medicamentis, nō neglecto corpo
ris exercitio, & uictus moderatione, reſectis etiānum, quæ ꝓcliuē in morbū conſtitutio
nem præcipitatura mox uiderentur. Quare nō abſurdam rem facit, ſed neceſſariam, nō
ridiculam, ſed utilem admodū, qui Epilepticorū, ſiue Comitialiū filijs, aut Melancholi-
corū exercitationes inducit, aut diætas accōmodas, nō tanq́ ægrotātibus quidē, Sed ne
in ægritudinē omnino incidant. Quippe ex male affectis nati nō utiq́ pœna ulla indi-
gent, at medela digni ſunt, & cuſtodia. Quod ſi ita eſt, ſicuti nos rerum uſus perdocet,
rogo te ō Bion nōne animis, tanto præſertim corpore præſtantioribus, Idē remedium,
eandem curā cenſebis adhibendā? An in adoleſcente progerminantē naturali ratione,
ſuccreſcentemq́ cōſuetudine flagitiorū ſeminoſam tabem, latenſq́ malū augeſcere ſine
mus, prompturum mox paulo peſtiferū mentis fructū, ut dixit Pindarus? Cæterū hæc
ipſa internoſcere, clanculariumq́ uitiorum ſeminiū occupare, non eſt profecto homini

obuiũ. Diuinã iſta exigũt poteſtatẽ. Quãobrẽ optimus max. deus intimorũ inſpector, ſcrutatorq́ eorũ, quæ in ſenſum, cognitionẽq́ humanam nõ facile reciderint, paulo poſt eruptura flagitia non expectat, ſed medelæ gratia in adulteria procliuem, ad auaritiã, & plus habendi cupiditatẽ promptiorẽ, & in ſcelera id genus alia remis, ueliſq́ currentẽ, ſed clam, & inexplicabili mõ, rationẽq́, ulciſcitꝰ multo ante, perimitq́. Nos autẽ per ignorantiã maximã ad diſquiſitionẽ quodãmodo deũ uocamus, nullaq́ non hora dicã illi impingimus, nõ perſpiciẽtes ita uſuuenire interdũ, ut futura ijs, quæ facta iam ſunt, occulta itẽ, obductaq́ manifeſtis peiora multo, terribilioráq́ ſint. Qđ euenit ſanè, quia cauſas cõiectare ratiocinando nequimus, quibus cõſtet, quid ita præſtet, iniurios, maloſue ſæpe miſſos facere. Quoſdam uero ne iniuſte quidẽ agentes quippiam occupare ſupplicio. Nam & medicamenta quandoq́ ægrotantibus nil profecerint, nullam uero affectionẽ ſentientes, periclitantes tamen grauius iuuerint.

¶ Sententia Diui Thomæ ad idem, ex prima ſecundæ, quæſtione. 87. articulo ultimo. Pœnarum genus duplex. CAPVT XXIX.

ET quia quæ adhuc diximus, ab gẽtiũ libris mutuati ſumus, tralatis ex Plutarchi moralibus carptim. quæ opportuna ꝓpoſito cẽluimus, ab ſentẽtijs eius, & uerbis qñq́ nõnihil abiuncti, ut cõmodius eſt uiſum, qđ ipſum teſtari libuit, ne p imperitiã quis factũ cauillaretꝰ. Nunc, ut ꝓ uirili ſtudioſis omnibus, quorũ bono iſta cõmẽtamur, amplius paria faciamus, ſancti Doctoris placita parti huic ſuppingemus, facturi operæpretiũ, ſicuti remur, ſolitis in aliena caſtra interdũ trãſire, nõ ut tranſfugis, ſed exploratoribꝰ uerſurã hinc inde facturis, quo ex uſura mox fiat ſors. Cũ ergo quæritꝰ, iuſtẽne quis ꝓ altero det pœnas, aut inquit Thomas, de pœnis agimus, quæ medicinæ rationẽ habẽt, aut de ſpiritalibꝰ. Si de prioribus, tunc aſtruimus planè, corporũ detrimẽta uel diuitiarũ inter ſupplicia cenſeri, quæ medica ratione irrogentꝰ ad animæ ſalutẽ, quãobrẽ nõ incõgruũ eſt, ijs quẽpiã affici ꝓ alterius peccato, uel à deo, uel ab hoĩe, ſicuti ꝓ patribus liberos, itẽ ꝓ dño ſubditos, obnoxioſue, inq̃tũ bona illorũ cẽſentꝰ. In ſpiritali uero ſupplicio ſecus om̃ino eſt, neq́ eñ animæ bonum ad aliud præſtabilius diſponitꝰ bonũ. Quare in aĩali bono citra ꝓpriã noxã nemini pœna infligitꝰ, in eiuſmodi, nãq́, ut Hieronymus itẽ aſtipulatꝰ ad Auitũ, uicariã pœnã nemo cogitꝰ ſubire. Quippe quo ad animam filius nõ eſt res patris, qđ illo ꝓphetico abunde confirmatꝰ apud Ezechielẽ dño ꝓnunciãte, om̃es animæ meæ ſunt. Porrò puniuntꝰ in filijs parentũ admiſſa, quia à flagitioſis nati, & educati ad delinquẽdum procliuiores, magiſq́ lubrici euadunt, tum cõſuetudine, tum exẽplis allecti. Coniunctos uero ſanguinis uinculo ferè puniri aduertimus, quoniam propinquorum damna in eos modo quodam redundare uidentur, qui peccarunt. Sed & domeſtica exempla, domeſticáq́ pœnæ permouent ualidius, nam innutritus ſceleribus patris uehemẽtius imitatur. Quod ſi illius ſupplicio minus deterreatur à malo, ut pertinax amplius uidetur plectendus.

¶ Obſeruata quæpiam de uipera legẽtibus futura nõ iniucunda. Itẽq́ de Theriaca. Cuiuſmodi animal ſit, uulgo qđ dictitant Thirum. Penſitatus Plinij locus de uipera. CA. XXX

EVOLVENTIBVS nuper Platonica quædã, ut eſt noſtri moris, ingeſſit forte ſe nobis Alcibiadis oratio, quæ pars ultima eſt ex Platonis ſympoſio. In ea cũ alia plæraq́ haud quaq̃ extrita, neq́, qđ dicitꝰ, ex triuio, ſubnotauimus, quis inſtructior fieret ſupellex noſtra, tum hoc non illepidũ, aut inuenuſtũ, ut opinor, de uiperæ morſu, qđ & tranſpoſui, quæ inquit, adhuc ꝓtulimus, omnino citra ullũ ruborẽ paſſim enunciari queũt. Qđ reliquũ eſt, nõ proferetꝰ à me prius, q̃ id uobis prouerbiũ ſubiecero. Vinũ & cũ pueritia, & ſine pueritia eſſe ueridicum. Porrò nõ ſecus prorſum afficior, ac is, in quẽ uipera mordicus incurrerit. Hunc ſiquidẽ produnt, affectionẽ ſuam, oblæſionẽq́ ijs tm̃ uelle patefacere, quos eadẽ morbi ui qñq́ iactatos cõpererit, ceu hi demũ, ut qui ægritudinis non ſint expertes, ignoturi uideanꝰ, ſiquid dictũ, factũue ſit abſurdi, morbo uiolẽtius craſſante, conuellenteq́. Quãobrem ego quoq́ ſapiẽtiæ ſtimulis cõuulneratus, quæ cæteris potentius ferit, inexplebiliter quodãmodo orationẽ eiuſcemodi expetẽs, quæ ualidius, q̃ uiperæ denticulus infigitꝰ, omnia ſtatui conari, ut Socratẽ mihi aſciſcã, cuius è fonte ſiti areſcẽtia præcordia uberius queam rigare, nec iſta nunc ꝓmerẽ, ni rem cũ philoſophiæ myſterijs

diu initiatis eſſe mihi animaduerterem, hactenus Plato, tralata, ut potuimus, noſtris uerbis ſententia elegantiſſima. Iam uero quod ad Viperam attinet, quonã piaculo tranſilia mus nunc ſcitiſſimã Cebetis doctrinã ſtudioſiſſimo cuiq; iucũdiſſime amplexandam? Nullo inquit, infeſtari nocumento poteſt, qui uirtutis munimento ſeſe obuallarit, conſepſeritq;. Ea eſt aduerſum uitia, & mala, ceu antipharmacum potentiſſimum, non ſecus, ac Viperæ poteſtas uenenoſa contra id genus feras alias. Quippe ferunt τοὺς ἐχιοδήκτυς, hoc eſt, morſu à uipera petitos ab uenenatorũ nullo attingi. Hæc thebani philoſophi placita fidẽ ijs uendicant, quæ ꝓdunt naturaliũ aliqui. Eos, qui aliquãdo Viperæ iecur coctũ hauſerint, nũq; poſtea feriri à ſerpẽte. Rurſum nec capiti, neq; itẽ ueſtibus eorũ, qui uiperis alant̃, noxia corpori ineſſe animalia. Sed forte ex ijs qſpiam, quos φιλομαθεῖς uocãt græci, Nos diſcendi cupidos dicere poſſumus, quærat ex me nunc, qđ nã eſſe genus ſerpẽtis putẽ, Quæ paſſim dicit̃ latine Vipera. In Græcorũ uero literis Echidna. Nã mas Echis nũcupat̃. Ego quãtũ cõiectura ducor, Viperam ſuſpicor uulgo dici Maraſſum, Quæ nomẽclatura nec barbara eſt, nec citra rõnẽ excogitata, Quippe a Marſorũ populis interpretatiõe etymologica duci nomẽ uidet̃, Quia id genus maxime conſectarẽtur Marſi, circũferrẽtq;. Quod nequis pro libidine cõfictũ auctore nullo arbitret̃, ſignificat id maximus artis medicæ magiſter Galenus uolumine xj. ſimpliciũ pharmacorũ, necnõ ad Glauconẽ. Innuit & poeta nobilis illis uerſibus, quos & appoſuimus.

Quin & Marrubia uenit de gente ſacerdos
Archippi regis iuſſu fortiſſimus Vmbro,
Spargere qui ſomnos, cantúq;, manúq; ſolebat,
Fronde ſuper galeam, & felici comptus oliua,
Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris
Mulcebatq; iras, & morſus arte leuabat.

Marrubios uero eſſe Marſorũ populos, non ferè eſt, qui neſciat. Plinius quoq; autor eſt, Marſos à Circes filio ortos, ob idq; affuiſſe illis ingenitam uim cõtra ſerpentes. Quin & Angitios putant nũcupatos, quod obluctãtes angerent ſerpentes. Nec me fallit, ex Eruditioribus, quẽdã edito etiã libello, Maraſſum à Vipera diſparaſſe, quo Nicolai Leoniceni uiri undecũq; ſcientiſſimi placita uberius de huius animalis natura cõuellat. Viperã uero Arabes ex græcorũ lingua, ut aſſolet, uocabulo detorto, deluxatóq;, Thiron uocant noie generis ſpeciei impoſito. nã θηρίον. i. Therion fera eſt puder[illegible]lo Magni Alberti errore, Qui & in plæriſq; alijs huius ſcientiæ peccaſſe uidet̃. Nã qu[illegible] Galeno, Paulóq; Trochiſcos, ſiue Theriacos paſtillos appellare moris eſt, quoniã ex [illegible]herio. i. Vipera cõmiſcent̃, Auicenna in mentione Andromachi theriaces, Trochiſcos thiri uocat. Porrò quæ à Serapione ſunt de Thiro obſeruata, de Vipera recte pronũciari ex Dioſcoride, Galeno, ac Paulo recognoſcimus. Qm̃ uero medicorũ pomœria aliquo modo ſum' ingreſſi, pergamus porrò in haſce cõmentationes cõgerere, quæ uellicatim hinc inde ꝓcerpſimus, ut uarietas ipſa iucũdiorẽ præſtet, ac illicẽ magis, ſi plautine loqui non dedecet, noſtrã racemationẽ. Igitur in eorũdẽ uiretis amœnioribus Theriacã obſeruauimus bifariã intelligi. Nam uno modo, ac ꝓprie dici Theriacã audies, quæ ex Therio. i. Vipera cõfici aſſueuit. Alterã uero ſine ꝑmixtione id genus. Quãdo ſimplicia itẽ Theriaces noie uocari reperias. Nã Auicenna ſecũdo Canonis. Cap. de Squilla, Theriaca eſt inqt, aduerſum uenenoſa. Itẽ de Opopanace, Cũ Ariſtologia inquit, pota Theriaca eſt. Sũt qui nõ ideo dici Theriacẽ putent, quia Therion. i. Vipera permixtionẽ ingrediat̃, Sed quia aduerſus theria, hoc eſt feras ueneno imbutas præſentiſſimũ ſit remediũ. Plinius libri uigeſimi capite ultimo Theriaces cõfectionẽ deſcribit, qua ſit uſus aduerſus uenenata omnia rex magnus Antiochus, nulla prorſum mentione uiperæ. At libro nono & uiceſimo, fiunt ex Vipera inquit, paſtilli, Qui Theriaci uocant̃ à græcis, ternis digitis, ſiue quaternis, ut alij legunt utrinq; amputatis, exemptiſq; interaneis, & mox paulo, ſignificandũ inquit, uidet̃, è Vipera tantũ hoc fieri. Alibi in eodẽ libro Theriace uocatur excogitata cõpoſitio luxuriæ, fit ex rebus externis, cũ tot remedia dederit natura, q̃ ſingula ſufficerent. Cæterũ quod autor hic de amputatione extremarũ Viperæ partium tradit, Id Cõmentitiũ Dioſcorides putat. Poſtremo cõmonendos impenſius ſtudioſos cenſemur, nequid omnino ueluti cõniuentes, qđ uſui ſit legiſſe, trãſiliamus, eſſe qui Plinio

negotiũ faceſſere pergant, in Viperæ natura libro. x. Vbi ſic legimus, Tertia die intra uterũ Catulos excludit, deinde ſingulos diebus ſingulis parit uiginti ferè nũero, Ariſtotelicæ inquiunt ſententiæ, unde mutuaẽ Plinius, minus iſta cõſentiũt. Cuius hæc fermè ſunt uerba ex libro V. de animaliũ hiſtorijs. Vipera è ſerpentibus una animal edit, cum intra ſe ouũ peperit, Id unius coloris eſt, ac molle, ut piſciũ, fœtus ſuperne conſiſtit, nec cortice continẽ, ut nec piſciũ quidẽ, parit Catulos obuolutos mẽbranis, quæ tertia die rũpanẽ. Euenit interdũ, ut qui in utero adhuc ſunt, abroſis mẽbranis ꝓrũpant, ſingulos dieb⁹ ſingulis parit plures ꝙ uiginti. Hæc aliquo mõ inter ſe diuerſa nõ cõgruere ſatis, nõ ferè eſt, q nõ uideat. Siquidẽ naſci Viperulas philoſophus ſentit, mẽbranis inuolutas, ueluti infantes noſtri ijs, quas hiſteras tãꝙ poſteriores Græci, nos ſecũdas dicimus, Quibus tridui ſpatio à partu cõcerptis, diſruptiſq́, tãꝙ ſenectute depoſita nitidæ tãdẽ cõſpiciãtur. Nam inquit, euenit quãdoq́, ut ipſam hanc membranã abrodant, exuantq́ prius, ꝙ utero excidãt. Plinius uero mẽbranæ illã diſruptionẽ intra uterũ, non extra inquiunt fieri autumat, quod ex Ariſtotele nõ uideẽ uerũ. Ego uero uerba illa, Tertia die intra uterũ Catulos excludit, nõ ad membranã refero ariſtotelicã, Sed ad eruptionẽ ex ouis, in quorũ ſuperiore parte fœtũ cõſiſtere, fateẽ Ariſt. Quod excludi, ſiue excudi ꝓprie, recteq́ à noſtris diciẽ. At inquies, unde fit tertiæ diei cõputatio? reſpõdeo, peragi excluſionẽ hanc ex ouis ante ꝙ ꝓmãt ſe ex utero Vituperulæ, ſiue Echidia, per triduũ, maturato iã partu. In quo nil ſanè abſurdũ uideẽ in tãto pſertim nũero. numerenẽ itaq́ dies à momento, quo adulti catuli promunt ſe ex ouis ad id tempus, quo mox ex utero erũpunt. Quod ſi Ariſt. id nõ dicit, nil fuerit mirũ, potuit alios ſequi Plinius, quod ut recipiã, illo ducor argumẽto, quod inibi infertur mox, Itaq́ cæteri tarditatis impatientes ꝓrumpunt latera occiſa parẽte, id quod apud Ariſt. nõ inuenias, & tamẽ à multis nõ dilutæ autoritatis cõprobaẽ. Et nobis non incurioſe locus hic paulo ante eſt penſitatus.

¶ Comica facies apud Lucianũ quæ ſit. Comicus itẽ riſus. Enarraẽ interim locus Ciceronis ex epiſtolis familiaribus. Itẽ de Phania, & Comœdiæ ara. nec nõ Miſericordiæ Perſonæ inuentor. Meſon qd, & Scõmata Meſonica. Tettix. de Anaxandride Comico. Comicus apud Spartanos Luſus. Diceliſtæ, Phallophori, Autocabdali. CA. XXXI.

COMICAM faciẽ apud Lucianũ, illũ qdẽ cognomẽto blaſphemũ, ut q nec dijs, nec hoibus pepercerit, quod inquit Lactãtius, Sed doctiſſimũ tamẽ, atq́ ingenioſiſſimũ, inuenio poſitam pro exporrecta, iucũda, hilariq́. Vbi frons nec matutina eſt, nec ſtriata, Sed renidens, & læta. Eius uerba, ſiquis forte requirat, latinitate donata ſubſignaui, Nil inquit, iniuſtius opinor, uel omnino ſeruilius, ꝙ mordentẽ labra bilem ſubalere, & occluſum odiũ augere, unũ qdẽ mente agitantẽ. aliud uero ꝓferentẽ. Et Comica facie, hilariq́ atrocẽ meditari, concipereq́ tragœdiã. Eiuſmodi figuræ rationẽ ex multis qdẽ licuit expiſcari, Sed à ſe nõ facile ambigẽtes dimiſerit Lucianus, apud quẽ alibi ſic lego ꝓpemodũ. Comœdia inqt, Dionyſio ubi ſe tradidiſſet, in theatro obuerſabaẽ, colludebat, riſum uenabaẽ. Scõmatib⁹ nõ parcebat. Equidẽ Comœdiæ finis nõ ferè alius erat græcis, ꝙ lætitia, & hilaritas. Quod adeo uerũ eſt, ut in libris obſeruatũ ſit, & teſtis in Nebulis Ariſtophanes eſt, Interpretis itẽ accedẽte calculo, Riſus gratia plærũq́ ſcortea pudẽda graphice expſſa, & id gen⁹ alia nõ pauca ꝓduci cõſueuiſſe, Adeo ut Comicũ riſum ꝓuerbij uice uſurpari quãdoq́ cõpererim. Cui qm̃ ineſſet ſæpe morſus aliqs, & principũ fœda ſuggillatio, Comicorum ſales uenenatos dixit Seneca. In Plauti milite Comœdice poſitũ uideẽ ꝓ ſuauiter, & iucũde. Gellius noctiũ Atticarũ decimo Comœdiaꝝ nũcupat feſtiuitates, qbus cõgruat breuitas orationis, Venuſtaſq́, & mũdities. Teodoꝝ Thragœdiarũ hiſtrionẽ legimus Comicũ ſatyrũ hoc dicto repercuſſiſſe, Riſum ſpectatorib⁹ mouere nõ eſt res ita mira, Sed fletũ. hinc ꝓdit illud quoq́ ex Plutarchi moralibus. Veſter Polypragmoſyne inqt, malis iã inueteratis nõ ſanè lætari, Sed recẽtioribus, ac ut ſic dicã, ferueſcẽtibus. Et nouas grate tragœdias ſpectare. Comicis uero, & paulo hilarioribus nõ facile ſe immiſcuerit. Addamus & eruditius aliqd ex Demetrio Phalereo. Ex hypbole inqt, imprimis gratia. uenuſtas, riſuſq́ Comœdijs cõparaẽ, ridicla em̃ maxime ab impoſſibilib⁹ uenamur. Sicuti in Perſaꝝ uoracitatẽ inexplebilẽ inuectus qdã, hypbolice dixit, Eos in faucib⁹, Boues geſtare. In eoſdẽ Ariſtophanes, Cribanitas boues ꝓ panib⁹ aſſare, ꝓnũciat. Ex ijſdẽ

manat fon

manat fontib⁹, φαλακρόπρος ἰνδίας, magis caluus ſerenitate. Colocynthe ſanior. Idē Phalereus alibi de Comœdiæ ꝓprietate, ubi de glaphyro dicēdi genere præcipit. Gratiarū, inqt, & uenuſtatū aliæ maiores ſunt, ac grauiores poeticæ, aliæ humiles, ac magis comicæ ſcōmatib⁹ aſſimiles. Cæterū q̄ de comico lepore, ac uenuſtate diximus adhuc, ad græcā rationē magis ſpectāt. Q̄m̄ noſtros inuenias ſæpe trunca q̄dam ex græcis trāſferētes, & cōſarcinātes uerba tragici tumoris. Ita græcarū, q̄rū effingere ỽtutes nequiuerūt, facetijs atq; luminib⁹ obſoleſcūt. Ita eſt, in Comœdia maxie claudicam⁹, tametſi, ut Fabij uerbis utar, Varro muſas Epij *Stolonis* ſentētia, plautino dicit ſmone locuturas fuiſſe, ſi latine loqui uellēt. Vix leuē cōſeqmur umbrā. Nō recipit ſermo ro. illā Atticis cōceſſam tantū Venerē, qñ ne græcos quidē potuiſſe, ſatis cōſtet, alio linguæ genere eandē exprimere. Sciēdū uero, Comicos Poetas, itē Tragicos, ac Dithyrambicos à græcis didaſcalos nuncupari. i. διδασκάλους. Nā & Antiphon ait, ἔλαχομ πεντακλέα διδάσκαλομ. Ex ijs, q̄ dicta hacten⁹, obſeruatáq; nobis ſunt, cōmonemur, ut iā hinc oīb⁹ unguib⁹, totiſq; cuneis Ciceroni opē feram⁹. Nā ſi, ut Luciani monumētis ꝓditū eſt, claudos auerſamur, & bacelos, & eunuchos, atq; itē ſimiā, ſi matutino ꝓdeūtib⁹ forte occurrerint, qd ſtatuem⁹ in principe Oratore, q in arce ſtetit romanæ eloquētiæ, extra omnē ingenij aleam poſitus. Cui⁹ familiares epiſtolæ candidatis eloquētiæ, & ad ꝓcinctū tendētib⁹ ceu prægustatio dulcior initio ferè ſolent enarrari? Nōne ſiquid inauſpicati, & ominoſi ſeſe ingerat, auertemur, & nihil ad nos ꝑtinere, more ſeruātiū de cælo præfabimur? Ecce in illis ipſis tam ſcite, tā docte cōcinnatis epiſtolis initialib⁹ ita ſæpe claudicātes. Immo uero ꝑ prona, deruptáq; labētes ſeſe offerūt enarrationes, ut tam claſſici autoris noīe, ſit nulla nō die qđ erubeſcam⁹. At inquiēt *Scioli*, neſcio qui, ac tenebriones pullati, eſſe inibi nōnulla perite admodū, & appoſite explicata. Sed ω bonæ lamiæ non illud græcanicū nouiſtis, Simiam q̄dē ſemp eſſe ſimiā, etiā ſi aurea habeat ſymbola? Sed redeo, unde in hæc diuerti. Locus eſt ex ſecūdo familiariū epi. nō enarratus ad hāc diē, ſed om̄ino exculcat⁹, & offuſa caligine, inſcitiæ tenebris ita obuolut⁹, ut in Cicerone Cicero ſubinde q̄rat̃. Verū Oratoris uerba iā ſubſignem⁹. Mea uero officia ei nō defuiſſe, tu es teſtis, q̄m̄ κωμικὸς μάρτυς, ut opinor, accedit Phania. Male feriati Comicū teſtē Phaniā augurant̃, ex uetere Comœdia repetitū, in qua Phania teſtis introduceret̃, referuntq; ad Cæliū ipſum, qui ſenſus, ut male cōceptus, mire friget, Ciceronis elegātia indignus. Immo nec coit, etiāſi uiolenter om̄i pede cōfabricatis inuētis nugalib⁹ ad eū uerba retorqueas, penſitēt mō legētes. Eſt quidē frequētiſſimi M. Tullio moris ex ueterib⁹ plæraq; aduocare obſcurius, cuius ferè modi eſt ad Cæliū illud, Repēte uero inceſſi oibus lætitijs. In quo latinæ quidē rei literatores, qd afferāt, min⁹ cōſtitutū habēt. Ex Cæcilio uero eſſe ea, liquet ex Ciceronis ſecundo de finib⁹. Vt ſcias nō eſſe hic Arietini oraculi ambagioſam hiſtoriā. Inibi aduocat̃ & Trabea, de quo arbitror, itidē ſenſiſſe familiariū nono Ciceronē etiā ſi Grāmaticis inſcita, inauditáq; eſt nomēclatura. Verū ut à diuerticulo fabulā repetam⁹. Ego in Mænandri Comœdia fuiſſe Phaniā, obſeruaſſe uideor apud Plut. in cōmentatione, quæ eſt de tranquillitate. Cæterū id ad ꝓpoſitā mō q̄ſtionē nihil. Nā Phaniā hunc Ciceronianū nō aliū accipio, ꝙ̄ Appij, de quo ibi intelligit Orator, libertū. Sicuti cōprobāt Ciceronis uerba, epiſtola prima tertij libri. Quē hic Comicū teſtē dicit, nō, uti opinor, quia uetus Comœdia Phaniā habeat, ueluti fidei inuiolatæ numē ſanctius. Id em̄, ꝓculdubio cōmentū eſt uaniſſimū, & ad libidinē concepta diuinatio, ſed qđ Libertus is ingenio eſſet lætiore, facetoſóq;, minime ſubdolo, aut inuido, & proinde iucundo admodū, & amœno, expēde Ciceronis uerba, ex ea, quā modo aduocauim⁹, epiſtola, in noſtrā ſentētiā remis, ueliſq; eundū cenſueris. Is ergo apud Cæliū æquiſſime Appij naturā, Ciceronis in eum ſtudia, & merita ſuauiſſime, & ueriſſime aperuerat, qđ ultro, citróq; creberrime, ſicuti mos fuit tēporū illorū, & nil eſt notius, cōmearet. Q̄m̄ uero in Comica uerſamur Pragmatia, relatu dignū haud quaq; omiſerim. Mæſona fuiſſe Comicū Hypocritem, patria Megarenſem, qui perſonā excogitarit primus, quā de eius noīe Mæſona itē uocāt, qđ Byzantius Ariſtophanes prodit, in cōmentatione de perſonis, ab eo inuentā ſcribēs ſerui perſonā, necnō coqui. Scōmata quoq;, quibus id genus homines præcipue Scoptici, mordaceſq; utunt̃, Mæſonica uocant̃, ac ne quid omittā, Mæſona itē dixere ueteres urbanū coquū. Peregrinū uero Tettiga, id eſt, Cicadam. Fuit & Comicus in ueteri memoria nomine

das,faceſq́ dici obſeruauimus.Eſt & Phanos,q res ſignificat,nunciat́q. Apud Ariſtophanē in auib⁹Phanæ dicunt̄ cōciones,qđ comica mordacitate in Athenieſes ꝓlatum eſt. Qui in iudicijs aſſidue cōparerēt,uterētuŕq Sycophantijs. Sunt & Phanæ in Chio regio qđā. Sunt ex Gloſſographis,q ab Athenieſibus Lampadas dici Phanos interpretent̄,quas Helenas qdam appellent quoq.nam quæ de Corticibus cōpingit̄, Lophnia uocatur plærisq,ſeu Lophnis. Sicuti Grauium.i.γράβιον uocant llignum,quernumue Lignū,quod conſciſſum ſuccendit̄, Vti agentibus iter præluceat. Deniq, ut nil per incuriā prætereat̄, Sunt q Phanon putent faſciculū ex lignis quibuſdā cōciſis. Sicuti Helanē Calamorū faſcem intelligere maluit Nicander. Illud obiter adnotaſſe,puto,nil obſuerit, Siciliæ tyrannū iuniorē Dionyſiū in Prytaneo Tarētino candelabrū dicaſſe,in quo totidē ſuccenderent̄ Lychni,quot in anno numerent̄ dies. Xylolychnuchi apud Alexin cōſimiles uident̄ ijs,quos Obeliſcolychnos dixit Theopompus. Lychnocautia eſt planè,ꝙ Lychnaſiam uocant,ubi accendit̄ Lychnus. Lychniæ.i. Candelabra Tyrrhenorū commendationis uidentur habuiſſe plurimū. Quippe Tyrrhenos laudant Græci,ut φιλοτέχνας.i.artiū ſtudioſos. Quod de Helena diximus,aduertendū amplius,eſſe itē Helenenuas,quo cōtinerentur ſacrorum arcana in ijs,quæ uocant Helenephoria.

¶ Coronarum origo. Decertare Drama ad Corollas, Declaratur Plut.locus perperam tralatus.

CAPVT XXXIII.

QVI fabuloſa conſectati,ſuis ea uoluminibus complexi ſunt, Coronarum in ludis eam fermè originem tradidere. Prometheum,cum Ioui Parcarū ſortem patefeciſſet de Thetidis filio, quem patre illuſtriorē, amplioreḿq futurum cecinerant,ab eo uinculis liberatum,ea tamen ratione,ut annulū lapide,& ferro compactum geſtaret:ne omnino pœna uideretur exolutus,quod & annulorum initium agnoſcitur primum. Simul etiam coronā habuiſſe ſcribunt,ut ſe uictorem impune peccaſſe,oſtentaret. Quo factum ſit,ut in maximis lætitijs uictores coronis inſignes uiſendum caput circūferrent. Id quod in ludis,Conuiuijſq licet animaduertere. Initio ergo tam tenui illuc etiā progreſſa ambitio eſt: Vt non ij modo,qui in Gymnicis certaminibus certarent, ac uincerent, Corollas acciperent. Sed & Præcones,cum cæteris coronas impoſuiſſent uictoribus,eorumq nomina magna uoce pronunciaſſent,cum & ipſi ante ludorum miſſionē corollis itidem donari ſolerent, aliū adhibebant præconem,ne ſua uoce ſe ipſi uictores ꝓnunciarent. Quin & Scena quoq honoris eius exortem ſe non diutius eſt paſſa, Quando & qui maxime placuiſſent actores coronis afficiebantur. Id quod ſignificat etiam feſtiuiſſimus Comicorum latinorum Plautus illis uerſibus ex Amphitryone.

Siue ambiſſent qui Palmam hiſtrionibus,
Siue quoiquam artifici,ſeu perſcriptas literas.

Verū quonā hæc tā multa,tāq cōquiſita curioſe ſup Corollis dandis? Nempe ut Plutarchi locū reſtitueremus ciuitate Romana,uel iure Latij incurioſius donatū, Qui ne deinceps peregrinitatis queat poſtulari. Ipſum Plut.prius græce,mox,me interprete, latine ſonantē audiam⁹. ἠξίουν δὲ τὴν ἀρεταφίλαν συνάρχειν, καὶ συνδιοικεῖν τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν τὴν πολιτείαν, ἡ δ᾽ ὡς ποικίλον τι δρᾶμα, καὶ πολυμερὲς ἀγωνισαμένη μέχρι στεφάνου διαδόσεως, ὡς ἐπεῖδε τὴν πόλιν ἐλευθέραν, εὐθὺς εἰς τὴν γυναικωνῖτιν ἐνεδύετο. καὶ τοῦ πολυπραγμονεῖν ὁ τοιοῦν παραβαλλομένη, τὸν λοιπὸν χρόνον ἐν ἱστοῖς ἡσυχίαν ἄγουσα μετὰ τῶν φίλων, καὶ οἰκείων διετέλεσεν. Exigebant inquit,ciues ab Aretaphila,ut una cū optimatibus remp. capeſſeret,imperaretq. Ea uero,ut quæ uarium,multiplexq drama uſq ad Corollas ſe decertaſſe opinaretur, poſteaquā liberam animaduertit ciuitatem,confeſtim in gynæceum ſe cōiecit,ac ne curis in reliquum agitaretur,ad telam ſe cum familiaribus agens dedit. Hactenus Plutar. Ad hæc uero ꝙ aſpirauerit interpres, Volentiū fuerit iudiciū,mihi certe minus arriſit,ꝓptereáq aleam non reformidauimus ſubſignando ſtatim auctoris uerba. Quæ acris iudicij lector expendens ſine ampliatione alterutrū damnet inſcitiæ. Nos certe,quod ſcitu non cenſemus indignū,inde eruditū,pereleganſq elicimus adagiū,ad Corollas decertare,quo recte utemur,ubi quis in primo haud quaꝙ deficiens puluere, nec ueluti Canterius in foſſa,patiēter integrū rei cuiuſpiā laborē ſubit,nec deſinit prius,ꝙ umbilico ſūmā addiderit manū. Sicuti hiſtrionib⁹dramate iā abſoluto, dat̄ poſtremo corona.

¶ Quibus

¶ Quib⁹ uitijs infeſtenī oculi, ex Medicæ ſciētiæ hortulis floridiorib⁹. CA. XXXIIII.

CVM pauloante curioſius Medica uolumina inſpectarē, indeq; mihi ſeligerem, quæ haſce lectiones adiutū irent, inter alia ſane haud parū multa, ingeſſerunt ſe de oculorum cōcinnata uitijs, quæ protinus deflorata huic adglutinauimus loco, ut ſiquē ad legendū prolectarint noſtri libelli, Ne parte quidē hac abeat omino inanis. Igitur ita habeat. Oculum utiq; uniuerſum hiſce diuexari affectionibus, Quarū Græce nomina ſint hæc, Taraxis, Ophthalmia, Epiphora, φλεγμονὴ. i. Accenſio, οἴδημα, tumor, ἐμφύσημα, inflatio. Scirroſis, Chemoſis, id eſt, χήμωσις, Anthrax, ſtrabiſmus, ſpaſmus, palmus, Myopiaſis, gangræna, ulcus, σηπεδὼν, ſiue putredo, σύριγξ. i. fiſtula, Xerophthalmia, πρόπτωσις. i. procidentia, Atrophia. Tunicularū uero intelligunī affectus hi, ῥῆξις, διάβρωσις, διάτασις, Anaſtomoſis, παχύτης id eſt, craſſitudo, denſitas, ῥύσσωσις rugatio. Ecſtaſis, Raritas, ſiue ἀραιότης. At intra palpebras inoriuntur ferè hæc, Trachytes. i. aſperitas. Pachytes, Sycoſis, ſiue σύκωσις. Sarcoſis, Pyriaſis. Extra palpebras iſta, Hydatides, Lithiaſis, Phthiriaſis, Meliceris, Gangræna, Phymata, κολοβώματα. In ſtephane uero. i. corona, Crithe, poſthia, Trichiaſis, Diſtichia, Triſtichia, φαλάγγωσις, Pyroſis, Ptiliaſis, Pſoriaſis, Madarotes, Paralyſis. Illa uero ad totas pertinent Palpebras, Paralyſis, Proptoſis, Ectrope. At in Canthis hæ ſeſe affectiones ꝓmunt, Encanthides, Ancyle, Pterygium, Rhyas, Proſphyſis, Exterius autem Aegilops, Anchilon. In Albidi ambitu fit Pſydracium, ulcus, Hypoſphagma, Apoſtaſis, χήμωσις, κοίλωμα, Pterygium, Phacoſis, Icteros, πῶρος. Irin infeſtat Argemon, Nepheliū, Achlys, Epicauma, Vlcus, Bothrion, Phlyctis, Myocephalum, Staphyloma, Hypopyon, Leucoma, κοίλωμα, Propthoma, Onyx, Pyoſis, Heloſis. Concipitur porrò in Pupilla Hypochyſis, Glaucoſis. i. γλαύκωσις, Mydriaſis, Pthyſis, Synchyſis, Platycoriaſis, Amauroſis, Rhytidoſis, Nyctalops, Hemeralops, Myopieſis, Diapyeſis, Cæterū & in Poris contingit ἀπόῤῥηξις, Paremptoſis, Symptoſis, Vlceratio. i. ἕλκωσις. Sciendū autem, Epiphoram in oculo dici quidē ꝓprie, ubi ſe oſtentat inflāmatio, & fluctionis multitudo, inoriturq; tumor, ac difficilis eſt oculi motus. Quandoq; & ſuper nigrū cōſurgit, quod albēs eſt. Cōmunius tamēn etiam in corporis parte reliqua dicitur Epiphora, φλεγμονῆς σφοδρᾶς ἐπιφερομένης, καὶ ῥευμάτων λαύρων ἐπιῤῥεόντων. Vt uero protinus quæpiam explicemus eorum, Quæ tranſeunter prolibauimus, Xerophthalmiam intelligunt, Quando Canthi ulceroſi, aſperioreſq; ſūt, ac pruriunt, rubentq; Palpebræ, demanat ſalſior lachryma, aut nitroſior. Proptoſim dicunt, ſiue Procidentiam, ubi oculus motus procidat cum inflammatione. Sycoſis eſt, ubi intra Palpebras ſuccreſcit quippiam Carunculæ imagine, ac protuberans, cōſequitur & oculi totius difficilior motus. Mydeſis uocabulū omnibus cōgruit putrefactione enectis corporibus. Euenit ipſum hoc & Palpebris, tumentibus quidem, Sed & manātibus aſſidue. Crithen etiam Poſthiam dicūt, ubi ordeo ſimile quiddā ſuppuratū innaſcitī palpebrarū coronis. Sed & in medijs itē Palpebris cōſurgit Crithe, uerū grandior. Lithiaſis eſt, cū in palpebris gignunī albicantia quædā, & aſpera lapidis modo, oculūq; perpungentia. διστιχιᾶν dicitī oculus, quādo ſub naturalibus pilis prorumpentes alij oculū pungunt, ac fluctionē proliciunt. Quod ſi ſubnaſcanī quidem hi, defluant aūt illi, aut fracti infeſtent, uocatī τίλλωσις. Phalangoſin, hoc eſt, φαλάγγωσιν, nūcupat, ſi ſubnaſcentiū fiat διστιχία, uel τριστιχία, ſiue in ſuperiore palpebra, ſiue inferiore. Encantida uocāt, ubi ex ulcere ad nares caro ꝓtuberet. Id quod patiunī præcipue οἱ θαλασσουργοὶ. i. in mari laborātes. At ſi lachrymas cōtinere Canthus nequeat, tūc Rhyada uocāt. χήμωσις intelligitī, cū inflāmatiōe uehemētiore ita afficiūtī Palpebræ, ut oculū obtegere totū minus ualeāt. Proprie tamē Chemoſis eſt, ubi ab utroq; Iridis latere Albidū accēdatī, atq; inibi ſinuetī ad imaginē Chamæ. Sūt uero eo noie Oſtrea. Sed & oſcitationem, hiatumq; indicat χήμη. Nephelion ulcus eſt ἐπιπόλαιον, Argemo maius paulo, albicanſq;. Myocephalon dicitur, ubi ex ulcere tunica prima iam eroſa. Iridis loco, ſequēs ꝓcidat tunicula, ut Muſce caput ꝑferre uideatī. Hypopyon uocāt Iridis ſuppurationem. Mydriaſis eſt, cū Pupilla ꝑter naturā latitudinē accipit maiorē, colore nil ꝓrſum demutato, uiſu aūt hebetato. Parēptoſin itelligūt, ubi κατὰ ἀναστόμωσιν. i. ꝑ uaſis aptionē ꝓfluat humor in meatū, à cerebri ꝓductū baſi, ut ſit uiſiuæ uirtutis uectabulū, Symptoſis uero cōtingit meatu eodē arctato, ac cōcidēte ex reſolutiōe, aut Atrophia, eſtq; πάθος δυσίατον

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM HIERONYMVM FLORENTIOLAM BONONIAE PROFICIENTEM PAEFATIO QVARTA.

SINGVLARIS tua me uirtus,& ingeniũ exactiſſimum, mox & morum probitas, in paucissimis alioqui animaduerſa, tibi ita deuinxit, cũ ad me uiſeres ægrotum,&,quod Medici cenſetur proprium, non cito ſolum me in integrum reſtituiſſes, Sed iucunde quoq; cum ſecuritatis propoſito: Vt nil mihi ad hunc diem fuerit antiquius, nil uotis expetitum magis, q̃ ut quoquomodo meritis, officijſq; tuis, & ſi non paria, Quippiam ſaltem rependere ualerem, ne omnino ab tam excellentis doctrinæ uiro ſentirer ingrat⁹. Qđ huic generi oĩa ineſſe uitia, uiderer audiſſe. Nulla uero, ut nũc eſt, opportunitas ſeſe ingerit maior, aut aptior, q̃ ut animi mei ſenſum uniuerſo retegam terrarum orbi. Tui nominis amplitudini tertiũ hoc laboris noſtri, ut ſic dicã, ſtadiũ cõſecrando. Sic enim fiet teſtatius tibi propoſitũ meũ. Quo nõ uſq; ad aras modo, Sed uel ultra tuis me, dum hominẽ agam, emolumẽtis uideor, & dignitati, ac gloriæ accõmodaturus. Et bonarum literarũ candidatis omnibus hac palam ratione eſt futurũ, in Hieronymo nõ præcellere modo ingeniũ exactiſſimum in reſerandis, explicandiſq; dum in celeberrimo, ac eminentiſſimo terrarũ Bononienſi gymnaſio profiteris, Quæſtionũ inuolucris, uſq; ad tenebras uel cimmerias ſæpe impeditis, diſcutiendóq; ex philoſophis, Mediciſq; autoribus nubilo, nũq; non ferè caliginoſo. Cæterũ eminentiſſimæ item ſapientiæ morum eximiã coaptari, connectiq; claritatẽ. Adulari neſcio, nec, ſi maxime ſciam, uelim. Sua ſit deprauatis ingenijs, & in malum obduratis coniectatio. Animi tui ſpectrũ effulſit mihi nitidiſſimum, ac conformatum expreſſius longe, q̃ ut ambiguitati reliquus fiat locus omnino, cũ me pretiũ officioſiſſimi laboris offerentẽ reieciſti, teſtatus homini literato gratuitam, benignãq; præſtitiſſe operam. Sicq; uſu ueniat, præſtiturũ etiamnũ: proinde ne uererer, ſiquid obtigiſſet, accerſere. Quãtũ, rogo te uir præcellens, oneris mihi hac tua iniectum benignitate arbitrare? Equidem nunq; preſſum me grauius ſenſi. Nec id pecuniæ, quod foret ſordidiſſimum, nomine uno. Inexpectata bonitas, & incomparabilis humanitas tanti uiri ſic me tranſuerſum rapuit demulctũ, peruinctumq;, ut hac una tua uirtute ingratus uidear moriturus. Nec præſenti nuncupatione ulla in parte forſan paria fiunt. Quãdo tuarum potius magnitudine uirtutũ libellis meis uideo nõ parum autoritatis acceſſurũ, Quippe ideo pretioſa uidentur multa, quoniam ſunt templis dicata. Quid ergo fit reliqui? Nempe ipſum id literarũ nomen, Quæ tibi infularum loco ſunt, imbecillitatis meæ uicem ſubeuntes, quod poſſunt, id tibi demum rependant cumulatiſſime. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVARTVS.

¶ Poetices laus. Poetarũ apologia aduerſus Eratoſthenẽ. Fabularũ ratio. Cur etiam theologia uetus fabulas admiſerit. Vergilianæ Aeneidos ſenſus allegoricus explicatẽ, ratiõe ab alijs diuerſa. Cur Ariſtarch⁹ dictus ſit Mãtis. i. Vates. Oratori Poetã eẽ finitimũ.

CAPVT I.

POETICAM facultatem, non me fallit à plæriſq; acrius cõuelli. Nam ſecundo legum Athenienſis ille hoſpes apud Platonem multa perturbate, ac ſine ratione commiſcere dicit, ac riſum mouere, ob idq; Orpheus item ſignificat, Poetas imprimis delectationis gratiam uenari. At qui ueteres diligentius euoluerit, omnino diuerſa recognoſcet, & ſentiet. Certe doctiſſimum quenq; ſic de Poetica prodidiſſe animaduerto, ueluti ſit ea prima quædam philoſophia, Quæ nobis ab incunabulis quodammodo uitæ rationẽ cõmonſtret, qđ agendũ, qđue declinãdũ muſica iucũditate

cunditate præſcribat,adeo ut nonnulli poſtea dicere minus addubitarint,Poetã ſolum eſſe ſapientem.Quo nomine Græcorum nobiliſſimi ab ineunte ætate ſic inſtituebãtur, nõ quia uoluptatem toto impetu captarent, ſed ut optimis ſtatim imbuerentur, Quoniam eſſe ſe morum magiſtros Muſici profiteãtur, Idq; cum Pythagoricis comprobat Ariſtoxenus.Sed & Horatius.

Os tenerum pueri,balbumq; poeta figurat.
Torquet ab obſcœnis iam nunc ſermonibus aurem.
Mox etiam pectus præceptis format amicis.

Aſperitatis, & inuidiæ corrector,& iræ,& quæ ſequũtur.Nõne & Homerus literarũ parens,Cantores eſſe caſtigatores quoſdam putat in Clytemneſtræ cuſtodia? ut qui philoſophi ſint,ac ex muſis omnia ſciant,quin & ſapientiæ magnitudine etiã uaticini cenſebantur.Certe in Græcorũ doctrina ἀείδειν.i.cantare inflecti uidetur ab ἆ,particula intendendi uim poſſidente,ac εἴδειν.i.cognoſcere,ueluti omniũ planè ſcientiã ſibi uendicarẽt poetæ.Diuinationis argumentũ erat in Rhapſodorũ manu laurea Apollinis uirga, dũ cantarent,ſignificat & Pindarus cum ait,μαντεύεο μοῦσα.Ennius uero etiã ſanctos appellauit Poetas,quod quaſi deorum aliquo dono,atq; munere cõmendati nobis eſſe uideant̃. Proinde minus mirũ, ſi non aliũ eſſe Poetã,quàm uirũ bonũ,ſtatuũt prudẽtiores.Adeo uero multiplex Poetarũ eruditio eſt,adeo neceſſaria,ſummis cõiuncta emolumentis, ut nec deſint, qui ſolutam orationẽ Poetices uideri imitationẽ,argumẽtis aſtruere nitant̃, Ceu Poetæ prodierint primũ,mox qui metrũ ſoluerint,Cadmus,Pherecydes,Hecateus.Quod prima in Homerum commentatione ſcribit Euſtathius.Et quia genus id orationis magnitudinẽ habet,ac ſublimitatẽ,eſtq; ἔποχον.i.equo uehitur,inde quæ talis nõ eſt oratio,ex humilitate pedeſtris dicitur,ut quæ ex alto in ſolum ſit delapſa paulatim. Ita ut Rhetoricæ elocutionis,& artis dicendi fons ſit ipſa poetica.Sed & ille ipſe Plato tertio legũ,Poetarũ genus eſſe diuinũ ſcribit,& dijs agi,quo tamen loco Platonici peritiores poetis à philoſopho ſtimulos additos interpretant̃ ad diuina cõcinenda.Illud cõſtat utiq;,Sophronã mimorũ Poetã tanti à Platone æſtimatũ,ut moriens libros eius capiti ſubiectos narret̃ habuiſſe.Iam illud quale eſt,quod apud eminentiſſimũ quẽq; poetarum ſubinde legimus,In Regum principumq; Sympoſijs deorũ,Heroũ,& omnino uirorum excellentiũ, qui lucem nobis ſuis uirtutibus peperere, laudes ſuauiter concini? Nõne præſignis eſt,& efficax maxime ad bonã frugem exhortatio? An Iopas ille Vergilianus cum canit errantem Lunã, Soliſq; labores,altiores item ſciẽtias, phyſicenq; totam carminibus inſertam,nõ perdocet manifeſte? Quod ſi fabularũ inuolucris res profundæ cõuelantur,obtegunt̃q;,& ferè ſanctarijs ſecretioribus recõdunt̃,id ſcire conuenit,eſſe poetices germanũ.Et ueteribus quoq; illũ irroboraſſe pridem,cõfingendi morem,quem Plato adeo cõprobauit, Vt qui allegorice Platonem nõ putarit interpretandum,nũq; ſit futurus Platonicus.Quo fit,ut riſu ſonantiore ineptiſſima Eratoſthenis ſententia ſit excipienda,quẽ nõ puduit,Poeticẽ anile quoddam fabulamentũ definire.Dignus uero Eratoſthenes,cuius amplexemur doctrinã,cuiq; tanto nomine aſſurgamus, Qui ne illud quidem perſpicere quiuit,Non Poetas modo,ſed & clariſſimas ciuitatum quandoq; fabulis uſas:necnon legumlatores multi imperitiorẽ multitudinẽ hac ratione ad bonum elicuiſſe deprehendunt̃.ijs uero imprimis tenerior ætas formanda, delineãdáq;,ut ſic dicam,uidetur, Quoniã animal hoc prouidũ,& ſagax,ac rationis cõpos, quẽ uocamus hominẽ,intimo quodã impetu ſcire deſyderat,eſtq; cognitionis auidũ, Cuius fomentũ primum fabula eſt,eo imprimis argumẽto,quod indicta,inſcitaq; alia profert. Sumus autẽ,ad id nos prouehente naturali quadã ui,nouitatis omnes perauidi, quod prædulcis hæc ſentiatur,& iucunda,nec admiratione careat.Quæ res quàm præpotẽter ad diſcendum animos rerum imperitos prolectet,& ueluti heraclius quidam lapis perducat,neminẽ ferè puto,quẽ lateat,hinc Africano eximie carũ fuiſſe Enniũ ſcimus adeo ut marmoratas laudes ſibi cum Poeta,cõmunes facile demũ pateret̃.Sylla etiã malũ Poetã præmio dignũ putauit,quibus ex præſcripto,nequid poſtea ſcriberet.Quid, quod cũ Aetolis q bellauit Fuluius Martis manubias muſis dicaſſe,honeſtiſſimũ ſibi eſt arbitratus? adeo inanis eſt Epicureorũ aſſultans uelitatio ſtatuentiũ, eſſe in poetis ſolidæ utilitatis nihil,ac puerilẽ modo ſentiri oblectationem. Sed & apud ueteres Romanos nullius

prorſum

prorſum dignationis fuiſſe Poeticam, autor eſt M. Cato in libro, cui titulus, Carmẽ de moribus. Nam inquit, ſi quis in ea re ſtudebat, aut ad conuiuia ſeſe applicabat, Graſſator uocabat̃. Quærat hic curioſior aliquis, qua potiſſimũ ratione, quæ de Dijs, & de anima traderent̃ à prioribus, & Poetis præcipue myſteria, non ferè uelamẽtis careant, ob idq́; ita recõdita, ut ad eorũ ſcientiam paucorũ poſſit peruenire curioſitas, tanq́; in Heracliti antro planè obſepta deliteſcant, ne quis, qđ dicitur, παρὰ πόδας, arbitret̃ poetica eſſe omnia, quæ nõnunq́; ex aſſe incognita iacẽt. Nimirũ eſt hæc naturæ maieſtas, cui nuda, apertáq́; nimis arcanorũ detectio inimicat̃. Quæ ſicuti inſcitæ multitudini intellectũ ſui mirabiliter ſubduxit, operimenta rerũ multarũ obijciendo. Conſimiliter à ſcientiſſimis, quæ in eius potẽtia recõdunt̃, inuolucris figurarũ promi in literas cõcupiuit, quibus arcanorũ altitudo poſſet ab uilitate defendi. Pauciſſimis modo, interprete ſapientia, ſubtilitatis immẽſæ participibus. Deniq́; Numeniũ philoſophũ, memoriæ proditũ eſt, offenſius numen ſenſiſſe, qđ ſua interpretatione ſacra Eleuſina in uulgus dediſſet. Sed de re aperta nimis multa. Quod ſi ſpatiari libeat parte hac, facillimũ fuerit oſtendiſſe, ſemina ſcientiarũ ferè omniũ, & diſſidentia inter ſe, pugnantiáq́; philoſophorũ dogmata poeticis numeris cõprehenſa. Inoleuit tñ pernicioſa ingenijs ſententia, ut prætexui nil ſcitius, doctiuſq́; extra fabulas à Poetis tractari. Id uero Sciolorum culpa, inſcitiáq́; contingere animaduerto, qui illotis pedibus, Minerua pinguiore, animo ſtupido, & tantarũ rerum ſplendore, noctuæ modo caligante, nobile opus ſuis nugamentis cõtaminant in triuijs. Nam quotus quiſq́; eſt, qui Vergilianæ Eneidos ſecretiorẽ ſcopum intelligat? Satis ſuperq́; eſt male feriatis iſtis, peſſimeq́; iſto nomine de re latina meritis, ſi pueris ſuis effutiant. Intentio Vergilij hæc eſt, Homerũ imitari, Auguſtum laudare à parẽtibus, ô inauſpicata ingenia, & ſupellectilem multo inauſpicatiorem, nil malim ſcire, q̃ in hunc uſum didiciſſe, ut ijs nugis uitæ tẽpus impẽdam, qđq́; grauius multo eſt, reliquos ad meliora fortaſſis natos in eandẽ perducã tendiculã. Ego uero, ſi id nunc agam maxime, tota facilitate probarim, doctis præcipue, atq́; aurem mordaci lotis aceto, Maroni ſcientiſſimo, & Platonicis myſterijs nõ leuiter imbuto nõ aliud fuiſſe ꝓpoſitũ, q̃ philoſophi definitionem ſuis uoluminibus facũdiſſime, ac aliud agendo explicare. Quando hunc Plato nõ ferè alium, q̃ dei amatorẽ intelligit. Eius uero in libro de philoſophia eſſe officiũ ſcribit, diuina optime, ac quantũ ratio patit̃, nouiſſe. Mox uero humana etiã nõ deſtituere, uerũ interim diſponere, ac ad prudentiæ examen reuocare. Pars prior Theoreticen habet, ſequẽs uero practicen. Imprimis igitur ſapiẽs diuinã boni naturã, duce ſapiẽtia, contemplationi ſubijcit. Mox ad id bonũ, uelut ad finẽ, humanas operationes dirigens, hæc inferiora gubernat. Cæterũ ipſa hæc diſpẽſatio duobus indiget præcipue. Alterũ eſt, ut nouerimus, qualis nam ſit hæc humanior natura, quaq́; ratione ad bonũ queat perduci, & ab malo reuelli. Alterũ, ut noſtræ ſic cõtemperent̃ affectiones, ut ad bonũ facile om̃ia prodeant. Qđ morali uirtute conflatur clariſſime, quã uniuerſam uno iuſtitiæ nomine intelligit Plato. Cogita ergo, primis quinq́; libris nõ ferè aliud agi, q̃ quo pacto ſapiens ab humanis interim ſequeſtratus animũ purgatorijs emaculet uirtutibus, hoc ipſum ſignificat atrox in primo tẽpeſtas. Didonis cõuiuiũ, in quo rationalis anima obbruteſcẽs corporeis fomitibus, & uitiorũ incentiuis rationis luminibus ſeſe ingerentibus, illa penè reſtincta, ſui obliuiſcit̃, & ad corporea reuoluitur tota. Aeſtuationes hæ ſunt animi ad procinctũ tendentis, & ad originẽ properantis, qđ illa uerba abunde ſignificant. Per tot diſcrimina rerũ Tendimus in Latiũ, ſedes ubi fata quietas Oſtendunt. Ego Latij nomine ſtatum purgati animi intelligo, qui defecatus, & à mundana aſpergine preſſe, puréq́; deterſus eſt. Cuius illa ſunt munera præcelſa, ut docuit grauis autor Plotinus, ſola noſſe diuina. Cupiditatũ obliuiſci penitus, perturbationes ignorare, poſtremo cũ mẽte diuina ita cõnecti, ut nulla fiat inde cõuulſio. Sextus uero liber tanq́; Vergilianæ doctrinæ theſaurus longe clariſſimus, mortalis naturæ cõtinet rationem, & ſub poetico figmento animi origo declarat̃, & qualitas, nec ſine argumẽto, nam & Plato, dum per ueſtigia ſingula deum inquirit, in animi ſpeciẽ ſubinde diuertit. Qđ in eo, tanq́; ſpeculo diuini uultus imago colluceſcat. Qui ergo deũ noſce cupit, ſeipſum antea nouerit, neceſſe eſt. Liber ergo is Aeneæ ad inferos deſcẽdentis ſpecie, animã cõtemplat̃ in mũdi partẽ hanc, quã inferos, & Ditis cõcaua Platonici putant, delabentẽ. Anchiſæ autẽ nomine cæleſtis

patris lumen radians intelligo,quo pulſante illuſtratus Aeneas in multorũ peruenit cognitionem. Cõmentũ uero paternæ mortis in Sicilia,error eſt hallucinantis, & perturbati animi etiamnũ diuinitati nõ fidentis ſatis propter illud,dixit,inſipiens in corde ſuo, nõ eſt deus. Reliqui porrò libri philoſophicũ implent officiũ,quantũ ad politicas pertinet uirtutes,quia ſociale animal homo eſt. Tumultuat̃ tamen etiamnũ Aeneas, quoniã à purgatorijs uirtutibus ad eas, quæ animi iam purgati dicuntur, cõmigratio ſtruebat̃, humana uero deſyderia,quæ militant aduerſus animã, extrudere uirũ hinc conabãtur. hoc em̃ ſignificant orientia bella. Mox uero iam in latio confirmatus animus Turnũ perimit. Conticeſcere tumultus cogit,humana negligit,totus in deũ ſeſe trãſformat, quod approbat Mercurius. Propterea nil aliud Vates diuinus cẽſuit addendũ, quia coronis perfectiſſima ꝓpoſito clariſſimo iam erat feliciter impacta. Hoc qui nõ uident,imperfectum uideri opus,ſubinde inſulſe ꝓnunciant. hinc liberior exoritur conicctatio, nõ eſſe cuiuſlibet,poeticã attentare doctrinã,quando & Ariſtarchũ grammaticũ Panætius philoſophus Mantin uocabat,hoc eſt uatẽ,quod uelut uaticinãs poeticos proruerct ſenſus, ut præterea eſſe oratori finitimũ poetã,numeris tamen aſtrictiorem paulo, uerborum licentia liberiorem. At multis ornandi generibus,ut Cicero inquit,ſociũ,ac penè parem. Nã & Aſtrologiæ ignarus,ut illi uiſum eſt, Aratus cultiſſimis uerſibus cæleſtia cõplectitur,& ſtellas. *Sicuti* ab agris remotior Colophonius Nicander ruſtica præcepta. *Sic* & Orator de ijs eloquentiſſime pronunciat,quæ ad tempus cognorit.

¶ Fingendi modũ nõ eſſe unum. In quo dãnandos cenſuerit poetas Plato, qui ne Homero quidẽ pepcerit. Poetarũ laus exquiſita. Refutatio negantiũ in Marone allegorias.

NVNC uero poſteaꝗ nõ parũ multa dicta nobis ſunt,quæ artis præclariſſimæ laudes habent,ipſa quidem re longe inferiores,ꝑ uiribus tñ excogitatas ad uerũ,deſcendendũ illuc eſt,ut quia fingendi rõnem ferè cõmunem philoſophis,& poetis eſſe diximus,diſpiciamus modo, ſitne uniformis cõminiſcendi modus,an diſſideant potius,longeq; abeant á poetico inſtituto ſapientiæ ſtudioſi. Vbi id quoq; expendendum erit,ecquid Platonis calculo damnet̃ Poeſis. Vel,quod quidã ꝓdere etiã eſt auſus,Homero ne pepercerit. Igit̃ quo fiat res tota illuſtrior,in claſſicis autoribus illud cõperio primũ, fingendi formã non eſſe unã,nec ſimplicẽ. Eſt em̃ ubi tota res fingitur,nilq; ꝓrſum argumento ineſt ueri ſubſiſtẽtis. Eſt uero ubi ueritas adeſt,ſed figmentis cõueſtitur,lateq;,quã uocant fabuloſam narrationẽ,fabulã uero minime. Cuiuſmodi ſunt Heſiodica cærimoniarũ ſacra, Et Orphei quoq;,quibus de dijs agitur,ac myſtica Pythagoreorũ explicant̃. Cæterũ ipſa hæc narratio fabuloſa uel honeſto calle incedit,nec ulla turpitudine inficitur, ſed res altas ſtola figmenti contegit,nugas omnis abdicat. *Sicyonia* nequaꝗ inducit,& id genus alia reĩcit mollia,& decora parũ. Quæ pars philoſophicæ grauitati,ac ſacrarũ rerũ magnitudini congruit ſanè,quanꝗ & in eandem figmentorũ rationẽ ueniunt leuiora quoq; ueluti eſt Iaſonis χρυσόμαλλον δέρας.i.uelleris aurei pellis. Quo nomine intelligi librũ uoluere,ueterum more in pelle conſcriptũ,quo auri cõficiendi ſciẽtia contineret̃,arte,quã χημείαν uocant,cuius libros cũ diligenter conquiſiſſet Diocletianus,exuſſit. διὰ τὰ νεωτερισθέντα αἰγυπτίοις, πρὸς τὸ μηκέτι πλοῦτον ἐκείνοις ἐκ τῆς τοιαύτης προσγίνεσθαι τέχνης. Artificiũ hoc genus,uerbo luxato,alchimiã dicunt,uel archimiã,puto,quaſi ἀργύρου χημείαν. *Sed* ad poeticen redeo. Vel ita cõminiſcendo,fingendoq;,uera adumbrata refert. Vt plurima inſit fœditas nõ abſq; maieſtatis rerũ ſugillatione,quod ſuũ eſſe uidetur poeticæ licẽtiæ. *Sed* abdicatur ab ſapiẽtiæ ſanctitate. Idq; totũ neſcire mauult. Hoc aũt eiuſmodi habetur. *Si* inter deos adulteria confingas,qualia ſæpe poetarũ celeberrimi ſuis inſeruere uoluminibus. Item Cælio patri *Saturnũ* pudenda abſcidiſſe,quẽ mox eadẽ impietate regno exegerit Iupiter filius. habent quidẽ hæc allegoricos ſenſus ꝓfundiores,fatemur. *Sed* pullatus circulus,in tanta præſertim enarrantiũ inſcitia,eo,quod audit,& ſe intelligere opinatur,afficit̃,ac in errores labit̃,aut ridet. Quãobrem animæ clariſſimus expiator,& medicus Plato,ꝙuis deorũ filios poetas uocaſſet libro ſecũdo de Rep. nihilominus in eodẽ poeticã deteſtat̃ impietatẽ,turpia de dijs fingentẽ. *Sed* recte fecero,ſi uerba *Socratis* appoſuero. Vincula inquit,Iunoni à filio indita,ꝑiectionemq; Vulcani à patre, cũ is euerberatæ matri opitulaturus accurriſſet,aut deorũ pugnas,quotcũq; Homerus ſcripſit,mi

nime in ciuitatẽ recipere debemus, ſiue per allegoriã dicta hæc ſint, ſiue ſine allegoria, nõ enim adoleſcens internoſcere iſta poteſt, quæ uero ea ætate accipiuntur, inhærent altius, & difficillime poſt conuelluntur, quare danda opera eſt, ut hæ fabellæ, quas primas audient, optime ad uirtutẽ inſtituant. Rurſum quia concitatos affectus crebro imitatur poeta, in decimo de rep. Socrates idem, eiuſmodi peſtem, iucundã quidẽ, ſed maxime uenenoſam perdit, ne ipſa nos perdat, quobrem ne Homero quidẽ ſuo parcit. Immo uero huic uel imprimis derogat ut principe poetarũ deiecto, ne cæteros quidẽ putes ſtare. Quod ſi quis ambigit, adeat eum, quem modo aduocauimus, librũ, ut iam ſciat maximo riſu explodenda, quæ ꝓdidit neſcio quis, poetarum ꝓpugnatione ſuſcepta, aſtruens haudquaquam Homerũ a Platonica ciuitate reijci. Sed in ijs illud impenſe animaduertendum, nõ damnari prorſum à Platone poetas, Siquidẽ quantũ, ubi perturbant, aut turpia fingunt, reijciendos putat, tantũdem amplexatur, exoſculaturque, ſi ad bonã frugem hortentur, laudibus heroũ, aut deorũ hymnis eleganter, facundeque concelebratis. Sic enim eodem libro Socrates ait. Scito inquit, hymnos in deos, & in optimos uiros laudationes dũtaxat ex poeſi in ciuitatem admittere oportere. Hinc in Lyſide adeo poetas admiratur, ut eos ſapientiæ patres nuncupet, ac duces. Et in Ione, carminis excellentis poetam non arte fieri ſcribit, ſed afflatu diuiniore. Immo uero inquit, Muſa diuino inſtinctu concitat poetas. Conciti poetæ alios furore corripiunt, ut fiat annulorũ quodãmodo mirus ordo, qualem creditur Magnes efficere. Addit & mox paulo, nil eſſe aliud poetas, quam deorum interpretes, dum afflantur furore, Quæ ratio facit, ut ineptiſſimi homines ſæpe ſtupendum effundant poema. Immo uero etiam inſani. Qualem fuiſſe Homerũ legimus, aut Lucretiũ. Aut etiam rudes, quod in Heſiodo animaduertimus. Porrò idem in Phædro ſcribit Plato, non hominum eſſe inuenta præclara poemata, ſed cæleſtia munera, argumento illud eſt, quod nemo, etiam ſi orbem illum doctrinarum obierit accuratiſſime, excellens euaſit poeta, ni cæleſtis ille uigor, & concitatio acceſſerit feruentior. Vt uera fiat illa aſſertio ex Faſtorum ſexto,

Eſt deus in nobis, agitante caleſcimus illo,
  Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

Diuinitatem poeticã, quã & Democritus aſtruxit, id quoque ampliſſime cõprobarit. Poetas legitimos, quales credimus Orpheũ, Homerũ, Vergiliũ, Pindarũ, ſuis libris innumerabilium prope artiũ, ſcientiarumque ſemina inſperſiſſe, tanquam plane omnia ſcierint, etiam ſi in ſingulis artibus alioqui uix longa annorũ ſerie ſinguli euadere celebres potuerunt. Adde, nequid ſciens omiſerim, quod in Cratylo ſcrutans Plato idem, qui ſint uerorũ nominum doctores, ſophiſtas irridens, poetas cenſet adeundos, nec quoſlibet, etiam in triuio, ſed diuinos. Ceu ab dijs hi planè didicerint nomina rerũ uera, apud quos ea demũ cõperiantur. Nec illud quæſo neglexeris, quod prodit philoſophus idem, Homeri poeſin allegoricã eſſe, etiam ſicubi ab hiſtoria unguem latũ recedere nõ uidetur, id, quod in nominibus per allegoriã concinnatis ſignificatur euidentius. Hoc uero huic parti appinximus gratiſſime, ſiquidẽ inſigniter nobis arriſit, propter ceruicoſos neſcio quos, in literis parum lynceos, qui, ſicuti audio, noſtrã hanc in allegorico Maronis ſenſu curã, tanquam nimiã & inanem, explodendã arbitrantur, cũ in Homero idem hoc tãtus in doctrina uir conſtituerit. Sed ualeant Libitinæ infeſtiuiores. Nos exequemur reliqua ꝓpoſiti.

¶ Poetas quo pacto citra noxã legas. Interim quæ dicatur Amethyſta. Et quid Pædagogia. Item de Polypo, deque Mandragora ſcitu digna. Porrò cuiuſmodi ſit poetica imitatio. Necnõ de Crepidis Dæmonidæ claudi. CAPVT III.

SATIS, ſuperque opinor, demonſtratũ ex ijs, quæ diximus, in quibus poetica doctrina uideatur reſpuenda. Rurſumque in quibus admitti citra morum noxam tutiſſime poſſit. Et quia nõ ſum neſcius, iuuenes bonã ætatis partem ſæpe lectioni eiuſmodi impendere, quod magna pars ſtudiorũ amœnitates quærimus, & inter philoſophica ea maxime expetimus, quæ minus philoſophiã ſapere uidentur. Sicuti poeta Philoxenus dicere ſolebat, ex carnibus eas eſſe iucundiores, quæ carnes non eſſent, & ex piſcibus, qui nõ piſces, quia palatũ illi, quam cor longe ſenſilius eſſet, quemadmodũ dictitare ſolitũ Catonẽ accepimus. Operæpretiũ me facturum arbitratus ſum, ſi iuniores, rerũ nõ admodũ peritos idẽtidem ſummonuero, nõ

in conuiuijs modo decere nos ſeruare cõpoſitos,& id genus uoluptatibus alijs,ſed impendio magis in audiendi,legendiq; allectãtibus delinimẽtis modeſtiã, modumq; aſſeruare cõſentaneũ fuerit. Quid eñ ciuitatis portas ſumma cura occluſiſſe ,ꝓfuerit, uel etiã cataractas demiſiſſe,ſi ipſi hoſtem admittere aliqua ſtatuerimus? Itidẽ quid futurũ tãdẽ remur,ſi in reliquis eximiã adhibuerimus cõtinentiã,auriũ uero fores uoluptatũ agmini perinde ac hoſtili manui patefecerimus? Vetus eſt,nõ in itineribus modo,ſed amplius in lectitandis,quæ priſcis uiris ſunt euigilata,ducatu nos,quẽ aptiſſime uocent Græci παιδαγωγίαν, indigere. Solent plærũq; diſcũbentes,dũ largius ſeſe inuitant,ne forte prouehantur longius,ita ut nec pes,quod ille ait,nec manus ſatis officio fungantur,adhibere quædã ebrietatẽ prohibentia,quæ ſignificantius,conſignantiusq; dicunt ab eo, quod præſtãt, Amethyſta, eiuſmodi quippiã excogitandũ item nobis eſt, dũ ingeniũ ꝓflectat poeticũ lenociniũ. Habendumq; illud in animo ſemper Polypodum capitibus ſicuti ille ait,unũ ineſſe bonũ,unũq; item malũ. Nam in cibis præſuauia ſunt. Verum ſomnos præſtant turbulentos,occurſantibus,ſicuti aiunt,miris rerũ imaginibus. Eodẽ modo de poetis aſſerendũ eſt. Inſunt plæraq; iucunda grataq;,& quæ teneriorẽ animũ alant plurimũ. Cæterũ nec pauciora ſunt,quæ obturbent,ac tumultu omnia impleãt,ac externẽt mentem,ni peritus aſſiſtat dux,præcauens,nequid impingamus. Eo quidem grauius,quod quo quis minus ſtupet,ac ſapere plus uidetur,tanto irretit facilius. Propterea Simonides quærenti,quid ita ex omnibus Theſſalos nõ deciperet, indoctiores inquit, ſunt,q̃ ut falli à me poſſint,& tragœdiã dixit Gorgias eſſe deceptionẽ, in qua nõ decepto ſapientior ſit deceptus. In canonicis porrò decretis relatũ ſcio,non debere Chriſtianũ hominem poetarum lectitare figmenta, quia per oblectamẽta fabularũ nimis excitetur mẽs ad libidinũ incentiua,non enim thura ſolũ offerendo,dæmonibus immolatur, ſed & eorum dicta libentius capiendo. Quamobrẽ intentiſſima cura ad procinctũ tendentibus arbitror expendenda,quæ in hoc ſcriptorũ ordine uel fictionis impietate, uel affectionum rationis lumen obſcurantium imitatione deprauata tranſuerſum animũ rapere ualeant,decurrendumq; ad philoſophiæ nõ ignaros,qui antipharmacũ propinent,explicatis per allegorias fabulamentorũ uelaminibus,adhibitáq; præceptorum ſalubritate,quibus uoluptatũ adlubentia quodã,uelut ſufflamine reprimatur,atq; item deferueſcat perturbationum impetus,qui lectione,tanq̃ exemplo propoſito,plærũq; concitatior ingerit ſeſe rationi,& illa exculcata latius affectat dominari. Quo fit,ut ridendos cenſeã, qui à philoſopho uitandos putant poetas. Id præcipiendũ fuerat potius, ut in poemate philoſopharemur. Nam ueluti Mandragorã produnt rerũ periti,uitibus adnatam tranſmittere in illas poteſtatem ſomnificã,ut uinũ ex ijs bibentes facilius,procliuiusq; in ſoporẽ collabantur. Nam & Mandragorã potu hauſtã inſequitur Caros,inquit Paulus,& Cataphorica affectio præualida, ſic & poeticis cõmentis permixta philoſophia tum lenem, tum gratã,amabilemq; efficit diſciplinam. Nam ſi his,quæ abſurde finguntur, aſſenſum præſtiteris,tanq̃ ueris,ibi uero in præceps nulla tardatus ſapiẽtiæ ſuffrenatione fereris. Quod ſi memor fueris poeſin in mentiendo eſſe Goetiã quandam, & machinamentũ Lynce magis uariũ,nil graue patieris omnino,aut credes temere. Porrò cum audis,poeticam eſſe artem imitatricem,& ſicuti picturã loquentẽ, nam Picturam eſſe poeſin dicimus tacentem, Id nunq̃ dederis obliuioni,rem nõ laudari,cuius fiat imitatio,ut ſi exprimatur graphice Medeæ facinus perimẽtis filios,aut Oreſtis paricidiũ, & id genus apud poetas non pauca. Verũ artificiũ parere admirationem,quo expreſſio congruenter uidetur pertractata adumbrandis,informandiſq; rerum imaginibus. Nam & eodem ferè modo lacertam,aut ſimiam cõmode ad ueritatem pictam laudamus,nõ utiq; ex pulchritudine,quam eſſe nullam in eiuſmodi animalibus ſcimus. Sed ob ſimilitudinẽ, ſic & ſuis uocem auerſamur. At ſi quis imitetur apte,lætamur,applaudimuſq;. Imitationes poſtremo hæ,in quibus multa proferuntur nõ tanq̃ honeſta,ſed ut ſubiectis apta perſonis,ꝓpterea ſunt,plærũq; ueluti Damonis Pædotribæ cladicantis Crepidæ,quas cũ furto amiſiſſet,imprecabatur extente,ut furis pedibus maxime congruerent εἴθε φησὶν ἐφαρμόσειαν τοῖς τοῦ κλέπτου ποσίν. Erant uero hæ non recte,nec accõmode, Illi tamen pro pedũ deprauatorũ ratione imprimis aptæ. Præterea etiã ſi poeta effundit plæraq; ſumma laude digna,nõ tñ quicqd in poemate legimus,admiratione debemus excipere,alioqui impura, uanáq;

Gorgias de tragœdia

uanáqꝫ cõprobare uidebimur. Neqꝫ em̃ Platonis gibbũ amplexamur, aut Ariſt. balbutiem. Credamus ergo eſſe inibi aliquid, in quo auditor, uel lector citra damnũ aliud agat.

¶ An poeta naſcatur, Orator fiat, ſicuti receptum uulgo eſt. Neminem unũ poſſe in multis excellere. Poetices origo. Fabij lectio reſtituta. Poetarũ genera. Quid Monodia. De Lucano obiter. Maronis laus. Poeta unde dicatur. Vergilius dicatur, an Virgilius. CAPVT IIII.

SAEPE, & anxie quæſitum inter doctiores ſcio, naturæ adminiculo clarior Poeta fieret, an doctrinæ beneficio, accedente mox aſſidua, & pertinaci ſcribendi conſuetudine. Vulgo certe iactatur, naſci poetam, oratorem fieri. Nos uero ne ſolicitius, qꝫ fortaſſis par fuerit, quæ ultro, citróqꝫ argumententur ingenioſi, indagemus, Oratij ſententiam ex arte poetica, & quæpiam porrò paucula ſatis habuimus appoſuiſſe, nec Ciceronis item opinione prætermiſſa, prior ergo ſic.

Natura fieret laudabile carmen, an arte
Quæſitum eſt, Ego nec ſtudium ſine diuite uena,
Nec rude quid proſit uideo ingenium, alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amice.

Quod uero ijs uerbis approbatur de poetis, id ipſum & in alijs contingere, neminem ferè ab Muſis abeſſe adeo putarim, qui neſciat. Sed Ciceronis autoritatem non differamus, qui pro Archia poeta ſic ſcriptum reliquit. Etiam illud adiungo, ſæpius ad laudem atqꝫ uirtutem naturam ſine doctrina, qꝫ ſine natura ualuiſſe doctrinam. Atqꝫ idem contendo, cum ad naturam eximiam, atqꝫ illuſtrem acceſſerit ratio quædam, confirmatióqꝫ doctrinæ, tum illud neſcio quod præclarum, ac ſingulare ſolere exiſtere. Paulo infra etiam ſic, Atqui ſic à ſummis hominibus, liberaliſſimiſqꝫ accepimus, cæterarum rerum ſtudia, & doctrina, & præceptis, & arte conſtare. Poetam natura ipſa ualere, & mentis uiribus excitari, & quaſi diuino quodã ſpiritu afflari. Architectũ ingenioſum exigit Vitruuius, & ad diſciplinã docilẽ. Neqꝫ em̃ ingeniũ ſine diſciplina, aut diſciplina ſine ingenio perfectũ artificem efficere poteſt. Apud Ciceronẽ in primo de Oratore Craſſus, Sic igitur inquit, ſentio, naturam primum, atqꝫ ingenium ad dicendum uim afferre maximam. Iactata tamen quæſtio eſt in pluribus, iactata & in medicina. Cæterum ſi in Poeta par eſſe momentum ſtudij, & naturæ contenderimus, unde nam fieri aſtruemus, ut carminis Venus tam paucis contingat? Vel cur M. Tullium uaſtiſſima eloquentiæ flumina deſtituerint in poetica, ſicuti multis ferè placuiſſe uideo. Nimirum in naturæ maieſtate recondita hæc ſunt, nam quod in Cicerone mirari non deſinimus, immo uero ab riſu ſæpe non defendimus, publicum id eſſe infelicitatis genus, exactius introſpicientes agnoſcemus, quando ingenia præcelſa, & omnium, ut ſic dixerim, capacia in uno tantũ opere gloriam uix indipiſci potuere. Expende Maronis felicitatem in ſoluta oratione, uidebis. Qualem putas in orationibus Thucydidem? Eius eloquentiam multi admirantur, & recte id quidem, ſed ad eum Oratorem, quem quærimus, inquit Cicero, nihil. Orationes, quas interpoſuit, multæ enim ſunt, ſoleo utiqꝫ laudare, imitari neqꝫ poſſim, ſi uelim, nec uelim fortaſſe, ſi poſſim. Iam in ſapientiæ ſtudio quantus eſt Plato? At eius Apologia pro Socrate nec patrono magnopere digna eſt, nec reo. Ita eſt, magnũ quiddam, & uarium eloquentia eſt, nec adhuc, ut Senecæ uerbis utar, ulli ita ſe indulſit, ut tota contingeret. abunde felix & præclare actum cum eo uideri poteſt, cui portio cõtigit honeſta. Nec id putaris in hoc tantum genere ab natura datũ, ſtatutumqꝫ. Comœdia Pyladem habet eximie clarum, Bathyllum Tragœdia, muta uices, neutrum noueris. Perſpectum id, obſeruatumqꝫ & in corporis robore, Siquidem legimus quoſdam corpore quidem Veſcos fuiſſe, ſed uiribus eximijs. Tritanum Varro prodit, Itemqꝫ eius filium & rectos, & tranſuerſos cancellatim toto corpore habuiſſe neruos, uirium elatione prodigioſa. Leontiſcus ex Sicilia Meſenius ex argumento Acrocherſites cognominatus, ſummis aduerſarium manibus corripiebat, confractúqꝫ non prius dimittebat, qꝫ deficientem ſentiret. Iam inter pyctas illi compar non reperitur. Alius carpenta manu cõprehenſa retinet, obnoxius etiã ſi contra nitantur iumenta, Ille pondera immenſa pedibus,

manibus,humeris contra ſcalas fert. Age bruta excute,hoc ipſum recognoris. Equos, quantumuis celeres,ac præſtantes ſint,putaſne omnes curriculis accommodos? Ex canibus alios nouimus uenaticos,nec tamen uſquequaq;. Alius apro,ceruo aptior alius. Ille lucernarius,hic moloſſicus. Attendenda uero parte iſta uehementer Origenis dogmata primo contra Celſum libro,& περὶ ἀρχῶν tertio,eſſe ſpiritales quaſdã Energias,id eſt, uirtutes latentes,quos dæmonas,uel deos ſecundos nuncupent Academici, qui ſint uelut magiſtri. Siquidem id agere, quod pro arbitrij ſui poteſtate ſibi delegerint. Vnde profluat inter homines ſapientiæ diuerſitas. Quippe eſſe Energiam, quæ poeticam inſpiret, Item quæ Geometriam,ac deinceps diſciplinas alias. Proinde uulgatũ inter Græcos,iactatumq́;,poeſin citra inſaniam non contingere,ac afflatum quendam. Quo diuinaculos fermè corripi etiamnum,animaduertamus. Quin pueros,magica diſciplina dæmonibus aſcitis,poemata præcinere ſtupenda. Sed & hinc forſan Muſarum ratio prorepſit,etiam Platonicis approbata,& Auguſtino quandoq;. Sed retractationum primo poſtea ſpreta,reprehenſaq;. Cæterum ijs omiſſis, redeo ad poetas, de quorum origine magnam eſſe quæſtionem aduerto. Ante troianum bellum uiguiſſe quoſdam hiſtorica fides abunde teſtatur. Celeberrimus è Græcorum autoribus Pauſanias, Olena quendã poetam primum agnoſcere uidetur. Carmen tamen heroicum Pythio Apollini deberi, Plinius autor eſt. Quod ipſum nec Pauſanias tacuit.& Plutarchus in moralibus obſeruauit nec prætermiſit Euſtathius, Phemonoem primam id genus ceciniſſe prodens. quod per exochen dicat Epos,uel quod ἕπονται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς, id eſt quod reſponſa res conſequantur. At Fabius poema inquit,nemo dubitarit perito quodam initio fuſum,& aurium menſura,& ſimiliter decurrentium ſpatiorũ obſeruatione eſſe generatum,mox in eo repertos pedes. Verum,ut quod ſentio,quodq; obſeruatũ mihi eſt, non dem in latebras,aut recondam in arcanis,quod bibliotaphi faciunt, ſed id totũ publicam materiam facere pergam, lego apud Quintilianum, imperito quodam initio fuſum,ex Ariſtotelis doctrina,qui ubi poeſin ex imitatione natam primum oſtendit,quoniam imitandi ſtudium ſit ab ineunte ætate homini innatum, & eo ab brutis differat, mox ſubdit,ad metrũ natura procliues maxime paulatim ꝓduxiſſe poeſin, ac genuiſſe ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων. Quod mihi non aliud profecto ſonat,quàm ex rudi principio. Ex hac uero imitandi ratione,unde poeſis ortum ducit,diuulſa, diſparataq; ars eſt, ac abijt quodammodo in membra plura. Nam pro cuiuſq; natura, & moribus imitandi ſtudiũ proferebatur,honeſtiores enim pulchras,honeſtaſq; actiones ſibi imitandas proponebant. Tenuiores autem,humilioreſq; uiles itidem,& ignobiles,& primo quidem uituperationem complexi,ſicuti hymnos alij,& laudes cõcinnarunt. Poetarum itaq; quoſdam inuenio Monodos nuncupari,hoc eſt μονῳδούς. Alios uero Lyricos,aliquos Comicos,quidam Tragici uocantur,aut alio modo alij,ſunt qui excellentiæ quadam proprietate,nullo utiq; peculiari inſigniantur nomine,uerum cõmuni appellentur poetæ. Et Lyricorum quidem indicium,quo ab reliquis ſecernuntur,& dicitur à Græcis γνώρισμα, id eſt præcipuum,quod ad lyram eorum concinuntur carmina,ut Pindari nouem Lyricorum principis. Monodorum uero peculiare eſt,ſub una tantum perſona argumentum explicare quodlibet,quod illi dicunt μονοπροσώπως ἀφηγεῖσθαι. Eſt enim Monodia cãtus lugubris,nam in Tragœdia omnes è Scena cantus luctus ſunt. Sed Monodia dicitur, quando unus aliquis ab Scena cantum profert.& non chorus ſimul. Monodicum uero poema eſt,cuiuſmodi in Alexandra concinnauit Lycophron. Comicorum riſus eſt proprius cum choris,& perſonis,ſed apud Græcos tantum,ut apud Ariſtophanem. Eupolin. Pherecratem. Tragicis familiaris eſt miſeria,& calamitas,ſicuti Aeſchylo,Sophocli, Euripidi. Eos uero,qui peculiarius,inſignitiuſq; poetæ uocitantur,quatuor imprimis cognobiles faciunt,metrum heroicum. fabula allegorica. hiſtoria. dictio cum dignitate, ac heroica,metro imprimis accõmoda,non extrita, nec depreſſa. Inter hæc ſciendum tamen,& repetendum ſubinde, propter quæſtionem de Lucano uulgatam, uiro utiq; cum plæriſq; dicendi honeſtamentis erudito,concitatoq;, ac νεωτερικώτερον, id eſt iuueniliter ſubinde exultanti,& quodam uelut ferrumine fucatiori. Id poetarum genus uere, germaneq;,ſicuti Ioannes grammaticus ſcribit,& Ariſtotelis autoritate comprobatur, fabula internoſcitur allegorica. hoc enim eſt horum χαρακτήρισμα, Cuiuſmodi Homerũ

apud

apud Græcos recognoſcimus, in noſtris literis Maronem ueneramur, colimus, in oculis geſtamus, ex æquo feré cũ Homero ſuo ſtantẽ, tantũ debet latina res Mantuano cælo, ſub quo latinæ eloquentiæ ſpecimen longe clariſſimũ & natũ, & educatũ eſt. Et quo uno poſt illa M. Tullij fulmina longe, lateq́ coruſcantia, aduerſus Græcæ gentis fremitum nimio plus ſæpe inſonantẽ coorimur, obſiſtimuſq́. Poetæ uero nomen inde ꝓpagatũ ſcribit Euſtathius, quod ποιεῖν ſignet, ἐμμέτρως cantare uel ſcribere. Vergilij meminit Euſtathius idem, in Nauiũ catalago apud Homerũ, ſed Vergiliũ inibi ſcriptũ cõperi. Ethnicographus Vergiliũ maluit, ſicuti & in Græcis plærũq́ epigrãmatis. In fragmentis Cæcilij Minutiani Apuleij, ueteris grãmatici adnotatũ cõperi, Virgiliũ ab uirgis eſſe cognominatum, inter quas ſit natus, propterea primã habere I. nõ E. Cui ſuffragetur illud Calui.

Et Vates, cui uirga dedit memorabile nomen
Laurea.

Fatetur tamen idem autor, in alijs Vergiliũ ab Vergilijs inflecti. Antheas Lindius poeſin ex compoſitis nominibus excogitaſſe dicitur primus, qua poſtea Aſopodorus Phliaſius ſit uſus, Poetam poſtremo animus ab omni cura uacuus excitat mirifice, nec ſine Enthuſiaſmo, & alacritate quadam. Poemata pro filijs etiam Græci accipiũt quandoq́, quos item Noſocomos uocant, & Gerotrophos.

¶ Quæ hymnoꝝ ſint traditæ ſpẽs. Hyporchema. Cur Bacchꝰ Dithyrãbus. Dithyrãbici poetæ. Hymnos dici ẽt ſoluta oõne. Epæni, & Encomij diſcrimina. Periautologia qd. CAPVT. V.

INTER ea, quæ docte, pieq́ ſolent à Poetis tractari, & eſſe faciẽda, præcipit Plato, hymnos ſæpe legimus, tum ab Homero, & Orpheo, tum ab alijs mirifice cõcinnatos. Quoniam uero nõ aliud hymnus eſt, ꝙ dei cuiuſpiam laus, ſicuti rhetor definit Mænander, dũ ſcrutarer, ecquid ſcite, docteq́ ſuper his mãdatũ literis foret, quod haſce lectiones noſtras antiquas faceret locupletiores, in græcorũ penu, quod eſſe opulẽtius ſolet, & omnifariam rebus inſtructiſſimũ, hæc ſunt comperta mihi. Cantus diuinis accõmodatos laudibus dici quidem uniuerſim Pæanas, & hymnos, priuatim uero nõ unã eſſe eius rei nomenclaturã. Siquidẽ Dianæ hymnus dicitur Hypingos. Apollinis hyporchema, uel Pæan, qui maxime concinebatur, ut peſtis latius craſſantis reprimeretur uis. Vnde etiã factum nomen Etymologici argumentantur. ὅτι καταπαύει τὸν λοιμὸν, quia ſedet peſtem, ꝙq́ & eadẽ ratione Apollo item dicatur Pæan, ſiue à feriendo quoq́, quod παίειν dicĩ. Veſtalibus ita indigitantibus, Apollo medice, Apollo Pæan. Dianæ uero, & Apollinis hymnus Proſodia nuncupatur. Dionyſij Dithyrambus. Sed & ipſe Dionyſius Dithyrãbus uocatur, ueluti Lythirambus, ut eſt apud Pindarũ, quod Iupiter illũ aſſuiſſet femori, ac mox eo in lucem prodituro, inclamaſſet λῦθι ῥάμμα, λῦθι ῥάμμα, quod perinde eſt, ac ſi dicas, ſolue ſuturam, ſolue ſuturam. Et inde poetæ Dithyrambici nuncupati, quibus cum frequentiſſimi eſſet moris ita exordiri, ἀμφί μοι ἄναξ, inde Amphianactes facetiſſime dici cœpere, quin & ἀμφιανακτίζειν pro eo, quod eſt προοιμιάζεσθαι, uſurparunt multi. Pericletus uero Leſbius dictionẽ dithyrambicam cecinisse fertur primus. At Mileſius Melampides dithyramborũ libros ſcripſit plures. Ex ueteribus nõnulli ita de dithyrambis exiſtimarũt, ut qui muſicã corrũperent. proinde Callimachus de ijs, νόθοι δ' ἤνθησαν ἀοιδοί. i. Spurij floruerunt Poetæ. Ipſorũ peculiare fuit, uerbis uti cõpoſitis, καὶ πολυπλόκοις. i. nodoſis, implicitiſq́, ſed & tumẽtibus. Vnde Dithyrãbicus intellectus de obſcuro dicitur, nec cuiuis peruio. Dithyrãbicos, dici quandoq́ inueni Cycliodidaſcalos, quoniã Encyclia doceant. appellanẽ uero ſic interdũ, quæ hypotheſin habent eandem. Sed ad hymnos redeo. Cereris hymnũ uocant Iulum. Linus uero & Litierſes agreſtiũ ſunt cantilenæ. Venerios hymnos inuenio appellari Eroticos, tanꝙ amatorios dicas. Nam eſt & ſuus uinolentorũ hymnus, cuius Ariſtophanes cõmeminit in Ranis, diciturq́ Cræpalocomos, quia Cræpalẽ uocãt uinolẽtiæ tremorẽ. Comon uero comeſſationẽ, ſiue ebrietatis, & intẽperantiæ feſtũ. Porrò hymnorũ inuenire eſt amplius intuenti ſpecies multiplices, uariaſq́. Alij quippe Cletici dicunẽ, Apopẽptici alij, aut Phyſici, Mythici, Genealogici, Ficti, Euctici, Apeuctici. Quidã uero mixti. Cletici uero appellanẽ, qui deorũ habẽt aduocatiões. Cuiuſmodi plures apud Sappho cõperias, & Anacreõtẽ. Productiores hi aliꝗto, uberiuſq́ apud poetas fuſi, ꝙ oratione ſoluta. Apopẽptici peregrinationẽ dei alicuius complectunẽ, ut apud Bacchilidẽ. Cleticis ſubaduerſi ſunt hi, qm̃ emittũt. Illi uero

inuitant. Poeſis quoq; familiares tantum apopemptici, quibus argumentum ſuggerit locus, è quo migratur, & rurſum, qui petitur. Phyſici habentur, qui Iouis, aut Apollinis, aut cuiuſuis naturam explicant. Veluti ſi ab Sole non eſſe diuerſum Apollinem ratiocinemur, quæq; ſit eius ſyderis uis, ediſſeramus. Propterea ſi phyſiologicos item dixeris, nõ multũ aberraris. Eiuſmodi reperias apud Parmenidem, & Orpheum, & imprimis Empedoclem. Vſus eſt Plato etiam in Phædro. Mythici, ut nomine apparet, fabulis conſtant, & per tenuem progrediuntur Allegoriam. Genealogicos cum mythicis eoſdem putauere quidam, diſcernuntur tamen interſtitio certo. In genealogicis parentes recenſentur, ueluti ſi Latonæ filium dicas Apollinem. Peplaſmeni, ſiue Ficti, quando confingimus Deum, aut Deorum, uel dæmonum prolem, quemadmodum Aurium dæmona Simonides uocauit. Alij Ocnum, & quidam alium quempiam. Et apud Platonem Porus, & Penia. Item Amor nunc ante terram progenitus, nunc Veneris filius. Rurſum Pauſanias medicæ arti præſidere amoris uim prædicat. Item Ariſtophanes conducere in unum ſemiſecta corpora. Euctici uotum habent, & preces. Sicut reijcientis deprecationem, qui uocantur Apeuctici. Sed duo hi poſtremi alijs ferè adglutinantur. Nam qui unum aliquem ex Dijs collaudarit, mox decurrit ad preces. Exempla paſſim ſuppetunt ex Poetis, ſed & apud Platonem, ὦ amice Pan, & quæ leguntur in Phædro. Sed ſcitetur forte ex me aliquis, ſintne hæc conceſſa Poetis ſolum? An ne reijciantur quidem ab hoc genere laudis proſæ orationis conditores? Verum qui Platonis non ſciendi modo, ſed etiam dicendi magiſtri eminentiſſimi ſacraria quandoq; adierit, illum comperiet tum in Sympoſio, tum in Phædro his omnibus uſum. Hactenus de hymnis. Quos quia laudes deorum complecti diximus, adijciamus auctarij loco id quoq;, laudem hominis in græcorum doctrina dici quandoq; Epænon, alias Encomion, ſed diſparantur à nõnullis hæc, ut in artibus docuit Mænander, ſiquidem Epænon uocitari aiunt teſtimonium, de aliquo ab ſingulari uirtute, ueluti cum Ariſtidem iuſti cognomento decoramus. Encomion uero ex uirtutibus compingitur omnibus. In hoc per omnia excurrimus, genus commemorantes, necnon educationem, geſta, & id genus alia. Nonnulli ſic diſcreuiſſe malunt, ut dicatur Epænos, ubi quem ita laudamus, ut iudicio, conſenſuq; noſtro laudandum cenſemus. Encomion uero laudem habet, ſed non utiq; aſſenſum animi uerum, ueluti ſi ollam laudes, uel, ut Lucianus, muſcam, aut calculos, ut Polycrates. Non quia hæc admireris, ſed ingenij uegetandi, exercendiq; gratia. Quidam ita finierũt, Epænon eſſe orationem uirtutis magnitudinẽ explicantem, Encomion uero geſta præclara illuſtrare. Encomion, id eſt, ἐγκώμιον dici interpretantur, παρὰ τὸ ἄδεσθαι ἐν τοῖς κώμοις, καὶ συμποσίοις, quod in conuiuijs concineretur, & bacchanalibus, comeſſationibuſq;, quas dicunt Comos. Vel διὰ τὸ ἐν ταῖς κώμαις ἄδεσθαι, id eſt, quia in uicis caneretur, quod tunc uicatim habitaret Græcia. Periautologiam uero ſtatuunt uocari, ubi quis ſeipſum laudat, ut eſt illud Achillis apud Homerum. οὐχ ὁρᾷς, οἷος ἐγὼ καλός τε μέγας τε. Nonne uides, ꝙ pulcher ego, & ꝙ magnus? Sed & Maro noſter, Sum pius Aeneas fama ſuper æthera notus. Quia uero multa hactenus dicta de Poetis nobis, erat animus impingere capiti huic quiddam ex Dionyſio olim obſeruatum. Sed ſecreuiſſe præſtiterit, ne planè fiat Apologus Alcini, ut eſt apud Pollucem. Et qui ſubinde iter iungunt, ſerius quidem aliquanto, ſed magis uegeti diuertunt.

¶ Cuiuſmodi ſit in Poemate uitium, quod dicatur Logoidia, id eſt, λογοειδία. Item qui ſint etiã in latinis literis Logi. Interibi orationis genera duo. Necnõ quid Logion, uel Logia. Logiſterium, Tabularij, Diribitorium, Pædagium, Logades, Logij. Item obiter quid Abacus, & Abaculus. Poetam non dici niſi ſummum. Epiphyllides quid.

CAPVT VI

DIONYSIVS Alicarnaſeus nõ hiſtoricus modo præclarus, ſed eorũ quoq;, quæ ad dicendi rationem ſpectant, obſeruator non incurioſus, cum præcepta conderet, quibus metrica oratio compar ſolutæ euaderet, poſtmodum ſic infert. Nec uero ſuſpicetur aliquis, ignoraſſe me, uitium quoddam in poemate nuncupari Logoidiam. Neq; me ita rudem putet, uel imperitũ, ut quod tranſuerſo ungue ſit diſſecandum, inter uirtutes Poetarum, aut orationis cenſeam cõnumerandum. Audiat autẽ, quo pacto digna ab indignis arbitrer ſeiungenda.

Orationũ ſpecies duas nouiſſe uideor,loquacem unã,& prorſum nulli rei. Alterã uero politicam,ſiue ciuilem, quæ multiplici cultu ſplendida eſt,& artificioſa maxime. Quẽcunq; igitur ex poetis prius illud genus expreſſiſſe aduerto, ridiculum iudico. Atqui, quod poſterius,hic mihi & ſtudio,& æmulatione dignus uidetur. hactenns Dionyſius. ex quibus perſpicuũ fermè arbitror,dici Logoidiã, nõ tam ubi uerſus ſoluta ferè oratio uidetur,ꝗ cũ futilem,nugacemq; imitatur. Quod eo procliuius adnotatũ uolui, quia & in noſtris autoribus,Et apud Ciceronem imprimis Logos inuenio poſitos pro ridiculis contemnendiſq; dictis. Nam in quadam oratione ſic ſcriptũ ab eo legimus. Ego te certe ſcio omnes logos,qui in ludis dicti ſunt,animaduertiſſe. In Hepheſtionis Enchiridio lectum eſt,Logaœdica.i. λογαοιδικὰ nũcupari dactylica quædã, quæ in regionibus quidẽ alijs dactylos habeant.poſtremã uero ſyzygiã trochaicã. Logia uero neutro genere uocant oracula,quæ ſoluta eduntur oratione,nam quæ metrũ habent χρησμοὶ dicuntur. Logiam uero in epiſtolæ ad Corinthios interpretatione Chryſoſtomus conuentũ,uel congregationẽ expoſuit. Quod ſi logion ſcribatur per ει diphthongũ.i. λογεῖον ex græca ratione,qua nomina in ειον producta à uerbis in ω, circũflectunť in penultima,& diphthõgum recipiunt. Locũ ſignat in Orcheſtra,aut Orcheſtrã ipſam,in quã comicus induceretur chorus,ꝗꝗ eſt crateris item ſpecies logion. Quin & eodẽ nomine dicaſteriũ intelligunt,hoc eſt iudiciale forũ. In ſanctis literis logion inter ſacerdotalia ornamenta rationale interpretať Origenes. Logiſtas Ariſtophanis interpres ꝓ ijs accipit,quos prius Agoranomos dicere,moris erat. At hi nõ alij ſunt,ꝗ ædiles. Putãt alij logiſtas fuiſſe decẽ numero,ſorte lectos,qui Athenis expenderẽt,quæ in magiſtratu quiſq; geſſiſſet. Cuiuſmodi nunc Syndicos uocamus. Logiſteriũ uero locus erat,ubi cõſiderent hi,ut Pollux etiã ſcribit. Nam ſupputandi peritiã logiſticen Plato uocauit. ſimplex uulgus Abacũ dicit, puto,quia calculis uterentur in diſpunctione,ac numerorũ ſupputatione ueteres, quos Plinius uocari abaculos ꝓdidit. Tabulariũ pro ſupputatore accepiſſe Vlpianus uideť, ubi ait,Ego etiã aduerſus tabulariũ puto actiones dãdas,qui in cõputatione fefellit. Sũt qui eo nomine Tabelliones intelligant, aut ſcribas logographos,qui publicas conficerent rationes,qui & numerarij dicantur. Militare logiſteriũ inuenies apud Strabonem, quod an diribitoriũ dici latine queat,ambigunt eruditi,id ex diribendi poteſtate nominatũ uolũt,hoc eſt diſtribuẽdi,quia locus eſſet,in quo recenſereť exercitus, & militibus ſtipendia numerarẽtur,ꝗꝗ eſt & diribitoriũ miniſtratoriũ quoq;.i. locus,in quo obuerſantur miniſtri. Qui qm̃ græce dicanť Pædes,Pædagiũ Plinio item diciť in epiſtolis. Puer inquit,in pædagio mixtus pluribus dormiebat. Logades ſunt in græca hiſtoria, quos inter milites Liuius delectã manũ uocare ſolet. In Epigrãmate logadas oculos quidã interpretanť. Herodotus etiã apud Perſas fuiſſe ſcribit, quos appellat logios. Id uerbum Græcis tum prudentẽ,tum eloquentẽ ſignificat. Quia uero paulo ante affines eſſe Oratribus poetas aſtruere ſumus uiſi,id utiq; nõ negligendũ. In poetis requiri perpetuo magnificentiã,altitudinẽ,ac excellentiã quandã præſignem, proinde ſcienter Oratius.

Mediocribus eſſe poetis,
Non homines,non dij,non conceſſere columnæ,

Sed & M. Tullij laudatur illud doctiſſime enunciatũ,ſingulis uix ſeculis bonũ poetam inuentũ. Hinc facetiſſime loquaces inceſſens poetas Ariſtophanes, ἐπιφυλλίδες inquit, ſunt,ac στωμύλματα. Dicuntur uero Epiphyllides botryunculi maioribus incumbentes, qui & Botrydia nuncupantur. Calliſtratus tamẽ ab alijs ſequeſtratos intelligere maluit: appellantur aũt ſic,quia folijs obtegantur. Alij quæ adnaſcuntur Palmitũ cacuminibus in ſuperna foliorum parte,hoc nomine accipiunt. Quod aũt is ſit Ariſtophanius ſenſus, quẽ prætexuimus,facile,quæ conſequuntur,declarant, χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης, id eſt hirundinum muſea,artis contumeliæ,ac dedecora.

¶ Tẽperantiæ nomen ꝗ late pateat. Zamolxidis doctrina de animæ medela. Quid Magica excantatio. Cur tẽperantia dicatur græcis Sophroſyne. CAP. VII.

SCRVTABAR ſollicite admodũ, & curioſe nup,quid ita Ariſt. libro de moribus ſexto,& ante hunc Plato in libro,quẽ Cratylũ attitulauit, tẽperantiã dici à Græcis σωφροσύνην,quia prudentiã ſeruet,literis mandaſſet. Cumq; in hãc me quæſtiunculam totum conieciſſem,cõperi inter legendum non illepida, ut reor,

ut reor, nec ſordentia quæpiam, ea quod exploratis auribus arriſura ſum opinatus, etiam aſcribere non ſum grauatus, ſic enim habet. Temperantiam præcipue quidem in compeſcendis, inhibendiſq;, & infrenandis quodammodo uoluptatibus uerſari, plurimũq; in ea re inſumi operæ ab temperato, ut libidinum incentiuis corporeis obluctetur, obſiſtatq; quas nobis cum brutis eſſe cõmunes, traditũ eſt. Verũ amplius etiã, fuſiuſq; id ſeſe nomen propagare, ſiquidem pulchritudinẽ recte dixeris, ex lineis, coloribuſq; apte, ac grate cõtemperatis conſurgere. Nec non corporis habitũ naturalẽ ex membrorũ, & humorum cõſpiratu conflari moderato. Iam nec animũ aliter quoq; tantæ agnoſci expertẽ uirtutis. Temperatũ eſſe hunc ſiquidem prædicamus, ubi coorientes aduerſus rationis modũ titillationes, ac impetus uiolentos ſedat. Immo uero & in cognoſcendi potentia temperantiã cõcinne locũ ſibi uendicare, nõ latet. Vbi attẽperate intelligẽtia iis, quæ intelligit, cohærenter adglutinatꝰ, & ueluti cõſonat. Vt cõmode prorſum, & quodãmodo diuine Pythagorã dicere ſolitũ legerimus, inter uirtutes omnes habere temperantiam principẽ in ſalubritate locum. Atq; una ea tum priuatim, tum publice humanã ſocietatẽ coaleſcere, ac ſtare. Apertius id noueris, ſi apud te ratiocinari uolueris, nec iuſtitiã quidẽ à tẽperantia reuelli. Quando eſt ea cõmutandi, diſtribuendiq; modus congruẽs. Iam & ratione eadem fortitudinẽ quoq; in timoribus, & audaciam recte temperantiã dixeris. Nec ſecus de liberalitate. Immo uero hac ſingularis, & inenarrabilis potentiæ uirtute cuncta cõſiſtere, fatendũ eſt, quoniã diſponit parens ille rerũ Deus cuncta ſuauiter, & in numero, pondere, menſura. Porrò ſcribit Plato, Zamolxidis Thracum regis doctrina traditum, omnia uel bona, uel mala in corpus ab anima demanare, proinde illam imprimis, adhibita remediorũ ſalubritate, curari oportere. Animæ uero medelas eſſe incantationes quaſdam, quibus temperantiam ſibi uendicet anima, qua conquiſita, aſſiſtenteq;, nullo negotio corpori uniuerſo contribui ſanitatẽ. Cæterũ quænam, aut quales ſunt incantationes hæ? Nempe qđ præcipit Socrates, uis, qua in ſeipſum cõuerſio fit, omnium eſt efficaciſſima excantatio. Etenim qui ſe, id eſt, animũ iam cœperit accuratius contẽplari, tum per ipſam tẽperantiæ Ideam innatã menti, humanã recognoſcet tẽperantiã, tum rationem illam intuẽs, qua ab optimo maximo deo rationalis animæ uires inter ſe fuerint attẽperatæ, paulo momẽto qua ui motiones poſſit, aut debeat animorũ inhibere, ne inſolentius efferantꝰ, aut proruant, peruidebit. Quãobrẽ impẽſe obſeruandũ, qđ lectum in libro de natura, noſtrũ hoc ꝓpoſitũ eximie fulcit. Si modulate conſpirent inuicẽ animæ partes, rurſumq; ipſa corpori cõtempereꝰ, futuros totius nos felicitatis cõpotes. Taceo, qđ grauiſſimi autores prodere ſunt auſi, motibus tum corporeis, tum animalibus compoſitis, & reſtinctis, fore, ut perpetua utriq; contingat ſanitas, corpori uero etiã uiuendi prolixius ſpatiũ. Id Pythagorici grate amplexantꝰ, & cõprobat in noſtris literis doctiſſimus Cenſorinus. Plato itaq; magicam appellat incantationẽ orationẽ, cui inſit uis à deo, & ab philoſophia ratio, ut audientibus temperantiæ amorẽ ingenerare queat. Hæc temperantiæ poteſtas illud item parit incõparabile, ut animus, extrita perturbationũ uellicantium caligine, in ſeipſum cõuerſus uera in ſe omnia ſpeculeꝰ, quoniã, ut Platonici putant, uerorũ omniũ lumina humanis animis inſunt ingenita, quæ ſolis diuini fulgoribus illuſtrata, & ſerena iam mente nitidius promicantia ſapientiæ uſum reſtituunt, mox & prudentiam pariunt. Propterea recte Plato Sophroſynẽ dici temperantiam autumat, ὅτι σώζει τὴν φρόνησιν, quia prudentiæ ſalus ſit, atq; conſeruatio.

¶ Frugi uictus laus ex Poeta Heſiodo. De Aſphodelo pauca. Exempla ad id Alexandri, & Scip. Item de Antagora. Quæ ſint opſonia Apyra. Item quid Pſycter, Pſycteridion. Pſygeus. CAPVT VIII

POSTEAQVAM de temperantia, cuius uim diximus ratione peculiari in cibi, potus, tactuſq; titillationibꝰ uerſari, abunde actũ à nobis eſt, nunc in quaſdã hiſtoricas amœnitates diuertere collibuit, ut legẽtiũ, ſiqui tñ hi fuerint, animi laxius, indulgẽtiuſq; tractenꝰ, ne noſtræ lucubratiunculæ, quocunq; genio prodierint, multum habere abſinthii credanꝰ, mellis parum, ſicuti iam interfati ſumus alicubi. Fiet autẽ ab Poetæ Heſiodi uerſiculis initium ex agricolationis libro, quibus docuit ſapienter, Dimidium eſſe plus toto, magnũq; haberi emolumentum ex uictus parſimonia, ſi malua ueſcaris, & Aſphodelo, delicatiora uero,

& ganeata,

& ganeata, ac ſaliaria negligas. Heſiodi uerſus hi ſunt.

νήπιος, ὀυδ᾽ ἴσασιν ὅσω πλέον ἥμισυ παντὸς
ὀυδ᾽ ὅσου ἐν μαλάχῃτε κὴ ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ.

Eum locũ Proclus Diadochus nõ incelebris inter Græcos grãmaticus explicans, utiliſſimorum inquit, cõmeminit parte hac Heſiodus, unde ali poſſumus, maluæ.ſ. & aſphodeli. ex ijs enim ſuccus exprimebatũ, parabaturq; in cibi uſum, ex quo utilitas profluit maior, ꝙ ex ſumptuoſioribus per iniuſtitiã conquiſitis. Aut certe inquit, ex obuio uictum ſignificauit. Epimenidẽ tertio legũ Plato ſcribit, modico, & interim utiliſſimo cibo interdiu fuiſſe contentũ. Conſtabat is ex aſphodelo, & malua, quæ illum ſeruabant alimon, & adipſon, hoc eſt ab fame procul, & ſiti. Hactenus Heſiodicus interpres. Quod ſi quis noſſe amplius cupit, cuiuſmodi ſit Aſphodelos, legat uiceſimũ ſecũdum naturalis hiſtoriæ Plinij. Græci putant Proſerpinæ ſacrũ, & omnino inferis dijs, Rhodij certe deam illam, & Dianam aſphodelo coronant. Sed quod polliciti ſumus, pergamus aliquid ex hiſtoria contexere, quod uſui ſit legiſſe, & lectoris frontem exporrigat. Siquidẽ memorabile id eſt, quod de Alexandro magno clariſſimi rerum conditores tradidere. Nam cũ illi Carum regina Ada ſcitiſſima ſubinde, ac adipata mitteret opſonia, & bellaria exquiſitius cõdita ab eius artificij hominibꝰ, meliores, peritioreſq; habere ſe Opſopœos, & coquos pronuntiauit. Quippe ad prandij apparatũ, quæ appetẽtiã conciliet, præſtò eſt nyctoporia.i. nocturnũ iter. Ad cœnã uero, quo fiat appetibilior, oligariſtia, quã prandium præparcũ recte dixerimꝰ. Cæterũ in hac mẽtione ingerit ſe mihi Antagoræ i poetica nõ ignobilis feſtiuiſſimũ reſponſum. Hic eñ gulæ nõ nihil impertiẽdũ ratus, congrũ intentius coquebat, admonitus ſuper ea re Antigonus, illiq; aſſiſtens retro, leniter retractum interrogauit. putaſne inquit, o Antagora, Homerũ Agamẽnonis, & Græcorũ rebus carmine celebrandis diſtentũ, quo pacto cõgri melius ſaperet, penſitaſſe? fuit illi ingeniũ in numerato, & regerens conuitiũ, An opinaris inquit, ô rex Agamẽnonem, cui tantarũ rerũ onus incũberet, ſolicitius perſcrutatũ, ecquis in exercitu congrũ coqueret? Scipio aũt Aphricanus iunior, ut noſtros quoq; nõ inhonoratos trãſeamus, cũ in Romano exercitu apud Numantiã, milites luxuria diffluere, ac delitijs cõperiſſet, inſuper & ſuperſtitione corruptos, confeſtim diuinaculos inde, & ſacrificulos omnes, ac ꝓductores exigendos curauit. abſtulit & uaſcula cuncta, ollis modo remiſſis, ac ueru, & fictili poculo, etiã argẽteo, modo libras duas nõ excederet. Lauandi uſu interdixit. Qui ungi uellent ipſos ſibi operã præſtare iuſſit. Nam inquit, iumenta, quia manuũ uſu diminuta ſunt, alterius opem indiga requirũt. Stantes quoq; prandere coegit cocti nil apponẽtes ex opſonijs, quæ Græci ἄπυρα uocant, ut quæ igni nõ ſint admota. Ipſe ſagũ fibula ſubſtrictum, ac pullũ geſtans exercitũ luſtrabat, ſubmurmurans identidem, ob militũ ignominiã eſſe ſe in luctu, Non tẽperabo mihi, quin adijciã illud quoq; Scipionis eiuſdem, qui cũ iumenta Memmij tribuni militaris deprehendiſſet, Pſycteras gẽmatas, & Thericlia ſubuectãtia, mihi inquit, dies triginta, & patriæ, ſed totũ tibi uitæ tempus, cũ ſis talis, uanũ, & inutile prorſum feciſti. Eſt uero Pſycter uas ad mẽſæ uſum celebre, meminit libro.x. Pollux, ſed citra nomenclaturã nihil. At nos uocabuli ratione etymologica cõiectamus id propemodũ recte dici, quod Sudas ſcribit, refrigerandi cõmoditatibus fuiſſe deſtinatũ. Cuiuſmodi uaſis etiamnũ maximis æſtatis ardoribus utimur hac tempeſtate paſſim. Meminit in Sympoſio etiam Plato. Apud Alexin eſt item Pſycteridion. Vocatur Pſygeus quoq;, ſed & Pſycteria. Pſycteres tamen apud Nicandrũ nemoroſa intelliguntur loca, & umbræ multæ, dicata dijs, quod in ijs frigus liceat captare.

¶ Intemperantiæ deteſtatio. Corpus humanũ eſſe tartarũ quedã, & piſtrinũ, ac mortuorum conceptaculũ. Micotrapezi. Italicæ menſæ quæ intelligantũ apud Platonẽ. Item Italica philoſophia. Græcia magna quæ fuerit, porrò de Tarentinis, & Sybaritis pauculã, & uellicatim. Item Siritis, & Policeũ. Mitrochitones qui. CAPVT IX.

QVI intemperantiam, brutalemq; prorſus gulæ explendæ uoluptatem amplius, grauiuſq; inſectati ſunt, ij mihi appoſitiſſime uidẽtur feciſſe, quo ab inſcita, fœdaq; percolandi: ut Senecæ uerbo utar, eſculenta, & poculenta nos cupiditate ſequeſtrarent, ſeiũgerentq;, cũ huic affectioni mancipatũ corpus eſſe ueluti tartarum ſcripſere. In quo fluctiones graues infeſtent, &

& perflatus tumultuentur non abſq; æſtuoſis ardoribus. Sitq; planè mortuorum conceptaculum, ac uerius ſepulchrum. Siquidem uiuẽtes uiuis neq; alimur, neq; augeſcimus. Verum animalia perimentes, à quibus hæc nobis præſtant, etiã iniurij efficimur, omni modũ illis afferentes interitũ, quæ ab eo, quod nata erant, in alimentũ tranſmutãtur alienum. Adijciunt & illud autores ſanctiſſimi, multorũ animas corpore, tanq̃ mylone quodam, hoc eſt piſtrino eſſe obuolutas, occluſaſq;. Quo fit, ut præclare cum humanis rebus actũ iri putem, ſi quantũ naturæ ratio patitur, Aegyptiũ nobis inſtitutũ propoſuerimus imitandũ. Etenim gentibus illis eſſe ueteris in re funerea moris accepimus, ut cadauera diſſecantes, interanea eximant, eijciantúrq;, reliquũ uero corpus iam quodãmodo depuratum, abiectis, quæ maxime feculenta ſunt, condimentis curent, & odoramentis infarciant. Etiamſi uiros modo eos putant nonnulli, qui & uorare plurimũ, & bibere ualeant, Sed hoc eſt barbaris peculiare, ut inquit Ariſtophanes. Certe alimentorum hæc uix interuallata ingeſtio. Dum Megarenſium ritu obſonamus, perinde ac die craſtina morituri, mihi uidetur non uitæ modo, ut ferè creditur, eſſe uiaticum, ſed magis multo mortis ipſius. inde enim maxima ægritudinum uis, ut nõ minori ſit nocumento explendi ſtudium, q̃ illa ipſa inanitio. Nos uero non ſecus uentri intendimus nullam nõ naturæ partem depopulantes, in qua modo cõperiatur, quod intermorientẽ appetentiã excitet, ac ſi, una hac dempta cura, conſilij inopia uideamur otio immorituri. Nec illud ſaltẽ ſuccurrit, edendi, bibendiq; uoluptatẽ anguſtiſſimũ in corpore locũ habere, & dictũ, factumq; quod aiunt, trãſuolare. At bone deus, apparatus quantũ habet negotij, quãtũ moleſtiæ? Agnoſcamus hoc licet, uel ex Homero, qui deos ideo immortales demonſtrare uidet, quia nec uinum bibant, neq; item cibis ueſcantur.

οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ᾽, οὐ πίνουσ᾽ αἴθοπα οἶνον
τοὔνεκ᾽ ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Veteres certe Græcos non fuiſſe in epularum apparatu ualde curioſos, argumento eſſe Antiphanes poteſt, qui non citra morſum μικροτραπέζους uocat eos, qui mox in delitiarum Chaos ſeſe dimiſerunt. Velut centenarias taxat apud noſtros cœnas in Apologetico Septimius Florens, ab centum impendio ſeſtertiorũ, quando & in lances etiamnum flagra rumpentiũ tota producebantur metalla. Dum iſta cõmentarer, occurrit mihi Platonis ad Dionis amicos epiſtola quædã. In ea cũ alia multa uitæ imprimis conducentia, tum illud obſeruauimus, nõ fore prius, ut malis agitari deſinamus, quã ſi respublicas capeſſere cœperint philoſophiæ innutriti & probe, & recte. Aut qui iam adminiſtrationi manus admouerunt, uere philoſophari ingrediantur. Qua inquit, mente Italiam, Siciliamq; mihi adeundam cenſui. Eò cum appuliſſem, uitã, quã beatam uocant, Italicarũ, Syracuſanarumq; menſarũ nõ potui nõ ſummopere improbare. Mos enim illis eſt iam receptus, bis die ſaginari epulis, ac diſtendi, noctu uero libidinis ſociũ adſciſcere, & id genus alia perficere, quæ uitæ ſunt eiuſmodi ueluti propagines. Nemo eñ omnium ita ab ineunte ætate cõnutritus, etiam ſi ingenio ſit mirus, prudentiam ſibi queat uẽdicare. hactenus ex Platone, ut potui, eſt à me tralatum, in quo philoſophi cenſuram iucunde ſum exoſculatus. Sed quod Italicas menſas peculiarius taxat, quarum libro primo meminit Athenæus item adnumerans Chias quoq;, ut de Syracuſanis taceam, Etenim ciuitatis eius opes, uel prouerbio fuiſſe iactatas, Straboni credimus. Fateor, mihi ſtomachũ mouit. Suſpicatus ſum initio, aliquid uirulenti, & dicacitatis græcæ ſubeſſe uerbis illis. Mox ut me collegi, in eam ipſam gentẽ facile conuitiũ retorqueri, conſpicatus ſum. Iam oium primũ ueterem Italiæ frugalitatẽ paſſim ab Græcis, & latinis cõmemoratã, quis non nouit? Nullo magis argumento barbaræ gentes etiã tempeſtate hac, qua in ſummũ luxus increuiſſe uidet, in nos ueneno ſuo irruunt, proſciſſa ſubinde conuiuiorũ tenuitate. quæ apud illas miſſuũ numeroſitate mire ganeata, & impendij magnitudine, & cõdiendi anxietate, delitijs diffluunt. Autor ex Poſidonio Athenæus eſt, Italos ueteres, ita frugalitate inſignes fuiſſe, ut ad Poſidonij tempora, aquam ferè biberẽt, ac quicquid obijceret, eſitarent, ſæpiuſq; filiũ interrogaret parens, Apios in cœna cuperet, an nuces? nec pluribus ueſcentes quieti ſe traderent. Adde, quod Archeſtratus, Opſophagorũ Heſiodus, Theogniſue, lupum laudans mileſium, quem θεόπαιδα uocat, non admittendũ ad id genus obſoniũ Italos monet, quoniam in condiendis piſcibus inſciti præcipue habeantur.

Taceo ueteres Romanos, de quorũ continentia nemo nõ diſſerit in libris. Quid diſciplinam tetricã, ac triſtem antiquorũ Sabinorum cõmemorem? Quid Tranſpadanã Italiam hac præcipue inſignem uirtute, Plinij, Cæcilij aſtipulatu? Sed teſtibus res nõ eget. An igitur tam grauem, tam ſanctum, tam præſignem animoꝝ medicũ Platonem mentitum uideri uolumus? abſit id à me piaculũ. Ego Italicas menſas apud eum non alias accipio, ꝙ Græcas, quod ſiquis forte Sciolus riſu excipiendum putat, ab deriſu non abeſſe ſe intelligat. Nõne clariſſimum eſt, philoſophiæ quoddam genus Italicum dici? Vnde nuncupationem hãc credimus irrepſiſſe? an quia id excoluerint Itali? At qui eius autor fuit Samius Pythagoras, quod ex Auguſtino didicimus, & ante hunc Laertius docuerat. Amplius per Græcorũ tantũ capita uagata eſt, deſijtq; in Epicurũ. Cur ergo Italica? Audi Plinium ex tertio naturalis hiſtoriæ, Græci inquit, de Italia iudicauere, genus in gloriam ſui effuſiſſimum, quotam partem ex ea Græciam magnam appellando? Audi Trogum explicatius ſcribentem, ab Græcis non partem, ſed uniuerſam fermè Italiam fuiſſe occupatam. Vrbibus multis poſt tantam uetuſtatem Græci moris ueſtigia oſtentantibus, quod ipſum comprobat Athenæus quoq; libro Dipnoſophiſtarum duodecimo. Quippe Adriam illyrico mari adiectã, Vrbem eſſe græcam. Item in Appulia Harpos. poſtea orã ferè uniuerſam à Græcis occupatam circũductu ferè perpetuo Piſas uſq;, nec non intus quoq; partem haud contemnendam. Inde igitur nomenclaturam ducit Italica philoſophia, Vt quæ à Græcis in Italiæ parte celebrari cœpiſſet. In hãc ſe cõtuliſſe Platonem ſcimus, dum diſiectam quodãmodo ſapientiã ſectatur. Architam ſiquidẽ adijt tarentinum. Item Timæum, ac Philolaum Pythagoreos in Locris. Iam tarẽtinas delitias quis nõ nouit? Thurion, ſiue Sybarin eo tractu ſinui tarentino adiacere, ex Ptolemæo ſcimus omnes. Horum uero incomparabilem mollitiem quis non legit? Sybarica certe uocant Græci omnia impendij maioris. Et Sybariticam mẽſam Zenobius gliſceram intelligit, &, ut Plautus inquit, ritu barbarico opiparam. Scribit in moralibus Plutarchus, Illud fuiſſe ueteris apud Sybaritas moris, Vt conuiuia celebraturi anno prius per Vocatores fœminas inuitarent, quo luxurioſius gemmis, auro, unguentis, ueſtibus exquiſiti impendij cultæ omniũ in ſe ora conuerterent. Artes porrò, ait Athenæus, quæ ſono conſtant, ab ciuitate reijciunt, ne qua ratione interpelletur quies, quin Gallos quoq; in urbe connutriri recuſabant. Habuere in delitijs & ſtaturæ exiguæ, homunculos, & Scopæos quoq;, ut inquit Timon, Qui ab quibuſdam Stilpones uocantur, Ac Cynaria melitea, id eſt Catellos melitenſes. Qui eos uel in Gymnaſia cõſectarẽtur, Iuniores æſtiuos trãſmittunt ardores per delitias maximas apud Nympharum antra, quas dicunt Luſiadas, Prædiuites, ſiquando ruſticationis ſubeunt deſyderia, curru quidẽ uehuntur, Sed ita, ut diurnum iter tribus uix diebus conficiant. Amidas excogitarũt primi, id eſt, matulas quas etiamnum conuiuijs intuliſſe gaudent. Hæc eſt Italicarum apud Platonẽ menſarum ratio. Hæc eo procliuius adnotauimus. quod Lamias audimus quaſdam de Plautina, quod aiunt, familia, ad detrahẽdum modo ſciola, de Platonis decreto, ut ipſi garriũt, nos uellicare, ut molliculos, & Gulones. Sed & Maronis autoritas noſtrã approbat opinionem. Sic enim Aeneidos tertio legimus, Heleno loquente, qui tum in Epiro conſtitutus proximam habebat Appuliam, & Calabriam, ſic uero Aeneam cõmonet.

Has autem terras, Italiq; hanc littoris oram,
Proxima quæ noſtri perfunditur æquoris æſtu,
Effuge, cuncta malis habitantur mœnia Grais.

Fuere in eo tractu Siritæ ꝓpe Metapontũ, quorũ Vrbs dicta Siris eſt cum cognomine fluuio. Sed & Polieum à Poliade Minerua apud Ilium. Hoſce non Sybaritis minus in mollitiem collapſos, Græcis credimus, nam floridas illis tunicas geſtare, fuit moris, quas etiã Mitris, hoc eſt cingulis impẽdij eximij præcingerent, quo noie ab adiacentibus populis dicti Mitrochitones, qm̃ diſcinctos Homerus Amitrochitonas nũcupet. Siritarũ deniq; felicitatẽ ampliter admirat̃ Archilochus. Impoſitũ uero ciuitati nomẽ ab Siride muliere, ut Timæus inquit, ac ſignificat Euripides ꝙuis ab flumine malit Archilochus.

¶ Voluptatis genera tria. Luxus Aſiaticus, & Ionicus. Enarrat̃ locus Propertij, & Oratij alter. Ionia ꝓ uiolarijs. Rhodonia. Crinonia. Attica Bellaria. Siculoꝝ mollis uictus & Leontinorũ. Vmbricæ Cœnæ, & Homericæ. Anagogæ, & Catagogia. CAP. X.

ALEXIS Poeta Thurius,ſiue Sybarites Comœdias edidit plures. In earũ quadam, ueluti terrarũ orbi ſanciret leges,decere inquit,modeſtiſſimum quenq; uoluptates cõſciſcere.Eas uero eſſe tres,quæ dubio procul uim poſſideant uitæ conferentē, τὸ πιεῖν, τὸ φαγεῖν, τὸ τῆς ἀφροδίτης τυγχάνειν, hoc eſt,potum,eſum,Veneria.Cætera uero omnia dicere,inquit,oportet προθήκας, ac ſi additamenta dicamus.Huius uero Comicæ,& adeo grauis ſententiæ,perinde ac ex diuiniore quopiam oraculo prodijſſet,admirari ſuccurrit, quã agminatim,& confertim, conſtipatéq; mortaliũ plurimi conſectatores ſe profiteanẽ, & ueluti ſponte, Volonũ inſtar,nomina dantes decuriandos ſeſe exhibeant. Aſiaticas illecebras,& popinationes ex paulo politioribus non ferè eſt, qui non legerit. Quoniã lautitia inde,& immodici ſumptus, ac non neceſſaria uoluptatum genera ortum habuere, & fuſa mox latius,ac ueluti incendium euagata non paucos in perniciẽ pertraxere. Ioniam legimus omniũ primã unguentis delibutam,ornatamq; corollis in conuiuio decubuiſſe. Menſæ quoq; ſecundæ,inſigne luxus irritamentũ,nõ aliunde irrepſiſſe uideñ. Vt minus mirer, Sybaritas luxuriæ mancipatos,ſicuti in Sudæ monumẽtis proditur,inter mortales cunctos Ionas eximie colere, ac exoſculari aſſueuiſſe, qđ inter Græcos mollicie præſignes maxime forent.Nam & Plutarchus ſcribit,Alcibiadem,qui ferè Polypi,& Chamæleontis miram exhibebat naturam,in Lacedæmonia fuiſſe ſeuerum, & grauem, & quod illi plurimi faciunt,pugnatorem egregium. In Ionia uero inertem, mollem, uoluptarium, fluxum. Quod hæc adeo ſint eius gentis peculiaria, ut in Comicis Græcis Ionicum pro molli,& delicato poſitum inuenias,& Ioniam græci Callitrapezon uocant, ac Trypheram.Hoc eo libentius appoſui, ut Propertio ferremus opem, & Poetæ illius ſtudioſos noſtris lucubrationibus iuuaremus pro uirili.Eum uero conuelli magis audio, etiam ab doctiſſimis,ꝗ̃ enarrari.Propertij uerſiculi ſunt hi,

At tu ſeu mollis qua tendit Ionia,ſeu qua
  Lydia pactoli tinguit aratra liquor.

Enarrantur & ijs Oratiani uerſiculi ex tertio Carminum.

Motus doceri gaudet Ionicos matura uirgo.

Ioniam nunc Aſiæ regionem intelligo. Cuius ciuitates numero duodecim celebranẽ ab eruditis.Nam ſcribit Stephanus,Ioniam prius,quæ nunc Attica eſt, fuiſſe nuncupatam ab Ionio Apollinis,& Creuſæ filio,ſit & illud auctarij loco,nam ſtudioſorũ emolumẽto libenter in Parerga excurrimus.Ionia, ſi accẽtiunculam in poſtrema recipiat apud græcos,locum ſignat,ubi uiolæ naſcunẽ,quæ dicanẽ Ia.Sicuti Rhodonia,ubi roſæ. Ab alijs autẽ floribus,inquit in theſauris ſuis Pollux, an fiant id genus deriuationes, non noui. Cur non nouiſti uir doctiſſime? Crinonia in tuis autoribus locus nuncupaẽ, ubi Crina habẽtur.i. Lilia.Ioniæ pro uiolario meminit in Pace Ariſtophanes.Rhodonia uero eſt apud illius Interpretem, meminit Demoſthenes quoq;. Vltimũ Sudas nõ prætermiſit. Sed ad inſtitutũ redeo.Athenas nemo unq̃ pro dignitate laudaſſe ſatis uideẽ.Inde eñ humanitas,doctrina,religio,fruges,iura,leges ortæ, atq; in omnes terras diſtributæ putantur. Vera ſunt iſta propemodum,nõ imus inficias. Tu tamẽ tam exculta,tam grauis, tam philoſophiæ conſectatrix ciuitas Alexidis ſententiæ,& ipſa calculum adijcis,in Gaſtriſmo,id eſt,uentris indulgẽtia.Literis ſiquidẽ tuis proditũ eſt. Immo ne tergiuerſari queas,ab tuis ciuibus mandatũ memoriæ,Attica bellaria fuiſſe lauta admodũ, & pollucibilia,quæ Cupediarũ excellentia frontẽ matutinã quoq; prolectarẽt. Meminit tertio de repub. Plato. Quid uero de Siculis dicam,etiã ſi acutis,& controuerſis natura. Menſas quidẽ Syracuſanas,quarũ meminit Lucianus, nec Zenobius pertranſijt ab Philoſopho iam damnatas taceo. Syneſius in Cõmentario de Somnijs Siculorũ uideẽ luxum nouiſſe.Menſam, inquit, ſiculam parat,ſi placet, etiã medicã. Cæterũ cuiuſmodi forent, eius inſulæ mores,optime omnium monſtraſſe uidetur Poeta Philoxenus ex Colonis unus,qui in Siciliam miſſi fuerant.Nam cum inibi domũ,& agros ſortitus eſſet feraces, unde ali abunde poſſet. Indigenarum uero mores prælautos animaduertiſſet,ac nimio plus delicatos,& multã præferẽtes incõcinnitatẽ, μὰ τοὺς θεοὺς εἶπεν, ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ᾽ ἐγὼ ταῦτα. Non per deos,inquit,hæc me in perniciem bona dabunt,ſed ego ipſa potius. Et cum dicto relicta ſocijs ſorte,enauigauit inde. Leontinos in eadem

populos

populos inſula ſcribit Diogenianus, inter pocula obſeruari aſſiduæ cum maxima ſolitos fœditate, in quã calamitatẽ Phalaris ſæuitia uidebantur recidiſſe, à quo uicti bello, & armis exuti, ne mox res nouas affectare poſſent, Conuiuiorũ hilaritatibus, & uinolentiæ ſunt relicti. Ab ijſdem quoq; in Eryce populis religioſe cultã legimus Venerem, cuius honori dicabãtur Anagogæ. Hæ uero intelligebantur cum in Libyam in ijſſe peregrinationẽ credebatur Dea, cũ qua ſimul emigrarent Columbæ, quæ mox Catagijs redirent nono die poſt, una primum è mari aduolante, ac ſubeunte templum. Sed omnẽ excedit admirationem, quod de Syracuſanis apud ueteres obſeruatum legimus, lege ſiquidem ſancitum illis fuit, ne mulier ulla pretioſius ornaretur, ni ſe cõſtupratam prius, eſſet confeſſa. Cæterum & uiris cautum quoq;, ne ſumptuoſiorem ueſtẽ induerent, ni aduerſos, auerſosq; impudicos ſe comprobaſſent. Vmbrica tamen Sympoſia paulo opulentiora uidetᷓ Plutarchus accipere in Sympoſiacis. Ad cœnã inquit, Venit unuſquiſq; propriũ ferens uentrem, qui nõ expletᷓ eo, quod æquale eſt, Sed quod ſufficit. Vmbrica autem cõuiuia illa nil opus ex militarib9, & Caſtrenſibus cœnis huc trãſferre, Sed & homerica ualere ſinamus, ſubfamelica enim ſunt, ſiticuloſa, habent quoq; Heſtiarchas, id eſt, Moderatores reges, uel Italicis Cauponibus difficiliores. Qui interpugnandũ, ubi micant gladij, & atrociſſimus uiſitur Mars, obiectare non deſinunt, quãtum quis apud ſe hauſerit. huc uſq; Plutar. ex quo, ꝓpter reconditiorẽ doctrinam, pluſcula tranſferre collibuit. Suꝑ umbricis uero cõuiuijs ſcrutabar impenſe. ecquid in ueteribus memorijs reperire eſſet, unde qualiſcũq; demanaſſet luxus is, ac cõperiebam in Ariſtotelis libro περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων, Apud Vmbros animalia ter quotannis partum edere. Terram uero largiores ſemper fructus ꝓducere, ꝗ͂ demeſſuerint prius. Mulieres item eſſe πολυτόκους, id eſt, præfœcũdas. raro ſiquidem unũ parere, duos uel tres ſæpius. Eſſe uero Vmbros Græci ſcribunt, in Padi meditullio, & Picentum. Sed & Simbros quandoq; dictos inuenio. Hoſce item ut delicatioris uitæ Abrodiætos ab Græcis inceſſi comperio, ac cõpari Lydis ratione uitam tranſigere conſueſſe.

¶ Victus frugi ex Platone. Menſa ſacra. Gulæ inſectatio breuis ex Porphyrio. Dioſcuroꝝ prandiũ Athenis. Menſa Aegyptia. Rogatiani hiſtoria minus uulgata. Edaciũ catalogus. Adephagiæ templũ, & Cereris σιτοῦς. Magalartus, Megalomazus. CA. XI.

HAEC eſt Abronũ uita, hic luxus omnia gulæ ſtudio ꝓdigentiũ. hi, quorũ uita ſagina eſt, Sed age, ex Platone eodẽ, unde exorſi ſumus, mutuemur uiciſſim, quæ ad ſanitatẽ Apitios, qui uiſuntᷓ etiã hac tempeſtate plures, reuocent. Igitᷓ cõſtituturus philoſophus hic ſemꝑ ferè diuinus ciuitatem, Quæ ſui prius, ꝗ͂ aliorũ compos fiat, quæq; nõ tam terrorẽ gẽtibus, quam uenerationẽ ſui nominis auguſtiorem ſit iniectura, ueluti cæleſtis quædam Hieruſalem ꝓpioribus lineis expreſſa in terris. Inter alia diuiniore ingenio excogitata, etiã quæ ad uictus rationem ſpectant, tam ſapiens, tamq; admirabilis cõditor minus neglexit, ad retundendam helluantiũ, & familiã, pecuniãq; ſuã mutitationũ gurgitibus ꝓfluentiũ laſciuientẽ gulam. Nam libro. ij. de Iuſto ſic fermè ſcribit. Aeſtiuis inquit tẽporibus parte plurima, neq; ueſtibus fulcientᷓ, neq; item calceis. At hyemalibus utraq; ad cõmodum adhibebuntᷓ. Panibus ueſcentᷓ hordeaceis, aut etiam frumẽtaceis, quibus calamos ſubijcient, aut frondes puras. Ipſi uero ſubſtratis ex milace, ac myrto lectulis, decumbẽt cum liberis, Coronati interim, nec uino abſtinẽtes diuinas laudes cõcelebrando, Vt ita hilarius uiuant, ac iucũdius, nec filijs operam dabũt præter rationẽ calculorũ. Porrò opſonia nõ alia erunt, ꝗ͂ ſal, Oliuæ, Caſeus, Porrum, Olera quoq; ex agris ueluti pulmenta, Adijciamus & Bellariorũ aliquid. Sint uero hæc, ficus, cicer, faba, Myrti baccæ, quæ uocant Myrta, nec nõ ex fago glans prunis toſta. In potu autẽ ſummũ adhibeatᷓ temperamentũ, ut hac ratiõe ſalubriter cõleneſcant, ac tranquille, Viuendi exemplũ poſteris relicturi. Hoc eſt nobile Platonis decretũ. Hic fundus, & eſitandi fundamentum omne, Quod ꝗ͂ uerũ, ꝗ͂ ſanctum eſt, utinam tam id feſtiuiter excipiamus omnes, Vt menſam ſacrã, & mitem, ſicuti ſcienter inquit Syneſius, turgidæ incipiamus, ac nuptijs, repotijsq; anteferre. Quod eo eſſet præſtandũ ꝓcliuius, quoniam doctiſſimus quoq; Porphyrius uentri mancipatos homunculos immũdorũ dæmoniũ uaſa fieri ſcribit. Seruatum uero Athenis Græci tradũt, antiqui uictus exemplũ, cum Dioſcuris in Prytaneo apponeretᷓ

uel audiuit ſacerdotis, quæ dicta ſit Trapezophoros, ſtatuam, ut rem planè uiſendam, circũferri ſolitam? Quid tam præſigne in Palladis miniſterio uel fecit illa, uel excogitauit, Vt non abſonum ſit, huiuſmodi honores illi fuiſſe contributos? Præter nomen uix aliud reperias quicquam, de ea in literis, quod ita eſſe, ſignificare uidetur Harpocratio, à quo exponitur ea dictio. Ego uero Trapezophorũ, intelligo apud Ciceronem ſtatuã, quæ poculorum menſam ſuſtineret. Nam ex Vitruuij doctrina manifeſto liquere omnibus puto, Imagines hominũ exculpi ſolitas, quæ columnas ſubiectæ fulcirent, aut tigna, uel id genus alia, Quas Græci Atlantas uocent; Latini Telamonas. Quo in genere habentur, quæ Caryatides uocantur, necnon Epiſtylia ſuſtinentes ſtatuæ Perſicæ. Quod & noſtris temporibus nullo non in loco conuiſitur. Sed in re confeſſa nimis multa. De Trapezophoro puto etiam Satyrum nobilem intellexiſſe, qui & noſtræ ſententiæ tibicinem addit.

Lectus erat Codro Procula minor, Vrceoli ſex
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans ſub eodem marmore Chiron.

Lego in noſtris monumentis, & apud Varronẽ imprimis, fuiſſe apud Romanos uinariã menſam rotundam, quæ diceret Cylibantũ, à poculis, quæ κύλικας græci uocant. Itẽ mẽſam alteram lapideam quadratam oblonga columella ſuffultam. hanc Cartibum ab gerendo appellarunt. mox & Cartibulum. Tertium menſæ genus quadratũ & ipſum; Vaſis modo deſtinatũ, dicebatur Vrnarium, Quod Vrnas cum aqua poſitas ibi potiſſimũ habebant in Culina. In Iulij Pollucis Onomaſtico inuenias & hæc. Erant inquit, Menſæ primæ, ſecundæ, tertiæ. Tripodas dicebant, quibus illæ ſuperponerentur. Nam menſas ipſas etiã Magidas nuncupabant, ut eſt apud Sophoclem. Menſam nũmulariorum Demoſthenes Xylon uocauit. Alij etiã Pinaca. fuit & Menſa, quæ diceretur Logiſteria.

¶ Quid ſit apud Platonem, Narthecophoros eſſe multos, Bacchos uero paucos. Bacchus quid. Ebrietas animæ duplex. Nectar quid. CAPVT XIIII.

QVI Socratica inſtituta Chriſtianæ integritatis eſſe Idolũ quoddã, & imaginem, aut ſaltem umbrã, ſcriptis ꝓdidere, Atq; inſtrumentũ uetus Platonica confirmari theologia, ex qua, ueluti ex Equo troiano, Innumera prodierint doctrinarum lumina, Nouũ uero Socratis moribus, & ſapientia; hi profecto, abſit inuidia uerbo, uel ſoli, uel cum paucis admodũ, rerũ altitudinem, Quam illorum hominum ingenijs arcana ratione artifex deus inſeruit concepiſſe uidentur. Nam ut de alijs nũc diſcuſſio nõ fiat, nec examen acrius, Quale obſecro illud eſt, quod ab Socrate in Platonis libro de anima diſſeritur? Nam cũ inculpati philoſophi meditationem in eo uerſari docuiſſet, Vt animam ſeiungat, diuellatq; à corpore, Quoniã uere, ingenuéq; philoſophantẽ ita prorſum ſentire neceſſarium eſt, ſe nõ alibi purius Sapientiam cõparaturum, q̃ in futura poſt mortẽ uita. Addidiſſetq;, Virtutem ueram in purificatione conſiſtere, Quæ fortitudine, iuſtitia, temperantia, & ſapientia demum contingat. Mox infert, q̃obrem qui myſteria ſanxere, haud quaq; negligendi ſũt. Nam arcana quadã ratione impenſe nos admonere uidẽtur. quiſquis inferos petat, nõ ita expurgatus, & initiatus, in cœno eum uolutari. Quæ maxima turba eſt. At qui ſecus, cum dijs agere. Propterea inquiunt, Narthecophori quidẽ multi, Bacchi uero perpauci omnino. Sunt uero hi non alij, quã recte philoſophiæ myſterijs imbuti. Quid his paucis uerbis ſanctius? Quid Chriſtianæ ueritati magis conſentaneum? Religionem inq̃t, ſanctitatemq; prætendunt quidem plures, Sed quotus quiſq; culpationibus reclinatis, Quas uitæ deprecatur caſtitas, Scopum pertingit, aut induit ꝑfectionẽ? paſſim quoq; uocant̃ oẽs, Electorũ tamen mira paucitas, Nemine nõ diſcum potius audiente, q̃ uere philoſophantẽ. Nã & Chryſoſtomus, Multi inquit. ſacerdotes, & pauci ſacerdotes, multi nomine, pauci re. non omnis ſacerdos ſanctus. Sed omnis ſanctus eſt ſacerdos. Nõ ueſtis tenera, uti eſt apud Hieronymũ, clericũ facit, aut ſacerdotẽ, ſed caſta mentis intentio, humanæ proprietatis retinentiſſima, Quæq; peccatorũ proluuium prætextu nullo exemptum, purgatumq; eat. Sed cur nam Bacchus pro germano philoſopho, aut uiro ad unguem facto, ut Poetæ uerbis utar? Bacchum Platonici putant quandoq; principẽ, ac ſummum quendam ſacerdotem. Hunc bis natum ab mythicis confingi tradunt, quid

ſignificent,futurum ſacerdotem,ſtatim initiatum oportere renaſci. Vel ſacerdotis perfecti mentem deo penitus ebriam uideri iam renatã. Hoc ne quis miretur, Scimus ab Muſæo tradi,mirum iuſtitiæ præmiũ perpetuam uideri ebrietatem. Quod ipſum antea per Dionyſij ſacra Orpheus inter ueteres theologos perilluſtris ſignificauerat. Cui propheticũ illud non diſſentaneum eſt. Inebriabor ab ubertate domus tuæ. Ebrietatem in anima duplicem intelligunt periti, Nam & potus eſt duplex. Quippe pars illa puriſſima,altiſſimáq;,qua uel ſuſtentantur diuina,uel cõſtant, Nectar uocatur,& deorum eſſe creditur potus. Inferior uero,ac turbidior animarũ potus nũcupat̃,dicit̃q; in ueterũ doctrina Lethæus fluuius. Anima igitur in corpus iamiam lapſura, Vbi ad inferiora defertur,ſylueſtrem tumultũ, Vt Plato uult,incipit ſentire,delibutáq;, ac grauata uinolenta, ut ſic dicam,alluuione diuinorũ obliuiſcitur,& circa terrena delyrat,dũq; corporeis amplius oblectatur,& paſcitur,in corpoream degenerat naturã,totáq;, ac tantis offunditur erroribus,ut mentis acie hebetata in ijs tantũ ueritatem quærat, quæ imagines ſunt, & umbræ. Vt Plotinus docuit ſcienter. Deceptio uero hæc inter mala prorſum maxime noxia. Et hæc quidẽ ebrietas una eſt,grauis,ac peſtilẽs,ob quam eleganter anima infra ſe,& extra ſe cõſtitui recte dicitur. Huiuſce uero ebrietatis initiũ ſtatuunt craterem Liberi patris inter cancrũ,leonemq; locatum,quia deſcenſuris animis illic ſylua influat primum. Altera uero,quã nectaris cõciliat potus, fragilioris naturæ, labentiſq; obliuionẽ inducit. Anima ita affecta diuinis intendit,illa cõtemplans uenerat̃. Cæterũ excellentiũ rerũ fulgore coruſco quaſi hebeſcit primo,aut mirandæ dulcedinis ſuccum prægustans ſuauiter,inſueto quodã ardore nouũ induit habitum prioris oblita. Sed poſt paulo prægustatã diuinitatis iucũditatẽ iã largius,clariuſq; intuens inenarrabile ducit inde alimẽtum extra ſe quidem,ſed & ſupra ſe poſita. Ex ijs opinor,liquet acrius intuenti, quid ita Bacchi noĩe Summatẽ ſacerdotẽ,aut deo inhærentẽ uirũ latices nectareos haurientem, Platonicorũ ſecretior doctrina intelligendũ dederit. Apud grãmaticos eſt piſcis nomẽ Bacchus,quem chellarẽ uocant,& Oniſcum. Quod uero de nectare facta mentio, amplius ſciendum,eſſe qui Nectar interpretentur uinũ in Lydiæ Olympo cõcinnatum fauis promixtis,& floribus odoratis. Anaxandrides non potũ accipit Nectaris nomine, ſed cibum,ſuccinit Alcmã quoq;. Sappho etiam Ambroſiæ craterem dicit, Sed nec Homerus eſſe deorum potionem Nectar nouiſſe,creditur.

¶ Tres eſſe principes ſupra mundũ. Iouẽ eſſe mũdi animã. Quid Dionyſius. Itẽ qui Titanes. Qui Typhon, Cacoethes, Sporadici morbi, Endimi, Epidemi. Cur hoĩes dicantur Dionyſiaci. Catacecaumene, Catacecaumenites uinum. CAPVT XIIII.

SED neq̃ oĩno fallam,pergamq; porrò cõperta mihi in arcanis ueterũ libris in literas dare, Admonẽdos cenſui ſtudioſos oẽs,nõ uno modo accipi Dionyſiũ ab illis. Verũ quo apertior tota res fiat,ſic reperio. Theologos antiquiores ita ratiocinatos, Vt ſup mundũ tres haberi principes,opinarent̃. Oromaſin, Mitrin, Arimanin.i. Deũ,mentẽ,animam. Nec ignoro,à grammaticis dici Arimaniũ,ab bellandi furore, dei propriã aſtruunt unitatẽ, Mentis ordinẽ, Animæ motũ. A ſolo deo primã ipſam in mundo fieri unitatẽ partiũ,& totius. A mente uirtute dei ordinẽ unitarũ partiũ. Ab anima ſuperiorũ uirtute motũ fieri operis ordinati. Hæc anima prima in mũdo,tanq̃ animali ſuo regnans, Vitalẽ uirtutẽ,ut placuit Plotino,à Centro.i.à terra,uelut à corde,per totum ꝓpagare uidet̃. Senſualẽ uero, & motricem à Sphæris ſuperioribus,uelut à capite inchoans,cæteris inde cõmunicare. Ab hac non aliter mundanum corpus alitur,atq; ducitur,q̃ per uitam inde corpori addictam, quæ uita ab ſuperiori ſubſtantia,quantum ſubſtantia eſt, habet, ut alat, moueatq; alendo. In hac uita genituræ officium,ita cum imaginatione concurrit,ut ſeſe mutuo moueant. Sicut ad genituram parata eſt,ſic prorſus imaginatur. ſicut uiciſſim imaginatur, Ita fit ad gignendum promptior. Animam hanc Orpheus Iouem appellat. Sub eius uniuerſali prouidentia Dionyſij conſtituit prouidentiam.i.naturã,hoc eſt, uegetalem animæ mundanæ potentiam. Eius membra ſunt rationes rerũ ſeminales in natura. Quæ q̃dem mẽbra quãdo per generationẽ quaſi ꝓcedunt in materiã,à Titanibus diſcerpi fingunt̃. Sunt uero Titanes genituræ præfecti dæmones,q̃ ꝑſuaſi a Iunone.i.ꝓceſſiõis, generatõiſq; cura laniare Dionyſij membra traduntur,quaſi Oſiridis membra.i. uiuificæ

prouidentiæ

prouidentiæ ab Typhone cōcerpta, hoc eſt, ab dæmonū geneſicorū duce, quia cōmune illius in cūctis æque gignēdis, & mouendis officiū differētes inter ſe partiunt̄ in ſortes, rerumq́ꝫ ſpecies ad ſingula generando deducunt. Quod uero his adnectit̄ ex Orpheo item, ob cōcerptionem eiuſmodi, deuorationeḿq́ꝫ fuiſſe ab Ioue tactos de cælo Titanas, eum ferè ſenſum habet. Illos ad cæleſtia eſſe cōuerſos. Quod illis ardentibus enati ferantur homines, ſignificat ex diuina eorū cura homines in lucē prodijſſe uitalem, qui ea de cauſa Dionyſiaci nuncupent̄, ut qui ex Titanibus uideant̄ nati, quos Dionyſij membra pauerant. Si quis forte, ut & hoc attingam obiter, ſollicitius quærit, quos nam dicamus genituræ præfectos dæmonas. Legat is Platonis Timæum, ubi poſt mundi creationē, inducit̄ princeps rerū deus iunioribus dijs inferiorū animaliū generationē mandare, & hominis præſertim, qui inquit, cū immortalib⁹ appellatione cōueniat, diuinuſq́ꝫ uocet̄, habeat principatū. Iuſtitiā colat, ac uos itē. Ego uobis ſemē, & initiū tradam. Vos cætera exequi, par eſt, ut faciatis, generetiſq́ꝫ animalia, & conſumpta rurſum recipiatis. Poſtremo addamus & aliquid ex græco penu, Eſt regio ſole peruſta, quam Myſi poſſideant, & Lydi, exuta arboribus omnino uilitur, præter uitem. Catacecaumenen uocant, inde uinum habetur uirtute præſtans, Catacecaumenites οἶνος uocat̄. Ex quo & nonnullorū perelegans circumfert̄ iocus, Dionyſium dici recte πυριγενῆ, id eſt, ex igne natum. Catacecaumenen dici cōiectant de fulminū frequētia, quā Ceraunoboliam uocant, autor Stephanus, meminit Strabo. Eſt & eo nomine Erythræi maris Inſula. Q᷑ ad Typhonē attinet, eſt quidem eo nomine uentus turbulentus, atq́ꝫ item πυρώδης δαίμων, .i. igneus dæmon, ſed apud Galenū etiam febris τυφώδης, ſicut morbus καυσώδης, ut Parergon hoc adnotemus, qui re quidē magnus eſt, ac difficilis, nec Criſin habens certam, tametſi facilitatis ſpeciem præferat, Legimus item Sporadicos dici morbos, qui quouis tempore obueniant, & loco, ſicut ἐνδήμους, qui in certis craſſentur regionibus, ἐπιδήμους, qui temporibus quibuſdam plures eoſdem infeſtent loco.

¶ Quæ, & quot ſignificet Cora. Arrianus explicatur, & emēdatur. Item de Dionyſio plura ſcitu digna. Cur dicatur Taurus, Taurophagus, Dionyſius, Sabazius. Vnde Sabbata. An Iudæi Bacchum coluerint. Ficorum inuentor, & fructuum, Ceruorum nomina plura. Vino aquam quis miſcuerit primus. Tripus Dionyſij. Item quid Baſſara, Scenophegia.

CAPVT XV

QVODNAM, dicat aliquis, propoſitum tibi eſt? Nos quidem à te racemationem quandam ex paulo iucundiore uindemia expectabamus, qua ingenium fieret inſtructius, & uita comptior, morum ratio excuſſior, limatiorq́ꝫ. Tu uero ſubinde Herculis Cothurnū tibi inducere tentas, neq́ꝫ te intra pelliculam contines ſupra crepidam iudicando, dum inſeris operi, quæ exactius requirant examen, & philoſophorum lucernam redoleant. Fateor, prægustata ſuauitas, illudq́ꝫ Platonicorum ſymbolum τὸ θεῖον, tranſuerſum ita me rapit quandoq́ꝫ, ut mihi ſæpe uidear ad Lotophagorū gentē diuertiſſe. Sed bene eſt, ſuppetunt, qui me oblitum reuocent, ſed ita, ut reſpectare tamē liceat, & carptim, more bibentis in Aegypto canis, quo paſcatur animus, præcerpere. Ecce uero monitor primus Arrianus manum inijcit, ac fronte rugoſiore, quid inquit, differs? quin meo me candori reſtitutū pergis? Tu quidem de Dionyſio multa ex Platonicis expiſcaris. At Dionyſius meus, quē Latini tui in ſecundo Alexandri geſtorū Ioue, ac Cora ſatum reddidere, qualiſnam tibi uidetur? Aut quam eſſe putas Coram iſtam? Ego uero tanti uiri autoritate commotior intentius circumſpectare cœpi, & amplius indagine latiore teſqua omnia, & uepreta, ac condenſa ſcrutari, ut quippiam uenarer, quod hiſtorico nobiliſſimo appoſitū leniret ſtomachum, demumq́ꝫ reſupinata librorū ſylua, hæc proruiſſe ſum uiſus. Coram quidē uarie capi in autoribus. Primūq́ꝫ Moloſſorū gentem eo nomine puellas decenter forma conſpicuas nuncupare, propterea eorundē rex Ades filiam appellauit Coram, quā rapere adortus ſit Pirithous. Sed & pro uirgine capi Coram, adnotauit Euſtathius, unde fiat forma deminuta, Coraſion. Verū & Coras Poetæ naues dicunt Protoploos. i. primū in aquā contectas, tanq́ꝫ planè uirgines ſint. Coram itē Græci pupillā in oculo uocant, quia ἐκ κοίλου τοῦ τὸ δάκρυον, ex concauo profluit lachryma, unde dicatur etiā Colluriū. Eſt item Cora impedimentū ſiſtens profluuiū, & nūmi ſpecies. Corā uero dici puellā ex alijs quāpiā,

nec legi,nec audiui,Sed Proſerpinam ita ab Græcis nũcupari,nemo in literis tam feriatus,qui neſciat.Ita uero in Arriano fuiſſe transferendũ,argumento ſunt pleraq;, Et M. Tullius imprimis,Qui.iij.de natura deorũ,ex Dionyſijs unum Iouis,& Proſerpinæ filium recognoſcit, Coræ aũt minime. Scribit Clemens, Iouem cõmutatũ in anguem intuliſſe Proſerpinæ filiæ uitiũ,Vnde ſit natus Dionyſius,quo argumento etiã Sabaziorũ myſtica Draconẽ præferunt in orbem cõplicatum.Hinc & Poetæ Draconem tauri patrem dum cõcelebrant, ſymbolice,opertéq; Iouem innuunt,ex quo,& filia natus hic ſit tauri ſpecie. Quare ab Lycophrone Taurũ uocari,ſcimus. Scribit Athenæus, Tauro,& Pardali aſſimilari Bacchum ex ebriorum uiolentia. Nam quod in tragœdia,cui attitulatio eſt Tyro,Sophocles Taurophagum uocat Dionyſium,Id interpretantur,quia Dithyramborum poetis in uictoria daretur Bos. Alij crudelem,& immitẽ accipiunt,quando & Ariſtophanes Cratinũ ita infamauit. Sed ad uinolentiam magis referendũ alij putant,quod Philœnus eſſet is,hoc eſt uino indulgeret largius. Et Dianam Tauropolon uocant,nõ ab gente ſolum,ſed & ab animali,ut probat Euſtathius. Dionyſiũ uero dictũ ſcribit Heſiodi interpres ueluti διδοίνυσος, quia ſit uini dator. Id antea Plato quoq; pdiderat. Propterea in uindemijs faciem eius muſto tingere,ac ficis, cõſuetudo fuit uetus, Inde ab Siculis Bacchus dicebatur Morychus,quia μορύξαι ſignet polluere, ac fœdare. Lyæum dicunt non ſolũ quia mẽbra ſoluat,ſed amplius,quoniã ex intemperanti potu cooritur ſæpe diſcordia,ſoluiturq; hominũ unanimitas. Sed & deridiculi gratia uocabatur Erebinthios,quæ uox tum legumen nobis indicat,tum pudenda uiri, Vt eſt apud Ariſtophanẽ. Quod conuitiũ paulo impudentiores etiamnum hoc tempore uſurpant. Sabazion uero appellatum uolunt à tripudijs,quæ ab furentibus fierent, quando id à barbaris σαβάζειν dicatur. Sabos aũt dicebãt ei deo conſecrata loca,quin & Bacchos eius eodem enunciabant uocabulo, id eſt, Orgia celebrantes,ſic enim hi quoq; dicũtur, quãuis etiã Bacchus ſit coronæ ſpecies. Inde ſimplici uulgo irrepſiſſe opinor in plæriſq; Italiæ locis, Vt pro agitare uſurpẽt Sauazare. Sabos inuenias uel apud Demoſthenem pro Cteſiphonte. Sabazium eſſe Dionyſium docuit libro ſecũdo Amphiteus. At Mnaſeas Dionyſij filium accipit Sabazium. Lacedæmonios Soſibius tradit,Dionyſium colere Syciten cognomento,quia ficum ab eo inuentam opinentur. Quo argumento Milichius etiam dicitur quandoq;.nam Milicha pro ficis uſurpari animaduertimus. Apud Naxios certe ſimulacrorum facies nunc uitiginea cõformatur,nunc ficulnea, prout uel Bacchus dicitur,uel Milichius. Pomorũ quoq; inuentorem Dionyſium ferunt,& Syracuſius ſignificat Theocritus,Quin & omniũ,quæ ἀκρόδρυα uocant Græci,quo nomine fructus intelligũt arboreos. Scitu uero dignũ,quod in Sympoſiacis innuere Plutarchus uidet̃,Sabbata Iudæorũ ex huius uocabuli ratione nuncupari,Quando ab Iudæis Bacchũ coli ſolitũ,inde cõiectat,quod ea ſe die inuicem ad bibendũ largius ſoliti eſſent inuitare. Mel porrò nec ſacris inferant,quod admixtũ oblædere uideatur uinũ. Sed & apud illos ſuppliciũ haberi maximum,ſicui mulcta ſic irrogetur, Vt certum tempus uino cogatur parcere. Ducit item argumentũ ex pontificis habitu,qui feſtis diebus mitrã geſtaret,Nebrida indutus auro diſtinctã,& tunicam quoq; talarem,ac Cothurnos,Propendẽtibus ab ueſte codonibus multis,hoc eſt tintinabulis,Quæ inter eundẽ obtinniãt, ſicut inqt,apud nos. Putat porrò hebræorũ Scenophegia,quæ ſub tentorijs agunt̃,menſis pomis omnifariã onuſtis,habere cũ Baccho ſimilitudinem aliquã,quoniã Scenæ illæ palmitibus,& hedera compingerẽtur,& uindemia imprimis uigente,feſtum ageretur, à quo non multis interiectis diebus,Altera ſequeret̃ celebritas,Bacchi uero nomine inſignis. Quin & aliæ,quas Craterophorias,& Thyrſophorias nominant,ab thyrſis,cum quibus templũ ingrediant̃. Cæterũ quid intus faciant,neſcimus inquit, non aliud uero eſſe,quã debacchationes,ueri prorſum ſit ſimile. Siquidẽ tubis utũtur modi nõ magni, Sicut & Argiui in Dionyſijs. Cũ citharis accedunt alij,quos ipſi Leuitas uocant, uel ab Lyſio,uel ab Euio,Bacchi cognominibus. Additur id quoq; ab ſue Iudæos abſtinere, quod ab eo genere ſit interemptus Adonis,quem eſſe Bacchũ ferè conſtat. Sed de hoc uarie traditur,Immóq; alibi plura. Hæc ſunt,quæ ex Plutarcho recenſuimus,quæ quam Commentitia ſint,quantumq; habeant uanitatis,uel me tacente,nemini obſcurum puto. Quod uero de Nebride facta nobis mentio eſt, amplius attendendum, Nebrida

dici

dici Ceruinam pellem. Quippe eſt Nebrus inter Ceruos,qui nũc primũ ἐσρὰμ ἰκνέχεται, id eſt, alimẽtum admittit,proinde Anacreon Nebrum nũcupat νεοθηλέα γαλαθηνὸν, id eſt,nuper uireſcentẽ,lactenteḿq;.Grandiores paulo iã dici Cemades ualent. Perfecta demum ætate Cerui,niſi eos item,qui Achæinæ nuncupentur,aut Spathinæ,quædam ætatis eſſe diſcrimina,coniectet aliquis,uel etiã generum ex magnitudine,uel cornibus interſtitia.Græci ſcholiaſtæ in iȷs ſatagunt egregie, Sed ita, ut nec ſibi admodum ſatiſfaciant. Ad ea uero,quæ dicta de Scenophegiȷs ſunt,dignum relatu eſt,dici ab Ariſtotele Scenopegiam nidi conſtitutionẽ,quã miro ingenio excogitant hirundines, implicito feſtucis luto ad lutariæ paleationis normam,quæ ἀχύρωσις dicitur,id eſt, Achyroſis. Verum prius,quam ab hiſce reuellamur,q̃q; non nihil ueriti ſumus,uiſum iri quãdoq; faſtidioribus,Iliade longiora nos ſæpe contexere,adiȷcietur illud quoq;, Bacchum ab Euſtathio deduci ἀπὸ τοῦ βαχεῖν ab incondito ululatu,quo furentes Bacchæ perſonent. Poſtea inquit inſertã literam κ.quo expreſſio fieret tetri,immaniſq; ſoni. Quæ ratio item ex Iacho Iacchum feciſſe uidetur. Bacchas poſtremo Baſſaras uocabant,ꝓprie quidem,ſicuti Orion ſcribit. Sed hinc eſt etiam proſtituta mulier eodẽ dicta nomine, unde factum,licet coniectare,ut uulgo nunc in tranſpadana Italia ancillas quoq; ſic ferè nuncupent Maſſaras,deluxato elemento primo. Baſſaras nominat & Lycophron. Baſſarica pro Dionyſiacis interpretantur. dicitur quandoq; Baſſaris meretrix in Epigrãmate. Herodoto autem credimus,ab Cyrenæis uulpem dici baſſarum. Quod autẽ paſſim pro humili,& depreſſo Baſſum imperita plebs uſurpat,illam,ut puto,originem habet. Quod Baſſos pro ciuitate dicitur interdum græcis. In tam multis uero, quæ de Baccho cõteximus,adiȷciatur illud quoq; ex Philochori monumẽtis, Amphictyona Athenienſium regem omniũ principem ab Dionyſio edoctum, Vino aquã promiſcere adortum,quo nomine ſurrigi homines ſint uiſi,quos meraca prius incuruabat potio,unde Dionyſio erecta ara,quem ὀρθὸν uocant,id eſt,rectum.ſubſtructa ꝓxime Nympharũ quoq; in horarũ ſacrario. Staphylus uini temperamentũ Melampodi aſcribit. Tripoda Dionyſiȷ,cum audis,Craterem intellige,nam ex Tripode dicere,uera loqui eſt. Vino autem ueritas attribuitur hinc Græci, οἶνος καὶ ἀλήθεια λέγεται.

¶ Dionyſiorum ritus. Qui ſint Phalli. quid Neuroſpaſta. Lucianus declaratur. Gelliȷ locus emaculatᷣ. Automata. De Phalacris,& Phalantho. Itẽ qui ſint Phallophori Ithyphalli, Authocabdali, Phallica carmina, uel Ithyphallica. Item Oſchophorica. enarratur Columella in hortis. Hermata,& Phalangia quid. Item Hilarodia. Simodia. Magodia. Cinædologus. Ionicos Logos. Sotades. Diceliſtæ. Sophiſtæ. CAP. XVI.

DIONYSIA inqt in moralibus Plutarchus,ueteri ritu cũ multa prorſum, & feſtiua hilaritate agebantur. Erat qui Amphoram uini ferret, & uitem: aderat & qui hircum traheret. Alius Arrichum.i.Ciſtam, aut Cophinũ, in quo Coricæ forent,geſtabat, Omnes autem Phallum, Sed nunc inquit, negliguntur hæc,obſoleuerunt́q;.hactenus ille. Quid uero Phallus hic ſit, ſcio anxiæ quæſituros ex ſtudioſis multos. Herodotus quidem in Bacchi ſacris phallos agnoſcit,id eſt,ficulnea ueretra è collo propendẽtia,nunc & eorum loco ab Aegyptiȷs excogitatas ſtatuas cubitales,quas per pagos circũferrent fœminæ. mentula,quæ propemodũ inſtar eſſet corporis reliq innuente, & præeunte tibia. Sed & Mercuriȷ ſtatua ab eodẽ ueretro porrecto celebratur. Verum & Phallos duos in propylæis deæ Syriæ per magnos memorat Lucianus, Quibus ita inſcriptum foret græce quidem, Sed in hunc ſenſum. hoſce Phallos ipſe Dionyſius Nouercæ Iunoni dicandos curaui. poſtea hæc ſubdens. Phallos inquit, Dionyſio Græci excitant. In quibus ex ligno deformatas hominũ imagunculas geſtitant,pudendis magnis prominentibus. Vocantur hæc Neuroſpaſta. Sunt uero hæc obiter, Vt lucem quoq; Luciano inferamus,quaſi tu dicas, neruis mouentia. utitur eo uerbo Athenæus,& in libro de mundo Ariſtoteles,quem locum Apuleius ſic interpretatus. Aſtutia unius conuerſionis multa, & uaria pariter adminiſtrant. Etiam illi, qui in Ligneolis hominum figuris geſtus mouent, quando filum membri, quod agitari ſolet, traxerint, torquebitur ceruix, nutabit caput, oculi uibrabunt, nec inuenuſte totum uidebitur uiuere. Meminit etiam quodam loco in noctibus atticis Gellius, ſed maxime uitiato codice, nam modo legitur Neurobapha.

Automata

Automata uero apud Mechanicos dicuntur,quæ per ſe motari uidentur.non longe ab neuroſpaſtis diſſita,nam & Automati ſunt,qui non uocati ad cœnam pergunt. Sicuti rhapſodia Iliados ſecunda apud Hom.dicũtur & Autocleti,id eſt, αὐτόκλητοι, hoc eſt ꝑ ſe uocati. Automata porrò appellantur temere,fortuitóq; euenientia, ab Neuroſpaſtis dicitur Neuroſpaſtice ars,quam tamen non uideri ſeriam putat Euſtathius. Automata dicuntur miracula ab Ariſt.de animalium generatione libro.ij.Sed & Automata oua, quæ conſtiterint ſponte,nec ſuum mas inſperſerit ſemen.Sed redeo ad Phallos,de quibus alij ſic produnt,eſſe oblonga ligna in ſummo habentia ex corio pudenda.Quidam tradunt,forma eiuſmodi è collo,& femoribus pendula,ſolitos in Dionyſijs ſaltare. Phallum etiam dicimus in Galeæ fronte prominens ornamentum, ſiue claui ſint prælucidi, ſiue Scuta quædam breuia admodum,ut ſcribit Euſtathius.Phalon enim illuſtre ſignat, aut clarum,quia Phaos dicatur lumen.Vnde & Phalacri pro caluis,quia albicet ijs caput,aut denudatũ,apertumq; ſit.Phalanthos etiam hoſce dici inuenimus apud Pollucem,quoniam albicans capillus uocetur Anthos. Phalion uero album dici,indicio ſunt Equi Phalij nuncupati,quibus albicet frons.Sed & hominem uocamus Phalium albis in fronte capillis.Quæ uero dicuntur φάλαρα id eſt,phalera,ſunt crici in Galea,ſiue annuli circa tẽpora,malaſq;.quas partes παραγναθίδας nũcupant.Phaleras uero eſſe frontis equinæ ornamenta,ſciunt omnes.Erant & Phallophori.Ithyphalli.Autocabdali Muſicorum ſpecies,ut eſt apud Athenæum.E quibus hi quidem ex hedera coronas geſtabant.Ithyphalli uero temulentorum perſonis contegebantur,habebant Chirothecas affabre elaboratas,necnon talarem tunicam,producitq; uoluptatis cauſa ſolitos. Athenæus ſcribit.Phallophori autem papyraceo tegumento faciem conuelabant, hedera, & uiolis coronati.Autocabdalon pro rate multi etiam interpretantur.Sed proprie ita uidetur dici utcunq; ſubacta farina.Qui uero Phallos erectos in inguinibus tantum ferebant, dicti ſunt Ithyphalli.Nam phallica uocantur carmina,quæ cũ tripudijs ſtãte Phallo canebantur.Sed Pollux Ithyphallica nuncupat,Sicut Oſchophoria, quæ in Oſchophorijs canerentur,quod feſtum erat ab ramorum,quos Oſchia uocant, latione ita dictum.Sunt in eo genere qui uocantur Hilarodi,quos nonnulli etiam Simodos nuncuparunt,quod Simus poetas id genus præcelluiſſe ampliter uideatur, quod Ariſtocles ſcribit.Erant & Magodi, Qui fere Lyſiodi uocitantur. Videtur Magodia inde nomen indepta,quod Magica proferrentur, & pharmacorũ poteſtates. fuit & Cinædologus, qui etiam Ionicos dicitur logos,& Ionicum poema.In ijs Sotades uiguiſſe imprimis cõmemoratur,qui Maronites fuit,Vti pergamenus prodit Caryſtius.Apolloniũ habuit filium,qui de patris ſcripſit Poemate.Suus erat Spartanis quoq; Comicus Luſus. hunc qui obirent,apud Laconas uocabantur Diceliſtæ,quãquam euariante apud alios appellatione,Phallophoros ſiquidem appellãt Sicyonij.Quidam Autocabdalos, Sophiſtas nonnulli.Iam opinor,ex ijs,quæ de Ithyphallis obſeruata tradidimus,lux multa Columellæ uerſiculo accedit ex hortorum cultu.

Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen uenerare Ithyphalli,
Terribilis membri,medio qui ſemper in horto
Inguinibus puero,prædoni falce minatur.

Non omittamus poſtremo,quæ proferri ex Euſtathij theſauris ualent,Phaleridas Veneri coniunctas putari,non propter Ithyphallos modo,uel etiam Phallos,Sed & ex albedinis ratione,quæ in animali uiſitur ſemine. Cuius ineſſe ſimilitudo pernoſcatur in Phaleridum nomine.Phalium quippe album dicunt.unde & Phaleræ.Phalangia uero ad hæc prorſum faciũt nihil.Sunt tamẽ eo noĩe,ſubiecta nauibus ligna,uelut fulcimẽta, quæ itẽ dicunt Hermata,quaſi ἐρείσματα, ut autor ꝓbat Euſtathiꝰ,nec ſtatlis repugnat, regula dictante, Vocalẽ breuẽ in ρ,deſinentẽ,illato mox μ, aſpirari, ut hormos, harma hormatos.Eſt tamẽ Herma inauriũ genus muliebre.dicũt & hermata doloꝝ quãdoq;. Imponit & nauigijs herma.Citra quod ſi fuerint,dicunt Anermatiſta, id eſt, ἀσήρικτα, ἄοπλα, id eſt,infirma,inermiáq;.Herma ſaxũ prægrande interpretãtur grãmatici, nam & Arrianus ſcribit,Herma impoſitum puppi,ut eo pondere protolleretur Prora.

¶ De Phellis,Item Phelleis,& Phelletis:Qui Phellopodes. CAP. XVII.

Legebã

EGEBBAM Iulij Pollucis Onomaſtici librum primum, ubi piſcatorum inſtrumenta recenſens, Linum nominat, Phellos, Molybdænam. Quærebamus, Cuiuſmodi nam forent, qui nominantur Phelli. Nam alibi idem Pollux in ratione capiendarum purpurarum, ab Porphyreis, quos eius piſcis indagatores intelligit, Cypſelas ueluti naſſas quaſdam ex Sparto, uel iunco contextas, & illitas demitti per funiculum ſcribit, ex Phellis propendentem, ut emineat. Sed & Plutarchus in libro de Romanorum fortuna, Caium Pontium ab Camillo tranſiturum in capitolium, quod ab Gallis obſidebatur, dum Tybrim tranſmitteret, φελλοὺς πλατεῖς ὑποστερνίσασθαι, hoc eſt, phellos latos pectori ſubieciſſe ſcribit. Comperiebam in libello quodam, in quo Rhetorum obſcuriora uocabula explicantur, Phelleas dici apud Iſæum loca petroſa capris compaſcua. Vnde & Phelleus apud Ariſtophanē in Nebulis eſt in Attica locus inæqualis, & ſuperciliosus, & aſper. ex hoc & Dores pumicoſos lapides dicunt Phelletas. Eſt & in libris operimentū extrinſecū Phellas. Sed hæc ad rem nihil. Phellos id eſſe uidetř græcis, quod latine Suber. Cuius eſt natura, ut mergi nequeat. Propterea Græci ἀβάπτιστον φελλόν uocant, quaſi tu dicas immerſabilem phellum. Vnde elegantiſſime Pindarus eum, qui inſita uirtute, impenetrabilem ſe quodam modo ſeruat fortunæ telis, nec deijci nouit, aut dari peſſum, eſſe tanꝗ phellum pronunciauit. Phellopodas uero Lucianus quoſdam fingit, qui per mare currentes non mergerentur, quoniā inquit, Phellinos haberent pedes. Ex phelli. i. ſuberis ſimilitudine eſt apud Vitruuiū libro. ix. in Horologij aqualis ratione, Phellos, ſiue Tympanū, aut *Scaphum*, quod ab aqua ſubleuatur. Sunt qui ita ſcribant, Phellū eſſe in Italia montē, in quo Piceæ, pceriores gignanť, ex quibus Phellus, ſiue Suber cōficiatur. Phelleſſæos eſſe dicit *Stephanus* Vmbris adiacentes populos ad Iapygiam. ſicuti cōmeminit lib. vi. Eudoxus. Idem putat Phelleos de locis dici omnibus, quæ infra petroſa ſint, tenui ſuperiecta terra, ad Olearum plantationē peraccōmoda, Phellum & Antiphellum in Lycia ciuitates recognoſcit Alexander polyhiſtor. Phelonem pro tunicula poſitum legimus.

¶ Quam habeat rationē Adagio, Camelus bactriana. Pluſcula de Camelis. Perpenſus Plinij locus. Camelus pro fune. Quid Camelaucium. CAPVT XVIII.

AMELVM bactrianam, καὶ δίχρωμον ἄνθρωπον, id eſt, bicolorem hominē ueniſſe in prouerbiū in Aegyptia hiſtoria animaduertimus, aduerſus eos, quidem, qui ea promunt, quæ admirationi putāt futura, re aūt ipſa uel meticuloſa ſunt, uel planè ridicula. Adagium rationem habet eiuſmodi. Ptolemæus Lagi duo quædam inuſitata in Aegyptum induxit, Camelū bactrianam inſigniter nigram, Bicolorem item hominem. Ita ut medietas quidem ex æquilibrio ſumme foret nigra, reliqua portio albedinem præferret eximiam. Conuenientibus igitur in Theatrū Aegyptijs, alia utiꝗ non pauca ſpectaculo digna exhibuit. Demū ſtuporem nouitate rei, ac inuſitata ſpecie iniecturus, Camelum produxit, & ſemialbum hominē. Cæterum Aegyptij Cameli aſpectu territi paulo minus proſilientes mandarunt fugæ præſidium, etiam ſi auro eſſet ornata egregie, ac purpura inſtrata, freno quoꝗ lapillis interlucentibus conſpicuo, è theſauris Darij regis, uel Cambyſæ, aut ipſius Cyri. Ad hominis autem illius, ita coloribus diſtincti, &, ut ſic dixerim, uariegati, intuitū partim fuſius riſerūt, partim ut mōſtrificū quiddā auerſati ſunt. hinc Lucian⁹ δέδοικα δὲ, μὴ καὶ τὸ ἐμὸν κάμηλος ἐν αἰγυπτίοις ᾖ. ſum ueritus inquit, ne libelli mei perinde fiant, ac Camelus apud Aegyptios. De Camelis Ariſtoteles multa, & Plinius. Cameli in dorſo tuber uocāt Hybon, id eſt ὕβον, ꝗꝗ & eo nomine intelligitur, Collo qui eſt obtorto. Iulius autem Pollux ita prodit. Ad belli uſum Aſini, qui dicūtur *Sceuophori*, id eſt *Sarcinas* geſtantes perneceſſarij habentur. Boues item, qui currus trahant. Muli utrūꝗ præſtant. Camelorum quoꝗ gerula opera expetiť. Sed in his etiam Bactrij pugnant, quod ſint equis celeriores, & magnitudinis ratione formidabiliores etiā. Et quia non infeſtentur ſiti, utiꝗ laboris patientiores. Quibus longiore itinere fatiſcunt pedes, Carbatinas adhibere, moris eſt. Herodotus autor eſt, Camelū in poſterioribus cruribus quatuor gerere femora, & genua totidem, & ueretrum inter poſteriora crura, quod caudā ſpectet. Porrò Camelis iunctis Indos tendere ad auri furta, quod inquit, cuſtodiant formicæ,

quæ

quæ Vulpes excedãt magnitudine. Adijcit Philoſtratus,Indos ad curſum Camelis uti, hiſq; uno die ſtadiorum mille iter conficere. feruidum præterea animal eſt,proindeq; laſciuum,ex quo in Veſpis Ariſtophanes feſtiuiſſime,Phocarum inquit,odorẽ habebat, Lamiæ uero teſticulos illotos,Cameli autem podicem. Iureconſulti titulo de muneribus,Camelariam dicunt Camelorum curationem,Quæ publica pecunia alebantur, & Camelarios curatores ipſos,quod munus inquit Arcadius,perſonale eſt. Exciderat penè,quod diſſimulandum non fuit,Camelos in admirabilium relatione tradit Ariſtoteles,nunquã coiſſe cum matre. Obſeruatum id & in nono Auicennæ libro,qui eſt de animalibus. Sed & Ariſtoteles in libris argumenti eiuſdem,id ipſum cõfirmat. Hoc idem & in Equis ex Plinio aſtruere conantur aliqui. Quod tamen falſum cõuincimus ex Ariſtotele libro ſexto. nam cum docuiſſet,Salaciſſimum tum fœminarũ, tum marium eſſe Equũ homine excepto,paulopoſt inquit,Equi uel ſuas matres,& filias ſuperueniũt,atq; tunc perfectum eſſe armentum uidetur,cum parentes ſuam ineunt prolem. Suppetit Ouidij autoritas ex decimo metamorphoſeos.

Coeunt animalia nullo,
Cætera delicto,nec habetur turpe Iuuencæ
Ferre patrem tergo,fit equo ſua filia coniux.

Camelum uſurpant quidam,literis nil immutatis,genere tantum diuerſo,pro anchorario fune. Vt illud euangelicum,Camelum facilius eſt,per foramen acus intrare, quã diuitem in regna cælorum. Sed doctiſſimi grammatici,& Ariſtophanis interpres, & Sudas quoq; per i,malunt ſcribere camilos. Camelaucium uero inquit idem Sudas, dictio romana eſt. dici tamen etiam græce poteſt,παρὰ τὸ καῦμα ἐλαύνειν,quia calorẽ defendat. Eſt autẽ Camelaucium,ut Ariſtophanij enarratores tradunt,quod prius dicebatur Philidion. i. galericulus. Illud uero fuerit leuioris operæ,quod præcipiunt Etymologici,Camelum inde uideri appellationẽ duxiſſe,quod excepturus onera humi, hoc eſt χαμαὶ conſidat,ueluti Chamelus. Sed inquiunt,uaſtioris ſoni litera in exilem tranſijt.

¶ Hominis,& animalium ortus ex priſcorum theologia. Prometheus cur dicatur homines finxiſſe ex luto. Quo ſenſu dicatur,Prometheus es. Coroplates quid. Quid Prometheus ex Plotino. CAPVT XIX.

HOMINEM,quem Mercurius miraculum ingens eſſe dicit,Ex limo terræ confictum,non ſanctæ modo perdocent literæ, Sed in Menexeno, Protagora,& Politico,atq; Critia teſtatur Plato,prouidẽtia diuinæ bonitatis id agente,ab terra olim propagatũ, cum artificis ſui imagine, obidq; Theoiden appellatũ. Nec tamen inficiatur idem exundante amplius humoris elemento, moxq; reſidẽte eo,ex humiditatis copia,& inſequentis æſtus terram tot,tantáq; fœcunditatis ſemina concipere, Vt cuiuſq; modi prorumpant inde animalia,abs qua origine ſpontali ne homo quidem abiungatur. Quod & in Aegyptiorum doctrina contineri nouimus,atq; item Arabum. Sed Algazeles tradidit maxime, nec Auicennæ diſplicuit in tractatu de diluuijs. Et Maro comprobaſſe uidetur illo uerſiculo,Terrea progenies duris caput extulit aruis. Georg. ij. etiam ſi modo ferrea legitur in uulgatis codicibus. ſuperioris ſententiæ autore Lactantio. Et nos alibi ſup re iſta copioſe diſſeruimus. Poetæ uero,quorum doctrina multiplex, atq; interim recondita eſt, Ab Prometheo de terræ luto effictum hominem prodiderunt,aut obſcuritatis inuolucro,aut inſcitiæ nubilo artificis ueri nomen ementiti. Aut quia,ut annalium tertio meminit Aphricanus,nec tacuit in libro temporum Euſebius,eloquentia,& ſapiẽtia ſua brutam ducentes uitam,ad ciuilem reuocauit modeſtiam,& ſcientia transfigurauit. quãq; ut Auguſtinus autor eſt,non oſtenditur,quiſnam illis temporibus ſapiens fuerit. Siue quod primus omnium ſimulacrum hominis de pingui,ac molli luto formarit, ab eóq; nata primum ars ſit,ſtatuas,ac ſimulacra fingendi,Quoniam Iouis temporibus floruerit,Quibus templa conſtitui,& noui deorum cultus obrepere cœperint. Cæterum utcũq; interpretari collibuerit. Ex fabulæ,ſeu ueritatis argumẽto comminiſcitur Lucianus, appellatum ſe à quodam Prometheum,quod librorum eius ratio noua foret, & inſolẽs ex Dialogo concinnata,& Comœdia, Quæ inter ſe longe diuerſa ſint, & ut aiunt, Diametro diſparata. An me forte Prometheum inde arbitraris inquit, qđ inuẽta mea lutea

itidem

midē ſint: Agnoſco ſimilitudinē, cōparē illi me fateor, nec recuſo, Peloplaton, aut Plaſtē, ſiue figulum me uocari, quanq̃ uilius ſit lutū mihi, & ex triuio, & ferè barbarū. Qđ ſi orationē perdignā laude arbitratus, ſapiētiſſimū ex Titanibus in ea miraris, uide ne Ironiā aliquis putet, ac laudi naſum Atticum ineſſe. Vnde em̄ mihi inuētionis præſtantia: Aut quæ demū ſapientia præcellens, uel prudentia in meis fuerit libellis: Proinde mihi ſatis ſuperq; ſit, ſi nō terrea hæc, & prorſum digna Caucaſo iudicaris. Vos nimirū Promethei uerius, quotquot in iudicijs cū laude uerſamini. Veſtrū em̄ opus uerū ſpirās, animatūq; eſt, ineſt quoq; ignea quædā uis, qđ ex Prometheo utiq; ſit, niſi qđ non ex luto fingitis, ut ille, ſed plæraq; auro cōflanī, nos ſimulacra quædā cōfingimus, ꝓponimuſq;. Argillā omnino tractamus, quēadmodū, qui uocanī Coroplathi, qui puppas neſcio quas pueriles, & id genus imagunculas quorūcunq; animalium ex luto parte plurima, ſed & ex alia interim materia fingant. Sed idem operi motus nō adeſt, neq; itē anima, riſum modo, & uoluptatē tota res habet. Proinde ſubit qn̄q;, ne ita Prometheū me uoces, ſicuti Cleona Comicus Poeta. Nam & Athenienſes ſuo illo attico naſo, omnes, quorū artificiū eſſet nō ſine luto, & igni. Prometheos nuncupabant, perinde ac ollulæ, friuola ſunt, & quaſſa noſtra omnia, & quæ, uel lapilli iniectu tenui, comminui tota facilitate poſſint. Sed non hoc forte ſenſu dicor Prometheus, ſed cū laude potius. Nam quæ modo ſcribimus, nō trita incedunt uia, nec Archetypa, quæ imitemur, habēt. Sicuti hoīes, qui nō extabant, excogitauit ille, ac effinxit, cui affuit Minerua inſpirans lutum, & faciēs animatū. Hæc quidē Lucianus. Sed ſi ducem magnū ſequenti honeſtus error eſt, uideo id quoq;, nec minus docte adijci poſſe. Solent nōnulli male feriati, & de re literaria hoc noīe male merētes, ingenio nullo, doctrina, ſiqua ea eſt, tenebricoſa, & nulli rei, manu, ut ſic dixerim, prurire, ita gloriolā quālibet toto, qđ dicitī, pectore captare, ut ab cōdendi ſtudio, quo ut maximus quiſq; eſt, ac ſciētiſſimus, ita terreī imprimis, & fatigaī, nulla ratione auerti ualeāt. Sed qđ Prometheū feciſſe memorant, omentū uix, & pinguedinis neſcio quid oſſibus inducant, eo lenocinio exchartabula linientes, ut Abſinthites lateat, & illecti ſtudioſi mellito guſtulo præcipitenī in laqueū, & ſub purpurato titulo de aureo Babylonis calice bibant. Conquirūt inſcriptionū miras uarietates. Cerion ille appellat librū ſuū, uel nugas meras potius, & fauum intelligi uult. Alius κέρας ἀμαλθείας, qđ copiæ cornu, ueluti lactis gallinacei ſperare poſſis in uolumine hauſtū, ut uerbis nobiliſſimi autoris rem exprimā, & ꝓpter qđ deſeri uadimoniū poſſit. At cū intraueris, bone deus q̃ pſyrica oīa, q̃ omnino nihil, niſi oſſeum, nihil nō ſimplariū. Hoſce ego Prometheos uere dici, & eſſe arbitror. Ferunt ſiquidē, qui iſta curioſius conſectanī, Prometheū carniū diſtributioni, quā uocant Creonomiam, præpoſitū lepide admodū, & feſtiue Ioui imponere adortū, quippe nil ueritus diuinitatē ſummatis dei, ſibi quidem præpinguia, & ſapida ſubduxit, Ioui autē oſſa modo appoſuit obducta ἀργέτι δημῷ, ut Heſiodus inquit, id eſt, pinguitudine candida. Quo nomine. ſimul quia homines finxiſſet, & ignē furto cōciliaſſet hominibus, Vulcano, & Mercurio dicitī ab Ioue traditus in Caucaſo ſuffigēdus. Ex hoc itē facto Lucianus in ſermone, qui eſt de mercede ſeruientibus uice prouerbij uſurpat προμηθέως μερίδα, id eſt, Promethei portiunculā, uidelicet ὀστᾶ κεκαλυμμένα πιμελῇ, id ē, pingui contecta oſſa. Nos uero, qđ cœpimus, adijciamus Coronidis loco, tanq̃ bellaria quædā ſcitius cōdita, quæ ſomniculoſum excitēt lectorē, altius uellicando. Legim⁹ apud Plotinū primo de dubijs animæ. Naturalē quandā ꝓuidētiā in uitali animæ mūdi parte regnantē ſub Promethei cognomēto, ex luto. i. materia prima ſtatuas. i. res naturales effingere, atq; eſſe huic opificio partim quidē alligatā, partim quoq; ſolubilem, nec eſſe hic Epimetheo. i. temeritati locum. Qđ ad fabuloſa ſpectat. Promethei in Caucaſo religati meminit libro. v. Arrianus, ſed & Qu. Curtius rerū geſtarū magni Alexandri libro. vj.

¶ Omniū, quæ de Prometheo tradunī, enarratio Allegorica. Quid hepar, ſiue iecur Promethei. Quid Aquila. Pandora. Obiter de Briareo pauca. Epimetheus. Iapetus. Ferula. Ignis. CAPVT XX

ET QVIA ſenſum allegoricum, qui in Promethei fabula ſcrupuloſo cluditur inuolucro, breuiter admodum attigimus, & quod dicitī, uix ſummis labijs guſtauimus, ſuccurrebat mihi, ut fuſius, & campo latiore rem ipſam exequerer. Sed quoniā non parum multa ſunt in hoc negotio, quæ Delio

indigeant natatore, ut quæ ex intima promãtur philoſophia, proindeq́ꝫ cimmeriis inuoluta tenebris. Commodius eſt uiſum, monere omnes, ſiqui ſunt horum ſititores, ut ita dicam, Platonicos adeant. imprimis uero accurate Platonem ipſum in Ciuili, Protagora, & Gorgia, in quibus cõmentationibus uir ille multa promit ueteris theologiæ ſemina. Nos interim amœniores petemus ſeceſſus, edocturi harum lectionũ ſtudioſos, quæ ab Græcorum grammaticis ad hoc pertinentia fuerint animaduerſa, & prodita. Igitur inquiunt, Agrœtas tertio & decimo rerum Scythicarũ ſcribit, Aquilam Promethei iecur depaſci ſolitam, inde uideri receptum uulgo, quod is præfœcũda potiretur regione, ſed quã tamen fluuius Aetos. i. Aquila maxime infeſtaret. Scimus autem hepatis, aut uberis appellatione fertilitatem plærũqꝫ ſignificari. Cum illuc acceſſiſſet Hercules, re perſpecta, fluminis impetum, & copiam alueorum crebritate exinaniſſe, atqꝫ inde iudicatum, Aquilam peremiſſe, & à uinculis ſoluiſſe Prometheũ. Sic quod obuium erat fabulæ inuolucro factum obſcurius, uelut in Briareo quoqꝫ. Quippe prodit hiſtoria, eſſe in Aſia tumulum Aegeonis nomine, abs quo fontium proſiliens multitudo circũiectos impinguet campos, ſed non in hoc idem omnibus uidetur. Theophraſto magis placet, ſapientiæ ſtudioſum fuiſſe Prometheum, ac omnium primum hominibus philoſophiam eſſe impertitum, unde inuulgatum fabulis, ignem ab eo diſtributũ. Herodorus adiicit, Scytharũ regẽ hunc fuiſſe, cumq́ꝫ eius imperio obnoxia regio ſumma neceſſariorũ laboraret inopia, nec ſuccurri ab rege poſſet, quod Aquila fluuius excreſcens nimio plus agros dilueret, ibi coortos homines in uincula Prometheũ conieciſſe. Herculem uero illum liberaſſe, & fluuium corriuaſſe in mare. Duris autem ſcribit, ob Palladis amorem in Caucaſo eum fuiſſe colligatum, quo argumento Caucaſios nec Ioui, nec Mineruæ rem diuinam facere, Herculem autem colere imprimis. Cæterum ne id item omiſerim, autor eſt libro. ii. Pherecydes, Aquilam immiſſam Prometheo, ex Typhone, & Echidna Phorcinis eſſe natam. Quodqꝫ illa interdiu abſumeret, ſolitum noctu ſuccreſcere. Quod uero ad oſſa Ioui appoſita pertinet, hunc reperio ſenſum, haud equidem aſpernabilem, ſiquis dogmata ueterum de anima, & Empedoclis præcipue admittat, quibus animas placet eſſe apud opificem deum ante, q̃ꝫ in corpus delabantur, atqꝫ illic proficere, ac perfectiores nãciſci gradus. Rationalis igitur animæ mens Promethei nomine ſignificata penes diuinam prouidentiam conſtituta, quam Iouis nomine intelligunt. ſortita incorpoream uitam cibi haud indigam, impetum concipit ad terrena hæc, & corruptibilia, quo nomine confeſtim pœna conſequitur, ut illinc præcipitetur in corpus. propterea Heſiodus prudenter peiorem ſcribit cõtentionem neceſſario amari ab hominibus ob irrationalem uitam, quæ obuenit, delabente in corpus anima. Oſſa itaqꝫ ueritatis inſinuant nobis tegumentum. Oſſium ariditas, & perfecta nuditas uitam præmonſtrat extra carnẽ, & cibi neceſſitatem. Nata inde uoluptas, & ſpiritale gaudiũ per pinguedinem oſſibus obuolutam ſignificatur. Mens igitur Ioui imponere tentat ſubtractis ſibi adipatioribus. Illi autem oſſeis appoſitis, quoniam ad inferiora reclinata corpoream uitam eſt amplexata, quæ carnem habet, ac pinguedinem, deum ſpiritali ſtatui reliquit, quod ſanè primũ apparuit mentis, peccatum. Ignis nomine intellectualis oſtenditur uita. Nãqꝫ latet hæc, ſicuti ignis ante, q̃ꝫ in materia concipiatur. Ignis uero furtũ in concaua ferula manifeſtius aperit tranſitum ab intelligibili, & obſcura, latentiqꝫ uita ad ſenſibilem, & alienam. Ferula nil planè aliud eſt, q̃ꝫ corpus. Vt enim illa ignem operit, conſimiliter animam caro. porrò ſicuti ferula debilis, pari modo & corpus. Poſteaq̃ꝫ uero electione propria mens affectare terrena cœpit, iubet diuina prouidentia ex elementis quatuor compingi, Pandoram, id eſt humanum corpus, fœmineo nomine ſignificatum, quod carnis debilitas minimo exolui poteſt. dicitur tamen diis ſimile, quia humanum genus etiamſi non numero, ſpecie tamen ſit idem, ſeruetuŕqꝫ perpetuo, ac uigeat. Propterea uirgo fingitur Pandora. Ioannes tamen grammaticus artium inuentionem Pandoræ nomine, accipiendã putat. Aquam uero ſubactã dici, & terrã ob nauigationẽ excogitatã. Aut per exochem quandam agricolationem intelligamus, à qua profluunt omnia, quibus alimur. Pithos aũt hoc eſt Pandoræ dolium fati potentiam indicat. Quæ prodeuntibus ad generationem animis bona diſtribuit, uel mala. Vnde multi dicãtur ἔυμοιροι, alii uero κακόμοιροι, quod eſt boni fati, aut mali. Sed hoc ipſum fatum uocat Heſiodus διὸς νοῦν, id eſt Iouis

mentem. Idq; ex Stoicorũ hæreſi. Cæterum de Epimetheo quidnam ſtatuimus? Mens noſtra dum diuinitate inſtructior inſita, exactiore libra rerum qualitatẽ prius q̃ omnino quicq; capeſſat, expendit, peruidetq;, dicitur Prometheus, id eſt, prouidens, & præſentiens. Dum uero inſcitiæ nubilo obducta nil ſatagit, ſed incertis fortunæ flatibus uitæ rationes, tanq̃ uela expandit, tunc poſt malum reſipiſcentis, conſultantiſq;, hoc eſt, Epimethei nomen accipit. Horum pater fingitur Iapetus, id eſt, pernix & rotata cælorum uertigo. Cum cælo præterea Analogum quiddam humanum caput ex poſitu ſphærico habere cognoſcitur, Proclus Iapetum accipit θεὸν νοερὸν, Deum intellectualem, qui ſit cauſa cæleſtis motus, unde etiam dici à Theologis Iapetum παρὰ τὸ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι ab inceſſu, uolatuq;. Cæleſtem ſphæram eo nomine intelligi mauult Euſtathius. Ignem à Prometheo ſurreptum νοῦν intelligit τεχνικὸν, id eſt, artificialem mentem, nam luminis cauſa, inquit, ignis eſt. Proinde Icona habet artificialis mentis, qua uiuunt homines intellectualiter primum. Ferulam putat typum habere ſenſibilium. Eſt enim Dionyſiaca, ut Dionyſij ſacris initiati monſtrant ναρθηκοφοροῦντες, hoc eſt, ferulam geſtantes. Qui Deus creditur ſenſuum autor. Ignem fabula tradit, delatum primo in Aetoliæ ciuitatem, quæ ex eo argumento ſit dicta Pyrenia.

¶ Enarratur locus Propertij. Quale ſit Pharmacum Prometheum. Item Promethei Theſſali hiſtoria. Necnon de Argiuo rege Lacyde. CAPVT XXI

DISCEPTATVM diu inter eruditos arbitror, qui Propertium atterunt lectione aſſidua, ſuper illis uerſiculis ex libro ſecundo, ad Tullum, ubi de Cynthia queritur, quæ in Baiano ſeceſſu, notiſſimo uitiorum diuerſorio, in alterum uidebatur amorem ſuum corriuaſſe, ex quo indignãter Poeta, atq; ob id dolens acrius, illuc erumpit.

Inuidiæ fuimus, num me Deus obruit? an quæ
Lecta Prometheis diuidit herba iugis.

Sum admiratus, uirum alias doctiſſimum, & oleo multo, multâq; opera bene, atq; adeo inſigniter de re latina meritum, eum cõniuenter tranſiluiſſe locum, nec ſuppetiſſe, quid peculiarius afferret, etiamſi multus ſit harum rerum conquiſitor. Sed inter tot uigilias, ſemel, atq; iterum obrepſiſſe ſomnum, minus fortaſſis mirandum. Verum amota omni uesica, contenderim eruditum Poetam ſignificaſſe, ex herba pharmacum, quod Prometheum Apollonius Argonauticon tertio uocauit. Cuiuſmodi foret ea, nec edocere quidem ſuperſedit. Scribit autem natam primo ex cruore, ac ſanie in terram ſtillante, dum Promethei iecur aquila roſtro lancinans in Caucaſo depaſceret. Eius, inquit, flos prominet cubiti menſura. Colore corycio aſſimilis croco, caule gemino. Radix ſub terra caro uidetur recens inciſa. Succum nigricantẽ eſſe tanq̃ phagi. Nec uim item tacet, ſi inquit, Proſerpinæ re diuina noctu peracta, hoc corpus lineas, ferro nullatenus oblædi poteris, neq; item ignis incendia ſentire. Hæc nimirum ubi legiſſet Propertius, carmini inſeruit, ceu medicamento eodem ita Cynthiæ mens in eum obduruiſſet, ut nec igneos amoris afflatus perſentiſceret, & nullos Poetæ æſtus curaret. Hæc nos obſeruata illatebrare non ſuſtinuimus, publicam materiam fecimus non uellicandi libidine, tanq̃ conferta manu in ius uocemus, neq; enim theoninum dentem ſubinde ſtringere, Chriſtiani hominis puto, ſed iuuandi conſilio, expendant modo Claſſici omnes, ſed cenſura miti, hoc eſt, citra liuorem. Si probarint, calculum nõ abnegent. Sin minus, allata ratione, nec ipſe unguem reformidabo, aut nares hoc nomine contraham, patiarq;, uel utrunq; Andabatam uideri. Poſteaq̃ uero de Prometheo ſatis multa congeſſimus, ſubnotemus illud quoq;, quod ex Ioanne grãmatico nouimus. Fuiſſe ab ſuperiore diuerſum ex Theſſalia Prometheum quendam, quẽ cum Lacydes interficere uellet, & tum forte is phymate laboraret, tuberculum eſt id furunculo maius, rotundius, atq; planius, tranſuerberans enſe perſanauit. Eodem modo, inquit, Smicynthes Nicanora Ephippo percutiens, ſalutare intulit uulnus. Et Seneca de beneficijs ſecundo, Tuber tyranni, quidam ferro diuiſit, qui ad eum occidendum uenerat. Theſſali Promethei meminit Plutarchus in Commentatione, qua commonemur, quo quis modo ab inimico poſſit iuuari, ſed Lacydem non nominat ibi. Nominat autem extra hiſtoriam mox paulo, docetq; fuiſſe Argiuorum regem Coma delicatum, & inceſſu quoq; molliorem.

¶ Scripti, & uoluntatis quæſtio triplex. Quid æquum, & bonum. Quintilianus enarratur. Leſbia regula. Item Polycleti regula. CAPVT XXII.

INTER alia haud parum multa, quæ in dicendi artificio ſolent ſeſe ueluti obices, & moramenta legentibus ingerere, eſt & illa ſcripti, & uoluntatis frequentiſſima etiam iter iureconſultos quæſtio, ut iuris pars non minima uideatur inde pendere, ſicuti eleganter ſcribit libro Oratoriarum inſtitutionum ſeptimo Fabius. Eius quæſtionis uis trifariam tractari ferè poteſt. Nam eſt, ubi ſcriptum, & uoluntas ambiguitatem habent. Siquid in lege ſit appoſitum obſcurius. Alterum genus eſt, in quo pars altera ſcriptum aduocat, altera uoluntatem. Quomodo ab uoluntate ſtemus aduerſus ſcriptũ, amplius exequitur idem Quint. Sed exemplo item appoſito, Peregrinus inquit, ſi murum aſcendit, capite puniatur. Cum hoſtes murum aſcendiſſent, peregrinus eos depulit. petitur ad ſupplicium. Contradicitur, quæriturq́; an ne ſeruandæ quidem ciuitatis cauſa liceat mœnia cõſcendere? Ergo æquitate, ac uoluntate pugnandum. Tertium genus eſt, cum in lege aliquid inuenias, quo nõ obſcura coniectatio fiat, cõditorem legis diuerſa, atq; aduerſarij opinentur, ſenſiſſe. huc uſq; Fab. Sed cætera, quæ hic continentur, nec moleſtam, nec reconditam interpretationem habent. Sed quod dicitur, æquitate pugnandum, nos torquebat aliquantulum, uidebaturq́; omnino res uberius explicanda. Nam & ex multis Quintiliani locis tolletur obſcuritas, & alijs quoq; ſcriptoribus, qui ſtudioſorum lectionibus teruntur, opem tulerimus aliquã, ſed ad hoc præſtãdum nõ fere illuſtrior Ariſtotele occurrit, qui abũdè nos inſtruat, quid ſit, quod æquitatem crebriter, ac bonitatẽ dicimus. Nec oberit illud iactatum uulgo, uni teſti, nec Catoni quidem credendum, quando nõ occurrit, aduerſum ituros aliquos. Lego igitur apud illum libro de moribus quinto, id ab Græcis uerbo uno exprimi ἐπιείκειαν, quod nos æquum dicimus, & bonum. Conſentaneum inquit, eſt, diſpicere, æquitas, & bonitas, quam rationem habeant ad iuſtitiã. Neq; eñ omnino eſt idem, nec genere item prorſus diuerſum. Nam eximie quandoq; approbantes adnectimus id, ex æquo, & bono. Sed ſi rurſum rationẽ diſpicere pergas, abſurdi neſcio quid ſeſe oſtentat. Si præter iuſtum aliquid ſit bonum, & æquum, quod laude dignum cenſeas. Nã aut iuſtum res eximia non eſt, aut bonum, & æquum, non iuſtum, ſed aliud, aut utrunq; eximium, & idem eſt. Cæterum rectiſſime omnia conſtituta, nilq; in ĳs pugnans eſt. Quippe bonum & æquum cuiuſdam iuſti emendatio eſt, non tamen ab eo diſſentaneum. Gignit autem ambiguitatem. Quoniam bonum, & æquum iuſtum eſt quidem, ſed non id tamen, quod ex lege eſt, ſed quod legem corrigit, emẽdatq́;. Ratio uero huius hinc colligitur. Lex omnis uniuerſalis eſt. Verum ea ſæpe rerum natura eſt, ut de ĳs uniuerſim præcipi nec poſſit, nec debeat. Vbi igitur neceſſarium eſt uniuerſale præceptum, nec recte afferri poteſt, Lex id complectitur, quod plurimum eſt, nec eam fallit tamen, in quo deficiat, nec ideo non rectam dixeris. neq; enim peccat lex, ſed rei natura, quæ præcepti capax non eſt. Quãdo ergo uniuerſalis eſt lex, uſuuenit autem quod uniuerſale non ſit, tunc ſumma dictat ratio, ut quæ conditor legis ui rerũ cogente, ommiſit, expleatur emẽdatione, quod nec ipſe legis autor abnuat, ſi adſit. Hæc igitur eſt boni, & æqui natura, legis emendatio, qua quippiam fuerat omiſſum propter uniuerſale. quædam enim ſunt, de quibus lex ferri non poteſt. Itaq; decreto opus eſt, nam indiffiniti indiffinita eſt regula. Cuiuſmodi eſt in Leſbo in ædificandi ratione regula plumbea. hæc ex Ariſtotele. Vnde plura paulo mutuari, & tranſponere collibuit, quo ex ſummi Philoſophi placitis res tota notior fieret, nemóq; non dehinc Vitro, quod dicitur, ſidonio, & electro lucidius ſciret, quid æquitas, & bonitas ſibi uelint in maximis autoribus. Vſurpat ſimplex plebecula crebro æquitatem, nec tamẽ, quid dicat, opinor ſatis intelligere. Quod autem de Leſbia dictum regula eſt, ſcire amplius oportet, Leſbios plumbea uti regula, quæ ſuper lapides poſita per eorum inæqualitatem flectatur facilius, Siquidem adeo duros in illa inſula eſſe lapides memorant, ut ob naturam minime ſequacem ſcalprum non ferè recipiant. Igitur eius ratione regulæ inter ædificandum, lapidum menſu quoquomodo concepto, iunctura atq; colligatio mutua minus reddebatur impedita, rectiórq; ſurgebat ſtructura. Erat & Polycleti regula, cuius meminit in libro de optima conſtitutione corporis

ne corporis Galenus. Et medici temperatam, ut ipſi dicunt; complexionem aiunt eſſe, ueluti Polycleti regulam, ad eam quippe ſanitatis regimen diſponitur. Item ægritudinum curationes, cibi, potuſq; ratio, necnon pharmacorum. Porrò quod ad æquitatem ſpectat, ad idipſum facit, quod Moderatus Columella ſcribit agricolationis primo. Nec ſanè, inquit, eſt uindicandum nobis quicquid licet, nam ſummum Ius, ſummam crucem putabant, nec rurſus in totum remittendum, cum uel bona nomina nõ appellando fieri mala, fœnerator Alphius dixiſſe ſeueriſſime, putetur.

¶ Theſei honores Athenis. Semnæ Deæ quæ ſint, Item quid Semneum. Theſeis quid. Comæ, barbæq; primitias offerre cur inſtitutũ. Tondendi ſpecies. Penice Coma. Galericulus. Relicinus. Replaudere frontem. Threpterius, & Pentheterius capillus qui dicatur. Pnyx quid. Ceroplaſtæ. Ceras pro Coma. CAPVT XXIII

THESEVM, qui primus Athenarum urbem conſtituiſſe uidetur, cum uicatim prius habitaretur Attica, quis Quatrurbem credatur Accius appellaſſe Athenas, quod ex quatuor urbibus foret conflata, honoribus multis, ueluti tanti uiri attonita uirtutibus, proſecuta poſterior ætas eſt, mortuum ſiquidẽ ſacrificijs, ut heroem, cenſuit honeſtandum. Aſylum quoq; ad eius tumulum curauit dicandum. Quod puto, Theſeum dicebatur. Vnde eſt Ariſtophaniũ illud in Equitibus, καθῆσθαι μοι δοκῶ εἰς τὸ θησεῖον, ἢ πιτῶν σεμνῶν θεῶν. Sedere mihi uideor ad Theſeum, aut ad Deas Semnas, id eſt, Erinnyas ex attica loquendi conſuetudine. Semneum uero monaſterium eſt, uel quaſi ueneratione dignum, aut magis, quia ſecreta, & inacceſſa loca uocant Semna. Apud Lycophronem tamen, etiam turpitudinem habet ea dictio. Sed ad rem. Theſei templum, & Erinnyarum aſyliam habebat, quoniam ex eo reuelli nullus poterat ſupplex. Quid quod autores paſſim approbant, octauum menſis diem fuiſſe Theſeo ſacrum, ſicut Numeniæ dies, qui primus eſt, ſeptimuſq; Apollini, quartus erat Mercurio ſacer. Erant eiuſdẽ honori feſta Theſea, in quibus dabatur populo Congiarium, & conuiuia celebrabantur. Frequens item tonſus nomen eſt Theſeis, ab illo producta. Etenĩ inoleuerat mos uetus, ut qui Exephebi eſſent, capillum & barbam fluminibus, & Apollini primum tonderent, quem Curotrophon uocabant. Sicut apud Homerum Achilles facit, & in Theſeo à Plutarcho eſt repetitũ, eo argumento, quod ex humecta, feruidáq; natura conſtant animantium incrementa. Delphos itaq; profectus Theſeus comæ primitias obtulit Deo, anteriore capitis parte abraſa. Nam alij temporum comam offerebant, alij poſteriorem, ut eſt apud Pollucem. Priora capitis tondendi more Abantas primũ uſos, autori Homero credimus. Quemadmodum ediuerſo Thraces quoſdã appellatos ſcimus Acrocomas, qui antias in frontem muliebriter demitterent. Nam Euboicos Opiſthocomas uocari ſolitos, Polluci aſſentimur, quia comam per terga fuſam alerent, qualis ferè Hectorea dicitur coma, ut autor Timæus eſt, ſicuti Procotta uocatur, ubi anteriores nutriuntur Comæ, quia Cottis apud Dores dicitur caput. Quis alij ante frontem capillos dici Procottam putent. Eſt & tondendi ſpecies dicta Cepus, qua frons excolitr, eſt & Scaphium, ut Ariſtophanes ſignificat in Auibus. Eſt & indecora prorſus, ac Cinædica tondendi ratio dicta Mœchus, qua infamatur in Comœdijs poeta Cratinus. Cuiuſmodi ferè apud Martialem Epaphæreſis, etiamſi pro tonſu ſimpliciter quidam intelligi Epaphæreſin malunt. Penicen comam dicimus inſititiam, non ueram, neq; congenitam, eandem & Procomion recte uocaris, atq; item Entrichon. At latine Galericulum, Tranquillo aſtipulante in Othonis uita. Relicinam in Alexandro frontem ubi in floridis laudat Apuleius, Capillitio denudatam intelligit, & ueluti relictam. Replaudere frontem, eſſe uidetur percutiendo frontem capillos reijcere, quod aſſolet in luctu. Capillus porrò reſectus Deorũ honori, Trepterius dicebatur, id eſt θρεπτήριος, ut eſt apud Aeſchylum. Reliquus uero Pentheterius, id eſt, πενθητήριος, puto, ab luctu ita nuncupatus, quod uſitatiſſimi foret moris in Græcia, per luctum comam recidere, alio tempore omni connutrire, niſi ubi uigore ætatis præciſus, offerretur Deo capillus, uti iam commonuimus, quem inde quoq; Threpterium nuncupari ſolitum coniectamus, nam & Threptra connutricationis dici collata præmia, compertum eſt. Illud obiter adnotarim, Pnycen ad comam pertinere nihil, quando eo nomine conſilij locus ſignificatur Athenis. Alij concionem eo

¶ Adoratiōis præſtātia,& neceſſitas. An beſtiæ cæleſtia uenerenť. Votū q̄nq; reb⁹ pſici.

CAP. XXV.

POSTEA uero q̄ nō temere quidē,ſed cōſilio certo huc pducti ſumus,ut uotorū meminerimus, q̄bus infinitā, lateq; exuberātē dei bonitatē ſuppliciter apprecamur,qđ per momenta facit,bona nobis pergat cōtribuere,nequeo temperare mihi,quin ex ueterū philoſophorum id cœtu ſeligam, quorū cōmonemur placitis deo tota ui exhibēdū adoratiōis cultū,quo euidentius multorū, qui Chriſti conſectatores ſe pfitentur,& prædicant,& caua uerba,ac in modū ueſicarum tumentia buccis trutinantur inflatis, ſed lingua tenus,& factis procul,peruicax retundatur impietas. Imprimis uero mihi ſe Iamblichus ingerit ſacerdos magnus,& præcellēs Porphyrij diſcipulus, à quo proditū ſcimus in libro de myſterijs,uoto,adorationeq; ſacrificiū perfectius fieri, & abſolutius, & totā demū religionem effici firmiorē. Ea quoq; re eximiā conflari animai ū,& dei connexionem. frequens item adoratio alit intellectū,& perficit,animā ad diuina ſuſcipienda admodū efficit ampliorē. Diuina nobis aperit. hac luminis diuini inſueſcimus ſplēdori. Cæleſtis augeſcit amor, quodq; in animo diuinū eſt,ſuccenditur acrius,ſurrigiť, extergitur quicquid maculoſum,quicq̄d eſt animæ hoſtile. Spem elargiť eximiā fidē perficiendo circa lumen. Poſtremo adoratio frequens deo nos familiares facit,atq; ut planè dicā, diſcipulos. Certe ab deo,ceu fonte perenni,manant omnia,nil tam tenue,aut puſillum,qđ eius ope cōperias deſtitutum. Vnitas diuina exuberat in omnibus. Ea ſtat omne,quicq̄d eſt. Sed ut ab illa profluit,ita refluit in eandem circulari quodam,& intimo motu. Alias opis indigum tota ui præcipitaretur in interitū. hæc nos ratio ad piam prouocat adorationem,qua cum deo,abs quo prodiuimus,rurſum coniungamur,& ut ſic dicam, coaleſcamus. Propterea diuine Porphyrius, Quoniam inquit,dei filij dicimur,& ſumus, ſed in hanc mundanæ magnitudinis portionem,ueluti in exilium quoddam amandati,& in Tullianum quodammodo intruſi,ſuppliciter,ac ſummis addecet uiribus adorare, ut ab hiſce educti tenebris,& teterrima ſede, unde profecti, patrem lætiſſime repetamus. Certe cum uniuerſi partes ſimus,uniuerſo proculdubio indigemus, Siquidem ipſa ad totum conuerſio partibus ſalutem præſtat. Quod ſi uirtutis expetis ornamenta,eum uenerare,qui totius uirtutis eſt princeps. Qui enim eſt unitas uera,bona, Id ipſum, quod expetis,impartietur bonum. Si corporeum inſigne quodpiam conſectaris. Ei te ſubijce, Illi uota concipe, cuius immenſa uis corpora omnia creat potenter, & ſalubriter continet. Qui eſſentiam præſtat,utiq; præſtat & ſalutem. Hoc ipſum nobis dictat hiſtoria, ex qua edocemur Indorum Brachmanas,Perſarum Magos,ueteres Græcorum theologos omni pede diuino cultui,& uotis intendiſſe. Quippe cum ſit à brutis diſſitū humanum genus,conſentaneū eſt,ac prorſus neceſſarium,diſſitam,propriam, à beſtijs ſequeſtratam unam aliquā habere perfectionem,in cuius participatū inferiores non ueniant animantes. hunc uero eſſe ſermonem,non recte putaris. plæraq; enim in brutali uita extant ſermonis ueſtigia. Neq; item rationē quālibet. Nam actiuæ rationis in beſtijs ſemina multa,quod operū,& uitæ cōprobat modus. Speculatio item quædā,& naturaliū peritia nobis uidetur,cum illis quadamtenus eſſe cōmunis,nam & remedia norunt. Cibos diſtinguunt,futura præſagiunt, ingruentia uitant ſolertiſſime, etiamſi natura duce in hiſce potius uideantur niti. Vna uero eſt diuinitatis contemplatio. Cultus unus,qui extra hominem reijcit omnia. Neq; prona in paſtum animantia deum ſuſpicantur,aut ſciunt. Peculiaris homini eſt in naturæ principem deum mentis excitatio,quò etenim ſpectet ipſa hæc tam præſignis,tam regia humani corporis ad ſupera excitatio? Quod ſi ex Plinio obijcere pergas, & brutorum aliqua cæleſtibus reuerentiæ cultum exhibere, inferam,non exacte ad uerum omnia narrari ab id genus ſcriptoribus. Quanq; & ex Platonicorum doctrina poſſum coarguere,beſtias aliud quiduis facere potius, cum cæleſtia honorare uidentur. Aut ſi honorant,neſcire tamen quid agant,uel ſi ſciant, Eas item intelligentiæ, ac immortalitatis uideri participes,quod eſt ab omniū ferè cōſenſu diſparatum,reſipitq; Epicureum quiddam. Cui generi,ſi modo non ſit obdurata fronte, ferulas adhibuiſſe, non ſuperuacaneum cenſeatur. Verum,ut unde diuertimus, illuc demum reuertamur, Putant ex adiuratiſſimis nonnulli,cultum abſolutū, & nulla ex parte ceſſantē,quinq; maxime perfici rebus. Primū inquint,noſſe oportet eū ipſum quē colere

deſtinaris,

Heſiodus non nouit,& Orthanæ,& Coniſalo,& Thychoni, & eiuſmodi Atheniēſium dijs perſimilis eſt. Quæ autem peregrinæ dicantur à Plinio exercitationes, minus puto habere difficultatis,quando autore Thucydide,ſcimus,omnium primos Lacedæmonios corpora in gymnaſio nudaſſe,atq; oleo perfudiſſe. Et M. Tullius libro. ij. de Oratore ſcriptum reliquit,Gymnaſia delectationis,& exercitationis gratia primum ab Græcis inſtituta. Vbi uero ait,pectoroſa ceruicis repandæ oſtentatio,intelligo membrorum conformationem in palæſtrita ſignificari,Imprimiſq; collum procerius,quod in eo exigebatur maxime,uel Satyro atteſtante,

Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.

Sed & Martialis in diſtichis id ipſum approbat illis uerſibus.

Hæc rapit Antæi uelox in puluere draucus,
Grandia qui uano colla labore facit.

Pectoris quoq; latitudo roboris indiciū eſt uel maximū, nā in Tironſbus Vegetius primo de re militari,id item exegiſſe uidetur. Sed & erectam ceruicem non tacuit. Repandus uero nunc retro patentem ſignat,nunc reflexū,unde Repandiroſtrum cōcinnauit Pacuuius,q̄q̄ dure,Quintiliano teſte,ſarcina item Pandati dicuntur, qui oneribus nimijs ſuccumbunt ferè,& incuruantur. Plinius de Apibus. totæq; onuſtæ remeāt ſarcina pandatæ. Item lib. XVI. Arbores,ſiue trabes pandari ſcribit,quæ incuruantur,cæduntq; ponderi. Cuius contrarium Palmæ faciunt,quæ in diuerſum renitendo fornicantur,uealuit aſinorū genus id,quos Canthelios Xenophon dici ſcribit,ſicuti in monumentis Sudæ relatum ſcio. meminit & Polybius,q̄q̄ & in percipiendo hebetior eo dicatur nomine. Catheton uero,id eſt καθετὸν dicūt perpendiculum. Catheter aūt, ſeu καθετὴς chirurgicum eſt inſtrumentū,imagine quadā. S. literæ, quod per Vrethrā intruſum urinā prolicit. Cæterum poſteaq̄ nodum hunc ſatis implicitum,non ut Alexander,ferri adminiculo planè exoluimus,addamus ex abundanti,quod in eodem capite legitur haud ita multo poſt. Alius inquit,quantum alea quæſierit,tantum bibit. Conciſa oratio, & impedita,ſed Pliniana, Cæterū hoc ſenſu. Alij inquit,tot exiccant pocula,quot iniunxerit cōuiuij dominus,qui talorū fortuito iactu eum ſortiebatur locū. propterea Oratius, Nec regna uini ſortiere talis. Quin ex eo dicebantur Modiperatores,ceu bibēdi imperarēt modū iuſta conuiuales leges,ſic em̄ appellātur. Magiſtros Cicero uocat. Græci βασιλεῖς, hoc eſt reges. meminit Legum ſeptimo etiam Plato,necnon in cœnis Macrobius. Decreta porrò conuiualia,quæ uocant νόμους, diligēti ſeruabantur ſcito. Sed quænam erāt ea? Apud Græcos inquit Cicero,lex in conuiuijs obtinetur. Aut bibat,aut abeat. Erat & Cantio cōuiualis, πέντε πῖνε τρεῖς πῖνε, ἄμα τέτταρα, bibe quinq;,bibe tres,bibe quatuor Cyathos. Apud Romanos uero bibendi ars hiſce ferè conſtabat legibus,quod Plinius obſeruauit,& docuit,non labaſſe ſermone,non leuatum uomitione,non altera corporis parte,plurimum hauſiſſe uno potu. plurimum præterea addidiſſe alijs minoribus. optima fide non reſpiraſſe in hauriendo,neq; expuiſſe,nihilq; ad elidendum in pauimento ſummum,ac poſtremū potum ex uino reliquiſſe. Hæc Plinius,quæ eo gratius appoſuimus,quoniam quod extremo loco adiectum eſt, Oratio multum infert lucis Carminū ij. quem locum conniuentes plærīq; tranſiliunt,in aurem,ut aiunt,utranq; ſopiti.

Abſumet hæres Cecuba dignior
Seruata centum clauibus, Et mero
Tinget pauimentum ſuperbo,
Pontificum potiore cœnis.

In eo autem,quod Plinius dicit,optima fide non reſpiraſſe in hauriendo,ſcitu dignū eſt, id Græce admodū uenuſte uno exprimi uerbo ἀμυστὶ, quo ſignificatur,inter bibendum ne fuiſſe qdē occluſū os,aut cōtracta labra,ſed capaciter hauſiſſe,aut magis quaſi ἀπνευστὶ quod indicat,ſine reſpiratione, Vnde etiā pducit̄ uerbū ἀμυστίζειν, eo modo bibere,qđ nos latine,nec inepte Amyſtiſſare dixerimus,qn̄ & Oratianā legimus Amyſtidē. Celeberrimū illud eſt,Cōmodū Cæſarē ſollicitudinibus & æſtuatiōibus,quas Agonias dicūt Græci,ingēs poculū dulcis uini ſolitū haurire ἀμυστί. In quo à præſentibus id in cōuiuijs frequens ſucclamatū ferūt. ζήσειας .i. uiuas, Sed amphibolice pronūtiatum,Grammatici cōtendunt,perinde ac dicatur,cōpleas uiuēdi modū. i. morere. Eſt & tertius locus capite eodē habēs,& ipſe inuolucri aliqd,ubi Plinius ait Vulgóq; ueritas attributa uino eſt.

Sed

el frigore denſiores factæ rheumatiſmis plærunq; preſtant argumentum. ad quæ amoliendamuel aliquo modo mitiganda odores imbecillitatis noſtræ natura memor ſuggeſſit. Quod ſi odores hi cerebrum uidentur quandoq; oblædere nõ parum, ex indiſcreto prouenire modo, certum eſt. Nam ſi iuſto plus id incaluerit, fit inde redundans reſolutio, quæ mox infert nocumentum. At qui alimenti rationẽ habent, odores ſæpius multo caput infeſtant. ex humectationis nimietate, aut ſiccitatis. Sed dicat aliquis, tu quidem de odoribus ſatis multa, uerum ecquid edoces, quid demum cenſeamus eſſe odorẽ? Nam ſunt, qui odoris nomine fumidam intelligant exhalationem, quam aeri, & terræ cõmunem uolunt, ueluti mediam inter ea, cum ſit quid reſolutũ ab ſicco terreſtri aeream nõ pertingens ſubtilitatem. Nam & Heraclitus literis mandauit, Si omne, quod eſt, in fumum reſolueretur, naribus facile cuncta diſcernerentur, quia uniuerſa in odoris rationẽ uenirent. Alijs uero magis placuit, odorem dici humectam euaporationem .i. aqueam humiditatem reſolutam. At alijs utrunq;, ſed amplius inſpicienti, nihil horum profecto tradi recte uidebitur. Nam ſi odor fumidum quiddam ſit, quonam pacto in aqua fiat fumus? Atqui in aqua odores percipi, certe opinor liquere. Si uero euaporatio dicatur humecta, relinquetur intelligendum, ſentiri odores per effluxum quẽdam, quod item de coloribus pronuntiatum eſt, ſed utrũq; perperam. nam utrinq; colligitur, ſenſum effici odorum, & colorum contactu. Adde quod odoratũ corpus, & uiſibile planè imminueretur, & demum effluxu aſſiduo reſolutum periret. Quod dictu perablurdũ foret. præſertim cum diſſita longe ſub ſenſum ueniant tum uiſus, tum odoratus. Effluxus nempe qua ratione in tam longinqua terrarum producatur? Cæterum id aſtruendum uerius, contingere hoc per ſpiritalem medij immutationem, Siquidem liquido conſtat, humectũ, quod in ſpiritu eſt .i. in aere, quodq; in aqua, pati ab Euchyma ſiccitate. Atq; ita odorandi comprehendi rationem. Nam aer item humectationis eſt particeps. Alicubi tamen Ariſtoteles non inficiatur, odorem eſſe fumidam exhalationem, ſed nõ ita; quia ſit ipſa odoris eſſentia, quod ſecundo de anima falſum cõuincitur. Longius enĩ diffunditur odor, ꝙ̃ euaporatio fumida. Sed id ſentit, ꝙ hæc ſit cauſa, ut ſentiatᷣ odor, quæ ab calidis profluit, quo fit ut calidis temporibus, & locis flores maioris eſſe odoris pernoſcantur. Sed ut obiter adnectamus aliquid, non ignorandũ omnino, eſſe in quercuũ radicibus animal ad perniciem adeo potens, ut ſupergreſſu tantum excidat pedum cutis, intumeſcantq; inſigniter crura tota. Id uero etiamnum mirabilius, ſi quis mederi uelit, Manus itidem excoriantur. Quod ſi interimere adoriatur quiſpiã, peſſimo infici odore, Itemq; odorari aliud nihil. Quod utiq; cunctanter appoſuiſſem, ni ab autore graui relatum ſcirem Paulo Aeginita quinto ἰατρικῆς πραγματείας. Nomen uero Animali δρυΐνος, ab loco, ubi uictitat fere.

¶ Grati animi exempla, Alexandri, Socratis, Furnij. Interim Archelai hiſtoria. Ingratitudinis fœda ſugillatio. Actio ingrati Athenis contra Senecam. Hrundinem ſignificare ingratum. Militis Macedonici hiſtoria.

CAPVT XXVIII.

ALEXANDRVM Macedonem ingentis ſpiritus terrarũ principem legimus, inter alia haud parũ multa, quibus eum natura, extra ꝙ̃ mortales alios, excoluerat, honeſtaueratq;, & cœlo quodam modo inſeruerat, uirtutũ, & laudis felici magnitudine, Identidem magna ſua gloria ſolitum prædicare, à nemine ſe unq; benignitate fuiſſe exuperatum. Magnum id & præclarũ. Sed quod in participatũ admittat, & alios. Verũ itidem magnos, præcelſos, omniũ capaces. Archelaus rex, is, qui in ſolis deliquio, rerũ naturæ ignarus, & pauore attonitus feſtinãtius occludi regiã imperauit, & quod aſſolebat in magno plærunq; mœrore, comã filio decuti iuſſit, Socratem impenſe rogauerat, ad ſe iret. At ille, ſeu per eam figurã, quæ in ſermonibus erat ei perfamiliaris, ſeu animo ſerio, negare perexit, eius bñficio futurũ ſe auctiorẽ, cui paria facere nõ quiret. Sed age aduocetur ad hoc decus rerũ Italica uirtus. Furnius uixit Auguſti tẽporibus. Pater eius cũ Antonio ſtipendia fecerat. ob id iure belli hoſtiliter Auguſto erat offenſior. Adijt imperatorẽ filius. Patris ab eo uitã deprecatur. ignoſcit ille, tunc Furnius, hanc unam Cæſar habeo iniuriã tuã. effeciſti, uiuerem, & morerer ingratus. ô feſto plauſu excipiendã uocem. ô præſignem animi ſublimitatẽ

effeciſti

chis. Poemata uirgæ apta. An Virgas in Dracones potuerint Dæmones mutare. Quæ ſit Acæna, item Sceptrum. Oſtrea rhabodota, & arhabdota. CAP. XXIX.

VIRGAS in rebus diuinis eximij cuiuſdã uſus fuiſſe ueteribus, ex plæriſq; cõiectare licet. Nã qui Perſicos ritus diligẽtius animaduerſos literis mandarunt, Illorum Magos, qui ſacrificijs præficiuntur, Carnes ſuper myrto, & lauro poſitas tradunt ſubtilibus uirgis adurere, mox oleum lacte, melleq; promixtum conſpergere, ac comprecari, faſciculos ex myrica pertenues manu tenẽtes. Cappadocia Magos ſuos ingenti numero Pyrethos uocat, Sicut ſepta quædam Pyrethia, in quorum meditullio ſurrecta ara, ubi inextinctus ſeruet̃ ignis, fiantq; itidem comprecationes non ſine myricinis Virgis. Sicuti in Scythia quoq;, ubi Vaticini traduntur plures, ſalignis uirgis diuinatio concipitur, quas diſſoluunt, ac ſeparatim ſingulis humi cõſtratis, uaticinant̃, interim uirgas præhẽdẽtes, cõponẽteſq;. Narees uero, quos eſſe Androgynos putat Herodotus, Tiliã ſcindentes trifariam, digitiſq; implicando, ac reſoluẽdo præcinunt futura. Siquidẽ diuinatio, quæ malis iniungit̃ dæmonibus, Vt aliud agentes hoc itẽ ſubnotemus, foliorũ intendit crepitaculis, pomorũ diſpicit ſemina, in ſublime iactata bacilla ſuſpectat. Cortices, nomina, Imagines, Phialas, Specula, unde ſpecularios dici, apud quoſdam comperi, & id genus alia mille ſcrupuloſius obſeruat. Adeo ut Capnomantes quidam ex re ita dicti, tradantur ex fumi diſiectione ſuper aras futura captare, propterea Papinius, Thurea nec ſupra uolitante altaria fumo, Atq; item Saliatores referantur à nonnullis, Qui ſalientes oculos intuiti, odorantur præſagium. Meminit rei ipſius in Amarillide Theocritus, ἅλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. Salit mihi dexter oculus, quãquam Plautus in ſupcilio id obſeruauit. dicit̃ uero Augurium id Palmicum, de quo Poſſidonius ſcripſerit, ab oculi uibrata ſubſultatione, quæ res dicitur græce παλμός, Nam apud Galenũ, & Aeginitam Paulum medicinæ tertio, dicitur & καρδίας παλμός, id eſt, Cordis tremor. Sed & Satyriaſis à Paulo eodẽ eſſe traditur αἰδοιοπαλμος, id eſt, Pudendorũ ſubſultatio, Quæ uaſorũ ſpermaticorum conſequatur inflammationem. Id uero ni ſedetur malum, in uaſorum eorundem mox præcipitatur πάρεσιν. Eſſe uero affectionem raram, Quæ & mulieribus cõtingat Fuere in Lycia quoq;, ex piſcibus uaticinia qui captarẽt, eos Ichtyomantes uocant Græci. Ligneis obeliſcis cum aſſis carnibus, pane quoq;, & maza in aquam proiectis. Locum in quo iſta trãſigantur, Dinon appellat Artemidorus Geographiæ decimo. Sed redeo ad diuerticulum. Apud Nicandri interpretem in Theriacis ita legimus, ad uerbum penè tralata ſententia. Apollo inquit, Vaticinos ſanxit myrica prænũciare mortalibus futura. propterea inſignem fruticem hunc Nicander Mantin uocat, id eſt, uatem. Quin & Magi item Scythæ myricino uaticinãtur ligno. etenim in plæriſq; locis uirga præſagiũt, quod in primo compoſitionis tertiæ Dion quoq; cõfirmat. Sed & in Leſbo Apollo myricæ ramos tenet. qua ratione Myricæus quoq; eſt cognominatus. Et Archæus prodit, quandoq; in ſomnis uiſum deum illum myricæ ramo decorum. Et Metrodorus retulit, antiquiſſimam eſſe plantam myricam, nam Aegyptij in Iouis pompa coronantur myrica, Sicuti apud Medos Magi. Porrò ad rationem Virgarum ſpectarit illud quoq;, Recitatores Homerici carminis uirgam ſolitos tenere, unde illis Rhabduchorum cognomẽ adhæſit, qua ex cauſa uirgæ apta Apuleius in floridis poemata uidetur dixiſſe, quãquã & eodem nomine dicerentur, qui ludorum ſpectatores compoſite reprimerent, Gymnicis enim ludis præficiebantur, quos uocabant Brabeutas, uel, ut Plato, Brabeos. Item Maſtigonomi, & Rhabduchi. Fuerunt & ſuæ Lictoribus Romanis uirgæ, nam & hi Rhabduchi ſunt, quibus fores pulſarẽntur, quando Pompeius intraturus Poſidonij ſapientiæ profeſſione clari domum fores percuti de more ab lictore uetuit. Quod Plinius ſcribit, & antea Liuius ſignificauerat, Et comprobat Papinius, Et multa pulſantur Liminia uirga. Quidam præterea, quod in ſanctis obſeruatum literis adnotauimus, Virgas coloris uarij in aquis recondẽbant, quo potum ducebantur oues, ut inibi ſaliẽtibus arietibus, ex earum intuitu conciperent oues uariantis lanitij fœtus. Sed euentus eiuſmodi naturalis quiuerit reddi ratio. At quid ſit dicendum ibi, cum Aegyptios Magos uirgas uertiſſe in Dracones, legimus? Hoc naturæ ratio nulla prorſum admiſerit, Quoniam corporea materia dæmonis non ſubijcitur potentiæ, quantum ad tranſmutationem ipſius

nem ipſius ad formam, Quod tertio de trinitate Auguſtinus docuit. Non eſt putandũ
inquit, iſtis tranſgreſſoribus angelis ad nutũ ſeruire hanc uiſibiliũ rerũ materiã, ſed ſoli
deo. Verũ & ipſa dictare ratio uidetur, nam in cõpoſitis ex materia, & forma, materia
per ſe non fit neq; item forma, ſed totum ſimul, immoq; totum tranſmutatur in totum,
ut ex toto aere fit totus ignis, quando aeris fit in ignem cõuerſio, ſicuti in libro de gene
ratione autor Ariſtoteles eſt. Effectus porrò aſſimilis agenti eſt. Et in eo præexiſtit ſaltẽ
uirtute. Proinde ex materia, & forma conflatũ naturali produci nequit, niſi ab itidem cõ
poſito. Angelus uero forma eſt ſimplex, propterea ſolus deus præſtare hoc ipſum po-
teſt. Verũ id nõ utiq; inficiabimur, potuiſſe dæmonas, celeritate incredibili uirgis emo-
tis, ſerpentes earum loco ſubijcere, uel aliunde allatos, uel agentis naturalis uirtute ibidẽ
genitos, præſentiũ oculos perſtringendo, quod præſtigiatorũ acceptabula cõprobant.
Adde quod abeuntibus ſenſibilibus phantaſmata remanent, & imaginationes, ſicuti.ij.
de anima proditum ab Ariſtotele, ſcimus. & inde ex motu locali formarũ ſenſibilium re
manentiũ in uirtute phantaſtica cũ humoribus, in quibus ſunt, ut in ſubiecto, apparent
aliqua, quæ nõ ſunt. Quare in libro de ſomno, & uigilia, Idem inquit, Deſcendente plu-
rimo ſanguine ad principiũ ſenſitiuũ, ſimul deſcendunt formæ in imaginatione conce-
ptæ, atq; ita demũ fit, ut quæ nõ ſunt, uideantur, quemadmodũ ſomniantibus continge-
re, ſcimus omnes. Qua ratione poſſunt & dæmones humores commouere interiorũ,
exteriorumq; ſenſuum, atq; ita ad organa formas aliquas inducere, perinde ac extrinſe-
cus occurrerent, non ſolum dormientibus nobis, Sed uigilantibus quoq;. Vt ſic pute-
mus aliqua extrinſecus uel eſſe, uel fieri. Quæ tamen nec ſint, nec fiant. Que ratione p-
uerſa immundorũ ſpirituũ ſubtilitas, & infatigabilis fraus eludens ſpectatorũ uiſus, Vir
gas in dracones deformatas potuit prætendere. Nam & dæmonũ eorundẽ illuſionibus
ſeductæ mulieres quãdoq; ſe cum Diana credunt nocturnis horis equitare. Poteſt ratio
item afferri alia, ineſſe rebus corporeis per omnia elementa occultas quaſdam ſemina-
rias rationes, Quibus cum data fuerit opportunitas temporis, & caſus, prorumpunt in
ſpecies debitas ſuis modis, & finibus. Quamobrem angeli, uel dæmones dici non poſ-
ſunt, qui talia efficiant, Animalium creatores. Sicuti nec agricolæ ſegetum, quamuis no-
rint præbere quaſdam uiſibiles opportunitates, & cauſas, ut illæ naſcãtur. Cæterũ quod
iſti faciunt uiſibiliter, hoc ipſum dæmones incognita nobis, aut inuiſibili ratione. Solus
uero deus creator eſt. Approbãtur aliquo modo, quæ hactenus ſunt prodita nobis, ſen
tentia doctiſſimi interpretis Auicennæ, apud quem ita legimus, Excantationes natura-
liter effectum non habent, nec uim omnino ullam demutandi hominis ſanitatem in æ-
gritudinem. Quod qui arbitrantur, ipſi ſemet excantare uidentur, Imaginatione corru-
pta. Vno tamen modo poſſe hoc euenire, fatendum eſt, ſi diuinæ cenſuræ maieſtas ita
adnuat. Ego inquit, Deo fauente, nec ſortilegum aſſis facio, nec incantaminibus pollen-
tem, qui inuitum, nolentemq; tollere digitum cogat. Quinimmo nemo unq; me ad ij t, q
ueneficio ſe circumuentum diceret, quem non abſoluerim ab excantationis imaginatio
ne. Cæterum poſteaq; de uirgis multum, diuq; ſcribimus, impingamus auctarij loco qp
piam, Lenones in Scenam prodibant amiculum geſtantes floridum, & uirgam, quæ di-
citur Areſcon. Erat & prioribus Acæna dicta uirga exagitandis bobus accommoda, ſed
& eodem modo metiendis agris inſtrumentum dicebatur pedum decẽ, ut ſcribit Apol
lonij interpres, ab Theſſalis excogitatum, ex quo & Callimachus, ἀμφότερον κέντρον τε
βοῶν, καὶ μέτρον ἀρούρης. Cum ſtimulum ſignat, dicitur etiam Bucentrum. Acæna agros
metiri in Aegypto exorſus eſt primũ Theſſalus quidam, nomine ab re indito, quia co-
gnoſcentibus ſingulis agri ſui modum ſublatæ ſunt cædes. unde nũcupata Acæna quaſi
στεροῦσα αὐτοὺς τοῦ καίνειν. Hinc & pelaſgida uocauit Acænam Apollonius argonauticon
tertio, ueluti ab Pelaſgis compertam, id eſt, Theſſalis. Sceptrum uero ab uirgarum ratio
ne haud ita diſſitum eſt. Id ſignum ueteribus cenſebatͤ imperij, ſiue regni, necnon ora-
tionis, & iuſtitiæ quoq;. proinde Agamemnoni late imperitanti datur, Sed & concionan
ti Telemacho, Verum etiam Achilli. Qui iniuria item affectus per Sceptrum, uelut iu-
ſtitiæ iurat ſymbolum, quãquam pro baculo etiam uili capitur quandoq; Sceptrũ. Sicut
in Odyſſea apud Homerum, palam fit. Aureum fuiſſe Apollinis Sceptrum, commini-
ſcitur Iliados primo Poeta idem, quoniam ſoli ſacrum creditur metallũ eiuſmodi. Sicut
Lunæ

Lunæ argentum. ex abundanti uero in uocabulo. r. habetur, ab σκήπτω, quod ſignat innitor. proinde σκᾶπτον, ex doricæ linguæ proprietate legimus apud Pindarum. Illud Silentio minus prætereundum, ex Athenæi monumentis, Eſſe inter oſtrea, quæ dicantur ῥαβδωτὰ, perinde ac dicamus uirgata. Alia item, quæ uocemus ἀῤῥάβδωτα, id eſt, minime uirgata. meminit Ariſtoteles quoq;, Sed ῥαβδωτὰ pectinatim diuiſa interpretatur Theodorus.

¶ Philoſophum uerum eſſe dei amatorem. Philoſophiam non contingere abſq; matheſi, Sed huius item finem eſſe intelligibilium cōtemplationem. Mathematicæ unde dicantur. Quid Dialectica apud Plat. Inſuper de Geometria ſcitu digna. Philoſophiæ laus. Quid Puluis eruditus, quid Abacus. Locus Perſij declaratur. Capitulorum in Columnis partes. Stereobatæ quid. Alueolatus. Abax. Abacion. CAP. XXX.

PHILOSOPHVM uerum Aurelius Auguſtinus ſcribit, non temere haberi alium, quā dei amatorem, quia ſapientia deus eſt, per quem facta ſunt omnia, ſicuti diuina autoritas, ueritaſq; monſtrauit. Sed diu antea Platonem ſanxiſſe animaduertimus, Boni finem eſſe ſecundum uirtutem uiuere. Quod illi demū contingat, Qui deum norit, & etiamnū imitetur. nec enim alia de cauſa quis dici beatus poteſt, Itaq; ſi ametur deus, hoc eſſe uel exactiſſimū philoſophandi genus. Pythagoras autem, & cum eo multi, qui illo duce purius excitaſſe mentem uidentur, ampliſſime aſtruxerunt, abſq; mathematico quadriuio haud facile philoſophiæ apicem contingi, nec poſſe uerū percipi. Propterea qui illud neglectui habuerit, cogitare ſubinde debet, ſe philoſophari haud recte, Quoniam Mathmaticæ diſciplinæ ſubſellia quædam ſint, ac elementa, uel gradus, quibus conſcendantur altiora. Eas uero ſic appellatas Anatolius putat, quod cum cæteræ diſciplinæ deprehēdi, uel nō docente aliquo, poſſint omnes, Mathematica ſub nullius cognitionem ueniant, niſi præeunte aliquo, cuius ſolertia ſuccidantur uepreta, uel exurantur, & ſuperciliosa complanentur. Vnde & Mathematicum in anima, ſicut Theoreticum nuncupat in moralibus Plutarchus. Equidem & M. Tullius Mathematicos in magna rerum obſcuritate, recondita arte, multiplici q;, ac ſubtili uerſari ſcribit. Sunt qui ex demōſtrationum firmitate dici Mathematicas, opinētur. Cæterū initio Geometria præcipue, & Arithmetica in Mathematicarum album à Pythagora ſunt aduocatæ, quod ad omnem ſcientiā, omnemq; diſciplinam capeſcendam has cum primis accommodas perſpexiſſet. Hinc & illa feſtiua uox ſocratici Ariſtippi profluxit, opinor, qui ex naufragio in Rhodiorū litus maris impetu, & uentis aſſilientibus cum foret excuſſus, ac inibi mathematicas formulas eſſet intuitus, gaudio geſtiens proſiluit, & bene ſperare comites iuſſit, quoniam ueſtigia hominum noſcitaret. Sed em̄ mathematica ſpeculatio ad cogitationis acumen à Platone ſuſcepta eſt, quia ſurrigat animum, & ad rerum diuinarum intuitum aciem mentis exacuat. Quamobrem inquit Alcinous, niſi finis iſtius gratia matheſin expetere perexerimus, omnis noſtra indagatio recaſura in nihilum eſt nudior Leberide, ac Cinclo pauperior. Etenim ab ijs, quæ ſenſui manifeſta ſunt, ad ea, in quæ ſola mētis inenarrabilis celeritas, & diuina uis penetrare poteſt, aſſurgere decet. Nam mathematicas ſpeculatiōes ueluti prælúdium quoddam ad diuinorum perpenſionem ſtatuere conuenit. Arithmetica quippe, ac Geometria, & qui eas colunt, eſſentiam ipſam uidere deſyderant, uerūtamen circa illam ſomniare quodammodo uidentur, conferant quamuis ad id. Idcirco diſciplinas eas, nec ſcientias quidem eſſe appellendas putauit Plato. Dialecticā uero utiq; quia ab Geometricis ſuppoſitionibus ad prima principia conſurgit, & inde quam Mathematica, efficacior eſt, nam circa diuina, æternáq; uerſatur, immoq; præpolita mathematicis ueluti arx quædā cenſetur, ac reliquorū cuſtodia. Quod nequis forte miretur, quoniam hæc non præſtet, quæ uulgo noſcitatur Dialectica, Scire conuenit, Metaphyſicam facultatem, quam & primam philoſophiam uocant Dialectices nomine à Platone celebrari, Quæ Logica utatur, tāq; inſtrumento, hæc enim circa dictiones, conceptus, propoſitiones, ſyllogiſmoſq; uerſatur. In cuius non eſſe conſeneſcendum gyris, atq; Mæandris, tanq; apud Sirenios ſcopulos, traditum eſt. Metaphyſica uero, ut Plotinus inquit, de omnibus tractans non opinione, ſed ſcientia, errore, qui circa ſenſibile accidit,

uacans, intelligibili prorſus adhæret, circaq́ ipſum diligenter agit, falſo poſthabito, nutriens animam in ipſo ueritatis campo. Sed ut ad Mathematicas redeam, omnibus quidem, ueluti leuigatiſſimo, ac nitidiſſimo ſpeculo, inſunt, refulgentiaq́ ueritatis intelligibilium ueſtigia quædam, atq; idola. Verum Geometriæ adeſt hoc imprimis iuſta Philonem, quæ initium eſt, & tanq́ cæterarum Metropolis. Hæc enim ſenſibilibus inhærentes, agglutinatoſq; auellit aſſidue, seducitq; ad intelligibilem, æternamq; naturam, cuius cõtemplatio ſit philoſophiæ finis. Propterea Platonem ſcimus Eudoxo, Archytæ, Menæchmóq; uertiſſe uitio, quod ad organa mechanica ſolidi duplicationem auocare contenderent, quoniam ſic Geometriæ bonum periret denuo ad ſenſum relabentis, nec aſſerentis, uendicantiſq; ſibi æternas, incorporeaſq; ſubſtantias, in quibus cum ſit Deus, perpetuo Deus eſt. Qua ratione concipiunt aliqui dictum à Platone, Deum maxime γεωμετρεῖν, hoc eſt, Geometriæ intendere. Quanq́ ſuper ijs uaria pro ingeniorũ captu excogitari queunt, nec enim erudite minus afferri etiam id poteſt. Nam ſic Lycurgus quandoq; dicitur, Arithmeticam analogiam, ut Democraticam, & turbulentam è Lacedæmone excuſſiſſe. Geometricam uero paucorum potentiæ moderatæ, ac legitimo regno congruentem induxiſſe. Siquidem Arithmetice æquale numero diſtribuit. Geometria uero ratione, ac pro dignitate, nec omnia promiſcet, ſed eſt bonorũ, malorumq; diſcretio inſignis, uelut hanc itidem Geometricam analogiam rebus adhibet optimus max. Deus, quam iuſtitiam nuncupamus, & Nemeſin, abs qua commonemur iuſtum præſtare æquale, non autem æquale iuſtum. Namq;, quam uendicant plæriq;, æqualitas iniuſtitia uidetur maxima. Cæterum ut ad philoſophiam quoq;, unde exorſi ſumus, redeamus tanq́ poſtliminio, hæc eſt uirtus ea, quæ, ut Theophraſtus inquit, nos in alienis locis prohibet uideri peregrinos, uel neceſſarijs amiſſis, amicorũ inopes. Sed quãcunq; adierimus ciuitatem, ea nos ampliſſime donat. Hæc adeo uitæ dux eſt, ac uitiorum expultrix, ſicuti à M. Tullio proditum nouimus. Vt ſi hanc, uel ex conuiuijs exigendam cenſeas, amplius longe peccaris, q̃ ſi lucernam reſtinxeris, hac ſiquidem ſublata, boni, ac moderati nihilo deteriores fient. At inſcitia, & inconcinnitate cum uino ſocietatem ineuntibus, ne aureus quidem Palladis Lychnus gratum, decenſq; conuiuium præſtiterit. Quo nomine præſignes multi in una hac quaſi tabernaculum uitæ ſuæ collocarunt, ueluti planè ſit benefactorũ omnium mater, ac benedictorum. Ex huius præcipue admiratione Alexis poeta mihi ita ſcripſiſſe uidetur. Athenienſes maxime omnium ideo uideri laude dignos, quod reliquorum in Græcia leges, à liberis præſtari alimenta parentibus cogant, Athenis uero non utiq; omnibus, ſed ijs modo, qui liberos artibus erudiſſent. Proinde nec ignobilis autor Vitruuius maximas parentibus gratias ſe teſtari ſcribit, qui illum ingenue educandum, inſtituendumq; cenſuiſſent. Sed & Architecto ſuo idem autor, quod relatu condignum eſt, præſtare philoſophiam ſcribit, ut animo ſit magno, nec tamen arrogans, ſed potius facilis, æquus, fideliſq; ſine auaritia, quod eſt maximum, nullum enim opus citra fidem, caſtitatemq; uere perfici poſſe. Ne item cupidior ſit, nec munuſcula captet, ſed cum grauitate dignitatẽ tueatur bonæ innixus famæ, hæc enim philoſophia præſcribit. Vt taceam, inquit, rerum naturalium diſſertationem, quam Phyſiologiam nuncupant. Porrò ex ijs, quæ hactenus de Geometriæ protulimus excellentia, latius iam, opinor, patet, quid ita de natura Deorum libro ſecundo Cicero Geometricum puluerem eruditi Epitheto cenſuerit honeſtandum, in quo priſci Geometræ formulas delinearent, ſicut Arithmetices organum Abacus erat, quam ab honore Pythagoræ Pythagoream appellabant mẽſam. Ne in multiplicationibus, & partitionibus, & in podiſmis unq́ fallerentur, excogitatam, deſcriptamq;, quod eo gratius adnotauimus, ut Perſij carmen fieret notius.

Nec qui abaco numeros, & ſecto in puluere metas
Scit riſiſſe Vafer.

Eſt & in Columnarum capitulis, quæ puluinata conformantur, Abacus, pars quædam, in qua & uolutæ ſunt cum lineis, quæ Catheti nuncupanť. Nam capituli portionem ſupremam uocant Cymatium, quod ipſum & proiecturas habet, quas dicunt Græci ἐκφοράς. Sunt in eodem qui nominantur puluini ũ Balthei. Illud ex abundanti ſit, quod adnotaſſe nĩl obfuerit, parietes, qui ſubijciunť columnis, & onera excipiunt, nuncupari Stereobatas, quibus mox ſuperponuntur Stylobatæ, ſuper quos

demum

demum diſponi columnas, artis eſt. Verum Stylobatæ ita exæquanť, uti habeanť p medium adiectionem per Scamillos impares, nam ſi ad libellam dirigantur, Alueolati oculo oſtendentur. Abax uero, & Abacion inter coquinaria recenſentur uaſa. Apud Cratinum legimus βαλάνων ἄβακα. Sunt & Aleatorum inſtrumenta eodem nomine.

¶ Seruitutis malum. Qui dicerentur ſtigmatiæ, ac literati. Nicanor cur dictus ſtigmatias. Equi Coppatiæ, & Samphoræ. Traſippion. Samij literati. Samæna quid. Cauteriũ, Encauſtum, Grammatica pocula, Serui pileati, Coronati, Apolides, Inſularij, Originarij, Aſcriptitij.

CAPVT XXXI.

SERVITVTEM eſſe omnium malorum poſtremum, nõ modo bello, ſed etiam morte fugiendum, ab celeberrimis autoribus pronunciatũ eſt. Spinoſa uita eſt, & multis obijcibus præpedita, quoniam, ut inquit imperator, Libertas incomparabile pretium eſt, Contemptibilis quoq;. nam & iure ciuili Serui pro nullo habentur, nec caput habent. Immo uero etiam miſerrima. Etenim quid miſerius, aut infelicius, quam addici alicui, qui & uitæ, & necis in te habeat poteſtatem, & ſi quid acquiras, Domino acquiras? Sed & uates nobiliſſimus libro Odyſſeæ ſeptimo & decimo ita canit.

ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Quibus dimidium ei uirtutis perire confirmat, quem ſeruilis obuallarit neceſſitas. Inde factũ puto, ſeu premente ui, cũ qua ne dij quidẽ, ſicuti dicit pugnarint, ſiue educatione praua, ſeu utroq; potius, ut parte plurima ſerui de prima malitiæ, ac uafriciæ nota ſint, & habeantur. Quod furciferi appellatio indicarit, & quia malis moribus homines, & lingua proterua, ab hoc ferè genere uernaculi nũcupantur. Hinc dira excogitata ſupplicia ad reprimendã æſtuãtis mali, & increſcentis audaciæ uim, ꝓruptã nimio plus craſſantem, ac in domini perniciem ſubinde aſſultantem. Quæ cum materno lacte uitiorũ, ut ſic loquar, ſegetẽ hauſiſſe uideri poteſt, Hinc Stigmatiæ, ſiue ſtigmatici appellati, quibus ob inſigne flagitium notis inurebatur corpus, & frons imprimis, ſicuti commeminit Seneca, unde inſcriptos uultus nominat ſcitiſſime Plinius, & Thraciæ notæ in prouerbium adductæ, ꝙꝙ illis gentibus nobilitatis loco cenſereť, ut autor Herodotus eſt, prætuliſſe frontem notatam punctis, Quæ, quia literarum formã quandoq; oſtentarent, non ſtigmatiæ modo, quod Nonius eſt interpretatus, Sed & literati quoq; ita inuſti dicebantur. Nam quod Nicanor Alexandrinus grammaticus, ut proditur à Græcis, feſtiue Stigmatias eſt cognominatus, non ex ſeruili fœditate natum, Sed quod anxie, ſoliciteq; lucubrationibus aliquot περὶ στιγμῆς conſcripſiſſet, id eſt, de pũctis, ſiue diſtinctionibus, quibus utimur in ſcribẽdo. Morem uero literas inurendi etiam in equis agnoſcere uidetur Ariſtophanes qui in nebulis Coppatiam inde Equum nominat, Cui inuſtũ eſſet κ. Sicuti Samphoras, ſiue Saphoras, quibus σ. Etenim σ. & ν, inuſta uocabãt σάμ. Cappa uero eſt numeri figura, compacta ex κ & σ. hoc modo ϛ ſignat autem nonaginta. Etiam ſi Coppatiam quidam interpretati ſunt quaſi κόπτοντα, quod eſt ungula terram excauantem. Vero propius eſt ab inſigni ita nuncupatum, quæ ratio etiam Bucephalos fecit. Qua in re obiter, & in tranſcurſu illud adnotãdum, fuiſſe Triſippion ueluti rotulam quandam publica nota, quæ candẽs malis equorum imprimebatur. Autor uero Euſtathius eſt, Iliados rhapſodia decima, elementum Cappa quibuſdam dici Coppa. Sicuti ſigma Dorienſes dicũt σάν, Quod docuit Athenæus quoq;. Porrò ad inuſtæ frontis notas alluſit Plautinus Olympio, cum ait, Si hic literatus me ſinat. Quin & literatos Samios dici, in Babylonijs ſignificari ab Ariſtophane, compertũ nobis eſt, in quorum frontibus Athenienſes, ſicuti ſcribit etiam in Pericle Plutarchus, ſtigmata inuſſiſſent. Vnde iactatum uulgo, Samijs neminem eſſe literatiorem, etiamſi hoc inde effluxiſſe malunt aliqui, quod in Samiorum Rep. Ariſt. ſcriptum reliquerit, Illos quandoq; à Tyrannis oppreſſos, inopia ciuium, Seruos quoq; ad publicã admiſiſſe curã. Vel quia in Samo quatuor & xx. literæ ſint compertæ primũ. Sunt qui Samænæ notam illis inuſtam uelint. Eſt uero Samæna nauigium dicrotum, hoc eſt bireme rotundum concauum, ac in uentris ſimilitudinem formatũ, ut mare percurrere, & celeriter conuerti poſſet. Cuius

ſet. Cuius autor extiterit omnium primus Samiorum tyrannus Polycrates, unde etiā dici Samænam, interpretatur Plutar. Alij Samænam numiſma intelligunt. Quoniā uero de Inuſtionibus agimus, Scire oportet, ferramentum, quo id fiat, ab re appellari Cauterium. Nam in Plut. moralibus lectum eſt, Cyrenæorum tyrannum Nicocratem poſt multa crudeliter, & nefarie perpetrata, portis quoq; cuſtodes appoſuiſſe, qui mortuos, dum efferrentur, gladiolis confoderent, & cauteria admouerent, nequis per fraudem uiuus elaberetur. Hinc illud ex Septimij Florentis apologetico, Riſimus inter ludicras Meridianorum crudelitates Mercurium mortuos cauterio examinantem. Sed & Cauterium dicitur, quo putridæ carnes aduruntur, & ulcera, ex quo & Hieronymus, putridæ carnes ferro curanī, & Cauterio. Inde cauteriata conſcientia apoſtolo Paulo, ueluti Cauterio, ſiue cautere ambuſta. Scitu digna ſunt obiter, quæ ſcribit Auicēna Cap. xxix. fen quartæ primi. Cauterizatio inquit, perutile medicamentum eſt. iuuamentum in eo præcipuum, ne ſerpat uitium, quod corruptum eſt, ac in membro retentū, reſoluit. Sanguinis fluctionem inhibet, oblæſas partes refouet leniter. Cauterium, ſi aureum fuerit, cenſetur præſtantiſſimum. Cuius ratio eſt, Vt ibi atteſtatur doctiſſimus interpres, quoniam aurum mitius urit, quin urendo fouet leniter inſita uirtute. Vulnus, quod inde fit, celerius coit. Porrò minus terroris affert aurum, quam candēs ferrum. Demum ſunt & ſua pictoribus cauteria in ea pingendi ratione, quam uocant Encauſticen. Latine inuſtariam dicimus, coloribus inuſtis, & ceris igne reſolutis. Vnde factum uulgo, ut Librariū atramentum dicatur Encauſtum. Cauterij eiuſmodi commeminit iureconſultus Martianus titulo de fundo inſtructo. Sed, ut ad ſeruos redeam, Quos diximus appellari literatos ab literis fronti inuſtis. ſicuti illiteratū, taciturnūq; conſenſum appellat eleganter Gellius, qui non ſit propagatus ex decreto conſcripto, aut lege. Eoſdem & cælatos quādoq; legimus appellatos. Grammatica pocula ex fontibus profluunt eiſdem. Siquidē, ut ſcribit Athenæus, quæ literis forent inſignia, ſic nuncupabantur. Cuiuſmodi illud, in cuius ambitu uerba legebantur hæc διὸς σωτῆρος, id eſt, Iouis ſeruatoris. Capuæ Grammaticum fuiſſe poculum legimus Dianæ ſacrum, exq; Homericis concinnatum carminibus. Apud Achæum tragicum grammatici mentio poculi eſt. Seruis præterea apud Græcos comam nutrire nefas habebatur. Dulocratiam ſanxiſſe uidetur Caius imperator, permiſſa paſſim ſeruis licentia, Dominos, ſiquid uellent, accuſandi. unde ingens illata orbi terrarum calamitas. Pileatos ſeruos Sabinus accipit, Quorum nomine uenditor nil ... præſtaret, quoniam emptores iam oculis perciperent, quod nam foret Mancipiorum genus. Sub coronis uenire dicebantur, qui in bello capti uenundabantur coronati. Inſularij & Apolides ab iureconſultis dicuntur uiles ſerui, ac peſſimi, ſine ciuitate, & in inſulas deportati, & in publicum opus, aut in metallum dati. Cæterum, quia in naturali hiſtoria queri non ceſſat Plinius, Agrorum cultus, ad damnatas manus, & inſcriptos recidiſſe uultus. Sciendum eſt, quod equidem adnotatu dignum mihi eſt uiſum, In Canonicis decretis ſeruos colendis agris deſtinatos nuncupari, tum Originarios, tum Aſcriptitios. Sed Originarios dici proprie, Qui ex Aſcriptitijs nati ſunt in ipſo ſolo, ſiue fundo, ut Codice, de agris, & cenſibus, Lege, Colonos. Libro xi. & eiuſmodi ſine gleba, quam coluerunt, uendi nequeunt. Aſcriptitij uero ſunt, qui per xxx. annos fuerūt in ſolo. Qui duobus modis fiunt, aut præſcriptione, aut duplici confeſſione, per ſcripturā bis factam, in qua domino fundi promiſerint, ſe nunq; inde diſceſſuros. hos etiam partiarios quidam uocant. Seruos item librorum loco agris colendis adhibitos, Appianus docuit ciuilium bellorum libro primo.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM, HIERONYMVM RVBRVM, PATAVINVM PRAEFATIO QVINTA.

VETVS, quã tibi nuſq̃ interpellatã ꝓ uirili exhibuimus, obſeruantia exigere, immo, ut ἐμφατικώτερον dicam, efflagitare impenſius eſt uiſa, ne in miſcella hoc genus pragmatia innominatũ te om̃ino præterirem. Equidẽ, ne mentiar, iucunda mihi recordatio ſubit neceſſitudinis inter nos ſuſceptæ, cũ in patria tua, ubi animi, ingenijq; cultũ ſum indeptus, agerem. Mira me dulcedine perpetuo mores tui exactiſſimi, ſummaq; conditi ſuauitate peruinxerũt ita, ut ſpectrum & animi, & blandiſſimæ orationis tuæ infixũ altius hæſerit, Homericũ illud de Neſtore ingerẽs aſſidue, τοῦ δ' ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. Accedit doctrina ſingularis, lectio incredibilis, ingenium ſubactiſſimũ, exercitatio immenſa, græcæ ꝓprietatis æque, ac patriæ peritia ſummæ admirãda, & qua expleri nequit animus, ardeſcitq; tuendo, perſpicax in penſitandis ægritudinibus prudẽtia, & diuinandi per certa tamẽ, ac nunq̃ fallentia magnopere naturæ indicia, donum præcellẽs. Quo noſti τά τ' ὄντα τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. Legitimi prorſum iſta ſunt medici, de quo dictitari, ac recini identidem illud poſſit Elogiũ, ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Hæc demũ om̃ia, nõ me, qui ſum σκιᾶς ὄναρ, ut ille ait, ſed in humanis rebus eminẽtiſſimũ quẽq; ſic in tui nominis amorẽ, ac uenerationẽ dulciſſime proliciunt, ut nil æque gratum ſibi opinent̃, q̃ tua perfrui familiaritate, atq; interim affluentiſſimis ſapientiæ tuæ aquis rigari. Agnoſce cæleſtem animi tui fœcunditatem, excogitaſti, præter iſta, quæ immenſa ſunt, & rationẽ aliam, qua uel potentius tibi homines cõciliare nõ deſinis. Mira effulget in te liberalitas, mirum impertiendi omnibus, quæ adſunt tibi, ſtudium, nec ſupellectili quidẽ librorũ præcioſiſſimæ parcẽdo. Quæ ſanè rara auis eſt. Alia nunc mitto uolens, q̃ munifice mihi haud ita pridem Paulum Aeginitam pudore quodã, ruſtico penè, expetenti cómodo dediſti? immo neq; hac contentus fini, Galenum adieciſti. Q̃ȝ alte putas mihi infixa hæc? Explicari facile haud poteſt, q̃ me tranſuerſum rapiat tua hæc diuina uirtus, eo quidem exoſculanda magis, quod à plæriſq;, ne dicam omnibus, libri hoc genus in ſanctaria intruduntur, immo contumulant̃, quid enim aliud ſunt, q̃ βιβλιοτάφοι, ſed liuore ſordidi, tantũq; non felicitatẽ omnibus inuidentes. Quãobrem ita me tibi deuinctũ putes, uelim, ut qui maxime. Sed & mea oĩa, etiamſi pſyrica, & uelut quiſquilias, tibi, & tuis oĩbus expoſitiſſima, experiare tantũ, me haud fuiſſe mentitũ, dices. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVINTVS.

¶ Regibus olim urbes fuiſſe obnoxias. Pœmanor, & Pœmanoriũ quid. Rex cuiuſmodi eſſe debeat, uel Princeps, aut Magiſtratus. Cice. nodus explicat̃. Anax cur dicat̃ rex. Anactoria Miletus cur. Diopos quid, & Adiopos. CAPVT I

INITIO rerũ, memoriæ proditũ eſt, urbes græcas regio imperio, qđ tum ſanctiſſimũ exiſtimabatur, fuiſſe ſubiectas. Sed nõ ut apud barbararũ gentiũ plæraſq;, craſſatione tyrannica, uerũ iuſta legũ ſcita, ut inquit Dionyſius, & patriũ morẽ. Eratq; omniũ clariſſimus, qui iuſtiſſimus, legũq; ſtudioſiſſimus. Neq; eñ huius maieſtatis faſtigium popularis dabat ambitio, ſed ſpectata inter bonos moderatio. Quod Homerus quoq; ſignificat, cum ius dicentes, & fas conſtituentes reges uocat. Vlyſſem uero, ut mitiſſimũ patrem, fuiſſe ſcribit. Sed Plato item homerico more regẽ paſtorẽ uocat, nã & apud Aeſchylũ cõpoſito noĩe Pœmanor dicit̃, ſicuti & ſubiectus grex, Pœmanoriũ. Quin ciuilẽ potius uirũ Plato nuncupat, q̃ regẽ. Innuens nimirum, adeo humanum, ac mitem, ſi fieri poſſet, eſſe debere, ut inter ciues uideatur eſſe conciuis, ut ita dicam, prudentia, iuſtitia, cura potius, quàm alio quouis

exceſſu ſuperior. Brutis ſiquidē, nõ ratione pollentibus hominē natura prælatū intelligimus, ſicuti ſcite admodū colligit Gregorius, Quia ita dicat̃ Geneſeos nono, Terror ueſter, ac tremor ſit ſup cuncta animalia terræ, & ſuper oẽs uolucres cæli cũ uniuerſis, quæ mouentur in terra. Om̃es piſces maris manui ueſtræ traditi ſunt. Præter naturæ rationē efferitur quippe, ac tumeſcit, Qui ſibi aduerſus æqualē depoſcit imperiũ. Proinde inqt, Antiqui patres nõ reges hominũ, Sed pecorum fuiſſe paſtores memorantur. Homines quidẽ uniuerſos æquales produxit natura, Sed pro meritorũ ratione alios alijs iuſta utiq; dei diſpenſatio, ſed occulta præponit. Vt humana formidine peccare metuãt, qui diuino minus exterrentur iudicio. Verum timoris huius noĩe inflari haud quaquã addecet. In quo nõ ꝓpria eſt affectanda gloria. Sed ſubditorũ quærenda iuſtitia. Certe maiorum hæc cõſuetudo fuit, ut ſacerdos rex eſſet, ac pontifex, nam regibus expiandæ cædis munus incubuiſſe, ex hiſtoria ſcimus. Cæſari inquit elegantiſſime Seneca, Cui omnia licent, propter hoc ipſum multa non licẽt. Omniũ domos illius uigilia defendit. Omniũ otium illius labor. Omnium delitias illius induſtria. Omniũ uacationẽ illius occupatio. Ex quo ſe Cæſar orbi terrarum dedicauit, ſibi eripuit, & ſyderum modo, Quæ irrequieta ſemper curſus ſuos explicant, nunq̃ illi licet nec ſubſiſtere, nec quicquã ſuum facere. Quin hoc ipſum eſt, quod obſcurius ſignificat M. Tullius in epiſtolis ad Q. fratrẽ, Sic te inquit, ita uiuentem intuebuntur Græci, ut quendam, ex Annalium memoria, aut etiã cælo diuinum hominẽ delapſum putent. Porrò Xenophon ille, Cuius aureũ flumẽ quibuſdam ſcabris, & turbulentis obijcibus retardare Cicero dicitur, Cyrum ſuum, ut ſanctitatis antiquæ typum, & exemplar examinatiſſimum effinxit, neq; em̃ ille talis fuit, ſicuti Platoni credimus, id ipſum in legibus ſtatuenti, à M. demum Tullio confirmatũ in epiſtola ad Q. Fratrem didaſcalica. Sed ſingularis facũdiæ philoſophus effigiem quandam iuſti imperij cõceperat animo, & eminentiſſimi principis, quæ ſummã grauitatem cum ſingulari comitate coniungeret, hanc ille ſub perſona Perſici regis exprimendã potiſſimũ cenſuit. adeòq; ſcopũ attigiſſe uiſus eſt, aut Scopi umbilicũ uerius, Vt Aphricanum Scipionem, quãquã ſpolio ex tertia orbis parte rapto, celeberrimũ, non temere legamus eũ librũ de manibus ponere ſolitũ. Neq; em̃ uulgaris, aut exculcatæ uirtutis eſt, Alijs bene imperare, ſiue id imperium perpetuũ ſit, ſiue certis circũſcriptũ annorũ curriculis. Proinde dictum ab Ariſtotele eſt ex Biantis ſententia, Magiſtratus uirũ oſtendit, eo quidẽ impenſius, quia alienum bonum iuſtitia eſt, uirtutum ſola. Sic ad alium, & in cõmuni magiſtratus geritur, de quo quidẽ uberius primo de rep. à Platone diſſeritur. Eius uis eſt, ut præſit, præſcribatq;, quæ recta, & utilia, & coniuncta cum legibus, Vt em̃ populo præſunt Magiſtratus. Ita Magiſtratibus leges. Veréq; dici poteſt, Magiſtratum legem eſſe loquentem. Legem uero mutum eſſe Magiſtratũ. Lex porrò ſimul cum mẽte diuina orta creditur. Itaq; uera Lex, & princeps, apta ad iubendum, uetandumq;, ratio eſt recta ſummi dei, Sicut doctiſſime à M. Tullio colligitur. Facilitas uero, & humanitas Principis, ac Magiſtratus præcipuæ ſunt uirtutes, Itaq; Macedonũ regẽ Philippũ rerũ geſtarũ gloria longe poſt à filio relictũ, legimus, facilitate autẽ, humanitatéq; adeo anteceſſiſſe, ut alter ſemper magnus, Alter ſæpe turpiſſimus deprehendatur. In romana hiſtoria aduertimus Tribunitiæ domus fores nõ interdiu, non itẽ noctu ſolitas occludi, ceu planè portus quidam, ac refugium celebre, quo indigentibus ſemp, & facile pateret aditus. Iſtuc ipſum ſi præſides uiri uniuerſim præſtent, ſaluberrima quædam dubio ꝓcul conſurget adminiſtratio. Nam & in ſeptem ſapientũ conuiuio præcipua dignum laude putat Solon tum regem, tum Tyrannum, ſi ex monarchico principatu Democratiam ciuibus ſuis comparent. At Bias eum uere principem opinatur, Qui patrijs legibus, inſtitutiſq; ſubiecerit ſe primus. Beatum eſſe regem cenſuit Thales, cui datum foret cõſeneſcere, immoriq;, natura ad id ducente. Anacharſis uero adiecit, Si ſolus fuerit prudẽs. Sed reſipit tyrannicum omnino ſpiritum, quod à Cleobulo prolatum eſt. Si inquit, nemini aſſiſtentium ſatis fidat, Præſignem pietate principem facit, ac perinde fœlicem. Pittaci ſcitu digna ſententia, Si inquit, non illum timeant ciues, Sed illi. Cæterum Chilonis magnopere attendendum Oraculum, quo pronunciatur, ſumma omnia, & immortalia Principi legitimo eſſe concipienda. Et rectiſſime profecto. Quippe iuſtitia legis utiq; finis eſt, Lex uero Principis opus, Princeps imago dei eſt, uniuerſa diſpenſantis, gubernantiſq;.

nantiſq;. non Phidiæ induſtriam requirens, non Polycleti, non Myronis, Sed ipſum ſemet in dei ſimilitudinem effingens, Virtutis opera ſimulacrũ expingens, conformanſq; omnium planè decentiſſimum, & aſpectu iucundiſſimum, ac deo maxime conueniens. At qui uocis horrore, aſpectus truculentia, morũ difficultate, ac ſolitudine principatus tumorem auſteritatemq; exprimunt, nil ſanè ab Coloſſis diſtare animaduertũtur, Qui extrinſecus heroicam aliquã, aut diuinam præferentes ſpeciem, intus terrã habent, aut ſaxa, uel plumbũ quoq;. Niſi quod hoc genus ſtatuæ ponderibus libratæ rectitudinem ſeruant immobilem, nec quoquã proclinantur, adnuuntue. At imperitus princeps fluctuat ſæpe, quatiturq;, ac circũagitur. Addecet imperantem profecto eſſe ueluti regulã, aut Canona, Qui ad rectitudinem cõpoſitus, & nullo flexu uitiatus, Cætera appoſitus, coaptatuſq; dirigit, ac ſimilia reddit ſibi. Conſimili item ratione præſidem oportet ſeipſum prius componentẽ, ac imperium intus ordinantem, ſic concinnatis moribus, Ciues ſibi reddere perſimiles, neq; eñ ſuccidentis eſt, lapſitantiſq; alios dirigere, aut inſciẽtis edocere, aut inculti ornare, uel exordinati ordinare, uel imperare, q obedire neſciat. Cæterũ plæriq; ex inſcitia primũ, atq; præcipuũ principis opinantur bonum, nemini ſub eſſe. Et Perſarũ rex omnes præter uxorẽ, quã imprimis pro imperio coercere oportuit, Seruos arbitrabatur. At inferat aliquis, Quis igitur imperantem compreſſurus imperio eſt? Lex nempe mortaliũ, immortaliumq; regina omnium, ut Pindarus inquit, nec ea libris omnino, aut comprehenſa tabulis, Sed animata intus ratio, cohabitans perpetuo, ac in ſtatione parata, nec animã ducatus deſtituens inopem. Perſarum regi, ſicuti accepimus, præſtò erat ex intimis unus aliquis, huic deſtinatus muneri, Qui mane conſurgentem ita cõmoneret, ἀνάσα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σὲ φροντίζειν ὁ μεσορομάσδης ἠθέλησε. Conſurge rex, & obi negotia, quæ te obire, uoluit Meſoromaſdes. At ſolers. Imperator intus habet hæc, & huiuſmodi plæraq; dictantem. Inde fit, Vt refelli magnopere dignus uideatur Anaxarchus, Qui, ut Arrianus prodit, Conſolaturus Alexandrũ uino, & iræ, conſultoribus peſſimis ſuccũbentem, per febrem, ut uidetur, ſomnians ipſe, uel morbo arreptus phrenitidos Hippocratis uinculo deſtinandus, An tu Alexander ſapientes inquit ueteres ignoras, ideo aſſidentem Ioui iuſtitiam feciſſe, Vt quicquid ab Ioue decretum, ſancitumq; foret, id iure factum uideret? Ita magni acta, & geſta regis primũ quidẽ ab ipſo rege, deinde ab aliis iuſta cenſenda ſunt. Sed mea utiq; ſententia, ſi approbentur iſta, ut ab ſapientiæ, ac uere prorſum enunciata, bone deus, quantũ inde erũpet malorũ? qui calamitatũ laxabitur ſinus? Documento ſit is ipſe Alexander, Quẽ ita philoſophi præcepto imbutum proditur memoriæ, ad id ueſaniæ productum, ut iam diuinos ſibi depoſceret honores, nec ſatis, Nam, ueluti bellatorem fortunæ flatibus nimio plus elatum mortalis naturæ diſpuderet, nõ Philippo iam ſe natum, ſed Ammone potius, credi uolebat. Quid illa ueſtis mutatio, & in Perſicos mores degener trãſitus? quãtũ hic turpitudinis, quã fœda maieſtatis ſugillatio? Quæ uero Macedonum indignatio? Cæterũ quid ita inſinuas Anaxarche, aſſidere Ioui iuſtitiam? Immo uero, ſi coniectatio me non fallit, non aſſidet iuſtitia Ioui, Sed ipſe iuſtitia eſt, ac fas ipſum, & legum uetuſtiſſimus omniũ, ac perfectiſſimus. Ita certe ueteres prædicant, edocentq;, abſq; iuſtitia ne ipſum quidem Iouem recte poſſe imperare. Ea uero iuxta Heſiodum incorrupta uirgo eſt, pudoris, ac caſtitatis, utiliumq; contubernalis. Proinde Reges item αἰδοίους, id eſt, caſtos, uenerabileſq; nuncupare Poetæ ſolent. Hinc ergo colligendũ, Regiam facultatem eſſe ſublimem, præcelſam, multis uirtutibus circũſeptam, conſtipatãq;, curis innũeris anxiam, & omnino uitam cenſeri laborioſiſſimã, ſi incumbentem oneris magnitudinem recte metiaris, geraſq; pro ratione, ac dignitate. Proinde Seleucum dicere ſolitum ſcimus, Si ſatis norint homines, quam operoſum, quãq; moleſtum, uel modo tantarum rerum adeo numeroſas epiſtolas aut ſcribere, aut legere, diadema proiectũ neminem excepturum. Quin & Philippus in regione ſpecioſa caſtrametaturus cũ audiſſet, futurã ibi iumentis pabuli inopiam, ὦ Hercules inquit, cuiuſnã modi uita eſt noſtra, Si ad Aſellorum occaſionem uiuendũ nobis eſt? Certe Anax ueteribus rex dicebatur, quod Plutarchus tradit, & repetit Euſtathius, quia Anacos dicit̃ Medela, quod illis ſubditorũ cura incũbat. Dioſcuros autem, id eſt, Caſtorem, Polluceq; ab nauigantiũ cura primos omniũ ita inuenio nuncupatos, ineſt utiq; uocabulo diuinũ quiddã. Proinde excellentiã

cõplectimur

complectimur eo, quod Euripides item ſignificat. ἄναξ, θεοὺς γὰρ δεσπότας καλεῖν χρεών. Eſt proprium quoq; nomen Anax, ſic enim cæli, ac terræ nuncupatur filius, de quo Miletus dicitur Anactoria. Inuenio item reges, ſiue duces recte Diopos nuncupari, quod cōmonſtrat Aeſchylus, ſicut Adiopi uocantur, qui principe carent, inflectitur uerbum ab διέπω, quod eſt ordino. Aelius Dionyſius Diopon accipit τὸν ναυφύλακα, id eſt, nauis inſpectorem, cuſtodemue, ἀπὸ τοῦ ὄπτω, τὸ βλίπω. Porrò apud ueteres, qui rerum moderamina ſuſcepiſſent, ijdem & Auguriorū erant nō imperiti. Vt enim ſapere, ſic & diuinare regium cenſebatur. Diopos etiam Epiplus dicitur, id eſt, ἐπίπλους.

¶ Regum reuerens in oriente cultus. De Indicorū regum luxu, ac tumore. Item Perſarum. Grypos cur ament Perſæ. Item quem intelligamus Pyrphorū. CAPVT II.

REGIVM ergo nomen ſanctum ubiq;, ſed in oriente uenerationis præcipuæ. Regum ibi maieſtas eximia, confluentibus ad nomen barbaris. Quemq; ſecundis rebus reuerētiæ cultum exhibuere, uel in aduerſis præſtant conſtantiſſime. Quo factum animaduertimus, ut inani tumore, ac nimia inſoleſcentes felicitate plærīq; totis, ut aiunt, cuneis in multam proueherentur abſurditatem, ſibiq; uendicarent, quæ humanæ imbecillitatis oblitos facile coarguerent. Indici regis Luxuriam, quam tamen Barbari magnificentiam interpretantur, gentium reliquarum uitia facile tranſcendere, hinc perſpici poteſt. Siquidem ubi uiſendum ſe publice præbet, apparent argenteis thuribulis miniſtri perplures cōſpicui. Iter uniuerſum, quo uectatur, odoribus uaporatur. Ipſe aurea geſtatur lectica, margaritis hinc inde propendentibus. Amictus auro interlucet, ac purpura. Lecticam obmuniunt corporis cuſtodes; è ramis cantillantibus auiculis, quas ita de more imbuunt, ut inter ſeria inſtrepant cantu. Regiam auratæ ſuffulciunt columnæ, auro uite cælata obambiente. Inter hæc auium, quibus præcipue oblectantur, argenteæ nitent effigies. Regia nulla non hora uolentibus pateſcit. Vbi capitis curæ, ac ornamento incumbit, tunc admittuntur legationes, & redduntur populis iura. Odoribus perfluunt liti pedes. Siquando in uenationem prodire collibuit, feræ Leporarijs occluſæ inter pellicum uota, & cantus tranſfixæ conficiuntur, hic illis non contemnendus labor. Si longior incumbat expeditio, curru uectantur, quem inſtrati auro Elephantes ducant, aſſectantibus agminatim pellicum lecticis. Subſequit̄ & Regina, ſed ſeorſum, nec minore luxu. Vbi ſomni tempus appetit, regem uino grauem, dormitantēq; cubiculo inferunt pellices, noctium Dijs patrio ritu aduocatis cum cantu. Iam uero quid ſuperbam Perſarum regum mollitiem memorem? Adoratio his erat peculiare bonum, citra hanc non facile ad regem patebat aditus. Illum quinimmo uidiſſe quandoq;, auguſtiſſimum cenſebatur. Quoniam is ſub maieſtatis ſpecie ſemper ferè latet. At magnus Ageſilaus, quod Xenophon ſcribit, ut ſemper ſpectaretur, gaudio exiliebat, cum turpiter agenti tenebras conuenire, arbitraretur. At honeſte uitæ lucem longe plus ornamenti afferre. Porrò Perſarum regibus illa maxima incumbit cura, ut terrarum orbem, mariáq; depopulentur omnia, præſuaues dum uenantur potus, gliſceras, adipataſq; dum conquirunt dapes. Mox uero diſtenti ſic, & adobruti, mirum eſt, quo ſtudio moliantur ſoporem. Vni plures adſunt uxores. Per uices regem adire, mos illis eſt. Cultus regis luxuria præcipue erat inſignis. Purpureæ tunicæ medium albo intexebatur. Palla uero picturata erat, aureis Accipitribus uelut roſtris mutuo ſe petentibus. Zona ſuccingebatur aurea, ſed muliebriter, ab ea propendebat Acinacis, uagina gemmata. Capitis inſigne à Perſis nuncupari Cidarin, animaduerto. Ambit id cerulei coloris faſcia, albo intermicante, & Pontifex tamen, inquit Hieronymus, Cidarin habet, & nomen Dei geſtat in fronte. Currum aſſectabantur armatorum decem millia, haſtis argento coruſcantibus, ſpiculis etiam auro præfixis. Siquando mouenda forent caſtra, ſuper regis tabernaculum, quod Auguſtale dicimus, conſpicua omnibus promicabat Solis imaguncula, Cryſtalli incluſa globo. Cum progredi cœpiſſet agmen, ignis, quem ipſi ſacrum, æternumq; uocabant, argenteis altaribus præferebatur. Sicuti apud Græcos irroborauerat mos, ut in prima ſtaret acie Vates laureos geſtans ramos, & corollas, quem uocabant Pyrphorum, cuius meminit Pollux, & in Sudæ monumentis relatum inuenies, quoniam lampada item præferret.

Eum iure belli uiolaſſe, ſummum habebatur ſcelus. Eſt eo item nomine inſtrumentum prunis ferendis deſtinatum, quod etiam Pyranon uocant. Ignem ſacrum inſequebantur Magi, Magos trecenti ſexaginta quinq; iuuenes puniceis uelati amiculis. ij tot erant, quot in anno dies. Mox erat Ioui ſacer currus, quem albi traherent equi. poſt quos inſigni magnitudine uiſebatur equus ſolis, ſic enim dicebatur, Equorum moderatores aureis uirgis ornati, albis item ueſtibus uiſendos ſe præſtabant. Aderant poſt uehicula auro cælata, & argento. Inſequebantur, quos Perſæ immortales uocant, decem millium numero. ante omnes barbaros hi luxu prædiuite honeſtabãtur. Torquibus inter eos aureis exculti quidam incedebant. Auro diſtincta ueſtis decorabat alios, tunicis manicatis quidem, ſed gẽmarum ſpecie ornatiſſimis. Ab ijs conſtituebantur, quos Regis cognatos uocabãt, quindecim millium numero. fœminas diceres, ita ornamẽtorum luxu, ac delicijs diffluebant, Doryphoræ uocabantur, ueluti Satellites. Regis currum anteibant regio inſignes cultu. Currus latera deorum ſimulacris erant decora, Auro, argentoq; conflatis. Iugum gemmis collucebat. eminebant ex eo ſimulacra duo aurea, Cubiti menſura, interiacente expanſis alis Aquila, materiæ eiuſdem. Cyrum Perſarum regem grypum fuiſſe memorant, id eſt, adunco naſo. proinde in ciuiliũ præceptorum ratione Plutarchus, & alibi, eo habitu homines Perſis mire gratos fuiſſe ſcribit. Nã & Agreſtes boues epigrypos eſſe dicũt Græci, id eſt, rictu leuiter adunco.

¶ Proditorũ fœda taxatio per exempla decurrens hiſtorica. Cilicum prauitas. Quid Ciliciſmus, Iſangelia, Epangelia. *Scapha*, σκαφώρη, *Scaphalos*. CAP. III.

PRODITORI nil unq; fidum eſſe debere, pronunciatũ hiſtorica grauitate à T. Liuio eſt. Id & exemplis aliquot exploratius fit. Cilliconta quendã legimus, Prienẽſibus patriam prodidiſſe Miletũ, Id nobiliſſimo cuiq; non modo odioſum, ſed & tenuioris fortunæ hominibus. Fuit Lanius quidam Theagenes nomine, *Syrius*. Adierat Cillicon carnes empturus, At diſſimulato Theagenes odio, Vt qui toto animo illi ſatiſfactum cuperet, Carnium portionem porrigit, tanq;, quod ſuperflueret, abſciſſurus. Illo autem manum proferente, Elatã copida Lanius impegit, reſectáq; manu, addidit generoſius dictũ, hac inquiens abhinc ciuitatem prodes nullam. *Sunt* ex Græcis, qui Cilliconta iſtum ita cognominatum putent, quia Cilicum prauitas, & ſæuitia infametur paſſim, quando Achæus illi proprium fuerit nomen, addunt fuiſſe Meropis filium. Certe hiſtoricus Theopompus per uinolentiam editam cædem Ciliciſmum uocauit. Copis autem, ſicui forte ſcrupulum inijcit uerbum latinis auribus haud ita frequens, hic eſſe uidetur Lanij culter. Q. tamen Curtius Copidas interpretatur recuruos gladios, quadam falcis imagine. Inter inſtrumenta ſacrificalia Pollux *Sphagidas* enumerat, & Copidas. Porrò circũfertur ad hanc maxime rem faciens bracteatum Antigoni dictum, Qui proditores tantiſper, dũ produnt, amare, ubi prodidiſſent, odiſſe dictabat. At Cæſar in Thracem quendam Proditionem ſibi placere, inquit, Proditorem minime. Plutarchus ſcribit. Rhimotalcem Thracum regẽ, Qui ab Antonio ad Auguſtum tranſierat, ſolitum illi inter pocula ſocietatem petulantius exprobrare. Id cum ægre ferret Auguſtus, propinans ex accumbentibus cuidam. Ego inquit, προδοσίαν φιλῶ, προδότας δ' οὐκ ἐπαινῶ. Proditionem quidem amo, *Sed* proditorem non laudo. Laſthenes, qui Philippo Olynthum prodidit, querebatur, ſe ab illius, amicis, ut Proditorem infamari. Ei Philippus Macedones inquit, natura ruſticiores ſunt, ac rudes, & *Scapham* dicunt *Scapham*. Eſt autem nauiculæ nomen *Scapha*. At σκαφώρη Vulpes eſt. *Scaphalos* uero dicitur ἀντλητής, id eſt, Hauſtor. Adnotandum uero illud ſcitu hercle dignum, Iſangeliam, id eſt, εἰσαγγελίαν dici accuſationem, iudiciumq;, quod in proditores intenditur, uel omnino læſæ maieſtatis reos, Quorũ crimina legibus non continentur, unde & περὶ ἀγράφων δημοσίων ἀδικημάτων dicebatur Iſangelia. Quam tamen ſanciebat Iſangeltica lex. Agebãtur uero hæc uel in *Senatu*, uel in Concione. Iſangeliæ meminit Demoſtehenes quoq;. Epangelia uero dicitur, cũ quis accuſatur, quod præter leges cõcionetur, aut remp. capeſſat. Obiter item ſciendũ, fuiſſe Agraphij crimen, ubi quis ex tabulis publicis ante perſolutionem ſuum expunxiſſet nomen. quam rem Demoſthenes ſignificat, & docent præterea plures. Alogij crimen eſt, cum rationem quiſpiam reddere neglexerit in magiſtratu geſtorum.

¶ Canterij

¶ Canterij notio multiplex. Compluuiatæ Vites. Pedatæ, ſeu Characatæ. quid Charax, & quid Tradux. Senecæ locus illuſtrat̃. Canterino ritu ſomniare, quid. CA. IIII.

CANTERIVM Varro ſcribit de re ruſtica libro ſecundo, equũ dici, cui exempti teſtes ſint. inde appellatũ, quod ſemine careat. Idipſum ferè Pom. Feſtus comprobat. Sunt qui opinẽtur, Vocabuli etymon inde trahi, quia Cauterio deteſtari mos eſſet, per unius demutationem elementi. Ab equi porrò ſimilitudine Canterios item dici uolunt, quibus ſubiectis, materiarij fabri runcinis, id eſt, ſerris maioribus arborum moles ſecant. Eos impolitior ſermo, & ruſticior Caballetos uocat, Sicuti Runcinos minores equos, ex runcinarũ, ut putant, origine. Nam Plauto deruncinare uerbum poſitum pro diſſecare, diſſipareq́;. Quãquã non me fallit, quibuſdam id amplius arridere, Vt ſit Runcina leuigandis lignis inſtrumẽtum accommodum, quod uulgus ſimplex planulam dicat. Eſt & in uitibus Canterius, Iugum ſimplex, cum depoſitis haſtilibus, ut Columella ſcribit, adnectuntur ſingulæ per tranſuerſum perticæ in unam ordinis partem. Id ferè Plinius quoq; prodit, Sed amplius Compluuiatas dicit Vites, ubi Iugum eſt quadruplex, ab Cauis ædium compluuijs ſimilitudine ducta, atq; item nomine. Nam pedatas intelligimus adminiculo fultas. Si uero breuiores palmites ſarmento iunguntur inter ſe funium modo, ex hoc arcus funeta dicuntur. Pedatas etiam Characatas appellamus, quia Charax græce pedamentum eſt, ſiue ridica. Ruſticum quoq; uulgus Characios uocat pedamenta uetera. Traducem uero nominant Galli, cum diuerſarum arborum obuij palmites alligantur uno conciliati uirgultorum comitatu, aut cum in uiduam arborem tranſilem faciunt. Ex hac uero ruſticarum rerum ratione animarum traducem uocari à Tertulliano Apollinari nouimus, Vt ſicut corpus ex corpore, Ita anima naſcatur ex anima, & ſimili cum brutis animantibus modo ſubſiſtat. Canteriolos in Cepinis, id eſt, Ceparũ ſationibus apud Columellam inuenies forma deminuta pro munimentis quibuſdam Ceparum, ne Thalli earum uentis proſternãtur. ſicuti in Rapinis etiam Canterios, cum operiuntur Rapæ, ut à pruinis ſemina defendantur. Canterios item in Architecturæ ratione nominat Vitruuius libro quarto, Vnde Canteriatum tectum, ſicut Aſſerulatum quoq; dictum inuenimus, nã quaternata harula aliud eſt. Vulgus quoq; craſſiores, & robuſtiores ramos Canterios ſolet dicere, nil deluxato admodum uerbo. Ridicula eſt enarratio cuiuſdam Plautini interpretis, qui claritate maxima caligans, Canterium apud Senecam libro Epiſtolarum xiij. pro uehiculo accipit, ubi ait Seneca, Canterio uehebatur, hippoperis quidem impoſitis, ut ſecum utilia portaret. Cum paulo poſt ſe ipſum interpretetur Seneca. O quantũ inquit, erat ſæculi decus. Catonem uno Caballo eſſe contentum, & ne toto quidẽ. partem enim ſarcinæ ab utroq; latere dependentes occupabant. Gallicos Canterios, ut uiliores, agnoſcere uidetur Plautus, quãdo in Aulularia ita ſcribitur. Ego faxim, Muli pretio qui ſuperant equos, fient uiliores Gallicis Canterijs. Cruciantem Canterium Auſonius item dicit, quem Tortorem uulgus appellat, Et Nonius interpretatur. Cæterum illud lõge remotius, & ex intimo literarum penu ab ingenioſis erutum, In quo enarrando non ſcioli quidam, aut elementarij, quod ferendum foret, Sed Claſſicus, & primi nominis Candidatus longe fallitur, & apinas neſcio quas, & tricas imprudenter effundit, in Plautinis ergo theſauris ita poſitum eſt. Certe hæc mulier Cãterino ritu aſtans ſomniat. Adagium hoc reconditum ab doctiſſimo Comico in mulierem concinnatum eſt, quæ etiã ſi aſtare, uigilare, recteq; ſenſibus uti uidebatur, tamen, quia Nænias quaſdam ſiculis gerris uaniores effutiebat, ut Menæchmo uidebat̃, ſomniare, ac dormitare eam dicit equino ritu. notiſſimum quippe, dormire equòs ſtantes. At ſomniare eos, locupletiſſimũ teſtem habemus Ariſtotelem, ſic de animalium hiſtorijs libro quarto ſcribentem. ἔτι δ' ἐνυπνιάζειν φαίνονται οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἵπποι, καὶ κύνες, καὶ βόες, ἔτι δὲ πρόβατα, καὶ αἶγες, id eſt, Somniant etiam manifeſto non homines ſolum, Sed etiam equi, Canes, & boues, quin etiam oues, & capræ. Cæterum Apuleianus enarrator non ab Canterio Cãterinum deflexit, Sed & Cantharo Cantharinum deducit. Verſiculo lepidiſſimo planè luxato, illo intellectu, ut ipſe comminiſcitur, fœminam ſomniantem aſtare ritu Canthari, uaſis uinarij, Qui ea forma figuratur, ut rectus aſtet, conſiſtatq;. Ego uero Canthari eam eſſe figuram, non omnino abnuerim. Somniare uero etiam uaſa, non dum uideor

didiciſſe,

didiciſſe, quod ſi ad formam modo, poſitumq́ue reſpexit facetiſſimus Poeta, nil inſipidius, aut exculcatius proferri ab eo potuit. Canterinum uero à Canterio recte inclinari, comprobat Columella. Quod Caballum à Seneca dici ſubnotauimus. Aduertenda eſt Hieronymi ſententia, ut ſtatim inquit, cernamus Tiaras galeis, Caballos equis cedere.

¶ Canthari etymon unde ducatur. Item notiones plures. Scarabeorũ ſpecies. Chryſomelolonthion quid. Plinij locus declaratur, Item Auſonij. CAPVT V

CANTHARVM dici à Romanis Scarabeum, ex paulo politioribus neminem ferè arbitror latere. Vnde uero ſic dicatur, ſint fortaſſe, qui ſcire expetant. Igitur, nequid eorum deſyderia remorer, ex animalis generatione factam animaduerto nomenclaturã. Canthona Græci aſinum uocant, id eſt, κάνθωνα. Oron autem ſemen, & quidem Scarabei proprie. Sic uero progigni animal produnt, ubi Cantharus aſini retrimenta, quæ Onidas nuncupant, & orbiculari ferè uiſuntur figura, offenderit, inſiſtit, ac pedibus prouoluens interim genitalem urinam effundit. Vnde enaſcitur uermiculus, qui mox ſit Cantharus. Sed operæpretiũ ſtudioſis futurum arbitror, ſi ad id ſpectantia Ariſtotelis uerba ſubiecero, ſimul ut eius inſecti ſpecies aliquot obiter noſcitentur. αἱ δὲ μηλολόνθαι inquit, ἐκ τῶν σκωλήκων τῶν ἐν τοῖς βολίτοις, καὶ τῶν ὀνίδων. οἱ δὲ κάνθαροι ἣν κυλίουσι κόπρον, ἐν ταύτῃ φωλεύουσί τε τὸν χειμῶνα, καὶ ἐντίκτουσι σκώληκας, ἐξ ὧν γίνονται κάνθαροι, id eſt, Melolonthæ, ſiue Scarabei uirides, qui & Gallerucæ item uocantur, oriuntur ex uermibus fimo bouis, aut iumenti creatis. Canthari autem, id eſt, pilularij Scarabei, iuxta Theodori tralationem, in fimo, quem uoluunt, conduntur per hyemem, paruosq́ue uermiculos pariunt, ex quibus ipſi procreantur. Idem philoſophus pauloante Carabos nominauit, quos latine Scarabeos tauros dicere licet. Chryſomelolonthion reperies in Ariſtophanis Comœdia, cui titulus Spheces. Quod inquit Interpres, paruulum eſt animal, flaui coloris, Canthari præferens ſimilitudinem quandam. Id pueri innexo pede mittunt in ſublime. Scarabeorum genus grande, cornibus prælongis, biſulcis, quæ ſunt dentata forcipibus in cacumine, cum libuit, ad morſum coeuntibus, Lucanum uocat Nigidius. Fullonẽ appellant aliqui Scarabeum, albis guttis diſtinctum. Illud ſciendum, à pilularum illa uolutatione, quam eſſe Cantharis familiarem præmonuimus, inoleuiſſe Adagium Græcis in eos, qui caſtigati ſæpius, nihil proficiunt, ſed quod pertinaciter ſemel arripuerũt, pertinacius fouent. Cantharus pilulam. Quod enim eſt animali ingenitũ, nulla prorſum arte uiceris. Sunt præterea Canthari nauigia quædam, nam & in Comœdia Græca ita legimus, ναξιουργὴς κάνθαρος, id eſt, in naxo confabricatus Cantharus. Quippe de Inſularum nominibus ſæpe nauibus impoſita reperias nomina. Etenim κνιδουργεῖς quandoq́ue dicuntur naues, quia in Cnido compingerentur. Cercyronq́ue à Cercyra, quæ Corcyra eſt, uocarunt. Parona item, id eſt, πάρωνα à Paro, Vnde forte obtinuit, ut nauium gubernatores paſſim ita dicantur. Fuit & in Attica portus Canthari nomine celebris. Cæterum occurrit mihi parte iſta Plinij nodus haud illotis, quod dicitur, pedibus tranſiliendus. Illi propterea lucem inferemus, ut hoc item nomine plenius bonarum literarum candidatos demerear, Siquidem homo homini Deus, ut uerſiculo græco comprobatum uideo. Plinij uerba ſunt hæc ex libro octauo. Bos, inquit, in Aegypto numinis uice colitur. Apin uocant. Inſigne ei in dextro latere candicans macula cornibus Lunæ creſcere incipientis. Nodus ſub lingua, quem Cantharum appellant. Quæritur amplius inter eruditos, quid ſit, quod ait, nodus, quem Cantharum appellant. Sed enim obſcuritatẽ tollit Porphyrius ille doctiſſimus, & quia de nodo agitur, præclare enodat, quod plærosq́ue ſcio hactenus latuiſſe. Igitur in libro, qui eſt de abſtinentia carnium, Scarabeum, inquit, animal rerum diuinarum indocti abominantur, quod Aegyptij ſummopere uenerantur, animatam Solis effigiem putantes. Lunæ præterea taurum dedicarunt, quem Apin nuncupant, nigrum præ cæteris, & ſigna Solis, atq́ue Lunæ habentem, habet enim ex Sole luna lumen. Solis ſymbolum eſt coloris nigredo, nam & Solis ardor nigriora reddit humana corpora. Et qui ſub lingua eſt, Scarabeus. Lunæ uero coloris diuiſio. Adijcit in libro de Iſide Plut. quod neutiq́ue prætereundum fuit, ita Cantharos pilulam excrementitiã ſenſim in aduerſum protrudere, ſicuti contrarium mundo Sol curſum agat, dum ab occaſu in ex-

ortum fertur. Et quia ſcribit ibidem Plut. Cantharos omnes eſſe mares, quod approbat, & Porphyrius, & Græci item alij, apud quos ita lectitamus, κάνθαρος θῆλυς ὀυ γίνεται, ἀλλὰ πάντες ἄρσενες γεννῶνται, id eſt Cantharus fœmina non fit, ſed mares omnes gignuntur. hinc ſuccurrit, ut Auſonium opera noſtra iuuemus, nubilo difficultatis excuſſo, quo multos poetæ illius ſtudioſos interpellari non ambigo. Eſt Epigrãma ſcitiſſimũ in Marcum quendam emaſculatorem. Quærit lepidiſſimus poeta ex Pythagora, cuius placita ſunt tranſire animam in diuerſa corpora, quem putet futurum ab ultimo fati die Marcũ Pullariam, qui erat, ut ipſe ait:

Peruerſæ Veneris poſtico uulnere foſſor
  Lucilli Vatis ſubulo, pullo, premor, Reſpondet Pythagoras.
Non Taurus, non Mulus erit, non Hippocamelus,
  Non Caper, aut Aries, ſed Scarabeus erit.

Hoc eſt, qui fœmininum perpetuo execratus eſt congreſſum, ſed pueriles tantum amores eſt conſectatus. non emigrabit moriens in animalia, quibus uterq; ineſt ſexus, immo Scarabeus fiet, in quo genere non uiſitur fœmina. Qua ex cauſa etiam Pullaria ſcienter à Poeta dictus eſt, Siquidem puer, qui obſcœne ab aliquo amaretur, eius, à quo amabatur, Pullus uocabatˀ, quod Feſtus ſcribit. Vnde Qu. Fabius, cui Eburno cognomen erat, propter candorem, quod eius natis fulmine icta foret, Pullus Iouis appellatus eſt. Erant & .XX, uiri cognomento Pullarij, qui auſpicia coloniarum deductarum cauſa haberẽt. Sed horũ alia ratio eſt. Illud poſtremo adnotandũ, uice Prouerbij à Plutarcho in Sympoſiacis eſſe pronuntiatum, Ridiculos uideri, qui in conuiuijs innoxias auerſentur uoluptates, ſicuti οἱ κάνθαροι τὰ μύρα, id eſt Canthari unguenta. Dignum relatu id quoq; ex eodem Plutarcho in libro περὶ τῆς ἐυθυμίας. id eſt de iucunditate. Illud inquit, amplius tranquillitatem concutit, quod ueluti muſcæ ſpeculorum leuore dilabẽtes ſcabris inhærent, ac ulceribus in ſuperficie corporum erumpentibus affiguntur. Sic & plærīq; Felicium, iucundorumq; obliti ad triſtia redeunt, & quæ memoria uulnus refricẽt. Immo uero Cantharos imitantur, qui apud Olynthũ in regionem quampiã, ex re Cantharolethron cognominatam, ſeſe conijcentes, cum inde mox nequeant explicari, immoriunť.

¶ Quæ ſit Prouerbij ratio, Delphini uis in terra. Delphin inſtrumentum. Delphinis. Delphax, Delphacium, Delphinius Apollo. Item de Delphine plura. Plinius explicať.

CAPVT VI.

ION græcæ facundiæ autor, ut uidetur, haud ſpernendus omnino, ſicuti ex Plut. accepimus, eiuſmodi adagium poſuit. δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία, Delphini in terra uis. Id in eos promptum uidetur, qui quod neſciunt, iudicant, & in quo minus ualent, toto conatu petunt, nec ſe intra pelliculam continent ſupra crepidam aliquid ambitioſius affectantes. Delphinorum celeritas utiq; memorabilis eſt, adeo ut ocyor uolucre, acrior telo credatur, &, ut Ariſtoteles inquit, ἁπάντων δοκεῖ εἶναι ζώων τάχιστον, καὶ τῶν ἐνύδρων, καὶ τῶν χερσαίων, καὶ ὑφάλλονται πλοίων μεγάλων ἱστούς. hoc eſt omnium uidetur animalium relociſſimus non aquatilium modo, ſed & terreſtrium. ſuperſiliunt etiam malos nauigiorum maiorum. Cæterum tam ſtupendæ agilitatis animal terræ tamen contactum non patitur. Quin inuectũ in harenam emoritur confeſtim. Verũ de Delphine mox pluſcula, interim quæ ſe ingerunt, appingemus ne dilata mox excidant. Delphis itaq;, ſiue Delphin, ut docuit Ariſtophanis interpres, inſtrumentum eſt nauticum, tum plumbeum, tum ferreũ, quod in bello nauali pendens ex antemna, ubi ſe oſtendiſſet occaſio, in hoſtiles naues demittebať, deprimendi cauſa. Erat autem animalis figura compactum, unde & nomen. Thucidides libro ſeptimo nauem Delphinophoron uocat, ex qua propenderet Delphin eiuſmodi. meminit & Pherecrates. Iulius Pollux Delphina pro parte nauis accipere uideť, cum ait, Carinæ affixum dicitur Phalcis, ſiue Leſbium, aut Clitopodium. Cuius poſtrema pars ad proram uergens, Parembolis, ſub qua Embolum, quo nomine quidam roſtrum intelligunt. Medium uero inter Proembolida, & Embolum Stira, id eſt Carina. Super Embolum ſtat inquit, Delphis, quando nauis fuerit Delphinophoros, niſi quis Pollucẽ quoq; de inſtrumento ſenſiſſe uideri malit. Noſtris tamen temporibus Celociũ

altius

altius ſurrectum roſtrum recuruum uulgus nauticum Delphina appellat. Delphinida poculorum menſam uocat in Lexiphane Lucianus his uerbis, ποτήρια δὲ ἔκειτο παντοῖα, ἐπὶ τῆς δελφινίδος τραπέζης, id eſt, pocula uero omnimoda iacebant in Delphinide menſa. Hanc Porphyrio latine Delphicam uocauit, cum in ſermonibus ait Oratius, Et lapis albus pocula cum cyatho duo ſuſtinet. Iuuenalis item ſignificauit. Et recubans ſub eodē marmore Chiron. De quo tamen loco quid ſentiremus, alibi expoſitum eſt. Delphax uero eſt porculus lactens, ut oſtendit Epicharmus, δέλφακα τοῖς ἐλευσινίοις φύλαξον, ducto uocabulo ab Delphys, quæ uox apud Pollucem uulua eſt, unde & Adelphi inquit, dicuntur fratres, qui ex uulua prodierint eadem. Quæ etiam hyſtera dicitur. Sed ꝓprie ex hoc Delphax fœmellam ſignat, ueluti quæ Delphyn habeat, id eſt, uuluam. Delphacium ſunt qui uulgo temporalem dictum Suem intelligant. Delphiniū Athenis, inquit, idem Pollux libro octauo, Dicaſterium erat, id eſt, ſtatio iuri dicendo, ab Aegeo conſtructum. Iudicium in eo primum Theſei factum eſt, dum interfectos quidem à ſe latrones fateretur, ſed iure diceret interfectos. Septa in Delphinio ab Plut. item nominantur. Appellatio inde uidetur fluxiſſe, quia Apollo ibi colereē cognomento Delphinius, quoniā Caſtalio cretenſi Coloniam deducenti is ſe obtulit ducem, Delphini præferens imaginem, qui & nauem præceſſerit uſq; ad Croſiæum ſinum. Vnde & Delphi quoq; dicti, qui locum ab illo munitum tenuere. Colebatur Delphinia item Diana, ut in Theſauris Iulij Pollucis obſeruauimus. Extat Plutarchi Commentariolus, in quo quæritur, terreſtria prudentiæ amplius ſibi uendicent, an aquatica. Ibi Delphinij cognomentum Apollinis non inde profluxiſſe ſcribit, quod is in Delphina deformatus Claſſi ducem ſe præſtitiſſet, ſed quod Delphinem emiſerit, quem conſecuti Cretenſes Cirrham ſint delati. Porrò Vlyſſem in clypeo Delphinis prætuliſſe inſigne, autor Steſichorus eſt. Zacynthij, ut Critheus prodit, rationem protulere huiuſmodi. Quod illapſum in mare Telemachum ſubiens Delphin incolumem præſtiterit. Quo beneficio pater, uelut remunerans, id in clypeo habuerit inſigne, & ſignatorio quoq; inſculpſerit annulo. Delphino præterea, produnt naturæ periti, adeo motum eſſe familiarē, genuinumq;, ut ſtandi, interquieſcēdiq; neſcius eundem uitæ ſortiatur finem, quem & agitationis. Sicubi uero ſomno ſit opus, euolat in ſummū, moxq; reſupinus ſenſim ad ima deferri ſe patitur. Ad terræ autem contactum uelut expergefactus reſilit denuo ſtridens, rurſumq; rationem init eandem, quietem ſibi hoc modo permixtam motioni machinatus. Delphiniſcum Ariſtoteles paruum uocat Delphina, ſicut Cicero diuinationū primo Paniſcum paruū Pana, & Satyriſcum paruum Satyrum, nam Canonica eſt Græcis diminutionū formula iſtiuſmodi. Exciderat penè, quod minime fuerat ſilentio inuoluendum. Scribit Diuus Thomas, Delphinum eſſe futuræ tempeſtatis prognoſticum euidens, ubi in maris ſuperficiem frequentius ſe uibret, & quodammodo colludat, ſiquidem hyemali procella ingruente, ab imo maris conſurgunt exhalationes, quæ hyemi fomenta ſuggerūt, tuncq; calor excitatur in Delphinis, quoniam uero calidi propria eſt agitatio, inde contingit, id animal crebrius erumpere, ac ſeſe oſtentare. Ex quo illud eſt in hiſtoria naturali, Delphini tranquillo mari laſciuientes flatum, ex qua ueniunt parte præſagiunt. Item ſpargentes aquam. Item turbantes tranquillitatem.

¶ Ludorum origo. Spectacula an noxia moribus. CAPVT VII

LVDOS ſcenicos uoluptatis ergo, & ad erugandam matutinā, ac ſtriatam frontem compertos eſſe primum, ſcribunt plæriq;, & Polybius autor eſt, Arcadas, quod erant uita auſteri, & duri, quo ciuium animos mitigarent, ludos excogitaſſe, quos poſtea qui dimiſerint, ita animis obduruiſſe, ut tota Græcia execrabiles haberentur. Noſtri ferè in ijs religionem intelligere maluerunt. Nam & Auguſtinus ludi, inquit, ſcenici, ſpectacula turpitudinum, & licentia uanitatum non hominum uitijs, ſed deorum iuſſis inſtituta Romæ ſunt. Et apertius alibi, ingraueſcente peſtilentia, ludi ſcenici autoritate Pontificum Rome primitus inſtituti. Cæterum quacunq; ex cauſa fuerint producti primo, nil eſſe pernicioſius morum integritati, putat Seneca. Quippe turba omnis utiq; animo grauis, & noxia, nec em̄, quos extuliſti, mores unq; refers, nemo non rubiginis aliquid aut imprimit, aut neſcientibus allinit. Verū nil omnino damnoſius, ꝗ̄ ſpectaculis aſſidere, quando per uoluptatē

facilius,ac procliuius obrepunt uitia. Quid me inquit,exiſtimas dicere? auarior redeo, ambitioſior,luxurioſior,immo uero crudelior,& inhumanior, quia inter homines fui. Et quodam loco M.Cicero Ludos ſpectare,hypoſolœcum putat. Cæterum eſt Plutarchi Commentariolus,quo edocemur,quo quis pacto animaduertat,ſe in uirtute proficere,Inibi poſt multa haud præclara parum,affertur hoc quoq;. Qui inquit,iam magno profectu ſunt,non ex Orationibus modo,& libris utilitatem aucupantur,uerum ex ſpectaculis quoq;,&,ut ſemel dicam,ex omnibus. Quod ab Aeſchylo factum legimus, & plæriſq; alijs,Siquidem cum apud Iſthmum Pyctarum,id eſt pugilum certamen ſpectaret Aeſchylus,cognouit ex duobus concertantibus alteri uehementi impacta plaga, ab uniuerſo theatro maximum edi clamorem,Cum tamen percuſſus nil admodum quereretur. Id admiratus Ionem Chium,qui forte aſtabat,leniter tangens aduertis inquit, quàm efficax meditatio ſit,& conſuetudo? Plagis affectus nõ clamat,clamant ſpectantes.

¶ De *Scena*,& *Scenophegijs*. *Scenographia*. Ichnographia.Orthographia. Megalographia,& *Scenicis locis*. Quid Thymele,& qui Thymelici.declaratur Plautus,& Vitruuius. Qui actores primarum,aut ſecundarum partium. Machinæ ſcenicæ. Martialis locus illuſtratur. De Proſcenio,& *Stropha*. Antiſtropho. Epirrhemate. Paregoremate.

CAPVT VIII.

SCENAM ſcribit Caſſiodorus,eam dici theatri portionem,quæ inter duo protendatur cornua,quòdq; prius non ferè aliud *Scena* erat, quã ueluti tentorium ab ruſticis inumbrationis cauſa excitari ſolitũ. *Sicuti in nauis puppi Scena eſt* Trierarcho ſtructa,& in Hebræorum ritu *Scenophegia* celebrantur,ducta origine ab Moſe,à quo de Aegyptiorum ſeruitute liberati ſub tabernaculis id genus in ſolitudine agebant. Græci tamen *Scenopegia* ſcribunt, ratione etymologica id monſtrante. Ioſephus Iudaici belli lib. ij. propter *Scenophegiorũ* feſtos dies populum aſcendiſſe Hieroſolymam,autor eſt. *Scenographia* in Architecturæ ratione eſt frontis, & laterum abſcedentium adumbratio,ad circiniq; centrũ omniũ linearum reſponſus. *Sicut* Ichnographiam uocant Circini, regulæq; uſum, unde inquit Vitruuius,capiuntur formarum in ſolis arearum deſcriptiones. Nam Orthographia eſt erecta frontis imago,modiceq; picta rationibus operis futuri figura. Megalographia uero pictura eſt, Simulacra deorum continens, ſeu fabularũ expoſitas explicationes, aut Troianas pugnas,cuiuſmodi apud poetam nobilem admiratur Troianus princeps. *Scenarum* genera tria reperio, Tragicum, Comicum, *Satyricum*. Tragica ſcena conformatur columnis,& faſtigijs,ſigniſq;,ac regalibus inſtruitur rebus. Comica priuatorũ ædificiorum ſpeciem habet,& menianorũ. *Satyrica* ornatur arboribus,ſpeluncis,montibus, rebus agreſtibus alijs,in Topiarij operis ſpeciem. *Scena* hiſtrionum erat propria, ut inquit, Pollux. Orcheſtra autem Chori, in qua erat Thymele,ſiue Pulpitum id eſſet,ſiue ara. hinc Vitruuius lib. v. Ampliorem habent Orcheſtram Græci,& *Scenam* receſſiorẽ, minoreq; latitudine pulpitum,quod Logeum appellant,Ideóq; apud eos Tragici,& Comici actores in *Scena* peragunt. Reliqui autem artifices ſuas per Orcheſtram præſtant actiones. Itaq; ex eò *Scenici*,& Thymelici græce ſeparatim nominantur. Et in *Sympoſiacis* Plutarchus, Alia quidem ad Thymelem,& Orcheſtram reijcimus. Hoc libentius appoſui,quia in obſeruationibus ſuis uir doctiſſimus non ſatis tenuiſſe uidetur, qui dicerentur Thymelici,quorum mentio eſt Iureconſultis quoq; digeſtis de his, qui notãtur infamia,etiam ſi maxime uitiatis codicibus. *Sed* & in Canonicis decretis relatam uocem cõmeminimus. Atq; hinc item plautinæ obſcuritati in Amphitryonis prologo lux affertur plurima. *Siue ambiſſent qui palmam hiſtrionibus, ſiue cuiquam artifici*. Porrò & in uetere Græcorum autore ad uerbum ita legimus, Gymnica certamina parent Elei, Thymelica Corinthij, *Scenica* demum Athenienſes. Quod ſi quis horũ ſubſultarit,peccarítue,plagis eum afficiant Lacedæmonij. hoc uero obiter dictum feſtiuius eſt ob Diamaſtigoſin,id eſt, difflagellationem *Spartanis* in *Solennibus* etiam feſtis celebrem, Heortaſticen Græci dicunt. *Sed* enim quia cœpimus, Latinæ linguæ delitias pro uirili parte iuuemus. Idem Plautus ſic paulopoſt ſcriptum reliquit, ut Conquiſitores

fierent

ſierent hiſtrionibus,qui ſibi mandaſſent,delegati ut plauderent,quiue, quo placeret alter,feciſſent minus. In nodi huius Gordiano impeditioris explicatione hærebunt forte Plautinorum ſalium ſtudioſi plærique.Ego autem amota ueſica omni,pauciſſimis Ciceronis uerbis nubilum hoc Plautinæ fabulæ facilitate tota illuſtrabo.Sic enim in Verrem ſcribit actione prima, ſiue diuinatio dici debet illa. Vt in actoribus, inquit, græcis fieri uidemus,ſæpe illum, qui eſt ſecundarum, aut tertiarum partium, cum poſſit aliquanto clarius dicere,quam ipſe primarum,multum ſummittere, ut ille princeps quam maxime excellat,ſic faciet Halienus,tibi ſeruiet,tibi lenocinabitur,minus aliquanto contendet, quam poteſt.Perſona uero primarum partium,ut ne hoc quidem tacitum præteream, intelligitur, quæ ſæpius actu ingreditur,cum habeat Comœdia actus quinque.Secundarũ uero, quæ minus,minuſque procedit.Ex quo & Terentius, Primas partes qui aget,is erit Phormio. Plautinum porrò ſenſum adiuuat item Oratius in epiſtola ad Lollium.

Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere,uel partes mimum tractare ſecundas.

Qua in parte Porphyrio inquit, ſecundarum partium Actores omnia ſummiſſe agunt. Sed, ut ad Scenam reuertamur, illud ſciendum, loca in Scena ad ornatum comparata Vitruuium ſcribere, à Græcis Periactus appellari,ab eo, quod in his locis machinæ eſſent uerſatiles,quæ cum aut mutationes fabularum ſunt futuræ, ſeu Deorum aduentus, cum tonitruis repentinis uerſentur,mutentque ſpecies ornationis in frontes,ſicuti apud Plautum.Sed quid hoc? quam ualide tonuit? Di obſecro ueſtram fidem. Verbum autẽ id Periactus, accuſandi caſus eſt multitudinis numero,hoc eſt, περιάκτους, à uerbo περιάγειν, quod circumductionem ſignat. Vtitur eo uocabulo Plut.in libro, quo ſcrutatur, bellicis rebus illuſtriores fuerint Athenienſes,an ſapientia. Sed pro ipſis accipere machinis uidetur. Ita enim ſcribit, καὶ μηχανὰς ἀπὸ σκηνῆς περιάκτους, id eſt, & machinas à Scena Periactus. Sed & Græci ita produnt Ceraunoſcopion Periactos eſt alta. Apud Athenæum Sellas Periactos obſeruauimus.Bronteum uero machina ſub ſcena, hoc eſt,amphora calculis plena marinis,qui in æneum deijciebantur uas,ac circumacti ſonum efficiebant tonitru perſimilem,hinc & in noſtris literis Pomp. Feſtus ita ſcribit. Claudiana tonitrua appellabantur,quia Claudius pulcher inſtituit, ut poſt Scenam lapidum collectus ita fieret,ut uerorum tonitruum ſimilitudinem imitarentur.Ceraunoſcopium propter eos,qui græce neſciunt,altior intelligitur machina inſtar ſpeculæ,ex qua fulminum iactus exhibebant. Crade autem in Scena Pægmatis erat ſpecies ad ficulneæ arboris imaginẽ,quam Craden uocant Attici, in Comica tantum Scena producebatur Crade. Nam tragica admittebat proprie dictam μηχανήν, id eſt, machinam, in qua monſtrabantur Dij,aut heroes in aere,ut Bellerophontes,& Perſei. Sunt qui Craden interpretentur hamum illum æneum, ſeu uinculum, quo uincti tenerentur, qui ita penderent. Inducebantur uero in Tragœdijs Dij,qui repente commutatis rebus,fabulæ finem imponerent.Propterea M.Tullius de natura Deorum primo. Vt Tragici Poetæ cum explicare argumenti exitum non poteſtis,confugitis ad Deum. Et Ariſtoteles primo metaphyſices,Anaxagoras inquit,mente ſic utitur,ueluti tragico quodam Deo, qui repente monſtrari ſolet.Parapægma uero ad Scenæ rationem pertinet nihil, eſt enim eo nomine Canon,aut organi ſpecies Aſtronomici,quod ſignificat Vitruuius,Parapægmatũ diſciplinas nuncupans,quibus ſyderum occaſus, & tempeſtatum comperiantur ſignificatus.Erat tamen & ſupra Scenam quod dicebatur Theologium in ſurrecto,in quo Iupiter,cæterique comparerent Dij.Vbi uero ex imo in altum rapiendus erat aliquis, ſicuti ab Aurora Memnon raptus memoratur,quod Quintus Calaber ſecũdo relictorum ab Homero ſignificat.Machinam, qua id præſtabatur, dictam inuenio Geranon, de qua mihi uidetur intellexiſſe Martialis Epigrammatum primo.

Raptus abit media quod ad æthera Taurus harena.
Non fuit hoc artis,ſed pietatis opus.

Aeoras autem,id eſt, αἰώρας uocabant funes intentos uehementer,quibus ſuſtinerentur,qui per aerem ferri uidebantur, heroes,aut Dij. Eccyclema pægmatis erat ſpecies, ſubiectis rotis,quo circumacto, quæ intus acta fuiſſent, ſpectatoribus, oſtendebantur. Scanſoria uero machina,quam uocant Acrobaticam, eſt, cum ita fuerit collocata, ut ad

altitudinem tignis ſtatutis,& tranſuerſarijs colligatis,ſcandatur tuto ſpectandi cauſa.Bu leuticum dicebant Theatri partem,ſenioribus aſſignatam,ſicuti Ephebicus dicitur,ubi ſpectant Ephebi.Hemicyclium quoq; ſecundum Orcheſtram locus erat, de figura ſic cognominatus.Eius erat uſus,ut locum aliquem à ciuitate ſeiunctum monſtraret,uel eti am in mari natantes. Quemadmodum & Stropheum,in quo exhibebantur ad diuinitatem tralati heroes. Vel etiā in bello,aut mari perfuncti fato.Fuerunt & Charoniæ ſcalæ,ex quibus Idola,ſeu ſimulacra deſtinabant.Charonia uero porta ad Theatricū uſum facit nihil.erat ea in Nomophylacio Athenis,per quā damnati ad ultimum ducebantur ſupplicium.Charoneum item dicebatur. Scenam nonnulli interpretantur medianam Theatri portam.Paraſcenia uero ab utroq; latere ſpatia. Nam Proſcenium ante Scenā locus erat,parapetaſmáq;,ſiue uelum,aut item pulpitum. Vnde per adagium ſcitiſſimū Proſcenia dicimus,quæ ſpecioſa extrinſecus uidentur,cum mira intus lateat fœditas.ſicut meretricula quædam,ut ſcribit Athenæus,Nannium nomine, Proſceniū eſt cognominata,quæ ueſtium,& auri cultu plurimo ſpecioſa uidebatur,cum exuta foret uel turpiſſima magno eorum errore,qui animi fœditatem intelligere maluerunt. Hæc item, ſi Sudæ credimus,facete dicta eſt Capra, quod Thalli cuiuſdam cauponā facientis bona deglutiſſet,tanq; germina hœdis in paſtū obijci ſolita,quæ Thallos Græci uocant.Meminit Apollodorus in tractatu de Scortis. Sed & Antiphanes lucubratione eadem.Epiſcenium autem dici uidetur recte ſuperior Scenæ pars. Vitruuius de Scena apud Alabandenos ab Apaturio concinnata in minuſculo Theatro,quod illi Eccleſiaſterium uocant.Præterea inquit,ſupra eam Epiſceniū,in quo Tholi,Pronai, ſemifaſtigia, omniſq; tecti uarius picturis fuerat ornatus.Adijciamus porrò ex Græcorum grammaticis excerpta,quæ noſtra hæc adiuuent ſcitamenta,& coronidem capiti huic appingant.Igitur chorus inquiunt,Comicus in Orcheſtram inducebatur,quam nunc Logion dicimus.Et cum hypocritas.i.actores alloqueretur,Scenam ſpectabat.Abeuntibus uero hiſtrionibus ad populum conuertebatur.Et hæc uocabatur Stropha.Erant autem Iambica tetrametra.Mox Antiſtrophon accinentes rurſum tetrametra adijciebāt.Erant ut plurimū ſedecim carminū.dicebātur uero hæc Epirrhemata.i. ἐπιῤῥήματα. Vniuerſalis aūt chori tranſitus uocabatur Parauaſis,quod ab legitima ſtatione in aduerſum theatri proſpectum tranſgreſſio fieret,fiebat id,ubi quid diſſerere cupiſſet Poeta extra ſubiectū argumentum ſine actoribus per chorū,quibus peractis,conuertebatur is denuo ad priorem ſtationem. Paregoremata.i. παρηγορήματα nuncupabantur,ubi quid intus ageret chorus,quod tamen in theatro exaudiretur.Sicuti Ranarū chorus apud Ariſtophanē. Iam illud leuioris operæ,dici elegāter Excuneatos,qui à ſedilibus excluſi, farto toto theatro ſtare coguntur.Stadium pro Theatro quandoq; poſitum apud Græcos,ſcimus.

¶ Theoricæ pecuniæ quæ ſint,& Stratioticæ. Stratis & Craſte quid.Deliaſtæ. Item qui Theori,& quid Theoris.De Salaminia & Paralo nauibus. Item quid Achana, qui Colacrete.Plut.locus explicatur,inibi quid Palintocia. De Manduce.

CAPVT IX.

VERVM quia in res Theatricas,& animorū remiſſiones incidimus, adijciamus porrò,quæ nō inutilia comperta nobis ſunt,præſertim ex Græcorum doctrina locupletiſſima.Igitur Theoricam pecuniā inuenimus appellari, qua foros nobis & ſedilia in ſpectaculis cōparamus,quia thea illorum idiomate dicatur ſpectaculum, quod hypotheſi in Olynthiacas Demoſthenis orationes prima Libanius ſignificat,explicat & in orationis eiuſdē enarratione. Vnde & illud excerpſimus,Moris fuiſſe Athenis,ut Reſp.duos elargiretur obolos, Alterum pauperiores cōparandis ſibi alimentis impendebant.Alter Theatri architecto erogabatur.Neq; enī lapideo utebantur theatro ea tempeſtate.Propterea Demadem dicere ſolitum accepimus,Theoricā id genus pecuniā eſſe Democratiæ glutē,& Laconem uirū, ſicuti uidetur,rerū haud quaq; imperitū,uehementer falli Athenienſes, qui ludis tantū impenderent ſtudij.Et quæ in Claſſis,exercituumq; apparatū forēt abſumenda,in theatricas erogarent uoluptates.Hinc in rebus Græcis Theoricorū ſæpe Archon memorat. Pecunia hæc ex ciuitatis parabatur prouentibus.Quæ quod prius ad bellicos uſus contribueretur,ut inquit,poſt alios etiam Harpocratio,Stratiotica dicebat. Propterea Plu-

tarchus docte,ac eleganter ait. Socrates cibos,potuſq; uitãdos docet,qui,nulla indigentia pelliciunt,laceſſuntq;. Verum quæ ex ijs ſentitur iucunditas,ordinanda eſt,ac neceſſitati ſubijcienda. Sicuti inquit,faciunt,qui ex Theoricis Stratioticas conflant pecunias. Stratis uero ad hunc uſum facit nihil. ſignatur autem eo uerbo ſemiſiccum fœnum, iumentis gratiſſimum. Id & Craſtem uocat,unde profluxit κρασίζεσθαι uerbum. Theoricorum meminit in Philippicis Demoſthenes. Cæterum Pericles primus uidetur popularem aucupatus gratiam ex Stratioticis Theoricos conſtituiſſe ciuitatis prouentus, ne iure ſpectandi tenuiores priuarentur. Theori uero, id eſt θεωροὶ interdum quidem ſpectatores dicuntur,ſed etiam qui ſcitatum oracula mitterentur,quod docuit Pollux, multiq; præterea ex Græcis. At qui Delum proficiſcebantur,etiam Deliaſtæ uocabãtur, id eſt δηλιασταί. Sed uniuerſim quoq;,qui diuinarum rerum curæ præficerentur, hoc intelligebantur nomine,quoniam ὤρην dicunt τὴν φροντίδα, Vt apud Heſiodum, ὤρη γαρ τ' ὀλίγη πέλεται νεικέωντε ἀγορέωντε. propterea qui ad publicos mitterentur conuentus,quos Panagyras Græci uocant,quales quinto quoq; anno celebrari ſolitos libro VI. Herodotus ſcribit. Et qui ad ſacra certamina,ſic item appellabantur. Nauis autem, qua ueherentur, Theoris dicebatur,id eſt θεωρὶς, qualis ab Athenienſibus in Delum mittebatur quotannis ex Theſei uoto,ſicuti in Phædone Plato meminit. In quo id dignum ſcitu,eodem Platone teſte,tum urbem luſtrari ſolitam,& de nemine capitale ſumi conſueuiſſe ſuppliciũ. Scribunt Ariſtophanis interpretes,Athenis naues duas publico fuiſſe deſtinatas muneri,Paralum,& Salaminiam,ex quibus Salaminia euocatos ad iudicium ſubueheret,Paralus uero aueheret Theorias,id eſt ad rem diuinam Delphos,aut aliò miſſa. Vas autem,in quo reconderentur eorum cibaria, qui ad theorias mitterẽt, Acana uocabatur, quamuis non deſint,qui eo nomine perſicam intelligant menſuram. Sicuti apud Aegyptios erat Artaba,quæ caperet medimnos Atticos με, id eſt quadraginta quinq;,ſicuti teſtis Ariſtoteles eſt. Artabam tamen libro primo Herodotus menſuram intelligit perſicam capaciorem,Attico medimno tribus chœnicibus atticis. Inuenio item Colacretas dici,qui pecuniæ præeſſent,quæ ad res diuinas erogaretur, nam & Androtion ſcribit, Delphos potentibus Theoris argentum à Colacretis numerari ſolitum. Cuſtodiebant & hi pecuniam,quæ iudicibus contribueretur,ut adnotatum à Grãmatico Ariſtophane eſt,ſed omnino ciuilium pecuniarum Quæſtores erant. Poſtremo Theoricam uiam nominat Pollux,qua Theori,ut arbitror,ad oraculũ pergerent Apollineum. Ex ijs,quæ de Theoris protulimus,puto,explicatur amplius Plutarchi obſcuritas in cauſis,ultima libri parte,ubi Peloponnenſium Theoriam in Delphos per agrum megaricum profectam ſcribit,interpres latine reddidit,ſolennes ſpectatores, errore, ni fallor,non deſpicabili. Sicut omiſſum eſt ibi quoq; uerbum,quod græce eſt παλιντοκία. Sed hoc forte ex librarijs prorepſit mendum. Obiter uero eſt Palintocia fœnoris iam perſoluti à creditoribus repetitio. Quod feciſſe Megarenſes cõſtat,qui tyranno excuſſo inſoleſcentes plebiſcito cauerunt,ut à fœneratoribus uſuræ, quas perſoluiſſent prius, repeterentur. Quæ res ex facto dicta Palintocia eſt. Apud Romanos quæ in ſpectaculis abſumeretur pecunia,Lucar dicebatur,quoniam Lucorum prouentus,qui plures circa urbem dicati dijs erant,in ludos erogarentur. Scribit Pomp. Feſtus Manducem dictam olim fuiſſe in pompa antiquorum effigiem,inter cæteras ridiculas,formidoloſaſq; ferri ſolitam,magnis malis,ac late dehiſcentem,& dentibus meticuloſe infremẽtem, de qua dixerit Plautus,Quid ſi ad ludos me pro Manduce locem, quapropter clare crepito dentibus. Quam & Iuuenalis ſignificaſſe uidetur,illis uerſibus. Tandemq; redit ad pulpita notum Exodium,cum perſonæ pallentis hiatum, In gremio matris formidat ruſticus infans.

Engaſtrimythi q̃ ſint,& Pythones,aut Engaſtritæ. Et Engaſtromantes, extra q̃ opinatus Hermoleos ſit. Iacobæ Rhodiginæ hiſtoria. Emaculaſ locus in canonicis decretis.

CAPVT X.

PLVTARCHVS in cõmentatione,quæ eſt,Cur Oracula defecerint, fatuum inquit,ac omnino puerile cenſendum eſt, arbitrari deum ipſum, perinde,ac Engaſtrimythos,olim Eurycleas,nunc uero Pythonas nuncupatos, inſinuantem ſe Prophetarum corporibus,ore illorum eloqui,

Hactenus Plut. Qui uero dicantur Engaſtrimiti, non conſtat ferè. Hermoleos Barbarus, qui ex Plinio balbutientem deterſit barbariem, ſe arbitrari ſcribit, Eos, qui in uaticinio peluibus utantur, dici à Græcis Engaſtromantes, quæ uox ab Engaſtrimytho non ita diſparatur, quoniam inquit, Gaſter genus eſt uaſis, cuius formam alij aliter accipiant, qđ tamen etiamnum nomen uulgo ſeruet, & Gaſterium item dicatur Ariſtophani, apud Ariſtophanis interpretem ita lego in Comœdia, cui titulus σφῆκες. Eurycles inquit, Engaſtrimythos, celebre nomen Athenis indeptus eſt, ut qui per aſſiſtentem dæmonē uera prorſum uaticinaretur, proinde Engaſtritæ, ac Euriclytæ diuinaculi omnes ab hoc appellati Eurycle, qui id primum fecit. Cur uero Engaſtrimythi uocentur, aperit liquido Poeta ipſe, cum ait.

μιμησάμενος τὴν εὐρυκλέους μαντείαν, καὶ διάνοιαν,
εἰς ἀλλοτρίας γαστέρας ἐν δὺς, κωμωδικὰ πολλὰ χέασθαι.

Imitatus inquit, Euryclis uaticinium, & mentem, in alienos ingreſſus uentres Comica multa effudit. In ijs de uaſe, ni fallor, intelligi haud quaquam poteſt. Adde quod in Canonicis decretis, Cauſa. XXVI. Q. tertia, Vētriloqui dicunť, qui Engaſtrimythi à Græcis appellantur. Sunt qui per errorem hunc Euryclem dictum uelint, ἐγγαστρίμυθον, cū ſcribendum liqueat, Engaſtrimython. Accedit Sudæ item autoritas, qui Engaſtrimython exponit Engaſtrimanthin, quem nunc inquit, Pythona uocant nonnulli, Sophocles Sternomantin. Plato autem Euryclea ab Eurycle Vate. Philochorus in tertio de uaticinijs etiam mulieres uocat ἐγγαστριμύθους. Id ne quis, ut fabuloſum, riſu excipiendum putet, teſtatum uolumus, tempeſtate hac, immo uero hæc prodente me, fuiſſe in patria mea mulierculam humili loco, Iacobam nomine. Ex cuius uentre immundi ſpiritus uocem, prætenuem quidem, ſed tamen, ubi uellet, dearticulatam, & prorſus intelligibilem, audiui ipſe, ſed & innumeri alij, non Rhodigij modo, uerum & tota ferè Italia, Quando futuri auida potentum mens ſæpe accerſitam uentriloquam, ac omni exutam amictu, nequid fraudis occultæ lateret, inſpectare, ac audire concupiuit. Cincinnatulus dæmoni nomen erat. hac ille appellatione geſtiens inclamanti ſubinde reſpondebat. Si de præteritis, aut præſentibus ſcitareris, quæ reconditiſſima forent, reſponſa dabat ſæpe mirifica. Si de futuris, ſemper mendaciſſimus, ſed & inſcitiam ſuam nonnunquam murmure incerto, uel bombo uerius ignorabili retegebat. Hoſce ego proprie dictos Engaſtrimythos puto, id eſt, uentriloquos, quanquam eo nomine apud Græcos intelligi ſimpliciter uidetur, qui dæmonis afflatu aliquid præſagirent. Quod autem de Pythonibus ex Plutarcho attulimus, mendum tollit ex Canonicis decretis, Cauſa. XXVI. Queſtione. III. ſimulq; uerbi obſcuritatem, ante nos minus percepti. Nam Helenum, & Caſſandram pythonicos Euſtathius uocat, quia eſſent κάτοχοι τοῖς δαιμονίοις id eſt, dæmonibus obnoxij.

¶ Purpurata meretrix, Babylon cur dicatur à Hieronymo. De Babyloniorum moribus pluſcula. Lucretij locus explicatur. Aureus Babylonis calix qui ſit apud eundē. Cur mors purpurea. De Purpurario infectore digna ſcitu.

CAPVT XI.

MIRABAMVR haud ita pridem, cum ſcitiſſimas, & multifariam doctas beati Hieronymi epiſtolas euolueremus, quid ita uir ſanctiſſimus, & propterea maxime uerax, Babylonem purpuratā dixiſſet meretricem. Cū inquit, apud Babylonē uerſarer, eſſemq; purpuratæ meretricis Colonus. Diu hoc, anxieq; ex hiſtoria quæſitū. Tādem dicti rationem ex Plutarchi ſcientiſſimi, tum philoſophi, tum hiſtorici lectione aucupari ſum uiſus, à quo ſic memorijs proditum obſeruauimus, Xerxem Perſarū regem quandoq; in Babylonios excāduiſſe uehementius, quod ab eius ductu, auſpicijſq; deſciſcere foret auſi. eoq; nomine comparato ingenti exercitu, cū expugnata urbe inſigniter uictoria eſſet potitus, ut rebelles animos, nec ſatis in fide conſtantes reprimeret, ulciſcereturq;, imperaſſe tradiť, in reliquū uti arma ne ferrent, ſed pſallerent, tibijs uterentur, ſcorta alerent, Cauponæ indulgerent, ac ſinuoſis tunicis inducerentur, hactenus Plut. apud alios item ſic fermè legimus, Babylonicis mulieribus morem

bus morem fuiſſe cauſa quadam cum hoſpitibus turpiter permiſceri,turba,& cultu plurimo ad illos cõmeantibus. Qui uero admittebatur,poſito ſuper genibus argento,quãtum uideretur,mulierem mox longe à fano abductam inibat, idq; argentum Veneri fuiſſe ſacrum. Hæc nimirum probarint ſatis ſuperq;, Cur purpurata dicat̃ Meretrix Babylon. Adduntur & illa,nil admodum fuiſſe moribus eius urbis corruptius,nec ad irritandas immodicas uoluptates inſtructius. Babylonios , in uinũ præcipue, quæq; ebrietatis,uelut appendices ſunt,fuiſſe procliuiter effuſos. Fœminarum item conuiuia celebrantium initio modeſtum,compoſitumq; fuiſſe habitum : mox tanquam mero incaluiſſent,ſumma exuere conſueſſe amicula,ſenſimq; pudorem profanare .Poſtremo etiam eo adduci impudentiæ,ut ima corporum reuelare non erubeſcerent. putet forte aliquis damnati,infeliciſq; pudoris proſtibulas iſta ſolitas perpetrare. Immo uero nobiliſſimæ cuiuſq; matronæ decora hæc habebantur. quam perditi eſſent mores, id porrò abunde arguerit,comitatem arbitrabantur uulgati corporis uilitatem . Tradunt Autores grauiſſimi,Macedonicum exercitum Aſiæ domitorem,tanti ducis nomine illuſtrem, inter tot,& tanta flagitia diebus modo quatuor,& triginta ſaginatum,euiratumq; ad ea, quæ inſequebantur diſcrimina,adeo ignauiorem fuiſſe futurum,ſi hoſtem habuiſſet, ut poſt tot tam ampla gloria deuictas gentes,tot terrarum ſpatia ſub Macedonicas leges redacta mature perire potuerit. Porrò ne quis fruſtra ex diuerſo hæc in unum congeſta,opinetur,Ad hæc omnino libro de rerum natura quarto reſpexiſſe Lucretium contenderim,ubi amoris nocumenta colligens ita ſcribit.

Adde,quod alterius ſub nutu degitur ætas.
Labitur interea res, Babylonia fiunt.
Languent officia, atq; ægrotat fama uacillans.

Nam quod afferri poteſt de ueſtibus plumario , & polymitario opere illuſtribus, quando autore Plinio,colores diuerſos picturæ intexere, inſtituit maxime Babylon. mihi ſane Platonis legibus,quod dicitur,magis friget,ni forte per trabem meam, ut dicitur feſtucam uideo alienam. Satius id, grauiuſq; multo,ſi ſenſum ita concipias, amori, libidiniq; mancipatos in eam labi fœditatem,ac famæ diſpendium,in quod magno dedecore illapſa Babylon eſt. Illud uero obiter teſtatum uolumus,loqui nos de Babylone, quæ in Aſſyria eſt,quoniam altera quoq; in Aegypto Babylon eſt. Aſſyriam condidit Babylon ſapientiſſimus, ut memorant, Medi filius,non, ut uoluit Herodotus,Semiramis , quando duobus annorum millibus eam ciuitatis huius inædificatio anteceſſiſſe uidetur , diligendi chronicorum ſupputatione. Aegyptiæ Babylonis Stephanus meminit, atq; Strabo,& Ptolemæus. Sed Strabo eam magis Arabiæ contribuit. Vnde & Arabum lingua Chairum illam uocant,quæ uox non aliud nobis indicat,q̃ Babylonem. Eam uero condidere ex antiqua Babylone profugi quidam. Apud Babylonem porrò feſtum agi ſolitum,ſcribit Xenophon,in quo Babylonij omnes uniuerſam noctem biberent , & laſciuis carminibus,ſaltationibuſq; indulgerent. Cuius occaſione celebritatis à Cyro captã olim urbem,idem teſtatur. Pelles Babylonicæ ſunt apud Iureconſultos inter ſpecies ad uectigal pertinentes , Calix Babylonis aureus uice Adagij uſurpatur à Hieronymo , Multa inquit,de perfectione dicuntur,ut qui uolumen philoſophi neſciunt, ſub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis, meminit elegantiſſime item Ambroſius quodam loco, Ille inquit,apud me primus,qui omnium perditiſſimus.Ille meus eſt,qui ſuus non eſt.Ille mihi gratior,qui ſibi nequior.Calix aureus Babylonis in manu mea inebrians omnem terrã,animo meo biberunt omnes gentes.In ſanctis quippe literis meretriculæ uerſutioris typum habet Babylon,quæ gentibus aureo poculo inſcitiã propinet, unde ſcelerũ mox agmen promicet,& errorũ inexpugnabilis acies. Verũ quia à purpura exorſi ſumus,deſinamus in eandem,auctarij adijcientes quippiã,quod de Græco ſuggeretur penu.Mortem Homerus nõ ſemel purpureã dicit,quærẽt,arbitror,ſtudioſi,cur ſic.Erunt qui ſanguinariã interpretẽtur,uel nigrã quoq;,ſicuti κῦμα πορφύρεον, ſed quæ una modo inferatur plaga purpurea dicit̃ recte,uelut & Aelianus ſcribit,ictu tantũ uno à Porphyreis.i.purpurarijs uiuentẽ conteri purpurã,ut inde præſtantius ꝓfluat βάμμα. Dignũ ſcitu,quod de purpurario traditum infectore legimus. Qui uiſus fraude agere in tingendi ratione,cum eo nomine,ut tum res erat,ad ultimum duceretur ſupplicium , io-

cis etiamnum

cis etiamnum ſupereſſe locum arbitratus, ad Homericum illud potiſſimum adiecit ani-
mum. τὸν δ' ἔλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή, id eſt, Cepit uero hunc purpu-
rea mors, & Parca fortis. Id tamen ſic à Theocrito pronuntiatũ ſapiente uiro, Athe-
næus ſcribit, cum legeretur epiſtola, qua à Chijs purpuram petebat Alexāder. Porphy-
rion purpurula dici latine ualet. Nam grandiores quædã Mnææ uocant, ueluti dicas Mi-
næ pretium exequantes. Eadem ratione Polypia dicuntur Polypi parui. Sic & Sepidia
paruæ Sepiæ.

¶ De Aurea apud Babylonem arcula. Item de miræ naturæ loco apud Seleuciam. De Auibus, quas uocant deorum linguas. Item de Babylonijs aliqua.

CAPVT XII.

ET QVONIAM in Babylonem incidimus, quo locupletiores dimittamus ſtudioſorum aures, ſi quis tamen harum auſcultationum ſititor, ut ſic dixerim, eſt futurus, Adijciamus item quæ uetus nobis lectio ſuggerit, & à propoſito diſſentanea non ſunt. Siquidem apud Babyloniam in Apollinis templo auream miræ uetuſtatis arculam quandoq; compertam legimus, ex qua conſciſſa ea uis peſtilentis, ac pernicioſiſſimi aeris ſeſe profuderit. Vt difflatus non eos modo, qui aderant, uenenoſa, ac lætali infectos tabe conficeret, ſed peſtifera, incredibiliq; poteſtate craſſatus longe, lateq;, etiam Parthos afflaret. Id prorſum cenſerem dictu incredibile, ni Ammiani Marcellini lectio compar nobis miraculum ſuggereret. Prodit enim hic M. Antonij, & Veri temporibus, apud Seleuciam poſt direptũ templum, & perlatum Apollinis ſimulacrum Romam, fuiſſe à militibus inuentum anguſtum foramen, quod prius Chaldæorum uates occluſiſſent. Eóq; militari auiditate reſerato, Lætiferum, atrocemq; adeo exiluiſſe uaporem, ut funeſtum malum, ac teterrimũ à Perſarum finibus in Gallias uſq; furens ſit debacchatum. Sed quoniam miranda percurrimus, Nec illud ignoratum uelim, ad regiam baſilicam apud Babylonem, Magos tecto aureas alligaſſe alites quatuor, quas illi deorum linguas uocabant, Et habuiſſe quidẽ uim, ut animos multitudinis in regis beneuolentiam, conciliatu inenarrabili aduocarẽt. Quod etiam ſi captum hominis ſupergredi uidetur, non tamen ut abſurdum, forte quibuſdam uideatur reijciendum. Nam imprimis grauis autor Ioſephus, quendam ſe Eleazarum uidiſſe teſtatur, qui inſpectãte Veſpaſiano, & filijs, annulo ad nares Maniaci adacto, eum eueſtigio liberaret, profiteturq;, Salomonem inſtituiſſe carmina, quibus ægritudines mitigẽtur. Quod uero ad Babylonios attinet, unde exordia duximus, illud haudquaquam relatu indignum, quod de græco penu eſt, Babylonios uenatibus aſſuetos, ubi in ſolitudine deprehenderetur, nec cibaria percoquẽdi eſſet occaſio, cruda oua fundæ impoſita, uertigine aſſidua tandiu rotare conſueuiſſe, donec coquerentur. Babylonice porrò ciuitatis uaſtitatem illo argumento maxime comprobat politicorum tertio Ariſtoteles. Quod capta quandoq; ab hoſtibus urbe, tertio demum die uix id perſenſerit pars ultima, Babylonijs poſtremo laudi datum ſcio, quod in ædibus contignationum quatuor habitarent. Sicuti Orator Ariſtides, Romanos ex aſſentatione dixit, maximas domos maximis impoſuiſſe domibus, Dionyſius tamen in Panegyricorum ratione, tecta πεντόροφα καὶ ἑξόροφα apud Babylonẽ ab Herodoto memorari ſcribit, quod ſignat, contignationum quinq;, aut ſex. Scire tamen oportet, libro primo Herodotum ſcribere, trium, aut quatuor contignationum.

¶ Demoſthenis excellentia, & mors. De Crico multa, Quæ ſit annularis ratio. Quid Heſtor, Cricote Sphæra. Item Circite, Porcos, & Porce, Dextrocheria, ſiue Dextrariola, Pſellia. Puellæ Epheſiæ hiſtoria.

CAPVT XIII.

DEMOSTHENEM illũ omnium, qui fuerunt, quiq; mox ſunt futuri, in eloquentia maximũ, ita eruditorũ plæriq; laudare ſibi permiſerunt, ut dicerẽt aliorũ quidem monumenta ſemel in uita perlegiſſe, abunde pulchrũ, ac fortunatũ uideri oportere. Illum uero tanquam unicum, ac ſingulare naturæ opus, non ſemel quidem legendum, ſed eatenus inhærendum, ut quantũ humani ingenij ratio patitur, illius colorem, ſaltem Polypodis modo, aut Chamæleontis exprimamus, effingamuſq;. Sed enim hic tantus, tamq; incõparabilis Oratorũ anteſignanus, & planè Coryphæus peſſimo tñ interijt exitio. Scribit quippe Eratoſthenes, uirum

uirum hunc in Crico pertuſo, quod eſſe brachij geſtamen, quidam interpretantur, præſidio ultimorum caſuum conſueſſe uenenũ geſtare incluſum, quod etiam hauſerit intrepide, nequid indignum tanta uirtute à Macedonibus pateretur, hinc natũ, ut quod ſpeciem quidem extrinſecus habet, & oculos aſpectu iucundo allectat, intus uero perniciẽ ſeruat euidentiſſimam, Cricum dicamus Demoſthenis. Quid uero ſit Cricus, non alienum fuerit, explicare pluribus. Lyſias quidem aduerſus Andocydem impietatis reum, Rhoptron in Ianua id appellaſſe uidetur, quod nos Cricum dicimus, ijs ferè uerbis, ἔδωκε τὸν ἵππον ἐκ τοῦ ῥόπτρου τοῦ ἱεροῦ .i. ad ſacrum Rhoptrum deſtinauit equum, meminit in Amphiarao Ariſtophanes, & rerum Græcarum octauo libro Xenophon. Coronem Homerus appellauit, q̃uis ſit & Corone arcus extremũ, atq; item ſumma uirilis mẽbri pars. Iulius item Pollux ſcribit, quam Coronem Homerus appellarit, dici quoq; κόρακα .i. Coruum, nam & Corone Cornicem ſignat. Cricum Theodorus annulũ interpretaẽ, ſecundo Ariſtotelis de animaliũ hiſtorijs, ubi ſic græce ſcriptũ eſt, οἷον κρίκος χαλκοῦς λεπτός .i. inquit interpres, ut annulus æneus tenuis. Theophraſtus quoq; libro de ſtirpibus quarto, cricum pro annulo uſurpat, Plinio interprete, etiamſi in Græcis codicibus modo impreſſis inueni, crocum ſcribi, non cricum. Et Sudas, Ancilia inquit, ſunt κρίκοι τῶν ἁλύσεων .i. annuli catenarum. Noſtri recẽtiores annularem rationem appellauere, quã Ptolemæus Cricoton aptiſſime nuncupat, quæ forte non alia ſit, q̃ quæ latinæ decuſſatio dicitur, Vnde Plinius, Ducantur deinde aliæ duæ lineæ in decuſſes obliquæ. Decuſſandi uocabulo utitur Vitruuius, apud quem eſt item decuſſatim perducere, quod eſt per integram longitudinem diuidendo, ac diſſecando trahere, ab numeri denarij perfectione uocis ꝓprietate deflexa, unde & decumanus limes, & decumanus fluctus, hinc literã ξ decuſſatam, præſectamq; obelo, legimus talentum ſignificare, quod nota ea numerũ ſexagenarium indicet. Et Aphricanus talentũ omne pondo LX. tradit. Vbi uero argonauticon tertio ſcribit Apollonius θοῇ συνάρασσε κορώνῃ, locum eum explicans interpres Corone inquit .i. iugi crico. Homerus item Iliados XXIIII. ἐπὶ δὲ κρίκον ἕσπερι βάλλον .i. cricum autem Hectori iniecerũt. Quid uero ſit Hector, docet Pollux. Zygodeſma inquit, dicuntur, quibus iugum temoni coniungitur. Clauus aũt, cui inuoluuntur Zydogeſma uocatur Hector. Apud eundem cricos ferreos dici libro. V. in retibus animaduerto. Cæterum nequid ſcienter omittam, quo miſcella hæc noſtra elucubratio inſtructior fiat, In monumẽtis Gellij, autoris & doctiſſimi, & excultiſſimæ eloquentiæ, Cricotem legimus appellari Sphæram, quam eruditiores intelligi uolũt pertuſam. Quãq; Leontius mechanicus Sphæram κρικῶν dixit, hoc eſt circulorũ. Apud quem item inuenies, Hemicritiũ meridionale, pro ſemicirculo, & infra cricum nũcupat meridionalem. Vt nulla prorſum reliqua fiat ambiguitas, quin cricum nũc annnulũ, nunc circulũ recte interpretemur, quales ſunt, quibus compingitur Sphæra, quæ ænea à Martiano uocatur Circite. Sed & quibus contexitur Thorax, nam κρικωτὸν θώρακα legimus .i. cricotũ thoracem, quem ἁλυσιδωτὸν interpretantur, id eſt hamis uelut catenatũ. Eſt ſuus quoq; in haſta cricus, quem inſcitiores Cuſpion dictitant, quo adnectitur firmius cuſpis ligno. Porcen nuncupat Homerus, ut quidem ſcribit Orus, ἀπὸ τοῦ περιέχειν .i. ab continendo. Orion plauſibilius putat, ſi à πείρω inflectatur. Nam Porcos etiam apud Platonem in Sophiſte, Septum eſt, quo concluſi piſces haud facile euadant. Sunt qui Cyrton interpretentur, ſed perperã, ut ex Platone liquet. dicitur Porcos, quia amplexetur, occludatq; ingrediẽtem piſcem .i. ἀπὸ τοῦ περιεῖχθαι. De Porce ſic item inuenio, eſſe cricoma ligno, cuſpidiq; continendæ aptiſſimum. Sunt & Crici nomine brachiorũ ornamenta, qualia ferè Dextrocheria ſunt in Iulij Capitolini hiſtoria ſcribẽtis, Maximinũ pollice ita uaſto fuiſſe, ut uxoris Dextrocherio uteretur pro annulo. In libro Iudith, quædam ſcribitur induxiſſe ſibi Sãdalia, aſſumpſiſſe Dextrariola, & inaures, quæ non alia ſunt, quàm Dextrocheria. Quæ uero circa manuum iuncturam ferunt præſertim mulieres, quam uocant Græci καρπόν, unde & in Carpum mittere manum medici dicuntur, ſicuti alias docuimus, ubi Arteriæ motus, ac pulſus prætentant, ea inquã ornamẽta, Pericarpia nominanẽ, & Echini, Ophis, Pſellia, Chelidones, Bubalia. Et quoniam Pſelliorũ incidit mentio, non inepte forſitan fecero, ſi & hiſtoriam adiecero breuiſſimam, Galatarum rex Brennus, cum depopularetur Aſiam, Epheſum, cũ exercitu uenit, ac in Epheſiæ puellæ amatorios incidit laqueos. Ea

uero congreſſuram ſe pollicita eſt, inſuper & Epheſum proditurã, ſi Pſellia ſibi, & mundus contribueretur muliebris. Adnuit barbarus, ac militibus imperauit, in eam conijcerent, quod haberent, aurum, quo auarior puella adobruta perijt. Sicuti prodidit rerum Galaticarum primo Clitophon. Pſelliorum meminit Athenæus, ex margaritis ſolita cõfici prodens quandoq;. Porrò, quod ad Cricos attinet, illud adieciſſe non fuerit opinor, parergon, nequis Sciolorum interim probationem requirat grauiorem, recenſeri inter ornamenta Cricos, Autor Politicorum ſeptimo Ariſtoteles eſt. Vbi edocet, in quibuſdam locis legum finem eſſe propoſitum eum, ut ciuitatibus dominentur finitimis, indeq; multa ſanciri, quibus ad bellicam uirtutem excitentur homines, καθάπερ ἐν Καρχηδόνι φασί, τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμβάνειν ὅσας ἂν στρατεύσωνται στρατείας. hoc eſt, ut apud Carthaginenſes ferunt, Cricorum ornatum accipere pro expeditionum numero, in quibus ſtipendia fecerint. Dignum ſcitu & illud, Cricos compedum eleganter dici à Græcis, & à Plut. in cauſis, ex quo & Valerius Martialis annulos nuncupauit.

❡ Demoſthenis ſententia de moleſtijs, quas ſubire neceſſe eſt, ſi Remp. capeſſas, Item de Demoſthene pauca.

CAPVT XIIII.

DEMOSTHENEM item, ut & hoc ſubſignemus & nonnulla ſcitu non indigna, Athenis profugum memoriæ proditum eſt, fortunæ turbinibus infractum, adeuntes iuniores à Reip. cura impenſiſſime conatum auertere, cum diceret, Si duæ uiæ initio præponerentur, quarum altera ad ſuggeſtũ ferret, ac cõcionem, Ad euidens exitium altera, præuideat autem aliquis, quæ in ciuilium adminiſtratione occurſent mala, Quàm atrox inuidia, Quæ ſubeunda certamina, Quibus criminibus obnoxia uita. Præſtare nimirum, id inire iter, cuius exitus mors eſt. Quod illum non eſſe fruſtra uaticinatum, docuit infeliciſſimus finis. Siquidem ob ea, quæ Orator in Rep. geſſerat, miſſo ab Antipatro Archia quodam, qui fugientem retraheret, ac in Neptuni templum, quod eſt in Calauria inſula, is ſe conieciſſet. Cœpit humane Archias multa diſſerere, monens, poſſe illum ſibi omnia de Antipatro polliceri. Nec hiſtrio inquit Demoſthenes, unquam perſuaſiſti ὦ Archia, nec nuntius nunc perſuadebis. Ad hæc illo iam cõmotiore, ac uultu minabundo, & irato, Demoſthenem territante, νῦν ἔφη λέγεις τὰ ἐκ τοῦ μακεδονικοῦ τρίποδος, hoc eſt, nunc Macedonici tripodis reſponſa patefacis, moxq; ita interijt, ut pauloante monſtrauimus.

❡ Tripos Delphicus fueritne uas, an quid aliud. Tripodis notiones plures. Magides menſæ, Epidorpiæ. Microtrapezi. Tetrapus quid. Inſtans tempus dici futurũ. Cillibantes quid ſint. Dorides item quid. Item Dory, & unde.

CAPVT XV.

QVONIAM uero tripodis facta mentio eſt, operæpretium me facturum opinor, ſi quæ ex mutis, quod dicitur, magiſtris didicimus, in medium attulerimus, ut labores noſtri proficiant omnibus, eo quidẽ amplius, quod non ferè inter grammaticos conſtat, quid Tripodis nomine intelligendum ſit, ubi de oraculo agitur Delphico. Cum ex recentioribus, quidam in literis clarus, Tripodem ſcribat, ſiue Cortinam fuiſſe uas pulueribus plenum, ex quo perflans ſpiritus Phœbadibus uaticinij præberet poteſtatem. Ego uero pluribus autoribus contenderim, ac euidentius probarim, Tripodem illum Delphicum haudquaq; fuiſſe uas, quando Ariſtophanis interpretes Pythiã tripodi inſidentem uaticinari ſolitam ſcribunt in Pluto, partemq; eam, in qua ſederet, uocari holmon, unde à Sophocle Apollo dicatur Enholmos, quin & Vates dici Enholmides quodam genere uidentur, ratione eadem. Quanq; eſt & Holmos coquinæ uſibus accõmodum uas, & holmeus orbicularis lapis, ad quem legumina cædãtur, & alia quædam. Vbi uero in Equitibus Ariſtophanes ait, ἐστί τι μῶν ἀπὸ τριπόδων, Interpres rurſum inquit, in tripodibus ſedebat Promantis. Et Strabo Autores inquit, certi memorant, diuinum ipſum domicilium profundam, & curuam eſſe ſpeluncam, non admodum lato ore patentem, Vnde auram quidem referri ſacro aiunt, efflante numine. Excelſum autem hoſtio imminere Tripodem, quem cum Pythia uates inſcẽderit, hauſto diuinationis ſpiritu, dei reſpõſa referre, & metro, &

oratione

oratione ſoluta. Amplius in Libro de myſterijs Iamblichus, Sibylla inquit, in Delphis duobus modis ſuſcipiebat deum, Vel per ſpiritū quendam tenuem, igneumq;, qui erũpebat alicubi ex ore antri cuiuſdam, Vel ſedens in adyto ſuper ſedem æneam, habentē tres, aut quatuor pedes, & deo dicatam, & utrobiq; diuino ſe ſpiritui exponebat, unde diuini ignis radio illuſtrabatur. Lactantius grammaticus ſuper eo Papinij uerſu, qui eſt Thebaidos primo, Salue priſca fides tripodum. Tripos inquit, ſpecies eſt Lauri tribus radicibus, Apollini conſecrata, propter triplicem uim diuinationis. Eſt & menſa Apollinis tripos corio ſerpentis Pythonis tecta. Sed quid pluribus agimus in re confeſſa? aduocetur tamen & Diodorus, poſt quem pudeat in manifeſtis ambigere. Etenim bibliotheces, ſexto & decimo uolumine ſic propemodum ſcriptum legimus. Vatem inquit, unam conſtituere, mox & ſubſtruxere machinam, qua conſcenſa uaticinari tuto poſſet. habebat illa Baſes tres, unde & Tripodis nomen inditum. Tripodem porrò dici menſam libro ſecundo comprobat Athenæus. Nec tamen abnuerim, uerbi huius notiones eſſe plures. Quippe Iulius Pollux de uocabulis rerum quinto Libro inter aurium ornamenta Tripoda recenſet, putatq; à figura eſſe impoſitam appellationem, Sicut & Homerus τρίγληνα ἕρματα nominauit, ut trium pupillarum imaginem præferentia. Sunt autem hermata latine inaures. γλήνη uero pupilla, aut etiam oculus ipſe. Libro autem ſexto idem Pollux. Erant inquit, menſæ quædam primæ, ſecundæ, tertiæ, & Tripodes, quibus ſuperiacebāt. Nominis item meminit Heſiodus. Quas uero imponimus, ut colibuit, & tollimus Trapezas. i. menſas, nunc Magidas uocāt, quo nomine utitur Sophocles quoq;. Magidis præter Plinium meminit Paulus Iurecōſultus, Sed ita, ut eo nomine tabulariũ accipiat interpres, aut Schacherium. Trapezas item pro appoſitis cibarijs inuenies. Epidorpiæ uero trapezæ uidentur fuiſſe omnium poſtremæ, quibus inferrent bellaria. Sunt & qui uocentur Microtrapezi, quibus parua paratur menſa. Sunt in eodē autore Libro x. Scelithria, quæ inquit, ſunt parui Tripodes. Nam ſella quædam theſſalica dicebatur Tetrapus, opinor, de pedum numero. Et alibi, Obſonijs ſubiecta menſa recte dicitur Tripus. Vt apud Ariſtophanem, & Xenophontem ἐν τῇ ἀναβάσει. Apud quē ſunt & Tripodia. Quod uero Tripodi ſuperimponitur etiā Cyclos dicitur, & Holmos quū inquit, & Delphici Tripodis Epithema, Cui Propheta inſidet, uocatͭ Holmos. Tripodis autem empyri, quo apud ignē uterentur, media Homerus Gaſtera uocauit. Apud quem etiam pro uaſe Tripum dici, liquet ex eo uerſu, καὶ τρίποδ᾽ ὠτώεντα δύω, καὶ εἴκοσι μέτρων. hoc eſt, Et anſatum Tripoda duarũ & xx. menſurarum. Hunc autē tripum inter funebris certaminis præmia Achilles propoſuit. Alioqui non ijs modo, qui fortiter quippiam feciſſent, Sed & Poetis in uictoria Tripoda contribui, honeſtiſſimũ cenſebatur, Quando Heſiodum Homero deuicto, eum rettuliſſe, proditum memoriæ ſcimus. Factum uero id in Amphidamantis laudatione. Ad quem bello peremptũ celeberrimus quiſq; ex Poetis certatim celebrandum Chalcidem cōfluxerat, fuerat autem is bello præclarus, ut qui Eretrienſes multum, diúq; infeſtaſſet. Quod in ſeptem ſapientum conuiuio Plut. ſcribit. Dabatur & ijs Tripus, Qui Dythyrambicum carmen cecinisſent, ad imitationem apollinei Tripodis, ut quidā ſunt interpretati. Memoratu dignũ, quod Heſiodicæ aſpidis interpres ſcribit, Tripoda item dici cratera magnum trium ferè pedum, Qui nunc inquit, barbare uocatur χοτζάς. Sunt qui Epiſtatem interpretentur Tripoda æneum, Qui Chytropodis uicem impleat. i. ollæ pedibus fultæ. Quanq; eo nomine quidam Vulcani imagunculam figlini operis intelligere malunt, Quæ focis aſſiſteret. Vel etiam lignum oblongum coracas habens, unde coquinaria propenderēt inſtrumenta, meminit in auibus Ariſtophanes, & explicant interpretes. Omnino ita diſtingui Tripodas animaduerto, ut dicantur alij ἐμπυριβῆται, aut αἴθωνες, ab ignis uſu, & ad hoc ipſum comparati. Alij autem Anathematici, ornatus gratia domibus dicati, uel templis, prorſum ignibus immaculati, intactiq;. Proinde ab Homero etiam Apyri nuncupati, etiamſi hos intelligunt nonnulli, qui necdum ignibus ſint admoti, Aethonas uero iam flammis ſuccenſos. Apud Athenæum ſunt Apyri Tripodes uino dicati, uelut crateres. At in quibus calefiebat aqua, Loetrochoi, ex quibus aliqui dicebātur ὠτώεντες, id eſt, Anſati. Tripoda muſicum organum à Delphici Tripodis ſimilitudine nuncupatũ, multi ſcribunt, ac triplicis citharæ uſum præbuiſſe. Relatu dignum eſt, quod in Muſica

t Martianus

Martianus ſcribit, Tripoda trini curſus præſagia polliceri, hoc eſt, Extantis, inſtantis, rapti. Qua in parte commonendus eſt lector accuratus. Inſtans dici de futuro, non de præſenti, ſicuti Philoſophorum modo ſcholis extritum eſt. Mos autem ueteribus frequens fuit, exculpendi in Tripodibus Epigrãmata. Id quod nec tacuit Gellius, cum ait, Heſiodum, atq; Homerum aliquo tempore eodem uixiſſe, Epigrammatis argumento probari, quod in Tripode ſcriptum fuerat. quem in monte Helicone poſuiſſet Heſiodus. Hæc uero repetit Gellius ex Varronis libro de imaginibus primo. Et Priſcianus ſcribit, legiſſe ſe epigrammata in tripode uetuſtiſſimo, Qui in Xerolopho fuiſſet Bizantij. Scribit Sudas Xerolophon dici à quibuſdam Thema, Et Tripoda Thematium. Sciendum præterea, quod à Tripode non ita diſſitum eſt, Cillibantas fuiſſe apud priores trium crurum ligna quædam, quibus in prælio fatigati ſcuta imponebant. Id quod clariſſime monſtrauit Ariſtophanes, τοὺς κιλλίβαντας οἶσε παῖ τῆς ἀσπίδος, quod eſt, Scuti Cillabantas feras ô Puer. Inde forte natum illud Varronis tradentis, Menſam uinariam rotundam quandoq; appellatam Cillibantum, ut etiam in caſtris, quãquam aliud ſentit ipſe, & nos alibi cõmeminimus. Porrò ut ad Tripodẽ redeamus, Scribit Apollonius argonauticon quarto, Iaſonem cum in Illyricum appulliſſet, ut ab Hylæis nauigandi rationem edoceretur, dono illis dediſſe tripoda, Cuius hoc fuerit fatum. Vbicũq; foret is, ciuitatem nunq̃ hoſtibus ceſſuram in prædam. Et quia hoc capite de menſis fuit mentio nobis plurima, Addamus præterea illud auctarium, quod ſcribit Aelius Dionyſius, Mẽſas quaſdã coquinarias dici Doridas, ἀπὸ τοῦ δέρειν, quod ſignat polire, unde etiam inflectitur δόρυ, quo nunc haſta ſignificatur, nunc ſimpliciter omne lignum, etiam in arboribus, ut οὐ γάρ πω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δόρυ γαίης.

¶ Delphici oraculi quæ tradantur initia. Eiuſdem deficientis rationes. De Tireſiæ itẽ Oraculo.

CAP. XVI.

POSTEA q̃ ſatis, ſuperq; de Tripode diſſeruimus, aptiſſimum opinor, fuerit, inſeruiſſe huic potiſſimum loco, Quæ autor Diodorus bibliotheces ſexto & decimo uolumine de oraculi Delphici primordijs prodenda cenſuerit, quando id toto orbe terrarum feſto concurſu celeberrimũ intelligi uoluere priores. Igitur fuit inquit, Secretio quædam ijs in locis, Vbi poſtea cõſtructum Adytum eſt. Illuc forte compaſcentes arrepſerunt capræ, quod uaſtæ tum ibi ſolitudines forent, nec omnino incolerẽtur Delphi. Quæ uero ex ijs in hiatũ deſpectare cœpiſſet, eueſtigio mirabiliter exultans laſciuire, ac uocem prorſus diſſonã emittere. Id cum amplius admiraretur paſtor, ut ſunt hominum ingenia plærumq; latentia ſcrutãdi auida, acceſſiſſe traditur, moxq; eodem affectum modo, quo capræ prius. Sed inſuꝑ futura quoq; præcinere cœpiſſe. Re uero latius uulgata, accurriſſe multo plures, qui oẽs conſimiliter, afflati coniectationem præbuere, Oraculi uim ex terra eſſe. Cæterum quia temulenti ſpiritu, quem ἄσθμα uocant δαιμόνιον, plærîq; interirent, Viſum fuiſſe, Vatem unã aſtituere, quæ citra reliquorũ noxam panderet futura, ad id uero etiam pegma ſuſtruxere, quo inſcenſo ſecure uaticinaretur. Habebat id Baſes tres, propterea Tripodis nomẽ eſt ſortitũ, hactenus Diodorus. Id uero Oraculũ ſuperſtitione uana, & hominũ inſcitia, multóq; amplius immundorũ uafricijs ſpirituũ illuc euectũ eſt, ut nõ omniũ modo gentium fieret affluxus, Sed paſſim præpotentiũ quoq; regum, ac principum populorum dona mitterentur opulentiſſima, Vt inde Delphici maxime celebrentur Theſauri. Et Aphetorias opes, ut immenſas, præſigneſq; certatim memorent Græci. Nam ab edendis Oraculis Aphetora dici Apollinem nouimus. Lego in Græcorum Theſauris; Parnaſum quendam omnium principem Oraculum adijſſe Delphicum, unde ſit monti adoptatum nomen, etiam ſi Larnaſum prius dictum produnt alij, quod Deucalionis arca, quam λάρνακα uocant, illuc ſit delata. Super Oraculo delphico uerba Ciceronis ſunt diuinationum priore libro, Terræ inquit, uis Pythiam Delphis incitabat. Naturæ Sibyllam, an nõ uidemus, quã ſint uaria terrarum genera? ex quibus & mortifera quædam pars eſt, ut Anſancti in Hirpinis, & in Aſia uidimus Plutonia. Aliæ peracuta ingenia gignunt, alia retuſa, quæ om̃ia fiunt ex cæli uarietate, & ex diſparili aſpiratione terrarum. At libro ſecundo idẽ M. Tullius, Euanuiſſe aiunt, uetuſtate uim loci eius, unde anhelitus

helitus ille fieret, quo Pythia, mente incitata, ederet Oracula, Sed cum de ui agatur nõ naturali ſolum, ſed etiam diuina, quo tandem modo euanuit? Vetuſtate inquies. Quæ uetuſtas eſt, quæ uim diuinam conficere poſſit? Quid tam diuinum, quam afflatus ex terra mentem ita mouens, ut etiam prouidam rerum futurarum efficiat? Cæterum Oraculi uanitatem, cum multa alia, tum Demoſthenis illud coarguere uidetur. Qui Pythiam dicebat φιλιππίζειν, id eſt, quaſi cum Philippo facere, quod eo ſpectabat, Vt eam à Philippo corruptam diceret. Plutarchus in Libro de Oraculis, quæ defeciſſent, Delphici oraculi originem eandem ferè facit, quam Diodorus, Sed adijcit, Paſtorem illum, qui omnium princeps ex afflatu ſit uaticinatus, Coretam fuiſſe nuncupatum, Et mox deſinentis uaticinæ poteſtatis rationes allaturus, Plurimas ait, in terra contingere mutationes, uarietatesq; rerum, Quando & multis locis metalla defeciſſe, manifeſtum ſit. Lapis Caryſtius mirandæ fuit apud priores naturæ, quoniam νηματώδης erat, id eſt, netilis, aptusq; duci inſtar lanæ, liniue. Conficiebantur inde Chiromactra, id eſt mantilia, Item Retia, reticuláq;, Quæ ubi ſordes contraxiſſent, cõiecta in ignem candori ſuo citra ullam omnino noxam reſtituebantur. Victrixq; illa omnium uis Ignium aliquid tandem nacta erat, in quod ius nullum haberet. At nunc inquit, euanuere omnia hæc, Vixq; in metallis uiſuntur uelut Ines, aut prætenues, qui intercurrant, Capilli. Eiuſmodi porrò & in manticis pneumatibus, id eſt, ſpiritibus uaticis coniectanda ſunt. Neq; enim æterna eſt eorum uis, quæ ſenij planè ſit neſcia. Verum & ipſa mutationibus obnoxia cenſeri debet. Probabile nanq; ſit, Imbres nimios quãdoq; poteſtatem eam reſtinguere, plærumq; & fulminum caſu diſflari. Præcipue autem terræ motibus agitata permiſcere ima poteſt, & meatus occæcare prorſum. Nam & in Orchomeno cum atrox debaccharetur peſtilentiæ malum, plæroſq; hominum uis quidem craſſantis morbi abſumpſit. Sed & Tireſiæ defecit oraculum, quod & nunc uelut feriatũ cõticeſcit. Oraculi loca dici inuenio Mantea, & Anactora. Anacea uero ſunt Dioſcurorum feſta.

¶ Quam eſſe ex inimicis utilitatem maximam cenſuerit Plutar. Inimicum eſſe uulturi aſſimilem. CAPVT XVII.

SCITVM eſt ac memorandum imprimis, quod à Plutarcho uiro doctiſſimo, & prudentiſſimo, inq; diſciplinis autoritate graui, relatum animaduertimus in Commentariolo, quibus quis rationibus iuuari ab inimico poſſit. Primum inquit, omnium mihi uidetur, Quod eſt ex inimicis maxime noxium, id ſi modo attendas, effici utiliſſimum poſſe. Inimicus ſiquidem peruigili cura rebus inſidiatur tuis, uitamq; ambit hinc inde, anſam quæritans, nec inſpectat per quercũ modo, Sicuti olim Lynceus, nec per lapidea, uel teſtacea, Sed per amicos, per ſeruos, per familiares uniuerſos, adeo efficax eſt, expeditusq; eorũ, quæ uel facias, uel conſultes, explorator, inſpectorq;. Præcipue uero ſiquid delinquas, inhæret affixus, ſcrutaturq;, Et profecto Vulturum exprimere uidetur mores, hi quippe tabida tantum conſectantur cadauera. Nam pura, beneq; habẽtia ne ſentiunt quidem. Cõſimiliter inimicum uitæ modo labes mouet. Aegra illum excitant, ac quæ computruerint. Ad hæc adnuunt, hæc contrectaſſe gaudent, hæc cõuellunt, Qui te odioſe inſectantur. Inde uero eximia, ac præcellens profluit utilitas, ſi iſta ueritus, explorate, penſiculateq; tibi ꝑpetuo intendas, te obſerues, nequid incurioſe, incircũſpecteq;, Sed proſpicienter omĩa dicas, agasq;, Vt ueluti in accuratiore diæta, Vitam præſtes incuſabilem, inculpatam, ab omniq; ſequeſtratam uenenoſiore morſu. Qui enim ſic affectiones reprimit, ſedatq;, Et, qua maxime pollemus, rationem uelut in ſpecula continet, metu, prouidáq;, & ſagaci cura, meditationem concipit, & propoſitum æquabilem tranſigendi uitam, ac omni procul abiunctam crimine. Id enim prorſum in hoc uſu euenit, quod ciuitatibus contingere certum eſt, Quæ hoſte uicino aſſidue infeſtetur. Hic ſiquidem ingruens terror ad moderationem redigit, Concordiam conciliat, Sanæq; ac recte ualentis Reipublicæ amorem inducit. Eodem modo inimicus infeſtior uel nolentes ad ſobrietatem reuocat, in deſidiam labi non permittit, aut neglectum, efficitq; aſſuetudine iſta, Vt tanq̃ in ſtatione quadam poſiti εἰς τὸ ἀναμάρτητον euadamus, id eſt, in ſtatum inſontem, ac

prorſus Theonini dentis neſcium. Quibus enim Homericum illud altius inſederit, ac ut ſic dicam, fuerit ad manum, ἦκεν γηθήσαι πρίαμος, πριάμοιο τε παῖδες. Lætari utiq; Priamus poſſet, rurſumq; Priami filij. Auertuntur inde longiusq; abducuntur ab ijs, quæ inimicus læte naſo criſpante uideatur excepturus. Mirum eſt, quã proficiat in ſummam uitæ ſtudium hoc, & æmula concertatio. Celeberrimũ eſt Naſicæ Scip. apophthegma. Quibuſdam enim aſtruentibus, rem Romanam nunc demum obfirmatam, ſtabilemq; uideri, Carthagine fũditus euerſa, &, ut ait ille, impacto mœnibus aratro, Immo uero inquit, nunc periclitamur maxime, quando nec quos extimeſcamus, nec quos erubeſcamus, reliquos nobis fecimus. Adde præclarum Diogenis documentum, ciuile imprimis, ac philoſopho condignum, Quonam pacto ulciſcar inimicum? Si bonus inquit, honeſtusq; ipſe fias, Inimici æquos probari, qui aduertunt, torqueri non ceſſant. Si commendari Canem, Si elaboratos, excultoſq; uideãt agros, ſi pulchre floreſcentem, congerminantẽq; ſpectẽt hortulum, ingemunt. Quid facturos putas, Si iuſtum te comprobes uirũ, Mentis integræ, bonum, uerbis probum, factis purum, uictu moderatum, profundo perfruẽtem, ut ille ait, mentis ſulco, unde prudens egerminat Conſiliũ? Si inimicum male habere cupis, non impudicitiã ſubſtratæ uirilitatis, non mollitiem opprobraris, non ſcurrilitatem, non id genus alia plæraq;. Cæterũ eſto ipſe ſciens, tẽperatus, Verax, adeuntibuſq; perhumane utaris, ac iuſte. Quod ſi ad probra euectus fueris, Id ſit præcipuæ curæ, Vt ab ijs, quæ coarguis, abducas te longius, Introſpice animam, putrida circũſpecta, nequis inſuſurret illud tragicum, ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων, Aliorum medicus, Ipſe ulceribus ſcatet. Si inſcitiam forte tibi in altercationibus obijcerit, intende diſcendi ardorẽ, allabora eo prociuius. Si timidum appellarit, uirilem exacue promptitudinem. Si ut laſciuum inceſſuerit, atq; intemperantem, exterge ab anima, ſi quod latenter inoleuit titillantis uoluptatis ueſtigium, memor ſemper, nil fœdius reciprocante crimine. Sicuti turpiter, ac inhoneſte agenti incurriſſet Plato, abiens, ſeq; intuens dicere ſolebat, μή που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος, an & ipſe talis? Qui inimici conuitia patitur, inſigniter inde iuuari poteſt. Nam dicere ſolitum Antiſthenem accepimus, reuocandis ad bonam frugem uel amico eſſe opus ingenuo, Vel ardenti, acriq; inimico. Alter eñ recte monẽdo, coarguendo alter, increpandóq; auertit à uitio. Genus autem hoc remedij tanto uideri præſtantius debet, quod ut nunc eſt, Vbi fidenti opus audacia eſt, Amici ἰσχνοφώνες, id eſt, graciles uoce ſe præſtant. Sicubi adulatio intercurrat impendio loquaces, & obſtreperi, uel tinnuli quoq;. Vbi admonendus amicus, muti prorſum. Proinde ab inimicis audienda ueritas, quam negligit amicitia. Nam & Telephus medicinam inuenit ex hoſte. Et qui theſſalũ Promethea perimere cogitarat, perſanauit, abſceſſui, quod Phyma uocãt, patefacta uia Ita profecto eſt, inimicus ἐστὶ ἄμισθος διδάσκαλος, id eſt, gratuitus Magiſter, ac ſine mineruali, ſemper ex eo diſcere aliquid licet eorum, quæ nos lateant: ac eo quidem impenſius, quod plura longe, ac ſæpius præſentit, perſpicitq; inimicus, quã amicũ profeſſus, quando ut Plato ait, τυφλοῦται τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, occæcat amor in eo, quod ames. Odium uero ferè garrulitati adnexũ, implicitumq; eſt, ac πολυπραγμοσύνῃ, id eſt ſatagit alienarum rerum. Hieron ex inimico audiuit primum, ſibi fœtere animam, quamobrẽ commotior, quid ais Vxor, cur non commonuiſti? At illa, ut quæ modeſta foret, puráq; quoniam inquit, ita uiris omnibus olere opinabar. Poſtremo id cogitandum, Agricolarũ peritiſſimos tradere, Allium, & Cepas bonitate proficere, ſi roſis, uioliſq; applantentur, quod in eas acrimonia, & quod olidum eſt, ſecernatur. Eodem ipſi modo inimicum ex propinquo patiamur, quo feliciter agente, cõmoueamur, exacuamurq;, Ac ita conſurgamus, ut ex æmulatione connitamur pari induſtria perfungi, Aut etiam ſublimiorem nobis locũ uendicare. Quod ſi malis artibus euadat is nobis ſuperior uel gratia, uel honoribus, æquo id animo patiendum, immo eo amplius noſtra ipſorum integritate lætandum. Siquidem quod intra, quodq; ſupra terram aurum eſt omne, in æquilibrio uirtutis ſtare nequit, Sicuti à Platone dictum grauiſſime eſt.

¶ De Vulturibus adnotata quæpiam. Cur Cauſidici dicãtur Togati Vulturij. Item Imperatores paludati Vulturij. De Vulturum odoratu, & Odoris ratione.

CAPVT XVIII.

Vulturem

VVLTVREM animalium omnium innocentiſſimum, Hermodori Pontici ſententia pronuntiauit, Quia nil prorſus attingat eorum, quæ ſerant homines, plantent, alant. Animantium præterea nullam interimat. Volucribus quoq; uel mortuis abſtineat, quodam cognationis intellectu. in Augurijs certe auis præſtantiſſima Vultur habebatur, quod Hercules comprobrarit, necnon Romanæ urbis primordia manifeſtũ faciũt, forte quia rariſſime Vulturis cõſpicitur, & inde oblatus aliquid ſemp creditur portendere, Aut quia, ſicuti fabulant̃ Aegyptij, & in Hexamero Ambroſius uidetur approbaſſe, Vulturij oẽs fœminæ ſunt, Ac ut Zephyro arbores, Sic illæ Euro grauidæ fiũt. immo certa, & firma inde ſigna fieri, ueriſſimum eſt. Verum quia animans hæc cadauera iam tabida ſumme affectat, & rapit auidiſſime, ex quo & Catullus, Lingua exerta auido ſit data Vulturio. Propterea quodã loco Apuleius, Cauſidicos, & Oratores forẽſes probroſis inceſſens uerbis, quod eis, ut Columella dixit grauiſſime, conceſſum ſit in medio foro latrociniũ, Togatos nominauit Vulturios. Vt quibus præuaricari, Reos prodere, Vendere aduocationes, & ſanguinaria rapacitate homines excarnificare, frequẽtiſſimi ſit moris. Sicut M. Tullius pro Sextio, Vulturios paludatos appellauit Gabinium, & Piſonẽ imperatores, qui pretio nundinarentur omnia. Porrò & ratione eadem Salibus ſuis Plautus inſeruit Vulturios pro Talis in Curculione. Vt eñ Vultures carniuori ſunt, & rapto uiuunt. Compari modo & Tali uoratores ita ſunt, ut diſpolient ex toto Aleatorẽ, atq;, ut plautino item uerbo utamur, derũcinent. Memorabile eſt, quod Tomo de Ideis primo, Vbi περὶ σεμνότητος λόγου diſſeritur. Hermogenes adnotauit, quoſdam appellare ſolitos Vultures, τάφους ἐμψύχους, id eſt, animata ſepulchra παρὰ δὲ τοῖς ὑποξύλοις τουτοισὶ σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν, τάφους τε γὰρ ἐμψύχους τοὺς γύπας λέγουσιν, ὧν περ εἰσὶ μάλιστα ἄξιοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρεύονται πάμπολλα, id eſt, Apud ſubligneos uero hoſce Sophiſtas plura inuenias utiq;. Quippe Vultures dicunt ſepulchra eſſe animata, quibus ſunt ipſi maxime digni. Et frigidiora his alia non pauca. Illud uero neutiq̃ prætereundũ, quod ex Hieronymo cõpertum nobis eſt, Vulturem, cum cœperit oua edere, quippiam ex indico tractu afferre, quod eſt tanq̃ nux, intus habens, quod moueatur, ſonumq; ſubinde reddat. Id uero ſibi ut appoſuerit, multos fœtus producere, Sed unum tantum remanere, Qui immuſculus à plæriſq; dicitur. Maſurius uero pullum aquilæ eo nomine intelligit, prius quam albicet cauda. Vulturum odorandi uis mirifica ab autoribus traditur claſſicis, nam & in Magia ſignificat Apuleius. Si uero inquit, naribus nidorem domeſticum præſenſit. Vincit idem ſagacitate odorandi canes, & Vulturios. Cui enim Cani, Cui Vulturio Alexãdrini cæli quicq̃ ab uſq; Aecuſium finibus oboleatur? Scribit diuus Thomas, per quingenta millia paſſuum ab Vulturibus, Addit Hieronymus, etiam ab aquilis, præſentiri cadaueris putorem. Sed & eo amplius. Illuc autem uſq; odorem, uel corporalem euapo rationem pertingere, prorſus abſurdum, præſertim cum ſenſibile medium immutet undiq; ſecundum eandem diſtantiã, niſi præpediatur. Neq; eñ ſufficeret ad tantũ ſpatiũ occupandum, etiamſi in fumidam reſolueretur euaporationem integrum cadauer, Quando certus, ac præſcriptus eſt refractionis terminus, ad quem naturale corpus peruenire poteſt, Qui eſt raritas ignis. Sed nec huiuſmodi odore cadauer noſcitur ſenſibiliter immutatũ. Proinde dicendũ, quod & alibi hoc opere attigimus, ab odorabili reſolui quidẽ poſſe fumidam euaporationẽ, Sed eam tamen nõ produci ad eum terminũ, ubi odor percipiatur. At ipſum mediũ ſpiritaliter immutari ultra q̃ cõmemorata euaporatio poſſit peruenire. Sunt & qui futuram ſtragem præſenſione quadã mire percipi, tradant. Quin & ingruentis mali certiſſimũ haberi præſagium, ubi exercitũ aues inſequant̃ eiuſmodi. Cuius rationẽ ſcrutari, difficillimũ cenſuit Albertus, ni ſtellarũ poteſtate occultiore fieri, collibeat credere. Coruos equidem ipſum hoc quãdoq; factitaſſe, compertũ eſt. Quod autem Albertus idem ſcribere Ariſtotelem tradit, Vulturis nidum nunq̃ eſſe uiſum, Id uero perſpicue falſum eſt. Quod amplius liquebit, ſiquis ſextũ de hiſtorijs animalium adierit librũ. Propterea Vulturum nidos in Germania uiſitari frequentes, facile impetrarit fidem. Porrò de Vulturis ſcitus admodum narratur Apologus aduerſum fœnore ſeſe illaqueantes. Vulturius quidam uehementer agitatus uomere amplius cœpit, ſimulq; etiã queri, ac ſeſe afflictare, quod inteſtina eiectare uideretur. Pax ſit rebus inquit

alter,non eſt,quod ægro ſis animo,neq; enim tui euomis quippiam. Sed cadaueris portiones,quod nuper conſcidimus. Eadem ratione fœnore adobruti nõ agros ſe uomunt, diſtrahuntq; proprios, Sed fœneratoris,quem ijs dominum præfecerunt.

¶ Quid ſit,quod Monogrãmos Deos dixit Epicurus. Quod ſolidũ Corpus. Et quæ Mathematica corpora. Aphyæ meretrices cur. Euthygrammæ quid. & Euthyoriæ. Polygrammi. CAP. XIX.

CICERO Libro de natura deorum ſecundo Epicuri ſententiam exagitans ſic ferè ſcribit, Non ſunt dij inquit, his corporibus, ut aut caſus, aut ictus extimeſcant, aut morbos metuant ex defatigatione membrorũ. Quæ uerens Epicurus Monogrammos deos,& nihil agentes cõmentus eſt. Quæſitum inter doctiſſimos in ueterum literarum tractatione diu, multumq; uerſatos, qui nam dicantur Monogrammi, aut quid eo uerbo intelligi uoluerit Epicurus. Ego uero pro uirili bene conſultum omnibus cupiens, quæ mihi uetus lectio ſuggerit, promam gratiſſime, expendet mox candidus Lector, Siq; ad ſtomachum faciet, percoquat, ac citra liuorem ſinat ire in corpus. Siqua minus arriſerint, tranſiliat putetq; nos fuiſſe homines. Monogrammos igitur ex monumentis Marcelli inuenio dici, homines macie prætenues, ac decolores, ſtrigoſoſq; ac incuratiores, quæ nuncupatio uidetur ex Picturæ ratione inflexa, Quæ Linearis dicit̃, ut ex Plinij doctrina percipi licet, qđ prius, quã coloribus corporet̃, lineis ad umbrã fingit̃. Probat porrò Nonius Lucil. autoritate, Cuius ſunt uerba, Vix uiuo homini,& monogrammo. Cæterum ex ijs non omnino quidem eluceſcit Ciceronis nodus, ad intellectum tamen aditus aperitur, Qui plenus fiet, Si placita Epicuri de natura diuina exploratius nouerimus. Quæ ab Anthropomorphitarum hæreſi haud ita diſparantur qui ruſtica ſimplicitate deum habere humana membra arbitrãtur. Vnde & appellationẽ ſortiti credũtur. Omniũ inquit, animãtium formam uincit hominũ figura. Deus autem animans eſt. Ideo ea profecto figura eſt, quæ pulcherrima ſit omniũ, quoniã deos beatiſſimos eſſe conſtat, beatus autem eſſe ſine uirtute nemo poteſt, nec uirtus ſine ratione conſtare; nec ratio unq̃ ſine hominis figura. Hominis igitur ſpecie eſſe deos, confitendũ eſt. Nec tamen ea ſpecies corpus eſt, ſed quaſi corpus, nec habet ſanguinem, ſed quaſi ſanguinem. Addamus porrò, ut perſpicua magis tota res fiat, Quod aptiſſime concipit Matheſis. Omne corpus, quod ſolidũ eſt, ac Stereon Græci uocant, triplici conſtat dimenſione, longitudinis, latitudinis, profũditatis. Ex his tribus, Lineæ ductu una conſurgit dimenſio, quam longitudinẽ dicimus, citra latitudinem ullam. Planities uero, quam Epiphaniam uocant, longo, latoq; diſtenditur, alto tamen caret. Soliditas uero perficitur, ſi illis altitudo acceſſerit. Cæterum id magnopere aduertendum, quod corpus quodlibet ſuperficie quidẽ cluditur, tanq̃ termino. hic uero terminus quamuis circa corpus ſit, incorporeus tamen intelligitur. Eſt ẽm hæc incorporea natura prima, nec tamen pure, quando non niſi circa corpus apparet. propterea etiam ſi ſuperficiem à corporibus res non ſequeſtrat, Intellectus tamen ipſum hoc facit. Hæc ſuperficies ſicuti terminus corporum eſt. Ita terminatur & ipſa lineis, quas ſuo nomine Grammas Græci dicunt, Punctis uero finiũtur lineæ. Deniq; corpora hæc ſunt, quæ Mathematica uocant. Ex his uero iam dilucere arbitror, Cur deos non habentes corpus, ſed quaſi corpus, Vt acute delyrabat Epicurus. Etiam Monogrãmos nuncuparit. Nam nec ſuperficies, quæ lineis connectitur, corpus eſt, ſed quaſi corpus, quia citra corpus nõ eſt. Sic & monogrãmos pictura, quaſi ſuperficies quædã cõcipi debet, quoniã nõ eſt corporata coloribus. Qui profunditatẽ imaginibus, tabuliſq; addere uidentur. Qui porrò emaciati ſupra modũ ſunt, & pellucidi quodãmodo, ut quibus nulla adeſſe carnis uideatur altitudo. Rectiſſime profecto & hi Monogrammorũ inſigniunt̃ cognomine. Dignum relatu id quoq; in Græcis obſeruatũ monumẽtis, & ab Apollodoro proditum, Meretriculas quaſdam fuiſſe Aphias. i. Apuas cognominatas. quod minutulæ forent, albæq;, oculis grãdioribus, noia eis fuere Stagonion, & Anthis, Ex eadẽ cauſa in libro de Meretricibus Nicoſtratida dici Apuã cœpiſſe, ſcribit Antiphanes. Alioqui & Apuas autore Chryſippo, Athenis ob rei affluentiã nimiam eſſe dictitabant πτωχικὸν ὄψον, id eſt, mendicorum obſonium. Quoniam uero de grãmis, id eſt,

lineis

lineis actum nobis eſt. Obiter, exq; abundanti ſubnotandum, Euthygrammas apud Vitruuium dici rectas lineas, ex quibus Geometria Circini tradit uſum, equo facilius ædificiorum in Areis expediuntur deſcriptiones, normarumq́;, & librationum, & linearum directiones, εὐθυωρίαν Græci, æque ſemper meantem curſum uocant. Polygrammos Melanuros uocat Ariſtoteles, atq; item Melanogrammos ab linearum multitudine, uel nigritie, quibus interſtinguantur. Hæc de Græcis ferè ſparſim, interciſeq;. Nunc ad Muſicos diuertamus.

¶ Muſices laus cur data hominibus. Rurſum à quibus ſtudium eius ſit deriſum.

CAPVT XX

SVMMAM eruditionem, & animorũ inſtitutionem longe præclaram eſſe in neruorum, uocumq́; cantibus ſitam, à Græcis ſemper ferè creditum eſt. Hinc legimus Epaminundam Græciæ principem fidibus præſtantiſſime ceciniſſe. Proinde, ſicuti commeminit M. Tullius, Themiſtocles cum aliquot annis ante in Epulis recuſaſſet lyram, eſt habitus indoctior. Sed & Lycurgus, q̃uis duriſſimas Lacedæmonijs ſuis leges iniungeret, Muſices tamẽ ſtudiũ egregie uidetur amplexatus, quãdo ipſam hanc natura parens impertiuiſſe animaduertitur, quo tranſmitti laborum onus moleſtiſſimum procliuius poſſet. Remigem, ut Fabius inquit, cantus hortatur, & ſingulorum fatigatio quamlibet ſe rudi modulatione ſolatur. Pythagoras, & qui deinceps ſtudia conſectati ſunt eadem, mundum ipſum non citra muſicas rationes concinnatum, coaptatumq́; argumentorum ſubtilitate colligere ſunt uiſi. Quin & artium ueluti præſtantiſſima diuinis ſe inſeruit rebus, & quod teſtatũ quoq; Ptolemæus reliquit, numinibus placandis adhibetur. Plato etiam eſſe gentibus contributam putat muſicam ad præclarius quoddam, præſtantiusq; opus. Nam cum ſit concinnitatis inter frequentamẽta uaria præcipue artifex Muſica, non ideo à Dijs data, ut ad delitias conuertamus, & aurium pruritum, ſed ut, quod animæ conſonantiam turbat, & harmoniam, huiuſce uoluptatis delinimento ſedari, ac ad ordinem redigi ualeat. Ceterũ & grauiſſime Pindarus, ὅσσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεὺς, ἀτύζονται βοὰν Πιερίδων ἀΐοντα. Quæcunq; nõ amat Iupiter, uocem auerſantur Pieridum. Proinde Socrates iam ſenex inſtitui lyra non erubeſcebat. Thebis porrò Pindari ſtatua uiſitur nulla, uiſitur autem, inquit Athenæus, cantoris Cleonis, in cuius ſinum, Thebas Alexandro diruente, cum fugiens quidã aurum immiſiſſet, rediens anno trigeſimo poſt, iam Thebis frequẽtibus, cum fide totum recuperauit. Præclara eſt Comici Eupolidis ad muſices præconiũ pertinens ſentẽtia, qua negotiũ eſſe ſancit βαθὺ καὶ καμπύλον, id eſt, profundũ, flexuoſumq;. Propterea in hyacintho Anaxilas Muſica per deos inquit, perinde ac Libya, ſemper quotannis nouã quampiã feram parit. Magnus equidẽ iuxta Citharœdũ Theophilũ, ſtabiliſq; theſaurus muſica eſt, mores enim inſtituit, cõponitq;, ac mollit irarum ardores, quod uel Homericus abunde Achilles ſignificat. Quo fit, ut inſignitius barbaram quorundam feritatẽ mirari nõ deſinam, quos inauſpicatiſſimis etiamnum dictis artem nobiliſſimam inſectatos nouimus. Nam Scythicũ regem Ateam, Scythicam planè feritatẽ, & barbaram inſcitiam reſipientem, memoriæ proditur, cum captiuum Iſmeniam, tibicinem illum celeberrimũ, quẽ Bœotios complures Iſchiadico diuexatos morbo modulis ſuauioribus, perſanaſſe tradunt, tibia incinere iuſſiſſet, ac illum cæteri ſuauitate demulcti ſumma proſequerentur admiratione, laudibusq; efferrẽt plurimis, & ueriſſimis, incultũ barbarũ iureiurando identidem cõprobaſſe, Equeſtrem hinnitum ſibi uideri iucundiorem, modulatiorẽq;. Verum in Barbaro, & hoc quidem Scytha, uox huiuſmodi minus forte mira. Quid uero Spartanis facias? Quando Zeuxidami filius Archidamus, cum nimio plus admirareẽ quidã Cytharœdũ, uimq; eius laudaret, ὦ præſtantiſſime inquit, qđ nã bonis uiris præmiũ ſtatues, cui tantũ arridet Citharœdus. Rurſum cũ ex aſſiſtentibus quidã intuliſſet, Pſaltes eximius hic eſt, at inquit, apud nos bon⁹ cantor, bonus Cupediarius eſt. Ceu nil prorſum interſit, cupedijsne, ac lautitia concilieẽ uoluptas, an modulatiore ex organis ſono. Quin & gentis eiuſdẽ Demaratus, ubi Pſaltẽ inaudiſſet, ſubiecit, οὐ κακῶς φαίνεταί μοι φλυαρεῖν, non male mihi uidetur nugari. Emerepes Ephorus Phrynidis muſici duas ex nouem fidibus aſcia abſcidit, inſuſurrans μὴ κακούργει τὴν μουσικήν, ne muſicã depraues. Eudamidas, cũ Cantor quidam mire placuiſſet, ac ſcitareñ

modus ipſe cenſetur nomine. Delectationem utiq; ſimilitudo cõciliat. Hinc nata Phrygia, Lydia, Doria modulatio. Phrygium modum etiam barbarum appellat Porphyrio: Eius proprium eſt, ut inquit Lucianus, Entheon. Lydij uero Bacchicum, Dorij honeſtum, & graue. adijcitur à plæriſq; Ionicum, quod floridum intelligunt, ac iucundum. In rebus ſerijs Priſcos inuenio Dorium adhibuiſſe, non Phrygium, neq; Lydium. Quare, cum quid lætius, ac iucũdius uel dicendum, uel optandum eſſet, Ab dorio dicebant, in Phrygium. Verũtamen quid Caſſiodorus ſuper ijs prodat, attendendum magnopere, Dorius inquit, prudentiæ largitor eſt, & caſtitatis effector. Phrygius uero pugnas excitat, uotum furoris inflammat. Aeolius Animi tempeſtates trãquillat, Somnumq; iam placatis attribuit. Lydius intellectum obtuſis acuit, & terreno deſyderio grauatis cæleſtium appetentiam inducit, bonorum operator eximius. Ex ijs uero lux multa Quintiliano infertur, ſcribenti, in materia declamantium poni tibicinem ſolitum, Qui cum ſacrificanti phrygium cecinißet, ac ille actus eſſet in furorem, fingebatur accuſari. Lydiam tamẽ Harmoniã Plato libro de Rep. tertio, plurimũ reprobat, quæ acuta ſit & lamẽtationibus accõmodata, Prima enim eius conſtitutio fletus, lamentationiſq; cauſa facta eſt. Nã Ariſtoxenus in primo de muſica, Olympum tradit, in Pythonis ſepultura cecinißе tibia ſecundum Lydium modulum funeralia. Hæc politicorum octauo Ariſto. de Lydia mixta etiam comprobauit. Compoſitam uero, & mediocriter afficere Doricam rettulit. Phrygiam diſtrahere animum, & rapere. Quamobrem non recte uideri Socratem in Rep. eam admiſiſſe modulationem. Subdorium, & ſubphrygium uocat Ariſto. idem in Quæſtionibus encyclijs, aſtruens ea in tragœdijs non eſſe Chorica. Subphrygium uidetur dici modice remotum à uero, naturaliq; phrygio. Mixolydius item modus commiſerationis eſt, ac Tragœdiæ congruens. Hunc Sappho inueniſſe prima traditur. Damon uero Athenienſis, ut plæriq; conſentiunt, remiſſam repperit Harmoniam, Quæ Mixolydio contraria eſt, Iados autem per ſimilis. Sunt qui Lydiam modulationem ab Cario Iouis, & Torrebiæ nymphæ filio primum repertam uelint, Qui cum forte erraret, incidit in paludem, quam mox de matris nomine Torrebiam iuſſit appellari. Vbi, cum nympharum, quas etiam muſas interpretantur Lydi, ut autor Stephanus eſt, præſuaues inaudiſſet cantus, edidicit, atq; item reliquis inſinuauit. Memoriæ proditur id quoq;, In Torrebia palude, ſeu Lacu, quem dici item Nymphæum uolunt, eſſe Nympharum Inſulas, quæ Tibiarum cantu in ambitum motentur, proptereáq; Calaminas uocari à Calamis, Atq; item Saltares, quoniam in Symphoniæ cantu ad ictus modulantium pedum mouentur, ut Plinius ſcribit, tametſi à Calaminis diſtinguere uidetur. Clonas elegus Poeta, & Epicus tibicinicas regulas, & cõcentus cõſtituiſſe memorãt primus, Sicuti Terpander Citharœdicas leges princeps omniũ perueſtigaſſe narratur. Elegias, heroica item carmina Polymneſtus Colophonius. Sunt tamen qui Elegum carmen primitus enuntiatũ tradant, à Naxio quodam Theocle furente, ſiue is fuerit Eretrienſis. Et inde ab Oratio dictum in arte poetica ex hac opinionum inter græcos incõſtantia.

Quis tamen exiguos Elegos emiſerit autor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.

Olympus phryx tibicinicã primus ad Græcos intulit, & Dactylos Idæos, Mydæ Regis temporibus, & Tibialem inuenit legem, quæ Polycephalos dicta eſt, forte non diuerſa à Nomo, quem Xynauliam, ſiue Synauliã uocant. Ea uero eſt, cũ Tibicines duo incinnunt idem, Aut certe, ubi Cithara, & Tibia concentum faciunt. Fuit autem Olympus hic Marſiæ diſcipulus, & αὐλητικοὺς νόμους ſcripſit, & θρηνητικοὺς, id eſt, tibicinicas leges, & lugubres. Tibia uero uſum Hyagnim primum uolunt, Aut, ſicuti Apuleius inquit, primus in canẽdo manus diſcapedinauit. Primus duas tibias uno ſpiritu animauit, primus dextris, & læuis foraminib⁹ acuto tinnitu, & graui bombo cõcentũ muſicũ miſcuit: Porrò ſũt, q Apollinẽ nõ Citharã modo, Sed etiã Tibiã inueniſſe tradãt. Cui rei argumẽto ſit ſimulacrũ Deli, Cuius dextra teneat arcũ, læua gratias ſuſtineat, quarũ ſingulæ ſingula muſicæ inſtrumenta manibus geſtarent, Vna Lyram, Tibias altera, Media fiſtulã ore teneret. Puerũ præterea, qui Laurũ tempicam Delphos inferebat, Tibicen ponè aſſectabatᷣ. Et quæ ex hyperboreis ſacra mittebantᷣ, nõ ſine tibijs, fiſtulis, citharis fuiſſe me

morantur. Sunt autem fiſtulæ, quas Syringas uocant, generis non unius. Eſt enim quæ
dicatur Monocalamos, à Mercurio inuenta, Sicut à Sileno Polycalamos, à Marſia Ce-
rodetos. Scire conuenit tamen, Syringos notionem eſſe non unam. Quippe eſt quan-
do appellatione ea in rotæ foramen iniecta portio axis intelligatur, Quin & foramen
ipſum, Meminit Sophocles, κεῖνος δ᾽ ὑπ᾽ αὐτὴν ἐσχάτην στῆλην ἔχων, ἔχριμπτ᾽ ἀεὶ σύριγγα.
Oblongior item foſſa dicitur Syrinx, Sed haſtæ repoſitorium quoque. Syriſten uocant
inter Grues marem, id eſt, συριστήν. Syriſcum eſſe uas tradunt plexile, in quod conij-
ciantur fici, Sed Hyriſcum pronunciant alij. Syriam pro craſſiore accipiunt indumento
pinguioreque à σισύρνη. Vel quod in Cappadocia, quam Syris contribuunt, confici ſo-
leret. Syrmæa in Lacedæmone certamen erat præmio propoſito, quod ex farina, & mel
le nuncupant Syrmæam.

¶ Quæ muſica probis admittenda moribus. Item quæ inſtrumenta cenſeri improba
debeant. Magadis. Quintilianus declaratur de Spadicibus. Hypoſpadij, Tibiæ, Pacti-
des, Barbitos, Pſalterium, Naula, Nablas, Nabliſtæ, Panduriſtæ, Crembalum. Samby-
ce.

CAPVT XXIII.

CAETERVM ijs omiſſis, forte præſtiterit, Ariſtotelica ſubtexere placita.
Melorum inquit, diſtinctionem, Qui in Philoſophia uerſantur, eam affe-
runt, Vt aliam dicant moralem, Aliam effectiuam, id eſt, πρακτικήν, Aliã
uero ἐνθουσιαστικήν, hoc eſt abſtractiuam. Proinde Tibiæ in diſciplinam re-
cipiendæ non ſunt, nec aliud artificioſum inſtrumentum, ut eſt Cithara.
Verum quæ auditores efficiunt bonos, Tibia prorſus moralis non eſt, Sed magis ὀργια-
στική, id eſt, concitatrix. Adde quod & ſermone uti prohibet, Faciem deformat ita, ut ne
à familiariſſimis quidẽ pernoſcaris. Propterea apud Plutar. Alcibiades inquit, filij The-
banorum cum diſputare neſciant, egregie tibijs utantur. Quin & à Pallade idem inquit
Philoſophus, non alia magis cauſa abiectas tibias, quas illa reppererat, ut ipſe uult ex fa
bula, quam διὰ τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου, id eſt, ob faciei deformitatem. Tibiarum
conſuetudo cœpiſſe uidetur poſt medicas uictorias, cũ Græci iam de ſe magnifice ſent
tirent, deſita uero Athenis diſciplina ea, Alcibiade autore, cum percrebuiſſet, ab illo ab-
iectas, infractasque tibias, pudefacto deformitate oris, Quod in Commentario Pamphi
læ nono, & uiceſimo ſcriptum fuiſſe, adnotatum Gellius reliquit. Improbata item ſunt &
inſtrumenta alia, Vt Pactides, quanquam apud Pollucem ſcribitur Pyctides, apud Plu
tarchũ item alicubi. eſt uero organum dichordon, ut ſcribit Sopatrus. hoc idem cũ Ma-
gadide arbitratur Sappho. Ariſtoxenus diſparaſſe uidetur, cum ait, Magadin, & Pacti-
da ſine plectro uenire in uſum pſalmo tantum. Scribit Anacreon, eſſe Magadin pſalti-
cum organum, à Lydis excogitatum, unde eſt apud Theophilum μαγαδίζειν uerbũ,
quod Magadide uti ſignat. Alicubi tamen Ariſtoxenus, autore Athenæo, pro eodem
uidetur accepiſſe. Sunt qui Pactide uſam imprimis Sappho tradant. Organa hæc liqui
do diſtinxit Diogenes tragicus, atque item Phillis Delius in ſecundo de muſica. Maga-
din nuncupatam credit Duris à Magdie, qui fuit genere Thrax. Magadin eſſe Pſalte-
rium, putat Apollodorus. Sed & Barbiti, & quæ ad uoluptatem tendunt, Heptagona,
Trigona, Sambycæ, poſtremo, quæ chirurgicam depoſcunt ſcientiam, omnia reijciun-
tur; hoc eſt peritam manuum geſticulationem. Euripides eos coarguit, qui Lyra in po-
culis utuntur. Ad iram enim inquit, potius, luctumque adhibenda muſica eſt, non inſu-
per cantu addecet ſoluere, Qui iam uoluptatibus diffluunt. Fabius quoque muſicã reijcit
ab oratore ſuo, quem perfectum concipit, & format. Quæ in Scenis effœminata, quæque
impudicis fracta modis ſit. Item pſalteria, & ſpadicas, etiam uirginibus probis recuſan-
quintilia: da ſcribit. Verum quia in Quintilianum impegimus, & locus hic, quem aduocauimus,
adhuc faceſſit negotium multis, non ſatis percipientibus, quid ſibi uelint Spadices hac
parte, cum ſcribat Gellius, Spadica eſſe auulſum è palma termitem cum fructu. Atque itẽ
Libro ſecundo, eſſe punicei coloris ſpeciem. Nam & enarrator Maronianus, Vbi Geor
gicon tertio Poeta de Equis ait, Honeſti Spadices, Glaucique. Spadices inquit, Phœnicia
tos uocant, id eſt profeſſos myrteos. Verum ut ambigere tandem deſinant, ex Theſau
ris Iulij Pollucis nubilum omne tollemus. Sicuti etiã teſtati abunde ſumus in gymnaſio

Patauino

Patauino, cum Oratorias inſtitutiones Prouincialibus magno numero explicaremus. Nam inter organa muſica Spadix ab illo reponitur libro quarto, ubi ita ſcribit. Inter ea, quæ pulſanṫ, eſt lyra, cithara, barbiton, quod ipſum & Varymiton dicitur ab Anacreonte excogitatum primo. Vel, ut Pindaro placet, à Terpandro, ut eſſet Pactidi Lydiæ ἀντίφθογγος, Chelys, Pſalterium, Phœnix, Spadix, Lyrophœnicium, Clepſiambus, Pariambus, Iambyce, Scindapſus, Epigoneum. Hypoſpadij ad Spadicas nil pertinēt, ſunt tamen eo nomine, quibus ab ortu οὐρήθρα, id eſt, urinæ meatus demiſſior eſt, ſub eum, qui dicitur Canis. Pſalterium uero, quod improbaſſe Fabius uidetur, ſicut & M. Tullius de reſponſis Aruſpicum, alio modo etiam Naula dicitur, unde Naulia quoqꝫ deducanṫ diminutiua forma. Nam Ouidius ita cecinit de arte libro tertio.

Diſce etiam duplici genialia Naulia palma
Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Quæ quidem mire congruunt uerbis Quint. Naulæ uero meminit etiam Philemon, ut refert Pollux, & Sophocles, οὐ ναῦλα κωκυτοῖσι, οὐ λύρα φίλα. Nablas legitur apud Athenæum, quem excogitarint Phœnices primi, unde & Nabliſtæ, ſicut Panduriſtæ, à Pandoro, uel Pandura, quam ex marina lauro compingunt Troglodytæ, Sunt tamen, qui à Pſalterio Naulia diſtinguant, quando Pſalmi concentu, & modulis inſtrumenti eius canebantur, & in magno myſterio magnum prophetam eodem uſum, prodit hiſtoria. Alexander Cytherius, ut tradit Iubas, Pſalterium primus impleuit chordis. Pſalterium etiam latine organum dici, nihilominus cōuiuijs inſeri ſolitum ad libidines excitandas, Ambroſius autor eſt. Id comprobaſſe & Macrobius uidetur in cœnis, libro tertio. Pſalterij meminit in Sympoſiacis Plut. quidam laudatorium item uocant. Videtur decem chordis fuiſſe inſtructū ex illo Prophetico, Confitemini domino in cithara, in pſalterio decem chordarum pſallite ei. Hinc forte Polyphthonga uocauit ea in moralibus Plut. Quo in loco etiam Tribona inter Muſica recenſet inſtrumenta, id eſt, τρίβωνα. Pſalmum proprie Græcorum ſcientiſſimi ex Grammaticis Citharæ interpretantur ſonum. Octauam eſſe muſicum inſtrumentū, de chordarum numero ita ex hebraica tralatione nuncupatum, ſuper pſalmos ſcribit Nicolaus Theologus. Lyrophœnica Sambucem nominat Athenæus, ac fuiſſe Ibyci poetæ Rhegini inuentū, tradit. Fuit & Crembalum organum, unde κρεμβαλίζειν uerbum, eo ſonum elicere indicat. Sambyce uſam primo Sibyllam, produnt aliqui, à Sambyce quodam inuenta, unde & nomen. Eſt uero organum id Oxyphthongon, quo tetrachordo Parthi ſint uſi, ac Troglodytæ.

¶ Fabij locus ex primo libro explicaṫ. Vocis figura triplex. Dicrotos. Vocem quandam dici Dendryazuſan. Dorcadiſſans pulſus qui. CAPVT XXIIII

VERVM quia Fabij nodum pauloante exoluimus, & ſermo de Muſica eſt, age locum haud paulo implicatiorem autoris eiuſdem explicare pergamus alterum. Sunt autem Quint. uerba ex libro primo hæc, Sit autem lectio uirilis, & cum ſuauitate quadam grauis, nec proſæ ſimilis, quia carmen eſt, nec tamen diſſoluta in canticum. De quo genere inquit, optime C. Cæſarem prætextatum adhuc accepimus dixiſſe. Si cantas, male cantas, ſi legis, cantas. Hæc niſi quis altius introſpexerit, & ad exactiorem libram reuocarit, non ſatis profecto nobiliſſimi autoris ſenſa penetret, cupiatqꝫ, apertioribus, ut dicitur, tibijs enarrari. Quare, quod nobis muti inſinuarūt magiſtri, qđ & in alijs fecimus, faciemusqꝫ, iam hinc appingemus. Sic igitur legimus, Vocē omnē aut eſſe συνεχῆ, quæ continua, aut διαστηματικὴν, quæ dicitur cum interuallo ſuſpenſa. Et continua quidem eſt, qua loquētes, uel proſam orationē legētes uerba percurrimus, feſtinat enim, præproperaq; tunc uox eſt, nec hæret in acutis, aut grauibus ſonis, ſed celeriter omnia cōnectit, expediendiſqꝫ ſenſibus, exprimendiſqꝫ ſermonibus continuæ uocis uſus operatur. Diaſtematice autē, ſiue interuallata eſt, quam canendo ſuſpendimus. In qua non tam ſermonibus, ꝗ modulis inſeruimus. Eſtqꝫ uox ipſa tardior, & per modulandas uarietates quoddam faciens interuallum, nō taciturnitatis, ſed ſuſpenſæ, ac tardæ potius Cantilenæ. His, ut Albinus autumat, & autor comprobat Boetius, additur differentia tertia, quæ medias uoces poſſit includere,

includere,cum ſcilicet Heroum poemata legimus,neq; continuo curſu,ut proſam,neq; ſuſpenſo,ſegniorīq; uocis modo , ut Canticum. Scribit in Lexico rhetorico Aelius Dionyſius à Phonalicis uocem quandam dici δενδρυάζουσαν, id eſt,amœnam,ut uolunt aliqui,eſt utiq; δενδρυάζειν ſub quercus,aut arboris cuiuſuis umbram humiliter confugere,quod ante inuentas domos feciſſe ueteres conſtat,ſignat id item uerbum , in aquam merſari,occuliq;. Nec ſanè mirandũ,ex arboribus ad uocis rationes uocabuli factā tralationem,Quando & apud Medicinæ peritos ab animalibus ad pulſus indicia conformātur quandoq; dictiones. Nam inquiunt, Si Arteriæ motus non perſeueret cōtinuus , Et interciſus à celeritate tranſeat in tarditatem,aut ediuerſo, ἀνισοταχὴς appellatur pulſus hic,id eſt,Inæquiuelox. Quod ſi interuallatus conquieſcat,ac mox cooriatur uelocior; δορκαδίζων uocatur,id eſt,Dorcadiſſans,Quæ nuncupatio de animalis producta in curſu natura eſt. Si uero à diaſtole recurrat,priuſq;,quam omnino contrahaẽ, rurſum percutiat ἀφὴν, id eſt,tactum, δίκροτος uocatur,à percuſſu geminato. Nam & Dicroton dici Biremē, ex humanioribus ignorare poteſt nemo. Plura ſeſe ingerũt multo. Verum,ne hæc quoq; modum exceſſerint,ut parerga,uehementer ſum ueritus . Sed illud non præteritum in tanta Muſices mentione,moleſte,opinor,feret nemo,Canentē Cycnum à pauciſſimis auditum,etiamſi uulgatior fama tenet,ingruente fatali momento, τὸν φωνότατον καὶ ᾠδικώτατον εἶναι τὸν κύκνον, id eſt,uoce,cantuq; præcipue præſtare Cycnum. Autor tamen primo Variæ narrationis Aelianus eſt,audiſſe quādoq; ſe canentē Cycnum. Sic enim ait ἐγὼ δὲ ᾄδοντος κύκνου ἤκουσα. Quoniam uero animal ſit φιλωδὸν, Græci κύκνειον uocant eius melos. Appendix autem illud erit,ab Ariſtotele Cycnum uocari καλλίπαιδα,καὶ πολύπαιδα,quia plures producat,& ſpecioſos fœtus.

¶ Muſica triplex. Organorum item muſicorum diſtinctio. De Lyrio,& Loto.

CAPVT XXV

SVNT porrò è celeberrimis autoribus,Qui Muſicam eſſe triplicē tradant,Mundanam,Humanam,Organicam. Et mũdanam quidem ex cælorum concentu inenarrabili deprehenſam aſtruxere,necnō ex elementorum nexu mutuo ſubtilitatis immenſæ. Sed & mira temporũ uarietas id ipſum iuuat argumentum. Quo eñ pacto fiat, Vt tantorũ orbiũ rotata uertigo tacito,ſilentiq; feratur ambitu,etiāſi nobis minus audientibus,miranda ſonorũ tranſeat iucũditas? hanc Plato aſſeruit. Hunc conſectati oēs approbarũt. Nec Boetio diſplicuit,etiāſi ſæpe Ariſtotelico. Humanam uero muſicam facile perceperis,ſi in te ipſum,quod Perſius inquit,deſcendere incipias,& miraculum diuinum amplius expendas. Etenim quæ uis alia ſpiritalem uigorē mentis compotem,mortali,ac terrenæ compagi fermentat,adglutinat, continet,ad præſcriptam perducit metam,niſi coaptatio quædam,& ueluti grauium, leuiumq; uocum, quaſi unam efficiens conſonantiam temperatio? Quid animæ poteſtates tam diſſentaneas,& compugnantes ſæpe cōſpirare facit,Quam ex rationali,& rationis impote ui cōflari,Ariſtoteles ſenſit,& docuit? Quid uero corporis elementa cōciliat,aut rata,firmaq; fermentatione continet partes? Quam uero Organicam nuncupant,Ea iam ad inſtrumenta ſpectat,Quæ uarietātis ſummæ pro ingeniorum captu artifex peritia excogitauit. Hæc uero aut intentione perficiuntur, Vt Neruorum contemperato tractu. Aut ſpiritu,ut Tibijs,uel his,quæ aquæ conſtat ratione,aut percuſſione quadam, Vt in his,quæ uirga ærea feriuntur. Quæ neruis intenduntur, Cruomena uocant,aut Enchorda , uel etiam ἔντατα,& Proſoda,id eſt, πρόσωδα. Quæ ſpiritu inflantur,Pneumatica dici ualent,uel,ut Plutarchus, ἐμπνευστά. Sicut quæ propellit aqua,Hydraulica,Etiam ſi in Architectura ſua item ſunt πνευματικὰ,& Hydraulica inſtrumenta,à Cteſibio excogitata primum, Vt Vitruuius ſcribit,Et eſt à Plinio repetitum naturalis hiſtoriæ ſeptimo. Citharæ cantus Citharodia nominatur,Sicuti Tibiæ Aulodia,Lyræ, Lyrodia. Critias uero Citharœdicos cantus etiam Proſodias appellauit. Ex grammaticis theſauris illud eſt, à Lyra dici Lyrion,forma diminuta,ut à Thyra Thyrion,à Come Comion,id eſt,uiculus. Erant & Loti Tibiarum genus Epithalamium, Vt illud in Epigrammate, λωτοὶ ἄχευν,καὶ θαλάμων ἐπλαταγεῦντο θύραι. id eſt, inſonabant Loti,& Thalamorũ perſtrepebant Ianuæ.

bant ianuæ. Sunt tamē qui in Loto priorē corripiant ſyllabam, ut λώτου κατὰ πνεύματα μέλπει. & eſſe Calamiſcum, interpretenẽ, unde dicanẽ Lotages, qui Lotum exercẽt.

¶ Tibiarum ſpecies. Phorbion quid. Photingia. Papinij ex Thebaide locus explicatur. Proaulion quid. Item Diaulion, Thebanorum in tibijs præſtantia. Item Pronomi tibicinis, Calamaules, Rhapaules, Matroa. Thebanorū uituperatio. CAP. XXVI

TIBIARVM uero ſpecies inuenio plures. Eſt quam Libyes Plagialon uocant, ex Loto. Elymos ex Buxo eſt, inuenta à Phrygibus. Sicut Hippophorbon Scenetæ Libyes excogitarũt, & in equorum pabulis utuntur, fit ex lauro. Phorbion, ut hoc interim non taceamus, uocant Græci, ut Ariſtophanis enarratores explicant, Tibicinis ori circumpoſitam pellem, ne rimam concipiat labellum. Monaulus Aegyptiorum inuentum eſt, hoc eſt, Oſiridis, ut aliqui interpretantur, qui & Photinga excogitarit etiam, unde & Photingia, ſunt autẽ ex Loto, inde & Lotinæ tibiæ dicuntur, meminit Monauli in Thamyre Sophocles, cenſetur uero hæc nuptialis maxime, Tityrinon quidam item uocant. Fuit uero Monaulus, qui poſtea dici cœpit Calamaules, id eſt, calamo incinens, nam Rhapaules eſt, qui Calamen inflat, id eſt, ſtipulam. Tibiam Poetæ etiam Libyn uocant, ut ſcribit Duris, quia Sirites auleticæ inuentor Libys eſſet, Nomadum unus, qui &, quæ Matroa uocantur, id eſt, μητρῷα cecinerit primus. Phryges item Tibiam inueniſſe lugubrem memorantur, qua & Cares ſint uſi, Flebilis enim Carum incentio. Produnt ex noſtris etiam nonnulli, Lydijs tibijs læta concinere, ueteris fuiſſe moris, Phrygijs uero triſtia, quoniam tres haberent tibiarum modos, Ionicum, Lydium, Phrygium, quod & Barbarum. Ex ijs uero innoteſcit amplius, quid ſibi Papinius uelit, cum Thebaidos ſexto ita canit.

Cum ſignum luctus cornu graue mugit adunco
Tibia, cui teneros ſuetum producere manes
Lege Phrygum mœſta.

Dignum ſcitu, quod tertio Rhetorico legimus apud Ariſtotelem, quod ne intercidat, hic protinus implantabimus. Procœmiũ, inquit, eſt orationis exordium. Id in Poeſi nuncupatur Prologus, in Tibiarum uero incentione, Proaulion, quod, inquit, liberum eſt, ſicut in demonſtratiuis principia. Sed ad rem. Tibiarum quaſdam legimus uocari Parthenias, quaſdam uero Pædicas, item Andrias, quæ dicunẽ Teliæ, & Hypertelíæ. Sunt & Cithariſteriæ, ac Dactylicæ. Nam Phrygias etiã Elymos dicunt. Habentur & Diopi, Muſocopi, & Hypotreti, necnon Hemiopi. Elymos etiam Scytalias dicunt. Theriam tibiam ex hinnulorum oſſibus, concinnarũt Thebani, ære obductam forinſecus. Cornu incinunt Tyrrheni. Minutula tibia Gingras eſt, flebilem & ipſa emittens ſonum, à Phœnicibus comperta, unde & nomen, nam Phœnicum lingua Gingram uocant Adonin. Gingricarum tibiarum meminit in Polyhiſtore Iulius Solinus. Sed Pomp. Feſtus putat, ab Anſerum uoce nuncupatas, qui inquit, dicuntur Gingrire. Meminit Athenæus, Sed tibias uocari Gingros ſcribit. Scythæ Androphagi, & Melanchlæni, ac Arimaſpi, Aquilarum, & Vulturũ oſſa tibiarum uice inflant. Celtæ ex calamis fiſtula utuntur, atq; item Oceani inſulares. Apud Aegyptios Polyphthongos tibia ex ordeaceis calamis compingitur. Fuit & Tibia dicta Athena, qua Nicophelen thebanum in Mineruæ hymnis uſum memorant. Fiſtula, quã Tonarion uocant, C. Graccho præcipuo ſuorũ temporum Oratori, Muſicus, quibus deberet intendi, modos incinebat. Diaulion in Scena dicebatur, ubi tacentibus omnibus intus concinebat Tibicen. Thebanos præcipue inter Græcos Tibiarum artifici Muſica præcelluiſſe, ac inter Thebanos Pronomum Tibicinem, diſticho comprobatur, quod & appoſui, gratum, opinor, facturus toto pede cum Græcis, ut nunc eſt, contrahentibus.

Ἑλλὰς μὲν, θήβας προτέρας προὐκρινεν ἐν αὐλοῖς.
Θῆβαι δὲ, πρόνομον, παῖδα τὸν οἰνιάδου.

Alias Thebanis negotium faceſſunt autores Græci, ut Micropſychis, ac gulæ mancipatis, ut qui Thria concinnarent, ac Enarſilochos, & Hallantas, necnon Schelidas, quibus etiam Mardonium excepere cum Perſarum quinquaginta. Tibiarum repoſitorium uocant γλωττοκόμιον, & σιβλιώνη, nam Crupezia tibicinum ſunt calciamenta.

u ¶ Nomos

¶ Nomos in Muſica quid. Nomorum ſpecies. De Orthio nomo pluſcula. Caſtoriũ melos. Laconici Regis mos. Carnij moduli. Carnia feſta. Carna dea. Auguſtini locus pẽſitatur, de Iano.

CAPVT XXVII.

LEGIMVS præterea ſubinde in Muſica dici Nomos. Id uerbum haud ita imbutis, perpolitiſq;, parere difficultatem poteſt. proinde ſciendũ, in carmine, ac cantilena Nomon ſignificare qualitatem uocis, ac moderationem, qua uel remiſſiore, uel acutiore utimur. Eandem itaq; cantilenã duobus tribuſue nomis modulantur muſici. Ratio autẽ nominis ea eſt, quia græce Nomos lex eſt. Veteres autem prius, q̃ literas ſcirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent, quod temporibus ſuis in more Agathyrſis fuiſſe, Ariſtoteles ſcribit. Ergo primas poſteriorum cantilenarum eodem appellarunt nomine, quo omnes uocabantur ſuperiores. Terpandri Nomos celebrant Græcorũ ſcientiſſimi. Alij à gentibus denominationem trahunt, ut Aeolius, & Bœotius, ab Rhythmis alij, ut Orthius, & Trochæus. Alij à modis ut acutus, & Tetracœdus. Alij ab ipſo, & amaſio, ut Terpandrius, & Capion. Orthios dici uidetur, quod extentus foret, ac robuſtus. ὄρθιον Græci dicunt in altitudinem ſurrectum. Orthia tamen Phalanx dicebatur, quæ procederet in cornu, profunditatem habens longitudine maiorem. Dianam Orthriam Seruius faſcelidem intelligi uoluit, ut quibuſdam placere, animaduerto. Orthiam tamen inuenio in Apophthegmatis Plut. in cuius ara cæderentur pueri, qui dicuntur Bomonicæ, quanquã in Lycurgo, Augurij nuncupauit aram. Sudas nunc Orthion legit. Orthrion quandoq;, quibuſdam nomen inflectentibus à diluculo, quod uocant ὄρθρον. Quæ de Orthij etymo prius appoſuimus, à Gellio cõprobari uidentur. Vbi ex Herodoti libro primo, ſuper Arione fabella repetita, illum ſcribit, impetrato à nautis, ut canere liceret carmen illius caſus conſolabile, tunc quod Orthium dicitur, uoce ſublatiſſima cantaſſe. In quo aduertendũ obiter, in ſeptem Sapientum conuiuio Plut. ſcribere, adortũ Ariona Nomon pythicon concinere pro ſua, & nauis ſalute. Pollux uero tibiæ ſonum Orthion dicit, unde inquit, Orthios nomos. Polymneſtus Orthiorum Poeta celebratur. Nomi huius meminit in libro de regno Dion. Nomon hunc ad belli ardorem excitãdi uim habuiſſe, ſcribit Euſtathius, nam concinente Timotheo, uelut furens ad arma proſiluit Alexander. Significat ipſum hoc uel Homerus Iliados rhapſodia undecima. Caſtorium melos laconicũ erat, quo utebantur in prælijs, ut fortiter, & audenter agerent, morteinq; contemnerent, Sicuti Plut. abunde teſtatur. Quin & rex ante quàm pugnas iniret, rem diuinam Muſis faciebat, quo & oratione, & memoria imprimis digna promerẽt facinora. Carnios item modulos legimus quandoq;. Cõſtabant hi, ut uidetur, neruis pluribus, nam Timotheũ Carnijs id genus deditum modulis Ephororũ unus, arrepto gladio, interrogauit, ex utra parte neruos abſcinderet, qui ſupereſſent ad ſeptem. Carnia uero feſta item erant Spartæ, ut puto, Apollinis. Qui etiã Carnius dicebat̃. militaris uitæ imaginẽ ea præferebãt. In nouem locis, quæ Sciades dicebantur, ab umbræ ſcenicæ ſimilitudine noueni epulabantur uiri, diebus nouem. Inuenio apud Græcos, Carnea primum uiciſſe Terpandrũ. Hinc certe nuncupatos ſcimus Carneonicas. Carneorum deniq; mentio eſt Herodoto libro. VII. atq; item octauo. Carnios ſacerdotes fuiſſe apud Sicyonios, autor Euſebius eſt. Praxilas ait, à Cranio nominata Iouis, & Europæ filio, quem amauerit Apollo. Alcman à Caraneo troiano. Demetrius à κεράσαι, quod eſt τελέσαι. Siquidem Menelaum memorant, ad Troianum bellum profecturum feſta hæc uouiſſe, ſi rem perficeret. Carna uero dea erat in latina hiſtoria, quam uitalibus humanis præeſſe credebant. Ab ea petebatur, Macrobius inquit, ut Iocinora, & Corda, quæq; ſunt intrinſecus uiſcera, ſalua conſeruaret. Huic templum dicauit Brutus, quia Cordis beneficio publicum ſtatum emendaſſet. Hanc eſſe Cardinis deam intellexit ſexto faſtorum Ouidius. Et Iunias Calendas, quas uulgo Fabatias dicunt, quia fabæ adultæ diuinis adhiberentur rebus, illi ſacras ueteri tradidit ritu illis uerſibus.

Prima dies tibi Carna datur, dea cardinis hæc eſt.
Numine clauſa aperit, claudit aperta ſuo.

Iani porrò cum hac concubitum celebrat idem Poeta. Quod ignoraſſe Auguſtinus ui-

detur, quando diuinæ ciuitatis ſeptimo ita ſcribit, De Iano non mihi facile quicꝙ occurrit, quod ad probrum pertineat, & forte talis fuit, ut innocentius uixerit, & à facinoribus, flagitijsq́; remotius.

¶ Arcadum ſtudia in muſicis. Vergilij locus enarratur ex Bucolicis. Artificum muſicorum uituperatio ex Plut. Ariſtotelis ſententia ad id ipſum. De Stratonico Citharœdo iucunda lectu. CAPVT XXVIII

MVSICAM, ſi ueram expendas, atq; legitimam, uniuerſis hominibus conferre plurimum, conſtans bene ſentientium opinio eſt. Arcadibus uero, inquit Polybius, & neceſſaria maxime. Proinde ita receptũ moribus apud eos eſt, ut non pueros modo, uerum & adoleſcentes, ac iuuenes ad triceſimum uſq; ætatis annum ea diſciplina imbuendos curent, cum ſint alioquí difficilis uitæ homines auſteriorisq; cantu, & Choreis Libero patri ludos concelebrãt, ſinguli pro ætatis ratione. Deniq; uita omnis id genus cantionibus, ſtudijsq; impendit. Cæteras artes apud eos ignoraſſe, nulla prorſum ignominia eſt. Muſicam neſcire nemo poteſt, quia neceſſario diſcitur. Eius imperitiam fateri, illic turpiſſimũ eſt, nec id laſciuiæ cauſa, uel delitiarum, ſed ut labores aſſiduos in colendis agris, & uitæ præterea duritiem, atq; aſperitatem, & auſteriores mores ex cæli triſtitia quadam prouenientes, hac quaſi dulcedine remolliant, ac contemperẽt. Huius autem rei argumentum ingens ex Cynethenſibus eſt. Qui cum inſtituta maiorũ peruicacius aſpernari cœpiſſent, in eam breui feritatem abiere, ut in nulla Græciæ totius ciuitate ſcelera maiora, aut crudelitatis exempla ederent immitiora. Ex ijs uero, quæ ex Polybij hiſtoria ſubſignauimus, dilucere manifeſtius opinor, cur Vates Mantuanus in Bucolico ludicro ſubinde in Cantilenæ mentione Arcadas plurimis efferre laudibus non deſinat. Vt etiam ita enuntiet, ſoli cantare periti Arcades. Et rurſum, Arcades ambo, & cantare pares. Certe Muſica particeps diſciplinæ eſt, ut præclare docuit Ariſtoteles, Item ioci, & rationis otij degendi. At enim Cantores, & Citharœdos ſunt qui βαναύσους uocent, hoc eſt, uiles, & opus illud non putent uiri, nec ſobrij, ſed iocantis, argumento, quod Perſarum, Medorumq; reges per alios id tractantes, uoluptatis fiunt participes. Præterea de Dijs ita opinamur, ueluti Iupiter ipſe nuſꝙ concinat, aut Cithara utatur, ſecundum Poetas. Porrò, ut Plut. ſcientiſſime docuit, contemplari optima ſemper debemus, ne contemplemur ſolum, ſed nutriamur quoq;. Hæc uero ſunt in operibus, quæ à uirtute proficiſcuntur, quæ aſpectu ipſo æmulationem quandam, & ſtimulos ad imitandum inijciunt, in reliquis uero etiamſi admiratio inſit, tamen ſæpe contrarium euenit. Operi nanq; afficimur, eius autorem contemnimus, ut in unguentorũ, ac purpuræ ratione. His enim oblectamur, at infectores, & unguentarios ſordidos ducimus. Ex quo ſapiens id cenſetur Antiſthenis, qui cum Iſmeniam optimum audiſſet haberi tibicinem, at homo neq; eſt, inquit, non enim, ſi probus foret, tibicen eſſet. Et Philippus, cum accepiſſet, filium ſuauius quodam loco ceciniſſe, urbane eſt obiurgatus, nonne te pudet, inquiens, quod tam bene canere ſcias? Satis enim, ſuperq; eſt Principi uiro, canentibus alijs, audiendi ſupereſſe otium. Idem & in plærisq; alijs obuenit, neq; enim quiſꝙ ingenuus adoleſcens, cum Piſæ Iouem eſſet intuitus, Phidias fieri concupiuit, aut Iunonem Argis, Polycletus. Aut Anacreon, aut Philemon, aut Archilochus, etiamſi eorum opera ſumma ſit admiratione proſecutus. Verum enimuero his, quæ contra muſicam promunt, occurrere facile eſt, ſi Ariſtotele tradente, diſpiciamus acrius, quouſq; illi opera danda ſit ab ijs, qui ad ciuilem uirtutem erudiunt. Et quæ Melodiæ, quiue Rhythmi ſint perdiſcendi, quibus item inſtrumentis utendum. Nam in eo utiq; refert plurimum, eſtq; in ijs obiectionum ſolutio. Clarum quippe eſt, non oportere diſciplinam eiuſmodi impedimento eſſe cæteris operationibus, neq; ad res bellicas, ciuilesq; corpus efficere inutile. Quod erit utiq;, ſi in illa non elaborabunt uſq; ad concertationem, neq; admirabilia conſectabuntur, & ſuperflua, ſed eatenus, ut gaudere ualeant concentu probo, & Rhythmis. Vnde item percipi licet, quæ ad Muſicam inſtitutionẽ recipienda organa. Cæterum in hac muſicæ pragmatia lepidum ſuccurrit Stratonici Citharœdi ſcomma, quo Propin Rhodium proſcidit facetiſſime. Erat is corpore procerus, arte Citharœdica non bonus, & corpore inferior, ſcitantibus uero

nonnullis,cuius nam modi foret is,nullus inquit, malus,grandior,piſcis. poſtremum uero hoc adiectum ob infantiam hominis eſt, fuit quippe Stratonico ingenium alioqui in numerato ſemper, ducta uel hinc coniectura. Habuit is in Ludo nouē Muſarum imagunculas,& Appollinis unā,Diſcipulos autem duos modo. Cum quæſiſſet ex eo quidā quot ei forent diſcipuli, Cum diȷs inquit, duodecim. Luſit idem in Citharœdum, qui diceretur Bos, Lyræ non peritum ualde, nam ubi id inaudiſſet, olim inquit, dicebatur ὄνος λύρας, nunc uero βοῦς λύρας.

¶ Cani remigibus ſolitum. De Chryſogono modulatore. Trāquilli locus explicat. Quid Suffertū, & differtum. Intus canere, ac foris quid. Catieni qui ſint. Item quid Struthiſſare. Seruius explicatur de Titis Columbis. CAPVT XXIX.

CICERO in Verrē quodā loco ita ſcribit. Ab hac præfectus Antonij quidam. Symphoniacos ſeruos abducebat per iniuriam, quibus ſe in claſſe uti uelle dicebat. Quæri forte poteſt, quid ſibi parte hac Cicero uoluerit, proinde paucula ex Aſconio ſubnotauimus. Sciendū inquit eſt, Cani Remigibus per Symphoniacos ſolitum, & per aſſam uocem .i. ore prolatam & ut in Argo naui per Citharam. Niſi inquit, quia in claſſe dixit, intelligere uelimus, Ad hoc Symphoniacos capi ſolere, ut in claſſe pugnantibus claſſicum canant, unde ipſi Tubæ Claſſici nomen impoſitum. Porro Ciceronis ſenſum iuuat item plurimum, quod in græca lectum hiſtoria eſt. Quippe refert Duris Samius, in Alcibiadis naui ab exilio redeuntis Chryſogonum fuiſſe quendam modulatorem, qui tanta arte remigum manus dirigebat, ut cum illi remorum pulſum cum Chryſogoni cantu coniungerent, iucundam audientibus redderent harmoniam. Cæterum & in hac mentione muſicæ occurrit mihi locus item Tranquilli in Nerone. Media inquit, in Orcheſtra frequenter populo epulatus, ſi paululū ſubbibiſſet, aliquid ſe ſufferti tinniturū græco ſermone promiſit. In cuius modi explicatiōe hæſit Lynceus interpres, & in Solœciſmū fœdiſſimū cōieciſſe autorē latiniſſimum uidetur. Quod ſi Senecæ uerba uel aduertiſſet, uel expendiſſet exactius, facilis ei fuiſſet enarratio. Sic igitur naturalium primo ſcribit, Præterea cū dicitur tibi, Nubem ſole eſſe ſuffertam, non dicitur, colorem illum immixtum eſſe uelut duro corpori, ac ſtabili & manenti, ſed ut fluido & uago. Suffertā nubem hic accipio interfuſam, aut illuſtratam. Ex quo liquet, Tranquilli ſenſum eſſe illum, cātaturum ſe clarius aliquid, aut quod Græci dicunt, πυκνόν, id eſt denſum quippiam, ac ſucci plenum. Nam & differtū pro pleno legimus tum apud Oratium, tum uero apud L. Florum, qui de Cleopatra ita ſcribit. Quod ubi deſperauit à principe, ſeruariq; ſe triumpho uidit, incautiorem nacta cuſtodiam, in Mauſolæum ſe (Regum ſepulchra ſic uocant) recipit. Ibi maximos, ut ſolebat, induta cultus, in differto odoribus ſolio iuxta ſuum ſe collocauit Antonium. Sed & Seneca in Conſolatione ad Albinam, Iumentorum inquit, corpora differta, & coacta pingueſcere. Quin in quæſtionibus rurſum. Erant enim pinguia, & differta corpora ex longiore otio. Erit ergo aliquid ſufferti, plenius paulo quippiam, & ſucculentius. Cæterum quia latius iam de Muſica indagine uaria ſcrutati ſumus, iam cōmodum eſt inde reſilire, ne concinnitatis ſtudio, inconcinna nimium, & abſurda prorſum iſta fiant, quando erunt, qui opinentur, tam longis non fuiſſe incinendum tibijs. Quare ſi & paucula modo adiecero, coronidem apponam. Cum canant Cithariſtæ, manus utriuſq; officio perfungi, quippe plectro dextra utitur, & hoc eſt foris canere, Chordas uero ſiniſtræ carpūt digitis, quod uocant intus canere, quoniam que ſiniſtra ſunt, ſæpius interiora dicuntur, ut apud Virgilium, dum proram ad ſaxa ſuburget Interior. Et apud Salluſtiū, Introrſus prima Aſiæ Bithynia eſt. Intus apud Plinium in terrarum ſitu loca ſtatuuntur, quæ in mediterraneis ferè ſunt. Sciendum tamen, comitem exteriorem uideri ab Oratio dictum, à ſiniſtris aſſectantem, ſicuti etiam approbat Acron. Oratij uerſus hi ſunt.

Qui ꝙuis periurus erit, ſine gente, cruentus,
Sanguine fraterno, fugitiuus, ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.

In ſanctis porrò literis adnotatum & illud, dextrum dici uiſum pro interiori. Siniſtrum pro exteriori. Catienos poſtremo pro cantoribus uſurpaſſe Oratium, ſcribit Porphyrio

à cantore

à Canſore nobili appellatione deflexa, Catienis mille ducentis mater te appello, damantibus. Qui uero ſtridunt potius, quàm canant, στρουθίζειν græce dicuntur, quod latine enuntiare licet, Struthiſſare, ex paſſerum uoce, qui Struthi uocant, uerbo deflexo. Paſſerculi uero creduntur τιτίζειν, id eſt, titiſſare, ex quo Titis corriuatur, ut ſcribit Aelius Dionyſius, auiculæ ſpecies, aut etiam auis quælibet minutior, Hinc arbitror illuſtrari egregie Seruium in Bucolico ludicro interpretantem Titos dici columbos nõ latine quidem, ſed multorum autoritate tanquam latine. Titos uero columbos dici interpretor ex paſſerum ſalacitate, qui ſolent τιτίζειν, nam & apud Perſium pro libidinoſis Titos accipimus. Eſt & uerbum huic affine τρίζειν. Sed eſt id ueſpertilionum proprium, nam τρύζειν, uocem exprimit aſperiuſculam, unde & inflectitur Trygon. Inuenio Titigonion eſſe item animal paruum Cicadæ perſimile. τιτυβίζειν, ut ne hoc quidem prætereamus, hoc eſt titybiſſare, dicitur de perdicibus quibuſdam, ſicut cæteri poſtea dicunt κικκαβάζειν, unde apud Comicum κικκαβᾶν, aduerbium.

¶ Principum, priuatorumque mollius ſibi indulgentium exempla. Qui ſint Blacæ. Item Blacennomion. De Apicio ſcitu digna. CAPVT XXX

MAXIMOS quandoque duces haud ita reformidaſſe delitias, exemplis aliquot manifeſtum fit, nam poſtulatus proditionis Chabrias cum Iphicrate, increpabatur ab eo, quod in tanto diſcrimine gymnaſia nihilominus inuiſeret, nec non conſtitutis horis pranſitaret. At is quid inquit, aliud, te quidem ſqualidum, & cibi inopem, me uero pranſum, unguentatumque Athenienſes periment. Hic uero eſt Chabrias is, quem dicere ſolitum, prodit hiſtoria, formidabiliorem uideri ceruorum exercitum leone duce, quàm leonum, ductante ceruo. Item illos optime exercitum ductare, qui res hoſtium bene, ſolliciteque exploratas habeant. Vitellij patina luxu notabilis eſt. Eam principatu ſuo ſeſtertijs. CC. condidit. Sed faciendæ fornax in campis exædificata eſt. Vnde Patinarum paludes obiectæ Vitellio à conſule Mutiano, graui probro. Nam quid Heliogabalum memorem? Cuius mores retegit abunde unum eius dictum, quo rerum pretia Orexin eſſe conuiuiorum pronuntiauit. Pingi ſe iuſſit, ut Cupediarium, Seplaſiarium, Popinarium, hic porrò non niſi unguento nobili, aut croco piſcinis infectis, natauit. Iam Domitius Apher Nemauſenſis clarus orator, Neronis temporibus ex cibi redundantia in quadam cœna, mox ſpiritum effudit. Ariſtodemum tyrannum apud Cumas in Romanis antiquitatibus Dionyſius autor eſt, mollem fuiſſe cognominatum, id eſt, μαλακόν. Id uero cur ſic, uarie traditur: Sunt qui opinentur, inde irrepſiſſe cognomentum, quod quandoque parum uir fuiſſet, ac pudicitiam turpiter ſubſtrauiſſet. Alij uero ex miti natura. Non deſunt, qui ex hoſtili admiratione appellationem profluxiſſe uelint, ſiquidem à Barbaris nuncupatum μαλακόν, quo uerbo intelligatur ἀντίπαις, id eſt, puber, quoniam id ætatis cum coætaneis etiamnum comantibus, quos inde Coroniſtas uocant, in bello aduerſum Barbaros manu promptus apparuerit, & conſilio, ac prudentia illuſtris, quibus is maximi principatus fundamenta iecerit. Perſarum rex uer agebat Suſis, hyemem in Babylonia, æſtatem in Media. Cuiuſmodi uero in reliquis foret hic, ut libera, ita facilis coniectatio eſt. Propterea magnus Ageſilaus regiam eleuans potentiam, quo inquit, maior me eſt is, ſi nõ & iuſtior? Narratum Babylonis Satrapen æque, ac Sardanapalum deprimit Plut. de quo Arriani hiſtoria eſt. Iuxta Anchialum fuiſſe Sardanapali monumentum, ac ſtatuam, manibus in ſpeciem plaudentium coaptatis, eo titulo. Tu hoſpes bibe, ueſcere, lude, nam cætera humana ne hoc quidem digna ſunt. Hæc uero pronuntiare uidebatur ipſe, uelut ſonitum intuens, quem crepantes manus ederent. Hunc Græci πάναβρον dicunt, quod ſignat tota uita mollem, euiratumque. Alexandri uinolentiam nemo nõ nouit. Arrianus conatur tueri. Qu. Curtius approbat, qui & comeſſantis exercitus licentiam taxans præclaram adiecit ſententiam, eximiam gloriam ſæpius fortunæ, quàm uirtutis eſſe beneficium, quando ne epulantes quidem, & ſopitos mero aggredi auſus eſt hoſtis, haud ſecus bacchantium, eiulantiumque fremitu perterritus, quàm ſi prælantium clamor eſſet auditus. In præceptis item ſanitatis Plut. Vini in Alexandro nimietatem agnoſcere uidetur. Hæc uero in præſtantibus adnotata ingenijs minus miram faciunt priuatorum, & prætenuis fortunæ hominum fluxam, fractamque uitam, cuiuſmodi fuiſſe me

moratur Artemon, cui delitijs laſciuiēti etiam Periphoreti cognomen adoptatū, quod circūlatilem nobis indicat, quoniam lectica circūferretur, & ueluti è manibus hinc inde ſuſtinētium penderet, de quo inſuper memorabile eſt, quod proditum Græcis ſcio, metu fractum, atq; ſtupidum temporis plurimum intra domus ſepta ſe cōtinuiſſe, duobus ſeruis æreum ſcutum ſupra eius caput ſuſtinentibus, nequid ex ſuperioribus forte irrueret. Siquo autem caſu egredi cogeretur, Lectica tecto adoperta geſtabatur. Sunt qui hoc genus delicatos, molliculoſq; Blacas nuncupent, quanq; & eo uocabulo fatui quoq; intelliguntur, à piſce prorſum inutili, ac Siluro perſimili, dictione inflexa, quem ne canis quidem attingat. Alij Blaciam prope Cumen eſſe regionem uolunt, cuius etiam Ariſtoteli mentio ſit. Erat item in Alexandria uectigal, quod Aſtrologi perſoluerent, Blacennomion nuncupatum, quoniam eos fatui modo adire ſoleant. Porrò qui obeundis negotijs nimio plus deſident, & quadam mollicie torpent, dicuntur βλακεύειν, Damaſcius, κὴ παροξυνῶν τῷ λόγῳ τοὺς ἐν ἔργῳ βλακεύοντας. Eadem notione utitur Ariſtophanes Pluto, enarratoribus quoq; aſtipulantibus. Sed in hac cenſura quem Apicio anteferemus? Huius pollucibiles cœnas ſupercilio Stoico conuellit Seneca. Sed & Græci Opſophagi cognomento inſigniunt. Autores habeo, Traiano in Parthis agenti, cum multorum dierum itinere abeſſet à mari, Oſtrea, recētia miro ingenio ſeruata Apiciū ſummiſiſſe. Hic in Cinturis Galliæ, uel apud Minturnas, ut ſcribit Athenæus, ni mendum exemplarium eſt, magnam pecuniæ uim profudit, dum Squillis auide ueſcitur, quæ illic habentur maximæ. Sed & in Alexādria Aſtacos magna conquirens cura, cū audiſſet, in Libya Squillas quoq; capi prægrandes, ne diei quidem unius moram ſuſtinens in Aphricam confeſtim trāſmiſit. Quod ubi falſum comperit, execratus prouinciam, ita regredi inſtitit, ne unq; terras attingeret eas, Et de Apicio quidem ex Græcis hæc. Cæterum nequem fallam, quo nam pacto eſſe idem hic Apicius queat, quem etiam nepotum omnium altiſſimum gurgitem Plinius ſeueriſſime dixit? Certe in conſolatione ad Albinam, ut iam perfuncti fato meminit Seneca, cuius & paulo plura ſubſignauimus uerba, tum quia iucundam complectuntur hiſtoriam, tum ad refellēdam hac parte Græcorum inſcitiam, etiamſi Athenæus quoq; ſentire id ipſum uidetur. Apicius inquit, noſtra memoria uixit, qui in ea urbe, ex qua aliquando philoſophi uelut corruptores iuuentutis abire iuſſi ſunt, ſcientiam Popine profeſſus, diſciplina ſua ſeculum infecit. Cuius exitum noſſe, operæpretium eſt. Cum Seſtertium millies in Culinam congeſſiſſet. Cum tot congiaria principū, & ingens Capitolij uectigal ſingulis cōmeſſationibus hauſiſſet, ære alieno oppreſſus, rationes ſuas tunc primum coactus inſpexit, ſuperfuturum ſibi Seſtertiū centies computauit, & uelut in ultima fame uicturus, in Seſtertio centies ſi uixiſſet, ueneno uitam finiuit. Commeminit Apicij eiuſdem epiſtolarum. XV. idem Seneca, inſimul & P. Octauij inter Gulæ proceres maxime inſignis, & quod mirū imprimis eſt, ipſo item Apicio in Muli licitatione, quem Cæſar Tiberius uendi iuſſerat, ſuperior. unde inquit, inter ſuos ingentem eſt gloriam conſecutus. Deniq; ab Apicio propagatum in Coquos cognomentum, ut Apiciani dicerentur, quadam philoſophorum imagine, autor eſt Septimius Florens.

¶ De Pandæſia, & Maza. Item de Amazonibus ſcitu dignum. Quæ, & quibus in locis Edulia haberentur præſtantiſſima. Leſbia farina. Gigartum. Fungorū nomina. Mycenæ unde. Ciboria, Colocaſium. CAPVT XXXI.

PANDAESIAM Græci uocant adijciale conuiuium, ac ganeatum, dubiumq;, & omnifariam obſonijs differtiſſimū. Id nos excuratū, gliſcerumq; dicere poſſumus, & ſaliare. Sunt tamen qui eo nomine intelligi malint, ad quod, ubi ueſcerentur publice, commeātes paſſim domo portionem quiſq; ferrent, in medium tamen, quod attuliſſent, collaturi. meminit Ariſtophanes, ὥσπερ inquit, μάζα, καὶ πανδαισία. ut maza, & Pandæſia. Mazan uero eius poetæ interpretes στυφνὸν ἄρτον exponunt, id eſt rigidum panem, quo nomine quidā eum uolunt intelligi, qui uulgo nautico uſui maximo eſt, & biſcoctum nuncupat plebecula, fuiſſe tamen præſtantioris edulij ſpeciem ex adagio Græcis pertrito conijctare licet, ὑπὲρ μάζαν. Supra mazam, in eos, qui diffluerent delitijs, apud Lucianū ὑπὲρ μάζαν

ζᾶν uerbũ inde flexũ inuenio, quod eſt luxurioſius agere, delicatiuſq;, ac diuitijs abundare, Mazam putant ex farina, oleo, & aqua confici ſolitam. Sudas etiam ex lacte, unde mox paulo nata & Mattya eſt, dictaq; eo nomine pretioſa omnia edulia, ut ſcribit Athenæus. Theocriti interpres in ὁδοιπόροις, Maza inquit. νεομάλακτον, καὶ νεοφύρατον ψώμιον, id eſt buccella recens. Maddam pronũtiant Megarenſes. Eſt Mazæ ſpecies Athenæo dicta Cardamyle, etiamſi topicum quoq; nomen id eſt. Amazones pro pauperioribus, tenuiori, promiſcuoq; utentibus uictu apud Græcorum ſcientiſſimos reperias, ueluti, qui mazam non habeant. Sed & Amazones ipſæ poſſent uideri inde appellationẽ ducere, quod nec Euſtathio diſplicet, quoniam lacertis, ac teſtudinibus, & id genus feris alerentur. Quamobrem etiam Sauromatidas, ſiue Sauropatidas nuncupatas uolũt, quia σαύρας, id eſt lacertas conculcent, ac ueſcantur, quanq̃ alij quod in Sauromatica Scythia habitarent, dictas ita opinantur, quod Stephanus tradit. Sed & Euſtathius Sauromatas Amazonum connubio inſignes refert. Ex hoc uero dilucere poteſt, quo ſenſu prouerbium id enuntiarent ueteres, ἀμαζόνων ᾆσμα, id eſt Amazonũ cantilena, in quo non tam mulieres intelligo, q̃ pauperes ſimpliciter, quibus mos eſt opulẽtiores frequenter conuellere, ac lautos præcipue, in neceſſariorum inopia ſæpe ipſi conſtituti. Mazam porrò, ut à diuerticulo repetatur fabula, pro re tenui, uiliq; uſurpare in moralibus uidetur Plut. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν μάζῃ καὶ φακῇ τὸ ἥδιστον. non eſt in maza, & lente iucunditas. Legimus Sopatrum quandoq; Eretriam Eubœæ ciuitatem appellaſſe λευκάλφιτον, id eſt candida inſignem farina, quoniam indidem Mazæ proferrentur præſtantiſſimæ. At Archeſtratus colore quodam poetico, inclytam ſcribit Leſbon ætherea niue candidiorem farinam ferre. Siq; farina ueſcantur dij, Illuc ad coemẽdam pergere Mercurium, quippe aliam omnem uideri præ illa, uelut γίγαρτα. Signat id uerbum acinos uuæ, aut etiã punici mali. Ea uero cõterentes ruſtici cũ caricis uorabant, meminit Ariſtophanes. Rhombum, pauonemq;, ſiue etiam pauum, inter delicatiſſima habuit edulia ueterum luxus, id ſignificat ad Lucilium Seneca. Num inquit, eſuriens faſtidis omnia præter Pauonem, Rhombumq; ? ambitioſa non eſt fames, contenta deſinere eſt. Quo deſinat, non nimis curat. Inter delitias recenſet Plut. Sumen, & Italicos fungos. Placentam Samiã. Niuem in Aegypto. Fungos Græci, ut obiter adſit inſitij aliquid, Mycetas uocant. i. μύκητας, Sed addunt etiam γηγενεῖς. i. ex terra genitos, nuncupantur ab eiſdem Myce genere item maſculino. Lucernarũ fungi eodem intelliguntur nomine. Signat item Myces enſis manubrium, ſicuti apud Herodotum liquet, unde & Mycænas nuncupari credunt, quod ibi à Perſeo ſint conditæ Mercurij præcepto, ubi excidit gladij manubriũ. i. myces. Fungum uero cõmunius uocant Græci Amanitem. i. ἀμανίτην. fungi ſpeciẽ eo nomine Paulus accipit, cum ait βωλῖται ἀβλαβέστεροι καὶ ἄπιοι καλῶς ἑψηθέντες. οἱ δὲ ἀμανῖται δευτέρας εἰσὶ τάξεως. Murenam ex freto, & Tarteſiam in pretio fuiſſe prioribus, ſcribit Pollux. Placebat Thynnus tyrius. Ceſtreus ex Sciatho, Hœdus ex Melo, aut ex Ambracia, uti eſt apud Gellium, Conchæ uero pelorinæ. Vnde forte nomen indeptæ, quæ nunc uocantur Pelorides, quas tamen à magnitudine dictas, putat Athenæus. Teutlon ex Aſcra. Mænides apud Liparam. Rapæ apud Mantineam. Ctenes autẽ methymnei. Galeus Rhodius. Pſetæ eleuſiniæ. Apuæ phalericæ. Triglæ, ſiue muli Ionici. Anguillæ ex Bœotia Copaides, quanq̃ in Aegypto grandioribus, quæ uocantur Baſilicæ. Sicut in Sicilia Plotæ, Raphanides thaſiæ, Caſeus cythnius, & Siculus, ſal tragaſæus. Eſt autẽ in Epiro locus tragaſæ, ut inquit Stephanus. Ab Tragaſo quodam, cuius honori ſal ibi ut haberetur, contribuit Neptunus, & inde Halſius cognominatur campus. Tragaſæũ in Troade ſalem intelligit Athenæus, cui cum uectigal iniunxiſſet Lyſimachus, euanuit, mox dempto, ſuccreuit. Ciboria in Aegypto laudantur in faba Aegyptia, quod in Georgicis ſcribit Nicander, Aegyptiæ fabæ radix Colocaſium dicitur, quanq̃ apud Sycionẽ fuit Colocaſiæ Pallados templum. Eſt tamen Ciborium etiam poculi genus. Libro quinto Athenæus Ciboriorum folia nominat, & flores. Sed nos iam ab hoc genus indagine reſilire, optimũ eſt, ne gulæ mancipatis fomenta curioſius, ſolicitiuſq; cõquiſiuiſſe uideamur, qui terra paſcuntur, & mari, quorũ uẽtri, ut inquit Plinius, nauigãt ad Phaſim. Quo nomine, ut Seneca grauiſſime dixit, animaliũ nõ hominũ habẽdi numero ſunt. Quidã uero abditi in Ganeis etiã mortuorũ. Viuit enĩ is, qui multis uſui eſt, uiuit is, qui ſe utitur.

Qui uero latitant,ac torpent,ſic in domo ſunt,ut in conditorio.

¶ Documenta frugalitatis per exempla hiſtorica. Ventri mancipatos eſſe, uelut Antipodas,diciq; Lychnobios. De Acilio Buta,& deorum Cœnis. Opſartyci libri qui ſint, & Opſartyſia.

CAPVT XXXII.

NEQVEO temperare mihi,quin hoc potiſſimum loco ſubnectam,quæ mihi ad hoc ſpectãtia maxime ex hiſtoria comperta ſunt, Lyſimachũ memoria prodit, Cum fuiſſet in Thracia prælio uictus à Dromachete,ac ſiti ferè enectus,ſe,exercitumq; hoſti ꝑmiſiſſet,iã ſiti expleta,ô dij inqt,quàm puſillæ uoluptatis gratia in ſeruitutẽ me ex tanto Rege conieci. Cato ſenior,cũ Populi Romani luxum cenſorie coargueret,difficillimũ eſſe dicebat, Verba uẽtri facere,qui aures nõ habet. Sed & illud parte hac memorabile, Dignũ nota cenſoria eſſe uiſũ Scipioni Aphr. iuniori Adoleſcentẽ,qui in Carthaginis oppugnatione cũ ſumptuoſiorem inſtruxiſſet Cœnam,ſimul ex melle appoſuerat libum in Carthaginis formam concinnatũ,iuſſeratq; per luſum,ut facto impetu,perinde ac in prælijs fieri aſſueuit, μελίπηκτον diriperent,ſic enim placentam uocabat, tanquam ex melle concretam, fermentatamq;. Quærente autem eo,quod nam ob ſuum peccatum equus adimeretur, Quoniã inquit Scipio,me prior hoſtium urbem diripuiſti. Et magnus Ageſilaus Thaſiorum delitias reijciens non decet inquit,fortia meditãtes,uoluptates hoc genus admittere, quæ enim ſeruile deliniunt ingenium,ab homine libero aliena ſunt. Eundem legimus à ſacietate,ac ebrietate ſemper æque abſtinuiſſe,ſumno uſum,non ut domino,ſed ut gerendis rebus obnoxio. In caloribus uero,& frigoribus ita ſe geſſiſſe, ut ſolus omnibus uteretur anni temporibus. Timotheum Cononis legimus à Platone conuiuio exceptum cõcinne admodum,& frugaliter,&,ut inquit Ion, ἀφλεγμάντοις τραπέζαις, id eſt menſis non tumefacientibus,quas ſomni conſequantur puri cum ſumma corporis tranquillitate, ſolitum dicere,eos,quos Plato exciperet,& in diem inſequentem bene habere. At noſtris Antipodibus optime tranſmitti creditur uita,ſi nec orientem ſolem ſpectarint,nec occidentem. Quid enim aliud ꝙ Antipodes ſunt ſaginæ mancipati,qui ad faces, & cereos uiuunt,dum inter pocula tranſiguntur noctes,ſomno impenduntur dies,lucis,ac tenebrarum ordine peruerſo? de his putes Vergilium dixiſſe.

Hoſq; ubi primus equis oriens afflauit anhelis,
Illic ſera rubens accendit lumina Veſper.

Hos tu exiſtimas,inquit Seneca, ſcire,quemadmodum uiuendũ ſit,qui neſciunt, quando? timent uero hi mortem,in quam ſe condiderunt? tam infauſti homines,ꝙ nocturnæ aues ſunt. Licet in uino,unguentiſq; tenebras ſuas exigant,non conuiuantur,ſed iuſta ſibi faciũt,mortuis certe interdiu parentatur,horum utiq; corpora,qui ſe tenebris dicarunt,fœda uiſuntur. Quippe ſuſpectior illis,ꝙ morbo pallentibus, color eſt,languidi, & emarcidi albent,& in uiuis caro morticina eſt. Inter hoſce Lucifugas,& Lychnobios, ueluti ad lucernam modo uiuos,in reliquum mero,& ſomno ſepultos, Acilium accepimus Butam prætorium,cui poſt patrimonium ingens conſumptum Tiberius paupertatem confitenti ſerò inquit,experrectus es. Prælautas uero, opiparaſq; Cœnas Oratius deorum uocauit Cœnas illo uerſu. O noctes,Cœnæq; deum, perinde ac non deſit ambroſia,nõ item nectar. Propterea M. Tullius ſumma laude dignos uiros ambroſia alendos pronuntiat. Opſartycos deniq; feliciores fingendis uerbis Græci libros dicunt,quibus condiendi præcepta cõtinentur. Sicuti artificium id genus Opſartyſiam, In qua plæriq; cenſus uel ampliores, uti Sphæras habent,hoc eſt pilas,ſicut dixit Alexis.

¶ De uoluptate,lætitia,gaudio,quibuſq; diſtinguantur finibus. Voluptatem nõ eſſe bonum. Qui maxime uoluptates amplexentur.

CAPVT XXXIII.

VOLVPTATIS notionem eſſe duplicem à Seneca accepimus,publicã unam,qua hilarem animi affectionem demonſtramus, alteram,qua eſſe uitium colligitur. Sic & gaudium ſapienti modo contingere aſtruimus, quando non aliud eſt fere, ꝙ animi elatio bonis ſuis, uiribuſq; fidentis. Vulgo tñ ita loqui inſueuimus, ut magno nos gaudio affectos dicamus amicorum literis. Itidẽ & in rebus alijs,à quibus tamen magnæ quandoq;,ac inexpecta-

tæ prouci

tæ proueniunt improſperitates, quo nomine gaudium nec eſt, nec debet dici, quoniam gaudio adnexa perpetuitas eſt, quæ contrarij neſcia eſt. Propterea cum ab omniũ maximo Poeta dici audis, & mala mentis gaudia, ſcito id quidem diſerte enuntiatum, parum tamen proprie, quando quod gaudium eſt, omnino malum eſſe nequit, Poetæ tñ ſatis eſt uiſum, publica uocabuli notione, quod uolebat, explicare. Id autẽ erat, Homines rerũ caligine circũfuſos malo ſuo lætari plærũq;. Cæterũ quo pſpectius, exploratiusq; uoces iſtas ſuis occluſas finibus, ac ueluti pomœrijs internoſcamus, lætitiam dico, gaudiũ, ac, uoluptatem. attendẽdam magnopere arbitror Platonis diſtributionem, qua Philoſophus is in mentem, ſenſumq; animam diſparauit, ac menti quidem lætitiam aſcripſit, & gaudium, Senſibus aũt uoluptatem mãcipauit, priora illa duo etiam diſcerniculo quodã diſpeſcuit, quod cũ laude ſemper ſit gaudium. At in uitium qñq; labatur lætitia. Eſt enim hæc animi elatio quædã boni cuiuſpiam præſentia, quæ ſi moderationis menſus, limites ue tranſiliat, reprehenſionis morſum nõ euadit, repreſſa uero, ac ſuis metita modulis laude non uacat. Gaudium aũt eſſe iucunditatem ſancit, quæ de contemplationis, aut uirtutis cuiuſpiam maieſtate profluat. Propterea in libro de pulchritudine, cũ de cæleſti .i. uera diſſereret uita, ali animum ſcribit contemplandæ ueritatis uſu, & gaudere. Inde fit, ut apud eundem gaudium mentis nuncupari alimoniam, obſeruarimus. Quin & cõtemplationis præmium eſſe illam ipſam poetico inuolucro ſæpe ſignificatã Ambroſiam. At inde emanans omnibus abſolutum numeris gaudium Nectaris nomine, quod & ipſum immortalitatem ratione etymologica exprimit, recte à prudentioribus intelligi. Sed & ante Platonem Mercurius, homini a deo contributam autumat rationem, ut eum ſuſpitionibus, acriq; perquiramus indagine, Senſum, ut cognoſcamus. Intelligentiam, ut cognoſcentes gaudeamus. Voluptas uero ita ab eodem Platone finitur, ceu titillans, præſuauiſq; in ſenſibus motio intelligi debeat, quam inde conſurgere ſtatuit, ubi indigentiæ paria facias. Quippe neceſſitas appetentiam conciliat, ac ex abſentia dolorẽ. Satisfactio iucunditatem ſenſibus inducit. Hanc uero uoluptatem omnibus damnatam calculis ex bonorum albo expungit, ſequeſtratq;, eo maxime argumento, quod ſicuti quæ calori admouẽtur, incaleſcunt dubio procul, ita cui adſit, aſſiſtatq; bonũ, ipſum item euadere bonum conſentaneum eſt. Verum enimuero uoluptatis præſentia in bonam frugem euadere neminem, perſpicuũ ferè uideri, quando & rationis impotes feræ fuſius, uberiuſq; ꝗ nos uoluptatibus titillentur, laſciuiantq;, quarum nullam tamen inde proficere competias. Adde quod, quo hebetior quiſq; eſt, ac natura imbecillior, immo uero inſcitior, inſipientiorq;, eo amplius uoluptate perfruitur. At obſecro te, ꝗ ab ratione diſſentaneum, ꝗ omnino abſurdum, ignauiſſimo cuiq; largius, ꝗ frugi hominibus quod bonum ſit, obuenire? Hinc diuine, ut omnia, ad Dionyſium Plato ſcribens, uoluptatem maximo eſſe hominibus detrimento ſtatuit, inſcitiam porrò parere, inquietudinem quoq;, ac ſtultitiã, & petulantiam. Propterea quod in ſenſibus late pollet, dominaturq;, qui ſatellitũ inſtar, immo uero ſubſeſſorum aſſidue noſtrum captare uidentur interitum, in profunda corporis animam, eiuſq; rationale lumen intrudentes, adobruenteſq;, quando ſic affectæ nec auras ſuſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cæco. Animum uoluptariũ, emolitumq; delitijs, ac earum delinimentis, ueluti unco tractum, nõ Tarentinus modo Architas, ſed & Plato pertuſo, rimulentoq; conſimilem uaſi prodidit, quoniam craſſetur in infinitum concupiſcentia, nec explendi ulla ſeſe oſtentet ratio. Verum alij etiam Euripi inconſtantiſſimis fluxibus, refluxibuſq;, ut Epicharmus & Socrates, quod uoluptarium uenenũ immo effera titillantium rabies modo reciprocantis undæ nullo fine affluat, refluatq;. Illud uero Mercurij cuiuſnam modi eſt, ꝗ propheticum, ut ſic dicam, ꝗ diuinum? Qui mente uiuit, immortalis dei uitam agit, Qui uero corpore, ac ſenſibus, beſtiarum. O præclarum, O plauſibile intellectus noſtri lumen, ſi eius adminiculo, & claritate diuinitatis omnia ineffabiliter ſupereminentis æmulos nos facit. Rurſum o dirum, inauſpicatumq; teterrimi carceris cõmercium, ſi ad caliginem denſiorem à cæleſti ſplendore ſequeſtratos reuocat, in terrenam merſat naturã originis oblitos præcelſæ, deniq; brutum circũponit animæ infra lunam diuiniſſime omnium. At inferat hic forte aliquis, nõ omnes utiq; uoluptates uideri dignas, quibus nigrũ affigas theta, quando & honeſtæ aliquæ ſunt, ac probæ. Scribit utiq; Plut. in cõmentariolo, an ſeniori accedendũ ad Remp.

eiuſmodi

eiuſmodi capeſſentes adminiſtrationē pulcherrimis, maximiſq; perfrui uoluptatibus; quibus compar eſt item, deum aut ſolis, aut præcipuis lætari. Sunt autē hæ, quas ex honeſtis actionibus prouenire, manifeſtum eſt, Quippe ſi pictor nobilis Nicias tantum artis ſuæ lætabatur operibus, ut uelut ſui oblitus ex famulis ſcitaretū ſubinde, an eſſet uſus balneo, itemq; an foret pranſus. Si Archimedem tabulæ, geometriciſq; intentum figuris ui abductum perungebāt famuli, Et is in uentre obuncto ſchemata delinebat. Si Canus tibicen, dum uteretur arte, longe maiorem ſibi afferri uoluptatem dictitabat, ꝙ cæteris, quando & mercedis loco duceret, quod audiendi patientiam præſtarent, an non aduertimus, quam uberes, quamq; nō paruas ſibi ex uirtute, ac præclaris actionibus uoluptates comparēt præſtantes uiri? Quorū animæ non aureis Euripidis alis, Sed Platonicis potius, ac cæleſtibus auguſtiores, elatioreſq; gaudio euadunt uberrimo. Interrogatus Epaminondas, quidnā ei iucundū in uita maxime obtigiſſet, Quod inquit, parente utroq; ſuperſtite, Leuctricam rettulerim uictoriam. Cæterū quæ in mente conſtituitur iucunditas quæq; de uirtutum promitur excellentia, non uoluptatis nomenclatura, ſed gaudij a Platone cenſetur. Peripatetici uero haſce item recte dici uoluptates opinantur, unde liquet, nominū ſæpe non rei eſſe inter magni nominis conditores diſceptationem. Quod ſi poſtremo ſolicitius exquirat quiſpiam, quo nomine tam uehementem uoluptatis pruritum ſenſibus ingenerarit natura? Reſpondendū, ut huius uelut fomēto amplius ad uitæ neceſſaria munia excitemur, ac lubentia prouehamur quadam. Sed curnam expletam indigentiam conſequitur uel penitentis mœror, uel ſatietatis onus? Nempe, ut inde cōmoniti nō ultra neceſſitatem quicꝗ admittamus, qd' naturæ mox inferat nocumentū. Iuuenes omnino ad uoluptatē propēſiores pernoſcunt, quoniam eorum præcipue augeſcit corpus, & ad congruam ſibi perfectionem toto tendit conatu, unde maximis, uehementiſſimiſq; agitatur motibus, ac conuellitur, indéq; etiam maiori opus eſt medicina, proinde remis, ueliſq; uoluptuoſa conſectantur. Idipſum ferè Melancholicis uſuuenire, compertiſſimum eſt, quia bilis atræ ui aſſidue contabeſcit corpus, & ex humoris eius ſiccitate uehementiore arroditur, proptereáq; in uoluptates feruntur procliuius. Sed & cunctis propè hominibus inſitū maxime, uoluptates amplexari, quoniam ætatis exordio mente quodammodo ſopita, ſenſibus tantum utimur, illis obſequimur, eorum, ut ſic dicam, dictata amplexantes. At hi ueritatis naturam, & inde profluens gaudium aſſequi nequeunt. Quia uero ſenſuum ſuauitas eius, quo mens alitur, gaudij umbra eſt quædam, atq; imago, decepti ſimilitudine, illo procul relicto, hanc cōſectamur, huic totis, quod aiunt, cuneis, hæremus affixi. Et quanquam auctioribus iam ingerat ſeſe rationis lumen, nihilominus receptam, inueteratamq; ſectamur conſuetudinem, diu nanq; ſenſibus credere, & eorum motibus obſequi didicimus. Mos uero altis nixus radicibus, irroboratuſq;, aut uix, aut omnino exoleſcere nequit.

¶ Crates quo pacto repercuſſerit uoluptarij cuiuſdam dictum. Cur Cibus deterior ſi gratus ſit, plus proſit, quàm probus, ſed ingratus. CAPVT XXXIIII.

FVISSE quendam Plut. ſcribit, qui uoluptatum laqueis irretitus, ac delitijs adobrutus ita etiamnū ſibi ſcribere permiſit, ταυτ᾽ ἔχω ὅσσ᾽ ἔφαγον ϗ ἐφύβρισα, ϗ μετ᾽ ἔρωτος τερπν᾽ ἔπαθον. Quorum is fermè uerborum ſenſus eſt, ſibi deniq; reliqua fieri, quæ gulæ indulſiſſet, aut cōmparaſſet per iniuriam, uel in amore ſuauia percepiſſet. Aduerſus uero hæc philoſophum Cratem ita reſcripſiſſe, ταυτ᾽ ἔχω, ὅσσ᾽ ἔμαθον, ϗ ἐφρόντισα, ϗ μετὰ μουσῶν σεμν᾽ ἐδάην. Quibus illa repercutiens innueret, ſupereſſe ſibi quæ uel perdidiciſſet, uel cura, ſtudióq; tractaſſet, ac cum muſis honeſta imbibiſſet. Cæterum quia de uoluptate multus eſt nobis iam ſermo, prius, quam inde ſtilum ſubducam, aut caſtra moueam conclamatis uaſis, ſuccurrit breuis, qui mos ſcriptoris eſt, & abſoluta tamen Hippocratis ſententia, non uſq;quaq; ab inſtituto abiūcta. Ea uero ſic habet, Potus, & cibus paulo deterior, modo ſuauior ſit, quam qui melior, ſed inſuauior anteponendus eſt. Eum locum accuratiſſimus interpres Galenus enarrans, nō eſſe ob id ſolū ita agendū, ut male habentiū titillationi, & quaſi quibuſdā laſciuientis gulæ inuitamentis obſequamur, & illectationi ſubblandiamur, ſed etiā quia futurum ſit ꝙ maxime tum utile, tum ſalubre. Quicquid enim ſuauiter abligurimus, & ꝓ delectamento habemus, condere uenter, & ſtipare, nec non percoquere facile poteſt,

contra

cõtra defugere,ac recuſare tetra,inſuauiáq;,quippe quæ aut nauſeas,inflationemue, aut fluctuationes perconcinnent. Itaq; ſæpenumero accidit,ubi paulo deterior cibus ingeritur,ſed iucundus,& uoluptarius,& cuius ſubit prolubium eſitandi, ut non inſuper maneat deterior,ſed interdum probior euadat.

¶ De operis huius uarietate ex diuerſiſſimis cõcinnata. *Scytham agere,quid ſit*. Panis genera,& inſtrumenta. Megalartus. Megalomazus. CAPVT XXXV.

ATQVI erunt fortaſſe,quibus fœtura hæc noſtra monſtri cuiuſdam uideatur ſimilitudinem præferre,quando nunc ad philoſophos diuertamus,nũc & medicos amplexemur,ſæpius noſtrates aduocemus ad partes, cum noſtrates dico,etiam Græcos intelligo, qui humaniora hæc percoluere ſtudia. Ita profecto eſt,ex diuerſiſſimis artium bonarum Anteſignanis racemationem facere,ſiue ſpicilegium,nobis propoſitũ eſt,ſic tamen,ut qui in monſtris conuiſitur,nunc teter,& aſpernabilis,nunc ridicularius abſit aſpectus,nec citra cenſus, delectuſq; noſtri ultimam manum. Varietatem conſectamur maxime, qua lectione multa elanguentis lectoris detergatur faſtidium. *Scythas interim* putemur agere, πρὸς τὴν ἀφθονωτέραν νομὴν μετεξανισαμένους, id eſt ad lætiora pabula identidem demigrantes. Vbicunq; ſe oſtentarit,quod cum iucũditate aliqua hoſce libellos inſtructiores, fertilioreſq; ad nouam ſobolem,& frugem lætam in ſtudioſorum ingenijs producendam ualeat efficere,præcerpemus. Vt ſit inoculationum quoq; ueluti agmen non amœnum modo,ſed & gratum imprimis. Verum iam interfari deſinamus,agamuſq;,quod inſtat. Panis inuentio non unum fuiſſe ueteribus genus. Quando ſunt imprimis,quos Zymitas dicunt, quibus aduerſi ſint azymi nuncupati,nam nominis etiam meminit Plato. Erãt & panes nuncupati Obeliæ. Alij Cribanitæ,aut etiam Canchrydiæ,dicuntur aliqui Apiritæ. Panis bucellam nũc Pſomon uocant, nunc Entheſin. Nam Ariſtophanis interpres,Entheſin pſomon exponit,& ἄκολον, id eſt panis fruſtum. Pityrias uero panes uiliores intelligunt,uelut furfuraceos. Nam triticeos appellant Pyrinos. Inter quos habentur *Sitanij* ex quadrimeſtri tritico. Chariſium uero Placentæ putant ſpeciem. Apud Ægyptios in acutum reformati panes Calliſtei uocabantur. *Sicuti* Orindam Aethiopes ex Orindio concinnatum dicunt,ſeminis id in Aethiopia peculiare genus eſt, *Seſamo* perſimile, Orthoſtates autem ſacer intelligebatᷣ panis. Fuere item Naſti panes, quos item *Sactos* uocant,ex melle,ac uuis paſſis,& aromatis alijs cõfecti,cuiuſmodi ſunt, quis nunc in Natiuitatis feſto paſſim utimur Sunt tamen qui eo nomine recentem intelligant, & calentem panem ex oleo,meminit Ariſtophanes Pluto. dictum uolunt,quia denſior ſit,conſtipatiorq;,nil prorſum leuitatis habens,aut inanitatis, ἀπὸ τοῦ νάσσεσθαι ἀρτύμασι. Lycophron πρὶν ἂν κρατῆσαι νασὸν εὐσόχῳ λίθῳ. A Naſto uero dicti Naſtophagi,q eius eſitandi prolubio tenentur. *Sed* & Naſtocopi ex eodem corriuantᷣ fonte,uidẽturq; ita dici panis eius confectores. *Sicuti* apud Platonem in Gorgia Artocopi uocantur, quos Artopœos nuncupant. Erant & Mazæ quædã ſacræ Amphiphones appellatæ, quas Dianæ offerebant Munychiæ ardẽtes per ambitum faces affigentes. *Sicut* panes Obelias Dionyſio inferebant,qui ex hoc uocabantur Obeliaphori. Obeliæ uero dicti,quia ueruculis quibuſdam conſtiparentur,quos Obeliſcos uocant, uel aſſarentur,aut quia obolo uẽderentur. Pelani uero communes erant dijs omnibus, ita à figura nuncupati. Eſt enim Pelanos nunc apta ſacrificio Mola, nunc etiam circa os concretior ſpuma, ut apud Euripidem in Oreſte. *Sed* & ſuccoſa lachryma modo thuris gummi denſata. Eſt item eo nomine Obolus, qui uaticinantibus erogaretur. Fiebant Pelani ex pepale, id eſt tenuiſſima farina, quod Didymus ſcribit. Boues item ijs adnumerãtur, ſic nuncupati, quod cornua haberent præfixa,inferebantur Apollini, Dianæ, Hecate,& Lunæ. *Selenæ*,id eſt σελῆναι ſex erant,ſeptimus ſequebatur Bos. At quæ dicitur Melittuta, Trophonio. Digniſſimum uero ſcitu, mortuis hæc feré ſolita tradi, Melittutam, quæ Cerbero obijceretur. Obulũ,quẽ caperet Charon, Coronã,quæ ſignificaret,uitæ certamina exanclata. Myſtile,quẽ canibus obijcerent,dicebatᷣ panis,q̃cq; & Myſtilẽ uocabãt ſorbitionis gratia excauatũ panẽ. Collyra dicti minuti panes,q dari pueris cõſueuere. Alicubi tñ Collyria dicuntᷣ Lalangia. unde & κολλυρίζειν uerbũ,quo in ſartagine Lalãgiorũ ꝓcoctio ſignificatur. Sunt q ita etiãnũ ſcribant, Ereſionẽ fuiſſe oliuæ ramũ lana coronatũ, ꝓpẽdẽtibus

omnifariam

omniſariam terræ fructibus, necnon placentis Collyris, quem uirens ætate ferret puer, affigeretq; pro templo Apollinis in Pyanepſijs (feſtum id Apollini ſacrum.) Fuere item Gaioli, & Lagunculi dulciarij panes à Gaio, & Lagone pueris. Phacinus panis à lente uidetur dici, quam uocant φακὴν, aut φακὸν, unde Phacoſſus dæmon, & Bulbophace apud Chryſippũ. Collabi panes dicebantur ſimilitudine quadam Collaborũ in cithara. Sunt autem Collabi fidium epitonia, id eſt clauiculi, quibus circumnectuntur fides; quos etiam collopas dicunt, quos ex colli corio confici ſolitos legimus, quam partem eodem nuncupabant uocabulo, quoniam inde fieret glutem, quod Collan Græci uocant. Colix item panis, quem ſubcinericium interpretantur quidam, Ariſtophanis tamen interpres in Batrachis, ubi poeta ait κόλικας, exponens inquit, ἢ ἄρτους, ἢ ἔντερα, id eſt, aut panes, aut Interanea. Inde & Colicophagi dicti. Quos autem Græci Bomilios dicũt, ex latinis nonnulli quadratos intelligunt, nam ſic ab Romanis dici, autor probat Athenæus. Blomon tamen apud illos reperio pro panis fragmento, unde & panem ὀκτάβλωμον dixit Heſiodus, uelut octo fragmentorũ. Inter Mazas porrò dijs ſacras erat & Hygiea, id eſt ὑγίεια, quo nomine proprie ſignificatur ſanitas. Sũt & Mazæ plures uſibus modo humanis dicatæ, ut Anthema, Thridacine, Oenutta, quæ ex uino ſubigebãt. Dandalis. Cardame. Placentarum item ſpecies comperio plures, Pyramunta ex tritico, Seſamunta ex Seſamo. Aeglen inter Placẽtas fuiſſe, autor Pauſanias eſt, probat & Cratinus. Eſt item Aegle ſacrificium, quod in Delphos mittebatur. Quinetiã teſſerarius iactus. Fuit & Cotyliſcus, Thrymmadides quoq;. Nam Crepis ex melle conficitur & farina. Itrion ex Seſamo placẽta eſt, ac melle. Teganites in Sartagine coquĩ ex oleo. Elaphus placenta eſt in Elaphebolijs confici ſolita ex Seſamo, & farinæ flore. Choria ex melle, ac lacte cibaria fuere. Pæſſa apud Coos placẽtulæ ſunt. Myllos inuenio Syracuſis ſubigi in Theſinophorijs ex Seſamo ſolitos, melleq;. Erant autem muliebria Ephæbea. Placentarum deniq; genera ſunt Tarentinum, Craſſianum, Siculum, Cluſtrum, Plicium, Guttatũ. Montianum, ſubigitur id ex uino, caſeóq;. Cruſtum tabonianum. Muſtacia ex Oenomelite conficiebantur. Spira caſeo conſtabat. Habebantur & Tyrocoſcinon. Coptoplacus. Pancarpia, Polton, Pianion. Quia uero de Itrio facta mentio eſt, apud Galenum ita lego, qui fumoſum ructum percepit, fateatur, ſe à cœna placentam nidore plenam comediſſe, quales ſunt, quæ ex oleo, & Itrijs, & alijs huiuſmodi concinnantur. Probabantur & Samiæ placentæ. item Philoxeniæ à Leucadio compertæ Philoxeno. Conos ex uuis fiebat paſſis, & amigdalis. Echinus item inter placentas recenſetur apud Athenæum. Sicut Eſcharites apud Rhodios, in panis & Placentæ meditullio. Cui grata eſt Placenta nuncupatur Philoplacus. Poſtremo ſunt & in ſanctis nũcupati literis Panes propoſitionis, quia ſic ſuper menſam diſponerẽtur, inquit Nicolaus Theologus. In hebræo Panes uocantur facierum, ut ſic dicã, quia ut Rabi Salomon autor eſt, figura erant quadrata, altera tamen parte longiore, cuius extremitates in ſurrectum replicarentur. Alij rotũdos globatoſq; fuiſſe tradunt, et imo dictos facierum, quia ex utraq; parte conſimiles forẽt, neq; enim in furno coquebantur, ſed in uaſis ad id peraccommodis. Dicebatur & menſa propoſitionis. Sed cur ſic, ex Bedæ uerbis elici clarius poteſt, ſuper Exodi Cap. XXV. ubi ſcribitur, & pones ſuper menſam Panes ꝓpoſitionis. Bene inquit Panes ꝓpoſitionis uocãtur, quia ſemper debet patere ſermo ſalutis cunctis fidelibus, nec unq; deeſſe oportet in eccleſia uerbũ ſolatij. Dicuntur & Panes primitiarũ, Regũ quarto. Thiagones in Aetolia dicuntur deo panes dicati. Arcam panariam uocat Ariſtophanes Sipyam. Inſtrumentũ uero ſubigendæ farinæ cõcinnum apud eundem uocatur Mactra, Artopteũ eſt coquendi panis officina, Item inſtrumentũ ipſum, in quo percoquitur, quod & Artoptam uocant. Plathanos uocant, in quibus effinguntur panes. Cardopũ mactrã intelligunt, quam & Magida dicũt. Alijs tamen Cardopos arcã ſignat panariam. Erat & Apomactra. Scytale, Cypros apud Cleonem Melopeũ libro ſecundo. Sicut apud Hipponactem Iamborũ primo, Hemicypros. In hoc præterea uſu Codomeũ, & Telia, & Scapha, necnõ Creſera, & Creſerion. Apud Bœotiæ Scolũ præſtantes fieri panes conſuetos, accepimus, unde & Cereris megalarti, & megalomazi Statua erecta colebatur. Conſimiliter uero apud Meſapios in Iapigia, ubi etiã fuiſſe rex Artos dicitur. Sed & feſta nomine Megalartia, de panis magnitudine appellatione ducta. Celebres erãt & panes dicti

Agelæi.

Agelæi. Apud Syracuſios uero Ceres σιτὼ, ut ſcribit Athenæus, ob σίτου, id eſt, frumẽti curam, fertilitatemue. Quod ad placentas attinet, de quibus ſatis multa, Vehementer adnotanda eſt Matronis cuiuſdam Parodia,

πῶς ἂρ ἔπειτα πλακοῦντος ἐγὼ θείου ἀπεχοίμην,
οὐδ᾽ εἴ μοι δέκα μὲν χείλη, δέκα δὲ ςόματ᾽ εἶεν,
γαςὴρ δ᾽ ἄῤῥηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη,

Id eſt, quo nam pacto à placenta ipſe diuina abſtineam? Nõ ſi mihi labia forent decem, decem item ora. Infrangibilis porrò uenter, æneum quoq; ineſſet Cor.

¶ Panem ex omnibus difficilis eſſe percoctionis, Carnem non ita.

CAPVT XXXVI.

POSTEA uero q̃ affatim panis genera executi ſumus, q̃tum noſtra paruitas tulit, ex multiiuga græcorum autorum lectione, Auicennæ placita ſubnotare, non inconcinnum omnino fuerit, nec ut ijdem dicũt Græci, ἄπρος διόνυσον. Igitur ſecunda primi, Panis inquit, impedimentum, ubi non percoquat uenter, maximum cenſeri debet, Carnis uero non ita. Ex hoc inquit interpres, id paſſiuum inaudimus, Differtionem utiq; omnem eſſe incommodam, Verum quæ ex pane fiat, peſſimã. In ſtomacho quippe reſidet diu, onere imprimis mo[illegible], quod ſi nõ concoctus ſatis, deniq; dilapſus fuerit, Hepar præfarcit, ac Meſeraicas. Caro autem maiorem ducit cum humano corpore ſimilitudinẽ, proinde ex ea minus prouenit nocumẽti, & Hepatis, aut Meſeraicarum præfartio leuior, ac curationi minus, minuſq; obſiſtens, imbibentibus membris longe procliuius ob cognationem quandam carnis ſuccum, q̃ panis. Tatiani hæretici de carnis abſtinentia dicti ſunt Eucratici. Vnde Eucraticæ apud Hieronymum.

¶ Felicitatis humanæ inconſtantia. Timothei hiſtoria ad id. Ciceronis obſcuritas illuſtratur, ex Epi. ad Atticum.

CAPVT XXXVII.

FELICITAS inquit Seneca, res eſt inquieta, ipſa ſe exagitat, mouet cerebrum non uno genere. Alios in aliud irritat, hos ad impotentiam, illos in luxuriam, hos inflat, illos mollit, & totos reſoluit. Quinimmo ſi uerum facere iudicium uolumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium, ut inquit Euripides, nemo eſt felix. Proinde, ut ex Plinio uerba mutuemur, abũde, atq; indulgenter Fortuna deciditur cum eo, Qui iure dici non infelix poteſt. Suppetunt in hoc exẽpla mille. Illud hic appoſuiſſe, operæpretiũ fuerit, tũ quia ſcitu iucundum, tum quia inſimul nodus ex Sexto Epiſtolarum ad Atticum explicabitur, ni fallimur, egregie. quem, cum Patauij cum librum prouincialibus auditoribus meis interpretarer, ut conniuens, tranſilueram, teſtatus tamen, nuſq; me, quod ad eam hiſtoriam pertineret, cõperiſſe. Nunc ex Vlpiani græci Rhetoris monumentis loci eius enarrationem aucupabimur, Simul & Humanæ leuitatis tumorem reprimemus, edocẽtes, quo tandem ſpes noſtras deceat collimare, ne à Scopo ſeiuncti, uelut umbræ uagemur. Igiẽ ut à Cicerone ordiamur, primũ eo quẽ p̃ſignauimus, loco ita græce ſcriptũ reperias τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι, hoc eſt, Libertum autem eius, Cononis cognominem patri nihil omnino curaſſe. In hunc ſcopulum impactus eſt Lembus. In eo quid alijs obuenerit, nõ ſtatuo, neq; enĩ cuminum ſerimus, Vt maledictis, & linguæ procacitate lætiores prouentus hiſce noſtris lucubratiunculis cõquiramus, ne improbe itẽ faciamus, ſi in alienis ſubinde oſtentare ingeniũ uelimus, lacerando cõuellẽdoq;, quãquã id publico bono nõ reijcimus quãdoq;. Verum ne diutius legentium deſyderia diſtineamus, Is ita refert, cuius teſtimoniũ paulo ante aduocauimus, Timotheus Athenienſium dux fuit, Cononis pater, initio, uel fortunatiſſimus, ſi quis alius, memoriæ ſiquidem proditur, ad quodcunq; mitteretur bellũ, facilem, ac perinde certam rettuliſſe uictoriam. Vnde factum eſt, Vt à pictoribus nõ aliter per picturam exprimeretur, quam ut dormiens, aſſiſtente ei muliere, quam fortunã intelligi uolebant, quæ retia ferret, & id genus inſtrumenta alia, Venationibus accõmoda, hoc figmento prudentioribus inſinuantes, pro eo fortunam omnia peregiſſe, ipſum

Virtute munita. Vnuſquiſq; pietate, religione, prudentia, cultu, & ueneratione dei clareſcit, quaſi oculis uera ratione perſpecta, & fiducia credulitatis ſuæ eatenus inter homines præſtans, quatenus aſtra reliqua Sol luminis maieſtate agnoſcitur præcellere. Adijcit his calculũ quoq; grauiſſima, & plauſibilis maxime Pythagoræ ſententia, quem dicere ſolitum accepimus, ὅτι βέλτισοι γινόμεθα πρὸς τοὺς θεοὺς βαδίζοντες. i. accedẽdo ad deũ effici unũquẽq; optimum. Adde publicũ humanæ Reipu. conſenſum. Ex tot inquit M. Tullius, generibus nullum eſt animal, præter hominem, quod habeat notitiam aliquam dei. Ipſis porrò in hominibus nulla gens eſt, neq; tam fera, nec tam immãſueta, quæ nõ, etiamſi ignoret, qualem deum haberi deceat, tamen habẽdum ſciat, ex quo efficitur, ut is deum agnoſcat. Qui unde ortus ſit, quaſi recordetur. Sed & alibi idẽ Cicero, q̃q; ſub aliena perſona, Quæ gens inquit, eſt, aut quod genus hominũ, quod nõ habeat ſine doctrina anticipationẽ quandam deorum: quã appellat Epicurus Prolepſin? Equidẽ quantum coniectare licet, triplici nos calle potiſſimum ad tantæ duci pietatis cultum animaduerto, primo quidem naturali hac, quam diximus, ſagacitate, quam immenſa illa nobis prouidentia infudit. Poſtea uero etiã rationibus Philoſophicis, ex ipſo ædificij ordine, Architecti prouidentiam cõprobantibus. Propheticis demũ uerbis, atq; miraculis. Hæc uero Chriſtianæ ueritatis conſectatoribus aſſunt munifice, deſunt gentibus, Veterũ ſuperſtitionibus, aut erroribus potius animã in euidens præcipitium trahẽtibus, irretitis, obuolutiſq;. Taceo uetuſtiora, taceo & noua: quæ utraq; uirorũ maieſtate præcellentiũ in diuinis rebus coruſcant latiſſime, quorũ cõmonitionibus, minis, exhortationibus, miraculis perſonãt omniũ aures, quando præpotens ille ſpiritus diuinus animas illas ſanctiores in noſtra emolumenta prouexit altius, & illarum enunciatione rerũ excellentiũ ſtupenda reſerauit arcana. Quid uerbis humanis ineffabilẽ, immo nec mente quidẽ cõprehenſibilem Chriſtũ hic memorem? aut Chriſtianorũ ingerã auribus? Aliorũ ſit munus hoc tam amplũ, tam extra hominis captũ. Illud modo ſubtexamus, Ipſum hũc, quẽ lapſæ naturæ reſtitutorem, Dei filium præpotentis, deum ipſum agnoſcimus, Veneramur, colimus, quibuſdã ueluti lineamentis à Platone prius, mox & a Platonicis præſignatum, ac obſcurius delineatum, Prophetam igitur Legislatorem quidẽ, ſed diuinũ Platonici putant, Qui ut habeatur talis, oporteat eum manifeſtis quibuſdã miraculis ad homines diuina prouidentia mitti, Quẽ ſanè prophetã humani generis ducem diuinum Plato, & Auicenna cognominant. Nam huc demũ tendit Platonicum illud in Libro de regno, Sicuti Beſtiæ nequeunt à beſtijs feliciter ſine homine duci, Ita neq; hoies ab homine ſine deo. Probat inſuper Auicenna, Animam quidẽ prophetica lege, uirtutéq; imbutam à diuina ſolum prouidentia mitti. Corpus autẽ ad animã Prophetæ ſuſcipiendã idoneum diſponi à deo, non tantum proxime, ſed per Animas cælorum motrices, tanq̃ per miniſtras, ac etiam per cælos ipſos, quaſi per inſtrumenta dei. Sed nunquid reticebimus, quod quarto Legum Plato diuiniſſime uidetur uaticinatus. Deus inquit, omniũ nobis eſt menſura, multóq; magis, ſiquis, ut ferunt, homo eſt, quod exponẽs Platonicus nobilis, Si deus aliquis homo eſt, id eſt, Siquãdo fiat homo, ut ferũt, Oracula ſcilicet prophetarũ. Cæterum quo riſu, quáue exibilatione excipienda eſt ſceleſtiſſima Luciani impietas, Qui nos irridens ægerrime fert, qui Græcorũ deos abnegemus, & ἀνασκολοπισμένον σοφισὴν προσκυνῶμεν, id eſt cruci ſuffixum Sophiſtem adoremus, & ex illius præſcripto uiuamus. Nec à Trinitatis diuinæ infanda alibi abſtinet ſupploſione. Sed abunde Græca natio, quid de eo ſentiendũ foret, ſanxiſſe uidetur, Blaſphemi conflato cognomine. Verũ exitus eo amplius, quoniã à canibus fertur conſciſſus, homo fœdiſſimus, loquẽtiæ multæ, at ſapientiæ minimæ. Quanto pium magis, quanto religioſius ita ſtatuere, ut ſciamus, primum eſſe dei cultũ, Deum credere, deinde maieſtatem illi ſuam reddere, & cum maieſtate bonitatẽ, ſine qua nulla maieſtas eſt. Scire illum eſſe, qui præſidet mũdo, qui uniuerſa, ut ſua temperat, Qui humani generis tutelam gerit, Qui coercet, caſtigat, pœnas pro noxa irrogat. Iuſtis præmia elargitur æterna. Vis deum propiciari, inquit Seneca, bonus eſto, ſatis illũ coluit, qui imitatus eſt. Porrò quod uides omne, quo cæleſtia, & humana concluſa ſunt, Vnum eſt, membra ſumus corporis magni. Natura nos cognatos edidit. Hæc nobis amorem indidit mutuum, & ſociabiles fecit, ex illius cõſtitutione miſerius eſt nocere, quam lædi. Iſte uerſus in ore ſit perpetuo, ſed & in pectore. Homo

ſum, humani nihil à me alienum puto.

¶ Salutis rationem eſſe in Religione tantum. Cecropis inuenta, Religiones falſas, & ſuperſtitiones omnes ex Aſtrologia, & Syderibus profluxiſſe. Lucretij locus declarat.

CAPVT. XXXIX.

QVAMOBREM reiecta omni ueſica, Sic cum Aurelio Auguſtino cludamus partem hanc, Religionem eſſe eam, quæ uniuerſalem cõtinet uiã animæ liberandæ, quoniam nulla niſi hac liberari poteſt. Hoc eſt Canonicum iter, quod unum ducit ad regnum non temporali ueſtigio nutabundum, Sed æternitatis firmitate ſecurum. Hoc inquam auguſtiſſimũ iter doctiſſimus ille Porphyrius quæſiuit quidẽ, Sed non repperit, nõ reppererũt, & alij, ꝙ ſummis rerum naturæ capaces uiri, quos priſca tulit ætas, etiamſi ſingulari ſtudio, & ſolertia inenarrabili iſta cõſectarentur, Chriſti precioſiſſimus ſanguis effuſus reſerauit. Et credentibus incomparabiles theſauros, Patrum noſtrorum memoria incognitos, etiamq; infantili ſimplicitati patefecit. Comparetur nunc Chriſtiano ſtatui principis Auguſti illa paſſim, certatimq; ab autoribus celebrata felicitas, ꝙtula demum deprehendet? ꝙ puſilla, ꝙ nulla prorſum? Ipſe ſibi tamen nimis placebat in ea, plauſibiliter ſibi abblandiebatur, Siquidem cũ Caium ex filia nepotem in Armeniam mitteret, comprecatũ ferũt a dijs, Comitẽ illi Pompeij beneuolentiã. Alexandri audaciam, ſuã uero ipſius fortunã. At Cecropa ueterũ plæriq; mirant̃, Quod omniũ primus Iouem appellarit. Simulacra reppererit, aram ſtatuerit, Victimas immolarit, cum ante illũ nemo iſta inter Græcos ꝑpetraſſet, aut agnouiſſet omnino. õ temporũ conditionẽ miſerã, õ ineptã uanitatẽ, ſtultitiæ dux, ignorantiæ magiſter à doctiſſimo quoq; plauſu excipit̃ feſto, autor uitæ ridet̃. Sed quoniã de religione agimus, Illud ſciendũ amplius, Religionũ exortũ, & uarietatẽ, eſſe qui Syderibus acceptam referant, quæ urbibus, & prouincijs ꝓpria, peculiariq; poteſtate præſideant. Ex rerũ uero cæleſtiũ ſtudioſis plæriq; ad eas, quas uocant cõiunctiones magnas Planetarũ ſuperiorũ, referre maluerũt. Saturni præſertim, atq; Iouis. In qua ſententia eſſe Arabas animaduerto, & Latinorũ item multos, Qui illorũ conſectati ueſtigia ſunt. Ptolemæus uero Apoteleſmaton libro ſecundo, Aſiaticos ſcribit, qui exortum ſpectent, ac Meridiem, Veneri, Saturnóq; rem diuinã facere, quoniã trigono ſubſint aridæ qualitatis, hoc eſt, Virgini, Tauro, Capricorno, q̃bus dominent̃ Venus, & Saturnus. Rurſusq; qui inter meridiem habitent, & occaſum, Venerẽ ſumme, ac Martem colere, quoniam humectæ ſubijciant̃ triplicitati, cuius cum Marte Mercuriũ, ac Venerem præſides fecit. Atq; ita deinceps reliqua ſubtexuntur. Iam uero & Manichæorũ hæreſis, quæ liberũ excutit arbitriũ, nõ aliunde initia ducit, ꝙ ab Aſtrologorũ fata aſtruentibus diſertationibus. Ex Aſtronomiæ porrò ſinu profluxiſſe ſuperſtitionũ omnium uanitates, locupletiſſimus autor Varro teſtat̃. Geomantiam Aſtrologiæ itidem adoptant, qui eiuſmodi doctrinã profitent̃. Iam & Magiæ clauis cõmemoratur Aſtrologia. Nam quid de Chiromanticis dicemus? A quibus excogitatos ſcimus in manuũ uolis montiũ ſupcilia ſeptẽ, quæ cæleſtes præferant Planetas. Cæterũ hæc omnia eſſe acuta potius delyramenta, & uaniſſimas uanitates, ꝙ documenta uitæ uſibus concinnata, nemini nõ arbitror liquere. Nos tamen eo imprimis cõſilio recenſuimus, Vt Lucretij locum aperiremus, Qui libro de natura primo, Religionem deſtruere uolens ita ſcribit.

Humana ante oculos fœde cum Vita iaceret,
In terris oppreſſa graui ſub Religione.
Quæ Caput a Cæli regionibus oſtendebat.
Horribili ſuper aſpectu mortalibus inſtans.
Primum Graius homo mortalis tollere contra
Eſt oculos auſus.

¶ Hominum pectora debuiſſe feneſtrata fieri ex Apologo. Hominũ prauitas. Et cur traditum, Animas tranſire in beſtias. CAP. XL.

FABVLAS, quarũ nomẽ falſi profeſſionẽ indicat, aut tantum conciliandæ auribus uoluptatis, aut adhortatiõis ad bonã frugem gratia, repertas eſſe, legimus. In hoc genere, quod poſterius eſt, multas ſæpe, ac periucundas altero, quod dicit̃, oculo percurrimus. Sed eã, in quã ꝓxime recidimus, dũ

iſta cõmenta

iſta cōmētaremur, nullo modo præterire poſſumus, quod inſtituto noſtro belliſſime cō gruat, ferunt ergo Mythologi, Mineruam, Neptunum, Vulcanum de artis peritia inter ſe amplius diſceptare cœpiſſe. Atq; inibi quidem Neptunū periclitandi cauſa effinxiſſe taurū. Mineruam uero domum ſubſtruere adortam, A Vulcano eſſe expreſſum hominem. Eius certaminis arbiter erat Momus, Is dilig ēter ſingula cōſpicatus, quid in quoq; uitio uerterit, operæ nō eſt referre, in homine utiq; id accuſauit, debuiſſe architectum Vulcanum pectus eius effingere feneſtratum, ut ſic eo planè recluſo, ac patenti, om̄ibus perſpicuum fieri poſſet, quid ſibi uellet, quid meditaretur, Veràne promerentur, an ſecus. Fabellæ autem huius lepidiſſime cōcinnatæ documentū illud mihi præmōſtrare uidetur ſcitiſſime, quod eſt a M. Tullio poſitum in quadam ad Q. Fratrem Epiſtola, Multis inquit, ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdam obtenditur uniuſcuiuſq; natura, frons, oculi, uultus perſæpe mentiuntur, oratio uero ſæpiſſime. Sententiam eandē Socrates itē cōprobauit de Feneſtrato pectore, puto ex id genus Apologo, ne inquit, occultiores deliteſcerent Senſus, Sed ad conſyderandū paterent, Quoniam hominū effigies habent ferarum animos, ut inquit Seneca. An nō hercule, ſicuti Plinius ſcribit, ex homine homini plurima ſunt mala? Cætera animātia in ſuo genere probe degunt. At diuinū hoc animal, & miraculū quoq;, quod ſæpe repetimus, & ſuo probatū loco eſt, uenerandum, atq; adorandū, nunc aperta ui, ſæpius fraude mutuo arietare, ut ſic dicam, non ceſſat. Nec homini tantū homo lupus eſt, cū qui ſit, non nouit, ut Plauti uerbis abutamur, Sed & quanto notior, tanto etiā ſæuior, & immanior. Cuius abſurditatis quā eſſe aliā rationē opinemur, quam quæ ex Ariſtotelis oraculo promitur? Homo inquit, Vt pfectione ſuſcepta, animantiū cunctarū optimus eſt, Sic a lege, ac iuſtitia ſeiunctus, omniū efficiť peſſimus. Dedit quidē optimus ille parens rerū animis noſtris igniculos quoſdā, & quaſi ſcintillulas ad omnē uirtutē percipiendam. Cæterum igniculos eos malis moribus opinionibuſq; deprauatis, Vt M. Tullius autor eſt, ſic extinguimus, ut nuſq; lumen ingenitū appareat, quod ſi eos adoleſcere liceret, ipſa nos ad beatā uitā natura perduceret. Nunc uero, ſimulatq; in lucem editi, & ſuſcepti ſumus, in omni continuo prauitate, & in ſumma opinionum peruerſitate uerſamur, ut penè cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe uideamur, Vt merito Lucretianum illud poſſit comprobari,

O miſeras hominum mentes, O pectora cæca,
Qualibus in tenebris Vitæ, quantiſq; periclis
Degitur hoc æui, quodcunq; eſt.

Porrò ex hac hominum ferina in alterum rabie ſæuiendi, atq; item omnifaria male uiuēdi libidine proſus bruta, natam opinor infamem illam de animarum tranſitu poſitionē. Quoniam Timæus Pythagoricus nobiliſſimus in Libro, quē de Mundo, & anima ſcripſit, quem poſtea imitatus eſt Plato, Migrationem in beſtias inquit, induci falſo ad terrorem hominum impiorum, Vt pœnæ ſaltem formidine, & ſpecie abſurda, immaniq; a uitijs, inquinamētiſq;, quibus candori Animæ labes inuritur, retraherentur, proficerētq; in bonam frugem. Sed & Pythagoras, a cuius placitis hæc imprimis uidentur inualuiſſe, id ipſum ita ſignificauit. Si depoſito inquit, Corpore, liberum aſcēderis ætherem, eris immortalis deus, non ultra mortalis. Orpheus quoq; in ipſo Mercurij terreſtris hymno, κωκύτου ναίωμ ἀνυπόστροφομ οἶμομ ἀνάγκης, id eſt, Cocyti habitans irremeabilē neceſſitatis uiam. Sed nec Aegyptiorum ſacerdotum ſcientia omnino cōprobari reuera demigrationem animarū eiuſmodi tetram, formidoloſamq;. Quinimmo ad ferinum, uel heroicū animæ habitum referendam, opinantur, quādo apud eos hominis nuncupatione animus modo intelligať, Quod aperuit Mercurius Aegyptiorū pōtifex maxim⁹, Qui cū emigrationē eiuſmodi ritu poetico deſcripſiſſet, adnexuit, Legem diuinam non permittere animi humani in beſtias tranſitum. Quinimmo pœnas ſtatuit ſempiternas impijs animis in mūdi huius infimis elemētorū gradibus. Agit quoq; gratias deo, quod bonos uiros æternitati conſecrarit. Itē dicit uſq; adeo coniungi mentem deo, ut erroribus ex eo non implicetur amplius. Zoroaſter quoq; in Libro, cui titulus, μαγικὰ λόγια τῶμ ἀπὸ ζωροάστρου μάγωμ, Zoroaſter inquā, abs quo omnis ueterū Theologorum ſapientia manaſſe creditur, inquit, σὸμ γὰρ ἀγγεῖομ θῆρες χθονὸς οἰκήσουσι, hoc eſt, tuum uas habitabūt beſtiæ terræ, Quod ſi intra nos beſtiæ ſunt, intra quoq;, non extra de homine in beſtiam, ac

ex beſtia remigramus in hominem. Cæterum nec deſunt, Qui iſta ſic interpretẽt, Vt Animarum, quæ ſimilem brutis duxerint uitam, aliæ inter alias beſtiarum turbas diuerſentur, Quod ipſum Platonis doctrinæ ualde conſentaneũ putat Olympiodorus, Quoniam Plato animas purgatiſſimas inter deos cenſuerit uerſari, Impuras autẽ inter ſepulchra reuolui, quo fiat, ut Vmbris quandoq; terreamur, quippe cũ corporei quippiam circa ſe contraxerint, ſicut & in ſe. Vnde fieri Plato uult, ut uideri quãdoq; poſſint. Ex priore autẽ ſenſu ſi habitum intelligamus, nõ ſpeciẽ. Arbor erit apud Platonẽ, qui nutritioni deditus, die, noctuq; torpebit. Miluus, qui raptu uiuet per cõcupiſcentiã. Leo, qui egregie militabit. Draco, qui crudeliter in genus humanũ debacchabit̃. Homo qui ciuiliter uiuet. Heros, qui naturalia ſcrutabitur. Dæmon, qui mathematica. Angelus, qui diuina, talis enim fit animus, qualem induit habitum. Ex quo in Phædro Socrates, Ego inquit cõſydero, utrũ ipſe ſim beſtia Typhone multiplicior, an diuinius animal. Porrò quid in ijs Aurelius Auguſtin⁹ ſenſerit, Quidue Porphyrius, Qui ſcire cupit, legat Ciuitatis diuinæ librũ decimum. Plato autem figurate metamorphoſes iſtas in Timæi parte poſtrema ſub Pythagorica perſona poetico quodam excurſu perſequitur. Iamblichum certe rationalem animam puduit in Brutum præcipitare. Quanto cauſatius nos Chriſtianæ ueritatis cultores hoc genus nugamenta retundemus, illius prophetici memores perpetuo, In circuitu impij ambulabunt, ueluti ita dicatur, impietatis anquiri oportere, ſi quis ambitus eiuſmodi, & demigrationes enixius tueri cõtendat. In quam decuriã alioqui philoſophus nobilis, & inter Platonicæ ſapientiæ ſectatores facile princeps Plotinus tranſcribi ſe neſcio quo modo patitur, dignus qui cum Timæo potius ſtipẽdia faceret, ac ubiq; Triarium ageret, nec Rorarium quandoq;.

¶ Fidei cõmendatio præcipua. Qui dicant̃ Palimboli. Theſſala perfidia, Thaſſalæ alæ, Theſſalus Equitatus. Rhombus quid. Trapezia. Theſſalica portio quid. Capanica, Capane. Pharſalorum, & Bœotiorum uoracitas. CAPVT XLI.

NVMAM Pompilium memoriæ proditum eſt, cum Romanæ iuuentutis bellicoſos, acreſq; ſpiritus, & ferocientes, ut ſic dicam, animos, incuſſo deorũ metu remollire, ac retundere cuperet, Omniũ primum fidei templũ conſtituiſſe, illamq; Romanis, Plut. autore, maximum eſſe iuſiurandũ demonſtraſſe. Proinde cum ad id ſacrariũ flamines bigis, curru arcuato. i. obtecto deſuper, ac uelut fornicato uehi iuſſiſſet, manu quoq; ad digitos uſq; inuoluta rem diuinam facere uoluiſſe, ſignificantes ſymbolice fidem tutandam eſſe, ac eius ſedem in dextris eſſe ſacratam. Quod Plinius ſcribit, & Ariſtophanes quoq; in fabula, cui titulus Nephelæ, ſignificauit, Sed & Plethon Gemiſtus rerũ Græcarum libro. II. Manus porrectio μεγίστη παρὰ πέρσαις πίστις. i. maxima inter Perſas cenſetur fides. Quin & M. Tullius nullam rem ſcribit, uehementius continere Remp. quàm fidem, Quoniã, ut alibi ait idẽ, eſt iuſtitiæ fundamentum fides, Iuſtorum corda inquit Ambroſius, meditantur fidem. hæc porrò, tradente Seneca, ſanctiſſimum humani pectoris bonum eſt, quod nulla neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio, Vre inquit, occide, non prodam. Sed quo magis ſecreta quæret dolor, hæc illa condet altius. Eſt autem, ut Cicero finit, fides dictorum, cõuentorumq; cõſtantia, & ueritas. Propterea Plato inquit, fidẽ eſſe in reddendis pecunijs depoſitis, uel in ſepulchris erigendis Iuſtitiam. Silius itẽ Italicus præconio poetico ſic fidem commendat, Iuſtitiæ conſors, tacitumq; in pectore numen. Hæc tamen quàuis præcellens, quàuis ciuilis ſocietatis glutinamentũ firmiſſimũ, & ferruminatio, ut ita dicam, inuicta, nonnullis, immo uero plurimis, bonumq;, ſi non omnibus ita prorſum fluxa eſt, ita cenſetur nulla, ut nil rarius ſit reperire, quã incorruptæ ueritatis hominẽ. Inde in Plauti Bacchidibus adoleſcẽs ille, Satin, ut quẽ tu fidelem habeas, aut cui credas, neſcias? Sed & rurſum Poeta idem, atq; adeo Fabula eadem, graphice ſubſultantem amicorum ſynceritatem effingit hiſce uerſiculis.

Multi more iſto, atq; exemplo uiuunt, quos cum cenſeas,
Tibi amicos, reperiuntur falſi teſtimonijs,
Lingua factioſi, inertes opera, ſubleſta fide.

Subleſtam uero fidem Marcellus friuolam intelligit, ac leuem. Cuiuſmodi uiſitur in ijs, quos παλιμβόλους Græci uocant, & in cõmentariolo de liberorum inſtitutione meminit

Plutar. Sicuti παλιμβολίαν Agathias poſuit in libris. Dicuntur autem eo nomine inconſtantes, & perfidi, unde tritum illud apud Græcos, Scytharum eſt, palimbolum ſe præſtare. Homerus ἀλλοπρόσαλλον uocat. i. nunc huic, nunc illi inhærentem, Quales fermè coarguuntur Theſſali, nec id utiq; in latinis literis, quod riſu forte exciperent Græci, Supercilij ſtudioſiores, Sed obſeruatũ id meminimus apud Demoſthenem imprimis, In cuius olynthiaca prima ita ſcriptũ inuenio, εἶτα, τῶν θετταλῶν, ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει, καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. Poſtea inquit Teſſalica. Hæc enim infida quidẽ erãt natura, & ſemper utiq; omnibus hominibus. Conabar, quantũ mihi uaria lectione ſuggerit, tã fœde, tãq; probroſæ, inuſtionis cauſam proruere. Demum ex Vlpiani Rhetoris monumẽtis ita fermè commoniti ſumus, Theſſalos ut infidos, antiquitus ſugillatos, aut ob Medeæ hiſtoriam: quã ab Iaſone circũſcriptã, qui Theſſalus erat, Poetæ tradũt, Vel quia tempore Peloponneſiaci belli in ipſa acie ab Athenienſibus ad Lacedæmonios ordinibus mutatis, Theſſali tranſfugerunt. Sicuti Thucydides quoq; autor eſt. unde natum Prouerbium, ut Theſſala fides de uana dicatur, & fluxa, Quæ in ratione uirtutis nihil omnino habeat penſi. Quod Euripides item innuit, πολλοὶ γὰρ ἦσαν, ἀλλ' ἄπιστοι θετταλοί, hoc eſt, multi quidẽ erant, Sed infidi Theſſali. Quin Ariſtophanis item aſtipulatu id ipſum comprobari poſſe uidetur, à quo amplius ἀνδραποδισταὶ appellãt, Quo nomine ſignari animaduertuntur Plagiarij, qui liberos homines in ſeruitutem redigũt, & diſtrahunt. Theſſalorum deniq; improbitatem non tacuit hiſtoriæ parens Herodotus, Qui libro IX. ita refert, Theſſalos adeo non pœnitebat eorum, quæ hactenus egerant, ut etiã multo ſtudioſius Perſam inducerẽt. E qbus Thorax Lariſſæus, & Xerxem fugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam inducebat in Græciam. A Philoſtrato quoq; taxantur egregie Theſſali in Critia Sophiſte, Similis inquit Theſſalis eua ſit, apud quos ἀγνωμοσύνη, καὶ ἄκρατος, καὶ τυραννικὰ ἐν οἴνῳ σπουδάζονται. Qui tamẽ inquit, Sapientiam non negligebant. Sed ἐγοργίαζον, id eſt, Leontinum Gorgiam amplexabãtur. Eodem modo & Aeoles ut fraudulenti infamabantur, quod Idillio primo adnotauit Theocriti interpres, unde factum opinatur, ut αἰολίζειν ſignet decipere, ut apud Hierodem, μὴ δ' αἰόλιζε αὐτάν, ne circũſcripſeris ipſam. Sed redeo ad diuerticulum. Illud ad mores pertinet nihil, quod Theſſalicas alas inuenimus dictas in antiquis autoribus, de Chlamydibus, quibus uterentũ Theſſali, nam utrinq; anguli proiecti eminebant quadam alarũ ſimilitudine, Quales ferè nunc habẽtur Gallicæ ueſtes. Vnde Eupolis in Maryca ἐνθετταλισάμεθα, id eſt, Theſſalice circũueſtiti ſumus. Cæterum ne in totum uidear Theſſalos inſectari, operæpretium fore opinatus ſum, quod ex diuerſis captauimus, apponere. Igitur Q. Curtius geſtorũ Alexandri libro tertio, Theſſalos Equites, Arcananas, & Aetolos inuictã eſſe dicit bello manũ. Et in Menone Plato Theſſalos ſcribit inter Græcos fuiſſe illuſtres tum equitatu, tũ diuitijs. Polybius quoq; autor grauis Theſſalicos Equites cõferto prælio inſuperabiles eſſe cõfirmat. Quos tamẽ ſi p partes attẽtaueris, lacerare, carpereq; facillimũ ſit. Legimus præterea, Aciebus ad Rhombi ſimilitudinẽ formatis Theſſalos primos eſſe uſos. Iaſone, ut ferunt, autore, Vt quæ ſint ad omnes uſus accõmodatiores, Equites enim hac forma cõſtituti uertere ſeſe in quæuis pſpectũ poſſunt, minimẽq; uel à tergo, uel à latere capi. Eſt uero Rhombus quadrilatera figura, quæ tamen rectiangula nõ eſt. Sicut Rhomboides, quod in cõtrariũ collocatas lineas, atq; angulos habet æquales, nõ autẽ rectis angulis, neq; lateribus æquis continetũ. Præter hæc uero omẽs quadrilateræ figuræ Trapezia, hoc eſt menſulæ nũcupantur. Inſup apud Theocritum eſſe magicum inſtrumentũ uidetur Rhombus. Corymbum ab Athenienſibus quidã putant dici, Apollonij interpres Rhombum eſſe rotulam dicit, quam loris diuerberantes circũagunt, atq; ita ſonum inde eliciunt. Quidam etiam Didymon uocãt Rhombum dimidiatum, in re militari, etiã tranſformatũ in triquetrũ, Cuneum, ſeu Roſtrum uocamus. Acie cuneata Scythæ utunt, & Thraces, Quin & Macedonas uſos inuenio, Philippo ſuadente. Inuſtam porrò Theſſalis animaduerto uoracitatis notã. propterea in Lamia Crates, τριπήχη θετταλικῶς τετμημένα, id eſt. trium longitudine cubitorum inciſa theſſalico more. Nam carnium portiones facere grandiores, Gentis eius erat proprium. Quando & carnem θετταλότμητον, id eſt, theſſalice inciſam, Philetærus dixit in Lampadophoris, Quin & theſſalicam Entheſin de magna pronuntiabant.

Capanica uero Ariſtophanes,uelùt amaxiæa dixit,id eſt,plauſtralia. Quoniam currus Theſſali καπάνας dicunt. Quanq; eſt item in curru uirga quædā dicta Capane. In Gymnaſio Cylabare apud Argos,de Stheneli filio ſic nūcupato,uiſebatur Palladis ſimulacrum,inquit Pauſanias,quæ Capania dicitur,id eſt, καπανία. Pharſali inter hos inceſſebant̃ præcipue,qd' ſignificat Mneſimachꝰ, τῶν φαρσαλίων ἥκει τίς, ἵνα τὰς τραπέζας καταφάγοι, id eſt,Pharſalorum uenit aliquis,ut menſas uoret ipſas. Turpitudinis eiuſdem infamantur labe in Græcia item Bœotij,ut autor comprobat Polybius hiſtoriarum uiceſimo,Et qui eos uelut Vaſa dixit,Quæ ſortita uocem non aliud eloquantur prorſum,niquantum capiant ſingula.

¶ Magiæ ſpecies eſſe plures,quoue diſparentur diſcerniculo. Item Pharmacia quæ intelligatur. Magiæ nomen unde fluxerit. Vergilij Locus explicatur.

CAPVT XLII.

QVI accurratius introſpicere iſta enixi ſunt,Magiæ ſpecies duas deprehenderunt. Altera infamis eſt,ac immundorum ſpirituum commercijs inauſpicata. Reliquam ſi penſitatius explores, diſpiciaſue, non ferè aliud eſt, quam naturalis philoſophiæ apex. Priorem illam nō magnopere Magiā, ſed Goetiam uocant Græci,incantationibus,& carminibus nefariæ curioſitatis arte compoſitis concinnatam,quam honeſtiore uocabulo etiam Theurgiam nūcupare audent,Sed diſcerniculo tamen quodam, Vt illicitis artibus deditos, Cuiuſmodi excogitaſſe Zabulus memoratur,Alteros intelligi damnabiles uelint,Quos & maleficos appellant uulgo,horum enim eſſe Goetiam proprie dicunt,de qua concinnantur libri,quos improbatæ lectionis appellat iureconſultus Vlpianus,protinuſq; eſſe corrumpendos ſtatuit. In quod forte genus ueniunt Pictaciolæ ad ægritudinē conſcriptæ quālibet. Laudabiles uero alteros,quibus Theurgiam deputant,quamuis utriq; ritibus ſint dæmonum fallacibus obſtricti,ſub angelorum nominibus. Nam & Porphyrius quandam quaſi purgationem animæ per Theurgiam,cunctanter tamen,& pudibunda quodammodo diſputatione promittit,reditum uero ad deum hac arte præſtari cuiquā, inficiatur omnino. Quibuſdam uero conſecrationibus Theurgicis, quas Teletas uocant, idoneam fieri,atq; aptam ſuſceptionem ſpirituū, & angelorū ad uidendos deos: arbitratur. Quæ uero proprie Magia nuncupatur pfecta creditur,& ſumma ſcientiæ poteſtas, Quando Perſarū lingua eſt Magus,nō ferè alius,quam diuinorum interpres,& cultor. Goetiam omniū placita legum exterminant,execrantuŕq;. Magiam feſto plauſu ſapientiſſimus quiſq; excipit,ueneratur,& colit,ut quæ altior ſit,ſanctiorq; Philoſophia ex qua præſignis profluat literarū claritas. Pythagoram, Empedoclem, Democritum, Platonē quoq; hanc Equis,ueliſq; cōquiſiuiſſe,nauigatione ſuſcepta non longiore modo,Sed & periculoſa,conſtans opinio eſt. Huius ueluti parentes celebrant, Zamolxidem, quem poſtea ſit imitatus Abbaris hyperboreus,Zoroaſtrem,nō quē uulgaris recipit opinio, Sed Oromaſi filium. Plato certe in Alcibiade apertius teſtatur,non aliud ſibi uideri Zoroaſtris Magiam,quā diuinorū ſcientiam,atq; cultum,qua imbuantur Perſarū Regū filij,ut ad mundanæ Reip. imaginē,ſuam & ipſi Remp. adminiſtrare, diſtribuereq; condiſcant. Propterea M. Tullius in diuinationibus,Neminē apud Perſas regio potiri faſtigio ſcribit,qui prius magicam non imbiberit ſcientiā. Hæc naturaliū conſenſum, quē ſignificantiſſime Græci συμπάθειαν uocant,indagine ſcrupuloſa dum rimatur exploratius,interſparſas mūdo poteſtates rerū,alioqui quaſi illatebratas,in naturæq; quodā modo ſanctarijs recōditas in apertum ita producit,ut per illecebras mutuas,Quæ Magorū ἴυγγες nuncupantur,& cognationem quandam miracula conſurgant maxime mira,nō utiq; Magia ipſa artifice,Sed natura potius,Cui ſe hæc mutuos copulando apte conſenſus miniſtram exhibet,Quibus diſparatis,diſiectiſq;,ac,ut ſic dicam,diuaricatis ceſſant illa,& ueluti in ſinu,maieſtateq; parentis interquieſcunt, donec conciliator, excitatorq; acceſſerit opportunus. Quem non alium deprehenderis, quam Magum, reconditiſſima quæq; diuinorum operum exactiſſime ſpeculantem,promēterq; illa in actum ſciētiæ auguſtioris profunditate, cuius ignarum uulgus pullatum, Carpit quod neſcit, conuellit,quod ſingulari dignum ueneratione cenſetur. Quando eccleſiaſticos doctores plures

res plures hanc nouimus amplexatos. Hanc deniq; Magnus Albertus ita approbaſſe
comperitur, ut ſequeretur, & periclitando multa ſe deprehendiſſe, non erubeſcat non
inficiari. Goetia maxime probantur inſignes Aegyptij, quod præcipue dæmonum ibi ui-
guerit cultus. Magia uero præcellunt Aethiopes, & Indi, quia ea mundi portio herbis,
alijsq; ad eum uſum peraccommodis maxime ſcateat. Porrò hanc Magiæ diſtinctionem
ab Hieronymo item ſignificatam, cōiectare licet, ubi ad Paulinum ſcribens, Apollonium
ait, Tyaneum fuiſſe magum, ſicuti uulgus, ſiue Philoſophum, ut aſtruebant Pythagorici.
Deniq; ad inuiſendum, adorandumq; Chriſtum ueniſſe Magos, ueritas teſtatur euange-
lica, Eos opinor, impium fuerit, omnium ſuffragio damnatis illis adieciſſe, quando & In-
terpres quidam non maleficos ibi, ſed Chaldæorum Philoſophos monuit intelligi opor-
tere. De Goetia ſuſpicor in libro de myſterijs Iamblichum intellexiſſe, ubi ait. Quæ faſci-
nati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis, & eſſentiæ ueritatem.
Eiuſmodi nanq; magicæ finis eſt, non facere ſimpliciter, ſed uſq; ad apparentiam imagina
menta porrigere. Quorum mox nec uola, quod dicitur, compareat, nec ueſtigium. Goe-
tiam inuenio ab incantationibus dici quoq; ἐπῳδὴν, id eſt, Epodem, quaſi tu Excanta-
tricem nuncupes. Nam & quæ cauſarios excantat pueros, ſolet appellari Epodos. Poly-
bius Epodes, & Goetiæ iunctim commeminit. Apud Græcos hanc tradi nominũ diſpara
tionem obſeruauimus. Eſſe quidem μαγείαν boni ad bonum aliquod dæmonis aduo-
cationem, cuiuſmodi fuerint Tyanei Apollonij uaticinia. γοητείαν uero mortuos excita
re, unde etiã à luctibus ſit nuncupata, id eſt, ἀπὸ τῶν γόων, Qui ad ſepulchra edi aſſue-
uiſſent. Pharmaciam autē, hoc eſt, φαρμακείαν, ubi philtra porriguntur eſu haurienda,
uel potu. Quæ omnia ex Medis ſint comperta, & Perſis, unde & Magiæ nomen uideri
conflatum poteſt. Perſas nanq; Maguſæos nuncupant, ſed μαγοὺς indigenæ pronun-
tiant. Cæterum ut parte hac, ueluti arbiter honorarius inter diſſultantes ſententias, iudi-
cium meum proferam, Theurgiam ab Auguſtino reiectam, animaduerto à naturali ma-
gia nō diſcrepare admodum, quando in diuinationibus Cicero ſcribit, In Perſis augurari
Magos, & diuinare, congregariq; in fano cōmentandi cauſa, atq; inter ſe colloquendi. Et
quod grauius multo eſt, in libro de Sacrificio, & Magia Proclus, dum hanc naturalium
Sympathiam, cognationēq;, & ut interim compaſſionē dicam, latiſſime mōſtraret, etiam
numinũ aduocatione uti ſolitos Magos per huiuſmodi rerum conſenſum, tradit, ex quo
artis liquet infamia, quod numinis appellatione prætenta, ad dæmonũ uaframenta recli-
nata impeditiſſimis & ipſa erroribus obretita minus perſpicaces præcipitaret in interitũ.
Proditur literis a Græcorũ plæriſq;, fuiſſe Paſetem quendam inter magicæ uanitatis con-
ſectatores primæ notæ, eum tradunt excantaminũ potentia conſueuiſſe differtiſſimũ re-
pente conuiuium diſcubituris præmonſtrare, mox ubi collibitum fuiſſet, omnibus euane
ſcentibus ita, ut omnino parati uiſeretur nihil. Siquid pretio cōparaſſet, id agebat, ut ero-
gati nummi in ſuis comparerēt loculis, eluſo uenditore. Numam quoq; Pompilium eiuſ-
modi præſtigijs quandoq; operatum legimus. Sed & Pythagorã item illum doctiſſimũ
id ridiculum factitaſſe, ut quæ collibuiſſet, ſanguine perſcriberet in ſpeculo, moxq; literis
ad Lunam orbis pleni obuerſis, ſtanti a tergo, ut in Lunæ exaratas diſco, commonſtraret.
Sunt item qui ſcribant, Epheſios habuiſſe notas quaſdam, & magicas uoces, quibus adhi
bitis, ſemper fierent uoti compotes, quicquid attentaſſent, ijs quoq; uſum eſſe in rogo
Crœſum, autor Euſtathius ſcribit. Illud ſciendum deniq;, non naturalia ſolum recondita
ſcrutari Magos, uti eſt id, quod ſi quem Succinea indueris ueſte, alterũ uero paleari, ilico
mutuis copulabuntur nexibus. Verum & uerba, quæ uim inſitam profundentia trahere
ualeant. Multa etiam, quæ ab his trahi poſſint. Et illa quidem uiro, hæc autem fœminæ
clam adhibentes fœminam ad uirum rapiunt, admotis quandoq; & quæ ſeiungere ua-
leant, uelut Nautæ ita ferrum cum magnete ſuſpenſum librãt, ut rapiatur ad Vrſam. Rur
ſumq; allio inficientes raptum dirimunt eiuſmodi. Verbis porrò præeſſe Mercurium uo-
lunt, cantibus Phœbum, excantationibus Mercurium, & Phœbum ſimul. Hæc uero co-
pioſius non inargute, aut incallide conſectati ſumus. Sed ut Maroni lucem inferremus
aliquam libro quarto.

Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,
Quas uelit, aſt alijs duras immittere curas.

¶ Qui ſunt

¶ Qui ſint habiti priorib⁹ forma præſignes. de Phaone pluſcula. Itē de Sappho pauca. CAP. XLIII.

DE Pulchritudine alias ex Platonicis muſeis ampliter, Nunc ex hiſtoria quæ ingerūt ſeſe haud queo præteriſſe. Forma im primis apud Græcos uiſenda, & amabili fuiſſe Alcibiadē ferunt, Inter Romanos uero Scipionē, Demetriū cognomento πολιορκητὴν, boni quoq; huius plurimū uendicaſſe ſibi. Alexandrum fuiſſe formoſum tradit̄, Sed ἀπραγμόνως. Cæterū & formidabile quiddam formæ inerat eius. At pulchros arguere Homerus uolens arboribus aſſimilat ferè, ὃ δ᾽ ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἶσος. Hominū quoq; pulcherrimū fuiſſe prædicant Phaona, Quem inter lactucas occultarit Venus. Sunt qui ꝓdant portitorem fuiſſe hunc, eoq; ſe fouiſſe artificio. Ad hunc tranſmiſſura Venus cum appuliſſet quandoq;, grate excepta ab eo eſt, etiāſi, quæ nam foret, prorſum inſcio. Trāſportata uero, quo uellet, Dea homini alabaſtrum unguenti obtulit, Quo is cū ſe obliuiſſet, Omniū euaſit formoſiſſimus. Atq; eo nomine à Mitylenæorū mulierib⁹ ardēter appetebat̄. Vnde factum, ut adulter demū deprehenſus iugularet̄. Amatū a Sappho, ſciūt omēs. Quæ Poetria fuerit Scamādronymi filia. Cuius ſapientiā admiretur etiam Plato. Fuit & in Leſbo Sappho altera, Verum meretrix, haud poetria.

¶ Aeginetica potentia, primūq; in ea inſula nūmos uideri cuſos. CAP. XLIIII.

AEGINETAS inter Græce gentis principes quoq; fuiſſe ꝑcōſpicuos, proditū monumētis eſt, felici quadā tēpoꝝ feracitate, opportuna, cōmodáq; indepti multa. Nā & Nauali potētia uiguere plurimū. Omninóq; maximi cenſebant̄, Quin & in Perſicis rebus ꝓpriā oſtentarūt uirturē. Quo noie præmijs quoq;, ἀριστεῖα quæ uocāt Græci ornati egregie ſunt. Omniū uero principes nūmū cudere adorti ſunt. Nā & ab eis νόμισμα nūcupat̄ αἰγιναῖον. Illud adijciamus amplius ex Pauſaniæ theſauris, Aſopi filias a Phliaſijs tradi Corcyrā, Aeginā, Theben, & a Corcyra qdē, ac Aegina inſulas nūcupatas, Quæ prius Scheria dicerent̄, & Oenone. i. οἰνώνη A Thebe aūt, Quæ ſub Cadmea eſt, Ciuitatem indeptam nomen.

¶ Qui nā fuerit in Veteri hiſtoria Maris, Quiq; Equū inſcēderit prim⁹. Italiæ frequētia CAP. XLV.

ITALIAM omniū principes inhabitaſſe ferunt̄ Auſones indigene, ſeu αὐτόχθονες. At uetuſtiſſimū fuiſſe Marin quēdā noie, Cuius Antica corporis humana prorſum uiderent̄, Poſtica uero Equina omnino. Nā & nomē ipſum idē ꝓpemodū pollere, quod apud Græcos ἱππομιγής, id eſt, Equo immixtus. Videri aūt poteſt, Equū inſcendiſſe primus, & freno inhibuiſſe, atq; argumēto eiuſmodi διφυὴς creditus, Eundē quin etiā uixiſſe fabulant̄ annos centū ac tres & uiginti, Ter itē mortuū reuixiſſe ter. Sed eñ ſimile ueri mihi haud fit, in uaria hiſtoria inquit Aelianus. Italiā porrò terrā gentes incoluiſſe plures, q̄ regionē q̄uis aliā, Idē prodit autor. Cuius ratio promat̄ ex tēperaturæ præſtantia, Regionis uirtute, Aquaꝝ copia, & oia ferendi poteſtate, Qd᷑ παμφόρον ſignificanter dicit̄. Necnō paſcua facilitate, Quā εὔβοτον appellāt. Adiacēte porrò Maris bonitate ꝑſigni. Portuū quoq; nūero ſuppetēte, hinc inde fluminū magna ui interluente. Qua reꝝ maieſtate tm̄ nō diuina, recēſeri quoq; i Italia ſolitas inuenio ciuitates millecētū ſexagitaſex.

¶ Luſu nec abſtinuiſſe Viros quoq; laude multa præſignes. CAP. XLVI.

HERCVLEM Virum, ut ferè creditur, multæ uirtutis, nec gloriæ minoris, traditum ueteribus eſt, Intentiſſimam certaminibus obeundis curā, ſtudiumq; luſibus, quadamq; animi quaſi feriatione ſolitū laxare, remittereq;. Nec Iouis, & Alcmenæ filium puduiſſe cum puerulis colludere, & quidē ſæpius, Quod amplius inſinuat Euripides, apud quē ipſe hic deus, Sicuti Veteribus eſt uiſum, ita pronuntiat, παίζω, μεταβολὰς γὰρ πόνων ἀεὶ φιλῶ, dicere uero hæc animaduertit̄ aſſiſtentē habens puerū. Sed & ab Alcibiade quandoq; deprehenſus Socrates eſt cum Lamprocle etiamnum infante colludens. At Magnus Ageſilaus cū filio arundinem, Qui puerulis ſuus eſt mos, uelut Equitaturus inſcendebat, Cūq; a Quopiā rideret̄, Renidens. Tu inquit, ſile nūc qdē, factus uero pater patrib⁹ indē enūtiato. Sed Græce ſic, νῦν μὲν σιώπα, ὅταν δὲ γένῃ πατὴρ, αὐτὸς τότε ἐξαγορεύσεις πρὸς τοὺς πατέρας. Cæterū uel præcipue ciuilis, philoſophuſq; uir Tarentinus Archytas cū pueris de famulitio luſus agitabat. plurimū uero ijs, dū Cōuiuia agitaret, oblectari aſſueuerat.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD MAGNIFICVM BARTHOLOMAEVM PAIELVM VINCENTINVM, EQVITEM CLARISSIMVM PRAEFATIO SEXTA.

CVM multis iam annis Vincentiã forte appuliſſem, ac nõnullorũ conſilio,& precibus Pliniũ, M. Tullij Orationem pro Milone, ac Homerũ quoq; profiteri eſſem auſpicatus, poſt quotidianas enarrationes, uti aſſolet, plurimus erat inter ciues tuos adprime doctos, atq; ita, ut admiratione parerent, de manſuetioribus Muſis ſermo. De ratione dicendi, cui præcipue uidebant̃ affici, Quæſtiones perpendebant̃ haud ſomniculoſe, Quæ ſua ſunt Loci acumina, Inſerebant̃ & Phyſica interdũ, ac miſcellæ prorſum fiebant diſſertationes. Verũ ſicubi de Poetica ageret̃ excellentia, Eſſe quidẽ in ciuitate tua non paucos, qui in carminum ratione ſumme placerent, aſſeuerabant plæriq;, Ac uerum ipſe experiebar, Sed te unũ in eo ita eminere, ut ingenij aptitudine, ad id quodammodo facti, & rerũ etiã reconditarũ ſcientia, accedente etiãnum incredibili ſtudio, Veterũ quoq; paucisſimis cederes, Hæc cũ audirem, ineundæ tecum familiaritatis ardore quodã corripi ſum uiſus, Moxq; omniũ compos, uti es benignus imprimis, ac magnificus uere, poſteaq; de ſtudiorũ ratione diu fabulati ſumus, iam digrediens, atq; admirationis plenus, Plinij Cæcilij inſuſurraui illud mihi, Magna Iſæum fama præceſſit, maior inuentus eſt. Quãobrem ex eo te ſum egregie ſemp̃ ueneratus. Cæterum ubi Venetias appuli, Chalcographis Noſtra hæc, qualiacũq; typis ducẽda traditurus, Atq; in diui Marci ueſtibulo mihi forte occurriſſes, integrata mox uetus neceſſitudo eſt, ac multorũ dierũ cõgreſſibus iucũdiſſimis auctior facta, Vt deniq; morũ ſuauitate demulctus illuc proruperim, Vt te uirũ utiq; in omni Vitæ uſu eminentiſſimũ in partes laborũ meorũ aduocandum cenſuerim. Quod & facturũ me, tibi ſum pollicitus, cũ animum periclitarer tuum, Et re nũc ipſa præſto, Vt iam hinc ſcias, ſi uſu uenerit, omnẽ meã operam, & quicquid deniq; ſum, eſſe ornamẽtis tuis oĩbus dicatiſſimũ, Qđ cũ uirtutes tuæ p̃cellentes exprimũt, tũ ſingularis, qua me proſequi uideris, beneuolentia. Cui quod poſſumus, id demũ rependimus, haud ignari, eam ſplendeſcere in animo tuo ſimplicitatem, ut nõ tam muneris amplitudinem ſpectes, q̃ egregiam cõtribuentis uoluntatem. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SEXTVS.

❡ Hebræorũ doctrinã triplici calle incedere, Talmutico Philoſophico, Cabaliſtico. de Cabala ſcitu digna. Cardinaliũ in noſtra religiõe ratio. Scapi Cardinalis q. CA. I

CAETERVM, poſteaq; de Magia, q̃tum ſat eſſe adiudicauimus, perſcriptũ nobis eſt, nõ abſonũ fuerit, hic potiſſimũ de Cabala Hebræorũ aliqd ſubnectere, quãdo & undecũq; doctiſſimus Picus in noſtris literis aliqd de ea promere adortᵘ eſt omniũ princeps. Obſeruauimus igit̃ triplici calle Hebræorũ doctrinã incedere, Quippe aut ad Talmuticos recurrũt, aut ad Philoſophos, aut ad Cabaliſtas. Talmutica hæreſis initia ducere animaduertit̃ nõ uetuſta admodũ, ut quæ ãnis paulominus ducẽtis poſt Chriſtum ab Hebræis aduerſum nos cõſarcinata deprehendat̃. Qui uero Philoſophicis rõnibus Bibliæ arcana explicare adorti ſũt, principe inter eos Aegyptio Moſe, Auerrois tp̃a nõ p̃cedũt, à cuius interitu agũt̃ plus minus ãni trecẽti, ac triginta. Tertia ſupeſt Cabala omniũ uetuſtiſſima, & uerax imprimis, Quãdo ab optimo max. Deo Moyſi inſinuatã, cõſtãs opinio eſt. Alijs mox ipm̃ Moyſem idoneis maxime patefeciſſe. Initio ſiquidem in monte accipiſſe legem duplicem, Literalẽ, Spiritalẽq;. Priorẽ ex dei mãdato cõſcripſiſſe, eãq; populo eſſe impertitũ. Alteram uero minime, Sed ſapientibus modo ſeptuaginta numero cõmunicaſſe. A quibus poſtea cæteris ad id itẽ deſtinatis uoce tãtũ ſit tradita. Vñ & Cabalæ nomẽ exortũ,

quod

quod gētis illius uocabulo receptionē ſignat, quia p ſucceſſionū gradus citra literarum omnino monumenta ulla, ſeruaretur incolumis. Sequēti tamen tempeſtate & hæc ipſa ſunt libris cōprehēſa myſteria, in qbus plæraq; omnia ferè haud noſtræ fidei diſſentanea cōperiunt: qm ante Chriſtū cōcinnati tradunt, liberis ab omi affectiōe animis. Porrò q͂a inter arcana Cabalæ ſcia uetuſtis tpibus habebat, Inde apud Hebræos inoleuit, ut qcqd minus extritū, paſſiuūq; ſit, Cabalæ noīe ſanciat, In uniuerſum tñ Scias duas eo uocabulo honeſtaſſe animaduertunt. Cōbinandi artē, quā Alphabetariā uocant reuolutionē. Alterā uero, qua rerū ſuperiorū uires explicantur, Quæ & Magiæ naturalis pars uidet ſuprema. Sed & tota res perturbata mox apud Hebræos eſt, emergentibus nonnullis, à maleficis nihil admodum diſparatis, Qui Cabaliſtarū nomen ſibi uendicent præcipue, ac dei nomina tenere ſe imprimis prædicent arcana, Virtutibusq; pollere, quibus in dæmonas ius habeant, & miracula item ualeant perficere, immo & Chriſtum non alia ratione, quam qua ipſi utantur, tam admiranda ſæpe feciſſe. Aſtruunt inſuper uerā genuinamq; eſſe Cabalam hanc, quæ Moyſi dicatur à deo tradita. Quod uero magno illi prophetæ deus ſummus myſteria retexerit, quæ continerent lege, aſtipulari uidentur multa, Sed imprimis illud Eſdræ propheticum. Apud quem de Moyſe dñs loquens, Enarraui inquit, ei mirabilia multa, & oſtendi temporum ſecreta, & finem, præcepi ei, alia palā faceret, alia apud ſe haberet in arcanis. Porrò & Magnus Origenes explicans illud apoſtoli Pauli, Primum quidem, quia credita ſunt illis eloquia dei, conſyderandum inquit, quia non dixerit literas eſſe creditas, Sed eloquia dei, unde percipi licet, Aliud eſſe præter literis comprehenſam legem Iudæis contributum, quæ dei eloquia nūcupet Paulus, Quæ prorſus non aliud dixeris, quam Cabalam ipſam, id eſt, Veriſſima legis interpretamenta, de ore diuino emanantia. Seniores autem LXX. quibus arcana ſolis communicabantur, Conſiliarios mirabiles nuncupat Origenes, Locum quorum habere putant in noſtra religione Cardinales. Poſtremo ſecreta id genus Eſdræ temporibus in libros ſeptuaginta pro doctorum numero redacta comperio, poſt reſtitutionem à Babylonica, ut fertur captiuitate per Cyrum, Verito Eſdra, ne perirēt, dilapſa, diſiectáq; Hebræorum, ut aſſolet, gente. Illud uero ex grammatica ratione adieciſſe nil obfuerit, dici Cardinales, quia quicquid eſt in re qualibet præcipuum eo nomine nuncupatur rectiſſime, nam & in foribus Scapi dicuntur Cardinales, quibus ſuſtinentur, reguntúrq; imprimis. Scaporū meminit Vitruuius, Inter duos inquit, Scapos Tympana ſint. Impagibus diſtributiones ita fient.

¶ Species nūmorum plures, ex græcis, Latinísq; cogeſtæ autoribus. Chelonia quid. De Obolis, ſeu Obelis, quid Oboloſtates, ἀϱτιάζειν, Statera, Thematiſmus, Cibdela, Cibdelia. Sacellium quid. Trapezitarum Thema. CAPVT II.

DVM curioſius græcorum quæpiam uerſaremus monumēta, in nūmorum genera quædam incidimus, Quæ quia latinis auribus parū frequētia ſunt uiſa, pergratum me ſtudioſis facturum opinatus ſum, Si hiſce Commentationibus inſeruiſſem, addendo etiamnum ex latinis non nihil, ne hac parte mutilæ, ac quaſi aſymbolæ uideant. Igitur lego imprimis Peloponenſiū nūmum fuiſſe quendam ab incuſa animalis forma, Chelonem, id eſt, Teſtudinem nuncupatum, Nam Obolum Eupolis Callichelonum appellauit, ueluti teſtudinem dicas pulchram. Hinc emanauit illud, τὰν ἀϱετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι, quod eſt, Virtutem, ac ſapientiam teſtudo ſuperat. Chelonia uero ſunt in ratione tollendorum onerum, quæ in quadris tignorum, quo loci diuaricantur, figi ſolent, ut in ea coniiciātur Suculārum capita, ut uerſentur facilius, proxime capita uectibus infixis. Apud Athenienſes uero nūmus erat bouis ſcalptura, & nomine inſignis, à Theſeo inſtitutus primum, Plutar. tradente, uel ob Marathoniū taurū, uel ob Minois ducem, uel quod ad Agricolationem perlicere uellet ciues. Eius ab Homero item fieri mentionem putant, cū ἑκατόμβοιον dicit ἐννεάβοιον, id eſt, nouem boum. In Draconis legibus mulcta irrogabatur ita, ut, ſoluerent decaboeum, Et in Delo præconem ita pronuntiare in theoriis ſolitum, tradit, Tot boues datum iri. Vnde coniectatum à plæriſq;, Bouem Deliorum eſſe nūmum ærius, q̄ Athenienſiū. Vtcūq;, certe hinc iactatum nouimus, ut quicūq; pecunia corrupti cauſam ſilentio prodant, quod feciſſe tum oratores alios, tum uero Demoſthenē, ſubnotauit hiſtoria

tauit hiſtoria,dicamus, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν, id eſt,Bos linguam inſcendit. Ex qua loquendi figura facetiſſime Ariſtophanes, σόμ' ἐπιβύσας κέρμασι τῶν ῥητόρων.i.os Rhetorũ obturans ſtipe.Nũcupabant,porrò Nummorũ ſpecies quaſdã Athenienſes Triobolũ,& dyobolum.Sed dyobolis noctuæ ſignum erat cum Iouis facie.Nam Tetrobolũ duas habuiſſe noctuas,compertiſſimum eſt. Hemiobolium uero dimidium oboli erat, unde & Hemioboliæa dicunt̃,quæ id pretium non tranſcendunt,ut in Batrachis autor Ariſtophanes eſt.Obolum etiam Phollem dici animaduerto,nam Pholides ſquammæ ſunt tam in piſcibus,q̃ etiã anguibus,unde & Pholidotũ ſquammatum dicunt. Apud Homerum Euſtathio aſtipulante,Obolus & Obelus pro eodem accipi uidentur, id eſt, coquinario inſtrumento,quod in ſummo ſit exacuminatum,& ſagittæ modo, quæ βέλος dicitur,inferre plagam ualeat.Propterea ſunt qui Obelos Sublas interpretentur.Photius patriarcha monumentis prodit, Obolum inde nuncupatum, quod uetus Athenienſium ex ære nummus obeliſci imaginem præferret. Quoniam uero Oboli ſex manum implebant,ut ſcribit Euſtathius,id eſt, τὴν δράκα, inde drachmam nuncupamus, etiã ſi nunc manum non impleant Oboli ſex. Ab Obolo deniq; Oboloſtatẽ dicimus minutulum fœneratorem. Erant & quadrantes Obolorũ,quæ alij Dichalca, nonnulli Trichalca dicunt. Apud Ariſtotelem in Caſei mentione Trophalidas legimus Oboliæas. Sunt autem Trophalides Theodoro formagines. Sciendum uero, Mnam,id eſt, Minam eſſe tum libræ, tum nummi nomen,cuius dimidium appellet̃ Hemimnæum.Herodotus libro.v.Pentadimnum protulit. Sicuti Lyſias Icoſimnum. Stater aureus mnam æquabat.Itaq; cum Pentaſtaterum legimus,pentamnum intelligimus. Eſt & numiſma ſtater apud Ariſtophanẽ Pluto, στατῆρσι δ' οἱ θεράποντες ἠρτιάζομεν, hoc eſt,ſtateribus ſerui ludebamus par,impar. Hoc enim obiter ἀρτιάζειν dicunt Græci,cum manu aſtragalos,ſiue talos occultantes,aut nuces,aut pecuniam Colluſoris uaticiniũ requirimus. Quidã tamen eo uerbo pilæ luſum accipiunt,uel,ut in cõſuetudine dicitur, ζυγὰ, καὶ ἄζυγα. Dicitur & Statera,præter notionem publicam,lignũ,unde uincto fune,& alligata mula currus trahebat̃, ex ſimilitudine quadam,quippe ſtateræ præfert imaginẽ.Erant & Darici ſtateres,ſicut Philippei, & Alexandrei,qui omnes fului erant, hoc eſt,aurei. Philippeorũ etiam Liuius meminit,ab V.C.libro triceſimo, & triceſimo nono, ſed & Oratius, Rettulit acceptos regale numiſma Philippos, necnõ in Bacchidibus Plautus, Ducẽtos nummos aureos Philippeos dabint̃. Daricos ſcribunt adæquaſſe pretiũ eius,qui ab Atheniẽſibus dicebat̃,Chryſos, id eſt, aureus. Alij drachmas argẽti habere uiginti,ꝓdidere,ut Darici quinq; mnam faciant argẽti. Dicti uero Darici non à Xerxis patre Dario, ſed ab antiquiore altero. Aurea numiſmata uetera, uel etiã argẽtea gẽmarũ uicẽ implere, Pomponius ſcribit. Aheniẽſiũ præterea numiſma erat Core. Id Euripides Parthenõ uocauit,id eſt,uirginẽ,q𝔡 Palladis imagine foret inſcalptũ. Vnde Eubulus in Anchiſe Palladis polon nuncupat,id eſt,pullũ. Etiã ſi eſſet item Corinthiorũ nummus Polos,Pegaſi habẽs inſigne. A Partheno nummo eleganter feſtiuum effingit̃ Adagiũ de poſcimumijs Scortillis,ut Parthenon amare dicant̃. Dignũ uero ſcitu eſt,rhetorem Dionyſium, poetamq; cum Atheniẽſibus ſuadere foret adortus, æneo uteret̃ nummo, χαλκοῦν, id eſt, æneum cognominari cœpiſſe, atq; ita ueteribus aduocari. Fuit & minutuli ſpecies numiſmatis Comma, proinde facetiſſimus Comicus Sycophantam felle conſpergens ait, εἶναι τοῦ πονηροῦ κόμματος, quaſi tu dicas monetæ nõ probæ,cuiuſmodi loquendi figura uulgo Rhodigini mei utunt̃. Danacem uocabant item nomiſmation,q𝔡 Charonti porrigerent paludem Stygiam tranſmiſſuri. Cuius etiã ſit mentio in Charonte apud Lucianũ,meminerit in Pſyches fabella Apuleius, atq; item in Collectancis Plut.Byzantiorũ nũmus ferreus erat,ſicut & Spartæ, cuius pondus magnum quidẽ erat,pretiũ ferè nullum,aceto inſuper ui hebetata. Vnde nummũ Spartanũ per Parœmiã enunciamus de re conatus magni,emolumenti nullius. Nummi ferrei meminit Ariſtoteles œconomicon.II.necnõ Stannei,& Aenei, Dionyſius Siciliæ tyrannus, Syracuſanos perpulit etiã Stanneo uti. Ariſtoteles itẽ in Tarentinorũ politia, illos ſcribit, uſos nummo,in quo Taras eſſet Neptuni filius,Delphino uehens. Et in Agrigentinorũ item Rep.cuidam irrogatã mulctam Litrarũ triginta, prodidit.Habet uero Litra Oboli Aeginæi pretiũ.Decalitron ſtater erat Corinthius,obolorũ decẽ. Tetracina attica legim' apud T.Liuiũ duobus locis. Qui etiã Ciſtophoros nominat, Quorũ antea meminerat

pro domo ſua M. Tullius. Sed & in epiſtolis ad Atticũ, an Ciſtophoro, inquit, Pompeia-no iaceamus? Sunt qui digeſtorũ libro. xvj. titulo depoſiti, lege Publia, Ciſtophoros putent reponendos, ubi mendoſe legant modo Coſtrophinati. Illud quoq; nõ prætermiſerim, Phedona argiuũ ſignaſſe nummos primũ, à quibuſdã tradi. Qd libro octauo ſcribit item Strabo. Alij Erichthoniũ Athenieſibus, & Lycijs, Xenophanes Lydis hoc attribuit. Naxijs uero Aglosthenes. At in Apologetico Septimius Florens Saturnũ principẽ nummos ſignaſſe, prodit, atq; ideo Aerarij præſidẽ creditũ. Mitylenæi Sapphus imaginẽ nummis inſcalpebant. At Homerũ Chij, à quo & nummus nomen accepit. Sicuti Strabo docuit. Aſis uero puerũ Delphini inſidentẽ, Dardanis Gallorũ pugnam. Aſpendij palæſtas. Rhegini leporẽ, Cephallenes equum, Thaſij Perſen, Argiui murem, Troezenij tridentẽ, quia illic religioſiſſime Neptunus colitur, Plut. tradente. In quibuſdã Græcorũ monumentis ita inuenio, Pompilium Numam ex ferro, & ære primum cudiſſe numiſmata, quæ ex proprio autoris nomine ſint Numia appellata, cum ante illum ſcortea, & oſtracina pecunia impleret uſum. Quod a Tranquillo fuiſſe literis traditũ, ijdem produnt Græci. Legimus tamẽ alicubi, Populo à Numa Congiariũ datum, aſſes ligneos, & Scorteos. Nummi ſcortei meminit item Hieronymus. Sed & Donatus ad hunc ſenſum illud enarrat Vergilianum, Taurino quantum poſſent circundare tergo. Scribunt tamen græcæ linguæ ſcientiſſimi, Nummũ nõ eſſe Romanæ pecuniæ nomẽ. Sed græcum, eorũ, qui ſunt in Italiæ, ac Siciliæ collimitio, quoniã Epicharmus in Chytris uerbi eius mentionẽ faciat. Et Ariſtoteles Tarentinorũ numiſma proprie dici nummũ tradidit. Adulterina numiſmata reperio dici Paratypa, & Paracharagmata. Qui uero id cudunt genus, uocari Paracharactas, Paraſemos item nummos notæ appellari eiuſdem; ex oratione contra Ariſtocratem liquet. Sic uero nuncupatos ferunt, quod à Nummularijs ita ſubſignarent, ut improbitas fieret manifeſta. Hinc apud Demoſthenẽ pro Cteſiphonte Rhetor figurate dicit Paraſemus. Argentum factum in hiſtorijs ſæpicule lectitamus, id eſſe uidetur, paratum, nõ rude, ſed elaboratũ, cælatũq;. Nam quæ abſoluta, paratáq; ſunt, facta eruditioribus dici ſolent, ſicuti apud Martialem, Tu factam tibi rem ſtatim putaſti, diſtinguitur tamen à ſignato, quod ex Seneca cognoſcimus de beneficijs primo, Libentius donabo argentum factum, q̃ ſignatum. T. Liuius ab V. C. libro. xxxiiij. Cautum erat, quo ne plus auri, & argenti facti, quo ne plus ſignati argenti, ac æris domi haberemus. Apud eundẽ ærario illatũ infectum argentum quandoq;, obſeruauimus. Apud Paulum. Octauenus ita diffinit, Infectæ materiæ pondus, ſignatæ uero numerũ, factæ autem ſpeciem dici oportet. Aſſaria pro obolis poſita legimus, nam & aſſem pro re minima apud Ciceronẽ pro Quintio adnotauimus. Aſſem, inquit, ſeſe negat daturũ, niſi prius de rebus, rationibuſq; omnibus ſocietatis deciſſet. Hinc illud Parœmiodes in carmine obſcœno. Non aſſis faciunt, euntq; recta. Cui conſimile illud Catullianũ, Non pili faciunt cohortem. Eleganter item Seneca, Emas, non quod opus eſt, ſed qd neceſſe eſt, quod nõ opus eſt, aſſe carum eſt. Scribit Alicarnaſeus Dionyſius in Menenij mulcta, aſſem fuiſſe æneum numiſma libralis ponderis. Plut, quindecim millium aſſium mulctam Camillo irrogatã refert, qui numerus, inquit, ad argenti rationẽ mille, ac quingentas conſtituit drachmas. Nam aſſis argenteus erat, & hic ex decem æreis denarius uocabat. Libræ pondus æris, inquit Plinius, imminutũ bello punico primo, cum impenſis reſp. non ſufficeret, cõſtitutũq;, ut aſſes ſextantario pondere ferirentur, id eſt, duarũ unciarũ, pretio tamẽ libræ unius ſeruato. Sicut Annibale urgente, unciales facti, & ſemunciales lege Papyriana. Sextantarios aſſes nõ tacuit item Feſtus. Sextiũ denarium dici, lectum eſt, quia in ſex uncias, hoc eſt, ſex obolos, ut ait Celſus, diuiditur drachma, quæ latine uocet denarius. Sed quod Plinius ait, in aſſe ſextantario quinq; partes lucrifactas. Ita intelligendum ex aſſe uno librario ſex fuiſſe factos, qui tantundẽ ualerent, dipondium item aſſem, id eſt, duarum librarum quandoq; fuiſſe appenſum, ſcimus. Caiani aſſes uident dici à Caijs inſcriptis. Inuenio alicubi apud Græcos nuncupari νοθεῖα χρήματα, id eſt, nothias pecunias, hæ uero ſui generis non ſunt, ſed ita appellant, quæ ex paternis bonis contribuunt Nothis, id eſt, Spurijs. Erant uero drachmæ ad ſummũ mille, meminit cõtra Ariſtocratẽ Demoſthenes. Sed & apud Ariſtophanẽ uideor legiſſe quippiam. Sic & Hyphoniæ pecuniæ uocantur domeſticis interfecti alicuius erogatæ à cædis autore, ne ſuum perſequant ius, meminit legum ſextodecimo Theophraſtus. Porrò nec omittendum

omittendũ uidet̃. Nummũ, ac denariũ exigui admodũ fuiſſe pretij. Quod Varro Teren
tius oſtendit apertiſſime, ubi columborũ par coloris boni, boniq; ſeminis uulgo uenire ſo
litum ducentis nummis, aut etiã quadringẽtis denarijs, ſcribit. Obſeruauimus apud erudi
tiſſimos, Sagittariũ dici numiſma Perſicum, a notæ genere ita nuncupatũ, hi autẽ non alij
erant, q̃ Darici, autore in Apoththegmatis Plut. Ex quo celebre manauit in poſteros
Ageſilai dictũ, ſe ex Aſia pulſum triginta millibus ſagittariorũ. Cum Perſarũ rex ea num/
morum ſumma corruptis per Timocratẽ Atheniẽſibus, effeciſſet, ut is de prouincia dece
deret, qđ & in prouerbium uenit, de ijs, qui pecunia de gradu dejciunt̃, qua nil nõ expu
gnatur. Nam Macedonũ rex Philippus dicere ſolebat, nullam prorſus uideri inexpugna/
bilem arcem, in quam onuſtus auro aſellus ſummitti poſſet. In Germania ſcribit Tacitus,
Serrã fuiſſe nummi notã, unde & Serrati dicebant̃. Illud præterea ſciendũ, nummis q̃nq;
apponi ſolitũ numerũ, quo colligeret̃ pretiũ, quã notam Aeram uocabant. Lucilius hæc
eſt ratio peruerſa, Aera numeri eſt ſubducta improbe. Nec me fallit, Aſtrologos non re/
centiores modo, ſed ueteres quoq;, ut Ptolemæum, & Theona, tẽporis initiũ, quale foret
natiuitatis Chriſti, uel aliud illuſtre principiũ, quo ſupputationes incipiunt, Aeram itẽ uo
care. Tenedius nummus in ueteribus memorijs uel celeberrimus eſt, quoniã Tenedius
rex olim ſanxiſſet lege, ut mœchis utriſq;, ſi deprehenderent̃, caput ſecuri præcideret̃, quã
legem in filio quoq; rigide ſeruarit. Quare in nummo illic percuſſo cuſtoditũ, ut a parte
una ſecuris, ab altera facies duæ ex ceruice una prodeuntes ſignarentur. Illud uero ſuper/
pondij loco adieciſſe, nõ obfuerit. Sacelliũ capi ꝓ marſupio, qđ & Balantiũ uocant Græ/
ci, unde & Balantiotomi apud Ariſtophanẽ, qui de Zona propẽdentes crumenas præci/
dunt. Ab Sacellio Sacellarios inflecti animaduertimus. Trapezitarũ Thema in Plut. mo
ralibus nõ ſemel inuenio dici de pecunia apud Nummularios depoſita. Nam & Thema
tiſimum in architectandi ratione poſitũ, ſtationẽ interpretant̃, quæ decorẽ operibus parit.
Veluti cũ Ioui, fulguri, Soli, Lunæ, cælo hypæthra. i. ſubdialia cõſtitui debere templa pro/
ponimus, at Mineruæ, Marti, Herculi dorica ſeueritate, nullis admodum delitijs. Veneri,
Floræ, Proſerpinæ, fontiũ nymphis laſciua Corinthiorũ, floridáq; exornatione cum folijs,
uolutiſq;. Iunoni, Dianæ, Libero patri Ionica mediocritate. Epithema uero additamentũ
ſignat. Theſis autem eſt præſtantis in philoſophia uiri παράδοξος ὑπόληψις, id eſt, opinio
admirabilis, ſicuti Antiſthenis illa, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν. Quæ ſi obrepat in plures non
inurbanos, iam αἵρεσις, id eſt, ſecta nuncupat̃. Sed inter pullatos, gregaleſq; κοινὴ ἔννοια.
Cibdela item uocant numiſmata oblæſa, & adulterata, dicunt̃ ſic, quaſi ὑπὸ τῶν χίων δεδη/
λωμένα, id eſt, a Chijs corrupta, uitiatáq;, ꝑ literæ ſoni pinguioris demutationẽ in exilem.
Cibdeliam etiã argenti ſordes nuncupant, figurate uero etiã impoſturã, ſicut κιβδηλεύειν
impoſturam facere. Aeris appellatione aurum item cõtineri, Vlpiano credimus. Policam
numiſmatũ artem eſſe, tradit Plato, unde Numiſmatopolica res dicitur quandoq;.

¶ *Symbolica Simulacrorum additamenta enarrantur. Senectus anguium, ſiue Lebe/
ris, aut Syphar. De Teſtudinis carne. Epicrotes quid.* CAPVT LII

TESTVDINEM nõ modo numiſmatũ fuiſſe notam, qđ pauloante aſtrue
bamus, uerum etiam ſecreti, ac ſilentij ſymbolum, ex ueteri nobis lectione,
tanq̃ cella quadã proma affatim ſuggerit̃. Hoc em̃ argumẽto Helienſibus
Phidias Venerẽ fecit, quæ teſtudinẽ calcaret, opertius, implicatiuſq; com/
mõſtrans, eſſe muliebris decoris, ædes cuſtodire, ac ſilentiũ. Vxoriũ quippe
ornamentũ eſt, aut cum marito, aut per maritũ loqui. Nam & Aegyptijs mulieribus inde
uti calceis, non fuit patrij moris, ut ita domi ſe cõtinere, quodammodo cogerent̃. Cæterũ
Phidiæ ſolertẽ prudentiã indicat illud quoq;, qđ Pallados Simulacris draconẽ apponere
conſueuerat, ueluti ambage tacita innueret, uirgunculas peruigili cura indigere, ut pudor
caſtus ſeruet̃, illibatuſq;. Peruulgatũ autẽ, ædium, adytorũ, oraculorũ, nec nõ theſaurorũ
cuſtodiæ præfici dracones. Sed & ſalutis, Aeſculapijq; ſimulacris id ipſum ſubijciebat̃ ani/
mal, ut in Sympoſiacis Macrobius ſcribit, Solis argumẽto, & Lunæ, quo ſalubri tempera/
mento humanis præſtat̃ corporibus, ut uelut infirmitatis pelle depoſita, ad priſtinũ reui/
reſcant uigorẽ, ſicut reuireſcere dracones uiſunt̃, pelle ſequeſtrata, quã nunc ſenium, nunc
ſenectutẽ appellat Plinius. Leberida græci. Callimachus in Hecale etiã Syphar. Symbo/
lica uero id genus multa in ueteribus imaginibus curioſus deprehendat lector. Nam in

etiam Porpax annulus uocatur. Sed non qui digitis geſtetur. Præfert hoc Epaminondæ hiſtoria, qui campeſtrem, planamq; regionem belli eſſe dicebat Orcheſtram, quam nemo quiret obtinere, ni manum Porpaci inſertaſſet. Vocatur item Ochanos, quo circumagi in orbem ſcutum poſſet, propterea templis quandoq; dicata ſine Ochanis ſcuta legimus, ne ad belli uſus detraherentur. Nam & Euſtathius Ochanon τὸ τῆς ἀσπίδος κράτημα interpretatur, ἀπὸ τοῦ ἔχειν, alibi Ochanum cum Porpace idem facit. A Caribus Ochana uidentur excogitata primum, nam Carica dicuntur, unde eſt Anacreontis illud, καρικοεργέος ὀχάνου. Sicuti Caricas dixit Criſtas Alcæus. Fuit quoq; ueteribus ſcutum Læſeium, quod Anaphorea non habebat, ſed in meditullio iugum. Sunt qui eo nomine ſcutum intelligant oblongum, aut breue, corioq; confectum crudo, & proinde piloſum, ex quo ſit etiam nomẽ, quaſi λάσιον. Sed addit Herodianus, tegumenta corporis omnia, quæ manu ſuſtineantur læua, dici Læſeia. Illud obiter dictum hoc loco ſit, Niciæ ſcutum ab autoribus celebrari, quod eſſet auro, & purpura ſplendidum. Amazonicam peltam Xenophon ſcribit, hederæ folio fuiſſe conſimilem, ſed & Coracinum in Nilo piſcem dici quoq; Peltam inuenio.

¶ De Gemonijs gradibus, & cur ſic dicantur. Item de gradibus Caſtoris, & Aurelijs. Locus Ciceronis explicatur. Suppliciorum genera plura. CAPVT V

GEMONIOS gradus diritate ſupplicij in Romana hiſtoria infames, ex paulo elegantioribus, neminem puto latere. Nam M. Claudium, quod fœdam cum Corſis pacem feciſſet, hoſtibus deditum primo accepimus, factumq; eius reſciſſum, libertatem ademptam, mox & ſpiritum extinctum. Corpus contumelia carceris, & deteſtanda Gemoniarum ſcalarum nota fœdatum. Dicti Gemonij gradus, quod locus eſſet gemitus, & calamitatum. Nam quod aliqui augurantur de Gemonio autore, parum comperi. Gemonios gradus apud Plinium inuenies libro octauo. Cornelius item Tacitus, tunc inquit, confoſſum, collaceratumq;, & abſciſſo capite truncum corpus Sabini in Geomenias trahunt. Gradus, uel ſcalæ dicebantur, quantum coniectura ducor, quod ſurrectus foret locus, ac gradibus quibuſdam conſcenderetur: Sicuti apud Græcoſtaſin gradus erant, de quibus ad Q. Fratrem Cicero, Deinde inquit, eius operæ repente à Græcoſtaſi, & gradibus clamorem ſatis magnum ſuſtulerunt. Eum locum Patauij Prouincialibus Scholaſticis cum explicarem, dixi, mihi intelligendum uideri de gradibus Caſtoris, autoritate Ciceronis maxime, apud quem in oratione pro domo ſua ſic legimus. Cum uero inquit, gradus Caſtoris conuelliſti, ac remouiſti, tum ut modeſte tibi agere liceret, homines audaces ab eius templi aditu, atq; aſcenſu reppuliſti? Aedem uero Caſtoris, ſiue Caſtorum, fuiſſe in foro, ex Plinio liquet, ac cæteris. Videntur tamen & in foro gradus Aurelij fuiſſe, ut ex oratione pro Flacco eſſe manifeſtum poteſt. Hoc nimirum eſt illud, quod non longe à gradibus Aurelijs hæc cauſa dicitur. Ob hoc crimen hic locus abs te Læli, atq; illa turba quæſita eſt. Sed & pro Cluentio apertius, gradus illi Aurelij tum noui, quaſi pro theatro illi iudicio ædificati uidebantur, quos ubi accuſator concitatis hominibus compleuerat, non modo dicendi ab Reo, ſed ne ſurgendi quidem poteſtas erat. Verum ut ad alia pergamus, ſcribit Plutarchus Galbæ caput multifariam cæſum, & omni contumelia affectum, fuiſſe, poſtremo in eum locum abiectum, in quo eos necant, quos Cæſares ſupplicio dedunt. Vocatur, inquit, locus Sextritium. In Græcis tamen Codicibus ſcriptum inuenio, σηστέρτιον, quod non aliter latine inaudias, ꝗ Seſtertium. Tarpeia inquit idem Plutarchus, uocatur Capitolij ſaxum, è quo deturbari Sontes, moris eſt. Hinc Oratius Sermonum primo.

Tune Syri Damæ, aut Dionyſi filius audes
Deijcere è ſaxo ciues? aut tradere Cadmo?

Eum uero locum exponens Porphyrio, Tribuni pl. inquit, damnatos de ſaxo Capitolij præcipitabant, adijcitq;, fuiſſe Cadmum notæ crudelitatis carnificẽ. Etiamſi Camo legunt alij, uinculi genus eo intelligentes uocabulo. Quanꝗ multiplex eſt in græcorum doctrina eius uerbi notio. Inter alias ea maxime arridet, quod ſic dicebatur reticulatũ Cadiſcorum operculum Coli imagine quadam, deſuper latum, infra anguſtius, ne immiſſa ſuffragia dilaberentur. Metellum Plinius ſcribit, à Catinio Labeone, tribuno pl. ad Tarpeium

 eſſe raptũ;

eſſe raptum, ut præcipitaretur, meminit & Lucretius.

Carcer, & horribilis de ſaxo iactus eorum.
Verbera, Carnifices, robur, Pix, Lamina, tedæ.

Quo in loco etiam tunicam ſignare uidetur, quam dicunt moleſtam, quia ignium alimentis illita, & intexta, ut Seneca docuit, ac mox ſuccenſa cruciabiliter obuolutos nocẽtes amburebat. Vngula item tormenti genus erat. Cuius meminit Cyprianus, Euſebius, atq; item Tertullianus. Apud quem Aſcias, & Runcinas inter inſtrumenta ſæuitiæ diligens lector inueniet. Rotæ tormentum Germanorum ferè peculiare cenſetur, ita tamẽ, ut eius meminerit Ariſtophanes Pluto, ἐπὶ τοῦ τροχοῦ γὰρ δεῖ σ' ἐκεῖ στρεβλούμενον εἰπεῖν, ἃ πεπανούργηκας. Rota torqueri te illic, neceſſe eſt, ut exculpatur, quod perperam feciſti. Inibi Interpretes adnotarunt, ſeruile id fuiſſe ſupplicium. Alioqui Rotæ inſeruntur noxij, & membratim rotarum conuulſi radijs lentitudine mortis maximo cruciatu perimuntur. Centronas inuenio poſitos pro furibus manifeſtarijs, quoniam, dum in quæſtione haberentur, ſtimulos, quæ uocant Centra, illis admouere mos fuit, unde Centrotypi uocanť, qui ſtimulis equos exagitant, Aurigæ. Quanq; eſt & Centron Straguli genus ex diuerſis conſarcinatum, quod iumentis inijcitur, ex quo item ex diuerſis coaptata, concinnatáq; compoſitio Centron nuncupatur, quod genus ſunt Homerocentra. Nos Centonem dicimus, ſimplex plæbecula Celonem, dictione paululum modo luxata. Sunt qui Centronis nomine conuiciatorem intelligant, quod ſit ueluti Centrotypos, autor Ariſtophanis Interpres in nebulis. Fidiculas accipiunt pro tormento, quo ab tortore Sontes funibus, alligatis manibus à tergo, torquentur uulgo. Eius certatim meminerunt omnes, Seneca, Fabius, cæteri. χοινισμός à græcis dicitur genus id cruciamenti, aut compar. Saxis adobruere, Macedonici moris erat. Apud quos item coniuratorũ cognati omnes deuotis capitibus, ad ultimum petebantur ſupplicium. In Perſide nocentum ueſtimenta, & Tiaras auellunt, cæduntq;. Illi uero ubertim flentes apprecantur, deſinant. Hyſtrichis item erat inter inſtrumenta, quibus diſcuterentur nocentes, uidetur ex ſetis ſuillis flagellum fuiſſe, unde & conflatum eſt nomen, quaſi ex ὑῶν τριχῶν. Duo imprimis ſupplicij genera fuiſſe apud antiquos Romanos inuenimus. Aut enim puniebantur more maiorum, qui capitalem fraudem admiſiſſent, hoc eſt, pendentes furca nudis corporibus, & ad mortem uirgis cæſi, ut interpretatur Tranquillus in Nerone, aut ad ſcalas Gemonias trahebantur, hoc eſt, inſerto gutturi unco producebantur in harenam, ubi poſtea pendentium crura frangebanť, & igni iniecto ardebant. Sicuti in Claudio Suetonius cõmemorat, & Nero exercuit in Chriſtianos. Quibus ardentibus in uſum luminis eſt uſus. Domitianus etiam faces per abſcœna immitti iubebat. Cæterum id amplius animaduerſione dignum, ſupplicium more maiorum à Cicerone in Piſonem intelligi, cum ſecuri caput præciditur. Morem autem uerberandi, & de condemnatis ſummum ſupplicium ſumendi, è Græcia manaſſe ad Romanos, autores habemus certiſſimos. Mox uero Porcia lata lex eſt, ſicuti Cicero in quadam quoq; oratione innuit, & leges item aliæ paratæ, quibus exilium damnatis permittebatur. Verberaſſe, aut necaſſe Romanũ ciuem, impium cenſebatur. Nam & pro Q. Ligario M. Tullius ſignificat, externorum eſſe, morte damnare. Hinc celebres hiſtorici ſcribunt, Syllam primũ Romanorũ eſſe inuentum, qui morte mulctaret. Sunt qui in metallum damnanť, quiq; in opus metalli. Interſtitium modo in uinculis eſt, nam qui in metallum damnantur, grauioribus premunť uinculis, inquit Vlpianus, itemq; refugæ ex opere metalli in metallum damnantur. Ex metallo grauius coercentur. In Calcariam quoq;, & Sulphurariam damnantur aliqui. Verum pœnæ hoc genus metalli item ſunt. In miniſterium metallicorum fœminæ damnari ſolent in perpetuum, uel ad tempus. Eodem modo & in Salinas, & ſiquidem in perpetuum, quaſi ſeruæ conſtituuntur pœnæ. Sunt & qui in ludum damnentur uenatorium. Vltimum ſupplicium mortem ſolam interpretamur, inquit Celſus. Caſtigationẽ fuſtium, uirgarumq; ſupplicium inuenio docte, ſcireq; Fuſtuarium dici. Meminit eius uocabuli Seruius Aeneidos ſexto. T. item Liuius ab. V. C. libro quinto, Fuſtuariũ inquit, meretur, qui ſigna relinquit, aut præſidio decedit. Polybius autor eſt, in libro de tribus politijs, duo imprimis ſuppliciorum genera fuiſſe in militiæ diſciplina, decimationem, & fuſtuarium. Fuſtuarium quidam fuſtigationem interpretantur. Modeſtinus quoq; Iureconſultus inter pœnas militares fuſtium caſtigationẽ

recenſet.

recenſet. Fuit qui fuſtuarium apud Ciceronem interpretaret̃ pro eo, qui flagris cædit. Sed id quam recte, uiderit ipſe. Hūc utiq; uirgatorem à Plauto dici, legimus. Calliſtratus iureconſultus, digeſtis de pœnis, inter ea, quæ corporis coertionem continent, fuſtiū ammonitionem, flagellorum recenſet caſtigationem, uinculorum uerberationem. Marcellus ſentire uidetur, liberū cædi fuſtibus, flagellis ſeruū. Scopare in fuſtium, uirgarūq; ammonitione uſurpat ſimplex uulgus, quo tamen etiam ſcientiſſimus, ac eloquentiſſimus utitur Hieronymus, cum in Eſaiæ tralatione ita ſcribit, Scopabo Babylonem in Scopa terens, dicit dominus exercituū. Dignū uero, ſcitu eſt, Scopam dici a græcis κόρημα, id eſt, Corema, ἀπὸ τοῦ κορεῖν, quod ſcopare, ornareq; nobis indicat. Vnde illud apud Ariſtophanē elegantiſſimū μὴ κόρει τὴν Ἑλλάδα, ne ſcopes Græciā. id eſt ne in deſolationem redigas, ſic em̄ loquebant̃ antiquiores Græci, ubi imprecatione acrius uti uellent. Sicuti apud Menandrum, ἐκκορηθείης σύγε, id eſt ample pereas. deſtruariſq;, congruit aptiſſime cū Hieronymi tralatiōe. Porrò Cratis item ſupplicium iuuenio apud priores. Id ferè erat, quis deiectus in aquam, crate ſuperne iniecta, ſaxiſq; congeſtis mergebat̃. Anchoram item ferream ſcribit Plut. ſolitum fuiſſe Pauſaniam ceruicibus eorum, quos crudelius caſtigaret, ſubnectere, ac totū diem ludibrio ſtare coegiſſe. In puteum præterea demergi cōſueuiſſe, qui cruciabiliter punirentur, ex Plautino penu licet agnoſcere, In quo & laminas ardentes adnotauimus, quarum etiam Gellius meminit, & Euſebius. Neruum appellabāt ferreum uinculum, quo impedirentur pedes. Plautus eo quoq; ceruices uinciri ait. Hinc apud Gellium Catonis feſtiuum adagium. Priuatorū fures in neruo, & compedibus ætatem agunt. Publici in auro, & purpura uiſuntur. Icrion Græci inſtrumentum uocant, quo cruciabantur Martyres, quanquam pro patibulo item poſitū inuenio. Cæterum illud memoria dignum, quod eſt apud Thucydidem obſeruatum, conſueuiſſe Athenienſes cenotaphijs eorum, qui infeliciter decubuerant, quique in Attica ſepulti non erant, Icrion apponere. Sunt qui ea uoce ſignificari tabulata putent, aut etiam ſurrecta omnia, atq; etymi ratione aſpirationem addant. Vnde Icriopœi dicūtur, qui circa forum tabulata compingunt. Paratilmos ſupplicij genus erat, quod pauperioribus in adulterio deprehēſis irrogabatur, ſiquidem ditiores pecunia ſe redimebant. Inopi expilabatur ſedes. unde & nomen, nā παρατίλλεσθαι euelli ſignat. Erat eorundem Aporaphanidoſis quoq;, cum in anum intruderentur Raphani, aut quid eiuſmodi, ut eſt apud Catullum. Tympana in Ariſtophanis Pluto, ligna ſunt, quibus cæderentur nocentes. Vbi etiam Cyphon nominatur. Id uero ligneum erat uinculum, ſiue, ut nūc, etiā ferreum. Vulgus Berlinam uocat. Quidam etiam κλοιὸν dicūt, aut Calion. Vnde improbis quoque Cyphonis adhæſit nomen. Et Cyphoniſmus pro ſupplicio. Quāquā eſt itē in curru pars dicta Cyphon. Velut ſub ea uirgæ Hypocyphonia uocantur, & Cyllobantes. dicit̃ Cyphon ἀπὸ τοῦ κύφειν, id eſt à Capitis ꝓclinatione, nam & incuruati dicuntur Cyphalei. Sed Cyphella nubes appellant ab occultandi poteſtate, quia cæli adimāt aſpectū, quaſi Crypella παρὰ τὸ κρύπτειν. Apud quoſdā ita cautū animaduerto, ut quiſquis per audaciā legū placita riſui habuiſſet, diebus uiginti in Archiuo uinctus Cyphone perſeueraret nudus, melle, ac lacte delibutus, ut apibus, muſciſq; eſſet pabulum. dilapſis uero ijs, muliebri indutus ueſte deturbaretur in præceps. Aulam uero dicebant locum, quo ducerentur damnati. Quem mox iuniores ἀρχεῖον, id eſt, archiuum appellare cœperint. At ſi quis mortem ſibi admouiſſet, moris Athenienſium fuit, manum, quæ hoc peregiſſet, abſcindere, ac ſeiunctim à corpore humo contegere. Abigeos Vlpianus ſcribit, cum duriſſime puniuntur, ad gladium damnare ſolere.

¶Furum ſupplicia diuerſa. De Dracone legumlatore. Furum ſpecies aliquot. De lance, ac Licio. Item de Laro. Larco, &, Saccularijs, & Balantiotomis.

CAPVT VI.

QVONIAM uero in digitos quodāmodo ſuppliciorum, quibus uſos ueteres comperimus, genera mittere eſt uiſum, non inſcitum, inproſperūq; fortaſſe fuerit, etiā cōſtitutas furibus pœnas exequi, quas pro morū cōſuetudine diuerſis in locis fuiſſe uarias accepimus. Sigdē Draco, quē ſanguine non atramento leges conſcripſiſſe, proditum eſt, Quiq; omnium princeps

Atheníéſi populo tuliſſe eaſdem memoratur, qualecũq; admiſſum foret furtum, mortis pœnam irrogauit autori. Hũc ferunt in theatro apud Aeginã præfocatum, ſepultũq; petalos, ueſteſq; omnifariam conijciẽtibus in eum uniuerſis. Mox & leges antiquatas, abolitaſq; nõ quidem decretis ullis, uerũ tacito, illiteratóq; conſenſu. Solon factus & ipſe legumlator, mitioribus pœnis adortus morum emẽdationẽ, dupli pœna uindicandum, ſanxit. Decemuiri pro furtorum imparitate diſpariles induxerũt ſuppliciorum metus. Quippe manifeſtariũ furem, quod & Caius repetit digeſtis ad legem Aquiliã, tum demum necari indulſerũt, ſed clamoris tamẽ teſtificatione, ut Caius inquit, ſi tenebrarum beneficio ſeſe in facin⁹ inſinuaſſet, aut luce quoq;, ſi telo ſe tueri auſus foret, quo euaderet. Cæteros id genus, ſi liberi forent, uerberibus ſubiecerũt. addictos ei, unde furtum factum foret. Si Serui, à uerberibus etiam de ſaxo dari in præceps permiſerũt. Pueros impuberes ad Prætoris arbitria reiecerũt, qui & factam noxam ſanciret. Erant uero furta quæ per lancem, liciũq; cõcipi dicebantur. Puto, quia qui in alienam domum expilandi propoſito ingrederetur, Sicut qui magiſtratibus præminiſtrabãt, lictores licio præcingebatur, lancẽq; ante oculos obtẽdebat, propter matrum familias, aut uirginum præſentiã. Licijs uti in ueneficio, ueteris fuiſſe moris, abunde Maronis ex Bucolico ludicro carmẽ comprobarit, implicandæ, obturbandǽq; mentis gratia, ſicuti licijs implicatur ſtamẽ. In hoc furtũ genus perinde uindicatũ, ac in manifeſti furti reos. Cæterũ & hæc mutata cũ temporibus, interpolatáq; pœnarum ſanctio, Quoniam in manifeſtarium furem quadrupli conſtituta eſt actio. Manifeſtum furtum intelligi uoluere priores, ut autor Maſſurius ſcribit, quod deprehenderetur, dum perpetraretur, hoc eſt, ut græce dicã ἐπ' αὐτοφώρῳ, ſiue ἐπ' αὐτόπτῳ, id eſt in furto ipſo, & in oculis. Sic enim reponendũ apud Vlpianum digeſtis de furtis, ubi temporum inſcitia dictio græca obliterata pernoſcitur. Faciendi furti finis intelligitur, cum perlatum eſt, quo ferri cœperat. Furti concepti, itẽ oblati pœna tripli eſt. Scitu digna ſunt, quæ Vlpianus ſcribit. ſi uxor inquit, alicuius furi opẽ tulerit, furti non tenebitur, ſed rerum ammotarum. Quia uero non eſſe unum tantum modo genus furũ, liquet, Inueni, qui aris clam aſſidentes, ut oblata ſuffurentur, Bomolochos appellari tradant, quaſi περὶ τοὺς βωμοὺς λοχῶντας, id eſt, circa altaria deliteſcẽtes, inſidianteſue. Quanq; & eo nomine dicuntur mendicabula in templis ſuppliciter corrogantia ſtipem, atq; item tibicines, & uates rebus diuinis adhibiti. Sed & ſcurræ Bomolochi figurate dicuntur, qui ue deſpicabiles, uiliſſimiq; poſſunt Lucelli cauſa etiamnũ illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas Cæſaris ad menſas. Laron Comici pro furaciſſimo uſurpant quandoq;, nam eſt auis Laros uoracis naturæ, rapaciſq;. Sunt qui fulicam eo nomine accipiant, ut inde etiam Larius nuncupetur lacus de Auitij eius copia. Larum Theodorus Gauiã interpretatur, Cui ſit color σποδοειδής, id eſt, cinereus, ut ſcribit Ariſtoteles, qui etiam Laron nuncupat λευκὸν, id eſt, album. At Cepphum, id eſt, κέπφος fulicam reddit Theodorus idem. Larcos autẽ uas intelligitur. in quo ferunt̃ carbones. Depeculatores hoc eſt, qui publica interuertunt, Vocant ijdem Molgos, & Amolgos à mulgendi conſuetudine quod dicitur ἀμέλγειν. Proinde ex aphæreſi curare, facete dicti. Sunt in hoc genere & qui Balantiotomi græce nuncupantur, uelut marſupiorum inciſores. meminit cõtra Cteſiphontem Aeſchines. Adducent inquit illum, ueneficum Balantiotomum, qui remp. incidit. Hos forte ſaccularios recte dixeris, ex Aſconio.

¶ T. Liuij locus emendatur ex primo, ubi legitur, Lex horrendi criminis erat. Item locus Plinij enarratur, de arbore ſuſpendio eligenda. CA. VII.

SED enim quia de ſupplicijs copioſius agere collibuit, fraudi non erit, opinor, ſi ad lacteos T. Liuij fontes diuerterimus, uitiatis, interpellatiſq; codicibus laturi opem pro uirili. In primo ſiqdẽ ab V. C. ſic ferme ſcriptũ reperias. Lex horrendi criminis erat, Duumuiri pduellionẽ iudicent. Quam lectionẽ ſciolis, ac male feriatis plæriſq;, quorũ minus intercutanea eruditio ſuperficiaria modo rimatur, ac diſcutit, plauſibilem uiſum iri. nõ ambigo. Arridet eñ pullato circulo demum, quod obuium, quodq;, ut dicitur ex triuio eſt: Atqui penſiculatius expendẽti loco uerbi, criminis. reponendum uidebitur carminis. quod reſipit uetuſtatẽ & eruditionem habet claſſicam. Legũ ſiquidem dicebant̃ carmina, nõ crimina. Quod

ut conſtet,

ut conſtet,ad anchoras recurrendum,hoc eſt,ueterum autoritas aduocanda,qua maxime aduerſus peruicaces ſtemus.M.igitur Tullius in oratione pro Rabirio Poſthumo ad hunc modum ſcribit. Nanq; hæc tua, quæ te hominem dementem,popularemq; delectant.I,Lictor,colliga manus, quæ non modo huius libertatis, manſuetudiniſq; non ſunt,ſed ne Romuli quidem,aut Numæ Pompilij. Tarquinij ſuperbiſſimi, ac crudeliſſimi regis iſta ſunt cruciatus carmina,quæ tu homo leuis, ac popularis libentiſſime cõmemoras. Caput obnubito,arbori infelici ſuſpẽdito.hactenus Cicero,qua in parte ne obrepere quidem ſuſpicio poteſt, quantumuis in utranq; aurem dormias, legendum eſſe criminis. *Sed* & de Oratore primo libro ita exaratum adnotauimus. Vt totum illud,uti lingua nuncupaſſet,non in duodecim tabulis,quas tu omnibus bibliothecis anteponis, Sed in Magiſtri carmine ſcriptũ uideretur. hoc uero loco carmen ſignare præſcriptum aut ſententiam ſiue præceptum coniectamus. In quam notionem reperias item de lege agraria libro ſecundo. *Sed* & T. Liuius, Ab. V.C. libro XXXIX. Contione aduocata, ſolenne carmen precationis fari, prius quam populũ alloquantur, magiſtratus ſolere autor eſt, *Sed* & libro primo, *Sua item carmina* Albani, ſuumq; iuſiurandũ per ſuum dictatorem,ſuoſq; ſacerdotes peregerunt. Et pauloante,quæ longo effata carmine non operæ eſt referre. Sed utiq; de carmine non eſſe mirandum, Aſconius Pædianus facit, qui uerſiculum pro uerbo,quod inſolentius eſt,uſurpaſſe deprehenditur, cum ita ſcribit,tribus uerſiculis enim ait,Accepi,dedi,reliqui,nequis uero mendum putet exemplarium. Id ex Cicerone eſt, Verrinarũ tertio. Audiſtis quæſtoriam rationẽ tribus uerſiculis relatam. In epiſtolis uero ad Brutum, ſic refert, Breues tuæ literæ, breues dico? immo nullæ,tribus ne uerſiculis his temporibus Brutus ad me? Cæterum quia in ſuſpẽdio arborem infelicem nuncupat ueteris carmen legis apud Liuium, & Ciceronẽ, ad eam alluſiſſe Plinius apertiſſime mihi uidetur,cũ in præfatione naturalis hiſtoriæ dicit, Ceu uero neſciam,aduerſus Theophraſtũ, hominem in eloquentia tantum, ut nomẽ diuinum inde inuenerit, ſcripſiſſe etiam fœminam,& prouerbium inde natum,Suſpendio arborem eligendam. In nodi huius explicatione cecutire multos, palàm eſt, etiam ſi non intint Platonici numeri, aut Bœotia ænigmata,nec ex uulturũ nidis expoſitio petenda foret. *Si qui ergo* hactenus exudarũt in eo, iam opinor, deſinent ſaxũ uoluere. felices autem arbores,ne hoc relinquamus inenarratum, Cato dixit,quæ fructum ferunt, infelices,quæ non ferunt. Plinius autor eſt, infelices exiſtimari,dãnataſq; religiõe, quæ neq; ſeruntur unq̃,neq; fructũ ferũt. At Veranius de uerbis pontificalibus,felices inq̃t, arbores putantur,quercus,æſculus,ilex,ſapinus,fagus,corylus,ſorbus,ficus alba,pyrus, malus,uitis, prunus,cornus,lotus. Tarquinius uero Priſcus in oſtẽtario arborario ſic ait arborũ,quæ inferũ deorũ,auertentiũq; in tutela ſunt,eas infelices nominant, ut quæ baccam nigram,nigroſq; fructus ferũt. Cæterũ ne quid omnino diſſimulem,poteſt ex Plinio ipſo item prouerbij ratio erui. Quoniam apud eum ita legimus, In Aulocrene platanus oſtenditur, ex qua pependit Marſia uictus ab Apolline, quæ iam tũ magnitudine electa eſt,ſed in eadem naturali hiſtoria legimus,Canes ſupplicia annua pependiſſe,inter ædẽ Iuuentutis,& Sũmani in furcas ſambucea arbore fixos. Quin & alibi idem autor Pyrrhi legatum facete luſiſſe ſcribit,in auſteriore guſtu uini, merito matrem eius pẽdere in tam alta cruce. Adijciamus uero & damnandi ritũ, de quo ſic breuiter *Seneca*, Aſcendit prætor tribunal: noxiæ poſt terga ligantur manus, fit à Præcone ſilentiũ. Adhibentur deinde legitima uerba,canitur ex altera parte claſſicum.

¶Plautini loci expoſitio de litera longa,quã ſuſpendioſi faciant. Cruciarij qui,& cruciantes,item crucium. De cruce ſcitu digna. CA. VIII.

PORRO in hac ſuſpendioſorũ mentione nõ parergon fortaſſe fuerit, amplius aperuiſſe Plautinum *Scirpũ*, in quẽ ueluti latitans aquis ſaxũ pleroſq; iam impactos ſcio. *Sic* uero *Staphyla* anus inquit, Neq; quicquã melius eſt mihi,ut opinor,quã ex me ut unam faciã literã longã, laqueo collũ mihi quando obſtrinxero. *Scitum* hoc uideri adagium poteſt, & apertũ ſatis in eos,qui præpoſtere cõmoriuntur, præcluſo, ut inquit Plinius,ſpiritu, cui quærerẽt exitus. Cæterũ ſunt,qui eius rationem parũ,ni fallor,& ſcienter, & explorate

introſpexerint

introſpexerint. Literam enim longam. L. dici uolunt, ſed hebeti prorſum iudicatu. Dicant enim uiri doctiſſimi, quo probēt argumento, pendentē hominem amplius, quam ubi ſuis conſtat ueſtigijs, eam exhibere figuram. mihi utiq; parum liquet; niſi forte caligamus in ſole. Quin doctius fuerit interpretamentum, ac perſpicacius, ſi ad T, literam græcam Plautinos ſales retulerimus, Quoniam qui pendet eam planè reddit imaginē ſuſpendioſi defuncto obtinente uicem lineæ ex ſuperiore parte in imā productæ. Trabes uero, unde laqueus deſtinatur, tranuerſam elementi portionem fingere uidetur. Id ut ad hunc modum coniectemus, doctiſſimus facit Lucianus. Qui in libello, cui titulus eſt δίκη φωνηέντων, id eſt, iudicium uocalium, ad diſquiſitionem literam hanc uocatam à ſigmate, ita coargui fingit, ut quæ furatrinam exerceret, & aliena uiolenter inuaderet, ex plæriſq; dictionibus pulſa litera. σ. in cuius locum ipſa ſe nullis comitijs ſuffecerit. proinde uideri dignam, quæ in id cōtolleretur ſupplicium, quod ipſius exprimeret figura. Ea uero eſt crux, ac furca, Nam & Tau gallicum poſitum inuenies pro cruce apud celeberrimos autores, quam ad eum conſtruere modum Galli conſueuerant, Et Hieronymus ſuper Marcum Tau inquit, litera ſalutis ſignum demonſtrat, & crucis. Immo uero & Crucis nomen Græcum, quod eſt ςαυρὸς, non aliunde uidetur appellationem duxiſſe, quamquam Grammaticis aliud uideatur. *Video inquit Seneca, iſtic cruces non unius quidem generis, Sed aliter ab alijs fabricatas. Sunt, qui capite in terrā cōuerſo ſuſpendant. Alij per obſcœna ſtipitem agunt. Alij brachia patibulo explicuerūt.* Cruciarios uero idem uocat Seneca, qui tolluntur in crucem, ſicut cruciarias pœnas Sidonius Appollinaris. Cruciarios facetiſſime Plautus diſcipulos crucis appellat, Qui & patibulati dicuntur. *Sed crucium uinū inſuaue nominaт, & nimio plus auſterū, aut aſperū.* Cruciantes equi apud poetas creduntur ferè, qui tortores ab grammaticis, & uulgo dicuntur. *Scitu dignū illud* quoq; eſt, Didymon Xylon a Græcis exponi pro eo, quod Romani furcam uocant, ueluti ex duobus modo lignis conſtaret, nam didymon geminū dicūt. Præterea ſupplicij huius Vlpianus cōmeminit, digeſtis ad legē Iuliā, de ſacrilegijs, *Sed* & Calliſtratus digeſtis de pœnis, *Summum inquit, ſuppliciū eſſe uidet̄ ad furcam damnatio, item uiui cōcrematio.* Porrò quia de cruce mentio eſt, nō grauemur promere hic, quæ imprimis ſtudioſorum digna auribus arbitramur, ex monumentis excerpta clariſſimis. *Siquidem* traditū ab Arabibus eſt, crucis figuram uideri cæteras, quotquot ſint, præſtare. Quoniam ſuperficies prima cruce deſcribatur. *Sic enim* imprimis longitudinem habet, atq; latitudinem, primáq; hæc figura eſt, & omniū recta quā maxime, conſtanſq; rectis angulis quatuor. Effectus uero cæleſtium maxime per rectitudinē angulorum, radiorūq; reſultant. Tunc enim ſtellarū poteſtas præualet, quando cæli quatuor habeant angulos, uel cardines potius, oriētis uidelicet, occidētiſq;, & medij utrinq; cæli. *Sic* uero diſpoſitæ radios ita conijciunt in ſe inuicem, ut crucem inde conſtituant. Propterea eſſe crucem ueteres dicebant, tum ſtellarum fortitudine factā, tū earundē fortitudinis ſuſceptaculum. Ideóq; habere ſummā in imaginibus poteſtatem, ac uires, & ſpiritus ſuſcipere planetarum. Quæ opinio ab Aegyptijs initia duxit, confirmatáq; uel præcipue eſt, Inter quorum characteres crux erat inſignis, uitam eorum more futuram ſignificans. Proinde figuram eiuſmodi *Serapidis* pectori inſcalpebāt. Adijcit Hieronymus, Aues in ſurrectum ſe attollētes crucis exprimere figuram, quod adorans homo, & natans itē facit, ſed & nauis antemna cruci aſſimilata, ſufflatur. *Scribit* porrò Suidas, Theodoſio imperante, cum æquarentur ſolo Græcorum templa, in *Serapidis* ſacrario Hieroglyphicas eſſe compertas literas, Quæ crucis præferrēt formā. Cæterū quod ad crucis pertinet excellentiam, apud Aegyptios ante Chriſtū humanæ ſalutis autorē inenarrabilem, non tam muneris ſtellarum teſtimoniū fuiſſe cōtenderim, quam uirtutis præſagiū, quam a diuiniſſimo corpore fuerat acceptura. Nec illud omiſerim, diuina, ut equidem reor, agente ui, fuiſſe in adoratione ueterum crucis item figuram ſumme religioſam, Quoniam in ueneratiōe ſupplici, dum ori dextram admouerent, Indicem ſuper pollicē reſidentē, quod & tempeſtate hac ferè a plæriſq; fit, exoſculabant̄. Quod Plinius quoq; ſignificaſſe uidetur. In adorando inquit, dextrā ad oſculum referimus, totúq; corpus circumagimus. Et in apologia item Apuleius. *Si* fanum aliquod prætereat, nefas habet, adorandi gratia, manum labris admouere. hinc factum opinantur, ut He-

bræi iuxta linguæ ſuæ proprietatem Deoſculationem ponant pro ueneratione. Quod aduerſus Ruffinum Hieronymus teſtatum reliquit. Lego deniq; Chriſtianos quãdoq; Sarmẽtitios, & Semaſſios probroſe nuncupatos, quod ad ſtipitem dimidij aſſis reuincti Sarmentis circuniectis amburerentur, quod in hac ſuppliciorum pragmatia compertum præterire non fuit conſilij.

¶ Elementa uirtutum eſſe duo, ſpem honoris, pœnæ metum. De inferorum ſupplicijs digna ſcitu. Quo modo patiatur anima, ex Platonicorum doctrina. Maronis loca explicantur duo. CAPVT IX

DVO uero eſſe ueluti elementa uirtutis ab philoſophiæ ſtudioſis traditũ ſcire uideor. Honoris ſpem, ac pœnæ metum. Illa quippe ad honeſta ſtudia alacriores reddit, hic deprauatos impetus hebeſcere cogit, tardioreſq; facit ad ea, quæ a rationis libra uiſuntur ſemota. hinc ad terrorem increſcẽtis audaciæ pœnarum genera octo legibus ſanciri, M. Tullius ſcribit. Damnum, uincula, uerbera, talionem, ignominiam, exilium, mortem, ſeruitutem. At ſummus ille parens deus a quo in hanc mundi partem uniuerſitatis mediam emiſſi ſumus, Vt hinc inde rerum ab eo productarum ordinẽ, excellentiãq; exactiſſime contemplati, humilem, debitũq; uenerationis cultum autori exhiberemus, Aeternitatis præmiũ ex formula ſua uiuenti propoſuit. Abeunti uero ad brutorum immanitatem, & ſenſibus mancipatam naturam formidabiles inferorum cruciatus perpetuitatis diritati adglutinatos. Cæleſtis illa hilaritas quæ, quantáue cenſeri debeat, abunde Gregorius pauciſſimis uerbis inſinuaſſe pernoſcitur, ubi ait, Nec oculum uidiſſe, nec aſcendiſſe in cor hominis, quæ diligẽtibus ſe præparauerit deus. Inferorum uero ſupplicia quis uel audeat, uel queat omnino eloquentiæ, uel ingenij amplitudine pro meritis explicare? Mira eſt illic, ſed tamen uera pœnarum ratio, quod Auguſtinus inquit, Spiritus incorporeos corporei ignis tormento conflictari, quæ nam ratio dabit naturalis? Niſi quod eadẽ, quæ noſtris corporibus certis numeris animas adnexuit potentia, etiam ſpiritalem uim pœnis ignium indeficientibus alligare ineffabilibus poterit modis. Cæterũ libet parte hac cum ueteribus theologiæ ſtudioſis confabulari, Qui & ipſi ſuper ijs aliqua ſibi prodenda cenſuere. Adeunda uero præcipue Platonis arcana, in quibus ſtupenda ſæpe deprehendas. Animũ intemperatum, dum etiamnum agit in corpore, talem eſſe ueteres ſanciunt, ut conſopitam in eo rationem intelligant, uel affectui prorſum mancipatam, unde ineluibilis ad corporea uergens concipiatur habitus, Qui in naturam euadat quodãmodo. Proinde hunc graphice appingens Orpheus ita canit ἄῤῥηκτοι τ' ἀΐδαο πύλαι, καὶ δῆμος ὀνείρων. Frangi nequeunt Plutonis portæ. intus agit populus ſomniorũ. De animo ita affecto grauiſſima eſt ex ſeptimo de rep. Platonis ſententia. Dormire illum in hac uita, & quidẽ profundius ac prius quã omnino expergefiat, demigrare. Poſt obitũ uero etiamnũ altiſſimo premi ſopore, Quin & inſomniorũ abſurdiſſima exterreri ſpecie, quam rem ſub Tartari nomine intelligi uoluit. Quã philoſophi ſentẽtiã aptiſſime platonicus Poeta inuolucro, quãuis obſcuriore, Aeneidos ſexto expreſſit, cũ inferorum ueſtibulum, ac ingreſſum primum deſcribens ita canit,

In medio ramos, annoſaq; brachia pandit.
Vlmus opaca ingens, quam ſedem ſomnia uulgo
Vana tenere ferunt, folijſq; ſub omnibus hærent.

Animus ergo hic nimio corporis amore exardeſcit, ꝓpterea terreno hoc dilapſo, ꝓtinus alterũ ſibi ex uaporibus itidem elementalis naturæ conflat, cõpingitq;, Sed & ad ea reuoluitur, affectu perſeuerãte, ad quæ procliuis ante ferebatur. Corpuſculi uero eius ea demũ eſt figura, quales fuerint mores, qua ratiõe fortaſſis intelligẽda foret infamis illa quorundã in beſtias commigratio. Sicuti uero in uita carnis ſenſerat paſſiones, ita & corporis illius paſſiões animã ſentire, arbitratur idem Plato, Sed eo etiamnũ acriores, quo eſt id purius, Verũ ratione nõ eadem. Sic etiam ex doctoribus noſtris aliqui haud ignobiles philoſophi, inueſtigare uolentes, quo modo incorporea anima igni poſſit affici corporeo, dicũt, poſtea ꝙ carne ipſa exuta eſt, ſenſitiuas remanere potẽtias, & ut Auguſtinus inquit, omnes ſenſus uiuaciter retentari. Aliorũ ſententia eſt, ab anima nõ formari corpus eiuſmodi, nec per ipſum afformari ſenſum, ſed diuina poteſtate ita ſanciente,

animam, quæ ſeſe prius corpore adobruerit, aqueo elemento, uel igneo ita deſtinati, alligariq́, ut obnoxia, ſeruiliq́ cōditione indignatiōis plurimū inde cōcipiat, ac dolore cōuellať. In ſtatu hoc cōminiſcitur Orpheus furias tres, Ex quibus Tiſiphone animam infeſtet ex corpore. Megæra lancinet ex odio, imaginarijq́ mali conflictatione formidoloſa. Allecto perurat propter imaginarij boni cupiditatem. Has porrò furias excitari ab ultoribus dæmonibus, ut atrocius, horribiliusq́ exagitetur anima, Platonis ſententia eſt, Sed quam comprobet etiam Plotinus, ac antea conſtituerat Orpheus, à quo hymno proprio dæmona ultorē magnum celebrari nouimus. Denique primas intemperantis animæ perturbationes perſimiles uoluit Phreneticorum tumultibus, aut bile atra exagitatorum, uel etiam dormientiū turbulentis, formidoloſiſq́ ſomnijs. Sed & eo amplius impijs animis terribiliū fallax occurſat imago, Quando alendi poteſtas nulla ibi eſt. Vacant externi ſenſus. nullius omnino rei ſeſe ingerit diſtractio, nec lenimenta præſtò ſunt ulla. Sola reliqua fit furens phantaſia, ut Plato uult, aut phantaſticæ rationis imperium. Cui inuſitatæ, formidabileſq́ oſtentantur imagines, ut ruentis quandoq́ cæli ſpeciem concipiat, nunc de hiſcentis terræ uoragines tetras, ſeq́ in ima barathri uiolēter merſari. Etiam flammantes ignium globos arrepentes, Aut feruētium ſcaturigines aquarum, uel uaſtarum molium deuolutiones, ruinaſq́, quibus iamiam conterenda ſubijciatur, Et, quod omnia excedit, à dæmonibus truculēti, ſæuiq́ aſpectus raptari, ac paſſim diſcerpi. Cæteráq́, quæ phantaſiæ furentis dictare impetus poteſt, Maluſq́ dæmon ut Mercurio placet. Adde, quod deliciarum, quibus in uita intemperantius perfrui aſſueuerant, atrox habitus ſubiens exulcerat, excarnificátq́, tum cupiditate, tum deſperatione potiendi. Hæc Sardanapalum muliere corruptiorem à pellicum amplexu reuellit ratio. diſpeſcit à menſarum luxu Tantalum, a congeſtitijs Midam retrudit opibus. Propterea in Gorgia Plato, Idem mihi uidetur circa animam, cuncta enim in ea apparent, cum corpus exuerit. tam quæ ex natura, quam quæ ex affectibus inerant, quæ ob rei cuiuſq́ ſtudium homo contraxit in animam. hinc ni fallor, aperitur egregie Platonici Maronis locus alter ex Sexto eodem. Quæ gratia currum,

Armorumq́ fuit uiuis, quæ cura nitentis
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos:

Cæterum nequid relinquatur, quo legentiū præpediri poſſit animus, Sciant, a Platonicis in ſeperatis animis phantaſiam dici ſenſum intimum, quem in uehiculo æthereo & aereo conſtituunt, Sed cū perturbatione in aereo proprie. Vel Peripatetico intelligamus more, præſertim Auicennæ ſecuti doctrinam, affectum, habitumq́ potentiæ rationalis, quem ſenſibus obſequendo contraxerit, ad corporeas reclinatum perturbationes in materiamq́ uergentem.

¶ An poſſit anima ignibus torqueri. An corpus amburi perpetuo, nec tamen interire. Laricis natura mirabilis. Item Salamādræ, & carbonum, palearum, & formicæ.

CAPVT X.

SED non deerunt fortaſſe, qui argumentorum acuminibus diluere iſta connitantur omnino, quoniā probabile non fiat, animam, ſi eſt immortalis, perpeti, aut ſentire dolorem poſſe, Quippe ſi ob merita punietur, non erit abſq́ doloris ſenſu, & proinde etiam morti obnoxia, Quod ſi morti non eſſe locum, colligas, illatio illa conſequi uidetur, Ergo nec dolori. propterea nec eſſe quidem patibilem. At Stoici aſtruēt, animas utiq́ mortis interuentu aboleri nullatenus poſſe. Impias tamen quoniam uitiorum, ſcelerumq́ inquinamentis labem contraxerint, euadere cuiuſdam naturæ mediæ inter mortalem, immortalemq́, & habere imbecillitatis quippiam ex corporeo contactu, ex quo indubitem conceperint fucum, dum ſenſuum lenocinijs obſequuntur, uelut mancipatæ. inoleſcente itaq́ labe miris modis, ut Poeta nobilis ait, eiuſmodi reddi animas, ut non extingui utiq́ ualeant, quoniam ex deo profluxerint. Cruciatibus tamen obnoxias fieri ob terrenam, quam ſibi affricuerint labem, quæ peccatorum inuſta illecebris, ſenſum doloris attribuit. Quod ſi quærat quiſpiam, qualis omnino cenſendus ſit ille ignis, qui miranda poteſtate ſpiritalia, Corporeáq́ exitu nullo exurendi citra conſumptionem facultatem habeat. Re

beat. Reſpondetur, uideri talem, ut nullius indigus alimenti, nulla fumi permixione in obſcuritatem quandã craſſeſcens uiuat perpetuo, uigeatq́ʒ, aquarũ modo fluida ui. Cremet inſuper, ac reficiat mirabiliter, Vt quantum ex corpore periturum æſtimes, mox repoſitum, inſtauratumq́ʒ ineffabiliter, animaduertas. Vt perenne ſibi ſufficere pabulũ uideatur, quod poetica fabuloſitas ſuſpicata, Titij iecur Vulturi æterna ſuggerens alimẽta confingit. Nec tamẽ in omne corpus flammis eiuſmodi datum ius, aſſerere debemus nã quos præcellens incoquit uirtus, & iuſtitiæ maturitas in æthera purgat apertũ, omnino cremantis potentiæ expertes cenſendi ſunt. Sed urgent nos, infeſtantq́ʒ peruicaciores plærique, ceu naturæ conſonum haud quaquam ſit, Vri citra perniciem corpus aliquod, etiã ſi apud Ariſtotelem comperimus, eſſe animalia, quæ in ignibus uiuãt. immo uero ſi quo caſu auolent, intermori protinus. Iam & feruentium aquarũ ſcaturiginibus ita uermiculos innaſci plærũque, exploratiſſimũ ſit, ut alibi ducere uitam nequeant, Sed male feriati ad hæc inferunt, ſi maxime detur, rem ſic habere, non tamen iſta uiuere perpetuo, nec ullo interim exagitari dolore, quoniam indidem etiam uegetentur. Mihi uero à naturæ rationibus abire longius uidetur, Vegetari, quam cruciari rebus eiuſmodi. Mira prorſum res eſt, igneis flammarum riuis obuolui, [illegible]embra perpetim depaſcentibus, Et ſupereſſe tamen, ni mirabilius foret, ignium [illegible] adobruta uiuere, nec tamen inde dolere. Quod ſi impetrant iſta fidem, Cur non & [illegible] Certe miraculum naturæ eſt idquoque, Laricem non ſolũ ex ſucci amaritate uehemen[illegible] Carie, tineáque non noceri, Verum nec flammam recipere, nec ardere per ſe, niſi ut ſaxum in fornace ad incoquendam calcem, lignis uratur alijs, nec flammam ideo ſic quoque recipit, nec carbonẽ remittit, ſed ſpacio longiore uix comburitur, quod ſit minima ignis, & aeris temperatura. Cognitum id ſumma Cæſaris admiratione apud Larignum opp. ex arboris copia nuncupatum, quando ignibus obuallata turris ſuperfuit citra nocumentũ. Sed & Quadrigarij adnotatum annalibus eſt, oblitam alumine materiam, ſuccẽdi non poſſe, Quod eſſe uerum, a Sylla in Archelaũ bellante comprobatum eſt. Nec illud argumentum alicuius fuerit momenti, Omne, quod dolet, etiam mori, ſiquidem dolet anima corpore utique maior, nec moritur tamen. Quare quod in hac colligimus nunc, reperietur tunc in damnatorum corporibus. Quid quod animæ proprium eſt dolere, non corporis, etiam ſi ab corpore doloris emicent ſcintillæ? Sicut enĩ uiuere, ac ſentire dicim9 corpora, quia animæ potentia haſce influat uires, Ita & in dolendi ratione aſtruendum, quoniã corporis dolor eſſe ab anima tantum poteſt. Quam ob rem ſi inde mors colligeretur futura, quia interueniat dolor, aduerſus animã efficatius multo ſic colligeretur, quia eius ſit dolere proprium. Quod Aurelius comprobat Auguſtinus, a quo etiam refelli Platonicos nouimus, Qui ex terrenis, moribundiſque corporibus aſſultare in animam perturbationum agmina colligunt, Cum tamen fateantur ijdem, animas ab omni corporis labe repurgatas dira nihilo minus agi cupiditate, qua rurſus incipiant in corpora uelle reuerti. Poſſe uero humanũ corpus æternis ſufficere cruciatibus, ut amburatur citra detrimentũ, doleat ſine interitu, non uideri impoſſibile prorſum debet, nõ Salamandræ modo argumento, quam autores eminentiſſimi in ignibus uictitare produnt, Eſſeque tum terreſtrem, tum marinam, ut ex Paulo didicimus. Sed & tot montium plæriſque in locis ab æuo ardentium, globoſque flammarum ſubinde eructantium, quos tamẽ non deficere, animaduertimus. Carni uero humanæ uim præſtabit eandem ille ipſe, Qui tot, & tam mirãda in rerũ produxit natura. Qui Pauonis carnibus poteſtatem indidit occultiorem, qua putreant nunquam, quod ſe experimento didiciſſe, Auguſtinus ſcribit. Qui carbones, rem fragilem adeo, ut nullo negotio conterantur in puluerem, diffindanturq́ʒ, tanta inſigniuit firmitate, ut nulla humectationis copia uitientur, aut annorũ ſentiant damna. proptereáque limitibus ita ſubſtratis, aduerſus rapacem, auidáque craſſantis uicini fraudem. Expẽde rerum naturæ Sympathiam, Antipathiam nec ſpreueris. Non in multa te dimitto, Paleas ad libram reuoca, Illas inſita putes frigiditate niuium rigorem ſeruare illiquefactum. Ni eiſdem præcelerem pomis cocturam induci genuino calore, liquido perſpicias. Quis in formica tantulo animali, ac tam nullo uaticinam expectarit præſenſionem? Atqui Aelianus inquit, fame ingruente καὶ φιλόπονοι πρὸς τὸ ἐπισιτι-ζονται.

¶ An ignis damnatorum ſupplicijs deſtinatus habeat aliquid intermicantis luminis. CAPVT XI.

QVAERITVR porrò ſi tam atrox impiorum cruciatibus deſtinatur ignis, ſitne inibi lumen quoq;, quando id eſſe proprium elementi uidetur, quod ſi admittas, conſequens erit, habere tamen damnatos ſpiritus, unde quadã tenus tormentorum leniant diritatem, Siquidem lux imprimis iucũda eſt, ac uitæ gratiſſima. Sed enim abſurdum omnino, & a diuinæ ſanctionis integritate ſeiunctum, uitæ adobrutos flagitijs, & bonis ſemper infeſtos, deo nulla non hora rebelles poſt mortem læti quippiam ſortiri, quo ſceleratæ mentis æſtum, uel momento miteſcere ſentiant. Proinde uero propius fit, ſiquod ibi interluceat lumen, calamitatũ cumulo id accedere magis, q̃ lenimento, nam lucis munus alioqui lætiſſimum, ſæpe item dolorem poteſt immenſum parere, ſiquid aperiat, quod nolis uidere. Sic igitur ſtatuendum, teterrimas illas tenebras intermicare ingrati luminis quippiam, quo pateſcãt, quæ exulcerent uehementius. Propterea moraliũ ix. Gregorius illud Iob exponens, ubi umbra mortis, & nullus ordo. Infernus ignis inquit, ad lenimenta non lucet, lucet autẽ, ut magis torqueat. Nam cõſectatores, cõplicesq; flagitiorũ improbi flamma illuſtrante uiſuri ſunt, quorum gratia ſe ſ facinorum prauitate adobruerunt. A Nicolao item theologo eadem ferè ſtatuuntur, atq; inde dici eſſe inibi tenebras exteriores, quando in mente colliguntur eſſe interiores.

¶ Inferi an ſint. Veterũ in eo diſceptãtes ſentẽtiæ. Auguſtini mox decreta. CA. XII.

ESSE AVTEM Inferos, conſtanter aſſerit Chriſtiana ueritas, ex ueteribus omnino pauci. Plinius quidem, ut in plæriſq;, hæreſi deprauata, ſuſtuliſſe eos uidet̃, *Si ulli inquit, eſſent inferi, eos iam refodiſſent auaritiæ manus*. M. quoq; Tullius cum alibi, tum in oratione pro Cluentio, falſa eſſe, quæ de Inferis traduntur, indubitanter aſtruxit, ſed & in Conſolatione ad Martiam Seneca, Illa inquit, quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula eſt. Lucretius libro de natura tertio non alibi eſſe inferos ſtatuit, q̃ in hac uita, ſic enim ait,

Atqui animarum etiam quæcunq; Acherunte profundo
Prodita ſunt eſſe, in uita ſunt omnia nobis. Sed & apud Ouidium Pythagoras.
Quid ſtyga, quid tenebras, & nomina uana timetis?

Plutarchus in libro de ijs, qui ſerius à deo puniuntur, quendã ita narrantem inducit, eſſe Adraſtiã Iouis, & neceſſitatis filiã, iniuſtorum omniũ præſidem, ultriceinq;. Cui miniſtri adſint tres. A quibus in corpore quidem crucientur, puniantúrq; aliqui. At qui grauiora perpetrarint, hoſce poſt mortẽ iudicio tradi ab dæmone. Qui uero ſceleſtiſſimi, atq; immedicabiles fuerint, eos ab Erinnye ex miniſtris Adraſtiæ tertia, maxime fera, immitiq; in obſcurũ quendã, & qui reſerari nequeat, locũ intrudi. *Socrates* uero apud Xenocratẽ à mago quodã Gobria ſe accepiſſe ait, Opin, & Hecaergon tabulas æneas ex hyperboreis attuliſſe, quibus cõtineretur, in corporis ſolutione, animã in occultũ ſub terrã migrare locũ, in quo Iunonis ſit regia, haud Iouis anguſtior aula. Quippe cũ terra mundi medium teneat. Veſtibula uero Plutonis, pͥuinciæ clauſtris, æneiſq; catenis undiq; uinciri, illũ qui iſta reſeret, fluuiũ Acherontẽ prius, mox Cocytũ excipere, quibus tranſcurſis oporteat ad Minoem, & Rhadamantum duci, in eam regionẽ, qui ueritatis campus cognominetur. Mercurius uero ſic fermè ſcribit, cum fuerit animæ à corpore facta diſceſſio tunc arbitrium, examenq; meriti eius tranſiliet in ſummi dæmonis poteſtatem, Iſq;, ſi delictorum illitam maculis, uitijſq; oblitam uiderit, deſuper ad ima deturbãs procellis, turbinibuſq; aeris, ignis, & aquæ ſæpe diſcordantibus tradet, atq; inter cælum, & terram mundanis fluctibus in diuerſa ſemper æternis pœnis agitata raptabitur, ut in hoc obſit animæ æternitas, quod ſit immortali ſententia æterno iudicio ſubiugata. Ergo ne his implicemur, uerendum tantundem, cauendumq; eſſe, cognoſce. Increduli enim poſt delicta cogentur credere, non uerbis, ſed exemplis, nec minis, ſed ipſa paſſione pœnarum. hactenus Mercurius, quem ne quis forte irridendum cenſeat, quod in cæli, terræq; meditullio ſuppliciorum ſtatuere uideatur locum, ſciat, inferorum regionem, & ignis æterni ſedem eſſe opinationis incertiſſimæ apud Chriſtianæ ueritatis aſſertores. Quando maximus doctor Auguſtinus ita ſibi ſcribere permiſit. Iudicatis quippe ijs, qui

qui ſcripti non ſunt in libro uitæ, & inæternum ignem miſſis. Qui ignis cuiuſmodi, & in qua mundi, uel rerum parte futurus ſit, homine ſcire arbitror neminē, niſi forte cui diuinus ſpiritus oſtendit, Tunc figura huius mundi conflagratione peribit. Cæterū arrident uel maxime in hoc propoſito, quæ Geneſeos ſecundo Auguſtinus idem ſcienter adnexuit. Si quis putat inquit, animas corpore exutas locis corporalibus contineri, cū ſint ſine corpore, non deerunt, qui faueant, & diuitem ſitientem in loco corporali fuiſſe contendant, ipſamq; animā omnino corpoream, propter arētem linguam, & ſtillam de Lazari digito cupitam. Sed melius eſt dubitare de occultis, quā litigare de incertis. Diuitem in ſupplicio, pauperem in refrigerio eſſe, nō dubito, Sed quo modo intelligatur flamma inferni, ſinus Abraæ, & huiuſmodi, uix a manſuetis, à contentioſis nunq; inuenitur. Apud Eſaiam legimus prophetam, unicuiq; propriū, quo torqueatur, ignem àſcribi. Ambulate inquit, in lumine ignis ueſtri, & in flamma, quam accēdiſtis. At inquit Origenes ſecundo περὶ ἀρχῶν, ijs indicari planè uidetur, Peccatorem ipſum ſibi proprij ignis flammam ſuccendere. Nec in incendium aliquod antea deſtinatum demergi. Eius uero materiam, eſcāq;, ac pabulum peccata eſſe uidentur noſtra. Quæ ab apoſtolo Paulo ligna dicuntur, Item fœnum, & ſtipula. Cenſendum uero, ſicuti in corporibus cibi exuperantia, uel qualitate diuerſa febrium ſuſcitantur incendia pro fomitis modo, Ita & in animis, ubi uitiorum incentiua labem aggeſſerint altius, malorum efferueſcit cumulus, diram ſibi, tetramq; ſupplicij progignens flammam. Cum admiſſorum facinorum hiſtoriam ante oculos propoſitam intueantur. Et ipſa ſibi teſtis conſciētia proprijs agitetur ſtimulis in pœnæ ardorem formidoloſæ. Mali acerbitas non ferenda uel hinc coniectari certius poteſt, quod plærūq; mori præſtat, q̄ diutius liuore macerari, ira identidem incendi, triſti mœrore contabeſcere. Illis uero, quæ Auguſtinus, ut cunctanter, ita & ſapienter aſtruit, adnecti poteſt ex Græca natum petulantia, qui eiuſmodi rerum incertitudine ducti fabuloſa, quæ de inferis dicantur, arbitrati omnia. Mendacij cuiuſpiam uanitatem diluere uolentes incinnunt, τὰ ἐν ἅδου, id eſt id ferè tale haberi, qualia quæ de inferis iactentur. Certe magnus Plotinus peccantes grauius animas dæmonum cruciari præfectura tradit. Orpheus id ipſum confirmat, & Iamblichus.

¶ Platonis ſententia mirabilis, euangelicæ conſona ueritati, de inferorum pœnis.

CAPVT XIII.

PLATO, quem cæteris omnibus Chriſtianæ ueritati facit propinquiorem Aurelius Auguſtinus, herum quendam Pamphilium reſurrexiſſe confingens, de inferis illum multa, mirādaq; explicantem inducit. Ac primo quidem, ut poſt corporis interitum anima cum plæriſq; alijs in dæmonicum quendam perueniſſet locum, in quo terræ duos agnouerit hiatus, totidēq; ſuperne in cæleſti regione exaduerſo. Inter hiatus uero eiuſmodi ſedentes iudices, qui ubi animas iudicaſſent, iuſtos quidem ad dextram ſuperne per cælum aſcendere iuſſerint, in anteriori parte ſigna eorum, quæ iudicata forent, ferentes. Iniuſtos contra ad ſiniſtram inferius, Omnium in uita geſtorū a tergo ſigna habentes ſuſpenſa. Vidiſſe porrò per utrāq; cæli, terræq; portam. Animas lata ſententia abeuntes. Per alias item duas ex terra quidem aſcendentes animas puluere, ſqualore, macieq; confectas. E cælo autē alias nitidas deſcendentes, Videriq; dixit, animas undiq; uenientes, tanq; longa itineratione defatigatas libenter in prato, quod ibi eſt, tanquam celebri in conuentu recumbere, ac ſe inuicem, quæcunq; mutuo ſe noſcitaſſent, ſalutare. Eſſe autē illud mille iter annorum. Quoſcūq; uero alijs iniuriam intuliſſe, conſtaret, pœnas ſigillatim pro quolibet decies reddidiſſe. hoc uero per quodlibet annorum centenariū eſſe, quaſi hæc humanæ uitæ ſit meta. Vt animæ decuplam iniuriæ redderent penſionē. Rurſumq; ſiqui beneficia fuerint aliqua elargiti, iuſtitiāq;, & pietatē coluerint, eadē penſione præmia reportare. Aiebat præterea, Ardieum ſe uidiſſe, ac tyrannos. ſed & priuatos nonnullos, qui magna perpetraſſent ſcelera, quos aſcenſuros ſe propemodum cōfidentes hiatus ille minime permittebat, Sed horride mugiebat. Aderant illic uiri fortes aſpectu ignei, qui cum mugitū ſubito perpendiſſent, hos ſeorſum rapiebant, manibuſq; & pedibus, & ceruice deuinctis, proſternebant, excarnificabātq;, & ſecus uiam quandam ad exteriorem par

tem raptatos tribulis lacerabant. Hæc ex Platone uellicatim, ne longius abiremus, excerpta collibuit hic potiſſimum ſubnectere, quod inſint euāgelicæ ueritati plæraq; minime diſſentanea.

¶ Mentis æſtuatio grauior ne ſit, quàm afflictio ex igneo prouenient tormento.

CAPVT XIIII.

SOLENT Chriſtiani patres quæſtionem agitare, Vermis ne ſupplicium animam grauius lancinet, conuellatq;, an ignis. nequem uero inſolens dicendi modus ſuſpenſum diutius habeat, uermis appellatione putant cōſcientiæ remorſum, ac uellicationem quandam, perpetim nos infeſtantē, ac perpetrati facinoris cōmonentem, quam ideo ſic nuncupandam cenſuerunt, quod ex peccati putrilagine conſurgat, ſicuti computreſcente cadauere, ſuccreſcunt inde uermiculi. Hunc uero mentis æſtum ignis uſtionem longe exuperare, ſic fermè colligunt. Doloris inquiunt, acerbitas tribus maxime capitibus perpenditur. Primū eſt, magnitudo annexi mali. Sequens eſt, potentia recte, aptéq; parata, inſtructáq; ad eius mali patientiam. Poſtremum eſt, arctus, uehemenſq; cum potentia eiuſmodi affligentis, & exulcerantis mali nexus. Hic maximum, quo excarnificetur anima, malū eſt perfectionis priuatio, carentiáq;, ad quam erat apta, & nata. hanc uero damnata certiſſimam concipit anima. Ea ſic apprehenſa, maxima euadit calamitas, bonæ ipſius animæ diſpoſitioni longe infeſtior, quàm ignis actio, quando affectioni eiuſmodi paratior animaduertitur, quàm igneis tormentis, neq; enim à natura aptitudinem habet ignis, qua conflictetur ſpiritalis potentia, niſi ut diuinæ organum ſanctionis. At ſpiritale malū affligere animam per ſe. & immediate poteſt. Coniunctio autem, ac nexus exuperantiam habēt inſignem. Quoniā per intellectū apprehenſio longe cooritur acrior, quàm quæ per ſenſum. Vermis porrò hic animæ præſentius ſeſe ingerit, quàm ignis. Neq; enim corporea illabi animam ſic queunt, ut ſpiritalia. Quod uero illi eſt præſentius, quodq; cognoſcitur perfectius, acrius, ualidiúſq; etiamnum coniūgi, cenſendum eſt. Proinde moralium quintodecimo Gregorius Clibanum intrinſecus ardere ſcribit, eiuſmodi mentis æſtuationem clibani uocabulo ſignificans. Cuius ignis, utpote occluſus, flagrātior multo, & urens grauius intelligi debet. Adde quod ſpiritalis iucunditas corpoream longe excedere agnoſcitur. Nam ſicuti Bernardus in epiſtola ad proprios parentes ſcriptum reliquit, guſtato ſpiritu, neceſſe eſt deſipere carnem, affectanti cæleſtia terrena nō ſapiunt, æternis inhianti faſtidio ſunt momētanea. Illa uero pœna grauior, infeſtiórq; eſt, quæ maiori opponitur delectationi, propterea cum ſit uermis ſpiritale ſupplicium, amplius, odioſiúſq; igneo tormento etiam colligi debet.

¶ Memoriæ excellentia. Item de Reminiſcentia. Memoriæ uel intenſæ, uel remiſſæ ratio. Quint. & Maro declarantur.

CAPVT XV.

MEMORIA, neceſſarium maxime uitæ bonum, & theſaurus eloquentiæ, ac tanquam lumen aliquod, res eſt ex omnibus partibus animi maxime delicata, & fragilis, in quam primum ſenectus incurrit, ſæpéq;, ut Plinius inquit, deficere tentat, & meditatur, uel quieto corpore, ac ualido. Somno quoq; ſerpente cōputat, ut inanis mens quærat, ubi ſit loci. Immo uero hinc Adagioni occaſio data, ut eū, qui memoria ſit nulla, ſepulchra legiſſe dicamus, nec ſepulchra legens, inquit apud Ciceronem Cato, Vereor, quod aiunt, ne perdam memoriā. his enī ipſis legendis redeo in memoriam mortuorū. Eſt profecto huius potentiæ natura miranda. Subito uetuſta ex longiore interuallo reuocata ingerunt ſeſe, atq; exhibent, interim ſponte, interim id ipſum agentibus nobis, ac meditantibus, ſæpe & interquieſcentibus. Excidunt quandoq; proxima, inhærent affixa, quæ uetuſta ſunt. heſternorū obliti, acta pueritiæ in digitos mittimus. Quod requiſiueris, altius illatebrare ſe, atq; recōdere animaduertitur. mox aliud agēti reddit ſe, atq; offert. Nec manet ſemper memoria, ſed aliquando ueluti poſtliminio redit. In quibuſdam animaliū propè nulla. Ceruario quiſquis in fame mandenti, ſi reſpexerit, obliuionem cibi ſurrepere aiunt, digreſſumq; aliud quærere. Inter nos uero quibuſdam tanta, ut nihil non iiſdem uerbis reddatur auditū. Hanc in ſeipſo eatenus florēter excelluiſſe ſcribit Seneca, ut nō ad uſum modo ſufficeret, ſed in miraculū uſq; pcederet. Nā duo millia nominū inquit, recitata, quo ordine erāt dicta,

referebā,

referebã. Ducentos quoq; uerſus ab ultimo incipiẽs recitabã. Docilitatis partes ſanè, ut ex Græcis tradunt aliqui, tres uident̃, Anchinœa.i. ſolertia, memoria, Oxytes. Eſt aũt memoria eorum, quæ quis didicit, cõſeruatio. Oxytes mẽtis intelligit̃ celeritas. Anchinœa uero, ubi ex ijs, quæ didicimus, etiã quæ nõ didicimus, uenamur, quã Fabius mentis agitationẽ uocauit, Ariſtoteles ſexto moraliũ Anchinœam ab Eubulia, id eſt cõſultãdi præſtantia diuerſam facit. Quoniã ſit Anchinœa Euſtochia quædã, id eſt, coniectãdi excellentia. Memoriæ uim admiratus M. Tullius, inſigne putat diuinitatis argumentũ. Quid eſt inquit, illud, quo meminimus, aut quam habet uim, aut unde naturã? nõ eſt certe nec cordis, nec ſanguinis, nec cerebri, nec atomorũ. Anima ſit, animus, ignisue, neſcio. nec me pudet, ut iſtos, neſcire, quod neſciã. quicquid ſit, iurarẽ eſſe diuinũ. quid obſecro te, terrane tibi, aut hoc nebuloſo, & caliginoſo cælo, aut ſata, aut concreta uidetur tanta uis memoriæ? An capacitatẽ aliquã in animo putamus eſſe, quo tanq̃ in aliquod uas, ea quæ meminimus, infundantur? abſurdũ id quidem, qui enim fundus, aut quæ talis animi figura intelligi poteſt? aut quæ tãta omnino capacitas? An imprimi quaſi ceram animum putamus? & memoriam eſſe ſignatarũ rerũ in mente ueſtigia? Quæ poſſunt uerborum, quæ rerũ ipſarũ eſſe ueſtigia? Illud uero ex philoſophorum ſcholis dignũ relatu quoq;, Memoriam eſſe aliud, & aliud reminiſcẽtiã. Nam eſt & in brutis memoria, unde & prudentiã quoq; habere, in philoſophia prima colligit Ariſtoteles, Verũ imꝑfectã, ſicut & memoriã. In hominibus eñ tantũ eſt reminiſcentia. Ea uero eſt diſcurſus rerũ cum ratione ab uniuerſalibus ad particularia, & a remotis a ſenſu. uel indeptio, ac recenſio eorum, quæ in ſe memoria ſeruarit, memoriæ plærũq; uegetandæ gratia. Sexto naturalium Auicenna ſcribit, Cognoſcere aliquid ſibi fuiſſe, quod iã ſit abolitum, in homine tantũ eſt, & in rationali uirtute. Memoriæ uirtus ex quorundã ſententia duplex uidetur, facile percipere, diu retinere, illud ex humecta cõtingit natura. hoc ex ſicca. inde euenit, ut nõnulli facilius diſcãt, q̃ ꝓcepta cuſtodiant. Alij uero ſecus, ut ad humiditatẽ uergũt, uel ad ſiccitatẽ. Et propterea Ariſtoteles ὂν γὰρ οἱ αὐτοὶ εἰσὶ μνημονικοί, καὶ ἀναμνησικοί, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μνημονικώτεροι μὲν οἱ βραδεῖς. ἀναμνησικώτεροι δὲ οἱ ταχεῖς, καὶ εὐμαθεῖς. hoc eſt, nõ in eiſdem memoria uiget, ac reminiſcentia, ſed plurimũ ingenio tardi memoria ualent. Dociles autẽ reminiſcentia. Cuius ratio eſt, ut inquit Thomas quia diuerſæ hominum habitudines ad animæ operatiões ex diuerſa proueniũt corporis diſpoſitiõe. Videmus autẽ ea, quæ difficulter, ac tarde impreſſionẽ recipiũt, ualide, perſeuranterq; eandẽ cuſtodire, ut eſt lapis. Quæ uero nullo admittant negotio, haud ꝑtinaciter retinere, uerum tota facilitate remittere, ut cera, aut aqua. Et qa nil ꝓrſum aliud memoria eſt, q̃ ꝓceptorũ retẽtio cõſtans, inde eſt, qđ hebetiũ adminiculatior, firmiorq; memoria eſt. Acutorũ uero, ac uelociũ imbecillior, ac magis lubrica. Cæterũ in ijs reminiſcentia lõge præcellens. Galenus poſt Hippocratẽ ſummus artis medicæ, in microtechne, cerebrũ tenuitatis cõtempatæ eſſe memoriæ fomitẽ, cauſamq; præcipuã arbitrat̃. Q̃m craſſiore parte illa, obrepat obliuio, qua humectiore itẽ hebeſcãt ſenſus, ſicciore aũt euadant liqdiores. Porrò Auicẽna itẽ ſexto naturaliũ tradẽte, egregia illis ſuppetit memoria, quorũ animæ multis nõ diſtrahunt̃ motibus, nec cõuellit̃ cogitatio. Quæ ratio planè efficit, ut pueri, q̃uis humectioris ſint naturæ, ꝑtinaciter tñ retineãt, quæ imbiberint. Simul & ꝓpter motꝰ uehementiã, ut adijcit beatꝰ Thomas. nã & quæ miramur, amplius memoriæ adglutinant̃, affigũturq;. admirant̃ aũt ferè oĩa pueri, ut qbus noua ſint, ac inſolita. Hoc uero eſt, qđ ſignificat Quintilianus, ubi natura eſſe nos tenaciores ait eorũ, quæ à teneris annis imbibimꝰ. Contra uero in ſenioribus, redundante humoris ui, contingit memoriã eſſe nullam. Sed & timentibus excutitur memoria, ꝓpter frigiditatẽ humores cõgelantẽ, quibus cocuntibus, cõcreſcentibuſq;, nulla recipi impreſſio poteſt. Quod aũt Ariſtoteles ait, eſſe memoriã præteritorũ tãtũ, Q̃m quæ adſint, uel ſẽtire dicamur, uel ſcire, aduertẽdũ eſt, id ad ꝑceptionẽ noſtrã referẽdũ uideri, q ſenſimus prius. uel ꝑcepimus, ſiue præſens id ſit, ſiue nõ. Etẽ recordari poſſumus non eorũ modo, q iam naturæ conceſſerint, ſed ſuꝑſtitũ quoq;. Sicut & ſui ipſiꝰ meminiſſe aliqs dicit̃. Vnde illud eſt Virgilianũ, Nec talia paſſus Vlyſſes, Oblituſ ue ſui eſt Ithacus diſcrimie tãto. Auguſtinus, ne hoc itẽ tacitũ prætereamus, modo eſſe memoriã ſcribit animũ, modo uentrem animi. Cuius Aula ſit ingens, & oppidoquam admirabilis. Idẽ nũc memoriæ cauernas nũcupat, nũc antra, uel etiã ſinus,

¶ Reminiſcentiam quibus rationibus induxerit Plato. Item de Memoria quæpiã.

CAPVT XVI.

QVONIAM præcedentis libri fine de memoria prolibauimus nonnulla, quæ legentibus futura & uoluptati rebamur, & emolumento, Reminiſcẽtiam quoq; breuiter attigimus. Quod uerbum ἀπειρόκαλοι neſcio qui, ut culpatius, eſſe opinantur nouitatis duræ, ac illepidæ hac præſertim ſignificantia. Nunc ſubijt, facturũ me nõ abſurde, ſi Platonis eminentiſſimi philoſophi ſententiam hiſce adnotamentis ſubtexuiſſem, quam exagitant plurimum Peripateticæ ſcholæ, explodunt & Chriſtiani patres. Quibus nos & parte hac, & reliquis omnibus calculum adijcimus noſtrum, id demum aſſerturi, quod ab illorum ſcitis ne latum quidem unguem fuerit abiunctum. præfati tamen id, ſi quis eius philoſophi ſenſa, rationeſq; amplius libret, exploratiuſq;, riſu haud quaq̃ uiſum iri dignas, quod ex triuio ſuſpicantur plæriq; philoſophiæ myſterijs ſemiinitiati, neq; hoc nomine condigni ſatis, qui tantum uirum cenſuræ ſuæ ſupercilio tumenti, oneroſoq; ſubijciant. Verum reſectis ijs, uideamus, quid de reminiſcentia apud illum aſtruat *Socrates*. In Philebo igitur motum cõmuni corporis, & animæ paſſione factũ recte appellari ſenſum putat. *Senſus* uero conſeruationem dici aptiſſime memoriam. Verum ab hac diſcrepare reminiſcentiam, eo quidem præcipue, quia quoties quæ cũ corpore paſſa eſt anima, eadem ſine corpore in ſe ipſa reſumens animaduertit, tunc reminiſci eam aſſeramus. Quin etiam quando memoriæ paſſa iacturam, deinde uel ſenſu, uel diſciplina monente eam iterum reuocat in ſe ipſa, Reminiſci putatur. *Sed* & in Phædro apertius paulo, Oportet inquit, hominem intelligere ſecundũ ſpeciem, ex multis procedentem ſenſibus in unũ ratiocinatione conceptũ. hoc aũt eſt, recordatio illorũ, quæ olim uidit anima noſtra cum deo perfecta, & illa deſpiciens, quæ nunc eſſe dicimus, & ad id, quod uere eſt, ſurſum reflexa. In Phædone porrò fuſius aſtruit, diſciplinam noſtram non eſſe aliud, q̃ reminiſcentiã, quia uixerint animæ ante corpus. Duabus uero præcipue rationibus dogma hoc corroboratur. Prius quidem, quia recte interrogãti, ſæpe uera de ijs, quæ nunq̃ didicimus, reſpondemus. nec uero fieri ullo modo poſſe, ut à pueris tot rerum, atq; tantarũ inſitas, & quaſi conſignatas in animis notiones, quas ἐννοίας uocant, haberemus, ni animus ante, q̃ corpus intraret, in rerum cognitione uiguiſſet. Cum Notionem dico, ſiue Prolepſin, intellige ex Boetio in topicis, Intellectum quendam, & ſimplicem mentis cõceptionem, quæ ad res plures pertineat à ſe inuicem differentes. Deinde quoniam ex notitia eorũ, quæ ſentiuntur, ſubita quadã abſtractione in notitiam aſcendimus Idearum, ceu cognoſcendo hæc æqualia in ipſius æqualitatis cognitionẽ, ubi cognoſcimus deficere hæc ab illis, atq; adniti ſimilia fieri, cumq; id agamus per omnem uitã, neceſſe eſt, Ideam ipſam ante ortũ nos habuiſſe. neq; em̃ perfecte rei notitiam ſubito ex imperfectis accepimus. Cæterum adnectamus ijs, quæ uir doctiſſimus aduerſus Platonis calũniatorem libro. iij. ingenioſe, apteq;, ac, ut Græci dicunt, ἐπιβόλως, ſcribit Beſſario, ut intelligamus philoſophũ hunc Reminiſcentiæ aſſertionem non fruſtra eſſe adortũ. Ratio inquit, reminiſcendi, aut recordandi illa Platonis per generationem nõ contemnenda eſt, ut aduerſarius putat. Quis enim immortalem, atq; æternã ſtatuens animã, & longe ante corpora præexiſtentem, negare poſſit, eam ſcientiæ plenã eſſe? & rerũ omniũ intelligibilium ſpecies in ſeſe habere? obliuiſci aũt earũ, cum corpori unitur, ob nimiũ materiæ fluxũ. Ruſumq; doctrina, & ſtudio, atq; exercitatione reminiſci, nec niſi prouecta iam ætate fluxu materiæ uel ceſſante iam, uel potius refluente. Nam & philoſophus Arabs Auerrois agentẽ intellectũ, quem unicum omnibus, & immortalẽ tribuit, cenſet omniũ ſpecierũ ſemper pleniſſimũ eſſe, ſemperq; adeptũ eſſe, ſed quatenus corpori cõiunctus eſt, per uaria phãtaſmata uarie intelligere, quin etiã aliquando quidẽ intelligere, aliquãdo uero minime. Nec ſane Ariſtoteles ipſe ab huiuſmodi opinione Reminiſcentiæ longius abeſſe uidet̃. Quippe uerba illa ex ſeptimo phyſicorũ ad hũc etiã ſenſum accõmodari poſſunt. Vt .ſ. omnibus ſedatis paſſionibus, ſiue affectibus prauis, ſublatiſq; impedimentis incipiat anima ſcire, & ſapere. *Scientiæ primæ acquiſitio inquit, non eſt generatio. Scire enim*, ſapereq; dicimus eo, quod quieuerit, & conſtiterit intellectus. ad quieſcendum aũt nulla eſt generatio, nulla enim mutatio eſt. Tabulæ autem illa ſimilitudo non ad ſimpliciter eſſe

intellectus referenda eſt,ſed ad corpoream operationem,ad quam intellectus perinde ſe habet,ac tabula,in qua nihil ſit ſcriptum.nihil enim cognitionis phantaſmatariæ poſſi det,ſed in potentia eſt ad cognoſcendum per phantaſmata. Aut ad ſciētiæ primæ acqui/ ſitionem per quietem,& conſtantiam intellectus illa tabellæ ratio referri debet,quam re miniſcentiæ nomine Plato ſignificat. Nam reſpectu quidem ſpeciei ipſius refertus ſem/ per ſcientia eſt intellectus,neq; aliter Ariſtoteles,quàm Plato hac de re ſentit,quod & Auer rois comprobat commento quinto,ſuper tertio de anima libro. Porrò uixiſſe ante cor/ pus animas,Origenis dogma eſt,cum ſæpe alias, tum περὶ ἀρχῶν tertio confirmatum. Platonici decreti meminit & Boetius,quod ſi inquit,Platonis muſa perſonat uerū,quod quiſq; diſcit,immemor recordatur. Sed & Hieronymus ſignificat,ubi ait,Philoſophorū ſcitis cōtineri, Diſcentias eſſe reminiſcentias. Quin naturaliū primo Macrobius, Si ani/ mæ inquit,memoriam rerum diuinarum,quarum in cælo erant conſciæ,ad corpora uſq; deferrēt,nulla inter homines foret de diuinitate diſſentio. Sed obliuionē quidē omnes deſcendendo hauriunt.aliæ uero magis,minus aliæ. Hinc eſt,quod quæ apud latinos le/ ctio,apud Græcos ἀνάγνωσις uocatur,id eſt repetita cognitio,quia cum uera diſcimus, ea recognoſcimus,quæ naturaliter noueramus ante,quàm materialis influxio animas ine/ briaret. Ea nanq; non uidet animus,cum repente in tam inſolitum,tamq; perturbatum, ut Cicero inquit,domicilium immigrauit. Sed cum ſe collegit,atq; recreauit, tum agno/ ſcit ea reminiſcendo. Quoniam uero Platonis Reminiſcentiæ ſatiſfecimus, adijciamus de memoria illud quoq;, Pythagoreos tradi, uegetandæ, exercendæq; memoriæ gra/ tia,quod quoq; die dixiſſent,audiuiſſent,egiſſent,ueſpere ſolitos cōmemorare. Quod à M. Tullio item relatum ſcio. Plutarchus uero in Cōmentariolo περὶ παίδων ἀγωγῆς, nil prius memoria exercēdum in pueris,ſcribit,quod ea ſit eruditionis ταμιεῖον, id eſt proma quædam cella, theſaurusq;. Quo argumento conſictum ueteribus, Muſarum matrem dici Mnemoſynen.

¶ Puteal quid ſit apud Perſium, & Oratium. Statio dicta ἐν φρέατι. De Puticulis, Puteariis, Terræ Coriis. Perpenditur locus Senecæ in Thyeſte.

CAPVT XVII.

QVID ſit Puteal apud Perſium,& Oratium,non ferè uideo inter Grāmaticos conſtare. immo cōmentitia à plæriſq; afferri in album, & quæ anchoram ne ſacram quidem habeant,qua ſubſiſtant, & conuellentium reflatus contem/ nant. Nos quod ad eam rem indagine uaria uenati ſumus, iam hinc prome/ mus. Si Poetarum prætexuerimus uerſiculos, & fluctuantes interpretum ſententias. Perſius igitur ſic,

Si Puteal multa cautus Vibice flagellas. Alter uero ſic.

Forum,Putealq; Libonis, Mandabo ſiccis.

Audio quoſdam ſcribere,Puteal Prætoris tribunal,Subſelliumq; eſſe. Acron refert,eſſe locum,ad quem conuenirent fœneratores. Porphyrio ſedem fuiſſe Prætoris propè arcū Fabianum,ita nuncupatum, quia à Libone illud primum tribunal, & Subſellia collocata fuerint. Eſt qui interpretetur dici Puteal,quod ibi creditor debitori dans bona, tanq; in puteum mittit. Ego uero in Veterū libris comperio,in Comitio in gradibus ipſis ad Læ uam curiæ fuiſſe Actij Nauij Statuam,capite uelato,quo in loco is Cotem nouacula di/ ſciderit. Qui locus,inquit Dionyſius,uocatur à Romanis Puteus. Vbi ara eſt ſubterra/ nea. Cicero autem in diuiuationibus,Cotem inquit.& illam nouaculā defoſſam in Co/ mitio,ſupràq; impoſitum Puteal accepimus. Eſt uero Puteal,ſicuti apud Iureconſultum obſeruauimus, Pomponium,digeſtis de actionibus Emp. & Vendi. quo putei operiun/ tur,hoc eſt ueluti umbella quædam,aut Petaſus,qualem pyramidibus impoſitum,Plini us ſcribit, qualiſq; in Patauino uiſitur foro concinne faſtigatus,præterq; plumbeis indu ctus tabellis. Inibi uero iudicia exerceri ſolita,neminem puto latere,cum locus is in Co/ mitio foret,quod inde appellatum Varro ſcribit,quod illuc coirent Comitijs curiatis,& litium cauſæ. Puteal hoc non omiſit item Ouidius,

Si Puteal,Ianumq; times,celereſq; calendas. Adde ijs,quæ diximus,Publ. Victorem in regione urbis octaua locare,Puteal Libonis,& Ianos duos, qui eſſet Mercatoribus frequens locus. Et Oratius item alibi.

Roſcius orabat, ſibi adeſſes ad Puteal cras.

Inuenio in Græcorum theſauris, fuiſſe in Attica iuri dicendo ſtationem, ſiue iudiciale forum, quod diceretur ἐν φρέατι, id eſt in Puteo. In eo cauſæ reorum agitabantur, qui cædis inuoluntariæ ſemel accuſati, rurſum ſponte admiſſi facinoris iudicium ſubirent. Erat uero in mari locus is, & forma iudicij inuſitata. Naui illuc uectabatur reus, ex qua etiam cauſam dicebat ita, ut nuſquam terram attingeret. Immo nec ullis anchoris nauigiũ licebat infrenare, nec pontem mittere. In exquilijs præterea, uel ultra potius, ut Varroni placere, animaduerto, Romæ locus publicus erat, quem Puticulos uocabãt, quoniã illic eſſet ſepulchrum miſeræ plebi. Quod in ſermonibus Oratius ſignificat, & Acron expoſuit, nam eo in loco Vſtrinas fuiſſe publicas, ſcribit Porphyrio. Antiqua uero ſepulchra in puteorum morẽ ſolita excauari, nõ latuit Pomp. Feſtum, unde & inflexum Puticulorũ nomen, liquet, ni coniectet quis, quod inibi computreſcerent cadauera. Putearios uero à Plinio dici puteorum excauatores, multos ſcire arbitror, Eos Græci φρεωρύχους uocãt, aut etiam φρεωρύκτας. Phillylius drama cõcinnauit, cui titulus Phreorychi fuit. Apud quem obſeruatum eſt, Puteariorum inſtrumentum dici Tereuſin. Organon, quo ex puteo hauritur aqua, Celonium inuenio appellatum. Ciconiam quidam latine dicunt. Puteos aperire, poſitum eleganter apud Iureconſultos pro excauare. In puteorum autem aperiendorum ratione Coria terræ obſeruari ſolere, precipiunt eruditiores, quo uerbo tectoria, & Statumina quædam craſſiora, quibus item alia, & alia ſubſunt, ſignificari certum eſt. Nam in parietum ſtructura Coria dicuntur Vitruuio, quæ circulus pullatus plebeia uoce curſus nuncupat. Poſtremo in hac puteorum mentione adnotanda eſt Strabonis hiſtoria. Qui Danai filias ſcribit, ſumma ſolertia apud Argos adinueniſſe puteos, cum ciuitas ea in loco iaceret arido, teſtante id ipſum Græco uerſu, ἄργος ἄνυδρον ἐὸν δαναὰι θέσαν ἄργος ἔνυδρον. Argos aquis uacuum Danaæ ſtruxere redundans. Hoc uero non ut reconditum huic loco impegimus, ſed ut opem Senecæ ferremus, quem etiam in leuioribus, quæ uel infra plebeiam ſunt eruditionem, quod pudendum eſt, implicant potius, quam explicent quandoque interpretes. Eſt in Thyeſte uerſiculus hic, timentique ueterem nobiles Argi ſitim. Inibi interpres, ueterem ſitim, ne iterum tanta ueniret ſiccitas, quanta fuit tempore Phaethõtis. Ex errato tam futili coniectare iam quilibet poteſt, quid denique in eiuſmodi exchartabulis ſtudioſus lector ſperare poſſit, etiã ſi lactis gallinacei hauſtum ſubinde promittunt, & quoniã de puteis mentio eſt, tanquam ἀγαμεμνόνεια φρέατα.

¶ Ageſilaum recte legi apud Lactantium inter Plutonis cognomenta. De Orco, & Orcinianis, Horcinus. Cur Summanus. Item de Apolline, & Plutone plura. Agyieus columna. Agyiatides aræ, uel Therapnæ.

CAPVT XVIII.

LACTANTIVS inter Chriſtianæ ueritatis aſſertores eloquẽtia maxime illuſtris, diuinarum inſtitutionum primo ſic ſcriptum reliquit, ergo illud in uero eſt, quod regnum orbis ita partiti, ſortitique ſunt, ut orientis imperium Ioui cederet. Plutoni, cui cognomen Ageſilao fuit, pars occidentis obtingeret, eo quod plaga oriẽtis, ex qua lux mortalibus datur, ſuperior, Occidentis autem inferior eſſe uideatur. Sic ueritatem mendacio uelauerunt, ut ueritas ipſa perſuaſioni publicæ nihil denegaret. De Neptuni ſorte, manifeſtum eſt, cuius regnũ tale fuiſſe dicimus, quale M. Antonij, cui totius oræ maritimæ poteſtatem Senatus decreuerat. hactenus ex Lactantio. In cuius uerbis nil non elegans, & excuſſum. Non deſunt tamen, de doctioribus loquor, qui uitilitigent, interpellatamque lectionem arbitrati; uelut munus fũdi ſuburbani inſtat ſtudioſis allaturi. ubi ſcribit autor, Plutoni fuiſſe Ageſilao cognomen, diſpuncta prorſum nihili, ut ipſi cenſent, dictione, pro Ageſilao ſubſtituũt, reponuntque Agathilyum, ueluti bona ſoluentem, aut Agelaſtum, quod triſtem nobis indicat, ut qui rideat nunquam. Horum ego ſtudium in propaganda bonarum artiũ eruditione ita laudo, ut etiam admirer. Eiuſmodi curam ſi ſtudioſiſſimus quiſque ita affectaret, ut imitaretur, bene utique de literis barbarico aſſultu magna parte concuſſis, demutilatiſque ſperandum foret. Modo id inſuſurrari paterentur, Lynceo quidem minutiſſima quæque expenderent, uerum penſiculatius ſuo uterentur iudicio, nec ita amarent,

ut ſi uſus,ac ratio ſic ferant,allidere nequeant. Cæterum redeo ad Lactantiũ,apud quem nil uideri interpolandum, aut Obelo confodiendum,mox liquebit. Sed aſteriſco illuſtrandum potius. Inter cognomenta igitur Plutonis etiam Ageſilaum fuiſſe,norũt,opinor,qui græca ſolertius paulo rimantur,nam necui in hac re aqua hæreat, & Tenediorũ libertatem ſecuri præcidamus tenedia,apud Callimachum legitur, φοιτῶσι μεγάλῳ ἀγεσιλάῳ, hoc eſt ad magnum tendunt Ageſilaum. Quem locum exponentes Grãmatici, & Methodius imprimis,etiam etymi ratione id comprobant, εἴρηται δὲ inquiũt, παρὰ τὸ ἄγειν τοὺς λαοὺς. ἄρχει γὰρ τῶν θανόντων. ſic nuncupatur, quod populos ducat, eſt enim mortuorũ imperator. Iam hæc apertius narranẽ,quo ut hæſitationi locus omnino reliquus fiat,niſi quis optet εἰς οὐρανὸν τοξεύειν, quod eſt in cælum ſagittas excutere, aut ex harena funiculum nectere. Verum adeo refractarios non arbitror,ut ordiantur, quod Plut. inquit τὴν σκιὰν καταμετρεῖν, id eſt umbram metiri, quãdo in dipnoſophiſtis Athenæus ab Aeſchylo Plutonem dici Ageſilaum ſcribit. Ad id porrò inferni regis cognomentũ alluſiſſe uideri poteſt Attellanarũ Poeta,ubi ait,Orcus uobis ducit pedes, quo ſignificatur,admoueri iam lineas,& letifera ingruere pericula. Quod oblique in Romanũ ſenatũ quandoq; pronuntiatũ legimus,cui Nero.tanquam Orcus,infeſtiſſimus erat, eumq; ordinẽ ſublaturũ ſe quandoq; de Rep.crebrius interminabaẽ. Orcum uero dici Plutonẽ, puto, neminem latet. Nam inde M. Tullius conſceleratiſſimũ Verrem, omnis diuini, humaniq; iuris corruptorẽ,qui ſacra publica,priuataq; hoſtiliter deprædareẽ,ac in omnem ætatem,& ſexũ indiſcriminatim debacchareẽ,Orcũ alterũ appellauit,ſed & Orcius theſaurus pro Catonio,hoc eſt inferno ab eruditis dicitur,ſicuti Næuius epigrãmate atteſtatur illo,quod ſibimet uiuens cõcinnarat,Itaq; poſtquam eſt Orcio traditus theſauro. Obliti ſunt Romæ latine loquier. Orci tñ legebat Minutianus Cæcilius in libro de Orthographia. Ex hac item doctrina Valerio Martiali Orciniana Sponda pro Sandapila ponitur,ſiue Pheretro. Sunt tamen,qui nõ ab Orco.i. Plutone,ſed ab ἕρκος quo ſeptũ ſignificatur, quod & Orcana dicitur,ab εἴργω, nomen id deducant,& Capulũ,ſiue Thecã ex impolitioribus lignis,aut etiam uiminibus contextã. cõpactamq; autument ſignare. Quod ſi eſt,aſpirabimus primæ. Martialis uerſus hi ſunt, Vocet beatos,clamiteq; felices, Orciniana qui feruntur Sponda. Orcinos libertos Iureconſulti ipſius teſtatoris interpretantur,qui iam ſit in Orci familiã aſcriptus, & in peculio Proſerpinæ cõnumerandus. C. tñ Orcinius Rom.ciuis in oratione pro Cluentio eſt apud Ciceronẽ. Orcũ ab urgendo dici,Pomp.Feſtus aſſeruit,quod in interitũ omnia præcipitet.,ppterea de eo Claudianus,

O maxime noctis Arbiter,umbrarumq; potens, cui noſtra laborant
Stamina,qui finem cunctis,& ſemina præbes. Sed & Papinius,
O cunctis finitor maxime rerum,
At mihi,qui quondam cauſas,elementaq; noram, Et Sator. Nam & Ouidius,
Tendimus huc omnes,hæc eſt domus ultima cunctis.

Sunt qui Thynnũ iam grandiorem Horcinũ uocent. maximũ uero Cetæ. ſcribit Archeſtratus propè Samũ capi Thynnos uiſenda magnitudine,quos Horcinos uocẽt quidã. eſt aũt Thynnus uelut marinus Sus,quando glandibus pingueſcit. laudãtur in eo, quæ Hypogaſtria uocantur. Porrò cũ Plinius naturalis hiſtoriæ ſecundo ſcribit,diurna fulmina Ioui à Romanis aſcribi,nocturna aũt Summano,ſicuti & quarto ciuitatis diuinæ cõprobat Auguſtinus quoq;,intellige item eo nomine Plutonem ex Martiano de nuptijs Philologiæ libro ſecundo,quem ita nuncupant,quaſi ſummũ deorum manium. Summanum in faſtigio Iouis Opt. Max.de cælo tactũ fuiſſe,in diuinationibus Cicero ſcribit. At Plautinus ille Curculio,quia inquit, Veſtimenta,ubi obdormiuerim ebrius, ſummano, Ob eam rem me omnes Summanũ uocant. Summanus quinam ſit deus, addubitaſſe uideatur Ouidius,cum faſtorũ ſexto. XIII. Calendas Iulias templum illi ſacratũ ſcribit.

Reddita,quiſquis is eſt,Summano templa feruntur
Tunc, cum Romanis Pyrrhe timendus eras:

Plutarchus in libro περὶ τοῦ εἶ ἐν Δελφοῖς, quod equidem ſcitu arbitror dignũ, Apollinis nomine ſummũ accipit deum,qui unus ſit,ac ſimplex,ac proterea dici Apollinem,quaſi multitudinis neſcium. Nobis enim aggregatio ex diuerſis,& omnifaria,ac uelut panegyrica,peculiaris eſt. Quod eſt,unũ eſſe oportet. Proinde Phœbũ item nuncupant, uelut

purum

purum,ſyncerumq;.hoc nanq; ueteribus indicat uerbum id,unde & Theſſali ſacerdotes diebus nephaſtis αὐτοὺς ἐφ᾽ ἑαυτῶν ἐξώδια τρίβοντας φοιβονομεῖσθαι dicunt,id eſt ipſos exodia ſecum atterentes puritatem conſequi. Vnum quippe ſyncerum eſt,mixtione autem unius cum altero pollutio conſurgit. Eſſe porrò immutabile, quoniam mutabilitas, & corruptio ſuum agnoſcat deum,uel dæmona potius,inter quos diuerſitatem,nominũ præcipue colligi argumẽto. Alter enim Apollo nuncupatur. Pluto reliquus, ille Delius, hic Aidoneus. Ille Phœbus,hic uero Scotios. Apud illum Muſæ,ac Mnemoſynæ, apud hunc Lethe,ac ſilentium. Ille Theorios,& Phanæus,hic autem νυκτὸς αἰδίας, ἀεργηλοῖο τε ὕπνου κοίρανος. noctis æterne,ac inertis ſomni dominus,ſed utriuſq; interſtitium graphice Steſicorus hiſce uerſibus exprimit,quibus inuicem eatenus diſpeſcuntur,diuaricanturq;. Quantum Hypanis Veneto diſtat ab Eridano. Alterũ enim luſus, cantuſq; amare ſcribit. Alteri curas,& ſuſpiria ſorte obueniſſe.

μάλιστα παιγμοσύνας φιλεῖ μολπάς τε ἀπόλλων
κήδεά τε στοναχάς τε ἀΐδας ἔλαχε.

Apud Platonem prouidentiam diuinam ad ſeparatas animas præcipue pertinentẽ Plutonis nomine ſignificari putant,quæ puras animas bonorum ſuorũ perpetuis illecebris rapiat adeo,peruinciatq;,ut noſtra hæc haud repetant amplius. Probat autem Plato,animas penes Plutonẽ ideo arctiſſimo,gordianóq; implicitas uinculo teneri,quoniã amatorio implicentur affectu,quem eſſe cæteris omnibus potentiorem nodum,in conuiuio & legibus comprobat philoſophus idem. Apollinem deniq;,ut Alexicacum,colere ante ianuam,ueteris fuit moris. Certe Agyieus columna dicebatur inibi ſurrecta, faſtigatàq;,ei ſacra deo. Sicuti aræ quoq;,quas Agyiatidas,quidam Therapnas nuncupant. Eſt autem Agyia,quæ cõmuni locutionis proprietate ῥύμη uocaẽ,id eſt uicus. Scitu dignũ illud quoq;,apud Eleos cultum quandoq; Apollinem Opſophagi cognomẽto,uelut Gulonem dicas. Eius meminit Polemo,in ea,quæ eſt ad Attalum,epiſtola.

Quid ſit apud Varronem Poſtulio. CAPVT XIX.

CAETERVM illud obſeruationis non utiq; incurioſæ,quod apud Varronem de lingua latina libro primo ſunt,qui Poſtulionem dici Plutonem credant à poſtulando. Varronis uerba,ſi quis requirat,appoſui. In eo loco dehiſſe terram,& id ex ſenatus conſulto ad Aruſpices relatum, eſſe reſponſum,deum Manium Poſtulionem poſtulare,id eſt ciuem fortiſſimum eodem mitti. hactenus undecunq; doctiſſimus Varro. Qua in parte, quod bona uenia dictum uelim,ſi quis amplius ab opinione iſta ſtandum putat,ego utiq; lõge aliter ſentio. Neq; enim expoſitio hæc ullis autoritatum tibicinibus,ut ita dixerim,fulcitur, obſirmaturq;,ad eas uero,ut ad Anchoram ſacram,in ſtudiorum hoc genus ratione ſæpe decurrimus. Sed ne ſim lingua largior,ꝗ̃ re. Conabor à pauciſſimis animaduerſam difficultatem ita explicare,ut ne cæci quidem poſſint ab recto reuelli. Igitur apud Varronem libentius Poſtulationem legerim,quàm poſtulionem, niſi quis per conciſionem ita ueteribus ſolitum pronuntiari contendat. Nam quod aliqui Stulionem legere uidentur,ni mendum exemplarium eſt,ratione caret,nec abſurdum minus,quàm ſi Sambucam Caloni aptaueris. Eſt autem poſtulatio piaculare ſacrum,quod fieri antiquitus conſueuerat,ad aueruncandam deorum iram,facto prodigio aliquo, quod expiandum,procurandumq; foret. Id, ne quis ambigat,autore M. Tullio comprobratur. Eo nanq; uerbo in quadam oratione bis eſt uſus,in ea,quam prætexuimus,notione,prius ſic. Exauditus in agro propinquo,& ſuburbano eſt ſtrepitus quidam reconditus,& horribilis fremitus armorum,de ea re ſcriptũ eſt,Poſtulationes decretas eſſe Ioui, Saturno, Neptuno, Telluri,dijs cæleſtibus. Audio.quibus dijs uiolatis expiatio debeatur,ſed hominũ ob quæ delicta,quæro. Alibi uero idem Cicero ſic,mouet me etiam in hac caritate annonæ, ſterilitate agrorum, inopia frugum religio telluris,& eo magis,quod eodem oſtento telluri poſtulatio deberi dicitur. ijs opinor,luce clarius patet,qui ſit Varronis ſenſus,quæq; lectio uera. deguſtent modo hæc,reguſtentq; bonarum literarũ ſtudioſi,tantum adſit naſus aliquis,ut eſt apud Oratiũ,fatebũtur,nos recte odoratos. Nec noſtra nos ſine riuali

amare,

amare, aut plumbeo gladio aduerſarium adortos iugulare. Nam hiſtoriam comparem, ac uerbum penè idem in utroq; autore omnis ambiguitatis nodum exoluere, opinor, omnibus & Lippis notum, & tõſoribus eſſe. Sed ut plenius legitime in literariam ſe palæſtram inſinuantibus fauentes promereamur, Addamus & Grammaticam rationem, quæ ipſa multum uidetur illatura lucis. Dicitur a poſtulando poſtulatio, quoniam turbata ſacri cuiuſpiam, aut ludorum ratione, ubi quid parum explorate, curioſeue obijſſent, aut in re diuina, quid omiſſum ex ritu foret, per oſtenta, quæ mox paulo inſequerentur, uidebatur numen honoris inſtaurationem poſtulare. Id ita habere, Feſti quoq; confirmatur doctrina, conſimilia ferè tradentis, Fulgura inquit, trium generũ ſunt, Poſtularia, Peſtifera, Peremptalia. Poſtularia uotorum, aut ſacrificiorum ſpretam religionem deſyderant. Peſtifera mortem, aut exilium denuntiant. Peremptalia ſuperiorum fulgurum, portentorumq; ſignificationem perimunt. Cecinna quoq;, Seneca tradente, poſtularia interpretatur fulmina, quibus ſacrificia intermiſſa, aut non rite facta repetantur. Quod autem interpretari uidetur Varro, Poſtulionem eſſe ciuem fortiſſimum, non ita accipiendum, tanquam hoc planè ſignificet uerbum id, quod abſurdum foret, ſed ea fuit Aruſpicum explicatio, a quibus reſponſum erat, deum Manium requirere expiatorium quidem ſacrum, quod eſt poſtulatio. Inde adiectum, cuiuſmodi eſſet futurum id ſacrificij genus, quáue hoſtia portentoſus foret hiatus procurandus. Hæc ad obſcuriſſimi loci illuſtrationem excogitata nobis. Quod ſi ex politioribus quiſpiam exactiore fultus ingenio, lectionéq; multipliciore inſtructior aduerſum hæc quod promat, excogitarit, dabo manus, gratiaſq; teſtabor. Sciolos autem ex triuio nil moror, quibus Myrothecia hoc genus putent. arrident amplius nugalia, & pſyrica. Sed nil mirum, ſimilem nanq; habent labra Lactucam.

¶ Opportunitatis in actionibus neceſſitas. Item de cauſa agente, ac ſuſcipiente. Ingeniorum diuerſitas unde ſit. De fortuna, & Fato. Itemq; de Cleanthe, ac Xenocrate.

CAPVT XX.

SINGVLIS actionibus inquit Proclus, aliud conuenit, aliudq; tempus ad hoc, uel illud perficiendũ. Eiuſmodi uero tẽpus eſt actionis cuiuſlibet opportunitas, tanq̃ bonũ, atq; finem agentibus afferens, & effectis. Quapropter Pythagorici primã quoq; cauſam, a qua omnibus bonũ adeſt, opportunitatem nominauerunt. Quippe cũ omnibus, ut perfecta ſint, largiatur, Omnia deniq; ſic coaptantur, dũ cauſæ quidem perficientes ad perficiendũ promptiſſimæ ſunt. Suſceptura uero ad participationẽ expergiſcuntur, & illæ rurſum potentiã porrigunt perficientẽ, hæ aũt potentiam aptitudinis a natura ſuſceperũt. Duplex eñ potentia eſt, altera quidem agentis, altera patientis, & illa mater eſt actionis. Hæc uero perfectionis eſt ſuſceptaculũ. His uero exacte perſpectis ſoluitur agitata inter doctiores de ingeniorum diuerſitate quæſtio. Vndeq; enaſcatur maior in uno, q̃ in alio ꝓfectus. Admirantur plæriq; eximiam in Platone ingenij fertilitatem, ac uim omniũ capacem. Et recte illi quidem. Verum quæ nam tantæ felicitatis excogitari fomenta poſſunt? Primum illa ipſa, quã dicebamus, perficiens, agenſue cauſa. hæc autem ex ſummæ ſapientiæ profluit præceptore. maxima hæc, & præcellens ad capeſſendũ ingenij cultũ opportunitas. Præſtò eſt & altera, temporis fœcundiſſima in doctrinis felicitas, qua non ferè alia feracior, ſiue excellentium uirorũ copiam, ſiue monumentorum ſpectes. Cæterum Platonẽ ipſum necdum attingimus. In hoc præſtantis ingenij triplex afferri cauſa poteſt. Humana, Naturalis, Diuina. Humana ex lege prouenit, educatione, conſuetudine. Quod ad educationem attinet, pueros impuberes, a medicis certatim, & philoſophis obſeruatũ, ſi affatim diſtendantur cibis, nimiumq; ſomno indulgeant, hebetiores inde euadere, ac tardiores, quin & corpora fieri improcera, deteriuſq; multo adoleſcere. Id quod Varroni adoptatũ quoq; in Logiſtorico eſt, quæ Capis inſcribitur, aut de liberis educãdis. Naturalem elementorũ præſtat, alimentorumq; diuerſitas. Attigit hanc & Proclus, ubi neceſſe ait, conſpiratu miro congruere naturã, intellectũ, Cauſas item diuinas. has uidetur triplices intelligere, ex deo, dæmone, fato. Putat quidem Plato, ut a poſtremo ordiamur, cæli diuerſa a diuerſis tum ſtellis, tum dijs, id eſt angelis regi. Sed & identidem

terras diuerſis ſubeſſe uel dæmonibus,uel angelis inferioribus. Quin & cæleſtiū rerum ſtudioſi terræ plagas cæli Zonis,urbes aſcendentibus accōmodant ſignis. Propterea ingenij uim ex cælo item eſſe,ac ſtellarum poſitu,& configuratione,colligunt. Spiritus uero ſuperiores noſtris influere ſpiritibus,eo maxime probari argumento uidetur, quod corporum ſupernorum poteſtate,noſtra ſubinde euidenter agitentur. Quod ſi ſpiritus illi in noſtros agunt,agunt inſuper & in corpora. Corporis uero humani affectio, undecunq; fiat,eatenus redūdat in animam,quatenus tam comparato,q̄ naturali affectu ſeſe mergit in corpus. Porrò uim omnem,atq; uirtutem,ad nos demanātem à ſuperioribus in bonū tendere,aſtruūt eruditiores. Verum complexionis,ſiue conſtitutionis,naturæ, educationiſq; uitio corrumpi. Hinc *Saturni* grauitatem in triſtitiam,parſimoniam, rigiditatemq; labi. Martis magnanimitatem in audaciam temere ſeſe periculis obiectantē. Mercurialem induſtriam in uafritias,ac uernilitates. Veneream charitatem in libidinem fœdam. Dæmonum uero rationes ita diſtinguunt,ut ſupremorum eſſe comprobent cōtemplandi uirtutem. Medianorū actionis ſolertiam. Infimos ad concupiſcentiæ bonum nos allectare. Verum ijs omnibus poſſe nos tum recte,tum perperā uti,& proinde conſequi mox uel bona,uel mala. *Socrates* inquit Proclus, cū Alcibiade opportune ad idē concurrit,huius opportuni congreſſus dæmon bonus cauſa extitit,opportunitatem *Socrati* conueniendi determinans. Verum qui ad hæc cæleſtia parum adhibent, quoniam ſub cælo tanq̄ cauſa uniuerſali,& Bœotiæ ſues enaſcantur, atq; item Attici philoſophi, proprias peculiareſq; in unoquoq; cauſas cenſent perpendendas, quibus ſingularis, & eminens acceptus referatur profectus. Et primum quidem quod animam ſortitus ſit bonam,ſed non à cælo,quando immortalis eſt,ac incorporea,ſed a deo. Porrò non defuerit bene conſtitutum corpus,quod ita affectæ animæ ſubſeruiret,ac organa præſtaret artifici peraccōmoda. Id à cœlo tanq̄ cōmuni cauſa prouenit quidem,peculiarius tamen à parentibus. Quod philoſophari,auditiones obire,meditariq; propoſuerit Plato, ex animo,corpore,arbitrio ꝓprio id initia ducit. Quod magni fuerit profectus, induſtriæ imputandum. Affulſit illi non benignus aſtrum,ſed ingenium fertilius,perſpicacius, tenacius,nec à themate cæleſti,ſed ex dei proflua largitate. *Socrates* ſapientia clarus, illud, quicquid eſſet,non natalitijs ſyderibus,ſed aſſiſtenti numini acceptū rettulit. Iſocrates,ſicuti produnt Græci,cum quidam ei parens filium exhiberet,ſcitareturq;, quidnam ei neceſſum arbitraretur δεῖ ἔφη, γραφιδίου, καὶ νοῦ, id eſt penna,ſeu ſtilo eſſe opus inquit, ac mente. Cæterum ſi locū hunc ex Platone, Platoniciſq;,quos eſſe claſſicos adprime reor aſſiduoſq;,peregerimus,forte non aberrarimus. *Scribit* plato, deum, & fortunam, atq; artem ſimul cum deo humana omnia gubernare. id ita interpretantur,deus in omnibus per omnia mouet omnia. Mouet mundi *Sphæras*,quarum concurſus fatum alicubi, At quarto legum fortuna nominatur. hinc caſus uarij circa externa, corporáq; contingunt. Mouet item animas,lumen inſpirando mentibus,unde ars non ſpeculandi ſolum accenditur,ſed agendi. Ab arte tandem diſpoſitio externorum,& corporis proficiſcitur, quāobrem a deo cuncta dependent,qui,ut apoſtolus Paulus aſſeruit, Omnia in omnibus operatur. Aduertendum uero illud,quandocunq; illa cæleſtium cauſarum ratio ita digeritur,ut artem exculcatam exuperet,dici a Platonicis fatum. Vbi uero ſic, ut uincere inertem,deſidioſumq; eualeat,rurſum a ſolerti, ſtrenuóq; uinci, fortunam. Vtrobiq; uero diuinam ſtatuunt prouidentiam,quæ ad finem agat ſibi ſoli notum, quǽq; uniuerſa modis contemperet occultioribus. Porrò illud ſilentio haud quaq̄ inuoluendum, a Platone in Timæo,atq; in Menexeno quoq; tradi,regionem atticam eſſe ingeniorum fertilitati præcipue accōmodam. Panætius eius rationem in aeris reiecit temperaturam. Longinus ex loci qualitate putat euenire,permixta & multis,atq; occulta. Origenes, qui Timæum eſt interpretatus,cæleſtibus aſcribit aſpectibus,atq; influxibus. Quoniā octauo de Rep. Plato ſcribat, Cæleſtes quoſdā circuitus eſſe cauſas fertilitatis,ac ſterilitatis tum corporum, tum animarū. Proculus uero,ac Porphyrius,animam mundi putant alibi alias uires imprimere,ac peculiaria quædam uelut hoſpitia,parare. Tum deos uarios ea illuſtrare loca. Vbi ergo rationalis anima propriam elegit uitam,ſi forte locum ſortita fuerit,qui optatæ iam uitæ diſſentaneus non ſit,tunc in ea ſummam contingere excellentiam. Quæ martiam elegit uitam,ſi plagam a Marte illuſtratam indipiſcatur, fortitudinis faſtigiū

nis faſtigium conſecuturam. Proinde in Timæo Platonem ſcribere, Atticam regionem à Pallade afflatã ſapientiæ, ac magnanimitati congruere militari. Et quinto legum, ait idem, Localium deorum afflatum, atq; item dæmonum maximi ad ingenij, morumq; rationes eſſe momenti. Requiri uero & aeris temperaturam, ne quod præcipuæ cauſæ impedimentum ſeſe obiectet. Decreſcere uero ingenia & miratur Seneca, & dolet. Neſcio inquit, qua iniquitate, & ad malum pronitate naturæ, eloquentia ſe retro tulit. Quicquid romana facundia habet, quod inſolenti Græciæ aut opponat, aut præferat, circa Ciceronẽ effloruit. In deterius quotidie data res eſt, ſiue luxu temporum. Nihil enim tam mortiferum ingenijs, quã luxuria, ſiue cum præmia rei pulcherrimæ ceſſarint, tralatum eſt omne certamen ad turpia, multo honore, quæſtuq; uigentia, ſiue fato quodam, cuius maligna in omnibus perpetuaq; rebus lex eſt. Vt ad ſummũ perducta rurſus ad infimum uelocius etiam, quã aſcenderant, relabantur. In hac ingeniorum mentione, feſtiua ſe mihi ingerit hiſtoria ex Plutarchi commẽtariolo περὶ τοῦ ἀκούειν, Cleanthem, & Xenocratem, cum ex Scholaſticis hebeti maxime uiſerentur ingenio, nec tamen eo nomine relangueſcente impetu, quo ad procinctum tendere ſemel adorti eſſent, ab iocis in tarditatem ſuam nõ abſtinuiſſe, cum ſe perſimiles dicerent ἀγγείοις βραχυστόμοις, καὶ πινακίοις χαλκοῖς; hoc eſt, Vaſis anguſti oris, ac æneis tabellis, quod uix quidem dictata perciperent, at retinerent tenacius. Autor uero Herodianus eſt, ad orientẽ omnes ferè mortales eſſe ingenijs acerrimis. Multa porrò de ijs Galenus. Sed nos uel plura forſan iuſto congeſſimus.

¶ An in abiuncta anima ſuperſit memoria, uel ſenſus. CAPVT XXI

ANIMA rationalis è corporeis uinculis auolans ſeruetne memoriam aliquã, uel quorum hic fuerat conſcia, uel ſaltem ſuorum, quæſtione fuerit non indignum omnino. In ea puto non addubitaturos Peripateticos cum Ariſtotele ſuo, quin nullatenus reminiſcatur. Verum decimo de Rep. Plato fateri liquido animaduertĩt, animas, quæ hic familiaritate, aut omnino cognitione aliqua iunctæ fuerint, rurſum ſeparatas ſeſe recognoſcere, mutuáq; conſalutatione, ut ſic dicam, amplexari. Sed & Auicenna in metaphyſicis autor eſt, animas tam beatas, quã miſeras, ubi hinc demigrarint, non exoleſcente protinus, quem cõceperant, habitu, poſſe per imaginationẽ eadem illa uerſare, quæ amplius adnexæ corpori imaginabantur. Rurſum in epiſtolis, ac legibus Plato abiunctis animis rerum noſtrarũ ſenſum relinquit nonnullum, inſuper & curam. Approbat idipſum in libro de Animorum immortalitate Plotinus, ſed ad temperamentum quoddam negotium reuocat. Humanarum rerum illis ſupereſſe tantiſper curam, dum ad corporea procliuis lubentia reſtincta penitus aboleatur. In eo quippe ſtatu animam tanto ardore, ac ui rapi ad diuina, ut noſtra hæc illam prætereant, aut ſi uideat, nil aduertere minus, quã id à ſe agi. Id ipſum puto & à Platonis non abſungi decretis. Nam quandoq; recordari animas probat, quandoq; inter nos, illaſq; profluere Letheum facit. Inter ueterum Theologorum placita, & illud eſt, ab noſtris item comprobatum, plæriſq; animis nõ loco eodem diuerſorum diſpenſationem prouidentia potius, quã affectu eſſe à Deo contributã. Plotinus adijcit, publice, ac frequenter uaticinijs, ac id genus beneficijs, plurimis hominibus fuiſſe adiumẽto. Verum enim uero, ut in philoſophicas amplius excurramus amœnitates, nõ eſt omnino ambiguitatis minutæ. An in ſenſitiua anima potentiæ ſenſoriæ actus poſt corporis interitum reliquus fiat. Nam quod eſt animæ, ac corpori commune, in abiuncta relinqui non ualet anima. Omnes autem ſenſitiuæ poteſtates, uel potius earum operationes promiſcuæ ſunt corpori, & animæ. Igitur conſecutio manifeſta. Id uero inde præcipue liquet, quoniam potentia ſenſitiua in actum nulla promitur, niſi per organum corporeum. Porrò de anima primo Ariſtoteles animã, corpore in corruptionẽ abeunte, neq; reminiſci ſcribit, neq; amare. Id uero & de alijs poteſtatum ſenſoriarum actibus intelligendum, quod ſi eſt, colligitur liquido, ſequeſtratam animam in potentiæ cuiuſpiam ſenſitiuæ actum non prodire. Verum reſponderi poteſt, ſenſitiuæ potentiæ actum eſſe duplicem. Exteriorem, qui non niſi per corpus promi poteſt, quem non ſupereſſe in ſeparata anima, liquet. Interiorem alterum, quem per ſe exerceat anima, retineatq; etiamnum abiuncta. Hoc autem uidetur potiſſimum dogma Platonicum, in cuius myſterijs ſancitur, corpori animam adnecti perinde ac perfectam ſub-

A ſtantiam,

ſtantiam, nulla in parte à corpore dependentem. Verum coniungi, ſicuti motor mobili coniungatur. Quia uero nil mouet, niſi quod mouetur, & principium mouens ſe ipſum mouet, In anima duplex agnoſcitur motus, Alter, quo mouetur ab ea corpus. Alter, quo ſeipſam, qua ratione in anima apparet uidendi actus primus, prout ſeipſam mouet. Reliquus uero in corporeo organo. Ariſtoteles autẽ de anima primo iſta diluere nititur, probans, animam haud quaq; ſeipſam mouere, ſenſoriaſq; poteſtates eſſe coniuncti ſolum. Quem ex Theologis beatus Thomas ſecutus, actus ſenſitiuæ potentiæ colligit nullo pacto in ſequeſtrata anima reperiri, niſi forte ut in remotiore fonte. Cum uero in libro de ſpiritu, & anima, Auguſtinus dicit, animam ex corpore demigrantem ex imaginatione, concupiſcibili, iraſcibiliq; poteſtate pro meritis dolore affici, uel oblectamento, negabunt ex Aurelij officina eum profluxiſſe cõmentariolum. Vel ſi concedant maxime, ſic tamen explicari oportere, ueluti ex ijs, quæ per imaginationẽ, & id genus facultates alias in corpore admiſerit anima mox eo exuta uel bono afficiatur, uel malo. Quod ad memoriam attinet, hanc duplicem tradunt. Quandoq; enim intelligi, ut poſitionem ſenſitiuæ partis, quæ præteritum cõcernit tempus, qua ratione memoriæ actus in anima non relinquitur. Ex hoc enim Ariſtoteles ait, corrupto corpore, anima non reminiſcitur. Altero modo eſt memoria imaginis pars ad intellectum pertinens, ut ab omni temporis abſtrahit differentia, cum nec præteritorũ tantum ſit, ſed extantium quoq;, inſtantiumq;, ſicuti Auguſtinus ſcribit. Hæc uero memoriæ uis in animis etiamnum ſeparatis comperitur. Conſimiliter amorem, gaudium, triſtitiam bifariam diſpararunt. Sunt enim interdum appetitus ſenſitiui affectiones, quæ in anima non ſupererunt, quoniam abſq; certo cordis motu perfici nequeunt. Interdum uero inaudiunt̃, ut uoluntatis actus, quæ in parte eſt intellectus compote, quo modo ab anima demigrante minime ſecernuntur. Auguſtinus in libro de agenda cura pro mortuis fatendum eſt inquit, neſcire quidem mortuos quid hic agatur, dum agitur utiq;. Poſtea tamen ab eis audire, qui hinc ad eos moriendo pergunt, nec prorſum omnia, ſed quæ meminiſſe permittunt̃ etiã iſti. Et quæ illos, quibus hæc indicant̃, oportet audire. Poſſunt & ab angelis, qui rebus, quæ hic aguntur, præſtò ſunt, audire aliquid mortui. Ac ne quis ambigat, referuntur item hæc in Canonicis decretis, Cauſa. xiij. quæſt. ij.

¶ De Menta. Mintha Nympha. Mintho. Quæpiam aduerſus Hermolaum. Retrimentitiæ ſeculentiæ nomina plura. Dyſcœlij qui ſint. CAPVT XXII

MENTAM, ſiue uti pronuntiant Græci, & ſcribunt, Mintham tradit Oppiani Interpres ἁλιευτικῶν tertio, à Mintha, quæ nympha fuerit, appellatam uideri. Duas uero eſſe ſpecies, Syluestrẽ, & quam uocant Hedyoſmon. Cocyti uero filiam tradit fuiſſe Mintham, quæ ubi inaudiſſet amari à Plutone Proſerpinã, indignata eo nomine, cõſtanter illi ſe præponere auſa eſt, dictitans, ſi inferos peteret, inimiciter infeſtaturã. Quo puellæ tumore cõmotior Ceres Perſephones mater Mintham exculcans εἰς τὴν κακὴν βοτάνην ταύτην, id eſt, in malam deformauit herbam huiuſmodi. Ex qua fabella Oppianus Mintham uocauit κωκυτίδα νύμφην de inferno Cocyto. Plura apud Interpretem. Commeminit ijs ferè Strabo quoq; octauo libro. Ad orientem, inquit, propè Pylum mons eſt nobilis cognomento Minthes, quam fuiſſe Plutonis pellicem, tradunt fabulæ. Eam cum dolo circumueniſſet Proſerpina, in hortenſem Mentam demutaſſe, quam plærіq; Hedyoſmon uocant. Itaq; iuxta montẽ extat Plutonis templum, frequenter à Maciſtijs cultum. Relatu non indigna ſunt, quæ Ariſtophanis Interpretes ab ijs diſſita non longe commemorant ſuper eo poetæ uerſiculo,

μινθώσομεν θ', ὥσπερ τράγου, τὴν ῥῖνα, Id eſt, Stercore linemus nares, perinde ac hirci.

Minthon inquiunt, alij Hedyoſmon, alij uero Iynga uocant. Vt comperimus in Comica dictione. Putant nonnulli in ſterquilinijs enaſcentem florem dici Minthon, quo mire afficiantur hirci. Apud quoſdam inuenias, Caprarũ retrimenta dici Minthon. Vbi uero frigoris uitio corripiant̃ hirci, Pſygmon uocant. Conſueuere paſtores excremẽtis id genus ad ſternutamentũ eliciendum, nares oblinere. Odoris id aſpernabilis ciet fœditas, & medetur malo. Sunt tamẽ qui humanas ex cibis ſuperfluitates eo nomine ſignificari putent. In hæc eo libentius diuertimus, ut Hermolai Barbari bilem educeremus, moleſte ferẽtis, auſum fuiſſe quendã prodere, Minthon quãdoq; uocatã Mintham, id eſt Mentam, cum tamen

tamen id & à Græcis ſubnotatũ ſit, Vt monſtrauimus, niſi quis fœde uitiatũ putet exemplarium. Illud modo mirum, quid ita Oppiani interpres mentã dixerit κακὴν βοτάνην, id eſt, herbam malam, cum ſcribat Plinius, Mentam grato menſas odore percurrere in ruſticis dapibus. Niſi quod ante coitum mulieri appoſitam inhibere conceptionem, ſcribit Dioſco. Repperi inter Græcos, Qui Mintham accipiant θύμον. Quæ uox cepam nobis indicat ſylueſtrem. meminit Ariſtophanes Pluto. ὦ πολλὰ δὴ τῷ δεσπότῃ ταυτὸν θύμον φαγόντες. Eſt item grammaticus, qui opinetur, Calaminthum nuuncupari ἄγριον ἡδύοσμον, id eſt, ſylueſtrem mentam, quam cum mœſta Ceres uidiſſet, execrata ſterilẽ fecit. Auctarium autem adiecero illud, quoniam ciborum ſuperfluitates attigimus, Hominis retimenta dici Spatilen, quanquam & hoc nomine coriorum nũcupantur fruſtula, ſeu reciſamenta, quæ à Coriarijs, Sutoribuſue abijciuntur. Boum uero Boliton, Aſini Onida, & Onthon. In bobus tamen intelligere Onthon Homerus maluit. *Suis* Hypeleuthron uocamus. Ouium Oiptoton. Caprarum etiã *Spyrada*, & *Spyrathiam*. Murum Myſceledra. Apud Paulum obſeruauimus Diſcœlios, id eſt, δυσκοιλίους uocari, q. bus difficulter Aluus it.

¶ Otij, ut pernitioſi deteſtatio. Remiſſionem tamen aliquam uideri neceſſariã. Quibus otium ſit utilius, quã negotium. De Aug. L. Druſo. Turanio, Seruilio Vatia. Quod ſit honeſtum Otium.

CAPVT XXIII.

APPIVM Claudium crebro memorare ſolitum accepimus, negotium populo Romano melius, quam otium committi, non quia ignoraret, quã iucundus eſſet tranquillitatis ſtatus, Sed quod animaduerteret, præpotẽtia imperia rerum agitatione ad uirtutem capeſcendam excitari, euibrariq́;, nimia quiete in deſidiam, & uelut marcorem quendam relabi. Quo noïe ſtrenuam, Agenoriam, Stimulam induſtriæ deas excogitauit Priſcorum ſedulitas. Et ſane quamuis negotium & tetrum quiddam, & aſpernabile uideatur, quod hominum ferè captus à labore procliuis ad delinimenta ſit, Ciuitatis Romanæ diſciplinam intra limites ſuos continuit. Blandæ appellationis quies, Illyricæ pacis argumento, calamitatibus immenſis aditum reſerauit, & tantum non corraſis, quibus tanti imperij increuerat moles, clariſſimis moribus, Vitia obrepſere plurima. Qua ex cauſa proditũ memoriæ eſt, deuicta Carthagine terrarum illa orbis æmula, cum qua toties ingenti diſcrimine dimicatum armis erat, adeo ut propiores periculo, quam uicti, Victores fuerint quãdoq;. Q. Metellum identidem dixiſſe, neſcire ſe, illa uictoria boni plus, an mali Reip. intuliſſet, Quoniam ut omnia late pacando adiumenti habuiſſet plurimum. Ita reiecto Annibale formidabili hoſte, ad cuius nomen Romana pubes exhorreſceret, tantarum memoria cladium, quæ obductum, ſeneſcenſq; refricaret malum, inſigne nocumẽtum inflixiſſet. Eius quippe in Italiam tranſitu, ſuperatis Alpium iunctis cælo iugis, relangueſcentem, ac conſopitam quodammodo Romani populi uirtutem excitatam, proindéq; eximie uerendum, ne tam acris æmuli terrore liberata, in eundem relapſa ſomnum periclitarẽt. Huic uero præſignis uiri bracteatæ ſententiæ ſuccinere illud *Senecæ* uidetur, Infirmis animis hoſtem eſſe ſecuritatem. Et Q. Curtius ait, Otij uitia negotio diſcuti. Idem alibi ſcribit, Otia eſſe rumoribus ſerendis aptiſſima, quæ ne aleret Alexander mouiſſe in Indiam refert, ſemper bello, quam comparata uictoria clariorem. Traditum quoq; à Philoſophorum prudentiſſimis, ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν εἶναι ἐπιμέλειαν καὶ πόνον, id eſt, curam, diligentiamq;, ac laborem imprimis rem eſſe pereſficacem, quǽq; plurima ad exitum perducat. Propterea recte Theſſalus quidam interrogatus, quinã in Theſſalia cenſerentur abiectiſſimi, à bello inquit, feriati. Qua ratione à Romanis inſtitutũ, proditur memoriæ, ut Ciuilis diei initia à noctis medio ducerentur, ut *Solis* exortus eſſet quidem operis initium, tempus, quod præcedit, apparatui impenderetur. Quippe paratos, inſtructoſq; obire negotia oportet, non inter obeũdum inſtrui, appararíue. *Sicut* Myſon Chiloni reſpondiſſe fertur, cum hyeme Thrinaca, id eſt, uentilabrum pararet. Duces equidem multos, ac Reges bello fuiſſe illuſtriores accepimus, quam pace, Attalũ Eumenis fratrem otium ſoluit, & pax longior, adeo ut ſaginæ traditus imperij onus in Philopœmenem ex familiaribus unum deriuaret, Ita ut feſtiuiter Romani ex Aſia ue-

nientes ſubinde interrogarent, Ecquid gratia apud Philopœmenem Rex ualeret. Lucullo paucos reperias ductando illuſtriores. At ubi is in deſidiam abijt, nimisq; inactuoſam uitam, & omnis expertem curæ, perinde ac Spongia, tranquillitate in tabem reſolutus, & ὑπνηρωδὴς, id eſt, mortificatus, Calliſtheni ex libertis uni omnium cura delegata, opinionem præbuit, uelut ab eo potionatus foret, ac magicis circumuentus excantationibus. Xerxis pater Darius rerum difficultate ſeipſo fieri prudentiorem dictitabat. Scytha uero Atmas ſiquando eſſet ab omni negotio feriatus, nil admodum ſe ab Hippocomis, hoc eſt, Equiſonibus differre, aſſeuerabat. Senior Dionyſius à quodã interrogatus, ſupereſſetne otium, melius ominare inquit, nec ſuperſit unquam. Arcus utiq; frangi, ac diſſilire intenſior aſſueuit. At anima id ipſum patitur remiſſior. Nil æque apud Gymnoſophiſtas laudare ſe Apuleius ſcribit, quam quod torporem animi, & otium oderũt, quin poſita menſa, prius quam edulia apponantur, Conuenientes illuc adoleſcentes prærogant magiſtri, quod nam à lucis ortu ad id diei bonũ fecerint. Quin & Ciceronis quoq; teſtimonio liquet, nos ad agendum eſſe natos, Idq; appetere animum ſemper, Vt qui nulla conditione quietem ſempiternam pati poſſit, quod in primis puerorũ ætatulis manifeſtum fit. Excitatur tamen quandoq; Otio uigor, & omnis triſtitia, quæ continuatione pertinacis ſtudij adducitur, hilaritate diſcutitur, Si paulum demulceatur animus, & iucundis, honeſtisq; laxetur illectationibus, Etiam ſi animi remiſſionem eſſe ueluti amiſſionem dicebat Muſonius. Nulli tamen inquit Seneca, intermiſſio manifeſtius proderat, quam Latroni Portio, Quoties ex interuallo dixerat, multo acrius, uiolentiusq; dicebat. Ingenij laſſitudo non minor eſt, quã corporis, Sed occultior, Vt fertilibus agris non eſt imperandum, Cito enim exhauriret illos nunq; intermiſſa fœcunditas, Ita animorũ impetus aſſiduus labor frangit. Legum conditores feſtos ad hoc ipſum inſtituiſſe uidẽtur dies. ueluti neceſſarium laboribus interponentes temperamentum. Magnos item uiros menſtruas ſibi diebus certis ferias dediſſe legimus. Aſinium Pollionem Oratorẽ nobilem nulla cura poſt decimam retinuit. Quidam medio die interuixerunt. Quin & apud Romanos, nouam relationem poſt horam decimam fieri uetabant. Poeta item Græcus cecinit, Aliquando & inſanire iucundum eſt. Sunt porrò, quibus otium melius, quam negotium committitur. Quoſdam reperias ita bile feruidos, ut iram in poteſtate minus habeant, & ad temeraria uerba qualibet indignatione prorumpant. Quidam Vrbanitatem non reprimentes lætiferis non parcunt ſalibus. hiſce uero quies negotio longe optabilior. Auguſtus Cæſar, cui plura, quam ulli unquã obueniſſe feliciter tradũt, non deſinebat quietem ſibi precari, & uacationem à Rep. petere. Identidemq; repetebat, Aliquando ſe uicturum ſibi. Liuius Druſus, uir acer, & uehemẽs cum mala Gracchana mouiſſet, execratus inquietam à primordijs uitam dictitabat, uni ſibi, ne puero quidem unquam ferias contigiſſe. At ediuerſo nonnullos uideas, qui pati otium nequeũt. Turanius fuit exactæ diligentiæ ſenex, Ei poſt annum nonageſimum procurationis uacationem ultro C. Cæſar indulſerat. At is moleſte ferens, componi ſe in lecto, & uelut exanimem à circũſtante familia plangi iuſſit. Lugebat domus otium domini Senis, nec finiuit ante triſtitiam, quam labor illi ſuus reſtitutus eſt. Cum tamẽ à quinquageſimo anno lex militem non legat, A ſexageſimo Senatorem non citet. Qui uero in conſumationem dignitatis per mille indignationes erumpunt, quid aliud, quam in titulos ſepulchri laborant? Cæterum quod demum ſtatuimus honeſtum otium, quodue expetendum imprimis? Soli omnium inquit Seneca, Otioſi ſunt, qui ſapientiæ uacant. ſoli uiuunt, nec enim ſuam ætatem tantum bene tuentur. Omẽ æuum adijciunt, niſi ingratiſſimi ſumus Illi clariſſimi ſacrarum opinionum conditores nobis nati ſunt. Ita eſt, Otium ſine literis mors eſt, & hominis uiui ſepultura. Sed uidendum amplius, quales deniq; ſint hæ literæ, Quid enim ambigas, eſſe plæroſq;, Qui operoſe nihil agant, Quia inutilium literarum ſtudijs detinentur? Hic uero Græcorum imprimis morbus eſt, ut ſubinde quærere pergant, quem numerũ remigum Vlyſſes habuiſſet, ac id genus innumera alia. Præclara, & ad hoc ipſum maxime ſpectans Fabiani ſententia, qui addubitare ſe dicebat, an ſatius foret, nullis admoueri ſtudijs, quam ijs implicari. At qui uelut timidum animal, atq; iners metu obliuit, Is ſibi nõ uiuit, Sed quod eſt turpiſſimũ, Ventri, Somno, Libidini. Vatia Seruilius diues prætorius, nulla alia re, quã otio notus cõſenuit, qn ob id unũ felix habebatur.

habebatur. Nam quoties aliquos Aſinij Galli amicitia, quoties Seiani odiũ, inde amor merſerat. Exclamabant homines, O Vatia ſolus ſcis uiuere. At is latere ſciebat, non uiuere, dicicꝙ ab Villam prætereuntibus uere prorſum poterat, Vatia hic ſitus eſt. hactenus Seneca. Quanto autem diſpicienti recte ſatius eſt, Anaxagoræ propoſitum in ſpectanda ueritate anxium, laborioſumcꝙ, uerbo, recꝙ perpendiſſe. Id quod Epitymbium teſtatiſſimum facit, Quod & appoſui, Nequid forſan ſtudioſorum deſyderia remoremur.

ἐνθαδ' ὁ πλεῖστον ἀληθείας ἐπὶ τέρμα περάσας
οὐρανίου κόσμου, κεῖται ἀναξαγόρας.

Quin & aras illi dicatas nouimus, Quarum uiſeretur inſcriptio nunc quidem νοῦ, id eſt, Mentis, Nunc uero ἀληθείας, id eſt, Veritatis. Illuſtriora multo hæc, & hominis propria omnino. Alias ſomnolentia marceſcentes Brutum induimus. Quo quid fœdius diuinam præſertim geſtanti imaginem torpore ſic turpiter collutilatam extra uitæ præſcriptum? Sed ſomniculoſæ Aſpidis uim ſentimus plæricꝙ omnes, bonumcꝙ, ſi non & amamus.

¶ Cur olidum Veternũ Catullus dixerit. De Veterno inſbi, necnõ de Cataphora, & Comate, ac Caro, Grauedine, Coryza, Catarrho, Brancho, Arterica Affectione. Item qui Arthrici. Elephantiaſis.

CAPVT XXIIII.

POSTEA uero quam ducente ſtilo, in male feriatorum torporem ignauũ, ac turpiter deſidentem producti ſumus, ſuccurrit, in re leuicula feramus opem Poetæ Catullo, calculis omnium docto, & emunctæ naris. Carmina explicatius enarranda ſunt hæc.

Nunc eum uolo de tuo ponte mittere pronum.
Si poteſt olidum repente excitare ueternum,
Et ſupinum animum in graui delinquere cœno.

Inactuoſum hominem, ac marcore quodam languidum taxat liquido illis uerſibus Catullus, Sentiunt id Enarratores. Quando Maronianus interpres Veterni nomine hydropiſin intelligendam putat, quæ nimio plus homines reddit pigros, & ignauia marceſcentes, unde & pro deſidia quandocꝙ poſitum innenias. Probus etiam pro graui accipit ſomno, quem Medicorum ſcholæ uocant Lethargum, ſi marcor ſit, ac, ut inquit Celſus, inexpugnabilis dormiendi neceſſitas. Nam Seneca Veternum animi erumnoſi dixit ad Lucilium ſcribens. Vſurpauit & Auſonius elegantiſſime,

Pelle ſoporiferi Senium, nubemcꝙ Veterni.
Atcꝙ alacri mediam carpe uigore uiam.

Sed & Seneca item, Ego nec redigo iſta ad legem dialecticam, & ad illos artificij ueterrimi nodos. Sed ad Catullum, Sentiunt inquam hoc interpretes, Sed cur olidum dixerit, parum attente obſeruarunt, etiam ſi Delio natatore non indiget res, quam tota facilitate ſoluit Ariſtoteles, Vbi in odorum ratione quærit, Cur Alæ omnium maxime partium noſtri corporis male oleant, & reſpondens poſſe fieri putat, quod omnium minime reſpirare poſſunt, nam locis eiuſmodi odor malus contrahi maxime ſolet, quoniã putredo quiete interioris qualitatis conſiſtit. Siue quod immobiles, inexercitatácꝙ habentur. hactenus Ariſto. Ex cuius uerbis perſpicuum opinor, fit, Cur ceſſantem, ac torpidum hominem dixerit Olidum. Porrò, ut excultius addamus quippiam, Veternum Græci Nothroteta uocant, ex humecta prouenire materia, inter medicorum placita eſt. Sicuti Caros, id eſt, Sopor, & Lethargus fiant ex frigida. Si aliquando inquit Galenus quarto de Affectis locis, Tota anterior afficiatur cerebri pars, Supremum ipſius Ventrem conſentire, neceſſarium eſt, atcꝙ cogitandi etiamnum præpediri, uitiaricꝙ actiones: Proinde qui ita affectus eſt, necꝙ ſenſus, necꝙ motionis munere fungitur. Spirandi tamẽ facultas haud quaquã lædiť, Vocaturcꝙ affectio hæc Caros, id eſt, Sopor. Si uero adeo uehementer ſpirationem opprimat, Vt quis uel magno conatu uix ſpiret, Apoplexia nominatur. Eſt & ſua mox paulo morituris καταφορὰ, καὶ ἀναισθησία, id eſt, in Somnũ collapſus, & uellicantium inſenſibilitas. Cataphoricos ſomnos intelligere Paulus uidetur, βαθεῖς, id eſt, profundos. Cataphoram tamen Galenus in libro de Comate in duas partitur ſpecies. Vtriuſcꝙ proprium, ut oculos ſurrigere nequeant, Sed grauentur mox, &

collabantur in ſomnum. Verum altera ſpecies profundum habet ſoporem, ac diuturnũ, In altera uero uigilia eſt, imaginatione frequenti obturbante, ac interpellãte ſomnum, ita tamen, ut ſurgere nequeant. Vtrũq; dicitur Coma. Catochen recentiores Medici uigilantem dicunt Soporem. Catalepſis uero dicitur Occupatio. In his poſteriora cerebri infeſtantur. Verum ut in Sopore clauduntur Palpebræ, Ita in Catalepſi apertæ perſeuerant. Caros porrò, de quo diximus, non ſoporem modo ſignat, Sed pro ebrietate item ponitur, & qualibet capitis grauitate, etiã ex percuſſione, cum efficimur uelut attoniti. Quin eum, qui honoribus nimijs externatur quodammodo mente, ac ſtupet, κεκαρωμένον Græci uocant. Apollonius argonauticon. ij. Caron uideĩ σκότωσιν, id eſt, uertiginẽ intelligere, κάρος δέ μιν ἀμφεκάλυψε πορφύρεος, γαῖαν δὲ πέριξ ἐδόκησε φέρεσθαι. hoc eſt, Vertigo ipſum comprehendit nigra. terrã uero putabat circũferri. Caroticas uenas appellat Galenus in libro de Iuuamẽto anhelitus, quæ in collo ſunt. eas ſiquis comprimat, corruit homo dormienti aſſimilis. Sequiturq; corporis totius immobilitas. Earũ item mentionem Ariſtoteles facit, de animalium hiſtorijs libro tertio. Et qua ſcindũtur primum, Sphragitidas appellari ſcribit, id eſt, Iugulares, ut Theodorus uertit. Cæterum de ijs facta nobis alibi mentio eſt. Illud uero homericum, τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ, hoc eſt, æque ac Carẽ ipſum æſtimo, Sic eñ quidã legũt, diuerſum ab hoc ſenſum habet, declarabitur tamen, Quid enim attulerit nocumenti? Tanti inquit facio, quanti mercenarium. Primi ſiquidem mortalium Cares mercede cœperunt militare, ac proinde, ut uiliores, paſſim infamari cœpti. Porrò & compertam Mandragoræ grauedinem alicubi leges pro torpore marcido, & capitis grauitate ſomnolenta. Quod ipſum & Plinij comprobatur autoritate, in Mandragoræ mentione libro XXV. Alias uero eſt Grauedo humoris è capite fluctio, unde Grauedinoſi dicantur. Coryzan Græci uocant, Paulo Aeginita interprete, libro tertio de Medicina, Si uiſcoſi, craſſiq; humoris in nares uis decubuit. Catarrhum, ſi φάρυγξ, id eſt, fauces infeſtantur, ac Thorax, & Palatum. Vbi uero in Larynge, & Arteria ſeſe cauſatio oſtentat, & in gutture εἰς βρόγχον, ut inquit Galenus, Branchon nuncupant. Atq; item Artericam affectionem, ut idem inquit Paulus, Nam Arthicum, Seu uerius Arthricũ Cicero intelligit articulorum, quæ ἄρθρα uocant Græci, morbo laborantem. Etenim apud Paulum libro tertio. Iſchias, id eſt, ἰσχιὰς eſſe dicitur Arthritidis ſpecies. Ab eodem Podagrica nuncupatur affectio, & Arthritica. Exarthrema uero, id eſt, ἐξάρθρημα dicitur ἔκπτωσις ἄρθρου ἀπὸ τῆς οἰκείας κοιλότητος, ἐπὶ τὸ ἀσύνηθες, id eſt, Articuli à cauitate propria dilapſus ad inſuetum locum, Vnde προαιρετικὴ παραποδίζεται κίνησις, id eſt, propoſitus præpeditur motus. Cæterum Iſchias, & Arthritis, ac Podagra magnitudine modo diſtinguuntur. Cauſis uero, & locis πρωτοπαθοῦσι. Iidẽ ſũt morbi, Ex Pituita ſiquidem gignuntur plurimum, Neruoſq; afficiunt, quibus nectũtur articuli, motumq; indipiſcuntur. Iſchias tamen, id eſt ἰσχιὰς in Iſchio, id eſt, Coxarũ ꝓgignitur uertebro, Verum ad talos uſq; pertingit quandoq;, ſicut Elephantiaſis ex pituita prouenit craſſa, & bile atra, quæ βλεννώδης maxime eſt. hi uero humores cutem reddunt ferinam, Quando & hinc nacta nomen affectio eſt, Galeno tradente, Efficitur nãq; durior cutis, craſſiorq;, Vt Elephanti corio prorſum uideatur aſſimilis. Verũ de affectionis huius ratione Paulus Aeginita libri quarti, cap. primo plura. Apud Galenũ eſſe corpus quoddam carthilagineum ſecundum aſperam arteriam legimus, quod Bronchion appellatum tradit, alicubi etiam Bronchon. Porrò ubi ingens oborta eſt inflammatio, uel Eryſipelas, uel Abſceſſus, Arteriarum pulſum cum dolore ſentimus. Cũ alioqui citra dolorem, pulſare, ad ſolas pertineat Arterias. An & hæc dici aliquo modo arterica poſſit affectio, diſceptabunt Medicæ rei Periti.

¶ Item de ratione Otij pluſcula. Domus optima quæ nam ſit.

CAPVT XXV.

QVAMVIS affatim pauloante de Otio tractarimus, congeſtis, quæ ad manũ, ut dicitur, fuere, Adijci non inſcite tamẽ & iſta poſſunt, Draconẽ, cuius iã facta nobis mentio eſt, celebrem apud Athenas Latorem legum, eos, q Otij damnati forent, capite cenſuiſſe mulctandos, hinc factum reor, Vt illũ Orator Demades nõ atramẽto, uerũ ſanguine leges cõdidiſſe, dictaret. At in quibuſdam gentibus otium, nõ in ultimis habitum laudibus, inuenio. Siquidẽ auctor He-

ctor Herodotus eſt, Apud quoſdã Thracas otioſum eſſe pro honeſtiſſimo iudicatum. Agricolatorem uero pro contemptiſſimo. Et amplius inquit, inter eos hi ſunt inſigniſſimi mores. Sicut item è bello, & rapto uiuere, pulcherrimum, & punctas eſſe notis frontes, nobiliſſimum cenſebatur. Inſuper ex Lycurgi inſtitutis illud eximie laudatur, ut pulcherrima res, ac beatiſſima, quod ciuibus ſuis otij copiam peperiſſet, & ubertatẽ. Cautũ eñ ab eo eſt, nequis omnino quicq̃ uulgariũ artiũ attingeret. Proinde cum Athenis quidam iudicijs forte intereſſet, audiſſetq́ꝫ, otij mulctæ obnoxium quendam mœſtum incedere, & ab amicis reduci. Qui & ipſi rem ægre, ac inique ferrent, ex quopiam inſtitit quærere, Quinam foret is, qui liberalem ſubijſſet mulctam? Cæterum prius, quam uela parte hac complicemus gradum ad alia facturi, Plinij Cæcilij, ac Plutarchi ſententias, ueluti cõniuentes non tranſiliemus. Ex quibus prior. Minutium quendam monens, longe præſtare uacuum eſſe, quam ineptis implicari laboribus, ſatius inquit, eſt, ut Attilius noſter eruditiſſime ſimul, & facetiſſime dixit, Otioſum eſſe, quam nihil agere, qualem fermè ſenſum expreſſit Val. Martialis, Eſt, non eſt, quod agas, Attale ſemper agis. Idem Plinius lib. V. Copioſum otium altius uocat, & pinguius. Plutarchus in ſeptem Sapientum Sympoſio, Iniectum ſcribit ſermonem, Quænã maxime felix domus foret. In eo uelut in ſymbolum, quiſq́ꝫ quod ſentiret, protulit. Ac princeps Solon, Optimã ſibi domũ uideri pronunciauit, in qua pecuniæ forent bono comparatæ modo, nec earum cuſtodes haberentur infidi, nec erogatis, ſubſequeretur pœnitentia. Bias eam cenſuit optimam, in qua per ſe dominus exiſtat talis, Cuiuſmodi extra eſt ex lege. Thales uero, ubi otio pingui domino perfrui licet. Cleobulus, ſi plures multo ſint, qui dominũ ament, q̃ q reformident. Pittacus eam prætulit, quæ tum neceſſarijs, tum redundantibus ſuperflueret. Chilon adminiſtrationi regiæ domum oportere eſſe aſſimilem ſtatuit. Nam Lycurgum ferunt, cum ſummonuiſſes quiſpiam, Democratiam induceret, intuliſſe, hãc prius in domo ipſe conſtitueret. Illud poſtremo memoratu digniſſimum, quod erit auctariũ, P. Scipionem, qui prior Aphricanus eſt appellatus, dicere ſolitum, ſcripſit Cato, qui fuit ferè eius æqualis, nunq̃ ſe minus otioſum eſſe, q̃ cum otioſus, nec minus ſolum, q̃ cũ ſolus. Magnifica uero uox inquit M. Tullius, & magno uiro, & ſapiente digna, quæ declarat, illum & in otio de negotijs cogitare, & in ſolitudine ſecum loqui ſolitum, ut neq́ꝫ ceſſaret unq̃. & interdum colloquio alterius non egeret. Idem Cato dicere ſolebat, non minus otij, q̃ negotij clarorum uirorum rationẽ extare oportere. At e diuerſo Galba dictitabat, Neminem otij ſui rationem reddere cogi.

¶ De Halyce, ſiue Hale, quam Pandiculationem latine dicamus, uel Anxitudinem, aut etiam anxietatẽ. Gelliana reſtituitur lectio. Item de Oſcitandi ratione. Quæ dicantur Oſcitationes apud Papinium. CAPVT XXVI.

CVM à ſtudijs noſtratibus in medicorũ ſcholas nuper diuertiſſem, in multa ſciendorum congerie non defuit, quod excerpendum, boniſq́ꝫ communicandum omnibus ingereret ſeſe. Cuiuſmodi hoc, quod mox delineabimus. Eſſe tum in ſanis, tũ maxime in affectis, ac iam decumbentibus, Quã Halycẽ Hippocrates uocauit, Plærique uero etiam Halen, latine anxitudinẽ poſſumus interpretari. Sunt qui Pandiculationẽ malint. Ea uero eſt, cum quis toto corpore extenditur. Inter ſanos igitur Halycen dicunt, Cũ præſentia ſubinde ſtomachamur ægréq́ꝫ ferimus, & ab actione una, ac negotio ad negotium demigramus. Itidẽ Anxios eſſe ægros animaduertimus, qui accubitum non perferẽtes figuras euariant. Quia ſemper præſens aggrauat eos. Hoc uero illis obtingere potiſſimum, deprehenſum eſt. Quibus in ore uentriculi, quod nos abutentes uocabulo ſæpe ſtomachi nomenclatura conſueuimus inſignire, humoris aliqua propria qualitas continetur, uentriculo infeſta, quæ tamẽ nec redundans eſt, nec in uentriculi fluitat cauitate, ſed tunicæ eã imbibere. Hinc à Græcis ἀλύειν poſitum pro ἐν ἄλῃ δυσφορεῖν, id eſt anxitudine obturbari moleſte, q̃uis etiã lætari ſignet, ut apud Homerũ. Et Sophocles ita ſcribit. ἐᾶτε μ᾽ ὧδ᾽ ἀλύειν. Quidam ita diſtinguũt, ut aſpiremus primæ, ubi gaudiũ exprimas. Quod ſi moleſtiam, cõtraria obſignemus nota. In notione utraque pſilen ſeruauit Didymus. Ex Atticæ uero linguæ ꝓprietate eſt, utrobiq́ꝫ flatilẽ admittere. Ex hac mentione cõmonemur, ut Gellij codicẽ reſtituamus in integrũ, deluxatum fœde, nec ab eruditorũ quopiam animaduerſum. Ita

enim in peruulgatis exemplaribus enotatum libro XVI.inuenias.Cap.XII.Item halucinari factũ ſcripſit Cloatius Verus,ex eo,quod dicit̃ græce ἀλύειν. Vnde Lucũ quoq; eſſe dictum putat.G.litera in.C.cõuerſa. Tu uero expuncta dictiõe nihili & caſſa,quæ eſt Lucum,ſubſtitue,ac repone Elucum,ubi uero ſcribitur,mutari.G.in.C.ſcribe,a in e, cõuerſa.Siquidem Elucum dicimus,qui illam ſentit animi tarditatem, & ſtuporem, qui halucinantibus plærũq; uſu uenit.Id ita eſſe,ut aſtruimus,ex Pomp. Feſti autoritate liquet.In litera E.ſic prodentis.Elucum ſignificat languidum,ac ſemiſomnum, uel, ut alij uolunt, halucinatorem, & nugarum amatorem, ſiue alonem, id eſt, externo uino languentem,quem Græci ἕωλον dicunt. Porrò,ut ab diuerticulo repetatur fabula, Primo Canonis apud Auicennam lego,Halycem contingere ob ſuperfluitates,quæ in muſculis coeant,ideoq; à Sono frequenter euenire.Quod ſi affluentior is fuerit humor, fieri inde horripilationem,ut interim ſic appellem,putat,& tremorem.At ſi nimio plus redũdarit,etiam induci febrem.Oſcedinem quoq; eſſe affectionis huius ſpeciem tradit, pro uenireq; in mandibularum muſculis,& thoracis.Ea ſi recte ualenti imprimis citra cauſam acciderit,eſſe ait malum.præſertim ſi frequens fuerit,quia materiæ ſignificat̃ exuberantia,& corporis febricitationi ꝓpinqua diſpoſitio.Oſcitatio probatur,quæ à digeſtione aſſueuit obuenire,inde enim ſuperfluitatum in muſculis aggregatarum expulſio ſignificatur.Halyces interdum conciliat frigus, atq; Oſcitationes.Eo nanq; præfarciũtur Cutis pori,ſeu meatus,quæ ratio ſub cute fumidos compeſcit uapores,quos per Halycem,Oſcitationemq; protrudere ſatagit natura.Quamobrẽ etiã cutis denſitas id ipſum producit,quod frigus. Sed & reſolutionis paucitas,Nec non excitatio à Somno immatura.Galenus libro in ſentẽtias Hippocratis ſeptimo,Oſcitare inquit,ſicuti & Pandiculari,contenta aliqua in muſculis, per quos tales fiunt motus, quos Pandiculationes, ac Oſcitationes nominamus,uel humiditate flatuoſa,uel ſpiritu uaporoſo fieri, eſt à nobis demonſtratum.Horror autem prauis humoribus per cutem currentibus accidit. Illud operæ leuioris fuerit,Oſcitationes dici à Papinio negligentes compoſitiones,& halucinantis animi partum.Quoniam fluxæ,atq; apertæ ſecuritatis,& uagi animi indicium ſit Oſcitatio.Sed & Cicero,Adde inſcitiam pranſi,poti,Oſcitantis ducis.Oſcitantes in Andria Terentij interpretatur Donatus,ſecuros,nil prouidẽtes.Haliæ autem mulieres fuerunt,Quæ ab Aegeo contra Argiuos,& Perſeum cũ Dionyſio depugnarunt,mortuæq; in prælio,apud Argos tamen adeptæ monumentum feruntur, Quod dicitur γυναικῶν τάφος, à quo non longe χάλκεον abeſt.Quod ueteris artificij ſtatuas ſuſtinet. Fuit & Halica Ciuitas, unde Halicá oratio in Epidauriorum Stelis, Quibus Aeſculapij continebantur medicamenta.

An probabile ſit,Labi è Cælo Stellas. CAPVT XXVII.

QVAESITVM ſæpe non in plebe uulgaria modo,Sed inter claſſicos quoq;,ac primæ notæ Conditores, Sitne, uti uidetur, Stellarum è Cælo caſus aliquis,quam rem adcredidiſſe Poetam nobilem ſuſpicari poſſumus, dũ Georgico primo ita canit.

Sæpe etiam Stellas, Vento impellente,uidebis
Præcipites Cælo labi noctiſq; per Vmbras
Flammarum longos à tergo albeſcere tractus.

Sed quod grauius multo eſt,Euangelica ueritas Matthæi XXIIII.Cadent de cælo ſtellæ.Ioannes item Theologus Apocalypſeos ſexto,Stellæ de cælo ceciderunt ſuper terram,ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cũ à uento mouetur. Cæterũ abſurdiſſime dici iſta, & præter naturæ rationẽ, quis abnegat? Nam qui Philoſophiæ ſacraria ſaltẽ à limine introſpexerit,Illud ignorare nõ poteſt,Corpus cæleſte nullũ,aut partẽ omnino aliquã ꝓlabi è cælo poſſe.Quia ex Ariſtotelis aſtipulatu,primo cæli, Sublimia nec grauia ſunt, nec corruptioni obuia.Quælibet uero ſtella aut eſt pars globi,in quo eſt, aut illi cognatũ corpus, incluſumq;,in quo ſit Lucis accumulatio præſignis.Nã ſecũdo cæli ſic ſancit Philoſophus,Eſſe ſtellas luminis aggregationem. Ex quibus colligi licet,uaniſſimũ eſſe, Syderũ admittere labem aliquã,aut cæleſtibus interitum ingruere. fulgor ille immortalis eſt,ac inconcuſſus,ni deſtituimus naturæ capacium uirorum ueſtigia.Aeterna eſt inquit Plinius,cæleſtibus natura intexentibus mundum,intextúq; concretis.Sũt qui opinentur,

nentur, eſſe ignis ætherei ἀποῤῥοίας quaſdam, id eſt defluxus, qui obtingant, ubi uehementior uentus ſcandat altius, & inde ſecum auferat, quod ſtellarum præferat caſum, dicaturq; Aſteroides. Aut, ſicut idem refert Plinius, ſi tamen creditur, ſydera nimio alimẽto tracti humoris igneam uim abundantia reddunt, cum decidere putantur, ut apud nos quoq; luminibus accenſis liquore olei notamus accidere. Tropologicam eſſe putat Auguſtinus locutionem, cum labi de cælo ſtellæ in ſanctis dicuntur literis. Nam inde dici interpretantur apud Euangeliſtam, quia lumine uidebuntur intimo priuari, ingerente ſeſe amplius coruſcante claritate alia. *Sunt* qui ad conflagrationem referant futuram in qua calore, ac ſiccitate præualentibus, ita igneſcent ſuperiora, ut ruentium de cælo ſtellarum ſpeciem ſint præbitura.

¶ Impoſtura non utendum. Glauci hiſtoria. Item de Glauco Caryſtio, deq; *Sciamachia*, & Chironomia, & *Sciagraphia*, Coryco, & *Scariphiſmo*.

CAPVT XXVIII.

CHRYSIPPI illius *Stoicorum* olim maximi apophthegma celeberrimũ eſt. Qui ſtadiũ cucurrerit, eniti & cõtẽdere debere, quãmaxime poſſit, ut uincat. ſupplãtare eũ, qui cũ certet, aut manu, uel qualicũq; aſtu depellere, nullo modo debere. *Sic* & in uita ſibi quẽq; petere, quod pertineat ad uſũ, non iniquum eſt. Alteri diripere, ius non eſt. At ſi amplius attendamus, quotumquenq; reperias, qui philſophi præclari placita ſanctiſſima fronte attrita non tranſiliat modo, ſed exculcet planè, ac proterat? Quot ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdam obtẽditur uniuſcuiuſq; natura? notiſſima eſt ad hoc præcipue ſpectans M. Tullij ſententia. Frons, oculi, uultus perſæpe mentiuntur, Oratio autem ſæpiſſime. Nec tempeſtatis noſtræ prauitatem diſcutio nunc, qua omne in præcipiti uitiũ ſtetit. Vetera retexere lubet amplius, ut interim ab ijs, quæ anxium exulcerant, auocẽt animus. *Scribit* in cõmentatione de ijs, qui ſerò à numine puniuntur, Plut. ad hunc ferè modum. Qui autem in tyrannide, & coniurationibus homines immolarunt, ſicuti Apollodorus. Aut qui amicorum intercepere pecunias, uelut Glaucus Epicydis, puto, nulla ducebantur pœnitentia, nec ſe oderant, aut perpetrati facinoris conſcientia lancinabantur. Ego uero, ſi dicere licet, nec hominis, nec dei caſtigatiõe egere impios contẽderim. Verũ ſupplicijs ſufficere ipſorum uitam, flagitiorum immanitate corruptam, labefactatamq; & turbulentam imprimis, ac fluctuantẽ. hactenus ex Plut. Qui uero fuerit Glaucus, quem hac parte conuellit, deformatq; Philoſophus iſte, aut quo deniq; modo furti, ac mali doli ſe alligarit, facturum me operæpretium reor, ſi quantum ex Herodoti, ut aiunt, hiſtoriæ parentis lectione ſum uenatus, indagine certa fuero perſecutus. Fuit ergo *Spartanus* ciuis Glaucus hic, cum aliarum uirtutum laudibus præcellens, tum uero iuſtitiæ imagine una uel præſtantiſſimus, hac tam celebri, tamq; conſtanti permotus fama Mileſius quidam pergere *Spartam* contendit, adijtq; Glaucum protinus, inquiens ad eius ſe bonitatem fruendam contuliſſe, ſpectandamq; iuſtitiam, quæ uniuerſam peruagata Græciam, dilapſa item in Ioniam foret. Proinde apud animum ſuum ita cõiectaſſe ratiocinando. Ioniam quidem, uel præcipue diſcriminibus eſſe obiectam. Peloponneſum mari undiq; conſtipatam, obuallatamq; ferè tutiſſimam uideri, ac ab omnis periculi procella ſeiunctam, quo nomine ita cenſuiſſe, cenſus ſui dimidium in pecuniam redactũ numeratã, penes eum deponere. Propterea tu inquit, haſce pecunias, cape, ſimulq; notã hãc. cũ qua ſiqs argentũ repetiturus aduenerit. tuæ fuerit bonitatis, oĩa cũ fide reſtituere. Pecuniam ea ratione ſuſcipit Glaucus. Poſtea annis aliquot interfluentibus, Mileſij eius liberi enauigant *Spartam*, Glaucũ adeunt, depoſitum repoſcũt. At is humani ingenij more, inficiari, atq; homines ſuperbius repellere, ac demum uolo inquit, amplius meditari, ſiquid accepi, bona reſtiturus fide. *Sin* minus, noſtris moribus lege agã. Itaq; quarto abhinc menſe huc reuertamini, cenſeo. Diſceſſere illi, ut qui pecuniam prorſum inuncatam opinarentur, ſeq; actum agere. Interim petit Delphos Glaucus, deum conſulit, præſtet ne horco, hoc eſt iureiurando pecuniam interuertere. Pythiam uero hiſce propemodum uerſibus reſponſum ex adyto contexuiſſe accepimus.

Glauce Epicydides, equidem expedit ad breue tempus,
Sic horco uiciſſe, interuertiſſeq; nummos.

Delera, & Euorcum quoniam manet exitus idem.
Aſt horci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis eſt pedibus, rapide uenit, uſq; adeo dum
Conuoluens omnem perdat prolemq;, domumq;
Cum ſobole Euorci. melius ſed poſtea agetur.

His uero auditis, Glaucus territus, & expauidus inſtitit ueniã petere. Cui Pythia, idem pollere inquit, Deum tentare, & facere. Tum is Mileſijs integram pecuniã non quidem ſponte, aut inſita bonitate, Sed oraculi reſponſo atrociore compauidus reſtituit. Quod autẽ uates fuerat interminata, prorſum euenit, nam Glauci domus ex Sparta radicitus eſt extrita. Inuenio in Græcorũ monumentis, fuiſſe item Glaucum Caryſtium pyctam, hoc eſt pugilem, coronatum quinta & uiceſima Olympiade, Quẽ etiam Pythia ter uiciſſe ferunt, Iſthmia decies, toto corpore generoſum quippiam oſtentantem. Hic quandoq; agrũ coluit, cumq; caſu eueniſſet, ut ab Aratro excideret Vomer, Is manu uice malei uſus Vomerem facile reſtituit. Id ubi conſpicatus eſt pater, Illũ ratus in certaminibus fore inuictum, Olympiam ducere perexit, in pugillatu decertaturum. Is uero, ut q rerũ eiuſmodi foret inſolens, ab aduerſarijs cõficiebatᷣ plagis, iamiamq; ſuccumbens deficiebat. Inclamauit proſiliens pater, Percute, qua aratrum, hoc ille, ut ſtimulo concitatus, irruenſq; uiolentius, ceu capto impetu, aduerſarium afflixit. Ei mox erecta ſtatua eſt habitu, figuráq; cũ umbra pugnantis. Quod foret Glaucus manuũ agitatione, ac motu inſuperabilis, id græce ita enuntiatur, σκιαμαχοῦντος δὲ ὁ ἀνδριὰς παρέχεται σχῆμα. Nã apud Græce peritos, Sciamachia umbratilis diciᷣ pugna, quæ etiã in prouerbiũ abijt, ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων, hoc eſt, de ijs, quæ fieri nequeunt. Sciamachia uero à Galeno, & Paulo medicinæ primo, inter exercitationũ genera recenſeᷣ, id & in præceptis ſanitatis cõprobat Plutarchus, Qui σφαιρίζοντας nominat, id eſt, pila ludentes, & σκιαμαχοῦντας. Sed in libro de loquacitate ſcribẽdi ſtudiũ Sciamachiã eleganter nũcupauit, quo etiã garriendi pruritũ ſedari, exinanirìq; poſſe putat. Sunt qui Sciamachiã interpretentur eam armorũ meditationẽ, quã dicat ſemidoctũ uulgus, uerbo deluxato, Scrimiam, Et Sciamachi ſint qui eo modo ſe exerceant. Ad quod referri poteſt, quod de Glauci diximus ſtatua. Manifeſtũ facit, quod aſtruimus, cũ libro quarto de Monomachis in cõuiuio etiamnum de certantibus mentionẽ habet Athenæus. Celtæ inquit ex Poſidonio, ad mẽſam μονομαχοῦσιν, in armis quippe exercitati σκιαμαχοῦσι, & inuicem ἀκροχειρίζονται. quando etiã uſq; ad uulnera ꝓgrediunᷣ. Inuentã à Mantineis Monomachiã, eruditis placet. Sicuti Hoplomachiã quoq; nõ ita à Sciamachia diſſidentẽ. Argumento eſſe, Stolam bellicam, & ueterẽ armaturam dici Mantinicam. Acrochiriſmũ ferè pugilatũ interpretanᷣ, ita eñ nuncupari creditur, quod ſummis exercerentur manibus, citra complexũ. Nam & ſummum manus dicitur Acrochiris. Meminit in ratione exercitij Paulus libro primo, Qui & διὰ τοῦ κωρύκου exercitiũ nominat. follem intelligũt aliqui. A Sciamachia haud ita longe diſſitam uolunt Chironomiam, quam Tactici hoc eſt Laniſtæ doceant. cuius etiam meminerit Baſilius oratione quadam. Et Glaucum, de quo diximus, Græci ſcribunt, fuiſſe, ἐπιτηδειότερον τῷ χειρονομεῖν. hoc eſt, Chironomiæ cõmodiorem, Sed Fabius legem geſtus interpretatur Chironomiam libro primo, & manuum quidẽ ea proprie dicitur, Sed per catachreſim & ad alia membra relationẽ habet, nam legimus, ἐχειρονόμησε τοῖς σκέλεσιν ὁ Ἱπποκλείδης, id eſt, geſticulatus eſt pedibus Hippoclides, unde accuſatus inuulgatum id, iactatumq; ingeſſit, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. nõ curæ eſt Hippoclidæ, Sed urbanius longe illud Comici Antiphanis οὐχ ὁρᾷς ὀρχούμενον ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον. nonne uides manibus ſaltantẽ Bacelũ? At abuſionem hoc genus mirari nõ decet, ut quæ ſit uel frequẽtiſſima, ut cũ Chiropedas manuũ dicimus uincula, nã pedũ ꝓprie Peda eſt. Eſt & ſua pictoribus Sciagraphia, uelut umbris modo cõſtans pictura, quod uocãt σκιαγραφεῖν. Nã & Apollodorũ ſciagraphũ legi apud Græcos, & meminit Euſtathius. Veluti σκηνογράφον dicas. Nam & σκιαγραφίαν, ſunt, q σκηνογραφίαν interp̄tenᷣ. Hic porrò Apollodorus Pileũ geſtabat rectũ, pictura haud ſanè nobilis, id quod ex operũ dilucet inſcriptionibus, μωμήσεταί τις μᾶλλον, ἢ μιμήσεται. Auctariũ deniq; ſit illud quoq;, Nam quia Philoſophorũ oratio tanq; umbra eſt, ac ænigma, hinc Scariphiſmos feſtiue dicitur ab Ariſtophane. nam Scariphos feſtucam ſignat, & Sarmentum, aut graphida potius.

¶ Impoſtorum

¶ Impoſtorum hiſtoria complurium. De Dionyſio tyranno, Pythio, Galeno Imper. Cleomene, Lyſandro, Perſonati qui ſint, & Plani. De Phelo, & Maſthle. Locus Apulei reſtituitur.

CAPVT XXIX.

QVONIAM uero in Impoſtores incidim⁹, Quib⁹ fraus domeſtica eſt, ſca
turiuntq; uberius doli hoc genus mali, lepide opinor, fecerimus, Si eorũ
aliquot dare nomina cogemus, ut cum adiumento iucundior lectio fiat.
Ingerit uero ſe in hac cenſura omnium primus Dionyſius tyrãnus, à quo
feſtiuiter Citharœdo impoſitum fuiſſe, in cõmentariolo, περὶ τοῦ ἀκούειν.
Plutar. ſcribit. Cui mire grato in ſpectaculis quibuſdam multa ſe elargiturũ Dionyſius
eſt pollicitus, qui tamen ſequenti die erogauit nihil, ut qui ſe abunde gratiã retuliſſe di-
ceret. ὅσον γὰρ ἔφη, χρόνον εὐφραίνεις ᾄδων, τοσοῦτον ἔχαιρες ἐλπίζων. quanto enim tempore
oblectaſti canens, tanto etiam ſperans es oblectatus. factum hoc moralium. ix. Ariſtote
les prodit, cum is ceciniſſet in nuptijs ſcitiſſime, docetq;, haud quaquã par pari repen-
ſum, quoniam alter, quod uolebat, accepiſſet, Alter eo, quod ſperabat, eſſet fruſtratus.
At Pythij uafritiam nonne ſcita illa quidem, & lepida prorſus, uerum illiberalis. ac ciui-
li Viro indigna? Eam Ciceronis uerbis recte exponemus. C. inquit Cannius eques ro.
nec infacetus, & ſatis literatus, cum ſe Syracuſas otiandi cauſa cõtuliſſet, dictabat, ſe hor
tulos aliquos uelle emere. Id cum percrebuiſſet, Pythius quidam, qui argentariam face-
ret Syracuſis, dixit, uenales quidem ſe hortos non habere, Sed licere uti Cannio, ſi uel-
let, ut ſuis. Et ſimul ad cœnam inuitauit in poſterum diem. Cum ille promiſiſſet, Tũ Py-
thius, ut argentarius, qui eſſet apud omnes ordines gratioſus, piſcatores ad ſe conuoca-
uit, ut ante ſuos hortulos poſtera die piſcarentur. Ad cœnam tempore uenit Cannius.
opipare paratum erat conuiuium. Cymbarum ante oculos multitudo. pro ſe quiſq;, qđ
cœperat, afferebat. Ante pedes Pythij piſces abijciebantur. Tum Cannius quæſo inqt.
quid eſt o Pythi, tantumne piſcium, tantumne Cymbarum? Et ille quid mirum inquit,
hoc loco eſt, quicquid Syracuſis eſt piſcium. hic aquatio, hac uilla iſti carere non poſſũt.
Incenſus Cannius cupiditate, cõtendit à Pythio, ut uenderet. Grauare ille primo. Quid
multa? impetrat. emit homo cupidus, & locuples tanti, quãti uoluit Pythius, & emit in-
ſtructos, nomina facit, negotium conficit, inuitat Cannius poſtera die familiares ſuos.
Venit ipſe mature. Scalmum nullum uidet. nullos ibi ſolere piſcari, audit. deluſum ſe re
cte aduertit. Stomachatur, Sed quid faceret? Nondum Aquilius protulerat de dolo ma
lo formulas. Eſt autem dolus malus, cum aliud ſimulatur, aliud dicitur. hoc qui faciunt,
omnes perfidi, Improbi, malitioſi ſunt. Hæc Cicero. Illud uero relatu admodum iucun
dum, quod in Galeni imperatoris lectum uita eſt, Gemmarius quidam Vitreas gẽmas,
ut legitimas, ueraſq; imperatoris uxori magno pretio uendiderat, mox diluceſcẽte frau
de, irata mulier, ac indignatione furens hominem ad ſupplicium repoſcebat. Eum uero
rapi iuſſit imperator, Vt conſcindendum Leonibus confeſtim obiecturus. Stabat mi-
ſer in collimitio mortis præpallidus, ac terrore perfuſus, At is Caponẽ immitti mãdauit:
cumq; tam ridiculum euentũ mirarent̃ omnes, Per præconẽ edixit, Impoſturã fecit. Im-
poſturã eſt paſſus, atq; ita dimitti hominẽ iuſſit. Cleomenes Spartanus dierũ ſeptem in-
ducias, quas ἀνοχὰς, uocant, cũ Argiuis inierat. mox conſopitos pactionũ fiducia, no-
cte ab illis tertia inuadens alios quidem contrucidauit, alios captiuos abduxit. Cum per
fidiæ inſimularetur, noctes iurijurando minime additas, eſt cauillatus. Quin & quicqđ
calamitatis hoſti ſit illatum, à dijs, hominibuſq; cõprobari, Sed enim hac factum impie
tate creditur, ut argiua excideret ciuitate, ob quam fœdera exculcarat, à muliebri reie-
ctus turba armis inſtructa, quæ tẽplis detraxerant. Mox uero & mente externatus gla-
diolo arrepto, ſemet diſſecare cœpit ab imis orſus pedibus, & ad letalia progreſſus, ridẽs
interim, ac geſtiens. Lyſander eorundem rex Spartanorum, cũ ut Cauillator, & Sophi-
ſtes uaferrimus dolo plæraq; obiret, atq; eo nomine male audiret, ut Hercule prorſum
indignus, Ridens quo inquit, Leonis non pertingat, Vulpis aſſuenda pellis eſt, hoc ue-
ro genus homines recte Perſonatos dixeris, q offucijs, futeliſue, aliud omnino, quã ſint,
præferunt hominibus ſublinentes ora. Quiq;, ut Seneca eleganter ait, Perſonã malunt,
quam faciem. Sunt inter hos qui dicantur Plani. Gellius putat in M. Tullij oratione ꝓ

Cluentio,

Cluentio, Planos eſſe Sycophantas, ſicuti apud Laberium quoq;. Alij Planos, non ſycophātas, delatoreſue accipiunt, Sed Scurras, nec hoc quidem ſimpliciter, Sed certos, & ſui generis impoſtores, Decollatoreſq;, à fallendo nominatos, ut docuit Athenæus. Inter hos maxime memorabilis Pantaleon, Qui deceſſurus utriq; filio impoſuerit, ſeorſum ijs prodendo, qua parte domus infodiſſet aurū, qđ nuſquam erat. Scurræ cuiuſdā Plani in epiſtolis lepide commeminit hiſce uerſibus Oratius.

Nec ſemel irriſus triuijs attollere curet
Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
Lachryma, per ſanctum dicat iuratus Oſirim
Credite, non ludo. Crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum uicinia tota reclamet.

Vſurpant Municipes, ut ſic dicam, mei Phelum quandoq; pro malo, deceptoréq;. Id uero uetus uerbum eſt, ac Græcum, Siquidem apud Menandrum φῆλος exponitur ἀπατεὼν, i. impoſtor. Sed & apud Antiphontem Phelomata dicūtur fraudes. φήληξ apud Ariſtophanem ficum ſignat immaturā quidem, ſed quæ maturitatis ſpeciem præbeat. Cuiuſmodi etiam Olynthum ferè dicunt, noſtri Groſſos multitudinis numero intelligunt, uti quibuſdam placet, errore manifeſto. Rurſum qui nil firmum meditatur, nil ſtabile, unumq; dicit, mox aliud facit, Maſthles nuncupatur. Sed & emollitum lorum eodem dicitur nomine, ac mox figurate id Maſtigiæ quoq; conuenit cognomen, de quo fortaſſe Apuleius ſenſit in Magia, ubi uafritia inſignes recenſens ait, Quis Palamedes, quis Syphax, quis deniq; Eurybátes, aut Phrynondas talem excogitaſſet? Omnes iſti, quos nominaui, & ſiqui præterea fuerunt dolo memorandi, ſi cum hac una Rufini fallacia contendantur, Maſthlæ prorſus, & Buccones uidebuntur. Legitur tamen in peruulgatis codicibus Machi. Machli quidem apud Græcos impij appellātur, & perditi, quos ἀσώτους dicunt, quaſi inſaluabiles. Sed ad ſenſum Apul. nihil. Legimus in Græcorū commentarijs, Schetlium recte dici eum, qui petitionibus adnuat quidem, uerum mox præſtet nihil. Sed eo item nomine intelliguntur natura infeſtiuiores, rigidioreſq;, & qui dicuntur αὐθέκαστοι. Verum & qui multa perpeſſus eſt, dici Schetlios ualet. Quiq; nimio plus ſatagit, nec inhiberi poteſt, uidetuŕq; ὀρμητίας, id eſt, cōcitatus, & præferuidus extra quam oporteat. Cæterum ſcire conuenit, eſſe quandoq; fraudē bonā, quādo Aeſchylus ita inquit, ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός, id eſt, fraude iuſta non abſtinet deus. Succinit Herodotus quoq;. ἔνθα χρῆ τι ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω, id eſt, Vbi dicere mendacium oportet, dicatur. Sic cū laude Vlyſſes fertur doloſus, uel, ut græce item δόλιος. Qui uero fraudibus expoſiti ſunt, ac negotio propè nullo, inſita ſimplicitate decipiunť, Oti à Comicis uocātur, ex Auis natura, quæ cum imitatrix ſit, inde ab Aucupibus facile capiť.

¶ Vrbana quorundam Vafritia. Exemplum ignoti Patris. De Aſinario, & Pericle. Fraudum ſynonyma. CAPVT XXX.

SVNT tamen nonnulli, Quos urbane Vafros potius dixeris, quam perfidioſos, uel fallaces. Veluti patrē, Cuius non prodit nomen hiſtoria, Qui ubi animaduertit filium nobilioris puellæ illaqueatum amoribus, ad eam ueſana rabie ferri, lepido mendacio furentem repreſſit impetum, indulgētius Scorti uulgatioris concubitu illi permiſſo, quo eueſtigio reſtinctus ardor eſt prærabidus, & exhauſta libido in Vetita craſſandi depoſuit conatum. Alexādro uero Macedoni cum reddita ſors eſſet, eū, qui primus occurriſſet, interimeret, Vbi quēdam præ ſe agentem Aſellum uidit, arripi hominem ex oraculo confeſtim imperauit. At is iamiam iugulandus, intellecta mortis ratione, proclamauit, Anteambulonem ſuū, nō ſe, peti ex reſponſo, Quando is obuiam latus eſſet prior. Proditur memoriæ, Periclem Athenienſium principem uim pecuniæ non paruam ſub proditionis conditione Cleandro, & Pliſtanacti Lacedæmoniorum Ephoris erogaſſe. mox cum adminiſtrationis rationem repeteret Ciuitas, nolens Vir prudentiſſimus ſe, ſimul & Lacedæmonios deformare, aſcripſit εἰς τὸ δέον ἀνήλωσα; quo utiq; ſignificabat, bono publico erogatam pecuniam. Sciendum uero fraudes pluribus exprimi uocabulis apud Græcos, Strophas enī dicunt, Hypoſtrophas, Paralogiſmos, Paragogas, Phenaciſmos, Sophiſmata, Goetias, Paraphoras, Sceuorias.

¶ Conſilij

Conſilij rationem eſſe præſtantiſſimam. Eubulia, id eſt bona conſulatio, quid ſit. CA. XXXI.

CONSILIVM apud Platonem Socrates in Theage, ſeu in libro de ſapientia ἱερὸν eſſe dicit, hoc eſt, ſacram rem. Polybius ab Euripide dictum ſapiẽtiſſime ſcribit, conſiliũ magnam uincere militũ manum. hoc eſt, ut Græce dicamus potius σοφὸν ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ, Et apud Homerum Agamemnon, ſi decem affuiſſent Neſtori ſimiles, facile ſe urbi hoſtica fuiſſe potiturum dicit, nam & Domitius Corbulo dolabra, id eſt, ſenſu hoſtem uincendũ dictitabat. Cæſar uero idẽ eſſe ſibi conſiliũ aduerſus hoſtem, quod medicæ artis peritis contra corporis uitia, morboſ ue, fame potius, quã ferro ſuperandi. Eadẽ ratione Paulũ commemorare ſolitum accepimus, Imperatorem ſenem moribus eſſe oportere. Cũ innueret prudentia craſſandũ, & maturitate, ac moderatioribus ſemper inhærendũ conſilijs. Nam Aphricani uox clariſſima, & quod dicẽdũ ſit, principis terrarũ populi imperatore digna, Cũ eum, ut parum pugnacem quidam inceſſerent, Imperatorem inquit me mater, non bellatorem peperit. Fabius quoq; noſter rem eſſe in oratione præcipuam conſilium ſcribit, quia uarie, ac ad rerum uertitur momenta. Quid enim ſi præcipias imperatori, quoties aciẽ inſtruet, dirigat frontem, cornua utrinq; ꝓmoueat, equites utrinq; pro cornibus locet? erit hæc quidem rectiſſima fortaſſe ratio, quoties licebit, ſed mutabitur natura loci. hinc dictũ ſcientiſſime a Seneca eſt, Conſilia rebus aptantur. Res noſtræ feruntur, immo uoluunt̃, ideo conſilium naſci ſub die debet, ſed hoc quoq; tardum eſt nimis. Sub manu quoq;, quod aiunt, Conſilium naſcatur. Huc reſpexit, qui totidem ſibi Megabyzos optauit, quot eſſent τῆς ῥοιᾶς κόκκοι, id eſt in malo punico grana. Ariſtoteles uero moralium ſexto, Videndũ inquit, eſt, εὐβουλία quid ſit. Vtrum ſcientia aliqua an opinio. An εὐστοχία. i. bona coniectatio, Et ſcientia quidem non eſt, non enim quærunt homines, de quibus ſciunt, qui uero conſulit, quærit, ac ratione diſcurrit. Sed nec Euſtochia, hæc enim ſine diſcurſu, & ſubito fit. Conſultatio uero longi temporis eſt, καί φασι, πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως hoc eſt, longo quidem ſpacio conſultandum, at ubi conſulueris, mature facto opus eſſe. Rurſum aliud Anchinœa eſt ſiue ſolertia, aliud Eubulia. Eſt enim coniectatio quædam ſolertia ipſa. Neq; item Eubulia eſt dicenda opinio aliqua. At quoniam qui male cõſulit, aberrat, qui uero recte, haudquaquam, patet, Eubuliam eſſe directionem quandam, non ſcientiæ, non opinionis, nã ſcientiæ non eſt directio, cum abſit error, opinionis uero directio ueritas eſt, Verũ nec ſine ratione eſt Eubulia. Reliquum igitur eſt, ut ſit cogitationis. hæc enim non dũ aſſenſio eſt, ſiquidem opinio non quæſtio eſt, ſed iam aſſenſio quædam eſt. Qui autẽ conſulit, dubio procul, ſeu bene id agat, ſeu perperam, quærit aliquid, & cogitat. Sed Eubulia eſt conſilij directio quædam. proinde quærendũ prius, quid conſilium ſit, & circa quid. Eſt uero Eubulia directio ſecundum utilitatem, & ſecundum id, cuius opus eſt; & ut, & quando, Eubuliæ fines duo ſunt, ſimplex, id eſt felicitas, Et particularis. Cum uero prudẽtum ſit bene conſulere, erit utiq; Eubulia directio ſecundum utilitatem ad finem. Cuius prudentia uera exiſtimatio eſt. Eubuliam uero latine quidam conſulationem bonã tranſferunt, Alij etiam promptitudinem. De quibus autem conſultatio fiat, plura Ethicorum tertio, atq; item magnorum moralium. ij, Digna uero relatu Sophoclis ſententia eſt ex Electra βουλῆς γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἐχθίον κακῆς, Id ſignificat, nil conſilio malo inimicitius. Putat Seneca, ubi quid fugiendum, quidue appetendum ſit, uelis ſcire, ad bonum ſummũ & propoſitum totius uitæ reſpiciendum. Illi enim conſentire debere, quicquid agas, neq; enim diſponet ſingula, niſi cui iam uitæ ſuæ propoſita eſt ſumma. Ideo peccamus, quia de partibus uitæ omnes deliberamus, de tota autem nemo. Plutarchus ait, tempus eſſe conſiliorum datorum optimũ. Scribit Euſtathius celebrem apud Græcos fuiſſe Pàrœmiam ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt in nocte conſiliũ, unde inquit, Nox Euphrone nuncupat̃ παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν ἡμᾶς ἐν αὐτῇ quod bene tunc ſapere contingat. propterea Euripides. νυκτὸς ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐφρόντισα, id eſt in longo noctis tempore cogitaui. Huc & iactatum Homeri ſpectat illud, non oportere conſulentem alijs uirum noctem dormire perpetem, quod is παννύχιον εὕδειν dicit.

Qui ſint apud Senecam ordinarij gladiatores,& poſtulatitij. Reſtituitur in integrum Senecæ lectio. Item de Proxenis,& Pararijs, Aſtoxenis, Doryxenis.

CAPVT XXXII.

SENECA epiſtolarum ad Lucilium libro primo ita ſcribit, Nunc omiſſis nugis, mera homicidia ſunt, nihil habẽt quo tegantur, ad ictum totis corporibus expoſiti, nunquã fruſtra manum mittũt, hoc plærique ordinarijs paribus,& poſtulatitijs præferunt. Quid ni præferant? non Galea, nõ ſcuto repellitur ferrum. Omnia iſta mortis moræ ſunt. Hactenus Seneca, Quæſitum uero diu inter eruditos, quænam ſint hic ordinaria paria, & quæ poſtulatitia. Sunt qui ordinarios dici gladiatores putent, quia ſit, ut Feſtus inquit, ordinarius homo, ſcurra,& improbus. Qui ſtet in ordine Prætorem adeuntium, uel quia minime ordine uiuit. Vlpianus iureconſultus digeſtis de iniuria,& famoſis libellis, multum intereſt inquit, qualis ſeruus ſit, bonæ frugi, ordinarius, diſpenſator. An uero uulgaris, uel mediaſtinus. Poſtulatitios intelligunt ſuppoſititios, Qui recentes feſſis ſubijciebantur, de quibus Martialis, Hermes ſuppoſititius ſibi ipſi. Sicut & pararij hiſtriones, qui parabantur poſt mimos item feſſos. Ego uero amota ueſica omni,& ampullis, ſeſquipedalibuſque uerbis ſequeſtratis, ordinarios accipio gladiatores gladiaturæ imprimis peritos, ſuoque apparatu,& ritu inſtructos, Qui digladiaturi producerentur ſpectatorum uoluptati, quique ex conſtitutione, uel conſuetudine, exhiberi ſoliti erant. Sicuti ordinaria onera ſunt iurecõſultis, cum fundus quotãnis tantum præſtare domino, uel principi debet. Extra ordinaria uero, quæ præter morem ex inopinato inducuntur. Et Seneca libro de Ira tertio, Dedit mihi præturam, ſed conſulatum ſperaueram, dedit duodecim faſces, ſed non fecit ordinarium Cõſulem. Sic ergo & ordinarium gladiatorum apparatũ in hiſtoria quandoque legimus. Nam & iuſtum, ac legitimum gladiatorum ſpectaculum appellauit in Claudio Suetonius ex formula, rituque ordinario datum. Eſt & iudex, qui ordinarius dicitur, eum uero intelligunt, qui iure ſuo, uel principis beneficio uniuerſaliter iuriſdictionem exercere poteſt. Item cui uniuerſitas cauſarum commiſſa eſt, Et qui à collegio eligitur,& à ſuperiore confirmatur. Eſt item ordinarius legatus in prouincia ſuper decretũ. Et hi duorum ſunt generum, Quidam enim adminiſtrationem habent. Alij uero non habent, iudicant tamen. Poſtulatitios porrò gladiatores intelligo, qui poſtulante populo, præter ordinarios,& conſuetos exhiberi principis benignitate conſueuerãt. Id ſignificat Tranquillus in Domitiano, cum ita ſcribit, Præterea quæſtorijs muneribus, quæ olim omiſſa reuocauerat, ita ſemper interfuit, ut populo poteſtatem faceret, bina paria è ſuo ludo poſtulandi, quæ nouiſſima aulico apparatu induceret, ſed apertius, Extraordinariũ gladiatorũ ſpectaculum idem appellauit in Claudio, ſed & Martialis epigrammaton primo rẽ ferè totam ita expreſſit.

Dum peteret pars hæc Myrinum, pars illa triumphum,
Promiſit pariter Cæſar utraque manu.

Porrò apud Senecam nõ Pararijs lego, quod de eruditorum decuria præcipit quidam, ſed paribus, ut uetus,& noua præfert lectio, & eſt perſpectius, ſic enim in hiſtorijs gladiatorum memorantur paria. Sicuti ex proxima Tranquilli aduocatione liquet. Nam pararij apud Senecam de beneficijs libro ſecundo, non ferè alij ſunt, quam Proxenetæ, hoc eſt mediatores, ut Apuleij uerbo utamur, conciliatores, interceſſoreſque inter emptorem, uenditoremque. Quidam inquit, uolunt nomina ſecum fieri, nec interponi pararios, nec ſignatores aduocari, nec Chirographum dare. Et Controuerſiarum tertio, ut dominicæ libidini pararium faceret. At qui uocantur Proxeni, quorum crebra eſt Græcis hiſtoricis mentio, non ferè alij erant, quam hoſpitibus excipiendis præfecti, qui ex ciuitatibus aduentarent, proptera ciuitatum Proſtatæ dicuntur,& Phrontiſtæ. Proxenia uero nuncupatur munus eiuſmodi. Proxeni appellationem poſt Homerum irrepſiſſe, Euſtaſtius ſcribit. Eligi porrò ſolitos uel à populo, uel a rege. Inde Herodotus tradit, Spartanis fuiſſe decorum regibus, quem uoluiſſent, demonſtrare, Qui proxeni functionem obiret. Sed amplius parte hac aduertẽdum, obſeruatum eſſe apud Aelium Dionyſium dici quidem Proxenos ciuitatis hoſpites uniuerſæ, ad quos diuertant legati, ab eiſdemque

ad popu-

ad populum producantur. Aſtoxenos uero, qui ex maioribus quidem oriundi ciuibus peregrini habentur nihilominus, cuiuſmodi in Lydia Agamemnon. Doryxenos autem eſſe, qui belli occaſiõe aliquorum hoſpites fiunt. At ſunt & qui uocentur Idioxeni, hos intelligimus, qui priuatim, ac per ſe iura ſubeunt hoſpitalitatis. Idem ferè, quod Aelius Dionyſius, de Aſtoxenis ſentit Pauſanias, ſed Glauci exemplum profert apud Corinthum. Doryxenum interpretatur ex hoſte amicum. cuiuſmodi Glaucus & Diomedes, quiq; captiuis liberandis legati munere fungatur. Sciendũ illud quoq;, metaphora per eleganti eum, qui cuiuſpiam uel boni, uel mali cauſam præbeat, dici eius, ipſius rei Proxenum, ueluti hoſpitio ſuſceptam ad alios mox tranſmiſerit.

¶ Conſumati gladiatores qui dicantur. Aperitur Plinij difficultas. Item qui Samius gladiator apud Ciceronem, contra aliorum ſententiam. Item gladiatorum petitiones, compoſitiones, commiſſiones. CAP. XXXIII.

IN hac uero gladiatorum mentione non improbum fuerit, aperuiſſe Plinij nodum ex octauo naturalis hiſtoriæ, ubi de elephantorũ ſpectaculis diſſerens deniq; ſic infert, Poſtea pugnauere ſinguli principibus Claudio, & Neroni in conſumatione gladiatorum. Quæ ſit gladiatorum conſumatio in auctore doctiſſimo, arbitror plurimos diu, & anxie quæſituros. Ipſe ijs uerbis intelligo gladiatores ueteranos, qui iam artis uſu diuturno occaluiſſent, uel ſi placet, Rudiarios etiam. Sic enim Priſciano interprete, dicuntur, qui rude donati gladiaturam deſinunt, & publice alimẽta capiunt. Cicero in Philippicis, tam bonus gladiator rudẽ tam cito accepiſti? Hos uero interdum ad ſanguinarias pugnas retrudi ſolitos, uel pretij inuitamento allici, Suetonius autor eſt, Tiberium Cæſarem id factitaſſe, memorans. Conſumati uero gladiatores dicebantur emeriti, ſicut milites conſumatos appellari quandoq; animaduertimus. Iulius Frontinus Stratagematon quarto, Curius, cum uictis ab eo Sabinis, ex ſenatuſconſulto ampliaretur ei modus agri, quem conſumati milites accipiebant, Gregalium portione contentus fuit, malum ciuem dicens, cui non eſſet id, quod cæteris, ſatis. Seneca uero in libro de breuitate uitæ, quoſdã inquit, cũ in coſumationem dignitatis per mille indignationes erupiſſent, miſera ſubit cogitatio, ipſos laboraſſe in titulum ſepulchri. Samium porrò gladiatorem apud M. Tullium Thuſculana ſecunda interpretantur eruditi, ut proprium gladiatoris nomen, fortaſſis ab Inſula Samo nominatum, ut ſerui dicuntur Cappadoces, Getæ, Daui. Cæterum qui amplius Cicerõis uerba excuſſerit, liquido comperiet, doctius aliquid ab eo ſignificatum. Quo uero expendi liberius ſententia poſſit utraque, excripſimus indidem pluſcula. Quis inquit, mediocris gladiator ingemuit? quis uultum mutauit unquam? quis nõ mõ ſtetit, uerũ etiã decubuit turpiter? Quis cum decubuiſſet, ferrum recipere iuſſus, collũ cõtraxit? Tantum exercitatio, meditatio, conſuetudo ualet. Ergo hoc poterit Samius ſpurcus homo, uita illa dignus, locoq;, uir natus ad gloriam, ullam partem animi tam mollem habebit, quam non meditatione, & ratione corroboret? Hæc Cicero, in quibus neminem puto, etiam Leberide cæciorem, non coniectare ſubeſſe quippiam ſubcutaneæ, latentiſq; eruditionis. Ego igitur Samium arbitror appellatum frontis inuſtæ, ac, ut Plinius inquit, inſcriptæ, uel certe uulneribus crebris conciſſæ, ac cicatricoſæ, Quoniam Samiorum frontibus, ſicuti in Pericle docuit Plut. Athenienſes Stigmata inuſſere, unde & Samij dicti literati. Super qua re affatim alibi à me diſputatũ, commemini. Niſi quod Samnis legendum uidetur potius, nam eſt id Lucilij carmen ex quarto ſatyrarum, uti à Nonio aduocari ſcimus, in uerbo Spurcum. Id quod ne ceruicoſior quis comminiſci me putet, in rẽ præſentem eundum protinus.

Eſeminus fuit flacco ore, una equidem
Samnis, ſpurcus homo, uita illa dignus, locoq;
Cum Pacidiano componier, optimus multo
Poſt homines natos gladiator qui fuit unus.

Meminit rurſum Cicero de optimo genere dicendi. Verum ut in aliquã quodammodo parerga excurramus, inaudias quandoq; gladiatorum petitiones dici. Scito impetus uerbo eo proprie gladiatorios dici. Cicero, Quod ergo tuas petitiones ita con-

citatas, ut uitari nullo modo poſſint, parua quadam declinatione defugi, & ut aiunt, corpore exceſſi. Componi item Gladiatores dicuntur, ubi in harenã depugnaturi producuntur. Quintil. libro ſecundo, quia ſæpe Gladiatores ſub eodem magiſtro eruditi inter ſe componuntur. Et Cicero ad Cælium, Quid tu, hoc tibi mandaſſe exiſtimas, ut mihi Gladiatorum compoſitiones, ut uadimonia dilata mitteres? Dicuntur & Commiſſiones. Nam & Oratorũ quoq;, ac Poetarum legunt Commiſſiones, ubi in mutuum prodeunt certamen in Spectaculis. In Commiſſione poetica Papinium fuiſſe olim coronatum accepimus. Commiſſiones Prætorum pro editionibus ludorum intelligimus.

¶ Quinquennium Neronis unde duci in adagium ualeat. De Nerone pluſcula.
CAPVT XXXIIII

CLAVDIVM Neronem, quem Plinius alteram facem generis humani uocat, quemq; pedibus genitum parẽs eius prodidit Agrippina, Tranquillus ſcribit, à pietate Imperij exordia feciſſe, quoniam Claudium apparatiſſimo funere elatum laudauit, conſecrauitq;. Memoriæ Domitij patris honores maximos habuit. Matri ſummam omnium rerum publicarũ, priuatarumq; permiſit. Primo etiam Imperij die excubanti Tribuno ſignum dedit, optimam matrem. Ex Auguſti præſcripto imperaturum ſe, profeſſus eſt, neq; liberalitatis, neq; clementiæ, nec comitatis exhibendæ ullam occaſionem omiſit. Senatorum nobiliſſimo cuiq;, ſed à re familiari deſtituto annua ſalaria, & quibuſdam quingena cõſtituit, & cum de ſupplicio cuiuſdam capite damnati, ut ex more ſe ſubſcriberet, admoneretur, ꝗ uellem, inquit, neſcire literas. Agenti Senatui gratias reſpondit, cum meruero. Talem ſe initio principatus præbuit Nero, exiturus mox in prærabidam feritatem, & ſæuitiem incomparabilem. Inde Traianum Imperatorem eminentiſſimum ſcribit Sex. Aurelius ſolitum dicere, procul diſtare cunctos principes Neronis quinquennio. Hinc Prouerbij uice uſurpare eleganter hoc ipſum poſſumus, cum eos coarguere uolumus, qui ſe à principio mites quidem, & præter modum tractabiles præſtant, paulóq; mox erupturi uidentur in barbaram truculentiam. Quod Neroni eueniſſe, cum celeberrimis monumẽtis teſtatiſſimũ fecere Priſcorum ingenia, quæ nobis lucem peperere, tum Alexander Aegeus, peripateticus philoſophus, & Neronis eiuſdem præceptor, dicto ueriſſimo comprobauit, qui illum uideri pronuntiauit πηλὸν αἵματι πεφυρμένον, id eſt, lutum ſanguine ſubactum. Cui tamen ſententiæ lepide quidam ſuccinuit, κακῶν μαθητῶν κακίονες οἱ διδάσκαλοι, id eſt, malis diſcipulis peiores magiſtri. Autores tamen ſunt, Nerone mortuo, non defuiſſe, qui per longum tempus uernis, æſtiuiſq; floribus tumulum eius ornarent, ac modo imagines prætextatas in roſtris proferrent, modo edicta quaſi uiuentis, & breui magno inimicorũ malo reuerſuri, unde irroboraſſe opinionem illorum contenderim, qui Neronem reſurrecturũ ſuſpicati ſunt, futurumq; Antichriſtum. Alij uero putarunt nec occiſum quidem, ſed ſubtractum, ut putaretur occiſus, & uiuum occultari in ætatis uigore, qua fuit, cum crederetur extinctus, donec ſuo tempore reueletur, & reſtituatur in regnum. Sed hæc, ut Ialemo frigidiora, & quæ uel Thermas poſſint Neronianas refrigerare, ut Martialis abutamur uerſiculo. Ciuitatis diuinæ libro uiceſimo irriſit Aurelius Auguſtinus. Seneca non ſine adulationis ſuſpitione, Neronem Cæſarem, ut aliarum uirtutum, ita ueritatis præcipue amantiſſimum, ad inueſtigandum Nili caput miſiſſe, ſcribit: Tam ẽm in eo mendacium eſt maniſeſtarium, ꝗ in Plauti Comœdia Mœchus. Sed enim uetus eſt, ac Parœmiodes, gladiatorem, cui in numerato ingenium ſit, in harena conſilium capere.

¶ Hominum quorundam natura mirabilis. Senecæ locus perobſcurus illuſtratur de Paſſieno.
CAPVT XXXV

MIRARI ſuccurrit quandoq;, ꝗ mira hominum ingenia effinxerit ſæpe natura parens, nec ad fabuloſa nunc reſpectamus, quæ copioſius perſequuntur Poetæ, nec non ex hiſtoricis, quos Poetis affines imprimis nouimus, uerum quæ autores grauiſſimi ſumma fide, quod inter cognitores uerſarentur, prodenda cenſuere. Senetio, inquit Seneca Suaſoriarum primo, fuit ingenij confuſi, & turbulenti. Is cupiebat grandia dicere, adeo ut nouiſſime huius rei morbo & teneretur, &

ſetur, & rideretur. Nam & ſeruos nolebat habere, niſi grandes, & argentea uaſa non niſi grandia. Eò demum peruenit illius inſania, ut calceos quoq; maiores ſumeret, ficos non eſſet, niſi Mariſcas. Concubinum quoq; ingentis ſtaturæ haberet. Omnia demum grandia probabat, unde ei cognomen impoſitum. Senetio nanq; uocari Grandio cœpit. Nam & cum diceret, ſummis inſiſtebat digitis, quo grandior uidetur. Ophioneum Meſſeniorum Vatem, Pauſanias ſcribit, ſemper à natali ſtatim die luminibus captum; & priuatim, & publice uaticinia peregiſſe. Id mirabilius multo, poſt uehementiorem capitis dolorem uidere cœpiſſe, ac mox relapſum ad cæcitatem denuo. Iam uero & Latro Portius, quanq̃ Orator grauis, nec citra ſuauitatem, bone Deus, q̃ fuit in omni re nimius. Quippe nec remittere ſtudia ſciebat, nec repetere. Vbi ſe ad ſcribendum cõcitaſſet, iungebantur noctibus dies, & ſine interuallo grauius ſibi inſtabat, nec deſinebat, niſi deficeret. Rurſus cum ſe remiſerat, in omnes luſus, & iocos reſoluebatur. Cum uero ſe ſyluis, & montibus tradiderat, omnes illos agreſtes in ſyluis, ac montibus natos laboris patientia, ac uenandi ſolertia prouocabat, & in tantam ſic uiuendi perueniebat cupiditatẽ, ut uix poſſet ad priorem conſuetudinem retrahi. At cum ſe reuocaſſet, tantis uiribus incumbebat in ſtudium, ut non tantum nihil perdidiſſe, ſed multum acquiſiuiſſe deſidia uideretur. Memoria huic uiro natura quidem felix, ſed plurimum adiuta etiam arte, nunq̃ illa, quæ dicturus erat, ediſcendi cauſa relegebat. Edidicerat, cum ſcriberet. Dicebat ita, ut in nullo unq̃ uerbo eum memoria deceperit. Hiſtoriarum omnium ſumma notitia. Iubebat aliquem nominari Ducem, & ſtatim illius geſta curſu reddebat. Adnotatũ in Chronicis eſt, M. Portium Latronem duplicis quartanæ tædio manum ſibi admouiſſe, atq; ita functum fato; Meſſala exactiſſimi uir ingenij, & latini ſermonis obſeruantiſſimus, cum audiſſet Latronẽ declamantem, dixit, ſua lingua diſertus eſt, quibus ingenium cõcedens ſermonem obijcere illi uidebatur. Cum porrò Latronis diſcipuli non audiri deſyderarent, ſed audire modo contenti forent. Initio contumeliæ cauſa à deridentibus auditores uocabantur. Mox in uſu eſſe uerbum cœpit, & promiſcue pro diſcipulo poni. In Ariſtotelis relatum monumentis inuenio, ut de Mithridate taceam, à quo excogitata Antidotus Mithridatios dicitur, puellam cœpiſſe initio paulatim uenenis innutriri, conſuetudinemq; in naturã abijſſe, ut ijs perinde ueſceretur, aleretur'q;, ac conſuetis cibis reliqui. Adijcit, fuiſſe puellæ cor caloris inops. Præterea meatus prætenues, ita ut digeſtionis ui inſigniter demutaret hauſtum uenenum prius, q̃ cor pertingeret. Ipſam uero educationis ratione uenenoſam euaſiſſe, ut ſputo, ac quouis humore alio perimeret appropinquantes, eueſtigio etiamnum expirantibus, qui cum ea coiſſent. Vt iam miremur minus, Anates ponticas edundis uulgo uenenis uictitare. Scribit Auicenna, tempeſtate ſua uixiſſe hominem, quem fugerent uenenata omnia. Morientibus omnibus, quæ forte mordicus eum apprehendiſſent, inde nil omnino læſum. Cum uerò grandior admotus foret ſerpens, bidui quidem induxiſſe febrem, cæterum defeciſſe ipſum. Autor magnus Albertus eſt, in Colonia Agrippina puellam ſe uidiſſe, quæ in trimatu parietibus arreperet araneas uenatura, quas uoraret; eóq; cibi genere oblectata inſigniter aleretur. Admirationem Græcis, Romaniſq; de ſe Matreas peperit, ex ijs unus, qui dicuntur Plani. Dicebat, feram à ſe nutriri, quæ ipſa ſemet uoraret, ut uel nunc anxie ſcrutentur multi τὸ ματρίου θηρίον τί ἐστι id eſt, quæ nam ſit Matreæ fera. Sed illud mirabilius longe, quod monumentis Theophraſtus prodendum cenſuit, fuiſſe Philinũ quendam, tota uita, qui nullo ſit uſus potu, uel cibo, præterq̃ lactis. Nam Anchimolus, & Moſchus apud Helidem Sophiſtæ tota uita hydropotæ perhibentur fuiſſe, ac ficis tantummodo uentris deſyderio ſatiſfeciſſe, nec ea tamen re quoq; imbecilliores, niſi quod ab eis teter adeo profundebatur odor inter deſudationem, ut in balneis ab omnibus magno ſtudio declinarentur. Affuit Druſo Tiberij filio medicus uini capaciſſimus, cum id admirarentur uniuerſi, deprehenſus eſt ante potum Amygdalas præmandere amaras quinq;, aut ſex. Quod agere prohibitus ne minimo quidem ſuffecit potui. Gallus Vibius tam magnæ fuiſſe eloquentiæ narratur, quam poſtea inſaniæ. Cui hoc accidit uni, ut in inſaniam non caſu incideret, ſed iudicio perueniret. Nam dum inſanos imitatur, dum Lenocinium ingenij furorem putat, quod aſſimulabat, ad uerum redegit. In Labieno tanta, & tam impromiſcua memoratur libertas, ut libertatis nomen ex-

cederet, & quia paſſim omnes lacerabat, Rabies uocabatur. In hunc primum excogitata eſt noua pœna. Effectum enim eſt per inimicos, ut omnes eius libri comburerentur. Quæ res inuſitata fuit, & prorſus mira, ſupplicium de ſtudijs ſumi. Eam contumeliam Labienus non tulit, nec ſuperſtes ingenio ſuo eſſe uoluit, ſed in monumenta maiorum ſuorum ſe ferri iuſſit, atq; ita includi, ueritus credo, ne ignis, qui nomini ſubiectus erat, ſibi negaretur, nec tantum finiuit ipſe ſe, ſed ſepeliuit. Caſſius Seuerus Labieni amiciſſimus, cum ex Senatuſconſulto libri eius comburerentur, nunc, inquit, me uiuum uri oportet, qui illos edidici. Seuerum Imperatorem Herodianus ſcribit, iter facere ſolitum ſine intermiſſione, neq; feſtos dies, neq; labores ullos magnopere curaſſe, algoris, atq; æſtus iuxta patientem. Sæpe etiam per altiſſimos montes hyeme ſæua, niuibus è cœlo ingruentibus, iuiſſe aperto capite, ut milites ad alacritatem, patientiamq; laborum re ipſa cohortaretur. Quanq; hic ipſe omnium item princeps duritiam, atq; aſperitatem uictus, tolerantiamq; laborum, diſciplinamq; omnem, ac Ducum reuerentiam ſubuertit, inhiare pecunijs, & munditias colere militibus inſuefactis. Ipſe uero auaritia ſupra omnes Imperatores maxime inſignis eſt habitus. Zenonem Athenæus ſcribit, ingenio amarulentum fuiſſe, & aduerſus familiares præiracundum, quod ſi hilarius ſe inuitaſſet, mitis euadebat, blandusq; cum ſuauitate. Quodam uero diuerſitatem admirante, ſibi, quod Lupinis, euenire, reſpondit. Qui aqua præmolliti, edulcatiq;, amarore ſecreto, ſuaues efficiantur. E diuerſo quoſdam inuenias hilares nimium, ac riſus amatores cuiuſmodi uocant Græci φιλογέλωες, qualem fuiſſe Syllam non tacuere Græci quoq;, quando mimis, & Gelotopæis multa eſt largitus, quin & Satyricas concinnaſſe Comœdias fertur. Tirynthios uero uniuerſim Philogelos fuiſſe, ac grauioribus inutiles negotijs, Theophraſtus ſcribit. Meſſala Coruinus Orator ante biennium, quam moreretur, ita memoriam, ac ſenſum amiſit, ut uix pauca uerba coniungeret, ad extremum uero enato circa ſacrum os ulcere, inedia ſe confecit. Bithon, inquit Pauſanias, taurum humeris geſtabat, qua admiratione ſtatua quoq; apud Argos dignus eſt habitus. Nam Ladas mortales cunctos pedum celeritate eſt ſupergreſſus, unde & apud eoſdem ſtatua eſt ornatus in Veneris templo, quam νικοφόρον dicunt, id ab Hypermeſtra poſitum memorant iudicio liberata, quod intenderat Danaus, quia ex præſcripto Lynceum non peremiſſet, peractum uero iudicium in regione, quam uocant κριτήριον. Aſconius Pædianus hiſtoriarum conditor, anno ætatis tertio, ac ſeptuageſimo captus luminibus, duodecim poſtea uixit annis, maxima apud om̃es autoritate. Sed nos in explicanda hominum natura, quæ menſum excedit publicum, recte opinor, fecerimus, ſi nodum apud Senecam Gordiano uel implicatiorẽ enodarimus. Sexto Controuerſiarum ita legimus, Oſcus nõ incommode dixit, ſed ipſe ſibi nocuit, dum nihil abſq; Schemate dicere cupit. Oratio eius non figurata erat, ſed praua. Itaq; non inurbane Pacatus Rhetor, cum illi Maſſiliæ mari occurriſſet, ſchemate illum ſalutauit, Poteram, inquit, dicere, aue Oſce, ipſe ab eloquentia multum aberat, natus ad contumelias omnium ingenijs iniungendas. Nulli non impreſſit aliquid, quod effugere non poſſet. Ille Paſſieno, prima eius ſyllaba in Græcum mutata, obſcenum nomen impoſuit, declamatori ſubtili, ſed arido. Hactenus Seneca, quid uero hiſce innuatur uerbis, perobſcurum eſt. Coniectura ipſe ducor, ut Phyſſienum putem appellatum, ueluti eſſet mentulatus follis. Nam phyſan dici follem norunt omnes, Sinos uero mentula eſt, quod Ariſtophanis docet Interpres, unde Sileni deflexum nomen eſt, & σιναμωρουμένη dicitur, quæ cum uiro congreditur. Smindyrides Sybarita luxu, & felicitate diffluens annis plus minus uiginti, nec orientem ſe uidiſſe Solem dicebat, nec occidentem. At ipſum hoc ſyncerius tota ferè uita ſibi contigiſſe Ponticus prædicabat Heſtieus, dum eruditioni incumberet auidius. Citharœdus Stratonicus interrogante quodam, qui in Pamphilia omnium forent peſſimi, Phaſelitas reſpondit, at cunctorum hominum Sidetas, id eſt, σιδῆται. Philetas Cous in Poetica nominis non poſtremi corpore adeo ueſco, imbecilloq; fuiſſe narratur, ut pedibus plumbeas adnecteret pilas, necubi à uento percelleretur. Lynceum, & Idam fuiſſe Apharei filios, Pauſanias ſcribit, ſed Lynceum iuniorem. Hunc Pindarus ea fuiſſe uidendi excellentia ſcribit, ὡς καὶ διὰ στελίχους διᾶσθαι δρυῶν, id eſt, ut etiam per quercuum ſtipites ſpectaret.

¶An Cato

¶ An Cato ſolus quater, & quadragies cauſam dixerit ſemper abſolutus. De Archilochi poetæ interfectoribus. Plinij locus declaratur.

CAPVT XXXVI

PLINIVS naturalis hiſtoriæ ſeptimo ſingulari grauitate nobilem Græcæ, Romanæq; gentis cenſuram peragens, inter bona alia, quæ ſummo in omni uſu uiro Catoni primo affulſere, eius fuiſſe proprium ſcribit, quater & quadragies cauſam dixiſſe, nec quemꝗ ſæpius poſtulatum, & ſemper abſolutum. Nobis uero infra claſſem tam excellentis Autoris placita pro lege quidem ſunt, fueruntq; perpetuo, iure enim tanto nomini aſſurgimus, ſine quo fluctuabũt literæ, ueluti infeſto mari uentis pulſata nauis. Quod tamen uaria lectitando compertum nobis eſt, promimus in album non obſtrigilandi ratione, ſed iuuandi. Scribit in celeberrima oratione, quæ in Demoſthenem dicta eſt, Aeſchines, Ariſtophontem apud Athenienſes quandoq; auſum gloriari, quod nonagies quinquies accuſatus ſemper euaſiſſet, at non Cephalus ille antiquus, qui maxime popularis eſt habitus. Sed contra gloriabatur, quod cum plura decreta, ꝗ quis ſui temporis Orator ſcripſiſſet, nunꝗ fuiſſet accuſatus, quod contra leges decreuiſſet. Hæc Aeſchines. Quod uero & infra paulo idem ſcribit Plinius, Archilochi poetæ interfectores Apollo arguit Delphis, quæſituros arbitror Plinianæ lectionis ſtudioſos, quos nam ſignificet hac parte autor breuiſſimus. Nobis autem exploratum eſt, Oenomaum inter Græcos ſcriptorem non ignobilem, Euſebio referente, ita fermè prodidiſſe. Quare qui Archilochum occidit Archias, à templo quaſi ſceleſtus, exire ab Apolline iuſſus eſt, muſarum enim amicum occiderat. Sunt ex Græcis qui à Calonda interemptum Archilochum prodant, cui cognomentum fuerit Corax. Idq; in bello, ubi Mars eſt communis, perpetratum. Quem cum reijceret Pythia, ſuppliciter apprecatum, ignoſceret, quando hæ ſint bellorum ſortes. Adieciſſe porrò, ad id ſe difficultatis redactum, ut uel facere, uel pati, neceſſe fuerit, proinde obſecrare, ne ſibi uitio uerteretur, ſi ſuo ipſius dæmone uiueret, eſſeq;, quod ſe amplius execraretur, quia uiueret, ꝗ quod illum peremiſſet. Super ijs commotus miſeratione Deus hominem petere Tænarum iuſſit, ubi τέττιγος, id eſt, Cicadæ ſepulchrum uiſeretur. Atq; inibi Theleſidiæ pueri placare manes. Quæ omnia cum rite is obiſſet, Dei redinauit iram. Fuit uero Archilochus præcellens quidem Poeta, ſiquis auferat αἰσχροεπὲς καὶ τὸ κακόζηλον, id eſt, obſcœnitatem, ac uerborum uirulentiam. Inde apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum, amarulenta, felleq; conſperſa multo, immo defricta, edicta uocantur Archilochia.

¶ Exemplum ignotum cuiuſdam, qui plagis feruentior cooriebatur in concubitum.

CAPVT XXXVII

HOMINVM naturam extra reliquorum modum admirantibus ſuccurrit exemplum raro alias auditi euentus. Siquidem non multis abhinc annis uixiſſe quendam in uenerijs ingenij ſtupendi maxime, quodq; uix impetret fidem, ex adiuratiſſimis compertum eſt, qui quo pluribus affectus fuiſſet plagis, eo impetuoſius, ardentiusq; in concubitum ferebatur præceps. Fuit omnino mira res, neſcires, utrum affectaret auidius uerbera, an coitum, niſi qd' illorum menſu libidinis uoluptas conſtabat. Proinde extentis ſe precibus diſflagellari expoſcebat, pridie, ꝗ id pateretur, flagello aceti aſperitate obdurato, quod ſi conuerberator lentius agere foret uiſus, uelut extimulante rabie, conuitijs inceſſebat, nec factum ſibi ſatis arbitrabatur, ni inter cædendum ſanguis ſeſe oſtendiſſet. Vnus, opinor, mortalium inuentus, qui eodem impetu in ſupplicium ferretur, ac delitias. Quiq; inter tormenta ſenſuum titillationes, ac æſtuantem pruritum uel expleret, uel incẽderet. Quodq; nec mirum minus eſt, non latebat hominem flagitij inuſitata ſpecies, ſeq; in eo execrabatur, ac ſibi ipſi erat infeſtus. Cæterum conſuetudine deprauata amplius præualente, utebatur uitio, & improbabat. Irroborarat uero ea, radiceſq; egerat altius, quod ita foret aſſuetus puer, communicata ſtupri fœditate inter æquales plagarum allectatione. Documẽto inde præſigni, quantum moribus inoleſcendis educationis ratio poſſit.

¶ Arcem facere ex Cloaca, lapidem è ſepulchro uenerari pro deo, quid ſit. De Me-
necrate medico, & Callipide. Dicelictas qd, & Dicelon. Itē Empuſa, & Hecatæa. Quid
item Boliros. Calopodes qui. Callipædas cur dicant ſenes. Item uocabula plura, de Cal
lia ſcitu non indigna. CAP. XXXVIII

ARCEM facere ex Cloaca per prouerbiū illi dicunt, Qui rem haud ita ma
gnam plurimi faciunt, amplexantur, in oculis ferunt, ac mirantur, Cui con
ſimile adagium alterum, Lapidem è ſepulchro uenerari pro deo. Vtrunq;
poſitum apud M Tullium in oratione pro Plautio. Nunc uenio inquit, ad
illud extremum, quod dixiſti, dum Plautij in me uerbis meritum extol-
lerem me arcem facere ex Cloaca, Lapidem è ſepulchro uenerari pro deo. Succurrunt
exempla ex hiſtorijs plurima eorum, Qui in id genus uitij reciderunt. Menecrates me-
dicus, cum affectos quoſdam, ac penè conclamatos, uel caſu, uel arte in integrum reſti
tuiſſet, proindeq; à nonnullis ſublādientibus Iupiter cognominaretur, Elatior iam is hoc
nomine, ſibiq; nimio plus placens eodem cognomento inſolentius ipſe quoq; uti cœpit
in idq; tumoris eſt productus, ut ad Ageſilaum illum magnum, & Spartæ regem ſic quā
doq; ſibi ſcribere permiſerit, Menecrates Iupiter regi Aegaſilao ſalutem dicit. Qui reli-
quis haudquaq; perlectis, ſed hominis leuitate protinus irriſa, ita propemodum reſcribi
iuſſit. Rex Ageſilaus Menecrati ſanitatem dicit. Sunt ex Græcis, qui prodāt, ſiquos mor
bo ſacro laborātes curaturus adiret, iureiurādo prius adigere ſolitū, incolumitati reſtitu
tos ipſum ſeruorum uice ſecuturos. Et ſequebantur illi quidem, Verum Herculis habi-
tu alius. Alius uero Mercurij. Hominis uanitate animaduerſa, uocari ad cœnam, cū dijs
proprijs Philippus Macedo iuſſit, ac uenienti altiorem, auguſtioremq; menſam appo-
ni, in qua eſſet erectior ara, proinde cū inferrentur fercula, ſuffumigationes multæ, ac Li
bationes fiebant. donec Iupiter nouus ludibrium aduertens, magno omnium riſu inde
ſe proriperet. Themiſon quoq; Cyprius Antiochi regis delitiæ, Hercules dici uolebat
eoq; nomine rem ſibi diuinā fieri patiebatur, aderatq; ipſe leonis pelle inſtratus, Arcum
item ferens Scythicū, & Clauā. Huic quod de Menecrate diximus, affine illud quoq;
Ageſilai eiuſdem, quo urbanius Callipidis illius geſticularij celebrati tumorem reper-
cuſſit, ac inſolens depreſſit ſupercilium. Erat is Callipides Tragœdiarum hiſtrio, non
mediocriter quidem uelut etiam ſaltatricula Dionyſia, inter Græcos homines clarus.
Verum ipſe ea re plurimum ſe mirabatur. Itaq; ubi primum Ageſilao regi occurrit, arro
gantius aliquando ſalutauit, & ſubinde illi ſe oſtentabat, inter aſtantes ſeſe intrudens,
arbitratus fore, ut comiter, ac benigne a rege exciperetur. Verum, cum is grauioribus
intenderet, ac ne Callipidem reſpectaret quidem, Nō admodum inquit, noſſe me uide
ris ò rex, nec qui ſim, inaudiſſe? Tunc renidens Ageſilaus, an non es, inquit, Callipides il
le Dicelictas? hoc autem nomine Mimos uocant Lacedemonij, nam δείκελον Idolum ſi-
gnat, ſiue ſimulachrum, aut etiam imitamentum, ut in epigrammate, ξεῖνε ψυχοφόρων
δείκελον εὐορέων. Putant quidam id uerbum de Iouis ſtatua dici proprie, quaſi δι᾽ εἴκε-
λον Sed per abuſum de alijs itidem. Nonnulli quod ad incutiendum terrorem im-
mittitur, Dicelon appellari credunt. Verum hoc genus terriculamenta dici à Græcis He
catæa nouimus, quod ab Hecate immittantur, Sicuti produnt Apollonij interpretes,
quam inde a formidinis incuſſu etiam uocant βριμώ. Nominantur item Empuſæ a Dio-
nyſio, ubi de Iaſpide inquit, ἐχθρὰν ἐμπούσῃσι, καὶ ἄλλοις εἰδώλοισι, hoc eſt contrariam
Empuſis, & Idolis alijs. Eſſe uero phantaſma dæmoniodes, quod ſeſe infelicibus inge-
rat, multifariamq; demutet formam, ac ſe meridie plurimum oſtentet, cum inferis parē-
tatur. Sunt qui eaſdem cum Hecate ſtatuant, id quod ἐν ταγηνισταῖς ſignificat Ariſto-
phanes. Nominis ratio eſt, ut Euſtathio placet, quia uno incedant pede. Verum nec
deſunt, qui alterum interpretentur habere æneum pedem, & inde appellatā Empuſam
Quod in Batrachis Ariſtophanes expreſſit, ubi de Empuſa Xanthus ita pronūtiat, πυρὶ
γοῦν λάμπεται ἅπαν τὸ πρόσωπον, καὶ σκέλος χαλκοῦν ἔχει. hoc eſt, igne micat tota facies,
& crus æneum habet. Cui reſpondens Dionyſius, νὴ τὸν ποσειδῶ, καὶ τὸν ἕτερον βολίτινον,
id eſt per Neptunū, & alterū Aſininū. Inibi interpres inquit, Ex hoc quidam Onocolon
uocant.

uocant,nam Bolitinon aſininum ſignat. Boliton enim aſellorũ proprie dici retrimenta putant. Sed & Boum ſuperfluitates ita uocantur. Quod uero Boliton pronuntiant Attici, reliqua Græcia Bolbiton. Agnoſcunt uocem latini quoq;. Siquidem Pomp. Feſtus inde inflexum uerbum bulbitare putat,qđ ſignet puerili ſtercore inquinare. Callipidis porrò in libro de Poetica meminit Ariſtoteles,ubi etiã prodit,appellatũ quandoq; Simia geſticuloſiorem,quamobrẽ pronuntiatio ea tam elegans,& arguta,tamq; omnibus artis abſoluta numeris eum proculdubio tardiorẽ,& gradus quodã modo teſtudinei reddebat, ac longi,ut ita dicam,ſubſellij,& multarũ uelut nundinarũ,quæ res Prouerbio locũ fecit, qđ eo libentius relatum à nobis eſt,quoniã uiros alioqui eruditos cunctanter id audio interpretari. Fuerunt & Callipidæ populi ultra Boryſthenẽ, quorũ libro duodecimo meminit Strabo. Eos ad Hypanim Herodotus ſtatuit. Callipædas fieri ſenes, eſt apud Lucianum, qđ ſenes quidẽ puerũ ſapiant,ſed in conuiuijs pluſculum ſe inuitantes, ac facti hilariores etiam pulchri pueri ſibi uideantur. Calopodas deniq; dicimus nonnunq̃ boni, feliciſq; pedis homines,& ſeruos præcipue,quos & interdum καλοιωνίσους uocamus,ueluti proſperioris augurij. Quod uero ad Callipidem etiamnum attinet, autor eſt Duris Samius, illum in Alcibiadis naui fuiſſe,qua is ab exilio reuehebat̃,enſe,haſta,cæteriſq; armis, quibus uti in certaminibus ſolent, peregregie inſtructum. Verum enim uero,ut cœpimus, Corollaria non deſtituamus,appingentes, quibus auctior abeat harum ſtudioſus lectionum,in quibus malumus ubertatẽ nimiam,q̃ inopiæ exuccam ariditatẽ. Calidia, id eſt, καλίδια inuenio eſſe Cyprijs inteſtina. Nam Calidya barbaricũ eſt indumentũ. καλιούς Græci uiliores dicunt domos. κάλον uero,accentiuncula primam uendicante, Catellum indicat,& bacillum,ſed & carcerẽ comperi κάλον nuncupari, quin etiã lignum uinciendis nocentibus. Callæi,ſiue κάλλαιοι dicuntur Gallinaceorũ barbæ,& præterea πᾶν πορφυρώδες χρῶμα, id eſt, Quicũq; purpuræ aſſimilis color. Sunt,qui uaria eo malint uerbo intelligere. Apud Aegyptios legimus etiã χρῶμα καλλαϊνόν. Infectæ lanæ interdũ κάλλαι nuncupant̃. Quod uero in Græcorũ literis lectum eſt, καλλίας. πτεροῤῥυεῖ, id eſt, Calliæ defluunt pennæ, in Calliam pronuntiat̃ quendã, meretricibus conſectandis paterna qui dilapidauit omnia. Hinc facete dicebat̃ à Scortillis deplumatus. Calliam quoq; ꝓ Simia inuenio poſitũ,ex Attica loquẽdi formula, quæ δυσχερῆ τῶν ὀνομάτων εὐφημότερον προφέρει.

¶Parentum cultus. De Amphinomo,& Anapia. Tollitur ex Seneca obſcuritas. A quibus uiolati parentes. CAPVT XXXIX

Ex Platonicis adytis præter innumera alia, quibus homines proficiunt in dies cum in ijs,quæ ad doctrinæ rationẽ ſpectant,tum uero ad mores,illud quoq; ſcitiſſimum,immo uero etiam ſanctiſſimum,nec à Chriſtianæ ueritatis placitis diſſentaneum,obſeruaſſe nos cõmeminimus. Vim nec parenti, nec patriæ inferendam. Sunt enim,ſicuti ab Euripide proditum eſt, parentum anima filij,nec id in homine tantum,ſed & in animalibus cunctis,ut Tyaneo placuit Apollonio. Nam in epiſtolis ad Atticum M. Tul. στοργὴν φυσικὴν εἶναι πρὸς τὰ τέκνα ſcribit,hoc eſt,aduerſus ſobolem genuinam,naturalemq; putari beneuolentiam. Verũ quid uiciſſim parentibus debeatur a bene inſtitutis filijs, in brutis quoq; maximis ille conditor rerum Deus inſignibus indicijs præmonſtraſſe uidetur,ſiquidẽ, ut autor Ambroſius eſt, Ciconia romano uſu pia uocatur, quod pulli parentibus iam ſenio confectis,nec alimẽta ſibi conquirere ſatis ualentibus,in retributionẽ mutuam,tacita quidẽ,ſed alta naturæ ui in id propellente neceſſaria ſummo ſtudio,qđ in homine rarum eſt,ſuggerũt. Veruntamẽ inter nos quoq; affectus is adeo ſacer, adeo imprimis opt. max. Deo nonnunq̃ cenſetur requiſitus,gratuſq;, ut in Græcorum monumentis perpetuo Siculorum iuuenum pietas celebrata effloreſcat. Hi uero ſunt Amphinomus,& Anapias,a quibus, riuos ignium uomente Aetna in agrum Catanenſem, parentes humeris elatos,& incolumitati redditos, conſtans inter Græcos opinio eſt, ac Strabonis aſtipulatur autoritas, de quibus obſcure Senecam in libro de beneficijs tertio mentionẽ facere arbitror, Vicere inquit, Siculi iuuenes,cum Aetna maiore ui peragitata in urbes,in agros, in magnã Inſulæ partẽ effudiſſet, incendium,uexerunt parentes ſuos,diſceſſiſſe creditum eſt,ignes,& utrinq; flamma recedente,limitem adapertum,per quem tranſcurrerent iuuenes digniſſimi, qui magna tutò

auderent. Meminit & libro ſexto, ſed eadem obſcuritate, hoc eſt, citra ullam nomendaturam. Nam quæ de Aenea ſuo prodidit maximus Vates, ne ficta indoctioribus uideanť, ab eodem comprobanť Seneca, & inter hiſtoricos cum alij rettuliſſe inueniunť, tum Appianus Alexandrinus, abs quo & illud traditũ ſcio, Oppium ex ſenectute debilem in ſæuo triumuiralis proſcriptionis turbine, cum, ut manere liceret, filium deprecareť, humeris ab eo elatũ, donec extra portam tutum ſiſteret, ac poſtremo nunc agendo, nunc deferendo in Siciliam peruexiſſe incolumem. Antigonus, cum ingenti prælio ſuperaſſet hoſtem, præmium belli ad patrẽ tranſtulit, & imperiũ illi tradidit Cypri. Hoc eſt, planè regnũ, & quidem præpotens, nolle regnare, cum poſſis. Eſt profecto ſacra parentum maieſtas, & omnino proxima Deo. Propterea moralium octauo ita uериſſime Ariſtoteles tradit. τὸ δυνατὸν γὰρ ἡ φιλία ἐπιζητεῖ, οὐ τὸ κατ' ἀξίαν. οὐ δὲ γάρ ἐστιν ἐν πᾶσι, καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς, καὶ γονεῖς, οὐδεὶς γὰρ τὴν ἀξίαν ποτ' ἂν ἀποδοίη, hoc eſt, Q d' fieri poteſt, amicitia requirit, non quæ ex dignitate, cui in omnibus paria facere nequimus, ſicuti in Dei, ac parentum honore, quibus pro meritis nemo unq̃ retribueret. Quid uero potiſſimum tanti beneficij ratione deuinctus filius, & planè autoratus parentibus debeat cõtribuere, idem Philoſophus eminentiſſimus ita finit, eiuſdem ſcientiæ libro nono. Videtur quoq; parentibus alimenta maxime ſuggerenda, ueluti hoc debeamus, cumq;, ut ſimus, ipſi argumentũ præſtiterint, honeſtius quoq;, ea re illis mutuas operas reddere, q̃ nobis ipſis allaborare. honor item impẽdendus eis, quemadmodum Deo. Comprobat ex parte lex uetus, qua ſancitur, ut liberi parentes alant, aut uinciantur. Sed & Homerus ita canens, οὐ δὲ τοκεῦσι θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. Nec nutricationis uices reſoluit parentibus caris. Breuis autẽ factus eſt æui. Extat & Græcus ad id Senarius. καλῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. Viues diu; ſi uergentes in ſenium parentes connutrieris. Paternæ dignitatis indicium quoq; id uel maximum, quod literarum parens Homerus idem Iouem, quem Deorum intelligi principem uolebat, patrem nuncupat, tanq̃ conſimiliter afficiatur in filium pater, ac ſummus ille, & ueriſſimus parens Deus in humanum genus. Et pro Sylla M. Tullius parentibus grauitatem contribuit, filijs uero ſuauitatem. Quanq̃, quod perabſurdum eſt, Perſarum gentes legimus, perinde ac ſeruis, abuti ſolitas filijs. Charitatis paternæ illud equidem ſignum eſt euidens, quoniam, ut Politicorum tertio Ariſtoteles ſcribit, patrem filijs regnum non relinquere, ſi poſſit, arduum eſt. καὶ μείζονος ἀρετῆς, ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν, id eſt, èminentioris uirtutis, q̃ pro hominum captu. At Deiotarus, cum plures ſuſcepiſſet liberos, omnes, excepto tantum uno, iugulauit, quo, qui ſuperfuturus erat, potentior fieret, & maieſtatis auguſtioris, ratione impia, & barbara, immo planè Galatica. Solon è ſeptem ſapientibus unus, ſiquis parentes nõ enutriſſet, cum cenſeri ignobilem ſtatuit, & obſcurum. Nam, ut Cicero quadam oratione ſcriptum reliquit, cum ſit pietas uirtutum fundamentum, patrem filius, ut Deum uereri debet, & colere, neq; enim multo ſecus parens liberis eſt. Quod ſi audiatur, filium patri cauſam necis præſtitiſſe, quis id ferendum putet? Portentum, atq; monſtrum eſt certiſſimum, eſſe aliquem humana ſpecie, ac figura, qui tantum immanitate beſtias uicerit, ut propter quos hanc ſuauiſſimã lucem aſpexerit, eos indigniſſime luce priuarit. Cum etiam feras inter ſeſe partus educatio, & natura ipſa conciliet. Inde in Declamationibus Quint. Maximum omnium ſcelus uocat, paricidium, quod nomina ſacra polluit. Illud uero Romuli præcellens inſtitutum laudari eximie ſolet, qui cum paricidæ nullam ſtatuiſſet pœnam, homicidiũ tamen omne paricidium nuncupari uoluit. Quod hoc impium, atq; nefarium, illud autem impoſſibile eſſe duceret. Fieri tamen poſſe, poſt conditam urbem annis ſexcentis, L. Oſtius portentoſi ingenij homo, & proruptæ audaciæ docuit. Qui omnium primus patrem necaſſe narratur. Annalim prætorem, tonantibus bellis ciuilibus, cum is proſcriptus apud dientulum ſecure lateret, prodidit filius, &, nequid deſit, eo nomine à ſanguinarijs Triumuiris patris bona accepit, prætereq; ædilitatem arripuit. Verum diuino iudicio agente, ab eiſdem, quos immiſerat patri, cum uinolentus domum repeteret, eſt peremptus. Ardicum Pamphiliæ tyrannum annis iam feſſum parentem, & inſuper natu maiorem fratrem occidiſſe, libro de Rep. decimo, Plato autor eſt. Narratur & Perrhæborũ rex Triopas tam efferatæ crudelitatis, ut ne filius quidem Carnabas eam facile cõcoqueret. Quinimmo necato parente, acceptiſq; tyrannoctoniæ, id eſt, tyrannicidij præmijs, in Troadem

ſeceſſerit, atq; inibi à Troe expurgatus Zeliam condiderit. Succurrit Paricidij exẽplum, cui comparari nõ poſſit aliud. Artaxerxi Perſarum regi ex pellicibus centum quindecim fuere filij, tres iuſto matrimonio ſuſcepti, Darius, Ariarates, Ochus. Ex ijs Darium extra Perſicum morem, ubi rex tantum morte mutatur, per indulgentiam pater regem uiuus fecit. Cæterũ Darius poſt noua pietatis paternæ exempla, nouum & ipſe aliquid, immo inauditum auſurus, interficiendi patris conſilium cepit, ſed audi, quod omnem excedat admirationem, communicato tam nefario propoſito cum quinquaginta fratribus, nõ eſt inuentus, qui aduerſum ire conaretur. Cauſa paricidij, uel ipſo tamẽ paricidio ſceleſtior, Aſpaſiam uxorem habebat Artaxerxes. Ea quoq; ut ſibi cederet, efflagitauerat Darius, promiſerat indulgentiſſimus pater, ſed mox pœnitentia ductus, Solis ſacerdotem illam legit, quia perpetua ibi caſtitas foret neceſſaria. Hinc filij irritatur impietas. In patrem cooritur, ſed auerſantibus, credo, Dijs flagitij magnitudinem, fruſtratus euentu, pœnas paricidij inauſpicatiſſimi cum complicibus numini, paternæ maieſtatis ultori, dedit. Reuocatis ad ſupplicium quoq; infelicibus liberis, & uxoribus, ne tam abominandi ſceleris ullum prorſus ueſtigium extaret. Trogus item ſcribit, Theſſalonicem ab Antipatro filio, cum uitam per ubera materna deprecaretur, fuiſſe occiſam per ſummam immanitatem. Ab Euandro item occiſum fuiſſe patrem, quidam prodiderunt. Ptolemæum certe Polybius ſcribit, Philopatera cognominatũ ex facinoris crimine, quod patrem uita exuiſſet. Adeo multi non ingratitudine ſolum, quod eſt maximum omnium uitiorum, ut inquit Fabius, nomen illud ſacrum uiolare non uerentur, ſed etiam ſanguine, omnium poſt deum maxime ſacro, animam ſuam fœdare non compaueſcunt. Fuit & Ptolemæus cognomento φιλομήτωρ, ut Pauſanias ſcribit, ἐπὶ χλευασμῷ, id eſt, ludibrij cauſa, quod cum inſigniter odiſſet mater, adeo ut, q̃uis natu grandiorem, principatu prohiberet.

¶ Apud gentes aliquas cædi ex more parentes, ac mox uerti in cibum. Platonis ſcita de parentum cultu. CAPVT XL.

SED quid ſingulos miramur? Mos quarundam gentium celeberrimus eſt, ut ſenio iam confectos patres filij perimant, & quod omnẽ ſupergreditur feritatem, eorũ item carnibus ueſcantur. Fingere nos fortaſſe putet aliquis. Id tamen hiſtoriæ parens Herodotus de Indis rettulit, ac Maſſagetis. Q̃ uero à ueterum Romanorum inſtitutis tam impium facinus eſt diſſentaneum? apud quos cautum ſcimus, ut qui ſacramento non tenerent, hoſtem prælio uti ne laceſſerent. Quod & Catonis epiſtola comprobatur ad filium, ueluti præmonſtrarent, ne hoſtem quidem interfici oportere, ni adigat ſumma, & ea legitima neceſſitas. Propterea & Chryſantam collaudauit Cyrus, quod hoſtem interfecturus iam elatum in cædem gladium reuocaſſet, quia ἀνακλητικὸν, id eſt, receptui cani interim inaudiſſet. Sed infauſtis, & pollutiſſimis animis ſuo ſceleri relictis, ad iucundiora relatu ueniamus, ſubtexamuſq; pijs pectoribus diuini Platonis ſuper patria ueneratione placita ſanctiſſima, ex libris legum repetita. Ergo, inquit, fas eſt, parentibus prima, & maxima debita, omniũ antiquiſſima debitorũ perſoluere. Putare enim quiſq; debet, omnia, quæ poſſidet, eorũ eſſe, qui genuerunt, & educarunt, ita ut illis hæc omnia pro uiribus miniſtrare debeat, primũ quidẽ externa bona. Deinde etiam corporis, poſtremo, quæ ad animũ pertinent. Verbis quin etiam per totam uitam parẽtes maxime uenerari decet. Leuium enĩ, uolatiliũq; uerborũ grauiſſima imminet pœna. Nam omnibus præpoſita eſt Nemeſis, iudicij Angelus, huiuſcemodi inſpector omniũ. Oportet itaq; iratis, animũq; explentibus cedere, ſeu uerbis, ſeu rebus id faciant. Quod ſi iſta exactius ſeruarimus, digna à Dijs, cæteriſq; natura noſtra ſuperioribus præmia referemus, plurimũ bona cum ſpe uiuentes. Hæc philoſophi placita qui exploratius, certiuſq; imbiberit, in eam, opinor, ſententiam pedibus ibit, ni Galatam altius hauſerit, Lemnio etiamnũ ſcelere imbutus, nulla eloquij facultate, nulla præſtantia ingenij ſolertia exprimi poſſe, q̃ laudabile, q̃ omni excipiendum plauſu, feſtiſq; uocibus, ſiquem inaudias parentibus obſequentiſſimum filium, & in eo uno contumacem, ne beneficijs uincatur. Quod eſſe certamen omnium ſpecioſiſſimum, quis ambigat? In quo feſſis, etiam ſi ad Triarios res redeat, ſubinde tamẽ reſtituenda ſit acies, ſuclamandumq;, felices, qui uicerint, felices, qui uincentur.

¶Nemeſis & Leda diuerſæ ſint, an una, eademq́ʒ. Quid Nemeſis apud Ariſtotelem, Quid item apud Platonem. Nemeſea feſta, Adraſtia. CAPVT XLI

SOLENT, inquit diuinarũ inſtitutionũ primo Lactantius, mortuis conſecratis nomina immutari, credo, nequis putet eos hoĩes fuiſſe. Nam & Romulus poſt mortẽ Quirinus dictus eſt, & Leda Nemeſis, & Circe Marica, & Ino poſteaq̃ſ ſe præcipitauit, Leucothea, materq́ʒ Matuta, & Melicertes filius eius, Palæmon, atqʒ Portumnus. In ijs apertiſſime cõprobat autor hic, Nemeſin à Leda minime uideri diuerſam. Auſonius tñ quodã tetraſticho diſparauit.

Iſtos tergemino naſci quos cernis ab Ouo,
Patribus ambiguis, & matribus aſſeueratos.
Hos genuit Nemeſis, ſed Leda puerpera fouit.
Tyndareus pater his, & Iuppiter, hic putat, hic ſcit.

Fabellæ ratio, quia paulo obſcurior eſt, ad hunc ferè modum habet, tametſi alieno, quod aiunt, choro memet uideor inſerere, quando nil tam ab inſtituto, ac in quem collimamus, Scopo diſſentaneum, diſſituḿqʒ, q̃ſ fabuloſa conſectari. Cæterum nemo tam ſerius, nemo tam matutinus, ut non renideat quandoqʒ. Igitur Nemeſin cum deperiret Iupiter, ut à puella admitteretur, nequibat impetrare. Ad dolos ergo amatorie conuerſus, iuſſit Venerem in Aquilam deformari, ipſe olorem induit, moxqʒ, ut qui Aquilam nimis metueret, raptim ſe proripere cœpit, ac uelut compauidus latebras quærens, in puellæ deuolat gremium. Quæ neſcia, quantus inſideret miſeræ Deus, illum placide, ac geſtiens excepit, ſed ui numinis eueſtigio in ſoporem uertitur, eam tum nimis opportune comprimit Iupiter. Actis deniqʒ menſis parit illa Ouum, quod auferens Mercurius Spartam detulit, ac ſedenti Ledæ in gremium proijcit, ex quo nata fertur Helena, quam Leda ut filiam habuerit, alueritq́ʒ materno confouens affectu. Hæc ipſa quin etiam Pauſaniæ confirmantur autoritate, cuius uerba latine facta hæc ſunt, Græcorum, inquit, opinio eſt, Nemeſin Helenæ matrem eſſe. Ledam lac præbuiſſe, atqʒ educaſſe. Idem ſcribit, Nemeſin coronã geſtare, in qua & corui, & fortunæ parua inſignia contineantur, ſicut in manuum altera fraxineus erat ramus. In dextra uero Phiala, Aethiopibus inſculptis. Cuius rei rationem ſe minus tenere, Pauſanias item fatetur, tantũ addit, Nemeſin fuiſſe Oceani filiam. Heſiodus uero in Theogonia de Nemeſi ſic cecinit,

τίκτε δὲ καὶ νέμεσιν, πῆμα θνητοῖσι βροτοῖσι νὺξ ὀλοή, id eſt,

Etiam Nemeſin genuit mortalibus nocumentum hominibus Nox pernicioſa. Qui carmina concinnauit Cypria, quiſquis is cenſeri debet, Helenæ quidem matrem fatetur Nemeſin. Sed dum eam conſectaretur Iupiter, in piſcem quoqʒ deformatam prodit. Cæterum extra Oleas ſatis. Hiſce uero operæ leuioris in alienum reiectis forum, ipſi ad noſtrã conuertamur harenam, Protinuſq́ʒ, quæ altius requirunt examen, hic appingamus. Scribit quodam loco Plutarchus, Ariſtotelicos putare, urbanas eſſe perturbationes, ſiue affectiones malis dicere, Nemeſin, & miſericordiam. Siquidem nata indignatio ex improborum proſperiore ſucceſſu Nemeſis inquit, uocatur. Sicut miſericordia eſt, cum boni extra rationem calamitatibus conflictari, & turbinibus atteri, interq́ʒ ſaxum, ac ſacrum aſtituti uidentur. Ariſtoteles uero moralium ſecũdo, ad uerbum ferè ita ſcribit. Nemeſis autem, id eſt, indignatio media eſt inter inuidiam, & ἐπιχαιρεκακίαν, id eſt, peruerſum gaudiũ. Verſantur utiqʒ circa uoluptatem, & dolorem, prouenientes ex ijs, quæ proximis obueniunt, ὁ μὲν γὰρ νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὐπράττουσι, hoc eſt, Nemeſeticus ſiue indignabundus, ut dicamus, quo modo poſſumus, moleſte fert, cum indigna alicui proſperitas eſt. Inuidus hunc excedens in cunctis turbatur, & moleſte fert. ὁ δ᾽ ἐπιχαιρέκακος τοσοῦτον ἐλλείπει τοῦ λυπεῖσθαι, ὥς τε καὶ χαίρειν. Epichærecacus autem tantum abeſt, ut doleat, ut lætetur etiamnum. Eadem ferè in primo quoqʒ magnorum moralium idem philoſophus prodit, adnectitqʒ νεμεσητικὸν εἶναι ἐπαινετόν, id eſt, indignabundum uideri laude dignum, & in ſecundo Rhetorico ait, ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν, μάλιστα μὲν ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν, id eſt, miſericordiæ opponitur quidem maxime indignatio, angi quippe felicitate indigna quodãmodo aduerſum eſt, ſed & affectio utraqʒ ex bonis profluit moribus. Verum diuertamus parum ad Platonicæ ſapientiæ ſacraria, excerpturi inde, quod reconditum, nec in triuialium exchartabulis proculcatum ſtudioſis emolumentum, ſimul

& uoluptatem

& uoluptatem allaturum opinamur. Diximus Capite præcedenti ex Platonis uerbis, Nemeſin eſſe diuini iudicij angelum. Amplius, Hunc præeſſe nobis, uelut iudicis ſuperioris uicarium, Platonici tradunt, qui à turpibus deterreat, honeſtorum, ac uirtutis conciliet amorem, obſequentesq; , nec contumaciter tacitis eius illectationibus aduerſum euntes blanda confoueat mentis tranquillitate. Obluctantes uero aſſiduis idem territet turbinibus, erigatq; fluctibus, conuellat ſubinde, ac raptet. Angelus hic, ubi renidens arridet, gratiæ nomen indipiſcitur in priſcæ ſapientiæ monumentis, ubi uero formidabilis infeſtusq; lancinat, diuexatq;, furia nuncupatur. Vtrãq; porrò triplicem intelligunt temporis ratione, in tris abeuntis partes, quibus uel fœcunde lætamur, uel affligimur miſere, quod fati complectitur modum, & Parcarum ordinem trifarium. Angelum hunc Orphei theologia præcipue, ubi ſuperbos infeſtius comprimit, obturbatq;, Nemeſeos cognomento inſigniendum putat, quoniam ſummi uiri, & rerum naturæ capaces mõſtraturi, ſuperbiæ malum eſſe maxime omnium bonitati diuinæ diſſentaneum, quæ utiq; ſuperbis obſiſtit, humilibus uero dat gratiam. Id genus hominum tumentium non ſolum diuina cenſura, ut uitia reliqua, ſed etiam indignatione puniri tradiderunt, propriumq; ad id effinxere numen, Nemeſeos appellatione celebratũ. Eius meminit & Demoſthenes, nam oratione quadam κατὰ σπουδίου. Nemeſea nuncupat, id eſt νεμέσεια, feſtumq; id fuiſſe interpretantur, quo uita functis parentaretur. Quæ de Nemeſi protulimus, mire poeticæ lectionis ſtudioſos iuuabunt. Nam ſæpe nugamenta uideas ab interpretibus afferri non apud Græcos modo, ut in Heſiodi enarrationibus, ſed & apud Latinos, ut in Catulliano carmine,

Aut Tritonis hera, aut Rhamnuſia uirgo.

Celebre eſt, & ad noſtra hæc præcipue pertinens Leonis Byzantij ſcõma, quod in Gibboſum effudit, qui oculorum eius imbecillitatem fuerat cauillatus ἀνθρώπινον ἔφη, πάθος ὀνειδίζεις, ἐπὶ τοῦ νώτου φέρων τὴν νέμεσιν. humanam inquit, affectionem obijcis, cum in tergo feras ipſe Nemeſin. Adraſtiã deniq;, ac Nemeſin pro eodem numine accipiunt quidam. Multi diuaricandas putant, inquit Pauſanias. Ab Adraſto inflecti Adraſtiam credunt, qui ex ſeptem ſuperſtes ſolus, rurſum in Epigonis filium amiſit ſolus. Alij à Myſo deducunt Adraſto tẽpli autore primo. At melius eſt, inquit idem, quod nil prorſus eam euadit, id eſt ἀποδιδράσκει.

¶ Iræ incontinentia cur damnanda minus, quàm cupiditatum. De quibuſdam patrem euerberantibus, raptantibusue. CAPVT XLII.

ARISTOTELIS ſummi in omni ſcientia uiri, libros, qui de moribus ſunt, adire quandoq; ſolemus, & quidem uoluptate ſumma. mirifica in his ſcientia eſt, mirabilior, & ad bene uiuendum inſtitutio, qui eſt illorum librorum præcipuus finis. Inter alia, quæ maturam habent frugem, uel hoc nuper excerpſimus, οὐκ opinor, ἀναφρόδισιον. Incontinentia inquit iræ minus turpis eſt, q̃ cupiditatum. Nam quod rationem audit, minus turpe, q̃ quod nullo modo audit. Ira uero talis eſt. Nam quemadmodum miniſtri, qui ueloces ſunt, prius q̃ expleatur imperium, excurrunt ad exequendum, ſed interim peccant. Canes quoq; ante q̃ perſpexerint certius, ſit ne amicus, qui uenit, modo ſtrepuerit, irruunt cum latratu. Sic & ira propter calorem, & uelocitatem naturæ audiens quidem, ſed non omnino exaudiens præceptum, properat ad ultionem. Ratio enim, ſeu phantaſia iniuriam, uel contumeliam oſtendit. Ira uero tanquam ratione concludens, quod repugnandum ſit, ſtatim inſurgit. Porrò, quæ cognationem cum natura quandam habent, proculdubio minus ſunt damnanda. Hoc uero habet ira, ut manifeſtum ſit ex generationis ſucceſſione à parentibus accepta. Sic enim quidam ſe excuſabat, quod patrem euerberaſſet. Nam & ipſe inquit, patrem ſuum conuerberauit. Et ille rurſus ſuum, quin & filium oſtendens, & hic inquit, ubi in uirum euaſerit, me quoq; flagris cædet. hoc enim gentile nobis eſt. Quidã præterea raptabatur à filio, cumq; ad ianuam perductus foret, παύσαι ἔφη, καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐν ταῦτα. hoc eſt, Deſine fili, nam & ego patrem inquit, hactenus.

¶Parentes eſſe Iouis ſimulacra. Gentium quarundam truculentia in parentes. Paricidarum ſupplicij ratio. Pas, Pappas, Ma, Mammia, Pappæus Iupiter, Papiſſare.

CAPVT XLIII.

QVAMVIS à Veteribus proditum ſciamus, & à Proclo repetitum, eſſe parentes ἀγάλματα τοῦ πάντων πατρὸς διὸς, hoc eſt Idola, Spectráq; patris omnium Iouis. Rurſumq;, qui in deorum ſimulacra impios ſe præſtiterint, in deos ipſos, quorum imagines ſint, impietatem regerere. Mira tamen ſunt, quæ de hac re prodit hiſtoria, etiam ſi nõ excidit, quid ad hæc pauloante elucubratum nobis ſit. Legimus ſiquidem Caſpios, gentem immanem, & feram, parentes incluſos fame necare, cum iam ætatis annum ſeptuageſimũ exceſſerint. tolerabile tamen id putant nonnulli, quia ſit illorum moribus conueniens, cum Scythicum ſit. Sed multo etiamnũ magis, quod Bactriani faciunt, Scythicum uidetur. Eos Oneſicritus ſcribit, qui iam ſenio, morbóue cõfecti ſint, uiuos canibus apponere, ad hoc ipſum de induſtria enutritis. Quos illarum gentium uocabulo ſepulchrales uocent. Bone deus, quæ ſunt hæc hominum portenta, quibus dulciſſima illa naturæ cõmemoratio deſpicatiſſima eſt? mores ne dicere hos oportet, an uerius monſtra execrabilia, nec ſine cunctatione promenda? Rident male de literis meriti Plinium prodigioſas hominum figuras conſectantem, ceu non tam facile ſit naturæ à præſcripto ſuo recedere, quàm homini nulla non in parte ſubinde monſtrificum aliquid promenti, quod tum magnitudine, tum abſurditate uix inueniat fidem. Sapientiſſime inquit M. Tullius, noſtri maiores fecerunt, qui, cum intelligerent, nihil eſſe tam ſanctum, quod non aliquando uiolaret audacia, ſupplicium in Paricidas ſingulare excogitauerunt, ut quos natura ipſa cõtinere in officio non potuiſſet, magnitudine pœnæ maleficio ſummouerentur. Inſui uoluerunt in culeum uiuos, atq; ita in flumen deijci. Sic enim uolebant eum hominem è natura auferre, atq; eripere, ut repente cælum, ſolem, aquam, terram adimerent, ut qui eum necaſſet, unde ipſe natus eſſet, & careret his rebus omnibus, ex quibus nata eſſe omnia dicuntur. Noluerunt feris corpus obijcere, ne beſtijs quoq;, quæ tantum ſcelus attigiſſent, immanioribus uterentur. non ſic nudos in flumen abijcere, ne cum delati eſſent in mare, ipſum polluerent, quo cætera, quæ uiolata ſunt, expiari putantur. Cæterum quod de beſtijs hic, & flumine Cicero inquit, amplius perpendendum, Nam digeſtorum libro. XLVIII. Ad legem Pompeiã de Paricidijs, Iureconſultus Modeſtus ita ſcribit, Pœna paricidij more maiorum hæc inſtituta eſt, ut paricida uirgis ſanguineis uerberatus, deinde Culeo inſutus cum cane, gallo gallinaceo, & uipera, noc non etiam Simia in mare profundum proijciatur, hoc ita, ſi mare proximum ſit. Alioqui beſtijs ſubijcitur, ſecundũ diui Adriani conſtitutionem. Martianus titulo eodem, ſupplicium ſtatuit paricidis, quo teneantur damnati lege Cornelia de Sicarijs. Id erat, ut Marcellus inquit, In inſulã deportatio, & omniũ bonorum ademptio. Sed ſolent inquit, hodie capite puniri, niſi honeſtiore loco poſiti fuerint, quàm ut pœnam ſuſtineant, humiliores enim ſolent uel beſtijs ſubijci, altiores in inſulam deportantur. De Culeo paricidarum imperator Inſtitutionum quarto, de publicis iudicijs ferè cum Cicerone ſentit, niſi quod & ipſe ferales uocat anguſtias, tormentum incluſarum beſtiarum, ſiue ferarum, ſed nos caput hoc ſi ſententijs grauioribus, & quibuſdã præterea pauculis cluſerimus, nõ admodũ aberrabimus. Scribit facundiſſimus ſacrarũ literarũ doctor Hieronymus, parentibus neminem poſſe reddere, quod debeatur. Humilitatem eiuſmodi oblatam hominibus uiuendi ſpatia prorogare. Parentum nomen ab opt. max. deo eatenus diligi, ut ſe ipſum patrem iuſſerit dici. Salomonis ſententia nobilis eſt, Contumelijs afficiens patrem, & contemnens ſenectam matris, confundetur, & in opprobrijs erit filius derelinquens paternæ diſciplinæ cuſtodiã. Maledicenti patrem, & matrem extinguetur lumen, & pupillæ oculorum eius tenebras uidebunt. Machabæus filius matri mortem ſuadenti ſeruiuit, & durum imperium grauanter excepit, uno tantum uoto, ne genitricẽ offenderet. Sed inter diuina dei lege educatos hoc quid mirum? Illud ex gentium hiſtoria non ſine ſtupore narratur, Antigoni ſecundi Demetrius parens à Seleuco iure belli abductus fuerat captiuus, milit interim ad filium is, uti ſuis ne crederet ullis literis, quoniam foret à Seleuco cõpulſus ſcribere.

Cæterum firmo præſidio ciuitates teneret. At ſingulari pietate filius, his nil admodum intendens, ad Seleucum exarauit ipſe, illi ſe libenter regno ceſſurum, prætereꝗ obſidem futurum ſe, modo patrem abire liberum iuberet. At imperator Henricus dehoneſtus, deculpatuſꝗ ſcelere nefando Henricum patrem ad uitæ ultimum fœdo macerauit carcere. Poſtea uero, ꝙ de parentibus abunde multa congeſſimus, quæ hinc inde ſumus aucupati, adnectamus ex Grammaticorum ſacellis aliquid, quod iunioribus uſui ſit legiſſe. πᾶς inquiunt, infantili allocutione pater nuncupatur, qui mox per Anadiplaſiaſmum factus ſit πάππας. Sicuti μᾶ dicitur mater, unde & Mammia. Scribit in Bithyniacis Arrianus, conſueuiſſe Bithynos montium cacumina conſcendere, ac Iouem Pappā conſalutare, atꝗ item Attin. Autor quoꝗ Herodotus eſt, à Scythis Pappæum Iouem dici. Ex quibus elicitur omnibus, ineſſe uerbo diuini quippiam. Pappazin. i. παππάζειν, ut eſt apud Homerum, uel Pappiſſare. i. παππίζειν, quod Comicis arridet amplius, eſt infantium more, blandéꝗ patrem appellare.

¶ Ciceronis nodus explicatur, tradentis, Mari, quæ uiolata ſunt, expiari. Enarratur & Catullianum carmen. CAPVT XLIIII.

QVOD autem pauloante ex Cicerone rettulimus, Mari cætera, quæ uiolata ſunt, expiari putantur, ambiguitatem puto, habet, nec contemnendā. Scióꝗ non paucos in eo corrugaturos frontem. Quid ergo ad eius obſcuritatis illuſtrationem prominus? An doctiſſimum credimus Oratorem ad id alluſiſſe, quod ſcribit Ariſtophanis interpres ſuper eo Comici uerſiculo,

πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλατταν ἤγομεν, ἔπειτ' ἐλοῦμεν.

Hoc eſt, primo quidèm ad mare ipſum produximus; mox & lauimus. Mos erat inquit, Veteribus illic καθαίρειν τοὺς ἀφωσιομένους, id eſt expiare pollutos. Homerus, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον, id eſt & in mare ſordes reijciebant. Quin Platonem item ferunt, in ægyptum ad ſacerdotes, & prophetas ſe conferentem, ut illorum ſapientiæ placita perdiſceret, ſecum habuiſſe Euripidem quoꝗ, quem morbo implicitum, poſteaꝗ eſt maris aqua incolumitati reſtitutus, ſacerdotum opera, mox id uerbis ita teſtatum, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακὰ, Cuncta mortalium mala prorſus abluit mare. Verum ut addubitatio eximatur omnis, ſiqua etiamnum reliqua ſit, ad purificationem ſcribit Proclus, Sulphur adhiberi, & maris aquam. Meminit Iliados primo Euſtathius Euripidis ſententiæ, cuius uſum non peruidit uir meo iudicio alias eruditus, nam fluctuantibus uerbis Poetæ ſenſum perſicit, nec aſſequitur tamen, ut qui in lubrico ſiſtere nitatur gradum. Ex ijs, quæ promplimus, liquere amplius poteſt. Sed & opera eadem enarratur Catullianū carmen ad Gellium, de profano quodam, & inceſto, quod inſcite nimis, ac oſcitanter aut prætereunt interpretes, aut neſciunt.

Quid facit is, patruum qui non ſinit eſſe maritum?
　Ecquid ſcis, quantum ſuſcipiat ſceleris?
Suſcipit ô Gelli, quantum non ultima Tethys,
　Nec genitor nympharum abluit Oceanus.

¶ Deus ſummus qua colēdus ratione. Item dei filij, ac cæleſtes Dij. Dæmones quoꝗ. Cur numeris indita Deorum nomina. CAPVT XLV.

PORPHYRIVS philoſopus ſingularis libro ſecundo de ſacrificijs, & dijs, atꝗ dæmonibus, ſapienti eſſe notiſſimum, ſcribit, malos quidem dæmonas animalium oblectari uictimis, inꝗ eis futura portendere. Deum autem id genus ſacrificio haud quaꝗ egere. Qui ſanè adorantium perpendit mores, id præcipuum, maximéꝗ omnium ſibi gratum ſacrificiū exiſtimans, rectum, inconcuſſumꝗ de ipſo iudicium, & rebus alijs. Apud cæleſtem, diuinamꝗ naturam eximia oblatio eſt, mens pura, & à perturbationibus ſeiunctus, diſparatuſꝗ animus. Ne quod Ariſtoteles inquit, illis cōuulſi, lancinatiꝗ carmina proferamus

Empedoclis. Hinc Plato, addecere bonum uirum ait, rem diuinam obire, atq; intereſſe ſacris, in quibus rurſum malos inaniter allaborare teſtatur. Idem Porphyrius alibi, deũ ſummum ſilentio puro, puriſq; de ipſo intelligentijs rite colendum, præcipit. oportere nanq; coniunctos, ſimileſq; deo iam effectos noſtram hanc ad deum eleuationem, uelut ſacram uictimam deo dicare. Filijs autem eius, qui & intelligibiles dij ſunt, laudẽ iam ex ipſo quoq; ſermone putat adhibendam. Scitu uero præcipue dignum eſt, ueteres illos, ſanctoſq; plane uiros uelut primitias numinibus ex cõtemplatione quoq; ipſa dedicaſſe, ceu atteſtarentur, illam nobis ſuperna contributam largitate. Cuius uſus ad ſalutẽ ueram ſit omnino neceſſarius. Proinde Pythagorici, cum in numerorum linearumq; ſcientia plurimum uerſarentur, ex ijs aliqua etiam eſſe dijs dicanda cenſuerũt. Et ex numeris alium quidem Palladem, alium uero Dianam, alium Apollinem, rurſus alium Iuſtitiam, alium Temperantiam, ac ſimiliter in figuris. Porro dijs, quos intra cælum cõſtitutos cernimus, ſiue hi ſint errantes, ſiue nullo ferantur errore, inter quos ſolem, lunamq; ueneramur principes, cõmode ſacrari ignem poſſe, arbitratur idem Porphyrius. ueluti rem cognatam, quæ uero mandet theologus, magnopere cenſet ſeruanda, ut animatũ omnino dijs immolemus nullum, ſed uſq; ad farinam, & mel, terræq; fructus, atq; flores. Animata uero dæmonibus congruere, ſiue boni ſint ij, ſiue mali. Cæterum quam attente, & religioſe, quamq; ex deſtinato deum comprecari addeceat, optime omnium mõſtraſſe Pythagoras uidetur, cum ueneris inquit, in templum, adora, neq; aliquid interim, quod ad uictum pertineat, aut dicas, aut agas. Ex itinere præter propoſitũ non eſt ingrediendum templum, neq; orandum, neq; etiam ſi propè ueſtibulum ipſum tranſiueris, nudis pedibus ſacrifica, & adora.

¶ De Hyppolyto quædam haud ingrata. Quis Pythia inſtituerit primus. ῥάχος στρεπτὸς quid. Item Rhachia. CAPVT XLVI.

DE HIPPOLYTO Theſei filio in ueteribus memorijs plæraq; tum fabuloſa, tum ueritatis haud inſcia comperit, opinor, uel paulũ modo literis imbutus, quæ mihi ſe de Græco penu ingeſſere nuper, iam hinc pergam cæteris cõmunicatum. Lego igitur apud Trœzenios huic fuiſſe dicatum lucũ, & in eo templum non abſq; ſimulacro, & quidem uetuſto, ad Diomedem referri omnia hæc, qui & princeps Hippolyto rem diuinam obierit. In Trœzene autem ſacerdos eſt Hippolytus, cum uita prorogatur ſacerdotium, & anniuerſaria celebrantur ſacra, Moris eſt illud quoq;, ut ante nuptias puellæ reſectos illi offerant crines. Necatum equis diſtrahentibus, non arbitrantur. Cæleſtem Heniochum, nec alium putãt. Id quod honoris gratia illi ab immortalibus contributum uolunt. Quin à Diomede aſtruunt eodem Apollinis templum ἐπιβατηρίου inibi eſſe dicatum, quod in reditu ab Ilio euaſiſſet tempeſtatem, qua Græcorum afflictæ ſunt opes. Principem quoq; Pythia inſtituiſſe certamina. Eſt in Trœzenio agro ad mare pergẽtibus κότινος, id eſt oleaſter, ῥάχος στρεπτὸς ab illis nuncupatus. Siquidem quæcũq; ſterilia dicunt Trœzenij Rhacha στρεπτὸν uero cognominãt, quoniam implicitis eo habenis, euerſus ſit Hippolyti currus. Alioqui στρεπτοὺς dicunt Græci εὐμεταβόλους, id eſt facile mutabiles, ſed & Torques, & in manibus Pſellia. Vbi uero Lucianus ait, ἢ ἐλπίζῃ κάνδυν πορφυροῦν, καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν, id eſt uel Candyn ſperat purpureum, & Streptum aureum, fuit qui annulum interpretaretur. Rhachia autem dicitur petroſus locus, præcipue litus.

¶ Super Gorgia & Protagora paucis adnotata quæpiam. De opinione dignũ relatu.

CAPVT XLVII.

DE GORGIA Leontino, & Sophiſte Protagora in ueteribus memorijs plæraq; obſeruata non incurioſe, adnotauimus, Verum ea nunc tranſponere, non eſt conſilium. Sunt enim pertrita plæriſq;, & in nulla non diatriba recantata ſæpius. Quod tamen Aeliani monuméta proxime uoluenti ſe ingeſſit, ad Ceritum tabulas reijeciſſe nequeo, aut tanq̃ νόθον, diſpunctum confodere,

confodere, qui mos in carminis Homerici perpenſione ueteribus Criticis fuit, ut quos non probarent uerſus, de familia tanq; diminutos capite, ſummouerent. Igitur olim inquit, inter græcos opinione, ac gloria celebres habiti Leontinus Gorgias, & Protagoras. Cæterum à ſapientia planè aberant tantum, à uiris quantũ deficere aduertimus pueros. Proinde dilucet, arbitror, ſæpius opinionem nec accurate introſpicere, neq; item audire. Ex quo falli eam crebiter, uſuuenit, Et nunc quidem ad gratiam dicere, uel facere, nũc etiam mentiri. Sed hanc partem græce ſic Aelianus, ἔοικε γάρ πως ἡ δόξα μὴ πάνυ τι ἀκριβὲς μήτε ὁρᾷν, μήτε ἀκούειν. ἐνθεῦτοι καὶ πολλὰ σφάλλεται, καὶ τὰ μὲν καταχαρίζεται, τὰ δὲ ψεύδεται.

De Suadelæ ſacello apud Sicyonios, déq; Apollinis templo ibidem. Aegiale, quæ & Sicyon, unde nominis indepta rationem. Diana πειθώ. De Lynceo, & Hypermeſtra. Pyrſos, & deriuata. CAPVT XLVIII.

IACTATVM prouerbij modo inter Græcos animaduerto, οὐκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο, πλὴν λόγος, eo ferè ſenſu, præter orationem non eſſe perſuaſionis ſacellum aliud. Ad hæc, quæ nobis ex Græcorum uiretis floridioribus præcerpta, ut ſe inter legendum obtulere, non cenſui differenda. Sunt uero hæc, apud Sicyonios πειθοῦς Sacellum caſa eiuſmodi fuiſſe excitatum, etiamſi nullum uiſeretur ſimulacrũ, cũ Pythonem Apollo, & Diana peremiſſent, Aegialeam petere inſtiterunt, καθαρσίων ἕνεκα, id eſt ut expiarentur. Cæterum ubi iter eundem exterriti forent uehementius, eo ferè loco, quem ex euentu φόβον dixere, hoc eſt terriculum, in Cretam diuerterũt ad Carmœnora. Mox autem in Aegialenſes graſſari morbus cœpit, conſulti cecinere Vates, placari oportere Apollinem, Dianamq;. At illi pueros ſeptem, ac fœminei ſexus totidem uirgines ad fluuium emiſere Sytham ſuppliciter deum, deamq; apprecantes, qui leniti ijs Acropolin, quæ tunc erat, feruntur repetiſſe, locuſq; ad quem adiere primum, ſuadelæ ſacellum habuit. Inſequentibus quoq; annis idem ſeruatus ſupplicandi ritus, in Apollinis feſto flumen Sytham petentibus pueris, deoſq; ad πειθοῦς ſacellum adducentibus, mox uero reducẽtibus ad Apollinis templum, quod in foro uiſitatum quandoq; fuiſſe, autor Pauſanias eſt. Vetuſtũ uero a Prœto extructum fabulantur, quod inibi puellæ furorem deſierint. Memorãtur & hæc, Lanceam, qua Suem confeciſſet, inibi à Meleagro dicatam. Vbi etiam Marſiæ tibias appenſas tradunt. Verum incendio poſtea orto, conſumpta periere omnia. Sed mox templũ cũ ſtatua reparauit Pythocles. Quæ uero antiquitus Aegiale nuncupabatur ciuitas ab Aegialeo, qui Autochthon cõparuit ibidem primus, ſicuti memorant Sicyonij, & eſt à Pauſania repetitum. tempeſtate inſecuta Sicyon dici cœpit de regis nomine, quem ex Attica aſcitum Lamedon ſibi generum adoptarat, filia illi Zeuxippe tradita. Fuit apud Argiuos ad regionem. quam uocant δῆλτα, Dianæ ſacellum cognomento πειθοῦς. Id ab Hypermeſtra excitatum, proditur memoriæ, cũ in iudicio patrem rejeciſſet, à quo illi faceſſebatur negotium, quod Lynceo peperciſſet, extra quam propoſuiſſet, iſ uiſebatur inibi Aeneæ quoq; ſtatua Aenea. Nec longe aberat Hypermeſtræ ipſius, ac Lyncei monumentum. Sed & Hypermeſtræ Amphiarai matris. In hac uero mentione dignum relatu, quod poetarum enarratoribus obſuerit nil, ab Argiuis quotannis feſtum agi, quod πυρσὸν uocent, id eſt facem, quoniam emenſi periculum à Danao Lynceus, & Hypermeſtra facibus conſecutæ ſalutis è longinquis ſpeculis ſigna prætulerint. A Lynceo item Lyncea regio nuncupata, quam mox Lyrco incolente Abantis filio notho, Lyrceam quoq; nominarint. Pyrſon uero, nequid prorſum, quod frontem contrahat, reliquum fiat, nunc facem dicunt, nunc quæ facibus dantur ſigna, uel ignibus quouis modo. Sunt etiam Nymphæ, Pyrſanides quæ dicuntur, id eſt πυρσανίδες, Pyrſophorũ uas nuncupant grandius, cui ſuccenſa imponerentur ligna. Signat & λαμπαδοφόρον. Pyrolophos, id eſt πυρωλόφους Lora uocant ab uſtulatis reciſa corijs.

Lampadum feſta Athenis. Qui ſint Lamprophori, & Lampimones. Lampias. De Lampria, & Panathenæis.

CAPVT XLIX

LAMPADVM, ſiue facum certamina fuiſſe Athenienſibus tria, uideor obſeruaſſe in libris, tribus dicata feſtis, quorum ſunt nomina, Panathenæa, Hepheſtia, Promethea. Scribit uero Iſter, Athenienſes primum faces Vulcano feciſſe. ignis primitus reperti ratione, ac mortalibus cõmunicati. De Prometheo id comperi amplius; quod obſeruauit Pauſanias quoq;. Eſſe utiq; in Academia dicatam illi aram, unde lampada ſuccenſam geſtantes currendi in urbem initia auſpicentur. Certaminis lex eſt toto curſu inextinctam ſeruaſſe facem, Siquidem cum flamma perit Primo & Victoriæ ſpes. Præſtò autem ſecundus eſt, cui ſi itidẽ extinguat, eo reiecto, ſubit tertius ac deinceps. Nemini ꝓrſum uictoria relicta, ſi omnibus lampadum interextincta euanuerit flamma. Hæc breuiter præfloraſſe ex ueteribus memorijs, nullum fuerit diſpendium operæ quando ijs non parum Senſa iuuantur Poetarum. Quorum non uulgaria eruditio ſæpe carminibus inſerit, quæ haud facile aſſequare, ni librariam ſupellectilem diurna uerſaris manu, nec nocturna minus, uel ultra ſatietatem, ut ſcias elementarios, uel ἀναλφαβήτους quoq; nullo poſſe concoqui ſtomacho, dũ ſibi Herculis Cothurnos inducunt ſubinde, & in harena haud quaq; ſua colludunt. Verum ut ſuperpondij non deſit aliquid, apud Ariſtophanem λαμπροφόρους animaduerto dici λυχνοφοροῦντας, id eſt Lychnum geſtantes, Ita enim ſcribit, οἱ γὰρ ἄνδρες ὥσπερ λαμπροφόροι ὄντες, ἀποκεκύφαμεν. Lamprias Plutarchi Cheronei filius πίνακα cõſcripſit, id eſt indicem eorum, quæ literis mandata à patre forent in Græca, & latina hiſtoria. Lampias uero nunc Sol dicitur, nũc lumen, Lamprimon, id eſt λαμπρείμων ſplendide indutum ſignificat. Sed illud forte rettuliſſe præſtiterit, Panathenæorum celebritatem ab Erichthonio Vulcani inductam primo, cum uicatim diſiectum Athenienſem populum in ciuitatem euocaſſet, quod inſequentibus annis amplius impleuerit Theſeus. Dicta prius ferunt Athenæa, duobus generibus, erant ſiquidem quæ celebrarentur διὰ πεντετηρίδος, id eſt quinto quoq; anno, quæ etiam magna nuncupabantur. Erant & quæ quot annis repeterentur.

¶Quo pacto Thebanus Iſmenias Perſarum regem adierit legatus, nec adorauerit tamen. Quibus muneribus affici aſſuerint ab eodem Legati. Dorophoria quid.

CAPVT L.

ISMENIAE Thebani factum, ut ſapiens, & prorſus græcum circũfertur imprimis, & laudatur. Legatione fungebatur is pro patria ad Perſarum regem. Eo ubi uentum, ut admitteretur enixius operam dabat. Thrauſtes erat militum Tribunus, ſimul & admiſſionum magiſter, qui ad Iſmeniam intuens, ac renidens uultu per interpretem, Nobis inquit, ô hoſpes patria lex eſt, ut regis congreſſum affectans non prius confabulandi fiat compos, quam illi cultum exhibeat adorationis. Quod ſi per te ipſum grata tibi functio eſt, opportunũ, accommodumq; eſt, iam te legi ſatiſfacere, Id ſi recuſas, mea licet opera utare, & tibi, etiam ſi adorationem aſpernare, negotium omne effectum dabo. Quinimmo inquit Iſmenias, ducas me, percupio. Vbi uero ad conſpectum regis peruentum, mox annulũ detrahens ſibi, ad illius clam proiecit pedes, ac inde celeriter proclinatus adorantis ſpecie, illum arripuit. Atq; ita conſilij uafritia & regi paria facere eſt uiſus; & ſuæ gentis inſtituta tranſgreſſus minime eſt, dedecus eiuſmodi haudquaquam ferentis. Quo factum, ut omnium abiret compos, quorũ nomine uenerat Legatus, Immo eſt de more quoq; donatus ampliſſime, Siquidẽ undecunq; adeſſent Legati, muneribus affici à rege aſſuerant. Ea uero ferè genus hoc erant, unicuiq; argenti ſignati, quod ἐπίσημον nuncupant Græci, babylonium Talentum, Phialæ argenteæ talentorum duorum indicatura. His accedebant Pſellia item cum Acinace, ac Torque στρεπτὸν uocant. Nec Medica deerat Stola, id eſt μηδικὴ στολή. quam dicunt Dorophoriam.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD VENERANDVM BAPTISTAM EGNATIVM VENETVM ORATOREM CLARISS. PRAEFATIO SEPTIMA.

CVM FOREM Calchographis mox paulo libellos noſtros Antiquarũ Lectionum iam affectos, formis excudendos traditurus, nec dũ Venetias appuliſſem, uixq; te, uir doctiſſime uiſum alias ſemel, aut bis omnino, de facie noſſem, fama tamẽ celeberrimi nominis permotus mecum ipſe conceperam, per epiſtolam Operi iam ad umbilicos perducto, mittendóq; manu inſertam tuæ beneuolẽtiæ auſpicia captare, ut qui eſſes eiſdẽ, quibus nos, initiatus literarũ ſacris, nec liuidulæ mentis labecula, uti aſſolet, ac cecinit Heſiodus, uel minima litus diceres obſcurior. Quo ſanè argumento rem mihi, quod dicitur, prorſus factam, nõ difficilis erat coniectatio. Sedenim poſtea q̃ tecum in ampliſſimo diui Marci foro ſum congreſſus, eam tibi adeſſe interiorum literarum ſcientiam animaduerti, eam, quod egregie ſum admiratus, quando nil rarius, animi tui ſynceritatem, & minime in aliena gloria corrugatã frontem, & quod ſequens eſt, probitatem, præſigni iũctam diuinoꝝ curæ perſpexi, ut quod niſu haud ita magno petebam prius, & opera, ut ſic dicam, parerga, nunc ὅλῳ τῷ ποδί, immo & animi tota ui putem uendicandum. Quin etiam meum hoc inſtitutum abs te digrediẽs retexi ſtatim, ac tu, quo ſoles, uultu liquide ſereno mihi adnuere es uiſus. Accipe igitur mi Baptiſta Lodouici tui munuſculum, non pſyricum omnino, Quoniam pro uirili tuæ uirtutis gloriam circumferimus, inq; æuum protollimus, ac bonarum artium ſtudioſis uidemur oſtenſuri, eſſe, quod noſtris gratulentur temporibus, quæ uiro multa in literis claritate, & moribus exactiſſimis fuerint cælitus inſignita. Momenti nec minimi, aut tralatitij illud quoq;, uiſum iri me, dum priuatim operis mei partem tibi nuncupo, dicóq;, ac ad legendum laceſſo, ex doctorum decurijs neminem unum reijeciſſe, etiamſi Perſius eſt is. Nec prorſum, quod ille fecit, Tarentinis, uel Conſentinis ſcripſiſſe. Quod & lucubrationum noſtrarũ initio ſum uiſus abunde, prolixéq; teſtari. Sed Accio idem quod Titio ius ſit apud me. Ipſe uero ſic ſtatuas uelim, eſſe me tibi tam deditũ, q̃ qui maxime, proinde ſiqua in re tuis rationibus opera noſtra fieri melius poteſt, oẽm me ſubiturũ aleã uel ſumma alacritate, iam hinc certius tibi pollicearis, licet. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SEPTIMVS.

¶ Veterũ ſacrificia cuiuſmodi fuerint. Quid proprie Thyſia. Lucos colendi, & arbores quæ ſit ratio. Qui immolarit animalia primus. Semnæ Deæ. Victimarũ probatio. Molæ ratio, ſeu Prothymathis. Paraſiti qui. Epiſition, Epiſion, Chernips. Callimachi Aetia. Vocabula plura ad rem diuinam pertinentia. Ritus ſacrorum uarij. Hippades quid, & Apiades. Plinij locus diſcutitur.

CAPVT PRIMVM.

POSTEA VERO q̃ in ſacrificulos ritus uolentes incidimus, rem latius exequemur, flores modo rerũ, quod & in cæteris facere conſiliũ eſt præcerpẽtes. Thyſiam putat Porphyrius, dici proprie, quæ ex herbis fiat dijs, litationem, Siquidẽ initio rerum, quæ cæleſtibus oblata ſint ſacra, non myrrhas ait fuiſſe, non Caſias, nõ item Crocum, ſed herbam uirentem, ueluti terrenæ potentiæ pro germinantis primitias quaſdã, manibus offerebant. Quippe arbores ante aialia fuiſſe à terra ꝓductas. Herbas uero etiãnũ ante arbores ipſas. Igit̃ ex herbis integras quaſdã ſumẽtes cũ folijs, & radicibus, ac fructu ſimul cõcremabant, eáq; ex-

halatione,ac fumo Dijs litabant. Quamobrē ab ea,quā facerent, exhalatione, quā Thymiaſin Græci dicunt, Thyſia quoq; deflexa eſt. Proinde ſanguinarium cultum nō recte ea nuncupatione cēſeri. Ex ijs porrò fontibus propagatū cōtederim,ut arbores quoq; ueluti numinum cenſerentur templa. Et ſimplicia rura priſco ritu deo præcellentem arborem dicarent,nec auro,uel ebore fulgentia ſimulacra uenerarentur magis,q̃ lucos,in quibus & ſilentia adorarēt ipſa. puto, quia Summatē deū ſilētio,ut prætexuimus, adorandum priſca cenſuit Theologia. Eò certe progreſſa res eſt, ut tum numinibus ſuis dicatæ arbores perpetuo ſeruarentur.tum alicubi, ut apud Indorum plæroſq; numinum colerent̄ uice. Quin & Syluanos, Faunoſq; & id genus numina alia Syluis perinde ac cælo attribuerēt. Apud Athenienſes quoq; arā fuiſſe,Pauſanias ſcribit,quam uocabant Διὸς ὑπάτου, i. Iouis eximij,ubi animatum ſacrificabatur nihil. Sed πέμματα modo.i. bellaria apponentes, uino prorſum abſtinebant. Hic uero ipſe cultus, quo cælites uictimarum cruore placatos uolumus, hominum putatur iniquitate poſt multo irrepſiſſe. Miſerationem,lachrymas, atq; luctum,germinibus terræ deflorecētibus,offerre diu ueteris fuit inſtituti. Meliſſea Cretenſium regem Didymus ſcribit, omnium principem dijs ſacrificaſſe,ac ritus nouos,ſacrorūq; introduxiſſe pompas. Cuius filiæ Amalthea, & Meliſſa Iouem puerum Caprino lacte confouerint,ac melle, unde datus fabulæ locus. Meliſſa uero prima ſacerdos Matri magnæ à patre conſtituta,effecit,ut eiuſdem ſacerdotes ſemper Meliſſæ nuncuparentur. Proditum uero à noſtris eſt, Animal occiſum primo à Martis filio Hyperbio,bouem à Prometheo. Hinc uti aſſolet, uictimarum enata ſuperſtitio,& ſuæ ſacrificantibus dictæ leges. Vitulum probari,ſi articulum ſuffraginis cauda contingat,breuiore non litari. Vitulos item ad aras humeris hominum allatos non ferè litare,ſicuti nec claudicāte,nec aliena hoſtia deos placari, nec trahente ſe ab aris. Cæſarem uero Tranquillus ſcribit,religionem huiuſmodi contempſiſſe,ac proripiente ſe uictima,nihilominus proſpere pugnaſſe. Vlceroſam uictimam ſacris non adhibebāt,nam nec de cælo ſeruabāt ulceroſi augures, quod ſit ulcus diminutio corporis quæpiam,atq; pollutio. Græci moris erat,tauros quidem explorare farina appoſita, capros uero ciceribus. Nā ſi guſtare abnuiſſent, cōcipiebant inde, haud ualere ſatis. Capras uero etiā frigida aqua. Nec omnino ſecundū naturæ modū ſe habere, quod inter libandum iaceret uelut immobile. Græcum fuit id quoq;,ſi cælitibus rem obirent diuinam, ſic hoſtiæ collū refringere,ut cælum ſpectare cogeretur. Quod ſi ad inferos ſacra ſpectarent, terrā inſpiciens immolabatur,quod priore diximus loco,nūcupat̄ αὐ ἐρύειν .i.retro trahere. Coxas porrò cū iguinibus,Cniſſa, quā & Cniſſarion dicunt.i.pinguedine operiētes comburebant,cenſebatur eñ pars hæc pretioſa imprimis, tum inceſſus ratōe, tum quia indidem ſe promit genitale ſemen. Apud Delphos nullū reddebat̄ oraculum, ni ab imo tota prorſum uictima contremuiſſet, atq; inter immolationis ritū membra omnia uibratius forēt agitata,neq; eñ, ut in alijs ſufficere capitis commotionem,ſed omnibus oportere partibus quati cum tremore,ac criſpante ſono. Animalia ſacris non incongrua uocant Græci Artia & Atoma.i.integra,inſectáq;,item μὴ ἔμπηρα, id eſt,non decurata, immutilatáue. Solon uero ἔμπηρα nūcupauit ἀφελῆ. Sacrificiorū autē alia (Vt nec hoc prætereamus) dicebant̄ Epitheta, quod relatu equidem cenſui dignū,quæ patria nō erant,ſicut itē feſta Epitheta,uelut dicas,adiecta,appoſitáq;. meminit in Areopagitico Iſocrates,nā & quæ Areopagitæ iudicabāt,ac patria nō erāt,eodem cēſebant̄ nomine, quod ex Lyſia manifeſtū fit, qui etiam Epiſtolas nūcupat epithetas in oratione contra Traſybulū. Sed non alias intelligit,q̃ quæ cuipiam dentur ad alium perferendæ, nam dicere moris erat, ἐπέθηκεν ἐπιστολὴν, id eſt,dedit,ut apud Demoſthenē. Sed ad rem. Alia Dorophorica nuncupabantur. Alia Apolytrotica. Alia Dialectica. Item quædam Apopleſtica. Sūt & quæ Athyta uocantur,id eſt, ἄνευ θυσιῶν id eſt ſine ſacrificijs. Ad quæ Plautinū illud reſpicit,ſine ſacris hæreditatē ſum adeptus offertiſſimā. Quæ uero ante ſacrificium fieri conſueuere, Prothymata uocantur, ut eſt uaporatio thuris, aut id genus primitiæ quæcunq;,ut ſiligo, uel etiā placentulæ. Prothymata dicunt ὀυλοχύτας, id eſt, ordeum ſale conſperſum, quod ante ſacrificium aris infundebat̄. Erat autē auguriū futuræ frugū fertilitatis,uel ut diuinæ bonitati gratos ſe oſtēderēt,qđ deſitis glādiū cibis ad mitiorē peruenſſent uictū. In quo uſui deſeruiſſe primo ordeū,uet⁹ opinio eſt,unde illi nomē apđ

Græcos.nam dicitur Crithe, παρὰ τὸ διακριθῆναι, quod eo comperto à brutis diſcerni
homines,ac ſequeſtrari ſint uiſi. Dicebantur ordea item Olæ,unde & Vlæ, quia integræ
uorarentur,necdum molendi uſu comperto. Inſpergebatur quoq; ſal non propter natu
ralem modo fertilitatem,& repetitam in alimonijs gratiam,ſed amplius , quia ſit amici-
tiæ ſymbolum,unde & hoſpitibus apponitur ante cibos alios,quo innuitur amicitiæ fir-
mitas,etenim durationis cauſa corporũ plærisq; pernoſcitur Sal. Aut quia uelut ex aquis
ſal multis,& fuſilibus coit ſolidum quiddam,& unum. Sic ex diuerſo conuenientes coa
leſcant animis. Libabatur & uinum,quoniam & ipſum clementioris initium habet ui-
ctus. Id erat merum,ut ſignificetur mentis integritas à dolo,& mendacio ſeiungenda.
Sacrificium plenum,perfectumq; ex Sue putabatur conſtare Tauro,Hirco,Ariete,uo-
caturq; Trittys,ſed Athenienſibus Sue tantum conſtabat,Ariete,Hirco,ſicuti apud Ro
manos Solitaurilia ex Sue,Oue,Tauro. Proſodia dicebant,quæ adducerentur dijs ſacri-
ficia,aut pompam etiam, ἀπὸ τῶν προσόδων, id eſt à Prouentibus. Sed & eo nomine
Poemata intelliguntur à Lyricis concinnata,quæ in deorum Panagyres dicerentur. Hy
peccauſtria uero apud Solos Palladis erat ſacerdos, ſic nũcupata,quod plæraq; auerten
dis malis ſacra obiret. Hypeccaumata ignium uocant alimenta , nec non perturbationũ
fomites παρὰ τὸ ὑποκαίειν, à ſuburendo. Crithologos apud Opuntios inuenimus ap-
pellatos,quia in ueterum ſacris plurimus erat ordei uſus,quod Crithen dicunt. proinde
colligendis ſacrificiorũ huiuſmodi primitijs præfectum ſic nominare inſtituerunt. Erant
porrò ibidem ſacerdotes duo, alter quorum,quæ ad deos,alter quæ ad dæmonas perti-
nerent,obire ſolitus. Apud Delphos Hoſiotera uocabant,qui hoſtiam immolaret. Sunt
uero ibi quinq;,quos Hoſios dicunt.i.ſanctos,pioſue,ij per omne tempus cum prophe
tis perficere multa conſueuerant. Phaſelitas in Pamphilia legimus, piſciculis ſale condi-
tis placare deos conſueuiſſe. Imprimis uero Cabro deo ſalſamentis item diuinam rem
peregiſſe. Scribit Demetrius Phalereus in cõmentatione περὶ ἑρμηνείας, Aegyptiorum
eſſe moris, ſeptem uocalium modulata enuntiatione deos collaudare, hocq; eſſe illis Ti
biarum,ac Citharæ loco. Ioannes Grammaticus in Heſiodi commentario σπονδή, id eſt
Libatio inquit,eſt uini affuſio in id,quod immolatur, Thyos aũt intelligitur thymiama,
quo nomine aromata nuncupantur. Ea Thucydides ἁγνὰ θύματα uocat.i.ſacrificia pu
ra,cuiuſmodi Thus,Myrrha,ueluti impura cenſeantur,quæ ſanguinariam habent effu-
ſionem cũ animalium cæde. Propè Aſopum dearum uiſebatur templũ,quas σεμνὰς di-
cunt Athenienſes,Sicyonij Eumenidas,quarum diem feſtũ annis ſingulis agũt die una;
Oues immolant utero geſtantes,mulſo libant,& floribus utuntur pro coronis,Pauſani-
as autor. Victimarum carnes Theothyta dici inuenio,id ualet,deo immolata. Moris au
tem fuit ex legis præſcripto,ut à re diuina redeuntes domeſticis ex ſacrificio portiuncu
lam proferrent. Qui colligendo præficiebantur ſacro frumento,ut prodidit Crates,Pa-
raſiti antiquitus ſunt nuncupati. Hinc & locus,in quo id reconderetur, Paraſition dictũ,
Vt uero nunc Paraſitus appellatur,prodijſſe primum ab Alexide,putat Caryſtius Per-
gamenus. Sed & apud Epicharmũ mẽtio eſt. Quin ante omnes Paraſitũ induxiſſe Ho-
merus animaduertitur,quem appellaſſe φίλον εὐλαπιναστὴν uidetur.i.amicum menſalem.
Veteres Poetæ Paraſitos dixere Colacas.i.adulatores. Alexis duo Paraſitorum genera
facit. Commune unum,alterum uero Semnoparaſitum dicit , ex Satrapis , ducibusq;,
utriſq; tamen unum incumbere adulandi ſtudium . At Sinopeus Diodorus facete ad-
modum artes reliquas non à dijs, ſed à ſapientibus excogitatas uiris dicit, uerũ Pa-
raſiticam eſſe Philij Iouis inuentum . Sunt qui Paraſitos item Epiſitios nuncupent,
dicuntur autem eo nomine,qui cibi modo gratia ſubſeruiunt,laborantue,nam & Epiſi-
tia uocamus,quæ in alimoniam dantur. Epiſion uero eſt muliebre pudẽdum . δικόσιτοι
appellant,qui citra ullam mercedem ciuitati operam præſtat. Sicuti Sitocuros inutilis
intelligitur,ac fruſtra connutritus. Ad ſacrorum porrò morem pertinet illud quoq;, ex
purgari ſolitos adeuntes inſperſionibus aquæ,in quam Torrem ex altari , ubi rem diui-
nam obiſſent,prius reſtinxiſſent, quæq; Chernips diceretur. Orgeones dicuntur, qui
deorum honori,aut Heroum conueniunt,nam ὀργιάζειν ſacrificare eſt. Vel quia ὀρέγου
σι τὰς χεῖρας, id eſt protendunt manus,uel etiã quia in Orgadibus,& nemoribus ſacra obi
rent. Sunt autem Orgades montanæ regiones,& incultæ. Hippadas legimus quandoq;

dicta

dicta ſacrificia Athenis, quæ mit terent, qui uocabantur ἱππεῖς, id eſt Equites. Nā Athenienſis populi tres erant partes, Pentacoſiomedimni ab agrorum, quos colerent, menſu ita nuncupati. Equites potentia inferiores ſic dicti, quod, ſi uſus ita ferret, equos alere ſinguli poſſent, Thetes autem .i. θῆτες tertium tenebant ordinem, qui ad magiſtratus non admittebantur quidem, a Iudicijs tamen, & concionibus non reijciebantur, ut non deeſſet omnino, unde ali poſſent. Illud monitos hac parte rei latinæ ſtudioſos uolumus, expēdant Lynceo, quod dicitur, an huc retorqueri Plinianū illud ex XXXVI. libro poſſit, Entochi Appiades, &, Hermerotes. Quid Appiades ſint, nec dum ſibi compertum ingenue fatetur Hermolaus. Hippiadas uero eſſe ſtatuas mulierum equeſtres, cuiuſmodi Amazonum fuerint, quæ mortalium primæ ſcandere equos ſint auſæ, ſicuti orator prodidit Lyſias. Quid uero ſi Hippadas legendum aſtruas, & illam ſacrorum pompam ab Entocho pictura expreſſam intelligas? Appiadas deas apud Ouidium legimus libro de arte amandi tertio,

His Venus è templis multo radiantibus auro.
  Læta uidet Lites, Appiadeſq; deæ. Et rurſum de Remedio amoris libro ſecundo.
Turpe uir & mulier iuncti modo, protinus hoſtes.
  Non iſtas Lites Appias ipſa probat.

Appiadas dici deas interpretantur Grammatici, Venerem, Pallada, Pacem, Concordiā, Veſtam, propè Cæſaris forum erectis earum templis, nucupari uero ſic ab Aqua Appia quæ in idem deducta forum eſſet. Nam epiſtol. familiarium tertio M. Tullius per iocū ad Appium ſcribēs, idq; me inquit, quoniam tu ita uis, puta non inuita Minerua eſſe facturum, quam quidem ego ſi forte de tuis ſumpſero, non ſolum Pallada, ſed etiam Appiada nominabo. Hippardium uero fera eſt, ab equo nomen ſortita. Deniq;, ut nimio plus tumeſcens repercutiamus caput, paucula adijciamus modo. Philothytas uocari interdum ſuperſtitioſos aliquos, nullo non tempore diuinis rebus incumbentes, ut hac ratione fiant citra nocumentum. Magnam fecit iacturā Græcia, magnam & nos poſt illam interceptis aut uetuſtate, aut temporum incuria Callimachi Aetijs, quo opere is multorum, quæ ad ſacra pertinerent, ac id genus aliorum cauſas ingenioſe rimabatur, quod ex Veterum aduocationibus liquet amplius, ſed quod eſt apud Varronem, Vetuſtas pauca nō deprauat, multa etiā tollit. Addamus illud quoq; Vlochytas accipi à nōnullis nō prothymata, quod diximus, ſed ipſa potius uaſa, ex quibus Vlæ fundebantur. Vlas uero à partis nomie, quod adnotauit etiā Dion, miſcellā intelligunt ex ordeo, & ſale materiā.

¶ *Sacrificia eſſe uelut medicamenta. An Deo cōtingat affectio aliqua, nobis adorantibus. An neceſſaria ſit eius, quē colas, cognitio. Quā partē ſpectare adorantes debeant. Mutilatos a ſacris arceri. Plinius illuſtrat̃. Telos quid, & Teletæ. Ebrietas in ſacris pmiſſa, unde dicat̃ μεθύειν. Teleſphorus. Engaſtrimythus.* CA. II.

SACRIFICIA Heraclitus inter philſophos ueteres nō incelebris, medicamēta nūcupare ſolebat, quoniam præpotentis pharmaci uice a morbis animā expurgent, in hac generatione concretis. Sed ingerit ſe quæſtio theologumena tractātibus, An res diuinas obeūtibus nobis, deo cōtingat affectio aliqua, Porphyrius qdē ſuſpicabat̃, nō dæmōes mō, ſed deos quoq; paſſiōe affici nōnulla, qm̃ inuocatiōibus moueantur. Iamblichus arbitrat̃, deos, nō quia inuocentur, moueri ad impertienda hominibus bona, ſed ſponte nos ad bonū prouocare, nobiſq; inuocando conuerſis occurrere ultro quippiam monſtrantes, elargienteſq;. Supplicatiōes porrò animū diuino aptū influxui efficere, qui tū ultro, tū facile pueniat, ꝓpter diuinā amicitiā oīa cōnectentē. Qd' ſi a benefica deorū cura, ceu a clariſſimo ſolis lumie, abeamus longius, denſioribus nos ſtatim tenebris circūfundi, tūcq; iratior dicit̃ nobis deus, quē tunc demū credimur remollire, ſi ſuppliciter ad eundē cōuertamur. Lenimentū id genus deo affectionem infert nullam, immo a perturbatiōibus ſequeſtrat animū. At enim inferat aliquis, quid ſi, quod colis, ignores? Porphyrij, quē iam aduocamus ſæpe, ſententia eſt, Diuinorum cognitionem, perſpicientiamq; rem cenſeri procul dubio ſacram. Inſcitiam uero, atq; caliginem prorſus prophanā. Putat hæc propemodū uera Iamblichus item. Verum operationem religioſam longe arbitrat̃ intelligētiæ anteponendam. Quippe ſolam hanc cenſeri perefficacem ad comparandā animæ cū diuina

natura

natura deificam unitatem. Siquidem ſacrorum, quæ recte, ritéque præſtentur, eam eſſe potentiam, ut etiam ſi minus ea noueris, pio tamen perſequaris affectu, nihilominus efficaciſſima fieri. Neque enim per intelligentiæ claritatem connecti nos deo. Alias nemo non philoſophiæ imbutus myſterijs diuinæ, ac deificæ compos fieret unionis. Iam illud ueteris fuerit ſuperſtitionis, quod in Aſclepio Mercurius ſcribit, deum adorãtes, ſi medius aſfulſerit dies, debere in Auſtrũ conuerti. Si uero dies ſit occiduus, in occaſum. Si ſe tunc primum promat ſol, exortiua eſſe ſpectanda. Magorum plures uitæ preſentis uelut mancipia, boniſque inhiantes corporeis, corporea excogitarunt ſacrificia, uotáque uiuis ſtellarũ corporibus, uiuóque mundi corpori accommoda, conſecuturi inde, quæ expeterent præcipue. Platonici mundanis dijs ſacra obeunt corporea. Superioribus ſegregatam putãt dicandam eſſe ſanctimoniam. Principi uero ſegregatiſſimam. Quod & Apollonio Tyaneo comprobatum ſcimus. Quo autem ritu, quaue mentis pietate adorationem obire legitimam in gratiarum deceat actione, is operis eiuſdem fine exequitur uenuſtiſſime. Et libro Enneadis quintæ primo Platonicus Plotinus. Verum adijciamus ſuperpondij aliquid, prius, quàm ab hiſce digrediamur, ac Plinij locum illuſtremus, quando libro naturalis hiſtoriæ ſeptimo M. Sergium ſcribit, de rebus ſtrenue à ſe geſtis orationem habuiſſe, cum à ſacris arceretur, ut debilis. Quippe in noſtra item religione magnopere ſeruatũ. ſciunt omnes, citra ſuperioris laxationem mutilatos, deminutóſque corpore ſacris non facile admoueri. Id ipſum & ueteribus cautum, monet declamationũ quarto Seneca, ubi de Metello inquit, ſacerdos integer ſit. Metellus pontifex, cum arderet Veſtæ templũ, dum rapit Palladium, oculos perdit, ſacerdotium illi negatur. Et mox cõtra Metellum, ſacerdos non integri corporis quaſi mali ominis res uocanda eſt. Hoc in uictimis notat̃, quanto magis in ſacerdotibus? Sed & libro antiquitatum ſecundo Alicarnaſeus Dionyſius ſacerdotes a Romulo lectos ſcribit, genere excellentes, ſimul & uirtute præſtantes, nec tamen inopes, aut corpore ulla ex parte trunco. Illud porrò nec omittendum in mentione iſta, cuius autor Herodotus eſt, Libyci potiſſimũ fuiſſe moris, in templis ululare, quod tamen proprium fuiſſe mulierum opus, innuit idem, ab illis uero in Græciam propagatum. Amplius item, largiuſque rei diuinæ cauſa inuitare ſe, credebatur fas, unde & μεθύειν inflexum Ariſtoteles putat, quod ebrij fierent μετὰ τὸ θύειν, id eſt poſt ſacrificium. Quin dapes, & conuiuia dictitabant θοίνας, ab θεὸς, & οἶνος, uelut deorum gratia uino amplius indulgendum foret. Telos item pro ſacrificio poſitum inuenimus. Teletas uero tum myſtica, tum maiora dici feſta nouimus, quoniam non citra grandiorem impenſam fierent τελεῖν nanque impendere eſt, unde & qui multa profundunt, dicti Polyteles, qui pauca, Euteles. Teleſphorus autem ad Teletas pertinet nihil. Colebatur à Pergamenis, ut deus, ἐκ τοῦ μαντεύματος ſic nuncupatus, quẽ inquit Pauſanias, Aceſion dicunt Epidaurij, Euameriona Sicyonij. Sunt qui τελεσφόρον Vatem interpretentur perfectum, aut etiam Engaſtrimython, de quo alibi plura, dici & Teleſphorus ualet opportune fruges producens.

¶ Lachrymarum ratio. Plinij locus declaratur. De oculorũ Canthis, & Thalamo eorundem. Item Metopa quid. CAPVT III.

LACHRYMAE in hominis ratione non apud ſimplex modo uulgus, & pullatũ circulũ, ſed apud eruditiſſimũ quenque ſingularis ſunt admirationis. Nã Plinius ille doctiſſimus, de quo perſuaſiſſimũ eſt, indoctos eſſe, q̃bus ille nõ ſapit, cũ de oculis ageret, ita ꝓdendũ putauit. Hinc ille miſericordiæ lachrymæ, hinc fletus, & rigãtes ora riui. Quis ille humor eſt in dolore tam fœcundus, & paratus, aut ubi reliquo tepore? Proinde non abſurde fecerimus. Si in medicorũ diuerticula, ut ſæpe alias, parte quadã deflexerimus, nõ altiore modo doctrina, ſed & uarietate, ut alibi interfati ſumus, legentiũ animis plurimũ allatura iucunditatis. Cũ igitur conſtet propemodũ, nõ eſſe aliud lachrymas, quàm aquoſum humorẽ ab oculis profluentem, quam habeat is rationem, amplius ſcrutandum. Sic autem cõperimus. In ſecũda, tertia, & quarta digeſtione humoris ſuperfluitates aquoſas ſecerni ſemper, Siquidẽ in hepate concoctionis ſecundæ poteſtate aquoſitas gignitur. Eius magna

pars

pars contruditur per emulgentes uenas ad renes. Percolata inde à ſanguine, ac ſeque
ſtrata per meatus, qui Vritides nuncupātur, in ueſicam delabitur, ac egeritur denique.
Quicquid uero ſubſtitit cum ſanguine, ut ſit eius uehiculum, fertur cum eodem ad ue-
narum extrema, quæ oculos pertingunt, & inde eſt lachrymarum materia. Contingit id
ipſum & cibi perfectione tertia, cum ſanguis conuertitur in humiditatem primam de ſe
cundis, fit & in poſtrema, cum humiditas prima de ſecundis tranſmutatur n ſecundam
& tertiam. Obiter tamen ſciendum, in concoctione ultima duplicem ſecerni ſuperfluita
tem. Altera quarum craſſior ſit, unde proueniant, quæ in corporis ſuperficie uiſuntur,
ſordes. Et inſuper narium mucus, auriũ quoq; marmorata, ſubtilis altera, quæ quandoq;
in uaporem, in ſudorem alias modicum, tenuemq; dilapſa commutatur, nec non oculos
ſcãdens lachrymis argumentum præbet. Semitas uero duas Anatomici deprehendere
per quas ad oculos lachrymæ ſurrigantur. Priore loco uenas ſtatuunt, quæ in frõte ſunt
& temporibus ad oculos productæ. Deinde eſſe inteſtinos meatus, qui eodem proten-
dantur, quanq; monſtratur & callis tertius, quia profluens humiditas in nares per oſſiũ
foramina in oculos deſinentia, corriuatur in illos. Verum, ut hæc liquidius percipiantur,
ſciendum eſt duos eſſe in oculis angulos, quos in medicorum Iſagogico Canthos nũcu
pat Galenus. Et Paulus Aeginita in oculorum uitijs libro tertio. Auicenna Almacheni,
tempeſtate noſtra medicæ artis ſtudioſi lachrymalia. De ijs primo de animalium hiſto-
rijs Ariſtoteles ita ſcribit, κοινὸν δὲ τῆς βλεφαρίδος μέρος τῆς ἄνω καὶ κάτω, κανθοί, δύο μὲν
πρὸς τῇ ῥινί, δύο δὲ πρὸς τοῖς κροτάφοις, id eſt pars communis ſuperioris, inferiorisq; pal
pebræ Canthus eſt, quem duplicem uterq; habet oculus. Alterum iuxta naſum. iuxta
tempora alterum. Canthorum uero radices inuenio Encãthidas dici, uel Epicanthidas.
Cæterum qui propè naſum adiacent, Rhanteres nuncupantur, ab humoris inſperſio-
ne, aut πηγαὶ, id eſt, pagæ, uelut lachrymarum fontes quidam, Canthos domeſticos me
dici uocant. Anguli uero in tempora uergentes ſylueſtres à Neotericis dicuntur, Paro-
piæ à Græcis, aut uerius parotiæ, quod ad aures proclinentur. Nam paropia nuncupari
nouimus, quæ oculos equorum ambiunt coria. Sunt præterea in palpebris iuxta hoſce
angulos foramina quædam, utilitas quorum inter cætera eſt, humectare palpebras, indi
cio eſt humectatio ibi perpetua. Porrò, ut quarto de utilitate partiũ ſcribit Galenus, per
foramina, & meatus naſi, qui in Canthis ſunt, egrediuntur ſuperfluitates, ab oculo ad na
res effuſæ. Illis uero ſpiramentis ſuperiecta eſt neruoſa caro, quam uocant medicorum
ſcholæ lachrymarum frenum, quoniam eo, uelut obice, ab exitu repellitur, ac uelut ſuf-
frenatur humoris illuc deflua redundantia, cogiturq; in nares delabi. Quod ſi abſcinda
tur, aut caſu aliquo minuatur, perennis fit lachrymarum fluxus. Palpebrã Græci βλέφα
ρον uocant. Vt ſcribit Oppiani interpres, id eſt, ὀμματόφυλλον uelut dicas oculare foliũ
παρὰ τὸ φάρος, καὶ ἱμάτιον εἶναι τοῦ βλέπους, quod oculi indumentum ſit. Tarſos uocant,
unde ſe promunt pili, dicti blepharides, & ubi coeunt palpebræ, cauitatem, qua conia-
cet oculus, thalamum appellare tradit, metaphora honeſta de thalamo domeſtico, quẽ
hoc ſtatuunt ordine, ut primo habeatur loco ſeptum, id eſt Hercos, ubi locantur portæ
mox aula eſt, inde Aethuſa, quæ eſt porticus periſtylos, ſoli expoſita, unde & nomen,
poſtea eſt Prodomus, mox domus, & thalamus. Spacium, quod interiacet oculis ratiõe
conſimili Metopa nuncupari ualet. Quando opas Græci Tignorum, & aſſerum cubilia
uocant. Noſtri Caua, & Colũbaria, ſicut quod inter duas Opas eſt, Intertigniũ. id Meto
pam dicunt illi.

¶ Quæſita non illepida ſuper lachrymarum item ratione. Miſcelli hiſtoria. Myria
quæ dicantur. CAPVT IIII.

CAETERVM hac parte curioſior forte quiſpiam quærat, cur a domeſtico
angulo potiſſimum lachrymæ fluant? Ratio uero non alia eſt, quam in po
ris, ſiue meatibus, qui illuc frequentiores feruntur, & latiores. Verum enim
uero nõ omiſerim hac parte illorum ſententiam, qui audacius aſtruxere,
lachrymas in angulis quidem ſe oſtendere, prorumpere tamẽ ex ſpiramẽ
tis duobus in fine pilorũ, qui è palpebris promicant, Quorũ unum in ſuperiore ſit gena.
In inferiore alterum prope domeſticum angulum. Hinc arguta in medium proſilit aſſer
tio, lachrymas ex ira, aut triſtitia, uel huiuſmodi ægritudine alia per inferius redundare

ſpiramentũ, Quia cordis ea ſint accidentia. Quæ uero alia profluant ratione, ſuperiorẽ habere meatum, quia euentus cauſa ſit de cerebro. Ex ijs uero, quæ iam copioſius aſtruximus, Alexandri quæſtio faciliorem recipit intellectum. Cur inquit, mœrẽtes, & lætius ridentes lachrymantur? Mœrentes utiq; meatuum, ſiue pororum denſitate extrudunt, quod in ipſis eſt, humectũ, ἡ γὰρ λύπη ψύξιν καὶ πύκνωσιν ἐργάζεται τῶν πόρων, hoc eſt, triſtitia enim frigiditatem facit, & pororum denſitatem. Gaudentes uero ratione diuerſa, raritate, atq; laxitate eorundem humida effundunt. Quod ſi ſpiramenta fuerint perangusta, nec lætitia, nec mœror ciere lachrymas poteſt. Expoſitor uero noni libri Almanſoris, Lachrymas quaſdam eſſe uoluntarias dicit, aut ex triſtitia, dum fit cerebri conſtrictio, & inde humecti aquoſi expreſſio. Aut ex lætitia, per quã fit cerebri laxatio, & meatuum, indeq; humoris effuſio, dum uidelicet circũfunditur calor ad totius circũferentiam, & potiſſimum cerebrum ſcandit. Sunt tamen inquit, etiam lachrymæ quædam ultimam conſequentes debilitatem omniũ oculi uirtutum, & cerebri, ac omnino corporis reliqui. Sed propinquis morti hæ plurimum eueniunt, ac deploratis, nec ab expellente, profluunt uirtute, Verum ab humoris grauitate ad inferiora nutu ſuo uergentis, detentoria etiamnum facultate labefacta, ut Galenus interpretatur apud Hippoc. De his crebra mentio in Prognoſticis, & Aphoriſmis, ſiue ſentẽtijs Hippocratis, & in libro de Regimine acutorum. Porrò à curioſis itẽ quæritur, Quidnã ſit cauſæ, Quod qui Equo currunt, quo contentius curſum arripit Equus, eo procliuius lachrymas fundunt. Et qui pedibus itẽ, eo magis, quo ſe uehementius intenderint. Huius uero ratio euidens eſt, Aer nanq; occurſans frigidus eſt, frigus autem lachrymas mouet, Quippe cõtrahendo, conſtipandóq; carnem, exprimit humorẽ. Niſi quis id aſtruat amplius. Calor ſudorẽ elicit, τὸ δὲ δάκρυον inquit Ariſtoteles, ἱδρώς τίς ἐστι, διὸ καὶ γίνονται ὑπὸ θερμασίας ἄμφω ταῦτα, καὶ ἁλυκὰ ἐστιν ὁμοίως, hoc eſt, Lachryma autem ſudor quidã eſt, quapropter à concalefactione utrũq; mouetur & ſudor, & lachryma, Salſaq; pariter ambo ſentiuntur. Calorẽ uero motus ſine dubio efficit. Dicat aliquis, hoc item ictus ratione prouenire. Vt eñ aduerſi flatus oculos perturbant, Ita etiam qui ſe obiectat Aer, quo quis contentius equũ agitat, aut currit ipſe, eo magis ictu quodã molli euerberat, ac ferit, quo, ut lachrymæ ꝓmantur, effici meatibus oculorũ laxatis appulſu eiuſmodi. Omnis eñ ictus uim aut ſecãdi habet, aut collidendi, & cõtundendi, Alyattem Regem ferunt quandoq; Biantẽ ex ſeptẽ ſapientibus unum accerſiuiſſe. At is philoſophico ſupcilio tumens, & Regiam fortunã tãtum nõ deſpicatui habens, ἐγὼ φημὶ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. Ego inquit, Alyatti mando Cepas comedere, quibus illi fletum eſſe imperatũ, interpretanť eruditi, Nam & apud Ariſtophanẽ quærit ille ex Dionyſio τί δῆτα κλάεις, cur fles? Reſpõdet is κρομμύων ὀσφραίνομαι. i. Cepas olfacto. Cepas uero acriter mordere oculos, & ciere lachrymas, notiſſimum, nam & Crõmyon inde apud Græcos nomen habet, ὡς τὴν κόρην ποιεῖν συμμύειν, quod pupillam comprimi cogat. Huius uero ratio eſt, inquit Peripateticorũ princeps, quia quod lachrymas moueat, mordax eſſe debet, humidũ quoq;, & lentum, quas ob res etiam Oleum lachrymas excutit, q̃uis leniter mordeat, Subiens eñ irreptanſq; ſuam ob lentitiam, atq; tenuitatẽ dolorem mouet, ac perinde humorem tabificat. Cepe uim eiuſmodi ſanè habet, ut quod & humore, & uapore ſit calido, tenui, & lento. Itaq; admotũ eo, quod uapor eiuſmodi eſt, humorq; tenuis cõmeat, Lachrymas mouet. Cumq; editur tranſmiſſa reſpiratione, itidem facere poteſt. Allium uero calidũ quidem eſt, & acre, & humoris aliquid continens, Sed lentum non eſt, Itaq; lachrymã mouere nõ poteſt. In ratione lachrymarum obſeruatum illud quoq; eſt, Quas ex mœſtitia profundimus, ferè calidas eſſe, Quas uero ex oculorum morbo, frigidas. Quippe quod incoctum, crudumq; eſt, frigidum ſit, neceſſarium propemodum eſt. Calidum uero, qđ concoctum. Langorẽ uero omnem ex cruditate proficiſci, nullum dubiũ eſt, Quod cũ lachryma cruda in ijs ſit, Qui ualitudine oculorum laborant, non immerito frigida eſt. Hinc Medici ſudorem frigidum argumentũ eſſe grauioris morbi coniectant. Calidum contra decretorium eſſe, & ſalutarem. Cum eñ uacans materia multa eſt, ſatis à calore intimo percoqui non poteſt. Itaq; frigidam eſſe, neceſſarium. Cum uero pauca eſt, plene à calore uicta percoquitur. Morbos autem uacantis materiæ copia prouenire, manifeſtum eſt. Præterea nequid per incuriam, quod ad rationem hanc ſpectet, tranſiliam,

Id quoq; in literis inuenio, In timore lachrymas non fieri, Quia repenſe humores, ac ſpiritus retrahantur ad cor. prorumpere autem in ira iam augeſcente ex agitatione uehementi, & commotione, ac humorum expanſione ad exteriora, cum magis, magiſq; diſfunditur calor. Porrò ubi in conniuentibus oculis quippiam contuemur, hæremuſq; in uno fixi obtutu, plærunq; ſeſe promunt lachrymæ, oculo, ut credunt, intentione nimia debilitato, & nõnihil tum à lumine, tum ab obiecto læſa acie, deniq; muſculis diu ita fixis, atq; protenſis, facilior eſt humori exitus. Ridentiũ deinde lachrymæ frigidæ uidentur, quia calor tum maxime per faciem diffunditur, prorumpentes uero lachrymæ, cũ aliquanto minus habeant caliditatis, dum manant, frigidæ omnino uidentur. Vinolentorũ lachrymas iucunditatis afferre plurimum, liquet, ratione maxime illa, quod euidẽs ebrijs fit lenimentum, ſi copioſius effundant redundantem in capite humorem, cerebrum quippe uini oppletur uaporibus, ac eo nomine moleſto item grauatꝰ onere, quod profuſis lachrymis, fit ſubinde leuius, & inde uoluptas in fletu uinolentis iucunda. Ad lachrymarum rationem nõ nihil ſpectat illud quoq; ex hiſtoria, quæ de Miſcello eſt, cui redditam ferunt ex Adytis ſortem, conditurũ eum ciuitatem, ubi in ſerenitate ipſum excepiſſet pluuia. Id nunquã futurum, coniectatũ ab eo eſt, ob rei abſurditatem, cum tamẽ in Italiam appuliſſet, ac maxima euentus fluctuaret incertitudine, aſſediſſe illi pellicem uberius flentem, mœſtamq;. Id conſpicatus Miſcellus, finem habere oraculum ſuſpicatus, Ciuitatem condere adortus eſt. Illud poſtremo auctarium fuerit ex Euſtathij theſauris, quæ digna luctu ſint, dici à nonnullis μυρία, ſi penultima accentiunculam ſeruet, ἀπὸ τοῦ μύρεσθαι, quod lugere eſt, unde μορμύρειν, quo aquarum ſignetur ſtrepitus, & inde Clauthmyriſmus.

¶ Oculi uitia. Cur in occipitio nõ ſint oculi conſtituti, nec collum nobis datum uerſatile. Aulopi qui ſint. Aula item. Auli, Aulones, Pſeudaula, Opuntij qui. Pthiſis in oculo quid, & Atrophia, & Mydriaſis, Amauroſis, Amblyopia, & alia id genus. Bulbus oculi. Diſtichiaſis. Coracinus unde. De aprorum, ceruorumq; lachrymis.

CAPVT V.

QVANQVAM de oculorũ ratione alibi copioſe, ac nunc quoq; uellicatim diſſeruimus, nihilominus ubi ſe dignũ obſeruatiõe quippiam, dum mutos conſalutamus magiſtros, oſtẽtat, quin id publico bono mox excerpamus, facere nequimus. Sicut & hoc imprimis, eſſe Tunicula oculi, quæ dicitur Rhagoides, uitium, quod proptoſin. i. πρόπτωσιν uocant, tanq; procidentiam, eroſione proueniens, aut ſciſſura Ceratoidis. Id ſi minutũ ſit, ac muſcæ capiti perſimile μυοκέφαλον καλεῖται, id eſt nuncupatur Myiocephalon. Si maius paulo, Acini uuæ amplitudine, σταφύλωμα. Si maximum, ut uel palpebræ ſuper excidant, μῆλον, id eſt, malum. Quod ſi obdureſcat calli imagine, tunc uero etiã ἧλος cognominatur, id eſt clauus. Sed nec illud contemnendum, ex Auicennæ interprete primo Canonis. Ambiguitatẽ inquit, forte moueat ſtudioſius rerũ naturã expendẽtibus, cur noſtri corporis artifex in occipite itidẽ oculos non cenſuerit collocandos, uel ſaltem collum attribuerit uerſatile, quod in Grue uiſitur, ac Ciconia. Cæterum hæc uix effici potuiſſe, ex partium proprietate conijci poteſt, Siquidem oculi naturam eſſe humectam, uidendi exigebat ratio, & proinde neruos itidem ipſius à parte cerebri præmolli initia ducere, neceſſarium fuit, his uero aduerſa capitis eſſe rationis cõtrariæ, nemini ambiguum. Dura ſiquidem eſſe oportuit, propter Nucam, & neruos motibus deſtinatos indidem oriẽtes, quamobrem colligi manifeſto, Opticos inde neruos duci, minus potuiſſe. In colli uero circumactu non parum diſcriminis affuturum, amplius perpẽdenti patet, minimo momento uertebra luxata. Propterea firmitatis conſilium in artificis mente uim habuiſſe maiorem. Id ipſum duodecimo de utilitate particularum ſignificat, & Galenus. Sũt & ad oculos pertinẽtia, quæ citra rationes phyſicas de grammaticis mutuemur. Oppianus halieuticon primo Piſcium quoſdam αὐλωπούς, id eſt Aulopus nuncupat. Interpres exponit, ἔχοντας ἀπιμήκεις ὀφθαλμοὺς δίκην αὐλῶν, id eſt, oculos habentes oblongos quadam tibiarum imagine. Cuiuſmodi Pagurorum oculi ſint, nec non Aſtacorum, quibus proprium eſt, forinſecus oculos obtrudere inſpectandi cauſa, Verum eſt, quod adnotemus parte hac fuſius, ut quæ aſtruuntur, ampliter, ubertimq; percipiant, qui modo nõ ſint Analpha

beti,ſicuti dicere conſuerunt Græci,Aulam nuncupari animaduerto primò locum,qui perflatũ habeat.nam hoc noīe ſemper apud Homerũ Hypæthra,id eſt,ſubdialia intelliguntur. Vbi eſſet Hercei Iouis ara. Aulos uero dicitur Tibia,per quā item cōmeat ſpiritus. Sed & figura quælibet in rectitudinem productior uti eſt ſtadiũ,& ſanguinis è naribus torrens. Fuere Athenis quoq́; ſacri quidā Aulones meminit cũ Philochoro Thucydides libro quarto. Aulas porrò nũc pro regijs uſurpamus,quod ante ſe loca habeāt ſubdialia,& ampla. Pſeudaula,quæ ueram mētitur aulam, Sicuti Pſeudoportus ſunt, uelut cæci quidam portus. Ratione eadem nũcupant̃ Pſeudoporticus. Et omnia demũ, quæ ad imitationem fiunt,ac temporarium præbent uſum,non principalē,id ſibi cognomētum aſciſcunt,quod ex Vitruuij liquet Architectura. Ex eodē uero Oppiani interprete illud itē eſt,Coracinũ piſcem dici παρὰ τὸ κορὸν τὸ μέλαν.i.à uocabulo nigredinē ſignificante,unde etiā trahatur Corax,id eſt,Coruus,Qui tamen ætatis initio minus nigricās eſt,cum cæleſti rore paſcitur,ut ſcribit Caſſiodorus, & propheticus perdocet pſalmus. Vel ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὰς κόρας, id eſt, ab aſſiduo pupillæ motu. Cæterũ illud grauioris operæ fuerit,quod dũ iſta cōmentaremur,ex Plutarcho ingeſſit ſe nobis ex Libello, in quo euentuũ nõnullorũ rationes promuntur naturales, Vnde inquit,fieri putādũ eſt,Quod Aprorũ lachryma dulcis agnoſcitur,Ceruorũ autem amarulenta,ſalſaq́;? An in calore,ac frigiditate cauſa ſtatuet̃? frigidæ utiq́; naturæ Ceruus eſt,calidæ uero aper, & igneæ, pinde fugæ mandat ille pſidiũ,in inuadentes ruit hic præceps,quo præcipue tempore fundit lachrymam,plurimo nāq́; feruore raptim ſeſe ad oculos promente,hinc dulceſcit humor inde profuſus. Empedocles uero,ſanguine turbato lachrymam extrudi ait, ut ex lacte ſerum. Quoniā uero innati caloris ui aprorum ſanguis nigricans eſt,aſperq́;, Ceruorũ autem tenuis,& aquoſus,congrue,quod in ira,aut pauore ſecernitur,in utriſq́; uiſitur tale. Opuntios facete poſitos inueni pro monoculis,aut etiā cæcis, ab Opuntio quodā prauitatis notæ,quem ita affectum ferunt. Digna uero,quæ non prætereantur ab Aeginita Paulo Medicinæ tertio monumētis prodita, Phthiſis inquit,eſt Pupillæ affectio,anguſtioris factæ,debilioriſq́;,ac etiā rugoſioris. In qua paulo maiora ſeſe oſtentant obiecta. Ratio autē ex condenſatione eſt ob ſiccitatem proueniente. Differt ab ea, quæ nũcupatur Atrophia, Siquidem arctat pupillam Phthiſis, Aſt oculum totũ Atrophia tum minorem præſtat,tum humiliorem. Quod ſi latior multo naturali habitu euadat pupilla,præpediatq́; omnino uidendi actũ,aut parte plurima, Vt minora etiā uiſantur obiecta, Mydriaſis appellatur mali genus, Cauſa eius eſt, περιττωματικὴ ὑγρότης, id eſt, redũdans humectatio, ἀμαύρωσις eſt perfectũ ferè uiſus impedimentũ,citra oculi affectionē manifeſtam, ἀμβλυωπία eſt uiſus hebetudo,ex latente proueniens cauſa. Habetur in oculis malum item,quod χήμωσιν uocant, Cooritur id,cum inflammatione nimia Palpebrarũ utraq́; ita conuertitur, Vt uix integatur oculus, Albumq́; nigro fit ſurrectius,ac rubet. Inuenio & Pſorophthalmiam, id eſt, ψωροφθαλμίαν,quæ dicit̃ κνησμώδης τοῦ βλεφάρου ψωρίασις, id eſt, pruriēs Palpebræ affectio ſcabioſa. Prouenit ea ex ſalſo, nitroſoq́; humore. Nam Sclerophthalmia eſt durities oculi,ac δυσκινησία, id eſt,difficilis motus. Chalazion.i.χαλάζιον in palpebra ἀργοῦ ὑγροῦ σύστασις .i.otioſi humoris multitudo,uelut grando parua, Madaroſin.i.μαδάρωσιν uocant,ubi ex palpebris defluũt pili. Milphoſis.i.μίλφωσις eadem dicit̃ affectio, Quā ſmegmata tollunt Calliblephara. Encanthida nuncupant,cũ maioris anguli,ſeu Canthi caruncula excreſcit iuſto amplius. At ubi deminuitur, Rhyada uocant. Præterea eſt Strabiſmus.i. στραβισμὸς Oculorum uitiũ in ijs. Qui Strabones dicunt̃, Id ita finit̃, σπασμώδης τῶν κινούντων τὸν βολβὸν μυῶν διάθεσις, id eſt, Muſculorũ affectus ex conuulſione, Bulbum mouentiũ. De Bulbo autē alibi ita lego, ὅταν αἱ κατὰ φύσιν τρίχες τὸν βολβὸν ἐπινύττωσι .i. Vbi naturales palpebrarum pili Bulbũ pungant. Fit autē huius rei apud Paulũ mentio,ubi de Diſtichiaſi agitur, Quæ dicitur pilorũ ſuccretio præter naturam in palpebris. Nec ſanè mirari oportet dici in oculo Phthiſin, quod attigimus pauloante, Cũ ſit in pulmone uerius affectio hæc,& Thorace ἐπὶ τῶν ἐμπυημάτων. Sed ab Hippocrate dicitur item ἰσχιαδικὴ φθίσις, Quæ propè ſacrum concipitur os. Appellatur quandoq́; νεφριτικὴ item φθίσις.

¶ Adnotatur error interpretis Plut. Super Piræi Lema. Inibi quid Lema, quid Gramiæ, Glamon. Cronica Lema cur, præter Græcorũ ſententiam. Cur Athenienſes Tetti-

gophori. Dijpolia. Buphonia, Cronium mare cur Libadium. CAP. VI.

LEGEBAMVS nuper Plutarchi apophthegmata, id eſt, *Sententias* perbreuis Regũ, Ducũq́ præcellẽtiũ, Inter alios de Pericle ita ibidẽ enotatũ aduertimus. ἐκέλευσε δὲ τοὺς ἀθηναίους τὴν αἴγιναν, ὥσπερ λήμην ἀφαιρεῖν τοῦ πειραιῶς, id eſt, Athenienſes iuſſit à Piræo Aeginam eximere, perinde ac lippitudinem. Ita nãq́ Græci Codices præferũt, λήμην. Interpres autẽ eius libri, aut in locũ impactus uitiatũ, aut inſcitia uocabuli deceptus, λιμένα legit, & interpretatur. nec ἀφαιρεῖν, *Sed* ἐφορᾶν, ita eñ tranſfert. Iuſſerat autẽ Athenienſes Aeginam quaſi Pirei portum exiſtimarent, ac tuerent̃. Quam ſententiã ne ſomniaſſe quidem unq̃ Plut. reor, Enatam arbitror uiro non indocto ex uerbo non admodum trito difficultatem, proindeq́ inſyncerum arbitratũ codicem, ita interpolandum cenſuiſſe, ut nõ Leman, ſed Limena legeremus, quo certe coarguitur, Lema planè cronica, ut Græci dicũt, eius oculos fuiſſe præpeditos, Nam & in Dipnoſophiſtis Athenæus Demadem oratorem ſcribit, ſolitũ dicere Aeginam eſſe Piræi Lemã, Samũ aũt Ciuitatis ἀπώρυγα. Quid uero Lema ſit, iam hinc ordiar explicare, quo uerior noſtra poſſit cenſeri ſententia. Eſt igitur Lema τὸ πεπηγὸς δάκρυον, ὅπερ ἐπικαθεζόμενον βλάπτει τοὺς ὀφθαλμούς, id eſt, concreta Lachryma, quæ inſidens, oculũ oblædit, *Senum* lachryma craſſior exiſtẽs Lemas grãdiores facit. Quidã eo nomine lippitudinem accipiunt, & oculorũ ſordes. Vnde uerbũ λημᾶν, quod ſignificat oculis laborare, quãquã Heraclides *Soranus* λημᾶν dicit τὸ ἀπολαυστικῶς βλέπειν, hoc eſt uoluptarie intueri, & uelut oculis deglutire, *Sunt* qui ita finiãt; Lema concretũ eſt in oculo album humidum, quod hebetudini præuium eſt. Quidam ex recentioribus grana parua interpretant̃, ſicca, duráq́, in oculis quæ uiſant̃, Quas Gramias etiam uocemus, fieriq́ ex areſacta lippitudine. De Gramijs ita in Pomp. Feſti monumentis inuenias, Gramiæ oculorũ ſunt uitia, quas alij Glamas uocant. hinc Glamon, q̃ Lema uitiatos oculos habet, & Glamyros apud *Sophoclem*, Gramioſi item apud Nonium oculi. *Sed* & uulgo Gramum pro mœſto inaudias. Illud obſeruandũ amplius, Suidam, & Ariſtophanis interpretes Cronicas Lemas putare dici de antiquis, Quoniam Cronia nuncupentur uetuſtate prærancida, & inſipida, prorſumq́ fatua, à Cronijs. i. Saturnalibus, feſto perantiquo. Qua loquendi figura utitur Ariſtophanes plærũq́, Vt cũ ait, ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα, καὶ κηκείδου βουφονίων, Antiqua, & Dijpoliode, & Cicadarũ plena, & Cecidæ buphoniorum. Nam Dijpolia ſunt Iouis feſta, quæ & Diaſia uocant̃, *Sic* & Buphonia intellige feſtum uetus, quod poſt myſteria celebraretur per bouis immolationẽ, unde & nomenclatura. *Sed* & Iouis Poliei ſacerdos, inquit Pauſanias, Buphonus eſt nuncupatus. i. βουφόνος. Bupharum uero terram dicunt, quæ arari facile poteſt. Nam Pharos aratio eſt, *Sed* & bouis Epitheton. Quod ad Buphonia attinet, Inuenio in literis, Erechtheo imperante Athenis, primũ ab eo in Iouis Poliei ara immolatum bouem, quo peracto, ſecuri relicta, mox ſe è regione Buphonus proripuit. At in iudicium uocata ſecuris eſt, ac abſoluta, Idq́ quotannis ut fieret, ſeruatũ traditur. Quod uero Cicadarũ plena ait, intellige item, *Sapere* uetuſtatem, quoniã Athenienſiũ uetuſtiſſimi capillis adhiberent implicandis τέττιγας. i. Cicadas aureas, Vt eo argumẽto Autochthones eſſe ſe probarent, *Sicuti* creduntur Cicadæ. Meminit Thucydides. Inde & Tettigophori nominantur quandoq́, quaſi Cicadiferi, *Sed* ut ad Lemas cronicas redeamus, Quid ſi eo uerbo non antiquas interpretere, ut uelle uidentur Græci, *Sed* congelatas, concretaſq́. *Sicut* Croniũ in *Septentrionibus* mare dicit̃, puto, nõ quia antiquum, quid eñ inſulſius? *Sed* concretũ, autore Plinio, à frigoris argumẽto. Cuius præſidem *Saturnũ* faciunt cæleſtium rerũ ſtudioſi. Apollonius argonauticon quarto Adriacum mare Croniũ dicit. *Sed* à Crono. i. *Saturno*, ut inquit interpres, quem habitaſſe Italiam, Omnibus & Lippis notum, & tonſoribus. *Sunt* tamen, qui nõ Croniũ apud hunc Poetam, *Sed* Chroniũ putent ſcribendũ, per ch. ab Inſula, quæ uocetur Chronia. Cronij maris & Euſtathius meminit, Poſt *Scythas* inquit, qui mari Cronio uicini Caſpium accolũt, Vnni ſunt, quos *Simocatus* hiſtoriarum conditor à Perſis uocari Turcos exiſtimat, ad orientem uernum ſpectantes. Cæterũ parte hac non tam quid ſentiam profero, q̃ ſtudioſorũ ingenia prouoco, ne alioꝝ fiducia in utranuis aurẽ ſibi dormire permittãt, *Sed* noua excogitent ſemper, nec ingeniorũ fertilitatem æuo ceu ſeneſcenti deeſſe putent,

tent, Sed multo ſæpius curam. Cronos certe pro ineptijs, fatuitatibusq; uſurpari græcis notũ eſt. Limon uero aliud eſt, q̃ Lema, nã eo noie dicitur humectus locus, herboſusq; id eſt, pratum, quod cõmunis lingua Libadium uocat. Quod autem Piræi Lema diceretur Aegina, facit id nobilitas Inſulæ, quæ maris imperio potita eſt, & cũ Athenienſibus æmulatione certauit. Inibi primo ſignatum à Phidone argentum tradunt. Quin Rhopon. i. miſcellam negotiationem Aeginæam dicimus mercaturam.

¶ Faſcibus, iunctis Securibus, uſos Conſules extra Vrbem modo. Submittere faſces quid.

CAPVT VII.

QVONIAM moderationem eſſe animi uirtutem ſaluberrimam, ferè conſtat, quod mentes noſtras impotentiæ, ac temeritatis incurſu tranſuerſas ferri non patitur, unde laus oritur egregia, Neq; enim gloria exigua eſt, aut cuiuſlibet operæ, felicitatem fortiter ferre, Hinc Valerium publ. tradunt hoſtorici, Plebi Ro. gratificaturum, libertatiſq; tunc primum auſpicantis ſolidiora iacturum fundamenta, abſtuliſſe à faſcibus ſecures, & futuris poſt ſe conſulibus morem tradidiſſe, qui multis cuſtoditus annis eſt, ac ad tempora ſua ſeruatum, Dionyſius ſcribit, Vt cum extra urbem eſſent conſules, uterentur ſecuribus, intus uero faſcibus modo ornarentur, quod Max. quoq; Val. intelligi uoluit, inuidioſum ſcribens Magiſtratus faſtigiũ ad tolerabilem habitum eſſe deductum, dum faſces ſecuribus uacuefecit. Porrò T. Liuius refert, eundem, cum prodijſſet in Concionem, faſces ſummiſiſſe populo, quod ipſum Oratoriarũ inſtitutionũ tertio Quintilianus repetit. Ex quo elegans prorepſit adagiũ, ut cum manũ damus, & herbam quodammodo porrigimus, uincíq; nos planè fatemur, Summittere faſces dicamur, Aſtipulante M. Tullij teſtimonio, quo lumine uel uno illuſtrañ noſtra omnia, Sic eñ ſcribit in Bruto, Cũ eñ in maximis cauſis uerſatus eſſes, & cũ tibi ætas noſtra iam cederet, faſceſq; ſummitteret, ſubito in ciuitate cum alia ceciderunt, tum etiam ea ipſa, de qua diſputare ordimur, eloquentia obmutuit. Quod ſi quis ambigat, quid omnino ſit, faſces ſummittere, Ipſe ita interpretor, nõ ſurrectos tenere, ut ſolebant prius Lictores, ut uiſendos eos præberẽt, oſtentarẽtq; ad terrorem increſcentis audaciæ, Sed deprimere, & ante pedes quodãmodo deijcere. Significant id uerba Liuij ſequẽtia. Gratũ id inquit, multitudini ſpectaculũ fuit, Summiſſa ſibi eſſe imperij inſignia, confeſſionemq; factam, populi q̃ Conſulis maieſtatem, uimq; maiorẽ eſſe. Summittere ſigna legionis deijcere eſt, ac tollere. Iulius Frontinus Stratagematon quarto de M. Curione, & ſeditioſa legione, Nullis precibus ab eo impetrari potuit, ne ſigna eius ſummitteret, nomenq; aboleret, milites autem in ſupplementum legionũ diſtribueret. Summittere arma itẽ apud Senecam in libro de Vitæ breuitate, Vtrumne ſtatim percuſſus arma ſũmiſeris, an in ſtatu, & in gradu ſteteris. Adhoc pertinẽt uerba itẽ Plinij naturalis hiſtoriæ ſeptimo. Cn. Pomp. inquit, cõfecto mithridatico bello, intraturus Poſidonij ſapiẽtiæ ꝓfeſſiõe clari domũ, fores ꝑcuti de more à Lictore uetuit, & faſces Lictorios Ianuæ ſummiſit is, cui ſe Oriens, Occidenſq; ſũmiſerat.

¶ Maiorem Conſulem apud Pliniũ quem intelligamus. Itẽ qui Prætor maior. Et maiores Flamines. Balbum ſolũ ex peregrinis non triumphaſſe.

CAP. VIII.

PLINIVS Libro naturalis hiſtoriæ ſeptimo, Fuit inquit, & Balbus Cornelius maior Conſul, Sed accuſatus, atq; de iure uirgarum in Iudicum conſilium miſſus, primus externorũ, atq; etiam in Oceano genitorũ uſus illo honore, Quem maiores Latio quoq; negauerunt. Res eſt leuicula in autore nobiliſſimo, Quẽ deniq; Maiorem dicamus Conſulem. Nequis tamen tyrociniũ uix dum profeſſus impingat, aut ex inſcitia Boliti, ut dicitur, pœnã debeat, hiſce libellis inſeremus & hoc. Maiorem igitur cõſulem dici ſolitum, enotauimus, penes quẽ faſces forent. Hi uero in anteceſſum Seniori contribuebantur, Vt Plut. & Max. quoq; Valerius prodidere. Lex tamen Iulia priori ex conſulibus faſces ſumendi poteſtatem faciebat, Cui plures forent liberi, quod ſi par numerus fuiſſet utriq;, tum præferebatur maritus, quod ſi in eo quoq; inuenirentur compares, Annorũ utiq; ui legis eiuſdem ratio inibatur, Solitas tamen audio, Quod diximus, qui lege potiores eſſent, menſis primi faſces collegis concedere natu grandioribus, aut nobilioribus, uel ſi alterum inirent conſulatum. Aut certe conſul maior, qui priore loco renunciatus eſſet, nam & Liuius ab V. C.

XXIX. Libro Scip. priorem Conſulem à Centurijs omnibus dictum ſcribit. Et Cicero in Piſonem, Me cuncta Italia, me omnes ordines, me uniuerſa ciuitas non prius tabella, quam uoce priorẽ cõſulem declarauit. Quem uero nunc maiorem, nũc priorem nuncupamus conſulem, Virg. etiam inſignem dixit, Vt qui nullius ſit doctrinæ inſcius, & uetuſtatis uſq; ad anxietatem obſeruator.

Ipſe Quirinali trabea, cinctúq; Gabino
Inſignis reſerat ſtridentia limina Conſul.

Prætorem quoq; maiorẽ in Romana hiſtoria ſolitum dici, accuratus Lector inueniet. Is uero Vrbanus intelligi debet, nam cæteri minores erant, Quos tum peregrinos, tũ Prouinciaꝝ Prætores appellatos ſcim⁹, ſicuti Digeſtis de origine Iuris latius edocuit Pomponius. In quẽ ſenſum accipio illud ex oratione ꝓ lege Manilia. Nam cũ propter dilationem comitiorum ter Prætor primus centurijs cunctis renunciatus ſum, facile intellexi Quirites, qd de me iudicaretis. Erant & flamines maiores Patritij generis, Minores autem Plebeij. Cæterum, ut de Balbo quippiam leuiter, ac quod de Cane dicitur in Aegypto, guſtemus modo, protinuſq; ad alia ſtilum proripiamus, hic eſt Balbus, quem Coſmographiæ tertio triumphalem uocat Strabo. de quibus uero triumpharit, Plinius non tacuit libro quinto, Cap. V. quod uero inibi ſcribit, unum omnium curru externo triumphaſſe, & iure Quiritium donatũ, Scire conuenit, M. Perpennam natione Græcum, Romæ Conſulatũ eſſe adeptũ, ac de Ariſtonico rege triumphaſſe. Propterea eum inſectatus Val. Max. Perpennæ inquit, nomẽ adumbratũ, falſus conſulatus. Caliginis ſimile imperium, caducus triumphus aliena in urbe improbe peregrinatus eſt. Sed & Ventidium Baſſum Picentem genere, loco humili de Parthis, quos tribus fuderat prælijs primum omniũ triũphaſſe, autor Tranquillus eſt, Sed & in noctibus atticis repetit Gellius.

¶ Duodecima hora ædificare, quid. Horarum ratio. Hori annales. Lucianus declaratur. Horoſcopa. Heliotropia. Gnomon, uel Vmbilicus, Diopi, Diopteres. Gnomonice apud Gelliũ quid. Aſtrologiæ partes. Dioptræ quid. Aſtrolabij inuentio, & partes eiuſdem. Apoteleſmata.

CAPVT IX.

VERVM quia in Parthos incidimus, non differemus, quod nunc uel iucundum ſcitu ex hiſtoria ſeſe nobis obiectat. M. Craſſus Parthicis inhians opibus, exercitu inſtructiſſimo aduerſus eos mouens, cum per Galatiam duceret, Deiotarum regem extrema iam Senectute confectum, nouam tamẽ ædificare urbem comperit. Quod cum mirari ſatis nequiret, ſcommate in illum ita luſit, Quid hoc inquit rei eſt, duodecima iam tibi tantum nõ inſtat hora, & nouam nihilominus Vrbem ædificare pergis? Ad ea renidens Deiotarus nec tu inquit, Imperator ſatis matutinus, ut res habet, in Parthos moues, Annum ſiquidem ſexageſimũ tunc agebat Craſſus, grandiorem tamen præ ſe ætatem ferebat. Ex hac hiſtoria ſcitior concinnari Adagio poteſt, Vt quiſquis Acherontius, ut ille ait, & in peculio Proſerpinæ iamiam connumerandus, quid magnificum, & præcellens ſtruit, duodecima illũ hora ædificare, commoliriue faceto ſale dictitemus. Vt qui iam ad uitæ peruenerit umbilicum, admotis omnino lineis, de futuro tamẽ, quod fallaciſſimum eſt, multa ſibi pergat polliceri, etiamſi diuerticulo uti eodem poteſt, quo agricolas ueteres uſos, commeminimus, Qui interrogati, quibus ſererent, non dubitabant reſpondere, Dijs immortalibus. Porrò quod ad horas attinet, ut tollatur, ſiquis ineſt apud incultiores nodus, aut griphus, Duodecima intelligitur diei ultima. Sicut naturalis hiſtoriæ ſecundo, Vndecima hora eſt, quæ nunc diceretur tertia, & uiceſima. Sic enim Plinius ſcribit, Auguſti uerba referens de Sydere crinito. Id oriebatur inquit, circa undecimam horam diei, clarúmq; & omnibus terris conſpicuum fuit. Etenim Solaria apud Antiquos in horas tam diei, quam noctis tẽporales, nõ æquinoctiales diuiſa proponebãtur, ut ſinguli dies, noctéſq; horis continerentur duodecim. Vnde apud Coſmographos, Sextam horam pro meridie poſitam inuenies. Hinc Vitruuius Architectus Solſtitiales horas uocat in Cancri ſigno ampliſſimas intelligens, Sicut ediuerſo Brumales appellat horarum breuitates. Cũ uero æqualia ſunt ſpatia in Ariete, ac Libra, Aequinoctiales. Ex qua ratione Val. quoq; Martialis Epigrammaton XII. Aeſtiuam horam pro longiſſima poſuit, etiam ſi Domitius Aeſtiuam

tius æſtiuam accipit, datam relaxationi animi, & uoluptatis plenam.

Otia Priſce breui poteris donare libello.
Hora nec æſtiua eſt, nec tibi tota perit.

Plautus uero in Pſeudolo hybernam horam pro breuiſſima ponit. Sic enim apud illum Simo ait, Credo equidē poteſſe te ſcelus, Maſſici mōtis uberrimos fructus quatuor ebibere in hora una, Pſeudolus uero reſpondens ait, hyberna addito. Horas autē has ſic inæquales uocant Græci καιρικάς, Nos temporales, ſeu uulgares, de quibus Ptolemæus plura, & Theon. Sunt, ex recentioribus preſertim, qui Planetarias etiam nuncupent, Quoniam ſinguli Planetæ dominantes inferiora hæc diſponant ſingulis horis inæqualibus. Qua ex cauſa & naturales poſſe dici arbitrantur. Alterum uero horarum genus æquinoctiales uocant, hoc eſt, ut Græci dicunt, ἰσημερινάς, A quibuſdam etiam horologij nuncupatur hora, uigeſimaquarta pars diei naturalis, quæ in ſexaginta diſtinguatur minuta. Ab æquabili uero æquinoctialis motu dictæ ſunt æquinoctiales horæ, Nam ſingulis hoc genus ſpacijs æquinoctialis gradus quindecim emergūt, ex qua obſeruatione horarum huiuſmodi prodijt argumentum. Quam rem noſtræ tempeſtatis notis, & interuallis graphice præmonſtrari in horologijs uidemus. Inueni tamen inter noſtratiū literarum non omnino poſtremos profeſſores qui monumentis prodere ſint auſi, in ſex horas lucem, & in totidem ſolitos noctem diſtribuere ueteres, arbitror in errorē lapſos, Quia Higinus Aſtronomicon quarto ita ſcriptū reliquit, Priores inqt. Aſtrologi, cū oēs res ad duodecim partes reuocarēt, Vt mēſes, & horas, & latitudinē ſignorū, ita & ſigna, per quæ res omnes ſignificantur, duodecim eſſe uoluerunt. Cæterum autoritate iſta, quæ hoc non probat, tam facile in tendiculam, ſiue tenus, ut Plautus ait, collabi, parum fuit perſpicacis, & diligentiæ ſupinioris. neq;.n. uerbis illis reuincitur, de naturali potius quam de artificiali intelligendum die, Illud quoq; parte hac, ut conniuens, minime tranſiluerim, Ad horas porrò Iunij, ac Iulij longiſſimas referri illud Virgilianū poſſe ex Georgicis, An ne nouum tardis ſydus te menſibus addas, Aurelium quoq; Macrobium ſcribere ſcimus, ſolem ab Aegyptijs Horum dici, unde etiam horarum nomenclatura defluxerit, cum ex illius motu orbes moderante reliquos temporum diſtinguantur interualla, Eſt tamen Horus annus quoq;, quia horas continet, id eſt conuerſiones. Ex quo dictæ Horographiæ, quæ deſcriptiones ſunt quotannis factæ eorū, qui in ciuitatibus ſunt. Verum quid eſſe dicemus illud Luciani? Cyrus inquit, antiquus Perſarū rex, ὡς δηλοῦσιν οἱ περσῶν καὶ ἀσσυρίων ὧροι, hoc eſt, ut monſtrant Perſarum, & Aſſyriorum Hori. Inuenio in libris euigilate concinnatis, nec dilutæ, aut uulgariæ autoritatis, Horū quēdam trimeſtrem annum inſtituiſſe, eoq; uer, æſtatem, autumnum, hyemem, horas, & annum Horum dici. Et Græcos ānales Horos. Eorum ſcriptores Horographos. In Trœzeniorum hiſtorijs narratur illud quoq;, Horum apud eos natum primo, ac regnaſſe, Terrā ab eius etiam nomine Horæam dici cœptam. Mihi, inquit Pauſanias, eſſe Aegyptium nomē ut detur Horus, nec Græcum omnino. Althepum Neptuni filium regnaſſe poſt Horum memorant, à quo & Althepia ſit terra cognominata. Quin & imperante eo, diſceptatū de regione à Neptuno, & Pallade, re autem ambagioſa, promiſcue ut illam haberent, Iouem imperaſſe. Quo nomine Palladem colunt Poliada cognomento, & Steniada. Sicut et Neptunum βασιλέα. Sed & Numi fuſcinam habent, & Pallados faciem. Hemiorion inuenio apud Græcos pro horæ dimidio.i. ἡμιώριον, ſicut Hemipharium ueſtis dimidium ſignat. Hemithoraciū eadem dicitur figura. Hemicranici uero ſunt, qui dimidia capitis parte laborant. Cypron legimus menſuræ genus apud Alcæū, cuius dimidiū Hemicypron dixit Hipponax. Porrò in noctibus atticis Horā reperias pro dea Quirino iūcta, Quā Herſiliā Oui. intelligat metamorphoſeos quartodecimo, cū ita canit.

Hanc manibus notis Romanæ conditor Vrbis
Excipit, & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat, Horamq; uocat, Quæ nūc dea iuncta Quirino eſt.

In ueterum monumentis obſeruatum & illud, Vaſa dici Horoſcopa, quibus cōmonſtrātur horæ, quæ & heliotropia uocitata interim comperiunt. Si Solis & umbrarum ratione conſtent. Porrò notationem genitalis horæ Horoſcopon quoq; uocāt. Quod quinto ciuitatis diuinæ Aurelius Auguſtin9 ſcribit. Vnde illud ꝓdijt Perſianū, Geminos horo

ſcope Varo Producis Genio. Et uerbũ Horoſcopare, quo utatur Manilius, & ſigna Horoſcopantia apud Firmicum. Solis uero umbilicus eſt, quem Gnomonem item appellamus, & Sciatheran, Cuius umbra internoſcuntur horæ, unde & ipſa umbrarum ratio Gnomonice dicta, ab Anaximene Mileſio inuenta. Qui item primus Sciathericum excogitatum oſtendit Lacedæmone, uel, ut Alij, Anaximander. Hinc Architecturæ partes ita concipit eruditorum Schola, Vt una dicatur ædificatio, Altera Gnomonice, Poſtrema uero machinatio. Eſt & Canonium mechanicum Gnomon, & Geometrica figura, & Dioptrici organi pars, & Aſtronomici. Erant & Athenis Magiſtratus dicti Gnomones. Quin & accuratæ diligentiæ homines, ac prudentiæ dicti Gnomones, ἀπὸ τοῦ γνῶναι. Nam inde etiam ſcientes dicuntur Gnomici & Gnoſtici, At Doxaſticus Opinator dici ualet, qui & falli plærũq; poteſt. Sed illud ne utiq; prætereundũ, dici ab Ariſtotele Gnomonas dentes, quibus Iumentorum internoſcitur ætas. Hinc & Aboli nuncupati Equini pulli, qui nec dum id genus dentes miſerunt. Apud eundem de hiſtorijs animalium ſexto, Sic Lipognomones dicuntur, quorũ anni dentium ratione mitti in digitos amplius non poſſunt. Qui & Agnomones dicuntur Iulio Polluci, quod iam exciderit Gnomon. Ex ijs ferme arbitror innoteſcere, Quid ſit illud Gellij ex primo noctiũ Atticarum, Quoniam inquit, Geometriam, Gnomonicam, Muſicam, cæteraſq; item diſciplinas altiores μαθήματα Veteres appellabãt. Id ut fiat item planius, Aſtrologiæ pars eſt Gnomonice, quæ Solariorum diſcriminatis umbris horas Veruto, ſiue Gnomone pernotat, Sicut alia pars Meteoroſcopice, quæ eleuationũ differentias, Aſtrorumq; exquirit diſtantias, nec non multa, uariaq; alia ad Aſtrologiæ inſpectionem tendentia perdocet. Tertia pars Dioptrice nominatur, Solis, & Lunæ, cæterorumq; aſtrorum diſtantias huiuſmodi internoſcens inſtrumentis, Inter quæ Aſtrolabij eſt inuentio, quam Ptolemæo Syneſius attribuit. Cuius partes, Vagina ipſa cõtinens tympana, in quibus Aequinoctialis, Tropiciq; deſcribuntur Circi, Quiq; alternis Orizonti ſunt Anaphorici, tũ ſupra tympana, quæ uocatur Aranea, deſignatur, in qua Zodiacus, & clara quædam Sydera cernuntur, ut per noctem quota ſit hora, quotumq; temporis momentũ, reperiamus. Hæc eo item fuſius, uberiuſq; perſecuti ſumus, ut intelligeretur Plinij Locus ex ſecũdo naturalis hiſtoriæ. Mediam eſſe mundi totius terram haud dubijs conſtat argumentis, nam niſi in medio eſſet, æquales dies, nocteſq; habere nõ poſſe, dephenderunt & Dioptræ. Præterea Dioptris librantur aquæ, nec non turrium elonginquo concipitur altitudo. At Diopteres dici ſpeculatores uidentur, qui & Prophylaces uocantur, eſt itẽ Diopter Oeconomus. At Diopos dicitur Enoptes. i. Curator nauis & inſpector, nam Diopas inter aurium ornamenta recenſeri nouimus. Deniq; ueteres umbris enotaſſe diurnas horas in Gallo item comprobat Lucianus, συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁποσάπουν τὸ στοιχεῖον ἦν. hoc eſt, perpetuo adnotans quot deniq; pedum foret Linea. Illud hic obiter adnotandũ ſuccurrit, Aſtrologorũ reſponſa dici Apoteleſmata. Sed & libri circũferuntur Ptolemæi Apoteleſmaton, quos modo quadripartitos uocant. Euſtathius in Iliados primũ, Apoteleſmaticæ ſapientiæ curioſitatem nil reliquiſſe ſcribit, quod Planetarũ non ſubiecerit poteſtati. Idem alibi Concionis appellat Apoteleſma. Sed & illud obſeruauimus factatum uulgo, non oportere prorſum res dijudicare ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων.

¶ Tria uideri neceſſaria Genethliacis. Horoſcopi enotationem penè haberi impoſſibilem.

CAPVT X.

GENETHLIACOS, ſeu Mathematicos, ut plæriq; dicere malis, uel æruſcatores uerius qui aures uerbis alienas ditant, ſuos ut loculos diſtendant nũmis, traditum in eorum libris eſt, ſi cæleſtium rerum ſcientia præcinere debeant futura, Tria impenſiſſime obſeruare oportere. Primum, horam illam initialem, qua ſe in lucem uitalem è bulga matris prompſit infans. Vel quiduis aliud, ſuper quo uaticinium concinnandum, fieri ſit cœptum. Mox cæli ſtatum, Syderumq; poſitum, ad ipſam illam horam ſubtiliter applicitum. Poſtremo quid eiuſmodi ratio cæleſtis, Sydereáq; meditetur, agatue, argumentis inerrantibus, aut experimenti certitudine perinde ac ungues norint ſuos, neceſſarium præcipue eſt, Duo hæc, ultimo poſita loco in diſquiſitionem non reuocabimus, alterius loci id, ac temporis. Quoniam uero pauloante de Horoſcopo item facta nobis mentio eſt

q̃ in-

ꝙ incertus hic, & fluctuans, nec ullis probioribus fixus radicibus, paucis hinc retegam. Et illud in confeſſo ferè eſt, Genethliacum minus poſſe ipſum illud, quo quis naſcitur momentum, tenere, Primum quia neceſſarium foret, prodeunti infanti præſtò eſſe aſtrologum aſtrolabio recte inſtructum, quo cæleſtis eueſtigio concipiatur menſus hoc uero ne fiat, plura obturbant. *S*æpe tenebrarum nocumentũ, & interpellatio. Quādoq; cælum nubilum, interdum & hominis inopia, abſentiáue. *S*ed demus, horum nil officere, ni aſtrolabium ipſum tanta fuerit arte, peritiáue cõfabricatũ, ut nuſꝙ ſubſultet, ac ne in minimo quidē fallax comperiatur, uoti eſſe nequit cõpos Aſtrologus. Organũ uero id genus omnibus abſolutum numeris aut raro, aut nunꝙ inuentum. Proindéq; ratio partilis horoſcopi inconſtans ſit, ferè neceſſarium. Adde quod exponenti horam, qua ſibi natum putat filium, adeo fidendum non opinatur Mathematicus, ut apud eum eiuſmodi tempus æſtimatum dicatur, aut ſuſpectum, quoniam uidelicet cõiecturis ſuſpicionibuſue agendum, ubi certi nihil afferatur. Quid quod horologia, ſolariáq; ſæpe ueritati non reſponſant, quod ſi maxime faciant, media tamen horarum momenta non tã aperire nequeunt conſulentes, ꝙ neſciunt. Nec illud omiſeris, Mathematica ratio ſub ſolis demerſum horas auſpicatur. Vulgus tenebris ſeſe intendentibus, quod euenit ſæpe pridē ſole Orizontem trãſgreſſo, præſertim ſi eum ſigna geſtent obliqua, Quæ, cum moram in occaſu trahant longiorem, prius quam denſius coeant tenebræ, nonnunꝙ noctis integra hora abſoluitur.

¶ Sacrare caput cũ bonis quid. Enarrat T. Liuius. Zoanas quid uocemus, aut Xoana, Item quid Zanes. CAPVT XI.

ENARRABAMVS nup T. Liuij ſũmi hiſtorici librũ ab V.C. ſecundũ, incidimuſq; in eum locum, Qui eſt de Valerio Publ. Ante omnes inquit, de prouocatione legem tulit aduerſus magiſtratus, ad populum, ſacrandóq; cũ bonis capite eius, qui regni occupãdi cõſilia iniſſet. Scrutabamur, quid eſſet, ſacrare cum bonis caput. Si.n. eruditiorem ſenſum ex recondita hiſtoria proruendum non putes, frigidior Platonis legibus fiet eminentiſſimi autoris ſententia. Quis.n. Conſecrationis metu à regni affectatione deterreat? Aliud ergo citius, doctiuſq; quærendum. Comperimus igitur, omnem, ut aiunt, lapidem mouentes, apud Alicarnaſeum Dionyſium de Clientum, & patronorum iure adhunc modum libro Romanarum antiquitatum ſecundo. Communiter inquit, Vtriſq; neq; pium, neq; fas erat, accuſare ſe inuicem, nec contra teſtimonium dicere, nec ſuffragium aduerſum ferre, nec cum inimicis adnumerari, quod ſi quid horũ quis feciſſe argueretur, lege proditionis tenebatur, quam Romulus ſanxerat, deprehenſum autem ſi quis uellet occidere, piũ erat tanꝙ Iouis inferni hoſtiam. Inde enim Romani, quos uellēt hac pœna mori, eorum corpora deorum cuipiam, præcipuéq; manibus dicebãt. hæc Dionyſius. Quod ſi curioſior aliquis, & amplius introſpiciendam, excutiendamq; putet hiſtoriam hanc, & noſſe cupiat, Quid ita, dijs dicatos occidendi, cuiuſlibet pontificium foret, Id utiq; ex Dionyſio perlici nequit. Nos aũt ita obſeruauimus. Cætera quidem ſacra uiolari fuiſſe nefas, Hominē uero ſacrum occidere fas. Eius ratio hæc. Veteribus is erat deorũ metus, & obſeruantia, ut illis ſacrũ, dicatumq; animal prorſus in ſuis finibus eſſe, haud paterentur. *S*ed ad deorum abigerent loca, quibus id ſacrum foret. Animas uero huiuſmodi ſacratorum hominum. Quos ζόανας Græci uocant, Dijs debitas omnino exiſtimabant. *S*ed eas in cælum mitti à ſe poſſe, & ad deos, ad quos iam pertinerent, alia rõe nulla uidebãt niſi corpore uiduatas. Igitur primo quoq; tpe, ut irent, eiuſmodi hominē interficiendi cuilibet erat arbitriũ. Morē hunc uetuſtatis prudētiſſimus Maro expreſſit in Haleſo, de quo paulo mox oppetituro ita ſcribit, Iniecere manũ Parcæ, teliſq; ſacrarũt Euandri, In quo itē diuini, humaniq; iuris ꝓprietatē eſſe executũ, adnotauit Macrobius. Quippe ex manus iniectiõe mãcipiũ deſignauit. Et *S*acratiõis uocabulo diuini iuris obſeruãtiã impleuit. Ritũ præterea hũc ſacratarũ legũ nomē inſinuat, quas inde nũcupatas Põpeio Feſto credimꝰ, qđ ſiqs aduerſus eas feciſſet, ſacer alicui deorũ eſſet cũ familia, pecuniáq; *S*acratæ legis mētio eſt apđ T. Liuiũ in tribunoꝝ creatiõe li. ſecũdo. *S*ed idē li. quarto legē ſacratã apud Volſcos, & Equos uim fuiſſe maximã ſcribit cogēdæ militiæ. meminit & nono li. Cæterũ quia paulo ante Zoanas dici hoſce homies ſignificauimus, Prætereũdum

dum illud minime duximus, Seruium Aeneidos Cõmentario quarto ita prodere. Delubrum inquit, etiã ligneum ſimulacrũ dicimus, A libro.i. raſo ligno, quod græce ξόανον dicit. Alij Xoana malunt ſcribere, ſicut Apollonius argonauticon quarto, ἢ ὅταν αὐτόματα ξόανα ῥέῃ ἱδρώοντα αἵματι, hoc eſt, uel qñ Automata ſimulacra fluãt exudãtia cruorem. Et Sudas Xoanon ſtatuam interpretatur, & Idolũ, ἀπὸ τοῦ ξέω, ut inquit Euſtathius, atq; Zodion.i. animal paruũ. Xanion inter coquinaria eſt inſtrumenta Polluci. Nã philoſopho Platoni ars filandi Xantice uocat. Fuere in Olympia Iouis ſimulacra, Quæ ab indigenis uocarẽtur ξᾶνες, forte quia ξᾶν dicit Iupiter. Excitata uero traduntur ex mulctatitia pecunia, Quæ foret Athletis irrogata, Qui largitione corruptis aduerſarijs, aut quia intra pſcriptũ tẽpus, uel, ut Græci dicũt. κατὰ προθεσμίαν, nõ aduenissent, Agonẽ olympicũ cõtumeliæ habuiſſe uiſi forẽt. Eupolũ Theſſalũ ferunt primũ ſubijſſe mulctã, quod aduerſarios pyctas erogatis deliniuiſſet nũmis. Dãnati & q pecunias accepiſſent.

Sacri epitheton uarie adijci rebus. De Sacro piſce. Gellij codex emaculatur, & explicatur.

CAPVT XII.

QVIA uero de Sacri uocabulo mentio nobis eſt, Id cõmonendi ſumus, quod Apollonij interptes memoriæ mãdarũt, ſup argonauticorũ primo, in eo Poetæ uerſiculo, ἱερὴ δὲ φατίζεται, ἥδ᾽ ἔτι πέτρη, id eſt, Sacra etiamnum dicitur Petra hæc, per Euphemiſmum inquiunt. Magnæ ſiquidem affectiones ἱεραὶ καὶ καλαὶ.i. ſacræ pulchræq; nuncupant. Sicut Erinnyas Eumenidas dicunt, & peſtilentem Lepram Sacrũ morbũ. Vt apud Callimachũ, ψευδόμενοι δ᾽ ἱερὰν φιμιζόμενοι. Vnde & in noſtris literis apud Maronem Sacrã dici famẽ cõiectamus, Sic & Tripodas ſacros pro magnis, de Græca dicendi figura, nam & ἱερὸν ἰχθὺν, magnũ piſcem interpretant Gloſſographi, uti Iliados rhapſodia decima prodit Euſtathius, Et autor cõprobat Athenæus, q̃uis Pompilũ quidã etiã intellexerint. Plutarchus in Cõmentariolo, quo ſtudioſe quæritur, Vtris maior inſit prudẽtia, terreſtribus, an aquaticis, Anthiam piſcem inquit, Homerus, ἱερὸν ἰχθὺν dixit, & magnũ quidẽ intelligũt nõnulli, Veluti Sacrũ os magnũ intelligimus, ac ſacrã uim Alcinoi. Epilepſiam grauem morbũ, ἱερὰν uocant. Alijs uero magis placet cõmuni rõne τὸν ἄφετον, καὶ ἱερόν interptari, tãq; emeritũ dicas, dimiſſumq; ſicut ſacrũ dicimus Bouẽ. Quidã Ellopa malũt accipe, inuentu eñ rarus eſt, nec capi facilis, apparere aũt circa Pamphyliã ſæpe. Plures de Anthia dici uolũt, qđ ubi cõpertus is fuerit, nulla ibi inueniat beſtia malefica, quo noie innatare ſecuros Spõgotheras.i. Spõgiatores, ſiue Vrinantes, hæc Plutarchus, à quo nõ diſſultat de animaliũ hiſtorijs nono Ariſtoteles. Plinius uero, Certiſſima eſt inquit, ſecuritas uidiſſe planos piſces, quia nũq; ſunt, ubi maleficæ beſtiæ. Qua de cauſa Vrinantes ſacros appellant eos. Verſus aũt Homeri de ſacro piſce, quos aduocauit Plut. Legũtur Iliados ſextodecimo, ὡς ὅτε τις φὼς
πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν
ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ, ὣς ἕλκε.

Autor Athenæus eſt. In Telchiniaca hiſtoria, quiſquis eius fuerit Conditor, Sacros dici piſces Delphina, & Pompilum. Eſſe uero hunc Eroticum animal, Vt quod ex Vranio cruore ſimul cum Venere credatur natũ, Nõ Neptuno modo carũ, Sed & Samothracũ dijs, quo argumẽto, Epopeus piſcator, cũ ab huius piſcitij captura, eſitationeq; abſtinuiſſet minus, ab irruente Ceto deuoratus perijt. Extat Corinnæ Poemation, quod tamen an ex eius officina prodierit, ambigunt multi, in quo Pompili mentio eſt, Qui Nautis cenſeat felix. Sũt qui ex hoie deformatũ piſcem Pompilũ opinent, qđ ſcribit Apollonius Rhodius. In Berenice Theocritus Leucũ piſcẽ Sacrũ dicit. At in Galathea Callimachus Chryſophryn. Cæterũ in hac ſacri piſcis mẽtione, ſuccurrit, reſtituam⁹ Auli Gellij codicẽ ex ſecundo noctiũ Atticarũ, Vbi de aſpiratiõis rõne diſſerens, Atq; inquit, id uident feciſſe ſtudio, & exẽplo linguæ atticæ ſatis notũ eſt, Atticos ἰχθὺν ἱερόν.i. piſcẽ paupere͂, multa itidẽ alia, citra morẽ gentiũ Græciæ cæterarum, inſpirantis primæ literæ dixiſſe. Ego malim hac parte ἰχθὺν ἱερόν.i. piſcẽ ſacrũ legere, ex ijs quæ adnotauimus hacten⁹, nam nequis inde diuerſum aucupetur argumentum, tralatio illa nihil prorſum facienda eſt, neq; ex Gellij officina eſt, Sicuti neq; item aliæ. Additam uero ſacri piſcis appellationi flatilem potiſſimum coniecto. Vt uocis firmitate, ac robore ipſam rei exprimerẽt excellentiam, quando & inde ſacri adiectio facta eſt, ut præmonuimus, ex nonnullorum

ſententia, ſic & Anchoram dicebãt ſacram, ut præcellentẽ, peropportunamq;. cuius eſt mentio frequens Luciano. Piſcis ſacri meminit item Euſtathius, ubi ait, adnotatum grãmaticis, hierea corripere primam. at cũ dicimus ἱερὸν ἰχθὺν produci. At ſi ad ſtomachũ Lynceis minus hoc facit, *Suppungendo diſparate* legas, ἰχθὺν, ἱερόν. Vt duorum exẽpla nominum appoſita intelligamus, Quæ a Græcis alijs pſilem admittentia, apud Atticos craſſiorem agnoſcant notam. Irus autem ex carmine Homerico inopia notiſſimus. Eſt ſententia quoq; tertia, quæ & arridet amplius, ut uerior, cõgruentiorq;, Vt legamus ἰχθυηρόν, & flatilem recipiat κ. Cui ante ρ poſitæ inſpirant ferè Græci. *Signat* autẽ id uerbum piſcarium. nam & Ariſtophanes πινακίσκους τοὺς ἰχθυηρούς, id eſt, Scutellas appellat piſcarias. Conſimiliter ταὼς *Spiritũ* admittit inter α & ω. De quo more mentio eſt Athenæo quoq;. Illa uero Gellij uerba, Inſpirãtis primæ literæ, nõ ad Atticos refero, *Sed* ad Græciam potius, Quæ dictionũ initijs aſpirare cõſueuit, medijs rarenter, ꝑinde aſpiratio dicitur ab illis φίλαρχος. De ſacro autem oſſe in hominis ratione dicta à nobis plura ſunt. Illud adijciam nunc, Eſſe qui coniectent, non tam de magnitudine fluxiſſe nuncupationem, quam quod dijs offerri ſoleret. Ex quo & Menander, οἱ δὲ τὴν ὀσφὺν ἄκραν θύσαντες. Quod de morbo ſacro attulimus, nil eſt, quod diſſultantes miremur ſentẽtias, Quando nec deſunt, qui appellatione eiuſmodi ſacrum intelligant ignẽ. Heraclitus uero arrogantiam ſacrum nuncupauit morbum, Vel quia præſtantiſſimus quiſq; ea imprimis peſte implicetur, uel quia ultima rerum linea, mors afferre medelam ualeat. *Sacra* uia Athenis, id eſt ἱερὰ ὁδὸς, cuius in Apologia meminit Iſæus, Vt Pauſaniã prætercam, Erat, ut inquit Harpocratio, qua Myſtæ pergebant Athenis Eleuſina. Polemo integrum concinnarat librum de Via ſacra, Cuius etiã Cratinus mentionẽ habet. Romæ item *Sacra* fuit uia, ut Liuius quoq; notatũ reliquit, Caput eius erat à *Seréniæ* ſacello, ducebatq; in arcem. *Sacra* quotquot mẽſibus ea illuc ferebant, perq; eam augures ex arce ꝓfecti ſolebãt inaugurare. Pomp. tamẽ Feſtus immo ſacrã dici putauit, quod in ea ictũ fœdus ſit inter Romulũ, & Tatiũ; Quod & Dionyſius ferè cõprobat. *Sacram* quidẽ dixit Homerus Theben. *Sed* nec ea magis, q̃ Ciuitas quælibet appoſito eiuſmodi ualet ornari, qđ intus q ſunt, cuſtodiat, quæ res cenſeri diuina debet. Proinde Homerus eos, qui noctu excubent in caſtris, ἱερὸν τέλος φυλάκων nuncupat, & alibi ſacros dicit muros. *Sic* & in Odyſſea, *Sacrã* dici Troiæ ciuitatẽ adnotauimus, & ſacrã terrã apud *Sophoclẽ*. i. γῆν ἱερὰν, Quin & *Sacrilegi* loco cenſet̃, qui ſtruendæ cauſa domus, Ciuitatis mœnia ſit demolitus. *Sacrũ* diẽ poſitũ apud græcos legimus pro parte ea, quæ à matutino tẽpore porrigit̃ ad meridiẽ, quo tẽpore dijs cæleſtibus rem diuinã obire, uetuſtiſſimi moris fuit. Manibus operabant̃, *Sole* iã uergente in occaſum. *Sacrã* Triremẽ Demoſthenes philippica nũcupat quarta, cũ ait, καὶ τὴν ἱερὰν ἐκ τῆς χώρας ᾤχετο ἔχων τριήρη. Gloſſographi Paralũ intelligũt. Lego *Sacras* triremes pluribus diſtinctas cognominibus. Paralon. Salaminiam. Antigonida. Demetriadem. mittebant̃ ad imperatores hæ, & ad id genus uſus cæteros. Cæterũ quia ſcribit Thucydides, Ad Alcibiadẽ miſſam ab Athenienſibus *Salaminiam*, Videt̃ nauis hæc ſolita ducere, qui accerſerent̃ ad iudiciũ. Paralus aũt *Sacris* deſtinabat̃, de qua forte intellexit etiã Plato in Phedonis principio. Vtrãq; harũ & bello nauali pꝛcommodã ſignificat Thucydides idẽ, Libro tertio. A ſalaminiũ facete nũncupat in Batrachis Ariſtophanes ἀθαλάττωτον. i. maris imperitũ, uel à naui hac, uel à prælio circa *Salaminẽ* geſto. *Sed* & Triremẽ ſacrã *Smyrnæi* mẽſe nouẽbri mittebãt εἰς ἀγορὰν, ut in Polemone Philoſtratus inquit. Eã Dionyſij ſacerdos ſoluentẽ dirigebat, gubernatoris uice. *Sacrũ* quoq; bellũ reperias in ueteribus memorijs, & apud Euſtathiũ in ſecundã Iliados rhapſodiã. Id uero nõ dicit̃, qa magnũ, uel execrabile, ut impolitiores fortaſſe aliq, & uetuſtatis infrequẽtes cẽſuerint, *Sed* quia ꝓ delphico geſtũ oraculo à Lacedæmonijs aduerſum Phocenſes eſt, q id ſibi uẽdicare ſatagebãt, Athenienſibus quoq; ad partes uocatis. Meminit hiſtoria prima Thucydides, λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν, καὶ κρατήσαντες τοῦ ἐν δελφοῖς ἱεροῦ, παρέδοσαν δελφοῖς. Eius uero belli quæ fuerit origo, docebit quinto Politicorum Ariſtoteles. Geſſerant tamen Athenienſes ijdem alterum prius bellum, quod & ipſum *Sacri* cognomento eſt inſignitum, contra Bœotios pro Phocenſibus. Quibus illi Oraculi ius auferre nitebantur. Vnde & πόλεμος φωκικὸς dicebatur, ut in Meſſeniacis rebus Pauſanias ſcribit.

Hiſtoriam

Hiſtoriam uero ſacri belli qui noſſe plenius cupit, Plethonem adeat, Is enim hiſtoriarum ſecundo id explicat copioſe, meminit & in libro de Claris mulieribus Plutarchus. Sed enim quia non ſemel aduocationem nobis præſtitit Thucydides. Quid eſt, quod Conditor nobiliſſimus terram quandam uocat ſacram, & Aoriſton libri primi fine? Obſeruauimus ex Græco penu, Terram inter Megara, & Athenas antiquis dictam fuiſſe ſacrā, quod Deabus, quas Eleuſinias uocabant, foret dicata, quā etiā, quod inculta prorſus iaceret, ἀόριστον appellat Hiſtoricus, Vt quæ nullis foret diſtincta collimitijs, ἀόριστος. em̄ eſt μὴ ἔχουσα ὅρους, μὴ δὲ σπειρομένη, ἢ γεωργουμένη ὅρους ἔχει, ἅτε οὖσα μεμερισμένη, hoc eſt, Aoriſtus uocat̄ terminos nō habēs, nec ſata, Quæ em̄ ſerit̄, limites agnoſcit ſuos, ut quæ cōfuſanea nō ſit, Sed partiliter diſtributa. Sacerdos uero dicit̄ qdē græce Hiereus, id eſt ἱερεὺς, ut apud Homerum Χρύσης ἱερεὺς Ἀπόλλωνος. Sed & eo nomine intelligitur quandoq; is, qui extorum inſpectione futura uaticinatur, ut apud eundem, ἀλλ᾽ ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα. Sacra uero decreta cum dici audis, Amphictyonica intellige. Nam & ſacrum conſeſſum non temere dici alium obſeruauimus, q̄ Amphictyonum, de quibus Strabo multa. Quoniam uero de ſacris diu iam commeminimus, non tranſiliamus ſcitu, ac obſeruatione dignum, Eiſdem initiatos ſacris ſcite admodum, atq; concinne dici conſueſſe, Qui unanimiter, & conſpiranter ad ſcopum nituntur eundem, ac umbilicum, apertius hoc fiet, Si T. Liuij uerba ſubiecero ex XXII. Conditæ urbis. Nā Plebeios inquit, nobiles iam eiſdem initiatos ſacris eſſe, & contemnere plebem, ex quo contemni deſierint à patribus, cœpiſſe. Ilios ſacra, præter id, quod aſtruximus, etiam dici creditur ob ſacrificiorum frequentiam. Argumento eſſe poſſunt feſta quoq; inibi celebrata olim, Ilica. i. τὰ ἴλια. Ex calamitatum uero crebritate profluxit religiōis nexus, dictante prouerbio ἀεὶ ἰλίῳ κακά, Ilio adſunt ſemper mala.

¶ Helenes, & Eriphyles Segmenta dominis fuiſſe extitialia, perinde ac Equus fuerit Seianus.

CAPVT XIII.

DELPHICI oraculi nobilitatem in terra Græcia nemo non nouit, opulentiſſimum id erat, quando illuc confertim à Regibus & populis præpotentibus congerebantur dona, unde Delphici theſauri autoribus celebrati. Lateres aureos centum & uiginti à Crœſo dicatos, ibidem uiſitari ſolitos, ſcribit Plethon. Sed & antiquæ nobilitatis fœminas Helenam, atq; Eriphylem pretioſa Segmenta eidem affixiſſe templo, compertū habemus, ſiue Alcmæon fuerit, ac Menelaus, ſicuti autor Athenæus eſt. Quæ quia ſacrilegas admouentibus manus, aut omnino auſis geſtare peſſimum peperere exitium, Prouerbij ſibi locum uendicant nō ſecus ac Toloſanum aurum, itemq; Seianus Equus apud Gellium. Hiſtoria uero ita habet, ſicuti nos perdocet Plethon. Bello ſacro Delphica pecunia, & quicquid ibi pretioſius erat, magna parte ceſſit in prædam. Inter reliqua uero ipſa hæc, de quis diximus, Segmenta, Quæ duorum ex Phocenſibus Ducum, Qui id bellum gerebant, Vxores; ut eſt muliebre ingenium, auide oblata arripuere, protinuſq; collo circūdedere, ut ipſis tum eſt uiſum, ornamenta præſignia, Vt mox docuit euentus, interitum exitialem. Ea ſi quidem, Cui Helenes monile obuenit, turpiter proſtituto corpore, pudicitiæ iactura, & famæ diſpendio, quæ bene ſentientibus uita quoq; comparatur, pœnas facinoris perpetrati luiſſe fertur. Alteram uero crudelior excepit pernicies, Nam furentis filij uecordia tectis iniecto igni, uiua exuſta eſt, Plutarchus in ſermone de ijs, Qui ſerius à numine caſtigantur, Ariſtonem fuiſſe appellatum ſcribit, cui obtigerit Eriphyles ornamentum, Tyrannis contribuentibus. Itemq; fuiſſe Oetæum, & Xenagogum. i. peregrini, mercenarijq; militis ducem, Cuius deinde filius aduerſus matrem indignatione concepta, domū ſuccenderit, omnibus, qui intus agerent, incendio conſumptis. Monilis à Vulcano Veneris delitijs concinnati, Hermione mox traditi, deinde Thebanis reginis, quæ omnes peſſime interierint, & poſtremo ad Eriphylem peruenerit, Thebaidos ſecundo fabellā concinit Papinius.

Ornatus Argia geris, dirumq; monile,
Hermiones, longa eſt ſeries, Sed nota malorum
Proſequar, unde nouis tam ſæua potentia donis.

¶ De auibus

¶ De auibus, quæ dicantur Scopes, obſeruata quæpiam ex Græcorum monumẽtis.

CAPVT XIIII.

SCOPES inquit Plinius, nominantur ab Homero, auium genus, harum ſatyricos motus, cum inſident, plæriſq; memoratos non facile conceperim mente. Neq; ipſæ iam aues naſcuntur. Carmẽ Homeri, quod ſignificat Plinius, Odyſſeæ quinto ſic habet.

σκῶπές τ' ἴρηκές τε, τανύγλωσσοί τε κορῶναι.

Iactatum tamen Athenæus ſcribit, auem hanc ſaltandi ſtudio capi, nam & inde ſaltationis genus dicitur ſcops. Duo eſſe genera inuenio, nam alij nuncupantur ſcopes, alij aſcopes. Sunt qui apud Homerum copas legere malint, quã ſcopas, & Ariſtotelem ſic nuncupaſſe. Comparere autem hos perpetuo, nec eſſe eſui. At qui ſe autumno diebus oſtẽdunt duobus, aut uno, in menſam uenire. Sunt ex Græcis, qui ſcopas bubones interpretentur. Sudas nocturnam eſſe auẽ dicit. Alexander, ſicuti Theocriti interpres inquit, τοὺς σκῶπας ſcripſit, οὐκ ἐπιτερπεῖς εἶναι τῇ φωνῇ quod eſt, ſcopas eſſe uoce inamœna, inſuauiq;, proptereáq; apud Homerum recte ſcribi σκῶπές ἴρηκές τε. Hanc auem Callimachus ſcribit, uocem edere, perinde ac ἐπισκώπτουσαν, id eſt, cauillantem, laceſſentemq;, unde & aui eſſe factum nomen, Niſi ab aue potius effingi uerbum malimus, quod certe comprobat Athenæus. Tyrannion uero eſſe ſcopas prodidit Nycticoracas, diciq; tanq; σκιώπας, ἐν σκιᾷ ἔχοντας τὴν ὦπα, quod in tenebris utcunq; canant. Scopas Theodorus Aſiones interpretatur, ſicut ἀεισκῶπας Semperaſiones.

¶ Quid ſint apud Græcos Scolia. Inibi adnotatur lapſus interpretis Ariſtophanis.

CAPVT XV.

SCOLIA Græci interpretantur συμποτικὰ ᾄσματα, id eſt conuiuales cantilenas, quarum meminerit Sympoſiacon tertio Didymus, atq; item Horus. Sic uero nuncupari Etymologici tradũt, quod uinolẽti iam, καὶ σκολιῶς ἔχοντες τὰ αἰσθητήρια ᾄδουσι, id eſt tortuoſis, hebetibusq;, ac retuſis ſenſibus ea concinant. Nonnulli ex aduerſo fieri nomenclaturam coniectant, ſiuè per oblocutionẽ, quã dicunt ἀντίφρασιν, quod minus obliqua forent, aut tortuoſa, quod ſcolij uocabulum indicat, ſed facilia, ut quæ in conuiuijs canerentur. Id reprehendens Ariſtophanis intepres in Veſpis, Poetæ comœdia, quæ mali ſint nominis, inqt, uerti quidem ad εὐφημότερον, id eſt ad proſperiorem appellationem, ſed nõ e diuerſo. Hoc uero, quod Græci hominis pace dictũ uelim, nec probe traditum ab eo eſt, & liquido falſum deprehenditur, ſiquidẽ in ipſius literis eſt, Holoſteon dici herbam, quaſi totã oſſeam, cũ tamẽ præmollis ſit, ac omni prorſum duritia carens, de qua qui plura noſſe cupit, adeat XXVII. naturalis hiſtoriæ Plinij. Et Hieronymus Parcas dici, quod nequaq; parcant, autor eſt, addit Eumenidas appellari, quod non ſint benignæ, nam & uulgo Aethiopas uocamus argenteos, Verum interpreti calculum adiecerint hæc. Scolia uero Meliti celebrantur ab eruditis, quæ Carica haberent aulemata hoc eſt incentiones flebiles. Tyrannion commentarium concinnauit de ſcolio metro, Caio Cæſare rogante. Libuit paucula ſubſcribere ex Timocreontis ſcolio, quod is in Plutum .i. diuitiarũ deum effudit, exordio tali, ὄφελές ὦ τυφλὲ πλοῦτε ἐν γῇ, μήτ' ἐν θαλάττῃ, μήτε ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι, ἀλλὰ ταρταρόν τε ναίειν, κ' ἀχέροντα, διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἀνθρώποις κακά. i. Vtinam ô Cæce Plute nec in terra, nec in mari, nec in continente apparuiſſes unq;, ſed Tartari perpetuus fuiſſes incola, & Acherontis. Ex te nanq; oĩa hominibus mala. Scitu uero dignũ eſt, ad Scolij huiꝰ imaginem compoſitum à Pericle in Megarenſes decretum, μεγαρέας μήτ' ἀγορᾶς, μήτε θαλάττης, μήτ' ἠπείρου μετέχειν. Scoliorum meminit Sympoſiacon primo Plutarchus. Sed & Admeti Scolion Athenis celebratum, in Lexico Pauſanias ſcribit. Idq; ab Alcæo concinnatum, alios tradere, quoſdam uero à Sappho. Fuiſſe quinetiam, qui Praxillæ Sicyoniæ eſſe opus crederent. Eius uero Scolij initiũ erat hoc.

Ἀδμήτου λόγον ὦ ἑταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει.
τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου, γνοὺς ὅτι δειλῶν ὀλίγα χάρις.

Admeti o amice ratione percognita, bonos, & generoſos ama. Timidos autem miſſos facias, ſciens optime, exiguam eſſe timidorum gratiam. Reſpicit uero Scolion Alceſtin

generoſam mariti fata ſubeuntem, Admeti autem patrem obire prorſum recuſantem.

¶ Emaculatur, exponiturq; Ciceronis locus in epiſto. ad Fab. Gallum de Cepio. Item cur ibidem Sardinia peſtilens dicatur. Aquarioli qui ſint. De Salacone plura.

CAPVT XVI

CICERO ad Fabium Gallum ſeptimo familiarium Epiſtolarum ſcribens, Amo, inquit, uoluntatem, ſed pauca de re, citius opinor, olim non omnibus dormio, ſic ego non omnibus mi Galle ſeruio. Hæc Cicero. In cuius loci enarratione Deus bone, in quæ delyramenta procurrunt, qui locum mendoſum, ne ſuſpicantur quidem, nec omnino remotiorem uidentur odorati hiſtoriam, quis à Grammaticis quadantenus illuſtratam. Igitur meo periculo, fremant licet noſtrates Lyncei, Ciceronis ſtudioſi ſic legent, atq; interpretabuntur. Amo uoluntatem, ſed pauca de re. Cepius, opinor, olim non omnibus dormio, ſic ego non omnibus ſeruio. Senſus autem hic, Cepius inquit, niſi memoria labor, olim dicebat, non omnibus dormio. Nam Pomp. Feſtus ad uerbum ferè ita ſcribit. Non omnibus dormio, natum uidetur à Cepio quodam, qui Pararhenchon dictus eſt, quod dormientẽ ſimularet, quo impunitius uxor mœcharetur. Cuius etiam Lucilius meminerit. Ad quem ſenſum illud Satyricum interpretantur Grammatici, Doctus & ad calicem uigilanti ſtertere naſo. In quo tamẽ loco ſunt, qui uigilantem naſum pro ſonanti, & rhonchis obſtrepero accipiant, nulla huius hiſtoriæ habita ratione, quoniam in milite Plautus quoq; feſtiuiter, & ſcite admodum ita ſcribat, an dormit Sceledrus intus? non naſo quidem, nam eo magnum clamat. Legimus uero & in Græco penu pertinentẽ ad hoc ipſum hiſtoriam. Quippe Mœcenatem conuiuio exceperat Cabbas quidam, ut uidetur, ridicularius, procedente potu, ubi ex nutibus, renutibuſq; in uxorculæ amorem prolapſum uidit Mœcenatẽ, adq; illam prodiuius adlubeſcere, caput, ceu dormiturus proclinauit. Accedente uero imprudẽtius ſeruo, ac uinum ſuſtollente, placide inſuſurrauit is κακόδαιμον, οὐκ οἶσθα, ὅτι μόνῳ μαικήνᾳ καθεύδω, id eſt, Infelix, an ignoras, quia ſoli Mœcenati dormio. Porrò Aquariolos inuenio dici, qui uxoris ſtupra æquo animo patiuntur. Apuleius in Magia, Hiſce auditis, exacerbatus Aquariolus iſte uxoris ſuæ, ita ira extumuit, ita exarſit furore, ut in fœminam ſanctiſſimam digna cubiculo ſuo diceret. Aquarioli autem Feſto dicuntur mulierum impudicarum ſordidi adſeclæ. Aqualiculum uero de uentre dici, indicat illud Hieronymi, Alius tumenti aqualiculo mortem parturit. Quod autem Tigellium Epiſtola eadem patria ſua peſtilentiorem dicit Cicero, ad Sardiniam quidem referendum putant, ſed peſtilentem intelligunt propter Salpugam formicæ genus uenenatum, & Sardoniam herbam. Ego ad aerem noxium referri oportere contenderim, quod ut credam, facit L. Florus, cum ait, Sardiniam peſtilentem ſortitus. Sed & Val. Martialis eleganti epigrammate hoc ipſum comprobat apertiſſime.

Nullo fata loco poſſis excludere, cum mors
Venerit, in medio tybure Sardinia eſt.

Sed & Silius Italicus etiamnum apertius, ut hæſitaſſe iam pudeat.

Serpentum tellus pura, ac uiduata ueneno,
Sed triſtis cælo, & multa uitiata palude.

Ad ea uero, quæ de Salacone dicuntur epiſtola eadem, amplius ſciendum, Salaconem fuiſſe Autolyci patrem, molliculum quendam, & delitijs diffluentẽ, propterea in Veſpis Ariſtophanes, τρυφερόντι διασαλακώνισον. Sed & in quadã epiſtola Menander ad Glyceram, οἶσθα γὰρ μου τὰς συνήθεις ἀσθενείας, ἃς οἱ μὴ φιλοῦντες μετρυφὰς, καὶ σαλακωνίας καλεῖν εἰώθασιν, hoc eſt, conſuetam mihi imbecillitatem noſti, quam qui me minus amant, delitias uocant, & Salaconias. Ariſtoteles in Rhetoricis à delicato diſparare Salaconem uidetur, nam diuitum mores exprimens, eos eſſe ait Trypheros, id eſt, delitioſos, & Salaconas. Et trypheros quidem ob delitias & felicitatis oſtentationem, Salaconas autem & Soloecos, quia inſueuerint omnes circa id, quod amant, immorari, quodq; admirantur, ac putare eiſdem cæteros affici, quibus ipſi. Quidam porrò deflexum inde uerbũ σαλακωνίζειν exponunt τὸν πρωκτὸν αἰσχρῶς κινεῖν, id eſt, Sedem parum decore agitare, quod nos Ceuere dicimus. Id & σαυλοπρωκτιᾶν dicere Ariſtophanes uidetur, σαῦλον enim dicunt uitioſum, fluxumq;.

¶ Inſequentis

¶ Inſequẽtis ad Gallum Epiſtolæ enarratio. Magiſtrum pro Dictatore inibi poſitum.

CAPVT XVII

ET QVIA in Ciceronis epiſtolas peruenimus, in quibus plæraq; reconditam habent doctrinam, proindéq; illotis, quod dicitur, non adeunda pedibus, ſubtexemus inſequẽtium literarum obſcuriora nonnulla, quæ Delium requirere natatorem imperitioribus forte uidentur, lucemq; pro uirili inferemus. Sed heus tu, inquit, manum de tabula. Magiſter adeſt citius, ꝙ putaramus. Deſinamus, inquit, Cæſarem laceſſere, diſcriminis haud parum ingruit ab eo, qui præterꝙ fueramus opinati, & præcinctura monere uidebatur, dictaturam arripuit. Vnus deniq; eſt omnia, iſq; eſt ſine prouocatione magiſtratus, nec uſꝙ præſidij ſpes, niſi in cura parendi. Sum ueritus ne ſi libere, ac Catonis more mentem noſtram retegere perexerimus, in Catonium cõtrudamur, id eſt, in euidens præcipitemur exitium. Id ipſum ſcripſerat ad Ciceronem Gallus, ut ſtilo parceret, nec Cæſarem irritaret. Hoc etenim illa uerba ſignificant. Videris enim mihi uereri, ne, ſi iſtum habuerimus, ſic enim legendum eſt, id eſt, *Si Cæſarem proſciderimus, & epiſtolarum argumentum ab eo duxerimus, rideamus* γέλωτα σαρδώνιον, id eſt, dum illum ridemus, ipſi pereamus. Quod uero magiſtrum pro Dictatore accipiamus, forte ridiculum Sciolis haud ita multa uerſantibus uideatur. Cæterum ſcribit Seneca, Eum, quem modo Dictatorem dicimus, & in hiſtorijs ita nominari lectitamus, apud antiquos Magiſtrum populi uocatum, & id in libris adnotatum auguralibus, præterea eſſe argumento, quod qui ab illo nominabatur, Magiſter equitum erat, & dicebatur. Porrò T. quoq; Liuius Dictatorem refert moderatorem, atq; magiſtrum Conſulibus appoſitum. Sed de finibus item tertio libro de ſapiente, Rectius inquit, appellabitur Magiſter populi, is enim eſt, Dictator, ꝙ Sylla, qui trium peſtiferorum uitiorum, luxuriæ, auaritiæ, crudelitatis magiſter fuit. Recte ergo Cicero ait, *Sed heus tu, manum de tabula, magiſter adeſt.* Quod eum habet ſenſum, ne hoc quidem fortaſſis recte ſcribo, non eſſe diſtringendum ſtilum in Cæſarem, nam ſi hoc feciſſe, ſignificarimus, uerendum eſt, ne libertas nimia fraudi ſit, ac in mortem trudat. Siquidem Catonium pro inferis recte poni, ex Laberio comprobauit Gellius, noctium Atticarum libro ſextodecimo, etiam ſi inter ſordida, obſoletáq;, ac maculantia, id eſſe uocabulum putat. Nec eo uerbo eſſet uſus Orator, niſi de induſtria ex obſcuritate iocum captaſſet. Q d' uero eſt in epiſtolæ calce, ita legendum eſt, Vrgeo igitur, nec tranſuerſum unguem, quod aiunt, à ſtilo, is enim eſt dicendi opifex, atq; equidem aliquantum iam etiam noctis aſſumo. Ego, inquit, ad ſyntaxin, & compoſitionem totum me dedi, feſtinóq; ita, ut mihi ipſe otium negem, à ſtilo enim, id eſt, à ſcribendo, & de ingenij fertilitate quippiam promendo ne minimum quidem reuellor, quando aſſiduitas exercitationis dicendi copiam maximam parit. Confirmatur ſententia hæc Ciceronis præcepto ex primo de Oratore, Caput autem eſt, inquit, quod, ut uere dicam, minime facimus, eſt enim magni laboris, quem plæriq; fugimus, quam plurimum ſcribere, ſtilus optimus, & præſtantiſſimus dicendi effector, atq; magiſter. Quæ omnia repetens Fabius libro decimo. Vt laboris, inquit, ſic utilitatis etiam longe plurimum affert ſtilus. Nec immerito M. Tullius hunc optimum effectorem, ac magiſtrum dicendi uocat. Cui ſententiæ perſonam L. Craſſi in diſputationibus, quæ ſunt de Oratore aſſignando, iudicium ſuum cum illius autoritate coniunxit. Quod uero ad Cæſarem iſta referunt enarratores, planè ridiculum eſt. Illud uero, nec tranſuerſum unguem, intellige, nec minimum quidem à ſcribendo recedo, ſequeſtroq;, ut ne unguis quidem, aut digiti latitudinem excedam, frequentiſſima inter eruditos dicendi figura. Plautus in Aulularia, *Si herde tu ex iſto loco digitum tranſuerſum, aut unguem latum exceſſeris.* Cicero in epiſtolis ad Atticum, A recta conſcientia tranſuerſum unguem non oportet diſcedere, neq; eſt à marmorarijs facta tralatio. *Sunt enim hæc uelut ægri ſomnia.* Cæterum de ijs ſatis, ſuperq;. Cum enim leuicula ſint, & mediocris forſan uel ingenij, uel doctrinæ, abunde ſtudioſis ſatiſfactum poterat uideri, digito iſta commonſtraſſe. Sunt grauiora multo in epiſtolis familiaribus, quæ ſqualore oblita iacent. Ea nitori ſuo pro tempore conabimur reſtituere.

¶ Diætæ notio multiplex. Echinus quid. Diætarum cognomina uaria. Item quid Zeta, & Zetetæ. Defenditur à calumnia Hermolaus. Sigma quid, & unde. St, ſyllaba ſilentij nota, Trigon.

CAPVT XVIII

DIAETAM pro uiuendi modo, ac lege capi, cum alia multa indicio ſunt, tum id, quod autore Celſo, Diætetice medicina inde eſt appellata, & Medicorum Scholæ uulgo regulam uictus Diætam uocant. Notio alioqui dictionis eius Græcis non una eſt, Siquidem dicitur ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τροφή, id eſt, dierum ſingulorum alimentum. Diarium latine dici ualet. Diæta item, iudicium, ut τὴν τῶν ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίστρεψον ἄλλοις. Criminum diætam alijs permitte. Diætetæ tamen ab ijs differebant, qui dicebantur Dicaſtæ, hoc eſt, Iudices. Nam arbitros quidam putant recte Diætetas appellari, de ijs plura Pollux libro octauo. Horũ erat Echinus, nunc æneus, nunc & opere figlino, in quem teſtium dicta conijciebantur, quanq̃ & interna uentris eo dicuntur nomine, ut inquit Euſtathius. Sed & freni pars quædam uocatur Echinus, ſicut quod circa mentum eſt nuncupatur Pſellium, quod ori inſeritur, Chalinus. Cuius medium eſt Henium, poſt in ambitu Dactylij, Echini, Triboli, quos mandit equus. Sunt item Echini circa manus carpum ornamenta, ſicut Pericarpia, & item Pſellia, ac Bubalia. Inuenio Echinum item recte dici partem in capitulo Doricæ Columnæ, Craſſitudo quippe eius trifariam diſtribuitur. Vna enim portio eſt Plinthus cum Cymatio. Altera Echinus cum annulis. Tertia hypotrachelio cõtrahitur Columnæ. Sed redeo, unde ſum digreſſus. Eſt & Diæta locus domi, ubi tantum uerſamur, nullo negotio, aut uſu. Alij cœnationem etiam eo nomine accipiunt, unde & Diætarij miniſtri dicantur Diætæ deſeruientes. Vt apud Iureconſultum Vlpianum de fundo inſtructo, cõquis ſint & ea appellatione fures, qui aliena cœnacula furandi gratia penetrant. Diætis, quod equidem ſcitu dignum arbitror, nomina uaria imponi à ueteribus ſolita, obſeruauimus. Nam Tranquillus Hermeum appellatam fuiſſe Diætam pronuntiat in Claudio. Alexander Roma. Imperator, ut autor Lampridius eſt, in Palatio Diætas ſtruxit nomine Mammeas, quas, inquit, imperitum uulgus hodie ad Mammam uocat. Lucullus, Plutarcho tradente, Diætam habuit Apollinis cognomento celebratam. Vbi ſummo impendio parabantur conuiuia. Inde illa eius uox cantatiſſima, cœnatur in Apolline. Sed eñ & Diæta dicitur locus, in quẽ arbitri conueniunt, qui, ut notauimus, dicuntur Diætetæ. Sicut Zeta dici ualet locus, in quo Zetetæ obuerſantur. Erant enim eo nomine Athenis magiſtratus quidam, ad quos referebantur, qui reipu. aliquid deberent, nec ſoluerent. Cæterum haud ſatis mirari ualeo doctiſſimorum quorundam inſtitutum, qui Theonino dente irruentes in Hermolaum Barbarum, per quem barbaricas uitiligines ſibi deterſit nobiliſſ. hiſtoriæ naturalis conditor, Zetæ uocabulum petulanti cachino explodere pergunt, aucupantes neſcio quid indictum, inſcitumq; ex Priſciano. Proinde pro Zeta, & Zetecula Diætam, & Diæteculam reponere ſibi permittunt. Sed rogo uos optimi uiri an excidit, Lampridium, & Apollinarem Sidonium, & alios præterea eadem uſos uoce? Illorum recenſere uerba non eſt conſilium, Sed rogo, inquam, quid uos denique in nomine iſto adeo exagitat? An quod Zeta eſt nomen literæ, nec aliud, ut Veteranus ueſter putat, ſignificare creditur ferè? Miſſos facio reliquos, tecum ſigna confero uir doctiſſime, neq; enim nati ad uenena ſumus, neq; hoc nomine uendibiliorem me facio, aut gloriolæ flatum capto. Zeta, inquis, litera eſt, ergo nil ſignat aliud? male colligis amice. An non Diætetem recte à Diæta flecti confiteris? ſi inficiaris, uide quæſo, ne tui in te agminatim impetum Graci dent. Si annuis. Cur non ratione compari Zetetem à Zeta inclinari concedis? Si uocabulum forte non agnoſcis, & reum peregrinitatis faciendum putas, lege quæſo Iulium Pollucẽ, qui ueluti inquiſitores quoſdam ζητητὰς facit, quoniã τὰ λανθάνοντα ἀνεζήτουν, id eſt, quæ latitarent, ſcrutabantur. Lege item Sudam. Sed condonamus iſta. Audi alia. Sigma an non eſt litera? Eſt. Signat ne aliud? Si hæres, ipſe ſubijciam. Lego non ſemel apud Lampridium Sigma pro Diæta poſitum, ſiue Stibadio, ſiue cœnatione, unde ſuſpicantur eruditi legendum apud Martialem.

Accipe lunata ſcriptum teſtudine Sigma.
Octo capit, ueniat quiſquis amicus erit.

Et alibi.

Septem Sigma capit, Sex ſumus, adde Lupum.

Pondô

Porrò unde nam coniectamus appellationem eam profluxiſſe? Erunt ex politioribus qui à Græci elementi figura dici putent, nec forte ab umbilico aberrarint multum. Conſimiliter & Zeta uideri poteſt appellata. ſi quæ Hermolaus ſcribit, minus appetentiam conciliant, quæ tamen mihi ſumme probantur. Verum ſi de Zetetarum loco ſit mentio à Polluce non reuellar, & ab inquirendi uocabulo produci Zetam fatebor, unde mox & Zetetes. Niſi quis cœnationem quoque ab huius imagine dici, ſuſpicari malit. In fragmētis Cæcilij Minutiani Apulei de Orthographia, nequid diſſimulem, Diætam comperi etiam Ziætam dici. Sed dum iſta commentaremur, etymon Sigmatis alterum ſubijt animum. Et pro ingenij captu Sigma dici poſſe uidebam ab eius elemēti titulo, Qui foribus ſuperpoſitus foret, qua nota diſcubituris ſilentium indici uidebatur, ut à conuiuio ſurgentes, ſiquid forte licentius oblocutus foret quiſpiam, uolentes obliuiſcerentur. Notiſſima eſt Plinij cenſoria querela ex quartodecimo naturalis hiſtoriæ, Alij inquit, mortifera loquuntur, rediturasque per iugulum uoces non continent, quam multis ita interemptis? Vulgóque ueritas iam attributa uino eſt. Val. item Martialis odiſſe ſcribit memorem compotorem. Quod & Lucianus, Plut. que in Sympoſiacis rettulere μισῶ inquit μνήμονα συμπότην. Sed de tota re alibi ſic.

Accedent ſine felle ioci, nec mane timenda
  Libertas, & nil, quod tacuiſſe uelis.
De Praſino Conuiua meus, Venetóque loquatur,
  Nec faciant quenquam pocula noſtra reum.

S, uero literam habere ſilentij notam, ne pluribus quidem probandum reor, quando taciturnitatem impetrare cupientes lingua ſonum eiuſmodi uelut ſibilum, afformamus, quæ & ab hoc ipſo græce Sigma creditur appellata παρὰ τὸ σίζειν. Veteres tamen latini. s. & . t. ſimul agglutinantes effingebant St, ſyllabam, quæ ſola, ut Verrius inquit, ſine uocali compacta uidetur, qua & in Phormione Terentius ſit uſus. Nō is obſecro es, quē te ſemper dicunt? St, quid has metuis fores? Ianuis autē illices, ut ſic dixerim inſcriptiones appingi ſolitas, Ex Seneca uidemur obſeruaſſe, cum ait, Vbi audierint iſta. Audiēt iſtic hortulos, & inſcriptum hortulis, Hoſpes hic bene manebis. Quod ſi loca huiuſmodi de poſitu, deque figura dici, plauſibilius uidetur, ſiquidem in ſuo, cuiuſque luco, ac fano eſt, ſequi, quod amplius arriſerit. Scire conuenit, Veteres in ædificando uaria figurarum ſcitamenta captaſſe. Quod ut non miremur, Trigon facit. Qui locus triquetro. i. triangulo ſchemate ſtrui conſueuerat. In quo item Pilæ luſus exercebatur, inde quoque trigonales nuncupatæ. Iulius uero Pollux, Trigonum eſſe Dicaſterium dicit, cum ait, Celebrata, Dicaſteria, Heliæa, Trigonū, cuius meminit Diarchus. Mediū Parabyſtū, & maius Parabyſtū. Porrò Trigoni mentionem faciēs grāmaticus quidam, Trigonum inquit, dicaſterium eſt, forte quia Schemate foret triangulari. In hæc diuertiſſe fertilitatis cauſa, nō ſtomachabitur lector candidus, Quippe in id omni incumbimus pede, ut noſtra hæc, ſi aliud non ſit, exucca, infructuoſáque, & quod dicitur, Agrippo infœcundiora ſaltem non deprehendantur.

¶ Olearum ſpecies aliquot. Emblemata quid. Iudicium in Areopago primum. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Thalyſia, Syncomiſteria, Haloa, Thalos quid, & Thalophori. Lactantij grammatici locus reſtituitur. Trophæa prima ex olea, Agrippeum quid.

CAPVT XIX.

AGRIPPVM uero, nequis uerbi inſolentia motus, caput protinus ſcabat, Sudas ſylueſtrem oleam apud Laconas ait ſignificare. Eam Græcorū alij nunc Agrielæam uocant, nunc Cotinum, Et Gadira inſulam quoque inde Cotinuſam dici inuenimus, quod hiſce arboribus abundet locus is, quam rem Coſmographus docuit, Nam ciuitatum pleræque ex cauſis huiuſmodi cognomenta traxere, ut in Attica Myrrhinus à Myrtorum, quas Myrrhinas dicunt frequentia. Rhamnus item à Rhamnis, Ceraſus quoque in Ponto eadem eſt ratione nuncupata. Si uero ſylueſtri oleæ domeſtica inſeratur, fient, quæ uocantur Cotinades. In quo obiter ſcitu dignum, urbana omnia ſylueſtribus inſita dici Emblemata. Apud Vlpianū, digeſtis ad exhibendum, Emblema phialæ omnino aliud eſt, meminit Plinius quoque. Sacram oleam legimus appellari Moriam, nomine inde ducto, quod eſſet Palladi conſecra

ta, ex qua oleum etiam daretur uincentibus Panathenæa. Nam à cæde Morias dixere, quam Moron nuncupant, perempto Halirrhothio, quẽ necaſſet Mars, Neptuni filium, quod uim intuliſſet Alcippe, ut ſcribit Pauſanias, quam ex Agraulo Cecropis ipſe filia ſuſtulerat. Idq; in Areopago iudicium capitis primum narratur peractum. Eius meminit hiſtoria prima Hellanicus. Id & Plinius ſignificauit libro ſeptimo. Sed, ut ſolet, breuitatis inuoluit tenebris. Inſequentibus item temporibus ex materna cæde ſubiſſe iudicium Oreſtem ferunt, abſolutumq;, Pallados ἀρείας excitaſſe aram. Dignum relatu, fuiſſe, in quibus Rei, Accuſatoreſue conſiſterent, argenteos lapides, unum ὕβρεως dicunt, ἀναιδείας alterum, id eſt, iniuriæ, impudentiæq;. In propinquo ſacellum erat Dearum, quas Athenienſes σεμνὰς dicunt, Erinnyas Heſiodus in Theogonia. Quibus eſſe in capite cum crinibus Dracones, Aeſchylus commentus eſt princeps. Sunt qui ita diſtinguant, ut priuatas Oleas dicamus Elæas, publicas uero Morias, σηκὸν idem cum Moria putant. Alij Moriæ ſtipitem σηκὸν dici uolunt, quod & ſimilius uero eſt, quia ita ſcribit Rhetor, οὔτέτι ἰδίαν ἐλαίαν, οὔτε μορίαν, οὔτε σηκὸν παραλαβών. Saci uero huius in Apologia cõmeminit Lyſias. Porrò oleæ quædam Calliſtephani dicebantur, quod cum Suda ſcribit Ariſtophanis Interpres, cuius ramis coronarentur in Olympia Victores, ſicuti aſtipulatur Theocriti Interpres ὀδοιπόροις, non autem Cotino, id eſt, Oleaſtro, ut quidam interpretati ſunt. Quanq; eius ſententiæ eſt etiam Plinius necnon ex doctis item plæriq;. Eſt enim proprij generis Calliſtephanos, de qua Ariſtoteles ita ad uerbum ferè in Pantheo. Olea eſt inquit, uocatur Calliſtephanos, huius folia contrario modo ſe habent, q̃ in alijs, extra ſiquidem, non intus albent. Ramos mittit, ut Myrtus, ad coronas peraccommodos. Eam in Olympia plantaſſe Hercules memoratur, unde Athletis dentur coronæ. Eſt apud Hiliſſum fluuium ſtadijs. §. circumuallata muro, magnáq; contingentibus inſtituta mulcta. Scribunt Græci, Herculis clauam fuiſſe ex oleaſtro, quam apud Sardonidem is repperiſſet, quinetiam depoſitam in Trœzene apud Mercurij ſtatuam, quem πολύγιον uocant, progerminaſſe denuo, ac ſuperfuiſſe tempeſtate ſua oleaſtrum, prodit Pauſanias. Sunt & apud Pollucem olearum genera hæc, Drypetes, Halmades, Nectrides, Cotinadas Trambelos uocauit Pherecrates, dicebantur & Phauliæ, quas uero nunc Thlaſtas nuncupant, Comici Pyrenas dicunt, Thlaſtas tamen etiam apud Ariſtophanem comperias ἐν νήσοις. Thalos inquit Theocriti Interpres, apud antiquos dicebatur omne germinans, Archilochus, ἔχουσα θαλὸν μυῤῥίνης ἐτέρπετο, & Homerus, θαλόντ' ἐρίφοισι φορῆναι. Athenienſes autẽ per exochen quandam de Olea dixere. Sunt & in Cepis Thali apud Agricolationis magiſtros, quo nomine ſtipites, folliculoſq; intelligunt, quibus ſemẽ continetur. Thalophoros dicebant, qui in Panathenæis oleæ ramos geſtarent. Quod munus proprium erat Senum, & inde comicis ſalibus nulli rei utiles, præterq; ferendis Thalis, Thalophori item feſtiuiter nuncupati. Meminit eius moris Cratinus, nec tacuit Pherecrates. Dicæarchus in Panathenaico id munus etiã uetulas obijſſe ſcribit. Thalyſia uero primitiæ dicebantur, quas ſubuectis iam fructibus ex agris, perſoluerent Dijs, ut denuo uireſcerent, progerminarentq; in campis omnia, quod uocant θάλλειν, eas Rhetorum plæriq; etiam Syncomiſteria à comportatis frugibus nuncuparũt. Agebatur item feſtum tempore eodem Cereri ſacrum, & Dionyſio, uti Pauſaniæ teſtatum monumentis eſt, dicebatur Haloa, id eſt ἀλώα, ut putat Philochorus, quia tum in Areis præcipue moras ducant homines, quas dicunt ἅλως. Erat Panis quoq; Thalyſius, qui ex nouis frugibus conficeretur primum. Sed ad inſtitutũ redeo. Quæ remanent, preſſis oliuis, uocant Stemphyla. Sicut in uuis dicuntur peripyſmata. Sed uerborum ſæpe proprietas autoritate turbatur. In hac olearum mentione ſuccurrit, opem ferre Lactantio grammatico in librum Thebaidos duodecimum, ſuper illis Poetæ uerſiculis,

Mite nemus circa, cultúq; inſigne uerendo,
Vittatæ laurus, & ſupplicis arbor Oliuæ.

Supplicis arbor Oliuæ, inquit, per quam pax petitur ſupplicando, & in ſecundo diximus, hanc ab Athenienſibus Reſionem dici, à Græcis autem reliquis Diriteron. Portenta uerborum planè ſunt hæc, quæ ſi excitetur à ſedibus ſuis Lactantius, nec agnoſcat, nec percipiat, ipſe ita emendo. Ereſionem dici ab Athenienſibus, à Græcis autem reliquis Hiceteriam. Eſt enim Ereſione, id eſt ἱκετηρία ramus Oleæ lana implexus, arborum fructibus,

quæ

quæ Acrodrya uocant, circumpendentibus, ante ianuas ædium poni erat ſolitus in honorem Apollinis. Eius hiſtoriam pluribus exequitur in Equitibus Ariſtophanis Interpres, & qui ab eo mutuantur, alij plures. Hunc item ramum à ſupplicationis uſu Hiceteriam uocabant, hinc in Pluto Ariſtophanes, Video in ara ſedentẽ quempiam ἱκετηρίαν ἔχοντα μετὰ τῶν παιδίων, Hiceteriam tenentem cum puerulis. Scribit in Artibus Dionyſius, in Oleæ laudibus illud merito recenſeri, non modo quia ſit Palladi ſacra, ſed quod ueteribus ex ea conſtituebantur Trophæa, quodq; ſit uictoriæ ſymbolum. Nam & Neptuno ſuperato, hac primum Dea eſt coronata. Ad ea porrò, quæ de Morijs oleis pauloante concinnauimus. Hoc item indagine uaria ex Græcorum numeroſiore ſylua ſum uenatus. Fuiſſe in Arce Oleas Athenis Palladi ſacras, quæ dicerentur Moriæ. Ferunt autem Halirrhothium Neptuni filium eas adortum excidere, quoniam inuenta Olea, urbs Mineruæ fuiſſet adiudicata. Inter cædendum uero aberraſſe, ac ſecurim ſibimet impegiſſe, atq; inde decubuiſſe. Ex quo argumento adoptatum Oleis cognomentum. Vel quia quiſquis Oleas poſſideret, portionem, quam μέρος uocant, Panathenæis inferret. Quando Ceramum Olei capiebant Victores. Agrippeum uero in Ceramico Theatrum, in Alexandro Sophiſta apud Philoſtratũ, ad Agrippum arbitror attinere omnino nihil. Olearũ ptoma. i. πτῶμα legimus apud Lyſiam, intelligunt eruditi fructuũ dilapſum, uel arboris caſum.

¶ Nexorum ſtatus. Qui dicerent̃ Nexi, & qui Obærati. Nectendi ratio. Interibi Iuſti dies qui ſint. De Athenienſium *Siſachthea*, & nouis tabulis. CAPVT XX

QVI APVD ueteres Romanos æs alienum feciſſet, Idq; cumulatum uſuris foret, abducebatur à Creditore, non in ſeruitium, ut ſæpe, ſed in ergaſtulum quodammodo, & Carnificinam. Et, quod grauius multo eſt, abducebantur item filij, immo etiamnum nepotes; quod Dionyſius ſcribit, & obſcure ſignificat Liuius. Siquid contradicerent, ſeruiliter euerberabantur, obſita erat ſqualore ueſtis, fœdior corporis habitus, pallore, ac macie perempti. Ad hæc ferè prolixa barba, capilliq;, efferebant ſpeciem oris, uix ut noſcitarentur in tanta deformitate. Hi ſunt, quos in hiſtoria Nexos ſæpe dici audimus. Nam qui conflaſſent quidem æs alienum, nec tamen à Creditoribus in uincula eſſent abducti, Obærati modo dicebantur. Necti uero dicebantur, qui Creditoribus traderentur. Liuius, deinceps & qui ante nexi fuerant, Creditoribus tradebantur, & nectebantur alij. Et alibi. Nexu uincti, ſolutiq; ſe undiq; in publicum proripiunt. Implorant Quiritium fidem. Cæterum peropportune opinor, ac perutiliter fecerimus, ſi hac parte amplius temporũ illorũ mores fuerimus executi, quando, ut uidetur, nõ in reponẽdis modo officijs, ſed & in cæteris quoq; uitæ, ac negotiorum partibus, præſertim, quæ ad mutui rationem ſpectant, plurimi eſſe faciendam fidem, ueteres ſanxere, proindeq; perfidioſius tergiuerſanti Debitori, ac ſæpius fraude agenti, eludentiq; non mediocris irrogata pœna. Exigendæ igitur mutuatitiæ pecuniæ hæc fermè inibatur ratio. Confeſſi, ac debiti iudicatis triginta dies dabantur, conquirẽdæ pecuniæ cauſa, quam diſſoluerent. Eos uero dies Iuſtos appellare, Decemuiris collibuit, uelut iuſtitium quoddam, id eſt, iuris inter eos interſtitionem quandam, & ceſſationem, ſicuti Gellius eleganter interpretatur. Quanquàm & in ratione belli Iuſti dies dicebantur continui triginta, quibus exercitu imperato, uexillum rufi coloris in arce ponebatur, quod Feſtus, & Macrobius adnotarunt. Deinde, niſi diſſoluerent, ad Prætorem trahebantur, & ab eo, quibus erant iudicati, addicebantur. Neruo quoq;, aut compedibus uinciebantur. Hæc enim fermè uerba legis erant. Aeris confeſſi, rebuſq; iure iudicatis triginta dies iuſti ſunto. Poſt deinde manus iniectio eſto. In ius ducito. Ni iudicatum facit, ſecum ducito. Vincito aut neruo, aut compedibus, quindecim pondo. Non minore, aut, ſi uolet, maiore uincito. *Si* uolet, ſuo uiuito, ni ſuo uiuit. Qui eo uinctum habebit, libras farris in dies dato. Si uolet, plus dato. Erat autem interea ius paciſcendi. Ac niſi pacti forent, habebantur in uinculis dies ſexaginta. Inter eos dies trinis nundinis continuis ad Prætorem in comitium producebant̃, quantæq; pecuniæ iudicati forent, pronuntiabañt. Tertijs autem nundinis capite pœnas dabant, aut trans Tyberim peregre uenum ibant. Id porrò horrendum, & ab omni prorſum humanitate, & Romanorum mitiore ingenio ſequeſtratum. Quod & Septimius Florens memorat in Apologetico. Etenim ſi plures

 forent

forent, quibus reus eſſet iudicatus. *Secare, ſi uellent,* atq; partiri corpus addicti ſibi hominis permittebantur. Ipſa legis uerba cenſui apponenda. *Tertijs, inquit nundinis partis ſecanto ſi plus, minusue ſecuerint, ſine fraude eſto.* Ex hac uero alieni æris ratione, quo perſæpe inopes adobruebantur, uſura multiplici omnia arrodente, ac uelut tabe peſtifera ad corpus item correpente, naſcebantur quandoq; nouarum tabularum decreta per ſummam, inexuperabilemq; neceſſitatem, ac Diomedeam quodammodo, ut dicitur, expreſſa patribus. Ea proinde M. Tullius labefactationem fundamentorum reipu. uocat. Cum pecuniæ creditæ obæratis condonantur, & nouæ mox cooriuntur Tabulæ, quibus nomina contineantur noua. Et alibi Cicero, Tabulæ nouæ quid habent argumenti, niſi ut tu emas mea pecunia fundum, eum tu habeas, ego non habeam pecuniam? Et *Seneca* appellat rem pernicioſiſſimam beneficiorum nouas tabulas. Fit item in epiſtolis ad Atticum mentio rei huius. Luceius inquit, M. Fabij queritur apud me per literas, ſummum eſſe periculum, ne culpa *Senatus* his decretis res ad tabulas nouas perueniat. Ridicula eſt Grammaticorum uanitas, apud *Salluſtium* tabulas nouas pro picturis accipientium, quo nil abſurdius nec dici, nec fingi poteſt. Cæterum haud quaq̃ diſſimulandum, ciuitates maximas quandoq; hoc æris alieni laxamentum, ac remiſſionem nõ uſquequaq; horruiſſe. Athenienſes *Solone* ſtatuente, hoc ipſum admiſiſſe, ſciunt paulo eruditiores. Legemq;, qua ſtatutum id eſt, dictam *Siſachtheam*, hoc eſt, σεισάχθειαν, quod ſignificat, illius linguæ uocabulo, oneris leuationem. Nam *Siſachtheam* ſunt, qui cribrum interpretentur, quo in frumentis uacantia ſecernuntur. παρὰ τὸ σείω, quod eſt concutio, ut Choeroboſcus. *Sed* eam legem ad Aegyptiorum imitationem Diodorus inſtitutam ſcribit, apud quos ſancitum erat, ut eorum corpora, qui ciuitatibus bellico uſu addicti forent, à Creditorum uiolentia libera eſſent. In bona tantũ illi ius haberent. Eodem, inquit, modo ſanxit *Solon*, ne ob uſuras corpora ciuium necterentur. Plurimi enim per ſummam inopiam fœneratoribus, inquit Laertius, corpora ſua exponebant, ac ſuper his fœnerabantur. *Siſachthea* hæc Chreocopia item dicitur, quaſi debitorum abſciſſio. Ex quo *Solonis* amici quidam Chreocopidæ ex debiti retentione ſunt appellati. Cum enim ij *Solonis* mentem percepiſſent, præoccupantes multas pecunias fœnori acceperunt, agrumq; ex ijs maximum aſtute compararunt. Ex quo & *Solon* non minima eſt aſperſus infamia, uelut iniuriæ particeps. Mox tamen tanq̃ eo nomine Dijs gratias agerent, inſtitutum ſacrificium *Siſachtheam* item appellarunt.

¶ Tabulæ, & Codices accepti, & expenſi. Aduerſaria quæ ſint. Iuuenalis locus declaratur. Apocha quid, & Antipocha. Item de Nexis. Ciceronis locus explicat̃. Prytanea, ſiue *Sportulæ* quid. CAPVT XXI

TABVLAS, de quibus pauloante facta à nobis mentio eſt, Cicero pro Roſcio Comœdo accepti, & expenſi appellatione diſtinguit, ſi tabulas, inquit, C. Fannius accepti, & expenſi profert ſuas in ſuam rem ſuo arbitratu conſcriptas, quo minus ſecundum illas iudicetis, non recuſo. Apud eundem, atq; adeo eodem loco Codex accepti, & expenſi nominatur. *Sed* id aduertendum amplius, quæ apud eundem Ciceronem dicantur aduerſaria. Hæc uero non aliud ferè uidentur, q̃ libelli, in quibus negotiantes per ſingulos dies ſcribimus, quod damus, uel accipimus, relaturi poſtea in Codices accepti, expenſiq;, aut in tabulas. *Significant* hoc Ciceronis uerba. Nimium cito ait, me indagare de tabulis, non habere ſe hoc nomen in Codice accepti, & expenſi relatum, confitetur. *Sed* in aduerſarijs patere contendit, uſq; eóne te diligis, & magnifice circumſpicis, ut pecuniam non ex tuis tabulis, ſed aduerſarijs petas? Aduerſaria dici arbitror, quod aduerſa parte etiam ſcriptis implerent̃, & per tranſuerſum quoq;, nam negligenter admodum conficiebantur, quia delebantur ſtatim. Etenĩ menſtrua erant. Tabulæ uero æternæ, aduerſaria deniq; parui temporis memoriam. Tabulæ perpetuæ exiſtimationis fidem, & religionem amplectebant̃. Hæc ſunt deiecta, illæ in ordinem confectæ, in iudicium aduerſaria protulit nemo, Codicem protulit, Tabulas recitauit. Aduerſaria huiuſmodi à *Satyro* nobili ſignificata intelligo, uerſu illo, Et longi relegit tranſuerſa diurni. Quod Interpretes non uiderunt. Morem hunc ex tranſuerſo

quandoq;

quandoq; ſubnotandi in epiſtolis etiam ſeruatum Cicero ad Atticum libro quinto præmonſtrat. Nunc uero, inquit, uenio ad tranſuerſum illum epiſtolæ tuæ uerſiculum, in quo me admones de ſorore, quæ res ſe ſic habet. Aduerſaria ferè ac Calendaria idem accipimus, quando & in iis ſingulorum menſium rationes referebantur, dicta ſic, quod ſingularum Calendarum nomina præſcriberentur, meminit Scæuola digeſtis de ſtatu liberis. Item Seneca, Calendarium uerſat, fit ex domino procurator. Calendario præpoſitum, inuenies apud Aphricanum Iureconſultum, Calendarium uero ſacrificium, quod Calendis obire, moris fuit, dici legimus in ueteribus memoriis. Sed & rationariũ inuenias pro libro, in quo uel contractuum, uel geſtarum rerum rationes comprehendantur, ex quo & apud Marcellinum Rationarius apparitor, qui rationarium conficit, ac rationibus præeſt, quem Ratiocinatorem nuncupauit Columella. Rationibus inferre apud latine, ac ex formula loquentes, eſt in Rationario perſcribere, quid cui ſit erogatum. Dignum uero ſcitu, eſſe in hoc item uſu, quas uocant Apochas, quæ fiunt, ut iis probetur ſolutio, fatente creditore, ſibi ſatiſfactum. Ideóq; debitori traduntur, interſtitium fit tamen, ut ſcribit Vlpianus, inter Acceptilationem, & Apocham, quoniam acceptilatione omni modo liberatio contingit, etiamſi non ſit perſoluta pecunia. Apocha uero non alias, ni ea ſit erogata. Antapocham ſunt qui chirographum interpretentur, quod Creditori conficit Debitor, fatendo à ſe quid ſit perſolutum. Antapocham intelligunt alii, Chirographum, quo ſe obligat aliquis, ac ſe debere fatetur. Apocham Græci ἀποχὴν dicunt, quo nomine quãdoq; ſignificatur receptio. Quod uero ad Nexos item attinet, inuenio, obligationem omnem apud ueteres, quæcunq; per æs & libram fieret, Nexum fuiſſe nuncupatam. Idq; necti ſolitum dici, quod eo modo obligaretur. Innuit hoc & in topicis M. Tullius, ubi ait, Abalienatio eſt eius rei, quæ mancipi eſt, aut traditio alteri nexu, aut in iure ceſſio. Nexus, inquit Boetius, eſt quædam Iuris ſolennitas, quæ fiebat eo modo, quo in inſtitutionibus Caius exponit. Ad hoc ipſum reſpicit Ciceronis illud de Oratore libro primo, Nexorum iura in cauſis uerſantur Centumuiralibus. In cuius tamen loci enarratione mira proferri delyramenta, ſciunt, qui huiuſcemodi elegantiarum non ſunt omnino imperiti. Nexum quoq; æs uocatur pecunia, quæ per nexum obligatur, dicitur & laqueus nexilis Apuleio. Sed & Nexilis item ueſtis, cuius fuit uſus ante textilium inuentionem, ut apud Lucretium non ſomniculoſus obſeruabit lector.

Nexilis ante fuit ueſtis, quàm textile tegmen.

Cæterum doctioribus hæc forte operæ uidebuntur leuioris, proinde ne γῆς ἔντερα, id eſt, terræ interanea ſtudioſius uidear conſectari, ſtilum reprimam, illud modo adieciſſe contentus, pecuniam apud Græcos ab Actore, ac Reo conſtituendi gratia iudicii contributam, depoſitamq;, Prytanea nuncupari, quæ à Romanis Sportulæ ſignatur nomine. Cæterum, qui ſuccubuiſſet, omnia reſoluebat, ea uero in publicum cedebant, aut Iudicũ mercedem. Ex quo & ipſas iuris dicundi ſtationes Theſes quandoq; appellatas, legimus. Prytaneorum meminit Iſocrates ad Callimachum.

¶ Explicatur Quintilianus de Oris multiplici uitio. Anaſtomoſis quid. De Bato, & Batologia. De Ouidio ſcitu digna. Item de Chærephonte. Et Eretrienſibus, ac Alcibiade. Fringultire quid. CAPVT XXII

IMPRIMIS, inquit Oratoriarum inſtitutionum primo Quintilianus, uitia, ſiqua ſunt, oris emendet, ut expreſſa ſint uerba, ut ſuis quæq; literæ ſonis enuntientur. Quarundam enĩ exilitate, uel pinguitudine nimia laboramus. Quaſdam, uelut acriores, parum efficimus, & aliis nõ diſſimilibus, ſed quaſi hebetioribus permutamus. Quippe ρ, literæ, qua Demoſthenes quoq; laborauit, Lamda ſuccedit. Hæc Fabius. Scimus uero duo eſſe imprimis oris uitia, quorum altero peccantes, Iſchnotetas uocat alibi Fabius, cum gracilis eſt nimium, & tenuis literæ enuntiatio, alterũ uitium Plateaſmum appellauit idem à uocis, ut opinor, pinguitudine. Quo modo qui loquitur, & curioſius gutture utitur, λαρυγγίζειν græce dicitur. Meminit pro Cteſiphonte Demoſthenes. Verum ut luculentior, expreſſiorq; fiat eminẽtiſſimi autoris enarratio, ad Ariſtotelis uireta diuertendum, abs quo lingua peccantium, turbidéq;, & adhæſe loquentium tres fieri ſpecies animaduerto, ἰσχνοφώνους, τραυλούς, καὶ ψελλούς, hoc eſt,

hoc eſt, Iſchnophonos. Traulos. Pſellos. Eſt utiq; Traulus, ſiue Blæſus, qui literam ali-
quam exprimere non poteſt, eamq; nõ quanlibet, ſed certam. Pſellus, ſiue Balbus, qui in
enuntiando, literam præterit, aut ſyllabam. Iſchnophonum ſunt, qui latine dicant Hæſi
tantem. Vitium eſt inquit ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸς τὴν ἑτέ-
ραν, id eſt ex eo, quod cito ſyllabæ ſyllabam connectere minus poſſit. Quæ utiq; omnia
ex imbecillitate proueniãt, neq; enim intelligentiæ ſubminiſtrare lingua poteſt. Cum ue
ro quaſi in receſſu oris uox auditur, Cœloſtomia nuncupatur. Anaſtomoſis autem ad
præſens negotium ſpectat nihil, id eſt ἀναστόμωσις, Eſt autẽ eo uocabulo medicis adaper
tio, ut cum uenarum ora recluduntur. *Sed a diuerticulo* fabulam repetamus. Remotis
autẽ uitijs, emendata cum ſuauitate uocum explanatio ὀρθοέπεια uocatur. Et quoniam
cum Quintiliano nobis res eſt, ne id quidem amplius explicare grauemur, Quod ait eſ-
ſe per ſonos uitia oris, quæ ſcripto monſtrari non poſſũt, ut eſt Iotaciſmus & Lamdaciſ-
mus. *Scribit* Diomedes, eſſe Iotaciſmum, cum I. litera ultra iuſtum decorem enunciatur.
Idẽ & in lamdaciſmo intelligit, cum L. ſono profertur pleniore. Inuenimus tamen aliter
à Martiano libro quinto uitia hæc finiri. Eſſe quippe metaciſmum, cum uerborũ coniun
ctio M. literæ aſſiduitate colliditur, ut ſi dicas, Mammã ipſam amo, quaſi meam animã.
Lamdaciſmum uero, ubi L. plurimum diſſonat, ut ſi dicas, *Sol*, & luna lucent luce alba,
Lactea. Iotaciſmum, uti ſi enunties, Iunio Iuno Iouis iure iraſcitur. Polyſigma uero eſt,
ubi S. Litera crebrius geminatur, *Soſia* in *Solario* ſoleas ſarciebat ſuas. Inter eos, qui in
memorijs ueteribus lingua fuiſſe præpedita memorantur, Legimus & Batum, à quo Cy
rænas in Aphrica conditas ferunt, quem adeo fuiſſe iſchnophonum tradunt, ut ab eo de
fluxerit uerbum βατταρίζειν, quod inſigne pronuntiãdi ſignat impedimentum in ijs, qui
uocis uix ſint compotes, niſi à ſono malimus conformatum id, Vt βαρβαρίζειν ποππύζειν
ut uerius de uitio ſit homini enatum cognomentum. Quãq; eſt & Batus, ſiue Batis mol
lioris piſciculi, delicatioriſue ſpecies, unde batidoſcopi appellati opſophagi & gulones.
Fuit & poeta Batus ineptior, qui dum ſimulacra & ſtatuas uerſibus, ac hymnis celebra-
ret, menſum excedebat legitimum, eandemq; ſæpicule cantilenam recinebat, Quod ite
rationis uitium, & nimietatis inde etiam Batologia nuncupatur. Quo & Ouidium labo-
raſſe, *Seneca* ſcribit. Propterea montanum declamatorem, ſententias ſuas repetendo
corrumpentem, dum non eſt contẽtus unam rem ſemel bene dicere, *Scaurus* inter ora-
tores Ouidium uocare ſolebat. Qui & ipſe neſciat, quod bene ceſſit, relinquere. Cum
Polyxena eſſet adducta tumulo Achillis immolanda, Hecuba dixit, Cinis ipſe ſepulti
In genus hoc pugnat. Poterat eſſe contentus, adiecit, Tumulo quoq; ſenſimus hoſtem,
neq; hoc cõtent⁹ addidit itẽ, Aeacidæ fœcunda fui. Aiebat *Scaurus* non minus magnã
uirtutem eſſe, ſcire deſinere, quam ſcire dicere. Et quoniam de Ouidio agimus, aduer-
tendũ item in quo ab eodem taxetur *Seneca* in naturalium quæſtionum libris, ubi dilu
uij excutitur ratio. Illud inquit, poetarum ingenioſiſſimus egregie pro magnitudine rei
dixit. Oĩa pontus erat, deerãt quoq; litora Ponto, niſi tãtũ impetũ ingenij, & materiæ ad
pueriles ineptias reduxiſſet. Nat lupus inter oues, fuluos uehit unda leones. Nõ eſt res
ſatis ſobria, laſciuire, deuorato orbe terrarum. Et nequis parum apte agglutinata hæc à
nobis putet, Ad ea Quintilianum reſpexiſſe contenderim, dum libro decimo, laſciuire
in heroicis ſuis Ouidium ſcribit, & eſſe nimium ingenij ſui amatorẽ. *Simul* quia frigidã
eſt, & puerilis in ſcholis affectatio, ut ipſe tranſitus efficiat aliquam utiq; ſententiam,
& huius uelut præſtigiæ plauſum petat, à quo non abſtinet poeta hic, quem tamen
neceſſitas forte excuſarit, res diuerſiſſimas in ſpeciem unius corporis colligentem.
Illud obiter adnotarim, In Cæcilij Minutiani Apulei fragmentis obſeruatum, Annis ſe-
ptẽ in exilio cõſũptis, functũ eſſe fato Ouidiũ, Cal. Ian. qua die T. quoq; Liuius deceſſe-
rit. *Structum* item illi à Barbaris per multas lachrymas Tymbon ante Ianuam. Autor
idem Minutianus eſt, Coruinũ ab Ouidio appellatum fuiſſe Ibin ex auis fœditate, cui
uentrem roſtro purgare, inſitum ſit, & hoc ex Callimachi imitatione, pulſum quoq; in
exilium quod Aug. inceſtum uidiſſet. *Sed* ut à diuerticulo redeamus ad fabulam, Che
rophontẽ lego *Socratis* perfamiliarẽ fuiſſe ἰσχνόφωνον, & quia ſimul nigricãtis erat colo
ris, interfuſo pallore, Nycterida cognominatũ, quæ uox nobis ueſpertilionẽ indicat, atq;
item pyxinon, id eſt buxeum. Hic uero eſt Chærephontis, cui reſpondiſſe Pythiã ferũt,

σοφὸς σοφοκλῆς, σοφώτερος εὐριπίδης, ἀνδρῶν δὲ πάντων σωκράτης σοφώτατος, id eſt, ſapiens quidem Sophocles, ſapientior uero Euripides, at omnium ſapientiſſimus Socrates. Eretrienſes porrò inceſſuntur apud eruditos, quod literam ρ, crebrius, aſperiusq; inculcarēt, ſicuti in Alcibiade Lambdaciſmum adnotatum ſcimus. Hic eſt, de quo iactatum legitur, Alcibiades duos non tulerunt Athenæ, neq; item Lyſandros duos Sparta. Arrius apud Catullum, mirifico uelut pruritu, flatilem tum uocalibus, tum conſonantibus inſerebat, quod Poetæ teſtatur epigramma nobile. Poſtremo fringultire ex Apuleij doctrina præpedite eſt, ac obſcurius uerba enuntiare. Nam in Magia ſic adnotauimus ſcriptum. Qui eloquentiæ patrocinium uulgo profitetur, etiam honeſta dictu ſordide blaterat, ſæpe in rebus nequaq̄ difficilibus fringultit, uel omnino obmuteſcit. Et iterũ, Audiſti priuignum meum uix ſingulas ſyllabas fringultientē. A fringilla uerbum deflecti, putat Feſtus. Eius uero auis querula eſſe uidetur uox. Nam & Martialis ait. Nunc ſturnos inopes, fringillarumq; querelas Audit.

¶ Bambalio qui dicatur. Item quid Catapeplaſmenon. Quid Apodos, Alcibiadis Balbuties. Lamyri notiones. Blaſi qui dicantur, & Arguti. CAPVT XXIII

VERVM quia in linguæ uitia, ſtilo ducente, recidimus, ante, q̄ inde digrediamur, ſummonere cum alia, tum illud quoq; non eſt uiſum omnino incurioſum, quod ex M. Tullij officina eſt. Nam is philippica tertia M. fundum neſcio quem, nullo numero, & prorſus cōtemptibilem cognominatum ſcribit Bambalionem ab hæſitantia linguæ, & ſtupore cordis. Sed & Franciſcus Philelphus uir certe non poſtremæ literaturæ, ac tum græce, tum latinæ perpolitus, Poggium his ferè inſectatur. Audio tamen eſſe, inquit, quoſdā Hermaphroditos, qui & pueri ſint, & puellæ. Eoſq; non ſolum ita gigni naturæ ſolertia, ſed etiam arte hominum, id quod de Poggio Bambalione, ac de alijs nōnullis accepi. Appellationis uero ignominioſæ hinc profluxiſſe ratio uidetur, quoniam denſiorem mutarum in uerbis concurſum deteſtantur græci propter eum, quem uocant ipſi Pſelliſmum, ut in meſo paracimeno δέδοικα. Sic & in uerbo πέπομπα ueriti Cacophoniam, ab uſu id tempus abdicarunt, quia βομβώδη κόμπον efficiat, id eſt, bombo perſimilem ſtridoris ſonum. In quem luſit facetiſſime Comicus βομβαλοβομβὰξ, id eſt, Bombalobombax, unde factum Bambalioni nomen opinamur. Eſt & linguæ uitium quoddam dictum Catapeplaſmenon, cum ſimplicis uocis naturam pleniore quodam ſono circumlinimus, quoniam ſic appellatur Cantus tibiarum, quæ præcluſis, quibus clareſcunt, foraminibus, recto modo exitu grauiorem ſpiritum reddunt. Cæterũ, quod ait libro undecimo Fabius, quale nam eſt? Vox, inquit, ultra uires urgenda non eſt, nam & ſuffocata ſæpe, & maiore niſu minus clara eſt, & interim eliſa in illum ſonum erumpit, cui Græci nomen ab immaturo Gallorum cantu dederunt. Interrogatus olim uir græce, latineq; ſcientiſſimus Politianus, quæ nam foret ea uox apud græcos, reſpondit, ἀπῳδόν. Eſt enim, inquit, Apodos uox etiam ea, quæ neq; choro, neq; fidibus concordat. Sed hoc profecto uix cohæret. Eſt enim, Apodos communis uox cantibus omnibus abſonis. Sic enim lego in Græcorum monumentis, ἀπῳδὸν μέλος τὸ μὴ ἀρέσκον, τὸ τῆς ᾠδῆς ἀλλότριον, hoc eſt, Apodon melos eſt, quod non placet, & à cantu eſt abiunctum, alienumq;. Veruntamē dicitur etiam Apodon τὸ κακόηχον, id eſt, ſoni mali. Quiddam igitur necdum intellectum, & magis ꝓprium uidetur Fabius innuere. Nam neq; Cloſmos ſatiſfacit omnino, q̄uis ea ſit Gallinacea uox. Quamobrem amplius quærendum cenſeo. Illud uero Euripidis nequaq̄ prætereundum hic eſt, ſcribentis, quandam Alcibiadi in dicendo balbutiem fuiſſe, quæ uoci illius ſplendorem, & ſermoni gratiam afferre uidebatur. Ariſtophanes quoq; comica feſtiuitate ſic illum in Comœdia balbutientem inducit, Celnis Theolum caput adulatoris habentem. Porrò ſcitu dignum & illud, Quibuſdam nō ex balbutie tantum, ſed etiam ex mordacitate quadam cognomēta eſſe facta, ſicuti Antigonũ legimus appellatum Doſonem, Ptolemæum uero Lamyrũ. Eſt ſiquidem Lamyrus loquax, & ſine ratione audax. Lamyrũ quoq; mare appellari inuenimus, ueluti dicas, multũ, & denſum. Lamyrũ item facetũ dicunt, & amœnũ, unde illud, λαμυροῖς ὄμμασι πυκνὰ γελᾶ. Sed & quæ ſtuporē quendā inijciunt, Lamyra dicuntur, nam propinationes Lamyras nuncupatas ſcimus, Cæterum quia lucubratione

præcedenti

præcedenti Traulum interpretati latine ſumus Blæſum, ne quis argutior imperitiæ forſan eo nomine coarguere nos tentet, ceu neſciamus planè, quid Blæſus ſit, autores præterea habemus, Blæſum à pleriſq; paralyticum dici. Alij Blæſum accipiunt, cui in exteriora ſunt obuerſa crura, & proſum aſſimilantia. λ. literam, quo ex uitio Lambda dicta Eetionis uxor, Cypſeli Corinthij mater, dicituŕq; Blæſus ὁ βεβλαμμένος τὸ ἴσον τῶν ποδῶν. Rhæbus autē denominatˀ, cui modo cōtrario ſe habēt crura, introrſum uidelicet obuerſa, de ijs aliqua item apud Pollucē. Argutos intelligit Probus, qui prærapide, multūq; loquantˀ.

¶Balbutiei ratio ex Galeni doctrina. Incontinens lingua apud Hippocratem quæ ſit. Item qui dicantur ab eodem Muti. CAPVT XXIIII

MIRANTVR, opinor, pleriq;, unde nam proueniant euentus huiuſmodi, miratus ſum aliquandiu & ipſe, nec prius deſij animo, ut interim ſic loquar, fluctuare, q̃ multa hinc inde uerſando, cum Galeni ſacraria introſpicere adortus eſſem, uoti compos aliquo modo fieri ſum uiſus. Quæ uero ex lectione id genus comperta mihi, iam hinc promere pergam in hoc album. Sicuti, inquit, ψελλίζεσθαι, id eſt, balbutire, linguæ uitium eſt, non uocis, ſic & τραυλίζειν, Si non queat illas articulate uoculas lingua, quæ per τ, & ρ, literas efferuntur, enunciare, qualis eſt ipſa hæc Trauloſis, & affines aliæ, Trechi, Tribi, Trachy, Trochos, Trypheros, & id genus complures, in eiuſmodi quippe lingua primoribus dentibus obfirmetur, & amplificetur, oportet. Si uero infirmior eſt, connititur deterius, proindéq; τ, & ρ, literas nequit dearticulare. Sed in τ, & λ, deflectit. Cæterum uſuuenire poteſt ipſum item hoc, quia ſit aliquo modo breuior. Tunc enim non queant dentes primores concentu ſuo linguæ breuioris ictum excipere, ac ſtructuræ ſeriem conformare. Verum hoc rarenter contingit. Illud frequentius, ut humectior, ac mollior lingua non libere in uerba prorumpat. Quæ temperatura pueris balbutiem inducit. Idq; parte iſta contingit, quod & in ambulandi uſu. Nam aut nullo pacto ingrediuntur, aut titubante, & uacillante gradu, nō plene abſoluitur inceſſus integritas, ſiquidem crura teneriora, molliorāq; ſunt, quo nomine obfirmari, connitiq; ualide nequeunt. Id ipſum & adultioribus euenit quandoq;, ut ſi ſermocinando laborauerint, balbutiant, uelut ij, qui tibiam diutiſe animauerint. Et quibus uires ex morbo ſint debilitatæ. Sicut & quibuſdam, quibus lingua eſt uehementer exiccata. Verum ſiccitas tanta nulli ineſſe poteſt, qui habitum ſeruet naturalem, atq; ideo ſolius humiditatis immodicæ eſt caſus in ijs, qui natura balbutiunt, id linguæ detrimentum, cum eius muſculi firmiter nequeant ſtabiliri, quod eis poteſt accidere uel propter ſuam, uel propter neruorū imbecillitatem, quos uidelicet à cerebro ſuſcipit. Quare & ebrij aliquando balbutiunt, tum quia multa humiditate perfunditur cerebrum, tum etiā quia ab ipſius multitudine lingua pergrauatur. Contingit igitur ijs, qui ſunt balbi natura, alterum horū, aut cerebrum habere humectum, uel linguam, uel utrunq;. Porrò & illud non ignorandum, incōtinentem dici ab Hippocrate linguam, quæ infirma eſt, ita ut non poſſit integre uocem dearticulare. Aut immobilem, & omnino reſolutam. Ex eiuſdem doctrina hoc quoq; excerpſimus, Mutos quandoq; ab uno accidente notiſſimo, quæ eſt uocis interceptio, appellari eos, qui nullum alium motum ſeruant ſecundum electionē, uel nihil omnino ſentiunt. Iacent autem eodem modo, quo Apoplectici ſine ſenſu pariter, & motu. Hippocratis uerba id ipſum aſtruentia ex Sententiarum ſeptimo ſubiecí. Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt, ſtatim mutos fieri.

¶Vocabula plura ad linguam pertinentia. Gloſſematicum quid, & Gloſſematarij. Diomedes explicatur. Quintilianus ſuo reſtituitur nitori. Scholia, Scholiaſtæ, Soleniſtæ. Lingulati tubuli. CAPVT XXV

LINGVAM Græci uocant γλώτταν, Aglotton apud Ariſtophanem, loqui non ualentem interpretantur, uelut Elinguem dicas. Sophocles tamen eo nomine Barbarum appellauit. Epiglottis, inquit Pollux, ſimplicis uocis eſt organum, lingua autem articulatæ. Siqui uero linguam habeant, nec loquantur tamen, Epiglottidis uitio id putatur obuenire. Si uero perperam, ac difficulter loquantur, oblæſa lingua eſt. Turbinatior linguæ pars uocatur Progloſſis.

Caruncula

Caruncula uero, qua connectitur, inferiori parti oris, nuncupatur Hypogloſſis. Qua guſtus potentia ineſt, Cephaline. Vtroſq; aũt linguæ ſinus, & cauitates Cheramos appellant. Quidam etiam Paraſyra, Gloſſogaſteras Comici lingua ſibi uictũ comparantes dicunt, In tibijs item Glotta eſt. γλῶσσαν τὴν φωνὴν dicere uidetur Euſtathius ferè uulgarẽ, uernaculamue, ubi ait, ex ijs confinxit ſibi ταπεινὴ γλῶσσα Paramacheron, dixerat eñ antea Paraxiphida ſignare Enchiridion. i. gladiolũ, qui adiacet enſi, unde etiam uel Homero interprete, nuncupatur Paraxiphis. quoniã παρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο. Glottocomion uas eſt lignis recondendis peraccommodum. Gloſſocomon tamen pro loculis, & marſupio apud Plutarchum obſeruauimus. Sed & ligneam thecam reliquijs aptã reponendis dicunt nomine. Eſt & ſua calciamentis Glotta, ut apud Iſæum Socraticum. Sed & poeticas uoces Glottas dicebant, unde Ariſtophanes, πρὸς ταῦτα λέξον, ὁμήρου γλώττας τί καλεῖται κόρυμβος. Ariſtoteles in libro de Poetica, Omne inquit, nomen, aut proprium eſt, aut Glotta, aut Metaphora, aut ornatus, aut factitium. aut extenſum, aut ſublatum, aut permutatum. Et proprium quidem dico, quo utantur ſinguli, Glottam uero, quo cæteri, proinde liquet, poſſe idem nomen eſſe proprium, & glottam, uerum non in eiſdem. Quippe Syginon apud Cyprios proprium eſt, nobis autẽ eſt Glotta. Et mox paulo idem Ariſtoteles, Nomina inquit, dupla Dithyrambis præcipue congruere. Glottas autẽ Heroicis. Dionyſius in artibus Thucydidem ſcribit, proprium in conſcribenda hiſtoria characterem excogitaſſe, non pedeſtrem omnino, neq; item metricum, Sed ex utriſq; concinnatum. Ac in uerborum delectu tropicam, & glottematicam, ac priſcam aſciuiſſe dictionem pro communi, conſuetáq;. Et mox, Gloſſematica inquit, Et priſca, ac obſcuriora multis ſunt ferè, ἀκραιφνές, καὶ ὁ περιλογισμός, καὶ ἡ περιωπή, & conſimilia. Inde Gloſſographi nuncupati. Sicuti commeminit Euſtathius, ubi ait, Hippotes. i. eques capitur quandoq; pro exule, ac profugo, ut Gloſſographi ſentiunt. Hi uoces id genus obſcuriores enarrant. Latini Gloſſularios, atq; item gloſſematarios dixere. Quo fit, ut gloſſematicus Fulgentius aduocetur à grammaticis. Et Diomedes genera locutionũ quinq; facit. Rationale, artificiale, hiſtoricum, gloſſematicum, commune. Gloſſemata Quintilianus minus uſitatas interpretatur uoces, in quibus grammatici non poſtremam requirit diligentiam, nec me fallit, eum locum à quibuſdã aliter, & legi, & enarrari, Sed ipſe Dionyſij præcipue commonitus autoritate, ita reponendum cenſeo, quod & in plæriſq; codicibus adnotatur. Sed & alibi primo libro Quint. Poſſe à puero interpretationem linguæ ſecretioris. i. quas Græci γλώσσας uocant, dum aliud agitur, ediſci, tradit. Hinc propagatum opinor, ut plæriq; etiam ex politioribus, Gloſſas pro interpretatione qualibet accipiant. Scholia item ſunt interpretamẽta, unde & Scholiaſtæ inflectuntur, qui in eo ſcribendi genere exercentur, uulgus Poſtillatores dicit, ab otio deflecti uidetur uox. Nuncupantur ijdem uel Hypomnematiſtæ. Homericos Scholiaſtas legiſſe apud Euſtathiũ uidemur. Ex figura ſunt eadem Soleniſtæ. Sed ij ſunt, qui Solenes (genus id Oſtreorũ eſt) uenantur, colliguntq;. Nam Philoxenum quendam nuncupatum animaduertimus Soleniſtem, id eſt σωληνιστήν, quod primo Solenotheras fuiſſet, piſcatorq;, mox Demagogus, poſtremo etiam Tyrannus. A lingua deniq; Lingulam dici, deflectiq;, nõ ferè latet hinc, quod ſcitu dignũ eſt, Lingulatos legimus tubulos ex parte altera, ut alius in alium inire, conuenireq; poſſint, ueluti linguæ præferentes Schema.

¶ Ex lingua propagari plærunq; bona, ſæpe etiam mala. Silentij, & ſermonis præparci laus præcipua. Loquacitatis epodos. Heracliti factum ſcitu dignum. Item de Zenone. Piſcitio cur abſtinuerint Pythagorei. Ellopes unde.

CAPVT XXVI.

AEGYPTIORVM regem periclitandi gratia, cuiuſmodi, foret in Pittaco prudentia, proditum memoriæ eſt. Integri animalis carnes ad eum tranſmiſiſſe, petẽtem, ſecerneret inde, quod optimũ cenſeret, rurſumq; quod peſſimum. At is unam modo linguam eximens ad eum referri iuſſit ſymbolice innuens, atq; operte, In ea corporis portione ingentium ſæpe bonorum latere fomites, nec deeſſe tamen, ſi prodiga ſit, & infrenis, maximarum cladiũ organum. Hinc apud Euripidem Ino audacius aſtruit, tenere ſe tacendi tempora, atq;

item loquendi, Sed & qui generoſe, inſigniterq;, ac omnino regie imbuuntur, tacere diſcunt prius, mox uero loqui. Proinde Antigonũ regem ferunt, ſcitante filio ex eo, quando conclamari uaſa iuberet, non aliud reſpondiſſe, quàm ueritus ne es, ſolus, canentem tubam ne audias? Ita cui principatum relicturus erat, ſecretum cõmittere non eſt auſus. Solum monuit, in procinctu foret, ac tacitus expectaret imperium. Idem ferè & Metellus ſenex, inſtante ſiquidem quopiam, & eiuſmodi quid efflagitante, Si inquit, tunicam huius arcani conſciam arbitrarer, eueſtigio exutus concremarem. Equidem ſicuti Monas, id eſt unitas ſuos minime limites egreditur, ſed omnino unum perſeuerat, manetq;, unde & Monadi nomen inditum, Dyas uero. i. dualitas principiũ eſt differentiæ indefinitum, ſtatim enim à ſe deficit, duplicatione in multitudinẽ abiens. Cõſimili ratione ſermo ab uno, primóq; non recedens uere arcanus eſt, ac dicitur. At ſi alteri cõmunicetur, iam famæ ordinem ſubit. Nam Poeta nobilis ἔπεα πτερόεντα, id eſt uerba eſſe dixit alata, uolantiaq;. Nauem quidem uentis abreptam anchoris infrenamus ad rapiditatis hebetandam uim. Sermo ex ore, uelut portu excurrens, ſtationem nanciſcitur nullã, neq; ut Græci dicunt ἀγκυροβόλιον, id eſt anchoræ iactũ. fruſtra ſuccinueris cõmunem futilium locutorũ ἐπῳδόν, dum uerbis humidis, & lapſantibus defluunt, hæc nemini dixeris. Sile, apud te ſint iſta. Sacris ſilentij myſterijs initiari præſtiterit, ac altius contemplari, quanto maiore proſequamur admiratione, ampliusq; amemus, ſapientiores arbitrati, uerbis parcentes, &, ut Græci expreſſius dicunt, στρογγύλους, καὶ βραχυλόγους, quàm hoſce effrenes, quos raptari temere uideas, dum ſenſuum effutiunt inuolucra, & uerborũ inſtrepunt uoluminibus, ac uocum turba. At illorũ præparcus, ſubſtrictusq; ſermo uerbis eſt modicus, ſenſu late ſeſe fundit, & expatiatur, hoſce admirans Plato ita laudat, ut acerrimis eſſe iaculatoribus perſimiles dicat, οὖλα καὶ πυκνὰ, καὶ συνεστραμμένα φθεγγομένους, hac ratiõe Spartanos ſuos Lycurgus à pueris ſilẽtio inſueſcere cogebat, hinc laus celeberrima, ſicuti ferrum attemperant Celtiberes, ubi in terram defoderint, ac redundans, terreſtréq; abſterſerint, ita & Laconicum ſermonem nullis opertum corticibus, omnibusq;, quæ ſuperfluant, reſectis, eam habere temperaturam, ut rerũ modo uim efficacius perſequatur, exprimatq;. Adde quod Pythij Apollinis templo non Iliada, non Odyſſeam, non Pindari pæanas inſcripſere Amphictyones, ſed Cognoſce te ipſum. Nihil nimis. Fideiuſſioni præſtò eſt nocumentum. An non & Apollo ipſe in reſponſis affectator erat breuitatis? inde certe additum Loxiæ, id eſt obliqui cognomentum putãt, quod loquacitatem, & uerborum colluuionem tota ui reclinaret, magis, quàm ex obſcuritate. Immo uero & qui ſymbolice, nullo prorſum uocis uſu, quæ res depoſcat, enũtiat, præſigni laude proſequimur, & admiratione. Sicuti quod ab Heraclito quandoq; factitatũ accepimus. Cum enim extentis eum precibus rogarent ciues, ſententiam ſuã proferret de concordia, inſcendens eminentiorem locum aquæ frigidæ calicem ſibi protinus afferri iuſſit, in quem ubi farinæ aliquantulũ inſperſiſſet, promiſcere amplius Glachone (ſpecies herbæ eſt) cœpit, moxq; hauriens, ne uerbo quidem facto, inde ſe proripuit, prudẽtibus intelligendum relinquens, ſi uilioribus, ac obuijs acquieſcerent, nec omnino gliſcera, ſumptusq; affectarent immodicos, pacem habituros inter ſe, atq; concordiam. Silentij uero ex Zenonis dicto laus item præclara eſt. Regios legatos Athenis conuiuio exceperat quidam, adhibitis etiamnum Philoſophorũ plæriſq;. Cum autem, ut aſſolet, multa hinc inde dicerentur, Zeno interim tacitus ſingula obſeruabat. Tum Legati feſtiuiter ſubblandientes, atq; propinantes etiamnum, de te uero inquiunt, Regi quid renuntiari iubes? At is recte inquit, Senem à uobis perſpectum Athenis, qui inter pocula ſeruare ſilentium poſſit. Vnde eſt illud, Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam, Qui incõſyderate loquitur, ſentiet mala, loquendi temeritatem non cordis modo peruigili cura, ſed & dentium excubijs in ore collocatis circũſcripſit natura, obſepſitq;. Laudi eſt facundia, inanis uerborum ſonitus, nulla ſubiecta ſententia, nec ſcientia, uitio non caret uel maximo. nam ἀχαλίνου στόματος, id eſt oris effreni poſtremũ infelicitas occupat. Anacharſis in conuiuio apud Solonem conſopitus ita decubuerat, ut ſiniſtra cõprimi pudenda uiderentur, os autem dextra, quod freno ualentiore indigere linguam opinaretur, recte utiq; coniectans. Quando non facile tot recenſueris homines, qui Venereorum intemperantia calamitates ſibi contraxerint, quot ciuitates, principatusq; arcanorũ deſolauit enuntiatio.

enuntiatio. Hinc à ſapientibus coniectatum, dicendi quidem homines eſſe nobis magiſtros, tacendi autem deum nos habere præceptorem. Quando in ſacris, myſterijſq; fauere linguis iubemur. Proinde Simonidis ſententiæ firmiter inhærẽdum, quem dicere ſolitum accepimus, ὅτι λαλήσας μοὺ, πολλάκις μετενόησα, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε, id eſt locutum eſſe pœnituit ſæpe, tacuiſſe nunq̃. Hinc & Pythagoricos Athenæus ſcribit, animantes quidem reliquas attigiſſe, uerum moderate, quaſdam etiam immolaſſe. Piſces autẽ nec guſtaſſe omnino Echemythiæ. i. ſilentij ratione. Quippe ſilentium eſſe opinãtur diuinum quiddam. Piſces uero prorſum ſine uoce animaduertuntur, uel parœmia ſuffragante apud Lucianum, cæteroſq;. Quin eiuſdem argumento rei Ellopas dicere piſces poetis mos irroborauit, ueluti Illopas, nam ἴλλεσθαι prohiberi, exuiq; ſignat, ops uero ſignificantiam habet uocis. Sunt uero Ellopes Theodoro Accipenſeres.

¶ Pudicitiæ commendatio. Patauinarum laus. De Cornelio ſacerdote Patauino: Hyperoum quid. CAPVT XXVII.

DOCTISSIMI uiri ſententiam eſſe, Hieronymus ſcribit, pudicitiam imprimis eſſe retinendam, quoniam ea amiſſa, omnis ruat uirtus, & in ea decoris muliebris eniteſcat principatus. Hæc pauperem cõmendabilem facit, diuitem extollit, deformem redimit, exornat pulchram. Viros quidem cõſulatus illuſtrat, effert in æternum nomen eloquentiæ claritas. Militaris gloria, & ex deuictis gentibus arreptus triumphus parem quodammodo deo facit. Multa porrò ſunt, quæ ingeniorum fertilitati nobilitatem adoptent præſignẽ. Perpropria mulieris uirtus pudicitia cenſetur. Hæc Lucretiam Bruto æquauit, neſcias, an etiam prætulerit, quoniam Brutus non poſſe ſeruitutẽ pati, à fœmina cõmonitus edidicit. Hæc æquauit Corneliã Graccho, hæc parem alteri Bruto Portiam fecit. Notior eſt marito ſuo Tanaquil. Hierophantas quoq; Athenienſium Cicutæ ſorbitione caſtrari ſolitos legimus. Et poſtq̃ ſurrecti in pontificum amplitudinem fuerant, uiros eſſe deſiſſe. At nullis cicutis Antiochus tertius uirum tamen agere non ſuſtinuit. Qui conſpicatus Dianæ ſacerdotem forma præcellentem, confeſtim Epheſo abijt, ne ſenſuũ illecebroſa uiolentia trãſuerſum raperet, quippiam exprimens, quod caſtum minus, minuſq; ſanctum foret. Cæterum inter uirtutis huiuſce claritates adeo præſignis, adeóq; gemmis, & omni auro pretioſioris, etiamſi in plæriſq; enituit, quas tamen ueteribus præferas, Patauinis, inuenias haud ſanè multas. Caſtitas loci, & ſeueritas tantum non incomparabilis abijt in prouerbium etiam antiquis. Quis enim non legit uel illud Val. Martialis ex. XI. Epig.

Tu quoq; nequitias noſtri, Luſuſq; libelli
Vda puella leges, ſis patauina licet.

Quod ſi quis inuide nimium ſolers eſt, ac lepidiſſimo poetæ credendum minus opinatur, is quæſo Plinij Cæcilij ex primo epiſtolarum aſtipulationem audiat, qui, ubi uniuerſam tranſpadanæ Italiæ partem, ut multum uerecundiæ, ac frugalitatis antiquæ retinentem collaudauit, deniq; ait de puella quadam, habet auiam maternam, Serranam Proculam è Municipio patauino, noſti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoq; ſeueritatis exemplum eſt. Durant etiamnum in uirginibus priſcæ caſtitatis ueſtigia, quando nõ niſi operta facie prodeunt uiſende in publicum, uelut dictent ſubinde illud Hieronymi, Illa tibi ſit pulchra, illa amabilis, quæ procedens in publicũ uix uno oculo, qui uiæ neceſſarius eſt, patente ingreditur. In hoc ſcitu dignum illud occurrit, quod in Græcorum obſeruatum hiſtoria eſt, Siquidem apud Spartanos diu obtinuiſſe legimus, ut aperta facie uirgo, at conuelata nuptæ in propatulo uiſerentur. Cuius eam Charilaus reddebat rationem, ὅτι τὰς μὲν κόρας ἄνδρας εὑρεῖν δεῖ, τὰς δὲ γυναῖκας σώζειν τοὺς ἔχοντας, id eſt Qm̃ uirginibus uiros ſibi proſpicere, neceſſarium ſit, mulieribus autem, quos compararint, cuſtodire. Obſeruatum & illud, Chalcedonias mulieres eum ſeruaſſe morem, ut ſi in alienos uiros, & magiſtratus potiſſimum inciderent, dimidium retegerent faciei, quæ à uiduis coorta conſuetudo prorepſit & in eas, quæ iunctæ uiris forent. Sed nec in fœminis modo ſe patauinæ uirtutis extulit altitudo. Nam ut Thraſeæ patauini philoſophi ſanctam morum grauitatem Cornelio Tacito, Martiali, cæteriſq; celebratam omiſerim, ac ſumma præcel-

ma præcellentes doctrina,& eloquentia uiros prætercam. Scribunt Platonici ſcientiſſimi,eſſe quandam animi uacationem,quæ ab admiratione fiat,qua Sibyllæ,ac Pythiæ ſacerdotes,cum Iouis,aut Apollinis intimum irrupiſſent ſpecu,ac prorſum eſſe ibi cæleſte numen,animo conſtanter concepiſſent,in eum abire ſtuporem ſolitas diuinæ maieſtatis ueneratione,ut ſenſuum,ac phantaſiæ,rationiſq; omnino conticeſcente ui, tota mens in deum uiſa conſurgere,indéq; auguſtior,futurorum ſcientia inſtrueretur ampliſſime. Quamobrem Cornelium Patauinum ſacerdotem,loco nobilem, religione uenerandū, uitæ caſtitate perſanctum,repente altius mente ſurrecta,proclamaſſe, in mutuam cedē exercitus coorientes conſpicari ſe,pugnariq; mox,ac deinde alios cædere,alios urgere, cædem,fugam,tela uolantia,prælij inſtauratione,gemitus,uulnera,perinde ac in re præſenti uerſaretur ipſe,deniq; uociferatum,uiciſſe Cæſarem. Ita affectos fuiſſe Corybantas,Orpheus ſcribit. Eodem & uaticinij genere præcelluiſſe Carthaginenſem Albigerium legimus,quem ſcimus,quicquid egiſſet quiſq;,aut omnino cogitauiſſet,dæmonibus afflantibus,reſpondiſſe. Id quod uix impetraret fidem, ni eiuſmodi ſe uaticinijs interfuiſſe pluries,grauis autor Auguſtinus teſtatum uoluiſſet. Hæc de ciuitate nobiliſſima prolibaſſe nos,haud mirari cōuenit. Illi,quicquid ſumus in literaria quaſi negotiatione, poſt Deum opt,max.& parentum curam acceptum ingenue referimus,illic bonam ætatis partem educati,imbutiq; tum græce,tum latine. Mox uero & prouicialium ſtipēdijs profitendi munere perfuncti. Quin & haſce,qualeſcūq;, lucubrationes noſtras ibidem in fortunæ domo,ſi quid & hoc ad rem facit,condere auſpicati ſumus, quas & diu iam abſolutas materiam feciſſemus publicam,ni bellorum intonāte grauius fragore,ſtudiorum curam interpellatam uehementius retudiſſet dimicatio de capite,ac librorū ſupellectile toties ſubeunda. Proinde ἀντιπελαργοῦμεν, id eſt uicem rependimus, ut poſſumus. Certe loci memoria dulciſſima æſtuationem mentis lenit ſæpiſſime. Hyperoū deniq; thalamum,ut paucis diuerticulum repetamus,Græci interpretantur δίστεγον, uirginibus deſtinari à ueteribus ſolitum,ut cuſtodirentur tutius.

¶ Chiorum caſtitas eximia. De filiabus Erechthei. Ciceronis locus illuſtratur. Leocoræ puellæ quæ ſint. Item Macaria. CAPVT XXVIII.

LEGIMVS uero in Græcorum monumentis,maximū quoq; temperantiæ muliebris argumentum prodijſſe ex Chio, quoniam neq; adulteriū, neq; illegitimum concubitum,ſi credimus,ullum ibi accidiſſe unquam ſerè,proditum memoriæ eſt. Mos præterea inoleuerat ibidem uetus,ut uirgines ſacrorum ſtatutis temporibus in unum omnes coactæ per aliquot dies una uerſarentur,quas earundem amatores facto item agmine inſequebantur, quo ludentes eas inter ſe,ac ſaltantes conſpicerent,noctu autem eodem agmine ſingularum domos ingreſſi,parentibus,fratribuſq;,quæcunq; facto opus eſſet,adminiſtrabant. Eueniebat uero ſæpius,ut eandem plures amarent, ſed amore tam ſancto, atq; modeſto, ut cum primum tradita uiro puella foret,repente omnes inde reſilirent. Illud deniq; proditum monumentis duodecimo philippicorum à Theopompo eſt, conſueuiſſe Athenienſes inter ſacrificādum Chijs,& ſibi proſpera comprecari à dijs. Sed de Chio item Eupolis hæc, αὕτη χίος καλὴ πόλις. Cæterum ut racematio hæc quippiam uariantis habeat amœnitatis,explicemus interim M. Tullij nodum ex primo Thuſculanarū quæſtionum,in quem impactus interpres conniuet. Itemq; ex oratione pro Seſtio,in qua ſic fermè legimus. Mortem,quam etiam uirgines Athenis,regis Erechthei filiæ pro patria cōtempliſſe dicuntur. Ego uir conſularis,tantis rebus geſtis,timerem? Meminit & de finibus quinto,uerum ſub eodem obſcuritatis inuolucro. Inuenio igitur Erechthei filias primum per quandam Exochen παρθένους, hoc eſt uirgines nuncupatas, & ſex fuiſſe numero,Protogeniam.Pandoram.Procrin.Creuſam. Orithyiā, Chthoniam. Ex ijs Protogenia,& Pandora pro regionis ſalute iugulandas ſe obtulerūt, ingruēte Bœotio bello,immolatas uero ferūt in pago Hyacintho,unde& uirgines Hyacinthides ſunt cognominatæ,ſicuti Phanodemus teſtatum reliquit,atq; item Phrynichus non præterijt. Sūt ex Græcis,qui ex Apolline,ac Creuſa Iouem memorent natum, quæ ratio effeciſſe traditur,

ditur, ut Athenis Apollo coleretur Patrous. ueluti progenitorum unus. *Sicuti* Iupiter, item eodem colebatur cognomento, ſed cauſa diuerſa. Nunc illud obiter adnotatu dignum, Erechtheum hunc ex terra editum præbuiſſe argumentum, ut Athenienſes, quibus is imperitarit, terra item geniti cenſerentur, ac nominarentur αὐτόχθονες. *Sicuti* docuit etiam Plato, proindeq; eius rei ſymbolum τέττιγας, id eſt Cicadas aureas ſolitos geſtare, dictoſq; eo nomine Tettigophoros. Etenim eiuſmodi tradit̄ animalis eius origo. Cuius rei teſtis quoq; locupletiſſimus extat Thucydides hiſtoria prima. Et nos antea commeminimus. Domoſthenes in funebri oratione mentionem puellarum habet, Hyacinthidas, ut prætexuimus, docens cognominatas. Et quia ibidem Leocoræ, item nominantur, Amplius ſciendum in Græca hiſtoria ſacellum Leocorium nominari frequenter. Eius memorabilis ratio traditur, Quodam tempore ingens annonæ caritas Atticam uehementius premere cœpit. Conſulta oracula cecinere, malorum finem non defuturum, ſi immolaretur puella. Tunc publico bono permotus Leos quidam, Orphei filius, ſicuti nonnulli interpretantur, filias ciuitati immolandas exhibuit, Phaſithean, ſiue ea ſit Praxithea, ut eſt apud Aelianum, Theopen, Eubulen, quæ tanto beneficio inopiæ nacta exitum, pietatem patris puellarum conſecrationis honore putauit rependendam, ſtructo ſacello, quod ab ipſius nomine, nec non à puellis, quas Græci κόρας dicūt, Leocorium eſt appellatum, meminit *Strabo*, Thucydides, Cicero de natura deorum tertio. Demoſthenes, Audierunt inquit, Leontidæ fabulis celebres Leocoras, ut eas obtulerint σφάγιον τοῖς πολίταις ὑπὲρ τῆς χώρας. Cicero, quod ad Erechtheum ſpectat, Illum ſcribit cum filiabus numinum uice coli. *Sunt* qui id putent factum, quod diximus antea, bellāte aduerſus Eumolpum Erechtheo, qui cum ſe futurum uictoriæ compotem accepiſſet, ſi filiā immolaſſet prius, cōmunicata re cū Praxithea uxore, illam mactauit, Cuius in Erechtheo meminit Euripides. Erechtheum, & Erichthonium libro temporū pro eodem accipit Euſebius, quem etiam ſcribit, primum quadrigas iunxiſſe, *Sed* in Græcia tantum, nam apud gentes alias iam tum fuiſſe, certiſſimis probari argumentis poteſt. Propterea Virgilius.

Primus Erichthonius currus, & quatuor auſus Iungere equos.

Macariam quoq; Herculis filiam pro incolumitate publica ſe deuouentem magnifice ab Athenienſibus eiſdem funeratam accepimus. Eius in Hippia ſic commeminit Plato Macariæ Herculis filiæ ad expiādum ſcelus ſacra facito. profanæ enim ſunt o *Socrates* huiuſmodi quæſtiones.

¶ De Leonibus non indigna relatu adnotata quæpiam. Leoni mortuo barbam uellere, quid. Martialis locus exponitur. Diomedis filiæ cur dicerentur equæ. Charopi oculi, & Raui, qui ſint, atq; item Helicopes. Alcæa quid. Prouerbia ex leonibus conformata.

CAPVT XXIX

LEONEM animal notiſſimum, inueni inter grammaticos græcos, qui dicerent, à uidendi potentia nomē eſſe adeptū παρὰ τὸ λάω, τὸ θεωρῶ, quod ſit fera uiſus acutiſſimi. *Sicut* in libro, quem ad Herodotum ſcripſit, Manethon tradit, nec unq; omnino admittat ſoporem. *Sed* hoc alijs uidet̄ per abſurdū, neq; enim eſſe aliquod animal, cui perpetua ſit uigilia. Quod ipſum Ariſtotelis doctrina prorſum comprobatur. Forte inquiunt, ut Dorcades, apertis oculis Leo conquieſcit. unde irrepſit ſententia, illum nūq; dormire. Leonis oculus, utiq; permagnus eſt. At incumbens oculo pellis longe minor, quam, ut oculum totum ualeat obtegere. unde fit, ut oculis apertis, ſomno frui uideatur. Ab hoc animali formatū adagium, ſcribunt Græci, ſed & latini certatim λέοντα ξυρεῖς, hoc eſt, leonem radis, de ijs, qui factu impoſſibilia tentant, aut non citra periculum. Propterea Plato, ſicuti comme minit etiam Philoſtratus, idem eſſe dixit, Leonem radere, & Thraſymachum συκοφαντεῖν, hoc eſt, calumnijs circumuenire, ad quod alluſerit Epigrammatum decimo Martialis illis uerſiculis.

Quid uellis uetulum Ligella cunnum.
Quid buſti cineres tui laceſſis?
Quare, ſi pudor eſt, Ligella noli
Barbam uellere mortuo leoni.

Cæterum cur deniq; poeta doctiſſimus partem in muliere, quæ honeſte nominari haud poteſt, Leonem cenſuerit appellandam, quod erat explicandum imprimis, aut non traditur, aut ineptiæ ſiculis gerris, & diphthera uaniores proferuntur. Quas ex Diametro à ſenſu legitimo diſparari contenderis. Sunt enim qui ideo dici opinentur, quia mirum in modum Leoni fœtet anima, quod Plinius, & Ariſtoteles ſcribunt, Vel inquit Domitius, quod placet, Prouerbium eſt, cum uolumus aliquem excitare, qui moueri non poteſt. Sed boni conſulant eruditi, ſi quid præter opinionem acutiſſimi interpretis in medium protulero. neq; enim bibliotaphi ſumus, ſed quicquid lectione uaria cõpertum nobis eſt, gratiſſimo animo in literas mittimus publico ſtudioſorum emolumento, iudicẽt uolentes, ſed citra liuorem. Nec Suffenum agere me putent, prius, quàm rem amplius introſpexerint. Legimus in Nicandri theriacis ad hunc modum.

Δήεις κεγχρίναο δολιχὸν τέρας, ὅντε λέοντα
Αἰόλον ἀνδράξαντο περίστικτον φολίδεσσι

Eum locum doctiſſimus interpres enarrans inquit, ad uerbum ferè tralata ſententia. Eſt Cenchrenas oblongus ſerpens, maculoſus, quem etiam dici Leonem, aſſerit Nicander, uel ex uariantibus ſquammis, aut ex generoſitate, aut quia rectam geſtat caudam, & ſe ea diſflagellando excitat in pugnam. Vel quia mordet, & hominis ſanguinem exorbet. Quæ ipſa & Leo facit. Ex iis animaduerto, acutiſſimum, ſimul & doctiſſimum Poetam muliebre pudendum Leonis nomine feſtiuiter appellaſſe, quoniam & ipſum coitus auidum, ſit honor auribus audientium, ſubinde maſculorum ſanguinem, exugere nõ deſinit. Vrinã ſiquidẽ genitalem eſſe cõcoctũ ſanguinẽ, plures tradidere. Et Satyrus innuit.

Accipiat ſanè mercedem ſanguinis, & ſic
Palleat, ut nudis preſſit qui calcibus anguem.

Mortuum uero dixit, quoniam ætate iam uideretur emeritum, & ad uenereos uſus hebes, ac frigidum. Hæc porrò tetra libido Diomedis filias in Thracia Equarum nomine celebres facit, ut quæ turpiſſimæ aduẽtantes uoraſſe ſint dictæ, quanq; interimi à patre ſolitos, intelligere maluerit Euſtathius. Verum, ut ad inſtitutũ redeamus, ſcribit in phyſiognomia Ariſtoteles, Leonem inter alias animantes maris ideam eſſe ſortitum optimam. Os enim habere magnitudinis iuſtæ, faciem autẽ, ut ſic interim appellem, magis quadratam, non oſſeam ualde. Superiorem maxillam non prominentem, ſed inferiori comparem, χαροπούς ὀφθαλμοὺς, ἐγκοίλους, οὐ σφόδρα περιφερεῖς. οὔτε ἄγαν προμήκεις, id eſt Charopos oculos, concauos, non ualde rotundos, neq; admodum proiectos, Glaucos oculos ſplendeſcentes dici, hoc eſt Charopos, Apollinij interpres probat, Theodorus Charopos in Ariſtotele, libro primo fuluos interpretatur. Rauam lupam apud Oratiũ de oculorum colore dictam interpretantur, quia Rauus color fuluus ſit, ſed nigroris habens aliquid. Proinde Rauos oculos Charopos recte dixeris, quãdo & Porphyrio Rauum eſſe fuluum dicit. Adnotandum uero illud etiamnum Helicopida puellam dici ab Homero, quæ ſit μελανόφθαλμος, id eſt oculis nigricantibus, quam etiam Helicoblepharon dicimus, quod autem Helicon nigrum ſignificet, comprobat Euſtathius, & qui Aeſepi fluminis aquam dixit, helicotaton hydor. Sed & apud Homerũ Helicopes nuncupantur Græci, quod uarie pro ingeniorum captu interpretãtur. Sunt qui ad nauigandi peritiam referant, ut ſint ἑλίσσοντες τὰς κώπας, id eſt circũflectẽtes remos. Vel quod Helicem inter nauigandum obſeruent. Putãt alij dictos Helicopas, uelut Axiotheatos, id eſt ſpectaculo dignos, & qui hominũ ora in ſe conuertant. Sũt qui ad oculorũ referãt celeritatẽ, qui frequẽter, ꝓut neceſſe fuerit, huc illuc cõuertant. Et quia de oculis multa regeſſimus in hoſce libellos. addamus, & lepidũ Pontani iocũ, qui facetiſſime domunculam uerius Democulam dici à Macronilla ſolitam fingit, quod qua die primum eſt ingreſſus quidam, oculum amiſit. Verum hæc in parerga excurrentis ſunt, illuc redeo, unde diuerti. Quoniam uero Plinius ſcribit, Leonem conuerberando ſe cauda, ſtimulandóq; in prælium excitari, Sciendum eſt, ex hoc facto dici eam ab eruditiſſimis Alcæam. ἀπὸ τοῦ δι' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεσθαι, quod eius incitamento ad fortitudinem exuſcitetur. Homerus, οὐρῇ μὲν πλευράς τε, καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν μαστίεται. Callimachus abſurde etiam in Muſca Alcæam poſuit. Vra uero etiam pro cauda dicitur, παρὰ τὸ οὐρεῖν, quod cuſtodire eſt. Vel διὰ τὸ ὀρίνειν ἑαυτὰ τὰ ζῶα τῇ οὐρᾷ. Quia parte ea ſe concitent

ſiſtent animalia, ut Leo, Taurus, Canis. In Comico Lexico non in Leone modo intelligitur Alcæa, ſed in Equo item, & Boue, & id genus alijs, quæ, ut adiutorio, utũtur cauda. Scribit Nicephorus in Aſtrolabi ſtructura, cor cæleſtis Leonis dici Baſiliſcum. Qui uero in caueis Leonum curam gerunt, Leontocomi appellantur. Ex ungue Leonẽ deſcribere, per adagium dicimus, cum certioribus argumentis quippiam demõſtrari ſignificamus, aut à proprietate apertiſſima. Plutarchus in libro de Oraculis, quæ defecerant, admirantibus uero qui aderant, Demetrio autem ridiculum ſtatuẽte, à tam minutis rebus adeo magna uenari, nec iuxta Alcæum, ex ungue Leonem deſcribere, Cleombrotus ait. Leonem bracteatum Seneca intelligit, peregrinis excultum ornamentis, & naturali deſtitutum generoſitate. Quoniam gloriari nemo, niſi ſuo debet. Apud eundem adagium ſubnotauimus alterum, quod quia perelegans eſt uiſum, appoſuimus. Magnis telis magna portenta feriuntur. Subula Leonem non excipit. Iam uero illud notius, quàm ut à me explicetur pluribus, Bembinetem apud Poetas Leonem dici Nemieũ, à Bembina Nemeæ uico. Panyaſis, δέρματε θήρεον βεμβινήταο λέοντος.

¶ Chimæram allegorice tres indicare Rhetoricæ partes, Vel item uitiorum multiformem uim, Echidna item quid.

CAPVT XXX.

INCIDIMVS nuper in Heſiodicæ Theogoniæ interp̃tes. Scitu digna plæraque ingeſſerunt ſe nobis. Ergo & inde ſpicilegium fecimus, ne nobis tantum, & Muſis, quod dicitur, incineremus, atque hiſce cõmentationibus conſperſimus, ut quiſque exegit locus. Nunc illud enotamus, Chimæram ſenſu allegorico tres Rhetoricæ partes indicare, Dicanicum, ſiue iudiciale. Panegyricum, ſeu demonſtratiuum. Symbuleuticum, uel deliberatiuum, ut Leo Dicanicum præferat genus, quod exterret, ac elingues quodammodo exaduerſum dicẽtes cõſtituit. Chimæra uero, id eſt capra Panegyrici obtineat typum, quia laſciuiat lætius tum qui dicit, tum etiamnum, qui audit. Symbuleuticum genus Draconis eſſe aiunt, quod uarium imprimis ſit, ac πολύστροφον, id eſt multarum conuerſionum, & longiore ad perſuadendum orationis tractu utatur. Monſtri uero mater ab Heſiodo dicitur Echidna, quam non eſſe aliud uolunt, quàm ποικίλον νοῦν, καὶ πολυειδῆ, id eſt uariam, multiformemque mentis uim, aut longiorem, & πολυέλικτον, id eſt multiplicibus implicitam ſpiris artem, Chimæræ inſtar ignis euomentem globos. Cæterum pro ingeniorum tamen captu, ſunt qui uarie admodum Chimæræ figmentum ad ueritatem reuocent, nam, ut miſſa faciamus alia, eſt qui ἠθικῶς eſſe Chimæram putet uitiorũ quandam uarietatem, ac multiformem, perinde ac Chimæra eſt, uim, quam perimit Bellerophon, id eſt uir bonus, prudenſque, qui Bellerophon nuncupatur, uelut malorum occiſor, nam ex dialecto, bellera uocantur mala, id eſt τὰ βέλλερα. Rhetorices initia ex Corace propagata, Sciunt omnes. Hic præpotens fuerat apud tyrannum Hieronem. Quo uita functo, cum eandem requireret potentiam Corax, uideretque populum ἀστάθμητον, καὶ ἄτακτον, nec tyrannidem ulterius pati, in concione orationis artificioſæ rudimenta deprompſit.

¶ Prudens Simonidæ commonitio. Pauſaniæ Lacedæmonij tumor.

CAPVT XXXI

COIERANT forte in Sympoſium idem Ceus Simonides, & Lacedæmonius Pauſanias, inſtitit à Simonide is efflagitare, quippiam promeret graue, & quod omnino ſapientiam reſiperet, Qui ridens μέμνησο inquit, ἄνθρωπος ὤν, id eſt Eſſe te hominem, ne exciderit tibi. Spreuit id eueſtigio Pauſanias, eſſeque prorſum nihil, eſt opinatus, tumidior iam, inque medicos procliuiter degenerans mores, ac ſibi nimium placens, & altiora meditans, quod regi foret hoſpitio iunctus. Forſan & uino ſatis permulctus. Verum poſteaquam omnium inops in Chalciœco ſe occluſũ animaduertit, fame, quod miſerrimũ eſt, moriturus paulo mox, tunc demũ reſipiſcens, Simonidæ dictum perpendere amplius cœpit, ſed ita, ut

inter æſtuantis animi conuulſiones ter in eam prorumperet uocem, ὦ ξεῖνε Κεῖε μέγα τι ἄρα ἦν χρῆμα ὁ λόγος σου, ἐγὼ δὲ ὑπ' ἀνοίας οὐδὲν αὐτὸν ᾤμην εἶναι, id eſt ὦ Cee hoſpes magnū igitur quiddam Oratio erat tua, ſed præ amentia eſſe nil, ipſe opinabar. Cæterum hominis non ferendam Græcis, & Sparte imprimis elationem retegit abunde parum prudēs eiuſdem factum, quippe fuſis Perſarum copijs apud Plateas, Apollini Tripoda dicaturus carmen addi iuſſit, cuius ea ferè ſententia eſt, Græcorum ſe ducem, extrito Barbarorum exercitu, Tripoda deo tali nomine obtuliſſe. Sed græce ſic,

Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων
 Παυσανίας, Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

Pauſaniæ tamen continentiam in mulierem Coam, ad ſuos remiſſam prorſus inuiolatā, admirari ſe, ac laudare, in Laconicis rebus Pauſanias fatetur. Simul quod à contumelijs in Mardonij defunctum temperarit.

¶ Agrigentinorum luxus, & Tarentinorū, necnon de Cyreneis paucula. Vini apud Græcos ſpecies. De Myrite, ac Polio imprimis. Vinum cur Græcis dicatur οἶνος. Vini utilitas. Oeniſteria quæ intelligantur. Oenopipas quid, & Parthenopipas.

CAPVT XXXII.

AGRIGENTINOS Plato uitæ medicus, & ductor lōge clariſſimus cū intueretur Suſtructiones, ut planè dicam, inſanas impendio excitare magnifico, ac compari modo gliſcera, & adipata inſtruere conuiuia, dixit, τοὺς ἀκραγαντίνους οἰκοδομεῖν μὲν, ὡς ἀεὶ βιωσομένους, δειπνεῖν δὲ, ὡς ἀεὶ τεθνηξομένους, id eſt perinde Agrigentinos ædificare, ac ſi uicturi perpetuo forent, Itemq; conuiuari, uelut ſemper morituri. Eoſdem Timæus prodit, Lecythis quoq; & Xyſtris uſos argenteis, etiamq; lecticas ex ebore habuiſſe totas. Tarētinis inueterati fuit moris matutinis ſe poculis ita inuitare, ut iam frequentiore foro, temulenti planè uiſerentur. In tantum porrò delitiarum producti Cyrenæi ſunt, ut legum conditorem habere Platonem concupierint, qui tamen illorum admiratus ignauiā, & ῥᾳθυμίαν, indignos habuit, quibus obſequeretur. Calculum adijcit ijs in Marica Eupolis quoq;. Verū ne Græcos quidem à delitijs fuiſſe procul, dilucet argumento uel uno, mixtum quippe unguento uinum bibere non erubeſcant. Dicebatur autem id Myrites. Cuius & Comicus meminit Philippides. Vina apud eos præcipue celebrata fere habentur hæc, Pramnium, quod Cereri fuit ſacrum. Chium, Thaſium, Leſbium. Erat in ijs, quod a re γλυκὺ nuncupabatur. Creticum, & apud Syracuſanos Polium, Coum, & deniq; Rhodium. Id non prætereundum utiq;, Grammaticæ uideri aſſertionis, Polium. i. πολιὸν nuncupari uinū albū. Accentiunculā reuocat ad penultimā Aelianus, & πόλιον ſcribit, quin appellatū ſic opinať ab indigenæ regis nomine. Et quia in uini mentionē incidimus, etiāſi alibi forte ꝓfluentius ueterū ſcita rimabimur, nō ſepoſitis medicæ ſcientiæ profeſſoribus, Interim adijciamus illud Platonis ex Cratylo, dici à Græcis uinū οἶνον, διὰ τὸ οἰήσεως τὸν νοῦν ἐμπιμπλᾶν, Qd' exiſtimatione, ac opinionū uanitate mētē oppleat. Vel ἀπὸ τῆς ὀνήσεως. i. ab emolumēto. Qd' illud cōprobat Homericū, ὀνήσεαι αἴ κε πίῃσθα. i. Iuuamen ſenties, ſi biberis. Nā & cibaria dici ὀνείατα nouimus eadē etymi rōne. Iis calculū adijcit poeta Cyprius,

οἶνόν τοι Μενέλαε θεοὶ ποίησαν ἄριστον
θνητοῖς ἀνθρώποισιν, ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας,

Vinum ὦ Menelae fecerunt dij, curis diſſipandis uel præſtantiſſimum. Pergit deinde, bene ſentientibus inquit, tria tantum propino pocula, Sanitati primum, Amori alterū, ac uoluptati. Tertiū deniq; ſomno. Quod ubi hauſerint ſapientes uocati, mox domuitionem capeſſunt. Quartum nō utiq; noſtrū opinor, ſed iniuriæ. Cæterum addatur & id auctariū, οἰνιστήρια, id eſt Oeniſteria fuiſſe Libationis genus iamiam pubeſcentibus perfamiliare Athenis, Siquidem prius quàm τὸν μαλλὸν, id eſt demiſſiorem præciderent comam, uini menſura in Herculis templū illata, prolibantes, conuenientibus potum exhibebant. οἰνοπίπας pro temulento dicitur Græcis, παρὰ τὸ ὀπιπεύειν, Quod ſugere ſignat. Sic & apud Homerum dicitur παρθενοπίπας, Virginum ſpectator, uel etiam deceptor.

tria pocula
sapientes tm̄
potant

¶ Abſurdus quorundam amor aduerſum inanimata. Quos amauerint Bruta.

CAPVT XXXIII.

Amorem

AMOREM eſſe utique rem præcipue miram, & à maioribus ductam initiis, quam ſuſpicetur omnino, uel ſciat plebs uulgaria, profluentius alicubi monſtrabit à nobis, Interim, quæ in hoc propoſito ingerunt ſe abſurda, & quæ nequeas mirari ſatis, tranſpoſuiſſe, ab re omnino haud eſt uiſum, quando ſuis non contenta limitibus affectio hæc, uelut effrenis, longius rapitur aliquanto, uel uſque in ſtuporem. Oſtentatur uero in cenſura præſenti omnium princeps, & quidem rex, terræ etiamnum, ac mari grauis Xerxes, à quo inſigniter amatam Platanum, multorum literis proditum, non me fallit. Sed adoleſcentis honeſto loco Athenis nati amor longe clarior. Erat propè Prytaneum ſimulacrum ἀγαθῆς τύχης, id eſt fortunæ bonæ. Id amare feruentius ille cœpit, moxque in affectioni id genus familiarem ita erupit ueſaniam, ut amplexaretur arctius, ac blandius ſuauiaretur. Demum deſyderio extabeſcens, ac uelut œſtro concitus, & planè furens, In Senatum pergit ire, atque inibi extentis precibus rogat, fieret ſibi ſtatuæ poteſtas, uim pecuniæ grandem uiciſſim paratus erogare. Conſultus uero ita Senatus decernit, non uideri è ciuitatis dignitate negotiationem illiuſmodi. Adoleſcens rei atrocioris ictus grauitate, ad ſtatuam, ubi uinculis cupidinis diſtinebatur animus, celeriter ſe proripit, illam tæniis multis perornat, corona quoque iniecta, & cultu item alio indicaturæ non paruæ circumpoſito, ac re mox diuina obita, deſyderium, uti uidetur, non ferens manum ſibi inter affluentius manantis lachrymarum riuos admouit. Illa uero irrationalis naturæ miracula ſunt. Quippe Glaucen Cythariſtriam adamauit Canis, ſiue is fuerit, quod arridet aliis, Aries, aut etiam Anſer. Apud Ciliciæ Solos Xenophontis puerum dilexit Canis item, forma præcellentem. Sparte adoleſcentem Graculus, quem κολοιὸν dicunt Græci, ſed Monedulam Theodorus rettulit. Hæc uberius hoc receſuiſſe loco uolui, ut Plinio aſſertor uenirem, cuius autoritatem dilui audio à ſuperciliosis neſcio quibus, ac bene pranſis, etiamque unguento delibutis, dum ſcriptori nobiliſſimo, ut mendaciorum parenti, ſic enim dicere permittunt ſibi, ſubinde Colaphum ducunt.

¶ Veſtium delitias, & ſimulatum contemptum uideri ſuperbiæ indicia. Diogenis ad id, & Socratis autoritas. Quid præſtet Philoſophia. CAPVT XXXIIII.

INTER cætera, quæ ſcienter admodum protulit, nec citra ſalis guſtum, apophthegmata Diogenes, receſeri apte poſſunt illa quoque, præſertim quia uitæ documenta ſuggerunt, quæ ſui oblita ſæpius, inani tumeſcit opinione, nec ſuo ſe metiri modulo ita imbuta, itaque auctior facta unquam ferè ualet. Is inquam Diogenes, egregius, ut uidetur humani ingenii æſtimator, cum adoleſcentulos conſpexiſſet Rhodios ſumptuoſe admodum conueſtitos, & delicate, Ridens τῦφος ἔφη τοῦτό ἐστι, ſuperbiæ prorſum indicia inquit ſunt hæc. Mox, cum & Lacedæmoniis forte occurriſſet, quibus ſubſtrictior tunica, citraque humeros deſiſtens, cuiuſmodi ἐξωμίδα uocant Græci, perfamiliaris eſt, nec uilior modo, Verum & ſordens multo ſæpius, ἄλλος ἐστὶν οὗτος τῦφος, Altera inquit, ſuperbiæ ſpecies iſta. Cæterum nec à Diogene modo fœde proſciſſa hominum nimio plus oſtentatio frequens, & interim excipienda riſu, ſed & uanitatem id genus retexit graui ſupercilio Socrates. Cui inſolentior eſt uiſus Antiſthenes, qui ratione inuſitata, ſed non ſine uafritia laceram indumenti portionem uiſentibus nunquam non ingerebat, captans indidem præcelſi animi, & quæ mortalium plærique omnes uel ad ſtuporem mirantur, deſpicantis opinionem, proinde morum cenſor grauiſſimus, οὐ παύσῃ ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, Non deſines inquit, amplius te nobis, curioſiuſque ornare? Quanto præſtabilius id, quantoque exoſculandum magis, quod de Eretrienſi lectum adoleſcentulo eſt, qui diu Zenone uſus præceptore, cum in patriam, uelut poſtliminio rediret, ſcitante uehementius patre, Quid demum ex ſapientiæ hauſiſſet fontibus, monſtrabo inquit, At pater indignabundus hoc nomine, ueluti opera planè periiſſet, ac impenſa, cum intentaret plagas, clementer filius, & quiete inſolentiam ferens. Ipſum hoc inquit, ex Philoſophiæ rettuli contubernio, ut parentis iram poſſem concoquere.

¶ Ouis monſtrificus partus, quo Leo eſt natus. CAPVT XXXV.

IN CO Inſula, rarum dictu, apud ueterem autorem, fidei integræ, & grauitatis non dilutæ legimus, monſtrifica, & ideo mira præcipue, ut uix non ficta uideatur, & de ingeniorum Græciæ afflatu producta, ratione, de grege Nicippi Ouem, non ritu naturæ Agnum, ſed Leonem peperiſſe.

Prodigiale

Prodigiale id, ut erat, uiſum multis, Siquidem Nicipo tyrannidem portendit, quã mox is eſt conſecutus. Cum edito monſtro priuatum adhuc ageret.

¶ De Galete formoſo quidẽ, ſed moribus adprime probis. CAPVT XXXVI.

REGI Ptolemæo, ueteri, ac etiamnum Platonico more, gratiſſimum fuiſſe adoleſcentulum Galetem nomine, ex Græcorũ nouimus hiſtoria. Erat is forma ſpecioſus, decenſq; cumprimis, ſed enim animi propoſito, ac ſenſu ſpecioſior multo, decentiorq;. Quod & Ptolemæi elogio teſtatius etiã factum eſt, qui eximiã illius admiratus probitatẽ dictitabat ſubinde, ὦ ἀγαθὴ κεφαλὴ κακὸν μὲν οὐδὲ πόποτε οὐδενὶ γέγονας αἴτιος, ὦ Amicum caput ex te quidẽ nullum quandoq; malum in quempiam eſt profectum. Sed bona utiq; multis, & multa conciliaſti. Contigit forte, adoleſcentem cum rege in equo expatiari, qui quoſdam procul ad ſupplicium duci cum foret intuitus, non inſuper habens illorum calamitatem, ad Ptolemæum conuerſus ὦ Rex inquit, ex quo, dæmone miſerorum bono, equis uehẽtes huc producti ſimus, age ſi uolenti eſt tibi, ſubditis calcaribus aduolemus eueſtigio, infelicibus futuri, uelut Dioſcuri, ac Soteres, & Paraſtatæ, Sicuti nũcupari illos nouimus, ut qui ſalutem impertiantur, & in calamitate ſalutari præſidio ſint. At Ptolemæus probitatem exoſculatus, & miſericordẽ animũ, ac eo nomine lætior. Illos dimitti ꝓtinus imperauit, & re hac, tanq; philtro delinitus, in adoleſcentis amorẽ multo factus propenſior eſt.

¶ Munuſcula haud ſpernenda. Perſarum regis mos in ijs. Horæa. Troximi. Horæ. Prodici liber. Horapollo, Oratius. CAPVT XXXVII.

ESSE animi præcelſi, ac prorſum regij, munuſcula, uel ab infimæ fortunæ hominibus collata, cõmunicatáue, non aſpernari, uerum erugata, & renidenti fronte potius excipere, cum plæriſq; ſapientium documẽtis, tum exemplo ingenti abunde inſtruimur, cõmonemurq;. Lectum quippe eſt, lege apud Perſas eſſe ſancitum, ſeruatum quoq; pertinaciſſime, ut quandocũq; in Perſas pergat rex, pro facultate unuſquiſq; cum muneribus ſalutatum eat. Ferunt aũt, ut qui agricolationi fermè intendant, nec laboris uicarios ſibi quærant, cuiuſmodi αὐτουργοὺς nuncupant ſignanter Græci, nil pretij grandioris, qualia multa plærunq; per iniuriam comparantur, & contumeliam, ſed bouem hic, alius oues, ſunt qui frumentum, aut uinum. Dicuntur uero hæc dona. Quod ſi quem, uti aſſolet, amplius premat penuria, hac profert, aut palmas, caſeum quoq;, uel id genus primitias alias, ut τρωκτὰ ὡραῖα, id eſt maturas fruges. Nam & Troximos uuas intelligimus, quæ eſui ſunt. Horæa uarie accipiunt Græci. Sic eñ nuncupant interdum tempore ſuo collectos fructus. Nam & quæ uigent, ac pulchritudine non carent, ſic item dicuntur. Sed & ſacra Horæa ſunt καθ᾽ ὥραν συντελούμενα, id eſt opportune obita. Tamen ὡραῖα θύειν, eſt frugũ offerre primitias. Dies quoq; feſtus eadem dicitur appellatione. Non temere prætereundum illud, Prodici librũ nobilem fuiſſe ueteribus, cui foret titulus ὧραι. In quo Herculi occurriſſe cõminiſcebatur uirtutem, & κακίαν, id eſt uitioſitatem, quarũ utraq; illum allectaret ad ſe, qui tamen illius cum laude perpetua ſudores cenſuerit antiquiores, q̃ huius inanem ad tempus uoluptatum fruitionem. Horapollo Grammaticus ex Aegypto nobilis fuit, arte clariſſimus, nec ullo ueterum Theodoſij tempeſtate gloria inferior. At leuioris operæ illud, Oratium à Græcis ſcribi ὡράτιον. neq; enim aſpirant primæ.

¶ Olympici certaminis in Græcia, quæ tradantur initia. Item ad id ſpectantia pluſcula. Hellanodicæ qui. CAPVT XXXVIII.

OLYMPICA certamina fuiſſe ueteribus Græcis celeberrima, nemo á ſtudijs feriatus adeo eſt, ut eũ iſta poſſint latere. Quæ uero tradant̃ initia, & uelut incunabula rei clariſſimæ forte nec oĩbus tritũ. Propterea quæ mihi cõperta ex libris ſunt, huic ꝓtinus parti impingã, ne uidear ἀκοινώνητος. Cũ ex Saturno, & Rhea nat⁹ foret Iupiter, Ideis Dactylis, q idẽ & Curetes ſunt,

tes ſunt, Infantis cōmēdata cura eſt. Ex Cretæ uero Ida ueniſſe in Olympiā eos, conſtās tenet fama, Herculem uidelicet, Peonæū, Epimedem, Iaſium, Idam. Interim Herculem, ut qui foret omnium natu maximus, colludentem ad currendi certamen fratres prouocaſſe, ac uictorem ex eis coronaſſe κοτίνου κλάδῳ, id eſt oleaſtri ramo, etiamſi nō excidit, quid à me alibi ſit perſcriptū. Arboris uero eiuſmodi ſuppetebat copia, ut folia quoq; ad cubandum ſubſternerent ſibi. Ad Græcos autem ex Hyperboreis uſq; ab Hercule Oleaſtri arborē tralatā memorant, qui dicātur ultra Boream habitare. Ita ergo ad Idæū Herculem ſacri huius Agonis primæ referuntur origenes, quæ & ab eo ſint Olympia nuncupata. Quinto autē quoq; anno celebrare inſtituiſſe, quod fratres quinq; numero forent. Sunt & qui eodem in loco Iouem de principatu cum Saturno memorent decertaſſe. Poſt Oxylum regem, cū defeciſſent Olympia, Demū ab Iphito inſtaurata traduntˉ. Ac currendi certamē ꝓpoſitū primo, In q; eo Heleū Corœbū uiciſſe. Olympiade mox quarta & decima acceſſit & Diauli agon, Et Piſæus Hypenus eſt coronatus. Octaua & decima Pētathli & Palæſtræ reſtituta eſt memoria. Tertio uero & uiceſima Pyctis, id eſt pugilibus propoſita præmia. Olympias quinta & uiceſima equorum uidit curſum, quos τελείους id perfectos adultoſue dicunt, ac curru uictor pronunciatus Pagondas eſt Thebanus. Ab hac porrò, Olympiade octaua, Pancratiaſtæ in puluerem prodire, ac itē equi κέλητες. Pueris curſus, & palæſtræ propoſita comperio præmia, olympiade ſeptima & triceſima. Quin & ijdem pyctæ quadrageſima primum olympiade creduntur admiſſi. Poſtea bellicæ meditationis gratia, armatorum, qui uocantur ὁπλῖται, probata concertatio quinta & ſexageſima olympiade. Synoris id eſt συνωρίς, quæ duos habet equos τελείους admiſſa fertur tertia & nonageſima olympiade. Mox nona & nonageſima currui admotis etiam pullis equis, placuit certare. Concinnata poſterius item Pullorum Synoris nec diſplicuit κέλης pullus. Ad Pancratium deniq; etiam pueris admiſſis. Fuit Apenes, id eſt ἀπήνης item curſus, ſed & Calpes. Hæc uero equam habebat, ſed ita, ut extremum curſum Anabatæ, hoc eſt Seſſores ipſi deſiliendo, apprehenſis manu habenis, ut docuit Pauſanias, perficerent. Quod inquit, uel ad mea ſeruatum tempora eſt. Apene autem ἡμιόνους ἀντὶ ἵππων εἶχε, ideſt Mulas equorum loco iungebat. De Agonothetis uero, ac certaminum præſidibus ſic fermè uideor obſeruaſſe. Iphitum utiq; ſolum Agonem poſuiſſe. Olympiade uero quinquageſima ſorte capti duo uiri ſunt ex Heleis, quib⁹ olympiorum iniuncta eſt cura. Diu numerus hic ſeruatus. Poſtea Hellanodicas habere placuit, Quorum tribus equorū curſus incumbebat cura. Totidem Pentathli erant ἐπόπται, id eſt Inſpectores. Certamina uero alia procurabant reliqui. Adiectus non multo poſt & decimus Agonothetes. Deniq; duodecim facti Hellanodicæ, quod Heleorum totidem forent tribus. Sed parte agri Arcadico amiſſa bello, tribuum imminuto numero ad octo relapſi ſunt. Rurſumq; ad denarium aucti perſeuerarunt. Lucus Ioui ſacer Altis nuncupatur. Nam & Pindarus olympionicem uirum celebrās locum uocat Altin. Structum uero Iouis templum, ac ſimulachrum de manubijs, bello Piſæis ſuperatis. Simulacri autor Phidias, teſtante, idipſum epigrammate, pedibus adſcripto, φειδίας χαρμίδου υἱός, ἀθηναῖος μ᾽ ἐποίησε. Templum ſtruxit Libon indigena. Tegula non utique coctilis eſt, Sed ei perſimilis, cuius inuētor Byzes fertur Naxius. Perfecto ſimulacro, dicitˉ Phidias deum comprecatus, ſi abſolutum ex animo uideretur opus, ſigno id quopiam aperiret, confeſtimq; de cœlo tactum pauimentū eſt. Quod uero in paluſtri loco ſitum eſt templum, ſimulacro conferre eburneo oleum tradunt, quod & infundunt. At in Acropoli, quæ in ſupercilio eſt, & proinde perarida, Pallados, quā Parthenon uocāt, eburneæ ſtatuæ prodeſſe multū creditur, aquæ inſperſionem. Memoriæ porrò traditˉ, Populneis modo lignis in Olympici Iouis ſacris uti, fas putaſſe Heleos, Nam in Græciam Hercules ex Theſprotide, ubi apud Acheronτem fluuium naſcitur plurima, attuliſſe creditur primus, atq; lignis eiſdem Iouis obiiſſe ſacra. Ex hiſtoria porrò hac uidetur Homerus λεύκην nuncupaſſe ἀχερωΐδα. Fuit apud Aram Olympici Iouis ἀγνώστων θεῶν item ara id eſt, Deorum ignotorum. Sed & in locis eiſdem agnoſcebatur Mercurij Enagonij ara, & καιροῦ .i. occaſionis. Quando & ab Ione Chio concinnatus eſt καιροῦ hymnus, quē fingit natu minimum filiorum Iouis. Erat & Locus, quē uocant Gæū .i. γαῖον in quo & γῆς, hoc eſt terræ ara. Quanq; & antiquitus fuit etiam γῆς μαντεῖον, Quem

intelligimus

intelligimus uaticinandi locum. Et quoniam Oleaſtri & hic, & alibi facta nobis mentio eſt, Amplius aduertendum, Pauſaniam ſcribere, in Olympia fuiſſe Cotinon, id eſt Oleaſtrum, quæ diceretur ἐλαία καλλιστέφανος, unde darentur coronæ Olympia uincentibus, Nymphiſq; adoptatum cognomen Calliſtephanis, quarum uiſeretur inibi ara, ſicuti in carceribus Iouis, quem uocant μοιραγέταν, quod norit omnia, quæ contribuant Parcæ, quæq; non permittantur ex fato. Videtur & Hippodromi pars inibi nuncupata Embolus, ubi ſteterit Martis Hippij, id eſt equeſtris ara. Sed & Pallados Hippiæ. Nam alicubi Iuno item dicitur Hippia. Embolum inueni etiam pro pudendo poſitum. ἐμβόλιμα ἔπη eleganter admodum pro nothis, reiectiſq; carminibus, ac uelut inſititijs accipiunt Grammatici, quoniam & menſes, ac dies Embolimos nuncupamus intercalares. Apud Heleos in Prytaneo Heſtiatorium fuit, ſiue cœnaculum, ubi Olympionicas cõuiuio excipere, moris fuit. Intra Altin fuiſſe item Pœcile porticus dicitur, quæ & ἠχοῦς nuncupetur, quoniam clamanti ſepties reſponſet uox.

¶ Denteſne, an cornua dici in Elephãtis debeãt. De Alce fera, & Aethiopicis Tauris.

CAPVT XXXIX.

QVAE in Elephante cornua ferè nuncupantur, autores eminentiſſimi dicere malunt dentes. Sed enim quia, quæ in literis comperta mihi, non ſuſtineo in ſanctaria intrudere, non temperabo hac parte, quin tralatã Pauſaniæ doctiſſimi hominis, ſententiam artium bonarũ ſectatoribus mox proferam, qui argumentis aliquot peruincere connititur, cornua rectiſſime profecto nuncupari, dentes minime. Primũ inquit, aſtruentibus diuerſam opinionẽ perpendenda diligentius Gallicæ feræ natura; quam uocant Alcen. Spectandi & Tauri Aethiopici. Alcis utiq; in ſupercilijs adnaſcuntur cornua, ſed maribus modo, nam fœminæ prorſum eo carent adiumento. Aethiopici uero Tauri è naribus cornua proferunt. Quæ cum ita ſint, cui nam fiat admiratio inſignis, cum ex animalis ore promi cornua uideat, audiat ue? Sed ſuppetunt & argumenta hæc. Cornua utiq; per annorũ periodos corrupta decidunt, ac rurſum ſuccreſcunt, protuberantq;. Probant id Cerui, probant & Dorcades. Verum elephantis itidem contingit. Dens uero adultiori præſertim excuſſus quando ſuboriatur? Aut ubi nam renaſci compertum? Vel ſi dentes ſunt, qui ex ore proferuntur, non cornua, qua nam ratione progerminant denuo? Adde quod ignibus indomiti fermè habentur dentes. At Boum & Elephantorum cornua in re hac ſequacis maxime ſunt naturæ. Nam ignis ui, utcunq; collibuerit, afformantur. Hippopotamis, Suibuſq; ex inferiore mala dentes prorumpunt exerti, quos χαυλιόδοντας appellant. Ex malis item ſeſe promentia ſpectamus cornua. Elephanti ſcito itaq; ex temporibus proſilire cornua, atq; ita extrorſum reflecti. Id quod non quia audierim, commemoro, ſed in Campania in Diane ſacello Elephantis craneum pro arbitrio ſum contemplatus. Id ita comperi. Nec ſanè mirandum, nam & in alijs Elephas à reliquorum natura inſigniter diſparatus animaduerti poteſt, tum forma, tum menſu.

¶ Quæ ſit ratio Prouerbij, Leo riſit. De Thucydide non ingrata quæpiam. Item de Leonibus paucula, & de Annone. Ecphraſis quo à Diegemate differat.

CAPVT XL.

EST IN græca facundia celebre adagium in omnes, qui rugatioris frontis, & Catoniana ſeueritate, quandoq; tamen matutinam exporrigunt grauitatem, ac comes ſe præſtant, ſolito hilarius agẽtes, ἐγέλασεν λέων .i. riſit leo. Pronuntiatũ id in Conditorẽ nobiliſſimũ Thucydidem. Qui Cylonium ſcelus explicaturus, conſueto apertius, & intellectu nemini nõ obuio narrationem contexuit. Quo nomine Technographus illã mirari nõ deſinit, ediſcendamq; ſumma cura iunioribus præcipit, ut facilitatẽ eandem, ſiue, ut Græci dicũt, σαφήνειαν ſtilo ualeant exprimere. Scribit Apthonius, Nihil quidẽ in rebus eſſe Oratione præſtãtius, rurſum in Oratione nil Thucydide ſapientius. Siquidẽ Herodotus in hiſtoria uoluptatem habet,

tem habet, uelut Scopum, inde fabulator homo dicitur quandoq;, Hic autem ueritatē, Quæ quantum ipſam præcellit gratiam, tanto Thucydides Herodoto præſtantior, Verum, ut propemodum Marcellino credimus, cū homericam æmulari inſtituiſſet Oeconomiam, Pindari uero ſublimitatem, atq; magnificentiam, ex induſtria obſcuritatem affectauit, ἵνα μὴ πᾶσιν εὐκβατὸς, id eſt, ne cuilibet foret peruius, indéq; uilior fieret, ſi omnes in poteſtate illius hiſtoriam haberent. Antiquius longe uiro fuit, prudētioribus modo comprobari. Certe συγγραφία nuncupatum nouimus κατὰ τὸ ἐξαίρετον, Sicuti Poetam Hom. Quoniam uero in præcedentibus pro ingenij captu, de Leonibus facta nobis mentio eſt, & de eiſdem capite hoc agere exorſi ſumus, adijciamus, quod ex quarto Sympoſiacon Plut. comperimus, Leonem propterea dici Solare animal, quod inter Quadrupedia unguibus aduncis, quæ γαμψώνυχα uocant, Catulos ſola uidentes parit Leæna, minimū porrò dormit, ſublucentiq; quieſcētis oculi. In templo quodā Pauſanias ſcribit, in Agamemnonis ſcuto formidinem fuiſſe expictam Capite leonino, cū epigrāmate οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων ἀγαμέμνων. Idē Plutarchus in libro, cui titulus πολιτικὰ παραγγέλματα, Annonem coactū ſcribit, uertere ſolū exilij cauſa, quod in expeditionibus Leonem haberet σκευοφόρον, id eſt, ſarcinas ferentem, Veluti eſſet id argumento, Eum τυραννικὰ φρονεῖν, id eſt, ad Tyrannidē aſpirare. Meminit hiſtoriæ Plinius, Sed aliter. Prouerbio, quod de Leonis riſu attexuimus, facilem uerba Plinij præſtiterint intellectū. Cauda inquit, immota Leoni placido, clemens, blandiētiq; ſimilis, qđ rarum eſt. Crebrior enim iracundia eius. Comparem ferè uim & illud habet, ἐγέλασεν ἀχρεῖον. Quoniam uero de Narratione facta mentio eſt, Illud ὡς ἐν πάρεργον ſubtexuero, In Græcorum doctrina Ecphraſin διηγήματος διαφέρειν, hoc eſt, à Narratione diſtare. Quia Diegema nudam habeat rerum expoſitionem. Ecphraſis tantum nō etiā oculis audientium ſubijciat. Illud item καθόλου ἐξετάζει, id eſt, uniuerſim inquirit, Sicuti in Athenienſes à Lacedæmonijs eſſe bellatum. Ecphraſis autem per partes, Vti quo genere belli, quibuſq; machinarum tormentis.

¶ De Aquila excerpta plæraq; ex ueterib⁹ memorijs. Inibi de Amphiarao, & Helena, necnon de Valeria Luperca. Quid item Aetos. CAPVT XLI.

AQVILAM Ariſtoteles, & Auicenna ſcribunt, quibus itē ſuccinit Plinius, oppetere nō ſenio, nec ægritudine, ſed fame, intātū ſuperiore ac creſcente roſtro, ut aduncitas aperiri nō queat. Cui data, ptinus & fabula eſt, hoc ita uſu uenire huic aui, quoniam cū homo foret, hoſpiti iniuriam intulerit. Verū ſuper Aquilæ ſenio, quid duo ſcientiſſimi ac ſanctiſſimi uiri ſenſerint, non ab re fuerit, ſubnotaſſe. Scribit ergo ad hunc fermè modum Hieronymus. Aquilæ, ubi conſenuerit, grauantur pennæ, quærit illa fontem, erigitq; pennas, calorem in ſe colligit, eo modo ſanantur oculi, in fontem ſe ter mergit, atq; ad iuuentutem redit. Vnde in Pſalmo, Renouabitur, ut Aquilæ, Iuuentus tua. Quo in loco Auguſtinus quoq;, Dicitur inquit, Aquila, dum ſenio grauatur, roſtri immodice creſcentis unco non poſſe os aperire, nec cibum capere, unde langueſcens naturæ ui collidit roſtrum ad petram. Cuius attritu excuſſo, quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur, ut iuueneſcat omnino. Sententiæ Ariſtotelicæ meminit in libro περὶ ἑρμηνείας, Demetrius Phalereus, non uernaculæ, aut plebeiæ autor eruditionis, docens inſertam orationi fabellam, ſi opportune id facias, gratiæ plurimum afferre, ac uenuſtatis. Scribit Plut. Aquilam quādoq; Amphiarai haſtam abreptam ſuſtuliſſe in altum, moxq; demiſiſſe, eam uero terræ impactā Lauri ſpeciem præbuiſſe ueram, inſequenti die hoſtibus acri prælio ibidem congrediētibus, terræ hiatu repentino hauſtum cum curru, quod ἅρμα dicūt Græci, Amphiaraū perijſſe, conditam ibi poſtea Vrbem. Harmatis cognomine fuiſſe inſignem. Cuius rei autor ſit in tertio κτίσεων Triſimachus. Refert idē Plut. Peſte olim Lacedæmona diuexante, redditum oraculum, mali uim ceſſaturam, ſi nobilem uirginem quotannis immolaſſent. Cū obtemperarent Lacedæmonij, ac ſorte mactanda duceretur ſuo ornatu Helena, deuolans Aquila gladium abreptum, & ad armenta, quæ βουκόλια uocant, delatū ſuper Iuuencam demiſit. Quo prodigio παρθενοκτονίαν, id eſt, Virginum immolationem deſiſſe, quod Ariſtodemus autor tradit. Idē obueniſſe Romæ in Valeria Luperca,

ratiōe conſimili, uolumine nono, & decimo Italicarum rerum Ariſtides prodidit. ijs uero comparant fidē, quæ de Priſco Tarquinio T. Liuius perſcribit. Aquilam autem dici à Græcis ἀετὸν, ſciunt, omnes. Legimus tamē in templis nominari ἀετούς. Id nō aliud indicat, quam tecta, quæ item Ptera uocant. Sed & Aetomata ſicuti in Agamemnone autor eſt Ion.

¶ Allegoria ſcitiſſima de Saturno filios uorante. Cur dicatur Cronos. De Sabbato paucula. CAPVT XLII.

SATVRNVM Mythici filios deuorare ſolitum, tradūt, ac eoſdem denuo euomere. Id interpretantur prudentiores ad tempus referri oportere, Saturni nomine ſignificatum, à quo uicibus cuncta gignantur, & abſumant, quæ renaſcantur denuo. nam & immo pulſum a filio fingi, quia tempora ſe neſcentia ab ijs, quæ poſt ſunt nata pelluntur. Vinctum etiam fabulantur, quod certa lege naturæ connexa ſint tempora. Vel quod omnes fruges quibuſdam uinculis, nodiſq; alternentur. Sed enī Platonicorū ſcientia diuinior altius ſcandēs, & intima naturæ penetralia introſpiens, In ipſa ſecretiore, nimiſq; aſſidua contemplatiuæ mentis delectione cauēdum præcipit Saturnum. Illic enim frequenter filios ab eo deuorari. Nam quos ſublimiorum contemplationum ſuarum rapit illecebris, & illic agnoſcit, ut ſuos, eos interim, ſi modo diutius ibi ſiſtant, falce quadam è terris amputat, terrenamq; incautis uitam ſurripit, pro ea tamen cæleſtem reddens, atq; ſempiternam. Vnde & Hebræi Saturnum Sabbath nomine quietis appellant. Saturnus Græco nomine κρόνος eſt, ac, ut in Cratylo inquit Plato, puritatem integritatemq; mentis inuiolabilē cōprehendit. Hinc alibi duo commemorat regna Iouis, & Saturni, regnumq; Saturni regno Iouis tanq; felicius anteponit, ſiquidē ſub Ioue actio, uitáq; humana, ſub Saturno autem contemplatio diuinorum ſignificatur. Hinc & Proclus Diadochus auream ſub Saturno uitam καθαρὰν intelligit, καὶ ἄλυπον, καὶ ἀταραχον, id eſt puram, & triſtitiæ, ac perturbationum expertem, quod commonſtret aurum, ſicuti docuit item Plato. id nanq; ἀδεκτὸν ἰοῦ, καὶ σήψεως, id eſt rubiginis, ac putrefactionis neſcium eſt. quo nomine τῆς ἀπαθείας, id eſt imperturbati ſtatus, ac lentitudinis quodammodo typum habet. Saturnus porrò inquit, τῆς νοερᾶς ἐστι δοτὴρ ζωῆς, id eſt intellectualis eſt contributor uitæ. Vnde & Cronos dicitur κόρος ὢν τοῦ νοῦ, id eſt mentis ſaturitas, & pabulum. Aut potius κορὸς νοῦς, id eſt depurata mens. Quamobrem quiſquis intellectu uiuit, Croniam, id eſt Saturniam agit uitam. Orpheus tamen argenteo imperaſſe generi Saturnum canit, Si quidem eos, qui rationis puritate uiuerent, argenteos nuncupauit. Quos Heſiodus ζαθύμους dicat, hoc eſt, otioſos, facileſq;, uitq; phyſicam ducerent uitam, cuiuſmodi plantarum, quæ caput ſub terra occultarint, proinde homines eos dici ὑποχθονίους, id eſt ſubterraneos. Plotinus uero ille ſcientiſſimus, Intellectum inquit, eſſe puriſſimæ mentis appellatiōe dignū, ac nō aliunde, q̃ ex primo naſci principio. Eumq; genitū cuncta ſecū ſimul entia genuiſſe, uniuerſam idearū pulchritudinē, intelligibiles deos omēs. Exiſtimādum præterea ait, hunc eſſe plenum, quæ progenuit, omnium, & quaſi genita protinus abſorbentem, quoniam in ſe omnia complectatur, neq; in materiam labi ſinat, neq; nutriri apud Rheam, ſicuti myſteria, & fabulæ de dijs fingunt. Mox uero cum Iouem dicitur generaſſe, intelligendam monet animam, quam generat intellectus in perfectione conſtitutus. Quod autē Plato præſentem ait mundi circuitum ab oriente ad occidētem eſſe Iouium, atq; fatalem, uerum fore quādoq; alterū huic oppoſitum ſub Saturno ab occidente uiciſſim ad orientē, in quo ſponte naſcentur homines, atq; à ſenio procedent in iuuentutem. Iouem inquit Platonicus nobilis, animam mundi uocat, cuius lege fatali manifeſtus hic manifeſti mūdi ordo diſponatᷓ. Præterea animorū uitā in corporibus elemētalibus Iouiam eſſe uult, ſenſibus, actioniq; deditam. Saturnum uero ſupremū inter angelos intellectū, cuius radijs illuſtrentur ultra angelos animæ, accendanturq;, & ad intellectualē uitam continue pro uiribus erigantur. Quæ quoties ad uitam eiuſmodi cōuertantur, eatenus ſub regno Saturni agere creduntur. Scribit.n. Plotinus, ſenſum eſſe ueluti nuntium, Intellectū uero regem, Et mox regnare nos ait, ubi ſecundum illū agamus. In hac autē uita immo ſponte regenerari dicimur, quia electione propria in melius reformamur, rurſum iuueneſcere indies, id eſt in dies, ſi modo ibi dies ſūt, magis

magiſq;

magiſq; floreſcere. Hinc illud apoſtoli Pauli; Homo interior renouat̃ in dies. Orpheus uero Saturnũ cecinit ἀεὶ μελαίνας ἔχων ἐπὶ τοῦ γενείου τρίχας .i. nigricantes ſemper habere Barbitij pilos. Inſuper exactius intuenti inde manifeſtum fit, quibus adductus rationibus Moſes, Otium ſabbati mandarit Hebræis, niſi quis illud item ad ijciendum putet, Saturni diem actionibus ciuilibus, bellicisq; ineptum contemplationibus aptum, Eóq; die diuinum contra diſcrimina patrocinium obſecrandum. Quod quidẽ impetrari poſſe aduerſum Martis, & Saturni minas, Habraam, & Samuel, ac Hebræorum, Aſtrologi plures, eleuatione mentis in deum, uotisq;, ac ſacrificijs confitentur, illud Chaldæorum confirmantes præceptum. Si mentem ad pietatis opus ardentẽ erexeris, Corpus quoq; caducum ſeruabis.

¶ Cur Sabbati loco Dominicum ipſi colamus Diem. Solem eſſe inuiſibilis Filij dei uiſibilem imaginem. CAPVT XLIII.

NOS uero iure optimo diem, Quem Mathematici Solis uocant, Domino aſcripſimus, dicauimusq;, ac illius cultui totum mancipauimus, quoniam nulla magis re imaginari præpotentis, ac uniuerſa ſupereminentis Chriſti maieſtatem congruentius poſſumus, quam per ſplendidiſſimum Solis lumen. Nam legimus & in Sole poſuit tabernaculum ſuum. Et exijt de tribu Iuda. Cuius ſignũ Leo eſt, ſolare animal. Sed & in Republica Plato uiſibilem filium dei Solem dicit, Quem nos intelligimus imaginem inuiſibilis filij, Quia lux uera, illuminans omnem mentem, expreſſius habet ſimulacrum Solem hunc, qui lux eſt imaginaria illuminans omne corpus. Verum nos, ijs, quæ altius requirunt contemplationis examen, nunc omiſſis, aut dilatis, redeamus ad inſtitutum. Si illud uelut conniuentes non tranſiluerimus, quod ſuper Pſalmos eſt ab Auguſtino traditum, Triplex haberi ſabbatum. Nam temporis dies ſeptimus eo cenſetur nomine, quo poſt ſex dierũ opera conquieuiſſe dicitur deus. Eſt & ſabbatum æterna requies, Cuius intuitu nũc allaborandum, connitendumq; nobis eſt. Deniq; tranquillæ mentis conſcientia ſabbatum item eſt, futuri ſpe ſurrecta, & præſentium inconcuſſa turbinibus. In cordis ſabbato illud primum eſt, ut bona noſtra deo contribuamus, mala nobis. At male diuinis imbuti, ac ſine ſabbato bona ſibi, mala uel ſathanæ, tanq̃ coegerit, uel fato ex ſyderibus aſcribunt, ueluti deum quoq; incuſare adorti.

¶ Plauti locus ex Amphitryone declaratur. De Saturni hoſtia. Saturni ſacrificiorum impietas. De Xenophane, Cineſia, & Gelone, item Saturnalium ritus. Coi cur dicerentur ſoli libere ſacrificare. CAPVT XLIIII.

VVLGARE fuiſſe Græciæ dictum, Ariſtoteles ſcribit, quod & à Plinio itẽ repetitum ſcio, Aphricam ſemper noui aliquid afferre, Sit & latinorũ uulgare adagium, Plautum eſſe Aphricam alteram. Scatet in eo ſubinde quippiam, uel mendi uitio inexplicatum, uel ex literis interioribus erutum, ꝓindeq; ueluti monſtrificum quiddam Monitores, & interpretes uel longius ſummouens, Aut in errorum tendiculas ineffugibiles præcipitanter intrudens. Verſiculi ex Amphitryone ſunt hi. Ex quibus perſpicuum, opinor, iam fiet, q̃ toto aberrarint cælo, Qui inſolentius paulo in ære ſuo Plautum connumerare ſunt auſi. Sed hæc expendant uolentes.

Tun me mactes Carnifex? niſi formam Di hodie meam perdiũt,
Faxo, ut bubulis corijs onuſtus ſis Saturni hoſtia,

Sunt ex eruditis, Qui nodum hunc Gordiano implicatiorem ſentiant, Sed explicaturi ad Tertulliani infanticidium, tanq̃ magni Alexandri gladium deuoluuntur. Quod Saturno infantes mactare, Carthaginenſium ritus foret. Cuius inauſpicati ſacri Lactantius commeminit, & Silius. Id à Tyrijs traditum ad Vrbis excidium quoq; ſeruatum, autor Q. Curtius eſt. Quin Plato quoq; in Protagora, Neq; enim inquit, leges noſtræ homines ſacrificare permittunt. Apud Carthaginenſes autem iuſtum, ſanctumq; habetur, adeo ut eorum nonnulli Saturno etiam filios immolare ſibi permittant. Sed Auguſtinus etiam Iuuenes Saturno à Gallis ſolitos ſacrificari, tradit. Equidem omnino hi uiderunt aliquid. Eſt tamen quod amplius eruditis auribus, & mordaci lotis aceto quærendum uideatur. Quid enim ita doctiſſimus Poeta ſeruũ hominẽ, ut tum Amphitryoni

eſt uiſum, Saturni hoſtiam uocauit? Si de infanticidio intelligendum ſimpliciter autumas, Vide ne parum apte, parumq; cohærenter uile mancipium filijs nobilium comparetur. Latet itaq; reconditum omnino aliquid, quod in eruditorum album necdum uenit. Nam quod ait quidam, id à Plauto poſitum ſimpliciter, quia pauloante dixerat Mercurius. Sacrufico, ego hũc tibi Iuppiter, immóq; Amphitryo quaſi par pari rependens, Se illum Saturno immolaturum repromittit. Nil refert omnino. Nam totus in fermento factus Amphitryo, ut Plautinis & nos utamur ſalibus, ac ira planè furens, amarulentius quippiam, & quod non felle modo litum, Sed planè maceratũ foret, intulit. Quod ut candidus Lector uerum ſciat, Hæc ex libro Diodori uiceſimo ſubnotauimus, De Carthaginenſibus à Siciliæ tyranno Agathocle poſt magni Alexandri interitum, primi Ptolemæi temporibus, obſeſſis. Dicebant autem inquit, Saturnum illis iratum fuiſſe, Quoniam prius ipſi excellentiores ex filijs ſuis ſacrificabant. Poſtea uero clam emptis infantibus, atq; educatis, Liberorũ immolabant loco. Cumq; diligenti facta inquiſitione, multi ex ſuppoſitis inuenirentur ſacrificari, facile animos induxerunt, ut crederent obſidionem urbis hoſtes idcirco diuinitus miſſos fuiſſe, Quoniam priſcos deorum honores nõ ſeruarent. Itaq; deos placare ſtudentes ducentos ex nobiliſſimis adoleſcentibus publice ſacrificarunt. Trecenti uero alij, quoniam ſuſpectos ſeſe uidebant, ſponte ſe tradiderunt. Erat autem apud eos ænea Saturni ſtatua, magnitudine mirabilis, Cuius manus ad terram extenſæ ita erant in gyrum, ut qui peruenire ad eum adoleſcentes cogebãtur, in ingentem foueam igne repletam inciderent. Ex ijs Diodori uerbis, quæ pluſcula ob hiſtoriæ notitiam cõſulto appoſuimus, luce clarius patere arbitror, Plautum ad emptos illos, & ſubdititios infantes reſpicientem, Soſiam, ut ipſe putabat Amphitryo, Saturni hoſtiam appellauiſſe, ueluti ad eum uſum comparatus foret, Vt mox liberorũ loco Saturno mactaretur. Plutarchus in libro de ſuperſtitione in huius ipſius hiſtoriæ mentione, Qui ſine liberis forent omnino à pauperibus puerulos coemere ad hunc uſum ſolitos, ſcribit, ueluti agnos, aut auium pullos. Quin & in more item fuiſſe tradit, aſſiſteret Mater ἄτεγκτος καὶ ἀστένακτος, .i. citra lachrymas, & gemitus. Quod ſi illachrymari, aut ducere ſuſpiria deprehenderet̃, honore cenſebatur indigna. Puer nihilominus immolabatur. In ſtatuæ ambitu incinentium tibijs, & tympana pulſantium modulis opplebant̃ omnia, nequa exaudiri uox poſſet. Conducibilius porrò inquit, Carthaginenſibus fuerat, Critiam initio aut Diagoram legum ſortiri latores, ac deorum nullum arbitrari, aut dæmonum, q̃ eiuſmodi obire ſacra. Præſtat em̃ deos non credere, q̃ crudeles opinari, & ſanguinarios. Proinde Xenophanes phyſicus, cum Aegyptios ſeſe cõuerberantes ꝓ ſacrorum more, atq; lugentes eſſet intuitus, ſubmonuit clementer, ne lugere pergerent, ſi crederent deos. Quod ſi fuiſſe homines, compertum foret, ne ſacrificarent. Plutonem ſcribit Plato, perhumanum, ſapientem, ac diuitem, ſuadela, & oratione animas apud ſe retinentem dici ἄδην. Amaſtris illi tamen Xerxis uxor pro ſalute propria decem defodit uiuos hoĩes. Athenis quandoq; Timotheus Dianæ concinens hymnos cognominibus illã adornabat θυάδα nũcupans, φοιβάδα μαινάδα λυσσάδα. At melopœus Cineſias è ſpectatoribus cõſurgens, eiuſmodi ſucclamauit, tibi cõtingat filia. Legimus præterea in Plutarchi apophthegmatis, Gelonem Siciliæ tyrannum, ut debellaſſe Carthaginenſes eſt uiſus apud Himeram, ageretúrq; iam de conditionibus pacis, Illos coegiſſe, Legibus aſcribere, infanticidium deſituros. Quoniam uero Saturni feſto, ueteris fuit inſtituti apud Romanos, ut ſeruis diſcumbentibus ſubſeruirent domini, E Græcia morem eũ emanaſſe, liquere ex hiſtoria poteſt. Hermæa ſiquidem fuere Cretenſiũ feſta, In quibus id factitatum quandoq;, autor probat Caryſtius, Idem & in panagyri apud Trœzenẽ. Quin primo rerum babylonicarum Beroſus prodidit, menſe, quem Loum uocãt, agi feſtum conſueſſe Saceas nomine apud Babylonem diebus quinq;, quibus dominis imperabant ſerui, quorum unus ſtolam ſumeret Regiæ perſimilẽ, diceretúrq; Zoganes. Contra uero Coi rei diuinæ Iunonis honori operam dantes, à Conuiuio prorſum ſeruos reijciunt, propterea dicti, hominũ ſoli libere ſacrificare. Saturnalia porrò in Theſſalia itẽ celebrabantur, Sed Peloria fuiſſe nuncupata, Græci ſcribunt, a Peloro quodam, qui Pelaſgo nuntiaſſet primus, perruptis terræmotu montibus, effuſas ſtagnãtes prius in Theſſalia aquas, renudatoſq; ſpatioſiſſimos campos.

¶ Cur

¶ Cur fameſcentibus craſſeſcant Pedes. Itẽ famis Euentus alij ſcitu periucundi. Plauti loca duo explicãtur. Quæ ſint Alima, & Adipſa pharmaca. Qui diu uixerint citra ullũ omnino cibum. De Phlegmate Plura.

CAPVT XLV.

HESIODI Carmen in Ergis eſt, quo in fame plurimum craſſeſcere, aut extumere pedes ait, ſic enim ſcribit, quantum recolo.

μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ
σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις.

Eum locum explicans Proclus Diadochus fameſcentium inquit, modi maioris pedes fiunt, reliquum uero attenuatur corpus, forte quia deſideant otioſi, *Sed* & naturalis afferri ratio poteſt, ut Plutarchus ait. *Siquidem* cibo extrinſeco intimus indiget calor, ut perſeueret, *Si* uero priuetur, craſſari in corpus non deſinit, ex eo quippiã ſubinde auellens. Verum ex imbecillitate, quod ſibi aſciuerit, percoquere nequit, atq; imperfectum, crudumq; dimittit, quod uero incoctum eſt, ima petere, conſentaneum eſt, atq; inde pedibus craſſitudinem inducere, Rurſumq; ſuperna corporum, quæq; in meditullio ſunt, ubi redundantior uiget caloris facultas, attenuari. In Quæſtionibus encyclijs comparia ferè Ariſtoteles tradit, Cur inquit, uel cibo ueſcentes uitioſo, uel famẽ laborantes diutina pedibus intumeſcere ſoleãt? An utriſq; per tabem, cõſumptionemq; hoc accidit? tabeſcunt enim & qui eſuriunt, quia nullo penitus foueantur alimento, Et q uitioſe ueſcuntur, nam eo, quod aſſumpſerint, perfrui nequeunt. Hippocrates uero Epidemiarum ſecundo, In oppido Aeno ſcribit, ijs, qui ob famem leguminibus ueſcebãtur, crura eſſe debilitata, quin & Eruo utentes poplitum fuiſſe exceptos dolore. Quia uero de fame agimus, ut alij eius aperiañ euentus, attendenda uehemẽter *Senecæ* uerba, Quibus inquit, *Stomachus* ſuſpectus eſt, proceſſuri ad res agendas maioris negotij, bilem cibo temperent, quam maxime mouet fatigatio, ſiue quia calorem inedia conuellit, ac nocet ſanguini, curſumq; eius, uenis laborantibus, ſiſtit. *Siue* corpus, quia attenuatũ, & infirmum, incumbit animo. Certe ob eandem cauſam iracundiores ſunt ualitudine, aut ætate feſſi. Fames quoq;, & ſitis ex eiſdem cauſis uitanda eſt. Exaſperat enim, & incẽdit animos. Vetus dictum eſt. A Laſſo rixam quæri. Aeque autem & ab Eſuriente, ac ſitiente, & ab omni homine, quem aliqua res urit, nam ut ulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad ſuſpicionem tactus condoleſcunt. Ita animus affectus minimis offenditur. Ex ijs, quæ ſcienter profert Seneca, lux, opinor, Plautinis ſalibus infertur non pauca, cum in Amphitryone ita ſcribitur, Vetuſt adagium, fames, & mora Bile naſum cõciunt. Quod autem in Curculione Plautus idem hoſce ſcientiſſime uerſus appoſuit,

Os amarum habeo, Dentes plenos. Lippiunt fauces fame.
Ita Cibi uacuitate uenio laſſis lactibus.

Medicæ artis placita uelut aliud agens lepidiſſimus Poeta inſeruit. *Siquidem* primo Canonis Auicenna ſcribit, cibo non eſſe dandam operam, niſi ubi quis optare cœperit, qđ ſi inferbuerit auiditas, nec ea ſit ex uitio, quod Temulentis euenit plærũq;, aut faſtidientibus, non eſſe comedendi differendum uotum. Quoniam famis patientia non puris opplet Stomachũ humoribus. Idem ferè quarto Almanſoris prodidit Raſis. Euentus autem ratio eſt, quia à Meſeraicis, & Venis Hepatis interim perliciuntur humores. Nam tertio naturalium facultum Galenus, *Si* uenter inquit, eſſe inanis cogitur, à Venis, quæ in Meſenterio habentur, ac Hepate, pabulum ſibi deliget. Et mox. Proinde ante cibum laudatur Vomitus famem perpeſſis diuturnam, ne illatus cibus, ac putridis permixtus facile corrumpatur. Quod uero uſuuenit ſtomacho, id ipſum & in partibus alijs coniectare licet, nã pabulo deſtitus calor intimus hinc inde ꝓlicit unde confoueañ, regerente ſemꝑ natura, quod minus cõmodũ eſt. Illud nec omiſerim hoc loco, quod eſt in Medicorũ ſcholis iactatum, & ab Auicenna non neglectum. *Si* cibi concidat appetentia, aut ualidius inaugeſcat, ingruentem ſignificari cauſationẽ. Nam illud enectum propè oris ſtomachi Senſum indicat, propterea inanitatem non animaduerti, Vel quia membra ex ſtomachi ore nil admodum eliciant, uel quia à corpore non flat reſolutio. *Super* quare ſexto

re ſexto morbi Galenus capite. XII. plura (ut ſolet) conquirit acute. Orexis autem uelut Canina humectationes uehementius expreſſas indicat ab humore aceſcente in ſtomachi ore, Aut nimiam corporis reſolutionem, ex qua cibi continua exoritur neceſſitas, quod Galenus idem ſignificat Cap. eodem. Plutarchus in Sympoſio ſeptem ſapientum, ἄλιμα & ἄδιψα nuncupat pharmaca, Quæ famem obrepere, ac ſitim prohibeat. Nam eſt & Alimos herba, quam guſtantes fameſcere neſciunt. Illyrios ut famelicos inceſſuit Comœdia uetus, Vt qui aruo non ſtuderent, Sed piraticæ. Memorabile uero, quod in recentiore obſeruatum hiſtoria eſt, fuiſſe quendam, qui biennio continuo nil prorſum uel comederit uel biberit, ꝓbabiliora faciũt hæc, quod de animalibus ſeptimo Albertus ſcriptum reliquit, fuiſſe fœminam, quæ ſine cibo dies quandoq; uiginti tranſmiſerit, Sæpe uero & triginta. Virum quoq; Melancholicum ſe uidiſſe teſtatur, Qui ſine cibo ſeptem perſeuerarit hebdomadas, alternis tantum diebus aquam exorbentem. Adiuuat hoc ipſum Auicenna Phlegmatis argumento, quod ſi copioſius fuerit, poſſe effici putat, ut ſine cibis diutius agamus, quoniam ipſum alimenti ſubeat uicem. Hoc itẽ ſanis hominibus poſſe cõtingere, nõ abnuit. finit quoq;, Eſſe Phlegma incoctũ ſanguinẽ. De eo non prætermittã, quæ in Græcorũ obſeruata Cõmentarijs ſunt. φλέγμα inquiũt, οὐ λέγεται πρῶτον ἀπὸ τροφῆς. πρῶτον γὰρ ἀπὸ τροφῆς τὸ αἷμα, τὸ δὲ φλέγμα πρῶτον τῶν ἀπέπτων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ἄπεπτα, ἀπὸ γοῦν φλέγματος, μεταβάλλεται ὀξὺς χυμὸς περὶ τὸν στόμαχον. ἔστιν οὖν οὐχ ἁπλῶς πρῶτον, ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων. Inueni quoq; Phlegma, qui interpretentur φλόγα. id eſt, flammam παρὰ τὸ φλέγειν. A quo & Phlogomata uocentur etiam per uſtæ in panibus partes. Phlegmone autem, ſiue φλεγμονὴ definitur ὄγκος πυρώδης, συρρυέντων ἐπὶ τὸ ἀσθενέστερον μέρος τῶν ὑγρῶν. καὶ τῇ παρὰ φύσιν θερμασίᾳ φλεγόντων τὸ πεπονθός. Quæ uero φλεδονώδη nũcupant Græci, Ea planè nugalia intelligũtur. Verũ flores modo rerum prolibantibus hactenus in hæc excurriſſe, ſatis ſuperq; fuerit, ne Iliada cõtexamus.

¶ Gulæ deteſtatio. Epaminundæ hiſtoria, Frugalitatis laus. De Spartanis. Aegyptijs. Magis, Gymnoſophiſtis. De prophetis item in Creta, Diogene, Triptolemi præceptis, & Porphyrij, Philoxeno, & Gnathone, necnon de Philoſycis, Philobotryis, Philomelis, ac Melomachia.

CAPVT XLVI.

HIPPOCRATES ille Medicorum longe clariſſimus in Sententiarum libro, quas Aphoriſmos Græci uocant, ueluti deteſtatus Gulam, meditatorium Latrinarum, Craſſa docet, ac obeſa corpora, quæ creſcendi menſuram impleuerint, niſi cito ablatione ſanguinis minuantur, in Paralyſin, & peſſima morboꝝ genera recidere, & proinde demptionẽ uideri neceſſariã, ut rurſum habeant, in quæ poſſent creſcere, Quando in eodem ſtatu natura corporum manere nequit, Sed creſcat, aut decreſcat, neceſſe eſt, nec uiuere animal, niſi creſcendi capax. Galenus porrò Hippocratis eiuſdem doctiſſimus interpres, Sicuti Hieronymus item commeminit. Athletas, quorum uita, & ars Sagina eſt, in exhortatione medicinæ, nec diu inquit, poſſe uiuere, nec ſanos eſſe, Animaſq; eorum ita nimio ſanguine, ac adipibus quaſi luto inuolutas, nihil tenue, nihil cæleſte, Sed ſemper de carnibus, & uictu, & uentris ingluuie cogitare. Quinimmo autor idem Galenus apud Hippocratem eſt, farta conceptacula potione, cibatiue dehiſcere quandoq;, aut uernaculum atq; intimum calorem præfocari abundantia, atque extingui, ac conſileſcere, Sicuti arguunt immortui derepente Athletarum nonnulli, Qui ad immodicam Saginæ menſuram peruenerant. Epaminundam legimus corpulentioribus, & adipoſis adeo ſe præſtitiſſe infeſtum, ut quendam eiuſmodi protenſo Aqualiculo ab exercitu ſummouendum cenſuerit, ratione quoque addita, quod eius uenter uix tribus, aut eo pluribus obtegi ſcutis ualeret, adeóq; prominerat, ut pudenda oculis ſubijcere nequiret, Ipſe uero adeo prætenui, ac præparco fuiſſe uictu narratur, Vt à Vicino ad cœnam uocatus, bellariorum cum obſonijs ganeatis, & unguentis conſpexit apparatum, abiens. Ego te inquit, rei diuinæ operam dare opinabar, non de contumelia cogitare. Hinc celebrata Veteribus Menſa neceſſaria, quam tenuem, & frugi

& frugi uolebant intelligi,& quæ naturæ mõ expleret deſyderia,quã ad panẽ,& aquam Seneca produxit, Vt nil ſit neceſſe Saliaribus diſtendi epulis, nec tantum uorare, quantum uix alterius diei nox percoquat. Quando nil prorſus ita animum adobruit, ut oppletus uenter,atq; exæſtuans,huc,illucq; ſe uertens,& in ructus, uel crepitus uentorum efflatione reſpirans, Legimus quoſdam morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes proſcriptione bonorum, ad ſimplicem mensam,& pauperes cibos redactos conualuiſſe. Sed & Diogenes tyrannos,& ſubuerſiones urbiũ,belláq; uel hoſtilia,uel ciuilia non pro ſimplici uictu olerum,pomorumq;,ſed pro carnibus,& epularum delitijs aſſerit excitari. Quippe incini audias paſſim, εἷς οἰωνὸς ἄριστ⊙ ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου, id eſt unum augurium optimum, Cœnæ opem tuliſſe,nec Euripidis illud aduertimus, ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις,ἐν πεινῶντι δ᾽ οὔ, id eſt Sacietati præſto,Venus eſt,fameſcẽti haud quaquã. Nam antea dixerat Achæus, πεινῶσι γὰρ ἡ κύπρις πικρά, id eſt, amarulenta fameſcentibus Venus eſt. Cæterum,quod utiq; mirari me plurimum fateor, Ille uoluptatis aſſertor Epicurus omnes libros ſuos repleuit oleribus,& pomis, uilibuſq; cibis aſtruit eſſe uiuendum. Vetus ſententia eſt,difficile eſſe,immo impoſſibile,delitijs, & uoluptatibus affluentes non ea cogitare,quæ gerimus. Contra naturam eſt,copijs uoluptatum ſine uoluptate perfrui. Platonici, & Stoici in templorum lucis, & porticibus uerſabantur, Vt admoniti auguſtioris habitaculi ſanctitate, nihil aliud,quam de uirtutibus cogitarent. Scribit Xenophon in libro de Rep. Lacedæmoniorum, Lycurgum cibi tantum maſculo habendum cenſuiſſe, ut nunq; grauaretur crapula, & indigentiam ferre expertus ſciret. Quinetiam ad ſalubrius degendum, & ad ſtatus proceritatem magis id alimenti conducere,arbitratum eſſe, quod gracilia corpora, quam quod lita cibo efficeret. Ex obſonijs porrò apud Spartanos ius nigrum maxime probatum eſt, cuius gratia quendam ex Ponti regibus,memoriæ proditum eſt, Coquum emiſſe laconicum. Inde iure guſtato,cum eſſet offenſus,placide ſubintulit is,o rex,hoc certe iure homines in Eurota loti utuntur obſonio. Qui,ubi modice biberunt,domum abeunt abſque facula. Iam,inquit Hieronymus item,ex quo multa in caput tranſpoſuimus hoc, necui delicatior noſtra uideatur doctrina,ut qui pugnanti ictus de muro uideamur dictare, Aegyptiorum quoq; ſacerdotum mores præparci in uictu,& contemplationi dedita mens in ſtuporem uſque à Chæremone Stoico narrantur. Eos enim ſcribit,negotijs omnibus, curiſq; reiectis, ſemper in templo fuiſſe,& rerum naturas,cauſaſq;, ac rationes ſyderũ eſſe contemplatos, mulieribus nunquam ſe miſcuiſſe, nunquam cognatos, & propinquos,ne liberos quidem uidiſſe,ex eo tempore, quo cœpiſſent diuino cultui deſeruire. Carnibus item,& uino ſemper abſtinuiſſe,immo uero etiam pane raro ueſci ſolitos, ne onerarẽt ſtomachum, Quod ſiquando comederent, tonſum pariter hyſſopũ ſumebãt, ut eſcam grauiorem illius calore decoquerent, oleum tantũ in oleribus nouerãt. Quid loquar inquit,de uolatilibus, cum ouũ quoq; pro carnibus uitauerint, & lac? Quorum alterum carnes liquidas,alterum ſanguinem eſſe dicebant,colore mutato. Cubile eiſdẽ ex folijs palmarum,quas Baias uocant,bidui,triduiq; inediam ſuſtinebant. Sunt qui monumentis prodant,ætate, qua Pygmalion regno potiebatur in oriente, necdum Carnes in epulas fuiſſe admiſſas. In ſanctis literis carniũ eſus,& piſcium poſt diluuium mòdo uidetur cœpiſſe. Poſt id nanq; ita præcipitur,omne,quod mouetur, & uiuit, erit uobis in cibũ. Porrò ex tribus Magorũ generibus apud Perſas, Primos, qui etiã doctrina, & eloquentia præcellant,præter farinam,& olera aliud nihil prorſus in cibum recepiſſe memorant. Gymnoſophiſtarum apud Indos duo produntur genera,autore Porphyrio alterum Brachmanas dicũt. Samaneos alterũ. Quos adeo continentiæ ſtudioſos prædicãt,ut pomis modo,modo Oryza,aut farina tantum alantur. Additur rei miraculũ, ubi eos adierit rex,ueneratur, ut deos,illorum precibus pacẽ regno cõciliari opinatus. Digna porrò relatu,quæ inſuper de Samaneis idem ſcribit Porphyrius, Eos huius uitæ tẽpus,tanq; neceſſariam quandã ſeruitutem naturæ miniſtrantẽ,inuitos tuliſſe,ſtuduiſſeq; animas à corporibus ſoluere,ac cũ proſpere corpus ſe habere, ſentirent, ſæpe nihilo ad hoc urgente,è uita ſolitos egredi, Hos domeſtici obitu beatos exiſtimabant, quiq; illis ſupereſſent,deflebãt,ut infelices. Euripidis teſtatum monumentis eſt, Quos uocant Iouis Prophetas in Creta, non carnibus modo, ſed & coctis omnino abſtinuiſſe cibis:

A Xenocrate tria celebrantur Triptolemi præcepta in Eleuſinæ templo. Honorandos parentes. Venerandos deos. Carnibus abſtinẽdum. Quid hic Diogenem amplius memorem, quem Græcia ἡμερόβιον dictitabat, perinde ac tu dicas, Diarij uictus, quod de craſtino minus penderet, & in præſentem modo horam ſibi corrogaret cibum? Illud ſcimus omnes, à Porphyrio illo ſcientiſſimo concinnatum eſſe librum aduerſus edentes carnes. Hic eſt, qui mentem ſanctam, & animam perturbatiõis expertem optimas deo eſſe primitias, pronunciauit. Item corpus pinguefactum animam quoq; in eſuritionem cogere à uita prolapſam felici. redditam etiamnum corpoream, ad idq;, quod diuerſum eſt, deflexam. Iam uero inquit, Si ne minimis quidem alimentis indigeremus, tanto feliciores eſſemus, quanto magis & immortales. nunc uero in hoc mortali uiuentes, Adhuc etiam nos, ut ita dicam, mortaliores latenter efficimus, dũ corpus adaugemus, atq;, ut Theophraſtus inquit, dum ἐνοίκιον, id eſt, plurimum neceſſitudinis animus cũ corpore contrahit. Democrates ait, uiuere imprudenter, intemperanter, impie, non tã male uiuere eſt, quam diu mori. Prodit hiſtoria, & meminit in libro περὶ σαρκοφαγίας Plutarchus, Aegyptios uentrem mortuorum eximere, atq; mox in Sole aperire, ut omniũ peccatorum cauſam. Bœotios non alia magis ratione fatuos, pingues, ac rudes, & ἀναισθήτους, id eſt, Brutos ab Athenienſibus dici, quam propter ἀδηφαγίαν, id eſt, edendi inexplebilem auiditatem. Philoxenum Eryxidis, & Gnathonem ſiculũ, Plutarchus ſcribit, Gulæ proceres, immo uero extremos, ac perditos homunciones, cupediuoroſq; infamari literis, quod conuiuijs adhibiti emungere ſe in Paropſides, ſiue pultaria ſoliti eſſent, ut abſtinentibus cæteris. ſoli epulis ampliter fruerentur, uel ad diſtenſionem obſaturentur uerius. Philoxenum uocant nonnulli Philichthyn. Ariſtoteles etiam Philodipnon. Quod de Gruis collo in Philoxenum refertur, Melanthio Clearchus cõtribuit. Sunt qui Cytherium ſcribant Philoxenum Poetices non ignarum cœnaſſe quandoq; apud Dionyſium, ac, ut illi animaduertit Mulum apponi magnitudine uiſenda, ſibi uero minutulum neſcio quem, arreptum protinus admouit auribus. mirante Dionyſio, In manibus inquit, Galathea eſt, uolui quæpiam de hoc ſcitari, At is iuniorem ſe reſpõdit, quam ut ſcire quippiam poſſet. Verum, quia ſit iam magno natu, ſcire multa, qui ſit appoſitus tibi. Qua urbanitate ſolutus in riſum Dionyſius, mulo ceſſit illi. Philoxeni paraſiti meminit Athenæus, Pternocopida cognominatum prodens. Qui cœna quadã ubi atriorem inferri panem animaduertit, ne multum inquit, appoſueris, ne tenebras forte inducas. Porrò ſicut Philoxenus Philichthys eſt cognominatus, ita nec deſunt, qui Platonem quoq; Philoſycon nuncupent, quod ficis grate ueſceretur. Nam & quidam dictus Philobotrys eſt, quoniam uuis afficeretur inſigniter. Velut Philippus, & Alexãder Philomeli uocantur, à Pomis, quæ auide eſitarent. Quin inuentis prope Babylonẽ optimis, edita ab Alexandro Melomachia eſt, onuſtis nauibus.

¶ De Tyrotaricho apud Ciceronem quid ſentiendum. Quid Tarichopoleum, & Tarichopola. Quid Cremathra, Et Epiſodia. Saperda.

CAPVT XLVII.

CICERO in quadam ad Pætum epiſtola. Quam mihi inquit, Tyrotarichi patinam narras? facilitate mea iſta ferebantur antea. Nunc mutata res eſt. Quæri ſcio inter eloquentiæ Ciceronis candidatos, quid uerbũ nõ admodum frequens apud latinos ſibi uelit, tam hic, quam in epiſtolis ad Atticũ. Inuenio apud Græcos dici quidem Tarichos ſalſamentum. Sudas tamen carnem intelligere mauult ſale conſperſam, addito etiamnum etymo, παρὰ τὸ ἐς γάρον ἐγχωρίζεσθαι, quod eliquetur inde tabes Gari modo, nam Ichor tabes eſt, ac cruor. Id fuiſſe annonæ uilioris, ut credam, facit Ariſtophanis interpres, Cum in Comœdia, cui titulus eſt, ἱππεῖς, id eſt, Equites, ita ſcribat. ὅπου τὸ ταριχοπωλεῖον, ἀντὶ τοῦ ὅπου τὰ εὐτελῆ πωλεῖται. Vbi inquit eſt Tarichopoleum. Hoc eſt, ubi tenuia uenduntur. Tarichos Phrygiũ, & Gardiricũ eſt apud Eupolin in Marica. Iulius Pollux Aegyptia addit, & Sordoa quoq;. Sed & Tilti Tarichos dicit̃ ab eodẽ, & λεπιδωτόν, Quod ſquammatũ intelligit. Quod ſeruile cibarium fuiſſe, monſtrat Comicus Plato, καὶ πρίωμ' ἅμα, τίλτου τάριχος πριάμενοι τοῖς οἰκέταις. Ex ijs ducor coniectura non tam, ut Monitoꝝ plæriſq; eſt uiſum, à

Caſeo

Caſeo duci Tyrotarichũ, quam à loco, ubi conficeretur, moxq́; Romam ſubuectaretur, uti ex Hiſpania, & locis alĳs. Nec me fallit, Apicium ſcribere, quiſquis is eſt, Patellã Tyrotaricham ex quocunq; ſalſo uolueris coques ex oleo. exoſſabis & cerebella cocta, pulpas piſcium, Iecuſcula pullorum, caſeum mollem excaldatum, hæc omnia calefacies in patella. Apud Philippidem, Euſtathio referente, legitur, τυροῦ καὶ ταρίχους, ubi autor idem probare nititur, Tarichos neutro dici genere, ut apud Menandrum ἐπίπασον ἐπὶ τὸ τάριχος ἅλας, id eſt ſale inſperſi tarichos, & maſculino apud Ariſtophanem. τάριχον τοῦτον πλύνων, id eſt Tarichum abluens hunc. Horæum tarichos inueni apud Pollucẽ libro ſeptimo, ſiue Horatarichos, ſicuti etiam Tarichopolas, quos latine Salarios dixit Martialis, hoc eſt qui ſalſamenta uendunt. Philotarichos legitur quandoq;, & Zomotarichos, ſicut Elephantinum tarichos. nec non Homotarichos. Quia uero obſonia attingimus, id opera parerga nil obfuerit appoſuiſſe, Cremathram dici uas, in quo obſoniorum reliquiæ condantur, dictam, quia ſuſpenſa in alto habeatur. Eam Ariſtophanes etiã Talarum uocauit, quanq́; eo nomine Calathus intelligitur ruſticanus, ex ſalignis uirgis contexi ſolitus. Adĳciamus ex abundanti poſtremo & illa, Eorum, quæ ad menſæ uſum parantur, Alia quidem ordinem habere neceſſarium, uti uinum eſt, Panes, obſonia, ſtragula item ueſtis, ac menſæ. Alia uero ἐπεισόδια dicuntur, id eſt introducta uoluptatis gratia, uti cantilenæ, Gelotopœi, hoc eſt riſum mouentes, & id genus alia cõplura, Quæ ſi affluant, oblectant utique, ſi non adſint, nec ualde quidem deſyderaris. Saperdam eſſe ponticum obſonium Athenæus libro tertio ſcribit, unde innoteſcit amplius, cur à Perſio dicatur, Saperdam aduehe ponto. paulo poſt idem tradit, à quibuſdam Coracinum dici Saperdam, qui in Mæotide habeatur optimus. meminit Saperdæ Ariſtophanes quoq; in Holcadibus.

¶ Niuem perfuſam mulſo quid appellarit Domitianus. Capillorũ colores unde ſint. Caniciei ratio. CAPVT XLVIII.

DOMITIANVM imperatorem inauſpicatiſſimum, quem libidine furentem ſcribit Sextus Aurelius, eiuſmodi fœdum exercitium Græcorum uocabulo Clinopalen, dixiſſe memoriæ proditum eſt, ſermonis tamen nec inelegantis fuiſſe, nec nõ dictorum notabilium. Vellem inquit, tam formoſus eſſe, quam Metius ſibi uidetur. Et cuiuſdam caput uarietate capilli ſubrutilum, & incanum perfuſam niuem mulſo dixit. Quod feſtiuiter admodum, & urbane in eum eſt prolatum, qui iam ætatis grauioris ianuam pulſaret, & inde caneſceret, liquore uitali longæuitate, ut interim hoc utamur uerbo, ſiccato, humore autem uitioſo, exq; frigore procreato, exuberantius emergente, quo fit, ut inalbeſcant cani, quoniam colorẽ humoris imitentur, unde alimenta trahunt. Quippe, ſicuti ſcienter primo canonis docuit Auicenna, capilli nigrorem caliditati acceptum referimus. Ex aduſtis enim humoribus nigricãs cõſurgit uapor, eandẽ in pilis exprimens qualitatem. Subalbidus color frigiditatis indicium eſt. in eum enim colorem frigoris opera uergit humor, & qui contolluntur inde uapores, albicant. At Citrinitas, & rubedo æqualitatem præferre uidentur imprimis, id eſt temperatam conſtitutionem inter adurentem calorem, ac frigus, Albedo autẽ frigiditatẽ indicat, ac humiditatẽ immodicam, ſicuti canicies, aut uehementiorẽ ſiccitatis uim. Veluti uegetabilibus obtingere, deprehenſum eſt, ubi exareſcãt. ex nigredine ſiquidem, aut uirore in albedinem emigrant, Ipſum uero hoc uſuuenire homini nequit, niſi in exitu perſiccantiũ ægritudinũ. Etenĩ Pili ſubſtantia attenuatur, rareſcitq; eius humidũ uiſcoſum, unde peruius redditur, & tranſparens. Cæterũ quid nã eſſe cauſæ dicamus, cur inter animãtes adeo numeroſas, adeóq; diſcretas hominẽ ſolũ caneſcere, cernamus? quãq́; non ignoro, Pliniũ ſcribere, id etiã in equis uiſum. Rerũ naturaliũ peracuti conſectatores ita fermè aſtruũt, animantium plæriſq; ῥυάδα τὴν θρίχα, id eſt deciduum quotannis eſſe pilum, ut equo, & boui. Nonnulla uero hoc quidem non habere, ſed eſſe βραχύβια, id eſt breuis temporis, ut oues, & alia quædam, Quorũ pilus, utpote non ſeneſcens, caneſcere neqt. At homo nec deciduũ gerit pilũ. Et μακρόβιος eſt, ſeu longæuus. ꝓpterea cõſeneſcit, καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου πολιοῦται, id eſt ætate caniciẽ contrahit. Inſup & cætera animalia

animalia parum cerebri, idq; minus humidum habent, ut calor ad conquendū ſufficiat. Scribunt tamen Phyſiologorum nonnulli, uiſum quandoq; hominem, cui ex toto capilli defluxerant, Cauſam febre amplius præſtante, exiccandi poteſtate, nec reddita ſanitate omnino ſuccreuerunt pili, quod poros, ac meatus pilorum occupaſſet frigiditas, quibus præfarctis, obſtipatisq;, Capillo non patuit exitus. Argumentum huius erat prælucida cutis inſtar ſpeculi nitẽtis. Qua ratione nec in locis à Pſora occupatis, promere ſe pilus ualet, quoniam areſcente putrido humecto, meatus præcludūtur, frigore craſſante. Verum ne uideamur Plinium inſectati, autorem in noſtris literis eminẽtiſſimum, Illud non negligẽdum, Equos caneſcere, comprobari Ariſtotelis doctrina tertio de animaliū hiſtorijs, & quinto de Generatione. Cæterum quia Canicies illa rarior eſt, minusq; propria, nec clara admodum, ideo ſolum hominẽ caneſcere, traditū eſt. In Equis tamen etiã ratio afferri poteſt, quod os in quo cerebrum, tenuius, quã cætera, pro magnitudine habent. Argumentum eſt, quod ictus in eo loco periculoſus eſt. Vnde illud homericum, ἵνά τε τρίχες ἵππων κρανίῳ ἐμπεφύασι, μάλιστα δὲ καίριόν ἐστι, hoc eſt, qua Setæ hærent capiti, letaléq; uulnus præcipue fit equis. Cum igitur præ tenuitate oſſis affluat humor, & per ætatem calor deficiat. pili iſti caneſcunt. Ruffi uero celerius, quam nigri. Nam & Ruffitas, hoc eſt, πυῤῥότης, quaſi imbecillitas pili eſt. Imbecillimū autẽ quodq; ſeneſcit celerius. Sunt qui putent, Ariſtoteles inquit, Caniciem eſſe ariditatẽ quãdã, Sed hoc perperam eſſe traditum, indicio eſt, quod pili, qui pileo, uel integumento quouis operiuntur alio, celerius caneſcunt. Flatus enim putredinem prohibent. Operimentum autẽ flatus arcet. Porrò pilum, ut herbã, exiccatam non albeſcere, argumento id eſt, quod pili nonnullis cani ilico oriunť. at nullum oritur aridū. Multi etiam in extremitate albeſcūt, in ultimis eñ, ac tenuiſſimis calor minimus habetur. Cæteris uero animalibus, quibus pili ꝓgignuntur albi, natura, non affectu id euenit. In ijs eñ cauſa coloris cutis eſt. Alborū eñ alba cutis eſt, nigrorū nigra. Variorũ, permixtorumq; partim nigra eſſe cõſpiciť, partim alba. At in homine cutis nulla cauſa eſt. Qui eñ ſunt albi, admodum nigros habent capillos. Ratio uero eſt, quod homo omniū maxime tenuem cutẽ habet pro magnitudine. Itaq; nihil ad pilorū mutationẽ cutis ualet. immo præ ſua imbecillitate ipſa mutatur, & uel a Sole uel à flatu reddiť nigrior, nec pili tamen mutanť. Cæterū nec prætereunda parte iſta Grãmaticorum diligentia, Qui Xantham ſiue flauam in Achille comam caloris, & iracūdiæ argumentū habent, quoniã eiuſmodi ferè ſint Xanthocholi, id eſt, quibus dominatur bilis flaua. Verum & flauus dicitur Menelaus, quẽ tamen haud quaquã Acrocholum intelligunt, ſed mitem ſuauemq;, ac proinde mollem bellatorẽ. Xantham porrò Comam etiam Pyrrham dici, palam eſt, Vnde inflectatur Pyrrhichus. Dicitur & Pyrſa. Item Aetha, id eſt αἴθη, ab Aethos, quod ardentẽ ſignat. unde apud Lycophronem Comætho, id eſt, κομαιθώ. Xanthi tamẽ capilli ſolare quidam habent, Pyrrhi uero flammeum. Sciendum tamen eſt, Caniciem, quæ morbo contingat, non ſenio, effici ratione cutis. Nam eo uitio corporis, quod Leuca dicitur, ſiue Vitiligo, pili efficiūtur albi. Cuius cauſa eſt, quod è cute exeunt pili. Si uero ægrotat cutis, extenuatáq; eſt, pilus quoq; ægreſcit. Aegritudo autẽ pili canicies eſt. Aetatis uero illa canicies eſt ex inopia, & exilitate caloris. Omnis enim ætas labitur in frigiditatem. Quibus uero hominibus natura pilorū parum calida eſt, pluſq; humoris ſubit, calor proprius nequit cõcoquere; atq; ita putreſcit humor calore aeris ambeuntis. fit enim putredo ex calore, Sed nõ ſuo, natiuóq;. putredo autẽ & aquæ, & terræ, & quorumuis eiuſmodi corporū fieri poteſt, ꝗobrem etiã terreni uaporis putredinẽ nouimus, Quæ εὐρὼς, id eſt, Situs uocatur. Etenim ſitus caries terreni uaporis eſt. Itaq; in pilis quoq; alimentū tale ubi nõ concoquitur, putreſcit, atq; ita efficitur ea, quæ canicies appellať, quæ alba propterea eſt, ex Ariſtotelis doctrina, quod & ſitus carioſorum ferè albus eſt. Cuius rei cauſa eſt, quod multū aeris continet. Omnis enim uapor terrenus uim habet aeris craſſioris. Situs enim quaſi reſpõdens pruinæ exiſtimatur. nã ſi uapor ſe efferens cõcreſcit, pruina eſt, ſin putreſcit, Situs. Quamobrem apposite admodū per tralationem in Comœdijs Poetæ cum morſu ita enunciãt, ut τὰς πολιὰς γήρως εὐρῶτα, καὶ πάχνην, id eſt, Caniciem ſenectutis ſitum, atq; pruinam uocent. Porrò argumentum illud euidens, quod plæriſq; per ægritudinem pili canuerint, mox Valetudini reſtitutis nigruerint, quod ipſum Auicenna item docuit

ſecunda

ſecunda quarti,tractatu.ii.de cōualeſcentibus. Recte utiq; dixerimus,Morbum eſſe aduentitiam ſenectutem. Senectutem uero eſſe morbum naturalem,quare morborū nōnulli idem faciunt,quod ſenectus. Sed nec ægritudine ſolum incaneſcere hominem cōtingit,uerum etiam repentino mortis diſcrimine,quod eueniſſe compertum eſt cuidā è rupe pendenti,dum accipitrum pullos ſcrutaretur,interimq; funes, quibus ſuſtinebaſ, diſſiluiſſent. Contingit præterea & diuturno mœrore. Sed & Canos item prudētiæ nomine quoſdam dicimus,uti adnotauit Euſtathius,proinde inquit,tyrrhenus Tarcon,& Cycnus Troianus,ætatis primordio ſtatim memorantur cani.

¶ Cur ab Homero Senes dicantur Poliocrotaphi. Crotaphos quid. Suturarum Capitis ratio. De Caluicie præterea,& Canicie. Rhaphides quid.

CAPVT XLIX.

QVAERIT Alexander Aphrodiſeus,peripateticorum ſcientiſſimus,quā ex cauſa Homerus ſummo ingenio,ſummáq; doctrina Vates τοὺς ἀνθρώπους πολιοκροτάφους ἐκάλεσεν, hoc eſt, homines dixit Poliocrotaphos,qđ ſignificat,in temporibus Canos. Hoc autem inquit, ex eo credimus prouenire,quia ut plurimum inde Canicies exoritur,quandoquidem primores capitis partes poſteriorib⁹ ſunt humectiores, καὶ φλεγματικώτεραι, id eſt,longe magis pituitoſæ. Crotaphon intelligit Ariſtoteles partem oculos interiacentem,aureſq;,& uerticem. dicitur Crotaphos,quod & inſtitutum adiuuat, quoniam κηρύσσει τὸν τάφον; uelut mortis ſit prænūtia. hinc Theocritus, ἀπὸ κροτάφων πελόμεθα πάντες γηραλέοι, id eſt, ex temporibus omnes ſumus Senes. Sed inquit Macrobius, Si pars anterior humidior eſt,cur caluitium patitur,quod non niſi ſiccitate contingit? ratio eſt , quia partes priores capitis fecit natura rariores,ut quicquid ſuperflui,aut fumei flatus circa cerebrum fuerit,euaneſcat per plures meatus,unde uidemus in ſiccis defunctorum capitibus uelut quaſdam Suturas,quibus Hemiſphæria,ut ita dixerim,Capitis illigātur. Eas uero ut doctius teneamus,Sciendum eſt,totum quidem capitis os dici à Græcis Cytos, conſtare uero id cōmiſſuris,quas ἤδε ῥαφὰς uocent,id eſt,Suturas,quæ ſerratæ ſunt. Aliqui etiā Stephanitidas,aut Rhabdoides,& Lepidoides. Sunt autem Commiſſuræ Cranei interceptæ numero,ut ferè creditur,quinq;. Ex quibus nonnullas intelligi ueras uolunt, certaſq;,quoniam ab extimis ad intima directe producantur per integram oſſium ſpiſſitudinem,quod ſcribit Conciliator. Incertas uero nec ueras,aut fallaces,ut Conciliatoris eiuſdem utamur uerbo,accipiunt,non quia ad intima non perueniant,quod per errorem adcrediſſe Mundinus uidetur,nam in Craneo uehementer arefacto penetrare eas,liquido deprehenſum eſt. Sed quoniam,ut priores,directe non penetrent;nā quod extrinſecus ab imo exorditur,intus definit ſuperne, Veluti os ſubiecto incumbat oſſi, atq; ita ferruminetur utrūq;. Nam & ſignificantius nono de utilitate particularum Galenus Agglutinationes uocauit. Primam uero ex legitimis,certiſq; Coronalē uocant, quoniam in ambitum porrecta Coronæ præferat imaginem,Sequentem uero à figura ſagittam uocant. habet hæc capitis mediana,initium ducens ab oſſe anteriori,pergens ad os dictum Lambdam,hoc modo ——(coronalē quippe cōtingit,pergitq; mox ad uerticem,Quod Auicenna ſcribit. Suturam tertiam Lambdæ uocant,à Græci elementi figura. Eſtq; in parte poſtrema,quam Puppim uocant. Subiacet ei cerebri uentriculus poſterior. Porrò Suturas nō ueras eſſe duas ſtatuūt,inter oſſa capitis lateralia, atq; præcipua, & oſſa petroſa,quæ ſuperiacent eis,cohærentiq; corticis imagine quadam. Eas Galenus etiam ſquammoſas nuncupat,& eſſe Parallelas probat,id eſt,à ſagitta æquidiſtantes,addunt nonnulli etiam à coronali. Haſce Suturas quinq; Medicorum Scholæ obſeruant præcipue. Adnotarunt & alias,ſed obſcuriores, quibus colligentur oſſa capitis omnia ſupra collum. Ita ut uniuerſæ fiant duodeuiginti . Sed enim parte hac uberius, fuſiuſq; magni Autoris perſequamur placita. Oſſium inquit,compoſitio duplex, Aut enim ad motum eſt,diciturq; ἄρθρον, Aut ad firmitatem,ac uocatur συνάρθρωσις. Huius ſpecies tres, ῥαφὴ, σύμφυσις, γόμφωσις. Et, Oſſa quidem capitis compacta Suturis ſunt. Inueniuntur hæ quinque plurimum, στεφανιαία per ſinciput,id eſt διὰ τοῦ βρέγματος: Oboliæa per uerticem, λαμβδοειδὴς, Quæ in occipite,id eſt, διὰ ἰνίου. Crotaphiæ, ſeu

temporales duæ. Cranij oſſa ſeptem. Occipitis unum. Verticis duo. Temporũ totidem. Frontis unum. Polymorphi item unum. Gomphoſis dentium eſt, quia infiguntur. Symphyſis uero aliorum. Pauciores eſſe Suturas in mulierum capitibus, obſeruatũ eſt. Addunt & conſtipatiores haberi, qua ratione doloribus capitis amplius infeſtari. minus ſe egerentibus Cerebri ſuperfluitatibus, Quæ præcipua eſt ſuturarũ utilitas, Vnde & capitis oſſe pertuſo, maniacos plærũq; ſanitati reſtitutos, legimus. In Platæenſi ſtrage perſicum caput repertum, Herodotus ſcribit, nulla prorſus ſuturarum cõmiſſura. Cui Aratus ſuccinere uidetur, πολλαὶ δ' ἀῤῥαφέες κεφαλαὶ πάγεν ἀνθρώποισι, id eſt, Capitũ plæraq; hominibus citra ſuturas compacta ſunt. Arrianus Aethiopum capita ſuturis nullis eſſe laxa prodidit. Sed ad rem, Quibus illi meatus fuerint ampliores, humorem ſiccitate mutant, & ideo tardius caneſcunt, Sed non caluitio carent. Occipitiũ etiamſi eſt ſiccius, nunquã tamen caluitio deformatur, Quoniam eius ſiccitas non ex uitio, Sed ex natura eſt. Ex ea uero ſiccitate caluitium fit, quæ per malam temperiem, quam Græci ἀκρασίαν uocare ſolent, contingit, Vnde capillo criſpi, Qui ita temperati ſunt, ut capite ſicciore ſint, tarde caneſcunt. cito in caluiciem tranſeunt. Qui uero capillo ſunt rariore, non eo facile nudantur, nutriente humore, quod Phlegma uocitatur, Sed fit illis cita canicies. Porrò ſcitu dignum id quoq;, Caluiciem quandoq; ex cognatione prouenire, quod Alexander ſcribit, Sicuti podagra, & morbi alij ex nobis natos frequenter excipiunt. Ex eodem quoq; illud non omiſerim. Canos non ſolum albicare, Sed quãdoq; fieri χρυσοειδεῖς, hoc eſt, fuluos, ὅταν συναναμιχθῇ ἡ λεκιθώδης χολὴ τῷ φλέγματι, id eſt, ubi flaua bilis permixta pituitæ fuerit. Sic enim Lecithodes tranſfertur, quando Lecithus eſt oui luteum. Quoniam uero dici à Græcis Suturas diximus ῥαφὰς, Sciendũ, Rhaphidas aliud eſſe omnino, nam ſic piſces uocant, quos & Belonas dicunt, Vti tradit in Commentatione de piſcibus Dorion, meminit Epicharmus inſigni diſtinguens appoſito, nam Oxyrhynchos appellauit, id eſt, exacuminati roſtri.

¶ De Phalacro, & Phalantho. Quid Phalacræ, ſiue Calueta. De Caluitio plura. Itẽ de Spadonibus. CAPVT L.

CALVVM Græci Phalacrum dicunt, ueluti qui habeat τὸ ἄκρον φαλὸν, ὅ ἐστι λευκὸν, quod uerticem habeat albicantem. Phalum enim album uocãt, ἀπὸ τοῦ φάος, tanq; luminoſum ſit, multumq; habeat claritatis. hinc & eundem Phalanthum appellarunt, quod albus capillus ueluti flos ſit. In Iulij Pollucis monumentis eſt. Anaphalantias quoq;, Sed hunc Anaſilum interpretantur, hoc eſt, capite incompto. Nam inquiunt, Phala eſt ornatus quidam, à Luce ita dictus, unde & Galeæ Phalus nuncupatur, pars ante frontem. Cui prænitentes claui affiguntur, ut ſpeciem afferant, Caluitium ipſum Phalacroma uocãt. Legimus in Theſauris Stephani, Phalacras inde dici uertices montis Idæ, ubi planta nulla uiſitur niuiũ magnitudine, ac Gelicidij. Quin inquit, montana omnia ſatis, fruticibuſq; nuda Phalacras recte dixeris. Latine dici Calueta poſſunt. Vel, ut Columellæ placere animaduerto, Glabreta. nam & Caluatam uineam lego apud Catonem, & Plinium, in qua uites quidem ſint, Sed paucæ admodum, & raræ, ut in Caluitio capilli. Caluari quoq;, & caluelcere in Columella poſita inuenies, ꝓ rareſcere. Sed redeo ad caluos. Eſt inquit Plinius, in capillis aliqua terrarum differentia, Quippe Myconij carentes eo gignuntur, unde & caluos omnes Myconios dicimus, autore Stephano, Sed cõmeminit & Strabo. Eſt uero Myconus Cycladum una, de Mycono nũcupata Aeneæ, ac Rhyus filio. Scribit Herodotus in Melpomene, ſiue hiſtoria quarta, inter Scythicas gentes eſſe quoſdam, qui ſub excelſorum montium radicibus incolant. Eos ab ipſo natali caluos eſſe, tam mares, quam fœminas. Eſſe item ſimis naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris ſono, Scythicam geſtantes ueſtem, ex arbore uictitãtes, Cui nomen ſit, Ponticum. Cuius magnitudo eadem, quæ fico. fructum eſſe fabæ perſimilem. Verum refectis ijs, aliquid ſcitius promere pergamus. Quærunt ſcientiſſimi, Quid ita Spadones calui effici nequeãt. Ratio autem duci uidetur inde, quod Cerebri multum obtineant, quam rem eis contingere, hinc manifeſtum eſt, quia rem ueneream non agunt, ἡ γὰρ γονὴ ἐστιν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα. hoc eſt, Semen labi per ſpinam è cerebro uidetur, quam opinionẽ ſecutus item

tus item Hippocrates eſt, in libro de Aere, & aqua. Nam præciſis uenis, quæ poſt aures
ſunt, induci ſterilitatem credidit, quod ſeminis materia plurimum à cerebro ſit. Quem-
admodum uiceſima tertiꝫ ab Auicenna quoqꝫ expoſitum ſcimus. Indicio eſt, membri il/
lius, & oculorum quoqꝫ ex coitu imbecillitas. Eadem ratione Boues Ectomiæ, id eſt exe
cti cornua gerere maiora uiſuntur. Inſuper ob id quoqꝫ pueri, necnon mulieres caluitiũ
neſciunt. Sic autem ſancit de toto negotio Auicenna. Mulieres inquit, & caſtrati nõ cal
ueſcũt, Et mulieres quidem, quia ſint humectæ plurimũ. Caſtrati uero perfrigidi, ut mi
nor calore in eis fiat humiditatis reſolutio. Amplius in Euiratis quod tranſire in barbam
debuerat, in Capronas abit, in muliere barba non ſuccreſcit, pororum, ac meatuum an/
guſtia. Scribit Hippocrates ſententiarum libro ſexto, Spadones nec podagra laborare
neqꝫ caluos effici. Super cuius loci enarratiõe paucula Galeni doctiſſimi interpretis uer
ba ſubſignare uoluimus, ut obiter moneamur inde, quam̃ euidens ſit morborum ratio
in uictu parum ordinato. Spadones inquit, dempti teſtes ſimiles mulieribus reddunt.
Igitur eæ quemadmodum non calueſcunt, Ita Spadones nil eiuſmodi ſentiunt. Cæterũ
ut podagra caſtratos non tentet, temporibus Hippocratis uerius erat. noſtris non inſu/
per ratum eſt, ob inertiſſimam deſidiã, & improbam ſacietatis laſciuiam. Collibuit por/
rò nec præterire, Quæ omnium in rebus naturalibus maximus exaranda ſibi cenſuit.
Calui inquit, omnium maxime homines aperte efficiuntur, Quod genus affectionis ge
nerale quodammodo eſt. Nam & plantarum aliæ ſemper frondent. Aliæ frondem amit
tunt. At aues, quæ certo tempore ſe abdunt, & latent, pennas amittunt. qualis affectus
in hominibus caluitium eſt. Cum enim paulatim & frondes, & pennæ, & pili defluant,
ubi uniuerſim, hic affectus euenerit, uocabula accipit hæc, calueſcere, defrondeſcere, de/
pẽneſcere. Cauſa huiꝰ affectus inopia humoris calidi eſt q̃lis p̃cipue eſt humor pinguis.
Quare plãtæ, quæ pingues ſunt, frõde perpetua uirẽt. Præterea hoies ſuis ætatibus hye
mẽ æſtatemqꝫ agũt, quamobrẽ nemo ante quam̃ coire incipiat, calueſcit. Sed à ue nereo
coitu id potius euenit, ſcilicet iꝫs, qui eo ſua natura ſint propenſiores, quod cerebrũ per
ſe utiqꝫ frigidiſſimum, rei ue nereæ uſus etiamnum frigidius fit. Cauſa uero ut quæ latent
rurſus pennas recipiant; quæqꝫ frondem amiſerint, denuo frondeſcant, caluis autẽ nũqꝫ
redeat pilus, quod anni tempora illis mutationem corporis magis afferunt. Itaqꝫ pro te/
porum mutatione uiciſſitudo gignendi, amittendiqꝫ ſequiẽ, ut animalia pennas, piloſqꝫ
plantæ frõdes aut dimittant, aut recipiant. At uero hominibus per ætatem euenit, Ver,
æſtas, Autumnus, hyems. Itaqꝫ cum ipſæ ætates non permutentur, fit, ne affectus, qui ob
eas accidũt, permutentur, quanqꝫ ſimilis cauſa eſt. Porrò ſunt, qui putent, quibuſdã ho/
minibus caluis quidem, ſi frequenter coeant, ſuccreſcere pilos. Cuius rationem affert Al
bertus de Animalibus tertio. In homie eiuſmodi calorẽ fuiſſe primo uelut ſopitũ, & hu
mido detentũ uiſcoſo, Coitu uero humido areſcente, calor uelut exolutus uinculis, fit
inde potentior ad humorem reſoluendum, & pilum generandum. Verum ratio hæc pa
rum forte propria auribus uidebiẽ excultis. Poſtremo impacturi pragmatiæ iſti coroni
dem adiꝫciamus illud Bionis perelegans, non minus moleſtum eſſe caluis, quam coma/
tis pilos uelli. Nam, ut ſcienter Seneca inquit, Errat, qui putat animoſius detrimenta di/
uites ferre. maximis, minimiſqꝫ corporibus par eſt dolor uulneris.

¶ Pancratiaſtæ qui proprie dicantur. Quintiliani locus explicatur. Item plura de cer
taminum generibus, & ad ea pertinentibus uocabulis.

CAPVT. LI.

QVINTILIANVS Oratoriarum inſtitutionum ſecundo ita ſcribit. Pe/
ritus non ſi docendum Pancratiaſtem ſuſceperit, pugno ferire, uel calcẽ
tantum, aut nexus modo, atqꝫ in his ictus aliquos docebit, ſed omnia,
quæ ſunt eius certaminis, Mira, ut audio, inter grammaticos diſceptatio
eſt, Qui dicatur proprie Pancratiaſtes, quod ue ſit certaminis genus Pan
cratium. Ego nuper in Ariſtotelis tres de Rhetorica libellos cum incidiſſem, ex eo
rum primo aucupari certiſſime ſum uiſus, quid in re ambagioſa ſtatuendum deniqꝫ ſit:
Adeo ut Philoſophi uerba appoſitiſſime Quintilianum interpretari uideantur. Ago/

niſtice, inquit, ſiue certatiua, corporis uirtus magnitudine conſtat, ui, & celeritate. Celer nanq; robuſtus eſt. Qui uero pedibus diu ac citiſſime mouetur, Dromicus eſt, hoc eſt, curſor. Qui aduerſarium premere, ac retinere ualet, Palæſticus, id eſt, luctator. Qui uero plagas impingere poteſt, πληκτικὸς, id eſt, pugil, ac percuſſor. Qui duobus his præcellit, Pancratiaſticus. Qui his omnibus, Pentathlus, hactenus Ariſtoteles. Ex cuius uerbis luce opinor, clarius innoteſcit, qui deniq; ex Fabio elici ſenſus debeat, ſed καὶ τυφλῷ δῆλα. Iureconſulti uerba ad legem Aquiliam. Siquis, inquit, in colluctatione, uel in Pancratio, uel pugilatu, dum inter ſe exercentur, alius alium occiderit. Idem ferè & Gellius, cum ait, Diagoras filios tres habuit, unum pugilem, alterum Pancratiaſtem, tertium luctatorem. Idem alibi, Oportet animo eſſe intento, ut ſunt Athletarum, qui Pancratiæ uocantur, qui ad certandum uocati, proiectis alte brachijs, conſiſtunt, caputq;, & os ſuum manibus oppoſitis, quaſi uallo præmuniunt. Cæterum nec ſignificanter ex uerbis Gellij unq; deprehendas, quod quidam rentur, quid Pancratium ſit. Non ebullierunt iſta in Lynceorum, nedum Triuialium, & Apalæſtorum ad hoc genus commentarijs. Verum quæ ingerunt ſe nobis, allidere, aut præfocare non ſuſtinemus, quantacunq; inſtet inuidia, quam plurimum allatraturam ſcio, ſed utinam nobis ſuperſtitibus, ut dentem dente arroſiſſe dolenter ſentiat, quando, ut dicitur, carne opus eſt, ſi ſatur eſſe uelis. Sed nos ſcopas ſolutas ſuo linquamus liuori, in doctrinis, quaſi in præſtigijs minficas. Sudas intelligi Pancratiaſtas uoluit Athletas, Pyctasq; χερσὶ καὶ ποσὶ πυκτομαχοῦντας, id eſt, manibus, pedibusq; in pugilatu decertantes. Sunt enim Pyctæ qui & pugiles, quosq; Ariſtoteles, uti prænotauimus, & Pollux ab uſu percutiendi Plecticos uocant. Autolyci Pancratiaſtæ ſtatuam in Prytaneo ſtetiſſe, autor Pauſanias eſt. Pyctarum arma Pilæ ſunt, quas Sphæras dicunt, unde Sphæromachia nuncupata, & uerbum σφαιρομαχεῖν. Inter ea item ſunt & Myrmeces, & Lora. Nominatur & in hoc uſu Sciamachia, ſicut & Acrochiriſmus. Sicyonium Soſtratum, Pancratiaſtem, ſcribit Pauſanias, Acrocherſitem eſſe cognominatum, quoniã ſummis manibus correpto aduerſario, confringens non dimittebat prius, q; deficientem ſenſiſſet. De Glauci ſtatua habitu σκιαμαχοῦντος, quoniam erat is, ut inquit Pauſanias, ἐπιτηδειότατος τῶν κατ᾽ αὐτὸν, χερονομήσαι πεφυκὼς, alibi plura. Sunt & qui uocantur Pammachi, ueluti Plato Euthydemum nuncupauit. Videntur eſſe, qui & Pancratiaſtæ, nam Pammachion pro Pancratio legimus quãdoq;. In literis noſtris Pentathlum Feſtus interpretatur Quinquertium, ſicut Quinquertiones Pentathlos dicimus. Sed & Athletas Liuius Quinquertiones appellauit. Pentathlos uero intelligit Feſtus, qui ſe artibus quinq; exercerent, iactu diſci, curſu, ſaltu, iaculatione, uel cæſtu, ut habent alij, & luctatione. Paulus Iureconſultus digeſtis de Aleæ luſu, & Aleatoribus, Senatusconſultum inquit, uetuit in pecunia ludere, præter q; ſiquis certet haſta, uel pilo iaciendo, uel currendo, ſaliendo, luctando, uel pugnando, quod uirtutis cauſa fiat. Sunt apud Græcos, qui octo ſtatuant certamina. Stadium, Diaulum, Dolichum, Hoplitem, Pygmen, id eſt, pugilatum. Pancratium. Palen, id eſt, luctam, & Alma, id eſt, ſaltum. Quod ad hunc poſtremo loco poſitum attinet, partem unde proſiliebant, βατῆρα uocant, id eſt, Batera. Saltandi menſura dicebatur Canon. Terminum autem nuncupabant τὰ ἐσκαμμένα, id ualet, ac ſi eſfoſſa dicas, unde & in eos, qui metam tranſiliunt, concinnatus Adagio, πηδᾷν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, id eſt, ſaltu ſulcum tranſmittere. Pentathlorũ iaculum dicebatur Apotomeus. Diaulum intelligebant, curſum duplicem, obeundi ſcilicet ſtadium, ac mox regrediendi. Proinde Ariſtophanis Interpres locum, qui ſtadia cõtineat duo, nomine eo intelligit, aut menſuram cubitorum. σ. id eſt, ducentorum. Dolichus uero ſæpius eſt repetitus curſus. Aut ubi ſeptem currunt. Nam Stadiodromi duo tantum erant. Hoplitem curſum intelligimus armatum. Addamus porrò ſuperpondij quippiam, quod linguæ ſupellectilem faciat inſtructiorẽ, cultioremq;, Athletæ præmium recte Athlon nuncupari, ſicut quæ medico cõtribuunt, Soſtra dixeris, & Soteria, ac Iatrea. Docenti uero, Didaſcalia, Didactra. Militi, Ariſtea, Epinicia, Niceteria. Chirotechnæ autem, id eſt, artifici, Epichera. Nuntio, Euangelia, & Menyſtra. Quippiam ferenti, Comiſtra. Benefico Chariſteria. Altori Threptra. Palæſticã porrò artem Theſeus excogitauit primus, nam poſt eum coorti Palæſtræ doctores. Prius enim magnitudo tantum ſpectabatur, & robur, quo Cercyon in Bœotia hoſpites conficiebat in loco, quem παλαίστραν κερκυόνος uocarunt.

Caluiſij

¶ Caluiſij Sabini memoria propè nulla. Grammatici Analectæ qui ſint. Item Analectides quid, & Analecta, & Apodectæ, uel Apodectæi.

CAPVT LII.

CALVISIVM Sabinum hominem ſanè diuitem, ita fuiſſe memoria nulla, ſcribit Seneca, ut illi modo Vlyſſis nomē excideret, modo Achillis, modo Priami, quos tam bene nouerat, quàm pedagogos noſtros nouimus. Nihilominus eruditus uolebat uideri, quamobrem Compēdiarium excogitauit. Magna ſumma ſeruos emit. Vnum, qui Homerum teneret. Alterū, qui Heſiodum. Nouem præterea Lyricis ſingulos aſſignauit. poſtq́ uero hæc illi familia comparata eſt, cœpit conuiuas uexare. habebat ad pedes hos, à quibus ſubinde cum peteret uerſus, quos referret, ſæpe in medio uerſu excidebat. Suaſit illi Satellius Quadratus, ſtultorum diuitum arroſor, & quod ſequitur, Arriſor, & quod duobus his annexum eſt, deriſor, ut grammaticos haberet Analectas. Erat enim in ea opinione, ut putaret ſe ſcire, quod quiſq́ in domo ſua ſciret. Et perinde etiam poſſet, Idem Satellius illum hortari cœpit, ut luctaretur, hominem ægrum, pallidum, gracilem. Cum Sabinus reſpondiſſet, & quo modo poſſum, uix uiuo. Noli obſecro inquit, dicere, nonne uides, quàm multos ſeruos ualentiſſimos habeas? hactenus Seneca. Apud quem ſi quis ſolicitius inquirat, Quos nam arbitremur dici grammaticos Analectas, Eos ita nuncupari cō tēderim, Qui lectiōe multa exercitati, memoria ſint firmiſſima, & indubitata, ut quicqd unq́ legerint, uel audierint, ferè habeant ad manum, & in numerato, quoniam ἀναλέγεσθαι ſignificet Græce ἀναμφιβόλως ἔχειν, καὶ ἐννοεῖσθαι, id eſt firmiter tenere, ac concipere. Vel quia memoriæ ſubſidium, & ingenij domino eſſent futuri. Sicuti Analectides dicuntur quibus ex Xylino Lino, uel quauis materia, tanquā puluillis conſtipant Scapulas prominentes puellæ, ut uideri habitiores poſſint. Quod Ouidianum carmen liquido comprobarit, quod ita habet.

Conueniunt tennes ſcapulis Analectides altis.
Anguſtum circa faſcia pectus eat.

Analecta in Epigrammatario poeta ſunt reliquiæ ſub menſa, quæ quod colligi debeant, id ſunt ſortitæ nomen, q̄uis etiam pro inſtrumentis ad id ipſum deſtinatis, quidam interpretari maluerint, Martialis.

Colligere longa turpe nec pudet dextra
Analecta, & quicquid canes reliquerunt. Et alibi.
Otia ſed ſcopis nunc Analecta dabunt.

Erant Athenis Apodectæ, qui tributis, Collationibus, & omnino uectigalibus præerāt quæq́ in ijs ambigua forent, iudicio diſcernebant. ijs ab excipiendo inditum uidetur nomen. Sed & Apodectæos uocabant, qui frumenta metirentur. Hoc ideo nō tacui, Si forte cui Apodectas dici grammaticos, non Analectas, arrideat magis.

¶ A quibus traditum, Polypos ſua ſibi brachia erodere. Quid Cotyledones, & unde. Item Acceptabula. Sepieum quid. Adulatorem eſſe Polypo ſimilem. Quid Tholus. & Pritaneum.

CAPVT LIII

POLYPVM inquit Plinius, brachia ſua rodere, falſa opinio eſt. Id enim à Congris euenit ei. hoc ipſum & Athenæus ſcribit, à quo relatū ſcio, Alcæū quoq́ ita tradidiſſe, ἔδωδ' ἐμαυτὸν, ὡς πολύπους. Id & Phærecrates ſenſit. Hæc uero ſiquis latius tractari expetat, Sciat primum quidē, à Paguris, Polypi brachia erodi, Ariſtotelem ſcribere. Inter eos uero, quorū ſententiam reijcit Plinius, eſſe poeta Heſiodus uidetur, qui, ut Græci interpretantur, Eledonem Polypi genus eo uerſu intellexerit, qui in Ergis legitur, ferè in fine. ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. diciq́ Eledonem uolunt. ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quod ipſa ſe rodat. Ita ut, λ, in nomine perinde, ac uacans legatur. Monocotylon eam dicit Ariſtoteles, id eſt ſimplici Acceptabulorum ordine fultam. Sed & Oppianus in halieuticis Heſiodi comprobat ſententiam, hyeme prodens ſuis ueſci pedibus Polypos, illis uerſibus.

ἀλλ' ἄγε γλαφυρῇσιν ἐελμένοι θαλάμῃσι [illegible]

πλίξαντες δαίνυνται ἑοὺς πόδας, ἅτε σάρκας ἀλλοτρίας.
Colouopodas certe hinc polypos conſpici, Ioannes Gramaticus adnotauit. Autor quoq; in uaria hiſtoria Aelianus, Polypos ad uorandum quæcunq; oblata, eſſe uehementes, inſuperabileſq;, adeo ut paſtu mutuo ne abſtineant quidem, & in maioris δίκτυα, id eſt, laqueos, retiáq; incurrens minor eius eſca fiat. Porrò ut aliqua non incurioſe ad hoc pertinentia hinc inde præcerpamus, habet, inquit Aelianus idem, Polypus hic unam modo Cotyledona, eſtq; ἑπτάπους, id eſt, ſeptem pedum. Cotyledonas exponunt eruditiores τοῦ πολύποδος πλεκτάνας .i. Polypi acceptabula, ſiue Cirrhos, aut, ut Ouidius, flagella.

Deprehenſum Polypus hoſtem
Continet, ex omni demiſſis parte flagellis.

A Cotyles ſimilitudine, ut inquit Euſtathius, eſt autem genus uaſis Cotyle, & manus cauitas, unde & luſus quidam dicebatur ἐν κοτύλῃ, id eſt, in Cotyle. Cotila uero animalia dicuntur garrula, id eſt, κωτίλα. Sicut Agrammata uocantur, quorum uox nullis exprimi literis ualet. Antiphilus Byzantius Helicas uocauit eo uerſiculo,

πλέξασθαι βρόγχον ὀκτατόνους ἕλικας.

Cotyledones dici uidentur, ut item inquit Oppiani Interpres, διὰ τὰς ἐπικειμένας τοῖς πλοκάμοις κοίλας, οἷον κοτύλας, quod concauæ capillis incumbant, uelut Cotylæ. Sed inquit Ariſtoteles de animalium hiſtorijs quarto, ὁ μὲν οὖν πολύπους καὶ ὡς ποσὶ, καὶ ὡς χερσὶ χρῆται ταῖς πλεκτάναις, Vtitur, inquit, Polypus uice pedum, ac manuum Cirrhis, ſiue, ut Theodorus tranſtulit, brachijs. Sciendum uero, Sepiæ, Lolligini, Lollio capillamenta ineſſe quædam. Nam partes duræ, ac ſolidæ intus per dorſum, & corporis prona continentur, quas non eodem appellant nomine, nam in Sepijs Sepieum dicunt, in Lolliginibus Gladiolum, ſeu Xiphos. Acceptabula apud Plinium Trebius Niger in polyporum ratione accepiſſe uidetur pro caliculis urnalibus peluium modo. Vnde apud Senecam ſunt præſtigiatorum acceptabula, hoc eſt, uaſcula, ſeu caliculi, quibus aſtantium oculos fallendo præſtringunt. Dicunt & acceptabulum Heminæ quartam partem, id eſt, drachmas quindecim. Sunt & in corporibus acceptabula pro pyxidibus, ut Anatomici uocarit, quibus Coxendices infiguntur, circáq; ea uertuntur oſſa coxarum. Hinc ſæpe in Plinio legimus, Oſſa ex acceptabulis, ab accipiendo uidentur acceptabula dici, quæ Græci ὀξύβαφα uocant, quo nomine uaſa ſunt Ariſtophani in auibus. Quidam uero acetabulum ſcribunt c, ſimplici, ſicut & acetarium, ab accipiendo item dictum, pro horto, quoniam, ut inquit Plinius, expedita res, & parata ſemper foret. Etiamſi non deſunt, qui pro herbis uirentibus, quas ex oleo ſale, ac aceto initio menſæ eſitare conſueuimus, id uerbum accipiant. Verum illud ſcitius paulo, ac remotius, ora uaſorum, ad uterum quæ ueniunt, Aphoriſmorum quinto, ab Hippocrate acceptabula nuncupari, ex quibus ſecundæ pendent, non ſicuti arbitrantur plærīq;, adnatas ipſis carnes Adenoſas. Nam & de muliebribus paſſionibus primo, Si acceptabula, inquit, plena fuerint pituita, menſtrua fiunt pauciora. Et de naturalibus primo Praxagoras, acceptabula ſunt ora uenarum, & arteriarum, quæ ferunt ad uterum, ſed redeo ad Polypos. Baſilius ille magnus in commentatione, quam de gentilium librorum lectione concinnauit, ſcite admodum, & docte, Polypum uocat adulatorem, cuius uerba mollia feriunt interiora uentris. Nam, ut inquit, Polypus ad ſpeciem ſubiecti ſoli colorem permutat, conſimiliter & aſſentator ad uoluptatem audientium uariabit ſententiam. Ariſtoteles Polypi atramentum uocauit Tholum, ſi dici tamen atramentum poteſt. Sed & in Sepia Tholus, dicitur, & in mollibus, in ea, quæ Mytis dicitur, ut Philoſophus idem ſcribit. Accentum recipit in ultima, quanq; enotatum aliter inuenis in Ariſtotelis codicibus. Nam Tholus ſi paroxytonon fuerit, orbicularem ſignat domum, in qua epulari Prytanes cōſueuerant. Prytaneum dicebatur proprie, quod in ea triticum ſeruaretur, quod dicunt Græci πυρὸν, quaſi πυροῦ ταμιεῖον. Dicitur uero Tholus ἀπὸ τοῦ περιθεῖν, id eſt, à circumcurrendo, Inflectiturq; ſub fœminino genere, de qua re & Pollux libro octauo. Tholia uero Ciſta eſt, operculum habens Tholoides, ſiue teſtudinatum, ex Theſauris eiuſdem. Polypi tholum eſſe ſubrubrum Athenæus prodit in ea parte, quæ dicitur Mecon, ſupra uentrem.

¶ Pantheæ ſingularis uirtus. Muliebris ſexus commendatio. De Artemiſia, & Abato Rhodiorum.

Rhodiorum, Sparthanarum, Romanarumq; laus. Item Gallicarum, ac Perſicarum. Item de Thracum fœminis, & funebribus mulierum orationibus.

CAPVT LIIII.

HIERONYMI ſanctiſſimi, ſimul & eloquētiſſimi uiri ſentētia præclara eſt uirtutes non ſexu, ſed animo æſtimari oportere. Id ſiqua in fœmina uerum iudicari & poteſt, & debet, Hæc Panthea eſt, nec imprudenter me aliquis, aut parum pie cenſuram hanc peragere criminetur. Neq; enim nūc Chriſti ſacraria introſpicimus, in quibus eniteſcunt diuiniores animæ, & præfulget cæleſtis clementia. Meminerit modo legentes, uerſari nos in priſcorū literis, & inde præcerpere floſculos rerum amœniores, quibus uel fatigatos oculos blande retinere ualeamus. Ergo fuit Panthea hæc, ut ſcribit Xenophon, & ex parte commeminit Hieronymus, Abradatæ uxor, nobilis uiri, & in bellicis rebus periti, quodq; maximum reor, Perſarum mox Regi Cyro imprimis cari. Ad cuius manus uenerat Panthea captiua, caſtris Aſſyriorum expugnatis. Aberat tum Abradatas, ut qui legatione fungeretur apud Bactrianorum regem. Araſpe Medo aſſeruanda interim tradita Panthea eſt, qui ſingularē, ac præcipuū reddidit ei pulchritudinis teſtimoniū, ſimul & probitatis. Cum apud Cyrum affirmaſſet, necdum eſſe ortam, aut omnino inuentam tota Aſia tantæ præſtantiæ mulierem, ſed ipſa prius reddiderat ſibi. Nam cum magno natu quidam, ut bono animo eſſet, hortaretur, quoniam etiam ſi pulchrum, præſignemq; uirum antea habuiſſet, Nunc maximo regi, cui nec forma, non ſtata quidem, ſed præcellens, nec uirtus deeſſet, deſtinanda foret. id ubi illa percepit, Scires ibi fœmineam ceſſare inconſtantiſſimam imbecillitatem, non regia fortuna erectior facta, nō libidinis titillationibus delinita, profundius ſe in luctus dedit, Peplóq; à ſummo uſq; diſciſſo, miſerabiliter ſeipſam complorans, eiulanſq;, quod quem præcipue amabat, cuiq; uni ſe natam uolebat, eo foret caritura, conflictabatur. Cæterum affuit uirtuti fortuna, & uotis ſubſcripſit caſtiſſimis. Eam quippe tantam, talemq; magno animo inuiſere neglexit Cyrus, ne interim à gerendarum rerum cura muliebri uenuſtate mollitus auocaretur. Verū & ipſa mox uenientenm Abradatam uirū illi cōciliauit. Cum accerſito Cyri religionem, temperantiam quoq;, & in ipſam explicaret commiſerationem. Quibus permotus Abradatas, quid igitur inquit, mihi faciendum cenſes, quo & pro te, méq; ipſo Principi eminentiſſimo ſatiſfaciam? Quid aliud inquit Panthea, niſi ut enitaris, ſimilem te illi præſtare? Ea perſpicue intelligens Abradatas, profecturus mox in aciem, O Iupiter inquit, optime, maxime, da mihi, ut appaream & uir dignus Panthea, & dignus amicus Cyro. Cæteꝝ ubi acri cōmiſſo prælio, ſtrenue pugnātē illū occubuiſſe audiuit Panthea, poſteaq; fleuit uberius, Quæ ſūma uirtute, & quātū ſexus is capit, ſūma prudentia ætatē trāſmiſerat, nō expectanda ulterius fortunæ ludibria cenſuit. Verū Acinace, quem diu paratū ad eos uſus habuerat, ſeipſam confecit, Capite ſuper uiri pectus recumbens, ut è iugulo profluens ſanguis Mariti uulneribus infunderetur. Quibus uirtutibus, id eſt ad poſteros conſecuta nomen, ut clariſſimis monumentis ſubinde celebrata, in æuum ſeſe illuſtriſſime propagarit, Vt intelligamus, quāuis eius uideatur ſexus proprium, domi ſe continere, quod in quadam declamatione Quintilianus ait, & leuibus officijs affigi, Et paſſim ut animal indomitum, & impotentis naturæ, fœmina coarguatur, promere ſe tamen nonnunq; in ea imbecillitate tantam rerū excellentiam, Vt uiros quoq; quantumuis peregregios decere poſſit, Vt in Timoclia probat Ariſtobulus, & in Thiſbe Theopompus. Artemiſiam mirari non deſinunt Græci, Quæ irruentes Rhodios claſſe exuerit. Inſulā quoq; domuerit, erecta in urbe Rhodo ſtatua, quæ ciuitati ſtigmata uideretur inurere, quem locum obſeptū mox Abaton dixere, quoniam trophæa mouiſſe, religio eſt. Romanarum quidem mulierum laus eā præſignis eſt, Quod illis Numa pudoris adiecit plurimum, curioſitatē remouit. Sobrietatem docuit. Tacere, ac abſtemias prorſus eſſe, neq; de neceſſarijs rebus abſente uiro, quicquam eas loqui aſſuefecit. Nam cum mulier quandoq; propriam cauſam in foro dixiſſet, miſiſſe ſenatum, memoriæ traditur, Deos conſultum, quidnam ea res ciuitati portenderet. Quoniam Vlpiano tradente, A ciuilibus officijs, & publicis fœminæ remouētur. Proinde Iudices eſſe non poſſe, nec magiſtratum gerere, nec poſtulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices exiſtere, Idē alibi corporalia inquit, munera fœminis ipſe

ſexus denegat. Calphurniæ improbitas iudicibus permoleſta Edicto cauſam dedit, quo cauetur, ne poſtulare fœminæ liceat. At ediuerſo Spartanæ mulieres audaciores dicuntur fuiſſe, inq; ipſos uiros imprimis uiriles, ut quæ domeſticis negotijs dominarentur, tum in publicis ſententiam dicerent de maximis rebus, & autoritatem haberent. Nec me fallit, in politicis Ariſtotelem ſcribere, illas molliter uiuere ſolitas, ac fuiſſe in omnem licentiam diſſolutas. Itaq;, inquit, neceſſarium in tali repub. diuitias haberi in pretio, præſertim cum fuerint uiri mulieribus obnoxij. Gallorum mulieres inter infeſtas ciuilis furoris acies auſæ ſe immittere, nunc lachrymis, nunc precibus ita illorum animos flexere, ut diſſenſione obliterata, pacem coirent, ac ſocietatem. Omneſq; citra ullam cædem ad propria reuerterentur, unde apud eos inoleuerat mos, diutiſſime ſeruatus, ut cum de pace, belloq; conſultaretur, mulieres item adhiberentur. Siqua præterea, ut fit, inter ſocios incidiſſet controuerſia, mulieres intererant arbitræ. Quamobrem dignum memoria id eſt, fœdus, quod cum Annibale Galli inierunt, in hanc fermè ſententiam percuſſum. Siquis Gallorum iniuria ſe à Carthaginenſium aliquo affectum quereretur, eius rei Carthaginenſium Magiſtratus, aut Imperatores, qui in Hiſpania fuerint, iudices eſſe debere. Sin Carthaginenſium quiſq; ab ullo Gallorum iniuſti quippiam paſſus eſſet, Gallicas mulieres de ea re iudicium facere. Porrò in bello, quod contra Aſtyagem gerebatur, cum Perſarum acies impreſſionem hoſtium ualidiorem ferre nequiret, iamq; loco cederet, matres, & uxores eorum obuiam ſeſe tulere, orantes in prælium redirent. Cunctantibus, ſublata ueſte, obſcœna corporis ingeſſere, rogitantes, num in uteros matrum, uel uxorum irrumpere cogitarent? Hac illi caſtigatione repreſſi, ueluti denuo bellicum ceciniſſent, aciem inſtaurarunt. Ob quod facinus præſigni uictoria potitus Cyrus, lege cauit, ut ubi primum Perſarum rex urbem ingrederetur, mulieres quotquot adeſſent, ſingulos auri nummos à rege acciperent, ſed Ochus rex cum uitijs alijs, tum auaritia præ cæteris inſignis, urbem ſæpius circumuectus, nunquam eandem inire uoluit, mulieribus ne congiarium moribus receptum impertiretur. At Macedo Alexander bis eam ciuitatem ingreſſus toties quoq; mulieribus erogari nummos iuſſit, nec contentus, prægnantibus duplicari munus imperauit. Apud Thracas nec fœminis quidem ſegnis eſt animus, ſuper mortuorum corpora uirorum interfici, ſimulq; ſepeliri, uotum habuere eximium. Et quia plures ſimul ſingulis nubere, moris fuerat, cuius id demum foret decus, apud iudicaturos magno certamine diſceptabatur, moribus id cōtribuebant, inde lætitia ſingularis in uictoria. Huius præterea ſexus honori & illud Romana maieſtas impertita eſt, ut in clariſſimarum funeribus Epitaphij dicerentur. Quod item ex uirtute natum, ac pietate eſt. Siquidem cum mittendum ad Delphicum Apollinē munus eſſet ex Camilli uoto, nec foret auri tantum in urbe, mulieres ſponte corporis ornamenta contulere.

¶ Iunonis templum in Olympia. Agon, quem uocabant Heræa, ſiue ἡραῖα. Pallas Narcæa. Diana, Laphria, Tridaria. CAPVT LV

INTER alia memoranda præcipue, quæ apud Helin Peloponneſi tum uetuſtam, tum nobilem ciuitatem, fuiſſe narrantur, non in poſtremis audio celebrari à ſcriptorū adiuratiſſimis templum Iunonis, quod Scilluntij ex Triphylia ſtruxiſſe creduntur, octo ferè annis poſterius, quàm Heleis imperare exorſus eſt Oxylus. Quinto quoq; anno Iunoni Peplum contexebant mulieres decem ac ſex numero, quæ ipſæ Agoni præficiebantur, quem dixere ἡραῖα. Currebant uirgines ætatis utiq; non unius, prodibant principes natu omnium minimæ, ſequebantur grandiores paulo, poſtremis, quæ cæteras anteirent ætate. Currebant uero ſic, demittebatur illis Coma. Tunica ſubſiſtebat paulum ſupra genua. Dexter uſq; ad pectus retegebatur humerus. Stadium olympicum erat curſui deſtinatus locus, ſexta tamen parte dempta. Victoriæ præmium Oleagina fuit corolla, & bouis portio Iunoni immolatæ. Certaminis uetuſtatem ad Hippodamiam producunt, quæ Pelopis adepta coniugium, ſic Iunoni gratam ſe oſtenderit, ſex & decem allectis mulieribus, cum quibus ἡραῖα ſtatuerit prima. Tuncq; uiciſſe Chlorin Amphionis filiam. Afferuntur & alia, quæ huc prorſum ſpectant, ſed ambuſtis Græcorum codicibus, in lubrico haud quaquam luctabimur. Illud

apertius omnino, ac certius. A mulieribus eiſdem duos eſſe conſtitutos choros, alter quorum Phyſcoæ dicatur, Hippodamiæ alter. Phyſcoam à Dionyſio amatam memorant, natumq; inde Narcæum, qui bello clarus Palladis Narcææ templum excitauit. Nam ſæpe à templorum conditoribus, uel ijs, qui ſimulacra erexiſſent, Dijs ueterum adoptabantur cognomina. Sicuti in arce Patrenſium, quæ colebatur Diana, de Phocenſis Laphrij nomine, ſtatuæ autoris, Laphriæ indepta cognomentum eſt apud Calydonios, quod & apud Patrenſes obtinuit, illuc tralato ſimulacro, inde & λαφρία feſtum quoq; nuncupatum. Sunt, qui Deam ita malint dictam, quod eius μήνιμα ἐς οἰνία tandem Calydonijs factum foret ἐλαφρότερον. Fuit in Achaia item Dianæ templum Tridariæ, cuius feſtum ἱερὴ παννυχίς, id eſt, peruigilium celebrabatur quotannis, cum hominum immolatione, ex numinis indignatione enato ſacrorum ritu, quod in delubro Melanippus, & Comætho turpiter amore uicti coiſſent.

¶ De Thraſybulo Vate, qui ex Cane primus uaticinia conceperit, quæ de *Sue* quoq; eliciant Cyprij. CAPVT LVI

INTER Vatici ſpiritus uiros, qui celebre apud ueteres ſint nomen indepti, comperio in Heleorum hiſtoria Iamidas, de Iamo quodam nuncupatione propagata. Inter hos unus egregie memoratur Thraſybulus, prædictionibus multis ſanè illuſtris, quo nomine eſt Icone quoq; in Olympia inſignitus, in quo Galeotes, id eſt, Muſtella, quanq; alij felem interpretantur, ad dextrum arrepere humerum aduertitur. Aſſiſtit & canis, uerum interciſus, ac Iecur patefaciens. Quod ſanè quàm mirum eſt, ſiquidem ex hœdis addiuinatio, & agnis, ac uitulis eſſe agnoſcitur utiq; perantiqua. Quin & Suillis item extis uaticinia concipere, Cypriorum putatur inuentum. Canibus ad id qui utendum putarit, non ferè, Pauſanias, inquit, compertum ad hoc æui eſt. Videtur tamen Thraſybulus hic in eo item animali inſolens excogitaſſe quippiam, quo Vatica multiplicior fieret, ac adminiculatior ſcientia. Iamum uero, de quo diximus, Apollinis fuiſſe filium tradunt, cuius meminerit etiam Pindarus.

¶ Polydamantis robur prodigioſum, atq; eiuſdem interitus. CAPVT LVII

LEONEM in Nemea fuiſſe ab Hercule peremptū, poterat ſanè fabuloſum uideri, ſed præſtò ex hiſtoria Polydamas eſt, à quo itidem in Olympo feram id genus magnitudine uiſenda, & robore, confectam, & quidem inermi prorſum, inobſeptóq;, prodidere ſynceriſſimi ex Græcis conditoribus. Ad id uero prouectum audaciæ ferunt, Herculis modo æmulatione. Adijcitur quinimmo & miraculum alterum, Nam idem hic leonis domitor boum ingreſſus armentum, inibi taurum magnitudine inſignem, ac præcipue ferum conſpicatus, ex poſterioribus alterum arripuit pedem, retinenſq; pertinaciſſime, ferocientem, ac impetu prærabido proſilientem non dimiſit prius, quàm indignabundus, ac furens tandem in Polydamantis manu χηλὴν, id eſt, Vngulam reliquit. Narratur & illud, Quadrigas tota ui concitatas conſtanter retinuiſſe, altera modo manu retro curru apprehenſo. Hac tanta fortitudinis fama perpulſus Perſarū rex Darius, Artaxerxis filius, ſed nothus, uirū nuntijs crebris, ac pollicitationibus magnificis *Suſa* pellicuit. Quò is cum ueniſſet, mox de ijs, qui immortales à Perſis nuncupant, tres conſpiratu uno nitibundos ex prouocatione arma inaduerſum ferentes cōtrucidauit ſolus. Teſtatiſſima fiunt omnia hæc ex eius ſtatua cum Epigrammate in Olympia. Cæterum, qui plærunq; uiribus nimium ſeſe efferentes exitus manet, quemq; eſt uaticinatus in carmine Homerus, & Polydamantem excepit. *Siquidem*, quod dicitur, ſuo eſt ipſius gladio iugulatus. Caſu quippe cum alijs Combibonibus quibuſdam in ſpecu æſtus ui flagrantiſſima ſeſe commodum coniecerat, forte ita euenit, dæmone non bono utiq;, ut montis apex conuulſus haud dubiam inſpectantibus oſtentaret ruinam, & quidem proximam, inde reliqui, cum malum ingruēs, præſentiſſimumq; præcepiſſent, eueſtigio fugæ præſidium mandantes, citatiſſimi ex mortis ſeſe faucibus proripiunt. At Polydamas, ut qui fato deſtinatum neſciret exitum reclinare, ſubſtitit ſolus, ac ruentis molem ſaxi manuum fultura conatus reprimere, ponderis uaſtitate mox

oppreſſus, ac contritus interijt. Similis prorſum fiducia, & Crotoniatem perdidit Milonē, de quo, præter noſtros, plura Heliacorum ſecundo Pauſanias, qui à Lupis cum ſcribit concerptum, quod genus feræ apud Crotoniatas ſcateat uel maxime.

¶ Quo pacto Alcibiadem concionari metuentem Socrates excitarit.

CAPVT LVIII

QVAM formidoloſum ſit, habendæ orationis cauſa in concionem prodire, multorum, opinor, exemplis abunde innotuiſſe, quando populi conſpectum non ferentes plærique, metu perfuſi, ac rubore inexpugnabili, capite conuelato, raptim ſeſe proripientes inde, domeſticas petiere latebras. Nonnulli etiam perculſi uehementius ſilentium ſibi indixere perpetuum. Propterea Alcibiadem ferunt meticuloſam adeo ſubiturum aleam, hæſitaſſe amplius, animi æſtuatione fluctuantem. Eum ita affectum cum intueretur Socrates, adoleſcentis mentem ſurrigere altius cupiens, atque excitare, ſic ex eo inſtitit quærere, an non, inquit, ὦ Alcibiades σκυτοτόμον illum, ſiue Sutorem ducis contemnendum? Cum adnuiſſet, rurſum an non & eum, qui in cœtibus Præconino ſe confouet munere? Cum nec id inficiaretur, nonne & σκυλοῤῥάφον, ait Socrates, qui pelles conſuit? Fatente id quoque Alcibiade, Quid igitur an non ex iis conflatur omnibus Athenienſium populus? Quos ergo ſingillatim deſpicabiles opinaris, ne coeuntes reformidaris quidem, Sed græce ſic, καὶ εἰ τῶν καθ' ἕνα καταφρονεῖς, καταφρονητέον ἄρα καὶ τῶν ἠθροισμένων μεγαλοφρόνως.

¶ Neminem unum poſſe in omnibus paria unicuique facere. Alexandri, & equi ab Apelle expicti exemplum. CAPVT LIX

NON poſſe uirum unum omni in re omnes implere numeros, & ad cuiuſque animum reſpondere, nobili, & perinde memorando inſtruimur exemplo, nam, cum apud Epheſum Macedo Alexander ſuam ipſius eſſet intuitus imaginem, εἰκόνα quam dicunt Græci, de filo corporis, pro uirili ab Apelle expreſſam, effigiatamque, οὐκ ἐπῄνεσε κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ γράμματος, id eſt, pro picturæ nō laudauit meritis. Forte uero interim equo inducto, & ad pictum equum mire adhinniente, tanquam uerum planè, ac ſpirantem, ὦ rex, inquit, Apelles, ὁ μὲν ἵππος ἔοικέ σου γραφικώτερος, κατὰ πολύ, id eſt, equus, quam tu, expreſſior multo eſt, ac ueritati proximior. Fuit Apelles Colophonius quidem, uerum θέσει, id eſt, adoptione Epheſius, Pamphili Amphipolitæ diſcipulus, ſed antea Ephori etiā Epheſij, Pythij filius, Creſiochi frater, qui & ipſe pingendi artificio fertur nobilis. Coum fuiſſe Apellem, inter noſtrorum placita eſt.

¶ Quibus indicijs Perſarum Magi ſanguinarium Ochi regis ingenium deprehenderint. CAPVT LX

DE PERSARVM Magis, quod & alibi cōmonuimus, exiſtimant plærique, ut ſapientibus planè, totique, ac tanta prorſum tenētibus, quot, & quanta ſcire, fas eſt, Quin & uaticinij eſſe compotes, nonnullis, & quidem inſignibus cognitum experimentis. Aliorum nunc obliuiſcor uolens, quod de Ochi Perſarum regis immiti, & proinde ſanguinaria præſagiuere natura, haud quaquam cenſui differendum. Quando ratione quadam mira feritatem in ſubditos agreſtem, ac, ut Græci, ſignificanter dicunt, τὸ φονικὸν αὐτοῦ, id eſt, cædis auidum ipſius deprehendere ingenium ſunt uiſi. Siquidem Artaxerxe patre ex humanis emigrante, ubi arripuit imperium Ochus, ex Eunuchis quempiam Regi præcipue familiarem, aſſiſtentemque propinquiſſime, iuſſerunt Magi, amplius, accuratiuſque obſeruare, menſa appoſita, quid ex paratis apprehenderet primum. Et is quidem, quod iuſſus erat, ſtrenue præſtabat, Regi intendens euigilate. Commodum ille iam decubuerat, ac dextra quidem gladiolum arripuit potiſſimū. Altera uero Panem, qui magnitudine fuit præcipua, ei cum carnes impoſuiſſet, concidebat, ac ueſcebatur large, inceſſanterque. Ea ubi audiſſent Magi διὰ τούτων ἀποῤῥήτων συμβόλων, id eſt, per ſecretiora id genus ſigna duo quidē prædixere, anni temperiem, ac frugum copiam, & multorū cædem, exilia, & damnationes, nil magnopere mentiti.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM MARCVM MVSVRVM CRETENSEM PRAEFATIO OCTAVA.

AVDIO, quo me cunq; uertam, primæ notæ uiros tuis obſtrepẽtes laudibus, quod & ſummam in te nobiles, infimi, medij probitatem experiantur, nec humanitate, iucundiſſima omnibus, diſcluſa. Nam quod ad eruditionis penu multifariam cumulatum ſpectat, ita demum celebraris, itaq; nulli non occurris admirabilis, ut ſpectatam gentibus uniuerſis Græciæ tuæ ſapientiam, & facundiæ dulciſſimã uim reuocare ab inferis præmortuam, & quæ omniũ uiciſſitudo eſt, quodam uelut fato pridem ita adobrutam, cõtumulatamq;, ut in terra Græcia diu quæſita uideatᷣ Græcia ipſa, deniq; dicaris, atq; ingenij præſtantia eatenus confouere, idq; in Italia noſtra, ut plures nunc cooriantᷣ, qui græce ſciant, ꝗ̃ luſtris centum proximis. Gratulor tibi doctiſſime Muſure, gaudeo mihi. Eſt qđ bene ſperemus. Opera tua uel exactiſſima ueterẽ πολυμαθίαν uideo breui ſuo nitori reſtitutũ iri parte plurima. Vtinam uero τοιοῦτοι σοὶ δέκα συμφράδμονες εἶεν ἀχαιῶν, uel momento, nimio plus coalita barbaries iſſet peſſum æquata ſolo. Properari paſſim ad te ſummo ſtudio etiam à ueteranis in re literaria animaduerto plæriſq;, editæq; iam ætatis, quos ferunt motos, demulctoſq; eloquentiæ mira ubertate, ac recõditarũ ſcientia rerum captos te, uelut Calliſtratum, relicta etiamnum cum Platone ſuo Academia, magno profectu conſectari cœpiſſe, ſicq; etiam te obſeruanter audire, ac celebrare, perinde ac cælo demiſſum aliquem arbitrum, Interpreteḿq; Sibyllæ oraculorũ. Id illis, opinor, non Scholica exprimunt nugalia, ſed remotior doctrina, ex intimis tuarum gentium eruta Muſeis. Cui tradentis accedat illa χάρις ἀττικὴ, omni gratior, cultiorq; Venere, quáq; una Athenæ magis atticæ fiunt, ac recaleſcunt, quæ conſenuerant, Græciæ uires ὥσπερ τὴν λέβητι δ᾽ ἐκβαλοῦσαι. Nec abſit incõparabilis facilitas, qua ſcite ſic, & aſſeuerate, quod dicitur, præmandis, ut ex te audita, tantumq; non digeſta celeriter abeant in corpus. Inde nimirum qui te dictantem audiunt, conſileſcunt extra modum uniuerſi, ac obſtupeſcunt attoniti, delinimentis aurium ad intima demanantibus. Quapropter editurus iam elucubratos mihi pridem Antiquarũ lectionũ libellos, in quibus forſan, non ut in decurſibus ludicris, & ſimulacris prælioꝝ̃ uoluptarijs, diſtincta fuerint omnia, comptáq;, uerum laborioſiſſime congeſta non deſunt, & percurioſe, ut ῥᾳθυμότερον nil, aut ſubſultans, ꝗ̃tum unius hominis opera effici ualuit, effluerer, non permiſi mihi inhonoratum te pertrãſire, cum tot, tantaq; abs te in noſtrates proficiſcantᷣ. Quo itaq; plurimũ poſſumus, ἀντιπελαργοῦμεν, tuumq; nomen, quanq̃ ex ſe, proprijs quoq; monumẽtis celeberrimũ, in memoriam damus, ampliora multo præſtituri, ſi δάτος afforet ἀγαθῶν. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI OCTAVVS.

¶ Mulieres in doctrinis celebres. De Corinna, item Erinna, necnon de alijs alio genere præſtantibus. CAPVT Primum.

NEC INTRA hoſce uirtutum limites ſe continuit muliebre ingenium. Quin naturalium quoq; ſcrutationi ſe inſeruit. Ac Arete eatenus item progreſſa eſt, ut filium etiam inſtitueret. Qui inde appellatus eſt Ariſtippus cognomento μητροδίδακτος. Laſtheniam quoq; Mantineam, & Axiotheam Phliaſiam Platone uſas præceptore, proditum eſt, ornatu interim uirili auditorium ingredientes, quod Dicæarchus ſcribit. Iam uero Damæ, quã Pythagoræ filiam memorant, ingenium, & doctrinam in exponendis paternis ſententiarum inuolucris quis non nouit? Aſpaſiæ item nomen, ac Diotimæ, & Thargeliæ, ut ex Luciano comperimus, ſola illuſtrauit philoſophia, quando nec imbecillis alioqui ſexus ab ea eliminatus agnoſcitur. Quippe Plotinum Platonicum

tonicum nobilem mulieres aliquot ſapientiæ ſtudio frequentaſſe memorantur. Corinnæ uero an obſcura eſſe gloria poteſt, quæ in Lyrico certamine Pindarum quoq; nouem Lyricorum principẽ exuperaſſe tradatur? Eam fuiſſe Thebanam memorant. Sunt qui Tanagræam malint. Achelodori, & Procratiæ fuiſſe filiam conſtat, ac Myrtidis diſcipulam. Muſcam quoq; Lyricam fuiſſe cognominatam, non ferè ambiguum eſt. Epigrammata item ſcripſiſſe, ac Lyricos nomos. Sed & Theſpiam Corinnam ueterum celebrant monumenta, & autor Pauſanias non prætermiſit, quam alij Corinthiam credere malunt. Corinnæ, ut ſapientis in Poetica, meminit Euſtathius. Erinna Teia, uel, ut alij, Leſbia, aut Telia (eſt enim prope Cnidum inſula parua Telos, id eſt, τῆλος, quod ex Euſtathio eſt) carmine item illuſtris cenſetur, ſcripſit Elacaten, hoc eſt, ἠλακάτην Aeolica lingua, & Dorica, uerſibus trecentis. Condidit epigrammata quoq;. Decem & nouem annorum mortuam uirginem ferunt. Carmina eius Homericam cõſequi maieſtatem, traditum eſt. Sapphus contemporanea fuit, ac, ut nonnullis placere animaduerto, amica. Meminit Euſtathius in nauium Catalogo apud Homerum. Repetit in temporibus Euſebius. In Erinnam elegans eſt apud Græcos epigramma, cuius hi duo ſunt poſtremi uerſus.

Σαπφὼ δ' ἠρίννης ὅσσον μέλεσσιν ἀμείνων
ἤριννα σαπφοῦς τόσσον ἐν ἑξαμέτροις,

Id eſt, quanto Erinna in Lyricis Sappho præſtantior. Tanto Sapphus gloriam Erinna Hexametris præcellit. Vtriuſq; Poetriæ mentio item Propertio eſt Elegiarum ſecundo.

Et ſua cum antiquæ committit ſcripta Corinnæ,
Carmináq; Erinnes non putat æqua ſuis.

Fuit & Charixena Crumatum poetria, cuius meminit uel Comicus Ariſtopha. fuit & Theano apud Locros in Lyricis præcellens. Celebratur item Mœro, condito in Neptunum hymno. Apud Athenæum eſt Agallis Corcyræa illuſtris arte grãmatica, quæ inuentionem pilæ aſcripſit Nauſicaæ, Sicyonijs alij, quidam etiã Lacedæmonijs. Teleſillam cum in alijs, tum in Poetica illuſtrẽ celebrat Pauſanias, ut quæ apud Argos ante Veneris templum ſtatua ſit inſignis. Caſſandra uero Priami nõ doctrina quidẽ, ſed uaticinio, ut uidetur, illuſtris, etiam apud hoſtes in Lacedæmone templo fuit inſignita. Sed nec Romana uirtus ab hoc rerum decore abiungitͬ, quando Cornificiæ celebrantͬ Epigrammata. Soror eius hæc Cornificij narratͬ, qui ſubinde fugientes milites, Galeatos lepores appellare conſueuerat. Quid hic referam pertinax quarundã propoſitũ in ſeruando uirginitatis theſauro, uel quod non minus eſt, ulciſcendo uiolatum, præfloratũq;? Mileſias uirgines ſeptem legimus, gallico furore cuncta uaſtante, nequid indecens ab hoſte paterentur, turpitudinem morte declinaſſe. Nicanor uictis Thebis, atq; ſubuerſis, unius uirginis captiuæ ſuperatus amore eſt, cuius expetens coniugium, & uoluntarios amplexus, quod utiq; in illa fortuna debuerat captiua habere inter optatiſſima, ſenſit pudicis mentibus pluris uirginitatem eſſe, q̃ regnum, & propria interfectam manu flens, & lugens amator tenuit. Autores habemus, aliam item Thebanam uirginẽ, quam hoſtis Macedo uiolarat, diſſimulaſſe pauliſper dolorem, & uiolatorem uirginitatis ſuæ mox iugulaſſe dormientẽ, præterq; cum gaudio ſe quoq; interemiſſe. Verum quod ad decus item hoc quodammodo pertinet, apud Gymnoſophiſtas Indorum quaſi per manus huius opinionis autoritas traditur. Buddam principem dogmatis eorum e latere ſuo uirginem generaſſe, Sed & ſapientiæ principem non aliter natum Platonem opinantur, q̃ de uirginis partu, Perictione matre Apollinis oppreſſa phantaſmate. Cæterum nec imperijs abſtinuiſſe fœminas, uetus teſtatur memoria. Gens fuit Indorum Pande ſola regnata fœminis. Vnam Herculi ſexus eius genitam ferunt, ob idq; gratiorem, regno donatam præcipuo. Ab ea deducentes originẽ imperitarũt trecentis oppidis, peditum centum quinquaginta millia. Elephantis quingentis. Iam & apud Meroen quoq; fœminã Candacẽ nouimus regnaſſe, quod nomen mox & in Reginas alias propagatũ. Quid, nõne à Chronicis relatũ ſcimus, Ioannam Anglicã ſolam à cõdito æuo ſpecie uiri Pontificatũ Romæ inuadere auſam? immo uero & unum ex familiaribus, qui ſolus rem tenebat, ad concubitum admiſiſſe, & inde grauidam etiam in ſummo dignitatis faſtigio peperiſſe. Factum hoc ſalutis anno octingenteſimo quinquageſimo tertio. Fuit & in Thracia mulierũ portus ad Leoſthenem ſinum memorabili cauſa ita cognominatus. Nam Phedalia Byzantis uxor Strœbum uiri ſui fratrem, cum ciues

abeſſent,

abeſſent, urbi ſtruentem inſidias, coacta fœminarum manu, ad eum uſq; locum inſectata fuderat. A ſimili uirtute denominata in Aegypto item γυναικόπολις, id eſt, mulíebris ciuitas, quod in monumentis Stephani ex Ariſtagora relatum eſt, qui Platone fuit haud ita iunior. Apud Telmeſſum Arrianus ſcribit, Mulierum, puerorumq; uaticinia habita ueteribus præſtantiſſima. Sed & Dardanum ſcribit idem ex Samo profectum Teucrorum regis filias duxiſſe uxores νησώ, καὶ βάτειαν, id eſt, Neſo, & Batiam, ex priore natam illi filiam uaticinam nomine Sibyllam, ex qua in uaticinatrices omnes ſit propagatum nomen, ob Theophoriæ cognationem quandam. Hypæpenas mulieres fuiſſe pulcherrimas, tradit, Eſt uero urbs Hypæpa, quæ à Tmolo deſcēdentibus occurit, ad Caiſtri campeſtria, nomine impoſito, quia ſit ſub monte, qui Aepos nuncupetur, ſita, ac dicata Veneri. Meminit Ouidius de Arachne.

Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.

Poſtremo, ut uela demum complicemus, ſcribit quodam loco Plutarchus. Eandem eſſe uirtutem uirorum, mulierumq;. Leontius Gorgias putabat mulieris non formam, ſed egregium nomen, atq; famam debere apud q̃plurimos eſſe uulgatam. Nec ſum neſcius Thucydidem ſcribere, eam eſſe optimam, de cuius laude, ac uituperatione q̃minimus apud exteros ſermo habeatur. Autor eſt Ariſtoteles in Oeconomicis, nec ueſtimentorũ nitorem, nec auri magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris præconium, quantum modeſtia ualeat, & appprobati mores, ex quo & Propertius ueteres laudans,

Non illis ſtudium uulgo conquirere amantes.
Illis ampla ſatis forma pudicitia.

¶ Frigidam ſuffundere, apud Plautum quid ſit. Lauare poſitum pro eo, quod eſt, probra ingerere. A tergo uarij qui dicantur.

CAPVT II

PLAVTI ex Ciſtellaria uerſus hi ſunt. Ita noſtro ordini
Palàm blandiuntur. Clàm, ſi occaſio uſq; eſt, frigidam
Subdole ſuffundunt. Viris cum ſuis nos ſolere prædicant.
Suas pellices eſſe aiunt, eunt depreſſum.

Quæritur à Grammaticis non incurioſe, quid ſibi parte hac uelit Poeta doctiſſimus, cum ait, frigidam ſuffundunt, & nōnulli forſitan ad prouerbium referant, quod eſt, Hæret aqua. Verum hoc parum perſpicacis fuerit, immo uero ſemotius nihil poteſt uel dici, uel excogitari, quando à Poetæ genuino, ut ſic dicam, ſenſu per diametrum, ut aiunt, abiuncta ſunt iſta. Erit qui tralationem putet ab equis factam, quos ut excitemus, frigida plærumq; conſpergimus, de quibus mentio eſt Vlpiano, digeſtis de ijs, qui notantur infamia. Cæterum, quia de frigida mentio eſt, parum calet ſententia hæc. Certe non ſuperficiaria eſt Poetæ huius eruditio, ſed intercutanea prorſus, & quæ uulgaria ſpecie ſæpiſſime fallat. Frigidam ſuffundere in Plauto dici accipio per Parœmiam, pro deſcribere, hoc eſt, mordere, ut Ciceronis utar elegantia, & proſcindere. Vſurpat id pullatus, ac rudis, nec ſanè politus circulus noſter, Lauare pileum frequenter enuntians, pro ſugillare, probroſiſq; uerbis inceſſere. Verum ne ridicula fiat anchora hæc, ſi plæbeia, caſſaq; innitamur autoritate, ut ſacra ſit, & cenſeatur, aduocandi ad partes ſunt ueteres autores, quibus uelut tibicinibus robuſtis noſtra nobis conſtet doctrina. Igitur Ariſtophanes Pluto, πλύνομ μέπονῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν, id eſt, me inter tot homines proluens. Exponunt Grammatici, ἤγουν ἐξονειδίζεις, ἢ αἰσχύνεις, hoc eſt, probro me afficis, & dedecore, tot aſtantibus uiris. Sed amplius, Pollux Vniuocorum ſeptimo, πλύνειν, id eſt, lauare, pro λοιδορεῖν, id eſt, conuitiari exponit, & alterius nomen obtrectare. Quod uero dicitur. Id genus homines, qui præſentibus arrident, blandiuntur, plauſibiliter efferunt laudibus, abſentes autē perfidioſe conuellunt, & lancinant appellari poſt tergum uarios, recte admodum dicitur, quoniā ſit in Lexiphane apud Lucianũ, ὁ κατὰ νώτου ποικίλος, quod prorſum ſignat, à tergo uarium.

¶ Tres modo

¶ Tres modo inuentos ex rationis præſcripto uiuentes. Hominẽ eſſe Scyllam. Quorundam efferata libido. De concubitus ratione. CAPVT III

ASCLEPIODORVM, memoriæ proditum eſt, Athenis inita in Syriam peregrinatione, eo conſilio pleraſq; adiſſe ciuitates, ut mores hominum perſpiceret. Cæterum in tota periodo illa tres modo comperiſſe, qui modeſte, ac planè ex formula uiuerẽt, Ilapium apud Antiochiam philoſophum. Laodiceæ uero Maren, omnium eius ætatis iuſtiſſimũ. Item Philoſophum Domninum. Scio, incredibilis uideretur hiſtoria, niſi Heracliti lachrymæ ſuccurrerent, qui in publicum prodiens ubertim flebat, cum uideret circa ſe tot millia male uiuentiũ, immo uero male pereuntium. Ita profecto eſt, quotus quiſq; reperitur, quem titillatio corporis non irretitum ducat? quem uoluptas, ut de alijs nunc cenſura nõ peragatur, adobrutum, præfocatumq; non comprimat, quuis eam eſſe pecoris bonum, à grauiſſimis traditum autoribus ſit? Ita inquam eſt. Homo Scylla eſt, de qua Vates celeberrimus ita cecinit.

Prima hominis facies, & pulchro pectore uirgo
Pube tenus, poſtrema immani corpore Priſtis,
Delphinum caudas utero commiſſa Luporum.

Prima hominis pars rationalis anima. Huic committitur inutilis caro, & fluida, & receptandis tantum cibis habilis, ut ait Poſidonius. Virtus illa diuina in lubricum deſinit, & ſuperioribus partibus uenerandis, atq; cæleſtibus animal iners, & marcidum attexitur. Quodq; horribilius eſt, captiuam ducit rationem. Plurimis corpus uoluptati eſt, anima oneri. Quanq; illud natura, ut quandam ueſtem, ac uelamentum circumdediſſet animo. Ex hac uoluptuaria officina mirum eſt, quanta ſe promant fœditatum agmina, quæ libidinum turpitudo. Nam, ut Antonium Caracallam cognomento præteream, efferati adeo pruritus, ut nouercam Iuliam ducere uxorem ſit impulſus. Quod uero etiã dictu abſurdum. in quo tamen fuiſſe laudatum Diogenem, ſcribit Plutarchus? Quem publicitus ſolitum refert pudenda perfricare, cum diceret etiamnum, utinam pariter uentris latratus poſſem atterere. Sed quid leuia cõſectamur? Hoſtius obſcœnitatis princeps uſq; in Scenam productæ. Diues auarus, libidinis præferuidæ, Auguſti temporibus, tam uirorum, quam fœminarum auidus. Fecit quoq; eius notæ ſpecula, quæ imagines longe maiores redderent, ut digitus brachij menſuram & longitudine, & craſſitudine excederet. Ea ita diſponebantur, ut cum uirum ipſe pateretur, omnes admiſſarij ſui motus in ſpeculo uideret, ac deinde falſa membri ipſius magnitudine, tanq; uera gauderet. Quin & in balneis Draucorũ habebat delectum, & apta menſura legebatur Emaſculator. In omnibus, inquit Plutarchus, magnum, diuinumq; illud Empedoclis ſum arbitratus, τὸ νηστεῦσαι κακότητος, id eſt, à malignitate, uitioq; eſſe ieiunum. Laudabam quoq; ut nõ ingrata, nec ἀφιλόσοφα, id eſt, à philoſophia ſeiuncta illorum uota, qui comprecarentur integrum, purumq; à uino, & Venere annum tranſigere, ut ſic temperantia, cõtinentiaq; Deum uenerarentur. At Caui murini, Laſtauri inexplebiles proculcata ratione, ac corporis mancipata proluuio nil in uotis grauius habent, aut frequentius, quam ut ſe libidinum uenereis fœditatibus adobruant, quorum efferata rabies, ut ille ait, ne capiti quidem parcit. Cæterum in hos plura fortaſſis alias, interim ex ueteribus memorijs, & Ariſtotele imprimis proruamus aliquid, quod amplius ad procinctum tendentibus arrideat. Quippe agitatam ſcimus non inutilem omnino ambiguitatem, quidnam ſit cauſæ, quod bibendi, edendiq;, aut id genus alia faciendi cupiditatẽ minus diffitemur. Concumbendi uero deſyderia penitus occultamus, ſiquidem perpenſione dignum imprimis eſt. Sed enim profecto ſcimus, rerum quidem plurimarum cupiditates eſſe neceſſarias, & nonnullas, ni expleantur, interimere ἡ δὲ τῶν ἀφροδισίων ἐκ πλεονασίας ἐστὶ, id ſignificat, rei ueneriæ libidinem ſuperfluere, ac eſſe abundantiæ indicem. Nec me fallit præter Celſum, Aeginitam Paulum medicinæ primo, Concubitus pleraq; recenſuiſſe emolumẽta, ut qui ſaturitatem inaniat primũ, corpus alleuet, præſtetq; uirilius, animi laxet rationem præpeditam, iram molliat intemperantem, proptereaq; Melancholicos, ſiquid aliud iuuare inſigniter, atq; alio furentes modo ad prudentiam reuocare, ac deniq; pituitoſis prodeſſe ægritudinibus. Cornelius Celſus concubitus, inquit, rarus etiam corpus excitat, frequens ſoluit. Paulus ſic, Coitus intemperans

corpus

corpus reddit ἀραιότερον, ψυχρότερον, ξηρότερον, καὶ ἀσθενέστερον. Sed cur nam ſuauis adeo res eſt concubitus? Et neceſſitate ne impelluntur ad concumbendum animantes, an rei cuiuſpiam gratia genus hoc libidinis datum eſt? Suauiſſime utiq; concumbimus, ut interim Alberti rationes prætereamus, quoniam aut toto ex corpore ſemen profluit, ut alii qui uolunt, Aut quia, quamuis non toto ex corpore, tamen per eam partem ſe promit, in quam meatus omnes, uenæq; omnes applicentur, & coeant in uas ſeminarium inuolutũ. Cum igitur uoluptas ſimilis in libidine, atq; in prurigine ſit, efficitur pariter, ut corpus geſtiat uniuerſum. Prurigo autem, uel, ut græce dicam, κνησμὸς ἡδύς ἐστιν ὑγροῦ ἔξοδος πνευματώδους. ἐγκαταχεκλεισμένου παρὰ φύσιν, id eſt prurigo inquam iucũda eſt ſeceſſio humoris ſpiritoſi, incluſi contra naturam. Geniturã uero eſſe item ſeceſſionem eiuſmodi ad rem naturalem, conſtat. Suauis autem tum ex neceſſitate, tum rei cuiuſpiam gratia concubitus eſt. Ex neceſſitate inquam, quod uia omnis pertinens ad rem naturalem ſuauis eſt, ſi modo à ſenſu percipi queat. Rei uero cuiuſpiam gratia eſt, ut ortus ſit animantium perpetuus. Facit enim uoluptas, ut animantes ad coitum ardentius excitentur. Oblectatio enim propria operationes corroborat, & diuturniores, ac meliores facit, ut quarto Ethicorum Ariſtoteles ſcribit, Et Auicenna uigeſima tertij. Voluptas inquit, prouocat ad ſpermatis emiſſionem feſtinam. Quendam certe legimus libidine cõcitatum uehementius, illatum Mutoni uulnus ne minimum quidem ſenſiſſe. Sed quia in Auicennam incidimus, repeto nũc memoria, quod nono de Animalibus idem prodit, extenſiue duplicari in fœmina concubitus uoluptatem, quia præter ſeminis motum & Orificij uuluæ, ut tralatis utamur uerbis, in ſugendo naſcitur quoq; oblectatio, Vulua ipſa diuerſimode mota. Quod & Galenus ſignificat libro quarto de accidenti, & morbo, In uulua uirtus appetendi fortis eſt, natura ſiquidem præpotens eſt in eijciendo, & admittendo ſemine. nimio utiq; deſyderio, & delectatione. Eſt & parte iſta gentium differentia nonnulla: Autores Græci ſunt, Leſbios fuiſſe ueteribus infames, ut malos prorſum, quando ab iis & corriuatum eſt λεσβιάζειν uerbum, quod ſignet oris inquinationem fœdam, uti Aelius ſcribit Dionyſius, & meminit octaua Iliados rhapſodia Euſtathius. Eſſe herbas quaſdam Theophraſtus ſcribit, & repetit Athenæus, quæ uel ad ſeptuageſimum coitũ uim præſtent, ſed ita, ut demũ ſecernatur ſanguis. & Philarchus ab Indorũ rege miſſa Seleuco ſcribit, quæ mire coitum prouocarent, uel etiam ſedarent.

¶Cur Viri hyeme, Mulieres æſtate Veneris ſint auidiores. Item de concubitu plura, & uocabulis ad eum ſpectantibus. Item de Oratio. Meretrices publicitus quis inſtituerit primus. Pandemus cur dicatur Venus. Hetæræ meretrices cur. Hetæridia quæ dicantur, Halteres qua componerentur figura. De aue Erodio.

CAPVT IIII.

VIROS Plinius ſcribit, auidiores Veneris hyeme, fœminas æſtate, ab Heſiodo proditum. Carmen Heſiodicum ad hoc pertinens, id eſſe arbitror, quod in Ergis parte, quæ ad finem uergit, ad hunc modum legitur.

θέρεος καματώδεος ὥρῃ
μαχλόταται δὲ γυναῖκες. ἀφαυρότατοι δέ τε ἄνδρες
εἰσίν, ἐπεὶ κεφαλὴν, καὶ γούνατα σείριος ἄζει.

Digna uero ſcitu, quæ Ioannes Grammaticus in eius loci enarrationem adnotanda cenſuit. Mulieres inquit, æſtate omnino traduntur laſciuiores, ac in Venerem prorſum lubentiores, quod cũ ſint perhumecta natura, & frigidiore multo, quàm uiri. Solis ui, & æſtus rapiditate ad temperiem rediguntur, eliquato, digeſtoq;, quod ex humectatione ſuperfluebat. Quo fit, ut concubitus ſint appetentiores, & ad id opus etiam temperatiores, uiris longe imbecillioribus, quippe quibus innata ſiccitas anni tempore plurimum augeſcat. At hyeme contraria omnia fiunt. Nam humectatione ad temperiem reuocantur, mulieribus in affectionem diuerſam abeuntibus. Quæ omnia etiã magnus cõprobaſſe Albertus uidetur, Ver autem utriſq; Venereorum æquilibrium præſtat. hoc eſt, ut Græci dicunt, ἰσομοιρίαν. Ceterum ita Iſomœriam omnino intelligendam, ut ſciamus,

δεκαπλασίως; id eſt in decuplum amplius affectari à fœmina concubitum, quã à maribus, præſertim ſi utero geſtet, tunc enim conceptum ſemen neruos mouet, & inde confricationis ardor innaſcitur. Quin obuerſis auſtro genitalibus mire afficiuntur libidine. Cornelij Celſi ex primo de medicina ſuper tota re placita hæc ſunt. Concubitus inquit, neq; nimis concupiſcendus, neq; nimis pertimeſcẽdus eſt, rarus corpus excitat, Frequens ſoluit. Cum autem frequens fuerit, non numero, ſed natura, ratione ætatis, corporiſq;, ſcire licet, eum non inutilem eſſe, quem corporis neq; languor, neq; dolor ſequitur. Idem interdiu peior eſt, noctu tutior. Ita tamen, ſi neq; illum cibus, neq; hunc cum uigilia labor ſtatim ſequitur. Item alibi, Tolerabilior per autumnum cõcubitus, æſtate in totum, ſi fieri poteſt, abſtinendum. Cliniam uero Pythagoricum dicere ſolitũ accepimus, tum adeundam mulierem concubitus cauſa, ubi nocumentis exponere te deſtinaris. Zopyrus medicus apud Plutarchum in *Sympoſiacis* Thaletis feſtiua utendum eluſione tradit, quem cum importunius ad nuptias infeſtaret mater, ita eluſiſſe ferũt, οὔπω καιρὸς ὦ μῆτερ, necdum opportunum eſt ò mater. Compari modo & ad Venerea inquit, affici debemus, ut decubituri ſuccinamus, necdum accommodum eſt. Itidem & à ſomno excitati, οὐκέτι καιρὸς, iam effugit occaſio. At reſpondens Soclarus, Athletica eſſe huiuſmodi putat, & Cottabiſin olere, ac Creophagiam. Sophocles uero ſeneſcens maxime lætabatur, quod eiuſmodi euaſiſſet uoluptatis allectationes, ὥσπερ ἄγριον, καὶ λυττῶντα δεσπότην, id eſt ut ferum, ac prærabidum dominum. Oratium poetam alioqui nobiliſſimum libidine adeo præferuida fuiſſe ferunt, ut cubiculo etiamnum uteretur ſpeculato, quo ſe coeuntem intueretur. Porrò ut à Grammaticis aliquid interim mutuemur, laſciuos Græci ὑγροὺς uocant, id eſt humidos, quoniam inquiunt, ex humecta natura conſurgat coeundi auiditas. Vnde & Poetis occaſionem datam, Venerem confingendi ex mari conceptam, ut Heſiodi Theogoniæ interpres ſcribit, Vnde & Auſonius,

Orta ſalo, ſuſcepta ſolo, patre edita cælo,
Aeneadum genitrix hic habito alma Venus.

Miſetiam ijdem, id eſt μισητίαν, in Venereis intemperiem dicunt. Cui toto anni tempore quodammodo ſufficere homo poteſt, ex cõplexionis caliditate, & alimentaria copia. Vti Phyſicis placet. Specloma inquit Ariſtophanis interpres, ſonus eſt, quem concubitus facit. nam & σπεκλοῦν coire dicunt, παρὰ τὸ πλέκεσθαι, id eſt à complexu. Sũt qui ad Venerea procliuem etiam Læſpodiam uocent, quanquã & eodem nomine fuit Athenienſium dux, cuius meminit Thucydides quoq;, qui, quod uitiatis eſſet cruribus, ueſte utebatur Talari. Quod fuiſſe Barbarorum proprium, ſcribunt Græci. Quoniam uero paulo ante ὑγροὺς pro laſciuis dici adnotauimus, Succurrit ad id amplius comprobandum, Epigramma apud Delphos poſitum.

ὑγρᾶς καὶ τρυφερᾶς βασιλεὺς ἆγις μ' ἀνέθηκεν,

Id eſt laſciuæ, ac delicatæ Agis rex me dedicauit. Quippe Agidis uxorem Timeam uitiaſſe Alcibiades ferebatur. In hac porrò libidinis pragmatia ingerendum ſtudioſis illud quoq; Solonem primum, ut ſcribit Philemon, emptas iuuẽtuti meretriculas cõparaſſe, ut effuſo illic, egeſtoq; libidinis impetu, quid turpius cogitare deſiſterent. Quin Veneris, quam Pandemum uocant, primus item, Nicandro autore, ſuſtruxiſſe templum memoratur ex Proſtitutarum capturis, Vnde liquere cognomenti rationem arbitror. Nec me fallit tamen, eſſe, qui Pandemi Veneris in ueteri foro ſacellum putent conſtitutum, appellatione deflexa, quod illuc populus conflueret uniuerſus. Fuit & Pandemus meretriculæ nomen. Scortilla uero Hetæras uniuerſim amicitiæ nomine Græci nũcuparũt, uel quia ſit id Veneris cognomen apud Athenienſes, ut quæ amicos, amicaſq; ſocialiter congreget in unum. At cum in Magneſia celebrari Hetæridia legimus ſolita, non ad meretrices referendum, ſed quod princeps omnium, coeũtibus Argonautis, Iaſon Ioui Hetæridio ſacra obiuit. Cæterum immolat Hetæridia Macedonum rex quoq;. Halteres uero, id eſt ἁλτῆρες, de quibus Martialis, Halteres agili rotat lacerto, & meminit Ariſtoteles in quæſtionibus encyclicis, aliud omnino ſunt. Figura erat circuli dimidiũ oblongioris, nec rotundationis abſolutæ, ita prorſum afformabantur, ut manuum inſeri poſſent digiti, uelut per ſcuti Ochana. Quod ad Pandemum attinet, de quo diximus, Sciendum autore Paulo, morbos dici Pandemos, id eſt πανδήμους, qui in plures ſimul graſſantur,

ſantur, qui ut communes ſunt, ita ex cauſa itẹm proueniunt publica, ciborum aut potus prauitate. Item id genus alijs. Illud uero ab inſtituto non diſſitum omnino eſt, Erodium eſſe auem, quæ in coitu ſanguinem exudet, qua ex cauſa argumentantur impoſitum nomen, ὅτι ἔαρ ἱδρῶι. Nam Ear quandoq; ſanguinem dici. Ciconiam putat Sudas, aut ciconiæ ſimilem, dictamq;, quod in paludibus uerſetur, quaſi Elodion. Fulicam tranſfert Auguſtinus. Ardeolam, Theodorus, ſicuti λευκερῴδιον albam Ardeolam. Nec ignoro, Claudium philoſophum aduerſus Grammaticos aciem dirigere. Meminit Auis Iliados Rhapſodia decima Homerus. Eam uero inſidias ſtruentibus peraccommodam, ſcribit Hermon omine proſpero. Verum in tam multis, quæ de uenerijs commentamur, non prætereamus exemplum caſtigatæ libidinis. Quippe iunior Dionyſius, cum ſe in Locrenſium urbem contuliſſet, per ſummam licentiam ciuium uirgines puellas accerſitas, uel ad ſacietatem conſtuprabat. Mox uero ultoris ui numinis, cum foret excuſſus principatu Dionis opera, tunc enimuero ira inflammati Locrenſes uxorem Dionyſij, & filias proſtituere arreptas primum, innumeris quidem affectas ludibrijs ab ijs præcipue, quorum uirgines polluiſſet pater. Poſtea uero quàm pro arbitrio illuſere miſeris, inde, Acubus ſub ungues crudeliter impactis, peremere. Nec ijs ſatis ſibi factum arbitrati, Oſſa quidem carnibus denudata in mortarijs attriuere, Carnes uero omnibus propoſuere deglutiendas, diris in eos imprecationibus, qui ſuperſediſſent. Reliquijs deniq; in mare diſiectis.

¶ Cur Claudi ſalaciores. De eorundem uirtutibus. Item de Alexandro. Gellij locus excutitur.

CAPVT V.

QVAESITVM à naturalium ambiguitatum ſtudioſis multũ, diuq;, quidnam ſit, quod obſeruatum ferè eſt, claudos eſſe ſalaciſſimos, adq; uſus uenereos implendos præpotentes, quod & Amazonum reginam Antianiram reſpondiſſe ferunt, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. optime Claudus init, quod retulit Theocriti interpres. Sic autem peritiſſimos ratiocinari animaduerto. Quilibet ex hominibus denſiore pilo, ut etiam aues, ad uenereum uſum promptior eſt, caloris, humoriſq; copia. Vtrunq; enim ad concubitum perneceſſarium eſt. etenim calidum ſecernit, humidum uero ſecernitur. Eadem uero ratione Claudi ſalaciores ſunt. In eis quippe alimenti parum ad inferiora διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν σκελῶν, Hoc eſt, ex uitio crurum delabitur, ad ſuperiora uero profertur plurimum, & in ſemen concernitur. Theocriti Scholiographus inde natũ in Claudos dicterium putat, quod domi tota die deſidentes perpetuo ferè uenereis intenti agant. Cæterum ne putet quis in laſciuiam modo abire clauditatem, & nil prorſum uirtutis in id genus hominibus fieri reliquum, Androclidam Laconem legimus, debilem crure, ac inutilem, cum bellatoribus ſe immiſcuiſſet, ac præſtò ibidem fuiſſet, qui prohibere niteretur, quod parum robuſtus uideretur, intuliſſe grauiter, ac animoſe, in aciem aſtitui oportere, qui de prælio cogitet, non de fuga. At mater Claudum filium mittens in prælium, τέκνον ἴσθι κατὰ βῆμα ἀρετῆς μέμνησο, Fili inquit, per ſingulos gradus memento uirtutis. Et Romanus Cocles, cum ei cruris uitium obiectaretur, per ſingulos inquit, gradus admoneor triumphi mei. digna uox liberatore Principis terrarum populi. Quippe pertinax occupatio pontis aduerſus hetruſcam uim grauius aſſultantem, eam illi contraxerat calamitatem, cui tamen non defuit obtrectator. Idem fere in patrem Philippum Alexander Magnus pronuntiaſſe memoratur. Nam cum in Triballis Coxa is eſſet debilior factus lanceæ percuſſu, ac eiuſmodi angeretur incommodo, Confide inquit, pater, ac prodi in apertum, ἵνα τῆς ἀρετῆς κατὰ βῆμα μνημονεύῃς quod eſt, ut per gradus ſingulos in uirtutis memoriam redigaris. Hæc uero in libro de Alexandri fortuna plurimum laudibus efferens Plutarchus, philoſophicæ mentis germina eſſe contendit, & quodam numinis afflatu ad honeſta ꝓperantis, & ſupra corporis deminutiones ſurrecte. Quo inquit, pacto ipſum mox arbitramur proprijs exultaſſe uulneribus ſingillatim, dum uictarum gentium reminiſceretur,

retur, & captarum urbium, & in deditionem acceptorum regum, cum cicatrices haudquaquam occultaret, ſed ut uirtutis inſcalptas circũferret imagines? Obiter uero expende quæſo candide lector, ex pauculis his, de Plutarcho tranſpoſitis, quàm recte T. Caſtritius apud Gellium atticarum noctium libro ſecundo, Saluſtium inceſſuerit. Qui Sertorium ſcribit, corporis dehoneſtamento lætari maxime ſolitum, quod inde gloriæ quæſtus, atq; compendium profluxiſſet clariſſimum. Nam quod hiſtoricum nobiliſſimum à Demoſthenis æmulatione excidiſſe uideri uult, inſulſiſſimum eſt, ac hominis atticiſſationem nimio plus oſtentantis. Cur enim non ex propria dicamus ſententia Saluſtium potius ea duxiſſe conſcribenda, quàm Demoſthenis imitatione? An ſumus ſub rege, nec ſibi ſe quis uendicat? An ad Græcorum præſcripta & dicimus, & facimus? Quam uanitatem in pluribus ſequitur & Macrobius, dum Virgilianam uellicando claritatem, Græcos tanquam in ſinu Mineruæ, ac Mercurij & natos, & educatos, miris effert præconijs. Ego uero, ſi modo libera coniectatio eſt, nec cogitaſſe quidem hiſtoricum ſuper eo Demoſthenis loco contenderim, cum ea proderet, non quia græce neſciret, qui fuit doctiſſimus, ut in illa ingeniorum fertilitate, ac feliciſſimo temporũ ſtatu, Sed quia proprij ingenij uiribus ferebatur, & eminentiſſima, qua pollebat, eloquentia, præſertim cum & ipſa dictet ratio, ut corpore deminuto non ferè quiſquam ſimpliciter lætetur. Verum exultet mirifice uirtutis imagine expreſſius inſcalpta. Quotus enim quiſq; uel Gregarius miles non geſtit paſſim ſuas uiſentibus oſtentare cicatrices, ut inde ſtrenuus comprobetur, & fortis imprimis bellator?

¶ Apollonij caſtitas, Theodori placita abſurdiſſima. De uoluptate guſtus, & tactus. Sciatrophiæ qui. Cur Venereorum affectio adeo cenſeatur pudenda. Poliæ, Peolæ qui ſint. Cur fictum, Paſſeribus ſubuectari Venerem. Veneris ſimulacrum triplex Thebis, Vraniæ, Pandemi, Apoſtrophiæ.

CAPVT VI.

APOLLONIVM Tyaneum, quem unice mirantur plæriq;, ac, quod dictu quoq; abſurdiſſimum eſt, comparem Chriſto, ſiue mores contempleris, ſiue miracula, facere non compaueſcunt, laudibus efferunt celeberrimi autores, qui iuuenilibus quoq; annis incentiua uenereorum, & titillationes ſubinde lancinantes, uellicanteſq; ita repreſſerit, contuderitq;, ut præſignis in eo caſtitas noſcitaretur, à qua nunquam ab eo reclinatum delictumq; ſit. At Theodorus, quem ideo nuncupatum eſſe Deum memorant, quod cum illum Stilpo percunctatus eſſet, putaſne Theodore, te id eſſe, quod diceris, atq; is adnuiſſet, deus ergo inquit, es? id cum grate quoq; accepiſſet, ſubridens Stilpo, O fatue ratione compari & cornicem te eſſe fateberis, Hic inquam Theodorus furto inquit, & adulterio, ſacrilegio quoq; cum tempeſtiuum erit, dabit operam ſapiens. nihil quippe horum turpe natura eſt. Sed ſi auferatur uulgaris ex hiſce opinio, quæ ſtultorum, imperitorumq; plebeculæ conflata eſt, ſapientem publice abſq; ullo deprehenſionis rubore ſcortis cõgreſſurum. Hæc ſunt nobilia Philoſophi huius placita, quibus quid inhoneſtius? quid ſpurcius ualeas excogitare? Hæc ſi audire animum induxerimus, iam non homines, ſed Chimæræ omnes ambulabimus. Siquidem libidinoſus iuuenis tanq̃ Leo furens non parcit matri, non parcit ſororibus, & tanquam Capra humorem quendam fœtidum exudat, & à facto, & à conſcientia ſceleris, tanquam à Draconis cauda conuerberatur. Nec immerito ueteres illi ſanctiſſimi uiri, ſcires nõ iuraſſe in Epicuri uerba, aut Ariſtippi, uoluptatem oẽm, quæ ex ſenſibus, quos ueluti Satellites à natura datos animæ, traditum eſt, quæ immodice capiatur, turpem atq; improbam exiſtimarunt. Sed enim quæ nimia ex guſtu, atque tactu eſt, eam uero rerum omnium fœdiſſimam cenſuerunt. Eóſq;, qui duabus iſtis belluinis uoluptatibus ſeſe dediderunt, grauiſſimi uitij uocabulis Græci appellant ἀκολάϛους, id eſt libidinoſos, & intẽperantes, uel ἀκρατεῖς, id eſt incontinentes, ſed & Sciatrophias, uelut in umbra delicatius connutritos, nam & umbratilis uita, molliſq; Sciatrophia

phia recte dicitur. Inſuper uoluptates iſtæ duæ guſtus, atq; tactus, hoc eſt libidines in cibos, atq; in Venerem prodigæ, ſolæ ſunt hominibus cum beſtijs communes, immóq; in pecudum, ferorumq; animalium numero habetur, quiſquis eſt hiſce ferinis uoluptatibus peruinctus. Nam reliquæ humanæ naturæ creduntur propriæ. Quod Ariſtoteles doctiſſime ſenſit, & eſt à Gellio eleganter repetitum. Sed & Auguſtinus, Quod inquit, Iræ opera, aliarumq; affectionum, in quibuſq; dictis, & factis non ſic abſcondit uerecundia, ut opera libidinis, quæ fiunt genitalibus membris, quid cauſæ eſt? niſi quia in cæteris membra corporis non ipſæ affectiones, ſed cum eis conſenſerit uolũtas, emouet, quæ in uſu eorum omnino dominatur, nam quiſquis uerbum emittit iratus, uel etiam quẽq; percutit, non poſſet hoc facere, niſi lingua, & manus, iubente quodammodo uoluntate, mouerentur, quæ membra etiam cum ira nulla eſt, mouentur nihilominus eadem uoluntate. At genitales corporis partes ita libido ſuo iuri quodammodo mancipauit, ut moueri non ualeant, ſi ipſa defuerit, & niſi ipſa uel ultro, uel excitata ſurrexerit. hoc eſt, quod pudet, hoc eſt quod intuẽtiũ oculos erubeſcẽdo deuitat, magiſq; fert homo ſpectantiũ multitudinẽ, quando iniuſte iraſcitur homini, ꝗ uel unius aſpectum, quãdo iuſte miſcet̃ uxori. Poſtremo qui ex intemperanti Veneris uſu pereũt, dicunt̃ Peolæ, media producta, quia Peos ſignet pudendum, ſiue ueretrum, ut apud Ariſtophanem in nebulis, ἀνδρῶν γε πλὴν ὑπὸ πέος ἐν τῇ δεξιᾷ. Polia uero iureconſultis eſſe uidetur equinum armentum. Extat & moribus congruum Plutarchi illius doctiſſimi apohthegma, non ita ab inſtituto diſſitum, quemadmodum inquit, Illorum ſemen, qui ſe ad coitum intemperantes præſtant, infœcundum, ut plurimum & ſine fructu eſt, ſic & loquendi intemperantia orationem inanem, atq; ſtolidam reddit. Nec abſonum eſt Diſtichon id, haud omnino inuenuſtum, quiſquis fuerit autor,

Balnea, Vina, Venus corrumpunt corpora noſtra.
Sed uitam faciunt Balnea, Vina, Venus.

Illa uelut auctaria adiecero, quia ſit paſſer ὀχευτικὸν ζῶον, id eſt libidinis animal efferatæ, quoſdam ex Græcis adnotaſſe, paſſeribus ueſcentes Epicataphoros, id eſt procliuiores in uenerem fieri. Ex hiſtoria utiq; paſſeribus ſubuehi deam, cecinit etiam Sappho. Paſſeres demum Elei Diritas uocant, id eſt διρίτας. διριᾶν apud Spartanos conuitiari ſignat, Nam & διρέοι dicuntur conuitiatores, ſed διρὸς tumulus eſt, & accliuis locus. Apud Aeginitam Paulum medicinæ primo, inter paſſeres inuenio, πυργίτας Sũt qui Pyrgitas dici Cretenſes interpretentur, nam πυργῖτις herbæ traditur ſpecies. In Triremibus pars quædam & Pyrgion nuncupatur. Vtiq; in Græcis autoribus στρουθὸς finitur quandoq; καταφερὴς, καὶ λάγνος. Cæterum in hac ſpurcarum mentione libidinũ ſcitu, ni fallor, digniſſimum eſt, apud Thebanos Veneris ſimulacra fuiſſe uetuſtate miranda, ut quæ ab Harmonia credantur dicata, cognominibus etiamnum additis, quæ ut huic potiſſimum impingãtur parti, ordo rerum exigere imprimis uidetur. Vnam ergo Venerem Vraniæ honeſtauit inſigni, amoris ratione puri, ſyncerìq;, & à corporeis prorſum diſparati. Pandemum uero dixit aliam, de qua pauloante, id eſt πάνδημον, ἐπὶ ταῖς μίξεσι, hoc eſt ob cõmunem generationi deſtinatum congreſſum. Tertiã deniq; ἀποστροφίαν uoluit cognominari, uelut planè præpotentem apprecaretur deam, ἐπιθυμίας τε ἀνόμου, καὶ ἔργων ἀνοσίων τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀποστρέφειν, id eſt ab impijs operibus, iniuſtiſq; delyderijs humanum auerteret genus.

¶ Corium pro Corio quid ſit. Item ludere de alieno corio, unde ortum ducat, Necnon ſatisfacere de Corio. Cæſtij hiſtoria. Plauti locus explicatur.

CAPVT VII.

CORIVM pro Corio, prouerbium eſt, quod ex ſacra pagina excerpendũ duximus, ex libro Iob. In cuius capite ſecundo ad uerbum ita legimus. Cui reſpondens Satan, Pellem ait, pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima ſua. Parœmia eſt, cum rei cariſſimæ parcentes, quod uilius eſt, fortunæ ſubijcimus. Nam eum locum ita explicat Nicolaus theologus, Pellem pro pelle, id eſt uitam alterius corpoream, ut ſuam ipſius tueatur, facile contemnet.

temnet. Et alter interpres. Sæpe inquit, dum ictus contra oculum uenit, manum opponimus, ut ea potius pereat, quàm pretioſiſſimum membrum lædatur. Cōmeminit eius loci Hieronymus quoq; ad Iulianum. Ex hoc uero loquendi more profluxiſſe arbitror adagium alterum, ludis de alieno Corio. Vtitur eo in græcanica, ſeu Mileſia fabula Madaurenſis Apul. etiam ſi non ignoro, aliorſum trahi dicti eius rationem à doctiſſimis hominibus, ut eos taceam, qui diſciplinæ Grammaticæ inauditiunculas tum rudes, tum inchoatas obiectant modo, ac uelut puluerem inſpergunt. Eſt & adagio tertius originis eiuſdem, de Corio ſatisfacere, cum quis ob illatam iniuriam flagris conciditur. Quod ut perſpectius lector ſtudioſus agnoſcat, pluſcula, ex Seneca duximus ſubſcribenda, tum quia ad præſens negotium faciunt, tum ob doctrinam hiſtoricam. Cæſtius inq̄t, homo erat naſutiſſimus, ſed nullius ingenij, & Ciceroni etiam infeſtus, quod illi non impune ceſſit. Nam cum M. Tullius Ciceronis filius Aſiam obtineret, homo, qui nihil ex paterno ingenio habuit, præter urbanitatem, cœnabat apud eum Cæſtius. M. Tullio & natura memoriam dempſerat, & ebrietas, ſiquid ex ea ſupererat, ſubducebat. ſubinde interrogabat, qui ille uocaretur, qui in imo recumberet, Et tamen compluries ſubiectum nomen Cæſtij excidiſſet, nouiſſime ſeruus, ut aliqua nota memoriam eius faceret certiorē, interroganti domino, quis ille eſſet, qui in imo recumberet, ait, hic eſt Cæſtius, qui patrē tuū negabat literas ſciſſe. Afferri ꝓtinus flagra iuſſit, & Ciceroni, ut oportuit, de Corio Cæſtij ſatiſfecit. Hactenus Seneca, Sed & ad eandē ſententiam Plautinus Epidicus Corium ſe perdidiſſe ait. Nam inquit, Vbi ſenex ſenſerit, ſibi data eſſe uerba, uirgis dorſum deſpoliet meum. Cæterum in Amphitryone cum ſcribitur, Eius ornamēta, & corium uti conciderent, Coriū accipiunt coriaceam perſonam. Ipſe malim fuſtigationem intelligere. Nam & alibi Plautus, Faciet tuū coriū maculoſum magis, q̃ nutricis pallium.

¶ Prodigioſæ libidinis mulierum exempla. De Cyrene meretricula. Myonia quæ dicatur, & Myoxia, ac Ipos. Myuri pulſus. Item de Sphingibus, & Sphinctis. De Caſaluadibus, & Salauaccha, & Caſaluio. Celoſta quid, & Caſorides. De Tyrrhenorum Mulieribus. Nympha in genitalibus quid ſit. CAPVT VIII.

ANTE ANNOS plurimos, inquit Hieronymus, cum in chartis eccleſiaſticis iuuarem Damaſum Romanæ urbis epiſcopum, & Oriētis, atq; Occidentis Synodicis conſultationibus reſponderem, uidi duo inter ſe paria uiliſſimorum è plebe hominum comparata, unum, qui uiginti ſepeliſſet uxores, alteram, quæ uiceſimum ſecundū maritum habuiſſet. Et extremo ſibi, ut ipſi putabant, matrimonio copulatos, ſumma omnium expectatione uirorū pariter, ac fœminarum, poſt tot rudes uter utrum prius efferret. Vicit maritus, & totius urbis populo confluente coronatus, & palmam tenens, adorāſq; per ſingulos ſibi acclamantes, uxoris multinubæ pheretrum præcedebat. Hæc Hieronymus. Verum nec relatu iucūda minus fuerint, quæ alibi idem recenſuit. Audiui inquit, domino teſte, nō mentior, quædam muliercula, cum infantem nutriret expoſitum, & ſtillaret cibos, ac nutricis fungeretur officio, cubaretq; cum ea paruulus, qui uſq; ad decimum annum iam peruenerat, accidit, ut plus q̃ pudicitia patitur, ſe mero ingurgitauerit, accenſaq; libidine obſcœnis motibus infantem ad libidinem duxit. Prima ebrietas alterius noctis, & cæterarum deinceps conſuetudinem fecit. necdum menſes duo fuerant euoluti, & ecce fœminæ intumuit uterus. Mira utiq; iſta ſunt, & quæ uix impetrēt fidem, ni à ſanctiſſimo tradita uiro puderet non credere, Quando & Petronius arbiter efferatam mulieris libidinem exequens, ac proſtituti pudoris, eius ipſius ita uerba contexit. Iunonem meam iratam habeam, ſi me unq̃ meminerim uirginem fuiſſe. Nam infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde, prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hāc ætatem perueni. Porrò in Sudæ relatū monumentis inuenio, Et apud Ariſtophanis interpretem, nec deſunt ſubſcriptores alij, approbatoreſq;, fuiſſe ſcortum quoddam nomine Cyrenem, cui factum cognomen ſit, δωδεκαμηχάνου. tanq̃ tu dicas, machinamentorū duodecim, quoniam in uenereo uſu duodecim excogitaſſet modos, quibus Inſcenſori iucundius redderetur libidinis proluuiū. Sed & aſtra quandoq; dodechamechana item cognomi-

cognominata, obſeruauimus. Autor Aelianus eſt, mulierem libidinis portentoſæ ab Epicrate dictam eſſe Myoniam, de notiſſima muris ſalacitate, qui dicatur μῦς, unde & murum loca uocant Myopias, ut in uaria hiſtoria Aelianus, & Myoxias. Sed eorundẽ laqueus dicitũ Ipos, ut prodit Euſtathius, à nocumenti ratione, nam ἴπτω Lædo ſignat. Sunt inter pulſus, qui μυουρίζοντες uocantur, & Myuri, de figurarũ ratione, quæ in acutum deſinunt, tralato nomine. Ex ijs uero, qui perpetim minuuntur, nec deſinunt, ad immobilitatem prorſus recidunt deniq;. Hoc autem genus ἐκλείποντας nuncupant μυούρους. Qui uero deſinunt, duplex habent interſtitium, aut enim initam ſemel paruitatẽ ſeruant perpetuo, aut increſcunt denuo in priori æqualem magnitudinem, uel minorẽ, uel maiorẽ quoq;. Hoſce uero παλινδρομοῦντας dicunt μυούρους, id eſt recurrẽtes Myuros. Arbitrantur nonnulli, poſſe Myuros dici, ex ſimilitudine caudæ Muris, id eſt τοῦ μυὸς, Vel μειούρους ἐκ τοῦ μειοῦσθαι δίκην οὐρᾶς. Sicut Interpulſus, qui uocantur κυματώδεις, id eſt undoſi, qui minuuntur, σκωληκίζοντες nuncupari ſolent, id eſt uermiculantes, σκώληκος πορείᾳ προσεικότες, id eſt uermiculari ſimiles inceſſui, quem excipere ſolet ὁ μυρμηκίζων, id eſt formiculans, quo non eſt minor alius. Sed redeo, unde ſum digreſſus. Fuere item Scortilla, quæ Sphinges nuncuparẽtur, nam & molles Sphinctæ appellantur, quod prodit Sudas. Sunt & meretriculæ Caſaluades cognominatæ hoc argumento, quod abſentes ſibi aduocent, reijciant præſentes amatores. Sedent uero aſſidue in domicilio, & uolentibus faciles ſe præſtant. Meminit eius uocabuli in Equitibus Ariſtophanes. Suſpicor à municipibus ut ſic dicam, meis, uerbo paululum deluxato, haſce Caſalinas dictitari nunc, quo tamen nomine intelliguntur minore turpitudine corpus in uulgus dantes. Nec mirari utiq; oportet, allinuntur ſæculis plærunq; neſcientibus ab ultima uetuſtate repetita uocabula, quod in alijs cõprobatum à me ſcio. Nam, quod paſſim Scortilla Vacchas nuncupamus omnes, nonne ex antiquitatis profluxit ſinu? In Comœdijs quippe Ariſtophanijs non incurioſus lector comperiet, fuiſſe Athenis celebres præcipue, ac, ut Græco utamur uocabulo, θαυμαζομένας, & forma exuperanti meretriculas, Cynnam, & Salauaccham. Caſaurium etiam, ſiue Caſaluium pro impudicarum loco inuenimus, qui Athenis fuerat in Ceramico. Sed & apud Lycophronem κλωσὰ, id eſt Celoſta pro lupanaribus poſita inuenimus. Sũt qui ab indecoro ornatu meretriculas dici Læcaſtrias opinentur, quippe λᾶ, intendit, κάζειν uero ornare eſt, qua ratione dicuntur item Caſorides, & apud Antiphanem Caſoritæ. Ab eodẽ uerbo inuenimus, qui & Caſaluada inflecti putent. Certe inde κασαλβάζειν conuitiari eſt. Ex lege Theopompus refert, ut ſcribit Athenæus, Tyrrhenis mulieres fuiſſe cõmunes, quæ corpori ſtuderent impenſius, exercerenturq; cum uiris nudæ, neq; enim illis turpe cenſebatur hoc. Cœnaſſe uero cum ijs, in quos incidiſſent, propinando item pro arbitrio, fuiſſe quoq; uini capaciſſimas, ſed & forma conſpicuas. Porrò prominent è muliebri interfœmineo caruncula, quam uocant Nympham, ea excreſcit plærunq; ad turpitudinem uſq; ut nonnullæ arrigant etiam, quod dicunt ὀρθιάζειν, ad coituq́; ut Paulus inquit, incitentur, uelut mares. Aegyptiorum eſſe morem Galenus ſcribit, carunculam eiuſmodi in uirginibus præcidere, διὰ τὸ προκύπτειν ἐπὶ πολύ.

¶ Dierum obſeruatio apud Romanos. Qui dies poſtriduani. Heſiodica ratio de diebus felicibus. Item Aſtrologorum placita, & Chriſtianorum. Interibi cur menſis dicatur Bos, aut Vitulus. Cæleſtia obſeruantes maxime fuiſſe infelices.

CAPVT IX.

INTER SVPERSTITIones alias, quibus deluſa tenebatur gentilitas, dierum rationem non fuiſſe obſeruationis ſopitæ apud Romanos quoque, animaduertimus. Quibus electionis maxima incumbebat cura, ſi alijs ipſi inferrent bellum. Nam illatum propulſare, ſalutem, ac dignitatem tueri, quacunq; die ius, faſq; arbitrabantur. quo enim pacto obſerues, ubi nec electionis facultas ſuperſit ulla? Ergo dies poſtriduanos, ut ad omnia infauſtos, ominoſosq; præcipue reclinandos, ueteres putauere. Hos uero ab ominis diritate etiam Atros fuiſſe nuncupatos, poſt alios & Macrobius prodit. Sunt qui etiã cõmunes uocent, uelut

ad molliendam uocabuli diritatē. Noſtrates plebeij, quibus ſæpe allinit aliquid uetuſtas deluxato uerbo, Aegyptiacos etiam nuncupant, ab Aegypti, opinor, uanitate proclinato nomine. Eorum Auguſtinus meminit, & in canonicis decretis nō eſt prætermiſſum. ἀποφράδας Græci nuncupant, perinde ac ſi nefandos dicas. Ex quo & feſtiue Lucianus Apophradi ſimilem poſſe dici hominem inſinuat, moribus ferum, corpore non integrū, mollē, periurū, nullis non adobrutum flagitijs, ac tanq̄ occurſaculum abominandū, atq; auerūcandum. Quid ita uero hi cenſerentur nimis improſperi, atq;, ut ſic dicam, inauctuoſi, inominalesq;, infelicibus pugnis referri acceptum oportere, idem innuit Lucianus. Quod ipſum & Gellius annalium libro quintodecimo, & Caſſius Hemina teſtatū reliquerūt, prodentes ſenatum iuſſiſſe, ut ad collegium pontificum de his religionibus referretur. Pontificesq; ſtatuiſſe, Dies poſtridie Calendas. Nonas. Idus atros habēdos, ut dies hi neq; præliares, neq; puri, neq; comitiales eſſent. Cæterum nec atro die parentare, fas arbitrabantur, quia tunc quoq; Ianum, Iouemq; præfari, neceſſe eſt, quos nominari atro die non oportet. Ante diem quoq; quartum calendas, uel nonas, uel Idus tam quam inominalem plærīq; uitabant. Certe ante diem quartum nonas Sextilis clade Romana Cannas eſſe nobilitatas conſtat. Sunt & ſui nauticis ſuſpecti dies, Martij Primus, ſeptimus, quintuſdecimus, ſeptimuſdecimus. Decimuſnonus, & uiceſimus quintus Aprilis, quintus. Sextus. Duodecimus. Viceſimus. Februarij, ſextus, duodecimus, quintuſdecimus, decimuſſeptimus. Decimuſnonus. Et uiceſimus. Et hos quidem inuariabiliter obſeruant. Aſtruuntq; hiſce ferè diebus maximas in mari mutationes contingere, uel ad tranquillitatē, uel ad tempeſtatem, proinde in re ambagioſa, ac incertitudinis multæ, tutius arbitrantur nauigationi ſuperſedere. Cæterū extat Poetæ Heſiodi lucubratiuncula, qua is pro ratione temporum, & ſuperſtitionis inuolutæ, dierum alios comprobat, amplexaturq;. Reijcit alios, ac uelut emortuos tranſilit. Quartas omnes laudat, reprobat quintas, in quibus uagari furias adcredidit, & periuros depoſcere ad ſupplicium inſinuat, quod numerus is iuſtitiæ ſit proprius, Quod Pythagoreorum cōtineri arcanis nouimus. Tres uero ſunt, Quibus Iouis adoptat nomen, ut menſis principi. Quarto itē ac ſeptimo. Sic enim profecto ſcribit,

αἳ δὲ γὰρ ἡμέραι εἰσὶ διὸς πάρα μητιόεντος,
πρῶτον ἔνη, τετράς τε, καὶ ἑβδόμη ἱερὸν ἦμαρ.

Et ἔνην quidem, ut inquit Proclus, uocat Numeniam, id eſt diē primam; quam & principe ſtatuit loco, ueluti arithmeticæ congruam. Et eſt numerorū princeps Monas, id eſt unitas. Et omne principium eſſe, ac cenſeri diuinum, inter Platonis placita ſancitur. Quarum amplexatur porrò, ut qui muſicas complectatur rationes, Eam ſcilicet, quæ uocatur διὰ τεσσάρων, & Epitritos, tribus nanque ſi adijcias unum, quaternarius conſurgit. Item quam διὰ πασῶν uocant, ſiue Diplaſion. Duo nanq; geminata quaternarium conſtant. Necnon quæ δὶς διὰ πασῶν nuncupatur, quādo duplicata quaternitas octonarium conficit. Septimū uero, quia ex ſola cooriatur unitate, nec duplicatus intra decada progignere numerum poſſit. Porrò & hunc præcipue laudat Heſiodus ex Procli ſententia, ueluti Apollinis Genethlion, quod eo crederetur natus die, ex quo ab Athenienſibus item colebatur laurum geſtantibus. Sciendum uero, Menſem principis diei ratione ab Orpheo nuncupari μονοκέρωτα μόσχον, id eſt unicornem uitulum. Cuius rei meminit ſuper Iliados primum Euſtathius. Siquidem menſis ſimpliciter, ut generationis effector, Bos appellatur. Quod uero habeat tunc primam ſubſtantiæ domeſticæ ἐκφαίνειν, Moſchos, id eſt uitulus, uel, ut inquit Euſtathius, διὰ τὸ νεάζειν καὶ ἐφοῖς ποιεῖ, Cæterū ratiōe compari ab Heſiodo totus peragitur menſis ad trigeſimum uſq; diem, quē ab eo laudari, Proclus inquit, quia ſit in eo Lunæ coitus, quem ueritatis arbitrabantur imaginem. Cui unitas conſecretur. Sicuti mendacio multiplicitas. Propterea inſinuat Poeta eſſe tunc operum inſpectionem opportunam, ſed & familiæ, tum cibaria contribui debere. Quam rem latini nuncupare Demenſum ſolent. Tunc ceſſabant ab opere, Sicuti & formicam tempore eodem feriari obſeruatum ferè eſt. Nobis cætera perſequi, tum ſuperuacaneum eſt uiſum, tum etiam uerboſius. At qui Chaldæi olim nuncupabantur, & Genetliaci, Auguſtini temporibus, ſicuti ſcribit ipſe libro de doctrina Chriſtiana primo, & Confeſſionum quarto, & in libello De natura Dæmonum. Matthematici, &

ſtici, & Planetarij, nunc Aſtrologi paſſim uocantur, quandoq; & in ſacris literis diuini. E cælo dierum felicitatem, & horarum petendam putant. Nam inter eos non incelebris autor Albumaſar, quanquam ſæpiſſime fabuloſus, Qui Luna inquit, Ioui cõiuncta cum capite Draconis, deo ſupplicauerit, quicquid petierit, proculdubio impetrabit. Nec Albumaſari defuit aſtipulator, quando Petrus Aponenſis hac ſe hora à deo ſcientiam petijſſe, ſcribit, ac mox inſigniter profeciſſe. Verum enimuero per Moſen Deus opt. max. ita nos cõmonuit, gẽtes augures audiunt, & diuinos. Tu autem à domino deo aliter es inſtitutus. Iam illud Hieremiæ quis non nouit? A ſignis cæli nolite timere, quæ gentes timent. Auguſtinus uero in Enchiridio ſcienter, ſimul & uere, ipſam temporum obſeruationem, ut hæc fauſta, illa infauſta putemus, ad magnum dixit pertinere peccatũ. Quod in Canonicis item relatum decretis eſt, Cauſa. XXVI. Qu. VII. Illud uero Moſeos, Poſita ſydera in ſigna, & tempora, non ſigna inquit Auguſtinus idem, quæ obſeruare, uanitatis eſt, ſed uitæ uſibus neceſſaria, qualia nautæ, agricolæ, & id genus artifices obſeruant. Quo in loco, & Baſilius inſpectionem eiuſmodi occupatiſſimam dixit eſſe uanitatem. Ambroſius etiam inutilem, & impoſſibilem. Chryſoſtomus uanam, falſam, ridiculam. *Sed mitto autoritatum tibicines.* Illud utiq; omnem apud me admirationem exceſſerit. *Si* uera ſint Planetariorum præſcita, qui fieri potuerit, eos potiſſimum in rebus noſcitari perinfelices, qui deridiculam temporum obſeruationem, ac momenta ſingulatim euigilate miſerunt in digitos, quin ediuerſo fortunæ afflatu benigniore uſos, qui uanitate artis reiecta, prudentiæ tantum, atq; rationis luminibus innitendũ cenſuere. Zoroaſtris ſcientiam inter ueteres theologos quis non nouit? Fuit is & cæleſtium rerum peritia uſq; ad Magiam, ut uolunt quidam, pernobilis. At eundem à Nino uictum bello & occiſum, enotatum annalibus eſt. Pompeium hiſce diuinaculis præcipue mancipatum, non tacuit hiſtoria. At bone deus, quàm miſer exitus, quàm non populi Romani dignus principe. Contra Cæſar iſta exculcabat, ridebatq;. Læta tamen, quod ad bellorũ attinet rationem, illi affulſere omnia proſtratas, occidione occiſas hoſtiles uidit copias, & mox ſe terrarum principem. Propterea recte magiſter gentiũ ad Galathas, Cap. IIII. Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos, timeo uos, ne forte ſine cauſa laborauerim.

¶ Cur temporum uarietas ex emerſu, uel occaſu fixarum ſtellarum aſſignetur à rei ruſticæ, uel nauticæ doctoribus.

CAPVT X.

SED QVAERAT aliquis, quidnam cauſæ aſtruamus, ſi è cælo iſta non ſunt, quæ cæleſtium rerum ſtudioſi mire conſectantur, & aſſeuerant, quod qui ruſticæ rei, ſimul & nauticæ præcepta condere auſpicati ſunt, creſcentibus operibus per occaſum, & ortum ſtellarum ſixarum temporum uarietatem, atq; momenta præſignant, ac uel digito ſubinde commonſtrant, ſicuti Arcturi, Vergiliarum, Hyadum. & id genus aliarum. Id uero hac parte credendum conſtanter, haſce ſtellas in temporum ratione non indigitari, ut ſic dicam, quod ipſarum uel cauendos moneant influxus, uel exoptandos. Quando nec Aſtrologorum placita hoc continent, in quibus lectum eſt, per ſe illas nullarum omnino eſſe uirium, niſi in cardinibus aſtituantur. Sed ut indoctis, illiteratiſq; ſigna ſint, quibus tempora internoſci ualeant. His uero indicijs, quæ ab emerſu ſtellarum, uel occaſu petantur, nullum eſt cõſpicuum magis, aut perſeuerantius.

¶ Dierum Criticorum ratio, ex medicorum doctrina, & Galeni imprimis.

CAPVT XI.

INSTANT tamen acriter medicorũ ſcholæ, Galeno principe, Criſimos dies, ſiue iudicatorios, aut decretorios dicere malis, aut etiam criticos, quãquã ſunt & nomenclatura eadem Grammatici, Euſtathio tradente, qui poemata ad examen uocant, iudicantq;, nam Cyriæ dies, id eſt κύριαι. præſtitutæ ad quippiam agendum ſimpliciter dicuntur. Sicuti Cyriæ quoq; ſine diei

diei adiectione ulla. Criſimos inquam, lunæ acceptos referri debere. Libro utiq;, qui de
id genus creticis diebus eſt, tertio Galenus geminam ſtatuit lunaris influxus rationē. Al-
tera quarum à ſolis poteſtate demanet, Lunæ fœnerantis lumen. Reliqua de ſignis pro-
fluat, per quæ quot menſibus commeet luna motu proprio. Mox uero ex Planetariorũ
infert decretis, in locis oppoſitis, atq; quadrangulis magnas à luna commotiones excita-
ri, quod tam in habitudine eius ad ſolem, quàm etiam ad ſigna, nititur comprobare. Ac
ad ſolem quidem, Quoniam cũ fit luna Dichotomos, ſeu dimidio uelut orbe cæſa, quã
etiam diuiduam periti uocant. Fit autem in quadrangulis ferè locis à ſilentis lunæ die.
Ruſuſq; cum Panſeline uiſitur, ſiue orbis abſoluti, quod in aduerſo contingit, atq; dia-
metro, Aeris modum, & tempeſtates permutet inſigniter. Ad ſigna uero ratiõe iſta, ut
quicquid inchoatum fuerit, luna, dicamus, taurum permeante, ſemper mutatio contin-
gat, ubi eadem in leonem diuerterit, aut Scorpium, aut aquarium, quæ uiſuntur loca tau-
ro tetragona, uel aduerſa. Aegyptiorum porrò dogmata calculum adijcere Galeno per-
noſciunt, quibus ſanciri nouimus, ſi in cuiuſpiam genitura, Arietem, exempli cauſa, inſe-
derint feliciores ſtellæ, quod in ortum prodijt, proſpere habiturum, quoties taurum, aut
quadrata ſigna, uel oppoſita peragrarit luna. E diuerſo autẽ, ſi infelices. Hinc cõcipit Ga-
lenus, Creticorum dierum cauſam fieri euidentiſſimam. Eſſe uero præcipuos putat, ſe-
ptimum, & quartumdecimum, quoniam perueniat ſeptima die ad ſignum ab illo quar-
tum, quod tenuit, inchoante morbo. Decima uero quarta ad oppoſitum ſignum. Cum
ſeptem & uiginti diebus, & triente ſigniferum obeat luna, malas etiam commotiões his
fieri diebus, aſtruũt medici. Sexta, octaua, decima, duodecima, decimaſexta, decimao-
ctaua. *Sextæ* diei malitiam Tyranno comparat Galenus. *Sicut* ſeptimam regi. Adnota
tu uero digniſſimum, quod ſecundo ἰατρικῆς πραγματείας aſſeruit ex Hippocratis ſen-
tentia Paulus Aeginita, Inter Criſimos dies eſſe, quos προρρητικοὺς nuncupant, quo-
niam contemplationi futuram ſubijciant in alijs Criſin, ueluti cum quartam dicimus τὴν
ἐσομένην ἐν τῇ ἑβδόμῃ προδηλοῦν κρίσιν, id eſt futuram die ſeptima præmonſtrare κρίσιν,
Dum ſudores quoſpiam, uel humiditates alias, uel id genus peculiares prolicit inanitio-
nes, aut ſignificationes non factas prius. Cæterum ne, quàm par eſt, abeamus longius,
iam parte iſta complicanda forent uela. proinde an iſta ueritatis habeant reſponſum, &
rata, indubitataq; cenſenda ſint, an, ut uanitatis multum prætendentia, riſu etiam ſint ex-
cipienda, Libra fuerit aliorum. Nam etiam doctiſſimus undecunq; Picus abunde opi-
nor, opere luculento, unde mutuamur plærunq;, Aſtrologorum commenta eluſit. Illud
certe negligentius non tranſiluerim, ueluti ſub Mandragora conſopitus, ſeptenarij uim
eſſe in rebus ſæpe miram, ubi nullam prorſus lunæ, aut ſolis poteſtatem ſuſpicari poſſu-
mus, uelut in ægritudinum Periodis, nam ſeptimo die, ut acutæ, ita diuturnæ, uti autor
comprobat Auicenna, Sæpe ſeptimo menſe, ſeptimo anno, quartodecimo, uigeſimopri-
mo ſolent terminari. Contingunt hæc quidem, ſed occulta proprietate, conditionéq; re-
rum illarum, quibus ita plærunq; uſuuenire ſolet. Ita enim natura comparatum, ut quod
nec tacuit Galenus, per dies impares acuti moueãtur morbi. Qui uero lentiores, diutur-
nioréſq;, per pares. Lunaris uero rationis ne uerbum quidem Hippocrates fecit. Sed
ordinem hunc ad numeros refert, naturæ in plæriſque mire gratos, Quod Cornelius
Celſus adnotauit. Auicenna, cum in eius rei mentionem incidiſſet, Ambagioſa eſſe o-
mnia, & ambiguitatis multæ confeſſus planè eſt, atq; argumentũ id genus à medẽdi cu-
ra ſequeſtraſſe eſt uiſus. ἡμέραν πονηρὰν apud prophetarum principem intelligi uolunt
iudicij diẽ, & pœnarum rationẽ æternã. Cum uero ἡμερινὰ dici audis σιτία, cibaria intel-
lige mortalia, & terrena planè. Poſtremo ſũt & ſui in naturæ hiſtorijs felices in mari dies
Alcyonides nuncupati, de quorum numero mira inter Græcos diſceptatio cooritur,
Quinq; modo eos ſtatuẽte *Simonide*, cui calculum adijcit Ariſtoteles. *Samio* uero De-
magora ſeptem. Nouem autem Philochoro. Alijs deniq; etiam quatuordecim. Fuiſſe
porrò Alcyonei Gigantis filias Alcyones, Pauſanias prodit, Phthoniam, Athen, Me-
thonen, Alcippam, Pallenen, Drimo, Aſterien, quæ à patris obitu ex Pallenes pro-
montorio in mare ſe præcipites dederint. Verum ab Amphitrite in Auitiam gentem
ſint cooptatæ. Ita ut mares Cerilli dicantur, Qui conſeneſcentes, inquit Pauſanias
à fœminis

à fœminis geſtantur. Non recipere flatilem in prima uerbum Alcyonas, autor Euſtathius eſt, etiam Canone ſubiecto. Cleopatram fuiſſe ob matris luctum Alcyonem cognominatam, alicubi uideor legiſſe, ab Alcyonum morte ducta nominis ratione, ſed ita, ut Alcyon de aue dicatur, Alcyone de Cleopatra.

¶ Midam, & Themiſtoclem ſanguine taurino hauſto interiſſe, atq; eius rei quæ afferri poſſit ratio. Trombi quid. Ciceronis locus explicatur de Themiſtoclis liberis.

CAPVT XII.

MIDAM illum ueterem multa quoq; temporum fabuloſitate inuolutum, obtectumq;, qui ficti argumenti mos eſt, in libro de ſuperſtitione Plutarchus ſcribit, contracta ex ſomniorum diritate animi ægritudine, cum formidabilis affectio augeſceret in dies, nec mali ullum prorſus promeret ſe alleuamen, deniq; fatalem diem ſibi admouere deſtinaſſe, ac Tauri ſanguine copioſius hauſto, conceſſiſſe ab humanis. Huius uero interitus commeminit in libro temporum Euſebius, ſed nimis conciſe, qui mos illi eſt, nimiſq; inarticulate. Frequens hiſtoria eſt, Themiſtoclem geſtarũ rerum claritate ab utriuſq; linguæ autoribus certatim memoriæ commendatum, ratione compari deceſſiſſe. Cum Athenis profugus ad Xerxis filium Artaxerxem diuertiſſet, ac honeſtiſſime exceptus, Græciam ſe illi ſubacturũ eſſet pollicitus, mox uero amplius re perpenſa, facti pœnitentem, aut, quod malunt alij, cum deſpondiſſet, ſimulato Dianæ ſacro, quam Leucophryn uocant, itidem largius immolati tauri cruorem ebibiſſe, atq; ita extinctũ. propterea Ariſtophanem in Equitibus ſcribere, βέλτιστον ἡμῖν αἷμα ταύρειον πιεῖν. ὁ Θεμιστοκλέους γὰρ θάνατος αἱρετώτερος. Præſtat inquit, tauri ſanguinem haurire, Siquidem Themiſtoclis interitus eligibilior. Quid ita uero Taurinũ præcipue cruorem in cõſciſcenda ſibi morte optarint, Illa uidetur ratio, quoniam, ut autor Plinius eſt, huius animalis celerrime ſanguis coeat, atq; obdureſcat, Ideo eſſe peſtiferum potu maxime. A quo denſeant in Stomacho Thrombi, ut inquit Paulus. Sunt uero Thrombi concreti ſanguinis partes. Nam & Sal craſſior eodem cenſetur nomine. Saluator autem exudaſſe narratur ſanguinis Thrombos. Porrò Taurinus ſanguis recens δύσπνοιαν ἐπιφέρει, καὶ πνιγμόν, id eſt anhelitus difficultatem, ac præfocationem infert, cum ſpaſmo prædualido. Obſeruatum utiq; eſt, in animalium quorundã ſanguine uiſitari corpuſcula quædam, pilorum imagine, oblonga. Quæ res terreſtris exuperantiæ uim indicat. Inde incaleſcens ſanguis eiuſmodi perſeuerat diu. Atq; ita affectũ animal iracundum ferè euadit, ac indignationis retinentiſſimum, & audaciſſimum. fila nanq; id genus uelut prunæ inardeſcunt, quod in Sue agnoſcimus. Sed in tauro præcipue. indicium eſt coagulatio uelox, quod terreſtris efficit qualitas, calore fugato cum humecta ui. Illud uero parte iſta non fuerit uacantis operæ opinor, Si M. Tulliũ in quadã ad Brutũ epiſtola apertiorẽ reddiderimus. Quanq; inquit, hæc quidem ſententia nõ magis mea fuit, quàm omnium, in qua uidetur illud eſſe crudele, quod ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit, ſed id & antiquũ eſt, & omniũ ciuitatũ, Siquidẽ etiam Themiſtoclis filij eguerunt. Quæſitum amplius eſt, & in eo ipſe aliquãdiu minus, quid afferrem, conſtitutum habui, quinam fuerint Themiſtoclis liberi, quando rara de ijs, quantũ compererim, aut lectione obſeruarim non incurioſa, tam in Græcis, q̃ etiã latinis autoribus mentio fit. Mox uero, cum omnem ut dicitur, fumiculum excuterem, inueni tandẽ, quod proferri in medium poſſet. Legimus nanq; Neoclem, & Demopolim Themiſtoclis filios quandoq; incognobiles ueniſſe Athenas, adortoſq; in certamine epithaphio uim ſuã oſtentare, cũ uictores apuiſſent, nec q forent, ſatis noſcitarẽ, corollis eſſe inſigni tos, & Neoclẽ quidẽ Dolichũ uiciſſe, Demopolim aũt Stadiũ. Poſt certamen uero perſpicuos factos tantũ non à paternis inimicis eſſe lapidibus adobrutos, cũ Athenienſium memorã refricuiſſent ſuper legibus, quæ aduerſum exules forent ſancitæ. Sciendũ uerò amplius, in Menone Platonem tertij Themiſtoclis filij mẽtionem feciſſe, de quo, quia mirũ eſt, quod referẽ, philoſophi uerba ſubieci. Audiſtin Themiſtoclem filiũ ſuũ Cleophantũ in equeſtri facultate ſtrenuũ effeciſſe? Adeo ut equis rectus inſiſteret, rectuſq; ex equo iacularet. Cæteraq; ꝑmulta ꝑficeret ſtupẽda, in q̃bus ille diligenter erudiri curauit,

uit,ſapientemq́; in ſingulis,quæ præceptores eruditi callebant,efficit. Ipſum uero Themiſtoclem ſunt,qui Abrotoni meretricis prædicent filium,quod in libro de uiris illuſtribus Amphicrates prodidit, quanquam Euterpen nuncupauit libro rerum græcarum tertio Neanthes.

❡ Super Pherecyde adnotata paucula. Itemq́; de patria Syro,& locis alijs uoce cognatis,ac uocabulis ſcitu non indignis. CAPVT XIII.

PHERECYDEM philoſophum haud incelebrem phthiriaſi conſumptū frequens memoria eſt,ad eum grauiter affectum cum uiſendi gratia Pythagoras diſcipulus adueniſſet,ac πῶς διακεῖτο, id eſt quonam pacto haberet,eſſet ſciſcitatus,immittens is digitum per ianuā χροῒ δῆλα, Ex corpore inqt palàm eſt. Quod & Parœmiodes apud philoſophos mox eſt factum. *Sed* ita,ut deteriora ferè indicentur. De hoc extat Q. *Sereni* carmen.

Sed quis non paueat Pherecydis fata tragœdi?
Qui nimio ſudore fluens,animalia tetra
Eduxit,turpi miſerum quæ morte tulerunt.

Qui Pherecydem hunc *Syrium* appellatum putarunt à prouincia *Syria*,facile *Strabonis*,& certatim Græcorū ferè omnium autoritate coarguuntur, quando inſulam *Syrum* patriam habuit,quam eſſe unam Cycladum ſtatuunt,proxime Delon. *Stephanus* Ionicam eſſe inſulam docuit in Acarnania,& gentile nomen inde produci, *Syrius*. meminit libro duodecimo *Strabo*. *Syrna* uero Cariæ ciuitas memoratur, à Podalirio cōdita,qui, cum in Caria à Caprarum paſtore ſeruatus, ad Damæthū regem foret perductus, eius filiam nomine *Syrnam* tecto delapſam,miſſo ex utroq; brachio ſanguine, perſanauit, quod rex admiratus generū ſibi optauit, Cheroneſo illi tradita,in qua Podalirius mox duas condiderit ciuitates,de uxoris nomenclatura alteram *Syrnem*, reliquam uero de paſtoris, à quo fuiſſet incolumis factus. Gentile inde nomen *Syrnius*. Eſt & inſula *Scyrus* per c. & y. de qua Poeta nobilis.

Armiger Automedon. Vnà omnis *Scyria* pubes.

Meminit libro quinto Nicolaus,habitatam antiquitus à Pelaſgis prodēs,atq; Caribus. Eſt & *Scirus* per c.& i. in Arcadia locus propè Pharrhaſios,unde appellati *Sciritæ*, *Sed* erat in Attica itē *Sciron*,& petræ quoq; *Scironides* à *Scirone*,uel dictus à *Scironidibus* *Sciron*,ut factum loco nomen ſit ab Heroe *Sciro*,ibi reſediſſe meretrices,proditur memoriæ. *Sciraphion* locum dicebant,in quem Aleatores conuenirent. *Scirophoros* uero intemperantem ſignat,ac laſciuum. *Sciritæ* apud Lacedæmonios procubitores erant, qui obſeruabāt,nequis noctu extra phalanga ꝓgrederetᷣ. *Sciritæ* quoq; primi inibāt pugnam. Meminit hiſtoria ſeptima Thucydides, *Sciritas* in cornu ſiniſtro ſemper conſtitui ſolitos,prodens. Eorum item rationem tradit in libro de Lacedæmoniorum rep. Xenophon,& libro quarto Pædiæ Cyri, *Scira* porrò feſtū erat Miueruæ,quæ dicebatᷣ *Sciras*. Cuius mentio eſt *Straboni* quoq;, *Scirophorionis*,id eſt Martij. XII. q̄uis alij Cereris tradant,& Proſerpinæ. In eo Erechthei ſacerdos umbellam ferebat albam,quæ uocatur *Sciron*. *Sunt* qui ſcribāt Palladis ſacerdotem, ac *Solis* cum *Sciro* ex arce prodire in locum,quem dicunt *Sciron*. Vmbellam ferre ſolitos,qui uocentur Eteobutadæ, ĳ fuere nobiles,& perilluſtres Athenis,à Bute ſacerdote propagati. Ex qua familia producebantur ſacerdotes,id uero ſymbolice apud illos inſtitutum,dū quemq; ſummonerent tacite,tempus ædificandi,& tectum aliquod ſibi ſuſtruendi iamiam appetere. *Scirada* Mineruam dici,Philochorus in ſecundo ſcribit, à *Sciro* Eleuſinio Vate. Praxion item Megaricorum ſecūdo, à *Scirone*,qui *Salamina* incoluit. *Sciros* præterea uocari lego,ſordes & ſpurcitias Caſei. *Sicuti* Eupolis comprobat in Chryſogone. A qua ſimilitudine, quicquid eſt inculcatum ualde, ἐπισωρῶδαι dicitur Græcis. Dicunt & hepatis affectionem *Sciroma*, quod curationē neſcit,quanq̄ *Sciromata*,& *Sciros* latine duritias interpretantur doctiores. *Sed* & fragmenta,quæ ex operibus deĳciunt Marmorarij, *Sciri* quoq; dicuntur. Aſſulas Vitruuius uocauit. *Sicut* in ligno *Schidia*,nam Epiſchidion Cuneū appellant. *Simile* quiddam molæ in uiris gignitur,in uentre,inquit Plinius, *Sciron* uocātᷣ. *Sciron* item pro Gypſo poſitū inuenio,unde & *Scira* terra pro alba dicitur quandoq;.

❡ Muliebris

¶ Muliebris Cōmercij deteſtatio. Dennus quid. Ciceronis locus ex ſecundo de Oratore ſuæ reſtituitur luci. Mulieres ab Olympicis excludi ſolitas. Plinius illuſtratur de Liuia.

CAPVT XIIII.

MVLIERIS illecebras eſſe mundo maiores, inde acute admodum, ac ſcite, nonnulli collegiſſe ſibi uidentur, quod Herculem, quem mundi magnitudo uincere non potuit, Libido compreſſerit, In cuius pugna tanta quidem illa uirtus, adeóque cuncto terrarum orbe percognita, Vt Hercules mōſtrorum malleus prouerbio quodam paſſim, & plauſibili conſenſu celebretur, deſudarit, atque ſuccubuerit. Et Cato ſenior impotentem mulierum arrogantiā accuſans, quæ dominari ſtuderent uiris, Omnes inquit, homines uxoribus imperant, Nos omnibus hominibus, At uxores nobis. Quod ipſum ferè ante dixiſſe Themiſtoclem, teſtatū monumentis eſt. Prima profecto caſtæ mentis tentamenta, Labeſque prima fœmina eſt, Quæ, ut a ſanctiſſimis uiris proditum memoriæ ſcimus, Noxium genus eſt, Ianua diaboli, Via iniquitatis, Scorpionis percuſſio, cum admouetur ſtipula, accendit ignem. Flāmigero igne perculit fœmina conſcientiam pariter habitantis. Exurit fundamenta mentium, Ego inquit Hieronymus, ita cenſeo, Si cum uiris habitent fœminæ, Viſcariū non deerit diaboli. Mentes uel ferreas à libidine peruinci, perdomarique, cognitum ferè experimentis eſt. Cur enim Gentilium fabulæ narrant, Sirenum cantibus nautas in Saxa præcipites actos? Eas Palæphatus in libro incredibilium primo non alias fuiſſe ſcribit, quam meretrices, Quæ nauigantes blandis uenenis pellexerint in fraudem. Huius uoluptatis incentiuis, & Omphales ueneficijs magna mortaliū pars delinita præceps abit in uulnus. Omphalon, Græcorum lingua, Vmbilicum dicit. At in Vmbilico dominatur libido mulieribus, Lege quoque diuina ſuccinente, Non eſt præciſus umbilicus tuus, uelut inſinuet, non eſſe amputatum, ac reſectum peccatum. Nam & uuluam produnt, illic catenatam conſtringi. Vnde & Epinephridia eodem loco firmandis fœtibus opponuntur. Virorum autem in lumbis luxuria ſtatuitur, Gregorio tradente. Rectiſſime mihi dictum uidetur, Non poſſe toto corde cum domino habitare, Qui fœminarum acceſſibus copulatur. Scribit in prouerbijs Salomon, Mulierem foueam eſſe profundam. Et Propertius feſtiuiter.

Sed uobis facile eſt uerba, & componere fraudes.
  Hoc unum didicit fœmina ſemper opus.

Ac facete Plautus quendam inducit optantem fœminam in Milite, quæſtuoſam, Cuique ſapiat pectus, Nam cor non poteſt, quod nulla habet. In Perſarum gente ſicui ingerat, uideri eum fœmina ſocordiorē, δῆνος ἐςὶ μέγιςος, id eſt, Dennus cenſetur inſignis. Eſt autem Dennus iniuria, unde apud Sophoclem δεννάζειν uerbum. Cæterum ut alia deſint, Illud Tireſiæ quale eſt? Qui electus arbiter, ut aiunt, ab Ioue, ac Iunone de amoris quantitate contendentibus, Tres amoris uncias in uiro, nouem in fœmina pronūtiauit. Sed & Pacuuius flens Ario uicino ſuo ait, Amice arborem habeo in horto meo infelicē de qua prima uxor mea ſe ſuſpendit, poſtmodum ſecunda, iam nunc tertia. Cui Arius miror te in tot ſucceſſibus lachrymas inueniſſe, & iterum, Dij boni, quot tibi diſpendia arbor illa ſuſpendit. Et tertio, Amice dede mihi ex arbore illa, quos ſerā ſurculos. In hæc diuertiſſe, non alienum iudicabit, quiſquis aduerterit, illatam à nobis lucem multam uerbis M. Tul. ex ſecundo libro de Oratore, Quæ, quod ſciam, ad hanc diem nemo eſt interpretatus, etiam ſi acutuli, ac minuti doctores, Qui ſe τεχνικοὺς uocāt, multa ſæpe conantur, Argutatores frigiduli. Salſa ſunt etiam inquit, quæ habent ſuſpicionem ridiculi abſconditam, quo in genere eſt illud Siculi, Cui cum familiaris quidam quereretur, qui diceret, Vxorem ſuā ſuſpēdiſſe ſe de ficu, amabo te inquit, da mihi de iſta arbore, quos ſeram ſurculos. Eadem ferè & apud Quint. libro. VI. in Iocorum ratiōe. Poſtremo illud Catonis bracteatum eſt, & nulla non hora repetendum. Si abſque fœmina inquit, poſſet eſſe mundus, Conuerſatio noſtra non eſſet abſque dijs. Metellus Mario reſpondit, Cum eius filiam prædiuitem, forma nobilem, genere claram, fama felicem ducere nollet, Malo eſſe meus, quam ſuus. Cui Marius immo ipſa erit tua. At ille, immo uirū oportet eſſe uxoris. Liuia uirum ſuum occidit, quem nimis oderat, Lucilia ſuum, quem nimis amauerat. Illa ſponte miſcuit Aconitum, hæc decepta furorem propinauit pro amoris pocu-

K lo. Varijs

Tireſias tres a… ris uncias in u… nouem in foem… eſſe pronuncia…

Ciceronis locu…

notam.

lo. Varijs nempe incedunt ſemitis fœminæ, quibus errent anfractibus, quibusq; deuinctæ ſint uiris, unus tamen eſt exitus, una omnium uiarum meta, unicum caput, & conuentus omnium diuerſitatum, malitia, fœmineæ naturæ, inquit Ariſtoteles, proprium eſt. τὸ φιλολοίδορον, καὶ μεμψίμοιρον, id eſt conuitiandi cupiditas, & querula natura. Vſurpatur tempeſtate noſtra elegans parœmia, uerba quidem uideri fœminea, facta uero planè eſſe uirilia. Id autẽ uetus fuit Græcæ gentis adagium, quod ex Euſtathij theſauris liquet, γυναικῶν μὲν τὸ λαλεῖν, ἀνδρῶν δὲ τὸ πράττειν, id eſt dicere mulierum eſt, at uirorum facere, Proinde proditum monumẽtis eſt, Aegyptiorum regẽ *Seſoſtrin*, ubi imbellem nimis, ac momẽti prorſum nullius gentem, &, ut Græci dicunt, ἀμαχητὶ id eſt citra pugnam, & ἀκονιτὶ, id eſt citra puluerem ad leges redegiſſet ſuas, ſurrectis *Stelis*, ſiue Cippis inſculpi iuſſiſſe γυναικῶν αἰδοῖα, id eſt uerenda muliebria. Circũferuntur & ſententiæ duæ, quas *Senecæ* aſcribit attitulatio publica, quamuis refragentũ docti, utcunq; huic propoſito apte conſentiũt. Aut amat, aut odit mulier, nihil eſt tertiũ. Et rurſum, Apte cum eſt mala mulier, tum demum eſt bona. Ad muliebris porro naturæ rationem forte illud pertinuerit quoq;, ſacrorum legibus cautum, ſicuti Lactantius grammaticus ſcribit, ne olympicis ſe certaminibus ſpectandi gratia mulieres insererẽt. Propterea Thebaidos primo Papinius, Excluſæq; expectãt præmia matres. Sed & Menander rhetor, In quibuſdam inquit, Panegyricis conuentibus nõ ferè uiſuntur mulieres, ut in olympia, proinde inter laudandum impenſe obſeruanda hæc. Et Pauſanias Heliacorum primo quæſitam ſcribit ad pœnam Pherenicen, quod olympicorum tempore Alpheum amnem tranſire foret auſa, quod illis diebus capitale erat fœminis, Piſirhodũ ſecuta filium, Quem tamen Euclea uocauit Valerius, Nam quod ibidem ſcribitur, Berenice, mendum exemplarium eſt. Typeum uocant montem, ex quo præcipitarentur mulieres, à quibus neglectui habita lex foret. Callipatiram inuenio tamen apud Pauſaniam, quæ quoniam Gymnaſtico fefellerit habitu, lata in reliquum lex, uti in certamen nudi prodirent Gymnaſtæ. Ignotum uero Callipatiræ, quod patrẽ, & fratres habuiſſet olympionicas. Geronthras in Laconia eſſe ciuitatẽ nouimus, inibi fuit Martis templũ & nemus, Anniuerſarium item celebrabatur feſtum, in quo à nemore procul arcerentũ mulieres. Quod autem de Liuia magnum ſecutus ducem prodidi, ambiguitatem tollit ex Plinio hiſtoriæ naturalis ſeptimo, ubi de Auguſto ita ſcribit, Hinc uxoris & Tiberij cogitationes, ſuprema eius cura. Nam dolo Liuiæ peremptum Auguſtum, à *Sexto* quoq; Aurelio proditum ſcimus. Quia uero mulieri genuinum eſt, rarenter bene facere, ac ſiquid forte dignum laude prompſerit inceſſanter id ipſum repetere, ac nulla non hora ingerere, conformatam inde adagij ſpeciem, Euſtathius ſcribit, σαυτὴν ἐπαινεῖς, ὥσπερ Ἀστυδάμας, γύναι. Teipſam laudas, perinde ac Aſtydamas, mulier. Tanq; effœminatius hic; indecentiusq; περιαυτολογεῖν conſueſcet, id eſt de ſe dicere. Deniq; cecinit Heſiodus & eſt à Pauſania repetitum, Muliebris ſexus primam comparuiſſe Pandoram.

¶ Ad meretriculæ nutum ſuccenſam ab Alexandro Perſepolin. De Phryne nonnulla, Et cur dicta in maxillis Lecythum ferre, contra *Sudæ* ſententiam. Item cur diceretur *Seſtus*. Item *Saperdion*, & Clauſigelon nuncupatas Phrynes duas. Itemq; fœminarum ſugillatio.

CAPVT XV.

SED nec tempero mihi, quin huic potiſſimum parti appingam, quod ex hiſtoria ſuggeritur appoſitiſſime. Id quamuis nonnulla infamiæ nota, bonumq; ſi non & maxima, Alexandrum Macedonem conſperſurum eſt, tamẽ æque prodendum nobis, ac ueteribus eſt proditum. Quando princeps is, ac regum ampliſſimus indolem animi propè cæleſtem, qua regũ antiquorũ maieſtatẽ longe poſt ſe reliquit. Illã præterea in periculis ſubeũdis incõparabilem propè mentis erectæ magnitudinem, in rerum tantarum mole celeritatem quodã igne uolucrem, In cæteris item fidei ſanctitatem, clementiã, &, ut oia uno cõplectar uerbo, Regiã uirtutẽ, lumenq; micantiſſimũ fœdiſſime uini appetentia nõ ferenda cõcuſſit, inquinauit, ac adobruit, etiã ſi nõ me fallit, Arrianum oratorie iſta tueri adortũ.

Verũ

Verũ, quod dicit, αὐτὸς αὐτὸν, αὐλεῖ. Ipſe ſemet concinit, aperitq;. Siquidem cum Perſepolin Regiam nobiliſſimam totius orientis Perſarum regum cepiſſet. A qua prius innumeræ gentes iura petierant, quæq; tot, ac tantorum principũ fuiſſet patria, ac præſignis Græcæ gentis terror, & quæ decemmillium nauium claſſem commoliri eualuiſſet, Exercitus tantos cogere, aut ijs uice maris uaſtiſſimi irruentis uniuerſa coobrueretur Europa, Quibuſq; rerum naturæ facies mutaretur, actis in planum montibus, aut perfoſſis, conſtrato etiamnũ mari continentis modo, & mores quadantenus pati coacto, Ad unius meretriculæ, & eius quidem temulentæ, nutum, temulentus ipſe ſuccendere ſuſtinuit, Vt momento deflagraret opulentiſſima Vrbs, tanta uaſtitate, Vt eius ne extaturũ quidem ueſtigium fuerit, ni Araxis fluenta præmõſtrarent, Conuicinia mœnibus is alluerat. Thais ea fuit, Quæ mero feruidum Alexandrum ſic adorta narratur, Vt illum diceret, maximam apud Græcos initurum gratiam, Si Perſarum regia cõflagraſſet. Nec maius quicquã eſſe in uotis apud eos, quorum Vrbes, craſſantibus Barbaris, æquatæ ſolo fuerant. Mirũ profecto fuit, nõ puduiſſe tantis rebus geſtis clariſſimũ regẽ, Scorto, quod etiamnũ incaluiſſet mero, de tanti moliminis opere dictante ſententiam, Omnium primum Regiæ ſubijcere faces, illa interim præfatum, Quin imus ultum Græciam, & Vrbi faces ſubdimus? Poſtea Phrynen miramur, non Hyperidis actione, quãquam admirabili, Sed conſpectu corporis, quod illa ſpecioſiſſimum alioqui, deducta nudauerat tunica, periculo liberatã, Interpoſito mox decreto, nequis miſericordiæ captandæ gratia Epilogis uteretur. Hæc uero eſt, de qua ita Propertius canit.

Neq; deletas potuit componere Thebas
  Phryne, tam multis facta beata Viris.

Commeminit in præceptis ſanitatis etiam Plut. eam dicere ſolitam prodens, ubi iam cõſenuiſſet, ac flaccida toto foret corpore, τὴν τρύγα πλείονος πωλεῖν διὰ τὴν δόξαν, id eſt, pluris fecem uendere ex opinione, quam de ipſa concepiſſent homines. Hanc deniq; dixere Græci lecythum habere in malis, quod exponens Sudas ad faciei rettulit tumorẽ. Credo quia ſit Lecythus capaciſſimum uas. Ego ad formæ elegantiam referendũ contẽderim. Vt illam intelligamus naturali ſpecie præſignem, accerſitam commendationem, & peregrinas haud magnopere nugas conquiſiuiſſe, Quando Lecythum Plinij Cæcilij teſtimonio, & M. Tulij in epiſtolis ad Atticum pro orationis etiam ſplendore, ac excuſſa in ſcribendo cura nouimus accipi. Erat enim oleo dicatum uas, Lecythus. Sed & unguẽtis quoq;. Memorabile eſt, pictura nobiliſſimum Appellem Veneris typum, quam Anadyomenen uocant, a Phrynes inſigni pulchritudine mutuatum, Cum ea in Eleuſiniorum Panagyri, ſpectante uniuerſa Græcia, ſpecioſiſſimũ nudaſſet corpus, quod alias ferè nunquã feciſſe memoratur, ac ſoluta coma deſcendiſſet in mare. Cæterum ex eodẽ, ut ſic dixerim, Archetypo Praxiteles quoq; Cnidiam dicitur Venerem conformaſſe. Scribit Apollodorus Phrynes fuiſſe duas. Alteram quarum Clauſigelota cognominarint, Alteram uero Saperdion. Herodicus celebratam Rhetoribus Phrynen σηστὸν, id eſt, Seſtum uocitatam, tradit, quod attaminaret, deſpoliaretq; adeuntes, σήθειν attaminare eſt. Cum auarior quiſpiam ſubblandiens diceret, Aphrodiſium Praxitelis es, At tu inquit Phryne, Amor Phidiæ. Demum libet lucubrationi huic, quam uidemur, ducente ſtilo, in fœminas declamaſſe, quas tamen alibi ſummis concelebrare laudibus nõ expauimus, inſerere breue quiddam ex Græcorum ſanctarijs, non bonas lacerando, Sed à malo malas deterrendo.

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή,
Θηρῶν ἁπάντων ἀγριωτέρα κακὴ γυνή.
Θάλασσα καὶ πῦρ, καὶ γυνὴ, τρία κακά.
Theſaurus eſt malorum mulier mala.
Feris omnibus immitior mulier mala.
Mare, Ignis, Mulier, mala tria.

ἀτρήτους Græci κατὰ γεννητικὰ μόρια, mulieres dicunt, quibus concreta ſint genitalia uel morbo, uel natura.

¶ Quid ſit, more Candidatorum Cæſaris quippiam agere. De Candidatorum habitu.

bitu. Expurgatur à uitio Plut. tralatum problema. Quid Chiton, & quid Peplus. Candidatum uarie accipi apud eruditos, De candida item Tyronum toga. Et quid coitio. T. Liuij locus emaculatur. CAPVT XVI.

INTER cæteras ſedes, è quibus ridiculorum ratio promitur, eſſe quoq; Amphibologiã, neminem latere puto, ex ijs præſertim, qui literas paulo literatiores attentarint. Ea uero eſſe imprimis acuta, ac ut belle, & literate dicta laudari, tradit M. Tullius libro de Oratore ſecundo. De ijs & Fabius libro VI. Iungitur Amphibologiæ inquit, ſimilitudo, ut L. Galba, qui pilam negligenter petenti, ſic inquit, petis, tanquam Cæſaris Candidatus. Nam illud petis, ambiguum eſt, Securitas ſimilis. Hinc aptiſſime commonemur, Candidatum Cæſaris recte dici per adagionis formam de quocunq; ſopite admodum, & per ſummam fiduciam, ac ſecuritatem animi negotium aliquod obeunte. Quod quem candidatum Cæſares confouendum ſuſcepiſſent, Is prorſus tanto præfultus tibicine, opilatuſq;, ſupine, ac omnino negligenter prehenſaret homines, rem ſibi factam, animo concipiens. Imperatores uero hoc inſueuiſſe nonnunquã efficere, docet in Auguſto Trãquillus, Quoties inquit, magiſtratuum comitijs intereſſet, tribus cum Candidatis ſuis circuibat, ſupplicabatq; more ſolenni. Porrò dicebantur candidati, quod magiſtratũ petituri in toga candida id agerent. Nam & in ſenatu orationem Cicero dixit in toga candida, in cõſulatus uidelicet petitione. Et T. Liuius libro ab V. C. quarto. Placet inquit, tollendæ ambitionis cauſa, Tribunos legem promulgare, necui album ueſtimentum addere petitionis cauſa liceret. Plutarchi problema de hac ipſa re in hunc modum Latij iure donatum extat. Cur inquit, candidatos moris erat in ueſte hoc facere ſine toga? Sic enim ſcribit Cato. An forte ne ciues largiendo corrumpant, argentum ſinu ferentes? An illud magis, Quod imperio dignos non genere, nõ diuitijs, non gloria, ſed uulneribus, ac cicatricibus iudicabant, quæ quidem ut ab ijs, quos ambeundo prehenſabant, conſpicerentur, ſine toga petendum deſcendebant. An quemadmodũ in accipiendo, rogando, ſe omnibus ſubmittendo, ſic corpus nudando, ac ſeipſos abijciendo populum captabant? hactenus Plut. Id modo mirum, in quo ſummonitos legentes uolumus ex Tralatiõe Plutarchum ſcribere, ſine toga deſcendere Candidatos ad petendum cõſueuiſſe. At in Græcis codicibus enotatum inuenias, ἔθος ἦν ἐν ἱματίῳ τοῦτο ποιεῖν ἀχίτωνας, Quod noſtris uerbis non ferè aliud ſonat, quàm moris erat hoc in ueſte obire abſq; tunica, quod ſenſui autoris congruit magis. An à tralationis ſcopo aberrarit interpres in re minutula non diſcutio nunc, forte mendum fuerit exemplarium, Nequis uero ſuſpicetur, pro toga recte dici Chitona, Scribit Sudas eſſe ueſtem prætenuem Chitona, ſiue Hypocamiſon. Exponũt alij, eſſe ſimplex, ac tenue indumentũ ex lino, addita etiamnũ etymologia παρὰ τὸ ἐγχεῖσθαι τοῖς σώμασι, quod infundatur corporibus, initiatuſq;. Vnde apud Homerũ μαλακὸν δ' ἔνδυνε χιτῶνα, id eſt, mollẽ autem induit tunicam, quæ omnia diligenter adnotauit Euſtathius in Iliados primum, Quanq; & nomenclatura eadem ſignificatur Thorax. Ex quo & apud Poetam eundem Achæos Chalcochitonas eleganter nouimus appellari, tanq; dicas æneis præmunitos tunicis. Aſtruunt porrò Chitona à Peplo diſtingui, quoniã ſit ꝓprie mulierũ Peplus, uirorum autẽ Chiton. Sicuti idem ſcribit Euſtathius, unde & βαθύπεπλοι, καὶ καλλίπεπλοι nũcupantur mulieres frequenti epitheto, & crocopeplos aurora. In Hippolyto tamen Euripides etiam in uiris peplum intelligit, & ubi Melampeplum inducit Tyndarum. Et peplis Oreſtem obtectum ſcribit. Verũ nec ex lino tantum ueteribus concinnabatur Chiton, ſed ex lana quoq;. Cæterum ne foris, quod dicitur, nimis interim uidear ſapere, noſtris manticæ inſertis, quæ in tergo eſt, à diuerticulo fabulã repeto. Quare ſciẽdum, à campi conſuetudine hac inoleuiſſe, ut qui rẽ quampiã toto affectet pede, ac omnibus, ut aiunt, cuneis, Eius item rei illũ elegãter candidatũ dicamus. Quintilianus libro XII. Maius enim opus atque præſtantius, ad quod ipſe tendit, cuiuſq; eſt, uelut Cãdidatus. Hieronymus etiã fidei candidatum dixit. Candidatus gloriæ, ac immortalitatis in Plinij Panegyrico. Libertum porro Icelũ ſcribit in Galba Tranquillus fuiſſe ſummum equeſtris gradus candidatum. Et Seneca hominem dicit multarum rerũ Candidatum. Et quidem recte, Nã & fortunæ nuncupantur Comitia apud

tia apud eundem, Cuius etiam pluſcula appoſui uerba, tum ob grauitatem ſentētiæ, tū ob doctrinam. Hoc eſt inquit, mi Lucili egregium, nihil petere, ac tota fortunæ Comitia tranſire. Quam putas eſſe iucundum, tribubus uocatis, cum Candidati pendeant, & alius nūmos pronuntiet, Alius per ſequeſtrem agat, Alius eorum manus oſculis conterat, Quibus deſignatus contingendam manum negaturus eſt, Stare otioſum; & ſpectare illas nundinas, nec ementem quicquam, nec uendentem. Ad hoſce ſuffragiorum mores obiter ſpectat & Auſonij illud ad Gratianum, nihil cum ſequeſtre depoſui. Cum diſtributore nil pepigi. Porro legimus extra Candidatos Cæſaris etiam quoſdam, qui dicerentur Candidati principis. De his Vlpianus primo Digeſtorum de officio Quæſtoris ita ſcribit, Sanè non omnes Quæſtores Prouincias ſortiebantur. Verū excepti erant Candidati principis, hi etem̄ ſolis libris principalibus, & epiſtolis in Senatu legēdis uacabant. Quoniam uero, ut in Magia Apuleius ſcribit, Eruditiſſimi Iuuenes laudis gratia primum hoc forenſis operæ rudimentum ſubibant, ut aliquo inſigni indicio ciuibus ſuis noſcerentur, qui mos incipientibus adoleſcentulis ad illuſtrandum ingenij florem apud antiquos fuerat conceſſus, Togam item candidam, qui hoc facerent, Tyrones induebantur ipſo tyrocinij die, Sic enim appellabant, cū eloquentiam auſpicarentur in foro. Eam togam Cicero puram uocauit, Scribit enim ad Atticum, in Tyrocinio filij Ciceronis togam illi puram dediſſe Arpini. Eodem modo & hiſtoriæ naturalis octauo Plinius, Tanaquil inquit, prima texuit rectam tunicam, qua ſimul cum toga pura Tyrones induuntur, nouǽq; nuptæ. In quo tamen loco ſunt, qui aſtruant, Tyrones indui ea ſolitos, cum ſacramento militiæ obſtringerētur. Nam & Vegetius rei militaris primo, Candidatos intelligit milites principales, Qui priuilegijs muniuntur. Reliqui inquit, Munifices appellantur, quia propter munera facere militiam cogantur. De Toga tyronum candida intellexiſſe Poetam Satyricum, placet Eruditioribus,

Togam puram quam uocet [handwritten margin note, partly cut off]

Cum blandi Comites, totaq; impune, Suburra
Permiſit ſparſiſſe oculos iam candidus umbo.

Dicitur uero Vmbo, quoniam gabino habitu recurrens ad humerum ſiniſtrum ueſtis Vmbonis uicem repræſentat. Nam & Apuleius, ſub dextrum latus ad humerum læuum recurriſſe, umbonis uice deiectam laciniæ partem, ſcrſbit. Sed enim prius, quā inde reuellamur, rectiſſimum erit in hac Candidatorum mentione T. Liuij locum ex libro ab V. C. tertio reſtituiſſe in integrum fœde per incuriam interpolatum. Ita em̄ in Decem uirorum mentione ſcriptum inuenias, Deiectis honore per concionem duobus Quintijs, Capitolino, & Cincinnato, Lego per coitionē. Idq; M. Tullij ex epiſtolis ad Q. Fratrem autoritate conſtipatus. Quod ſcribis, te audiſſe, in Candidatorum cōſularium coitione me interfuiſſe, falſum eſt, Eiuſmodi em̄ pactiones in ea coitione factæ ſunt, quas poſtea Memmius patefecit, ut nemo bonus intereſſe debuerit. Et ſimul mihi committēdū nō fuit, ut his coitionibus intereſſem, quibus Meſſala excluderetur. Alibi quoq; idē Cicero Memmij coitionem uocat. Erat autem Coitio cōſpiratio, ſeu fœderatio, quæ inter candidatos plærūq; fiebat, quod ſignificat in oratione item pro Plantio idē M. Tullius, Dubitatis inquit, quin coitio facta ſit, cum tribus plæraſq; cum Plotio tulerit Plantius? Nam & coire ſocietatem in oratione pro Quintio eleganter dicitur. Socium tibi in huius bonis ediſti Quintium, plura non dico. Cum eo tu uoluntariam ſocietatem coibas, qui te in hæreditaria ſocietate fraudarat.

T. Liuij locus mendatus [handwritten margin note]

¶ De Roſcij hiſtrionis excellentia, & Prouerbio inde nato.

CAPVT XVII.

ROSCIVM eſſe in Scena, ſcitiſſimum adagium eſt in eum, Qui undecūq; ſit in ſua perfectus arte, ductum id à Roſcio hiſtrione, quem ob ſummam artificij peritiā Cicero delitias ſuas dictare ſolebat, Quin & Pomp. Feſtus Roſcios prodit in om̄ibus perfectos dici, quod Roſcius ſit unus in arte comœdica perfectus iudicatus. Et Cicero in Bruto, Volo id Oratori inquit, cōtingat, Vt cum dicturus ſurgat, ſignificet à corona ſilentiū, deinde crebræ aſſenſiōes, multæ admirationes. Riſus, cum uelit, cū uelit fletus. Vt qui hæc procul uideat, etiamſi quid agatur, neſciat, At placere tamen, Et in Scena eſſe Roſcium intelligat. Sed & de Oratore libro ſecundo, Quanquam ſoleo ſæpe mirari eorum impudentiam, Qui agunt

in Scena geſtum, ſpectante Roſcio. Quis enim ſe commouere poteſt, Cuius ille uitia non aduertat? Et hæc quidem fuerit Hiſtrionis celeberrimi omnium, quos norimus, in agendo gloria. Quid laus illa præclara ex animi producta uirtutibus? Nonne inquit, clariſſimus Orator, ut ignis in aquam coniectus continuo reſtinguitur, & refrigeratur, ſic referuens falſum crimen in puriſſimam, & caſtiſſimam uitam collatum ſtatim concidit, & extinguitur. Roſcius ſocios fraudauit, poteſt hoc homini huic hærere peccatũ? Qui mediusfidius, audacter dico, plus fidei, quam artis, plus ueritatis, quam diſciplinæ poſſidet in ſe. Quem populus Ro. meliorem uirum, quam hiſtrionem eſſe arbitratur. Qui ita digniſſimus eſt Scena propter artificium, Vt digniſſimus ſit curia propter abſtinentiã. Proinde quod Scenicus foret, non contemptibilior uideri debet, neq; enĩ, ut in Cœnis quoq; Macrobius comprobauit, Hiſtriones inter turpes tunc habebantur, quamuis ex Ariſtotele ſecus in noctibus atticis Gellius ſenſerit. Illud uero indicio eſt, quod L. Syllæ adeo carus hic fuit Roſcius, ut annulo aureo ab eodẽ dictatore donaretur, Tanta præterea fuit tum gratia, tum gloria, ut mercedem diurnam de publico mille denarios ſine gregalibus acceperit. An non & M. Tullius elegantiſſima oratione populum Ro. obſurgauit, quod Roſcio geſtum agente, tumultuarit? Quin id conſtat certiſſime, Oratorem eminentiſſimum contendere cum ipſo hiſtrione ſolitum, Vtrum ille ſæpius eandẽ ſententiam geſtibus efficeret, An ipſe per eloquentiæ copiam ſermone diuerſo pronuntiaret. Quæ res illuc Roſcium prouexit, ut librum conſcriberet, quo eloquentiam cũ hiſtrionia compararet. Deniq; Cicero idem in oratione pro P. Quintio, Roſcij præſtantiæ locupletiſſimum teſtimonium reddidit, cum ait, Videri ore duriſſimo, qui præſente eo geſtum agere conaretur. Qui uero cum ipſo cõtenderent, eos etiam ſiquid antea recti, aut uenuſti habere uiſi ſunt, id amittere, Meminit huius & Fabius cum alibi, tum libro undecimo. Roſcius inquit, citatior, Aeſopus grauior fuit. Quod ille Comœdias, hic Tragœdias egit.

¶ Pepli notio multiplex. Muſtelinus color. Item de Pallade, allegorice, Curq; *Stratia* dicatur, & Glaucopis. Item Athena, & Hippia, & Nica. Peplographia in epiſtolis ad Atticum, quæ intelligi debeat.

CAPVT XVIII.

Peplum

QVONIAM pauloante Pepli mentionem fecimus, Sed breuiter admodum, ac conciſe, Vt omnibus planè ſatiſfaciamus, qui amplius ſibi uocabuli eius notiones expetent enarrari, adnectemus porrò, quæ indagatione uaria ſunt deprehenſa nobis. Igitur Lactantius grammaticus, Siue is ſit Luctatius, Vti nonnullis placere animaduerto, autor eſt, Peplum dici ueſtem candore eximio, aureis diſtinctam clauis, ſine manicis, Quam ueſtitores Deorum ſimulacris inijciebant. Peplum uero primũ inſtituere Athenienſes, texebatur matronarum manibus, intráq; triennium numinibus offerebatur. Sed Mineruæ imprimis. Quod Homerus item ſignificat. Et Seruius grammaticus Peplum finit eſſe pallam fœmineam, Mineruæ cõſecratã. Quod ſi uera ſunt, quæ Lactantius ſcribit, rectiſſime prorſum ueſtis ea Mineruæ dicabatur, quando candor diuinæ bonitatis ſimplicitatẽ, exuberantiamq; præmonſtrat. Auri internitentis ſplendor ſummæ, atq; intimæ illius ſapientiæ uim fulgurantem tacitis uidetur ambagibus ſignare, ijs præcipue, Qui Platonicæ Theologiæ arcana non illotis (quod aiunt) pedibus adiere. Nam ut Sacrarijs illis Neptunus prouidentiã naturalem, Ita Pallas prouidentiã ſignificat intellectualem. Vnde & græce dici ἀθήνη uidetur quaſi Athrena de præuidendi poteſtate, quãuis Mythici ſic dictam putent, quod de Iouis capite proſiluerit integræ puella ætatis, nec ubera ſugere fuerit neceſſe, quod θηλάζειν dicunt Græci, & ſcribit Euſtathius. Quia uero rei militaris præſes credebatur Dea, dici item Stratia, Velut à Caribus cultum quãdoq; Iouem Stratiũ, Herodoto credimus. Ophtalmitidos Mineruæ templũ ſtruxit Lycurgus, excuſſo ei oculo ab Alcandro, ut ſcribit Pauſanias. Porrò hanc ipſam Pallada deſcribunt Platonici, diuinitatẽ potenter, ſimul atq; ſapienter tum cæleſtia exornantẽ, tum quæ ſub cælo fiũt, ædificantẽ, Inter aſtra præcipue Arieti præſidentẽ, & Aequinoctialis circuli ducem. Vbi potiſſimũ uigere putant motricem uniuerſi uirtutẽ. Arbitratur Homericus interpres, Peplum concinna, proindéq; grata diſtinctum uarietate, multiformem prudentiæ rationẽ indicare.

ἀθηνη cur dicatur

indicare. Propterea tantæ compos Vlyſſes uirtutis πολύμητις quandoq; dicitur, nũc etiã πολυμήχανος, & multiplicis doli ſciens. Quod autẽ ipſam ſibi Pallada cõcinnaſſe peplum, fabuloſitas aſtruit poetica, Id uero indicare intuenti acrius τὸ τῆς φρονήσεως αὔταρκες, id eſt ipſam ſibi prudentiam ſufficere. Autor Allegoriarum in Heſiodum, iure dici tradit, ex Iouis uertice enatam eſſe Pallada. Quoniam inquit, ab experientia ſeſe prudentia promit. Illa uero ex ſenſibus, qui in capitis ambitu conuiſuntur. Et paulo poſt idem, Pallada inquit, Glaucopin uocant, διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ περίβλεπτον τῆς ἀρετῆς, quod illuſtris uirtus ſit, atq; conſpicua. Illud operæ leuioris, quod tamẽ non prætereundum cenſuit Euſtathius, Perimam Aegypti mulierem quampiam ſedentem texere ad portam, unde inquit, Pallados ſendentis ſtatuam commenti ſunt. Glaucopin putat idem non tam quia glaucos haberet oculos appellatam, quam de formidoloſo aſpectu, quoniam & glauci dicantur leones regij, id eſt βασιλικοί, Et poetarum quidam dracones uocet glaucopas. Proditũ uero memoriæ à Pauſania eſt, fuiſſe Athenis Pallados ſtatuã glaucis oculis, ex libyca, ut ipſe interpretatᷓ, fabella. Illis ſiquidẽ pſuaſiſſimũ eſſe, ex Neptuno, & palude Tritonide natam deam, atq; eo argumento glaucos illi oculos contribui, uelut etiã Neptuno. Dicta eſt, inquit Pauſanias, Minerua ὑγίεια. Itẽ Ergane apud Aelianum, id eſt ἐργάνη quod cognomen Athenienſes excogitarunt primi, Pauſania teſte, ſicuti ἀκώλους ἑρμᾶς. Hippiam legimus Mineruam apud Iſæum, id eſt equeſtrem, quod currum inſtruxerit prima. Eam uero Mnaſæas Neptuni filiam prodidit, ac Polyphes Oceano genitæ. Colebatur Athenis item Mineruæ νίκης ſimulacrum ἄπτερον, id eſt ſine alis, habens in dextra malum punicum, In ſiniſtra galeam, quod in primo de Acropoli Heliodorus ſcribit. Sed de myſtico Pallados ſenſu alias forte commodius. Interim Peplum pro curruum periſtromate recte poni, Homerum habemus autorem.

ἀπὰρ ἐν μεγάροισι λυκάονος ἕνδεκα δίφροι
καλοί, πρωτοπαγεῖς, νεοτευχέες. ἀμφὶ δὲ πέπλοι
πέπτανται,. Sed & alibi Homerus idem Pepli nomine inſtrata σινδονοειδῆ equorum intelligi uoluit, aut curruum ad puluerem prohibendum. Nam Pandarus currus ſuos peplis decoros fuiſſe refert, Sed & Troadas uocat ἑλκεσιπέπλους Iliados ſexto.
αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους.

Donatus autor eſt, Peplum eſſe ueſtem ad ſacrorum ritum pertinẽtem, quamuis inquit Alij eſſe dicant ſcutum modicum, dicitᷓ tam maſculino, quam neutro genere, quod Laurentum negaſſe, miror. Plautus, Nunq; ad ciuitatem uenio, niſi cum infertur peplum, Illud grauius, Peplum item dici uelum Panathenaicæ nauis, quã quarto quoq; anno honori Pallados inſtruebant, ducta itẽ pompa à Ceramico ad Eleuſiniũ, quod ſcribit Ariſtophanis interpres. Vocãt aũt Peplum inquit διὰ τὸ λεπτοῦν εἶναι, Hoc eſt. quia ſit prætenuis. In eo quoq; Enceladus Gigantum unus, à Pallade necatus, intexebatur, & annis ſingulis, ut quidam ſcribunt, in Panathenæorum pompa ferebatur. Plato in Euthyphrone, In magnis Panathanæis Peplum pictum in arce ſuſpendi ſolitum ſcribit. In Apuleio aũt Muſtelatos legimus Peplos, de muſtelini coloris ſimilitudine, qui ſubliuidus eſt, ac lentiginoſus, cuiuſmodi in ueſtibus cõparet cruore cõmaculatis. Sed & nos eius coloris ſericũ, ut uulgo iam loquimur, raſum diſtrahi paſſim ſcimus. Theocriti interpres in Syracuſijs περονατρίδα, τὸ πέπλον interpretatur, id eſt Peronatrida eſſe peplum, ac indumẽtum, quod primo ſuccingerẽt, nã & inde nũcupari παρὰ τὸ περονᾶσθαι, ab infibulatione. Sunt autores, ex uictoria quadam ab Atheniẽſibus inſtitutum peplum, inq; eo, qui fortiter feciſſent, expingi conſueſſe. Cuius rei non oratoribus modo mentio eſt, ſe & comicis, quod prodidit Iſæus, Repetit Harpocratio. Euripides in Hecuba, ἢ παλλάδος ἐν πόλει τᾶς καλλιδίφρου ἀθαναίας ἐν κροκέῳ πέπλῳ ζεύξομαι ἅρματι πώλους. i. Ad hoc forte ptinet ænigmaticũ illud ad Atticum in epiſtolis Peplographia Varronis tibi probari, nõ moleſte fero, à quo adhuc ἐγκαλλώπισμα illud non abſtuli. Eſt uero pepli deſcriptio. Autor tamẽ Porphyrius eſt, conditum ab Ariſtotele cõmentariũ, cui titulus foret Peplus, in quo ducũ exequebatur genealogias, & nauiũ quoq; numerum ad Troiam profectarum, quin & in ſingulos duces epigrammata, diſticha plurimum præterquã in Aiacem. Eſt itẽ Peplos frutex Dioſcoridi, libro quarto, ſicut etiã Peplis, quã Hippocrates Peplion uocauit

cur ex Jouis uertice nata minerua dicant.
cur Glaucopis minerua
minerua currum prima instruxit
contra Laurentium

Pepli etiam Plinio mentio eſt libro uigeſimo ſeptimo. In primo Epigrammatum inuenio Bacchum appellari νεβριδόπεπλον, Carmen, ſiquis forte requirat, ſubſcripſi.

Νυκτέλιον, νόμιον, νεβρώδεα, νεβριδόπεπλον:

Peplis fibulam addere in pectoris ſummo, Doricum creditur inuentum, proinde muliebrem ueſtem Dorida nuncupat Herodotus, quæ fibula partem alioqui hiantem ſubnecteret. Eiuſmodi nanq; ueterum mulierum geſtamē erat. In Caria tamen linea frequentior fuit tunica. Et quoniā de Pallade uenati plæraq; ſumus, Illud obiter attigiſſe, nil puto, obſuerit, In Acropoli, Quæ olim diceretur Polis, *Simulacrum* fuiſſe Mineruæ, Qđ cælo delapſum, fama tenet, Vt tradit Pauſanias. Propendebat Lychnus aureus, Callimachi opus. Eum ubi oleo impleſſent, eundem anno circūacto diem obſeruabant, Nec interim deficiebat oleum, etiamſi interdiu, noctúq; colluceret Lychnus, Lino Carpaſio cōſtabat Ellychnium, ſeu θρυαλλίς. In id enim ignibus nullum omnino ius.

¶ Cur tantopere *Senſibus* afficiamur, atq; oculis præcipue. De oculorū uitijs. Qui dicantur Peti. Cur *Spadonibus* oblædatur Viſus, & frequenter coeuntibus.

CAPVT XIX.

OCVLOS eſſe humani corporis partem pretioſiſſimam, ut qui lucis uſu uitam diſtinguant à morte, rectiſſime à ſummis autoribus dictum opinor. *Sed* cum tacito naturæ conſenſu expetant homines ſcientiam, inde etiam affectio quædam ſumma, quod *Synæſius* approbat in ſenſus omnes exoritur, Quos etiam nullo uſu, non poſſumus non plurimum amare. Imprimis uero uidendi uirtutem. Neq; eñ agendi modo gratia, *Sed* & acturi omnino nihil, huic Senſui præcipue afficimur, Cuius ratio eſt, ut primo Metaphyſices Ariſtoteles prodit, ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν τι ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων, καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς, hoc eſt, qm̄ ut cognoſcamus aliqd ex om̄ibus maxime uidendi ſenſus efficit, pluresq; rerū ingerit differētias. Verū enimuero uni tantū homini deprauari eos, à magnis itē traditū autoribꝰ eſt inde quoq; cognominibus exortis. *Strabonum*, Lucinorum, quibus parui utrinq; oculi. Et Petorum, quibus oculi leniter declinantur, & cum uenuſtate. Vnde etiā Veneri Petos attribuunt oculos, quod uitium quidem ſit. *Sed* non aſpernabile, non inamabile. Nā ita legimus in carmine obſcœno, Quiſquis eius credi autor debet.

Minerua flauo lumine, Venus peto. Oratius quoq;

Strabonem appellat Petum pater,

Ipſe laſciuos etiam intelligo, & ignea quadam mobilitate præceleres, ac ueluti uolātes. Vitiantur & alio modo *Spadonibus*, fiuntq; hebetiores, ac uidendi acumen, quod uocant Græci ὀξυωπίαν, magna parte perit. Vitiari quidem τοῖς ἀφροδισιάζουσι, id eſt, re uenerea utentibus, minus utiq; mirum. De *Spadonibus* amplius uidēdum. Niſi dicamus, Alteris quidem ob libidinem, Alteris ob exciſionem plus iuſto partes ſuperiores exiccari. Quod perſpicuum in ijs eſt, quorum opus exquiſitius adminiſtratur, humoribus eñ deorſum ductis, ſuperiora ſiccari, neceſſe eſt. Id autem concubitu fieri, nimirū patet. *Spa*donum autem crura intumeſcūt, & alui faciles ſunt, ὡς κάτω μεθισαμένου τοῦ ὑγροῦ, id eſt, utpote cum ſe deorſum humoris copia ſeuocet. Profecto in oculis humidum, ſubtile, aqueum neceſſarium eſt, in eo nanq; uiſibiles ſpiritus attenuantur. Et oculus ipſe natura humectus eſt. Nam in libro de *Senſu*, & *Senſili* Ariſtoteles, & quinto de animalium generatione, Oculum ſapere naturam aquæ tradit. Ob quæ coitu frequentiore, aut alia ratione arefactis ſuperioribus, Oculi proprium, quod humore uigebat, immutari, neceſſarium eſt. Et ſpiritus ignei, qui & ipſi multi ſunt motus, hebeſcunt, niſi humore foueātur. Areſcit autem cerebrum quoq; libidinis intemperantia, quod ſeminis fermentum inde parte plurima profluat, quod præter Hippocratē in libro de Aere, & Aqua, uti diximus etiā Auicēna primi uiceſima ſignificat, præciſis eñ uenis, quæ poſt aurē ſunt, tolli coitū, ſeminis ꝓfluuio impedito. Amplius, quod ad Eunuchos attinet. Acumen uiſus fit ꝑ ſpiritus uiſibiles, calidos, ſubtiles, lucidos, nam & animalia calida, bene digerentia uiſu præſtant, Vt Aquila. *Spiritus* autē hi calidi uirtute tales efficiuntur. Id uero augeſcit, conſeruatúrq; per refractionem, quæ in teſticulis fit, ex qua totum corpus calefit, & irradiat̄, *Si*cuti in maiori mūdo repercuſſis radijs ſolaribus caleſcit uniuerſum, & illuminat̄. Quam

obrem in

obrem in Spadonibus ceſſante refractione, abſciſſis teſtibus, non caleſcit corpus, nec ſpiritus ſubtiles, ac mobiles generantur. Sed contrarij potius, hinc digeſtione item læſa, caloris inopia, humores generantur terreſtres, aquoſi, nitroſi, ac graues, immòq; ad inferiora procliues, inde fit celebratus in Spadonibus pedum tumor. Ab oculis porrò, qui dicuntur ὀφθαλμοὶ, inclinatur uerbum ἐνοφθαλμίζειν, quod georgicum eſt uocabulũ, inquit Euſtathius, dici latine ſolet, Inoculare. Enophthalmiſmos tamẽ ꝓ Spectaculis dici, aduertimus. ὀφθαλμὸς βασιλέως nuncupatͣ Regis explorator. Sed & cui adeſt autoritatis plurimum, ac potentiæ, Regis itidem appellatur oculus, Cuiuſmodi ſunt, Quos Satrapas nominamus, Per quos à Rege explorantur omnia. Sicut alios dici ſcimus βασιλέως ὦτα, id eſt, Aures regis. ὀπτήρια uero. i. opteria, dona ſunt ſponſæ contributa in Anacalypterijs. Quæ quid ſint, alibi fuſim ediſſeremus.

¶ De Neruis opticis Qui ſint, quáue coeant ratione. Cur ſimplex obiectum quandoq; duplum uideatur. CAPVT XX.

INTER alia, quibus uidendi perfectio cõnſtat, Sunt & Nerui ab Anatomicis dicti ab eo, quod præſtant, Optici, hi à cerebro, ad oculos producuntur effigie imprimis elementi græci X, uidenturq; in contactu ſe interſecare ad crucis modum, Sed acrius, ſolertiuſq; inſpectanti haud quaquam fit. Cæterum a cerebri exorientes lateribus ad eundem pertendunt locum, donec coniuncti ita, ut meatus, qui antea duplex uiſitur, unus, & communis fiat, mox uero diſcapedinati reſiliunt, & diuaricantur, Ac qui à dextris cerebri neruus initia ducit, dextrum itẽ oculum petit. Qui uero à Læua, itidem oculo inſinuatur læuo. Verum, nequis riſu forte iſta putet excipienda, ueluti explorate minus prodita, Autor nobis huius doctrinæ Galenus eſt libro de utilitate particularum decimo. Sed & hæreſin eandem conſectatur Auicenna. Quin & rationem hanc ſe omnium principem eruiſſe, aſtruit Galenus. Siquidẽ à rerum id natura excogitatum ſagaciſſime, ne ſenſibile utroq; hauſtum oculo uideatur geminari. Quod dubio procul obtingeret, ni, ut inquit Auicenna, Viſibilium ſimulacra in communi coirent conceptaculo, atq; ita utriuſq; oculi unum fieret deferens. Vnde Strabonibus euenit, ut geminata putent ſe intueri omnia, ubi pupillarum altera uel ſurrigitur altius, uel plus iuſto menſu deprimitur, Quia pereat tunc meatus rectitudo ad Opticorum coitum, accidítq;, ut uiſibilis rei forma prius quam illuc pertingat, uelut ſufflaminata in obliquitatis angulo ſubſiſtat, Atq; ita per neruum flexuoſum tranſiens non æque perueniat ad communem locum, ac quod recto fertur inceſſu. Scribit porrò Auicenna ex Opticorũ illo congreſſu profluere & adiumentũ, alterũ quoniã ſpiritus uiſiuus, altero oculorum oblæſo, totus delabitur ad reliquum, qui inde roboratur mirifice, & ualidior promitur in actum, quod alterum claudentibus oculum manifeſtum fit, Eo ſiquidem nomine, Qui patet clarior fit conſueto, & in obiecto apprehendendo potentior, Ex impetu quoq; uiſiui ſpiritus latiore facto meatu. Nam & ſi pupillæ alteri contingat uitium, altera patentior fit, ac maior. Cæterum ingeret ſe forte quiſpiam ad id, quod aſtruximus, cur obiectum ſimplex, uti geminum quandoq; à nobis ſpectetur, Sonum quidem aure utraq; immittere ſeſe, nec tamen unquam audiri duplum. Quod ipſum & in odorandi ratione proferri poteſt. Ambiguitati uero ex doctrina Galeni ſic fermè occurri poteſt. Quod obijciatur, non uideri ſimile. Quippe uiſus obiecta per rectã lineam à ſenſitiuo organo percipiuntur, Quod in ſonis non fit, neq; item in odoribus.

¶ De Antiſtitis Mineruæ barba apud Pedaſenſes, quæ ingruens malum præſagiret. Cur fœminis non adnaſcatur barba. Cretenſium mos, Berberi quid.
CAPVT XXI.

IN monumentis ueterum Græcorũ legimus, Eſſe ſuper Halicarnaſſum Pedaſenſes, apud quos illud mirum ſolitũ cõtingere, memoriæ proditum ſit, Vt quoties Amphictyenſibus, qui circa eam urbem habitãt, aliquid aduerſi certũ intra tẽpus eſt euẽturum, tũc Antiſtiti, quæ illic Mineruæ eſt, grandis barba naſcatur. Quod ab Ariſtotele repetitũ quoq; ſcio. Quã rem bis apud

apud eos accidiſſe, compertum eſt. Naturalis aūt ratio id planè auerſari uidetur. Quod Macrobius quoq; ſcribit. Siquidem caloris inopia eſſe cauſa creditur, cur muliebre corpus, ut uiri pilis non obſideatur, Calorem enim eſſe dicunt, qui pilos creet. Quamobrē & Eunuchis deeſſe, quod eorum natura frigidior ſit. Porrò in corpore humano illæ potiſſimum partes obſepiuntur pilis, quibus maior ſuppetit caloris facultas. Læue autem eſt mulierum corpus, ueluti innato conſtipatum frigore, quando algorē comitatur denſitas, læuitas denſitatem. Quod uero citius admonentur generationis, naturæ infirmioris eſt, Vt exilia poma celerius miteſcunt, robuſta ſerius. Præterea frigiditatis argumentū euidens illud eſt. Viros longe diutius in generando perſeuerare, quã in pariendo mulieres. Nam uis eadem in frigidiore corpore extinguitur celerius, in calidiore amplius producitur. Quod ſi frigus Aeris tolerabilius ferunt, quam uiri, facit id ingenitum frigus, Similibus enim ſimilia gaudent. Proinde minus mirum, Muliebrem barbam, Vt monſtrificam, meticuloſi alicuius ingruentis dirum haberi præſagium. Quin & ſimplex uulgus noſtrum Adagium ſibi parte ex iſta non inſcitè, neq; ineleganter effinxit, fœminā barbatio obſeptam eminus ſalutandam eſſe, uſurpans. Medicæ tamen doctrinæ dogma eſt, ab Ariſtotele comprobatum, ſubſiſtente menſtruorum, Quæ Gynæcea uocant, & καταμήνια, id eſt, Catamenia, redundantia, nec non ſeminis, Mulieribus quandoq; barbam contingere. Quod in uiduis caſtitate præſignibus ſe uidiſſe, Auicennæ interpres ſcriptum reliquit. Sed & princeps teſtatum uoluit Tertij uiceſima prima, tractatu tertio, Cap. item uiceſimo ſexto. In hac uero Barbatij mentione illud obiter enotaſſe, nil puto obfuerit, inoleuiſſe patrium quandoq; in Creta morem, ut barbam, & capillos magiſtratus ſummitterent. Proinde, cum ab Appio proconſule, cum quo in Cretam Sabinus iuerat, in theatro Græci poſtulare inſtitiſſent, ut Sabinus maximum magiſtratū gereret, Surrexit Sabinus, & Silentio manu facto, hunc magiſtratum inquit, ego Romæ bis geſſi, bis enim reus cauſam dixerat. Græci non intellexerunt, Sed interpretati petebant, ut illum honorem Sabinus tertio gereret. Id obiter item ſubnotarim, In hiſtorijs legi quandoq; Berberi. Id uero ad Barbam facit nihil. Eſt autem Indorum uocabulum, quo Margaritiferum Oſtreum illi ſignificant. Sicuti autor Euſtathius eſt, meminit etiā Athenæus. Et quoniam à Pallade orſi ſumus, in eādem deſinamus, Cuius in tēplo apud Sicyonios ad portam, Quæ dicitur ſacra, ſtructo Epopei conditoris uiſebatur monumētum, & in propinquo dei, quos ἀποτροπαίους dicunt. Apud quos omnia fiunt, quæ faciē da Græci arbitrantur ad mala aueruncanda, id eſt, ἐς ἀποτροπὴν κακῶν. Fuit apud Argiuos Palladis ſacellum ὀξυδερκοῦς, à Diomede ſtructū, Quod ei apud Ilium bellanti tenebras, caligineṁq; ab oculis deterſiſſet dea. Eſt apud Eleos Pallados ſacellum μητρὸς cognomento, Quoniam quandoq; deficiente Iuuenum turba, Deam comprecatæ mulieres ſint, ſimulacrum cum uiris cōgreſſæ forent, conciperent. Voti compotes, regionē inſuper uocabulo Gentis patrio, βαδὺ nuncuparunt, ac fluuium βαδὺ aquam.

¶ Quot exigantur ad uidendi rationem. De Diaphano, & lumine. Cur Sol, Mundi oculus. CAPVT XXII.

MVLTA inquit Priſcianus Lydus in Theophraſti enarratione de Senſu, in uiſu uarietas accidit, Siquidem uidetur extra prodire, propterea quod circa ſenſibile agit extra locatum. Quin etiam aliquid à re uidenda ſuſcipere, quia uidelicet illinc aliquid patiatur. Iam uero Diaphanum, atq; medium traijcere uidetur utrinq;, tanquam & perficiens lumine, & commenſurationem exhibens interuallo. Certe obiectum ſenſibile nimis materiam reſipit. At ſenſus ſpiritalis admodum eſt. Itaq; per ſe haud quaquam coire queant ad ſentiendi actum perficiendum. Sed opus eſt medio quodam uelut ſpiritali, quod inuicem iſta conciliet. Hoc quidem circa omnem Senſum ſpecies quædam eſt. Circa uiſum uero, tanquam excellentiſſimum, ultra ſpeciem opus eſt Diaphano inſuper, atq; lumine, quibus materiale prorſus ſpiritali accommodetur. Putat Priſcianus idem Iamblichum ſecutus, Sicuti Iulianus quoq; in libro de Sole, Diaphanum eſſe non in Aethere ſolum, Igne, Aere, Aqua, Vitris, Sed & in terra ipſa, compoſitiſq; corporibus omnibus, id quod alibi quoq; attigiſſe me ſum memor. Ait Iulianus ex Phœnicum

& Iamblichi

& Iamblichi doctrina,Lumen eſſe purum actum,ab actu diuinæ intelligentiæ per cuncta porrectum. Diaphanum uero actus eiuſmodi eſſe uehiculum, & id quidem incorporeum,neq; permixtum corporeis qualitatibus,quamuis per ea diffuſum omnia . Idẽ ſignificat extenſum per omnia lumen,à Platone de Rep. Libro decimo poſitum. Viſibilia per primum uiſibile,id eſt,lumen,uiſibilia fiunt. Ideóq; & uiſus omnes per primũ uiſum. Quoniam uero quæ hic disiuncta ſunt,apud ſuperos ſunt unita,coniectare poſſumus,idem eſſe primum uiſibile,primumq; uiſum,id eſt præcipue Solis lumen. Quo argumento uidetur Orpheus oculum mundi ſolem uocaſſe.

¶ Igneum ſplendorem ineſſe oculis quo modo probent Platonici. Item qua ratione fiat Viſus ex Platonis doctrina.

CAPVT XXIII.

PORRO ſicuti cor mundi Sol ſuo ambitu lumen perq; lumen uirtutes ſuas inferioribus affundit, Ratione compari in corporibus noſtris cor motu ſuo quodam perenni proximum ſibi ſanguinem agitans,ex eo ſpiritus in totũ corpus,perq; illos luminum ſcintillas membris inſinuat, ſingulis quidem, Sed oculis uel maxime,ad ſurrectas utiq;,ac prominentes corporis partes, ſpiritu leuitate inſigni ſcandente præcipue,eiuſq; lumine per oculos inde,qui perſpicui ſunt,atq; omnium partium nitidiſſimi,uberius promicante. Ineſſe uero cerebro,& oculis lumen aliquod,etiamſi exiguum,animalia multa,quæ noctu uident, argumento eſſe poſſunt,quando in tenebris eorum coruſcant oculi. Sed & quodã modo contortis oculis,circulum quendam lucidum intus planè intuemur, Quin & Plinij monumentis teſtatiſſimum eſt, Tiberio Cæſari eam fuiſſe oculorum naturã,ut expergefactus noctu pauliſper haud alio modo,quam luce clara contueretur omnia,paulatim tenebris ſeſe obducentibus. Id ipſum & mihi quandoq; obtigiſſe,Deo teſte,non mentior. Augeæ micantes oculos celebrat Apollonij interpres. Sed & grãmatici noſtri Glaucos dici Equos interpretantur felineis oculis,id eſt,quodam ſplendore perfuſis. Auguſto adeo eniteſcebant,ut ſi intentius aliquem eſſet intuitus,cogeretur is,ceu ſplendoris nimietate caligaret,uultum ſubmittere. Sed in Timæo item Plato uiſus rationem expoſiturus,Ignis inquit,illius,qui non urit quidem,Sed illuminando ſuauiter diem inuehit mundo,participes oculorum orbes dij fecerunt. Intimum ſiquidem noſtri corporis ignem huius ignis germanum,ſyncerumq; per oculos emanare uoluerunt. Itaq;,cum diurnum lumen applicat ſe uiſus radio,tunc ea duo inter ſe ſimilia concurrentia atq; commixta,quo oculorum acies diriguntur,ibi in unius iam domeſtici corporis cohærent ſpeciem, ubicunq; uidelicet tam intimi ꝙ externi luminis fit concurſus. Totum igitur hoc propter ſimilitudinem paſſionem eandem ſortitum,cum quid aliud tangit, uel ipſum ab alio tangitur, motum huiuſmodi ad corpus omne,perq; id ad animã uſq; diffũdens ſenſum efficit,qui Viſus uocatur. At poſtꝙ in noctẽ diſceſſerit cognatus ignis, Viſionis euaneſcit radius. Nam in Aerem ſibi diſſimilem erumpens permutatur,atq; extinguitur,cum nullam habeat cum proximo aere, utpote ignis ſplendore carente, naturæ communionem, Iccirco uidere deſinit,ſomnumq; inducit.

¶ Ariſtotelis rationes aduerſus Platonis de Viſu placita.

CAPVT XXIIII.

ARISTOTELES uero in Cõmentatione,quæ de Senſu eſt, ac Senſili, gradũ parãs ad diluendam Platonis ſententiã, Veteres Philoſophos ſcribit, de Senſibus aliqua tradere orſos,ex elementari ratione, Cuiuſmodi Senſoria forent,eſſe ſcrutatos. Quoniã,uti primo de anima diſputatum latius eſt,Simile à ſimili arbitrabantur percipi. Ex quo animam quoq; de principiorum cõminiſcebantur natura,ut hoc nomine omniũ cognitionem conſequi poſſet, ut quæ cõformis foret omnibus,Siquidẽ cõmunicare in principijs omnia,Cõſimili porrò ratione,quoniã Senſus corporea item percipiant omnia,Eorũ modũ elementis attribuere adorti ſunt. Ac terræ tactũ omnino aſſignarũt,Guſtũ uero aquæ,quia per humecta ſentiatᷣ ſapor. Aeri autẽ auditũ, Viſum poſtremo igni. Quia uero ſit inter aerem, & aquã quoddã mediũ,aere quidem denſius,Aqua uero tenuius,quod uaporis, aut fumi noĩe intelligi uoluere. Odoratus Senſoriũ illi aſcribẽdum putauere, Quoniã ex fumida

quadam euaporatione ſentiatur Odor. Quo autem potiſſimum argumento eſſe ignis participem oculum, putarint Platonici, inde arbitratur Ariſtoteles factum, quia, ut paulo ante commeminimus, rationem minus peruiderint, cur oculo compreſſo, ac moto uehementius, promi ex eo uideatur igneum quippiam, præcipue ſi forinſecus obtendant tenebræ. Cæterum non ignis ratione cõtingere hoc ipſe putat, Sed quoniam quicquid abunde leuigatum, deterſumq; politius eſt, ex ſuæ naturæ proprietate quendam habere fulgorem animaduertitur, non eiuſmodi tamen, qui medium actu lucidum ualeat efficere. Proinde cum nigricans in oculi meditullio perpolitum maxime ſit, mirum nihil ſit, ſi & nitorem cõtineat corporum eiuſmodi affinem. Sed unde nam fieri aſtruemus, Qđ ſi celerius agitetur oculus, fulgorem percipit. Si uero quieſcat, non ita? Reſpondet Philoſophus idem, hoc ideo obuenire, quia præceleri motu oculi, quod unũ, ſimplexq; eſt, euadat quodammodo duplum, Vnum ſiquidem, ac idem ſubiectum eſt, Pupilla uidẽs ac fulgens, Quatenns uero ſplendeſcit, foras nitorem promit, quatenus uidendi facultatem habet, illum percipit, ac cognoſcit, ueluti forinſecus illabatur. Nam, ubi celerius mouetur oculus, nigricans ad exteriorem tranſfertur locum, in quem pupilla fulgorẽ emiſerat prius, quam omnino deficiat is, excipitq; perinde ac extrinſecus illatum, quo fit, ut aliud cenſeatur, quod uidet, aliud, quod uidetur. At ſi tardior fuerit motus, euaneſcit prius coruſcatio, quam illuc delabatur pupilla, ubi excipere queat. In tenebris uero iſta præcipue fieri, illa ratio eſt, quoniam luminis copia leuigatorum corporum ſplendorẽ tenuem admodum, atq; exiguum abſorbet quodammodo, cogitq; euanidũ fieri. Quod autem una cum Empedocle tradit Plato, effici uiſum per luminis ab oculo emiſſionem, perinde ac à lucerna, Id eſſe omnino uanum, autumat Philoſophus, quando ſi ita foret, deberemus etiam in tenebris uti oculis, radio inde promicante ad medium illuſtrandũ idoneo. Verum quod infert Plato, reſtingui radiũ offenſantibus tenebris; uanius multo eſt. Quæ enim extinctio eſſe luminis poteſt? extinguitur ſiquidem humido, aut frigido calidum, & ſiccum, ut in prunis uiſimus, & flamma, Sed neutrum in lumine recognoſcimus. Quod ſi eſt, ac ob debilitatem latet nos, interdiu claritatis excellentia perire debucrat, Aut in aqua, uel item in glacie. Quippe ignita corpora hæc omnino patiuntur, Sed in oculorum lumine nil prorſus eiuſmodi fit, inde coniectatio certa, Platonicam rationem minus ueritate ſubnixam ruere.

¶ Ariſtotelis ſententia de Viſus ratione. Item quid Dieche. & qđ Dioſmos, Ac Diagonios linea.

CAPVT XXV.

CAETERVM quid de ratione uidendi ſentiat Ariſtoteles ipſe, iam ex interpretatione Themiſtij ſecundo de Anima promere aggrediar. Planè inquit, Colorem eſſe ea natura, ut actu perſpicuum moueat, illud indicio eſſe uel firmiſſimo poteſt, quod colores uehementer propè admoti neq; uideri, neq; internoſci queunt, Mouet ergo color perſpicuum aerem, Aer ad uſq; oculum cõtinenter pertenſus aſpectum mouet, & uulnerat. Quod ſi nullus eſſet uſus interſiti Aeris, per quem color ueheretur ad ſenſum, ſumma ratio eſſet, quamobrẽ colores quanto propius accederent, imminerentq; oculis, eo clarius, & exquiſitius cernerentur. Proinde perperam Democritus cenſuit, qui diceret, Si inane eſſet hoc omẽ, per quod cernimus ſpatium, fore, ut acrius, & probius omnia uiderentur, quod prorſus impoſſibile eſt. Nam obtutus paſſo quadantenus & affecto ſenſu contingit, non quidem à colore, qui cernitur, alioqui impoſitus, & adiunctus pupillæ præſentiretur, Sed quod reliquum eſt, ab Aere illo, & perſpicuo, quod interpatet. Quamobrem nedum acutius, Sed nihil omnino uideri poſſet in uacuo, quia nihil in eo intermediũ haberetur, quod primo ipſum affectum, tum deinde ipſum oculorum ſenſum afficeret. Idem in ſono, idẽ in odore contingit. Neuter attactu ſenſum exercet, Sed per medium aerem, à quo ſubinde ſenſum impellunt. Sed qua ſtrepitus ad auditum prouehitur, quidam Ariſtotelici interpretes Diechen appellarũt, quaſi Perſoniam dixeris, qua uero odores, Dioſmon, ac ſi Perolatiam uocaris, quod Veterinæ ſint, ac uehiculares odoris, ac Soni Diagonios uero Linea intelligitur Vitruuio ab angulo ad angulum perducta. Et libro quarto in capituli Corinthij ratione, Abaci inquit, Latitudo ita habeat rationem, ut quanta fuerit altitudo

altitudo, bis tanta ſint Diagonios ab angulo ad angulum, Verum nequid diſſimulem, autor quidem proſpectiuæ Ariſtotelis dogma inſecutus, Mathematicos ſcribit, ſtatuentes, uiſum fieri per radios ab oculo promicantes, inaniter conari. Sed enim Alchindus de aſpectibus, omnino docet aliud. Et magnus autor Auguſtinus innuere uidetur, animæ potentiam in oculo aliquid efficere, quod à ſapientiæ ſtudioſis necdum ſit perueſtigatum. Alioqui & qui Platonem euertere connituntur, quandam ab oculo radiorum effuſionē admittunt planè, qua uidendi perficiatur ratio, animalium argumento, quæ ita oculorum nitore medium illuſtrant, ut colorum perceptio nō lateat ea.

¶ Cur quædam collucere in tenebris uideantur. Miracula quorundam ex ſe lumen fundentium.

CAPVT XXVI.

SOSIGENES Alexandri præceptor tertio uolumine de uiſu, rationem aſſerre conatus eſt, quamobrem aliqua collucere in tenebris uideantur. Flammulenta inquit, hæc quadan tenus naturam ætheris, & quinti elementi participant, ea cognatione fieri, ut admotum ſibi aerem, aut perſpicuum aliud corpus illuminent. Quod autem id maxime noctibus faciant, rationem eſſe, quia tum maius lumen abſit. Alioqui euenire interdiu, ut exiguum eorum lumen quaſi exoleſcat, & offundatur in magno. Noctu ergo cum refulgent, Aerem proximum, & circumfuſum leuiter ſubluſtrant, non ita, ut alia item poſſint uideri, ſed ut ſola ſe uendicent à tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, è qua proficiſcitur, manatq; lumen, nam & ipſe quoq; ignis, quãuis ſplendorem ſuum latius, & diffuſius mittat, adeo, ut aſſerat etiam alia, tamen, ſi remotior ſit, caligant oculi in cætera, ipſe ad conſpectum ſui uix ſufficit. Verum quia in hæc profecti ſumus, non ineptum fuerit, obiter illuc diuertiſſe, Proditum monumentis eſt, periculo ingenti circumuentum in India Magnũ Alexandrum quodam prælio, concuſſis armis, uiſum Barbaris lumen fundere, monſtro ſe ante illum oſtentante. Tiberij equus ore uidebatur flammigare, dignitatis futuræ omine proſperrimo. Theoderici pater ex corpore toto ſcintillas dicitur profudiſſe. Id ipſum & de ſe prodidit ſapiens quidam, ita ut ſcintillantes flammæ hinc inde proſilirent, etiam cum ſono.

¶ Cur ſeminis contingat in ſopore profuſio, & Arrectio. Concubituris officere nuditatem pedum. Clinopale nudipedalis quæ ſit, Item de nudipedalibus ſacris.

CAPVT XXVII.

CONSTANS opinio eſt inter eos, qui naturalium rerum ſecreta rimantur, & enotatum ab Ariſtotele, ſcimus, corpus, quod concubiturum ſit, calidũ intus, atq; humidum eſſe debere, cuiuſmodi ferè per ſomnum potius cõtingit, quã per uigiliam. Ex quo etiam celeriter, ac ſine corporis agitatione οἱ ἐξονειρωγμοὶ γίνονται, id eſt ſeminis in quiete fluxus fiunt, quod uigilantibus non citra laborem ferè contingit. Simul autem fit, ut & reliquũ corpus tale exiſtat, ac pedes item humectiores ſint, atq; calidiores. Indicio eſt, quod cum dormimus, pedes obtepeſcere ſolent, ut qui unà cum internis partibus ita afficiantur. Hinc quoq; amplius intonuiſſe opinor, cur ſit, quod in ſopore obtumeſcant genitalia, quod feſtiuiter ſalibus ſuis & Martialis inſeruit. Verum nuditas pedum, quam ἀνυποδησίαν uocant, econtrario agit, ξηραίνει γὰρ καὶ ψύχει, hoc eſt ſiccat, atq; refrigerat. Proinde quodammodo impoſſibile eſt, aut equidem perdifficile, rem obire Venerem, niſi pedibus calidis. Ni forte quis reperiatur, uſq; eo feruentis naturæ, ut pedum nuditas, & frigefactio calidũ reddẽs ad temperamentum reuocet. Qua ratione quidam, Portulacam Venerijs conferre, prodidit. Sicuti ſecundo canonis docuit Auicenna. Suppetit & doctrina Hali ſuper τέχνην Galeni, in ſignorum tractatu, tradentis, in præferuidis corporibus cum alijs calidi circumſtantijs generandi uim diſſolui, ac ſemen prorſus euaneſcere. Porrò ex ijs liquet, tum docte, tum non illepide, hebetiorem Veneris uſum, flaccidumq;, etiamſi co-

natus ſit multus, poſſe dici Clinopalem nudipedalem. *Sic* enim recte pedum illam intelligimus nuditatem, uerbo quidem non efficto nunc à me primũ, ſed à Tertulliano prius, atq; Hieronymo. *Sic* enim ab iis ſacra nuncupari obſeruauimus, quæ colerẽt Iudæi nudis pedibus, ſacco incubantes, & uolutati in cinere, ut ad Paulam idem Hieronymus ſcribit, ex ritu uaniſſimo Phariſæorum, primum quoq; cibum lentis accipiẽtes. Ioſephus Iudaici belli libro ſecundo Beronicen ſcribit reginam, ut deo uota ſolueret pro ſalute, Hieroſolymas ueniſſe, & pro more patrio hoſtiis cæſis, capilliſq; deraſis nudipedem ante tribunal ſtetiſſe. In libro temporum ab Euſebio mandatum memoriæ eſt, apud Lacedæmonios ſacra nudipedalia primum acta, cum regnaret Romæ Tullus Hoſtilius. *Sed* & in Pythagoræ ſymbolis adnotauimus, nudis adorandum pedibus, ſacrificandumq;.

¶ Auſtri, & Aquilonis proprietates non indignæ relatu. Cur Boreas dicatur Alpinus à Vergilio. Plauti locus expenditur, ex Epidico. CAPVT XXVIII

AQVILONEM uentum à uehementiſſimo, ac præceleri uolatu in latinis literis nuncupatum, eleganter ab Hieronymo *Scopam* uiarum appellari aduertimus, tanq̃ difflando perpurget, quicquid temere in uiis obiacet, ſimulq; conuerrat etiamnum puluerem. E diuerſo Auſtrum ab eodem reperio dici Pincernam pluuiarum, quoniam eſſe notum pluuiæ conciliatorem, indicio nomen eſt, quod ab humoris ratione ducitur. Quanq̃ non me fallit, Plutarchum in Platonicis quæſtionibus ſcribere, inferiorem mundi ordinem dici Neaten. Nam & inferos quandoq; nuncupari νερτέρους, quandoq; etiam ἐνέρους, Atq; inde ductam Noti appellationem, quia ſpiret κάτωθεν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, hoc eſt, ab infimis, incompertiſq;. *Simul* & Poetarum carminibus patet latius, q̃, ut probandum uideatur pluribus, niſi quod Hippocratis ſententia præteriri nequit, tradentis Aphoriſmorum tertio, Auſtros hebetare auditum, caliginem obducere, corpora diffundere, ac pigriora facere, itemq; caput aggrauare. Quod ſi tempus aquilonium fuerit, tuſſes, fauces, aluos duras, difficultates urinæ, dolores horrificos coſtarum, & pectorũ accidere. Eum uero locum explicans Galenus etiam rationes rimatur. Auſter, inquit, natura calidus, atq; humidus eſt, At hæc ex toto caput opplent, proindeq; ſenſuum opificia admodum madefaciunt, capuitq; aggrauant. Porrò ſi neruorum fons, & origo madet, circa ingrediendi miniſteria corpora pigriora, tardioráq; redduntur, atq; etiam perſentit homo exolutionẽ. Contra, ubi tempus Aquilonium eſt, corpora conſtipatiora, contentiora, mobilioráq;, & ad audiendum purgatiora euadunt, fauces tamen duræ efficiuntur per Aquilonios cæli habitus, quia areſcunt, refrigeſcuntq;, nec ſecus ſicciora aluus deiicit, obtemperamenti conditionem, in habitum tendentem ſicciorem, de qua corpus reſiccatum uniuerſum eſculentorum humorem ad ſeſe impenſius trahit, difficultates præterea urinæ accidunt ob ueſicæ noxam, quam traxit ex frigiditate per Aquilonios flatus. Nanq; exanguis, & frigida eſt, ea ipſa Aquilonis frigiditas thoracis dolores concinnat. Porrò & illud natura comparatum eſt, ut ſimus ἐν τοῖς βορείοις βρωτικώτεροι, ἢ ἐν τοῖς νοτίοις, hoc eſt, ſpirantibus Aquilonibus cibi auidiores ſimus, q̃ auſtris. Aquilones enim frigidiores ſunt, frigidum uero concoctionem adiuuat, eo quod per accidens Antipariſtaſin efficiat, ut ex octauo Phyſicorum manifeſtum eſt, ac calorem corroboret interaneum cum humido, unde perficitur digeſtio. Id tamen parte hac obſeruandum, ita experientia magiſtra ſapientibus compertum, ſi frigiditas nimia fuerit, eam ad intima corporis penetrare, unde conficiendi imbecillitas enaſcatur. Inter Macrobii uero placita & illud eſt ex naturalium ſecundo, uentum, qui per meridianum ad nos cardinem peruenit, id eſt, auſtrum, ita in origine ſua gelidum eſſe, ut apud nos commendabilis eſt blando rigore *Septentrio*. *Sed* quia per flammam torridæ zonæ, ad nos commeat, admixtus igni caleſcit, & qui incipit frigidus, peruenit calidus. Neq; enim uel ratio, uel natura pateretur, ut ex duobus æquo preſſis rigore cardinibus diſſimili tactu flatus emitterentur. Nec dubium eſt, noſtrum quoq; *Septentrionem* ad illos, qui Auſtrali adiacent propter eandem rationem calidum peruenire. Et Auſtrum corporibus eorum genuino auræ ſuæ rigore blandiri. Peripateticis tamen ἀτοπώτερον, id eſt, abſurdius uidetur, per κατακεκαυμένην, id eſt, peruſtam mundi portionẽ permeare uentum. Quærat hic forte quiſpiam, ecquid expreſſius, doctiuſq; in medium promamus. Quid ita eminentiſſimus

Poeta,

poeta, Aeneidos quarto Boream dixerit Alpinum? Inuenio apud autores, Poſidonium, & Protarchum literis prodidiſſe, Rhipæos, & Alpes eoſdem dici montes, qui ab Hiperboreis incolantur, quod in commentario etiam de rebus iјs prodidit Stephanus, à quo & illud traditur, Hellanicũ ὑπερβορείους ſcribere cũ diphthongo in penultima. Ipſe, ac pleriq; alij citra diphthongum, malũt. Vltra Rhipæos uero, à quibus ſpiret, Aquilo, ſtatuuntur, Hiperborei, ad extimum mare. Carmen Virg. hoc eſt.

Ac uelut annoſam ualido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant.

Porrò quia ex Hippocratis, & Galeni aſtruximus doctrina, Auſtrum hebetare auditum & ſtupidum quadantenus hominem facere, ad id arbitror Plautinum alluſiſſe Periphanem, cui Epidici dolis, uerſutijsq; ſublitum probe os fuerat, in fidicina, quam ſuam putarat filiam, mox animaduerſa fraude, ac dolens ſe tam hebeti fuiſſe iudicatu, ut rem nũq; ut erat, animaduertere potuerit, pinde ac obſurduiſſet, oculiſq; offuſa caligo foret, in ea prorumpit uerba, Perij, Auſtrum pertuli, quanq; ſunt, qui perculi legere malint, ex parœmia, qua ſignificatur quis operam luſiſſe.

¶ Capillorum in homine ratio. Gentium ritus in iјs. Mollicies taxatio. Pepones qui ſint.

CAPVT XXIX.

HOMINEM inter cuncta animãtia maxime piloſo eſſe capite, ipſius indicio rei nullis argumentis conſtat. Sed & prioribus tamẽ obſeruatũ, ac traditum monumentis eſt. Cuius cauſam tum ad neceſſitatem, tum ad præſidij rationem eſſe referendam, autor Ariſtoteles eſt. Neceſſitas uero inde patet propter cerebri humiditatem, κỳ διὰ τὰς ῥαφάς, id eſt & propter commiſſuras Caluæ, nam ubi plurimum humoris, caloriſq; eſt, ibidem ortum pilorum eſſe copioſum, neceſſe eſt. Adiumenti autem ratio eſt, ut frequentia pili caput operiens defendat à nimio frigore, & calore. Cum enim cerebrum hominis proportione maximũ, & humidiſſimũ ſit, maximã etiam tutelã deſyderat, Res nanque humidiſſima quæq; & referueſcere & refrigeſcere maxime idonea eſt, quæ aũt cõtra ſe habet, hæc minus affici poteſt. Adijciunt & ornatum autores poſt Ariſtotelem grauiſſimi, Qui ſit uelut in ædificij culmine, nec in orbem coactus, aut in pilei figuram teres factus, ne quibuſdam partibus nudis, eſſet informis. Sed alibi infuſus, alibi retractus pro cuiuſlibet loci decẽtia ſpeciem miri oſtentat decoris. Proinde memoriæ traditur, Charilaum interrogatum cur Comam nutriret, Reſpondiſſe, quoniam ex omni ornatu hic pulchrior foret uenuſtiorq;, ac ſumptus minimi, id eſt, ut græce dicam, ἀδαπανώτατος. Quamobrẽ & Silius Italicus in laudibus Scipionis ita ſibi canendum cenſuit.

Martia frons, facileſq; comæ, nec ponè, retróq;
Cæſaries breuior.

Cæterum & Lycurgum ſcimus, ciues inſueuefeciſſe, comam nutrire, quoniam pulchros quidem decentiores redderet, τοὺς δὲ αἰσχροὺς φοβερωτέρους, defor mes uero terribiliores, ac magis formidabiles. Sed & in Græcis omnibus id accipit Euſtathius, ubi Homerus, καρηκομόωντας dicit Achæos, nam inquit, etiam iubati leones, inſuper & Tigres terribiliores uiſuntur cæteris eo exutis ornamento. Adijcit in primo Rhetorico Ariſtoteles, id uideri libertatis argumentum. Nec enim comantem facile eſt ἔργον ποιεῖν θητικόν, id eſt ſeruile opus ſubire. Aut illiberalem admittere artem. Liberi nanq; eſſe hominis μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν, id eſt nõ ex alterius arbitrio pendere. Ruſſam comam, & in nodum coactam, ſummi apud Germanos decoris fuiſſe, ſcribit Seneca, proinde Martialis epigrammatum primo.

Crinibus in nodum tortis uenere Sicambri.

Capillorum item longitudine oblectatos Hiſpanos, teſtatur epigrammate doctiſſimus Catullus. Sed & Martialis idem, Hiſpanis ego contumax capillis. Verum, ut autor item Seneca eſt, Crinem ſibi ſine ullo artifice formoſi quatiebant, non aliter, quã iubam generoſa animalia. Mox ut in alijs, ita & parte iſta, peſſum euntibus uitæ pretijs, abijt tota res in turpem, effœminatamq; molliciem, nec ſpecula modo totis paria corporibus auro, ar

gentóq; cælata ſunt, deinde etiam adornata gemmis, Sed cœptũ à Troſulis, & molliculis ſuccidere comam uarijs locis, in gradusq; formare, ut Cincinnatuli ſint, & Comatuli, quales fermè fieri produnt, qui Pleiadibus naſcantur orientibus. Quam Comæ rationẽ, & numerum Epigrammaticus Poeta Epaphæreſin uocauit, cum ita ſcribit.

Expingítq; cutem, facítq; longam
Detonſis Epaphæreſin capillis,

Hinc datum Curetibus nomen, quod mollium ritu puellarum Comam fouerẽt, nec ſucciderẽt, ut putat Aeſchylus. Hinc fracta cenſorie apud Senecam caſtigatur Coma, hinc & Annuli in eadem amarulente increpiti, ex quo & Martialis,

Vnus de toto peccauerat orbe comarum
Annulus, incerta uis bene fixus acu.

Quo modo excandeſcunt inquit Seneca, Si quid ex iuba ſua deciſum eſt, Si quid extra ordinem iacuit, niſi omnia in annulos ſuos reciderunt? Hos tu otioſos uocas inter pectinem, Speculumq; occupatos? Sed quoniam hoc genus nugæ, & accerſitæ commendationes non corpus ornant, quod illi opinãtur, Sed mentem detegunt, hinc ſcitum, ut à Synæſio accepimus, natum adagium eſt. Nullus comatus, qui idem non ſit Cinædus. Nam & M. Tullius in Catilinam libro ſecundo Capillo pexo nitidos cenſorie ſubnotauit. Extat Antonini imperatoris præclara ad hoc ipſum ſententia, Qui fuit philoſophi filius, uti apud Philoſtratum legimus, cum Philiſcum Sophiſtam inceſſeret, Coma inquit, Virum, Rhetorem indicat uox. Illud non omnino ab inſtituta ratione diſſitum, fractos, exolutóſq;, ac molliculos per ignominiã dici Peponas, tralatiõe honeſta à fructibus, qui iam permaturuerint. Nam fructus oẽs iam percocti uocantur Pepones, inde eſt μαλθακωτέρα πέπονος συκοῦ μοι γέγονας, id eſt, mollior mihi euaſiſti fico matura. Apud Aeſchylum legimus, ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρων, id eſt, Vir ille moris erat maturior, Apud quoſdam Pepones dicuntur quaſi pephones, nam Dores digna cæde perpetrantes uocant Phonos, propterea Peponẽ etiã generoſum interpretantur. Pepon deniq; amica interdum uox eſt, ut in Apollonij argonauticis, ὦ πέπον, id eſt, o dulciſſime, amiciſſime, quod adnotarunt Scholiaſtæ, & expoſuit apud Homerum Euſtathius. Extat id uerbum tam maſculino, quam neutro enũtiatum genere. Ponticos legimus quoſdam ad Solis exortum uergẽtes, Apios (pyri id eſt genus) & Cydonea mala penè iam putreſcentia ac locinoris præferentia colorem, eſui tamen non inepta, nuncupare Pepona. Inter Horæa, id eſt, ὡραῖα, recenſetur ab Aeginita Paulo Pepon, Quem cacochymon eſſe ait, id eſt, ſucci mali, frigidum prætærea, humectumq;, Choleram inducere, id eſt, χολέραν, indigeſtum. Efficit ea omnia μηλοπέπων quoq;, ſed minus.

¶ Maſculæ ueneris inſtitutor primus. De Orpheo, & Orpheoteleſtis. Plutarchi locus aſſeritur, Necnon Ariſtotelis. Cretenſium in marium concubitu, & Gentium aliarũ mores.

CAPVT XXX.

QVONIAM uero de Cinædis facta mentio eſt, Sunt qui ſcribant, Orpheum Thraca principem omnium tanti ſceleris, & libidinis deteſtandæ repertorem fuiſſe. Quod & Ouidius poſt frequentia Græcorum monumẽta carminibus inſeruit.

Ille etiam Thracum populis fuit autor, amorem
In teneros transferre mares, citráq; iuuentam
Aetatis breue Ver, & primos carpere flores.

Eius tamen caput Philoſtratus ſcribit, in Leſbo dediſſe oracula, præſertim Græcis, Trõiam nõ poſſe capi abſq; ſagittis Herculis. Quin & Perſarum reges, & Babyloniæ in Leſbum ad ſcitanda oracula Oratores plærũq; miſiſſe, & imprimis Cyrum, Cui Orpheum conſulenti de exitu ſuo, ſic fermè reſponſum proditur, τὰ ἐμὰ ὦ κῦρε σά. quaſi dictaret, quæ ipſe ſum paſſus, in te quoq; ſunt recaſura. Tanta erat illorum temporum cæcitas, tãtum rationalis naturæ nubilum, adeo immundiſſimi, ac nequiſſimi ſpiritus ad libidinẽ mortalibus illudebant. Spurciſſimæ rei autor poſt mortem diuinitatis opinionem eſt aſſecutus. Nam erant & qui Orphicis initiarentur Sacris. Meminit eorum hiſtoria ſecunda Herodotus, & de natura Deorum tertio M. Tullius. Sed ea inquit, Dionyſio quarto

confici

confici putantur. Vnde Orpheoteleſtæ nuncupati, qui initiandi autores erant. Quiq; felicitatem certiſſimam pollicebantur poſt obitum. Id cum Philippus quidam Orpheoteleſtes & ipſe, uerum ſumme inops, amplius prædicaret, dixit Leontychidas Spartanus, o fatue quin ſtatim moreris luctui, & miſeriæ finem impoſiturus? Commonendi uero hac parte ſunt Apophthegmatum, Plutarchi ſtudioſi, Eius libri interpretem egregie hallucinatum, Quãdo tenebrarum initiatorem tranſtulit. Quippe, ut uidetur, Orphnæoteleſtem legebat, quæ id planè uox indicat, ſed emaculati codices Orpheoteleſtem præferunt, & ita eſſe ſcribendum, dictat ratio. Sũt tamen qui Thamyram primum flagitioſis puerorum amoribus, ac præpoſteri concubitus fœditate pollutum, cum cœpiſſet eſſlictim deperire Hymeneum Calliopes, & Magnetis filium. Alij Thaloni Cretenſi inauſpicatæ rei initia contribuunt, Qui Rhadamanthũ adamarit. Atq; hinc in Græcos alios propagatum ſcelus, etiam Timæus ſcribit. Quod ut non uideatur diſſimile ueri, Ariſtoteles facit, à quo proditum legimus, lata quoq; lege, paſſim in Creta permitti maſculam Venerem. Quod nequis à me fingi putet, tanti philoſophi uerba ſubijciam, eo quidem libentius, quod ea Zelo, ut arbitror, Chriſtianæ ueritatis interpres facere Latina neglexit, πρὸς δὲ τὴν ὀλιγοσιτίαν, ὡς ὠφέλιμον, πολλὰ πεφιλοσόφηκεν ὁ νομοθέτης, καὶ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν ἵνα μὴ πολυτεκνῶσι, τὴν πρὸς τοὺς ἄῤῥενας ποιήσας ὁμιλίαν. Hoc eſt, ad cibi autem temperantiam, ueluti perutilem, multa legiſlator ſapiẽter, ac ſtudioſe cõſtituit & de mulierum diuortijs, ſiquidem ne ſuperfluam parerent multitudinem cum maſculis induxit cõcubitum. Quæ cum ita ſint, audet tamen Strabo libro decimo, Cretam aſſerere, uniuerſarum gentium conſenſu, priſcis temporibus optimis fuiſſe inſtitutam legibus Earumq; æmulos, ac ſectatores fuiſſe Græcõrum optimos, atq; primarios, Imprimis uero Lacedæmonios. Quod in legibus quoq; Plato confirmat. Cæterum de alijs exactiorem peragere cenſuram, nũc non eſt conſilium. In hac utiq; parte non recte habuiſſe Cretenſium mores, quis eſt, qui neſciat? Nec dici poteſt, ignoratum à Strabone ritum hunc turpiſſimum, cum de eo ipſo multa uerba faciat, Amaſium quidem κλεινὸν .i. illuſtrem. Amantem uero Philæthora, hoc eſt ardentem appellatum in ea inſula prodens, Traditum quoq; ab Athenæo eſt, Cretenſes præcipue, ac in Euboea Chalcidenſes uſq; ad ſtuporem τὰ παιδικὰ, id eſt pueriles amplexari amores. Sed & Ganymedem nõ ob Ioue raptum Echemenes ſcribit, uerum à Minoe, Chalcidẽſes apud ſe ab Ioue raptũ prædicant, in loco, quem Harpagium uocant, ubi & ſuccreſcant copioſius Myrti præcellentes. Iam & amore Theſei oblitus Minos ſuſceptas ex nece filij cum Athenienſibus inimicitias grate depoſuiſſe fertur. Inſuperq; illi Phædram conceſſiſſe filiam. Sunt qui tantæ fœditatis initia non à Cretenſibus omnino propagata ſcribant, Sed à Laio, qui hoſpitio à Pelope exceptus Chryſippũ eius filium ita adamarit, ut ſecum raperet Thebas, etiã ſi nõ me fallit, Ab Ioue id perpetratũ, Praxillam Sycioniam ſcribere. Ab amoribus hoc genus in pueros Sophocli, atq; Aeſchylo in Theatra etiamnum productis, Tragœdiam nonnulli Pæderaſten nuncupare, ſibi permiſere. Idem porrò autor nobis Ariſtoteles eſt, fœminis ferè obnoxias eſſe militares, bellicoſaſq; Gentes præter Celtas, Quorum intemperantiam nec tacuit Athenæus, & ſiqui alij maſculorum coitum palam receperunt. Proinde non abſone prorſum fabulator primus Martem uidetur Veneri coniunxiſſe, ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀῤῥένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι πάντες οἱ τοιοῦτοι, uel enim ad muliebrẽ cõcubitum, aut in maſculam Venerem procliues eiuſmodi homĩes comperiuntur. Suppetit nobis Græcoum aſtipulatio, qui exemplis Romanam efferre grauitatem non ceſſant, &, ut ipſorum uerbis utar, τὸ μισοπόνηρον καὶ πρὸς τοὺς παραβαίνοντας τὰ κοινὰ, καὶ νόμιμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀμείλικτον. Senatus eiuſdem ſeueritatem in ſugillanda peruicaci Capitolini laſciuia, à quo M. Marcelli filius de ſtrupo fuerat compellatus, norunt omnes, quibus Plutarchi monumenta quãdoq; uenerunt in manus, ut taceam Trebonium pudicæ ſanctitatis militem, cui pulcherrimo, & in ætatis flore conſtituto cum inferre uim pararet Luſius Marij ex ſorore nepos execratus intempeſtiuam hominis libidinem, in eum cooriens interemit, multis uero apud imperatorẽ Mariũ accuſantibus, non iuit inficias perpetratum à ſe facinus, ſed cur feciſſet rationem illi comprobauit. At egregius imperator uinculorum ſanguinis, ſponte oblitus, corollam, quæ ſtrenue præliantibus dari aſſueuerat, afferri iuſſit, protinuſq; Tre

L 3 bonio

bonio impoſuit. Sed nec Orſines apud Sagara nobiliſſimus Satrapes, ut qui à Perſarum rege Cyro initia generis duceret, cum Alexandrum, & amicos muneribus ampliſſime cumulaſſet, Bagoæ Spadoni, qui Alexandrum obſequio corporis deuinxerat ſibi, quicq̃ prorſum honoris detulit, admonitusq; à quibuſdam, q̃ Alexandro cordi eſſet, reſpondit, amicos ſe regis colere, non ſcorta, nec moris eſſe Perſis mares ducere, qui ſtupro effœminarentur. Autor tamen Herodotus eſt, à Græcis didiciſſe Perſas, pueris abuti. In eoſdem debacchari ſolitum Alexandrum, Athenæo item credimus, quando Bagoan, inſpectante Theatro uniuerſo, etiam ſauiari identidem non erubuerit. Euryſthea quoq; fuiſſe Herculis delitias, uel ut Græci dicunt, τὰ παιδικὰ, ſcribit Diotimus, proindeq; certamina obiјſſe. Thebanos, Helienſes, atq; item Cretenſes amatores in moralibus execratur Plutarchus, Athenienſibus collaudatis, & Spartanis, apud quos is exerceretur amor, de quo Euripides.

ἀλλ᾽ ἐςι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως,
ψυχῆς δικαίας, σώφρονός τε ϗ ἀγαθῆς.

Amare ſiquidem pueros eos, quibus animus probus foret, lege permiſſum Spartæ. Coire autem cum illis, turpiſſimum, perinde atq; non animus, ſed corpus amaretur. Qui accuſatus foret, tanq̃ ad dedecus congrederetur, is uero per omnem uitam cenſebatur infamis. Scribit tamen alicubi Plutarchus, Seruum formoſum amare, ueteribus non eſſe turpe, iudicatum, quod inquit, etiam ex Comœdiјs teſtatiſſimum eſt, uerum à liberis corporibus abſtinuiſſe, honeſtiſſimum eſſe imprimis habitum.

¶ Item nonnulla ad idem ſpectantia. Vnde ſit Cinædorum in coitu uoluptas. Hircini quoq; odoris ratio. Qui Hirquitalli, & Hirqui, & Tragica facies apud Ariſto. præter Theodori ſententiam. Hermaphroditi.

CAPVT XXXI

ARCESILAVM memoriæ proditũ eſt, & in Sympoſiacis Plutarchus non omiſit, cum mœchos increparet quoſdã, atq; intẽperantes, dicere conſueuiſſe, nil differre, ante, an retro quis Cinædus foret. Cæterũ rectius item fecerimus, ſi hiſce noſtris cõmentationibus Platonis quoq; præceptũ ex octauo legũ inſeruerim⁹, quo Philoſophus ſanctiſſimus Venerẽ execrabilem nititur reprimere. Abſtinẽdum, inquit Athenienſis ille hoſpes, à maribus cenſeo. Nam qui iſtis utuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem ſeminantes, ubi radices agere, quod ſeritur, nunq̃ poterit. Abſtinendum quoq; ab agro illo fœminino, ubi ſemen germina nolit producere. Ciceroni tamen turpitudinem hanc inimiciter Saluſtius obiecit, obiecit & Verres, cuius filius cum in ea quoq; re male audiret, ignorare uideris, inquit Cicero, decere, filios intra ianuam coarguere. Sed enim quia Cinædulos ſcimus ſumma, dum turpiter atteruntur, perfrui uoluptate, putamuſne quippiam altioris ſubeſſe rationis? Minus fortaſſe pudicum, aut graue fuerit, iјs tam diu immorari, ſed meminiſſe legentes debent, nos noſtra hac commentandi ſedulitate, rerum copiæ imprimis ſtudere, ut ſpicilegium conficiamus, ut ſic dicam, Satyricum, unde languentibus etiam conciliari poſſit appetentia. Quod ſiqua me præterierint, quæ haud parum multa eſſe, non ambigo, me conſoler, ueterũ ſapientiſſimos multa ſciſſe, non omnia. Igitur in literis ita inuenio literatis, tum apud Ariſtotelem, tum apud alios. Excrementis ſingulis locum eſſe à natura conſtitutum, deſtinatumq;, in quem decretorie, ac naturæ ui ſecerni debeant. Solicitata uero natura, ſpiritus excurrens tumorem admouet, excrementumq; unà extrudere ſolet. Nam ut prima primi Auicenna quoq; perdocet, ſpiritus expulſionem iuuat, ut urinam in ueſicam, cibum conſumptum in aluum naturæ deduci placuit. His autem proxime genituram quoq; in teſtes, & penem deferri, conſtitutum eſt. Quibus itaq; meatus habitu ſuo naturali priuantur, uel quia occæcati ſunt, qui ad penem tendant, quod Spadonibus, hiſq; ſimilibus euenit, uel etiam aliјs de cauſis, iјs talis humor in ſedem confluit. Quippe qui hac etiam tranſmeare ſoleat. Quam rem eius loci contractio in coeundo, & partium ſedi appoſitarum conſumptio indicant. Qui ſi admodum ſemine genitali abundant, excrementum illud large in eum locum ſe colligit. Itaq; cum ex

citata cupiditas eſt, attritum pars ea deſyderat, in quam confluit excrementum. Cum enim libido commota eſt. Spiritus eodem concurrit,& genus id excremēti confluit, quò ſecedere natum eſt,& ſi tenue, ſpiritoſum eſt, cum diſflatum id fuerit, requieſcunt. Vt pueris,& adoleſcentibus interdum, nullo ſecreto humore, ceſſare tentigines ſolent, ſed ſi craſſum, corpulentumq; eſt, niſi extruſo, quieſcere nequeunt. Quorum uero natura mollis eſt,& fœminea, ita hi conſtant, ut genitura uel nulla, uel minima eò ueniat, quò illorum ſecernitur, qui præditi natura integra ſunt, ſed ſe in partem ſedis diuertat, quod propterea euenit, quia præter naturæ normam conſtiterunt. Cum enim mares crearentur, ita degenerarunt, ut partem uirilem mancam, atq; oblæſam habere cogerentur. Vnde fit, ut inſatiabiles etiam ſint more mulierum. Quibus itaq; ſedem humor ille adiuit, hi pati tantummodo auent, quibus autem in utranq; partem ſeſe diſpertijt, hi & agere, & pati affectant. Sed ſunt, quibus item ex conſuetudine affectus hic accidat. Egeſtio uero excrementi genitalis maximam affert oblectationem reſpectu aliarum euacuationum, quoniam in ea uirtus imprimis uiget animalis ſenſitiua, commeatq; per partes ſenſibiliſſimas. Accidit præterea in coitu uoluptas, inquit primo de animalium generatione Ariſtoteles, non ſolum propter ſeminis emiſſionem, ſed etiam ſpiritus, quod in pueris palàm fit,& ſterilibus uiris. Iis enim accidit oblectatio tum ex attritu, tum ex ſpiritus ſecretione. Qui uero rem ueneream agunt, aut qui in ætate ſunt, quæ ſufficiat Veneri, male olent, καὶ τοῦ καλουμένου τράγου ὄζουσιν, hoc eſt, uirus hirci reddunt. Quod in pueris non fit. Cuius ratio eſt, quoniam puerorum ſpiritus, πέπτει τὸ ὑγρὸν, καὶ τοὺς ἱδρῶτας, id eſt, humorem, ſudoremq; concoquere poteſt. Virorum autem nequit, proinde ſunt in ijs humiditates crudæ, indigeſtæq;,& ad corruptionem procliues, ideóq; ſudores eorum, & reſoluti illinc fumi grauiter olent, neq; enim calor latenter conſumit, ut in pueris, ſed extrudit potius,& uapores concitat, idq; in alis præcipue, atq; inguinibus. Simul à membris alijs humore redundanti illuc profluo. Simul quia partes illæ obtectæ plurimum ſunt, minusq; exercitatæ. Ab hoc euentu putant eruditi,& *Sex.* Pomp. docuit cum Cenſorino, pueros dici Hirquitallos, ubi primum ad uirilitatem accedunt, fitq; Venereorum appetentia opportuna, ex hircorum libidine, aut odoris inſuauitate, quem nunc Tragum uocant, nunc Hircum, aut, ut Catullus, Caprum, At quoniam præpingues hirci minus fœcundi ſunt, inde cum uites non ferunt, dicuntur τραγᾶν, id eſt, hirceſcere. Porrò, quia contrudit libido oculos in angulorum anguſtias, quos uocant Hirquos, autore *Suetonio*, in uitijs corporalibus, inde à Vergilio ſcriptum uolunt, tranſuerſa tuentibus hirquis. Alij hircis defendunt, quoniam id animal oculos habeat ad nares conuerſos. Proindeq; apud Ariſtotelē, τὰ τραγικὰ πρόσωπα, non Laruas interpretamur, quod fecit Theodorus, ſed tragicas facies ad hanc hircorum naturam referentes, quoniam Tragœdorum perſonæ nihil minus, quàm oculos ad nares ualeant inflectere. Quoniam uero in coitus ratione uerſamur, ſubijciamus de Hermaphroditis non ingrata ex Græcorum cella prompta. *Scribit* ergo Leonides, eorum quatuor uideri ſpecies, ac in hominibus quidem tres, in mulieribus unam. *Siquidem* in uiris quandoq; in Perinæo, quandoq; uero in Oſchei meditullio hirſutior ſe promit pudendi muliebris effigies. Tertius autē modus, quo ex Oſcheo uelut pudendo urina profunditur. In mulieribus uero ſupra Clitorium in Ephebeo uirilis membri poſitio comperitur. Nec teſticulorum abeſt prominentia infra Colen.

¶ Qui dicantur Officioſi. Item Betæ, necnon Volſi Ludij,& Præciſi. Loca Martialis duo explicata uberius. Quid *Sicula*,& *Sica*. Item *Seuinus*, & Anaphliſtius. Item Catadactylicus. De Pindari obitu.

CAPVT XXXII

ACHERIVS Orator, cui tanta orationis celeritas affuit, ut & uitium fieret,& bracteata Cæſaris Auguſti ad id ſententia circumferatur, Acherius noſter ſufflamminandus eſt, cum Libertinum Reum defenderet, cui obijciebatur, quod Patroni concubinus fuiſſet, dixit, Impudicitia in ingenuo crimen eſt, in ſeruo neceſſitas. In liberto officium. Hinc factum Seneca ſcribit

 declamationum

declamationũ quarto, ut impudici, & obſcœni aliquandiu officioſi ſint uocitati. Eſt tamen honeſta item uocabuli eius notio, nam pro Milone Cicero labores ſuos officioſos dicit. At Cynicus Diogenes molles id genus etiam Betæ nomendatura non abſq; felle uidetur appellaſſe. nam cum à quibuſdam, ut Canis inceſſeretur, ſeq; amplius obſeruaturos prædicarent, ne mordicus ab illo apprehenderentur, bono animo eſſe iuſſit, neq; enim Canibus eſſe in more ueſci betis. Quod & Auguſtus ſignificaſſe uidetur, cum Betizare pro languere poſuit, quod uulgo diceretur Lachanizare. Sed & Catullus.

Languidior tenera cui pendens Sicula Beta,
Nunquam ſe mediam ſuſtulit ad tunicam.

Qua in parte aduertendum obiter, Siculam dici de uirilitate, forma deminuta à *Sica*. Animaduerto & Volſos Ludios recte de Cinædulis poſſe dici. Quando ut in Magia ſcribit Apul. Ludij omnes, hoc eſt Dionyſiaci technitæ, ſiue Hiſtriones impudici erant. Mox inquit, in iuuentute ſaltandis fabulis exoſſis planè, & eneruis, ſed, ut audio, indocta, & rudi mollitia, Negatur eñ quicq̃ hiſtrionis habuiſſe, præter impudicitiam. Scribit tamen in doctorum indagine Marcellus, pueros depiles, ac glabros, qui in ludis præſultarent, Ludios à Romanis ueteribus nuncupatos. Et Appianus Alexandrinus in Libyco triumphi deſcribens pompam, Imperatorum inquit Lictores præibant purpureis amicti ueſtibus, tum Citharœdorum, ac tibiarum turba ad Hetruſcæ ſimilitudinem pompæ. Hi ſuccincti, coroniſq; aureis redimiti, ſuo quiſq; ordine canentes, pſallenteſq; prodibant. Hos Ludios appellant. Vt facile crediderim, Hetruſcos à Lydis ſumpſiſſe originẽ. Horum in medio quiſpiam talari ueſte, fimbrijs, ac armillis auro ſplendentibus amictus, geſtus uarios edebat, riſumq; undiq; ciebat. Cæterũ ut ad rem uelut poſtliminio redeamus, Cinædus, ut eſt apud Ameriã, dicitur etiã βαδᾶς, id quod eo adnotaui procliuius, quoniam paſſiua eſt, uox ea linguæ uernaculæ, paulum modo luxata, ſed ita, ut origo, diluceat tamen. Badas latine ſcribitur. Dicitur idem hic & κατάπυγον, ſicut παιδοφθόρος, puerarius. Nam pudicos amatores ἐραστὰς uocant, amatos uero ἐρωμένους. Præciſos item id genus muliebria patientium eruditorum quandoq; nuncupat ſchola. Senecæ id comprobat autoritas. Quid porrò non eſt iniquum, fortes arma ſumere, & in caſtris pernoctare, & pro uallo obligatis ſtare uulneribus, Interim in urbe ſecuros eſſe Præciſos, & profeſſos impudicitiam? Ad quod Martialis alludens epigrammatum ſecundo.

Os tibi præciſum, quanto non ipſe Latinus
Vilia panniculi percutit ora ſono.

Eum locum interpretatus Domitius, putat à Præciſo inteſtino declinari uocabulũ in turpitudinis notione. nam Præciſum, & Omaſum duo eſſe inteſtina, Mar. autor eſt. Ego ex Græcæ linguæ, ut multa, proprietate, atq; imitatione deflecti eius uerbi notionem puto. nam id apud eos κόπτειν quãdoq; ſignat, quod apud nos præcidere, ut apud Ariſtophanem in Batrachis, κἀκόπτετ' ἐγκεκυφώς, id eſt & præciditur acclinatus, adnotante etiam interprete, id uerbum κόπτεσθαι, pronuntiari κακεμφάτως. Et quia Martiali opem tulimus pro ingenij captu parte hac, cõmoneamus eius libri ſtudioſos, Poetæ eiuſdem ſales futuros ſapidiores multo, guſtumq; amplius laceſſituros, ſi ad *Siculam* reſpexeris, quã paulo ante pro uirili parte capi diximus per diminutionem à *Sica*, Illo epigrãmate libri xi.

Inuaſit medicus *Sica* phreneticus Eudi,
Et præcidit Hylam, hic, puto, ſanus erat.

Apud eundem Ariſtophanem *Seuinum* obſeruauimus pro inſcẽſore capi, atq; etiã emaſculatore, à uerbi græci proprietate βινεῖν, Cuius meminit etiã ad Pætum Cicero, nam Anaphlyſtius in eadem Comœdia Maſturbatorem innuere uidetur, qui fiat ſine fœmina maritus, & Thalaſſionem indicat manibus libidinoſis. Quippe ἀναφλᾶν ſignat τὸ μαλάσσειν τὸ αἰδοῖον, id eſt mollius genitalia tractare. Sed & apud Eupolin in Autolyco, Anaphlaſmum pro uenereis obſeruatũ, ſcio. Legimus porro & Catadactylicum de Puerario dici, quoniam Dactylion, id eſt annulum de ſedis hoſtiolo pronuntiari, frequentiſſimum apud Græcos eſt. Sed nos iam ab iſtis reſiliamus, Illud adijcientes modo, Pindarum nouem Lyricorum principem, ut Fabio credimus, morte quoq; nobilitatum, ſiqua turpibus ineſſe nobilitas poteſt, nam in gremio dilecti pueri in gymnaſio inuentum eſſe mortuum Græcorum monumentis teſtatum eſt.

¶ Specula

¶ Specula cur inuenta. Maronis locus explicatur ex Bucolico ludicro.
CAPVT XXXIII

SOCRATEM philoſophum ſcribit Apuleius, Speculo, quod mirũ fortaſſe uideatur, ad morum diſciplinam eſſe uſum. Quippe ſuaſiſſe diſcipulis fertur, crebro ut ſemet in ſpeculo contemplarentur, ut qui eorum foret pulchritudine ſibi complacitus, procuraret, ne corporis dignitatem morum dehoneſtamento pollueret. Qui uero minus in ſe uiſendam formam inſpectaſſet, minusq; ſe eo nomine cõmendabilem, nauiter conſurgeret, ut uirtutis ſplendore inopiam formæ colluſtraret, ac ingenio corporis damna rependeret. Seneca quoq; naturalium primo, Specula eſſe tradit inuenta, ut homo ipſe ſe noſceret. Multi, inquit, ex hoc cõſequuntur primo ſui notitiam, mox & conſilium quoddam, Formoſus, ut uitet infamiam, Deformis, ut ſciat, uirtutibus redimendum, quicquid corpori defuerit. Amplius, ut iuuenis flore ætatis admoneretur, illud tempus eſſe diſcendi, & fortia audendi. Senex, ut indecora Canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret, admoueri ſibi lineas ſentiens. Sed & natura, inquit idem Seneca, facultatem uel inopi eſt impertita ſeipſum uidendi, fons cuiq; perlucidus, aut læue ſaxum imaginem reddit. Hinc illud Maronis,

Nuper me in littore uidi,
Cum placidum uentis ſtaret mare.

Hactenus Seneca. Sed & in Alcyone Lucianus, Nonne uides, inquit, ut ſuperiora ſint ſerenitate conſpicua, fluctibus autem ſedatum mare, ac tranquillum, ὅμοιον ὡς εἰπεῖν κατόπτρῳ, id eſt, ſpeculo, ut ſic dicam, conſimile. Nidulante ſiquidem Alcyone, Alcyonidas quos uocant dies, agit mundus. Ex quibus eſt hæc uel præcipua. Sed & alibi Lucianus idem in Dialogis, quos uocat ἐναλίους, id eſt, marinos, colloquentibus Doride, ac Galathea, inſibi inquit Doris, ex petra quapiam, ſicubi Fluſtra ſint, acclinata in aquam cõſpicare teipſam non ferè aliud, q̃ expreſſius albentẽ colorem, hic uero non laudatur admodum, ni decenter rubens quippiam intermicarit. Cæterũ hæc obiter adnotaſſe uolui, ut ſcirent literarum interiorum candidati, quid aduerſus Grammaticorũ nugamenta, & promixtas opiniones, nutanteſq;, proferri poſſit, quos ſæpe aduerſus Retiarium ferula delectat, & Volſella, ut eſt apud Varronem, cum gladio pugnare. Sed quo maius ſubeat iſta legendi prolubium, addemus & quæpiam ſane haud illepida.

¶ Item de Speculis nonnulla ex mathematicis rationibus. CAPVT XXXIIII

ARCHIMEDEM uero Syracuſanũ, in omni quidẽ geometria multũ ante alios admirabili ſubtilitate uirum, ſed in Speculorum ratione pertractanda, uel maxime memorandum, legimus uolumine ingenti rimatũ acerrime, cur planis quidem ſpeculis ferme pares obtutus, & imagines uideantur, In tumidis uero, & globoſis omnia defectiora. At cõtra in cauis auctiora. Necnõ cur læua cum dextris permutent, quando ſe imago eodẽ ſpeculo tum recondat penitus, tum foras exeat. Cur caua ſpecula, ſi exaduerſum ſoli retineantur, appoſitum accẽdant fomitem, qui fiat uti arquus in nubibus. Sed hæc interciderunt omnia, ac uel temporum iniuria plæraq; laceſſentium, uel priorum incuria nobis erepta perſæpe cogunt impingere, ut nonnunq̃ nobilium ingeniorum fœtura uel præfocata, uel alliſa, ne Steſichori quidem quod dicitur, illa norimus Græcis cantatiſſima. Verum enimuero tempeſtate noſtra extant tamen Optices ueſtigia aliqua, quibus cum alia docte præcipi animaduertas, tum illud, ſpeculorum materiam eſſe lenitatem, ac partium inoffenſam continuitatem, quæ meatibus prorſum careat ſenſui perſpicuis, qua ratione lignum, item id genus alia plura minus effici poſſe ſpecula. Formam uero eſſe leuigationem, ac perfectam polituram, quo nomine intelligi uolunt, omnem aſpredinis utiq; amotionem. Porrò, ut exactius uiſibilia ualeat exhibere, neceſſarium tradunt ſenſibilis coloris abſentiam. Sed cur nam in ſpeculo, imbecillis fit imaginum expreſſio? nempe quia formæ reflexæ debiliores comperiũtur, proinde & debilius offeruntur, ac mouent. Ratio euidens non ex ſpatio ſolum, à fonte diſſito, ſed amplius ex obliquatione. Siquidem rectitudo lucis cognata progreſſui eſt. Id & in aliis naturæ conuiſimus operibus. Omnis enim motus tanto eſt fortior, quanto rectior, propterea uigorem obliquitate, ac flexu hebeſcere, palam fit. Additur illud quoq;, ſpeculi colorem immiſceri reflexæ luci, quæ fuſcior inde effecta faciem aliquo modo

maculoſam

maculoſam oſtentat, infectamue. Latent tamen in ea ſæpius labeculæ ex reflectionis debilitate. Sed & alibi ſuper ſpeculis euigilata nobis quæpiam. Interim illud minime diſtulerim, eſſe apud Patras in Achaia Cereris tēplum, & ante id fontē, ubi & μαντεῖον ἀψευδὲς, id eſt, maxime uerax oraculum, in ijs modo, quæ ad morbos ſpectant, nam funiculo prætenui ſpeculum in fontem demittunt, ita libratum, ut aquam modo per ambitum leuiter attingat, mox fuſis Deæ precibus, uſiq; thymiamate in ſpeculum contuentur, ac inibi ſeſe oſtentat morituri poſt paulo, aut ſuperfuturi imago ægroti.

¶ De Veſta, & ignis inextincti ratione. Itemq; de uirginibus. Ouidij, & Papinij loca amplius explicantur. CAPVT XXXV

VESTAM Saturni, ac Rheæ filiam Diodorus ſcribit, primamq; domuum ſtructuram excogitaſſe. At Plato, & Platonem ſecuti, ſummo ingenio uiri, altius mentis aciem intendentes, Veſtam Deam accipiunt, eſſentiam formarum ſeparatarum, diuinorumq; ſtabile fundamentum. Ideóq; Veſtæ ante alios Deos ſacrificare priſcos conſueuiſſe. Quod in olympici Iouis ſacris ſeruatum, in Heliacorum primo Pauſanias ſcribit, θύουσι δὲ, inquit, ἑστίᾳ μὲν πρώτῃ, δευτέρῳ δὲ ὀλυμπίῳ διί. At libro de dubijs animæ ſecundo Plotinus, terræ animam tum Veſtam, tum Cererem dici ab hominibus tradit, quam tamē Plutonem quoq; cum Proſerpina coeuntem nuncupant plærique. Sunt qui Veſtæ appellatione terram ſignificari putent, eamq; ueluti mulierem effingant, tympanum geſtantem, quoniam uentos intra ſe contineat. Quam rationem ſecuti Romani Veſtæ templum rotundata ſtruxere forma, in quo & perpetuus ſeruaretur ignis, imitati terræ figuram, quaſi lar, focuſq; ſit, ſed totius mundi potius, cuius medium Pythagorici putant ignis ſedem, ſicuti in libris de cælo, & mundo commeminit Ariſtoteles, & larem uocant, ac Monada. Terram uero neq; immobilem, neq; in medio poſitam globi, ſed eſſe circum ignem in ambitum ſuſpenſam, quam ſententiam Platonem quoq;, cum ſenior iam foret, ſecutum eſſe, memoriæ proditum eſt. Quin & ab igni, & elemento quinto mundi initia eſſe ducta, inter Pythagoræ placita fuiſſe, autor Plut. eſt in libro de Philoſophorū dogmatibus. Produnt alij, Veſtæ ideo ignem apponi, quod terra inflammationes in ſublimi faciat ex ſeipſa. L. uero Florus etiam ſic ſcribit in Numa. Imprimis focum Veſtæ uirginibus colendum dedit, ut ad ſimulacrum cæleſtium ſyderum cuſtos imperij flamma uigilaret. Ignis porrò inextincti cuſtodes uirgines erant, ut puram, & incorruptam ignis ſubſtantiam inuiolatis item, integriſq; corporibus, illis commendarent. Siue quod ſterile, ac infœcundum eſſet, ſcite uirginitati adiungerent. Nam & in Græcia, ubi perpetuus ſeruatur ignis, non uirgines, inquit Plut. ſed coniugio ſolutæ mulieres eiuſce rei curam habent. Strabo tamen libro nono, In Saxo, inquit, uetuſtum Mineruæ templum Poliadis ſurgit, in quo lucis inextinctæ lychnus eſt, & uirginum domus, quam Ictinus condidit. Si uero quandoq; interextingueretur ignis, ſicuti Athenis Ariſtone tyranno, & apud Delphos, templo à Medis incenſo, & Romæ tum Mithridatici, tum Ciuilis belli temporibus, haud quaquàm ex altero igne lucernas ſacras ſuccendere fas erat, ſed nouum, & peregrinum elici oportebat, accenſa ex Sole flamma pura, & immaculata, uaſis, quæ Scaphia uocabant, quæ ratione iſta ſic concinnabantur excauata, ut radijs ſolaribus hinc inde coniectis in centrum, arida materia appoſita, confeſtim promicaret ignis. Inter noſtros uero ſcriptores ſunt, qui tradunt, interextincto igne, uirgines uerberibus affici ſolitas à Pontifice. Quibus mos erat, tabulam felicis materiæ tandiu uerberare, quouſq; exceptum ignem cribro æneo in ædem uirgo ferret. Nec mirum. Nam ſicuti etiam commeminit antiquitatum ſecundo, Dionyſius, id Romani præſagium interitus urbis opinabantur. Quod uero ſcitu dignum eſt, & noſtræ religioni conſentaneum, menſe Martio quotannis innouabat ignis in templo Veſtæ, quod in Faſtis canit Ouidius.

Adde, quod arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur, & uires flamma refecta capit.

Quo in loco notandū id obiter quoq;, arcanam dici ædem, nō quia illuc mares nō ingrederentur, qđ uoluit Interpres, ſed quia, ut Dionyſius inquit, præter ignem arcana erant quædam in templo Deæ ſacra, quorum neq;

Pontifices

Pontifices cognitionem haberent, neq; uirgines. Quod & Silius carmine comprobat, libro punicorum tertio, Et Veſtæ ſecreta feramus. T. porrò Liuius ab V. C. libro quinto in Camilli oratione, Quid, inquit, de æternis Veſtæ ignibus, ſignóq; , qđ Imperij pignus cuſtodia eius templi tenetur, loquar? Hæc immo accuratius ſum conſectatus, ut intelligeremus amplius illud Papinij ex quarto Syluarum.

Donec troicus ignis, & renatæ
Tarpeius pater intonabit aulæ.

¶ Ignis cultus apud uarias gentes. De uſu luminum in noſtra religione. Cur homo tantum utatur igne. CAPVT XXXVI

QVOD uero ad ignis cultum, & uetuſtos pertinet ritus, lectum in Plut. monumentis eſt. Perſis in Græcia occidione occiſis, conſultantibus reſpõdiſſe Pythium, Ioui, in cuius tutela libertas ſit, patriam eſſe dicandam, nec prius rem diuinam faciendam, q̃ uniuerſæ regionis igne extincto, ueluti à Barbaris uiolatus is foret, purum ex Delphis, uelut à communibus laribus, accenſum intuliſſent. Chaldæos quoq; numinis uice ignem coluiſſe, Græci quidem ſcribunt, addita lepida fabella ſacerdotis Canopi. Sed Hieronymus quoq;, & Nicolaus theologus comprobant Geneſeos Cap. undecimo. Verum & hiſtoria proditum, Darium cum Ducibus, propinquiſq; agmina in armis ſtantium circuiſſe, Solem, & Martem, ſacrumq;, & æternum ignem comprecatum, ut illis dignam uetere memoria, fortitudinem inſpirarent. Legimus & in Græcis illud item, à Medis, & Aſſyrijs barbaricos contribui eiuſcemodi elemento honores, non religione utiq;, ſed formidine uerius nocentiſſimæ, omniáq; abſumentis rei. Scribit Porphyrius, quod & alibi arbitror, à me relatum, Dijs, qui ſunt intra cælum, ſiue curſu quodammodo pererrantibus, ſiue non errantibus, quorum Ducem eſſe Solem primo, deinde Lunam exiſtimandum eſt, cõmode ſacrari ignem poſſe, quaſi rem cognatam. Sed de noſtra item religione ut aliquid hiſce noſtris laboribus inſeramus, Per omnes ſiquidem orientis eccleſias quando legendum Euangelium eſt, accendunt luminaria, iam ſole rutilante, non utiq; ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. Vnde & uirgines illæ euangelicæ ſemper habent accenſas lampades ſuas, & ad Apoſtolos dicitur, Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris. Et de Ioanne baptiſta, Ille erat lucerna ardens, & lucens, ut ſub typo luminis corporalis illa lux oſtendatur, de qua in Pſalterio legimus, Lucerna pedibus meis uerbum tuum domine, & lumen ſemitis meis. Addamus & illud ſcientiſſimum, hominem, quoniam cæleſte, atq; immortale animal ſit, igne ſolum uti. Qui nobis in immortalitatis argumentum datus eſt, quia ignis è cælo eſt, cuius natura quoniam mobilis eſt, & ſurſum nititur, uitæ continet rationem. Cætera uero animalia, cum tota ſint mortalia, tantummodo aqua utuntur, quod eſt elementum corporale, atq; terrenum, cuius natura, quia item mobilis eſt, ſed deorſum uergit, figuram mortis oſtendit, proinde nec cælum pecudes ſuſpiciunt, neq; religiones ſentiunt, quoniam ab his uſus ignis alienus eſt. De lampadum ratione in ſacris, alibi, opinor, cõmeminimus. Nunc addimus illud quoq;, cultum apud Græcos in Achaia, Dionyſium cognomento λαμπτῆρα, id eſt, faculam. Cuius feſta dicerentur Lampteria. Nam faces noctu ad templum ferebant. Vini crateribus paſſim tota conſtitutis ciuitate. Lampter autem, ſiue λαμπτὴρ nunc faculam ſignat, nunc pharum, unde nauigantibus ſigna proponuntur. Porrò, ut ad ueteres reuertamur, inuenio apud eruditos, ignem inter honores auguſtales fuiſſe. Sic enim legimus apud Herodianum in Commodo. Quod conſilium ſuum ad Martiam rettulit, unam è ſuis concubinis, cui ſcilicet plurimum deferebat, ac propè uxoris eam loco habebat, ſic ut præter ignem, omnes honores, uelut Auguſtæ tribuerentur. Verum ut adijciamus item, quod, q̃uis ſatur conuiua non aſpernetur, ſcribit Heſiodus, igne ſuccenſo, domum lætiorem uideri, & honorabiliorem,

αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Illud ex Pauſaniæ monumentis eſt, ignis inuentionem ex Argiuorum ſententia non in Prometheum referendam, ſed Phoreneum uerius, qui eum princeps mortalibus communicarit. Sed redeo ad Veſtam, de qua ſuperſunt adhuc ſcitu digna ex Platonicis excerpta imprimis.

¶ Syderum

¶ Syderum radijs in terræ centro incendium excitari. Item qui dicatur Veſtalis ignis,& quid Veſta. CAPVT XXXVII

QVOD ergo ad Veſtam item attinet, ac in meditullio à Pythagoricis locatũ ignem, illud amplius animaduerſione dignum, immenſam cæleſtium magnitudinem,uirtutemq;,ac motionem efficere,ut omnes omnium ſyderum radij terræ molem, quæ quaſi punctum eſt, momento, facillimeq; uſq; ad centrum recti penetrent,id quod Aſtronomorum plæriq; omnes aſtruunt, ibiq;,ut Pythagoreis placet,atq; Platonicis,fortiſſimi ſint, tum quia recti undiq; centrum tangunt,tum quia in anguſtum collecti ſunt cuncti,quorũ uehementia, materia ibi terræ ſicca,procul ab humore amota prorſus accenditur,accenſaq; extenuatur, atq; diſpergitur per meatus undiq;, & incendia efflat pariter, atq; ſulphur. Cæterum ignem hunc ualde caliginoſum arbitrantur, & quaſi incendium quoddam expers luminis. Sicut in cælo extat expers incendij lumen,ignis autem inter cæleſtem,atq; infernum, lumen cum feruore coniungit. Putant autem ignem è cælo flantem,ignem eſſe Veſtalem. Quippe ſunt, qui Veſtam eſſe terræ uelint uitam,numenq;,quod ex Plotino pauloante retrulimus, ideoq; Veſtæ templum Veteres in medijs urbibus conſtruere ſolitos,ignem in medio collocantes perpetuum.

¶ Veſta unde inflectatur,quæq; ſint eius uerbi notiones. Pariſtia quid,& Baunus, necnon Banauſus. Vnde dicatur Clibanus. Inibi Dionyſius,& Suetonius declarantur. CAPVT XXXVIII

VT VERO ex grammatica ratione mutuemur item aliquid,lego, Veſtam, hoc eſt, ἑστίαν (ſic enim enuntiant Græci) παρὰ τὸ ἵστασθαι inclinari,quod ἱδρύεσθαι ſignat,quia domos prima ædificarit. Vel quoniam ubiq; coleretũ, ſimulacraq; eius ſedentis habitu ſtruerentur, παρὰ τὸ ἧσθαι. Sed domos quoq; ueteres Heſtias dicebant,aut Hiſtias,ut apud Homerum.

ἑστίη τ' ὀδυσῆος ἀμύμονος. Et Euripides

ὁ ὕποτ' ἄλλην μᾶλλον εἶδον ἑστίαν.

Quin conuiuium quoq; appellatur Heſtia. Proprium uero Atticorum, Heſtiam enuntiare, Ionum uero,& Dorum Hiſtiam, Vnde & Pariſtiam dici legimus ignis locum, quẽ Peloponenſes Baunum uocent,ex quo inflectatur Cribanus,tanq; κριθῆς βαῦνος, unde & Cribanoti panes in Cribano cocti,qui & Clibanus dicitur. Sed & Banauſum indidem producunt,quo nomine artifices ueniunt,qui ignis adiumento opus conficiunt propriũ. Bunus uero Mercurij filius in Acrocorintho Iunoni ſacellum excitauit, unde Bunææ Iunonis cognomen propagatum. Aneſtios dicitur,qui ſine laribus eſt, uel, ut apud Heſiodum,iniuſtus. Hinc eſt metaphora apud Plutarchum elegantiſſima in ſermone περὶ τῆς πολυφιλίας, ἰδίαν ἤθους ἑστίαν οὐκ ἔχοντες, id eſt,morum Veſtam propriam habentes nullam. Eos nanq; inceſſit, quibus certum non eſt uitæ inſtitutum, ſed Polypodis more,ut eſt apud Theognin, uarie permutantur, nuncq; philologos ſe profitentur,nunc uenandi conſectantur ſtudia, nunc compotationibus indulgent, aut etiam Scortilla ductare, non arbitrantur turpe. Hinc apud Dores,& Aeoles Heſtiopammon dicitur domus princeps,ac Dominus, qui ab alijs Steganomus uocatur, à nonnullis etiam Nauderus, ſicut hoſpitij pretium etiam Naulum. Ex theſauris porrò Iulij Pollucis obſeruauimus, Aram quoq; ſacrificalem dici Veſtam, proprie tamen eam, quæ in Prytaneo fuiſſet, ubi ignis, inquit,ſeruabatur inextinctus. Veſtam pro ara recte poni, docuit etiã Xenophon rerum græcarum libro ſecundo. ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, audiens hæc Theramenes proſiluit in Veſtam. Sed, ut manifeſtius eo nomine Aram intelligeremus, ſubiungit mox paulo, οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε βωμός, non inſcius, inquit,ſum,aram hanc nil profuturam. Hinc uero lux infertur Dionyſio Halicarnaſeo antiquitatum ſecundo. Vnicuiq;,inquit, triginta curiarum Veſta collocata, ubi ſacrificabant curiæ,ſacrificulos earum fecit. Et iterum, Numa uero ſuſcepto imperio, proprias nequaq; mouit curiarum Veſtas. Hoc eo copioſius docuiſſe uolui,ut plenius Tranquillum intelligeremus, in Tiberio ſic ſcribentem, Coactis, qui ea tenebantur ſuperſtitione, religioſas Veſtas cum ueſtimẽto omni comburere. Nam doctiſſimus Interpres Veſtes legendum

putat

putat. Alter uero Veſtas quidem legendum ſuſpicatur ex Dionyſio, Sed quid Veſta ſit non ſatis conſtitutum habet, cum, ueluti augurando, nũc focos, nunc ſacrificalia inſtrumenta appellari Veſtas pronunciat, autore nullo. Ad arcem præterea locabatur Prytaneum, & ciuitatis Veſta, apud quam conuiuio excipiebantᷣ publice uenientes Legati quiq; ob uirtutem digni alimentis haberentur. Quæ ſuperſunt in hac re minus exculcata, nouum ijs initium dabimus.

¶ Supplicantes ſolitos in Veſta, id eſt lare ſedere, Adnotantᷣ inibi interpretum Plut. errores. Epheſtius qui ſit. Item cur dicatur Veſta. Terræ epitheta aliquot explicantur. Pluta. codex emaculatur, & cur Terra dicatur Clitta. Perſarum ſupplicum mos, Itemq; plura ad idem ſpectantia.

CAPVT XXXIX.

ILLVD uero, quod enotetur hoc potiſſimum loco, dignum prorſus eſt, Veſtam pro lare capi quãdoq;, unde ἱκέτην τῆς ἑστίας, id eſt ſupplicem Veſtæ, legimus apud Plut. in cõmentatiõe de mulierũ uirtutibus, Quẽ locum nõ percipiens interpres delyramenta effudit. Siquidem tangitur ibi ſupplicantium ritus, quem in Oeconomicis non prætermiſit Ariſtoteles. Primum inquit, inter uirum, & uxorem ſtatuendæ leges, ut ceſſet iniuria, ſic enim nec ipſe iniuſti quippiam patietur. Id nanq; communis inducit lex, Sicuti à Pythagoricis ſancitur, ὥσπερ ἱκέτιν, καὶ ἀφ' ἑστίας ἠγμένην, id eſt, uelut ſupplicem, & à Veſta, hoc eſt lare ductam arbitrari uxorẽ, ut nullatenus inferatur iniuria. Sed & Argonauticon quarto Apollonius,

τὼ δ' ἄνεω, καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντες
ἵζανον, ἥτε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται

Eum uero locum explicantes interpretes, Lege inquiunt, ſancitũ erat, ut ſupplices apud Larem ſederent taciti. Verum quid riuulos conſectamur, cum Homerica adire fluenta liceat, à quibus, ceu fonte perenni, uatum pierijs ora rigantur aquis: Ita uero Odiſſeæ ſeptimo legimus, Alcinoi domum Vlyſſe ingreſſo.

ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι,
πὰρ, πυρί, οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.

Senſus uero Homeri eſt, Sediſſe in foco Vlyſſem, ſtupentibus, qui aderant, omnibus. Quin & Halicarnaſeus Dionyſius, Martium Coriolanum patria profugum, Actij Tullij Volſcorum principis ſupplicem factũ ſcribit, ſedentẽ ad focum. Id ipſum & à Themiſtocle factitatum quandoq;, ubi teſtularum exilio mulctatus, etiam ab inimiciſſimo, Cuius adiſſet, Larem, religioſe ſeruatus eſt, frequens Græcorũ prodit hiſtoria. Plutarchus in Cauſis Græcanicis, ubi inquirit, Cur nam Tanagræi ante urbem locum haberent, quẽ uocarent Achilleum, Huiuſmodi ſupplices appellauit ἐφεστίους, id eſt Epheſtios, tanquam in Veſta, hoc eſt lare ſedentes dicamus. An uero locum eum ſcienter iure latij donarit interpres, coniectabunt Eruditiores, Epheſtios etiam quandoq; Autochthonas ciues, ſiue indigenas interpretantur Græci, Et Euſtathius inquit, Epheſtius dicitur qui urbem incolit, & Veſtam habet, qua ratione Epicuri, id eſt Auxiliares Epheſtij non ſunt, Sed Epheſtios item deos, Penates intelligunt. Porrò ne quid ſciens prætercam, In libro Allegoriarũ Heſiodicæ Theogoniæ inuenio ἑστίαν id eſt Veſtam nuncupari, quoniam totius teneat terra, & cæteris στάσεως καὶ μονῆς cauſa ſit, id eſt ſtatum, manſionemq; præbeat alijs, πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον περί τι ἀκίνητον κινεῖται, id eſt omne, quod mouetur, circa immobile aliquid mouetur. Vnde & Pythagorei Ζηνὸς πύργον, καὶ φυλακὴν id eſt Iouis turrim, & cuſtodiam uocarunt eam, Quo uero eadem quandoque ζείδωρος dicatur, Putat Ioannes Grammaticus παρὰ τὸ ζέεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου factam uerbi inclinationem, quia dum ſolis ferueſcit ui, Mortalibus donet omnia, nec Zeas ſolum, quod ſuſpicantur pleriq;. Quod tamen à Plinio comprobatum ſcimus hiſtoriæ naturalis decimo octauo libro. Zeam Dionyſius eſſe far arbitratur, Non deſunt, qui Speltam interpretentur, Multa de ea re Plinius. Vbi uero terram legimus ἀπείρονα dici, quod infinitam ſignat, Interpretatur idem Ioannes Grammaticus σφαιροειδῆ, id eſt orbicularem, uti alias commonuimus, nam nec Sphæra, nec circulus finem habent, aut initium.

Et philoſophi ferè omnes elementa ſtatuunt rotundata ſpecie. Tametſi nō deſunt, qui terram opinentur τυμπανοειδῆ. id eſt tympani quadam imagine. Alij uero etiam κωνοειδῆ, id eſt Coni figura, aut menſæ ſimilem, id eſt τραπεζοειδῆ. Vt meminit etiam Plut. in libro de Philoſophornm Placitis ſecundo. Cæterum illud amplius penſitandum quod apud eundem legimus in commentatione περὶ πρώτου ψυχροῦ, id eſt de primo frigido. Terram propter ſtatum, firmitatemq́ꝫ, cuius ſit uelut ſuffrenatio ipſa frigiditas, ſicut Phyſico placet Archelao, nuncupatam à ueteribus κλῖτα, mendum, opinor, eſt exemplarium. Nicolaus Leonicenus uir Græce, ac latine ſcientiſſimus πίτλαν ſuſpicabatur legi oportere, quæ uox picem nobis indicat, Quid ſi κλείτλαν legamus, & obſtipatam, ac uehemētius clauſam intelligamus, à uerbo κλείω? Verum iam iſta Coronidem apposcūt. Eam uero impingemus mox, ſi, quoniam de ſupplicantium ritu facta nobis mentio eſt, quæpiam adiecerimus uelut auctaria, Et primo quidem, quod in eodem Plutarchi libro enotauimus, apud Perſas ſupplicandi modum eſſe habitum grauiſſimum, quemq́ꝫ reieciſſe, maximum haberetur nefas, ſi ignem ſupplex excepiſſet, ac ſi uoto excideret, in aquam ſe coniecturum, foret interminatus, proinde inquit, quod petijſſet, conſequebatur quidem, ſed interminationis nomine repoſcebatur ad pœnam, quod præter legem, præterq́ꝫ naturæ rationem eſſet intētata. Nam & eum, Ignem aquæ promiſcere adortum, pronunciamus, qui impoſſibilia concipit, ad ſupplicantium ritum ſpectant porrò, quæ in Græcorum commentarijs obſeruata nobis ſunt. Veteribus inquiunt, diu receptiſſimi fuit moris, ut ſupplicātes caput, dextrā, genua eius cui ſe ingererent ſupplices contingerent, nec totum tamen caput ſed mentum modo, ut ſtatuere Homerus uidetur, uel barbæ meditullium, quod probat Euripides. Id uero διὰ τὸ ἡγεμονικὸν, quia ſit in nobis pars ea principalis, ut in qua logiſticon, id eſt rationalis collocetur potentia. Dextram uero διὰ τὸ πρακτικὸν, quoniam inibi maxima inſit ad agendum facultas. Genua propter motus, & progreſſionis neceſſitatem. Tria uero hæc ſymbolice conſenſum, actionē, progreſſum ad ea, quæ peterentur, præſtanda, complecti uidentur, & uelut οἰωνισμοὶ τῆς ἱκετείας τέλους, id eſt, auguria finis ſupplicandi, ſiniſtram certe attigiſſe, ominoſum cenſebatur, id eſt δυσοιώνιστον. Quando & improſpera uocabant σκαιὰ, καὶ ἀριστερὰ. Bona uero & fortunata δεξιὰ, Euripidis carmē, quod ante paulo ſignificauimus, eſt hoc. ὁρῶ σε δεξιὰν κρύπτοντα, καὶ πρόσωπον ἔμπαλιν στρέφοντα, μή σου προσθίγω γενειάδος.

Super Aglaidis uoracitate, De Græco penu paucula. Adephagia, Adephagi qui.

CAPVT XL.

DVM Græca nuper ex Oratij præſcripto, exemplaria ſitienter uerſarem, deſloraturus, quæ noſtras lectiones inſtruerent opulentius, & inſigniter aditum irēt, ſuper Aglaide Megaclis filia quæpiam adnotata comperi, quæ & tranſpoſuiſſe, operæprecium cenſui, ut nulla non in re ad manum, quod dicitur, ſuppeterēt exempla, Hanc igitur Tubicinio uitam fouiſſe ferunt, hocq́ꝫ illi unum fuiſſe opus, Quanq́ꝫ à delitijs haud abeſſe ſciret, quippe Galericulo, ſiue aduentitia coma contegebatur caput, Quod & Tutulum habebat. i. uelut apicem, ac Criſtas quaſdam, λόφους uocant Græci. Cœnam ſic ferè apparebat, ut carnium minas abſumeret decem, Panum Chœnicas quatuor, uini hauriret χοᾶ. Cuiuſmodi uero cenſeatur uerbum hoc, aut quām capax mēſuræ id genus, alibi, opinor, hoc opere explicabitur amplius. Illud corollarium fuerit, uoracitatem, uel, ut Plautino utamur uocabulo, saburrationem dici à Græcis ἀδηφαγίαν. id eſt Adephagiam. Apud Athenienſes tamē & Bœotios, equos pleniores, perfectioreſue Adephagos comperi nuncupatos. Argiui autem cibi capaciores eo uerbo homines intelligunt, uerum & Gymnaſticos quoq́ꝫ. At honeſta metaphora hoc nomine Lyſias ἐντελόμισθον ναῦν appellauit, id eſt quæ perfectam, plenamq́ꝫ exigat mercedē. Nam & nautas legimus apud autores dici ἐντελομίσθους. Ni malis Adephagon nauem intelligere impendij multi. Certe Adephaga obſeruauimus de magnis, perfectiſq́ꝫ dici. Adephagi plures ab Aeliano in digitos mittuntur quodāmodo, Inter quos Pityrea recenſet Phrygem, Cleonymum, Piſandrū, Carip-

pum,

pum,Mithridatem Ponti regem,Timocreontem Rhodium Athletam,& Poetices ſtu dioſum.Eryſicthona Myrmidonis,qui inde & αἴθων ſit cognominatus.Alcman uero Poeta ipſum ſe fatetur πολυβορώτατον, id eſt uoraciſſimum.

¶ Coronidem appingere,quid ſit. Coronidis notiones aliquot.Item quid Corone. Martialis locus declaratur.De Aſteriſco,& Paragrapho,& Dipla. Ad umbilicum perducere quid,De Vmbilico terrarum pluſcula.

CAPVT XLI.

CORONIDA impoſuiſſe,adagium eſt,ſignificans ultimam rei manum admotam,nec affectum opus,ſed prorſus completum,finitumq́ꝫ, Siquidem Coronis eſt quandoqꝫ montis uertex, aut ſtructuræ ſummum, quandoqꝫ uero,quod in fine libri ponitur,unde eſt Adagionis origo.Quod in libro de Alexandri fortuna manifeſtum Plut.facit.Dionyſius inquit, Philoxenum poetam in Latomias coniecit,quod cum illi Tragœdiam à ſe concinnatã recoquendam,emendendamq́ꝫ tradidiſſet,totam is ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν, id eſt ab initio ad Coronidem uſqꝫ circũſcripſit. Verum,ut quicquid ad id pertinens nobis cõpertum eſt,perſequamur,Et ſectarum ſummum ita uocant,ut cum dicitur κορωνὶς τῆς σοφίας. Signat & nauis puppem,quod ſit in eius apice,curuatum roſtrum, unde & Homerus σὺν νηυσὶ κορωνίσι, quod exponunt,cum nauibus flexas habentibus ſummitates.Alij etiam nigras eo nomine intelligunt,Euſtathio interprete, ad earum interſtitiũ, quæ uocantur μιλτοπάρῃοι, id eſt milto rubentes.Eſtq́ꝫ Coronis deminutum à Corone.Quæ uox animal ſignat quandoqꝫ,quod Appion Larum eſſe credidit,hoc eſt Fulicã, & Aethyiam,id eſt Mergum.Alij Cornicem interpretantur.Interdum uero Cricũ hoſtij,hoc eſt annulum,ſicut illud χρυσῆ δὲ τέτατο κορώνη. Dicimus & Coronẽ in arcu, hoc eſt ſummum cornu,& inciſionem,ubi neruus ſedet.Vnde inquit Euſtathius,bonum rerum finem auream Coronen prouerbium dicit.Inueni & id nomen poſitum pro uirilis membri ſummitate,unde eſt, ἔδοξέ τις τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἄχρι τῆς κορώνης περιχῶσθαι. Coronis autem eſt item ſpecies ficus,quã & Coracium uocant.Quod Fici ſimiles Coruis uideantur colore.Coronis uero in libri calce apponi ſolita, ferè hanc præfert figuram. ȷ nam Ariſtophanis interpretes ſcribunt,eſſe lineam breuem utiqꝫ,ſed ab inferiori parte flexam.Ex ijs uero amplius Martialis carmen illuſtratur,ex libro decimo.

Si nimius uideor,ſeráqꝫ Coronide longus
 Eſſe liber,legito pauca,Libellus ero.

Hinc eſt illud Plut.elegantiſſimũ in ſermone,qui eſt,an ſeni adminiſtranda Reſp. Qui uero inquit,ciuilibus actionibus,& certaminibus innutritum non permittit ad facem, & uitæ Coronidem progredi,prorſum ingratus eſt.Obſeruatum in Pauſaniæ monumẽtis,Deam quoqꝫ in Sicyonia Coronidem coli,cuius tamen ſimulacrum peculiare templum habeat nullum,ſed cum ſacrificij appetit tempus, id in Palladis transferunt ſacraria,honoréqꝫ proſequuntur. κορώνη uero non animal modo eſt,quod diximus, Vnde illud Parœmiodes in eos,qui tum grauia,tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, κορώνη τὸν σκορπίον. Sed & nomine eodem Coronæ ſignatur ſpecies, quin & τὰ περιφερῆ σχήματα, id eſt rotundatæ figuræ.Coronidas dicunt proprie βλαστήματα, id eſt germina.Sunt & de Violis contextæ corollæ. Coronium appellari Bouem quandoqꝫ adnotauimus μηνοειδῆ ἔχοντα κέρατα, id eſt lunata habentem cornua,Sed & κόρωνος dicitur Taurus,id eſt ὀρθόκερως. Fuit in Peloponneſo ad Pamiſi flu. dextram Corone ciuitas,à Bœotiæ Coronia ſic appellatione ducta,uel quod mœnium fundamenta defodientibus ænea ſit iuuenta Cornix,cuius forte argumento rei in Acropoli æneum ſtabat Pallados ſimulacrum ſub dio,Cornicem manu tenens.Non prætereamus, quod Hephæſtion ſcribit.In Ariſtophania editione Aſteriſcum,cuius imago uelut ſtella eſt, modo apponi,ubi metra uariant. Vtimur uero inquit,in Dramate tribus modis Coronidis ſigno,Primum quidem,cum hiſtrionibus abeũtibus ſubſiſtat chorus,uel uice uerſa,choro emigrante,remaneant Hiſtriones,uel quando locorum commutatio in Scena fit.Paragraphum uero adhiberi κατὰ πρόσωπα ἀμοιβαῖα, in Iambicis,& Choricis inter

Stropham,& Antiſtrophum. Paragraphi autem nota dicitur in lõgum protenſa linea, uelut punctum in ſummo habens hoc modo. —— ; Cui ſæpe apponitur & nota, quam uocant διπλῆν, id eſt diplam, quæ Trigoni figuram præbet obliqui citra baſin, ad hunc modum. <. Paragraphen, id eſt παραγραφὴν inter poeticos tropos recenſent Grã matici, ut ſcribit Euſtathius, id uero eſt, cum præcedentia complentes ad alia tranſitum paramus, ut apud Homerum, ὣς οἳ μὲν τὰ πένοντο κατὰ στρατόν. Coronidem uero dupli cem obſeruauimus, aut enim Epodica eſt, ſi poſt Diplam conſtituatur. Aut Proodica, ſi alteram ipſa præcedat Diplam. Cæterum quod Græci Coronida impingere dicunt, lati ne ad umbilicum perducere non minus recte dicitur. Nam Poetæ elegantiſſimi, cũ exa ctum opus ſignificant, ad umbilicos ſe ueniſſe, ſcribũt. Oratius in Epodo, promiſſum car men Iambos ad umbilicum adducerem. Quem locum dum exponit Porphyrio ita ſcri bit, Ad umbilicum adducere pro finire,& conſumare opus, poſuit Oratius, quia in libri fine ex ligno, aut oſſe umbilici ſolent opponi. Et ab Euſtathio, Bullæ quoq; interpretan tur apud Homerum Iliados λ, rhapſodia. In quem ſenſum & Martialis quarti libri fi nem ita clauſit.

Ohe iam ſatis eſt, Ohe libelle,
Iam peruenimus uſq; ad umbilicos,
Tu procedere adhuc,& ire quæris:

Et alibi idem Mart.

Nigris pagina creuit Vmbilicis

Et Papinius Syluarum quarto.

Noſter purpureus, nouuſq; charta,
Et binis decoratus Vmbilicis,

In quo tamen cõmonendus eſt ſtudioſus lector, hanc quoq; eloquendi rationem à Græ cis uideri profluxiſſe. Nam in primo Epigrammatum hoc inueni de Heracliti tenebris tetraſtichum, cuius is fermè eſt ſenſus, non eſſe feſtinanter ad Vmbilicũ Heracliti euol uendum librum, quoniam perdifficile iter ſit,& tenebræ adſint intẽtiores. Quod ſi My ſtes affuerit præmonſtrator, claro fiet illuſtrior ſole. Carmina, ſi quis exigat, hæc ſunt.

μὴ ταχὺς ἡρακλείτου ἐπ᾽ ὀμφαλὸν εἴλυε βίβλον
τοῦ ἐφεσίου, μάλα τοι δύσβατος ἀτραπιτός·
ὄρφνη, καὶ σκότος ἐστὶν ἀλάμπετον. ἢν δέ σε μύστης
εἰσαγάγῃ, φανεροῦ λαμπρότερ᾽ ἠελίου.

Vmbilicos uero in libris opinor dici, quod in medio ponerentur, nã quicquid eſt in ali qua re medium, recte Vmbilicũ appellari. Quippe ὀμφαλοὺς ἀσπίδος, id eſt Scuti um bilicos interpretatur Euſtathius, bullas quaſdam, ſic enim ſcribit βούλλας τινας. quæ or natus gratia adderẽtur. in meditullio præcipue. Hinc apud Homerum, ἀσπίδες ὀμφαλό εσσαι, uelut umbilicata dicantur ſcuta, ex umbilici animalis imagine. Verũ inter piſces qui à Græcis Cochliæ dicũtur, umbilicos uocamus. Argumẽto eſt item Parnaſus quoq;, quem umbilicum dixere terrarum, quia umbilicus ſit in homine medius. Quorũ tamen utrunq; falſum eſſe, Varro ſcribit. Quoniam neq; locus is ſit terrarum medius, neq; um bilicus ſit in homine medius. Attamen Pollio Vitruuius libro Architectonicæ tertio id ipſum cõfirmat. nam ſi inquit, homo collocatus fuerit ſupinus, manibus, ac pedibus pan ſis, collocato centro in umbilico eius. circumagendo rotundationem, utrarunq; manuũ, & pedum digiti linea tangẽtur. Cur uero diceretur mundi medius Parnaſus ex ijs, quæ prodidit Strabo, conie ctare licet. In medio nanq; inquit, uniuerſæ quodammodo Græ ciæ & intra,& extra Iſthmum, immo & totius orbis conſiſtere uidebatur, unde & tellu ris umbilicum appellabant, fabulam addentes, quam fingit Pindarus, referens, ab Ioue duas dimiſſas Aquilas, in eo coiſſe loco, unam ab ortu, reliquam ab occaſu. Quidam ue ro dixere Coruos, aut etiam Cygnos, ut in libro de Oraculis, quæ defecerant, Plut. etiã tradit. Sed & in templo quiſpiam monſtrabatur umbilicus. pendentibus ornatus uittis, cui duæ, argumento fabuloſo, incumbebant Aquilarum imagines. Et Plut. innuit, fuiſſe ibidem locum, qui diceretur Omphalos, id eſt umbilicus. Pauſaniæ teſtatum theſauris eſt, umbilicum Delphicum ex albo ſtructum lapide, quem ἐν μέσῳ γῆς πάσης εἶναι λέγουσιν οἱ δελφοί. Verum & in carmine obſcœno, quiſquis eius fuerit autor, id ita confirma tum animaduertimus.

Pallas Cecropias tuetur arces,

Delphos

Delphos Pythius, orbis umbilicum.
Creten Delia, Cynthiosq; colles. Sed & Ouidius ait,
Te meus ante omnes genitor dilexit, & orbe
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi.
Papinius quoq; Thebaidos primo
Audijt & medius cœli Parnaſus, & aſper
Eurotas. In quo tamen loco Lactantius Grammaticus poſt fabellam Aquilarum ex poſitam, Vel medius inquit, cœli, quoniam Cataclyſmi tempore, aquæ fuerat diſcrimen, & aſtris. unde & Lucanus.
Hoc ſolum fluctu terras mergente, Cacumen
Emicuit, Pontóq; fuit diſcrimen, & aſtris.
Dantes uero Poeta non aſpernabilis purgatorij cantu ſecũdo, Hieruſalem eſſe orbis umbilicum uidetur innuere. Quod in pſalmorum expoſitione comprobat Caſſiodorus, nã canit Propheta, Deus operatus eſt ſalutem in medio terræ. Sed Nicolaus theologus mediam habitabilis intelligere maluit. Alibi etiam legimus, & requieuit in corde terræ. At Ioſephus libro tertio, belli Iudaici, Hieruſalem Iudeæ mediam uult.

❡ Vocabula plura ad Vmbilicum ſpectantia. Ompnia, & Ompnæ quid. Omphaloeſſa unde dicatur. Ambones qui. Infantem per umbilicum nutriri. Vmbilici notiones aliquot. Quid Croca. CAPVT XLII.

SCRIBIT uero Iulius Pollux, quod eſt in uentris medio concauum, dici Omphalum, id eſt umbilicum, & Meſomphalium. Qui uero ei circumiectus eſt, locum uocari Gangamon. Vmbilici mediũ Acromphalium. Nã Epomphalium eſt, quod umbilico incumbit, Meſomphali uero ſunt Placentæ quædam. Omphalotomon obſtetricem uocant, quæ umbilicum infantibus præcidit. Sicut inſtrumentum, quo id præſtatur, Omphaliſter dicit̃. Attici Omphalon item dixere imum fici. Pellem uero umbilicum ambeuntem Græam uocant platiq;, quia corrugata ſenectutis ſit indicium. Nicander in Alexipharmacis Arcton Omphaloeſſam uocauit, ἄρκτον ὑπ' ὀμφαλόεσσαν ἰάοσαο. Quem locum enarrans interpres, Omphaloeſſam τροφώδη intelligit, ueluti dicas nutriciam. nam inquit, etiã Ceres Ompnia dicitur, ἠτρόφιμος, uelut non ab Omphalos, qui eſt umbilicus, ſed ab Ompnæ ſit deflexum nomen. Sunt autem Ompnæ triticum melle rigatum. unde & Callimachus, ἠμὲ θεοῖσιν ἐπί φλογὶ καίεμεν ὄμπνας. Sunt & Ompni Cereales fructus, ut qui ſpirãdi cauſa ſint, ἀπὸ τοῦ πνεῖν, Quanq; & Ompnia manus quandoq; dicitur pro diuite. Sed & Ompnia nubes magna, & auctior. Niſi quis Omphaloeſſam etiam ab umbilico inclinata uoce, nutriciam recte interpretetur. Quando ut Ariſtoteli placuiſſe uideo, augeſcũt in utero infantes per umbilicum. Eius uerba ſubieci, αὐξάνεται δὲ τὰ ζῶα πάντα, ὅσα ἔχει ὀμφαλὸν, διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ, Augentur inquit, animalia cuncta, quæ umbilicum habent, per umbilicum. Quod etiam Anaxagoræ placuiſſe, ac præterea compluribus, Cẽſorinus autor eſt. Quanquam Diogenes, & Hippon exiſtimarunt, eſſe in Aluo prominens quiddam, quod infans ore apprehendat, exq; eo alimentum ita trahat, ut cum editus eſt, ex matris uberibus. Sunt, qui Omphaloeſſam Creticam exponant. Nam eſt Omphalos Cretæ locus, Callimachus, πέσε δαῖμον ἀπ' ὀμφαλός. Sed & illud inde eſt,
ὀμφάλιον μετέπειτα πέδον καλέουσι κύδωνες. Ab eo loco Omphalites gentile nomẽ eſt, ut inquit Stephanus. Eſt & ſuus Theſſaliæ Omphalus, ſiue Omphalion. Eſt item in re militari umbilicus. Siquidem Phalangis Dichotomia, id eſt in æqualia ſectio, Os uocatur, & umbilicus, ut inquit Aelianus. Ab alijs Oraros dicitur, & Synoche. Partes Phalangis κέρατα uocantur, id eſt Cornua. Sed ſiniſtrum dicitur & οὐρά, id eſt Cauda, aut pes, ut Aeliano eidem placet. Dextrũ uero cornu uocatur caput quoq;. Qua uero longitudo ita ſecatur, oris, & umbilici nomine utimur. Nicandri interpres in Theriacis ἦτρον hoc eſt Etron intelligit geniculum, aut umbilicum in ferula. Sed proprie inquit, Etron eſt poſt umbilicum locus. Ex medicæ rei profeſſoribus eſt, Exomphalos dici omnes, quibus promineat umbilicus. Verum tria in ijs obſeruari diſcrimina. Quoſdam

enim Pneumatomphalos,id eſt, πνευματομφάλυς, nuncupant, alios Enſeromphalos; nonnullos deniq; Hydromphalos. Illud præterea non omiſerim, calculos frequenti motu in maris litore rotundatos, quos latini umbilicos uocant, ut eſt apud Ciceronem de Oratore libro ſecundo, à Græcis, ut nos cōmonuit Ariſtoteles, in mechanicis quæſtionibus, appellari Crocas. Quærit enim quid ſit, quod in litoribus ex lapidibus, aut teſtis grandioribus fiant, quæ uocantur Crocæ. Item Ariſtoteles de animalium hiſtorijs libro ſexto, umbilicos pro poris accipit, & meatibus in partu, & generattione piſcium. Ambo nes uero ad umbilicos ſpectant nihil, nam eo nomine loca intelligunt ſuperciliosa, mōtanáq;, dicuntur & uocabulo eodem ollarum ſummitates. Labráq;. Illud grauius, dici ſtolon ὀμφαλῶδη, id eſt umbilicarem appendiculam, in ouis imperfectis adhuc, in parte acuta. Quæ ouo amplius increſcente, obtenditur latius, atq; minuitur, perfectóq;, Mucro exitum complet. Legimus porrò Stolon dictum quoq; in animalibus caudæ tenorē ut interpretatur Theodorus. Nam Ariſtoteles ait, Caudis quandoq; ineſſe longiores pilos, ſi Stolos fuerit breuis. Vt equis, alias uero breues, ſi lōgior ſit Stolos, ut bobus, forte caulem rectius dixeris, ſicuti Pennarum caules nuncupantur Plinio.

¶ Item de Embryi nutricatione in utero, Embryū cohærere utero, ſicuti plantis fructus. An Embryum ſit animal. Pſacala, Pſacaluchi, Nennus, Sannas.

CAPVT XLIII.

POSTEA uero, quàm infantilis alimenti, pauloante facta nobis mētio eſt, & miſcellaneam in hiſce libellis doctrinam conſectamur, operæpretiū me facturum opinatus ſum, ſi flores aliquos ad huiuſce Corollæ nexū ex medicorum amœnioribus hortulis præcerpſerimus, quibus inſpectantium ex hilarentur obtutus, & rerum fragrantia nō nihil afficiatur anima. Igitur Galenus inquit. cōmunes quædam uenæ ſunt, mammis ac uteris, quæ, ubi parum habuerint ſanguinis, graciles quidem mammas oſtendunt, inedia uero nonnunquam fœtum perimunt, nonnunquam uero ad excretionem excitant, partumq; commouent. Nam in libro de natura fœtus Hippocrates, alimentum inquit, atq; auctio à matre ueniens, non adhuc eſt infanti ſufficiens, ubi menſes decem præterierint, & auctior fuerit fœtus. Perlicit enim à ſanguine ad ſe id, quod dulciſſimum. Simul autem & lactis parte aliqua fruitur. Vbi uero hæc illi rariora fuerint, & iam infans molem corporis habet, plus cibi requirens, ꝙ illud, quod adeſt, palpitat, & membranas interſcindit, ac initium partus matri affert. Proinde Sententiarum quinto Hippocrates idem. Mulieri inquit, utero gerenti ſi mammæ graciles repente fiant, abortit. Ex eiſdem porrò ſcholis & illud eſt, fœtus utero necti, quemadmodū fructus ſtirpibus iungantur. hi nanq; in ipſis primordijs generationis debilioribus capulis, nexibuſq; continentur, proindéq; tota delabuntur facilitate, ſi uehementior incubuerit uentus, poſthac aucti difficilius à plantis reuelluntur, ſicuti rurſum, ubi iam pleniorem adepti maturitatem ſunt, ſponte, nulla extrinſecus craſſante ui, defluunt. Conſimiliter de fœtu aſtruendum. Quippe ubi primum inſinuatum uuluæ ſemen eſt, ſi agitari uehementius uel animo, uel corpore mulierem contigerit, minimo rei ſcinditur, ſoluitúrq; modulus is, quo conflata ſocietas erat. Idipſum uſu item uenire cōpertum, ubi iam maturuit fœtus. At tempore intermedio, inq; poſt principijs firmior eſt coalitus, ac propemodum inſeparabilis complexus, quo nomine ualidiores grauida cōmotiones citra fœtus læſionem perpeti ualet, Confixos uero eſſe in utero puerulos, inter Varronis placita eſt, capite infimo nixos, in ſuperna pedibus porrectis, non ut hominis natura eſt, ſed ut arboris. Qui quandoq; tamen præter rationem conuerſi in pedes prodeant in lucem, diductis, paſſiſq; brachijs, Matre inde oblæſa inſigniter. Cuius ſanè periculi deprecandi gratia Carmentibus Statuæ duabus ſurrectæ ſunt Romæ. Alteri quarum Poſtuerſa nomen fuit, alteri Proſa, de recti, peruerſiq; partus poteſtate, ac nomine. Ad ea uero, quæ ſuperiore concinnauimus Capite, adijci etiamnum illa poſſunt, quæ de philoſophorū placitis libro quinto Plut. ſcribit. Democriti dogma eſſe, atq; Epicuri, Embryum in utero per os connutriri, propterea editum in lucem ad mammas ore confeſtim arrepere, eſſe quippe in utero item ubera quædam, è quibus alimentum du-

cat

cat. Stoici per inteſtinum, & umbilicum. Alcmæon per totum corpus illabi putat alimẽtum, quia ſit perinde, ac ſpõgia, in quã eliquet̃ ex cibo, qđ alendi uim obtineat. Embryũ uero eſſe animal, arbitratur Plato, motus argumento & nutricationis, quæ utraq; in utero contingant. Stoici non eſſe animal colligunt, ſed uteri partem, ueluti fructus plantarũ dicimus partes, quæ à maturitate defluãt, Sicut Embryum quoq;. At Herophilus motũ ei relinquit phyſicum, ſed non utiq; ſpiritalem. Motus autem organa eſſe neruos, & tũc demum animal euadere, ubi profuſum aeris attraxerit quippiam. Fœtu deniq; iam figurato, Platonici putant, infundi uitam à Sphærarum animis, animáq; totius, ad idem ipſa matris anima ſimul cum uirtute paterna interim conferente, per quam uitam, uelut Eſcã rationalis trahatur anima ad corpus, ipſámq; ad ſe uitam contrahat quodammodo, ſub actúq; conſeruet, ducátq; ſuo. Sed quoniã huc prouecti ſumus, ducto exordio nouo, ſpatiemur quadãtenus cum ueteribus ſapientibus, ſi illud cõmonuerimus antea, Embrya quandoq; nuncupari Pſacala, ſed & nuper editos infantes. Vnde apud Sophoclem Pſacaluchi matres appellantur. Ita comperias uerba plæruncq; non adeo multis cognobilia ob infrequentem apud autores uſum, cuius eſt modi Nennus, quæ uox θεῖον indicat, id eſt matris fratrem. Apud Cratinum Sannas fatuum indicat. Vnde & Sanna uerbum latiuis frequens, puto, defluxit, etiamſi à narium ſonitu Grammatici opinentur ductum.

¶ Embryo quando infundatur anima. Cur per Cancrum anima deſcendere, per Capricornum aſcendere dicatur. In quam primum corporis partem inſinuetur anima. De animis duabus in homine. CAPVT XLIIII.

QVAERAT hic ſolertior aliquis, nec hoc, quod dicitur, Catone contentus, quando nam affundi animam corpori cenſeamus? Poſteaquam ſemen intra formandi hominis monetam locatum, quod à toto uiri corpore, ut ſcientiſſimis ex Platonicorum ſchola placere animaduerto, defluxerat, traxerátq; ſecum à uiri anima formatricem uim, eius potẽtia diebus ferè quinq; & quadraginta ſic eſt affectum, ut ſex primis diebus, lac euaſerit, folliculo genitiuo circumiecto ex membrana tam tenui, qualis in ouo ab exteriore cluditur teſta, quod à phyſicis deprehenſum eſt, nec tacuit in libro de natura pueri Hippocrates. Nouem ſequentibus ſanguis. Duodecim alijs caro, decem & octo reliquis fuerit figurarum, tunc anima creatur, & infunditur. Scribunt Platonici, & in naturalibus nõ prætermiſit Macrobius, Capricornum, Cancrúmq; dici à phyſicis Solis portas, quia in utraq; obuiante Solſtitio, ulterius Solis inhibeatur acceſſus. Per has item portas animas de cælo in terras meare, rurſúmq; de terris cæleſtia repetere. Proindéq; hominum unam dici, alteram uero deorum. Hominibus dicari Cancrum, quia per hunc fiat ad ima defluxus, dijs uero Capricornum. Quia illac poſtliminio cæleſtibus animæ reſtituantur ſedibus. Ex quo inter Pythagoræ placita cenſetur & illud, à Lacteo circulo initia ducere Ditis imperium, quia inde delabant̃ animæ in mortalitatis naturam. Zodiacũ uero lacteus circulus duobus interſecat locis, qua Cancer, quáq; Capricornus eſt. Propterea & primã naſcentibus lactis offerri alimoniã. Cæterũ quod ex intimo doctrinæ penu autor eruit Macrobius, acri dignũ perpenſione eſt, Quippe Plutonis, quod aiunt, galea opertũ quadãtenus, ab impolitioribus opinor, minus percipi ualet. Quamobrem falli nemo ita debet, ut deſcenſum, aſcenſúmq; hic accipiat ſecũdum ſitum, Sed quia Luna Cancri domina generationi proxima eſt, Saturnus uero dominus Capricorni remotiſſimus, ideo per Cancrum, id eſt lunarem, uegetalémq; inſtinctum deſcendere animas dicunt. Per Capricornum uero, id eſt per Saturnium, intellectualémq; inſtinctum aſcendere, Saturnum enim Priſci mentem uocant, qua ſola petunt̃ ſupiora. Adde quod Capricorni Saturníq; ſicca uirtus, dũ ad intima ſpiritus contrahit, atq; colligit, ad contemplandũ aſſidue prouocat. Lunaris aũt humor ſpargit, ac dilatat, & circa ſenſibilia animũ diſtrahit. Illud porrò & obſeruatione dignũ, animam, quam eſſe medium rerum ſtatuunt, iuſſu Dei, quem eſſe mundi centrum uolunt, in punctum cordis mediũ, quod & corporis centrũ, infundi primo. mox per uniuerſa corporis membra propagari, quando currum ſuum naturali iunxerit calori, per calorem ſpiritui corporis, ac per hunc humoribus inſeruerit, poſtremóq; mẽ

ſolis portæ

bris per humores. Solutis uero medijs ijs ægritudinum uiolentia, ſtatim ſe anima cũ ſuo illo curru colligit quodammodo, refluitq; in cor, unde primum effluxerat. Cordis extincto calore, quod erat illius uehiculi ſuſceptaculum proprium, Cor deſerit tandem, ſuo illo uehiculo comitāte, Principem tamen animæ uim in cerebro, uirilem, atq; iraſcibilem in corde, in iecore cõcupiſcibilem eſſe ſitam, nemini non, inquit Galenus, perſuaſum eſt. Nam & uulgo iactari ſic propemodum nouimus, cum fatuum inaudimus cerebrũ non habere, timido, & puſillanimi cor deeſſe, Tityo autem iecur eroſum, nõ poetæ modo canunt, ſed fingunt & pictores, ſculptoreſq;. Sed enim prius, quam reuellamur inde, non prætereamus, quod Mercurialibus contentum literis prodidit Iamblichus, duas hominem animas habere. Et eſſe quidem unam ab intelligibili primo, atq; ipſius opificis potentiæ participem. Alteram uero ex circuitu cæleſtium nobis inditam, in quam & anima diuinorum ſpeculatrix irrepat. Sed animam a mundis in nos deſcendentem, mundorum quoq; circuitus ſequi. Quæ uero ab intelligibili ueniens intelligibiliter adeſt, geneſicum circuitum ſupereminet, atq; per eam & à fato ſoluimur, & ad intelligibilem deum aſcendimus, & religionem habemus ad æterna tendentem, propterea non eſſe arbitrandum, omnia inſolubilibus neceſſitatis uinculis, quod fatum nominant, colligari, Quando habet anima principium in ſe proprium, quo ad intelligibile ſeſe conferat. Ex hac uero doctrina eluceſcit opinor, amplius, cur Poeta maximus Aeneidos quinto cecinerit, animæq;, umbræq; paternæ. De umbra uero alibi plura, unde uberius hic illuſtratur locus.

¶ De Prouerbio, quod eſt, Diphilo Diphilus tardior. Quot Diphili, & qui, ac unde, Quiue dicantur Dij.

CAPVT XLV.

IN SEGNES, & extra modum pigros in obeundis, quæ ſemel fuerint iniuncta, Prouerbium eſt elegantiſſimum, Diphilo diphilus tardior. Vtitur eo M. Tullius ad Q. Fratrem libro tertio. Apud Herum inquit, recte erat in Maniliano offendi Diphilum diphilo tardiorem. Sed tamen nihil ei reſtabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. Videtur Architectus fuiſſe Diphilus tardiſſimus in perducendis ad finem ſuſceptis operibus, Qualis ille fori Auguſti. In quem operis expectationem diu trahentem ſalſum id prodit Imperatoris dictum, uellem & Caſſius forum meum accuſaſſet, quoniam multi Seuero Caſſio accuſante, abſoluebantur. Ad hunc Diphilũ uideri poſſet alluſiſſe Iuuenalis illis uerſibus.

Non eſt romano cuiq; locus hic, ubi regnat
Protegenes aliquis, uel Diphilus, aut Erimanthus.

De quo tamen idem Cicero nõ ſatis ad gloriam dixiſſe uidetur. Columnas neq; rectas, neq; e regione Diphilus collocarat, eas ſcilicet demolietur. Aliquando perpendiculo, & linea diſcet uti. Ni mallemus Satyrum ad poetam Diphilum reſpexiſſe, cuius in prologo Caſinæ meminit Plautus, & in Adelphis Terentius. Sed & Ariſtophanis interpres in nebulis, in Bœdam philoſophum à Diphilo integrum fuiſſe concinnatum poema, ſcribit. Aut etiam ad tragœdum uerius Diphilum, de quo illa ſunt in epiſtolis ad Atticum; Apollinaribus Diphilus tragœdus in noſtrum Pompeium petulanter inuectus eſt. Noſtra miſeria tu es magnus. Eandem uirtutem iſtam, ueniet tempus, cum grauiter gemes totius theatri clamore dixit. Hic uero Diphilus, ſicuti Callipides, ob artis peritiam uidetur in geſticulando fuiſſe moroſior & tardior, unde irrepſit adagium Ciceroni, quanquam arridebit forte amplius id, Diphilum ſe ipſo tunc tardiorem effectum. Dios uero id eſt τοὺς δίους, Euſtathio tradente, Homerus Ioui amicos intelligit, id eſt διὶ φίλους, unde inquit cõcinnatur Diphili nomen. Verum Dius item eſt, qui inter homines Iouis quadam imagine præcellit, nam & Clytemneſtra Dia quoq; dicitur pulchritudinis ratione. Sicuti ob magnitudinem mare dium, & dia Charybdis.

¶ Linguæ uirentulæ taxatio. Ocimũ ſerere, aut Cuminũ quid. Cimbices qui. Antipathia quarundam rerũ mira. Maumeth ſententia præclara. Quid Brutum faciat. De Siliis pulchra. Cur philoſophorum Muſeum Timon appellarit Talarum, Sileni unde.

Abdalam

CAPVT XLVI.

ABDALAM Sarracenum ſcribunt nõnulli, interrogatum, quid in hac quaſi mundana ſcena admirandum maxime ſpectaretur, nil uideri homine præcellentius, reſpondiſſe. Cui ſentẽtiæ illud Aſaph Prophetæ ſuccinere manifeſtum eſt, Dij eſtis, & filij excelſi omnes. Quo magis mirum eſt, pleroſq; mortalium ita breuiſſimos uitæ annos tranſmittere, ut cum in honore eſſent, brutis, & iumentis inſipientibus ſe maluerint aſſimilare. Mitto cætera. non ne quidam homines ad uenena naſcuntur? Atra hominum, ut Plinius inquit, ceu ſerpentũ lingua uibrat, tabeſq; animi contrectata omnia adurit, culpantium omnia, ac dirarum alitum modo tenebris quoq;, & ipſarum noctium quieti inuidentium gemitu, quæ ſola uox eorum eſt, ut inauſpicatarum animantiũ uice, obuij quoq; uetent agere, aut prodeſſe uitæ. Nec tamẽ ullum aliud abominati ſpiritus præmiũ nouere, quam odiſſe omnia. Nil uero facilius Apuleius inquit, ꝙ linguæ rabies, & uilitas morum. Altera ex aliorum contẽptu. Altera ex ſui, nã uiliter ſemetipſum colere, ſui contemptus eſt. barbare alios inſectari, audientium contumelia eſt. Et pro Plantio Cicero, Nihil eſt tam uolucre, ꝙ maledictum. nihil facilius emittitur, nihil citius excipitur, latius diſſipatur. Sed & in ſacro adnotatum eloquio eſt, Omnis, qui detrahit fratri ſuo Homicida eſt, Homicida in regno dei partem non habet. In hoc peſtilentiæ uirus ſcite conformatus adagio eſt, ut Ocimũ dicantur ſerere, cũ pernicioſus ſe, carptorum uituperonumq; ſubducti ſupercilij uibrat itentidem ſpiritus, cuius nocẽtiſſimi non aliud ferè opus eſt, ꝙ cuiuſq; famã ꝓſcindere, & teterrimi ueneni luridã tabẽ affigere, qua plurimum uita defloreſcit. paranẽ rebus exitia, & mentium quoq;, ut ſic dicam, exuruntur intima, quando nihil eſt, quod ſordidus dens, & felle non lita, ſed macerata uox non concutiat. Adagij ratio eſt, quoniã, ut Plinius inqt, nihil Ocimo fœcũdius, cũ maledictis, ac ꝓbris ſerendum præcipiũt, lætius proueniet. Qua ratiõe & q male imprecanẽ, dici poſſunt Cuminũ ſerere. Id. n. q ſerunt, precantur, ne exeat. Eo uero uſus eſt prouerbio Sophron, ut Demetrius Phalereus ſcribit. κύμινον ἔσπειρε. Sed in ſympoſiacis Plutarchus, imprecatiõibus, cõuitijſq; ſeri Cuminũ approbat. Sicuti Apiũ lætius ꝓuenire tradit proculcatũ, extritũq;. Idẽ Plutarchus alibi ita ſcribit, Qui uero liberalẽ, magnificũ, gratioſumq; Cimbica uocãt, & cuminũ, facile riſum mouent. Sunt autẽ Cimbices, qui & Micrologi. i. minima quæq; plurimi facientes. Quod uero ad Ocimũ itẽ ſpectat, Eſt rerũ quarundam Antipathia mirabilis, inquit in ſympoſiacis Plut. Elephas furẽs Ariete uiſo, qeſcit, ac cõflacceſcit impetus. Viperã ſiſtit fagi ramus, ſi admoueatur. Taurus ferus, ſi ficui deſtinetur, remollitur. permouet om̃ia Electrũ, aduocatq;, præter Ocimũ. & quæ fuerint oleo perlita. Coluber nudũ hominẽ timet, operimentis indutũ perſequitur. Serpens, ſi ſemel calamo percutiatur interit. Si iterum, confirmaẽ. Brumali ſydere infirmior etiã à Soricibus infeſtatur, quo argumento ante hyemẽ parat circa ſe, quibus ueſcantur illi, & parcant. Verũ, ut ad maledicos redeamus, Inueni in literis, id genus homines uirulẽtos, exitiales, caniculaſq;, & ſola inuidia, ac dicacitate, uel uerius, aſpidũ lingua cognobiles, recte dici Libitinas, uelut inſtar Libitinæ, defunctorũ præſidis Deæ, quã ἐπιτυμβίαν Græci uocãt. Apuleius in floridis. Siqs igitur ex illis Libitinis ſplendidiſſimo huic auditorio, uelut quædam macula ſeſe immiſcuit. Nec me fallit, Acronẽ in Oratianũ illud, Multáq; pars mei uitabit Libitinã, ſcribere, Eſſe Libitinã lectũ, quo mortui efferantur. Sed de Venere epitymbia Libitinã dici, autor Plutarchꝰ eſt. Plauti ex Pœnulo ſcita ſentẽtia eſt, in maledicos cõcinnata.

Iſtic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus.
Vt quæſtui habeant male loqui melioribus.

Fuit & Medius quidam ex Alexandri adulatoribus, ac uelut Hexarchus, & Sophiſtes Coryphæus in optimũ queq;. Hic alios hortabatur, calumnias in quẽuis audacter cõflarent. nã etiã ſi inquit, uulnus perſanarit, in quẽ morſum infixeris, nihilominus cicatricoſus conuiſetur locus. Cæterũ ne lingua noſtra ſit gladius acutus, meminerimus Archilochi libros ob dicacitatem ſolã, & ingenij uirulentiam à Lacedæmonijs urbe ſua interdictos, ne illorũ lectione quippiam de ueneno honeſtis illorum moribus inſtillaretur, quãdo ad benedicendum natus homo eſt, nõ ad infigendũ atrocis linguæ uibrãtem aculeũ optimo cuiq;, non ad inſpergẽdam factis alienis labẽ. Meminerimus quod Maumeth,

ſicuti à multis appellari aduerto, habuiſſe in ore perpetuo narratur. Qui à diuina lege receſſerit, Brutum euadere, neq; enim plantam cortex facit, ſed ſtupida, & nihil ſenties natura, neq; iumenta corium, ſed bruta anima, & ſenſibus mancipata. Nec cælum orbiculatum corpus, ſed recta ratio. Neq; item corporis ſequeſtratio angelum efficit, ſed ſpiritalis intelligentia. Verum & qui ſe lingua petulantiſſima conuelli ſentit, non ruat in ultionem præceps paria repenſurus, Cæterũ illud Senecæ ſubinde repetat, Quid ſtultius homine uerba metuente? Elegãter Demetrius dicere ſolebat, eodem loco ſibi eſſe uoces imperitorum, quo uentre redditos crepitus. Quid enim inquit mea refert, ſurſum iſti an deorſum ſonent? Quanta dementia eſt timere, ne infameris ab infamibus? Sed & M. Tullij cõmonitio nec prorſum ab inſtituto diſſultat, quæ eſt in oratione pro L. Murena. Saltatorem inquit, appellat falſo L. Murenam Cato, maledictũ eſt, ſi uere obijcitur, uehementis accuſatoris. ſin falſo, maledici conuitiatoris. Quare non debes arripere maledictum ex triuio, aut ex ſcurrarum aliquo conuitio. Verũ ne ſi ulterius fuero progreſſus, uidear forte ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, id eſt extra chorũ ſaltare, comprimam ſtilum, ad alia demigraturus, quæ uſui ſint legiſſe, & uoluptati non neglexiſſe, ſi auctarij tamen adiecero quippiam. Illud enim aduertendum, maledicta cum riſu recte Sillos dici. Erat autem poematis ſpecies comici, qui id perſequebantur Sillographi nuncupati. Initium ex Homerica uidetur doctrina propagatum, ubi ſubſannatur Therſites, conuellitur&q;, qui in principes dicacitatis plurimũ exerebat. Sillos optime fertur ſcripſiſſe Xenophanes. Eſt inde conformatũ uerbum σιλλαίνειν, eo modo dicaciter ludere. Sed & Silenos hinc corriuari, ſcribunt Græci. Apud Aelium Dionyſium eſt aliud item uerbum, σιλλοῦν, qđ eſt in contemptu, & oratione diaſyrtica leniter oculos alio transferre. Timon apud Athenæum dicitur Sillographus, qui Muſeum appellauit etiam Talarum Philoſophos, qui inibi connutrirentur inceſſens. Eſt autem Talarus ex uiminibus, qui contexitᷣ Calathus, & in quo coagulatur caſeus. Veluti alerentur, ut in Panagro pretioſæ aues, Silenos dici, Pauſanias putat, τοὺς ἡλικίᾳ τῶν σατύρων προήκοντας, id eſt inter Satyros natu grandiores. Quos ex Euphemi hiſtoria extimi maris inſulas incolere, prodidit. Satyridas nomine, caudaſq; habere equinis haud minores multo, Eſſe uero mortales Silenos, ex ſepulchris coniici poſſe, idem ſcribit Pauſanias Heliacorum ſecundo, Nam inquit, in Hebræorum item regione fuit Sileni monumentum.

¶ Super Aeſopo fabulatore excerpta paucula non illepida. Quid Aenos. Quint. locus explicatur. Cur dictus Aeſopus. Logopæus qui dicatur, & quid Logos. Logacœdica metra. Item Mythos. CAPVT XLVII.

AESOPVM è Phrygia fabulatorem, haud immerito ſapientem eſſe exiſtimatum, Gellius ſcribit, cũ quæ utilia monitu, ſuaſuq; erant, non ſeuere, non imperioſe præceperit, & cenſuerit, qui philoſophis mos eſt, ſed feſtiuos cõmentus Apologos, & delectabiles, res ſalubriter, ac proſpicienter animaduerſas in mentes, animoſq; hominum cum audiendi quadam illecebra induxerit. Super hoc uero Aeſopo lepidam apud Philoſtratum fabellam comperimus, quam & appoſuimus. Fuit quandoq; paſtor Aeſopus, forteq; in propinquo ædis Mercurij greges curabat, proinde cum foret ad ſapientiæ ſtudia procliuior animo, eius adipiſcendæ ergo, non deſinebat Mercurio uota concipere. Factitabãt id ipſum & plæriq; alij templum frequenter adeuntes, ac multifaria deo pro facultate offerẽtes munera. Aeſopus, ut qui pauper foret, lactis tantum non magnum libabat modum, fauis quoq; inſuper oblatis, & id genus alijs haud multis. Forte ita euenit, ut ſapientiã ſingulis ꝓ ratione meritorũ diſtributurus accederet Deus, cuiq; huic philoſophiã adnuiſſet, illi dicẽdi peritiam eſſet imptitus, alicui uero etiã cæleſtiũ rerũ ſciẽtiã, aut Muſicas itẽ modulationes nec omiſſa pangendorũ carminũ uenuſtate, animaduertiſſet aũt, Aeſopũ ſe poſthabuiſſe, cui nil eſſet gratificatus, memor fabellæ ſibi in Olympo etiãnum infantulo à deabus Horis lepidius enarratæ, de Boue quadã, & Solis armẽto, ad hãc ipſam rẽ facultatẽ Aeſopo eſt elargitus. Ex quo illi mox arte cõtributa multiformi fabellarũ cõcinnandarũ, tãtus in Apologis euaſit, qͣtum omnes agnoſcimus, agnouerat & Tyaneus Apollonius, qui accõmodatiora ad ſapientiam eius uiri lepidiora figmenta eſt arbitratus, qͣ poetarũ

Cõmenta,

Cõmenta,quæ de Dijs,Heroibus,ac magnis uiris parum decora,minuſq; ad bonam frugem illectãtia edunt in uulgus. Apologi uero Aeſopei,ut inquit Fabius, ducere animos ſolent,præcipue ruſticorũ,& imperitorum,qui & ſimplicius,quæ ficta ſunt, audiunt, & capti uoluptate facile ijs,quibus delectantur,conſentiunt. Et Oratius in epiſtolis, ne in poemate quidem humilem uſum huius generis putauit illis uerſibus,

Olim quod Vulpes ægroto cauta Leoni
Reſpondit,referam.

In hoc uero cõmonendi ſumus,fabellarum,quæ Aeſopeæ dicantur,originem ab Aeſopo non demanaſſe,quando earũ primus uidetur autor Heſiodus. Vbi uero libro quinto ait Quintilianus. ἄινον Græci uocant,& ἀισωποποίητον, & ut dixi, λόγους μυθικούς. Sciendum eſt, Aenon differre à Mytho.i.fabula,quia Aenos ut Ariſtophanis interpretes produnt,non pueris cõcinnatur,ſed ad uiros dirigitur, nec Conſolatorius modo eſt,ſed paræneticus quoq;,admonet enim,& docet, quod Heſiodum feciſſe,animaduertimus. Aenon ſunt qui Apologum interpretentur,item prouerbium quandoq;. Aeſopica ridicula,& Sybaritica legimus apud Ariſtophanẽ in Comœdia,cui titulus σφῆκες. Ad Aeſopi uero laudem pertinet,quod in libro de breuitate uitæ Seneca ſcribit, Non audeo inquit,uſq; eo te producere,ut fabellas quoq;, & Aeſopeos logos,intentatum romanis ingenijs opus,ſolita tibi uenuſtate connectas. Sunt porro uti nos Hepheſtionis cõmonet Enchiridion, λογαοιδικὰ metra dactylica, quæ in regiõibus alijs omĩbus dactylos habẽt,poſtremã uero *Syzygiã* trochaicã. Præcipuũ inter hæc cenſet,quod ad dactylos duos trochaicã habet ſyzygiã, dicit Alcaicũ decaſyllabũ.

καίτις ἐπ' ἐσχατιαῖσιν ὀικεῖς. Et quod ad tres, uocatur πραξίλλειον.

ὦ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέπουσα,
παρθένε τὰν κεφαλὰν, τὰ δ' ἔνερθε, νύμφα.

Eſt Logaœdicon quoq; in Anapæſticis,quod Bacchio finitur. Præcipuum uero ſi poſt quatuor pedes,Spondeo primo,& Iambo,inferatur Bacchius. Archebulium ab Archebulo dicitur Poeta Thebano,qui eo uſus plurimum eſt.adhibuit & Callimachus:

ὁ γέτω θεός, ὃυ γὰρ ἐγὼ δίχα τῶν δ' ἀείδειν. Et hoc ab Anapæſto quidem, à Spondeo aũt

νύμφα σὺ μὲν ἀστερίαν ὑπ' ἅμαξ ἤδη. Ab Iambo,

φιλώτερα· ἄρτι γὰρ ὁι σκελὰ μὲν ἴνα. Hæc adieciſſe uolui propter ea, quæ nobis dicta alibi de uitio, Logoidia ſunt. Porrò ex Græcis ſunt,qui Aeſopum hunc reuixiſſe fabulentur,quod Comicus item Plato ſignificauit,quod ipſum de Tyndareo, Hercule, Glauco traditum ſcimus. Nec illud prætererim,fuiſſe Aeſopum omnium ferè turpiſſimum,nec Therſitæ,quidem Homerico ſaltem conferendũ,nam,ut alia taceam, fuiſſe nigerrimus proditur.unde illi factum nomen putant,quando Aeſopus,& Aethiops,idem ferè cõſignificent. Illud fortaſſe ambiguitatem mouerit nonnullis,unde ſit,quod Aeſopũ quandoq; λογοποιὸν dici inaudimus. Verũ,ut inquit Euſtathius,ſciendũ amplius, Logon interdum ueteribus accipi ſolitum pro fabuloſo ſermone,proinde Logopæus idem eſt, q; Mythographus. At poſteritas Mython fabulis modo reliquit. Logon uero quotidianæ ſermocinationi,q̃uis Homerus Mython ſimpliciter pro oratione accipiat. Cuius rei in quibuſdam ueſtigia ſeruantur,nam Paramythiã dicimus,& Paramythicas orationes.

¶ Athenienſium aduerſus rebelles ſanguinaria decreta. CAPVT XLVIII.

ATHENIENSEM populũ aduerſus eos,quos à ductu,auſpicijſq; ſuis deficientes cõperiſſet,inclemẽter, ne dicam ſanguinarie ſe geſſiſſe ex Græcis notũ hiſtoricis eſt. A quib⁹,& quidẽ Attici nominis ſtudioſis,mãdatũ literis,ſcimus,decreto ſancitũ,ut Aeginetis,ſic caperentur, manus abſcinderẽt dextræ pollex,quo ne geſtare utiq; haſtam poſſent,poſſent aũt remis inter nauigãdũ planè uti. Mitylenæos uero ἡβηδὸν,id eſt indiſcriminatim,uel cũ puberibus iugulari ſtatuerũt & Cleone quidem autore,Clexneti filio. At *Samiorum* frontes,ſi eos adepti forent, inſcribi,uel,ut Græci dicunt, στίζειν κατὰ τοῦ προσώπου. Stigma, ſeu notam eſſe uoluerunt γλαῦκα, id eſt noctuam. Et hoc inquit Aelianus, Athenarum Pſephiſma eſt, ὅυκ ἐβουλόμην δὲ ἔγωγε ὅυτι ἀθήνησιν κυρῶσθαι, ὅυτι ἀθηναίων λέγεσθαι ὦ πολιὰς ἀθηνᾶ, καὶ ἐλευθέριε ζεῦ, καὶ ἐν ἑλλήνων θεοὶ πάντες.

¶ Qua

¶ Qua ratione Soſipolis deus coli ab Heleis ſit cœptus. Bacchi miracula, & feſtum Thyia.

CAPVT XLIX.

DAEMONICAS illuſiones, quibus Priſcorum hominum rudis ſimplicitas irretita, oblaqueatáq; in præceps data eſt, ut falſis mancipata religionibus adoraret, quod neſciebat, alicubi opinor, non neglexim⁹. Nunc non itidẽ omittemus, quod inter legendum opportune ingerere ſe, eſt uiſum. Mouerant quandoq; aduerſum Heleos magna ui Arcades, exiuerãt exaduerſum illi quoq; exercitu haud contemnendo. Comparuit tunc mulier uberibus infantem alens, uti tum eſt uiſum, quin eundem utero ſe geſtaſſe, aſſeuerabat. Audiens uero Heleorum duces, ſomno monitam dixit, infantem illis oblatum ueniſſe, futurum belli ſociũ. Vera locutam arbitrati Helei, nudum infantem hoſti ante omnes in principijs obijciũt. Interim impetum dabant Arcades, qui confertim nitibundi, cum proruẽtes intra teli iactum ueniſſent, iam qui uidebatur infans prius, Draconem induerat, territi ſpectaculo tam meticuloſo, ac formidabili Arcades, ac inde ordinibus turbatis, mox ſeſe diſpalati in fugam coniecere. Illos uero inſecuti Helei cum magna cæde inſignem rettulere uictoriam. Reuerſis autem ex hoc euentu deus eſt factus σωσίπολις, Quæ eum præmonſtrat uox, qui ciuitati ſalutem attulerit. Sacellum ibi potiſſimum eſt excitatum, in quem locum á prælio intruſiſſe ſe Draco erat uiſus. Verum & inibi quoq; Ilithyæ ara erecta, ceu ab ea productus ad homines Soſipolis deus foret. Effingi conſueuit puerili ſpecie, Chlamyde ſtellis diſtincta, manuum altera κέρας τῆς ἀμαλθείας ſuſtinente, quod apud Aeginam habet fortuna. Eſt apud Heleos miraculum alteꝝ, Nam in Bacchi feſto, quod θύαν nuncupant, illati templo Lebetes tres noctu ſponte implentur uini, foribus accurate occluſis, obſignatis etiam, ne fraudem ſuſpicari quis poſſit. Quin Andrij quoq; quotannis eiuſdem ſolenni die ſpontaneum è templo ſcaturire uinum, prædicant.

¶ De Plutonis templo apud Heleos, quod annis ſingulis ſemel tantum recluderet.

CAPVT L.

APVD Heleos inter cætera uel numeroſiſſima deorum templa, fuiſſe item Plutonis περίβολον, id eſt Septum & delubrum, memoriæ proditur. Id uero quotannis ſemel modo aperiri, uetuſtiſſimi fuit moris. Nec tamen ita patens ingredi quenq;, putabant fas. Cur uero ab Heleis honores indeptus ſit diuinos Pluto, Sic ferè explicari animaduerto. Cum Hercules militari manu aduerſum Pylios eſſet profectus, illi præſtò fuiſſe Pallada Heleam, belli, ac laborum ſociam. Sed & Herculis odio uiciſſim ad Pylios Plutonem ueniſſe, quod etiam ab illis coleretur eximie. Iis uero aſtipulari Homerum quoq;, apud quem in Iliade ſic ſcriptum inuenias.

τλῆδ' ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊστόν,
εὖτέ μιν ὠυτὸς ἀνὴρ διὸς υἱὸς αἰγιόχοιο
ἐν πύλῳ, ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.

Helei itaq; Plutonem, ut ipſis beneuolum, & Herculis inimicum templo honeſtarunt. Quod per annum ſemel pateat, quoniam unus itidem homini eſt ad inferos deſcenſus.

¶ Timothei ſententia de frugi uictus cõmoditate, Platonis in re eadẽ cõmendatio.

CAPVT LI.

FRVGI uictus, & præparci quæ à prudentiſſimis promantur emolumenta, ni fallor, alibi ſum curioſe ſatis perſecutus. Nunc, quod ſe ingerit, exemplũ clariſſimum præterijſſe nequeo. Quippe genus hoc plurima grauius permouent ſæpe, quàm ex philoſophorum ſcholis, quæ proferuntur documenta. In memorijs ergo traditum ueteribus, Timotheum Cononis Athenienſiũ uel memoratiſſimum ducem, relictis quandoq; ſumptuoſioribus cœnis, ac imperatorijs epulationibus, exceptum conuiuio à Platone in Academia. Cumq; non fuiſſet id miſſuum numero magnificum, nec ullo magnopere apparatu conſpicuum, ſed ſimplex

planè,

planè,ac μουσικῶς concinnatum,Reuerſus ad ſuos Timotheus læte inſuſurrauit, ὅτι οἱ παρὰ πλάτωνι δειπνοῦντες καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς διάγουσιν, hoc eſt,Quos cœna exceperit Plato,In poſterum etiam bene habere.Quin ex hoc etiam adipoſas, ganeatasq́ꝫ inſectari, ac perſequi epulas deſtitit.Quoniam poſterius nil oblectent omnino,Vt quas oneroſa, crudiorq́ꝫ conſequatur percoctionis moleſtia.Proditur literis illud quoqꝫ, haud ab eo, quod prætexuimus,ita diſſultans, Timotheum eundem die, quæ inſecuta Sympoſiũ eſt,forte Platoni obuium intuliſſe elegãter admodum,& ſcite, ὑμεῖς ὦ πλάτων εὖ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν,ἢ εἰς τὴν παροῦσαν, id eſt,Vos quidem ὦ Plato in ſequentẽ magis diem bene cœnatis,quam in præſentem, extantemq́ꝫ.

¶ Quæ ſit ratio Cereris Nigræ apud Phigalenſes.Simulacri eiuſdem abſurditas.De Cabiris. CAPVT LII.

ETIAM ſi operis inſtituti initio certiſſimum nobis propoſitum fuit, fabuloſa minus cõſectari, Vix tamen ſtilo interdũ ualemus temperare, Ita ſe ingerunt uel à celeberrimis è Græcorũ enotata autoribus.Sed & eo ꝓcliuius eiuſmodi admittunt̃ ineptiæ,ut amplius temporũ illorũ retegat̃ uanitas,Quæ uſqꝫ ad ludibrium falſis deorũ ſacris mutorũ addicta, & illaqueata,uel luce Solis nitidiſſima caligaſſe animaduertunt̃.Sic igitur in literis uideor comperiſſe,Propè Phigaliam Arcadiæ urbem,ſtadijs plus minus.XXX.Montem fuiſſe Elainon nomine, Ac in eo Cereri ſacrum antrũ,Quã μελαίνην cognominãt.i.Nigram,Pullatamue (Quanqꝫ & apud Theſpias templũ fuit ἀφροδίτης μελαινίδος) Deæ cũ Neptuno cõgreſſum,ſub Equina ſpecie celebrant Thelpuſæi.Verũ nõ inde natũ Phigalenſes Equũ uolunt,Sed quã dicunt Arcades δέσποιναν. Quinimmo indignatione in Neptunum cõcepta,Prætereꝗ Proſerpinæ raptu conſternatã, ſibi pullam induxiſſe ueſtem,ac in ſpeluncã ſeſe inſinuantẽ,diu poſtea nõ eſſe uiſam,Verũ corruptis frugum pluribus ac craſſante latius in homines peſtilentiæ ui tabida,Deorũ quidem nulli ſupererat cõiectatio,Vbi latitaret Ceres,Vnũ Pana,dum uenando hunc,illũ montem obit,forte ingreſſum ſpecu,Deam ibi eſſe conſpicatũ,Qui & mox Ioui inſuſurrarit.A quo μοῖραι, hoc eſt,Parcæ illuc e ueſtigio miſſæ.Ab eis uero demulctam Cererem iram deſiſſe, ac triſtitiam ualere iuſſiſſe.Cauſis quidem hiſce aſtruunt Phigalenſes antrũ illud uideri ſacrum Cereri,Atqꝫ ſimulacrũ inibi cõſecraſſe,habitu quidem in petra ſedentis,ac cætera mulieri perſimile,præter caput,quod cum coma erat equinum,adnexis Draconum, & ferarũ id genus item Iconibus.Tunica ad talos demiſſa.Delphis manu ſuſtinebatur, Columba uero altera.Cur autem ſic effigiem ſimulacri cenſuerint afformandam, facile opinor, Sagax uir, nec imperitus rerum,bonuſq́ꝫ diſcuſſerit,coniectaritue.Cereris autẽ & Antri ſic quodam reſponſo meminit Apollo,cum Phigalenſes deum adijſſent,

Ἀρκάδες ἀζᾶνες,βαλανηφάγοι,οἳ φιγαλίαν
νάσσασθ᾽,ἱππολεχοῦς δηοῦς κρυπτήριον ἄντρον.

Cererem porrò & κόρην Tegeatæ καρποφόρους nuncupant.Fuit & in agro Thebano Cereris Caberiæ templũ,Sicuti Cabirorũ quoqꝫ,Venerationis multæ in locis illis.Quippe indignatio eorũ credebat̃ ineuitabilis,hoc eſt ἀπαραίτητος, ut Græci dicũt,Nã peſſimo interijſſe exitio memoratur quiſquis tẽplo ſacrilegas admouere manus non eſt ueritus,Id quod inſignibus præcipue docemur exemplis.Fuiſſe inibi ciuitatem,Ac homines,Qui dicerent̃ Cabiri,proditum eſt.Quorꝫ unus fuerit Prometheus,Ad quem peruenerit Ceres.

¶ Feſti ratio,quod Platæenſes Dædala uocent.Statuas antiquitus ſolitas dici Dædalas. CAPVT LIII.

DAEDALA eſſe feſtum Platæenſibus,in Græcorum obſeruatum Theſauris eſt.Cur uero ſic,etiam ſi ad fabulas relabi uidemur,nihilominus explicabitur.Nam & priſcarum uanitas ſupſtitionũ hæc planè,ut uera agnoſcit. Ferunt ergo Iunonẽ Ioui factam iratiorem,Quod illi erat admodũ familiare,in Eubœam ſeceſſiſſe.Ioui,ut par erat,cũ permoleſta cecidiſſet res ea, Nec ulla ratione,ut rediret,poſſet ꝑficere,incertus animi tantus deus ad Cithæronẽ pergit,à quo monti creditur adoptatum nomen,Erat is apud Platæas & potentia conſpicuus,nec ullo ſapientia inferior,Qui,ut erat ſagax comprimis, Inopem conſilij Iouem

N ita pergit

ita pergit cõmonere, ex ligno ſtatuam ſibi curaret conformari, Quã in curru apte cõſti/tutam ueſtibus etiam uarijs, cõgruiſq; obuelatam duceret, paſſim in uulgus diſiectis ru/muſculis, tanq̃ Aſopi filiã aſciſcat ſibi Platæam uxorẽ. Paruit omnibus Iupiter, Iamq; li/gnea uxor nuptialiter compta uectabatur cũ Parochis. At præſenſerat id Iuno, Etenim quis fallere poſſit amantẽ? aduolanſq; protinus, ac nouæ nuptæ indumenta ſæuius con/cerpens, fraude agnita, & ſponſali ſimulacro in riſum ſoluta, & hilaritatem cũ Ioue ſuo mature placatior in gratiam redijt. Quo ex facto numinum obſeruantiſſimi Platæenſes feſta dehinc inſtituere, Dædala, quod ueteris fuiſſet moris, Xoana dicere Dædala. *Se-ptimo* quoq; anno agebantur ea ferè. *Sed* μικρὰ nuncupabantur δαίδαλα. Nam erant μεγάλα item, ad quæ ſexto demum, & uiceſimo anno etiam Bœotij conueniebant. Tot eni annis intermiſſa celebritas fuerat, fugatis Platæenſibus. Platæas dici uolũt ab Aſopi fluminis filia Platæa. Grauior hiſtoria regem mauult Aſopum intelligere.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM IVRECONSVLTVM CAROLVM RHOINVM, REGIENSEM PRAEFATIO NONA.

PRAECELLENS tua uirtus, nominis iuncta celebritati, Qđ datum iam in oẽs penè terras eſt, ac ſingularis, quam in me meaq; oia prætu liſti perpetuo, Beneuolẽtia exigere acrius uidebatur, ne ab inſtituto, quod uolentes nobis iniunximus, Te ulla ratione, uelut præteritum, abiungerem, diſpararemue. Nam cũ ſingulos noſtri ſudoris curſus dilectiſſimis uiris conſecrare ſit propoſitum, iamq; uelut Stadiodro mus, ſpacij dimidiũ uidear emenſus, ac mente, oculiſq; oleas ſignare, turpiſſimũ omnino mihi futurum animaduertebam fore, ſi indictũ te, innominatumq; pergerem tranſilire. Ego uero Carole doctiſſime non, ut oblitus, in hũc te locum protuli hactenus, ceu in cõperendinũ planè uirũ conijcerẽ eminentiſſimũ, & omniũ, quotquot ſunt, aut fuerũt, uel (libet.n. certiſſimam, animi, pmere coniecturam) futuri mox paulo ſunt, Iureconſultum longe clariſſimũ, diſertiſſimũq;, ſed quod ſcirẽ, ſummũ illud agẽs ꝓ/uidentia nobis inexplicita, & ſapientia inenarrabili Hominẽ ſuũ, quẽ ſacrũ eſſe uoluit di uinitatis numiſma, in mundanæ huius quaſi Scenæ mediano interuallo aſtituiſſe cõſpi cuũ, ut cũctarũ ſe animantiũ uelut regẽ agnoſceret, ac prorſus, tanq̃ deũ humano in cor/pore hoſpitantẽ. Te uero in ſummo humanarũ rerũ ſcientiæ magnitudine, & eminentis ingenij felicitate ſurrectũ faſtigio ſtare, palam ſit, Qñ nõ eſt quidẽ totius ciuitatis oracu lum domus tua, quod de iureconſultis dictũ ueteribus eſt, ſed uerius orbis terrarũ uni/uerſi, Delphicis ſortibus multo certius adytũ, præterq; dempta reſponſurũ tortuoſitate obliqua, & plærumq; inconiectabili, ut futurorũ caligine obuolutã mire inſcitiã ad diſqui ſitionẽ non protraham, haud abſurde, opinor, huius noſtri ludicri metam ferè medianã ſacro nomini tuo deſtinandã duximus. Quoniã ſicuti eſt homo nitidius optimi maximi Dei ſimulacrũ, Ita & nunq̃ laudata ſatis uirtutũ tuarũ magnitudo præſignis, ac morũ ex aminatiſſima ratio planè ἀναμάρτητος, Naturæ rationalis te quaſi typum facit, & Icona ue re ſpirantibus delineatam, ductamq; coloribus, ac in meditullio ſtantem, Ex qua peritiſſi mus quiſq; ꝓficiat artifex, & in quã collimare omnes, par ſit. Si modo ex formula, & præ ſcripto uiuẽdũ eſt, nec Brutũ malumus induere. Cæterũ quibus de cauſis in noſtrũ hũc te uelut puluerẽ obſeruanter admittimus, ut ſcientiæ tuæ theſauris, & ingenij lumĩe quã doq; forſan me collabentẽ (Homines.n. ſumus) præfulcires, & arrectum autoritate, quã eſſe maximã, fallit neminẽ, Circi ſpacia perficere animoſius compelleres, Iiſdẽ ſanè ipſis longius uideor ſummoueri. Eteni unde mihi ea ingenij felicitas, & doctrinæ, ut quæ di/cant, te exeãt nõ indigna? Temeritati meæ acceſſiſſe ipſum hoc itẽ uideri poteſt, Qui te legũ ſanctiſſimarũ arcana rimantẽ, ac ſeueriſſima, quod aiũt, trutina perpendẽtem libelli huius operæ leuioris, & farina prorſum plebeia ſubacti, nuncupatione interpellare, im/mo etiã laceſſere ſum auſus. Sũt hæc qdẽ uera ꝓpemodũ, ſed apud eos modo, qui animi tui candorem, & mitiſſimũ ingeniũ, ac humanitatem, inter reliquas dotes tuas præcipue mirã, norũt minus. Audaces iſta nos ad te colendũ faciũt. Quod ſiquid tamen delinqui mus, & lege agẽdũ putas, ut iã hinc ſciãt oẽs, forũ me nõ reclinare, ſi reum peragis, ad na turæ tuæ clemẽtiſſimã prouoco bonitatẽ. Ad quã, opinor, Apoſtolos nõ abnues. Vale.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI NONVS.

¶ Vocabula,quibus Oculorum explicantur partes.Item plura de Oculorum tunicis,& humoribus,& uitijs.

CAPVT PRIMVM.

DE OCVLIS, Etiamſi abunde multa ſecundo libro, & alibi quoq; recenſuimus,nihilominus uaria diſcutiētibus uerſantibusq; oſtentāt ſe plæraq;,nō citra diſpendiū ſtudioſæ iuuentutis quæ p̄teriri queant. Propterea ad eundē ſcopū ſæpius non ueremur collimare,ut ſubinde excuſſa ſagitta, & umbilicum quandoq; contingamus,& Numerus nō defuiſſe cum delectu curam,liquido cōprobet.Igitur in Oculi meditullio nigricans Cora dicit̄,ſiue pupilla . Eius nitor Glena .i. γλήνη. ambiens circulus quandoq; γραμμὴ κυκλοτερὴς, id eſt,orbicularis uocatur linea , quandoq; uero etiam Iris. Albicans totū Sphendone appellat̄, itemq; Logas.Sed & Cyclopion,id eſt κυκλώπιον. Oculorum portiones Chitonas,id eſt,tunicas nuncupant Medicorum ſcholæ.Sunt autem hæ quatuor numero . Extima Ceratoides dicitur,albida eſt,ſolida,nec ſciſſuram facile recipiēs,neruoſa quoq;, Chondrodes,craſſior,pellucida.Subeſt tunica alia Rhagoides,ſiue Rhogoides ab Acini ſimilitudine quadam,denſa ea eſt, ſanguineáq;.Tertiā uocant Phacoide,& Cryſtalloide,necnō Hyaloide.Quarta nuncupatur Arachnoides,tenuiſſima,uelut Aranea.Sic em̄,ut Celſus Cornelius adnotatum reliquit,ab Herophilo nominatur.Oculorum uero caua dicunt Conchos.Hactenus ex Græcis ferè.Cæterum operæpretium eſt,his attexere,quæ ex Iunioribus Optices, ſtudioſi nonnulli prodenda cenſuerint, dum amplius approbare conitūtur,quam operoſe natura diuerſarum rationū corpora neceſſario effinxerit ad oculi conſtitutionem. Quippe inquiunt,Glacialis humor,quo præcipue uidendi potentia uiget,molliſſimus eſt,affectionibus imprimis obnoxius,quia aqueus ſit,ac delicatæ cōpoſitionis,alias tenuitati ſpirituum uiſiuorum,à Cerebro demanantium ineptior fuiſſet. neq; item per immaterialem eſſentiam,depuratamq; ſpecies exciperet.Quarum percipi nequit tactus,niſi à prætenero,ac ſubtiliſſimo corpore. Qđ corruptioni, oblæſioniq; fieret maxime obuium,ni obuallatum pluribus,loricatumq; deniq; ab occurſantibus facile præmuniretur.Emachinata igitur primum natura eſt tunicam extimam,quam Conſolidatiuam Neoterici appellant, Robuſtam,pinguem,qua oculi cōſtitutio uniuerſa cōfoueatur præſtantiſſime.Albam intelligunt,qua tamē nec totus obtegatur Oculus,Sed quod in eo albicet tantum,ne eius pinguedine præpediatur Viſus.Hac maxime frigus defenditur,quod in libro de Senſu,& Senſili comprobat Ariſtoteles. Verum ſi inſigniter ſe rigor intenderit,etiam Organum uiſus intercipi,Annibalis argumēto liquet.Huic ſubeſſe tunicam uolunt,quam nos diximus Ceratoide,id eſt,Corneam,ut uulgo appellant,quoniam pelluceat,ut Cornu attenuatum,quo ſit ſpeciebus, ut ita interim loquamur,peruia. Tertiam tunicam uocant Vueam,de nigroris argumento,ut obſcuretur in ea humor in quo uiſus facultas uiget,quod ni fieret,non oſtentarent ſe in eo ſpecies, Viſum enim conſtipat obſcuritas,nec expandi ſinit. Nam & Veſicæ retrimenta inſpecturi Medicæ facultatis periti nigram opponunt ueſtem. Adijcit humori quoq; fuſcedo roboris quippiam. Conſtipatæ denſitatis tunicam intelligūt iſtam,ne laxioribus ſeſe meatib⁹ incluſus humor promat. habere tamē anteriori parte orbicularē pupillæ meatū,qua ſe uiſibilium inſinuent ſpecies. Intra uero tunicam hanc humorem ſtatuunt albidū Ouorum albugini conſimilem,ac pellucentem, Vt per eum liberius commeent obiectorum ſpectra. Sed & Glacialis eo ſubinde humectatur,ne eum ambiens tela ſiccitate oblædatur. Hic autem omniū intimus humorum eſt,glaciei affinis maxime,humectuſq;,ut affici à luce poſſit,non perſpicuitate ſolum,ſed etiam innatæ complexionis ratiōe. Tenuis

ꝑterea, ut motui facilius exponat̃. Denſus itẽ aliquo modo, ut figi, ſiſtiq́; in eo ſimulacra queant, alias euanida perirent. Hunc uero bifariã diſtribuunt, ut ſit portio anterior, quæ Sphæræ capacioris pars eſt, & toti oculo concentrica, & ab anteriore uiſus æquidiſtans particula. Eſt item poſterior portio, quam uitream uocant, fouentem, alentemq́; Glacialem. Hiſce uero circuniecta tunicula eſt prætenuis, quam araneam dicunt. Porro hac optices ratione, tres omnino habentur in oculo humores, tuniculæ quatuor. Sed Anatomici alij ſubtilius iſta ſcrutati, quod in libro de elementis ſcribit Auicenna, Primo quidem uueã à Pia matre ducere initia, contendunt, ſicuti à durã matre Corneam, ſunt autem ijs nominibus ambeuntes cerebrum tuniculæ duæ. mox ſeptem ſtatuunt tunicas, quibus oculi conſurgat compages. Primam faciunt coniũctiuam, ſiue conſolidatiuam. Corneam bifariam partiuntur, anteriorem putant corneam uocari, interiorem Scleroticam. Conſimiliter Vueã item ſecant, ut pars anterior Vuea dicatur, Poſterior Secundina. Id ipſum & in Aranea fit, Anteriorem appellant Araneam, poſteriorem Retinam Verum nec Celſi placita prætereamus. Arachnoides inquit, media ſubſedit, eóq́; cauo continet quiddam, quod à uitri ſimilitudine ὑαλοειδὴς Græci uocant. Id neque liquidum, neque aridum eſt. Sed quaſi concretus humor, ex cuius colore pupillæ color uel niger eſt, uel Cæſius, cum ſumma tunica tota alba ſit. Id autem ſuperueniens ab interiore parte membranula includit. Sub his gutta humoris eſt, oui albo ſimilis eſt. à qua uidendi facultas proficiſcitur, Cryſtalloides à Græcis nominatur. Dignum uero ſcitu eſt, glaucoma oblæſionem nuncupari humoris huius, quem Cryſtallinũ appellauit Cornelius ubi in glaucam demutatur qualitatem. Sicuti prouenit ſuffuſio, quam Hypochyſin Græci uocant, ubi denſet, coitue humor, quem inter corneam ſtatuunt, & Cryſtallinam portionem. Eſt item in oculis uitium Lagophthalmus, ueluti Leporinus intelligatur oculus qui in ſopore non occluditur. Dicitur uero Lagophthalmus, ut Celſus libro ſeptimo ſignificat, ubi curatione adhibita, plus æquo cutis exciditur, ita ut oculus cõtegi nequeat. Nam ſi palpebra inferior minus ſurrigitur, ſed pendens hiat, nec cum ſuperiore coit, uitium facit, quod eodem autore, Ectropium uocant.

¶ Cur ſit oculus globatæ figuræ. Nullum eſſe corpus omnino perſpicuitatis expers. Inde poſſe Lyncas uidere per parietem.

CAPVT II.

SED cur nam parentis naturæ ſagax, ac prouida cura orbiculares contribuit oculos? Gentilis quidem Auicenæ interpres non contemnendus, Eſſe oculum circumacta, globatáq́; prodit figura, quia inter omnes hæc præcipue impedimenta, & quicquid ſe ingerat noxium, reclinare poteſt. Mathematici ſolertius re perpenſa, oculum non ſuffecturum quantitati capiendæ colligunt, ſi non ſit rotundus. Quippe ſi pupilla, per quam immutatur, non eſſet ſphærica, non perciperet niſi æquale ſibi. Liquet uero id, quoniam uiſum perfici cõtingit per lineas rectas ſuper eum orientes perpendiculariter, quarum concurſus ſit in oculi centro. Quod ſi eſſet ſuperficiei planæ, non ingererent ſe perpẽdiculares, niſi à ſuperficie æquali. Id ut amplius innoteſcat, traditur in matheſi à nonnullis, Radium à medio rariori ingredientem medium denſius frangi ad perpendicularem, ut acquirat fortiorem ſitum: In Sphærica uero figura ſola eſt perpendicularis linea, quæ ad centrum tendit. Proinde cum orbicularis ſit oculus, à quacunq́; parte occurſent radij, ubi oculo inſinuantur, quia id eſt denſius medium, franguntur ad perpendicularem, id eſt diriguntur ad centrum pupillæ. Quod non fit in quadrata figura, neque enim in hac perpendicularis Linea tendit ad centrum, ſed dirigitur in rectum, ſi obliqua fuerit. propterea à centro declinãs radius ab oculo minus percipi ualet, quod in ſubiecta patet figura.

Oculus quadrangulus.

Additur præterea rotundationis & illa ratio, ut celerius uiſu apprehẽdi multa ualeant, quando globoſis ſumma ineſt reuolutionis facilitas. Quod uero & philoſophi aſtruunt, & Mathema-

& Mathematici rationibus comprobant, non fieri uiſum, niſi per medium diaphanum, quia ſpecies non multiplicentur, niſi per diaphana corpora, quorum ſubtilitas cõgruat formis multiplicandis ſine materia, & materialibus conditionibus, ut quantum ratio patitur, oculo imprimantur. Dignum illud relatu imprimis eſt, Cum omne corpus ſuſcipiẽdæ aptum ſit cæleſtis corporis influentiæ, certum eſt, nullum corpus omni carere perſpicuitate, cum ſit communis cæleſtibus, & inferioribus. Hinc uero fieri putãt, ut denſitas nulla tranſitum inhibeat uirtutum, & ſpectrorũ, quamuis nos lateat, propterea Lyncas tradi per medium uidere parietem.

¶ Gentibus ſingulis ſuos eſſe mores. Arcadum ritus. Lycæus Iupiter. De Aegyptijs adnotantur paulo plura. Propertius declaratur. Anaphorum, & Allactum quid. De Caribus paucula. Pharao apud Aegyptios quid ſit.

CAPVT III.

GENTIBVS ſingulis, atq; adeo urbibus ſuos eſſe mores, ſuáq; inſtituta, ſuamq; ad diſciplinarum ſtudia procliuitatem, ferè notiſſimũ arbitror, Sed & Menander rhetor in Epidicticorum ratione, Mitylenæos Citharœdica plurimum ſolitos gloriari, eáq; re ſibi imprimis placuiſſe, ſcribit. Sicuti tibiarum modulis Thebanos. Alexandrinos uero arte grãmatica maxime præcelluiſſe, itemq; Geometria, & Philoſophia. Statuaria præcipue Athenienſes gloriã ſibi uendicarunt, ac pictura. Crotoniatas extulit medicina: Aeginetas, & Hermupolitas fuiſſe Athletas perinſignes, monumentis traditur. Arcadas Glandibus ueſci, docuit eorum rex Pelaſgus, perſeuerauitq; diu plærisq; Diætæ ratio hæc, inquit Pauſanias, Adeo ut Lacædemonijs ſic quandoq; reſponderit Pythia,

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
οἵσι ἀποκωλύσουσι, ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.

Quin & καλύβας, id eſt, Tuguria excogitaſſe fertur primus Pelaſgus idem, ac ex Pellibus indumenta, Quibus & in Eubœa, ac Phocide uſi plurimum tenuioris fortunæ homines. Lycaon eiuſdem filius Iouem dixit Lycæum, & Lycæa inſtituit primus. Is autẽ Agon fuit. Cum uero ad Lycæi Iouis aram puerum immolaſſet, & ſparſiſſet cruorem, in Lupum creditur deformatus. Quod uerũ arbitratur Pauſanias, ex deorum indignatione aliqua. Sicuti ex hominibus quandoq; efficiuntur Dij, Velut Ariſtæus, & Cretenſis Britomartis. Nec tamen inquit, Poſt Lycaonem in perpetuum factus aliquis dicitur Lupus in ſacris, id genus, quoniam decennio exacto, ſi homine interim abſtinuiſſet, ad rationalem ſtatum dabatur reditus. Sic & in Sipylo monte in ſaxum deformatam ferunt, Nioben, atq; æſtiuo tempore etiam lachrymas fundere. Mitiorem Arcadibus uictum induxiſſe, Arcas dicitur primus, ac panis docuiſſe rationem, ac texendarum ueſtium, & lanificij quoq;. Dianam coluere antiquitus Arcades cognomẽto Hymneam. Sicuti & Cedreatin, in cedro procera, ſimulacro ſtatuto. Apud Pheneatas dicebat̃ Diana εὑρίππα, Ab Equarum inuentione, Quas amiſerat Vlyſſes, Qui & equeſtris Neptuni ſtatuam erexerit, Sed non ex ære inquit Pauſanias, Aeris fundendi arte, necdum cõperta. Quam, ſimul & ſtatuas conflandi excogitaſſe feruntur primi Rhœcus, & Theodorus Samij. Ammianus Marcellinus autor eſt, Medicis ad commendandam artis autoritatem ſuffeciſſe, Si dicerent, ſe Alexandriæ eruditos, tanta erat loci dignitas, & æſtimatio. habuit ſiquidem Alexandria omnium liberalium diſciplinarũ Scholas, unde arbitror natum, ut per exochen Alexandria nuncuparetur πόλις, id eſt, Ciuitas. Sicuti Aſty dicebantur Athenæ peculiari ratione. Propterea ſcienter Apuleius Eruditos appellat Aegyptios, Sicuti Iudæos ſuperſtitioſos, Nabatheos mercatores, & fluxos ueſtiũ Arſacidas, & frugum pauperes Scythas, & odorum diuites Arabas. Quin & ab Aurelio Macrobio dicitur mater artiũ Aegyptus. Flauius Vopiſcus Aegyptios ſcribit eſſe Verſificatores, Epigrammatarios, & ad Cantilenas publicas propenſos. Aegyptiorum porrò arcanam ſapientiam abunde teſtari uidetur ſuſcepta illuc excellentium uirorũ peregrinatio, ut in illorũ literis uere literatis, interioribuſq; myſteria pernoſcerent. Aegy-

ptios quoq; nonnulli produnt ex Græcis, omnium primos Solem, & Lunam Deos putaſſe, & quod ambitu æterno circumagi, ac currere uidebantur, inde etiam θεοὺς nominaſſe, ἐκ τοῦ θέειν, καὶ ἰέναι. id eſt, à curſu, inceſſúq;. Plato tamē in Cratylo hoc ipſum priſcis Græcorum attribuit. Cæterum illi Solem Oſirin, Lunam Iſin nuncuparunt. Nec id relatu indignum, quod idem nos commonet Plato, Apud quē Socrates in Phædro audiui inquit, circa Naucratim Aegypti priſcorum quendam fuiſſe Deorum, cui dicata ſit auis, quam Ibin uocant. Dæmoni autem ipſi nomen Theuth. Hunc primum numeros, & ſupputationem, Geometriam, Aſtronomiam, necnon Talorum luſum, & Alearum inueniſſe, atq; item literas. Quibus tēporibus imperitarat locis illis Thamus. Verū enimuero quis adeó ueterum memoriarum inſolens, Vt Aegyptiorum non norit aſtutias, & ad fallendum ſolers ingenium, & uafrum? Aeſchylus neutiq; ignoraſſe uidetur. δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς αἰγύπτιοι, id eſt, ad nectendum dolos imprimis idonea Aegyptus. Theocritus quoq; ἐν ἑδωνιαζούσαις, οὐδεὶς κακοεργὸς δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί. Subſeſſor nullus uenientem lædit, obrepens Aegyptiace. Legimus in Commentario Alexandrini belli, eſſe Alexandrinos fallaces, ſemper alia cogitantes, alia ſimulantes, &, ut Ammianus inquit Marcellinus, ad ſingulos motus ſunt excandeſcentes, controuerſi, & repoſcones accerrimi. Flauius item Vopiſcus Aegyptios eſſe ſcribit Ventoſos, furibundos, iactantes, iniurioſos, auidoſq; nouarum rerum. Vnde Aurelianus prudentiſſimus imperator præcepit Saturnino, Cui limitis Orientalis ducatum dederat, ne unquā Aegyptum uideret. Ad hæc uero Propertium reſpexiſſe contenderim illis uerſibus.

At nos è noſtra te ſæua fugabimus Vrbe.
 Cum Tyberi Nilo gratia nulla fuit.

Sed & imperator Adrianus ad Seruianum conſulem literis exaratis, Aegyptum totam ſe didiciſſe ait, eſſe leuem, pendulam, ad omnia famæ momenta uolitantem, & mox eſſe homines eos ſcribit, ſeditioſiſſimos, uaniſſimos, iniurioſiſſimos. Et Q. Curtius Aegyptios, ut gentem uanā infamat, nouandis, quā gerendis rebus aptiorē. Sed pulcherrime omniū libro tertio Arrianus Propertij retegit ſenſum inuolutū alias. Memoriæ proditū eſt, inquit, naturam ſitus, munitionemq; regionis Alexandrū admiratū in Nomarchas plures Aegypti præfecturas, Nomos uocant, diuiſiſſe. haud tutum eſſe ratum, imperij uniuerſæ Aegypti curam uni modo iniungere. Ac mihi quidem uidentur Alexandri cōſilium Romani eſſe imitati, nam eadem ducti ratione inſtituere, ut nemini ordinis Senatorij prouincia Aegyptus, Sed equeſtri tantum uiro decerneretur, ac magnis fulciretur præſidijs. Adiuuat & in conſolatione ad Albinam Seneca. Loquax inquit, ac ingenioſa in præfectorum contumelias prouincia Aegyptus, in qua etiam qui uitauerunt culpam, nō effugerunt infamiam, uelut unicum ſanctitatis exemplum ſuſpexit, & quod illi difficillimum eſt, cui etiam periculoſi Sales placent, omnem uerborum licentiam cōtinuit. Pulcherrimum uero illud eſt, Aegyptios antiquitus ea obijſſe munia, quæ nunc in Italia Baiuli ex Longobardia plurimum propagati, Quos municipes mei ſubinde uocant Græco quidem uerbo, Sed paululum modo deluxato, Baſtazos, quos Græci βαστάζοντας dicunt, ſonat id noſtro uocabulo portantes, ac gerulos, quia oneribus uacent ferendis. Ariſtophanes in Batrachis, quod dicimus, hiſce comprobat.

Δύ' ἅρματ' εἰσέθηκε, καὶ νεκρὼ δύω,
οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι.
Currus impoſuit duos, ac mortuos totidem,
Quos nec Aegyptij quidem tollerent centum:

Hinc ſæpe in ueteribus memorijs lectitamus, dici Aegyptios ἀχθοφόρους, id eſt, Onerum gerulos, nunc item πλινθοφόρους, quo uerbo ij ſignificantur, qui lateres geſtitant humeris. Vel certe Anaphoro adhibito, ſeu Allacto. Erat uero eo nomine lignū utrinq; cauum, quo geſtarentur onera. Allactum dici puto, à tralatione, quæ fieret à fatigatis de humero in humerum. Aliqui Amphicyrtum malunt appellare, quod ſignat, utrinq; gibboſum. Noſtrates conſimile ferè lignum, quo mulieres à flumine aquam geſtitant, utrinque æqualibus uaſis propendentibus, ac ne dilabi poſſint, clauiculis ligneis ſuffIaminantibus, eleganter Baiolum nuncupant de geſtandi ratione. Sciendum

uero, Caras

uero, Caras ueteribus appellatos fuiſſe ſeruos, quod factitandis operis capturas conquirere conſueſſet ea gens. uelut omnium nata ſeruitio, qui mercenaria prolectaſſent ſtipe. quod uero ad Aegyptios attinet, ſcitu dignũ illud quoq;, eos à Dione φιλοίνους nũcupari, id eſt in uinum procliues, ac philopotas, quoniam apud eos comperta primum tradatur uitis, in Plinthine ciuitate, quod Hellanicus ſcribit, ac inde factos uinolentos. Sunt qui ſcribant, excogitatam ab eiſdem ex ordeo potionem, ut uini inopes inde ſibi uoluptatem conquirerent, quando & hac oblectantur ita, ut canant etiamnũ, ſaltentq; obeantq; omnia ebrijs conſueta, eo tamen interſtitio, quod qui uino externantur, in faciem, inquit Ariſtoteles, feruntur. Qui uero Crithinum hauſerint, caput reſupinant. Vinum quippe καραβάρικον, eſt aggrauatq; caput. Crithina potio Carotica cenſetur. Vinolentiæ Aegyptiorum argumentum euidens, Braſicæ, uelut ex lege, præguſtatio in cœna, quoniam Amethyſtum ſit remedium id, hoc eſt, ebrietatem reprimat. Quod efficere creditur eiuſdem quoq; ſemen. Illud addimus, Hecatæum ſcribere, In Aetolia inuentam primo uitem, quam quia ὄναρ dicerent ueteres, inde uinũ nuncupari ὄινον, etiã ſi ob Oeneo putant alij, in Cratylo item aliud Platone ſtatuente. Inuenio, Aegyptiorũ reges quandoq; paſtores fuiſſe nuncupatos, propterea quod in ſacra hiſtoria lectum obſeruauimus, Ioſeph, & fratres eius in Aegyptum deſcendiſſe in principio paſtorum. Quandoq; uero, quod Manetho Aegyptiorum ſacerdos prodidit, Pharaones. Erat em̃ dignitatis nomen id, ſicuti Auguſti appellatio apud Romanos. Memoriæ traditur illud quoq;, Bocchorum Aegyptijs iura conſtituiſſe, qui fuit ex Aegyptiorum Dynaſtis unus ſub quo agnum locutum, tradunt, ijs ferè temporibus, quibus apud Albam editi ſunt Romulus & Remus.

¶ Cuiuſmodi fuerit Aegyptiorum ſapientia. Et cur uiri præſtantes illuc potiſſimum enauigarint. De Matheſi paucula. CAP. IIII.

QVIA uero paulo ante Aegyptiæ gentis ſapientiam ſum uiſus autoritatum tibicinibus præfultus efferre plurimũ, illud minime diſſimulandum, Inter claſſicos noſtrates eſſe, qui opinẽtur, Chaldæos, itemq; Aegyptios fuiſſe ingenio parũ ad ſapientiam facto. Propterea falli debere neminem celebrata ueteribus, etiamq; Platoni, Aegyptiorũ ſapientia, & Chaldæorum, quando præſtantis ingenij uiros aliquot ad eos non alio nomine tranſmiſiſſe, exploratiſſimũ eſt. Cæterum celebre id, atq; diuinum ſapientiæ nomen de ſola cærimoniarum, & diuini cultus ſcientia uideri propagatum, Quoniam apud optimum quenq;, itemq; philoſophiæ addictos, quod & in Epinomide comprobatũ Platoni nouimus, pro cõperto eſt, Summam ſapientiam in religionis aſſertione plurimum uerſari, proinde, cum circumferretur paſſim, conſtanſq; uigeret opinio, eius rei apprime peritos Aegyptios, tãto ſtudio à magnis uiris ſuſceptam illuc enauigationẽ, ut tanti arcani, ſiqua fieri poſſet, cõpotes euaderẽt. Id, ut uerũ ſciamus, libuit, paucula ex Mercurio ſubnectere. An ignoras inquit, ô Aſclepi, quod Aegyptus imago ſit cæli, aut, quod eſt uerius, tranſlatio, & deſcẽſio omnium, quæ gubernantur, atq; exercentur in cælo? &, ſi dicendũ eſt uerius, terra noſtra totius mundi eſt templum, & tamen, quoniam præſcire cũcta prudẽtes decet, iſtud uos ignorare, fas non eſt. Futurũ tempus eſt, cum appareat, Aegyptios incaſſum pia mẽte diuinitatem ſedula religione ſeruaſſe, Et omnis eorũ ſancta ueneratio in irritũ caſura fruſtrabitur. E terris enim ad cælum eſt recurſura diuinitas, linquetur Aegyptus, terráq;, quæ fuit diuinitatis ſedes, religione uiduata, numinũ præſentia deſtituetur. Hactenus ex Mercurio. Iamblichus uero illorum religionẽ non ferè aliud, quàm ſuperſtitionẽ fuiſſe confitetur magna ex parte, in malorum dæmonum cultu præcipue debacchatos perdocens. Quæ res ampliſſime gentium earum ruditatem coarguit imprimis. nam ut hebetiſſimus quiſque eſt, ita facillime ſuperſtitionum uanitatibus mancipatur. Quas ingenium uegetum doctrinæ nitoribus defecatum, excultumq; præcipue auerſatur, alliditq;. Adde, quod præter Idololatriæ inſaniã Mathematicis maxime incubuiſſe homines illi pernoſcuntur. Ad quã rem prolectabat eos regionũ illarũ benignior tractus, patẽtibus late campis, ac noctibus ſerenitate perpetua, ſyderali cõtemplationi, niteſcẽtibus.

Eo procliuius auido ingenio uiros præcellentes ad ſe perlicuerunt. Nam & in epiſtola ad Pherecydem ſcribit Thales, in Aegyptum ſe cum Solone commeaſſe, ſtudio ſacerdotes inuiſendi, & Aſtronomos. Quin & ab eiſdem ſe Geometricis imbutum, non inficiatur. Conſtantiſſimum uero illud eſt, Naturalis, primæq; Philoſophiæ, quæ ſuis nixa rationum radicibus demonſtratur, nil unquã ab Aegyptijs acceptum, aut Chaldæis, quando eius ſcientiæ aut expertes omnino, aut parum in ea progreſſi, & quod dicĩt, primoribus modo labris prægustaſſe deprehenduntur. Quod ſi alicubi tradit Auerrois, apud Chaldæos olim perfectam fuiſſe Philoſophiam, non de ijs intelligendum quorũ circũferuntur monumenta, Sed id Hæreſeos continet uanitatem, Quæ mundi æternitatem aſtruens, Scientias rerũ abolitas ſæpius intercidiſſe opinatur, denuoq; in emerſum ſeſe prompſiſſe. Nec Abraam uir diuinus omnino Chaldæus comprobatur, creditúrue. Quod ſi maxime ſit, Platonis ſuccurrit bracteata ſententia. Inter malos ſiquis cooriatur non malus, eum uero eſſe egregie bonum. Nequis autẽ Mathematicarũ nomine ſuſpiciendas putet Gentes eas. Scire oportet, Matheſeos ſtudia apud ueteres inter puerorũ rudimenta eſſe connumerata. Porrò eiuſmodi ferè deprehenduntur hæ diſciplinæ, ut à limine aut paulo interius conſalutatæ in Philoſophia profecturis multum afferant adiumenti, quod ſi in illis diutius morãdum gyris, aut etiam conſeneſcendũ ducas, non gradus tibi ad altiora pares, Sed lapſum ſtruas, quoniam inde errorum ſcaturigines ſeſe frequenter oſtentant. Cui rei calculum adieciſſe Ariſtotelem, non fallit Peripateticos paulo politiores.

¶ Cuius ſit rationis Prouerbium ab Aegyptiorum templis productum. De Silenorum imagunculis.

CAPVT V.

NECDVM ab Aegypto digredimur, Succurrunt adhuc quæpiam interiorem redolentia, & genuinam doctrinam. Adagium eſt ſcitiſſimum in antiquis literis, Aegyptium templum, de eo, qui forinſecus, & in ijs, quæ ſub aſpectum cadunt, perpolitus eſt, & mirum in modum uenuſtus, ac elegantiæ omnis perſtudioſus, introrſum uero intercutibus madeat uitijs, & ſit planè monſtrificum quiddã, & inauſpicatum, Quales fermè rectè dixeris fœminas corpore quidem prænitidas, &, ut ſic dicam, illices, omniq; decore uiſendas, Animá uero fœdiſſimas, & promiſcuis flagitijs agminatim obſeſſas, ac uelut loricula circumuallatas, Ceu ſtrumam dibapho contegant, Qua ſpecie nil puto inamœnius, nil quod menſuram rationis abſurdius tranſiliat, Etenim abſoluta numeris omnibus cenſeri pulchritudo debet, ubi duo iſta conueniant, & ſocietatem coeant, nulla ſolubilem ui, Animalis uirtus, atq; præſtantia. Tũ corporis concinna linearũ, colorũ mẽbrorũq; cõpacta, beneq; conſtituta proportio. Alias mutilata pulchritudo eſt, nam & Porphyrius dæmones, quorum animi iniqui ſint, Corpora item habere deformia pronuntiat. Eſſe quoq; naturaliter intus bona, ſtatuit Plotinus, quæcunq; ſint extrinſecus uere pulchra, quippe ex interioris formæ perfectione, atq; ſeminariæ rationis uictoria ſuper materiam prouenit externa formoſitas. Prouerbij autem ratio eſt, Quoniam Aegyptijs templa ſubſtruere erat moris, marmore antiquis artificum manibus elaborato ſurgentia, Auro ſplendida, picturis mollioribus egregie perornata, ſumma colorum uarietate diſtincta, omni demum cultu nitida, Sed quod præcipuum fuerat, Si deum requiſiſſes, Cuius exquiſito honori tantus impenſus fuiſſet labor, bone deus, quam ridicularium inueniſſes, quam prorſum à rationis dictamine, ac præſcripto diſſitum, & ſequeſtratum. Simia erat ea, Aut Ibis, aut Hircus, aut id genus aliquid. Apud illos quidem myſticos iſta forte ſenſus habent, nobis tamen, ut profecto ſunt, ridicula fiunt. Sic inquit Seneca, Iſti, quos ut felices ſuſpicimus, Si non qua currunt, Sed qua latent, inſpectarimus, miſeri ſunt, ſordidi, turpes, ad ſimilitudinem parietum ſuorũ extrinſecus culti. Non eſt iſta ſolida, & ſyncera felicitas. Cruſta eſt, & quidem tenuis. falſa ijs circumpoſita ſunt bona, Animi inanes, ac uelut longo, fallaciq; deluſi ſomno. Auro, argento nitent, intus boni nihil eſt. At quibus recta placet, non fulgent extrinſecus. Bona introrſus obuerſa ſunt. Sic mundus exteriora cõtempſit, Spectaculo ſui lætus. Intus omne poſuit bonũ. Sic & in Platonis ſympoſio Alcibiades Silenis Socratem putat perſimilem, quod introrſum longe foret alius, quã præferrent

extima

extima. Siquidem fuere imagunculæ quædam Sileni, ita prorſum concinnatæ, ut diſcludi poſſent. Sed occluſæ ridicula neſcio quæ oſtētabāt, Apertæ, ac explicatæ auguſtius numinis præferebant Idolum. Ab ijs uero, quæ de templis Aegyptiorum diximus, diſſidēt nō ita, quæ de Nannio proſcenio meretricula prodit Antiphanes, & repetit Athenæus, Ea ſiquidem cultius, exquiſitiuſq; aureis fulta ornamentis formoſæ, gratæq; puellæ ſpeciem præferebat, Verum exuta turpiſſimæ nota non caruit. Vnde proſcenij irrepſit cognomentum, ſuper qua re falli tamen nonnullos, aliubi, opinor, ſubſignauimus.

¶ Olympiadis apophthegma ſcitum de Pellice. Itemq; alterum in eum, qui formoſam quidem duxerat, Sed non illibati nominis.

CAPVT VI.

PHILIPPVM Macedonem proditum monumentis eſt, Theſſalicam mulierem amaſſe ardentius, irroborarat inde opinio uehemens, ueneficijs circūuentum ab ea Philippum, atq; ita eius mentem præpediri illaqueatam, demulctamq;, Qui mos in Theſſalia nimio plus frequens erat. Id cum idētidem inaudiſſet Olympias, mire optabat, quandoq; in poteſtate ſua habere mulierē. Cū ſe oſtentaſſet occaſio, accerſiri eā iubet. Quā ubi eſt cōſpicata forma præſignem, loquendi non imperitam, prudentiæ haud prorſus expertem, χαιρέτωσαν εἶπεν ἡ ὀλυμπιὰς, αἱ διαβολαί. σὺ γὰρ ἐν σεαυτῇ τὰ φάρμακα ἔχεις. Valeant inquit Olympias, intentatæ calumniæ. Tu quidem in te ipſa ueneficiorum uim habes. Eiuſdem porrò Olympiadis alterum, & ſcitum utiq; circūfertur Apophthegma. Duxerat adoleſcens quiſpiā præſtanti quidem forma puellam longe conſpicuam, Sed quæ parum integra fama, male audiret. In hoc inquit, ſopita prorſus ratio eſt, cæcuſq; animo fertur, ac ſtupens. Neq; enim ſibi eatenus indulſiſſet, ut oculorum iudicio ducendam putaret uxorem. Quippe nō digitis, non item oculis diligere mulierem addecet, Quod factitant plæriq;, rationem ineūtes, non quidem quo modo illa ſit cum eis uictura, Sed quanti ueniat.

¶ Prouerbium, Extra Leucoparyphus, Intus Holoporphyrus. Vocabuli utriuſq; cum plæriſq; alijs explicatio.

CAPVT VII.

PROVERBIVM perelegans uſurpari à Græcis, animaduerto, Extra Leucoparyphus, Intus uero Holoporphyrus, in eum, qui ueſtibus quidem frugi utatur, nec ullo maioris impendij fuco inebriatis, Intus tamen, id eſt animo luxu diffluat ad delitias uſq; uel Alexandrinas, Ac totus etiamnū inter Cataſtlos ſit, ac Delphiticos cinædulos, Quando additamenta ſunt hæc, & uelut Corollaria efferueſcentis luxuriæ. *Sumptum* id, ac propagatū ex hiſtoria. Cum Antipatrum quidam laudibus efferrent, quod eſſet apprime frugi, ac uictu præparcus, & admodum auſterus, ἔξωθεν inquit Alexander ἀντίπατρος λευκοπάρυφός ἐστι, τὰ δ᾽ ἔνδον ὁλοπόρφυρος, id eſt, Antipatri quidem extima Leucoparypha uiſuntur, At intima Holoporphyra ſunt. Dici autem à nobis Leucoparyphus poteſt albis indutus ueſtibus, *Siquidem* eſt Paryphe ueſtium contextus. Nam εὐπάρυφοι inde pretioſe, ac multā munditia, & circumſpecte, compoſiteq; amicti nuncupantur, & Locupletes. Mentio eius uerbi cum apud alios eſt, tum in Luciani uita. Paryphes apud Pollucem, & Paralurges indumentum appellatur attextam utrinq; habens purpuram. Id uero ab Ionibus dicitur Pachyales. Sed & in tunicis uirgæ purpureæ uocantur Paryphi. Vnde & in latinis literis Virgatæ ueſtes, & apud Poetam Aeneidos octauo, *Sagula* Virgata, quæ haberent in uirgarum modum deductas uias, in quo tamē alluſum *Seruius* putat, ad Gallicam linguam, qua Virgæ diceretur Purpura.

Virgilij uerſus eſt.

Virgatis lucent Sagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur.

Holoporphyros uero ſignat totum purpureū. *Sicut* Holoſericam ueſtem legimus, Ex ſerico cōtextam totam. Xenophon Candyn uocauit Holoporphyron. Eſt autē indumentum Perſicum Candys. Archippus in pluto etiam Platyporphyra nuncupat ueſtimenta. *Sicuti* *Sblataria* apud noſtros quandoq; dicitur purpura.

¶ An mores

¶ An mores Maſſilienſes in Plauto recte pro euiratis dicant. De Maſſilia paulo plura, item quæ ſit nominis ratio.

CAPVT VIII.

MORES Maſſilienſes, in Plauti Caſſina, ſunt qui molliculos, effœminatioresq́; intelligãt, ex Athenæi doctrina, abs quo proditum eſt, Maſſilienſes adeo libidinibus remollitos, fluxosq́; olim fuiſſe, ut morſum prouerbialẽ non euaſerint. Rectene id à Græco homine in literas promptum ſit, non diſcutio nunc. Vnum ſcio, Ciuitatem eam ſeueritatis eatenus acrem fuiſſe cuſtodem, ut Mimis nullum prorſus aditum in Scenam daret, quorum argumenta plurimum actus continent ſtuprorum. Omnibus quoq;, Qui religionis ſimulatiõe cauſam inertiæ quærerent, portas omnino concluſas haberet. Scribit Cornelius item Tacitus, Maſſiliam Agricolæ ſocero fuiſſe ſedem, ac magiſtram ſtudiorũ, Ciuitatem græca comitate, & prouinciali parſimonia mixtam, ac bene cõpoſitam. Victus porrò frugi, atq; modeſtiæ Maſſilienſium illud non minimum argumentum eſt, quod Strabo inquit, Dotẽ illis ampliſſimã centum fuiſſe aureos, Ad ueſtem quinq;, Ad mundũ aureũ quinq;. amplius uero nullo pacto licuiſſe. Studia præterea bonarũ artium adeo in ea urbe exculta, Vt nobiliſſimus quiſq; ex Romanis pro attica peregrinatione, eo ad capeſcendas diſciplinas, & ingenij cultum magno numero confluerent. Galli quoq; accolæ, gens alioqui fera, & barbara, pronis animis ad Maſſilienſium imitationem quãdoq; ſe cõpoſuerint. Memorabile illud eſt, quod grauiſſimi autores prodidere, Ariſtocraticum quidem illorum fuiſſe principatũ, Sed omnes legum æquitate ſuperaſſe. Senatores eorũ Timuchi uocabantur, id eſt honore præditi, dignitas eum habebat finem, quem uita. Sed Timuchus nemo erat, cui Liberi nõ forent. Leges Ionico more publice proponebanť. Autor porrò T. Liuius eſt, Ab V. C. libro. XXXVII. Maſſilienſes in eo honore, & in ea dignitate apud Romanos fuiſſe, ac ſi medium Græciæ umbilicum incoluiſſent. non eñ ſonũ modo linguæ, ueſtituḿq;, & habitum, Sed ante omnia mores, & leges, & ingenium ſyncerum, integruḿq; à contagione accolarum ſeruaſſe. Propterea Maximus quoq; Val. priſci moris obſeruantia, caritate populi Ro. Maſſilienſes præcipue conſpicuos fuiſſe, prodit. Sed quid iſta conſectamur diutius? Vnius M. Tullij autoritas pro Flacco, Græci hominis morſum retundit, reuincitq;. Maſſiliæ inquit, diſciplinam, atq; grauitatem non ſolum Græciæ, Sed haud ſcio, an cunctis gentibus anteponendam iure dicam, quæ tam procul à Græcorum omniũ regionibus, diſciplinis, linguáq; diuiſa, cum in ultimis terris cincta Gallorum gentibus, barbariæ fluctibus alluatur, ſic optimatum conſilio gubernatur, ut omnes eius inſtituta laudare facilius poſſint, quam æmulari. Cæterum ijs iam refectis, illud lecturos noſtra hæc, quocunq; prodeãt Genio, cõmonuiſſe præſtiterit, Maſſiliam inde appellationis traxiſſe cauſam, Quod cum forte illuc Phocenſes claſſe appuliſſent, Vidit gubernator piſcatorem, quem uocant Græci ἁλιέα protinusq́; μᾶσαι ἐκέλευσε τὸ ἀπόγεον σχοινίον, id eſt, religare abterraneum iuſſit funem. quippe μᾶσαι Lingua æolica deſtinare ſignificat. Quod Timæus tradit, proinde ἐκ τοῦ ἁλιέως καὶ τοῦ μᾶσαι dici Maſſiliam. Sed Græci Maſſaliam enuntiant, unde Gentile nomen Maſſaliotes; ex quo apud T. Liuium forte L. Terentius Maſſaliota. Iſocrates in Archidamo ſcribit, Phocenſes Magni regis dominatum fugientes coloniam deduxiſſe Maſſiliam. Cui ſententiæ calculum adijcit Ariſtoteles quoq;.

¶ Veſtitus quam eſſe addeceat rationem. Veris, aut Pauonis cognomina quibus adhæreant. Veſtimenta initiatorum quæ dicantur per Parœmiam. Item de Athenienſiũ myſterijs. Quid Myſteria, & quid Myſtæ. item Myſtile, & Thronon. Veſtium repoſitoria. Rhiſcus quid.

CAPVT IX.

IN VESTITV, ſicut in plæriſq; omnibus mediocritatẽ eſſe optimam, ut omnia ferè, ita hoc quoq; rectiſſime M. Cicero uideť dixiſſe. Nam ſi modũ exceſſeris, ut lecto nimis, amœnóq; cultu, & magnifico impẽdio ſaturatas Induuias, & quales luxu perdita, fluxáq; excogitarũt ingenia, ſubluſtri, gratóq; uibrãtes ſplẽdore, & qđ grauius eſt, diuerſas quoq;, & coloribus affectes multifarias Gallicis calciatus, nõ declinabis facile liuidi dentis ſcõmata, quæ apud Lucianum

cianum conſimiliter lectitamus, ἔαρ ἤδη, καὶ πόθεν ὁ ταώς, Quod noſtris fermè uerbis ſonat. Iam uer adeſt, & unde nam Pauo? Sed & Tragicas Simias ueteribus per conuitium celebratas, non longius inde reuelli nouimus. Omnis ſiquidem cura plærisq; de ueſtibus, Si bene oleant, ſi pes, laxa pelle non folleat, nam digiti annulis radiant, Capilli calamiſtro rotantur. Hiſtorica uero lectio inſigne ad hoc nobis documentum ſuggerit. Legimus nãq;, Lacedæmoniorum regem Lyſandrum, Cum Siciliæ tyrãnus Dionyſius magni impendij ueſtimenta ad eius filias tranſmittenda curaſſet, dantis munificentiam eſſe aſpernatũ, addito elogio, ne inquit, ob iſta minus aliquo modo uenuſtæ uideantur. Grauiſſima eſt ad hoc ipſum pertinens Quintiliani ſententia ex libro octauo, Cultus cõceſſus, atq; magnificus addit hominibus, ut Græco uerſu teſtatum eſt, autoritatẽ, At muliebris, & luxurioſus nõ corpus exornat, Sed detegit mentem, Et in Odyſſea Homerus. ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει ἐσθλή, Quibus ſignificatur, ex ueſtibus ornamentum, ac nomen hominibus plærũq; cõparari. Quod ſi ediuerſo prætenuẽ, nimiſq; uilem affectaris ueſtitũ, Cuiuſmodi ſunt, quæ Triuonaria uocant Græci, Aut ut ſordidus, uel ut uanæ religionis aſſimulator ſpectaculo, & riſui inimicis eris, uel etiam ut extreme pauper, inops, Irus paſſim contemptibilis fies. Ex hac ratione in Græcorum doctrina producitur Adagium, Veſtimẽta initiatorum, de ijs, quæ attrita prorſus ſunt, Ac diffluunt uetuſtate, nullaq; temporum uiciſſitudine uariantur, Sed eadẽ ſunt forenſia, eadem & Triclinaria. Vicem quoq; ſtraguli præſtant eadem, bonumq;, ſi nõ & lecti. Adagij rationem ex mutis, quod aiunt, Magiſtris hanc didicimus. Myſteria apud Eleuſinem terræ atticæ duorum generum celebrabantur, Magna, & parua. Cereri ſacra erãt magna. Proſerpinæ parua. poſterius recepta ſunt hæc. Quin & ratio fermè iſta traditur. Ab Athenienſibus petebat Hercules, ut initiari liceret. Lex id uetabat, qua cauebatur, ne peregrinis impertirentur myſteria. At illi & uiri præſignẽ admirati uirtutẽ, & omniũ capacem animũ, Simul etiam amicitia permoti, quæ uetus ferè ciuitati cũ eo intercedebat, Simul quod Iouis filius eſſet, diceretuirq;, nequid abnuerent, cui nil negatũ uellent, rationem inierunt, qua nec legi derogaretur quippiam, Et nihilominus compotem uoti Herculem facerent. Protinus nãq; parua inſtituere myſteria, Quibus & illum initiarũt. Verum obſeruatum in ijs, Vt quam quis, dum initiaretur, ueſtem forte geſtaſſet, eam nunq; exueret, donec uicta tempore omnino fieret ingeſtabilis. Hinc datus Adagio locus, Quod & noſtrates Rhodigini exprimere uolentes, ubi quem ita ornatum conſpicantur, ut ueſte eadem fori munia obeat, domi ſedeat, hyemem iuxta, atq; æſtatem cum ea, uelut laborum ſocia tranſmittat, Eum ſanctorum imagunculis, quas ſubinde in ſacris ædibus expictas conuiſimus, perſimilem eſſe dictitant, Quod illis diuorũ ueſtitores indumenta nunquã demutent. Sunt inter Claſſicos Græcorum autores, Qui ſcribant, Veſtimenta id genus, in quibus foret quis initiatus, moris fuiſſe, templis oblata dicare. Qđ Melanthij quoq; autoritate, ut tibicine fulcitur, in libro de myſterijs, πάτριόν ἐστι ταῖς θεαῖς ἀνιεροῦν καὶ τὰς στολὰς τοῖς μύσταις, ἐν αἷς τύχοιεν μυηθέντες. Porrò parua, quæ diximᵘ, myſteria erant, uelut προκάθαρσις καὶ προάγνευσις, magnorũ myſteriorũ, id eſt, prælustratio quædam, ac præuia depuratio, Et, nequid incurioſius omittam dignum hiſce memorijs, Ex ſtolis eiuſmodi initiatorum, Quidam etiam puerulorum faſcias magna religionis opinione conficiebant. Verum, ut leuius aliquid adnectamus, quod ſaturo conuiuæ colluere dentes poſſit, uel etiã linere, quãquã ex Academia forte anſatus ueniens quiſpiam noſtrã hanc ſedulitatem, nonnũq; leuioris operæ aliquid hinc inde corradentem, riſu excipiet, ac nos plærũq; ὀμφακίζειν cauillabitur. Tamen, utcunq; ſit hoc caſurum, nõ tam ſupercilioſe, ac cenſorie iſta concinnamus, ut inopi in noſtra menſa non uacet accubitus, memores, ab Heraclito dictum quãdoq;, in caſulis etiam eſſe Deos. Igitur ueſtiũ repoſitoria Græcis plura ſortiuntur nomina, nam ſunt Cheli, & Ciſtæ, Ciſtides, Phaſcoli, id eſt φάσκωλοι, apud recentiores item Rhiſcus, quo etiam utitur Terentius, Et expoſuit Iulius Pollux. At Phrygium eſſe nomen, putat Donatus, quo ciſta ſignificetur pelle contecta. Eſt & apud Menandrum Candytalis. Verum perſica uidetur res. in uſum à Macedonibus producta primum. Zygaſtra inueni apud Xenophõtem. Tholiã eſſe uelut Ciſtam memorãt, Cuius ſit operculum Tholoides, id eſt, teſtudinatũ. Apud Xenophontẽ repperi eundẽ ueſtium Marſipos, ἐν ἀναβάσει. Porrò ut uagemur amplius,

ſunt myſteria

ſunt myſteria arcana quædam ſacra. Latini ſecluſa uocãt, dicta myſteria, quod ea δεῖ μύσαντας τηρεῖν ἔνδον, hoc eſt, Occludentes oportet intus cuſtodire, nec cuiq; explicare. Myſtes uero dicitur Myſteriorum peritus, aut qui docet. Sunt qui eo nomine diſcipulum interpretentur. Myſtile uero aliud eſt, quippe eo uocabulo panem Græci dicunt, quem canibus obijciunt. Noſtri, ut Sex. Pomp. autor eſt, Canicas uocant ex farre furfures, à canum cibo. Sunt qui Myſtilem panem interpretentur excauatum, ſorbitioni accomodum, μύστλον enim concauum dicunt, quod marino aſſimuletur muri, qui, ubi libido occeperit, μύεται, καὶ συγκλείεται, id eſt, oblitеſcit occluditurq;. Myſtron itẽ legitur quandoq; in græcis autoribus, unde in conuiuio Macedonico lautitia exuperantiſſimo, ſingulis decumbentium aurea fuiſſe oblata dicuntur Myſtra. Hinc & Myſtropolæ qui id genus diſtrahunt, uenduntq;. Quod uero ad ueſtes attinet, à quibus hic defluxit ſermo, Legi apud Græcos, Veſtes floridas, ac uariegatas inſigniter dici à Cyprijs Throna. Quãquã à Theſſalis eo nomine intelligũtur animalia uarietate diſtincta, maculoſaq; id eſt πεποικιλμένα. Aetoli autem Throna dicunt τὰ φάρμακα, quod Clitarchus ſcribit. Cui in pharmaceutria ſuccinit Theocritus. θέσυλλον δὲ λαβοῖσα τὺ τὰ θρόνα ταῦθ᾽ ὑπόμαξον. Homerus autem τὰ ῥόδα, id eſt, roſas eo intellexit uocabulo παρὰ τὸ ἄνω θεῖν ἐκ τῆς γῆς, quod ſurſum è terra currant. Thronos uero cathedram ſignat cum Hypopodio, id eſt, ſcabello, à uerbo θρήσασθαι, quod ſedere indicat. Nam κλισμὸς ſedes item eſt, ſed inſtructior, cultiorq;. Vilis autem quæ Diphros nuncupatur.

¶ Veſtium genera plura, quæ uarijs de cauſis ſortita appellationem ſunt. Batrachiũ, color. Oratius illuſtratur. CAPVT X

INTER indumentorum autem appellationes, quas eſſe propè innumeras, conſtantiſſimum reor apud illos, qui paulo plura lectitarũt, ac ſunt in ſtudijs, quod de Origene, ac Didymo traditur, Chalcenteri, & Adamantini, Inueni plæraq; de nationum propagata nominibus. Nam ecce in ueteri memoria comperimus Tarantinidium. Id uero proculdubio de uſu deq; Tarentinorum delitijs profluxit Amiculum. Erat item quod diceret Creticũ quo Athenis ſolitũ uti regem, prodit. Fuit & tunica quoq; Sardonica, Queadmodũ & Sicula. Nam Theræum à Thera, opinor uel à ferarũ imaginibus, quæ uocant θηρία, uarium erat. Phrygium uero indumentum habebatur mulieribus dicatum. Fuit & Lænæ quoddam genus, δευτερουργὸν uocãt, quam poſteriores etiã Epigraphon dixere. Sicut eius artifices Deuterurgos nuncuparunt. Significauit ueſtẽ hanc in Bacchis Lyſippus. Cuius uero gentis fuerit hæc, parum comperi. Illud exploratius, Caſiorum inſulas eſſe paulo plures per ambitum Carpatho, quod monumentis Strabo prodidit, unde frequentiſſimũ tempeſtate noſtra defluxit Caſiacæ ueſtis nomẽ, quam eſſe uſu maximo ſcimus Græcis militibus, Quos Græco uocabulo paſſim Stratiotas uocamus omnes. Caſianam uocari ab Euſtathio de montis Caſij nomine, minus fallit græce nõ imperitos. Diphthera paſtoritiũ creditur ex pellibus indumentũ. Scribit tamen Herodotus, Ionas Byblos dicere Diphtheras priſca conſuetudine, quod aliquando byblorum penuria, hoc eſt papyri, pellibus uterentur tũ caprinis, tum ouillis. Sed & Barbarorũ multos item in pellibus ſcriptitaſſe. βαῖτας uero etiã Diphtheras uocari, autores habemus uel opinatiſſimos. Eſt etiã notior uulgo Byſſacæna ueſtis. Eius ratio nóis a Byzatio demanauit, unde & Byzacænus in Aphrica ager, Byſſacænus à Stephano appellatus, Sicut regio Byſſacia. Quãquã nec deſunt, Qui Byzantiũ etiã ſcribant, & populos Byzantas, Quos cum Herodiano Gyzantas appellat Herodotus. Propriæ circũpadanorũ ueſtes fuere pullatæ, Sicuti parte plurima etiã noſtris uiſuntur temporibus. Id ex Plutarcho compertum nobis eſt, in ſermone, qui eſt de ijs, Qui ſerius puniuntur diuinitus. Neq; eñ inquit, Thracas approbarim, quos etiamnum tẽpeſtate iſta in Orphei gratiam mulieribus ſtigmata inurere, ſcimus, neq; itẽ Eridani accolas μελανοφοροῦντας, id eſt, atratis utẽtes ueſtibus ex Phaethontis luctu. Pellenicæ autẽ Lænæ nomen ſibi uendicant plurimum, Adeo ut præmij uice Athletis proponerentur uincentibus. Id fieri ſolitũ interpretantur, ἐν τοῖς ἡραίοις, hoc eſt, Iunonis feſtis. Alij cũ Hermæa, id eſt, Mercurij feſta in Pellene Achaiæ celebrarentur, Epathlon id genus contribui ſolitũ, tradunt. Vnde facetiſſime in auibus Ariſtophanes

ſtophanes

ſtophanes,de eo,qui ueſtibus utebatur attritis admodũ, ut poſſet de balneolo cogitare conducendo. μῶν ἐυθὺ πελλήνης πέτεσθαι διανοεῖ, An inquit recta,Pellenē euolare cogitas? Nam & ante paulo in eiuſdem ordinis hominem,,indigere eum hirundinibus multis pronuntiarat. δεῖσθαι δ' ἔοικεν,ὀυκ ὀλίγων χελιδόνων quo ſignificabat, Verno illũ indigere tepore,quo multæ ſe proferant hirundines. In quo ad parœmiam alluſum eſt, μία χελιδὼν ἔαρ ὀυ ποιεῖ. Hirundo una uer non facit. meminit Ariſtoteles moralium primo. Chlænã dicebant ueſtem,quam tunicæ inijciebant. nos Lænam dicimus. Ex ijs aliæ ſunt Aploides,id eſt ſimplices, ut apud Homerum χλαῖναι ὄυλαι. Aliæ autē duplices. Has uero Attici Aplagidas dicunt,& Diplaſidas,& Dibolos. Ex tunicis alia uocabatur Amphimaſchalos,quæ libris congrueret, ab axillis ita cognominata. Heteromaſchalos ſeruitijs dicabatur. Erat & tunica dicta Orthoſtadios,qua utebantur nō cincta. Illud hic obiter ſubnotarim,ne dilatum forſan excidat. ubi Homerus ait Chlænam, περονήσατο, exponens Euſtathius,peronis,id eſt fibulis,inquit quas & Combia dicimus, colligauit. Sunt qui Combymata pro ornamentis accipiant. Inuenio in Græcorum theſauris,Naucratitas in Prytaneo conuiuia ſolitos agitare in Genethlijs, hoc eſt, natalitijs Veſtæ,quam Prytanitida dicunt,nec non in Comæi Apollinis Panagyri,Stolis indutos candidis,quas etiãnum ueſtes nuncupant Prytanicas. Illud apud Ioſephum uideor obſeruaſſe,Sacerdotibus modo uerſicolore uti indumento, lege fuiſſe permiſſum. Sunt qui prodant,id genus ſolitum admitti ab ijs, qui cæleſtia uice numinum uenerarentur. proinde Leuitici decimonono,Veſte, quæ ex duobus texa eſt,non indueris. Inter Veſtes mulierum proprias,erat Diploidion,Hemidiploidion,Cataſtictos, quo utiq; nomine tunica uenit animalium figuris intexta,aut floribus,nam & in noſtris literis belluata quandoq; legimus Stragula. Inter tunicas recēſetur,& Peplus,ut apud Xenophontem, quanq; apud hunc obſeruauimus etiam uiris congruere Peplum. Nam Armenium ſciuiſſe Peplos ſcribit. ni dicamus,Barbaros ueſtibus plerumq; fœmineis gaudere. Sunt qui Eanon eundē putēt cũ Peplo. Sũt qui diſpeſcãt ita, ut nullis diſtinctos uarietatibus Eanos intelligãt, Peplos uero accipiãt uariegatos, Quod autem indumentis alijs etiam inijceretur Peplus, ex Mineruæ utique peplis, libera, ut inquit Pollux,coniectatio eſt. Perineſa uocabant indumenta, in quorũ extremitatibus aſſuta circumcurreret Purpura,inſulæ quadam imagine, propterea id forte Anaxilas etiam νῆσον uocauit,id eſt Neſum, ſiue Inſulam, Othonem apud Homerum album interpretantur Amiculum ex lana utiq;, nō ex lino,prætenue. Fuerunt tamē,qui eo nomine præcandidum Epiſcoporum, & eius loci Sacerdotum amiculum intelligi recte putent, Id plebecula, nobileſq; certatim Rochetum dicunt. Homerus. ἀυτίκα δὲ ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσι, id eſt confeſtim uero candentibus amicta Othonis. Sunt & ueſtiũ pleræq; de coloribus productæ, Alurgides, Porphyrides, Phœnicides. Batrachides. Et ſunt hæ quidem uiriles, ex quibus Batrachida ſunt, qui floridam intelligant ueſtem. Sic de colore nuncupatam, Batrachos certe Rana eſt. Batrachion uero coloris ſpecies, quo ante excogitatas perſonas, faciem obungerent. Propterea Oratius.

Quæ facerent, agerentq; peruncti fecibus ora.

Eſt item Aeginitæ Paulo Batrachos ſub lingua infantili potiſſimum tumor φλεγμονώδης id eſt cum inflammatione. Batrachium, & Phenicium fuiſſe Athenienſibus Dicaſteria autor Pauſanias eſt,de coloribus appellatione ducta. Muliebria illa cenſebantur indumenta, Crocotus,id eſt κροκωτός. Crocotion, Paralurgides. Omphacinon. Cui tamen colori arriſiſſe Alexandrum quoque traditur. Fuit & indumentum Hydrobaphes quod mox etiam Pſychrobaphes dictum, apparet. Erat Cillium item coloris ſpecies, quem poſtea Onagrium uocarunt,nam Cillon Dores aſinum uocant, & aſinarium Cillantera. Phæus color & niger affines admodum ſunt. Phæum tamen ex albo,& nigro cõcinnatum uolunt pleriq;, Myinon item nuncupatum, quod in libro de morali uirtute confirmat Plutarchus,teſtatur,& primo de Idæis tomo Hermogenes. De pictorum coloribus ſcribens Pollux, Colores inquit, ſunt Andricelon, Oſtreon, Praſinon, Crocoides, Cyaneus, Cinabari, Xanthus, Phæus, Phlogoleucus, Leucophæus. Hunc uero poſtremũ intelligo Phæum,in quo plus paulo inſit albicantis qualitatis. Sicut Phlogoleucum flammeum quidem,ſed alboris habentem plurimum. Perſarum geſtamina erant

Candys, Anaxyris, quā & Cyrbaſiam dicunt, & Cidarin, ac pileum. Sed Candys quidem regis erat Haliporphyros. Cæterorū modo purpureus, quandoq; & ex pellibus conſuebatur. Eſt item Capyris Perſarū tunica manicata, fuit & Perſicæ gentis Candyces. Meminit Ariſtophanes. Myoton, id eſt, μυωτὸν Armeniorū fuiſſe dicunt, ex muribus cōtextam indigenis, aut eius animalis figura uarie ornatam. Maſſilienſium erat Chortæus. Velut Rhiza Thracum. Babyloniorum Caunaces. Mandya uero Phænolæ ſimilis habebatur. Cuius meminit in Iphigenia Rhinthon. Mandyan ſunt qui etiam Loricium nuncupent, id eſt, λωρίκιον, qđ penulæ genus foret, qua ſe, ut Lorica, munirent. Latini Mantellum dicunt. Apud Seras, hoc eſt, σῆρας ſunt proprij generis ueſtes ex animali, quod σῆρα uocent Græci, Indigenæ aliter omnino, magnitudine dupla, q̄ Cantharus maximus, alias araneis perſimile, in arboribus quæ dicunt̃ texere, nam & par eſt pedum numerus, octo utiq;. Iis domunculas conſtruunt Seres, æſtate, ac hyeme accōmodas. Animalium opus filum eſt pedibus obuolutum, ac prætenue. Aluntur annis plurimū quatuor, cibus ἐκ τοῦ ἐλύμου, id eſt, ex Pannico eſt. Anno autem quinto, neq; enim illis uita productior, Calamus obijcitur uirens, qui omnibus creditur animalibus mira gratus ſuauitate. Cibo id genus ampliter ſaburrata mox rumpuntur, diſſiliuntq;. Sic uero immoriētibus, in utero plurimum τῆς ἀρπεδόνης, id eſt, textrinæ comperit̃ materiæ. Inſula σηρία Pauſanias inquit, in intimo eſt rubri maris ſinu, ſunt, qui à fluuio, quem dicant σῆρα, effici Inſulam probent, uti à Nilo Delta. Seras alijs in Scythia conſtituentibus, tractu ad Indos uergente. Poſtremo æſtiuam ueſtem Theriſtron dicimus, & Theriſtrion. Sicut hyemalem Chimaſtrum. Homerus Alexamenon appellauit. Quā uero Syriam uocant multi, hanc Autocopon dixere Comici. Mitrā Homero poſteriores Tæniam eſſe dicunt, qua obliget̃ caput, ſiue faſciam malis dicere, unde & Mitrophori nūcupent̃. Ex Euripide manifeſtius liquet.

μίτραις ἀναδέτοις ῥυθμίζεσθαι πλόκαμον.

Apud Herodotum quoq; eſt, μίτραις κατειλίχατο. Sunt & qui ſic finiant, ex faſcijs, horarijsq; concinnatas corollas dici Mitras, à Miton uero, quod filum eſt, inclinat̃ Mitra. Eſt eodem quoq; nomine Zona, quā ſoluere narrant̃ primū parientes, dicantq; Dianæ, nato inde illius cognomēto, ut appellet̃ λυσιζώνη, quo nomine etiā Athenis templum uiſebatur conſecratū. Mitram certe incorruptā dicit Apollonius, ubi conſtat etiamnū pudicitia, uirginitaſq;. Sed & Tænia dici uidetur eadē, unde Tæniopolis apud Eupolin, Interprete Athenæo, pro ea, quæ muliebres diſtrahit Zonas. Eſt & Tænia piſcis prætenuis.

¶ Lacides ueſtes quæ ſint, ac item Pilares, & Spira, & quæ dicerentur Pilæ. Cur tauri Phœniceis irritentur, contra Domitium, & quæ ſit eius rei ratio. Problematum genera. Auſonius, Vergilius, & Ouidius declarantur. Thyſani, Croſſi, Tapetes, Strotæ.

CAPVT XI

VESTES porrò uetuſtate dilabētes, ac laceras uocauit Ariſtophanes in Comœdia, Lacidas, nam & Laciſma græce ſciſſurā nobis indicat. Sunt qui Spira etiā uocent, id eſt, τὰ σπεῖρα. Vnde Spiropoles, etiam ſi melius eſt item indumentū quandoq; Spiron, nam eſt & militaris ordo Spira. Latini id genus Pilares dicere ueſtes poſſent. Quod Martialis ſignificat, cum Epigrammatum ſecundo, de Toga ſua, quam pertritam, conſciſſamq; intelligi uolebat, ita ſcribit.

At me, quæ paſſa eſt furioſi cornua Tauri.
Noluerit dici quam Pila prima ſuam.

Erant ſiquidem, ut Sex. Pomp. ſcribit, Pilæ uiriles effigies, atq; item muliebres ex Lana, quæ compitalibus ſuſpendebantur in Compitis, quod eſſe Deorum inferorum putarent, quos uocant Lares, quibus tot pilæ, quot capita liberorum, ſeruorū, mulierum circa compita habitabant, ponebantur, ut eſſent ijs pilis, & ſimulacris contenti, uiuiſq; parcerent. Hiſce uero imaginibus nullius omnino pretij ueſtes circumponebant̃. Proinde pannoſos etiam quandoq; Martialis Pilas uocat, ut Epigrammatum decimo, in Laurum.

Sed qui primus erat luſor, dum floruit ætas,
Nunc poſtq̄ deſijt ludere, prima pila eſt.

Sunt & in ratione ædificiorum Pilæ quoq;, ex quarum uidentur genere Anterides, ſiue Eriſmæ, quæ procurrunt ab imo, mox gradatim cōtrahunt̃. Antes uero quadraturæ ſunt,

ex quo

ex quo Antæ uocantur quadratæ columnæ. Virgilius.

Iam canit effœtus extremos Vinitor Antes.

Cæterum quia de pilis ſermo eſt, aſtruit poetæ illius acutus interpres,ut de eo meum ſemper fuit iudicium,& bene doctus quoq;,etiamſi naſutiores multi, ſubditis equo calcaribus,laxis habenis totum in illum feruntur impetu,& altius genuinum infigunt, Ab hac pilarum ſimilitudine ueſtes, quæ in ſpectaculo tauris obijcerentur irritandis, Pilas item fuiſſe nuncupatas,quod à tauris peterentur,tanq; effigies hominum. Vel inquit, Pilæ dicebantur,quod in globum & luſoriæ pilæ ſpeciem conuolutæ iactabantur, quãq; rudis antiquitas,ut Pædianus autor eſt,homines è ſtramine formaret ad eum uſum, Poſtea inquit, Luxus in tantum auctus eſt,ut ueſtes etiam purpureæ obijcerentur. Quod duodecimo Metamorphoſeos ſignificaſſe Ouidius quoq; uidetur, cum ita canit.

Haud ſecus exarſit, quàm circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu,
Phœnicias ueſtes,eluſaq; uulnera ſentit.

Sed ut nos ex multijuga lectione cultius aliquid aucupemur, quod ingenioſus enarrator minus aduerterit, cuius fidutia hauquaq; in aurem utranq; dormiendum, Sed per uigilate ſemper excutiendi poetarum ſenſus,quibus ille multũ intulit claritatis, cum alioqui Heracliti tenebris obuoluti,plurimis iacerent incogniti, & inſciti. Subeſt ſemper ferè intercutaneæ eruditionis aliquid, quod non niſi Lynceo conſpexeris, ueluti in eo, quod ait,nimio luxu inſtitutum,ut Phœniceæ ueſtes conijcerentur ad taurorum irritationem. Id uero minus ueritate connititur, nam ex natura rerum oborta conſuetudo eſt, Quam & iureconſultus Vlpianus digeſtis de furtis non ignoraſſe uidetur, cum ait Cum eo,qui pannũ rubrum oſtẽdit,fugauitq; pecus,ut in fures incideret,furti actio eſt. Quod ut uerum ſcias. Audi quid doctiſſimus ille Plut. in oratione,qua connubialia contexuit præcepta,ad hoc ipſum pertinentia memoriæ mãdanda cenſuerit. Qui Elephantis inquit ſe admouent,ueſtem claram non geſtant,nec puniceam, Qui tauris,quod huiuſmodi coloribus illa animalia maxime efferantur, ſicuti Tigres in tantum aguntur furorem ſonitu tympanorum,ut ſemetipſas dilanient. Feles olfactu adoramentorum perturbari,& furere traditur. Idem porrò Plut. in libro de Alexandri fortuna, liquidius etiã num tauros Phœniceis irritari,efferariq; ſcribit, Elephantes uero albis. Verum ut ex noſtris item literis doctrina corroboretur, Apud Senecam libro de Ira tertio ita reperio. Quod accidere uides animalibus mutis,idem in homine deprehendes,friuolis, turbamur,& inanibus. Taurum color rubicundus excitat. Ad umbram aſpis exurgit. Vrſos, leoneſq; mappa proritat. Omnia,quæ natura fera, ac rabida ſunt, conſternantur ad minima. Porrò & ceruos rubræ pennæ aſpectu terreri nonne & Auſonius comprobat illis uerſibus?

An cum fratre uagos dumeta per auia ceruos
Circundas maculis, & multa indagine pinnæ?

Id & Seneca ſignificare uidetur libro de Clementia primo. *Si feras inquit, línea, & pinna concluſas contineas, iubeaſq; telis inceſſi, tentabunt fugam per ipſa, quæ fugerant, proculcabuntq; formidinem.* Sed & in Georgicis, libro tertio commeminit Virg. ubi de ceruis ait.

Puniceæue agitant pauidos formidine pennæ,

Quem tamen locum inſcitiſſime explicari,animaduertes etiam ab ijs,qui fimbrias expãdunt,& oſtentui ſua habent omnia,& pectus ſuum bibliothecam rẽtur. Sed & Ouidius eadem inſcitiæ labe inuoluitur magis, quàm explicatur Metamorphoſeos. XV.

Nec formidatis ceruos includite pennis.

Quod ſi curioſior aliquis horum euentuum amplius rationem perquirat, Cum Alexandro forte reſpondebimus, Problematum nonnulla eſſe prorſum ambiguitatis expertia. Neq; eñi dubitandũ putabit aliquis,cur uolucribus plumas cõtribuerit natura. Quippe ut ijs foueanť ueſtimẽtorũ loco,datas,liquido patet. Quædã uero ἄλυτα παντελῶς, ὅσα θεῷ μόνῳ γνώριμα. hoc eſt,ſolutionis expertia omnino, ac deo tantum cognobilia, Qui horum conſtituit eſſentiam. Dubia enim quæſtio eſt,quamobrem γαργαλιζόμενοι μασχάλας, ἢ πέλματα, ἢ πλευρὰς, γελῶσιν, id eſt titillati alas,aut plantas,aut latera rident. Siue

qua de cauſa audientes aliquos atterentes marmora, aut ſecantes, aut ſtridentes, aut ferrum limantes dentibus eueſtigio inhorreſcunt. Vel cur magnes attrahat ferrum. Electrũ paleas. Leo gallum metuat. Coturnices Helleborum comedant hominibus letalem. Ex hoc genere ſunt, quæ à Medicis ἰδιότητες ἄῤῥητοι λέγονται, hoc eſt, occultæ appellantur proprietates. Quod autem ſuum uniuſcuiuſq; occultum eſt, id parum habet, cuius reddi cauſa poſſit. Male enim quidam horum ſolutiones ſubitaneas efficiunt, ualde inutiles, nec fidem, facientes. Aiunt enim Struthocamelum ferrum non proprietate ulla, ſed potius calore concoquere, quod profecto inſulſum eſt. Leo nanq; cum hoc ipſo animali feruidior ſit, non tamen ferrum conficit. Sunt & ſuæ Philoſophis occultæ proprietates. Immo uero etiam Grammaticis, quæ πάθη uocantur, σεσημειωμένα ταῖς χρήσεσι, id eſt, ex uſu adnotatæ. Tertium uero genus eſt Problematum, quod medium tenet locum, & ad cognitionem habendam minime ambiguum eſt, & ſolutioni ſubijcitur. Quod ergo de tauro propoſitum eſt, eſſe inter ἰδιότητας ἀῤῥήτους, manifeſtum uideri poteſt, niſi quod Auicenna primo Canonis ita propemodum ſcribit, Aeſtimationes, inquit, humores permouent. Quippe ſanguinem agitat rubentium rerum intuitus. Quare eum, cui è naribus profluere ſanguis aſſueuerit, uetamus rubens quippiam amplius inſpectare. Ratione eadem Albertus ſcribit, ad prælium Elephantes excitari. Conſimile narratur ferè de Stymphalidibus miraculum, quas Hercules ſagittis impetiuiſſe dicitur, ſed ab eo interemptas, abnuit Camireus Piſander. Aues eſſe dicuntur ἀνδροφάγοι, quæ tamen Crotalorũ abiguntur tinnitu, plurimas haberi in Arabiæ deſertis, tradunt, Leonibus, ac Pardali non mitiores. Aucupatum prodeuntes inuadunt, ac roſtris conuulnerantes interimunt, perforatis etiamnum æneis, ferreiſq; munimentis, quod ſi Phloinam induant ueſtem craſſiorem, obluctatur ea demum, obſiſtitq;. Immo perinde, ac uiſco fixa inhærent roſtra, tenenturq;. Earum magnitudo ferè, quæ Gruum. Similitudine Ibin exprimunt, ſed robuſtiora illis roſtra, nec adunca. Porrò apud Stymphalum Dianæ uiſebatur Stymphaliæ templum, & in tecto Stymphalides aues ex ligno compoſitæ, afformatæq;. Arabiæ putantur uernaculæ, atq; inde ad Stymphalum deuolaſſe. Quod uero in ueſtibus quandoq; Thyſanos dici legimus (nam & Homerus Aegida nuncupat Thyſanoeſſam) fimbrias intellige, quas item Broſſos nominant, uel Croſſos, ſi per omicron ſcribatur, nam κρόσσοι uocitantur hydrophora uaſa, id eſt, aqualia. Sunt autem Thyſani ſchiſmata, id eſt, ſciſſuræ quædam, unde apud Pauſaniam Arethyſani, id eſt, Martis Thyſani. Croſſum etiam pro Cratere accipit Sophocles, apud Lycophronem, & cæteros aqualia intelliguntur uaſa, cuiuſmodi forte Lagyni ſunt, & Xeſtæ. Dicuntur Croſſi à κρῶ, & per conciſionem κρῶ ſignat id infundo. Tapetes uero inter ueſtes utiq; non ſunt, uerum ea nomenclatura certi generis Stragula intelliguntur, uel nominis argumento, proculcationẽ indicantis, id eſt, ἀπὸ τοῦ πατεῖν. Amphitapetas putat Aelius Dionyſius ex utraq; parte hirſutie præſignes. Hos item Amphimallos intelligit Pauſanias. Iis porrò diuerſi, quos Heteromallos uocant, id eſt, una modo facie hirtos. Omnino Tapetas dicunt μαλλωτούς, id eſt, uilloſos. Quibus inſternendi incumbit functio, recte uidentur dici Strotæ græca ratione, nam apud Perſas leguntur βασιλικοὶ στρῶται, id eſt, regij inſtratores.

¶ Cur Aeſculapio Gallum debere ſe apud Platonẽ, Socrates dicat. Aduerſus Lactantium adnotantur paucula. CAPVT XII

LACTANTIVS diuinarum inſtitutionum libro tertio, Socratem inceſſit, qui in Platonis Phædone familiares rogauit, ut Aeſculapio Gallum, quem uouerat, pro ſe ſacrarent, Timuit, inquit, ne apud Rhadamanthum reus uoti fieret ab Aeſculapio. Dementiſſimum hominem putarem, ſi morbo affectus interiſſet. Cum uero hoc ſanus fecerit, eſt ipſe inſanus, qui eum putet eſſe ſapientem. At ego ò Lactanti non te quidem dementem dixerim, cum & prudenter, & docte ſcripſeris non parum multa, ſed Socratem, ut temporibus illis, bene cordatum hominem contenderim. Cuius uita ut Chriſtianæ ſanctitatis imago quædam, laudatur à ſcientiſſimis. Te uero Platonis ſenſum haudquaq; aſſecutum, id argumento eſt, quod quæ obuelatis traduntur figuris, nec niſi allegoricis enarrationibus unq; intelligenda, ipſe, ut ſimpliciter dicta, accepiſti, oblitus, ut uidetur, ſententiæ illius. Nunq; futurum

Platonicum,

Platonicum,qui allegorice Platonem non putet intelligendum, niſi forte Ariſtotelico more in Platonis uerba,non in ſenſum opertum,& profundiorem ſigna intuliſti,Quando & ſanctiſſimo doctore Thoma in Paraphraſi de anima comprobante,refellit Ariſtoteles Platonem ſuum hac potiſſimum ratione. Sed attendendum inquit,non id improbari,quod Plato ſenſerit, ſed quod uerborũ oſtendat conſuetudo. Hoc fuiſſe tibi propoſitum uir doctiſſime, ac de Chriſtiana ueritate optime merite,malim equidem credere quam lapſum tam fœde,tamq; pueriliter. Etiam ſi in eandem recidit ſententiã in Apologetico Florẽs Septimius. Quid uero illis inuolucris ſibi Plato uoluerit,iam nũc ex Platonicorum ſententia promere adortar. Priſci Aeſculapio medico,Phœbi filio Gallum ſacrificabant,diei,ſoliſq; nuntium,id eſt diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici,quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur. Cui diem, id eſt uitæ lumen ſe debere fatebantur. Eiuſmodi medicum in ſuperioribus Socrates perquiri iuſſerat, morborum animi curatorem, Præterea Priſcorum oracula tradunt. Animas remeantes in cælum Pæana, id eſt triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergo deo uotum, ut alacer Pæana canens cæleſtem repetat patriam. Socratis uerba in ultima Phædonis parte hæc ſunt. O Crito, Aeſculapio Gallum debemus,quem reddite, neque negligatis. Penſitent iſta libra acriore ſtudioſi omnes non arbitrabuntur,alienæ famæ conuellendæ gratia, nobis perinde ac de curru garrientibus,hæc euigilata, ſed ueritatis ratione, & nequit diffitear, Platonicæ doctrinæ propenſiore ſtudio,cui,propter illud ſymbolum θειότητος, tam afficimur,quam qui maxime.

¶ De Gallinaceis excerpta pleraq; non incurioſe. Cur ante lucem canant, curq; aues dicantur Perſicæ.

CAPVT XIII.

QVONIAM uero in Galli mentionem incidimus, ut non abſque fœnore hoc ſit factum,& auctario,ut melius poſſumus,legentes dimittamus onuſtos,nec tamen ab inſtituto,& ijs,quæ paulo ante prodita nobis ſunt,abeamus longius,aut extra oleas,ut aiunt,feramur,& naſutior quiſpiam in nos regerat illud uetus,bene prorſus,bene, Sed quonam iſtud tam bene? Veterum ſententia frequens fuiſſe uidetur,Gallo uim omnia, quæ deglutierit, conficiendi adeſſe, ꝓpterea in Veſpis Ariſtophanes, ἀλεκτρυόνος μ᾽ ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν. id eſt Galli me uentrẽ habere dictitabat. Id uero enarrãtes Grãmatici, Galli inquiunt,calore uentris feruentiſſimo cuncta percoquũt. Quoniam uero Plinius ſcribit, Pergami omnibus annis ſpectaculum Gallorum publice edi ſolitum, ceu gladiatorum, ſciendum eſt, id & Athenis factitari cœptum,ut autor Aelianus eſt, à Themiſtocle ſuperatis Perſis. Adijcit & in ſermone,qui Anacharſis,ſeu de gymnaſijs inſcribitur,Lucianus, coturnicũ magno ſtudio,non gallorum modo certamina ibidem ſpectari conſueuiſſe. Seueri quoque filios Herodianus ſcribit,diſſidere ſolitos puerili primum certamine,edendis coturnicum pugnis, Gallinaceorumq; conflictibus. Proditur item memoriæ,Socratem Iphicrati duci animos adieciſſe,cum ei præmonſtraſſet Gallinaceos coram Callia pennis,ac roſtro dimicantes. Quam utilitatem agnouit & Chryſippus in libro de iuſtitia, dum Gallorum æmulatiõe inijci nobis ad fortitudinem ſtimulos,& ſubijci calcaria prodidit. Iucundum uero eſt,quod obſeruatum hac parte non reticebimus. Gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obijci ſolitum,quo acrius decertarent. Ex quo facetiſſime in ueteri comœdia ἐσκοροδισμένος, id eſt allio paſtus, quod Scorodon uocant, pro uehementi,ac nimis in pugnam procliui dicitur quandoq;. Autor uero idem Plinius eſt, Gallinaceos excitandis in opera mortalibus,rumpendoq; ſomno,à natura genitos. Scrutantur autem multi.cur nam uni ferè animalium ſic ante lucem datum, canere. Aliquot eius rei afferri pro ingeniorum captu rationes ſolent. Nam ut hinc potiſſimum exordiamur,ſuper ea re lepidiſſima ex Luciano fabella affertur,quam & tralatam appoſui. Fuit quandoq; Alectryon iuuenis, hoc eſt Gallus nomine, hic Marti uſq; adeo familiaris eſt factus, ut cum eo ſubinde comeſſaretur, foretq; amorum illius conſcius. Sicubi ergo

ad Venerem iſtaret Mars,aderat comes Alectryon. Quia uero ſuſpectum præcipue habebat Solem,ne rem conſpicatus, Vulcano renuntiaret, pro foribus excubare adoleſcentem iubebat,ſignificaturũ,ubi comparuiſſet Sol. Forte ita euenit, ut conſopitus excubias proderet adoleſcens,fieretq; ſpeculatio cæca,ac ſuperueniente clam Sole,Mars, Venuſq; complexi deprehenderentur,in utranq;,quod dicitur, aurem Alectryonis fiducia decubantes. Factus uero certior Vulcanus catenis prætenuibus utrunq; mox illaqueat, obretitq;,quas ad eum uſum diu antea erat cõmolitus. Sed emiſſus deniq; è uinculis eiuſmodi Mars,in Alectryonem prorſus fit commotior,nec prius ira deferbuit, ꝙ in eius nominis auem deformarit malefidum cuſtodem,atq; ita,ut criſta uiſeretur celſus,ſicuti cum hominem ageret,galeam geſtarat. Verum ex antiqui admiſſi memoria, ut ſe Deo expurgent, illatiq; damni formula,ſatiſfaciant. Haſce aues morem perpetuo ſeruare, diu ante ut præcinant,ubi mox oriturum præſenſerint Solem, ne lux obrepat incautis. Sed enim, ut ab iocoſis ueniamus ad ſeria,ſcribit in diuinationibus M. Cicero, Democritum hiſce fermè cauſam adortum explicare, cur ante lucem concinant Galli. Depulſo, inquit, & in omne corpus diuiſo,ac modificato cibo,cantus edunt quiete ſatiati. Qui quidem, ut ait Ennius, ſilentio noctis fauent faucibus,rurſum cantu, plauſuq; premunt alas. Sunt uero qui ſalaciſſimæ auitij eius naturæ acceptum referri aſtruant oportere euentum eiuſmodi. Nam cantu ſignificari Veneris appetentiam,inde eſt argumentum euidens, quod ante ꝙ uſui uenerio ſufficiant,conticeſcunt. Eſſe porrò in more auibus nonnullis, ut procliuitatem, & lubentiam ad initum quolibet præeant cantu, cum alibi comprobat Plinius, tum ubi ait, Perdices fœminas concipere ſuperuolantium afflatu, ſæpe uoce tantum audita maſculi. Contingere autem Gallinaceis,quod ferè cæteris uſuuenire, compertum eſt, ut peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maxime uegeto, libidinis titillentur pruritu. Interuulſus autem ſomnus,ac identidem repetitus, cantus frequentiæ cauſam facile ſuggeſſerit. Lepidum porrò Ariſtophanis poetæ commẽtum eſt in fabula,cui titulus ὄρνιθες, Gallum quandoq; imperaſſe Perſarum gentibus, quo argumento etiam Perſica dicatur auis. Atq; eo item nomine Cyrbaſiam,& Tiaram geſtitet rectam, quod regibus tantum licebat, Clitarcho tradente. Adeo uero præpotens, ac formidoloſum fuiſſe illud imperiũ, ut nunc quoq; auibus id genus in diluculo præcinentibus,proſiliant ad opera omnes,ceu mulctam ueriti. Eſt huic aui,quod equidem relatu dignum cenſui, amoris intellectus, & quod miremur,in hominẽ. Autor quippe Nicander eſt, ſecundum, qui Pincerna regius fuit in Bithynia,à Gallo amatum eximie,cui nomen foret Centaurus. Quanq; alibi etiam ab anſere puerum amatum prodit Clearchus in Eroticorum primo. Nomen pueri Theophraſtus non tacuit,Amphilochum appellatũ tradens,ac genere Olenium. In Leucadia uirginem eatenus adamauit Pauo, ut ea functa humanis, commoreretur. In arce porrò Heleorũ Pallados galeæ inſidet Gallus,expugnacis,opinor, naturæ argumẽto,ſed,inquit Pauſanias,Mineruæ ſacram arbitrari,quam ἐργάνην uocant,poſſumus auem hanc.

¶ An ſit in uerbis omnino uis ulla. Curq; in ſacris plærunq; barbaris uterentur uocibus.

CAPVT XIIII

QVAESTIO diu agitata ueteribus eſt,inſitne uis aliqua uerbis, certa quadam enuntiatis formula. Equidem Chriſtianæ ueritatis cultor qui poſſit inficiari? quando princeps ille rerum,ac ſummi patris filius, ex uero Deus uerus præfatione ſacerdotis breuiſſima ſeuocet, eliciaturúe à cæleſti ſede? Cui ſimile quiddam & Priſcorũ uana ſuperſtitio aut habuit, aut credidit, quando & Tullum Hoſtilium Piſonis tradidere monumenta, ex Numæ libris, eodem operatum ſacro,Iouem elicere cælo,quem & inde Elicium uocabant, quod in faſtis cecinit Poeta nobilis,conatum,cum parum ex formula quadam obiſſet, de cælo ictum, atq; cum domo deflagraſſe. An non & Olenum Calenum uatem fortunam Romani imperij aſtuta interrogatione depeculari adortum,frequens prodit hiſtoria? Porrò an nõ ſcimus, uerbis alijs impetrantem, alijs depulſorem, alijs uero commendantem ſolitum precationem peragere? Quin & ueteri ritu,nequid uerborum præteriretur, aut præpoſtere enunciaretur, conſueuiſſe de ſcripto præire aliquem. Cur uero, inquit Plinius, primum anni incipientis diem lætis precationibus inuicem fauſtum ominamur? Cur publicis luſtris

etiam nomina

etiam nomina uictimas ducentium proſpera eligimus? Cur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus? In duodecim tabulis nonne excantatas legimus fruges, & mali carminis incantationes? Non pauci & Serpentes recantari poſſe, putant, contrahiq; Marſorum cantu etiam in nocturna quiete. Sed, utcunq;, iudicet de his uita. Illud utiq; mirari me plurimum, fateor, contexi etiamnum tempeſtate noſtra ab id genus maleficis excantamina quædam uerbis prorſum ignorabilibus, conſtanſq; opinio eſt, efficaciſſimum eſſe modum eum, nec demutare ullo modo eſſe fas. Quæſitum hoc olim quoq; & à doctiſſimo Porphyrio, quid ita uterentur ſacerdotes plærunq; nil ſignificantibus nominibus. Quæſtioni, ut quæ aduerſus Gentiles ſcribit beatus Thomas, nunc omittam, nititur occurrere Iamblichus inter Academicos cognomento diuinus, aſtruens nomina eiuſmodi nobis prorſum incognita, inſcitáq;, habere tamen apud Deos notiones ſuas. Nam & quorundam ſignificata nos eſſe aſſecutos, diuinitus intellectu eorum inſinuato, eſſe nihilominus modum in eis ſignificandi ineffabilem. Si uero quæritur, cur inter diuinorum nomina, cæteris barbara anteponantur, Illa affertur ratio, Quia ſacrarum gentium, uelut Aegyptiorum, Aſſyriorumq; totum Dij ſermonem approbauerunt, tanq̃ ſacris maxime congruentem. Propterea, inquit, communes dictiones, modoſq; loquendi arbitramur cognatæ ad Deos dictioni, orationiq; adhibendos, præſertim quia antiquior, primuſq; extitit modus hic loquendi. Et quoniam prima nomina diuinitus acceperunt, dum ea cum propria lingua miſcerent, tanq̃ cum familiari, conſentaneáq; illis uoce contemperantes, ita nobis ſeruanda perpetuo tradiderunt. Adijcit porrò, non eandem prorſus mentem ſeruare nomina in aliam tralata linguam, ſed eſſe ſingulis gentibus propria quædam, quæ alijs uocibus ſignificari nequeant. Quod ſi maxime interpretari poſſint, non tamen eandem permutata ſeruare potentiam. Habere inſuper nomina barbara multam Emphaſim, id eſt, inſinuationis, demonſtrationiſq; efficatiam, habere & conciſam breuitatem, minimum uero ambiguitatis, & uarietatis, multitudiniſq; uerborum. Propterq; omnia hæc ſuperis congruere maxime. Deniq; concludens, ritus adorationis antiquos conſeruandos eſſe ait, intactos. Siquidem eorum demutationem fuiſſe cauſam, cur debilitarentur uota, quando Græci natura rerum nouarum auidi, & præcipites, inſtarq; nauis ſaburra carentis, nil habentes obfirmatum, ac ſtabile, non cuſtodiſſent ab alijs accepta, ſed deluxaſſent ſubinde, ac multa demutaſſent. Barbaros uero, ut ſunt moribus graues, ac firmi, in eiſdẽ perdurare ſermonibus inconcuſſos, proindeq; eſſe Dijs amicos, & gratas offerre orationes, quas nulli unq̃ ratione quapiam permutare ſit fas.

¶ Aethiopum nigredinis, & uibrati capilli ratio. Interibi quid ſit, reſolui in terram, & aquam. Item de Pedibus, Vnguibus, Dentibus, Semine Aethiopum. Refellitur Herodoti opinio. Tauri Aethiopici, qui dicuntur Rhinocerotes.

CAPVT XV

AETHIOPVM nigriciem omnino exuſtioni, & ſuperficiali calori, qui non in corde reſideat, ſed in extremis ſupernatet, Alexander putat aſcribendam. Cui rei argumento illud eſſe, populos eos, cum æſtuoſiſſima incolant, timidos item eſſe, ac effœminatos. Scythas uero, qui in gelidiſſima ſunt regione, albos eſſe, & animoſos. Quod ipſum etiam Gallis ferè uſuuenit, quibus in corde, ac Iecore naturalis ſubſiſtit calor, ac nidulatur, nec ad extima ſe magnopere promit. Indicio eſt cutis candor. Inde fermè prouenit euentus quoq; is, ut febricula inferueſcens Aethiops plurimum commoriatur, quod inſito ardore, & conſequenti ſiccitate contingere, exploratiſſimum eſt. Fit nanq; in eis ὥσπερ ἀναστοιχείωσις, id eſt, uelut reelementatio, ut interim ita dicere permittamur. Et humectum, quod in eis perexiguum eſt, abſumptum, ac exhauſtum, reliqua item ad exitum perducit elementa. Calidum quippe alimenti fugit inopia. Caliditatis profligatione cooritur frigiditas. Adoritur ſiccitas, & craſſatur humiditatis eiectione, quo nomine extincta corpora ſicca euadunt, & frigida. Ex quo & literarum parens Homerus, cum ſciret, duo quidem elementa diffugere, ὡς λεπτομερῆ, καὶ κουφότατα, id eſt, ut tenuium partium, ac leuiſſima, Duo autem in extinctis corporibus reliqua fieri, non abſurde inquit,

ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Hoc eſt, uerum quilibet è uobis aqua, terráq; fiat, ſiccitatem, & frigiditatem dicens. Aurelius uero Macrobius naturalium primo, A terra, inquit, uſq; ad aquam ſpatium neceſſitas à Phyſicis dicitur, qui à uincire, ac ſolidare creditur, quod eſt in corporibus lutulentum. Vnde, inquit, Homericus Cenſor, cum Græcis imprecaretur, Vos omnes, inquit, in terram, & aquam reſoluamini, in id dicens, quod eſt in natura humana turbidum, quo facta eſt homini patria concretio. At Plutarchus in libro de Homeri uita, Xenophanes inquit, Colophonius aquam prodidit, ac terram prima eſſe rerum principia, id opinor, ex illo Homerico trahens, Reſoluamini in terram, & aquam. Significat enim reſolutionẽ in elementa, ex quibus conſtant uniuerſa. Homerico utitur teſtimonio Hippocrates quoq; cum ait, συνίσαται γὰρ ζῶον ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὰ εἰρημένα. ἐς τὸ αὐτὸ, ὅθενπερ συνίστατο, ἕκαστον, ἐνθαῦτα καὶ ἀπεχώρησεν. ἀλλὰ καὶ ὅμηρος ἔφη, ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Meminit in Medicinæ εἰσαγωγῇ Galenus quoq;, docens conſtare hominem non ex elementis ipſis, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀναλόγων αὐτοῖς. Cæterum ne ab Aethiopibus abeamus longius, eadem caloris uis efficere prorſus uidetur, ut Aethiopum uibratus ſit crinis, Scytharum uero, ac omnino in Septentrionalia redinantium promiſſus, Nam arefactus capillus reflectitur, atq; incuruatᷓ. Sicut & alia. Etenim primo Canonis Auicenna, feruidæ, inquit, habitationis loca capillos nigrore inficiunt ob uehementem uaporum fumidæ naturæ aduſtionem, ex quibus progigni capillos conſtat. Vibrari autem contingit eo planè modo, quo & uſtulata coria. Porrò & feruoris, ſiccitatiſq; redundantia imbecillior fit percoquendi cibi facultas, abundanti uero facta reſolutione, humectationis quoq; facultate detrita, præmaturum contingere ſenium, neceſſe eſt. Quippe conſeneſcere anno triceſimo Aethiopum gentes, liquet, quas & meticuloſas ſcimus ex numeroſa ſpirituum reſolutione. Verum, ut ex quinto de animalium generatione conſequimur, & ex Galeno, Complexionum ſecundo, Capillorum criſpitudo euenire plurimum ratione duplici uidetur. Altera eſt, quam expoſuimus caloris ui, ac ſiccitatis. Altera eſt de meatuum tortuoſitate, per quos egrediuntur. Vt enim hi diſpoſiti ſunt, ita & capilli emergentes afficiuntur. Contingit hoc quandoq; ex uaporis item debilitate, ac cutis duritie. Nam erumpens capillus adeo tenuis eſt, ut ſe minus ualens tolerare corrugetur, contrahatúrq;, quod filo contingit, ſi ui per arctum tranſeat. Sed uibratio hæc haud ſanè decora eſt. Verum caloris ratio eadem efficere item creditur, ut Aegyptij, Aethiopeſq; blæſis ſint pedibus. Nam quemadmodum ligna, ita etiam corpora animantium deprauari à calore ſolent, quod in capillis probauimus. Criſpitudo uero ueluti pilorum blæſitas eſt. Porrò unum uidetur mirum. Cum ſint, ut uidemus, nigerrimi Aethiopes, & compares habeant ungues, cur nam eorundem dentes non candidi modo ſunt, ſed q̃ cæterorum candidiores? At ſi acrius intueamur, nulla prorſus admiratio fit reliqua. Vngues etenim nigricant, quia cutis etiam nigra eſt, & ex cute ungues proueniunt, hoc eſt, ex nutrimenti ſuperfluo, terreſtri, delato exterius ad cutem. Vnde denigrantur quidem, ſicuti nutrimentum carnis, & uapor nigricat, ad cutem foras attractus, caliditate Solis adurente. Nec tamẽ inde credendum, ſuperfluitates omnes eiuſmodi in hominibus eſſe nigras. Quod falſò de genitali ſemine adcredidiſſe Herodotus uidetur. Semen enim omniũ album eſt, ſpiritus admixtione, ut docuit ſcienter Ariſtoteles. Nam genitura ſpuma eſt, ſpuma autem alba eſt. Quod nec antiquos homines latuiſſe uidetᷓ. Nanq; Deam, quæ rei uenereæ præeſt, ab ea ipſa facultate Aphroditen nominarunt. Dentes uero ideo candent, quia albeſcere illa ſolent, quibus uis Solis humorẽ detrahit, dummodo nihil inficiatur. Exhalat enim redundans humor, congregatᷓ uero, & cõdenſatᷓ purius humidum. Quo modo ceram albeſcere cernimus. Cutem uero ſuperinficit calor ex aduſtione humidi ad ipſam attracti, nec euaporantis, atq; ab exhalatione alterius impuri. Dentes minime. Sed totus eorum humor in uaporem à calore conuertitur, atq; exhalatur, quod fit item in oſſibus defoſſis. Hac enim ratione eadem albiora ſunt. Porrò, ut locum hunc dudamus quandoq;, ſciendum, quia de Aethiopibus mentio eſt, Aethiopion item dici Lydiæ regionẽ quandam, à qua Dianam uolunt Aethiopiam appellari, uel quod, cum apud Aethiopas ageret, eam Apollo abduxit. Alij uero παρὰ τὸ αἴθειν deflecti putant. Eandem putantes, quæ & Luna, ut Callimachus. Aut quia ſit Hecate, quam ſemper facibus eſſe inſtructam, creditum eſt, & Eratoſthenes prodit. Illud

fuerit.

ſuerit, uelut Corollarium, quod in Bœotijs rebus ſe uidiſſe Pauſanias monumentis prodidit, Tauros Aethiopicos, ab euentu nuncupatos ῥινοκέρως, id eſt, Rhinócerotas, in ſumma nare ſingulos cornu habere, ſed & ſuper id alterum, haud ſanè magnum. In capite uero ne initio quidem ullum omnino comparere. Sunt qui eodem quoq; nomine in Aethiopia proprij generis aues intelligant. Narem certe ῥῖνα dicunt Græci. Rhinon uero pellem nuncupant, & Scutum. Rhineæ ſunt nigriores Caricæ. Rhinobolos inueni pro uentis poſitos. Rhinen uocant auro fundendo aptum inſtrumentum, unde ῥίνην τεχνιτίχρυσον legimus quandoq;.

❡ Allegorice quæpiam de Atlante, ac filiabus, ex Græco penu præcerpta. Maia, ſeu Mæa, id eſt, μαῖα, ꝗ uarie uſurpetur à Græcis autoribus.

CAPVT XVI

LEGEBAMVS nuper interpretamenta quædam in Heſiodum, à Ioanne Grammatico non omnino inſcite, aut abſq; genio concinnata. Ex ijs paucula hæc, propter eos, qui poetis acrius inuigilant, & unam inde ſibi apposcunt palmam, præcerpſimus. Atlas inquit, Axis eſt, hemiſphærium utrunq; diuiduum faciens, diſpeſcenſq;, quod ſupra terram, quodq; infra eſt. Iapetum uero patrem cæleſtem intelligimus motum. Quippe initijs rerum corpore hoc, & mundana mole confuſanea, partium ordine indiſcreto, aerem contigit motum ſortiri celeriorem, atq; ita Hemiſphærium utrunq; diſparari, & omnino in artus digeri. Atlantis filias celebrant Poetæ Pleiadas, Hyadaſq;, & aſtra item reliqua, quod poſt molis uniuerſæ digeſtionem, ſecretionemq;, cœperint aſtra uiſitationem facere. Columnas uero continere memoratur Atlas idem,

αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.

Has non ferè eſſe aliud interpretamur, ꝗ Polum utrunq;, Boreum, Notiumq;. Sunt qui ſcribant, eidem filias fuiſſe duodecim, & filium Hyantem, quem in Libya peremerit ſerpens. Proinde quinq; ex ſororibus fletu, ac mœrore cōtabuiſſe, quas mox in aſtra tranſtulerit Iupiter, quæ ſint, & dicantur Hyades, quarum legantur apud Heſiodum nomina. Phæole, Coronis, Cleia, Phæa, Eudora.

νύμφαι, ἃς ὑάδας καλέουσι φῦλ᾽ ἀνθρώπων.

Proclus uero Diadochus in eundem Heſiodi locum, ſeptem tradit Atlantis filias Pleiadas, Celæno, Steropen, Meropen, Electram, Alcyonem, Mæam, Taygetam. Cæterum non eſſe has aliud intelligit, ꝗ δυνάμεις ἀγγελικὰς τῶν ἑπτὰ σφαιρῶν, id eſt, angelicas ſeptem ſphærarum uires, & Cælæno quidem Saturniæ Sphæræ. Steropen Iouis, Meropen Martis. Electram Solaris. Alcyonen Veneris. Mæam, ſiue Maiam Mercurij. Taygeten, Lunæ. Illud operæ leuioris hic planè adiecero, μαῖαν Græcis nunc patris, matriſq; matrem ſignare, qua uoce, ut patria paſſim utantur Patauini, pro Amita, nunc etiam nutricem, ac eam, quæ medelæ cauſa parientibus aſſiſtit, quæq; umbilicum præcidit, quam ὀμφαλοτόμον etiam nuncupant. Eſt & προσφώνησις πρὸς πρεσβύτιν τιμητική, id eſt, honeſta aduerſus ætate grandiorem allocutio.

❡ Qui dicantur ſuper Chœnice ſedere, ex Pythagoræ ſymbolo. Quid Chœnix, Chœnicides. Plemnæ, Chnoæ, Plemæ, Torma, Enalata, Hamaxedonia. Declarant item Pythagorica quæpiam. Interibi de Sole inuiſibili ex Platone, necnon de patre, ac filio, & mundi anima. Cheniſcus. Aries Phryxi. Taurus Europæ.

CAPVT XVII

PYTHAGORAM illum ſapientiſſimum, ob idq; præcipue tanto dignum nomine, quod eo ſe indignum perpetuo exiſtimarit, multa, & præclara reliquiſſe præcepta, legimus, ſed ſymbolice admodum, & operte. Reliqua nunc ad diſcuſſionem nō reuoco. Quæ ad præſens negotium faciunt, adducentur ad partes, præſertim, quæ in aliorū cōmētarijs non rebulliunt. Nec quenꝗ; hoc nomine inceſſimus, quod inhumanū eſt, quando & M. Tullius primæ

adeo inter latinos notæ Serapionis partem uix milleſimam aſſecutum ſe, non erubeſcit fateri, & id ad Atticum ſcribens. Adagium nobile eſt in eos, qui parum ſecundum hominẽ uiuunt, plurimumq́; obbruteſcunt, bonumq́;, ſi non in plantas quoq; abeant. Super Chœnice ſedent. Eſt uero Chœnix, ut hoc explicetur primum, latine quam Semodium dixeris. Poſitum uero id uocabulum apud Herodotum libro ſexto. Regibus, inquit, Spartæ ad cœnam non euntibus mittuntur binæ Chœnices farinæ, & uini ſingulæ Cotylæ, id eſt, Sextarij, præſentibus dupla dantur omnia. Lectum in Athenæi monumentis eſt, Corinthios eò felicitatis profectos, ut ſeruorum myriadas ſex, & quadraginta poſſederint, ex quo Pythiam arbitrantur Chœnicometras appellaſſe eos. In Plutarchi Sympoſiacis, Homochœnicas poſitos inuenio pro ijs, qui eidem accumbunt menſæ. Grammatici Modio Chœnicas octo & quadraginta contineri ſcribunt. Cuius numeri ſexta pars octo habet, cuius dimidium, id eſt, quatuor dicitur Tetrametrum, & Hemiectus, id eſt, ſextæ partis dimidium. Sunt & in Rhota Chœnicides, quas Plemnas item uocant, id eſt, Modiolos, Syringas quoq;, id eſt, foramina, quibus Axis inſeruntur ſumma, inuenio Chnoas etiam dici, uelut monſtrat Sophocles. Dicuntur uero Plemnæ, id eſt, πλῆμναι, quoniam ab Axe impleantur. Plemas uero undas accipiunt, in Oceano præcipue, unde ſit Plemyra, id eſt, inundatio. Nam apud Athenæum eſt Plemochoe figlini ſpecies. Nec illud reticuero, quoniam excurſus hoc genus ſtudioſis arriſuros, ſpondet animus, Plemnam rotæ uocari quoq; Tormam. Suam habent & Cretenſes Tormam. Cui qui præficitur, Tormarches nuncupatur. Pauſanias erudite uerbum inde concinnauit ἐκτορμεῖν, quo ſignificatur excurſus præter id, quod deceat. Poſtremo, qui rotam prohibent exire Clauiculi, uocant Enalata, id eſt, ἐνήλατα, quæ item Hamaxedonia recte uocitaris. Sed ut ad inſtitutum reuertamur, quid multi in huius enarratione ſymboli in medium cõtulerint, ne Aſymboli planè uenirent, recenſere non uacat modo. Publica materia eſt, in rem præſentẽ ire, omnibus licet. Equidẽ, ſi extra q̃ Plutarchus, tantus in literis literatis uir diſpicere potuerit, aut alius quiuis, excogitare quippiam nefas omino cenſeri nec debet, nec poteſt, profundius aliquid, & à prioribus, etiam ſi illorũ nominibus ſemper aſſurgimus, necdum perſpectũ, in eo tam inuoluto, tamq; modo gryphi contexto ſymbolo latere cõtenderim. Id demum innoteſcet, ſi ſenſum alterum produxerimus, quem uiri de literis benemeriti ingenium ſolertiſſimum, & Platonicis initiatum ſacris nõ improbauit. Præcipit ergo autor clariſſimus primo, ne ſuper Semodium ſedeamus, eo nimirum nomine non utiq; cibaria, nec quid eiuſmodi concipiens, ſed rationalem animæ partem ſignans myſtice. Ea enim potentia, tanq̃ Chœnice nunq̃ fallente, omnia metimur, iudicamus, examinamus, mittimus in digitos. Propterea ne ignauo, ac torpenti otio, & reſina, ut ille ait, pigriore, cauendum inſinuauit, tacitis uelut ambagibus, præſignis Philoſophus, rationis actum remittentes amittamus etiam, ſicuti Muſonius dicebat. Quin dialectica exercitatione, ac regula dirigamus aſſidue, & excitemus. Præterea, inquit Pythagoras idem, ne aduerſus Solem emingamus, aut inter ſacrificandum ungues reſecemus. Innuens occultius, poſtq̃ per moralem philoſophiam ſuperfluentium uoluptatum illecebras reſecuerimus, ac uelut eminxerimus, & unguium præſegmina, tanq̃ acutas iræ prominentias, & animorum aculeos excuſſerimus, mente ſedata prorſum, ac depurata diuinæ demum rei intendere. Vt ſic demum contemplationi nos ipſos addicamus, mancipemuſq;. Cuius pater, ac Dux merito dicitur Sol. Siquidem ante hunc, quem uidemus, Solem, Plato alterum in mundo cogitat inuiſibili, imaginem Dei patris primam, uerumq; filium. Hoc nequis forte male feriatus riſu, & quidem Megarico per inſcitiam excipiendum putet, ceu in hoc Philoſopho probabilia hæc non ſint, de patre, ac filio recondite, ac diuinitus in epiſtola ad Hermiam Plato ſic propemodum ſcribit. Vtendum eſt nobis pacto, & lege certa, teſtando Deum rerum omnium ducem præſentium, & futurorum, ac Ducis, & Cauſæ patrem dominum. Qua in parte doctiſſimorum ſententia eſt, per omnium Ducem, Mundi animam intelligi, quæ, quia ſit motus principium, per triplicem temporum gradum omnia explicet. Vbi uero patrem dicit, & dominũ, ſummum deum, ipſumq; bonum ſignificari. Mediam uero inter hæc diuinam mentem inſeri, quoniam ita repetat, Ducis, & ſubnectat etiam Cauſæ. Nam apud Platonem ſæpe regis nomine ipſum indicatur bonum. Cauſæ uero appellatione mens. Ducis deniq; anima. Et quoniam Cauſa mentem ſignet, ideo aſtruunt

Platonici,

Platonici, intellectum ipſius Boni filium mundi Architectum proximũ extitiſſe. Proinde in Epinomide Plato, diuiniſſimum uerbum mundum uiſibilem exornauit. Sed & Platonicus Philon in libro de Cauſis, Conandum, inquit, eſt imprimis ad ipſum ens, id eſt, de quo dicitur, Ego ſum, qui ſum, aſcendere, aut ſaltem ad ipſius imaginem, ſacratiſſimamq; rationem, uerbumq; primogenitum. Porrò per huiuſmodi rationem, atq; uerbum fieri omnia ſecundum Heraclitum, & Platonem, Amelius item Platonicus aſſerit. Quanq; Alogij hæretici uerbum negant eſſe Deum, ſpreto Ioannis apoſtoli euangelio, & Apocalypſi. In ijs uero monitos omnes uelim, Platonicorum nonnullos Dei patris filium Deum per ſubſtantiam à patre, quod Arriani faciunt, ſecernere. Sed enim Iamblichus Aegyptiorum aduocat myſteria, in quibus patris, & filij ratio conſtituitur diuerſa, ſed eadem conceditur ſubſtantia. Extat & Mercurij myſterium nobile, Primus Deus, & unus primi pater eſt Dei, quem gignit in ſolitaria ſui permanens ipſius unitate. Eſt autem exemplar filij, qui nominatur ſuimet filius, & ſuipater, atq; unipater. Deus uere bonus. Ille enim fons eſt Idearum. A quo utiq; uno per ſe ſufficiens Deus ſe ipſum explicauit in lucem, propterea per ſe ſufficiens nominatur, ſuiq; pater. Eſt enim principium, Deus Deorũ, unus ex uno, ſuper eſſentiam omnem, principiumq; eſſentiæ. Quia uero de Chœnice diſertatum diu eſt. Hic poſtremo bonarum literarum candidatos uelim commonitos, ne falli quis paulo inſcitior poſſit, Cheniſcum ad Chœnicem pertinere nihil. *Sic enim græce* & ſcribitur, & enuntiatur, χήνισκος. Dicitur uero ea nomenclatura nauigium, Anſeris imaginem præferens in ſummo, quem uocant Græci χῆνα. Qua ratione illum item Phryxi κριὸν, id eſt, Arietem interpretantur eruditi, ſicuti Europen qui rapuit Taurus, apud Lycophronẽ non aliud fuerit, q̃ ταυρόμορφον τύπωμα, id eſt, Tauri forma præſignis nauicula. Quin in Libya fuiſſe nauigia legimus, quæ dicerentur Crij, ac Tragi.

¶ Quo ſenſu accipiendum illud Pythagoricum. *Stragula obuoluta* ſeruari debere. De Plotino obiter. Itemq; imaginem Dei annulo non inſcalpendam.

CAPVT XVIII

SED NOS ad Pythagoram reuocemus gradum à tantarũ rerum incomparabili excellentia, quarum contemplatione caligat mens, rapiturq; tranſuerſa, ueluti altioribus merſa tenebris. Eſt ergo Pythagoræ *Symbolum* aliud, *Stragula conuoluta habeto*, in hoc uero, ut in reliquis occluſiſſimũ latere, ac ænigmaticum ſenſum, nemo eſt, qui neſciat, *Sed* quo is pacto è latebris, & Heracliti antro ſit euocandus, non ferè eſt, qui in literas promat. Ego uero ſcientiſſimum Philoſophum *Stragulorũ* nomine inferiores animæ uires intellexiſſe, contenderim, quoniam rationi in capite ueluti in arce conſtitutæ ſubijciantur *Straguli* quadam imagine, quod obuolutum ſeruari debere præcipitur, quoniam iraſcibilis, ac concupiſcibilis potentia comprimenda ita eſt, ac retundenda penitus, ne diſiecta, proſilienſq; aduerſus rationis, tanq; principis, imperium conſurgat, Vel, ſententia non ita longius abeunte, *Stragulorum* nomine corporeos ſenſus accipe, qui obuoluendi ſunt, id eſt, conuertendi, ut Plotinus inquit, ad utens, hoc eſt, ad ratione pollentem animam, quæ plærunq; rapta tranſuerſim ita affici debet, perinde ac corpore non utatur, dum conſurgit altius, inſeritq; cælo caput, ac alias tumultuantes ſenſus conticeſcere cogit. Quin & anima ad hunc affecta modum, dolet, diſtineri ſe corporeis uinculis tandiu, quod feciſſe Plotinum Porphyrius ſcribit, adeo ut imaginem ſui nullam, aut ſtatuam effingi, uel duci ære, aut ratione alia pateretur. Ad quod ipſum ſymboli partem alteram ſpectare, prudentibus probari facile poteſt. Ita eñ habet. *Stramentis ſurgens collige ipſa, figuramq; confunde.* Porrò quid aliud per morum diſciplinã meditamur, q̃ ut animam à corporis ſequeſtremus affectu? Quid per ſpeculandi compotem ſciẽtiam aliud perquirimus, q̃ ut à ſenſibus abducamur longius. Propterea totum hoc philoſophandi genus eſſe mortis meditationẽ, grauiſſime prorſum dixit Plato, & eſt ab Aurelio Auguſtino adnotatum, & M. Tullius non eſt oblitus. Hoc ipſum deniq; Zoroaſtrem ueteris theologiæ autorem eminentiſſimum ſignificaſſe arbitror, cum eſſe alatam animam comminiſceretur, ac confractis alis labi in corpus præcipitem, rurſumq; lætius plumantem, ac denuo factam uolucrem ſuperna repetere.

Quid ſi

Quid ſi non aliud innuat ſymbolum id quoq; ex fontibus eiſdem, Dei figuram ne inſcalpas annulo? Quod ipſe ſic fermè interpreter. Quoniam & ſine cortice nare didicimus, nõ eſſe animã, quæ imago dei eſt, ex Platonis doctrina, merſandam in corpus, quo planè, uti annulo gemma, animæ uis contineri uidetur, nec mancipandam ſenſibus. Illud uero ex hiſtoria nos minime fallit, quandoq; capitalem admiſiſſe fraudem, qui Principis imaginẽ nummo, uel annulo inſcalptam latrinæ, aut lupanari, uel etiam obſcœnis, ut enotatum à Seneca eſt, intuliſſet. Ad quod ſi Pythagoricum id reſpectare, contenderis, nimirum in prætenuem, labantemq; reclinabis parietem. Et perſonam tibi induces, faciem minime.

¶ Delphorum ciuitatem dici Pitho. Pythium quòd multis habeatur locis. Pytheum quid, & qui Pythij. De Pythico nomo plura. Item de Pythone, quẽ uocant Delphinem, Delphicũ oraculum fuiſſe prius Terræ, ac Neptuni. Hexametrum qui cecinerit primus. Item pluſcula ad oraculum Delphicum pertinentia. Apollinis cognomina aliquot. Cur homo dicatur Phos. Phodes quid. Cognitionis eſſe innatam nobis cupiditatem.

CAPVT XIX

PYTHO, ut priſtina item reſpectemus interpellata præſepia, ciuitas erat in Phocide, cuius incolæ dicerent Delphi, unde eſt, πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ. Fuit & in Creta Pythium, in Gortynæ meditullio, cuius incolæ dicti Pythies, ubi & Apollinis uiſebatur templum. Erat & ſuũ Macedonſbus Pythium, ubi & Pythia fiebant. Porrò Pythium propè Aſtacenũ ſinum, unde Pythiani dicti, & Pythiana pocula. Pytheum uero dicebatur oraculi locus. Nam Spartæ Pythios inuenio nuncupatos, qui Delphos ad cõſultanda oracula mittebantur. Qui item publice cum regibus paſcebantur. Non negligendum uero illud, fuiſſe item Pythicũ nomon auleticum, cuius partes quinq; ex ratione expugnati ab Apolline Draconis, Pera, Cataceleuſmus. Iambicum, Spondeum, Catachoreuſis. Pera quidem, id eſt, πεῖρα. Dei conſilium habet, eſſetne dignus congruenſue certamini locus. In Cataceleuſmo Draconem prouocat. In Iambico pugnat, in quo & inflantur tubæ, quæ Salpiſtica uocant Crumata. Dicitur & Odontiſmus, id eſt, dentium arietatio, & fremitus. Quod Draco faciebat, cum ſagittis impeteretur. Spondeum uero uictoriam ſignificat. In Catachoreuſi Epinicia, id eſt, celebritas ex comparata uictoria ab Apolline continetur. Sunt qui aliter diſtinguant, & Anacruſin uolunt eſſe certaminis præludium. Amperam uero primum certandi periculum. Cataceleuſmum certamen ipſum. Iambum autẽ, & Dactylum Pæana, qui eiuſmodi efficiatur Rhythmis uictoriæ gratia. E quibus alter hymnorum ſit proprius, Iambus autem obloquiorum. Syringes uero belluæ deficientis langorem imitantur, efficiuntq;. Inuenimus, qui ſcribant, uiolentum fuiſſe hominẽ Pythonem, Draconis cognomento, qui dum ſagittis debellaretur, inter adhortandum proclamaſſe Apollinem ferunt, uel Latonem, ut Macrobio placet, ἵε παιὰν, id eſt, immitte feriendo, unde inoleuerit mos, ut conſerturi aciem ſic Pæanis celebrationem clamitent. Sed & Apollo Athenienſibus opem Dei aduerſus Amazonas implorantibus, uerbis iiſdem inuocari ſemet auxiliatorem, hortariq; præcepit. Illud non omiſerim, Delphinem nuncupari ab Apollonio libro Argonauticon ſecundo, Draconem ab Apolline confectum. Cuius etiam uerſiculos appoſui.

ὥς ποτε πετραίῃ ὑπὸ δειράδι παρνησσοῖο
δελφύνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξεν.

Id ipſum uero Interpres item comprobauit, addítq;, à quibuſdam maſculino genere pronuntiari, ab aliis fœminino, quod inquit, melius eſt. Quod autem Delphines uocaretur, qui Delphicum cuſtodiebat oraculum, Leandrus dixit, & Callimachus. In hac uero Delphici oraculi mentione adnotandum uehemẽter, proditum ueteribus, oraculum id fuiſſe γῆς, id eſt, terræ. Ac Daphnida promantin, id eſt, prædiuinatricem, quæ nympharum una fuerit propè incolentium. Sed enim apud Græcos olim circumlata ſunt carmina, quibus fuit titulus Eumolpia. Muſæi credebatur opus. In eo traditum, autor Pauſanias eſt, Neptuno, ac terræ oraculum fuiſſe commune. Ac terram quidem per ſe reſponſa dediſſe, Neptuno ad id ſubſeruiſſe Pyrcona, id eſt, πύρκωνα. Sic enim habet carmen,

αὐτίκα δὲ χθονίης σφῶν δὲ πινυτὸν φάτε μῦθον,
σὺν δέ τε πύρκων ἀμφίπολος κλυτοῦ ἐννοσιγαίου.

Inſequentibus

Inſequentibus porrò annis Themidi oraculũ eſſe datum, ferunt. A qua mox dono acceperit Apollo, Calauria Neptuno uiciſſim tradita. Quin & cõſtans tenet fama, Promantin fuiſſe principem Apollini Phemonoen, quæ Hexametrum quoq; cecinerit prima. Cæterum Bœo, id eſt βοιὼ indigena mulier, Hymnum quæ apud Delphos concinnauit, ab Hyperboreis eſſe conſtitutum cecinit oraculum, Ex quibus ὠλῆνα, id eſt Olena uaticinatum eſſe primum, ac primum quoq; Hexametrũ cecíniſſe. Carmen ita habet.

ἐνθάτοι εὔμνησον χρησήριον ἐκτελέσαντο
παῖδες ὑπερβορέων, παγασὸς, καὶ δῖος ἀγυιεύς, Et mox hymni fine,
ὠλὴν, θ' ὃς ἐγίνετο πρῶτος φοίβοιο προφάτας,
πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτάνατ' ἀοιδάς.

Parnaſum, à quo nuncupatur mons, fuiſſe Cleodoræ filium tradunt Nymphæ, à quo itẽ παρνασία νάπη, id eſt Parnaſius appellationem trahit ſaltus. Volantium præterea auiũ ad diuinationem eius quoq; ferunt inuẽtum. Corycium antrum à nympha Corycia dictum uolunt, à cuius filio Lycoro ciuitati factum Lycoriæ nomen ſit. Ex Lycoro Hyamus naſcitur, cuius filia Celæno Delphum ex Apolline concepit, à quo nuncupati Delphi. Sunt qui indigenam memorent uirum Caſtalium, cuius fuerit filia nomine Thyia, quæ Dionyſio conſecrata primũ, deo celebrauit Orgia, & Bacchico afflatis numine nuncupationem fecit, ut ab ea uocentur Thyiades. Caſtaliam aquam potu quoq; dulcem, à Caſtalio dictam tradunt, aut à muliere indigena, quam Acheloi filiã intelligi uoluit Panyaſis, Ita enim de Hercule ſcribit,

παρνησὸν νιφόεντα θοοῖς διὰ ποσσὶ περήσας,
ἵκετο κασταλίης ἀχελωίδος ἄμβροτον ὕδωρ.

Sciendum porrò ex Græcorum doctrina (Sunt enim & nobis cæca quodammodo teſtimonia, non Iureconſultis ſolum, quæ abſentia ingeniorum monumentis ſententiã poſteris ſuam dictare non deſinunt) Videri Apollinem non plus uatem, quàm philoſophum, quando & huic rei argumentum facile ſuggerant dei cognomenta. Dici ſiquidem ab ijs qui nũc primum Muſarum initientur ſacris, Pythium à diſcendi uſu, atq; interrogandi, quod πυνθάνεσθαι uocant. Delium uero, & Phanæum, ubi ueritatis quippiam interlucere incipit. Iſmenium autem ubi comparata ſcientia eſt cum loquendi facultate. Horium deniq; cum ſcientiæ facultas in actum promitur inſimul diſertando, philoſophandóq;. Apollinem porrò eundem διαλεκτικώτατον Græci autumant, quod oraculorum monſtrant plæraq;, eiuſdem quippe eſt, ſoluere ambiguitates, ac facere, quam rem eo rettulimus gratius, ut eum non eatenus imperitum cenſeas, quàm uidetur noſtrorum nonnullis, qui ita pronun tiauit, ſoluat Apollo. Aceſium Apollinem apud Heleos eundem Pauſanias putat, quem Alexicacon dicant Athenienſes. Nec mirum ita ex ſciendi, uel diſcẽ poteſtate cognominari Apollinem. Quippe Plutarchus ille doctiſſimus uitam hominis putat εἰς γνῶσιν ὑπὸ θεοῦ δοθῆναι ad cognitionem à deo eſſe contributam, quoniam cognitio non gloriam ſolum parit, ſed uirtutes in actum producit. Nam ſi latitaſſet Themiſtocles, Xerxem non reppuliſſet Græcia. Sed & hominem ipſum Græcos ueteres non aliunde magis φῶτα nuncupaſſe, à lumine, quod uocãt φῶς quàm ob inſitum, ac præualidum cognitionis amorem, quo inardeſcimus, ut cognoſcamus, cognoſcamúrq;. Etiã ſi non me fallit, Grammaticos ſcribere, dici φῶτα de loquendi uſu, qui ſit homini proprius παρὰ τὸ φῶ, τὸ λέγω. cui ſententiæ theologus etiamnum aſtipulari uidetur. Phodes uero, id eſt φῷδες maculæ dicuntur rubentes in cruribus ex ignis propinquitate nimia inductæ. Cæterum & animam ipſam ex philoſophis nonnulli eſſe ſubſtantiale lumen ſtatuere. præcipuo argumento id coniectati, quod ex omnibus inſcitiam maxime auerſatur, ac compaueſcit animus, obſcuráq;, & tenebris obuoluta refugit ſumma ui, ac perturbatur inde. Sic autem amabile putat lumen, ut nil ex ijs, quorum nobis iucunditatem natura conciliat, & gratiam, magnopere citra illud expetat. Qui uero inſcitum, ignorabilemq; ſe facit, tenebrarum alumnus, & uitam ipſam κενοταφῶν, id eſt citra cadauer ſepulchrum faciens, quod ſit editus in lucem, graue, ac moleſtum arbitrari uidetur, atq; inde ſe remis, ueliſq; abdicare. Quæ cum ita ſint, quid plurium cognitionem parit, aut quid demum cognobiles nos ipſos facit ualidius, latiuſq;, quàm ipſa ſcientia? hac ſiquidem principe ſe unuſquiſq; poteſt tollere humo, uictorq; uirũ uolitare per ora. Etiamſi plæ-

riſq; græcanicum illud arrideat ſæpe, λάθε βιώσας, ad quod alludens Oratius.
Nec uixit male, qui natus, morienſq; ſefellit.

Illud ex abundanti demum adiecerimus, quoniã multa de Apolline præſtruximus, Dici hunc ueteribus Latonæ filium, quam intelligi noctem uolebant, ex qua tanquam matre gigni Sol uidetur, quod ſignificat Sophocles, & interpretatur Euſtathius. Dicitur uero nox latona de obliuionis ratione, quæ conſopitis obuenire conſueuit. Additur Iupiter pater, quoniam fati pars quædam Apollo eſt, ac uelut μερικὸς ζεὺς id eſt particularis Iupiter, uel quia in aeris, & cæli feratur ambitu, quorum utrunq; Iouem dicimus. Adijciamus illud quoq; Vlion dici Apollinem apud Mileſios, & Delios, ſicuti cõmeminit Geographus, quod Hygiaſticum indicat, id eſt medendi potentem, quippe οὔλειν ſignat recte ualere, ſicut Diana nuncupatur Artemis, quod ἀρτεμέας, id eſt incolumes præſtat. Apollinem deniq; ratione uocant eadem μουσηγέτην, qua & Dionyſium μελπόμενον, ut autor Pauſanias eſt.

¶ De Cambyſis ueſania, & morbo ſacro. Qui dicerẽter Caberi Dij, & Pattaici. Anactes pueri. Cabareni, Cabus, Cabæſi. Item de Vulcano delibata paucula. Aphthæ quid. Vlpiani codex perpenditur. CAPVT XX.

CAMBYSEM Perſarũ regem ab ipſis natalibus graui admodum laboraſſe morbo ferunt, eum quidam ſacrum nominant, proindéq; multa ſæpe feciſſe, quæ uel infimæ fortunæ uirum dedecerent, nedum tantum principem, nam cuius corpus adeo infeſtaretur, eius ne mens quidẽ magnopere conſtabat. Hinc enim plæraq; per ueſaniam facta memorantur. De Prexaſpe quandoq; ſcitari perexit, cuiuſmodi me uirum inquit, arbitrantur Perſæ, aut qui nam de me ſermones ab eis inſtituuntur? Tunc is omnia inquit, illis arrident plurimum, te mirantur, tibi applaudunt, ſed unum nequeunt non improbare, quod uino largius, q̃ pro dignitate indulgeas. Ergo inquit Cambyſes ira præferuidus, mentiti ſunt prius, cum in Senatu rogante me, ecquid uiderer Cyro patri adæquandus, reſpondere, Cyro uideri me aliquanto præſtantiorem, cui adeſſent illius omnia, prætereáq; imperio adieciſſem Aegyptum, & mare. Quo tempore à Crœſo illam quoq; dici ſententiam, ſum memor, mihi quidem ò rex hoc uno ſaltem Cyro patre inferior uideris, quod necdum tibi eiuſmodi ſit filius, qualem te is & genuit, & educauit. Cæterum diſpice o Prexaſpes ipſe ne, an uerius deſipiant Perſæ. Etenim ſi filij tui in ueſtibulo reſidentis media cordis, nil fruſtrato ictu, ſagitta confixero, euidens fiet argumentum, uana eſſe, quæ garriãt Perſæ. Sin aberraro, delyrare me putato, ac nil ementiri Perſas, protinuſq; arcu arrepto, ac ſagitta in deſtinatum excuſſa locum, proſiliens gaudio diſſecari puerum iuſſit, ac ſe artifice dextra egregie collimatum oſtendens, an non inquit, fides inde tibi fit, haudquaquam me deſipere? Cæterum & illa furentis planè hominis indicia item uel manifeſta, quod templa, legeſq; ludibrio habebat. Nam cũ Aegypto foret potitus, Vulcani templũ ingreſſus multo deriſu eius ſimulacrum eſt inſectatus. Erat autem ſimillimũ ijs dijs, quos Pattaicos uocabant Phœnices, uel, ut aliqui ſcribunt, Pattæcos, in triremium proris circumferri ſolitos, Pygmæorum quadam imagine. Erat & in Aegypto Caberorum templum, quod citra fraudem, ſacerdote excepto, ingredi nemo poterat. id etiam irrupit Cambyſes, ac per multam iocorum licentiam ſimulacra ibidem erecta cauillatus omnia exuſſit. Conſtructa uero, confabricatáq; & hæc ipſa erant eodem ferè mẽſu, quo & Vulcani ſtatua. Porro diſcluſis item Conditorijs, mortuorum inſpectare cadauera, maximæ duxit uoluptati. Verum de Cambyſe ſatis, ſuperq;. Quod de Caberis facta mentio eſt, ſciendum, eſſe qui καβείρους dæmonas interpretentur, quamuis ſint & Caberij populi inferioris Aſiæ, quorum ſit ciuitas Caberia, ut inquit Stephanus. Erãt & in Bœotia Caberij, ut Pauſanias libro nono. Cabarni Cereris ſunt apud Parios ſacerdotes. Cabus uero, id eſt κάβος frumentaria eſt menſura. Vnde Cabæſos dicimus, qui expleri nequeũt. Pherecydes ſcribit, ex Cabera Protei filia, & Vulcano tres Caberos, totidemq; Nymphas Caberidas eſſe ortas, & utriſq; templa eſſe dicata. In Lemno uero, ac Imbro Caberos præſertim honori habitos. Erant & Teletæ Caberorum in Samothracia, eorum nomina etiam

na etiam Mnaſeas appoſuit. Sunt uero quatuor numero. Axieros, Axiocerſa, Axiocerſos. Sed per hos intelligi putant; Cererem, Proſerpinam, Plutonem. Adijciunt & Caſmilũ, qui ſit Mercurius, qđ ſcribit Dionyſodorus. Dici uero Caberos putant alij à Caberis, qui ſint in Phrygia montes, quoniã inde ſint tralati. Sunt qui duos tantum Caberos initio fuiſſe tradant, maiorem quidem natu Iouem, & Dionyſium iuniorem. Memorabile uero eſt, quod de Caberorum narratur Teletis. Iis ſi quis fuiſſet initiatus, quantalibet mare occupaſſet hyems, euadebat, qđ de Vlyſſe proditũ memoriæ eſt. Hac item ratione diſſidentibus ad Troiam Græcis, Agamemnonem facile ſeditionem conſopiſſe, cum in uentris ambitu Porphyrida haberet, id eſt purpuream Tæniam, quam eo loci iis imbutos ſacris habere, moris erat. Apud Amphiſſam Locrorum ciuitatem Telete fiebat ἀνάκτων παίδων. Eos aliqui Dioſcuros intelligunt. Alij Curetas. Sunt qui etiam καβείρους, uti autor Pauſanias eſt. Quod uero de Pattaicis item dijs cõmeminimus, ſciendum eſt, horum ſcribere, dici Pattaicum, ſiue Pattæcum quaſi apatæcum, extrita de principio litera, quæ adimi in plæriſq;, aut adijci quandoq; ſolet. Sicuti à Memphiticis dicitur Vulcanus Phthas, ſed in Græcorum doctrina etiam Aphthas. Sunt & ſuæ medicis Aphthæ, uerum ea intelliguntur oris ulcera, quibus præcipue infeſtentur infantes. Vnde Aphthiphum corriuari placet eruditis, quem eiuſmodi uexet affectio. Atq; ita reponendum in Gellianis codicibus libro quarto, & apud Vlpianum, digeſtis de Aedilitio edicto, ut ſic deniq; redeat in artus luxata lectio. Quæſitum eſt, inquit Iureconſultus. An balbus, & bleſus, & Aphthiphus iſq; qui tardius loquitur, & Varus, & Varicus ſanus ſit. Et opinor ſanos eſſe. hactenus Vlpianus. At ſi ſunt oris ulcera Aphthæ, quæſo qua nam ratione ulceroſus fuerit ſanus? Sed audi Aeginitæ Pauli ſententiam medicinæ primo, Adnaſcitur inquit, infanti ulcus, quod dicitur Aphtha, tribus generibus, unũ ſubalbidum eſt, aliud ſubrubens, tertium uero nigrum, ut Eſchara, peſſimũ hoc, καὶ θανατηφόρον, id eſt maxime mortiferum. Porro uidetur inibi Iureconſultus locutionis, & linguæ prauitatem attingere. Quo fit, ut, ſi diuinare permittimur, malim Atyrophonũ, uel Athyrotum ſubſtituere, quibus feſtinata nimis in loquendo celeritas ſignificetur. Incommoda forſan & hæc, ſed minus.

¶ Qui nam fuerit Hyperbolus Athenis. De Saxo, quod Hyperbolum uocant. Hypobolus ager qui, & Aſtictos. CAPVT XXI.

HYPERBOLVM Chremidis filium, Charonis fratrem, prauitate, ac uerſutia in fallendo præſignem fuiſſe ferunt. Lucernas quandoq; factitauit, uẽdiditq;, ſed nec ſynceriter, nec citra fraudem, plumbum immiſcebat æri, quo ponderoſiores factæ maius demererẽtur pretium, alioqui & peruerſiſſimis erat moribus. Hic tamen poſt Cleonis potentiam ductare populum Athenis adortus eſt. Primus, ut aiunt, ex infima nota gradum illum adeptus. Cum nobiliores uereri populus cœpiſſet, ne Democratiam ſoluerent. demum & ipſe teſtulis eſt labefactatus, ut comme minit libro octauo Thucydides, non timore aliquo potentiæ, uel dignitatis, uerũ ob prauitatem, & ciuitatis dedecus. In Samum profectus inimicorum inſidijs interijt. Ac defunctus eius culeo inſutus in mare eſt præcipitatus, quod ſcribit Theopompus. Hyperboli meminit Antiphon ad Nicodem. Andocides de eodem ſic ferè prodit. De Hyperbolo quidem dicere erubeſco, cuius pater, inſcripto uultu, etiamnum in Argyrocopeo, ita uocant, ubi cuduntur nũmi, publice ſeruiuit. Matrem uero uenditaſſe panem ferunt. Inceſſitur porrò Hyperbolus, ut litigioſus, imperitus, ὀψιμαθὴς, id eſt qui ſero diſcere exorſus ſit. Præterea, quod ſcitu equidem arbitror dignum, Hyperbolos dicebant lapides, quibus ad ceruicem religatis, conſcelerati in profundum demergebantur, Ariſtophanes, ἄρας μετέωρον, ἐις τὸ βάραθρον ἐμβαλῶ, ἐκ τοῦ λάρυγγος ἐκκρεμάσας ὑπέρβολον, id eſt tollens ſublimem in barathrum deturbabo, appenſo ex ceruice Hyperbolo. Hypobolũ uero, quod nec ſcitu indignum eſt, agrum dicebant creditoribus obnoxium, lapidis indicio, uel columnæ, proinde de eo ſic pronuntiabant ἐστίχθαι τὸ χωρίον, id eſt ſignatus eſt ager. Nam huic diuerſum Aſtictum uocabant, id eſt ἄστικτον.

¶De Hyperboreis, Arimaſpis, Abari. Arimphæis, necnon de medicamento, quod dicatur Rhaponticum. CAPVT XXII.

HYPERBOREORVM unguēta, & pollucibiles dapes, ut in locis illis, poſt quas euidens cōſequatur exitium, in prouerbium uenire poſſe, animaduerto ex hiſtoria. Quippe ponè mōtes Ripheos, ultráq; aqlonē gēs felix, ſi credimus, quos Hiperboreos appellauere, annoſo, ut Plin. inquit degit æuo, hoc eſt annis mille, ut alij produnt, & rettulit Strabo. Ibi creduntur eſſe Cardines mundi, extremíq; ſyderum ambitus. Viritim, gregatím q; diſcordia ignota, & ægritudo omnis. Mors non niſi ſatietate uitæ, epulatis, delibutíſq; ſenibus luxu, ex quadam rupe ſalientibus. Hoc illis ſepulturæ genus beatiſſimum. Antimachus eoſdem cum Arimaſpis Hyperboreos facit. Quos eſſe uiros Scytharum unoculos, Herodotus ſcribit, ita nuncupatos, quia illarum gentium uocabulo Arima unū ſignat, Spu uero oculum. Sed quod mirum ſit, uidetur autor idem alibi fabuloſum arbitrari. Qui tamen uerſus quoſdam Arimaſpeos nominat, ab Ariſteo cōditos Proconneſio, ſicuti Strabo item ſcribit. Qui etiam putat, ex Scythica forte hiſtoria luſcos Cyclopas ab Homero tralatos. Damaſtes uero in libro de gentibus, ultra Scythas, inquit, Iſſedonas incolere, ſuper hos Arimaſpos, ulterius eſſe Rhipæos montes, ex quibus flet Boreas. Vbi ſint etiā perennes niues. Poſt hoſce montes Hyperboreos pertingere ad mare. Hyperboreos tradit Diodorus, Græcis quidem omnibus, ſed Athenienſibus precipue, atq; Delijs ſocietate, ac beneuolentia fuiſſe iunctos. Præſto eſt & in hiſtoria hac miraculum aliud. Nam Abarin hyperboreum ferūt, ſagittam per orbem terræ circūtuliſſe, nihil omnino ueſcentem. Hunc Abarin Seuthæ filium, nō ignarum literarum oracula ſcripſiſſe, traditur, quæ Scythica nuncupentur, & nuptias Hebri fluminis, Apollinis aduentum ad Hyperboreos, ratione metrica, abs quo ſagittam acceperit, quā diximus. Huius & Gregorius theologus cōmeminit in Epitaphio ad magnum Baſileum. Narrantur & in regionibus illis Arimphæi haud Hyperboreis diſſimiles, quibus, ut Hyperboreis, ſedes ſint nemora. Alimenta baccæ. Capillus iuxta fœminis, uiríſq; probro detur, ritus clemens. quo nomine etiam ſacros haberi, inuiolatóſq; eſſe etiam feris accolarum populis, nec ipſos modo, ſed illos etiam, qui ad eos perfugerint. Illud obiter adnotauerim, quia de Scythia mentio eſt, eſſe Rha Scythiæ fluuium, de quo inditum ſit medicamini præſtantiſſimo nomē, quod Ammianus ſcribit, nam Rha barbarum, uel ponticum nuncupatur. Aut etiā Rheon. Pontica radix inquit medicinæ primo Paulus, καλεῖται ἐπιχωρίως ῥᾶ.

¶A mari habitandum procul. Maritimos mores dici de impuris, ſordidíſq;.

CAPVT XXIII.

PLATO in libris de rep. fugiendum eſſe mare, cenſuit, perinde ac improbitatis magiſtrum. Nam ut ab eo quiſq; maxime remotus ſit, ita optime rem publicam adminiſtraturū. Mare attingentes, inquit Strabo, deteriores effecti latrocinari cœperunt, & hoſpites mactare, quandoquidem multis impliciti, in eorum luxuriam, & lucra ſordida, ſocietatemq; auaritiæ dilapſi ſunt. Hinc factum, ut maritimi mores ex adagio pro peſſimis celebrentur, ac ſordidis.

¶Coniugalis amor quatenus progredi debeat. Coniunx dicatur, an coiux. Pulchritudo triplex. Amor item triplex. Concubitum ab ijs excludi. Platonis Apologia. Laus amoris. In quibus uituperetur Plato, curq; eū Satonem, non Platonē nuncuparit quidā.

CAPVT XXIIII.

SEXTVM in ſentētijs ſcripſiſſe, autor Hieronymus eſt, adulterū eſſe, quiſquis in uxorem ſuā ardētior eſt amator. Quippe in uxorem alienā omnis amor turpis eſt, in ſuam uero nimius. Sapientis eſt, uxorē amare, ſed iudicio, nō affectu. Libidinis pruritus rationis examine reprimendi, nec præcipites ferri in concubitū debemus, fœdius nihil, q̄ uxorē amare perinde ac adulteram. Venit in mentem hiſtoriæ, cuius autor Seneca eſt, qui à ſe cognitū quendā

teſtatur,

teſtatur,ornatū hominem,qui exiturus in publicum faſcia uxoris pectus alligabat,& ne
momento quidem præſentia eius carere poterat,potumq; omnino nullum ſibi,niſi alte/
rius prægustatū labris,uir,& uxor hauriebant,alia item plæraq;,nec inepta minus facien
tes,in quæ improuida uis affectus erumpebat.Origo quidem amoris honeſta erat, ſed
nimietas deformitate non carebat.Nil aūt referre arbitramur,ꝙ honeſta cauſa quis inſa
niat.Quæ uero uxor dicitur,etiam coniunx nuncupatur,ſciunt id uel ἀναλφάβητοι, ſed
inquit Cæcilius Minutianus Apul.in libro de Orthographia,ſunt qui ſcribant,coiux ci/
tra ullum omnino n,à coeo.Aliꝭ addere unū placet,& coniux dicunt,Sunt qui duplex,
ut ſit coniunx ex opinationis uarietate in uerbi deductione.Sed illa grauiora,in Plato-
nicorum ſanctariꝭ obſeruatū nobis eſt,amorem non ferè aliud eſſe,uel dici à recte dū-
taxat ſentientibus,ꝙ pulchritudinis deſyderium. Pulchritudinem uero triplicē ſtatuit
Plotinus,cum non aliud omnino ſit,ꝙ ex pluriū concinnitate cooriens gratia . Hanc ſi
in animo perpendas, ea nimirū ex uirtutū ſplēdore uenuſtas eſt. Si in corporibus requi
ras,coloribus,lineiſq; mira coaleſcētibus cōgruitate decus cōflabit gratiſſimū. Sed nec
ſonorum modulata iucunditas pulchritudinem reſpuit.triplex pulchritudo ſenſus tres
habet ſubſeruientes.Triplicem uero imperitantem amorem.Radios ex animæ clarita-
te uibrantes interior mentis percipit oculus.Corporea aūt gratia corporeus perfruitur
uiſus.Muſica uero cōſonantia aures permulcet ſolum.Iam hic tactui locū nō ſupereſſe,
facile colligimus.Qui hunc inſuper ad pulchritudinis exigit perfruitionem, Brutū reſi/
pit,hominē exuit,rationē allidit . Qui enim in tactu uſus pulchritudinis ? Vna eſt , quā
ſentias ex fœdo attritu,uoluptas,ſed nec alio magis rationis expertia titillantur ? Quid
quod hæc pulchritudini prorſum diuerſa colligit ? An nō fatemur præferuidū Veneris
impetū ad intemperantiā prolicere ? Intemperantia uero nonne inconcinnitas quædā
eſt ? Inconcinnitas porrò nōne deformitas ? qua quid pulchritudini aduerſum magis ?
Valeant igitur libidinis incentiua,ſecernat,fugetur procul intēpeſtiua titillatio ab amo/
ris Platonici honeſtiſſima integritate.Hunc ille aſſeruit in Sympoſio. rettulit & Plotin⁹
Platonis magnus aſſectator.Qui ergo ferre Dicæarchū poſſumus parū recte , parumq;
prudenter Platoni Theoninū infigere dentem conatū,quod extra rationis modulum ,
& prudentiæ præſcriptū amori habenas laxaſſet ? Virtuti,honeſtati rebus diuinis præ-
figi meta nulla poteſt.terminos iſta neſciunt,nullis circūſcribuntur pomœriꝭ, quo pro-
grediare auidius,eo cumulatior inde promicat laudū nitor, & perfectio plauſibilior,quā
concipit Plato, & mox generoſiore fœtura,ex feraciſſimo promit ingenio, è cuius fonti
bus ambroſia iucundiore manātibus nil fœdum,nil ſeſe profert non illuſtre, nō magnifi
cum,& quod uetus Pythagoreorū ſymbolū τὸ θεῖον non ſapiat. Nam ut iuxta Theo-
gnin,è Squilla nō ꝓuenit roſa,nō item hyacinthus,ita ex Platonicis muſeis nil omnino
profluit,quod nænias redoleat hibericas,grauia omnia,ſublimia,nitida,ſed quæ Delium
ſæpe requirant natatorē.Nam Heracliti tenebras nulla nō ingerit pagina.Sed ad diuerti
culum redeo.Suffragari porrò amoris præſtantiæ gentiū quoq; multarū conſenſus uide
tur.Quippe Athenas aduertimus,unde ſcientiarū uelut fluenta in orbem terrarū effuſa
Academiæ gymnaſium nobile Pallados quidem numini dedicaſſe, Cæterū inibi quoq;
amoris ſimulacrum ita excitaſſe,ut res diuina utriq; perageretur.Multis præterea uene
rationi Erotidia ſunt,ſicuti Atheniēſibus Panathenæa,Eleis Olympia,Rhodiꝭ, quæ uo
cantur Halia.In ſacris porrò popularibus uniuerſim ferè honorabatur Amor.Ante con
greſſum cū hoſte Lacedæmonios Amori ſacra obiſſe,palàm eſt, ceu ſalutem demum,
ac uictoriam unus is pariat.Quod ipſum ex parte in Creta item factitatum. Sicuti au/
tor Soſicrates eſt.Iam apud Thebanos ſacra quæ dicitur cohors ex amantibus conflat,
amatiſq;.Amori autem Gymnaſio dicato,Samiꝭ,Sacra,quæ obeunt,uocant Eleutheria.
Platonicus Phædrus magnum eſſe deum amorem cōprobat,apud deos,hominéſq; mi/
randum,cum propter alia multa,tum propter eius originem. Amor certe omnibus ad
omnia eſt ingenitus.Quod Dionyſius Areopagita , in libro de diuinis nominibus ex
Hierothei ſacellis ſic explicat,Amorem ſiue diuinū,ſiue angelicū,ſiue ſpiritalē , ſeu ani/
malem,aut naturalem dicas,inſitiuam quandam intellige, cōmiſcentemq; uirtutē , quæ
ſuperiora quidem ad inferiorū prouidentiam perlicit.Aequalia rurſus ad ſocialē ſui in-
uicem cōmunionem conciliat.Ac poſtremo infima quæq; prolectat , ut ad ſublimiora ,

potioráq; conuertantur, immo ueluti fomite quodam igneo amplius ſuccenſa reſiliant. Quoniam uero extente Platonis uidemur Apologiam ſuſcepiſſe, amplius aduertendũ tanto uiro nec defuiſſe inter Græcos, qui κακολογίας, id maledicentiæ, dicacitatisq; illi notam uelint inuſtam. Quãdo & Gorgias, cum in dialogum ſibi cognominem incidiſſet, ad familiares cõuerſus dixiſſe fertur, ὡς καλῶς οἶδε πλάτων ἰαμβίζειν, id eſt quam bene Plato nouit proſcindere. Damnatur item ut κακοήθης, καὶ φιλόδοξος, id eſt moribus prauis, & gloriolæ captator. Antiſthenes quoq; uirulẽtia in eundẽ effuſa, eſſe Sattonem pronuntiauit, non Platonem, edito item tituli eiuſdem dialogo. forte à σάττω, qđ onero ſignat, tanq̃ humeros præferret oneribus geſtandis natos. Eloquentiam nemo non admiratur, quis enim eo in dicendo uberior? Iouem certe autumant philoſophi, ſi Græce loquatur, ſic loqui.

¶ Amor apud Heſiodum quid. Amoris parentes diuerſi. Spartani amatores. Vulgaris amoris uituperatio. Qui ſit Anteros. CAP XXV.

HESIODVS uero in Theogonia primo quidẽ factũ cecinit Chaos, mox terram, & Tartarũ deinde prodiſſe Amorem affirmat. Eum uero locum allegorico, & proinde reconditiore ſenſu quidam interpretatus, Amorẽ inquit, intelligo non Veneris filium, quo enim pacto naſci hunc concipiamus, matre necdum producta? Verum Amorem accipere antiquiorem alterum oportet. puto autem eſſe hunc inſitam unicuiq; eorũ, quæ ſunt, naturalẽ uim, cauſamq;, qua eſſe expetit ununquodq;, hoc quidẽ intellectu, illud autem ſenſu, id eſt τὸ μὲν νοερῶς, τὸ δὲ αἰσθητικῶς. Et Amorẽ quidẽ ex Chao, & terra natũ fabulat̃ Heſiodus. At Simonides ex Venere, ac Marte. Acuſilaus ex Nocte, ac Aethere. Alcæus ἐκ τῆς ἔριδος, καὶ ζεφύρου. ex Lite, ac Zephyro. Sappho Veneris, & Cœli filiũ ꝓdit. Alij etiã nũ aliter. Nam & Olen, id eſt ὠλὴν Lycius, qui peruetuſtos Græcis hymnos concinnauit, in Ilithyiæ hymno illius filiũ Amorẽ facit. Inter deos omnes Amorẽ præcipue Theſpienſes colũt. Sed & qui in Helleſponto ſunt Pariani. Quod uero ad Platonici Amoris ꝑtinet ſanctitatẽ, qui totus ferè τῆς ψυχῆς erat, οὐδὲ τοῦ σώματος, id eſt animæ, non utiq; corporis. Inuenire eſt in ueteribus memorijs, Lacedæmonios eandẽ hæreſin eſſe conſecratos. Nã inde ſunt celebrati in bello militares ordines, ex amatis, amatoribuſq; cõflati, quos cũ Macedo Philippus cõſpicaretur, cõſpiratu tacito nitibundos, animã omittẽtes prius quam demigrarẽt loco, aut mouerentur gradu, male inquit, ſit ijs, qui hoſce putãt, turpia uel facere, uel pati. Ex ijs porrò fontibus eſt itẽ Afranij illud, Amabit ſapiens, cupiẽt cæteri. Amor autẽ formæ, inquit aduerſus Iouinianũ libro ſecundo beatus Hieronymus, ratiõis obliuio eſt, & inſaniæ proximus. Turbat cõſilia, altos & generoſos ſpiritus frangit. Inde & Plautinus amator in Ciſtellaria. Nullã mentẽ animi habeo, ubi ſum, ibi non ſum. Vbi non ſum ibi eſt animus. Diuerſum autẽ Amori deum ueteres Anterota nuncuparunt, ut eſt apud M. Tulliũ, de natura deorum tertio, ex Venere, ac Marte natus inquit, Anteros dicitur. Ante Academiæ ingreſſum Amoris excitatam fuiſſe arã à Charmo Athenienſiũ primo, Epigrammate aſtipulante, Pauſanias ſcribit. In ciuitate uero Anterotos uiſebatur ara, Quã μετοίκων dixere ἀνάθημα, id eſt inquilinis dicatã. Quoniã Athenienſis Meles Timagorã peregrinum hominem amore ardentem aſpernatus ut ſe à petra in præceps daret, impauit. Quod cũ is, ut qui in omnibus adoleſcẽti obſecutũ uellet, animæ etiãnũ prodigus impleſſet largiter, Tanta ſubijt Meletem pœnitentia, ut ex eadem ad imum ſe mitteret. Vnde factũ, ut Anteros Timagoræ ἀλάστωρ, id eſt ultor crederet̃ τοῖς μετοίκοις νομίζειν. In Heleorũ gymnaſio, ea parte, quæ dicebat̃ μαλθώ, ſtabãt Amoris, & Anterotos Icones, ſed ἔρως palmaceũ tenebat ramum, quem auferre niteretur Anteros. Athenienſes nanq;, & Helei Anterota agnoſcunt, ut numẽ. Verũ in ijs iã cõplicanda ſunt uela, quoniam ἅλις δρυός, ut dicitur, id eſt ſatis quercus. aut uerius, ut Cicero inquit, ἅλις σπουδῆς, ſatis ſtudij, quod ad amorem attinet, aliubi ad partes reuocandũ. Sed illud differendũ haudquaquã, fuiſſe in Achaia ciuitatem Argyram nomine, ac fontem quoq;. Et in propinquo fluuium Selemnũ, ab adoleſcente dictum, qui Argyræ Nymphæ oblaqueatus amore, ac deſyderio extabeſcẽs ſit à Venere in eũ defor-

matus

matus. Vnde Selemni aquã id adeptam laudis ferunt, ut ea ablutos amore liberet tã uiros, quàm fœminas. Quod ſi eſt, inquit Pauſanias, omni auro pretioſior eſt Selemni aqua.

¶ Inſaniæ cauſa ex atræ bilis uitio. Effectus porrò uarij humoris eiuſdem, quod ad mores. CAPVT XXVI.

AGITAVI diu mecum, quænam foret huius intemperiei ratio, qua homines ſæpe ita à rationali abeunt ſenſu, cõſternanturq; prorſum, ut mira quædam, ac ſtupenda contingere illis, animaduertamus. Comperi deniq; parte plurima hoſce effectus admirabiles adeo, tamq; omnino inopinabiles, Bilis atræ, quàm Melancholiam uocant, uitio prouenire. Quid uero hoc nomine ſit prudentioribus intelligendũ, inſinuat Galenus libro de interioribus tertio, Phlematicos inquit, ſeu pituitoſos humores intelligo abſolute, quibus humiditas, & frigiditas dominatur. Melancholicos uero, quibus frigiditas & ſiccitas. Propterea Ariſtoteles, Atra autem bilis inquit, non per ſumma, ſed natura penitus frigida, ſi modũ excedit, hominem facit attonitum, aut obtorpentem, aut anxium, aut formidoloſum, cum materia eiuſmodi ſcandat cerebrum, ut Galenus idem approbat planè, & in *Sententijs* Hippocrates, ſi mœſtitia, & metus longo tempore tenet, Atra bilis in uitio eſt. Et ſuper eodem loco Galenus idem, Conſtat inquit, quoſdam inſanos euaſiſſe ob iracundiam horridam, excandeſcẽtiamue, aut triſtitudinem atrocem, & immanem, quia corpus perpeſſum ad hos affectus idoneũ paratumq; fuerat. Et Auicenna primo Canonis, cũ multa abſq; cauſa ſeſe oſtentarit triſtitia, humoris aduſti euacuatio neceſſaria, ne in Melancholiam dilabatur. Si uero humoris admodũ incaleſcat, ſecuritatem animi, cantilenaſq; parit, & mentis alienationem, ac ulcerum eruptionem, & alia plæraq; generis eiuſdem. Bilis quippe atra ferri inſtar, quando multum ad frigus intenditur, friget ad ſummum, quando cõtra ad calidum ualde reclinatur, decumbitq;, calet ad ſummum, quod mirum uideri non debet, Siquidem uidemus calcem illi ſimilem aqua perfuſam feruere ſtatim, atq; exurere: Quod ſi uictu quotidiano redundet, mores nihil immutat, ſed morbum melancholicũ tantummodo creat. At quibus habitus natura talis conſtiterit, mox his multa, & uaria morum genera exoriũtur, uelut alius aliam habitus intemperiem ſortitus eſt. In quibus enim multa, & frigida bilis eſt atra, hi ſtolidi ſunt, & ignaui, in quibus permulta, & calida hi perciti, & ingenioſi, amaſij propenſi ad omnem excandeſcentiam, & cupiditatem. nõ nulli etiam loquaciores. Multi item, quod ille calor ſedi mentis in uicino eſt morbis ueſaniæ implicantur, aut inſtinctu Lymphatico efferueſcunt. Quos, ut Paulus inquit, ἐνθεαστικοὺς nuncupant (Nam ἔνθους dicitur furens, & πνευματοφόρος. At Enthuſiaſmus eſt, cum anima ex deo illuſtratur tota) Ex quo *Sibyllæ* efficiũtur, & Bacchæ, & omnes, qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur, cum id nõ morbo, ſed naturali intemperie accidit. Proinde M. Tullius, Ariſtoteles inquit, eos etiam, qui ualitudinis uitio furerent, & melancholici dicerentur, cenſebat habere aliquid in animis præſagiens, atq; diuinum. Maracus ciuis *Syracuſanus* poeta etiam præſtantior erat, dum mente alienaretur. *Sunt* qui ſcribant, mulierem illiteratam, dum atra bile agitaretur, latine loqui conſueuiſſe, ceſſante uero ægritudine, non quiuiſſe. Quod autem ex habitu melancholico effici Ariſtoteles opinatur, ut ſæpenumero angamur, & animo ſuccũbamus, alias ſecuritate geſtiamus, multi etiã præ mœrore mortem ſibi laqueo conſciſcant, Auicenna prima tertij cauſam ſe horũ effectuũ ignorare, fatetur ingenue. Quod ipſum & *Serapio* facit, qui tamen bilem atram, rem adeo diram, adeóq; meticuloſam uidetur putaſſe, ut à malo dæmone eius impetus excitari confiteatur. Et Auicenna ſapiens non negarit. Archelaus Macedonũ rex atræ bilis habitu ſibi maiorem in modum confidebat, & nunquàm non ſpei plenus erat. Macri inquit, tertio de locis affectis, ſiue de interioribus. Galenus & nigri, ac hirſuti, & quibus latæ ſunt uenæ, aptiſſimi cenſentur, ut huiuſmodi in ipſis humor cumuletur, fitq; interdum, ut ruſo colore homines affatim in melancholicam temperaturam recidãt. Poſt hos uero Flaui, idq;, ſi uigilijs, multiſq; fuerint laboribus innutriti, ſollicitudine addita. & uictus tenuitate. Melancholiæ genus tertium dici Paulus ait, φυσώδης, καὶ ὑποχονδριακὴ ex inflammatione hypochondriorum circa ſtomachum.

¶ Exempla inſaniæ maxime mira. Lucretij furor, & Accus delyrium inopinabile. Item Piſandri.

CAPVT XXVII.

SED ET illa magis utiq; miranda, imaginatio corrupta, & præter naturam, nec unius ſpeciei. Quoſdam inuenias inquit Galenus tertio de interioribus, ſiue de affectis locis, qui ſe putent figlinum uas, quamobrem contactum hominum, & omnino propinquitatem expaueſcunt, nequo modo cōminuantur, decurtēturue. Alij Gallum conſpicati, prius, quàm edat cantum, alas excutere, ipſi quoq; conſimiliter brachia motitant, mox & canunt. Sūt quos perpetuo timor percellat, ne mundum fulciens Atlas, ſeruanſq; laſſeſcat, iſq; feratur in præceps, & omnes una pereant ruina. Proinde fugam ſemper meditātur, ut, ſi fieri poſſit, ſeſe extra mūdana clauſtra proripiant. Et cuidam prædiuiti famem timenti, inquit Celſus, ſubinde falſæ hæreditates nuntiabantur. Timor, triſtitia, uitæ præſentis tædium, odium quoq; hominum eſſe uidenē Melancholicis cōmunia omnibus. Amare mortem, non ita. Attamen plæroſq; inuenias mire exoptantes eam. Hippocrates Melancholicorum accidentia duobus cluſit, timore, & mentis corruptione, qua quicquid uident, odio habēt, & triſtes ſemper uiſuntur, & perterriti. Nam ſicuti tenebricoſa loca plærūq; timore perfundunt, ſic & bilis atra mentis loco ſe circūfundens pauorem inducit. Alienationes uero, quæ in febribus perſæpe eueniunt, fieri creduntur ex colligatione cerebri cum alijs membris, non ex ægritudine in eo concepta. Propterea eiuſmodi nec Maniacos dicimus, nec Melancholicos, non item Phreniticos. Eſt enim alienatio hæc accidens acutiſſimæ febris, proueniens ex uaporis calidi multitudine, cerebrum ſcandentis. Habet enim ſtomachus cum capite Sympathiam. Cuius ratio eſt in neruo magno, qui à capite ad ſtomachi os protenditur. quo fit, ut præter alia membra id ipſum ſtomachi os amplius ſentiat. Sed redeo ad inſanorum inuſitatam ſpeciem, qua in parte non eſt Euagoræ Ciprij regis repentinus furor latius explicandus. T. Lucretium in libro temporū legimus, amatorio quidem poculo in delyrium abijſſe, Verum ita, ut interuallata, interſectáq; inſania carminibus concinnandis, libriſq; ſpatium daret, quos ad obelum, & unguem reuocatos Cicero poſtea deterſerit. Mox tamen ægrius ferens ſibi manum admouit. Sparſum taceo, quem ſcribit Seneca inter ſcholaſticos inſanum, inter inſanos ſcholaſticum. Miniæ cuiuſdam filias eo percitas furore legimus, ut humanis ueſci carnibus appeterent. Immo etiam filios ad eam rem ſortirentur, ac Leucippam Hippaſum filium, quem petierat ſors, laniandum exhibuiſſe. Eſt Mania, ſiue furor item, ubi leuiſſimis de cauſis mortem quis ſibi pergit conſciſcere. Quod Cleonæo factum Timanthi eſt Pancratiaſtæ, qui cum Athleticam deſiſſet, uirium tamen tentamenta capiebat, arcum ingentem quot diebus intendens. Cæterum peregre profectus receptam intermiſit meditationem. Reuerſus poſtliminio, cum ſe itidem experiretur, non ualens amplius arcum intendere, in ſuccenſam uiuū ſe pyram immiſit. At Cleomedes Aſtypalæeus pycta, cū in pugna Iccum peremiſſet, ac eo nomine ab Hellanodicis foret damnatus, & exutus uictoria, triſtitudine inſaniuit, reuerſus Aſtypaleam pergens in puerorum Diatribam, ſubuerſa, quæ tectū fulciret, columna, puerisq; ad ſexaginta attritis, à ciuibus ad ſuppliciū quæſitus in Pallados ſacellum defugit, ac in κιβωτὸν, id eſt arcam ſeſe intruſit, qua mox conſciſſa, nuſquam eſt compertus. Apollo ſuper ijs conſultus reſpondit.

ὕστατος ἡρώων κλεομήδης ἀστυπαλαιεὺς,
ὃν θυσίαις τιμᾶτε μηκέτι θνητὸν ἐόντα

Cæterum Acco, cuius apud Plutarchum mentio eſt, in Cōmentario de Stoicorū cōtrarietatibus, profeſſæ inſaniæ mulier, præcipue mira inter omnes eſt, qui à cōmuni ſenſu ſequeſtrati adeo dementant, ut Apuleij uerbo utamur, adeóq; obbruteſcūt, ut nullatenus uice hominum ſint, mentis illo uigore diuino interextincto. Fuit igitur Acco eius delyrij, ut cum ſe amplius contemplaretur in ſpeculo, ſicuti in Epitome Parœmiarū Tarræi, ac Didymi relatum inuenio, imaginem ſuam perinde, ac mulierem alteram alloqueretur, innueret, ſummurmuraret, arrideret, interdū cōminaretur, promitteret, ſubblandiretur. & quicquid confabulātes ſolent, numeris omnibus impleret. Nec ſatis: Argumentū ueſaniæ conſtantis alterum, Scribunt alij, etiam clauos nonnunq; ſpongia, ueluti malleo

impingere

impingere conatam. Expinxit & ſuis Piſandrum ueſania coloribus, qui terrore maximo perfundebatur, necubi animæ ſuæ occurreret, à qua uiuus eſſet deſtitutus. Verũ nec trãſiliamus hac parte mirum præcipue exemplum uinolẽtiæ, raro alias percognitæ. Autor Timæus eſt, fuiſſe Agrigenti domum quandam cognomento τριήρη, id eſt Triremẽ, euentu tali. Adoleſcentes aliquot illuc conuenientes conuiuium hilarius agitabãt, mox, uti aſſolet, cũ incaluiſſent uehemẽtius, ita decuſſi mente ſunt, itaq; externati, ut in Trireme ſe opinarentur conſtitutos, mariq; altius undabundo, hyemem ingruere atrocẽ. Proinde, uelut naufragium ueriti, tanquam egeſtis, quæ intus forent, nauigium facturi leuius, uaſa omnia, & quicquid mero feruidis occurrebat, in uiam, ceu in mare feſtinantius iactare adorti ſunt, accurrentibus hinc inde, qui proiecta diriperent. Inſequenti die, ubi affuere magiſtratus, factum coarguentes, cum illi necdum ſatis edormiſſent, reſpondere, ſe mortis metu præoptaſſe, quæ in naui forent, diſperdere, q̃ fluctibus deuorari. Admirantibus mentis ſtuporem uniuerſis, qui inter eos uidebatur natu grandior, Ego ò uiri Tritones præ formidine infra Thalamos me conijciens in imo iacui. Cumq; amplius delyrare animaduerterentur, dimittũtur ab ignoſcente magiſtratu, cõmoniti modo grauius, cauerent in reliquum inuitationem eiuſmodi brutalem. At illi, uelut gratiam fatentes, Si inquiunt, ſeruati ex tam procelloſis undis portũ fuerimus aſſecuti, inter marinos deos uobis, ut ſeruatoribus in patria ſtatuas ſurrigemus.

¶ De ratione item Delyrij, ex medicorũ doctrina. De imaginoſo, & nocumentis imãginandi potentiæ, necnõ cogitatiuæ, & memorialis. Quot modis dicatur Phantaſia. Catulli locus explicatur. Cornelio item Celſo lux infertur. CAPVT XXVIII.

CAETERVM ingrediamur parumper medicorum ſcholas, non ut tranſfugæ, ſed ut exploratores, præfloraturi, quod haſce lectiones adipoſiores, ac ſucculentiores faciat, ut lubentia ipſa lubẽtiores, ut ſalibus Poetæ nobilis interim utamur, ad legendum noſtris initiati Teletis adlubeſcant. Autor Auicenna eſt ſexta primi, animalem uirtutem duas continere poteſtates, apprehenſiuam, & motus compotem. Apprehendendi uim bifariã item diſtribuit. Aut enim manifeſta fit apprehenſio, ut cum ſenſu aliquid percipimus, aut clandeſtina, & latens. De hac uero Galenus, & medicorum plæriq; agentes, quantum ad ſanitatis pertinet cuſtodiam, & ægritudinum curam, trifariam modo diſtribuiſſe contenti, imaginãdi uim ſtatuere, qua ſenſibilia apprehenduntur omnia. Item cogitandi facultatem, ſiue diſcernendi, quæ facienda à non faciendis diſcernit. Sequitur poſtremo memoriæ poteſtas, quæ præterita nobis ſuggerit. De ijs igitur tertio morbi Galenus agens, deq; accidẽtibus earum, ab imaginatione ducit exordium, ac eius eſſe nocumentum unum putat, qui dicatur ſtupor. Aliud quod congelatio, aliud alienatio. Nocumentorum uero diſcretiuæ potentiæ aliud dicitur ablatio, ſicut amentia. Aliud diminutio, ut ſtultitia. Aliud corruptio, ut deſipientia. In memoriali autẽ poteſtate, aut deſtructio ineſt actionis, ut in Lethargia, aut deminutio motus, & uocatur inſania. Eſt & aliud, quod inſaniam item dicimus. Nam alienatio duobus modis fit. Aut non bene imaginamur, aut parum recte recordamur. Porrò imaginandi potentia oblædi ſola poteſt, incolumibus alijs, ſicuti Theophilo medicæ artis perito contigiſſe nouimus, qui, cum decubuiſſet æger, in angulis domus occinentes arbitrabat̃ adeſſe Tibicines, Cantoreſq;. Cumq; conualuiſſet, integra mente narrabat omnia, quæ in ægritudine concepiſſet. Vnde liquido coniectatum, diſcretiuã uim, ac memorialẽ gradũ tenuiſſe, imaginatione tantũ oberrante, ac extra quadrum, quod aiunt, promota. Nam & diſcernendi potẽtiæ modo inferri nocumentũ poteſt, cæteris duabus lineã non mouentibus, memorabili cuiuſdã exemplo, qui Romæ occluſis ædibus, de feneſtris uaſa tranſeuntibus oſtentabat, ſciſcitatus, an allideret? Cæterum, quia unũquodq; ſuis appellabat nominibus, manifeſtũ fit, memoriam, imaginationemq; minime oblæſas fuiſſe, cogitandi, ſeu diſcernendi poteſtate deminuta, quoniam quid faciendum foret, parum diſpiceret. Nam & poſtremo ſcitari perexit, an etiam puerum præcipitaret, annuentibuſq;, confeſtim impegit. Huic uero diuerſam, dum puerũ

ageret, Galenus expertum ſe affectionem prodit. Nam, cum per æſtatem febris quateretur ardore, ex cubili prominentes atro colore feſtuculas uidere ſe opinabatur, ueſtes quoq; floccorum plenas. Quos cum ſubinde carptim colligere adniteretur, & ex aſtantibus dixiſſet amicus quidam, uidetiſne hunc iam floccos conuellere, ac congregare feſtucas? Aduerti inquit, quæ dicerentur, nam ratio mihi prorſum conſtabat. Et recte inquam dicis, proinde aduertas amplius, ne in Phrenetios dilabar malum. *Scribit porrò* Thucydides, peſtilentia quadam atrocius craſſante, infectos ea tantam obrepſiſſe omnium inſcitiam, ut parentum, amicorum, & ſuimet obliuiſcerentur. *Sciendum præterea*, Phantaſiæ nomen uarie capi tum à philoſophis, tum à medicis. Eſt enim quãdoq; Phantaſia intellectus, uel rationis deprauatio, uel cogitationis, proinde à cõmuni iudicio deuios ſimplex uulgus Phantaſticos nuncupat. Nam & tertio interiorũ Galenus, Affectio inquit, quæ dicit Phantaſia, nil aliud eſt, ꝙ intellectus corruptio. Eſt item phantaſia phãtaſticæ uirtutis operatio, ſcilicet motus à ſenſu ſecundum actum facto. Ita nanq; ab Ariſtotele, ſecundo de Anima deſcribitur. Tertio dicitur Phantaſia de theſauro, ſeu uirtute animali formarum ſuſceptarum prius in ſenſu communi, cuſtode. Ex ijs uero, quæ latius perſequi collibuit, dilucet, opinor, Catulli ſenſus illis uerſiculis.

Non eſt ſana puella, nec rogate,
Qualis ſit: Solet hæc imaginoſum.

Nam & Cornelius Celſus indidem mutuari lucem poteſt. Quippe tertio medicinæ libro phrenetios ſpecies exequẽs, Tertium inquit, inſanire genus eſt, cuius ſpecies duæ ſunt, nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem inſanientem Aiacem, uel Oreſtem Poetarum fabulæ ferunt. Quidam animo deſipiunt. Nã quod lepidiſſimi Poetæ ſenſum ad ſpeculi rationẽ reuocant nõnulli, aut Laruas neſcio quas cõcipiunt, ægri ſomnia cenſenda ſunt, quæ inter ipſas quoq; ineptias euanuerint. Lego in ueterum monumentis, Thraſylaum eo percipi furore ſolitum, ut Piræum ingredientes naues ſuas arbitraretur. proinde abeuntes, remigranteſq; ingenti applauſu excipiebat, quod ſi qua naufragium feciſſet, nil inde mœroris concipiebat. Hunc fratris cura ubi à morbo abſoluiſſet, narrabat, nunquam ſe uixiſſe iucundius, ꝙ furoris tempore, quoniam abeſſet triſtitia uoluptas fuſim arrideret. Dignũ uero relatu, imaginoſos id genus homines dici paſſim Byzaros, credo, ab inconditis moribus populorum, qui in Ponto dicuntur Byzares, ut inquit *Stephanus*, meminit Valerius Flaccus, Byzareſq; uagi. Sunt & in eo terrarum ſitu Macrones quoq;, quos ab Eubœa Colonos arbitrantur, unde & nomen, quoniam Eubœa quandoq; Macris ſit nuncupata, quod Dionyſius Chalcidenſis ſignificat. Alij uero dici Macronas putant. quia apud eos plures comperiãtur Macrocephali, id eſt capitis iuſto longioris, ut apud Perſas Grypos inuenias plæroſq;, id eſt adunci naſi. Ex hac doctrina, cuius autor mihi eſt Apollonij interpres, demanaſſe puto, ut hebeti iudicatu, rudeſq; homines Macaronas dictitet ſimplex plebecula, cui ſæpe imprudenti allinitur quippiam ex uetuſtatis colore ſucculento.

¶ Delyrium quandoq; ex imbecillitate contingere. Triplex delyrij ſpecies, cum riſu, ſtudio, & agreſti mentis ardore. Ecſtaſis. De Catacopis, & Enthuſiaſmo. Mammacuthis, & diuinaculorum fraude. CAPVT XXIX.

VERVM, ut incudem eandem ſubinde, quod dicitur, porro tundere pergamus, apud Galenum item legimus ex Hippocratis doctrina, mentis commotionem quandoq; ex defectu contingere, quo manuum, ac pedum tremores. Hæc ſiquidem membra propter potentiæ ipſa mouentis imbecillitatem infirmas habent motiones, ita & cerebrum uacillat, delyrumq; euadit, quo nomine nec uehemens admodũ id unꝗ exiſtit cõmotionis genus, ſed mediocre, & ut quiſpiã dixerit, ioculare, nugatoriũq;, & uelut puerile, ac facetũ. Solet em̃ Hippocrates ioca, & nugas uocare inſaniã mediocrẽ, quaſi feſtiuã, non mordacem, nec ſerio uſurpatã. Quod uero ex defectu nonnunꝗ contingat deſipientia, ſuggerit argumentũ Hippocratis Aphoriſmus, qui ſeptimo libro inſertus ita legitur. A profluuio ſanguinis deſipientia, & conuulſio, malum. Idem Hippocrates alibi, Delyria inquit, quæ cum riſu accidunt,

accidunt,tutiora ſunt,quàm quæ ſerio. Nullum delyrium Galenus ait, citra periculum eſt,attamen cum riſu minus habet diſciminis. Quod enim furibundum, & efferum, & agreſti quodam mentis accidit ardore,maximo cum periculo eſt. In meditullio autem utriuſque eſt,quod cum ſtudio eſt, ſeriumq; delyriũ. Omnia uero delyria cerebro accidunt affecto,ſiue per ſeſe,ſiue per cõſenſum,& affectum communem. Differunt autem inuicem per cauſas ipſas efficientes. Si enim calore conſiſtit delyrium duntaxat,citra nocuum ſuccum,ſimile quodãmodo ei eſt,quod ex ebrietate contingit. Si flaua bile, cum ſtudio infeſtat,quæ ſi impendio crematur, ut iam ad bilis atræ naturam accedat, Inſania fit ſatis furioſa. Plutarchus tria & ipſe genera uidetur agnoſcere,Melancholiam, Phrenetin,Paracopen. Sunt qui hanc deminutionem interpretentur. Nam idem alibi Plut. Catacopos furore percitos intelligere uidetur. Ecſtaſin,id eſt ἔκστασιν Galenus finit ὁλοχρόνιον μανίαν id eſt inſaniam perpetem. ἔκπληξις ab eodẽ dicitur διανοίας ἔκστασις id eſt cogitationis ſtupor, ex repentina conſternatione extrinſecus adueniente. Enthuſiaſmus eſt quidem mentis ſtupor,ſed ex illuſtratione diuina. Mammachutum inuenio quendam fuiſſe ſola illuſtrem fatuitate, ſicuti fuit & Melitides, unde apud Ariſtophanem κεχηνότες μαμμάκουθοι dicuntur,id eſt hiantes Mammacuthi. Hinc factum opinor ut homines id genus quandoq; Mamalucos dicamus. Gyrgathum uero lectum dicebãt in quo mente deuij, & ſpiritibus afflati immundis uincti diſtinerentur, uerſarenturq;. Vnum ueteris impoſturæ, ac uanæ ſuperſtitionis documentum præterijſſe hac parte nequeo,Halicacabi radicem ſolitos bibere uaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe uolebant. Quia uero inſaniæ perſequimur ſpecies,uenit in huiuſmodi pragmatiam Gynæcomania,uenit & Ortygomania. Doxomania. Ornithomania,& id genus alia plura,cum quis in re quapiam debacchatur præcipue. Blennũ Græci,id eſt βλεννόν ignauum dicunt,& fatuum. Eſt & βλέννα apud illos μύξα, id eſt mucus. Sed per π, ſcribere malunt Alij πλέννα. nec prætereatur illud hac parte, tribus à Gythio ſtadijs in Laconia lapidem ſtetiſſe illaboratum, in quo cũ ſediſſet Oreſtes,ceſſaſſe à furore, Pauſanias ſcribit,ac propterea inquit, ex doricæ linguæ proprietate dicitur lapis Iupiter καππώτας. Ab hoc uero haud ita diſparatum illud quoque,eſſe ſpeluncam in montibus ſupra Nonacrin, ad quam furentes Prœti filiæ defugerint. Sed mox arcanis quibuſdam ſacrificijs, ac purgationibus eas in regionem, cui nomen λουσοῦς, perduxit Melampus,ac perſanauit in Dianæ templo,quam ex euentu ἡμερασίαν nuncuparunt Clitorij. Sunt hi Arcadiæ populi,& Clitor fluuius, qui in Aroanium influere narratur. In quo flumine reperiantur piſces Pœcilliæ, quibus ſit uox turdorum aſſimilis. Sed ſunt,qui parum conſtanti fide id proditum uelint. In Arcadia porro pergenti ex ciuitate,quam μεγάλην uocãt,Meſſeniã uerſus, Dearum occurri templum quas,& regionem ſimul templo circumiectam, μανίας nuncupant. Eas eruditi Eumenidas interpretantur. Illuc item furore correptum perueniſſe Oreſtem ferunt. Quin & à templo haud longe fuiſſe ſupercilium, in quo uiſeretur δακτύλου μνῆμα, id eſt digiti monumentũ,quod furoris ui ibidem digitũ ſibi Oreſtes arroſum uoraſſet. Quo facto, Eumenidas illi ſe albas ingeſſiſſe,cum prius nigro colore occurrerent formidoloſæ. Ac ita demũ reſipere cœpiſſe. Vnde & Ace,id eſt ἄκη dicitur locus,ubi adhibita primũ medela eſt. Apud Potnias Bœotiæ ciuitatem fuiſſe Puteum,legimus, ex quo ſi aquam hauſiſſent equæ indigenæ,furoris ui concitabantur. Illud porro adieciſſe nil obfuerit,Herculem inſania uehementius agitatum, cum uel Amphitryonem interfecturus uideretur,lapide à Minerua impacto, eſſe conſopitum,ac lapidem σωφρονιστῆρα nuncupatum. Verũ fœcunda in gente Meneni, ut Oratius inquit,uerſari diutius,abutentis otio fuerit. Id itaq;,quod ſequitur,perpendiſſe maius operæpretium ſit.

¶ A quibus traditum ſit, Ingenioſos Melancholicos eſſe. Ac quæ ſit eius rei ratio. Bilis atræ ſpecies. CAPVT XXX.

PLATO in libro de ſcientia ingenio pollere eos precipue ſcribit, qui furore quodam percipi, atque concitari ſoleant. Democritum quoque prodidiſſe,animaduertimus,ut quiſq; ingenioſiſſimus ſit,ita maxime quati furore. Quod ipſum & in Phædro approbari uideť, ubi enotatum inuenias, Poeticas

Poeticas fores fruſtra abſq; furore pulſari, quanq; haud ambigo, diuinum quendam intelligi afflatum ea parte à Platone. Verum nec eum ipſum naturæ rerum periti aſtruent contribui, niſi Melancholicis. Sed & Ariſtoteles, Quoſcunq; in quauis facultate præſtantes melancholicos extitiſſe pronuntiauit, ut me, inquit Cicero, non pœniteat hebetiorem eſſe. Cæterum cur ita cōtingat, hoc eſt, quod diu, & anxie quærimus. Nam ſunt, quibus Ariſtoteles parum ſatiſfaciat, affectantibus ſemper ingeniorū acuminibus quiddam adipoſius, plenius, diuinius. Proinde imbuti ipſi utriuſq; Philoſophi myſterijs, præcipue tamen Platonicis, Medicæ quoq; artis claritate illuſtres, tam abditæ quæſtionis inuolucra, fulti etiam ope diuina, ſic fermè explicare aggrediuntur. Vt primum quidem Melancholiam, id eſt, Bilem atram eſſe duplicem contendant. Quarum alteram medendi ſciētiam profeſſi Phyſicen, id eſt, naturalem dictitent. Alteram uero aduſtione contingere, aſſeuerent. Et Phyſicen quidem non ferè aliud uolunt, q̃ denſiorem, ſicciorem'q; ſanguinis portionem: κατακεκαυμένην uero, id eſt, aduſtam in quatuor ſpecies partiuntur. Aut enim naturalis melancholiæ, aut ſanguinis purioris, aut bilis, aut pituitæ ſalſioris combuſtione concipitur. Ex aduſta iudicio, & ſapientiæ nocumenta inferuntur, dum enim exardeſcit humor is, crematur'q;, furorem concinnare ſolet, & concitationem commoliri. Sicubi uero reſtingui contingit, eo quod ſubtilius eſt, clarius'ue euaneſcente, unáq; modo fuligine uelut ſubſidente tetra, ſtolidi concinnantur, & ſtupidi. Hunc uero habitū Melancholiam dictitant proprie, amentiam'q;, atq; item uecordiam. Solam uero Bilem atram, quæ Phyſice nuncupatur, iudiciū confouere, atq; ſapientiam, compertum eſt. Nec tamē id cenſeri perpetuum debet. Nanq; ſi ſola ſit, ab omni ſequeſtrata admixtione, nigricante nimium, denſaq; mole, ſpiritibus fuſcedinem inijcit, animo terrorem, hebetudinem ingenio impertitur. Si uero ſimplici commiſceatur pituitæ, cum frigidus obſtiterit circùm præcordia ſanguis, craſſa quadam frigentis naturæ ui, ignauiam conciliat, & torporem. Oportet autem atram bilem, neq; paucam eſſe adeo, ut ſanguis, bilis, ſpiritus ueluti ſuffrenatione deficiantur, unde ingenij prouenit inconſtantia, & memoriæ fluxus. Nec rurſum exuberare adeo, ut ceu moleſto ſuccumbentes oneri, à marcore uix excitari poſſe uideamur. Proinde neceſſarium omnino, quantum eius patitur ratio, eſſe eam prætenuem. Tunc enim abſq; nocumēto forte largior etiam numum admittetur, etiam ſi in bilis fuerit æquilibrio, quod ad pondus attinet. Exuberet itaq; bilis atra, uerum ſubtiliſſima, nec tenuioris pituitæ circumfuſus deſit humor, ne inareſcat omnino, fiatq; durior protinus. Non tamen uſq; promiſceri pituitæ uolumus, præcipue ſi largior ea fuerit, & frigidior, ne inde algorem contrahat. Sed bili, ſanguiniq; ita promiſceatur, ut ex tribus unum conſurgat corpus, dupla ſanguinis ad reliqua duo proportione compoſitum, ubi octo ſanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones exiſtant. Accendatur quadantenus à duobus illa bilis atra, accenſaq; fulgeat, non uratur. Hoc ſignificaſſe illud Heracliti uidetur. Lux ſicca, anima ſapientior. Spiritus ex hoc humore creati primo quidē ſubtiles ſunt. Etenim ſub anguſtioribus atræ bilis eiuſmodi compreſſi meatibus, uehementiore ob unitatem calore imprimis attenuantur, perq; arctiores expreſſi meatus, ſubtiliores erumpunt, deinde calidiores ſimiliter, atq; eadem ratione lucidiores. Tertio agiles motu, actione uehementiſſimi. Quarto item ſtabili, ſolidóq; humore iugiter emanantes actioni diutiſſime ſeruiunt. Tali autem animus noſter obſequio fretus, indagat uehemēter, perſeuerat inueſtigando diutius, facile quæcunq; perueſtigauerit, inuenit, clare perſpicit, ſyncere dijudicat, ac diu retinet iudicata. Obiter uero hic legentes commoneo, Choleram non, ut uulgo, pro bile, uerum pro inteſtinorum affectione à medicis capi, duobus generibus apud Hippocratem. Alteram enim ὑγρὰν dicit, id eſt, humectam, de qua ex Paulo facta nobis mentio alibi eſt. Alteram uocat ξηρὰν χολέραν, hoc eſt, ſiccam Choleram eadem productam ratione, ac cauſa, & in eiſdem, at citra uentris ſolutionem, & uomitus, uel, ut Galenus ait, ἄνευ ῥύσεως κοιλίας, καὶ ἐμέτων. Sunt, qui ita finiant, χολέρα ἔκκρισις κάτωθεν διὰ γαστρός, καὶ ἄνωθεν διὰ στόματος ἐμετός. Dicitur inde Cholera quoq; fiſtula, uel Canalis, quo uibratior è tegulis defertur aqua.

¶ De Cicadis Acanthijs, & Achetis. Cercope, ac Calamæo. Cur Cicadarum aliæ canant,

canant. Aliæ minus. Alia item de Cicadis non ingrata, & ex Platone fabella repetita.

CAPVT XXXI.

CICADAS quaſdam inuenio in Græcorum libris uocari Acanthias, non quia, ut Sudas inquit, ſpecies ſit hæc inſecti illius, Sed Epitheton eſt obuerſantis inter ſpinas, quas illi Acanthas uocant. Sicut etiam Achetas nõ Cicadæ ſpecies eſt, Sed Epitheton ἀπὸ τοῦ ἠχεῖν, hoc eſt à Cantu, ueluti Argutam dicamus. Stephani monumenta præferunt, ab Athamanum urbe in Aetolia, quam Acanthon dicunt, nũcupari Acanthias Cicadas, Quæ quoniam ferè conſileſcant. Vt Simonides atteſtatur, inde receptum, ut qui non loquãtur, eo ferè exprimãtur nomine. Vnde eſt illud Hermolai Barbari, Malui diuinator uideri, quã Aetoliæ Cicada, cui diſplicet, meminerit, Ariſtarchum non alia magis ratione Vatem exiſtimatum, quam quod librariorum, aut uetuſtatis in Homero uitia uel cum famæ periculo ſcrutari uoluiſſet. Sunt ex Græcis præſertim de grammaticorum decuria, qui manifeſtum putent, maſculas Cicadas canere, quæ apud Heſiodum dicantur Achetæ. Eſſe uero mutum fœminarum genus, quæ nuncupentur Tettigoniæ, documento etiam nobili, Fœminis præcipuum ex ſilentio adeſſe ornamentum, unde ſit illud, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. Conferre ad idipſum, & Luſciniarũ fœmellarum ἀμελεῖς, id eſt, Cantus priuationem. Autor Pauſanias eſt, Cicadam maximam nuncupari Achetam. At ἐλάχιστον τεττίγιον, id eſt, minimam cicadulã dici Cercopen, id eſt κερκώπην, etiamq; Calamæũ. Quæ ſit poſt hanc, Titigonium, forte à uerbo τιτίζειν, de quo alibi hoc opere facta nobis mentio eſt. Sed cur nam Cicadarum aliæ canant, mutis quodammodo alijs? Nempe, ut quinto de animalium hiſtorijs Ariſtoteles ait, ὁμοίως δὲ ἔντε τοῖς μικροῖς, καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις οἱ μὲν διηρημένοι εἰσὶ τὸ ὑπόζωμα οἱ ᾄδοντες. οἱ δὲ ἀδιαίρετον ἔχοντες οὐκ ᾄδουσι. Sunt inquit, quæ canunt præcinctu diuiduæ, ſiue maiores, ſiue minores ſint. Quæ autem nõ canunt, indiuiduæ conſtant. Sed Planius in libro περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, id eſt, de morte, & uita. Habent inquit, animalia id genus pleraq; Diazoma, id eſt, præcinctum, cui inſitus eſt ſpiritus, Is quandoq; foras mouetur, quandoq; uero ediuerſo, unde cõtingit nunc eleuationem fieri, nunc depreſſionem eiuſce pelliculæ. Cum enim exit ſpiritus, attollitur, ſicut ingrediente, deprimitur. Perinde enim inſectis portio ea mobilis eſt, ut in ſpirantibus pulmo, & in piſcibus branchiæ. Porro pellicula concuſſa faciunt ſonũ. Sicut in Calamis, pueros interdum uidemus factitare. Quibus prætenui folliculo indito, ſonum eliciunt. Sic & Cicadis, quæ canunt, calidiores eñ ſunt, & imo ſpiritalis motus maior, ut interp̃tatur Thomas, Proclus uero Diadochus ὁ τέττιξ inquit ᾄδει ὑπὸ ταῖς πτέρυξι τρίβων ἑαυτὸν, καὶ τὸν ἦχον ἐκπέμπων, id eſt, Canit Cicada, ſeipſam atterens ſub alis, atq; ita ſonum emittens. Plinius ex Ariſtotelis doctrina, Vocem non habere, ſcribit, niſi quæ pulmonem, & arterias habent. Icciroo & Inſectis ſonum eſſe, non uocem, intus meante ſpiritu, & incluſo ſonante. Verum alia murmur edere, ut apes. Alia cum tractu ſtridorem, ut Cicadas. Quia uero hoc genus intus habere ſonum uiſitur, hinc Enceladum inſecti ſpeciem appellari, aſtruunt grammatici, Vniuerſim uero Bombycia uocant, Quidam, à bombo, ut opinor, Sicuti ab inciſuris Entomia, id eſt, Inſecta. Scribit Theocriti interpres, dici Cicadas quandoq; Aethalionas παρὰ τὸ αἴθεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, id eſt, quia à Sole amburantur, Concinere enim tum, ubi Cauma, fiat, id eſt, inardeſcat amplius Calor. Fuit & ab hoc animali ueteribus concinnata comminatio, χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται, id eſt, à terra uobis concinent Cicadæ. ſignificatur enim agri uaſtitas cum arborũ exciſione. Verum ſic allegorice pronunciatum uehementius, grauiuſq; putat Demetrius Phalereus. Quæuis ſua eſt, Orationis cõciſæ. Propterea & Symbola ob breuitatis aſſimulationem, efficaciora multo, ac grauiora cenſeri. Quod enim breuius profertur, multorum ſuſpicionem præſtat. Porro lepidam ex Platone Cicadarum fabellam haudquaquam hic tranſgredi debemus. Apud quem Socrates in Phædro aſtruit, In meridie non dormiendum, ne inquit, à Cicadis rideamur. Nam quos uiderint agentes, ut oportet, Illis præmium tribuunt, quod Deorum conceſſione traducere ad homines poſſunt. Fertur enim hoſce olim homines fuiſſe ante Muſas. Natis inde Muſis, cantuq; monſtrato, illorum nonnullos uoluptate cantus uſq; adeo delinitos fuiſſe, ut canentes cibum, potumq; negligerent, imprudenterq; perirent, ex quibus deinceps Cicadum genus ſit pro-

pagatum, munus hoc nactum à Muſis, ut alimonia non indigeat, ſed abſq; cibo, & potu, quãdiu uixerit, cantet. poſtea uero ad muſas proficiſcatur, quam quis hic muſam colat, renuntiaturꝫ. Ergo Terpſichore renuntiantes, qui præcipue illã in Choreis, cœtibuſq; celebrarint, eam ipſis propitiam reddunt, atq; itidem alijs pro ſua, cuiq; uenerationis ſpe cie.

¶ Nil uideri abſq; luce. Colores uariari pro lucis diuerſitate. De Columbarum col lo. Lucretij locus declarat. De Iridis Coloribus, & Apparentijs quas uocãt *Symphaſis.*

CAPVT XXXII.

MATHEMATICAE diſciplinæ, ac naturalium rerum ſtudioſi, nil uideri abſq; luce, proinde nec diſcerni colores quoq; abſq; luce eadem, ualidis ar gumentorum comprobant rationibus. Aſtruitur & illud, ut conſequens, Corporum colores apud uiſum diuerſos euadere pro lucis diuerſitate ſu per ipſos orientis. Nam in claritate mediocri turbidiores plærũq; uiſuntur, in illuſtri uero clari, ſcintillanteſq;. Argumẽtũ euidens, in *Solis* deliquio colorata omĩa, inſita priuari uenuſtate. Liquet id amplius in Columbarum mire ſplendicantibus pen nulis, quas in earum collo conuiſimus, nanq; etiamſi unius ſint coloris, uarijs tamen aſpe ctibus uarie illuſtratæ ſub differenti ſpecie oculis exhibent ſeſe. Cuius ratio eſt, quia mo uendi uim á luce color ſuſcipit, quo uero amplius ab illa mouet̃, amplius & ipſe mouet. Imbecilliores autem colores eſſe intenſioribus, ſicuti imperfectũ in eo, quod perfectũ eſt. Ideóq; pro lucis complemento eſſe coloris completi gradum in mouendo. Quod autem de Columbæ pennulis aſtruximus. Sciendum, quoſdam exiſtimare, diuerſos re ipſa eſſe inibi colores, diuerſaſq; ſuperficies ex diuerſarum portionibus pennularum ra diantes. Verum diſertiſſime ſuper ijs libro de rerum natura ſecundo Lucretius hiſce uerſibus commeminit.

Qualis enim cæcis poterit color eſſe tenebris,
Lumine qui mutatur in ipſo: propterea quod
Recta, aut obliqua percuſſus luce refulget.
Pluma columbarum quo pacto in *Sole* uidetur,
Quæ ſita ceruices circũ, collumq; coronat.
Nanq; alias fit, uti claro ſit rubra pyropo.
Interdum quædam ſenſu fit, uti uideatur
Inter cærulæum uirideis miſcere *Smaragdos*.

Sed, ut plenius Lucretij *Senſa* referemus, ubi rectam appellat lucem, & obliquã, Aſtru unt Mathematici, Solis lumen aut primarium dici, aut *Secundarium*, aut Tertiarium, & deinceps. Et primarium quidẽ intelligunt, Vbi incidentiæ ſunt radioſæ. *Secundariũ*, uel accidentale, in loco illuſtrato ab incidentia eiuſmodi, quæ oblique per omnem partẽ medij diffunditur, ut eſt cubiculum totum. Tertiarium, cum ex ipſo cubiculo lucem re cipit locus alius, alioqui opacus. Columbini colli ſubmutantis colores meminit Hiero nymus aduerſus Ioannem Origenis conſectatorem. Columbarũ inquit, colla ad ſingu las conuerſiones colorem mutant. *Sed* & Martianus de nuptijs Philologiæ, Arceſilas inquit, Collum intuens columbinum dubitabat, *Siquidem* hac permotus uarietatis in certudine, amplius aſtruere ἀκαταληψίαν cœpit, id eſt, comprehenſibilitatẽ. *Sed* & Ne ro Cæſar diſertiſſime, ut primo naturalium quæſtionum *Seneca* tradit,

Colla tiberiacæ ſplendent agitata Columbæ.

Quo tamẽ uerſu legi cõmodius Cytheriacæ poteſt, *Sed Syllabæ* menſus nõ nihil refra gat̃. Meminit & Academicorũ. ij. M. Tullius, Neq; uero hoc loco expectandũ, ut de re mo inflexo, aut de collo Columbæ reſpondeã. nõ eñ is ſum, qui qcquid uidet̃, tale dicã eſſe, quale uideatur. Et rurſum, Nam & in remo ſentio nõ eſſe id, quod uidetur. Et in Co lumba plures uideri colores, nec eſſe plus uno. Quod ad *Syllabam* attinet, uariatum in ea comperias, Vti Metamorphoſeos quintodecimo,

Armigerumq; Iouis, Cythereidaſq; columbas.

Sed enim, ut ad colorũ rationes regrediamur. Aduertendũ amplius, eſſe colores in cor poribus ex elementorum refractione coorientes, quibus compinguntur. Hoſce uero

haud quaquam ſpeciem uariare ex lucis ui, quin album ſemper ſit album, & nigrum, nigrum, niſi quatenus intenduntur, uel remittuntur. Sunt & colores, quos Apparentias dicunt, Recentiores. Ariſtoteles primo de generatione συμφάσεις appellauit. Vt in Iride, ubi uiſitur color rubens albido permixtus, quia materia eſt rara, & radius ſolaris fortior. Conuiſimus autem ſolis lucem ferè coloris eius. Quod ſi denſior fuerit materia, & imbecillior radius, reſilit obſcurus, ac nigricãs color, qualem in nubibus cernimus. Colores autem intermedij, cuiuſmodi cinericius eſt, fiũt ubi materia denſet minus, & radius ſit aliquanto fortior. In urina porro ſubinde mutantur colores, ſi in ſolari radio inſpectetur, prouenit autem id ex uarietate lucis ſolis, qui cum in motu perpetuo ſit, nunc unum oſtentat, nunc aliud. propterea medicorum periti in luce temperata diſpicere malunt. Quod rurſum ad Irim ſpectat, Prædicant ruſticiores, oſtentante ſe inibi colore rubro, albido adiuncto, haberi fertilitatis prognoſticũ. Ratio uero eſt, quia, cum rarior ſit materia, facile peruincitur à ſole, ut inde pluuiæ iuges, aut large conſequi nequeant, quæ plurimum ubertati ſeminum officiunt. Sed ratum, & quodammodo decretorium hoc cenſeri haudquaquam debet.

¶ Quid foret Robur in carcere, & quæ dicãtur digna Robore. Iuuenalis locus, & Propertij alter explicatur. Item uocabula nonnulla ad carceris loca pertinentia.

CAPVT XXXIII.

CARCEREM ſcribit Cicero in L. Catilinam libro ſecundo, uindicem nefariorum, ac manifeſtorum ſcelerum maiores noſtros eſſe uoluiſſe. Et T. Liuius ab V.C. libro primo Ancum Martium refert, ingenti incremento rebus auctis, cum in tanta multitudine hominũ, diſcrimine recte, an perperam facti confuſo, facinora clandeſtina fierent, carcerem ad terrorem increſcentis audaciæ media urbe imminentem foro ædificaſſe. Nec ſatis. Siquidem humana rabie latius etiamnum ſerpente, craſſanteq́ꝫ, in ipſo etiam carcere, formidoloſo, diroq́ꝫ aſpectu locus alius requiri cœpit, quando quotidiana, & proinde leuia remedia parum efficacia noſcerentur. Robur edidere nomen, quo maleficum genus hominum præcipitabatur, ſic nuncupatum, quod ante arcis robuſtis includeretur, ſicuti Sex. Pom. fragmẽta nos perdocent, & ſignificaſſe Plautus deprehenditur, cum ait,

Ego uos ambo in robuſto carcere ut pereatis.

Hinc facinora magnitudine rara nouitate dira, & inauſpicatiſſima, robore digna magnis autoribus appellari ſolent. Quod uidetur Apuleius confirmaſſe in oratione diſſertiſſima, ut Auguſtinus dixit, de Magia. O mirum inquit, commentum. O ſubtilitas digna carcere, & robore. Sed ut Maximus Val. exemplorum priſcorum libro ſexto, de robore quoſdam præcipitatos ſcribit. Non deſunt, Et quidem multi æris homines, qui illud Iuuenalis,

Horrida quale facit reſidens in codice pellex.

Quicquam ad hoc pertinere aucupentur. Et cæcos doctores nugas, ineptiolaſq́ꝫ, halucinatione ridicula, effutire meras pronuntient, cũ Satyricus dubio procul codicis nomine συμβολικῶς, & operte robur intellexerit, in quod meretricula iam magno natu ob perpetratum ſcelus fuerit impacta, atq; inibi nendo uitam ſuſtentare ſolita ſit. Verum hæc commenta etiam ſi uera maxime forent, nimis accerſita, nimiſq́ꝫ coacta ſunt, uixq́ꝫ doctrinæ, & acuminibus coherentia Poetæ illius. Quid, quod ſi intenderis, oppugnante nullo, æquantur ſolo? Quid. n. minus facere mortua poteſt, quàm nere? De carceris robore præcipitabantur nocentes, ut præpoſitæ prodant autoritates, non in cuſtodia detinebantur. Quod uero ad huius opinionis fulcimentum, & uelut tibicinem aduocatur Propertius, Id totum nil eſſe intelligo, ſed & alij intelligent, quod ut fiat facilius, & ſyncerius, Verſiculos Poetæ ſubtexemus.

Et grauiora rependit iniquis penſa quaſillis
  Garrula de facie ſiqua locuta mea eſt.
Noſtráq; quod Petale tulit ad monumenta Coronas,
  Codicis immundi uincula ſentit anus.

Primum rogo uos eruditi omnes, Qui nõ ad Ariſtophanis modo lucernam euigilaſtis, Sed Cleantis quoq;, &, quod Fabius ait, in ſudata ueſte duraſtis, fuligines lucernarum bi

bendo, ad procinctum dum tenditis, quodnam eſt hic robore dignum crimen? Deinde quo iure Zelotypa mulier ancillam minus ad animum reſpondentem in publicæ pœnæ locum intruſit? Quōmodo præterea duæ ſententiæ cohærent, nec diſſimilitudine diſſultant? Quæ me impēſius inquit Cynthia, laudauit, dat pœnas & pēſa grauiora cogitur perficere. Petale, quia coronas tulit ad monumenta, impingitur in præcipitij locum publicum. Extrita mihi iſta uidentur. Qui intriuit, totum exedat. Et quas faber ſtruxit Compedes, ipſe ferat, ſicuti iactatum prouerbio eſt, & meminit Auſonius. Verū nequis in hiſce libellis Rhodium putet ſacrificium, deſinamus aliena grauius, aut inſectanter conuellere, neq; enim propoſita nobis obſtrigilatio ulla eſt, nec doctorum hominum diſpendio gloriolas inanes captamus, monitos tantum legentes uolumus, quid ſenſerint alij, quidue ipſi promamus in album, ὃν πρὸς ἑτεροδοξάζοντες id eſt non idem opinātes. Candore eodem, ac ſimplicitate, ſicubi lapſi fuerimus, reuocent ad librā, quoniam hominis eſt in pluribus conniuere, Nam & ipſi noſtra quoq; alliſuri uidemur (neque enim ita nos amamus, ut miramur, ut neſciamus perdere) ſicubi potior ſe oſtentarit ratio. Et cum riuali, & ſine riuali poſteritati allaboramus. Redeo igitur ad inſtitutum. Eſt prouerbium quoq; ſcitiſſimum compar priori, ſed ambiguitate, & ſignificatu remotiore feſtiuius, theſauro dignus, in eum, qui teterrimo ſupplicio flagitijs adobrutus ſit diſferendus. Docent Plutarchi monumenta, theſaurum fuiſſe domicilium ſubterraneum apud Meſſenios, neque auras, neque lucem exterius excipiens. Nec ullæ carceri fores erant, ſaxo immano intruſo occludebatur. In quem cū magnus Græciæ imperator Philopœmen fuiſſet impactus, mox hauſto ueneno interijt. Hic eſt obiter is Philopœmen quem Græcia poſt eximias antiquiſſimorum ducum uirtutes, perinde ac extrema ſenectute filium, in lucem produxiſſe narratur. De quo item nobile eſt Romani cuiuſdam elogium, fuiſſe hunc inter Græcos poſtremum, flacceſcente iam illa animorum ingentium, ut aſſolet, fertilitate. Sicuti & Brutum pronūtiauit quidam Romanorum ultimum. Legimus porro apud Plutarchum eundem, Spartani carceris locum fuiſſe Dechada nuncupatum, in quo ultimo deſtinatos ſupplicio ſtrangulari mos fuit. Id uero nocturno tempore ſolitū fieri, Libro quarto Maximus docuit Valerius. Tale fermè apud Romanos erat Tullianum, locus in carcere, ubi paulum aſcēdiſſes, ad læuā circiter pedes XII. depreſſus humi, eum muniebant undiq; parietes, atq; inſuper camera lapideis fornicibus uincta, ſed inculta tenebris, odore fœda, atq; terribilis facies eius erat. In Tulliano fuiſſe Lentulo fractam gulam, in Catilina Hiſtoricus ſcribit. Apud Spartanos item locus erat Cæadas nomine, ut apud Siculos quoque, in quem maleficum genus hominum conijciebant. Apud Perſas domicilium fuit cineribus refertum. Illud uero ſcitu iucundum, Apud Aethiopas moris fuiſſe, nocētes aureis catenis uincire. Inuenio & Orygmata dici loca, in quibus ſcelerati excarnificarentur. Xenophon rerum Græcarum libro quinto, Anācæum uidetur pro carcere accepiſſe, Sicuti Iſæus quoque, Et ἐγχμοφύλακα pro carceris præfecto. Calliſthenes uero, ut docuit Harpocratio, Anogæum accipit, hoc eſt Cœnaculum ſupra terram. Quidam etiam pro uirili membro capiunt, quod ſit neceſſitatis commertiū. Penteſyrincon in carcere fuiſſe, Pollux ſcribit, lignum, & itē Sphalon, ſicut tympanum inter carnificis recēſet inſtrumēta. Videtur & Strophæi, quē Mercurium intelligit, ſtatuam in carcere coli ſolitam, inſinuare.

¶ Carceris genera. Quid Ceramus, & Ceramicum flagellum, & Domus. De Labyrintho, Baratro, Latomijs, Latomis, Latypis, Lithurgicæ, Lithotriuicæ, Cauea, Tulliano Libera cuſtodia, Charonia Ianua. Item de Metœcio pluſcula. Xenocratis hiſtoria.

CAPVT XXXIIII.

CARCERIS genera ueteribus tria fuiſſe inuenio, Vnum, quo immodeſti, & parum exculti compellerentur, ut noctu à doctis condocefierent, & bonarū Artium profeſſoribus, quæ ad bonos mores, & uitæ modum pertinerent. Alterum, quo ære alieno impliciti, & qui carceris tædio ab inita uitæ petulantia abſterrendi ſunt, detinerentur. Tertium, quo immanibus præſignes flagitijs, cælo, & hominum cœtu indigni. Vitijs, ac uitæ turpitudine deſamatiſſimi, ac propediem plectendi, tenebriſq; & Pedori addicendi intruduntur. Carcerem

cerem Cyprij Ceramon uocāt. Id & Homerus teſtari uidetur Iliados quinto, Vbi Martem ſcribit ab Oto, & Ephialte in uincula coniectum,

χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας.

Id eſt, decem ac tribus menſibus Aeneo in Ceramo uinctus iacuit. Eruditiores tamē eo uerbo ollam accipere malunt. Et quia Ceramiæ dicuntur item figlina, inde Ceramicum flagellum pro Oſtraciſmo poſitum. Athenienſes uero, qui mitibus nominibus, & manſuetis rerum triſtitiam obtegere conſueuerant, Vrbaneq́ minuendo, uim atq; attrocitatem lenire, Carcerem domum nuncupabant, Sicuti tributū coordinationem ciuitatis. Sunt qui Labyrinthum quoq; nil aliud, quam Carcerem fuiſſe tradant, in quo non foret incommodi quippiam, niſi quod qui aſſeruabatur, effugere non poterat, unde & Labyrinthum dici putant, quia λα ſit particula uocum intendens notiones, & βύειν obturare ſignet, ac claudere. Ex quo & Labyrinthodes pro flexuoſo poſitum, id eſt, λαβυρινθώδης. Tralatū & in Nugaces nomen, παρὰ τὸ πολλοῖς κύκλοις λόγων χρῆσθαι. In hoc illud obiter adnotandum, in Plutarchi monumentis proditum, Non uideri ſimile ueri, Minoem Atheniēſium iuuenes, tributi nomine ad ſe quotannis miſſos, perdidiſſe, Sed ad miniſterium potius ſubſeruaſſe ſibi. Ex quibus propagati multi, & Cretenſium habiti numero Delphos quandoq; ſunt miſſi, Proinde Bottiæorum filias generis memoriam colentes, feſtis diebus concinere aſſueuiſſe, ἴωμεν εἰς ἀθήνας, id eſt, eamus Athenas. Barathrum Athenis, ſiue, ut enunciant alij, Berethrum, locus erat profundior, putei modo, in quē nocentes deturbabant. Eius ſuperiora dura quidem erant, ac rigida, infima uero laxa, & mollia, ut deſcendentes facile demergerentur. Abuſus uidetur dictione hac in Philippicis Demoſthenes, ut inquit Harpocratio, & pro pernicie tantum ex tralatione poſuiſſe. Barathra tamen proprie Cataractas uocant, & excauata loca, in quæ demergātur flumina παρὰ τὸ βαίνειν, ab aquarū ingreſſu, uel quaſi ἄβατα, quod ex cauitate per uia non ſint, nec adeunda. Sunt qui cœnoſa eo noie loca intelligant. Iam uero Latomias Syracuſanas quis nō nouit? Eas à Dionyſio crudeliſſimo tyranno factas, Cicero autor eſt, in Verrem libro ſeptimo. De ijs Cicero idem alibi ita refert, Latomias Syracuſanas omnes audiſtis, plæriq; noſtis. Opus eſt ingens, magnificum regum, ac Tyrannorū. Ex Saxo totum eſt, in mirandam altitudinem modo depreſſum, & multorum operis penitus exciſum. nihil tam clauſum ad exitus. nihil tam ſeptum undiq;. Nihil tam tutum ad cuſtodias nec fieri, nec cogitari poteſt. In has Latomias, ſiqui publice cuſtodiendi ſunt, etiam ex cæteris oppidis Siciliæ, deduci imperantur. Latomias dici Carcerem Syracuſis Siculorum lingua, Pædianus autor eſt. locus eſt Sabini apud Senecam Cōtrouerſiarū quinto. Ne inquit, quēquam ueſtrum decipiat nomen ipſum, Latomiæ illæ minime lauta res eſt. Sed & Polemo Sophiſtes, ut eſt apud Philoſtratū, cum lapidoſo articulorū morbo infeſtaretur, Medicis ſubinde inferebat, perfoderent, cæderentq; Polemonis Lithomias. Extat obiter apud eūdem Herodis de eadem re id pertritum, Veſci oportet, manus non habeo. Eundum eſt, pedibus careo. Dolendum eſt, tum uero manus adſunt & pedes. Fuiſſe Spartæ quoq; Latomias, Plinius ſignificat, cum earū anguſtias Ariſtomenem Meſſenium euaſiſſe ſcribat, Vulpium aditus ſecutū. Erant & Romæ propè Tullianum, Vt Varro meminit, Qui & Tullianū dictum ait, quod fuerit à Tullo Rege additum Carceri. Quod tamen pro quolibet carcere poſſe capi, Apuleius docet. Porrò id uehementer animaduertendum, pronuntiari ex Græca ratione Lithotomiam, & latine dici Lapicidinam, & Latomiam quoq;. Quin & Latomion, unde λατόμιον μαρμάρινον, ubi exciduntur marmora. ex quo & Apollinis marmarini templum apud Caryſtū, quia λᾶς ſignat lapidem per conciſionem à λάας, uti in magno obſeruatum Etymologico eſt, & τέμνω incido. Nam & Latomi dicuntur Lapicidæ, ut ſcribit Euſtathius, qui etiā Latypi uocantur. Latype uero eſt, quod à lapidibus abraditur, ſculpendoúe excutitur. Cotoriæ autem Iureconſultis loca ſunt, unde effodiuntur Cotes. Signat tamen λᾶς & fluuium, atq; item ciuitatem, quamuis à Stephano dicatur λᾶ potius, meminit Lycophron, καὶ λᾶν περσίδος. Ab ea occupata Dioſcuri appellantur Laperſæ. Laam uocauit Hom. οἵ τε λάαν εἶχον, ἠδ', οἴτυλον. Lithurgice uero, & Lithotriuice ad præſens propoſitum parum faciunt. Nam illa ad eos, qui in metallis lapides cædunt, pertinere uidetur. Lithotriuice lapides excolentium, elaborantiumq; eſt, ad operum ornamenta. Fuit itē

Carceris ſpecies Cauea, nam & Seneca inquit, Itaq; effœminatiſſimā uocem illius Rhodij exiſtimo, qui, cum in Caueam coniectus eſſet à Tyranno, & tanq; ferum animal aleretur, Suadenti cuidam, ut abſtineret à cibo, Omīa inquit, homini, dum uiuit, ſperanda ſunt. Liberas cuſtodias legimus in hiſtoria, cū uiri magnæ exiſtimationis nō in uincula coniecti, Sed domi apud ciues cuſtodiebantur. Inter Carceris Ianuas fuit & quæ nuncupatur Charonia, qua producebantur, qui ultimo ſupplicio eſſent afficiendi. Vocabatur & Nomophylacij Ianua. Sunt qui locum Athenis, ubi Carcer foret, Metœciū, hoc eſt, μετοίκιον appellatum contendāt. Quod uero relatu arbitror non ingratum, Autor Harpocratio eſt, Metœcum dici utiq; inquilinum, aduentitiumq;, Qui in alienā emigrat ciuitatem manendi propoſito. Metœcium autem Drachmas duodecim ſignificare, quas quotannis perſoluere cogebantur id genus homines. Quod Eubulus ſignificat. Iſæus uero innuit, Viros quidem drachmas conferre duodecim conſueuiſſe, Mulieres autē ſex. Id qui non contuliſſent, abducebantur ad ciues, conuictiq; uenum ibant, quod contra Ariſtogitonem Demoſthenes teſtatur. Cogebātur & naues inſcendere Inquilini, Sicut in Philippicis à Demoſthene item adnotatum eſt. Illud uero obiter quoq; ſubnotaſſe, nil officiet. Inquilinos etiam Scapheas à Comicis quandoq; nuncupari, quoniā in pompa Scaphas geſtarent. unde & Scaphephori nuncupantur quoq;. Sed & eorūdem filiæ uaſa geſtabāt aqualia, & præterea σκιάδιον. Meminit legū decimo Theophraſtus. Scribit in uitis decem Rhetorum Plutarchus, Publicanum quandoq; Xenocrati manum iniecisſe, ac ducere conatum ad Metœcium. Illum uero à Lycurgo liberatum, ductumq; in Carcerem publicanum, ut qui quod minus deceret, facere adortus foret, quod cum in maximam Lycurgi laudem ceſſiſſet, Mox occurrēs illius filijs Xenocrates, celerrime inquit, Parenti par pari relatū, nam quod mihi ſuppetias benigne tulerit, paſſim ab omībus celebratur. Cæetas deniq; Carceris ſpecies apud Lacedæmonios eſt, quæ creditur ſpelunca quædam, unde ſit etiam nomen, quippe Cæeti uocantur Rhochmi, id eſt, Sciſſuræ, quas efficiant terræmotus. Sunt tamen qui ciuitates id genus nuncupent κώους, id eſt, Coos, unde Homerus feras Oreſcoos appellet, quod prodidit Strabo, & ab Euſtathio relatum, ſcio. Erat apud Corinthum eo nomine Carcer, quo fures cuſtodiebantur, & fugitiui. In Ceadam, inquit Pauſanias, à Lacedæmonijs conijciebantur, Qui ob inſigne facinus uidebantur plectendi. Nam & illuc contruſus Ariſtomenes, euaſit tamē, aditus Vulpium ſecutus, Quæ cadauera conſectabantur quod docuit Pauſanias, nec omiſſum à Plinio eſt, Sed Ariſtemenem hunc in inſula Rhodo apud Generū Damagetum ex morbo eſſe functum fato, Idem prodidit Pauſanias.

Qui Commentarienſis, & Phylacti. Obiter de Cornicularijs paucula.

CAPVT XXXV.

SED nec illud per incuriam tranſiliamus, uideri in noſtris literis Cōmentarienſem dici Carcerariorum præfectum, atq; recognitorem. Ita eñ ab Imperatore ſubnotatum aduertimus, Codice de ijs, quos tenet Carcer incluſos. Id inquit, aperta diffinitione ſancimus, ut aut conuictos uelox pœna ſubducat, Aut liberandos cuſtodia diuturna non maceret. Iubemus, ante trigeſimum diem ſemper Cōmentarienſis ingerat numerū perſonarū, uarietatem delictorū, Clauſorū ordinem, ætatemq; uinctorū. Meminit Vlpianus digeſtis de pœnis. Nec pati inquit, Præſides debent, Optiones, ſiue Cōmentarienſes damnatorum pecunia abuti. At Digeſtis de Iure fiſci, aliud omnino Cōmētarienſis eſt, nam Paulus inquit, Quoties apud fiſcum agitur, Actorum poteſtas poſtulanda eſt, ut merito his uti liceat, eáq; manu Cōmentarienſis adnotanda ſunt. In ſanctis item literis uideor alicubi uerbū hoc legiſſe. Fuit apud Cumæos magiſtratus, quē Phylactū nuncupabant. Eo qui fungeretur, reliquū quidē tempus Carcerem aſſeruabat, nocturno aūt cōuentu, in Senatum ueniens reges manu apprehenſos edocebat è curia, quos tamdiu detinebat, donec de eorū imperio clam Senatus ſententiam ꝓnuntiaſſet, iuſtēne agerēt, an ſecus. Quod ad Commentarienſem attinet, ſcribit Pædianus, Accenſum nomen eſſe ordinis, & promotionis in militia, ut nunc inquit, dicitur Princeps, uel Commentarienſis, aut Cornicularius, Quidam Commentarienſem intelligunt, qui commentarijs præſit, Græci nomen id ſuis

id ſuis literis excribentes, Commentareſios pronuntiant, ac eos interpretantur dici in legibus, qui commentaria conſcribant, & in criminum iudicijs ſubſeruiant. *Sũt* & qui nũc inquiunt, Chartularij uocantur. Cornicularium uero obiter ſunt, qui putent Corniculis militantem, *Sicuti* à Cornu dicti Cornicines. Equites tamen ob inſignem operam Corniculis à Papyrio donatos, & Armillis, T. Liuius ſcribit. Corneolæ uero gemmæ, ut nũc dicuntur, ad hoc nil ſpectant, quæ inde ita nuncupari uidentur, quia inter Onyces Cornea quoq; uiſatur uarietas. Tribuni Cornicularium dici inuenias Strategematon tertio apud Frontinum. Et Valerius ſcribit, Lectorio à Tribuno Ple. Cominio diem dictam, quod Cornicularium ſuum ſtupri cauſa appellaſſet. Adiutores Corniculariorum legimus apud Iureconſultos.

¶ Cornicem albam propè Rhodigij mœnia uiſam. Item de albis Coruis. Cornicis feſtum. Coroniſtæ. Coroniſmata. Hirundinum feſtum.

CAPVT XXXVI.

SOLENT Rhodigini mei perlegans uſurpare prouerbium, ubi rarenter quid admodum, & ferè nunq; obtingere, uolunt ſignificare, dicunt enim perinde eſſe infrequens, ut ſit alba Cornix. Ceu ferè non uiſatur Auitij id genus albicans. Cæterum ſcitu, commemoratuq; condignum eſt, quodq; hiſce noſtris intexatur commẽtatiunculis, Viſam temporibus meis, dum iſta proderem, duorum ferè *Stadiorum* ſpatio à Patriæ mœnibus, Poſt diuæ Mariæ templum, quod peruetuſtum ſtadio fermè ab Vrbe ſeiungitur, Cornicem albam, Capite nigricante, ſicuti cæteris, Alarum apicibus in rubedinem uergentibus. Nec erat expreſſus candor, *Sed* liuens aliquo modo, Fuit ea menſibus aliquot omnibus conſpicua, non parum multis, ceu planè uiſenda res foret, ob inſolentem ſpeciem, ad *Spectaculum* confluentibus. Inter quos ipſe quoq;, ut protinus monumentis insererem, quod unũ ſupererat æſtuantis animi, & quod dicitur, Roſam, quæ præteriſſet, anxie conquirentis lenimen. Quin & nonnullis abijt res ea in prodigium, Quod poſt eam uiſam, loco nunq; fuiſſet, pax tumẽtibus tũc pernicioſiſſimis bellorũ procellis, ac latius craſſante ferri licentia, quo Italiæ fundamenta in multorum perniciem atrociſſime quatiebãtur, debacchante occaſu in Venetum imperium, dira cladium magnitudine, & Olygijs, ut Græci dictitant, malis, totq; præclariſſimarum Vrbium funeribus, adeo attenuatum, concuſſumq;, ut diu nutans uaſtiſſimam comminaretur ruinam. Porrò, quod à propoſito diſſentaneũ non eſt, *Scimus* Coruum quoq; candido nitore conſpicuum, quandoq; à Britannorum Rege miſſum dono *Siciliæ* Regi Alphonſo. Contigit res ea memorabilis, Caliſto pontifice Chriſtianæ Reip. ſumma moderante. In ueteribus autem memorijs obſeruatum, Bœotia Thracum impetu, & bellico furore deuaſtata, redditum ijs, qui ſtragibus ſuperfuerant, ex intimo *Specu* Oraculum, ibi ſedem firmaturos, ubi Coruos albentes conſpicati forent. Id uero in Theſſalia mox factum ad Pagæaticum ſinum. Illorum nanq; oblati aſpectibus ſunt, Soli qui dicebantur ſacri Corui, Quos uino madentes pueri gypſo litos emiſerant. Eiuſmodi quæpiam & in Athenæi Dipnoſophiſtis comperta nobis ſunt, libro octauo. Extat Ammiani nobile Diſtichon, breuitate, ac elegantia ſcitiſſimũ, Cuius is propemodum ſenſus eſt. Facilius multo eſſe, Coruos reperiſſe albos, uolanteſq; Teſtudines, quam Rhetorem ex Cappadocia probioris notæ.

Θᾶττον ἐὴν λευκοὺς κόρακας, πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα καππαδόκην.

Sed & Perdicem albã, item Paſſeres, & Vrſam quãdoq; uiſam, & Coruos, Ariſt. ſcribit. Illud adijciamus ex abundanti, quoniã Cornicis facta mentio eſt, apud Rhodios feſtũ, (ſiue ludicrum foret) id ſolitũ celebrari, in quo Cornici aggregatio fieret quædã ordei, & id genus rerũ aliarũ. unde id, καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρε σῦκα, id eſt, Cornici uirgo fert ficos. Qui uero eiuſmodi præeſſent curæ, dici Coroniſtas inuenio, *Sicuti* in libro de nominibus Alexandrinus cõmeminit Pamphilus. Quæ ab eiſdẽ præcinerentur, Coroniſmata uocabant. Eiuſmodi quippiã & Hirũdinibus in eadem fiebat Inſula, ut eſt apud Theognin tertio de Sacrificijs, quæ in Rhodo celebrarẽt. Id uero χελιδονίζειν dicebãt, quod ita concinerent, ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, id eſt,

Venit,uenit Hirundo pulchras ducens horas,& annos pulchros. Quoniã uero & coruorum facta mentio eſt, ex abundanti adijciam illud, Nycticoraca, id eſt, nocturnũ coruum dici item Cicumam. Sicuti qui græcæ eſt Byas, apud nos Bubo nũcupatur. Sunt q Otum dicunt Nycticoraca. Hieronymus Noctuam.

¶ Digitorum ratio ex Auicẽna. Eorundem quoq; nomina ex Polluce. Inſbi quid Scimaliſſare. CAPVT XXXVII.

DIGITORVM rationem multi quidem cum Galeno de utilitate partium primo præclare ſunt executi, Sed & primo Canonis Auicẽna. ex quo paucula mutuati, qui mos noſter in legendo eſt, præcerpẽdi, quicquid ſcitu nõ ingratum ingerit ſeſe, huic loco impegimus. Igiť Digitis inquit, naturæ ſagacis decreto tria modo oſſicula compactim, modulateq; adnexa, ſunt attributa. Ne ſi plura paulo forent, ſequeretur quidem in ratione motuum adiumentum aliquod, Sed imbecillitatis nocumẽtum adeſſet inſigne, in apprehendendo præcipue. Quod ſi pauciora tribus forent, firmitas utiq; eſſet conſpicua. Verum fieret motuũ ab eo, quod neceſſarium eſt, diminutio. Quos amplius exigit ratio, quam robur menſum tranſcendens. Interior pars carnoſa eſt, ut ſit portio ea, uelut molle ſtratum, cæteris digitorum partibus. deinde ut ſuauius cedat ijs, quæ apprehenduntur arctius, nec ulla prorſum conſequatur oblæſio. Extima uero deſtituta carne ſunt, primũ, ne inutile accederet onus. mox ut armorum uicem in feriendo præſtaret pugnus. Pollex uero, inquit Princeps, omniũ exiſtit digitorũ iuſtitia, quippe ſicuti iuſtitiæ munus eſt, unicuiq;, quod ſuũ eſt, reddere, Sic & ſuũ Pollicis uidetur, digiti cuiuſq; actionẽ iuuare, ac dirigere, ac æqui ualentem omnibus utilitatẽ impertiri, Quod & quartodecimo de animalibus Auicenna idem cõprobat. Articulos Digitorum Scytalidas uocant, uel, ut Ariſtophanes, Phalangas. tres ſunt hæ digitorum cuiq;, præter magnum, duabus modo compactũ. Nomina digitorum apud Pollucem ſunt hæc, Micros, id eſt, paruus. Parameſos qui ſequitur, ὁ τοῖς ἰατροῖς ἀνακείμενος, & ab illis appellationem ſortitus. Meſos, id eſt, Medius. Poſt Lichanos. Reliquus Antichir, aut Megas. Et ἀντίχειρ quidem, ut inquit Galenus, διὰ τὸ ὅλῃ τῇ χειρὶ ἴσον αὐτὸν δύνασθαι, quod toti æqui polleat manui. Lichanon ἀπὸ τῆς χρείας, idem arbitratur, nomen indeptum, id eſt, ab uſu, credo ἀπὸ τοῦ λείχειν, quod ſignat lingere. Quidam hoc nomine medium accipiunt. In pedibus ijdem habentur digiti, Sed nõ ijſdem appellationibus, quia nec eundẽ præſtant uſum. Ab Athenienſibus qui medius eſt, Catapygon item dicitur. Significat ea uox Scortũ, & Cinædum. Illud neutiquã prætereundũ, σκιμαλίζειν, id eſt, Scimaliſſare, apud Græcos eſſe proprie, cum digito pertẽtamus, ecquid oua Gallinæ conceperint. quãquam & uerbo utuntur eodem, ubi pollicẽ medio applicantes plagã inferimus, ludibrij cauſa. Sed & protenſum oſtentantes cõtumelioſe digitum mediũ, recte dicimur σκιμαλίζειν. Ridiculũ uero, quod in moralibus Plutarchus refert, Quoſdã cõſueuiſſe Digitorum nomina perdiſcere, atq; Alexicacorũ uice, id eſt, mala auertentiũ, uti in terroribus, tacite unũquẽq; dinumerantes. Ante Regiam Alcmenæ Herculem pariturae, ſtetiſſe digitis pectinatim implexis Lucinam, quo partum præpediret, narratur à Mythicis, eluſam uero ab Ancilla Galanthide, quod Alcmenam diceret peperiſſe, quibus mox auditis, illa receſſerit, ac ſtatim leuata partu ſit Alcmena. In Græcorũ Theſauris animaduerto, Thebis habitu muliebri ſtetiſſe Iconas, dici à Thebanis Pharmacidas, Veniſſe autẽ Iunonis monitu mulieres Alcmenæ parturienti moram iniecturas, uerũ Sophiſmate lepido à Tireſiæ filia Hiſtoride abactas. Sũt porro in manibus, pedibuſq; παραφυάδες, id eſt, Agnationes, ubi ſupfluẽs adnaſcitur digitus, ratione materiæ exuperãtis. De qua re ſic Plinius, Membra animalibus agnata inutilia ſunt, ſicut ſemp ſextus in homine digitus. Quod ex illo forſan Ariſtotelico uideať ſumptũ libro de animaliũ generatione quarto. Quibus aũt habere gemina contigit genitalia, alterũ Maris, Alterũ Fœminæ, ijs ſemper alterum ratum, alterum irritum redditur. Ipſe uidi Bononiæ quendam de plebe inopem ſenis in manu utraq; digitis. immo in pedibus quoq;. Supfluens digitus inter auricularem, Annularemq; interſitus agnoſcebatur, magnitudine ad reliquorum reſponſum, mobilis præterea, & ad omnem uſum, ut aſſolet, accommodus. Manus inſigni erant latitudine, nil præterea, quod deceret minus. Hoc

nus. Hoc eo adnotaſſe libentius uolui, Vt ſciremus decretorium non eſſe, agnata mem
bra inutilia haberi, & irrita. Alioqui apud Paulum Aeginitam legimus, Ex digitis, qui
παραφυόμενοι dicuntur, Alios eſſe carnoſos omnino, Alios oſſa habere, & ungues quã-
doq;. Horũ autẽ alij ex articulis prodeũt, A Scytale alij. Sed hi prorſum ἀκινητοῦσι, hoc
eſt immobiles ſunt, Cæteris mobilibus quandoq;.

¶ Animalibus cunctis ineſſe Ratiõis, Orationiſq; uim, ex Porphyrio. Item de Apol-
lonio Tyaneo quæpiam. CAPVT XXXVIII.

PORPHYRIVS in literis ueteribus doctiſſimus libro de Sacrificijs tertio,
afferre ſe opinionẽ ſcribit tũ uerã tũ etiã Pythagoricam, Omnẽ ſcilicet ani-
mam ſenſibus, & memoria præditam, eſſe rationalẽ, haberéq; rationem, &
orationem interiorem, exterioremq;, qua inter ſe loquantur animalia, Quo
rum uerba non diſcerni à nobis, nihil mirum ſit, cum Barbarorum etiã mul
torum ſermonẽ minime diſcernamus, neq; tam loqui, ꝙ indiſtincti uociferari putemus.
Addit, ſi credendum ſit antiquis, atq; illis q patrum noſtrorũ, & noſtro tempore extite-
runt, Eſſe qui dicant, ſe audire ſermonẽ animalium, atq; intelligere, Sicuti apud ueteres
Melampus, & Tireſias, ac Thales, Nuper uero Apollonius Tyaneus, Quem dicunt in
amicorum cœtu, cũ audiret Hirundinem alijs nuntiare, Aſinum propè urbem onuſtum
cecidiſſe, triticumq; humi diffuſum, declaraſſe audita, idq; ita fuiſſe compertum. Subiun
git, Ariſtotelem, Platonem, Empedoclem, Democritum, alioſq;, Qui ueritatem de ani-
malibus perſcrutati ſunt participationem rationis, orationiſq; in animalibus compe-
riſſe. Illud uero hic obiter legentes monitos uolo, Philoſtratum libro quarto, Apollo-
nij hiſtoriam illam de intellectu colloquij auium, aliter narrare. Neq; enim hirundi-
nẽ, Sed paſſerculum fuiſſe ſcribit, In alijs item diuerſus eſt aliquo modo, Ita tamẽ, ut ſen
tentia ferè ſit eadẽ. Sũma uero hæc, Omnia eſſe nil aliud, ꝙ uanitates, & immũdorũ ſpiri
tuũ fallaciſſimas pſtigias. Quis neſcit, Apolloniũ hunc Magica ſolũ fuiſſe inſignẽ? Siqui
dẽ, ut aptiſſime colligit Euſebius, aduerſus Hieroclem, Qui Philoſtratũ Euãgeliſtis præ
ponebat, nõ modo inter deos, admirandoſq; uiros locũ nõ habet, Sed ne inter Philoſo-
phos quidẽ ab aliquo reponit̃. Quãuis reperiam, A quibuſdã, ut deũ fuiſſe cultum. Et
ſimulacrũ eius ſub Herculis Alexicaci nomine conſtitutũ, ab Epheſijs fuiſſe honoratũ.
Qui Magũ fuiſſe hunc hominẽ, ambigit, Philoſtratũ legat, quãuis omnium, qui unq̃ hi
ſtoriam cõſcripſerint, mendaciſſimũ. Acrius rerũ pondera perpendat, Veritas interlu-
cebit, etiã ſi immenſa caui ſpirant mendacia folles. Neq; tamen inquit Euſebius, hodie
quoq; deſunt, Qui expertos ſe dicant, eius nomini inuocato magicas ineſſe uirtutes ad
ſupſtitioſa quædã peragẽda, Quibꝰ eqdẽ nõ facile adducor, ut fidẽ aliqua ex pte pſtãdã
putẽ, quãdo ex harena mihi planè funiculũ nectere uident̃. Quæ ſiqs pbare põt, is mi-
hi nec nare, nec omnino literas pdidiciſſe, aut primoribus faltẽ pguſtaſſe labris, cẽſebit̃.

¶ Qua ratione Animam exui alis, traditum ſit, aut eaſdem reparare. De quatuor Pa-
radiſi fluminibus. CAPVT XXXIX.

ZOROASTREM, abs quo omnis ueterũ Theologorũ ſapientia de-
manaſſe credit̃, memoriæ prodiderũt Chaldæi quidã non indocti ho
mines, ſolitum dicere, Alatam eſſe animã, fractis uero alis, in elemen-
ta ferri præcipitẽ, tum illis ſuccreſcentibus, ad ſuperos reuolare. Hoc
& Pythagoricũ dogma eſt, immo uero etiã Platonicũ, à magno impri
mis Plotino cõfirmatũ, Libro octauo Enneadis quartæ de animæ de-
ſcenſu in corpora. Franguntur autem alæ, ſiue interuelluntur, Vbi in
clinatio uegetalis naturæ intenditur ad corporea gubernanda. Et poſtq̃ ab incolumi, in
noxióq; habitu melioris prouinciæ gubernandæ longius aberrauit anima, qualis quidẽ
habitus penes ipſam totius animam, ut Platonice dicam, uigebat, hinc & ſcienter quem
fregiſſe alas dictitare, uelut Adagio poſſumus, quãdo diuinis omiſſis, aut neglectis, quæ
ſola uere ſunt, imagines ſequitur, & umbras, hoc eſt ſomniat in ſenſibus, terrenis tantum
intentus, nil magnopere ſuſpiciens. Quod Procli cõprobat doctrina. Vbi tres eſſe pro
dit cõuerſiõis ſpecies. Quis em̃ ad aliqd ſe deterius cõuertit̃, dũ à pfectiõe ppria labit̃.
Vel conſurgit ad melius ppter ppriæ uitæ uigorẽ, actionẽq; naturalem. Vel reflectit̃ ad
ſeipſum propter cognitionem ſibi conſortem, mediamq; ſpeciem motionis. Conuerſio

quidẽ erga

quidem erga deterius,paſſio quædam eſt animæ alas abijcientis,& in obliuione iam po
ſitæ ſuſpſius,ſimulatq; altiorum. Conuerſio uero & ad ſe,& ad melius,non ſolis compe
tit animis,Sed ipſis quoq; diuinis,Sicuti nos Parmenides docuit. Sed & Syneſius eru-
dite admodum,optima inquit,in animis affectio,uel habitudo ſpiritale uehiculum le-
uius efficit, abſtergitq; habitudinis deterioris profunditatem. Tractibus nanq; natu-
ralibus aut attollitur in ſublime ob caliditatem,atq; ſiccitatem. Idq; apud Platonem ala
rum aſſumptione ſignaĩ,& apud Heraclitũ ſignificat idem,Splendor ſiccus,Anima ſa-
piens. Aut craſſeſcit,humeſcitq; ſpiritus,unde immergiť terræ ſeceſſibus naturali põde
re deliteſcens,expulſusq; in ſubterraneam regionem. Zoroaſter porrò,abs quo exorſi
ſumus,qui non Aeſopum modo,ut dicitur,attriuit,Sed omnis literaturæ interioris pe-
nitiſſima ingreſſus uidetur,refici poſſe dilapſas perdocuit,ac confractas alas, ex condi-
torióq;,ac ſpelunca emerſum patere,ubi cõpeditus diſtinetur animus,dum agit, ac utiť
ſenſibus,Si ex fluentis quatuor,quibus inquit Paradiſus dei abluitur,& irrigaĩ, hauſeri
mus nobis ſalutares aquas. Adiecit & ſingulorũ quaſi nomẽclaturã,Eius inquit,quod
Aquilone profluit,nomen interpretari Rectũ ualet. Quod ab occaſu,Expiatio. Qđ ab
ab ortu,Lumẽ,Quod à meridie,Pietas. Id uero eſt,inquit Plotinus,Si quodam remini-
ſcentiæ munere ad Entia contẽplanda faciamus exordiũ,Gregorius porro ꝓfluentiũ ex
Paradiſo amniũ tropologicam exponens rationẽ,Quatuor fluminibus inquit,de Para
diſo egredientibus terra cõmadeſcit,Quia ſolidũ noſtræ ratiõis ædificiũ prudentia, Tẽ-
perantia,fortitudo,iuſtitia continent. His eñ quatuor uirtutibus tota boni operis ſtru-
ctura conſurgit. Quatuor flumina Paradiſum rigant,quod dũ his quatuor uirtutibꝰ cor
affundiť,ab omni deſyderiorũ carnaliũ æſtu temperaĩ. Idẽ & tertio decimo diuinæ ciui
tatis,libro Aurelius Auguſtinꝰ ſcribit. Sed addit,Paradiſum eſſe uitã beatorũ. Ligna eiꝰ;
omnes utiles diſciplinas. Et lignorum fructus,mores piorũ. Et lignũ uitæ,ipſam bonorũ
matrem ſapientiã. Et lignum ſcientiæ boni,& mali,tranſgreſſi mandati experimentum.

¶ Nõ uerba Platonis attendenda, Sed ſenſum. Quæ ſint animaꝝ alæ. Quid in eiſdẽ Auriga,& Equus geminus. Columbæ geminæ apud Virg. qđ ſint. CAP. XL.

CAETERVM,de quo necdum uerba fecimus, Quærat hic aliquis, quas
nam in anima intelligere alas aut poſſimus,aut debeamus. In quo doctos
omes cõmonitos uolumus,Nihil eſſe,quod nos uocabula in Platone,uel
hæreſeos eiuſmodi autoribus turbent. Rudis eñ inquit Dionyſius Areo
pagita, & temerarij hominis eſt,non uim rei attendere, Sed uim facere
uelle uocabulis. Solent eñ de nominibus altercari,qui nõ diuinas res exquirunt,ſed ſo-
nos uerborũ ſectanĩ,& auriũ tenus ea recipiunt,quæ mente uolutare recto,pióq; iudi-
cio debuiſſent. Igitur,ut ad rem ueniamus,Geminas alas accipio geminũ inſtinctũ men
ti ingenitũ,ad ſuperna animũ eleuantẽ. In intellectu quidẽ inſtinctũ ad diuinũ uerũ. In
uoluntate inſtinctũ ad diuinũ bonũ pro uiribus conuertentẽ. His uero remiſſis, è cælo
labi animã,Pythagoricis placet. Aut planius,Animæ alas contemplatiuã intelligamus
uirtutẽ,atq; itẽ moralẽ,quas ueritatis,diuinarũq; rerum contẽplatione, ac intuitu recu-
peret,queadmodũ terrenorũ appetitiõe,atq; caligine amiſerat. Porro apud optimũ ma
ximũ Poetã diuini operis libro ſexto,Columbas geminas,ad aureũ ramũ inueniendum
duces,nõ aliud,q̃ haſce alas eſſe cõtenderim,quibus cõnitentibus erigiť mens ad ſapiẽ-
tiã,Auri noĩe ſæpius ſignificatã. Sed & à Venere mittunĩ,quia amor diuinoꝝ eximius
alis p̃ſtat alimẽta,qbus ſurrigimur,mox & in deũ trãſimus. Quã rem illa ſignificãt,Tol-
lunt ſe celeres,liquidũq; per Aera lapſæ Sedibus optatis gemina ſup arbore ſidũt. Ad
damus præterea & Platonis inuolucra in animæ item ratione,quæ ſi accipienda ſimpli-
citer putes, nec ultra Apiũ,quod dicitur, quippiam introſpexeris,anilia eum putes de-
lyramenta cõtexere. Vbi ergo Philoſophus is uires animæ diſtribuit,ac ſecat in partes
quodammodo,Rationem quidem Aurigæ uocabulo prudentioribus monſtrat. Appe-
titum uero geminũ,equi indicant gemini. Appetitum quidẽ rationis compotem equus
bonus. Appetitum eiuſdem impotem equus malus. Animum autem , quãdiu integer,
& alatus ſit,ſublimẽ ferri,Plato uult,& diuino aſpectu frui. Poſtea uero quam alas ami-
ſerit,deferri,quoad ſolidũ aliquid nactus fuerit,tum terrenum corpus ſubeuntem cõſti-
tuere animal mortale, atq; immortale. Ali itaq;,& augeri animæ alas,dũ pondus ſibi con

iunctum

iunctum ſublime tollit,ubi genus Deorum incolit,bonitatéq;,& ſapientia,& pulchritudine animus præſtat.Minui uero,& perire,dum uitijs animus deprauatur,atq; degenerat,bigarum auerſus prauitate.

¶ Vehicula animæ tria.Item quid Animæ Idolum,& quid Vmbra. Maronis locus exponitur.De ſenſibus Aetherei corpuſculi mira.

CAPVT XLI.

VERVM enimuero,quia in ueterum Theologorum ſcita de animi ratione incidimus,placet,parũper ſepoſitis alijs,quæ plurima ſeſe ingerunt, in eaſdem excurrere amœnitates,nec id tamen fruſtra,Sed ut Platonici Maronis profundiorem ſcientiam,cimmerijs adobrutam tenebris, promamus in lucem,Sicuti ex Platonicorum doctiſſimis accepimus, Ex quibus plærię animam tribus uti uehiculis produnt,Primo quidem immateriali,& ſimplici,id eſt, cæleſti.Secũdo materiali,& ſimplici,id eſt,Aereo.Tertio materiali, atq; compoſito,hoc eſt ex elementis quatuor conſtituto.Et primo quidem uitam infundere rationis impotem,Sed mortis neſciam.Secundo irrationalem item,Sed longæuam,quæ uidelicet cõpoſito corpore aliquando diſſoluto,ad certum ſuperſit tempus in ſimplici corpore.Tertio deniq; uitam & ratione caſſam,& una cum diſſoluto corpore diſſoluendam . Porrò in prima uita Vehiculo communicata ſenſum eſſe cõmunem,atq; impatibilem.In ſecũda patibilem,atq; cõmunem,id eſt,per uehiculũ uniuerſum,ſenſum pariter uniuerſum. Deniq; in tertia ſenſum diuiſum pariter,atq; patibilem. Vehiculum primũ intellige Aethereum corpuſculum,acceptum ab Aethere, Immortale indumentum animæ,naturali quidem figura rotundum propter Aetheris regionẽ,Sed in humanã effigiem ſeſe trãſferens,quãdo humano inſinuat corpori,rurſumq;, ubi exinuat, priori reſtitutũ figuræ. Hoc uehiculũ Zoroaſter πνεῦμα uocauit.i.ſpiritũ,quia ꝓpter tenuiſſimã,& ſplendidã puritatẽ eſt quaſi non corpus. Quod tamen perſæpe nimio corporis elementalis affectu adeo ſordeſcit,ac grauatur,ut caliginẽ contrahat elementalẽ, Quam animæ umbrã Priſci Theologi nuncuparunt. Actum uero uiuificum, quẽ edit anima in corpuſculum huiuſmodi,Animæ Idolum.Id uero in nobis geminũ intelligunt, Alterũ quidem ab anima noſtra,Alterum uero ab anima mundi.Et noſtrũ quidem ab anima noſtra ſeparari nequit,Sed ab effectu uacare.Mundanũ uero ab anima noſtra reuelli,ac diſpeſci omnino ualet.Porrò ꝓbabile putabant ueterũ Theologorũ ſcientiſſimi, Animas hominum uiolenter pereuntiũ,quos βιοθανάτους uocant,quippe inexpiatas,uehementius diuexari perturbationibus.Poſſe quin etiã hoſtes inſectari inimiciter,Cui fomites non ſuggerat modo humana indignatio,Sed diuina itẽ permittat Nemeſis,nec deſit dæmon.Supereſſe uero in anima ſenſum,antiqua ſapiẽtũ ueſtigia inſecutꝰ,nec tacuit Maro noſter, ſimulq; ultiõis auidã affectionẽ,& Aerei uſum corpis.Quid eñ ſibi uelle aliđ putamꝰ id,

Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.

Equidẽ,ut qui affatim Platonicis imbutus foret ſacris, Imaginem rationalis animæ eſſe putat primã illam ſentiendi naturam.Sed inferat curioſior quiſpiam,& medullas item rerũ ingenioſe ſcrutatus,Cur magnã pronunciat imaginẽ? Nempe quia reliquorum eſt fons Senſuũ,Cõmuniſq; ſenſus.Et magno præterea utitur corpore ſcilicet Aereo. Qđ quidẽ huic inſinuatum quodãmodo fit anguſtũ,hoc uero exutũ explicatur in amplũ, Elementi id aerei natura exigente.Porrò

Oĩbus umbra locis adero,dabis improbe pœnas.Imaginẽ ab umbra diſtingui,ſignificat, Siqdẽ eẽ imaginẽ ſtatuit in Aereo ſenſũ corpe. At corpꝰ aereũ aniæ umbrã. Sicuti craſſiꝰ hoc,& hebetius,terrenũq; corpus carcerẽ nũcupauit, Vitã uero in hoc ꝓfluentẽ ab ania, qa ſit animæ ipſius actus,Imaginẽ etiam uocat,Plotinus & ſimulacrũ,Quæritq;,nũquid anima hinc abeunte,pereat ſimulacrum. Et non perire quidẽ aſtruit, Sed deſinere ulterius imaginẽ eſſe.Placet ſiquidẽ non Plotino ſolũ,Sed & Numenio, nihil uſq; uitæ perire,quia uita ſit quidã æternitatis,id eſt primæ intelligẽtiæ ſplẽdor,& indiſſolubile uinculũ uniuerſi.Attamen ſeparare hoc Homerus uidetur in Hercule,Simulacrũ eius ad inferos demittens,Ipſum uero inter deos adnumerans. Vtrũq; ſiquidem uerbis obſeruat,& quod inter deos, & quod apud inferos diuerſetur,diuiſit igitur.forte uero,inquit Plotinus,Sermo ſic erit ꝓbabilis,quippe actiua uirtute præcelleſ erat Hercules, exiſtimatus

quoq; ob

quoq; ob probitatem eſſe deus, *Siquidem* actioni mancipatus, Contẽplationi nõ utiq;: Alioqui totus apud ſuperos ſtatueretur. *Sed* inde nimirum & apud *Superos* eſt, Et aliquid eius interim eſt apud inferos. Diſparationem uero hanc ſignificaſſe item Ennius uidetur, *Sicuti* à Lucretio de rerum natura primo commemoratur. Acheruſia inquit, templa fingit Ennius,

Quo neq; perueniant animæ, neq; corpora noſtra,
Sed quædam ſimulacra modis pallentia miris.

Verum prius, quam ab hiſce iucũditatibus Platonicis abeamus longius, Addamus præterea ſecretiora quædam ex ſacrarijs eiſdem. Actum uiuificum animæ in uehiculũ, hoc eſt æthereum corpus, Animæ Idolum appellari diximus. *Sed* illud ſciendum, Opinatos fuiſſe ueteres, ineſſe huic Idolo Phantaſiæ uim rationis minime compotem, & confuſaneam. Eiuſmodi item *Senſus*, ut *Viſus* per uehiculum totum fuſim propagetur, propagetur & Auditus. *Sed* *Senſibus* ijs haud ita perfrui multos, neq; item ſæpius. Ineſſe uero illis eam poteſtatem admirabilis naturæ, Vt *Sphærarum* tacitus alias concentus perſentiatur. Auditui ſubijciatur & uox Dæmonica, Viſui obuia ſint & corpora, *Si* abiuncta quadantenus terreni, & proinde craſſioris ſarcina corporis, in æthereum ſeſe anima corpuſculum ſeuocarit. *Siquidem* Mercurij filium Tatium rite, rectéq; ſacris expiatum proditur, exclamaſſe ilico, agere iam ſe in corpore mortis neſcio, tralatumq; altius miranda præcipue, & intueri, & audire. Quod approbans Mercurius, id ipſum uſuueniſſe ſibi teſtatur. *Sunt* qui monumẽtis prodant, nec tacuit Platonicus Olympiodorus, Tyaneũ Apollonium, eorundem poteſtate ſenſuum, cum in urbe ageret, tãq; de illuſtriore ſpecula, quæ in Aegypto fierent, ꝑſpectaſſe, atq; item enũtiaſſe. *Sed* hæc uiderint illi. Quãdo quid fallaciſſima poſſent Dæmonum ingenia, quibus præpedita tũc humana mens diſtrahebatur, omnes nouimus, Quibus, mũdo in ueſpertinum uergente, cælitus micãtiſſima Chriſti lux affulſit. Arbitratur Plotinus intellectum primum eſſe, Eſſentiam primam, à quo, & in quo ſint intellectus alij non ſolum per Ideas, uerum etiam per ꝓprias, ut ita dixerim, exiſtentias intellectuales animæ, ſecundum intellectualem ſibi propriam facultatem, etiam dum ſunt in corpore. *Sicuti* Lineæ à Centro ad circũferentiam uſq; ꝓductæ non diſcedunt à Centro, dum circũferentiam contingunt. Hinc effici uult, Vt intellectus prophetæ, hominiſq; abſtracti, etiamſi in oriente tantum eſſe uidetur, proſpiciat tamen, quæ & in occaſu gerantur, Quia intellectus omnes in ſe inuicẽ, & ubiq; ſunt, Quandoquidem ſunt ſemper in ſimplici mente diuina tota ſemper ubiq; præſente.

¶ An ſit Philoſophandum. Omne genus *Scriptorum* excutiendum. Ariſtoteles cur diceretur Anagnoſtes. Philoſophiæ laus. CAPVT XLII.

NON ambigo, minime defuturos, qui noſtrum hoc inſtitutũ Timoniano dẽte inceſſant, Vel etiam Vatiniano proſequanẽ odio, Et eos præcipue, Qui ſunt iſtiuſmodi amœnitatum rudes, καὶ ἀνήκοοι, hoc eſt, auſcultationũ exortes. Vbi ad hunc modũ in intima Philoſophorum ſacraria, & Platonicorum imprimis diuertimus, Quorum ſymbolum eſſe proprium nouimus, τὸ θεῖον, Vel quod, ut M. Tullius ait, quibuſdam, & ijs quidem nõ indoctis uiris totum hoc diſplicet philoſophari. Neoptolemus uero ille Ennianus philoſophari ſibi ait, neceſſe eſſe, Sed paucis, Nam omnino inquit, haud placet. Quã ſententiã Gellius interpretatus guſtandũ dixit, de philoſophia, non in eam ingurgitandum. Forte quod non ſit noſtrum onus, nec ijs humanioribus ſtudijs magnopere rerum illa ſubtilitas cõgruat. Ego uero, qui ex Platone didiciſſe uideor, Philoſophi officium eſſe, diuina tenere, humana gubernare, prius enim diuinam, id eſt, abſolutam ipſius boni naturã per ſapientiæ claritatem contemplatur, deinde ad id bonum, uelut ad finem humanas operationes dirigens, humana diſpenſat, non paucis, quod & Cicero quoq; non abnuit, philoſophandũ arbitror, Nec curſim id genus libros tranſeundos, præſertim ſi ueram quis philoſophiã inſiſtat, non palliatam, non ἐκ πώγωνος, id eſt, ex barbitio, non fucatã, non quæ populari auræ rationalis animi generoſam mancipet diuinitatẽ, ut nil efflet, niſi gloriolas inanes, nil captet tumens, niſi rumuſculos ſecundiores. Nec tam præclara rerum ſcientia ab hiſce ſtudijs floridioribus ſequeſtratur, niſi quis bene, rectéq; uiuendi rationem, quod

perabſurdum

perabſurdum foret, uelit ab Oratore auferre, cum eiuſmodi rerum doctrina, ſine qua mancus ſit, ac prorſus inutilis, ni garrulũ quendam fingamus eum, & nil aliud, quàm ſtrepentium ſine more Graculorum, obturbantem, proflantemq;, quicquid in buccam uenerit. Sed utinam uel frequẽtius, immo uero ſemper præſtare id ipſum poſſemus. Equidem pro uirili ab antiquitatis noſtræ ueſtigijs nuſq; uel latum unguem reuellar. Scimus profecto, cum ueteribus omnibus uſitatiſſimi fuiſſe moris, ut omne ſcriptorum genus excuterent, nullas, quas poſſent, commentationes illectas, intactaſq; præterirent, Tum Ariſtoteli uel imprimis, qui ex nobili lectionis multijugæ, uariantiſq; cura eſt à Platone Anagnoſtes nuncupatus, tanquam lector foret infatigabilis, & χαλκέντερος planè, ut Græci dicunt, ac ſititor inexplebilis, Quamobrem, cum anguſtæ omnino mentis ſit, intra unam ſe porticum, aut Academiam continuiſſe, pergamus hiſce uarietatibus, & doctis ſeceſſibus hoſce libellos excolere, ut ſiquis fuerit eorũ Genius, nitidiores, ac ſuo more ungentati ueniant in manus hominum. Nec Philoſophiæ nomẽ exhoreſcamus, quando hæc eſt uerus, germanuſq; τετράωτος, id eſt, auribus inſignitus quatuor, quo nomine eum Græci interpretantur, qui multa uiſu conciperit, multa & auditu. Nam, ut Ariſtoteles docuit, & non tacuit Plut. & ante eum Theophraſtus, primæ notæ uirum addecet quæ ſunt, contemplari, rurſumq; obire, quæ oportet, congruaq; uitæ hominis ſunt. Proinde Plato, ingentibus quibuſdam, admirandiſq; bonis legitimorum philoſophorum animos refertos eſſe prædicat. Ac poſt corporis mortalis interitũ diuinis epulis ueſci, ueritatiſq; campum cũ dijs unà circũluſtrare, idq; ex eo potiſſimũ promereri, quod in omni uita deſyderio ſcientiæ diuinæ flagrauerint, Inſcitia uero, adobrutos ijs comparat, qui uitam omnem in ſubterranea quadam ſpelunca tranſegerint. Seneca porro ad Philoſophiam confugiendum monet, quod eiuſmodi literæ nõ apud bonos modo, ſed & apud mediocriter malos inſularum loco ſint. Scitum quoq; Luciani illud, detornatumq;, ac uelut ex oraculo propagatũ, philoſophicis myſterijs nõ initiatos, id eſt τοὺς ἀφιλοσόφους. ut inquit Plato, dici ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, hoc eſt in tenebris ſaltare. Hæc deniq; non ementita nobis ſuggeret in Salo Fortunæ, ut ille ait, medicamina, quibus plerunq; longinquitas, & ignorabiles gentes autoritatem conciliant, ſed quæ citra diſſimulationẽ dici recte poſſint θεῶν χεῖρες, id eſt, deorum manus. Quanq; defamatos homines, ac erraticos, incolaſq; Ganearum ſordentium, & demortuos quodammodo nomen ſæpe ſibi uendicare ſanctiſſimum intuemur dolenter, cum tamen Harmodij, & Ariſtogitonis nomina ne unq; ſeruis indere liceret, decreto Athenienſes cauerint.

¶ Heroum quid ſit. Expenduntur apud Thucydidem loca duo, Heræum quid. De Cranijs, & Cranone, Epicrano, Olecrano, & de Herophile, ac Sibyllis.

CAPVT XLIII.

MAGNAE uirtuti Heroũ excitare, ueteris fuit moris. Id & Acriſio fuiſſe poſitũ Apollonij interpres ſcribit. Sed & Leocoriũ, qď Athenis erat, Heroum itẽ dicebatur. Significari autem eo nomine monumentum, putant eruditiores, uſitata & latinis auribus dictione. Plinius libro decimo, quã ob cauſam incolæ, quod uocant Heroum, in eo loco fecere, appellatum Ionis, & Virginis, Androgei aram Pauſanias ſcribit, in Attica ἡρῷον dici. Polion uero in Leſbo locus, inquit Stephanus, ubi erat Tantali Heroum. de Vlyſſis Heroo penes Lacedæmonios, apud Plutarchum in cauſis hiſtoria eſt, ſed in ratione Ciuilium præceptorum ſcribit idem, Theagenem Heroa cœnaſſe Epitaphij cuiuſdã. Thucydides quoq; hiſtoria tertia, Platæenſium à Lacedæmonijs obſidionem deſcribens, & quorundã eruptionem per hoſtium munimenta, inquit, pergebant autem conſerti Thebas uerſus ἐν δεξιᾷ ἔχοντες ἀνδροκάτους ἡρῷον, quæ uerba non aliud nobis reddunt, quàm dextra habentes Androcatis Heroum. At Laurentius tranſtulit, Iunonis templum ab Androcate ædificatum. Quod ſi quis putat Heroum ſignificare Iunonis templum, fallitur. Sed doctiſſimus interpres legiſſe uidetur, non ἡρῷον. Sed ἡραῖον. qui lapſus equidem procliuis eſt, ac lubricus. Eſt uero Heræum planè Iunonis templum. Quis enim neſcit, Iunonem dici Heram? Sed & eiuſdem feſta dici Heræa inuenias, ſicuti Mercurij Hermæa. Nam Muſea Muſarum ſunt. Iouis Diaſia, & Pandia, Cereris Demetria. Sed ad

Heræum redeo. In uerſiculo tamen illo ex Ennio apud Ciceronem de officijs primo.

Voſne uelit, an me regnare Hera,

Pro fortuna dici Heram interpretantur, dicunt & gratiam ſignificare, atq; item auxilium. Dicitur item Græcis ἡραία ζωή, id eſt, regalis uita, quoniam ſit Iuno ἡ βασιλεία, quod de Euſtathij doctrina eſt. Fuit in Thracia quoq; ἡραῖον τεῖχος, id eſt, Heræus murus, ſic uero dicebatur locus quidam, cuius in Philippicis cõmeminit Demoſthenes. Hiera uero ad præſens inſtitutum nil facit. Ea ex Aloe concinnatur, ut ſtatuit Galenus, quam nõnulli Picram quoq; appellant. Heræum item ſtare Pauſanias inquit, à Mycenis ſtadiorũ quindecim ſpatio, in humiliore montis Eubœæ loco, de Aſterionis filia ſic nuncupati, propè quem fluat, quæ dicitur Eleutherij aqua. Ea uero, quæ ſacra obeant, uti πρὸς καθάρσια, id eſt, ad expiationes. Herophile Sibylla fuit, quam Græci Iouis, & Lamiæ Neptuni filiam tradunt, quæ mulierũ prima cecinerit oracula. Quo in genere fuit apud Cumæos δημώ, apud Hebræos Sabba, ut prodit Pauſanias, Beroſi, & Erimanthes filia. Phaennis apud Chaonas, apud Dodoneos Peliæ, id eſt, πέλειαι, nam & hæ uaticinio fuere inſignes, Sibyllæ tamen dictæ non ſunt. Verum, ut ad Thucydidem redeamus, ut Vallæ comprobari lectio item poſſit, illud facit, quia in eiſdem locis libro eodem fanum Iunonis Hiſtoricus ſtatuat, nec uideri poteſt Interpres imperitia lapſus. Cum libro ſecundo, ubi ita græce ſcribitur, καὶ τὰ ἱερὰ, καὶ τὰ ἡρῷα πάντα, Baſilicas latine pro Herois reddiderit. Nec diſſimulandum tamẽ, uideri quandoq; Laurentium in aurem utranq; dormire, ſicut libro quinto, ubi Thucydides ait, καὶ κατῴκισαν αὐτοὺς ἐν κρανίοις τῆς κεφαλληνίας, ipſe Crania interpretatur Vertices, cum tamen, licet unitatis numero, Cranion eſſe Cephaleniæ ciuitatem, conſtet uel autore Stephano. Nam Cranon in Theſſalia eſt, q̃uis & Cranon alterius ſit ciuitatis nomen, in qua duos modo Coruos repperiri perpetuo, Callimachus ſcribit in admirabilibus, & Theopompus. Qui, ubi alios progenuerint, abeunt ipſi, compares ibi relinquentes. Cranion uero Græce tum locum ſignat, tum caput. Sed Valla forte maluit latine, q̃ ſemigræce ciuitatis nomen exprimere, etiam ſi hoc fieri magnopere non debeat, nec ſoleat. Credamus tamẽ id iure factum, quando Tralator inter graues cenſeri poteſt, ac autoritatis non conuellendæ, cuiuſmodi appellant Græci ἀκινήτους, tanq̃ dicas, non mouendos. A Crano connectitur elegans dictio Græcis Epicranon, quod Columnæ caput ſignificat. Sed apud Euripidem etiam κρήδεμνον ſiue reticulum, aut uittam, cum ait ἐπίκρανον κεφαλῆς. Olecranon uero interpretantur Ancona, id eſt, Cubitum.

¶ Sepulchrorum religio. Plinij locus explicatur. Gentium in ſepeliendo ritus.

CAPVT XLIIII

SEPVLCHRA uiolaſſe, ſummũ eſſe prioribus habitum ſcelus, indicio pleraq; ſunt. Nam ea quidem proxime accedunt, ut opera putentur publica, quando religioni commendantur. Vbi corpus demortui hominis condas, inquit lex, Sacer eſto. Hinc illud ex ſecundo naturalis hiſtoriæ Plinij, Terra nos à reliqua natura abdicatos tum maxime, ut mater, operit, nullo magis ſacramento, q̃ quo nos quoq; ſacros facit. Sed & in Numa Plutarchus mortuos appellat ſacros, quorum ſacra ſint ſepulchra, quod & Græcorum ſententia comprobatur, qui enunciant ſubinde ἀκίνητα μὴ κίνει, non mouenda monentes relinqui oportere, quod & in prouerbialem ceſſit uſum. Id poſt alios teſtat̃ in amatorio ſermone Plutarchus. Proinde nulla ferè tam efferata gens, quæ non habendam Sepulchrorum rationem ſenſerit, præter neſcio quos Lotophagos, quos ex ultima prædicant barbarie ſuos in mare defunctos abijcere, parum intereſſe aſſeuerantes, humõne, an aqua, an igne diſſoluerent̃. Albani etiam curam mortuorum agere, nefas arbitrabantur. Sabæi corpora defunctorum, æque atq; ſtercus ducebant. Quin etiam reges in Sterquilinia reijciebant. Troglodytæ mortui ceruicem pedibus alligabant, & raptim cũ riſu, & iocis efferebant, nullãq; loci habita cura mandabant terræ. Ac ad caput cornu caprinum affigebant. Diſerte Mecœnas dixiſſe putatur,

Nec tumulum curo, ſepelit natura relictos. Alte cinctum putes dixiſſe. Habuit enim, inquit Seneca, ingenium & grande, & uirile, niſi illud ſecundis cinxiſſet. Verũ hos, ut immanitate, ac barbarie notiſſimos nemo non uituperandos, execrandoſq; cenſuerit,

longe etiam

lõge etiam magis Scythas,quibus moris erat, inter epulas honoris cauſa mortuos uora re. Nec tamen Scythis omnibus id fuiſſe in more,autor Herodotus eſt hiſtoria quarta. Fuere & qui canes nutrirent in Hircania,quibus uita functos uorandos obijcerent,proinde etiã ſepulchrales dictos,docuit Strabo. Illud uero hac parte præſtabilius forte uidebitur,ex lege XII.tabularum,ueſtibulum,aditumq; ad ſepulchrum uſucapere, non licuiſſe. Sancitum quoq; lege ſcimus, ut grauis irrogaretur mulcta, ſi quis buſtum uiolaſſet,aut ex ſepulchro columnam deieciſſet,fregiſſetue. Apud Athenienſes ſepulchrorũ tanta cura fuit,ut etiam peremptos bello ſiquis dux honeſtare ſepulchro neglexiſſet, capite plecteretur. Macedonibus item,ſic tradito more,ut uix ullum militiæ tam ſolenne munus eſſet,quàm ſuos ſepelire. Apud Hebræos lege cauebatur,ne hoſtem inſepultum quidem relinquerent. Vlpiauns Iureconſultus, ſepulchri inquit, uiolati actio infamiam irrogat. Paulus quoq; ita ſcribit, Rei ſepulchrorum uiolatorum ſi corpora ipſa extraxerint,uel oſſa eruerint, humilioris quidem fortunæ ſummo afficiũtur ſupplicio, Honeſtiores in inſulam deportantur,aut relegantur,aut in metallum damnantur. Caius tamen ait,ſepulchra hoſtium religioſa nobis non ſunt. Ideoq; lapides inde ſublatos in quẽlibet uſum conuertere poſſumus,nec ſepulchri uiolati competit actio. Scribit Appianus inter præcipua,cur legem Agrariam recuſarint diuites,fuiſſe, quod impium ducerent, monumenta maiorum ad alienos tranſire. Etiam ſi Pomponius ſcribit, Dominis fundorum,in quibus ſepulchra fecerint,etiam poſt uenditos fundos adeundorum ſepulchrorum eſſe ius, ἀποτάφους eleganter uocant Græci, qui maiorum ſepulchris ſint exuti. Veterum autem ſepulchra in agris fuiſſe,cum multa comprobarint, tum quod Vlpianus ſcriptum reliquit, Diuum Adrianum pœnam ſtatuiſſe aureorũ quadraginta in eos, qui in ciuitate ſepulchrum feciſſent,quam fiſco inferri iuſſit. Et in Magiſtratus eandẽ ſtatuit pœnam, qui id paſſi forent. Quin & publicari iuſſit locum,& inde cadauer transferri. Relatum tamen in Chronicis, Traianum intra urbem ſolum omniũ, & in foro ſepultum,cum morbo apud Iſauriæ Seleuciam interijſſet. Sed ducibus etiam datum, ac poſteris, Plut. ſcribit,ut in foro ſepelirentur. Poſtremo in hoc uetuſtatis iucunda ſubit recordatio. Stabant maiorum ſepulchra lineamentis aſtructa exquiſitiſſimis, non deerat columnarum copia,ſplendebant cruſtationes,niteſcebant & ſigna,ac tabulæ,ſpectabantur ducti ære,aut marmore uultus artificio pereleganti.

¶ Item de ſepulchris pluſcula,& ſepeliendi ritu. Iniectio Glebæ quid. Virgilij locus explicatur.

CAPVT XLV.

DE ſepulchris uero apud Solonem non ferè comperiuntur plura,quàm ne quis ea deleat,néue alienum inferat,ſtatuta item pœna, ſiquis buſtum, columnarúmq; uiolarit,aut deiecerit. Poſtea uero propter ſepulchrorum amplitudines,quæ in Ceramico uiſebantur, ſancitum lege eſt, ne quis ſepulchrum faceret operoſius,quàm quod decem homines effecerint triduo,néue Hermas liceret imponi,nec de mortui laude,ni in publicis ſepulturis,nec per aliũ, niſi per eum,qui publice ad eam rem conſtitutus foret,dici licebat. Verum mox ubi increuit luxuria, Spectariq; ea cœpit ſepulchrorum magnificentia,quæ Romæ uiſebatur frequens, Demetrius lege ſanxit,ut ante lucem efferetur, & nouis ſepulchris etiam ſtatuit modũ. Nam ſuper terræ tumulum erigi columellam iuſſit, quæ trium cubitorum menſum non excederet. Aut menſam,aut labellum. Menſarum meminit etiam in decẽ Rhetorum uitis Plut. Iſocratis ſepulchro inſculptum arietem tradens cubitorum XXX. in quo eſſet Siren cubitorum ſeptem, ratione ſymbolica,propè item fuiſſe menſam, quæ Poetas haberet,ac eiuſdem præceptores,in quis & Gorgiam aſtronomicã inſpectantem Sphæram,& Aſſiſtentem Iſocratem. Columnarum in ſepulchris morem ſcribunt quidam, Nobilioribus modo fuiſſe contributum,quo eorum faſtigium cæteris eminentius ſignificaretur. Columnarũ ratio inquit Plinius,erat attolli ſupra cæteros mortales, quod & arcus ſignificant,nouitio inuento. Hoc uero ſepulchralium columnarum genus à ſtãdo ςήλας uocant Græci,minores uero etiam Stelidas. Sed & ςήλας Herculis nuncupari in Græcorum monumentis obſeruauimus. Noſtri ſtantes appellant Pilas. Verum

& alicubi Plinius excitatas ſcribit Stelas literis incognitis. Plato legum duodecimo, nullum in loco fœcundo, & agro ad cultum parato fieri, ſtruiue ſepulchrum iubet. Verum is, inquit, locus corpora defunctorum recipiat, qui ad cætera inutilis, & ad id tantum commodus, uiuentibus nil prorſum inferat nocumenti. Neq; enim à uiuis, minus item à mortuis terræ matris foecunditas præpediri debet, Sepulchrum porrò extrui uetat altius, q̃ uiri quinq; diebus totidem excitare poſſint, Lapides non maiores, q̃ ut poſſint defuncti laudes quatuor ſolum heroicis uerſibus editas comprehendere. Quos, ut Cicero inquit, longos uocauit Ennius. Sepulchra magnifico illuſtria impẽdio, ex admiratione Mauſolei monumenti à Romanis dici Mauſolea, ſcribit Pauſanias. Qui & Helenes mulieris indigenæ apud Solymos Sepulchrum fuiſſe tradit præcipue admirandum. Antiquiſſimum Sepulturæ genus putat idem M. Tullius, quo apud Xenophontem utitur Cyrus, redditur enim terræ corpus, & quaſi matris operimento obducitur, quo ritu ſepultus ſit Numa rex, ſepulta & gens Cornelia, donec è patricijs Cornelijs primus Sylla cremari uoluit, talionem, opinor, ueritus, cum C. Marij reliquias apud Anienem ſitas diſſipari iuſſiſſet. Sepulchrum ante non eſt, q̃ iuſta facta, & corpus incenſum. Humatos proprie dicebant, quos humus iniecta contegeret. Eum morem Ius pontificale confirmat. Nam prius q̃ iniecta gleba eſt, locus, ubi crematum corpus eſt, nihil habet religionis, iniecta gleba tumulis, & humatum eſt, & gleba uocatur, ac tum deniq; multa religioſa iura complectitur. Ex hoc uero ritu copioſius explicato enarratur amplius Maronis locus ex ſexto Aeneidos, in quo plus iuſto inareſcunt Interpretes.

Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terram
Inijce, nanq; potes, portuſq; require Velinos.

Quod autem Seruius ait, abſente cadauere, fieri ſolita, quædam ſolennia ſacra, Exponebantur quidem in legibus à Cicerone, uerum ita laceri circumferuntur codices, ut Delio non ſolum natatore opus eſſe uideatur, ſed amplius ipſo M. Tullio. Ad hæc porrò reſpicit Oratianum illud,

Quamq̃ feſtinas, non eſt mora longa, licebit,
Iniecto ter puluere, curras.

Hinc & Græci Sepulchra dicunt ἔρια, hoc eſt, Eria, ut Theocriti Interpres ſcribit in pharmaceutria, παρὰ τὴν ἐπιχεομένην τοῖς νεκροῖς ἔραν, id eſt, ab ea, quæ mortuis inijcitur, terra, quam uocant Eram. Monumentum, inquit Florentinus, res eſt memoriæ cauſa in poſterum prodita, quod ſi corpus, uel reliquiæ inferantur, fiet Sepulchrum. Aegyptios legimus, prædigni magnificentia conſtruere Sepulchra conſueuiſſe, quanq̃ in domorum ædificatione incurioſi admodum forent. Siquidem ſepulchra defunctorum domos ſempiternas, quoniam apud inferos infinitũ ſit tempus, uocant. At domos ipſas, uelut diuerſoria opinantur, argumento uitæ breuioris, ac momento tranſeuntis. At Theodoro philoſopho cum mortem Tyrannus comminaretur, & ſepulchri iacturam, habes, inquit, cur tibi placeas, Hemina ſanguinis in poteſtate tua eſt, qui Cantharidis uim es aſſecutus. Nam quo ad Sepulturam, O te ineptum, ſi putas mea intereſſe, ſupra terram, an infra putreſcam. Thyeſtes apud Ennium luculentis ſanè uerſibus execratus Atreum, Sepulchrũ eſſe portum corporis arbitratur, & in eo mortuum requieſcere, inde, ut eo careat frater, extentis optat precibus. Condiunt Aegyptij mortuos, & eos domi ſeruant, Perſæ cera circumlitos item condiunt, ut q̃ maxime permaneant diuturna cadauera. Magorum mos fuerat, non humare corpora ſuorum, niſi à feris eſſent ante laniata. Aſſyriorum ſepulchra regum in paludibus pleraq;, paluſtribuſq; in locis fuiſſe condita, traduntur. Moris quoq; ueterum fuit, pluribus locis excellentium uirorum monumenta ſtruere, quæ res ambagioſam admodum efficit hiſtoriam. Mortuum in Sicilia Anchiſen cecinit Maro. Pauſanias in Arcadia defunctum ſcribit, & eiuſdem Sepulchrum ad montis radices uiſitatum quandoq;, Anchiſiam quod uocant propè Orchomenon. Nec fuiſſe in nauibus cum Aenea, uerum adueniſſe κατὰ πρόφασίν τινα, Illuc propè Laconiam filio appulſo.

¶ Ritus item gentium ad idem ſpectantes. Ratio iuſtorum, quæ defunctis exhibetitur. Vidi liquores apud Papinium qui ſint, & cur comburerentur cadauera.

CAPVT XLVI.

Poſtea q̃

POSTEA quam̃ abunde multa de ſepulchris congeſta nobis ſunt, adijcia/mus carptim & de ſepeliendi ritu, quãuis & hunc pauloante paucis attigeri mus, Tot autem penè eſſe modos, quot gentes, nõ ferè obſcurũ eſt. Apud Gerros (Scytharũ hi populi ſunt) Vbi rex perfunctus fato eſt, Defunctũ eius capiunt inceratum, aluo euulſa, atq; expurgata, quam Silere contuſo, & Thymiamate, Apijq; ſemine, & Aneſi cum expleuerunt, reſuunt denuo, Plauſtróq; impoſito, ad aliam protinus emigrant gentem. Eum uero, qui excipiunt, eadem agunt, quæ regij Scythæ. Aurem decidunt, crinem circuntondent, Brachia circumcidunt, fron tem, naſumq; conſauciant, ſiniſtram manum ſagittis trãjciunt. Mox idem ad populos alios, quibus uiuens imperitarit, Cadauer tranſfertur. Deniq; contumulantes, concubi/narum aliquam, præfracta gula, ſimul ſepeliunt, Sed & Pincernam, coquum, Equi agaſo/nem, miniſtrumq;, Item qui fuiſſet à nuntijs, nec non equos, & omnium primitias. Rur/ſumq; anno circumacto, hæc obeunt, Quinquaginta ex miniſtris, qui non alij ſunt, quam Scythæ ingenui, ſtrangulant, totidemq; interimunt equos, Alios uero Scythas, cum de ceſſerunt, proximi in plauſtris collocatos ad amicos circumferunt. Eos illi excipientes epulum cadauer comitantibus præbent. Mox peractis diebus quadraginta, humo man dant, capite exinanito, ablutóq;. Perſarũ in luctu mos eſt, detõdere in lugubri ueſte con iuges, ac liberos. Apud Indorum ſapientes occupare diem fati pulchrum, uiuóſq; crema ri ſe iubent, immo & coronati more, ac lege Indorum hymnos, ac laudes deorum concin nunt, documento præclariſſimo, quam̃ potens, quam̃ ualida, quamq; inſuperabilis ſit hu mana mens, cum quid agere conſtituit. Quibus autem ſegnis ætas, aut incommoda uali litudo eſt, expectatam mortẽ pro dedecore habẽt, nec ullus corporibus, quæ ſenectus ſoluit, honos redditur, Inquinari putant ignem, ni ſpirantes recipiat. Hermione inquit Geographus, ciuitas eſt non ignobilis, in qua iactatum diu, breuiſſimum inde ad inſe/ros eſſe deſcenſum, quo nomine defunctis non erogari naulum. Ethnicorum porrò mo ris erat, diebus nouem mortuos flere, unde & Nouendialium ſacrorum enata conſue/tudo, Dei cultores, inquit Strabus, ſeptem diebus exequias celebrant. Vnde Eccleſia/ſtici XXII. Luctus mortui ſeptem dies, luctus autem fatui omne tempus uitæ eius. Se/ptenarius quippe quietem ſignificat. Vnde ſeptima dies ſabbatum, id eſt requies, dicitˀ, celebrant ergo ſeptimam diem mortuorum, optantes illos cum domino conquieſcere, exanclatis uitæ huius ærumnis impatibilibus. Dici quoq; illud poteſt. Sicuti tertia dies mortui agitur à fidelibus, ut anima, quæ eſt triplicis naturæ, requieſcat, Ita ſeptimus cele/bratur dies, ut anima corpori reconcilietur, quæ carne illiciente peccauit. In ſeptenario enim tria ſunt, & quatuor. Ternarius pertinet ad animam, quæ iraſcibilis, & concupiſci/bilis, ac rationalis eſt. Quaternarius ad corpus, quod ex quatuor cõſurgit elementorum poteſtatibus. Azanen Arcadis fuiſſe filium, Pauſanias ſcribit, quo moriente, certamina ſint propoſita primum, præcipue uero Hippodromiam. i. Equorũ curſum. Ab hoc Aza ne dici Azaniam uolunt regionem. In Chronicis Euſebij legimus, Conſtantini Vicena/lia Nicomediæ acta, ac ſequenti anno Romæ edita. Apud Hieronymum eiuſdem no/minantur Trincenalia. Sed ad mortuum ea nihil. Sic enim celebritas nuncupari ui/detur, quæ tum uiceſimo, tum triceſimo Imperij anno peracta eſt. Ita tamen, ut uel De functis accommodari poſſint uocabula. Parentationes Græci κτερίσματα uocant, & προθέσεις, ἔννατα id eſt nona, τριακοντάδας, id eſt triceſimas. Sed & Necyſia, ac Geneſia. In hac uero tam multa funerum mentione per incuriam minime prætereundum, Illud Papinij ex ſyluarum ſecundo, in Glauci Epicedio,

Quid Cilicum flores, quid munera Graminis Indi?
Quodq; Arabes, Pharijq;, palam̃ eſt, Vidiq; liquores
Arſuram lauere comam.

Ab eruditis omnino aliter, quam̃ ſuſpicetur Domitius, enarrari, Nam uerbum Vidi, à Video inflexiſſe planè uidetur, Cum potius epitheton de loco factum, cenſeri poſſit, & debeat, à Syriæ urbe Vida, propterea de Styrace intelligendum, de qua Plinius, & cæte ri. Parabaſium in Arcadia inuenio fuiſſe monumẽtum apud Megalopolin, ijs, qui in bel lo aduerſus Cleomenẽ ceciderant, dicatum, nomine adoptato, Quoniam παρασπονδήσαι ἐς αὐτοὺς id eſt fœdera cum eis eſt trangreſſus Cleomenes. Inde & Parabaſius cogno/

minatur Campus. Sed ultimo non prætereundum illud loco uidetur, ueterem fuiſſe græcis morem Cadauera comburendi, quod à Septentrionalibus diu item ſeruatum, animaduertimus, exuſtionis uero ratio affertur non una. Alijs opinantibus, quod in nobis diuinum eſt, igneo ueluti uehiculo ad ſuperna ſubuectum cæleſtibus inſeri, ſubſidente, quod terrenum eſt, Alij in eo purificationem quandam intelligere maluerunt, quoniam ſit ignis ἁγνιστικὸν quiddam, id eſt, expurgandi uim habens, nam & purgationes, quas Catharmos uocant, non citra ignem fiebant, quod ſignificat Euripides, ubi Clytemneſtræ corpus igni depuratum ſcribit. Sed ſententiam priorem in Scyllæ rogo approbare uidetur Lycophron. Et præterea Indorum Gymnoſophiſtæ. Comburendi morem ab Hercule conditum, male concipiunt quidam, exuſto Argio Lycimnij filio, relatis modo ad patrem oſſibus, quem incolumen ſe reſtituturum, fuerat pollicitus.

¶ Qui fuerint Metelli Macedonici filij apud Plinium. Item apud eundem Diadematis legendum ſit, an Dalmaticis.

CAPVT XLVII

QVOD AVTEM libro ſeptimo Plinius ſcribit, Macedonicum Metellum à quatuor liberis illatum eſſe rogo, uno Prætore, tribus Conſularibus, duobus Triumphalibus, uno Cenſorio, quæ ſingula quoque paucis contigere. Quæſitum anxie inter doctiſſimos quoque, qui nam fuerint hi Macedonici filij, & inde illa celebris nata diſceptatio. Diadematis paulopoſt legendum ſit, an Dalmaticis. Et Hermolaus quidem, cui multum debent latinitatis candidati, Diadematis penultima productiore, legi oportere, ſuſpicatur, tum ex uetere lectione, tum quod inter Metellos fuiſſe Diadematos quoſdam, Cicero autor ſit. Vetus quidem lectio plurimi apud me momenti eſt, ſed ea indiget interpretatione, aut alterius ſaltem autoris calculo. Nam Ciceronis autoritas nil uidetur certi afferre. Beroaldus uero & ipſe de literis noſtris optime meritus, Dalmaticis aſtruit reponendum, uetere expuncta lectione. Itaque cum Plinium profiteretur, dijs hominibusque fauentibus, ſuis dictaſſe auditoribus, quoniam Pædianus à L. Metello ſubactos Dalmatas ſcribat, & in Epitome Liuiana ſignificetur id ipſum. Sed hominis ingenium demiror, & conſuetam illi in re literaria diligentiam appello. Vnde enim augurari poteſt ex Aſconio, & Epitome L. Metellum Dalmaticum eius fuiſſe Metelli filium, de quo agit Plinius? Ab uno ex Metellis ſuperatos Dalmatas, uidemur omnes ſcire. Diadematum uero eius, de quo negotium eſt Metelli fuiſſe filium, ambigunt plærique. Sed nobis, opinor, duobus perplexitas tolletur omnis, & Pliniana lectio male interpolata ſuo reſtituta nitori clareſcet amplius. Ego Diadematis defendo apud Plinium. Sententiam uero hanc ſuffulcit, tanquam Triarius apprime nobilis, in libro de Romanorum fortuna Plutarchus, Fortunam, inquit, magnifice extollit Cæcilius Metellus Macedonicus, Senex à liberis quatuor elatus Conſularibus, Quinto Balearico, L. Diademato, M. Metello, C. Caprario, hactenus Plut. Vbi uero ipſe L. Diademato, repoſui, Græce ita habet, λευκίου διαδούμα, Vnde, opinor, ambiguitatem omnino tolli. Quin lectio uetus minime ſit confodienda. Siue is L. Metellus Dalmatas uicerit, ſiue alius prænomine eodem.

¶ De Aleijs campis, an recte Vacui tranſferantur. Obiter περὶ παρεγχύσεως. Alei quid, & Epialos febris quam habeat rationem. Aleſius mons, Halea Pallas, Halea certamina, & Halotia.

CAPVT XLVIII

ALEIOS campos Strabo propè Mallum, & Magarſa conſtituit, meminit & Plinius in Ciliciæ ſitu. Græce dicuntur ἀλήια πεδία mentionem facit in Bellerophontis fabella Homerus. Expoſuit Euſtathius. Et ab errore quidem nuncupatos interpretantur, quia ἀλᾶσθαι Græcorum lingua errare ſit, quoniam per eos aberrarit primum excuſſus Pegaſo Bellerophontes. Inueni tamen inter noſtros, qui campos uacuos latine ſint interpretati, ceu planè Epitheton foret id, non loci proprium nomẽ. Id quam recte, uiderint ipſi. Certe conſimile eſt, quod pauloante de Cranijs rettulimus, non debuiſſe autem ita latine enuntiari, illud eſſe argumento

merito uidetur,quod non deſunt ex Græcis, qui Aleios dici campos putent non ab erro/re,ut ferè creditur,ſed ab oppido,quod Alas nuncuparetur, adduntq;, inter Pinarum,& Cydnum amnes collocari. Sed amplius Hermogenes περὶ εὑρέσεων quarto Tomo, ubi agitur περὶ παρηχήσεως quam eſſe finit Orationis uenuſtatem ex uocum ſimilitudine, diuerſa tamen notione,ut apud Xenophontem, πεῖθε τὸν πεδίαν, mox Homeri addu/cens carmina de Aleijs campis,ſubiungit,eſſe uſum Poetam παρηχήσει, ob uocum con/ſonantiam, quippe inquit, Aleium eſt loci proprium nomen, ἀλᾶτο autem uerbum, ἀλεείνων uero participium.Homeri Carmina hæc ſunt.

ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήιον οἶος ἀλᾶτο

ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Aleium interpretantur quidam, οὐκ ἔχον λήια, τουτέστι σιτοφόρα πεδία. Vel χωρὶς βοσκημάτων. Autor Pauſanias eſt, Aleſium eſſe montem Arcadiæ propè Mantineam, ſic ab errore nuncupatum τῆς ἄλης. Fuit apud Tegeatas Pallados Haleæ delubrum, quod ſtruxerat Haleus. Hinc certamina dicta ſunt quoq; Halea, nam Halotia nuncupata cre/duntur, quod in prælio Lacedæmoniorum multos abduxiſſent captiuos. ἀλέαν uero teporem Græci dicunt, Vnde & ἠπίαλον nuncupant febrem, παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, quod clementer excalfaciat. Vel uocatur Epialos, uerbo à mari tralato, quod ἤπιον μὲν φαίνεται, χαλεπὸν δὲ ὑπάρχει, id eſt,mite quidem uidetur,re autem difficile eſt. In huma/nis utiq; corporibus Phlegma hyalodes,id eſt, ὑαλῶδες omni eſt alio frigidius. Id ſi re/dundet,nec putreſcat tamē,citra febrem inducit frigus,quod recaleſcere nequeat. Si com putruerit ex toto, inoritur febris, quam uocant ἀμφημερινόν, Si ex dimidio, ea, quæ ἠπίαλος nuncupatur. Sunt ex Græcis,qui eo nomine frigus putent intelligendum, quod febrem præcurrat. Dignum uero, quod non omittatur, in Galeni lectum monumentis, qui in Melancholiæ rationibus μελαγχολίας inquit, cauſa eſt Bilis atra, qui humor ψυχρότερός ἐστι καὶ ζοφώδης. Propterea ſic affecti ſunt ψοφοδεεῖς, triſteſq;,ſuſpicioſi pror/ſum καὶ μισάνθρωποι, ac ſolitudine gaudentes, ueluti Bellerophon, mox autem, quæ prætexuimus,Homerica ſubſcribuntur Carmina.

¶ Qui dicantur Mandragoram bibiſſe. De Mandragora paulo plura. Obiter de Orationis aſperitate. Et quid Cataphora.

CAPVT XLIX

MANDRAGORAM bibiſſe,docte,ac eleganter ij uidentur poſſe dici, qui uelut aſpide icti ſomniculoſa, nimis deſides ſunt, atq; ita quodammodo à ſenſu diſſiti,abiunctiq;, ut excitari non queant. Autor mihi Demoſthenes imprimis, cuius ex Philippica quarta uerba ſubieci, ἀλλ' οὐδ' ἀνεγερθῆναι δυνάμεθα, ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσι, ἤ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις. Hoc eſt, uerum nec quimus excitari, ſed conſimiles hominibus uidemur, qui Mandragoram,aut id genus pharmacum aliud biberint. Qua in parte obiter enotandum uidetur, Hermogenis illud primo de Ideis Tomo, eſſe uerissimum, ubi περὶ τραχύτητος agit, difficulter admodū in Demoſthene καθαρὰν τραχύτητα, id eſt,puram reperiri aſpe/ritatem. Nam ut eam leniret,ſeipſum intermiſcendo,id eſt,conſecutus. Sunt em̄ notiones aſperæ omnes, ubi inferior ſuperiore loco poſitū inceſſit, aut uerbis quoquo modo illi ſe, iniurium præſtat,nec id diſſimulanter. Cuiuſmodi foret,ſi ita enuntiaſſet Orator, ij, qui Mandragorā hauſerint,aut qđ eiuſmodi medicamentū,perſimiles eſtis. Sed, ut eò, unde ſum digreſſus,ſtilum reuocē,ſic item in Timone repperi apud Lucianū, πῶς γὰρ καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις, ὃς οὔτε τῶν ἐπιορκούντων ἀκούεις, οὔτε τοὺς ἀδικοῦντας ἐπισκοπεῖς. Quonam, inquit, modo o Iupiter tanq; ſub Mandragora dormis, qui neq; peierantes audis,neq; Iuris uiolatores aduertis? Idem quoq; Lucianus inter magnificas Demoſthe/nis laudes,ab illo,inquit,ſolitos excitari Athenienſes, uelut ex Mandragora dormientes. Ratio uero eſt,quoniā,ut ex Græcis aliqui ſcribunt,is fructus hypnoticus eſt, quo ſignifi/catur ſomni cōciliator. Plutarchus in Sympoſiacis, ſomnū quippe fieri putant frigiditate. Quamobrē hypnotica pharmaca parte plurima uim habēt ψυκτικήν, id eſt,frigefacientē, cuiuſmodi eſſe dicitur Mandragora. Quin obliuionē item credit inducere,unde ille ait,

καὶ φανεῖται πολὺν τὸν μανδραγόραν ἐκπεπωκώς. Id eſt, multum uidebitur hauſiſſe Mandragoræ. Et Plinius, Mandragoræ folia grauedinem afferunt, etiam olfactu, quanquam mala in alijs terris mandantur. Nimio tamen odore obmuteſcunt ignari, potu quidem largiore etiam moriuntur, uis ſomnifica pro uiribus bibentium. Media potio Cyathi unius, bibitur & contra Serpentes, & ante ſectiones, uſtioneſque, ne ſentiantur. Ob hæc ſatis eſt aliquibus, ſomnum odore quæſiſſe. Sed & Dioſcorides Syluæ medicinalis libro quinto, τὰ δὲ μῆλα ὀσφραινόμενα, καὶ ἐσθιόμενα καρωτικά, καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν χυλός, πλεονασθέντα δὲ καὶ ἀφώνους ποιεῖ. Poma, inquit, olfactu, & eſu Carotica ſunt, conſimiliter & eorum ſuccus. Copioſiora etiam mutos reddunt. Mandragoram Pythagoras uocauit ἀνθρωπόμορφον, tanquam humanã effigiem præferat, nam radix homini ſimillima eſt. Quod Auicenna quoque prodidit, & uulgo ferè ita uiſitur. Propterea Columella,

Quis ſemihominis ueſano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores, mœſtamque Cicutam.

Zoroaſter Diamonon uocabat, aut Archinen. Romani etiam mala Canina, Aliqui & Circeam, quod philtris credatur res peraccommoda. Mandragoram fœminam Thridaciam nuncupant. Marem uero Norion. Scribit magnus Albertus, Mandragoram ſic hominis figuram præferre, ut ſexus, & aliorum accidentium differentias oſtendat. Super Mandragora porrò hiſtoriam legimus relatu non iniucundam apud Iulium Frontinum, Strategematon ſecundo, Annibal, inquit, miſſus à Carthaginenſibus aduerſus rebellantes Aphros, cum ſciret, Gentem eſſe auidam uini, magnum eius modum Mandragora permiſcuit. Cuius inter uenenum, & ſoporem media uis eſt, tunc prælio leui commiſſo, ex induſtria ceſſit, nocte deinde intempeſta, relictis intra caſtra quibuſdam ſarcinis, & omni uino infecto, fugam ſimulauit. Cumque Barbari occupatis Caſtris, in gaudium effuſi medicatum merum auide hauſiſſent, ac in defunctorum modum ſtrati iacerent, reuerſus cepit eos, ac trucidauit. Poſtremo id item memorabile, Mandragoram, ſi applantetur uitibus, ita uim infundere, ut inde infectum uinum bibentibus Cataphoram inducat, id eſt, collapſum in ſoporem, quanquam nec ignoro, eſſe ſuam Oratoribus quoque Cataphoram. Nam Hermogene tradente de inuentionibus Tomo quarto, Dicitur τάσις longior ſpiritus productio, quæ inter accuſandum Cataphora nuncupetur. Quippe etiam in Apologijs eſſe Taſis poteſt. Cataphora non poteſt.

¶ Externo bello inteſtinum ſæpe reſtingui. Scorionis Dacorum Ducis hiſtoria ad id appoſitiſſima. CAPVT L.

ANIMADVERSVM id, enotatumque ex lectione hiſtorica, quoſpiam, inter quos naturalis eſſe coniunctio debeat, ita ſæpe inuicem diſſidere, ſeque immaniore quodam modo iurgijs afficere diſſultantes, ut rixa quoque euaſura breui in prælium uideatur. Eos tamẽ, ſi in alieno malo ſpe conſtituta, nimis temere, nimiſque improſpicienter audeat quis inuadere, ſic ferè uſuuenire, compertum eſt, ut ab inteſtino auerſi diſſidio, coaleſcentes animis, conſpiratu mirabili coorientes irruentem incautius aduentitium hoſtem peſſimo perdant exitio. Suggeruntur ad hoc ex ueteribus memorijs exempla plura. Documentum unum præſigne imprimis præteriſſe nequeo. Fuit Scorio Dacorum dux, ut uidetur, non malus, nec à rerum diſpicientia omnino abiunctus, Is, cum ſciret, diſſociatum quidem armis Ciuilibus Popu. Ro. non tamen, occaſione inde arrepta, laceſſendum, extimulandumue arbitrabatur, quamque imperita uulgi temeritas non deeſſet, multa, & præclara minantis, quoniam, uelut ex ſpecula proſpectans, conciperet, poſſe obtingere, ut bello externo ingruente, domeſtica reſtinguerentur incendia, & uoluntatum coalitu in idem tendentium, funeſtior peregrinis infligeretur clades. Popularium uero animos lepide repreſſit, reprehenditque, Canes ſiquidem duos ipſis inſpectantibus commiſit, ijſque mox acrius, ac perinimiciter compugnantibus, Lupum ingeſſit. Eum uero illi, omiſſa protinus inter ſe ira, ut communem hoſtem alacriter inuadentes confecere. Quo exemplo ingenij perſpicacis Dux, & in coniectandis rebus ſolertiſſimi, ab impetu Romanis profuturo Barbaros inhibuit. Quibus id propè ſolenne ſemper fuit, ut bellum externum diſcordia excitaret inteſtina. Rurſumque auerteretur hæc, hoſtili malo ceruicibus imminente.

¶ Canum

¶ Canum Millus, atq; inde Prouerbium. Item Canum ornamenta alia, ſeu munimenta. CAPVT LI

VENATICIS Canibus Collare munimenti cauſa addi ſolitum, quo retundi Luporum impetus poſſet, nouimus ex Grammaticorum Gloſſematis, & Pompeij præcipue Feſti, inter Gloſſularios non ultimi nominis. Qui id etiam uocari Millum ſcribit. Sed M. Varro rerum ruſticarum libro ſecundo dicere Melium maluit. Is Millus ex Corio concinnabatur, ferreis confixus clauis. Inde factum, ut quicquid præſidio nobis eſt, prouerbio quodam, id eſſe munimento pronuntiemus, perinde ac ſit Millus Cani. Poetæ Armillatos uidentur appellaſſe Canes ex hac ratione, quoniam Millus ſit ijs Armillarum uice. Apud Græcos Deræumbus eſt latum corium ob Canis collum. Dicitur & Perideræum, atq; item Perideris. Xenophon in libro de Venatione ita ſcribit, Canum ornatus ſunt, δέραια, ἱμάντες, στελμονία. In quo illud aduertendum, quas Xenophon Stelmonias uocauit, id eſt, faſcias, quibus Canum latera præmuniuntur, Pollux Telamonias dixit.

¶ Augurium Canarium. Deq; Sacro, quod Caniculæ fieret. Cur immolarentur Canes. Canis, oculum habere quid. Item de Cynomyia, Cynocephalo, Ariſtogiton Canis, Cynæpodes. CAPVT LII

CANARIVM in antiquis libris dici Augurium, obſeruauimus, cui agendo conſtituerentur dies prius, q̄ frumenta uaginis exirent, & ante q̄ in uaginas peruenirent, à Cane ducto uocabulo. Siquidem Rutilæ Canes, id eſt, non procul à rubro colore immolabantur, uti ait Atteius Capito, Canario ſacrificio pro frugibus, deprecandæ ſæuitiæ cauſa Syderis Caniculæ. Legimus in Græcorum monumentis, Exurente quandoq; Cycladas Inſulas. Cane, atq; inde ſterilitate multa, ac ſiccitate conſecuta, qui in Ceo habitabant, ex oraculo Ariſtæum Apollinis, & Cyrenes filium acceſſiuerunt. Aduenit is, ex Arcadia ſecum quibuſdam ductis, templumq; Iouis erexit, quem uocauit Icmæum, quaſi tu Pluuium dicas. Canem quoq; rebus diuinis operatus placauit, Ceisq; legem inſtituit, ſingulis annis eiuſdem ſeruarent exortũ cum armis, ac eidē rem obirent diuinã, ex quo Argonauticon ſecũdo Apollonius,

κεῖθι δ᾽ ἔτι νῦν ἱρῆες   ἀντολέων προπάροιθε ῥέζουσι θυηλάς.

Cur uero placandis Caniculæ ardoribus immolarentur Canes, nulla, quod ſciam, idonea redditur ratio, nam & Ouidius Faſtorum quarto ita canit,

Pro Cane ſydereo Canis hic imponitur aræ,
Et quare fiat, nil niſi nomen habet.

Alioqui inuenio, Canem fuiſſe uictimam expiationibus peraccommodam, quo nomine à Lupercis quoq; ſacrificiorum adhibebatur ritibus, & Græci homines ad expiandum Canes adhibere ſoliti ſunt, immóq; in pleriſq; locis Periſcylaciſmi ſeruabant. Sic enim uocabant, quæ ex Canibus res diuina fiebat. Feſtum uero ipſum recte à Canum cæde nominari Cynophontis poteſt. Cuiuſmodi apud Argos celebratũ uidetur quandoq;. Proſerpinæ item Catulos cum cæteris purgamentis efferunt. Adnotatum in Pauſaniæ theſauris, In Phœbæo (loci id eſt nomen) utranq; Ephebor ũ portionem Enyalio, quem interpretantur Martem. Canis immolare σκύλακα, id eſt, Catulum, ut qui Deorum fortiſſimo uictimam ſecernerent ex mitioribus fortiſſimam. Cæterum nullos, inquit, ex Græcis Catulo facere animaduerti, Colophonijs modo demptis, hi ſiquidem τῇ ἐνοδίῳ furuam immolant Catellam. Sunt uero nocturna Colophoniorũ ſacrificia. Quid ſit autem Enodios in Pauſania, forte nõnullis uideatur nebuloſum. Lego Enodiam dici quandoq; Dianam, etiamſi Venatoria item nuncupantur Enodia, Mercurium Enodion quoq; appellant. Signat porrò Enodium, quod in uia eſt. ἐνόδιον uero pro Enotijs capiunt, quia tumeſcant aures. ἐν ὁδῷ eſt, cum dicimus, in opere ſignificamus, & uita, ac fide. Illud fuerit auctarij uice, quod ex theſauris Pollucis adnotabimus, Canis, inquit, oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens eſt. Id uero ex Homerico profluit fonte, apud quem Iliados Rhapſodia prima ſic legimus,

κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο,

Id eſt,

Id eſt, Canis habens oculos, cor autem Cerui. Et alibi Homerus idem, κύων ἀναιδὴς, id eſt, impudens Canis, ſicuti Cynomyia pro impudentiſſima dicitur, compacta dictione à Cane, qui impudens eſt, ac Myia muſca, qua nil ferè audacius, Homero quoq; aſtipulante. Sed & Cynocephali cognomentum, quod cum alijs, tum uero Peridi adhæſiſſe, legimus, non ferè aliud, quàm impudentiam, & rapacitatem ſignat. Ariſtogiton uero Cydimachi Canis ex audacia cognominabatur. Equos porrò quoſpiam Cynepodas fuiſſe nuncupatos inuenimus. Cynanche item de Canis uidetur natura profluxiſſe, de ea etiã ſi ſecundo libro, uerba fecimus ampliter, nunc tamẽ Aeginitæ Pauli ſubtexuiſſe placita ex libro Medicinæ tertio, non fuerit omnino πάρεργον. Igitur Synanche conflatur, inquit, ex inflammatione muſculorum, qui ſunt ἔνδον τῆς φάρυγγος, id eſt, intra fauces. At Paraſynanche eorum, qui extra. Modo item compari, qui intra λάρυγγα ſunt muſculi, id eſt, guttur, uel arteriam, ſi inflammatione infeſtari occœperint, Cynanchem producunt. Sicuti qui extra, Paracynanchen. Communis uero omnium affectio eſt ὀρθόπνοια, καὶ πόνος μετὰ δυσπνοίας, Cynanchicos præterea in Paulo eodem ita affectos dici, obſeruatum eſt. Galenus intima infeſtantem Colli κυνάγχην dicit. Synanchen uero ad extima nuere amplius, immóq; ἔξω πνίγειν, eſſeq; ἔξω κινδυνώδη.

¶ De Canum generibus adnotantur plura, déq; eorundem rabie, & Diui Bellini templo in Rhodiginis paludibus. Cypſele, Cypſelides, Cypſeli. CAPVT LIII

POSTEA VERO quàm in Canum pragmatiam incidimus, non grauabimur pluſcula, quæ hinc inde aucupati ſumus, huic potiſſimum loco impingere. Canes igitur imprimis generoſas aduertimus Laconicas, Arcadicas, Locridas, Celticas. Vnde & Ouidius, metamorphoſeos primo.

Vt Canis in uacuo leporem cum Gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem.

Ibericæ item celebrantur, & quæ uocantur Carinæ, id eſt, καρῖναι, Creticæ, Moloſſicæ, Eretricæ, Orcanæ, Indicæ. Legimus porrò nuncupari Canes quoſdam Pſyllicos, puto, ab Achaiæ ciuitate, ni Cypſelicos malis, quando eſt in Arcadia munitus locus Cypſela, cuius apud Thucydidem mentio ſit hiſtoria quinta. Eſt & in Thracia nominis eiuſdem adiacens Hebro ciuitas. Nam Cypſele, id eſt, κυψέλη uaſis eſt, aut menſuræ ſpecies. Cypſelidas uero aurium dicunt marmorata Cypſeli ſunt, quos etiam Apodas uocant Hirundinibus ſimiles. Porrò ſunt Elymæi Canes à populis in meditullio Bactrorũ, & Hyrcaniæ, Caſtorij autem, & Menelaides, & Harmodij à dominis appellationem traxere. Illud minus prætereundum, prodidiſſe quoſdam, Laconicas antiquitus eſſe ex Vulpibus natas, & Canibus, quo nomine appellari etiam quandoq; Alopecidas. Sicuti Arcadicæ ex leonibus creduntur proueniſſe, unde & Leontomiges dictæ. Indicarum ſobolem prodit Ariſtoteles etiã ex Tigribus factam. At Nicander Colophonius ex Canibus Actæonis Indicos ſcribit propagatos, quæ à rabido furore reſipiſcentes, Euphrate tranſmiſſo, in Indos uſq; aberrarint. In parte Indorũ, ubi regnaſſe Sophites memorat̃, & gentẽ eſſe ſapientia præcipue inſignem, nobiles ad uenandum traduntur Canes, quiq; latratu abſtineant, cum uidere feram, leonibus maxime infeſti. Iucundum relatu id quoq;, Chaonidas, & Molottidas prolem tradi eius Canis, quẽ ære moneſio ubi conflauit Vulcanus, immiſſa quoq; anima, Ioui dedit dono. Is uero Europe, hæc Minoi, Minos Procridi, illa uero Cephali eſſe uoluit munus. Eius hæc fuit natura, ut uitari non poſſet, ubi inſequi occœpiſſet. Sicuti Teumeſia uulpes fuiſſe narratur incõprehenſibilis. Quæ ratio utrunq; deformauit in lapidem. Sunt qui Chaonidas de Chao inter luporum genera memorato, progenitas ſuſpicentur, atq; inde nuncupatas. Creticos Canes in duo genera diſtribui, animaduerto. Alios eñ Diaponos dici audio, alios uero Parippos. Et illis quidẽ in uenando gloria plurima, noctes etiã addunt labori, ſæpéq; feris aſſidẽtes dormiunt, mox orta luce depugnãt. Parippi uero cũ equis currere cõſueuere, tanta quoq; arte, ut neq; præcedãt unq̃ ferè, nec ſubſequant̃. Reperio item ꝓpè paludes, quæ ad meridiẽ ſunt, eſſe canes, qui dicant̃ Cynamolgi. Quibus lac bubulũ cibus gratiſſimus. Eorũ cum Indicis bobus certamina Cteſias celebrat. Pyrrhi Canis cuſtodia domini longe clariſſimus, & quia in defuncti quoq; rogum aſſiluit. Heſiodo interfecto aſſiſtentes Canes etiam autores cædis coarguere latratu.

Honori defuncti Canis ciuitatem conſtituiſſe magnum Alexandrum, Theopompus ſcribit. Nobilis eſt Atalantæ Canis Aura nomine, quã cum Calydonia ſus peremiſſet, Bruto ſepulchrum indigenæ ſtruxere. Sicut in Heleſponto, quod uocant Cynoſema, Sic enim interpretari libet, ne fabuloſa conſectari uideamur. Geryonis Canis Gargittios nomine, Cerberi frater, ab Hercule cæſus, in Iberia quoq; monumentum habet. Actæonis canum apud Aeſchylum nomina hæc, Corax, Harpyia, Charon, Lycitas. Nam Hippocentaurus Xenophontis fuit Canis. Sicut Lethargus Hippammonis. Qui etiam cum Domino ſepultus dicitur, teſtante quoq; Epigrammate, quo ſignificatur, Hippammoni fuiſſe equum nomine Podargum, Canem uero, ut diximus, Lethargum, ſeruum porrò, qui diceretur Babes. Sed Epigramma ipſum appoſuiſſe præſtiterit.

ἀνδρὶ μὲν ἱππάμμων ὄνομ' ἦν, ἵππῳ δὲ πόδαργος.
καὶ κυνὶ λήθαργος, καὶ θεράποντι βάβης.

Dicunt uero Lethargi Canes clandeſtine, tacitéq; adeuntes, ac morſum infigentes, unde Adagium in eos, qui ironico ingenio, & ad diſſimulandum aptiſſimo, deniq; excarnificant, & letali ueneno animã quoq; lancinant. Syagrũ dicit Sophocles Canem, qui Suum uenationi ſit aptiſſimus. Eſt & proprium nomẽ Syagrus Herodoto, item Philarcho. Sunt qui agreſtem Suem Syagrum intelligant. Apud Lynceum Syagria legunt quoq;. Aſchedorum Siculi Syagrum nuncupant, ſicuti meminit Aeſchylus, id eſt, ἀχέδωρον. Apud Theocritũ eſt in Daphnide, ac Menalca Lampurus Canis nomen, ex ratione albicantis caudæ, ut inquit Interpres, uel à peruigili cura, & ſolerti cuſtodia, παρὰ τὸ λάειν, καὶ οὐρεῖν, id eſt, à uidendi, ſeruandiq; diligentia. Vel quoniam ſit Vulpi aſſimilis, quam Lampuron uocant. Videtur & Acalanthis nobiliſſimi Canis nomen, unde illud eſt Ariſtophanium,

ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει.

Acalanthis feſtinabunda occæcatos parit. Quidam tamen eo nomine aues intelligunt, quas nonnulli Baſilicas nuncupant. Fuit & apud Locros ξυλίνη κύων, id eſt, lignea Canis, Sed ea habet hiſtoriam. Quippe Locro cuidam reddita ſors eſt, ibi ciuitatem conderet, ubi Canis lignea morſum ei infixiſſet, quo nomine, cum ad alterum enauigaſſet maris littus calcauit κυνόσβατον, id eſt, Cynoſbatum, Inde, cum ſuſpicaretur finem habere oraculum, ciuitates condidit, quas Locri habent Ozolæ. Catenariũ Canem legimus apud Senecam, ſicut apud alios Lucernarium. Dignum uero relatu, quod in Hecatæi lectum monumentis eſt, fuiſſe in Tænaro Serpentem meticuloſum, quem dixerunt ἅδου κύνα, id eſt, Plutonis Canem, quoniam morſum e ueſtigio inſequeretur mors, ueneni poteſtate uiolenta. Eum tamẽ ab Hercule ad Euryſthea fuiſſe productum, unde irrepſerit Cerberi fabella. Quem princeps Homerus dixit ἅδου κύνα. Caninam mortem Græci difficilem intelligunt, quoniã difficulter animam efflare deprehenſum ſit animal hoc. A quo etiam prouerbium eſt, δῆγμα κυνὸς λυττῶντος quod eſt noſtris uerbis, rabidi Canis morſus, In eos, qui infecti ipſi malorũ congreſſu, alios itidem inficiunt. Etẽ recepta opinio eſt, & expoſita à Luciano, non modo rabie agitari, & aquã expaueſcere, quos ita affectus Canis momorderit, ſed & ipſos item retinere uim, eundẽ imprimẽdi morſum, atq; ita deinceps fieri Hydrophouicos omnes, hoc eſt, timorẽ aquæ concipere, ut fiat quædam rabidorum catena. Lucianus, καὶ αὐτόν μοι ἔοικας αὐτὸς ἐν τοῖς κρατοῦσι δηχθεὶς ὑπὸ πολλῶν φθονημάτων, μεταδεδωκέναι κἀμοὶ τοῦ δήγματος. Scribit Homerus, Apolline peſtem Græcis immittente, Mulos primũ, & Canes concidiſſe. Id uero exactius interpretantes eruditi, ex odorandi præſtantia factum, cõiectant, qui ſenſus adeo in Mulis præcellat, ut derelicti alicubi uel odore ſolo redeant in ſemitam, proinde huiuſmodi rabidam uim concipere facilius, præcipuéq; Canes purum imprimis aerem exigentes, ſed & inter hos albidi eo amplius, quoniã coloris eius corpora, quã nigra, ſint rariora, atq; laxiora. Illud neutiq; negligendum, Canes, ubi mire in Venerem feruntur, dici σκυζᾶν, ſicuti Sues καπρίζειν, Vaccas ταυριᾶν, Equos ἱππομανεῖν, id eſt, equire. Vnde productum in fœminas libidinoſas conuitium ab uno animaliũ modo. Aegritudines Canum præterea tres uideor præcipue cõperiſſe, λύτταν, hoc eſt, rabiem, Podagrã, Cynanchem. Verũ rabies ſanari difficulter poteſt. Podagra nõ omino medicinã neſcit. At Cynanche, ſiue Angina euidẽs promittit exitium. Porrò quicquid rabidus Canis momorderit, interit certiſſime. Homo tantum euadit, ſed uix. Ariſtoteles uero libro de animaliũ hiſtorijs ſeptimo, Canes, inquit, tribus

laborant uitiјs, rabie. Angina, podagra, facit rabies furorem, & quæ momorderint, omnia rabiunt prius homine, ſicuti & legit, & interpretatur Nicolaus Leonicenus. Intereunt canes hoc morbo, & quæ morſa ſunt, prius homine. Scribit ſeptimo de Animalibus Albertus, iam ſe hominem uidiſſe, cui in brachio morſum infixiſſet rabiens Canis, anno autem ſeptimo poſt cicatricis locum intumeſcere cœpiſſe, atq; intra biduum interiſſe. Auicenna quoq; quorundam ſententias aduocat, qui dicerent, poſt duodecimum à morſu annum in rabiem aliquando incidere nonnullos. Quod uero ſerius, ꝙ cætera animalia tabificam rabiendi uim perſentiant homines, efficit id naturæ diſſimilitudo. Nam & in contagioſis morbis, homines ab hominibus, & ſanguine coniunctis inficiuntur facilius. Cæterum rabies canum Syrio ardente, peſtifera imprimis homini eſt, atq; ita morſis letalis aquæ metus, uti Plinius inquit. Ad morſum uero unicum eſſe remedium, & quidem oraculo quodam repertum, idem ſcribit, Radicem uidelicet ſylueſtris Roſæ, quæ Cynorrhoda appellatur. Nobis uero ſuppetit potentius adhuc medicamen, ſed & ipſum cælitus petitum. Eſt in Rhodiginis paludibus Diui Bellini templum, miraculorum frequentia celeberrimum, & affluxu hominum etiam notiſſimum. Erectæ Aedis cauſa ferè publica eſt, Pulſus is Diuus Patauio, craſſantibus nobilium plæriſq;, qđ ſeuerius, ſanctiuſq;, ꝙ ab illis probari poſſet, Epiſcopum ageret, inſectantibuſq; inimiciter aduerſarijs, in paluſtre agri noſtri Solum, quindecim millibus paſſuum Rhodigio diſtans, diuertit, cum manus hominum euaſiſſe uideretur, Canum rabiem non euaſit, à quibus eueſtigio conuulſus, diſcerptuſq;, mox in Diuorum indigitamenta relatus, templum in illis emeruit locis, in quo & arca marmorea ferreis occluſa cancellis, latet ſanctiſſimum eiuſdem corpus. Templi uero ex necis genere ea cæleſtis eſt proprietas, ſiquis clauem ſibi quæſierit, qua Aedis ualuæ reduдantur, ac ea candente, quicquid rabie agitari orſum ſit, attigerit, præſentiſſimum eſt remedium, & nunꝙ non uerum. Timoris uero aquæ, ὑδροφοβικὸν uocant πάθος, cauſa ex eruditorum ingenio affertur non una. Sunt qui opinentur, immoderatam ſuperuenire ita affectis corporibus ſiccitatem, humecto ſubſtantiali penitus demutato. At Rufus in Melancholiæ ſpeciem euadere ſentit morbum hunc, ueneno humorem id genus aſſimilante. Scimus autem ex Melancholicis alios alia metuere. Sunt, qui arbitrentur, Canis, à quo impactus ſit morſus, imaginē, ab ijs concipi in aquis, atq; inde compaueſcere. Poſtremo autem ante ꝙ huic capiti Coronidem impingam, ſuccurrunt aliqua item, id prius ex hiſtoria, quod apud Noſtrates etiamnum durat. Apud Bactrianos uulgo prouerbium uſurpari ſolitum, Canem timidum uehementius latrare, ꝙ mordere, Altiſſima quæq; flumina minimo ſono labi. Porrò dicitur Græcis κύων de Cane, ut docuit Euſtathius, παρὰ τὸ κύω, quod amare nobis indicat. Cyneam uero cum legis, pellem fluuiatilis intellige Canis, quam capitis tegumento Galeæ uice ueteres adhibuiſſe, palàm eſt, inde ſeruatum, ut pro Galea dicatur Cynea, Cynulchos uocant, qui ſecum ducant Canes.

¶ Conditionem filiæ quærere quid ſit apud T. Liuium. Itemq; de Vindicijs plura. Epheſis quid, & Ecdetus. Martialis explicatur, necnon Quintilianus de Aſſertione ſecunda. CAPVT LIIII

ENARRABAMVS pauloante in Patauino gymnaſio Prouincialibus auditoribus noſtris conſenſu petiti multorū, librum T. Liuij ab V. C. tertium, ubi is incidit locus, qui eſt de Appio decemuiro, à quo Vindiciæ ſecundū ſeruitutem decretæ ſunt, dum Virginiam puellam ardentius, & occæcato animo deperiret, cuius ſponſus Icilius in hæc; affectu nimio, & indignitate rei prorupit, Virginius inquit, uiderit de filia, ubi uenerit, quid agat, hoc tantum ſciat. Si ipſe huius Vindicijs ceſſerit, conditionem filiæ quærendam eſſe, me uindicantē ſponſam in libertatem uita citius deſeret, ꝙ fides. In hunc ſcopulum ubi impegimus, locum uideri perobſcurum interſati ſumus, poſſe tamen, quantum ex Iureconſultorum non incurioſa lectione aucuparemur, ſic fermè explicari, Paulus ſiquidem digeſtis de Diuortijs, lege prima, ſic ſubnotatum reliquit, dirimitur matrimonium diuortio, morte, captiuitate, uel alia contingente ſeruitute utriuſq; eorum. Hinc Icilius innuebat, fore ut ſponſalia dirimerenť cum Virginia, ſi pater ſuperſediſſet à Vindicijs ſecundum libertatem, quoniam ſponſam, quæ ad ſeruitutem recidiſſet, non eſſet ducturus, proindeq; conditionem illi alteram eſſe quærendam,

quærendam ſimul, & alluſiſſe uideri poteſt ad uerba ſolẽnia ſponſaliũ diſcutiendorum. Quorum meminit Caius titulo eodem, lege ſecunda. Item inquit, in ſponſalibus diſcutiendis placuit renũtiationem interuenire oportere. In qua re hæc uerba probata ſunt, conditione tua non utar. Sicut in repudijs comprobantur hæc, res tuas tibi habeto, res tuas tibi agito. Et hoc erat uxori nuntium remittere, ut in epiſtolis ad Atticum Cicero. Vxori inquit, Cæſar nuntiũ remiſit. Niſi quis putet, immo dixiſſe Icilium, quærẽdã filiæ conditionem, quoniam ut Paulus idem aſtruit, Digeſtis de regulis iuris, Quod attinet ad ius ciuile, Serui pro nullis habentur, non tamen & iure naturali, quantum enim attinet ad hoc, omnes homines æquales ſunt. Inde & Caius ait, cũ ſeruis nulla eſt actio. Proptérea Paulus ſcribit, libertatem eſſe rem inæſtimabilem. Verum quia de Liuio agimus, ut in hoc quoq; nobiliſſimum conditorem rerum opera noſtra, qualiſcunq; ſit ea, iuuemus, Quæ ſint Vindiciæ, item explicabimus, eo quidem gratius, quoniam halucinationes multorũ in eo intellexiſſe uidemur, quas eodem, quod dicitur, oleo expunctas, oblíteratáſq; reluemus. Poſitũ uero uerbum id apud Iureconſultos quoq;, & Pomponiũ digeſtis de origine Iuris, lege ſecunda. Vbi Vindicias pro Sententijs quidam interpretantur, cum Vindiciarũ nomine nil prorſus aliud intelligamus, q̃ aſſertionem, quæ ſi à ſeruitute ad libertatem foret, Vindiciæ ſecundum libertatem dicebantur. Si uero à libertate in ſeruitutem Vindiciæ ſecundum ſeruitutem pronuntiabantur. Liuius decreuiſſe Vindicias ſecundum ſeruitutem, & in legibus. XII. Tabularũ, dare uindicias ſecundum libertatem, eſt pronuntiare, uel decernere aſſertionem eiuſmodi. Et, ut apertius tota res percipiatur, & illuſtrentur in Liuio tenebræ, Cimmerijs quãdoq; atriores, Lis uindiciarum eſt, inquit Aſconius Pædianus, cum litigatur de ea re, cuius apud Prætorẽ incertum eſt, quis debeat eſſe poſſeſſor, & ideo, qui eam tenet, dat prædes litis uindiciarũ aduerſario, quo illi ſatiſfaciat, nihil ſe deterius in poſſeſſione futurum, de qua iurgium ſit. Sunt autem inquit, prædes ſatiſdatores locupletes pro re, de qua apud iudicem lis eſt, ne interea, qui tenet, diffidens cauſæ, poſſeſſionem deteriorem faciat, tecta diſſipet, excidat arbores, & culta deſerat. Hoc uero eſt, quod perobſcure Liuius ſignificat, cum inq̃t, Cũ inſtaret aſſertor puellæ, ut uindicaret, ſponſoréſq; daret, atq; id ipſum agi, diceret Icilius, ſedulo tempus terens, dum præriperent iter nuntij miſſi in caſtra, manus tollere undiq; multitudo, & ſe quiſq; paratum ad ſpondendum Icilio oſtendere. Præterea ſententiam hanc adiuuat & Boetius ex Topicorum cõmentario primo. Vindex eſt inquit, qui alterius cauſam ſuſcipit uindicandam, ueluti quos nũc procuratores uocamus, unde lex Aelia Sentia, aſſiduo uindicem aſſiduum eſſe iubet. Dicitur & in alijs quoq; rebus Vindex, Liuius libro tertio, Volſci, & Equi coniunctis exercitibus Latinum primum agrũ populati ſũt, deinde poſtq̃ nemo uindex occurrebat, ad mœnia urbis Romæ acceſſere. Porrò ſubit in hoc propoſito, ut manum præbeam Valerio Martiali, Epigrammaũ primo, cuius uerſiculi morem hunc Vindiciarum continentes conuelluntur magis à Grammaticis, q̃ enarrentur. Scribit ad Quintianum, quem libellorum ſuorum facit aſſertorẽ, ne darentur quodammodo Vindiciæ ſecundum ſeruitutem, quoniam Fidẽtinus, ut ipſe dicit, Plagiarius illos recitabat pro ſuis, rogátq;, ut det prædes, ſe dominum nihilo deterius in poſſeſſione futurum. Quæ omnia iocoſe, feſtiuitérq; de iudiciorum more tralata, carmini Poeta inſeruit. Eiuſmodi uero id eſt.

Commendo tibi Quintiane noſtros,
Noſtros dicere ſi tamen libellos
Poſſum, quos recitat tuus Poeta.
Si de Seruitio graui queruntur,
Aſſertor uenias, Satiſq; præſtes.
Et cum ſe dominum uocabit ille,
Dicas eſſe meos, manúq; miſſos.
Hoc ſi terq;, quaterq;, clamitaris
Impones Plagiario pudorem.

Illud autem Quintiliani ex libro Oratoriarum inſtitutionum quinto, huic adnexũ quodammodo eſt. Nam de præiudicijs agẽs, ea in tribus uerſari generibus aſtruit, in rebus, in iudicijs ad ipſam cauſam pertinentibus, aut cum de eadem cauſa pronuntiatũ eſt, ut

in reis deportatis, & aſſertione ſecunda. Sed & libro undecimo, ſuccurret, etiamſi apud alios iudices agetur, ut in ſecunda aſſertione, aut in centumuiralibus iudicijs duplicibus. Eleganter uero à Græcis tralatio hæc à foro in aliud forum dicitur Epheſis. Extat Demoſthenis oratio, cui titulus Epheſis, dicitur item Eccletus. Quæ uero ſit hic aſſertio ſecunda perobſcurum eſt, ego ad ueterem manumiſſionum morem id ſpectare cõtenderim. Scribit enim maximus Valerius, Athenis inſtitutum memorabile ſeruatum, ut ingratitudinis conuictus à patrono libertus libertatis iure exueretur. Ab eodem item refertur, Maſſilienſes tris in eodem manumiſſiones reſcindi permiſiſſe, nec quarto errori ſubueniendum putaſſe. Sed & Romæ ſolitam quandoque adimi libertatem, teſtatum in digeſtis, libro XL. Ni rem malis unam, eandemque intelligere apud diuerſa tractatam tribunalia. Autores ſecundi apud Vlpianum digeſtis de Euictionibus, fideiuſſores intelligũtur. Iudicium uero aduerſus ingratos libertos, & uelut à patrono deficientes, Apoſtaſiũ dicebatur, uel ἀποστασίου δίκη. Eius cõmeminit Lyſias ad Ariſtodemum, & in Athenienſium Rep. Ariſtoteles. Erat & Apoſtaſium aduerſus peregrinitatis reos iudicium.

¶ Thargelion. i. θαργηλιὼν menſis qui ſit. Thargelia feſta. Thargelus olla. *Sextum* Thargelionis diem fuiſſe Græcis auſpicatiſſimũ. Thargelia regina. CAP. LV.

THARGELIONA eſſe quidem Græcis menſem, haud ferè ambagioſum eſt. Qui uero ſit is, non conſtat magnopere. *Sunt* qui Februarium putent, ac interpretentur, Aprilem malunt alij, quos, etiam ſi non latet, quàm difficilis hæc cenſeatur ratio, in qua multũ deſudaſſe Theodorus animaduertitur, probabiliora dicere contenderim. Quippe Apollini ſacer is, & Dianæ cenſebatur. Quod Thargelia cõprobarint feſta, olláque Thargelus dicta, id eſt θάργηλος, in qua percoquerentur fructuum primitiæ Apollinis honori, qui apparerent iam. Dici θαργηλιὼν putatur, ratione etymologica, quia ſol θέρει τὴν γῆν id eſt terram excalfacit. Cæterum illud grauius multo, diem, qui eſt menſis huius ἱσταμένου, uti dicũt Græci, ſextus, habitum, proſperiore euentu rerum, ueteribus non Athenienſibus modo, ſed & alijs auſpicatiſſimum, quemque lapillo prorſum numeres meliore. Illud uero felicitatis argumentum ſanè primũ, & magnũ quoque, quod hominũ ſapientiſſimus eo in uitalem prodiſſe lucem *Socrates* narratur. Inde & Perſarum afflicta potentia eſt. Quo nomine receptũ Athenienſibus eſt, τῇ ἀγροτέρᾳ capras trecẽtas immolare, uoti Miltiade damnato. Rurſum apud Plateas prælio nobili ſuperata gens eadem, hoc ipſo die. Cuius item donum ſit apud Mycalen comparatum decus. Quin & Perſis eſſe fatalis quodãmodo dies hæc uiſa, quando ea quoque ab Alexandro, Darij traduntur conciſæ opes. *Sed* & Alexandrũ eadem editum ferunt, & ex humanis item conceſſiſſe. Illud auctarium ſanè fuerit, Thargeliam, genere mileſiam, forma, & ſapientia conſpicuam, quæ annis triginta apud Theſſalos eſt potita regno, demũ ab Argiuo, quem uinctũ habebat, necatã, memoriæ prodi.

¶ Solere interdum homines plæroſque nimis quàm leuiculis rebus ſtulte operam impendere ſeriam. Atque inibi Platonis decretum. Prius de Atechnia, Cacotechnia, Mataeotechnia. CAPVT LVI.

INTER ea, quæ diſſertatione multiiuga, ingenióque excuſſo imprimis, de ratione dicendi à ſtudioſis tractari ſolet, illud item aduerto minus neglectũ, nullam utique eſſe artem, quæ res Græcis dicitur ἀτεχνία, quando nullis cõmuniti præceptis, nulla prorſum doctrinæ ui adminiculatiores plærique, qua modo impetus tulit, aut dictauit neceſſitas, eunt præcipites. Quibuſdã id arriſit etiamnum, ut artem faterentur quidem, ſed malam, dicendi poteſtate ſæpius ingenijs deprauatis in labem tralata multorum. Eſſe uero & ματαιοτεχνίαν, non improſpere forſan, καὶ εὐστόχως coniectarint aliqui, quam inanem artis imitationem interpretantur eruditiores, ſicubi laboris inſumitur plurimum, operæpretio nullo. In quam ſanè Decuriam transferuntur, quibus inter declamantiũ ſudores uita atteritur uniuerſa. Proferet ſe ipſum hoc in alijs quoque, nunquam nõ ſe oſtentantibus, quis horæ pereant bonæ, com-

perto etiam, qui ciceris grana per longius miſſa interuallum citra fruſtrationem in acum inſereret, quod contemplatus Macedo Alexander, ut qui eſſet ingentis, ac generoſi ſpiritus rex, hominis uanitatem irriſam leguminis eiuſdem modio cenſuit donãdam. Sed enim more iam nobis recepto in pluribus, ad partem hanc Platonis graue decretũ non prætereamus. Fuit Cyreneus quidam Anniceris equorum agitatione, ac curruũ nimio plus ſibi placens, & quod conſecutione quadam adnexũ huic eſt, eius rei moleſtus quandoq; oſtentator. Quo nomine in Academiã ueniens Platoni geſtiebat nimis quamauide inanes flans glorias, artificij ſui uim, ut ipſe rebatur, mirã ingerere, cõmõſtrareq;. Iuncto igitur curru, nunc inſpectante eo, pro artis modo, & ratione procurrebat, nunc repente, ſcite admodum, & prorſum apte, reſiliens, circumactis Equis recurrebat, ac ſubinde ꝓgrediens, remeanſq; artificij curulis numeros implebat planè omnes. Curſu ita contemperato, ut eandẽ in procurſu, recurſuq; omnino orbitã, Græcis dictã ἁρματοτροχιάν, teneret, moderamento nunq; fallente, id alijs, uti addecuit, mirum accidebat. At enim philoſophus Plato, inani eius, ac uacãte damnata ſedulitate, conatũ eiuſmodi criminabatur, inquiẽs, ἀδύνατον δεῖ τὸν εἰς μικρὰ οὕτω, καὶ οὐδενὸς ἄξια τοσαύτην φροντίδα κατατιθέμενον, ὑπὲρ μεγάλων τινῶν σπουδάσαι πᾶσαν γὰρ αὐτῷ τὴν διάνοιαν εἰς ἐκεῖνα ἀποτιθεῖσαν ἀνάγκη ὀλιγωρεῖν τῶν ὄντος θαυμάζεσθαι δικαίων, id eſt fieri nequit, eum, qui in parua ſic, & nulli prorſum rei tantum impendat curæ, grandioris quicq; moliminis ſolicite, ac proſpicienter attentare, Omnem quippe ratiocinij uim, ac intelligentiam illis ferè impenſam, quæ ſolidam continent, ac ueram admirationem, habere neglectui, neceſſe propemodum eſt.

¶ Gallinaceorum Athenis compugnantium in Theatro ſpectaculum, quæq; tradantur eius rei initia. CAPVT XLVII.

GALLOS compugnaturos Athenis cõmitti ſolitos, alicubi, opinor, in latinis relatũ literis eſt, & nos alibi, ſed ſtrictim cõmeminimus. Quam uero rationem habeat res ea, paucioribus forſan notũ. Ego aũt ſic comperi, fuſis, fugatiſq; Perſarum copijs, lata ab Athenienſibus lege, ſancitũ, ut publico Theatri ſpectaculo in pugnã producerentur Gallinacei, per diem annis ſingulis. Rei uero leuiculæ prima ſpecie, hæc traduntur primordia. Cũ aduerſus Barbaros ciuitatis uires produceret Themiſtocles, forte concertantes, inq; mutuã coorientes perniciem, dũ ſtrenue, ac gladiatorio more inuicem ſe roſtris fodicant, Gallos eſt contẽplatus, nec id acerrimo, & ingenij ſolertis Imperatori inſuper ſpectaculũ fuit, aut otioſa pugna, Siquidem aduocatos in cõcionem milites ſic protinus hortari, atq; in prælium cœpit incendere, At inquit, nõ pro patria utiq; decertant hi, neq; item pro patrijs Dijs, aut Heroibus, ſed nec de gloria dimicatio eſt, aut de libertate, uel liberoꝝ ſalute, ſed qđ alteri ſuccumbere, ac ſuperbas pati uictoris leges neuter animũ inducat. Cũ à Themiſtocle uehementius ꝓnuntiarentur hæc, additis, quæ tempus exigeret, alijs pluribus, ita cohorti, itaq; animati milites ſunt, ut in hoſtem ſumma proruentes alacritate nobilem inde ſint uictoriam indepti, eiuſq; monumentũ rei ſeruatũ mox quotannis, ut exemplo irritati, memoreſq; ueterum geſtorũ, ad id genus plura excitarentur uirtutis opera.

¶ Fluminum ſimulacra uarie nunc humana, nũc Bubula exprimi ſpecie conſueuiſſe. CAPVT XLVIII.

QVONIAM Poetæ multa illuſtres fabuloſitate in fluminũ mentione, quaſcunq; collibitũ fuerit illis imagines circũponunt, ac uelut graphice delineantes cõformant, uiſum ad præſens, quæ mihi ſuggerit hiſtoria ex ſuperſtitione ueteri, ſtudioſis cõmunicare, quo in poeticis fiant quaſi Mæandris adminiculatiores. Compertũ igitur illud imprimis, non ſolũ diuinis cultos honoribus fluuios, ſed & Iconas illis, ac ſimulacra dicari frequenter conſueſſe, uerum nõ modi unius, Siquidem ἀνθρωπομόρφους .i. humana eos ſpecie effinxere nonnulli, quibus Bubulam alij effigiem induxerunt. In ijs Eraſinus eſt. Eurotas item apud Lacedæmonios. Aſopus apud *Sicyonios*, ac Phlyaſios, apud Argiuos Cephiſus. Hominis figurã præfert Alpheus, Cephiſum Athenienſes hominem monſtrant utiq;, *Sed ita*, uti promãt ſe nihilominus cornua. *Syracuſani* & Anapũ in *Sicilia* forma inſigniunt eadem. Cyanẽ uero fontem fœminea circũueſtiunt ſpecie, Crimniſum quoq;, & Thelmiſſum humana ho

neſtari facie légimus. Pueri ſpeciem formoſioris adamarunt Agrigentini in cognomi ne ciuitati fluuio, qui & apud Delphos dicatæ ex Ebore ſtatuæ fluminis aſcripſere nomen, At pueri nihilominus ſimulacrum erat.

¶ Diſcordiarũ primordia inter Platonem. Ariſtotelemq́; ſummates philoſophos, non ex æmulatione inortam, uerũ ex uitæ potius ratione diſſimili. CAP. XLIX.

INTER Ariſtotelem, Platonemq́; haud conueniſſe ſatis, ex ingenij monumentis, quæ ignoraſſe nemo ferè poteſt, palàm fit. Odium, quod ex æmulatione auidiſſimũ eſt, literarũ, & gloriæ ratione exortũ poſſet uideri, ſed à Græcis proditũ ſecus, animaduerto, qui Platoni offenſiorem factum Ariſtotelem uolunt, quod eius uitæ curſu oblectaretur minus. Quippe curioſius circũueſtiebatur Ariſtoteles, calciabaturq́;, quin & Comam contondebat item delicatius. Iſtiuſmodi uero à Platonis aberant grauitate plurimum. Annulis digiti niteſcebant onuſti, & in hoc ſibi placebat nimiũ. Inerat & in facie μωκία quædam .i. irridendi ſtudium. Et importunior nec aberat loquacitas, quæ ipſa & mores coarguebat. Omnia uero hæc à philoſopho abhorrere inſigniter fallit prorſus neminẽ. Proinde cũ ea intueretur Plato, rarius hominem admittebat. Pluris aũt lõge Xenocratem faciebat, & Speuſippum, cæteroſq́;, cũ quibus præter alia libenter, ac ſæpe confabulabatur, de philoſophicis ſemper arcanis promens quippiã, quo illi abirẽt nunq̃ nõ doctiores. Fuſius uero iſta & latius in uaria exequitur hiſtoria Aelianus. Paucula hæc nos modo præcerpſimus Platonicæ dignitatis ſtudio, ſimul & ingenij admiratione humani, in quo uirtutũ eminẽtiſſimarum quandoq; ſeſe promunt germina, ſed & uitia inoleſcunt inſignia. Quã utiq; ſocietatem adeo diuerſam poſſe coiri, uix impetraret fidem, ni exemplis hinc inde ſcaturientibus abunde cõmoniti, uel immaniora multo cõpaueſcere interdũ cogeremur, adeo nihil nõ audet ineanarrabilis hic Proteus, omnia transformans ſeſe in miracula rerũ. Super Ariſtotele uero illud amplius dignũ memoratu, cũ iudicium ueritus Athenis profugiſſet, ſcitãte ex eo quopiã, cuius nam modi uideretur ei Athenienſiũ ciuitas, παγκάλη, ἔφη, ἀλλ' ἐν αὐτῇ ὄχνη ἐπ' ὄχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ. Sycophantas nimirũ innuens iuſto plus inibi progerminantes. Rurſum quærenti, Quid ita Athenas deſtituiſſet, ὅτι οὐ βούλεται, ἀπεκρίνατο, Ἀθηναίους δὶς ἐξαμαρτεῖν εἰς φιλοσοφίαν. Ne, reſpõdit, in philoſophiã bis delictũ eant Atheniẽſes, τὸ περὶ Σωκράτους πάθος αἰνιττόμενος, καὶ τὸν καθ' ἑαυτὸν κίνδυνον.

¶ Sileni, ac Midæ congreſſus. Terram haberi continentem extra orbem noſtrum. Deq; in ea ciuitatibus, & hominum moribus. CAPVT L.

THEOPOMPVM, inter Græcos hiſtoricos nõ incelebrem, prodit in uaria hiſtoria Aelianus, mandaſſe literis, Midã Phryga, & Nymphæ filiũ Silenũ mutuis quandoq; uſos congreſſibus. Erat quidẽ Silenus deo natura inferior, homine tamen melior, Si utiq; immortalitatis etiamnũ compos. Et plurimis utiq; citro, ultróq; dictis, mox & Midæ ſic eſſe fabulatũ Silenũ, Europam, Aſiam, & Libyam quoq; eſſe inſulas planè, ut quas ambitu cõplectatur Oceanus. Haberi aũt extra orbem hunc eam, quæ ſola ſit continens, cuiuſq; ſit infinita magnitudo. Eſſe uero inibi animalia prægrandia, ſed & hoies amplitudine ad nos dupla, uitæ quoq; ſpatijs menſu cõpari. Quin & plurimas, maximaſq; ciuitates, legibus omnino, & uiuendi inſtitutis noſtris haudquaq̃ ſimilibus, uerũ inter eas præcellere duas præcipue, inuicẽ prorſum diuerſas, Alteram dici Machimon, εὐσεβῆ aũt. i. Euſeben alteram, Cuius incolæ perpetuã ducant pacem, diuitijs affluentibus, quando ex terra ſuccreſcant fructus citra cultũ omnino ullũ. Neq; uero ſerẽdi illis curã incumbere. Perſeuerare porrò ſanos, καὶ ἀνόσους, id eſt ſine ægritudinũ moleſtia. Demigrare deniq; uita ridibundos. & hilares uſq;quaq;. Adeo uero ſine ambiguitate iuſtos eſſe, ut ne dij quidem indignũ opinentur, eos uel frequenter inuiſere. At qui Machimon incolãt, eſſe pugnaces, & naſci armatos, ac bellũ aſſidue gerere, collimitaneos plurimũ euertẽdo, quippe gentiũ multarũ eſſe cõpotem unã modo ciuitatem. In ea cenſeri hominũ myriadas ducentis haud pauciores. Quos nõ abſumpſerint bella, morbis planæ conficiuntur, ſed perrarũ id eſt. Intereũt uero in prælijs ſaxis percuſſi, aut lignis, nam ferri ictũ nõ admiſerint. Auro, argentóq; abundant eatenus, ut ſit ibi aurũ uilius, q̃ apud nos ferrũ. Hoſce uero in noſtrũ quandoq; orbem

bem adortos enauigare, ad Hyperboreos appuliſſe, quos cũ inaudiſſent, noſtrorũ hominum fortunatiſſimos, ab illis, ut uiles, eſſe ſpretos, ac humiliter, ſordideq; agẽtes, Propterea'q; ulterius pergere neglexiſſe. Cæterũ id mirabilius multo, eſſe inibi homines item Meropas nomine, quorũ ciuitates & multæ ſint, ac inſignes, uiſitari aũt in regionis parte ultima locum, quem dicant Anoſtum, id eſt ἄνοσεν, Hiatui perſimilem, ſed nec tenebris obtentũ, neq; item lumine. Aerem uero incũbere turbido, inſynceró'q; ſuffuſum rubore. Flumina circumluere duo, unũ uoluptatis dici, triſtitiæ, ac mœroris alterum, utriq; adnaſci arbores magnitudine, qua proceriores Platani. Haſce eius poteſtatis fructus ꝓducere, ut qui guſtarit, indeſinẽtes affundat lachrymas, demum'q; ſic intermoriatur. At uoluptarias arbores diuerſum efficere omnino. Nam pomo ueſcentes deſyderia prorſum alia deſinunt, anteactas quoq; ætates denuo repetentes, Siquidem ſenectam exuere primum, ac uigorem induere, per'q; quoſdam, uelut gradus, effectos iuuenes tranſire mox ad pueriles annos, ac demum infantiliter commori.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD VENERANDVM FRANCISCVM PILVMNVM RHODIGINVM IVRIS PONTIFICII SCIENTISSIMVM PRAEFATIO DECIMA.

SICVI AB ineunte ætate, quã eſſe prudentia ſenũ confouendã, adminiculandã'q;, traditũ eſt, ita inhæſi, ut addicerẽ me totũ, ueluti Ridicæ cuidam firmiori, Tu is es Franciſce, parens optime, ſit enim hæc tui præfatio ueriſſima, ad quẽ in anguſtis, lætioribuſq; meis rebus cenſui defugiendũ perpetuo, Ne, quod adoleſcentiæ cõmune uitiũ eſt, in lubrico cõſtitutus per inſcitiã à rationis rectitudine abirẽ longius, quod ex Homero didiciſſem puer νεωτέρων δ' ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται. Tu uero rerũ diuturniore uſu prudentiſſimus, clementiſſime amplexatus, perinde ac filiũ, es, nullo unꝙ reclinato incõmodo. Nec id cõſilijs modo eminẽtiſſimis, fidiſſimiſq;, ſed opera quoq; uel ampliſſima, ut ædes tuas nunꝙ mihi occluſas ſenſerim. Nec illuc repeto nũc, qua me ſemper tũ apud Prætores, tum apud ciues noſtros ingenuitate, nullo prorſum liuoris fuco ſordida celebrandũ, etiam'q; ultra meriti rationẽ extollendum, ſis arbitratus, Et ſunt hæc quidẽ mentis propè diuinæ germina, reminiſcẽtiſq;, quid nam uicturi gignimur, ordo quis datus. Quamobrẽ immẽſa ſunt, quæ tibi à me hoc nomine debeantur. Nec aliud ferè apud animũ meũ ſolicitius, aut anxie magis diu perpẽdi, ꝙ ut rationem inirem aliquam, quæ tibi me, & ſi non gratiſſimũ, quod noſtri calculi modus nõ patitur, At non ingratum omnino præmonſtraret ſaltem. Verum omnem, quod aiunt, funiculũ mouenti illud ſe demum noſtræ obtulit imbecillitati, ut hiſce cõmentatiunculis noſtris, ſi modo tantæ rerum excellentiæ futuræ pares ſunt, nomen tuũ, mihi nunꝙ nõ uice quodammodo numinis habitũ, in perpetuitatis memoriã darem, ut ubicunq; latinæ linguæ ſonus fuerit non infrequens, mortales intelligant uniuerſi, ꝙ clementer, quam'q; officioſe mecũ egeris, quam'q; hoc uno nomine, nõ tibi modo, ſed & tuis omnibus debeam, ſi uolo is eſſe, qui ut eſſem, adniſus perpetuo ſum. Tuæ uero partes ſunt, quæ pro uirili offerimus, lætiore fronte excipere. Tenuia quidem forſan ſunt, ſed beneficia te non fœnerari, certo ſcio. Quod ſi laxius mecum ageret fortuna, & uotis euentus reſponderẽt, munificentius multo, gratiuſq; tractarere. Nunc te marmoreum pro tempore fecimus, ſupererunt forſan & alij, qui aureum te conſtituant Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI DECIMVS.

¶ Spartanorum mores explicantur, Item de pueris Bomonicis. Lactantij Grammatici locus reſtituitur. De fœminarum nuditate. Quibus furari honeſtum. Cardaces qui. Quint. illuſtratur.

CAPVT PRIMVM.

LACEDAEMONIORVM Remp. plurium, monumentis celebratam, habuiſſe præclara, & eximia plæraq;, cum multa alia argumento ſunt, tum illud imprimis quod Plato ille, quem diuinum omnis nuncupat antiquitas, quiq; non docendi ſolum, ſed etiam dicendi fuiſſe agnoſcitur, eſſeq; etiamnum magiſter optimus, libros de legibus nõ aliter concinnarit, ꝙ ut in eos congereret, quicquid ſingulari prudẽtia inſtitutum, ſancitumue comperiſſet in Cretenſi Rep. Spartanáq;, necnon Attica, quam nouã dicũt. Quoniam prodat Timæus, ante ingentem terrarum inundationem fuiſſe Athenas alias tum in Græcia, tum in Aegypto, quas à Pallade cõditas, educataſq; uult. In quibus ea fuerit gubernationis forma, quam in libris de Rep, ſit Plato complexus. Scribit tamen Rhetoricorum primo Ariſtoteles, Quibuſcunq; ciuitatibus res muliebris male habeat, ſicuti Lacedæmonijs, uideri is ferè dimidium abeſſe felicitatis. Mira certe ſunt, quæ prodit hiſtoria. Lege ſiquidem apud eos ſancitum erat, ut ſenior, ſi forte uxor eſſet ei floridior, aptáq; etiamnum tollendæ proli, & iuuandæ patriæ, delectum ex iunioribus quempiam, moribus præcipue exploratis, probiſq;, poſſet ad eam admittere. Quam ubi is generoſo impleſſet ſeminio, quod inde natum foret, educaret, ut conceptum, natumq; legitime. Quod ſi quis uxorium onus, ut moleſtum grauaretur, nimiſq; impeditum, ingenue tamen prolis deſyderio obmolliretur, tunc licebat, ſiquam is fœcundam generoſamq; animaduertiſſet, adducto prius in eiuſmodi ſententiam uiro, eam quærendæ prolis gratia adire. Nec id ex propalata, ſubſtratáq; paſſim natum pudicitia uideri poteſt, quodq; id genus fœminæ ad Veneris prolubia forẽt prociuiores. Legimus quippe pauperculam quandam interrogatam, quid nam marito datura dotis foret, reſpondiſſe, patriam pudicitiam. Altera uero, cum quæreretur ex ea, an cũ uiro coiſſet, minime inquit, Sed ille mecum. Quædam porrò, cum fuiſſet clàm cõpreſſa, fœturamq; perdidiſſet, ſic nulla emiſſa uoce, ſe conſtantem, ac tolerantẽ, præſtitit, ut eliſo conceptu, reiectoq;, parentes, alioſq; latuerit proximos. Quippe dolorum magnitudinem, quibus, ut aſſolet, lancinabatur ſubinde, conuellebaturq;, uicit ignominiæ timor. tantum erat uel in muliebri ingenio tolerantiæ robur, ut nõ immerito uideatur Oratius ceciniſſe carminũ primo.

Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam lariſſæ percuſſit campus opimæ.

Nam, ut inquit Aemilius Probus, Lacedæmoniorum moribus ſumma uirtus in patientia ſtatuebatur. Seneca ſcribit, Lacedæmonios conſueſſe liberorum ſuorum indolem experiri publice uerberibus admotis, illoſq; adhortari, ut flagellorum ictus fortiter perferrent, Item laceros, ac ſemianimes rogare, ut perſeueranter uulnera præberent uulneribus. Quam rem copioſius exequitur Lucianus in ſermone, qui eſt de Gymnaſijs. Et ſignificat Thebaidos quarto Papinius, & Oliuiferi Eurotæ dura manus, Expoſuit & Lactantius Grammaticus, gentis in eo crudelitate taxata. Cretum quidem leges inquit Cicero, itemq; Lycurgi laboribus erudiunt iuuentutem, uenando, currendo, eſuriendo, ſitiendo, algendo, æſtuando. Spartæ uero pueri ad arã uerberibus ſic accipiuntur, ut plærisq; ſanguis è uiſceribus exeat, nonnunquam etiam, ut cum ibi eſſem, audiebam, ad necem, quorum non modo nemo exclamauit unq̃, ſed ne ingemuit quidem. Hoſce pueros Seruius Grammaticus Bomonicas, ueluti dicas, ſuper aris de uictoria contendentes, appellari ſcribit, meminit & Lactantius ſuper octauum Thebaidos, ſed codicibus fœde interpellatis, nam ſcribitur modo, Suominicæ. Concertatio autem ea, ut idem teſtatur, Diamaſtigoſis uocabatur. Hoc eſt diſflagellatio, quis plura poſſet uerbera ſuſtinere. Plutarchus in Lycurgo puerorum multos inquit, in ara Augurij cæſos uerberibus mori uidimus. In Apophthegmatis laconicis, in ara Orthiæ Dianæ id ſolitum fieri ſcribit. Cui ſententiæ ſuccinit & Papinij interpres, Hinc in Plauti Captiuis feſtiue Lacones legũtur Plagipatidæ. Sed enim quia de Orthia Diana, & Diamaſtigoſi facta nobis mentio eſt, remotiora quæpiam, nec in triuijs recãtata hinc iam ſubnectere pergamus. Nam ita in Græcorum mihi compertum theſauris eſt, primum in Laconia Limnæũ locum eſſe Orthiæ

Cretum et Lycurgi leges

thiæ ſacrum Dianæ. Eius ſimulachrum id eſſe memorant. quod ex taurica eſt ab Oreſte & Iphigenia tralatum. Qua in re probabiliora uidentur aſtruere, ꝙ Athenienſes, qui in Braurone relictum uolunt. Sed ſacrorũ eos poſt alia plæraq; coarguit ritus, Siquidem Aſtrabacus & Alopecus, à quibus id compertũ primo eſt, mox dilapſi in amentiã ſunt. Paulo poſt Limnatæ, & alij quidam, Dianæ cũ rem diuinam obire adorti eſſent, in diſſidium primo, poſt & in mutuas proruperunt cædes. Multis uero in ara peremptis, reliquos, qui calamitati ſuperfuerant, morbi abſumpſere. Reddita conſultantibus inde ſors eſt, ἅιματι ἀνθρώπου τῷ βωμῷ ἀιμάσσειν, id eſt ſanguine humano aram eſſe cruentandam. Propterea immolari cœptus, quem obtuliſſet ſors. Donec Lycurgus immolationem ad Epheborum diſflagellationẽ trãſtulit, nam ſic cruore humano oppletur ara. Simulacrũ ipſum, quod exhibet ſacerdos, utpote perexiguum, leue eſt. Quod ſi uel formæ, uel dignitatis ratione minus ſe conuerberando ſæuiant pueri, tunc mulieri effici onerosius creditur, atq; ingeſtabile. Dianam uero non Orthiam modo nuncupant, uerũ & λυγοδέσμαν, Quoniam in uirgultorum, quæ dicunt λύγοις, denſitate comperta memoratur, quæ ſimulacrum circumplexa ὀρθὸν, id eſt rectum illud ſtatuebant, Vnde & nominis profluxiſſe ratio uideri poteſt. Sed inſtitutum repeto. Si illud adiecero, in Arcadia non longe à Stymphalo Dionyſij fuiſſe templum, cuius feſtum σκιερείαν nuncupant. In quo ex Delphici Apollinis reſponſo diſflagellentur mulieres. Præterea qui Græciæ formam rerum publicarum dederunt, corpora iuuenum firmari labore uoluerunt. Hoc Spartiatæ etiam in fœminas tranſtulere. Quibus magis Paleſtra, Eurotas, ſol, puluis, labor militia eſt in ſtudio, quàm fertilitas barbara. Puellas ergo aſſuefaciebant non minus. ꝙ pueros, & uerſari nudas, & quibuſdam in ſacris ſaltare, & canere, præſentibus, ſimulq; aſtantibus iuuenibus. Propterea Propertius quoq; quadam elegia ita canit.

Multa tuæ Sparte miramur dona palæſtræ,
  Sed mage Virginei munera gymnaſij.
Quod non infames exercet corpore laudes,
  Inter luctantes nuda puella uiros,

Saltationem uero hanc, ſiue id genus alteram ſignificaſſe Iuuenalem eo uerſiculo.

Qui Lacedæmonium Pædæmate lubricat orbem,

Putat in libro de Orthographia Cæcilius Minutianus Apul. Ac legẽdum Pædæmate, prioribus ſyllabis diphthongum recipientibus, quia ſit utrobiq; apud Græcos. αι. & uerbo eo planè ſaltationem innui. Cæterum hac parte illud obiter legentes monuerim. Platonem quoq; libro de Rep. quinto, non improbaſſe mulierum in Gymnaſijs exercitia, quoniam omnium operum natura compos ſit fœmina. Voluit quoq;, ut non puellæ ſolum, ſed etiam Anus nudæ cum uiris luctarentur, & quæcunq; exercitationes uiris contribuantur, eaſdem mulieribus dicit eſſe tribuendas. Et quia res abſurda prorſum uidetur, ipſius Platonis uerba ſubieci. Nudandum igitur inquit corpus erit mulieribus, quandoquidem pro ueſtibus uirtutem induent, cõmunicandumq; in bello, & omni alia ciuitatis cuſtodia. Qui uero nudas riſerit mulieres, ratione optimi cuiuſdam ita nudatas, inanem circa ridiculas nugas carpens ſapiẽtiæ fructum, neq; quid rideat, neq; quid agat, intelligit. Sed redeo ad uiros, ſcribit libro tertio Quintilianus, ad hunc modũ. Minus Lacedæmone ſtudia literarum, ꝙ Athenis honoris merebuntur, plus patientia, & fortitudo. Rapto uiuere quibuſdam honeſtum eſt. Hæc uero imperitioribus ſub obſcura uideri, haud ambigo, ideo aliqua à nobis afficientur luce. Sic uero apud Plutarchum, in Apophthegmatis obſeruauimus, Spartanorum moris fuiſſe, literas modo pro neceſſitate diſcere, Reliquarum uero diſciplinarum nil omnino admittere, nec homines magis, ꝙ libros. Erat aũt illa ipſis diſciplina, ut honeſte parerent, labores conſtantiſſime tolerarent, pugnandóq; aut uincerent, aut interirẽt. Ob quod, cum Athenis Rhetorũ quiſpiã Lacedæmonijs imperitiã obieciſſet, reſpondit Pauſaniæ filius Pliſtonax, recte dicis, ſoli nãq; Græcorum nil à uobis mali didicimus. Scribit tamen in Protagora Plato, Antiquiſſimũ apud Græcos, & plurimum ſapientiæ ſtudium in Creta, & Lacedæmonia extitiſſe. Ac Sophiſtas inibi plures, ꝙ alibi uſq; repertos, diſſimulare autem ſolitos, ac imperitiam prætendere, ne Græcos alios ſuperare ſapientia deprehenderentur, ac ad idem ſtudium accenderentur. Et mox paulo adddit, Lacedæmonios optime ad Philoſophiam, & ſer-

mones eſſe educatos, etiam ſi à principio rudes uidentur, uerum eiaculari ſtatim magni momẽti uerba cõtorta, breuiáq;, uehementis modo iaculatoris. Cuiuſmodi enuntiare, Viri tantũ ſit abſolute docti. Quod uero ait Fabius, quibuſdam rapto uiuere, honeſtum, De Spartanis item intelligendum. Apud quos Irenes ſunt, & Melirenes. Irenas uocãt, q iam annũ ſecundũ è pueris exceſſere. Melirenas uero natu grandiores inter pueros. Itẽ igit̃ pueris præſcribit (neq; em̃ unq̃ ſine magiſtro ſunt) firmioribus quidẽ, ut ligna ferãt, minoribus uero olera, quæ omnia furto quæruntur, quod ſiquis per incuriam deprehenderetur, flagris inſigniter afficiebatur, ceu negligenter, ineptéq; furari uideretur. furant̃ itẽ, ut Xenophon tradit, ex cibarijs quicquid ualent. Eius uero negotiationis curã nobile retegit exemplũ. Cum leonis, catulum quidam ſurripuiſſet, ac inuoluiſſet pallio, eiuſq; uentrem unguibus, & dentibus fera diſcerperet, latendi ſtudio, pertinax ille ſilentium ſeruare ita perexit, ut inde interiret. Perſis item uidentur lege permiſſa fuiſſe furta. Nam qui rapto uiuerent apud eos, Cardaces uocabantur, Quia Carda uirile ac bellicoſum ſignat. Apud Pauſaniã Cardaces pro militibus accipi uidentur. à Caribus uerbũ eſſe propagatum, ſcribit Euſtathius. Apud Aelium Dionyſium, impios homines dici Cardacas, obſeruaui. Eſſe em̃ mercede militantes Barbaros apud Theopompum, Simpliciter uero inqt, Perſæ quẽlibet fortẽ, furacẽq; Cardaca uocãt. Cares primos mercede militaſſe autor Pauſanias eſt. Tauros Scythas Herodot⁹ ſcribit in Melpomene furãdi licentia ſibi uictũ comparare, atq; item ex bello. Refert Gellius, apud ueteres Aegyptios, quod genus homines conſtat & in artibus reperiendis ſolertes cumprimis extitiſſe, & in cognitiõe rerũ indagãda ſagaces, furta om̃ia indiſcriminatim fuiſſe licita, & proinde citra ullã noxã, pœnãue. Sed & Poeta nobilis Aeneidos nono, de Latinis ita canit.

Caniciem galea premimus, ſemperq; recentes
Conuectare iuuat prædas, & uiuere rapto.

Sed quod paulo ante ab eodem de latinis, eiſdem pronuntiatur,

Durum à Stirpe genus, Natos ad flumina primum
Deferimus, ſæuóq; gelu duramus, & undis.

Videtur item de Spartanis tractum moribus. Nam, ut Seneca nobis autor eſt, libro Suaſoriarũ primo, Om̃ibus ſua decora ſunt. Athenæ eloquẽtia indytæ habebantur. Thebæ ſacris. Sparta armis. Ideo Erotas amnis hanc circumfluit, qui pueritiam indurat, ad futuræ militiæ patientiam. Sed illud aduertendum, Eſſe autores, qui prodãt, non aqua infantes, ſed uino ablui à mulieribus ſolitos, experimentum quoddam ipſorum habitudinis ita facientibus. Etenim dicunt huiuſmodi rerũ periti, Aegritudinibus obnoxios, admoto mero, debilitari, ac reſolui. Qui autem ſit ualitudinis obfirmatæ, amplius acuere, ac obſtipare habitum. Illud uero neutiquam prætereundum, Lacedæmonijs fuiſſe morem, Lamda in ſcutis geſtare, ὡς παράσημον, id eſt notæ inſignioris gratia, ex principe nominis litera, uelut charactere, ſe ipſos præmonſtrantibus. Sicut Meſſenij M. Literæ nota ſe cognobiles præbebant. Eupolis, ἐξεπλάγη ἰδὼν σίλβοντα τὰ λάμβδα.

¶ Laconicæ magnanimitatis exemplum ex Xenophonte. Cur Spartani dicti quandoque Ophiodiri. Item Spartam fuiſſe alterum Græciæ oculum. Eurotas, Sparte, Lacedæmon, unde appellationem traxerint. CA. II.

POSTREMO uirtutis Laconicæ, ac magnanimitatis ſingulare apud Xenophontem libro rerum Græcarum ſexto, argumentum nobis ſuggeritur, quo ciuitatis eius magnifici ſpiritus facile omnium oculis ſubijciuntur. In Leuctrica pugna à Thebanis proſtrata, exciſa, attritáq; prorſum Lacedæmoniorum gloria eſt, nam ab ea uix amplius emerſere. Accepta igitur tam inſigni clade, Suæ cuique aduenit calamitatis nuntius, At quorum propinqui cæſi in prælio fuerant, in publicum ſe proripiebant nitidi & hilares, aut, quod æque magnũ eſt, hilaribus ſimiles. Quibus ſuperſtites fuerant neceſſarij, hi ferè in luctum ſe dantes, domi continebantur, Rari admodum priuatos lares egredi. Et ij quidem ultra fidem triſtes, & frõte nimis corrugata, & demiſſis oculis, diceres oĩbus exutos, Solum deniq; exilij cauſa uertere. Illud itẽ nequeo præteriiſſe, obſeruatũ à me in Græcis literis, Lacedæ

monios

monios quandoq; à Pythia nuncupatos ὀφιοβόρους, eius appellationis ex hiſtoria uete ri hanc promunt rationem. Quadam tempeſtate ſerpẽtum multitudo mira in Laconia ſuccreuit, facta inde annonæ caritas eſt incredibilis, coactiq; indigenæ ſerpentes in eſcã humanam uertere, unde nomẽclaturæ nouæ data occaſio. Quod in admirabiliũ relatione Ariſt. ſcribit. Idem libro Rhetoricorũ tertio, Metaphoras eſſe quatuor inſinuans, addit eam probari imprimis, quæ dicatur κατὰ ἀναλογίαν. Cuiuſmodi fuit de Lacedæmonijs Leptinæ dictum, non negligendum, τὴν ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην, id eſt Græciam factam unoculam, Sed & Pompeius Trogus Athenas, Spartamq;, ceu duo Græciæ lumina celebrat, miraturq;. Sed enim apud Leuctra Spartana uirtus attrita corruit, in nihilum dilapſa ferè, infeſto numine, ſi credimus, ob ſcelus admiſſum in Scedaſi puellas, Molpiam, & Hippo, uti à Pauſania relatum ſcio, etiam ſi ex Plut. alibi Miletiam ſcripſimus. Meminit quodam reſponſo etiam Apollo, quod ſic habet,

Λεῦκτρα τέ μοι σκιόεντα μέλει, καὶ ἀλήσιον οὖδας,
καί μοι τῶν σκεδάσου μέλετον δυσπενθέα κοῦρα.

Cæterum in hac tam fuſa de Spartanis mentione, adijciamus, quæ apud Græcos inter legẽdum præcerpta nobis, in regione ea principem regnaſſe Lelega indigenã, unde ſubiectis adoptata nomenclatura. Ex eo Myleta natum memorãt. Cuius fuerit filius Eurotas, hic ſtagnãtes per regionem aquas Dioryge, hoc eſt foſſa perduxit in mare, unde flumini origo, & nomen, Perfuncto ſine liberis rege, Principatum excepit Lacedæmon qui Iouis dicebatur filius, Spartam Eurotæ filiam uxorem is aſciuit ſibi. Initio regni primum quidem à ſe dici Lacedæmonios iuſſit. Mox & cõditæ ciuitati uxoris indidit nomen. Sicuti ab Amycla eius filio Amyclas tradunt nũcupatas. Vbi Hyacinthi Amyclæ filij uiſebatur monumentũ, Apollinis ſubiectũ ſimulacro.

¶ Qui ſint apud Appiani interpretem Aptatores. De Harmoſtis pluſcula. Harmoſteres, Harmoſyni, Itemq; qui dicerẽtur Epiſcopi, Agonij dei. Agonia, Agones, Angones, & Phylacæ. Ciceronis ſoluitur nodus ex epiſtolis ad Atticum. CAPVT III.

VERVM prius, q̃ à Sparta digrediamur, addenda & ſcitu nõ indigna plæraq;, explicanduſq; imprimis Appiani Alexandrini locus ex libro quarto ciuilium bellorũ, ubi ſic ferè legitur. Tribunus P. Titius legem protulit, conſulatũ ſub præſentium Triumuirorũ cõſtitutione in quinquenniũ uacare, Antonij ſcilicet Lepidi, & Cæſaris, qui pari modo ac conſules illũ obtinerent, hos quiſpiã Græcorũ Aptatores cõmode diceret, quod Lacedæmonij reip. ſubiecta diſponentibus impoſuere nomen. Hactenus Appiani interpres. Quos uero Aptatores dicat, quæue foret eius magiſtratus uis, ſcio ambiguũ q̃ plurimis uiſũ iri. Proinde Harmoſtas ipſe intelligo. Eos ad ſubiectas ciuitates mitti ſolitos cũ magiſtratu, ſcribit Harpocratio. Et ante rettulit Eratoſthenes in uoluminibus de bonis, maliſq;. Sed meminit Demoſthenes quoq; pro Cteſiphonte. Sunt qui interpretentur, Harmoſtas apud Spartanos præfuiſſe arcibus efficiendis, & ciuitatum inſtaurationibus. Cæterũ hæc ad Appiani ſenſum parũ cõgrua uideri poſſunt, propterea amplius quærendũ. Autor uero eſt Halicarnaſeus Dionyſius, corrupto ciuili ornatu in Græcorũ ciuitatibus, coactos fuiſſe nõnullos in urbes iterũ Tyrannicas, regiaſq; poteſtates inducere, nominibus uelãtes decentioribus, ut Theſſali Archos. i. Principes, Lacedæmonij Harmoſtas, cũ formidarent, reges eos, & tyrannos appellare. Iis iam, opinor, mira infertur Appiano lux, ſed & Iſocrates in Panegyrico id ipſum planè confirmat, ubi ſic ſcriptũ inuenio, τοσοῦτον δ' ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥς τε αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσί, τὰς δὲ ἁρμοσταὶ κατέχουσιν, ἔνιαι δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι. Hoc eſt, tantum uero abſunt, ut fruantur libertate, ſuiſq; uiuant legibus, ut hæ quidem à Tyrannis ſint oppreſſæ. Alias Harmoſtæ occuparint. Aliæ uero ſolo ſint adæquatæ. Harmoſteres aũt lapides dicuntur in eodem liminis loco commode coaptati. Harmoſyni uero Spartæ compeſcendis mulieribus fuere magiſtratus, quo ornatius agerent. Porrò in Scholiographis græcis ita lego. Quos ad ſibi ſubditas, obnoxiaſq; ciuitates mitterent Athenienſes ſpectatũ, quid in quaq; fieret, Epiſcopos fuiſſe uocatos, ac Phylacas. Hoc uero eo appoſui libentius, ut nodus explicaret̃ M. Tullij, ex ſeptimo epiſtolarũ ad Atticũ. Vult inquit, me Pompeius eſſe, quem tota Campania,

& maritima ora habeat Epiſcopum,ad quẽ delectus, & negotij ſumma referatur.Extat & Leonidæ Epigramma in Mercuriũ, ubi eum Epiſcopũ, nuncupat ad hunc modum.

τᾶν αἰγῶν ὀνομεὺς Μόσχος τὸν ἐπίσκοπον Ἑρμᾶν
Ἔσαθ', αἰπολίων εὐδόκιμον φύλακα.

Scipionem item Aphricanum à ſenatu miſſum eſſe Epiſcopum gentium, regumq́;, Plutarchus ſcribit.Epiſcopum & Scopon pro eodem ferè accipit Euſtathius præpoſitione redundante,ſicuti in uerbo ἐπιβούκολος, & plærisq; alijs,uerũ inquit, uidẽdum amplius. epiſcopumńe & Scopon etiam ὀπτῆρα dicere liceat, quod uocabulũ apud Sophoclem poſitum ſcimus. Arcadius iureconſultus epiſcopum intelligit pani,& cæteris uenalibus præfectũ,quæ ad quotidianũ ſpectent uictũ.Certaminum præſides inuenio appellatos nũc Ephoros & Epoptas , nũc etiam Epiſcopos.nam Agonios deos legiſſe apud Platonem uidemur.Agonia tamen eſt Græcis ἀτεκνία καὶ ἀγεννησία, id eſt liberorum , & generandi exors facultas. Vnde apud Aelianum, διεφθείρετο ἡ πολεία, καὶ ἦν ἀγονία καὶ μέντοι καὶ γυναικῶν, καὶ τῆς ἀγέλης τῆς τετραπόδος Cæterũ & in ſanctis quandoq; literis obſeruaſſe uidemur, ἀγόνους χοὰς Pro ijs , quæ uita functis prolibantur.Quorum eſſe ſterilitas agnoſcitur propria.Nam & γῆς ἀγονία dicitur nonnunq; in ueteribus libris, Quam ſæpe Numinis incuſſerit indignatio . Quod ſicubi ἀγώνια ſcriptum inuenias Tunc quæ ad ludos,& certamina ſpectant, ſignificantur planè , quoniam & epithaphij legunť Agones. Sed Angones tela ſunt gẽtium pleriſq; peculiaria. Deniq; ut inſtitutum repetam paucis.Epiſcopi Dianæ templum legimus fuiſſe in Helide,quod Ariſtarchiũ diceretur . Id cum expilaſſet Sambicus cruciabiliter per annum in quæſtionibus habitus interijt,nata inde Parœmia,Sambico grauiora pati.

¶ Laconici breuiloquij commendatio.Item de orationis breuitate excerpta ex Phalereo pleraq;.De clauibus,& Laconico ferro. CAPVT IIII.

DE Laconum breuiloquio carptim ex Platone facta nobis pauloante mẽtio eſt,Nunc illud amplius,quod uaria ſcrutando excerpſimus, ac primũ quidem ſuccurrit,ueteribus id fuiſſe in Græcia percelebre , facilius multo eſſe philoſopari,quam Laconum ſermonem imitari.Suppetit hiſtoria ad id nõ iniucunda.Diſceptantibus Lacedæmonijs cum Argiuis de finibus uerboſiorem paulo epiſtolam illi Spartam miſere,minitantes,plurima ſe illis detrimenta illaturos,ni cederent.Lacedæmonij,ut quibus nil ferè prolixa oratione foret odioſius,porrò & illorum uanitatem non pili facerent,nil ferè aliud ſcribẽdum cenſuerunt,quam̀ uerbum unum, αἴκα. Id uero noſtro ſermone ſignat,ſi,ueluti inſinuarent,ſi eualueritis, iſta exequimini,quæ nunc timidius promittitis.Proditum & id memoriæ eſt.interrogatum Charilaum,cur paucas admodum leges ſanxiſſet Lycurgus reſpondiſſe , ὅτι ὀλίγα λέγουσιν ὀλίγων καὶ νόμων ἐστὶ χρεία, pauca dicentibus legum item paucitas ſufficit. Suggeritur denique ad hæc,quod ſcribit Plato in Alcibiade ſecundo de Spartanorum hominum prudenti oratione.Nam oſtenſurus,in ●oto non hoc , uel illud bonum eſſe petendum, niſi quis prudentiam fuerit conſecutus,ſed ſimpliciter bonum,à deo quandoq; ita reddi tam ſortem tradit.Hæc dicit Ammon , Placere ſibi magis Lacedæmoniorum benedictionem, quam̀ reliquorum cuncta Græcorum ſacra.Benedictionem uero inquit Plato nullã prorſus aliam deus mihi dixiſſe uidetur, q̃ illorum orationem , permultum enim illa à cæteris differt.Demetrius quoq; Phalereus περὶ φράσεως , Colon breuius,ac paucis multa cõprehẽdens grauius putat,ac uehemẽtius,,pinde inqt,Lacones βραχύλογοι imprimis,hoc eſt breuitatis ſtudioſi.Imperijs quoq; conciſa,adductáq; oratio præcipue cõgruit. Et quilibet dominus ſeruo monoſyllabus eſt. Productior uero orationis tractus ſupplicantium , lugentiumq; proprius,ſed & Senes inſita imbecillitate μακρολόγοι .i. impendio ſunt loquaciores . Breuitatis Laconicæ ex epiſtolio illud profertur exemplum , Lacedæmonij Philippo, Dionyſius Corinthi, certe habet breuitas apophthegmaticum imprimis, & Gnomologicum , & id ſapientius , quod in arcto multorum ſemina cõtinet,ſicuti grano quantulocũq; integræ arboris uis ineſt. Hinc & Stoicorum breuia,& acuta,tertio de finibus à Cicerõe laudanť.Obſeruatũ itẽ nobis,Laconiacas claues ueteribus habitas ex nouitate præſtantes,Sed & Laconica celebranť calciamentã,

& ſaltationis

& ſaltationis ſpecies quædam. Quinetiã flagella inueni, & Laconicũ dici ferrum. Qua in parte ſciendũ amplius, ex temperaturis metalli eius aliã uocari Chalybdicã, aliã Sinopicam, quandã etiã Lydiam. Sed ex iis Laconica, Sinopica, Chalybdica ſtructuris cõgruebat præcipue. Verum Laconica etiã Limis, Terebriſq;, item characteribus, ac Lithurgicis. Lydia quoq; Limas emittebat præſtantes, uerũ etiã gladios, & nouaculas, quæ Xyria dicunt, & Xyſteras. Hæc Daimachus in cõmentariis, quæ inſcribuntur Poliorcetica.

¶ In quibus fœde ſugillarentur Spartani. Diironoxeni qui. Item Xeni. Epixenum. Quæ apud Spartanos comperiantur ſcitu digna. Ferri fundendi ratio à quo excogitata primum.

CAPVT V.

SED nunquid integris ita, illibatiſq; fuere moribus, & amuſitata probitate ut flagitio prorſum nulli, aut labeculæ inuenuſtiori ſuperfuerit locus? minime uero, nam diuinum eſt, quod labe caret. Lacedæmonios fuiſſe ſordidos, præparcoſq;, ac Smicrologos, quo nomine ſignificatur is, qui parua, & pretii propè nullius, nimio plus magnificat, & admiratur, cũ multa coarguunt, tum uel oraculum egregie comprobat. Cuius in Bœotiis rebus meminit Pauſanias quoq;, ἁ φιλοχρηματία σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδὲν, quod eſt, pecuniæ ſtudium ad interitum Spartam ducet, aliud uero nihil. Inuritur & Spartanis crimen aliud, nam, ut autor Theopompus eſt, inceſſit à celeberrimis autoribus Laconum ξενηλασία, quod uerbum ſignat hoſpitum expulſionem. Siquidem non tempore omni peregrinis licebat Spartam adire, ſed præſtitutis diebus. Quamobrem fœdant eos Comici appellatione dedecoroſa quandoq;, nam Diironoxenos nuncupant, id eſt per ſimulationes, & Ironiam fallentes hoſpitem, quanq; ſcribit Herodotus, à Laconibus Xenos pecularius Barbaros intelligi. Epixenum uero id eſt ἐπίξηνον nil cum Xenis cõmercii habet. Eſt enim eo nomine ſtipes, ſuper quem carnes concidere conſueuerunt Coqui. Vnde exit Ariſtophaniũ illud, ὑπὲρ ἐπιξήνου θελήσω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν, quo ſignificatur, ſi uera non dixero, abſcindatur caput mihi. Theoxenia autẽ, id eſt θεοξένια fuit apud Pellenen Agon Apollinis honori, quem Theoxenion nuncupant. Certabant in eo uiri indigenæ, argenti poſitis præmiis. Spartanos item primos donis hoſtem corrumpere adortos in bello contra Meſſenios, Pauſaniæ credimus, ac martiam uirtutem uenalem facere, Ariſtocrate Arcadum rege muneribus delinito. Præterea Lacones, ut infidos deſcripſit & Euripides in Andromacha, σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλευτήρια, .i. Spartæ inhabitatores, doloſus Senatus, & Ariſtophanes, οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ᾽ ὅρκος μένει. Hoc eſt, qbus nec ara, nec fides, nec iuſiurandũ manet. Quod ad peregrinos attinet, exciderat penè, qđ reticendũ non eſt. Pauſanias Cleombroti, ſcitante quodam, quid ita Tyrtæum ciuitate donaſſent, ne inquit, nobis unq; peregrinus fuiſſe dux uideatur. In Spartano agro Iouis templum fuiſſe, Pauſanias ſcribit, qui diceretur σκοτίτας, puto, de regionis nomine, ita ex arborũ denſitate appellationem indeptæ. Quercubus enim frequentiſſima eſt. Innuit tamen autor idem, τὸ σκότος, id eſt tenebras non feciſſe arborum denſitatem, ſed Iouem ſic fuiſſe cognominatum. Fuit locus item Spartæ, qui diceretur Chorus, in quo Gymnopediæ fiebant, & Apollini choros Ephebi ducebant. In propinquo oſtẽdebatur γῆς ἱερὸν .i. Terræ ſacellum, & Agoræi Iouis, quando & Pallas cognominabatur ἀγοραία. Erat in Lacedæmone item μοιρῶν, id eſt Parcarum ſacellũ. Viſebantur & quæ ἀρχαῖα uocantur ἐφόρεια. In quibus Epimenidæ cretenſis monumentũ. Exeuntibus autem ex foro occurrebat, quam dicunt σκιάδα, ubi & contiones habere, ueteris fuit moris. Creditũ Theodori opus Samii, quem omniũ primum ferri fundendi excogitaſſe rationem, proditum memoriæ eſt, ac inde ſtatuas conflaſſe. Pendebat inibi & Mileſii Timothei cithara, quẽ improbaſſe Lacedæmonii feruntur, quod ſeptẽ ueteribus chordis quatuor adieciſſet, ut Pauſanias ſcribit. Signat uero Scias .i. σκιὰς arbuſtũ, quandoq; & tectã ſcenã. Quinetiã teſtudinatũ σκιάδιον legimus in quo ſediſſet Dionyſius. Robuſtiores item rami uocantur Sciadæ, & corporis umbra, unde concipiuntur horæ. Cum uero in Spartana hiſtoria Agnitam legimus, Aeſculapii cognomentum accipere debemus, ſimulacrum cuius ex Agno, quæ planta eſt, foret exciſum, conformatumq;. In eadem nominatur etiam

Iuno

Iuno αἰγοφάγος, apud Lacedæmonios tantum id adepta cognomentũ, quando & deæ capras immolant. Sacellum ab Hercule primo erectũ ferunt, qui & princeps capras immolarit, quoniam pugnanti aduerſus Hippocoontem, ac liberos nullum à Iunone ſe ingeſſiſſet impedimentum, ſicut ferè aſſueuerat. Ad rem uero diuinam adhibitas potiſſimum capras, quod aliarum uictimarum haud ſuppeteret facultas, ſicuti comprobat in Laconicis rebus Pauſanias. Cum uero meritas de Hippocoonte pœnas exegiſſet, Pallados quoq; ſacellum conſtituit ἀξιοποίνου. Verum in eo, quod de capra ſcribit autor hic, uehementer aduertenda Poetæ Ouidij ſentẽtia ex quadam Elegia, ubi animalium, quæ ducerentur, pompam deſcribit in Iunonis feſto.

Duxq; gregis cornu per tempora dura recuruo,
 Inuiſa eſt Dominæ ſola Capella deæ.
Illius indicio ſyluis inuenta ſub altis
 Dicitur inceptam detinuiſſe fugam.
Nunc quoq; per pueros iaculis inceſſitur Index,
 Et pretium auctoris uulneris ipſa datur.

¶ Triplici ſemita incedere, qui fabulas allegorice interpretentur. Quóue pacto intelligenda deorum certamina. Item nomina tum maſculina, tum fœminina. de Saturno. de Tantalo. Dioſcuri quid, & Pſoæ, ac Stachys, necnõ Aegides, Mercurius, Argas, Argus.

CAPVT VI.

CVM Heſiodi interpretamenta quæpiam, alioqui græcarum antiquitatum etiam ſitior, ac inexplebile, ut ſic dicam, doliũ, accuratius, attentiusq; uolutarem, præcepturus indidem, quod haſce lectiunculas noſtras adiutum iret, incidi forte in quaſdã allegoricas enarrationes, quod alibi monuimus, non uſquequaq; reijciendas, etiãſi perſæpe leuicula neſcio quæ, ac ex triuio prorſum ſeſe ingerunt, nihilominus libellum defloraui mus, ac quocũq; Genio noſtris cõmentatiunculis adglutinauimus, ut q̃uis inſititia, haud ſecius unà cũ alijs coaleſcentia eant in corpus. Alibi alia pro re nata attexentur, nunc illud adnotabimus. Fabularum allegorias tribus metimur modis. Aut enim Phyſice interpretamur, aut Ethice, aut Theologice, ac Phyſicam quidem allegoriam intelligimus, ubi ad naturam fabulamẽta reflectimus. Sicuti cum deos compugnantes Homerus effingit, Elementorum nobis diſſidentem innuit naturam. Nam Neptunus diuerſum Phœbo, in acie locum tuetur. Id uero ambagibus tacitis caliditatem, ſiccitatemq; humoris, & frigoris potentiæ obniti, colluctariq; ſignificat. Et in totius diuiſione, Ioui ignea obtigit ſubſtantia. Neptuno Aquea. Plutoni aerea, hæc enim portio eſt, quam Homerus ζόφον dicit ἠερόεντα, id eſt caliginem obſcuram, quoniam intimo priuatur lumine, uerum Solis, Lunæ, ac Syderum niteſcit ſplendore. Terra in meditullio relicta eſt compaſcua, ut ſic dicam. Sed & cælum adiecit Poeta, ſiue eo nomine intelligatur mons, ut Terræ portionem, ſiue cæleſtis claritas, puritaſq;, ceu & elementis cõnumeretur Quinta ea eſſentia. Quod philoſophorum magni nominis plæriq; ſtatuerunt. Proinde congruenter admodum duo hæc cõmunia dicuntur, terra quidem nutu ſuo grauis, & ponderoſa, ob idq; infima. Superne autem cælum ex leuitate genuina, Si tamen leue id dici conuenit. Interſitæ uero naturæ nunc quidem ſurſum protolluntur, nunc in ima deijciuntur. Elementorum autem proprietates inuicem alioqui cõpugnantes, ob ſiccitatẽ, humectationemq;, rurſum ex calore, ac frigore, ſi coalitũ tamen conſono, moderatóq;, & analogico coeant, progignunt uniuerſa. Si diſſideãt, per partes diſſoluuntur plæraq;. Vniuerſitate ipſa perſeuerante. Propterea conſtare omnia Empedocles amicabili fœdere canit, quandoq; uero ſingula ferri νείκεος ἄχθει, id eſt litis pondere. Sed & Martis, Veneriſq; appoſitiſſime concinnata fabella idipſum indicat. Si quidem id pollet Venus, quod apud Empedoclẽ φιλία, id eſt amicitia. Mars uero eſt νεῖκος, proinde coeunt quandoq;, interdũ abeunt diuerſi, diſſultantq;. Deprehẽdit aũt eos Sol. alligat Vulcanus, λῦσε δὲ ποσειδῶν, emittit Neptunus, quibus præmonſtrat doctioribus, calẽte, ſiccáq; poteſtate, ac diuerſis potentijs, humectis, frigidiſq; nunc quidẽ conſpirare cuncta, ac coaleſcere. Nunc rurſum diſcapedinari, ac relui. Significat coortũ

hunc,

hunc,ac conſpiratum analogicum Harmonia,quam poſt Homerũ Poetæ multi ex Marte,ac Venere progenitam fabulantur. Cõpari quoq; ratione Dioſcuri.i. Caſtor, & Pollux ad duo referuntur Hemiſphæria,præcipueq; ad tropicos duos,quod Parabates Iulianus ſcribit. Quanq; nec latet in Medicinæ commentarijs apud Græcos,Parotidas quaſdam dici Dioſcuros. Sicut in eiſdem nominatur Stachys adiacens Pſois pars. Sunt uero Pſoæ lumbi. Nam ouis, aut ſuis Stachyn pronũtiari quãdoq; inaudias. Eadem quoq; ratione Iouis Aegyda interpretamur, & Pallados,quãdo eo nomine procellas,affectioneſq; in ſublimi contingentes intelligimus,quæ Catægides nuncupantur, & Aegydes, ſed & Aeges. Siquidem Iupiter ſit Aer. Vbi id genus formidoloſa concipi ſolent. Ad quem Pallada item referunt Eruditiores. Illud ſciendũ obiter, Aegida dici ab Aelio Dionyſio,& Pauſania rete ex coronis contextum. Quem uero uſum habeat genus hoc nõ explicant apertius,probabile tamen ſit,laneas ab eis coronas intelligi. Moralis uero allegoria eſt,cum ſit ad mores relatio. Vt ſi Pallada dicamus cum Marte diſſidia agitare, nimirum rationis impotem animæ partem aduerſus rationalem potentiam attolentem caput intelligamus,quodq; bonum eſt, obluctari malo. Vbi uero Latonæ aduerſatur Mercurius,ratio ſignificatur, quæ rimatur aſſidue, recõditq; in memoriæ theſauris. Cui ex diametro contraria λήθη eſt,quam obliuionem interpretamur. Sic & Panoptẽ Argum omnia uidentem,intelligimus ſolertem quendam,perſpicacemq;,ac, ut inquit Euſtathius, πολυπράγμονα ,qui omnibus intereſſe ſatagat,& quantum fieri poteſt, uniuerſa oculis ſubijcere,ut nil prorſum lateat,ſpecteq;,ut inquit Homerus, τὰ ὄπισθεν, καὶ ἔμπροσθεν. Sic & manibus actuoſum,multaq; obeuntem ſubinde, Centimanũ dicimus. Alium magna terrarum ſpatia citra fatigationem pedibus tranſmittentem æneo crure perinſignem comminiſcimur. Auditioni præcipue intentum, Aſini aures habere dictitamus. Illud uero hic adijciamus obiter quodãmodo, Mercurium dici Argiphontẽ, ut in Pauſaniæ Lexico adnotatum obſeruauimus, quia Ophioctonos fuerit, id eſt ſerpentis necator,quem inquit,uocant aliqui ἀργῆν, id eſt Argen. Verum qua ratione ſerpentem confecerit Mercurius,hoc uero dicere ſuperſedit. Illud ſcimus, Argan fuiſſe cognominatum Demoſthenem de morum feritate,ac natura immiti. Alias qui præter annorũ rationem ſapit, Argas item dicitur. Sed redeo,unde ſum in hæc digreſſus. Theologica uero Allegoriarum ratio ea ferè traditur. Cum dicimus nomina deorum maſculina ſignificare in diuinis actum efficientem,fœminina autẽ potentiam capientẽ. Præterea quod cælum ſuo motu tempus producat, abſumens perpetuo, quæ gignat. Imago quædam eſt,referens deum Cælum,& Rheam atq; Saturnum filios deuorãtem, In quibus Cælus eſſentiam præfert diuinam, Rhea eiuſdem uitam ſignificante, Saturno uero eiuſdem mentem. Nam Saturni filios Ideas rerum ſcienter interpretamur, intelligentia diuina intus genitas,quæ ſicuti producuntur à mente, ita & in eandem reuocantur, Illas in ſe quodãmodo abſorbentem. Item cum Ζῆνα eſſe deum cõiectamus,ueluti ζωῆς χορηγόν, id eſt uitæ ducem,datoremue, Δία uero,ut per omnia ſeſe porrigentem, διὰ πάντων φοιτῶντα, quod etiam approbat Pſellus. In cuius monumentis proditur illud quoque, Tantalum ignem ſignare Aethereum τέταται γὰρ διὰ ὅλων τῶν σφαιρῶν, quia per Sphæras porrigatur omnes,inuehaturq; aere,ut leuior multo. Petram uero Sphæram accipit, quæ ἀπλανὴς, dicitur, id eſt erroris neſcia, Linguam deniq; intemperantem ad id refert,quod elementum hoc παφλάζει,καὶ συνηχεῖ, id eſt ebullit, conſonatq;.

¶ Quid fabula. Et fabularum genera. Cur dicantur Aeſopeæ fabulæ. Quintilianus illuſtratur. De Epimythio & Promythio. Fabularum in oratione utilitas. Inſuper cur fingatur Thamyris à Muſis excæcatus. CAPVT VII.

QVIA uero ad fabulas recidimus, quas nec ipſas omnino eliminat Philoſophia,adijciamus porro ex Aphthonio paucula, qui exhortationis ad bonam frugem gratia, narrationem eiuſmodi admitti ab Oratore item nõ abnuit. Fabulam ergo finit orationem ementientẽ quidem, Sed quæ εἰκονίζοι τὴν ἀλήθειαν, id eſt imaginem præferat ueritatis. Nomenclaturã quoq; eſſe diuerſam prodit ex inuentorum ratione, Aliam nanq; Sybariticam dici, Ciliſſam aliam,aut Cypriam. Aeſopeiam tamen præualuiſſe appellationem,quod optime omnium Aeſopus fabellas ſcriptitarit. Quod innuere,quanquam obſcurius, oratoriarũ

inſtitutionum quinto Fabius animaduertitur, cum ait, Illæ quoq; fabulæ, quæ etiamſi ab Aeſopo originem non acceperunt (nam uidetur primus earum autor Heſiodus, nomine tamen Aeſopi maxime celebrantur) ducere animos ſolent. Fabularum uero genus unum dicitur λογικὸν, id eſt rationale. Aliud ἠθικὸν id eſt morale. Tertium deniq; Mixtum. Et logicum intelligitur quidem, ubi agere hominem quippiam comminiſcimur. In Ethico Brutorum exprimimus mores. Quod ex utroq; confuſaneum eſt, Mixti nomen indipiſcitur. Attexi autem Apologis hoc genus plerunque documentum aſſolet, Quo figmenti uenuſtioris reuelatur utilitas. Id ἐπιμύθιον Græci nuncupant. Affabulatio dici latine ualet, Quod ſi prætexatur, προμύθιον appellabitur rectius. Illud uero amplius adnotãdum, quod περὶ γοργότητος tomo ſecundo ſcribit Hermogenes, Fabellas præcipue uoluptatẽ prædulcẽ oratiõi inſpergere, ut in Platonis Sympoſio, quãdo nata eſt Venus, parato conuiuio, diſcubuerunt Dij quidem cæteri, Et Metidis, i. Conſilij filius Porus, id eſt affluentiæ deus. Rurſus quod de Cicadis ex eiuſdem Phædro eſt. Sed & apud Demoſthenem in oratione contra Ariſtocratem. Porrò ſecundum dulcedinis gradum habere ſcribit Hermogenes idem, Narrationes, quæ ad fabulas quamproxime accedant. Vti ſunt, quæ de Troiano bello commemorantur. Tertio autem loco ſtatuuntur, quæ in fabularum participatum raro admodum ueniũt, Cuiuſmodi ſunt Herodoti om̃ia. Pauca enim inſunt fabuloſa, ut quæ de Pane dicuntur, & Iaccho, & alia nõ ſanè multa, proinde ineſt ijs dulcedinis minus. Quoniam uero de fabulis mentio nobis plurima eſt, In quibus maxime uerſantur poetæ, ſæpius ueritatem inuoluentes, Corollarium adijciemus illud, ex Homero credi manaſſe primũ, uti apud Dorion Peloponenſi, Muſarum indignatione dicatur Thamyris excæcatus. Ego, inquit Pauſanias, morbo illi corruptos eſſe oculos, contenderim. Quod ipſum poſterius Homero quoq; uſuueniſſe, compertum eſt. Memoratur & illud, Balyram fluentum inde appellationem contraxiſſe. Quod in calamitate illuc lyram abiecerit Thamyris, qui Philamonis fuerit filius, & nymphæ Archiopes, quæ ad Parnaſum incoluerit, ſed ubi utero ſe geſtare animaduertit, in Odryſas commigrarit, quod illam in domum non admitteret Philamon. Hinc factum, ut Thamyrin nunc Odryſen uocent, nunc Thraca.

¶ Eſſe inter homines quoſdam, uelut natura principes, & uelut natura ſeruos. Qui ſint Angari, Aſtandæ, Phryctoria. Item de Agarico, & Angõibus, Item qui Opiones, & Teſſenarij. CA. VIII.

ARISTOTELIS ſummi philoſophi ex Politicorum primo egregia ſententia eſt, Eſſe inter homines ἄρχον μὲν τῇ φύσει, καὶ ἀρχόμενον διὰ τὴν σωτηρίαν, hoc eſt imperans quidem natura, & parens, propter conſeruationem, nam qui mente proſpicere rem poteſt, natura imperare uidetur, ac dominari. Qui uero copore ita affectus eſt, ut exequi iſta poſſit, nil ipſe admodum diſpiciens, ἀρχόμενος, καὶ φύσει δοῦλος, quod eſt, paret natura, atq; ſeruit, nihil enim natura facit tale, qualem Chalcotypi. i. ærarij fabri Delphicũ gladium diuerſis uſibus accommodum ex inopia. Hoſce uero homines ita ſeruituti mancipatos publicæ imprimis, Angaros recte dici animaduerto, manet id uerbum hodieq;. Et Angarias in re militari apud Vegetium uidemur legiſſe. Sed & iureconſultus Arcadius digeſtis de Vacationibus Angariarum inquit, prohibitio perſonale munus eſt. Apud Vlpianũ uerbum quoq; reperitur Angariari, digeſtis de priuilegijs Veteranorum, Meminit Nigidius item, ut eſt à Gellio adnotatum. Hinc opinor, Noſtrates item unius adiectione elementi, Tangaros formaſſe, quo ferè nomine ſignant ruſticiores iſtos ferina quadam mente, & nimio plus ab humaniore uſu, ac urbaniore ſequeſtratos. Angaros tamẽ inuenio nuncupatos regum nuntios in Perſide. Nam & illarum gentium eſſe uocabulum uidetur. Sicuti Aſtandæ, ferè notiõis eiuſdem, hoc eſt Grammatophori, ſiue tabellarij, qui certis itinerum Spatijs permutarẽtur. Dariũ Perſarũ regem fuiſſe quandoq; regis Aſtandam, Plutarchus ſcribit in libro de Alexandri fortuna, quo argumento illius inqt coarguitur ſeruilis ignobilitas. Aeſchylus in Agamemnõe, φρυκτὸς δὲ φρυκτὸν δεῦρ' ἀπ' ἀγγάρου πυρὸς ἔπεμπε, Quibus ſigna facibus data, & per ſucceſſionem quandam ſignificat, cum Angarũ ignẽ dicit. Iis uero nuntijs nihil pernicius tranſcurrere in rebus humanis, Herodotus opinatur, Meminit & Xenophon libro Pædiæ octauo, Velocius ire credebantur

bantur nuntij huiuſmodi, q̃ ſit Gruum uolatus. Cyrus uidetur horũ autor primus. Memorabile eſt, quod ad hanc ſententiam Cleomedes ſcribit in libro de Contemplatione orbium cæleſtium, Perſarum regem, cum arma Graciæ intuliſſet, ita diſpoſuiſſe homines à Suſis per ſtationes Athenas uſq;, ut quæ à ſe in Græcia gererẽt, ſignificari Perſis, uoce per Stationarios excepta, poſſent. Eam uero uocem, proditum hiſtoriæ eſt, huiuſmodi exceptione progreſſam, quadraginta octo horis à Græcia in Perſas perueniſſe. Non omittendum, Mediolani principem, Veredarios item habuiſſe in Italia, Qui diſpoſita per modica interualla celeritate inenarrabili alius ad alium literas perferebant. Obiter uero illud legentes commonuerim, Phryctoria dici in libro de mundo ab Ariſtotele (Si modo ex illius officina prodijt liber hic, Id quod doctorum aliquot inficiantur planè) Speculas quaſdam prominentiores, Ex quibus oſtentatæ faces è longinquo præſignificarent, quid in quaq; regione factum eſſet noui, adeo ut die una, quid in tota Aſia fieret, Rex facile perciperet. Phryctos uero id genus faces uocitant, In quis ſunt & Obeliſcolychni nuncupati. In Plutarchi monumentis relatum inuenimus, Opionas, & Teſſenarios dici eos, qui nuntiorum, ac ſpeculatorum fungantur munijs, ni mendũ exẽplarium ſit. Verum, ut ad Angaros reuertar, Sunt ex Græcis, qui id uerbum nõ pro operario tantum accipiant, ac miniſtro, Sed pro Achthophoro itẽ, ſiue Baiulo, unde & Mulos quandoq; Angaros dici, ex approbatiſſimis autoribus compertum nobis eſt. Angariam quoq;, Sicuti iam attigimus, inuolũtariam uocant neceſſitatem, & quod uiolenter iniungitur. ἀγγαροφορεῖν onera ferre dicũt, permutatione, ac uiciſſitudine quadam, uti Orion ſcribit. Eſt ἀγγαρεύεσθαι uerbũ aliud, utitur eo in Sycyonio Menander, Id uero indicat, non ſolũ ad onera ferenda cogere. Sed quãlibet hoc genus neceſſitatem. Quos item recuſantes cogimus, ut nobis ſint itineris duces, Angaros recte dixeris. Angara uero etiam ipſos Stathmos, hoc eſt manſiones, ac diuerſoria, in quæ Angari, hoc eſt Tabellarij peracto dici penſo, diuertant. Angones uero tela ſunt magnitudinis mediæ. Nã & in Sarmatia fuit Vrbs, & amnis Agarus, unde Agarico radici datũ nomen ferè credit̃.

¶ Ficulneum lignũ cuiuſmodi ſit. Fici folia cur dicãtur Thria, Curq; ficus arbor amara ipſa, fructus tamen prædulces gignat, & cur non iciatur fulmine. De Caprificatione, Ficorũ interim genera plura, & in ijs de Puerorum ludo. CAPVT IX.

FICVLNEVM lignum notæ eſt aſperitatis, atq; amaritudinis. Sed & foliũ ex Scabricie dictum à Græcis uidetur θρῖον. Ligno item copioſior ineſt ſuccus, inde exuſtum grauem prorſus, & acutum reddit fumum. Quod faceti ſſime Ariſtophanes exprimit in Comœdia, cui titulus σφῆκες. Id & Ariſtoteles problemate quodam comprobat. Proinde ab eruditis agitatur quæſtio, Qui fiat, ut arbor amariſſima fructum producat prædulcem, ac pinguedinis multæ adeo, ut Ananius Iambographus etiam σῦκα τοῦ χρυσοῦ κρέσσω, id eſt, Auro ꝓnuntiarit eſſe Ficos meliores. Accedit admirationi, quod inter frugiferas arbores Ficus modo eſt ἀνάνθιος, id eſt, flores non emittit. Quod uero nec de cælo tangit̃, Id utiq; uel amaritudini acceptum referri oportet. Id genus quippe non attingunt fulmina, Quod Vitulus comprobat marinus, atq; Hyæna. Ratio autem propoſitæ ambiguitatis illa eſſe nonnullis uidetur, Quod arboris dulcedo, quantacunq; ſit, in fructum ſecernatur, proinde, quicquid reliquum fiat in lignum ſucci, in amaritudinem degenerare. Id uel Hepatis præcipue argumento patet, quod ipſum dulciſſimum eſt, quod feculentum, quodq; bilioſum eſt, in locum unum ſequeſtrato, ac quodammodo percolato. Ineſſe autẽ Ficui Succi bonitatem, quam Euchymiam dicunt, eo probant indicio, quoniam adnata illi ruta dulcior euadat, & chymi mollioris, ceu indidem deliquata iucunditate, Ni diuerſum magis aſtruat quiſpiã, Ficum uidelicet, dum alimentũ ſibi conciliat, eximere, quod acre, quodq; amarulentum eſt. In Paro Inſula Ficos rubentes uocant Hæmonias. Leucerineon Ficum dicunt albam. Cydoneas ficos, hyemales intelligunt Achæi, Præcoces recte Prodomos dixeris ex Theophraſto, forte Protericas quoq;, nam & Seleucus ita ficum genere quodam nuncupat, maturius promentem fructus. Iſchadas uero Atticas fuiſſe prædulces, teſtis eſt Dion, & retulit Theocriti interpres in Daphnide. Sed & Ficũ quãdam ibidem quoq; fuiſſe ſacram nuncupatam, adnotauimus, Non ſuperſtitionis argumento, Sed gratiæ, ac cõmunicationis mutuæ, ut inanimatorum exemplo in bonorum

 participatũ

participatum cæteros item admittamus. Quando & Romani fuit moris, Lucernam minime extinguere, ut uolentes perfrui poſſent, ipſis nihil indigentibus. Græci præterea, Athenienſesq́ imprimis Ficos maturitatis falſam præferentes ſpeciē φήληκας uocant, hoc eſt, Phelacas, quia Phelomata dicantur imposturæ, deceptionesq́, nam & φηλοῦν decipere eſt. Hinc & uerbo parū luxato, qui mos imperitæ plebis eſt, pleriq́ uulgo pro fraudibus Phedolias uſurpant. Eas ficos Lacones Oecadas dicunt. Alioqui ficus antequam matureſcant, Olynthos ijdem Græci, Nos dicimus Groſſos, ſed non multitudinis tantum numero, quod quidam tradiderunt, Quando & Mattius apud Macrobium ita ſcribit, In millibus tot ficorum non uidebitis Groſſum. Et tertio decimo naturalis hiſtoriæ Plinius de Aegyptia ficu, ſed Groſſus eius non matureſcit, niſi inciſura emiſſo lacte. Sunt inter Græcos, qui ita diſtiguant, ut primum ſit Olynthus (quanquam apud Euſtathium bis Olonthon inuenio ſcriptum uno quidem loco, ſed & alibi eodē modo) mox Phelax, inde Sycon. i. ficus, poſtremo Iſchas, unde & forma deminuta Iſchadia nuncupantur, παρὰ τὸ ἴσχειν, quia ulterius fieri prohibeatur augumentum autumnali hora. Pleriq́ eo nomine aridas intelligunt ficos, & attenuationis argumento dici Iſchadas putant, quanq́ & Tragemata omnia eo quoq́ uocabulo ſignari credunt Ariſtophanis teſtimonio in fabula, Pluto. In noſtris literis nonnullos inuenias, qui aridam ficum Caricā dici putent, Cum ſit tamen fici ſpecies Carica, Plinio tradente, in Syria. Et in Caria ficū eiuſmodi copioſe enaſci, Strabo autor eſt. Coroneos eſt ficulneæ arboris ſpecies, meminit Ariſtophanes, quam etiam Coracium uocant, id eſt κοράκεον quia fructus Coraci, id eſt Coruo ſit aſſimilis colore. Maſſas ficorum uocant Palathas. Feſtiuus eſt antiquitatis mos, in hac mentione non utiq́ prætereundus. Conſueuiſſe luſitantes puerulos in ſublime ficos, ſeu Iſchadas, uel uuæ acinos iactare, moxq́ hiantes ore excipere. Iſchades atticæ probabantur, ut diximus, præcipue, nam & Ariſtophanes ait, οὐδὲν γλυκύτερον ἰσχάδων, nil dulcius Iſchadibus. Et Indorū rex Amitrochates per epiſtolā ab Antiocho mitti ſibi Iſchadas flagitauit. Perſarum quoq́ regi indidem pergratas fuiſſe Iſchadas, ſcribit Dinon, etiam ſi apponi modo conſueſſent, quæ imperio obnoxia ferret regio. Erāt in ijs Aegilides pulcherrimæ, ab Aegila tribu appellatione ducta, nam Chelidonias uocabant Erythromelænas, i. nigricantes, rubentesq́. apud Theopompum Tithraſiæ laudantur item. Sunt & quæ Brigindarides dicantur, barbare quidem, ſed quæ bonitate præcellant. Iſchadas Iulius Pollux ita diſtinguit, ut alia recens dicatur, Alia uirens, Item uetus, & ſicca, Itemq́ ſale condita Comici etiam Iſchada nouere κοινήν. Nouellæ autē ficus Sycades dicuntur, quamuis & adultas quidam eo nomine intelligant, Agreſtem ficum uocant Erineon. i. Caprificū. Erineon, ut ex Pauſaniæ theſauris percipi licet, Græcorum nonnulli Olynthum dicunt, Tragum autem Meſſenij. Id quod ſymbolice ſignificauit Apollo Ariſtomeni, & Theoclo Vati de ſalute conſultantibus reſpondens,

ἦς τε τράγος πίνησι νέδης ἑλικόῤῥοον ὕδωρ,
οὐκέτι μεσσήνην ῥύομαι. Erat autem Neda flu. Cuius uiſuntur fontes in Lycæo mōte. Tragus uero non Hircus intelligebatur, ſed Erineos arbor in aquam Nedæ prona, ac folijs humorem quodammodo hauriens. Vnde à Theoclo coniectatum, ingruere Meſſenijs fatale malum. Erinei fructum dicunt Erinon, ut eſt apud Ariſtotelem, & repetit Euſtathius, quem etiam ficubus circum appendunt, Pauſania tradente, ut ficos contineant, quod uocant ἐρινάζειν, uel συκάζειν, Ni id arrideat amplius, quod libro XV. Plinius ſcribit, de Culicibus in Caprifico enaſcentibus. Quorum meminit ſecundo de hiſtorijs plātarum Theophraſtus, & in Cauſis itidem ſecundo libro. Verum & circum appenſio illa ipſum hoc, ut coniectare libet, ſignificarit, nā puluis, ut caprificatio hoc quoq́ præſtāt, ne fici decidāt, humore tenero abſumpto, Naſcunt̄ uero culices ex caprifici pomorum granis, quæ etiam in alijs frumenta noſtri uocant, Cenchramidas Galenus, ex quadā Milij ſimilitudine. Autores habeo, lacteum in ficu humorem dici Opon, id eſt ὀπόν. Sed & eodē ſignat̄ uocabulo, ramis agglutinās folia humecta uis, unde producat̄ Opora. Sunt qui arborum lachrymā ſignificare Opon autumēt. Verū ea nomenclatura nūcupat̄ proprie, quo cōcreſcit lac, coagulum. proinde qui ſic denſet, coitq́ caſeus, Opias uocitatur. Philoſycos dicitur, cui plurimum arridēt fici. Quos arbitrantur nōnulli uelut duces purioris uitæ, manſuetiorisq́, Quando ἱερὰν συκῆν Athenienſes nuncupant, i. ficum

ſacram

ſacram,locum innuẽtes,ut putant,aliqui,ubi ea ſit nata primum.Sed & fructum ἡγητηρίαν uocant,Hoc eſt Hegeteriam.Quin & ueterem,primumq́ꝫ fuiſſe Athenienſibus cibum inde,ſcribit Aelianus,Sicuti Arcadibus glande ueſci,antiquiſſimũ fuit, Tirynthijs uero ijs,Quas uocant ἀχυράδας, Indis autem Calami ſolennes fuere in menſa,Carmanis Palmæ,Mæotis Milium,& Sauromatis,Perſis Cardamũ,ac Terminthus. Calliſtruthias Ficos reliquis præſtare om̃ibus in urbe Roma,credit Athenæus,Opias Caſeus ab Euripide uocatur ficus ſucco denſatus.Inueni & Iſchadas Chelidonias,quæ etiam Chelidones nuncupentur,meminit Athenæus.Ficorum cuſtodes Sycon recte dicuntur,id eſt συκωροί. Quia uero eius arboris folia diximus θρῖα uocari,hinc Græci, Quis dedit ore rotundo Muſa loqui, θριάζειν dicunt folia id genus colligere.Ficorũ animalia apud Ariſtophanem Pſenes dicuntur,& Cnipes.Traſiam uero non Aceruum modo Ficorũ putant,Sed ex calamis intextam tabulam,in qua refrigerantur.Plantaria eiuſmodi Ficeta nos,at Græci, συκίδας nuncupant.Poſtremo illud uacantis operæ nõ fuerit utiq́ꝫ,Caprificationem dici à Plinio,cum macie corticis aſtringente ſe ex ægritudine,iuſtóq́ꝫ plus uitalia arboris comprimente,perpetuis inciſuris diducunt,ac ueluti cutem laxant,Id qđ eſſe ſalutare,commonſtrant Cicatrices internato corpore expletæ. Sed cur nam remedij genus dicitur Caprificatio?An à Caprifici ſimilitudine,quæ muros prorumpens tumida proſilit?nam & Martialis calculum adijcit,Marmora Meſſalæ findit Caprificus. Et uenuſte per metaphoram Perſius,

Et quæ ſemel intus
Innata eſt,rupto Iecore exierit Caprificus.

Ni à ſimilitudine Culicum malis,qui in Caprifico enati ad Ficos euolantes ora aperiũt earum,quod ipſum & Caprificatio dicitur,quod ſi eſt,facile quorundam uanitas coarguitur.Sycon eſſe dicunt σαρκωματικὸν ἕλκος in oculis,& ſede,id & Sycaminon uocãt, Sed proprie Sycamina dicuntur Mora,ut Paulus inquit.Nec utiq́ꝫ diſſimulandum,Eſſe ex doctioribus, qui,etiam ſi hæſitanter, nõ Caprificationem,Sed Scarificationem arbitrentur legi oportere in Plinio.Poſtremo,ut ſine radio cumulentur omnia,Obſeruatũ in literis eſt,Propè Cephiſſum à Phytalo Cererem hoſpitio ſuſceptam, Quæ honoris ergo plantam Fici mox illi contribuerit, Quod inſcalptum monumento Epigramma abunde teſtatur,Quod ita habet,

ενθάδ' ἄναξ ἥρως φύταλός ποτε δέξατο σεμνὴν
Δήμητραν,ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν,
ἣν ἱερὰν συκῆν,θνητὸν γένος ἐξονομάζει
ἐξ οὗ δὴ τιμὰς φυτάλου γένος,ἔσχεν ἀγήρως.

In locis haud ita diſsitis uiſebatur & Cymaliti ſacellum,ſiue is Heros fuerit,ſiue κυάμους, id eſt,Fabas ſeminarit primus.

¶ Quos dicamus Inaffectatos Capillos, Affectatóſue.Item de Capillorum ornatu, pluſcula.Quæ dicantur Focalia. CAPVT X.

De CAPILLORVM ratione alibi affatim diſertatũ à nobis eſt, Nihilominus quæ ad id ſpectantia inter legendum ſeſe oſtentarint,cõuerremus, quod dicitur,cũ puluiſculo,cumq́ꝫ ipſis manipulis, modo occurſent relatu non indigna, neq́ꝫ enim minutias, quiſquiliaſue cumulatius exhibere legentibus,conſilium eſt,etiamſi quandoq́ꝫ ſigna, faſceſq́ꝫ ſummittimus, Vt omnibus ſuppetat,quod præcerpant,ſintq́ꝫ noſtri libelli uice Delphici gladij. Igitur Capillos nulla decoris affectatione exultos inuenio in claſsicis autoribus appellari inaffectatum Capillitium.In Apologetico ſcribit Apul.Capillos ſeſe habuiſſe non amœnos,ac delicatos,nec ad Lenocinium decoris promiſſos,Quales Affectati dicũtur, ubi anxia quadam cura franguntur in gradus,coluntúrq́ꝫ ſtudioſius à Cincinnatulis,& Troſulis,Qui,ut Seneca tradit,ſolicitiores ſunt de Capitis ſui decore,q̃ de ſalute,Qui inter ſpeculum,pectinemq́ꝫ occupati ſunt, quiue concinniores eſſe malunt, q̃ honeſtiores, Qui Remp.turbari ſuam curant,q̃ comam. Lego præterea curioſum huiuſmodi Capillitij cultum dici Comoticon genere tam maſculino,q̃ neutro,nam Comotria Emplectriam ſignat,quæ muliebres adiuuat delitias implicando,excolendóq́ꝫ uenuſtius. Comos ornatus eſt,cum arte quadam ſucciduntur Capilli detondentúrq́ꝫ. Coſmotica me-

dicamenta Capillis uenuſtandis excogitauit nimia Medicorũ ſedulitas. Qualia ab Archigene compoſita, memoriæ proditum eſt, quibus docet flauos, & criſpos capillos fieri ſalis ſpuma, intermixta Myrrha. Galen⁹ quoq; medicus alioqui grauis Coſmotica recenſet, quibus nigricet capillus, aut in candorem perducatur, uel euadat rufior, Quin cõmemorat etiam, uidiſſe ſe mulieres compluſculas immodica affectati Capillitij defũctas curioſitate, cum caput huiuſcemodi medicamentis letifera frigiditate uexaſſent. Eſt & Comotrion muliebre inſtrumentum apud Iulium Pollucem. Scribit Ambroſius in Hexamero libro ſexto, Comam eſſe reuerendam in Senibus, uenerandam in ſacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adoleſcẽtibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, Arbor ingrata eſt, tolle humani capitis capillũ, tota pulchritudo flacceſcit. Præſto eſt Ouidiana id comprobans ſententia.

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

Sed & Apuleius, Mulierem etiam uenuſtiſſimam, ſi capillitio nudetur, licet illa cælo deiecta, mari edita, fluctibus educata, licet inquã Venus ipſa fuerit, licet oĩ gratiarum choro ſtipata, & toto Cupidinum populo comitata, & balteo ſuo cincta, cinnama fragrans, & balſama rorans, ſi calua proceſſerit, placere non poterit ne Vulcano quidem ſuo. Quãobrem Galericulum conſuunt nonnulli ex alienis capillis ad uelandam Caluitij deformitatẽ, ubi fuerint natiuo Capillorum nudati flore. Id appellari inuenio Capillamentum. Oratius etiã Caliendrum dixit. Græci Phenacen, ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, quod decipere eſt, quod uerbũ etiam apud noſtrates uulgo durat, ut Phenaciſſare pro imponere uſurpent, decipimur autem, διὰ τὸ ἐπείσακτον τῆς κόμης, id eſt, ex aduentitia coma. Ex Canonicis uero decretis illud eſt, Mulieri datam eſſe comam tum operimenti gratia, tum ad ſubiectionis memoriam, Proinde ſiqua religionis cauſa crines ſibi amputarit, anathema iudicatur. Capillare Martialis accipit pro unguento ad capillos excogitato illis uerſiculis,

Non erubeſcit murice aureo nobis
Diuidere mœchæ pauperis capillare.

Capillianam uero rutam idem appellaſſe uidetur de herbarum, florumq; capillamẽtis. Sunt qui ferrum, quod uibrandis Capillis candeſcit, apud Oratium Focale appellatum putent, Sermonum ſecundo.

Quæro, Faciaſne, quod olim
Mutatus Polemon, ponas inſignia morbi,
Faſciolas, Cubitale, focalia, potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas.

Ego uero longe aliter ſentio, nam id uerbum Focalia non à Foco deflexum puto, Sed à faucibus inclinatum potius, diciq; eo nomine colli ornamenta, quod ſignificant etiam Acron, atq; Porphyrio, quanquam ægritudinis remedia uerius appellarentur Focalia, quod item innuit Porphyrio, & monſtrat apertiſſime Quint. Palliolũ, ſicut faſcias, quibus crura ueſtiuntur, & focalia, & aurium ligamenta ſola excuſare poteſt ualetudo. Hæc Martialis item innuit.

Quid recitaturus circũdas uellera collo?
Conueniunt noſtris auribus illa magis.

Sed & in diſtichis.

Quod lana caput alligas Carine.
Non aures tibi, ſed dolent Capilli.

Parthorum eſſe ſcribit Seneca, capillum effundere. Germanorum autem iungere. Scytharum ſpargere.

¶ Capillos dici à Græcis τρίχας, inde deriuata pluſcula. Strangalides quid. Philippi dictum in eum, qui inficiebat capillos.

CAPVT XI.

QVIA uero græce Capilli dicuntur τρίχες, inde appellatos comperimus Trichaicas, Qui aſſidue uerſentur in prælijs, ueluti aſſidue concutientes, ac motantes criſtas, in quibus plerũq; capillorum quadã imagine propendent equinæ ſetæ, unde illud, Criſtaq; hirſutus equina. Trichaicas tamen Heſiodus intelligere maluit, quoniã Cretã populi tres habitarint, Pelaſgi,

Achæi,

Achæi, Dores. Vt
πάντες γὰρ τριχάϊκες καλοῦνται, οὕνεκα τριχθὰ
γαῖαν ἑκὰς πάτρης ἐδάσαντο. Id eſt Trichaices uero nuncupantur omnes, quoniam procul à patria terram diſtribuerunt trifariam. Porrò Trichina uocant Iidem ex pilis, aut ſetis contexta. Trichides quoq; piſces, qui etiam Triſſæ dicuntur, ut putat Ariſtophanis interpres, à capillis appellationem trahunt, quod prætenuia habeāt oſſa. Hinc etiam Trichiæ, ut inquit Pollux. Quo uero hi diſtinguantur piſces, docet de hiſtorijs quinto Ariſtoteles. Ex Phalerica inquit, fiunt Arades, ex ijs Trichides, ex quibus poſtea Trichiæ. Theodorus Trichidas interpretatur Sardinas. Trichias uero Sardas. Eſt & Trichia Mammarum uitium, pilarem uocant morbum. Vbera enim tota fungoſa ita ſunt, ut ſi poculo forte pilum hauſerit Mulier, dolor moueatur in mammis, qui non ſedatˀ, donec pilus uel preſſus exeat ſponte, uel cum lacte exuggatur. Nam Strangalides globuli intelliguntur, quoties humor non coquatur, nec exeat, ſed redundet. Hac parte notandū & illud, in doctorum indagine à Marcello ſubnotatum, Tricas dici latine, dempto, atq; extrito afflatu. Vnde inflectatur Tricinum pro tardo, & impedito, uel exucco, ut ſunt capilli. Hinc apud Varronem Tricinus quæſtus, & uber inuicem opponunˀ. Tricas Hieronymus pro tendiculis accipit, ac laqueis, quas Impoſtor ſæuiſſimus ſtruat, quas nunc Diabolum inquit, nectere credis tricas? quas parare arbitraris inſidias? Quia uero de capillorum medicaminibus facta pauloante mentio eſt, Succurrit ab hiſtoria exemplum haud aſpernabile, cum Macedo Philippus ex Antipatri amicis quendam adlegiſſet Iudicem, moxq; aduertiſſet, ab illo Barbam infici, & capillum, eueſtigio amouit hominem addito elogio, qui in pilis infidus eſt, qualem in negotijs remur futurum?

¶ Veneris Caluæ, atq; item armatæ ratio. Qui nam ex mulierū capillis funes nexuerint. De Venere item pluſcula. CA. XII.

IN hac uero capillitij mentione ingerit ſe, quod Lactantius monumentis, prodidit, Venerem cognomēto Caluam apud Romanos in religionis cultum ueniſſe, ea præcipue tempeſtate, qua urbe à Gallis ambuſta, cum obſidione arctius premeretur Capitolium, iamq; ad extrema foret uentū, ex mulierum capillis aliarum rerum inopia, Tormenta connectere ſunt compulſi. Qua in parte amplius adnotandum, A Carthaginenſium mulieribus factitatum id quandoq;, ut capillos ſibi reſecuerint, implicandis funibus ad machinarum in bello uſum. Autor uero mihi eius hiſtoriæ Plurtarchus eſt, in Sermone, quem de fœnore concinnauit. Adijcit uero irridens Lactantius, turpius id Romanis contigiſſe, quam ſi armatam Venerem conſecraſſent, quod feciſſe Lacedæmonios, frequens prodit fama. Vbi Meſſenio bello armati ipſi cum armatis mulieribus, indiſcriminatim, & paſſiuo, ut ita dicam, concubitu permixti ſunt. Alioqui in libro de Romanorum fortuna idem refert Plut. Spartiatas dicere, Venerem, ubi Eurotam tranſmittat, ſpeculum abicere, ac Ceſtum. Haſtam uero arripere, & inſertare ſcutum, Lycurgo ſeſe componentem. Armatæ Veneris meminit Fabius, atq; item Pauſanias. Extat & de ea re Leonidæ Hexaſtichū. Scribit Iulius Capitolinus in Maximinis, tanta fide Aquileienſes contra Maximinum pro ſenatu fuiſſe, ut funes de mulierum capillis necterent, neruorum facultate defecti excutiendis ſagittis. Hiſtoriam quoq; aliam de fune ex capillis mulierum concinnato rati protrahendæ, pluribus exequitur Pauſanias. Apud Heleos Veneris Vraniæ templum fuit, Cuius ſimulacrum pede altero teſtudinem præmebat. Simulacrum uero alterum etiam Hirco inſidebat. Dici autem Venerem uolunt Pandemum, id eſt πάνδημον. Horum quæ ſit ratio, alijs coniectandum, relinquere ſe, Pauſanias tradit. De teſtudine alicubi bene me collimaſſe, opinor.

¶ De affectione, quam medici, Capillitium dicunt. Item defluuij capillorum ratio. CAPVT XIII.

EST & affectio quædam medicæ rei peritis, Quam uocant Capillitium, obuenire em̄ quādoq;, compertū eſt, ut cum Vrina craſſa carunculæ exiguæ, aut ueluti capillamenta exeāt, & præcipue candida. Quidā uero corpuſcula

eiuſmodi per urinam tantæ longitudinis reddidit, ut nonnulla ad Cubiti dimidium ex-
tenderentur. Id uero ita contigiſſe, creditum, Quoniã abligurilſet is integro anno prius
Orobum, & Fabam, ac Caſeum partim muſteum, nouellumq́;, Partim uero etiam inue-
teratum. Nec ſecius Alij quoq;, quibus cum urina eiuſmodi promuntur capillamenta,
craſſioris ſucci cibarijs ueſcentes id ipſum ſunt perpeſſi, proinde humore id genus uſto
in Rhenibus, Capillis perſimiles ſubſtantiæ generantur. Modus porrò curandi Cauſæ
huic, rationiq́; patrocinatur plurimum. Nam ab extenuantibus medicamentis, ſimul cũ
humectiore uictu ita affecti ſanitati reſtituũtur, fiuntq́; ſuæ ſpontis. Carunculæ uero exi
guæ ſubſtantiæ Rhenum indicia ſunt, Capillamenta uero nequaquã, non eñ Rhenes
ad eiuſmodi ſubſtantiæ ſpeciem exſolui queunt, Reſoluta uero, & eroſa ueſica, Squam-
mulæ promunt ſeſe. *Sicuti* autor probat Hippocrates. Obiter uero ex eiſdẽ *Scholis* eſt
& illud, Capilli defluuium ſummam alimenti inopiam indicare, atq; interdum fortaſ-
ſis ſuccorum labem. *Sed* & in ijs, qui tabe infeſtantur, ſi quod deſpuunt, nares offendat
in ignem iniectum, & defluant Capilli, letale arbitrantur. At in defunctis cur augeſcunt
ungues, & promittũtur Capilli? Forſan inquit libro ſecundo de dubijs animæ Plotinus,
quia Corpus animatum non illuminato, *Sed* calefacto corpori ſimile eſt, poſt animæ de-
migrationem ſupereſt in eo ad breue uitale ueſtigium quaſi ſub lumine calor, Calor in-
quam naturalis, *Spiritus*q́; aptus motibus.

¶ Felicitatem eſſe rem diuiniſſimã. Virum bonum, feliceḿq; cur Quadrangulum
dicamus, & Tetragonum. De fortuna quippiam.

CAPVT XIIII.

VETERVM ſententia grauiſſima eſt, *Si* aliud quicquam ſit, Deorũ mune-
re hominibus datum, par eſſe, felicitatem quoq; inter ea recenſeri, quoniã
præſtantiſſimum quiddam eſt in humanis rebus. Et nobiliſſimũ effectũ,
conſentaneũ eſt, à cauſa produci nobiliſſima, Quod ſi à deo eſſe hanc ma
xime inficiari placeret, quia per uirtutem, & diſciplinam quandam, & ex-
ercitationem proueniat, Diuiniſſima tamen uideatur, neceſſe eſt. Nam uirtutis præmiũ,
finiſq́;, optimum quiddam, & diuinum, beatumq́; creditur. Hic autem eſt felicitas ipſa,
Virtute nobilior. Quoniam uero felix uel ſemper, uel maxime omnium agit, contem-
platurq́; ſecundum uirtutem, fortunamq́; fert optime, ac per omnia omnino decenter,
Hinc natum, ut hunc uere bonum, ſineq; uituperatione, totum teretem, atq; rotundum,
ut inquit Oratius, Quadratum item, ſiue Quadrangulum appellemus. *Sic* enim græce
dicitur, ἀγαθὸς ἀληθῶς, καὶ τετράγωνος, ἄνευ ψόγου. de quo ille ait, *Sapiens* uno minor eſt
Ioue. *Sed* & *Sextium* dicere ſolitum accepimus, Iouem plus non poſſe, quam bonum
uirum. Hic longe ab eo diuerſus, quem publicis uerbis deſignamus, ut cum Candida-
tos omnes uiros bonos dicimus. Hic primæ notæ innumerabilibus conſtat laudibus,
quod etiam Fimbriæ Licinij ſuſpenſa ſententia facile indicarit, Et in moralibus Plutar-
chus, Viri boni nuncupantur modo, dicunturq́;, ſicuti Hippocentauri, Gigantes, Cyclo
pes, Incuſabile autem opus, integrumq́; uirtute, citràq; labem, non facile reperias. Quod
uero de Quadrato prætexuimus uiro, ut liquidius innoteſcat id, paulo altius ex literis
interioribus tota repetenda res eſt. Quadratum igitur reperio dici ſcienter in numeris,
figura, corpore. Numerum quadratum intelligi uolunt eruditi ex ſeipſo in ſeipſum re-
ſultantem, ut quater quatuor ſedecim conſtituunt, etiam quaternitas ipſa numerus eſt
perfectus. Vi eñ in ſe numerum complectitur denarium, ultra quem nõ proprie eſt nu
merus. Nam reliqui ultra, qui dicuntur numeri, priorum ſunt replicationes. Cõtinet aũt
denarium hoc modo, quia habet quatuor, tria, duo, unum, quæ ſimul colligata denariũ
manifeſto conficiunt. Figura item quadrata perfecta eſt, continetur eñ quatuor lineis
æqualibus, quatuor quoq; æquales habẽs angulos. Corpus quadratum perfectum etiã
intelligitur, ut eſt Cubus. Habet enim ſex ſuperficies quadratas æquales, quarum una-
quæq; quatuor habet lineas, & quatuor angulos, & quomodocunq; iaceat, ſemper re-
ctus ſtat, eodem ſe modo habens, quia portiones omnes æquales ſunt. Conſimiliter uir
bonus, ac felix ſemper eodem ſe habet modo, & uirtutũ poteſtate, quibus inſignis eſt,
retinet in omnibus æqualitatem quandam. Eſt igitur Felix numerus quadratus, quo-
niam, ut partes quadrati numeri ſimiles ſunt, ac æquales, *Sic* & uiri boni operationes

in quacũq;

in quacunq; re, ac fortuna ſemper erunt ſimiles, & mediocritatem illam uirtutis ſemper ſeruantes. Et, ut numerus quaternarius continet in ſe omnem uim, & perfectionem numeri, Eodem modo uir bonus, & felix complectitur uirtutis perfectiones omnes, quibus bene, & recte utitur in quacũq; fortuna. Eſt item felix, ut quadrata figura, & ut quadratum, quod lineis conſtat quatuor æqualibus, totidemq; rectis angulis. Neq; enim uir bonus uarius eſt, nec mutari à fortuna ualet. Sed æqualis ſemper eſt, ac rectus. Eſt etiam ut cubus, quia in quacunq; fortuna inflexus perſeuerat, unde conſequens ſit, ut à uituperatione ſeiungatur, nec omnino quid faciat indecorum. Sed generoſe, ac conſtanter ſe in quolibet fortunæ afflatu habeat. Hic uero eſt uir ille, quem Plato in Protagora diuinum uocat, & ſacratiſſimum. Cauendum inquit, primo eſt, nequid in Deum uerbo, aut opere aliquando peccemus. Deinde, nequid aduerſus diuinos homines. Deus quippe nimium indignatur, quoties quiſpiam illius ſimilem improbat, aut probat diſſimilẽ. Dei uero ſimilis eſt uir bonus, Neq; uero lapides, ligna, aues ſacra exiſtimes, Hominem uero nequaquam, Immo ſacratiſſimum omnium eſt uir bonus, prophaniſſimum cõtra uir malus. Sententia autem de uiro tetragono eſt apud Ariſtotelem moralium primo, Sed & Rhetoricorum tertio. Verum ex Simonide eam eſt mutuatus, Quod in eodem Protagora teſtatur Plato, Qui in carmine quodam ad Scopam Creontis Theſſalici filium, Difficile eſſe ait, Virum uere bonum fieri manibus, pedibuſq;, ac mente tetragonũ, id eſt quadrangulum, abſq; uituperatione fabricatum. Meminit autoritatis huius Damaſcius quoq;. Quoniam uero de felicitate plurimus nobis ſermo eſt, Quam à fortuna contribui, uulgo receptum ferè eſt, Sciendum, ex eo argumẽto, Principem omnium Bupalum fortunæ ſimulacrum feciſſe, Polum in capite habens, & manuum altera ſuſtinens Amaltheæ cornu. Sed & Pindarus poſt alia, Quæ de fortuna canere permiſit ſibi, etiam φερέπολιν nuncupauit.

¶ Quadratum Corpus quod ſit. Quadratum compoſitio. Quadrati uerſus. Quadratum agmen. Quartarij. CAPVT XV.

QVIA uero de Quadrato facta mentio eſt, adnotandum illud quoq;, Quadratum corpus apud Celſum medicinæ ſecundo, uideri eſſe, quod ſit ſtaturæ mediæ. Corpus inquit habiliſſimum Quadratum eſt, neq; gracile, neq; obeſum, nam longa ſtatura, ut in iuuentute decora eſt, Sic matura ſenectute conficitur. Gracile corpus infirmum, Obeſum hebes eſt. Columella de Canibus ſcribens, Probatur inquit, quadratus potius, quam longus, aut breuis. Item de Gallinis. Sint Matrices robuſti corporis, quadratæ, pectoroſæ, magnis capitibus. Ex qua ſimilitudine Quadratam quoq; compoſitionem inuenias apud Quint. Libro ſecũdo, Quæ lenis inquit, & quadrata, Sed uirilis tamen compoſitio. Et in oratore M. Tullius, Sic minime animaduertetur delectationis aucupium, & quadrãdæ orationis induſtria, & mox paulo, Quin redigeret omnis ferè in quadrũ, numerumq; ſententias. Quadratos item uerſus à claſſicis autoribus appellari obſeruauimus, nam Aulus Gellius noctiũ Atticarũ libro ſecundo, Aeſopi apologum ſcribit, à Q. Ennio in ſatyris ſcite admodum, & uenuſte, uerſibus quadratis eſſe cõcinnatum, Quorũ duo poſtremi ſunt, quos habere cordi, & memoriæ, operæpretium putat, Sunt autem hi.

Hoc erit tibi argumentum ſemper impromptu ſitum,
Nequid expectes amicos, quod tu per agere poſſis.

Idem libro quarto ex Ennio eodem uerſum hunc aduocat, quem numero quadrato cõpoſitum ſcribit, ex libro, cui titulus erat Scipio.

Qui propter Annibalis copias conſederant.

Acron quoq; Oratianus interpres uerſiculum quadratum dicit,

Scribere uerſiculos amore perculſum graui.

Quadratorum item uerſuum meminit libro tertio Diomedes. Sunt qui interpretentur Iambica quadrata, quæ octo Iambis cõſtant. Quadratam poſtremo Structurã intelligunt, quæ cõtinua, ſit nullis ſectionibus interpellata. Quartarij ſũt Feſto, Muliones mercenarij, qui quartã partẽ quæſtus aſſequebantur. Quadratum Agmen legimus apud Hiſtoricos frequẽter, ac T.

Liuium imprimis. Cuius nam modi foret id, uarie exponitur, Interim illud Senecæ per placet ex octauo epiſtolarum. Sextium inquit, cum lego, Virum acrem, uerbis græcis, Romanis moribus philoſophantē, mouet me imago ab illo poſita, Ire quadrato agmine exercitū, ubi hoſtis ab om̄i parte ſuſpectus eſt, pugnæ paratum. Idem inquit, Sapiēs facere debet, Omnes uirtutes ſuas undiq; expandat, ut ubicunq; infeſti aliquid orietur, illic parata præſidia ſint.

¶ Quadrantaria Clytemneſtra apud Cæcilium quæ intelligenda.

CAPVT XVI.

AT ILLA Quadrantaria Clytemneſtra libro ~~nono~~ apud Fabiū qualis nā, aut quæ eſt? Locus eſt ex profeſſo obſcurus, & atriore allegoria, ſiue Aenigmate obuolutus. Suſpicor, à Cæcilio, ex cuius officina id manauit, impudicam eo nomine Clytemneſtrā ſignificari. Hoc ut ſentiam, adducor M. Tullij autoritate, Qui in oratione pro M. Cælio ita ſcribit. Niſi forte mulier potens Quadrantaria illa permutatione familiaris facta erat Balneatori. In quo uidetur quidem Orator innuiſſe pretium perſolui ſolitum ab ingredientibus balneū. Propter illud Oratianum.

Dum tu quadrante lauatum
Rex ibis, Et Iuuenalis ad eandem ſententiam.
Cædere Syluano porcum, Quadrante lauari.

Tamen rem turpem altius intuentibus inſinuaſſe uelatis uerbis internoſcitur, Siquidē Quadrantes fuiſſe Proſtitutarum pretium, capturamue, à Plut. cōmonemur in M. Tullij uita, ſic prodente, Adoleſcentem quēdam in Clodij ſororis loculos pro argenteis nūmis quadrantes immiſiſſe æreos, quo nomine deluſa puella Quadrans eſt cognominata ex concubitus pretio.

¶ Cybelen uideri à Cubo nuncupatam. Cubus unde, & quid. Item quid Cybe, ac Cybelis, & Cybele. Matroa. Matragyrtes.

CAPVT XVII.

CVBVM Cybeleio numini dicatum, ſcribit Martianus Capella, indéq; ἀπὸ τοῦ κύβου Deam ipſam appellationem duxiſſe. Cubum finiunt Græci, Qui in ambitu baſim habeat, aut etiam calculum omnem tetragonum, id eſt, quadrangulum. Apollodorus ἀπὸ τῆς κυφότητος inflecti uerbum putat. Quippe in caput ſaltare κυβιστᾷν dicunt. Nam Cyben ſiue Cuben caput interpretantur. Cybelis uero etiam bipennis dicitur. Hinc & aurium foramem Cybele. Ab inclinatione igitur Cubum nuncupant, quia facillime prouoluitur, ac uelut in caput ſalit. Cybelen uero eſſe matrem magnam, Sciunt omnes, unde Matroa, id eſt, μητρῷα dicebantur illius ſacra, & Matriazin eſt ea obire, inde & Matragyrtes, Pythagoram memoriæ proditur, eiuſq; hæreſin ſecutos, Cubicis rationibus præcepta uoluminibus eſſe complexos. Conſtituiſſéq; Cubum, CCXVI. uerſuum, Eóſq; non plures tribus in una cōſcriptione eſſe oportere, putauiſſe. Hanc autem ſimilitudinē ex eo ſumpſiſſe, Quod is numerus uerſuum (uti cubus) in quēcunq; ſenſum inſederit, immotam efficiat ibi memoriæ ſtabilitatem. Græcorum quoq; Comici Poetæ interponentes choro canticum, diuiſerunt ſpatia fabularum, ita partes cubica ratione facientes, ut intercapedinibus leuent Actorum pronuntiationes. Eſt uero in numeris Cubus, cum om̄e latus eiuſdem numeri æqualiter in ſe ſoluitur, ſicuti fit, cum ter terna ducuntur, atq; itidem ipſe numerus triplicatur. Cubum porro in Geometria principem inueniſſe Archytam, in Rep. teſtatur Plato.

¶ Ex diuerſis cæli habitibus diuerſos euadere hominū mores. Perſarum ritus. Quintiliani locus emaculatus declaratur. Lucanus item illuſtrius enarratur. Perſes quid ſit. Perſithea. Paſithea. Perſus piſcis, Perſinus. περὶ in ueteribus libris quid ſit.

CAPVT XVIII.

INTER Platonis placita, quæ haud parum multa norunt, q̄ uaſtiſſimū illius doctrinæ pelagus enauigare, fauentibus Dijs, hominibuſq;, nō expauere, Illud item obſeruauimus, ſcienter admodum, ac uere dictum, Ex uarijs cæli locis aſpecti

cis, aſpectibuſue diuerſas ingenerari morum κράσεις, ſiue contemperationes, Quo argumento in Græciæ tractu indipiſcendis diſciplinis uideri aptiores multo, quam aliubi homines. At qui in Phœnicem uergant, Aegyptumue, cumulandæ pecuniæ, id eſt, ut græce dicam, πρὸς ἀργυρισμὸν, mire credi ſagaces, ingenio ad id præcipue facto: In furorem uero, Iramq; procliues, ac lubricos, quotquot Barbarorum innutriti bellis cõperiuntur. Innuit hoc ipſum uel Comicus Ariſtophanes edocens, Immanendum eſſe τρόποις ἐπιχωρίοις, id eſt, moribus locorum proprijs, atq; uernaculis. Retegit & id iactatum apud Græcos, νόμος καὶ χώρα, quo ferè commonemur, inſtituta diuerſa pro locorum uarietate eſſe, ueluti legem. Quæ peregrinos haud quaquam deceat allidere. Mores quippe, Sicuti Plantas, ad regionis habitum, qualitatemue habere reſponſum, liquere opinor. Proinde facturum me operæpretium, arbitror, Si quæ hiſtorica mihi Lectio ſuggerit, cumulatius hincinde flores præcerpẽdo, Moreti cuiuſdam imagine, lecturis hæc, qualiacunq;, exhibuero. Sed nec ab inſtituti operis cõſilio diſlita pragmatia eſt, ne quis forte naſutior Cœnotimon dentem imprimat, νοῦν coarguens τὸν ξένον ceu peregrinetur mens, abeatq; à propoſito longius. Quippe nullis circũſcribimur cancellis, excurſus in quælibet liber eſt, nec anguſtiore pomœrio cludi nos patimur. Neceſſaria deniq; Oratoribus cognitio hæc, quod poſt alios docuit in Epidicticorum ratione Menander Rhetor. Vbi ſcrutandum præcipit in laudum prolibatione, Cuiuſmodi cenſeatur Gens uniuerſa, an ſit doctrina præcellens, ut Græci. An legibus, & iuſtitia inſignis, Vt Itali. An illuſtri fortitudine, quales fuiſſe Gallos, & Pæonas, compertum eſt. Igitur, ut inde auſpicemur primum, Perſas Strabo autor eſt, de dubijs rebus uino iam hilariores conſultare. Reges auguſtioris uice numinis uenerari. Verum nec ſtatuas erigere, non templa conſtruere, non aras. Mos genti eſt, editiſſimis quibuſq; conſcenſis montibus, Ioui hoſtias immolare, Vniuerſum uero cæli ambitum Iouem arbitrantur. Soli item rem diuinam obeunt, ac Lunæ. Sed Telluri quoq;, & Igni, & Aquæ, ac Ventis, quibus gubernantur ſolis. Eiſdem, inſpectante quopiam, uomuiſſe, aut Veſicæ retrimenta reddidiſſe, ſummum nefas. Perfrui uoluptatibus omnibus ſtudent uehementius. Liberorum diſciplina ternario perficitur numero, Vt Equos agitent perite, Sagittas doctius excutiant, Deniq; uera loqui ſciant, uelintq;. Ante quinquennium, aut quadriennium, ut Straboni placet, ni fuerint alterubi interpellati codices, in patris conſpectum non admittitur filius, ut ſi inter educatiõis munia, ſicuti aſſolet, fuerit intercept⁹, minore doloris ſenſu cõuellatur parens. Quæ feciſſe, turpe ſit, ea nec dixiſſe, honeſtum. Mendacio nil fœdius, Turpe cuiquam debere, Sed & in flumen urinam profudiſſe, aut ſpuiſſe, uel omnino manus abluiſſe, Fluuios ſiquidem colunt religioſiſſime. Natalitiam cœnam quotannis apponit rex. Dicitur perſico uocabulo Ticta, Græce uero τέλεια. Eidem quoq; annis ſingulis ebrietas ſemel permiſſa. Cum Mithræ diuina res peragitur, Saltat etiamnum, Aſiaticis alijs abſtinentibus die eiuſmodi. Verum, ſicuti Equitare, ita & Saltare diſcunt Perſæ, modulatam id genus motionem corporis robori conferre plurimum, arbitrati; Quod ſeptimo hiſtoriarum ſcribit Duris. Indorum Regi largius ſe inuitaſſe, ſummũ nefas. At Perſici Regis luxum id item parte plurima retegit. Capiti ſiquidem imponebatur inſigne, quod, ut prodit Dinon, ex Myrrha parabatur, & Labyzo. Eſt uero odorata Labyzus, & Myrrha longe pretioſior. Lectulus porrò Regius ſic fermè concinnabatur, ut capiti incumberet Pentaclina habitatio, in qua perpetuo ſeruarentur auri talenta quinq; millia. Dicebatur uero ædificium id βασιλικὸν προσκεφάλαιον, id eſt, regium Puluinar. Rurſum pedibus adiacebat Triclinon, in quo recondita haberentur argenti Talenta tria millia, Nuncupabatur Locus βασιλικὸν ὑποπόδιον, id eſt, regium Scabellum. In cubiculo ſupra lectum aurea uitis ſtabat, gemmata, id eſt λιθοκόλλητος, racemis item propendẽtibus ex Lapillis pretioſiſſimis. Nec longe Crater aberat aureus, Samij Theodori opus. Aqua fuit in Perſis item aurea cognomento, ex qua rex modo potaret, ac inter filios natu maximus, alijs protinus morte mulctatis. Vxores ducere quam plures, receptus mos eſt. Verum & pellices alere non pauciores, atq; id quærendorum liberorũ gratia, & Sobolis propagandæ, Quando & reges quotannis præmia in eos conferunt, quibus maior filiorum numerus. Inter Perſica indumenta & Calaſirin inuenio pulcherrimam omnium. Erant etiam, quæ Actææ nuncupabant̃ ueſtes, ita cõtextæ, ut miliacei grani aureã

grani aureã

grani aureã per totum præferrēt imaginem. Cidaris uero eiſdē fuit capitis indumentum. Quod Crobylum Athenienſes dicunt, Cordylen Cyprij, Quanquam nomine eodem capitis item dicitur ex plaga tumor. Scribit Berdeſanes Syrus, Legem fuiſſe Perſis, qua Filias, Sorores, Matres quoq; in connubij iura admittere, non duceretur impiũ, omninoſumue. Quod Strabonis item cõprobant monumēta, Et Septimius Florens repetit. Ex qua hiſtoria illuſtratur, ſimul & emendatur Quint. locus libro tertio, Vbi ita ſe rè ſcribitur, Etſi quod eſt exemplum deforme poſteritati traditũ, quale libidinis, Vt Perſes in muliere Samia inſtituere auſus dicitur primus. Legendum puto, in matre ſua, uel in matre, & filia. Vel, ſi placet, Samia intelligatur proprium nomen. Perſes autem (Sed non hic, ut opinor) antiquiſſimus fuit Perſarum rex, a quo & cognominati Perſæ. Quē Medeæ filium Stephanus intelligit, quamuis Herodotus ſcribat libro hiſtoriarum ſeptimo, à Perſe Iouis & Andromedæ filio, Perſas dici, Cum Cephenes dicerentur prius à Græcis, ab Accolis uero Artei. Porrò Magos quoq; cēſuiſſe, Sotion libro. XXIII. ſcribit, iuſtum uideri cum filia, & matre congreſſum, Ex quo etiam Catullus,

Naſcatur Magus ex Gelli, matriſq; nefando
Concubitu, & diſcat perſicum auſpicium.
Nam Magus ex matre, & gnato gignatur oportet,
Si uera eſt Perſarum impia relligio.

Quod uero Lucanus hoc ipſum etiam Parthis attribuat, forte Plinianum illud reſpexerit, ex libro ſex. Perſarum regna, quæ nũc Parthorum intelligimus, inter duo maria, Perſicum, & Hyrcanum Caucaſijs attolluntur iugis utrinq; per deuexa laterũ. De ſinu uero Perſico alibi Plinius idem, Perſæ Rubrum mare ſemper accoluere, propter quod is ſinus Perſicus uocatur. Ratio uero ex Strabone elici poſſe uidet. Etſi adhuc inquit Perſæ regnant, proprium habentes regem. Viribus tamen ſunt longe inferiores, & Parthorum regi adhæreſcunt. Carmen Lucani ad id ſpectãs, quia ad manum eſt, ſubieci, ut uolentibus item præſtò ſit.

Parthorum dominus quoties ſic ſanguine mixto
Naſcitur Arſacides, cui fas implere parentem.

Nec ignoro Q. Curtium ſcribere libro ſeptimo, in Naura regione cum parentibus ſtupro coire, moribus permiſſum. Illud mirum magis, à Chryſippo proditum ἐν τῷ τῶν προτρεπτικῶν, cõgreſſum cum Matre, Filia, Sorore parum prudēter uitio uerti. Ad hæc nimirum reſpicit Ouidianum illud, Gentes tamen eſſe feruntur,

In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Iungitur, & pietas geminato creſcit amore.

Aemylius Probus, & Plut. autores ſunt, apud Athenienſes fas fuiſſe, Sororem in matrimonium capere. Verum, nequid omnino, quod mihi lectione compertum ſit, diſſimulem, Lego apud Græcos, Leſbios fuiſſe in uenereis fœdiſſimos, adeo ut ne capiti quidē parcerent, σόματι μολυνόμενοι, id eſt, ore inquinati, quod Theopompus ſignificat, Et meminit Stratis. Hanc fœditatem illi excogitarunt, ac in muliere experti ſunt primum. Ad quod forte Fabij reſpicit ſenſus. Sed & Leſbiam muſicam intelligimus corruptam, ſcurrilemq;, Quoniam Leſbius Phrynis in ea talem ſe præſtiterit. Nata inde Parœmia, μετὰ λέσβιον ᾠδόν. Adijciamus poſtremo, quod obiter ingerit ſeſe, πέρσαν dici interdũ κυβευτικὸν βόλον, id eſt, Cuborum Iactum quendam. Perſitheam inuenio Venerē nuncupari. Paſitheam ſcribit Sudas, & eſſe, tantummodo deæ nomen tradit. Apud Plut. id compertum quoq;. Sed & alibi opinor, commeminiſſe me. Perſus etiam piſcis eſt, in mari ſuccreſcens rubro. Perſinon Ephebum interpretantur. Illud grammaticæ rei ſtudioſos moneo, Legi quandoq; in ueteribus libris περσί, Id uero ad Perſas attinet nihil, Significat autem πρός σε. nec aliud ferè.

¶ Non eſſe Legem, ueram, quæ ad optimum non perducat. Lex quid. Cur in numina referantur leges à Veteribus. De Minoe, Dracone, Zaleuco. Legum nullam eſſe bonam ex Gnoſticorum ſententia. Legum laus, & Cur Platonis leges frigeant plæriſq;.

CAPVT XIX.

SED ENIM prius, quàm ad ulteriora pergamus, quæ haud parum multa ſuperſunt, quærat hic interfatus quiſpiam, Legem ne arbitremur ueram, legitimamq;, adeo inauſpicata, improſpera, impiáq; uel præcipientem, aut quod paulominus eſt, ferentem? Ego uero neutique. Vt qui ſciam, traditum à me alias, legem eſſe Pindari ſententia, Deorum, Hominumq; Reginam. Rurſumque eſſe legis finem Iuſtitiam. Legem principis opus, Principem Dei uniuerſa exornantis ſpirantem imaginem. Quamobrem ubicunque Principum inſtitutiones, aut ciuitatum ueræ non ſunt, hoc eſt ad optimum ratione certa nõ dirigunt, Legis haudquaquã uideri nuncupatione, ſacróue dignas titulo. Quinimmo decreta dici uerius, Edictáue, ac inſtituta. Siquidem lex uera, lex bona eſt, æterna item, & mutationis prorſum neſcia, immo, & eadem ubique, Si modo uera. Nam quæ ingeniorum afflatu ſubinde locis, temporibuſq; interpolata diſtinguitur, & Prothei modo formam euariat, neutiq; lex dicenda eſt. Legem ex Platonis ſcientia ſic fermè poſſumus finire. Lex eſt gubernandi ratio, formuláq; uera, finem ad optimum per commoda media nos perducens, tranſgredienti pœnam, parenti præmiũ præfigens. Quæ quia à ſummo eſt bono, ac rurſum in idem refluit, Hinc ueteres legum latores, earum inuentiones eſſe diuini muneris arbitrati, in diuerſorum numinum uim referre adorti ſunt, Veluti Zoroaſter Bactrianis, Perſiſq; leges tradens in Oromaſin. Triſmegiſtus Aegyptijs in Mercurium. Charondas Carthaginenſibus in Saturnum. Draco, & Solon Athenienſibus in Mineruam. Maumeth Arabibus in Gabrielem, Zamolxis Scythis in Veſtam Plato Magneſijs, & Siculis in Iouem, & Apollinem. Minos Cretenſibus, ut uulgatior fama tenet, ac Parrhaſij monumẽtis traditur, in Iouem eundem. Euſebius tamen, A Platone falſum eſſe id, peruinci tradit. Sed uerum comprobat Politicorum ſecundo Ariſtoteles, meminit & in moralibus. Sed & Euſebius mox paulo, Minos inquit, leges, ac fora conſtituit. Verum etiam primo legum Plato ipſe non abnuere uidetur. De Dracone obiter ſcitu nõ indignum, quod Rhetoricorum ſecundo Ariſtoteles ſcribit, Ex nominis ratione duci quandoq; argumentum, ut in Draconem Nomotheten, non eſſe hominis leges, ſed Draconis plane. Et apud Euripidem Hecuba uirulentius illud in Venerem iactat, recte prorſum dici Aphroditen, quod ἀφροσύνης ἄρχη θεὰ, id eſt, inſipientiæ princeps Dea ſit. Sed redeo ad leges. In ciuitatibus, inquit Plut. alia ad honeſtatem pertinent, Quædam & ad neceſſitatem. Honeſtorum uero omnium illud multo maximũ eſt εὐνομία, id eſt, legum bonitas. Neceſſariorum autem εὐπορία, id eſt, rerum affluentia. Lex, inquit M. Tullius, uinculum eſt ciuitatis, libertatis fundamentum, fons æquitatis. Mens, Animus, Conſilium, Sententia ciuitatis poſita eſt in legibus. Vt corpora noſtra ſine mente, ſic ciuitas ſine lege ſuis partibus, & neruis ac ſanguine, & membris uti nõ poteſt. Legum porrò miniſtri Magiſtratus. Legum interpretes Iudices. Legum deniq; omnes idcirco ſerui ſumus, ut liberi eſſe poſſimus. Propterea qui Locris leges conſtituit Zaleucus, cum ſanxiſſet, nequis armis obſeptus Senatum ingrederetur, poſteaq; urente bello armatus, Senatum adijt, ſucclamauit quidam, legem ſoluit Zaleucus. At is conuerſus non ſoluturum quidem, ſed corroboraturum pronuntiauit, moxq; cum gladio ipſum ſe tradens uitam abrupit, quæ tranſgredienti ſanciebatur pœna. Legem eſſe omnium diuinarum, humanarumq; rerum notitiam, ſtatuit Chryſippus. At Demoſthenes, Lex inquit, eſt, cui omnes homines decet obedire, præſertim quia lex omnis eſt inuentio quædam, & donum Dei, ac ſapientum dogma. Ciuitatis compoſitio. Differt autẽ à Pſephiſmate lex, quoniam ψήφισμα ad tempus eſt, ſiue πρὸς καιρόν. Lex autem perpetua eſt, καὶ πρὸς ἅπαντα χρόνον. Poſtremo uelut Auctarium, adijciamus & illud ex Seneca. Legem oportere eſſe breuem, quo facilius ab imperitis teneatur, uelut emiſſa diuinitus uox. Iubeat, non diſputet. Nil mihi uidetur frigidius, nil ineptius, q̃ lex cum prolegomenis. Hinc iactatum forte Platonicarũ legum frigus Gnoſtici, uelut ex Platonicis accepimus, ut peruincerẽt, boni prorſum nihil eſſe in mundo, nullas aſtruebant uel naturæ, uel hominum leges eſſe bonas, & quæ dicantur uirtutes, eſſe nihil.

¶ Ad Meridiem uergentes cur timidi. Ad Septentrionalia audaces. Italiæ ſitus laus exquiſita.

laus exquiſita. Diagramma quid. Diagraphe. Diagrapharius. Diagrapheus. Germanorũ mores. CAPVT XX

SED ENIM, ut ad hominum mores regrediamur, iam illud opinor, apud bene ſentientes conſtat, qui exuſtas à Sole mundi partes incolant, ita caloris exuberantia in extimis torreri, ut intima frigoris plurimum concipiant. Proinde inſigniter ad timiditatem degenerare, & effœminatiorem naturam. Quo nomine ſeruituti ferè mancipati omnes animaduertuntur. Dilabitur enim intimus calor, meatibus corporum laxatis, & quodammodo hiantibus, Syderis propinqui intemperantia. Argumento eſt cutis nigricans, educti forinſecus inſiti caloris copia. At qui rigentia mundi, pruinis, geluq́ torpentia terunt, nimio plus audacia præcellunt, candentibus corporum extimis, utriq́ tamen inhumani, feriq́. Cælestium rerum ſtudioſi aliquot, Saturno acceptam referunt meridionalium timiditatem, uitamq́ æui contractioris, ſicuti Martis planetæ Septentrionalium ardorem bellicum, & animi præſtantiam, quando iis Sydera eiuſmodi influere, ac præſidere, exuperantius uideantur. Cæterum medianæ regiones hinc calore, hinc frigore contemperatæ, ad habitumq́ imprimis congruum reuocatæ, tum prudentiora promunt ingenia, & ſapientiora, tum imperiis præcipue adnata, factaq́. Cuiuſmodi fere Italiæ ſitum uideri, Vitruuius opinatur. Sed & rerum probatur argumentis, nanq́ temperatiſſimæ ad utranq́ partem, & corporũ membris, & animorum uigoribus pro fortitudine ſunt in Italia gentes. Quippe, ueluti Iouis ſtella inter Martis feruentiſſimam, & Saturni frigidiſſimam media currens temperatur, eadem ratione inter ſeptentrionalem, meridianamq́ ab utraq́ parte mixtionibus temperatas Italia, & inuictas habet laudes. Proinde conſiliis Barbarorum refringit uires, forti manu Meridianorum cogitationes, etiamſi ex acuto feruore mente expeditius, celeriuſq́ moueantur. Velut ad Arctum uerſi ex infuſi cæli craſſitudine, ac ob aeris obſtantiam humore refrigeratæ ſtupidis penè noſcuntur mentibus. Quod ex Serpentibus Brumali ſydere torpentibus perſpicuum fit. Adnotatur & interſtitium illud, in meridianis finibus ex altitudinis breuitate ad mundum uoces inaudiri prætenues, & acutiſſimas. Ad extremos ſeptentriones ſub cæli altitudine grauiores, ſpiritibus uocum humore oppletis. At quæ mediana incolunt Nationes, uti in Diagrammate muſico, medianæ uocis ſonum in ſermone præferunt. Eſt autem obiter Diagramma quandoq́ Geometria quadrangulis, ſiue Titulis delineata. Sed & libri item inſcriptio ſic nuncupatur. Sunt qui Diagramma Edictum interpretentur, aut Decretum; διαγραφαὶ autem Compoſitiones dicuntur, & pacta. Intelligitur tamen id uerbum quandoq́ καὶ ἐπὶ ζωγραφικοῦ πίνακος. Diagrapharium utiq́ eum dicunt, qui publica repetit, id eſt, ὁ ἀπαιτῶν τὰ δημόσια. Eſt Diagramma etiamnum merces, quam ex præſcripto quis capiat, ſicuti præfinire ſolitos accepimus Aediles, quantũ Capturæ nomine acciperet meretricum quælibet. Sed & ingruente bello, cum ratione Cenſus ciuium ſingulis præſcribebatũ, quid conferendum foret, Diagramma nuncupabatur. Nam & Diagrapheus rei huic diſpiciendæ præpoſitus eſt appellatus. Sed nimirũ à diuerticulo iam repetenda fabula eſt, ne in parerga nimis diu excurramus, etiamſi amplius renident interdum. Nos itaq́ omiſſa generis cura, ſpeciatim, quæ ſuperant, exequamur. Autores ſunt, Germaniæ incolas eſſe immanes animis, atq́ corporibus, & ad inſitam feritatem uaſte utraq́ exercere. Prius q̃ pubertatem attingant, plurimum operimenta neſcire, corporum nuditate gaudentes. Diuturnam eſſe illis pueritiam. Virilitatem ingreſſos Saga deniq́ admittere, aut arborum contegi libris, etiamſi obrigeſcant hyemali ſæuitia, uel paruis Rhenonum tegumentis, magna ſic quoq́ parte corporis nuda. Adeóq́ uiribus attribuere multum, ut ne Latrociniis quidem parcant, ceu maximo robori, maximum item ius præſtò ſit. In tanta tamen feritate, quod præcipue mirum eſt, eſſe hoſpitibus benignos, necnon ſupplicibus pacatos. Carnibus ueſci ferè crudis. Deorũ loco eos modo habuiſſe, quos cernerent, à quibuſq́ beneficia ſentirent. Solem, Vulcanũ, Lunam. Venationibus ſtudere plurimum, ac rei militari. Fœmineum congreſſum ante uiceſimum annum appetiſſe, parum apud eos decorum. Fœminis tamen illic autoritas plurima. Memoriæ proditur, quaſdam, acies inclinatas iam, & labantes à fœminis reſtitutas conſtantia precum, & monſtrata comminus captiuitate. Ineſſe quinetiam ſanctum

quiddam,

quiddam,ac prouidum arbitrantur,quo nomine conſilia nec abnuunt. Veledam legimus,ſtationem imperij Veſpaſiano tenente,numinis loco habitam, ſed & olim Auriniam.Propterea in ſyluis Papinius.Captiuæq; preces Veledæ.Scribit Herodianus, Germanos cenſeri natandi peritia,ut qui tantum in fluminibus lauentur.Eſſe uero imprimis pecuniæ auidos,nunquamq́ue non auro pacem Romanis cauponari ſolitos.Appoſitiſſima uero, quæ ad hoc ipſum pertinentia ſcribit Seneca.Simul autem & uitæ peraccommoda, Quid inquit,Germanis animoſius? Quid in curſu acrius? Quid armorum cupidius,quibus innaſcuntur,innutriũturq;, Quorum una illis cura eſt, alia negligentibus. Quid induratius ad omnem patientiam?Hos tamen Hiſpani,Galliq;,necnon Aſiæ,Syriæq; molles bello uiri,ante,quam legio uiſatur,cedunt, ob nullam rem aliam opportunos,quam ob iracundiam.

¶Pannoniorum mores.Britannorum.Gallorum. Martialis explicatur. De Braccis, & Anaxyride,ac Campeſtribus,& Rhemenſi tela.

CAPVT XXI.

PANNONIOS quidem feroces intelligi Papinius uoluit in Syluis:

Pannoniuſq; ferox, arcuq; horrenda fugaci
Armenia,

Herodianus uere autor eſt, eius regionis homines eſſe quidem corporibus prævalidis,atq; proceris,& in pugnam,cædemq; paratiſſimis,uerum ingenio pigui,& hebeti,quam ob rem haud facile ſentire, ſiquid agas,dicaſue aſtute, ac ſubdole. Vbi uero apud Tibullũ legimus, Teſtis quoq; fallax Pannonius,rebellem intelligunt.Extant Auſonij Elogia ſcitiſſima in hanc concinnata gentem.

Armiferis alui,quos ego Pannonijs. Et alibi.
Saluere Auguſtum iubeo,natumq; patremq;,
Imperijs grauidas qua ſeco Pannonias.

Mira porro eſt gẽtis eius in uictu Lautitia,mirũ & in condiendo ingenium.Summi, infimi, medioxumi coquendi artem ſagaciter tenẽt.Vſurpatur ab eis adagium,Extra Pannoniam non eſt uita,aut ſi ſit, non tamen eſſe ita.Pleroſq; eorum ad literarum ſtudia peracutos aduerti, cum Patauij prouincialibus profiterer,Affectant precipue ſtudia hæc noſtratia,audiendi porro auidiſſimi omnes, Studendi non ita.Veſtium in patria neglectus,In Italia non uſquequaq; incurioſi. Gentes porro non paucas animaduertimus cõciliandæ formæ gratia,ſubinde herbarum ſuccis ritu perpetuo corpora ſua linere,Fœminarum id inter barbaros propriũ. Apud Dacos,& Sarmatas etiam Mares corpora narrantur inſcribere. Plantagini ſimile Glaſtum in Gallia uocatur.Eo Britannorum coniuges,Nuruſq; totum oblinentes corpus quibuſdam in ſacris nudæ incedunt,Aethiopum colorem ſic immitatæ.Sed & Britanni omnes eodem inficiuntur Glaſto,quod, ut Cæſar inquit, Cæruleum exhibet colorem, ut ea ratione horridiores hoſti ſeſe ingerant in prælijs. Vnde commonemur, ut doctius interpretandos monſtremus Val.Martialis uerſiculos, quam ſint Interpretes ſuſpicati. Leguntur uero hi libro undecimo.

Claudia cæruleis cum ſit Ruffina Britannus
Edita,cur latiæ pectora plebis habet?

Germanos item Cæruleos dici ab Oratio nouimus,quod ad cæſios oculos referri poſſe, animaduerto.Nam qui ſub ſeptentrionibus agunt,tradente Vitruuio,immanibus ſunt corporibus,cãdido colore,directo capillo,& rufo,cæſijs oculis,ſanguine multo,quoniã ab humoris plenitate,Cæliq; refrigerationibus ſunt conformati. Qui uero ad axem accedunt meridianum,breuioribus uiſuntur corporibus. Colore fuſco. Capillis uibratis. Oculis nigricãtibus.Cruribus inualidis.Sanguine exiguo. Britannos præterea Capillo uſos promiſſiore,cætero corpore abraſo curioſius præter labrum ſuperis, frequens prodit hiſtoria.Britannos,ut hoſpitibus feros,inceſſit Oratius. Vxores habuiſſe, traditur, denos,duodenoſq; inter ſe communes,præcipueq; cum fratribus fratres, cum liberis parentes.Nati inde ijs aſcribebantur,à quibus uirgo adducta primum.Leporem. Gallinã, Anſerem admiſiſſe in menſam,maximum nefas.Alere tamen iſta non abnuebant, Sed

animi tantum gratia. Delectum, ac tributa, iniunctáq; imperij munia obiſſe haud grauate, modo abeſſet iniuria. Hanc enim ægre patiuntur. Audaciam temere prorue̅tem, & cum ſalutis, ac uitæ neglectu Celticam nuncupat Ariſtoteles, nam, ut Strabo inquit, præter uim, & audaciam nullum ad prælia adiumentum habent. Gallos ſcribit Cicero, Iuriſiurandi, ac Deorum religione nulla commoueri. Nam cæteri, inquit, pro religionibus ſuis bella ſuſcipiunt, Galli contra omnium religiones. Quinimmo & cum Dijs immortalibus bella geſſere, quando & celebre in terris, ut tum res erant, impetu hoſtili Delphicum oraculum inuadere ſunt auſi. Siquando uero metu perciti propiciandos Deos arbitrantur, humanis hoſtijs templa fœdant. Autor tamen Strabo eſt, Gallos eſſe ſimplices, ac nulla morum malignitate. Propterea Martialis,

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Quod ad ſtoliditatem referunt alij. Et Cæſar Gallorum conſilia, ut ſubita inceſſit, ac repentina. Sed & Gallos omnes admodum deditos religionibus tradit. Verum qui affecti morbis ſint grauioribus, aut periculis infeſtentur, aut pro uictimis homines immolare, aut ſe immolaturos uouere. quod niſi pro uita hominis, uita hominis item reddatur, non poſſe Deorum immortalium numen placari, arbitrentur. Fuiſſe quoq;, qui ſtaturoſa haberent ſimulacra, quorum contexta uiminibus membra ſpirantibus complerent hominibus, quibus ſubiecto igni, crudeliter incluſi exanimarentur. Hominem præterea diuinationi deſtinatum in tergo ferientes, ex ipſo impatientiæ, afflictandiq; modo uaticinia concipiebant, quoſdam etiam ſagittis configebant, patibulo etiamnum in ſacris ædibus ſuffixos. Gallorum & illud proprium, à Dite patre ſe prognatos arbitrari, quo argumento temporum ſpatia metientes non dies, ut cæteri, ſed noctes mittunt in digitos. Apud Sotianos Gallorum gentem mos uetus irroborauit quandoq;, uti ſexcentos circa ſe rex habeat ex prudentioribus, quos dicant ipſi uerbo patrio Silodunos, id Græce ualet εὐχωλιμαίους. Regi conuiuunt hi, ac commoriuntur, ipſis ita cooptantibus, proinde ueſtitu utuntur eodem, ac uictu, ſed & poteſtate. Commoriunt̃ autem, quicunq; regem interceperit caſus, adeóq; id obeunt uolentes, ut qui timidius ſubterfugerit, necdum ſit inuentus. Gallorum porrò eſt, ueſtes ferre intonſas, bibliotheces ſexto Diodoro tradente, uarijq; coloris Bracarum nomine, de quibus notiſſimum eſt illud Taciti Cornelij, Cecina uerſicolori ſagulo, Braccas barbarum tegmen indutus, Togatos alloquebatur. Apud Ouidium Ponticos populos braccis aduerſus frigoris iniuriam uti ſolitos, legimus,

Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis.

Scribit Mela Pomponius, Sarmatas braccatos totum corpus, & niſi, qua uidentur, etiam ora cõtegere. Apud Hieronymũ, & Ambroſium pro femoralibus, ſicuti uulgo, dici comperies, quæ alioqui tum Succintoria, tum Campeſtria, ut apud Oratium, nuncupantur,

Penula ſolſtitio, Campeſtre niualibus auris.

Meminit Vulcatius Gallicanus in Caſſij uita. Et M. Cato quandoq; Campeſtri ſub toga cinctus proceſſiſſe, ab Aſconio traditur. Aurelius Auguſtinus ciuitatis diuinæ libro quartodecimo, Campeſtria, inquit, latinum uerbum eſt, ſed ex eo dictum, quod iuuenes, qui nudi exercebantur in campo, pudenda operiebant, unde qui ita ſuccincti ſunt, Campeſtratos uulgus appellat. Anaxyris, inquit Euſtathius, ſignat, qđ Romani Bracion dicunt. ἐκ τοῦ ἀνασύρεσθαι, demutata σ, litera in ξ, quod uſuuenire quandoq; probant Grammatici. Alibi Euſtathius idem, id eſt, Iliados ſecundo, non Bracion, ſed Bracam ſcribit. Dignum relatu in Gallorum mentione illud quoq;, eſſe inter Gallos, qui dicantur Rhemi, à quibus propagatum Telæ genus tenuitate præſtantiſſimum, quod ab illis modo, luxata parum dictione, decurtatáue, Rhemenſe dicatur paſſim, quamq̃ & in laudis participatum textrino eo reliqua item admiſſa Gallia.

¶ Cur Hiſpaniæ ſubterranea incolere dicatur Plutos. Curq; in ea Campos finxerit Elyſios Hom. Hiſpanorum mores. CAPVT XXII

HISPANIAE uero felicitatẽ inſigniter admiratum Poſidonium Oratoria quadam eloquentiæ ui ſeſe latius expandentẽ, tradidiſſe ferunt, Hiſpaniæ ſubterranea non infernum, ſed Pluton ipſum, id eſt, opulentiæ Deum inhabitare, tanta eſt in eo terrarum tractu metallorum fœcunditas. Immo

uero &

uero & literarum parens Homerus opum eius prouinciæ gnarus imprimis, nec uirtutũ aliarum neſcius, In ea Elyſium effixit campum, & prijs dicatam ſedem, ad quam uaticinans Proteus Menelaum cecinit emigraturum. Hiſpanos autem ipſos eſſe ingenio inquieto, auidoq́ꝫ in nouas res. Propterea ab Hiſtoricis relatum ſcio, Hiſpaniam omni alia terrarum parte eſſe reparando bello aptiorem, partim quidem locorũ, partim uero hominum ingenijs, Quamobrem prouinciarum utiq́ꝫ prima inita Romanis, quæ continẽtis ſint, poſtrema omnium ductu, auſpicioq́ꝫ Aug. Cæſaris demum perdomita eſt. Hiſpanum porro fuit punctim magis, quàm cæſim hoſtẽ adoriri, proindeq́ꝫ gladijs uti breuitate habilibus, mucronatiſq́ꝫ. Sicuti uero Gallis ſupra umbilicum nudis depugnare moris erat, Ita Hiſpani linteis, prætextis purpura tunicis, candore miro fulgentibus, in bella pergere conſueuerant. Atq́ꝫ hæc quidem uniuerſim de Hiſpanis. Iberorum uero iacula multis hamis ferreis fuiſſe inſerta, ex hiſtoria nouimus. Ferini uero prorſum, ac deprauati harum gentium mores fuere, quando non abnuebant, ex Lotio, quod intrą cloacas aſſeruatum diutius fuiſſet, lauacra comparare. Retrimentis deniq́ꝫ contuſis dentifricia ſibi, atq́ꝫ coniugibus quærentes. Id quod in more Cantabris fuiſſe, ijſq́ꝫ, qui in collimitio ſint, compertum eſt. Humi cubitare, non Iberis modo inſitum, ſed & Gallis. Verum Micrologia Iberorum propria eſt, ut Phylarchus ſcribit, res nanq́ꝫ minimas plurimi faciunt, & auaritiæ ſtudio ſemel tantum die cibum capiunt, quam rem μονοσιτίαν Græci uocant. Sunt & Hydropotæ, & in tam auido ingenio ueſtibus tamen amiciuntur uel pretioſiſſimis. Taceo quod M. Tullius Aphros, Hiſpanos, Gallos ut immanes deformat, ac barbaras nationes. Sed hoc generis eſt. Callecos omnino eſſe ἀθέους, hoc eſt ſine deo, proditur. Celtiberis ignoto deo, Collimitaneiſq́ꝫ in Aquilonem uergentibus, rem diuinam, Luna uiſitationem plenam faciente, obeuntibus noctu ante fores, cum peruigilio, & tripudijs. Autor Artemidorus eſt, Mulieribus monilia ferrea geſtare conſuetum, E quibus in uerticem ſurrectos coruos itidem ferreos decumbere in frontem longius, ut propendens inde uelum Vmbellæ uicem præſtet defendendo ſoli. Mũdus hic ſumme illis pretioſus. Apicem aliæ, pedali menſu protollunt, comamq́ꝫ apte circum nectunt, Galericulo atri coloris ſuperiecto. Cum gererentur in Cantabria res, filios, ne fierent hoſtilis præda, & ludibrium, Matres contrucidarunt. Quin & puer, cum parentes compediti aſſeruarentur cum Germanis, confodit omnes. Promiſcua uero hæc Gallis, Thracibus, ac Scythis. Mulieribus & illud proprium, opere ruſtico ſumptum ſuum exercere. Puerperæ uiris, ipſarum uice decumbentibus adminiſtrant. Infantem editum in fluminis abluunt ripis. Proditur memoriæ, in Liguria quoq́ꝫ exactis menſibus, quandã mercede fodientem doloribus incumbentis partus conuelli cœpiſſe, cumq́ꝫ urgeretur acrius, paululum ſe ſubduxiſſe, atq́ꝫ enixam mox laborem repetiſſe, ne captura periret, pro re nata puerulo pannis obuoluto, quẽ inueniſſe crederes, nõ peperiſſe. Quod ne fabuloſum quis putet, Autor M. Varro eſt, In Illyrico ſæpius id ipſũ uſuuenire. Sed & inibi uirgines paſſiua Venere uti, ac quibus cum libuerit cõgredi, & è quibus uelint, ſibi liberos quærere. Barbaricæ amentiæ, agreſtiſq́ꝫ, ac truculentæ immanitatis euidens hinc argumentum, Cantabros quippe ferunt Iuris hoſtium factos, ac patibulo affixos, in tanta ſupplicij diritate nihilominus perinde ac geſtientes, pæana concinere. Eiuſdem quoq́ꝫ gentis illud eſt, uiros uxoribus dotem numerare, filiaſq́ꝫ ex aſſe inſtituere hæredes. Luſitanorum ingenia inſidijs apta traduntur, ac uerſatilia. Inſpectis humanis extis futura coniectant, dextras captiuorum præciſas numinibus obtuliſſe, piũ illis præcipue. Hydropotæ imprimis. i. Aquæ potores, qui mõtana incolant, Fronte mitris culta pugnã ineunt, Hircus in epulis gratus maxime. Baſtetanis permutatio in more eſt nũmorũ loco. Aegyptiorum item ritu, Aegrotos producunt, ut à prætereuntibus, quos eiuſmodi quippiam infeſtarit, aliquid ſalutaris opis afferatur, Degere hiſce moribus Callecos ferunt, Aſtures, Cantabros, uniuerſim deniq́ꝫ ad Pyrenea iuga.

¶ Myſorum mores, item Thracum, qui dicantur Abij, & aliorum quoq́ꝫ populorum ratio. De Getis nonnulla. Itemq́ꝫ de Orpheo non indigna ſcitu, & Tereo.

CAPVT. XXIII.

MYSOS legimus Deorum cultui adeo mancipatos, ut heſitandis animantibus eximie abſtineant, quo nomine etiam ab eis pecora declinari omnia. Viuendi ratio illis in melle, lacte, caſeo, ex diuinorum autem cura, & pacato genere uitæ Deicolas uocant, & Capnobatas, id eſt, fumi conſcenſores. Obiter illud iucundum ſcitu, perraro in Myſia reperiri aſinos, quibus recta ſint Ilia, inde nato Adagio, ὀσφὺν κατηγὼς, ἤγουν κατεαγὼς, id eſt, Ile fractum habens. Sunt & in Thracia, qui omnino à muliebri congreſſu abſtineant. Propterea Ctiſtas nuncupari, ueluti Creatores. Sicuti interpretant̃ quidam. At Euſtathius, ubi Homerus Athenas uocat εὐκτιμένας, exponens, inquit, uel bene conditas, uel quæ bonos haberent Poliſtas, id eſt, conditores. Quos Ctitas uocat Tragœdia, extrita s, litera. Sanctos item cenſeri, ac omnifariæ compotes libertatis. Ex uitæ autem modo dici ab Homero Abios, ceu à uita ſequeſtrati poſſint uideri, cum mulieres neſciant. Qui hominum ſtatus ſit quodammodo diminutus, ac ſemiplenus. Sed ab Antiphonte Abij dicuntur, qui multum poſſident uictus, uelut Homerus Axylon regionem dicit Polyxylon. Poſſunt etiam Abij appellari diu uiuentes, Item qui legibus utuntur, & Politia, aut qui arcubus non utantur. Trauſorum in Thracia gens natos liberos ſeſe affligtans deflet, quod magnis in uita malis occurſuri in lucem emandentur, perfunctos humanis per ſummam hilaritatem ueteri more contumulat. Alicubi ſingulis uxores adſunt plures, uiſendo inter eas certamine, ſi uiro contingat hominem exuere, quam is dilexerit plurimum. Victoriæ præmium mors, & commune conditorium, reliquis miſeriam inſigniter deflentibus. Virgines non aſſeruare, ſed promiſcue, ut collibuerit, cum uiris congredi, Thracum moris eſt. Vxorum cura uel præcipua, quas à parentibus magna ui æris ſibi conſciſcunt. Otio perfrui præclarum. Agricolatione contemptiſſima prorſum. Rapto ſibi uictum conciliaſſe, honeſtiſſimum. Thracas eſſe in Venerem præcipue procliues, illis uerſibus teſtatur Ouidius, de Tereo Metamorpho. ſexto agens, & Philomela.

Digna quidem facies, ſed & hunc innata libido
Extimulat, pronumq; genus regionibus illis
In Venerem, & flagrat uitio, gentiſq;, ſuóq;.

Orpheum Thraca, proditur memoriæ, Teletas Deorum excogitaſſe primum, Iterúq; ſcelerum expiationes, morborum medelas. Prætereáq;, iræ diuinæ auerruncationes. A mulieribus concerptum ferunt, quod illarum uiros abduceret, cum ſibi uino audaciam quæſiſſent, unde inſtitutum etiam uiris, ut in reliquum uinolenti in aciem prodirent. Sunt qui de cælo ictum memorent. Quod myſteriorum aperiret arcana ijs, qui prius minime in eius rei ueniſſent participatũ. Non deſunt, qui defuncta uxore in Theſprotidis Aornon autument ueniſſe, ubi olim fuerit νεκυομαντίον. Cum uero Eurydices animam euocaſſe adcrediſſet, & conſequi, animaduerſo errore, ipſum ſibi manum admouiſſe, cum doloris uim percoquere nequiret. Memorant Thraces ad Orphei conditoriũ Luſcinias ſuauius concinere, ac grandius. At qui Pieriam tenent Macedones, ac ciuitatem Dion, à mulieribus peremptum arbitrantur. Certe ex Dio montem petenti Columna occurrit, cuius ἐπίθημα ſit lapidea Hydria, qua Orphei oſſa contineantur, uti ferunt Indigenæ, tralata ad ſe à Libethra, ciuitate in Olympo, quam euerterat funditus torrens nomine Sys. Edito prius Dionyſij ex Thracia oraculo, fore, ut peſſimo interirent exitio Libethrij ὑπὸ συὸς, cum Orphei oſſa inſpexiſſet Sol. Quod euenit, hominum affluxu Columna euerſa, ad paſtorem in ſomno ſuauiter canentem audiendum properantium. In Thracia regnaſſe Tereum, uulgatior fama tenet. Magarenſes putant circa Megaridis nuncupatos fontes. Arbitror, Pauſanias inquit, & ſuppetit coniectura multiplex, Daulidi ſuper Cheroneam imperaſſe, pleraq; enim Helladis olim occuparunt Barbari. Perpetrato autem in Philomelam ſcelere, ac Ityn, ſibi manum conſciuit Tereus. Conſtructum uero illi ſepulchrum, & ſacra inſtituta anniuerſaria, in quibus ordei loco calculis utantur. Atq; inibi comparuiſſe primum Epopa auem, ferunt. Nam & mulieres in auiculas deformatas, fabulantur, quoniam Hirundo, & Luſcinia lugubre quiddam concinant, & querulum. Getas carnibus nõ ueſci, conſtans opinio eſt, & tradit Poſidonius. Ex Pythagoræ uero decretis inſtituti origo eſt. Quando Zamolxin Getam Pythagoræ ſeruiſſe, & ab eo ſcientia cæleſtium rerum amplius imbutum, certior fama tenet, remeantemq; mox in patriam regni participem factum,

factum, atq; ex præſagiorum claritate Deum quoq; creditum. Illud hac in parte obiter nõ reticuerim, Myſiam quandoq; legi Cererẽ, ſicuti eius templum propè Pallenen Myſeum. Sed hæc ad regionem pertinent nihil, quando à Myſo quodam ſic dici Deam, comperio, qui fuerit Argiuus patria, quiq; Cererem exceperit domo. Celebrabatur ſeptem diebus feſtum, ſed tertia excedebant templo uiri omnes, remanebant mulieres, pulſis etiam Canibus maſculis. Sequenti die redibant mares cum multis iocis, ac ſcommatibus.

¶ Scytharum inſtituta. Vnde dicantur Scythæ, Anacharſidis inuenta. De Scythicis calciamentis, & Perſicis. Dauorum ſeruile nomen unde propagatum. Daulus quid, Daulis unde.

CAPVT XXIIII

SCYTHARVM plæriſq; cõmunia eſſe omnia, præter Enſem, & Cyathum, à multis proditum ſcimus. Inter promiſcua uero, tanq̃ ex præſcripto Platonis, eſſe item uxores, liberoſq;. Aeſchylus etiam æquitatis Seruatores dixit Scythas. Multi & ſimpliciſſimos arbitrantur, minuſq; in malum prodiues. Gentis eius integritatem Anacharſis, & Abaris abunde uidentur comprobare, ſed & plæriq; alij generis eiuſdem. Anacharſidis ſapientiam ex inuentis ab eo facile indicari, multi aſtruunt, quando folles excogitarit primus. Anchoram bidentem, & figuli Rotam, quod tamen ultimo poſitum loco eſt, minus recte dictum uidetur, quoniam figularem orbem antiquior illo etiam Homerus nouit. Nec ignoro tamen, Apuleio in Magia Scythas dici ſocordiſſimos. Eos omnium principes communibus uſos legibus, Clearchus ſcribit. Mox non infeſti modo, iniurijq; in mortales omnes euaſere, uerum & in miras dilapſi delitias ſunt ex omnium affluentia. Illuc uero immanitatis prouecti, ut cunctis, ad quos accederent, nares præciderent. Ab hiſce porrò Apoſcythiſmum dicimus Cutis in capite cum capillis abſciſſionem, ludibrij cauſa, quod illis quandoq; calamitatum magnitudine contigiſſe, animaduertimus. Scytharum proprium, lactis gratia, ſeruos occæcare, Scythas eſſe iracundos, nominis argumento comprobari poteſt, quando non aliunde gentis appellatio profluxiſſe creditur, q̃ ἀπὸ τοῦ σκύζεσθαι, quod iraſci ſignat, quanq̃ non latet, ab Herculis filio Scytha, nuncupatos, tradi à plæriſq;, abs quo, Herodoto autore, Scytharum propagati Reges. Scythicas uero apud Alcæum, calciamenti genus inuenimus, σκυθικὰς ὑποδυσάμενοι, meminit & Stephanus. Sicuti Laconicas albas apud Athenæum, & Perſicas in Ariſtophane legimus quandoq;. Sed mulieribus tantum congruere, interpretantur. Et Amyclaidas apud Euſtathium, in Amyclarum inuentas Vrbe, & ab Alcibiade Alcibiadas. Sunt inter Scythas propè Hyrcaniam, quos uocant Daas, à quibus plæriq; Dauorum ſeruile Athenienſibus nomen corriuatum, fabulantur. Id Straboni probabile non ſit, ob inſignem locorum intercapedinem, qua Græcis nullum cum illis gentibus fuiſſe commercium, coniectat. Proinde cum ex locis, unde uectarentur, Mancipia nomenclaturam ducerent, ut Lydi, Syri, Getæ, propius uero eſſe, à Dacis nuncupari, quando & hos quoq; olim Dauos uocitari ſolitos arbitratur. Sunt uero hi ex aduerſo Germaniæ, ad Iſtri fontes. Nam Daulus omnino aliud eſt, ſignificat enim denſum, quod Pauſanias interpretatur. Vnde Daulidi nomen impoſitum, coniectat Euſtathius, quod denſa arboribus forent circumiecta loca. Idem tamen libro decimo Pauſanias, à Nympha Daulide nuncupari ciuitatem mauult. Sunt qui à Tyranno Daulico. δαῦλος ὑπήνη, eſt apud Aeſchylum, id eſt, denſior barba. Daulum etiã dicunt ſemuſtum lignum. Erat item apud Argos feſtum Daulis, in quo fuit imitatio pugnæ Prœti in Acriſium. Getas autẽ ſunt qui ad Pontum conſtituant in Solis exortum reclinatos. Daas autẽ, & Daſas appellatos inuenio. Getarum, inquit Stephanus, lex eſt, manibus defuncti uiri uxores mactare. Scythis porrò, & Sarmatis peculiare, equos eunuchos facere, quoniã ſic euadant mitiores, habent autem non magnos admodum, at acres præcipue, perniceſq;, nunquamq; nõ rebelles. Nulla populis collimitia, nullæ domus, pabulo, & pecori, nõ aruo ſtudent, in plauſtris agunt ferè, unde & Hamaxobiorum prorepſit appellatio. Tympana curribus imbri, & hyemi defendendæ appingunt ex corio, iuſtitiã colunt nõ legibus, ſed inſita ingenij promptitudine. Furti crimẽ apud eos longe grauiſſimũ, ut quibus immunita

 ſint omnia,

ſint omnia,& facile uolentibus expoſita. Auri, & argenti odium ad cæterarum gentium amoris æquilibrium. Amictus illis ex ferarum pellibus, aut murium, alias ueſtium uſus ignotus. Hinc illis alieno facile parcentibus conſumata, excuſſaq; morum ſanctitas. Haud dubie intelligas, ibi expeti diuitias, ubi earum uſus præponderet. Et, quod nō deſinas admirari, apud illos amplius naturæ inſita uis pollet, proficitq;, quàm apud alios examinata ſapientiæ documenta. Illud etiamnum admirabilius, unum modo Scythicum genus à condito æuo exterarum gentium iuga neſciſſe. Romanáq; illos arma, quibus omnia concutiebantur, audiſſe potius, quàm ſenſiſſe. Darium temere aſſultantem, fœdiſſime reiecerunt. Cyrum uel cum manipulis, quod dicitur, deleuerunt. Alexandri ducem Sopyriona ita proſtrauere, ut ne Pyrphorus quidem reliquus fieret. Quippe corporis robur illis excellens, ſed animi magnitudo excellentior, nil ſibi ex bello præter gloriam quærentis.

¶ Athenienſium mores, ac inuenta præclara, & cur ijdem Autochthones dicti. Cur Cecrops duplicis naturæ, Romanorum grauitas. CAPVT XXV

SED AD mundi portionem literarum claritate, ac ſapientiæ fama perilluſtrem, à qua in cæteras gentes quaſi corriuata traditur humanitas, ſi ſtilum retraxero, multa ſeſe mihi agminatim ingeret rerum nobilitas, quæ ſe carptim explicari, & Canis Aegyptij imagine quadam, uti eſt apud Aelianū, uelut fugiendo, non facile patiatur. Verum iſta exequi ad plenum, nō eſt noſtri inſtituti, ut quibus propoſitum, non paſſim nomina dantes ſacramento rogare, ſed delectum agere ita, ut cultæ ſint, ac uiribus præſignes copiæ potius, quàm numeroſa multitudine graues. Propterea Ionicam ſilentio inuoluemus molliciem, & choreis, delitijſq; mancipatos animos. Necnon Bœotiam ruditatem, ac Thebanam Suem. Athenas conſpicor, fulgurantis eloquentiæ cuiuſdam, & ſapientiæ exquiſitioris auguſtius ſacrarium. Quo nomine abblandientes Demagogi reliqua dixere, Græcis communia omnibus, at quæ in cælum proueheat homines, uiam ſolos ſcire Athenienſes. Redditum illis quādoq; oraculum legimus, tanto cæteris eos fore excellentiores, quantum aues alias præcellat in nubibus Aquila. Eius ciuitatis in excolenda uita eximiam curam inuenta præclara apertius commoſtrant. Illi ſiquidem acceptū referunt autores celeberrimi lanificium, oleum, uini uſum, arandi, ſerendiq; frumenta glande ueſcentibus præmonſtratam rationem. Vnde & Autochthonas eſſe cognominatos, ſcribit in theologumētis Apollodorus, quoniam terram primi colere adorti ſint, meminit Demoſthenes in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, μόνοι γὰρ τῶν πάντων αὐτόχθονές ὑμᾶς. Quin & illius regem Cecropem non alia magis cauſa naturæ duplicis fabuloſa narrauit antiquitas, quàm ex connubij ratione excogitata, ſicuti multis placet. Pueros ab initio ſtatim ita erudiebant, ut nandi uſum διὰ τὰς ναυμαχίας, id eſt, propter naualia bella, & literas condiſcerent. In plæriſq; tamen à linea deerraſſe tam nobilis ciuitas agnoſcitur. Nam munerum, & lucri inexplebilis ardor ita inceſſitur, ut iactatum uulgo ſit, Atticum uel morientem manum porrigere. Ariſtophanes in nebulis Athenienſium impudentiam infamat item, cum ait, in facie comparet ἀττικὸν βλέπος, id eſt, Atticus aſpectus. Dicuntur quandoq; κολάκων κόλακες, id eſt, adulatorum adulatores. Celebratur & à Comico eodem Athenienſium Dyſbulia, id eſt, δυσβουλία, quod eſt conſultatio mala, proinde etiam Eupolis, ὦ πόλις πόλις, ὡς εὐτυχὴς μᾶλλον, ἢ καλῶς φρονεῖς, quibus innuit, eſſe quidem Athenienſes felices, uerum non ſapere multum, uel diſpicere. Factum id Neptuni indignatione fabulantur, at regeſſiſſe Mineruam, ut male conſulta nihilominus feliciter caderent. Proditum tamen clariſſimis autoribus, ſcio, Athenienſes publicis conſilijs diuinos quoſdam ſacerdotes, quos Mantes uocant, adhibuiſſe. Nam & Lacedæmonij regibus ſuis Augures aſſeſſores dabant, quin & ſenibus, ſic enim conſilium nuncupant publicū, Augur intererat. Athenienſes porrò Plutarchus ſcribit, tum ad iram, tum ad miſericordiam fuiſſe lubricos, ac ſuſpiciones arripere celeriter, quàm edoceri per quietem, maluiſſe. Solitos item laudantibus arridere, cauillantibus haud ſanè moleſtos, ad opem quoq; humillimo cuiq; ferendam promptiores. Autor in Oratione pro P. Seſtio M. Tullius, Athenienſes longe à Romanorum grauitate fuiſſe diſiunctos, quoniam in Vrbe Romana orta grauitas, & magnitudo animi uideretur. Quidam uero ex Græcis præcipue, Athenas dixerunt Græciæ muſeum, id eſt μουσεῖον, Pindarus etiam

culmen

culmen, firmamentumq́ꝫ, hoc eſt, ἔρισμα. Thucydides uero Ἑλλάδος Ἑλλάδα, id eſt, græciæ græciam. At Pythius Veſtam Græcorum, & Prytaneum. Qua loquendi hyperbole templum Conſtantinopolitanum excellentiæ incomparabilis κόσμου κόσμον appellare ſibi permiſit, quæ res mundi mundum indicat. Ex Acropoli, & Propylæis, inquit Pauſanias, ἡ θάλασσά ἐςι σύνοπτος, id eſt, mare cōſpicuum eſt. Ac inde Aegeus ſe in præceps dedit, cum redeuntis Theſei uela eſſet intuitus nigra. Mox uero Aegei ſubſtructum Heroum ab Athenienſibus eſt. Illud obiter adiecerim, ne pereat, alioqui nil offecturũ, quod Aelius ſcribit Dionyſius, ab Athenienſibus ditiſſimos nuncupari Heniochos, id eſt, aurigas, ἁρματοτροφοῦντας, id eſt, curules equos alentes, quem ordinem fuiſſe Axiologon dicit, id eſt, autoritatis plurimæ. Fuere tamen in Attica Aexones dicacitate inſignes adeo, maledicaq́ꝫ uirulentia, ut αἰξωνεύεσθαι figuratum inde uerbum ſit, quo ſignetur potiſſimũ intoleranda mordacitas. Sicuti agreſtis item nota Sphettijs inhæſit in Attica eadem, unde infamatur Sphettius Chærephon. Verum urbis Romanæ nulla maior laus, ꝙ quæ à nobili Græcorum nata autore eſt, qui orbis Epitomen dixit eſſe Romam. Nam cæteris hominibus Romana præſtitiſſe ingenia, M. T. ſcribit.

¶ Cretenſium mores, nonnulla de Spartanis. Item de Aegina. Lero. Ceo.

CAPVT XXVI

TRANSMITTENDVM uero paulum in Cretam Inſulam, eam prodit Ariſtoteles, uideri natam, & factam, ut Græciæ totius principatu perfrui queat. Mari ſiquidem adiacent ferè Græci omnes. Hæc autem in alto ſita, cunctis quodammodo incumbit, quando hinc ſeſe ingerit Peloponneſus, illinc oſtentatur Aſia. Quamobrem legum Latori inter prima illud fuit, ut nil præſtabilius aſtrueret, ꝙ ſi ad libertatis rationem conſtituatur ciuitas. Cretenſis Reip. claritatem Spartanæ ciuitatis inſtituta retegunt, illam plurimum imitata. Agricolationi Spartæ deſeruiunt, quos uocant Elotas, Cretenſes ad eundem uſum adhibent, qui nuncupantur Periœci. In Creta puerorum habebantur conuentus, qui Agelæ appellabantur, id eſt, greges. Virorum autem erant conuiuia dicta Andria Syſſitia, id eſt, uiriles ſodalitates. Spartæ uero Phiditia, quæ tamen ipſa olim, ut in Creta, dicerentur Andria. In ijs utiq́ꝫ infimæ fortunæ homines indiſcriminatim cum honeſtioris, amplioriſq́ꝫ loci uiris de publica alimonia parem conſequebantur portionem apud Cretenſes. Scribit Athenæus, conuiuantibus duas fuiſſe deſtinatas domos, unam quarum dicerent Andrion. Alteram, in qua dormirent hoſpites, Cœmeterium. In Andrio duæ primæ conſtituebantur menſæ hoſpitibus deſtinatæ, proptereáq́ꝫ Xenicæ nuncupatæ, mox ſequebantur reliquæ. Serui muneri huic deſtinati uocabantur Calophori, ab alijs etiam Xylophori à ferendis lignis. Ephori uiſebantur Spartæ, ueluti quidam Tribuni plebis, quinq́ꝫ numero. In Creta uero Coſmi, ſed numero plures, decem nanq́ꝫ creabantur. Poteſtas utriuſq́ꝫ magiſtratus compar. Senatus in utraq́ꝫ Repub. ſimilis. Sed illum Cretenſes uocant βουλὴν, id eſt, conſilium. Regiam uero poteſtatē ab Inſula excuſſam, in ijs, quæ ad bellicum ſpectant uſum, ad Coſmos rejecere. Phiditia Lacedæmoniorum eo diſſita ab Andrijs animaduertunt, quod apud illos uiritim præſcriptum quippiam exigebatur, quod qui conferre ſuperſediſſet, à Repub. reijciebatur. Liberalius in Creta citra ullam exactionem indiſcrete omnibus alimenta publicitus ſuggeruntur. Cretenſium uero illud peculiare, ut in participatum omniũ ſeruos admittant, Gymnaſijs ſolum, armiſq́ꝫ interdicant. Epharmiotas dici in Creta ſeruos legimus. Fuit & inibi, qui appellabatur Mnœus Cœtus, eo fermè loco, quo fuere Theſſalis Penetæ. Amphamiotas lego apud alios, ſicuti à ſortitione Clarotas item nuncupatos. Plurimum item laudis eorundem meditationes aſſequuntur, quippe ab ineunte ætate ſic laboribus innutriuntur, & armorum uſui, ut ad capeſſendam fortitudinem, audaciamq́ꝫ mire proficiant. Saltatio illis, quam Pyrrhicam uocant, à Curete præmonſtratam, non ſine belli peritia eſt, quando in armis ea peragitur. Nauigandi ſolertia illis quoq́ꝫ prima, nato inde, ut Straboni credimus, Adagio, ſiquis Iron agat imperitum, Cres neſcit pelagus. In maſculis amoribus ita fermè agunt, ut ui amatum abducant, nullis uſi perſuaſionum circumductibus. Qui inhibere cooriantur, turpitudinis labe non carent. Amorem conciliat non tam forma, quàm roboris præſtantia. Et Amaſium quidem κλεινὸν dicunt, id eſt,

id eſt, Illuſtrem, amantem uero Philæthora, id eſt, ardentem. Legitima autem illis hæc ſunt, ſi credimus, citra ullam prorſus fœditatem. Nec eam inficias hac parte, eius Inſulæ homines à ueteribus multis deformari, proſcindiq́ꝫ conuitijs, ut qui peruerſiſſimis forent moribus, improbitate, perfidia, mendacio, ignauia perinſignes. Cuiuſmodi ferè Aeginitas fuiſſe, compertiſſimum eſt. Sed & Lerios quoqꝫ. Vnde illud Phocylidæ Elogium, Lerij mali, non unus quidem, alter uero minime. Sed uniuerſi, excepto Procle, mali. In Ceo Inſula lex lata olim, uti Menandri quoqꝫ ſuffragio comprobatur, qui recte uiuere nequeant, turpiter ne uiuunto. Significabat autem, ſexagenario maiores Aconito uitam finire oportere, ne reliqui cibarijs deficerentur. Cretenſium tamen in liberorum educatione laus ea circumfertur inſignis, quod liberæ conditionis pueros cogebant primum, memoriæ leges commendare, non citra melos concinnatas, ut ex muſica uoluptate afficerentur, ac illæ ſic ediſcerentur prodiuius, ne quandoqꝫ iniuſte ſi egiſſent, in inſcitiam crimen refundere pergerent. Mox uero Deorum hymnis animum adijciebant. Poſtremo præſtantium uirorum perdiſcebant laudes, opinor, ut omnium imperita ætas exemplis ebblandientibus, ad uirtutem amplius incēderetur. Illa obiter adieciſſe, nil obfuerit, Olerum eſſe in Creta ciuitatem, unde Oleria dicatur Pallas, & Oleria feſta eidem dicata. Cretomartin uero, id eſt, κρητόμαρτιν colunt. Quæ Carmes filia fuerit, & Iouis, quǽqꝫ curſu delectetur, & uenatione, Dianæ grata imprimis. Eam cum amaret Minos, inſequereturq́ꝫ, illa fugiens in retia capiendis demiſſa piſcibus ſe præcipitem dedit. Sed Deam fecit Diana. Eandem colunt Aeginetæ quoqꝫ, comparuiſſe ipſis opinati, ſed ἀφαίαν cognominant, ſicut Cretenſes δικταίναν. Quo tamen cognomine Diana quoqꝫ ſignificatur, ut in laconicis rebus à Pauſania proditum ſcimus.

¶ Albanorum, qui ad Caucaſum ſunt, mores. Déqꝫ ſeruis, qui apud eos ſacri nuncupantur. CAPVT XXVII

ALBANI, qui ad Caucaſum Iberiæ adiacent, corpore prægrandi, nec inuenuſto perhibentur, ingenio minime fucato, aut ſubdolo. Numerorū quoqꝫ plurimum imperiti, ultra centum numerando non progrediuntur. Sicuti nec pondera norunt, aut menſuras, neqꝫ item Belli, Ciuilitatis, Agricolationis ullo modo gnari. Armantur tamen, exeuntq́ꝫ in pugnam, ſed Armeniorum more. Linguarum apud eos uarietates ſex & uiginti. Aranearum apud eos uirus cogit ridibundos emori, interdum etiam flendo, nimio ſuorum deſyderio. Dij apud eos Sol, Iupiter, Luna. Sed hæc præcipue. Sacerdos eius poſt Regem primas habet. Sacris præeſt ſeruis. Sacræ item regioni. Seruorum plæriqꝫ numinis afflatu uaticinantur. Præcipuum ex iis inerrantem ſyluis ſacra peruinctum Catena ſacerdos annuis epulis ſumptuoſius ſaginat, mox ad immolationem producit. Cui, ad id muneris deſtinatus haſta ſacra per latus cor transfigit, tum ex labentis modo concipitur uaticinium. Apud Albanos plurimus ſenectuti honos. Defunctorum uel meminiſſe, apud eos ſceleris loco. Cum quibus tamen pretioſa infodiunt, inde genti paupertas ſumma.

¶ Maſſagetarum mores. Item Tapyrorum, Bactrianorum. De Phigaleis pulchra. Caſpiorumq́ꝫ, ac Derbicum item ritus. CAPVT XXVIII

MASSAGETARVM ritus eximiam præferunt contemplantibus admirationem, Deos omnes deſpicantur. Vni modo Soli rem diuinam obeunt, equo immolato. Singulis ſua ſunt coniugia, ſed & cum alienis congreſſus, uerum nec clandeſtini, in propatulo id fit, ſuſpenſa è curru Pharetra. Eximium apud eos mortis genus, ſi iam magno natu fruſtillatim diſſecentur, ac interſitis Ouium carnibus, mixtim uorentur. Morbis tabeſcentem interiſſe, calamitatis cenſetur genus. Proinde eiuſmodi in Laniatum, ueluti impij, abijciuntur feris. Pedeſtri, Equeſtriqꝫ militia præſignes. Arma illis Arcus, Gladius, Thorax cum ſecuri ænea. Aureis ſuccinguntur Zonis, Gladijs Diademate cultis. Aurea & Equorum ornamenta. Argento carent, & ferri rara illis copia. Aeris, auriqꝫ metallis fœcundiſſima regione. Inſulares uero exuti ſeminio radicibus uictitant herbarum, & fructibus non urbanis. Indumenta ex arborum libris. Potus illis expreſſus è pomis, quicunqꝫ eſſe poteſt, ſuccus.

Quibus

Quibus in paluſtri loco ſedes ſunt, piſcitio aluntur, integumenta corporum è Phocarum corijs conſuunt. Adiacent Hyrcanis Tapyri. Genti mos eſt, ut ſuſceptis liberis aliquot, uxores alijs item habendas, quærendæ prolis gratia, tranſmittant. *Sicuti Catonem* Portium Hortenſio indigenti Martiam eſſe impertitum, ueteri Vrbis more, poſt alios cecinit etiam Lucanus. Vinum his adeo gratum, tradit Bæton, qui Alexandri fuit βηματιστὴς, in libro de itineribus eiuſdem, ut eo, perinde, ac unguento oblinerentur, quod ipſum comprobat Cteſias quoq;. Inſuper & δικαιοτάτους, id eſt, iuſtiſſimos eſſe prodit. Sed de Barbaris minus fortaſſe mirum, quoniam Phigalei (Meſſenijs adiacent hi) uino eatenus adlubeſcunt, ut non alibi ꝙ in Cauponis habitent, hoſpitibus domos elocantes cum uxoribus, hoſtilis tubæ ne in ſomno quidem ſonum perferentes. Hos ut in mœnibus contineret, belli tempore Imperator Leonides, non alia conſequi ratione potuit, ꝙ ſtructis inibi Cauponum tabernaculis. Id quod de Byzantijs prodidit Aelianus. *Superioris ſententiæ* Pauſania autore locupletiſſimo. Bactrianorum efferatos mores explicans Oneſicritus, ꝙuis non omnino Geographus nobilis aſſentiatur, Senio iam feſſos, aut etiam morbo implicitos Canibus obiectari prodit, diu ad id opus deſtinatis, quos & proprio gentis uocabulo *Sepulchrales* nuncupent. Caſpiorum pietas illa præcipua eſt, parentes, haud ſecus ac feras immanitate conſpicuas, occluſos, & arctius aſſeruatos fame necare, præſertim ubi ſeptuageſimum emenſi annum fuerint. *Sunt & qui ita ſcribant*. Quiſquis eam tranſcenderit annorũ metam, in ſolitudine aſtitui, alios rei euentum è proximo curioſius inſpectare. *Siquidem* quem aduolantes aues unguibus, ac roſtris concerpſerint, uiolentius ex Sandapila diripientes, felicitatis argumentum arbitrantur. *Si à feris*, aut Canibus conuellatur, non ita. Quod ſi à nullo attingatur, deflent perinde ac infeliciſſimum. Derbices delicta omnia etiam minima, ultimo digna ſupplicio cenſent. Tellurem Deam agnoſcunt. Rebus diuinis fœmininũ nullum adhibent, ſed nec in menſam admittunt. *Septuagenario* grandiores iugulant, aduocato ad epulas proximo quoq;. Vetularum carnibus non ueſcuntur, præfocatas modo condunt. *Sicui* fatalis aduenerit ante præſtitutam metam dies, itidem ſepeliunt.

❡ Medorum, & Armeniorum ritus. De Anaitide Perſarum Dea plæraq; non ingrata. Ciceronis locus explicatur pro lege Manilia. CAPVT XXIX

MEDORVM mores cuiuſmodi fuerint, Perſæ illos plurimum imitati, præcipue declarant. Operimenta corporum illis ſunt, Tiara, Cittaris, Pileus, Manicatæ tunicæ, Anaxyrides. Stola, quã Perſicam nuncupant. Equitandi ſolertia, ſagittas excutiendi ſtudioſa exercitatio. Cultus. Regum adoratio non aliunde, ꝙ ex Medis propagata. Medicorum regum eſt, uxores multas ſibi quærere. Quem morem incolas item montium ſeruare, alioſq;, proditum eſt, intra ſeptenarium ſubſtitiſſe numerum, nefas. Mulieribus quoq; decorum, uiros habuiſſe ꝙ plures, paucitas deformat, & infelicitatis creditur genus, præcipue ſi quaternarium non exceſſerint. Qui ad aquilonia redinantur magis, ob locorum tenuitatem ex frugiferis arboribus ſibi alimenta conquirunt, ex toſtis amygdalis panibus comparatis. Poma item perſiccant, teruntq;, inde globantur in maſſas. Vino utuntur, quod ex certo radicum genere prolicuerint. Veſcuntur & ferarum carnibus, nam mitia pecora negligunt. Armeniorum mores Medicis perſimiles. Aquilonia eius tractus mire niualia ſunt. Proditur memoriæ, per montana pergentes repente ita grumis niuium adobrui, ut nuſꝙ emineant, exerunt illi haſtilia, quæ ad eum uſum comparantur, tum ne præfocentur, commeante aliquo modo ſpiritu, tum eo ſigno ab inſequentibus opem implorantes, ſæpéq; ita euadere incolumes. Progignuntur ex niue item animalia quæpiam, hirta pilis, & rubida, quoniam & ipſa nix uetuſtate rubeſcit, quod ex Ariſtotele eſt, quinto de animalium hiſtorijs, Apollonides Vermes nuncupat, Theophanes uero Teredines montanas. In quibus cõcipiat humor uel in potu gentibus illis gratus. Prodit quodam loco Homeri Interpres nobilis Euſtathius, Inibi quandoq; rubentes uiſitari niues, quod loca illa ſint μιλτώδη, hoc eſt, Milto ſcateant, ſiue minio, unde exhalationũ ui inficiatur nix. Quæ ratio item ſanguinis copia largiore effuſa, rorem reddere cruentum quadantenus poteſt, quod apud Troiam factum quãdoq; ſignificat Homerus, cũ ψιάδας αἱματοέσσας dicit, id eſt, cruentũ rorem.

Armeniacam

Armeniacam ueſtem Theſſalicam intelligunt, hoc eſt, talares tunicas, quas in Tragœdijs etiam Aetolicas appellare, moris eſt. Longiores autem ueſtes geſtare, Theſſalicum putant, ex ſitu frigidiore ad Boream ſpectante. Vnde & Scenici cultus prorepſere. Armenios à Phrygibus propagatos, produnt nonnulli, & propterea τῇ φωνῇ πολλὰ φρυγίζειν, id eſt, linguæ ſono Phrygem agere. Perſicis Dijs immolant Medi, Armenijq́. Sed hos Anaitidem colere imprimis, fama eſt, ita more condito, ut uel nobilitate præſtantes eius miniſterio dedicent filias, quæ inibi corporis pudicitia in uulgus data, uelut inde auguſtiores factæ mox traduntur uiris, nemine non coniugia id genus alacriter admittente, tanta ſæpe humanis animis oboritur caligo, concepta ſemel peruerſiſſima religionũ uanitate. Huiuſmodi quippiam de Lydorum mulieribus prodit Herodotus, quæ paſſim ſubſtratæ amatoribus, hoſpitali eos plærunq; benignitate confouent, ac donis afficiunt pluribus longe, quàm excipiant ipſæ. Eum tamen haberi delectum, ut in turpitudinis fœdera condignos modo admittant. Quod de Anaitide Perſarũ Dea diximus, Sciendum amplius, Sacarum feſta quæ dicuntur, eius numinis honori eſſe dicata, quando & ſacer illi dies uocatur Saca. In ijs uero turba uirorum iuxta, & mulierum miſcellanea largius uina ingurgitare aſſueuit, uel uſq; ad ſtuporem. Celebritatis ratio ex hiſtoria eſt, quod Cyrus per temulentiam Sacarum copias ad internitionem deleuiſſet in Caſtris, quæ differta uino, ſimulata fuga, reliquiſſet ipſe. Iucundum relatu eſt, Statuam ex auro ſolidam primum in Anaitidis templo poſitam, quod Annales prodidere, quoniam eſſet illis gentibus numen eius ſacratiſſimum, direptam Aedem ferunt, cum bellaretur in Parthos ab Antonio, uulgata inde fama, eum, qui uiolare templum, ſacrilegas admouendo manus, auſus fuiſſet primus, oculis eſſe captum, membriſq;, ac ita deniq; expiraſſe. Propterea cum Bononiæ à Veterano cœna hoſpitali, ſcitari Auguſtus inſtitiſſet, uerane eſſent, quæ iactarent uulgo; Reſpondit, Eius nunc maxime cruorem exhauris Imperator, Ego enim ipſe ſum. Et quicquid mihi eſt, ex ea conflatum præda eſt. Deam hanc ſunt qui Dianam interpretentur, quã à Lydis eximie coli, Herodoto credimus, & Pauſaniæ, in Laconicis rebus. Sed Strabo etiã ab Armenijs inſigniter ſuſpici prodit, præcipue Zeletica regione, nam fuit etiam Armeniæ regio Anaitis, proinde hanc à Cicerone ſignificari Deam, puto, cum pro lege Manilia, Romanos Tigranis regnũ ingreſſos, Barbaris ſuſpicionem præbuiſſe, ſcribit, quòd fani locupletiſſimi, & religioſiſſimi diripiendi cauſa, in eas oras exercitum adduxiſſent.

¶ Cappadocum mores. Cappa triplex peſſimum, quid. Cur præſignia tam uitio, quàm probitate, dicantur Cappadoca. Heptacometarum ritus, & Moſynœcorum, inibi quid Moſynos. Item de Tibarenis, & Stathmis. CAPVT XXX

CAPPADOCVM mores parum excuſſos, parumq́; ex fide habitos ueteribus, argumẽto eſt, quod Sudas ſcribit, Iactatũ uulgo, τρία κάππα κάκιστα, triplex cappa peſſimum, quo genus deformatur triplex, Cretum, Cilicum (nam inde etiam frequens Græcis uerbum eſt, κιλικίζειν, quod eſt aſtute, maleficeq; circumuenire, ſicuti αἰγυπτιάζειν) deniq; Cappadocum. Sed & idem κάππα διπλοῦν pro malo interpretatur. Irrepſit inde forſan ſimplici plebeculæ, ut præſignem cuiuſpiam prauitatem manifeſtius, pleniuſq; præmonſtrare geſtiens, uſurpet frequentius, eſſe illum ex Cappadocia. Sed & in laudem enuntiatur quandoq; id ipſum. Forte quoniam in Cappadocia, cum quandoq; equina defeciſſent armenta, moniti Apollinis oraculo indigenæ ab Agrigento uſq; Seminium petiere. Vnde ſuccreuerint longe præſtantiora. Agrigentini uero Equitij gloriam, Pindaro aſtipulante, ſacra Græciæ certamina indicant. Sunt qui indidem ſeruitia item proba mitti ſolita interpretent. Eſt & plauſibilior ratio alia, quam inferemus mox. Enotatũ annalibus eſt, cum in ea gente Regium genus interextinctum periſſet, Senatũ, populumq; Rom. conceſſiſſe, ut ſui iuris, liberiq; dehinc Cappadoces forent. Atenim Principes re uniuerſa amplius perpenſa, enixiſſime libertatem, quam concoquere nequirent, recuſare inſtiterunt, orareq́;, ut regem habere liceret. Romani rem nimio plus admirati, extare, quibus dulce illud, inſitumq; libertatis nomen ſorderet, recuſarentq́;, quod non cæteri modo mortales, ſed cuncta animantia uitæ ſæpe diſpendio ſumma expectant ui. Liberum illis permiſere, ut, quando libertatem pati non poſſent, regem, ut collibuiſſet, cõſtituerẽt. In Cappadocia optimos fuiſſe Artopœos, ſcribit

ſcribit Athenæus, ſicuti & in Phœnicia, Lydiáq;. Cappadocius panis mollis intelligitur, cuiuſmodi in Cappadocia fieri conſuerat. Eum Syri Lachman uocant. Heptacometas inuenio dici Barbaros quoſpiam ad Ponti regionem, eos Scythicum montem incolere, Stephanus putat. Cydiſſam hunc intelligit Strabo. Agreſtis naturæ exuperantia hi præcipue celebrantur. Nonnullis eorum ſuper arbores degentibus. Alijs uero in turribus. Vnde & Moſynœci quoq; nuncupantur. Quippe Moſynos turres dicunt. Sunt ex Græcis tamen, qui Moſynos pro ligneis malint domibus accipere, ſicuti Apollonij interpretes. Ad quod alluſerit Poeta ipſe, cum inhabitare illos dicat, ὑλήεσσαν γῆν id eſt nemoroſam terram. Sicuti animalium ſepta, tectáq; dicuntur Stathmi, atq; item Zooſtaſia, & omnino agreſtes domus uocantur Stathmi. Apud Homerum in Odyſſea, pars ianuæ ita nuncupat, Paraſtada appellauit Tragicus Poeta. Sunt & in hiſtoria Stathmi, quos intelligunt loca quieti præſtituta iter agentibus. Allagas uocant alio uocabulo. Sic interualla locorum ſupputari Stathmorum numero aduertimus. In eodem mundi ſitu habentur & Tibareni, nam Tibarenida terram nuncupat Argonauticon ſecundo Apollonius. Iuſtiſſimos dicunt hos. Nec prius prælio congredi cum quopiam, q̃ diem, locum horam ex fide hoſti denuntiarint. Memorabile eſt, quod Nymphodorus ſcriptis mandandum, cenſuit, ſiquando pepererint inibi mulieres, uiri in lectulis decumbunt, ut puerperæ apud nos, illis curioſe uxoribus præminiſtrantibus. Tibarenos Ephorus ſcribit luſum amplexari imprimis, ac riſus, quod in ijs maximam felicitatis partem arbitrentur conſtitutam. Moſynœcorum è lignis deſilientium in peregrinos prætereuntes aſſultatio ſanguinaria gentis truculentiam amplius infamat. Quin & in tam alta barbarie ſceleris tamen intellectus eſt. Naſcitur in Heptacometarum arboribus mellis genus medicati. Eius uirus hauſtum ſtupidos facit, externatq; mentem. Hoc genere tres Pompeij cohortes ad internitionē cōtrucidaſſe illos, cōſtat, infeſtis animis eiuſmodi potū ꝓpinātes.

¶ Indorum ueterum, ac recentiorũ ritus. Arbor Tala. Herculem coli ab Indis gigantis nomine. Philoſophorum genera duo. Animam qui primi immortalem aſſeruerint. De Columbis Melinis, & Nymphis Meliadibus. CAPVT XXXI.

INDOS ueteres ante, q̃ in eos expeditionem iniſſet Liber Pater, nō alijs ferè cultos moribus fuiſſe, perhibet hiſtoria, quàm Scythas. Nullæ ergo illis domus, nullæ urbes, nec immortalium Deorum templa erant. In plauſtris tranſmittebatur uita non alia, quàm nomadica, nulla ſacrorum cura. Non aliunde integebantur corpora, quàm ex occiſarum in uenatu ferarum pellibus. Alimenta ſuggerebat arboris cortex, quæ illarum gentium uocabulo Tala nuncupatur, in cuius faſtigio prodeunt uelut cucurbitulæ agreſtes, cuiuſmodi in palmis conuiſuntur. Nec non ferarum incocta caro. Diu uero poſt cōmeante illuc cũ exercitu Libero Patre, & inædificatæ urbes ſunt, ſancitæ leges, templa quoq; ſtructa Dijs. Vini item ratio, ac ſerendi præmonſtrata illis. Armorum ſcientia tradita, ſed & unguentorum, ac ſatyricæ ſaltationis, quam Cordaca dicunt. Herculem quoq; Indiam appetiſſe, conſtans fama tenet, & autor probat Megaſthenes. Proinde ab illis coli religioſius, uerum gigantis nomine. Iuſtitia inibi adeo ſancta, ut proditum monumentis ſit, Indos exteras gentes nunquam bello appetiſſe, nequid parum iuſti interim admitteret̃. Sepulchra illic defunctorum honori nulla. Quando uirtus, & uitæ integritas propagandæ memoriæ amplius ſufficiat. Memorabile illud eſt, Indiam eſſe prorſum ſeruitutis expertem, nemo enim ibi uel indigena, uel externus ſeruitutem ſeruit. De Lacedæmonijs ſi Helotas modo exemeris, id ipſum quoq; narratur. Indos in ſeptē diſtribui ſpecies proditum ſcimus, principe loco Philoſophis conſtitutis, quibus una tantum ſacrificula incũbit cura. Interim uero & diuinacula, quando uis hæc non alij ferè contingere creditur, q̃ ſapienti. Siquem præſagia ter fruſtrentur, ſilentij perpetua mulcta irrogatur. Secundo loco agricolationis periti, tam à cæteris feriati, ut inter congredientes acies, uolantia tela, armorum ſtrepitum nihilominus omnis expertes curæ iniuncta ſibi munia obeant, nec laceſſantur uel minimo. Inſequuntur hoſce pecoris magiſtri. Mox & opifices, inſtitoreſúe. Quinto ſtatuunt loco bellandi peritos, & armis tantum innutritos. Ab ijs uiſuntur, quos

tur, quos dicere Epiſcopos recte poſſumus. Horum uero muneris eſt, quid in quaq; geratur parte, peruigili cura explorare, ac mox Regi inſinuare, uel magiſtratu fungētibus, ſicubi regia abſit poteſtas. Mentientibus mulcta irrogatur grauis. Sed necdum deprehenſus proditur quiſpiam. Poſtremo habentur, qui iuſtitia culti imprimis, ac ſapiētia ſuper Rep. cum Rege, uel magiſtratibus capita conferunt. Per cōnubia porrò genera promiſcere nefas, in ſua ſe pellicula, intráq; modulum proprium cōtinere ſe, cogitur unuſquiſq;. Philoſophia tantum neminem diſcludit. Mores gentis priuatim relatu haud indigni. Carbaſis talaribus corpora conuelantur. Soleis præmuniuntur pedes. Caput linteis globatur. Inaures propendent, ſi opulētiores ſint, Elephantini. Sed aureis ornamentis nec lacerti carent, nobilioribus præſertim. Capilli cura non negligens, detondent tamen rarius. Mentum quoq; illis intonſum, facie reliqua ſpecioſius leuigata. Sed illud anxie inficitur, nec fuci uniformi genere. Furti ſe alligaſſe, ſcelus apud eos nefarium. Literas prorſum ab Indis ignorari, plæriſq; proditur. Proinde legibus uſos nō ſcriptis, ac memoriæ præſidio cuncta diſtribuiſſe. Alicubi tamen reperio in Sindonibus ab illis ſcriptitatum. Verum elementis haudquaquam peregrinis uti. Simplicitatis, ac parſimoniæ argumenta plura. Lis apud eos rara. Teſtibus nō indigent, aut obſignatione ulla. Fide plurimum tractantur omnia. Nec domui aſſeruandæ curioſius intēdunt. Vinum neſciunt, præterq; diuinæ rei cauſa. Potus illis ex Oryza. Ex ordeo ferè cibus. Sunt qui Indos eſſe Philœnos, id eſt uini amatores eatenus prodant, ut Calano moriente, præter Gymnica & Muſica ab Alexandro propoſita certamina, etiam Acratopoſiæ, id eſt meraci potus ſit inſtitutum, in quo Primas occupanti talētum foret præmium, Secundas autē minæ triginta. Tertias decem. Mortuos uero inibi ſtatim quinq; & triginta. Mox etiam ſex. Qui plurimum bibit, ac uicit, Meri Choas perſiccauit quatuor. Nomen homini Promachus. Sed hunc cur miremur? cum ab hoc aditu laudis ne philoſophi quidem abſtinuerint. Quando tyranno Dionyſio in feſto, quod Choes dicitur, aureæ corollæ præmium ei proponente, qui uini choam hauſiſſet primus, Inſigne id Xenocrates arripuit. Sed Indos repetamus. Incolumitatem exercitio quærunt, & perfrictionibus. Adhibentur Strigiles ex Hebeno præcipue corporum expolitioni. In qua deprehenduntur curioſiores ſuperſtitio illa in ſacris plurima, non iugulandi, ſed uictimas præfocandi. Nequid deminutum honori diuino cedat. Indos uero hoſce imprimis deos eximie uenerari, Iouē pluuium, Gangem flumen, & indigetes Genios. Si à rege abluātur capilli. Feſta dies agitur, mittunturq; dona ampliſſima, geſtiente unoquoq; opes ſuas certatim oſtētare. Sūt qui à ſapientibus eorum deos credi putent, quicquid colere adorti ſint, præcipuéq; arbores, quarum oblæſio capite expiatur. Lunæ curſu tempora metiuntur, nec ut plæriq; orbe ſyderis pleniore, ſed ubi curuari cœpit in cornua. Indos philoſophos ſunt qui bifariam partiantur. Vt alios Brachmanas nuncupent, quos & Brachmas uocant. Alios uero Germanas. Brachmanum placita eſſe, uitam præſentem credi oportere ueluti conceptum uitalem. Mortem uero egreſſum ad ueram, felicemq; ijs uitā, qui recte fuerint philoſophia imbuti. Propterea meditatione multa ad mortem inſtrui. Item mundum habere tempus initiale, tenderéq; in interitum. Eſſe quoq; globatum forma. Deumq; uniuerſorum opificem, moderatoremq; per cuncta meare. Mundi exorſus eſſe ab humectationis elemento principe. Rurſumq; præter elementa quatuor, quintam haberi naturam, unde cælum promicuerit, & tot, tantorumq; ſyderum præſignes, collucenteſue oculi. Chaldæos, & Indorum Magos humanam animam eſſe immortalem, primos omnium tradidiſſe, Pauſanias monumentis prodidit, quos multi præterea Græcorum ſint inſecuti, imprimis autem Plato. In philoſophiæ communionem uxores non admittere. Ne ſi improbiores paulo natura comperiantur, arcana rerum prophanis infundant pectoribus. Si uero ad bonitatem factæ, ne à uiris diſcludantur diuertantq;. Siquidem quibus uoluptas, dolor, mors contemptibiles fiant, non facile ſeruitutem concoquere. Hoc genus eſſe dijs amicum, Hierocles ſcribit, ſoliq; deſponſos præcipue. Ab omniq; abſtinere Chreophagia, id eſt carnis cibo, uictuq;. Agere item uniuerſum tempus Hypæthrios, id eſt ſubdiales, ac ueritatem amplexari præcipue. Lineis contegi amiculis, quæ certo nentur è lapidis genere, ignibus inuicta, ſed quæ nec perpurgentur aqua, uerum ubi ſordes inſederint, in flammam coniecta ſplendeſcunt. Ex Germanis uero cenſeri eos honore præſtare.

præſtare, qui ſyluicolæ dicantur. Vini, Veneris, ac omnino humanioris uictus expertes. Ab ijs proxime coli medendi peritos. Quorum philoſophia circa humani corporis cõtemplationem diſtringatur. Verum non aliunde peti medicamenta ferè, quàm ex uictus ratione. De Indis illud amplius, mulieres alioqui pudicitia celebres, elephanti tamen pretio oblato, amatoribus pudorẽ ſubſternere, nullo inde præflorate famæ diſpẽdio. Quin laudi facinus ducitur, quod tanti earum forma cenſeatur. Nuptiarũ ritus non ferè alius, quàm ut ubiq; ferè dotis lenocinium abiungatur omne. Virgines cum eſſe nubiles cœperint, in publicum à parentibus producuntur. Accurente, ut aſſolet, multitudine, libera illis datur optio, è iuuenum turba uirum ſibi ſeligẽdi, quem uirtute aliqua inſigniter præſtantem putent. In Indis porrò traduntur enaſci Columbæ, ut Aelianus inquit uariæ hiſtoriæ primo, μήλιναι τὴν χρόαν, id eſt melini coloris, de quo Hermolaus aliqua. *Sunt* tamen & Nymphæ dictæ μηλιάδες. Nam aſtragali etiam μῆλα dicuntur. Indos fuiſſe hominum primos, probabile Pauſanias habet, ſi areſcente mole terrena, ſolis ui enatum prodijt humanum genus. Fuiſſe item cæteris longe proceriores, uel Orontis argumento, qui Indorum generis eſt creditus, Oraculi Clarij teſtimonio, *Syris* conſulentibus, cadauere comperto in Orontis fluuij alueo, cubitorum undecim, & amplius.

¶ Taxilitarum mores perabſurdi in filiarum nuptijs. Carmanorum ritus.

CAPVT XXXII.

SED ENIM, quæ de Taxilitis memorantur, etiam ſi perabſurda prorſum, & quæ uix impetrent fidem, à plæriſq; cenſebuntur, nihilominus tam honeſte prodi, a nobis poſſe adiudicauimus, quàm prodita ſunt, autori præſertim graui, & cui propemodum diſpudeat non adcredidiſſe. Eſſe uero in Indici tractus urbem Taxilam, ex Strabone, Stephano, cæteris ferè, notiſſimum. Inibi ergo fortunæ tenuioris homines, inopia premẽte, filias habentes illocabiles, ut quoquo poſſint, foras tamen obtrudant, ætate florem attingẽte, productas in foro ſtatuunt, incinentibus tubis, claſſicisq;, quibus alias cani bellicum, moris eſt, affluente paſſim multitudine, adeunti propius puella corporis poſtica reuelat, ingeritq;, mox & antica. Si hac ratione non diſplicuerit, nubit. Traditur & illud, functos fato uulturibus obiectari. Sed & uxores in multorum uenire participatum. Carmanis id ineſſe peculiare, ſcribunt Græci, ut in conuiuijs percuſſa faciei uena, profluentem inde cruorem uino cõmiſceant, atq; propinent, amicitiæ finem ſtatuentes, ſanguinem guſtaſſe mutuum. Mox uero unguentis caput collinere, repercutiendis uini exhalationibus.

¶ Sogdiorum iuuenum admirabilis animi magnitudo. CAPVT XXXIII.

SOGDIANAM eſſe regionem, tradũt Coſmographi, propè Bactrianos, cuius incolæ dicãtur Sogdij, uel etiam Sogdi. Eſſe uero locorum plæraq; inculta, & habitatoribus uacua. Cuiuſmodi fuerint incolarum mores, uel uno retegi argumento facillime poteſt. Cum in eo ſitu res gereret Macedo Alexander, producti ad eum ſunt Sogdij ad. XXX. ferè numero captiui, ut facile apparuit, & nobilitate præſtantes, & corporis robore haudquaq; inter poſtremos. Iuſſerat eos ad ultimũ abduci ſupplicium rex, id ubi animaduerſum ab eis eſt. Putares emiſſos uinculis domeſticum repetere ſolum, maxima alacritate pæana patriũ, adhibito & modulatiore corporis motu, more choreas ducentium, recinere adorti ſunt. Renuntiatur id Alexandro. Qui mirabundus, ſupereſſe cuiq; tantum animi, tantumq; elatæ mentis, ut mortis horrorem non cõpaueſceret, ſcitari ab eis perexit, quæ nam lætitiæ tam importunæ, tamq; inopinæ ratio foret. At illi nõ alia inquiunt, ratione geſtimus, quàm quod terrarum principis imperio fatalem, deſtinatumq; ſibi eſſent ſubituri diem. Quacunq; occaſione alia morerentur, conſueta cæteris perturbatione ſortem oblatam fuiſſe laturos. Nunc, ut fortes addecet, mortem eſſe ſibi in uotis, Proindeq; cantu, lætitiaq;

tiáq; laſciuire. Tum tanta animi magnitudine uerſus in ſtuporem rex, cupio inquit, noſſe,an ſit uobis optabilis uita citra ullas inimicitias meas? At illi, nunquam inimicos egimus,uerum nos cum hoſtiliter inuaderes urens,uaſtanſq; omnia, hoſtiliter occurri- mus uim repreſſuri. Quod ſi benignitate potius,quàm diuexatiõe,certare nobiſcũ per- rexeris,dabimus operam,ne officiorum uiciſſitudine ſuperemur. At rex,uerum quibus obſidibus pollicitationes obfirmatis? Vitam inquiunt,quam cõtribueris beneficio tuo, fidei,conſtantiǽq; pignori obijcimus,reddituri,quandocũq; reflagitaris. Hiſce uero illi conditionibus emiſſi,quam dederant fidem,obſtinatis animis egregie præſtiterunt, po pulares ſuos ſynceriter Macedonibus conciliantes.

¶ Aſſyriorum ritus. Diſtinguantur'ne à *Syris* Aſſyrij. *Syrorum* item mores, & Phœ- nicum. A quibus inuenta primum Aſtronomia, Arithmetica, Geometria. Iamblichus, Adad, & Adargatis. Virgo cæleſte ſignum. Chalcidica pocula. *Siriaſis* quid. *Sirrũ*. *Sir- rus*, *Sir* Ciui.

CAPVT XXXIIII.

ASSYRIORVM mores magna ex parte Perſici ſunt. Illud peculiare,ut ei negotio deſtinati Triumuiri,integritate conſpicui,& nobilitate præſtan tes ea maxime ratione iam maturas uiris puellas cõiugio peruinciant, nã productas palàm,cõuocata per præconem multitudine,locare ſe eas uel- le,pronuntiant,remq; peragunt,ut quæq; dignitate præcellit,ita elocantes principe loco. Babylon uero,quæ fuerat Aſſyriæ caput, cur ab Hieronymo purpurata dicatur meretrix,& de mulierum eius loci impudicitia,ſubſtrato hoſpitibus pudore,ali bi opinor,uberius explicatum. Mos uero genti ille peruetus,ægrotos in uijs proponen di,exquirendiq; à prætereuntibus,an morbo id genus remedia norint. Etenim nemo tã improbe malus fuerit,qui ſciens non grate impertiatur. Coma illis haud ſanè magna. In manu inſignis ſcipio eſt, prominet è faſtigio malum,uel roſa,aut liliũ, uel omnino eiuſ- modi quippiam. Mortuorum luctus inibi,qualis ferme in Aegypto. Defunctus eorum melle conditur,& cera. Aſſyrios præterea in prælijs capita ferreis præmunire galeis bar- barico conſertas ritu,ut penetrare eas,nõ uſquaq; fuerit prõptum. Clypeos porrò ge- ſtare,haſtaſq;,& pugiones Aegyptijs perſimiles,clauas item ligneas ferro inductas, ac lineos thoraces,autor Herodotus eſt. Sed addit, *Syros* à Græcis nuncupari. A Barbaris Aſſyrios,in quis uiſantur & Chaldæi. Porphyrio,& Acron,quæ nũc inquiunt, *Syria* eſt, olim adiectione ſyllabica uocabatur Aſſyria. Stephanus Babylonium tractum Aſſyriæ nomine intelligit,quanq; & Aſſyrios alteros ſtatuit,quod Xenophon item primo rerũ græcarum facit, *Syris* adiacentes. Diſtinguit & Strabo,& alij plures. *Syrorum* gentem eſſe natura leuem,obſeruauimus,adq; nouandas res procliuem. Eſt & Ludis,celebritati buſq; adeo deditum genus,ut Antiocheni,quorum & maxima, & feliciſſima urbs eſt, toto ferè anno tum in urbe,tum in ſuburbijs non aliud impenſius curarent,ꝙ ludos,& fe ſta. Hiſtoriarum quoq; ſextodecimo Poſidonius, *Syrorum* inceſſens delitias, oleo per- ungi eos pretioſo arguit,liniq; unguentis,diei partem maximam in Grammatijs (ſic au tem cõmunes uocant cõcœnationes) cibis ſaburrari,& potu. At M. Cicero,qui fuit Ora toris pater,Romanos *Syrorũ* uenalium eſſe dicebat ſimiles. Nam ut quiſq; optime græ- ce ſciret,ita eſſe nequiſſimum. In *Syria* inquit Vlpianus digeſtis de cenſibus, à quarto- decimo anno maſculi, à duodecimo fœminæ uſq; ad. LXV. tributo obligantur. *Syros* præterea fortunam impenſius colere,Pauſanias tradit,cuius ſimulacrum apud Orõtem concinnarit Sicyonius Eutychides. Sunt & *Syri* ad ioca,& cauilla imprimis factum ge- nus. Sed & cultui diuino non incurioſe mãcipatum, Proinde in ſyluis Papinius. Quod ramis pia germinat Damaſcus. Inceſſitur tamen *Syrorum* gens, ut mortalium auidiſſi ma,ſicuti Hieronymus inquit,necnon uafritia nimis ſolers, atteſtante id ipſum adagio ex Sudæ monumentis. σύροι πρὸς φοίνικας. Hoc eſt, aduerſum Phœnices *Syri*, ubi uer- ſuto imponere ſatagit uerſutus, Sunt enim in *Syria* Phœnices quoq;. Fuere item *Syri* quãdoq; in hortis operoſiſſimi, quod Plinius ſcribit, producta inde parœmia, multa *Sy* rorum olera. Phœnicum laus peculiaris in nauigandi præſtantia, & purpuratũ piſcatu,

quando

quando tyriam præſtare cæteris purpuram perhibent. Sidonij uero muneris à nonnullis creditur Arithmeticæ, ac Aſtronomiæ excogitata ratio. Quoniã nauigantibus utraq; peraccõmoda. Sicuti Geometriam ad Aegyptios reijciunt, ob agrorum menſus identidem neceſſarios, nunq̃ non collimitijs pereuntibus, Nili exuperantia oblimatis metis. Traditur illud quoq;, uetera de Atomis placita à Mocho Sidonio propagata primum. Deum uero Aſſyrij, quem ſummum habent, ac maximum uenerãtur, Adad, uerbo gentium illarum proprio, nuncupant. Significat autem non aliud ferè, q̃ unum. Adijciunt & Deã nomine Adargatin, ſiue ea ſit etiam Atergatis, quod alibi indicabit. Omnia horum numinum poteſtati ſubiecta, opinantur, Solem interpretati, terramq;. Argumento eſſe, quod Adad ſimulacrum inſigne radijs cernatur proclinatis, ceu uirtutis cæleſtis uehiculum illi ſint in terrenã adeuntes molem. Schematiſmo autẽ diuerſo terræ, ſeu Adargatis imagunculæ confingebantur, in ſublime radijs ſurrectis. Quod cæleſti affluxu ꝓgerminent cuncta planè de terreno, uelut fermento, Cõmeminit deæ item Baſſus in cõmentario, quod in Germanici Phænomena concinnauit, ubi de Erigone mentio eſt, cuius ſit leonem inter, libramq; domiciliũ. Virginem inquit, dici Cererẽ, arbitrati ſunt plæriq;, ſpicarum, quas tenet, indicio. Alij Adargatin malunt. Sunt qui & fortunam, quoniã ſine capite aſtris inſeritur. Obiter uero ſciendum, à Nigidio Figulo iuxta M. Varronẽ doctiſſimo, Virginem dici iuſtitiam, uel æquitatem. Ex Chalcide porrò Syriæ ciuitate, à Monico Arabe condita, propagatus creditur Iamblichus, philoſophiæ myſterijs copioſe imbutus. Illud obiter adnotarim, ambigere Euſtathium ab utra Chalcide ducãtur pocula dicta Chalcidica apud Comicum. Syriaſis ad Syros pertinet nihil. Eſt enim eo nomine cerebri inflammatio, & panniculorum, quos uocant μήνιγγας, Autor Paulus. Sirrũ nuncupant ſubterraneam foſſam, id eſt cuniculum, λάκκον item dicunt. Sed & excauatio, in quam ſemina deponunt, eodem cenſetur nomine. Vbi recondantur in ſubterraneis frumenta, Sirros intelligit etiam Varro. Sir in Illyrico ciuitas πολυάνθρωπος.

¶ Arabum ritus maxime miri. De ratione ueneni ſcitu non indigna plæraq;. Item de Viperis pulchra. CAPVT XXXV.

ARABVM mores præcipua digni admiratione. Primum fratres honore filios anteire, traditur, quia natu grandiores ſint, Omnium bonorum participes conſanguinei ſunt, qui tamen cæteros ætate præcedit, dominus exiſtit, cenſeturq;. Cõmunis item uxor, immo uero una omnibus. Ingreſſurus ad eam baculum ante fores deponit. Moris enim eſt, ut baculum unuſquiſq; geſtitet. Eo uiſo, reliqui congreſſui parcunt. Illa tamen cum ſeniore noctes agere, dicitur. Cum matre coiſſe, haudquaq̃ cenſetur impium. Deprehẽſum adulterum mors eueſtigio conſequitur. Hic uero non alius eſt, q̃ aliunde genus ducens. Relatu iucundũ in hac mentione, quod ſequitur. Erat filia Regi mira ſpecie inſignis. Erãt & mares filij numero quindecim, quorum ſinguli ardentius ſororem amabant, Proptereáq; non deſinebant per uices ad eam uentitare. Aſſiduis uero illa congreſſibus delaſſata, lepido commento eludere omnes adorta eſt. Bacilla ſibi parauit, nihilo ab eorum bacillis diſcrepantia, cumq; unus ex fratribus forte digrederetur, arrepto, quod depoſuiſſet, baculo. Confeſtim illa compar ſubiecit. Id uidentes cæteri ab ingreſſu temperabant. Ita aliquandiu à Venereis facta quies. Sed cum forte omnes in forum coiſſent, id intuitus ex eis quiſpiã ſororis congreſſum petit. Verum bacillo ante fores animaduerſo ex more, cum fratres alios agere in foro, ſciret, adultero dari operam, coniectans, pergit inde trepidus, & ira ardens ad patrem, quid uidiſſet, quid pro uero afferret, nuntiat. Indignabundus, & minarum plenus accurrit is, baculum uidet, ingreditur, innocentem repperit filiam. Adijciamus porrò, quod notandum cenſuit Vlpianus, Arabum plæroſq; in prædia inimicorũ lapides aggerere conſueſſe, quo ſignificabant, interituros malo leto, qui ea colere adorti forent, inſidijs illorum, qui ſcopulos poſuiſſent, quo fit, ut nemo audeat, crudelitatem ueritus inſidiantium. Id inquit, grauiter perſequi ſolent præſides ad pœnam uſq; capitis. Dignum ſcitu, in Arabia uim balſami magnam ſubnaſci. Amare porrò Viperas tum arboris ſuccum, quo alantur plurimum, tum etiam umbram. Vbi uero Arabibus appetat

tempus balſami ſucculētum excipiendi humorem, Scytalas fert unuſquiſq; duas aduerſum uiperas, quippe inuicem ijs alliſis, ſono illas abigunt. Interfeciſſe nanq; cauent cum primis, balſamo ſacras opinati. Quod ſi quem forte mordicus apprehēderint, fit uulnus, perinde ac ferro illatum, ſed ueneni timor nullus, quando cibis paſtæ odoratis uiperæ uirulentiam letalem alias, mitiore permutant poteſtate. Inſignem quippe uenenis molliendis, uel accendendis uim habent alimenta. Siquidem in Phœnicia compertum, uel halitu modo truculentioris uiperæ pernecari hominem. Quod radicum illic ſuccreſcentiū potentia creditur fieri.

¶ Nabatæorum mores. Nabaten uocari ex adulterio conceptum. Reges apud Homerum ſolitos ſibijpſis ſubſeruire. CAPVT XXXVI.

NABATAEOS eſſe felicium Arabum gentem, omnibus arbitror notiſſimum. à Nabate quodam ſic nuncupatam, Græci ſcribunt, diciq; Nabaten ex adulterio conceptum. Horū continentiā laudibus efferunt celeberrimi autores. Necnon cumulandis, aſſeruandiſq; diuitijs curam exactiſſimam. Illud admiratione nō caret, Mulctam dici publice ijs, qui rem aliquo modo decurtarint, imminuerintue. Augeſcentibus opibus, honor eſt domino exquiſitus. Rara inibi ſeruitia. Miniſteria ex cognatione frequentiora, uel ſibi unuſquiſq; miniſter eſt. Quo more ne reges quidem expertes ferunt, à quibus identidem parari dicuntur conuiuia. In ijs plura duodenis exiccaſſe pocula, ignominioſum. Rex ibi autoritatis adeo dilutæ, ut nō ſibi modo, uerum & alijs interim adminiſtret. Cæterum & Homerici reges eius quoq; modi comperiuntur, ex quo item αὐτοδιάκονοι inueniuntur, id eſt ſibijpſis ſubſeruientes, quando Priamus etiam ἡνιοχεῖ, id eſt aurigatur. Achilles concidit carnes, icit fœdus, immolatq; Agamemnon. Meminit libro primo Athenæus. Nabatæorum ſuſtructiones impendio pretioſæ. Vrbes nullis cōmunitæ mœnibus uiſuntur. Summa enim regioni pax. Equorum, quibus carent, uicem implent Cameli. Perfuncta fato corpora retrimentitiæ ſordis loco illis ſunt. Regium cadauer, ut rite contumuletur in ſterquilinia deiectatur. Sol illis ſacratiſſimum numen. In Arula res illi peragitur diuina, quam in ara excitarint.

¶ Aegyptiorum inuenta. Et eorundem ritus. Calaſiris quid. Laura locus delitiarū. Dulcis cubitus apud Sardis.

CAPVT XXXVII.

QVID VERO de Aegyptiorum ingenijs, déq; eorum doctrina ſentiendum uideretur, abunde alias executi ſumus. Nunc nihilo ſecius prolibabimus quæpiam eiuſdem gentis peculiaria, nequid per incuriam tranſiliamus, uelut conniuentes, quod noſtros libellos adiutum eat. Igitur, quia in artibus reperiendis ſolertem fuiſſe gentem eam, & in cognitione rerū indaganda ſagacem, multi prædicant, compertum in literis id primum, ab Aegyptijs ex cæleſtium rerum ſcientia, & obſeruatione anni rationem excogitatam primo, inde portiones duodecim, quæ de Lunæ nomine Menſes nuncupantur, diſtributam. Græci quidem fuit moris, tertio quoq; anno, ut fieret aptior temporum reſponſus, menſem interijcere, quem intercalarem dicimus. At Aegyptij, re uniuerſa, uti uiſum eſt, comperta certius, ſingulis, quidem menſium tris dierum attribuentes Decadas, euoluto deniq; anno, quinq; etiamnum ſuperadijciunt dies. Traditum porrò, duodecim Deorum rationem ab Aegyptiorum ſcientia Græcos ad ſe corriuaſſe. Proximos item deorū excitaſſe aras, conflaſſe ſimulacra, ac templa conſtruxiſſe. Quin & animalium effigies ſaxis inſculptas oſtendiſſe. Quæ ad gentis mores ſpectant, & inſtituta, à cæterorum ingenijs diſſita longe comperiuntur. Nam taceo illud, ueterum Aegyptiorum alimenta ab herbis petita, plauſtriq; caule, eáq;, quam Agroſin uocant, unde irrepſit mos eadem dijs ſupplicandi. Mox uero ad piſcitium tranſiſſe, ac nonnullos ad carnes, pellibus ad integumenta cor-

porum

porum reiectis. Sicuti ex arundinibus attexebantur domus. Aegyptios Hecatæus Artophagos nuncupat, qui Cylleſtijsueſcerentur. Proditum à ſacerdotibus eſt, à Mercurio deinde Artium, diſciplinarumq; excogitatos modos, Cæterum ferri hæc poſſunt, Illa admiratione non carent. Tenet quippe fama, fœminas inibi negotia obire, Cauponã exercere, ac id genus alia pleraq; peragere. Viros autem domi ſe continere, quæ alias muliebris cenſentur muneris, tractantes. Onera item capitibus geſtare, uirorũ eſt. Humeris autem fœminarũ. Veſicæ retrimenta reddunt Fœminæ ſtantes. Ciborum ſuperfluitates intra domeſtica conſepta excernuntur. Veſcuntur in propatulo, uijſq;. Sacerdotium nullum adit mulier. Virile habetur id. Maribus parentes alendi neceſſitas nulla. Filiabus autem ſumma. Scribunt nõ uti nos, à ſiniſtro in dextrum pergentes, ſed ediuerſo. Prædicant tamen ipſi, Nos in ſiniſtrum produci, ſe uero in dextrum. Literæ eorum bifariæ ſunt, ſacræ, ac populares. In deorum cultum præter cæteros ſtudio feruntur exuperantiſſimo. Virilia circumcidere, non diffitentur, ſed rationem promunt, ut mundiores ſint. Sacerdotum tota leuigantur corpora, omni prorſum decuſſo pilo, nequid ſordium ſe proferat in re diuina. Amicula linea ſunt, calcei papyracei. Alijs uti nefas. Aegyptiorũ Dij uniuerſim quidẽ Iſis, & Oſiris, quem Bacchum intelligũt. Seorſum uero & alij plures. Nã apd' Thebas arietina facie coli Ioue tradit, quod Herculi ſeſe ita uiſendũ præbuerit, ut arietis detruncati pelle corpus obſepſerit. Quia uero Ioue Aegyptij Ammonem dicunt, inde Ammoniorum, quos Aegyptiorũ, atq; Aethiopum colonos prodidere, cognomẽ celebratum, ſimul & Oraculi apud eoſdem uulgata fama. At Mendeſij inter octo deos Pana connumerant, quos priores duodecim illis opinantur. Eius ſimulacrum caprinam præfert faciem. Crura uero hircina ſunt, non quia talem arbitrẽtur eum, ſed ueritatis arcanum myſtico adumbratur uelamento. Aegyptiace uero Pan dicitur Mendes, quo nomine Hircus item deſignatur, quanq; eſt quoq; in Thracia ciuitas Mende, uel Mendis, ut eſt apud Apollodorum, unde Mendæum uinum. Sunt & in Sicilia propè Palicos Mendæ. Suilli pecoris apud Aegyptios deteſtatio ſumma. Argumẽtum euidens, ſi quis tranſeũter ullo modo belluam attigerit, eueſtigio cum indumentis omnibus in flumine abluitur. Propterea inibi Subulcis interdicit templis uniuerſis nec per connubia quiſpiam cum eo genere affinitates conciliarit. Animal id nec dijs immolatur ullis, præterq; Libero, ac Lunæ. Niſi ubi plenam uiſitationem illa facit, liberũ enim tunc ſacrificium eſt, nec Suillam carnem à menſa reijciunt. Maximus apud eos ſenectutis honos. Veſtes non aliæ magnopere, quam lineæ, circa crura ambitu extremo fimbriatæ, quas Calaſiris uocant, quanq; ibidem Calaſiries item pugnatores uocantur. Sicuti etiam Hermotybies. Laneas ueſtes intuliſſe templo, profanum. Scelus item, inuolutum ijs cadauer condidiſſe. Aegritudinum ibi non unus eſt medicus, ſuus eſt unicuiq; morbo deſtinatus. In funeribus is irroborauit mos, ut decedente aliquo, caput ſibi muliebris familia, & uultum deformet luto, excurrat deinde per urbem, ac ſe plangat. Conuerberantur & uiri renudatis pectoribus. Salinarijs mox condiendum traditur cadauer, cum odoribus, tum etiã ſale. Muliebre corpus domi diutius aſſeruatur, ne Venerea fœditate à Salinarijs inquinetur, quod experimento cognitum quandoq; eſt. Vnguenta Aegyptijs, præſertim in paluſtri ſolo, ex Sillicypriorum fructu, ipſi appellant κίκι. Cogebatur Aegyptiorum unuſquiſq; deſtinato magiſtratui, quo ſe artificio tueretur, palam facere, Quod ſiquis ementiretur, morte luebatur mendacium, Eam legem ad Athenienſes quoq; tralatam à Solone, autor Diodorus prodidit. Poſtremo nec illud ſilentio inuoluendum, In numeroſa Aegyptiorum regum ſerie, mandatum literis, etiam fœminas quandoq; regnum tenuiſſe. Ganeata eorundem cibaria literis commendarũt multi, Sed palam facit hiſtoria potiſſimum, qua proditur memoriæ, aduerſus Perſarum regẽ Ochũ expedito cum exercitu irruiſſe Aegyptium regem, moxq; à Perſis ſuperatum. Cum ab Ocho tractaretur humane, etiam menſæ adhibitus, ridere perexit perſicã lautitiã, ut tãto principe indignam prorſus. Acſi collibeat inquit, noſſe, cuiuſmodi eſſe deceat feliciũ regũ mẽſam, imperato meis olim coquis, cœnã parent Aegyptiã. Cũ adnuiſſet Ochus, atriſiſſetq; plurimum id genus condimẽta, Malũ male inquit, o Aegyptie diſperdant te dij. Qui hiſce neglectis, uiliores affectaſti dapes. Fuit apud Alexãdrinos locus Laura noie, in quo oim, quæ ad delitias ſpectarent, uiſebat ſoꝝ, ſicuti fuit apd' Samios Laura

quoq;, Polycratæ tyranno ſtruente, ut apud Sardis qui eſt, dulcis cubiti exhiberet imaginem, Lydorum imprimis molliciem amplexatus.

¶ Aphrorum ritus diuerſiſſimi. Necnon de Carthaginienſibus. Ammon Iupiter unde. Parammon Mercurius. Gorgia quid. Gorgones animalia. Boues retro paſcentes.

CAPVT XXXVIII.

APHRICAM eſſe hominibus fœcundiſſimam, autor probat Herodianus, proinde gentes diuerſiſſimæ in eadem, & moribus maxime miris. Nobis omnia conſectari, non eſt cõſilium, cum delectu curioſo, quod hactenus, fecimus, paucula ex ſtrue cumulata præcerpemus. Aphricam M. Tullius omnium uocat prouinciarum arcem, natam ad bellum contra urbem Romanam gerẽdum. Adyrmachidas ad Aegyptum uergentes eiſdem ferè uti moribus accepimus, quibus & Aegyptij narrantur imbuti. Vxoribus in utroq; crure armilla ineſt ærea. Caput inſigniter comatũ. Si quos, uti aſſolet, pedunculos cœperint, præmordent, ac mox abijciunt. Virgines iam maturas uiro aſtituũt Regi. Quæ præcipue illexerit animum, præfloratam dimittit. Naſamonum ſingulis de more adſunt uxores plures, cum quibus uel palàm congredi, receptum apud eos eſt, prius ſcipione prætento. Nuptiali cœna diſcumbentium ſingulos, adit noua nupta Veneris gratia. Congrediuntur illi, domo allatum donum contribuentes. Sicubi iuſiurandi uſus ueniat, cõcipitur id per uiros, qui olim apud eos plurimo uirtutum ſplendore enituerint. Affuſis precibus ad maiorũ monumenta, futurorũ ſcientiam aucupantur incubantes manibus. Fidei ſanctio maxima, inuicem ſibi idem propinaſſe poculum. Cuius ſi inopia fuerit, è cinere idem petitur argumentũ. Scatet feris Garamantũ ſitus. Tenet conſtans fama, auerſari eos hominũ cõmercia, immo uero etiam aſpectum fugitare. Arma illis nulla, quando nec tueri quidem ſe audent. Macas memoriæ proditum eſt, ſumma capitis curioſius deradere, relictis in meditullio capillis, quos ſuccreſcentes circũtondent eadem cura. Poſſent uideri ſacerdotes noſtri ritum inde mutuati, niſi quod capitis corona ex Romanæ eccleſiæ inſtitutione regnũ prætert, quod in Chriſto expectatur. Capillorũ uero decuſſio temporaliũ indicat bonorũ depoſitionem. Gnidanũ uxores fimbriarum copia perſtrepunt, pretium id concubitus eſt, quo pluribus quæq; uiſatur exculta, eo plauſibilior eius forma cenſẽ, ceu quã adamarint innumeri. Machlyes comã in occipitio connutriunt. Auſes uero Capronas è fronte demiſiſſe, gaudent. A uirginibus honori Mineruæ, quã indigenã arbitranẽ, certamen editur quotannis, arma lapides ſunt, fuſteſq;, ſiqua ex ictu deceſſerit, falſa cenſetur uirgo. Quæ omnium præſtantiſſime depreliata eſt, à cæteris græca condecoratur armorũ facie. Subuehiturq; curru per Tritonidis ambitum paludis. Putãt uero Mineruam Neptuno prognatã, & palude eadem. Coargutã uero grauius à patre, indignabundamq; inde, adoptandã ſe Ioui inſinuaſſe. Promiſcuus porrò illis, ac ferarum prorſus more paſſiuus cũ mulieribus congreſſus. Troglodytas Aethiopum inenarrabili pedũ celeritate mirantur rerũ conditores, non articulatior illis uox, Verum qualis in Veſpertilionibus inauditur, ſtridor. Cibus non aliunde, ꝙ ex ſerpentibus, lacertiſue, ac omnino reptili genere. Libycũ uero inſtitutũ id item eſt, ut quos in uenatione, uel pugna elephantes attriuerint, magnifice ſepeliant, ac hymnos præterea concinant. Quorum id ſit argumentum, ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι τοὺς ἀντιπάλους γενομένους θηρίῳ τοσούτῳ, id eſt uiros eſſe bonos, qui tam atroci belluæ exaduerſum ſteterint. Quod mors glorioſius comparata ἐνδάξιον ſit τῷ θαπτομένῳ. Atlantes proprijs carere nominibus tradunt, ſolos hominũ, quod nobis compertum ſit. Hoſce memorant orientem execrari Solem, ac omnifariam ingerere conuitia, quia ipſos perurat, & inutilem reddat regionem, caloris exuperantia ambuſtã. Aphris porro paſtoribus mos ille uetus eſt, quadrimis filijs uerticis uenas, aut etiam temporum, lana, quam ſuccidam dicimus, adhibita, inurere, compeſcendis è capite fluctionibus. Propterea'q; inter omnes proſperiore uti ſe putant ualetudine. Ac re uera eiuſmodi cõperiuntur. Quod ſi amburendis uenis forte ſpaſmo corripiantur pueri, inſperſam Hirci urinam, præſentiſſimum malo remedium, arbitrãtur. Aphras mulieres ſuper ueſtẽ nudas geſtare Caprarũ pelles fimbriatas, ac rubrica litas. Vnde apud Græcos defluxerit Aegidis appellatio. Quadrigarũ itẽ morẽ indidẽ in Græciã demanaſſe, ꝓdũt.

Sepeliendi

Sepeliendi ritus à Græca non ita abiungitur conſuetudine. Riſu non caret, quod in more Naſamonibus eſt, Qui ſedentium habitu mortuos aſtituunt, id ipſum & inter moriẽdum curioſius attendentes, ut ſedẽtes expirent. Ammon celeberrimum eſt Libycis numen, cui de Paſtoris nomine à quo illi primo erectum ſimulachrum eſt, appellationem factam, in Meſſeniacis rebus autor Pauſanias eſt, Sicuti Babyloniorum Belus ab Aegyptio quodam Belo creditur nuncupatus. Scitu uero dignum, dici non Iouem modo Ammonẽ, ſed & Ammoniam Iunonem. Quin & Parãmon Mercurius colebatur in Libya quoq;, ſed ita, ut Helei in Peloponneſo eiſdem pariter rem obijſſe diuinam memorentur. Maxyes in parte capitis dextra comam enutriunt, in ſiniſtra decutiunt. Minio liniunt corpora, ſeq; à Troianis propagatos, fabulantur. Oblinuntur colore eodem Zygantes, quibus ex ſimijs alimenta ſunt. T. Liuius perfidiam Pœnis attribuit, quam uel punica maiorem in Annibale fuiſſe, ſcribit. Cicero calliditatem, ſicuti numerum Hiſpanis. Robur Gallis. Artes Græcis. Italis ſenſum. Romanis pietatem, ac religioſis ſapientiam. In Floridis Apuleius Carthaginem miris efferens laudibus, inibi pueros omnibus imbui diſciplinis, ſcribit, quas & oſtentent iuuenes, doceant ſenes, Eſſe porro Carthaginem eius prouinciæ magiſtram uenerabilem, Aphricæ muſam cæleſtem, Camenam Togatorum. Carthaginenſium iuuentutem uidetur non citra probrum Ennius tunicatam dixiſſe, Quoniam primum tunica non uterentur Romani. mox ſubſtrictã admiſerint, breuẽq; citra humerum deſinentem, quam uocant Exomida. Carthaginenſium item mores inceſſit Plutarchus, ut amarulentos, triſtes, ſubditis graues, in terroribus haudquaquam generoſos, in Ira peragreſtes, ac feros, pertinaces in ijs, quæ ſemel complacita ſint, ad luſum, & gratiam immites, aſperoſq;. Illud hic obiter ſubnotarim, Eſſe in Libya Gorgonas animalia κάτω βλέποντα, id eſt deſpectantia ſemper, Ouibus creduntur agreſtibus ſimilia, aut uitulis, ſicuti quidam uoluere. Peſtilens ijs eſt oris halitus, quippe intereunt mox afflata omnia. Sed nec innocentior ab oculis radius manans, ubi concuſſa, quæ à fronte in oculos propendet, coma, ſpectarint aliquid. Cognitum id à Marij militibus aduerſus Iugurtam bellantibus. Eſſe item in tractu eodem Boues Hopiſthonomos. id eſt, retro paſcentes, id exprimentibus cornibus, quæ adnuunt, proclinanturq; in ima, Georgia, id eſt γόργια ad Gorganas pertinent nihil, nam dicuntur eo nomine Dorienſibus hiſtrionum perſonæ.

ℭ Clepſydræ notiones plures. Hydrologium quid. De Clepſydrio item.

CAPVT XXXIX.

CAETERVM relictis deniq; gentium moribus, quos miſcellanea quadã ratione, ac promiſcua, ut ſe inter legendum obtulere, prætexuimus, ad inſtitutum, ueluti poſtliminio redeamus. Atq; illud attingamus primũ, Clepſydram dici quandoq; Aſtronomicũ organũ, horas metiens. Clepſydris inquit Martianus, Lunæ magnitudo cognoſcitur. Hydrologia uidetur appellaſſe Cleomedes in tractatu, de cæleſtium orbium contẽplatione, quibus Solẽ dimetiebantur. Pauſania uero autore, ſcimus in uertice montis Ithomes Arcis Meſſenenſiũ, unde Ithomæa dicantur feſta, Iouis ἰθωμάτα honori dicata, Fontẽ fuiſſe, nomine Clepſydram, in Arſinoen fontem alterum influentem, credo, quia quandoq; exundet, quandoq; deficiat. Fuit & in arce Athenis eodem nomine fons, ita nuncupatus, quod flare incipientibus Eteſijs impleatur, flacceſcentibus autem, deſinat, conſimili ferè ratione, qua Nilus. Legimus & Metichen Scortillum Clepſydræ cognomentũ ſibi adoptaſſe, cũ ad Clepſydram cõcubuiſſet, ac uniuerſa defluxiſſet aqua. Euboli quoq; poema dictum legimus Clepſydram, quod autor prodit Athenæus, Dipnoſophiſtarũ libro tertio ac, decimo. Qui Clepſydræ æqualitatem cuſtodiret, Ephydor dicebaẽ. Quia uero eſt horonomicon uas Clepſydra, hinc præfinito dicentes, ad Clepſydram id agere, pronuntiamus. Hinc Cicero, Cras ergo ad Clepſydram. Clepſydrã graphice Apuleius expingit. Clepſydrij auſcultationes inuenimus apud Philoſtratum, quibus Adrianum tyriũ aſcriptũ refert, ab Herode Attico, tanq; rei maximæ arcanæ. Item Pauſaniam Cappadoca unũ ex ijs fuiſſe ſcribit, qui Clepſydrij participes forent, quos inquit aliqui uocant διψῶντας, id eſt ſitientes. De Clepſydræ porro ratione in Encyclijs Quæſtionibus Ariſtoteles.

ℭ Vocabu-

¶ Vocabulum Lutra quàm uarias recipiat notiones. De Lutrophoris, & corriuatis à Lutra dictionibus. De Aquiminarijs, Aquarijs item, ac Cerere Luſia, & Arione Equo. Nept. & Cereris eiuſdem fabella. CAPVT XL.

LVTRAS ſunt qui in noſtris literis aquas immũdas dici à Græcis, interpretentur, opinor inde adductos, quia Sudas λοῦτρον exponit τὸ ἀπόλουμα τὸ ῥυπαρόν. Sunt & Lutræ fibrorum è genere, quas nunc mari accepimus mergi. Haſce uero etiam Lytras, Varrone autore, dicimus, quia radices arborum in ripa ſuccidant, quis poſſit uideri etiam à luendo Lutra nuncupari, quod aquis ſe lutet, quoniam Enhydris græce interdum nominetur. Elytron uero cruſtam dicunt pennas ſuperuenientem, quaſi uagina incluſas, ut in Scarabeis, nam inde Anelytra dicuntur, quæ detectas habent pẽnas, uti Apes. Luntræ uocantur aues, quæ lauandi uſu non carent, ſicuti Coniſticæ merſantes ſe puluere, uelut pulueratrices. Lutra Græci genere neutro etiam balnea dicunt. Sicuti etiam Lutronas, ut Xenophon. Balnei uero aquam Lutrion, ut Ariſtophanes ἐν ἥρωσι, noua etiam comœdia Lutas. Inuenio & Lutrophorum appellari, qui nouis nuptis lauacra deferebat, Athenis quidem ex Callirrhoe, aut ex Enneacruno, alibi uero undecunq;. Puerum genere propinquiſſimũ eo fungi ſolitum munere, ſcribunt nonnulli. Fœminam uero in eo uſu intelligere uidet̃ Pollux. Quin & in Veneris templo apud Sicyonios uirginẽ, quæ annuo fungatur ſacerdotio, Lutrophoron dici, Pauſanias ſcribit. Nymphica itẽ Lutra fuiſſe dicta, reperio. Erãt & ſui defunctis, qui cælibem trãſmiſiſſent uitam, Lutrophori, id eſt pueri hydriam tenẽtes, qui ſuper monumentum aſtituebantur. Lutra uas item apud latinos. Vnde Elutriatum uellus apud Plinium, quod de uaſe in uas tralatum eſt, quod tranſuaſare item dicit̃, ſed rarius. Elutriare lintea ex Laberio apud Gellium, pro lauare poſitum uidetur. Sicuti Labandria, quæ ad lauandum ſunt data. Putant ex eruditioribus aliqui, à Lura dici elutriare uerbum. Id uero eſt os Culei. Vnde & Lurcones capacis gulæ homines. Apud quoſdam Luter uas eſt, quo miſcetur aqua uino. Eius cõmeminit Hieronymus in Iouinianum. Et quoniam de aquis mentio eſt, Aquarios lego nuncupatos hæreticos quoſdã qui aquam offerebant ſolam in calice ſacramenti. Apud Ciceronem in epiſtolis familiaribus à Cælio concinnatis, uidentur eſſe Aquarij, qui aquam circumferunt uenalem. Niſi ego inquit, cum Aquarijs, & Tabernarijs pugnarem, ciuitatem Veternus occupaſſet. Iuuenalis, Veniat conductus aquarius. Aquaria prouincia in Cicerone aduerſus Vatinium, cura eſt Quæſtoris, præfecti mercibus, quæ mari. uel omnino aquis ſubuehuntur, nequid exportetur. Sed & publicis aquis præfici ſolitos quoſdã ſcimus. De quibus quandoq; ſit Senatuſconſultum factum, ut, cum eius rei cauſa extra urbem forẽt, Lictores binos, & ſeruos publicos ternos, Architectos ſingulos, & Scribas, & Librarios, accenſos, & præcones totidem habere liceret. Hoſce dici quandoq; aquarum curatores animaduerto, interdum & aquarios. Iulius Frontinus. Ille aquariorum tollendus reditus, quẽ uocant punctam. Et mox docet, fuiſſe quendam, qui appellaretur à punctis. Pertinebãt & ad eandem aquarum rationem, qui uocabantur Villici, Caſtellani, Silicarij, Tectores. Sed hæc fermè miniſteria erant. Alibi Frontinus Aquariorum fraudem nominat, quos aquas ex publicis ductibus in priuatorum uſum deriuare deprehendiſſet. Super quare Cælij Rufi edita quoq; legebatur Oratio, cui titulus fuit de aquis, ubi Aquariorum dolo, irriguos agros, tabernas, cœnacula perpetuis ſalientibus coarguebat inſtructa. Vnde illuſtratur Cælij eiuſdẽ locus, de quo diximus. Qua in parte mirari quiuis poteſt interpretum uanitatem, ſæpius in uado hærentium, aut prora illiſa, uel ſuppreſſa etiamnũ naui, uix enatantium. Aquiminaria uaſa apud Pomponium iureconſultum ab aqua deducunt̃, ut ſint ad abluendas manus inſtrumenta. Quæ eſcario argento contineri putat. Scribit Herodotus hiſtoria prima, Aquiminaria duo Apollini delphico fuiſſe à Crœſo oblata, aureũ, argenteũq;. A Græcis περιῤῥαντήρια nũcupari uident̃. Aqualẽ cũ aqua, ubi in Curculione Plauti legimus, notionem arbitror manifeſtã. Aquariũ in Pomp. digeſtis de ſeruitute ruſticorũ prædiorũ, eſſe locus uidetur, unde ducitur aqua in fundum riguũ. Sunt & Aquilices apud Calliſtratum. Luſiam, id eſt λουσίαν inuenio cognominatam Cererem in Arcadia apud Thelpuſam, quod olim ei quærenti filiam congredi concupiſſet Neptunus, id ut uitaret dea pudica in Equã ſe deformauit. Dolo percognito, deus

Equum

Equum induit,ac mox Cererem adijt. Quæ initio factum tulit permoleſte,inde ira deſita,Ladonis aqua expetiuit relui. Hinc producta cognomenta duo,nam Erinnys nuncupari cœpit,quoniam indignari apud Arcadas ἐριννύαν dicitur. Ex ablutione uero Luſiæ prorepſit appellatio. Sunt,qui Luſiæ ibi ſimulacrũ non Cereris eſſe coniectent,ſed Themidos,toto,quod aiunt,cælo aberrantes. Ex concubitu eo natam ferunt puellam, cuius nomen non initiatis enuntiaſſe,nefas arbitrabantur. Natum item equum Ariona. Qua ratione Hippion Neptunum Arcadas putant cognominaſſe primum. De Arione hoc intellexiſſe in Iliade Homerum uolunt,

οὐδ᾽ εἴκεν μετόπισθεν ἀρίονα δῖον ἐλαύνων,
ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν.

Sed & in Thebaide ſic legimus,

ὃς ἄδραστος ἔφευγεν ἐκ θηβῶν εἵματα λυγρὰ
φέρων σὺν ἀρίονι κυανοχαίτῃ.

In Arcadia interluit Gortyna uicum fluuius initio Luſius cognomento,quod natum ibi Iouem abluerint,mox & Gortynius,cuius aqua creditur omnium frigidiſſima.

¶ Alopeciæ morbo unde factum nomen. Hydrocephalæ affectiones. Quid Alopecium. Alopecades. Vulpio. Vulpis fraus. Scolios. Cerdo. Cynalopex. Cinados. Baſſarus. Baſſæ. Alopeconeſus Apollo Epicurius. CAPVT XLI.

ALOPECIAM, morbum inde dici, Galenus arbitratur, cum alibi, tum apud Hippocratem ſententiarum libro ſexto, quia uulpina ſit affectio, Quod approbat item Paulus Aeginita,libro tertio. Vbi in humano capite areas & glabreta capillus deciduus facit. Idem erat Ophiaſis. Sed hæc à ſerpente,inquit Galenus,cui ſubſimilis eſt,nominis rationem ducit. Ex ſucci prauitate utraq; res conſurgit,quemadmodum & Madaroſis,id eſt glabritas. Plura in Cornelij Celſi de medicina libro ſexto. Cæterum quod in Græcis monumentis ad hunc uſum comperi,minime diſſimulandum. Eſt inquiunt, Pathos Pſiloticum, hoc eſt decutiens pilos morbus,Alopecia dictus ex proprietate urinæ animalis eius. Vbi enim Lotium id fuerit affuſum,eueſtigio infructuoſus efficitur locus,areſcentibus herbis,nec ſuccreſcentibus nouis. Morbum hunc inuenio ἀλωπεκίασιν dici quoq;. Verum,uberius ut iſta proſequamur, Circa cutem capitis,inquit Galenus,ſeſe promunt affectiones hæ, μελικηρίς, Meliceris, Atheroma,id eſt ἀθέρωμα. In extimis uero Alopeciaſis. Sunt & Hydrocephalæ affectiones. Earum ſpecies nouimus quatuor, Aut enim coit aqueus humor in cerebri meditullio,& panniculi,aut panniculum inter,ac os,aut inter os, & pericranium,aut in oſſis, & cutis medio. Pericranos inquit in libro, cui titulus, ὅροι ἰατρικοί, Galenus,eſt pellicula neruoſa totum complexa Craneum. Verba ipſius hæc, περίκρανος ἐστὶν ὑμὴν νευρώδης, περιειληφὼς πᾶν τὸ κρανίον. Ambeuntes uero cerebrum panniculi μήνιγγες dicuntur. Eos finit idem σώματα νευρώδη,καὶ ἀρτηριώδη. Lego Alopecia item uulpium luſtra recte dici. Alopecades uero uafer eſt. Vulpionem noſtrates uocãt, & in Apologetico Apul. nam Cicero de Officijs primo,fraudem uulpeculæ attribuit. Vim Leoni. Proinde Lacedæmonius Lyſander, cum ei uitio uerteretur à nõnullis, quod fraude ſubinde agere uideretur,quo inquit,Leonis peruenire pellis non poteſt,uulpinam aſſuiſſe, haud dedecuerit. Huiuſmodi uero uafritie inſignes homines,ac panurgos ex interpretatione Prodi Diadochi Scolios uocat Heſiodus. i. tortuoſos,obliquoſq;,ubi ait σκολιὸν ἰθύνει. Hoc eſt, Scolium dirigit caſtigando,& ad ſimplices reuocat mores. Vulpem porrò dici item à græcis Cerdo,notiſſimũ arbitror,à Cerdoſyne,quæ aſtutia eſt,maxime fallens. Sed & Cerdos aſtutiam indicat uulpinam, Ariſtophanes in Comœdia, cui titulus ἱππεῖς, δόλιαν κερδώ,πολύϊδριν. Hoc eſt, doloſam Cerdo,multiſciam. Philoſtratum quendam laſciuiuſcule ſe ornantem idem Ariſtophanes uocauit κυναλώπηκα, id eſt Cynalopeca,ex cane,ac uulpe concinnata dictione, niſi ad Cynnam ſcortillum referre malueris. Cinados tamen inquit Theocriti interpres, uulpes nuncupatur, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἀναιδῶς, id eſt ab impudenti motu, uel quia doloſe moueatur, Meminit pro Cteſiphonte Demoſthenes. Sunt qui eo nomine feram quamlibet intelligant. Alij paruum

animal

animal genitalia nũc proferens, nunc retrudens, quod Ariſtophanij interpretes adno/tarunt, refert Harpocratio, Cinadion dici à Siculis Vulpem. Eſt item apud Sophoclem Cinados. Eo quoq; nomine Nauis Menelai gubernatorem nuncupatum, Pauſanias ſcribit, cuius fuerit monumentum in promontorio, quod in Laconia uocant, ὄνου γνάθον, id eſt aſini maxillam. In Sudæ lectum monumentis eſt, Vulpem apud Herodotum nũ/cupari Baſſarum. Baſſæ autem locus eſt in Cotylio monte propè Phigaliam in Arcadia. Vbi celebratur Epicurij Apollinis templum, nato inde cognomine, quod in peſtilenti morbo tuliſſet opem. Qua ratione ab Athenienſibus dicitur Alexicacus. Alopecone/ſus uero inſulæ nomen eſt, uelut inquit Stephanus, helleſpontiæ Cheroneſi ciuitas, in/de ex oraculo adepta nomen, ut ibi Athenienſes ciuitatem conderent, ubi Vulpiũ catu los comperiſſent. Eſt & Alopecia inſula Straboni libro decimo.

¶ Aſciam cruribus illidere quid. De Antiphonte, ac Dionyſio. Dolabelláne dicatur, an Dolobella. CAPVT XLII.

ASCIAM cruribus illidere, ex Apuleij doctrina per parœmiam dici de ijs uidetur qui ipſi ſibi mala accerſunt, impingunt'q; aut ſponte, aut per teme ritatẽ, quod genus nimio plus frequens eſt. Sæpe etiam per libertatis exu perantiã, ad quod ſcita Hercle, & digna, quæ non prætereatur, ex Philo/ſtrati Sophiſtis ſuggerit nobis hiſtoria. Siquidem Dionyſio Siciliæ tyran no amplius ſcrutante, ubi terrarum exquiſitius haberetur Aes, Reſpondit Sopiſtes An tiphon, ut erat ingenij extẽporalis, ſemper'q; in numerato, Optimum ſe noſſe Athenis, ubi erectæ ſtarent Harmodij, & Ariſtogitonis ſtatuæ. Fuerant uero hi tyrannicidæ, In/nuebat Antiphon, eſſe itidem Dionyſium ab eiuſmodi hominibus dignum, qui contru cidaret. Verũ dicacitas tũ petulãs, tum nimia homini male ceſſit, ac inter alia euidẽs pe/perit exitiũ. Aſciam nõnulli etiã Dolabram dici rentur, unde inclinet Dolabella, ut ſe/cunda ſyllaba prorſum habeat a, nõ o, ut ferè uulgo receptum eſt, Quod Cæcilius Minu tianus Apul. in libro de Orthographia monumentis prodidit.

¶ Craterem Helenæ habere prouerbij formã. Nepenthes Homericum quod nã ſit: Piſta medicamina. Epipaſta, Chriſta. Item Nepenthes auſcultationes.

CAPVT XLIII.

CRATEREM Helenæ apud Philoſtratum eundem prouerbij forma enũ tiatum, animaduertimus de ijs, quæ nobis æſtuationem mentis leniunt, ſo licitudinẽ ſedant, molliunt'q;, & diſſerenato animo, ac fronte erugata, ex/porrectáq;, curarum obliuionem inducunt. Ita enim in Sophiſtarum uitis in epiſtola ad Antonium legimus conſcriptum. τόδε φρόντισμα τοῦτο ἄξιε ὕπατων, καὶ τὰ ἄχθησαι κουφιεῖ τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις. Qualis uero fuerit crater hic, uerbis potiſſimũ Plinij, ex XXV. naturalis hiſtoriæ perci/pi facillime quadantenus poteſt. Homerus inquit, primus doctrinarũ, & antiquitatis pa rens gloriam herbarũ Aegypto tribuit. Herbaſq; Aegyptias à regis uxore traditas ſuæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem triſtitiæ afferens, & ab Helena utiq; omnibus mortalibus propinandum. Porrò ſunt ex diligentioribus, qui ri/mati exactius, cuius nã modi foret pharmacũ id, ex quibuſq; cõcinnaret, ſuſpicati ſunt, eſſe Bugloſſam. Propterea quod de ea ſic prodiderit Galenus, καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης αἴτιον γίνεται, id eſt uino iniecta hilaritatem inducit. Medicamento uero hoc genus dicebantur Piſta. i. πιστὰ, iuxta Aeſchylum, quod ebiberent, uelut ποτὰ, uel πότιμα Erãt & quæ uocarentur Epipaſta, quoniam inſpergerent, poſtremo & χριστὰ, quæ Litu proderant. Tres uero hæ Pharmacorum Ideæ Homero celebrantur imprimis. Di gnum item relatu, quod enotatũ reliquit Philoſtratus idẽ, Antiphontem illum, qui à per ſuadendi potentia Neſtor eſt cognominatus, Nepenthes auſcultationes promittere ſo litũ, quando nullus tam atrox eſt, infeſtuſq; dolor, cuius uellicatiões ciuili eloquentia nõ lenire modo, Sed excutere etiã quiret. Ex quo arbitror Plut. ſcribere. Ab Antiphonte excogitatã τῆς ἀλυπίας τέχνην, id eſt artem Alypiæ, quæ uox triſtitiæ carẽtiam indicat.

¶ De Archytæ

¶De Archytæ tabella, ſeu Platage. Item quid Crotalum, & Crotalus. Crocala. Cocalia. Aſcari. Lumbricorum ſpecies. Aſcarophori, Aſcarides. Ciriæ. Tæniæ. De Platagonio quæpiam non inſcita, & Telephyllo, ac Anemone.

CAPVT XLIIII.

ARCHYTAE tabella in Græcis plærunq; autoribus celebrata, quem habeat uſum, egregie Politicorum octauo, præmōſtraſſe Ariſtoteles uidetur, ad uerbum fere ita prodens. Inſimul inquit, neceſſarium eſt, Pueros re quapiam diſtineri, exerceriue. Proinde Archytæ tabella recte admodum, & ſcite fertur excogitata. Exhibent enim pueris eam, ut eius detenti luſu, nil eorũ, quæ ſunt domi, oblædant, cõminuantue. Quando inſitũ pueritiæ, nuſq; quieſcere. In quo tamen etiam atq; etiã cõmonendi ſumus, In codicibus Græcis ita adnotatũ reperiri. καὶ δεῖ τοὺς παῖδας ἔχειν τινὰ διατριβήν. καὶ τὴν ἀρχύτου πλαταγὴν οἴεσθαι γενέσθαι καλῶς. Vbi Philoſophus hic Platagen dicit, Quam Arretinus tabellam nobis reddidit. Id cur, nondum comperi, niſi quod buxeam quãdoq; fuiſſe Platagen, ex Leonidæ tetraſticho, Vbi πυξινὴν nominatur πλαταγή, animaduerto. Sic autem habent primores uerſus.

εὐφημόντοι σφαῖραν, εὐκρόταλόν τε φιλοκλῆς
  ἑρμείῃ ταύτην πυξινέην πλαταγήν.

Græci tamen finiunt, eſſe inſtrumenti ſpeciem Platagen ſonori, & Obſtreperi ex ære. Vnde illud, ὁ δὲ πλαταγὴν χαλκευσάμενος ἐπλατάγει. Sunt qui putẽt Platagen eſſe æneũ Crotalum. Apollonius eius mentionem facit,

χαλκείην πλαταγὴν ἐνὶ χερσὶ τινάσσων,

δούπει. Crotalum uero doctiſſimi interpretantur calamum ſciſſum proprie, ac ſtudioſius comparatum, ut efficere ſonum queat, ſiquis uerſet manibus. Vnde & maſculino genere Crotalus dicitur, qui lingua eſt expeditiore, ac uoce ſonanti, & propè tinnula, loquaci quoq;, ſicuti Euſtathio credimus, Qui ex teſta, Ligno, ære concinnari ſolitum ſcribit Crotalum. Inueni, qui Crotalum intelligant inſtrumentum muſicum, quo in Deorũ cærimonijs utantur Aegyptij, & à uerbo græco inflectant κρέω, quod pulſo eſt. quamuis non deſint, qui pro plauſtro reſonanti accipiant. Quidam Annulum interpretantur ex ære, qui ferreo quatiatur baculo, unde illud ex Poetica officina.

Coppa Syriſſa Caput graia redimita mitella.
  Criſpum ſub Crotalo docta mouere latus.

Dicuntur & quibuſdam fluminum calculi, lapilliue Crocala. Nam Cocalia, id eſt, κωκάλια ſunt inter animalia, quæ teſta conteguntur. Sicuti Limaces. Sunt qui Crotala dici quoq; Aſcaros putent. quãquam & Sandalia quædam eodem cenſentur nomine. Aſcarophoron uero φορτηγὸν interpretantur, id eſt, onera ducentem, guſtantemue. Aſcarides autem, ut in parerga excurramus protinus, Galeno ſunt Lumbrici minores Vermibus ſimiles. Nam qui oblongi uiſuntur, latiq;, uocantur κειρίαι, Quod aſſimilentur κειρίαις. Nuncupantur ratione compari & ταινίαι. Sunt & Lumbrici rotunda ſpecie, ac σπιθαμιαῖοι, aut etiam maiores. Lumbricos uniuerſim ἑλμίνθους appellant. Ciriæ uero ſeu κειρίαι inde nominis rationem habent, Quoniã Cirias uocant Græci inſtitas, Sed & Zonas, quibus reuinciũtur lectuli. Ariſtophanes auibus, οὐδ᾽ ἂν χαμεύνῃ πάνυγε κειρίαν ἔχειν. Dicitur Ciria item σπαργάνωσις, id eſt, faſciatio. Cæterum, ut ad Platagen redeamus, Eam fuiſſe pueritiæ dicatam, in Sympoſiacis teſtari Plutarchus uidetur. Si autem inquit, dare non oportet, ueluti pueris inter quieſcere neſcientibus, haſtam, uel Enſem, Sed Platagen, & Pilam. ſicut temulentis ferulam tradidit Deus, leuiſſimã, molliſſimãq; ut feriant quidem, uerũ non lædant. Hinc Adagij forma obrepit non inſcita, ut arbitror, aduerſum eos, qui prudentiæ inopia, aut ingenij obtuſa quadam hebetudine, uel etiam, ut ſæpe ætatis uitio repueraſcunt, uelutiq; ad luſus redeunt pueriles. Hoſce enim ad Archytæ Platagen eleganter recidiſſe pronuntiamus. Eam uero fertur Archytas excogitaſſe primus, unde & appellatio ducta. Platagonion uero inquit Pollux, nuncupatẽ Crotalum, Siſtrumq;, quo utuntur Nutrices, dum lenire infantes cupiunt, qui difficilius conſopiantur. Addit, Amantes quoq; platagonio luſitaſſe. Hoc uero Græci quidam interpretantes ita accipiunt, Eſſe Platagonium Papaueris, & Anemones herbæ folia, ἀπὸ τοῦ πλατάσσειν, ἤγουν ἠχεῖν, id eſt, à ſono, quem colliſa faciunt, ijs ſiquidem periclitabantur, Ec

quid Amaſijs ſuis forent grati,eſſetq́ affectus mutuus. Siquidem pollici imponentes ea & indici mox collidebant,quod ſi percrepuiſſent,amari ſe augurabantur. Sin minus, ut fruſtrati ingemiſcebant. Id ipſum uero planè ſignificat Theocritus hiſce uerſibus.

ἔγνων πρᾶν ὅκά μευ μεμναμένου,εἰ φιλέεις με,
ουδὲ τὸ τηλέφυλλον ποτιμαξάμενον πλατάγησεν
ἀλλ᾽ αὔτως ἁπαλῷ ποτὶ παχεῖ ἐξεμαράνθη.

Id eſt cognoui uel prius,quando periclitante me,an amarer abs te.neq́ Telephyllon in ſonuit colliſum,ſed uane molli in brachio conflaccuit. Vbi Telephyllon poetæ illius interpretes eſſe autumant papaueris ramum, cuius folijs intra manum colliſis, ex ſono, ut diximus,de Amore coniectabant, dictumq́ putant, quaſi θηλίφιλον, quod amorem præmonſtret.inde ſunt qui non per υ, ſed per i, ſcribendum aſtruant. Alij putant,eſſe ξιόντι θαμνῶδες κάτωθεν ἀναβαίνον ἕκλωνον. Apud Ariſtophanios enarratores in equitibus,inuenio uerbum πλατυγίζειν ſignare peculiariter,ſiniſtræ platagonium imponere moxq́ dextra impacta, ſonum elicere. Quod autem de Anemone commeminimus, ſcribunt nonnulli ex Græcis,Ex Adonidis ſanguine prognatam. Soſibius ait,apud Laconas eſſe Anemonias,quæ uocentur Phænides. Ni φαινίδες fuerit rectius, quo pilæ ſignantur luſus.

¶ Athenodori,& Philoſtrati iudicium de Iulio Polluce. CA. XLV.

ATHENODORVM legimus,cauſſlatum genus dicendi, minus altis ſubnixum radicibus, Iulium Pollucem eſſe ueluti Tantali hortos, dictitare ſolitum,rem uidelicet leuiculam,& momenti non magni, quæq́ eſſe aliquid uideatur,cum ſit nil ferè. Sed & Philoſtratus de eodem ita ſibi ſcribere permiſit. Pollucem inquit, Naucratitē ambigo, doctumne appellē, An imperitum. An quod fatuum forte uidebitur,doctum pariter,& indoctum.

¶ Byzantij Laus præcipua. Byzantios fuiſſe οἰνόφλυγας. id eſt uinolentos. Macedonis Philippi dictum præclarum. CAPVT XLVI.

BYZANTIVM Thraciæ ciuitatem perilluſtrem, utriuſq́ linguæ monumentis celeberrimam,ſors delphica uel præcipue extulit,quæ ſcitantibus Megarenſibus ad eam pertinens reddita ferme ſic eſt.

ὄλβιοι οἳ κείνην πόλιν οἰκήσουσιν
ἀκτῆς θρηϊκίης ὑγρὸν παρ᾽ ἄκρον στόμα πόντου.

Felices uero futuri pronunciantur uiri,qui thracij litoris ciuitatem habitabunt ad Ponti os. Quanq́ non me fallit,Byzantios ita quandoq́ à Græcis conuelli, ut Acolaſti dicantur,id eſt intemperantes,quippe qui in Venerem ferrentur præcipites,& uinū. Quod in uaria hiſtoria recenſuit Aelianus,Illos plurimum in Caupona ſolitos uerſari prodēs, Proinde ἐκ τούτων inquit, ἔξεστι νοεῖν,ὅτι καὶ πρὸς ὅπλα, καὶ πρὸς πολέμους ἀλλοτριώτατοι διάκειντο βυζάντιοι. Narratur illud quoq́, cum uehementius obſidione premeretur Byzantium,nec in mœnibus contineri tamen ciues poſſent,quod in Tabernas ex more diuerterent uinarias, Leonides eorū Dux ad mœnia excitari Cauponas,imperauit, quo effectum Sophiſmate eſt,ut in officio continerentur Byzantij. Approbantur uero hæc Damonis quoq́ autoritate,ſubſcribere & Menander uidetur,ubi ait, μεθύσους τοὺς ἐμπόρους ποιεῖ τὸ βυζάντιον,ὅλην ἐπίνε τὴν νύκτα. Illud adiecero obiter, Argiuos item, ac Tirynthios,& Illyricos quoq́,ut uini cupidiores,à grauiſſimis Græcorum inceſſi plerunq́. Denominatum uero Byzantium creditur à conditore Byzante. Vel quod ductor Claſſis quidam fuerit Byzes nomine. Diu autem poſt Conſtantinopolis nuncupata,& noua Roma. Felicitati,ac pulchritudini ciuitatis Macedonis Philippi calculus plurimum itē ſuffragatur. Autor quippe in Sophiſtarum hiſtoria Philoſtratus, Ductanti aduerſus Byzantios inſtructiſſimas copias Philippo Leonem Sophiſtem obuium ſe ingeſſiſſe, atq́ ita ſcitari inſtitiſſe, Quid tibi inquit,factum ò imperator, quáue noſtra extimulatus iniuria in nos prorſus armatus? At Philippus quoniam inquit, Patria tua,omnium ſpecioſiſſima

ſiſſima ciuitatum, in ſuos amores me facile pellexit. Proindeq; ad delitiarum mearum portas appropero, Signa illaturus. Sed inquit Leo, Amatores, qui redamari poſtulent, armis minime craſſantur, neq; enim bellica, Sed muſica expetũt organa, Qui amori ſtudent. Citharœdus Stratonicus eſſe Byzantium dicebat Græciæ μαχάλιω, id eſt, Subalam. Sicuti Rhodios eſſe prædicabat albos Cyrenæos, & Procorum ciuitatẽ, cum illos animaduerteret Spatalonas, & Thermopotas, id eſt, fluere delitijs, & calidum haurire. Heracleam uero Androcorinthum. Leucadios putres Corinthios. Ambraciotas autem Membraciotas.

¶ De Pythagora enotantur pluſcula. Item quibus argumentis comprobetur fuiſſe Magus. De Boue, Empedoclis.

CAPVT XLVII.

PYTHAGORAM philoſophum, Quem ut diuinum uirũ ſuſpicit, & admiratur Plato, ea fuiſſe ſapientia legimus, ea mentis acie, nunq; non collimante, inſuper & animi bonitate, ut Conſulentes nunq; falleret, Salubria ſemper forent illius monita. Hinc effluxit appellatio nobilis, ut Pythagoricus diceretur Tripus, tanq; uera nihilo ſecius, quam Apollo, effari cõſueſcet. Cæterum inde quoq;, diuino quodam afflatu, Viro ipſi inditum nomen, Ariſtippo tradenti credimus. Sed & augurem fuiſſe, lectũ eſt, ac uaticinijs ab eo autoritatis plurimum adoptatum. Verum enimuero nil tam exquiſite afformatum, nil adeo amuſſitate, aut graphice concinnatum, compoſitum, elaboratumq; cura peruigili, Cui rubiginis nõ affricetur aliquid, aut loliginei ſucci labecula ſordidior allinatur. Etenim comperti nobis, Qui uiro alias Coryphæo propemodum, Magicæ uanitatis crimen inuſtum uelint. Ea ſeu uera ſint, ſeu falſa, hiſce noſtris Commentationibus adglutinaſſe, uiſum operæpretium eſt. Timon Phliaſius, Sicuti autor Plutarchus eſt, ita ſuper hac re ſibi ſcribere permiſit.

Pythagoramq; tuere magum, Qui nomine flagrans
Pergeret eloquijs homines captare uenuſtis.

Proditur item memoriæ, cum ſuperuolãtem ſuſurraminibus magicis excantaſſet Aquilam, ita deduxiſſe, ut mitem redderet, ac prorſus cicurem. Ad hæc ſi quando Gallũ gallinacæum plumantem candidius comperiſſet, ueluti fratrem, ſi credere libeat, amplexabatur, amabatq;. Legimus id quoq;, fuiſſe Vrſam quampiam feritate cõſpicuam, magnitudine inuſitata, quæ uiſentibus modo horrorem incuteret. Eam uero uir hic accerſitã, demulctamq; apud ſe aluit. Mox dimiſſurus, ueluti conceptis uerbis, iureiurãdo, ut ſic dicam, adegit, nulli animantium cunctarum, damno, oblæſioniue futuram. Abiens illa in ſyluas ſe coniecit ſuas, ſummaq; fide, quod inter homines quoq; perrarũ eſt, in quod adiurata receſſerat, præſtitit. Hinc forte Pythagoricam Necromantiam per literarũ numeros, & Lunæ ſolitam exerceri, recenſuit Aug. Narratur certe Pythagoras idem, Bouem ubi propè Tarentum conſpexiſſet fabaciam ſegetem morſicatim corrumpentem, tum etiam proterentem pedibus, Bubulco inſinuaſſe, Bouem moneret, frugibus parceret. Ridens Buſequa, Ego inquit, Bouatim non didici. Tu, qui uidere Scholarum id genus experiens, obeas uicem meam. Eueſtigio Pythagoras auribus ſeſe admouens ſui artificij quæpiam immurmurauit. Res additur mira, obedientiſſimus Bos, ut ab eo, q amplius ſaperet, edoctus, lacerare mox ſegetem deſtitit. Quin etiam in futurum eiuſmodi pabulo abſtinuit. Sed & bubulum deſijt obſequium, factuſq; de rureſtri colono ambulator Vrbanus, Tarenti placide conſenuit, de manibus hominum uictitãs, Vt ſolida demum, ac plena admiratio fiat. Verum, ut iſta iam reſecemus, Pythagoram, proditur memoriæ, cum noui quippiam excogitaſſet in Geometria, Muſis Bouem immolaſſe, quod inquit apud Ciceronem Cotta, non credo, Quoniam ille ne Apollini quidem Delio hoſtiam immolare uoluerit, ne aram ſanguine conſpergeret. Cæterum autor idem M. Tullius eſt, tantum exiſtimationis apud ſuos eſſe adeptum Pythagoram, Vt, ſiquid affirmarent in diſputando, cum ex eis quæreretur, quare ita eſſet, reſpondere non uererent αὐτὸς ἔφα. Hoc eſt, Ipſe dixit. Ipſe autem erat Pythagoras. tantum opinio præiudicata poterat, ut etiam ſine ratione ualeret autoritas, quæ obeſt plærũq; diſcere uolentibus. Deſinunt enim ſuum iudicium adhibere. id habent ratum, quod ab eo, quem probant, iu-

dicatum uident. Obiter uero illud adnotarim in Græcorum commentarijs obſeruatum, ἐκεῖνον, & αὐτὸν capi pro nominibus proprijs, Nam & Homerus Thetin inducit ſic dicentem, τίπτε μ' ἐκεῖνος ἄνωγε μέγας θεός. Et apud Ariſtophanem αὐτὸς dicitur de Socrate. Scribit in Magia Apuleius, Pythagoram proxime Metapontum, in Italiæ litore, quam ſucciſiuam Græciam fecerat, cum à piſcatoribus Euerriculum trahi animaduertiſſet, Fortunam eius boli, ſiue iactus emiſſe, ac pretio dato, mox irretitos piſces mitti iuſſiſſe. Id cur factũ à uiro Philoſopho, ſuperſedit Apuleius explicare. Plutarchus in Sermone, qui eſt, Quo quis pacto etiam ab inimico iuuetur, Fieri ſolitum uideri uult, ut per ea tacitis, uelut ambagibus inſinuaretur, à crudelitate abſtinendum ſemper, & moderationi inſueſcendum, plus habendi reſecta cupiditate. Pythagorã uiuum fuiſſe à Cylonijs exuſtum, Plutarchus idem prodidit. Factum hoc Laertius ſcribit in Milonis Crotoniatæ domo, à quodam, quem in diſciplinam admittere abnuiſſet. Scitu uero dignũ illud, ex Pythagoræ inſtituto propagatũ, Empedoclem quandoq;, ubi Olympia uiciſſet Equis, Quod animatis ex præſcripto abſtineret, ex Myrrha, Thure, Aromatibus alijs Bouem concinnaſſe, quem ad Panagyrin conuenientibus diſtribuerit, quod Parœmiæ quadam imagine uſurpari a nobis poteſt in ijs, quæ de Saccaro paſſim coaptari, cõfirmariq; animaduertimus.

¶ Mineruam cur Lacedæmonij Chalciœcum uocent. T. Liuij, & Plutarchi codices emaculantur. Chalcopus, Chalcotypus. CAPVT LXVIII.

CHALCIOECVM fuiſſe Pallados cognomentum Spartæ, certatim Græci ferè omnes tradidere. Id cur ſic, uideri ambiguũ poteſt, ac indagine certa perquirendum. Ne uero inſcitior quiſpiam diutius quæſitum eat, Quid ex mutis, quod aiunt, mihi compertum magiſtris ſit, pergam hinc promere. Dictam igitur ſic Gloſſularij interpretantur, uel quia domum haberet Aeneam, quam uocant οἶκον, Aut quia ex Eubœa Chalcidenſes Fanum conſtruxere. Templi eo nomine meminit Aemylius Probus, In id Pauſaniam confugiſſe memorans atq; inibi interiſſe, Matre etiamnum principe, audito filij ſcelere, ad occludẽdũ illi egreſſum lapides ingerẽte. Meminit & in Parallelis Græcis, Romaniſq; Plut. in hiſtoriæ eiuſdem explicatione. Sed & in Commentatione, quæ eſt περὶ ἀδολεσχίας, Hoc eſt, de Loquacitate, addita item hiſtoria altera templi ſpoliati, & Lagœnæ inanis ibidem ab expilatoribus relictæ. Quin & nono uarie narrationis Aelianus, Et in Laconicis rebus Pauſanias, Qui eandem Poliuchon eſſe arbitratur, id eſt πολιοῦχον. Templi ſubſtructionem à Tyndaro inſtitutam primo tradit, Mox & filios perficere adortos non quiuiſſe, deſtinatis ad opus Aphidnæorum ſpolijs. Cæterũ multis annis poſt perduxiſſe ad umbilicum Lacedæmonios, ex ære Simulacro conflato. Cuius autor fuerit Gitiadas uir indigena, Qui & cantica concinnarit dorica, & præterea in laudem Deæ hymnum. Porrò eſſe inibi quoq; alterum Palladis templum, Quam dicunt ἐργάνην. Quin ad ſiniſtra Chalciœci erectum item Muſis ſacellum, Quod non clangentibus tubis, progrediãtur in prælia Lacedæmonij, Verum tibia, Lyra, Cithara præcinentibus. Sed ad rem, Taceo nanq; in dextris Chalciœci eiuſdem Iouis Simulacrum planè omnium antiquiſſimum, Quæ Aenea habeãtur. Hiſce uero fulti autoritabus, Quis calculũ adijcit Græcorũ Schola uniuerſa, commonemur, ut T. Liuij codices temporũ iniuria decurtatos, & Librariorum inſcitia maculoſos extergamus, & genuino reſtituamus candori. Ita enim libro triceſimoquinto. Ab. V. C. ſcriptum paſſim lectitatur. Aetoli circa Chalciotem, Mineruæ id eſt templum æreum, congregati cæduntur. Reponendum cenſeo, Chalciœcum, expungendum, Chalciotem. Conſimile irrepſit in Plutarchi libros mendum, Apud quem in Agidis, & Cleomenis uita ſic legitur, E regibus Agis quidem in Aſylum, quod Chalchichon uocant. Cleombrotus autem in Neptuni templum confugit. Subſtitue, ut in Liuio, Chalciœcum, eraſa dictione nihili, & adulterina. Mentio Aedis huius in Plutarchi eiuſdem Apophthegmatis eſt frequens. Chalcodontis fanũ in Attica recenſet idẽ in Theſeo. Chalcopus Erinnys firma dicitur, infatigabiliſq;. Chalcotypus plaga eſt illata ferro. Erat & χαλκοῦς θάλαμος apud Argiuos in ſubterraneo ædificio. Eum ſtruxerat cuſtodiendæ filiæ Acriſius, Quod ſcribit Pauſanias. At demolitus fertur Perilaos tyrannus.

tyrannus. Sed & templum quandoq; delphicum ex ære factum, Græci ſcribunt. Quin & Romæ forum magnitudine quidem fuit inſigne, Sed imprimis, quod æneum eſſet tectum. Propterea non mirandum magnopere, Aeneam fuiſſe Aedem Pallados.

¶ Chalceum quam multa ſignet apud Græcos. Chalcea feſta. Exchalciare uerbum. Chalceati dentes. Orichalcum. Chalcenterus cur diceretur Didymus, & Bibliolathas. Codones quid ſint.

CAPVT XLIX.

CHALCEVM uero, id eſt χαλκεῖον plures apud Græcos recipit notiões, quandoq; enim Ahenum ſignat, aut ex ære uas quodlibet, nam & in plæriſq; Italiæ locis id genus uaſa dici nunc quoq; audias Chalcedra, quaſi à χαλκὸς, quod æs indicat, & ὕδωρ aqua, ſit dictio compacta, ueluti Aqualia ſignificentur conceptacula ex ære ducta, conflatáue. Eodem porrò nomine & fabri nuncupatur æraria Officina. Dignum uero obſeruatione, lapſum uideri fœde Polyhiſtorem Libycorum tertio, dum ea appellatione in Libya ciuitatem intelligit. Neq; enim, ut inquit libro duodecimo Polybius, ulla eius nomenclaturæ in eo mundi ſitu ciuitas eſt, Sed ſunt inquit, χαλκουργεῖα, id eſt, Aerariæ fabricæ. Porro Chalcea feſta quædam erant, Quæ nonnulli uocant Athenæa. Alij etiam Pandemum, quoniam ab oĩbus celebrarẽtur, quanquã mox à Cerdonibus tãtũ, aut Operarijs, & Fabris præſertim, ut refert Harpocratio, & Apollonius Acharneus. Quo argumẽto prodidere quidam Athenienſes primum Aerariam fabricam exercuiſſe, quod ſcribit Euſtathius. Fuit & Menandri fabula titulo Chalcea. Scribit Phanodemus, non utiq; Mineruæ ſacram fuiſſe Chalceorum celebritatem, Sed Vulcano. A dictione autem Græca, quæ Chalcos eſt, Lepide quidam uerbum concinnarunt Exchalciare, quod eſt ære ſpoliare, ac nũmos auferre. Luſit facetiſſime quiſpiam in Voranum Q. Luctatij Catuli furaciſſimum libertum, quem cum deprehendiſſet Nũmularius nũmos de menſa ſubtrahentem, ac in Calceos ſibi infarcientẽ, belle inquit, te Nũmularius exchalciauit. Chalceatos dentes ex hac item ratione legunt nonnulli apud Plautum. Chalcenterum inde appellatum tradunt grammaticum Didymũ ob infatigabile ſtudium, Sicuti à Demetrio Trœzenio, ut ſcribit Athenæus, dicebatur Bibliolathas, ex uoluminum numeroſitate, quæ incredibiliter cõcinnaſſet, quãdo fuere tria milia ſup quingenta. Illud libenter adnotarim ex interprete Aſpidis Heſiodicæ, Orichalcum eſſe uideri æneum metallũ, id eſt, Chalcoma, quod in montibus enaſcatur. Aiunt alij, quorum eſt Philoponus, eſſe materiam metallicam quidem, Sed ære pretioſiorem, quæ inquiunt, modo non comperitur. In Pomp. Sexti fragmentis lego, Quoſdam etiam Aurichalcum enuntiare, Veluti dictione ab auro, & ære connexa, concretáue, quoniam auri præferat colorem. Proinde inueni, qui uulgo dici Ottonem, opinentur. Quin ita quoq; in Plauti fabula Pſeudolo adnotatum repperi, Di immortales Aurichalco contra non carum fuit meum mendacium. Græci utiq; ὀρείχαλκον pronuntiant, correpta principe Syllaba. Hinc Codonas ex Orichalco legimus Sunt autem Codones, id eſt, κώδωνες, quos uulgo Sonalios uocamus, ex Equorũ phaleris propendentes plærũq;. Et in Epigrammate ὀρειχάλκου λάλα κύμβαλα, Hoc eſt, ex Orichalco garrula cymbala. Sed & Columnas, id eſt, Stelas indidem conflatas quoq; obſeruauimus. In India naſci Orichalcum, ſcribit Diodorus Bibliotheces tertio. Strabo Coſmographiæ libro tertio & decimo, & ab eo mutuatus Stephanus, Apud Andira inquit, Lapis reperitur, qui exuſtus trãſit in ferri uim. Mox cum terra quadam καμινευθεὶς id eſt, in fornace concoctus ἀποστάζει ψευδάργυρον, ſtillando Pſeudargyrum exudat. Dein, ſi æri promiſceatur, fit Orichalcus. Apollonij interpretes argonauticon quarto, dici Orichalcum opinantur, ἀπὸ ὀρείου τινὸς γινομένου θηρευτοῦ, id eſt, ab Orio quodam inuentore, Apollonius,

λαμπετίην δ' ἐπὶ βουσὶν ὀρειχάλκοιο φαεινοῦ,
πάλλεν ὀπισθόνουσα καλάβροπα.

Orichalcum metallis oĩbus fuiſſe pretioſius, coniectat Seruius grammaticus, Plautinum illud aduocans ex milite,

Ego iſtos mores Orichalco comparem.

 Ariſtoteles

Ariſtoteles ἐν τελεταῖς abnuit ſpeciem metalli huius comperiri uſquã. Plæroſq; enim ſuſpicatos,nominari Orichalcum quidem,Cæterum haud quaquã eſſe, Verum & hoc de ijs unum cenſeri,quæ prodita temere ſint.

¶ Aes cur à Græcis χαλκὸς dicatur. Aeris inuentio,& autoritas. De Combe puella. Leſche quid. Aeneum uinculum cur pro perpetuo. De Adamante paucula. Telephia uulnera,& Chironia. Cyſoleſches.

CAPVT L.

AES autem Græci χαλκὸν dicunt, uti præſtruximus. Eius uerbi etymon afferri uarium ſolet,opinatis quibuſdã inde corriuari, quod fortitudini ſit accommodum,quam ἀλκὴν uocant. Adiecta craſſioris ſoni litera ex linguæ doricæ proprietate. Ioannes grammaticus in Commentario in Heſiodum,à Chalybum gente inflectit,ut dicatur Chalcos, quaſi Chalybos. Apud eos uero in *Scythia* populos primitus inuentum traditur ferrũ. Proindéq; Chalcon id nuncupauere, nam ante ferri uſum Aes memoratur compertum. Propterea id ferro nomen impoſitum. Quod Euſtathius quoq; ſignificat. Et cum apud Homerum legimus χάλκεον ἔγχος non utiq; Aeneum interpretantur, *S*ed ferreum, ex ueteri more appellatione propagata. Quod uero armis uterentur æneis prius,non ferreis, Aſtipulatur Heſiodus eo uerſu,

χαλκῷ δ' εἰργάζοντο,μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Aere laborabant,necdum ferrum erat nigrum. *S*unt qui ferrum putent per appoſiti formam dici χαλκὸν,παρὰ τὸ χέειν τὴν ἀλκὴν, quod fundat,diſſipetq; interemptorum uires: Chalcida Eubœæ ciuitatem arbitrantur appellatam nonnulli,quod ibi primum ærariæ fabricæ memorẽtur compertæ. Quanquam alij,quod Euſtathius ſcribit,à Combe puella Chalcidis cognomento, Aſopi filia,duci uocabulum putant. Cui Aeneæ armaturæ inuentionem acceptam referunt, De qua intellexiſſe Ouidium arbitrantur Metamorphoſeos ſeptimo.

Adiacet his Pleuron,in qua trepidantibus alis,
Ophias effugit natorum uulnera Combe,

Quam Iamben tranſtulit Planudes,uti meminit Cæcilius Minutianus Apuleius. Aerarios porrò fabros in Lemno Inſula fuiſſe plures,comperio, Qui omnium primi Aenea commoliti tela, *S*inties hinc uocitati traduntur,qua uoce nocumentũ Græca ratione ſignatur,nata inde fabula,exceptum à Lemnijs lapſum de cælo Vulcanum, Quod referunt alij ad eos, Qui crebri uiſuntur in Inſula ignium Crateres. Chalcem Euſtathius purpuram interpretatur. unde appellari Chalcantem coniectat, ut qui profunde uaticinia conciperet,quanquam & ab æneo colore fingi potuiſſe nomen,non inficiatur, quem tamen purpureum intelligit. Apud Ariſtotelẽ eſt inter piſces nomine Chalcis,quẽ Aericam reddidit Theodorus,ab alijs dicitur etiam Zygnis. Aes porro in ſacris, & excantationibus magnam habuiſſe ueteribus autoritatem, ac uim, ſcribit Theocriti interpres in poetæ Pharmaceutria,propter eáq; in Lunæ deliquijs adhiberi ſolitum, καὶ ἐπὶ τοῖς κατεχομένοις, purius enim cæteris habebatur, καὶ ἀπελαστικὸν τῶν μιασμάτων, id eſt,pollutionum expiatorium. Inde eo utebantur in purificationibus uniuerſis, ut in libro de Dijs ſcribit Apollodorus. Et *S*ophocles in Tragœdia,cui titulus Rhizotomi,id eſt,radicum *S*ectores,Medeam ſcribit herbas ſecantẽ,ſuccos in cados refudiſſe æneos, Herbas uero æneis ſubſecuiſſe falcibus, Ex quo & Vergilius.

Falcibus & meſſæ ad Lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbæ,nigri cum lacte ueneni.

In his uero potiſſimum ſacris Aenea adhiberi Vaſa Macrobius ſolita ſcribit,quibus delinire aliquos,aut deuouere,aut deniq; exigere Morbos uellent. *S*ed & Carminius libro de Italia ſecundo,Thuſcos æneo Vomere in condendis urbibus uſos,in traiectitijs eorum ſacris,ſe inueniſſe ſcribit. Quin & *S*abinorum ſacerdotes æneo cultro attonderi cõſueuiſſe. Aeris porro ſonos,ceu rem potentiſſimam,multis rebus Græcorum uetuſtiſſimos adhibuiſſe,palam eſt. Cur uero æris diſſono crepitu deficienti Lunæ auxiliarentur Antiquiores,quod & Manilius ſignificat, *S*ed & Ouidius,

Te quoq; Luna traho,quamuis temerata labores

Aera tuos minuant, Alexander etiam rationẽ affert eiuſmodi, Aes & ferrũ inquit quatiunt Mortales, quod inde abigi dæmonas, creditum ſit, quo tempore Sydera hæc uim ſuam ad terras non perducant, quæ & hominibus proſit, & improbos retrudat dæmonas. Moris huius meminit T. item Liuius ab V.C.XXVI. Campanorum inquit im bellis multitudo, cum æris crepitu, Qualis in defectu Lunæ ſilenti nocte fieri ſolet, edidit clamorem. Et, ut Plinium prætercam, etiam Thebaidos ſexto Papinius, Procul auxiliantia gentes Aera crepant. Porro addamus, quod ſcribit item Ioannes Grammaticus, Aerarias fabricas quandoq; Leſchas nuncupari, quoniam pauperiores, hyemali præſertim Sydere, illuc caloris gratia ſe conferrent, ac, ut aſſolet, nugari plurimum conſueuiſſent. Sicuti Romæ in furnarias domos, ex quo Oratius,

Balneolum Gabijs, Romæ conducere furnos. Propterea Heſiodus.

πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον, καὶ ἐπ' ἀλέα λέσχην.

ὥρῃ χειμερίῃ Vbi Aerariorum ſedes prætereundas monet, ac nugas arationis tẽpore. Seniorum porro congreſſum conſultandi cauſa, Tragicus quidã, Euſtathio referente, σύγκλητον λέσχην nuncupauit. Erat Spartæ, ut prodit Pauſanias, Leſche κροτανῶν. Sunt aũt Crotani Pitanatarum portio. Pitana uero fuit tribus. Nam & Menelaum Pitanatem legimus. unde & Græcorum exercitus Pitanates dicitur quandoq;, & πιτανάτης ἀστῶν, In Pitana celebratus. Eſt uero Leſche, id eſt λέσχη nunc confabulatio, nunc nugæ. Dicebatur & publicus locus, in quo uerſarentur πτωχοί, id eſt, Mendici inuicem garrientes. Signat & conuiuijs deſtinata publicitus loca, id eſt, δειπνιστήρια, ſeu Cœnacula. Item Sermones, inibi qui haberentur. Deniq; tepentia loca dici eo modo ualent. Fuit apud Delphos Caſſotis fons, à Nympha ſic dictus parnaſia. Super Caſſotida uero ædificiũ, Qđ à Delphis Leſche dicitur, à diſertationibus. quæ ibi fierent, & multa eiuſmodi fuiſſe in Græcia teſtari Homerus uidetur in Melanthi iurgio cum Vlyſſe,

οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν,
ἠέ που ἐς λέσχην, ἀλλ' ἐνθάδε πολλ' ἀγορεύεις.

Leſcheos uero, id eſt λέσχεως de bello ſcripſit Troiano, In quo, unà cũ autore Cypriorum carminum Aeneæ uxorem facit Euridicen, tradentibus alijs Creuſam, Quam autore Pauſania, Deũ mater, & Venus liberarint à Græcis. Sed & in plæriſq; alijs à cõmuni diſſidet ſentẽtia Leſcheos. Nam Caſſandræ gratia ueniſſe Corœbum, & à Neptolemo peremptum, multi tradunt, Hic autẽ à Diomede mauult. Leſchas apud Plut. inuenies in Lycurgo, cuius uerbi notio ex ijs, quæ diximus coniectari libere poteſt. Aeneum uinculũ pro perpetuo accipiunt Poetæ, quoniam, ut inquit Porphyrio, Aeris metallũ rubigine nõ cõſumitur. Oratius, Diductoſq; iugo cogit aheneo. Cuiuſmodi Adamantina item dicunt, tum quia ſit ferri ſpecies Adamas, Vt nonnulli Heſiodi aſtruunt interpretes, tũ lapidis inſita denſitate ignibus, ac ferro inuicti, quãuis plumbo, & Leonis, Hirciq; ſanguine molliatur. Aeris porro autoritatẽ indicat illud quoq;, quoniã ærea cuſpide, ſiue etiam ferrea Telephum ſanaſſe Achilles perhibetur. unde natũ Adagiũ Euſtathius ſcribit, ὡς ὁ τρώσας, καὶ ἰάσεται. Quod qui uulnus intulit, ille idem pſanabit. Qua in parte illud obiter quoq; ſubnotandũ, Vulnera, quæ malignitatis præferant multũ, dici τηλέφια τραύματα, Vt quæ ſalutarẽ Achillis manũ requirant. Veluti & Chironia dicuntur δυσαλθῆ, id eſt, quæ medicam uix recipiant curam. Et Chironem aliquem reſpectare uideantur, Vt inquit Paulus Medicinæ quarto. Quod uero de Leſche diximus, Id neutiquã prætereundum, dici Cyſoleſchen Cinædologum, id eſt, Sermone turpem. Nã ueteres tam Cyſthon dicebant, quã Cyſon, Sicuti autor probat Euſtathius, Iliados rhapſodia octaua. Lego deniq;, poculis Aeneis uſos eſſe priores, ac præcipue, qui diuitijs præſtarent. unde & eorum repoſitoria Chalcothecas uocabant. Verum id ex auri, argẽtiq; paucitate fieri ſolitum, innuere Athenæus uidetur. Nam Macedonum rex Philippus Phialium nactus aureum, id puluino ſubiectum ſemper habebat.

¶ In Cubiculo Nola, quid ſit in Oratorijs Quintil. Inſtitutionibus. De Tintinnabulis. Iaſſæorum hiſtoria. CAPVT LI.

IVLIVS Pollux Onomaſtici ad Cõmodũ Cæſarem libro ſexto, Loquacis ſynonyma, ut lectio ſuggerebat multifaria, cõgerens in unum, deniq; ſic ait, Ahenũ ex Dodone, Iliade lõgiora garriẽs, Alcini apologus. Arabius tibicẽ.

Hactenus is Quod uero principe loco poſitum eſt,& Græce ſic habet, δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt Dodonæum tintinnabulum. Cuius meminit uel Euſtathius. Anſam præbere mihi eſt uiſum ad explicandum Quintiliani, aut quiſquis fuit autor primus, inenodabilem nodum. In quem impacti plerique omnes cohæſerunt. Obſcuritas uero nodata hæc eſt libro octauo, In cubiculo nola. Coniectura ducor ex Græco adagio, eſſe itidem hoc prolatum in garrulum deſidentem dies totos domi, & nugali uerborum futilium importunitate, & copia exundāti detinnientē, ut obſtrepera loquacitate, uti Pica uerboſiore, obſurdeſcerent aures, ac ueluti tintinnabulo conuulnerarentur. Vel, quod arridet amplius, Eos intelligamus, qui domi quidem fluenta uerborum promunt, in foro autē ubi ciuili eloquentia gloriam ſibi comparant uiri præſtantes, ut teſtis comprobat Homerus, aut in ſenatu penitus conſileſcunt, fiuntque, quod Græci dicunt, etiam piſcibus magis muti. Nolā ſiquidem pro campana dici obſeruauimus, etiam ſi apud recentiores ſæpius, nil tamen obſtat, eſſe uerbum id inter inuentu rara, cuiuſmodi adnotata Politiano quædam. Meminit quodam loco Laurentius quoque. Sed occurrent recentiores, nouitium cenſeri inuentum id. Ego de nouitate nihil diſputo, unum ſcio, fuiſſe ueteribus quoque ex ære inſtrumentum id, aut proximum. Quo remotioribus, ut conueniret, daretur, pro ponereturue ſignum. Quod duabus fulcimus autoritatibus, præterque hiſtoria. Val. Martialis in Apophoretis,

Redde pilam, ſonat æs thermarum, ludere pergis?
Virgine uis ſola lotus abire domum.

Aes nanque Thermarum tintinnabulum ſignat, quo è gymnaſio lauaturi reuocabantur ad Thermas. Sed & Iuuenalis.

Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas.

Hiſtoriam uero hanc apud Strabonem, ad hoc ipſum præcipue ſpectantem, obſeruauimus, Iaſſus inquit, incolas habet parte plurima piſcitio, & piſcatu uictitantes, cū infœcūda ferè ſit regio, uerum piſculenta. Hinc iucundum narratur factum, documento etiam magno futurum, quātum ſæpe nos fallat opinio. Oſtentabat inibi citharœdus artē. Audiebant, ut tum eſt uiſum, attentius Iaſſæi omnes, mox uero, ut editum tintinnabulo ſignum uendendo piſcitio eſt, confeſtim cum ſua ſibi muſica deſtituto artifice, auolarunt omnes, uno uix excepto, qui oblæſo erat auditu, proinde captum eum artificij ſuauitate opinatus citharœdus, propius accedens, Eſt quod agam gratias inquit, & quidem maximas, tum quod muſicæ negligens haudquaque uidere, tum quod deſpectui me prorſus non habueris. Nam reliqui quamprimum tintinnabulo cecinit ſignum piſcarium, dicto citius hinc ſeſe proripuere. At is, uelut commotior, ac excitatior, an inquit increpuit æs, eo uero adnuente, bene tibi ſit inquit, magiſter optime, ac conſurgens ad Viuarium feſtinabundus accurrit ipſe quoque.

¶ Super Phauorino adnotata, quæpiā minus extrita. Vocis acutæ ratio in Eunuchis, Item nuditatis barbitij, Curue Amaſij ſint. Vocis magnitudo, uel paruitas unde ſit, ex Galeno. Interim Imperatoris laudem eſſe præcipuam, Indignationem comprimere.

CAPVT LII.

PHAVORINVM uel Gellij monumentis percelebrem, fuiſſe patria Gallū memoriæ proditum eſt, ex Arelate op. propè Padum. Inter Philoſophorū familias à multis connumeratus. Ab alijs uero ſophiſtis inſertus, quod hominis fecit eloquentia, & rhetoricæ ſtudium ſingulare. Dignum ſcitu eſt, uirum hunc ita cooptatum qua quidem inter ſapientes, qua uero inter oratores, Diphyen fuiſſe, ac Androthelyn, hoc eſt, naturæ duplicis, & uirum ſimul ac fœminam. Cuiuſmodi ſunt, Androgyni qui nuncupantur, & Hermaphroditi. Ab Ariſtotele dicti quoque Arſenothelyes, id eſt maſculo fœmini, ſicuti uertiſſe Theodorum ſcimus, quanquā id cenſent eruditi fidelius, quam felicius. Sed hi non ſunt Androgyni proprie, quoniam eo nomine à Philoſopho intelligant animalia, quæ ipſa ſe ineunt, uti inter piſces Trochus. In Phauorino præterea tria fuere maxime mira. Et primum quidē eſt, quod Gallus cum foret, Græce tamē optime ſciuerit, adeo ut Gentis illius eloquio, ue luti dolatorio leuigatus, excomptuſque, præterque ſapiētia imbutus celebre ad poſteros nomen

men dederit. Deinde, cum foret Eunuchus, adulteraſſe tamen Conſularis uiri uxorem creditus, ſubijt eo nomine iudicium, ab eodem poſtulatus. Adeo libidinis etiã erat præ feruidæ. Poſtremo principi Adriano factus offenſior, nihilominus inde nullo affectus incommodo ſuperuixit. Quæ laus imperatoris eſt uel maxima, Qui ex æquo diſceptaret cum eo, quẽ iure ſuo poſſet euertere. Ex quo illud ſic à Philoſtrato enuntiatur, βασιλεὺς δὲ κρείττωμ, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χερηῖ, ἢμ ὀργὴμ κρατῇ, id eſt, Præſtabilior cenſetur rex, Si inferiori iratior indignationem comprimat. Effœminatæ porrò, ac degenerantis naturæ in Phauorino illa ſe promũt indicia manifeſta. Nuda barbitio facies, uel magno natu, etiã Senio ultimo iam appetente. Vox inſuper acuta, & tenuis. Qualis ferè Eunuchorũ natura pernoſcitur. Omnes ſiquidem Agoni, hoc eſt ſeminis expertes, ut pueri, Mulieres, Decrepiti, Spadones Oxyphoni ſunt, id eſt, acutæ uocis. Viri autẽ grauis, & βαρύφωνοι, ut Græci dicunt, Quod Antiquitatis, & literarum parens Homerus hiſce uerſibus monſtraſſe uidetur, In quibus de uirili, muliebriq; uoce, ita canit, quãuis aliud agere uideatᷣ.

τῷ δὲ βαρυστενάχοντι παρίστατο πότνια μήτηρ
ὀξὺ δὲ κωκύσασα, κάρη λάβε παιδὸς ἑοῖο.

Huic autem grauiter gementi aſtitit mater uenerabilis,
Acute uero lamentabunda, caput ſui apprehendit filij.

Alibi porrò idem Poeta Seniores Cicadis comparat, quæ animalia ſunt planè ὀξύφωνα. Cæterum effectus hic manifeſtus utiq;. At ratio non forte obuia. Plutarchus quidem præciſe nimis, & obſcure contingere iſta ſcribit, διὰ τὸ λεπτὸν τοῦ πνεύματος, hoc eſt, ex ſpiritus tenuitate. Verum iſta fuerant enarratius promenda in literas. Nam ſicuti linea, cæteráq; tenuia dimenſionem duntaxat unam ſortiuntur, Craſſa uero plæraq; plures obtinent, Ita uox etiam tenuis unam dimenſionem habuerit. Vnum autem efficere, ac mouere facilius eſt, quam plura. Ergo, cum prædicta illa ſpiritum habeant imbecillum, non niſi parum aeris moueri ab illo ſpiritu poteſt. Minimus autem eſt, qui dimenſione conſtat una, quem tenuem eſſe, uocemq; talem ab eo proficiſci, neceſſe eſt. Vox autem acuta, quæ tenuis eſt. Igitur qui prolifico ſemine carent uocem hinc merito reddunt acutiorem. Viri robuſti, quoniam ſpiritu ualeant, multum aeris incitare queunt. Quod cum multum ſit, tarde mouetur, Vocemq; efficit grauiorem. Motu enim ueloci, & tenui uocem reddi acutam, conſtat iam. Porrò qui natura ſunt calida magnam emittere uocẽ ſolent, quia multũ in his aerem frigidumq; ineſſe neceſſe eſt. Caloris eñ uis facile adſe & ſpiritum trahit, ac aerem eóq; amplius id agit, quo amplior eſt, Vox autem magna, tum oritur, cum aeris multum agitatur, Vtq; acuta, cum celeriter. Sic grauis, cum tarde. Adde quod ſublatis teſtibus, tentio quoq; meatuum laxatur, ſicuti in fidiculis, & ſtamine, ſublatis ponderibus, quæ Textrices Græco uerbo λαιὰς, id eſt, Laas nuncupant. Laxatis uero ijs, principium, quod moueat uocem, eadem ratione laxatur. Teſtium ſiquidem natura meatibus adnexa ſeminalibus eſt, qui meatus ex uena tendunt. Cuius ex corde origo eſt. Iuxta ipſum principium, quod uocem mouet, Quamobrem meatibus immutatis ſeminalibus ætate, qua excernitur ſemen, Pars illa item immutatur, qua immutata, Vox etiam mutatur, maribus maxime, Sed & fœminis, quanquam obſcurius, quod quidam dicunt τραγίζειν, id eſt, hircire, ubi inæqualis mittitur uox. Galenus uero ἐπὶ τῆς τέχνης, tractatu de Signis, Cauſam uocis magnæ, uel paruæ, non uidetur in caliditatem, aut frigiditatem retuliſſe, Sed amplitudini aſperæ Arteriæ potius magnam aſcripſiſſe, & inſufflationi tamen uehementiori. Paruam uero anguſtijs eiuſdem, Et in libro de uoce in eandem refert Arteriam acutæ, grauiſq; uocis rationes, Arctum enim iter acutam, Amplum, & ſpatioſum grauem uidetur efficere. Anguſtia ſiquidem, & expanſio cauſam præbent aeri, ut uelociter, aut tarde moueatur. Verum, nequid uideatur contrarium, Sic ſtatuunt eruditiores, Vocem magnam effici utique à caliditate primo, & mediate. Aerem plurimum agitante. Poſtremo autem, atque immediate ab Aſperæ Arteriæ amplitudine, ac uehementi inſufflatione. At magnitudo, & paruitas uocis, inquit Galenus, non fit ex caliditate ſemper, neq; præcipue. Sed per accidens. Eſt & Platonici eruditi ſuper eadem re ſententia, Quæ ſcita mentis hoc genus congruit planè, Cur inquit, ita acutæ ſint uocis Eunuchi, ut ſæpe mulier, an Eunuchus loquatur, niſi uideas, ignores? Id uero ex ſupflui humoris abũ

dantia

dantia effici, reſpondendum. Ipſe enim arteriam, per quam ſonus uocis aſcendit, efficiens craſſiorem anguſtat uocis meatum, & ideo uel fœminis, uel Eunuchis uox acuta eſt, uiris autem grauis, in quibus uocis tranſitus habet liberum, & ex integro patentem meatum, Naſci autem ex pari frigore in eunuchis, & fœminis parem pene importuni humoris abundantiam, etiam hinc liquet, quod utrunq; corpus ſæpe pingueſcit. Certe ubera propè ſimiliter utriq; grandeſcunt. Septentrionalium, inquit Albertus, & fœminarum uox euadit acutior, quàm meridionaliũ ob pulmonis molliciem, & arteriæ, quæ arctior item intelligitur. Molliorem certe uocem facit Organorum humectatio, debiliorẽ pulmonis imbecillitas, ac reſolutio. Aegrotantium acuitur uox, quia ſiccitas arctet meatus, uel etiam ex intemperanti frigiditate, aut forſan ex opprimente humectatione. Sed curnam eueniat Eunuchis, ut ſint ἄθριχες, id eſt glabri, perinde ac mulieres? Hæ utique frigoris ui denſa corporis habent ſpiramenta. Siquidem obſtipat, arctatq; frigus, proinde non ferè pilis ad exitum meatus patent. Eunuchi porro, utpote humidi, & ualde redundantes. Nam hac de cauſa locorum pleraq; nimia humoris exuperãtia adobruta, rurſumq; nimis areſcentia, aut ſaxoſa, & caluoſis conſimilia, uelut Græci dicunt, ἐοικότα ταῖς φαλακρώσεσι, herbas haudquaquam proferunt. Illud quoq; non indignum quæſtione, opinantur eruditi, unde nam ſit, quod Eunuchis Veneriꝫ prolubij incentiua interextincta haudquaquam ſunt, Verum ſæpe amoribus irretiunt, quod de Phauorino aſtruximus. Nempe multis, cum pubeſcerent, ſubiecti teſtes ſunt, aut eliſi, & quodamodo ἡμιτελεῖς εἰσὶν εὐνοῦχοι, id eſt eunuchi quidem ſunt, ſed non pleni. Et qui hepate ſunt natura feruentiore, ac genitalia uaſa poſſident capaciora, uſum quidem imaginantur, concipiuntq;, ſed non perficiunt, nec uoti euadere compotes queunt, quoniam uerenda ipſa eis flaccuerint, qui enim tumeſcere facit ſpiritus, emarcuit, qui à ſemine ortus per ſeminales meatus ferebatur ex eis partibus, quæ circa lumbos habentur, ut in pueris ſeminales occæcantur meatus. Illud ex Græcis obſeruatum, quibuſdam in bello præ formidine intercipi uocem. Proinde Menelaum laudare Homerus uolẽs, ut minime formidoloſum in bello βοὴν ἀγαθὸν appellat, ut qui uocem nullo minueret terrore. In Oratore demũ Tragœdorum uocem exigunt eruditi, ſicuti acumẽ Dialecticorum, ſententias philoſorum, memoriam Iureconſultorum.

¶ Super uocis ratione adnotata pluſcula, déq; Soni, ac uocis interſtitio. Pollucis obſcuritas illuſtratur. Tertiata uerba quæ intelligantur.

CAPVT LIII.

SED ENIM, quia de uoce mentio eſt, non grauabimur Peripateticas ſcholas ingreſſi amplius de eadem ratiocinari. Primas igitur, ac principes ſonorum differentias acumine, ac grauitate tradunt conſtare. Quæ appellationes ab ijs, quæ tanguntur tralata, ſonis accommodantur. Vt enim quod in mucronem faſtigiatum eſt, momento penetrat, Quod uero hebetius, retuſiuſq; eſt, non ita, ſed cum mora, & ſegniter. Conſimiliter uibrata uox, & acuta auditum peruellit, ac fodicat. Grauis obtundit, ueluti trudendo. Euenire autem utrunq; celeris, aut tardi ratione motus, liquet. Hinc etiam percipi illud poteſt, à læuigatis corporibus, latioribuſq; acutiorẽ promi ſonum, Quoniam ab ijs celerius agitetur aer, celeriuſq; diſſiliat, unde & auditus ualide, citóq; laceſſitur. Videtur autem non eſſe aliud ſonus, quã eliſus aer, paſſuſq;. Aer autem ipſe duplex. Alter, qui inter colliſa deprehẽſus proſilit. Alter, qui ab hoc incuſſus primũ, mox ſucceſſu motus ad ſenſoriũ euadit. Hoc uero id demũ eſt, quod inaudimus. Interſtitium uero illud ſeruandum magnopere, Dici in animãtibus tantũmodo uocem, quod inanima eſſe uocalia nequeant, ni metaphorice abutaris proprietate, ut ſi organa nuncupes uocalia, quod ijs quodammodo afformari uerba, & effingi alloquia uideas. Sed nec animalia cuncta recte uocem habere pronũtiaris, quando exãguibus uocis nulla ſuppetit facultas, ſicuti inſectis, & ijs, quæ cruſta integunt. Nã ea, quæ concentũ etiã promere ſentiũt, ut cicadæ, quam habeãt rationẽ, alibi edocuimus. Tribus porro uox, ſonuſue conſtare planè uidet. Primũ eſt, qđ plagã incutit, mox cui ea ipſa incutitur, Tertio ſtatuitur loco id, in quo hæ aguntur. Aerem ſanè in utroq; haberi neceſſe eſt, quamquã nõ eodẽ modo in utroq;. Nam ad uocem elidendã nõ omnis ac

commodari

cõmodari aer ualet. Sed ſolum ſpiritus is, quem anhelitu reciproco promimus, aduocamusq;. Huius uero munia duo, ueluti etiam linguæ. Quam prompſit natura, tum uictus neceſſitati perficiendæ, & ſaporibus prægustandis, quod omnibus ferè animantibus adeſſe conuiſimus. Tum uero ad locutionis articulatam rationem, quod ad uitæ excellentiam pertinet, & uni modo inter cuncta homini contributum, Nam hinc Pſittacen ἀνθρωπόγλωττον dici comperimus ab uno loquendi uſu. Propterea in Timæo ita ſcribit Plato, uerborũ autem effluxio, miniſtra prudentiæ, effluxionũ omnium optima eſt, atq; pulcherrima. Ratione eadem in ſpiritu reciproco duplex recognoſcimus naturæ propoſitum, & ſcopum quidem unum habet intimi caloris refrigeratio pernecessaria. Alterum uero ſermonis conformatio, ac uocum dearticulatio, in mille abiens uarietates, non pernecessaria quidem, ſed ad infinitos mortalium uſus inſigniter accõmoda. Anhelitus organum guttur eſt. Huiuſmodi igitur nunc admiſſus, nunc remiſſus aer, Arteriæ deſtinato alliſus, uox eſt. Quamobrem tuſſis, & id genus ſoni plures, ubi irraucuerimus, quanq̃ eiuſdem concipiuntur partibus, à uocis definitione abiunguntur, quoniam conſiliũ abeſt, & animi certa intentio. Eſſe nanq; uocem finiunt, ſonũ ex ſignificandi propoſito editum. Præmonſtrat autem uox omnis aut ægritudinem naturalis affectus, aut uoluptatẽ, qualis eſt brutina uox. Aut ea, quæ hominum neceſſitates exigunt, infinitis propemodum uocabulis inuicem diſparata. Membra reſpirationi deſtinata ſunt, lingua ea, quæ fiſtulis duabus interiacet, nunc conniuens, nunc reſurgens. Tum Arteria, quæ ad pulmones pertingit. Ex ĳs uero lux infertur, opinor, Iulio Polluci, ſecundo Onomaſtici ſic ſcribenti. Epiglottis eſt ſimplicis organum uocis, lingua uero articulatæ. Scribit porro Galenus in libro de uoce, exufflationem eſſe quidem uocis materiam, effici tamen eam, cõmiſſo thorace ab Intercoſtalibus muſculis, quibus nihil agentibus, animal uocis priuatur uſu, nam cum ex alto prolapſus foret quidam, afflicto dorſi initio, tertio die exiguã admodum uocem emiſit, At quarto prorſum obmutuit, reſolutis ſimul cruribus. Verũ nec ſpirationem amittebat, neq; difficulter ſpirabat, quoniam Intercoſtales modo nerui affecti erant omnes, nullis omnino uocis particulis affectionem ſentientibus. Sunt autẽ hæ uniuerſim quidem guttur. per partes uero Carthilagines tres, quibus accedunt nerui à cerebro demiſſi. Et ligula quam uocant Epiglottida. Illud obiter adnotarim, dici quandoq; uerba Tertiata, quæ imperfecta enunciantur, & lapſitãtia, ubi uix tertia proferunt, intermedĳs deuoratis pauoris opere.

¶ Sonus quo modo illabatur auribus. Cur Ouali figura aures, & lingua. Item plæraq; Muſicæ conſonantiæ organa. CAPVT LIIII.

TRADVNT uero Phyſici, quod equidem adnotandum hac parte, etiam atq; etiam eſt uiſum, ſonum in orbicularem figurã multis gradatim amplificatam circulis ad aures peruenire, non aliter, q̃ in ſtagno ex iactu lapidis ab alto circuli multiplicantur ad litus. Themiſtius etiam in libros Ariſtotelis de anima paraphraſi ſecunda ita ſcribit. At aer, qui primo inſonat nõ abſungitur ſic, ut ad auditum ipſe accedat, ſed proximũ ſibi, & continuum aerem cõmouet atq; hic ſubinde alium excitat eo modo, quem in fluctibus cernimus, in quibus alter alterum trudit, & pulſus obiter ſequẽtem impellit. Hinc Vitruuius, Mouetur inquit, uox circulorum rotundationibus infinitis, uti ſi in ſtantem aquam lapide immiſſo, naſcantur innumerabiles undarum circuli, à Centro creſcentes, & q̃latiſſime poſſint, uagantes, ni loci interpellarit anguſtia, eo tamen interſtitio, quod in aqua circuli æqua planicie in latum mouentur. Vox etiam in latitudinem progreditur, & altitudinem gradatim ſcãdit. Concentum uero ex grauibus, acutiſq; conflatum, uelut unam formam, & hanc rotundam quidem, ſed Oualem illabi auribus, arbitrantur Platonicis innutriti ſcholis. In qua quidem octaua uox quaſi per acutiorem uerticem, uocis primæ latitudinem ſibi continuans ex ſe ipſa, atq; prima unam iam conflat uocem. Atq; ſicut oculus oualem rotunditatem, tanquam unam uidet figuram, quamuis hinc latam magis, inde minus. Sic auditus uocem ex graui, octauáq; reſultantem haurit, tanq̃ unam, ab amplo quodã profundo, quaſi in acutã ſublimitatem oui inſtar gradatim ſeſe, ac ſuauiter attollentẽ, hinc item

fieri

ſieri opinantur, ut & eiuſmodi quaſi figuram audiendi inſtrumento natura tribuerit, Similemq; inſtrumento loquendi. Et ars præterea ſimilē, quoad fieri potuit, Muſicis inſtrumentis. Ea certe conſonantiora ſunt, Quæ ouali figuræ propinquiora.

¶ Calaſtri pueri, qui ſint. De Carneade, & Antipatro. Calamouoas qui dicatur. Antiphona quid. Pſithyriſſare. Arteria.

CAPVT LV.

ET QVIA de Vocū ratione ex Philoſophiæ ſacrarijs, quæ uiſa ſunt, abunde præcerpſimus. Nunc quæ tum hiſtoria, tum Grammatici ſuggerūt, promiſcue adijciantur, Vt uel pullato circulo non deſit, ex quo ſuppellectilē ſibi comparet. Lectum igitur in ueteribus memorijs primū, Eſſe in Aphrica fontem Zamen, ex quo Canoras effici uoces Varro ille doctiſſimus pdendum cenſuerit. Sed nec Vitruuius ignorauit, tradens, Quæſitos à regibus ad id muneris pueros, Quos etiam Calaſtros nuncuparint, uel, ut alij codices præferunt, Cataſtlos. Carneadē Plutarchus ſcribit fuiſſe μεγαλοφωνότατον, id eſt, maximæ, ac ſonantiſſimæ uocis. Antipater uero Stoicus eam uocis magnitudinem cum nec poſſet, nec uellet aſſequi, aggreſſus Antilogiarum concinnare libros, cognominatus & ipſe καλαμοβόας eſt, id eſt, Calamo uociferans. Cum in auribus tenuis quidam obtinuit Sonus, dicitur id Græce ψιθυρίζειν, id eſt, Pſithyriſſare, παρὰ τὸ ψίθειν ἐν ταῖς θύραις, ἤγουν ταῖς ἀκοαῖς, ut inquit Theocriti interpres, quod ſignat tenuiter mouere in audiendi ianuis, nam & pauloante idem autor ψίθειν expoſuit pro λεπτύνειν, id eſt, attenuare. Vnde ſit apud Homerum ψιάς, id eſt, Pſias, quæ ſignat κατὰ λεπτὸν τοῦ ὕδατος ἔκδοσιν, id eſt, guttatim factam humoris erogationem. Improprie tamen etiam de Arborum ſuſurro dicimus Pſithiryſſare. Arteriam uero, qua commeat ſpiritus per Diaſtolen, aut Syſtolen, Albertus dici opinatur, ueluti arctam Aeris uiā. Sed homini Græcæ doctrinæ ignaro facile ignoſcendum. Arteria peregrina dictio eſt, proinde etymon latinum nequit admittere. Illi ergo, quorum genuina uox eſt, ex Aeris nomine, hoc eſt, ἀπὸ τοῦ ἀέρος, καὶ τηρεῖν, quod ſeruare indicat, Inflecti uerbum, ac compingi tradūt. Genere neutro uſus eſt de rerum natura quarto Lucretius, ubi an ſit corporea uox, latius perquirit. Verſiculi eius ſunt hi, in quibus correpte, non, ut uulgo aſſolet ferè, tractim enūtiatur penultima.

Corpoream quoq; enim uocem conſtare, fatendum eſt,
Et ſonitum, quoniam poſſint impellere Senſus.
Præterea radit Vox fauceis ſæpe facitq;
Aſperiora foras gradiens arteria clamor.

Adnotemus & illud doctiuſcule à Plutarcho poſitum in ſermone de Oraculis, quæ defecerant. Nam quia Græci φωνὴν dicunt Vocem, Inde ἀντίφωνα futurorum dicuntur ab eo, quæ facta pauloante, uentura mox uelut digito, ac uocis perfunctione quadā præmonſtrant. Emādatus inquit, à Mardonio eſt ad Amphiarai oraculum Seruus ſcitatum ſuper ijs, quæ adminiſtrarentur. At is per quietem putauit, Dei miniſtrum ſibi aſſiſtentem primo quidem uoce repellere, ceu abeſſet Deus, mox uero, ut minus obſequentē manu etiam obtrudere. poſtremo pertinacius perſeuerāti lapidem bene magnum in caput impegiſſe. ταῦτα δ' ἦν ὥσπερ ἀντίφωνα τῶν μελλόντων, id eſt, Hæc autem erant, uelut futurorum Antiphona. Superatus nanq; Mardonius eſt, Regis adminiſtro Græcos ductante, ac lapide ictus cecidit. Dici opinor Antiphona, quoniam res Vocis munus implerent. Sicuti ἀντίθεος æqualis deo intelligitur. ἀντίχειρ pollex, manui æquiualens reliquæ.

¶ Scruta quid ſint, & quid Scrutaria. Enarratur Oratius.

CAPVT LVI.

EST apud Oratium in epiſtolis Verſiculus hic,

Vilia uendentem tunicato ſcruta popello.

Scruta uerbum rarum eſt, quando id latinæ elegantiæ ſtudioſi haud ferè præter paucos admodum, admittendum cenſuere. Sed cuiuſmodi ſit uerbi eius notio, rarior etiamnum eſt, infrequentiorq;, qui ſe ſcire profiteatur.

Nam Acroni, & in alijs item parum curioſo ſatis, ſuperq; uiſum eſt dicere, ſcruta uulgus Scrutas uocat. Aliter Scrutum eſt fractũ milium. Sunt qui pelles, aut inteſtina interpretentur. Ego uero amota omni ueſica, quæ gloriolas captantibus nimio plus familiaris eſt eo uerbo ueteramenta omnifaria ſignificari puto, quæ cum uſu iam detrita ſint, pretio item deminuta cenſentur. Hinc ſignificanter ab Oratio uilitatis appoſito expreſſa, præmonſtrataq; ſunt. Ex qua origine factum, ut ſcrutaria dicantur uiliſſima quæq;. Quod ut ſentiam, Lucilius facit apud Gellium Noctium Atticarum libro tertio.

Quid ni & ſcruta quidem ut uendat ſcrutarius laudat,
Perfractam ſtrigilem, ſoleam improbus dimidiatam.

Sidonius item Apollinaris uocabulum in Cẽturias allegiſſe uidetur. Nunc inquit, friuola quædam, nunc ludo apta uirgineo ſcruta donabat. Quo in loco ſunt, qui Imagunculas pueriles operis dulciarij ſcruta poſſe accipi, augurentur. Ad hæc, quæ de ſcrutorum ſignificantia pronuntiauimus, planè alluſit Apuleius fabulæ Græcanicæ libro quarto. Enimuero uos bonæ frugi Latrones inter furta parua, atq; ſeruilia timidiculæ per balneas, & aniles cellulas reptantes, ſcrutariam facitis.

¶ Super Mæandro, & Protagora relatu non indigna quæpiam. Magorum ſententia de diuinis rebus. Item de ſophiſtis pluſcula. Ancalidophori. Ancalides. Phaceli,

CAPVT LVII.

MAEANDRVM Protagoræ patrem adeo opulentia, & omnifaria rerum copia præcelluiſſe, ſcribunt ex Græcis nonnulli, ut Xerxem Perſarum regem, à quo mox Græcia concuſſa eſt, & domo, & donis excipere auſus ſit, qua occaſione illi inſinuatus, Protagoræ filio Magorum congreſſum impetrauit, Quando Perſarum Magi in doctrinæ participatum nõ temere quẽquam niſi iuſſu regum admittunt. Vnde is de ratione diuina falſam, immo inauſpicatiſſimã traxiſſe opinionem uidetur. Siquidem quodam loco ita exordiri auſus eſt. De dijs utrum ſint, an non ſint, nihil habeo dicere. Quo argumento pulſus ille ab Athenienſibus eſt. Magicum uero dogma eſt, ut Philoſtratus putat, Clam quidem rem diuinam obire, Palam uero deum abrogare. Quo facto quid excogitari inſolentius quæat? Niſi quod cauſa, propter quam ita faciunt, longe execrabilior, tumidiorq; eſt. Neq; enim uideri uolunt, ſiqua in eis uirtus emteſcat, à diuina ui, uelut ex fonte perenni in riuulos corriuari. Qua ſententia quid omnino infantius, quid magis brutum ſit, nõ magnopere diſpicio. Primus hic Protagoras mercede traditur, docuiſſe. Quæ res, inquit Philoſtratus, uituperari nec poteſt, nec debet. Quæ enim impendio aliquo nobis conſtant, gratiora demum ueniunt, quoniam, ut inquit etiam Hieronymus, putent gratuitæ merces, dictus tamen inde eſt, λόγος ἔμμισθος, id eſt oratio mercenaria. Primum item hunc Sophiſtem cognominatum accepimus. Hoc uero nomine dixerũt ueteres, ut Græci ſcribunt, non modo oratores præſignes, & ſumma dicendi copia perilluſtres, ſed & Philoſophos quoq;, dictione non uſquequaq; infantes. Nam & Plutarchus autor eſt, ſapientes à nonnullis etiam Sophiſtas nuncupari. Sicuti & apophthegma teſtatur illud, μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. Odi ſapientem, qui ſibi ſapiat nihil. Et Ariſtarchus Theodectæ pater, Olim uix ſeptem fuiſſe Sophiſtas, pronũciauit, mox tantam eorum ſcaturiſſe multitudinem, ut pullatam exuperaret turbam. Sophiſtarum tamen Artem, perinde ac in Patrem, in Gorgiam referimus. Sophiſtices uero, quæ ſecunda dicitur, principem ferunt Aeſchinem. Qui, tametſi, ut φιλοπότης ἡδὺς, καὶ ἀνειμένος. hoc eſt, uini appetens uoluptarius, ac remiſſior inceſſitur, Primus quoq; inter ſophiſtas creditus eſt, θείως λέγειν, hoc eſt diuine dicere. Noſtri ſic diſtinguunt, ut rhetor ſit, qui literas docet, atq; artis traditor eſt eloquentiæ. Sophiſta uero, apud quem dicendi exercitium diſcitur. Orator, qui in cauſis priuatis, & publicis plena, & perfecta utitur eloquentia. Sed de oratoris, & Sophiſtæ interſtitijs Cicero in Oratore plura. Attingit & in cõmẽtariolo περὶ φιλαδελφίας Plut. Plato autem Sophiſtas ubiq; omnia profitentes inducit, iactabundos, glorioſos, temerarios, inſuper & auaros. Nec illibatæ ꝓſum uitæ, ſed ſequioris. Nã & in libro de Platonis definitiõibus Speuſippus, Sophiſtã eſſe dicit Iuuenũ nobiliũ, atq; diuitum merce

Z narium

narium Venatorem. Hoſce Plato, q̃uis omnia profiteantur, nihil prorſum ſcire conuincit, ut maleficos item inſectatur, atq; ueneficos. Philoſophos nanq; arbitratur, qui ſtudioſius ueritatem aſſectentur, operis tantum ipſius intuitu, ac perpenſione. *Sophiſtas* uero intelligit, qui opinionem modo affectent, opinionis ipſius amore. Hos item amarius inceſſens *Seneca*, Illos mihi, inquit, Circulatores *Sophiſtas*, qui Philoſophiam honeſtius neglexiſſent, q̃ uendunt, in faciem ingeret. *Sunt* inter *Sophiſtas*, qui ab Ariſtotele in procemio Rhetorices ad Alexandrum Parij nuncupantur. Ariſtophanes in Nebulis *Sophiſtas* accipit pro Mathematicis, iſq;, qui de ſublimibus diſertationes inſtituunt. Alias uero, inquit Interpres, *Sophiſtas* intelligimus τοὺς πεπαιδευμένους, id eſt, eruditos. Porrò ſcribit Gellius, Protagoram inſyncerum quidem fuiſſe Philoſophum. *Sed* acerrimum *Sophiſtarũ*. Adoleſcentem quoq; uictus quærendi gratia uecturas onerum corpore ſuo factitaſſe. *Sudas* quinetiam ſcribit, fuiſſe prius φορτοβασάκτηρ, quod ſignat onerum Geſtatorem. Et in quadam epiſtola Epicurus Phormophorum uocat, id eſt, *Sporuligerum*, & Xylophorum. Cuiuſmodi homines dicuntur Ancalidophori, ſicut Aſini quoq; Ancalidas ferentes, id eſt, ligna Vlnæ menſura. Nam & grauia lignorum onera apte colligata, Phaceli uocantur, quando ſic Thucydides ſcribit, φοροῦντες ὕλης φακέλους, id eſt, ferentes materiæ Phaceſos. Mirum uero id de Protagora, ſi patre diuite, ac etiamnum inuidioſo eſt natus.

¶ Pythij hominum ditiſſimi hiſtoria, déq; uxoris eiuſdem non uulgari prudentia.

CAPVT LVIII

QVONIAM Mæandri opes attigimus, ſuccurrit tempeſtatis eiuſdem uir alter Pythius nomine, cui ſe tota ui ſic deniq; fortuna infudit, ut reſidens Celænis, Vrbe in Phrygia, natione Lydus, Atys filius, Perſarum exercitum terræ, mariq; grauem, ac Xerxem quoq; hoſpitio excipere auſus ſit, & quidem exuperanti magnificentia. Quin adeo ſuperfuit illi animi magnitudo præſignis, & pecuniæ uis immenſa, ut inſuper ad belli uſus, & ſtipendia polliceretur. Sed non hic primum uiri ſeſe raro alias audita largitas prompſit. Quippe Dario ante Xerxis patri auream elargitus fuerat Platanum, & ex eadem quoq; materia Vitem. Quamlibet generoſum Principem tam munifica, tanq; inenarrabilis benignitas, uel uſq; ad aras, & ultra deuincire abunde potuerat. At in uirum hunc exerta tamen Barbari regis barbara, efferatáq; ſæuities eſt; *Siquidem* natu maximum ex Pythij liberis, cui petebatur militiæ immunitas, medium diſcindi iuſſit Xerxes. Eiuſq; diſciſſi dimidium ad uiæ dextram, reliquum ad ſiniſtram locari, & illac demum Copias pertranſire omnes, luſtrationis imagine quadam. Fuit & Pythio ſingularis prudentiæ uxor. Ea lepido commento uiri infinitam cupiditatem, auro congerendo compeſcuit. Cum enim is totam ferè ciuitatem refodiendis theſauris attereret, adeo ut non temere ibi aliud rerum obiri poſſet, plæriq; uero etiã laboribus uicti interirent, iuſſit ſagax mulier omnifaria, quibus duci imprimis maritum ſciebat, conflari cibaria ex auro. Aberat tum Pythius, aduenienti igitur aurea apponitur menſa. Inſuper ex auro omnia. Is necdum conſilij gnarus, nec quò tenderent iſta, percipiens, elegantia rerum oblectabatur, mox quæ forent eſui, flagitat inferri, at proba uxor aurea item obſonia pergit inferre. *Stomachanti* iam, & eſurire ſe, amplius inclamanti (fames nanq;, & bilis naſum conciunt). Quæſo, inquit illa, ne excandueris, & pax ſit rebus. An non ſentis Pythi præ unius auri ſtudio in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi ſtudium penitus deſtitutum? Quin intereunt item homines. Quod ſi pergis, quid aliud in eſcam ceſſurum ſit, non uideo. Quid plura? *Salubri* commento Pythius reſipiſcens auri quidem ſtudium non remiſit omnino, Altius enim auiditas inhæſerat, ſed quintam modo ciuitatis partem in opere continuit. Hunc Pythium accepimus, imparem dolori, quo miſere ob immanem filij necem à Xerxe, conflictabatur, cum paulo molliore animo foret, nec ſatis adeſſet roboris ad uindicias ſecundum libertatem, quando nemo poteſt inuitus ſeruire, in monumentũ ſe conieciſſe, quod ipſe tumuli uertice excitarat. Atq; inibi flebiliter, quod ſupererat uitæ, compleſſe, ſummittente illi diebus ſingulis cocta cibaria uxore, cui principatus moderamina per manus tradiderat.

¶ Hiſtoria

¶ Hiſtoria Paridis paulo remotior, deq; inter Deas iudicio, & Dardano eiuſdẽ filio.

CAPVT LIX.

DE Paride allecto inter Deas de formæ præſtantia certantes iudice, uaria pro ingenij captu afferri ſolere, uel inter eos, qui ἀγοραῖοι nuncupari ſolẽt & ſunt, id uulgares, uileſq;, non me fallit. Tunc illud iure latij donabimus, Quod, dum iſta proderemus, ex Græcorum theſauris interluxit. Parin uidelicet hunc Priami filium educatum patris iuſſu in loco, quem Amandrũ dixere, mox uero & Parion de ipſius nomenclatura, tribus ferè annorum decadibus. Atq; inibi cum natura ingenioſus foret, nec ad doctrinarum ſtudia ineptus, Græcis imbutum diſciplinis. In quibus ubi haud parũ promouiſſe eſt uiſus, Etiã Veneris laudes, oratione edita, prolibauit, Inq; ea Palladi, ac Iunoni præſtare contendit. Quando ut uidetur, Deæ nomine concupiſcẽtias eſſe intelligendas ſignificabat, atq; uoluptates, ſicuti meminit Athenæus quoq;, unde mala omnia ſeſe mortalibus agminatim, ac fluẽti exæſtuantis more affundant. Atq; hic fabellæ occaſionem datam, inter diſceptantes deas captum iudicem, datumq; Veneri malum, id eſt uictoriam. Quin & Paris idem atq; in eãdem hymnum ceciniſſe narratur, quem uocant Ceſton. Belli uero primordia hinc prorepſiſſe, quod euolutis iam ſpacijs annorum XXX. A patre accerſitus, emiſſuſq; ad rem diuinam obeundam, cum Spartam appuliſſet, Helenam rapuerit. Ex qua Dardanum ſuſceperit filium, quod Dionyſium Scytobrachiona, monumentis ferũt prodidiſſe, propterea in Homeri Iliados Rhapſodia tertia ſcriptum reperiri, ἄγονος τ' εἶναι ἄγαμος τ' ἀπολέσθαι, id eſt ſine ſemine eſſe, & citra nuptias mori, ut ſchema ſit πρωθύστερον, Prius enim ducitur uxor, Mox prolis ſuſceptio conſequitur. Eſt enim Agonos, qui Aſpermos id eſt ſine ſemine, ac filijs, quãuis exponant alij μὴ γεννηθείς, id eſt non natus. Sunt autẽ Hectoris ad Paridem uerba.

¶ Senectutem imbecillem euadere ob adoleſcentiæ intemperantiam. De Gorgia ſenio præuiridi.

CAPVT LX.

MILONEM Crotoniatem, memoriæ proditum eſt, cũ iã ſenex eſſet, Athletasq; ſe in curriculo excercentes ſpectaret, ſuos lacertos amplius intueri cœpiſſe, illachrymantemq; dixiſſe, At hi quidem iam mortui ſunt. Verũ inquit Cicero, non tam iſti, quàm tu ipſe nugator, neq; enim ex te unquã es nobilitatus, ſed ex lateribus, & lacertis tuis. Et poſt multos item uerſus Iſta ipſa inquit, defectio uirium Adoleſcentiæ uitijs efficitur ſæpius, quàm ſenectutis, libidinoſa enim, & intemperata adoleſcentia effœtum corpus tradit ſenectuti. Cyrus quidem apud Xenophontem eo ſermone, quem moriens habuit, cum admodum ſenex eſſet, negat ſe unq; ſenſiſſe ſenectutẽ ſuam imbecilliorem factam, quàm adoleſcentia fuiſſet. L. uero Metellus poſt Conſulatum Pontifex Max. ita bonis uiribus extremo ætatis tempore fuiſſe narratur, ut adoleſcentiam non requireret. Sed enim omnes ferè corporis robore, ſenſuum integritate, ingenio uegeto, memoria firma exuperaſſe Gorgias Leontinus uidetur. Itaq; produci in adagium Gorgiæ ſenectus ualet, de optima, nec annis exoluta, quæq; uireſcẽs omnium præſtantia ſemper quodammodo pubeſcat. Quæ omnia fuiſſe in eo uiro, Græca memorat hiſtoria, etiam ſi ætatis annum attigiſſet octauũ ſupra centeſimum. Fuit uero Charmantidæ filius, Empedoclis diſcipulus, præceptor Poli Agrigentini, Item periclis, & Iſocratis, & Alcidamantis. Traſymachũ, & Gorgiã omnium primos arte quadam uerba iunxiſſe, autor eſt in Oratore M. Tullius. Hic porro Gorgias, ut eſt apud Platonem, de omni re, quæcunq; in diſceptationem, quæſtionemq; uocaretur, ſe copioſiſſime dicturum, profitebatur. Iſq; princeps ex om̃ibus auſus eſt in cõuẽtu poſcere, qua de re quiſq; uellet audire. Ei quoque tãtus honor habitus eſt à Græcia ſoli, ut Delphis non inaurata, ut cæteris, ſtatua, ſed aurea planè ſurrigeretur. Quod de Oratore libro tertio commemorat Cicero. Gorgiæ alterius meminit libro nono Quintilianus.

¶ Aetatum humanæ uitæ diſtributio. Fabulam ætatis peragere, apud Ciceronem quid. Vitæ metam quam ſtatuant plerięq;. CAPVT LXI

ET quoniam ingeſſit ſe nobis ſenectus, ſuccurrit, ut nonnulla de ætatum diſtinctione promamus in medium, eo quidem prodiuius, quod mirum eſt, ꝙ non omnino ſuper ea re conſentiant autores. Quippe doctiſſimus Varro, & πολυγραφότατος, quinq; ætatis gradus æquabiliter putat eſſe diuiſos, ac unumquenq; præter extremũ, in annos quindecim. Propterea ſectio prima annum quintumdecimum attingens pueros habet, ex puritatis ratione ita nuncupatos. Secunda ad triceſimum porrecta adoleſcentes, ab incrementi notione nomen indeptos. Iuuenes ſectionē faciunt tertiam ad annos quinq; & quadraginta. Quibus inde appellatio facta, quod in bellicis uſibus Reipub. adiumento forent. Et inde huiuſmodi ex Catalogo eſſe dicuntur, ſicuti ultra Catalogum, qui iam militiæ habentur inepti. Ad annorum decada ſextam ſeniores perueniunt. Reliquum uitæ tempus ſectionē habet quintam. In qua qui agunt, iam uocant̃ Senes. Ex hac Varroniana ætatum diſtributione commoneor, ſcite admodum, & congruenter uitæ tempora fabulis comparari. Nam & Cicero, qui hiſce, inquit, autoritatis præmijs ſplendide uſi fuerunt, ij mihi ſunt uiſi fabulam ætatis peregiſſe, nec tanꝗ inexercitati Hiſtriones in extremo actu corruiſſe. In fabulis uero Actus ſeruari quinq;, non arbitror eſſe, quē fugiat, quando nec perſona quinquies egreſſa ultra exire poteſt. In quo attente animaduertendũ, ubi, & quando Scena uacua ab omnibus ſit perſonis, ut in ea Chorus, uel Tibicen audiri poſſit, Id enim cum uiderimus, ibi actum eſſe finitum, debemus agnoſcere. Hippocrates, ſicuti libro de die natali prodit Cenſorinus, ſeptem ætatis conſtituiſſe gradus deprehenditur, ac primum quidem anno ſeptimo terminaſſe, ſecundum quartodecimo, tertium duodeuiceſimo, quartum triceſimoquinto, quintum duodequadrageſimo, ſextum ſexageſimoprimo, ſeptimum ad uitæ Coronidem protendit. Solon decem fecit hebdomadas. Staſeas addidit etiamnum duas, & plenioris uitæ ſpatia annis quatuor & octoginta metitus eſt, quod præſcriptum ſiquis tranſmittat, idem illi uſuuenire, quod Stadiodromis, & quadrigis ultra deſtinatum procurrentibus. Hetruſci uitalem menſum hebdomadibus finiunt duodecim, quod Varro ſcribit. Aſtrorum peritus Dioſcorides anno centeſimo uitam circumſcripſit, cordis ratione, quod in anniculo menſum habeat drachmarum duarum, in Bimo quatuor, inde procurſu pari in annum quinquageſimum. A quo decrementa ſupputentur ad æquilibrium, quæ ambitu peracto, ad metam redeant eandem. Proinde non ſupereſſe ſpatia, uiſceris eius dilapſu. Quam hæreſim fuiſſe item Aegyptiæ gentis, Plinius ſcribit. Galenus in libro, cui titulus, ὅροι ἰατρικοί, Aetates ſtatuit omnino quatuor, ex quibus primam facit τῶν νέων, id eſt, iuuenũ, Secundam τῶν ἀκμαζόντων, id eſt, uigentiũ, Tertiam τῶν μέσων, id eſt, mediorum, poſtremam τῶν γερόντων, id eſt, ſenum. Iuuenes poſtmodum eſſe ait temperatura calidos, humectoſq;, ueri præcipue aſſimiles. In uigore conſtitutos calere ſimul, areſcereq; Aeſtatis modo. Medios eſſe pronuntiat frigidos, ac ſiccos, perinde ac Autumnus eſt. Sunt uero humecti cum frigiditate ſenes, τῷ χειμῶνι παραπλήσιοι. Effloreſcit in iuuenibus ſanguis. In uigentibus ξανθὴ χολή. In medijs μέλαινα, in Senibus τὸ φλέγμα. Et hæc caloris intimi ratione omnia.

¶ Aetates humanas Planetarum conſequi rationem. Martialis, & Apuleius declarantur, necnon Oratius. Philoſophorum placita, & Auicennæ de ætatibus. Item de Fabula ætatis. Vocabula plura, quibus ætates à Græcis diſtinguuntur.

CAPVT LXII

ILLVD uero concinne admodum huic parti appingetur ex Procli, inter Philoſophos haud quaꝗ poſtremi, doctrina. Aetatum ordinem ſequi ordinem uniuerſi. Quippe princeps ætas lunarem conſequi poteſtatem animaduertitur. Tunc enim ex nutritiua, uegetaliq; degimus potentia, & in utriſq; porrò humecta uis præcellit. Secunda Mercurialem, quando literarum, Citharæq;, & Luctæ, ac deniq; cõſimilium nobis ſtudiũ ingenerat̃. Et Arithmeticen

imprimis,

imprimis,ut autor probat Ptolemæus. Immóq; forſan decantatum, negotijs illum præeſſe,ac lucro.Incõſtans porro ſydus traditur,ac om̃ino eiuſmodi,quale id,cui adhæſerit, cum benignis benignũ, exitiale cum exitialibus.Tertia Veneream,quãdo obturgeſcũt membra ſeminibus, & ad genituram protinus incitantur. Qua in parte ſciendum amplius, ubi laſciuiente pruritu,& Venereo prolubio nimis approperẽ coitus, præmature item barbam promi,quoniam concubitu augeſcit circa rhenes inſitus, genuinuſq; calor,quo fit,uti affluentius ſumma corporis uapores ſcandant,quæ eſt pilorum materia, unde illuſtratur Martialis illud libro undecimo,

Inde tragus,celereſq; pili,mirandáq; matri
Barba.

Adiuuatur & Apuleius in Magia. Inueſtem puerum accepiſti, ueſticipem ilico reddidiſti. Quarta ſolarem,tũc enim regnat uigor,ætatiſq; perfectio properat, Aetaſq; media. Vt uero ſol fons luminis, & cæli oculus,ac mundi mens, ut priores dixere, Conſimiliter Iuuenilis ætas flos uitæ delibatus. Mars porro uirilitati dominatur, planeta calidus,& ſiccus,ac præparans ad robur. Sexta ætas Ioui ſubijcitur, quæ prudentiam, & uitam actiuam,ciuilemq; deſyderat. Septima Saturnum reſpicit,in qua naturæ cõſentaneum.à generatione ſequeſtrari,& à corporeis abiungi,alteram,& incorpoream affectando uitam.Nam decrepitos inuadẽs Saturnus implet naturæ ſuæ malis, frigiditate, pigritia,& triſtitia querula.Sedenim nec illud omittendum, ratione admodum diuerſa præfici infantibus,dum geſtantur utero,Planetarum,ut ſic dicam,uultus, quoniam primo conceptionis menſi Saturnus præeſſe narratur.Iupiter ſecundo. Tertio Mars. Sol quarto. Venus quinto. Sexto Mercurius. Septimo Luna. Rurſum uero octauo Saturnus.Nono Iupiter. Inde quoq; partus fieri improſperos coniectant menſe octauo, At nono optimos. Verum ut poſtliminio redeamus, philoſophorum placita præferre uidentur, Tres tantum dici ætates,Incremẽti.Status.Diminutionis.Quod ex Ariſtotele aucupantur, tertio de Anima, ſic ſanciẽte. Neceſſe inquit,eſt,Omne, quod generatur, augmentum habere, ac ſtatum, & decrementum. Sed idẽ philoſophus in libro de moribus ſentire diuerſa deprehenditur. Auicenna autem prima primi, Cap. de Complexionibus,Aetates,inquit, om̃es quatuor ſunt.Adoleſcẽtia prima eſt, ad annũ ferè ꝓducta XXX. Secunda uero conſiſtentiæ nũcupata, uel pulchritudinis ad annũ ferè quintũ poſt trigeſimum. Conſequitur inde diminutionis occultæ tempus, quæ ſenectus nuncupatur,ad annum ferè ſexageſimum.Subeſt mox ætas, quæ ad manifeſtum nos interitũ præcipites agit, In qua qui diutius perſeuerat,dicitur νύμφαις ἰσῆλιξ, id eſt Nymphis æquæuus. Suppartitur inde adoleſcentiã in minuties alias,quas qui expetit nouiſſe, & locum habet ac quem adeat,autorem. Sciendum uero, ætatum commenſus non ubiq;, nec ſemper habere eoſdem,ſed euadere diuerſos pro complexionis ratione, aut ſexus, uel etiam regionum,ac terrarum ſitus, Cæli quoq;, & uictus temperamenti, & aliorum plurium.Nam ſexto de ſanitatis regimine,Galenus,Stato inquit, annorum numero ætates circumſcribere nequimus,quod tamen quidam faciunt,niſi latitudinis modo, Nãq; pubertatem auſpicantur aliqui anno quartodecimo,alij anno adiecto,aut etiam alio modo,Et quibuſdam decrementi exordia contingunt,mox ab anno triceſimo.Alijs,quinq; accedentibus. Proinde ſignate princeps in ætatũ diſtributione aduerbium ferè adijcere ſolet. Porro quia de fabula ætatis mentio facta nobis pauloante. Ad id ipſum Apuleiana facit ex libro Floridorum tertio concinna ſententia.Deinde inquit,regreſſi ad populum renuntiauere,Philemonem Poetam,qui expectaretur, qui in theatro fictum argumentum finiret,Iam domi ueram fabulam conſumaſſe.Enimuero iam dixiſſe rebus humanis ualere,& plaudere.Adiuuat & ad Lucilium Seneca. Quo modo inquit, fabula, ſic uita,non quamdiu,ſed quàm bene acta ſit,refert. nihil ad rem pertinet, quo loco deſinas,quocunq; uoles,deſine,tantum bonam clauſulam impone.In hac uero ætatum mentione, ac pragmatia uehementer adnotandum,quod ſcribit Magnus Albertus, uirilem ætatem,ac ſenum præcipue inſigniter areſcere.Cui rei argumentum ſuggerat membrorum durities,& laxior cutis,ac corrugata,quod frigiditas efficit, cum ſiccitate. Quippe laxat hæc.contrahit in rugas illa.Frigidum enim complicat conſtringendo. Ex ijs porro liquere arbitror, Cur ſit in Epiſt.ab Oratio enuntiatum, nigros anguſta frõte capillos. Quo Iuuenilis indicaẽ ætas. Ex Græcorum autem doctrina comperimus nomina ſic per

incrementa diſtingui, ut ſit primo βρέφος ſtatim natus puer, mox παιδίον, ubi iam inceſſus datur, Pædarion. Poſt dicitur παιδίσκος. At παῖδα nuncupant, qui encyclicas obire diſciplinas denique ualet. Inſequentem uero ætatem πάλλακα uocant, Parectatum quoque, quia pueritia in pubertatem protenditur, & βουπαῖδα, & ἀντιπαῖδα, ac Mellephebum. Mox habentur Ephebi. Hos Triacatos appellant Cyrenei. At Cretenſes dicere ἀποδρόμους malunt, non quia curſum deſierint, quod præpoſitionis innuere poteſtas uidetur, ueluti ἀπιχθύς dicitur, qui piſcitio abſtinet. Apobomia ſacra, quæ non in altari peraguntur, ſed in pauimento, uel ſolo, & apud Callimachum Apotriches, qui ἄνηβοι intelliguntur, id eſt, impuberes. Verum Apodromi nuncupantur, qui per ætatem certamina currendi publica necdum adiere. Baliciotæ apud Cretenſes item uocantur Synephebi. Baliotæ dicuntur Progenitores. Ballas Cyprij gradus nuncupant. Balaros Cyrnij exules dicunt, Pauſania tradente, quod nomen Sardiniæ montana incolentibus adhæſit, cum illuc ſeceſſiſſent à Carthaginienſibus deficientes. Libyes autem Corſicam incolentes inteſtinis agitati diſcordijs in Sardiniam commigrarant. Sequitur Miracion, inde Mirax, qui & Neaniſcus, uel Neanias, id eſt Iuuenis. Hoſce uero ἱππεῖς, id eſt, Equites appellant Spartani. Sicuti inter eos, qui præſident, Hippagretas. Iis inhærent Nymphij, uelut Spõſos dicas. Poſtea eſt pater, inde uir νέος, id eſt, iuuenis & uirens. Mox uir meſos, id eſt, medius. Inde à canicie, Hypopolios, poſt Geron, id eſt, ſenex, qui & Præbytes. Inde Eſchatogeros, poſtremo Poliocrotaphi. Ab inſtituto non diſſentaneum prorſus illud fuerit, ſenilem cutem, quia ætate aſperior fiat, Paguron à Caſandra dici, eſſe uero inter Cancrorum genera Paguros, ſciunt plærique omnes.

¶ Aeneam pietate in Deos, ac parentem inſita, clementer à uictoribus tractatum Græcis, ac liberum abire cum domeſticis permiſſum bonis. CAPVT LXIII

ETIAMSI non me fallit, è Græcis autoribus celeberrimum Dionem, condito uolumine, conatum rationibus multis, & à uero haud ita diſſultantibus argumentis comprobare, ab Ilienſibus fuiſſe Græcorum exercitum bello uictum, fugatumque, nec ab eo Ilium, quod Homerus cecinit, expugnatum, nihilominus quæ ab alijs prodita ingerunt ſe nobis, dum in libris, noſtra plane ſupellectile, uerſamur, allidere, ueluti abortiua, non ſuſtineo. Vt qui Maronem tractant aſſidue, & interpretantur, ſufferti amplius habeant aliquid, unde auditoribus ſuis ſatiſfactum eant. Igitur ſic compertum mihi ex adiuratiſſimis. Ilio expugnato, captorum fortunam Græcos, qui genti ſuus eſt mos, clementer eſſe amplexatos, ac miſeranter, Eoque nomine à uictoribus pronuntiatum Ducibus, liberorum unuſquiſque ex domeſticis rebus unum quid tolleret, auferretque. Tunc Aeneam, cunctis alijs facile neglectis, aut neceſſitate reiectis, Patrios ſelegiſſe, quos aſportaret, Deos. Id cum intuerentur Græci, plurimumque ea re forent oblectati, eidem permiſere, iterum quod uellet, ex bonis ſibi caperet. Qui geminata pietate, multo iam ſenio feſſum parentem humeris ſubiens efferre properabat. Ea cum, uti erant, ſtupenda uictoribus acciderent, uiro maxime pio domeſticis cedentes omnibus, quotquot iure belli erant adepti, abire, quò uellet, libere permiſere, fatentes, hoſtilitatis remitti iura, & manſuetudinem induere aduerſum eos, qui uerecunde in Deos ſe, ac parentes ita gerant.

¶ Citharœdi prudens reſponſum apud Alexandrum fidibus utentem ruſticius. Quo pacto Linum peremerit Hercules, à quo Muſica imbuebatur.

CAPVT LXIIII

ALEXANDRVM Macedona, Philippi filium, cum puer etiamnum ageret, ac Genas necdum conueſtiſſet pubertas, Citharæ ferunt operæ quippiam impendiſſe, interque inſtitutionem, uti aſſolet, ac rudimenta prima certam ex fidibus canore pulſari, cum identidem commonefaceret peritus artifex, ſicuti exigere uidentur τὰ κιθαρίσματα, id eſt, Citharœdicæ leges, & quid intereſt, Alexander inquit, ſi hanc pulſaro. At is, ſi uti rex paulo mox futurus, hæc infers, nil ſanè. At ſi artifex, planè multum. Videtur autem hic haudquaquàm rerum uir imperitus Lini euentum prorſus expauiſſe, Is nanque puerum itidem Herculem Cithara imbuebat,

imbuebat, qui cum inconcinnius, ruſticiuſq; uteretur fidibus, excanduit in eum Linus. At indignabundus Hercules illi plectrum impegit letiferum.

¶ De Tityris, Silenis, Satyris, quæ ſit nominum ratio. Bacchus cur dicatur Phleon, Item cognomina alia. CAPVT LXV

QVI CVM Dionyſio per tripudia, & feſtos luſus plæraq; terrarum obiere, nunc Satyros nuncupant, quandoq; & Tityros, puto, de Cantuum laſciuia, quæ τερετίσματα dicunt, quibus id genus duci magna parte, animaduertitur. Satyros autem ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι, uocitatos opinantur. Nam Sileni appellantur ἐκ τοῦ σιλλαίνειν. Quod & alibi attigimus. Sillon autẽ morſum cum luſu uocant ingrato, infeſtiuóq;. Silenis indumẽta fuere ἀμφίμαλλοι χιτῶνες, id eſt, utriq; uilloſæ tunicæ. Quod tacitis uelut ambagibus plantandi ex Dionyſio artem innuit, ac item palmitum conſtipationem. Quia uero apud ueteres φλύειν multum ferre fructum, id eſt, τὸ πολυκαρπεῖν indicat, hinc factum, ut Dionyſium dicerẽt φλεῶνα. Quin eundem Protrygen appellarunt, & Staphyliten, ac Omphaciten, ſed & modis item aliis ſanè diuerſis. Tityrum ſunt, qui auem item interpretenter, aut calamum quoq;. τιτύρινος dicitur certe ex Calamo tibia.

¶ Diuerſi populorum mores, breuibus, ac miſcella enotati opera. Qui nunquàm riſerint. De Ceo Sene caniciem coloribus obſcurante. CAPVT LXVI

ETIAMSI pauloante gentium diuerſarum mores, ut ſeſe inter legẽdum ingeſſerant, præcerpſimus, enotauimuſq;, tamen quæ rurſum occurrunt, allidere, aut præfocare, nequimus, ſicuti illud eſt, Stagiritis fuiſſe legem, quam prorſum, ueréq; opinatur Græcam in uariis narrationibus Aelianus, ὃ μὴ κατέθου, μὴ λάμβανε. Quod non poſuiſti, ne tollas. Sed & Biblium tantæ uirum integritatis, ac abſtinentiæ accepimus, ut ſiquid inter eundum ei fuiſſet alieni oblatum omnino intactum præteriret, οὐ γὰρ ἡγεῖτο τὸ τοιοῦτον εὕρεμα, ἀλλὰ καὶ ἀδίκημα. Ceu eiuſmodi non inuenta forent, ſed iniuſtitiæ germina. Lucanis lege ſancitum, ſcimus, nequis Sole occaſo, diuertentem hoſpitem exigeret, quod ſi feciſſet, κακοξενίας agebatur Reus, atq; eo nomine mulctam ſubire, prorſum neceſſum erat. Dardaneos ſub Illyride ter tantummodo in uita balneis operam audio ſolitos dare, nuptiarum, & partionis tempore, ac deniq; mortis. Indis omnino fœnus ignotum. Quin & maximum inibi nefas iniuriam uel facere, uel pati. Proinde nulla illis Syngrapha, nullum depoſitum. Sardoa lex eſt, feneſcentes iam parentes fuſtibus letaliter à filiis cædi, ac mox contumulari. Turpe ſiquidem arbitrantur, multo confectum ſenio ſupereſſe diutius, cum in pluribus aberret corpus, annis feſſum deniq;. Illuſtrius uero multo inſtitutum illud, quo peraguntur ἀργίας δίκαι, id eſt, otii iudicia, quæ ſubirent temere, ac citra uitæ propoſitum agentes. Sic enim exprimebatur illis, ut unde alerentur, Magiſtratibus approbarent. Berbicæ dicuntur ipſi quoq;, certam ætatis metam tranſgreſſos perimere, uiros quidem immolantes, mulieribus autẽ præfocatis. Lydæ mulieres prius quam coniugia inirent, corpus in uulgum dabant. Iunctis, ſi deliquiſſent, ueniæ ſpes nulla. Athenienſibus pridem inoleuerat, ut ſi forte homini occurriſſent inſepulto, terræ mandarent, gleba iniecta, ſed ita, ut exortum ſpectarent. Rurſum & illud ſeruatum diu, ne bouem, cuius opera, uel aratro, uel curru uterentur, omnino immolarẽt, ὅτι καὶ οὗτος εἴη ἂν γεωργὸς, καὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις καμάτων κοινωνός, id eſt, quoniam & hic Colonus ſit, ac laborum quoq; noſtrorum particeps. Perſarum mos eſt, cibis expleri prius, ac ut Plautine loquamur ſaburrari, mox potui, & propinationibus indulgere largius. Quo etiã tempore ueluti in hoſtem depugnaturi, ueſtes exuunt. Illi uero hominũ mores comperti peculiares, Clazomenium Anaxagoram riſiſſe nunq;, immo ne riſus quidem ueſtigium omnino ullum prætuliſſe. Huic quoq; rei inimicatum inſigniter Ariſtoxenum ferunt. Quin & Heraclitum, ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ ἔκλαεν, id eſt, quæ ſint in hominum uita, fletu proſequebatur omnia. Nec illud à moribus hominũ abiungitur expingendis, Siquidem facta noſtris nos plærunq; coloribus ſuppingunt. Ceus quidam narratur Lacedæmona ueniſſe, iam utiq; æui maturus, uerum elatior impendio, & confidens quantumuis, inſuper caneſcens caput inficere conatus, annos obſcurabat, ita uero affectus, cum in concionem prodiens peregiſſet, quorum cauſa uenerat,

exurgens Archidamus Lacedæmoniorum rex, τί δ᾽ ἂν ἔφη οὗτος ὑγιὲς εἴποι, ὃς οὐ μόνον ἐπὶ τῇ ψυχῇ τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ περιφέρει. Et quid nam, inquit, ſalubre dixerit hic, qui non in anima modo mendacium circumfert, uerum & in capite?

¶ Zeuxin ſpectatum Helenam à ſe pictam neminem admiſiſſe, ni erogata prius ſtipe, quo nomine appellata eſt meretrix. Epicuri dictum nobile, uideri felicem, cui uitæ ſuppetant neceſſaria. De Pecuniæ cura difficili. CAPVT LXVII

ZEVXIN pictura nobilem, inter cætera eius artificij, haud parum multa quæ circumferuntur, & hominum deſyderia uix explent, Helenam quandoq; ab eo expictam ferunt, cui tantum ſanè attribuerit, ut non temere, nec quenlibet, ac, ut Græci dicunt, ὡς ἔτυχε, ſpectatum admitteret, ni ῥητὸν ἀργύριον, id eſt, propoſitam pecuniæ quantitatem erogaſſet. Quo expreſſum nomine Græcis eſt, uti, Heracleote ſic mercenariam ſtipem ab adeuntibus, ac uelut manuarium æs corrogante, mox Helenam dicerent illam ἑταίραν, id eſt, meretricem. Ceu planè capturas ſibi proſtituto corpore, ab inuiſentibus turpiter quæreret. Lepide ſic, ut interpretari libet, deformato item artifice, ut qui auidius quæſticulum corraderet. Id quod prudentiſſimus quiſq; facile aut ſpreuit, aut neglexit. Nam tantus ille uoluptatis aſſertor Epicurus, cum Ioue ſe promptius de felicitate in certamen uenturum, aſſeuerabat, ſi Maſa modo ſuppeteret, ac aqua. Scires Gargetij Senis hæreſin aliud præſcribere omnino, quàm prætendant uerba. Cæterum quod ad nummariā pertinet curam parerga uelut opera, id item ſuppingemus, ab adiuratiſſimis proditum monumentis, ὥσπερ ἐχῖνον λαβεῖν μὲν ῥᾴδιον, συνέχειν δὲ χαλεπὸν, οὕτω καὶ τὰ χρήματα. Quod eſt, ſicuti Echinum utiq; capere, facillimum eſt, retinere difficillimum, ita & pecunias. Sententiæ huic ſuccinit ferè Anaxagoræ illud ἐν τῷ περὶ βασιλείας, χρήματα χαλεπὸν συναγείρασθαι, χαλεπώτερον δὲ φυλακὴν τούτοις περιθεῖναι, id eſt, pecunias cumulare, arduum eſt, uerū cuſtodire difficilius multo. Nec relatu indignū, quod grauis autor imprimis prodit Archilochus, quanq; nō citra conſuetū illi κακορρήμον, Nummos ſæpe, uel minutijs hinc inde corraſis, nec ſine ſudore comparatos πολλάκις ἐς πόρνης γυναικὸς ἔντερον καταίρειν, id eſt, in proſtitutarum delabi interanea frequenter.

¶ Animos halucinantes, malis edoctos ſæpius reſipiſcere. De Hierone, Ptolemæo ſecundo, Phrage, & Damocrate Palæſtrita. CAPVT LXVIII

HOMINIS prudentiam fortunæ indulgentia nunq; non remiſſiorem, laxioremq; malis ſæpenumero ad ſe redire, ac, ut ſic dicam, in numerato, & procinctu ſtare, non ſanctis modo teſtatum literis, quarum eſt ſcopus inconniuens ueritas, ſed & nobilibus exemplis aliquot, palàm factum. Ex ijs aliqua attigiſſe, intereſt plurimum uitæ, ut inde edocti à linea identidem non aberremus, ſed in harena uerſemur noſtra, id eſt, ex formula uiuamus, ne alioqui in decuriam tranſcribamur non tam male uiuentium, quàm male pereuntium. Igitur proditum memoriæ eſt, Siciliæ tyrannum Hierona fuiſſe prius & priuatum, & plane omnium præcipue inconcinnum, ineleganteṁq;, & agreſti porrò natura inconciliabilem, ferumq;, ac prorſum à fratre Gelone nil diuerſum. Sedenim poſteaquàm ægritudine implicito a publicis curis indulta uacatio, feriariq; abunde licuit, febre interpellante, hominum factus elegantiſſimus eſt. Siquidem quod uel inuito, recuſantiq; otium ex morbo impertiebatur. εἰς ἀκούσματα πεπαιδευμένα, id eſt, doctis impendere diſciplinis adortus eſt. Quamobrem iam ſuæ ſpontis, ac prorſum conualidus Simonide utebatur Ceo, ac Thebano Pindaro, necnō Bacchilide, ὁ δὲ γέλων ἄμουσος ἄνθρωπος. Ipſum hoc & Ptolemæo ſecundo uſuueniſſe, compertum eſt. Quin autor item Plato eſt, Phragen non alia magis ratione ſacris initiatum Philoſophiæ myſterijs, quàm quod ἡ νοσοτροφία εἴργουσα αὐτὸν τῶν πολιτικῶν συνήλασεν εἰς τὸν τῆς σοφίας ἔρωτα, id eſt, familiaris ægritudo à Ciuilium cura ipſum abducens in ſapientiæ amorem conieceit. Quod ſi eſt, nimirum extentis optanda uotis triſtior ualetudo Critiæ fuerat, & Alcibiadæ, ac Pauſaniæ inſuper Lacedæmonio, & compluribus id genus alijs. Porrò & Palæſten legimus Damocraten pedibus ægrum,

ut ſiqua

ut ſiqua effici poſſet, morbum diſcuteret, certamina adiiſſe ſacra, eóq; productum deniq;, ut in ſtadio lineam ſibi circumduceret, aduerſarijs iuſſis, extraherent ui, ſi poſſent. Nequeuntibus uero, abijt demum coronatus.

¶ Super Electra adnotantur paucula, quæ dicta prius Laodice ſit. De Gyge, qui mulieres primus εὐνούχισεν. Necnon de Alcimi Lydorum regis felicitate. Interim & Xanthi memorantur duo, Poeta, & Hiſtoricus. CAPVT LXIX

XANTHVM fuiſſe Melorũ Poetam, puto, omnibus notum, qui Græca paulo uberius attrectarunt. Ab eo autẽ præter cætera, id item proditum memoriæ eſt, Electram Agamemnonis, nõ ea utiq; initio fuiſſe nomendatura, ſed dictam Laodicen. Quippe Agamemnone perempto, nupſiſſe Aegiſtho Clytemneſtram, qui & principatu ſit potitus, Electram uero, ut quæ neglectui foret, conſenuiſſe uirginem, qua ex cauſa ab Argiuis id eſſe nominis ſortitam, διὰ τὸ ἀμοιρεῖν ἀνδρὸς, καὶ μὴ πεπειρᾶσθαι λέκτρου, id eſt, quod uiri expers fuerit, nec lecti experiens. Fuit & non incelebris rerum conditor Xanthus, patria Lydus, qui & uoluminibus quatuor Lydiaca fertur complexus. In eorũ ſecundo, id quod haud relatu indignum opinatus ſum, Gygen omnium Principem ſcribit, dum Lydis imperaret, γυναῖκας εὐνουχίσαι, id eſt, mulieres Eunuchas feciſſe, ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζούσαις, id eſt, ut illis perpetuo iuueniliter florentibus uti ualeret. Cæterum amplius memorat Xanthus idem, Lydorum regno potitum quandoq; Alcimum, qui & præcipua fuerit inſignis pietate, ingenióq; mitiſſimo. Proinde ſtationis eius tempore uniuerſo Lydis altiſſimam contigiſſe pacis tranquillitatẽ, & diuitias quoq; affluentiſſimas. Et ita quidem, ut intrepide ageret unuſquiſq;, omninóq; citra inſidiarum ullum metum, uel, ut Græce dicam, ἀδεῶς, καὶ ἀνεπιβουλεύτως. Id eo adnotaui libentius, quod inde Adagionis ſpeciem poſſe aptius conformari, palàm eſt. Vbi quis ἐν εὐποτμίαις τε καὶ εὐδαιμονίᾳ διάγει.

¶ Qua ex cauſa prædicent Delij, Philoſophum non incelebrem Syrium Pherecydem tam tetro, tamq; exitiabili peremptum fato. CAPVT LXX

SVPER Pherecyde, quem ferunt Pythagoræ doctorem, alibi hoc opere commentati ſumus, nunc & ad id quæ ingerunt ſeſe, haud inſuper habebimus, ut locupletior fiat lucubratio. Igitur ſcribunt celeberrimi è Græcis conditoribus, in morbi, ut ſic dicam, propylæis ab eius corpore deliquatũ ſimilem Viſco calidum ſudorem, mox & ferinum quendam, Poſtremo ſuccreuiſſe pediculorum ſobolem diram, qua colliquatis carnibus contabuerit. Sed antea, conſpectu horrorem incutiente, familiarium redinare conſuetudinem cœpit. Vbi uero acceſſiſſet quiſpiam, ex eo, ut haberet, ſciſcitaturus, διὰ τῆς ὀπῆς τῆς κατὰ τὴν θύραν διείρας τὸν δάκτυλον, ψιλὸν γεγονότα τῆς σαρκὸς, ἐπέλεγεν, οὕτω διακεῖσθαι καὶ τὸ πᾶν αὐτοῦ σῶμα, hoc eſt, per ianuæ peruiam portiunculam digito immiſſo, iam carne prorſum renudato, addebat, corporis reliquum compari affectum modo. Memorare autem Delios ferunt, conſueſſe, Apollinis indignatione Philoſopho tetram adeo incuſſam plagam, quod tumidius, inſolentiúſq; cum diſcipulis in Delo ſedens multa quidem de ſapientia ſua oſtentaſſet, uerum & id reticere non quiſſet, nulli unq; ſe Deorum immolaſſe, nihilq; minus iucunde ſibi ad id temporis actos uitæ annos, nec citra omne incommodum minus, q̃ qui Hecatombas ſubinde oblatum eant. Quo dicti tumore, uel leuitate potius, quam κουφολογίαν uocant, grauiſſimam rependiſſe pœnam, probabile prorſum fieri.

¶ Herculeas columnas prius Briarei nuncupatas. Epaminondæ paupertas, & magnanimitas Perſarum regis munera ſpernentis. CAPVT LXXI

ET Ariſtoteles quidem tantus in doctrinis uir, leuicula tamen quæpiam in libris non reformidaſſe, animaduertitur, quando Herculeas ſcribit columnas prius fuiſſe Briarei nuncupatas. Nam, inquit, poſteaq; ab Hercule perpurgata terra eſt, & mare item, comparuitq; omnino is in genus hominum beneficus, Briarei monumenta nulli prorſum rei eſſe, arbitrati plæriq;,

in Herculem

in Herculem loci appellationem facile corriuarunt. Cæterum etiam ſi nec huiuſmodi negligenda uſquaqꝫ,duco,nihilo ſecius multo illud grauius,uitæqꝫ cõmodius longe,quod Græca uerſanti nuper compertum mihi eſt,Epaminondæ Thebanorũ principi,tantumqꝫ non Græciæ totius,unum modo affuiſſe indumentũ,& quidem rude,ac pertritum, addo etiam ſordeſcens ſatis , quo nomine ſiquando expurgandum Fulloni traderet , interim ueſtis inopia alterius Domi ſe continebat . Q̃uis autem à re familiari ſic haberet , nihilominus à rege Perſarum uim auri haud paruam ad ſe tranſmiſſam non admiſit . Quo fit, inquit Aelianus,ut reſpuentis animus maior longe,amplioŕqꝫ uideatur,q̃ dantis. At quia ex fide parum forſan promi hæc à nobis,opinabuntur aliqui etiam Scrij,ſuper tota re hiſtorici uerba ſubſcribam. Cui,opinor,in rem adducti præſentem haud colaphum ducent, ἐπαμεινώνδας ἕνα εἶχε τρίβωνα καὶ αὐτὸν ῥυπῶντα. εἴποτε δὲ αὐτὸν ἔδωκεν εἰς κναφεῖον, αὐτὸς ὑπέμενεν οἴκοι δι' ἀπορίαν ἑτέρου. ἐν δὴ τούτοις τῆς περιουσίας ὢν, τοῦ περσῶν βασιλέως πέμψαντος αὐτῷ πολὺ χρυσίον, οὐ προσήκατο. καὶ εἴτι ἐγὼ νοῶ, μεγαλοφρονέστερος ἦν τοῦ διδόντος, ὁ μὴ λαβών.

❡Hominum ingenia tyrannica,uel mitia facile plærunqꝫ coniectari. De Pericle , ac Gelone. Item de Dionyſio poſteriore. Catapultæ inuentio. CAPVT LXXII

SVPPETIT ex hiſtoria plærunqꝫ uel tyrannica hominũ ingenia , uel mitia imprimis , & popularia ſpectare . Id ipſum & mihi nuper uſuuenit Græca uoluenti quæpiam. Quippe animaduerti, Athenis Prætura dum fungeretur,Periclem,inter alias uel hanc cenſuiſſe ſtatuendam legem,ut ni parente natus quis foret Ciue utroqꝫ , in Reipublicæ participatum haud quaq̃ admitteretur . Cæterum tumor hic planè,nimio plus ſibi applaudentis illuc erupit demum, uti in eundem grauior expeteret Nemeſis . Etenim cum ei duo eſſent liberi , Paralus , & Xanthippus,craſſante publicitus ſæuo peſtilentiæ malo,uterqꝫ eſt abſumptus. Quamobrem ſobolis legitimæ,ac ſolenni conceptæ toro inops Pericles, reliqui habuit nil prorſum, niſi,ut Spuriorum præſentia ſuperſtitum,ſed Reipub.ipſius ſanctione expertium,æſtuantem leniret animum. At contra , ſi Gelonis expendas animi altitudinẽ , & in Siciliam uniuerſam benignitatem eminentiſſimam, quis non illius alliſam uelit animi elationẽ , huius uero bonitatem rarenter uiſam alias,amplexetur , exoſculeturqꝫ ? Hic quippe uictis Carthaginienſibus apud Himeram , & occidione occiſis , factus Siciliæ totius compos , exuperanti mentis magnitudine in forum pergens nudus alacriter pronuntiauit , Siculis ſe principatum reſignare. At illi ore conſono ſucclamantes,id ſe non admiſſuros, aſſeueranter prædicarunt , ut qui populares eius , gratiſſimoſqꝫ mores diu antea forent periclitati, diuerſos longe à Monarchico ſpiritu,intolerando plærunqꝫ . Argumento eius facti eſt,in templo ſurrectum ſpecie nuda Simulacrum . Sed & rei geſtæ teſtimonium dictat Epigramma. Quam uirtutem ſi promere ſciſſet Dionyſius poſterior, etiamſi multa Principatus propugnationi comparaſſet, Catapultam quoqꝫ excogitaſſet primus, Tyrannide uiolenter Dionis opera excuſſus,non omnium inops infeliciter,quod uitæ ſupererat , ac turpiter tranſmiſiſſet,hebetiore etiamnum uiſu ex meri intemperantia,ſicuti à Theopompo proditum monumentis,ſciunt Politiores paulo.

❡Philippum uictoria elatum,ne unq̃ fieret rationis impos,iniunxiſſe puero,mane ingreſſus diceret,homo es Philippe. CAPVT LXXIII

POSTEAQVAM apud Cheroneam Macedo Philippus Athenienſium profligauit opes,felicitate nimia efferri aliquantulum cœpit,ſed ita, ut rationis tamẽ limites nec tranſcenderet,nec proculcaret . Proinde ad iniuſtitiam, aut uictorum ludibria,& ſubiectorum iniurias,nec dilaberetur . Id ne fieret quandoqꝫ,uti ſunt plærunqꝫ hominum ingenia in peius mutabilia,ſic propemodum cauit,nam ex pueris uni muneris id modo iniunxit,ut ad Solis exortum ingreſſus inclamaret,meminiſſet,hominem eſſe ſe . Id ab eo conſtanter adeo ſeruatum , ferunt, ut nuſq̃ omnino uel progrederetr ipſe , uel familiariũ quempiam,aut aliorũ regis operam requirentium admitteret , quam quot diebus puer intonuiſſet ter, φίλιππε ἄνθρωπος εἶ,

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM IVRECONSVLTVM ZACHARIAM RHODIGINVM PRAEFA/TIO VNDECIMA.

SI VLLI unq̃, doctiſſime Zacharia, grauior incubuit cura patriam de/merendi, ac ciues ſuos omnes, ego plane eum eſſe me, poſſum profite/ri, quando ueterẽ Athenienſium ἀμνησίαν inſecutus, traditis obliuioni omnibus, reiectiſq́; , animũ quæ repetita ualent exulcerare, ac magna parte obductum uulnus refricare, non deſino pro uirili utroſq́; propa/gare in æuum, ut iam hinc cuncto terrarum orbi, qua modo Romanæ linguæ ſonus pertingat, palàm fecerimus, eſſe in rerum natura Rhodi/gium, quod ad hanc diem (nec dici tamen arroganter uelim) Cimmerijs obuolutũ tene/bris latuerat penitus. Eadem porrò animi ſimplicitate Ciuium nõnullos duxi ſcriptis meis (Siquis tamen eorum futurus eſt Genius) illuſtrandos. Nam Antiſtiti reuerendo Ioanni Mariæ Mattarello ſecundum noſtri, ut ſic dixerim, certaminis ſtadium cenſui dicandum. Exigebant id mores excultiſſimi, doctrina ſingularis, & quam ſuſtinet honeſtiſſime, digni tas clariſſima. Exigebat, immo efflagitabat, ut ſignificantius agam, ſanguinis cõiunctio, & larium ferè cõmunium, peruetuſta quidem, ſed tamen prædulcis memoria. Nunc autẽ in neceſſitudinis ratione ſentire ſum uiſus aurem mihi denuo peruelli, & inſuſurrari grauius, uiri me non boni ſubiturum crimen, ſi Zachariam meum ab iiſdem manantem fontibus præteriſſe ſuſtinerem. Ego uero Iureconſultorũ ſcientiſſime toto feror animo in tui nomi/nis gloriam, ſi modo is ſum, qui tibi in maximo doctrinæ faſtigio diu iam conſtituto ad laudem aliquid poſſim adiicere. Quoniam, dum in Romana profiteris Academia, tuarũ uirtutũ ſplendorẽ ipſe uniuerſis abunde patefacis, ueterũ placita ſapientium in ſanciendis legibus promendo in lucem nitidiſſimã. Adeo ut obſcuritatis nubilo ampliſſime diſcuſſo, & ſqualore omni deterſo, in poteſtate omnium, qui te utuntur doctore, quod mirum eſt, ſiquid aliud, omnino comperiantur. Equidem parum perſpicaces illi eſſe mihi uidentur, ſiqui Soli lumen afferre contendant, ſedenim conſanguinea huc me affectio tranſuerſum rapit, ut quantulacunq; ex libellis noſtris promi gloria poteſt, eam lætiſſimo uultu tecum ueniam participatum. Tantum abeſt, ut mentium hyſtricularum approbem uirus, quo contacta extabeſcunt omnia, dum alienæ derogando famæ, quod ſanguinarium eſt, ſcien tiam in ſe profundiorem probare hominibus uolunt, etiamſi noctuinis oculis nunq̃ non caligare uel luce nitidiſſima pernoſcuntur. Sed Libitinas facio miſſas. Illud grauius multo reliquum fit mihi, ut amanter, extentéq; doctiſſime Zacharia obteſtari, nõ deſinam, quæ de myrothecijs noſtris, qualiacunq; comperiantur, nunc primum in odores ſparguntur, & laborioſiſſimis euigilata curis publicum tandem indipiſcuntur, munuſcula boni conſu/las, puteſq́;, non quidem magnitudini ſatiſfactum tuæ, ſed ab imbecillitate noſtra, id de/mum, quod eualuimus, munificentiſſime oblatum. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIO/NVM LIBER VNVS, QVI VNDECIMVS.

¶ Octimeſtris partus cur raro uitalis. CAPVT I

DVM pauloante aſtrueremus, præfici à cæleſtium rerum pe/ritis non ætatibus modo Planetas, ſed & Infantibus prius, q̃ promantur in lucem, quanq̃, ut prætexuimus, ratione diſparili, adiectum id quoq;, Octimeſtrem partum ideo nõ fere cenſeri uitalem, quia Saturnũ habeat Epiſcopum, cuius frigiditas, ac ſiccitas uitæ plurimum contrariæ ſint. Adnotan dum uero nunc, eſſe inter apprime doctos, qui aſtronomi/ca ratione eliſa, aliud, quod ſequantur magis, excogitent. Siquidem Embryon ſæpe menſe ſeptimo, ab uteri conce/ptaculis egreſſum affectare, ac in id colluctari plurimum, uerum conatu excidere, atq; interim fatigatum effici imbe/cillius.

cillius. Quod ſi necdum refectis uiribus, octauo rurſum eundem petat conatũ, oblæſum frequentius intermori. Hippocrates ſummus medendi artifex, qui tam fallere, quàm falli neſcit, oneroſam, moleſtamq́; ac perdifficilem eius menſis geſtationem autumat, tum matris ratione grauiter affectæ, tum uteri incommodius ſe habentis, ac quodammodo ingeſtabile onus reſpuentis. Proinde ſi ſe oſtentet partio, dupliciter inde uterum geſtantes uexatas, & à fœtu prodeunte, & affectione propria, inſigniter imbecillitate urgeri. Vnde conſecutione probabili fœtum item oblæſum raro non emori. Alicubi tamen, quod huic ſententiæ calculum adijcit, corpore uegeto ſcimus, ac ſucculento, robuſtósq; prægnantes octauo etiam promere uitalem fœtum, id quod in Hiſpania uſuuenire, ſcribit Auicenna, & in Aegypto Ariſtoteles.

¶ Fabulam fieri quid ſit. Vitam noſtram eſſe item fabulam. Platonis de ſpe Apophthegma. CAPVT II

FABVLAM fieri eleganter, doctéq; uſurpamus pro eo, quod eſt, munijs uitalibus perfungi, & abire, ut Plautus inquit, in communem locum. Perſij ſatyrici Poetæ id autoritas comprobat,

Indulge Genio, carpamus dulcia, noſtrum eſt,
Quod uiuis. Cinis, & manes, & fabula fies.

Hoc uero ex illo Oratiano apparet profluxiſſe,

Iam te premet Nox, Fabuléq; Manes.

Quin facete luſiſſe putatur quidam, non omnino malus, nec imperitus, uiuentes etiamnum fabulam eſſe. Quãdo uti fabulæ nec uera inſunt, nec ueriſimilia, compari modo uita noſtra nec ueritatis quicq̃, nec certitudinis habet, niſi illud, quo certius nihil, hominẽ bullam eſſe, Sed multo magis Senem, ut M. Varro ait. Ex quo rectiſſime uidetur Euripides, οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅστις ἐξεπίσταται, τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται, quod noſtris uerbis ſonat. Mortalium nemo eſt, qui craſtinum ſibi audeat polliceri. Et, quod grauius aliquanto eſt, οὐ βίος ἀληθῶς ὁ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά, hoc eſt, Vita non uere uita eſt, ſed calamitas. Sicuti Euripides idem ſubnotauit ſententialiter. Vnde & Palladas ſcite.

Δακρυχέων γενόμην, καὶ δακρύσας ἀποθνήσκω.
Δάκρυσι δ᾽ ἐν πολλοῖς τὸν βίον εὗρον ὅλον.
Ὦ γένος ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀσθενές, οἰκτρόν,
Συρόμενον κατὰ γῆς, καὶ διαλυόμενον.

Lachrymans ſum natus, ſed & lachrymans morior.
In lachrymis uniuerſam comperi uitam.
O genus hominum lachrymoſum, debile, miſerabile,
Tractum in terra, ſolutumq́;.

Nos tamen opinionum illecti uanitate, nobiſq; blandius ementientes, Spes confouemus inanes, quod ad præſentem attinet uitæ ſtatum, nec Philoſophum audimus eminentiſſimum Platonem ſubinde inſuſurrantem τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι. Quam ſententiam iure Latij ſic donamus, Spes eſſe uigilantium ſomnia.

¶ Maronis locus ex primo Georgico, Septima poſt decimam felix. Lunam humectare, non arefacere. Tetradiſtæ qui ſint. CAPVT III

ERAT IN manibus nuper Maronis Georgicon liber primus, eo gratior nobis, quod Columellæ teſtimonio Poeta hic, ut in alijs ſummus, ita & Agricolationis diſciplinã Carmine potentẽ fecit, Quo nomine eum plærięq; omnes bene literati, adprobięq; obſeruant, uelut τεμενῶν ἱερά, id eſt, templorum ſacra. Ita eſt doctrina multifarius, & morum ſanctitudine præcellens. Inibi ergo hoſce uerſus legebamus, ubi Lunarium ratio dierum pertractatur.

Septima poſt decimam felix, & ponere uites,
Et prænſos domitare boues, & licia telæ
Addere.

Quæſitum diu, & anxie in eruditorum Scholis, quid ſit, quod Poeta nobilis ait, Septima poſt decimam felix. Seruius multa quidem affert, ſed quia dictorum rationes minus protulit, poſteris amplius quærendi curam iniecit non mediocrem. Nos

ergo, quæ

ergo,quæ apud cæleſtium rerum peritos obſeruauimus,hinc iam attexere pergemus. Illud autem traditur primum,Lunæ calorem eſſe imbecillem prorſus,adeo uti nequaquam ita unquam augeſcat,ut ſiccitatem queat inducere. Cæterum ad humectationem uſq; modo progredi. Vnde & illud conſecutione quadam manifeſtum,pro luminis copia,& ex eo etiam caloris,corpora humectari. Conſimiliter ad defectum tendente lumine,humectationis detrimenta fieri,& caloris. Sciendum & illud,Lunā priore dichotomia excalfacere plus,atq; humectare,quàm ſequenti,ratione,ut prætexuimus, augeſcentis.aut decreſcentis luminis,Ex ijs deprehendere periti rerum, increſcentis Lunæ ſpatia eſſe Plantationibus uelut decretoria,quoniam humoris exuperantia ſemen madeſcens celerius uendicet incrementa,Vbi uero deteritur lumen,cædi optime materiā, quæ areſcat tunc,attenuetur ue.Propterea nec carie computreſcat. Quamobrem apud Maronem cum ſeptima poſt decimam nominatur,neutiq; decimam ſeptimam intelligi poſſe,quamuis id non abnuat interpres.Hanc ſiquidem ponendis uitibus incommodā cenſeri,propè in confeſſo eſt,ob luminis detrimenta. Verum probabilius id, aut ſeptimam ſignificari,quæ ſit poſt decimam prima,& melior,id eſt quartamdecimam,quæ dies comprobari omnium calculis poteſt,Luna tum plenam faciente uiſitationem ; aut dies collaudaſſe duos,credamus Poetam agricolationis peritiſſimum,ſeptimum, ac decimum,ſed hunc eo amplius. Septima utiq; Luna dimidio orbe cæſa conuiſitur. Decima amphicyrtos,id eſt utrinq; gibboſa. Et utrobiq; humor affatim,calorq; radicibus affundi facile poteſt. Quod uero ſeptima decima die ſubuectari in aream fruges,poeta Heſiodus prodit,nō aliunde uideri natum poteſt,quod item ex Procli interpretatione liquet, quàm quod à circūacto lunari orbe protolluntur ferè uentorum afflatus euentillandis frugibus peraccōmodi. Ad rem forte illa nil admodum attineant,ſed enotaſſe prius, nil obfuerit,quod poſitum à Plutarcho ſcimus,Aegyptios fabulari,eadem die Oſiridis interitum eſſe peractum. Pythagoreos uero Antiphraxin eam diem mathematica ratione nuncupare,& abominari imprimis. Tetradiſtas deniq; à Græcis uocari uita laborioſos; ac multis occurſantes turbinibus,conflictatoſq; crebris fortunæ aſſultibus, ab Hercule ducta uocabuli ratione,quem quarta natum Luna ferunt. Sunt qui coitionem eo nomine intelligant familiarium iuuenum κατὰ τετράδα γινομένην.

¶ Sententia triplex de Lunari lumine. Quibus probetur rationibus, Lunam repercuſſu lucem non propagare. CAPVT IIII.

IN HAC Lunæ mentione ſubeunt obſeruata in ueteribus memorijs digna relatu uel præcipue. Scribit enim Architecturæ nono Vitruuius. Sed & in libro de orbium cæleſtium contemplatione Cleomedes,inter Beroſi placita contineri,corpus Lunæ pilam eſſe dimidia parte candidam, altera Ceruleam. In coitu uero Solis ardore corripi,cōuertiq; partem eius candentem proprietate quadam naturæ luminis ad lumen trahendi,quo quidem tempore noſtri auerſam dicant eam,quæ enim non uiſuntur,quæq; latent,ita nuncupantur. Plinius,in coitu utiq; non cerni,quoniam hauſtum omnem lucis auerſa illò regerat, unde acceperat. Cum uero plena fuerit,ut conſpici tota poſſit,aduerſa. At Græci per Diametrū hæc,& dimetientem lineam obiecta appellare ſolent. Ceruleam uero, hoc eſt inferiorē eius partem,quia candens non ſit,propter aeris ſimilitudinem obſcuram uideri. Eandē porro ſententiam in Deo Socratis exprimit Apuleius. Sunt qui Lunam à Sole illuſtrari autument,unde & nothum eius lumen uocarit Catullus,uerum per refractionem illuminare aerem,quod uſuuenire in ſpeculis conſpicimus,ſplendentibuſq; argenteis laminis,ſiue Argyromatis. Haſce duas ſententias in pſalmorum enarratione cum retuliſſet Auguſtinus, Difficulter inquit,perſpici poſſe,utra demum ſit uerior. Extat & ſententia tertia,miſceri eius lucem propriam ſolari lumine. ac huiuſmodi fieri, haud utiq; carentē ipſam affectu,nec uelut corpora ſolida,ſplendida,micantes habentem ſplendores, illuminanteníq; aera repercuſſu,exceptis à Sole radijs,quos deinde ad nos regerat à Sole alterata (Vt ſic interim dicere permittamur) tali temperamento proprium habens fulgorem non primo quidem,& per ſe,uerum per participationem. Hanc opinionem

eruditi ſaniorem interpretantur,quàm ſit ea,quæ Lunam aſſerit per reflexionem illuminare,regeſtis ab ipſa fulgoribus.Quod à luminoſis fieri corporibus,quando ſunt ſolida,animaduertimus. Quod uero impoſſibile ſit,Lunam repercuſſu lucem propagare,hiſce opinor,ferè rationibus Cleomedes idem comprobat. A corporibus ſolidis non eſt quidem impoſſibile,reflectionem fieri,non item ab aqua. Cui ipſi ineſt denſitas quædam. At à raris corporibus refractio fieri nequit,Qui enim fiat,ut ab aere, aut igne repercuſſus efficiantur,cum eiuſmodi tam extrorſum,quàm introrſum radios admittant? Sicuti ſpongias oppleri aqua,animaduertimus. Adde,quod qui ex refractione ſeſe promit ſplendor, prætenuis eſt, ac ferè nullus. A Luna uero non terra modo colluſtratur, ſed & mundi uniuerſa. Cum regeſtus lucis ne duorum quidem ſtadiorum menſum ſuperferatur. Liquet id in ſpeculis,& id genus alijs. Quod ſi lunari amplitudini acceptũ referri oportere,contendat quiſpiam,ſciat uero is,tam in paruis, quàm uaſtioribus lucem regerentibus analogi rationem haberi conſimilem. Porrò ſi Luna repercuſſu colluſtraret,neq; cum in cornua ſinuatur,neq; item dichotomos,uel diuidua terræ lucem infunderet,quando quæ reflexu illuminant,ad rectos angulos lucem promunt. Proinde orbe pleno,ad occidua, Solemq; ipſum fiet lucis reflexio. Lunæ uero mediana tantum terræ ſplendorem affundens,orbis uniuerſus minime. Quippe ex meditullio tantum rectiangulus radius ad terram promi poteſt. Quod uero ab orbe toto colluſtretur terra, euidens inde ſumi argumentum poteſt. Nam ubi emergere primũ ab Orizonte incipit curuatura,proiectantur ad terrã radij,deuexis partibus cælum,nõ terram ſpectantibus.

¶ Lumen eſſe cæleſtium uirtutum uehiculum. Cur à nobis longius abeat Sol,nec Luna eundem præferat Schematiſmum. An item à Planetis illuſtretur,uti à Sole.

CAPVT V.

ESSE VERO lumen cæleſtium uirtutum, & quidem omniũ ueluti uehiculum,in Meteorologicis libris Auicenna ſcribit, & comprobat Albertus in libro de Somno,& Vigilia. Inde ambiguitas haud contẽnenda exoritur,ſi ita ſit,ueluti propemodum aſſentimur, cur nam ſtatis temporũ cardinibus longius abeat à nobis Sol, nec Luna eũdem præferat Schematiſmum aſſidue. Hæc uero qui æqua lance pẽſitarit,ſumma diuini examinis ratione diſpẽſata,comperiet. Siquidem terrena fragilitas cæleſte bonum, quamuis inenarrabile, pati diutius nequiſſet. Proinde diuinæ prouidentiæ inconniuens acies hyemali ſydere longius Solem abduxit,ut noctiũ humecta opacitate reficeretur terra,exuſtione alias primo quoq; tempore peritura mortalium uſibus, & animantium cunctarum, nam & ſic etiamnum perit parte haud contemnenda. Eadem uero diuinitatis diſpenſatione, nec perpetes,eoſdemq; Solis ad nos profundit radios Luna,ſed nunc parcius, nunc uberius pro Schematiſmorum ad Solem euariatione. Qua ex cauſa neq; item proprio admodum eſt condecorata lumine. Quod ſi in diſquiſitionem euocet quis illud quoq;, an lunari ſyderi lucem fœnerent Planetæ item alij,ſicuti Sol,aſſeueranter aſtruendum. nõ fœnerare,quod ſilentis Lunæ ratio dictat, quem Coitum uocãt,quo penè deſtituitur luce, quia ſplendoris de Sole hauſtum habeat nullum in aduerſo nobis diſco,futura nõ adeo lucis inops,ſiquid à Planetis mutuaretur.

¶ Item de lunari lumine. Cur Selene. Cur in Dianæ ſacris faces,& cur tergemina Diana,& Hecate. De Geryone paucula. Hecatompedon. Hecatombæum. Mænides.

CAPVT VI.

LVNAM uero de ſolari fonte haurire,uel nominis etymo conicctat eruditorum ſchola,nam Selenen dici,quod lucem nouam habere perpetuo uideatur. Adijciunt calculum & Dianæ ſacra,quæ uocant Artemia,in quibus ex hoc argumento geſtantur faces. Quia uero triplicem faciat uiſitationem Luna, cum ſurgit in cornua,& falcata dicitur,cumq; diuidua eſt, & cum orbe circumacto, hinc propagatum autumant, Poeticum commentum de

triformi Diana. Vnde ſit & Maronis illud decantatum grammaticis, diuerſeq́ʒ pro inge niorum captu expoſitum.

Tergeminamq́ʒ Hecaten, tria uirginis ora Dianæ.

Quod exprimens Auſonius in ternarij numeri Grypo, inquit,

Tergemina eſt Hecate, tria uirginis ora Dianæ. Verum in eius loci enarratione ut nil proſum diſſimulem, uaria, ut dixi, promuntur à ſtudioſis pro inuētorum ratione. Sunt eñ, qui Hecaten ibi tergeminam dici opinētur, quia ſit, ut ſcribit Orpheus in argonauticis, trium capitũ, Eam ſiquidē τρισσοκέφαλον inde appellat, ita quod dextrũ caput ſit equi, ſiniſtrum canis, medium hominis agreſtis. Eſſe quoq́ʒ Tartari filiam, eiuſdem comprobat carmē, ταρταρόπαις ἑκάτη. Ex quibus Seruium coarguere nituntur, iterationem eſſe ibi tradentem. Nam etiam ſi Hecaten dici Proſerpinam, ſæpe inuenias tamen intelligi quandoq́ʒ ſeperatum numen. Putant alij, quia multi Hecaten cum Iunone coniungunt, ut ſit eadem Iuno, Diana, & Proſerpiua, Ex quibus Hecate, ut eſt apud Lucanum, commune efficiatur numen, Iccirco, ne alterutrum poeta damnaret, utrunq́ʒ dixiſſe. Nam eſſe item, qui Hecaten Perſeo Titane, & Aſterie Latonæ ſorore prognatam ferant. Cui elementa ſubiecerit Iupiter, feceritq́ʒ cælo, Herebóq́ʒ potentem, ut cecinit poeta nobilis, unde etiam Hecaten dictam uoluit Heſiodus, à multiplici uidelicet poteſtate. Aiunt & illud Græci, Terniones, id eſt τὰς τριάδας apud inferos cenſeri admodum, ut qui ſint Hecates numini conſecrati. Cui item argumento compari Trigla piſce rem diuinam fieri, & ſurrigi in triuijs ſimulachrum, quod, ut inquit Ariſtophanis interpres, Luna, Diana, Hecate idem crederetur numen. Cui ſole occiduo, uice ſacrificij cœnam mitterent ditiores in Neomenijs, quã famelici pauperes diriperent, uorarētq́ʒ, à Dea factum id cauillantes. Quod ad Triglam attinet, ſic in Euſtathij monumentis legimus, Trigla inquit, ex ueterum ſententia Dianæ creditur ſimulacrum, quatenus, ut Cilix poeta aſcribit, ſic dicitur, quoniam ter anno gignat. Luna uero tertio poſt coitum die manifeſtam uiſitationem facit. Hecaten in Bœotia præcipue coli ſolitam, ſcribit Theogoniæ Heſiodi interpres. Dici autē Hecatē διὰ τὸ ἑκάστου προνοεῖσθαι, quod uniuſcuiuſq́ʒ prouidentiam gerat. Nam quicquid in terra uiſitur, ac mari, fato ſubijci. Quod ut numē uenerent plerīq́ʒ omnes. Hecatomphonia ex lege immolari à Meſſenijs ſolita, in ſeptē ſapientum conuiuio autor Plut. eſt. tanq́ʒ ex hoſtibus centum interemiſſent, ut inquit Pauſanias. Id ſacrum obijt Ariſtomenes Ioui ἰθωμάτα. Verum ad præſens negotium nihil, ſicuti nec Hecatompedon, quod fuiſſe Pallados templũ autumãt, omib⁹ lateribus pedum omnino centum. Id & Parthenon dicitur pleriſq́ʒ. Neq́ʒ itē Hecatombæon, qui Athenienſibus menſis erat, Soli ſacer, Cuius quia tunc magnus ſit curſus, inde tempori factum nomen, quando numerus is ſignare magnitudinem aduertitur plerunq́ʒ, quod probant Hecatombæa. Menſis hic Cronion dictus ueteribus quoq́ʒ à ſacrificijs, quæ Crono fierent, id eſt Saturno. Sed ad rem. Theagenem quendam domi Hecates ſimulachrum, quod Hecateum uocant, adeo ſuperſtitioſe coluiſſe, Græcorum monumentis adnotatum eſt, ut nuſquam omnino proferret pedem, ni id cõſuluiſſet prius. Hecate demũ Mænida putant immolari, quod ſit quibuſdã maniæ, id eſt furoris cauſa. Vt ijs, qui dicuntur σεληνιαζόμενοι. Antiphanes certe Mænidas uocat Hecates cibum. Eſt autem notiſſimus piſcis. Quanq́ʒ ſunt & Leucomænides. Boacas nuncupant quidã. Alibi poeta idem Mænidas, & Triglas Helenæ dixit cibaria. Mænis à Theodoro dicitur Alec. In Apuleij magiæ Apologia prima obſeruatum illud quoq́ʒ. Ad Magorum cerimonias aduocari Mercurium conſueſſe, carminum uectorem, & animi illicem Venerem, ac noctium conſciam Lunam, & manium potentem Triuiam. Ad malignos certe ſpiritus, loco mouendos, diuinationemq́ʒ per mortuos explendam, Ptolemæus in quadripartito conferre putat cæleſtem harmoniam, quando Luna fuerit magiſterij domina, colatq́ʒ Iouis ædes, Sagittarium, uel piſces. Quod uero paulo ante de Lunæ Schematiſmo triplici protulimus, apud Heſiodicos enarratores comperimus illud itē, Adcredidiſſe pleroſq́ʒ, Geryonem tricipitem, hoc eſt, τρικέφαλον γηρυόνα, non eſſe aliũ, quam Lunam. Sed alij ea fabula ſignare prodiderunt hyemale ſydus, Alij tempus ipſum, in quo præſens, præteritum, inſtans, ueluti tria cenſeantur capita. Poſtremo ad triplicem Lunæ mutationē quot menſibus prouenientem calendarum, nonarum, Iduumq́ʒ diſtributionem referri

oportere, contendunt autores eminentiſſimi.

¶ Septem ab alijs dici Lunæ permutationes. Quid Phaſis. Iugum dici de libra. Cicero inibi explicatur. De Diana, quam uocant Agroteram, & Endymione. Cur Lunæ appellatione mundus ſignificetur. CAPVT VII.

SVNT aũt, qui diſſecantes curioſius ſeptem faciant Lunæ permutationes, eaſq; dicant Phaſes, quo uerbo utit̃ in libro de mẽſibus Theodorus quoq;. Sed & Ariſtoteles Meteororũ primo, in Cometarum ratione. Euenit inqt, hoc Mercurij ſtellæ, διὰ γὰρ τὸ μικρὸν ἐπαναβαίνειν, πολλὰς ἐκλείπει φάσεις, id eſt, quia parum à Sole abſcedit, multas relinquit Phaſes. Sed & pauloante Anaxagoram refert, ac Democritum dixiſſe, Cometas non eſſe aliud, ꝗ̃ σύμφασιν τῶν πλανητῶν ἀστέρων, hoc eſt, ut uerbo uerbum reddam, coapparitionem errantium ſtellarũ. Quanq̃ eſt apud Pollucem, Phaſin dici delationem eorum, qui in metallicis, aut Emporijs aliquid peccaſſent, uel etiam in uectigalibus, ut qui publica uſurparent. Ac omnino Phaſis dicitur cuiuſlibet occulti criminis apud magiſtratus demonſtratio. Meminerunt uerbi huius Dinarchus, & Demoſthenes. Præterea ſiquid orphanorum tutores in domorum elocatione fraude agerent, eius denuntiatio facti recte appellabatur Phaſis, ut Lyſias cõmeminit. Sed ad Lunam redeo. Primam in ea Phaſin ſtatuunt, cum exoritur, emergitue à Sole. Et Corniculatio dicitur, aut corniculans Luna. Ea uero à Græcis figura Menoides nominatur, ſicuti Martiano propemodum credimus, unde lunata Conchilia dicantur Plinio. Sunt tamen, qui emergentem primitus Lunã Artitocon nuncupent, mox Menoide. Poſtea eſt Dichotomos, hoc eſt dimidio orbe cæſa, uel diuidua. Porrò Amphicyrtos, quod eſt, utrinq; gibboſa. Inde Panſelene, ſiue plena. Rurſuſq; Amphicyrtos, ac denuo Dichotomos. Demum luminis uniuerſitate priuatur, cum ſilere intelligitur. Ex hac Schematiſmorum diuerſitate ſubinde euariante in ſanctis literis legimus quandoq;, per Hiericho, quod uerbum Lunam indicat, mundum ſignificari, quia ueluti Luna, in continua ſit tranſmutatione. In ijs poſtremo, quæ de Luna diu cõmentamur, nec Ciceronis quidem nodus ex diuinationũ ſecũdo prætereũdus ſilentio eſt, qui paulo impolitioribns, uelut ſufflamen moleſtius, inijcere morulam poteſt. L. inquit Tarutius Firmanus Romam, in iugo cum eſſet Luna, natam eſſe dicebat. Iugum hic librã accipe ex Solino in Polyhiſtore. Et Græcis præterea, qui Scorpij priorem partem, ζυγὸν dicunt, id eſt iugum. Deniq; quando Diana eadem cum Luna eſt, tranſmittentibus Hiliſſum terræ Atticæ fluuium, unde Hiliſſiades nuncupentur Muſæ, occurrit, Pauſanias inquit, Regio, quam dicunt ἄγρας, ubi fuerit Dianæ ἀγροτέρας templum, quod inibi uenatam primo deam fabulantur è Delo profectam, quo nomine ſimulacrum arcu erat inſigne. Lunam deniq; ab Endymione amatam fabulantur, atq; inde filias eſſe ſuſceptas quinquaginta. Vero ſimilius fit, inquit Pauſanias, uxorẽ illi fuiſſe Aſterodiã, ſiue Chromiam, uel etiã Hyperippẽ, natoſq; ei liberos, Epeũ, Aetolũ, Pæona, puellã Eurycœdã. Ab Epeo aũt dictos uolunt Epeos, quibus imperauit, à Pæone Pæonas ad Axiũ fluuiũ. Fuit Aethlij filius Endymion. Eius ſepulchrũ Helei oſtendunt. Heracleotæ, qui ad Miletum ſunt, in Latmum ſeceſſiſſe prædicant, ubi Endymionis agnoſcitur Adytum.

¶ Memoria matutina, quæ intelligi debeat. Quintiliani locus explicatur. Rurſum de memoriæ ui pluſcula. CAPVT VIII.

MEMORIAM matutinã dici quandoq; inaudias, nec aliam prorſum intelligi, ꝗ̃ quæ firma, conſtanſq; ſit, ac eorũ, quæ ſemel apprehẽderit, retinentiſſima. Siquidem ſyncerius, cohærentiuſq; agglutinantur, quæ proferente ſe die, ꝑcipimus, quo iam auctiore ſubſultat uirtus ea, hebeſcitq;. Nec id alia magis ratione, ꝗ̃ rerum turba, uti aſſolet, ſeſe oſtentantium, ingerẽtiumq;: Proinde recepta, obfirmatáq; etiam inter politiores opinio eſt. Iuniores percipiendis, quæ tradantur, à natura uideri magis factos, quoniã omnium penè ignari cõperiuntur. Etenim quibuſdã imbuti aduentitia mox nõ æque hauſta recipiunt. Sed ſeniores item amplius uegeta mente pollere, traditũ eſt. Ex ijs uero, quæ de Ariſtotelis fontibus in hoſce libellos corriuauimus, facile Quintiliani locus explicat̃ ex libro inſtitutionũ Oratoriarum

ſtarum primo,ſcribentis, Natura nos tenaciſſimos eſſe corũ.quæ rudibus annis percipimus. Cæterũ id exacte obſeruandũ tamen,pueros admodũ,ac ſenes item iam prouectiores,ideo memoria minus pollere,quod in motu inceſſanter,ac ꝑpetim agant. Et illi quidem ex genuino crementi officio, At hi decrementi damno,deminutioneue. Suppetit & in pueris ratio quoq; illa,quod annis aliquod Nanis perſimiles animaduertunť, quos præcipue fluxa eſſe memoria,hebetiq;,nõ ferè latet, Sicuti omnes,quibus ſuperiora corporum uaſtitate nimia cũ reliquis portionibus reſponſum nõ habent. Siquidẽ in hiſce uis ſenſus primatis onere premitur inutili,ac ingeſtabili, ꝓpterea in tam obeſa, & craſſa materia deſignari,aut exprimi formæ rerũ non poſſunt,ſed quaſi fruſtrantur, & diſſiliũt plagæ. Nec initis modo imaginibus præduri,& ſpiſſi ſenſus reſiſtunt,ſed ſi quas ob inſignem earũ pulſum admiſerint, hauſerintue,nõ ita uidentur admittere,ut cũ reminiſci uolunt,facile ad imperiũ ſubeant,aut recto itinere ad condictũ ſequãtur. Verũ quia in memoriæ mentionem uolentes incidimns,non inutile fuerit in Peripateticorũ ſacraria diuertiſſe parumper,in quibus affatim potentia hæc rationalis animæ ad examen, libráq; reuocatur. Ergo ex Ariſtotelis interpretatione Themiſtius inquit,præterita modo, dilapſáq; iam ad memoriæ theſauros pertinere. Nam extantia ſenſui ſubijciũtur, Inſtans uero ſpem confouet. Semper uero animus,quoties meminiſſe uult,hoc aũt eſt, ad imagines conuerti eorũ, quæ perceperit olim,neceſſario adhibet dilapſum tempus. Hinc fit, ut cũ aliquis meminit quippiam,dicat,huius ſe antehac aliquando aut ſenſum,aut intellectum habuiſſe. Hinc in libro de Oraculis,quæ defecerãt,Plutarchus eſſe diuinationi Antiſtrophon memoriam ſcribit. Dum præterita,uelut præſentia aſſeruando facit. Quippe fiunt uniuerſa,ſimul & dilapſa pereunt,ueluti fluctu auferẽte cuncta. Ipſa uero hæc animæ facultas perinde ac occurſans nõ exiſtentibus iam Phantaſiam circũponit, ac eſſentiam. Eſt igitur memoria nõ ſenſus,nõ imaginatio,nõ intelligentia,ſed alicuius horũ habitus,aut affectio,cum tempus adiungitur,quo facta impreſſio eſt,& derelictũ in anima ſpectrum eſt. Vnde conſequens illud eſt,animalibus ijs memoriam adeſſe,quæ ſenſum, & notitiam temporis habeant. Nec meminiſſe parte animæ alia,ꝗ̃ ſenſuali. Nam qui in præcipitium alias abierit aſinus,ſi rurſum ei occurſet locus,in memoriã reuocabitur ſtatim,ſe alias in ima dilapſum. Eo tamen diſcerniculo diſparantur ab homine Bruta, quod nõ ſolum ſe uidiſſe, aut quandoq; audiſſe,commeminit rationale animal, uerum etiam extãtis temporis ſpatia ab elapſo ſecernit. Brutis uero illud modo ſuppetit,ſe nũc corruere,aut olim eſſe in præceps delata. Rurſum homo recordari ſe,animaduertit,quod brutis adeſt haudquaꝗ̃. Inter animantes uero memoriæ facultate pollent imprimis,quibus expurgatior,abſolutiórq; imaginatio eſt,cuiuſmodi pernoſcuntur Apes, & Columbæ. Obliuioni autem obnoxiæ,quibus uis ea offenſior,turbulentiórq; eſt. Sicuti uſuuenire uermibus liquet,ac muſcis. Siquidem in ea parte animi ſtatuenda memoria eſt,in qua imaginationis potentia uiget. Quoniã uero in ſenſu principe ſimulacra rerũ inſita ſunt, Princeps aũt ſenſus in quibuſdam mollior,dilutiórq; habetur,in quibuſdã rigidior,item alijs in motu eſt,alijs quieſcit. Neceſſe eſt,ſimulacra in eo condita eandem conſequi,imitaríq; rationem. Hinc illa numeroſo diſcrimine ingeniorũ uarietas. Deſultoria, & fragilis in paruulo memoria eſt,ut præſtruximus,ex iugi motu. In ijs,qui ætate media ſunt, quæ conſtans,adultáq; dicíť,quia ſtatu indecliui,temperatoq; exigunt, firmiſſima & tenaciſſima eſt. Sicuti uero in ꝓfluẽtem impreſſus ſignatorius annulus imprimit nil, obſignatq;, ita illorũ memoria conſeruare nil poteſt,qui aut ægritudinis uiolentia, aut ætatis fluxu agitatione raptantur continua. In ijs item memoriæ uis nulla ferè,quibus duriuſculi, & inflexibiles ſenſus,ac corneoli quodãmodo ſint, Qui enim fiat,ut annuli impreſſionẽ recipiat lapis? Illud uero reticendũ haudquaꝗ̃,quod in Conſolatione cõprobat Boetius, & non inficiantur Platonici nonnulli,à ſenſibilibus non imprimi formas in anima,tanꝗ̃ à ſigillo in cera. Verum ſicut ſunt in anima naturales ſubſtantiæ uires, Intellectus, Ratio, Imaginatio, Senſus, Ita rerum quoq; cognoſcendarum rationes habet,quaſi uires eſſentiales. Vbi igitur aliquid meditatur,ſe ipſam ex naturali uirtute in actum naturalem circa id ipſum educit,quod ſi attentius meditatur,& diutius idem, in hoc ipſum ſe ualentius conformat,idq; eſt meminiſſe,hinc & facilius reminiſcitur. Si formæ inquit Plotinus,reſiderent,conſyderatione ad reminiſcendum nequaquam indigeremus.

¶ Reminiſci quid ſit. Aliud eſſe, iterum diſcere, aliud reminiſci, ex Placitis Ariſtotelicis. Et qui in reminiſcendo Solœciſmus. Pauca de Platonis reminiſcentia ex Procli doctrina. Animam non eſſe tabellam literis uacuam. CAPVT IX.

REMINISCI uero, ex Ariſtotele idem Themiſtius ait, eſt ex aliquo ueſtigio conſeruato, & incolumi referre ſe incognitionem eius, quod memoria excidiſſe uideatur. Diſparatur uero apud Peripateticos reminiſci ab eo, quod eſt iterum diſcere. Siquidem qui reminiſcitur, ab ipſo ſe mouetur, & ex principio quodam incolumi, & manente intus. At qui addiſcit, ex præceptore mouetur. In reminiſcendo id uſuuenire quandoq; ſolet, ut cum nominis alicuius meminiſſe uolumus, in affine aliud deerremus. Proinde oberrantes, ueluti Solœciſmũ admittimus, ut ſi Leophanis reminiſci ſtudeas, & in Leoſthenẽ deflexeris, Solœciſmus eſt. Ad ea uero, quæ alibi adnotata nobis ſunt de Platonis reminiſcentia, attexamus & Procli comprobationem. Diſciplinas inquit, eſſe reminiſcentias illud confirmat, Quod enim reſpondentes ex ſeipſis, omnia dicant, maximum eſt reminiſcentiæ ſignum. Animas uidelicet rationes. Sermoneſq; ex ſe ipſis promere, atq; ſolo ſuſcitante quopiam indigere. Neq; eſſe tabellas uacuas literarum, quæ extrinſecus figuras accipiant. Sunt eñ ſemper inſcriptæ, & ipſe ſcriptor eſt intus. Neq; tamen omnes inſcripta legere poſſunt, uel quod inſcripta ſint, cognoſcere, Quippe cum ob geneſicam obliuionẽ oculus earũ ſit ſordibus circũfuſus, atq; ex ipſa obliuione in perturbationes inciderint, opus modo eſt, auferre, quod obſtat appoſitũ, innoteſcetq; tum demũ, uerũ eſſe Platonicũ illud, Animam omnia noſſe, ſolóq; indigere quodam ad reſpondendũ extrinſecus incitante.

¶ De Attico Herodis filio memoriæ nullius. Scip. Apophthegma in Appium, Item Themiſtoclis. Cur Muſæ Iouis, & Mnemoſynes filiæ. Qui Amnemones in Cnido. Muſa quid ſit, ac unde dicatur. Themiſtoclis dictum de memoriæ arte. Lethe fons ad Trophonij ſpecu. Item alter Mnemoſynes dictus. CAPVT X.

ET QVONIAM de memoria ſatis multa non citra delectum congeſſimus, Illud minus reticendum opinamur, quod & ipſum in eundem dirigitur ſcopum. Atticum Herodis Sophiſtæ filium præter ingenij hebetudinem, ac ſtoliditatem, ita fuiſſe memoria nulla, ut ne elementorum quidem nomina perdiſcere, aut retinere unquam potuerit. Cui infortunio ut mederetur pater, quatuor & uiginti pueros, coæuos, & à literis cognomina ſingulos habentes cũ filio, ſimul educabat, ut hac ſaltem ratione illi inſiderent. Suppetit in tractatu hoc, exemplum item aliud, quanquam diſſimile. Petebat Appius Claudius cenſuram cum Scip. Aphricano, à quo deleta Carthago eſt. Vt uero fauorabilior fieret, memoriam quoq; oſtentando, nominatim à ſe populum Ro. ſalutari prædicabat, cum is omnes ferè ignoraret. At Scipio illudens uera inquit, narras. Ego enim non ut multos cognoſcerẽ, ſed ne ab ullo prorſus ignorarer, ſum adnixus. Illud uelut Auctarium adiecero, ad ea, quæ alibi ſunt enotata nobis, quod Proclus Diadochus in Heſiodicis enarrationibus ſcribit. Muſas ideo tradi Iouis filias, & Mnemoſynes, qui ad procinctum in literaria uelut palæſtra tendentem neceſſe ſit, νοητικὸν εἶναι, καὶ μνημονικὸν, id eſt intelligendi, percipiendiq; poteſtate, atq; item retinendi præcipue pollere. Iouem autem contribuere τὸ νοητικὸν. At Mnemoſynen τὸ μνημονικὸν. Quæ uoces à Mneme producuntur, quo uocabulo memoria ſignificatur, unde & Amnemones in Cnido nuncupati, ſexaginta delecti ex optimatibus uiri, uelut epiſcopi, ad quos de maximis rebus referrent. Dicebantur uero Amnemones διὰ τὸ ἀνυπεύθυνον, quia in iudicium non uocarẽtur. Aut certe uelut πολυμνήμονας, id eſt memorioſi. Muſam interpretatur Euſtathius, animæ cognitionem, quæ diuinum ſit quiddã, ſicuti anima item. Id ſenſiſſe Homerus uidetur, cũ θεὰν dixit, ἀπὸ τοῦ θέαν, id eſt à cognitionis celeritate. Ab indagine uero dici Muſa uidetur. Quippe ex ſapientum ſententia, gnoſtices copiæ mater eſt indagatrix inopia. Adijciamus id quoq;, Themiſtocli cum artem memoriæ polliceretur Simonides, ſiue is alius fuerit, Obliuionis inquit, mallem, nã memini etiã quæ nolo, obliuiſci nõ poſſum,

quæ

quæ nolo. Verum iam receptui canendum, neq; enim de memoria propoſita nobis cōmentatio. Illud modo adiecisſe, non fuerit uacantis operæ, apud Trophonij ſpecu fuiſſe fontem, qui diceretur Lethe, cuius aquam haurirent deſcenſuri, ut omniū irreperet obliuio. Rurſum alter item erat, quem μνημοσύνης, id eſt memoriæ uocabant, ut hauſta inde aqua, omnium recordarentur, quæ uidiſſent.

¶ De Scopeliano Sophiſte plæraq; nō indigna relatu. Vitā eſſe uigiliam. Tranquilli hiſtoria illuſtratur. Vites in Aſia habere prohibitas ab Imperatore Domitiano.

CAPVT· XI.

SCOPELIANVM Sophiſten uel præſtantiſſimum, Philoſtratus ſcribit, à Liuidis quibuſdam, & dentis rubiginoſi, ac male feriatis hominibus ex eo fuiſſe ordine ſummotum, quod intēperans foret, καὶ διθυραμβώδης, hoc eſt dithyrambicum tumorem oratione proflaret. Id parum recte ingenio facundiſſimo eſſe inuſtum, nititur cōprobare, & perficit planè, quod intendit, ac inter reliqua Scopeliani præſignia nocturnum illius ſtudium ſummis effert laudibus. Eum ſiquidem ἀυπνότατον ἀνθρώπων fuiſſe, commemorat. Hoc eſt inter mortales omnes ſomni parciſſimum. Solitumq; ſubinde ſcitum illud proferre, ὦ νὺξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν, id eſt o nox, tu quidem ſapientiæ diuinæ obtines plurimum. Narratur ſæpe à ueſpera in diluculū lucubrationem protuliſſe, quo nomine ſcitiſſimum inde promi adagiū poteſt, ut Scopeliano more dicamus eos libris inuigilare, qui ſumme lucernarum fuligines hauriunt, & inexplebiliter, ac minus iuſto ualitudinē cum ſomno computant. Elegantiſſimum eſt illud Plinij Cæcilij de auūculo, Repeto inquit, me correptum ab eo, cum ambularem. Poteras inquit, has horas non perdere, nam perire omne tempus arbitrabatur, quod ſtudijs non impertiretur. Quid illud ex hiſtoriæ naturalis præfatione, dum iſta muſſitamus, pluribus horis uiuimus. Profecto enim uita uigilia eſt. Ariſtoteles uero ſcientiſſime, ut omnia, de animalium generatione libro quinto, Somnus inquit, talis ſua natura eſſe uidetur, ut uiuendi, & nō uiuendi interliminium ſit. Et neq; omnino ſit, qui dormit, neq; nō ſit. Viuitur enim potiſſimum uigilia propter ſenſum. Et Plato de legibus ſeptimo, καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. Nullus inquit, conſopitus indicaturæ cuiuſpiā fuerit, non magis, q̄ qui iam hominem exiuit. Et facete Plut. Etiamſi breuiſſima ſint homini uitæ ſpatia, nihilominus ſopor præterea, ueluti publicanus, dimidium aufert indidem. Hinc natū & Ariſtotelicum id ex primo de moribus, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἄλλων, id eſt felices nil admodum à cæteris diuerſos fieri uitæ dimidio. Proinde ſcienter Plinius quoq; in uinolentos cenſorie declamans, Interea inquit, ut optime cadat, Solem orientem non uident, ac minus diu uiuunt. Et, quoniam ad manum uigiliæ ſunt, ſuccurrit nunc Senecæ id ex epiſtolis prouerbiale, ad faces, & cereos uiuere, de luxu perditis hominibus. Vita quorum in contrarium circumagitur. Lucifugæ infames, ac Lychnobij, quibus res ſordida eſt, trita & uulgari uia uiuere. Sed poſtliminio redeundum. Proditur memoriæ, Scopelianum in declamationibus, in quibus Darius effingeretˀ, aut Xerxes, tanto impetu, ac uehementia ſolitum dicere, ut ex Polemonis aſſectatoribus quidam eum, ut furentem, ac omnino debacchantem ſcommate urbanius laceſſiuerit, τυμπανίζειν illum dicendo. Cui Scopelianus tympanizo inquit, ſed Aiacis ſcuto. Dignum ſcitu id quoq;, quod Græcorum monumenta præferunt, edixiſſe quandoq; Imperatorem, ne in Aſia uites haberentur, quoniam uini ubertate, ſeditionibus agitari uideretur. Legationem publicā uiſa tum res exigere, uirumq; tum prudentia præſignem, tum uero in dicēdo minime infantem, ſed qui foret uelut Orpheus aliquis, aut Thamyris. Igitur omniū ſuffragijs huic muneri præficitur Scopelianus. Qui tanta eloquentiæ ui, atq; dexteritate iniunctam obijt prouinciam, ut non ſolum id cōſequeretur, quod erat caput, necui fraudi foret, plantaſſe uites, ſed inſuper, ut pœna irrogaretur, qui eo munere abſtinuiſſet. Quin & ornatus donis honeſtiſſime dicitur ab Imperatore. Hæc eo libentius ſum executus, quoniam ad ea pertinent, quæ Tranquillus memorat in Domitiano, ab eius enarratoribus prætermiſſa. Ad ſummam inquit, uini ubertatem, frumenti uero inopiā, exiſtimās nimio uinearū ſtudio negligi arua, edixit, nequis in Italia nouellaret, utq; in ꝓuincijs uineta ſuccideretur,

relicta, ubi plurimũ, dimidia parte, nec exequi rem perſeuerauit. Apollonius uero Tyaneus ex hac hiſtoria, Eunucham feciſſe terram Domitianum, conqueſtus eſt, quod alicubi à me item ſubnotatum ſcio. Scopelianum uero fuiſſe Apollonio ſynchronum, ſiue contemporaneum, multa quidem patefaciunt, ſed Apolloniĳ præcipue ad hunc ipſum epiſtolæ, quem ſub Nerua item floruiſſe, Græca teſtantur monumenta.

¶ Hominem cenſeri prudentiſſimum, quia ſit capitis non magni modi. Inibi quæ ſit congrua capitis uel magnitudo, uel figura. Cur magnis uiris caput aperire, moribus receptum ſit. Hippocratis imago pileata. CAPVT XII.

QVAESITVM ab eruditiſſimis eſt, quidnam cauſæ ſit, quod animantium prudentiſſimus homo ſit. Id aliqui capitis paruitati aſcribendum, cenſuerunt. minimum enim id in homine ad reliqui corporis proportionem, & qui ea parte deminuta ſunt, eſſe fermè prudentiores, compertũ eſt, ꝙ qui grandiori, quos μεγαλοκεφάλους uocant Græci, ſicut illos μικροκεφάλους, qui habitu corporis ſunt contrario, ni forte probabilius fiat, quia ſit prudẽtiſſimus, ideo tale ei contributum caput. Cæterum hac parte illud minime diſſimulandum, prodi monumentis à Galeno medicæ profeſſionis poſt Hippocratem principe, libellis ĳs, quorũ attitulatio eſt μικροτέχνη, hoc eſt parua ars. Caput paruum eſſe ſignum proprium malæ formæ cerebri. Quo in loco enarrator Hali Rhodoan cauſam quoq; aſcribit, conſtrictionem, coarctationemq; uentrium cerebri, ex qua ſpiritus animalis libere non ualeat expatiari, addita quoq; eorum imbecillitate, quæ inde producuntur. Etenim, ſi exigua ſit radix, uix inde prodire aliquid magnum poteſt. Proinde inter diſſidentes eminentiſſimorum ſententias, ita ſtatuendum uidetur, caput paruũ ab Ariſtotele laudari, quod oſſium, & ambeuntis carnis, aut cutis mole non extuberet, quod genus ferè in Brutis uiſimus, quæ ꝓpterea capitis quoq; ſunt demiſſi. Quod ſignificat Ariſtoteles de partibus quarto. Solus inquit, homo animalium omnium erectus eſt, quoniam eius natura, atq; ſubſtantia diuina eſt. Officium autem diuini eſt, intelligere, atq; ſapere, quod non facile foret, ſi uaſta corporis moles aſſideret. Pondus enim tardiorem reddit & mẽtem, & ſenſum cõmunem. Quamobrem concretione, ac pondere grauiore opprimente, corpora uergere in terram, neceſſe eſt. Et mox, quãobrem inquit, Bruta hominibus ſunt dementiora. Etenim inter homines pueri uiris, & inter uiros Pomiliones mente deficiunt. Cuius rei cauſa, quod principium animi admodum difficile motu, corpulentumq; in ĳs eſt. Caput uero, quod intus exigue capax ſit, cerebrũ oblædit, ac proinde uituperabile cenſetur, deq; eo Galenum intellexiſſe, euidens cõprobat ratio. Accedit & Ioannis Alexandrini in Hippocratis Epidemias cõmentatio, in qua ita legimus, caput paruum ſemper malum eſſe, ſicuti & paruum pectus. Hoc enim ideo malum, quia pulmonis domiciliũ eſt, ac cordis, quæ membra latius exigunt ſpatium. Occluſum enim anguſtĳs cor minus motatur, indeq; præfocatur naturalis calor, ac debilitatur. unde indigeſtio conſequitur, & ſuperfluitatum accumulatio. Capitis uero laxior requiritur capacitas, quia multarũ eſt uirtutum conceptaculum. Senſitiuarum uidelicet, quæ præcipue ſunt, & motũ præſtantium. Si enim amplum fuerit cerebrum ad capitis proportionem, manifeſtum eſt, calorem naturalem bene agere. magnis quoq; ſphondylibus, magnis item pectoris oſſibus, quæ obliquæ à ſphondilibus exordiuntur. Hinc uitalium uirtutum optima prouenit cõſtitutio, & mox corporis totius connutricatio peraccõmoda. Porrò primo Canonis Auicenna, orbiculari figura eſſe tornatum caput, uideri uult, tum capacitatis ratione, tum ut nocumentis minus occurſet. Eſſe tamen quadantenus oblongum, quoniam neruorum ex cerebro propagines per longitudinem conſtituantur. Extumeſcere item uerticibus geminis, ut illis ueluti ſupercilĳs prominentibus, præſentius ſuppetat neruis tutamen. Sed & Galenus eam capitis eſſe ſtatuit figuram optimam, quæ orbicularis ſit, ac ex parte utraq; preſſa leniter, & rotunda quidem, quoniam ea figurarum ſola capaciſſima eſt: Aut quia ex cælo infuſa nobis eſt rationalis anima. Scribunt Platonici, deos capitis figuram ad mundanæ rotundationis ſimilitudinem cõpegiſſe. In eóq; duos illos animæ diuinos circuitus interlocaſſe. Ac eſſe membrum corporis diuiniſſimũ, & reliquorum facile princeps.

princeps. Cui totum corpus connexum dijs ſubeſſe, ac parere iuſſerint. In Platonis Timæo id obſeruatum certe eſt, caput quoq; dici non principale ſolum, ſed etiam totum in corpore. Reliqua enim ſolum, ut capiti ſeruiant, adiuncta eſſe. Proinde colligunt periti, hominem contemplationis gratia eſſe natum. Qua forte ſententia in ueteri etiam diſciplina inoleuit, ut uirtute aliqua, uel nobilitate, aut dignitatis amplitudine, conſpicuis uiris aperire caput, conſenſu gentium comprobetur, Quāq; eius rei rationes alias Plut. Plinioq; placuiſſe, non ignoro. Certe diuiniſſimo in nobis membro diuinitus eniteſcentem in aliquo præſtantiam reuerenter, & religioſa quadam obſeruantia excipere, congruentiſſimum fuiſſe, arbitror, quando non corporea, non fluxa, & inſtabili noſtri parte cæleſte donum honore proſequimur, ſed mente, quæ, ut Lactantius ſcribit, ac prius docuerat Plato, In ſummo capite collocata, tanq; in arce, ſublimis ſpeculatur omnia, & contuetur. Pilei denique umbraculo Hippocratis imagines contegebantur, ut ſignificaretur, quammaxime cuſtodiendam partem illam, in qua, tanq; domicilio princeps animus reſidet, & intelligendi pontificium poſitum eſt. Etiamſi nobilitatis id haberi argumentum, nonnulli ex Græcis interpretantur.

¶ Cur capite deminuti ferè impetuoſi ſint. Cephale unde corriuetur. Aram potētiarum animæ eſſe in capite. Quod & Olympus dicitur, & Trito. De Tritogenia pluſcula. Virgilij locus de Olympo omnipotente. CAPVT XIII.

AD ea uero, quæ hactenus de capitis modulata ratione diximus, uehementer faciunt & quæ in librum de ſenſu, & ſenſibili ad hunc ferè modum prodidit beatus Thomas, Caput inquit, ac cor ſitu oppoſita ſibi inuicē ſunt, ut cerebri frigiditate huius contemperetur calor. Inde uero fit, ut paruo capite homines ſecundū membrorū aliorum proportionē impetuoſi ſint ac uiolenti, Quippe cordis calore non ſatis per cerebrum reflexo. At in diſpoſitione diuerſa affectio item prouenit contraria. Capitis paruitas, inquit medicinæ primo Paulus Aeginita, prauæ cerebri conſtitutionis peculiare indicium eſt. Magnitudo autem non utiq; neceſſario bona. Nam ſi cæli, regioniſq; ampliore ui, materiā probā affatim artifici ingenio ſuggerentis, id obueniat, Indicium utiq; bonum. At ſi ſola materiæ copia, ὀυκ ἀγαθόν. *Sed* enim quia ſatis, ſuperq; philoſophiæ ſacrarijs caput inſeruimus, clathris nil admodum officientibus, mutuemur & à grammaticis aliquid, quæ noſtra ipſorum harena eſt. *Scribit* Oppiani interpres Cephalen, id eſt caput dici παρὰ τὸ κάρφεσθαι, quod areſcere ſignat, quia inaruerit pars ea, ut quæ oſſea plurimū ſit. Apollodorus uerbi etymon rimatur, ut à καλύπτω profluat, quod eſt operio, quoniam ſit cerebri integumentum, ueluti καλύφη τὶς ὄυσα. Alij uero, quod inibi κεῖται τὰ φάη, quaſi κεφάη. de luminū uidelicet interlocatione. Aut a κάπω, quod indicat nobis ſpiro, quia ſit difflationis locus. Vnde & domi, qui perflatum haberet, locum uocabant Cepum, id eſt κῆπον. At id eruditius multo, quod ex Ioannis grammatici commētario in Heſiodum obſeruauimus ſuper eo uerſu, ὀυδ᾽ ἀθανάτους θεραπεύειν ἤθελον. neq; inquit, animales potentias, & affectiones colere uolebant, puta κρατεῖν θυμοῦ, id eſt iram comprimere, ac remollire. Et mox. Ara inquit horum deorum, id eſt animalium potentiarū eſt in capite locus, ubi rationalis reſidet facultas. Nam & Euripides inquit, ὀυκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο, πλὴν λόγος, καὶ βωμὸς αὐτῆς ἐστ᾽ ἐν ἀνθρώπου φύσει. Suadelæ ſacellum nō eſt aliud, præter orationem, Ipſius autem Ara eſt in hominis natura. Idē quoq; interpres alibi. Olympus cælum eſt, & uniuerſus mundi ambitus, quod undiq; colluceat. *Sed* & cæli quadam ſimilitudine *Sphæroides* hominis caput, in quo eſt τὸ ὁλολαμπὲς λογιστικόν, id eſt hinc inde eniteſcens rationis facultas, Olympus dicitur. *Sed* & in primum Iliados Euſtathius ὀυρανόν, apud Homerum ab antiquis pro capite accipi ſcribit, proinde Pallada è cælo fingi deſcendiſſe, quæ amplius intumeſcentem Achillis iram cōprimeret. Minerua aūt inquit, eſt ἡ παρ᾽ αὐτῷ ἀγχίνοια. Tritogeniam Democritus allegorice prudentiam interpretatē, ut ſcribit Euſtathius idē, dictā ſic, quod ab ea oriantur tria, Benecogitare, Benedicere, quæ ſis meditatus, demūq; bene perſeq cogitata dictáq;. Et qa de Olympo facta mētio eſt, *Scribit* Cæcilius Minutianus Apuleius Olympum etiam dici Iouē, unde Næuius

Panditur

Panditur interea domus altitonantis olympi.
Ex quo Virgilius omnipotentis olympi, quod ſi eſt, falluntur, qui legendum arbitrantur, omnipatentis olympi. Nam & Ennius ait, Deceſſit olympius antro. Illud uero in Græcorum cōmentarijs extritum, & in Heſiodi Aſpide ab interprete relatum. Caput ab Aeolibus dici τριτώ. unde Trittogenia Pallas, ut uolunt aliqui, quod ex Iouis capite ſit nata. Verū & in ea re mira eſt opinionum diuerſitas. Sed lepidum inde prouerbium nō reticebo, quo filius optatur Tritogenes, nequaquam uero Tritogenia, quoniam ſint puellæ πολυδάπανοι, id eſt impenſæ multæ. Sic uero ſonat græce παῖς μοι τριτογενὴς εἴη, μὴ τριτογένεια. Tripſin autem, id eſt τρῖψιν nuncupant Græci, quam frictionem nos. At μηρῶν διατρίμματα femorum intertrigines intelligunt.

¶ Super Lydorum inuentis, & mollitiæ adnotata paucula. De Lydio ornatu, & Maſturbatione. Aleæ, & Teſſerarum, ac Pilæ luſus inuentores. Necnon aurei, argenteiq; nummi. De Caryce, & Candaulo cibis. CAPVT XIIII.

LYDOS omnium primos Caupones, inſtitoreſq; extitiſſe, aliquot ex Græcis memoriæ cōmendarunt, necnon aleæ luſum, & Teſſerarum excogitaſſe. Item pilæ, & id genus alia plura, ſed & aureum quoq;, argenteumq; nummum principes feriendum curaſſe. Sunt qui ſcribant, Cyrum Lydis ſuperatis, ademiſſe arma, & talares geſtare ueſtes iuſſiſſe, quo nomine remollitos cauponariam factitare cœpiſſe. Lydium certe ornatum pro molli, & parum uirili in Iconibus accipit Philoſtratus illis de Pelope uerbis, ἔσταλται δὲ ὁ μὲν τὸν λύδιον τε καὶ ἁβρὸν τρόπον. Lydorum porrò illud etiamnum peculiare, meridianis horis turpiter manibus indicere Talaſſionem, ut fierent ſine fœmina mariti, unde & Lydum uolſum legimus à Plauto dici. Super qua re aliubi aduocata nobis plura. Lydos improbitatis primas retuliſſe, adnotatum à Græcis eſt, Aegyptijs gradu ſecundo conſtitutis, Caribus autem tertio. Legimus item Lydam gentem, uel cumprimis Auguriorum, omninóq; diuinationū ſuperſtitionibus fuiſſe mancipatam. Deformat prouinciam eandem M. Tullius ꝓ Flacco. Quid porrò inquit, in græco ſermone tam tritum, atq; celebratum eſt, quàm ſi quis deſpicatui ducitur, ut Myſorum ultimus eſſe dicatur? nam quid de Lydia dicā? Quis unq; Græcus Comœdiam ſcripſit, in qua ſeruus primarum partium non Lydius eſſet? Quod de aleæ luſu diximus, ſciendum, ab Euſtathio proditum κύβους, id eſt Cuborū luſum, & πεττούς, id eſt Peſſorum à Palamede fuiſſe excogitatum apud Troiam, etiamſi ad Aegyptios id referunt quidam. Quamuis apud illos non tam παικτική, id eſt Luſoria foret ratio hæc, quàm philoſophica, & ex intimis eruta doctrinæ cōceptaculis. Amplius de Lydis compertum nobis, Andramyten gentis eius regem omnium primū fœminas εὐνουχίσαι, id eſt Eunuchas feciſſe, eiſq; Eunuchorum uice uſum, quod in ſecundo rerum Lydiarum prodidit Xantus, Lydorum deniq; emollita improbitas illuc progreſſa fertur, ut alienas uxores, uirgineſq; in locum producentes, quem à re Agneona uocarunt omnes conſtuprarent. Vnde tyrannidem aſſecuta Omphale, ſtupratarum una illatas ulciſcens iniurias ſeruis dominas proſtituit in loco eodem. Quem rei atrocitatem mollientes Lydi γυναικῶν uocant ἀγῶνα, id eſt mulierum certamen, & γλυκὺν ἀγῶνα, id eſt iucundam, & dulcem luctam. Carycem, ganeatum cibum excogitarunt hi. De quo multa, qui Opſartyca ſcripſerunt. Alterum item genus Candaulum dicebāt ex elixa carne, ac pane, caſeoq; phrygio cum Anetho, & pingui iure.

¶ Quàm late pateat animæ rationalis imperium in corpus. Vnde ſit grauidarum mollicies, & appetitus abſurditas. CAPVT XV.

IN HAC Lydorum mentione ſuccurrit, quod autor Herodotus ꝓdit, pluresq; præterea ex eiſdem haurientes fontibus, Crœſi filium naturali impedimento mutum, repente uiſo patris periculo, uocalem euaſiſſe, atq; exclamaſſe, homo ne perimas Crœſum. Quin & in reliquum quoq; tempus fuiſſe uocis compotem articulatæ. Id multis ſcio uiſum iri præter hiſtoricam

hyſtoricam fidem, ac ex græca prolatum uanitate. Verum conſyderanti mihi rationalis animæ uim, poteſtatemq́ in terrenum hoc, hebeſq́ corpus, nil profecto uideri incredibile debet. Nam inde certior eſt eruditiſſimorum coniectatio, animam eſſe formam excellentiſſimam, ac ſubſiſtentem per ſe, nec peregrino adminiculo, ac uelut ſubſtrato indigentem. Quando manifeſtum ſit, tam præſigni in corpus imperio non pollere formã, quæ per corpus exiſtat. Quàm uero procliue humanum corpus deprehendatur ad animæ obſequia, inde modo coniectari poteſt, quod cæteris collatum terrenæ feculentiæ modum contineat non magnum, & eum quidem prætenuem. Defecatiorum autem elementorum partem uberiorem, ut pro cæleſtis animæ præſtantia conceptaculum item compingeretur, quantum ratio patitur, æque præſtans. Argumento eſt, uiros ingenio præſignes ſæpius eſſe molliculos carne, præmacros, & ualitudine nonnunq́ parum ſecunda. Hinc Platonis illud ex Timæo. Potuerat inquit, Deus tam ſolidum corpus hominis concinnare, ut nocumento forinſecus occurſanti minus foret obnoxium. Sed mollius efficere præoptauit, quo eſſet contẽplationi paratius. Adnectit porro, animi præpotentis motiones propriũ corpus quandoq́ reſoluere ac diſſoluere. Sed cur item ex animãtibus cũctis homini tantũ riſus eſt datus? datæ ſimiliter & lachrimæ? nempe ex poteſtate, quam in corpus habet anima. Sed age, affectus, qui phantaſiam conſequuntur, diſpiciamus. Sũt uero hi quatuor numero. Appetitus, uoluptas, metus, dolor. Qui ubi uehementius ſe intenderint, non corpus modo exagitant proprium, ſed & peregrinum afficiunt nonnunquam. At non liquet, q̃ ardentes, euibratoſq́ motus irarum æſtus concient in corde? quo titillatu iecur libido permulceat, immo uero & pulſum afficiat, emutetq́? Nam ex uibratiore eius aſſultu medicæ profeſſionis ſolertiſſimus Eraſiſtratus Antiochi in nouercam Stratonicen amorem deprehendit. Vnde apud Galenũ agitata quæſtio eſt, ſitne pulſus aliquis Eroticus. Rurſum & maleficorum ex nocendi auiditate oculis fixis obtutibus nonne præmolles faſcinare infantes creditur? Quid uero prægnantium deſyderijs apertius? Quis ſæpe in utero geſtatorum cũmaculatur caro, inuritúrq́ tenellis expetitæ rei nota. Eius tamen rei, ſimul & faſtidientis ſtomachi ratio ſic à Phyſiologis reddi ſolet, quod conceptu inito, & proinde mẽſibus repreſſis, anioſus ſanguis intra uenas cohibitus, & ad ſtomachi uillos redundans, ac hepar nauſeam concĩnat, & cibi faſtidium, abſurdarumq́ appetentiam rerum. Nec prius naturalis reſtituitur appetitus, q̃ ſanguis eiuſmodi in ubera copioſius cœperit corriuari, ſtomacho liberato. Quid, nonne in uſu Venereo cogitatio utriuſlibet animo tranſuolãs effingere ſimilitudinem exiſtimatur? Quæ ratio, ut Plinius inquit, plures in homine, q̃ in cæteris animantibus diuerſitates producit, quoniam uelocitas cogitationum, animiq́ celeritas, & ingenij uarietas multiformes imprimit notas, cũ cæteris animalibus immobiles ſint animi, & ſimiles omnibus, ſinguliſq́ in ſuo cuiq́ genere. Produnt tamen nonnulli, & in animalibus alba naſci, ex genitoribus alba imaginantibus. Sicuti relatum de Pauonibus eſt. M. Tullius uero Thuſculanarum primo, ſimilitudo magis apparet in beſtijs, quarum animi ſunt rationis expertes. Taceo & quoſdam gulæ, uentriq́ mancipatos ita ſæpenumero ganeata quædam cibaria concipere animo, ita iamiam deglutire, ut ſaliuam ſuam conſimili ſapore inficiant. Quàm uarij lætitiam conſequũtur euentus? Quàm multos ita expiraſſe legimus? Sed & nõnullos leuatos item morbo? Quantum uero efficiat dolor, quẽ fallit? Iam pueris, quãdoq́ & adultioribus potione amara necdũ ori admota, linguæ tamẽ humor infici amaritudine præſentitur, quam rem uehemens efficit imaginatio. Qua ratione nonnullis & aſpectu aliquo, & auditu ſtupent dentes, Quin & ſanguinem humanum ſi ſpectent effuſum aliqui, ſpiritu intercepto, nimio miſerationis affectu, ſæpe collabuntur. At timor q̃ efficax quandoq́ animaduertitur? Ex præaltis deſpicientes ſpeculis ita nõnunq́ caligine offundimur, ita deficiũt uires, ut metu exuperante corruamus præcipites. Timore ſubito nõ trepidat modo cor, & ſubſultat, uerum & arrigũtur comæ, ac intercipitur uox, ſæpe uero & uita, aut affectiones conſequũtur tum graues, tum diuturnæ. Sed & uſuuenire compertum, ut timore præſigni morbi etiamnum diſcutiantur, cuiuſmodi ſingultus, & quartana febris, Quod ſi formidini uehementiſſimæ uehementior acceſſerit auiditas, mirus ſæpe promitur inde effectus, quod in Crœſi filio patuit iam. Plura ex ratione Phyſica congeri in unum poterant. Sed nos hæc ex occurſu, & ſucciſiua

ſiua quodammodo opera muſſitamus. proinde in noſtram reflectemur deniq; harenã.

¶ Exempla hiſtorica ad idipſum. CAPVT XVI.

EX HISTORIA uero promi aliqua ualent, quibus inenarrabilis, nec ſine ſtupore uis animæ in corpora quædam ubertim explicatur. Nam, ut præteream, quod Auicenna ſcribit fuiſſe quendam, qui, cum uellet, corpus ſuum paralyſi oblædebat, nec à noxijs feriebatur animalibus, niſi cum ea ipſe cogeret, quæ tamen mox, ut ſic demum impleatur admiratio, intermorerentur. Scribit Aurelius Aug. fuiſſe quoſdam, qui aures pro arbitrio mouerẽt, uel ſingulas, uel ambas ſimul. Item qui totam Cæſariem capite immoto, quantum capilli occupant, deponerent ad frontem, reuocarentq;, cum uellent. Illud uero admirationem ferè excedit omnem, quoſdam repertos, qui eorũ quæ deglutiſſent incredibiliter plurima, & uaria, paulatim contrectatis præcordijs, tanquam de ſacculo, quod placuiſſet, integerrimũ proferrent. Iam nec illud abditum, nonnullos uoces auium, pecorumq;, & aliorum quorumlibet hominum ſic imitari, atq; exprimere, ut niſi uideãtur, diſcerni omnino nõ poſſint. Nonnulli ab imo ſine pudore ullo ita numeroſos pro arbitrio ſonitus edunt, ut ex illa etiam parte cantare uideantur. Idem Auguſtinus expertum ſe refert, quendam ſolitũ ſudare ubi uellet, notum etiam eſt, aliquos flere, cum uolunt, ac ubertim etiã lachrymas profundere. Narratur præterea preſbyteri cuiuſdam reſtituti nomine ſtupenda naturæ uis. Is, ubi collibuiſſet, rogabatur autem frequenter, ut faceret, ſe auferebat à ſenſibus, & iacebat ſimilis mortuo, ut nõ ſolum uellicantes, atq; pungentes minime ſentiret, ſed etiã ſi igne ambureretur admoto, ſine ullo doloris ſenſu, niſi ex uulnere poſtmodum, perſeueraret. Non obnitendo autem, ſed non ſentiendo immotum ſeruaſſe corpus, eo probabatur argumento, quod uelut in defuncto, nullus inueniebatur anhelitus. Hominũ tantum uoces, ſi clarius loquerentur, tanq; ex longinquo, ſe poſtea audiſſe, referebat.

¶ Quid ſit imaginatio, ſiue phantaſia. An cum opinione coniungatur.

CAPVT XVII.

SED ENIM quia de Phantaſia pauloante facta nobis mentio eſt, ac neſciũt plærių;, quid Phantaſia ſit, breuibus afferam, quid in Peripateticorum diſciplina ſuper ea re contineatur, ſicuti in Themiſtij paraphraſi tertia de anima obſeruauimus, ubi ſic ferè adnotatũ legitur. Nam & hic noſtra hæc, cuiuſcunq; ſint modi. ἐφοδίῳ plærunq;, id eſt inſtruit, apparatq; uberi, ut ſic dicam, uiatico. Imaginatio eſt motus animæ, quem ſenſus in actu poſitus creat. Cæterum, quoniam uiſus ſenſuum omnium acerrimus, præſtãtiſſimuſq; eſt, Inde imaginatio uiſi, & uiſionis nomen accepit, & Phantaſia dicta ex argumento lucis, ſine qua cerni, & uideri non poteſt. Animalium quoq; uita, actioneſq; magna ex parte uiſis regũtur. Propterea quod in ijs imagines diu hæſitant, & ſimillimæ perpetuis ſenſibus ſunt, in hoc tamen diſtinctio illa ſuccedit, quod alia uiſis ducuntur, quia uim nullam ſuperiorem habent, ut bruta. Alia, quod plærunq; accidit, ut nobiliorem potẽtiam aut morbus intercipiat, aut ſomnus impediat, neceſſe eſt imaginationem ſequantur ut homines Plato ſenſiſſe uidetur, Imaginationem nihil aliud eſſe, quàm ſentire aliquid, & illud ita opinari eſſe, ut ſentiatur. Ariſtotelem ſecuti imaginationem cum opinione non ſemper coniungi, demonſtrant, quoniam ſit imaginatio quaſi quædam impreſſio, & ueſtigium ſenſus, non complexio opinionis, & ſenſus. Nam remos ſi mergas, uidentur infracti, primumq; id ſenſus iudicat, deinde imaginatio ſequitur. Sed opinio, quæ uiſis obſiſtit, utrunq; coarguit.

¶ Ventorum finalis ratio quæ ſit, déq; eorundem materiali cauſa. Flatum à uento diſtare. Aeolipilæ quid ſint. Empedoclem dictum fuiſſe Colyſaneman.

CAPVT XVIII.

¶ Inter

INTER alia, quæ ingenio ſingulari, doctrina nequaq; extrita, uel plebeia prompſit in literas autor Seneca, illud inſigniter obſeruandum ingerit ſe modo de Vẽtorum ratione, quod & apponam, ſed ipſius maxime uerbis ob elegantiæ concinnitatem, & ſententiarum iucundam grauitatem. Ergo uentos inquit, dedit ſummus ille rerum artifex ad cuſtodiendam cæli, terrarumq; temperiem. Ad euocandas, ſupprimendasq; aquas, Ad alendos ſatorum, atq; arborum fructus. Quos ad maturitatem cum alijs cauſis adducit iſta iactatio, in ſumma cibũ attrahens, & ne torpeant, permouens, Dati quoq; uenti ad ulteriora pernoſcenda. Quippe fuiſſet imperitũ animal, & ſine magna experiẽtia rerũ homo, ſi circumſcriberetur natalis ſoli fine. Dedit item uentos parens deus, ut commoda cuiuſq; regionis fierent communia, non ut legiones, equiteſq; geſtarent, nec ut pernicioſa gentium arma tranſueherent. Hactenus de uentorum cauſis finem complectentibus ex Seneca. Cæterum cum ſit exhalatio duplex, ut Ariſtotelica nos placita commonent. nec omiſit Albertus, una quidem uapida, & humecta, altera uero fumida, & arida, Earum neutra ſine altera inuenitur, at ſimul ambæ. Verum à dominante, atq; exuperãte altero totum appellatur. Quæ itaq; plus humidi habet exhalatio, ea pluuiæ aquæ principium eſt. Quæ autẽ plus aridi, principium creditur & cauſa, materiaq; uẽtorum, reliquorumq; flatuum. Proinde ita finit Albertus. Ventum eſſe uaporem terrenum, aeris ſuperiora tranſcendentem, & aerem ipſum fortius percutiendo impellentem. Porro ſicuti non omnis, utcunq; fluat aqua, Fluuius dicitur, ſed qui fluendi principium fontem habet, ita nec flatus quidem omnis uentus nominatur, ſed ſui fluxus, tanq; fontem, habẽs principium. Nam ex terra ſuſpirationes flatus quidem ſunt, quoniam flant, nec tamen uenti ſunt dicendi. Autor idem Albertus eſt, uentum omnem fieri ex uapore frigido, & ſicco, Auſtrum uero eſſe calidum non exhalationis natura, ſed loci. Sunt qui uentorum materiam eſſe opinent calidam exhalationem, aridamq;. Nec tamen uideri calidos uentos, quod aerem moueant, qui multo, & frigido uapore offertus agnoſcitur. Ita nanq; è corpore prorumpens flatus propè os calidus, cum longius abierit, frigidus ob eandem euadit cauſam. Omnis utiq; exhalatio tam arida, tam humida ob inteſtinum calorem euaporat, ac ſuperna petit. Sunt itaq; qui uentũ eſſe finiant aeris fluentem undam, cum incerta motus redundantia. Naſci uero cũ humorẽ feruor offendat, cuius impet⁹ uim exprimat ſpiritus flantis, Argumento eſſe, Aeolipilas æneas, cauas, quibus inſit punctũ anguſtiſſimum, quo aqua infundatur. Hæ uero admotæ igni, prius quàm incaleſcant, ſpiritum concipiunt nullum, At ubi feruere cœperint, mox euidens proſilit flatus. Addunt Iidem & uentorum proprietatem mirã in Leſbo ferè, apud Mitylenem obſeruatam. Vbi auſtro flante, ægrotãt homines, at Coro tulliunt. A ſeptentrione in integrum facile reſtituuntur. Verum frigore urgente, in angiportis, plateiſue conſiſtere nequeunt, quoniam parum prudenter ab architectis poſitum ſit oppidum, magnifice alias extructũ. In quod uitium ne dilabi inter ædificandum Athenienſes poſſent, Andronici cura Octogonos excitata turris eſt marmorea, collocata in lateribus ſingulis uenti imagine contra ſuum cuiuſq; flatum. In turris demum uertice Metalis præſtò erat prominentia, ſuperincumbente Tritone Aeneo, dextra uirgam intendente, Quæ flantis uenti imaginem indicaret, Nam ita libratus ſtabat Triton, ut circumagentem perpetuo ſpectaret uentum. Cæleſtium rerũ ſcientia imbuti, ſtellarum poteſtate contingere iſta contendunt. Euocari ſiquidem, protolliq; uentos ab oriente ſolis ui, Iouia aũtem potentia à ſeptentrione, lunari ab occaſu, Martia à meridie. Sed & ſigna uentos prolicere. Sicuti triangulum igneum orientales. Triangulum terreſtre meridionales. Aereum triangulum occiduos. Triangulum aqueum ſeptentrionales uentos. Quin & ratione ea de elementis triangulorum nomenclaturam eſſe enatã in ſignifero. Ex eiſdem ſcholis eſt, Libram dici uentorum ſignum, quod ſole in ea conſtituto, ubertim meridionali uento ſuppeditetur exhalationum materia. Notiſſima quoq;, quantum ad hoc, Ariſtotelis ſententia ex Meteororum ſecundo, ὁ δ' ἥλιος καὶ παύει, καὶ συνεξορμᾷ τὰ πνεύματα. Quod eſt, Sedat ſol, & concitat flatus. Tenues enim ac debiles exhalationes ui redundantis caloris reprimit, atq; tabefacit. Verum in libro, de uentis concinnauit, plura de ijs Theophraſtus. Equidem cunctanter apponendum, quod ſequitur. Verum tam prodẽdum nobis, quam proditum ueteribus eſt. Legimus

Empedoclem quandoq; nuncupatum Colyſaneman, id eſt, κολυσανέμαν, quæ uox eum indicat, qui uenti inhibet flatum, nam cum Agrigentini uento infeſtarent uehementiore, illum auertiſſe Empedocles dicitur, circumpoſitis Vrbi pellibus Aſinorum innumeris.

¶ Ventorum ſpecies aliquot, uulgo haud ita notæ. Apogæa retinacula, ſeu Epigæa. Amuſium Organum. Strobilus quid. Pallas Anemotis. Sardinia cur peſtilens. Sardoa herba. Pleſiſtius uentus. Pleſignathus Panis. Phyſignathos. CAPVT XIX

CAETERVM præter celebratam omnibus ferè uentorum rationem uniuerſam, ſciendum eſt, quoſdam naturæ peculiaris quibuſdam dominari locis, ex quibus proflatus initia indipiſcuntur. Nam, uti nos edocet in libro, cui de mundo titulum appoſuit, Ariſtoteles, qui ex humecta perflant terra, Apogæi nuncupantur, quos matutino imprimis ſpirare, Theophraſtus prodit, uapore refrigerato, quanquàm & nauium retinacula quædam dicuntur Apogæa, ſeu Apogea, id eſt, ἀπόγεα. Sicut etiam Epigæa. Qui uero ex Sinu quopiam euaporant, Eccolpias appellauere. Qui ex mari ipſo, dici à noſtris Altani ſolent. Cum iis proportionem habent aliquam ex fluuiis, ſtagniſq; conſurgentes. At qui diſciſſa, concerptaq; prouolant nube, ſi diſcuſſionem craſſitudinis in ſeſe contorſerint, τυφῶνες à Græcis, à noſtris Turbines uocantur. Sin autem minus denſi, Ecnephiæ. Fiunt hi, ut Ariſtoteles inquit, uere quidem, ſed autumno imprimis. Apud Gellium libro noctium Atticarum decimonono ita legimus. Quin turbines etiam crebriores, & cælum atrum, & fumigantes Globi, ac figuræ quædam nubium metuendæ, quas Typhonas uocabant, impendere, imminereq;, ac depreſſuræ nauem uidebantur. Plinius etiam prodit ad hunc modum. Repentini flatus maiore illati pondere, incurſuq;, ſi late ſiccam ruperint nubem, procellam gignunt, quæ uocatur à Græcis Ecnephias. Sin uero depreſſo ſinu arctius rotati effregerint, ſine igne, hoc eſt, ſine fulmine, Vorticem faciunt, qui Typhon uocatur, hoc eſt, uibratus Ecnephias. Et mox. Quod ſi maiore depreſſæ nubis eruperit ſpecu, ſed minus lato, quàm procella, nec ſine fragore, Turbinem uocant, proxima quæq; proſternentẽ. Idem ardentior, accenſuſq; dum fuerit, Præſter uocatur, amburens contacta pariter, ac proterẽs. At enim flatus, qui cum aqua tumultuoſe profuſa inhorrentes, & fragoſi feruntur, Exhydriæ ab Ariſtotele dicuntur. Quicunq; uero in rectum proflant, Euthypnoi nuncupantur. At qui in ſua ſe reflectunt primordia, ſicuti Cæcias, reflexi flatus. Ex uiolentis autem flatibus Cataegis eſt, deſuper pulſans cum fragore. Thyella, hoc eſt, procella, flatus eſt cum tumultu ualido efflans, exq; improuiſo interflandum, proſultandumq; uehementer ſtridens. Lælaps autem, & Strobilus eſt flatus reuolutus ex inferno loco ſurſum uerſus. Eſt tamen & Strobilus nux pinea. Vnde illud, καὶ ξανθοὶ μυελοὶ ἐκ στροβίλων. Sed Carcini item Poetæ filios lego Strobilos nuncupatos, concinnato inde prouerbio per Ironiam, felicior Carcini Strobilis. Strobili quoq; ſunt Limacæ, ac Marini Ceryces. Terræ autem Anaphyſema, hoc eſt, cum tumore efflatio, ex imo flatus eſt, uel effractione uomitu terræ ſeſe, eruptione facta, attollens. Qui cum reuolutus fertur, multum quoq; ſecum affert æſtum, Præſter terreſtris appellatus. Sicuti Ariſtoteles monuit. Quod ut exprimeret Apuleius. Anaphyſemata, inquit, Græci eos nuncupant ſpiritus, qui de fundo, uel hiatibus terræ exploſi ad ſuperna maris ſolent deuenire. Hi cum maiore ui torti ſunt, fit procella, quæ Præſter à Græcis nomẽ accepit. Seneca Præſter, inquit, eſt igneus turbo. In hac porrò uentorum diſpenſatione illud haudquaquàm omittendum, uentos quandoq; (quod diximus) ſibi ipſis aduerſos ſpirare motu quodam reciproco, ſicut qui inde appellantur Palimboreæ, ueluti Retrogrados dixeris Boreas. Putat Theophraſtus iſta prouenire locorum, montiumq; prominentia, quibus occurſantes flatus, cum nequeant tranſilire, neceſſario repercuſſi reſiliunt. Sicuti in Macedonia uſuuenire, obſeruatum eſt. Vbi Boreas Boreæ aduerſus diſflare, animaduertitur, montium ſuperciliis, & Olympi imprimis, atq; Oſſæ reiectus. Ventum proſperius flantem homerice dicas utiq; πλησίστιον, id eſt, uela implentem. Sicuti panem quiſpiam protulit πλησίγναθον, id eſt, maxillas obfarcientem. Ad quam imaginẽ conformatur & Phyſignathos, id eſt, inflans buccas. Amuſium comperio dici uentis reperiendis excogitatum organum. In agro deniq; Sicyonio uentis ſuſtructam fuiſſe aram, inuenio,

inuenio, ſacrificij more noctē unam occupante modo quotannis, ſed & in foſſis quatuor arcana fiebant quædam placandis à ſacerdote truculentioribus uentis, qui & Medeæ, uti ferunt, ἐπῳδὰς adhibere, id eſt excantationes, ſolenne habebat. Apud Mothonen quoq; Peloponneſi ciuitatem, Pallados fuit templum ἀνεμώτιδος, Diomede ſimulacrum dicante, Quod ante id uiolentiores loca ea uenti inſigniter oblæderent, haud tempeſtiue ſatis perflantes, qui mox fuſis Deæ precibus, deſierint, nullumq; deinceps calamitatis genus incolis indidem enatum. Vnde cognomen Minerua eſt adepta. Illud hac parte nequaquàm ſubticuerim, quod noſtram adiuuat interpretationem, alibi depromptam in literas de Sardinia peſtilenti. Nam Pauſanias inquit, Eius inſulæ aerem eſſe θολερὸν ὡς ἐπίπαν, καὶ νοσῶδες, id eſt turbulentum ferè, ac morboſum. Cui rei anſam, inquit, præbent concreſcens ſal, & graues auſtri, ac uiolenti. Nam montium altitudo Boream repellit, retunditue. Idem porro Pauſanias herbæ Sardoæ mentionem faciens, quā Selino ſimilem dicit, ac mortem cum riſus ſpecie afferre, naſciq; in ambitu fontium præcipue, ſubdit, Inde Homerum, ac poſteros Sardonium riſum nuncupaſſe τὸν ἐπ' οὐδενὶ ὑγιεῖ,

¶ *Super Polemone enotata quæpiam. Manu Solœciſmum facere quid. Quintilianus illuſtratur. Varus pergæus. Pelargi cognomen. Item quid Typos, & Tyrbe.*

CAPVT XX.

POLEMONEM fuiſſe apud Græcos ſophiſten haud ingratum, minimeq; infantem, ſat notum ex gentis eius monumentis, reor. Succurrunt ex ea hiſtoria, quibus uelut floribus, noſtri libelli lætiores fiant. Celebrabantur Smyrnæ Olympici ludi, Præſidebat Polemo, Tragœdia forte actitabat, Inibi inſulſus actor cum ὦ Iupiter exclamaſſet, manū in terrā protendere perrexit. Rurſum cum diceret, ὦ γᾶ, in cælum ſuſpectabat, manum eodem intentans. Demiratum uero hominis imperitiam Polemonem ferunt, ex theatro ſe proripuiſſe inſuſurrantem, οὗτος τῇ χειρὶ ἐσολοίκισεν, quod eſt, manu hic ſolœciſmum fecit. Hoc uero eo appoſui gratius, quoniam oratoriarum inſtitutionum primo Quintil. In geſtu quoq; nonnullos putaſſe, ſcribit, ſolœciſmi uitium ineſſe, cum aliud uoce, aliud nutu, uel manu demonſtratur. Huic opinioni inquit, neq; omnino accedo, neq; planè diſſentio. Sed ad Polemonem redeo. Erat itidem Smyrnæ fluxa mente, & moribus adoleſcens. Suppetebant affatim diuitiæ, Intemperantis naturæ magiſtræ nequiſſimæ. Varus nomen fuit homini, quanq; erat & alter Varus Pergæus ſophiſtes, quem à forma naſi Pelargum uocabant, id eſt Ciconiam. Sed hic, de quo nunc agimus, Aſſentatoribus nunq; non erat obſeptus, Quorum ueneficijs corruptus imbiberat animo, eſſe ſe omnium formoſiſſimum, ſtaturoſiſſimū, arte quoq;, & robore in paleſtra omnes antecellere. Immo ne Muſas quidē ſuauius cantillare. Quin & ſophiſtas quoq; pleroſq; dicendi ui exæquabat opiniōe ſua. Nam & declamatorium attentabat forum. Id uero agentem frequentabant, quibus fœnori pecunias erogaret. Siquidem uſuris perſolutis aſcripturi, declamantem audiſſe. Inter eos fuit quandoq; etiam Polemo, qui tamē mox auſcultatione eiuſmodi abſtinuit, Quo nomine, cum æs alienum minus diſſolueret, Inſtabat adoleſcēs importunius, Typos illi ſubinde intentans. Erat id iudiciū, quo ijs interdicebatur foro, qui creditoribus non paria facerent (Tyrbe autem obiter feſtum Dionyſij eſt in agro argiuo, ex Pauſaniæ theſauris) Ea moleſtia perpulſus Polemo, ac præterea multorum ſtimulis ad audiendum hominem pergit. inſulſe declamabat is, ſed ex more. Negotiū nimis diu, protendebatur. Finis comparebat nullus. Barbariſmis, & ſolœciſmis perſtrepebāt oīa Tum ſtomachabundus Polemo exiluit, ac protentis manibus Vare inquit, Typos profer. Quibus uir eruditus, innutrituſq; eloquentiæ diſciplinis palam faciebat, malle ſe iudicium ſubire, quam id genus ineptias ineptiſſimas pati diutius. Hunc item Polemona proditum memoriæ eſt, uiuentem adhuc ſuo ipſius iuſſu contumulatum, quod articulari morbo, quem Arthritida illi dicunt, uiolentius infeſtaretur, Iacentemq; in conditorio identidem inclamaſſe, ἐπάγε, ἐπάγε, μὴ γὰρ ἴδοιμι σιωπῶντα ἥλιος. Obducas inquit, obducas. abſit, ut tacētem me intueatur ſol. Rurſumq; flētibus ubertim amicis, cognatiſq;

Date, inquit, mihi corpus alterum, & mox emigrabo. At prius cum ſubinde à Medicis diſſecaretur, inſuſurrabat illud, ἐκτέμνετε τὰς πολέμωνος λατομίας, excidite Polemonis Latomias. Quod ad Typos attinet, illud ex abundanti adiecero, eſſe demonſtrationis genus, quod Græci τύπους uocant, id eſt, formas, & ὑπογραφὰς, id eſt, deſcriptiones. Nam finitiones Horiſmos dicunt. Fuit & ueteribus feſtum, quod dixere τύπας, quanquàm & eo nomine Plagas intelligimus. Sicut τύπτης Percuſſor dicitur. Nam Typias uocatur τῶν τοῦ χαλκοῦ τις τροχῶν.

¶ Manum in Aetolis habere, ac mentem in Clopidis, quid ſit. Aetolorum furta. Aetoli Epitheton, quid ſit, & unde. Clopia, κλωπᾶσθαι.

CAPVT XXI

EST ARISTOPHANIS Poetarũ facetiſſimi Comœdia, cui titulus ἱππεῖς, id eſt, Equites. In ea Cleon remis, ueliſq; proſcinditur, inter probra alia, quibus eius infamatur uita, illud item eſt. Vbi Cleonis manus eſſe in Aetolis ſcribit. Mentem uero in Clopidis. Sed rectius, commodiuſq; fuerit, Græca ſubtexuiſſe uerba, quæ ſolicitius forſan ſtudioſorum requirent aliqui.

τὼ χεῖρ' ἐν αἰτωλοῖς, ὁ νοῦς δ' ἐν κλωπιδῶν.

Quid uero ſit, in Aetolis manum habere, Poetæ Interpretes appoſitiſſime explicant, & meminit Euſtathius, cum in ſordis extremæ hominem, ſemperq; in petendo paratum, ac nil niſi rapinas meditantem, ut qui nil ſuauius opinaretur, quàm accipere, dici interpretantur. Ioci autem gratia ex uerbi Græci notione conſurgit, nam αἰτεῖν petere ſignat. Sed & qui Ethnica ſcripſit, Aetolum eſſe Epitheton, quandoq; ſcribit ab αἰτεῖν. Quod uero infertur, in Clopidis fuiſſe mentem. Vrbaniſſime item in depeculatorem pronunciatur, quando κλοπὴ furtum indicat. Vrbanitas uero elicitur inde, quia Cropidæ in Leontide recenſebantur tribu. Dum ergo ſignari loca uidentur, mores Impoſtoris, ac nefarij hominis ſcitius, occultiuſue reteguntur, Comicóq; inſperguntur felle. Faciunt ad hæc, quæ apud Athenæum legimus obſeruata. Aetolicum fuiſſe rapere τὰ τῶν πέλας, id eſt, res eorum, qui propè ſunt, νῦν δὲ καὶ τὰ πόῤῥω, id eſt, nunc, & quæ remotiora. Clopia uero, id eſt, κλωπεία Saltationis fuit ſpecies, meminit Theatricorum quarto Iubas. Dignum ſcitu, κλωπᾶσθαι Græcis dici, clàm, tacitéq;, id eſt, ἀψοφητὶ, facere quid, uel loqui, aut furari.

¶ Pterophori apud Plutarchum in Othone qui nam intelligendi. Item quid Ptera, aut Pteromata. Peripteron. Pſeudoperipteron. Pterophori Sacerdotes.

CAPVT XXII

PLVTARCHVS in Othonis uita iam, inquit, nuntiabatur, Vitellium Imperatoris dignitatem, atq; potentiam ſibi uendicaſſe, καὶ πτεροφόροι συνεχῶς ἐφοίτων, ἀεί τι προχωρεῖν ἐκείνῳ φράζοντες. Hoc eſt, & Pterophori aſſidue adueniebant, illi ſubinde accedere quippiam afferentes. Verbum id Pterophori quid ſibi uelit, non ſatis tenuiſſe Interpres animaduertitur. Ego Curſores, Tabellarioſue eo nomine intelligo. Quoniam Dionis hiſtoria prodit, eos peregre proficiſcentes ſurrectas in capite pennas geſtare conſueuiſſe. Cui ſententiæ adijcere calculum id Satyrici Poetæ creditur,

Tanquàm de Catis aliquid, toruiſq; Sicambris
Dicturus, tanquàm diuerſis partibus Orbis
Anxia præcipiti ueniſſet epiſtola penna.

Eſt & Pterophoros in Septentrionibus ad Rhipæos montes nuncupata regio, ab aſſiduo niuis caſu, pennarum quadam ſimilitudine, quod Herodotus ſignificat, & à Plinio relatum ſcio. Sic enim barbara, incultáq; Scytharum gens opinatur, pennis eſſe oppletum aerem, proindéq; nõ patere in longinqua proſpectum, necq; item tranſitum. Pennas uero πτερὰ uocant Græci, quanquàm ſunt etiam Ptera, uel, ut eſt apud Vitruuium, Pteromata in templis muri duo, ut Strabonis quoq; monumentis comprobatur, ad altitudinem eorum utrinq; conſurgẽtes alarum uice. Meminit Plutarchus quoq;, ſed & Plinius in Mauſolæi mentione.

ſolæi mentione. Leges item Peripteron ædem, quam circulatam intelligunt. Hinc & Pſeudoperipteron nō prætermittunt architecturæ magiſtri. Inuenio item Ptera, id eſt πτερὰ neutro genere dici Babylonis arcem. Nam eſt in Medis ciuitas Pterion. In *Sinope* autem Pteria. Signatur & Pterophori nomine τέλος τὶ στρατιωτικόν, uel ex eadē pennarum ratione, hoc eſt διὰ τὴν ἐν τοῖς λόφοις πτέρωσιν. Sunt in Aegypto ſacerdotes ſic quoq; nuncupati.

¶ Plutus diuitiarū Deus, cur cæcus effingatur. Herodis ſophiſtæ munifica, & proindè mirabilis natura. Chalcidiſſare. Auaritiæ improbatio. Aloadæ qui dicantur.

CAPVT XXIII.

PLVTON eſſe diuitiarum Deum, & quidem cæcum, neminem puto, qui neſciat, cui ſaltē eius nominis comœdia apud Ariſtophanē nō ſit incognita. Plutarchus uero autor eſt, emanaſſe celebratū illud, in una omniū, quæ ſub ſole ſunt, urbiū Sparta ſeruari diuitiarū Deū & cæcum, & iacentem, ut picturam inanimatam, ac immobilem. Quod ibi uictus facilitate, & communi cœnandi inſtituto efficeretur, Ne furto diuitiæ conciliarētur, uel potius, ut ait Theophraſtus, honori haberentur. Nam ut taceam, quod prudenter *Seneca* inquit, multū eſſe, diuitiarum contubernio non corrumpi, & affluentibus hinc inde diuitijs, uitiorum fomitibus, animum ſeruare inconcuſſum. Certe, ut Philoſtratus inquit, non ſunt tractabiles diuitiæ, debentq; inter ardua, & difficillima quæq; connumerari. Qui enim diuitijs, ut ſic dicam, inebriantur, non deſinūt ſubinde iniurios ſe præbere. Et in magna, amplaq; fortunæ laxitate cæcutiunt. Quod ſi opulentiæ adhiberetur utendi ratio, reciperet iam uidendi uſum Plutos. Quod *Sophiſtæ* Herodi factitatum, ſcimus. Apud quem minime luminibus captus diuertiſſe uidetur is Deus, quando bonorum affluētiam ad liberalitatis uſum contulit. Quod ſciret τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν εἶναι πάσης κακίας, id eſt auaritiam eſſe totius uitioſitatis Metropolin. Quæ res illi, ut taceam, quod eum Rufus Perinthius Græcorum nuncupabat linguam, & Orationis regem, immortalem apud poſteros gloriam comparauit. Amicos ſiquidem ampliter confouebat. Ciuitates, genteſq; inopia adobrutas ſubleuabat. Erat enim hic theſaurus illi acuratiſſimus, multis bona ſua impertiri. Addebatq;, congruere imprimis non abutenti diuitijs, Indigentibus opem ferre, ut deſinant indigere, non indigentibus itē, ne forte quandoq; indigeant. Inconſultum uero diuitem, ac ſordidum, cumulandiſq; pecunijs immorientem, eſſe mortuum prædicabat Pluton. Theſauros porro, in quos nullo fine congerantur opes, Pluti carceres uocabat. Eos, qui ſepoſitam pecuniam uice numinis colerent, Aloadas eſſe dicebat. Qui cū in uincula Martem conieciſſent, eidem mox rem diuinam obire perrexerunt. Poſtremo elegans eſt apud Græcos uerbū χαλκιδίζειν, id eſt chalcidiſſare, quod ſignat auidius pecuniæ inuigilare, quoniam eiuſmodi fuiſſe chalcidenſes feruntur

¶ Diuitiarum uſum quem eſſe deceat. De M. Antonio, Ptolemæo, Bione. Diuitiarum genera duo.

CAPVT XXIIII.

ET Græcus quidem hic recte admodum, & ſynceriter, exq; mortalium uſu imprimis. Sed & apud Rhabirium Poetam M. Antonius perſancte, cum fortunam ſuam ad alios emigrantem ingemiſceret, hoc habeo, quodcūq; dedi. Illud inquit *Seneca*, quod ſuſpicis, quo te diuitem quoque, ac potentem putas, quandiu poſſides, ſub nomine ſordido iacet, cum donaſti, beneficium eſt. Propterea notiſſimus Poeta.

Extra fortunam eſt, quicquid donatur amicis.
Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.

Diuitias ueras docet Ariſtoteles dici eas, quæ neceſſaria uitæ ſuggerunt, & utilia ad ciuitatis, & domus ſocietatem. Iis ſiquidem ſufficimus ad bene uiuendum, Eſſe diuitias nō ueras, quarum acquiſitionem χρηματιστικὴν nuncupant, id eſt pecuniariam. Hæ uero dicūtur infinitæ, nec ueræ, quoniam appetitum non explent. de quis item intellexiſſe Solon

uidetur, ſicuti cõmeminit etiam in libro περὶ φιλοπλουτίας Plut. πλούτου δ᾽ οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται, hoc eſt, Diuitiarum nullus eſt conſtitutus finis hominibus. Nam diuitiæ, quæ neceſſarijs rebus conſtant, finitæ ſunt. Extant autem organa Oeconomici, & Politici. Iis enim utuntur ad domus, & ciuitatis adminiſtrationem. Diuitias ueras ex naturæ fontibus principia ducere, palàm eſt, alteras uero minime. Ad hæc autem Epicuri illud ſpectare, non latere arbitror, ſi ad naturam uiues, nunquàm eris pauper, ſi ad opinionem, nunquàm diues. Exiguum natura deſyderat, opinio immenſum. Etenim ſicuti prudentiſſime Seneca ſcribit, Congeratur in te, quicquid multi locupletes poſſederunt. Vltra priuatum pecuniæ modum fortuna te prouehat, auro tegat, purpura ueſtiat, & eò delitiarum, opumq; perducat, ut terram marmoribus abſcondas, & non tantum habere tibi liceat, ſed calcare diuitias. Accedant ſtatuæ, ac picturæ, & quicquid ars ulla luxuriæ elaborauit. Maiora cupere ab his diſces. Naturalia deſyderia finita ſunt. Ex falſa opinione naſcentia, ubi deſinant, non habent, nullus enim terminus falſo eſt. Plato autẽ de legibus quinto, Diuites ualde, ſimulq; probos eſſe, arbitratur impoſſibile, proptereàq;, nec felices. Et mox pecuniarum, inquit, cura ultimum honoris teneat locum. Hinc illud Ptolemæi laudatur eximie, qui apud amicos cœnitare aſſuetus, ſæpe etiam dormire, ſi quandoq; illis reponeret, uaſa commodo ab eiſdem ſummere non uerebatur, ſtragula item, ac id genus alia plura, quod ipſe in domeſtica ſupellectile nil admodum præter neceſſaria haberet, ἀλλὰ τοῦ πλουτεῖν ἔλεγε τὸ πλουτίζειν εἶναι βασιλικώτερον. Nam ditare, quàm ditari magis uideri regium, aſſeuerabat. Quid, quod immodicæ diuitiæ, ſicuti docuit Apuleius, uelut ingentia, & enormia gubernacula facilius mergunt, quàm regunt, quod habeant irritam copiam, noxiam nimietatem. Deniq; is plurimum habet, qui minimum deſyderat. Quippe animus eſt, qui diuites facit. Pecunia ad animum nihil pertinet. Aurum, argentum, magni, leuatiq; menſarum orbes terrena ſunt pondera, quæ amare nequit ſyncerus, ac ſui memor animus. Rem familiarem largam, & uberem populo elargitus eſt Crates. Diogeni, ac Antiſtheni pera fuit, & baculus, quod regibus Diadema. Proinde iucundum Bionis illud, qui cum apud Theognin legiſſet,

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος οὔ τέ τι εἰπεῖν,
οὔ θ᾽ ἔρξαι δύναται, γλῶσσα δὲ οἱ δέδεται.

Paupertate quiſquis premitur, nec dicere,
Nec facere quippiam ualet, obligata ſiquidem lingua illi eſt.

Quo, inquit, pacto ipſe inops tantum nugaris, deblateraſq; aduerſum nos? Diogenes diuitem indoctum eſſe Ouem aſſeuerabat uellere aurato. Cæterum in hoc uſu ſcitiſſimum eſt illud Oratij ex Epiſtola ultima.

Quid Vici proſunt, aut horrea? quidue Calabris
Saltibus adiecti Lucani? ſi metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?

❡ Carthaginienſium, & Homeri ſententia de diuitijs. Eulogiæ quid. Ἰωοῖ. Eumons. De Solone. Themiſtocle. Timotheo. Pelopida. Item de Pluto cæco, & Phryne. Aphnij ſacellum. Theſaurum recõdendis pecunijs ſtructum à Minya primum. Tirynthi mœnia. In Adulteros lex prima. CAPVT XXV

CARTHAGINIENSES uero, ut docuit Ariſtoteles, non optimos ſolum, ſed & ditiſſimos cenſebant magiſtratibus admouẽdos, ueluti arbitrarent̃ impoſſibile, eum, qui egeſtate premeret̃, recte, ſynceriterq; magiſtratũ gerere, aut quietem optare. Diuitias porrò eſſe Deorũ donum Homerus canit.

καὶ θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε κρονίων, Et rurſus,
ζεὺς δ᾽ αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισι.

Sed & Solon diuitias, inquit, habere quidem cupio, per iniuriam uero conſequi nolim, ſubſequitur enim mox ſupplicium. Inter L. Metelli felicitatis argumenta id recenſetur, pecuniam magnam bono modo inueniſſe. Inſulas colluſtrans Themiſtocles pecuniam hinc inde corrogabat. Adijt & Andrios, urgenſq; infeſtius duos, inquit, ad uos affero Deos, Vim, & Suaſionẽ. At illi nec minus feſtiue, duos quoq; apud ſe, & magnos quidem reſidere Deos,

dere Deos, intulere, Paupertatem, & Impoſſibilitatem, qui nummos illi erogari, prohibe/rent. Succurrit & in mentione iſta lepida equidem, nec inutilis hiſtoria ſuper Citharœdo Timotheo. Agebat is apud Archelaum, ſed cum ſpe aliquanto parcius ab eo donaretur, non deſinebat illum laceſſere. Quin ſuccinens quandoq; Commation illud, σὺ δὲ τὸν γηγενέταν ἄργυρον αἰνῦς, Tu autem terræ filium argentum laudas? Intendebat in Arche/laum. At is feſtiuiter, σὺ δὲ αἰτῦς; Tu autem petis? Nec minus ſcitu iucundum id eſt, Eulogias dici munera, quæ Prælatis offerant ſubditi, & quæ ſacra petentes concilia defe/rant presbyteri. Dicuntur uero Eulogiæ, uelut benedictiones plane ſint. εὐοῖ autē obiter uox Bacchantium eſt, unde Eua Meſſeniorum mons eſt nuncupatus. Pelopidam uero ſcribunt eruditi, cum ab amicis incuſaretur, quod pecuniæ cogendæ, rei imprimis neceſſa/riæ, parum curioſus foret, per Iouem reſpondiſſe, neceſſariæ, ſed Nicomedi huic. Erat Ni/comedes claudus, ac mutilus. Illud poſtmodum adijciamus, quod non ingratum in Sym/poſiacis refert Plutarchus. Vbi diuites inceſſit Domicilia comparantes triancontaclina, & eo etiamnum ampliora. Horum, inquit, conuiuia Panagyriarcho uerius, quàm Sympo/ſiarcho indigere uidentur. Plutum em̄ arbitrant̄ Aplutum, ac Cæcum uere καὶ ἀδιέξοδον, id eſt, citra decurſum, ni teſtes ſortiatur plures, ſicuti Tragœdia Spectatores. Nam & no/bile ſcortum Phryne, atq; eo nomine prædiues, mœnia Thebana ſubſtructuram ſe, polli/cita eſt, modo aſcribi paterentur Ciues, ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ φρύνη, id eſt, euertit Alexander quidem, ſed reſtituit Phryne. Illud uero non inſuper habendum, in Tegeatum agro eſſe montem Creſium nomine, id eſt, κρήσιον, in quo fuerit Aphnij Sacellum. Nam ubi cum Aerope congreſſus eſt Mars, ueluti memorant Tegeatæ, natus inde Aphnius matri nihilominus inhæſit, partui quamuis immortuæ, ac ex uberibus ui numinis paterni multum, copioſumq; lac ſuxit. Qua ratione in Deos tralatus Aphnios, id eſt, diues, fertur nuncupatus. Theſaurū recōdendis pecunijs, hominū primus ſtruxiſſe Minyas traditur. Fuit hic Chryſæ filius ex Chryſogenia nati, & Neptuno, à quo nuncupa/tos ferunt Minyas, quibus imperitarit. Hic præterea Minyas diuitijs creditur cunctos anteiſſe mortales. Miratur Pauſanias, in celebrandis Pyramidibus Græcos hiſtoricos mul/tum operæ impendiſſe, theſauri huius præcipue memoria digni, nullam prorſum feciſſe mentionē. Sicuti nec Mœnium apud Tirynthum. Minyæ filius Orchomenus fuit, unde Orchomenij nuncupati. Ad eum uir Argiuus uenit Hyettus poſt Moluri cædem, in uxo/ris adulterio deprehenſi. Is ab Orchomeno regionis parte accepta, omnium primus in adulteros legem ſanxit. Quam poſtea ſit imitatus Draco Athenis.

¶ Lapidem Leſbium in funeſtas admitti domos ſolitum, de Herode, ac Lucio, item Marco Imperatore.

CAPVT XXVI

LESBIVM lapidem eſſe ſubtriſti aſpectu accepimus, ac nigricante, quo no/mine in funeſtas quandoq; ueniſſe domos, ex Philoſtrati quoq; hiſtoria condiſcimus. Ab eo nanq; proditum eſt, Herodem Sophiſten, diuitijs per/illuſtrem, ex luctu forma domus ſubmutata, parietum ornamenta florida tum uelis nigricantibus, tum lapide Leſbio induxiſſe, ex quo emerſit face/tiſſimum ſcomma Lucij cuiuſdam, ſapientis quidem uiri, ſed Herodi etiam perfamiliaris. Is ergo pueros conſpicatus Rhaphanidas, hoc eſt, radices ſic Græcis nuncupatas per/luere, quæſiuit, cuius nam foret ea cœna. Audiens uero, Herodi eam parari. Atqui, inquit, Rhegillæ Herodes iniurius eſt, qui alba ueſcatur rhaphanide in funeſta, & polluta domo. Quæ illi renuntiata eatenus inſederunt, ut mox domeſticas tenebras, & parietum, ut ſic dicam, nubila diſcuteret, ne ludibrio ſtudioſis, & magnis uiris fieret. Fuit alioqui Lucius is naturæ, ut uidetur, paulo mordacioris, ac liuidæ. Marcus Romanorum Imperator Sextio Philoſopho utebatur familiarius ex Bœotia. Inuiſebat perſæpe illius domum. Romam nuper uenerat Lucius hic. Ex occurſu inſtitit ſcitari, quonam, aut cur pergeret. Reſpondit Imperator, καλὸν καὶ γηράσκοντι τὸ μανθάνειν, pulchrum etiam ſeneſcenti diſcere. Peto Philoſophum Sextium percepturus, quæ necdum edidici. Tunc Lucius prolata in Cæ/lum manu, ô Iupiter ait, Romanorū Imperator, iam appetente Senio, geſtans librum,

qui pueris mos eſt, Præceptorem adit, At meus Imperator Alexander annum ſecundum & triceſimum agens mortuus eſt.

¶ Nobilitatem in Aſtragalis geſtare, quid. De Herode item. Aſtragalus quid, & Aſtragaliſis. De Talorum figuris, aut numeris. Diagrammiſmus. Grammæ, ſeu Lineæ. Cuborum inuentor. CAPVT XXVII.

NOBILITATEM in Aſtragalis habere, ex Adagio uidetur recte dici de eo, qui generis præſtantia tumens, nulla ipſe propria nititur uirtute, cum præſtet tamen ingenium excoluiſſe, in quo uera ſunt ſtemmata, & genuina hominis excellentia, ſicuti à Platone ſummo Philoſopho comprobatum, ſcimus. Nam in pedibus nobilitatis inſignia, ſi aliud adſit nihil, geſtare, odioſa tantum eſt, & inanis oſtentatio. Nec eiuſmodi hominem ab imagine, quam ſcientiſſimus artifex concinne, uel, ut Græce dicam, γραφικωτέρως expinxerit, magnopere diſtingui cenſendum eſt. Propterea prudenter admodum Socrates ille in Apuleij floridis, cum adoleſcentem uidiſſet diutule tacentem, Dic aliquid, inquit, adoleſcens, ut te uideam. Sic enim hominem uoce, uti figlinum ſono pernoſcimus. Quod Platonem quoq; dicere ſolitum, ferunt. Sed ad prouerbiũ redeo, cuius ex hiſtoria ratio eſt. Erat Herodi Sophiſtæ, cuius facta nobis mentio eſt, Rhegilla uxor nomine. Eam ob peccatum haud ita momẽti magni, iuſſit à Liberto Alcimedonte cædi. Forte tunc geſtabat utero, agebaturq; à conceptu menſis iam octauus. Igitur hominis imprudentia ingeſtis in uentrem plagis, non ferens mulier iniuriæ uim, immaturo partu, naturæ conceſſit. Eo nomine poſtulatur cædis Herodes apud Romanũ Senatum ab uxoris fratre. Nomen uiro Bradeas fuit. Is maiorũ claritate longe princeps eſſe, nec minor nobilitatis oſtentator. Argumentũ generis erat in calceis Epiſphyrion menoides eburneum. Id ſignificat fibulam corniculantẽ, qualis fermè figura in Luna eſt, cum tenuem uiſitationem facit, uel etiam paulum craſſeſcit. Prodiens igitur is paratu magno ad peragendum reum, de cauſa quidẽ pauca ferè, aut nihil, in laudibus uero proprijs etiã nimius, immo uero totus. Cum multa iam de familia perilluſtri emugijſſet homo imperitus, ſcommate illum excepit Herodes, tu, inquiens, in Aſtragalis nobilitatẽ geſtitas. Eſt autem Aſtragalus latine Talus. Plinius de Polydeto. Fecit & talis nudos ludentes, qui uocanť Aſtragalizontes. Et ſunt in Titi Imperatoris atrio, quo opere nullum abſolutius, plæriq; iudicant. Dicunť & Aſtriæ, ſed à Poetis tantũ, ut ſcribit Pollux, ſicuti Ariſtophanes etiam Aſtrichos uocauit. Sunt & in columnarum Spiris partes dictæ Aſtragali. Sicut Torus, atq; item Scotia, ſeu Trochilus, & ſupercilium, necnon Plinthus. Dignum relatu, quod in Ariſtotelis primo Rhetorico enotauimus, Talorum ludum dici Aſtragaliſin, ſicuti etiam Sphæriſin pilæ nuncupat ludum. Sed & Cybian, & Pettian, id eſt, κυβείαν καὶ πεττείαν. ἀστρίζειν eſt talis ludere apud Callimachum, ut probat etiam autor Euſtathius. In ludendo autem Teſſeris utebantur tribus, Talis uero quatuor. Id quod in diuinationibus Cicero commonuit, & ex ea obſeruatione Val. Martialis.

Non ſum talorum numero par teſſera, cum ſit
Maior quàm talis, Alea ſæpe mihi.

Nec illud indignum ſcitu, in Talo figuras in cadendo uicem habuiſſe numeri. Monada enim ſignificans uocabatur κύων, id eſt, Canis. Canicula uero & à Perſio dicta.

Scire erat in uoto damnoſa canicula quantum
Raderet. Propertius autem Canes nuncupauit eo uerſiculo,
Semper damnoſi ſubſiluere Canes.

Hic iactatus etiam Chios dicebatur. Cous uero, qui & Hexites, Senio eſt. Binarius, & quinarius numerus in Talis non erat, ut in Cubis, hoc eſt, Teſſeris. Quin & in Talario ludo numerus quidam Steſichorius dicebatur, qui non alius erat, quàm octonarius, quoniam eius Poetæ conditoriũ magnifico extructũ impendio, ex octonis, ut Pollux inquit, conſtabat omnibus, angulis uidelicet, columnis, gradibus. Fuit in Himera Siciliæ ciuitate, alij in Catana ſcribunt. Euripides uero numerũ cõtinebat quadragenariũ. Quoniam uidetur unus fuiſſe Euripides præfectorũ quadraginta, poſt triginta Tyrannos Athenis exactos. Fuit uero in Teſſerario ludo Midas iactus, & quidẽ fortunatiſſimus. Teſſerarũ ludi ſpecies fuit ueteribus Diagrãmiſmus à uerbo γραμμίζειν, adhibebanť, ut inqt Euſtathius,

calculi

calculi ſexaginta tum albi, tum nigri. Meminit Philemon, μεθύα, διαγραμμάζε, κυβεία. Sed ludum hunc Grammas item dicunt, id eſt, lineas. Cubicum luſum à Palamede inuentum, Pauſanias ſcribit.

¶ Cur Lunulas geſtarint in calceis Romani ueteres. Nobilitatem nil prodeſſe, ni adſit uirtutis meditatio. Terræ filij qui dicantur. CAPVT XXVIII

APVD Romanos, autor Plutarchus eſt, omnes, qui nobilitate præſtarent, Lunulas in calceis ſolitos geſtare, unde & Lunata pellis Martiali, & apud Satyricum Poetam,

Appoſitam nigræ Lunam ſubtexit alutæ.

In id argumentum rationes afferuntur plures, Illa interim arriſit pluribus. Etenim huic inſtituto affuiſſe uideri poteſt nobile antiquitatis documentum, tacitis uelut ambagibus commonentis, non inſoleſcendum, nec proſperiore ſucceſſu efferendos animos, inconſtantiæ rerum ſemper memores, qua humana conflictantur. Cui argumentum præbeat Luna, quæ primo quidem ex obſcuro prodeat, mox ſplendido refulgens nitore uiſenda conſurgat facie. Sed cum iam clariſſimam præferat Candoris ſpeciem, rurſum conſeneſcens defloreſcit. Donec ratione quadam reciproca in nihilum denuo redeat. Cæterum ab inſtituto non alienum omnino, & ad uitæ mores eximie pertinẽs, quod Lycurgum prædicare ſolitum accepimus, qui Ciuibus ſuis identidem comprobare adnitebatur, nil profuturam illis nobilitatem, & quod ab Hercule uiderentur propagati, niſi ea facerent, meditarenturq́ꝫ, quibus ille hominum ſummus euaſiſſet, Catulorum etiam argumento, quos eiſdem prognatos parentibus educationis diſſimilitudine moribus etiam longe diuerſis oſtentabat, cum Lucernarius foret unus, alter Venaticus, & qui generoſos ſpiritus alunt, laboribus innutritus. In hac uero nobilitatis mẽtione, adieciſſe ſuperpondij quippiam, non fuerit oneroſum, opinor, eo quidem amplius, quod multi nominis uiri, ac primæ quodammodo notæ non omnino doctis auribus paria feciſſe uidentur, dum terræ filios pro ignobilibus aſſeueranter exponunt, & prædicant. Quando uel una Fabij reuincantur autoritate ex Oratoriarum inſtitutionum libro tertio, Multum, inquit, autoritatis affert Vetuſtas, ut ijs, qui terra dicuntur orti. Quod uero ex Iuuenale affertur,

Vnde fit, ut malim fraterculus eſſe Gygantis,

Potes ad Pygmeos referre, qui & ipſi terra editi ferantur, quod indicat Philoſtratus in Imaginibus, in Herculis mentione, abs quo perempto Antæo, conſilio inito, aduerſus Herculem irruiſſe Pygmæi traduntur, fratris mortem ulturi. Antæus quippe terra natus memoratur. Quia uero ex Quintiliani uerbis terra orti uidentur dici, quorum genus aboleuit uetuſtas, inde lux Ouidio infertur Metamorphoſeos primo.

Iupiter è terra genitam mentitur, ut autor

Deſinat inquiri. Scribit in Apologetico Florens Septimius, terræ filios dictitari uulgo, quorum ſit incertum genus. Sicuti ignotos item, aut ex inopinato apparentes de cælo ſuperueniſſe, dicunt. Sed enim cælum, & terram, inquit, matrem, ac patrem honoris gratia, uenerationiſq́ꝫ recte appellarit unuſquiſq́ꝫ. Sunt qui terræ filios ſæuos dici, ac immanes homines putent, quando & Callimachus immanitate, ac truculentia præſignes feras terra prognatas intelligi uoluit. Legimus porrò, quod ab inſtituto diſſitum non eſt, præſtantiſſimos uirtute, prudentia, uiribus Iouis filios à Poetis dici conſueſſe, ſicuti ab omni ſeiunctos humanitate, uelut marinis editos fluctibus, Neptuno fuiſſe adoptatos. Scribit tamen Cæcilius Minutianus Apuleius, in libro de Orthographia, ignobiles, ac quorum ignoretur genus, terræ filios à Cicerone, & alijs nuncupari.

¶ Vocabula plura de rebus conformata, quæ geſtantur. Item ad id pertinentia alia. De Hypomochlio, Vecte ferreo, & Lingula, Sera. Vectiarius quid, & Mochlos, Mochlia, Exholcyſmus. Phragma. CAPVT XXIX

VERSABAMVS nuper theſauros Iulij Pollucis, ex ijs ueluti cella quadam proma, hæc depromſimus, quibus Grammaticorum ſupellex inſtructior fiat. Hydrophoros dici, qui aquam ſubuehant. Xylophoros, qui ligna.

Hylophoros,

Hylophoros, qui materiem. Plinthophoros, qui Lateres. Pelophoros, qui cœnum, aut etiam uinum. Phryganophoros, qui ſarmenta. Poſitum id nomen in quadam Lyſiæ epiſtola. Apud quem eſt & Xylophoria. Ex eadem ſunt forma, Coprophori, qui fimum, aut ſtercus ferunt. Nam Comicus Plato uentrem Copragogum dixit. Sunt & qui umbellam geſtitent Sciadephori. Sicut Lampadophori, qui faces. Phalangas dicunt, quibus Baiuli ferendis utantur oneribus. Ea Plato, ut idem autor eſt Pollux, ἐν δὲ καλουμένῳ Sceuophoria nuncupat. A Phalangis certe Phalangarios appellari, animaduertimus, quos eſſe quandoq; Hexaphoros, interdum Tetraphoros tradunt, quod Architectonicæ decimo repetit Vitruuius. Vectis autem ferreus dicitur, quo onus alioqui uel multis immobile manibus, unius preſſione hominis protollitur. Quod Vecti ſubijcitur, Hypomochlion ab Ariſtotele dicitur in Mechanicis. Corrupte apud Vitruuium legitur Hypomodion. Pars Vectis, quæ onus ſubit, & Hypomochlio incumbit, Lingula uocatur. Dici Hypomochlion uidetur ex ὑπὸ Græca præpoſitione, ſub, nobis ſignificante, & μόχλος, quæ uox indicat planè Vectem, quo utuntur plærunq; parietum perfoſſores. Inueni, qui Seram quoq; nuncupent Organum, quo ad aliquid mouendum utamur. A Vecte inflectitur Vectiarius apud Vitruuium. Ipſum, inquit, Torcular ſi non Cocleis torquetur; ſed Vectibus, & Prælo premitur, quadraginta pedum longitudine conſtituatur, ut ſit Vectiarijs ſpatium expeditum. Sceuophora item à Græcis uocantur, quæ latina hiſtoria impedimenta dicere conſueuit. Baiulorum merces Comiſtrum appellatur, & Phoretrum, etiam Phorion. Sunt & Clitellæ Ephippia quædam, quæ iumentis imponuntur Doſſuarijs ad onera commodius geſtanda. Vulgus, detorto à Græcis uocabulo, Baſtos nuncupat, nam βασάζοντας pro Baiulis dici ab illis, alibi hoc opere adnotatum, non excidit. Quoniam uero de Mochlo facta mentio eſt, ſciendum, dici à Galeno Mochliam oſſis tralationem ex eo, quod eſt præter naturam in id, quod ex natura eſt. Sicut Exholcyſmus eſt oſſis tralatio ex ſuperficie in profundum. At Phragma, ex profundo in ſuperficiem.

¶ Inuidiæ deteſtatio. Quid Inuidia. Prouerbium, Aegyptio Scytha non inuidet. βασκάνια ridicula.

CAPVT XXX

INVIDIA nullum eſſe pernicioſius crimen humanis ingenitum mentibus, à magnis proditum autoribus, ſcimus, ſed Baſilio imprimis. Hoc uero etiamſi Inuidioſo minimum infert moleſtiæ, præcipuum tamen, & inteſtinum inuidi malum eſt. Nam ſicuti rubigo ferrum, ita Inuidia animum hominis, ubi inſita eſt, conſumit, ut dicere ſolebat Antiſthenes. Et uerius, ut Viperas tradunt aliqui, uentre, in quo genitæ ſunt, corroſo, naſci, eodem modo Liuor oppreſſum exedit animum. Propterea & Q. Curtius Inuidos homines nil eſſe aliud ſcribit, quàm ipſorum tormenta. Eſt enim inuidia ex proximi commodo proueniens dolor, originem ex Superbia ducens, ſicuti interpretatur Auguſtinus. Ea uero eſt propriæ amor excellentiæ, unde huic affectioni fomenta ſuggeruntur. Sed illud in hac peſte prorſus peſtilentiſſimum, quod liuidus mentis æſtuationem grauius diſtrahentem nemini audeat omnino aperire. Sed defixus hærens uno obtutu, ut Vergiliano abutamur uerſiculo, non uellicatur modo, ſed lancinatur, ac demum excarnificatus tantæ ſolicitudinis rationem comprimit, credo, diuino iudicio protinus irrogante ſupplicium. Ita enim intolerabilius uritur, dum fateri erubeſcit, Inuidiæ ſe ſtimulis exagitari, Secundis amici rebus ingemiſcere, fratris fortunam uideri nimiam. Eſt enim huius mali proprium, ut Gentilis ſui unuſquiſq; æmulus ſit. Verum ex gentilibus quoq; ne ignotis quidem inuidet aliquis, At notioribus tantum, uiciniſq;, aut eodem quæſtu, aliaue ſimilitudine coniunctis, ut Coætaneis, Propinquis, Fratribus. Et ſicuti ærugo præcipua eſt frumenti calamitas, ita Inuidia inteſtinus etiam Amicitiæ morbus. Inter hos furor hic execrabilis ſæuit, & debacchatur. Inde datus apud eruditos prouerbio locus, Aegyptio Scytha non inuidet. Quando in diſſimiles, & quos nunquàm nouerimus, non exeritur uirulenta rabies. Quæ apud quoſdam adeo uidetur abominanda, adeo nulla prorſum ratione ferenda,

ut inuidos putent etiam ſolo aſpectu nocere, ut bonæ etiamnum habitudinis corpora, quibus illi inuideant, extinguantur, aut eorum relangueſcat nitor, & omnis conflacceſcat gratia. Perinde ac pernicioſa mali uis, & radius peſtifer ab oculis profluat, quo mortale corpus inficiatur, ac grauius oblædatur, uel uſq; in tabem. Adeo naturæ gignere in toto corpore, & quorundam oculis quoq; uenena placuit, nequid uſquàm mali eſſet, ut inquit Plinius, quod in homine non reperiretur. Quanquàm non me fallit, eiuſmodi ſententiam à grauiſſimis uulgarem putari, & anicularum fabulis perſimilem. Cæterum ſcire conuenit, aliud plærunq; Chriſtianæ ueritatis aſſertores ſtatuere, quàm à priſcis uiris proditum ſit. Ego uero, quantum ad doctrinam pertinet, quam hiſce libellis inſpergimus, plurimum ueteres conſector,

Nullius addictus iurare in uerba magiſtri,
Quo me cunq; tulit tempeſtas, deferor hoſpes.

Sed redeo ad inuidos, quorum inauſpicata, infelixq; natura, ſicuti Plutarchus ſenſit, & docuit, optimum quemq; uirulentia ſua inſectatur, ſed imprimis, quem ſummo niſu ad uirtutem ſe proripientem intueatur. Quo nomine Themiſtodem ferunt, cum etiamnum adoleſcens foret, nihil ſplendidum à ſe fieri, inde coniectare ſolitum, quod inuidos adhuc nactus non foret. Etenim quemadmodum Cantharides lætioribus frumentis, & uiridioribus innaſcuntur roſis, ſic & inuidia eos arrodit præcipue, qui boni ſunt, quiq; ad gloriam uirtutis craſſantur uia. Obſeruatum tamen, felicitatis magnitudinem, ac ſplendorē ſæpenumero inuidiæ uirus retundere, atq; interextinguere. Neq; enim credibile eſt, Alexandro, aut Cyro inuidiſſe quempiam imperitantibus iam, & cunctorum dominis. Sed ut Sol eius umbram, ſupra cuius caput aſtiterit ſuis aſpergens radijs, aut prorſus extinguit, aut longe minorem reddit, ita & felicitas, cum magnam nacta altitudinem fuerit, & ſupra inuidiæ caput aſtiterit, ſplendoremq; inſperſerit ſuum, eam attenuat, expellitq;. Sed nec miſeris inuidet aliquis. Vnde præclare à Sophiſte dictum accepimus, inuidos homines libenter commiſereri. Sciendum præterea, inuidiam duntaxat eſſe hominis, & aduerſus hominem. Neq; enim inter feras inuidia fuerit, ut quibus nullum ſit de felicitate alterius iudicium, neq; gloria titillentur, aut dedecore moueantur, quibus rebus incrementa inuidiæ ſubijci, palàm eſt. Sunt qui oculorum affectioni liuorem perſimilem faciant, & rectiſſime quidem. Illi quippe lumen clarius ferre nequeunt, & ad omnem ſplendorem caligant, quod eſt item inuidiæ proprium. Cuiuſmodi uero ſint inuidiæ faces, graphicę Ouidius exprimit illis uerſibus,

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto.
Nuſquàm recta acies, liuent rubigine dentes.
Pectora felle uirent, lingua eſt ſuffuſa ueneno.
Riſus abeſt, niſi quem uiſi fecere dolores.

Dignum ſcitu illud in hac mentione, ueteres ferrarios fabros ante fornaculam ſolitos ridicularia quæpiam appendere, inuidiæ auertendæ gratia. Ea uero dicebantur Baſcania.

¶ Quem Aegyptium Sophiſten intelligamus. Deq; Proteo allegorice pluſcula.

CAPVT XXXI

AEGYPTIVM Sophiſtam ex prouerbio adnotauimus poſſe dici de eo, qui ſuſpenſas habeat uitæ rationes, ſemperq; aliunde pendeat, hoc eſt, ex aſtantium iudicio. Nam, ſicuti à doctiſſimis traditum ſcimus, nihil omnium eſt, quod fugere ſapiens æque debeat, quàm ad oſtentationem uiuere, ac populares curas ſequi. Quod plæroſq; omnes Philoſophiæ ſectatores feciſſe, Hieronymus adeo uidetur comprobaſſe, ut illos gloriæ animalia nuncuparit, & auræ popularis uilia mancipia. Vera autem ratio eatenus uitæ dux eſt habenda, ut, etiam ſi uniuerſi reclament homines, nil eorum mutetur, quæ recte ſemel fuerint, inſtituta, etiam ſi infamiam, uel pericula pro recte factis ſubire, dimicareq; pro aris, fociſq;, neceſſe ſit. Qui uero imbutus, innutritusq; ſecus eſt, nil ab eo differt, quem Aegyptium appellauimus Sophiſtam, qui arbor fiebat, & aqua, & fera, & poſtremo quicquid collibuiſſet, ſiquidem iuſtitiam laudibus efferet, modo id ex animo audientium eſſe, intelligat. Quandoq; uero

ratione eadem uituperare itidem permittet ſibi, modo auditori (etiamſi turpiter) arride/re iniurias animaduertat. Atq;, quod aſſentatorum eſt proprium, ut Polypus ad ſpeciem ſubiecti ſoli colorem permutat, ita & ipſe ad uoluptatē audientium ſententiam nunc hoc, nunc illo dictabit modo. Sophiſten uero hunc Proteum intelligunt autores magni, ſicuti Hydram Plato, & repetit Euſebius, callidiſſimum item fuiſſe generis eius hominem. Sunt qui putent Proteum eſſe ueritatem ipſam, quæ quia latet, ac alta premitur rerum caligine, ideo traditum à Mythicis, ſenem Proteum in antro obdormiſcere. Porrò ipſe hic in uarias tranſit effigies, &, ut Poeta omnium maximus ſcienter canit,

Omnia tranſformat ſeſe in miracula rerum,
Ignemq;, horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem.

Siquidem dum ratione ducitur ingenium ad ueritatis indaginem, uariæ tunc cooriuntur rerum formæ, quæ ueritatis ſpeciem oſtentantes, animis noſtris fallaciarum nubila obie/ctant. Multa enim putamus uera, ac bona, quæ non ſunt. Itaq; Protei conformatio ima/ginum falſarum rationem continet, quibus deludimur. Sunt enim qui in uoluptate ſum/mum ſtatuant bonum. Hanc per Suem exprimi concipimus. Alius expleſſe iram, crude/litatis conceptaculum, inter optanda maxime opinatur. Tunc in Tigridem demutatio recognoſcitur. Draco autem eorum nobis errores innuit, qui terrena pulchritudine felici/tatem metiuntur. Inuenias, qui ambitione, & ſuperbia. Id exprimit Leo. Nam flamma etiam iræ typum habet. Fluuij liquentis nomine intelligo eos, quorum ſententia animæ poſt mortem corpoream tribuit nihil. Sed uita hac fluxa, & inconſtanti, qua ſingulis mo/mentis in decliue, hoc eſt, ad interitum ducimur euidentiſſimum, totum metiuntur hó/minem. Verū quo plures ingerunt ſe nobis obices, eo inſtandum acrius, & toto, ut Græci dicunt, pede eatenus enitendum obnixius, donec ſuæ ſe figuræ reddat ambagioſus Pro/teus, ut ueritas demum illuceſcat. Quam magno, & excellenti ingenio uiri enixe perueſti/gare adorti quidem ſunt, ſed conatus omnium ceſſiſſe in irritum, res ipſæ perdocent, ce/derentq; etiamnum, ni Saluator præpotens Chriſtus ex ſacris æterni patris fontibus tanti arcani prompſiſſet oracula. Nec fruſtra à M. Tullio nuncupatis expetitū uotis ſciremus, ut tam facile poſſet uera inuenire, quàm falſa conuincere. De Proteo Herodotus item hiſtoria prima, & poſt eum alij quoq; plures.

¶ An credibile ſit, ſilentem Lunam aliquid in nos agere. Qui dicantur Icadiſtæ. Athenæi locus declaratur. CAPVT XXXII

QVAESITVM à doctioribus naturæ arcana rimantibus, tum ut ſic perfe/ctius ingenium expolirent, tum ut poſteris ſe uixiſſe teſtarentur, Sitne à Lu/na defluus effectus aliquis, dum ſilet, dumq; in coitu eſt, quando lumine nul/lo, aut ſanè minimo, uirtute quoq; eſſe prætenui, aut prorſum nulla, probabi/le uideatur. Certe ſi intimo non omnino exuitur ſplendore, quod alibi ſen/tire Cleomedem, adſtruximus. Defluere inde aliquid, conſentaneum eſt. Inter Galeni tamen placita reperimus, Lunam eo Schematiſmo, quod Interlunium appellamus, nil omnino ſuæ uirtutis affundere. Proinde apud eum conſurgit menſis dierum numero ſex & uiginti, addito etiamnum ſemiſſe. Tot enim diebus inſigniter, nec uanum nobis lumen inſinuat, abſumpto ferè triduo, dum Solis radios ſubit, donec in emerſum properans, con/ſuetum induat habitum. Dici tamen non improbe poteſt, lunari ui tunc affici aliquo mo/do inferiora hæc, quatenus dum agit nihil, ſubducta luminis poteſtate, nocumentū affert nonnullum, quæ incrementum adepta adoleſcentiæ uim impertitur, largius alendo, ac ſuc/culentius amplexando. Poſtea uero quàm de Luna ſatis multa ex diuerſo congeſſimus, Farraginem, ut ſic dicam, adiuuabit noſtram illud quoq;, ſi Epicureos docuerimus à Græ/cis, & Athenæo præcipue Dipnoſophiſtarum libro ſeptimo, ἰκαδιστὰς, id eſt, Icadiſtas nuncupari, quoniam Icadas colerent, quas intelligimus ferias Epicuri nomine inſtitutas menſibus ſingulis uiceſima Luna, qua natus credebatur is, quem ſuperſtitioſe adeo uene/rabantur, ut uultus geſtarent per cubicula, circumferrentq; ſecum. Immo uero, ut quinto de finibus Cicero ſcribit, non in annulis modo, ſed & in poculis haberēt. Feriarum mentio quoq; eſt libro operis eiuſdem ſecundo.

¶ Adulationū

¶ Adulationis malum. Quid Cercopiſſare. Quæ Climacides. Adulatorum appellationes diuerſæ. Crocidiſſare quid. Carphologia. Tylæ. Crocylia. De Dionyſij Adulatoribus, & Antigoni. Adulatorum cognomina plura. Colax unde, & item Cœlia. Clymenus pro Plutone. CAPVT XXXIII.

ADVLATIONEM perpetuum eſſe malum Regum, quorum opes aſſentatio ſæpius, quam hoſtis euerterit, Q. Curtius ſcribit. Abs quo proditum item ſcimus, Id eſſe nationis Siculæ uitium proprium, germanumq́ꝫ. Cyni cum Diogenem ſcite admodum, & uere ſolitum dicere, accepimus, κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν, ἢ ἐς κόλακας, id eſt, præſtare ad Coruos redigi, quam Adulatoribus exponi, quoniam illi Morticina modo conſectentur, hi etiamnum uiuos, bonoſqꝫ laniatu peſtifero excarnificare non deſinant. & Anaxilas dixit, Adulatores eſſe diuitum σκώληκας, id eſt, Vermes. Monet Seneca, Adulatoribus nō eſſe præbendum latus, qui artifices ſint ad captandos ſuperiores. Habere enim hoc in ſe naturale Blanditias, ut cum reijciantur, etiam placeant, Sæpeq́ꝫ excluſas nouiſſime recipi. Remedium tanti mali eſt, nolle laudari. Et alibi Seneca idem, Pro ſua queqꝫ portione adulatio infatuat. Dicamus, Vos quidem dicitis me eſſe prudentem, Ego autem uideo, quā multa inutilia concupiſcam, nocitura optem. Adulatorum porro guttur dicitur in Pſalmo ſepulchrum patens. In præceptis Ciuilibus Plut. ſcribit, Demetrij Adulatores indignum putaſſe, quo illum opinor, arctius illaquearent, ac compeditum tenerent, Cæteris Regium nomen impertiri. Nam Seleucum Elephantarchen nuncupabant. Lyſimachū uero Gazophylaca. At Ptolemæum Nauarchū. Agathoclea Neſiarchen. Idē alibi Plut. Nil intentius cauendum, quam Adulatores monet, Quoniā nullum ſit pernicioſius genus quodqꝫ in præcipitium feſtinantius Iuuentutem agat. Quippe parentes, ac liberos radicitus exterunt. Relatu dignum eſt, κροκιδίζειν uerbū Adulatoribus congruere, Vbi ſubblandiendo floccos, piloſqꝫ ex ueſtibus legunt, Quos uocant Græci κροκίδας. Item γνάφαλα, & τύλας. Ex quo elegantiſſime Galenus Phrenetios ſigna cōmonſtrans, eſſe in ijs inquit, ſtultam manuum iactationem, καὶ κροκιδισμὸν, καὶ καρφολογίαν, id eſt, Crocidiſmum, ac Carphologiam, id eſt feſtucarum collectionem. Crocylia uero ciuitatis eſt nomen. Scribunt Græci κερκωπίζειν eſſe adulatorum uerbum item proprium, tralatione tamen à Brutis ducta, quæ caudam motantia, quam dicunt κέρκον, ſubblandiri aſſueuerint. Id uero noſtris literis Cercopiſſare dicet̄ recte. Fuiſſe Iuniori Dionyſio Adulatores legimus plures, quos etiam plæriqꝫ Dionyſiocolacas nominant. Hi primū ſe nō acute admodum uidere, aſſimulabant, quia ſic afficeretur Dionyſius. Expuenti quoqꝫ faciem obijciebant, quam is conſpueret, nec ſatis, Superfluitates oris collambebāt etiam, quæ euomuiſſet, melle dulciora uideri, aſſeuerantes. At Apollophanes Antigoni adulator, Illius dicebat fortunam ἀλεξανδρίζειν. Sunt qui ex adulandi geſtu Adulatorē nunc Paranchoniſten, nunc Schematothecen nuncupent, quoniam ſit propemodū Proteus quidam. Pſomocolax legitur quandoqꝫ in ueteribus libris. Eſſe is uidetur, qui panis, ac buccellæ gratia, quam uocant Pſomon, fuſim abblanditur. Qui uero etiam plagas pati poteſt, Pſomocolaphum opinor, recte dixeris. Nam & Colax indidem ſibi nomen uendicat, quoniam cibum etiam Colon uocēt. Vnde & Bucolos. Quin Cœlia quoqꝫ, id eſt, uenter hinc originē ducit. Cyprias uero mulieres aſſentandi artificio pernobiles, cum in Syriam tranſmiſiſſent, Climacidas legimus nuncupatas, quoniam acclinatæ currum inſcenſuris Regum uxoribus gradum ſtruerent, ac uelut Scalam arrigerent, quam uocant Climaca. Eſt item Schema, quod dicunt grammatici Climaca, & Climacoton. Dicitur uero pulchritudinis Schema, panegyricis plurimum orationibus accommodatū. Clymenum uero coli cum audis ab Ermionenſibus, non alium, Pauſania tradente, accipias, quam Plutonem. Nam & inibi uiſebatur hiatus, per quem eduxiſſe Cerberū Hercules memoratur. Dici autem Clymenon interpretantur, ὅτι πάντας πρὸς καλεῖται εἰς ἑαυτὸν, quod ad ſe accerſat omnes. Vel ὑπὸ πάντων ἀκουόμενος, id eſt, Quem audiunt oēs. Eſſe quoqꝫ Plutonem hunc, teſtatur Epigramma de Orpheo concinnatum.

Ὃς καὶ ἀμειλίκτοιο βαρὺ κλυμένοιο νόημα
καὶ τὸν ἀμείλικτον θυμὸν ἔθελξε λύρᾳ.

Vitæ diuturnioris, breuioriſq; rationes ex philoſophorū ſcholis, Item de ratione maris, & fœminæ in plantis, Atq; inibi Plinius illuſtratur. CAPVT XXXIIII.

LONGIORIS, aut breuioris uitæ diſcrimina eſſe bifaria, proditū ab Eminentiſſimis eſt. Sunt enim animalia quædam, quæ uitæ comperiuntur lōgioris per totam ſpeciē, ſicut homo, diutius enim uiuit hic, quàm equus. Alia uero ſunt, quæ inter ſe differunt. Nam inter homines ſunt, quorum ſpatioſior uita eſt, quod ipſum duabus de cauſis contingere poteſt. Altera promitur ex complexionis ratione. Ex regionum diuerſitate altera. Qui in regione agunt calida, & humida, uel temperata, procul dubio longiora ſortiūtur uitæ ſpatia, ſicuti Ariſtoteles arbitratur, quàm qui in frigida. Præterea, qui ſanguinei ſunt, annoſiores degunt. Exiſtunt.n. calidi, & humidi. Quibus uitam conſiſtere maxime deprehēderunt ſcientiſſimi. Melancholici uero ratione diuerſa commoriuntur uelocius. Neq; credendū magnitudinem corporis, uel paruitatē eſſe diuturnioris uitæ cauſam. Equus enim breuioris eſt uitæ, quā homo, & inſectorum multa ſunt ἐπέτεια, hoc eſt annuū tantum tempus degentia. Neq; item plantæ animalia exuperant uitæ longitudine, quando inter ipſas annuæ ſunt pleræq;. Neq; item ſanguine prædita ſuperant exanguia, quoniam apes multa præcellunt, quæ ſangninem habent. Nec rurſus exanguia ſanguineis diuturniora. Etenim, quæ Malacia uocantur, Epetia quidē ſunt, ſed ſine ſanguine. Neq; in terra degentia iis, quæ in mari. Nam ex terreſtribus multa uix annum implent. Et in mari quoq; pleraq; ſunt uitæ breuioris. Nam mollioris, durioriſq; teſtæ animalia breue admodum durant tempus. Verum, ut ratio euidens proruatur effectus huius, Ita omnino coniectandum uidetur, ut ueterum prætereamus ſententiam, ſtatuentium, fellis priuationem uideri longioris æui argumentum. Omne animal eſt calidum, & humidū, &, quod ſit calidum, hinc peruincitur, Omne enim uiuens alimento indiget. Alimentum in principio contrarium eſt, in fine ſimile. Vnde neceſſarium uidetur, id à principio aliquo intrinſeco commutari. Hoc autem non aliud eſt, quàm calidum. Proinde omne uiuens caliditatem habet, ſed calidum ſine humido nequit conſiſtere. Hoc enim eſt proprium calidi ſubiectum. Propterea, quod uiuit, utrunq; habeat, neceſſe eſt. His enim uita cōſtat, Senectus uero, quæ corruptioni proxima eſt, frigida eſt, ac ſicca. Amplius uero corrupta iam, & mortua. Porro quia ſeneſcentia exiccantur aſſidue, ac neceſſario. Siquidem calidum aſſidue in humidum agit, ac diuexat illud, ſimulq; ſe ipſum. Nam humido corrupto per accidens, & ipſum flacceſcat, neceſſum uidetur. Vitæ longioris cauſa agnoſcitur prima. Si genuina humectatio talis fuerit, ut non facile areſcat, exteraturq; ab intimo calore. Proinde pinguia longioris uitæ ſunt. Nec facile computreſcunt. Illud enim pinguedinis proprium, ut partes agglutinet, quia uiſcidi habet multum. & inde aeris quoq; plurimum, pingue enim aereum eſt. Aer autem ſic ſe habet ad aquam, & terram, ut ignis ad omnia elementa. Qui illorum reſpectu imputreſcibilis eſt. Itaq; & aerem reſpectu aquæ & terræ neſcire putredinem, certum eſt. Deinde ſi humectum hoc non pingue ſolum, uerum cum calore compari fuerit copioſum, conſequetur ratio ſecunda diuturnitatis uitæ. Nam ſi humidum proportionem non habet ad calidum, largitate ſua, & redundantia illud præfocabit, uel ipſum concreſcet. Propterea inquit Ariſtoteles, δύο γὰρ τὰ αἴτια, τό τε ποσὸν, καὶ τὸ ποιόν, id eſt duæ enim cauſæ ſunt, quantum & quale, quod eſt, multum eſſe quidem, ſed non extra proportionem. Qua ex cauſa inquit, Homo diuturnitate uiuendi multa præcedit animantia. Quibuſdā uero animantibus humidum ineſt pingue, Indeq; duo ꝓueniunt. Nā eiuſmodi humectū nō exiccatur facile, quod iā diximus. Rurſus nec facile frigeſcit, cum pingue aereū ſit. Aer uero calidus, qđ uero calidum eſt, nō ſe-rè concreſcit, Immòq; nec pinguitudo. At in quibus fuerit aquaticum humidum, uitæ proculdubio ſunt breuioris. Tale enim humectum craſſius eſt, frigidiuſq;, Immòq; etiā concretioni obnoxium. Cæterum ex iis, quæ iam nobis expoſita ſunt, euidētius illa perноſcuntur. Cum ſit genitale ſemen ſuperfluitas digeſtionis tertiæ, Etenim calidum percoquens plus ſæpe digerit, quàm ad nutricationem uideatur neceſſarium, & augumētū idq; ſuperfluum fit ſemen, quæ frequentius coeūt, breuioris ſunt uitæ, & maturius ſeneſtute conficiuntur. Nam cum ſuperfluum eiuſmodi intemperantia coitus egeſtum fuerit. Id

rit. Id demum emittitur humidum, quod nutrimento deſtinatum à natura fuerat, Vnde exiccatio conſequitur. Inde fit, ut Muli equos exuperent uiuendi diuturnitate. Itemq; uniuerſim fœminæ mares, quia plus hi egerant urinæ genitalis, quod & in paſſeribus perſpicuum eſt. Alioqui cum ſit Mas calidior fœmina, & uitam longiorem ſortiri eum, non diſſimile ueri eſt. Quam rem & in plantis intelligimus, etiam ſi improprie Maſculus, & Fœmina dicuntur in ijs. Maſculus ſiquidē proprie eſt, qui in aliquo generare poteſt. Fœmella, in qua generari poteſt, Qua ratione Maſculus, & Fœmina eſſe in plantis non queunt. Ea tamen diſtinguuntur appellatione, quod quædam illis inſint Maſculorum proprietates, & Fœminarum. Nam quia Maſculus maioris eſt uirtutis, ut plurimū, quam Fœmina, Ideo planta, cui maior uis adeſt fructus promendi, maſculi indepta nomen eſt. Cui autem minor, Fœminæ. Hæc uero ideo executi ſumus, Vt Pliniana eruditio amplius innoteſceret. Sic enim naturalis hiſtoriæ libro tertiodecimo legimus. Arboribus, immo potius omnibus, quæ terra gignit, herbiſq; etiam utrūq; ſexum eſſe, diligentiſſimi naturæ tradūt. Cum tamen Ariſtoteles libro de Animalium generatiōe primo, Marem à Fœmina non ſeparari in ijs ſcribat. At Dioſcorides ſyluæ medicinalis libro ſecundo, Anagallidis inquit, ſpecies duplex, flore differens, Quæ enim cyaneum habet, Fœmina dicitur, Quæ phœniceum, Mas.

Cur Sexus uterq; minus in Plantis diſtinguatur. Cur Iupiter dicatur Mas, & Fœmina. Cur Herceus Iupiter Oculorum trium. Arbores in quo ſimiles habeantur Inſectis, & quo differant.

CAPVT XXXV.

CAETERVM quia huc producti ſumus, cum Platonicis ita poſſumus contemplari. Maſculina uirtus, & fœminina, id eſt generandi, & concipiendi, quæ in animalibus ſunt diſcretæ, coniunctæ in plantis ſunt in eodem plantæ corpore, ob hoc dūtaxat, quia natura plantæ ita eſt inſerta communi naturæ, ſicuti Plantæ corpus communi corpori. Vis autem maſculina, & fœminina ad naturam pertinentes coniunctæ ſunt in uniuerſali natura, quāuis in alijs ſeparatæ. Sicut uiſus, ubi perfectus eſt, uim perſpicacem habet, cum illuminante coniunctā. Similiter Intellectus. Sic Orpheus naturam, mūdanumq; Iouem marem appellat, & fœminam, eodem modo & Mercurius. Hac ratione Aeris animam Iouem, Iunonemq; appellant. Animam terræ non ſolum Cererem, atq; Veſtam, Sed etiam Plutonem cū Proſerpina coeuntem. Sic uero hæc allegoriam habēt, Veluti & illud, Iouem tribus inſignē oculis, Quorum unus modo foret in fronte, reliqui, uti aſſolet. Priamo fuiſſe patrium deum, id eſt πατρῷον in Aulæ hypæthro, id eſt, ſubdiali portione, ad cuius aram, capto Ilio, defugerit, Quod Pauſanias ſcribit. Eius ſimulacrum eſt mox Argos tralatū a Sthenelo Capanei filio. Trium oculorum ratio prouidentiam continet triplicem. Nam cælo imperare creditur. Sed & apud inferos ab Homero ζεύς τε καταχθόνιος dicit̄, καὶ ἐπαινὴ περσεφόνεια. At Aeſchylus Euphorionis etiam in mari Iouem uocat. Sed à diuerticulo repeto fabulam. Coniunxit uero natura ſexum utrunq; in arbore, quia nequit hæc ad aliam coeundi gratia progredi, Quāuis alibi præualeat alter, tūcq; appropinquare plantas, neceſſe eſt. Verum quia in uitales rationes uolentes incidimus, id obiter inſertum huic parti attexemus. Plantas eatenus cōſimiles Entomis uideri, quatenus ut Entoma, ſiue inſecta, interciſæ uiuunt. Eius ratio inquit Thomas, reddi poteſt, quoniam eis inſit anima actu quidem una, potentia uero plures. Hoc tamen differre deprehendūtur, qđ Entoma præciſa, conſectaq; uiuunt quidem, Sed non perdiu. Cuius ratio euidens. Nā ſi perdurare diutius deberēt, Organa illis diuerſa forent neceſſaria, ut os & ſtomachus: Quod non fit. Neq; enim habere poſſunt in qualibet corporis portione principiū, quo nutrimentum admittant, Immòq; nec perſeuerare diſſecta diutius queūt. At Plantæ reciſæ uiuunt diu, quoniam in qualibet ferè parte potentia, & uirtute germen habent, ac radicem. Hoc uero in nodis fit, propterea durant, quia trahere alimentū ualent, Gignūt quoq;, cum germinandi inſita ſit uis.

Climactericos annos à Ptolemæo haud quaquàm probari.

CAPVT XXXVI.

SCRIBIT uero in noctibus Atticis Gellius, obſeruatum in multa hominū memoria, expertumq́ꝫ, ſenioribus pleriſq́ꝫ omnibus ſexageſimum tertium uitæ annum cum periculo, & clade aliqua uenire aut corporis, morbiq́ꝫ grauioris, aut uitæ interitus, aut animi ægritudinis, Hunc item annum appellari tradit, Climactericum. i. gradarium, uel ſcāſilem. Cuius mentionē quoq́ꝫ in epiſtola ad Caium nepotem Auguſtus fecerit. Proinde uitæ breuioris unū id eſſe argumentū, colligūt ex doctioribus pleriq́ꝫ. Siquidē autor Iulius Maternus eſt, propterea ſexageſimum tertium annum ætatis præcipue uideri periculis inſignem, quoniam numerus uterq́ꝫ, ſeptem & nouem, qui decretorij, maleficiq́ꝫ ſint, & ad uitam ſuccidendam pollentes, in unum quaſi confluant. Nouies. n. ſeptem, & ſepties nouem ſexaginta tres efficiunt, & ob id Climactericus præcipue annus is uocatur, quia á ſeptimo incipiens uitam hominis quaſi per gradus quoſdam agat. Ita & quinquageſimus quartus, & alij minores Climacterici nuncupantur, quoties autem per ſeptem, aut per nouem conſurgunt. Ad ipſa porro hæc reſpectare Senecæ illud uidetur ex ſeptimo de Beneficijs, ſic inquit in hoc ſtudio multa delectant, pauca manēt, licet neſcias, quæ ratio Oceanum effundat, ac reuocet, quare ſeptimus quiſq́ꝫ annus ætati ſignum imprimat. Cæterum illud grauiſſime adnotandum, altiuſq́ꝫ omnino menti imprimendum, ſummis quidem uiris rationes haſce numerales arriſiſſe plurimum, proptereáq́ꝫ plurium uoluminibus inſertas. At Aſtrologorum princeps Ptolemæus, atq́ꝫ in ea decuria prudentiſſimus ex aſſe placita eiuſmodi rejeciſſe, atq́ꝫ alliſiſſe, animaduertitur. Quando ſua ſe dogmata perſcripturum pollicitus, id ſe præſtaturum ait, non per partes, & numeros inefficaces, & cauſæ rationem non habentes, quæ ſuperflue multi, nulla ad perſuadendum ratione, fabulantur. Nam cum numeros dicit, Dodecatemoria ſignificare deprehenditur. Et qui Climactericos annos ex numerorum obſeruatione ſola conficiunt, ut Enneadicos, & Hebdomadicos.

¶ Quibus conſtet ſanitas, quibuſue conſurgant morbi. Cur tam longæui ante diluuium. Cur Cyrnij Macrobij. Mellis præſtantia in producenda uita. Democriti Hiſtoria.

CAPVT XXXVII.

SANITATEM, Alcmæon ſcribit, Iſonomia contineri, hoc eſt æquabilitate facultatum quarundam, humecti uidelicet, calidi, ſicci, frigidi, amari, dulcis, & id genus aliarum. Quod ſi Monarchia, ſe in his oſtentarit aliqua, tūc uero cooriri morbos, & mox conſequi interitū. Diocles ægritudinū plurimas innaſci ex elementorū in corpore anomalia ſcribit, κỳ τ̃ καλασήματος. Eraſiſtratus in alimēti copiā, & cruditates, corruptioneſq́ꝫ morborū cauſas rejecit, quippe moderationē & αὐτάρκειαν, id eſt ſufficientiā eſſe ſanitatē. Stoicorū ſcholæ calidi defectu obrepere ſenium autumant. Aethiopas anno triceſimo cōſeneſcere, Aſclepiades arbitrat̃ ex ambuſtione ſolari. Nam frigoris ratiōe diuerſa, in Britannia ætatis anno centeſimo ac uiceſimo ſeniū cōtingere. Obſtipari ſiquidē in ijs locis corpora, obſeptūq́ꝫ ſeruari genuinū calorē. Qui euaneſcat in Aethiopibus, ſolis ui laxatis eorū corporibus. Sed cur nam adeo longæui ante uniuerſalē terrarum inundationē homines fuiſſe narrant̃? á Chriſtianis theologis eius rei ratiōes ꝓmunt̃ aliquæ, corporibus quippe bene cōpactis parentū primorū, tam longæ ætatis beneficiū præcipue aſcribendū, rentur. Quæ cōplexionis bonitas quo abierit longius, eo degenerarit magis. Cōſequebat̃ & uictus moderatio inſignis, necnon alimenti præſtantia. Cui à diluuio multū acceſſerit prauitatis, qm̄ dilutiora euaſerint oīa, terræ itē ex oceani ſalſedine uberi fertilitate corrupta. Suppetebat porro principibus illis uiris omnifaria herbarū, fructuū, lapidumq́ꝫ ſcientia, quibus produci uitam in immenſum ſalutari tēperamēto, ac inenarrabili ope tūc potuiſſe, non ferè diſſonū uero eſt. Aderat & benignior, clementiorq́ꝫ ſyderum aſpectus, quem motus rotata uertigo annorum ſerie numeroſa demutarit. Sed affuit imprimis ſapiētiæ diuinæ prouidentia ſagax, inculpabiliſq́ꝫ, ea maxime ratiōe mortalis naturæ incremēta ꝓcurātis. Autor Athenæus ſcribit, Cyrnios, qui Corſicam incolāt, ideo eſſe Macrobios, ſiue Polychronios malis dicere, hoc eſt longæuos, qm̄ mellis cibo utantur aſſidue, quod

apud

apud eos habetur copioſius, Et interrogatus Democritus, quo nam pacto ſanum quis poſſit agere, Si interna inquit, Melle rigaris, Oleo autẽ extima. Quin Pythagoræ conſectatorum menſa pane conſtabat, melleq́ꝫ, Sicuti prodit Ariſtoxenus. Ille uero ipſe Democritus, cum ingruerent Theſmophoria, ne domum funeſtaret, rogatus dies aliquot uitam produxiſſe dicitur ſola mellis anaphora, id eſt, Euaporatione, quanquã alij calentium panum odore id factum malunt. Alioqui melle oblectatus aſſidue Philoſophus is in annum centeſimum nonumq́ꝫ fati diſtulit diem.

¶ An mors ulla dici naturalis poſſit. Naturale non uno intelligi modo. Fatum capi ꝓ natura Verg. locus explicatur.

CAPVT XXXVIII.

QVONIAM uero in uitæ uel contractæ, uel productioris contemplatione diu iam uerſamur, inſeramus & quæſtiunculam forte doctrinarum myſterijs nunc primum initiatis futuram non omnino iniucundam. Sitne mors ulla, quæ dici recte naturalis poſſit. Ac eſſe quidem, Præclaris, Magniſq́ꝫ autoritatibus ſuffulciri, ac cõprobari ualet. Nam primo Canonis princeps Et hæc eſt inquit, naturalis Mors, cuiq́ꝫ indiuiduo deſtinata ratione complexionis primæ ad metam, quam ſuapte ui continet ad intimam humectationẽ conſeruandã. Idem apud Ariſtotelem, in libro de Morte, ac Vita non incurioſus Lector comperiet. Sed & primo de Sanitatis moderamento Galenus, Cap. primo, Duas eſſe naturales corruptiones ſcribit, quas productorum corporum nequeat ullum euadere. Altera eſt, quod areſcimus perpetuo. Alteram ſubſtantiæ effluxus inceſſanter genuini caloris ui cõficit. Verum enimuero argumentari aduerſum hæc modis aliquot planè licet. Ac primum quidem, Quod Ariſtotelis teſtimonio in moralibus, Eſt ultimum terribilium Mors, Proindeq́ꝫ haud quaquàm naturalis, quippe, quod naturale nuncupatur, amicum quippiam, & conueniens inſimul amplecti uidetur. Porrò ſi dicitur Morbus corporis habitus contra naturam, quanto id de Morte conſtitui probabilius poteſt? An non uitam dicimus naturalem? id ſi eſt, Mors contra naturam erit, uelut contraria. Deinde ſi præter naturã Senectus, eo amplius Mors ipſa. Deniq́ꝫ ſi eſſet homini Mors ulla naturalis, eſſet nimirum ſecundum naturam, aut ratione formæ, aut ratione materiæ. Siquidem in formam, & materiam natura diſtribuitur, ex ſecundo Auſcultationis phyſicæ. Verum ex forma non contingit Mors, cum ſit immortalis anima. Non item ex materia, quoniam & hæc ipſa perſeuerat eadem ſub utroq́ꝫ tranſmutationis termino. Cæterũ, ut ambagioſæ quæſtionis diſcutiatur nubilum, Scire oportet, non uno tantum modo dici naturale. Nam quandoq́ꝫ ut artificili oppoſitum, intelligi, neceſſe eſt. Cuiuſmodi eſt ex materia, & forma coaptatum corpus, quæ naturæ dicuntur, quod in ſe habet motus, & ſtatus principia, Sicuti legitur in ſecundo de Auſcultatione Phyſica. Alia item ratione nuncupaĩ naturale, ut aduentitio obiectum, Siue poſt generationem comparato, quod moralium ſecundo innuit Ariſtoteles, Cum ait, Nullum eorum, quæ naturaliter exiſtunt, aliter inſueſcere. Tertio modo dicitur naturale, quod rei neceſſariũ eſt, Cui naturale traditur, Ad eamq́ꝫ materialis, formalis, aut finalis cauſæ habitudinem poſſidet. Qua ratione Medicorum peritiſſimi, Res naturales ſeptem prodidere. Quarto modo naturale aliquid intelligimus, quod cuipiam congruit, ut ſit, uel ut conſeruetur. Sic eñ eſſe naturalẽ equis Auenam pronuntiamus, Et locum Locato. Poſtremo naturale eſt, quod neceſſario rei naturam conſequitur, cuius eſt. Ita quod in ea exiſtentiæ ſuæ principium habet. Huic uero naturali uiolentum ex aduerſo conſtituitur. Qua ratione, ut eſt Meteororũ quarto putrefactionẽ eſſe naturalem colligimus, Ambuſtionem uero uiolentam. Quin in libro de Maraſmo Senium à Galeno ſecundum naturam conſtituitur. Nec tamen inquit, Sicuti connutricatio, & cremẽtum. Sunt enim hæc naturæ opera, Senium uero nõ opus, Sed affectio conſequens neceſſario. Quando, Animantium nulla in lucem prodijt uitalem ſenectutis neſcia. Proinde ſecundum naturam obuenire ſtatuitur, Vt quæ neceſſario conſequatur omnia, quæ à natura diſpenſantur. Quo ſanè modo & Mortem eſſe naturalem, colligi poteſt, Quæ ineſt homini ex materia Phyſica iam poteſtatibus animæ ſubſeruire amplius nequeunte. Quam quidem materiam eſſe corruptibilẽ ſcimus, nec

manere eandem ſub utraq; tranſmutationis meta, Sicuti manere Hylen, Prudentiſſimi naturæ rerum comprobarunt. Hanc uero moriendi naturam etiam fatum dicimus. Nā & quinto Auſcultationis Phyſicæ Ariſtoteles Fatalem nuncupat generationem, quæ ritu fiat naturæ. Hinc Vergiliani carminis diſcutitur nubilum ex quarto Aeneidos.

Nam quia nec Fato, debita nec morte peribat.

Quippe quod ſecundo loco poſitum eſt præcedentis expoſitio uidetur, qui mos eſt Vergilio uel frequentiſſimus. Quid enim eſt Fatalis mors aliud, quam debita, & naturali proueniens diſcraſia?

¶ Aphetica in Cælo quæ dicantur ab Aſtrorum Peritis, & qui Aphetæ, item Apheteria quæ ſint. CAPVT XXXIX.

INTER alia, quæ haud parum multa ſuis cōplexi uoluminibus ſunt eius ad diuinationis ſectatores, quæ de Syderum ratione concipitur, Si modo concipi ulla poteſt, Obſeruatum nobis id quoq;, quod & arripuimus, quando labor hic noſter planè miſcellaneus eſt, ac, ut ſic dixerim, congeſtitius. Eſſe in cæleſti templo loca quædam, Græco nuncupata uocabulo Aphetica, Carcerum imagine quadam, quas uocant Apheterias Dicūtur uero ſic, quoniam inde uitalem auſpicemur decurſum. Sicuti Aphetas item appellauere annorum diſtributores, Quos ex Apheticis Locis putant, quodam uelut afflatu, procurſum in uitam elargiri, perinde ac à linea certantes emittūtur Quadrigæ. Eſſe uero Aphetas Ptolemæi obſeruatio arbitratur Solem, Lunam, Horoſcopum, partem fortunæ, & prædominātes in illis locis erraticas ſtellas. Illud uero ex literis eſt noſtratibus, Aphetas quoq; dici Magneſiæ ciuitatem, facto inde nomine, quod in illis locis Herculem liquerint Argonautæ. Appellant & eodem uocabulo locum propè Athenas, ubi Xerxis primum infeliciter concuſſa ſit claſſis. Apheteria uero genere neutro Machinas obſidendis urbibus accommodas ſignant.

¶ Super, Hermogene ex Græcis deprompta quædam periucunda. CAPVT XL.

INGENIORVM illud præcox genus non temere unquam peruenire ad frugem, dictum eſt à grauiſſimis autoribus. Id ſi alias unquam, in Hermogene deprehenſum maxime eſt. Cui uix dum pubeſcenti uim ingenij miram, & doctrinam minus peruulgatam, neq; ex Triuio, quod aiunt, Natura indagini adnexa curioſiori ingeſſit, adeo ut natus annos duodeuiginti artem concinnarit Rhetoricen, quæ non citra admirationem omnium atteritur manibus. Nec indignum putarit Philoſophus Muſonius declamantem præſentia ſua honeſtare. Immo uero nec Marcus imperator, ad quem extant uerba illa, Sicuti autor Philoſtratus eſt, Venio inquit, ad te Imperator Pædagogo indigens Rhetor, Quem etiamnum Aetas moratur. Quo nomine à Marco munifice dimiſſus eſt. Cæterum ipſe hic ingenioſus adeo, & ultra ætatem diſciplinis imbutus, expolitusq;, Agens quartum & uiceſimum annum mente lapſus eſt, nulla euidēti cauſa, propterea Antiochus Sophiſtes ita in eum eſt cauillatus, ἑρμογένης ὁ ἐν παισὶ γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς, Quod noſtris uerbis eſt, Hermogenes inter pueros Senex, Inter ſenes puer. Quod & in Prouerbium duci poteſt, de ijs, quorum ingenia concitata primo, & Vegeta deflaceſcunt mox, ac uelud Bulla euaneſcunt. Fuerunt & qui Vrbane iocarētur, uere appellaſſe Homerum λόγους πτερόεντας, Quod eos ueluti pennas abieciſſet Hermogenes. Vixit quidem diu, Sed ut unus ex multis. Memoriæ proditū eſt, Mortui corpore diſſecto, Cor hiſpidum fuiſſe repertum, Sed & magnitudine uiſenda.

¶ Procemio male uti, quid ſit, Item de Philagro Sophiſte. CAPVT XLI.

PROOEMIIS male uti, tralatione pereleganti de ijs dicitur, qui negotium, quodpiam obituri, initia, &, quæ Conatum præcedunt, minus uident, aut curāt. Sumptū id ex Attici Herodis uerbis, quibus Philagrū Sophiſten repercuſſit. δοκεῖς μοι ἔφη οὐ καλῶς προοιμιάζεσθαι, uideris inquit, mihi prooemijs non

miſs non bene uti. Illũ uero ijs coarguebat, quod parum accurate Auditorum beneuolentiam uenaretur, quam eſſe conſtat, ueluti procemium declamaturo, & ſeſe oſtentaturo. Fuit Philagrus hic, Cilix patria, Lolliani auditor, ſophiſtarum uehementiſſimus, ſed & maxime iracundus. Narratur quandoq; dormitanti auditori pugnum in malam impegiſſe. Natura porro difficilis erat, & minus tractabilis, quæ res nec ipſum fefellit, Nam ſciſcitanti amico, quid ita non placeret ei filios tollere, quoniã, inquit, nec mihi ipſi placeo.

¶ De Ariſtide Adriano. Qui dicantur Vomentes. Scomma in Philippum.

CAPVT XLII.

ARISTIDEM patria Adrianum ex Myſia, Eudæmonis filium, proditur, dicendi copia, & ui expreſſiſſe Marco imperatori, ut Smyrnam motu terræ, ac hiatibus labefactatam, & funditus penè euerſam reſtitueret. Cũ monodia hoc eſt oratiõe querula, & flebili frequens eliceret ſuſpiriũ, mox uero etiam lachrymas, ac demum intuliſſet, ζέφυροι ἐρήμην αὐτὴν καταπνέουσιν. Hoc eſt, deſolatam perflant Zephyri. Erat quandoq; in Ionia imperator Marcus, necdum Ariſtidem nouerat. Euocatum ergo ad ſe ita interrogare perrexit, quando inquit, te audiemus? Hodie ait ille, proponas, cras uero audias. οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων, hoc eſt non ex uomentibus ſumus, ſed ex eorum numero, qui accurate dicunt. Vomentes uero intelligebat, qui extemporali uterent̃ oratione. Ad quã cum minus ipſe procliuis foret natura, ut aſſolet, rem totam, ut incurioſam, aſpernabatur irridebatq;. Hic porro Ariſtides ſcommate Philippum laceſſere, non expauit, cum Arimaſpos μονομμάτους, id eſt, unoculos illi cognatos dictitaret.

¶ Vomentes item qui dicantur, Pomp. Scomma in Marcellinũ. Vomitus ratio. Cotabiſſare. Lecanio. Lebetion. Scapha.

CAPVT XLIII.

SED enim ſcitu nõ iniucundũ, uomentes dici non hoſce modo, de quibus facta nobis mentio eſt, uerum & luxu item diffluentes eodem intelligi uerbo, ut qui repletione nimia uomere ſæpius cogantur. Scitiſſima eſt Pompeij ad hoc ipſum ſententia. Nam diſſidente illo apertius iam cum Cæſare, Marcellinus ex ijs unus, qui eſſent ad honeſtiorẽ locũ à Pompeio producti, eũ in ſenatu proſcindere grauius cœpit, ut qui Cæſaris partes, mutato conſilio, foueret. Quo nomine commotior Pompeius, Nonne erubeſcis inquit, ὦ Marcelline, dum honeſte minus de meis rebus loqueris? An excidit, opera mea ex muto te uocalẽ factum, ἐκ δὲ πεινατικοῦ ἐμετικόν, hoc eſt ex famelico quoq; uomitorẽ? Certe qui auidius in dies epulis diſtẽduntur, & ultra, quam genuinus ſtomachi calor perficere queat infarciũtur, aut quotidianã cruditatẽ Laconicis excoquunt, aut uomitu leuant. Aut Catharticis extrudũt. De uomitu, primo canonis Auicenna, cum inquit, uorandi aſsiduitate repletio ſuperfluxerit, aut eius, quod eſt in ſtomacho quiſpiam inundauerit motus ad Vomitum eſt feſtinandum. Sed & alibi princeps idem Hippocrates inquit, Vomitũ collaudauit quot menſibus per biduum non interciſum, ut ſequenti educatur, quod priore haud quiuerit. Hac autem ratione ſanitatis pollicetur ſecuritatem. Sed frequentius hoc agere, arbitratur malum. Nam & Raſis quarto Almanſoris, uomitus inquit, admitti frequenter haudquaq; debet, inde nanque ſtomacho inſigne inferr̃ nocumentũ, quippe cuius uirtus deſtruitur. Rarenter ſi fiat, approbatur uel Galeni autoritate, quarto de utilitate particularũ. Sed & Raſis idem poſt nimiam cibi ingeſtionẽ fieri ſuadet, Alias durũ eſſe ait. Alibi uero uomitus temperati hæc recenſet emolumẽta, Imprimis expurgari ſtomachum ſcribit, digerendi facultatem effici auctiorem, corpus detergi, ac nouari, caput cũ ſenſu leuius fieri, uiſum acui. Plinius undecimo naturalis hiſtoriæ, uomitiones inquit, homini ad hæc in remedium excogitatæ, frigidiora corpora faciunt, Inimicæ oculis, maxime autem dentibus. Cornelius Celſus medicinæ primo, uomitũ quotidianũ ei, qui ualere, ac ſeneſcere optarit, reijciendũ cõmonet, Nam & Aſclepiades in uolu-

mine de tuenda ſanitate uomitum excluſit, offenſus puto eorum conſuetudine, qui quotidie reiectando uorandi facultatem moliuntur. Nam plærique, ut cenſorie queritur Seneca, uomunt, ut edant, edunt, ut uomant, Epulas, quas toto orbe conquirunt, nec concoquere dignantur. Et alibi idem autor, Quid enim oro te liberale habent iſti ieiuni uomitores, quorum corpora in ſagina, Animi in macie, & ueneno ſunt? Plutarchus porrò, Vomitus, & alui ductiones medicaminũ ui, eſſe ſcribit μιαρὰ παραμύθια πλησμονῆς, id eſt, mala repletionis ſolatia, Certandumque potius ὑδροποσίᾳ καὶ ἀσιτίᾳ, id eſt, aquæ potu ac inedia, decurrendum πρὸς κλυστῆρα. id eſt, ad Clyſterem. Medicamenta uero eſſe ueluti Echolia, & Phthoria, quibus intemperantes mulierculæ partũ abigant, ut impleãtur denuo, & Venereis perfruãtur delitijs. Emetica uero cenſentur, id eſt ad Vomitum propenſiora, quæ ſunt εὐρυσήθη, id eſt, pectoris lati. Ex grammaticorum uero theſauris illud eſt, Bene potos quoſdam uomere conſueſſe. Id nõnulli κοταβίζειν dicunt, ſiue Cotabiſſare, Vas eiuſmodi negotio accommodum dicitur Lecanion, item Lebetion. *Sed* & *Scapham* nuncupauit in Anagyro Ariſtophanes.

¶ Nil prorſum corpori indulgendum uoluptatis nomine. Carcerem inſtruere, quid ſit. De Platone. Pythagoreis, & Plotino, & Ageſilao.

CAPVT XLIIII.

PLATO non minor bene uiuendi, quam ſciendi magiſter, tantum inquit, Corpori indulgendum, ut Philoſophiæ miniſterium præſtare poſſit. Nam & apoſtolus Paulus ille celebratus magiſter gentium, Nõ oportere ait, nos prouidentiam aliquam corporis habere uoluptatum nomine. Quoniam qui curioſius, intentiuſque illi uacant, Animam uero, Cuius eſt imperare proprium, deſpectui habent, nil admodum ab ijs diuerſi uidentur, Qui ut organa quam optima habeant, ſummo ſtudio conquirunt, Artem uero, cuius gratia comparantur, negligunt. Quamobrem inquit magnus ille Baſilius, Ratio diuerſa potius ſeruanda. Nam caſtigare corpus, & compeſcere illius impetus, ut immanem quandam belluam, oportet, & eiuſdem aduerſus animam temerarios motus rationis habenis compeſcere. Nec uoluptatibus frena remittere, Animæ curam prorſus abijciendo, ne inſtar Aurigæ, impetu equorum, & uiolentia rapti feramur in præceps. Proinde Pythagoram ferũt, cum audiſſet quendam ex familiaribus, cibis, exercitationibuſque, ut pinguis fieret, curare, dixiſſe, Non ceſſare illum moleſtiorem ſibi carcerem inſtruere. Quæ res cedere in prouerbium poteſt de ijs, Qui teterrimi mancipij, ut ſic dicam, ſaginæ intenti nil omnino ſuſpiciunt uel proſpiciunt. Sed proni, uelut pecora, terrena modo meditantur, & cogitant, tanquàm quod ſupra nos eſt, noſtræ omnino curæ non ſit, optiméque cum illis decidat fortuna, Si numeroſis, & fumantibus patinis titillatur relangueſcens appetitus, diſtenditur uenter. Sardanapali obuoluuntur plumis. Anima uoluptatum congerie remollita fatiſcit, neque uenit in mentem, Platonem, cum corporis habitudine uteretur nimium proſpera, quæ ueluti uitis luxurians foret reſecanda, Academiam inſalubrem Atticæ locum delegiſſe, qua quod redundans, nimiumque ſentiebat, loci intemperie ſupprimeretur. Quid, quod peritiſſimi ex Medicis aſtruunt, Summam corporis ualitudinem eſſe periculoſam? Ita profecto eſt, Corpus hoc animi pondus, ac pœna eſt, premente illo, urgetur, in uinculis eſt, ni ſapientiæ ſtudium acceſſerit, & illum reſpirare naturæ rerum ſpectaculo iuſſerit, ac à terrenis dimiſerit ad diuina. Equidem maiores ſumus, & ad auguſtiora geniti, quã ut corporis noſtri mancipia ſimus, quod non aliter inſpectare decuerit, quam ut arctius libertati noſtræ obiectum, circũductumque Vallum, ac planè loriculam. Cuius habitaculi ueneficijs imbuti, ac deliniti, ut Porphyrius ſcienter & ſenſit, & docuit, altiore hic opprimimur ſomno, propterea diuina contemplaturis abſtinentiam ab animalibus neceſſariam arbitratur. Quando & ueterum ſapientum plærique omnes ſumma declinabant cura, quicquid animam arctius corpori adnecteret, ac, ut ſic dicam, ferruminaret. Vnde notiſſima Pythagoreorum expetita ſolitudo, ac templorum, lucorumue inhabitatio, Et quorundam etiam celebrata occæcatio, nequid uſquam foret, quod contemplandi ſuauitatem interpellaret, Tantum aberant, ut corporis ſaginæ uacarent attentius, qua Carcer obſepitur durior. Tẽperare nequeo mihi, quando huc pro

ducti

ducti ſumus, Quin Plotini Philoſophi ſæculo illo ſingularis ſententiam ad hæc maxime facientem, huic inſeram loco. Autor ſiquidem Porphyrius eſt. Virum hunc ſumma ſapientia pudore quodam affici ſolitum, quod anima eius eſſet in corpore. Proindeq; quibus eſſet ortus parentibus, neq; etiam qua patria oriundus, æquo animo narraſſe. Idem quinimmo tantopere indignabatur, effigiem corporis tradere Pictoribus, & Plaſtis exprimendam, Vt cum Amelius obſecraret, ut imaginem ſuam permitteret effingi, Quaſi uero inquit, non ſatis hanc imaginem ferre ſit, quam natura nobis ab initio circũdedit, etiam cenſes imaginis huius imaginem diuturniorẽ inſuper Poſteris, ut opus ſpectaculo dignum, relinquendam. Scribit Xenophon, quod propoſito noſtro uehementius inhæret, Ageſilaum illum magnum, & Spartanorum Regem, Corporis imaginem ſibi ſtatui ſumma ui abnuiſſe, cum id ei gratificatum irent nonnulli. Cæterum animi elaborare monumenta, nunquam deſtitiſſe, cum ita conciperet, illud Statuariorum, hoc ſuum ipſius eſſe opus, Rurſumq; id eſſe locupletum, hoc autem bonorum. Meminit hiſtoriæ in quadam ad Luceium Epiſtola etiam M. Tullius. Sed redeo ad Plotinũ, Cuius morientis uerba literis planè aureis, & ſiquid auro reperitur etiamnũ pretioſius, perſcribenda, quia quid noſtrum cuiq; meditandum, obeundumq; ſit, ſumma ueritate præſcribunt, non duxi per incuriam tranſmittenda. Nam, cum iamiam foret animã acturus, perrexit ad eum inuiſendum Euſtochius, Sicuti ab eodem relatum ſibi, Porphyrius ſcribit, Habitabat is Puteolis. Adhuc inquit Plotinus, te expecto, atq; equidem iam adnitor, quod in nobis diuinum eſt, ad diuinum ipſum, quod uiget in uniuerſo, redigere, Spiritumq; his uerbis emiſit. Quamobrem omne ſtudium adhibere, ut corpori quam optime ſit, Hominis eſſe uidetur, ſeipſum ignorantis, nec intelligentis, Oraculum uiri magni, Nõ eſſe hominem, id quod uidetur. Nec cuiuſmodi ſit honeſti facies, quæ ſi oculis cerneretur, ut in Phædro docuit Plato, & eſt à M. Tullio repetitum, mirabiles amores excitaret ſapientiæ.

¶ Homo uerus quid ſit ex Platonicorum ſententia. Duas eſſe quodãmodo in nobis animas. CAPVT XLV.

QVAMVIS autem maiore ſit opus ſapientia, ut quiſque noſtrum, quid tandem ipſe ſit, perſpicere ualeat, & ex unguibus, quod dicitur agnoſcere, præſertim quod ſingularis, neceſſaria uidetur Mentis expiatio. Sine qua, ueluti lippitudine craſſiore obſeptis, obſtipatiſq; oculis uibrãs Solis lumen pati nequimus, Ita naturæ intima pertingere, prorſum impoſſibile. Expiationum uero illa efficax imprimis, Voluptatum, quas ſenſus pernicioſi Satellites prætendunt, contemptus, Tamen in præſentia pro uirili promere iam enitar, quæ mihi Platonicorum magiſtra lectio ſuggerit, ex qua uelut cella quadam proma, mira ſæpe nobis ſufficitur rerum excellentia. Igitur hominem uerum inquiunt, non eſſe corpus, illud argumento eſt, quoniam hoc utimur, ut inſtrumento. Neque item eſt uita corpori propria, & adnexa, addictaq;, quando hæc nobis eſt cum Brutis quoq; communis, & quia nonnunquam huic ratio ipſa, per quam ipſi ſumus, aduerſatur, & imperat. Non porrò quiddam ex corpore, & eius uita propria conſurgens, Hoc enim eſt animal. Non deniq; ex anima rationali, & uiuente irrationali coniunctum, quoniam ex indiſſolubili, & diſſolubili unum confici nequeat. Sed hominem eſſe animam, id eſt, Subſtantiã incorpoream rationalem, ex diuino quidem intellectu exiſtentem, in ſe uero conſiſtentem. Corpori autem non inhærentem, Sed potius aſſiſtentem. Atq; ipſa ſui præſentia uitam hanc in corpore producentem, ex qua & corpore compoſitum animal appelletur. Vita autem huiuſmodi animantio, & uiuificatio dici debet, Communi tamen licentia, Illam quidem animam dicimus primam. Hanc uero ſecundam. Atq; à prima, eiuſq; uiribus ſecundam, Vireſq; eius oriri. In prima quidem ab intellectu ratio, A ratione imaginatio proficiſcitur. In ſecunda uires quoq; tres præcipuæ ſunt. Imaginatio, id eſt, Communis Senſus quidam. Deinde Senſus exterior in partes quinq; diuiſus. Poſtremo potentia genitalis, quæ & natura uocatur, generationis, augumenti, nitritionis origo. Porrò non eſſe animam compoſiti partem, in libro de Beatitudine

titudine ſignificat Plotinus, ubi ait, Animam non eſſe coniuncti portionem, teſtat̃ ipſa eius à corpore ſequeſtratio. Vbi ſeparationem intelligimus duplicem, unam per moralem Philoſophiam, qua ſe à perturbationibus corpori ſeruientibus ſegregat. Alteram ꝑ contemplatiuam, qua ſe à ſenſibus, & imaginatione ſeiungit. Debet uero Philoſophus, ad utentem rationem inſtrumentum hoc conuertere, ut ei libentiſſime pareat. Et rationem ipſam ab hoc uſu ſeuocare, quoad fieri poteſt, ad contemplandum.

¶ Hominem ab Aliis finiri ex Anima, Corporéq; concinnatum. Homo interior, & exterior qui ſit.

CAPVT XLVI.

ATQVI dicat aliquis, uideri quidem hæc acute ſatis, ſolerteŕq; excogitata, eſſe tamen præter communem hominum conceptum, quando, ut Auguſtinus ſcribit, non totus homo, Sed pars melior hominis anima eſt, At cum utrūq; coniunctum ſimul, tunc demum conſurgere, conſtariq; hominis nomen. Quod tamen & ſingula ſibi uendicent. Siquidem communi quadam loquendi lege, illatum conditorio hominem pronuntiamus, Corpus tantū intelligentes, Rurſumq; ad cæleſtia tralatum, aut in Barathri ſupplicia intruſum, dum animam modo ſignificamus. Cui rationi, ſeu conſuetudini calculum adiicit etiam ſcriptura, Animam interiorem appellando hominem, Corpus uero exteriorem. Ceu duo planè ſint homines, cum ſimul utrūq; ſit homo unus. Significare obſcurius hoc ipſum Euſtathius quoq; animaduertitur, ubi αὐτὸς inquit, id eſt, ipſe, nunc quidē dicitur de anima tantum. Nunc de corpore uel mortuo, ut apud Homerū, αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κυνέσι, Nunc uero & de utroq;, id eſt, homine compoſito. Proinde perpendēdum amplius, qua ratione dicatur homo ad imaginem dei factus. Et eſſe item terra pronuntietur, denuóq; in terram abiturus, dici nāq; illud rationalis animæ intuitu, palam fit acrius inſpectanti, qualem deus inſufflando, uel, ſi cōmodius dicitur, inſpirando indidit homini, id eſt, hominis corpori. Hoc autem corporis ratione, Qualem hominem ex puluere finxit deus. Cui & animam eſt impertitus, ut ſic concinnaretur animale corpus, id eſt, homo in animam uiuentem. Varro item ille doctiſſimus, cum animaduertiſſet, in hominis natura duo eſſe quædam, Corpus, & animam, addubitauit primum, an hominis appellatione intelligi tantum anima deberet, cui ita foret corpus, ut Equiti equus, An corpus tantum aliquo modo ſe habens ad animam. Sicuti ad potionem poculum. Mox uero hominem non animam ſolam ſtatuit, non item corpus, Sed quod ex utriſq; cōſurgit. Proinde ſummū hominis bonum, quo euadat beatus, ex utriuſq; rei bonis cōſtare.

¶ Adam, & Euæ allegorica ex Platonicis ſignificatio.

CAPVT XLVII.

VERVM nec uacantis operæ fuerit, attexuiſſe huic potiſſimum loco, qua ratione Moſaicam doctrinam, & uelata myſteria Plotinus, Origenes, & Ammonius per allegoriæ acumina ſecretiora ſint interpretati, etiamſi facta nobis alibi quoq; mentio eſt. Aſtituunt enim primum perſonas duas, hominem ipſum, quaſi Adam, & humanum animal inde emanans, atq; degenerans, quaſi Euam, quæ ex conſopito Adam tracta narratur. Quoniam animal ex ſe tunc propagat anima, quando ex priore inter cæleſtes uigilia ad naturalia labens, diuinorumq; oblita iam dormit, & ſomniat. Proinde tunc affundere uitam corpori dicitur, Euæ nomine ſignificatam, Quæ & prior errore deuio prolapſa, illius deniq; ſuffragium impetrat. Quamobrem cum eſſe tradūtur duo in carne una, duas uelut in corpore uno animas recte accipi poſſe, arbitrantur. Verum hæc ſint illorum placita. Nos ne latū quidem unguem à Chriſtianorum patrum ſcitis reuellimur.

¶ Argiuo ſcuto dignus, prouerbium, quam rationem habeat præter Zenobii ſententiam. Sagma quid, Defenditur Lectio in Lactantio grammatico. Scutum ſacrum

CAPVT XLVIII.

ARGIVO clypeo dignus, dicitur ex Parœmia, ut Zenobius ſcribit, de eo, qui eximia ob generoſitatē ueneratione ſit dignus, idq́ꝫ ex Argiuorū ueteri more propagatum, quo honeſtioribus pueris contribueretur honor is, Vt ſcutum geſtantes pompam ducerent. Cæterū quæ fuerint eius rei initia, non ferè traditur. Ego tamen omnem, quod dicitur, Lapidē proruens uideor aliquid eruiſſe certius, quod & protinus hiſce libellis inſperſi. Legimus uero, fuiſſe Argiuorum regem Enhippum felicitatis miræ, Cuius clypeum, qui apud Græcos inſigniter rem geſſiſſet, accipiebat, ut per urbem incedens honeſtaretur. Vnde obrepſerit in ignauos prouerbium, Cuius etiam meminerit Callimachus. Mentio item & Regis, & Scuti eſt apud Papinium Hiſce uerſibus, Celſam ſubeuntibus arcem.

In gradibus ſummi delapſum culmine templi
Arcados Enhippi ſpolium cadit, æreus orbis,

Porrò in hac Scuti mentione addamus, & aliud, quod uſui ſit legiſſe. Scuti thecam dici Sagma, teſtimonio Ariſtophanij interpretis in Comœdia, cui titulus, ἀχαρνῆς. Sup eo Poetæ, uerſiculo,

τίς γοργόν᾽ ἐξήγειρεν ἐκ τοῦ σάγματος.

Quis Gorgona excitauit ex Sagmate? Nā Sage inquit, id eſt σάγη, Scutū indicat. Vnde & Panſagia dicatur Panoplia, id eſt, armatura. Sagmatis meminit etiam Sophocles.

κάλυσα τεύχη δ᾽ ἐν καλοῖσι σάγμασι.

Meminit & Lactantius grammaticus in Thebaidos nonum. Corytus theca inquit, arcus ſolius. Sicut Pharetra ſagittarum, Sagma Scuti. Quem tamen locum uelut repaſtinaturus Quidam, expuncta lectione tum uetere, tum etiam uera, ut conſtat, Sacconiam repoſuit, errore manifeſtario. Sagma inuenies & apud Pollucem Onomaſtici ſeptimo. καὶ σάγματος λύτρον, τὸ τῆς ἀσπίδος. Sed & libro decimo Sagmata iumentorum ex quorundā ſententia, Philippicorum quinto inueniri, ſcribit. Sed & Leuitici quintodecimo, Sagma ſuper quod ſederit, immundum erit, Quo nomine uel Sellam interpretantur, uel inſtratū quo mollior fiat Seſſio, Proinde in hebræo Equitaturam haberi. Eſt apud Arrianū Scuti ſacri mentio, quod de Palladis templo cum detraxiſſet Alexander, eo ſemper prælato, prælia inibat. Illud uero ex hiſtoria ſuperpondium fuerit. Oſtentabat Aphricano iuniori Adoleſcens quidam affabre compactum ſcutum, & exquiſitius expictum. At is decet inquit, Romanum uirū in dextra magis, quā in ſiniſtra ſitam ſpem putare.

¶ Iouem Lapidem iurare apud Gellium quid ſit. Ciceronis Locus explicatur ex epiſtolis. CAPVT XLIX.

GELLII ex primo noctiū Atticarū uerba hæc ſunt, Iouem inquit, Lapidē, quod ſanctiſſimum iuſiurādum eſt habitum, paratus ſum ego iurare, Vergilium hoc nunq́ꝫ ſcripſiſſe. Quæſitum memini ex me à doctiſſimis Iuuenibus, dum Patauij iſta muſſitaremus, quid ſibi uellet lapis Iupiter apud Gellium autorem perilluſtrem, & facundiæ haud quaquam extritæ, obuiāq́ꝫ. Reſpondi tum pro tempore, arbitrari me, Loci eius nubilum Sexti Pomp. enarratione diſcuti clariſſime. Apud quem legiſſem, Iuraturos per Iouem Lapidem tenere ſilicem ſolitos, eiuſmodi ferè uerba enuntiantes, Si ſciens fallo, qui me deſpicit, ſalua urbe, arcéq́ꝫ, bonis eijciat, ut ego hūc lapidē. Ad quā uerborū conceptionem amplius, penſitatiuſq́ꝫ inſpicienti, alluſiſſe M. Tulliū, liqueret, Epiſtolarū familiarum ſeptimo, per maximam interpretum halucinationem. Ita enim ſcriptum inuenias. Delitiæ uero tuæ noſter Aeſopus eiuſmodi fuit, ut ei deſinere per omēs homines liceret. Is iurare cū cœpiſſet, Vox eum defecit, in loco illo, Si fallo ſciēs. Meminit T. Liuius ab V.C. libro primo & uiceſimo, Eáq́ꝫ inquit, ut rata ſcirēt fore, Agnū læua manu, dextra Silicē retinens. ſi falleret, Iouem, cæteroſq́ꝫ precatus deos, ita ſe mactarent. quemadmodum ipſe Agnū mactaſſet, & ſecundum præcationem caput pecudis Saxo eliſit. Sed & alibi T. Liuius idē huiuſmodi iuriſiurandi formulā latius exequitur. Verū, ſiquid etiamnum ſubſultare uideāt apud ingenia lectionis multæ, & id genus quæſtiūculis perexercitata, audiāt quæſo Polybium ita ſubſcribētē. Ergo inquit, Carthaginiēſes deos patrios iurati ſunt. Deinde Romani, per lapidem ſecundum uetuſtiſſimū ritum, Martis, Quiriniq́ꝫ numinibus additis, Iuſiurā

ditis, Iuſiurandum præſtiterunt. Ritus uero Lapidis fuit huiuſmodi, Fecialis ſumpto in manibus lapide, poſtquam de fœdere inter patres conuenerat, Hæc uerba dixit, *Si recte, ac ſine dolo malo hoc fœdus, atque hoc iuſiurandum facio, Dij mihi cuncta præſtent felicia. Sin aliter aut ago, aut cogito, cæteris omnibus ſaluis, Solus ipſe percā, uti lapis, hic è manibus meis decidet.* Nec plura locutus, manu lapidem excuſſit.

¶ Haſtarum autoritatem fuiſſe ueteribus religioſam, Haſta pura, & Præpilata quæ ſit. Haſtam, & Caduceum mittere. Caducei ratio, quid Cerycium, & quid Ceryces. Seneca declaratur. Præconum ſpecies.

CAPVT L.

HASTAS, in ueteribus memorijs legimus, Regij faſtigij inſigne Diadematis loco fuiſſe, quas dixere Græci σκῆπτρα. Nam & à rerum origine Deorum immortalium uice cultas, obſeruatum item eſt. Ex cuius ritus memoria diu quoque cuſtoditum, ut Deorum ſimulacris adderent. Hinc lectum eſt, eſſe in Sicilia urbem, cui nomen Aegion, Antiquiſſimā quidem, & Dearum religione celeberrimam, Quæ Materæ nuncupentur. Quarum ſimulacris tum Meriones, tum Vlyſſes Haſtas affixerint, in ſcriptis etiamnum dicantiū nominibus. Scribunt Apollonij interpretes. Cæneum adeuntes compuliſſe per Haſtā iurare, Cui, neglecto Deorum cultu, preces fundebat, rem quoque faciebat diuinam. Quippe factus elatior, ut ſcribit Euſtathius ſuper Iliados primum, quod Neptuni munere ex puella uir eſſet factus, prætereáque inuulnerabilis, &, ut Græci dicunt, ἄτρωτος, in fori meditullio ſurrectā fixit Haſtam, próque deo cenſeri iuſſit. Et in T. Liuij Hiſtoria ab V. C. Libro quadrageſimo Lectum eſt, nuntiaſſe Pontifices inter prodigia alia. Haſtas motas. Curitin quoque Iunonem dictam tradūt ab huiuſmodi Haſtæ latione, quæ lingua *Sabina* Curis diceretur, quod *Sex.* Pomp. refert. Vnde à Priſcis inſtitutum, ut nubentium caput Haſta comeretur, quam Cælibarem nūcupabant, quod ſint in Iunonis tutela Matronæ conſtitutæ. Eius certe ſigillum in Pilo ſublatū Plut. tradit. Qui autor item eſt Lanceam in Regia poſitam fuiſſe Martis nomine inſignem. Lancea quoque donari ſolitos, qui in bellis acriter, ſtrenuéque pugnantes laudē meruiſſent. Id immo inſtitutū *Sex.* Pomp. refert, quia Haſta ſumma armorum, & imperij erat. Quamobrem & Captiuos ſub ea ſolitos uenire, quos Græci δορυαλώτους, καὶ δορυλήπτους uocant. Sicinium Dentatum Plinius ſcribit, fuiſſe donatum Haſtis puris duogeuiginti. Haſtam puram grammatici intelligunt ſine ferro. Id enim fuiſſe præmium apud maiores eius, qui tunc primum uiciſſet in prælio, ſicuti ſcriptum in libris de Gente Pop. Ro. Vnde Poeta nobilis,

Ille uides pura Iuuenis, qui nititur Haſta,

Donatus puram quidem accipit ſine ferro, Sed addit, Pacis id eſſe ſignum, non belli. Præpilatas inuenimus Haſtas dici, quæ ferreas habent cuſpides, quaſi præferratas, quanquam & Præpilatum ſit quoque, quod ferro utique caret, Sed in Mucronem tamen eſt exacutum, ut locuſtarū cornua, quibus natant. Ruidum pilum in Plinio accipiunt eruditi non tam, quod ferrum non habet, quam quod aſperum, impolitumque. Cheroneos legimus ex dijs omnibus colere præſertim *Sceptrum*, quod Vulcanū affabre feciſſe, Homerus ſcribit, datumque Ioui, A quo diu poſt ad Agamemnonem peruenerit. Appellant autem δόρυ id eſt Haſtam. Templum quidem publice nullum ei dicatum uiſebatur, nihilominus quot diebus res illi fiebat diuina, apponebatur & menſa omnifariam carnibus, ac Bellarijs onuſta. Alexandrū Pheræum prodit Hiſtoria, Haſtam, qua Polyphranem auunculum interemerat, conſecraſſe, additis etiam Corollis, & tanquā deo rem diuinam feciſſe. Legimus fuiſſe uetus Adagium, quod ex Pauſaniæ monumentis eſt, Haſtam, & Caduceum mittere, Quod eſt, ut arbitror, permittere, ut pro arbitrio quis bellum ineat, ſiue etiam pacem amplexetur. Docet id Polybius libro quarto, Quod cum inquit, Rhodij intellexiſſent, propoſitum ſuum ad finem perducere cupientes, Legatum ad Byzantios Aridicem miſere, ac cum eo Polemoclem cum triremibus tribus, uolentes, id quod in prouerbio eſt, Haſtā ſimul, & Caduceum Byzantijs mittere. Aut de ijs dicatur, qui adhortantur quidem, ſed interim etiam minantur. Vel qui pacem utique oſtendunt, Sed bellum mox inferunt. *Scimus* præterea Carthaginienſes, cum Bellum uellent, Romam Haſtam miſiſſe. Caduceum uero

ceum uero eſſe pacis inſigne, caduceatorũ quoq; nomen demonſtrat, ſic.n.uocant, qui ad pacem mittũtur Legati. Qua uero forma Caduceus foret, ita in Græcis autoribus ad notatum inuenimus. Cerycium inquiunt, lignum erat rectum, utrinq; duos continens ſerpentes implexos inuicem ita, ut ſe mutuo, & exaduerſum intuerẽtur. Quales illi uocant ἀντιπροσώπους. Ferunt id caduceatores, & inde illis iniuriam intuliſſe, maximum habebatur nefas. Et rectum quidem lignum συμβολικῶς, & operte orationis rectitudinem ſignificat, ſerpentes uero impliciti caſtra caſtris iuncta nobis innuunt occultius. Quibus ſe, diſſidentes conciliatura uoluntates, oratiõis inſerit uirtus. Sed de Caduceo aliqua itẽ in medendi ratiõe Plinius, plura Macrobius in cœnis. Ceryciũ uero, nequem Græca offendat dictio, Caduceum planè ſignat. Nam eſſe id legatorum geſtamen, finit Pollux, quando & Mercurij uirga dicitur κηρυκίη ῥάβδος. quanquã & Cerycia uocant præconum, ſeu caduceatorum mercedes, qui nuncupantur Ceryces, Habebantur uero hi generis non unius. Nam alij myſtici erant, ſic dicti à Ceryce Mercurij filio, & Pandroſi Cecropis filiæ, fuiſſe hos Athenienſes proprij generis, tradunt multi, & munus eorum minus fuiſſe uulgare, cõiectatio certa eſt. Nam & Seneca ſcribit, Non uis niſi Conſul, aut Prytanis, aut Ceryx adminiſtrare remp. Cerycum honeſte meminit, in decem rhetorum uitis Plu. Fuere certaminũ item præcones. Alij etiam in pompis, quidam uenalium quoq;. Cerycium porro etiam præconium ſignat. Dicerem plura, ſed alieno loco ſatis multa, niſi quod Euſtathij ſentẽtiam præterire nequeo tradẽtis, Caduceatores, aut Cerycas fuiſſe ἀσύλους, id eſt nefas fuiſſe à quoq; uiolari, quod crederentur θεῖον γένος, id eſt diuinum genus ex origine, quam præſtruximus, Proinde in Odyſſea Vlyſſes exploratoribus comitem adiecit Ceryca, διὰ τὸ ἄσυλον. Achilles uero Cerycas Iouis nuncupat nuntios, & hominum, quoniam ſacrificiorum quoq; miniſterio adeſſent. Athenæus quinetiam coquinariam exprimens dignitatem, eius eſſe argumentũ Cerycas Athenis ſcribit, qui & coquorum, & Butyporum haberent ordinẽ, quod prodidit Clidemus protogoniæ primo. Ceryca item dicunt Græci, Nos Buccinum.

¶ De auctionũ Haſta, & Magiſtris. Cicero, & Fabius explicantur. Item Locationũ, & ſalutis Haſta. CAPVT LI.

QVIA uero dicebatur Romæ auctio Haſtæ, res uel imperitis notiſſima, cum publice ciuiũ bona diſtraherentur, hinc refrixiſſe Haſtam eleganter pronuntiamus, cum deſitum tandem ſignificamus, ceſſatumq; uel à Magiſtratu uiolento, & ſordido, aut tyrannica rabie deſeuiendi in miſerorum bona. Nam & M. Tullius eloquenter, & ſcite, Haſtam Cæſaris refrixiſſe, dixit. Sed & haſtam ſperare ſcelerati, ac perditi homines dicũtur, qui ciuium affectant bona. Sicut haſtam uibrare dicuntur, qui ſanguinariam huiuſmodi conſectant auctionem. Cicero de officijs ſecundo, dum homines perditi haſtam illam cruentam & meminerint, & ſperabunt. Quam P. Sylla cum uibraſſet, Dictatore propinquo ſuo, Idẽ trigeſimo, & ſexto anno poſt à ſceleratiore haſta non receſſit. L. uero Sylla, quantumuobis ſuggerit hiſtoria, addidit & uocem intollerabilem. Nam cum poſita in foro haſta, ciuium bona uenderet, prædam ſuam ſe uendere, ſæuiſſime dictitabat. Proinde haſtam huiuſmodi Perticam quoq; triſtem nuncupari animaduertimus. Apud Tertulianum in Apologetico haſtarium dici legimus, Venditionem id genus, In haſtario inquit, uectigales ſumus. Nec illud parte iſta omittendum, ut obſcuriſſimum Ciceronis, & Quintiliani locum aperiamus, Magiſtros dici, qui bona ſub haſta uendunt. Vnde id in epiſtolis ad Atticum libro primo. Vna agebant cæteri Creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio. Et is, quem putabant fore Magiſtrum, ſi bona uenirẽt, L. Pontius. Et libro ſexto, De poſſeſſionibus hæreditatum, & poſſidendis bonis. Magiſtris faciundis, uendendiſq; ex edicto, & poſtulari & fieri ſolet. Ex ijs inquã infertur lux uerbis Fabij libro ſexto, de Iocis, Peruenit res inquit, uſq; in enigma. Quale eſt Ciceronis in Pletoriũ, Fontei accuſatorẽ. Cuius matrẽ dixit, dũ uixiſſet ludũ. Poſtquã mortua eſſet, magiſtros habuiſſe, Dicebantur autem, dum uixit, infames feminæ ad eam conuenire ſolitæ. Poſt mortẽ bona eius ueniebant, quanq; hic ludus per trãſlationem dictus eſt. Magiſtri autem per ambiguitatẽ. Hactenus ex Fabio. Ad hoſce porro magiſtros forte reſpexit M. Tullius,

ubi ait, Heus tu manum de tabula, magiſter adeſt, in familiaribus epiſtolis, etiam ſi non excidit, quid alibi præceptum à me ſit. Cæterum obſeruauimus & illud, haſtam in claſſicis autoribus non de auctionibus, uenditionibusq; modo dici, ſed & de locationibus, quæ publice fiant. Vnde aſſueti haſtæ appellati eleganter, qui ea conducere conſueuerunt. Docuit hoc T. Liuius ab. V. C. uiceſimo quarto libro. Cum Cenſores inquit, ob inopiam ærarij ſe iam locationibus abſtinerēt Aedium ſacrarum tuendarum, curuliumq; equorum præbendorum, ac ſimilium rerum, conuenere ad eos frequentes, qui haſtæ huius generis aſſueuerant, hortatiq; cenſores, ut omnia perinde agerent, locarentq;, ac ſi pecunia in ærario eſſet. Cornelius nepos in Attici Pomponij uita, de hac item intellexiſſe uidetur, ubi ait, Ad haſtam publicam nunquàm acceſſit, nullius rei neq; præs, neq; manceps factus. Quin & Ouidius, libro quarto de ponto.

Aut populi reditus poſitam componet ad haſtam,
 Et minui magnæ non ſinet urbis opes.

In Quintiliani uero declamationibus haſtam ſalutis dici inuenies, de frumenti uenditione in fame, ac penuria non ferenda. Sed ſi ſemel inquit, ponis haſtam ſalutis, & redemptores uitæ admittis, & nos admone, melius uendes.

¶ Haſtici Ludi, ſiue Xyſtici. De Xyſto, & deriuatis inde, De Aeganea, & Ancyle, ac Gæo. Item plura ad haſtas pertinentia. Necnō quid rectis, aut infeſtis haſtis uenire. Phalanx quid. CAPVT LII.

HASTICOS uero ludos, quos in latina quandoq; hiſtoria lectitamus, græce contenderim appellari Xyſticos. Velut & gladiatores quoq; Xyſticos nuncupatos, ſcimus, quod haſtili uterentur, quod ξυσὸν græci uocāt, ꝙꝗ & eo nomine dicitur locus, in quo exercentur Athletæ. Xyſti pro telo meminit Arrianus, Xyſtis inquit, quæ prælongæ haſtæ ſunt, corneis aduerſus tela, quæ Palta uocant, utebantur. Xyſtarchū uero pro gymnaſij principe legimus. Nuncupatur quandoq; Dromos Xyſtos, id eſt curſus Xyſtos, ut in Ariſteæ Orpheo, ἦν μοι παλαίστρα καὶ δρόμος ξυσὸς πέλας, id eſt erat mihi palæſtra, & Dromos Xyſtos prope. Xenophon, in Oeconomico Xyſtum pronuntiauit ſimpliciter, εἰ ἐν τῷ ξυσῷ περιπατοῖεν, quod eſt, ſi in Xyſto obambularent. Xyſtida uero tunicam interpretantur talarē, muliebrem. Alij tragicū putant indumentū. Sunt qui prætenuem ueſtem eo nomine accipiant. Eſt & Xyſtis alio uocabulo dicta Stlengis. Hoc eſt Strigil. Legit̄ id nomē apud Epicharmū, & Diphilū. Ambitus item gymnaſij apud Helidem totus dicebatur Xyſtus, quoniā Hercules Amphitryonis exercitij gratia quotquot ſuccreſcerent ſpinæ, ſingulis diebus ἀναξύειν, id eſt eradere conſueuerat, ſicuti autor Pauſanias eſt, Heliacorū ſecundo. Intra eum uero ambitū eſt alter, quem à figura uocant Trigonum. Quin eſt tertius quoq;, cui nomē à mollicie loci μαλθώ. Ad gymnaſiū id uia erat, quā ab exploratorū ſilentio σιωπὴν nuncuparunt. Erat & Dianæ ſacellū φιλομείρακος, ex gymnaſij propinquitate Dea cognominata. Aeganeā ſcribit Euſtathius iaculi leuioris eſſe ſpeciem, ἀπὸ τοῦ ἄγαν ἵεσθαι, quod longius mittatur. Vel quod Ancyle ex pelle concinnaretur caprina, quippe caprā uocant αἶγα. Signat uero Ancyle iaculi anſam, quam uocāt λαβὴν, Eſt tamen Ancyle item iaculū quoddā, unde Ancyliſtæ, qui eo utūtur. Apud Lycophronē Sigymnū iaculi genus eſt. Apud Pauſaniā Gæus, ſiue Gæum dicitur telum omnino ferreum, aut emboliū ὁλοσίδηρον. Meſancylon nominat Euripides, & forte idem ſit, quod Ancyle. Sigymnū uero Syginnū Apollonius ſcribit, dicūtq; eo uerbo ſignari alicubi parua Peltaria. Eſt item Ancyle cubiti curuatura, & poculi genus, cottabis accōmodū. Vnde apud Aeſchylū Cottabos legimus Ancyletos. Vt uero ad haſticos redeamus, nō ineptum foret, eo item uocabulo equeſtres ludos intelligere, quorum nunc uſus eſt multiplex, & ſæpe haſtis concurritur, & dicunt̄ uulgo Cloſtra, quod clauſtris obſepiātur temporarijs, ſicuti ueteribus Euripos, ſiue Nilos, ut in legibus Cicero ſcribit, circumducere moris fuit. Quoniam uero de haſtis mentio nobis plurima eſt, haſta præconis inſectari, non aliud ferè arbitror, ꝙ curare, ut bonorū ſub haſta uenditio fiat. Cicero de lege agraria, iubet eos agros uenire, quos rex Mithridates in Paphlagonia, Pōto, Cappadociaq; poſſederit,

poſſederit. Num obſcure uidentur propè haſta præconis inſectari Cn. Pomp. exercitũ, qui uenire iubeant eos ipſos agros, in quibus nunc ille etiam bellum gerit. In Philippicis uero cum tabulas dicit ab haſta, non alias intelligit, quàm, emptionis ſub haſta factæ. Sunt & haſtæ gramineæ Ciceroni item actione in Verrem ſexta, in quibus inquit, neque manufactum quicquam, neque pulchritudo erat ulla. Sed tantum magnitudo incredibilis, de qua audire ſatis eſſet, nimium uidere plus quàm ſemel. Haſtarum repoſitorium Homerus Syringa uocat Iliados decimo nono. Iulius Pollux Dorothecen. Alij etiam Dorodochen. Haſtæ poſtremum uocatur Sauroter, quanquam eo nomine ſunt, qui intelligunt locum item, in quo reponatur haſta. Medium uero etiam Ancyle appellant. unde ἀγκυλίζειν uerbum, uel ἀγκυλίσασθαι. Lignum iaculi ipſius à quibuſdã dicitur Styrax. Alij ea uoce intelligũt haſtæ partem, quam manu tenemus, & affigitur terræ. Styracion dicitur à Thucydide, συρακίῳ inquit, ἀκοντίου χρησάμενος ἀντὶ βαλάνου εἰς μοχλόν, quod eſt, Styracio uſus iaculi pro Balano ad Vectem. Iulius uero Pollux ita. Haſtæ inquit, prominens αἰχμὴ uocatur, id eſt cuſpis, & Epidoratis, & Styrax. Apud Euſtathiũ ita obſeruauimus. Styrax inquit, plantæ ſpecies eſt, unde ſunt iacula Styracina corneis conſimilia. Poſtmodum ſunt, eodem tradente Polluce, Haſtilia quædam Naumacha, teſte etiamnum Homero. ea uero prælonga erant. Acinaces Arrianus ſcribit, eſſe haſtas perſicas. Idem tradit, equitibus haſtas macedonicas pro Barbaris Meſancylis datas. Gæſa ſunt Gallorum propria tela, ſicut Sariſſæ Macedonum. Germanorum frameæ. Sed & fortes uiros dici à Gallis Gæſos, adnotatum à Seruio eſt. Gæſatas tamen appellari ab eiſdem mercenarios milites, Plutarchus autor eſt. Porrò illud item haud negligẽdũ, quod & Parœmiæ formam habet. Rectis, an proclinatis haſtis uenio? quod eſt, amicum ne uultis, an hoſtem? ductum uero id ex hiſtoria. Lyſander ſiquidem, cũ Bœotiorũ agros peruaſurus foret, queſiuit ab illis, πότερον ὀρθοῖς τοῖς δόρασι, ἢ κεκλιμένοις διαπορεύηται τὴν χώραν αὐτῶν, id eſt Surrectiſne, an infeſtis haſtis per ipſorum agros iter faceret? Haſtarum uero uſus agnoſcitur duplex. Aut enim è manu utimur, & uocantur Anchemalæ, uel Orectæ, Nam ὀρέξαι ſignat, manu percutere. Aut mittimus, ſicuti quæ dicuntur à uibratione Palta, id eſt iacula. Contus utrunque implere uſum poteſt. A quo & Contobolia dicitur, uelut etiam Sariſſa, atque item Hyſſus. Stadia uocatur pugna, & σταδίην pugnare, ubi cõminus certatur. Vnde & Anchemachi nuncupantur, qui ita pugnãt, ſeu haſta id faciant, ſeu enſe. Non ignorandum tamen, ueteres lignis, Corynniſque, id eſt clauis depugnare conſueuiſſe, quæ ratio militum Phalangibus nominis cauſam præſtitiſſe creditur. Siquidem ligna nuncupantur Phalangia. Argumento eſt, quod ex materia cõpactas ſuſtructiones etiam Phalangas uocitamus, & inde forſan phalangia nũcupata, quæ è trabibus telas contexunt. Et quæ nauibus ſubijciuntur Hermata, id eſt ſuſtentacula, dicuntur item Phalãgia. Ad digitos quin etiam uerbum id reuocat Ariſtoteles. Nam qua flexus conſtat, Condylus inquit, appellatur, qua nõ flectitur, Phalanx. Addamus de haſtis illud quoque, eſſe qui haſtæ cuſpidem, quam terræ infigimus, ab Homero quandoque etiam Vriachon, nuncupatam, ab alijs Croſphon, uel Groſphon. Verum de ijs ſatis iam, ſuperque, ad alia denique faciendus gradus.

¶ De Iſthmo. Prouerbium, quod eſt, Iſthmum perfodere, quam rationem habeat. Papinij locus ex quarto Syluarum explicatur. Qui adorti ſint rerum naturæ faciem hic, aut alibi mutare. Iſthmi notiones, & deriuata. CAPVT LIII.

ANGVSTIAS, unde procedit Peloponneſus, Iſthmon dici, nemo nõ paulo politior nouit. In eum locum inquit Plinius, irrumpunt è diuerſo maria, omnemque ibi lancinando uorant latitudinẽ, donec contrario incurſu æquorum tantorum in quinque millium paſſuum interuallo, exeſis utrinque lateribus, anguſta ceruice Peloponneſum contingat Hellas. Corinthiacus hinc, illinc Saronicus appellatur Sinus. Lecheæ hinc, Cenchreæ illinc anguſtiarum termini. Multos hiſtoria prodit, ſpatium id adortos interſcindere, ut nauibus pateret nauigabilis meatus. Memoratur uero imprimis Demetrius rex, dictator Cæſar, ut Tranquillus etiam autor eſt, C. Princeps, Nero Domitius. Verum quia omnium conatus non in irri-

tum modo ceſſit, ſed & exitu infauſto id fuiſſe inceptũ,compertum eſt, quia, ut inquit in rebus Corinthiacis Pauſanias,diuinitus conſtitutis rebus manum iniicere non licet. Siquidem Gnidios Iſthmum interdicere adortos Apollinis deterruit oraculũ, inde nata elegantis Adagij ratio,ut qui improſperius,& inauſpicato rem quampiam conantur, cõmoliunturq́;,Iſthmum perfodere prædicentur.Quod uero ad Demetrium ſpectat, illud perpenſione dignum amplius,fuiſſe à quibuſdam proditum literis,eum ab Architectis,ne propoſitum exequeretur,deterritum.Quod cum illi metarẽtur,renuntiaſſent, Sinus Corinthiaci mare eſſe altius,q̃ quod ad Cenchreas,itaq; intermedium ſi intercideret locum,uniuerſum ad Aeginam trãſitum,cum ipſa pariter Aegina,& proximas inſulas demerſum iri.Porrò nec nauigationi Alueum futurum habilem, ob affluxus rapidam uarietatem,qualis in Euripio uiſeretur.Ex hiſtoria uero huiuſmodi amplius commoneor,quo ſenſu enuntiarit in ſyluis Papinius de uia Domitiana.

His paruus,niſi deuiæ uetarent,
Inous freta miſcuiſſet Iſthmos.

Sed nec me fallit,uerbum deuiæ,quod ſenſui præcipue congruit, ac hiſtoriæ, ab interprete acutiſſimo expungi,próq; eo reponi Lechiæ,nec ſyllabarum menſu offendi ſe ſignificat.In quem uelut ſcopulum impactus Hermoleos,ut eſt in re literaria Lynceus, atq; optime de re latina meritus,uerbum Cenchreæ ſubſtituere mauult. Sentit & ipſe hoc non omnino accommodum,ſed minus putat habere morulæ, quàm id Domitij. Ego nil immutandum contenderim,quando ſic illibatior prolicitur ſenſus; Quod ſicut amplius arridet nouitas,hiſtoriæ nihilominus inhærendum, non inficiabitur, quiſquis citra liuoris labeculam ſibi iſta expendere permittet.Sed ad inſtitutum redeo.Memorabile uero id quoq; eſt,Herodem Athenienſem,cuius alibi quoq; commeminimus, uel ſæpe tot, tantiſq; fuiſſe diuitijs inſtructum,&, quod omnia excedit, tanta fuiſſe animi magnitudine, ut quamuis plurima paſſim nõ tota modo Græcia, ſed in Italia quoq; opera edidiſſet, quæ uiro haud dubie immortalitatẽ comparatura uidebantur tamen altior,& inquies animus nil ſe dignum perfeciſſe opinabatur, quoniam Iſthmum non perfodiſſet. Splendidum ſiquidem arbitrabatur, continentem abſcindere, Maria diuerſa coniungere.Ambitum ſex millium,& uiginti ſtadiorum,tot enim ferè nauigando conficiuntur,in breue conijcere. Affectabat ille quidem hoc,ut magnificum,& illuſtre, uerum ut poſſet,ab Imperatore non auſus impetrare,deſtitit,ueritus ne uitio illi uerteretur, uelut id animo agitanti,cui ne fuiſſet quidem Nero par. Dignum relatu id quoq;, conſimili conatu excidiſſe Nicanorem Seleucum,qui perfodere excogitarat ſpatium à Boſphoro cimmerio ad Caſpium mare,quo tempore à Ptolemæo Ceraunio ſit interfectus. Eſſe uero id interuallum CL. mil. prodidit Claudius Cæſar.Idem ſtudium in mutanda rerum naturæ facie Aegypti reges agitauit,ut nauigabili meatu proſcinderent interſtitium à rubro mari ad Nilum,qua parte uocatur Delta,Seſoſtri omnium principe id tentare adorto,inſecuto mox Perſarum rege Dario. Deniq; Ptolemæus foſſam eduxit latitudine pedum centum,altitudine triginta,uſq; ad fontes amaros. Vltra deterruit inundationis metus,excelſiore tribus cubitis,ut Plinius ſcribit, mari rubro comperto, quàm terra Aegypti.Quod uero ad Iſthmũ attinet abs quo exorſi ſumus,ſcribit in tertium Sententiarum Hippocratis Galenus, Tonſillas eſſe locorum ad Iſthmum attinentium inflammationes. Per Iſthmum uero oportet inquit,intelligere partem illam, quæ os,& gulam interiacet,quæ per metaphoram quãdam ita nominatur ab ijs,qui proprie dicuntur Iſthmi.Sunt autem anguſti quidam terræ tranſitus inter duo maria ſitæ. Iſthmum uero Grammatici inde trahunt,quia Iſthmata ſint τὰ βύματα, hoc eſt gradus, eſt enim βάσιμος τόπος, id eſt inter duo maria meabilis locus. Illa uero ex theſauris Iulij Pollucis ſunt,Guttur propter anguſtias dici Iſthmum,ex quo portiones utrinq; poſitæ Pariſthmia apte uocantur. Sed & alibi colli receſens ornamenta,Quæ collo inquit, circumponuntur,Peritrachelia uocantur,& Perideræa,item Deræa,& Hypoderia. Sicut Hypoderides,Iſthmia,Plocia,Stomia,Malacia.Porrò nec illud ignorandũ,Iſthmũ, ubi anguſtam terram ſignat,quam duo lancinent maria,aulam quoq; nominari. Sicuti quandoq; etiam dicitur ἀμφιπλὴξ, & ἀμφοτιςόπλως.Nam Porthmon.ſiue fretum Aulona item uocant,ac Euripum.

¶Equo

¶ Equo Sophocleo ſimilis, prouerbium quid inferat. Itē Damiani, & Sophoclis hiſtoria. CAPVT LIIII.

EQVO Sophocleo ſimilis, adagium in eos eſt, qui ætate feſſi, & imbecillo corpore, animi tamen uigorem ſeruant etiamnum. Philoſtratus in Damiano ſophiſta, καὶ εἶδομ ἄνδρα παραπλήσιομ τῷ σοφοκλείῳ ἵππῳ. Et uirū inquit, uidi perſimilem equo Sophocleo. Sed & mox infertur ratio, νωθρῶς γὰρ ὑφ᾽ ἡλικίας δοκῶμ, νεάζουσαμ ὁρμὴμ ἐμ ταῖς σπουδαῖς ἀνεκτᾶτο id eſt languidus quamuis ætate uideretur, tamē iuuenilem in ſtudijs refouebat impetum. Erat autem Damianus hic, de quo hæc Philoſtratus dixit, Epheſius, ſummo loco natꝰ, opulētia magna, &, quod oia exuperat, diuitijs bene utebaẽ. Fuit præterea eloquentiſſimus, adeo, ut Soteri, Soſi, Phedri, & Cyri, ludibria uerius Græcorū fuerint, quàm ſophiſtæ digni, de quibus mentio fiat. De Sophocle uero, qui iam ſenio confectus inſaniæ à multis accuſabaẽ, ut Plutarchus ſcribit in libro, qui eſt, An ſeni adminiſtranda reſp. Copioſeq; M. Tullius Sophocles inquit, ad ſummam ſenectutē Tragœdias fecit. Sed cum propter ſtudiū in re familiari negligētior foret, poſtulatus à filijs eſt, ut, ſicuti more Romano, male rē gerētibus patribus interdici bonis ſolet, ſic illū, uelut deſipientē, à re familiari remouerēt iudices. Tū ſenex dicẽ, eam fabulā, quam in manibus habebat, & proxime ſcripſerat, Oedipum Colonium recitaſſe iudicibus, quæſiſſeq;, nū illud carmen deſipientis uideretur, θαυμαστοῦ δὲ τοῦ μέλους φανέντος, ut inquit Plut. προὐπέμφθη μετὰ κρότου, καὶ βοῆς τῶμ παρόντωμ, id eſt cum id apparuiſſet admirandū, plauſu, & clamoribus aſtantium præmiſſus eſt, uelut cygneū neſcio qd, & ſolito dulcius uicina morte ceciniſſet. Satyrus uero, ut eſt apud Ariſtophanis interpretem, Sophoclis apologiam huiuſmodi fuiſſe, prodit. εἰ μὲμ εἰμὶ σοφοκλῆς, οὐ παραφρονῶ. εἰ δὲ παραφρονῶ, σοφοκλῆς οὐκ εἰμί. Si Sophocles ſum, nō deſipio. Si deſipio, Sophocles nō ſum. Qd' aūt de equo dictū Sophocleo eſt, arbitror in eo alluſum ad tragici cothurni maieſtatem, qui ſit ueluti equeſtris, comicæ humilitatis rõe. Vñ in arte poetica Oratius.

Et tragicus plerunq; dolet ſermone pedeſtri.

Vel quia poetæ furoris diuini afflatu perciti uicem equi implent, equitis uero inſidens numen, ſiue is Apollo ſit, ſeu Muſa, ſiue quiuis alius. Nam & in Sibylla, hoc ipſum ſeruauit poeta nobilis. Ea frena furenti

Concutit, & ſtimulos ſub pectore uertit Apollo.

¶ Coloneus Oedipus cur dicaẽ. Colonos fuiſſe in Attica duos. Euryſacion qd. Colonarij Colonitæ. Colonariū quid. Interim & de equo Sophocleo. CA. LV.

CAETERVM ingerit ſe difficultas haudquaq; ex triuio, & quā lyncei noſtrates, etiāſi trans parietes proſpectare ſibi uidenẽ, nō explicuerūt ſatis. Quid ita Sophoclis tragœdiæ titulus ſit factus, Oedipus Coloneus. Sūt q a loco ſentiāt fieri uocabuli corriuationē, ſed ubi nā gentiū reperiaẽ is, aut cur ſic dicaẽ, parū docte, parūq; exacte perpendiſſe, animaduertunẽ. Id nos, ut id genus alia pleraq;, ex ſcientiſſimorū pomerijs proferemus. Igiẽ apud Pauſaniā ita primū legimꝰ. Hac regiōis inqt, parte apparet Timōis turris, qui ſolus nouit, nullo pacto fieri poſſe, ut quiſpiā beatus ſit, niſi aliorum hominū cōſuetudinē declinarit. Oſtēdiẽ etiā agger, qui κολωνὸς ἵππιος, id eſt Colonus Equeſter dicẽ, in quē primū Atticæ locum Oedipodē ueniſſe, aiunt. Nā & inibi uiſebatur equeſtris Neptuni ara. Necnō Mineruæ itidē equeſtris. Heroū præterea Pirithoi, Theſei, Oedipodis, Adraſti. Porro Onomaſtici ſeptimo Iulius Pollux, duos fuiſſe Colonos ſcribit, quorū alter diceretẽ ἵππιος .i. equus, in quem confugerit Oedipus. Ad quod forte ꝓuerbiū reſpectat, quod de equo Sophocleo prætexuimus, eo quidē procliuius, ſi inibi quoq; habitauit Sophocles, qd' in quinto de finibus Cicero ſignificat. Alter uero in foro erat Colonus apud Euryſaciū, quò quia cōuenirent Mercenarij, Colonitæ ſunt nuncupati, ſicuti meminit Hyperides. Euriſacion interpretaẽ Harpocratio Neptuni tēplū, ni mēdū exēplarium eſt. Nā id Aiacis malūt alij intelligere, q Euryſaces diceretẽ à ſcuti magnitudine. Eſt uerbū id apud Sophoclē quoq;. Colonus uero hic forēſis dicebaẽ, ſiue Agoræos. Colonas porro, & Colonos. i. κολωνοὺς terrarū ſupercilia, aut etiā promontoria uocāt Græci. Oedipi Colonei meminit in Magia Apuleius, ſed codicibus inſigniter interpellatis. Fuit & Spartæ locus,

Pauſania tradēte, qui diceret̄ Colona, exaduerſum Ioui Ambulio, & Palladi Ambuliæ: Inibi uiſebat̄ item Dionyſij κολωνάτα templū. Colonariā uero conditionē in Canonicis decretis, diſtinctione. LXXXVII. Et apud Iurecōſultos, eam accipio, quæ ad rem ruſticā tractantes pertinet. Vnde & Colonarios in epiſtola Cælij humiliores intelligimus homines, fortéq́; ruſticanas tribus. Nolo te putare inquit, Fauoniū à Colonarijs præteritum, optimus quiſq́; nihili eum fecit. Sic em̄ uidetur legendū. In epiſtolis ad Atticū, Colonarium eſſe arbitror uectigal, quod ꝓ re penderet̄ ruſtica. De aquæductu inquit, ꝓbe feciſti, Colonariū uide, ne ullū debeamus, quanq́; audio, eam illic cōmutatā eſſe legem. In eundē ſenſum dixit Cæſar libro ciuiliū bellorū tertio. Et quia ab Oedipo exorſi ſumus, illud item opera uelut parerga huic parti impingamus, fuiſſe apud Thebas fontē, Oedipodiam cognomēto, qm̄ ibi cædis paternæ cruorē abluiſſet Oedipus. In ꝓpinquo Hectoris uiſebat̄ monumentū, ex oraculo illuc oſſibus ab Ilio tralatis. Adnexū & illud, eſſe propè Thebas locū, qui dicat̄ σύρμα ἀντιγόνης, Qm̄ cū Polynicis cadauer tollere nequiſſet, illud protractū in ardentē Eteoclis coniecit pyrā. Nec me fallit, aliter Pauſaniæ ſententiam à Domitio tralatā. Super illud Satyricū, Syrma uel Antigones. Verū Pauſaniæ uerba ſunt hæc, καλεῖται δὲ ὁ σύμπας οὗτος σύρμα ἀντιγόνης. ὡς γὰρ τὸν τοῦ πολυνίκους ἄρασθαί οἱ προθυμουμένῃ νεκρὸν οὐδεμία ἐφαίνετο ῥᾳστώνη, δεύτερα ἐπενόησεν ἕλκειν αὐτὸν, ἐς ὃ εἵλκυσέ τε, καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τοῦ ἐτεοκλέους ἐξημμένην πυράν. In ea porrò parte ſingulari certamine cōpugnaſſe Polynicen, ac Eteoclem, ſignificat idem autor, mutuiſq́; ſe uulneribus confeciſſe. Vbi & Menœcei extabat monumentū. Et Herculi Iunonem lac præbuiſſe Iouis fraude, putant Thebani. Haud longe demū ſub Dio Hercules ſtabat ῥινοκολούστης cognomento, qm̄ Orchomeniorū Cerycibus nares amputaſſet, qui uenerant tributa repetituri.

¶ Hippon apud Græcos dictiones intēdere. Hippobinus, Laſtaurus. Cillones q̄ ſint. Plura ab Hippos deriuata. Polion. Prophoros, & Acoſte q̄d. Itē Lochia. CAP. LVI.

ET qm̄ equi facta mentio eſt, ſubnotabimus hic protinus nōnulla ex ſupellectile grammatica. Quæ curioſius uerborū ſectatur ꝓprietates, uocabula ꝓruit hinc inde, quibus locupletior, inſtructiórq́; fiat loquendi ratio. Qm̄ igitur equum Græci ἵππον dicunt, animaduerto id nomen multifariam prodire in uſum doctorū. Nam ſcite admodū, & docte Hippobinū uſurpant ꝓ eo, qui meretricio amore debacchetur, aut qui inexplebiliter uenerea conſectetur. quē latinorū nōnulli etiā Laſtaurū dicunt. Sed græce tamen, ut ex Athenæo liquet. Nam eo uerbo Pomp. Leneus nobiliſſimo hiſtorico uelut neuū inuſſit. Id uero ſignare hominē libidinis ualidæ, in libro de Grāmaticis, & Rhetoribus autor Suetonius eſt. Vocabuli ratio hæc, quia Græcorū lingua λα dictiones intendit. Taurus uero eſt pudēdorum pars, ſicuti adnotatū à Galeno, ſcimus. Necnō à Quintiliano. Eam ſub Oſcheo poſitam Euſtathius interpretat̄, quanq́; eſt & apud Trœzenē nomine eodē fluuius, ex quo Tauria nominat̄ apud Sophoclē aqua. Alij Laſtaurū dici putant, quaſi λασιόταυρον, q̄d Hiſpido ſit pudendo, ut idem Euſtathius aſtruit. Nam Laſtaurocaccabū apud Chryſippum in libro περὶ καλοῦ, καὶ ἡδονῆς, legimus eſſe delicatioris edulij genus, uti eſt apud Athenæum. Vt quod ſit libidinis incentiuū, ſicuti apud eundem leguntur ὑποβινητιῶντα βρώματα ratione eadē. Eſt & Las uiri propriū nomen, cuius ab Achille interempti, quē ambiuiſſe Helenā ferūt, uiſebatur monumentū in Aræno Laconiæ, ut ſcribit Pauſanias. Laſtarnos quidā malunt ſcribere, ut ſint οἱ περὶ τὸν ὄρρον δασεῖς, καὶ πόρνοι τινὲς ὄντες. Cillones uero apud Ciceronē in Saluſtiū, Cinædi ſunt, ac turpiter ceuentes, quia cillere mo tiare eſt, ſed ad Hippobinū redeo. Inuenio id nomen poſitū in Ariſtophanijs Batrachis, cuius fabulæ interpres à laſciuia id duci ſcribit, qm̄ in magnis rebus ἵππον Græci accipiant ſicut ἱπποπόρνος, Cinædus dicitur magnus. βινεῖν aūt ſignat coire. Vnde illud in epiſtolis ad Pætum. Cū loquimur terni, nihil flagitij dicimus, At cum bini, obſcœnū eſt. Hinc & Seuinus, hoc eſt σεβῖνος, ducitur. Quod nomen eſt apud poetā Platonē. Porrò Hippon dictiones augere, ex Galeno quoq́; didicimus, qui ſeptimo ſimpliciū Pharmacorum autor eſt. Hippomarathrō dici fœniculum ſyluestrē ab inſigni magnitudine. Id uero dici recte, Dioſcoridis autoritas comprobat, nam tertio libro ſylue medicinalis, Hippomarathron inquit, Romani uocant fœniculū erraticum. Eſt aūt Marathron, fœniculus

niculus ſylueſtris grandior. Sed & Hippoſelinũ eodẽ modo à magnitudine nuncupari
uidetur. Cui ſententiæ aſtipulatur Dioſcorides idem. Eſt aũt Hipposelinũ, quod Olus
atrũ Romana uocat lingua. Cronippũ præterea Græci nuncupant magnas nugas. Cro-
nia nanq; uidentur eſſe nugalia omnia, & prærancida quodãmodo. Sed de hac uoce nõ
ſunt hic ingerenda plura, ne plane fiat, quod Græci autumãt, Iouis Corinthus, dũ idem
ſubinde inculcando repetimus, quãuis nõ ignorem, eſſe apud Platonem bis, terue dici,
quod pulchrũ eſt. Hippicũ uero eſſe menſuræ nomen, nouimus, Plutarcho docente, ſed
cũ inquit, nec perennibus fluuijs, nec lacubus quibuſdam, nec uberibus fontibus regio
abundaret, & plæriq; Atticorum puteis uterentur manufactis, lege ſtatuit Solon, ut ubi-
cunq; publicus puteus eſſet, intra Hippicũ homines uterentur. Eſt aũt Hippicũ quatuor
ſtadiorũ diſtantia. Orica iuga cũ legimus apud Aeſchinem ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας,
de mulis dici interpretantur, quos appellari Oreas, autor cũ Ariſtophane Homerus eſt.
Hippalectryon dici uidetur Staturoſus Gallus. Putant aliqui eſſe marinũ animal, etiam-
ſi in rerũ id natura compertũ quandoq;, abnuant philoſophia imbuti plæriq;. ἱπποτρο-
φίαν, id eſt equorũ nutricationem, quod ea res magno conſtet impendio, apud Sparta-
nos inter execrationes uſurpari ſolitã, ſcimus ex Græcorũ libris. Nam & Ariſtophanius
ille ſenex ita queritur, ἀλλ' οὐ δύναμαι δείλαιος εὕδειν δακνόμενος ὑπὸ τῆς δαπάνης, καὶ τῆς
φάτνης, id eſt nequeo miſer dormire, me nanq; mordicus lancinat impenſa, & prælepe.
Archidami Spartanorũ regis filia, mulierum prima, inquit Pauſanias, equos alere ador-
ta eſt. Primaq; curru adepta uictoriã eſt in Olympicis. Eius Heroum uiſebatur in regio-
ne, quam de Platani copia Plataniſtam uocant. Philoſtratus in Hippodromo Sophiſta:
Olympiodoro eius patri gloriæ aſcribit, quod Hippotrophia cũctos præcelleret Theſ-
ſalos. Hic uero eſt Hippodromus, ut obiter aliquid ſubnotemus, qui Homerũ dixit So-
phiſtarũ patrem, cũ Nicagoras Tragœdiam eſſe matrẽ, pronũtiaſſet. Et rurſus Homerũ
eundem uocem, Aeſchylũ uero ſpiritũ appellauit. Hippoſtaſium eſſe uidetur equorũ
ſtabulũ, ſicui boum Buſtaſium. Nam & equũ ab armento ſequeſtratum iam, & ſtabulo,
ac præſepi applicitũ, Græci eleganter Staton, id eſt στατὸν dicunt. Ordeo dũ connutri-
tur equus, ἀκοστήσας pronuntiatur. Quoniã ut interpretantur Gloſſematarij, Acoſten
Ordeum uocat Nicander. Sed apud Theſſalos cibaria, & alimenta omnia nuncupari
Acoſtas, traditum ueteribus eſt. Sunt qui apud Homerum Iliados Rhapſodia ſexta le-
gant ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ. exponantq; ſordidatus in ſtabulo. Nã γοῖτος, id eſt Gœtus
ſordes indicat. Eſſe uero equum animal Philolutron, ac Philydron, id eſt balneorum, &
aquæ expetens, autor probat Ariſtoteles. Taraxippum inuenio nuncupari Heroũ Myr-
tylo à Pelope ſtructũ, in quo & rem diuinã illi obierit, ut perpetratæ cædis iram leniret.
Nominis ratio eſt, quod in eo loco Myrtili arte iniectus ſit Oenomai equis terror. Sũt,
qui ab Oenomao id ſolitũ peragi, fabulentur. Quidam inibi infoſſa aliqua à Pelope, ſi-
bi ab Amphione tradita Thebano, quibus non Oenomai modo exterriti ſint, uerũ ex-
terreantur omnes, illac tranſeuntes equi. Fuiſſe uero Aegyptij putant Magicæ peritum
Amphiona, propterea petras illi in Thebarum mœnibus ſuſtruendis uiſas obtempera-
re. Sicuti Orpheo ratione eadẽ feræ obediuerũt. Fuit & in Iſthmo Taraxippus Glaucus
quẽ peremiſſent equi. Illud obiter adnotarim, Marmaca omniũ primũ ueniſſe Hippo-
damiæ procũ, anteq; alios ab Oenomao necatũ. Eius equas tradunt uocatas Parthenian,
& Eriphã, quas cũ iugulaſſet Oenomaus, iuſſit ſepeliri. à Parthenia uero impoſitum flu-
uio nomẽ. Eſt & alter Harpinates, à ciuitate Harpina, quam inhabitarit Oenomaus, ſic
à matre nuncupatã. Illud poſtremo nõ negligendũ, uideri apud Plutarchũ dici Hippo-
centaurum pro equitatore præſtantiſſimo, & prorſum inexuperabili. Ipſe inquit, ſe ait
perniciter currere, illum aũt uolare. Se cõmode in equo uehere ἀλλὰ τί πρὸς ἱπποκέν-
ταυρον τοῦτον, quod eſt, ſed quid ad Hippocentaurũ hunc? Ampyx aurata dicitur cate-
na Setas uinciens equinas in frontis ambitu. Vnde & Martis Equi Chryſampyces Ho-
mero dicuntur. Sunt & qui eo nomine Reticulũ intelligant muliebre. Equas in partu ua-
care admodũ purgamentis, ſcribũt naturales. Ea uocat Ariſtoteles Lochia. Nam humor
cruentus, aquoſuſq; intra membranas contentus, quibus obuoluitur Embryon, Propho-
ros dicitur, eſt & Polion, id eſt πόλιον, quod ante partum emittit equa. Propheres
uero dicitur re ipſa iuuenis, aſpectu tamen ſenex. Cui contrarius dicitur Sclerus.

¶ Quæ dictiones item Græcis amplitudinis ſignificantiā habeant. Aeginæa mercatura. quid Rhopon. Rhopes. Rhopographi. Strabo illuſtratur, Item Virgilius. Aeginæū pro magno. Rhoptron. Aetnæum pro magno. Sic & Parnaſium. Pſammocoſium. Gargara. Carcinus unde.

CAPVT LVII.

SED ENIM eiuſdē linguæ proprietate in rerū quaſi uaſtitate exprimenda, non Hippos modo in uerbis, quæ ex pluribus conſurgunt, ſuggerit menti amplioris ſignificantiæ notā, ſed & plæraq; cōperiuntur alia, ulum eundē in magnis autoribus iunctim implentia, ac ſeparatim. Quippe grandiora quandoq; Aeginæa dici animaduertimus, quod ex talenti ratione productum, Grammatici coniectant, quod in ea inſula exuperabat Atticū. Quanq; non latet, uenaliū onera nuncupari etiā Aeginæa. Vnde corriuati, qui dicunt Aeginæopolæ, hoc eſt ἀιγιναιοπῶλαι, merciū id genus uenditores. Nam eſt ibi factū emporiū, ob inſitā loci ſterilitatē hominibus maritimā negotiationē obeuntibus. Vnde inquit Strabo, Rhopon multimodis rebus conſtantem, Aeginæā dicimus mercaturā. Sic enim Græci ſanciunt, Rhopon. i. ῥῶπον ſignare παντοδαπὸν φόρτον. i. miſcellaneū onus. Hoc eo libentius apposui, quia Strabonis tralatio ſubſultat. Dicunt & Rhopes ſyluoſæ plantæ. Vnde & Rhopographi nuncupantur. Vulgus nauticū Rhopon nunc Gropon dicit, ut reor dictione luxata, mos imperitis eſt uel frequentiſſimus. Rhopen uero, & Rhipen dicunt Græci momentū, uel ictū, aut oculi motū. Rhoptra apud Archilochū petaura dicuntur laqueorū, ſiue Scandalethra. i. flexuoſa ligna capiendis feris, uel auibus. Porrò Aetnæū item pro magno reperies in libris autoritatis non dilutæ. Vnde & Cantharus Aetnæus magnus intelligit apud Ariſtophanē in comœdia, cui titulus εἰρήνη. De montis Aetnæ magnitudine. Vel quia Aetnæi equi habeant præceleres, & in currendi certaminibus inclyti. Ex qua ratione, Virgiliū quoq; fratres appellaſſe Aetnæos, ſimile ueri eſt. Conſimiliter apud Ariſtophanem eundem in comœdia, cui titulus ἀχαρνῆς dicuntur ἄνθρακες παρνάσιοι Quem locū enarrans interpres, Parnaſium ex more pro magno fatetur poſitum. Ab harena quoq;, quā uocāt Pſammon, dictio cōfigurata eſt, Pſammocoſius, quæ pro immenſo accipi numero uidetur. Nam Eupolis ἐν χρυσῷ γένει, Spectatores appellat Pſammocoſios, numeroſos intelligens, Verbum autem coſia, eſt numerorū deſinentia poſt centum. dicunt enim Diacoſia. Triacoſia, Tetracoſia, & deinceps. Sic etiam Gargara pro multitudine excellenti poſita inuenias, Sicut apud Ariſtomenem ἐν βοηθοῖς, Intus nobis ſunt Gargara, poſitum id uerbum apud Sophronem quoq;. Et in Tragœdia legimus, pecuniarum gargara. Quin Carcinum, quæ uox Cancrum ſignat, hinc duci opinantur eruditiores à pedum multitudine. Quanquam à capitis motatione, ita dici putant alij, quaſi Caracinos quidam ſit.

¶ Quos dicamus equos Lycoſpadas, Lycos frenum, ſeu Lupatum, Lycopodes qui, Lymax, Lymata, Item Phaſiani equi. Et Neſæi, Hippona, & Onoſcelis, & Hippo, Equus primus. Centrineces, Encentrides qui. Peroriga. Plinij locus perpenditur.

CAPVT LVIII.

DIGNVM uero obſeruatione cenſuimus, & quod huic potiſſimū loco adglutinemus. dici à Græcorū ſcientiſſimis quoſdā equos Lycoſpadas, id eſt λυκοσπάδας. Id uerbum quam habeat rationem, ambiguum, & tenebris aliquo modo obuolutum, ſcio uiſum iri, quando eſt haud ita frequēs. Ego uero Etymon duplex comperiſſe uideor. Alterum eſt de freni genere, quod Lycon uocēt. Noſtri Lupata dicūt. Nam & Georgico tertio Virg. Nāq; ante domandū

Ingentes tollent animos, prenſiq; negabunt
Verbera lenta pati, & duris parere Lupatis.

Quo in loco Seruius, & ꝗ ab eo mutuati ſunt plures, eſſe Lupata tradūt frena aſprima, ſic de Lupinorū dentiū ſimilitudine nūcupata, quos eſſe inæquales cōſtet, Vnde & morſus infigat ſummi nocumēti. Hoc uero frenorū genus, equis adhiberi præferuidis, ac ferocietibus, ſæpeq; ob inſitā animoſitatē rebellibus, ut retundat impetus hebeſcatq; generoſitas nimia, moris eſſe, nemo nō nouit. Sicuti etiā Lycon dici Lupū, unde Lycophilios ꝓ ſuſpecto ponit, & latenti, ut eſt apud Aeliū Dionyſiū, & Menāder ita ſcriptū reliquit. λυκοφίλιοι μὲν εἰσὶν αἱ διαλλαγαί, id eſt ſuſpectæ quidē cōciliationes ſunt. Nam & Lyco

phos

phos ꝑ tenebroſo poſitũ inuenimus,aut ꝑ crepuſculo,quando lupi color cinereus eſt, Nec nigredinẽ præferẽs intenſiorẽ,quod inquit Euſtathius.Liceæ Dianæ templũ apud Trœzenios fuiſſe ab Hippolyto excitatũ,autor Pauſanias eſt,qui tñ eius rationẽ cognomenti ignorare ſe,fatet̃.Sed ex Macrobio aucupari,opinor,licet,ubi diſſerit̃, cur Apollo dicat̃ Lycigenetes,ac Lycos.Ante templũ lapis uiſebat̃ Sacer dictus.In quo Trœzeniorum uiri nouẽ à cæde materna Oreſtem ferunt̃ expiaſſe,adhibitis cũ expurgationibus alijs,tum aqua ex fonte,quẽ ἵππου κρήνην dicunt. Nã & hic apud Trœzenios monſtratur,Pegaſo terrã inibi pulſante,ſcaturiſſe.Fuit apud eoſdẽ ante Apollinis ſacellũ locus,quẽ Oreſtis Scenã dixere,quod nõ dũ is expiatus,nemine eũ recipiente, ibi diuerſaretur.Adobrutis uero in propinquo purgamentis,enatã laurũ memorant. Lymax ad Lycos pertinet nihil,nam eſt eo noĩe apud Phigaliã fluuius,in Arcadia,in quẽ purgamina,ſordeſq; cõiecerint nymphæ,cũ Ioue peperiſſet Rhea. Sordes aũt Græci ueteres Lymata uocarũt,uel Homero teſte,cũ ait, λύματ' ἔβαλλον. Dicunt̃ & Lymaces petræ. Sed redeo ad Lycoſpadas. Sunt qui malint Lycoſpadas inde dici,qđ qui pullina ætate in lupos inciderint,ſi periculũ euadant,inſigniter bonitate ꝓficiant,ac pernicitate. Cæterum perpenſione dignũ,cur nã eiuſmodi caſum cõſequatur euentus hic. Niſi dicamus, ideo credi uehemẽtiores effici equos ab ea impoſtura,qm̃,ni fuiſſent natura tales,haudquaq; dilabi eualuiſſent. Neq; em̃ prudentẽ euaſiſſe Vlyſſem dictitamus, Cyclope declinato, ſed ideo declinaſſe,quia foret prudens. Equos uero ad ſonũ quẽlibet,uel minimũ cõpaueſcentes expreſſius Græci ψοφοδεεῖς nuncupare ſolent,dictione cõpacta à ψόφος, qui eſt ſonus,& δέος, timor. Quod uero in eiuſdẽ linguæ monumentis legimus quandoq; Lycopodas,ad equos ea res omnino pertinet nihil. Nã ea uoce tyrannorũ ſatellitiũ ferè ſignificat̃. Erãt uero hi corꝑe uegeto,& animo præſigni iuuenes. Vocabuli ratio eſt, qa pedes lupino circuntegerent corio,aut quia in clypeis Lupi geſtarent inſigne. Phaſianos equos inuenimus ab eius auis inuſto inſigni,uel qm̃ ad Phaſin equi habeant̃ pulchritudine præſtãtes. Neſæos equos nuncupat Herodotus,qui prægrãdes naſcerent̃ in Neſæo Medicæ regionis campo. Sic em̃ Stephanus etiã ſcribit, νησαῖον πεδίον, pudẽdo cuiuſdam errore,qui eo uocabulo ſignificari inſulares eſt opinatus,meminit & loci, & equoꝝ Arrianus quoq;. Sed & in legibus Plato,ut Strabonem prætereã. Equos gregales Græci Phoruadas dicunt.i. φορβάδας, domeſticos uero Trophias.i. τροφίας. Nã Empyi intelliguntur,quos ſuppuratio infeſtat,quæ inter equorũ recenſet̃ morbos. Sicuti Crithiaſis.i.hordeatio,& Lymphaticus morbus,quẽ dicũt νυμφιᾶν. In quo ad tibiæ ſonũ quies contingit,fronte demiſſa, qđ uocant κατωπιᾶν. Sunt inter equos qui uocentur Athletæ & Agoniſtæ,item Hodœporici,& Pompici,quos itinerarios dicere potes. Porrò & Stratiotici.i.militares. Digna uero ſcitu & illa, equũ prominentibus oculis Exophthalmũ dici,ſicut Cœlophthalmũ,qui cõtrario affectus modo eſt,cuius in receſſu cauo oculi ſunt. Chelidon ungulæ dicit̃ cõcauitas,ſed & in canibus eodẽ modo. Eſt & Chelidon ſupra cubitum pars. Chamelas.i. χαμηλὰς uocat Xenophon ungulas pleniores,carnoſaſq; citra cauitatẽ. Cirſos nuncupãt,qui adnaſcunt̃ equorũ tibijs. Pedes anteriores Proſthios appellãt,cæteros uero Opiſthios. Pedũ uirtus Eupodia uocat̃. Ephipperon eſſe interpretantur ſellã. Ephippion uero eſt currentiũ equorũ certamen. Lego in Plutarchi parallelis,Fuluium quendã mulierũ odio equã ſolitũ inire, unde uenuſtior enata puella ſit,quã dixere Hipponã. Sicuti Epheſius Ariſton ex Aſinæ initu formoſam progenuit Oneſcelin,quod admirabiliũ ſecundo Ariſtoteles ſcribit. Nã Onochœlom Chriſtianoꝝ Deũ quidã intelligere maluerũt,auribus aſininis,altero pede inungulato,librũ geſtantẽ togatũq;. Nã & aſininũ caput uice numinis coli à Iudæis ſolitũ, Cornelius Tacitus mendaciũ,ut Septimij Florentis utar uerbis,loquaciſſimus ꝓdidit. Quod in Arabia ſiticuloſa dephenſi,Onagris ducibus,perducti ad aquarum ſcaturigines ſint. Sed inter Græcos quoq; nominis haud obſcuri Damocritus aureũ Aſelli caput à Iudæis cultũ, non tacuit, nec ritu quidẽ ſacrorũ neglecto,ſeptimo quoq; anno peregrinũ hominẽ perduci aſſueuiſſe,ſcribens,ac κατὰ λεπτά .i.fruſtillatim conciſum necari. Stabuli uero Deã Apuleius Hipponem uocari tradit,ut placere doctioribus animaduerto, ꝗq; plæriq; Hipponã & legũt,& interpretant̃,ut eſt apud Tertullianũ,ſic & apud Iuuenalẽ legũt, Iurat Solã Hippo,& facies olida ad præſepia pictas,ea nimirũ forma,qua Dido,& Manto,ꝑ Didonẽ,

& Man

& Mantonē dicimus. Illud minus omiſerim, Neptunū à Mythicis appellatum tradi Petræum, quod olim ſuper ſaxo cõſopitus Vrinā profuderit genitalē, unde enatus ſit equ⁹ primus, quē dixere Scyphion, Lactãtius uero grãmaticus, in Theſſalia terrā tridēte percuſſam ſcribit, à Neptuno, ex quo, mirū dictu, proſiluerint equi duo, Scyphios, & Arion, inde nata Theſſalicoꝝ equorū præſtantia. Quia uero eqtandi artē. i. τὴν ἱππικὴν primus excogitarit Neptunus, inde factū, opinatur Pauſanias, ut dicať ἵππιος, potius ꝙ cauſa alia, quando & in equoꝝ certaminibus Homer⁹ per Hippiū Neptunū iurare Menelaum fingit. Sed & qui hymnos ſcripſit antiquiſſimos Pamph⁹ Neptunū dicit ἵππων δωτῆρα .i. equorū datorē. In hac deniq; equorū mentione, illud ex Homero addidiſſe, offecerit nihil. Centrineces nuncupari equos centro obedientes. Cētra uero inquit Euſtathius, ſunt quæ Encentrides itē dicunť. i. inhærētes calcaneo ſtimuli, quibus excitari equos nouimus. Ichthycentrū eſt fuſcina. Erãt & ſuæ furibus encentrides, qbus ꝑ parietes obrepebãt, uelut factitaſſe Corœbus dicif apud Pauſaniā. Deniq; Perorigam dici inuenio, eū qui equos admittit, eo. n. adiutãte, equa alligata celerius initur, nec equi fruſtra cupiditate impulſi ſemē eijciūt, Quo fit, ut apud Pliniū libro VIII cap. de equis rectius forſan Perorgia legať, quã auriga, ut modo legiť, quē ab equa laceratū ſcribit ἵππον δούριον .i. Equum Duriū Epei opus, fuiſſe Pauſanias interpretatur, machinã muris diſſoluendis, Cuius ænæum ſimulacrum in Acropoli fuerit.

¶ Prouerbiū de Corintho ſuperciliosa, quã habeat rationē. Corinthi felicitas. Aes Corinthiū cur præcioſum adeo. CAPVT LIX.

STRABO nõ Hiſtoricus modo præſignis, ſed philoſophus quoq;, & Mathematicus adeo celebris, & peruulgati nominis, ut eū Theſſalonicenſis Euſtathius per quandā Exochen Geographi nomine pſæpe ſignificet. Is inquã Strabo poſt multa de Corintho cõmemorata libro VIII. demū ita ſcribit, ciuitas ipſa Corinthiorū ampliſſima diu fuit, & opulentiſſima, ſiue uiros innumerabiles ad ciuile regimē peritiſſimos, ſiue eximias opificū artes animo uertas. Ager aūt nõ admodū telluris bonitate pollebat. Quippe q obliquus foret, & aſper: Vnde ſuperciliosam Corinthū uocãt uniuerſi, & ceſſit in uulgare prouerbium. Corinthus ſupercilijs, curuitatibuſq; laborat, cuius etiã meminit Euſtathius. Eius adagij mentionem faciens quidã Græce, Latinéq; doctiſſimus ingenue ſatis fateť, nõ ſe uidere, ubinam uſui eſſe poſſit, niſi inquit, quis detorqueat ad hominē intractabilē, aſpero ingenio, & ſibi ipſi inæqualē, parūq; ſibi cõſtantē. Ego uero aliud ſpectaſſe prouerbij cõditorē primū, contenderim. Nã qa non cõſequiť ager reliquã ſuæ urbis felicitatē, inde dicti uim Straboni manaſſe cõtēderim. Quãdo nil eſt tã diuitijs inſtructū, tamq; artibus, & uirtute præclarū, nil poſtremo in humanis rebus adeo numeris oībus abſolutū, quin aduerſi aliqd, & improſpi protinus inſit, & affricet mortaliū rubigo, & fortunæ, ut ſic loquar, Liuor, liuidiſſimus, quod ueluti labecula, ac uerius nubilū, lætitiæ infuſcet ſplendorem. Quamobrē ubi Corinthū dicimus ſuperciliosam, id quidē meo iudicio innuimus, Oia utiq; ineſſe, quæ & placere, ac poſſint etiã faſtidientē allectare. Verū eſſe aliquid unum, quod offendat quadantenus, qm̄ nil ſit ex omni parte beatū. Ex ijs uero, ni fallimur, & noſtra ita amamus, ut neſciamus perdere, pſpicuū iam eſt introſpicienti exactius, adagij uis quo tendat, & quid uelit ſibi. Quod ſiquis in ſtudijs adeo inſolens eſt, ut Corinthiorū neſciat felicitatē, Is Homerū conſulat, qui Iliados ſecundo Corinthū diuitem uocauit ἀφνειόν τε Κόρινθον, Quod tamē ex Geographi ſententia ad Emporiū inibi cõſtitutū refert Euſtathius. Nam & Thucydides Græciæ emporiū uocat Corinthū. Audiat & L. Florū ita ſcribentē. Corinthus Achaiæ caput, Græciæ decus, inter duo maria Ioniū, & Aegæū, quaſi ſpectaculo expoſita. Et infra, ubi ruinas eiuſdē felici breuitate tranſcurrit. Quid ſignorum? quid ueſtiū? quidue tabularū raptū, incenſum, proiectum eſt? Quantas opes uictor abſtulerit, & cremarit, hinc ſcias, quod quicquid Corinthij æris toto orbe laudať, incendio ſuperfuiſſe, cõperimus. Nã & æris notã prætioſiorē ipſa opulētiſſimæ urbis fecit iniuria, qa incēdio puſtis plurimis ſtatuis, atq; ſimulacris, æris, auri, argentiq; uenæ in cõe fluxere. Hinc æra Ephyreia celebrata Virgilio, qbus cū uehemētius caperet Auguſtus, etiã dici Corinthiari⁹ cœpit. Traditū porro in fabulis eſt, qđ repetit in Epidicticoꝝ rõe Menãder, de Corintho, & Iſthmo ſolē, Neptunūq; cõtendiſſe. Sicuti de Athenaꝝ ciuitate

ciuitate cum eodem Neptuno Mineruam. Et quid pluribus agimus in re confeſſa? M. Tullius, in Rullum, deinde agrum optimum, & fructuoſiſſimum Corinthiũ uenire iubent. Nam quod in græce gentis cõtemptum dicere Philippus ſolebat, habere ſe κλεῖς τῆς ἑλλάδος, ut Pauſaniæ teſtatum monumentis eſt, cum in Eubœa Chalcidem præſidio teneret, in Iſthmo Corinthum, in Theſſalia ſub Pelio Magneſiam, præſens forſan inſtitutum nil iuuerit, ſignificabat autẽ Philippus ciuitates eas eſſe, uelut Græciæ claues, ac ὁρμητήρια κατὰ τῆς ἑλλάδος, Cæterum iam in alia demigret ſtilus.

¶ Iouis Corinthus, Prouerbiũ, quẽ habeat ſenſũ apud Philoſtratũ. Quæ dicant Anacalypteria, & Encalypteria, Encalymmata. Epicalymmata. Edna. Opteria. Diaparthenia. Necrocorinthη qui ſint, & quid Defunctus. Mortuale, Morticinũ. CAP. LX

PORRO quia de Corintho nobis mẽtio eſt, pergamus porrò attexere adagium alterũ ab eadem productũ ciuitate, Ita enim habet, Iouis Corinthus. Id uero quo enuntietur ſenſu, enarratũ ampliter à Suda nouimus, & Ariſtophanis interprete, ac plærisq; alijs. Sed & in literis latinis alicubi expoſitum, nõ incurioſus lector inueniet. At quia diſſonũ quiddã apud Philoſtratum ab horũ ſemita deprehendimus, ut quæ mox afferentur, clarius & apertius innoteſcant, totã Græci ſcriptoris ſententiã, quæ ad præſens negotiũ ſpectat, tralatam huic loco inſeremus, moxq; quid ipſe ſtatuam, nõ grauabor pluribus explicare. Iudicabunt uolentes, neq; eñ ſine ꝓuocatione ſunt hæc. Ergo ita habet, Antipatro inquit, qui tũ Imperatori ab epiſtolis erat, auidius affectante, filiã, quæ fuerat ei forma aut ſanè conſpicua, Hermocrati in matrimoniũ tradere, nõ cenſuit is arripiendã felicitatem eiuſmodi. Immo nuptiarum conciliatrice inſtante acrius, ac uiri potentiã memorãte, Doti inquit, magnæ nõ ſeruiam, neq; Soceri ſuperbiæ. Cũ uero etiã iuncti ſanguine ad nuptias omnino ꝓpellerent, quod Iouis Corinthũ eſſe putarent Antipatrũ, non ceſſit prius, ꝙ ab Imperatore acceſſitus Seuero, puellã ſibi iungi paſſus eſt. Quo tempore ſcitãte ex eo familiariũ quodã quando eſſet Anacalypteria præbiturus, urbane inquit Hermocrates, immo uero Encalypteria, poſteaꝙ ita deformẽ ſum ducturus. Cæterũ mox paulo etiã dimiſit, quod neq; oculis foret grata, nec moribus cõmoda. Hactenus ex Philoſtrato. Iam neminẽ arbitror ita hebeti iudicatu, etiã ſi ferè ſit elemẽtarius, cui nõ pſpicue pateat, nihil eorũ, quæ Græci in literas miſere, cũ Philoſtrati ſententia cõgruere, & proinde aliud quærendũ. In quo ne amplius fatigentur bonarũ literarũ ſtudioſi iuuenes, quibus hæc, qualiacũq;, ſummis tamen laboribus congeſta ꝓcudimus, ego Iouis Corinthũ hic intelligo feliciſſimũ quendam hominẽ, ac præpotentẽ, uirgula quadã oblatũ diuina. Quiq; tanto Imperatori, qui uice numinis coleretur ab hominibus, eſſet imprimis carus. Nam, ſicuti tradunt Mythici, cũ Aletes Corintho eſſet potitus ex Iouis Dodonæi reſpõſo, uideretq; nobilẽ, ac præualidam ciuitatẽ ſubiectã ſibi, eam Iouis appellauit Corinthũ, unde irrepſit prouerbij ratio apud Philoſtratũ. Et nos in id genus rebus uti concinne poſſumus. Sudas tamen alicubi ab hoc ſenſu nõ eſt omnino deuius, cũ ſcribat, Iouis Corinthũ eſſe Parœmiã de ijs, quibus quandoq; lætius arriſerit fortuna, mox uero non ita. Vt uero plenam præſtemus operam, & hiſtorici nubilũ diſcutiamus, ſciendũ eſt, Anacalypteria in Philoſtrato dici munera, quæ uir & domeſtici, atq; amici ſponſæ contribuebant, cũ primũ retecta uiſendam ſe præberet. Nam apud Græcos ἀνακαλύπτειν reuelare eſt. & Anacalypſis reuelatio eſt. Hæc ab alijs Theoretra item dicta inuenimus. Encalypteria uero faceti ſſime uidentur dici, quæ dentur, cum puella obuelata nolit uideri, quod ſanè congruit deformi. ἐγκαλύπτειν enim integer eſt, & obuelare. Vnde & Cancrorum loculoſa opercula, rugoſaq; Epicalymmata uocant πτυχώδη, Anacalypteria uero Edna item dicuntur, & Opteria, Proſphthencteria quoq;, Agias uero Comicus etiam Diaparthenia, quoniam διαπαρθενεύειν deuirginare ſignat, ut uerbo utamur recentioribus frequentiſſimo. Anacalypteria poſtremo donorum nũcupatur dies. Scitu præterea dignum & illud in hac Corinthi mentione tam multa νεκροκορινθίους, id eſt Corinthiorum defunctos uocari in hiſtoria ſigna fictilia, quæ Corintho euerſa, Romam impleuere, quoniam ex reclu ſis ſepulchris eam excerperent prædam. Obſeruandum & illud, νεκρὸν dici latine defunctum, hoc eſt cadauer, quod Hieronymus Mortuale, Morticinumq; uocauit.

Plinius

Plinius, ut qui latiſſime rura metatus fuerit, ultráq; famam exegerit accolas, quota terrarum parte gaudeat? uel cum ad menſuram auaritiæ ſuæ propagauerit, quam tandē portionem defunctus eius obtineat? M. Tullius ſepulturam quoq; nuncupauit, ut cū ait, Illam inſepultam ſepulturam, e mortualem diem Plautus appellare uidetur, in quo quis mortuus eſt. Illud poſtremo ſubnotandum, de Corinthi nomine confingi Græcis uocabulum κορινθιάζεσθαι, quod ſcortari ſignat, & lenocinari, id eſt μαστροπεύειν.

¶ *Super Heraclide ſcitu digna quæpiam de Græco excerpta penu. Lepidum Ptolemæi factum.* CAPVT LXI.

MVLTOS ingenio, & ui percipiendi, quæ tradanť, anteire aliis, notius eſt, ꝙ ut ſit pluribus probandum, ſed & illud à Quintiliano traditum, nō præterit nos, neminem reperiri, qui ſit ſtudio nihil conſecutus. Id equidem nō argumentis modo ualet comprobari, quia multum facit in qualibet re quātulacūq; ſedulitas, ſed exemplis quoq;, quæ nobis paſſim hiſtoria ſuggerit. Reliqua miſſa facimus, Heraclidæ tantum cōmeminiſſe collibuit parte iſta, cuius in ſtudiis diſciplinarum cura mire ab autoribus prouehitur. Erat uero hic natione Lycius, hebeti ingenio, & ad politiorem cultum ineptiſſimo. Tamen ſedulitate, ac lucubrandi, fuligineſq; lucernarū bibendi, & in ſudata ueſte durandi laboribus, ac propoſito pertinaci id demum eſt aſſecutus, ut à magnis autoribus dignus ſit habitus, qui inter facundiæ ſtudioſos recenſeretur. Immo uero etiam elegantiſſimus, atq; eloquentiſſimus appellareť, quod eo mirabilius contingit, quod eum, ut πολύφαγον, id eſt Voracem notat hiſtoria. Relatu iucundum eſt, quod ei uſuueniſſe, proditur memoriæ, Siquidem re ipſa edoctus eſſe nihil, quod improbus uolentis labor, & pertinax non peruincat, librum concinnauit, cui titulum fecit πόνου ἐγκώμιον, id eſt Laboris laus. Forte ita euenit. Obambulabat quadam die, eumq; librū manibus geſtans apud Naucratim (eſt ea Aegypti urbs) Ptolemæo factus obuiam eſt, facundiæ ſtudioſo & ipſi, ab eóq; interrogatus, quidnam eſſet id, quod prompſiſſe in literas uidebatur, reſpondit πόνου eſſe ἐγκώμιον. Capit librum Ptolemæus, ac facetiſſime primo elemento, hoc eſt, π, expūcto, abraſoq; ita, ut reliquū fieret ὄνου ἐγκώμιον. Quod non aliud profecto eſt, ꝙ aſini præconium. Accipe inquit, & lege laudis nomen, attitulationemq;.

¶ Qui maledicta leniter tulerint, Antigonus, Philippus, Auguſtus. De Demochare, qui dicebatur Therſites. CAPVT LXII.

ELOGIVM uetus eſt, & nulla non hora iracūdis iſtis, ac tumentibus ingerendum. Eſſe imprimis regium, male audire. In ea re ob inſignem animi moderationem plæroſq; eximie laudatos, neminem, puto, fallit, qui paulo humanior ſit. Nos, quæ ad manum ſunt, exempla non præteribimus, uelut conniuentes. Imprimis uero ſeſe oſtentat Antigonus, cui tantum ſuperfuit animi, modo uelis, omnia ſupergredientis, ut uel manipulares petulātius lingua utentes leniter ſit paſſus. Incumbebant illi regio tabernaculo, nec ſibi temperebant, quin, qđ periculoſiſſime quidem, ſed libentiſſime perſequuntur homines, qui non continent redituras per iugulum uoces, male de rege ſuo exiſtimarent, & loquerentur. Ex proximo exceperat omnia Antigonus. Quippe interiacente modo lineo, ut ſic dicam, pariete, excanduiſſet alius, protinuſq; ultimi ſupplicii terrore perfuſos abripi iuſſiſſet homines. At is comiter, ac ſedate abite inquit, longius, ne obloquentes forte obaudiat rex. Idē itinere nocturno, & præmoleſta ob cœni altitudinem uia, ubi milites ægre ferentes animaduertit, palamq; illi improſpera omnia imprecantes, adire eos perexit, qui præcipue uoragine impliciti diſtinerentur. Cumq; eos explicuiſſet, nec eſſet ab eis præcognitus, Execremini inquit, Antigonū, qui uos in haſce coniecit difficultates. Ei uero, qui inde uos extraxit, bene precemini. Affulſit & patientiæ uirtus, inſtrumentum ad tutelam regni præclarum, Philippo regi. Siquidem perbenigne Athenienſium legatione audita, demum iamiam remigraturis ecquit inquit, noſtis, quod à me gratum in ciuitatem ueſtram proficiſci ualeat? Aderat forte Demochares, ob nimiam, & procacem linguam cognominatus Therſites, is ergo excipiens, *Si te inquit, ſuſpenderis*, commouerat tam intēpeſtiuum, tamq; atrox reſponſum Legatorum reliquos, exortáq; omnium cum fremitu indignatione

gnatione,molliter Philippus nuntiate inquit, Athenienſibus,multo elatiores uideri,qui ob animi impotentiam hiſce non abſtineant,quam qui impune dici permittant, ac iniuriæ inſolentiam facile concoquant. Hiſtoricus Timagenes Auguſtum, uxorem, domũ uniuerſam procacius,impudentiusq́ proſciderat in libris,ac dicaciter lapidauerat. Monuerat Imperator,ut facile appareret,illi non imperaſſe Iram,moderatius lingua uteretur,pergenti etiamnũ,ac liberius naturæ indulgenti ſatis habuit, domo ſua interdicere.

¶ Conſtantiæ bonum. Leuitatis fœda ſuggillatio. De animi mobilitate. Deſultoriũ ingenium. Fortunæ appellatiões diuerſæ. CAPVT LXIII.

QVI officiorum rationẽ in obeundis Vitæ munijs, Quidq́ deceat,& aptum perſonis ſit, Temporibus, Aetatibus, exactiſſima cura ſibi ſcrutandũ, cenſuerũt,tandẽ deprehendiſſe ſunt uiſi. Nil eſſe,quod tam deceat, q̃ in omni re gerenda,conſilióq́ capiendo ſeruare conſtantiam. Nanq́ ita quoq́ natura cõparatũ,ut quiſquis ſe aliquid ordine,ac recta mente complexum cõſidit,uel iam geſtum,ſi obtrectetur, Acriter tueatur,uel nondum editum, ſi interpelletur, ſine ulla cunctatione ad effectum perducat. Hæc cum ita profecto ſint,& calculis omnibus paſſim,& fœde damnetur Leuitas ipſa ſine ampliatione,quãdo uel plebeculæ imperitæ eiuſce turpitudo uitij planè liquet, Natum adagium eſt, Vt Deſoltorium nuncupemus ingenium,quod mobile eſt,uarium,ac omni tipula leuius,faciléq́ momentis horarum ad tenuiſſimum quenq́ afflatum in diuerſa trãſiliens inſtar foliorum, Quæ,ut Poeta inquit, Mobilibus uentis arida facta uolant. Aegri proprium eſt,nihil diu pati,& mutationibus,ut remedijs uti, Semper præſentibus eſt infeſta leuitas, Quæ eo preſſius,enixiusq́ cauenda, qđ natura hũanus anim⁹ agilis eſt,ac ad motũ pronus. Mobilis inqt Seneca,& inquieta mens homini data eſt,nunquã ſe tenet, ſpargitur,& cogitationes ſuas in nota omnia,& ignota dimittit,uaga & quietis impatiens,quod non miraberis, Si originem inſpexeris. Ex cæleſti nanq́ deſcendit ſpiritu, Cæleſtium autem natura ſemper in motu eſt. Quod uero ad deſultoriũ attinet, Felix quoq́ Capella de nuptijs Philologiæ primo, Deſultoriã fortunæ leuitatẽ nuncupaſſe uidet,ita eñ ſcribit, Tunc etiam omniũ garrula puellarũ,& contrario ſemper fluibunda luxu,leuitate pernix deſultoria geſtiebat, Quã alij ſortem aſſerunt, Nemeſinq́ nonnulli. Tychen quãplures,aut Nortiã. Quã uero rationẽ habeat dictum hoc,pergam iam explicatius enarrare.

¶ Deſultorij Equi unde,& qui dicantur. Iulij Pollucis codex uindicatur à uitio. Amphippi qui ſint. Item Hamippi,& Prodromi. CAPVT LXIIII.

DESVLTORIOS Equos uideo dici à deſiliẽdo. Nam,ut Sex. Pomp. ſcribit, Paribus Equis.i.duobus Romani utebantur in ꝑlio, Vt ſudante altero,tranſirent in ſiccum. Nam & Pararium dicebatur æs,quod equitibus duplex ꝑ binis Equis dabat. Iulius uero Pollux libro Onomaſtici primo Equitum ſpecies recenſens,ita ſcribit. Hippotoxotæ, Doratophori, Contophori, Hypaſpiſtæ, Sceuophori, Hippagogi, Anhippi. Hi uero duos habebãt Equos. Alter ab altero trahebat,ita demũ exercitatis militibus,ut in alterum nullo negotio tranſilire poſſent. Sed in ijs Pollucis uerbis labes extergenda eſt. Siquidẽ nõ Anhippi, Quæ uox ſignat ſine Equis, Sed Amphippi, legendũ eſt. Impegimus ſæpe in eum ſcopulũ, Mendum irrepſiſſe,manifeſtũ erat. Quid ſubſtitueret,non facile peruidebamus. Deniq́ labſitantibus,conniuentibusq́ manũ quaſi ꝓbuit Aelianus. Qui de Phalange diſſerens, quæ Antiſtomus dicat,à duplici frontis,ſeu oris obiectu,quaſi Occeps,ita inſtituta, ut in medijs tergis inter ſe oppoſitis cõſtet, Ita deniq́ infert, Valet inquit, hoc inſtruendi genus potiſſimũ cõtra Barbaros, Qui loca amni Iſtro uicina incolũt, Quos Amphippos cognominãt,à mutatione Equorũ. Ex alijs eñ Equis in alios tranſilire cõſueuerunt. Traditum hoc & à Suda in parte,quæ eſt de uocabulis rei militaris. Sed Hamippos item dictos quãdoq́ aduertimus,& ita forte ſcripſit Pollux. Sed eo uocabulo pedites cũ Equitibus diſpoſitos,accipiunt Thucydides,ac Xenophon,quos Philochorus Prodromos dicit. Caſſiodorus tamen in epiſtolis, Equi inquit, Deſultorij ſunt,per quos Circenſium miniſtri miſſus denũtiant exituros. Illud uero parte hac cõmonendi diligenter ſumus, Aliud omnino Deſultorem uideri, Aliud Deſultoriũ Equũ. Nam illud ad hominẽ utiq́ ſpectat equos alentem,docentéq́, Qui dicant Deſultorij. Docuit nos id Varro Teren

Ee tius.in

tius.in cuius libro de ruſticis rebus ſecundo ita legimus, itaq; peritus belli alios eligit, alit,ac docet,aliter Quadrigarius,ac deſultor,neq; idem,qui uectorios facere uolet. His aſtipulari Liuius quoq; uidetur libro ab V.C. Tertio & uiceſimo,Numidis inquit, Deſultorũ in modũ binos trahentibus equos inter acerrimã ſæpe pugnam in recentẽ equũ ex feſſo armatis traſultare mos erat,tanta uelocitas ipſis, tãq; docile equorum genus eſt. Quin & eũ,qui certat,recte deſultorẽ dixeris,quod cõprobat Vlpianus digeſtis de Præſcriptis uerbis. Túq; deſultor in his cucurreris,& uiceris. Cicero autẽ ait,quaſi deſultorius in quadrigarum curriculũ incurreret. Deſultorem porro deſignat Elegiacum illud ſcientiſſime cõcinnatum.

Eſt etiam aurigæ ſpecies Vertunnus, & eius
Traijcit alterno qui leue pondus equo.

¶ Equitum ſpecies plures. De curribus bellicis, & certaminũ ſacrorum ratione. Nomina armorum,quibus equi muniuntur. Subſellares quid, Catalogi libri, & Tactici, Selma. Sellium, Selmides. CA. LXV.

IN hac uero,rei militaris mentione addamus & aliqua,legentibus futura nõ ingrata, qua in parte illud fuerit primum, equites quoſdam ab Alexandro inſtitutos,quos à duplici genere pugnæ appellabant Dimachas, & hi quidem ex equo pugnabant peritiſſime, ubi uero exigeret neceſſitas, & foret regio equitatui inepta, cuiuſmodi Græci uocant ἀφίππον, Mox deſilientes ex equis congrediebantur,ut pedites, ne omnino forent ἀπόμαχοι, id eſt pugnæ expertes, & Lydium paterentur incõmodum. Idem Alexander Agmen pubeſcentium puerorum triginta millium numero, Epigonos appellabat. Hi uero Barbari, erant Macedonicis inſtructi moribus. Dicuntur Epigoni uelut poſteri, Nã & Thebanorum Epigoni leguntur aduerſus Thebas excitaſſe bellum,quos non fuiſſe alios Euſebius ſcribit,quã interfectorũ poſteros. Libyes ex curribus pugnabãt,ſicuti apud Homerum Heroes, hic enim nouiſſe Monippos non uidetur,ſic.n.uocitant uno depugnantes equo. Qui uero iugum ſubeunt equi, Zygij nominantur. Qui latera ſtipant, Pareori, penultima extenſe pronũtiata (Etiã ſi Dionyſius diſcrepare quadantenus uidet̃) Et Paraſyri, ac etiam *Siraphori*, item *Siræi*, ſicuti eorum habenæ *Siræ*, ac Pareoriæ dicuntur. Duob⁹ modo equis ad currum adhibitis, Heroes depugnaſſe, in Iconibus Philoſtratus ſcribit, etiam ſi Hector audacia præſtans quatuor uteret̃. Vectabula hæc, ſeu iumenta Græci uocant ἅρματα πολεμικά. In quibus præſto auriga eſt, pugnat Parabates, aut aliud quid facit etiam propter ſynodiam, ut inquit Euſtathius cum Plato Anabatam micraſpida uocauit, Homerus Iliados ⸸.

ἂν δ' ἔβαν, ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνιοχοί τε, Id eſt currum inſcenderunt Paræbatæ, ac aurigæ. Dionyſius libro VIII Parabatas pro aurigis accipit, quos Athenienſes Apobabatas uocabant. Ariſtophanis interpres currum inſcendere ſolitos ſcribit, Hoplitẽ, & Parabatẽ, ac id genus currus à Theſeo excogitatos primũ. Porro equitatus ipſe Hippicũ dicit̃ à Græcis. Verũ ex armaturæ genere diuerſa ſortitur nomina, ſiquidẽ alij ſunt equites Cataphracti, alij Acataphracti. Cataphractos intelligi eos uolo, qui non ſolũ ſua corpora, ſed etiã equos lorica undiq; muniunt, Hos ſcribit Vegetius eſſe quidem à uulneribus tutos, ſed propter armorum impedimenta, & pondus capi ſumma facilitate. Et Q. Curtius equitibus tradit, equiſq; Perſarum tegumenta fuiſſe ex ferreis laminis, ſerie inter ſe connexis. Sunt & qui dicantur Chryſophalari, aut etiam Argyrophalari, cuiuſmodi in ludis produxit Antiochus, qui Epiphanes quidem ferè cognominatur, ſed ex geſtorum ratione etiã Epimanes à furore. Ex Acataphractis uero alij Haſtati habentur, alij Ferẽtarij. Haſtati, qui manus cõſerunt, & cõminus Haſta decertant, quorũ alij ſcutũ gerunt, & θυρεοφόροι uocantur, hoc eſt ſcutati, Sine ſcuto alij haſta impugnant. Hi nomie ſpeciali Haſtati uocantur, & Cõtati. Ferentarij equites ij dicunt̃ q eminus ſolẽt dimicare, quorũ alij iaculis utunt̃ alij arcu iaculant̃. Quos Tarẽtinos uocamus, arcu utunt̃, qui equites ſagittarij, & à nonnullis Scythæ etiã uocantur. Tarentinorũ duo faciunt genera alios nanq; ſuo nomine Tarẽtinos uocant, qui è longinquo iaculari cõſueuerunt, Alios leues, qui pugnã comminus ſubeunt. In ſacris uero certaminibus duo erant certãdi eqꝗ genera, Synorides, & Celetes. Synoris erat biga è duobus equis, nõ pullis, ſed adultis,

quanquam

q̃q̃ poſt è pullis quoq; iuncta eſt. Inueni tamen apud Ariſtotelē in libro de mūdo, etiā in bello uſos Synoride. Celetes ſingulari currebant equo, Quē Monatora etiam Græci uocāt, ut eſt apud Ariſtophanis interpretē, Acceſſerūt & alia duo Calpe, & Apene. Calpe trahebat̃ Equa, Sed ita, ut extremū curſum Anabatæ, hoc eſt, Seſſores ipſi deſiliēdo, apprehenſis manu habenis, pficerent. Apene mulas iūgebat. Campion porrò curſum uocabant nō rectū, nec ſimplicem. Sed flexiones habentē, quas uocant καμπάς. De Synoride Ariſtophanis interpres in nebulis ita. συνωρὶς inq̃t, eſt Currus nō plenus, Sed ex duob⁹ iunctus Equis, quē nūc Diphron uocamus. Quāq̃ eo ꝓprie dicit̃ noie in Curru pars, ubi cū Parabate uerſat̃ Auriga, Vnde etiā inclinat̃, quaſi δυοφόρος .i. duos ferens, Autor Euſtathius. Falcatas uero in bello Quadrigas eſſe unicū nōnullaꝝ gentium auxiliū, multiplex ꝓdit Hiſtoria, & Q. Curtius nō prætermiſit. Vt uero ad equites redeam⁹ Scribit Arrianus, Hipparchiā dici Alam, quæ quingentis, inſuperq; duodecim cōſtaret Equitibus. Idē & quoſdā Equites in Alexandri exercitu Sariſſophoros appellatos tradit, Sicuti & nōnullos, qui dicerent̃ amici. Necnō Alam Equitū, quæ dicat̃ Agema, q̃q̃ & de peditibus dici ἄγημα, idē teſtat̃ Arrianus. Laphytas porrò, & Centauros fuiſſe nobiles Theſſaloꝝ Equites, Palæphat⁹ ſcribit incredibiliū primo. Apud Homerū Hippocoryſtas ſunt, qui interpretentur in Galeis equinas habentes ſetas. Sed inquit Euſtathius, ſi ita foret, Hippocorythas dicere debuerat, qui forma Corythaices nuncupant̃, & Corythæolos appellat̃ Hector. Eſt igit̃ Hippocoryſtes, q & Hippiocharmes, id eſt, ἱππιοχάρμης, Hoc eſt, ex Equo bellator, quoniā χάρμην dici pugnam, nemo non nouit. Aſtraben eſſe Aſinū interp̃tant̃, nōnulli, aut Mulā. Quidā ὑποζύγιον omne .i. Iumentū, quo ſubuectent̃ homines. Dicit̃ & Aſtrabe in Ephippijs lignū, quod manu cōtinent ſedentes. Sunt qui doſſuarium Mulū Aſtraben nuncupent. Aſtrabelatē, uero aurigā. Aut Notophorū .i. dorſo ferens, ac gerulū iumentū. Podoſtrabe autē uenatorū eſt inſtrumētum capiendis feris cōcinnum. Equinas ungulas à Stygis aqua ſolas nō perrūpi, Pauſanias ſcribit. Qui obiter illud addit quoq;, Sibi nō ſatis eſſe conſtitutū, An eo ueneno perierit Alexander. Deniq; prius, q̃ hinc reuellamur, ſubnotemus & illa, quæ auidas etiam num explere aures ualeant, Equos quippe armis præmuniri, ſciunt omnes, Sed eoꝝ nomina, ni fallor, nota pauciſſimis. Igitur quæ a fronte propendēt, Prometopidia, Quæ ab auribus Parotia, Pareia, quæ maxillas præfulciunt, appellari debent. Proſternidia uero, quæ pectus. Parapleuridia, quæ lateribus obiacent. Parameridia, quæ femoribus. Solet ea uulgus Coxalia nuncupare. Paracnemidia tibijs apponi cōſueuerūt. Illud item huic parti attexuerim libenter, Equitantiū adminicula, quibus pedes inſerunt̃, ut Seſſio fiat cōmodior, & Staphas nuncupat inſciū uulgus, ab Auicēnæ interprete, primo Canonis dici ſubſellares, quia ſub ſella propendeant, Vt docti interpretant̃. Monet autem inibi Princeps, non oportere Subſellares, aut pedū integumēta eſſe iuſto arctiora, q̃m eius membri motus longe facilius arcere ualeat frigus. In Græcis autoribus ſic fermè uideor cōperiſſe, Selma poſitū pro Cathedra, unde Selliū inclinat̃. Propterea nauis εὔσελμος dicit̃ .i. εὔεδρος, ut eſt apud Theocritū, quæ ſedilia habeat accōmoda, Sunt qui funes dici Selmidas pronuntient, & Naues nuncupari Euſelmos, quæ apte rudentibus ſint inſtructæ. Deniq; libros, in quis deſcripta militum nomina ſeruarentur, Catalogos dici à Græcis, alicubi obſeruauimus. Sicuti armorum Magiſtros uocari Tacticos.

¶ De Aeliano Sophiſta quædā inuulgata minus. De Socrate, & Aglao Pſophidio.

CAPVT LXVI.

AELIANVM Sophiſtam (ut protinus eo à nobis ornetur cognomento, Cui ex ingenita modeſtia, & prudentia perſpicaci ipſe imparem ſe, ut Romanæ grauitatis uirum decuit, perpetuo aſſeuerauit) proditū memoriæ eſt, Cum minus ſibi uiriū, ac uehementiæ, uel ſpiritus adeſſe, non eſſet neſcius, q̃ ut declamatoriā palæſtram calefaceret, in qua deſudarent quidē multi, laudē referrent perpauci, Ad Syntaxes, & ad promendum quippiā, quo ſe uixiſſe, apud Poſteros teſtatiſſimū faceret, ſe totū intruſiſſe, Quod quidē uſq; ad ſtuporē impleſſe, narrat̃. In dicendo Apheliam maxime affectauit, Quā nos ſimplicitatē dicimus, quæq;, uti ꝓdit Fabius, ſimplex & inaffectata habet quendā purū, qualis etiam in fœminis amatur, ornatū. Nicoſtrati uenuſtatem expreſſit, Ad Dionis tonū reſpicit, quādoq;,

Huic olim occurrit Lemnius Philoſtratus librũ indignanter,& concitate lectitanti. Inſtitit quærere,quidnam foret ſub incude,Elaborauimus inquit,Gynnidis accuſationem (Sic eñ Tyrannũ uoco) Qui pauloante Romano imperio infamiæ labem inuſſit morũ turpitudine.Cui Philoſtratus grauiter admodũ,Admirarer inquit, impenſius, Si uiuentē accuſaſſes.Siquidē ſuperſtitē tyrannũ laceſſere.Viri opus cenſeo,functũ uero fato,Cuiuſq;.Cædit hoc in prouerbiũ,Cuiuſmodi & Plinianũ illud ex p̄fatione naturalis hiſtoriæ.Cũ mortuis,nõ niſi laruas luctari.Porro illud de Aeliano uelut ſuppondiũ adꝺamus,Quod in eo uiro nõ parũ admirationis habet.Quippe p̄dicare ſolitũ ferunt,nũq̃ ſe extra Italiã peruagatũ.Nauē nunq̃ inſcendiſſe.Mare nec nouiſſe quidē, quo noīe in magna erat autoritate,ueluti patrij moris ſtudioſus imprimis.Cõſimilia ijs ſunt, quæ à Socrate narrant̄ in Platonis Phædro,Vbi illo dicēte,O admirabilis uir abſurdiſſimus quidã uideris,ac hoſpiti,nõ incolæ ſimilis,quãdo nec fines noſtros trãſiſſe unq̃, neq; extra mœnia ipſa egreſſus uideris.Mox Socrates ita,Ignoſcas optime Phædre,Nam diſcēdi cupidus ſum.Agri uero,& Arbores nihil docere me poſſunt,Sed homines,qui in urbe uerſant̄.Cognata ijs ferè,quæ item de Aglao Pſophidio p̄dita memoriæ ſunt, Quē etiam,ſcitante Gyge,tunc ampliſſimo terrarũ rege,Apollo felicem pronuntiauit,Qui ſenior in anguſtiſſimo Arcadiæ angulo paruum, ſed annuo uictui large ſufficiens prædiũ colebat,nunquã ex eo egreſſus.Atq;,ut ex uitæ genere manifeſtum eſt,minima cupiditate minimum in Vita mali expertus.

¶ Antipatri præſtantia in ſcribendis epiſtolis,Deorũ præceptores qui dicãtur, Mos referendi in Deos.Faſtigium decernere quid.Antigoni hiſtoria. Laſanophorus q̃d ſit.

CAPVT LXVII.

ANTIPATRVM Hierapolitanum ſcribũt ex Græcis nõnulli,adeo in literis conſcribendis præcelluiſſe,ut in ea re non temere excellentior reperiat̄ alius.Fuit hic Seuero Imperatori ab Epiſtolis,,Cuius etiã res geſtas uidet̄ hiſtoria cõplexus.Sed Epiſtola p̄priũ erat uiri opus.In ea ſplendidũ quiddam inſonuit.Nec à decoro Imperatoriæ dignitatis recedebat.Perſpicuitas inerat Sententiarũ iũcta magnitudini. Aſyndetorũ,quæ nos diſſoluta dicimus,iucũditas mira.Etenim ea imprimis epiſtolã illuſtrant.Fuit Seueri eiuſdē filiorũ item præceptor.Propterea dũ laudibus eũ meritis optimi Iuuenes onerarent,ſubinde Deorũ præceptorē nuncupabant.Quæ res & in prouerbiũ trahitur, Vt quiſq; Principũ,aut Optimatiũ etiã Liberos inſtruit,Is Deorũ dicat̄ inſtitutor.Nã & Ariſtophanes μακάρων εὐωχίαν dixit Regia cõuiuia,hoc eſt,Beatorũ epulas.Nõ ferè eſt,q̃ neſciat,ex adulatione natũ,Vt Imperatores perinde ac Dij,haberent̄,colerēturq;.Euſtathius tamē in Iliados primũ,ex ui benefica,aut p̄claro inuento intelligere maluit, Vnde inquit, Cæſar apud Romanos primus,uiuēſq; Dei nomē eſt ſortitus.Sed & eiuſdē filius Auguſtus.At inquit in Apologetico Tertullianus,maledictũ eſt,ante Apotheoſin deum Cæſarē nuncupare.Auguſtus ne dñm quidē ſe dici patiebat̄.Eſt eñ hoc Dei cognomē. Nouimus tamē ex Appiani Alexandrini hiſtoria,Tēpla Iulio Cæſari,ueluti Deo publicis ſtatuta decretis.Atq; inſup cõmune ipſi,Clementiæq; conditũ unũ.Et quia Lucianus ille Blaſphem' cognomento,qui nec Dijs,nec hoībus pepercit,uti Lactantius inquit,cũ riſu quandoq; Auguſtũ deũ nuncupat,Plutarchũ habemus autorē,Lyſandro itē,Sed primo Græcorũ tēpla fuiſſe erecta.Cyro mortaliũ primo adoratiōis cultũ fuiſſe delatũ,ſcribit Arrianus, Quã humilitatē Perſæ poſtea ſeruarint,& Medi,Quãdo ut Curtio etiam credimus, inter deos recenſuere reges,tãq; maieſtas Imperij ſalutis ſit tutela. Cõſecratũ quoq; uiuũ, ſentientēq; accepimus Apollinis iuſſu,& Iouis deorũ ſummi,uti tũ creditũ eſt,aſtipulat̄ Euthymum pyctã, ſemp Olympiæ uictorē,& ſemel uictũ.Amplius de Dictatore Cæſare ſic propemodũ Trãquillus,Ampliora etiã humano faſtigio decerni ſibi,paſſus eſt.Sedē aureã in Curia.Et pro tribunali thenſam,& ferculũ Circēſi pompa,tēpla,aras. Simulacra iuxta deos,puluinar,flaminē, Lupercos.Meminit & in Philippicis M.Tullius ijſdem ferè uerbis.Herodianus autor eſt,in Seueri Apotheoſi extructũ fuiſſe ſuggeſtũ,lignis ingentibus cõpactum,ſpecie quadrangula,æquis lateribus in faſtigij formã. Quod extrinſecus intextis auro ſtragulis,atq; eboreis ſignis,uarijſq; erat picturis exornatum, Intrinſecus uero poſitũ eſt minutũ tabernaculũ,Tertiũq; item,ac quartũ ſemp ſuperiore

re cõtractius,poſſis eius ædificij formã cõparare turribus ijs,quæ in portubus exſtruũ-tur,naues nocturno igne dirigentes.Quas uulgo Pharos nuncupant. Porrò cum legi-mus,faſtigiũ Imperatori decretũ,intelligendã etiam arbitrantur dignitatẽ humano fa-ſtigio celſiorem,aut templum faſtigio inclytũ,uel etiã conſecrationem,quã & ἀποθέωσιν Græci uocant.Nec apud Romanos tñ,& quos diximus,putet aliquis hunc cõſecrandi morem irroboratũ increuiſſe.Reges maximos,ac potentiſſimos legimus, Virtutis ad-miratione,aut munerũ,uel artiũ repertarũ in deos fuiſſe relatos.Nam & M.Tullius nõ ſolũ perfectus Orator,Sed etiã Philoſphus,nõ dubitauit dicere,Deos,qui publice cole-rentur,homines fuiſſe.Qua ratione filiam omniũ optimam doctiſſimãq́ȝ,approbantibꝰ dijs immortalibus,in eorum cœtu locatam,ad opinionem omnium mortaliũ pollicetur conſecraturum.Eſt uero huic loco per accommodũ,& ſcitu hercle dignũ,quod lectum de Antigono eſt.Quẽ cum ex adulatione,quæ peſtilens,& uirulenta nulli nõ rei indu-cit tabem,Hermodotus in Poemate Solis dixiſſet filium.Non hæc inquit, de me ſentit Laſanophorus.Veluti obſcure inſinuans,cum alimentis egeam, cum inde retrimenta fiãt plura, ſubinde egerẽda,mihi ſanè mortalis uideor,nõ dei filius,aut ſolis. *Siqdẽ eſt* Laſanophorus, qui matulam domino ſubijcit,Laſanum quippe uirorũ eſt, *Sicuti* fœmi-naꝶ trulla Scaphiũ dicit,ueluti Pollux ſcribit, Eupolidẽ ſecutꝰ.Laſani meminit Oratiꝰ,
Te pueri Laſanũ portantes,Oenophorumq́ȝ.

¶ Cur multis rebus ſit contributũ Dei nomen.Iuuenalis locus perpenditur de Pecu-nia Dea.Veterũ de Deo placita.Deũ inuenire eſſe impoſſibile. CAP. LXVIII.

CAETERVM nec homini ſolum ſacri, nominis participatio facta eſt, & contributus honor,Verum uti Auguſtinus inquit,etiam diuinis muneri-bus.Nec utiq́ȝ quod deos ea crederent,Sed quoniam ſciebant,nemini ta-lia,niſi aliquo deo largiente,concedi.Quorũ deorum nomina non inue-niebant,earum rerum nominibus deos appellabant, quas ab eis ſentiebãt dari,aliqua inde uocabula inflectentes.Veluti à bello Bellonã nuncupauerunt,non Bel-lum.Item à Cunis Cuninam,non Cunam,à Segetibus *Segetiam*,nõ *Segetem*,à Bobus Bubonam,nõ bouem. Vel etiam nulla uocabuli declinatione,ut res ipſæ nominatur, ut Pecunia dicta eſt dea,quæ dat pecuniam.Hic uero illud obiter ſubnotãdum. Aeris deũ ex Varronis ſpicilegio ab Auguſtino dici Aeſculanum,Proinde admiratione uideri di-gnum poteſt,quid ita Iuuenalis ſibi ſcribere ſic permiſerit.
Etſi funeſta Pecunia templo,
Nondum habitas,nullas nũmorum ereximus aras.
Verum enimuero quẽ nam dicere deum uerum oporteat,parum ueteribus conſtitiſſe uideo.Nam Mileſius Thales,qui omnium primus naturalia exactius ſcrutari eſt auſus, Aquã eſſe dixit,de qua nata omnia ſint.Deum autem eſſe mentem,quæ ex aqua cũcta formauerit.Pythagoras uero deum eſſe animũ credidit, per uniuerſas mundi partes, omnemq́ȝ naturam commeantem,atq́ȝ diffuſum,ex quo omnia,quæ naſcũtur animalia, uitam capiant.Anaxagoras autor eſt,Deũ eſſe infinitã mentẽ,quæ per ſeipſam moueat. Cleantes,& Anaximenes Aethera dicunt eſſe ſummũ deum.Ex quo & Vergilius.
Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Aether
Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno permixtus corpore fœtus.
Ariſtotelẽ putat Lactantius diſſidere ſecum,ac pugnantia & dicere,& ſentire, in ſum-mam tamen unam mentem mundo præeſſe teſtari.Parmenides commentitium quid-dam Coronæ ſimilitudine efficit.Stephanem appellat, continentẽ ardore lucis orbem, Qui cingit cælum.Quem autumat deum.Alij etiamnum aliter. At Cotta ille apud M. Tulliũ,Roges me inquit,quid,aut qualis ſit deus,Autore utar *Simonide*, de quo cum quæſiuiſſet hoc idem Tyrannus Hiero,deliberandi cauſa ſibi unam diem poſtulauit,cũ idem ex eo poſtridie quæreret,biduum petiuit,cũq́ȝ ſæpius duplicaret numerum dierũ, admiranſq́ȝ Hiero quæreret,cur ita faceret?Quia quanto inquit,diutius cogito,tãto mi-hi res uidetur obſcurior.Hinc Plato ſemper ferè diuinus deum putat indictum,innomi-nabilem,&,ut ait ipſe, ἄῤῥητον ἀκατονόμαστον. Cuius naturam inuenire difficile eſt. *Si* in-uenta ſit,in multos eam enuntiari non poſſe.Platonis hæc uerba ſunt. θεὸν εὑρεῖν μὲν, οὐ

ξάδιον. νοῆσαι δ' ἀδύνατον, id eſt, Deũ quidẽ inueniſſe haud facile eſt. Intellexiſſe autẽ, impoſſibile. Sed mox de Platonis dogmate plura. Nunc quia liber hic extumuit ſatis, ne fiat Elephantinus, aut longas uideamur condere Iliadas, Coronidem impingemus, daturi mox initiũ nouũ. Si illud item adiecero ex Theologicæ ueritatis Myrothecio, Dei ſubſtantiã, Sicuti eſt, ne angelorũ quidẽ ullũ peruidiſſe. Propterea in ſanctis literis, Regi autẽ ſæculorũ immortali, inacceſſibili. Et rurſum, lucem habitat inacceſſibilem.

¶ Alexandrum appetiuiſſe, dici ſe Deum, Lacedæmoniorum prudẽs in eo Decretũ. Antigoni commonitio ad filium. CAPVT LXIX.

NON fruſtra dictum à ueteribus, animaduerto, Autoritatis non dilutæ uiris, Secundas res ſapientium animos fatigare, At probare aduerſas. Siquidem externantur quandoq; fortunæ afflatu proſperiore uiri alias magni, & cælo quodammodo pares. Miſſos nunc facio cæteros, Alexandri magnitudinẽ, & omnium capacem animum quis non nouit? At is Dario iam excuſſo, & Perſarum regno, Prætereaq; tot, tantarũq; Gentium principatu potitus, ueluti felicitate multa ebrius, ſapere ſupra hominem cœpit, Ac ſibi deniq; uideri Deus. Quo nomine datis ad Græciæ ciuitates literis, ridicule ſatis inſtitit petere, Decreto publicitus ipſum ſtatuerent deum. Et, quæ minus ei impertita fuerat natura, Ab hominum expectare inſtitutis, non eſt ueritus. In eo igitur alia alij decretis approbarunt. Lacedæmonij uero ſic, ἐπειδὴ Ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεός, id eſt, poſteaquã eſſe uult deus Alexander, eſto ſanè. Prorſum laconice, ac patrio more, Alexandri ſtupidum tumorem coarguentes. Quanto demũ prudentior, ac circũſpectior Antigonus, Qui filiũ intuitus ſubditis uiolentius utentẽ, ac ſuperbius, οὐκ οἶσθα εἶπεν ὦ παῖ, τὴν βασιλείαν ἡμῶν ἔνδοξον εἶναι δουλείαν, id eſt, An ignoras ô fili, Regnũ noſtrum non ferè aliud eſſe, quàm ſeruitutem glorioſam?

¶ De Titormi Buſſequæ incredibili robore. Itemq; de Milone paucula. Vnde natus Adagio, Alter hic Hercules. CAPVT LXX.

SVM memor alibi à me Crotoniatæ Milonis factam mentionem, Nunc de Græco penu id ſe oſtentauit, Quod & arripuimus. Fuiſſe Buſſequã Titormum corpore ſtaturoſum, Viribus præcellẽtem. In eum ubi incidiſſet Milo hic Crotoniates, Viriũ fiducia elatior, ac ſibi placens percupiebat, uiſa proceritate inſigni, illius periclitari robur. At is non ſine Ironia, poſſe nil ſe magnũ, aſſeuerabat. Mox tamẽ in Euenũ deſcendẽs, reiecta ueſte, permagnum arripit lapidem, Quem primo quidẽ ad ſe pertraxit, Inde & propulit, biſq;, ac ter ipſum hoc effecit, poſtea ſuſtulit, Sed non ultra genua, Demũ humero impoſitũ ad quinquaginta ferè tulit Orgyias. i. Vlnas, proiecitq;. At lapidem uix emouebat Milo. Cæterũ eo nec contentus Buſſequa pergit in armentum, Stanſq; in medio ferociſſimi omnium, maximiq; tauri pedem corripit, furentemq;, ac inde ſe proripere adnitentẽ fruſtra, retinet cõſtantiſſime. Nec ſatis, Quinimmo manu altera prætereuntis forte tauri alterius pedem apprehendit audaciſſime, ac cõprimit security ferociter. Id cũ intuerent̃ Crotoniates, in cælũ manib⁹ ſublatis, ὦ Ζεῦ ἔφη, μὴ τοῦτον Ἡρακλῆν ἡμῖν ἕτερον ἔσπειρας. i. O Iupiter inquit, An alterum proſeminaſti nobis Herculẽ hunc? Hinc deniq; Prouerbij demanaſſe primordia, memorãt, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, Hic alter Hercules. Titormũ fuiſſe patria Aetolũ, ꝓdidere nõnulli.

¶ Periandros fuiſſe duos, Miltiades tres, Sibyllas quatuor, aut decẽ, Bacchides tres, Quos educauerint Bruta. Apellis dictũ de Protogenis Ialyſſo. CAP. LXXI.

CVM inter legendũ excerpendumq; conciſa quædam mihi ſe ingeſſerint, breuitate compari noſtris hiſce Commentationibus duxi inſerenda. Ne, quod aliquo modo relatu dignũ eſt, ſi ꝑtereatur, ex formula damni illati mecũ agant φιλομαθεῖς, nil affectantes grauius, ꝙ ut πολυμαθεῖς dici ualeãt, & ſint, quãdo nil dulcius, ꝙ oia ſcire. Illud igit̃ fuerit primũ, Qđ ποικίλης ἱστορίας undecimo nõ ꝑtermiſit Aelianus, Periandros fuiſſe duos, Sapientia illuſtrẽ unum, Sed Tyrannide alterum. Militiades uero tres. Sibyllas quatuor, Erythræam, Samiam, Aegyptiã, Sardianã. Sunt qui ſex item adijciunt, Inter quas Cumæam, Iudæãq;. Bacchides poſtmodũ tres, Ex quibus unus tradat̃ Hellen. i. Græcus modo. Alius Athenienſis. Tertius deniq; Arcas. Præcerptum illud quoq;. Cyrum à Cane educatũ, à Cerua Telephum, Auges filium, & Herculis. At Neptuni, & Tyrus Peliam ab Equa.

Quin Alexandro item Priami urſam alimenta ſuggeſſiſſe, adnotatum eſt. Sicuti Aegiſtho Thyeſtis, & Pelopiæ Capram. Nec illud prǽteritur, nobilem pictura Protogenem annis uix ſeptem celebratam omnibus, Ialyſſi imaginem abſoluiſſe. Quã ubi eſt cõtemplatus diu Apelles, primum quidem ſtupentẽ ferunt obmutuiſſe, inopinã admiratum excellentiã, mox uero intuliſſe, καὶ πόνος μέγας, καὶ ὁ τεχνίτης γεμὼν τῆς χειρουργίας ἡ χάρις. ἧς ὁ ἀνὴρ εἰ τύχοι, ὁ πόνος αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσει. id eſt & labor magnus, & Chirurgiæ artifex gratia. Quã ſi uir hic aſſequatur, tum uero cælum contingent planè labores eius.

¶ Quos ab infimo gradu ad maximum dignitatis faſtigium euexerit proſperior fortuna. Inter ibi quid Tymbalus, & Tymbades. Necnon Catapontiſtes. Oecotrips qui ſit.

CAPVT LXXII.

VIRIS plerunq; haud ita nobilitate inſignibus fortunæ ſecundioris afflatũ ſine ullis imaginibꝰ etiamnũ, ſic affuiſſe, nos cõmonet hiſtoria, ut uirtute ſua facile maioribus præluxerint, ac ignoti antea, Inde aliquo haberi numero exorſi ſint. Quis.n.neſcit, filiũ Hiſtaſpis Dariũ Cyri φαρετροφόρον fuiſſe? Nam poſtremus illi ὁμώνυμος, ab Alexandro uictus, etiã Lictorio functus dicitᷣ munere. At Macedonũ rex Archelaus Simiche natus ſerua deformatᷣ. Auũ Philippi Menelaum in Spurios deſijſſe, memorant. Sicuti eius filius Amyntas Aeropes dicitur ſeruus. Perſeus, opes cuius afflixit Aemylius Paulus, Fuit quidem Argiuus genere, ac ignobili prognatus patre. Eumenen inopi editum parente ferunt, ac Tymbalo. Nã & Tymbadas nuncupant Pharmacidas mulierculas ἀπὸ τοῦ περὶ τοὺς τύμβους διατρίβειν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀκρωτηριάζειν, id eſt qm̃ ſepulchra oberrẽt mortuos demutilaturæ. Antigonus Philippi, q & ἑτερόφθαλμος. id eſt monoculus erat, Indeq; Cyclops itẽ cognominatus, αὐτουργὸς fuit, hoc eſt, artificio ſe confouebat. Latrocinia uero exercuit etiã Polyperchon. At Themiſtocles Barbaros qui nauali bello ſuperauit, quiq; ſolus oraculorum reſponſa nouerat diſcutere, Thracia natus matre eſt. Phocion χρηστὸς cognomento, patre fuit, qui δοίδυκας .i. Cochlearia cõficeret. Demetriũ Phalerea ſeruiſſe apud Timotheum, & Conona, proditᷣ memoriæ, hoc eſt fuiſſe οἰκότριβα. Quo nomine Græcis ſignificatur, qui parentibus ſeruitutẽ qui ſeruierint, eſt editus. Nã eſſe οἰκέτης poteſt, qui αἰχμάλωτος .i. captiuus. Epaminondã obſcuris prognatũ parentibus, ignorat nemo. Sicyoniorũ Tyrannus Cleon fertur, & καταποντιστὴς, id eſt Pirata fuiſſe prius, qui nõ præda contentus, captos etiamnũ in Mare dat præcipites.

¶ Diogenis Apophthegmata duo, in Demoſthenẽ unũ, in Spartiatã alterũ. Scita quoq; Ariſtotelis cõmonitio ad medicũ, à quo inuiſebatur Aeger. CA. LXXIII.

DIOGENEM ferunt Prandij cauſa in Cauponã qñq; diuertiſſe, Moxq; cũ prætereuntẽ foret cõſpicatus Demoſthenẽ, inuitare ad idẽ perrexiſſe, Eo aũt minus obtẽperante, erubeſcis ô Demoſthenes inquit, Cauponam ingredi? Atqui dominus tuus hic quot diebus obuerſatur, Populum innuens obſcurius, quoniã multitudinis ſerui ferè ſunt δημαγωγοὶ, καὶ ῥήτορες. Cũ uero Spartiata quidam laudibus efferret Heſiodicum carmen, quod in Ergis legitur,

οὐδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτο, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη,

Id eſt nec pereat Bos utiq;, ni affuerit Vicinus malus. Audiens Diogenes καὶ μὴν μεσήνιοι καὶ οἱ βόες αὐτῶν ἀπολώλασι, καὶ ὑμεῖς αὐτῶν ἐστὲ οἱ γείτονες. Atq inqt, & Meſenij periere, & eorũdẽ Boues, in uicinia uobis conſtitutis. Quippe Meſanã bello afflixerant Lacedæmonij. Quod diſertiſſime amplius perſequitᷣ Pauſanias. Sed quia excellentis uiri ſententias appoſuimus, nõ inſup habeamus ſcitum hercle, ac philoſopho cõgruẽs imprimis Apophthegma Ariſtotelicũ. Nã cũ iaceret grauiter affectꝰ, ac eũ inuiſens medicꝰ quæpiã mãdaret, μήτε inquit Ariſtoteles, ὡς βοηλάτην με θεράπευε, μήτε ὡς σκαπανέα, ἀλλὰ διδάξας πρότερον τὴν αἰτίαν, οὕτως ἕξεις ἕτοιμον πρὸς τὸ πείθεσθαι, διδάσκων ἐκ τούτων μηδὲν χωρὶς αἰτίας προσφέρειν. Ne mihi perinde, ac Buſſequæ, aut foſſori medicã adhibueris manũ, Sed reddita oĩm ratiõe prius, dicto audiẽtiorẽ es habiturus. ut q citra cauſã nil te ꝓferre, iã docueris.

¶ Socratis Apophthegma, de Alcibiadæ muneribus. Itẽ in eũ, qui diceretᷣ magnũ quippiã expetere, arduumq; factu. Nec nõ de otio. CA. LXXIIII.

NE VERO longius à Philoſophia ſeiungamur, Proditũ memoriæ, ſcimus, Quãdoq; multa iam nocte à cœna domũ ſeſe commodum recipientẽ Socratẽ, Quoſdam adoleſcentiũ intemperanter, ac laſciue craſſantiũ plærũq;, perterrefacere adortos, cũ eſſe uenturꝶ præſciſſent, Illi ergo per tenebras ingeſſere ſe armati facibus, & Erinnyũ cultu reliquo, Id cõſpicatus Socrates, nil admodũ cõpauidus, quod eos ſciret, aliјs itidem ſolitos illudere, Otio abutentes, placide prorſum ſubſiſtens, Quærere ex eis cœpit, Vti ex aliјs item in Academia cõſueerat, aut Lycio. Succurrit & alterũ eiuſdem animi planè inuicti exemplum. Congerebat ambitione quadã in Socratem munera Alcibiades, Eorũ admirata multitudinẽ Xanthippe, ac indicaturã, digna opinabaẽ, Quæ à Socrate non reſpuerẽtur. At is & nos inquit, ambitione tenemur quapiã. Ambitioſe iſta mittit Alcibiades, Itidem nos ambitioſe non admittimus. Circũfertur Socratis eiuſdẽ dictũ aliud, nec preclarum minus, Cui cũ ſuggeſſiſſet neſcio quis, Arduum uideri admodũ, Id cõſequi, Quod cõcupiſceret quidam, ἀλλὰ μεῖζόν ἐστιν ἔφη, τὸ μηδὲ ἐπιθυμεῖν τὴν ἀρχήν, At maius fuerat inquit, initio ne optaſſe quidem. Ab eodẽ quoq; memorari ſolitũ, accepimus, ἀργίαν εἶναι ἐλευθερίας ἀδελφήν, id eſt, Eſſe libertatis fratrẽ Otiũ, Argumento eſſe, prædicabat Indos, Perſasq;, Qui & fortiſſimi cenſeantur, & liberi cum primis. Eſſe autem utroſq; otioſos præcipue πρὸς χρηματισμόν. At Phrygas, Lydóſq; operi maxime intentos, Seruitutis malo premi aſſidue.

¶ Super Eurydamante pycta, Et notæ decacitatis homine Zoilo adnotata de Græco penu quæpiam. CAPVT LXXV.

QVIBVS contigerit hominibus diſparatũ à reliquorũ menſu, uicq; ingeniũ, alibi hoc opere non neglexímus, Nunc, quæ occurrunt exempla duo, ad Tabulas, quod dicitur, Ceritum nõ reiјciemus, Sed ut ineant protinus ſuffragia, permittere, in animo eſt. Fuit Pyctes nobilis Eurydamas, Cyrenæus patria, Inter certandũ forte, Quẽ ualidũ nactus fuerat, Dentes ei Plagarũ ui, & frequentia excuſſerat aduerſari⁹. Cui ne ſpectaculo animũ adderet, ꝑindéq; inſuperabilis cooriretur, Omnes deuorabat. Qua ratione ad illum ne minima quidem facti ſuſpicio peruenit. Zoilum, Qui in Homerum, Platonem, Alioſq; cõplures acerbe, uirulenterq; ſtilũ diſtrinxit, fuiſſe Amphipoliten, accepimus, ac Polycratis auditorem, Qui aduerſus Socratem accuſatorio ſpiritu orationem concinnarat. Zoilum uero ferũt cognominatum κύνα ῥητορικόν, id eſt, Rhetoricum Canem. Habitu ferè eo fuit, ut Barbam quidem amplius promitteret, Capite uel ad cutem deraſo, Indumentum nec genua contingebat. Dicendi cura erat ei uel maxima, Sicut Odiј quoq;, ac cũ plæriſq; inimicitiaꝶ, Cũq; lingua foret uirulẽtus, ac unũquẽq; ꝑſcinderet audacius, Quidã haud ſanè illiteratus ex eo inſtitit quærere, Vt quid procliuiter adeo alienam laceratum famã pergeret, Qđ inquit, ποιῆσαι κακῶς βουλόμενος, οὐ δύναμαι. i. male facere cupiens nequeo.

¶ Scitum Dionyſiј reſponſum, Quod relictum à Parente Imperium nequiſſet ſeruare. CAPVT LXXVI.

DE Dionyſio Poſteriore facta iam aliquoties mẽtio nobis eſt, Illud huic ſuppingam parti, ſcitu non hercle indignum. Annalibus adnotatum comperi, Dionyſium, & Philippum Amyntæ congreſſos quandoq;. Cumq; hinc inde multa forent pronuntiata, uti par eſt, Demũ illuc prouectus eſt Philippus, Vt ex Dionyſio amplius quæreret, Qua eſſet factũ ratione, Quod præclarum adeo, illuſtremq; à patre acceptum principatum nequiſſet aſſeruare, eo excuſſus ab inimicis. Ad ea Dionyſius nõ inſcite prorſum, nec illepide, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα μοι κατέλιπεν ὁ πατήρ, τὴν δὲ τύχην, ᾗ ταῦτα ἐκτήσατο, καὶ διεφύλαξεν, οὐκέτι, Quoniam inquit, Alia quidem reliquit mihi pater, Fortunam uero, Qua hæc ſibi quæſierat, cuſtodieratq;, non utiq;.

¶ Meſonis aſſimulatus furor, ne cum Athenienſium reliquis Siculã iniret expeditionẽ, Quod Aſtrorũ peritia futuram prænouiſſet afflictionẽ. CAP. LXXVII.

SNAVIGATVRIS in Siciliã belli cauſa Athenienſibus, Claſſe iam inſtructa, Ex Catalogo erat unus item Aſtroꝶ peritus Meſon, Qui, cũ ingruẽtiũ uim malorũ artis beneficio, uelut ex ſpecula eminẽtiore, ꝑſpectaret, miſſionẽ quoquomodo quærẽs, ne initã obiret militiam, Cum in irritum cederet

Conatus

Conatus omnis, demũ inſaniam aſſimulauit, ac multa, ut ſibi fidẽ cõpararet, dixit, fecitq;. Inter alia etiã domui, quam inhabitaret, faces ſubdidit. Quibus ſanè omnibus adducti bello Præfecti, uerum arbitrati furorem, dimittendũ cenſuere hominem, ueſania perci cum, ac debacchantem planè, felicius longe, quã Vlyſſes olim, quẽ ingenioſe, ſolerterq; deprehenderat Palamedes. Meſonis aſſimulationem, & quidem Athenis, diſpicere qui uit nemo.

¶ Dicta uel facta quorundam ſcitu digna, quæ ex diuerſo, miſcella uelut opera, ſunt in unum congeſta. CAP. LXXVIII.

ALEXANDRVM Imperatorem nobiliſſimũ fuiſſe ira præferuidum, indi cio multa utiq; fuerint, ſed & Ariſtotelis cõmonitio prudens, qui illũ con ſpicatus omnibus, ac per omnia ſuccenſentem, per epiſtolam ſalubriter ſic perrexit admonere, ac remollire, ὁ θυμὸς, καὶ ἡ ὀργὴ οὐ πρὸς ἴσους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς κρείττονας γίνεται, σοὶ δὲ οὐδεὶς ἴσος, id eſt furor, & ira nõ aduerſus æqua les exeruntur, ſed in meliores, præſtãtioreſq;. At tibi ex æquo ſtat utiq; prorſum nemo. Cercidas ex Arcadia Megalopolites, cum iam cõclamatus, ac in Proſerpinæ peculio ad numeratus decumberet, ad ſuos cõuerſus, iucunde ſe à uita demigrare pronuntiauit, quod animo concepiſſet, mox paulo ex ſapientibus quidẽ cum Pythagora congreſſurũ ſe, Ex hiſtoricis cũ Hecatæo, ex Muſicis cũ Olympo, ex Poetis cum Homero, Inter hæc autem animam egiſſe, prodit̃ memoriæ. Palaton ζωγράφος, ſiue pictor, cũ Homerũ de ſcriberet, Illum quidem uelut uomentem exprimebat, Poetas uero reliquos per ambitũ aſtitutos ἐμημεσμένα ἀρυομένους, id eſt quæ reieciſſet is, abſorbentes. Cliſthenem fe runt Athenienſem Oſtraciſmi, ſeu Teſtularũ rationem omniũ principem induxiſſe pri mumq; eiſdem damnatum ſuffragijs. Pindarus nouem Lyricorum princeps cum The bis in poetarum ueniſſet commiſſionem, per auditorum inſcitiam quinquies à Corinna fertur uictus. Claſſem coegerat aduerſum Thurios, inſtructamq; ducebat Dionyſius. At uehementior coortus Boreas naues diſiecit omnes, attriuitq;. Quo tanto permulcti beneficio, Thurij Boreæ uti deo, ſacra peregere, Inſuperq; in ciuitatis iura coopta rũt, Domo itidem illi comparata. Vt minus iam mirandum accidat, dici ab Athenienſi bus uentum hunc κηδεστήν, id eſt affinem, à Pauſania etiam Megalopoliten.

¶ Zaleucum filio iuſſiſſe alterũ ex oculis erui, alterũ ſibi, ut lata a ſe de adulterio ſer are tur lex. Adulterij pœna apud Gortynam. CA. LXXIX.

ZALEVCVM, de quo alibi paucula commentati ſumus, inter alias ferũt, quas Locris conſtituit leges, ſanxiſſe illam quoq;, ut quiſquis deprehende retur mœchus, pœnas lueret, excuſſis oculis. Hoc ſicuti uidetur, ut ſangui narium, cũ improbaret Dæmon, Aelianus inquit, præter opinionem, præ terq; ſpem, in autorem regeſſit primum. Nam ubi Zaleuci filius adulterij eſt conuictus, ex paternis ſanctionibus præſtitutum ſubire ſupplicium co gebatur. Quod ne irritũ fieret, poſteaq̃ ſemel erat complacitum, qui ſanxerat, pœnæ ſi bi partem irrogauit, ac uelut partiario legis corroborauit integritatem. Nam filio excuti oculum iuſſit, at ſibi alterum. Quod ſic exprimit Aelianus ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου τῶν τοῦ παιδὸς ὀφθαλμῶν, ἀντιδοῦναι τὸν ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ ὁ νεανίσκος τυφλωθῇ τελείως. Apud Gortynam deprehenſus adulter ad magiſtratus producebatur, ſi fuiſſet conuictus, lana coronaba tur qua re illi plane mollior opprobrabat̃ natura, effœminatiorq;. In reliquum præterea ignominioſus erat imprimis, & Reipublicæ in nullo particeps,

¶ Silentij bonum ex Græco Dyſticho, & Gnathænæ meretricis hiſtoria lepidiuſcu la. CA. LXXX.

DE Silentij bono, quantũq; inſitæ præferat prudentiæ lingua præparca, Et nos alibi commentati ſumus, Et Græcanicũ quidẽ illud amplius patefacit,

Ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσῃ σφραγὶς ἐπικείσθω
κρείσσων γὰρ ἐπέων, ἢ κτεάνων φυλακή.

Verum & ad ipſum id lepida cõfert hiſtoria, Etiamſi decora non ſatis eſt, Quæ inducitur geſta res. Ex Helleſponto in Atticã uenerat amator Quidam, Gnathe næ Scor-

næ Scortilli fama illici pellectus, Cumq; admiſſus commodũ accubuiſſet, erat inter pocula loquacior impendio, ac planè, ut Græci dicunt, φορτικός. Id mirabunda mulier, Cupiensq; finem, Sic illum adorta fertur, An non ab Helleſponto profectum te dicis? cum adnuiſſet Is, Et quo inquit pacto ciuitatum illic primam ignorare uideris? Scitante autẽ eo, Quæ nam foret hæc? Sigeum reſpondit Gnathæna, καὶ ἐμμελῶς διὰ τοῦ ὀνόματος κατεσίγασεν αὐτόν, id eſt, apte admodũ, & concinne ex nominis ratione Silentium illi ſuadere eſt uiſa.

¶ Prudens Olympiadis apophthegma, quo Alexandri tumorem repercuſſit, diuina ſibi quærentis in Vita. CAPVT LXXXI.

OLYMPIADEM Alexandri matrem, prodit hiſtoria, Cum inaudiſſet, filium diutius ſepulturæ honoribus exutum iacere, uelut neglectum, Grauiter eo noĩe indoluiſſe, flentemq; inter crebra ſuſpiria inclamaſſe altius, miſerabiliusq;, ὦ τέκνον σὺ μὲν οὐρανοῦ μετασχεῖν βουλόμενος, καὶ τοῦτο σπεύδων, νῦν οὐδὲ τῶν κοινῶν δήπου, καὶ ἴσων πᾶσιν ἀνθρώποις μετασχεῖν ἔχοις, γῆς τε ἅμα καὶ ταφῆς, id eſt, O fili tu quidem Cælum tibi uendicare ſatagebas, hocq; unum feſtinabundus habere opus uidebare, At nunc, Quæ cæteris ex æquo communia omnibus cẽſent, ne ijs quidem potiri uales, Terra, & Conditorio. Qua ſanè ratiõe uiſa Olympias eſt, nõ imprudẽs, nec inſcita mulier & ſuã ipſius cõmiſerari fortunã, & filij tumorẽ coarguere.

¶ De Inſula Samo, & in ea feris, quæ dicantur Neides, Et Hirundine alba. Aeſopo. Hermodice item Midæ uxore, Cumæis prima quæ nũmos cudit, Mœchorum ſupplicium apud Lepreos quod fuerit. De Lucania, ſeu Samothracia, & Theſpiẽſibus, & Magnetum malis, ac Inſula Icaro, & Piſcium excellentia, Ac Georgio Trapezuntio. CAPVT LXXXII.

QVONIAM publico bono nil legimus ferè, quin aliquid ſubinde præcerpamus, Et ſeparatis Capitibus perſcribi multa nequeunt, conciſa nimis, ac deminuta. Proinde in unum regerenda parte hac duximus, Ne diſiecta, uelutiq; diſpalata pereant. Igitur lego primum, Inſulam quidẽ Samum initio fuiſſe Incolis uiduam, deſertamq;. Cæterũ ſuccreuiſſe inibi ferarũ uim, Quarum audiretur intolerandus, uelut Barritus, Dicebant νηΐδες, hoc eſt, Neides. Nũcupatã prius Samũ etiam Parthenon, Mox & Dryuſam. Apparuiſſe in Samo item Hirundinem quandoq; albam, Perdice haud minorẽ. Aeſopum præterea inuenio Logopœum fuiſſe Thraca genere, Conditione ſeruum, manu tamen ab Idmone miſſum, ac Xantho ſeruiſſe prius. Hermodicen ſcribunt ueterũ plærique, Phrygũ Regis Midæ uxorem, tum forma fuiſſe conſpicuam, tum uero ſapientia, & artifici ingenio præſtitiſſe plurimum, Siquidem cumæis primam cudiſſe nũmos. Leprei, Quos deprehenderint adulterantes per triduum uinctos circa ciuitatem ducunt, Mox toto Vitæ tempore contemptibiles habent. Quod mulieribus itidem fit, Niſi quod hæ diebus undecim in foro ſtare coguntur diſcinctæ, & tunica circũueſtitæ pellucida. Sicuti Romæ in publicum egredi togatæ cogebantur Mœchæ, Quod approbat Martialis illis Verſiculis, Vt Oratium prætercam cum eiuſdem interprete.

Telim uiderat in Toga Spadonem,
Damnatam Numa dixit eſſe Mœcham.

Lucanos, uel, uti enunciant Græci, λευκανοὺς eſſe ferũt φιλοξένους. i. Hoſpitibus affici plurimũ, inſuper & iuſtos cenſeri. Apud eos regnaſſe quãdoq; Lamiſcũ, Cui tertius à Magno digitus in pede Lupinus fuerit. Samothracen qñq; dictã olim λευκανίαν, διὰ τὸ λευκὴν εἶναι. i. Quod albicet. Mox à Thracibus habitatam dici cœpiſſe Thraciam, Quibus item deficientibus Samij ſuperuenientes Samothracen fecere. Magnetas pluribus conflictatos infortunijs, Suffragari Archilochus uidet, ubi ait, κλαίω θαλασσῶν, οὐ τὰ Μαγνήτων κακά. Icarũ Inſulam ab Icaro mox cognominatã, prius inuenio ſolitam dici ἰχθυόεσσαν, de Piſcium excellentia, Qui caperentur inibi. Apud Theſpienſes turpe cẽſebat, Artem didiciſſe, uel Aruo ſtuduiſſe, Propterea illorũ paupertas tum frequens, tum inſignis præcipue. Nec illud reticuero, Georgium Cretenſem, Qui Trapezuntius dici maluit, conditis Voluminibus, Platonis uitia expendiſſe plura. Quo argumento ſit Cænotimon nũcupatus, Atq; Erinnys item. Quomodo eſt à Beſſarione inſigniter ꝓſciſſus.

Lodouici Cælij

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD MAGNIFICVM COMITEM, AC EQVITEM IOANNEM MARIAM GVIDONEM FERRARIENSEM PRAEFATIO DVODECIMA.

QVONIAM Liber hic, Qui eſt futurus noſtri laboris duodecimus, ab inenarrabili diuinæ maieſtatis ratione ordit̃, in qua ueterũ ſapientum ingenia mire halucinantia, multiplici errore obſepta ſe torſerũt, Quod necdum ueritatis arcanũ, intimis occluſum penetralibus, in Lucem ab intelligibili productum ſapientia foret, facturum me operæpretium, arbitratus ſum, Quando mutua nobis neceſſitudine per uinctos, Certum eſt, in ſingulis noſtri operis uelut Propylæis, amice conſultare, Si ad libelli huius partes te aduocaro potiſſimum. Quippe ſicuti Balbi Balbos intelligunt, ac amant, Ita & à diuino cultu non prauitate ulla reuulſus uir, Orationi imprimis, Quæ deum uel exprimit, uel rimatur, cumprimis affici conſueuit, fronte inſigniter exporrecta. Tu uero Ioannes Maria nobiliũ ſcientiſſime, ac ſcientũ nobiliſſime ſic Chriſtianæ ueritatis aſſertorem te ubiq; præſtas, Vt uitæ cura innocentiſſimæ, & religionis reuerentia uel religioſiſſimis eſſe quoq; integritatis exẽplar ſingulare uideri poſſis. Nam etiamſi conſpicuos, uel iunior Magiſtratus geſſiſti, In quibus, quod Guidonum claritati conſentaneũ fuerat ſanè, eam prætuliſti grauitatem, Vt ſeueritas prædulci temperata comitate, Iuſtitiã non utiq; rigidam, aut ulla ex parte immitẽ à Caluo, quod dicitur, ad Caluũ ciuitatibus exhiberet, Sed uel damnatis amabilem, Nihilominus à Publicarũ rerum moleſtia magnam partẽ abiunctus, & tibi quodãmodo uiuens, Nec magno pere, Quod Græci dictitant, ἐξωβλέπων. Intellectualem potentiã ad id, quod uere eſt, per momenta ſurrigis, Veram arbitratus felicitatem, ab hominis ueri ueſtigijs nõ abire longius. Nec tibi Equeſtris dignitas, aut quod dicaris, & ſis Comes, ut doctrinæ Ciuiliũ dogmatũ inſignia prætercam, Nec inquã iſta tibi animos tollũt, Quod ſanè agnoſcimus in plurimis, Sed mira in omnibus benignitate ita mores attemperas, Vt perhumanũ te, facilemq; ſentiant mediocres uiri, Summi etiã hac, quã ſuſtines, perſona dignũ, opinent̃. Sunt præclara iſta quidẽ, Sed fratris non abſona uirtutibus, honorũ ſerie cõſtiparis, non abſona uniuerſæ domus Guidonum amplitudini tum Ferrariæ, tum Mutinæ, unde oriũdi eſtis, Sed & in alijs Italiæ locis præcipuis. Quãobrem habebit Liber hic, opinor, qđ ſibi placeat. Nec id, quia Vmbilicis exeat auro niteſcentibus, Sed quod in ueſtibulis ſuis præclarum cernat ſtare uelut Herman, Sed non utiq; ἄπωλον, Quin undecunq; amuſſitatũ præclarũq;. Qui ſit fortiter Libitinas reiecturus naſutiores, ac ſordidũ dentem, ne uirulẽtus infigi ualeat morſus, Quo cõuulnerata plærũq; exareſcũt omnia. Quod ut facias, Vir clariſſime, peruelim utiq;. Sic eñ fiet, Vt gratã tibi, quãtulacũq; ea eſt, Sedulitatem hanc noſtram, & in te, tuoſq; omnes propenſiſſimã uoluntatem, fuiſſe intelligam. Nec ipſe immemor uideberis initæ olim in patria mea inter nos amicitiæ, Quã uno ductu pro uirili ꝑpetuo & foui, & auxi. Nec ipſe aſpernari es uiſus. Quod ſupereſt, Viuas, opto, diu felix, & Lodouicum tuum ames. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI DVODECIMVS.

¶ Prolepſin, id eſt, de Dijs, anticipationem omniũ eſſe Mentibus inſitam. Cur Deo ſũmo Solem perſimilẽ dicat Plato. CAPVT I.

EQVIDEM conſyderanti mihi amplius rationẽ hanc, quæ de diuinis eſt, uelut ex Oraculo ꝓmptũ uidet̃, qđ apud M. Tulliũ prius mox & à Seneca comprobatũ, legimus, Omnibus de Dijs eſſe inſitam opinionẽ. Nec eſſe gentem ullam adeo extra leges, moreſq; ꝓiectã, quæ Deos aliquos opinione nõ concipiat. Notionẽ hãc ipſa nobis impreſſit natura, & ſine doctrina ineſt anticipatio quædã diuinitatis. Hæc uero eſt, quã Epicurus πρόληψιν dicit. i. anteceptã animo rei quãdã informationẽ. Cæteꝝ ubi ad ſummũ, ac principẽ

omnium

omniū deū, Quē Græca natio τ' ἀγαθὸν nūcupat, hoc eſt, Bonū ipſum, hūana mens audacius aſſurgit. Siquid ſcrutando attentius, & ꝑpendendo lance examinatiſſima diſſerēdo definire pertentet. Cū inenarrabilis amplitudo illa, & infinita maieſtas humani animi conceptus omnes longiſſimo à ſe interſtitio relinquat, nedum Sermo ullus illuc eualeat pertingere, ad id deniq; rerum excellentia caligans diuertit, ut ſimilitudines quærat, & exempla. Qua ratione etiam Plato περὶ ἀγαθοῦ. i. de ipſo bono diſſerere, adortus, Dicere quid eſſet, nō eſt auſus, Quoniam humanæ poteſtatis menſum tantæ claritatis excedat ſplendida uis. Illud modo latius indagando eſt aſſecutus, ut quod inter obiecta Senſuū præcipue nitidū, præclarū, immenſum, admirabile animaduertiſſet, illi ſimillimū aſtrueret. Hunc uero eſſe Solem uoluit, per cuius ſimilitudinē hūanæ imbecillitati gradū præſtari ad non cōprehenſibilia quadantenus, eſt opinatus. Proinde à ſapientibus receptum ferè, Principi ſummo illi, ac ineffabili prorſum nulla ſurrigi ſimulacra debere, Sicuti Dijs alijs conſtituiſſe Veteres, compertum eſt. Quando, ut ſcienter Plotinus inqt, neq; cognitionem, neq; intelligentiā illius habemus. Loquimur tamen de illo, ut Parmenides, & Dionyſius ait, per negationes, atq; relationes. Summū genus ſcientiæ eſt, inqt Caſſiodorus, ſcire, Deum tanta præſtare, quāta humanus ſenſus nō ualet attingere. Lumen infinitū ab intellectu creato perſpici nequit, ni gloriæ lumen acceſſerit. Nam ut ſe habet noctuæ oculus ad Solis lumen, Ita intellectus noſter ad maniſeſtiſſima in natura. Nec me fallit tamen, Cottam illū Ciceronianū dicere, multas ſe arbitrari gentes, ſic immanitate efferatas, ut apud eas, nulla deorū ſuſpicio ſit. Quid Diagoras inquit, ἄθεος q dictus eſt, poſteàq; Theodorus, nonne aperte deorū naturam ſuſtulerūt? Nam Abderites quidē Protagoras Sophiſtes temporibus illis uel maximus, uelut alibi quoq; cōmemoratū eſt, cū in ꝑncipio libri ſui poſuiſſet, De dijs neq; ut ſint, neq; ut nō ſint habeo dicere, Athenienſiū iuſſu urbe, utq; agro eſt exterminatus. Libriq; eius in concione cōbuſti. Cæterū quod eſt à me cōprobatū pauloante, in libro de myſterijs ita confirmat Iamblichus, Ante omnem inquit rationis uſum ineſt naturaliter inſita deorum notio. Et alibi, Eſſe animæ inquit, eſt quoddam intelligere. ſ. deum, unde dependet. Porrò eſſe noſtrum putat, Deum cognoſcere, quia præcipuum animæ ſit intellectus, In quo idem eſt eſſe, quod intelligere diuina actu perpetuo. Sed & Plutarchus, Deos inquit opinatē qſquis bene ſentit. Galenus in libro de Philoſophi hiſtoria Dei inquit, notionē habemus ex pulchritudine operum illius, & excellentia. Propterea & Euripides, ἀστέρος δ' ἐν οὐρανοῦ ποίκιλμα τέκτονος σοφοῦ, id eſt, Stellæ in Cælo uarietas ſapientis fabri.

¶ Quā abſurda prioribus Deorum uarietas. Deus ignotus Athenis. Dei ſummi deſcriptio. Cæleſtia qui primum adorarint. Vnde dicatur Theos, Cæleſtia an uiuant. Apomyius Iup. Spodius Apol. Gratiarum ſacra. CAP. II.

At qui ipſum hoc numen immenſum, inenarrabile, auguſtiſſimum, omneq; humanæ mentis captū excedens, ex ipſa hac maieſtate præcelſa mirū eſt, quantas, quàq; abſurdas interdū ambages in mortalium animis pepererit. Nam ignotis etiam Dijs fuiſſe Athenis erectas aras, Philoſtratus ſcribit. Meminit Laertius quoq; in Epimenide, ut Pauſaniā taccam, ἐλάδος περιηγήσει, ad Phalerū θεῶν ἀγνώστων βωμοὺς ſtatuentem. In Canonicis uero decretis adnotatū ab interprete eſt, apoſtolū Paulū, cū eiuſmodi aram uidiſſet, titulo notiſſimo. Ignoti uidelicet dei, in quo uiuimus, mouemur, ſumus, altius intonuiſſe, Quē uos ignotū dicitis, Ego prædico. Hunc Plato, ſicuti ex Speuſippo didicimus, ita deſcribit, Viuens immortale, per ſeipſum ad beatitudinē ſufficiens, Eſſentiā ſempiternā ipſius boni cauſam. Addit ex Platonis eiuſdē ſententia Apuleius, Incorporeū, Aperimetron. Beatū, Beatificū omniū patrē, Optimū, nulla re indigentem, cuncta cōferentē. Eſſe uero innumeros quidam prodidere, Nam & Chryſippus, quē Stoicorū ſomniorū uaferrimū interpretē Epicureorū nuncupat ſchola, magnā cōgregat & ipſe ignotoꝝ deoꝝ turbā, atq; ita ignotorū, ut eos ne coniectura quidē informare, ut ille ait, poſſimus. In Sicyonia etiā ὑγιείας, id eſt, Sanitatis ſimulacrū celebriter cultū, adnotauimus. Quod uix tamē cōparebat, paſſim illi à mulieribus Capillis dicatis, quos Deæ honori reſecare, moris illarum eſt. Ambeunt & Babyloniæ ueſtis Telamones. Quin Herculem in Olympia rem diuinā obeūtem, Cū muſcarū multitudine infeſtaret, Ioui ſacrificaſſe ἀπομυίῳ, protinuſq; ultra Al-

pheũ Muſcas eſſe abactas. Sed & Helei itidem Ioui Apomyio dicuntur quandoq; immolaſſe. Apollinem cognomento Spodiũ Thebis cultũ, animaduerto, cuius ara ex ſacrificiorũ cineribus foret conſtructa. Vnde nata cognominis ratio. Gratijs Eteoclem ferũt Andrei, & Euippes filiũ, ſicuti à Bœotijs memorat̃, Hominũ primum rem diuinã feciſſe, quibus eſſe tres itẽ placet, etiãſi nomina nõ tenẽt. Gratias haberi quidẽ duas, inter Lacedæmonios̃ placita eſt. Quas nũcuparit Lacedæmon κλητὰν καὶ φαεννάν. Tres ſũt apd' Athenienſes ad Acropolin, ubi ad arcanã multis Teleten agũt. Has in Theogonia cecinit Heſiodus, eſſe Iouis, & Eurynomes filias. Nomĩa uero hæc facit, Euphroſinen, Aglaiam, Thaliã. Antimachus Aegles filias ꝓnuntiat, & Solis. Gratiarũ ſimulacra ueteribus non fuere citra indumẽta, inquit Pauſanias, At poſteri neſcio cur, nudas pingere, ac ſculpere adorti ſunt, antiquorũ ratiõe mutata. Democritus duos eſſe Deos opinat̃ Penã, & Beneficiũ. Sicuti in Acrocorintho fuiſſe ꝓdit Pauſanias. Neceſſitatis ſacellũ, & Violentiæ. Sed ingredi inquit, putat̃ haud legitimũ. Multas itẽ gentiũ per fœtidos iurare cibos, proditum eſt. Siquidẽ cepas, alliũq; inter deos iureiurando habet Aegyptus. Harpocratẽ quoq; habuit eadẽ, & Cynocephalũ, ſiue Anubim. Quorũ imagines digitis geſtare, moris etiã Romani fuit qñq;. Scitu dignũ id quoq;, oium primos, q olim Aegyptũ occupauerãt, cæleſtia ſuſcipere, atq; adorare cœpiſſe, noctiũ ſerenarũ beneficio, & quia plurimũ ſub dio agerent, ita exigẽte mũdi ſitu eo. At Plato in libro, cui titulus Cratyli eſt, de recta nominũ ratiõe diſſerẽs, uidenẽ mihi inqt, Græcorũ priſci Deos ſolos putaſſe eos, quos etiã his tẽporibus Barbaros̃ plurimi arbitrãt, Solẽ, Lunã, Stellas, Terrã, Cælũ. Et cũ hæc oia ꝑpetuo in curſu eſſe, cõſpicerẽt, ab hac natura τοῦ θεῖν, hoc eſt, currẽdi, θεοὺς .i. Deos noiaſſe. Nec mirũ id uideri admodũ debet, præſertim ſi ueterũ ſapiẽtũ in ijs placita curioſiꝰ diſcuſſerimꝰ. Nã cæleſtes ſphæras habere anĩas, nõ Platonici mõ, ſed oẽs etiã Peripatetici cõfitẽt̃. Id ipſũ & ſecũdo Cæli docet Ariſtot. Rurſus ſeptimo & octauo Naturaliũ, ſecũdo de Aia. Vndecimo diuinos̃. Theophraſtꝰ quoq; eiuſdẽ diſcipulus libro de Cælo. Sed & Auicẽna, & Algazeles ſũmope cõfirmarũt. Auguſtinus Aurelius in Enchiridio. Et Thomas aduerſus gẽtes libro ſecũdo tradũt, Nihil, quãtũ ad Chriſtianã doctrinã ſpectat, intereſſe, cæleſtia corpora aias habere, uel nõ habere. De elemẽtis cõſtat apd' Platonicos. Ambigũt recẽtiores Peripatetici. Porro cæleſtia uiuere, eſſeq; animata aſtronomici autores cõcedũt. Ptolemæꝰ ꝑſertim, & Abumaſar, & Zaeles. Qd' & Hali cõfirmat, illos deridẽs, q uiuere cæleſtia diffidãt, & hoc Ptolemæũ ſecutꝰ. Idẽ Aratꝰ arbitrat̃ & Maniliꝰ. Deniq; Theophraſtũ dicere, ſcimus, nõ eſſe philoſophũ, q cæleſtibus abneget uitã. Quin Orphei Theologia ſphæras̃ aias ita partit̃, ut cuilibet geminã cõtribuat uim. Vnã in cognoſcẽdo poſitã, alterã in ſphæræ corpe uiuificãdo, atq; regẽdo. Ergo in elemẽto terræ illã uim Plutonẽ Orpheus nominat, hãc Proſerpinã. In aqua oceanũ illã, hãc Tethyn. In aere fulminãtẽ Iouẽ, ac Iunonẽ. In igne Phanetã, & Aurorã. In aia ſphæræ lunaris illã Bacchũ Licnitẽ, hãc Thaliã muſarũ. In anima Mercurij Bacchũ Silenũ, & Euterpẽ. Veneris Lyſiũ, & Erato. Solis Trietericũ, & Melpomenẽ. Martis Baſſareũ, atq; Clio. Iouis Sebaſiũ, & Terpſichorẽ. Saturni Amphietũ, & Polymniã. Octauæ ſphæræ Pericionĩu, & Vraniam. In anima uero mũdi uim priorẽ Bacchũ uocat Eribromũ, ſecũdã uero Muſã Calliopẽ. Singulis porro Muſis unũ præficit Bacchũ. Qm̃ is ſymbolicos & operte diuinæ cognitiõis nectar pudẽtioribus mõſtrat. Verũ enĩuero neqd, uelut in utrãq; cõſopiti aurẽ, prætereamꝰ, Hebræos obſeruauimus ſolos ex oĩbus pia, ſanctãq; cõſideratiõe primũ elemẽta, & quæ ab elemẽtis cõpoſita ſunt, ſolẽ ſimiliter, & lunã, ac ſtellas reliquas, & cælũ ipſum nõ ſolũ Deos nõ eſſe, uerũ etiã animæ penitus expertia, iudicaſſe. Nicolaus quoq; Theologus in Geneſeos caput primũ, Corpa inquit cæleſtia inanimata ſunt, & ſine ſenſu, ex Damaſceni doctrina. Auguſtinus itẽ loco eodẽ, ſolet quæri inquit, Vtrũ hæc luminaria ſola ſint, an habeãt rectores ſpiritus, & ab eis uitaliter inſpirẽt̃. Sicut per animas animaliũ carnes animant̃. Sed de tã obſcura re nil temere credendũ. Alij uero, quæ dicant̃ de hominis animo, ad cæli quoq; animũ poſſe transferri, opinant̃. Et eſſe illũ cæleſtẽ hominẽ. Nã & Timæus prodit, temperatos animos noſtros ab opifice Deo in eodẽ cratere, ex ijſdemq; elemẽtis cũ cæleſtibus animis. Inde uidendũ, aſtruẽtibus eruditis, ne nos illorum ſeruos uelimus, quibus nos fratres coaptauit natura.

¶ Diuinos̃ inſcitia ubi exorta primũ. Deos̃ multitudo ex Varrone. Itẽ deũ eſſe unũ,

nomina plura. Stator unde dicatur. Quid Amum. Quid Phtha, & Oſiris de Meliſſeo item, & Meliſſa, ac Iunone. CAPVT III

AT em̃ curioſior aliquis, neq;, qđ dicit̃, hoc cõtentus Catone, inſtet, ꝓtinus, urgeatq; infeſtius, ecquid cõpertius, exploratiusq; in literas mittere aggrediamur, qui nã primi potẽtiã om̃ia ſupereminentẽ, longe, lateq; infinitæ naturæ germina ꝓpagantẽ uel diſſimulare cœperint, uel mox etiam prorſum neſcire multa perobruti rerũ caligine. Mihi uero multa diu uerſanti ex Arabũ gẽtibus tantæ inſcitiæ, maliq; plane cõtagioſi primordia, & in ꝓximos quoſq; craſſantẽ primo labem, inde latius profudiſſe incẽdiũ, uidet̃, quo uniuerſus fere deflagarit Orbis. Chananæos uero in eo terrarũ ſitu ſacræ ſtatuũt literæ, iam inde à Cham uno ex Noe liberis corriuatos. Cui cũ ob impietatẽ diras extuliſſet pater imprecatiões, nullis etiamnũ is imbutus diuini cultus rationibus, raptim à parẽte reuulſus in Arabas ſeceſſit. Vnde mox diuinitatis inſcitia inibi irroborata primũ, in plures data. Hincq; numeroſa Deorũ ſeries, ꝓ cuiuſq; libidine, aut cõmodo eatenus extumuit, ut Varro Terẽtius Deos ad calculũ reuocet ab hominis exorſus cõceptione, initiali exordio à Iano deducto, numerũq; ad decrepiti proueha metas. In quibus aſtituit Næniã, quæ in ſenũ recinat̃ funerib⁹. Inde uero in digitos mittit deos alios, qui nõ ad ipſum quidẽ pertineãt hominẽ, ſed ad ea, quæ ſunt hoĩs. Quo in genere uictus eſt, ac ueſtitus, porrò & quæ uitæ uſibus neceſſaria, præmõſtrãs in om̃ibus, qđ ſit cuiuſq; munus. Quin & municipales in Italia legunt̃ Dĳ ſicuti Cruſtuminorũ Deluentinus. Narnienſiũ Viridianus. Aeſculanorũ Ancharia. Volſcinienſiũ Nortia. Adeo colebat unuſquiſq; qđ uolebat, ut nõ ꝓuincĳs modo, ſed & ſuus eſſet unicuiq; ciuitati deus. Præſtò tñ ſunt, qui noĩa quidẽ eſſe fateant̃ plura, deũ tñ unũ. Sic nõ aliud eſſe naturã, q̃ Deũ ipſum interpretant̃. Hoc eſt, toti mũdo, & partibus eius inſertã diuinitatis rationẽ. Iouem quoq; optimũ maximũ nobis ipſum hunc ingerere. Quin & Statorẽ quoq;, quẽ ſic appellatũ prodũt Hiſtorici, qđ poſt uotorũ cõceptionẽ, nuncupationẽq; fugientiũ Romanorũ ſteterit acies. Sed id rectius multo, & uero cõſonũ magis, principẽ illũ, & uniuerſalẽ architectũ deũ dici Statorẽ, qđ ſtent bñficio eius om̃ia. Fatũ itẽ ſi hunc dixerimus, nõ aberrarimus. Nã ſi eſt fatũ implexa cauſarũ ſeries, ille eſt omniũ cauſa princeps. A qua ꝓpẽdent reliquæ. Deniq; tot excogitari cognomẽta queunt, quot eius recognoſcimus munera, ne nunc indigitamẽta excutiamus om̃ia. Nã & in libro de myſterĳs Iamblichus. Opifex, inquit, intellectus, qui & ueritatis eſt dñs, atq; ſapiẽtia, quatenus in generationẽ progrediẽs, occultã latentiũ rationũ potentiã traducit in lucẽ, Amum ægyptiaca lingua uocat̃. Quatenus autẽ ſine mẽdacio peragit om̃ia, & artificioſe ſimul cũ ueritate, Phtha nũcupat̃. Græci uero hunc Vulcanũ nominãt, artificioſum dũtaxat cõſyderãtes. Quatenus uero effector eſt bonorũ, appellat̃ Oſiris, aliaſq; denominatiões habet, ꝓpter potẽtias, actioneſq; differentes. Illud tñ parte iſta haudquaq̃ tranſmiſerim, qđ à Didymo proditũ ſcimus in libris enarrationis Pindaricæ. Meliſſea Cretẽſiũ regẽ dĳs primũ rem obĳſſe diuinã, ac ritus nouos, ſacrorũq; pompas introduxiſſe. Huius porrò filias Amaltheã, & Meliſſam, quæ Iouẽ puerũ caprino lacte, ac melle cõnutrierint. Vnde datũ mythicis locũ, cõfingẽdi aduolaſſe apes, atq; os puerile ſucci blandiſſimi liquore colliuiſſe. Meliſſam uero magnæ matri ſacerdotẽ fuiſſe inſtitutã primã. Vnde ꝓpagatũ mox, ut quib⁹ eiuſdẽ iniungeret̃ ſacerdotĳ functio, Meliſſæ itẽ dicerent̃. Sed nõ utiq; prætereunda Aeliani admiratio eſt, prodentis, Barbararũ gentiũ ſapiẽtiã uideri laude dignã, qñ nulla prorſum εἰς ἀθεότητα ἐξέπεσε .i. eò producta eſt, ut deũ negaret, aut om̃ino ambigeret, ſitne prouidẽtia ulla, an temere ferant̃ om̃ia. In quã ueſaniã dilapſos nouimus, Euemerũ Meſeniũ, Diogenẽ Phryga, Hippona, Diagorã, Soſiam, Epicurũ. Illud nõ negligẽdũ, poeticã qđ inſtruit enarrationẽ, Temenũ Pelaſgi filiũ in Arcadia Stymphalũ habitaſſe antiquã, atq; inibi Iunonẽ ab eo educatã, & deæ ſacrũ inſtitutũ triplex ex triũ ratione cognominũ. Siquidẽ Parthenon uocauit puellã adhuc. At Ioui nuptam τελείαν .i. adultã. Diſſidentẽ uero cũ Ioue, ac Stymphalũ denuo repetentẽ χήραν .i. uiduã. Apud Menalũ fuiſſe dicit̃ ἀγαθοῦ ναός .i. boni tẽplũ. Id referendũ ad Iouẽ Pauſanias ſuſpicat̃. Qm̃ ἀγαθῶν δωτῆρες οἱ θεοί εἰσιν ἀνθρώποις, Ζεὺς δὲ ὕπατος θεῶν ἐστί. Panos præterea ſacellum locis aliquot excitatũ, legimus, eſſe quoq;, qui opinent̃, eiuſdẽ eſſe põtificĳ hominũ uota ad exitũ perducere, quin & ſceleſtis ꝓ dignitate, ac meritis rependere. Sed & olim eſſe uaticinatũ, tradit̃ item. Affuiſſe uero illi προφῆτιν

Erato

Erato Nympham,quæ Arcadi Calliſtus fuerit iuncta. Propè Lycoſuram eſſe dicuntur montes Nomij,in quibus & Panos nomij ſacellum, Melpiā.i. μέλπεαρ uocant locum, quod inibi fiſtulæ melos cōpererit Pan.Montibus factū nomē putant ab eius dei paſtio nibus.Etiamſi à Nympha credunt Arcades. Fuit & in Parthenio mōte Panos delubrū, Vbi & teſtudines conficiendis Lyris peraccōmodas haberi,proditū memoriæ eſt, qui/ bus tamen parcunt,quod Pani ſacras opinentˉ. In hac uero deorum fuſiore pragmatia, nec illud neglectui habuero, quod eſt ab Oenomao traditū, triginta milia deorū in or/ be terrarū fuiſſe culta,qđ ipſum & Vates aſſeruerit Heſiodus. Hinc obrepſiſſe opinor, petulantius in blaſphemias prorūpentibus,ut alliſa quodā modo patientia, facturos ſe quippiam triginta milliū diabolorum nomine, non citra impietatē pronuntient. Trecen tos itē fuiſſe ueteribus Ioues,adnotatū à Varrone eſt, ac à Septimio Florente repetitū.

¶ Platonē,& Platonicos nonnullos ſentire,unū modo eſſe deū. CA. IIII.

SED rurſum obijciat ſe quiſpiā, & quoniā à Platonicis tā reuelli neſcimus, quā uolumus, quærat ſollicitius,quid nā parte hac illorū Coryphæū Platonē ſenſiſſe,opinemur, quidue cæteris inſinuemus de tāto aſtruendū Phi/ loſopho.Ego uero,ut qui norim elogiū illud ſæpe repetendū,pauculis mo do mutatis, Platonicos planè Chriſtianos fore, nā & Auguſtinus ſapien/ tiæ profunditatē admiratus, neminē eo Philoſopho propius religionis noſtræ pulſaſſe metas,ſcribit,obſeruaſſe uideor, ab eminētiſſimo qdē uiro plures ſæpe nominare deos, uerū nō tā deos intelligi,ꝙ diuinos,angelicoſq;,ac cæleſtes dei miniſtros. Nam angelos nō fuiſſe Platoni incognitos,aſtipulatˉ & Florēs Septimius in Apologetico. *Siquidē* in Parmenide,ac Timæo unicū,& per ſeipſum eſſe facit deū. Inſecuti uero doctoris ueſti gia ſingulari ingenio,eloquētia nō incurioſa Platonici multi unū mō eſſe deū, ratiōe tri/ plici probare cōnituntur.Primo inquiūt.quia ſumma eſt unitas.Nā ſi quodlibet ſummū, eſt unicum qd magis unicū eſt, ꝙ ſūma unitas? Eſt etiā unus,quia eſt ueritas. *Sūma* em̄ ueritas una eſt, Nā ſi duæ ſummæ ueritates eſſe dicanˉ,aut una earū habet,quicquid ha bet altera, aut nō. *Si* prius datur,una eſt,nō duæ. *Si* ſecundū eſt, neutra eſt ſumma. De/ eſt.n.iſti illud ueritatis,quod in illa eſt.Et illi quod eſt in iſta.Itē unus eſt deus,quia ſum ma eſt bonitas. *Sūma* quippe bonitas, quicquid boni reperiri uſq; poteſt, cōplectitur. Quod ſi duas induxeris bonitates ſummas,quicqd boni eſt in una, eſt & in altera. Alio qui neutra eſſet ſumma.Et ſecundū boni ipſius naturā unū ſunt,nō duo, neq; eſt aliquid aliud illis admixtū,præter bonitatis naturā, qa ſummæ nō eſſent,ſed inqnatæ. Vnū itaq; ſunt oīno.Propterea Manichæis, Gnoſticiſq; philoſophis aſſentiendū nullo modo eſt. Duos eſſe deos aſtruentiū. Quorū alter ſit bonorum omniū autor, Alter uero malorum, Nam ſicut deus,qui bonorū eſt autor,ſummū bonum eſt, mali totius expers, ita contra rius ſummū malum,omni bono priuatū.Hic igiˉ neq; aget quicꝙ,neq; cognoſcet, neq; uiuet,neq; erit omnino. *Siqdē* eſſe,uiuere,cognoſcere,bona,expedendaq; ſunt. Vnū igi tur omnino ſit rerū principiū,Et uocetur unitas,quia per excellētiſſimā ſimplicitatē ſup/ eminet om̄ia. Veritas,quia producēdo eſſe dat om̄ibus.Bonitas, quia producta ad ſe re uocādo,præſtat & bene eſſe. Atq;, ut tradit Ioannis Apoſtoli theologia, theologorum omniū diuiniſſimi, Quē Platonicus Amelius libenter amplexatur,unitatē uocato prin/ cipiū,ueritatē principij rationē,Bonitatem deniq; principij rationalis amorē. Cæterū, poſteaꝙ parte hac ſatis, ſuperq; euagati ſumus, cum Mercurio ita Coronidē impinga mus. *Sanctus* deus pater omniū. *Sanctus* deus, cuiꝰ uoluntas à proprijs impleˉ poteſta tibus. *Sanctus* deus,qui tuis familiaribus innoteſcis. *Sanctus* es, quē nunꝙ creauit natu ra. *Sanctus* es,omni poteſtate ualidior. *Sanctus* es,omni excellentia maior. *Sanctus* es, omni laude melior. Excipe uerborū ſacrificia ſancta,ab anima,& tibi dedito corde manā tia ineffabilis,ſolo ſilentio prædicande ab eo, qui fallacias ueræ cognitioni cōtrarias de/ clinauit. Annue,corrobora me,atq; huius gratiæ participes effice eos, qui in ignorantia uerſantur. Ipſe pater es uenerandus,Homo autē tuus ſanctitate unà tecum potiri exo/ ptat,cū poteſtatem illi omnium, arbitriumq; conceſſeris.

¶ *Super* Memnonis ſepulchro & ſtatua ex Græcis adnotata pluſcula, unde Iuuena/ lis illuſtratur,de Rhodio Memnone,ac Palto,Dipaltus,Eubelij,& Memnonidibus. Itē quid Apaſtia. *Suſa* cur dicantur. CA. V.

MEMNONA poetis cantatiſſimũ nemo nõ nouit. Comperta nobis nõnulla de eo ſunt, ijs planè adnumeranda, quæ præcipue digna admiratione ſunt in naturæ contemplatione. Vel etiã quæ fidem rei nouitate uix impetrant. Ac de Memnonis quidẽ Statua mox paulo. Interim ſepulchrũ eiuſdem pergamus illuſtrius facere, hiſce memorijs inſpergẽdo, quæ grauis autor Ioſephus prompſit in literas. Cuius hiſtoria, quia minus inuſta mẽdacio eſt, in cuiuſq; animũ facile, qđ ſubnectemus, poteſt irrepere. Qđ ita habet. Eſſe Ptolemaida Galileæ ciuitatẽ montibus hinc inde ferè obmunitã, cõuallatãq;. Siquidẽ à meridie Carmelo cõſtipat̃. A Septentrione uero, quẽ uocant Incolæ Scalam Tyriorũ. Ab Vrbe duorũ ferè ſtadiorũ interſtitio fluuiolus offert ſe Beleus nomine. Eius in ꝓpinquo Memnonis eſt ſepulchrũ, cui adiacet locus omnium admiratione digniſſimus. Ea eſt ſpecies Vallis circumactæ in orbem, quæ uitream harenã emittit, alioqui & ſingulare miraculum adeſt. Commeant illuc numeroſi nautæ genus terræ aue cturi. Sed quicquid inde egeſtum fuerit, repletur mox. Eadẽ ſemper campi facies. Produnt peritiores, Ventorũ id opera cõtingere, qui ex circumiectis ſupercilijs difflatu ſuggerant metallũ. Nec tamẽ uno ibi eſt miraculo natura cõtenta. Quicquid aliunde cõgeſſeris harenæ, tranſit eueſtigio in Vitrum. Quod ſi ultra loci margines fuerit denuo proiectum, in habitũ priorẽ eadem redit celeritate. Illud porrò nõ negligendum, qđ ad Memnonis ſpectat ſepulchrũ. Nam in Troade id ſtatuit Strabo. Ita enim libro tertiodecimo ſcribit. Vltra Eſapi hoſtia tumulus quidã occurrit, in quo uiſit̃ Memnonis ſepulchrũ eius, qui Tithoni filius fuit. Cui proximus etiã Memnonis uicus. Dicat aliquis, Memnonẽ eum, de quo Ioſephus, ab hoc fuiſſe diuerſum. Nam & Strabonis eiuſdem monumenta Rhodium habent Memnona. Qui fuerit Perſici ductor exercitus, & Hermiam Eunuchum circumſcripſerit. Qui Platoni, Ariſtotelíq; dediſſet operam. Mox uero principatu etiam potitus. Vel id Memnoni forte obueniſſe, quod & claris plærunq; uiris, quibus imaginaria ſepulchra multis in locis admiratione uirtutis qñq; excitata fuiſſe, obſeruauimus. Nam Strabo idem alibi, Memnon, inquit, ſepultus dicitur circa Paltum Syriæ iuxta flumẽ Bandam, ut Simonides ait, Paltum uero Syriæ ciuitatẽ agnoſcit etiam Stephanus. Vnde ſit gentile nomen Paltenus, uti à Damaſco Damaſcenus. Sed eſt item Paltum teli genus Arriano libro primo. Meminit Xenophon. Vnde apud Sophoclem Dipaltus. Dicitur & παλτὸν πῦρ, pro fulmineo igne. Strabonis autoritatem ſuffulcire Plinij quoq; calculus uidetur, ſic fermè libro ſexto prodentis, Aegyptiorum bellis attrita Aethiopia eſt, uiciſſim imperitando, ſeruiẽdóq; clara & potens, etiã uſq; ad Troiana bella Memnone regnante. Et Syriæ imperitaſſe eam, noſtróq; litori ætate regis Cephei, patet Andromadæ fabulis. Porrò de Memnonis ſtatua in Baſaltæ lapidis mentione Plinius idẽ ita ſcribit. Non abſimilis, inquit, illi narrat̃ Thebis delubro Serapis, ut putant Memnonis ſtatua dicatus, quem quotidiano Solis ortu cõtactum radijs crepare dicunt. Philoſtratus etiã in Iconibus. Memnon inquit, in Aethiopia deformatus eſt in lapidẽ nigrum, ſedentis habitu. Solaribus radijs ſtatua ubi contingit̃, uelut plectrum incidens Sol in Memnonis Os, elicit inde uocẽ. In Toxari Lucianus prodit, Demetriũ Sunieum peregrinationẽ obiſſe in Aegyptũ, ut Pyramides ſpectaret, ac Memnonẽ. Quod illas inaudiſſet, q̃uis altiſſimas, umbrã tamẽ nõ iactare. Memnonẽ uero ad exorientẽ Solem inclamare. Strabo ibi ſe affuiſſe ſcribit cum Aelio Gallo, & amicorũ multitudine, ac militũ. Circiterq; horam primam ſonitũ audiuiſſe, ſiue à baſi, ſiue à Coloſſo, ſiue à circumſtantibus de induſtria factum. Id enim, inquit, haudquaq̃ affirmarim, cum ꝓpter incertam cauſam omnia magis ſubeat, ut credam, q̃ ex lapidibus ſic cõpactis, cõcinnatiſue crepitũ edi. Pauſanias miratur in Megarenſium mœnibus lapidem, quẽ ſiquis calculo percuſſiſſet, nõ ſecus inſonaret, ac Lyra. Sed multo me, inquit, maiore admiratione affecit Aegyptiorũ Coloſſus, qui Thebis Aegyptijs eſt, poſtq̃ Nilum traieceris. Vidi eñ ad hoc uſq; tempus ſtatuam ſedentẽ iuxta eum locũ, quẽ Syringas uocant. Eam plæriq; Memnonẽ dicunt. Quẽ ex Aethiopia profectum in Aegyptum ueniſſe arbitrant̃, ac Suſa uſq;. Thebei Memnonẽ negant, ſed quendã popularẽ ſuũ eſſe aiunt, cuius ea ſtatua ſit. Audiui etiã, qui hanc Seſoſtri ſtatuam tribuant, quã Cambyſes mutilauerit. Reliquũ corpus ſedet, καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀνίχοντος ἡλίου βοᾷ, καὶ τὸν ἦχον μάλιστα εἰκάσει τις κιθάρας, ἢ λύρας ῥαγείσης χορδῆς, id eſt, & quotidie inſonat oriente Sole. Quem ſonitũ ſimilem dixeris diruptæ chordæ in Lyra, uel Cithara.

Cithara. Legimus porro Tyaneū Apolloniū ueniſſe quādoq; in Memnonis templū, Déq; eo Damin ita retuliſſe, Auroræ filium fuiſſe Memnonē, Occubuiſſe uero nō apud Troiam, quo etiam neq; ueniſſe illum ſatis conſtet, ſed in Aethiopia, cū regnaſſet apud Aethiopas per generationum quinq; ſpatium. Ipſos tamen Aethiopas, quando longiſſimæ ſunt uitæ extra mortalium reliquorum conſuetudinem, quaſi in adoleſcentia Memnonē lugere, quæq; in acerbis ꝓmi funerib⁹ ſoleāt facere. Locū præterea, ubi erectū ſteterit templū, antiquo foro conſimilē fuiſſe. Cuiuſmodi uiſebant multa in uetuſtiſſimis ciuitatibus, ubi etiānū columnarū extāt fragmēta, & parietū ueſtigia quædā. Porro ſedes, ac Mercurij ſimulacra. At Memnonis ſtatuā adoleſcentis impuberis imaginem referre: Eſſe autē ex nigro lapide conſabricatā, & ad ſolis radios cōuerſā, utroq; pede ſolū attingentē. Erectas aūt manus ſedi inniti, hominis ſurgere uolētis ſimilitudine quadā. At oculorum, & totius oris habitū quaſi loquentis eſſe hoīs. Vbi uero ſolis radio percutit, qđ matutino euenit, tū utiq; ſummam parere admirationem, Loqui enim tunc perhibent; ubi primum ad illius os radius peruenerit. Nam ſplendentes oculi, lætiq; ad ſolem expoſiti ſunt, ueluti eorū, qui ualde ſolis aſpectū tollerare poſſunt. Quos Græci εὐηλίους uocāt, hoc eſt Euhelios. Scribunt itē ex Græcis nōnulli, Memnona apud Iliū Aethiopibus quidem præfuiſſe, Aethiopē tamē nō fuiſſe, Verū apud Perſica Suſa. & fluuiū Choaſpē gentibus illis imperaſſe. Argumēto autē eſſe, quod à Tithono Memnonis patre *Suſa* dicātur condita, uel ut alij, à Memnone potius. Dictā uero urbē à Liliorū copia, quæ gētiū earū uocabulo dicantur *Suſa*. *Sed* illud etiamnū euidentius, *Suſorum* arcem à Memnone Memnoniū uocari. *Suſios* itē Ciſios appellari. Quia Memnonis matrem Ciſiā uocet Aeſchylus. In Pauſaniæ monumentis lectum eſt, Memnonē Aethiopum quidē fuiſſe regem. nō tamē ex Aethiopia Iliū ueniſſe, Verū à Perſicis Suſis, & Choaſpe, quæ ſibi ſubiecerat loca. Nam ſunt autores, quoque, quotannis aduolare Ilium ex Aethiopia aues, Et cōfligere ad Memnonis ſepulchrū, quas ob id Memnonidas uocent. Hoc idem quinto quoq; anno facere eas in Aethiopia circa Mēnonis regiā, exploratū ſibi, Cremutius tradit. Ex Mēnonis cineribus apud Troiā interempti natas aues, cecinit Ouidius; nō ſuppreſſo item de pugnandi more, Ita enim ſcribit libro tertiodecimo.

Præpetibus ſubitis nomen fecit autor, ab illo
Memnonides dictæ, cum ſol duodena peregit
Signa, parentali morituræ more rebellant.

Memnonidū itē auiū mētio Pauſaniæ eſt, illas in Mēnonis chlamyde picta expreſſas memorāti apud Delphos. De Mēnonis porro ſtatua, *Satyrus* quoq; hiſce cōmeminit:

Effigies ſacri nitet aurea Cercopitheci
Dimidio magicæ reſonant ubi Memnone chordæ.

In cuius loci enarratione, allatis modo, quæ prodit *Strabo*, interpretes mira ſeſe inde expediunt breuitate. Bibliotheces itē tertio Diodorus, à Theutamo, tunc Aſiæ imperāte, miſſa ad Troiā Aethiopū decē millia ſcribit, totidēq; Suſianos, cum ducentis curribus; Memnone duce. Qua tempeſtate pater eius Tithonus Perſarū geſſerit *Satrapiā*. *Sed* & nōnulli, Idā uocāt Memnonis matrem. Inuenio itē Memnonas eſſe Aethiopū gentē, quā, ut autor eſt Polyhiſtor, agreſtem interpretantur, ſed tamē pugnacem, ac difficilem. Quod uero de Rhodio Mēnone, cuius etiā meminit Arrianus, nec tacuit Q. Curtius, pauloante protulimus, Sciendum amplius, uocem eius memorabilem uideri præcipue dignam, quæ utriuſq; linguæ monumentis certatim celebretur, maximo documento, debere ſtipendia facientes lingua præparcos, manu largiores eſſe. Is ſiquidē, cū aduerſus Alexandrum ſumma ui bellum gereret, quendā de Alexādro obloquentē, ac multa per imperitiam, tum etiā aſſentandi ſtudio diſſerentē cū inaudiſſet, eoq; nomine commotior foret, quod maximus Imperator, ab inertiſſimo, ac prorſum, ut uidet, gregario milite proſcinderetur, hominē acrius lancea percuſſit, & mox, ego te inquit, alo, ut pugnes, non ut Alexandrum petulantia tua ſordide inceſſas. Illud uero ſuperpondium, fuerit, quod à Græcorū grammaticis exaratum ſubſcribemus, Memnona, & *Sarpedona* Iouis filios ad Troiam interiſſe. Tanto autem a dijs honore affectos, ut ferente legem patre, funeris diē luctu, & ieiunio celebrarent. Quod Comici ueteris autoritas illis cōprobat uerſiculis, ut protinus legentium demereamur aſſenſum græca, uti aiunt, fide.

πολλάκις δ' ἡμῶν ἀγόντων τῶν θεῶν ἀπαστίαν,
ἡνί' ἂν πενθῶμεν, ἢ τὸν μέμνον', ἢ τὸν σαρπηδόνα
σπένδεθ' ὑμεῖς, καὶ γελᾶτε.

Sæpe, inquit, nobis Dijs apaſtiam ducentibus, ubi lugeamus Memnona, uel Sarpedonẽ, prolibatis uos, & ridetis. Apaſtia uero, quod ſcitu reor dignum, ſignat nobis Ieiunium. Quando πασὸς dicitur, qui cibo operam dedit παρὰ, τὸ πῶ, quod ἐσθίειν, id eſt, ueſci indicat. Vnde irrepſit inſciæ plebeculæ, ut paſſim pro conuiuio paſtum uſurpet. Et ſaginatos Anſeres, ac id genus cætera fere conſimiliter nuncupet.

¶Prouerbium, quod eſt, Numerare nouit, quam uim habeat. Deq; Arithmetice occultiore. CAPVT VI

AVENZOARIS uiri Babylonij, & ſcientiæ reconditæ, uerbum fuiſſe præclarum, & ſenſus profundioris, Abumaſar autor eſt, ſcire omnia, & noſſe exactius eum, qui Numerorum ſcientiam teneat. Quod immo dici opinandum eſt, quia priſcis ingenijs, quæ nobis rerum multarum lucem peperere, à uulgari, & exculcata ratione ſequeſtrata, abiunctaq; Philoſophandi per Numeros conſuetudo fuit. Eam uero cum à Theologis excultam, accepimus. Tum imprimis non neglectam à Pythagora, Aglaophemo, Platone, cæteriſq; id genus compluribus. Sed & in Epinomide ab ipſo traditũ Platone, nouimus. Inter omnes liberales artes, & theoreticas ſcientias præcipuam, & maxime diuinam uideri Numerorũ ſcientiam. Cæterum id comprobari qui poteſt, ſi eam numerandi peritiam accipias, in qua uel negotiantium, ut negotioſiſſimus quiſq; eſt, ita præſtat imprimis? Quid enim præter cæteros illi norunt? Scientia omnino fuit hæc, extra ꝙ plæriq; uel opinentur, uel ſciant, certe mira. Immóq; noſtra tempeſtate minus pertrita. Quinimmo occluſa adeo, uelut ſanctius arcanũ, ut qualis ſit, ne ſuſpicemur quidẽ, aut uix attingant pauci. Quod nequis ambigat, ſciscitatur Plato, cur ſit homo animal ſapientiſſimũ, ſuppingit mox reſpõſum, quia, inquit, numerare nouit. Et rurſum in Epinomide, Opus, inquit, eſt numeris non ijs, qui corpus habent, ſed qui omnem paris, impariſue generationem, atq; uirtutem, quam ad perficiendam, cognoſcendamq; rerum naturam conferunt. Proinde nos Adagium præſtruximus, quo in eum uti poſſumus, qui omnibus calculis credatur undecunq; ſcientiſſimus, ac prope perfectione omnifaria eminentiſſimus. Meminit & in Encyclijs quæſtionibus Ariſtoteles, Cur, inquit, homini potius, ꝙ cuiq; ex cæteris animantibus credendum eſt? An quia, ut Plato Neocli reſpõdit, Homo ſolus omnium animantium ἀριθμεῖν ἐπίσταται, hoc eſt, nouit numerare? Quem locũ, ſit uenia uerbo, Philoſophus quidam interpretatus, dum nihil altius ſuſpicatur, id modo dici inde, opinatur, quod is ſit rationis actus. Qui enim numerare ſcit, diſciplinis imbibendis non uidetur impar. Inſuper ratione prædito amplius fidendũ, quia præter eam, dum talis eſt, operatur nihil. Vel, inquit, quoniam perpendit acrius, bonum, malumq; metiens. Sed nos in ſanctis item literis legimus, Deum omnia in numero, menſura, pondere perfeciſſe, quæ ipſa & Plato aperte ſignificat, dum numeros, menſuras, ſolida in medium adducit. Sed per numeros intelligi uult ipſas rerum naturalium ſpecies, formasq; ſubſtantiales, quas etiam Ariſtoteles numeris comparat. Per menſuras autẽ certas, inſtrumẽtaleſq; figuras, uel magnitudines ſpeciebus certis accommodatas. Per ſolida deniq;, atq; uires ſignificat qualitates, quæ & cum molibus penitus protendunt, & præſtant motionibus, actionibuſq; momentum. Ex hac item occultiore facultate ſcribit Aurelius Macrobius, Numerorũ certam, conſtitutamq; rationem animas ſociare corporibus. Qui numeri dum ſuperſint, perſeuerat corpus animari. Cum uero deficiant, arcanã illam uim ſolui, qua ſocietas ipſa conſtabat. Et hoc eſſe, quod fatum, & Fatalia uitæ tẽpora uocemus. Vnde ſit illud doctiſſimi Vatis, Explebo numerum reddarq; tenebris. Hinc item probabile eſt, ueterum ſapientum curam pronuntiare non dubitaſſe, animam eſſe numerum ſe mouentem. Hoc Pythagoricum eſſe decretum, autor Plutarchus probat libro de ijs, quæ Philoſophis placeant, quarto. Sed adijcit, ἀριθμὸν ἀντὶ τοῦ νοῦ παραλαμβάνειν, id eſt, numerum pro mente accipere. Eſſe quoq; in anima numerũ, ſcribit Plotinus libro Enneadis quintæ primo. Non em̃, inquit, moles ſunt prima naturæ, neq; ullæ magnitudines. Craſſa em̃ hæc poſteriora ſunt, quæ ſenſus exiſtimat entia, Iam uero nec in ſeminibus hoc ipſum

humidum eſt,

humidum eſt, quod æſtimatione dignum cenſetur, ſed quod ſenſibus nõ apparet. Id autẽ numerus eſt, atq; ratio. Eſt item in intellectu primo numerus Idearum ratione formali inter ſe differentium. Si modo per eas intelliguntur, & fiunt formæ rerum re ipſa diſcrepantium. De qua re, ſi noſtrum eſſet onus, dicerem plura, ſed alieno loco ſatis multa. Illud Boetij multũ ad hæc ipſa facit, cum ex mathematicis Arithmeticam percipi primũ tradit, quoniã matris quodãmodo ad cæteras obtineat portionẽ. Tum uero qđ hanc ille huius mundanæ molis conditor Deus primũ habuit ſuæ ratiocinationis exẽplar, & ad hanc cuncta cõſtituit, quæcũq; fabricante ratione ꝑ numeros aſſignati ordinis inuenere cõcordiã.

¶ Pythagoræ placita de Monade, ac Dyade. Item de Pari, Impariq;. CAP. VII

PYTHAGORAM igitur legimus opinatũ in numeris maximã eſſe uim. In eosq; referẽda omnia, ſyderũ ambitus, & animaliũ productiones. Duo item feciſſe principia, definitam unitatẽ alterũ appellando. Reliquũ indefinitam dualitatẽ. Sed illam bonorũ, hanc malorũ exordium, & cauſam eſſe dicebat. Vnitatis ſiquidem natura inſita circumferentiæ temperiem, animis uirtutẽ, ſanitatẽ corporibus. Domibus, & ciuitatibus pacẽ, & animorũ gignit cõſpiratũ. At dualitas diuerſa omnia. Aeri hyemẽ cõtribuit. Animis malitiã, ægritudines corporibus. Ciuitatibus ſeditiones, & domibus diſſidia inducit. Omne ſiquidem malum ex diſparili moritur uoluntate. Hinc ex conſequentibus numeris parem quidẽ demonſtrauit indigum, ac deficientem, atq; imperfectum, Imparem uero plenũ, ac perfectum. Etenim pari permixtus uim ſuam ſeruat perpetuo, conduplicatus uero eundem gignit. Ita ut fœcundus ſit, habeatq; principij uim, diuiſionis ipſe neſcius, unitate ſemper in eo redundante. Par uero imparem producit nunq;, neq; eſt indiuiſibilis. Proinde Homerus quoq;, quem profundior nulla præterijſſe uidetur doctrina, unitatis naturam in boni quidem portione cõſtituit, in mali uero dualitatẽ. Nam bonũ ἐννέα ſæpe dicit, & ἐννῆμαρ affectum eiuſmodi. Contrario autẽ modo δύην uocat afflictionẽ, ac diuexationẽ. Et ſuperis imparia quidẽ ſemper contribuit. Inferis uero paria. Nam Neſtor Neptuno immolat ἐννάκις ἐννέα ταύρους. Achilles uero Patroclo paria offert omnia, ἵππους μὲν τέσσαρας, δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλούς. Plurimũ uero ternario utitur numero. Item quinario, ac ſeptenario. Maxime uero nouenario, ut τοῖς ἐννέα πάντες ἀνέσταν. Et alibi, καὶ ἐννέωροι γάρ τοί γε.

¶ De Nouenario numero. Vergilij locus explicatur ex Aeneidos primo. De Helicone muſico organo. De Muſis pulchra. Febrium ſpecies. CAPVT VIII

SED cur nam eſt numerus hic perfectiſſimus? Nempe quia eſt ab impari primo quadratus, & impariter impar in tres diſtribuit triadas, ſiue mauis, trinitates dicere. Quarũ item quælibet in tres diuidit unitates. Qua in parte admonendi ſtudioſi ſunt, illud uehemẽter obſeruandũ, qđ in literis latinis à pauciſſimis animaduerſum, miror. Nouenariũ numerũ præcipue ueteribus ꝑ multitudine qualibet poſitũ, ſicuti probat Nicander. Qui duos habentẽ aculeos ἐννεάκεντρον uocauit, qđ eſt aculeorũ nouem. Sed & alibi in quodã genere Scorpionũ, quibus ſeptẽ inſunt Spondyli, dixit, σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι. Nam Enneadeſmos uocat ſpondylos, uolens ſignare polydeſmos, ac ſi dicas multarũ commiſſurarũ, aut colligationũ. Idipſum in Præconũ Enneade apud Homerũ Iliados ſecundo adnotauit Euſtathius. Sed & in nouẽ bellatoribus Hectori obiectis. Ad quã Græcorũ doctrinã Optimũ maximũ Poetam reſpexiſſe, cõtenderim. Cum ait, Et nouies Styx interfuſa coercet. Sed & cum Aeneidos primo ita de Timauo flumine ſibi canere permiſit, Atq; intima tutus.

Regna Liburnorum, & fontem ſuperare Timaui,
Vnde per ora nouem uaſto cum murmure montis
It mare proruptum, & pelago premit arua ſonanti.

Nam cũ Timauo ſeptẽ ora cõtribuant alij, nõnulli etiã nouẽ, ut Pomponius, alij etiã octo. Vnde & multifidum etiam appellauit Timauũ Val. Martialis Epigrammatũ octauo.

An tua multifidum numerauit Lana Timauum,
Quem prius Aſtrifero Cyllarus ore bibit?

Propterea doctiſſimus autor in opinionũ fluctu nouenariũ ſibi numerũ cenſuit maxime uſurpandũ. Vt interiorũ literarũ, ſicuti frequenter ſolet, quippiam operi inſpergeret, quod illotis, ut aiunt, pedibus ingredientes maleferiati quidam, aut tranſiliunt, aut impingunt.

Eodem modo & Oratianum illud ex arte poetica intelligendum, Nonumq; prematur in annum, quanq; lectione interpolata, decimum plæriq; legunt, & interpretentur. Quod ſi ad decadis perfectionē referas, concoqui poteſt. Aſtipulatur & Theon Arati Interpres doctiſſimus, qui ſuper eo Poetæ uerſiculo,

χειμῶνος μέγα σῆμα, καὶ ἐννεάγηρα κορώνη,

Ennea, inquit, pro multis poetice accipiendum, ἤγουν ἡ πολύγηρα κορώνη. Nouenarius, inquit Heſiodus, Muſarū dies eſt, Heliconiadum. Hic ſiquidē numerus inquiunt Græci, ἰσάκις ἴσος ἐστὶ, & bonus in omnibus, aptusq; Heliconiadibus, ſic nuncupatis, nō quia ab Helicone ſint, ſed quia, ut in Ptolemæi muſica lectum eſt, Organū habet muſicū, qđ Helicon dicit̄, in quo nouē quædā chordæ ſunt, quarū tres ſunt τοῦ διὰ τεσσάρων, uel Epitriti. Tres autē Diapēte, ſeu Hemiolij. Tres autē διὰ πασῶν, ſeu diplaſi, quas & nouē appellarunt Muſas. Cæterū id obiter quodāmodo parte hac ſciendum, Muſis in Helicone rem diuinā obiſſe Otū, & Ephialtē primos, ſacrūq; illis montē dixiſſe, quas tres modo intelligi uoluere, Meletē, Mnemen, Aœden. Nouē poſtea fecit Pierus Macedo, nominibus, quæ nunc habent̄, impoſitis. Sunt qui nouē fuiſſe Piero filias putent, quibus eadē, quæ Muſis nomina indiderit. Ad Nouenarij, deniq; rationē forte ſpectat illud quoq;, Febriū ſpecies primū quidē eſſe duas. Quippe aut συνεχὴς dicit̄, uel Synochos, quæ cōtinua. Aut διαλείπουσα, id eſt, interuallata. Huius apud ueteres diſcrimina pernoſcebantur ſex, ut ſentit Galenus, ἀμφημερινός, quæ Quotidiana. τριταῖος, quæ Tertiana. τεταρταῖος, Quartana. πεμπταῖος, Quintana. ἑβδομαῖος, Septimana. ἐνναταῖος poſtremo, dicere quā poſſumus Nonanā. Sunt uero etiamnū febres dictæ πλάνητες .i. erraticæ, quæ ordine craſſantur nullo, ἀλλ᾽ ἀκαταστάτως γίνονται .i. citra ſtabilitatē fiunt. Periodus autē eſt ἐξ ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως ἐν νοσήματι χρόνος .i. ex intenſione tempus in morbo, & remiſſione.

¶ De Monade. Cūrq; ea ad Deum referatur. De Ternario item, ac Quaternario. Triembolum quid. CAPVT IX

AT quoniā ipſa nos ratio in numerorū uirtutes coniecit, nō fuerit ab inſtituto ſeiunctum, quædam porrò fuſius hinc inde, ueluti amœniores quoſdam floſculos, ac diuerticula nō ingrata legētibus, quos alioqui nouitatibus excitari ſcio, cōgeſſiſſe in hunc præcipue locū, in quo Arithmetices uim proli bamus, ac, ut ab uno exordiamur, qđ eſt in hoc genere primordium, diciturq; a Græcis μονὰς .i. unitas. Cōpertū nobis eſt, marē credi, & fœminā, parem itē, atq; imparem, nō numerū, ſed fontē, & originē numerorū, Zaratam uero Pythagoræ doctorē, Dyada numerorū dixiſſe matrē, Monada uero patrē. Proinde inter numeros præſtare, qui monadi præcipue aſſimilent̄. Eſſe quoq; Monada hanc initiū, finemq; omniū accepimus, neq; ipſam finis, aut principij ſcientē. Referri uero ad Deū, eiuſq; intellectū a ſequentium numero rerū, & poteſtatū ſequeſtrare. Qui qm̄ in unū diſperſa cogit, inde etiā dicit̄ ἕνη. Monas uero appellat̄, ὅτι πάντων φθειρομένων, αὐτὸς μόνος μένει, καὶ ὅτι μονὴν ἔχει ἐν τοῖς αὐτοῦ βουλεύμασι, ut inquit Ioannes Protoſpatharius. Dicrū Heſiodi Phyſicus Interpres. Dicit̄ inquā Monas, qm̄ tēdentibus in corruptionē omībus, ſolus ipſe perſeuerat, & qm̄ in ſuis habet firmitatē conſilijs. De Ternario uero quid hic exequamur potiſſimū? An illud imprimis? Trinitatē Pythagoricos Philoſophos rerū omniū mēſurā eſſe uoluiſſe. Credo ratione illa, qđ ſummus rerū opifex ternario numero uniuerſa diſpēſat. Immo uero etiam res ipſæ numero eodē terminari pernoſcunt̄, ad qđ reſpiciēs Poeta nobilis, numero, inqt, Deus impare gaudet. Siquidē ineffabile illud agens creat primo ſingula, rapit mox, ac deniq; perficit. Singula quoq; imprimis ab illo perēni fonte effluunt, dū naſcunt̄. Deinde in eundē refluunt, dum originē mox ſuā repetunt. Poſtremo perficiunt̄, ubi in ſuū redierint principiū. Id ipſum uaticinatus Orpheus Iouē principiū, mediū, & finē uocauit uniuerſi, principiū, ut producit; mediū, ut producta retrahit ad ſeipſum. Finē, ut redeuntia perficit. Sed in cōuerſione hac trinitas obſeruat̄ mira, qn̄ in ea Mercurius primū obtinet gradum, animos p rationē ad ſublimia reuocās. Secūdum Venus, per uiſum ad ſuperna proliciens. Poſtremū Phœbus, id ipſum efficiēs per auditū. Et Mercurius quidē ad ipſum præcipue plectat bonū. Ad intellectū Venus, in quo radians pernoſcit̄ pulchritudo prima. Ad animam ν̄o ꝓuocat Apollo. Cuius eſt harmonia peculiaris. Hinc regē illū uniuerſorū bonū, pulchrū, iuſtum, qđ ſæpius à Platone ſignificat̄, poſſumus nuncupare. Bonū inquā, dum

creationem

creationẽ obit. Vbi allicit, pulchrum. At iuſtum, quatenus pro cuiuſq; meritis perfectionẽ elargitur. Pythagoricos item Plut. ſcribit, unitatẽ ſolitos Apollinẽ nuncupare. Dyada uero litem, & audaciam. Triada autẽ Iuſtitiã. Cum eñ iniuriæ illatio, aut perpeſſio per defectũ obueniat, aut exceſſum, inſeritur ijs iuſtum ad æqualitatẽ, retrahens. Adnotatum à Grammaticis illud quoq;, numerum quandoq; hunc pro multitudine capi. Vnde Triembolum pro uirili pudendo inuenimus poſitum, ut quod inijci ſæpius queat. Eſt eo item nomine nauis, quando Neſtoris nauem Decembolum dixit Aeſchylus. *Sed* illud grauius multo, principẽ Deum tribus coli, Adoratione, Thuris ſacrificio, Hymnis. Et id utiq; ter ex totidem Hemiſphærij punctis, mane, ueſpere, meridie. Proinde legibus ſanciri plæriſq;, nouimus, exortũ ab adorantibus ſpectandum, quod eſt Pythagoricis obſeruatũ, nec ſpreuit Chriſtiana ueritas. Triſmegiſtus ad meridiem cõuerſus ad ipſum obibat. Moſes, Iudæiq; ad occidua. Ratio inde promi poteſt, qđ ab oriente motus eſt diurnus, at Planetæ, quos eſſe Ptolemæi doctrina ſtatuit, uelut cæleſtiũ ſignorũ animas, ab occaſu uertiginis ſumunt initia. *Sed* uiuificũ lumẽ à meridie per circuli redit obliquitatẽ. Adoratio reuerentiæ cultũ exhibet. Thus ſuauiſſimæ cognitionis diuinæ diſtributionẽ cõplectit̃. Hymnorũ ſuauitas cælorũ refert concentum, ut Pythagorici ſanciunt, nec tacuit Mercurius. Vel ſubſtantiarũ harmoniam ſeparatarũ in laude intellectuali, ut Peripatetici. Quid porrò de numero dicam quaternario? poteſtas eius, ut ſit miranda, illud potiſſimũ facit, quod conſenſu tacito gentes ferè omnes præcipuũ Dei nomẽ quatuor modo literis enuntiant, quæ res citra diuiniorẽ afflatũ non uidet̃ potuiſſe cõtingere. Nam quẽ nos Deũ nuncupamus, Aegyptij Theut. Perſæ dicunt *Syre*. Magorũ diſciplina Orſi, unde profluxit Oromaſis. Iam apud Hebræorũ gentẽ celebre eſt quatuor uocaliũ Dei ſacrũ nomen, qđ inde Tetragrãmaton dicunt, & alia uoce exprimit̃, quæ Adonai eſt, quæ apud eos tamẽ Adni ſcribit̃. Significat autẽ dominũ noſtrũ. Græcis uero θεὸς appellat̃, Arabibus Alla. Ieſu autẽ ſalutare gentibus nomẽ ab Angelo accepimus. Porrò quaternariũ Pythagorici numerum omnẽ uocabant, quoniã numerus denaria perficitur multitudine. Denarius uero eſt quaternarij compoſitio, proinde totũ numerũ τετρακτὺν uocabant. Ex eo & Iuriiurandi religionẽ ſibi fecerant. Vnde illud, Ita per quaternitatẽ animæ noſtræ tradentẽ perennis fontem naturæ. Nam & quaternitate animã cõſtare arbitrabant̃. Eſſe enim mentẽ, ſcientiã, opinionẽ, ſenſum. Omnia porrò quæ ſunt, quaternarius numerus cõiunxiſſe, ac colligaſſe uidetur. Elementa. Numeros. Horas anni. Aetatũ cõpagines. Deniq; dici nil poſt, qđ à numero quaternario, tanq; à radice, ac principio non dependeat. Cuius cognitio Pythagoreis ab ipſo tradita Pythagora eſt, per quẽ etiã iurabant, ueluti iurare ꝑ magiſtrũ deceat, obſeruantiæ, ac uenerationis ratione, qui quaternariũ ipſis numerũ tradidiſſet. Qui nõ utiq; Deus fuerit immortalis, non Heros, ſed uir ſimilitudine Dei præditus. Porrò τετρὰς .i. quaternarius om̃is ſacer eſt, ac ſolidus, nam quæ cõſiſtunt, om̃ia ex puncto ꝓducta primũ ſunt, ſiquidẽ punctũ fluens lineã facit, linea Epiphaniã .i. ſuperficiẽ. Superficies ſolidũ, quare perfecta habet̃ Tetras, & quæ colat̃ digna. Dicit̃ nanq; & Harmonia, habet eñ Epitritũ, quaternarius eñ ad ternarium Epitritus, ad binariũ duplex, unde & Diplaſius eſt, habet & tetraplaſion eius ſymphoniæ, quæ uocat̃ δὶς διὰ πασῶν. Quatuor eñ unitatis ſunt Tetraplaſia.

❡ Quinarij numeri potẽtia. Cur ſenſus tantũ quinq;. Et quæ præcellant ſenſibus. Pempazin quid. Pempobolum. Pentadactylus. Pentaſublon. Triobolum. CAPVT X

QVINARII uero potentiã ex ſcientiſſimis plæriq; admirati, multa in ſe illum obſeruare prodiderunt, aut à Quinarium habentibus prodijſſe, quales ſunt hominũ manus. Immòq; nec iniuria diuinũ cenſeri, ac merito Dijs artium, Mercurióq; imprimis eſſe dicatũ. Ex ueterũ doctrina illud item eſt, numeri huius uim tanto haberi quaternario auguſtiorẽ, quanto animatũ inanimato præcellentius credatur. Nos id certe obſeruauimus, ſolum hunc numerũ omnia, quæ ſunt, quǽq; uident̃ eſſe, cõplexũ, animaduerti. Eſſe autẽ dicimus intelligibilia, uideri eſſe corporalia om̃ia, ſeu diuinũ corpus habeãt, ſeu caducũ. Hic ergo numerus ſimul om̃ia & ſupera deſignat, & ſubiecta. Aut eñ Deus ſummus eſt, aut ex eo nata mens, in qua ſpecies rerũ cõtineri, platonicũ dogma eſt. Aut mundi anima, abs qua reliquas animas, ceu ex fonte, profluere tradũt. (Platonice ſemper loquor, neq; eñ nunc Chriſtianæ ueritatis dogmata ꝓmim⁹, ſed ueterũ placita cõſectamur, quæ inſtituto noſtro ſcribẽdi ſuggerũt argumẽtũ)

Aut cæleſtia

Lucas ſcribit, de Magdalena ſeptem proſiluiſſe dæmonia. Quo fit, ut homericũ illud ad hunc ferme ſenſum interpreter, etiãſi Strabo grauiſſimus autor aliter & ſenſit, & docuit.

τρὶς μάκαρες δαναοὶ, καὶ τετράκις, οἳ τότ᾽ ὄλοντο.

Quod eſt ex Vergiliana tralatione, O terq́ʒ, quaterq́ʒ beati, qui tunc opetiere, ut ſit, quod græce dicitur apud Thucydidem, & Aelius Dionyſius interpretatᷣ, πανουδεὶ διέφθαρται, quod eſt omnino, prorſumq́ʒ perijt, ſiue παντελῶς. Nam ſic dicitur πανουδεὶ, ut & ἑπτάκις, id eſt, ſepties. Meminit quidẽ loci huius uir reconditiſſimæ ſcientiæ Macrobius, ſed συμβολικῶς adeo, ne tenebroſe dicam, uix ut auribus, quantumuis mordaci lotis aceto, ſatiſfaciat. Septenario præterea ſummũ rerum opificem Deum maiorẽ in modum delectari, hinc licet coniectare. Quod ſeptẽ apposuit cælo uagantes ſtellas, quas Planetas dicunt, quoniam προποδίζουσι, καὶ ὑποποδίζουσι, καὶ οὐδέποτε φυλάττουσι τὴν οἰκείαν τάξιν. Nam ἀπλανεῖς ſunt, ut duodecim Zodiaci animalia, quæ ordinem norunt proprium. Nec uideas unq̃ Cancrum ante Leonem, nec hyemalia ſigna æſtate collucere, ut Heſiodicus Interpres ſcribit. Sed & quem ſuas eſſe delitias uoluit, hominem ita moderatus eſt Deus, ut & concipi hac ratione poſſet, & perfici, & adoleſcere, & confirmari. Et demum huiuſmodi omnia ad hunc ipſum redegit numerum ſeptenarium. Quin ueteribus etiam numeri huius obſeruatio magna, ut autor Ariſtoteles eſt. Siquidẽ nato infanti ante diem à natiuitate ſeptimũ nomen non imponebant, ueluti prius non uideretur omnino uitalis. Apud alios inuenio tamen, decima id Athenis die ſolitum factitari, quando congregatis tum conſanguineis, tum amicis, peracta re diuina, ſplendidum parabatur conuiuiũ, quod uocabant δεκάτην ἑστιᾶσαι. Nam quinto à nato infante die Amphidromia agebatur, qua manus expurgabant, quæ obſtetricis munere fuerant perfunctæ, curſuq́ʒ ad focum ferebatur puer, mittebanturq́ʒ à propinquis Polypodes, ac Sepiæ, munerum loco. Sed illud amplius, quod ad homines pertinet naſcendos, ſemen, quod poſt iactum intra horas ſeptem non fuerit in effuſionem relapſum, hæſiſſe in uitam, pronuntiatur. Quin & ſemen idem intra formandi hominis monetam locatũ folliculo obambit genitiuo artifex natura ſeptimo die quoq́ʒ. Quod Hippocratis perceptum experientia eſt, à quo edocta mulier eo à conceptu ſpatio, ſaltu folliculum id genus excuſſit. Sed & per dierum hebdomadas incrementi infantilis, adoleſcendiq́ʒ corporis rationem concipiunt rerum naturæ periti. Quærit Alexander, unde fiat, quod ἑπταμηνιαῖοι, id eſt, Septimeſtres infantes ſint ζώσιμοι, id eſt, uitales, ὀκταμηνιαῖοι, ſiue Octimeſtres minime, nam & inde, ut ex Græcis item alijs didicimus, ſeptenarius numerus uocatur ζωογόνος, quod eo ſpatio prodeant è bulga matris uicturi infantes, magis q̃ inſequenti menſe. Subdit uero Alexander, Septenarij perfectione ita euenire. Vt Pythagoræ probatur teſtimonio, & conſentiunt Arithmetici, nec inficiantur Muſici. Eſſe uero octonarium imperfectum, & inde cenſeri uitæ ominoſum, inhabilemq́ʒ. Edi porrò Septimeſtres ob ualidiſſimam in uulua informatricem uim, quam is δύναμιν διαπλαστικὴν græce dicit, quæ utilem, ac moderatum ſanguinem comperiens, fœtum celerius explicat in uitam. Sciendum tamen, natum quandoq́ʒ infantem octauo conceptionis menſe, nocte ſub Saturno ſtationario, ſtatione prima in Sagittario aſcendente, Semianimem quidem, adhibitis tamen remedijs opportunis refotum, coalituq́ʒ in multos annos prorogaſſe uiuendi ſpatia. Vt ſciamus rationẽ illam à Saturno ductam ab Aſtrorum peritis, uti alibi cõmeminimus, non perinde cenſeri efficacẽ, perpetuamq́ʒ. Nam & Aſtrologorũ plærique in Indico tractu, Saturno ſubiectum quẽ faciunt, eſſe fatentᷣ uitas uel longiſſimas. Vtiq́ʒ Peripatetici, ac medicinã profeſſi aliunde, q̃ à Saturno, octimeſtris partus rationes petunt. Ariſtotelicũ certe illud eſt ex quarto de animaliũ generatione, Qui octauo menſe naſcuntur, & ſi minus, tamẽ poſſunt uiuere. Septimo præterea menſe infantes dentire, compertũ eſt, anno ſeptimo immutare, pubeſcere annorũ hebdomade ſecunda, in uirilitatẽ tertia exire, quæ ipſa & incremẽto in longitudinẽ coronida impingat. Sicuti quarta etiã in latum. In quinta roboris ſumma fit auctio, quod ſeruet ſexta. Septima deterat, q̃uis per momenta. Proinde ab hac annorũ ſerie à militiæ laboribus eſſe feriatis licet. Poſtremo eſſe numerum hunc Apollini ſacrum, Plutarcho credimus.

¶ De Octonario. Vbi Octimeſtris partus uitalis. Exterricinei qui ſint. Epitoca. Gellius illuſtratur. Parcarũ nomina. De Ilithyia, & Telepho. Octonario ſignari Iuſtitiam.

CAPVT XIII

OCTONARII uim,& quidem uitæ auſpicijs uel inauſpicatiſſimam iam attingimus. Sciendũ tamen fœtus eiuſmodi in Aegypto non ferè intermori. Tralatitiũ quippe in ea prouincia & octauo gigni. Aſclepiades item autor eſt, Naxias mulieres ὀκτόμηνα, id eſt, Octimeſtria edere puerperia, uel Iunonis munere,id illis gratificantis ob Dionyſij beneuolentiam. Vel quia Bacchus ipſe ſic creditur natus. Quo nomine Naxum nuncupari Dionyſiam, quamuis de uinearũ fertilitate appellari ita,magis Plinio placeat, nam & in ea fons uino fluere traditur,quod ſit prædulce. Apud nos uero ſi peperit prægnans octauo menſe, & intermoriatur fœtus,matrem quoq; ſubinde morituram certiſſimo,ut putant,præſagio uaticinantur. Quin ſi concubuerit menſe octauo parens, fiet infans oppletus Lentoris mucoſi, & cute fœda. Cæſoniam octauo menſe genitam, quæ fuit uxor C. Principis, prodit hiſtoria. Hic illud obiter adnotauero, Exterricineos nominari Feſto ante tempus natos, tanq; eos mater exterrita aluo ejecerit. Græci ἠλιτομήνους uocant,ueluti fallentes in menſe. Sicut Epitoca eleganter,quibus iam pariendi inſtat tempus. Quia porrò partus octimeſtris non ferè uitalis eſt. Putat Cæcilius Minutianus Apul. Parcis tribus facta nomina hæc, Mortuam, Nonam, Decimam. Quod ſi eſt, Gellius illuſtratur egregie,ſimul & falli eos dilucet, qui pro Morta uel mortua Mœram ſubſtituunt. Ilithyiam ſunt qui εὔλινον dicant,ueluti eadem ſit cum Parcis,autore Pauſania. At Ilithyiam Tegeatæ, cuius & templum in foro habent, & ſimulacrum, ex hiſtoria dicunt ἐνγόνασιν. Nam cum Nauplio filiam tradidiſſet Haleus,mandans in mare præcipitem mitti. Illa dum in perniciem duceretur,in genua procubuit,atq; ita puerum enixa memorat̃, ubi poſtea Ilithyiæ delubrum eſt excitatũ. At produnt alij,patre inſcio,Augen peperiſſe, ac in monte Parthenio infantem Telephum eſſe expoſitum,cui lac præbuerit Cerua. Cæterũ illa tamen octonarij laus uel præcipua,quod eo apud Pythagoricos Iuſtitia ſignificat̃. Cum enim Iuſtitia ſit æqualis pro cuiuſq; meritis diſtributio,ciuitatiſq; ſolidum fundamentum,iuſte per octonarium deſcribitur numerum,qui & ſolidorũ primus eſt. Primuſq; omnium in numeros ita ſoluitur pariter pares,hoc eſt,in bis quaternos,ut nihilominus in numeros,æque pariter pares diuiſio quoq; ipſa ſoluatur,id eſt,in bis binos. Ruſuſq; qua æqualitate reſoluitur, eadem quoq; contexitur. Nam bis bini bis octonarium conſtituunt. Hinc Orphei inſtitutũ amplius propagatũ per numina octo iurantis,ſicubi diuinam obteſtari Iuſtitiam uellet. Eorũ uero nomenclatura hæc. Ignis, Aqua, Terra, Cælum, Luna, Sol, Phanes, & Nox.

¶ Denarij numeri poteſtas. Cur dicatur Decas. Et cur eo nomine dicatur Mundus. Cur in ſupplicijs denario numero utatur Plato. Vergilius explicatur. Decatones. Decateutæ. Decatelogi. Icoſtologi. Decaduchi. CAPVT XIIII

DENARII uero numeri excellentiam multa equidem declarant. Illud utiq; mirum,quod eſt ab Ariſtotele proditum,cum alibi,tum auſcultationis phyſicæ tertio. Omnes homines tam Barbaros, quam Græcos priſcam ſeruaſſe conſuetudinem perpetuo ad decem uſq; numerandi. Neq; enim cenſeri fortuitum debet,uerum ex naturæ fontibus propagatũ,quod ſemper fiat, atq; item ubiq;. Id uero numeri huius abſolutam indicat qualitatem. Continet quippe hic numerandi genera uniuerſa,uti par,impar,quadratum,quadrantale,ſiue cubum. Longum, planum. Primum compoſitum. Denarius porrò fons eſt,ac principium. Quippe qui ex uno,duobus,tribus & quatuor conſtet. Nec illud rejciendum,dediſſe nobis in manuum digitis eum numerũ ipſam rerum naturam. Vna tamen gens Thracum narratur ad quatuor modo numerandi ſeriem terminare. Quoniam amplius ritu puerorũ nequeat meminiſſe,nec ferè uſum habeat rerum multarum. Denarium porrò Decada Græci uocant, quaſi Dechada, quod omnem in ſe numerũ recipiat. Atenim Pythagorei Decada etiam Mundum uocabant. Quod eo numero ſit compactus. Conſtat enim Sphæra, quæ dicit̃ Aplanes,& Planetis ſeptem,elementari natura. Poſtremo Antichthone, quo tamen nomine,quod mirum eſt,intelligebant illi Lunarem Sphæram,quia ut terra Lunam umbra hebetat,ita Solem Luna nobis adimit plærunq;. Adijce illud item, Ex numeri huius religione quadam,& obſeruantia,moris fuiſſe ueteribus, ut Iuſtiſſimi quiq; fidei cõparandæ gratia dextras iungerent,quia ſic denariũ præmitterent numerũ. Nec illud negligendum,

Platonem

Platonem ad delendam culpã numero uti Denario, Centenario, Millenario. Cuilibet ſiquidem uoluptatis gradui ſuppliciorum decem contribuit. Ita eñ oblæſæ maieſtati diuinæ rependi, omnino par fuit. Adde, quod ſicut beatitudinis gaudia iuſtitiæ humanæ dolores exuperant. Sic miſeriæ cruciatus iniuſtitiæ uoluptates. Denarij porrò rationẽ continere & Centenarius uidetur. Sed & millenarius. Nã & hi uniuerſi cẽſentur. Quoniam ex denario uniuerſo conſurgunt. Proinde numeri, quos uniuerſos dicimus, purgationi, & emaculandis dicantur animis, ut Labes ex peccato inuſta, concretáq; prorſum eluenda ſignificetur, ut candidiſſima æternitatis luce perfrui ualeamus, Quæ depuratum modo, exterſumq; nitidius admittat Aethereũ ſenſum, atq; aurai ſimplicis ignẽ. Propterea reconditioris ſcientiæ Poeta nobilis Platonicorum myſterijs ampliter imbutus, ita pronuntiat,

Centum errant annos, uolitantq; hæc littora circum. Et alibi ad eundem ſenſum. Mille rotam uoluere per annos. Adnotatum quoq; à Theologis noſtris decem Virginum appellatione in pagina euangelica uniuerſitatem ſignari cõtemplantiũ, Quia ſit numerus hic digitus primus, ac numerorum Limes. Adijciendum uero illud operæ leuioris, Decatones dici, & Decateutas, qui decimas exigunt. Vnde apud Abydenos Decateuteriũ legitur, quod nauli habebatur genus. Decatelogi ſunt qui Decatones, εἰκοσόλογοι uidentur, qui uiceſimas colligũt. Qui ſanè inter probroſos recenſent, quos ἐπονειδίσους nuncupant Græce periti. Decaduchi legũtur ſæpe in græca hiſtoria, & apud Lyſiam. Quippe decem uiri exactis triginta Tyrannis, Remp. Athenis adminiſtrarũt. Eorũ unus qſq; dicebatur Decaduchus. Meminit Iſocrates ad Callimachum.

¶ Ex numeris qui dicantur Lineares. Plani. Solidi. Numerus quid. Qui numerus dicatur potentia, & qui actu. Digitus in numero quid. Item Articulus. CAP. XV.

PORRO in Pythagoreorum myſterijs, & Platonicorum quoq; triplices inuenio numeros, Lineares, Supficiales, ſiue Planos. Solidos. Et eſſe Lineares quidem, quos ſola metitur unitas, quaſi pũctum, ut binarius, ternarius, quinarius. Solus enim attenditur proceſſus, nulla habita ratione deductionis numeri in numerum, ad linearum modum, unam habentium dimenſionem tantum, id eſt, longitudinem citra latitudinem. Hoc uero fit, cum dicimus, Vnum, duo, tria. Planos autem intelligimus, qui ex numeris, quaſi lateribus multiplicãtur, ut adnotatum eſt Geometriæ octauo, uelut Senarius ex bis tribus fit, uel ter duobus. Ex Planorum autem numero eos Quadrangulos, & æquilateres appellamus, Qui ex numeri alicuius ductu in ſeipſum conficiuntur. Sicuti quaternarius ex bis duobus. In æquilateres autem, qui ex ductu numeri minoris in maiorem, cuiuſmodi Senarius fit ex duorũ in tria deductione. Dicimus & Oblongos, qui ex ductu numeri admodũ minoris in numerum longe maiorem conficiuntur, ut eſt Denarius ex deductione duorum reſultans in quinq;. Solidi uero ſunt, qui ex reductione, atq; deductione numeri alicuius in ſeipſum efficiuntur, inſtar molis ſolidæ in trinam quaſi producti dimenſionem, ut bis duo, bis octo, ter tria ter, uiginti ſeptem, quater quatuor quater, Sexaginta quatuor. Numerus autem, quoniam de hoc iam diu diſſerimus, ſicuti decimo Metaphyſices traditur, una dicitur menſurata multitudo. Septimo autem Geometriæ finitur, multitudo ex unitatibus aggregata. Numerorum uero alius eſt potentia, ut unitas. Eſt enim omnis numerus potentia, Sicuti aptiſſime colligit Boetius. Alius uero actu. Vt cæteri. Adhuc numerorũ alius dicitur digitus, Alius articulus, Alius cõpoſitus, ſiue cõmixtus. Digitũ appellant numerum omnem denario contentum. Articulus eſt numerus omnis, quem poſſis in denas partiri partes æquales, nullo redundante, ut decem, uiginti, triginta. Cõpoſitus numerus ex digito, & articulo cõſtat, ut quatuordecim, quindecim. Quadratũ numerũ octauo Geometriæ intelligit Euclides, qui quatuor æqualibus continetur lateribus. Vt quatuor, octo, ſexdecim.

¶ De medijs duobus Arithmetico, & Geometrico. Plutarchi illuſtratur obſcuritas. CAPVT XVI.

HAEC habui de numeris, quæ ex diuerſo congeſta noſtris insererem libellis. Illud hinc non ita cenſebitur abiunctum, quod peripatetica ingreſſi pomœria præcerpſimus. Igitur Ariſtoteles moralium ſecundo ſumma, ut ſolet, ſub

tilitate, ac edocenter tamen, morales aſtruens uirtutes eſſe mediocritates quaſdã, mediocritates inquàm non rei, ſed reſpectu noſtri, medium eſſe duplex ſignificat, rei ſcilicet atq; rationis. Hoc eſt medium Arithmeticum, & mediũ Geometricũ. Taceo nũc de medio muſico, mediũ uero ex parte rei eſt id, quod adamuſſim æquiperatum, & in libri li perpenſum æque diſtat ab utroq; extremo, eſtq; idem apud omnes, & hoc mediũ dicitur ſecundũ rationem, uel proportionem Arithmeticã. Sicuti ſenarium numerũ conſiſtere in medio dicimus inter duo & decem. Quia ſicut ſex excedũt duo in quatuor, ſic à denario in quatuor item deficiunt. Mediũ uero rationis, & reſpectu noſtri nõ ita ſe habet, nec eſt idem apud omnes. Et conſiſtit in proportione geometrica, hoc pacto. Sicut ſe habent ſex ad quatuor, ita ad nouem. Non eſt aũt medium inter quatuor & nouem, ut æqualiter excedat quatuor. Et excedat̃ à nouem. Sed habet æqualitatẽ ſecundũ geometricam proportionem, & rationis ſimilitudinem, quia ſicut ſex continet totum quatuor cum dimidio, ſic continetur à nouem, quæ dicitur proportio ſeſquiſaltera. Eius exemplum eſt apud philoſophum eiuſmodi. Si ueſci duobus panibus eſt parũ omnibus, decem uero nimium, medium non erit, conueniens cuiq;, ſex panes comediſſe, quod foret rei medium. Sed medium ſumetur id, quod erit cuiq; conueniens, ut eius requirit complexio. Hoc uero eſt reſpectu noſtri medium. Ita ut non res, ſed nos ſimus termini medij ipſius. Idem & Geometricum dicitur. Hinc uero lux infertur plurima Plutarcho ſympoſiacon ſecundo. Vbi conuiuĳ improbare dominum uidetur, qui in epularum ratione Arithmeticam ſpectet mediocritatem, non geometricam. In conuiuium pergit unuſquiſq; inquit, proprium afferrens uentrem, quem non explet æquale, ſed quod ſatis eſt. Tollitur & nubilũ ex libro περὶ φιλαδελφίας, Solon in Politiæ rationibus inquit, edocens, ex æqualitate ſeditiones nõ produci. Turbulenter admodũ eſt uiſus Arithmeticam, Democraticamq; inducere analogiam. Cum geometricam debuiſſet potius. Cõprobantur item ipſa hæc à Proclo, ut interim & Platonicos reſpectemus. Eſt inquit, Iuſtitia cauſa pulchritudinis, & pulchra. Eſt autem duplex iuſtum, unũ quidem in contractibus, quod Arithmeticam conſeruat æqualitatem. Alterum uero in diſtribuendo uerſatur, in geometrica conſiſtens æqualitate. Vt quemadmodum differunt inter ſe perſonæ, itidem differant inter ſe diſtributa perſonis.

¶ Cauillum ſuper litera μ, qua Dionyſio concionis habendæ facta poteſtas eſt. Quid Morologia. Quo ſenſu dicatur, ſortitus es, τό μ. præter Græcorum interpretamenta. De dionyſio ſeniore pluſcula. Item de iuniore pauca. Dionyſocolaces qui, & Alexandrocolaces. CAPVT XVII.

SYRACVSIS uetuſtũ inoleuiſſe morem legimus. Vt proditurí in concionem literarum notis deſignarentur. Illæ uero ducebantur ſorte, ac ubi quis literam ſuam foret indeptus, alloquendi populum poteſtas ei fiebat. Ritu ergo necdum exoleſcente, cum Dionyſius etiamnũ priuatum ageret, ſortitus eſt concionis habendæ ius per literã μ. Quo nomine quiſpiam deſpicatui, opinor, illũ habens, ac nihili hominem arbitratus, nulliuſue aut ingenĳ, aut facundiæ, mox intulit. μωρολογεῖς Διονύσιε, id ſi interrogandi nota legis, acutior fiet intellectus, eo ſenſu, ut tu garriendi poteſtatem ſortitus es? Eſt enim profecto Morologia fatua loquacitas, & inſulſa. Nam Mori dicuntur ſtolidi, ac fatui, hianti ore, qui & Mammachuti nuncupentur, unde & morari prima producta, legimus apud Tranquillũ, pro inſanire. Reſpondit Dionyſius eludens ſcomma, ſimulq; ad ſortitionis literam alludens, μοναρχήσομεν οὖν ἴσως. Monarchico igitur inquit, potiemur principatu. Veluti elementum id non morologiæ, ut ille cauillabatur, uel contionis faceret poteſtatem, ſed planè monarchici imperĳ futuri mox præſagium foret. Sicuti etiam obuenit. Nam haud ita longa intercapedine, habita concione, Prætor à Syracuſanis eſt deſignatus. Qui fuit ad Tyrannidem gradus peraccõmodus. Sunt ex Græcis, qui ἔλαχες τὸ μ, id eſt ſortitus es literam M. Eſſe in ſtultos adagionem arbitrentur. Ego ex hiſtoria, quam prætexui, malim de ĳs dici, qui interim contemptibiles neſcio qui, & ex multis eſſe credũtur, mox tamen tum uafritia ingenita, tum uirtute, nominis ſibi pariunt claritatem. Siquidem Dionyſium hunc, qui ſenior fuit, non inſulſum quendam fuiſſe, aut mentis, & prudentiæ inopem

opem, multa ſunt utiqꝫ argumento. Illud uero animum minime ſegnē, ſed erectum, & multorum capacem, facile indicarit. Nam adeptus iam Tyrannidem, coortis in eum Syracuſanis, cum arctius obſidione præmeretur, ampliuſqꝫ inſtarēt amici, faceſſeret ſuadētes abdicatus imperio. Ne haud ita multo poſt factus hoſtium poteſtatis contrucidarer̄ uſqꝫ ad eorū ludibria. Forte ita euenit, ut interim iugularetur a Coco bos, quem momēto prolapſum intuens in mortem Dionyſius, ad amicos conuerſus inquit, nonne deforme eſt, mortem adeo celerem, &, ut ſic dicam, tranſuolantem expaueſcentes tantum, taleméqꝫ relinquere principatum. Illud in eo uiro præclarum ſine dubio, pulſis Sicilia Carthaginieſibus (Neqꝫ em̄ cū quolibet hoſte res fuit) occupatóqꝫ totius inſulæ impio, cū graue otiū regno ſuo, periculoſaméqꝫ deſidiā opinaretur tāti exercitus, ne remollirenr̄ animi, ſed laborum aſſiduitate augeſceret mentis uigor, Italiæ principatū affectare cœpit, protinuſqꝫ traiectis copijs, in Græcos, qui oram incolerent, craſſari adortus eſt, Illiſqꝫ mira felicitate iugum ſubactis ſerre, ulteriora ſemper appetere pergebat. Breuiqꝫ profetiſſet multum, ni irruentibus in inſulā Carthaginienſibus, reuocatus, inſidijs deniqꝫ ſuorū impetitus occubuiſſet. Memorabile eſt, qđ prodidere annales. Eo bello Carhaginiēſes, cū ſe literarū Græcarum cōmertio proditos ſenſiſſent, ac quicquid fuiſſet ab ipſis decretum, Dionyſio ſignificatum, Senatuſconſulto cauiſſe, ne quis poſtea Carthaginienſis aut literis Græcis, aut ſermoni inſueſceret, ſtuderétue. Scribit Politicorū quinto Ariſtoteles, Dionyſiū hunc inſectando Daphnæum, & alios ciuitatis præpotentes, ac principes uiros, dignum eſſe habitū, cui crederetur Tyrannis, cōiectantibus omnibus, ſuſceptas cū illiuſmodi uiris inimicitias eſſe popularitatis indicium. Circumferunr̄ in Græcorū literis, Dionyſij huius dicta aliquot præclara, & memoria, uti arbitror, digniſſima. Audierat, a filio, cui principatum deſtinabat, ingenui uiri uxorem adulteratā, ob quod iratior illi factus, inſtitit quærere, nunquid a ſe id genus quippiam perpetratum ſciret? Tu inquit is, patre Tyranno nō es prognatus, ego memini me Tyranni filium. Nec tu inquit pater, principes liberos relicturus uideris, ni flagitia eiuſmodi deſieris. Rurſum ingreſſus ad eundē Dionyſius, ubi eſt cōſpicatus uim magnā aurei, & argētei operis, intonuit altius, ὀυκ ἔστιν ἐν σοὶ τύραννος, non aſpiras ad Tyrānidē, nec omnino eiuſmodi in te quippiā ineſt. Quādo ex tot, & tā pretioſis, quæ a me ſuggeruntur, poculis neminē prorſus inde tibi amicū conſpicor. Erat ei affecta iā ætate mater, quæ cū intēpeſtiuius nouas appeteret nuptias, uis inquit, legibus afferri poteſt, naturæ nō poteſt. Illud porro nō imprudētis animi indiciū, quod cū ſceleris conuictos grauius plecteret, Eos, qui ueſtes ſuffurarētur, quos uocant Lopodytas, permittebat illæſos, non quidē ut impunitate creſceret audacia, & aleretur, augeſceretq́ꝫ flagitiū, ſed ut ea ratione Syracuſanos a cōmeſſationibus, & ebrietatibus, quibus nimio plus diſtinebantur, abduceret. Illud uero uafri, & planè Tyrannici. Cū a duobus ſe adoleſcētibus conuitijs proſciſſum, inaudiſſet, utrunqꝫ uocari ad cœnā iuſſit, eorum alterum intuitus multa per uinolētiam leuiter deblaterātem, alterum ſub quibuſdam quaſi magiſtris ſe caſtis poculis exhilarantē, illū quidem, ut qui nil eſſet formidoloſus, ſed uino dicatior fieret, dimiſit. Hunc uero iuſſit interimi, ut qui cogitato, & præmeditate, & conſilio certo hoſtilia diceret, & ſi offerretur occaſio, etiam facturus uideretur. Dionyſium uero Iuniorē uſqꝫ ad oculorum inſigne uitium mancipatū uino, Theopompus ſcribit. Quin diebus quādoqꝫ nonaginta nulłqꝫ interpellatā ebrietatē, in Syracuſanorum politia tradit Ariſtoteles. Ab hoc nuncupati Dionyſocolaces, qui ſubblandiendi cauſa nil ſe corū, quæ apponerentur, uidere ita ementiebanr̄, ut ab ipſo Dionyſio ductari manu geſtirent. Cæterum & id genus homines Alexandrocolaces mox nuncupati, a Magno, ut ferè creditur, Alexādro appellatione propagata.

Cuiuſmodi foret ſortiendi mos per literas Athenis. Item inter Athletas. Qui dicatur Ephedrus. CA. XVIII.

QVONIAM uero præcedentis capitis initio ſortitionis per literas facta nobis mētio eſt, nec ambigimus, rem multis fore obſcuriorem, quam ut facile illius aſſequantur intellectum, iam hinc, ut qui ſatiſfactum omnibus uelimus, attexere pergemus exemplū, unde nubilum ſuperioris ſentētiæ diſcutiatur. Ex eo enim coniectatio erit facillima, cuius nam modi Syra-

cuſanorum fuerit inſtitutum. Athenis ergo plura fuiſſe Dicaſteria, hoc eſt ſtationes ius dicentium comperimus. In alijs expendebantur, quæ φονικὰ Græci uocant, ubi ageret de uita. In alijs ciuiles tractabantur lites, hoc eſt, περὶ δημοτικῶν. Vnicuiq; ſtationi de elementorum ſerie appellatio indebatur. Erat enim quæ diceretur Alpha. Et quæ Beta. Item Gamma. Et deinceps, uſq; ad literã κ. Quippe decem fuere ſtationes. Ianuæ porrò uniuſcuiuſq; coloris rubri ſuperpictum erat elementum, ex quo nomen loco foret. Quotquot erant Athenis, qui iudicialibus fungerentur munijs, pro ſtationum ratione pugillares habebant ſinguli. In quibus exaratum ſeruabatur tum ipſorum, tum ſtationis nomen. Habebant & uirgulam inſcriptam pariter. Vbi igitur iudicandi appeteret tempus, in forum cõmeabant omnes iudices, coniectiſq; in uas ſortibus, qui ſortitus mox foret eam, quæ præferret Alpha, in ſtationem pergebat eius literæ cognominem. Atq; deinceps ſerie eadem. Quod ſi quis ad iudicandum nulla ſortitionis habita cura, perexiſſet, grauis irrogabatur mulcta. Cũ uero forent Athenis decem omnino tribus, ex omnibus ſeligi iudices, mos irroborarat. Ex unaquaq; ergo quinq; ſecernebant̃, illuſtriſſimus quiſq;. Ex quibus unus modo iudicaret, quem ſors ſelegiſſet. Celebratur & à Luciano conſimilis ferè inter Athletas, Pancratiaſtaſq; ſortitio. In argenteam inquit Calpin, id eſt urnam conijciebantur minutulæ ſortes, faba non ampliores. Eo ſemper ordine ſeruato, ut binis eadem inſcriberetur elementi nota. Pro Athletarum numero ſortibus item auctioribus. Cum impenderet certandi tempus, prodibant ex Athletis ſinguli ſortem educturi, nec inſpectandi productam ius erat, quando id prohiberet aſſiſtens Maſtigophorus. Peracto autem orbe, ambiens Alytarches inſpectabat ſortes, atq; ita diſpenſabat, ut qui Alpha eſſet ſortitus, cum eo componeretur, qui eandem eduxiſſet literam. Atq; ita deinceps Homogrammi certaturi prodibant. Fieri uero ſic, moris erat, ſi certaturi pares fuiſſent. Quod ſi quinq;, aut ſeptem, conijciebatur in urnam ſolitaria litera, quæ Antigraphon, ſiue Antigramma non haberet. Qui uero eam eduxiſſet, reſidebat expectans, quoad diu certarent alij, congreſſurus mox cũ fatigatis uigens ipſe, atq; integer uiribus. Quod ſanè uel feliciſſimum cenſebatur. Dicebatur uero hic Ephedrus, id eſt ἔφεδρος. Quæ uox apud Sophoclem indicat nouiſſimum.

¶ Potentiam, ui quadam inſita ſapientiã coaptare. De Ioue, Saturno, Pallade, Athenæũ quid. Sais. Singa. Zoſteria Pallas, Zone appellatione quid intelligat̃ ueteribus.

CAPVT XIX.

VETVS inter Græcos adagio eſt, & à Platone non prætermiſſus, ſapientũ congreſſu principes ſapere. Cum id amplius mecum expenderem, animaduertebam profecto id ex diuiniore quodam promptum oraculo. Quando intima quadam ui potentia magna ſapientiam ſibi geſtiat adglutinare. Præfert id primum inenarrabilis diuinæ potentiæ ſplendor ſapientiſſimus. Natura tacitis uelut ambagibus inſinuat, perdocent id ipſum & artes. Atq; in Deo quidem inſolubili, ut ſic dicam, ferrumine duo hæc ineffabiliter coaluiſſe ab æuo, fabuloſa etiamnũ edocet theologia Iouis, atq; Promethei occultiore inuolucro. Illius ſiquidem nomine potentiam, Huius uero prouidentiam intelligi oportere, deprehenſum à peritioribus eſt. Sed & utriuſq; rei indicia ſeſe promũt in natura. Quippe ſpectat̃ ubiq; poteſtas mira ordini adnexa mirabili, quadam proculdubio ſapientiæ imagine. Quod ipſum & in artibus conuiſimus. In quibus eniteſcit primũ ingenij, memoriæ, atq; uoluntatis facultas nobiliſſima. Nec inferior aſſectatur ſapientiæ uis, in actionibus ſeriem promens cõpoſitiſſimã. Ex ijs uero omnibus id colligitur deniq;, potentũ, ſapientumq; ueluti nexum quendam ita conflari oportere, ut inde naturalis cooriri neceſſitudo uideatur. Siquidem ſapientia, ſi ſummoueatur, auoceturq; à potentia longius, prodeſſe quàm paucisſimis queat. Hæc rurſum ab illa ſeligatur, nocumenta indidem emanantia perpauci ſint euaſuri. Inſinuant id & cæleſtiũ rerum ſtudioſi in coniunctionũ, quas ipſi magnas dictitant, ratione. Siquidem Iupiter dominus eſt, Saturnus uero philoſophus. Qui ſi coaptentur, mirũ eſt, quàm præclara moliantur. Illã uero perbeatã Plato neceſſitudinẽ cenſet, quam ſapientia conciliet, atq; potentia. Quod ſi in anima una cõſpiret utraq;, illam uero

arbitratur feliciſſimam. Quã rem ſignificare Pallas animaduertitur, quando una eſt belli potens Dea, & artium ſciens. Vnde & Athenæum pro auditorio poſitum inuenias. Hieronymus, quãdo omne Athenæum Scholaſticorum uocibus cõſonabat. Pallados tamẽ Ἀϛρατείας templũ fuiſſe in Laconia, legimus. Sed id, quia ibi Amazones progredi ulterius deſierunt. Pallas Phœnicum lingua dicitur Singa. Aegyptiorum autẽ Sais, quo ſanè argumento reuincũtur, qui ex Aegypto, non ex Phœnicia Cadmum adueniſſe, contendunt, Nam Thebis extabat Pallados ſimulacrum, cui foret nomen Singa, nequaquã uero Sais. Dicatum autem id à Cadmo, aſtruunt Thebani, & ſcribit Pauſanias. Illud itẽ obiter adieciſſe, nil obfuerit, Simulacra apud Thebanos ſtetiſſe Pallados ζωστηρίας, quod inibi arma ceperit aduerſus Eubœos, & Chalcoduntẽ. Quippe ueteribus ζώσασθαι, ſignat ἐνδῦναι τὰ ὅπλα, id eſt arma induere. Nam & Homerus, ubi Marti Zona ſimilem facit Agamemnonem, non aliud Zonæ prorſum nomine intelligit, quàm armorum apparatum.

¶ Epilogus præſtantiſſimorum regum ex ueteribus memorijs. Plut. codex emaculatur Macedonibus fuiſſe cautum legibus, ne Trophæa conſtituerent.

CAPVT XX.

QVI in re militari aut rerum publicarum adminiſtratione cũ illuſtri laude uerſati ſint, complures, opinor, in ueteribus memorijs cõperiuntur, At qui Regiũ indepti faſtigium inſignem inde ſibi gloriam pepererint, Eos non admodum multos, ânimaduerto. Ex Perſarum quidem gente præclarum agnoſcimus Cyrum. Nec minus, Hiſtaſpis filium Darium. Siquidẽ intra priuatum uterq; prognatus modulũ, uirtute extimulante, ita demum proferre caput eſt auſus, ut regalẽ nõ expaueſcẽtes amplitudinẽ, tãta ſe ipſi maieſtate nõ indignos comprobarint, quanq; euentu diſpari. Quando Darius annis iam feſſus, nullos aſſultantis fortunæ reflatus ſentiens placide hominem exuit. At Cyrus armis innutritus, & belli cũ ſpirans, in Maſſagetas dato impetu, prælio uictus occubuit. Dignum uero ſcitu eſt, Darij monumento inſcriptum, ἠδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολὺν, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς, id eſt & uini haurire poterã plurimum, & pulchre etiamnum ferre, Addũtur ex eodem mundi ſitu tres item memorabiles, Xerxes potens adeo, pollenſq;, ut hominis ſpecie crederetur Iupiter humanũ genus exiuiſſe ad excitadam è ſedibus ſuis Græciam. Artaxerxes porro duo, alteri quorũ cognomen factũ Macrochir, ueluti Longimanus, quod manuũ altera foret ei oblongior. Alteri uero μνήμων, id eſt memor. In quo ſubmonendi ſunt ſtudioſi, mendoſam uideri latinam hiſtoriã, in qua legitur quandoq; Memnon pro eo, quod eſt, Mnemon, facili, ac lubrico lapſu. Eum uero iunioris Cyri fuiſſe fratrem, legimus apud Græcorũ pleroſque, qui ea in re maximam rettulit laudem, quod non ipſe modo paſſim adire ſe uolentibus facilẽ præſtabat, ſed legitimæ item uxori id iniunxit, ut intecto, nulliſq; obſepto aulæis curru uectaretur, quo indigentibus promptior fieret, ac paratior aditus. In fuga uero quandoque apparatu eius direpto, cum aridis modo ficis, ac pane ueſceretur ordeaceo, cuiuſmodi inquit, uoluptatis expertem me regalis fecerat affluentia? Hũc fuiſſe Darij, & Pariſatidis filium, produnt Chronographi. Macrochiri laudem peperit inſigem decentiſſima corporis amplitudo, quam belli decora non pauca auguſtiorem fecere. Tenet fama, non ferè inter Perſas comperũ manu fortiorẽ. Primus uenationis legem ſanxiſſe narratur, ut quibus affatim uires præſtò forent, ac uoluntas, iactu primum in feras aſſultarent, quod Græci πρωτοβολεῖν dicunt. Viri ingentes, generoſoſq; ſpiritus illud retegit præcipue. Fuerat ei Catacœmiſtes, id eſt cubicularius Satibarzanes nomine. Hic ab eo inſtitit petere iniuſti quippiam, quod triginta milibus, Daricorum fuiſſet corruptus, quos ei pollicitus is fuerat, pro quo petebatur. Id cum explorate perdidiciſſet rex, eandẽ ſummam confeſtim erogari à Queſtore iuſſit, Addito elogio longe clariſſimo. Accipe inquit Satibarzane, his mihi pereuntibus, nihilo ſum deteriore loco futurus, at ſi tibi benigne adnuero, planè iniuſtior. Inter Macedonicæ claritatis faſtigia eniteſcit imprimis Philippi gloria præcellens. Sed Magni Alexandri, qui patris ſtationem excepit, uirtus uibrans latius, inſtar fulguris coruſcantis præſtringit oculos. Cuius uiri peculiaris laus, orbem terræ communem omnium patriam feciſſe, cuius

arx, præſidiumq; caſtra forent ipſius. Qui & cognatum arbitraretur optimum quenq;: Alienigenas uero tenebrarum alumnos, & flagitijs adobrutos. Primus ex Europæis, ut inquit Pauſanias, Elephantos habuit, Poro, & Indis ſuperatis. Eo autem humanis perfuncto, inter reliquos poſſediſſe plures memoratur Antigonus. Affuerunt & Pyrrho Epirotæ, capti in prælio aduerſus Demetrium. Vnde iniectus Romanis legionibus terror. Sed Alexandrum repeto, quem eminentiſſimum terrarum regem inſignia dehoneſtarunt uitia, uiniq; auiditas imprimis, adeo ut ex uinolentia biduum ſæpe obdormiret integrum, quod in Ephemeride ipſius Cardianus atteſtatur Eumenes, ut Diodotũ prætercam, & in Dipnoſophiſtis Athenæum libro decimo. Iactatum paulominus prouerbij loco, ἀλεξάνδρου πλέον πέπωκας τοῦ βασιλέως. Alexandrum bibendo regem præcellis. Certe ex ebrietate Veneris uſus hebetior ei fuit, quod Theophraſtus probat, & in epiſtolis Hieronymus rettulit (Græcus hic, & notiſſimus autor fuit) Vinolentorum porrò ſemen dilutius euadere, ab Ariſtotele in Phyſicis quæſtionibus uidemur didiciſſe. Proinde ualeat Arrianus, qui coniecturis rem toto, quod dicitur, cælo notiſſimam nititur expurgare, ac conuelare etiamnũ. Delitias porrò Alexandri, & ingenium ἀφόρητον ut Græci dicũt .i. intolerabile, ac φονικὸν, .i. in cædẽ ꝓcliue, immo uero melancholicũ, amplius qui expendiſſe cupit, Athenæi adeat librum duodecimum. Illud forte mirum hiſtoriam tanti principis uerſanti contingat, nullum omnino uel Darij afflictis opibus, uel fuſis, fugatiſq; Indorum exercitibus numeroſis, fuiſſe ab eo excitatum Trophæum, qui mos Græcorum fuit celeberrimus. Cæterum ſcire licet, Macedonum regibus cautũ lege, ne facerent. Nam cum Caranus quandoq; propinquum Barbararum gentium regem Ciſſeum retudiſſet, ac ex Argiuorum inſtitutis Trophæum conſtituiſſet, uictoriæ monumentum, ueniẽs ex Olimpo ferocior Leo id euerſum diſiecit. Inde ſancitum, ceu id planè ominoſum foret, ne quis in reliquum Macedoniæ regum erexiſſe Trophæum uellet. Tanquam res ea inimicitias indicet ἀδιαλλάκτους, uelut dicas irreconciliabiles. Pyrrhi quoq; Epirotæ illuſtris fama eſt, qui uehemens, ac imperatorijs imbutus uirtutibus, ſemigræcam uindicaturus ciuitatem cum totius Epiri uiribus, Theſſaliæ item, Macedoniæq;, ac ad eam ætatem incognitis Elephantis, terra, mariq;. cum populo Romano bellaturus in Italiam tranſmiſit. Celebris eſt Dionyſij prioris gloria, de quo iam, quæ uiſa ſunt, prægustauimus. Fuit is manu promptus, & fortis, Et, quod in ea fortuna perrarũ eſt, minime libidinoſus, non luxurioſus, non auarus, nullius rei deniq; cupidus, præterq; ſingularis, perpetuiq; imperij, atq; eo nomine immitior, crudeliorq;. Nanq; Marſiã quendam ab ipſo potiſſimum ad altius euectum faſtigium ea tantum cauſa interemit, quod is per quietem iugulare ſe Dionyſium exiſtimarat. Eo deniq; formidinis eſt progreſſus, ut cultros metuens tonſorios, candente carbone ſibi aduceret capillum. Quin & tondere filias docuit, à quibus tamen ipſis etiam ferrum remouit, inſtituitq;, ut candentibus iuglandium putaminibus barbam adurerent, & capillũ. Sed in tam nobili cenſura quis tam patiens, ut concoquat, ſi Romanos principes tranſmiſero tacitos? Etenim ardentẽ, & concitatum Romuli animum quis non nouit in arripiendo regno, & ciuitate condenda, abs qua uelut cæleſti arce iura mox terrarum orbis peteret? Quàm artifex in Tullo ingenium? Qui romanæ iuuentutis robur animaſſe eſt uiſus, addita rei militari diſciplina, ut ratione inſtructa uirtus exacueretur. Quid Mithridatem hic memorem, tot, tantarumq; gentium principem, ut annis quagraginta à uictore terrarum populo, cum eo ſit bellatum, ac uix uelut ariete triplici, deniq; ſit æquatus ſolo, ac principatu, uitaq; pariter excuſſus, Syllæ Cornelij felicitate, Luculli uirtute, poſtremo magnitudine Pompeij? In hanc uero cenſuram adeo grauem minus forte admittendus uideatur Ptolemæus Aegypti rex ſecundus, grauis quidem, & doctrinis, ſi quis alius, imbutus, uerum delitiarum emollitus contubernio, mox eatenus mẽte creditur excuſſus, ut ſe perpetuo uicturum opinaretur, diceretq; à ſe uno immortalitatem inuentam, uerũ mox infeſtante podagra, Aegyptios intuitus ad fluuium incurioſius diſcumbentes, O me miſerum inquit, ex ijs ſaltem unus, qui non fuerim.

¶ Philophos, qui imperia arripuerint, crudelius illiteratis rem adminiſtraſſe.

CAPVT XXI.

Sed enim

SED ENIM quia Dionyſij, de quo carptim, uellicatimq́; diximus, filium etiam philoſophiæ ſtudioſum fuiſſe, à grauiſſimis proditum autoribus eſt & nos pauloante, ex Platonicorum fontibus, ut ſæpe, humore corriuato, potentiam mire ſibi cooptare ſapientiæ ſalubritatem, aſtruximus, ſubit recordatio eorum, quæ à Socrate diſſeruntur libro quinto de iuſto. *Sic e*m̄ profecto ait, niſi philoſophi ciuitatibus dominent̄, uel hi, qui nunc reges, potenteſq́; dicuntur, legitime, ſatiſq́; philoſophentur, in idemq́; ciuilis potentia, & philoſophia concurrant, neq́;, quod nunc fit, à diuerſis hæc tractent̄ ingenijs, non erit ciuitati, uel, uti mea fert opinio, hominum generi ulla malorum requies, neq́; prius hæc Reſp. quam uerbis expoſuimus, orietur pro uiribus, & lumen Solis ſpectabit. Hæc quidem Socrates. Confirmata porro à M. Tullio, cum alibi, tum in epiſtola ad Q. fratrem Didaſcalica. Hanc coniunctionem inquit, poteſtatis, & ſapientiæ ſaluti cenſuit ciuitatibus eſſe poſſe, princeps ingenij, & doctrinæ Plato. Verum enimuero, ſi oratorie licet in partem utranq́;, quæ probabilia ſunt, afferre, quæſo quonam hæc pacto uideri poſſunt uera? Nam etiamſi rationibus abunde colligi queat, ita rem habere, obluctantur exempla tamen plæraq́;, ac ueluti reclamant, & quoquo te uerteris, agi rem lanceis, quod dicitur, argenteis coarguunt. Nam quotquot ex philoſophorum progreſſi ſcholis Tyrannides arripuere, crudelius, auarius, immaniuſq́; eas exercuiſſe comperiuntur, quàm ignari prorſus literarum. Patriam libertatem obſecro uos, quanta feritate Athenienſis Ariſton, Epicureorum innutritus ſcholis oppreſſit? An non ante illum etiam Critias? Quiq́; cum Critia philoſophiæ myſterijs ſunt initiati? Quid uero de Pythagora dicam? Quid de illis ipſis ſeptem ſapientibus, alijſq́;, qui maximarum rerum pondera ſubire adorti ſunt, nonne imperio uſi crudeliſſime deprehendūtur? Athenionis ex Athenæo nimio plus apud Athenienſes crudelitas mithridatico innotuit bello. Nec Lyſiæ Tarſenſis tyranni ex philoſophorum ſcholis latet. Quem cum Stephanophorum allegiſſet patria, id eſt Herculis ſacerdotem, arreptum ſemel imperium nō abiecit, tyrannum agens ex profeſſo. Qua hominum ſæuitia ſanguinaria cōmotus Demochares, ſiue is fuerit Crates, lepide fertur dixiſſe, ſicuti ex thymbra lanceam nemo concinnarit, ita nec ex Socrate inculpatum militem. Hinc in hiſtoricis cōmentarijs ſcribit Caryſtius, à Lyſimacho exactos toto regno philoſophos, uerum quid Lyſimachum dico? Alcium, & Philiſcum Epicureos Romani exigendos cenſuere. Sectæ eiuſdem complices omnes Meſſenij. At uniuerſim Philoſophos Antiochus. A Sophocle quodam per decretum ex Attica pulſos eoſdem, accepimus. Proinde in eum à Philone Ariſtotelis familiari concinnatam nouimus orationē, Demochare rurſum Apologiam excogitante. Romani quoq́; Sophiſtas, ut iuuentutis corruptores, longius ſummouendos cenſuere. Nam eleganter Anaxippus, ſapere quidē uerbis philoſophos, Re autem uideri prorſum ἀνοήτους, id eſt rudes fatuoſq́;. Et ille ait nil eſſe philoſophis ἀφιλοσοφώτερον. Proinde ambiguum uidetur, ac ſuſpicionibus plenum, uirtutiſne gratia an coacti paupertate, & rerum gerendarum impotentia ſapiētiæ ſacris imbui perexerint, ut qualecunq́; poſſent, inde inopiæ, humilitatiſq́; lenimen uenarentur. Dum uero diuitibus, ac principibus uiris inuſtas acerbius calumnias uolunt, id agere non tam eorum inſolentia animaduertuntur, quàm inuidiæ ſtimulis exagitati. Quamobrem, quibus ita Theoninum impreſſere dentem, quoſq́; peſtilentis naturæ ueneno inſpergere adorti ſunt, ſapientius longe, atq́; ſecundum hominem magis illorū latratus riſu excepere, liuori ſuo, & tabidæ dicacitati miſeria relicta. Porro nec ab hiſce diſſentaneum eſt, quod ab Eudæmonida prolatum legimus. Qui, cum philoſophum audiſſet diſſerentem, ſolum ſapientem uideri imperatorem bonum, Reſpondit, dictio quidem admiratione digna, ὁ δὲ λέγων ὃν πιστοσάλπιδαι. Hoc eſt, Qui uero dicit, tubæ clāgorem ne inaudiuit quidem.

¶ Tyrannos raro conſeneſcere, amicorum inopia potius, q̄ auri. CAP. XXII.

VERVM quia regiam ingreſſu ſumus, & nos hinc inde floſculos præcerpimus, cur nam Tyrannum ſenem, aut incruenta morte pereuntem rariſſime conſpicantur mortales? *Sit* hoc huiuſce pragmatiæ auctarium, quod ut elargiamur copioſius, à magno uiro facienda uerſura eſt, is erit Dion,

Cuius uerba ex epiſtola ad Dionyſium tyrannũ ſuppingere collibuit. Et mihi inquit, de Euripidis tragœdia illud ſubit mentem. Te, rerũ quandoq; uſu ita ferente, ut uir tibi aſſiſtat huiuſmodi, optaturum impenſius. Meminiſſe item uolo, & Tragicos alios, ubi Tyrannum aliquem inducunt pereuntem, haſce illi uoces attribuere, heu pereo miſer nullis fultus amicis. Auri uero inopia male perire aliquem, nullus adhuc rettulit Poetarum. Ex iiſdem porrò fontibus illud item à ſapientiſſimis ſumme comprobatur. Non auri fulgorem in miſera mortalium uita rariſſimi, non adamantem, non argenteas menſas, quæ apud homines cenſentur præcipue, ita coruſcare, neq; latifundia, aut culta pinguia, tantum ualere ad uitam, quantum uirorum mens bonorum conſpirans, conſentienſq;.

¶ Regium eſſe, ne tenuia quidem aſpernari. Apologia aduerſus ſuperciliolos uitilitigatores. Mnaſeam cur ueteres Salpam cognominandum cenſuerint. Spartanorum ſacrificia prætenuia. CAPVT XXIII.

ARTAXERXEM Perſarum regem legimus, ſumma prudentia, & morũ grauitate præditum. Quod mirum in gentibus illis uideri poteſt, adiudicaſſe non uerbis modo, uerum & ipſa re, nil minus eſſe amplitudinis regiæ, parua ſi offerantur, læte excipere, ꝙ magna. Quæ ſummi faſtigii creditur contribuiſſe. Nam cum illi obequitanti mercenarius, & uilis, ac imperitus quidam, ut cui aliud eſſet nihil, aquã utraq; manu è proximo hauſtam flumine obtuliſſet, non pedem ſupploſit ille quidem, ſed hilaris, ac renidens excepit. Quippe qui nõ rei, quæ dabatur, uel inopia, uel uſu, ſed alacri dantis uoluntate gratiam metiretur. Hoc mihi nunc collibuit interfari, propter faſtoſos iſtos ſubnixe ambulantes, quibus Alabaſtrus unguenti putere quandoq; ſolet, à quibus ſcio, uitio nobis uerſum iri, quod tanto ſtudio ubertatem conſectemur, & inepta fortaſſe, aut græcula, cum recondita, retruſaq; debuerimus, & indicta, quæq; ex Cimmeriis uiderentur euoluta tenebris, & in album elata. Nobis uero, quod ſæpius teſtatũ uolumus, iſta, ut ſic dicã, cõuaſatio uaſaria omnia excutiens, plurimum arridet, necdũ noſtri nos pœnitet. Nam & Mnaſeam, qui pægnia concinnauit, à familiaribus ex argumenti uarietate Salpan inuenimus cognominatum, quod piſcitii genus id uarium præcipue conuiſitur. Quin & depaciſci mortem cupimus modo quæ concepimus animo, ad deſtinatam publico bono metam prouehantur, quo nomine uelut Caduceo uel inter hoſtes abunde præmuniti poteramus uideri. Vt ne ſuſpicemur quidem, nos συνάγειν ὄκνου τὴν θώμιγγα. Sed norint item cenſorio tumentes ſupercilio, Lycurgum Spartæ legumlatorem celeberrimum, non ideo creditum cæleſtibus inimicum, uel rei diuinæ parum ſtudioſum, quod tenuiſſima ciuibus ſuis ſacrificia inſtituiſſet. Immo uero factũ ea re eſſe, ut expeditius, faciliuſq;, & inde frequentius quoq; rebus diuinis intenderent, quod mola tamen ſalſa litarent. Si minus ſuppeterent thura. Hoc ego argumento noſtra hæc, qualiacunq;, ueluti Xeniola quædam, & literarii ſtipendii primitias bonis iuuenibus duxi offerenda. Legant, ſi ad ſtomachum faciunt. Sin minus, remittant, ſed citra bilem. Quanquam non parum ſum ueritus, ne ſæpe occurſent, quæ uel politiſſimos fatigent, ita omne ſtudiorum genus attẽtamus, quæ non à limine modo ſalutauimus, ſed & Cauædium ingreſſi non tranſfugiendi propoſito, ſed explorandi, ut inde prȩuertamus, concoquamuſq; pluſcula, ut qui ſortem fieri ex uſura, didicerimus abunde. In hæc quandoq; diuertiſſe, uitio ne fuerit, propter Catonum cenſurã ſeueriorem, & Tragœdias nonnunquam importuniores. Quibus ad uenena prorſum natis, uelut excantamine funeſtius euibrato, frugum germina conflacceſcunt, intereuntq;, abominando ſpiritu pernicioſe cuncta afflante.

¶ Super omnem Irin, Adagio quid ſit. Iridis rationem eſſe admirabilem. & cur Thaumantis credita filia. Item appellationes eiuſdem uariæ. Ac cur dicta Arquus dæmonis. An in ea ſint clementiæ diuinæ præſagia. Item de Cataclyſmo, ſiue abluuio, & conflagratione, ſiue Ecpyroſi. Cataractæ cæli ruptæ quæ intelligantur. Demum de Columba indice ſubſidentium aquarum, ex Plutarcho. CAPVT XXIIII.

Cum Phi

CVM Philoſtrati Iconas euolueremus, præfloraturi, ſi quid ſe oſtentaſſet dignum, quod hiſce libellis operæ leuioris, ſi ſpatioſa legum uolumina ſpectentur, aut phyſica perpendantur acumina, uel primæ philoſophiæ ſacrã intueamur altitudinem, protinus inſpergeremus, ac, ut ſic dicam, inocularemus. Inter cætera non citra genium illud ſe nobis ingeſſit, quod & apponam. Paſiphaes ueſtem in Neapolitana illa porticu diuinum quiddam enituiſſe, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἶριν, hoc eſt ſuper omnem Irin. Id quod adagionis formam habet, de ueſte ſplendida, coloribus uariantibus, ac omnino contexta pretioſius. *Siquidem* Iridis colores eſſe inter naturæ mira, neminem præterit. Quando & Plato inde creditam ſcribit, Thaumantis filiam, quod admirationis inferat plurimũ quod rettulit Plutarchus quoq;. Sed illud maximo eſſe argumento poteſt, à pictoribus formam eiuſmodi, ſpeciemue colorum exacte necdum exprimi quiſſe. Tum quod à ſimilibus adeo auſpicantur, ut indiſcreti uideantur colores, qui tamen deſinant in diuerſiſſima. Tum etiam quod Iridis colores in ſubſtantia fiunt peruia, ac diaphana. Quã rem æmulari nulla quæat ars, quæ terreſtri materiæ colores appingit. Eſt & res hæc in aliquo nominum ambitu. Alius enim Irin dicit. Arquum uarium alius. *Sunt* & qui arquum dæmonis, id eſt intelligentiæ, uel ſapientiæ. Aſtruuntq;, eſſe in eo diuinæ clementiæ præſagia, quæ mundo cladem igni, uel aqua non uideatur illatura, quod inibi rubens uiſatur color, qui conſit ex humido inflãmato, quo ſignificetur, humectam naturam non præualere, cum ignis in arquu ſuã præferat uim. Cæruleus uero color, qui & ipſe indidem uiſitationẽ facit, conſtatq; ex aqueo indigeſto, igneam uim haud ita præcellere, uidetur præmonſtrare. Addunt illud quoq;. Irin apparere nunq̃, niſi, ubi partim diſſerenarit, partim humoris perſiſtat denſitas. *Se*renitatem uero ex calido prouenire, ac ſicco, quod igneæ cõgruit uirtuti. Humoris denſitatem ex frigido, humectóq;, quæ aquæ proprietas eſt. Hæc uero natura diuerſa cum ſimul fiant, uictoriam in æquilibrio poſitam planè inſinuant. *Sunt* uero ex theologis, nec philoſophiæ ignaris, qui inundationis uniuerſalis, quam prælicenter abluuium dixit Laberius, aut conflagrationis cauſas naturali prouenire ratione non poſſe, contendant. Immóq; eſſe ridendos, Cataclyſmum attribuentes planetarum humidorum coniunctionibus in ſignis pluuialibus. *Sicuti* Ecpyroſin Planetarum calidorum in calidis ſignis. Poteſt quidem inquiunt, diluuio terrarum inundari portio, tota terra nõ poteſt, præſertim exceſſu adeo miro, ut quindecim cubitis excedantur montium uertices. Quod antiquitus factitatum, nouimus. Nam & Ariſtotelis autoritas aſtruit hoc ipſum Meteororum ſecundo, ubi ait, ſi terræ pars mari adobruatur, alteram ediuerſo retegi, ac areſcere. Totam uero terram latere ſub aquis, uideri impoſſibile, ſi naturæ duntaxat rationes conſectamur. *San*ctæ literæ inundationis illius uaſtiſſimæ cauſam efficientem in diuinam reijciunt uirtutem. Materialem in Oceani aquas. Ecce inquit dominus, adducam aquas diluuij ſuper terram. Et alibi, Rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt. Hoc eſt feneſtræ aerei cæli, in quo generantur nubes, & pluuia. Vbi uero optimus maximus deus ait, Arquum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram, intelligunt ſcripturarum periti, ſignum uocari ad placitum ex diuina inſtitutione, quoniam artifex ille maximus ita diſpoſuerit, ut eſſet Iris atteſtatio fœderis ipſius cum Noe poſt diluuium, quo in reliquum terra non foret peritura. Fuerat ante cladem illam Iris, ſed non ut ſignum. Veluti ſi cogites lapidem immobilem diu & neglectum, mox factum diſtinctionis alicuius ſignum. Strabus inter ſacros interpretes non negligendus, de Iride ſic fermè prodit. Arquus duos habet colores cæruleum, & igneum, Qui duo exprimunt iudicia, unum aquæ, quod præterijt, alterũ ignis, quod uenturum creditur, ſæculi fine. Quamobrem cæruleus color extrinſecus, igneus uero introrſum uiſitur. Dignum uero relatu, quoniam de diluuio facta nobis mẽtio eſt, in Plut. monumentis legiſſe me, columbam ex arca emiſſam iudicium Deucalioni præbuiſſe, ſubſidentium aquarum, & ceſſantis hyemis.

¶ Affectionum, quæ in aere fiant, ratio duplex. Item uidendi ratio per lineas. Remus cur in aqua uideatur fractus. Iris quomodo fiat, & eiuſdem colorum diſtinctio, De Ophthalmicis non nihil. CAPVT XXV.

VERVM in Philoſophorum ſcholas iam diuertendum, apud quos unguenti facile plus reperias, quàm apud noſtrates olei, primumq; à Plutarcho ſiat uerſura. In cuius libro de ijs, quæ philoſophis placeant, tertio, de Iridis ratione ſic propemodum legimus, eorum, quæ in ſublimi fiant, quæ πάθη Græci uocant, nos dicere affectiones poſſumus, alia per hypoſtaſin, ſiue ſubſtantiam effici, cuius eſt modi imber, grando, id genus alia plura. Alia uero κατ' ἔμφασιν, id eſt ex apparitione, quã primo de generatione Ariſtoteles Symphaſin uocat. Nam & nauigantibus nobis, moueri cõtinens uidetur. Eſt ergo per Emphaſin Iris, quam purpuream Homerus dicit, hoc eſt, πορφυρέην ἶριν. Sed & ex Mythicis nonnulli habere eam tauri caput, fabulati ſunt, ac ἀναῤῥοφεῖν, id eſt exugere, abſorbereq; flumina. At quo nam modo fiat Iris? Viſus inquit Plutarchus, aut per lineas efficitur rectas, aut flexas, aut refractas. Per rectas quidem, ut in aere, aut διὰ τῶν λίθων τῶν διαυγῶν, id eſt per lapides perſpicuos, Tenuium ſiquidem hæc omnia ſunt partium. Per flexas lineas in aqua. Vi quippe flectitur uiſus ob denſius aquæ elementum. Quæ ratio efficere creditur, ut inibi remus flexi, fractiue ſpeciem præbeat. Aut quia in aquam demiſſus per naturæ pellucidam raritatem enatantes remittit à ſuo corpore fluentes imagines ad ſummam aquæ planiciem, quæ inibi commotæ infracti ſpeciem oculis ingerunt. Tertius uidendi modus in refractis eſt, ſicuti per ſpecula, cuiuſmodi eſt Iridos affectio. Humecta enim intelligenda eſt euaporatio in nubem tranſmutata, inde ſenſim in puſillas, humectanteſq; aſpergines, uel, ut græce dicam, εἰς μικρὰς ῥανίδας νοτιζούσας. Cum ergo occaſum Sol petierit, exaduerſo eius Irin ſpectari neceſſe eſt. Cum uiſus incidens in in aſpergines refringitur, ut Iris fiat. Sunt autem aſpergines οὐ σχήματος μορφή, non figuræ forma, ἀλλὰ χρώματος, Sed coloris, habetq; primum puniceum, aliud Oſtrinũ, purpureumue. Tertium Cyaneum, & Praſinum, ſiue Cæruleum, & uiridem. Iridis exemplum ſuppetit in inferioribus. Si quis è regione radiorum Solis aquam ore conceptã efflet, ac aſpergines ipſe ἀνάκλασιν, id eſt refractionem admittant in Solem, ibi iam effectam Irin comperies. Nec minus, qui Ophthalmici ſunt, ita afficiuntur, ubi in lucernam intenderint aciem.

¶ Item quæ requirantur ad Iridis effectum. De quodam, qui imaginem ante ſe propriam uidebat. CAPVT XXVI.

CAETERVM Meteororũ tertio prodidit Ariſtoteles, ut contingat Iris, requiri prædenſam nubem, ante quàm altera ſit nubes roſida, quoniam in nube concipiatur Iris quadam ſpeculi ſimilitudine. Roſida Solis radium tranſmittit. Denſa repercutit. Sic in ſpeculo fit per uitri perſpicuitatem, & plumbi ſpiſſitudinem. Effigies corporum inquit Albertus, naturæ ui effingi in aere poſſunt humecto, & in aqua eodem modo, quo imagines rerũ ſunt in rebus. Et quia humiditas perſimilis aeris humiditati, & aquæ defluit in oculũ infirmum, inde fit, ut ſimilis effingatur imago quandoq; in oculi humore. Propterea ſcribit Ariſtoteles, cuidam ex uidendi infirmitate contigiſſe, ut Idolum ſuum aduerſa facie ipſum præcedere, arbitraretur. Sed hoc inquit, eueniebat, quod radius uiſiuus ad ipſum repercutiebatur. Adeo enim ex morbo imbecillis erat, ut ſpeculũ fieret propinquus aer, nec poſſet omnino penetrare.

¶ An Lunaribus radijs effici poſſit Iris. Plinius emaculatur. CA. XXVII.

IRIN LVNARIBVS radijs confici nõ poſſe, Veterũ nonnulli ſunt opinati, Credo, quia difficilis ſit obſeruatio. Ariſtoteles fieri poſſe non inficiatur, ſed Luna modo plena, & ea in occaſu, uel ortu poſita. Et amplius, annorum ſpatio quinquaginta bis tantum. Id quod nulla ratione dici, argumentantur eruditiores. Immo eodem anno bis uiſam nocturnam Irin, experimentis probãt. Quin & in Aquilone, Luna in meridie cõſtituta, nec utiq; plena.

Sed ea phaſi, quam alibi Amphicyrton docuimus appellari. In tantum fallitur Plinius, qui noctu fieri pernegat, Quamuis inquit, Ariſtoteles id prodat aliquãdo uiſum. Quod tamen fatetur, non niſi triceſima Luna poſſe. Irrepſit turpe mendum in Pliniana uerba, qui enim ſcribi poteſt, triceſima Luna? Cum Ariſtoteles, ἐν τῇ πασελήνῳ prodiderit. Quod eſt, in plenilunio. Id autem quartadecima Luna contingere, interpretantur eruditi. Et perdocet ratio ipſa. Arati quoqꝫ interpres Theon, Anaximenis recenſens opinionem ſuper affectione huiuſmodi. Et noctu inquit, fieri aſtruit. Sed peraro, quoniam nõ ſemper ſit plenilunium.

¶ Rotundationis in Iride ratio. Item colorum. Cur Heſiodus Irin dixerit πολυώνυμον ὕδος. CAPVT XXVIII.

RVTAT quidem Ariſtoteles Irin neqꝫ circulum eſſe, neqꝫ ſemicirculo maiorem, ſed uel ſemicirculum, uel ſemicirculo minorem, quanqꝫ Heſiodus maiorem intelligit. Verum rotũdationis ratio duplex, tum ex ſubiecto, tũ ex efficiente cauſa. Ex ſubiecto quidem, quoniã id eſt roſidus humor, qui globoſa quidem effigie eſt, ſed pyramidali. Certum enim eſt, omnia grauia deſcendere ad angulum. Porrò ex ſole quoqꝫ luminoſus radius pyramidis exit figura. Cuius ſuperior tantum arcus in ſemiglobo rorationis cõmemoratæ effingitur, tum etiam quia eſt Sol nubibus altior. Eſt quidem iris τρίχρως, hoc eſt colorum trium, ut inquit Ariſtotelis, quamuis eſſe quoqꝫ quatuor poſſint. Cauſa uero ordinis colorum eſt, quia in roſido humore portio aliqua eſt fumidi uaporis, & proinde leuioris, & ſcandentis altius. Indeqꝫ ſuperior in Iride color, rubẽs uiſitur, ac dicitur uinoſus, & puniceus, qui fit radio tangente ſuperficiem rotunditatis nubis. Puniceum quoqꝫ apparet lucidum, & album, per atrum ſi ſpectetur. Craſſum uero aqueum reſolutum deſcendit, grauitatis natura. Proinde inferior, exteriorqꝫ color uiret. Aer autem humefactus, ac ſpiſſus in medi tullio eſt. Ac imo cæruleus color ibidem albo intermixto. Aer autem is ſæpe uniformis eſt. Et hinc tres tantum uiſuntur colores. Interdũ euariat, ita ut quatuor appareant. Sunt qui putent hoſce colores à quatuor trahi elementis, ut ex igni rubens ſit in ſummo. Et terra uiridis in imo. Ex aere lacteus, ex aqua cæruleus. Ex colorum certe multiplicitate uidetur Heſiodus πολυώνυμον ὕδωρ Irin dixiſſe, id eſt multi nominis aquam.

¶ Obſeruationes item ſuper Iride plures. Maronis locus explicatur. Necnon Plauti, ac Propertij. CAPVT XXIX.

NON OMITTENDVM hic ruſticanum præſagium, & uulgo celebratũ. Si fuerit color rubens in albido, ſignificari fertilitatẽ. Cuius ratio eſt, quia color is fit ex materiæ raritate, ubi radius Solis fortius agat. Rara autẽ materia facile à Sole reſolui poteſt. Quo eueniente, non inſequi queunt pluuiæ iuges, quis plurimum impediri fertilitas ſolet. Cæterum hoc perpetuũ non eſt. Porro ſunt, qui Ariſtotelem ea ratione Arquus tantum duos poſſe apparere, literis autument tradidiſſe, quod in eadem nube, ac materia eadem nõ queat diuiſio multa fieri ſubtilium, & craſſarum partium rorantium. Sed calor fortis, & minus fortis facit in diuerſis, & diſtantibus partibus diuiſiones duas, & raro plures. Probabile tamen habet Albertus, tres, & aliquando plures poſſe contingere. Qui etiam putat, in hyeme, Sole in meridie poſito, Irides duas poſſe apparere ex oppoſito ſitu, etiamſi raro id contingit. Paruas utiqꝫ, & uelut incumbentes terræ in ortu, uel occaſu. Sed cur (Id quod Philoſophicis imbuti ſacris conſtanter aſtruunt plæriqꝫ, etiamſi admittit Seneca) non fit in meridie? cum tanta ſit declinatio Solis ad Aquilonẽ, quanta ad meridiem. Qua ratione ita ibi diſtinguuntur climata, ſicut hic, quamobrem neceſſario fiet in meridie quoqꝫ Iris per demonſtrationem perſpectiuam. Ideo colligunt eruditi fieri quidem, ſed à nobis nõ uideri. Nam nec Irin uidet ferè aliquis ultra tria millia paſſuũ. In ueſpere autem, & meridie omni tẽpore anni poteſt apparere Iris in oppoſita nube. Illa porro obſeruanda, Irin

nunquam

nunquam fieri aſcendente nube, ſed ad imum uergente, illo enim modo non rorat, ſed cum defluit. Oportet item nubẽ à uento quieſcere. Alioqui planæ nõ fierent partes perſpicui. Nec imago ſolis in roratione concipi poſſet inquieta. Euaneſcit primo quoq; tempore Iris, quia generatio eius eſt in materia iam deflua. Quippe ubi primo eleuatur uapor, diu perſtat prius, quàm frigore expellatur calidum eleuans, & dẽſetur in nubẽ. Vbi uero iam nubes eſt, diu perſeuerat, nec ſtatim reſident partes, ut conuertantur in aquam. Verũ ubi id obuenerit, non diu poſt inſequitur pluuia. Quia uero concipitur Iris in portionibus aquoſæ uubis, quæ iam ad ima feruntur, tam diu apparet, donec appluat iam, quamobrem deficit mox. Hac de cauſa uel imperiti eadẽ hora ingruere præſagiũt pluuiã, qua ſeſe oſtentarit Iris. Quæ ubi euaneſcere incipit, uertitur in pallorem, uiſunturq; in nubibus uirgæ intermixtæ, deſcendentes, quia tunc defluit roratio per guttas grandiores. Quod de pluuiæ diximus præſagio, lucem infert opinor, Virgiliano uerſiculo, Et bibit ingens arcus, Georgicon primo. Quem locum per incuriam pleriq; negligunt. Meminit etiam Seneca naturalium primo. Quanq; inquit, non eaſdem, undecunq; apparuerit, minas affert. A meridie ortus magnam uim aquarum uehet. Vinci enim nõ poterũt uehementiſſimo ſole, tantum eſt illis uirium. Si circa occaſum refulſit, rorabit, & leuiter impluet. Si ab ortu, circáue ſurrexerit, ſerena promittit. Ex ijs etiam clarius ſe aperiunt Plautini ſales ex Curculiõe de Anu uini uas exiccante, ecce autem bibit arquus, pluet credo hercle hodie. Item apud Elegiacum poetam legimus.

Cæruleus pluuias cur bibit Arquus aquas?

An recte dicaẽ Iris caua nube concipi. An Iridis colores ſint ueri. CA. XXX.

QVOD autem Irin ſtatuunt pleriq;, eſſe imaginem ſolis caua nube conceptam, id uero à nonnullis rerum naturæ peritis perſpicue refellitur ob incongruitatem eorum quæ contingerent, ſi ita detur. Nam & Poſſidonius eſſe nubem ſolis ſpeculum ſcribit. Irin uero ſolis imaginem in ſpeculo cõfuſam. Id ſi ita eſt, debet ſe imago illa ingerere noſtris obtutibus ex profundo nubis per tantum interſtitij, quantum ab occidente eſt ad ortum, hoc eſt, à ſole ad nubem, quæ ſpeculum dicitur ſolis. Id uero eſſe falſum, euidens comprobat experimentum, cum ſæpius uiſatur Iris longe ante nubis ſuperficiem, in qua apparet. Qui enim rerum naturam ſcrutantur ſolicitius, experti ſunt, alterum Iridis cornu uiſitationẽ facere inter obſeruantis aciem, & montem haud ita ſeiunctum, diſſitumúe, aut propinquam arborem, à qua longo interuallo abſint nubes, in quibus item reſultet. Inde autem ita fieri, cõiectant, quod montem, arboremúe ijſdem infici coloribus, ſit obſeruatũ. Quod uero aſtruunt, ueros non eſſe Iridis colores, meras eſſe nugas, fatendum eſt, ſi Peripateticos audire ſcientiſſimos uolumus. Cum enim lux omnium ſit colorum hypoſtaſis, & ſubſtantia formalis, & conſtituat colores intinctis radijs in perſpicuo denſo, conſtat, ibi ueriſſime ineſſe colores, ubi eiuſmodi lux tingitur in perſpicuo aeris humidi, uel rorationis deſcendentis, eo nanq; modo iris colores concipit, & ideo ueri ſunt cẽſendi, tanto naturæ artificio, ut eos conſequi nulla queat ars, cum tranſitus internoſci haud poſſit, qui in ſequentem uertantur, nullo medio, ſicuti Boetius adnotauit in Muſicis itẽ contingere. Ex quo recte Ouidius.

Qualis ab imbre ſolet, percuſſis ſolibus Arquus
Inficere ingenti longum curuamine cælum,
In quo diuerſi niteant cum mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.

Quod uero ingerunt Pythagorici, ideo non uideri colores ueros, quod nõ permaneãt diu, uaniſſimum eſſe, aiũt. Id enim obuenire, certiſſimum eſt ſubiecti, ratione. Quod in dilapſu eſt conſtitutum. Alioqui colligemus, ueriorem uideri hominem uitæ diuturnioris eo, qui commoritur ſtatim productus in lucem. Quod quis non uideat eſſe abſurdiſſimum?

An ex Iride odor accedat uel terræ, uel arboribus. In oriente cur odoratiora cõſurgant. De Aſpalatho, & Rhamno. CA. XXXI.

Sed &

SED & parte hac ſciendum illud quoq;, Veteribus eſſe creditum. Terram halitum quendam præſuauem emittere ex eo loco, in quē cæleſtis arquus decubuerit. Id nequis fingi à me, putet, Verba eminentiſſimi autoris ex libro naturalis hiſtoriæ decimoſeptimo ſubnectam. Quod ſi inquit, admonendi ſumus, qualis ſit Terræ odor ille, qui quæritur, Contingit ſæpe etiam quieſcente ea, ſub occaſu Solis, in quo loco cæleſtis Arquus decubuerit capitibus ſuis. Et cum à ſiccitate continua immaduerit imbre, Tunc emittit halitum illum ſuum diuinum ex Sole conceptum. Cui comparari ſuauitas nulla poſſit. Cæterū ſcitu item digniſſimum eſt, quod eminentiſſimus Philoſophus ſuper ijs eſt commentatus. Terra inquit, cum feruet, atq; inuritur, quod ediderit principio, bene olet. Etenim quæ parce humido quendam in modum recaluerint, odorata redduntur, humor enim calore concoqui, poteſt. Hinc quæ ad Orientem ſpectant, odoratiora exurgunt. Irin uero efficere hoc putant, Quoniam ſine aqua effici nunquam poteſt. Cum uero materies immaduerit, caloreq; interiori concoxerit, reſpirare iam incipit, Vaporemq; interius conceptum emittit. Nec uero aquam nimiam acceſſiſſe oportet. Eluit em̄, atq; extinguit, calorem ab igne iniectum. Quæ autem poſt Arquum eueniūt, ſemper ferè mediocres ſunt. Hæc qui nō ſuſpicantur, cum cauſam nullam reperirent inſignem, Iridi effectum cōtribuerunt. Qđ uero alibi Plinius ſcribit. In quocūq; frutice curuetur Arquus cæleſtis, eandem, quæcūq; ſit Aſpalatho, ſuauitatem Odoris exiſtere. Sed in Aſpalatho inenarrabilem quandam. Ex eodem ita compertum nobis Ariſtotele eſt, Nec om̄es arbores, nec ſemper aliquas odorem ita acquirere, palam eſſe. Sæpe enim Arquum cæleſtem conſtituiſſe, nec tamē arbores odoris ſpiraſſe quicquam. Quod ſenſum mouere poſſet. Cauſa uero ad arquū per accidens referenda eſt. Præſertim ſi arquus ipſe nulla eſt natura, quæ fixa, & permanens ſit. Sed obtutus tantum refringendi affectio, & apparitio. Prouenit autem odoris affectus ille, non qualitercunq; ſe materies habeat. Neq; em̄ in uiridi, neq; in arida, Sed in exuſta poſt aquam, quæ arquui ſuperuenerit, certam reddi ſuauitatem odoris, Paſtores referunt, præcipue ubi Aſpalathus, aut etiam Rhamnus eſt. Aut id genus alia. Quorum flos ſuauiter oleat.

¶ Iridis notiones aliquot. Radix Marica. De Melino colore. κυανίζειν quid. Iris pro arquu unde dicatur. Aquarium dici de Iride. De Arquato morbo non nihil.

CAPVT XXXII.

VERVM ut in Grammaticorum etiam diuertamus hortulos, quando & ibi Dij ſunt. Nequis protinus obijciat, Ollas oſtentari à nobis, Sciendum eſt, Iridis nomine nonnunquam placentæ intelligi ſpeciem. Sed & lapides criſtallini generis. Et aromaticam item herbam, quæ à Romanis dicatur Radix Marica, ab alijs etiā Cōſecratrix. Ab Aegyptijs uero Nar. Eius etiam cōmeminit Plinius. Sed, ut autor eſt Dioſcorides, à ſimilitudine cæleſtis Iridis appellatio ducta. Flores enim habet mira diſtinctos uarietate, tum enim pallent, aut albent. Tū melinum præferunt colorem, Quem Luteum interpretantur. Quod ex Plinio euidentiſſimum, ac Dioſcoride. Quamuis etiam à Melo Inſula pro candido accipiatur Plinio, Plutarcho, cæteris. Nec ignoro Seruium Georgicon tertio, Giluum colorem Melinum interpretari. Giluum uero ſunt, qui ex Palladio cinericium accipiant. Vergilius.

Glaucıq; color deterrimus albis,

Et Giluo. In Iride inquā uiſunt̄ ex floribus alij purpureo nitore. Alij Cyaneo, hoc eſt Veneto. Cuiuſmodi Græci dicūt ἄνθη κυανίζοντα. Eſt & fluminis nomē Iris, ut apud Apollonium, ποταμὸν ἀγχί ῥέοον ἶριν. Cum pro arquu accipitur, trahitur à uerbo εἴρειν, qđ dicere interpretamur, Sicuti in Cratylo comprobat Plato. Quoniam in Iride præſagia concipiantur hyemis, uel ſerenitatis futuræ. Non quia Serenitatem Iris faciat, Sed quoniam eius cauſa eſt, item Serenitatis interdum cauſa. Eſt & pupillam ambiens circulus nomine eodem. Sed de eo affatim alibi. Inueni etiam, qui Irin ſignare Philoſophiā autumēt. Iam huic capiti coronidem fueram impacturus, Cum Arati uenit in mentē prodentis, Irin geminam eſſe pluuiarum euidens prognoſticum, eo uerſiculo.

ἢ διδύμη ἔζωσε διὰ μέγαν οὐρανὸν ἶρις.

Confirmat & illius interpres Theon. Cum inquit, multa fuerit nubium conſtipatio, ex priore Iride altera fit circunſcriptione conſimili, imbrem portendens plurimum. Nec illud prætermiſerim, quod eſt ab Heſiodi Interprete adnotatum, Irin dici quoq; προφορικὸν λόγον ab εἴρω quod eſt dico, uti prænotauimus, uidentes enim, admirãteſq; Orationem proferimus. Irim poſtremo à Seneca dici Aquarium, adnotaſſe uidemur, a uirore, qui in Iride uiſitur. Arquatum dici morbum regium, contendunt grãmatici, de quo eſt illud Hieronymi notiſſimum, ille putrefactus morbo regio cadaueri ſuperuiuit ſuo. Sed comprimam ſtilum, ne ab erudita Iridis diſſertatione exorſi turpiter atrum deſinamus in piſcem. Ei ſuccinat aliquis, κέπφος ὠδίνει, parturit Larus.

¶ Super Phygij, ac Pieriæ amore adnotata paucula, déq; indidem nata Parœmia. CAPVT XXXIII.

PYTHEN genere perilluſtrem tradunt Hiſtorici celeberrimi, uxorem duxiſſe Iapygiam, Exq; eo matrimonio natam illi filiam Pieriam nomine. Erat propè iuge bellũ Myuntijs aduerſus Mileſios, ſed nõ ἀκήρυκτον, id eſt citra Caduceatoris officium, Quippe ſtatis temporibus patiebantur Mileſij Illorũ mulieres ad ſe rei diuinæ cauſa cõmeare. Inter eos, qui Myuntem incolerent, erat hic, quem diximus, Pythes. Eius uxor cum filia, Dianæ celebritatem, ut obiret, quam uocant Neleida, Miletum perrexit. Ibi tum Phrygius ex Nelei liberis natu maior, Pieriam cõſpicatus, eiuſq; forma incenſus, amare uehementer puellam cœpit, Quiq; eſt amantium affectus, cupiens illi gratificari, inſtitit quærere, quid nam ei iucundiſſimum à ſe poſſet præſtari. Prudens puella, & quod in uiris rariſſimum inuenias, etiã pia, Id uero ſibi oim lõge gratiſſimũ reſpondit fore, ſi daret operã, ut quam ſæpiſſime, multiſq; comitibus Miletum cõueniẽdi poteſtas fieret. Animaduertit Phrygius nil futurum Pieriæ gratius pace. Proinde Mileſijs in contionẽ euocatis, confeſtim definiendo cum Myuntijs bello, dèq; ineunda cum eiſdem amicitia uerba facit. Placet res omnibus. Componitur pax. Inde euentu tam felici, tamq; iucundis exorſo initijs, apud utrũq; populum Pieriæ nomen celebre fuit, adeo ut mulieribus abierit in adagiũ res, ut in uotis illarum id eſſet antiquiſſimum, ſic ſe amari uelle, ueluti Pieriam Phrygius adamaſſet.

¶ Amor cur apud Platonicos dicatur Dæmon. Et cur admirandus. Amoris principium quale ſit. CAPVT XXXIIII.

QVIA uero in Amorem uolentes incidimus, etiam ſi non me fallit, alíubi nos eſſe de ea re commentatos, ſuccurrit nunc, aliqua item ex Platonicorum arcanis promamus in hoc album, præſertim cum ſciamus, Phædrũ Platonicum laudibus amorem grauioribus efferre adortum, pronunciaſſe, magnum uideri Dæmona. Siquidem amatorius ordo, ut Platonicus docuit Proclus, cauſa conuerſionis eſt rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem, atq; formam, ſequentia omnia ad illam reuocans, eiq; connectens, connexáq; cõfirmans, repleńſq;. Dum diuini luminis profluentes inde dotes per omnia radiãt. Quippe mediũ replet ubiq; inter illa, quæ appetũt, & quæ appetunť. Ipſum quidẽ, quod eſt amandũ gradum ſibi uẽdicat primũ. Amãs autẽ gradũ tertium ab amato. Amor deniq; uſurpat inter utrunq; medium, implens meliore deterius. Dicitur quidem, & admirandus, quãdo id amat unuſquiq;, cuius admiratur pulchritudinem. Ac Dij quidẽ, ſiue ut Chriſtiane loquamur, Vltra mundani ſpiritus, & aſtra matutina diuinum amant decorem. Corporeã uero etiam gratiam homines, quæ ſit tamen ad ſupereminentem, ac inenarrabilem illã gradus unus, qui & primus. Nam, ut docuit ſcienter Plotinus, ſiquis amatorij affectus principium ponat, antiquam ipſius pulchri inſitam animis appetitionem, cognitionem, notionem, & quandam ſine rationis actu cognationis perceptionem. Is à ueritate cauſæ ut arbitror, non aberrabit. Nempe quod turpe eſt, id naturæ eſt, deóq; contrarium. Natura.n. ſpectans pulchrum agit. Spectat autem determinatum. Quod quidem in boni ordine collocatur. Indeterminatũ uero turpe eſt, ordiniſq; contrarij. Quin in amoribus

uenereain

uenereamappetentes mixtionem,in pulchro quodã procreare percupiſcunt.Penes illos uero,qui ab hoc pulchro in ſuperni pulchri reminiſcentiam reuocantur,Pulchrum hoc, uelut imago diligitur.At penes illos,qui minime recordantur, ob affectionis ignorantiam,noſtra hæc uera creditur pulchritudo.Acſi temperati ſint, inita cum hoc pulchro familiaritas uitio caret,Lapſus uero intemperantium in uenercam mixtionem eſt peccatum.Hinc apud eundem Platonem improbat uehementer Pauſanias,Siquis generationis Auidior contemplationem deſerat,aut generationem præter modum cum fœminis,uel contra naturæ ordinem cum maſculis proſequatur. Aut formam corporis pulchritudini animi præferat.

¶ Venus duplex quæ ſit.Deq; Amore gemino.Vraniam Venerem qui adorti colere primi ſint.

CAPVT XXXV.

QVia uero humanis animis gemina ineſt uis (Habemus enim & intelligẽdi,& generandi potentiam) Vires haſce duas eſſe in nobis Venerem duplicem,deprehẽdere Platonici ſcientiſſimi,quas & amores gemini comitentur.Equidem ubi humana ſpecies uenuſtius concinnata ingerit ſeſe nobis,Mens noſtra,quam eſſe in nobis Venerem unam ſtatuimus,& quidem ſuperiorem,eam, tanquã diuini decoris imaginem, amplexatur,& ſuſpicit,perq; huius quandoq; ueſtigia ad illud arrepit,ſtruitq; gradum.Generandi uero facultas,quæ altera dicitur Venus,pulchritudinis illecta radijs,ac permulcta formam illi perſimilem geſtit effingere. Quãobrem utrobiq; amorem recognoſcimus.Sed contẽplatur unus, generare alter cupit,atq; expingere,quod decentiſſimum animaduertit. Amor uterq; honeſtus,ac probandus,quando uterq; diuinam conſectatur imaginem. Nec me fallit, Eruditos in mente diuina conſtituiſſe Venerem primam,Cuius quidem mentis eſſentiam uocant Saturnum.Vitam Iouem.Intelligentiam Venerem.Alteram uero in mundi anima.Quæ ut ſuperna percipit,dicatur & ipſa Saturnus.Vt cælorum motricem habet potẽtiam, Iupiter.Vt inferiora generat,Venus.Natam ſine matre priorem illã,ſine materia Plotinus interpretatur. Cælum uero patrem Deum intelligunt ſummatem.Secundam Venerem ex Ioue natam tradunt,& Dione.Quod eſt ex potentia,qua Sphæræ perpetua rotantur uertigine.Matrem Dionẽ materiæ commercium intelligi uolũt. Vtrãq; Venerem Comes aſſectat̃ Amor.Mentis quippe diuinæ intelligentia inſito rapitur amore ad dei pulchritudinem percipiendam.In mũdi anima prolicit item amor ad pulchritudinem eandem in corporum ſerie effingendam.Hæc uero ſignificare Plotinus animaduertitur,cum Platonis ſententia duplicem eſſe Venerem dicit,Alterã quidem cæleſtem,Cæli ſtirpem aſſeuerans.Alteram uero ex Ioue prognatã,& Dione, humanorum coniugiorum ducem,hæc ipſa comminus attingentem. At illam ſine matre, & ante coniugia,quoniã nuptiæ in cælo nõ fiant.Hæc de Venere gemina,& Amoribus totidẽ habui,quæ dicerem, ex profundiore,quam uel ſciat,uel ſuſpicetur pullatus Circulus,proruta doctrina,nequis ſuperfluo conari Platonem arbitretur, dum tanto ſtudio in amoris laudes fertur,perinde ac ſit Corcyræum flagellum.Ex Pauſaniæ uero monumentis non negligendum illud utiq;,Aſſyrios omnium primos Vraniam Venerẽ adortos colere.Quos ſint inſecuti in Cypro Paphij,& ad Aſcalonem Phœnices. A quib⁹ didicerint mox Cytherij.Sed & Athenis Vraniæ Veneri fuiſſe ſurrectum templum, Idem comprobat Pauſanias.

¶ Cur Amor Heros dicat̃.Item Eros.Necnon Amoris commendatio.

CAPVT XXXVI.

VERVM ut à Campi puluere,& à Palo,quod dicitur,ad tabernaculi umbracula,hoc eſt,ad leuiora multo reclinemus,Scribit Plotinus,Amorẽ Heroa dici,forte quoniam ἀπὸ ὁράσεως, hoc eſt,à uiſione ſubſtantiam habet,quando & Amor,qui affectio eſt,ab hoc habet inſtinctum,Amorẽ porrò Græci ἔρωτα uocant,quia,ut Plato inquit, ἐισρεῖ, hoc eſt, influit extrinſecus per oculos.Quamuis etiam in Phædro ἀπὸ τῆς ῥώμης, id eſt,à robore, ac uehementia dici Erota,Socrates putet.In quo libro & illud inuenias,Quoſdam tradidiſſe, Amorem di-

ci à mortalibus ἔρωτα uolatilem. Ab immortalibus autem πτέρωτα .i. alatum quendam, propter uolandi neceſſitatem. In Sympoſio Socrates aſſerit, ſe nihil præter amatoria ſcire, Phædrus uero maximorum bonorum cauſam eſſe amorem pronuntiat. Nec ſe inuenire, quid melius accidere poſſit adoleſcẽti, quã optimus amator, aut amatori, quã amatus optimus. Et eſſe quidem duo, quæ à pueritia per omnem uitam ducere illum debeant, in rebus turpibus uerecundiam, honeſtis ſtudium. Hæc autẽ nobis neq; diuitiæ, neq; honores præſtare citius poſſunt, ac melius, q̃ amor, neq; abſq; his duobus aut ciuitas unq̃, aut priuatus præclarum aliquid, & magnificum perficere poterit. Nec ullus adeo ignauus eſt, quem amor non inflammet ad uirtutẽ, diuinumq; reddat, ut uiro fortiſſimo par euadat, nam quod Homerus inquit, uim, furoremq; a deo quibuſdam Herolum inſpiratum, hoc amor amantibus efficit. Quin etiam pro altero mori amantes ſoli eligunt. Nec uiri tantũ, ſed mulieres quoq;.

¶ Semiramidis ſepulchrum. Auaritiæ ſugillatio cum Philippi apophthegmate. Item plura de Semiramide. Quæ ſit Derceto, ſeu Atergatis. Item Aſtarte. Quæ dicantur Manica. Mannos. Mannophoros. Maniacia. Gatis Regina. CA. XXXVII.

SEMIRAMIDEM orientis reginam, & mulierum omnium, quarum ex hiſtoria ad nos perlata notitia eſt, longe celeberrimam, quamq; cum Cyro præcipue admiratus Alexãder fertur, quod in illis & magnitudo animi, & rerum claritas plurima emicuiſſet, legimus, Cũ ſibi iam magno natu monumentum, in quo perfuncta humanis reconderetur, strueret, inſcriptionem eiuſmodi exculpendam curaſſe. Quicunq; ex regibus pecuniæ inopiam ſenſerit, conditorio recluſo, ſummat inde, quicquid uiſum fuerit. Id cum pellegiſſet Darius, ut qui auri foret auidior, ſepulchrum iuſſit recludi, ſed in eo pecuniam quidem inuenit nullam, In eas autem incidit literas, εἰ μὴ κακὸς ἦσθ' ἀνὴρ, καὶ χρημάτων ἄπληστος, οὐκ ἂν νεκρῶν θήκας ἐκίνεις. Quod eſt, Ni malus uir fores, & pecunia prorſum inexplebilis, non utique mortuorum loculos moueres, exprobratione lepida in ſacram auri famem, ut eminentiſſimi autores dixere. Quæ dum uetita ſcrutatur, per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes, dum ipſa ſibi uidetur inops, dum recondere geſtit, quo non perfruatur, ſed cuſtodiat, ſæpe conatu excidens ridiculam ſe præbet rediens inanis, renudata modo auiditate, in immenſum uela pandente. Etiamſi nunq̃ non auſtrum percellat, & operam ludat, ſi naturæ pomœria anguſti ſunt ambitus, quibus facile paria neceſſitatibus facere ualemus. Sed efferatam hanc habendi cupiditatem amarius repercuſſit Philippus quoque auarum nactus Medicum, & indeſinenter efflagitantem. Pars eſt in corpore, qua collo adnectitur pectus, ea dicitur Græca uoce κλεὶς, id eſt clauis. Forte prælio quodã conuulneratus eo loci fuerat Philippus, curabaturq;, ut aſſolet, qui eo fungebatur munere, cum expleri muneribus non uideretur, inſuſurrauit imperator, λάμβανε ὅσα βούλει, τὴν γὰρ κλεῖν ἔχεις. Cape inquit, quantumlibet, quando clauem habes. Sed ne prorſum feramur παρὰ μέλος, quod aiunt, id eſt extra cantilenam, Semiramidem Deæ cuiuſdam Dercetus fuiſſe filiam, fabuloſa prodit hiſtoria. Eius templum fuerat ad Aſcalonem Syriæ ciuitatem, apud Stagnum piſcibus plenum. Eam Plinius prodigioſam uocat Atergatin, quod eſſet facie hominis, at corporis reliqua in piſcẽ deſinerent, ferunt, Venerem factam Deæ illi obuiam quandoq;, adoleſcentis ſpecioſi amorẽ inieciſſe, cui permixta Derceto filiam conceperit. Quam pudore ducta mater in deſertis locis, ubi aues forent plurimæ, expoſuerit. Quæ, connutrita puella, cauſam etiam nomini fecerint. Quippe Syrorũ lingua Semiramis Auitium ſignat. Atenim dolore percita Derceto ex facti turpitudine, in lacum ſe præcipitem dedit, deformataq; in piſcem eſt. Quo nomine piſcitij abſtinẽtia ſanctiſſime a populis illis colebatur. Et hinc Atergatis quoq; nuucupata, quoniam illarum gentium uocabulis, Ater priuationem dicat, & Gatis piſcem. Nam & libro ſexto decimo Strabo autor eſt, Atergatin a Barbaris dici, quæ ſit Athara, quamq; Cteſias uocarit Derceto. Et Cornutus eandem, cum Rhea eſſe putat. Lego præterea, Aſſyrios deo quem ſummum, maximumq; uenerantur, Adad nomen dediſſe, cuius interpretatio nominis eſt unus. Qui non alius ferè ſit, quàm ſol. Subiungunt eidem Deam nomine Atergatin,

gatin,quam eſſe terram opinantur.Omnem uero poteſtatem duobus his attribuũt. Extat autem apud Tarſenſem Antipatrum in commẽtario de Superſtitione,fuiſſe,qui traderent,Gatida Syrorum reginam Opſophagon,id eſt,Gulæ mancipatam eatenus, ut ꝑ edictum denuntiaret,nequis ἄτις γάτιδος, id eſt,ſine Gatide piſcitio ueſceretur . Per inſcitiam uero plærosq; eandem dicere Atergatin,& abſtinere piſculentis.Reginam tamen Atergatin agnoſcit Mnaſeas immitẽ,quæ piſcibus abſtinere iuſſerit reliquos,quoniam eo cibo ipſa inſigniter caperetur.Hanc à Mopſo Lydo in mare præcipitatã, Xanthus ſcribit,cum Ichthye filio,& à piſcibus deuoratam. Nec me fallit, Aſtartem quoq; fuiſſe in Syria Deam,ut Aelianus autor eſt,ac in Apologetico Tertullianus. Sed eam eſſe Venerem quartam,quæ Adonidi nupſerit,manifeſtum M.Tullius facit,de Deorũ natura tertio.Qua in re addubitaſſe uirum in literis clarum,admiratione nõ caret.Sciendum tamen, Auguſtinum in libro Iudicum Aſtartem non aliam putaſſe,quam Iunonẽ. Porro inueni in Græcorum ueteribus memorijs,Semiramidem,poſteaq; Nini uxor ſit facta,ſic illum deſpexiſſe,ut extentis ab eo precibus contenderit,Vel diem modo unũ in regia ſella ſedere permitteret,Diademate cultã,obeuntemq; regium munus iuri dicundo,ſanciendoq;,quæ uiderentur. Cum adnuiſſet Ninus, omnesq; dicto audientes eſſe,imperaſſet,perinde ac ſibi,tum illa Satellitum ingenia,& promptitudinem periclitans,moderate admodum initio uti imperio eſt uiſa. Vt uero nil omnino aduerſantes eſt conſpicata,ac ſtrenue,quæ forent iniuncta,perſequentes,mox comprehendi Ninũ iuſſit,ac in uincula conijci,atq; inde interimi.Semiramidis item honeſta Plutarcho mẽtio eſt.Præclara inquit,cenſent in Aſſyria Semiramidis facinora.Magna item in Aegypto Seſoſtris.At Phryges,uel nunc illuſtria,admirandaq; Manica nuncupant, ob Manin ipſorum regem uetuſtiſſimum bonitate,ac potentia perinſignem. Eum uero à quibuſdam etiam Maſdem uocari.Dicitur & Mannos colli ornamẽtum,unde Mannophori nũcupantur Maniacia habentes, id eſt,aurea Peritrachelia . De Semiramide nouimus & illud,Ab ea inſtitutum morem,Vt uiris dominarentur uxores in Aſia.Quã conſuetudinem,Alexandro res ibi gerente,ſeruatam etiamnum,exploratiſſimum eſt.Sunt qui ab eadem comperta primum metalla prodant.Cæterum ipſa hæc tam celebris, tãq; omnium laudata calculis,libidine efferata in ſæuitiem quoq; dilapſa fertur. Nam cum à uiri obitu in concubitum ſibi ex militibus deligeret,appeteretq;,Qui in caſtris forma præſtarent,omnes poſtea immaniter,atq; efferate contrucidabat.Demum à filio Nino interemptam,produnt aliqui,cum eius quoq; congreſſum appetijſſet. Diodorus à fabulis ſuis non recedens,cum præfectis omnibus,Vt filio audientes dicto forent, iniunxiſſet,euanuiſſe comminiſcitur,atq; ex oraculo ad Deos abijſſe.Sunt ex Græcis,Qui Nini filium in agris natum,putent Agrona nuncupatum.

¶ Quæ ſint Septem Orbis terræ celebrata Spectacula.Quæq; in ijs euariet hiſtoria.Capitolinus Iupiter,Qui Coryphæus.Diana Coryphæa.

CAP. XXXVIII.

SED ENIM quia eiuſdẽ fœminæ opus fuiſſe narratur, mirabilis Obeliſcus, longitudine Centum & quinquaginta pedum.Latitudine uero,ſpiſſitudineq; quatuor &.XX.ex Armeniorũ montibus lapide exciſo,qui ob rei excellentiam uia nobiliſſima Babylone excitatus,inter ſeptem miranda connumeratur.non inepte fecerimus,quoniam Bibliotaphi nõ ſumus,Et Promos illos ſordidos,ac tenaces auerſamur,quibus Condum agere,in ſumma uotorũ eſt, Si quæ de Septem illis Orbis terræ celebratis miraculis,etiamſi otioſis parte plurima,in ertibuſq;,compertius ſunt adnotata nobis,huic potiſſimum parti ſuppinxerimus. Ergo in eũ uenit ordinem Dianæ imprimis Epheſiæ templũ.Inde Mauſolæum,hoc eſt Mauſoli ſepulchrum.Coloſſus Solis apud Rhodios.Iouis Olympici ſimulacrum,quod Phidias fecit ex Ebore.Muri Babylonis,Quos excitarit regina Semiramis .Pyramides in Aegypto,Ipſe hic,de quo diximus,Obeliſcus.Cæterum ſtudioſi amplius cõmonendi, Ex ueteribus non omẽs eadem ſenſiſſe,Nam ex ijs,quæ recenſuimus,aliquo ex pũcto, ſunt,qui Cyri regis Archiuum ſubſtituant.Quod arte prodiga Memnon ſit confabricatus,illigatis auro lapidibus,Sicuti Caſſiodorus ſcribit.Inueni,Qui urbis Romæ Capito

lium hiſce insererent miraculis. Nam & apud Corinthios ſupra Theatrũ Iouis erat Sacellum, Quod Romana uoce καπιτωλίον διὸς dicebatur. Sed inquit Pauſanias nuncupari Græce κορυφαῖος ualet. Verum & apud Epidaurios in montis Apice Dianæ uiſebatur ſacellum, quam uocant Coryphæam, Cuius quodam Cantico meminerit Teleſilla. Adeóq; euariat hiſtoria, Vt in libro, quo rimatur exacte Plut. Prudẽtioráne Terreſtria ſint, an Aquatica, Ceratinon Apollinis arã, ἐν τοῖς ἑπτὰ καλουμένοις θεάμασι ὑμνούμενον, ſcribat, id eſt, inter ſeptẽ ſpectacula celebratam. Sed & penſiles Babylonis hortos in hãc cenſuram plærīq; admittunt.

¶ Byſſina uerba, quæ intelligantur. Quid in Oratore præcipuum. Déq; in Oratione Magnificentia, & Splendore. Quid Epiphonema. Verg. illuſtratur bis.

CAPVT XXXIX.

PARYSATIN Cyri, & Artaxerxis matrem dicere ſolitam, accepimus, Regem, qui prompte, nec animo timidiore concionaturus foret, debere byſſinis uti uerbis. Id cum amplius dignum obſeruatione eſſet uiſum, Scrutabamur accuratius, quid nam altiſſimi ſenſus mulier complecti ea ſententia uoluiſſet. Ac illud quidem non inepte ex eruditorum albo uidemur eruiſſe, Byſſina uerba dici, Quæ ſublimitatem habeant, ac magnificentiam, nitorem quoq;, & autoritatem. quando hæc pars eſt, quæ popularem exprimere fragorem poteſt, ac efficere, ut dicentes laus proſequatur inſolita. Etenim quid aliud fuiſſe credimus, cur populus Romanus, In cauſa Cornelij admirationem non acclamatione tantum, Sed etiam plauſu confiteretur? In ea profecto, quod Fabius ait. Maximus omnium Orator nõ fortibus modo, Sed etiã fulgẽtibus armis eſt præliatus, Nec id unquã eſſet aſſecutus docẽdo iudicem tantũ, & utiliter demum, ac latine, perſpicuéq; dicendo. Optimus inquit M. Tullius, eſt Orator, qui dicendo animos audientium & docet, & delectat, & permouet. Docere debitum eſt, delectare honorarium, at neceſſariũ permouere. Hi ſunt, quos exhorreſcunt homines, quos ſtupent dicentes. In quibus exclamant, quos Deos inter homines, ut ita dicam, putant. Qui diſtincte, qui explicate, qui abundanter, qui illuminate & rebus, & uerbis dicunt, & in ipſa Oratione, quaſi quendam numerum, uerſumq; conficiunt. Sed quærat forte quiſpiam, quid nam in Oratione ſplendidum proprie dicamus, aut magnificum. Nam & libro tertio Quintilianus uerborum magnificentiam non ualidius aſtruit affectandam ſuaſorias declamantibus. Et libro quarto, Tribus inquit, narrandi uirtutibus adijciunt quidam Magnificentiam, quam μεγαλοπρεπείαν uocãt. Hanc uero mox uidetur Fabius intelligere ſupra modum ſe attollentem Orationem. In Rhetoricis ad Alexandrum in ratione generis demõſtratiui Ariſtoteles ita ſcribit. Cõgruet autem laudibus, nominibus etiam multis circa unũquodq; uti, & ſplendidã facere Orationem, atq; magnificam. At Fortunatianus, Quæ ſunt inquit, uerba ſplendida? quæ natura ſua nitida ſunt, quæ copulata facilius claritatem ſuam oſtendunt. Vt Quadriremẽ, quam in Salo fluctuantem reliquit. Sed hæc magnificentia inquit, atq; magnitudo non omnibus eſt accommodata locis, Quoniam ſunt quædam partes cauſæ, quæ uerba humilia deſyderant. Vt latet in Scalis tenebroſis Cominius. M. Tullius libro de Oratore ſecundo Genus dicendi in craſſo magnificum fuiſſe dicit, atq; præclarũ. Et ſeptimo noctium Atticarum Gellius, Magnificum in Vlyſſe apud Homerum, & Vber dicendi genus admiratur. Subtile in Menelao, & cohibitum. Mixtum in Neſtore, ac moderatum. Demetrius Phalereus in libro περὶ ἑρμηνείας, agens de Characteribus, Magnificum tenui contrarium ſtatuit, proptereáq; illi non permiſceri. Mox uero magnificum item Logion dici autumat, Ac tribus conſiſtere, Sententia, dictione, necnõ compoſitione cõmoda. Syntheſis autem magnifica, calculum quoq; Ariſtotelis adijciente ſententia, eſt Pæonica. Pæonis uero ſpecies duæ, nam unus Procatarcticus nuncupatur, cuius prima ſyllaba extendiť, corripiuntur tres inſequentes, ut ἤρξατο δὲ. Alter uero Catalecticus, priori antiſtrophus, Nam primæ corripiuntur ſyllabæ tres, poſtrema ꝓductiore, Vt τὰ ἀράβια, In Orationis autem magnificæ Colis à procatarctico exordiendum Pæone, ac cõſequi Catalecticus debet. Prorſumq; ita diſtribuẽdũ, ut à longis ducatur initium, & deſinentia fiat in eaſdem. Siquidem natura longis ineſt præcellẽs quiddam. Et quod ſcitu digniſſimum eſt, Compoſitionis δυσφωνία, hoc eſt, aſperitas Orationi plærũq; magnitudinem

tudinem

tudinem conciliat, ut apud Homerum totius eloquentiæ autorem eminentiſſimum. Αἴας δ' ὁ μέγας ὦρσ' ἐφ' ἕκτορι χαλκοκορυστῇ. Sed apud Maronem quoq;, Fremet horridus ore cruento. Epiphonema quoq;, quod eſſe dictionē exornantē deſcribere licet, in oratione uel magnificentiſſimum, arbitratur idem Demetrius. Nam alia ſunt, quæ enuntiationi ſubſeruiūt. Alia ornatus gratia inferuntur, ut apud poetarum Coryphæum, quem male feriati multi non enarrant quidem pueris ſuis, ſed inuoluunt, implicant, conuellunt. Etiam ſi in ſua ſe illum poteſtate habere deblaterant ſæpicule. Tantæ molis erat, Romanam condere gentem.

Omninóq; uidetur Epiphonema Triglyphis diuitum perſimile, ac purpuræ latiori. Eſt enim ipſum quoq; in oratione diuitiarum indicium. Deniq; etiam Poetica quandoq; magnificentiam in dicendo reſipiunt quandam. Cæterum hæc non tam imitatio fuerit, quàm Metatheſis. Nam & ſi quid à Poeta mutuetur Thucydides, proprietate quadam circumueſtiens ſuum uideri facit. Etenim Homerus Cretæ uolens magnitudinem exprimere, περίῤῥυτον uocauit, Thucydides uero honeſtum putat unanimiter ſentire Siculos, γῆς ὄντας μιᾶς, καὶ περιῤῥύτου. id eſt unius exiſtentes terræ, ac circunfluæ. Vbi idem utiq;, ſed tamen diuerſum dicere uidetur, quoniam non tam reſpicere magnitudinē creditur, quam concordiam quoq;. Magna profecto res eſt, ac præcellens, apposite, ſciteq; ornaſſe orationem, & quæ pauciſſimis omnino contingat, reliqua huius paleſtræ etiam multis. Hoc illud eſt, quod admirationem parit. Quamobrē recte Cicero quadam ad Brutum epiſtola. Eloquentiam inquit, quæ admirationem non habet, nullam iudico. Ariſtoteles quoq; eandem maxime petendam putat. Sed ornatus hic eſſe uirilis debet. Cincinnis enim offendimur, & fuco. Nam & unguentis minus diu oblectamur ſumma, & acerrima ſuauitate conditis, quàm ijs moderatis. Quin laudatur magis, quod terram, ut Cicero inquit, quàm quod Crocum olere uideatur. Niſi quod in demonſtratiuis floſculos omnes, uelut inſtitor quidam Eloquentiæ, captabit Orator.

¶ Byſſina ueſtimenta quæ ſint. De Phæo paucula obiter. Déq; Lineis, ſeu Camiſijs. Amorgina ueſtimenta.

CAPVT XL.

CAETERVM illuc iam reclinandum, cur byſſina dicantur uerba, de quis latius iam diſertaſſe uidemur. Byſſina ueſtimenta ex Græcis quidam interpretantur dici ſucco herbæ infecta, quæ dicat̃ Byſſus. At Pollux Onomaſtici ſeptimo, Lini genus accipit Byſſum apud Indos. Leuitici ca. XXVI. Cortinas præcipit dominus de Byſſo fieri retorta, & hyacintho, ac purpura, coccóq; bis tincto, uariatas opere plumario. Eſſe uero Byſſum inibi teſtant̃ interpretes, Lini genus candidiſſimi. Vnde Apocalypſis XIX. Byſſinū. n. Iuſtificatiões ſanctorū ſunt. Et prouerbiorum XIII. Byſſus & purpura indumentum eius. Eſt & nomine eodem pretioſior Lana colorem præferens auri, ac nitorē, uti uiſum pleriſq;. Byſſum apud Elidem modo naſci, Pauſanias ſcribit, ac nullibi præterea in Græcia. Tenuitate nec eſſe Hebræa interiorem, uerum eſſe flauam minus. Plinius decimonono, Aſueſtino inquit, Lino principatus toto orbe, proxim⁹ byſſino, mulierū maxīe delitijs circa Elin in Achaia genito, quaternis denarijs ſtipula eius permutata quondā, ut auri. Byſſi meminit & Philoſtratus ijs ferè, homines inquit, qui ſecundū Indū flumen habitāt lineis amiciuntur ueſtibus, etenim Linū in agris plurimū naſcit̃. Calciamenta geſtant ex Byblo, ſiue papyro. Nobiliores byſſo induunt̃. Byſſum uero ex arbore naſci ferūt, quæ baſi quidem populo ſit perſimilis. Folijs uero Salici. Nam ab Indis legi ex arboribus linum, autor ſcribit Arrianus. Id cum uidiſſet Appollonius, lætatus plurimū eſt, ἐσθὴς ἔοικε φαιῷ τρίβων, id eſt frugi amictū Phæū qm̃ referre uidebat̃. Diximus alibi, Phæū tradi colorem in nigri, albiq; meditullio. Ineſſe uero lugubre quiddam apparet. Nā Antiochus cognomēto Hierax, ubi fratrē, quo cum de regno certauerat, interemptū credidit, purpura poſita, Phæum ſumpſiſſe indumentū dicit̃, autore Plutarcho. Sordidos etiā panes Phæos nuncupauit Alexis. Byſſinæ porro ueſtis commeminit Hieronymus quoq;, quæ adhæreat corpori, & ea utantur ſacerdotes, ut habentes ueſtimentorum pulchritudinem, diſcurrant nudorum cele-

rum celeritate. Byſſinas uero haſce lineis militaribus conſimiles arbitratur, quas ſermone uulgato Camiſias uocent, qbus cōueſtiti milites, & ad curſum expediti, & ad prælia peruibrando iacula ſint præceleres. Cum aptæ habeantur membris, & aſtrictæ corporibus. Erant & Amorgina ueſtimenta Byſſinis ferè ſimilia. Meminit contra Timarchum Aeſchines. Sed Eupolis quoqꝫ, & in Lyſiſtrate Ariſtophanes, Eſt enim Lini ſpecies Amorgis. Erant uero indumenta hæc πολυτελῆ, id eſt, impenſæ multæ.

¶ Indi Sagittarij exemplo commoneri nos, quam ſit famæ parcendum. Indorū Sagittæ Quantæ, Qualeſue habeantur ex hiſtoria.

CAPVT XLI.

FAMAE diſpendium quanti omnino faciendum ſit, præſertim ſi auctior ea ſit, inqꝫ hominum animis diu iam irroborarit, multa, opinor, perdocent ab unde, Sed exemplum tamen unum ex ueteri memoria ui quadam amplio re mentibus affigere uidetur. Fuit inter Indos Sagittator eximius, de quo percrebuerat fama, ſagittas ab eo tanta peritia dirigi, uti uel per annulum tranſirent. Forte uir hic ad Alexandrum captiuus eſt perductus, ea tempeſtate, qua is Imperator aduerſus eas Gentes proferebat imperium. Cumqꝫ hominis gloriam inaudiſſet, Optauit, ſe præſente oſtentari artem. Renuit ille. Indignatus Alexander rapi eum iuſſit, ac interimi. Dum uero ad ſupplicium duceretur, Conuerſus ad milites, Ego inquit, permultos dies artem excutiendi ſagittas deſieram, Nec minimum quidem in eo exercebar, Proinde ueritus, ne ob inſuetudinem uoto exciderem, recuſaui, quod iniunxerat Imperator. Cum Alexandro nuntiata forent ea, mitti hominem eueſtigio iuſſit, multiſqꝫ etiamnum donis affecit, Animi altitudinem miratus, mori præoptantis, quam uideri opinione minor. Tela uero, quæ Indus excutiat Sagittator, eſſe Arrianus ſcribit, trium prope cubitorum, ferriqꝫ tanta ui, ut non clypeus, non Thorax, Non aliud quicquā ſummæ firmitudinis, & quam ualidum obſiſtere, obluctariue queat, ſi ab Indo ſint emiſſa. Quintus Curtius duorum modo cubitorum Sagittas facit, ni alterubi mendum, interpellaturńqꝫ ſit exemplarium.

¶ Qua ratione inficerent ſagittas Scythæ. Deqꝫ eorundem more in ſagittādo. Tollitur ex Plinio obſcuritas. Arabas item, ac Indorum nonnullos tingere ſagittas ueneno. Cur Galli ſagittas Helleboro collinant. Toxicum unde.

CAPVT XLII.

ATQVI in hac Sagittarum mentione illud non erit utiqꝫ ab inſtituto diſſitum, &, ut Græci dicunt, ἄπρος διόνυσον, Si Plinium aliquo modo illuſtrauerimus, in cuius intellectu nūqꝫ non conciſo nimis, atqꝫ detruncato mire Centones farciunt plæriqꝫ, Quos tamē, Si audias, putes Sibyllæ folium recitari, ita ſibi placēt, ita applaudūt, Veluti planè rem ipſam acu attigerint, quod Plautus ait. Igitur morem fuiſſe Scythis peruetere m ſcribit, Sagittarum aciem tingere uiperina ſanie, & humano ſanguine, irremediabili ſcelere. Nam mortē ilico affert, etiam leui tactu. Operæpretium uero eſt, adnotaſſe, qua ratione barbara illa immanitas genus id conficeret, Nam ſuppetit eius rei memoria ex Græcis monumētis, præcipuéqꝫ Ariſtotelis in admirabilium relatione. Obſeruabant ergo Scythæ Viperas, ubi iam peperiſſent, Sic enim captas diebus aliquot liqueſcere ſinebant. Mox ubi computruiſſe uiderentur ſatis, In Ollam ſanguinem hominis unius totum infundebant, adobruebantqꝫ in ſterquilinio, uaſe diligenter obturato, Vbi uero & hic contabuerat, eximebant, Sumenteſqꝫ, quod ſupernataſſet iam aquoſum, Sanieiqꝫ uiperinæ promiſcētes, ita letale cōficiebant uenenum. Et Scythæ quidem ſagittis plurimum utebātur. Nam in Exampæo, qui eſt inter Boriſthenem, & Hypanin locus, Ahenum fuiſſe dicatum, Herodotus ſcribit, Sexcentarum amphorarum capax, ex aculeis modo ſagittarum conflatum. Sic eñi Ariantam regē Scytharum iniſſe numerum, allata ab unoquoqꝫ ſagitta una. Legimus porrò, Dario Perſarum regi à Scythis Caduceatorem cū id genus muneribus miſſum, Aue, Rana, Mure. Sagittis quinqꝫ. Quæ Gobryes è ſeptem unus, qui Magos ſuſtulerāt, ita coniectanter eſt interpretatus. Ni Perſæ effecti, Vt aues, in cælum ſubuolaſſent. Aut

ueluti Mures,terræ ima ſubijſſent. Aut perinde,ac Ranæ deſiluiſſent in paludes,Scytharum uim non euaſuros ſagittis adobrutos. Quin & Scythica narratur ſuppellex,Iugum boum,aratrum,ſagittarum pharetra. Quibus cum amicis utantur, & aduerſum inimicos. Adijci & quo uectantur,Currus poteſt. Sunt enim ἄοικοι, hoc eſt,domibus nullis, Qua in re uel nimium ſibi placent,Quod ſolari quadam circũuectentur imagine. Arabas quoq; ſolitos inficere ueneno ſagittas,ex theſauris Iulij Pollucis obſeruatum nobis eſt. Sed & alicubi periclitatum in India Alexãdri exercitum,prodit hiſtoria,imbutis uirulenta ſanie gladijs,ut ictu,uel leuiſſimo interirent percuſſi , quãquam mox per quietem herba Alexandro monſtrata , quæ remedio præſentiſſimo tantæ cladi obuiam iret. Gallos adnotatum eſt,Helleboro Sagittas collinere,quod ijs in uenatibus trãſfixis feris,multo carnes efficiantur teneriores ad epularum uſum, Reciſis tamen, abiectiſq;, quæ uulnus ambeunt,propter Hellebori contagium,etiamſi eo aduerſus Zenonis decreta ſtilum diſtricturus Carneades ſuperna corporis repurgaſſe narratur. Scribit Paulus Aeginita,Toxicum uideri nominatum,quod eo à Barbaris inficerẽtur ſagittæ,quas dicunt Græci τοξεύματα.

¶ Qui dicantur Computatorum digitis ſimiles. Orontis hiſtoria, Scirpum dici uitioſe, At Scrupum recte. Digitorum geſtu ſupputaſſe ueteres. De Iano paucula.

CAPVT XLIII.

ORONTEM Artaxerxis Perſici regis Generum legimus,quãdoq; indignatione quadam à Socero damnatum,ac honore deiectum, Cum ſe contemptibilem animaduerteret,ac eſſe ludibrio inimicis,ſolitum dicere. Principum amicos uideri conſimiles Arithmeticorum,ſeu Computatorum digitis. Nam ſicut hi computando nunc Myriada, qui numerus decem millia continet geſtu conficiunt,Nunc uero monada,id eſt,unitatem,Pariter & qui Regibus ſeſe inſinuant,modo pollent plurimum,ſuntq; omnibus conſpicui, fumos uenditantes,à multis frequentantur,obſeruantur,coluntur. Plurimorum etiam uitam à Principe deprecantur. Mox uero,qui Fortunæ mos eſt,Quæ recte Dinos nuncupatur, & quaſi pilas homines habet,ut ille ait,deuoluti in imum deriſui ſunt omnibus. Quiq; quamplurimis opitulabantur,uix iam ſe tueri queunt,audiunturq; ſubinde uoces, Nunquam, ſiquid mihi credis,amaui hunc hominem. Quo enim Fortuna,eodem & pronus hominum fauor proclinatur. Proinde ex hiſtoria Prouerbij elicere Schema poſſumus, Vt regum familiares νῦν μὲν τὸ πᾶν δυναμένους, νῦν δὲ τοὐλάχιστον, id eſt, Qui nunc omnia poſſunt de ſe promittere,nunc uero minimum,dicamus eſſe Computatorum digitos. Sedenim quia mos hic,ut eſt,uideri obſcurior poteſt,Et planè Scrupus quidam (etiam ſi barbare Scirpum dicere, Nonnulli ænigma permittunt ſibi, mendoſis Gellij codicibus in tendiculã impacti. Scrupos eſſe Feſtus ſcribit, ſaxa aſperiora) Amplius, fuſiuſq; tota res claritati admouenda eſt,nubilo difficultatis excuſſo. Eo quidẽ procliuius,quod multis,ut dicitur,mutuas trademus operas. Nam & perobſcure pro Magia Oratione ſecunda Apuleius, Si triginta inquit,annos pro decem dixiſſes,poſſes uideri pro computatiõis geſtu erraſſe,quos circulare debueris,digitos aperuiſſe. Plinius quoq; autor eſt, Ianum à Numa rege dicatum digitis,ita figuratis ſtetiſſe,ut trecentorum ſexaginta quinq; dierum nota per ſignificationem anni, temporis,& æui ſe Deum indicet. Super quo interim adnotatu non indigna ſunt,quæ à Græcis in hunc uſum deriuauimus. Quippe Ianuarium eſſe inquiunt quadriformem ſtatuam propter conuerſiones quatuor, quas τροπὰς uocant. Sed alios eum ita effingere,ut dextra clauem teneat,ut temporis principium,& anni recluſorem,& patulcium, Atq; cuſtodem,aut ſcutum. Alios uero in dextra. τ. habentem. In ſiniſtra uero ξε. quia nõ alius ſit,quam annus. Ex quo Longinus, quaſi æonarium interpretari conabatur Ianuarium. Illa uero nota. τ. trecentos ſignat. ξ. uero ſexaginta. At. ε. quinq;. Obſeruanda & quæ ſcribit Hieronymus, Qui triginta inquit,digitorum coniunctione molli, Sexaginta uero ſuperiore digito depreſſo ſignari. Porrò centeſimum numerum de ſiniſtra tranſferri ad dextram,& ijſdem quidem digitis,Sed non eadem manu,quibus in læua,ſignificari. Proinde Nicarchus facete in uetulam nimio plus uiuacem,quæ annis etiam Ceruos tranſcenderet, ita ludit, ut iterum iam ſiniſtra computare annos ſcribat.

ἢ φάος ἀθρήσας ἐλάφου πλέομ, ἢ χερὶ λαιῇ
γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερομ ἀρξαμένη.

In Apologetico item Florens Septimius, Multis inquit, inſtrumentis cum digitorũ ſupputatorijs geſticulis aſsidendum eſt. Scribunt Euangelicæ paginæ interpretes Matthæi XIII. Triginta referri ad nuptias. Sexaginta ad uiduas. Cẽtum, qui numerus iam eſt in dextra, ad uirginitatem. Sedenim quo planius, cumulatiusue percipi ipſa hæc per digitos computatio queat, ad uerbum ſubijciemus, quæ doctiſsimus Chriſtianæ ueritatis cultor, literis Beda mandauit.

Quo digitorum geſtu Veteres ſupputarint. CAPVT XLIIII.

CVM inquit, unum dicis, minimum in læua digitum inflectens in medium palmæ arctum figes. Cum autem duo, ſecundum à minimo flexum ibidem impones. Cum tria, tertium ſimiliter inflectes. Cum dicis quatuor, itidem minimum leuabis. Cum dicis quinq;, ſecundum à minimo ſimiliter eriges. Cum ſex, tertium nihilominus eleuabis, medio duntaxat ſolo, Qui Medicus appellatur, in medium palmæ fixo. Cum ſeptem dicis, Minimum ſolum ſupra palmæ radicem, cæteris interim leuatis, impones. Iuxta quem cum dicis octo, Medium, Cum nouem, Impudicum e regione compones. Cum decem enuntias, unguem indicis in medio figes arctu pollicis. Cum uiginti, ſummitatem impudici inter nodos indicis, & Pollicis arcte figes. Cum dicis triginta, Vngues indicis, & Pollicis blando cõiunges amplexu. Cum dicis quadraginta, interiora Pollicis lateri, uel dorſo indicis ſuperduces, ambobus duntaxat erectis. Cum quinquaginta pronuntias, Pollicem exteriore arctu inſtar Græcæ literæ gamma curuatũ ad palmam inclinabis. Cum ſexaginta, Pollicem, ut ſupra, curuatum, indice circumflexo, diligenter à fronte præcinges. Cum dicis ſeptuaginta, Indicem, ut ſupra, circũflexum, Pollice in longum extenſo implebis, ungue illius duntaxat erecto trans medium arctum Indicis. Cum octoginta, Indicem, ut ſupra, circũflexum, Pollice in longum tenſo, implebis, ungue uidelicet illius in medium Indicis arctum fixo. Cum dicis nonaginta, Indicis inflexi unguem radici Pollicis erecti infiges. Et hos quidem numeros læuæ geſtu ita enuntiari, idem Autor colligit. Deinceps conuerſus ad dextram, Cum inquit, Centum ſignificas, eodem utaris modo, quo in læua dẽcem monſtrabas. Ducenta in dextra, quo modo in læua uiginti. Eadem ratione & cætera uſq; ad nonaginta. Item mille in dextra, quo modo unum in læua. Duo millia in dextra, quomodo duo in læua, & reliqua uſq; ad nouẽ millia. Porrò decem millia cũ dicis, læuam in medio pectoris ſupinam appones, digitis tantum ad cælum erectis. Cum uiginti millia dicis, eandem pectori expanſam late ſuper pones. Triginta millia cum dicis, eadem prona, Sed erecta, Pollicem Carthilagini medij pectoris immittes. Quadraginta millia cum dicis eandem in umbilico erectam ſupinabis. Quinquaginta millia cum dicis, eiuſdem pronæ, ſed erectæ pollicem umbilico impones. Sexaginta millia cum dicis, eadem prona femur læuum deſuper comprehendes. Septuaginta millia cum dicis, eandem ſupinam femori ſuperimpones. Octoginta uero millia, eãdem pronam femori ſuperimpones. Nonaginta item millia, eadem lumbos comprehendes, pollice uerſo ad inguina. At uero centum millia. Ducenta millia, & deinceps uſq; ad nongenta millia eodem, quo diximus, ordine, in dextra corporis parte complebis. Decies autem centena millia cum dicimus, ambabus inuicem conſertis manibus, digitos implicabimus.

Quintiliani, & M. Tullij autoritates prædictis accommodantur. Et Iuuenalis quoq;. In digitos mittere quid. Item in digito mori.

CAPVT XLV.

HAEC de ratione Canonica ſupputandi hac parte, ubi ſe maxime ingeſsit occaſio, pertractare collibuit, Tum ut uetus ratiocinij mos in ea re notior fieret, uel circumforaneis, & pullato circulo. Tum uero ut enucleatius multa, & doctius perciperentur, Quæ maximi autores, uelut aliud agentes attigere. Quale

gere. Quale eſt Fabij illud ex Oratoriarum inſtitutionum libro primo. *Si actor inquit, non dico, ſi circa ſummas trepidat. Sed ſi digitorum ſolum incerto, aut indecoro geſtu à computatione diſſentit, iudicatur indoctus*, Vt uulgatum Iuuenalis illud prætercam, Atq; ſuos iam dextra computat annos.

Ex hac porrò ratione illud eſt, quod ſæpe legimus, In digitos mittere, pro eo, quod eſt, accurate ſupputare. Hinc & illud in epiſtolis ad Atticum ex libro quinto, *Præſertim cũ Senatusconſultum modo factum ſit, ut puto, poſtquam tu es profectus, in Creditorũ cauſa, ut Centeſimæ perpetuo fœnore ducerẽtur. Hoc quid interſit, Si tuos digitos noui, certe habes ſubductum.* Verum & illud non reticuiſſe, Candidi opinor, fuerit animi, etiamſi uidebor plæriſq; Deſultorius in quadrigarum curriculũ incurrere, uti eſt apud M. Tullium. Verũtamen quod nil obeſt, concoxiſſe perfacile fuerit, Aut tranſiluiſſe, Si cui minus arrideat, quando nulla hic Echinorum aſperitas. In digito mori, nil omnino ad computandi Canones facere, Sed de animalibus intelligendum id, quorum genitalia, uel corporis partes aliæ opportunæ, digitis ueneno litis contactæ mortem inferunt. Cicero pro Scauro, libertus patronũ nõ occidit, Sed duobus digitulis gulã obliuit. Plinius, Sed antiquorum curam diligentiamq; quis poſſit ſatis uenerari? Cũ cõſtet, omniũ uenenorum ocyſſimum eſſe Aconitum, & tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animalium, eodem die inferre mortem. Hoc fuit uenenum, quo interemptas dormientes uxores à Calphurnio Beſtia, M. Cæcilius accuſator obiecit. Hinc illa atrox peroratio eius, In digito eas mortuas.

¶ Aegyptium Iudicem ſanctum intelligi. Iuſtitiæ laus. Stachane quid. Ageſilai, Philippi, Antigoni exempla.

CAPVT XLVI.

AEGYPTIVM Iudicem ſiquis Adagionis ſchemate integrum intellexerit, Sanctum, nihil præmio, nihil metu à iuſtitiæ ſemita digredientẽ, & planè eum, quem uocant Græci ἀδέκαστον, Qui gratiæ nihil prorſum tribuit, Eſtq; ut ab exceſſu non temperem, Iuſtitia ipſa iuſtior, & uel Stachane æquior. Eſt autẽ Doribus eo uocabulo Trutina, Cuiuſmodi haud ita multos comperias. Quando hæc rara auis eſt, Non aberrabit utiq; is à uero multum. Suggerunt quippe nobis ueterum monumenta, Aegyptijs regibus ex præſcripto legis antiquæ moris fuiſſe, Iudices mox futuros Iureiurando adigere; Ne ſi rex quidem iniuſti quippiam iniunxiſſet, à uirtutis medio declinaturos, nec lineam omnino, quod dicitur, moturos. Quæ res omnium cenſetur excellentiſſima, quando neq; Heſperus, neq; Lucifer ita nitet, ſicuti iuſtus uir, ut dixit Euripides. Nam & Theognis iuſtitiam continere uirtutes omnes comprobat. Sed & Magnus Ageſilaus, cum Aſiaticos animaduerteret, Perſarum regem ex aſſuetudine magnum nuncupare, Quoniam inquit is, maior me eſt. εἰ μὴ δικαιότερος, καὶ σωφρονέστερος, id eſt, ni iuſtior eſt, ac temperatior. Idem interrogatus, Fortitudóne præſtaret, an iuſtitia? fortitudine inquit, nil opus foret, Si iuſte ageremus omnes. Proinde etiam Plato, in omni ſermone ſuo de Republica propoſito infundendum animis iuſtitiæ amorem aduertit, ſine qua non ſolum Reſp. Sed ne exiguus quidem hominum cœtus, nec domus parua conſtabit. Ire uero ad iudicem, inquit Ariſtoteles, eſt ire ad ipſum ius. ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον ἔμψυχον δίκαιον. Quod eſt, Iudex eſſe debet, ueluti animatum ius. Hoc eſt ſanctus, inadulabilis, inexorabilis, erectus, terrificus. Et in legibus Cicero Magiſtratum eſſe ſcribit, Legem loquentem, Legem uero mutum magiſtratum. Illud utiq; parte hac eximie admirandum, Non ferè quenquam eſſe, moribus tam efferatis, tamq; omnino barbaris, qui in ea re præcellere, non exiſtimet longe pulcherrimum, & uel Biante Prienenſi iudicare præſtantius. Suppetunt in hoc exempla plurima. Nobis cum delectu ſeruandus eſt modus, Machætas cauſam agebat apud Philippum. Intendebat is minus eis, quæ dicerentur. Dormitabatq; interim. Mox aduerſus Machætam pronuntiauit. At ille uociferans, & rei indignitate intonans altius, Prouoco inquit. Tum Philippus iam uigilantior, Sed & commotior, & ore ſerio, Ad quem obſecro te? Et Machætas ad te inquit, Sed uigilantem, intendentemq;. At is excitatior etiamnum, & ad ſe amplius rediens, cum audiſſet, iniuria affectum Machætam, Non reſcidit quidem iudicium, Sed iniunctam ipſe

exoluit

exoluit mulctam. Idem, cum deprecaretur Harpalus, ut Crateta familiarem, ac Gentilẽ ſuum, Qui iniuriarum eſſet poſtulatus, iudicio liberaret, Atq; ita, ne tamen illi remitteretur mulcta, Eum inquit Philippus, rectius eſt, quam nos ob ipſum, male audire. Antigoni quoq; illud memorabile. Nam aſſerente quodam, eſſe regibus honeſta omnia, & iuſta. Per Iouem inquit, Sed Barbaris. Nobis uero ea modo honeſta, quæ honeſta, & iuſta, quæ iuſta. Sed Græce ita. καὶ μὰ δία εἶπεν, τοῖς τῶν βαρβάρων. ἡμῖν δὲ μόνα καλὰ, τά καλὰ καὶ μόνα δίκαια τὰ δίκαια. Ariſtidem dicere ſolitum accepimus, cum ex eo quæreretur, τί ἐστι τὸ δίκαιον, quid eſt iuſtum, τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀλλοτρίων, id eſt, aliena non appetere.

¶ Iuſtitiæ aſtruitur excellentia, & difficultas. Cur Iuſtitia bonum dicatur alienum. Et cur alicubi dicat Ariſtote. Iuſtitiam eſſe quiddam exiguum.

CAPVT XLVII.

AT QVI non præclariſſima tantum in numero, ſerieq; uirtutum iuſtitia eſt, Sed inſuper & cognitu difficillima. Nec utiq; citra rationem in ordine poſtrema cenſetur. Nam cum dicatur multipliciter, & ſit aliquo modo tota uirtus, & quaſi aggregatum quiddam ex uirtutibus cũctis, quæ à moribus appellationem ducunt. Merito conſentaneum uidetur, ad ſcientiã eius percipiendam noſſe prius uirtutes alias. Hanc uero legitimam ſtatuunt iuſtitiam, perfectamq; (De ea, quæ in actione uerſatur, loquor) Nam cõtemplatiua longe præcellit. Illa utiq; uirtus perfecta imprimis cenſenda eſt, qua uti uir bonus poteſt, non in ſe modo, Sed & in aliũ. Equidem uirtus habẽtem, perficit. Quod ſi inſuper uirtute eiuſmodi, & in alios uti queat, gradum certe perfectionis nõ paruæ ſibi uendicabit uirtus ea. Accedit em̃ illi, quod ſumme arduum cenſetur, Recte in alios agere. Longe ſiquidẽ ſua facilius diſpenſat unuſquiſq;, quã aliena. Proinde arridet plæriſq; om̃ibus Biantis apophthegma, Seu, ut Sophocli placuit, Solonis, Magiſtratus uirũ oſtendit, uel, ut Græce dicã, ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι. Nam eſt Magiſtratus adminiſtratio quædã ad aliũ, id eſt, ad cõmune bonũ in ſocietate ciuili. Hinc & iuſtitiam dici audies alienum bonum, Quoniam boni ratio alterius, & humanæ, ciuiliſq; ſocietatis bonum reſpicit, in idq; tãq; in ſcopum collimat. Vnde & M. Tullius in ea uirtutis ſplendorem eſſe maximum ſcribit, Ex qua & uiri boni nominentur. Cuiuſq; merito Iureconſultos ſacerdotes dixeris, Iuſtitiam nanq; colunt. Boni & æqui notitiam profitentur, Veram utiq; affectantes Philoſophiã. Si modo hæc non præſtent uerborum tenus, factis procul. Eſt illa quoq; iuſtitiæ laus.

Ἀνδρὸς δ᾽ εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀρείων.

Hanc Plato nunc iuſtitiam nominat, nunc uniuerſæ uirtutis nuncupatione complectit. Sed & fidelitatis inſignem uocabulo facit. Verum ubi, ei à quo poſſidetur, utilis eſt, Beneuolentia quoq; dicitur. At cum foras ſpectat, eſtq; ſpeculatrix fida alieni emolumenti, Tum uero iuſtitiæ nanciſcitur nomen plauſibile. Præterea Seneca, Me iuſtum gratis eſſe oportet. Tota cogitatio priuatis commodis, quã longiſſime aduerſa ſit. Immo uero ſæpe iuſtus eſſe debebit cũ infamia, dum clauum rectum teneat. Tũcq;, ſi ſapimus, mala opinio bene parta delectet. Neceſſariũ uero inquit primo Rhetorico Ariſtoteles, Virtutũ eas cenſeri maximas, quæ quãplurimis ſint emolumento, ac eo quidẽ magis, ſi eſt uirtus δύναμις εὐεργετική, id eſt, benefica facultas. Proinde iuſtos, forteſq; præcipuis proſequuntur honoribus. Quando in pace quidem una, In bello, altera multum afferre adiumenti & ſolet, ac poteſt. At em̃ alicubi apud Ariſtotelem, & quidẽ libro eodem, Inuenias dici quandoq; minutũ quippiam eſſe iuſtitiam. Sed ad uulgare Apophthegma id uero relationem habet, quando iactatur paſſim, Momenti eſſe nõ magni, probum eſſe quempiã, Ni etiã eiuſmodi cenſeatur. Propterea plauſibilior Aeſchyli ſententia,

οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ᾽ εἶναι θέλει,

id eſt, nõ uideri quidem, Sed eſſe optimus, allaborat. Ad eandẽ ferè ſententiã, Et ꝓ Plancio M. Tullius, Equidem primum, ut honore dignus eſſem maxime, ſemp̱ laboraui, Secundo, ut exiſtimarer, Tertium mihi fuit illud, quod plæriſq; primum eſt, Honos. Ex ijs illud planè conſequitur, ut ad inſtitutum redeam, nec de Calcaria, quod aiunt, in Carbonariam demigrem, Nimirum eſſe deterrimũ. Qui ad ſeipſum, & ad alios utitur prauitate. Sed Heſiodicum illud notiſſimum,

κακὰ

κακὰ κέρδεα ἶσα ἄτησιν, id eſt lucra mala damnis cenſeri æquipollentia.

¶Iuſtitiæ legitimæ finitio. De iuſtitia particulari, deq; eius partibus, Diſtributiua, & cõmutatiua, ſiue correctiua. Vnde dicatur Diceum, & Dicaſtes. Necnon Medium ſiue μέσον unde ducatur. Dice, id eſt iuſtitia cur Iouis filia. Qui dicantur Chirodicæ.

CAPVT XLVIII.

IVSTITIA uero hæc legitima, & uniuerſo uirtutis nomine inſignis, Sicuti nos Peripatetica inſtruit diſciplina, ſic fermè finiri conſueuit. Habitus electionis compos in ijs, circa quæ plurimũ obuerſatur uir bonus ad legum firmiſſimam cuſtodiã, publici boni ergo. Verum haud omnino ignorãdũ præter iuſtitiam hanc uniuerſam, eſſe & peculiarem quandam, quæ uirtutis cenſeatur pars. Quam dicit Philoſophus κατὰ μέρος δικαιοσύνην. Sicuti eſt Iniuſtitia aliqua, ut totius uitioſitatis pars (ut interim hoc cum Cicerone utamur uocabulo) uerſatur autẽ hæc in plus appetendi libidine. Porro Iuſtitia quidẽ uniuerſa, & hæc, quæ particularis dicitur, ſunt utiq; ad alium, ſed non eodem modo. Eſt enim legitima ad aliũ id eſt ad rempu. Particularis uero ad alium, id eſt ad hunc, uel illum particularem hominem. Eius uero definitio talis erit, iuſtitia particularis, cum ſit etiam uirtus ad alium, Eſt habitus cum electione in præfinitis rebus, cuius ſunt modi, honores pecuniæ, id genus alia externa bona, tribuens cuiq;, quod ſuum eſt. Iniuſtitia uero tota, cum ſit uitiũ ad aliũ eſt electionis habitus tranſgrediendi leges detrimenti communis, & ſui commodi gratia. Iniuſtitia uero particularis eſt electionis habitus circa præſcriptam materiã, ſumens quod ſuum non eſt. Cæterum iuſtitiæ particularis, & iuſti illius, quod ſecundũ eam eſt, una traditur ſpecies, quæ diſtributiua nuncupatur, agitq; in honoris diſtributiõe, uel pecuniarum, & eiuſmodi, quæ inter eos diuidi poſſint, qui in ciuili uerſantur ſocietate. Alterã ſpecies commutatiua nuncupata, ſiue correctiua morum, & commertiorum, à philoſopho διορθωτικὴ uocatur. Verũ & hæc bifariam diſtribuitur, τῶν γὰρ συναλλαγμάτων τὰ μὲν ἑκούσια, τὰ δ᾽ ἀκούσια, id eſt commertiorum alia ſunt uoluntaria, alia inuoluntaria. Voluntaria, uelut emptio, uenditio, mutuum, fideiuſſio, commodatum, depoſitũ, locatio, & huiuſmodi. Nuncupantur uero uoluntaria, quia principium eorum uoluntarium eſt. Inuoluntariorum autem alia Clandeſtina ſunt, hoc eſt λαθραῖα, ut furtum, inceſtus, ueneficium, dolus, fraus, doloſa necatio, falſum teſtimonium. Alia uiolenta, ut uerberatio, nexus, mors, rapina, orbatio, conuitium contumelia. Iuſtum diſtributiuum eſt medium aliqua rationum ſimilitudine, Habet enim perſonarum rationem. Iuſtum uero correctiuum in Arithmetica cõſiſtit proportione, quoniam perſonas non perpendit, ſed ipſam modo rei inæqualitatem, qua res rem excedit alteram, ac ad æqualitatem nititur reuocare. Nil enim refert, bonuſne malum expilarit, an contra. Sed damni interſtitium ſpectat modo lex, ac ut æquis utitur, iniuſtumq;, quod & iniquum, æquare conatur. Nam inter hæc medium eſt æquum, quod iuſtum dicimus. Medium inquam inter damnum, & lucrum. Proinde ubi controuerſa res eſt, ad iudicem itur, id eſt ad animatũ ius, ut ſignificatum prius eſt. Ac ad medium. Ex quo & μεσοδίκους uocent nonnulli, id eſt mediatorem, ut ſic interpretemur, ueluti iuſtum aſſecuturi, ſi medium aſſequantur. Quin & mediũ ipſum ex etymi forma dici creditur, παρὰ τὸ τὰ μέρη ἴσα ἔχειν. qđ eius partes æquales ſint. Vnde & Meſites nuncupetur ὁ μεσάζων, qui mediator eſt. Iuſtum quoq; ipſum propterea δίκαιον uocatur, quia δίχα ἐστίν, id eſt duatim, ut ſic dicam, & diuiſim fiat. Tanquã dicamus δίχαιον, hoc eſt bifariam diuiſum, uel diuidens. Eadem ratione & iudex ipſe Dicaſtes, quaſi dichaſtes à diuiſione nuncupatur. Veluti totum aliquod diuidat in partes æquales. Grammatici quoq; δίκαιον, uerbi uim aliquo modo intuiti ex notatione, ſeu Etymologia, quam in Topicis Cicero Veriloquium poſſe tranſferri, putat, (Nam idipſum Græci uocabuli interpretamẽtum innuit planè, Meminit & primo Oratoriarum inſtitutionum Fabius) arbitrantur dici παρὰ τὸ δύο ἔχειν, quoniam Dice, hoc eſt iuſtitia partes ſecernat duas, quam ut obiter, & quod Græci dicunt, παρὰ μέλος aliquid inſeramus, Virginẽ credi, ſcribit Proclus, quoniam dicaſticum genus eſſe deceat καθαρόν, id eſt integrum, purumq;. Cuius ſit uirginitas ſym

 bolum,

bolum. Dici porrò & Iouis filiam, quia Nomothetes ſit κοσμικὸς, ueluti Princeps, Imperatorq́ue uniuerſorum. Heſiodus,

ἡ δέ τε παρθένος ἐστὶ δίκη, διὸς ἐκγεγαυῖα,

Id eſt, Virgo iuſtitia eſt, prognata Ioue. Sed & illud ſubnotaſſe, nil obfuerit, quando in Heſiodum incidimus, qui Chirodicas eleganter eos nuncupat, eodem Proclo Interprete, qui τῇ δυνάμει τὸ δίκαιον, τῇ διὰ τῶν χειρῶν ὁρίζουσι. Id eſt, manuum ui iuſtum finiunt, metiunturq́ue, uiolentia adhibita. Carmen Heſiodi de ferreæ ætatis hominibus ſubieci,

χειροδίκαι, ἕτερος δ' ἑτέρου πόλιν ἐξαλαπάξει.

Repaſſum Pythagoricum deſtruitur. Gratiarum in Vrbibus templa quam habeant rationem. De Numi uſu, & nota. Permutandi conſuetudo apud ueteres.

CAPVT XLIX

VIDETVR autem quibuſdam τὸ ἀντιπεπονθὸς, hoc eſt, repaſſum, ſiue contra paſſionem, uel, ut latinius loquar, Talionem eſſe ſimpliciter, ut iuſtum. Sicuti aſtruunt Pythagorici. Voluntq́ue & τὸ ῥαδαμάνθυος δίκαιον, id eſt, Rhadamanthyos iuſtum innuere hoc ipſum. Si patitur, quæ fecit, ac eodem, quod dicitur, poculo bibit, Thermerij quadam ſupplicij imagine, iuſtum eſt iudicium. At diſſona hæc uarie comperiuntur, quod Philoſophus comprobat. Nam ſi in magiſtratu conſtitutus plagam intulerit, referire haudquaquam liceat. Quod ſi magiſtratum quis pugno oblæſerit, non uiciſſim percuti modo debet, ſed inſuper & ſupplicio affici. Porrò quod in commutando ſecundum ſimilitudinem rationis, & non iuxta æqualitatem, continet, ſeruatq́ue ciuitatem, Eſt iuſtum correctiuum Commertiorum. Id ipſum & Talio meditatur, quippe quæ iuſtum ſit, emendationis compos. At iuſtum ſimpliciter non utique, ueluti aſſertio monſtrat Pythagorica, nec ſecundum æqualitatem, ut oculum pro oculo, & manum pro manu, ſed eo modo, quo præſtruximus. Siquidem ſeruatur Ciuitas, cum retribuitur, rependiturq́ue ex rationis ſimilitudine. Vt ſiquis quem malo affecerit, idem ex rationis libra à lege referat. Quod ſi bonum, itidem bonum, & gratiam. Proinde moris fuiſſe antiqui nouimus, ut in Vrbibus gratiarũ ſubſtruerentur templa. In iuſtitia deniq́ue commutatiua ſemper quidem rei æqualitatem ad rem adeſſe oportet. Verum actionis, paſſioniſue haudquaquam, quod inferre Talio uidetur Pythagorica. In permutationibus uero præſtò eſt communis menſura, ex hominum nata inſtitutis, non naturæ ui. Hæc autem Numus eſt, qui rebus menſuram infert, ac æſtimationem. Eſtq́ue medius quodammodo, πάντα γὰρ μετρεῖ, id eſt, cuncta metitur. Ac rerum pretia inæqualium ea menſura ad æqualitatẽ reuocantur. Quia uero ex lege eſt, non natura, proinde Numi prorepſit appellatio à Nomo, id eſt, lege. Eſtq́ue, ut Ariſtoteles inquit, οἷον ἐγγυητὴς, tanquam Fideiuſſor. Ante cuius inuentionem rerum fiebat permutatio, & res metiebatur indigentia. Id uero Troianis temporibus factitatum, Homero credi conuenit, quanquam & ipſe miratus aurum æſtimationes rerum ita fecit, ut centum Boum arma aurea permutaſſe Glaucum ſcribat, cum Diomedis armis nouem Boum. Ex ea porrò conſuetudine mulcta legum antiquarum pecore conſtabat etiam Romæ. Luſitanos præterea quoſdam eo eſſe uſos more, Strabo autor eſt, atq́ue item Albanos. Scribunt ex Græcis nonnulli, quadrupedibus maxime permutationes conſtitiſſe, qua item ſit effectum ratione, ut mox inuento Numo pecudis imprimeretur nota, ſed Bouis maxime. Refert Politicorum primo Ariſtoteles, Commutationem initio cœpiſſe ex eo, quod eſt ſecundum naturam, quod alij plura, quam neceſſe ſit, pauciora haberent alij. Quoad uero ipſis ſufficeret, neceſſarium erat, permutationis inire rationem. Sicut, inquit, adhuc faciunt Barbarorum nationes multæ, alia pro alijs dantes, recipienteſq́ue. Eſt autem hoc genus indigentiæ ſupplementum ex naturæ præſcripto, ad patrimonium auctius faciendum nihil admodum ſpectans.

De Iuſtitia interna, & Iniuſtitia. An ſibi quis iniuriam faciat. Ac ſitne ad ſeipſum Iniuſtitia. Plato, Ariſtoteleſq́ue pugnare uidentur.

CAPVT L

Cum uero

CVM uero inter potentias animæ, alteri proprium ſit ius imperare, præſideréq; inferiori potentiæ, quæ illi, ſi recte agas, & ſecundum hominem uiuas, deſeruit, putabat Plato, ubi iſta contingant, ut ueluti in arce conſtituta ratio titillantem retundat appetitum, ne fiat animal hoc Typhone multiplicius, iuſtitiam oriri, quoniam uis utraq; habeat, quod ſuum ipſius eſt. Contraria uero ſi fiant, ut ſæpe, & appetitus deiectam, excuſſamq; gradu rationẽ imperitatẽ obſternat, obculcetq;. Iniuſtitiã tũ uero naſci, arbitrabat̃, & inæqualitatẽ potẽtiæ ad potentiam. Cũ ſit illa concordia quædam, conſonantiáq; concentuũ omnium ſuauiſſima, potentiæ ad potentiam, & perfectionis ad perfectionem. Proinde uir ſapientiſſimus ſic colligebat, non modo fieri poſſe, ut ſibi quis iniuriam faceret, ſed nullas quinimmo iniurias, niſi à ſeipſo fieri. Quod ipſum Dialogo proprio comprobaſſe Chryſoſtomus animaduertitur, Neminem aſtruendo, niſi à ſeipſo lædi. Platonis uero illud frequẽs eſt, Nemo iniuriam patitur. Omnes iniuriam agunt, Nam ſi fiat iniuſti quippiam ab aliquo, tũc is, cui infertur, non patitur iniuriam, ſed ille inferens ſibi ipſi aſciſcit iniuriam. Siquis eñ fortunis exuitur, non patitur iniuriam ille quidem, quid enim erat, quod ſuum diceret? In animalibus utiq; bonis ſentiri iniuria poteſt. Sed hæc, niſi a ſeipſo fieri nequit. Quod ſi eſt, nemo prorſus iniuriam ab alio patitur. Facere tamen poſſunt omnes, ſeipſos oblædendo. Nec aliã Plato iniuriã intellexit, quàm qua rationi auferr̃, quod ſuum erat, id eſt imperiũ, qđ appetitui cõtribuit̃, cuius alioq; fuerat obſeq, ut factus aliquo modo ratiõis particeps, ſuam conſequatur perfectionem. Quiſquis uero turpia perſequitur, animæ candorem obnubilando, is nimirum ſibi ipſi, Platonica ratione, iniuriã inſigniter infert. Cæterum Ariſtoteles multis aſtruere conatus eſt, Neminem ſibi iniuriam facere. In quibus Platonis uidetur placita refellere. Sed ipſe de ciuili diſſerit iuſtitia, quæ planè ad alterum eſt uirtus. Sed internam iuſtitiam profundius, quàm uideatur nonnullis, intelligebat Plato, quæ cauſa externæ itẽ eſt. Quod forte nec inficiabitur Ariſtoteles, quoniã ab eo proditum ſcimus, amicitiam ſui ad ſeipſum uideri eſſe cauſam amicitiæ, quæ eſt ad alterum. Quamobrem Platonicam ſententiam plauſibiliter, ut præclaram, & planè diuinam, excipiendam omnibus, cenſeo.

¶ Quibus iuſti cognomen ſit adoptatum. Inſbi Ariſtidis hiſtoria. Propertius explicatur, De Heleis, & Pedalijs Indis. Laudum Iuſtitiæ epilogus. Silẽtium in iudicio quid. Plauti locus explicatur ex Amphitryone.

CAPVT LI.

AB hac uero præcelſa animi uirtute, ut Iudææ gentis pontificem, Oniæ filiũ Simonem prætercam, cui diuini cultus ſolicitior cura, & in ciues paratior clementia iuſti cognomentum aſciuit. Athenienſem legimus Ariſtidem paſſim δίκαιον ſolitum dici. Ceu planè cunctos eo inſigni antecelleret, quando & ſolitudine plurimum oblectaretur, ſocietateſq;, quantum poſſet declinaret, quod diceret, Amicorum potentiam perſæpe ad iniuriam hortari. Id uero cognomentum a nullo regum, uel Tyrannorum quandoq; uſurpatum, adoptatũq; nouimus. Sed urbium dici expugnatores, fulmina, aquilas, accipitres, id genus alia plura ingẽti applauſu concupiſſe, animaduertimus. Memorabile uero, quod ei uiro uſuueniſſe, cõpertum nobis eſt. Cum illum Athenienſes, apud quos puniebatur uirtus, teſtularũ exilio, quod Oſtraciſmũ uocant, mulctare deſtinaſſent, adijt eum homo quidam ἀγράμματος, καὶ ἄγροικος, hoc eſt illiteratus, & agreſtis, qui teſtulam teneret, iubebatq; Ariſtidis nomen inſcribi. Rogauit is, Ecquid Ariſtidem noſſet? negauit ille, addidítq;, nil ſibi aliud in eo uiro, quàm iuſti cognomen eſſe moleſtũ. Tacitus Ariſtides ſcripſit, quod rogabatur, & hominem dimiſit. Hic eſt Ariſtides, cui tantum tribuit Plato, ut præ cæteris, Qui clariſſimi Athenis floruere, ſolum eum exiſtimatione, ac laude, prætereq; admiratione dignum, cenſuerit. Apollo quoq; Dicæus eſt quandoq; dictus, id eſt iuſtus. Quoniam cum Thebæ ab Alexandro caperentur, aurum a fugiente ſinu eius conditum, cælatum diu, ac ſeruatum ſit, ſicuti meminit Plinius. Sed & Menander Comicus Poeta, δίκαιαν γῆν, id eſt iuſtam terram denominat, quæ tantundem reddit, quantũ accepit,

ſed & eo amplius. Ad quam doctrinam reſpexiſſe Propertium arbitror.

Quarum nulla tua fuerit mihi Cynthia forma
Gratior, & tellus hoc ita iuſta ſinat.

Sed & Equam Pharſaliam iuſtæ cognomento inſignem legimus, quod admiſſario ſimilem fœtum ederet. Naturæ ſiquidem ratione aliæ ſibi, aliæ marito ſimiles generant. Heleos uero ut parum iuſtitiæ aſſectatores inceſſuit Lacedæmoniorum rex Agis. Nam, cum plæriq; laudibus eos extollerent, quod Olympicos ludos ampliter cõcelebrarẽt, quid, inquit, mirum faciunt, ſi annorum quatuor curriculo die uno Iuſtitia utuntur? Cumq; illi pergerent laudando etiamnum, τί inquit, θαυμαστὸν, εἰ πράγματι καλῷ καλῶς χρῶνται δικαιοσύνῃ. Quid mirandum, ſi pulchra re iuſtitia utantur pulchre? At ex Indis, qui Pedalij uocantur, nil ferè in ſacrificijs aliud à Dijs immortalibus expoſcebant, quam iuſtitiam, arbitrati, omnium planè compotes ſe futuros, ſi eam modo unam forent conſecuti. Quæ ſi animo inſeritur, ſapientiæ nomen uendicat. Si in corporibus ſeſe promat, proſperior dicitur ualetudo. Si è domibus caput proferat, concordiam uocant. Si in ciuitate celebretur, pacis tranquillo excolitur nomine. Si eniteſcat in mundo, Prouidentia nuncupat̃. Adijciamus illud deniq;, Silentium in cauſis, iudicijsq; intelligi, cum nulla prorſum promit ſe coniectura ueritatis diſpiciendæ, unde ferri poſſit ſententia. Id quod indicat Plautinum illud ex Amphitryone,

Iacent rationes, ſilet iudicium, quid dicam, neſcio.

Alluſum autem uideri poteſt ad ampliationis morem, cum in tempus aliud diffinditur iudicium, Super qua re plura Pædianus. Cæterum de re perilluſtri nimis longum loquimur, ad alia igitur demigrandum.

¶ Iram in puniendo præcipue reprimendam. Cotys Thracum regis exemplum. Necnon Auguſti. Iræ fœda ſugillatio. Microlypus qui ſit, & Crypſicholus. Crypſinus.

CAPVT LII

IRAM ſemper quidem, ſed in puniendo præſertim eſſe cauendam, à maximis pronuntiatum autoribus eſt. Neq; enim Ira concitatus ad ſumendum ſupplicium pergens, medium ſeruare poterit, quod in nimij, paruiq; eſt meditullio conſtitutum. Et à Peripateticis eſt ſummopere comprobatum. Illud uero egregium prorſus, ſi, qui Reipub. gubernacula moderantur, legum ſe maxime ſimiles eſſe uelint. Hæ nanq; ad puniendum non iracundia, ſed æquitate ducuntur. Id cum naturæ profluentioris benignitate quadam (Nam doctrina id obtigiſſe, ne ſuſpicandum quidem eſt) optime teneret Cotys, Thracum, opinor, Rex, quod eſſet natura prærapidus, ac ad iram efferuentior, ad ultionem proinde etiam præceps, præcipuéq; imperioſus, & immitis in ſeruorum delictis, cum pretioſiora eſſent ab hoſpite dono ei oblata Figlina, cælato opere, tornatiliq; ratione conſpicua, ſed tamen prætenuia, fractioniſq; iniuriæ peropportuna, Offerenti quidem gratum ſe præbuit, ampliter illum muneribus afficiendo. Cæterum mox uaſa contriuit omnia, facti protinus ex fide ratione reddita. Quod uereretur, ne per incuriam miniſtros peccantes ea in re ſæuius, amariuſq; uerberibus concideret. Propterea exemplo nobili, Adagionis comminiſci figuram poſſumus, ut Cotys Figlina identidem præferuidis intendamus, inſuſurremuſq; quos uelimus commonitos, prorumpentem indignationis ardorem ex nimio Irarum æſtu reprimendum prudentiæ quodã, ut interim ſic dicam, ſufflamine, uel cum diſpendio. Cauſiſq; præcipue, ac ueluti fomitibus occurſandum, quibus tacite ſtomachari contingit, ac labris dentes impingere. Quod ipſum inſinuauit egregie Auguſti ingeniũ perſpicax, cum apud Vedium Pollionem cœnaret. Cuius ſeruorum unus ubi forte Cryſtallinum alliſiſſet, ad ultimum rapi ſupplicium Vedius perturbatior iuſſerat. Verum quod ſuppliciũ? bone Deus, Murenis iam iam erat obijciendus, quas in piſcina depaſcebat capaciſſima. Nec luxuria fuit iſta, ſæuitia erat. Euaſit ad Cæſaris pedes dilapſus puer, non quidem mortem deprecaturus, ſed mortis genus, hoc eſt, ne eſca fieret. Miratus crudelitatis inuſitatam ſpeciẽ Cæſar, dimitti eueſtigio puerum, imperauit. Et uaſa eius operis conteri uniuerſa. Imprimis uero piſcinam compleri, oblimariq;. Huiuſmodi autem animum obiter, minutulis ſuffcrueſactum rebus Microlypum Græci uocant, qui frenũ mordeat nunq;, & in fermento ſemper fere ſit.

fere ſit. Qui uero irã diſſimulat, Crypſicholus dicitur, ſicut qui mẽtem cælat doloſe, Crypſinus. Quid porro tumore feruido turpius? Quidue minus ex rationalis naturæ dignitate ualeat uel dici, uel excogitari? Sed, ut agamus liberius paulo, quid inſaniæ ſimilius? Iram quidem dixit Ennius, inſaniæ initium, Quidam è ſapientibus, breuem inſaniam; Quippe Cato etiam ſenior iratum ab inſano non alio diſtare, aſtruebat, quàm tempore. Color, uox, oculi, ſpiritus, impotentia dictorum, atq; factorum quam habent ſanitatis partem? An non id Plutarchi nouimus ex Sympoſiacis, Canes uehemẽtiore aduerſum feras concepta ira, quandoq; occecari? Vt ſcias, inquit Seneca, non eſſe ſanos, quos irã poſſidet, ipſum intuere habitũ. Flagrant, emicantq; oculi, Multus ore toto rubor eſt. Labia quatiunt. Dentes comprimũtur. Surgunt capilli. Stridet ſpiritus. Gemitus, mugitusq; ut parum explanatis uocibus. Sermo præruptus, & complosæ ſæpius manus, & pedibus pulſata humus. Fœda uiſu, & horrenda facies deprauantium ſe, atq; intumeſcentium. Nam & Hippocrates morbos uideri grauiſſimos ſcribit, in quibus ſibi longe diſſimilis ægrotantis facies euadat. Quid turpitudo illa, quam non digna homine, quem ut animalium principem ſuſpicimus, ueneramurq;? Quod dum cõtemni nõ arbitramur, in omnes iræ faces intendimus, nec homines modo, ſed & bruta. Sicuti is, de quo Plutarchus ſcribit, in libro περὶ ἀοργησίας. Qui eũ percuſſurus, à quo agebatur aſinus, cũ is ſubinde inclamaſſet, ἀθηναῖός εἰμι Athenienſis ſum, efferueſcente amplius ira, fuſtibus aſellum adortus, identidem cum bile, & minis, ut Plautus inquit, Aeacidinis, uociferabatur, σὺ μὲν, οὐκ εἶ ἀθηναῖος, Tu quidem Athenienſis non es.

¶ Quæ pro Ira dicantur apud Plutarchum à Gryllo in Brutũ deformato. Quæ rurſum aduerſum ea excogitari recte ualent. Iræ medicamen optimum eſſe moram. Perturbationum uictorem poſſe Deum dici.

CAPVT LIII.

IRAM tamen qui laudibus efferre conentur, nec deſunt, de philoſophis loquor, in quorũ quandoq; ſcholis iactatum ſcimus, quod eſt a Plutarcho itẽ adnotatum, fortitudinis οἷον βαφὴν τὸν θυμὸν εἶναι, καὶ στόμωμα, id eſt irã furoremq; eſſe uelut tincturam, ac ſolidationem. Propterea feras in certaminibus incredibile robur promere, quod hanc adhibeant meratiorem, ſyncerioremq;. Nobis rationis frenũ, uelut uino aquam, promiſcẽtibus, ac proinde in diſcriminibus plerũq; ſtupere. Audias & illud, eſſe iram τῆς ψυχῆς σύμφυτον ὅπλον, id eſt animæ genuinum ſcutum. Et hæc quidem apud Plutarchum a Circe in brutum Gryllus deformatus. At enim M. Tullius inquit, nõ deſyderat fortitudo aduocatam Iracundiã. Satis eſt inſtructa, parata, armataq; per ſeſe. Nam iſto quidem modo licet dicere, utilẽ uinolentiam ad fortitudinem, utilem etiam dementiam. Quod & inſani, & ebrij multa faciunt uehementius. Illa quidem ex Rhetorum ſunt pompa, qui indignationum impetus tunc animorum appellant ardores, nũc uirtutum Cotes. An nõ abſurdum planè, & à uero diſſentaneum, non poſſe fortem uirũ, niſi ſtomachabundum uirtutis ſuæ opera promere? Gladiatorium forſan hoc fuerit, Atqui literarũ, & omnis antiquitatis parens Homerus non quidem gladiatorie, ſed multa alacritate bellicis ſeſe diſcriminibus offerentem Aiacem inducit. Non arbitrari fortitudinem debemus, quæ rationis pomœrio circũſcribi ſe non patiatur. Niſi forte putes. quæ uehementer, acriter, animoſe fiant, iracunde fieri. Non tamen iratos plerunq; exiſſe de poteſtate pronuntiamus. Id ſi interpretari libeat, nonne de conſilio dices, de ratione item, ac mente? An non ſuademus iratis, colligant ſe? Id uero an cẽſemus aliud, quàm palantes, dilapſaſq; animi uires reuocare ad ſigna? Hinc ſcitum illud Charilai Lacedæmoniorum regis, cui cum ſe ingereret audacius, inſolentiusq; ex ſeruis unus, quos Helotas uocant. νὴ τὼ σιὼ inquit κατέκτανον τεῦ, εἰ μὴ ὠργιζόμαν. hoc eſt per Sios, id eſt geminos interemiſſem te, ni iraſcerer. Huc ſpectat illud quoq;, qđ deferueſcentẽ nũcupamus irã, cum reſidentem animi ardorem, qui rationi obluctetur, ſignificare uolumus, Id ipſum uero dilatio comparat, & morula, quæ caliginem menti ſeſe obtendentem diſcutiat, aut rareſcere modo denſitatem cogat. Hinc illud T. Liuij. Daret ſpatium iræ. Hinc & Athenodori philoſophi documentum, quo, ut

à Plutarcho accepimus, ita Cæſarem Auguſtum inſtruxit. Cum te Cæſar ira cœperit, nil prius dicas, uel facias, quàm ipſa quatuor & uiginti elementa literarum Græcarum ipſe tecum percurreris, memoriaq; recenſueris. Vt ſic concitatio illa, quæ momentoſa eſt, mente aliò traducta, parui temporis interiectu emollita relangueſcat. Hoc ipſum & à Sex. Aurelio proditum, memini. Porrò & tacitis uelut ambagibus obligati, ſubſtrictiq; ſecuribus Romanorum magiſtratuum faſces præmonebant, quod initio adſtruximus, lente ad irrogandam pœnam pergendum. Iræ deniq; fœditatem bracteata M. Tullij ſententia retegit in Epiſtola ad Fratrē didaſcalica, dum monet intentius, iracundiæ obſiſtendum, cumq; ea maxime animum moueat, tum eſſe diligentiſſime linguam continendam. Quid, quod primo Canonis Auicenna nutrices optat, animi perturbationibus minimum obnoxias, præcipuéq; iræ, timoris, triſtitiæ immunes, quando complexionē iſta corrumpant, indéq; uitiatum affundatur infantibus lactis alioqui ſalutare alimentum. Bis uero, aut ter iram comprimenti palàm fit, id ipſum, quod Thebanis, euenire, qui ſuperatis quandoq; Lacedæmonijs, qui ad id temporis inuicti credebantur, nunquàm poſtea illis prælio ceſſere. Iræ autem ſolutio prima, tanquàm Tyranni, eſt, imperantem non audire. Sed & urbanius tumeſcenti inſuſurrandum, quod infantibus Nutriculæ, ne fleas, & ſtatim capies, μὴ σπεῦδε, μὴ δὲ βόα. Ne feſtines, ne clames, & mox fient, quæ uis, & melius. Adde, quod Perturbationum uictorem poſſe immortalium Deorum numero aſciſci, de rerum natura libro quinto Lucretius eſt autor.

Hæc igitur qui cuncta ſubegerit, ex animóq;
Expulerit dictis, non armis, nonne decebit,
Hunc hominem diuum numero dignarier eſſe?

¶ Peripateticorū placita pro Ira. Lentitudo quid, & Lenti qui dicantur. Fortitudinis adulterinæ ſpecies. Autolecythi qui ſint. Fortitudo ſyncerior quæ dicat. CAP. LIIII.

ATQVI rurſum Peripateticorum ſcientiſſimi perturbationes, quas alij extirpandas putant, non modo eſſe naturales contendunt, ſed & utiliter à natura datas, rationibus colligunt. Iracundiam quoq; laudibus efferunt plurimis, & Cotem eſſe fortitudinis aſtruunt, nec ullam prorſus uim ineſſe huic uirtuti, ni Ira excanduerit. Vt uero ſciamus, habeatne generoſi in ſe aliquid Ira, liberas uidebis gentes, quæ iracundiſſimæ ſint, ut Germanos, & Scythas. Oratorem deniq; non agentem modo, ſed & patrocinantem ſine iracundiæ aculeis non ſatis uehementem arbitrantur. Adijciunt quinimmo, ſi non adſit, uerbis tamen, ac concitatiore motu effingendum, ut ardens Oratoris actio Ira inflammet auditores. Virum quoq; eſſe negant, qui iraſci neſciat. Quamq; lenitatem latinis dicere mos eſt, uitioſo Lentitudinis nomine appellant. Nam obiter eſt hæc latina uox, & erudita, quod dum Epiſtolas ad Atticum profiteremur Patauij, abunde teſtati ſumus, magnis fulti autoritatum tibicinibus, quibus in ſtudijs hiſce noſtratibus ſtare omnia uidentur. Etiamſi cuidam ex Veteranis, tum ſecus eſt uiſum, qui riſu ſatis inurbano noſtram ſententiam in Scholis excepit. Velut more latine loqui tentantium in uenalibus, in uocis halucinatus proprietate forem. Cæterum alienæ parcamus famæ, cuius diſpendio gloriam quærere, eſſe puſilli animi, & iacentis, opinamur. Sit is in eruditorum albo, uel omnium calculis, & uiuat felix. Cicero in Epiſtolis ad Q. Fratrem, Omnino, inquit, non iraſci, non ſolum eſt grauitatis, ſed nonnunquā etiam Lentitudinis. Inde in Epiſtolis ad Atticum lente ferre, uidetur poſitum ꝓ eo, quod eſt, æquo animo perpeti, quicquid contingat. Credas, inquit, mihi uelim, neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, quàm ego fero, ferret. Vocabuli ratio inde uidetur profluxiſſe, quia Lentis legumento qui ueſcuntur, æqui animi fiunt, autore Plinio, Etiamſi non me fallit Aeginitā Paulum libro primo ſcribere, φακὴν εἶναι κακόχυμον, καὶ μελαγχολικήν. Sed & alibi, Hominis morſum præcipue noxium tradit, ſi à ieiuno impingatur ore, & ab eo, qui legumina pridie, & Lentem imprimis admiſerit in cibum. Certe Lentos dicimus, qui affectibus non mouentur, ac uelut æquanimitate torpentes ſtupent, Propertius,

Hoſtibus eueniat Lenta puella meis.

Et Martialis,

Tu ſpectas hyemem ſuccincti lentus amici,

Proh ſcelus,

Proh ſcelus,& lateris frigora tuta times.

Gellius noctium Atticarum libro ſecundo, Tum Plutarchus lente,& leniter, quid autem inquit, Verbero ego tibi uideor iraſci? Laberij quoq; illud ex Compitalibus ipſum hoc uidetur approbare, Nunc tu lentus es, nunc tu Suſq; deq; fers, id eſt, quod accidit, non magnipendis, ac propemodum ἀδιαφορεῖς. Videt item ex ijs, quæ protulimus, Lentitudo eſſe, quam Græci uocant ἀοργησίαν, id eſt, animi affectionem, quæ ira uacet. Iniraſcibilitatem dicere quidam permiſerunt ſibi. Ne priuis illorum uocibus cedat omnino latina res. Cicero de Oratore libro ſecundo. In quo ego, non quo libenter audiam, ſed quia cauſam non libenter relinquo, nimium patiens,& lentus exiſtimor. Verum, ut opinor, latius patet lentitudo, quam illa Græcorũ ἀοργησία. Lentis uero cruribus eſſe Himantopodas, ſcribit, Mela Pomponius. Tu interpretare, Loreis, ex nominis quoq; etymo. Sed in hæc excurriſſe, non fuerit aquam inaniter conſumentis, aut Arabiam ſeminio cauam, ut Lucianus inquit, conſpergere adorti, ut diſcendi auidos miſcella rerum ſciendarum turba expleamus, Ne ſint latinarum uocum infrequentes. Redeo ad Peripateticorum placita igitur, imprimisq; Ariſtotelis, in quem penè uidetur eſſe collatum, quicquid eſt capax humanum genus. Quæ iuſto forte plus conuellere Cicero, multiq; præterea, Stoici præcipue, conantur. Nam & Senecæ Stoicorum acutiſſimi nota ſententia eſt. Ira non acuit animum ad res bellicas. Nunquam enim uirtus uitio adiuuanda eſt, ſe contenta. Philoſophus ergo Moralium tertio, poſteaquam fortitudinis ueræ rationem eſt executus, ſpecies quinq; recenſet adulterinæ fortitudinis, atq; impropriæ. Primo ſtatuit loco eam, quæ Ciuilis dicitur fortitudo, cum ſuſtinent pericula Ciues metu pœnarum,& infamiæ, ac honoris cupiditate. Huiuſmodi facit Homerus fortes aliquot, ut Diomedem, & Hectorem. Id quod ex Carminibus coniectari ſubiectis facillime ſic poteſt.

Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει.
Polydamas me coarguet primus,& Diomedes,
Ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσ᾽ ἀγορεύων,
Τυδείδης ὑπ᾽ ἐμεῖο.

Hector enim quandoq; diceret apud Troianos concionabundus, Tydides à me. In hoc item ſunt gradu, qui à Magiſtratibus compelluntur. Secunda porrò ſpecies uirtutis eiuſdem conſtat peritia quadam, in bellicis præſertim rebus, quamobrem Socrates in libro, qui Protagoras inſcribitur apud Platonem, cenſebat fortitudinẽ eſſe Scientiam. Eiuſmodi ſunt in bello milites. Tertia ſpecies prouenit ex Ira. Videntur enim fortes, qui per iram, ueluti feræ percuſſores impetunt, quoniam & fortes iracundi ſunt. Impetuoſiſſima quidem res eſt, ad pericula capeſcenda animi concitatio. Vnde Homerus, σθένος ἔμβαλε θυμῷ. Robur iniecit animo. Et rurſum Homerus idem, καὶ μένος θυμὸν ἔγειρε. Ira concitauit animum, καὶ δριμὺ δ᾽ ἀνὰ ῥῖνας μένος. Impetus per nares acer ſubijt. καὶ ζέσεν αἷμα, inferbuit Sanguis. Quæ omnia ſignificare uidentur, animi concitationem,& impetum. Fortes uero propter decus faciunt, ſed adiuuat eos ira. Non eſt autem fortitudo, ſi dolore, aut ira concitati in periculum deferantur, nihil præuidentes eorum, quæ incurrunt. Eo nanq; modo & Aſini fortes nuncuparentur, quando ne uerberibus quidem à pabulo abigi perſæpe queunt. Inſuper & Mœchi ob libidinem multa audent. Proxime autem ad eam, quæ ſecundum naturam eſt, accedere uidetur Fortitudo, quæ per iram fit, ſi modo electionem, rationemq; ante ſuſceperit. Superſunt uero & duæ fortitudinis ſpecies, quarum altera ex fidutia ſui naſcitur, cuiuſmodi uocant Græci εὐέλπιδας. Spei ſemper bonæ, dum periculi deflagrat ardor. Ab hac nec abeſt procul reliqua, & poſtrema, quæ per ignorantiam contingit. Et de impropria quidem fortitudine hactenus. Quem autem uere fortem ſanciat Philoſophus idem, ad priorum intellectum faciliorem, erit arbitror, operæpretium ſubieciſſe. Fortis uir impauidus,& extrilidus eſt, animoq; ſubnixo, eminẽtiq;, ut homo, quamobrem timebit, ut oportet, ac uti dictat ratio, tolerabit. Decoris, honeſtiq; gratia. Hic enim eſt uirtutis finis. Qui igitur quæ oportet,& cuius gratia,& quando,& ut conuenit, ſuſtinet, ac metuit,& audet, is fortis eſt. Inuenio in Græcorũ doctrina, Autolecythos, id eſt, αὐτολήκυθους dici ſtrenuos, paratosq; ad omnia obeunda, uel patienda. Quanq; pauperem eo uerbo intelligere malunt alij, ut qui poſſideat aliud nihil, quam Lecythos. Vel ad erogandam pecuniam pro: liues, quæ Lecythis continerentur. Forte & Autolecythi dicantur αὐτουργοί, qui per ſe omnia procurant, ac faciunt.

¶ Diluunť obiecta, quæ in Peripateticos concinnanť. Iram duobus perpendi modis: Fortitudinis rationẽ bifariam diſtribui. Affectiones ex homine tolli nõ poſſe. CA. LV

ADEA uero, quæ Peripateticæ obijciunť ſcholæ, reſpõdebit luculenter ipſa, ſui Ariſtotelis innixa ueſtigijs. Iram conſyderari, perpendiq́ꝫ poſſe prout in exceſſu eſt, Itẽq́ꝫ ut eſt in mediocritate. Si accipiamus eam, ut eſt, in exceſſu, tunc non dicimus eſſe cum fortitudine. Sin uero modo ſecundo. Tunc eſſe affectionem aſtruimus nõ ſine regula, & rationis gubernaculo, iungiq́ꝫ cum operatione forti pulcherrime poſſe. Ideóq́ꝫ Philoſophum dixiſſe, Iræ motionẽ eſſe naturaliſſimã, ſiq́ꝫ congruũ accipiat finem, ac electionẽ, futurã fortitudinẽ ueram, uel fortitudinis operationẽ. Eſt em̃ appetitus natura prodiuis, ut ſeſe rationi obſequentẽ præſtet, etiamſi non rationalis per eſſentiam. Proinde ex ira produci affectus ualet à ratione conformatus, compoſituſue. Ex quibus colligi perſpicue poteſt, recte ſenſiſſe Philoſophum, eo tamẽ addito, Fortitudinis rationes uideri bifariam diſtribui. Aut enim eſt fortitudo in tolerando, aut in aggrediendo. Priori autẽ ira nullo modo eſt opus. Alteri uero præcipue, ſed moderata. Iram porrò non habere, dictum ueteribus eſt, qui mentẽ non habeant. Ira legum præſidi neceſſaria, ciuitatis moderatori peraccõmoda. Aufer à Rege iram, iam nõ Imperio tantum rebelles experietur popularium animos, ſed & momento de principatu periclitabiť. Immo uero, & cuiuis hunc eripe affectum, cui nõ fuerit cõtemptibilis? à quo non circumſcribetur, expilabitur, protrudeturq́ꝫ? Iam & apud Gellium Taurus, ut aliorũ inquit, omnium, quos latini Philoſophi affectus, affectioneſue, Græci uocant πάθη, ita huius quoq́ꝫ motus animi, qui cum eſt ulciſcendi cauſa ſæuior, Ira diciť, non priuatio utilis eſt, quam dicunt στέρησιν, ſed mediocritas, quam μετριότητα nuncupant. Melanthium quoq́ꝫ dicere ſolitum accepimus, Iram, nõ uideri grauem, quæ migrare mentem faciat, ſed quæ domo excludat omnino. Quæ uero in diuerſum præcipi, & colligi argumẽtis ſolent, de Pythagoræ, atq́ꝫ Zenonis fontibus uidentur manaſſe. Qui perturbationes aſſerunt omnes exinaniri poſſe, perſanariq́ꝫ omnino, ueluti Cauſarias animæ partes, nullamq́ꝫ fibram, aut uitiorum radicem in homine omnino reſidere, meditatione, ac uirtutum exercitatione aſſidua. Quod profecto eſt, inquit Hieronymus, tollere hominẽ ex homine, & in corpore conſtitutũ, eſſe ſine corpore. Propterea ſcienter quadam Satyra Oratius,

Nam uitijs nemo ſine naſcitur. Optimus ille,
Qui minimis urgetur.

Verior & Apoſtolica ſententia, Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & ducentẽ me in captiuitatem. Non enim quod uolo, hoc ago. Sed quod nolo, id operor. Quin & Procli ſententia eſt admirabilis. An non ſtupendum eſt, inquit, animam immaterialiter in rebus materialibus uiuere, & in caducis incontaminatam ſe alicubi conſeruare? Terrenus locus Circes eſt diuerſorium. Amplius animæ in generatione conſtitutæ perſimiles ſunt peſtilentem regionem habitantibus hominibus. Vbi uero extra generationẽ agunt, eſſe ueluti prata incolentes, Plato ſcribit. Ariſtotelicam doctrinam adiuuat in libro de morali uirtute Plutarchus, Affectionum principia eſſe tradens σύμφυτα, οὐκ ἐπεισόδια, id eſt, ingenita, nec aduentitia, οὐ δὲ ἀναιρετέα παντάπασι, hoc eſt, nec extirpanda omnino. Et mox paulo, Affectus prodeſſe ait, ſi rationi comites ſe præbeant. Sicuti fortitudinẽ intendit ira, ſi moderata ſit. Sed temperamentum id genus riſu excipiunt Stoici, Quid ſi inquiunt, ſanum uoces leuiter febricitantem? non eſt bona ualitudo mediocritas morbi. Sic inquies, dicitur imperturbatus ſapiens, uti Apyrina uocantur, non quibus nulla duritia eſt granorum, ſed quibus minor, falſum eſt. Non enim diminutionẽ malorum in bono uiro intelligi uolumus, ſed euacuationem.

¶ Ex uoluntate affectionum qualitates præcipue pendere. Apathiam item non eſſe huius uitæ. CAPVT LVI

HOMINEM uero, cuiuſmodi effingunt Stoici, græco uerbo dicunt ἀναμάρτητον, qđ eſt, nulla peccati labe pollutũ, qui ſit planè aurum putum, &, ut Ariſtophanes inquit cum Herodoto, prorſus Colophoniũ. Intereſt, inquit Aurelius Auguſtinus, qualis ſit uoluntas hominis. Quia ſi peruerſa eſt, peruerſos

uerſos habebit hos motus. Si autem recta eſt, non ſolum inculpabiles, uerum etiam laudabiles erunt. Voluntas eſt quippe in omnibus. Immo uero nil aliud, quàm uoluntates ſunt. Et rurſum idem Auguſtinus. Illa, quæ ἀπάθεια Græce dicitur, quæ ſi latine poſſet, impaſſibilitas diceretur, ſi intelligenda eſt, In animo quippe, non in corpore accipitur. Vt ſine affectionibus uiuatur, quæ contra rationem accidunt, mentem& perturbant, bona maxime, atq; optanda eſt. Sed nec ipſa huius eſt uitæ, non enim qualiumcunq; hominum uox eſt, ſed maxime piorum, ſanctorum&, quos uitæ integritas præſtat omnino, quod dicitur, πηδαλίου ἁγνοτέρους, id eſt, nautico mundiores clauo. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. Propterea diuine M. Tullius in Oratione pro Marcello. Nulla eſt, inquit, tanta uis, tanta copia, quæ non ferro, ac uiribus debilitari, frangiq; poſſit. Verum animum uincere, iracundiam cohibere, quæ ſemper eſt inimica conſilio, uictoriam temperare, aduerſarium nobilitate, ingenio, uirtute præſtantem non modo extollere iacentem, ſed etiam amplificare eius priſtinam dignitatem, hæc qui faciat, non ego eum ſummis uiris comparo, ſed ſimillimum Deo iudico. Scribit Plutarchus, Iram nuſquàm continere, imperiti eſſe hominis, atq; intemperantis. Vbiq; uero, difficillimum. Quibuſdam etiam uideri impoſſibile, quando perturbationis huius uelut proprium perſæpe ſit, quod uelit, emptum morte perſequi. Monet tamen nos propheticum illud, Iraſcimini, ſed nolite peccare. Motus animi, inquit Caſſiodorus, in poteſtate noſtra non eſt, ſed Dei gratia temperare poſſumus. Proinde quod conſuetudinis eſt, permittit. Quod culpæ, prohibet. Præſtantius cenſetur, inquit Auguſtinus, Iram uincere, quàm ciuitatem expugnare.

¶ De Mediocritate, de& exceſſibus iræ. Iracundorum ſpecies tres, & naturalis eorundem cauſa. Iræ uocabula. CAPVT LVII

CAETERVM introſpiciamus denuo peripateticum Muſeum, præcerpturi inde, quæ horum libellorum ſtudioſos, ſiqui tamen erunt, dimittant inſtructiores. Ergo, inquit Ariſtoteles, Manſuetudo, ſiue πραότης, mediocritas eſt circa iram, cum& medium, item& ferè extrema ſint anonyma, hoc eſt, ſine nomine, Medio utiq; manſuetudinem attribuimus, ad defectum, qui item ſine nomine eſt, declinantem. Exceſſus uero ὀργιλότης, hoc eſt, Iracundia dici poteſt. Affectus autem eſt ira, id eſt, ὀργή. Nam Iracundia eſt habitus excedens. Qui igitur pro quibus oportet, & contra quos oportet, iraſcitur. Ac præterea, ut oportet, & quando, & quanto tempore, laudatur. Manſuetuſq; hic erit. Defectus autẽ, ſiue ἀοργησία eſt, ſiue quodcunq;, tandem in uitio eſt. Nam qui non iraſcuntur, in quibus oportet, ἠλίθιοι eſſe uidentur, hoc eſt, ſtupidi. Etenim qui non iraſcitur, nec ſentire quidem uidetur, neq; dolere. Atqui perferre cõtumelias, & ſuos negligere, ſeruile eſt. Iracundus celeriter ſuccenditur, tum in quos non oportet, tum pro quibus nõ oportet, & amplius, quàm oportet. Verũ & confeſtim deſinunt, qui ſic afficiuntur, quod eſt in ipſis optimum. In ijs uero, Bilis fulua prædominari uidetur. Quæ cum acuta, & ſubtilis ſit, ob inſitam caliditatẽ facile ſuccendiť, ſurrigitur&, unde inoritur ultionis uotum. At qui nulla prorſum aguntur ira, frigidi perſentiunť, atq; humecti, quia fulua, & atriore carent bile. Excellenter autẽ acuti ſunt Acrocholi, & ad omnia, quibus ſumma eſt Bilis, unde & nomen habent. Inter hos ſunt, quos uocant πικρούς, nos interpretari Amarulentos poſſumus. Difficulter hi placantur, & plumbeas, diuturnaſq; ſeruant iras. In ijs uero ſulua bilis permiſcetur atræ, proinde& illis conſtantior ira eſt. Siquidẽ eam comprimunt. Vt autẽ in ſe ipſa digeratur, indiget tẽpore. Sunt & inter iracundos ſpecie tertia, qui non explentur facile, niſi uiſo inimici ſanguine. Hoc genus appellant Græci χαλεπούς, ex latinis plæriq; acerbos. Hoſce uero plane Melancholicos tradunt, qđ Bilis uigeat in eis atra. Quæ quia frigida eſt, & ſicca, craſſiore materia, quæ haud facile diſſoluatur, diutius perſeuerat. Quod ſi amplius inquirat aliquis, cur tres tantũ iracundiæ prodantur ſpecies, reſponderi poteſt, oriri affectionẽ hanc, ſanguine circa cor efferueſcente. Eſſe uero eum feruorẽ triplicem, conſtat, Subtilem, Craſſum, Medium. Sicuti ex ijs, quæ perſtruximus, coniectare perſpicax ingenium potuit. Apud Homerum, quod Euſtathius ſcribit, affectio hæc quatuor ſortitur nomina. Eſt eñ quandoq;

apud illum. θυμός, χόλος, Menis, id eſt, μῆνις. Et κότος. Sed eo tamen interſtitio, ut dicatur proprie Menis immanens ira. Vnde & inflexum nomen ἀπὸ τοῦ μένειν. Cum Cholos, Orge, Thymos perturbationis indicent initia, etiã ſi obſeruatio nõ eſt perpetua.

¶ An uerum ſit, Hircos pati facile, ipſis intuentibus, fœminas iniri. De Hyæna inſuper ſcitu digna. Confirmatur Plinij hiſtoria de Viperæ partu. CAPVT LVIII

INCIDERAM nuper in Aeliani Commentaria, quæ haud ita inſcite is condidit περὶ ζώων ἱστορίας, auide, qui mos eſt meus, ac ſitienter arripui, ac euolui præcerpturus, quæ uſui forent legiſſe. Inter cætera, quæ ſe primo libro ingeſſere, fuerũt, & quæ huic impingere capiti, uiſum protinus eſt, pugnam ꝓ fœminis Hircos inire, perinde ac pro formoſis mulieribus, aduerſum Hircos. Ratione compari Tauros acrius in id genus alios cooriri, uelut Arietes item Ouium cauſa. Hæc non eo ſubnotaſſe uolui, tanꝗ ex Heracliti forent antro planè deprompta, aut indicta prorſum, inſcitáq;, ſed quod inaudiſſe uideor, ex recentioribus nõnullos, haud ex aſſe ἀμούσους, Sed uti ſentio, bene doctos nonnunquam, cauſam eruere conatos. Quid ita, quorum uxores corpus inuulgent, Hircorum appellatione deformemus paſſim, inde factum uaticinari, quod animalium ſoli, uti putant, Hirci ſui generis fœmellas ipſis intuentibus, iniri, facile concoquant, omninoq;, quod dicitur, ſuſq; deq; ferant, nec in prælia conſurgant ad Corollas, ut interim ſic dicere permittar, decertaturi. Id quàm uerum ſit, nequis Sibyllæ folium prolatum arbitretur, perſpicuum iam, uel unius autoritate Aeliani nõ diluta, nec proletaria, opinor. Apud eundem obſeruatum eſt illud item, Hyænam ſi hoc anno marem conſpexeris, eandem inſequenti fœminam agnoſces. Si fœminã nunc, poſterius marem conſpicaberis. Venire etiam in Veneris utriuſq; participatum, inireq; uiciſſim, ac iniri, quotannis ſexu immutato. Ceu animantis natura Cæneum re præmonſtrarit, ac Tireſiam ueteribus celebratos. Sed quia mira prorſus hiſtoria eſt, recte, ac operæpretium me facturum cenſeo, ſi autoris uerba ſubiecero, τὴν ὕαιναν τῆτε μὲν ἄῤῥενα εἰ θεάσαις, τὴν αὐτὴν εἰς νέωτα ὄψει θῆλυν, εἰ δὲ θῆλυν νῦν, μετὰ ταῦτα ἄῤῥενα, κοινωνοῦσι δὲ ἀφροδίτης ἑκατέρας, καὶ γαμοῦσί τε, καὶ γαμοῦνται, ἀνὰ ἔτος πᾶν ἀμείβουσαι τὸ γένος, οὐκ οὖν τὸν καινέα, τὸν τειρεσίαν ἀρχαίους ἀπέδειξε τὸ ζῶον τοῦτο, οὐ κόμποις, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Aduertendum porrò, hiſtoriam Plinij de Vipera, ab Aeliano item libro primo comprobari planè ad uerbum. Adeo ſi autoritatibus agas, cõtrouerſa res eſt, Verum qui diuerſa ſentiunt, ab experimento ſtare ſe, dicunt.

¶ Animal Thoa eſſe homini amicum præcipue. Canum fides anxia in Niciam Venatorem. CAPVT LIX

ESSE animal, quod θῶα nuncupent, non ex Ariſtotele modo, ac Plinio notiſſimum, ſed aſtipulatur & Theocritus. Cæterum cenſeri id uel humaniſſimum, præcipuéq; homini amicum, ac, uti dicunt Græci, φιλανθρωπότατον, non ita multi prodidere. Lectum tamen quandoq;, ſi forte in hominem inciderit, reuereri, ac uelut obſeruanter ſuſpicere. Amplius, ſi à feris alijs circumuẽtum ſenſerit, tum uero accurrere protinus, opitulariq; pro uiribus. Sed quod ad Brutorũ in nos beneuolentiam attinet propenſiorem, traditum à ueteribus ſcio, fuiſſe inter Venatores quempiam, nomine Niciam, qui, ut aſſolet, uenandi ardore, ſtudióq; concitatior, dum improſpiciẽter, imprudentiusq; feras immiſſis Canibus, inſectatur, urgetq;, in Carbonariam forte delatus fornacem præceps eſt. Id uero intuiti Canes neutiq; abſtiterunt, cæterum gannientes primum quidem per fornacis ambitum, Domini, quod facile appareret, charitate, deſyderióq;, ac rugientes moras ducebant. Demum uero adeuntes, leniter, obſeruatéq; tantum non, mordicus apprehenſa ueſte, pertrahere ad locum enitebantur, ueluti opem inde aucupantes quampiam Domino, fide ſumma, quæ uel in homine rarior pernoſcitur. Id autem intuitus quidam, & quod erat, ſuſpicatus plane, cum ſuboleret, non fruſtra ſolicite adeo, anxiéq; concurſare canes, Ducem inſecutus factum deprehendit, exuſtumq; in fornace ſpirantem Niciam, re prorſum coniectata ex ijs, quæ in ignibus uiſebantur reliquiæ.

¶ Ingenio

¶ Ingenio præſignes eſſe plurimum iracundos, imbelleſq́. At grauitate, fortes, ſed indociles, obliuioſoſq́. Vndéq́ horum promi effectuum ratio ualeat. CAPVT LX

DE uarijs hominum affectionibus, quæ πάθη dicunt Græci, déq́ ingenij ratione uel amplioris, uel minutioris aliubi, opinor, affatim pro re nata diſſeruimus, aggeſtis, quæ hinc inde olim præfloratuimus. Nunc præteriſſe nequeo Platonis ſententiam graphice poſitam, ſciteq́ in libro de ſcientia, quæ quia illuſtri enunciata perſpicuitate eſt, nullo indigere interpretamēto mihi eſt uiſa. Eam modo exſcripſiſſe, ſatis, ſuperq́ fuerit. Eſt admodum, inquit, arduum, hominem comperiſſe ingenioſum, qui inſimul manſuetudinis, ac modeſtiæ exors nō ſit. Quippe ad hanc diem eiuſmodi neminem uixiſſe, aduerto, uel etiamnum eſſe nunc, cui naturæ Genius ita affulſerit, ut boni ſit compos utriuſq́. Siquidem acumine qui inſignes ſunt, Callidi item, ac memoria illuſtres, & docilitate, nunquam non iracundi ſunt, ac contentionis auidi, nec raptantur ſecus, ac Nauigia retinaculorum prorſus expertia. Hoſce item furore quodam præſtare dixeris uerius, quam fortitudine. Sedenim qui ad grauitatem natura facti ſunt, eamq́ unam rem habent, ueluti ſcopum, ſi ſe ad ingenij cultum dent, & doctrinam ſibi pergant inducere. Hi uero hebetiores comparent mox, & neſcio quomodo deſidioſi, obliuionis quoq́ nubilo identidem ſe obtendente. Id quod à Platone ſancitum, uel Ariſtotelis ualet calculo comprobari, qui Thracas eſſe adeo ingenio tradit oblæſo, & memoria propemodum nulla, ut ne quaternarium quidem numerando queant tranſcendere. In ijs tamen robur, & ad belli munia promptitudinem ſingularem haud deſyderaris. Hanc uero uarietatem adeo uariam, immo contrariam interim, Cæli defluuijs forſan rettulerint acceptam Aſtrorum non imperiti. Quando & Iulium Maternum ſic ferè nouimus prodidiſſe, quædam, inquit, gentes ita à Cælo formatæ ſunt, ut propria ſint morum unitate perſpicuæ. Siquidem immanis feritatis crudelitate craſſantur Scythæ. Itali fiunt regali ſemper nobilitate præfulgidi. Galli ſtolidi. Auaros eſſe Syros ferunt, acutos Siculos, luxu diffluere Aſiaticos, ac uoluptatibus deliniri. Hiſpani dicuntur elata iactantiæ animoſitate præpoſiti. Nec ignoro tamen, eſſe, qui in hoc autore putent loquentiæ multum, ſapientiæ parum.

¶ De Vulcani templo apud Aetnam Siciliæ, déq́ Canibus ingenij mirandi diſcernendis, qui caſte, pieq́ accedant, Aut ſcelere imbuti ſalutatum tamen eant Deum. CAPVT LXI

APVD Aetnam, qui notiſſimus eſt Siciliæ mons, eſſe Vulcani templum fertur honore multo, circumiectum eſt templo Septum, ſacræ item uiſuntur arbores, necnō peruigil, & inextinctus Ignis, uel uti à Græcis dicitur, ἄσβεστον πῦρ, καὶ ἀκοίμητον. Templum aſſeruare, ac lucum traduntur Canes, quibus mirum præcipue inſitum ingenium creditur. Quippe adeuntes, ſi caſte modo, ac pie, uti q́ addecet, id agant, permulcent, ac abblandiuntur, illiſq́ perinde, ac beneuolis aggregantur, & plane familiaribus. Quod ſi manibus nō puris, ſceleréq́ aliquo pollutior templum inuiſat, uel lucum, irruunt mordicus, lacerant, conuelluntq́. Cæteros ex cœtu aliquo remeantes laſciuiore, intemperantioréue inſectari modo ſatis, ſuperq́ habent. Euentus rationem ſi ſolicitius perquiras, ac ueterum conſecteris ſuperſtitioſam uanitatem, cælitus omnino fieri, putabitur. Si me audias, Immundorum ſpirituum fallacioſæ acceptam ſedulitati referes. Quando unum illis ſtudium, in tendiculam per momenta rationalem animam præcipitaſſe, ut quo illi iuſtiſſime diſcrutiantur, eodem & nos paterni, diuiniq́ luminis exortes Catonio includamur teterrimo.

¶ Cereris templum apud Hermionenſes celebre, uel miraculo, quod præferocē Taurum ducat ad aram Vetula ſacerdos obedientiſſimum. Item de Canibus in Palladis templo, quod in Daulia eſt. De Panos templo in Arcadia, & Muſcis auolantibus ex Olympia, & Leucade. Necnon de Diana in Icaro inſula. CAPVT LXII

AD eandem porrò fraudem, & impoſturā peruerſiſſimā ſpectat illud item, quod inferam mox, Cererem ab Hermionēſibus eximia coli ueneratione, peragiq́ ſacra prorſum μεγαλοπρεπῶς τε καὶ σοβαρῶς. Feſtum uero Chthonium nuncupari. Ferunt ergo, Boues magnitudine uiſenda, & feroci ad aram ex armento facile agi immolandos à Cereris Sacerdote, quæ uetula plærunq́ eſt,

plærunq; eſt, ac uiribus prætenuis. Super qua re Carmina circumferuntur apud Græcos, quæ & appoſui, autore eorum Ariſtocle.

Δάματερ πολύκαρπε, σὺ καὶ ἐν σικελοῖσιν ἐναργὴς,
  καὶ παρ' Ἐρεχθείδαις, ἔντι μέγα κρίνεται
Ἑρμιονεῦσι, τὸν ἐξ ἀγέλης γὰρ ἀφαρεῖ ταῦρον,
  ὃν τ' οὐ καὶ αἴρουσιν ἀνέρες οὐ δὲ δέκα,
τοῦτον γραῦς στείχουσα μόνη μόνον οὔατος ἕλκει
  τὸν δ' ἐπὶ βωμὸν ὁδ' ὡς ματέρι παῖς, ἕπεται.
σὸν τόδε δάματερ, σὸν τὸ σθένος, ἵλαος εἴης.
  καὶ πάντων θάλλοι κλᾶρος ἐν ἑρμιόνῃ.

Cæterum & in Daulia eſſe memorant, Iliados Mineruæ templum, in quo alantur Canes, quibus inſitum planè ſit, perinde ac ratione quadam, aduentantibus ſubblandiri Græcis. Barbaros autem, ubi ſe oſtentarint, latratu inſectari. Eſt in Arcadia locus nomine Aula, ubi olim uiſitatum eſt Panos templum, conſtanti fama, omnibus, quæ illuc defugerint, animalibus, haud dubie præſtari ſalutem. Quippe ſi ea inſequantur Lupi, ſubſiſtunt protinus, ubi ad eam uentum partem eſt, nec ingrediuntur omnino, quod defugientia illuc putet Deus, uelut ſupplices quoſdam, δι' αἰδοῦς ἄγων αὐτά. Et quia ex ueteri ſuperſtitione animalium miracula conſectamur, & anquirimus curioſe, Addamus illa quoq;, in Olympia cognitum hoc annorum plurium experimento, ingruente certaminum, & Panagyris celebritate, Muſcas inde omnes ad ulteriorem Alphei ripam ſponte, uelut mulieres aſſectentur, auolare. Porrò in Leucade, ubi in Promontorio eminentiore Apollinis ſtat templum, quem Actium nuncupant, futura inibi, ut aſſolet, Panagyri, in qua, & honori diuino editur Saltatio, Bouem Muſcis immolare, fuit receptiſſimi moris, quæ illius diſtentæ cruore confeſtim credebantur euaneſcere, hac uelut mercede amplius delinitæ. Ac, ut ſignificanter dicunt Græci, δικαιωθᾶσαι. Cum omnino Piſææ animaduerterentur ἀδίκαθοι, & proinde probiores quoq;. Vt quæ Dei reuerentia quadam, non mercedis ui, iuſtitiæ opus inirent, &, quod addecet imprimis, ſi modo ibi erat Deus, ac non ſpurciſſimus Dæmonarches, miſerorum mentibus ad ſatietatem illuſurus. Sicuti in Icaro inſula quoq;, in qua Dianæ templum fuerat, cúmq; nimio plus ſcaterent ibi agreſtes, & præpingues Capræ cum Dorcadibus, ac Leporibus, ſi uenari cupiens, à Dea rei pontificiũ eſſet comprecatus, pergens inde præda onuſtus reuertebatur, captis, quæ concupiſſet. Quod ſi petere ſuperſediſſet, inanis prorſum fiebat uenatio, inſuper & in eum expetebant audacioris conatus pœnæ. Cæterum illuſiones hoc genus, ſeu indigitamenta credere malis, id eſt, excantamina, ſeu ueneficia, perſequi diutius, abutentis planè otio fuerit. Proinde iis præteritis, alia diſquiramus auditu iucundiora, & gratiora ſcitu.

¶ Quadruplex loquendi figura, ueteribus obſeruata Grammaticis, Priſca, Latina, Romana, demumq; Miſcella, ſiue Mixta. CAPVT LXIII

QVI amplius, penſitatiúsq; indagine ſcrupuloſa loquendi uarietates diſcutiendas ſibi in commentariis propoſuere, rationem eam uideri quadrifariam planè diſtributã, pronuntiauere. Quippe nonnulla in ueteribus libris priſce dicta, animaduerti. Latine aliqua. Necnon Romane. Demumq; eſſe Miſcellam omnino figuram quandam, mixta quæ ſit, ac dicatur. Priſcam uero intelligunt, qua Iano Synchroni, & Saturno, ac mox etiam paulo probe cum ſuis fabulati ſint. In qua plæraq; multo obſcuritatis nubilo circumuoluta, preſſaq; pernoſcantur, deſitis iam uocabulis, proindeq; intellectum facile nõ admittentibus, cuiuſmodi fuiſſe Carmina, quæ nominantur Saliaria, coniectare licet ex pauculis, quæ ſuperſunt, uelut reliquiæ. Latina loquendi figura creditur nuncupata, qua uterentur in Latio, cum rebus potiretur Latinus, & præterea, Hethruſci reges. Qua ſane forma Decemuirorũ conſcriptæ ſint Tabulæ. Sed huius pars ulla uix ſubſiſtit innoxia, quod rettulit Sex. Pompeius. Romanam denicq; dicendi rationem intelligunt, quæ in Plauto effloruerit, Næuio, Accio, Pacuuio, Marone, Catone, Siſenna, Antiate, Valerio, Cæſare, M. Tullio. Miſcella demum figura intulit ſe, ubi iam auctiore Imperio, datâq; peſſum Romana libertate, gentibus communicata ciuitas diuerſiſſimis eſt. Ex quarum uelut uoragine, loquendi ſynceritas concuſſa imprimis in

barbarum

barbarum ferè dilapſa ſonum, ſapere Goticum cœpit, & omnino peregrinum. Vt rarenter ſe promat, quē pure Romanū dicas, non ciuitate donatū. Miraē tamē & Fabius, Oſce plurima in autoribus inualuiſſe, nec nō Sabine, ut de Gallicis taceam, cū & Punica oſtentent ſe nonnunquam.

¶ Morbo atrocius craſſante, uel etiam citra oblæſionem manifeſtariam, nonnullos ſe in puteos deiectaſſe.

CAPVT LXIIII.

ATRAE bilis affectus præcipue admirabiles abunde alias perſecuti ſumus. Nunc ab illis haud diſſita prorſum ingerunt ſeſe, quæ artis medicæ ſummates uiri, ac planè Coryphæi obſeruata literis mandanda cenſuere, Hippocrates, & Galenus, Aegrotos ſi uiolentius craſſans morbi uis debacchet, & atrocior inardeſcat febris, arctius uideri uinciendos, quod ita affecti cōplures plerunq; ſe peremptum eant, nec id ratione ſingulari, compertis etiam, qui in aquas præcipites ſe dent, quod eſſe factitatum in ea, quæ Atticam depopulata olim peſtilentia eſt, multorum approbatur calculo, & Lucretius carmini inſeruit,

Multi præcipites Lymphis putealibus alte,
In fluuios partim gelidos ardentia morbo
Membra dabant, nudum iacientes corpus in undas.

Mirum certe eſt, quod à recentioribus eſt itē proditum, haud ita pridem in Lugdunenſi Gallia contigiſſe, ut citra ullum corporis incōmodum, quod quidem appareret, crebriter mulieres in prædaltos ſe puteos demerſum pergerent. Sed fœminas forſan imbecillior excuſarit natura, & ſemper ferè peregrinabunda mens. Quid philoſophis facias uiris quibus etiā familiarē aduertimus affectionē huiuſmodi, nō alia ratiōe Florentino Laurētiano proxime conſumpto? Ad hæc ꝓ ingeniorū captu à multis multa proferre conſueſſe, non latet, Defluuio cœleſtium corporum acceptam referentibus pleriſq; atrociorem mali uim, aut in diuinam etiamnum iram, id quod ueteribus arriſerit, inani oblaqueatis ſuperſtitione. Sunt forſan, qui & hoc ipſum in Melancholiam reijciant, à qua hoc genus concinnari ſolere, alias commonuimus. Mihi ſanè, uti ſunt, iſta omnino accidunt admiranda.

¶ Qui dicantur Citharœdi piſces, quæq; nominis habeatur ratio. De Polypo item, qui ſua ſibi uoret brachia, Cirroſq;, quod negant alij.

CAPVT LXV.

ESSE in Erythræo mari piſcem, obſeruauimus, forma quidē latiore, ad Buglottæ modum, uti aiunt, ſquammis haud ita ſcabris, ſi attingas, colore ſuffuluo, lineis nigricantibus à cauda uſque ad capitis ſumma corpore interpicto, ut tentarum fidium ſuſpicari imaginem poſſis, unde piſci adoptatū Citharœdi nomen. Zona præcingitur crocea, uertex uarijs diſtinguitur coloribus, nigrum aureo interlucente fulgore. Narrantur & Citharœdi alij στικτοί hoc eſt picti. Quippe uiſuntur purpurei ferè, per interualla lineis diſcurrentibus aureis. Cōmemoratur in mari eodem Pardalis, plurimum & colore, & orbicularibus picturis, hoc eſt τὰ στίγματα περιφερῆ montanæ aſſimilis. Cæterum in hac Piſcium, aut Belluarū mentione, quoniam, ſicuti Philoctetes olim, ut eſt apud Ciceronem ad Trebatium, diuerſa inuiſimus, uagamurq;, adnotandum amplius, quod prodidit Aelianus, in Animalium pragmatia, Polypum eſſe uoraciſſimum, hoc eſt, φαγεῖν δεινὸν, & ſtruendis inſidijs uaferrimum, Quod ſi defecerit uenatio, ſuis ipſius ueſcitur Cirris, ſuccreſcētibus mox, quæ fuerint abſumpta.

¶ Ceruum à Philadelpho ita educatum, ut Græcæ liguæ ſono inſueſceret, intelligeretq;. Meropis auis pietas ſingularis. Luſciniæ ambitio. Ciconiarum pietas. Cur eaſdem

 pietati cul-

pietaticultrices dixerit Arbiter Petronius. CAPVT LXVI.

OBSERVATVM apud eũdem Aelianum id quoq; eſt, Ptolemæo ſecũdo, quem & φιλάδελφον dicunt, Cerui Catulum dono datum quãdoq;: Educatum autem ea præcipue ratione, ut ei præfectus curæ Græca ipſum modo uoce alloqueretur. Cum idiomati inſueuiſſet brutum, loquẽtem intelligebat perſpicue. Quanq; irroboraſſet uetus opinio, Indicæ ſonum uocis a Ceruo tantum percipi. Scribit idem autor, Meropa auem eſſe Ciconiarum iuſtiſſimam, quod educandis parentibus ſeniũ haudquaq; arbitretur expectandum, ſed ipſum id agere protinus uolatus celerioris compotem. Quo coniectatum, inter cunctas eſſe aues tum iuſtiſſimam, tum uero piiſſimam. Scio, mirabuntur plures, quin præter fidem dici, conſtanter forſan aſſeuerabunt. Mihi in naturæ contemplatione nil occurrit incredibile, quando & Charmidem Maſſilienſem cõmentatione non indignum eſſe opinatum, animaduerto, Luſciniam non Muſicæ ſtudioſam modo, id eſt φιλόμουσον, ſed & φιλόδοξον, id eſt gloriam ambitioſius captare. Siquidem in ſolitudinibus ſi concinat, ſimplicem omnino cantum edere, apparatu nullo, uelut ſibi modo canentem. Quod ſi auditoribus non excidat, præſtoq; ſint aliquot, tum uero prædulcem imprimis, uariumq; edi concentũ, quippe intellectu certo ποικίλως ἑλίττειν τὸ μέλος. Id quod ab Homero quoq; illis uerſibus coniectatum, probabile ſit.

Ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρὶς ἀηδών
καλὸν ἀείδησι ἔαρος νέον ἱσαμένοιο
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν

Sed quod de Merope diximus, quam inter Ciconias recenſent Græcorũ pleriq;, ut aliarum item non hic pietatem ſubiiciam, ſciendum, uideri ad hæc reſpectaſſe Petronium Arbitrum, ubi pietaticultricem nuncupat Ciconiam illis uerſiculis, quos & appoſui.

Ciconia etiam grata peregrino hoſpita
Pietaticultrix, Gracilipes, Choraliſtria.

¶ Apum nomina plura. Mellis genera non citra admirationem. In Myconio Apes non haberi. Vocabula plura ad idem. Plaſtides. Cephenes. *Sira*, *Sirenæ*. Meliſſa. Meliſſia, Meliſſæus Iuppiter. Melitea Lintea. CAPVT LXVII.

INTER Apes, inquit Aelianus, alias nouimus, quæ ſint, & dicantur duces. Quædam σειρῆνες nuncupantur, id eſt *Sirenes*. Aliquæ uero ἐργοφόροι, Sunt & quæ Plaſtides. Cephenas, id eſt κηφῆνας abundare imprimis Nicander ſcribit. In Cappadocia obſeruatum prioribus eſt, ſine ullis fauis cõfici ab Apibus mella. Feruntur uero ea craſſitudine, qua oleũ. Apud Trapezuntem in ponto defluere ex Buxo eadem, accepimus, odore grauia, & quæ bene ualentes ἔκφρονας faciant, ac amentiam concinnent. In media item ab arboribus mella ſtillare, ſicuti cecinit Euripides in Bacchis. Apud Citheronem dulces à ramis guttas manare. Verum & in Thracia mel item arboreum ſuppetere, proditum ſcio. *Sicuti* in Myconо Apes haberi nullas, & ſi inferantur, emori. Apes porro dicitur quandoq; σίρη, id eſt *Sira*, aut certe Apum domuncula. Eſt & eo nomine auiculæ ſpecies, & indumenti quoq; prætenuis. *Sed Sirenæ* itidem pellucida uocantur amicula, id eſt σειρῆναι. *Sunt* qui κηφῆνας interpretẽtur Apes maſculas ἀτράκτους, *Sed* & muſca ſine aculeo, id eſt ἄκεντρος ſteriliſq; dicta interdum Cephen reperitur. Melias item pro Apibus reperias nonnunquam, ſed ſunt eo nomine haſtæ quoq;. Meliſſa nunc eſt Apes, nunc pro Obolo ponitur, qui Drachmæ partem habet. Dicuntur & Myſtides eo uocabulo. Nam & Meliſſæũ cognominatum legimus Iouem. Meliſſia uero Aluearia ſunt. Melitea cum audimus Lintea, id eſt μελίτια ὀθόνια, non à melle ſit corriuatio, ſed ab inſula Melite.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD PETRVM ANTONIVM, SYLVESTRVM, RHODIGINVM, COMPATREM AMANTISSIMVM PRAEFATIO TERTIADECIMA.

HIERONYMVS parens tuus Petre Antoni,ciuis,ſi quis alius,uel optimus,& Senator præcipue illuſtris,quod publici boni,priuatis rationibus reſectis,eſſet mire ſtudioſus,ſæpeq́ non citra diſpendium, ea me in patriam à literaria peregrinatione,uelut poſtliminio redeũtem beneuolentia,& pietate eſt amplexatus,ubicunq; ſeſe uel dignitatis, uel rei agendæ oſtentaſſet occaſio,labore prorſum nullo reclinato, ut dũ uixit,nõ ſecus à me coleretur,q̃ ſi uitalis huiuſce lucis,poſt Opt.max. Deum cauſa mihi fuiſſet prima. Sed & cum fatalis ei aduenisset dies,palam funebri oratione,quam ἐπιτάφιον dicunt λόγον, conceptum ex obitu dolorem,teſtatiſſimũ apud omnes feci,quod & præſtantis ingenij uiro exutam intempeſtiuius patriam animaduertiſſem,& me,non quidem amico,quod ipſum foret tamen uel grauiſſimum uulnus, ſed parente optimo planè orbatum,uirulentiæ, ac peſtiferis quorundam ingenijs inermem expoſitum ſentirem. Quo ſanè factum.uti lachrymis ueris, ſpirantibusq; inter crebros ſingultus,ſubinde interpellantes,Oratorium munus implere uix licuerit. Vitæ illius integritas,morum formula exactiſſima,ingenium minime ſubdolum,non fucatum, nõ liuore ullo unquam obſcurius nil à me aliud efflagitare eſt uiſum. Præſtitimus uiuenti, quod eualuimus,præſtitimus etiam humanis functo,præſtamus nunc quoq;, quod hærent infixi pectore uultus,uerbáq;,nec placidã membris dat cura quietem. Non is ſum Petre Antoni,qui adulari ſciam,nec ſi ſciã maxime,uelim. Notior eſt parentis tui uirtus, quàm ut hic ſubblandiendi ſtudio eſſe poſſit locus. Niſi quod importunius forſan diu iam obductum uideor uulnus refricare. Sed enim. Qui es ipſe tanti hæres uiri,& æmulus ægro animo ueniam,opinor non inficiabere. Quando ut es ingenio uel præcipue in numerato.& multo rerum uſu peritus,ignorare non potes,Reipublicæ noſtræ incuſſam bellorum funeſto tumultu plagam,& alio ſuper aliud accedente malo, ita omnia prorſum concuſſa,ut late iam ruinam minentur præcipitem. Nec ferè ſit,qui tantæ cladi conſilio, uel prudentia obuiam eat,ſenioribus ferè abſumptis omnibus,quorum grauitate ac ſententijs ſtabat ciuitas noſtra,Nam haud ita diu à parente tuo perfuncto, craſſante ſæuius fortuna,raptus eſt Antonius Fulginas,egregius ciuis,& Catonianæ cuiuſdam ſeueritatis,raptus & Andreas Caſalinus medendi ſcientia nobilis,& quod prius eſt, philoſophus,uti ſentio præclarus,ut uitæ libram hic exactiorem non pergam memorare. quibus ſanè uulneribus Reip.impactis,uel mirari quiuis poteſt.tã diu ſtetiſſe nos. Niſi quod ſuppetit tamen ex diuiniore fonte,quo æſtuantem animum leniamus, quando ſeſe naturæ argumenta plæraq; ita promunt ex te Compater amantiſſime,ut iam nunc cõcipere libeat,futurum te mox nulla in parte,etiamſi arduum id eſt, parente inferiorem ſed talem quoq;,ut peſſum euntia noſtræ ciuitatis fundamẽta in integrum reſtituas præſtantis ingenij maturitate,nunquam non proſpectante longius,præproperæ leuitatis temeritate alliſa. Vt in te (libet enim iam nunc uaticinari) Quæ ſua eſt ſeneſcentium affectio,Ennianum illud propediem regeri Elogium poſſit,Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem. Quod ut facias,etiam atq; etiam rogo,hæc erit tibi ad æternã gloriam uia; hac iere certatim Romanorum,ac Græcorum plæriq; proceres, hac nunc cæleſti paſſu incedas ipſe, feſſis ſubueniens rebus, qñ εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI TERTIVSDECIMVS.

¶ Vbi affectus mouere non permittantur Oratores. Quintiliani ſentẽtia perpendit. CAPVT PRIMVM.

QVONIAM uero præcedētis uoluminis fine, quantū noſtra paruitas tulit, de ira cōmentati ſumus, quā eſſe cæcā ueterū teſtimonio pronū tiauit Chryſippus, ὅτι πολλάκις οὐκ ἐᾷ ὁρᾶν τὰ ἐκφανῆ, id eſt qm̄ per‐ſæpe nec manifeſta quidē cōſpici ſinat, ſuccurrit illud Quintiliani ex ſecundo Oratoriarū inſtitutionū libro, Athenis actores mouere affe‐ctus uetari cōſueſſe, ex quo uiſum quibuſdā orandi artem quodāmo‐do fuiſſe reciſam, Sed & li. vj. Athenis etiā inquit per præconē moue‐re affectus ꝓhibebat̄ Orator. Libro item. x. in Demoſthenis, Ciceroniſq; cōpoſitione, ſalibus, & cōmiſeratiōe, qui duo plurimū affectus ualent, uincimus. Et fortaſſe Epilogos illi mos ciuitatis abſtulerit. Vt uero ita rem habere ꝓpemodū credamus, in libro de mo‐rali uirtute Plut. facit, A quo ꝓditur, in Ariſtocratica adminiſtratiōe Rhetoras magiſtra‐tuum iuſſu uetitos παθαίνεσθαι Hoc em̄ utit̄ uerbo, ex eiuſce linguæ fertilitate, qđ eſt af‐fectiones ex Iudicū animis ꝓlicere, qm̄ ῥέπει εὐθεῖαν ῥοπῇ ὁ ἀπαθὴς λογισμὸς ἐπὶ τὸ δίκαιον .i. inclinatione ſerpit recta citra affectū perpenſio ad id, quod iuſtū eſt. Quod ſi acceſſe‐rit affectio, quod arridet, quodq; urit, pugnā intendit aduerſus iudicandi, deliberādiq; uim. Lucianus uero in ſermone, cui titulus Anacharſis, ſiue de Gymnaſijs, hoc ipſum in Areopago irroboraſſe tradit, ubi Cædis peragebant̄ iudicia. ut ſi quis de re dicat, patien‐ter ac æquis auribus dicentē ferat ſenatus. Quod ſi captandæ beneuolētiæ cōcinnarit ali‐quis procœmiū, uel extrinſecus οἶκτον, ἢ δείνωσιν .i. miſerationē elicere, aut indignationē excitare cooriat̄, cuiuſmodi haud pauca aduerſū Iudices cōminiſci Oratores ſolēt, pro‐grediens Præco ſilentiū eueſtigio imperat, apud Senatū diutius nugari nequaq̄ ꝑmit‐tens, aut dicendi ui rem obuoluere, atq; implicare, ac uelut retas obijcere, ut tranſacti ne‐gotij ſeriem nudā ex fide ſpectare poſſint Areopagitæ. Ipſū hoc & primo Rhetorico ſi‐gnificat Ariſtoteles, in ciuitatum plæriſq; ꝓhiberi Oratores aſtruēs extra rem dicere. Si‐cut inqt, in Areopago, & recte id quidē. Neq; em̄ Iudicis ꝑuertere mentē oportet, indi‐gnationē cōcitantes, uel inuidiā, uel omnino miſerationē cōciliantes. Perinde em̄ eſt, ac ſi Canonē, ſeu regulā, qua in operū directione ſis uſurus, obtorquere, ac inflectere inci‐pias. Apſinus uero in Procœmioꝝ præceptis, captādæ miſerationis præmonſtrās rōnes, ambiguitatis inijcere uidet̄ aliqd. Athenis inquit, ſi Oratorio fungamur munere, ex iu‐dicijs, rebuſq; geſtis cōmunē hūc locū inſtruemus. Miſericordiæ ara excitata apud uos eſt, cōmuniq; omniū humanitate, bñuolentiáq; eſſe uidet̄ Dea. Exindéq; apud oēs inſi‐gnem adepti laudē eſtis. Moris in Areopago ſeruati meminit Onomaſtici octauo etiā Pollux, Nequē poſſeſſione ſua dñm interuertamus, Sed mitiores forte affectus ꝑmitte‐bantur qñq;, uehemētes, & ardore quodā cōcitati haudquaq̄. Aræ Miſericordiæ Athe‐nis, meminit Pauſanias quoq;, ſicut Pudoris, Famæ, Appetitionis, id eſt ὁρμῆς.

¶ De Apathia. Dyſpathia. Metriopathia. Propathia. Sympathia. Antipathia, & id genus plæriſq; alijs. Procatarctica cauſa quæ ſit. CAPVT II.

ILLVD uero ad Grāmaticā ꝑtinet ſupellectilē, eſſe Apathiā aliud, aliud Dyſ‐pathiam. Itēq; Propathiā, q̄q; eſt & Metriopathia. Et Apathiā quidē intelli‐gi iam docuimus, impaſſibilitatē quandā (ſi dici ita latinitatis patiat̄ decor) quā eſſe agreſtē, nimiſq; ꝓfecto durā, etiā ex philoſophis nōnulli ſentiūt, ut quæ tū impoſſibilis ſit, tum etiā inutilis. Tollit em̄ amoris mutui beneuolentiā, qua ma‐xime uita cōſtat, & ſocietatis humanæ ratio. Rurſum uero extra modū angi, & in luctus abire nimios, iam nō naturæ id fuerit, ſed deprauatæ cuiuſdā opinionis. Proinde ſcitum eſt, appoſitiſſimūq; Crantoris illud ex Academia, nō ægrotare quidē primū inquit, ſit: At ſi contigerit, adſit ſenſus aliquis, ſeu diſſecetur quippiā, ſeu conuellatur. Siquidē Ano‐dynon hoc, id eſt nil dolere nō ſine magna immanitatis mercede contingit in animo, ſtu‐poris in corpore. Quāobrem ut dedecet prudentes Dyſpathia, quā doloris impatientiā interpretamur, ſic & Apathia. Hoc em̄ ἄτεγκτον καὶ θηριῶδες, id eſt durū, ferinumq;. Il‐lud aūt ἐκλελυμένον, καὶ γυναικοπρεπὲς, id eſt molle, ſolutumq;, ac fœminæ accōmodū. Metriopathia uero haudquaq̄ improbanda, reijciendáue, quæ moderatā in perturba‐tionibus rationem amplexatur, & continet. Eſt & ſua medicorū ſcholis Propathia. Sic uero nuncupant προαίσθησιν, id eſt præſenſionem quandā. Neq; enim tacite, furtimq; obrepunt ægritudines omnes, ſicuti Heſiodo placuiſſe, animaduertere licet.

ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεύς.

Id eſt qm̃ uocẽ prudens abſtulerit Iupiter. Sed earũ plurimæ Proangelos, id eſt prænuntios habent, & Prodromos, ſiue præcurſores, ac Præcones, uelut cruditates, & inconcoctæ materiæ ſuperfluentiam, & motus pigriores, quã uocant δυσκινησίαν. Grauitas quippe oneroſa, laborq́;, inqt Hippocrates, ſpontanei morbũ prænuntiãt. Incẽtiua itẽ uitioꝝ Propathe dicuntur recte, uelut Antepaſſiões, qbus carere cenſet̃ impoſſibile, nã ea oĩm titillãt aĩos, & inde præcauere cogitationũ ſagittas cõmonemur, Et naturæ dominus in Euãgelio, de corde inquit, exeũt cogitatiões malæ. Protopathiã inuenies alicubi ap d' Galenũ, uelut primariã dicas affectione. Sicuti Idiopathiã quoq;. i. affectionẽ propriã. Si oboriat̃, inqt Galenus, ab ulcere ingẽs Panus, cũ inducta in ulcere cicatrice, ꝑmanet etiam Panus, uel in ſuppuratã inflãmationẽ tranſiẽs, uel in durũ tumorẽ, quẽ Chœrada. i. Scopulũ appellant, Nemo primarios dixerit huiuſmodi morbos, qui ob aliũ præcedentẽ cõtigerũt. Et quia uberẽ cõſectamur doctrinã, & medicã rẽ à limine ſalutamus, ſciendum omnino, à Propathia diuerſas cẽſeri cauſas in Aegritudinibus, Procatarcticas dici ſolitas. Sũt. n. hæ rei qdẽ effectrices, ueꝝ ſeparatæ, ſicuti morſum q infixit canis, ſcorpiuſue, ac Solis exuſtio febrẽ producẽs. Synectica uero cauſa intelligitur, quæ præſens præſentẽ cuſtodit affectionẽ, fouetq;, ut in ueſica lapis, q nõ cauſæ modo rõnẽ habet, ſed & affectus. Eſt itẽ προηγούμενον αἴτιον quod à Procatarctico inſtruit̃, uel quo præſente, ἀποτέλεσμα quoq;. i. effectus adeſt. Sed redeo ad inſtitutũ, Sympathiã quoq; ap d' ueteres nõ Græcos modo, ſed & Latinos inuenias, pro cõſenſu quodã, q plerũq; inter res cõuiſit̃, ut cũ Lucilli⁹ ait, luna alit oſtrea, implet & Echinos, murib⁹ fibras, & pecu addit. Eadẽ quoq;, quæ creſcente luna gliſcunt, deficiente cõtra defiunt, exuctaq; ſunt. Quãq; eſt & in quibuſdã Antipathia, nã cepe, Plutarcho tradẽte, decedẽte luna reuireſcit, ac cõgerminat. Inareſcit aũt adoleſcẽte. Proindeq; Peluſiotas cepis abſtinere, quia ſolæ ex cũctis oleribus cõtra lunæ aucta, & damna uices minuẽdi, & augeſcẽdi, ſicuti repetit etiã Gellius, habeãt cõtrarias. Procatarcticas rurſum in morbis cauſas intelligunt euidentes, quæ extrinſecus aduenlant, uelut initiales. Id enim Græce ſonat προκαταρκτικόν.

¶ De mõſtro mirabili edito in Rhodiginis agris. De piſciũ, & ranaꝝ pluuia. CA. III.

Ex ſcribentibus nobis iſta, & elimatius, leuigatiusq; concinnantibus, quæ pridem Patauij dederamus in literas, editũ in Patrij ſoli uico, cui Sarzano nomen eſt, magnitudinis inuſitatæ mõſtrũ. Digna res eſt uiſa, quam hiſce libellis insererem, eo quidẽ procliuius, qm̃ flagrante inteſtinis diſcordijs Italia, & intonante altius bellorum procella, quæ iã aliquot annis late uaſtitatẽ dedit, uice prodigij habitũ id eſt. Is uero infans fuit biceps, multa in eo mira. Primũ quadrimeſtris magnitudo, membra omnia cũ proceritate reſponſum habẽtia, abſoluta, amuſſitataq;. Facies utraq; ſimilitudinis, ꝑpè indiſcretæ. In capitib⁹ crines aliquãto lõgiores ac nigricãtes. Inter utrũq; caput ex collimitio humerorũ tertia ſurrigebat̃ man⁹. Sed quæ aures lõgitudine nõ excederet, nec integra uiſebat̃ om̃ino. Reliquũ corpus prorſũ bene cõpactũ, ac citra ullã maculæ fœditatẽ. Natus eſt quinto Idus Martias, Anno nati Verbi milleſimo quingẽteſimo quarto ac decimo. Poſtridie allatus Rhodigiũ eſt. Quia uero uiſenda res erat, placuit mitti ad Hiſpanorũ ducẽ, qui in proximo uicaria regis fungebatur poteſtate. Id uero ut citra putredinis timorẽ poſſet obiri, Exenterare præmortuũ, neceſſe fuit. Inibi ergo mirum aliud, cor quidẽ ſimplex, ut aſſolet, at iecur duplex, ſicuti & Lien. Verũ in hoc genus monſtris mira quidem, ſed naturalis tamẽ à peritis rerũ afferri ratio ſolet. In quibuſdã uix, ſicuti quod Athenæi relatũ monumentis eſt, piſcibus placuiſſe nonnũq;. Factũ id in Cheroneſo etiã legimus, & triduo utiq; cõtinuo. Sed & in Pœonia, & Dardania ranarũ pluuiã cõtigiſſe, ꝓdit Euſtathius, tãta multitudine, ut domus opplerentur, nedũ uiæ. Nec aduerſus mali uim uſq; ſalutare compareret auxiliũ præterq; in fuga, quãdo nec aquis, nec cibis uti licebat, irrepentibus, inſilientibusq; ranis in omnia. Quod ad infantem attinet, Illud amplius ſciendum, unumne, an plura ſint per coagmentationem, quod monſtrificum prodit animal, iudicandum eſt ex principij ratione, nam ſi cor pars eiuſmodi eſt, quod unum cor habet, unum animal eſt, quod duo, animal item duplex, coalitum propter conceptuum coniunctionem,

¶ Sup Agathocle adnotata quæpiã, curq; is Graculus ſit cognominat⁹, Itẽ Triorches

Plutarchi labecula colluitur. De Buteone Aue. Gracchus, & pulcher an flatilem admittant. Mihi cum flatili ſcribendum. Philomelam dici, non Philomenam. CAP. IIII.

AGATHOCLEM Siciliæ tyrannũ, qui tam moderate, tamq; fortiter uidetur proſperiorẽ tuliſſe fortunæ afflatũ, ut ſine fictili opere nõ ferè unquã cœnaret, ac miſceret opes pauperiemq; ſimul, uti de eo cecinit Auſonius, ætatis primordio ab eminentiſſimis proditũ hiſtoricis eſt, forma, & corporis uenuſtate præeminentem, diu uitã ſtupri patientia exegiſſe. Proinde Timæus, & ipſe hiſtoriarũ conditor illũ dicit, κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν κοινὸν πόρνον .i. primæuo ætatis flore ſcortũ promiſcuũ, impudentiſſimo cuiq; expoſitũ. Item mox κολοιὸν nuncupat καὶ τριόρχην. Eſt autem κολοιὸς Graculus, ſuper quo facetiſſimus extat Ciceronis iocus, nam à Pharſalica pugna cũ aufugeret Pomp. dicente Nonio quodam, ſupereſſe etiamnũ Aquilas ſeptem, immóq; necdũ eſſe deſpõdendũ. Recte inquit, moneres, ſi cũ Graculis depugnandũ foret. Triorches uero, autoribus Plinio, & Ariſtotele, de animaliũ hiſtorijs lib. ix. Genus Accipitris eſt, à numero teſtiũ ſic nuncupati, cui principatum in Augurijs Phœmonoe dedit, eũ Buteonem Romani uocarunt, familia etiam ab eo cognominata, cũ ꝓſpero auſpicio in Ducis naui ſediſſet, ut Plinius ſcribit. Ego in gente Fabia id fuiſſe cognomentũ, accipio. Nam ab urbe condita lib. XXIII. T. Liuius M. Fabiũ Buteonẽ nominat. Meminit & in Fabio Maximo Plut. Sed ibi mẽdũ, opinor, inoleuit, nam ſcribit̃ modo Fabius Bulco. Deniq; Boteonis Oratoris mẽtio eſt Senecæ Controuerſiarũ lib. II. Triorchẽ apud Ariſtophanẽ inuenimus in comœdia, cui titulus σφῆκες. Vbi poetæ illius interpretes nil amplius aſcribunt, q̃ ἐστι δὲ ὁ τριόρχης ὄρνεόν τι. Eſt aũt Triorches auis quædã. Sed & in monumẽtis Sex. Pom. ita legas, Buteo genus auis, quæ eo ſe alit, quod Accipitri eripuerit. Vaſtitatiſq; eſt cauſa in his locis, quæ intrauerit, ut Bubo, à quo etiã creditur appellatus Buteo. Proinde ex hac auis natura uideri poteſt tyrannus cognomentũ traxiſſe. Niſi quis malit ab efferata libidine, nam egreſſus Agathocles pubertatis annos libidinẽ à uiris tranſtulit ad fœminas. Tradit̃ item, cũ eſſet perfunctus fato, uxorẽ querulã flebilibus modis illud ſubinde ingeſſiſſe, τί δὲ οὐκ ἐγὼ σοί, τί δ' οὐκ ἐμὲ σύ, Quid nõ ego tibi, Quid tu nõ præſtitiſti mihi? Cæterũ cur dictus κολοιὸς, id eſt Graculus? An ob latrocinia, & furacẽ naturã? Huic ſoli aui inquit Plinius, furacitas auri, argentiq; præcipue mira. Monedulã quoq; inde dictã Grãmatici interpretãtur, quaſi monetulã, quod ſurripiat monetas. Quanq; ſunt Coliæ item piſces, dicti Theodoro Monedulæ. Agathoclẽ uero latrocinijs incubuiſſe ante tyrãnidem, hiſtoria teſtis eſt. Indéq; concedentẽ Syracuſas diu ſine fide fuiſſe, qm̃ nec in fortunis, quod amitteret, nec in uerecundia, quod inquinaret, habere uidebat̃. Sed enim q̃uis in omne facinus ſemp fuerit promptiſſimus, nõ tamẽ uſq;quaq; malus erat. Nam & manu ſtrenuus fuit, & in cõcionibus ꝓfacundus eſt creditus. Quo nomine ab æmulis, & inimicis Graculus itẽ uideri poteſt appellatus. Veluti loquax magis eſſet, q̃ eloquens, uti de Atilio Palicano pronuntiatũ nouimus. Dicit̃ enim κολοιὸς ἀ κολῴειν, quod tumultuari nobis indicat, Euſtathio tradente, quia ſit auis obſtrepera, tumultuatrixq;. i. θορυβητικὴ, καὶ κραυγαστική. Nam & eadẽ ratione Gracchũ apud Romanos cognominatũ, legimus. Quamuis apud Varronẽ obſeruatũ ſit, Gracchũ ideo nuncupatũ, quod eũ mater Menſibus. XII. in utero geſtaſſet, quia legitimũ pariendi tẽpus eſſet ſuggreſſa. Proinde ex iunioribus quidã etiã bene doctus, ſine flatili ſcribendũ cenſuit. Quod tamen ni fallimur, forſan coarguit pauciſſimis Quintiliani uerbis ex oratoriarũ inſtitutionum primo. Nam de aſpiratione diſſerens inquit, parciſſime ea ueteres uſi, etiã in uocabulis, Cũ Aedos, Ircoſq; dicebant. Diu deinde obſeruatum, ne conſonantibus aſpiraret̃, ut in Graccis, & Triumpis. Horum ſenſus uerborũ qui ſit, perſpicue, opinor, patet. Nam Graccũ, Triũpumq; olim fuiſſe innuit ſcriptitatũ, Sed id nõ fuiſſe perpetuũ, Quis rogo uos ſtudioſi omnes, nõ peruidet. Triũpumne tempeſtate noſtra ſcribimus, an Triumphũ? Triumphũ profecto, ſed & Gracchũ conſimiliter, nam & in Græcis monumentis ita ſcriptitatũ inuenimus γράκχον. In Catholicis tamen Probi ſic adnotatũ animaduertimus. Quidã putant inchoare dici, imperitiſſime, nam neq; poſt. c. literam . h. latina uerba regunt, exceptis nominibus tribus, pulcher. Orchus, Lurcho. In tantum falluntur, qui pulcer & ſcribunt, & enuntiant,

Quam tamen ſcribēdi rationem inſequi uidetur Cæcilius Minutianus in libello de Orthographia, quanq́ȝ inſigniter mutilato, decurtatóq́ȝ, ac ,prſum uetuſtatis, & incuriæ uulneribus confoſſo. In quo & illud adnotauimus, Mihi cum ſtatili ſcribendū, ut diſparetur à uocatiuo mi. Sed ad inſtitutum. Puſillos item ſtatura κολοιοὺς, id eſt Graculos dici conſueſſe, in Ariſtophane uideor obſeruaſſe. Nam & auis hæc minutula eſt, ut quæ tota ferè pennis conſtet. Et quoniam de Orthographia mentio facta nobis, nec illud obiter negligendum, quod publicum ferè peccatum eſt, Philomelam dici, non Philomenam, ſuffragante Pauſaniæ autoritate, qui φιλομήλαν dicit.

¶ Nominum ratio recta quæ ſit. Item nominum interpretatio pluriū. Onomatotheræ qui dicantur. Allantes, Allantopolæ,, Salſicopolæ, De Briſeide, ac Chryſeide. Caius unde dicatur. Gæus Bos qui ſit. CAPVT V.

INTER alia, quæ diſertiſſime apud Platonem, & ſcientiſſime quærūtur, nominum quoq́ȝ rationē in magna eſſe nouimus quæſtione. Id uero eſt, φύσει, ἢ θέσει, quod eſt naturá ne, an poſitu uim ſuam habeant. Placet autem illi, poſitione quadam conſtare nominū rectitudinem, ſed non temere tamen, & ut obtigit, uerum poſitionem ipſam de naturæ penu arbitratur promi. Neq́ȝ eſſe aliud nominū rectitudinem, q́ȝ naturæ ipſi conſonam impoſitionem. Scitumq́ȝ, ac ad unguem factum putat, nominū conditorē, qui per nomen exprimat rei naturam, quippe rei organū eſſe nomen, nec forte oblatū, ſed naturæ congruū, ut quod res diſcernat, & indicet naturā. In Grammaticis item cōmentarijs Nigidius Figulus ſollicite admodū, & aſſeuerate uerba eſſe naturalia magis, q́ȝ arbitraria colligit, feſtiuiter quoq́ȝ inferens, ac lepide, uos cum dicimus, labias ſenſim primores emoueri, ac ſpiritum, atq́ȝ animam porrò uerſum intendi. Cum uero nos, neq́ȝ profuſo, intentóq́ȝ flatu uocis, neq́ȝ proiectis labris pronūtiari, ſed hæc quaſi introrſum reflecti. Propterea facturū me operæpretium arbitratus ſum, ſi parte hac potiſſimū, quid in eà re mutis ex magiſtris cōpertum nobis ſit, appingere adortus fuero. Quando & apud Græcos huiuſce rei plæriq́ȝ ſtudioſi illuc prouecti demū ſunt, ut etiam Onomatotheræ dicerentur, id eſt uelut nominū uenatores, noua ſibi conſarcinantes uocabula, rerū intuitri proprietatem. Cuiuſmodi fuiſſe uidetur Siculus Dionyſius, qui uirginem uocabat Menandrū, quia μένει τὸν ἄνδρα .i. manet, expectatq́ȝ uirum. Stylon uero, id eſt columnā Menecratem, quoniam manet, cōtinetq́ȝ. Murum aūt conceptacula, recte dici myſteria coniectabat, quia mures ſeruent, quod τηρεῖν dicitur. Idem etiā Bouem nuncupabat Garotan. Porcum uero Iacchū. Alexarchus quoq́ȝ, Vranopolin qui condidit, nomina ſibi confirmauit, non audita multis. Nam Gallum Orthouoan dicebat. Drachmā Argirida. Chœnica Hemerotrophida. Sic & Atticus Herodes lignum, quod inſeritur Rotis. Trochopedā nuncupauit, cū per accliuia uectaretur, alijs Epochlea uocantibus. Anchorā Sophocles etiā Iſchada nominauit, quoniā nauem contineat, Sed nos eo quidē gratius iſta cōplectimur præcipue. qm̄ à Fabio proditū, ſcimus, ſcrutaturū mille præceptorē acrem, atq́ȝ ſubtilem origines nominū, ut quæ ex habitu corporis rufos, lōgoſq́ȝ fecerūt. Vbi erit aliud ſecretius. Vnde Syllæ, Burri, in quo præter ea, quæ ex Macrobij Cœnis circūferuntur omniū exchartabulis, & gloſſematis, ſtudioſus cōmonendus lector eſt. Eſſe, qui Sillam dictū putent à Silo naſo, qui eſt ſurſum uerſus, & repandus. Sed non ignorandum, à Græcis pariter & Latinis Syllam per y Græcum ſcribi, quod ex monumentis Sudæ perſpicuum eſt. Plutarchus tamen ita prodit, Ex corporis quoq́ȝ habitu denominationes rite imponi ſolēt, ut Silli, Nigri, Rufi. Verū etiā Cæci, & Clodij. Sed & apud Græcos à forma imponi cognomina inuenias, ut Phyſconem, Cirrippū. Phyſcam illi uocant inteſtinū craſſius, in quod farina infertiatur, & caro, fiuntq́ȝ, qui dicuntur Allantes. παρὰ τὴν ἀόλλισιν τῶν κρεῶν, à carnium congeſſione. Vnde Allantopoles, qui etiam Salſicopoles uocatur, uēditor id genus farciminis. Cirrippum uero ab equis, & Cirro colore dici, animaduerto. Cirrum uinum legas ſæpicule apud Dioſcoridem, & alios. Cirrum fuluum interpretantur, id eſt πυῤῥὸν, aut etiā igneū. Senecā Caſſiodorus putat inde duci, quoniā cui primo cognomentū id impoſitū, canus ſit natus, ſicuti de Numa Pompilio lectū eſt, ad quod alluſiſſe Virgiliū credunt. Agnoſco crines, incanáq́ȝ menta. . . . Regis Romani.

Quin etiam Tyrrhenum, à quo Tyrrhenia nuncupata, ab ineunte pueritia incanuiſſe, traditur fabulis, ſed ad egregiam Indolem id Strabo referendum putat. Caium inuenio in Græcorum monumentis appellatum ab Italis, & Tarentinis Mercenarium, aut etiam rudem hominem, ac planè Brutum, quia à γία, quæ terra eſt, deriuetur γῦος & γάϊος. Nam à γαῖα inflectitur γάϊος, unde Bos γάϊος dicitũ, uelut Colonus, & γαιζῆται dicti Galatæ, qui patria excidentes terram quæſiere, quam incolerent. Panſam uero idem Caſſiodorus ab expanſis, & porragineis capillis. Neruam à fortitudine ueſtigij, Murenam à neruoſo corpore, Galbam à colore lurido dici opinatur. Eſt enim inquit, Galbeus paſſeris nomen, luteis pennulis. Suetonius uero ambigi ſcribit, cur id Sulpitiæ gentis factum cognomentum ſit. Quidam enim putant eum, qui ſit primo ita nuncupatus, inde appellationem duxiſſe, quod oppidum Hiſpaniæ fruſtra diu oppugnatum, illitis demũ Galbano facibus, ſuccenderit. Alij quod in diuturna ualetudine Galbæo, id eſt remedio lana inuoluto uteretur aſſidue. Nonnulli quod præpinguis fuerit, quem Galbam uocant Galli. Vel contra, quod tam exilis, quàm animalia, quæ in Aeſculis naſcuntur, appellanturq; Galbæ. Quod de Galbæo remedio Tranquillus ſcribit, ſciendum tradidiſſe alios, Galbeum, ſiue Calbeum dici armillas, quibus uterentur triumphantes, quibuſq; ob uirtutem, ut Feſtus inquit, donarentur milites. Galbana uero ueſtimenta erant delicatorũ, quæ à uiris geſtari, mordaciter taxauit Satyricus poeta.

Cærulea indutus ſcutulata, & Galbana raſa.

Inde apud Martialem Galbanatus, & Galbini mores pro mollibus, & ſupinis. Nam tunicam Galbinam à colore dici uolũt, eius in Aureliano meminit Flauius Vopiſcus. Buccones appellatos credunt, Pompeio Feſto tradente, à buccarum magnitudine, Sed alij Bubones ſcribere malunt. Lappam ab inculto capite appellationem duxiſſe, tradunt. Suram à Surarum neruoſitate. Halam à fœdo oris halitu. Capellam à capillorum hirſutie. Feneſtellam a caluitie. Columellam à proceritate. Aruinam à pinguedine. Pergulam adulteri eſſe cognomen dicunt, qui mariti aduentu latuerit in pergula. Mammulam, quod foret papilloſus. Naſicæ nomen dedit obuncus naſus, Leccæ meretricius amor, Maſſam dicunt furem ſignificare. Lamiam porrò uoracem. Antigonum quendam Macedonum regem Gonatum fuiſſe cognominatum accepimus, forte à genuum magnitudine. Aſtynomus dici uidetur ciuitatis lex. Fuere tamen Athenis Aſtynomi decem, quinq; in Piræeo, totidem in urbe. Ad eorum curam pertinebant Pſaltriæ, ac Tibicinæ, Sed & qui uocabantur Coprologi, & id genus alia plæraq;. Verum id amplius aduertendum ex Euſtathij fontibus corriuatum, & literatoribus diu non percognitum, Aſtynomen nuncupatam Chryſæ filiam, ab Homero dictam Chryſeida, ſicuti Briſeida uocat, quæ fuerit Hippodamia. Erant uero Briſes, Chryſeſq;, ut eſt in ueteribus traditũ Corographijs, fratres. Ex quibus Briſes Pedaſum incoluit, Chryſam uero Chryſes, quorũ pater fuit Ardys. Siſyphus idem eſſe ueteribus animaduertitur, qui & Theoſophos. Siquidem Deos in Peloponneſo Sius dicunt, & ratione Aeolica Syphos dicitur ſapiens, quẽ Sophon enuntiat cõmunis lingua. Hunc fabula tradit, Mortem in uincula conieciſſe, immiſſam, quod Aſopo Aeginæ filiæ raptum à Ioue ſignificaſſet, quod ad pacatũ Siſyphi imperium putant referendum. Forte uero & Aceſodyna excogitauit primus, id eſt dolorem ſedantia, ac morborum antipala, ut Græci dicunt, quia ægritudinibus obluctẽtur. Cothonias nuncupatus creditur Thynnotheræ filius, id eſt Thynnos uenantis, ſeu expiſcantis, qm̃ Gobios Siculi Cothonas dicunt, & in Halieutico Numenius Cothos.

¶ Nomina item à uirtute, felicitate, moribus, ac uarijs producta euentibus. Lamyrus quid. & Diadema. De Achille pluſcula, & patria eiuſdem Phthia. Venox unde. Caudex, & Codex. CAPVT VI.

PORRO à uirtute quidam cognomina traxere, ut Euergetes, & Philadelphus, autor eſt Strabo, ne ſine capite, quod aiunt, rumuſculos corrogare uideamur, odorariq;, quando, ut nunc eſt, non exarmatos licet cum ſciolis naſutioribus pedem conferre. Ptolemæum ex Aegypti regibus Philadelphum uocitatũ, cognoſcendarũ rerum fuiſſe perſtudioſum, & ex inſita corpori imbecillitate noui aliquid ſemper ſcrutari ſolitũ. Quo ſe, & improſperã oblectaret

ret ualitudinem. Philadelpho huic in principatu ſucceſſor fuit Euergetes, cum ipſe poſt Ptolemæum Lagi, qui Alexandro ſucceſſerat, obtinuiſſet imperium. Inter Aegypti reges fuit & ſecundus Euergetes, quem Phyſconem dixere. Fuit & Ptolemæus κεραυνὸς cognomento, id eſt fulmen, ex promptitudine, audaciaq;, ut tradit Pauſanias. A felicitate quidam etiam cognomina ſibi aſciuere, ſicuti teſtatur Eudæmonis appellatio. Qua Baſſum ſecũdum fuiſſe ornatum, uetus teſtatur hiſtoria. Vnum tamen hominum ad id æui felicis ſibi cognomen Syllam aſciuiſſe, Plinius autor eſt, ciuili ſanguine, ac patriæ oppugnatione adoptatum, quodq; Metelli pij fuiſſet amicus, ſicuti Plutarchi apophthegmata teſtantur, & quod Athenas non deleſſet. Scribit Alexandrinus Appianus, imaginem Syllæ, ex auro equeſtrem ante roſtra collocatam, addita ab adulatoribus inſcriptione eiuſmodi, Cornelio Syllæ, Imperatori fortunato. Sic enim inquit, aſſentando appellabant, quod in hoſtes feliciter depugnaſſet. Quod abblandimenti genus, ſtabile mox cognomentum eſt cõſecutum. Sed ex decreto idem uenuſtum ſe appellari, uoluit, quæ nuncupatio à felici non ita uidetur diſſentanea. Mores etiam plæriſq; extra iam dictos, uarias contribuere appellationes, ſicut mordacitas Ptolemæo Lamyri cognomentũ inuſſit. Garrulum enim Græci Lamyrum uocant. Sed & comem, facetumq;, & oblectabile ac amœnum, item ſtupendum, ut in Epigrammate.

βροτολοιγὸς ἔρως τὰ πυρίπνοα τόξα βάλλει.
καὶ λαμυροῖς ὄμμασι πυκνὰ γελᾷ.

Athenienſis Diotimus Chone, id eſt infundibulum eſt cognominatus, quoniam eo appoſito ori, inceſſanter infuſum hauriret uinum. Fuit & Oenotrorum ciuitas Chone, cuius libro ſeptimo meminit Strabo. Dicta uero eſt, quoniam Aegyptiace Chonen uocãt Herculem, à quo in Italiam aduentante dicti creduntur Chones. Xenarchus Rhodius, uti meminit Euphorion, ex bibacitate, quam Polypoſian dicunt, Metretes eſt cognominatus. Anticyram meretricem inde nuncupatam ferunt, quod cum mentis emotæ, furentibusq; diſcumberet, uel quod medicus Nicoſtratus moriens Hellebori uim ei magnam reliquerit, aliud præterea nihil. Antiochum ex Macedonum regibus quendam fuiſſe Doſonem cognominatũ legimus, quod multa promitteret, pauca impleret, nam δώσω futurum eſt à uerbo δίδωμι, Ceu diceretur Antiochus Dabo. Cuiuſmodi fuiſſe uidetur Athenienſium Imperator Chares. Cuius miræ inter Græcos pollicitationes ſunt uel frequentiſſimæ, id eſt αἱ χάρητος ὑποσχέσεις, Quibus multi aureos ſe in Olympia ſtaturos, læte coniectabant, ſed ita, ut nunquàm non æra ſe captaſſe, mox animaduerterent. Catilinam ſunt, qui à fellandi fœditate nuncupatum credant. Focam uoracem ſignare arbitrantur. Perpenna dici uidetur is, qui ſit Larido deditus, quo nomine caro intelligatur ſalſa, Macrobio tradẽte. Camillum à Cadmo duci arbitror, Nam id fuit quandoq; Mercurij Epitheton, unde inflectitur Cadmilus apud Lycophronẽ. Euẽtus quoq; multorum cognominum præſtitere cauſam, nam & Metellorum quendã conſtat Vittatum dici conſueſſe, quoniam, cum ulcus haberet, diu frontem uitta ligatus proceſſit in publicum. Sicut Diadematus quidam eſt item nuncupatus à diadematis uſu, quod à uittato diſcrepat non multum. Sed de hoc aliubi facta nobis mentio eſt. Dicitur autem diadema βασιλικὸν ἔνδυμα, id eſt regium geſtamen. Exponitur pro faſcia candida. Quæ Regum capitibus obligabatur, quod inſigne regium inuenit primus, autore Plinio, Liber pater. Coronam lauream faſcia candida prælìgatam cum quidam Cæſaris ſtatuæ impoſuiſſet, Tribuni pl. detrahi coronæ faſciam, & duci in uincula hominẽ iuſſerunt. Alexandrum Magnum legimus, quãdoq; ſibi diadema detraxiſſe uulneri obligando, quod in fronte acceperat Lyſimachus. Quã rem portendiſſe illi regnũ, ferunt, quod & mox ſit conſecutus. Adnotatum quoq; in Ammiani Marcellini monumentis eſt, inuidiæ Pompeio datũ ab obtrectatoribus, quod faſcia obligatum crus circunferret ulceris cauſa, ueluti rerum nouarũ affectationis præſagium foret id. Quin Fauonius amare non deſijt inceſſere, nil admodũ referre, qua in parte diadema geſtaret. Ex hoc præterea more prodijt Senecæ bracteatum illud, faſciam ſolue, multũ ſub illa mali latet. In gente Turcarum reliquias etiamnum antiqui moris ſeruari, palàm eſt. Metellũ uero Celeris cognomen eſſe indeptũ, obſeruauimus, quoniã paucis diebus à patris obitu funebres ludos, & gladiatoria munera celeritate admirabili exhibuerit. In gente Claudia fuit, qui Caudex

nuncuparet,

nuncuparetur, ut ſcribit Seneca, qđ Romanos induxit primus nauē cōſcendere, nam plurium tabularū contextus Caudex dicitur. *Sed* & Codices tabulæ ſunt, ex quo & Codicarias antiqui naues dixere, quæ cōmeatū ſubuehunt. Achillem ſcribit Euphorion uideri nuncupatū, qđ nō Chilo. i. cerealibus cibis primum ſit connutritus, Verum ex infantia medullis animaliū, mox & carnibus uenatu cōparatis, cū illi foret pædagogus Chiron. Chili mētio itē Xenophonti eſt, ubi ex caſtris abijſſe milites ſcribit διὰ χιλὸν, ueluti frumētatū dicas. Sūt qui Euſtathio tradente, dici Achillem opinentur, quod bello uictis triſtitiam immitteret. Alij quod Ilieſes mœrore cōfecerit, quo etymi argumento, L. ſimplici ſcribendū, arbitrantur, ſuccinente uel analogi ratione, nā Oileus dicitur, & Baſileus. Illud obiter ſciendū, Achillis patriam dici Phthiā, quæ nunc Pharſala, à Phthia muliere, uel a Phthio Neptuni filio, Phthiæ puellæ meminit Aelianus, quā cū amaret Iupiter, formā demutauit in columbæ ſpeciem. *Scitu* uero dignum illud eſt, a magni nominis autoribus prætermiſſum. C. Fabiū collegā in cēſura Appij Claudij, cui cæco mox cognomē factum, Venocem fuiſſe nuncupatum ob indagine ſolerti conquiſitas Appiæ aquæ uenas, quæ M. Valerio Max. P. Decio, Coss, inducta in urbem eſt, appellatione ab Appio eodem conciliata, Fabio ſe magiſtratu abdicante.

¶ Sup Euripide, & Archelao paucula, Et Cylone. Pulchritudo cur mire afficiat unūquenq;. Omne pulchrū eſſe item bonum. καλὸν unde dicat̄, Diotimæ præceptū. Quintiliani locus illuſtratur. Pulchritudinis ſpecies. CAPVT VII.

EVRIPIDEM Tragœdiarum poetam nobilem, & *Scenicum* philoſophū uti ab Athenienſibus iactatū, ſcimus, Archelao regi ſola uirtutis admiratione fuiſſe perfamiliarē ferūt, adeo ut in conuiuio, ubi aureo *Scypho* donari ſe a rege quidam frugis nō ſatis bonæ amplius deprecaretur, puero innuerit Archelaus, Euripidi poculū traderet. Cumq; is uideretur etiam atq; etiā admirari σὺ μὲν γὰρ εἴπερ, αἰτεῖν, οὗτος δὲ λαμβάνειν ἄξιός ἐστι, καὶ μὴ αἰτῶν. Tu quidem inquit, qui petas. Hic uero quamuis nō petēs, dignus eſt, qui capiat. Ardebat Euripides Agathonem formoſum, uenuſtumq;, Sed iam adultiorem, nihiloſecius amplexabatur arctius amaſium, ſauiabaturq;. Cōuerſus ad amicos Archelaus, ne uos inquit, ulla teneat admiratio', τῶν γὰρ καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν ἐστι. Pulchrorū etiam autumnus pulcher eſt. Id uero in pulchritudinis dici applauſum uidetur, ubi tener quiſpiam eximiū prætulit formæ ſplendorem, eundemq; non adeo defloratum, ætate quamuis paulo grādiori, cuſtodit excellenter. Præclara equidem res, ac ſummis efferēda præconijs, ut quæ nulli non ſcienti ſtuporē inijciat, quantumuis efferato alioqui, Neminem non ad amandum alliciat. Nam & huius admiratiōe Cylon ſtatua honeſtatus ænea eſt, uti Pauſanias cōiectat, quāuis Tyrānidem affectaſſet Athenis, unde celebratū hiſtoricis, ac Thucydidi præcipue κυλώνιον ἄγος. Sed unde nā iſtud fiat? Ducimurne, ut Veneriæ affectioni deſeruire formam exactiorem opinemur? Abſit, etiamſi pleriq; in eā fœditatem ferūtur præcipites. Et Euripides, arbitror, collabebatur. Sed quid nos afficit tantum? Principio eſt quiddam primo intuitu blandius ſenſui ſe patefaciens, idq; animus apprehendens, familiariterq; agnoſcens ſuſcipit iucunde, & quaſi accommodatiſſimum approbat, & amplectitur. At uero in turpe ſi incidat, ſeſe recipit, & uelut abhorrens ob diſcordiā, reſpuit, reſilitq;. Exiſtens nimirū anima id, quod naturaliter eſt, ac propè, & ſecundum eſſentiam in rerum ordine præſtantiſſima, quandocunq; aſpexerit cognatum quiddam, cognatiq; ueſtigium, congratulatur, & ſtupet, referturq; in ſe ipſam, ſuiq; recordatur, atq; ſuorum. Anima nempe rationalis proxime pendet ex mente diuina, & pulchritudinis Ideam ſibi illinc impreſſam ſeruat intus. Cui quod congruit, tanq; ſibi, patriq; cognatū libenter amplectitur. Congruit autem ea in corporibus forma, quæ ad ipſam Ideæ normam examuſſim compoſita eſt. Omne uero pulchrum inquit Proclus, etiam bonum; eſt, pulchrum amabile ſuapte natura eſt quandoquidem externa pulchritudo diuinæ pulchritudinis imaginem ferēs, eſt amabilis, primóq; aſpectu ad ſe mouet animos, quod confirmatur in Phædro. Re enim uera καλὸν, id eſt pulchrum dicitur, ſiue διὰ τὸ καλεῖν quia prouocet animas, ſiue διὰ τὸ κηλεῖν, id eſt quia permulcet intuentes. Certe ſecundū naturam eſt amabile, quo fit, ut ad pulchrum amantē ducere amor dicat̄, Quicquid autem eſt amabile, eſt & appetibile, quando eſt amor appetitus quidam etiā uehemēs.

Omne

Omne uero appetibile bonum item eſt, aut boni faciem præſtat. Demonſtratum uero in Menone eſt à Socrate, fieri non poſſe, ut qui malũ, quale ſit, nouerit, ipſum appetat. Appetibile itaq; omne bonũ eſt, Ac ſiquidẽ appetibile ſit principaliter, bonũ quoq; principaliter erit. Sin minus, apparẽs appetibile. Qđ igit̃ eſt bonũ, eſt & pulchrũ. Quãobrẽ amatoribus præcipit Diotima, ut poſt occurſantẽ ſenſibus pulchritudinẽ ſe ad pulchritudinẽ actionibus, officijs, ſciẽtijs inſitã trãſferãt. Atq; inibi amatoriũ animæ oculũ uehemẽter exerceant. Deinceps uero ad intellectũ, ibiq; præcipuam, diuinãq; pulchritudinẽ late dominantem ſpeculentur, tanq̃ ipſum re uera pulchrũ in anima uigeat. Nam quid ſit in nobis uirtute, & ſcientia pulchrius? aut quid rurſum ignorantia, & uitio turpius? Quoniam uero pulchritudo intellectuale munus creditur, inde ſolos allicit cognoſcentes, cognoſcẽtes inquam ſiue intellectuali poteſtate aliqua, ſiue uiſu, ſiue auditu, qui ſenſus rationi plurimum ſubſeruiunt. Et quia citra cognitionem, quæ illuſtrare iudicium ualet, ingenerari amor nequit, hinc aperitur latius illud Quintiliani ex primo Oratoriarũ inſtitutionum. Id inquit, imprimis cauere oportebit, ne ſtudia qui amare non dum poteſt, oderit, & amaritudinem ſemel præceptam etiam ultra rudes annos reformidet. Duplex porro pulchritudo eſt, incorporea, & corporea. Et quemadmodum corporea rurſum eſt duplex, altera quidem in his, quæ uidentur, altera in his, quæ audiuntur, Sic & incorporea duplex, in intellectu una, in anima uero reliqua. Intellectualis lucis pulchritudo præcipue ab ea, quæ uidetur in lumine, uelut imagine, nobis repreſentat̃. Pulchritudo rurſus animæ in harmonia quodammodo conſtitutæ, ab illa, quæ auditur, harmonica pulchritudine, tanq̃ imagine, rite refertur. Verũ ſicuti oculus, ut ſolem uideat, debet eſſe, fieriq; ſolaris, ſic tu ipſam inſpecturus pulchritudinem, quæ diuinus ipſe intellectus exiſtit, ſequeſtra te à materia. Senſum ſeclude. Abdica interim rationem quoq;, intellectualis eſto, atq; intellectus primo tuus, deinde diuinus.

¶ Quo pacto à corporea fugiendum pulchritudine. Qui plurimum terrena mirentur, & ament. CAPVT VIII.

COLLIBVIT aũt ad hæc pertinentia inſigniter magni Plotini uerba ſubſcribere, quæ & diuina ſunt, & Chriſtianæ religioni cõſentanea imprimis, quando Equi, ut dicitur, acarnici inſtar hic inter Platonis ſectatores longè ſupereminet, nec tanto nomini indignantur cæteri, uelut Nani aſſurgere. Hic ergo, ubi uelut ex auguſtiore oraculo, corpea hæc eſſe diſſeruit imagines, & umbras, & ueſtigia, eſſeq; ad id confugiendum, cuius hæc ſimulacra ſunt, altius iam intonans, Abeamus inquit, hinc amici, in patriam dulcem confugientes. Sed quænam fugiendi ratio? & qua uia ueneficia Circes, & Calypſus deuitabimus? Hoc quidẽ, & ſi perobſcura, Vlyſſis fabella ſignificat, quæ illum fingit manere nolẽtem, q̃uis ſpectacula illi oculis iucunda occurrerent, ac cætera, quæ ſenſus oblectant, promitterentur. Patria uero noſtra ibi eſt, unde uenimus. Ibidem quoq; pater. Quænam igitur claſſis? & quæ fuga? Haud ſanè pedibus eſt fugiendũ, pedes eñ ab alia in aliam paſſim ferunt terram. Neq; rurſus equos ad uehendũ, neq; naues ad nauigandũ huius gratia parare debemus. Immo uero hæc cuncta dimittere, nec proſpicere quidẽ, ſed uiſu corporis clauſo, alterum pro hoc uiſum aſſumere, atq; ſuſcitare. Quem habent quidem omnes, utuntur uero pauci. Oculus aũt intimus eſt ratio contemplatrix. Intellectus aũt animæ proprius eſt huius oculi lumen. Intellectus uero diuinus eſt luminis huius lumẽ. Ipſum deniq; bonũ eſt lux, paterq; luminũ. Anima itaq; cum oculũ ab exterioribus prorſus auertit, ſubito ad intima conuertit lumina, atq; lucem, euaditq; nõ luminoſa ſolum, ſed lumen. Animæ uero inquit Proclus, quæ ob peruerſam educationem à ſuperno decidere lumine, alioqui amatoriam nactæ naturã, in pulchritudinis incidentes ſimulacra, ex pulchritudinis ueræ ignorantia corporeas admirant̃ formas, & amant. Sicuti enim apud Plotinũ defluxus mentis facit aſtutiam, atq; ſapientiæ portio lapſa Sophiſticã producit, ſic & amoris munus in peruerſum prolapſus ſuſceptaculum, uitam efficit intemperatam, atq; tyrannicam. Diuinorum contemplatores inde nunq̃ diſceſſuros, aſtruit Plotinus. Iamblichus, & Porphyrius animos etiam noſtros ad ſimilem poſſe beatitudinem peruenire, ſignificant. Hinc in ſacra lectum pagina eſt, Nõ cõmouebitur in æternum, qui habitat in Hieruſalem, & Beati qui habitant in domo tua domine, in ſæculum ſæculi laudabunt te.

¶ Platonicorum

¶ Platonicorum laus. Pulchritudinis cõmendatio, cum mulierculárum ſugillatione. Iuuenalis illuſtratur. Certamina de pulchritudine. Tenediarum uenuſtas præſignis. Chryſophori mulieres quæ intelligantur. Item certamina muliebris temperantiæ, & Oeconomiæ.

CAPVT IX.

ATQVI, Plinius ait, magna pars ſtudiorum amœnitates quærimus. Tu uero, dicat aliquis, ſubinde neſcio quos permoleſtos obices, ac uelut moramenta ingeris, quæ multa tranſcurrendi auidos nimio plus ſufflaminare, ac præpedire uideantur. Equidem nõ eam inficias, rapi nos interdũ tranſuerſos illius ſcientiæ ſublimitate, ſimul & ſecretiore rerum dignarum cura. Sapit enim ea ſchola. θεῖον quiddam, hoc eſt diuinum. Quo afflata mens, uix à lectione reuelli poteſt. Cæterum iam ad hiſtoricam conuertemur iucunditatem, atq; illud appingemus primũ, ueteres pulchritudinem adeo admiratos, ut Gorgonem propter eximium uetuſtatis decus, mentis inopes, ac prorſum ſtupidos reddentem ſpectatores, in ſaxa eos deformare, fabuloſo confinxerint inuolucro. Huius porrò boni ea Barbararum gentium animos contemplatio cœpit, ut earũ plærisq; tantæ ſit maieſtati corporis ueneratio, uti magnorũ operũ nõ alios capaciores putent, quàm quos eximia ſpecie donare amplius naturæ potentia inenarrabilis dignata ſit. Quin & formoſiori occurriſſe cuipiam, omen cenſebatur præſtantiſſimum. At deformi, inauſpicatiſſimum. Nam & Imperator Adrianus ex Mauri occurſu, ingruere ſibi extrema, concepit. Ad quod ſpectare Iuuenalis illud Satyricum, facile contenderim.

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Illud item Apuleij ex Apologia ſecunda iactatur plærũq;, uirgo formoſa, & ſi fuerit oppido pauper, tamen abunde dotata eſt. Affert quippe ad nouũ maritũ animi indolem, pulchritudinis gratiam, floris rudimentum. Iam illud Homericũ quis non legit? ἕκτορ εἶδος ἄριστε. Hector forma præſignis. At cum dicit idem, δύσπαρι εἶδος ἄριστε, id eſt ò male Paris, ſpecie præcellens, tacitis uelut ambagibus innuere uidetur, à ſugillatione fœda haud eſſe procul, quibus pulchritudine ſpecioſius bonũ adſit nullũ. Tanto fœdioribus mulierculárũ plærisq;, quibus unum modo eſt inſtitutum, una cura, corpus excolere, ac longa formam quærere deſidia, ornare crinem, & alienis capillis turritum uerticem ſtruere, ut inquit Hieronymus. Nam & inde Plautus duas eſſe res ſcribit, quæ nunquàm ſatis exornari poſſunt. Nauem, & fœminam. Apud Tenedũ Troianis adiacentem inſulam, eſſe omnium, quotquot ſint, mulieres ſpecioſiſſimas, in Aſiæ Periplo ſcribit Nymphodorus. Alicubi & de muliebri pulchritudine certamina legimus ꝓpoſita, ſicuti in Cereris Eleuſiniæ feſto propè Alphæũ, ubi uictrix Herodice apparuerit primo, At quæ in certamen prodeunt mulieres, Chryſophori nuncupantur. Idem apud Eleos factitatũ, Theophraſtus ſcribit. Peragiq; iudicium libatione ſolenni conſueuiſſe. Arma quoq; fuiſſe uictoris præmia, quæ Palladi mox dicarentur, ut Leuctrico placet Dionyſio, uictorem tamen auguſtiorem factum deducentibus ad templum amicis, pompæ quadam imagine. Adijcit Myrſilus, coronam dari myrteam conſueuiſſe. Illud multo clarius certamen, quod in quibuſdam inſtitutum locis de muliebri temperantia, & Oeconomia, idem nos docuit Theophraſtus, præcipue uero inter barbaras gentes.

¶ De Euripide quæpiam haud inuenuſta, de Græco penu præcerpta potiſſimum.

CAPVT X.

QVONIAM uero Euripidis facta pauloante mentio eſt, ſuccurrit nunc, quod apud magnum autorem de eodem obſeruatũ parti huic adglutinabimus. Dignum quippe ſcitu eſt, Euripidem oris graueolentia laboraſſe plurimũ, quam Græci uocant τὴν τοῦ ςόματος δυσωδίαν. Id ei obiectum quandoq; à Decamnicho Archelai aulico. Excãduit Poeta maledicto grauius, quàm opinaretur quiſpiam. Sed eſt genus irritabile Vatum. Querelas apud regẽ depoſuit. Is uero, ut qui Euripidem amplius amaret, illicq; afficeretur plurimum, Decamnichum permiſit, in quem pro arbitrio plagis deſæuiret. Qua tam inſigni iniuria accepta, Bilem nõ ſubſtrinxit Decamnichus, ſed in Archelaum craſſantibus ducem ſe præbuit, ac necis illius

cauſa

cauſa extitit grauiſſima. Porrò de Tragœdiæ ratione in libro de Poetica Ariſtoteles diſſerens, Cuius ſit proprium, in aduerſam deſinere Fortunam, Hoc Euripidi teſtimonium reddidit. Hinc inquit, maxime nobis licet coniectare, In certaminibus, ſceniſq; pulcherrimas, exactiſſimaſq; eas uideri Tragœdias, quæ ita dirigantur. Et Euripides, tametſi in alijs non concinna utitur Oeconomia, atq; diſpoſitione, Eſt tamen Poetarum omnium tragiciſſimus. Apud græcos item ab ordinis prauitate dici inuenias, στρέψιμελον τὴν τέχνην εὐριπίδην. Fuit uero Euripides hic Mneſarchi, quē Mneſarchidem uocant alij, & Clitus nobiliſſimæ fœminæ filius. Quidā uero, ut Theopompus, & in noſtris literis Maximus Val. Poetæ matrem λαχανοπώλιν fuiſſe, produnt, id eſt, olera ueditaſſe, impriſmiſq; Scandicem, ſicuti commeminit Plinius, & Ariſtophanes in Comœdia, cui titulus ἱππῆς, aſtipulari uidet. Quin & Euripidem ipſum σκανδοκοπώλιω inuenias cognominatum. Scandia uero in Cytherorū Inſula nauale fuit, Quod ex Pauſania diſcimus. Legitur & σκάνδεα Galeæ ſpecies. Ferunt natū Euripidem die, quo Xerxem Perſarū regē Græcia nobili prælio uicit, Qua ex cauſa putant nonnulli ſic nuncupatū, quoniā in Euripo depugnatum ſit. Pictor fuit prius, mox Prodici Sophiſtæ auditor. Moribus fuiſſe narratur iniucundus, & triſtis, ſubinde figens terram obſtipo capite, Cuiuſmodi homines σκυθρωπούς Græci uocant. Hinc certe μισογέλως eſt nuncupatus, ueluti, qui riſum foret exoſus, Creditur quoq; in mulieres odio fuiſſe præcipiti, & inde dictus Miſogynes, ſiue, quia natura eſſet talis, abhorreretq; à mulierū cœtu, Siue quod duas habuerat uxores ſimul, Cū id, Decreto ab Athenienſibus facto, ius eſſet, Quarū matrimonij cum perteduiſſet, muliebri ſexui bellū indixit, Cuius rei in Theſmophorijs quoq; teſtis Ariſtophanes eſt. A Canibus deniq; proſciſſum interiſſe, ferè omnes tradunt, ad locū Bormiſcum, de montis Bormij nomine appellatū in Macedonia. Canes eas ſcribit Stephanus, nuncupari ab indigenis Eſterincas, Sed ab Homero trapezeas, hoc eſt,

κύνας τραπεζῆας πυλαωρούς Iliados. χ. De Poetæ ſepulchro, morte obita, uariat hiſtoria. In Macedonia id ſtatuit Plinius. Monſtrari Athenis, Pauſanias ſcribit, Sed κενόν, nam inquit, τέθαπται ἐν μακεδονίᾳ. Strabo etiam in Argiuorum foro, & Palinthum quoq; nuncupatū refert, Sed Cenotaphiū fuiſſe poſtremum hoc item, facile peruincitur, quando de Macedonico hiſtoria conſtantior agnoſcitur. Tragœdias adortū ſcribere tradunt natum annos duodeuiginti. Adijcit Philochorus in tetra quadam Salaminis ſpelunca ſolitum ſcriptitare. Porrò Euripidis excellentiam in poetica, Id priſca ætate atteſtari eſt uiſum, Quod mortuo iam, & condito in Macedonia propè Arethuſam, Sepulchrū eius tactum de cælo eſt. Eo mirabilius uiſum, Quod ad id æui mortaliū contigiſſet nulli, extra quam Lycurgo, Quē dijs chariſſimū, pijſſimumq; intelligi uoluere Annales. Euripides porro tātæ autoritatis Ciceroni fuiſſe memoratur, Vt ſingula eius uerba ſingulas eſſe ſententias exiſtimauerit. Sicuti illud à Platone item repetitum, τίς οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν, Quis nouit, an Viuere quidem ſit mori. Mori autem uiuere? Lucianus Sophocleos uerſus putat plus habere grauitatis. Euripidi ineſſe leuius quiddam, Tanquā omnino tragici Cothurni princeps ſit Sophocles, ut qui planè excoctus ſit, pluſq; medullarum habeat, quam Corticis. Euripidis porro illud eſt, Solem auream eſſe glebam. Poſitū uero id in fabula Phaethonte, quod ab Anaxagora inſinuatum uideri poteſt, qui lapidis è Sole caſum prædixiſſe narratur. Poſtremo adnotatu non indignū, Euripidem penultima pronuntiari producta Sidonio Apollinari, illo phalætio,

Orcheſtram quatit alter Euripidis. Apud Ionem quoq; id ipſum inuenias.

χαῖρε μελαμπέπλοις εὐριπίδη ἐν γυάλοισιν. Sunt q corripiant tū Græce, tū latine, Vt in eo,

Nulla ætate tua Euripides monumenta peribunt.

¶ Perſarum legati quo pacto ab Alexandro dimiſſi. Soles duos, neq; item Regna duo patitur Mundus. CAPVT XI.

ALEXANDRVM Macedoniæ principem, & Orientis debellatorem tradit hiſtoria, dum orbis terrarum affectaret imperiū, ingenti animo Perſarū Regi Dario indixiſſe bellū. Quo tempore is audaciam Iuuenis reformidans, ſimulq; uirtutem, admiratus præcelſam, nec ſanè publicā, ob idq; ſibi fatalem quodāmodo præſagiens, Quibuſcūq; modis incumbens exitium euadere

tium euadere commoliebatur, miſſiſq; ad hoſtem legatis, primum auri uim magnam filli obtulit, alia item eximia. Quod uero potiſſimum, Aſiæ imperium portionibus æquis cum eo ſe diuiſurum, repromiſit. Ea cum forent audita Parmenioni, inter Alexãdri amicos præpotenti, accepiſſem inquit, ſi Alexander eſſem. Et ego per Iouẽ inquit, ſi Parmenio forem. Iuſſit uero Legatos Dario ita renuntiare. Neq; mundum Soles duos, neq; duo ſumma regna, ſaluo terrarum ſtatu, concoquere poſſe. Id uero ex eminentiſſimi regis, omniũ capacis, æſtuantiſq; anguſto in limite mundi magnifica prolatũ ſententia prouerbij faciem habet, ac ueteri confirmatur apophthegmate bracteato, quod & paſſim iactatur, regnũ non patiur duos, propter illud poeticum, Omniſq; poteſtas impatiens cõſortis erit, Nam ut eſt apud Enniũ, Nulla ſancta ſocietas, nec fides regni eſt. Solem uero duplicem quo pacto terra patiatur, quæ multis patibus ne unũ quidem ferre ualet? Præſtò ſunt clariſſima naturæ indicia. Cur enim partitis uicibus anni brumalis abſcedit? Nempe ut noctinm opacitate terras reficiat, exuſturus haud dubie, & ſic quoq; exurẽs quadam in parte, tam excellens eſt eius magnitudo, tam incomparabilis uis. Quo argumento Hipponi philoſopho irrepſit, ſicut in fabula, cui titulus πανόπται, Crates ſcribit, ut ueluti furnum eſſe cælum diceret, homines uero carbones.

¶ Solis deſcriptio, & cur dicatur Phaethon. De Eridano. Ouidij locus reſtituitur, Solis magnitudinem non recte metiri Epicurum argumento oculorum. Virgilius illuſtratur. Diſcus quid, & Abacus. CAPVT XII.

SYDVS uero hoc tantæ, ut ſic dicã, maieſtatis Plato, quod Speuſippus edocuit, ita definire, uel deſcribere uidetur. Sol cæleſtis eſt ignis, qui ſolum ab ortu ad occaſum ab eiſdem aſpici poteſt, animal ſempiternum, aſtrum animatum, diurnum ac maximum. Certe ab inſigni claritate nobili epitheto ab Homero illuſtratur, & Sophocle, ἠέλιος φαέθων, id eſt ſol Phaethon quãq; & Solis filius, ſicuti commeminit Pauſanias quoq;, quem & Eridanum antea uocatũ nouimus, quæ & fluminis eſt appellatio in Italia, Theſſalia, Attica, ut putat Cæcilius Minutianus Apuleius, unde eorum retegitur uanitas, a quibus carmen interpolatur Ouidianum. Eridani in Attica Hiliſſum influentis meminit Pauſanias quoq;. Sed ad Syderis redeo maieſtatem, quæ quoniam ueteribus credita eſt diuina, proinde religioſius, dum percutitur fœdus ab Agamemnone, aduocatur apud Homerum, ut fœderum cuſtos, & inſpectrix oĩm. Hinc Bithynos ſcribit Arrianus, Iudicia exaduerſo ſolis exercere ſedentes conſueſſe. Atenim ſunt, qui tam amplæ poteſtatis Sydus oculorum metiãtur argumentis, & animi coniectura ſcrutentur. Sed uanitas multis coarguitur indicijs. Immenſum eſſe conſtat, Plinius inquit, quia arborum in limitibus porrectarum in quotlibet paſſuum millia umbras paribus iaciat interuallis, tanq; toto ſpacio medius. Epicuri ſcholæ ſunt, quæ ſtatuunt ea magnitudine eſſe ſolem, qua uidetur. Cæterum non peruidiſſe illos, quanta inde conſequeretur abſurditas, admiratione dignum. Si enim inquit Cleomedes, in cæleſtium orbium contemplatione, tantus ſit ſol, quantus apparet, Profecto multæ ſimul in ipſo magnitudines erunt. Siquidem exoriens, & occidens maior uidetur. Porro non apud omnes eodem exoritur tempore. Nam cum ſit globata ſpecie terra, alias apud alios oritur, & occidit, & medium cæli tenet. Quamobrem cum accidat eundem apud alios oriri, & apud alios in medio cæli exiſtere, ſimul & maior, & minor fiet. Maior uidelicet, quibus orit̃, minor quibus eſt in medio cæli hora eadẽ, quod utiq; in eo abſurdiſſimum planè cenſeri debet. Horum nanq; effectuum ratio ea promitur à ſcientiſſimis. Maior inquiunt, nobis ſol exorieus, & occidẽs uidetur, & minor in cæli cõſtitutus meditullio, propterea quod in Orizonte per aerem denſiorem, & humectiorẽ ipſum uidemus. Eiuſmodi nãq; eſt uicinus terræ aer. In medio autẽ cæli, quia in puriore cernimus, emiſſus ab oculis ad ipſum radius nõ reflectit̃ qđ in alio cõtingit ſitu. Argumẽto ſunt, quæ in aqua uiſunt̃ grãdiora, corpulentioráq;. Nã & ex puteis altioribus ſol conſpectus id ipſum patitur. Eiſdem porro rationibus colligitur, cur in medio cæli ſol cõſtitutus nobis uideat̃ ꝓpior, Oriens uero, aut occidẽs remotior. Hæc ſiquidẽ aeris efficit

qualitas, In humectatiore nanq;, craſſioréq; conſpectus longius abeſſe creditur. Per purum uero interuallo uidetur propinquiore. Proinde inquit Poſidonius, Si fieri poſſet, ut per parietes, aliaue ſolida corpora, ut de Lynceo prodit fabula, Sol conſpiceretur, Multo amplior ſe nobis ingereret, & ampliore diſtare interuallo crederetur. Viſum porro inſigniter falli, indicio eſſe poteſt colorum ſubinde in Sole mutatio, quod aeris affectio facit. Adde, quod cum à montis cacumine occidit, aut oritur, præſe fert nobis ſpeciē cacumen tangentis, Propterea doctiſſimus Poeta,

Iamq; iugis ſummæ ſurgebat Lucifer Idæ, & alibi,
Tibi deſerit heſperus Oetam.

Solis corpus, orbemq; inuenio Diſcum quandoq; dici, Quāq; uocabuli huius notiones uariæ ſunt admodum. Nam eſt eo nomine orbiculatus lapis, quem exercitij gratia iactare ſolebant plærūq;, quod ſi ferreus fuiſſet, ut docet Euſtathius, nūcupabatur Solos. Vnde apud Vitruuium ſtatuas in foro ſurrectas, legimus, Diſcos tenentes. Idem alibi ſcribit in horologiorum ratione, Hemicyclium excauatum ex quadrato Beroſum inueniſſe. Scaphem, ſiue Hemiſphærium Ariſtarchum Samium, Qui etiam Diſcum excogitarit in planitie, id eſt, Aream, non cauo ambitu, ſed plano. Eſt & nomenclatura eadē uas apud Dioſcoridem, Lenticulam latine poſſe dici, arbitrātur eruditiores. Pro lapide corriuāt ἀπὸ τοῦ δίκω, quod βάλλειν, id eſt, iactare ſignat. Obſeruatum & illud, Solis latitudinem ſcienter Abacum dici, eadem, qua Diſcus notione.

solis corpus ... uocabatur

❡Falſo Epicurum opinari, Aſtra cum oriantur, accendi. Cum occidant, extingui.

CAPVT XIII.

SEQVITVR & delyramentum alterum ex eiſdem propagatum ſcholis, Quippe talpis cæcior Epicurus, Qui tamen unus, primuſq; hominū ueritatem inueniſſe uideri uult, Aſtra, cum oriuntur, accendi, cum occidunt, extingui aſtruit, perinde ac ſiquis diceret, cum homines conſpiciūtur, naſci, cum non uidentur, mori. Quo quid abſurdius? Potuit certe uel ſola fulgore clariſſimo Luna commenti uanitatem retundere. Quo enim modo extincto in occaſu Sole, fulget ipſa noctu? aut quo modo deficit in umbrā incidens terræ antea ſplendicans, aut quo pacto egreſſa umbram rurſus nitet, non exiſtente ſuper terram Sole? Aut quanam ratione Sol tam eximius, tamq; omnium maxime mirus, ubi extinctus fuerit, denuo renaſcitur? Arbitror hiſpanica fabula delinitum, hanc alteram profudiſſe uanitatem, Ab illa ſiquidem gente demanauit, Solem in Oceanum mergi, cumq; mergatur, quaſi candens ferrum ſonum edere, Propter quod & Satyrus dixerit.

Audijt herculeo ſtridentem gurgite Solem.

Hoc uero qui fieri poſſit? Cū portio cæli qualibet ex æquilibrio à terra diſtet? Hæc ſunt, quæ ſacra Epicuri, ſcientia excogitaſſe memoratur, exagitata abunde, exibilatáq; Cleomedi in eo, quem pauloante aduocauimus, libro. Verum nos ab ijs iam ad iucundiora dictu ſtilum conuertamus.

❡Solis præcipuæ Laudes. An fatendum ſit, Solem calere. An Cælum ſit igneum.

CAPVT XIIII.

SOLEM quippe ipſum Plato ipſius Boni conſpicuum filium nominauit. Credidit quoq; eſſe Solem perſpicuam Dei ſtatuam in hoc templo mundano ab ipſo Deo poſitam. Hunc Veteres, ut Plotinus ait, & Plato enuntiarat prius, uenerabantur, ut Deum. In Sole priſci Gentium Theologia omnia Gentilium numina collocarunt. Quod quidem Iamblichus, & Iulianus, Macrobiuſq; teſtantur. Deniq; quiſquis non uidet, Solem in Mundo imaginem eſſe, Vicariumq; Dei. Is certe noctem nunquā conſyderauit, nec Solem ſuſpexit exoriētem, neq; item illius animaduertit munera, nec Areopagitæ Dionyſij monumenta unq; adijt. Hic, ut diſertiſſime ſcribit Plinius, Cæli triſtitiam diſcutit, atq; etiam humani animi nubila ſerenat. Hic ſuū lumen cæteris quoq; Syderibus fœnerat, præclarus, eximius, omnia uidens, omnia etiam exaudiens, ut princeps literarum Homerus credidit in uno eo. Nobiliſſimus quoq; ueterum Theologorum Orpheus ita canit.

κλῦθι μάκαρ, πανδερκὲς ἔχων αἰώνιον ὄμμα.
τιτὰν χρυσαυγὲς, ὑπερίων, οὐράνιον φῶς. & paulo poſt.
ὄμμα δικαιοσύνης, ζωῆς φῶς, ὦ ἐλάσιππε
μάστιγι λιγυρῇ τετράορον ἅρμα διώκων,

Id eſt, Audi beate, æternum habens omnia intuentem oculum, Titan, aureo nitens fulgore, Hyperion, Cæleſte lumen. Iuſtitiæ oculus. Vitæ lux. O Equorum agitator, flagello ſtridulo quatuor horarum agens currum. Theologi Veteres, Proculo tradente, dicebãt, Reginam omnium iuſtitiam è medio Solis throno per cuncta propagari, omnia dirigẽtem ueluti Sol ipſe omnium ſit moderator. Iamblichus ex Aegyptiorũ doctrina ſic fermè colligit, Quicquid adſit nobis boni, adeſſe Solari poteſtate, uel ab ipſa tantum, Vel etiam ſi ab alijs, Id quidem uel à Sole abſolui, uel à Sole per alia. Eſt quoq; Sol elementalium uirtutum dominus. Luna uirtute Solis domina generationis. Ideo Abumaſar per Solem inquit, & Lunam omnibus uim inſinuari. Moſes cæleſtium dominum in die Solem arbitratur. Nocte Lunam, quaſi nocturnum Solem. M. Tullius Solem ueneratur, ut ducem, & principem, ac moderatorem luminum reliquorum. Mundi mentem, & tẽperationem. Heraclitus fontem cæleſtis lucis nuncupauit. Phyſici etiam cor cæli. Id enĩ in æthere Sol eſt, quod in animali cor. Cuius id proprium, ne unquam ceſſet à motu. Sunt & qui Aetheris oculum nuncupent Solem. Sed & Centimani Briarei nomine hunc ipſum nonnulli ex Græcis intelligunt, qui multis uelut manibus inferna diſponat, efficiatq;. Nam & Archimedem, qui à Græcis, de ingenij fertilitate πολυμήχανος nuncupatur, quoniam uno impetu numeroſas excuteret ſagittas, ab ijs, quos percuſſiſſet, ἑκατόγχειρα cognominatum, ſcimus. Plæriq; ex Platonicorum Scholis in Sole mundi animam conſtituiſſe uidentur, Quæ Sphæram Solis totam implens, per globum illum, quaſi igneum, tanq; cor, effundat radios, ueluti ſpiritus inde per omnia, Quibus uitam, ſenſum, motum uniuerſo diſtribuat. Hinc forte promunt ſe Aſtronomorũ placita, Sicut Deus ſolus intellectualem animam nobis tribuit, Ita ſub Solis modo influxu eam mittere, id eſt, quarto duntaxat menſe poſt conceptum. Porro ex Solis poteſtate, quæ diem cum nocte librat tunc, Circulus ab Ariete productus in Libram Mineruæ, id eſt, Sapiẽtiæ, iuſtitiæq; circulus apud Aegyptios nuncupari ſolet. Sed nec temperabo mihi parte iſta, quin protinus plauſibile ingeniorum inuentũ appingam. Quippe excogitatum ſolertiſſime eſt, in Sole eniteſcere imaginem diuinæ trinitatis miram. Inibi ſiquidem tria quædam uiſitari, diſtincta pariter, & unita. Primum quidẽ naturalis animaduertitur ipſa fœcunditas, Senſibus noſtris prorſum occulta. Deinde lux eiuſdẽ manifeſta, ex ipſa manans fœcunditate, ipſiq; æqualis ſemper. Poſtremo eſt ab utroq; propagata calefactoria uis, penitus utriſq; par. Cæterum parte hac ex Platonici diſertiſſimi doctrina cõmonendi diligenter ſumus, Non eundum inficias, Cælum, Solemue eſſe calidũ, Sed uerius negandum, eſſe urens. Nec dicamus, Solis lumen ſola repercuſſione calefacere, Sed ſola comburere. Nam Lunæ radij repercuſſi nihil calefaciunt, cum in ea uirtus (ſicuti plærisq; uiſum) aquea dominetur. Calefaciunt autẽ Solis radij ſalubriter pro ignea Solis, uiuificáq; natura. Quod ſi ingerat aliquis, motu tardiore minus calefacere Lunam, Tarditatem emendare propinquitas poteſt, Vt aliquo modo calorẽ afferre poſſit ipſa quoq;, Si repercuſſu propagatur calor. Si uero æſtum eſſe ignis dicant genuinum, Occurrendum, quo minus alienæ promiſceatur materiæ, eo urere minus. Aſtruendum uero planè, eſſe lumen ignis proprium. Quippe quo purius, eo lucidius. Largitur calorẽ, at non largitur lumen, utpote ingenitum, & proprium. Etenim ſi abeat ignis, abit & lumẽ. Vbi uero ait Plotinus, potiſſimam ignis actionem eſſe calefactionem, Intellige ignis elementalis, commixtiq; actionẽ. Nam præcipua cæleſtis ignis actio ea eſt, quæ cæleſtis animæ præcipuam refert actionem, id eſt, Intelligentiam. Eſt porro cæleſtis ignis æqualis, quietus, & Aſtrorũ naturæ accommodatus præcipue. Dogma deniq; Platonicum eſt, nec ab Aſtrologis improbatum, lucem in cælo eſſe Senſum. Proinde radios paſſim ex luce protendere, ſingula perſentire eſt, Sentiendóq; facere, & faciendo ſentire, Quando nil uel ſub terra latet, quod non ſentiatur inde, latentibus ubiq; radijs. Alioqui non generarentũ etiam ſub terra cæleſtia. Erunt fortaſſe, qui motus argumento, Igneũ minime uideri cælum, colligere enitantur, Quoniam in ambitum circumagatur, Igne in ſurrectũ tendente, Sed

te, Sed

te,Sed attendant obſecro rationis fallaciam.Si cæli pars aliqua (Demus em̃ poſſe hoc perfici) à toto ſecluſa,diuulſaq; in mundi ſitu aliquo conſtituatur,Repente in arrectum ſuſtolletur ea,patriam mox repetitura,quãquam,Cælo circumagi ſit proprium.Nam & terra,ſi à Centro externa ui aliqua ſeuocetur,ad ima protinus naturæ ſuæ nutu reclinabitur,Etiam ſi propria ſit ei,Quies.Motus rectus,ubicũq; reperiatur is,non tam intimus, genuinuſq; eſt,quàm reditus in naturam. Adde,quod ignis,cum ſuapte ut mobilis perpetuoq; ſit,Neceſſario in orbem mouetur,Nam hic finem omnino neſcit,quod in recto nequit contingere.

¶Cælum item eſſe ignem.In quo tria ſint,Calor,Lumen,Vitalis humor.Tollitur ex Plinio obſcuritas,item Martiano & Ariſtophane.Obiter de Argento, Quod Viuũ dicunt. CAPVT XV.

CAELVM porro eſſe ignem,colligi ex Platone tota,quod dicitur, facilitate poteſt.Nam ubi Moſaica myſteria ſic habẽt,In principio creauit deus cælum,& terram,Plato ait,Deum primo ignem feciſſe, ac terram, Ignem nimirum intelligens præcipue Cælum.Nam in mundi fabrica utrũq; perpendit extremum,uidelicet ſtructuræ medium,ſiue centrum, Et circumcurrens Cælum,Cuius ambitu reliqua contegantur omnia, Nam cætera horum gratia interſita animaduertuntur.Sed aduertant quæſo,ſtudioſi om̃es, quæ mox ſubnectẽt, Vt Plinij,& Capellæ Felicis locus Gordiano implicatior nodo explicetur latius,dum à Platonicorum ueſtigijs,ne unguem quidem latum reuellimur. Totam utiq; Cæli molem eſſe calidam,liquet,Quia ignis tota eſt.Id quod ſublimitas coarguit, Mobilitas,& Lumen,Calor quoq;,quãquam occultus, omnia confouens. Calor autem ampliſſimus ſpatio nullam patiens uiolentiam familiarem habet humorem. Nam ſicuti Cæli anima uita conſtat,& intellectu,ac motu, Sic & in Cælo tria recognoſcuntur hæc, Calor tanq̃ uita,Lumen,intellectus uice,Vitalis humor,perinde ac in anima Vitalis motus.Nec ſanè aliud eſſe humorem cenſueris,quàm agilitatem quandam ad motum. Proinde cæleſtis ignis non eſſe modo colligitur calidus, Sed humectus inſuper,id eſt, liquidus, fluidus,agilis,atq; lubricus,& lenis,ac blandus.Nam ſiccitas non ferè citra rigiditatem fuerit,& quidem aſperiorem,Cuiuſmodi etiam acrius induxerit frigus. Auerroicum illud ex libro de Cælo Platonicis calculum adijcere,creditur, Cæleſtia nulla frigus inferunt, Sed calorem omnia. Quæ uero frigus conciliare opinemur,ea eſſe quæ caloris inferant minus. Sententiam huiuſmodi comprobant ferè Abraham,& Auenazra,ſtatuentes,Saturnum dictitari frigidum,qui calorem inferat noſtro remiſſiorem. At Vitruuius matheſeos non imperitus eſſe ſtellarum alias temperatas ſcribit, Alias feruentes, etiamq; frigidas ea ex cauſa,quod ignis quilibet ſuperna petit.Quo fit,ut Sol Aethera ſuperiorem radijs exurens candentem efficiat,Martis argumẽto. Saturni uero ſtella, quod eſt proxima extremo mundo, tangítq; congelatas Cæli regiones, uehemens inde frigus concipere creditur.Sed hæc ille uiderit.Cæleſtis uero proprietatis, Si quod in rebus noſtris exemplum aliquo modo ualeat excogitari,Non temere fuerit aliud, quam Argentũ,quod ab indeſinente motu uocant officinæ Viuum, In quo uegetus calor cũ humore multo,ſed tenaci motum ingenerat quietis neſcium. Quod ſi ſubtiliorẽ, & diaphanam,lucidamq; adhibueris naturam,habebis & Cælum. Ex ijs iam opinor,infertur lux multa Plinij uerbis ex naturalis hiſtoriæ ſecũdo uolumine. Eſſe innũeras ei effigies animalium,rerumq; cunctarum impreſſas. Nec,ut in uolucrum notamus ouis, læuitate continua lubricum corpus,quod clariſſimi autores dixere tenerum,argumentis indicatur. Martianus uero Felix Capella Lunarem inquit,circulum ingreſſa Virgo conſpicat globoſum quoddam,tenerumq; corpus,& ſuperni roris læuitate compactũ, inſtar ſpeculi prænitentis. Sed in Timæo item Plato,Lenem præterea inquit, hunc globum extrinſecus undiq; expoliuit,Nec immerito ſumma cum æqualitate tornauit. Ex humoris uero cæleſtis ſimilitudine,qui agilitatem ſignat, ut antea eſt expoſitum, Ariſtophanes Nebulis Socratem irridens illum ita inducit loquentem, ἀλλ᾽ ἡ γῆ βίᾳ ἕλκει πρὸς αὑτὴν τὴν ἰκμάδα τῆς φροντίδος, id eſt, Sed ui inquit,terra ad ſe pertrahit humorem curæ. Vbi interpres ἰκμάδα, id eſt,humorem τὸ νοητικὸν intelligit τῆς ψυχῆς, id eſt,Animæ intellectualem potentiam. Sed cur ſic,Id uero dicere ſuperſedit.

Peripateticæ rationes, Solem, Stellaſq; non eſſe igneas.

CAPVT XVI.

CAETERVM, quia diu iam Platonicorum rimamur arcana, introſpicia-mus parumper, & Peripateticorum pomœria, quæ multũ tempeſtate noſtra & nominis, & autoritatis indepta late dominantur, & in naturæ maieſtate principatum ſibi uendicant. Promemus autẽ, quæ à Magno Alberto ſecundo Cæli cõprobata, nouimus, Caliditatem uidelicet, ac lumen nõ uideri idoneas cauſas, Cur Sol, & ſtellæ dicantur igneæ. Neq; enĩ caliditas prouenit ſemper ex proprietate naturæ, Sed ex motu interdum, Et aliquando ex radiorum reflexione ad locum unum, ut in quibuſdam manifeſtum eſt ſpeculis, Et probat Euclides in perſpectiuæ tractatu. Porrò luminoſa corpora ſunt multa, quæ tamen eſſe ignea, nõ audeas aſtruere, ut contingit in putrefacta quercu. Quinimmo igni accidit quoq; non lucere, ſi ſimplicior fuerit, ac purior. Sicuti euenire, Alexander ſcribit, in locis propè Aethiopas. Adde, quod non ubiq; calorem motus inducit, Sed in ijs dũtaxat corporibus, quæ à motu diſſolui queunt per partium attritum. Quia enim partes diſſoluuntur, rareſcunt amplius, quam formæ Aeris uel aquæ, uel terræ congruat. Inde ad ignem diſponĩtur, & calorem. Si uero Corpus fuerit eiuſmodi, ut motu diſſolutionem nõ recipiat, quale eſt cæleſte corpus, tunc nec calor ualet, nec ignis induci. Motus autem ad hæc perficienda nõ alius eſt, quàm localis, & præcipue motus is, qui eſt quaſi uita quædam exiſtentibus om̃ibus. Cuiuſmodi eſt cæli motus. Proindéq; uiuifica qualitas eſt calor. Letifera frigus, q̃a abſcindit, & ſiſtit motum. Quanam uero ratione Aſtrorum motus calorem gignat, ſecũdo cæli ſic ſtatuit Ariſtoteles. ἡ δὲ θερμότης, inquit, ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὸ φῶς γίγνεται παρεκτριβομένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τῆς ἐκείνων φορᾶς, πέφυκε γὰρ ἡ κίνησις ἐκπυροῦν καὶ ξύλα, καὶ λίθους, καὶ σίδηρον, εὐλογώτερον δὲ τὸν ἀέρα. Hoc eſt, Calor autem ab ipſis, & lumen gignitur, Aere inceſſu illorum attrito. Aptus enim natura motus eſt incendere ligna, lapides, ferrum, & aerem eo magis. Patet porrò, quod dicimus, ἐκ τῶν φερομένων βελῶν, id eſt, ex ſagittis impetu excuſſis uehementiore. Sic enim incenduntur, ut μολιβδίδες, id eſt, plumbeæ laminæ colliqueſcant. Quod tamen ipſum non ita accipiendum, tanq̃ ſagitta excalfacta aerẽ quoq; ita afficiat, Sicuti uidet̃ intellexiſſe Simplicius, Sed diuerſum potius, ut inquit etiam Thomas. Nam excalfactus aer motu, ſagittam ita incendit. Quod Alexander & ſenſit, & docuit. Sed hoc in ſtellis uſu uenire nequit. Neq; enĩ illæ per aerem feruntur, Sed in Sphæra longe ab aere ſequeſtrata. Ideóq; non incenduntur ipſæ, nec caleſcunt ullo modo, tum etiam quia externam non recipiunt impreſſionem. Aer uero circulari ſubiectus corpori caleſcit neceſſario ex illius p̃celeri motu, quo nõ ignis modo illi proximus concitatur, Sed Aer ad eam uſq; partem, quam pertingunt montes, Vt ex Cometarum motu datur intelligi, Quod ex Meteororum primo colligitur. Ne uero caloris ſit æqualitas quacunq; anni parte, Cauſa in Sole eſt euidens, tum quando inſcendit is Hemiſphærium noſtrum, tum quãdo altiora Zodiaci ſcandit, fitq; Capitibus noſtris propior. Cum uero Ariſtoteles ait, Ab Aſtris gigni lumen, non intelligendum, inquit Thomas, de Lumine ignis generati ex motu, Cæterum de lumine, quod à ſtellis producitur, quatenus Entia ſunt actu lucida. Duplex ergo inquit, cauſa eſt caloris ex cæleſtiũ corporum ui in inferioribus. Altera ex Aeris motu tantum, quem efficit cæleſtis corporis ambitus. Cauſa uero reliqua eſt lumen, quod quidem excalfaciendi uim habet, quia eſt qualitas Actiui primi, alterantis, ut hoc utar uerbo, hoc eſt, cæli. Directéq; producit qualitatem primam corporum inferiorum, Quæ eſt calor. Quia uero ſolare lumen exuberantius eſt, inde fit, ut ab eo potentius proueniat Calor. Reliqua uero ex proportione, Adeo ut Lunæ lumen etiam excalfaciat. Cui ſententiæ ſubſcribit Ariſtoteles, ubi de Animalium partibus diſputat, Noctes inquiẽs in plenilunio eſſe calidiores propter Lunæ lumen, unde contingat, Piſces ad aquarum commeare ſuperficiem. Sed comprobat & Auicenna, ubi plus ſit luminis, ibi uero plus eſſe & caloris. Hinc Hippocrates ait, Aerẽ nocturnum ſtellarum luminibus ſubtiliorem fieri, & calidum aliquantum, generationiq;, & uitæ accomodatum.

Beſſarionis ad idẽ ſententia. Qui ſint Antiſcij gradus. Anthion quid. Solis inter Planetas locus

netas locus. Cur ſolis frater Titan. Meganira. Deſpœna, id eſt δέσποινα quæ ſit. Virgilij locus declaratur. Limbum pro Zodiaco accipi. De Lyceo mōte pulchra. Iupiter ubi, & à quibus ſit educatus. Agno fons, mirādæ naturæ. Lyceus Iupiter. Mithra. Mithriaca ſacra.

CAPVT XVII.

VERVM ab hiſce altioribus ad humiliora remeandum, ſi prius Beſſarionis appoſuero ſententiam, uiri meo quidem iudicio, ſcientiſſimi, ac diſertiſſimi, & in Platonicis rebus ſumme exercitati, non relictis porro pauculis, dignis cura. Is igitur libro primo aduerſus calumniatorem Platonis ita ſcribit. Et ſi inquit, cælum Plato ex igne conſtare affirmat, quatenus, ſcilicet uiſibile eſt, & ex terra, quatenus tangi poteſt, ſtellaſq; ex omnibus quatuor elementis cōpoſitas. Nō tamē hæc ita eſſe exiſtimat, ut quæ generationi, & corruptioni obnoxia ſint, corpus immortale conſtituant, ſed ex igne cælum eſſe, quia corpus æthereum lucidum eſt. E terra, quia ſenſui occurrit. E medijs, quia mediorum præcipuam recipit rationem. Quod nè Ariſtoteles quidem inquit, inficias iret, cæleſtia ſcilicet corpora cōſtare ex his ſummitatibus elementorum, quādo & ipſe cælum eſſe ſtatuit uiſui, tactuiq; obnoxium, quod animatū quoq;, & animal eſſe, ut Plato cēſuerat, in libro de Cælo affirmauit. Nos enim inquit, perinde ut de animalibus iſtis cōſyderemus. Hæc tot, tātaq; de ſole, cæloq; habui, quæ dicerem, ut ſtudioſos hiſce humanioribus implicitos ſtudijs cogeremus quodammodo uolentes altiora quandoq; ſuſpicere, nec pati uitam ſordeſcere ſitu quodam poeticarum fabularum, quas ipſas nec profundius excutiendas opinantur, quamuis ſub illis inuolucris ſæpe lateant ſenſus mirandi. Sed in ijs hebetius ita plerunq; conſeneſcūt, ut inde auulſi noctuinis oculis conſpiciant cætera, quod minus profecto facerēt, ſi diſcere aliquando potuiſſent, quæ genuina ſint eius ſcientiæ, quam humanitatē uocant. Nos exequemur reliqua propoſiti, ſi illud item monuerimus, Hipparchū, & certatim ferè ueteres omnes gradus eos, in quibus ſol conſtitutus dies diebus, & noctes adæquat noctibus, Antiſios nuncupaſſe, ueluti dicas, ex aduerſo æquales. Anthion uero aliud eſt, nā eo nomine nuncupatur in Bœotia Puteus, ubi a Proſerpinæ raptu ſediſſe Cererem ferunt, uetulæ imagine prædata. Quo nomine uelut Argiua à Celei filiabus deducta ad matrem eſt. Putei autor Pamphus, id eſt πάμφως. Non longe, a puteo uiſebatur Maganiræ ſacellū, quā fuiſſe Celei uxorem, ac Triptolemi matrem, Græcis credimus. Sed & illud obiter adnotarimus, Limbum apud Varronem ſcite prorſus de Zodiaco dici, cum in Menippæis Satyris inquit,

Per quam Limbus pictus bis ſex ſignis
Stellimicantibus, altus in obliquo æthere lunæ
Bigas acceptat Poſthumi, cui Seplaſia fœtet.

An uero inter Planetas medius collocari ſol debeat. An mox lunam conſequatur, agitatū diu inter cæleſtiū rerū ſtudioſos, & philoſophos quoq;. Aegyptiorum placita a luna principem ſanciunt. Mediana illi Syderi aſcribentibus Chaldæis, quod ipſum & Ptolemæus ſtatuit. Theon uero probabilius habet, ſupra lunam ſtatim locari, & id, nec à Præceptore Ptolemæo, quē enarrabat, ueritus diſſentire. quod Plato comprobat, & Ariſtoteles. At Moſes Aegyptius ſitum Planetarū, & ordinem incertiſſimū uideri pronuntiauit. Sed nos, quod polliciti ſumus, cæleſtibus relictis, noſtræ memores infirmitatis terrena pergamus expendere. Proinde adijciamus ex Pauſaniæ theſauris illud quoq;, Titana creditum ſolis fratrē, regionem ad Aſopum, ſicuti ferunt Indigenæ, habitaſſe primū, Et ab eo dictam Titanen. Verum uti ego, inquit, cenſeo, uir ſagax fuit Titan, & tempor. anni obſeruator diligens, & quādo auctiora ſol faciat ſemina, & arborū percoquat fructus, ac proinde ſolis frater habitus. Vnde coniectatio euidens, cur aſtra Titania dixerit Maro. Titanas omnium princeps ad poeſin Homerus induxit, ut deos apud Tartarū. Ex ijs Anytus commemoratur unus, a quo educatam ferunt δέσποιναν. Propterea apd' eius ſimulacrū ſtabat armati præferens ſchema. Hāc δέσποιναν, ſeu dominam uenerantur cumprimis Arcades, Neptuni aſtruētes filiam. Cæterū pluribus eſt Cereris cognomentum δέσποινα. Quo tamen & Proſerpina honeſtetur. Ad quod poetam nobilē reſpexiſſe contenderim illo uerſiculo,

Hi dominam Ditis Thalamo deducere adorti.

Certe in Arcadicis rebus Pauſanias ſcribit, In templo, Cereris ſtatuam dextra facem geſtare, Alteram uero inijcere ἐπὶ τὴν Δέσποιναν, Quæ & ipſa ſceptrum, Ciſtamq́ in genibus habeat. Templi porrò parieti affixum ſtetiſſe ſpeculum, In quod intuens initio quidem ſe aut parum, aut omnino nil ſpectaret, Dearum planè ſimulacris conſpicuis, atq; item throno. Ad ſiniſtram templi τῆς Δεσποίνης montem ſtatuunt Lycæum, Qui & Olympus dicatur. Arcadum plærięq; ἱερὰν κορυφὴν, id eſt, ſacrum nuncupant uerticem, Puto, quoniam inibi eſſe educatum Iouem, Eorum Mythicis eſt obſeruatum. Argumẽto eſſe locum, Qui inde uocetur κρητέα, ad ſiniſtra Luci Apollinei, cognomento Parrhaſij, id eſt, παῤῥάσιον. Nymphas, Quæ Iouem educarint, fuiſſe, Thiſoam, id eſt, θισῶαν, Et Nedam, & Agno, id eſt, ἁγνώ. A qua & in Lycæo fons appellationem ducat, Cuius ea fuerit olim uis, Vt re diuina ibi à Lycæi Iouis ſacerdote curioſius peracta, & fuſis precibus, Quernóq; ramo leuiter aqua commota, mox denſior ſurrigatur uapor Nebulæ aſſimilis, quæ non multo poſt effecta nubes, aggregatis item alijs, largos demittat imbres. Miracula in Lycæo ſuppetunt alia quoq;, Eſſe inibi Iouis Lycæi lucum, quem ſiquis, lege ſpreta, ingrediatur, annum ſuperuiuere nequit. In eo item animalia, nullã prorſus umbram iactant. Quodq; apud Syenen ſyderis Cancri primas partes Sole fit obtinente, perpetuũ ibi eſt. Solem deniq; Perſæ Mithram dicunt, Cuius ſimulacrum Leonis rictũ præferebat, cum Tiara, manu utraq; bubula premente cornua. Quo argumento in Thebaide Papinius,

Adſis ò memor hoſpitij, Iunoniáq; arua
Dexter ames, Seu te roſeum Titana uocari,
Gentis Achemeniæ ritu, Seu præſtat Oſirin
Frugiferum, Seu Perſei ſub rupibus Antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mithram.

Sed & in Philologiæ Nuptijs Martianus

Te Serapin Nilus, Memphis ueneratur Oſirin,
Diſſona ſacra Mithram.

Hinc certe Mithriaca dici ſacra animaduertimus, Quæ homicidio polluiſſe tradit̃ Cõmodus Antoninus Imperator. Ea in antro obijſſe, moris fuit. Educto cornibus ex eo boue, Quem mox, ut Mithræ uictimam immolarent, per Hymnorum modulatos concentus.

¶ Graſum ne pertuliſſe quidẽ quid ſit. Et quid Graſus, & Graſon. Tragaſæus, & Tragomaſchalos. Cur ſub Alis Odor malus. Cur Pedes fœtent.

CAPVT XVIII.

ALEXANDRVM apud Arbelas totius certaminis aleam cũ Perſis ſubiturum, plærię; ex amicis adeuntes grauius milites accuſabant, qui in tentorijs ſermones ſererent, depaciſcerenturq́;, nihil ſe hoſtilium ſpoliorum in Regiam relaturos, Sed ſibi ea omnia uendicaturos. At is læte, quæ dicerentur accipiens, proſpera inquit, nuntiatis. Vincere cogitantiũ iſta ſunt conſilia. Cum uero hoſtiles copiæ myriadas uiderentur centũ excedere, hoc eſt decies centena hominum millia, Identidem Alexandro ingeſſere milites, ὦ βασιλεῦ θάῤῥει, καὶ μὴ φοβοῦ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων. αὐτοὶ γὰρ ἡμῶν τὸν γράσον οὐχ ὑπομενοῦσι. Confide Rex, neq; pertimeſcas hoſtium multitudinem, Ipſum enim Graſum noſtrum nõ perferent. Hinc nata Parœmiæ ſpecies, Vt qui primo funduntur impetu, fuganturq́; prius, quàm intra teli iactum ueniant quodammodo, ne Graſum quidem dicantur pertuliſſe: Sicuti Pharnacem feciſſe, ſignificauit Cæſar, Cum illo uicto, ad amicos ſcriberet, ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα, Veni, Vidi, Vici. Graſum uero dicunt Græci fatuum quidem, Sed eo item nomine, ac primum utiq; Lanarum ſordes in ouibus appellant, quod genus etiam Oeſypen uocant, ut apud Dioſcoridem. Quanquam & ſuccida Lana ita dicitur. Eſt & Graſos ἡ τῶν μασχαλῶν δυσωδία, id eſt, Odor malus, qui ſub alis fit. Vnde & Graſon, id eſt, γράσων dictus odoris mali. Hinc illud Parœmiodes, γράσωνι μὴ ὀργίζου, Graſoni ne ſuccenſeas. Tradunt aliqui, Graſona etiam ſignare uiride Ordeum, παρὰ τὸ γράω τὸ ἐσθίω.

Quia uero

Qūia uero alarum odor nunc Hircus latino uerbo, nunc Tragus itē Græco, ſed idem ſignificante, nuncupatur, Ariſtophanes in fabula, cui titulus eſt, ἀχαρνῆς, Tragaſæum uocauit male olentem, & alia fabula Tragomaſchalos eoſdem dicit. Quærit Ariſtoteles διὰ τί ἡ μαχάλη δυσωδέστατον τῶν τόπων, id eſt cur alæ omnium maxime partium noſtri corporis male olent? An inquit, eſt, quia omnium minime reſpirare poſſunt? Malus autem odor locis huiuſmodi contrahi maxime ſolet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis, id eſt humectæ materiæ, ad corruptionē paratæ conſiſtit. Etiāſi partes illæ ſint raræ ſatis, quod pilorum indicat multitudo, ut *Sententiarũ quinto* meminit Hippocrates. Cæterum, quia immobiles maxime, inexercitatæq; ſunt, ſuperfluitatum multarum ibi conceptaculum fit, quæ crudæ, incoctæq; odorem producunt malum. Quippe odoris mali cauſa cruditas quædam excrementi eſt. Quamobrē ſudores etiam aliqui quandoq; ita olent. Proinde in plantis, quia ſiccæ, & calidæ ſunt natura, humor nō eſt fœculentus, ſed expeditius cōcoquitur. Inde & animalium nullum bene olet, excepta Panthera, quoniam cruda ſint excrementa, & fœtida. Legimus porro ſeptima quarti Auicennæ. Quoſdam opinatos, tetrum alarum odorem ex quibuſdam ſeminum reliquijs, quibus gignimur, produci, quæ locis ijs inſederint cutem ſubeuntes. Verum peritioribus ratio hæc parũ efficax uideť, quod ſeminis propriũ ſit, cōuerti in melius. At obijciat aliquis, fœtere tamen pedes, quanuis perpeti agitentur motu. Agitantur illi quidem, ſed obſepti, obuallatiq; amplius operimētis, ut quod ſuperfluit, euaneſcere queat minus. Deniq; terreſtris humecti grandior copia illuc demanat. Quod eſſe corruptioni maxime, obuium, liquet.

¶ Cur odorem malum augeat calor. Item cur præcipue odoribus capiātur homines. Inſpirationis opus duplex. Odori percipiendo quid neceſſarium.

CAP. XIX.

ET quia de odoribus agimus, ingerat hic forte curioſior aliquis, unde nam fiat, quod quæ male olent, tetrius oblædunt, cum calent, quam cum frigēt. Ea uero eſt odoris natura, nam uapida res eſt, quæ calore conſit. Motus enim quidam eſt. Calor autem motandi præcipuam habet uim. Nam frigore concreſcit humor, & fit immobilis. Adde, quod frigus concipientia imum petunt omnia. Ediuerſo autem in ſumma calor ſurrigitur, ſimiliterq; uniuerſim odores, tum quia in aere conſtituuntur, Tum quia qui eos percipit ſenſus, in arrecto, uelut ſpecula eſt. Siquidem cerebri conceptaculis ſeſe inſinuans odor ſenſum mouet. Sed illud iucundius in quæſtionem uenerit, cur ex omnibus animantibus homines miram ex odoribus perſentiſcant uoluptatem. Id uero inde putatur effici, quod cerebrum nos maius habeamus, & reliquis aliquanto humectius. Propterea odorum illuc aſcenſus hyperbolen eam, hoc eſt frigiditatis exceſſum, & humectationis ad mēſum reuocat rationalē. Fit autem affectio hæc per ſpiritus attractionem, quantum ad homines attinet, ſcādentibus eo modo odoribus ad cerebrum ipſum, quia calor igneus, quo reſoluuntur odores, eiſdē præſtat leuitatem quandā, ut ſuperiora petant, unde cōſequitur in membro illo ſanitas quædam. Odori ſiquidē ineſt calefaciendi uirtus ob calidum igneũ, unde produciť atq; itē reſoluitur. Proinde uidetur natura in duo maxime opa inſpirationē inſtituiſſe, quorũ alterũ, & id utiq; operoſius, euentatio eſt caloris intimi, alias exuſturi omnia. Nā & Platonici ideo pulmones eſſe productos ſcribūt, molles atq; uētoſos, & inſtar fiſtulæ cauos, & ſpongiæ ſimiles, ut cor iræ ardoribus nonnunq; exæſtuās aliqua ſaltem refrigeratione mitigaretur. Proximũ eſt odoris perceptio, ad quam ſicuti ad auditũ, & guſtum corpore aliquo intermedio eſt opus, per quod ad ſenſum proue hantur odorũ differentiæ. Sed & elementa eadē odoratui præſeruire uidentur, quæ uiſui, & auditui, aer uidelicet, ac aqua. Nā aquatilia quoq; odorari, certũ eſt. Et ſicut in uiſu pſpicuitas cōis quædā qualitas in aere, & aqua cognoſciť, Ita in odoratu alia qualitas in elemētis eiſdē ꝓmiſcua cōtineť, quā dicim⁹ Dioſmon, id eſt Perodoriā, aut Trāſodoriā, ut interim ſic loquamur, inuenias id uerbũ apud Theophraſtũ. Cuius & nos alibi mentionem,

tionem fecimus. Ea uero eſt potentia ad ſenſorium tranſuehens, quod odorum eſt. Senſorium autem non naris eſt utiqꝫ, ἀλλ' ἡ μασοειδὴς τοῦ ἐγκεφάλου ἀπόθεσις, id eſt, Verum ſepoſita Cerebri portio mammarum imagine quadam. At de hac re plura mox. Nam & Albertus Cerebri anterioris extremum eſſe duabus mammillarum papillis conſimile, prodidit, In quibus ſit Odorandi poteſtas.

¶ Cur odorandi ſenſorium in homine retuſius, hebetiuſqꝫ ſit.

CAPVT XX.

NEC illud utiqꝫ ambiguitate caret, Quid nam ſit, quod ſenſum hunc homines tardum habent, ac laceſſitum, Siquidē Animalia plurima exquiſitius, quam nos, & ſagacius olfaciūt, Vt ex terreſtribus Canes, Ex auitio Vulturij. Euentus autem eiuſmodi hæc afferri ratio poteſt. Siquidem organum Senſus requirere cum ſenſibili proportionem uidetur, Nam uti odor ex calido prouenit, & ſicco, Ita ad bonitatem inſtrumenti odoratus exigitur uictoria calidi, & ſicci. Sed homini Cerebrum, in cuius uicinia olfactus eſt, datum omnibus alijs maius perpenſa præſertim corporis proportione, Quod & comprobat in libro de Animalibus Ariſtoteles. Cum uero id ſit humidum, & frigidum, in ſe animaduerſum, inde nimirum fit, ut in eo odorandi perfectio præpediatur, nihilqꝫ ferè odorabilium percipiat, Niſi quod excellenter poſſit oblectare, aut affectionem inducere diuerſam.

¶ An Odoribus ſuffici alimētum queat. Ouidij locus explicat̄ ex primo de Ponto.

CAPVT XXI.

HIPPOCRATES Autor artis Medicæ ſummus, Quiqꝫ bene ſentiētibus perinde ac Lychnuchus eſt, ſiue Laterna per literarias ſemitas iter facientibus, Ne Cæſari modo Capitolium ſcandenti, Vt eſt apud Tranquillum, Lychnuchos ab Elephantis geſtatos putes, Is inquam Hippocrates, in libro de alimento ſic ſcriptum reliquit, Quicūqꝫ citiſſima indigent adiectione, humidum remedium reſumendis uiribus optimum eſt, Vbi autem adhuc otiore, per odoratum. Pythagoricorum uero ſententia fuit, Odores etiam ad nutricationē conferre. Veluti etiam alamur qualitatem eiuſmodi attrahendo. Id minus recte pronuntiatum, nititur Philoſophus comprobare. Videmus etenim inquit, Cibum ex pluribus cōpoſitum elementis, Simplicia enim non nutriunt, Et animalia, quæ indidem nutriūtur, ex quatuor ſunt compacta elementis. Ex ijs autem unumquodqꝫ nutritur, ex quibus cōſtat, ut eſt in primo de generatione adnotatum. Argumento ſunt ciborum retrimenta, Conceptaculis quorum intra animalium corpora partes à natura ſunt cōtributæ. Nam in plantis protinus, quicquid uacantis materiæ eſt, extruditur, Sicuti manifeſtum facit Gummi, & id genus alia. Quod ſi elemento ſimplici impleri nutrimentum poſſet, Nil prorſus redundaret, quia partiū nulla eſſet diſparilitas. Inde colligitur, ex Odoribus nullum poſſe alimentum præſtari. Nam cum ſint qualitates per ſe, nō poſſunt nutriendo cōſtituere ſubſtantiam, Quod ſi ſit Odor fumoſa exhalatio, uel Vapor, ut Veteribus placuit, adhuc ratio perſtaret, quoniā utrūqꝫ ad Aeris naturā pertineat. Porrò ſpiritus quidē uel cerebrum petit, uel pulmonē. In his uero locis non eſſe alimentorum conceptacula, unde reliquo corpori diſtribui pro ratione portiunculæ ualeant, notiſſimum ferè eſt. Huic enim muneri ſtomachum natura præſcripſit. Proinde apertiſſimum uideri, Nihil odoribus nutriri. Quos tamen ſanitati conferre plurimum, Senſus perdocet. Plinius uero naturalis hiſtoriæ ſeptimo, ad extremos Indiæ fines ab Oriente, circa Gangis fōtem, eſſe Aſtomorum gentem prodit, ſine ore, toto hirtam corpore, quæ frondium ueſtiatur lanugine, uiuatqꝫ halitu tantum, & odore, quem naribus trahant. Nullum illis cibū, nullum eſſe potum. Tantum radicum floruḿqꝫ odores uarios ſylueſtrium malorum, quæ ſecū portant longiore itinere, ne deſit Olfactus. Grauiore paulo odore haud difficulter exanimari. Horꝝ etiā Strabo ex Oneſicrito mētionē facit lib. xv. Sed qa id ferè putat fabuloſum, Nō grauabimur hic ſubijcere Platonici ſciētiſſimi, & Medici doctiſſimi ſniam.

Legimus

Legimus inquit, in calidis quibuſdam regionibus, ac plurimo paſſim odore flagrātibus multos gracili corpore, & imbecillo ſtomacho, quaſi ſolis odoribus ali. Forte quoniam ipſa natura loci, tum herbarum, & frugum, atq; pomorum ſuccos fermè totos redigit in odores. Tum corporum humanorum humores illic reſoluit in ſpiritum. Cum igitur uterq; odor uidelicet, ac ſpiritus ſit uapor quidam, & ſimile ſimili nutriatur, Nimirum & ſpiritus, & ſpiritalis homo plurimum odoribus accipit alimentum. Nutrimentum uero qualecunq; id ſit, per odores, ſiue fomentum apprime Senibus, & gracilibus neceſſarium eſt, Quo defectum alimenti ſolidioris, atq; uerioris utcūq; compenſare poſſimus. Spiritum uero odoribus nutriri, argumento eſt, Quod uinum odore plenum ſpiritum ſubito recreat, quem cætera uix tandem poſſunt reficere. Propterea primo de Ponto ita cecinisse uideri Ouidius poteſt.

Et iam deficiens ſic ad tua uerba reuixi,
Vt ſolet infuſo uena redire mero.

Cuius rei cum Seneca meminit etiam Plinius, Quāquam nec latet, ex ſe uinum fomenti plurimum ſuggerere. Vaporē uero illum, in quē cibi cocti deniq; transferuntur, Ideo appellamus odorem, quoniam & odor ubiq; uapor quidā eſt. Et hic tractus intus ex alimētis uapor niſi ſpiritui quodam odore placeat, uix ullum præbet illi alimentum. Quā obrem ualde probatur Auicenna, cum ait. Corpus quidem dulcedine, Spiritum uero quadam aromaticitate nutriri. Galenus porrò Hippocratem ſecutus, Spiritum non ſolum odore putat nutriri, Sed Aere, Aere inquam non ſimplici, Sed potius opportune permixto. Tria demum ſpiritus animalis fomenta traduntur præcipua, Aer purus, & luminoſus, Odorum delectus, & Muſicæ. Iam uero Alexander, & Nicolaus peripatetici cum Galeno concludunt, Spiritum uitalem, & animalem ideo nutriri tum Odore, tum Aere, Quoniam uterq; mixtus eſt, atq; conformis, Et utrūq; hauſtum præcordia penetrare, atq; inibi percoqui, temperariq; ad uitam, perq; arterias diffundi. Vterq; autem coctus iterum nutrit ſpiritum, ut aiunt, utrūq;, Præcipue uero animalem. Piſciculos multos aqua nitidiſſima nutriri tradunt. Ocimum eodem modo. Mitto quibus elementis Chamæleontem, & Salamandram nutriri, nonnulli ferant. Olympiodorus Ariſtotelis affert hiſtoriam, In qua fatetur is hominem à ſe uiſum, qui aere modo nutriretur, & Sole. Quibus in Phedone perſimilia Plato conſcribit, & nos alibi, opinor, in hoſce libellos regeſſimus.

¶ Odoratæ Suffitionis utilitas mira. Ignes odoratos peſtilentiæ occurrere. De Agrone Medico. Et Lindo ſpecie aromatis. Myrrha cur Aegyptiace dicatur Bal.

CAPVT XXII.

SED nec iſta modo emolumentum, quod inſigniter nobis adeſt ex odoribus, patefecerint, Sed amplius quæ ex Veteri comperta nobis memoria ſunt. Siquidem cum Aer, quo utimur plurimum, & in quo maxime obuerſamur, Non eadem ſemper ſit ratione diſpoſitus, nec idem ſeruet contemperamentum, Sed nocturna denſeat humectatione, & proinde corpus premat, & animæ triſtitiam inferat quandam, ueluti nebula circūfuſam grauiore, Aegyptiæ morem gentis animaduertimus fuiſſe, ut è lectulis ſe proripientes mox Reſina ſuffirent corpus, ut ſic aerem expurgarent diſgregatione, & innatum corpori ſpiritum aliquo modo tabeſcentem odoris uehementia refouerēt. Ruſum meridie Syderis ui ex terra uaporationem exhalantem myrrheo retunderent thymiamate, Diſſipat enim, ac diſicit caliditas aeris turbulentiam circumiecti. Nam & Medicæ artis ſcientiſſimi peſtilenti affectione grauius craſſante, Ignium crebritate malo occurſant, Quod ijs rareſcere credatur aer. Id quod conſequitur largius, Si odoratiora urantur ligna. Cuius eſt modi Cupreſſus. Iuniperus. Piceæ. Sed & Agrona nobilem medendi ſcientia ſumme laudatum ferunt, quod Athenas magna peſtilentiæ ui ſæuius infeſtante, Affectorum plæriſq; ſalutarem intuliſſet opem, accenſis in proximo ignibus. Myrrham porrò Aegyptiorū uocabulo Bal dici, obſeruauimus. Id uero diſiectionem indicat planè. Obiter adnectamus illud quoq;, quia diu inter odores uerſamur, Apud Athenæum reperiri, Lindū eſſe Aromatis ſpeciem, Quod etiam agnoſcit Euſtathius.

¶ Qua ratione audiant, odorētuiue, quæ Senſorijs eiuſmodi nō ſunt prædita. De Piſcibus,

ſcibus, Qui inclamati ueniunt. CAPVT XXIII.

VERVM haud inepte fortaſſe uidemur facturi, Si hoc maxime loco tractare, ac diſcutere adorti fuerimus, qđ decimo naturalis hiſtoriæ Plinius propoſuit quidem, Sed inexpoſitum reliquit. Forte quia non erat operis inſtituti cauſas iudicare dubias. Piſces quidem inquit, auditus nec membra habent, nec foramina. Audire tamen eos, palam eſt, Vt patet, cũ plauſu congregari feros ad cibum conſuetudine in quibuſdam uiuarijs ſpectetur. Et in piſcinis Cæſaris genera piſcium ad nomen uenire. Olfactum quoq; ijs eſſe, manifeſtum patet. Quippe non omnes eadem eſca capiuntur, & prius quam appetant, odorãtur. Hæc ad uerbum ferè comprobantur ab Ariſtotele de Animalium hiſtorijs libro quarto. Ab Auicenna item uolumine quarto. Sed quod ad auditum ſpectat, etiam Lucianus meminit in Sermone de Dea Syria, Cuius hæc ferè ſunt uerba, οὗτοι δὲ καὶ οὐνόματα ἔχουσι, καὶ ἔρχονται καλεόμενοι, hoc eſt, Nomenclatura item eorum eſt, & uocati, inclamatiq; aduentant. Et in epiſtolis ad Atticum Cicero, Noſtri autem principes digito ſe cælum putant attingere, Si Muli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant, Alij autem negligant. De Odoratu uero & Sudas, approbans etiam Conchylia adorari. Illud utiq; mirũ, cum aſtipulante Ariſtotele, Auditus, & olfactus nullum contineant membrum manifeſtum. Quod enim tale uideri poteſt per loca narium, id non ad Cerebrũ uſq; tranſmeat, Sed partim obſeptum, & cæcum mox deſinit, Partim ad Branchias fertur. Quin & inſecta quoq; tam pennata, quam non pennata procul ſentiunt, ut mel Apes, & Culices dicti muliones, Quod niſi odore agnoſcerent, nunquã e longinquo ſentirent. Sulphuris item odore genera inſectorum multa intereunt. Ad hæc formicæ Origani, Sulphuriſq; puluiſculo inſperſo, ſuas relinquunt cauernas, alióq; demigrant. Sed unde nam iſta contingant? Certe inquit Themiſtius ex Ariſtotelis ſententia, aliũ ſenſum habere, non poſſunt, quo odorentur, quàm odoratum. Sed afferendum eſt, quo nam pacto olfaciunt, Si non reſpirant aliqua. Videtur itaq; in ſanguineis Senſorium odorandi eſſe diuerſum ab eo, quod in Inſectis habetur. Et hercle ut Animalium quorundã oculi præduri, cuiuſmodi uocant Græci σκληρόφθαλμα, operculo, & folliculo carent. Proinde exerti, incõniuiq; ſunt. Sed ſtatim nullo diductu incidentia, & occurſantia contuentur. Cum aliorũ oculi genis, & palpebris utantur, ceu uallo quodam uiſus, munimentóq; prominente. Eóq; niſi nictentur, & cõniueant, cernere nõ poſſunt. Ita & Odoratus Inſectis, Piſcibuſq; promptus. atq; expoſitus eſt, ut Viſus duros oculos habentibus. Vnde munere eo ſine naribus, & Olfactione funguntur. At reſpirantibus adopertus, & conditus eſt, Qui ubi halamus, adaperitur, pandituŕq;, ampliatis uenarum, meatuũq; itineribus, quod ijs fermè uerbis Ariſtoteles de Senſu, & Senſili expoſuit. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀναπνέουσι τὸ πνεῦμα ἀφαιρεῖ τὸ ἐπικείμενον, ὥσπερ πώματι. διὸ οὐκ αἰσθάνεται μὴ ἀναπνέοντα. τοῖς δὲ μὴ ἀναπνέουσιν ἀφῄρηται τοῦτο. Sed ijs inquit, Quæ reſpiratione utuntur, flatus ipſe ſurrigit, quod inſidet, ueluti operculum. Quod ni fiat, non percipiunt. At quæ ſpiritus reciprocatione nõ utũtur, nil eiuſmodi ineſt. Propterea inquit Themiſtius, ſiquis diligẽti ſubtilitate id exigat, Reſpiratio non eſt cauſa odorandi, Neq; dehiſcentia palpebrarum uidendi, Sed adaperiendi meatus qui adoratui obſeruit.

¶ Ambiguitates in Odorum ratione pluſculæ. Interibi enarratur Martialis. Stilum uertere quid ſit apud Oratium primo Sermonum. CAP. XXIIII.

CAETERVM prius quàm ab hiſce digrediamur odoribus, non inepte uidemur facturi, Si quæpiam adhuc ex ueteribus theſauris delibatim, carptimq; deguſtarimus. Multi opinor, experientia magiſtra didicere, Et nos quandoq; perſenſimus, florum Odores, καὶ τῶν θυμιαμάτων, hoc eſt, Suffimentorum ſuauius è longinquo olere. Cum in propinquo alia herbã potius redoleant, Alia fumum. Miratus diu ſum eiuſmodi euentũ, Ambigenſq; ſæpe mihi Vergilianũ carmen ingeſſi, Felix, qui potuit rerum cognoſcere cauſas, Deniq; cũ in Cõmentationes quaſdã autoris inter Philoſophos celeberrimi, ad id genus quæſtionũ pertinentes incidiſſem, hanc ferè rationẽ cõperi. Caloris ui conſtare Odorũ naturã, Quippe Odorata oĩa calida eſſe, Vt uero calidiſſimũ quodq; eſt, ita & maxime leue.

Proinde

Proinde prouehi lõgius poteſt, ac ſynceriorẽ ſubuectare odorẽ ſuum à cæteris cum foliorũ odoribus, tum fumi, id eſt uaporis aquei depuratũ abiunctumq́ꝫ, qui odorem aſſectari uidentur, cum quo terreſtris quoq́ꝫ prouehatur portiũcula, quæ odore celerius ſenſum afficiat, nam inſito craſſamento calidum inibi potentius agit, uerum interſtitio longiore uicta flacceſcit euanida, calore deminuto, quamobrem ſenſui ingeritur odor materia defecatiore. Quod uero amplius agitata odoramenta plenius afficiant, ratio euidẽs quoniam mota plus aeris, quàm quieſcentia replent. Quo nomine celerius odoris poteſtas ſenſum pertingit. Acrius autem frigoris ui infeſtante, minus, minuſq́ꝫ odoramenta perſentimus, quoniam hebeſcit, retunditurq́ꝫ tunc aeris motus, quo inuehuntur. Eſt enim frigus ϛατικὸν, καὶ συϛαλτικὸν, id eſt conſiſtere facit, & contrahit. Sed nunquid ferendam cenſemus opẽ Valerio Martiali, cuius hi ferè ſunt uerſiculi:

Quod bis murice uellus inquinatum,
Quod ieiunia Sabbatariorum.

Scribit ſiquidem doctiſſimus poeta, Baſſam peius oluiſſe, quàm ieiunia Sabbatariorũ. Id cur, non attentarunt interpretes. Ne, ſicuti uiſum forte eſt, arcẽ facere ex cloaca, aut lapidem è ſepulchro uenerari pro Deo exiſtimarẽtur. Mihi loci huius eruditio non obuia uidetur, nec exculcata, ſed intercutanea, & grauis, quã Circulus pullatus neſcit. Sed cõprimam me; ne, quod aiunt, admouere arictem uidear, aut oſtentare, ac captare lites. Græcum adagium eſt, νηστείας ὄζει. ieiuniũ olet, de eo, cuius fœteat anima. Obſeruatum nanq́ꝫ eſt, ora hominum, qui nil dum eſitarint, grauius olere. Ventre ſiquidem inani, minuſq́ꝫ agitato, aer factus calidior ſpiritum, excremẽtaq́ꝫ pituitoſa immobilitate ſua putrẽ facere poteſt. Calidiorem autẽ effici, argumento eſt, quod uel ſitim parere ieiunium poteſt. At ubi ederimus, ciborum odore hebeſcit prior graueolẽtia, aut interextinguitur. Sed enim ex medicorũ itẽ myrothecijs mutuemur aliquid, quod lecturos blande morẽtur ſcitamentis haud aſpernalibus prorſum. Elegantiſſima eſt, & breuitate amabili Hippocratis ſententia. Menſes duci aromatum ſuffitu, quæ ſæpe inquit, ad alios uſus reciperentur, niſi caput tentarent. Eum locũ qua ſolet, ſubtilitate perpendẽs Galenus, poſteaq́ꝫ docuit, cur menſtruorum ſubſiſtentium affectioni aromata ſuccurrant, quæ conniuẽtes diſcludunt conceptaculorum clauſulas, & materiæ craſſamentum extenuant, mox ita infert propemodũ. Concinnare capitis dolorem aromata omnia, tum uſus commonet, tum inſinuat rationis examen. Siquidem excalfaciendi poteſtate prædita, omnia caput pertentant, aggrauantq́ꝫ. Quippe nutu ſuo ſuperna calor appetit. Cum uero huiuſmodi ſit uniuerſim aromatum genus, ac potiſſimũ Caſiæ, Coſti, Cinamomi, Amomiq́ꝫ, ambiguitatis nubilum diſcuti inde facillime queat. Quod uero Hippocrares idem alibi ita prodit, Si mulier non concipit, & ſcire placet, an concipere poſſit, ueſte obuolutam ſuffies infra, nam ſi odor tranſmitti per os ad nares uidebitur, non eſſe ſua culpa ſterilem, cognoſces. Galenus in his inquit, ſolis nequaq́ꝫ efferuntur odores ſuffitionis ſubeuntes, quibus confuſum, obſeptum, occæcatũq́ꝫ os uteri eſt. Tale uero nequaq́ꝫ cenſetur ad ſobolẽ ſuggerendã accõmodum. Nam & alibi Hippocrates, quæ frigidos, ſpiſſoſq́ꝫ uteros habent, non concipiunt. Quoniam uero ſæpicule Poeticos excutimus ſcrupos, admonitũ uolumus ſcientiſſimum quenq́ꝫ, nil eſſe in hoc ſcriptorum genere per incuriam tranſiliẽdum, quod uirum lectionis uberrimæ Politianum, dum ageret etiamnum in humanis, commonuiſſe, ſat notum eſt, cum diceret, Oratianum illud ex Sermonum primo perperam a male feriatis enarrari,

Sæpe ſtilum uertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus. Neq́ꝫ te ut miretur turba, labores
Contentus paucis lectoribus.

Nam inquit, ſtilum uertere, eſt inducendi, expugnendiq́ꝫ cauſa ſtili partem exacuminatam ſurrigere, qua ſcribimus, altera, quæ retuſior eſt, aut latior, proclinata, & ſcriptis delendis impacta. Quippe Hieronymus quoq́ꝫ meliorem ſtili partem uocat, quæ peiora de autoribus confodiat, eradatq́ꝫ.

¶ Vbi nã ſit odoris ſenſorium, Martialis illuſtratur. Vocabula plura ad odorem ſpectantia. Oletare quid. CAPVT XXV.

CVM primum Canonis Auicennæ relegeremus multa inde præcerpentes, quæ in hoſce libellos,ut ſe oſtentauit occaſio,regeſſimus,placitum eſt, quandoq; Interpretis ſpatioſa adire uireta, ut adiutum irent illa quoq; elucubrationes noſtras. Inter alia nec ſanè pauca, ingeſſit ſe, quod inſtituto noſtro uiſum eſt adminiculari,Ariſtoteles inquit,duodecimo de animalibus,Naribus inſitum odoratus organum arbitratur. Galenus uero,& medicinam profeſſi omnes Senſorium hoc in parte Cerebri antica ſtatuunt. Nam octauo de utilitate particularum odoris, inquit, Senſorium propè Craneum uidetur constructum in uentriculis Cerebri anterioribus, uaporoſum continentibus ſpiritum. Sed & ipſum id in libro de Senſu, & ſenſili,non inficiatur Ariſtoteles, forte eorum oblitus, quæ prodidiſſet alibi. Euidens autem argumentum,non ineſſe naribus odorandi poteſtatē ullam, quod illis ſi admoueantur odorata,nequaquàm percipi ualent, niſi ad ſuperna prouehantur, quod ſpiritus reciprocantis ui contingere, ſecundo de Anima commentatur Philoſophus. Spiritu enim retento,etiam ſi inſeratur naribus odor,ſenſus perfici nullus quiuerit. Verum poſt tot,ac tanta de Philoſophiæ prompta ſacrarijs, iam & Grammaticam inſtruamus ſupellectilem, ne,uti ferunt,à curru uidear excuſſus, & à præſcripto longius proripi. Quanquàm Scytharum more ſæpius ad lætiora conſurgam pabula. Scribit M. Tullius Epiſtolarū ad Atticum libro ſecundo ſic, Quanquàm illa tua horridula mihi, atq; incompta uiſa ſunt, ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quod ornamenta neglexerant, & ut mulieres, ideo bene olere,quia nil oleant,uidebantur. Ad hæc uero Martialem parte aliqua reſpexiſſe, palàm fit amplius intuenti.

Poſthume non bene olet,qui bene ſemper olet.

Id uero ex Arbitro eſſe,Hieronymus teſtatur,ubi ait,Cincinnatulos pueros, & Calamiſtratos, & peregrini muris olentes pellicula, de quibus illud Arbitri eſt. Non bene olet, qui ſemper bene olet. Situm ſentire dicuntur,quæ nimis inueterarūt, & redolent mucum quendam. Id Dioſcorides appellat Apophoram εὐρωτιῶσαν, Quod ex Plinio agnoſcas licet,libro duodecimo. Sicuti apud Theocritū,ni fallor, γλυφάνου προσόζειν dicitur,quod ſculpturam reſipit etiamnum. Ozanica in Dioſcoride uidentur eſſe Olfactoriola. Ozas tamen dicunt Onagrorum coria. Sed & apud eundem pluſcula obſeruauimus præſens negotium iuuantia,ſicuti illud ἀρωματίζειν, quod Aromata redolere ſignat,ut nardum ναρδίζειν. Nam ἁλμυρίζειν, eſt Salis guſtum habere. μελανίζειν, nigricare. κουραλίζειν ad Coralij uergere colorem. οἰνίζειν, uinum reſipere. ῥοδίζειν roſam. τραγίζειν hircum: κασίζειν Caſiam. At χρυσίζειν eſt in auri colorem reclinare. πεπερίζειν piper ſapere. Obolere uero in malum capitur, Semper eñ de tetro,& illiberali odore dicitur ferè, ut Plauti moſtellaria manifeſtum facit,Oboluiſti allium Germana illuuies. Oletare in ueterum doctrina eſſe uidetur, Olidum facere, manifeſtius ex lege id fit, qua ſubnotatum aduertimus,ne quis aquam oletato dolo malo,ubi publice ſalit. Siquis oletarit, Seſtertiorum decem millium mulcta eſto.

¶ Puſtulas in naſo,& Ionthos quid ſignare coniectarint Veteres. Quid Ionthos, & unde. Amantium blandimēta aduerſum amatos. CAPVT XXVI

SVPERSTITIONIS antiquæ ueſtigia in Græcorum Commentariolis pridem obſeruauimus, quæ & uarietatis gratia, quam anxie nimis, ac ſolicite affectat plærūq; humanus animus, huic loco ſuppingam. Moris eſt, inquiūt, nonnullis, quæ naſo adnaſcuntur Pſydracia (Eſt autem eo nomine puſtula durior,acuta, & ſubalbens) nuncupare mendacia, quoniam ferè ſint Mendaciloqui argumenta. Sed & ad ipſum id ſpectat,qđ lectum quoq; eſt,Siculos conſueſſe, Ionthos,qui ſeſe parte eadem oſtentent, ψεύστας appellare,id eſt,uanos, mēdacesq;, quia id genus homines per ea naturæ indicia planè ſignificarentur. Sunt autem Ionthi in hoc propoſito,quos latine Varos recte dixeris. Vocari autem ſic arbitrantur, uel quod ætatis flore protuberent,aut ab Onthos,quæ res fimum indicat, quia faciei ſint dehoneſtamēto, quod ὀνθιλεύειν dicitur. Sciendum tamē primum prodeuntes pilos Ionthos quoq; ſolere nuncupari, ratione uocis ab ἰέναι deflexa, & ἀνθεῖν. Illud uero, quod Plato ſcribit,& recenſuit Plutarchus,non tam ſuperſtitionis fuerit,aut obſeruationis ſuperfluentis,quàm

Amatorij

Amatorij prorſum ebblandimenti, quod niueo ſpectabiles candore, ut deorum ueneră bant filios, nigredine quadã ſuffuſcos, ut uiriles imprimis. Grypos uero regios opinabã tur. Nã & Perſæ id genus homines adunco naſo amplexant præcipue, quod eiuſmodi fuiſſe Cyrũ, proditũ annalibus ſit. At Simos gratioſos appellabãt. Pallẽtes aũt μελιχρούς ſalutabant, & exoſculabantur, ceu flaueſcentes dicas, & mellis colorẽ præferentes.

¶ *Sternutamentum cenſeri quandoq; ominoſum, & inauſpicatum. Catullus, & Propertius explicantur. Interim quæ dicantur Serperaſtra. De Sternutamento plura ex literis interioribus.* CAPVT XXVII.

LEGEBAMVS, dum iſta euigilarent literarũ bonarum candidatis, enarratiũculas in Theocritum quaſdam, etiam ſi conciſas admodũ, & diminutas, tamẽ haud omnino aſpernabiles, nec in quas Græcanicũ illud, & quidẽ Theocriti eiuſdem, naſutior reiectet aliquis, οὐδὲν ἱερόν, nil ſacrum, aut magnũ. Inter alia uero & illud, quod excerperemus, arriſit, adnotatũ Idyllio, cui titulus Thalyſia, ex ſternutamentis prodeſſe nonnulla, ac ſignificare proſperius, alia uero cenſeri ominoſa prorſum, & inauſpicata; unde Theocritus,

τῷ σιμιχίδᾳ οἱ ἔρωτες ἐπέπταρον,

Id eſt Simichidæ inſternuerunt amores, Et in re ſecundiore Homerus.

Οὐχ ὁράας, ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε; Nõne uides, quod mihi ſternuit filius? Verũ apd' Theocritũ ἐπὶ τῇ χείρονι μοίρᾳ id eſt in partem malam accipiendum eſt ſternutamenti præſagium. Ad hæc autem uel ſponſione contẽderim, reſpexiſſe Catullũ, à quo de Amore ꝓdit ſic,

Dextra ſternuit approbatione, *Sed* & Propertium.

Num tibi naſcenti primis mea uita diebus
Aridus argutum ſternuit omen amor?

In cuius loci enarratione efferri modo ab eruditis ſolẽt, quæ prodit in quæſtionibus Encyclicis Ariſtoteles (Etenim cum fide promuntur omnia, ne Comatulum iſta forte reſipiat caluum. Quæ eſſe uelut *Serperaſtra* paulo impolitioribus, ſumme optamus, quæ diſcentibus ambulare infantibus adhibentur alligata geniculis, ne facie fiant, uel Compernes) Tres eſſe partes noſtri corporis principes. Caput, thoracem, & aluum. Cũq; efflatus alui reſpiratio ſit, ructus uentriculi, ſternutamentũ capitis, quæ pars ſacra præcipuẽ eſt, ſpiritum hinc exeuntem, tanq; ſacrum ueneramur, & adoramus. Porro ſternutamẽtum bene caput ualere, poſſeq; concoquere, indicio eſt. Perinde igitur quaſi bonæ indicium ualitudinis partis optimæ, atq; ſacerrimæ, ſternutamentum adorant, beneq; augurantur. Sed & alibi Ariſtoteles idem auſpicatiora putat, poſt meridiem facta ſternutamenta. Adnotatum quoq; ab Alberto eſt, Augurum ſcientia contineri, eſſe ſternutamẽtum ueritatis ſignum, & liberationis prognoſticum ab inſidiarũ diſcriminibus. Sed uel unius autoritas Euſtathij Iliados Rhapſodia ſeptima, quod aſtruimus, manifeſto probat, nam ὁ ἐκ δεξιῶν πταρμὸς οἰωνίζετό τι ἀγαθόν inquit, ut opinati ueteres ſunt, id eſt a dextris ſternutamẽtum boni augurabatur quippiam. Sic & oculi dextri palmus. Quid, qd' libro primo de doctrina Chriſtiana ſcribit Aug. Veteres lectum ſolitos repetere, *Si*, dũ inducitur calceus, ſternutamentum obtigiſſet. Symbolum uero Græci nũcupant, quod ex ſternutamento cõcipitur, augurium. Illud autem grauius multo, qd' ſeptimo ſententiarum Hippocrates ſcribit, ſternutamentũ fieri ex capite, cerebro calfacto, aut humectato eo, qd' in capite inani. Aer nãq; intus cõtentus extra erumpit. Sonat autem, quoniam per anguſtum ipſi exitus eſt. At Galenus inquit, Non omne ſternutamentum fit cerebro calfacto, aut humefacta parte capitis inani. Quippe pinnulis quidam irritantes nares ſternuunt. Et cum tuſſi ſpiritus permeãs deorſum ad naſi meatulos ſternutamẽtũ concinnat. Sternutamẽtum itaq; de capite tantumodo prouenit, ſi natura deſyderio expellendæ materiæ ſufflantis ad ſecretionem commouetur. De huiuſmodi autẽ Hippocratis ſanctio facta eſt, neq; forſan de quouis tali. Siquid enim exuperet humoris in capite, nequaq; gignit ſternutamentum, niſi ad ſpiritum uertatur. Patet id, Multi enim nõ ſternuunt, quorum de naribus humoris copia ſecernitur. Soli.n. ſternutant, qui ita affecti ſunt, quibus mordax ea eſt, quæ a capite fluit humiditas, ceu ſiquid mordax naribus

imponas. Vt enim tuſſis accidens eſt ad expurgandas pulmonis arterias aſperas natura/le, ita ſternutamentum narium canaliculas perpurgat. Cæterum quod ait parte inani capi/tis, ut eſt potiſſimum de cerebri uentriculis intelligendum. Ita de eo quoque, quod extrinſe/cus ambit, cauo inaudiendum. Scribit alibi Hippocrates idem, mulieri, quam uitia uteri infeſtant, aut quæ difficulter parit, ſi ſternutamentum ſuperuenit, bono eſt. Ratio autem eſt, quia indicat naturam iam intermortuam expergefieri, & reuiuiſcere. Necnon propria/rum meminiſſe motionum. Interdum regeruntur & retrimenta aliqua. Nam in libro de cauſis accidentium tradit Galenus, ita eueniens ſternutamentum prodeſſe, quia uehemen/tiore concuſſu, atque feruore partim quidem excitat naturam, partim uero excernit, quæ tenacius impacta ſint partibus corporis. Sic enim & ſingultum ſolet ſanare, quod ex Hip/pocratis item hauſtum fontibus eſt, quanquam ſingultui ob euacuationem euenienti, etiamſi raro id fiat, ſternutamentum nequaquam medetur. Fit uero ſubinde ex repletione ſingul/tus, ſicuti in puerulis uiſimus. Item calor, & frigus neruoſa replet corpora, quia tantiſper reſtari triſtius queunt, & ob eam rem ſingultiunt. At dicat aliquis, ubi nam remur omino/ſum eſſe ſternutamentum? Medicinam profeſſi plenius utique ſatiſfecerint. Nobis interim Plinij autoritas ſufficere poterat, quam uel Gellius repetit, Oſcitatio, inquit, in enixu letalis eſt, ſicuti ſternuiſſe à coitu, abortiuum. Niſi ex tertio Canonis Auicennæ, capite proprio, ſuccurrerent paucula, quæ mutuaremur, ad hoc ipſum pertinentia, ne quod inquit Lucia/nus, piſtrinum perinde ac palatium amemus. Pernoxium, inquit, cenſetur ſternutamen/tum initio decumbentis Catarrhi, & Coryzæ, quod tunc humori decoquendo neceſſaria ſit quies, augeſcitque adeo in febribus quandoque affectio hæc, & conſimilibus, ut uirtute de/iecta, ſuperfluenti materia caput oppleatur, proueniatque interdum Scotomia, quamob/rem reprimi confeſtim debet, ne & ſingultum concinnet grauiorem concuſſu. Illud ex Græcorum doctrina leuius aduertendum, ſternutamentum quandoque pro ſenſu capi ſim/pliciter, quia ſit ea affectio capitis ſenſus, uel quia feſtuca prætenui nares ſi irritemus, ob/uenit ſternutatio. Siquidem in Ariſtophanis Comœdia Dionyſius percuſſus, ac plagam diſſimulans dicenti, Iam te conuerberaui, Reſpondet, πῶς οὐκ ἔπταρον, id eſt, qua ratio/ne non ſternui? Quod eſt, inquit Interpres, οὐκ ᾐσθόμην, id eſt, non ſenſi. Perinde ac in/nueret, non ſecus plaga ſe affectum, ac feſtucæ leuioris tactu affici nares conſueuerint. Ptarmica dicuntur Græcis, & Aeginitæ Paulo, Sternutatoria, id eſt, quæ ſternutamen/tum proliciunt.

¶ Cyclops excæcatus qui ſit. Cyclopei ludi qui intelligantur. Item Teuthidi ſimilis. Et quid Teuthis. Interibi cur Antimachus diceretur Pſecas. CAPVT XXVIII

CYCLOPS excæcatus, Adagium eſt ſcitiſſimum de potentia magna, quæ Ducis prudentia, quam eſſe animæ oculum, honeſtiſſima quadam meta/phora Plato dixit, exuta, &, ut ſic loquar, exoculata ſit. Notior eſt fabella de Polyphemo ſtaturoſi, prævalidique corporis, ſed ab Vlyſſe aſtutiſſime occæ/cati, quam ut harum lucubrationum ſtudioſis ea nunc ingeratur à me. Nam & inde Cyclopei nuncupantur ludi, cum ſaltans in Scena inducitur Cyclops Polyphemus. Vnde Oratius de Sarmento, & Oſco ore fœdo, & facie turpiſſima, ut Laruam diceres.

Campanum in morbum, in faciem per multa iocatus,
Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa rogabat,
Nil illi Larua, aut tragicis opus eſſe Cothurnis.

Prouerbij origo ab hiſtorica demanauit fide. Etenim poſteaquam Veneno interijt Magnus Alexander, ſicuti Plutarchi doctiſſimi teſtantur monumenta, dixit Demades Orator, ſiue is Leoſthenes fuerit, ſicuti adnotatum alibi, comperiſſe uideor, Copias illius bellandi arti/bus, & ſtrenuitate longe præcipuas Cyclopi excæcato uideri conſimiles, quoniam robore, peritiaque præcellerent, ſed duce, qui electiſſimum exercitum rite ductaret, forent exorbatæ. Cui ferè compar uidetur facetiſſimum in Eretrienſes Themiſtoclis cauillum, quos ille di/ctitabat Teuthidibus perſimiles, μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ μὴ ἔχειν. Hoc eſt, habe/re quidem gladium, cor uero non habere. Teuthidas autem eſſe quidem piſcium genus, ferè conſtat, ſed quodnam ſit, parum conuenit. Plutarchi Interpres gladiolos reddidit, quia ſenſui, ut opinor, congruebat maxime. Eos uero piſces Xiphias ab Ariſtotele de

Animalium

Animalium hiſtorijs libro ſecundo,& libro octauo nuncupari,animaduertimus,& Plinius gladios interpretatur,quibus figura creditur nomẽclaturæ occaſionem præbuiſſe. Rerum quidem inquit Plinius, non ſolum animalium ſimulacra ineſſe, licet intelligere intuentibus uuam,gladium,ſerras. Sunt ex Græcis, qui Theuthidas nunc Sepias interpretentur,nũc uiliorem piſciculum, qui & in prouerbium uenerit de ijs, qui inopia arctiore, uel minima, & uiliſſima corrogare coguntur. Nam Ariſtophanes in fabula,cui titulus ἀχαρνῆς, Antimachum taxans cognomento Pſecada,quoniam eos,quibus cũ obuerſaretur,diſſerendo roris uice aſpergeret,ros enim Pſecas Græcis dicitur, & gutta, ita ſcribit, ὄμ᾽ ἔτ᾽ ὄψοιμι τευθίδος δεόμενον, id eſt quem etiamnum uideam Teuthide indigentem. Apud Ariſtotelem libro de animalium hiſtorijs, quinto, ubi Græce ita eſt, πολύποδες, καὶ σηπίαι, καὶ τευθίδες, Plinius,& Theodorus Polypos, Sepias, Loligenes, interpretantur,& paulopoſt iterum, αἱ δὲ σηπίαι, καὶ τευθίδες νέουσιν ἅμα συμπεπλεγμέναι, hoc eſt ad uerbum, Sepiæ uero, & Loligines natant implicitæ ſimul. In cauſis naturalibus apud Plut. problema eſt de Teuthide, cur nã,ea ſeſe oſtẽtante, hyemis magnæ fiat præſagium,& uir quidam planè doctus Sepiã eſt interpretatus. Cur inquit, Teuthide apparente,tempeſtatis magnæ ſignum? An cuncta natura mollia horridula ſunt, quod carne nuda ſint,& tenuia,quãdoq; neq; cruſta,neq; pelle,neq; ſquãma obtecta,obſeptáue,ſed intus durum,& oſſeum habeant,ideóq; mollium etiam appellatiõe conflata,proinde ſtatim ex ſenſus facilitate hyemem præſagiunt. Qua ex cauſa terram petit Polypus ſaxa corripiens paruula. Verum frigus declinans,ac qui in imo maris cooritur,tumultũ, proſilit etiam Teuthis,quando ex mollibus uniuerſis uel præcipue mollicula eſt,ac iniuriæ opportuna. Fuit & Arcadiæ ciuitas Teuthis, & eodem nomine dux in Aulide cum Græcis alijs,quem tamen Hornytum uocant quidam. Hic cum Agamemnone diſſidẽs cum abducturus uideretur ſuos,ſuadente Pallade,ne faceret,Deã uulnerauit in femore.

¶ Principem eſſe neceſſarium, rationibus aliquot colligitur. Nullum eſſe homine ſocialius animal. CAPVT XXIX.

QVIA uero principem unum aliquem uideri neceſſarium, pauloante ex prouerbij ratione digito,ut ſic dicam,monſtrauimus,ſubit nũc,illud affluẽtius, ac penſiculate amplius perſequamur. Nam Salomonis ſententiam eſſe nouimus præclaram,ubi nõ eſt gubernator,diſſipabitur populus. In omnibus profecto,quibus certus aliquis eſt propoſitus finis, in quibuſq; ſic,aut aliter procedere contingit,opus eſſe dirigente aliquo,propemodum conſtare uideo,ſi ad præſcriptum modo finem perueniendum. Neq; enim nauis uentorum flatibus expoſita diuerſis in portum appellat unquam,niſi id agat præſidentis induſtria. Sed eſſe homini finem quendam propoſitum,ad quem uita, & actiones, tanquam ſcopum dirigantur,non eſt,opinor,qui ambigat. Etenim per intellectum agit, cuius eſt ex fine operatio. Diuerſo autem calle ad eum ipſum homines perduci, ſtudiorum diuerſitate, notiſſimum,proinde aſſiſtat,neceſſe eſt quiſpiam,à quo intendatur, dirigaturq; ad finẽ ad quem inſito rationis lumine ferimur. Quod ſi in ſolitudine agere poſſemus,ut bruta pleraq;,minus utiq; principe aliquo indigere uideremur, tũc enim ſibi unuſquiſque rex foret,Deo tantum regi obnoxius,diuinituſq; nobis lumine contributo, & ſe, & ſua diſpenſaret. Cæterum ingenitum homini eſt, ut ſit, & dicatur ſociale animal. Naturalis id manifeſtum neceſſitas facit. Cæteris nanque animalibus,& plãtis uarie tegumenta natura tribuit,teſtas, cortices,coria,ſpinas,uillos,ſetas,pilos,plumam,pennas,ſquammas,uellera. Hominem tantum nudum,& in nuda humo natali abijcit die ad uagitus ſtatim, & ploratum, uti grauiſſime Plinius ſcribit. Sed enim omnium loco diuina illi ratio eſt attributa, cuius illuſtratione longe plura manuum adminiculo ualeat comparare. Quæ tamen uſu multiplici unus haudquaquam aliquis impleuerit. Proindéq; in ſolitudine nõ ſine incommodis quampluribus,& maximis degere queat aliquis. Adde quod cæteris naturæ ſponte perſpecta,cognitáq; uidentur,quæ proſunt,quæq; nocumento ſunt. Aliquibus etiã induſtria quadam naturali herbæ, quibus medica uis ineſt,notæ ſunt. Item

Mm 3 uitæne

uitæ neceſſaria multa, quorum homini cognitio tantum eſt communis, ut qui poſſit per rationem ex uniuerſalibus principijs ad ſingulorum perceptionē, quæ degendæ uitæ creduntur neceſſaria, peruenire. Quæ cum numeroſiora ſint, unus propriæ rationis ui nequaquam attigerit, propterea ſocietas rationalis eſt, animali peculiaris. Vt alterum alterius adminiculo adiutum, refotum, inſtructumq́ facilius ſit ex naturæ propriæ dignitate tempora tranſmittere. Quid porrò Oratio, huic animantium uni tradita, quem habere uſum in ſolitudine ualeat? Etenim reliqua communi quodam modo affectiones patefaciunt ſuas, ueluti Canis iram latratu. At homo ſermonis commodo cōceptus animi uniuerſos ualet explicare. Ex quibus omnibus facile colligas, illum cæteris, quotquot ſunt, etiā quæ uidentur à congregatione non omnino reuulſa, ſocietatis facile capaciorem. Itaq; in Eccleſiaſte Salomonis Chria ſumme approbat. Præſtare amplius, eſſe duos, quàm unum, quod adſit mutuæ ſocietatis emolumentum. Quæ cum ita ſint, nimirum & illud maxime neceſſariū conſequi, aptiſſimum eſt. Vnum aliquem eſſe debere, cuius conſilio, & prudentiæ reliqua ſubijciatur multitudo. Alioqui multis cohabitantibus, & unoquoq; ſua commoda procurante, nullo negotio dilaberentur res, ni Princeps aliquis præſideret, qui publico bono, tanquàm mitis parens, ut ab Homero dictum, conſuleret. Sicut & hominum, cæterarūq; animantium diffluerent corpora, niſi uis aliqua foret excellentior, quæ aſſiſtens, membrorum aleret, cuſtodiretq; compagem. Igitur neceſſe eſt, præter id, quod mouet ad propriū uniuſcuiuſq; bonum, eſſe item, quod commune omnium diſtribuat, componatq; bonum. Nam & in omnibus, quæ in unum ordinantur, diſponunturq;, quiddam pernoſcitur Principis gerens uicem, Siquidem in corporū uniuerſitate corpus primum, id eſt, cæleſte reliqua corpora quodam diuinæ prouidentiæ munere, ordineq; diſpenſat, atq; moderatur. Omnia uero animantia rationale animal regit. Hominem ipſum diuinior anima. Inter animæ partes iraſcibilis, & concupiſcibilis moderamini rationis ſubijciunt. Inter membra corporis unum eſt præcipuum, cuius uelut nutu quodam reliqua agitantur. Id uero eſt caput, ſiue, ut malunt alij, cor.

¶ Cuius deceat eſſe modi Principem. Duplex eſſe in natura regimen. Cur homo minor Mundus. CAPVT XXX

SED enim quia iſta uidemur ſcitius muſſitare, urgeat nos forte ſcrupuloſior aliquis, qualem credamus oportere eſſe ciuitatis Principem, & cuiuſmodi eius officium ſanciamus. Non erat quidem in animo operis initio tam crebriter in haſce diuertere florum amœnitates, quæ altius requirunt examen, uerum, quoniam ut ille ait, theſauros eſſe oportet, non libros, quid in uoluminibus auguſtioris ſcientiæ, uelut lucis denſitate, ac religione horrentibus, uenati ſimus, ſubnotando, quæ digna ſcitu occurrebant, publico ſtudioſorū bono iam hinc proferre ordiemur, nulla in parte, quod M. Varro inquit, Min facientes, id eſt, hæſitantes, aut etiam ſubuerentes, perinde ac ij, qui uix proloqui audent. Et primum quidem id obſeruandum amplius. Quæ ex arte ſint, ea imitari, quæ ex natura habent. Ex quibus id promitur, ut de rationis inſtituto ualeamus operari. Proinde Regis munus id optimū, præſtantiſſimūq; cenſendum. Quod ab uniuerſalis Principatus forma demanare uidetur. Deprehenſum porrò eſt, in natura rerum duplex eſſe regimē, Vniuerſum, & Particulare. Vniuerſum quidem, quoniam præpotentis Dei moderatione omnia cōtineri, nemo non, qui modo conſtet mente, dabit facile. Particularis autē principatus præcipue diſpenſationi diuinæ perſimilis in homine reperitur. Quem ea ex cauſa etiam minorē Mundum dictitari, perſæpe uidemur legiſſe, quod uniuerſi moderaminis in eo comperiat forma. Nam quemadmodum uniuerſa corporea creatura, & uirtutes ſpiritales omnes diuino ſubijciunt gubernaculo, compari modo & membra corporea, & animales uirtutes magiſtra ratione regunt, atq; eodem ferè pacto ſe in homine ratio habet, ut Deus in mundo. Verum ſimilitudo moderamenti huius ratione quoq; alia librari, perpendiq; poteſt. Hæc ſiquidem in nobis eſt, non ſolum quia ratione regatur homo quilibet, ſed etiam quoniā hominis unius præſide ratione multitudo gubernatur. Quod Regij muneris maxime uidetur. Quando & in animantibus quibuſdam, quæ ſocialiter uiuunt, quædam Regiminis huius conſpicitur proportio,

proportio, ueluti in Apibus, nec id tamen rationi imputandum, ſed naturæ inſtinctui à ſummo regente inducto, qui & eſt, & dicitur autor naturæ. Quamobrem id Regi, Principiq; uiro diſpiciendum imprimis, ut regno ita demum ſibi præſidendum, opinetur, ſicuti corpori præſidet anima, & amplius, uelut mundo Deus. Quæ ſiquis uehementius excuſſerit, altiusq; menti opinatus fuerit infigenda, & quodammodo inurenda, pernoſcet illud excellentiſſimum, tum in ſcipſo iuſtitiæ amorem ardentius accenſum iri, dum ſubinde repetet ſecum, ad id prouectum ſe, ut præcelſi illius agentis uice iudicium exerceat in principatu, Tum autem ſuborietur manſuetudinis, & dementiæ lenitas, dum ſingulos ipſi obnoxios perinde habet, ac corporis ſui membra, cogitabitq;, id ſolum fulmen, quod Iupiter mittit, placabile eſſe, pernicioſum id, quod deliberauit, &, ut Seneca inquit, alijs quoq; Dijs autoribus, miſit. Quia Iouem, id eſt, Regem prodeſſe etiam ſolum oportet. Nocere, non niſi cum pluribus uiſum eſt. Perpendet illud quoq; in Græcorum literis iactatum, à capite primum computreſcere piſcem. Quo ſignificatur obſcurius, Principem uirum inſigniter turpem, mox dare labem in plures. Huic enim non magis latere cõtingit, q̃ Soli inter tot collucentes Syderum oculos. Vna eſt dementia, quæ ex uirtutibus omnibus præcipue hominem addecet, quando humanior nulla eſt. Neminem tamen inſignitius, illuſtriuſue conſpicuum facit, q̃ Principem uirum, quanq̃ contemperamentum id eſſe adhibendum, non latet, uti nec promiſcua ſit, ac uulgaris, & deplorata ingenia à ſanabilibus non diſtinguat, nec rurſum abſciſſa. Talem ſe Ciuibus ſuis præſtare Princeps debet, cuiuſmodi depoſcat Deum ſibi. Et quod parentes faciunt, nunc obiurget, nonnunq̃ blande, quandoq; & minaciter ſe gerat. Ad decretorium ſtilum accedat rarius. Tunc demum ultima experiri decuerit, cum cætera ferè ſint conclamata. Sed uno dudam uerbo, Sciat Princeps eſſe ſe Reipub. ſuæ animum, illam uero corpus. Quo nomine apud eum L. Tubulo, qui apud Lucilium amarulente, ut Rapinator, Impius, Sacrileguſq; proſcinditur, & id genus alijs eſſe nullus poteſt locus.

¶ Prouerbij ratio, Platano ſimilis. De Platano pluſcula, & Plataniſto. Obiter qui dicantur à Perſis Immortales. Herodotus, & Curtius declarantur. Melophori qui ſint. Mallophoros. CAPVT XXXI

THEMISTOCLEM Athenarũ Principem, cuius operam, ingeniumq;, ac prudentiam ſummam nõ paruis in rebus, nec raro experta Græcia eſt, produnt autores grauiſſimi, poſteaq̃ ampliſſime patriam eſt promeritus, ſolitũ tamẽ ſæpius conuitio à Ciuibus inceſſi. Vnde illius præclara circumfert̃ ſententia, τί κοπιᾶται ὑπὸ τῶν αὐτῶν εὐχρησούμενοι, Quid eis negotiũ faceſſitis, qui uobis fuere benefici? Se quoq; ſubinde Platano conſimilem prædicabat, ad quam decurrerent, quos infeſtaret imber, Mox uero ſerenitate reddita, uelleretur ab eiſdem, interimq; conuitijs proſcinderet̃. Ex hiſtoria igitur produci Adagij forma poteſt, ut dicat̃ is Platano aſſimilis, cuius opera q̃uis neceſſario ſæpius utamur, nihilominus inſita quadam prauitate, illum eundem incõmodis liberi, habemus deriſui, conuellimus, perditum quandoq; etiã cupimus. Mox tamen neceſſitate deprehenſi expertam repetimus uirtutẽ. Sanè cõgruenter de ratione foliorũ Platanus electa potiſſimũ, quã prouerbio uſurparemus, q̃n arbor ea umbræ gratia tantũ ex alieno petita orbe eſt ijs, qui dicunt̃ σκιατροφούμενοι, ſicuti de hiſtorijs quarto libro Theophraſtus perdocet copioſe. Nam Caius Princeps etiã in Platano Veliterni ruris, tabulata cuius, laxiſq; ramorũ trabibus ſcamna patula miraculo fuerãt, epulatus eſt. Eamq; cœnam appellauit ille Nidum. In Lydia prodit Herodotus, Xerxem comperiſſe Platanũ, quam ob pulchritudinẽ aureo donauerit monili, tuendamq; uiro delegauerit immortali. Qua in parte adnotandum obiter, ut eum locum ſalebroſum quadantenus in poteſtate habeat quilibet. Non ideo dici ab Hiſtorico Immortalem uirũ, quia planè nunq̃ moreretur, quod credere, inſulſiſſimum foret, Sed intelligi ex ijs unum opinor, qui in militia delecti ex Perſis numero decem millia, dicebant̃ Immortales. Quoniam ſiquis eorũ aut nece, aut morbo numerũ minuiſſet, confeſtim ſubſtituebat̃ alius, nec unq̃ plures erant, paucioreſue decem millibus. Erant item præcipuo inter omnes cultu decori, & ijdem omniũ præſtantiſſimi. Hac opera iuuabitur & Q. Curtius libro tertio, ubi ita legimus adnotatũ. Proximi, inquit, ibant, quos Perſæ Immortales uocãt, ad decẽ millia,

cultus opulentiæ Barbaræ, non alios magis honeſtabat. Illi aureos torques, illi ueſtem auro diſtinctam habebant, manicataſq; tunicas, gemmis etiã adornatas. Memoriæ produnt ex Græcis nonnulli, τοὺς ἀθανάτους, hoc eſt, immortales iſtos Theodoſio imperante redactos in nihilum ab Ardaburio. Ex hiſce uero immortalibus uiris, mille ſeligebant optimus quiſq;, Melophoros uocabant, quod haſtis præfixa geſtarẽt aurea mala, Doryphori erant hi, hoc eſt, Satellitio fungebantur. Mallophoros autem Cereris eſt cognomentũ in Megaride, quod ab ijs uidetur impoſitũ, qui mortalium primi oues connutrire cœperint. Siquidẽ lanam dicunt Græci μαλλὸν, ex quo & Idam μαλλοτὶν uocarunt, uelut πολυπρόβατον, id eſt, ouibus abundantẽ. Similitudinẽ quandam cum Perſarũ immortalibus habuit apud Gallos Equitum ordo, quẽ uocabulo gentis proprio Trimacreſiam illi uocabant, nam Equum dicunt Marcan. Sed ad Platanũ redeo, inuenio Xerxem eundem auream ſibi Platanũ fundi iuſſiſſe, quæ antimimos foret, id eſt, amatam, effingeret, leniretq; æſtuationẽ mentis ex illius abſentia. De Platano in Theriacis Nicander ita ſcriptum reliquit, σφαίρῃσι θερελεχέος πλατάνοιο, id eſt, Sphæra quoq; torum præbentis æſtate Platani. Interpres locum eum enarrans, illud θερελεχέος pro umbroſa poſſe accipi, tradit, quoniã latiſſima ſint eius arboris folia, ut opaciſſime contegant æſtiuo tẽpore, Vel, inquit, quia torus ex numeroſis folijs confici abunde poſſit tempore eodem. Addit illud quoq;, Platani fructum eſſe Sphæria quædam Trachea, id eſt, orbiculos aſperos, propterea à Nicandro dici Sphæram. Ex ijs uero, quæ prodit Interpres hic, agnoſcas licet, uera item eſſe, quæ Græci ſcribunt, dici Platanum, ſiue Plataniſtum à latitudine, quod ſit πλατύφυλλος. Plataniſtum tamen ſunt, qui à Platano per diminutionem proferri putent, cum Paronymon, ſiue denominatiuum ſit uerius, nihil primitiuo amplius, minuſue ſignificans. Porrò ſi diminutum foret, exire debuerat in σκος, ſicuti Calamiſcus, Pyrgiſcus, Satyriſcus. Plataniſtum pro Platano apud Homerum diligens lector inueniet. Fabuloſa planè ſunt, quæ primo de Animalium naturis ſcribit Aelianus, nec citra cunctationẽ promenda. Ait enim Noctuas mira quadam ingenij ſolertia à Ciconijs ſubmoueri à nido longius, Platani frondibus ingeſtis, quarum contactu torporem contrahant Noctuæ, ita, ut oblæſionis quippiam inferre deinceps nequeant.

¶ Adagia duo à Cupreſſo producta. Oratij locus illuſtratur. De Cupreſſo nonnulla. De Pinu Herodoti perpenditur ſententia. Sphæria quid. CAPVT XXXII

PHOCION Athenienſis, quem nemo uel ridentem uidit, uel flentem, cum ciuitatem intueretur à Leoſthene præcipitatam in bellum, dum libertatis ſpem, & Imperij concipit illa tumidius, uerba eius Cupreſſis conſimilia ſibi dicebat uideri, quoniam pulchra quidem forent, ac ſublimia, cæterũ fructu omnino carerent. Sedenim cum initia cedere proſperius eſſent uiſa, immolarentq; Euangelia omnes, hoc eſt, rei diuinæ ex felici nuntio darent operam, Interrogatus, an ita rem geſtam uellet, πεπρᾶχθαι μὲν οὖν ἔφη ταῦτα, βεβουλεῦσθαι δὲ ἐκεῖνα, id eſt, geſtam quidem uelle ſic, illa tamen malle decreta. Ex his Adagium producitur de ijs, quæ ſpecioſa quidem uidentur, Inania tamẽ ſunt, & nullum prorſus emolumentum præferentia. Nam arbor hæc, uti docuit Plinius, natu moroſa, fructu etiam ſuperuacua eſt, Baccis torua, folio amara, odore uiolenta, ac ne umbra quidem gratioſa. Eſt & ab hac arbore Prouerbium alterũ, Cupreſſum ſimulat, de Pictore malo, & imperito, ut expoſuit Porphyrio, qui aliud prorſus nihil expingere norit, quod in arte poetica ſignificat Oratius.

Sed nunc non erat his locus. Et fortaſſe Cupreſſum
Scis ſimulare, quid hoc? ſi fractis enatat Expes
Nauibus, ære dato, qui pingitur.

Sed cur nam electa Cupreſſus, quæ potiſſimũ prouerbio locum faceret? Nempe (quod à doctioribus incurioſius prætermiſſum, miror) quia, ut Plinius ſcribit, trahebatur etiam in picturas opere Hiſtoriali, Venatus, Claſſeſue, & imagines rerum tenui folio, breuiq;, & uirente ſuperueſtiens. In Arcadia apud Pſophidem Cupreſſi cernebantur proceritatis tantæ, ut propinquus adumbraretur mons. Eas non excidebant Alcmæoni ſacras arbitrati, nuncupantur ab Indigenis παρθένοι, id eſt, Virgines. Alcmæonem uero necata illuc matre, delatum Argis ferunt. Memorabile eſt, quod Hiſtoria ſecunda Thucydides prodit, Arcas fuiſſe ex Cupreſſo, quibus eorum efferrentur oſſa, qui in bello fuiſſent cæſi.

Quē locum exponēs enarrator quidam,id ſolitū fieri aſtruit, διὰ τὸ ἄσηπτον εἶναι, quod putredinē arbor neſciat. Confirmat id fides hiſtorica. In ea nanq; materie præter cæteras arbores nitor maxime ualet æternus. Et ſimulacrū Iouis in arce ex cupreſſo durauit,à condita urbe ſexcēteſimo,ſexageſimoprimo anno dicatū ad Plinij tempora. Cupreſſum Indi propè inter aromata uenerant̄,& merito id quidē. Laudent qui uelint, Amoniā, Chiam, & Cyrenaicam,quā eſſe æternā prædicat Theophraſtus. Verū nitore,robore, magnitudine,rectitudine,perennitate,quā illi arborū comparabimus? Cariem , & uetuſtatē penitus nihil ſentire Cupreſſum, affirmant , & rimam ſponte haudquaq; concipere, qua ex cauſa Plato leges publicas,atq; inſtituta in ſacris ponēda cenſebat,tabulis Cupreſſinis,quod futuras forte putabat æterniores,q̄ æreas. In Aſſyria ex Cupreſſis modo cōpingi naues,autor Ariſtobulus eſt,ac repetit Arrianus,reliquæ materiæ inopia ſumma. Cupreſſum uero Creticā,ut præſtantiſſimā laudat in *Sympoſiacis* Plut. *Sicuti* etiā Iſthmiam Pinum. Porrò ſicut in Platano eſſe *Sphæria* ſuperius adnotauimus,ita & in Cupreſſo Dioſcorides appellauit. *Sphæria*,inquit,conciſa,& in uino hauſta ſanguinis cōferunt anagogæ,id eſt,eiectationi,ſeu excretioni,ac dyſenteriæ. Plinius latine Pilulas reddidit. Locupletū deniq;,ac nobilium modo funeribus adhiberi Cupreſſum ſolitam,Lucanus teſtari uidetur,

Et non plebeios luctus teſtata Cupreſſus,

Et eſt à Lactantio Grammatico Thebaidos quarto relatū. Illud admiratione non caret,Herodotū ſcribere,unam,ſolamq; arborū Pinū reciſam nō ſuccreſcere amplius,uerū interire funditus,uel, ut ipſe ait, πανώλεθρον. Nata inde Parœmia,ut exteri dicant̄ Pinus modo,quæ prorſum intercidant. Cū manifeſtū fiat,Piceam,& Cupreſſum id ipſum pati,ſed & plæraq; alia,niſi forte cognationem aliquā inter haſce arbores intellexit,ꝓptereáq; uno Pinus nomine accipiēdas,conſtituit. Quod ad Piceam attinet,ſciendū, Euſtathio tradente,id Homericū ἐχεπευκὲς inde profluxiſſe,ac pro mortifero interpretari,etiam ſi ad amaritudinem referunt alij.

¶ Oratio conciſa,breuiſq; an præſtabilior ſit. De Phocione,Catone, Demoſthene, Pericle,M. Tullio,T. Liuio,& alijs. CAPVT XXXIII

OPTIMVM uideri Orationis genus,quo paucis multa ſapienter,grauiterq; ſignificent̄,à plæriſq; ex doctiſſimis traditum , ſcimus. Idem nanq; ſermoni congruere,qđ numis,qui eo præſtantiores credunt̄,quo materia pauciore, pretij amplius cōplectant̄. Id ueterū nōnulli approbarunt mirifice, ſed Phocion præcipue,cuius Oratio uerborū paucitate preſſior,erat perbreuis, multa uero ſententiarū magnitudine,ac grauitate. Adeóq; huic uni erat intentus, ut quādoq; Theatro iam pleno,cum obambularet cogitabundus,dicente quodā , σκεπτομένῳ ἔοικας ὦ Φωκίων , uidere ò Phocion conſyderationi intentus , Bene coniectas , inquit , diſpicio nanq; , ecquid poſſim eximere ab ijs , quæ apud Athenienſes ſum uerba facturus. *Secuti* ſunt hæreſin eandē & plæriq; alij nō omnino infantes. *Sicuti* in latina eloquentia Gracchi, in quibus umbra recognoſcit̄,& quaſi color opacæ uetuſtatis,& ſenior quoq; Cato,quem Romanū Demoſthenē nuncupatū,autor M. Tullius eſt . Quemq; ætatis ſuæ eloquentia non cōtentū id iam tum facere adortū,dilucet,qđ diu poſt implerit Cicero. *Sed* profecto eſt utiq; cuſtodienda hæc,ſi cauſæ ratio permittat. Alioqui,uti doctiſſime Plinius Cæcilius inquit,Præuaricatio eſt,tranſire dicenda , præuaricatio eſt,curſim , etiā breuiter attingere, quæ ſunt inculcanda,infigenda,repetenda. Nam plæriſq; longiore tractu uis quædam , & pondus accedit. Vtq; corpori ferrum,ſic oratio non ictu magis,q̄ mora animo imprimit̄. Hoc fuit Demoſthenis conſiliū,quē ſi eloquētiæ uelut typum dixeris,meo quidē iudicio, à ueritate aberrabis non multū. Hoc item Periclis, quē à cæleſti eloquentia cognominatū Olympium, Plut. ſcribit,& Plinius meminit. Ariſtophanes uero ita laudauit.

ἤστραπτεν, ἐβρόντα, ξυνεκύκα τε πάντα,

Fulgurabat,tonabat,permiſcebat omnia. Eupolis uero πρὸς τοῦτο πειθώ τις ἐπεκάθητο τοῖς χείλεσιν, οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων τὸ κέντρον κατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις. Ad hoc inquit, *Suadela* quædā labijs ſubſidebat eius,ſic demulcebat, ut Oratorū ſolus aculeum audientibus relinqueret. Vt quem nō clamator aliquis ad Clepſydram latrare docuiſſet, ſed Clazomenius Anaxagoras ſumma imbuiſſet rerum ſcientia . Ac , ut noſtros inopia præteriſſe nō uideamur,quid Cicerone,quē extra oēm ingenij aleam poſitū Plinius admirat̄,

& Quint.

& Quint. optimū dicendi magiſtrum pronuntiat, Hieronymus in latini eloquiȷ arce ſte‑tiſſe, confitef, quid largius? Quid affluentius? Quæ aquarū fluenta adeo exuberant? Qđ pelagus exundat latius? Quod fulmen uibrat impetuoſius? Raptare iudicē credas, inuol‑uere, præcipitē agere, proculcare, nec incendere auditorē modo, ſed ipſum putes ardere. Animorū deniq; quendā credas Deum. Quicquid illi uiolentiæ obſiſtit ruenti, ac renitif, ſupra humanū captum eſt, ac cenſetur. Late in eo craſſaf uis Demoſthenis, renidet Plato‑nis copia, abblandif, allectat, afficit Iſocratica iucunditas. Nec Lyſiæ ſubtilitatē fruſtra de‑ſyderaris, aut acumen Hyperidis, Aeſchinis ſonitum, Aphricani grauitatē, uel lenitatem Lælij. Vt tanto ferri minus poſſit Largij Licinij liber, qui prodigioſe Ciceromaſtix inſcri‑bebatur. Quæ in alijs enituere ſingula, omia in uno efflorēſcunt, & quidē ſumma, ut fornū cæteros, uti aiunt, arbitrari poſſis. Poſtea ſunt, qui mihi efferant laudibus Saluſtij breuita‑tem. Taceo quod Seneca ſcribit, Saluſtio uigente, amputatas ſentētias, & uerba ante ex‑pectatū cadentia, & obſcurā breuitatē fuiſſe pro cultu, quā raræ uir frugalitatis Aruntius ſit imitatus in iȷs libris, quibus punici belli hiſtorias eſt complexus. Eſt illa plauſibilis utiq;, addo etiā, qđ grauiſſimi autores dixere, immortalis. Quid tamē illi cum occupato iudice? neq; ad hunc uſum Thucydidem ualde probarim. Et quoniā magna nomina conuellere uidemur, quibus aſſurrexiſſe, honeſtius multo fuerit, ea ipſa eſt M. Tullij ſentētia. A quo alibi quoq; ita proditū, ſcimus. Breuitas, inquit, laus eſt interdum in aliqua parte dicēdi. In uniuerſa eloquētia laudem nō habet. Eiuſdem tamē illud eſt, In hiſtoria nihil eſſe pura, & illuſtri breuitate dulcius. Alioqui & amplitudo illa Patauini hiſtorici lactea, & redundans, itaq; legentē ſæpe afficiēs, ut ſtupore quodā adobruat penè, alere longe pinguius ingenia mihi uidef. Adeo ut, ſicuti in Pictores ille ait, qui neſcirēt manū de tabula, oculos à lectio‑ne reuellere nequeas. Ita dicendo adumbranf omia, & exprimunf graphice. Vbertas illa prædulcis, & auſtera tamē, nec decocta, nitida ſine labore, ut de Theophraſto Seneca ſcri‑bit, efflorēſcens quoq;, nec affuſa nectare modo, ſed quodam Circes, quā Deam intelligi uoluit literarum princeps Homerus, delibuta ueneficio eſt. Abire cupis, retinet blandis amoribus inenarrabilis facundiæ uaſtitas, quæ tamē uaſta non eſt, ſed compta honeſtius, culta pretioſius, expolita diuinitus, nuſq; fucus puerilis, aut pigmenta inania, nuſq; uibra‑tior cincinnus. Nō ades, prouocat prægustata amœnitas, Sirenū cantibus longe potētius, quas ſurdus demū Remex pertranſiſſe narraf, iſtam odore modo perceptam nec cæcus quidē neglexiſſe poſſit. Iam quid de eruditione dicam? Quæ in eo uno adeo ſcaturit ſub‑inde, adeo exultat multifaria, adeo ingenioſiſſimū quenq; aure bene uaporata, mox & acri perlota aceto, recōdita rerū ſciētia laceſſit, ut eo ipſo anno, quo iſta cōmētabamur, expreſ‑ſum auditoribus meis ſit, quibus opera illa Patauij præſtabatur, quibuſq; haudquaq; foret cornea fibra, plus ſe ex uno in T. Liuiū dictato referre emolumeti, q; ex Saluſtij decē, quē ſucciſiuis diebus, hoc eſt, feſtis enarrabamus. Scripſit & Dialogos, ut ſit aliquid Auctarij uice, quos nō magis Philoſophiæ adnumerare poſſis, q; hiſtoriæ. Cōcinnauit & ex ꝓfeſſo philoſophiā cōtinētes libros. Sed iſta parū forte inſtitutū iuuerint. Exciderat penè, qđ mi‑nus diſſimulandū fuit. Putat in arte Dionyſius, eſſe dictionē aliquā, cui mira inſit dulcedi‑nis, ac iucunditatis uis. At pulchritudinis nō ita, rurſumq;, ſæpe reperiri orationē pulcher‑rimam, quæ tamē iucūditatē illā prædulcē deſyderet. Cuiuſmodi eſt Thucydidis Phraſis, & Rhamnuſij Antiphontis. At in Cteſia Cnidio, & Socratico Xenophonte ſuauitatē illā ſentiri quidē abunde, abeſſe tñ quadantenus pulchritudinis gratiā. At uirtutē utranq; in‑ſigniter in Herodoto eniteſcere. Hoc ipſum ſiquis, re exactius perpēſa, & excuſſa, de Salu‑ſtio ſtatuat, & T. Liuio, Scopi umbilicū, puto, recte collimans attigerit. Qđ ad Saluſtiū attinet, id in eo præſigni admiratione dignū, nullū niſi loco poſitū ferè, ac tanq; in uermicu‑lato emblemate, uti eſt apud Luciliū, conſpici ſtructū uerbū. Sed eñ ſcriptorē egregiū nō Næuo aliquo, aut crepundijs, qđ aiunt, ſed toto corpore inſpectaſſe, ac expēdiſſe præſtite‑rit. Scribit Seneca Cōtrouerſiarū quinto, præcipuam eſſe quidē in Thucydide breuitatis uirtutē, uinci tamē q̃nq; à Saluſtio, & in ſuis illum caſtris cædi, qđ in ſententia græca ſint, quæ ſaluo ſenſu, detrahas, qđ in Saluſtio interdum nequeas. Quā rem T. inquit Liuius, ut qui Saluſtio eſſet iniquior, ut tranſlatam, corruptamq; uitio uertebat, arbitratus poſſe à ſe facilius Saluſtium uinci, ſi à Thucydide uictus foret prius. Alibi uero Seneca idem hoc Patauino hiſtorico teſtimonium reddidit, ut eum dicat Candidiſſimum maximi cuiuſq;

ingenij æſtimatorē. In tam multis uero, quæ de T. Liuio attulimus, ſciendum, in Epiſtola quadam ad Ioannem Boccacium ſcripſiſſe Franciſcum Petrarcham, Ignauia legentium contigiſſe, uti Liuiana hiſtoria ſit in Decadas diſtributa. In eas enim, inquit, non ipſe, qui ſcripſit, ſed faſtidioſa legētium deſidia diuiſit. Nec deſunt, qui calculum adijciant. Me uero Decadibus præpoſitæ præfationes in diuerſum trahunt.

¶ Admirabilis in Phocione natura, Item Cynico Diogene, Ariſtodemo, *Socrate*. CAPVT XXXIIII

ESSE in plæriſq; hominibus mirandam profecto, ſtupendamq; naturam, neminem arbitror paulo humaniorem, qui neſciat. Nam, ut Phocionē taceam, quē ruri, ac militiæ nudo ſemper inceſſiſſe pede, ni illum hyems atrocior ad calceos compuliſſet, proditum memoriæ eſt. Proinde ferunt inter iocabundos milites nullum fuiſſe rigoris ſignificandi certius argumentū, ꝙ ſiquis affirmaſſet, Phocionem inductis calceis prodijſſe. Cynicum Diogenem illuſtria teſtantur monumenta, in frigoris ui maxima æneam ſtatuam amplexari cōſueſſe, ueluti à ſenſu rigoris omnino alienum. Cum uero id conſpicaretur Lacon quidam, ſcitari perexit, εἰ ῥιγῷ, an rigeret? abnuente eo, τί οὖν ἔφη μέγα ποιεῖς, quid igitur mirū facis? Autor Plato eſt, Ariſtodemū Cydathenæum, corpore puſillo, nudis ſemper pedibus inceſſiſſe. *Sed* quid hæc conſectamur leuia? Poſteaꝙ Platonis introſpeximus ſacraria, pergamus porrò ſubtexere, quibus is *Socratē* ſuum graphice appinxerit, Alcibiadis perſona ſubſtituta. In bello, inquit, quod ad Potideam Athenienſes geſſere, imprimis quidem laborū incomparabili patientia non me ſolum, ſed uniuerſos longe Socrates præcellebat, Et ſicubi, ut ferè aſſolet, commeatu deficeremur, in fame, ſitiq; tolerantiſſime perferenda, facile inter cæteros eminebat. Rurſum affluente rerum omnium copia, ſolus perfrui affatim poſſe uidebatur, & quāuis potum abnueret, ſi compelleretur, omnes protinus ſe largius inuitando anteibat, nec tamen uino paulo hilarior unquā eſt conſpectus, quod utiq; mirum præcipue eſt, ni id mirabilius admodum foret, quod hyeme, ut in locis illis, ſæua, & rigore intolerando factitaſſe illum, ſcimus, Gelu ſiquidem omnia obtinente, ac uniuerſis pruina albicantibus, nec quoꝙ fere ſub Dio agente, ni pellibus corpore arctius obuallato, conſeptóq;, Socrates ita ſe cum reliquis promebat in publicum, ut quotidianis indumentis nil omnino accederet, nudis uero pedibus glaciem, pruinaſq; premebat facilius, ꝙ calceis obmuniti milites. Quod illi conſpicati in ipſorum contemptum fieri interpretabantur. *Sed* illud ſatis mirari non eſt, altior, uti plærumq; fit, inciderat cogitatio, ſtabatq; à matutino tempore eodem nixus ueſtigio, cumq; minus explicaret, quod agitabat, perexit in meridiem uſq;, ſenſerant milites, ac mirabantur, perſeuerabat ille nihilominus ad primā facem, At illi lectulum appoſuere, obſeruantes, ecquid per noctem decumberet, expectauit is, ſtatu pertinaci nihil immutato, Solem ſeſe promentem, quem ubi conſalutaſſet, deniq; digredi cœpit. Sed & familiare fuit illi uiro, ut perdius ſtaret, ac pernox, etiam inconniuens.

¶ Quæ in corporibus calorem præcipue cuſtodiant. Cur frigore nimio nigreſcant extrema, & decidant. Obiter, an Ignis ſit coloratus. CAPVT XXXV

ET, quia in frigoris patientiā incidimus, ſuccurrūt ex illuſtribus uiris amuſſitata plæraq;, digna omnino, quæ non prætereanē in noſtra hac Collectaneorum cura, Apponemus uero primum, quæ ex Galeno comperta nobis, in libro de Anhelitus iuuamine. Sunt, inquit, tam pinguedines, ꝙ Adenes, ſiue glandulæ omnes, in corpore ad caloris naturalis cuſtodiam, fomentumq;. Quāuis enim Calor à corde in totum redundet corpus, ſunt nihilominus in corpore partes quædam ad caloris ſuſceptionem longe cæteris aptiores. Etenim, quæ ſuperpoſita Epati eſt pinguedo, Spleni item, atq; inteſtinis, calefacit ea, digerendiq; inibi facultatem adiuuat excellenter. Proinde cum ita forte obueniſſet, ut pugili cuidam pingue id cōfringeretur, Moxq; liueſcens eximeretur Medici cura, cœpit is ſupra modum eſſe frigoris impatiens, concoctione quoq; inſigniter mutata, deminutáue. Illud uero in frigoribus peracutis, ac uehementioribus contingere, Alexander ſcribit, Si modo de familia, perinde ac diminutus capite, aut peregrinitatis reus non ſummouetur Liber is, digitos, & extrema

corporis

corporis nigreſcere prius, mox & decidere, mirus profecto euentus eſt, ſed uerus. Auditũ enim mihi ſæpe à Prouincialibus, quibus profitebamur, ut qui frigidioris mundi plagas incolerent, ſolitum apud illos fieri, ut ſi in gelicidijs acrioribus, & Boreæ flatibus frigidiſſimis, ut aſſolet, quis inter eundum, uel quacunq; ſub Dio mora diuturniore, Nares forte emungat, Apicẽ ſimul decidere. Sed unde nam fieri iſta putemus? An quia frigus atrox ἀπελαύνει, καὶ ἀπολύει τὸ ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, id eſt, inſitum calorẽ introrſum perſequitur, & occludit in corpore. Reliqua uero extrema, caliditatẽ uitali poteſtate minus agitante, primo quidem liueſcunt, inde nigreſcunt, ac deniq; emoriuntur. Ideo autem excidunt, quod natura reliquo ſanè corpori prouidens, id circumplectitur, & ad ſe aſtringit, mortuum deſtituendo, & decidere permittendo. Extrema uero imprimis afflictantur, quod minus corpulenta ſint, & proinde minus etiamnũ calida. Infirmæ item quæ ſunt, & rareſcunt ex arboribus ratione non diuerſa, hyemali ſydere frondibus exuuntur. Sunt qui aſſerant, à primordio quidem inſitum calorem frigus, utpote ſibi infeſtum, refugere introrſum, deinde collectum, & uelut deſtitutas recuperaturum partes ſubire, & cum agmine, ac confertum ſuppetias ferre. Sed interim denſiore caloris ui membrorum extrema amburi. Verum hi falli uidentur, ſicuti Aphrodiſeus putat. Quod ſi liuoris, nigredinisq; rationẽ in frigoribus quis perquirat amplius, ſciendum eſt, ſanguinẽ appulſu frigoris gelaſcere, concretum uero nigreſcere caloris inopia. Albedo nanq; igni tribuitur, propterea ſenioribus μάλιστα πελιδνοῦται ἡ σάρξ, ὅτι ἐλαχίστην ἔχει θερμότητα, id eſt, maxime liueſcit caro, quoniam minimum obtineat caloris. Sed in hoc tamẽ aduertendum impenſius, calorem in animali commixtum eſſe album luminoſum. Eſt enim ſpiritus quidam in Spermate interceptus, & in Spuma ſpiritus aliquis natura proportionẽ habens cum ſtellarum diſpoſitione, ut eſt apud Ariſtotelem de Animalium generatione libro ſecundo. Et Auicenna in libro de Medicinis cordis, Eum ſcribit, uultus ſuos effigiare ad cæleſtium corporum ſimilitudinẽ. Neq; enim calidum in animalibus Ignis eſt, neq; ab igni principium habet. Neq; enim animal generat ignis, neq; ignis eſt albus, nec omino coloratus, ut dixit Empedocles, cum ſit color qualitas mixtionẽ conſequens elementorũ, ſicuti liquet ex libro de Senſu, & ſenſili. Porrò ſi eſſet albus, aut prorſum coloratus, Stellas uideri prohiberet noctu, quod ab Algazele in libro de Philoſophia comprobatum, ſcimus.

¶ Cur extrema frigefacta uehementer, ſi admoueantur igni, dolent. Quæ præcipue infeſtentur frigore. CAPVT XXXVI

CONTINGIT porrò & aliud in ſumma hac extremorũ frigefactione, qđ ea ſi igni admoueris, quo incaleſcant, inſigniter dolent. Id uero repentina fit qualitatis mutatione, quæ eſt ab excellenti frigiditate in plurimam caliditatem. Quippe quicquid immoderatius, ac cõfertius fiat, κατὰ δυσκρασίαν λυπεῖ τὴν φύσιν, id eſt, per diſtemperantiam naturæ infert nocumentum, per Eucraſiam uero, & Symmetriam, hoc eſt, per temperamentum, atq; moderationẽ naturam oblectat ſummopere. Certe caliditas adueniens frigiditatem incipit diſtrahere, & propellere amplius, ac exagitare acrius, propterea ſpiritus incluſæ frigiditatis diſtractus, & extruſus dolorem parit. Calidum ſiquidem frigido contrarium eſt, quæ diuerſitas afficere plurimum poteſt, quia frigiditatẽ inſectetur caliditas. Hæc uero extrinſecus admota naturalem ſuſcitat, atq; intendit. Protrudit ergo exterior caliditas introrſum frigiditatem, naturalis porrò eandem reijcit repercuſſu, quo nomine hinc inde obſeptum frigus dolorem ciet. Eſt autẽ infeſtum frigus oſſibus præcipue, dentibus, & neruis, quoniam concretionis ſunt terreſtris cuncta hæc, & frigidum ipſum terreſtre eſt, refrigerata itaq; offenduntur, quod ſimile ſimili adiectum furere faciat.

¶ Frigida membra in aquam itidem immiſſa frigidam refici. Quæ conſequantᷣ Symptomata pereuntes frigore. Rhigoſibij, & Diſrhigi qui dicantᷣ. CAPVT XXXVII

SCRIBIT autem primo Canonis Auicenna, plæroſq; extrema corporum extimo frigore uehemẽtius correpta in frigentem immittere aquam, indéq; præcellenter iuuari, uelut propulſo planè, qđ oblædebat. Sicuti poma item regelantur in frigidam proiecta, quod ſi igni applicueris, manifeſto corrumpuntur. Cæterum, qua iſtiuſmodi obueniant ratione, amplius indagine certa ſcrutari,

ſcrutari inquit princeps haud ſanè medicinã profeſſo neceſſarium. Interpres uero, ceu pomœria prolaturus, intra pelliculam minus ſe continuit. Idq; contigere opinatur modo compari, quo frigidæ affuſio copioſior Tetano, quem eſſe itidem frigidum conſtat morbum, quandoq; præſentiſſime opitulatur ex inſiti, ac genuini caloris aggregatione, atq; cremento inde inſigni. Ex uiretis amœnioribus Auicennæ eiuſdem illud quoq; eſt, Frigore pereuntes, quos ψυχοραγοῦντας feliciores fingendis uerbis uocant Græci, eodem cõmori pacto, quo intercipi contingit Opiũ haurientes, aut Mandragoram. Siquidem illos eiuſmodi conſequuntur Symptomata, ſiue caſus, aut accidentia. Extimarum partium ſtupor cum algore. Nec non pruritus, ſingultus, Scotomia, Gutturis coarctatio & anhelitus, ſomni marcor, faciei, & labiorum color citreus, & id genus alia, quæ quarto Canonis non neglexit princeps. Mandragoram uero haurientes Lethargia excipit, & pruritus cum Tetano, & hebeti auditu. Qui inalgeſcunt perpetuo, ueteribus dicebantur Rhigoſibij. Dyſrhigos dicere malunt recentiores.

¶ Frigoris euentus plures. Exercitatos inexercitatis amplius ſentire frigus. Balbuciei ratio ex frigore, ebrietate, ira. Pili cur ſurrigantur frigore. Stupor quid. Sopor ſtupidus.

CAPVT XXXVIII.

ILLVD quoq; in frigoribus uſuuenire per momenta ſingula experimur, τοὺς γεγυμνασμένους δυσριγωτέρους εἶναι τῶν ἀγυμνάστων, Hoc eſt, exercitatos frigus uehemẽtius ſentire, q̃ inexercitatos. Id uero rationib⁹ aliquot obuenire, cõpertum eſt, & tradidit Ariſtoteles. Nam pingui laboribus, exhauſto, tollitur, quod teporem præſtare poteſt, calidum nanq; opimum eſt. Vel quod εὐπνούστερα τὰ σώματα, καὶ ἀραιότερα .i. ſpiratiora, ſolutioráq; corpore corũ ideo ſunt, quoniam pingue, excrementumq; omne detractum eſt, ita ut frigus arcere nequeant. Porro meatibus per ſudationem patefactis, ueluti oſtia complura aperiuntur. Eſt & euẽtus ille in frigoribus notiſſimus, ut ſicuti ebrijs uſuuenire ſcim⁹, oberret lingua, quod frigoris ui concreſcit, & proinde fit, ad motum ineptior, hebetiorue. Frigidũ porro, uti aſtipulatur primo Canonis Auicẽna, paralyſin facit, ac, ut nouitio utar uerbo, mortificat, Mobilitas uero, & latitudo ſermonis prolationi perneceſſaria prorſum habentur quod de partibus ſecundo inſinuat Philoſophus. Succurrere illa quoq; poteſt ratio, extimas partes appulſu frigoris amplius denſari, humorẽq; intro illapſum linguã abũde humectare, ex quo minus illa ſuo perfungi munere utiq; poſſit, quod in uino madentibus manifeſtiſſimũ fit. Ni quis tremorem, frigoris poteſtate conciliatũ ad cauſam reuocet. Ille.n. motum infert temerarium, ac ſubſultantẽ, propterea inarticulatior prorumpit uox heſitante lingua, & oberrante, quod ipſum & in ira uſuuenire, animaduertimus, tũc ſiquidem ex furibunda caloris agitatiõe intemperãs, nec modulis cõſtans ſuis producitur motus. Quæ ratio coeuntiũ quoq; ſermonem efficit confuſaneũ. Et uiceſima tertij Auicenna generatiõi tũc eſſe peraccõmodũ tempus pronuntiauit. Quod uero de humectatiõe nimia protulimus, mirũ nemini uideri debet, tũ quia ſubiecta cerebro lingua eſt, quod eſſe humiditatũ fontẽ cõuenit, tũ quia perrara eſt, ac, ut Neoterici loquunt̃, Poroſa, proindéq; humectatiõi excipiendæ promptior, paratioróq;. Inter frigoris ſymptomata illud itẽ internoſcit̃, horrore incuſſo, ſurrigi in corpore pilos, cõmeante ad interna caloris ui, quæ caro deſtituta addẽſat̃, cõſtipatúq; ſic protolli pilos cõtingit, radice uehemẽtius arctata. Nec illud intactũ, inſcitũq; relinq debet, quod uſu cõpertũ eſt, ſiquidem οἱ ῥιγοῦντες οὐ καθεύδουσι, hoc eſt, q rigẽt, minus dormire queunt. Id uero inde fieri, putandũ eſt, qm̃ q riget, ſpiritũ magis retinet, q̃ laxat. At qui dormit, magis reddit, q̃ attrahit, ἐναντίως οὖν ποιεῖ ἔχειν τὸ ῥῖγος τῷ καθεύδειν .i. affectionẽ ſopori diuerſã inducit rigor. Stuporẽ deniq; à frigida oriri diſpõne, Galen⁹ ſcribit, nõ neruorũ mõ, ſed & uenarum, arteriarum, carnis, mẽbranarũ, tunicarum, & cutis, eſſe nãq; ſtuporẽ refrigerationem inſigniter inductam, quo nomine ita affectis corporibus ſenſuũ, ac motuũ obrepit difficultas. Sicuti cõpleta refrigeratio, & ſenſum oĩno adimit, ac motũ. Quod uero cenſeatur ſtupor diſpoſitionis nomẽ, nõ ſenſus, aut doloris, palam innuit Hipppocrates, cũ ſcribit, Stupor mediocris ſoluere dolorẽ poteſt. Proinde male Archigenes uidetur pronuntiaſſe, Stupidũ dolorẽ ad neruos proprie ptinere. Stupor em̃ diſpoſitiõis, nõ loci affecti indiciũ eſt. Legimus Soporẽ quoq; ſtupidum, Eſt autem accidens eius actionis, quæ a loco mẽtis compote pdit, uerũ ex frigida

prouenit cauſa. Sicuti uigiliam, & delyrium cauſa poteſtate calida concinnat.

De Bulimia, ſeu Canina fame. Vini nocumēta in ieiunio. Quid Thorexis, & Acrothoraces, Acroteria, Acroſtichis. De Canino prandio uellicatim. Canina fames cur dicatur, Canum in excernendo difficultas unde ſit. CAPVT XXXIX.

CAETERVM nec illud citra perpenſionē prætereundū (Pergā eñ ſcitamenta hoc genus hinc inde expiſcari, nequis, theſauris expectatis, in Carbones prolapſum ſe queratur) ex frigoris ratione conſequi interdū, hyemalibus potiſſimū horis famem illā intolerabilem, quam βουλιμίαν uocāt Græci, ex noſtris caninū appetitū quidam. Quippe frigoris uiolentia calore genuino ad intima coacto, inſatiabilis edendi cupiditas inijcitur, intēditurq;. Quæ tamen uel minime rei guſtu reſtinguitur. Verum ſuper hac aduertendū amplius, ubi Sententiarum ſecundo ſcribit Hippocrates, famem uini potio ſoluit, ſubtilius, pēſiculatiusq; explicās, ut ſolet eam partem nobiliſſimus interpretes, nō famen inquit, eſuritionemue quamlibet intellexiſſe Hippocratē, ſed eam planè, quæ infeſtat appetitione anxia, & irrequieta cibariorū, quam nōnulli Caninā cognominant. Nāq; eiuſmodi famem curat uini potio, nō eam, quæ propter inediā, aut Alui fluorem, ſanguiniſue profluuiū, uel aliam accidit uacuationē. Qui enim ob aliquā id genus cauſam eſuriunt, ijs epotum uinū minime prodeſt, quin obeſt mirabiliter, conuulſiones inferens, delyriaq;, ſi uinum ante cibū ingeratur. Ego quoq; inquit, ſic uitæ reddidi aſſidue fameſcentes aliquos, ad bibendum large hortatus, & uinum utiq;, quod admodū calefaceret. Neq; enim acerbū uinū talem conuellit famem, obſtirpatq;, ut quod haudquaq; calefaciat, ſed Ruffum præſentiſſimū cenſetur. Et paulo mox, Canina inquit, appetentia, uel ob unā frigoris intemperiem, uel ob acidos quoſdā ſuccos fieri ſolet. Qui uero putant appellatā eſuritionem intolerabilē (Sic enim Bulimū interpretor) nominari hoc in loco ab Hippocrate famem, à ratione eſſe diuerſos, cōſtat. Obiter aūt id protinus ſubnotandū, Hippocrati eſſe moris, uini potionem appellare Thorexin, Libro enim quem de natura, uictúq; hominis fecit, hunc in modū ait. Victus nequaq; cauſa eſt, quo morbus omnes præhendat ſubinde natu minores, prouectioreſq; ætate mulieres, & item uiros, atq; etiā θωρησσομένους, & bibentes aquā. Namq; obiectans Thoreſſumenus, & potantes aquā, uerbum θώρηξιν, ita armaturæ argumento impoſitū, ſignare uini potionem, perſpicue indicauit. Ex Græcis alij ſcribunt θωρήξασθαι ſignare tum armis inſtrui, tum ebriū fieri. Nam inquiunt, Thorax eſt pectus, παρὰ τὸ θέον ὡρεῖν, quod eſt, quia contineat, quod in nobis diuinū eſt, uidelicet διανοητικόν. Ebrietas uero τὸν θώρακα θερμαίνει, id eſt pectus calefacit. Hinc & Acrothoracas ſumme, aut leuiter, ut nōnullis placet, ebrios uocarūt. Lucianus in Lexiphane, ἐπίνομεν δ' ἀμυσί, καὶ ἤδη ἀκροθώρακες ἦμεν, id eſt inceſſanter pocula perſiccabamus iam & temulenti. Nam Acron ſummū ſignat, unde dignū ſcitu, Acroteria dici legimus angularia, in ædificiorū ratione, ſtatuas, quæ in angulorū ſummitate aſtituuntur, nominanť & mediana quandoq;. Quippe mēbra, quæ ſupra Columnarū capitula diſponunť, hæc ferè ſunt, Epiſtylia, Zophori, Coronæ, Tympana, Faſtigia, Acroteria. Acroſtichis uero eſt, cū ex primis uerſuum literis aliquid connectitur, ut in quibuſdam Ennianis, item Sibyllinis. Sed ad inſtitutū, uerbo θωρήξασθαι, in hanc ſententiam uſus & Anacreon eſt. Ac Oppiani interpres expoſuit ἁλιευτικῶν primo, ubi ait, θωρήσσειν apud ueteres non ſolum ſignabat armare, ſed & ἀκρατοποτεῖν, id eſt indeſinēter, nec citra ebrietatem meracius bibere. Arbitratur Euſtathius de uinolentorū contentionibus obrepiſſe uerbi notionē .i. διὰ τὸ μάχιμον τῶν μεθυόντων. Sunt tamen, qui uerbū id, ſi ad potū referas, per Omicron malint ſubnotare, itemq; per .i. θορεῖσθαι, ἀπὸ τοῦ θόρω ſalio, quia impetuoſi proſiliant uino madidi, Sunt qui Caninū prandiū, ad Caninā hanc appetitionem contra Gellium putent referendū. Sed cur nā Canina fames potiſſimū dicitur? An quia inſigniter fameſcunt Canes? A Phyſiologis certe traditū, ſcimus. Quæ animalia continentiora eſſe ad cibi deſyderiū conuenit, hæc ſua in aluo laxiores nō habere ſinus, ſed anfractus, & orbes plures. Laxitas enim inteſtini auiditatē auget cibi. Rectitudo auiditatē accelerat. Quibuſdam autem inteſtinū parte, qua uētri iungitur, laxius eſt, qua deſinit, arctius. Quam obrem Canes uehementi niſu, nec ſine cruciatu excernunt.

Cuiuſmodi ſit Prouerbiū, Ariſtogiton claudicat. Quæ Reſp. optima. CAP. XL.

Ariſtogiton

ARISTOGITON claudicat, ex hiſtoria in eos parœmiæ faciē habet, q mor bū aſſimulāt, ne militiā, uel id genus oneris publici qppiā cogāt ſubire, qđ improbū eſt, & a ciuili, honeſteq; educato uiro alieniſſimū. Autores ſunt, fuiſſe Athenis Ariſtogitonē quēdā Sycophantā, frugis nō ſatis probæ, et⁹ cōciōes nihil nō martiū ſpirabāt, & de bellicis rebus bellicū quodāmodo canebāt, adeo, ut ſic populū in diſcrimina ſæpe maxia cōniiceret, cū alioq mollis ipſe fo ret, & nulli rei. Proinde cū die quadā delectū habere audiſſet, ſimulata ualetudine, crus obligat, ac baculo innixus, uelut grauiter uulneratus, ſe in publicū promit. Eū uero ubi è lōginquo ſic cōſpicatus eſt Phocion, hominis uafritia pſpecta, &, qđ aiūt, ex uultu Aethiopē agnoſcēs, uociferās inqt, Scribe Ariſtogitonē claudū, & eūdē improbū, ac mēda cē. Legimus porro Ariſtogitonē hūc in uincula cōiectū, dānatūq; ab Athenieſib⁹, oratū ad Phocionē miſiſſe, ne grauaret, paululū ad ſe uiſendū accedere, faciebat is, qđ peteba tur. At eius facilitatē dānantibus amicis, qđ flagitiis adobrutū infamibus adire nō abnu eret, ac quodāmō alloquio ſubleuare, conātibuſq; ab itinere iā inſtituto deterrere, καὶ ποῦ τις ἂν ἥδιον ἀριστογείτονι λαλήσειεν, Vbi nā inquit, iucūdius qs Ariſtogitonē collo quio digneť? Præterea ipſum hūc exagitat præclare Ageſilai cognomento Magni Apo phthegma bracteatū, & oīm foribus appingendū, qui ſcitāti cuidā quo nā pacto gloriā apud homines indipiſcereť, ſi dicas inqt, optima, facies aūt pulcherrima. Sed & Ambro ſius fortis inqt, uiri eſt, nō diſſimulare, cū aliquid immineat, ſed prætēdere, ac tāq; explo rare de ſpecula quadā mētis, & cogitatiōe, puida rebus futuris obuiā ire. Quod uero ad Athenieſes attinet nimio plus ſæpe oratoribus auſcultantes, attēdēda uehemēter Chilo nis ſnia, cui⁹ in ſeptē ſapiētū cōuiuio meminit Plut. Qui rēp. eſſe optimā ſtatuit, quæ legi b⁹ quidē plurimū, rhetoribus autē minime obtēperet. Sed hanc uix Lynceus inuenerit.

¶ Ludere domi ſuæ quid ſit. Cur ludo cōparetur ſapientia. Obiter de quinq; pedum præſcriptione. CAPVT XLI.

LVDENDVM unicuiq; ſecūdū animā uiuēti domi ſuæ, cū audis, intellige ſan ctiſſimorū ſentētia cōmoneri te, abiuncta a rerū uaniſſimarū cura mēte inti ma, obuerſandū in ſapiētiæ cōtemplatiōe, quæ ludo cōmodiſſime uideť cō parari. Eſt. n. in ea oblectatio eximia, iucūditas inenarrabilis. Quæ ut propria ex ludo petiť. Propterea Eccleſiaſtici XXIIII. Ore pnūtiať ſapiētiæ, Spiritus me⁹ ſup mel dulcis. Ludus porro extrinſecus nīl aliud quærit, ſed is pper ſe expetiť. Qđ ipſum eſſe ſapiētiæ inſitū, qs nō uidet? Delectamur utiq; interdū eorū contēplatione, quæ appe timus, uel quæ agere inſtituimus. Cæterū uoluptas huiuſmodi extrinſecus adnexum habet aliquid, ad quod nitimur peruenire. Quod ſi differatur, uel deficiat, comes ſubſe quitur afflictatio. Id eo cōprobatur, quod legimus pxouerbiorū XIIII, Riſus dolori mi ſcebitur. At ingenita ſapientiæ ſpeculatiōi amœnitas, omni Sirenum cantu dulcior lon ge, ſuauiorq; in ſe ipſa oblectationis cauſam retinet, pinde nullis infeſtať mœrorū incur ſib⁹, ut quæ, qđ nō adſit, expectet prſus nihil. Vnde eſt illud Sapientiæ VIII. Nō habet amaritudinē cōuerſatio illi⁹ nec tediū cōuict⁹ illi⁹, Immōq; ſapiētia illa inenarrabil̄, & diui na delectationē ſui iure ludo cōparat, ſicuti Prouer. octauo, Delectabar p ſingulos dies ludēs corā eo, ut p diuerſos dies diuerſarū ueritatū cōſyderatiōes intelligāť. Verū & ad inſtitutū noſtrū illud egregie aduocať, quod extat Eccleſiaſtici XXXII. Recurre prior in domū tuā, & illuc aduocare, & illic lude, & age cōceptiones tuas. Habet id, tāq; priui legiū quoddā ſapientiæ ſtudiū, ut dū ſuū proſequiť opus, eo magis ipſa ſufficiat ſibi. In aliis equidē plurimorū indigemus auxilio, ſed in ſapientiæ cōtēplatiōe tāto efficatior ſē titur eſſe conatus, quāto ab aliis ſequeſtrati amplius cōmoramur nobiſcum. Quāobrem Sapiens præpoſita ſententia ad ſe ipſum reuocat hominem, dū ait, Præcurre prior in do mū tuā, hoc eſt ad mentē tuā, ab extrinſecis ſtudioſe, & anxie redi prius, q̄ ab alio oc cupeť, cuius mox diſtrahať cura. Inde eſt illud itē, Intrans in domum meam conquieſcā cum illa, cū ſapientia uidelicet. Verū ſicuti ad ſapientiæ contēplationem illud pernece ſariū exigitur imprimis, ut mētem ſuam præoccupet, quo domū, illius cōtemplatione in ferciat, Ita nec illud negligendum, ut totus intentione aſſit intus, nec diuerſa rapiatur, & propterea diciť, & illuc aduocare, quod eſt intentionem uniuerſam illuc congrega. Sic. n. interiore domo exinanita oino, hominéq; in eam congregato, alienis curis pror

 ſumreiectis,

ſum relectis,quid agendum,ſubdit,& illic lude,& age cōceptiones tuas,per quas homini datum,ueritatis aſſequi cognitionem.Nicolaus theologus etiam addit,bonum propoſitum illic conceptum deducas ad effectus concinnitate.Sed enim ex quo cœpimus in aliena oberrare prædia,ceu ſublata quinq; pedum præſcriptione in finibus regundis, ita enim cautum quandoq; fuit ex.XII.Tabularum legibus,

Si quis in agro aliquid plantarit,quinq; pedes à uicino abeſto.

Si ficum,uel Oleam,pedes nouem abeſto.

Pergamus intrepide indidem Spicilegium facere,uel applantare,quæ in Vicinia proferpendo radices agant.

¶ Philoſophiæ in partes,quaſi mēbra diſtributio.Simulacra duo propoſita nobis ad ueritatis diuinæ ſpeculationē.Exconſules,Exquæſtores qui ſint,ac Expatritij.Excuriati.

CAP. XLII.

PHILOSOPHIAM tres continere partes,non ferè eſt, qui neſciat Dialecticen,quam diſputatricem nonnulli latino interpretamento dixerunt.Logicē alij,hoc eſt rationalem,quæ uim,modūq; ratiocinationum,uerīq;,& falſi iudiciū aſſumpſit.Ethicē,quā Cicero primus moralem uidetur dixiſſe,ea uiuendi modū præſcribit.Nam,ut ſcienter Themiſtius in Procemio Phyſicæ auſcultationis ſcribit,cū duplex totius animæ uis habeatur,appetendi una,altera cognoſcendi,id genus,quod appetitū perficit,quod in irrationalitate totū,& intellectu affectibus irrationalibus delegato poſitū,conſtitutumq; eſt, Peripatetici actiuū nominauere,finemq; eius particulæ ſtatuerunt boni delectū,atq; indeptionem.Tertia uero Theoretice eſt,ſiue contemplatiua,quæ ſola uerū in eo, quod eſt, & quod non eſt,ſcrutandū,diſcutiendumq; proponit.Sed ea quoq; trifariā diſtribuitur, in Mathematicē,Phyſicē,Theologiā,in quibus ueritatis ſpeculatio quaſi quibuſdā gradibus ad ſummū conſcendere deprehendit̄.Prima enim.i.Mathematica uiſibiles rerum formas uiſibiliū ſpeculatur.Phyſice uero ſcrutatur inuiſibiles rerū uiſibiliū cauſas. Tertia aūt ſola,hoc eſt Theologia,quæ diuinorū ſcientia ſancitur, diciturq; Methaphyſice, ac prima Philoſophia,ſicuti Auicenna docuit,nec tacet Themiſtius,inuiſibiles contemplatur ſubſtantias,& inuiſibiliū ſubſtantiarū inuiſibiles naturas.In ijs eſt ueluti progreſſio quædam,& mentis ꝓfectus ad pernoſcendū uerū conſcendentis.Per uiſibiles enim uiſibiliū formas peruenitur ad inuiſibiles uiſibiliū cauſas,& per inuiſibiles uiſibilium cauſas aſcenſus præſtatur ad inuiſibiles ſubſtantias,& earum dignoſcēdas naturas. Hæc eſt Philoſophiæ ſumma,& ueritatis perfectio.Nam contemplante animo nihil altius, ſublimiuſue eſſe poteſt.In hac mundi ſapientes ſtulti facti ſunt,quia ſolo naturali documēto ſecundū elementa,& ſpeciem mundi incedentes,exemplarijs gratiæ exuti cæcutierunt. In quibus & ſi humilis erat ſpecies,manifeſtior tamen præſtabatur ueritatis demonſtratio.Duo ſiquidem ſimulacra cæcis fuerunt mortalibus propoſita,in quibus hac rerū obuoluti caligine inuiſibilia poſſent ſpeculari.Vnū naturæ,gratiæ alterū. Et ſimulacrū quidem naturæ ſpecies eſt mundi huius.Gratiæ uero humanitas uerbi,& in utroq; mōſtratur Deus,ſed in utroq; nō intelligitur. Qm̄ natura quidem ſpecie ſua artificem utiq; nobis præſignificat,ſed contemplantis oculos illuminare nō poteſt.At enim Saluatoris humanitas,& medicina fuit,ut cæci lumē reciperēt,& doctrina pariter,ut uidētes ueritatē agnoſcerēt,lutū ex ſputo fecit & cæci oculos liuit,lauit, & uidit, demū uidēti,ſed necdū cognoſcenti ait,Ego ſum,q loquor tecū,ipſe eſt filius dei.Prius itaq; illuminauit,poſtea demonſtrauit.Natura quidem demonſtrare potuit,ſed illuminare nō potuit.Et mūdus creatorem ſuū prædicauit,ſed intelligentiā ueritatis cordibus hominū minime infudit, Per naturæ igitur ſimulacra creator modo ſignificabatur.In gratiæ uero ſimulacris deus oſtentabat̄ præſens,quia illa operatus eſt,ut intelligeret̄ eſſe. In iſtis uero operatus eſt, ut præſens agnoſceretur.Hoc eſt Theologiæ mundanæ diſcrimen ab ea,quæ eſt, & diuina nuncupatur Theologia.Impoſſibile nanq; eſt,inuiſibilia niſi per uiſibilia demonſtrari,proinde Theologia omnis neceſſario uiſibilibus utitur demonſtrationibus ad inuiſibilium declarationem.Sed erunt forſan,qui negotium faceſcere nobis pergant hoc nomine,ceu alta nimis,ac recondita ſcrutemur anxie.Vtcunq; mihi iſta utiq; arriſerint amplius,ꝗ̄ enotaſſe,quod ex doctis quidam fecere, Exconſulem, Exqueſtorē, Expatritiū dici eum,qui hiſce dignitatibus perfunctus olim ſit,quanquā uocabulis ſubagreſtibus, ſicuti

ſicuti apud Varronem,M.qꝫ Tullium Excuriati legũtur, Exterminatiqꝫ qui Curia,& terminis exacti ſunt. Verum proba hæc,receptáqꝫ,illa minus,Quin paulo etiam inſolentius lapidata quibuſdam,proſciſſáqꝫ.

¶ Quibus gradibus diuina ad nos profluat illuminatio,rurſumqꝫ quibus ad Deum noſtra refluat mens. CAPVT XLIII.

PORRO quibus gradibus diuinæ illuminationis ad nos uſqꝫ progreſſus fiat,rurſum quibus mens noſtra ad ſummæ claritatis cõtemplationem reducatur,nõ eſt hac parte omittendũ, quod cæleſtis Hierarchia Areopagitæ Dionyſij doctioribus,perſpicaciſqꝫ ingenij uiris ſcienter inſinuat. Etenim diuinũ lumen in angelicã primũ deſcendit naturã,& ab ipſa mox reuelationibus,& diuinis demonſtrationibus,& myſtica ſacri eloquij narratione ad noſtrã uſqꝫ intelligentiam,participationẽqꝫ ſe tranſfundit. At humana mens eiſdem rurſum gradibus ad ſuperna cõſcendẽs ſacra diuini eloquij inſpectione,cæleſtia ſecreta,& eam,quæ in angelis eſt,diuinæ claritatis illuminationem perpendit,ex qua paulatim in inuiſibiliũ agnitionem ſuccreſcens,ad ipſum tandem diuini,& ſummi luminis ſplendorẽ contemplandum cõualeſcit. Vnũ ſiquidẽ lumẽ ad multa ſe diuidit illuminãda. Vt illuminata omnia ad unius claritatis aſpectũ,ſimilitudinẽqꝫ reformet. Claritas Patris unius emiſſione ſimplicis radij,& illuminatione per cuncta ſe diffundit,& penetrat uniuerſa,qm̃ unam ſapientiam pater genuit,per quã opera cuncta ſua fecit. Verbũ quippe Patris lumen de lumine eſt. Vnũ uerbũ,& radius unus. Et ipſum uerbũ ſapientia eſt. Et ipſa ſapientia lumẽ eſt procedens,quæ una de uno nata eſt,& propterea radius unus à claritate una, à quo illuminantur qui ad ipſum reformantur,ut luceant ex ipſo, & lux ſint cũ ipſo, ſicut ipſe lux eſt. Et cũ multa ſint illuminata lumina,& uarie,diſſimiliterqꝫ lucentia, unũ tamen, ut diximus,lumen eſt,illuminans illuminata omnia. Hæc contemplatio uera eſt, hæc item uera felicitas,quæ ambroſia,& nectare animũ alit,ut Plato inquit, hoc eſt diuina replet cognitione,ac inde uoluptate perfundit fœcundiſſima inexplebiliter.

¶ De felicitate duplici ſpeculatiua,& actiua,& utra excellẽtior uita. CAP.XLIIII

DE DVPLICI felicitate alibi,q̃tũ noſtra paruitas tulit,diſſeruimus. Nunc placita Beati Thomæ adnectemus,quæ prius tradita reddent tum locupletiora,tum uero illuſtriora quoqꝫ. In intellectu inquit,ſpeculatiuã conſyderare uim poſſumus,cuius eſt finis ueritatis cognitio,& practicã,cuius eſt finis operatio. Et proinde duplex aſſignatur hominis felicitas, Vna ſpeculatiua,quæ eſt operatio ex uirtute perfecta,cõtemplatiuáqꝫ,quã ſapientiã dicimus. Altera uero practica,quæ hominis eſt perfectio ex uirtute actiua, quæ uocatur prudentia. Eſt autem operatio quædam iuxta prudentiam, & ſpeculatio ex ſapientia hominis, quatenus id agit ſolus. Eſt & quædam prudentiæ operatio, & ſpeculatio ciuitatis totius. Quamobrem in perpenſionem uenire actiua, & ſpeculatiua hominis felicitas poteſt iuxta ſeipſum. Poteſt & ciuitatis uniuerſæ. Forſitan uero expectet aliquis, id item expendamus hac parte,actiuã ne uita præcellat cõtemplatiuã, an contra omnino ſentiendum. Ego uero rationis huius examen reclinabo ſtudioſe,quando & idem Doctor ſanctus quæſtionẽ ſibi excutiendã deſumpſit,dum ſeptimũ explicaret Politicorum librum, ſpeculationem cõmonens longe anteire. Et præterea ex iunioribus aliqui non neglexerunt. Nos tamen M.Tullij ſententiã,uelut cõniuentes,tranſmiſiſſe,haudquaqꝫ è re literaria futurũ,opinamur. Multi inquit,& ſunt,& fuerunt,qui eam,quã dico, tranquillitatẽ expetentes,à negotijs publicis ſe remouerunt,ad otiũqꝫ profugerunt. In his & nobiliſſimi Philoſophi,longẽqꝫ principes,& quidam homines ſeueri, & graues, nec populi,nec Principũ mores ferre potuerunt. Et mox paulo,facilior quidem,& tutior, & minus alijs grauis aut moleſta eſt otioſorũ uita. Fructuoſior aũt hominũ generi,& ad claritatẽ, amplitudinemqꝫ aptior eorũ,qui ſe ad Remp.& ad magnas res gerendas accõmodauerũt. Quapropter & his forſitan concedendũ ſit Remp.nõ capeſcentibus,qui excellenti ingenio doctrinæ ſeſe dediderunt. Et ijs,qui aut ualitudinis imbecillitate, aut aliqua grauiore cauſa impediti à Rep.receſſerunt. Cũ eius adminiſtrandæ poteſtatẽ alijs, laudẽqꝫ concederent. Quibus aũt talis nulla ſit cauſa. Si deſpicere ſe dicãt,quæ plæriqꝫ admiren-

tur, imperia, & magiſtratus, his nõ modo nõ laudi, uerũetiã uitio dandũ puto. Auguſtini quoq; nõ negligenda ſententia, quæ parte iſta uicem implebit Auctarij. Siquidẽ illud enarrans ꝓpheticũ, Defecerũt oculi mei in eloquiũ tuũ. Duo inquit, oculi ſunt, myſticus acutior, moralis dulcior. Nõ eſt otio mancipatus, qui uerbo dei tantũ ſtudet. Nec maior eſt, qui extra operatur, ꝙ qui cognoſcendæ ueritatis ſtudio incumbit. Ipſa item ſapiẽtia maximũ eſt opus. Et antefertur Maria, quæ audiebat, Marthæ operanti.

¶ Cur ore emiſſus lente ſpiritus calidus ſit. Aliter uero frigidus. CAP. XLV.

ANAXIMENEM Philoſophiæ ueterem ſectatorẽ, proditũ memoriæ eſt, ita de calore, dẽq; frigore ſanxiſſe, ceu hæc ſubſtantiæ haudquaꝗ inſint, ſed affectiones cenſeri cõmunes debeant, materiæ accedentes euariationis, cõmutationiſue ratione. Addenſatũ ſiquidẽ, conſtipatũq; arctius eſſe autumat frigidũ. Rarũ aũt, ac molle, laxiuſq; calidũ. Vnde nõ abſurde colligi, nos calida quandoq; efflare, quandoq; & frigida. Quippe caleſcere oris flatũ laxis labris molliter emiſſum, raritatis ratione. At cõpreſſis, ob denſitatem frigidũ euadere, ac ſentiri. Id uero inſcite admodũ, nimiſq; imprudenter dici, coarguit ſummus id genus rerum æſtimator Ariſt. Quod lentius diſcluſis labris ſi efflemus, ſpiritus caloris intimi ꝑferat qualitatẽ. Si uero tantũ nõ cohærentibus, ac uehemẽtia quadã difflatio ſeſe ꝓmpſerit, agitari tũc, ꝓpelliq; aerem, qui ante os ſit, quẽ eſſe frigidũ, inficiabiť nemo. Proinde calfactionẽ eſſe ex nobis, at frigefactionẽ ex aeris extimi ui ſimul cũ flatu incidente.

¶ Quid ſit primo frigidũ, Aerne, an Aqua, an etiam Terra. De Stygis aqua. Item qd Latype, Chaos, Ades, Herebus. CAPVT XLVI.

QVOD nam ex elementis principẽ frigiditatis locũ habeat, non paruæ fuit apud ueteres quæſtionis. Siquidem aeri contribuit hoc Stoicorũ diſciplina. Empedocles uero, & Straton aquæ. Nec defuerint, qui frigoris ſubſtantiam terræ attributam uelint. Stoicæ ſectæ rationes ferè ſunt hæ, quoniã ſit ignis lucidus ſimul, & calidus, conſequens uideri, ut illi obiecta natura tum frigida ſit, tum obſcura. Vt enim lucido ſeſe opponit tenebroſum, ſic & calido frigidum. Etenim ſicuti uiſum confundit obſcuritas, eodem modo & tactũ frigus. Calor uero tangentis ſenſum diffundit, uti uidẽtis lumen, Proinde quod in natura Principem tenebrarum uendicat locũ, Idem & frigiditatis uendicabit. Eſſe uero Aerem huiuſmodi, ne Poetas quidem latuiſſe uidetur. quippe aeris nomine tenebras intelligi dedere. Sicuti ex eo liquet planè, ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθὺς ἦν, Aer uero aſſidebat nauibus ꝓfundus. Et rurſum alibi ad hanc ſententiã, Aerem quidẽ diſſipauit, & nebulã diſcuſſit. Porrò Cnephas aerem dixere luminis expertem, uelut κενὸν φάους, id eſt Luce uacuũ. Et ab eadem claritatis priuatione νέφος, id eſt conſtipatiorẽ aeris partẽ, nubiloſamq;. Deniq;, quod colorem neſcit, nec uiſum admittit, Ades diciť, διὰ τὸ ἀειδὲς, & Acheron, διὰ τὸ ἄχρωσον. Sed & eundem Tartari nomine intelligi uoluere de frigiditatis ratione. Quod ex carmine Heſiodico liquere imprimis poſſit. τάρταρον ἠερόεντα. Nam & qui nõ citra tremorem obriguerit, dicitur ταρταρίζειν. Aſtipulatur & corruptionis ratio, quæ crediť tranſmutatio quædam in contrariũ. Ignis uero mortẽ eſſe aeris colligunt generationẽ. Quid, quod cõcretio eſt quidẽ aquæ affectio, ſed aeris opus, quippe ſuapte natura fuſilis aqua eſt, & congelationis neſcia. Cæterũ aeriæ frigiditatis ui cõtrahitur, cõſtipaturq;. Vt uero altiſſimũ quodq; flumen eſt, ita maxime cõcretionis ferè expers uiſiť, Aeris ui penetrare altitudinis ima nequeunte, At Empedocles aqueæ naturæ frigoris principem aſcribens locũ, eodem fermè ratiocinij calle incedit. Nigrorem, & frigus eiuſdem eſſe ſubſtãtiæ coniectans. Sicuti eiuſdẽ eſt lumen, & calor, quod uero nõ aeris nigredo ſit genuina, ſed aquæ, adijcere calculũ putat ſenſus poteſtatẽ. Nil enim prorſum, ut ſimpliciter dicamus, aeris ui nigreſcere. Omnia uero aquæ natura eiuſmodi euadere, qđ manifeſto deprehendas, albiſſimis in aquam coniectis linteis, quæ nigrorem madefacta contrahunt, qui & perſeuerat, donec caloris ui humor euaporarit uniuerſus, aut ratione quauis expreſſus euanuerit. Eadem & terram cõſequitur affectio, ubi immaduerit imbre. Quo uero ꝓfundior aqua eſt, eo & plus ſibi uendicat obſcuritatis, ꝓxima quæq; aere illuſtrãte. Ex humoribus aũt cæteris oleũ præcipue diaphanũ eſt, quod aeris ꝓuenit admixtione

multa,

multa, argumento eſſe leuitatem, qua omnibus ſupernatet, facere creditur, & in mari trã quillitatem fluctibus inſperſum, nõ leuoris ratione, lubricitatiſue uentis dilabentibus, ſicuti cenſuit Ariſtoteles, ſed quia diſgregat humorem, ac diſtinguit aeris potentia. Quin & à Spongotheris effuſum ore oleum in imo maris luminis, aliquid præſtat. Sed nec frigoris ratione aquam aer uicerit. Siquidem oleum item ex humectis omnibus plurimũ habens aeris haudquaq̃ frigidũ eſt, & molliſſime concreſcit. Quod uero de corruptione dicatur, haudquaq̃ ueritati congruere. Neq; enim in contrariũ, ſed à contrario corruptionem fieri, uelut ignis in aerem ab aqua. Propterea Aeſchylus, etiam ſi Tragice, uere tamen inquit, παῦε ὕδωρ, δίκην πυρός. Qua ratione aduerſum flumini Vulcanũ Phyſice in pugna Homerus confingit, & Archilochus nõ inepte de ea, quæ cõtraria ſentiret per fraudẽ. Altera inquit, manu aquã ferebat, ignem uero altera. Et apud Perſas ſupplicationis genus efficax maxime cenſebatur, ſi interminaretur ſupplex, ubi excidiſſet uoto, in profluentem ſe immiſſurũ ignem. Aeris aũt ui concreſcere aquam, aſtrui ineptiſſime, & à ratione procul, quando aer ipſe non utiq; concreſcat. Neq; eñ nebulas, aut nubes eſſe concretiones, ſed craſſitudinem humecti aeris, & uaporoſi. Adiuuant inſtitutũ cacumina montiũ eo altitudinis prouecta, ut nuſq; ibi nubes, nõ nebula, nõ roſida uiſat̃ humectatio, quod indicio eſt, humectã uim, & frigidã aliunde aeri permiſceri. Quod uero ima præaltorũ fluminũ gelu nõ contrahantur, ratio eſt, Superficie ſiquidẽ cõcreta, exhalationibus meandi in ſuperna libertas intercipitur, At illæ occluſæ, reiectæq; inferiora calfaciunt. Quã rem comprobat amplius, regelatis aquis, copioſior ſeſe ꝓmens exhalatio. Sed & eodem modo corpora animantiũ hyemali ſydere coniectantur calidiora. Illud quoq; nõ inefficax indiciũ, Frigoris principem locũ eſſe in aqua, nõ in aere, quod rigoris atrocitate inania uaſa nõ ferè diſſiliunt. At humoris plena multa, non figlini operis modo, ſed ænea quoq;. Adde proprietates aquæ multas igni prorſum aduerſas. Ante omnia caliditati ſeſe obiectat frigiditas, ſiccitati humecta uis, mox & grauitas leuitati, omninoq; diſtinguendi, ac ſeparandi poteſtas ineſt igni. Aquæ uero ferruminandi, ut ſic dicã, adglutinãdiq;, ac continendi potentia, ex humectandi facultate concretionẽ præſtans. Cæterum ſuppetunt & plæraq;, quibus aſtrui terræ ualeat frigus, etenim ſicuti eſt ignis claritate illuſtris, ita omniũ obſcuriſſima eſt terra, ac lumine prorſum uacua. Aer quippe in luminis uenit participatũ, à Sole dũ luce oppletur, quã & per uniuerſa diffundit. Terra uero ſola claritatis expers, Solis radijs, & Lunæ perſeuerat impenetrabilis, teporem admittẽs quidẽ, at luminis uim haudquaq̃, ob denſiorẽ ſoliditatẽ. Nam & eius intima Chaos nũcupamus, & Aden, Ereburnq;. Noctem porrò è terra genitã fabulãtur Poetæ. Quã denſitati corporis ſeſe Soli obiectantis aſcribit Mathematica diſciplina. Eodem item obſcuritatis argumento uidentur carminũ conditores γῆν μέλαιναν paſſim nuncupare, id eſt terram nigrã. Cæterũ ratio hæc parũ forte probarit, quod intendit̃, qm̃ lucidorũ plæraq; agnoſcimus frigida. Et obſcuris quandoq; caliditatis ineſt multũ. At illæ frigoris cognatæ ſunt poteſtates, Grauitas, Stabilitas, Denſitas, Immutabilitas. Ex quibus aeri nil ineſt omnino, Terræ aũt adſunt, q̃ aquæ magis multo. Quod ſi humecti eſt, emollire, nã qđ præcipue humet, molliſſimũ eſt. Si item frigentis eſt, concretionem inducere, neceſſario conſequi uidetur, frigidiſſimũ eſſe, quod ſit maxime cõcretum, cuiuſmodi terra eſt. Qđ uero natura frigidiſſimũ eſt, idem & frigidum primo eſt. Itaq; primo, & natura frigidũ, Terra eſt. Id uero & ſenſui obuium eſt. Siquidem lutum eſt aqua frigidius. Et terræ iniectu præcipue ignis reſtinguit̃, nam & Aerarij ignito, & liqueſcẽti ferro marmor inſpergunt, ac Latypen, id eſt friatos lateres fluori reprimendo, ac ita quadantenus refrigerantes. Sed & Athletarum corporibus iniectis puluis frigefacit, & ſudores reſtinguit. Quoniam uero calore prorſum extrito, frigoris ui ſaxa uidentur concreta, Vnde & Pagi græco dicuntur ſermone, hinc per ſaxa delabentes aquæ, atq; è montibus defluæ imprimis frigere animaduertuntur. Sicuti, quam Stygis aquam uocant, comprobat euidentiſſime, cui ex petra profluenti inſignis ineſt frigiditas, diſſiliẽtibus uaſis omnibus, Aſini modo ungula excepta, aut mulæ, ſicuti alij prodidere, ni menda ſunt Græcorum exemplaria. Porrò ut profundus maxime puteus quiſq; eſt, ita frigidam imprimis aquam reddit. Quippe cui minime extimus promiſceatur aer deniq; terra aut nunquam, aut uix perurit. Aere inflammato ſæpius, ac fulgurante.

¶ An ſeruitus ſit præter naturam. Quot modis ſerui fiant. Vulcani, & Dædali Tripodes. Veneris ſtatua mobilis. De duplici in nobis principatu, Deq; Aſiaticorum ſeruilib' ingenijs. CAPVT XLVII.

SERVITVS eſſe ex ijs uidet̃, quæ præter naturã ſunt. Ita enim ſancit Imperator, & præterea Iureconſultus Pomponius, digeſtis de Verborum, & rerũ ſignificatione, ac Florentinus digeſtis de ſtatu hominum, *Seruitus eſt* conſtitutio iuris gentium, qua quis domino alieno cõtra naturam ſubijcitur. *Serui* aũt inquit idem, ex eo appellati quod captiuos uendi, Imperatores iuberent, ac per hoc ſeruare, nec occidere. Qui & Mancipia dicuntur, eo qđ ab hoſtibus manu caperentur. Seruos porro aut naſci tradunt, aut fieri. Et naſci quidem ex ancillis noſtris, Fieri autem iure gentium, hoc eſt ex captiuitate, aut iure ciuili, cum homo liber maior uiginti ãnis ad pretium participandũ ſeſe uenundari paſſus eſt. Ad hoc pertinet magnopere Ambroſij præclara ſentẽtia, Manebat inquit, ante uini inuentionem omnibus incõcuſſa libertas, nemo ſciebat a conſorte naturæ ſuæ obſequia ſeruitutis exigere. Non eſſet hodie ſeruitus, ſi ebrietas nõ fuiſſet. Verum enimuero Ariſtotelis ſuper his placita obſeruanda amplius ex Politicorum primo, τοῖς δὲ παρὰ φύσιν δοκεῖ τὸ δεσπόζειν, νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι, τὸν δ' ἐλεύθερον. φύσει δ' οὐθὲν διαφέρειν. διόπερ οὐδὲ δίκαιον. βίαιον γάρ. Videtur inquit, nonnullis eſſe dominatio præter naturam, lege nanq; inſtitutum, ut ſerui habeantur aliqui. Liberi autẽ alij. At natura nullum prorſus eſſe diſcrimen. Proinde nec eſſe iuſtum quidem, quando non abeſt uiolentia. At enim cum ſine neceſſarijs impoſſibile ſit uiuere, & bene uiuere. Nam & in artibus neceſſarium eſt, propria ſubeſſe inſtrumenta, ſi opus modo confici debeat. Equidem in re familiari idem contingere, in confeſſo eſt. At τῶν ὀργάνων τὰ μὲν ἄψυχα. τὰ δὲ ἔμψυχα. Inſtrumentorum hæc quidem ſunt animata. Alia uero inanimata. Seruus autẽ, quem poſſidemus, eſt quid animatum, & tanq; inſtrumentum ſuper inſtrumenta alia. Quod ſi organa poſſent uel ſolo domini nutu opus ſuum exequi, ſicuti de Vulcani, aut Dædali tripodibus fertur, quos cecinit Poeta, ſponte ſua diuinũ prodijſſe in certamẽ (Quanq; & mobilẽ Veneris ſtatuã ab eodem ſtructam Dædalo ſcimus, infuſo, quod ἄργυρον uocant χυτόν, id eſt argentum uiuum) *Sic* & pectines pecterent, ac plectra pulſarent, nec architecti ſanè miniſtris, nec ſeruis domini indigerent. Qui uero ſui ipſius non eſt ſecundum naturam, nec regi poteſt, niſi ab alio, hic natura eſt ſeruus. Nam genita pleraq; diſtinguuntur ſtatim, alia quidem ut imperent, alia uero ut pareant. Quin & his, quæ uitæ expertia ſunt, imperium quoddam reperias, ut in Harmonia, ſiue quia ſemper in uocibus, quæ conſonãt, uox aliqua prædominatur, iuxta quam uniuerſa dijudicatur Harmonia, ſiue malis Harmonicam elementorum in corpore mixto rationẽ accipere, In quo unum aliquod ſemper prædominatur. Verum enimuero animal ipſum ex anima primum conſtat, & corpore, ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει, τὸ δὲ ἀρχόμενον. Quorum alterum ui quadam naturali imperat, paret uero alterum. Cæterum conſyderare naturam oportet, non in corruptis utiq;, Hæc quippe à naturali receſſerunt ſerie, ideóq; nil officit, ſi minus id comperiatur uerũ in omnibus, ſed in ijs, quæ iuxta naturam ſe habent amplius. Proſpiciemus autem in animali imperium primo dominicum mox, & ciuile. Nam animus quidem in corpus deſpoticum exercet principatum, propterea ſignificãtius dixit nobilis Hiſtoricus, Animi imperio, corporis ſeruitio magis utimur. Mens uero in appetitum profert politicum, id eſt ciuilem, regiumq;. Diuerſitatis uero huius inde promi ratio poteſt, Quoniam moueri nequit corpus, ni motus initia ſortiatur ab anima, & ideo ei ſubijcitur prorſum. At appetendi facultas moueri non a ratione ſolum poteſt, uerũ & a ſenſu, Proinde non omnino rationi obnoxia eſt. Quamobrem quiſquis tantum cæteros præcellit, quantum anima corpus, & beſtiam homo, hic uidetur ad imperandum natus. Nam & Salomon ſcribit, *Stultum* ſapienti ſeruiturum. At quorumcunque eſt opus in corporis uſu, hi ſunt natura ſerui. Itaq; naturæ ui alia quidem corporum robuſta uiſuntur ad neceſſarios uſus, Alia uero recta, & inutilia ad operationum id genus. Verum ad ciuilem uitam peraccõmoda, Etiamſi diuerſum euenit quandoq;. Ex ijs uero arbitror profluxiſſe rationibus, Vt mira in hac parte gentium uiſatur diuerſitas, al ijs imperia germinãtibus, alijs iugum ſeruitutis excutere neſcijs, quanq;, quod aiunt, Tyrrhenis ſæpe uinculis oneroſius, mo-

leſtiuſq;

leſtiuſq. Nam Ageſilaus Lacedæmoniorum Imperator, & Rex, qui in Aſia multa edidit præclara facinora, utriuſq; linguæ certatim autoribus concelebrata, ut accepimus, dicere conſueuerat, τοὺς τὴν ἀσίαν κατοικοῦντας ἐλευθέρους μὲν κακοὺς εἶναι, δούλους δ' ἀγαθούς, Hoc eſt, Eos, qui Aſiam incolerent, eſſe liberos quidem malos, ſeruos autem bonos. Et, ne quid ſciens prætercam, quod in Claſſicis mihi ſit autoribus compertum, Lego Callicratidam eorundem Lacedæmoniorum nauarchum, cum interrogaretur, cuiuſmodi ei uiderentur Iones, reſpondiſſe, Liberos utiq; malos, at frugi ſeruos, perſicam ſeruitutē, ut nimiam, libro de beneficijs ſecundo taxaſſe uidetur Seneca, Homo inquit, natus in hoc ut mores liberæ ciuitatis perſica ſeruitute mutaret.

¶ Seruorum ſpecies eſſe plures. Banauſi qui dicantur. Ergaſterium, Ligna Ergaſima, Cauſima, Cocta, Acapna, Erepſima, Xyloſis, Thetes, Theſſæ, Peneſtæ, Cillicyrij, Arotræ, Enciclij qui ſint, & in ordinem redacti. CAPVT XLVIII.

CAETERVM uarias eſſe ſeruorum ſpecies, ex electiſſimis compertū nobis autoribus eſt, ſed inquit Seneca, ſibi ſeruire grauiſſima ſeruitus eſt, quā tamen diſcutere facile eſt, ſi deſieris multa repoſcere. Si deſieris tibi ferre mercedem, alias aſſidua eſt, & ineluctabilis, per diem, & noctem equaliter premēs ſine interuallo, ſine cōmeatu. Ex alijs uero ſunt, qui χειρῶνται, hoc eſt manuales uocantur, hi ſunt uel nominis argumento, qui manuū opera uiuunt. Vnde & Chirurgi nuncupantur. nam Hedræi dicuntur quaſi Sedentarij, in quibus recenſeas & Banauſos, quorum officinæ dicuntur Ergaſteria in canonicis decretis, ab ἐργάζεσθαι. Vnde & Ergaſima ligna, quibus in operibus utūtur materiarij. Nam Cauſima ſunt igni deſtinata, inter quæ Cocta recenſueris, ne fumum faciant, quæ etiam Acapna dici ualet. Habentur & ligna Erepſima tectis concinna. Quæ ξύλωσιν dixit Thucydides. Eſt tamē Erepſimon herba quoq;, & planta infructuoſa. Erepſima item ornamentis apta nuncupari poſſent. Sed redeo unde ſum digreſſus, Banauſi ſordidi habentur artifices, quoſq; ab honoribus ſecluſere plæriq;, priuſq; principatū uel inſcita, & pullata plebecula cœpiſſet affectare. Etiamſi ſeruile nomen illis proprie cōpetit, qui unius ſunt mancipati ſeruitio. Qui uero publicitus id agunt, Banauſi recte nuncupantur, ac etiam θῆτες, hoc eſt mercenarij. Quamuis non me fallat, Dionyſiū ſcribere, ab Athenienſibus Clientes dici Thetas à ſeruitute, Sicuti à Theſſalis Peneſtas de paupertatis ratione. Etſi initio Meneſtæ uidentur nuncupati, quod καταμένειν immanere ſignat, quoniam pacta cum Theſſalis ſeruarint, quibus ſe in ſeruitutem addixerant, ne educerentur ex regione, aut pereminentur. Hos etiam Latrias uocat Euripides. Apollonij interpres autor eſt, Athenienſes item Theſſas uocare tenuioris fortunæ mulieres, quod mercede ſeruirent, hoc eſt, παρὰ τὸ θητεύειν ἐπὶ μισθῷ, formatur autem inquit, ratione eadem à θὴς θῆσσα. Sicuti à κρὴς κρῆσσα. Iulius quoq; Pollux ita ſcribit. Pelatæ, ac Thetes Liberorū quidem nomina ſunt, ſed qui ob unū inopiæ nomē tn̄ ſeruiant. Quēadmodū in Creta Cillicyrij, & Arotræ apud Syracuſanos. Ariſtoteles in Politicis famulatus quoſdā Encyclios uocat. Nos quoq; inquit, miniſtris illis plurimum iraſcimur, quibus maxime utimur πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. Circulares famulatus latine poſſumus nuncupare. Encyclia uero ſpectacula dicuntur à Philoſtrato in Adriano. Ea inquit, ut plurimum ſunt ὀρχιστῶν, Encyclius item homo à Græcis appellari uidetur, quem in ordinem redactum dicere latini conſueuere. In ordinem redacti inquit Priſcianus libro decimooctauo, dicuntur, qui contemptui ſunt, inter uiles numerati, & abiectos, id quod & T. Liuius comprobare uidetur, Tribuni plebis inquit, in ordinem redacti pro contemptiſſimis habiti ſunt. Erudite quoq; illud dicere conſueuimus, Encyclion tibi eſt, in ijs aberrare, quod eſt promptū, familiare, uniuerſale, Eunapius de Carino, ἀλλ' ἦν ἐγκύκλιον αὐτῷ, καὶ πρόχειρον τὸ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνειν, dicimus & Encyclion penſionem pro annua. Eſt & Encyclon genus ueſtis quoddam. Vnde & Pherencyclon. Nam Encyclera machina fuerat lignea, ſubiectis rotis. De Encyclia uero doctrina Quint. Plin. cæteris, notius eſt, q̄, ut ingeri à me quicq; hic arbitrer, oportere. Mancipia uenalia, & uſu alia legimus apud Martianū Iurecon.

¶ De Cretenſium ſeruis, & Spartanorum Helotis. Inibi quid Cryptia. De ſeruis item ſale commutatis. Qui dicatur proprie δοῦλος, & qui Oecetes. Quid Tityrus.

Miniſtri

Miniſtri publici. De Epharmiotis.ſeu Amphamiotis. Mnoea ſeruitus quæ ſit. Mariandyni. Chryſoneti. Muſcæ, quas dicunt Helios. Scythæ miniſtri, ſiue Toxotæ.

CAPVT XLIX.

CRETENSIVM ſeruos, ſicuti alias cōmeminiſſe nos arbitror, legimus appellari conſueſſe Epharmiotas, quibus, ut autor in Politicis Ariſtoteles eſt, cætera permittebant omnia, Gymnaſijs modo interdicentes, & armorum poſſeſſione. Quanq; fuere & qui nuncuparētur Mnœus cœtus, quos item Cretenſibus ſeruiuiſſe, prodit hiſtoria. Sed eorum fermè illa conditio fuit, quæ Mariandynorum, qui à Mileſijs ſubacti in contemptū diuendebantur. Horū etiā, ſed perobſcure, meminit Plato libro de legibus ſexto. Etiamſi fuerant & Mariandynorum Doriphori, leniendæ ſeruilis aſperitatis gratia nomine accerſito, de quibus Pollux. Et nos infra, Autores habeo, & in ſecundo rerū Cretenſiū Soſicrates prodit, publicā ſeruitutem in Creta dici Mnœam, ſicuti priuatos uocant Amphamiotas, qui iure belli in ſeruitutē recidiſſent, quuis indigenæ forent. In agris uerſabant̄ hi, ſicut in ciuitate Chryſoneti. Tria ſeruorū genera adnotaſſe Ariſtoteles uidet̄, ubi ait, At multo magis putandum eſt, fore illos graues, & inſolentes, quā illas, quæ apud quoſdam ſunt, εἱλωτείας τε, καὶ πενεστείας, καὶ δουλείας, Hoc eſt Helotias, Peneſtias, Dulias. De Peneſtis iam diximus. Helotæ uero dicebantur Lacedæmoniorū ſerui, ducto nomine, ut ſcribit Thucydidis Interpres, à Laconiæ ciuitate, quam Helos uocant. Cuius etiam meminit Homerus.

καὶ πτελεὸν, καὶ ἕλος, καὶ δώριον.

Nomen habet, quia eſt ἐν ἕλει, Hoc eſt in palude. Ciues nuncupantur Helotes, Itē Helei, Et Heleatæ, Regio Helotia, proditū memoriæ eſt, finitimos cunctos, licet Spartanis ſubiectos, paribus tamen legibus, ac iure uixiſſe in ciuitatis ſocietatem accitos, cōmunionemq; magiſtratuū. Eoſq; Helotas nuncupatos. Cæterum Agin Euryſthenis filium ius illud dignitatum æquabile ademiſſe, ac iniunxiſſe, ut Spartæ tributa conferrent. Et reliquos quidem paruiſſe, Helæos aūt, qui Helos habitarent, defeciſſe. Ipſos inde ui, & armis ſuperatos, in ſeruitutem damnatos perpetuā, certis quoq; dominis eorū conditionibus iniunctis, ut nullo pacto liceret, aut libertate donare, aut extra fines uenum mittere. Hinc omnibus ferè celebratū Heloticū bellū, & ſeruitus Helotica originem traxere. In Rhetorico Lexico inueni, genus quoddam muſcarū dici Helios, forte ſic in paludibus obuerſantes intelligas, eas uero uocāt ἕλη. Scribit Herodianus, Helotas quoq; appellari Satyros, qui ſint apud Tænarum. Erant uero Helotæ publici quodāmodo Lacedæmoniorum ſerui, quibus habitacula quædā præſcripſerant, & miniſteria certa. Autores ſunt, Helotas agrum ſolitos colere, antiquitusq; inſtitutos rettuliſſe reditus. Ac execrabile habitū, ſi quis plus mercedis à quoq; exegiſſet. Inuulgatū & illud à cōditoribus ſcio, Spartæ liberum maxime liberum eſſe, ſeruū etiam ſeruū imprimis, quod in Pannonia, ſiue, ut nunc loquuntur, Hungaria, obſeruari imprimis accipio, uulgato inter eos adagio nō recte dici ſeruitutem, niſi in Pannonia, adeo, ut aſtruant id quoq;, poſſe ubiq; gentiū peraccōmode ſeruire, qui alicui eorum hominū fuerit illis in locis famulatus. Sed, ut ad Spartanos redeam, inde erat execrabile facinus Cryptiæ, ſeruitutis Helotiæ meminit ſexto legum Plato. Quam dicit dubitationem facere maximam, contentionemq;, cū alijs bene, alijs contra uideat̄ inſtituta. Omnino execrabiles Spartanis ſerui fuere, manifeſtū id Cryptia facit, cuius modo meminimus, quámq; Lycurgo cōtribuit Ariſto. negat Plutarchus. Ei uero à latitando inditū nomen. Siquidē qui iunioribus præfecti erant, ex ijs, qui præſtare prudentia uiderentur, in regionem aliū aliò emittebant, gladios modo ſecū & neceſſaria alimenta exportantes. Illi uero, q̃ poterant occulte ſeſe interdiu abdebant, noctu uero prodeūtes, quotquot ex ſeruis adepti forent, contrucidabāt. Quod in Peloponneſiaca hiſtoria Thucydides ſignificat. Scribit Plut. in Ariſtide, Ephoros quandoq; Spartanorū quinq; millia aduerſus externos, (Sic em̄ Perſas appellabant) emiſiſſe, quorum unuſquiſq; ſeptem ſecū Helotas traheret. Mos inoleuit quandoq;, ut mercatores ſalis uim magnam in mediterranea ſubuectantes, à Barbaris plærūq; gentibus eo nomine mancipia reciperent. Thracū uero populis peculiare fuit imprimis, ſale mancipia cōmutare, quæ inde πρὸς ἅλας ἠγορασμένα dicebantur. i. ſale coempta, cōparatáue. Addit Euſtathius nuncupari quoq; ἁλώνητα δουλάρια, quæ intelligit ὤνια .i. empta uili. Lemnij

etiam

etiam uino mancipia ſibi quærebant. Seruis autem argento comparatis primũ uſos eſſe Chios, Græci produnt. Inter adminiſtros uero publicos, qui inconcinne quippiã agẽtes, uel dicentes comprimerent, fuere qui dicebantur Scythæ, & Toxotæ, ac Peuſinij. Apud Romanos pergentibus in prouincias magiſtratibus præminiſtrabant ſeruorũ uice, qui dicebantur Brutiani, tanq̃ in Scenicis fabulis Lorarij nuncupati, & quos iuſſi erant, uinciebant cõuerberantes quoq;. De Brutijs uero populis ratio propagata nominis eſt. In quibuſdam in Theocritũ enarratiunculis obſeruaui, quod ad ea, quæ ex Ariſtotele paulo ante protulimus, facit quadantenus. δοῦλος inquit is, quiſquis autor fuit, & οἰκέτης differunt, uti in ſecundo de Concordia prodit Chryſippus, nam eſt οἰκέτης, qui etiamnũ ſeruitutem ſeruit. δοῦλος aũt ἀπελεύθερον indicat, id eſt Libertum, & uniuerſim miniſtrum quemlibet. Sunt & qui, autore eodem, deorũ adminiſtros dici Tityros arbitrentũ.

¶ Qui dicantur Apolides, & Inſularij. Expenditur locus in carmine obſcœno. Salutigeruli, Meſaulij, Mediaſtini, Meſonautæ, Symbolæ, Literati ſerui, eorundẽ nomina plura. Saccularij, Directarij. CAPVT L.

APOLIDAS uero ſeruos Iureconſultis dici inuenio uiles, qui ſine ciuitate in opus publicum perpetuo dantur, in inſulaſq; deportantur, ſiue in miniſterium metallicorum, ad quæ fœminas quoq; damnari in perpetuum ſolitas, accepimus. Sicuti in Salinas item, & ſulphurarias, meminit Martianus digeſtis de pœnis. Deportationem in Inſulam ſignificat etiam Seneca, magis ignoſco ei, qui uulnus inimici, q̃ qui Inſulam concupiſcit. Sunt, qui ſeruos Inſularios putent indicatos in carmine obſcœno illis uerſiculis.

Ductor ferreus Inſularis, æque
Laternæ uideor fricare cornu

Nam & genus ferratile in Plauti Moſtellaria legimus de ſeruis dici, qui compediti habentur, quiq; ferritribaces ſunt, ut Plautina utamur nouitate, hoc eſt qui annulatis cruribus atterunt aſſidue ferrum. Verſiculi Plauti ſunt hi.

Cis hercle paucas tempeſtates Tranio
Augebis ruri numerum, genus ferratile.

Alij Vulcanum intelligere malunt in Inſulis ducendo, id eſt producendo ferro exudantem. Capto inde Ioci colore, quod ignis laterna occluſus cornea, dũ, quæ ſua natura eſt, ſurrigitur, atterendo hinc inde cornu, coeuntium imaginem exhibere quandam uideatur. Id & ſi uiolentum quiddam reſipit, ac durum, ne abſurdum dicam, appoſui tamen, ut ſtudioſorum decuriæ pro ingenij captu ad libram, & amuſſim reuocent, quæ rem latinã iuuantibus prodita ſunt. Ipſe malim opus in ſubterraneis facientes intelligere, quoniam, ut ſcribit Plinius, cuniculis per magna ſpatia cauantur montes ad lucernarum lumina, multiſq; menſibus non cernitur dies. Proinde laternam hi circunferentes aſſidue, atterere quodammodo uidentur, & amplexari comitem, nuſquam ne tranſuerſum quidem unguem, aut Lente ægyptia latius, quod aiunt, amittẽtes. Salitugerulos Plautus ſeruos nuncupat, qui iuſſu dominæ hunc illum ſalutant, ſuntq; nuntij, & renuntij. Quanquam ſunt & Apuleio Salutigeri Dij, uidenturq; eſſe hi, non qui ſalutem dant, ſed qui nuntiitant, tanquam interpretes, & adminiſtri ſuperiorum, Meſaulium inuenio apud Homerum dici ſeruum quendam Odyſſeæ quartodecimo.

σῖτον δέ σφιν ἔνειμε μεσαύλιος, ὅν ῥα συβώτης
αὐτὸς κτήσατο οἶος, ἀποιχομένοιο ἄνακτος.

Meſaulium quidem dici reperias medianam ianuam, uel in aulæ meditullio locum. Forte uero Meſaulij fuerint, quos latine Mediaſtinos nuncupare mos eſt, quo nomine ſignificantur, qui abiectiſſima quæq; munia inter ſeruos obibãt. Cuiuſmodi uiſimus in aulis principũ lignarios, baculariosq;, quorũ una illa functio eſt, ut omnibus pareant. Sicuti in nauibus Meſonautæ de compari genere ſeruitij dicuntur Vlpiano. Qui & Mediaſtinam operã appellat, qualis eſt Atriariorũ, & Focariorũ. Adde, quod in Catilinam M. Tullius inquit, Magnopere cõtemno exercitũ collectũ ex ſenibus deſperatis, ex agreſti luxuria, ex ruſticis mediaſtinis. In quo tamẽ loco ſunt codices, qui præferãt, Mediatulis,

Media-

Mediaſtinorum meminit Columella. *Sed* & *in epiſtolis* Oratius,

Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas.

Vbi Porphyrio Mediaſtinũ accipit mediæ ciuitatis incolam. *Sed* & in Balneatoris offi cio intelligi poſſe Mediaſtinũ putat. Marcellus ꝑ Balneatoribus Mediaſtinos expoſuit, Itemq́ꝫ pro miniſtris, & curatoribus ædiũ. Priſcianus interpretatur, quia in medio ſtent lauantiũ in balneis. Inter adminiſtros recenſentur à quibuſdã Palmones. Sunt & Hercitæ, qui in agris modo uerſentur ſerui. Habentur item Mnotæ, ſed nobiles hi intelligũtur ſerui. Azos item inuenio in ſeruili genere. Nam Propolon dici ancillã putant, quæ Scortillum egerit prius. Apud Lacedemonios ancillæ nuncupantur Chalcides quoque. Fuere inibi & qui dicuntur Eunacti. *Sed* qui uocabantur Mothaces, Liberi quidẽ erant, At non Lacedemonij. Quos aũt libertate donaſſent hi, nunc Aphetas pronunciabãt, nunc etiam Adeſpotos, aut Erycteras. Alios item Deſpoſionautas, qui claſſes conſcenderent. Erãt & Neodamodes. *Sicyonij* ſuos habuere Catanacophoros ſicut arcadij Proſpelatas Capſarios Paulus intelligit, qui mercede ſeruanda in balneis ueſtimenta ſuſcipiunt. Saccularij autem apud eoſdem Iureconſultos intelliguntur, qui uetitas artes exercẽt ac in *S*acculos partem ſubducunt, partem ſubtrahunt. *Sunt* & Directarij, quos multi, Dietarios etiam dicunt, quod in alienas ſe dirigant domos, tanq̃ τοιχοβάται, ut uocant Græci. Literatum in Caſſina Plauti pro ſeruo accipiunt, qui literis ſit inuſtus, ſuper quo non excidit, factã nobis alibi copioſius mentionem. *Sicuti Symbolæ* item dicũtur plagæ, quibus ſeruilia inſcribuntur corpora à multis, Perinde ac in conuiuijs collectitijs, id eſt ſymbolis, quæ Cõmeſſalia uocant. & conferta, quiſq́ꝫ numos confert, ne ſit exors, & aſymbolos. Niſi malis inde uocabulum inflectere, quia βολὴ percuſſionem ſignat. Vt ſint *Sym*bolæ multifariæ, mutiiugeſq́ꝫ incuſſæ plagæ. Arcarium dicere ſeruũ Scæuola uidetur, qui domini arcam curat, & rationes. Sunt & Arcarij Arcarum fabri.

¶ De ſeruili genere quid ſentiendum. Non ſeruis modo, ſed & iumentis benigne impertiendum. Hecatombedon quid. Plinius illuſtratur cum Ariſt. Seruorum tractandorum ratio.

CAPVT LI.

SCIMVS, ꝑfecto inquit, libro de Legibus ſexto, Athenienſis ille apud Platonem hoſpes, quod fateremur omnes, ſeruos quambeneuolentiſſimos, atq́ꝫ optimos eſſe habendos, quando eorum nõnulli ad uirtutem quãlibet meliores, q̃ fratres, & filij, domos, & rem dominorum omnem, interimq́ꝫ & ipſos ſeruarunt dominos. Quanquã ſunt plærìq́ꝫ, qui nil prorſum in animo ſeruiente integrum extare opinẽtur, proindéq́ꝫ eiuſmodi hominibus nil omnino credendum. Quod & ſapientiſſimus Poetarum teſtatiſſimum feciſſe uidetur. Cum Odyſſeæ decimoſeptimo ita ſcribit:

ἥμισυ γαρ̀ τ᾽ ἀρετῆς ἀποαίνυται ἐυρύοπα ζεὺς

Ἀνέρος, ἐυτ᾽ ἄνμιμ κατὰ δούλιομ ἦμαρ ἕλῃσι.

Dimidiũ inquit, uirtutis Iupiter illis aufer, qui ſeruitutis neceſſitatem ſubiere. Catonem porrò ſeniorem legimus, per ſe filiũ literis imbuiſſe, etiãſi ſeruũ Chilonem haberet Grãmaticum, qui & cõpluribus aperuerat ludũ pueris. Indignũ credo, ratus filiũ ſuũ, ſi forte hebetior foret, ab eo reprehendi, qui ſeruituti obnoxius foret, ac aurem diſtorqueri. Idẽ ſenio debilitatos, ueluti muta animantia, eijcere, ac diſtrahere cõſueuerat, ceu cõmodo intercepto nihil humanitatis ipſis debeamus hominibus, q̃q́ꝫ latiorem multo benignitati, q̃ iuſtitiæ locũ impertiri ſæpe ſpectemus. Quippe equis, canibuſq́ꝫ, ubi confractæ laboribus uires ſunt, nõ pabula modo, ſed & debita ſenibus indulgentia à bonis contribuitur uiris. Nam & Athenienſes, cũ Hecatompedon ſubſtruerent (Eſt uero id Athenis tẽplum, quod & Parthenon dicunt, ex ſpecie, ac concinnitate ita nuncupatũ, nõ de magnitudinis ratione, ſicuti Græcorũ plærìq́ꝫ interpretãtur, & nos alibi cõmeminimus) Quotquot ex Mulis egregiã nauaſſent operã, uinclis ſolutos libere paſci permiſere. Quibus quodãmodo emiſſis manu, cũ ſponte quiſpiam operã præſtaret, & iumentis, quæ ad urbis arcem currus ſubuectarent, exhortãtis ſpecie ducis præcurreret, ut publice ad extremum uitæ cõnutriretur. interpoſito decreto, ſanxerunt. Id quod eo ſubtexui libentius,

quod

Quod inſigniter iſta feliciſſimam Plinij breuitatem illuſtrant, necnõ Ariſtotelis, Libro de Animalium Hiſtorijs ſexto. At enim perſpicuum mihi uidetur Plato inquit, Quoniam difficulter domatur, ſubitq; iugum homo, & ad neceſſariam diſtinctionẽ Serui à libero, & dño re ipſa deduci, ægre patitur, difficilem admodum poſſeſſionẽ eſſe hominem. Quod exemplo ex crebris Meſſeniorꝝ rebellionibus innoteſcere potuit amplius. Ciuitates præterea, quæ plæroſq; eiuſdẽ linguæ ſeruos habẽt, manifeſtius fecere, Quot, quantáq; hinc conſequantur mala. Piratarum quoq; latrocinia, quæ propè Italiam ſcatu rierunt plurima, non aliunde propagata cernuntur. Cæterũ remedio ſunt rationes duæ, Vt qui facile ſeruituri ſunt, nec eiuſdem patriæ ſint, Et, quàm maxime fieri poſſit, inter ſe diſſoni, Educenturq; recte non ipſorũ modo gratia, Sed dominorũ multo magis. Eſt autẽ recta horũ educatio, ut nulla ipſis contumelia inferatur, iniuriáq; hi multo minus, ſi fieri poſſit quàm æquales afficiantur. Porro caſtigandi cedendiq; ſemper iure ſunt Serui. Neq; ita monendi, ut Liberi, ne molliores fiant, Allocutio omnis cũ Seruis quodammodo Imperium ſit. Neq; iocus ullus cũ ipſis ſeu fœminis, ſeu maſculis habeatur. Quod multi ſtulte facientes, dum delicatius eos nutriunt, difficiliorem uitam & ſibi ad imperandum, & illis ad obediendum reddunt, obliti uel dicti ueteris, quo ſancitum eſt, non eſſe otium Seruis, ac ne auribus quidem ſcalpendis, ſicuti eſt apud Lucianum. Sed nec parte iſta Peripateticorum principis placita ullatenus prætercũda, Qui Oeconomicon primo, poſteaq; inter ea, quæ poſſidẽtur, primum, & neceſſariũ maxime, optimũq;, ac principaliſſimũ eſſe hominem prodidit, Proindéq; Seruos bonos, ac frugi imprimis eſſe parandos, Quorum ſpecies ſint duæ, ἐπίτροπος, καὶ ἐργάτης, Hoc eſt, Curator, & Operarius, Infert deniq;, Quoniam uini potus etiam ingenuos ſæpe ad iniuriam cõpellit, indéq; etiam Gentium plæræq;, ut Carthaginienſes, in militia abſtineant eo, manifeſtum fieri, Seruis aut nil prorſus, aut parum omnino uini eſſe impertiẽdum. Cibaria uero largius contribuenda. Deinde eos cenſet ad obeundum opus cum primis ſtrenuos, & perutiles, qui nec meticuloſi ſint, nec audaces nimium, & uiriles.

¶ Serui mali cõditio ultima quæ ſit. Itẽ de Pileatis Seruis. De Lapide emptus apud Columellam qui ſit. Pauſicape quid. Tribunos Capitalia uindicaſſe, Sontiũ ſeruaſſe uincula, Pecuniam ſignaſſe. CAPVT LII.

SERVORVM malorum conditionẽ ultimam legimus in Quintiliani declamationibus. Ea erat, cum ſine exceptione uenales proponebanť. Cuiuſmodi ferè Pileatos intelligo Seruos, quorũ nomine Venditor nil præſtaret, ut ſcripſit Cælius Sabinus, & octauo noctium Atticarum Gellius repetit. Eius rei cauſa erat, quod illiuſmodi mancipia inſignia eſſe in uendẽdo deberent, ut emptores errare, & capi non poſſent. Sicuti etiam antiquitus iure belli capta coronis induta uenibant, Immóq; ſub coronis uenire dicebantur. Ad Pileatos ferè Seruos, Quiq; nulla exceptione uenũ irent, arbitror illud Columellæ referendũ ex Agricolatione, De lapide noxiũ. In cuius enarratione deſudarũt doctiſſimi quiq;. Siquidem ad Præconis lapidem, ubi diſtrahi mãcipia cõſueuiſſent, referendũ alij putant. Sicuti in Piſonem Cicero de Lapide emptos appellat Tribunos, qui eſſent mercede corrupti. Verum ieiuna prorſum, nimiſq; impfecta expoſitio eſt, Vt qua Columellæ Senſum minus aſſequare, quod amplius intuenti, uelut ab Aſini proſpectu liquebit exacte. Alij ad Tarpeiam recurrũt rupem, ex qua deturbari nocentes ſolerent. Quã ſanè ſententiã non eatenus riſu excipiendã arbitror, ac Lynceis uideť. Neq; eñ de pcipitatis è Saxo intelligendũ cõmonſtrat, cum nihil minus agat mortuus, q̃ agrum colat. Hoc eñ ſenſiſſe uiros eruditos, perridiculũ eſt, Sed eos uerius, Qui adobruti ſceleribus, ac mortiferis flagitijs, digni ſunt, qui iamiã præcipitenť. Aut qui periculũ id adierunt quidẽ, reuocati tamen, emiſſiq; ratione aliqua ſunt. Sicuti & uulgo dictitari audimus, A furca redemptũ eſſe aliquẽ, ex medijs quẽ ſupplicij faucibus liberatũ intelligimus. Hanc uero ſententiã Vitro ſidonio, & Helectro, quod dicť, clariorẽ arbitramur. Illud ex abũdanti adnotaue ro hic, Pauſicapen appellatã fuiſſe machinulam Seruorũ collo circumpoſitam, orbiculaternq;, Qua ori manus admouere, phibebanť, ne farinam uorarẽt, quod κάπτειν dicũt, intus dum operarentur. Cõgruit id ipſum & iumentis ratione eadem. Illud uero addidiſſe ſuppondij item loco, nil puto, obfuerit. In Decemuirorũ Legibus ita lectum.

Tribuni ſunto, Domi pecuniam publicam cuſtodiunto,
Vincula ſontium ſeruanto, Capitalia uindicanto.
Aes, Argentum, Aurumue publice ſignanto.

¶ Seruos nō habere Caput, quid ſit. De Capitis diminutione. Seruos nō admitti in militiam ſolitos. Qui dicantur Vicarij. Martialis illuſtratur. Et qui Serui Pœnæ. De Ser uili procacitate. Alter Martialis locus aperitur, Diaconus, Diaconiū. CAP. LIII.

SERVOS non habere Caput, Iureconſulti ſtatuunt. Id cum dicunt, intelligi uolunt ſtatum. Proinde Seruum nō minui capite, quia nullū habet. Hoc eſt nec libertatem, nec ciuitatem, nec familiā. Quibus ſiquis exuat̃, maxima dicitur Capitis diminutio, Vt accidit ijs, qui Serui pœnæ efficiuntur atrocitate ſentētiæ, Vel libertis noie ingratitudinis in Patronos condemnatis, Vel qui ſe ad pretium participandum uenundari paſſi ſunt. Nam minor, ſiue media Capitis diminutio eſt, cum ciuitas quidē amittitur, Libertas uero retinetur. Quod accidit ei, Cui aqua, & igni interdictum fuerit, aut in Inſulam ſit deportatus. Minima uero Capitis diminutio eſt, cum Ciuitas retinetur, & libertas, Sed ſtatus hominis cōmutatur. Quod ijs euenit, Qui cum ſui Iuris fuerint, cœperūt alieno iuri ſubiecti eſſe. Vel ſi filius familias à patre mancipatus fuerit. Ex hac Seruili, ut ſic dicam, infimitate, id genus ad militiam ſacramento rogare, aut ullo modo admittere, nefas ſancitum Veteribus eſt, quod Cicero in Deiotarana ſignificat, & Martianus digeſtis de re militari, Ab omni inquit, Militia Serui prohibentur, alioqui Capite puniuntur. Sed & in Helenore Mantuanus uates Aeneidos nouo monſtrauit,

Quem ſerua Licinia furtim
Suſtulerat, Vetitiſq; ad Troiam miſerat armis.

Pauſanias autor locupletiſſimus eſt, Perſico bello, quod in Marathonijs Campis geſtū eſt, primū Seruos in militiæ iura admiſſos, quo noie etiā tumulus interfectoꝝ inibi uiſebat̃. Poſt Cānēſem cladē armata Romanis ſeruitia Volonum noie T. Liuius tradit, cū prius ſingulos forent ſciſcitati, uellentne militare. Vnde eſt nominis ratio. Sociali quoq; Bello in militiā Libertos admiſſos primū, Appiani Hiſtoria tradit. Diaconū quidē uocant Græci miniſtrum, Sed Diaconiū tamē ſacrariū dicunt, uel Secretariū, ubi dominica contineant̃ uaſa. Diaconij quoq; notiones multæ comperiunt̃. Nam Placentæ Crepidam. i. baſin eo uerbo quidā intelligūt. Alij bellaria concinnata in Ereſiōe Apollinis honori. Sed & Diaconij gradum legimus in Canonicis decretis. Et quoniā diu iā cū Seruis agimus, Age feramus opem Val. Martiali Epigrammatum ſecundo ita ſcribenti,

Eſſe ſat eſt Seruum, Iam nolo Vicarius eſſe.
Qui Rex eſt, Regem Maxime non habeat.

Vicarios Vlpianus digeſtis de peculio, eos intelligit, Qui Ordinarijs ſeruiūt. Si Seruus meus inquit, Ordinarius Vicarios habeat, Id quod Vicarij mihi debēt, an deducam ex peculio Serui ordinarij? Et alibi, Si Seruo tuo ordinario permiſeris Vicariū emere aureis octo, Inuenies id uerbum & apud Oratium, q̃q; haud curioſe ſatis explicatū. Meminit in libro de Tranquillitate uitæ Seneca, Qui alibi ſic item ſcribit, Quæ ſe pro Cōiuge Vicariam dedit. Lactantius grammaticus explicans illud Papinij,

Succiduaſq; adportat Matribus Agnas.

Succiduas inquit. i. Vicarias. Quia uero de Seruis pœnæ facta nobis pauloante mētio eſt, Poteſt addubitatio Legentes ſubire, quos eſſe cenſeamus hos. Cæterū innuit id Vlpianus Digeſtis de Pœnis. In miniſteriū inquit, Metallicorū fœminæ in perpetuum, uel ad tempus damnari ſolent, ſimili modo & in Salinas. Et ſiquidem in perpetuū fuerunt damnatæ, quaſi Seruæ pœnæ conſtituunt̃. Et Martianus, Quidā ſunt Serui pœnæ, ut in Metallum dati, & in opus metalli. Iam & Fornicarium Seruum apud eundē repperi Vlpianū, à fornice, uel fornace ſic nuncupatū. Ita eñ ſcriptū inuenias digeſtis ad legē Aquiliam. Si fornicarius Seruus Coloni ad fornacem obdormiſſet, & Villa eſſet exuſta, Neratius ſcribit, ex locato conuentū p̄ſtare debere, Si negligens in eligendis miniſtris fuerit. Fornicarias uero de Impudicis dictitari, in Canonicis decretis adnotatū eſt. Aduertenda & in ijs magnope Senecæ uerba ſic ferè, ubi edocet, In ſapientē non cadere iniuriam, ſcribentis, Eadem inquit, cauſa eſt, Cur nos Mancipioꝝ noſtroꝝ Vrbanitas in do-

minos

minos cõtumelioſa delectet,quoꝝ audacia ita demũ ſibi in Conuiuijs ius facit, Si cœpit à dño. Pueros quidẽ in hoc mercantur procaces,& eorũ impudentiã acuunt,ac ſub magiſtro habent,qui probra meditate effundunt. Nec has contumelias uocamus, Sed argutias. Hæc uero illuc ſpectant,ut Val. Martialem cum alibi ſæpe, tum Epigrammatum primo ſcitius,nec plebeio perpendas ingenio.

Vrbanus tibi Cæcili uideris,
Non es,crede mihi,quid ergo? Verna es.

Trita mancipia,& Veterana,quæ reformare difficile eſſe, Vlpianus ait. Nouitijs opponuntur, Apud eundem Veterator Seruus eſt,qui & Veteranus.

¶ Vocabula plura ad Seruoꝝ rõnẽ ſpectantia,nec ferè obuia. Therapia. Prater. Mylon. Stigmatiæ. Stigones. Hyſtrichides. Helotæ. Zetrea. Chondrocopia. Gymnetæ. Corynephori. Moruli. Melophori. Callicyrij. Eleatri. Synceraſtum. Attagen uarius. Cliſiõ. Manes. Actis. Vocatores. Ceruũ apud Martialẽ pro Seruo poſitũ fugitiuo. CA. LIIII.

SVNT porrò pragmatiæ item huius uocabula quædam haud planè indigna, quæ referant̃,quãdo ex Pollucis doctrina pars item una Sapientiæ eſt, quid quo cenſeat̃ noïe,imprimis nouiſſe. Igit̃ obſeruatũ ex Herodoti lectiõe, Seruos dñorũ ſtudioſos ἀνδράποδα dici φιλοδέσποτα. At Seruorũ turba nuncupat̃ Therapia.i. θεραπεία. Nam Therapuſia uiolentius quiddã reſipit. Dularia uero forma deminuta uocari uidentur mancipiola. Lapidem Praterem Græci uocant, in quo Mancipia uenui exponebant̃. Vbi uero diſcruciantur eadem, dicuntur Mylones, qua uoce Piſtrinæ intelligunt̃. Propterea Plinius pœnalem dixit Vinctorũ operam, Appellantur & ζητρεῖα .i. Zetrea apud Eupolin, Sed Alphitia quoqꝫ. Sunt & in hoc genere Chondrocopia,& Zontea. Qui mancipia cædunt, Stigmatiæ dicunt̃,& Stigones, Sicuti qui cædunt̃ Maſtigiæ, Flagella ipſa nuncupant̃,nunc Maſtiges,nũc Hyſtrichides, aut Rhyteres diximus abũde pauloante de Helotis. Addo nunc ex Polluce, Qui inter Liberos inquit,ſunt,& Seruos cõſtituti, Helotæ uocant̃ apud Lacedæmonios, Sicuti Mariandyni Doryphoros appellãt.i. Spiculatores, Satellitesue. Inter quos apđ Perſas erãt, qui Melophori dicerent̃,hoc eſt,geſtãtes in ſpiculis mala. Vt eſt apud Herodotũ Hiſtoria ſeptima. Erãt & ſui Argiuis Gymnetæ, Sicyonijs Corynephori. At Callicyrij nũcupabant̃ Exulũ Serui, Qui Syracuſis opere ruſtico ſumptũ ſuum exercebant. Eam uero ſeruilem turbam ex omnifariã populis conflatã, monumentis Ariſtoteles prodit, Meminit horũ & Timæus. Sunt & in hoc genere, Qui mẽſam curant, & ad eã ſpectantia. Trapezopœos uocant. Nã Iubas rex Trapezocomon eſſe ſtructorẽ dicit. Sicuti dapes ipſas Epitrapezomata uocant alij. Agoraſten ferè obſonatorem intelligimus. Eleatri, hoc eſt, ἐλεάτροι, Vocatores dicunt̃ Regij, ut ſcribit Pãphilus,& repetit Athenæus, addito etiã uerbi etymo, ab Eleos, quo mẽſa ſignat̃ Cognaria. Dipnocletoras uocat Artemidorus, Sed mox Eleatri quoqꝫ nũcupati cibario ꝑfecti miniſterio, Quod genus honeſtũ cenſebat̃, Quãdo Ptolemæũ Sotera fuiſſe Alexandri Eleatrũ, tradidit Chares. Hoſce tamen Edeatras ꝓnũtiat Sex. Pomp. Protogeuſtæ ꝑguſtatores ſunt, Qui & Prototenthæ dici cõperiunt̃. Iam illa leuioris opæ fuerint, Scapulares dici Seruos, qbus Scapulæ cædunt̃, Quiqꝫ quaſi Oſtreatũ tergũ ulceribus geſtitãt. Sed & Exynceraſtos dici in Plautinis ſalibus obſeruauimus, ac ſi emedullatos dixeris,& citra ullã pinguedinẽ. Quando Varronis Terentij aſtipulatu, Synceraſtũ antiquo Græcoꝝ uerbo medullã dicebãt. Morulos quoqꝫ dicimus uerberibꝰ atriores factos, à moris inflexa uoce. In Græcoꝝ literis Stigmaticus Seruus Attagen uarius appellat̃, Qđ in auibus mõſtrauit Ariſtophanes, Qđ Auitiũ id plumas uarijs diſtinctas coloribus gerat. Seruiles literas in libro de Vitæ Trãquillitate primo apud Senecã inuenias. Sicut plæriſqꝫ ignaris inqt, Seruiliũ literaꝝ libri nõ ſtudioꝝ inſtrumẽta, Sed cœnationũ ornamẽta ſũt. Cliſion in Odyſſea Homerus ſeruilẽ intelligere domũ uidet̃. Dion eo noïe locũ accipe mauult, in quo tectæ cuſtodiant̃ oues, Cliſiades ꝟo qbuſdã dicũt̃ duplicatæ fores, aut Scenæ. Eſt & Veteribꝰ ſeruile nomẽ Manes.i. μάνης, à furore inclinatũ, unde ad æneã Statuã tralatũ uocabulũ eſt, quã Cottaboꝝ luſui adhibebãt. Fuit & Seruile nomẽ Actis, Pauſania tradente. Sed & noïe eodẽ dicit̃ uas, in qđ iaciant̃ oboli. Seruos itẽ fugitiuos, ſcribit Põp. Feſtꝰ, Ceruos nũcupari, de aïalis celeritate facta noïs rõne. Ex quo apud Martialem ita legendũ, Eruditioribus uidet̃.

Suppoſitam fama eſt;quondam pro uirgine Ceruam,
At nunc pro Ceruo mentula ſuppoſita eſt.

¶ Cœna dubia ex Sue tantum manſueto,& inde parœmia. Item quam habeat ratio/nẽ id Plinianũ,multa Syrorũ olera. De Rore Syriaco,& Manna. CA. LV.

ANTIOCHO rege numeroſo exercitu in Græciã irrumpente, attonitiſq; oibus magnitudine rerũ,quæ ingruere uidebanẽ, T. Quintius Romano/rũ Impator ita ad Achæos uerba feciſſe memoraẽ,dũ peditũ,equitũq; nu/bes iactari audiſſet a rege,qui & claſſibus conſtraturũ ſe maria intermina batur,Eſt inquit,res ſimillima Cœnæ Chalcidenſis hoſpitis mei,hoís & bõ ni,& ſciti cõuiuatoris. Apud quẽ ſolſtitiali tempore comiter accepti,cũ miraremur, un/de illi eo tempore anni tam uaria,& multa uenatio,homo nõ quã iſti ſunt,glorioſus,re/nidens condimentis ait uarietatẽ illam, & ſpeciem ferinæ carnis ex manſueto ſue factã. Hoc perinde in regis copias,quæ iactenẽ,promi poſſe. Varia.n.genera armorũ,& multa noía gẽtiũ inauditarũ,Dacas,& Medos,Caduſios,Aelimæos, homines tamẽ eſſe, haud paulo q̃ mãcipiorũ melius,ꝓpter ſeruilia ingenia,militũ genus. Ex hiſtoria uero huiuſ/modi,cuius autor T. Liuius eſt,cõmoneor,ſcitũ elici adagiũ poſſe, atq ſuilla caro eſt,de ijs,quæ re qdẽ ipſa parui ſanè,aut nullius omnino mom̃eti ſunt, apparatu tñ,ac fuco, &, ut ille ait,nugis peregrinis præcellere uidenẽ plurimũ.Plutarchus illud adijcit, μὴ δὲ ὑμεῖς θαυμάζετε τὴμ βασιλικὴμ δύναμιμ, λογχοφόρους, καὶ καταφράκτους, καὶ πεζιτέρους, καὶ ἀμφιπποτοξότας ἀκούοντες πάντες γὰρ οὗτοι σύροι εἰσὶμ, ὁπλαρίοις ἀλλήλωμ διαφέροντες, Nec uos inquit, admiremini regis copias,cũ Haſtatos,Cataphractos,Pedites, Amphippotoxotas audi tis,nã hi oẽs Syri ſunt,armis mõ inuicẽ diuerſi. Ex ijs uero Græci autoris uerbis cõiecta mus,ꝓuerbiũ idẽ enuntiari hoc ferè mõ poſſe,Syri oẽs ſunt, ſenſu tantũnon eodẽ. Ad quã Syrorũ imbelliam,& ingeniorũ ſeruilẽ naturam, ut quæ generoſioris neſcia ſpiritus magnũ nil affectet, Verũ ſtudijs libero hoíe indignis mãcipata degat æuũ,ſi quis adagi/um in naturali relatũ hiſtoria referẽdũ,putet,Multa Syrorũ olera,haud hebeti forſan iu dicatu cõijciat,quãq; in eius enarratione ex doctioribus nonnullos inſigniter torqueri, animaduertã. Taceo,quod in Aureliano ſcribit Flauius Vopiſcus, Rarũ eſſe, ut Syri fi/dẽ ſeruent, immo difficile. Ceu dẽpta modo hortorũ cura operoſiore,boni maioris nil præterea in Syrorũ ingenijs ferè ſit reqrendũ. Verũ in ijs libera ſit cuiq; cenſura. Q̃ñ ſũt q in Syris etiã fortitudinẽ admirenẽ. Illud hac parte obiter leuius attigero, Syriacũ rorẽ a Celſo in medicina capi pro eo,qđ noíe peregrino uocaẽ etiã Manna. Dioſcorides in Libano probari Manna,tradit,candore præcipuo. Sciendũ tamẽ, in thure quoq; agno/ſci Manna a Plinio,quoniam ſic eliſas intelligit micas.

¶ Medicorũ decreta de Suillæ carnis præſtantia. Chalari ſues qui ſint. Itẽ uocabula id genus plura. Delphax. Adelphi. Phorine. Thytæ. Myſterici ſues. Chœrus, χοιροπωλεῖμ. Syrbe, Petalides, Petali, Laphygmus, Hyomuſia, Hyenia. Hippocratis filij. Hyſteria fe ſtũ. Sues cur ſacri in Creta. Metachœra, necnõ de pontifice Sergio. CA. LVI.

SVILLI gñis uſitatem,tũ ſuopte aialis ingenio,cui ꝓ ſale datã eſſe aiam, ueteres ſanxere,tũ qa nil magnope parabilius,& oium uſibus magis ex/poſitum,nemo nõ nouit. Verũ artis medicæ nõ diſſimulanda tñ decre/ta. Qm̃ octauo de ſanitatis rõe Galenus ſuillã carnẽ cæteris laudabiliorẽ facit. Sed & Princeps,ca. de ſãguine, humanũ,ſuillũq; ſanguinẽ in omni bus exactã habere ſimilitudinẽ,ſcribit. Quin eãdẽ quoq; carnis rationẽ tradit. Adeo,ut impuratiores qdam pro ſuilla humanã diſtrahere, ſibi licentius permiſerint, quod faci nus diu perrexit impunitius, donec digiti hoís intermixti forte cõſpecti ad ſupplicij di ritatẽ,etiãſi ſerã,autores ꝑtraxere. Auerrois qnto Colliget,ut barbare dicã,ex Auicẽnæ placitis porcinã carnẽ cæteris præferẽdã oibus ſtatuit,ueluti hoibus natura cognatiorẽ. Qđ inqt,eſſe ita,expimento planè diſcimus. Quin Arcadicã deſcribens cœnã Hecatæ us ex Athenæi monumentis,fuiſſe Mazã dicit,ac ὕεια κρέα.i. Suillas carnes. Eſt tñ ple/runq; eius bruti grandinoſa caro. Quo ſanè argumẽto Chalaros dicit ſues Græcorũ na/tio,quia in mortuorũ carnibus uiſaẽ χάλαζα, quã interpretamur grandinẽ. Sed in uiuẽ tibus latẽs craſſaẽ morbus. Nõ alio ex aiali numeroſiorẽ fuiſſe materiã Ganeæ, Plinius ſcribit,excogitatis inde qnquaginta ꝓpè ſaporibus,cũ cæteris ſinguli mõ ſint. Suẽ maſcu

lum Del/

lum Delphaca uocat Epicharmus cum plæriſq; alijs. At genere fœminino Delphaces fœmellæ dicuntur ꝓprie, quod Delphyas habeant, id eſt, Vuluas, unde & fratres nuncupanť Adelphi. Phorine dicit̃ Suilla pellis. A Suillo pecore immolationes in ſacris initia duxere prima. Vnde & Sues olim dicti Thytæ à ſacrificio uſu. Sed & in Cereris initijs immolari porcos cõſueſſe, accepimus. Nam & in ueteri Comœdia hoc argumento, Myſtericos nũcupari ab eius Deæ myſterijs, animaduerto. In nuptiaꝝ quoq; ritus idẽ aduocabať animal. Verũ & Nutrices naturã muliebrẽ Chœrũ. i. porcũ uocabant, qđ Ariſtophanes ſignificat. Ex quo facetiſſime quibuſdã cõcinnatũ uerbũ χοιροπωλεῖν, qđ ſignat porcum uendere. i. capturas corpore quærere. Et qm̃ in uocabula deflex imus, Syrbẽ interp̃tanť uocẽ, qua Sues allectent Subulci. Apud ueterẽ Comicum κοί κοί, ſuilla uox eſt. Ex qua & uerbũ κοίζειν. Petalidas Græci Sues quãdoq; uocant, ex uitulorũ ratiõe, qui a Cornibus dici ſolent Petali, quãdo Ecpetala habẽt ea. Sicut Larini quoq; dicunť à Larinis bobus. Inuenio & Laphygmũ dici erudite Canũ, ac Suũ inexplebilẽ uorãdi auiditatem, inclinata uocabuli ꝓprietate à uerbo λάπω, καὶ λαπάζω, καὶ λαφύσσω, ſorbeo, & deuoro. Vnde ab impenſæ magnitudine Conuiuiũ magnificũ Ilapinem uocant, Qđ eo appoſui gratius, qm̃ Rhodigini mei ex uerbo ueteri græco parũ excidentes, pro eo, qđ eſt λάπτειν cõfinxere ſibi plebeiam uocem Slapare. Ab hoc item præcipue brutino genere Hyomuſiã comperi pro ſuilla quidẽ incõcinnitate, uerũ & ꝓ inſcitia. Sicuti & Hyeniam ꝓ fatuitate. Nã Hippocratis filij, ut incõptis moribus, à Comicis ꝓſcinduntť, dicti Suem reſipere. Proinde Ariſtophanes, τοὺς ἱπποκράτους υἱεῖς ἐκζύσεις, καί σε καλοῦσι βλιτομάμμαν. i. Hippocratis filios exhibebis, teq; uocant Blitomamã. i. fatuũ. Illud ex abundanti parte hac adiecerim, Sergiũ, qui prius Os porci uocabať, ex pontificibus primũ fuiſſe, q ꝓpriũ demutarit nomẽ, Qđ mox obſeruatũ ad nos uſq; ꝑdurat. Illa fuerint auctaria capitis huꝰ, Suẽ Veneri mactari ſolitũ nõnq;. Sicuti Callimachꝰ ſcribit, factũ id Argis, adnotauit Hiſtoria, Feſtũ certe Hyſteria inde nũcupabať. Qđ ad Chalcidẽſes attinet, de qbꝰ facta nob paulo añ mẽtio eſt, Scitũ eſt admodũ, qđ de Dromea lectũ Paraſito eſt. A quo cũ q̃ſiſſet neſcio qs, In Vrbe, an apud Chalcidẽ lautius pararet̃ Conuiuiũ, Gratius reſpõdit, uideri Chalcidenſis Cœnæ procemiũ, oſtreorum numero, & uarietate. In Creta ſacrum credit̃ animal hoc Suillũ, qm̃ naſcenti Ioui Sus mãmam ſubmiſerit, Ac gryſmo. i. grunitu pueri uagitũ audiri uetuerit. Metachœra Sues uocant ſerius naſcentes.

Pholiam Vrſarum quid intelligant Græci Autores. Vrſæ Vafritia. Pholeus qđ ſit, Item Pholis, Pholaides, Pholades, Pholyes, Pholides, Phonæ. CAP. LVII.

PHOLIAM. i. φωλίαν cum legiſſemus quandoq; in Græcoꝝ Cõmentarijs, diu, multũq; indagini nobis fuit, Quid ſibi uox ea uellet. Demũ unus deſyderia expleuit Aelianus, A quo proditũ, aduertimus, Vrſam, ubi ſe ꝑpinguem ſenſerit, ac pleniore corpore, Morbi loco ducere ipſum hunc ſtatũ, Propterea Latebras quærere, Quæ φωλεοὺς dicũt Græci, Vnde affectioni adoptatũ nomen, Vbi tãdiu cõquieſcat, donec inutile pinguedinis onus reſideat, uel uti delimatũ. Pergere aũt, ac in Latibula ſeſe inſinuare nõ pedibus utiq;, Sed dorſo reſupinatã, Corpus protrudendo, Ne ſupſint Venatoribus ad indagandũ ueſtigia. Cæterũ ſup re adeo uerſutiæ inopinatæ ipſius uerba ſubſcripſi autoris. ὅταν δὲ αἴσθηται ἑαυτῆς πεπλησμένης, ὑφορωμένη τοῦτο, ὡς νόσον, ζητεῖ φωλεόν. ἐντεῦθεν τοι κέκληται τῇ ἄρκτῳ φωλία τὸ πάθος. εἶτα εἰσέρχεται οὐ βαδίζουσα, ἀλλὰ ὑπτία, ἀφανίζουσα τοῖς θηραταῖς τὰ ἴχνη. ἑαυτὴν γὰρ ἐπισύρει κατὰ νῶτα, καὶ παρελθοῦσα ἡσυχάζει, καὶ τρόπον τινὰ τὴν ἕξιν ῥινᾷ. Sed, ut Auctarij inferatur Quippiam, Inueni etiã, Qui φωλεὸν eſſe Diatribã, ſiue Scholã interp̃tent̃. At φωλὶς piſcitij intelligit̃ genus quoddã, φωλαίδες uero ſunt ὀστράκινα τινὰ βρωμώδη. Apud Theocritum φωλάδες ἄρκτοι, Vrſæ dicũtur ἐμφωλεύουσαι. i. in Latibula ſe cõdentes. Pholyes uero. i. φόλυες fului dicũtur Canes ore nigricante. Pholides ſunt & ſerpentũ Squammæ. Sed & fiſtulæ πολυκάλαμοι, Cædis aũt loca uocant φονάς.

Cornicis admirabile obſequium in Aegypto, Quæ Tabellarij uice fungeret̃. Inde moriẽs honeſtata eſt Sepulchro. Cynocephalorũ docilitas. Phacioliũ, Cordyle, Crobylus, Nidarium. CAPVT LVIII.

INTER cætera, Quæ de Animalibus ratione carentibus promi ſolent miracula, Vnũ mihi compertũ nuper, Quod ut præterirem, inducere animum,

haud ſuſtinui. Quod ſit præcipua dignũ admiratione. Lego ſiquidẽ in Priſcorũ monumentis, Qui noſtris plurimũ emolumentis exudarunt, aſſeruntq;. In Aegypto fuiſſe Paludẽ, Quæ dicta Myridis eſt propè quã fuerit Crocodilorũ Ciuitas, Atq; inibi uiſitatum quãdoq; Cornicis ſepulchrũ, Cuius eã opinati rationẽ ſint Aegyptij. Fuit Aegypti rex Marrhes noīe, Qui Cornicẽ impendio mitẽ, ac prorſum habuerit cicurẽ, Educationis ſolertiore cura eo prouectã, inſuefactãq;, Vt Pterophori, Curſoriſq; uice exuperantiſſimi fungeret̃, Quo eñ cõcupiſſet Altor, ceu ratiõis planè compos, Epiſtolas deferebat, Cõmonita noſcens calide, Qua tranſuolandũ, Quóue dirigendus impetus, ac ubi ſidendũ foret, interqeſcendũue. Quãobrẽ obſequio miti adeo, ac nullius ſtipendij indigo, & utcũq; parato, cũ obijſſet, dignã à Rege habitã, Quæ Sepulchro, Steláq; honeſtaret̃, ꝓpagandæ in æuũ longius memoriæ facti tã inopinabilis, rarenterq; auditi alias. Verũ qa hæc parũ integra fide forſan prodi à me, ſuſpicabit̃, quiſpiam rugoſioris, ac cõtractioris ſupcilij, Suppingẽda Græci Autoris uerba duxim⁹, Neqs uanitatis anquirat. Sic uero habẽt, ἐν τῇ Αἰγύπτῳ περὶ τὴν λίμνην τὴν καλουμένην Μύριδος, ὅπου κροκοδείλων πόλις, κορώνης τάφος δείκνυται, καὶ τὴν αἰτίαν ἐκείνου Αἰγύπτιοι φασί, τῷ βασιλεῖ τῶν Αἰγυπτίων, Μάῤῥης δὲ οὗτος ἐκαλεῖτο, ἦν κορώνη, θρέμμα πάνυ ἥμερον, καὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐβούλετο οἰκομισθῆναι ποι, θᾶττον ἐκόμιζεν αὐτῇ, καὶ ἦν ἀγγέλων ὠκίστη. καὶ ἀκούσασα, ἔνθα ἰθῦναι χρὴ τὸ πτερὸν, καὶ τίνα χρὴ παραδραμεῖν χῶρον, καὶ ὅπου ἥκουσαν ἀναπαύεσθαι, ἀνθ' ὧν ἀποθανοῦσαν ὁ Μάῤῥης ἐτίμησεν αὐτὴν, καὶ στήλῃ, καὶ τάφῳ. Cæterũ nec illud ignorandũ, Brutis etiã uideri docilitatis ineſſe plurimum, Quando in Aegypto eadẽ Cynocephalos, obſeruauimus, Ptolemaïs ſtationem tuentibus, Literarum etiam ductus perdidiciſſe, Immo & Saltationũ geſticuloſos motus, & Tibiarũ modulos, Nec Pſaltices fuiſſe inſcios. Addit̃ & admiratio altera, Solitos à ſpectantibus mercedulam, æſq;, uelut manuariũ, corrogare, Quod Phaciolio inſererent, ſeruarentq;. Eſt uero Phaciolion capitis geſtamen. i. κεφαλῆς περίλημα. Quod Rhetoricorũ primo tradidit Creon, Cordylen dicunt Cyprij, Crobylum Athenienſes, At Perſæ Nidarion.

¶ De Simone Mago paucula, Qui eſt habitus Deus. Draconis in Puellam Amor admirabilis. CAPVT LIX.

CAETERVM, ſicuti cœpimus, pergamus hiſce memoriarum illectatiunculis uitam excolere, Quoniam in eorum tranſcripti Decuriã ſumus, adnuente optimo, maximo Deo, Qui, uti eleganter, ſcienterq; retulit Auguſtinus, Scribendo proficiunt, ac proficiendo ſcribunt. Nec commemoremus tamen, Quod Septimius prodidit Florens, & alij præterea, Simonem Samareum magicis artibus, & ope dæmonum ſuffultum, in urbe Romana, multitudine innumera fraudibus delinita, eo faſtigij prouectum, Vt inter duos Pontes hoc titulo ſimulacrum publico cõſequeretur decreto, Simoni Deo Sancto, Sed illa potius, quæ humanæ augent excellentiæ admirationem. Hæc enim illi planè ſuffragantur. Proditur ergo memoriæ, Apud Idumæos, ſiue malis Iudæos intelligere, Cum rebus potiretur Herodes, Puellam in ipſo conſtitutam ætatis uigore, inſigniter à Dracone magnitudinis uiſendæ adamatam. Qui commeans ſubinde amanter cum ea decumbebat. Illa tamen, etiãſi clementem, manſuetumq; (utcq; naturam uerita inſociabilem, & ab humano diſſitam captu) reformidans ex loco abſcedere propoſuit longius, ac menſem abeſſe. Ceu bruto ꝑ abſentiam illatura dilectionis obliuium, At diuerſa euenere omia, Siquidem in dies intendebatur affectio, augeſcebatq; Amoris impetus, deſyderio dum cõtabeſceret nimio, interdiu noctúq; cõſueta repetẽs cubilia, Nec eſſet eius potiũdi facultas, Qđ appetebat ꝑcipue. Conflictabatur ergo, uti infelix Amator. Poſtea uero ꝗ redijt quãdoq; puella exoptata, deuolans is ad uilam protinus, ac prorſum amatorie, ſuſpicionum plenus, tanquam neglectui habitus, atq; eo nomine indignabundus, cauda complexus Puellæ crura conuerberabat, ſed obſeruate admodum, ac uerentis modo, Ira, & Amore cõpugnãtibus. Qua ſanè ratione dicat forſan ueterum aliquis, Eum, qui Ioui imperet Dijs item alijs, Nec bruta quidem negligere. Cæterum quo ſe aduerſum ea modo habeat, ex ijs dilucet, opinor.

¶ Deorũ apud Priſcos nomina Varia. Menſium ſingulos ſuum habuiſſe Numẽ. De Vitunno, Sentino, ac Selectis Dijs. Saturnij uerſus. Iouij. Ianales. Proſa Dea. Poſtuerta. Anteuerta. Templarij qui intelligantur. Tutilina. Tutanus. Tutulus. CAP. LX.

De Dijs

DE Dijs qdē alıubi hoc ope diſſeruimus, nūc & carptim præcerpemus, quæ uaria nobis oſtētat lectio, qñ & grauis autor Auguſtinus, iſta cōſectari nō inſup habuit, cū ex Varronis Spicilegio Proſerpinā diceret, frumētis præ poſitā germinātibus, geniculis uero, nodiſq; culmorū Deū Nodinū. Inuolucris aūt illis folliculorū Deā Volutinā. Cū folliculi pateſcunt, quo exeat ſpica, Deā Patelenā. Cum ſegetes nouis ariſtis exæquant̃, Hoſtilinā Deā, quia hoſtire, ac hoſtimentum prioribus exæquationē indicat. Florā adijcit quoq;, Lactucinamq;, & Maturā, quæ florētibus, lacteſcētibuſq;, ac matureſcētibus præſint frumētis. Quin & menſibus ſingulis ſuū præficit̃ numē in ueterū ſuperſtitioſa, anxiaq; uanitate, ſiquidē Ianuarij pōtificiū habere Iuno credebat̃. Februarij Neptunus. Martij Minerua. Aprilis Venus. Maij Apollo. Iunij Mercurius. Iulij Iupiter. Auguſti Ceres. Septēbris Vulcanus. Octobris Mars. Nouembris Diana. Decembris Veſta. Extat Q. Ennij carmen Deorū continens Penatiū nomina, quos Patrios alij. Varro Terentius etiam Vrbanos nuncupat.

Iuno, Veſta, Minerua, Ceresq;, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Fuit & uitæ cōtributor Vitunus Deus, ſicuti ſenſuū Sentinus. Sed hi tamē obſcuriſſimi cenſebant̃ Dij, etiāſi plura multo præſtarēt, ꝙ quos Selectos nūcupabāt. Vel de amplio ri poteſtate, ac dignitate, ſiue qd' auguſtius colerent̃, uiginti numero, ſicuti eſt a Varrōe ſancitū. Mares duodecim, fœminæ octo. In Deorū mētione, illud nec relatu indignum, Mineruios, Saturnios, Iouios, Ianales nuncupari uerſus, de numinum maieſtate, quibus forēt dicati. Nā & a Zoſimo relatum ſcimus, quibus hymnis in Palatini Apollinis templo Romæ uti, receptiſſimi foret moris, Quādo, & pueri nobiles adhibebant̃ nouē Patrimi, matrimiſq; totidem id genus uirginibus unà modulate cōcinnentibus. Proſam accepimus Deam fuiſſe prioribus, Cui rem obirent diuinam puerperæ, ritu naturæ quæ peperiſſent. Sicuti Poſtuertæ, ubi in pedes prodijſſet infans. In Cœnis ſcribit Macrobi⁹ Antiuertam, & Poſtuertam Deas habitas, qd' ea omnia intelligi oportere, exiſtimarēt, quæ dilapſa iā eſſent, aut futura etiamnū uiderent̃. Proinde diuinitatis cēſeri Comites, ueluti cōſiliū eſt, atq; itē prouidētia. Tēplarios legimus qñq;, ſed nō Dij eo nomine ulli intelligendi, uerū Hæretici quidā, ſic, uti arbitrant̃, nūcupati. quod templa inuiſerent, eſſentq; in eis aſſidue. Tutilinā tutandis frugibus, præfuiſſe. Auguſtinus ſcribit. Et Enni⁹ Tutilinæ loca inhabitaſſe, memorat̃. Tutanus Deus ab oībus, ut Varro inquit, mortalibus, labore affectis inuocabat̃, ut qui illis præſidiū afferret, atq; opē. Tutulum Fulgētius pallium accipit, quo ex ſacro ritu caput obnuberēt ſacerdotes, Vnde ſit apud Opt. Max. Poetam. Et capite ante aras phrygio uelamur amictu.

¶ Super Aſpide paucula. Aegyptiorū reges cur Aſpida in diademate geſtarent. Aſpidis notiones, Aſpidion quid, & Aſpidiſcus. CA. LXI.

DE Aſpide ſcitu nō indigna quæ occurrebāt, cōſectati aliquot ex noſtris etiā num ſunt, cæterū ſuperāt quædā nō indicta quidē, ſed multos tamē quæ lateāt ferè. Quo nomine publici boni ſtudio carptim a me attingent̃ nūc. Id uero primū, nō magnopere compertum, qui Aſpidis ictu percuſſus euaſerit. Quo argumento, ut ſignificaretur principatus quædam inuicta uis, Aegypti regum mos fuit peruetus, diademata ſerpentis eius imagine diſtincta geſtare. Gigni quandoq; Aſpidas cubitorū quinq;, in libris eſt obſeruatum. Eſſe itē atri coloris plurimum, uel cinereas etiamnum, uiſam quādoq; & fuluam Aſpida. Quibus morſum impegerit, horis uix quatuor ſupereſſe, præfocationē quippe mox inſequi, ac Spaſmum cū ſingultu. Illud ex grammatica ſuggeritur ſupellectile, Aſpidas dici campos forma orbiculari, aut ubi Aſpides uiſant̃ plurimæ. Ἀσπιδεῖα uocāt item Græci τὰς τῶν ἀσπίδων πτυχάς. Sed & in naui partem, quæ ad puppē uergit. Aſpidiſcos breuia dicūt ſcuta, ſed & in ſcuti modum orbicularia ornamenta.

¶ Paſtoris cū capella initus admirabilis, Deq; inde nato monſtroſo fœtu, Crathis fluuiū ſit appellationē nactus. Interim hircorū Zelotypia. CA. LXII.

QVAE ſit brutorum affectio quorundam in amatores, alibi attigimus, opinor, quod ad manum eſt, exemplū ad id ipſum ſpectans, nō præteribo, ut quam de Hircis protuli, ſententia corroboretur hoc amplius. Fuiſſe igitur

apud Sybarin Paſtorem nomine Crathin, Comperi, Qui in Venerea procliuior, Capellam, ſicuti ei uiſum, omniũ formiſſimã deperire amplius cœpit, Cumq́ libidinis incẽtiuo acrius exſtimularetur, Eandem mire prorſum inibat, ac frequenter, demumq́ uti amicam grate amplexabatur, nec citra ſauiationem crebram. Quin, quod ſequens quodammodo eſt, Capellarius amator, Quibus illam capi præcipue opinabatur, munuſcula identidem obijciebat, pabulum uidelicet lætius, amœniuſq́, Vt quo etiamnum ſuauior illi fieret anima, Quam Labellis Labella implicando, fortéq́ proſerpentem etiã reddendo beſtiam, haurire uniuerſim, ac medullitus affectabat. Inſup Stibade, accubitiſq́ molliculis haud neglectis, Quibus, uelut Nympha, decumberet, Quieti operam impertiẽs. Interim qui fuit Caprarius Ductor, ac ceu Anteſignanus Hircus hæc cõtemplatus, neglectui haud quaquã ſibi cenſuit habenda, Zelotypiæ concitatus tanq́ œſtro uehementiore. Sed aperta ui imparem ſe coniectans, diſſimulandam doloris acerbitatẽ tantiſper eſt arbitratus, donec ulciſcendi commodior præſtaretur occaſio, Quæ & oblata mox eſt, Dormientem quippe, uti aſſolet, conſpicatus, ſubſidendi locũ arripuit ſtatim, Ac quanto maxime ualuit impetu, in hoſtem irruens Sinciput ei alliſit. Quo tam præclaro latius diſiecto facinore, Paſtori monumentum inſigne ſtructum eſt, Ac de eiuſdem nomine fluuio adoptatum cognomen. Ex concubitu autem brutino natum ferũt Infantem, Cruribus matrem qui referret, facie uero patrem. Sed & deorũ numero aſcitum, cõſtans tenuit fama, fuiſſeq́ mox Hylæum Numen, Napæumq́. Id uero Syluestre ſignat. Siquidem Saltus uocant Græci νάπας.

Sup Dipſade adnotata paucula. Preſter, Cauſon, Melanurus, Ammobates, Cẽtris. CAP. LXIII.

DIPSADI Serpentũ generis de Naturæ ratione aſcitũ nomẽ, monumẽtis proditum Veteribus eſt. Cenſetur ea quidẽ Vipera magnitudine minor, ad inferendam perniciem celerior multo. Quos mordicus apprehenderit, ſiti inardeſcunt uehementius, ad potumq́ efferueſcunt, Ac inde inceſſanter haurientes diſſiliunt mox. Cauda lineis diſtinguitur, uti ferunt, duabus, nigriſq́, corpore albicante reliquo, ut ſcribit Soſtratus. Sunt qui & Preſteras, id eſt, πρηστῆρας nuncupent (Quanq́ & eo nomine impetuoſior eſt Ventus, ac tranſuerſæ in collo uenæ, Nec non fulminis ſpecies) καύσωνας etiã alij. Naſcuntur in Libya quidem, Sed in Arabia præcipue. A quibuſdã dici quoq́ Melanuros, animaduerti. Sed & Ammobates, Necnon Centridas, ſiue κεντρίδας. Nuncupatur in re ſacrificali Dipſas item Hepatis ſignũ quoddam. διψίαν κόνιν ubi dicunt Græci, intelligunt ξηράν.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM CAELIVM CALCAGNINVM FERRARIENSEM, PRAEFATIO QVARTADECIMA.

SI unquam alías compertus eſt, Cui literæ fuerint omnino inſularũ loco, Me eſſe eum, haud ſanè inficiari queam, Cæli doctiſſime, Siquidẽ ſingulis impactæ libris ad eruditiſſimum quenq́ præfationes, ſi id coner maxime, aduerſum me, uelut conceptis iurarint uerbis, teſtimonium dictabunt. Sed & argumento eodem, te nunc in huius gloriolæ participatum admittere, conſtitui. Nil celebrius ferè, nil, quo frequentius perſonent eorũ aures, Qui diu iam interioris ſcientiæ candidati, nũc demũ Veteranos agunt, immo & Ariſtarchi uirgulã, Vt Critici grauiores, exerunt candidiſſime, Quàm quo pridẽ ingenio, quãue rerũ ſcientia, uel ultra ætatẽ dum ſapis, in Ferrarienſi gymnaſio in omne ſcriptorũ genus dictata promas, nec citra Venerem. non Atticam quidem, Sed Romanam prorſum. Quãdo, ut nũc eſt, profert ſe magnifice uirtus Italica, & diu iam ãnis carioſam quodãmodo Græciã laceſſit. Sed & olim mihi, dũ iſtic agerẽ, quæ increbuerat prius, innotuit abũde multiplex eruditio tua, Quã inter

ambulatiũculas

ambulatiunculas frequentes ſolers ingenium tuum, nunꝙ nõ præſens, & in numerato ſemp ſingulari promebat omnium admiratiõe. Quãobrem piaculum eſſem arbitratus, Quod nec maioribus procurari hoſtijs poſſet, Si Cælium Cælius prateriſſet tacitum in hac, qualis ea cũq; ſit, Cenſura, Qua ueluti λογάδες ſeligunt̃, Quibus noſtri laboris dicentur portiunculæ, Vt ſint nobis tanꝙ χάρακες, qbus ſurrecti ſtemus, Liuidulorum ſic afflatum cõtempturi facilius. Quos Timonianũ impreſſuros dentem, haud abnuerim. Quid em̃ aliud illi ſunt, ꝙ planè μισάνθρωποι. Inde fit, ut inter omne Scriptorũ genus Sillos amplexentur ꝑcipue, ament, legant, nulla nõ atterant die. Quin & Sillographos dici ſe geſtiunt, Ceu ſic aurei in Olympia ſtaturi uideant̃. Sed Theoninos ꝑterfluere ſino illis nil imprecaturus grauius, ꝙ ut Liuori immoriant̃ ſuo. Nos reliqua operis inſtituti ꝓſequemur. Quãdo, ut id poſſemus, inenarrabilis diuinæ potentiæ maieſtas contribuit, Quo nomine noſtri omnino muneris eſt, prodeſſe uel recuſantibus. Poteramus in ſanctaria intruſiſſe iſta, Sicq; Catonũ (Tertios intelligo) uitare ſupciliũ moleſtius, Sed malo ita. Hæc nimirũ eſt ad æternam gloriã uia, Hac imprimis ratione deum induimus, dum illius, qua poſſumus, & fas eſt, exuberantẽ imitamur largitatẽ. Tantũ abeſt, ut eorũ approbem ſententiã, à quibus ſuccini Vetus illud ex media ſolitũ Græcia, nouimus, οὐδεὶς οἶδε τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴτις ἄρ' ὄρνις. Infelicis ingenij arbitror, Non ſe publico natũ bono credere. Sed hac in parte, an quid ꝓfecerim, Tuum fuerit, Aliorũq; ex Decuria eadẽ iudicium. Quod ſi nil aliud uideor, ꝙ ex Ionum ſentẽtia, σαυάγλυ τοῦ ὄχνυ τὴν θώμιγγα, Me cõſoler, Quoniã in arduis uoluntas, uel ſola, abunde credi ſpecioſa cõſueuit. Vnũ ſcio, in ijs nũꝙ mihi Theocritiũ id inſuſurratũ, γόνυ κνήμης ἔγγιον. Quin poti⁹ nil unꝙ mihi parte hac antiquius, ꝙ prorſum ἀρχάδας μιμεῖσθαι, ἑτέροις ποιοῦντα. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI QVARTVSDECIMVS.

¶ Quo diſtinguat̃ Bulimos ab eo, quẽ Caninum dicunt appetitũ. Vnde dicat̃ Bulimos, & quid Cenangia, Fames uniuerſa, & Vaccina. Citta, Anorexia. CAP. I.

QVONIAM præcedenti uolumine, dũ quæ ad frigoris ratione pertinẽt, excerperemus, quæ miſcella ſuggerebat lectio, adnotaremuſq;. In famis mẽtionẽ ꝑducti ſumus, quã dicũt Græci βούλιμον, ex noſtris nõnulli Caninũ appetitũ, Gellius uim famis nõ tolerabilẽ, ſicut Bupinã quoq;. Viſiq; omnino ſumus idem utroq; noĩe indicare, etiãſi Galeni doctrina diſpeſcere animaduertit̃. Nũc, ut locupletius ſatis faciam harũ Lectionum ſtudioſis, cum in tertium Canonis Auicennæ incidiſſem (ut de Paulo Aeginita taceam) ubi iſta palàm diſtinguuntur, operæpretiũ arbitratus ſum, tanti in medendi ſcientia uiri placita ſubſcribere. Vt intelligamus, Bulimum dici famẽ magnã ſubiecti ratione, quia mẽbra infeſtet omnia, ꝙq; ſtomacho faſtidiente, proinde uniuerſa dicitur fames. Sicuti appetitus, quẽ Caninũ dicũt, particularis. Qui poſt euacuationes, & chronicas febres, quibus reſolutio cõtingat multa, excitari aſſueuit plærũq;, Quãdoq; uero continentis uirtutis imbecillitate, Nam cũ perpetim redundans cõtingat reſolutio, cooritur inſtaurationis appetentia. Euenit interdũ & calore nimio ſtomachi os infeſtante, & ꝑpetuo reſoluente, proinde ſemp illud eſt famelicũ ferè, quo in ſtatu urget plurimũ ſitis. Solent inquit Galenus, Sexto de affectis locis, Quos Canina infeſtet Appetẽtia, affatim impleri, Mox uomitu leuari, aut deiectione, fluoréq;. Quod & ſanitatis inculpatæ animalibus euenit plærũq;, Sicuti Seleucidib⁹ Auiculis, Quæ locuſtis ueſcentes celeriter excernunt. Cæterũ Bulimus, ſeu Vaccina fames preuium habet plærũq; Caninũ appetitũ. Et eſt membrorũ inedia cũ ſtomachi ſacietate, inſigniter qppe alimẽto indigent, ꝙq; id reijciẽte ſtomacho. Deducit̃ res quoq; nõ nunꝙ ad Syncopẽ. Cõtingit uero ꝑſæpe iter agentibus, Algore amplius purente, cũ frigoris uehemẽtia denſet ſtomachus. Qd' efficit cõplexionis malitia ſenſitiuã uirtutem mortificans, ut trito Medicorũ Scholis utamur uerbo, Atq; itẽ attrahendi facultatẽ, humorũ peccato, Qui os ſtomachi obſident, reguntq;, Iis uero madentes ulli expulſionẽ

mouentes

mouentes, attractionem refugiunt. Sciendū uero in Auicennæ codicibus, *Sicut* & Medicorū ferè omniū, legi Boliſmū, pro Bulimo, Verū, ut in ſcriptura erratū, ita & in nominis ratione multo amplius. Nam ſunt, qui à Bolo deflecti putent, tanq̄ uno tantū Bolo explicatur *Stomachus*. Quæ mera inſcitia eſt. Sed ijs impertienda facile uenia eſt, qui nec ex interuallo quidē latinū reguſtarūt atticiſmum, nedū græcū. Sanius, & doctius Serapio tractatu tertio, de Græca ſentit ratione ꝓfluere, hoc eſt à βοῦ, Quæ particula intēdit, & λιμὸς, Quæ famē Vox indicat, Quod & Auicēnæ interpres Gentilis obſeruauit, Sed nec illud per incuriā tranſiliendū, à Medica ratione Græcorū plæroſq; abire diuerſos. Nam à ſtomachi hoſtio, quod καρδίαν uocant, καρδίογμον Dorienſes, autore Polluce, famē nuncupant intēpeſtiuā, Quā Xenophon, & Cōmunis lingua βούλιμον. Sic eñ pro *Stomachi* inedia uidenť accepiſſe, Quod Medici nō faciunt, Ni ad humores, q ſunt in ore ſtomachi, attractionē ꝑpedientes relatū putes, Quod Pollux ſcribit. Plato Comicus Cenangiā. i. κεναγγίαν ꝓ bulimo intellexiſſe, animaduertiť. Id uerbū perinde accipi debet, ac ſi Vaſoꝝ inanitatē dicas. Nō p̄tereundū temere, Qđ in libro περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων qnto eſt à Galeno ꝓditū, Caninā itē nūcupari cibi appetentiā, Vbi Canū more aut nil oino, aut malos affectant cibos Mulieres, Quæ res Citta uocať inqt, uel κίττα, aut κίττησις. i. Pica. Cōtingere uero hæc, ſecūdo, aut tertio à cōcept⁹ menſe, qđ appetētiæ ὄργανον, ſit oblæſum (Id uero Ventriculi os eſt) Infanti nō ſuppetente ui ad alimenti conſumptionē, Apud Paulū ἀνορεξίαν Legimus, quæ affectio intelligatur, Omnia reſpuētis ſtomachi. ἀνόρεκτος uero ita affectus intelligiť. Idem Paulus Bulimum ὑπερβάλλουσαν, interpretatur ὀρεξίαν, in quā ſæpe recidat Anorexia.

¶ Ventrem non habere quid ſit. Qui dicantur Sphecodes, Sphacelodes, Sphacelus, Buphagus, Sphragidion, Sphærus, Cyllas, Procœlij, Popæ, Butypi, Ventri Concœnes. De Philopœmene pauca. CAPVT II.

VENTREM non habere, tralatione ſcita quidem, & concinna per prouerbiū dici de Imperatore uideť, uel etiam quouis alio male numato. Qm̄ uetus eſt, pecunias eſſe Neruos bellorū, & Militū alimēta. Quin & alioꝝ itē omnium, Nam Heſiodicum illud notiſſimum in Ergis,

χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.

id eſt, Vicem animæ miſeris mortalibus pecuniæ præſtant, Quoniā peſſum euntibus Vitæ pretijs, nunquā non argenteis pugnandum haſtis eſt. Ex hiſtoriæ autem penu promitur Adagium, Nam Philopœmeni illudens Achæorum Prætori Quintius, Qui equitibus multis, & armaturæ grauioris pedite abundaret, à pecunijs uero prorſum male haberet, dictitabat, Philopœmeni eſſe quidem manus, & crura, Ventrem autem nō eſſe. Quod eo tectius eſt uiſum, & urbanius, quod corporis forma illi etiamnum talis erat. Homines uero ita exili uentre, de Veſparum imagine Sphecodes nūcupanť, Qui etiā Lagari ſunt, hoc eſt inanes, & ſine inteſtinis quodāmodo. Veſpæ ſiquidem contractiore uiſuntur parte ea, poſterioribus prætenuibus, gracilibuſue, propterea acuminatum lignum etiam Spheciſcum dicunt, quippe Spheces uocanť Veſpæ. Vnde Sphecones, & Sphecia ꝓ Veſpetis. i. cellulis. Sphacelos uero ad hoc ꝑtinet nihil, Eſt tamē eo noie, uti ſecundo περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων, Galenus ſcribit, ſecūdū aliquos dolor uehemens. Alij tantum inflammationis exceſſum intelligunt, ut partem ad corruptionis periculum inducat. Quā diſpoſitionē Cangrænam dicant nōnulli. Sunt qui partis affectæ corruptionē Sphacelon dici uelint. Conuulſionē aliqui. Nōnulli non iam factam Conuulſionē, Sed quæ per inflammationis magnitudinē expectetur. Alij etiam nō ſimpliciter Conuulſionem, Sed eam, Quæ neruoſorum corporū inflammationi ſuperuenit. Aliqui ſimpliciter fortē tentionē. Quidā putredinē, propterea confuſe Archigenes Hemicranias Sphacelodes nuncupaſſe uideť. Quod ut apertius intelligať, Lego, Tumores accenſos, ſi nō diſcutianť, nec ſe oſtentarit ſuppuratio, in Cangrænā plærūq; tranſire, Quā & inflāmationis magnitudine νέκρωσιν dicunt. i. Mortificationē, nō factā quidem, Sed quæ fiat. Cui niſi occurrať celeriter, νεκροῦται ῥαδίως τὸ παθὸν, Qđ ſignat, Læſa mortificari, facile, morte inſequente. Vbi uero ſenſus fuerit ex corporibus eiuſmodi omnino excuſſus, Tunc affectionē hanc non Cangrænam appellitāt, Sed iam Sphacelon dicūt, Proinde abſcindendū protinus monſtrant τὸ νεκρωθὲν. Sed nos à diuerticulo

paulo

paulo quidem longiore. At nõ otioſo utiq;, fabulam repetamus, ſi illud nec tacuerimus, ex Trœzeniorũ hiſtoria Sphærum fuiſſe Pelopis Aurigam. Quãq; alij in Olympia fuiſſe Cyllã tradũt. Sed hoc inſtitutũ nihil. Quibus protuberat uenter, Procœlios appellãt. Cœlia.n.uenter eſt, quẽ pinguem, obeſumq; Popæ nomine quidã intelligunt. Alij Phagonem malunt, ac uoratorem. Spartianus in Geta, percuſſit inquit, hoſtiam Popa nomine Antonius. Propertius,

Succinctiq; calent ad noua ſacra Popæ..

Nam Butypos ἀργοναυτικῶν ſecundo apud Appolloniũ, dicitur, qui inter ſacrificandũ ſecurim boui impingit. Buphagus uero in Arcadia fluuius eſt ab Heroe Buphago nomine adoptato, qui Iapeti fuerit fili⁹, & Thornacis, quẽq; honeſta parũ affectantẽ in mõte Pholoe peremerit Diana. Sphragidion fuit in Cithærone antrum Cithæronidum Nympharum, quas olim ibi eſſe uaticinatas, conſtans tenet fama. Ventri Concœnes, ut obiter ſubnotemus aliquid, non animæ, a Plut. Sympoſiacorum tertio ſcite admodum appellantur qui nõ in diſciplinæ, confabulationis, beneuolentiæue participatum ueniũt, ſed obſoniorũ modo, & uorandi uſum. Plutarchi uerba ſubieci, τῇ γαστρὶ σύνδειπνος οὐ τῇ ψυχῇ γεγονώς. Hoſce uero in ſeptem ſapientũ cõuinio idem Plut. ὥσπερ ἀγγεῖα ἥκειν .i. tanq; uaſa, conuiuijs ſeſe ingere ſcribit, uno uidelicet repletionis ſtudio. Et qm̃ de uentre ſermo eſt, Cato Senior, cũ populum Romanum luxu, & intemperantia perditum, ac fluentem cõſpicaret, in eum inuectus, χαλεπόν ἐστι λέγειν πρὸς γαστέρα, ὦτα μὴ ἔχουσαν. arduum inquit, eſt, ad uentrem uerba, facere, qui aures non habet. Sed, ne indictũ omnino Philopœmenẽ tranſiliamus, fuit uir is corporis proceritate, & robore nullo Peloponnenſium inferior, τὸ δὲ εἶδος ἦν τοῦ προσώπου κακός .i. facie tamen malus, paruiſq; tanto digna Imperatore. Hinc.n.eſt, quẽ Romanus quidã cum laudibus efferret, Græcorũ ultimũ appellauit, ueluti Græcia iã effœta nullum deinceps uirum ſe dignum ab illo protulerit. Epaminundæ imprimis uirtutẽ æmulabatur. Et eius quidem ſtrenuitatẽ, atq; animi integritatem, ut pecunijs incorruptũ ſe præſtaret, expreſſit, at manſuetudinem, grauitatem, humanitatẽ exhibere nequiuit. Erat.n.paulo iracundior, uſq; eo uiri magni plerunq; δὶς διὰ πασῶν ſecum diſſident. Scitũ.n.eſt, non omnia eidẽ elargiri deũ, multóq; ſæpius uirtutis occurrere ſimulacra, q̃ uere, ac planè ſapientem.

¶ Torminũ ratio. Hydropiſeos ſpecies. Hydragoga medicamina quæ ſint. Hydrus ſiue Natrix. Grauidam, quo pacto internoſcas. Hydroſtaſium, Hydrocephala affectio, Hydatis, Hydrocele, Oſcheon, Hydra, Lerna, Lernæa.

CAP. III.

TORMINA non eſſe aliud, medicorũ ſciẽtiſſimi p̃docent, q̃ cũ permordetur aluus, in inteſtinorũ anfractib⁹, inuolucriſue incluſo ſpiritu, cui quæratur exitus, nec det̃. Qd' ſi circa umbilicum affligit, & lumbos, nec medicaminis ui tollit̃ affectio, intemperatura infeſtior coorit̃ Hectica partiũ earũ, ita de habitus firmitate nominata. Quæ magna ex parte morã trahẽs, uocatam ab Hippocrate aquam intercutẽ aridã concinnat. Poſteri aquã id genus Tympaniã dixerũt.i. τυμπανίτην, autore Galeno, qa imus uẽter cõpulſus, ſonitũ edit, cuiuſmodi tympana ſolent. Qd' Paulus itẽ repetit, ubi agit̃, περὶ ὑδέρων. In Aſcite uero coacta materia nõ aer flatuoſus, ſed humor dilut⁹ eſt. Videt̃ aũt a maiori frigiditate, p̃gigni aquoſus Hydrops, quẽ ἀσκίτην .i. Aſcitem uocãt, propterea qd', inqt idẽ Galen⁹, in abdomine ſiue ſumine, tanq; uterculo quodã humor recondit̃. A minore aũt Tympanias. Neq; n. humecta ſubſtantia in flatuoſũ aerẽ ſine calore aliquo trãſmutari põt. Qm̃ uero torqueri uentrẽ cõtingit, ſpiritu flatuoſo luctante, eo amplius torqueri grauidã aduertimus, ob anguſtiam, quã cõuehit uterus, ſemine intra formandi hominis monetam locato. Inde Hippocratis ſententia eſt, ſi noſſe libuerit, an mulier grauida ſit, mulſum ei crudum bibẽdum dato, cũ itura cubitum eſt. Poſt ſi uenter torquet̃, grauida eſt, ſin minus, non eſt, quippe ad id indicãdũ inflet, oportet. Sũt & in uẽtre dolores, q ſuſpẽſi, ſublimeſq; uocãtur, non ſecundum longitudinẽ corporis, ſed profunditatem. Interſtinguit eos circa ſedes uentris Sumen, ſeu Abdomen. Nam qui deſuper infeſtant, ij ſuſpenſi, & ſublimes uocantur. Qui uero infra, hoc eſt in ipſis inteſtinis, atque uentriculo, non Sublimes intelliguntur, Hoſce uero eſſe fortiores, ac laceſſere grauius, apud neminem non liquet.

liquet. Porro aquam intercutem prolicientia, atq; educentia medicamina Hydragoga, id eſt, ὑδραγωγὰ uocant Græci, tanq̃ dicas Aquagia. Nã ὕδωρ aqua eſt, unde Hydrus item corriuatur, quem latini Natricem uocãt. Quanquam eſt & ſpontiua euacuatio, nõ quia ſine cauſa accidat, ſed quia nulla opa noſtra. Et quoniã Hydropiſeos ſpecies duas ꝑſecuti ſumus, Adijciamus porro ex ijſdem Scholis ſpeciem tertiã, quã Celſus Leucophlegmatiã uocat, Albam pituitã dicere nos poſſumus, Vt quæ de pituita quadam liuentiore cõſiſtat, aut de pituita, Quæ ſuapte ui candida ſit, Sed quæ ob alienæ temperaturã, mixtionẽue materiæ purum, & liquentẽ colorem amiſerit. Poteſt & Albæ adiectio uideri citra diſtinctionẽ aſcripta. Nam & in libro de articulis Vertebras dixit Hippocrates dorſales, nõ quia aliubi Vertebræ exiſtant, Sed ſimpliciter adiectio facta eſt. Cæterũ & illud cõperiſſe uideor in libris, à Iunioribus quidẽ Hydropiſeos ſpecies inductas eſſe tres, ἀσκίτην, τυμπανίτην, ὑποσαρκίδιον. Hippocrates duas tantũ agnoſcere uideť. Nam Aſcites, & Tympanites eiuſdem cenſentur Ideæ. In utraq; eñ ꝓfuſio eſt, τῆς ἐξυδαρουμένης ῥοφῆς, in locũ inteſtinorũ mediũ, uel Peritonæi. Verũ in Aſcite plus ſeſe humoris ꝓmit, Spiritus aũt minus. In Tympanite autem ediuerſo. Hypoſarcidios per totũ fit corpus, ſolidis partibus in aquæ reſolutis naturã. Vocatur ſpecies hæc Leucophlegmatias item, Quã putat Hipp. ἀνίατον. Hæc eo profluentius ſubſignaſſe uolui, Vt hac opera Cornelium Celſum illuſtrarem. A quo uerſuram quidẽ faciunt multi, Verum citra illius ſententiã nil ferè promunt, perinde ac uerba ſint ueterum ſacrorũ, Quæ demutaſſe piaculare flagitiũ planè cenſeri debeat, Quodq; hoſtijs maioribus procures. Hydropicarũ autẽ affectionum, Vt Aeginita Paulus ſcribit Medicinæ tertio, Initium καχεξίαν καλεῖν εἰθίσμεθα, id eſt, dicere Cachexiã conſueuimus. Et quoniã ab hydor corriuata prælibauimus, Illa item Auctarij uice ſubijciamus, Hydroſtaſiũ appellari paludem paruã. Hydrocephala uero affectio infantilis eſt, humore aquoſo in capite concepto. Hydatis, id eſt, ὑδατὶς ſubſtantia intelligitur pinguis Palpebræ ſubſtrata pelli κατὰ φύσιν. Hæc in pueris parte plurima, utpote humectioribus auctior facta, συμπτωμάτων αἰτία γίνεται, id eſt, Accidentiũ cauſa eſt, oculo grauato, proindeq; ἐξυματίζουσι. Hydrocele Oſchei, ſeu Scroti affectio eſt, ex ſeptem una. Habeť nãq; inibi Porocele, Steatocele, Sarcocele, Epiplocele, Cirſocele, Enterocele. Quod de Oſcheo diximus, ſignat id uerbũ Marſyppiũ quoq;, Sed & onuſtum Vuis palmitem. Hydra deniq; ijs cognatũ uocabulũ eſt, Eam uero ſe arbitrari Pauſanias ſcribit, feram magnitudine Hydros excedentem alios. Cuius uenenum ita foret ἀνίατον, Vt Hercules eius felle tingeret τὰς ἀκίδας, id eſt, Sagittarum ſpicula. Caput præterea habuiſſe unũ, etiamſi Piſander Camireus, quo uidereť res meticuloſior, & Poema plauſibilius, plura ei cõtribuit. Lernæ quoq; mentionẽ facit Pauſanias idem, aitq; inibi Teletas celebrari in Cereris honorẽ, Quæ uocant λερναία.

¶ Argenteo uomere araturos, Cur delphica pronũtiarit Vates, ſcitantibus Lacedæmonijs. Necnon oraculo eodem, quid ſit Eulacha. CAPVT IIII.

PLISTOANACTA Pauſaniæ filium, eundẽq; Lacedæmoniorum Regẽ, cum ab inimicis uehementius premeretur præter alia, produnt autores celeberrimi, etiam inſimulatum, Quod cum Ariſtocle fratre Promanti, hoc eſt, delphicæ Vati perſuaſiſſet, Vt Lacedæmoniorum Theoris (ſic autem uocant, Qui ad petenda proficiſcuntur oracula) illuc miſſis hæc reſponderet. Διὸς υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα ἐκ τῆς ἀλλοτρίας εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀναφέρειν. εἰ δὲ μὴ, ἀργυρέᾳ εὐλάκα εὐλάξειν. Ioue ſati Semidei prolem ex alieno ſolo in ſuũ reducere. Alioqui argenteo araturos uomere. Scias ꝓfecto uel hinc nõ immerito à Græcis Loxiæ cognomẽto Apollinẽ celebrari, Qđ obliqua, tortuoſa, uel numero Platonis obſcuriora forent illius reſpõſa. Quid eñ eſt, Argẽteo araturos uomere? Nã dorica lingua, qua utebanť Spartani, Vomerẽ Eulacham dicũt, Quãuis eo noie intelligant alij Dicellã, hoc eſt, Ligonẽ, ſiue ſarculum, ἀπὸ τοῦ λαχαίνειν, ἤτοι σκάπτειν .i. à fodiendi uſu. An illud coniectandũ? Inutilẽ fore agroꝝ cultũ? Sic eñ fiat, Si utatur quis argenteis inſtrumẽtis, inſita mollicie minus ſuffecturis terrarũ proſciſſioni. An illud potius, Ingentẽ futurã frugum inopiã, & in ſumma caritate pretio intolerabili cõſtatura oĩa, ut flagellata annona, uideri poſſint, etiã argẽteis in agricolatiõe iſtrumẽtis uſi? Hinc ſcitiſſimũ, Et pinde recõditũ aucupamur adagiũ ut ingruẽte magno famis diſcrimine, Araturos uomere argẽteo terrã hoies ꝓnũtiem⁹.

¶ Aratri

¶ Aratri partes. Vrbibus aratrum circunducere quid ſit. Propertij locus explicatur. Sed & Seneca reſtituitur. Syluarum præfecturã Cõſulibus iniungi ſolitam. Prouinciæ maiores, minoreſq́ꝫ, quæ ſint. Virgilij locus enarratur. CAP. V.

POSTEA uero q̃ in uomeris, & aratri mentionem forte incidimus, pergamus porro ſubnectere, quæ ex magnis, claſſiciſq́ꝫ autoribus comperta nobis ſunt, quantum mediocris ingenij uires, eruditioniſq́ꝫ ſuppetunt, Græcorum copiam multiplicẽ, uariãq́ꝫ ac reconditam doctrinam in noſtra iura tranſferentes, & quodammodo ciuitate, aut Latio donãtes. Eſt eñ hæc uelut traiectitia pecunia, & planè optimarũ artiũ optima, honeſtiſſimáq́ꝫ mercatura. Quid eñ hac humanis in rebus conducibilius, quæ oĩa ad uictũ, ad cultũ, ad præſidium, ad delitias, deniq́ꝫ uitæ pertinentia comportat, ut fiant quodammodo cunctorum cũcta cõmunia? Idem propemodum in noſtris lucubratiunculis fit (Si tamen iſto nomine nõ uidemur applauſum captare) Sed tanto forte uel præclarius, quanto animorũ bona longe putantur excellentiora. Aratri partes igitur haſce inuenio, primum quidem Echetlen, id uero eſt rectũ lignum, quod inter arandum manu continet arator, totũq́ꝫ aratrum permouet. Pars autem illa caua in Echede, ubi inſidet manus, uocaꝛ Chirolabes. Vbi uero infigitur Echetle, dicitur Alya. Elyma nũcupaꝛ, cui inhæreat iugũ, ſicuti Pollux ſcribit. Heſiodi uero interpres, Gyes inquit, eſt, quod alio modo aratri Gonation uocatur. Elyma eſt quod Gyæ infigitur, adaptaturq́ꝫ, in quod uomer immittiꝛ, qui Hinnis diciꝛ, cuius ſummũ appellaꝛ Nympha. Gyen ſunt qui latine putent Dentale nũcupari. Hiſtoboeus, qui & Hiſtoboe appellaꝛ, lignũ eſt ad iugũ uſq́ꝫ protenſum inter utrunq́ꝫ Bouem, cuius apicẽ uocãt Coronẽ. Lorũ aũt latũ, quo adnectitur iugo, Echebœum, uel Meſobœum, aut Meſabœum dicitur. Hiſtoboeũ quidã barbare Stauarion uocant, uelut Hiſtouoarion. Rhymos uero eſt in curru Temo, a ῥύω traho. Nã Ampron, unde apud Lycophronẽ ἀμπρεύειν uerbũ, eſt funis inter utrũq́ꝫ bouẽ, ſiue equũ temonis uice ꝓtẽſus. Cercis uero lignea radiꝰ eſt, qui in iugi foramẽ immittiꝛ. Is radius appellaꝛ Embryon, uel Endryon. Zeuglæ ſunt, quæ a iugo ꝓpẽdentes hinc inde boũ colla amplexantur. Quædam ex ijs nominantur ab Heſiodo in Ergis, uerſibus illis, quos & appoſui.

Δάφνης δ᾽ ἢ πτελέης ἀκιώτατοι ἱσοβοῆες

Δρυὸς ἔλυμα, πρίνου γύης. βόε δ᾽ ἐνναετήρω.

Nõ tẽpero mihi, quin uetuſtatis morẽ ſubſcribã, quo euertẽdis urbibus aratrũ inducebatur, ſicuti in condendis idem adhiberi conſueuerat. Significãt id Senecæ uerba libro de Clemẽtia primo. Deinde inquit, cædibus in exitia gentiũ ſerpere, & inijcere tectis ignẽ, aratrum uetuſtis urbibus inducere. Etiamſi in uulgatis mõ codicibus ſcriptũ circunfertur corrupte Apatrũ, ſenſu nullo. Sententiã noſtrã abũde cõfirmarit Oratius Carminũ primo. Imprimeretq́ꝫ muris hoſtile aratrũ exercitus inſolẽs. Et Acron interpres, cõdendis inquit, atq́ꝫ euertendis urbibus hæc conſuetudo fuit, ut aratro fieret. Virg.

Interea Aeneas urbem deſignat aratro.

Item Cicero de euertẽda in Philippicis, li. ſecũdo. Vt uexillũ uideres, & aratrũ circunduceres. In eũ porro ſenſum accipio illud Propertianũ, etiãſi doctiſſimi uiri amplꝰ in eo ſub Mãdragora uideꝛ cõſopiti.

Mœnia cum graio neptunia præſſit aratro

Victor palladiæ ligneus artis equus.

Et Modeſtinꝰ digeſtis, quibus modis uſufructꝰ amittaꝛ. Si inq̃t, uſufructꝰ ciuitati legeꝛ, & aratrũ in ea inducaꝛ, ciuitas eſſe deſinit, ut paſſa eſt Carthago. Ideóq́ꝫ quaſi morte deſinit habere uſufructũ. Sæpe.n. in Poetis enarrãdis ingerũt ſe, quæ, ſi altius perpẽdas, intercutaneã requirũt eruditionẽ, etiãſi noctuinos intẽdẽtibus oculos plerũq́ꝫ uideꝛ extrita, ac uulgaria, cuiuſmodi Virgilianũ illud ex Bucolicis. Si canimus ſyluas, ſyluæ ſint Conſule dignæ. Qua in parte ſcientiſſimus Poeta morẽ reſpicit ueterẽ, quo Cõſulibus ſyluarũ, & collium iniũgebaꝛ cura, ne compingendis nauibus materia unq́ꝫ deeſſet, quæ ſanè prouincia minor dicebaꝛ, ut a maioribus diſtingueretꝛ, quas Cõſulares dicebant. Proinde in Cæſare Trãquillus, ab optimatibus datã ſcribit operã, ut prouinciæ futuris Cõſulibus minimi negotij. i. ſiluæ, colleſq́ꝫ decernerenꝛ. Apud iurecõſultos de prouincijs mẽtio minoribus eſt, in quis ſyluarũ ſtatuiꝛ cura.

¶ Miſſilia fortunæ quæ intelligi debeant. Et quid Miſſilia. Odorati imbres q. Catachyſmata eſſe itẽ Miſſilia. CAPVT VI.

MISSILIA Fortunæ tralatione ſcita, & perelegants,ac peruenuſta dici poſſe animaduerto nuncupatione una, quæ bona dicere conſueuimus externa, cum appellatione eiuſmodi intelligerentur ueteribus munuſcula non modi unius,quæ in uulgus iactare quandoq; moris fuit. Cuius rei uel Imperator ſecundo inſtitutionũ commeminit. Vna eſt,inquit Seneca,ad tuta uadendi uia,externa deſpicere,& honeſto contentum eſſe. Nam qui aliquid uirtute melius putat, aut ullum præter illam bonum,ad hæc,quæ à Fortuna ſparguntur,ſinum expandit. Hanc equidẽ imaginẽ animo prudentiſſimus quiſq; ꝓponere debet,ludos à Fortuna fieri.Et in hunc mortaliũ cœtũ honores,diuitias,gratiã excutere.Alia quorũ inter diripientiũ manus ſcinduntᷣ.Diuiduntᷣ alia,ſocietate infida.Alia magno eorum detrimẽto, in quos recidere, prehenduntᷣ.Hinc nõ eleganter minus Miſſilia expectare dictitabimus eum,qui ex Fortuna pendet totus,eiuſq; uiſcatis inhiat beneficijs, quæ inſidias uerius arbitratᷣ ſapientiſſimus quiſq;.Miſſilium quoq; captum emi quandoq; ſolitũ,ſcribit Pomponius, digeſtis de cõtrahenda emptione.Porrò Miſſilia pro telis,quæ in hoſtem emittantur, ſciunt omnes. Calendis deniq; Decembribus Domitianũ legimus ſub noctem iuſſiſſe ſpargi omnis generis Miſſilia in populum.Quã rem Martialis ſæpe notauit,Et Papinius primo ſyluarũ.

Iam noctis propioribus ſub umbris
Diues Sparſio quos agit tumultus?

Seneca ſcribit libro Controuerſiarũ ſexto, Muſam Rhetorẽ, qui multum habuit ingenij, ſed cordis nihil,Affectate nimis ſparſiones hoc genus appellaſſe odoratos Imbres. Fiebat enim & ſparſio liquoris odorati in Spectaculis.Sicuti naturalium ſecundo idem meminit Seneca.Proinde Muſa item tumidius, putidiuſq; dixiſſe uidetur de Siphonũ ui excuſſis liquoribus,Cælo repluunt.Papinius tamen poetico excurſu ita canit,

Ducat nubila Iupiter per orbem,
Et latis pluuias minetur agris,
Dum noſtri Iouis hi ferantur Imbres.

In hoc genere ſunt,quæ à Græcis uocantur καταχύσματα, de quibus apud Ariſtophanem quoq; legimus Pluto.

φέρε νῦν ἰοὺ εἴσω, κομίσω καταχύσματα
ὥσπερ νεωνήτοισιν ὀφθαλμοῖς ἐγώ.

Moris quippe Athenienſium fuit,Nouitijs ſeruis primũ ingredientibus domũ,propè focum profunderent per illorũ capita Palmaceos fructus,Collybos,id eſt,numos. Legumina,Caricas,Nuces,id genus plura, quæ à Conſeruis ſic effuſa rapiebantᷣ, & à re dicebantᷣ Catachyſmata.Quoniã Catachyſis profuſio eſt. Erat hoc illis εὐετηρίας σημεῖον, hoc eſt, annuæ ubertatis indicium. Quin & Sponſi caput perfundere ſic quoq; aſſueuerant,quorumcunq; item,ominis boni captandi gratia. Inſtituti eius meminit Theopompus.

¶ Clepſydræ cur tardius fluant hyeme, Et naues item lentius commeent per flumina,ſed plus geſtitent oneris. Cur Mare undabundum incaleſcat. Reliquis aquis agitatu frigeſcentibus. CAPVT VII

LEGEBAMVS nuper ingenti ſtudio Plutarchi ſciẽtiſſimi libellum phyſiologicum. Indidem cum alia plæraq; præcerpſimus, quæ nobis in pluribus egregie,uelut cõniuentibus,qui hominũ mos eſt nimio plus frequẽs,ſuffragata ſunt. Tum illud,quod & ſubnectam ſtatim, Clepſydras tardius multo hyemali tempore profluere,ꝙ æſtiuis horis.Eius rei phyſica deprehenditᷣ ratio, quoniam ex ambeuntis,& obſidentis ui frigoris grauior,corpulentiorq; fiat aqua. Proinde obſeruatum id quoq; prudẽtioribus.In fluminibus nauigia ſydere eodẽ tardius cõmeare, quanq; & illud afferri ſolet.Fluuialem aerem ſemper quidem motui obſiſtere,ac eſſe grauem, ſed hyeme eo amplius ex circumuallantis ui frigoris.Quæ res itineris celeritati officere,manifeſto deprehenditᷣ. Quod uero craſſeſcens aqua tarditatẽ inferat, illud item mirũ indicio fuerit, quod πλείονα γόμον φέρει τὰ ποτάμια πλοῖα τοῦ χειμῶνος, plus deuehant oneris hyeme nauigia per fluuiũ cõmeantia,denſior enim aqua obſiſtit, renititurq; amplius, qđ in mari nõ fit.Illud nanq; denſari,ac craſſeſcere inſita prohibet caliditas, ob quã neq; item concreſcit.Hinc percipimus,unde nam ſit,qđ in eadem naturæ parte mirabiliter fieri perſpicimus,Etenim reliquarũ natura aquarũ eſt,ut commotione,agitatuq; frigeſcant. Mare autem modo afficitur diuerſo,ſiquidem undabundum incaleſcit.In illis quippe ἐπεισόδιος

ἐστι καὶ ἀλλοτρία ἡ θερμότης .i.aduētitia, & peregrina habetur caliditas. Propterea illā motus externat perfacile,digeritq;. Ad eandem ingenitam,domeſticamq; mari amplius excitant uenti,& alimenta ſubijciunt. Caloris inſiti argumentum eſt, ἡ διαύγεια, καὶ τὸ μὴ πήγνυσθαι, καίπερ οὖσαν γεώδη, καὶ βαρεῖαν, id eſt Pelluciditas,tum quod non coit mare,quamuis terreſtre, ac graue.

Mari Dionyſium demergere, quid ſit. Cur uino immiſceatur maris aqua. Plinius illuſtratur. Cur Delphini circa Liberum Patrem. CAPVT VIII.

ORACVLVM uetus redditum quandoq; accepimus, quod & piſcatoribus percelebre fuit,eſſe Dionyſium demergendum in mare. Id ſignificabat,uino marinam aquam affundi oportere, facit enim ea res defecatius uinum,& firmius,ac incorruptius. Id qui abſunt a mari, cōſequi putantur gypſo, ſi exuſſerint prius,probabatur autē ex Zacyntho præcipue. Receſetur item ad hoc ipſum ab Athenæo Dionyſij fuga ad mare, quoniam eo ſuauius fiat uinum. Marinæ autem aquæ ratio uideri poteſt ea, quod frigiditatē illius exigat caliditas innata. Quæ maxime uini reſtinguit uim,corrumpitq;. Niſi dicamus potius, terreſtrem marinæ aquæ uim ſtypticam ſubſtringere,quod in uino aquoſum eſt,ac flatuoſum, adeq; mutationem procliue. Sed & ſalis natura attenuans,liquefaciensq; peregrinum,ac redūdans,graueolentiam,putrefactionemq; fieri prohibet. Inſuper craſſum, ac terreſtre id, quod in uino eſt ponderoſum,præcipitat in ima, facitq; hypoſtathmen hoc eſt,ſedimētum,& feces,quibus de cauſis relinquitur uinum defecatius, puriusq;. Ex ijs opinor,inferri lucem aliquam naturali hiſtoriæ Plinij, Dum uini, quod clariſſimum curæ nomen accepit (dicitur nanq; Biæum) rationem explicans libro tertio & uiceſimo,uuas inquit, pauloante maturitatem decerptas ſiccari ſole acri,ter die uerſatas per triduū, quarto exprimi,dein cadis ſole inueterari, ac largiorem marinam promiſceri mox aquam, a ſerui furto origine orta,ſic menſuram explentis, quod tralatum in album muſtū, Leucochrū appelletur. In alijs gentibus ſimili modo factum Tethalaſſomenon uocant,de maris nomine,quod Thalaſſa eſt. Vnde & Thalaſſiten dicunt, cum uaſa muſti deijciuntur in mare,quo genere præcox fit,& uetuſtius. De ijs plura Dioſcorides ſyluæ medicinalis quinto. Et Columella ſcribit,ab illuſtri agricola patruo ſuo uina ex collibus ita cōdiri conſueſſe,ut maris aquam decoctam ad tertias pro ſale adijceret,quod ſic tum maior fieret menſura,tum odoris melioris,uerum ingruere periculum,ne uitietur uinum,ſi male cocta ſit aqua. Eam uero quam longiſſime a litore ſumendam præcipit. Quod hæc liquidior ſit, ac purior. Eſſe tamen uina,quæ id minus patiantur, locupletiſſimus quoque teſtis Oratius eſt.

Procedit fuſcus Hydaſpes
Cecuba uina ferens,Alcon Chium maris expers.

Illud Varronis proditum monumentis,ex ijs,quæ iam copioſius enarrauimus, diluceſſit opinor,egregie, inſtitutū fuiſſe ueteribus, ut circa Liberum Patrem Delphini appingerentur, quāq; in ea re fabulis inuoluta proferri multa,non ferè latet.

Cur mare dulcibus aquis minus frigidū. Item cur pellucidius. An aqua ſit coloris expers. Colorum diſtinctio. CAPVT IX.

QVAERITVR uero a principe Peripatetico, quid nam ſit rationis,quod dulcibus aquis minus ſit mare frigidum. Et omnino τὰ ἁλυκὰ τῶν γλυκέων, id eſt ſalſi humores dulcibus. Protinus uero id affertur argumentum, Eſſe omnino ſpiſſius mare,ac corpulentius. Quæ uero eiuſmodi ſint, minus poſſe refrigerari,ſicuti amplius ualent incaleſcere, ſiquidem inſita denſitate melius calorem confouere. Sed & illa non inepta ratio eſt, mare utique eſſe pinguius. Nam neq; flammā æque poteſt extinguere,atq; aquarū reliquæ. Omne porro calidius,quod pinguius. Præterea terræ plurimum in ſe continere, Indeq; eſſe ſiccius. Quod autē ſiccius idem calidius eſt. Craſſum,terroſumq; in mari illud manifeſtum facit, quod qui eiuſmodi aqua ſe lauerint,ocyus reſiccātur. Vbi enim humoris eſt modicum,ſiccitas induci celerius poteſt. Quod ſi dicatur,eſſe terram ſummopere ſiccam, ut ſecūdo de generatione,& corruptione prodit Ariſtoteles. Eſſe item poſt aquam eximie frigidam,ſi-

cuti in libro de Cælo,& Mundo cõprobare uidet Auicenna, etiamſi Metaphyſicæ nono mutaſſe ſententiam eſt uiſus, Reſponderi poteſt, intellexiſſe Philoſophum nõ quidem de ſiccitate naturali terræ, in qua terræ ratio eſt, ſed de aduentitia, quã iuniores uocant Participatam, ut quæ à caliditate adnexa proueniat, caliditate inquã, tum ex multiplici motu, qui in parte illa naturæ contingit, qui excalfacere poteſt, tum impreſſa à cõtinẽte inflammato. Quæ amplius illic denſitatis ui cuſtodiri ualeat. Quod uero & pauloante pellucidum eſſe mare, aſtruebamus, ſcribit idem autor Ariſtoteles, θάλατταν εἶναι εὐδιοπτοτέραν τοῦ ποτίμου, παχυτέραν οὖσαν, λεπτότερον γὰρ τὸ πότιμον τοῦ ἁλμυροῦ, id eſt, mare perſpectius, dilucidiusq́ eſſe, quàm aqua potui idonea, etiamſi craſſius ſit. Dulcis enim ſalſa tenuior. Cæterũ tenuitas cauſa nõ eſt, cur mare dilucidius ſit, ſed directi meatus, hoc eſt, εὐθυωρίαι τῶν πόρων, id faciunt, quos tum plurimos, tum ampliſſimos continet. Ergo illa potu idonea ſpiſſa ex tenuitate partium ſuarum eſt. Salſa amplioribus interſtitijs inanit, hoc eſt, μεγάλα ἔχει τὰ διάκενα. Vel quia purius, ſynceriusq́ mare eſt. Terra enim nulla in eo permanat, harena ſuo pondere delapſa in imum ſubſidet. At humor dulcis mixtus cum terra eſt, quæ interueniens facit, ut cito perturbetur. Sciendum tamẽ, perflante Aquilone, mare perſpectius, atq́ tranſlucidius eſſe, quàm auſtro. Nam mare, quando ſerenũ eſt, colorẽ trahere ſibi aſſolet. Ineſt nanq́ pingue aliquid in ſucco ſalſo. Indiciũ eius rei eſt, quod die tepidiore, oleoſum quiddã ſecerni uidemus. Ergo tranquillo, tepidioriq́ mari ſuccus iſte ſua leuitate per ſumma pandit, quod Aquilone minus fieri poteſt cauſa frigoris. Eſt autẽ aqua tranſlucidior, quàm oleum. Id enim colore obducitur. Aqua uero expers coloris, uiſui obuia apertiorem ſui præſtat ſuſpectionẽ. Neq́ uero miretur quiſpiam dici aquã coloris expertem, quibus ſententia Philoſophi in libro de Senſu, & ſenſili aſtruere uideatur, nullum omnino corpus eſſe coloris expers. Inſuper & color ſit uiſus obiectum propriũ, ex ſecundo de Anima. Aquã porrò uideri, ne dubium quidem eſt, proinde colorata uidetur & ipſa. Eſt autẽ colorũ ſpecies duplex, Eſt enim color quidam uerus, qui dicitur extremitas quædam corporis opaci, qui utiq́ complexionẽ ſequitur ex elemẽtorũ prouenientẽ qualitatibus. Huiuſmodi uero color ſolum reperitur in mixtis corporibus, & terminatis. Eſt uero color alter non uerus, qui utiq́ id omne intelligit, qđ apprehendere ualeat uiſus. Propterea in ſecunda Animæ hiſtoria dixit Ariſtoteles, colore uiſum moueri iuxta lucidi actũ. In quẽ ſenſum accipimus illud quoq́, cum audimus, Nullum corpus eſſe coloris exors.

¶ An Mare ſpeculi uice imaginẽ reddere queat. Vergilij locus expenditur. Eiuſdẽ loca duo reſtituunt, Ex Georgicis unum, Ex Aeneidos ſexto alterũ. CAPVT X

EX ijs uero palàm fieri poteſt, quid ſibi uoluerit Seruius Grammaticus ſuper eo Vergilij loco in Bucolicis.

Nec ſum adeo informis, nuper me in littore uidi,
Cum placidum uentis ſtaret mare.

Non reddit, inquit, nobis imaginẽ mare, quia non ſtat, atq́ etiamſi ſtet, reddere nõ poteſt. Cur enim nõ poteſt? An quia, ut ex Peripateticis probauimus Scholis, in ſerenitate colorẽ ſibi trahit mare, & Oleoſum ſupernatat pingue, Indéq́ reddi imago nequit? Quod in ſpeculo obnubilato perſpicere licet. Et in aqua, ubi caro præpinguis fuerit percocta. Quod uero ait Poeta, Cum placidum uentis ſtaret mare, Tranquillum, inquit in naturæ quæſtionibus Seneca, mare dicitur, cum leniter cõmouetur, nec in unam partẽ inclinatur. Quod & de Aere iudicandum eſt, qui nunquã immobilis eſt, etiamſi quietus ſit. Verum aliubi Seneca idem, Fons, inquit, cuiq́ pellucidus, aut lene ſaxum imaginẽ reddit. Vergilius, Nuper me in littore uidi. Nam in Alcyone Lucianus, ἀκύμαντον δὲ, καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος ὅμοιον ὡς εἰπεῖν κατόπτρῳ. Quietũ, inquit, & tranquillum mare uniuerſum, ac ſimile, ut ita dicam, Speculo. Sed & alibi in Dialogis, quos uocat ἐναλίους, id eſt, marinos, ἀπὸ πέτρας τινὸς, εἴποτε γαλήνη εἴη, ἐπικύψασα ἐς τὸ ὕδωρ ἴδε σεαυτὴν οὐδὲν ἄλλο, ἢ χρόαν λευκὴν ἀκριβῶς. Ex petra, inquit, ſiquando ſit tranquillitas, in aquam procumbens inſpice te ipſam, nil aliud, quàm albam omnino. In ijs uero tam diſceptantibus autorũ ſententijs habet, qđ proferat, perſpicax, & ingenioſus lector, Si quæ de Aquilonis ratione, déq́ Auſtri pauloante ſunt allata, rependat amplius. Et, quoniam Vergilij locum excuſſimus, iuuemus eundem pro uirili, Apud quem in Georgicis ita legendum uidetur eruditis, ubi

pecudum

pecudum adnumerantur remedia.

Et ſpumas miſcent argenti,uiuáꝗ ſulphura.
Ideaſꝗ pices, & pingues unguine Ceras.

Sic enim agnoſci a Seruio, & Macrobio, non ut modo paſſim lectitamus, ac ſulphura uiua. Eſſe.n. Dactylicum carmen, cum in ſede poſtrema dactylum ſeruet. Sicut Aeneidos item ſexto,

Quin protinus omnia
Perlegerent oculis,ni iam præmiſſus Achates
Afforet.

¶ Cur maris aqua hyeme ſit amara minus,& dulces item æſtate fiant deteriores.

CAP. XI.

SCRIBIT in Cauſarum naturaliũ libro, quẽ & ſupra aduocauimus, omnium calculis doctiſſimus Plut. Maris aquas hyemali ſydere minus ſentiri amaras guſtantibus. Cõmemoratũ id & a Dionyſio Hydragogo. Euentus aũt omnibus conſpicui ſic fermè rationẽ pergit promere. Maris illã aſperitatem, omnino interſitæ dulcedinis habere quippiam, ut pote numeroſis illuc deuolutis fluminibus. Cæterum quod dulce eſt, cui genuina inſit leuitas, ac proinde fluitás ſupernatet, corripit eueſtigio, hauritꝗ ſolaris poteſtas, dũ æſtiuis horis lati⁹ uim propagat, funditꝗ. Quod hyeme nequit, flacceſcente ſyderis ui, quod abſcedat longius. Proinde minus, minuſꝗ ſurrigi quippiam ex mari poteſt. Hinc conſequens illud eſt, ut dulcedine ſubſiſtente uniuerſa, quicquid amari, uirulentiꝗ eſt, remittatᷣ, ac dilutius factũ dulceſcat quadãtenus. Quod eatenus uerum fatentur, ut & cognitum experimentis tradatᷣ, etiã potui accommodas aquas æſtatis ardoribus labi in deterius. Quod late craſſans ſolis potentia, ut optimũ, quodꝗ eſt, ita maxime decoquat inde, ſuſtollatꝗ.

¶ Cur mari quieſcente, nauigia obſorbeantur quandoꝗ. De terræ cauitatibus. Naturam eſſe duplicem.

CAP. XII.

CONTINGIT uero nõnunꝗ res maxime mira, nec niſi cunctanter promẽda in literas. At quia maximis eſt ingenijs ꝓdita, nullius prorſum Momi Theoninus nobis dens reformidandus. Contingit inquã nauigia quãdoꝗ, dũ curſum agunt, hebeſcente motu maris uniuerſo, repente abſorberi, totáꝗ ita perire, ut ne naufragiũ quidem fluitans uiſatur uſꝗ. Id euenire putat Ariſtoteles, prærupta terræ cauernoſa, hiantéꝗ inanitate, mari ſubiecta. Nã ini ſimul ſubſidentibus aquis, in mari nauigia introrũpere, ad internáꝗ ſpiritus ui pertrahi. Cumꝗ impulſu pari circumundiꝗ agitentᷣ, ad ima ferri, neceſſe eſt. Quod apud Meſſanam euenire cõſueſſe, reciprocante freto, palam eſt, uertiginũ ratiõe. Neꝗ uero abnuat aliquis, in ſubterraneis cauitates haberi, quãuis elemẽtũ hoc ſit ſumme graue, uti quarto Cæli comprobatᷣ. Qđ uero eſt eiuſmodi, naturæ ſuæ nutu ad ima relabitᷣ, conſtipaturꝗ undiꝗ. Et proinde cauitas omnis tolli uidetᷣ. Cæterũ eſſe naturã nouimus duplicẽ, Particularẽ unã, uniuerſalẽ alterã. Et particularis quidẽ eſt, quæ unicuiꝗ attributa, ſemper cõſeruationẽ intendit. Nec in eo accidere permittit quicꝗ, quod perniciẽ paret. Quod ſi perpendimus, nullã prorſus intra terrã admittemus cõcauitatẽ. Sed eſt uniuerſalis quædã ratio, & ea quidẽ cæleſtis, quæ in hæc inferiora agit aſſidue, caloris ſupni uis utiꝗ manifeſta. Ea quippe humidi exhalatiõe poros, meatuſꝗ in materia efficit terrena. Ex quibus & concaua multis partibus ꝓnoſcuntᷣ. Patet id & ardoribus æſtiuis, hiante terra. Siquidẽ calidũ uentoſum eatenus terræ partes extendit, ut tumentes attollantur, rumpanturꝗ. Sententia Ariſtotelis, opinor, notiſſima eſt, ex Meteororũ primo. Quod inquit, τοιαῦται φάραγγες, καὶ διαστάσεις τῆς γῆς, δηλοῦσι μὲν οἱ καταπινόμενοι τῶν ποταμῶν. i. eiuſmodi hiatus exiſtant, & terræ cauitates, indicio ſunt, quæ abſorbentᷣ flumina. Id cũ alibi ſæpe cõtingit, tũ in Arcadia imprimis.

¶ Nauſeabundos cur faciat mare. Iuuenalis illuſtratur. CA. XIII.

VERVM ut interim ad ea quoꝗ, quæ noſtri ſunt calculi, reſpectem⁹, iã hinc ꝓgam⁹ ambagioſa ꝑpendere inuolucra, quæ a noſtrorũ ſciẽtiſſimis inſerta lucubratiõib⁹ ſuis, ita illotis, ut aiũt, pedib⁹ ab ijs, qui eorũ enarratiões ſuſcepere, trãſmittuntᷣ, ut arbitrari uiderentᷣ, eſſe ea exculcata neſcio quæ, &

paulo accuratiore Ecphraſi prorſus indigna. Quod ſi aceti quippiam fuiſſet in pectore, ſecus omnino expendiſſent. Nos uero, qui publico emolumento iſta muſſitamus, & Grammaticas ſæpe fætutinas, & prærancida allidimus interpretamenta, non differemus ea promere, quæ ſciolæ Triuialium turbæ nunq̃ ſuboluere. Mari nauigantes fieri nauſeabundos, propè norunt omnes. Gellius ſignificat. Sed Iuuenalis illud quis non legit?

Si iubeat Coniunx, durum eſt, conſcendere nauem.
Tunc ſentina grauis, tunc ſummus uertitur Aer.
Quæ Mœchum ſequitur, ſtomacho ualet. Illa maritum
Conuomit, hæc inter nautas & prandet, & errat.

Nonne putabit ingenioſiſſimus quiſq;, fuiſſe iudicij excuſſi, & naris emunctæ, ſicuti ait ille, diligentius perpendiſſe, unde nam iſta obueniant, quæ ſcientiſſimus Poeta, reconditæ doctrinæ ſeminarium quoddam, Carminibus inſperſit, Et paſſim iactari audimus? Sed ne diutius quem ſuſpenſum habeamus, noſtra uenditantes præter modum, ueluti planè hic fortunatior ſit Alabanda, aut Iouis accumbenti polliceamur Cerebrum, Hæc ſunt obſeruata nobis ex Plutarcho. Nauſeabundos eſſe maiorē in modum mari iter agentes, quàm qui fluminibus, etiamſi γαλίνη fuerit, hoc eſt, minime undabundum elementum. Huius autem euentus manifeſtarij eam eſſe rationem, quod ex ſenſibus ναυτίαν κινεῖν, id eſt, nauſeam concitare imprimis odoratus poteſt. Ex animorũ autem affectionibus id ipſum efficit præcipue timor, Siquidem ita affectos tremere, atq; inhorreſcere ſpectamus, atq; item Aluum ire inſigniter, dum amplius imaginem meticuloſi cuiuſpiam concipiunt impendentis. Id uero obuenire ui interanea petentis caloris, autor prodit Ariſtoteles. Eius quippe poteſtate aluum fundi, & ueſſicam. Ac reddi faciles. Nam & Anethum, & Abſinthium, & quæcunq; urinam mouent, eadem calida eſſe, manifeſtum eſt. Cæterum nil horum euenit per flumen cõmeantibus. Odorandi quippe uis aquæ potui idoneæ, dulciq; eſt perfamiliaris. Rurſum & nauigatio eſt citra periculum omne. In mari diuerſa contingunt. Odorem quippe inſuetum grauiter ſentimus. D'eq; futuro amplius ſoliciti ſumus, præſenti haud ſatis fidentes tranquillitati. Proinde æſtuans animus, ac fluctuans corpus ſimul cõcitat, ac replet perturbatione. Propterea primo Canonis Auicenna, Mari, inquit, commeantibus plærumq; accidit Vertigo, & corporis deuolutio inſimul, ſed & Vomitus faſtidiente ſtomacho. Mox tamē reſident omnia. Horum autem ratio euentuum, inquit Interpres, profluit ferè ex uehementi humorum agitatione, ac ſpirituum ob frequentem nauigationis motum. Nam & ſententiarum quarto Hippocrates Nauigationem eſſe argumento ſcribit, Commotione acrius perturbari corpora. Cæterum eiuſmodi Vomitum haudquaq̃ retundendum, ſubſtringendumue, Medicæ ſcientiæ decretum eſt, quoniam aduerſus ægritudines multas præmunitio ſit. Quin Auicenna idem tertia primi, Lepræ, Hydropiſi, Apoplexiæ, Stomachi frigiditati, necnon inflationibus eiuſdem, Vomitus ratione, excellenter adiumento eſſe nauigationem ſanxit.

¶ Cur Theologiam, & Phyſicen ſpreuerit Ptolemæus. Maris regionem eſſe aquarum locum proprium, non Maris. Mare quid uocent Hebræi. Quid Mare Tiberiadis. Aquarum diſtinctiones, & in quo genere conſtituendum Mare. Caducæ aquæ quæ intelligantur. Chryſorrhoas fons. Aquarum item miranda natura. Anigrides Nymphæ.

CAPVT XIIII

ESSE in rerum natura plæraq; ita occluſa prorſum, & in eiuſdē abdita maieſtate, ut nulla ingeniorũ ſolertia, aut indaginis cura peruestigari potuerint ſatis, à Phyſiologis proditum eminentiſſimis, euidens eſt, ſed & Medici adiecere calculum. Quo nomine Mathematicorũ principem Ptolemæum legimus, Theologiam, & Phyſicen contemptui duxiſſe, quod illam præſigni rerum excellentia humana imbecillitas deprehendere, uel conſequi haud queat. Hæc uero ob inconſtantem, perpetuóq; fluentem materiam capi, tenerię; minime poſſit. Nos tamen, neſcio quo Genio, multa ſæpicule indidem prælibamus, qđ læta ſe nimis rerum ubertas, ac uelut Maza, ut dicit̃, alba in uiretis illis uarietate oſtentet inenarrabili. Quibus hiſce noſtris ſtudijs multũ adijci ornamenti floridioris, ut enarrationũ neceſſitatem prætercam, nemo, arbitror, tam exoculatus, qui nõ uideat. Proinde quomodocunq; recaſura ſit res, propoſitũ tenebimus.

tenebimus. Et quæ de Maris ratione comperta nobis, ingerere pergemus. Qua in parte multa præterire, neceſſe eſt. *Sicuti* quod Plutarchi monumentis relatum, ſcio, Pythagoricos ſanxiſſe, θάλατταν εἶναι κρόνου δάκρυον, id eſt, mare eſſe *Saturni* lachrymam. Necnon primo Controuerſiarũ à *Seneca* poſitum, *Sacrũ* quidem terris natura circumfudit Oceanum. Qui iam *Syderum* collegerunt metas, & annuas hyemis, æſtatisq; uices ad certam legem redegerũt. Quibus nulla pars ignota mũdi eſt, de Oceano tamẽ dubitant, Vtrumne terras, uelut uinculum circumfluat, An in ſuum colligatus orbem, & in hos, quibus nauigatur, ſinus, quaſi ſpiramenta quædam magnitudinis exæſtuet, Ignem poſt ſe, cuius argumentum ipſe ſit, habeat, an ſpiritum. Taceo & declamantium ſententiam plauſibilem. Ita rerum natura eſt, Poſt omnia Oceanus. Poſt Oceanum nihil. In id amplius intendiſſe animum iuuat, quod Phyſicis placet, Ariſtoteliq; imprimis. Quem tenet Mare locum, nõ eſſe maris. *Sed* ſimpliciter aquæ. *Sic* enim Meteororum ſecundo legimus, ὃν γὰρ ὁρῶμεν κατέχουσαν τόπον τὴν θάλατταν, οὗτος οὐκ ἔστι θαλάττης, ἀλλὰ μᾶλλον ὕδατος. Et ante dixerat, abſonum uideri, & à ratione abiunctum, ſi non ſit aquarum locus proprius, ſicuti elementorum reliquorum. Inde fluuios omnes ad mare, tanquam ad ſuum delabi locum. Fluxus ſiquidẽ in magis cauum cadit, quod ſuum eſt aquæ. At mare magis cauum totius terræ petit locum. Ex linguæ ſuæ proprietate, aquarum cõgregationem quamlibet dicunt Hebræi Mare. Vnde in ſanctis literis Mare legimus Tiberiadis. Pauſanias Heliacorum primo λίμνην uocat τιβεριάδα. Quam pertranſeat Iordanis, & mox paludem influat alteram, quam item θάλασσαν nuncupant νεκρὰν, id eſt, mortuum mare. Opinionum uarietatem, quid omnino cenſendum ſit eſſe mare, quas exequitur copioſe Plutarchus in libro de ijs, quæ Philoſophis placent, tranſeo ſciens. Id modo recenſuerim, quod non prætermittit Albertus, fuiſſe, qui ita aſtruerent, Terram uniuerſam quandoq; fuiſſe opertam aquis, *Solisq;* craſſantem uim, præſertim in meridie, inde uapores eduxiſſe, qui in Aerem, ignemq; attenuarentur, atq; ita humectam naturam deminuiſſe. At in *Septentrione* loci frigiditate non defeciſſe maria. Proinde cum in homogeneis idem ſit de toto, ac de parte iudicium, colligunt, fore quandoq;, ut totum inareſcat mare, Et elementa tria modo fiant. Quod & Democritum ridicule nimis adcrediđiſſe, ſubnotauit Ariſtoteles. Ad cuius doctrinam exuberantiorem, ut in reliquis naturæ perpenſionibus, ita & parte hac examinatiſſimam reſpectemus ſubinde, Aquarum, inquit, Meteororũ ſecundo, & ſignificat etiam *Seneca*, quæ circa terram, & in terra ſunt, Aliæ quidem ſunt ῥυταί, hoc eſt, fluitantes. στάσιμαι uero aliæ, quas dicere *Stagnantes* poſſumus. Et fluitantes quidẽ omnes πηγαῖαι ſunt, ac è fontibus aliquibus fluendi habent initium, uti fluuiatiles, & manu inſtitutæ. *Stagnantium* autem aquarum quædam ſunt fontanæ, quædam ſunt *Syllogimææ*, hoc eſt, Collectitiæ. Fontanæ *Stagnantes* partim hominũ comparantur induſtria. Vt φρεατιαῖαι, id eſt, puteales, Ciſterninæq;. Partim naturales omnino ſunt, quæ exiguos habentes fontis, & locorum cauitates profluere, dilabiq; non queunt. Collectitiarum autem aquarum aliæ ſunt pluuiæ. Aliæ ex fluminum curſu excipiuntur. Et Vberes quidem, ac perennes ſufficientes aquas, Paludes uocantur. *Sinautem* minores, dicuntur *Stagna*. *Si* perexiguæ, Volutabra. Cum hæc ita habeantur, qui aiunt, χειρόμικτον, id eſt, manu productum Mare, toto, ut dicitur, aberrant cælo. Quamobrem cum ſuapte conſtet natura, aut fluitans erit, aut *Stagnans*. At fluitans non eſt. Quo enim modo hunc fecerit fluxum? nam qui Hyrcanum Mare, & Caſpium colluſtrarunt, nullo ipſa in loco copulari, inuicemq; inter ſe iungi, animaduerterunt. Horum neutrum fluitare, fluxúq; elabi, compertum eſt. At uidetur alicubi mare diffluere, Videtur utiq;, ſed in terrarum anguſtijs. Vbicunq; enim ex lato pelago in anguſtum mare cogitur, cum ſit ambiens terra ipſum pelagus editior, altiorq;, ob id fluere, ac refluere in aliam, atq; in aliam uidetur partem, quo ad eius hinc, atq; illinc libretur aqua. Fluit quoq; mare ab eminentioribus ad magis cauernoſa, & dehiſcentia loca ob multitudinem fluminum in ſublimiores partes eius influentium. Vtcunq; autem fluat mare, in ſeſe fluit, ac reciprocatur. Non in aliud ſe recipit, uelut in ipſum fluuij. Qua ratione aquam maris inter *Stagnantes* eſſe, colligitur. At non eſt fluida. Quæ autem *Stagnans* eſt, ea aut fontana, aut Collectitia eſt. At ſi fontana, erit etiam fluida. Fontana ſiquidem aqua ſuapte natura *Stagnans* non inuenitur. Reliquum uero eſt, ut ſit Collectitia. Atqui Collectitia non eſt ex fluminibus in ipſum confluentibus, etiamſi

multa ſunt,& maxima. Quare ex fontibus potius, q̃ ex fluuijs duxerit principium. Sed ita deniq; deflua foret, Proinde ſapientum plaeriq; eius naturæ partis æternitatem commenti ſunt,& ſine principio eſſe mare aſtruxerũt. Obiter uero capiti huic adglutinari poteſt id quoq;. Caducas dici aquas ex caſtellis, aut fiſtularum emanationibus effluentes, quas à principibus impetraſſe,quanquam ægre,quoſdam legimus. Fuit apud Troezenios fons,quem uocant χρυσοῤῥόαν, cuius perennes aquas præcipue ſunt admirati in nouem annorum ſiccitate,quibus pluit nunquam,areſcentibus cæteris omnibus. Apud Mothonem in Peloponneſo putealis uiſebatur aqua Pici intermixta, Cyzicino maxime unguento aſſimilis. Apud Thermopylas,ubi χύτρους dicunt γυναικείους, aquam ſe uidiſſe miram, Pauſanias ſcribit. Xantham præterea,nec à ſanguine magnopere differentem fuiſſe in Hebræorum ciuitate apud Ioppen,ubi cruorem interfectæ belluæ lauiſſet Perſeus. Sed apud Aſtyra exaduerſum Leſbi nigra ſcaturit aqua. Anigri aquam in Peloponneſo fœtere extra modum,conſtat. Tantæ abſurditatis cauſam arbitratur Pauſanias,terræ, ac uaporum uirulentiam. Cuiuſmodi & ſuper Ioniam ſint aquæ. Ad Chironem alij referunt, aut Centaurum alium Polenora,ab Hercule uulneratum,qui uulnus ibi abluerit, felle hydræ luridum. In Samica regione,ab Anigro haud diſſita uiſitur Spelunca, quam Anigridum uocant Nympharum. In ea ſiquis Alpho laborans,aut leuca, Nymphas apprecetur,ſacrificijs etiam promiſſis,abſtergatq; pollutas corporis partes,ac fluuium enatet, mox euadere incolumem,& ὁμόχροα.

¶ Mare cur ſalſum. Et cur nam calidiore tractu ſcintillare uiſatur. CAPVT XV.

SALIS autem,amaroriſue incoqui ſaporem ab eo,quod ſtat, & omnino ſub Sole euaporat, Ex ſtante ſiquidem, quod tenuius eſt, exhaurit Sol. Quod uero craſſius, relinquit, quod tanquam aquæ ſit ſuperfluitas, ſalſum eſt, ac amarum. Nam ſicuti in animantium corporibus potabili humore ingreſſo ad nutriendum,amara,& ſalſa redditur, quæ in Veſicam corriuarit ſuperfluitas. Quod cognata animalibus caliditas potabile trahat,quod in pulpas, & reliquam corporis ſubſtantiam,ut eius natura eſt,uertat. Id ipſum & in aqua cõtingere,conijciendum eſt, Nam cum ſit tota pariter dulcis, quod eius potabile eſt, per euaporationes à calore Solari ſecernitur. Reliquum, utpote ſuperfluitas uniuerſi, ſalſum eſt,& amarum. Hanc opinionẽ etiam comprobaſſe Plinius uidetur. Et ſecundo metaphyſicæ Ariſtoteles item expoſuit. Sed coargui poteſt. Quoniam quantum inde reſecatur euaporationibus, tantũ ſuffici,manifeſtum eſt,fluminum acceſſu. Proinde colligi poſſet, debere in ſtatu eodem maris naturam permanere. At quidam,inquit Ariſtoteles,dixere, τὴν θάλατταν ἐκ κατακεκαυμένης γενέσθαι γῆς, hoc eſt,mare ſalſedinem contraxiſſe,quia terra, ſuper qua reſidet, aut in ambitu eſt,à Sole ſit aduſta. Sed hoc quidem,inquit,abſurdum eſt, Quod uero ex terreſtri aduſto id cõtingat,uerum utiq; eſt. Nam cum duo ſint uaporum genera,alterum frigidum,& humectum. Reliquum frigidum,& ſiccum, Ex ijs Vapor unus è maris attollitur ſuperficie. Alter ex imo ſurrigitur Solis,ac Stellarum ui. Quoniam uero aqueus Vapor ſubtilior eſt,ideo in aerem eo eleuato, remanet terreus uapor craſſior per mare diſſipatus. Aquæ uero frigiditate illum circumuadente, propellitur ad eum ipſum caliditas, quæ expulſa illius partes urit, atq; ita ſalis incoquitur ſapor. Sal enim eſt terræ combuſtæ ſpecies. Et ideo liqueſcit frigido,& humido. Cogitur uero calido,& ſicco. Quod Meteororum quarto probat Albertus. Si autem excedit menſuræ modum adurens calor, tunc Vapor ille Sal non efficitur, ſed ueluti Cinis. Quo facto, ingeneratur aquis amariſſimus ſapor. Nam aduſtæ res,à quibus ſecretum fuerit humidum totum, ut Cinis, & eiuſmodi alia,amarorem concipiunt euidentiſſimum. Sudor,& Vrina hoc ita eſſe ſignificant, quæ aliud non ſunt,quam ciborum ſuperfluitates ſalſæ. Quoniam in eas agit urens calor,qui ſi fuerit excellens,etiam fiunt amaræ. Quoniam uero terreſtre ex aquæ commixtione propter illius perſpicuitatem ad albedinem tendit,eſtq; in eo urens calor, inde fit noctu præcipue, ut fluctuans mare ſcintillare ſubinde uideatur, præſertim excellenter ſalſum, calidiore tractu.

¶ Cur pluuijs quibuſdam incoquatur Salis ſapor. An uera ſit Plinij ſententia, Aequorum ſuperficiem eſſe dulciorem. Aquarũ dulcium ratio. Cur ſtet Mare. Aquarũ colores. Halipedon

Halipedon quid ſit, & cur dicat. De Maride menſura, & Marila. CAPVT XVI

EX ijs porrò, quæ diximus, manifeſtum fit, Cur pluuiarũ aliquæ guſtum Salis concipiant. Illis enim permiſcetur Vapor calidus, & ſiccus, dum attollitur humectus, & frigens. Immòq; calidum expulſum à frigido ſiccum exurit in nube, quæ cauſa ſalis ingenerat pluuijs ſaporem. Eiuſmodi uero eſſe, Ariſtoteles ait, νότια ὕδατα πλατύτερα, καὶ τὰ πρῶτα τῶν μετοπωρινῶν. Hoc eſt, auſtrales aquas craſſiores, & Autumnalium primas. Auſter enim & magnitudine, & ſpiritu æſtuoſiſſimus eſt Ventus, flatq; à locis ſiccis, & calidis. Cæterum prius, quàm à ſalſedine digrediamur, excutiamus quæſo Plinij ſententiam, qui, ubi ait, tenue, dulcéq; ui ignea erigi, linqui uero, quod craſſius, aſperiusq; eſt, clauſulam infert eiuſmodi. Ideo ſummam æquorum aquam dulciorem profunda. Sed hoc eſſe perſpicue falſum, Ariſtotelicis demonſtratur argumentis. Quibus eſſe omnino contra colligitur, ſuperius uidelicet mare ſalſius eſſe, ac calidius, quàm inferius. Immo & in puteis quoq; potu idoneis pars ſuperna ſalſior eſt, quàm ima, quanq;, ut uerum fateamur, eſſe contra debuit, Grauius enim quod ſalſum eſt. Quæ res forte Plinium mouit. At quia Sol, & Aer partem humorũ leuiſſimam aſſidue detrahunt, dulciſſimum autem, quod leuiſſimum eſt, potiſſimumq; de propioribus locis hauriunt, & maris igitur, & aquarum dulcium ſumma exercet Solis uis. Itaq; ſalſius id eſſe, neceſſe eſt. Quod his reſiduum eſt. Vnde humor dulcis exactus eſt, quàm unde uel nihil, uel minus abijt. Proinde calidior quoq; pars eadem ſuperior eſt. Salſum enim quàm dulce, calidius eſt. Illud tamen non inficiatur Ariſtoteles idem, maris partem terræ proximam, eſſe dulciorem, uel quia frequẽtius moueatur, Salſus enim humor cum mouetur, dulcior redditur, uel quia in profundo ſalſior aqua eſt, Minus autem alta, quæ proxime terram eſt. Quamobrem quæ ſtatim à terra præcipiti altitudine deſcendit, ſalſa eſt. Nec dulcedinis tantundem reddere poteſt. Cuius rei cauſa eſt, quod ſalſa ſuo pondere in imum deferatur potius. Profluentes aquas idem Philoſophus ideo dulceſcere, opinatur, quia per terram percolent ſubinde. Quicquid grauius eſt, aſſidue ſubſidente. Non profluere uero ſalſiores aquas grauitatis ratione, Etenim ſtabile eſſe, quod graue. Calidas tamẽ etiamſi ſalſas profluere, quoniam in ijs ſalſuginis pondus ingenita calori leuitas exuperet. Adijciamus illud Superpondij uice, Pictores conſueſſe non inepte admodum flumina expingere pallore quodam inſignia. Mare cæruleum. Lacus uero candidos, hiſce nanq; aquis hi plane inſunt colores. Halipedon eſſe regionem dicunt, quam olim operuerit mare, nunc uero aridam, uelut ἁλὸς πεδίον. Alij eo nomine maritimum accipiunt locum. Poteſt eo uerbo item intelligi ſpatium, in quo circumagi, exerceriq; poſſunt Equi. A uerbo ἀλινδεῖσθαι. Sed tunc flatilem reſpuit prima. Illud obiter adnotarim, in Græcis autoribus, dictionem, quæ eſt Maris, nil ad præſens facere negotium. Nam eo uerbo menſura intelligitur ſex capiens Cotylas, ſiue Heminas ſex. Eſtq;, generis maſculini. Marila uero languidus dicitur ignis. Item puluis, ac Carbonum tenuiſſima. Vnde illud, Faber fumo oppletus, & Marila.

¶ Mare eſſe animantibus ſimile, déq; eiuſdem purgamine. Item de Solis bobus. CAPVT XVII

QVONIAM uero maris naturã indagine ſcrupuloſa perquirimus, illud neutiq; tranſmittendum uidetur, eſſe Mare animantibus perſimile. Siquidem ut illæ reciprocatione perpeti nunc uitalem efflant ſpiritum, nunc reuocant, ſic & mare uiciſſitudine perpetua in ſe, & ex ſe recurrenti agitatione quadam, & præcipue mira modo profertur, modo refertur, reſilitq;. Id uero perſtanti in litore, contemplantiq; palam facit fluctuantis aquæ commotio. Pariter enim pedes diluit ſeſe porrigens unda, renudátq; uelut refugiens, aſſilitq; mox, irrequieto motu appetendo ſemper, quæ relinquat. Rurſumq; relinquendo, quæ appetat. Hinc illa indeficiens alienorum eiectatio, Algæ in litus profuſæ argumento. Fit quidem hoc perflantibus Ventis, utiq; amplius. Cæterum & in Malacia, & Aberraneis flatibus, qui ab Ariſtotele dicuntur Apogæi. Nihilo enim minus in terram defertur fluctus, quamuis in diuerſum reflante uento, uelut proprio quodam Maris motu cum eo pariter agitato. Quamobrem cum Cadauera, & Naufraga deniq; omnia fluctuum propulſu, repurgantis ſe maris

quadam

quadam imagine, ad terras protrudantur. Taurominitanum litus Copriam dici animaduertimus, id eſt, fimum, quando quæ in Charybdin fuerint præcipitata, illuc deniq; reuomuntur. Inde quoq; eſt Plinianum illud, Omnia plenilunio maria purgari. Quædam & ſtato tempore. Circa Meſanam, & Mylas fimo ſimilia expui in litus purgamenta. Vnde fabula, Solis Boues illic ſtabulari. Meminit & loci, & Boum Apollonij Interpres libro quarto. Mylæ, inquit, Siciliæ Cheroneſus, In qua Solis Boues paſcebantur. Sed & rem quoq; cum fabula recenſuit in naturalium quæſtionũ libris Seneca. Dignum forſan quæſtione arbitrabuntur nonnulli paulo literatiores, quid ſibi hæ Solis Boues uelint. Eas uero Poeta nobilis Odyſſeæ primo uidetur nouiſſe. Verum ſcire cõuenit, quandoq; prioribus recepti fuiſſe moris, Soli animalia dicare, quod apud Claſſicos obſeruatum autores eſt. Nam & Apolloniæ, quæ in ſinu Ionico eſt, ſacras Soli Oues fuiſſe, Græci ſcribunt, quæ interdiu ſecundum fluuium paſcerentur. Noctu uero ſtabulantes in antro, ab urbe non procul cuſtodirẽt delecti uiri, diuitijs, & genere inter populares ſplendidiſſimi, ſingulis annis ſinguli. Quod ex Oraculo quodam Apolloniatæ oues eas permagni facerent. Proinde Eueno, ut fertur, uaticino Vigiliam edormiente, contrucidatis Ouium plæriſq;, Lupis graſſantibus. publico Apolloniatũ decreto, cum ſe is minus tueri quiuiſſet, eſt exoculatus.

¶ De Amphitrite, & Phorco. Grææ quæ ſint. Quid Ampotis in mari. Item de Maris coloribus, ac epithetis uarijs, Oenopo imprimis, & Myrtoo. CAPVT XVIII

QVOD ſi leuioris item operæ quippiam adglutinandum deniq; eſt, ſcribit Oppiani Interpres, dici Amphitriten Neptuni quidem Vxorẽ, ſed pro mari frequenter accipi, ratione etymologica etiamnum ſuffragante, ἀπὸ τοῦ ἀμφοτέρωθεν. τρίτην τάξιν ἔχειν, id eſt, quod utrinq; tertium obtineat ordinis gradum. Superne ſiquidem Aether eſt, Aer, Aqua. Rurſum in imo Herebus, Terra, mox item Aqua. Idem ferè & Allegoriarũ Heſiodi autor prodit. Sed adnectit ſimpliciter eſſe Amphitriten aquarum hypoſtaſin. Ex Græcis item illud eſt, Extremum Maris ambitum Phorci nomine intelligendum, Propterea Ponti, & terræ dici filium, qui Cetonis congreſſu genuerit Grææas, à partu ſtatim canas, quia breuibus incidens unda Spumas concipiat, recte Vetularum nomendatura ſignificatas. Illud grauius, ubi profluit mare, inundatq; dici à Græcis πλημμύραν, id eſt, exundationem. At ubi ſubſederit reciprocando, fieri, quam uocant Ampotin, id eſt, ἄμπωτιν, ſiue reciprocationem, ut eſt apud Plut. Sed nõnulli etiam Gurgitem transferunt, Poſtremo illud non prætereundum, multis quidem Epithetis mare apud Poetas inſigniri, quæ tamẽ non ubiq; congruant, ſed partibus plurimum. Glaucum ergo cum dici audis mare, concipe, quod profunditatis habeat parum, præterq; ſubiectam harenam albidi coloris, ſic enim ſubſplendicat Glaucus color. Vbi Cani appoſitum adijcitur, inaudienda eſt litoribus alliſa portio. Nuncupatur quandoq; μέλαν, id eſt, nigrum quod intenſius eiuſmodi conuiſitur. Nam purpureum, Cyaneum, Oenopon Melaniæ, id eſt, nigredinis cenſentur ſpecies. Cum ergo cuiuſpiam horum adiectio fit, ſcire licet, quod partis eſt, uniuerſo attribui. Quod uero οἴνοπον diximus, aduertẽdum, id de uini colore produci. Quoniam ueteribus nigrum modo id erat. Quando album, aut Cirrum, uel Anthoſmiam needum excogitarant delitiæ, ſicuti autor probat Euſtathius. Myrtoum quidem mare à Myrtilo auriga Mercurij filio certatim Latini, Græciq; nuncupatum, tradidere, quem præcipitarit Pelops. At, inquit Pauſanias, non fit ſimile ueri, quando exiguam Maris partem is enauigauit, ab Alphei exitu ad Heleorũ nauale, Proinde, inquit, aſtruendum dici, à Myrtus nomine, ut uidetur, inſignis mulieris, quæ Eubœorum opinio eſt. Pertingit uero Myrtoum mare ab Eubœa, ad Aegei maris Inſulam Helenam, quæ eſſe deſerta dicitur.

¶ Vrſi manus cur partibus cæteris ſuauior. De uerbo ἀρκτεύειν. Enarratur Iulius Pollux, Puellas dici conſueſſe quandoq; Arctos, id eſt, Vrſas.

CAPVT XIX

VRSI manus eſſe inter eſitandum prædulces, inſigniq; ſuauitate, traditum eſt. Sic autem anteriores eius animantis pedes nuncupant, quod eorum ſit functio duplex, incedendi, καὶ τοῦ ἀντιλαμβάνειν, id eſt, & apprehendendi.

Eius rei

Eius rei rationem quærebamus anxie. Sed nec ita diu exudandum fuit, Præſtò ſiquidem curioſius, & ſolicitius indaganti Plut. fuit, in libello nimis utiq; confragoſo, detruncatóq;, Sed quicquid eſt, non omnino inutili, in quo rerum, euentuúmq; naturalium cauſas perquirit, & philoſophico perpendit examine. Inibi igitur ratio eius, quod eſt propoſitum, hæc fermè redditur. Quod percoquentia corporis alimentum carnem præſtent quacunq; alia ſuauiorem longe. Concoquit autem præcipue omne, quod difflat, id eſt, τὸ διαπνέον. Id uero eſt, quod mouetur, quodq; exercetur, Sicuti Vrſus partem hanc agitat plurimũ, tum inceſſus ratione, tum apprehenſionis. Cæterum in hac Vrſorum mentione ſuccurrit, quantum ingenij ſuppetunt uires, & multijuga lectio fomenta ſuggerit, explicandus Pollucis nodus implicatior aliquanto, Ita enim Onomaſtici quinto libro ſcriptum legimus. ἀρκτεύεσθαι δὲ τὰς παρθένους ἔλεγεν ὁ δῆμος ὁ ἀττικός. Quod eſt, ἀρκτεύεσθαι Virgines dicebat Athenienſis populus. Id uerbum ſignat, Dianæ prius, quàm tempus appetat nuptiarum, Virgines conſecrari, initiariue. Quod Lyſias ſcribit in oratione pro Phrynichi filia. Si tamen ex eius illa prodijt officina, Decreto nanq; ſancitum Athenienſium erat, Nequa uiro puella traderetur, εἰμὴ ἀρκτεύσει τῇ θεῷ, id eſt, niſi ſacra obijſſet Dianæ. Induebantur autem ueſte, quam Crocotam nominant, Nec decimo ætatis anno grandiores, nec quinto inferiores, Iis autem placari credebatur Diana, quæ cauſa eiuſmodi indignationem concepiſſe uidebatur. Ferunt quandoq; Vrſam feram in Attica ita Cicurem factam, ut homines nihil auerſaretur omnino, ſed compaſceretur, multáq; licentia huc illuc, nemine impedimentum inferente, peruagaretur. Contigit, puellam quandam laſciuiuſcule cum bellua colludere, quæ irritata puellam facto impetu, proſcidit. At fratrem intuiti, ac commoti acrius, Vrſam iaculis impetitam necarunt. Ex qua cauſa peſtilens morbus latius per regionem craſſari cœpit. Conſultis Oraculis, reſpondit Deus, mali non defuturum finem, ſi Virginum nõnullas compellerent τῆς τελευτησάσης ἄρκτου ἀρκτεύειν, id eſt, Vrſæ peremptæ honori Dianæ dicari, Nam & puellæ ſic uocabantur Arcti, id eſt, Vrſæ. Quod perſpicue docuit Euripides in fabula Hypſipyle. Et in Lemnijs Ariſtophanes, ac Lyſiſtrate.

¶ Aetnæus Venator qui nam prouerbio intelligendus. De florida Aetnææ regionis natura. Ouidius explicatur. De Proſerpina quædam, & Aetna. Theogamia feſta, & Antheſphoria. Item de Rore. CAPVT XX

AETNAEVM Venatorem ſcito admodum, & docto prouerbio uſurpari poſſe, animaduerto, pro eo, cuius ſit caſſa, inutiliſq; uenatio, quiq; ſicut inanis progreditur, ita etiamnum regreditur. Sed unde hoc? An quia illis regionibus ſyluæ fuerint negatæ? An quod feræ ibi uiſantur nunq;? immo uero eſſe ibi utrunq;, & affatim quoq;, fatendum eſt. Dictat id & loci natura, & feliciſſimum Cælum. Nec ſuperciliorum, montiúmq; indiga regio. At qui ſubeſſe cauſam oportet. Subeſt profecto, ut docuit Plutarchus. Sed non alia, quàm qua coniectamus δυσίβατον τὴν τοῦ ἔαρος ὥραν, id eſt, Vernum tempus indagini eſſe ineptius. Nam, uti prodit Empedocles, ferarum Cemmata, hoc eſt, Luſtra naribus captantes Canes, τὰς ἀποῤῥοίας ἀναλαμβάνουσι, id eſt, Aeris defluxus excipiunt. Quos in ſylua oberrantes reliquiſſe feras, contingit. Cæterum eos interextinguunt paulominus, ac odore miſcello confuſaneos reddunt Stirpium plæræq;, latius odore profuſo, necnon Coronamentorum ibi haud exigua uis Odorinſecos fallit, odore ferarum indidem dilutiore, ac tantum non euanido. Euenit autem hoc anno perpetuo in Sicula, quam prænotauimus, regione, adeo ut rari prorſum uenaturi loca obeant eiuſmodi. Floridæ uero regionis eius naturæ teſtimonium ſuggerit & poetica fabella, quæ legendis ibi floribus intentam Proſerpinam rapturo Plutoni uelut anſam, occaſione captata, præbuiſſe cecinit. Argumento ſuffragatur Auſonius illis uerſibus, quos & ſubijciendos cenſuimus,

Qualis floricoma quondam populator in Aetna
Virgineas inter Choreas Theoida raptam
Suſtulit emerſus ſtygijs fornacibus Orcus.

Quo nomine Aſyli quoq; uice cultam inuenio regionem illam, conſenſu tacito, nefas putantibus incolis, animal ullum omnino obledi inibi, aut uiolari. Quin argumento eodem

Proſerpinæ

Proſerpinæ feſta dixere Theogamia,& Antheſphoria. Tractus eius naturã nouiſſe item animaduertitur Ouidius Faſtorum quarto.

Tot fuerant illic,quot habet natura,colores,
  Pictáq; diſſimili flore nitebat humus.

Hæc eo appoſui gratius,quia per poeticam ἔκβασιν dici iſta opinati plærię intercutaneæ doctrinæ nil latere ſuſpicati,facile in utranq; aurem ſibi dormire permittunt, qui niſi Mandragoram prægustarint, poterunt inde forſan peruigilate excitari. Adde quod Campos eos eſſe perpetuo floridos,ſcribunt Solinus,& Cicero.Et,quod ad rem magnopere facit, in admirabilium relatione tradit Ariſtoteles, tantam ſuccreſcere inibi florum copiam, ut inde Canum ſagacitas inſigniter oblædatur. Nec illinc amoueri, niſi adhibita ui, queant. Nec me fallit,quod ad Proſerpinã attinet,Orpheum, Pauſaniamq; in Attica rem geſtam ſcribere, qua Cephiſus amnis Eleuſin præterit. In cuius etiam ripis legentem flores Orithyiam Chœrilus à Borea raptam canit. Priorem de Proſerpina ſententiam comprobat in Verrem M.Tullius,necnon Ariſtoteles,Diodorus,Solinus. Cabarnũ uero principem omnium Cereri Proſerpinæ raptum indicauiſſe, Stephanus ſcribit. Aetnam autem eſſe Siculæ regionis montem,non eſt,qui neſciat. Eum ita nuncupatum, autor eſt Theocriti Interpres,ab Aetna Cæli, & Terræ, ut inquit Alcinus. At in libro de Sicilia Simonides Aetnam iudicaſſe ſcribit,inter Vulcanũ,Cereremq; de regione diſceptantes. Demetrius uero Caletianus Briarei unius è Cyclopibus filios fuiſſe tradit,Sicanum,& Aetnam,unde nomen monti,quanquam eſt eadem nomenclatura ciuitatis item nomen, Stephano tradente.Sed ad Venatores redeo,quærit Plut. διατὶ περὶ τὰς πανσελήνους ἥκιστα τοῖς ἴχνεσι κοπίαις ἐντυγχάνουσι, id eſt,cur circa plenilunia ferarũ aſſequi ueſtigia non ferè queant. Et infert,uideri poſſe rationẽ eiuſmodi,quæ iam præpoſita eſt,Nam, inquit, Plenilunium droſobolum eſt,& iactat rorem.Qua ex cauſa Lyricus Alcmam, Roſidam humectationem Iouis,& Lunæ filiam cecinit,cum inquit, διὸς θυγάτηρ ἔρσα τρέφει, καὶ σελάνας δίας. Ros uero debilis eſt,& Imber tenuis.Sed & Lunæ imbecillis eſt calor. Quamobrẽ è terra,ut Sol,educit,nec agit tamẽ in ſublime,cum uires deſint longius abducendi. Inde rurſum delabitur.Porrò & in frigoribus difficilis eſt Venatio,quoniã Venatorẽ oportet,non ueſtigia modo quærere,ſed etiam olfactum moueri.Hic uero mouetur,molliter diffuſis à caliditate odoribus.Frigoris autẽ circumfuſio, quã uocant Græci περίψυξιν, odores contrahit, καὶ οὐκ ἐᾷ ῥεῖν, nec ſinit effluere,ſenſumq; mouere. Ex quo unguentũ, & uinum per frigus olent minus.Nam concretus Aer ſiſtit in ſeſe odores.Nec reddi permittit.

¶Fumum, Vmbram,Nubes,capi pro re momenti nullius.Capnoſphrantes.Capniſtæ carnes.Qui dicantur Selli.Narciſſi fabella.Vmbram ſuam metuere quid. De Paſpale, & Achne.Item Atheres quid.Et Abydena.Abydocome,Mation,Matiolichus.

CAPVT XXI

IN Græcorum Commentarijs inter cætera doctrinæ grauioris id quoq; relatum obſeruauimus,non recõditum quidem, nec ab intimis Sibyllæ adytis erutum, non aſpernabile tamen, nec lectione prorſus indignum,Fumum, Vmbram,Nubes,de rebus dici,quæ prorſum momenti ſunt nullius,nec titiuillitio faciendæ,ut ille ait. Teſtimonium in Antolyco perhibet Eupolis, καπνοὺς ἀποφαίνει, καὶ σκιάς, id eſt,fumos oſtentat,& umbras.Quin Comico riſu Philoſophos coarguens Ariſtophanes,qui attoniti cæleſtia contemplarentur, Nubes fuiſſe illis uice numinis obijcit, καὶ ξυγγενέσθαι ταῖς νεφέλαισιν εἰς λόγους, ταῖς ἡμετέραισι δαίμοσιν. Et congredi conſueſſe cum nubibus, quæ Deæ ſint nobis. Inuenio Theagenẽ quendam fuiſſe cognominatum καπνόν, id eſt,fumum,ſicuti Eupolis quoq; ſignificat, ἐν δήμοις. quod multa polliceret̃ quidẽ,ſed nil admodum præſtaret.Erat inſuper hic ψευδόπλουτος. hoc eſt,ementitus diues,& Iactator uaniſſimus, qui cum eſſet ſumme pauper, nihilominus uolebat magni momenti negotiator,hoc eſt, μεγαλέμπορος uideri, ut Græci dicunt. Cuiuſmodi fuit Aeſchines quidam Selli filius,ex quo id genus homines, quod relatu dignum eſt,Sellos uocant.Et inde uerbum σελλίζειν, hoc eſt,Selliſſare,quod ἀλαζονεύεσθαι ſignat,id eſt,iactare,oſtentareq;.Capnoſphrantes,id eſt,fumi olfactator, uelut per Parœmiam ſignat auarum hominẽ,præparcumq;. καπνίζειν, id eſt,Capniſſare, dicit conuiuij

gratia ignem ſuccendere,& camino uti luculento. Vnde apud Athenæum carnes leguntur Capniſtæ.i. τὰ κρέα καπνιστά. Apud Paulũ Iureconſultum legimus,iniuriam intelligi, ſi quis fumo corrupto aliquem perfuderit. Vmbram uero pro re caſſa,nihiliq; ſæpius accipi,non eſt,puto,qui neſciat. Sed in hac mentione obſeruãda magnopere, quæ in Græcorum reperias monumentis, Narciſſum inquiũt,traditum fabulis eſt, in aquis imaginẽ cõſpicatum propriam, eius irretitũ amore mox amplexãdi ſtudio,deſiluiſſe,atq; eo modo abſumptum. At id eſſe falſum perſpicue liquet. Illud uero certius, & grauius, adoleſcentẽ in terreni corporis fluxu umbram inſpectaſſe propriã,id eſt corpoream uitã,quæ animæ ueræ idolũ eſt poſtremum. Eam cum is perinde ac uerã, primáq; amplexari arctius feſtinaſſet, quod eſt, cũ uitæ corporeæ inhæſiſſet totus,interijt præfocatus,quoniã uitam ueram.i.animalem per inſcitiam amiſiſſet. Vnde irrepſit adagium Græcis, δεδιὼς τὴν σαυτοῦ σκιάν, id eſt ſuam ipſius metuens umbram. Id ſignificat,poſtremis rerum, perinde ac primis,ſtudium non magnopere impendendum. Quoniam animæ perniciem cõcinnant.i.ueræ cognitioni,&,quæ congruit imprimis, tenebras perfectioni intendunt. Porro de umbræ item ratione prolatum id in Curculione à Plauto eſt.

Quid ego nunc faciam? quid refert,me feciſſe regibus,
Vt mihi obedirent, Si hodie hic me umbraticus deriſerit?

Adumbrata lætitia quæ nam intelligenda, docet apertius Seneca. Quod inquit, Duces magni faciunt,rebus afflictis,ut hilaritatem de induſtria ſimulent,& aduerſas res adumbrata lætitia abſcondant. In Athenæi libellis,quanq; confragoſis,& mutilis, Paraſitus quidam panes mucore ſordentes,præduratoſq;,menſæ illatos faceti ſſime ἄρτων σκιάς, id eſt panum eſſe umbras dixit. Illud obiter quodammodo ſubſcripſero, corpore minutulos,perbreueſq; dici Ortygas.i.Coturnices, Paſpalen quoq; pro rerum minutie capi à Græcis. Vnde ſomni Paſpalen nec uidere quidem, Eſt apud Ariſtophanem. Quanquã nec ignoro,eſſe,qui eo nomine Magnetem accipiendum lapidem putent. Sed & ad eũdem ſenſum deflectas Achnem. Signat ea uox minuties ab excuſſis prouolantes ſpicis. Meminit Homerus, ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει. Sicut Achnas profert uentus. Sed & pro maris aſpergine Achnen reperias. Vnde ἁλὸς ἄχνη. id eſt maris Achne. Achnen Sophocles,p rore accipit, θάλλει δ' οὐρανίας ὑπ' ἄχνης ὁ καλλίβοτρυς νάρκισσος. Et recte utiq;,qđ non continuatẽ deferantur guttæ,uerum diſparatæ. Vnde Achnes profluxit nomẽ,quaſi Acchne dicatur.i.diuulſa,abiunctáq;. Quin ἄχνη πυρός, id eſt Achne ignis pro fumo. Et Achne Somni apud Hippocratem. Illud quoq; ex Græcis corriuatum fontibus haud tranſiliendum,quod ἀθερίζειν dicunt,ubi ſe quippiam nõ pili facere innuunt. Ratio eſt, quoniam ex ſpicis quæ ſunt degeneres uocari ab eis Atheres uidentur, ſicuti apud Aelianum in libro de Prouidentia lectum,commeminimus. Eos colligunt ſpicilegium facientes,qui uocantur Stachyalogi. In Athenæi monumentis piſciculus uilior de uerbi huiꝰ flexu dicitur Atherina. Nec illud ignorandum, Abydena item dici futilia, ac nullo prorſum digna pretio, nam ut molles carpuntur Abydeni. Meminit parœmiæ Pauſanias. Sed ab eiſdem quoq; Abydocomas inuenio Sycophantas dici, uelut in eo κομῶντας, id eſt efferentes ſe. Mation etiam minutum dicunt,unde Matiolichus,qui parum comedit,aut qui in minimis aſtutũ ſe præſtat. Quanq; & Matiolichus dici ualet, qui ex menſuris lucrum uenatur. Nam eſt menſuræ genus Mation,& λείχω lambo. Harenarium itẽ Iureconſulti ſordidũ, ac uilem intelligere uidẽt, cui ſine tormentis credendũ nõ ſit. Mentio fit & in Canonicis decretis, eumq;,qui in harena depugnarit, intelligunt.

¶ Super Aphricano Scipione paucula. Qui dicantur uelut umbræ uagari. Plutarchi Interpres refellitur. CAPVT XXII.

DE Scipione Aphricano Iuniore memorantur pleraq; ſcitu digna, immo uero eiuſmodi, ut nec ſatis mirari queas, ſiue fortunam perpendas uiri, ſiue mores, ac naturæ lumina, rerumq; geſtarum gloriã ad acrius reuoces examen. Nunc ut cætera ad cenſuræ grauius non prouocem ſupercilium, Illud gratiſſimo animo hiſce libellis inſpergimus. Scipionem hũc annis quatuor & quinquaginta,quibus ferè in humanis egiſſe narratur, μηδὲν πρίασθαι, μηδὲν ἀποδόσθαι,

σθαι, μηδὲν οἰκοδομῆσαι, id eſt nil emiſſe, nil uendidiſſe, nil ædificaſſe. Libras autem argenti tris & triginta duntaxat in magna ſubſtantia, & auri duas reliquiſſe. Cũ tamen in eius poteſtate uicta fuiſſet Carthago. Vnumq; Imperatorum omnium milites locupletaſſe, ueteribus teſtatum memoriꝭs ſit. Polybium porro, quod ipſum inter illius ducis miranda non inepte repoſuerim, perfamiliarem habuit, ac intimũ. Cuius imbutus præceptis ἐπειρᾶτο μὴ πρότερον ἐξ ἀγορᾶς ἀπελθεῖν, ἢ ποιήσασθαί τινα συνήθη, καὶ φίλον ἁμωσγέπως τῶν ἐντυγχανόντων, id eſt ſtudebat, non prius à foro reuelli, q̃ unum aliquem ex iꝭs, quibus cum forte congrederetur, beneuolum ſibi atq; amicum quauis ratione foret uenatus: Cumq; iuuenis etiamnum ageret, eam tum fortitudinis, tum prudentiæ de ſe opinionẽ cõcitauit, ut ſenior Cato interrogatus de iꝭs, qui apud Carthaginem ſtipendia facerent, inter quos erat *Scipio* quoq;, militum, ut Appianus inquit, Tribunus, οἶος πέπνυται, diceret, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι, id eſt Solus ſapit, cæteri umbræ feruntur, *Scipionem* innuens. Eſt autem ex Homero carmen de Tireſia Odyſſeæ κ, concinnatum. Quem locũ à Plut. citra autoris nomen repetitum, interpres alioqui non inſcitus, aſſequi non potuit, niſi forte ſum Leberide cæcior, *Sic* enim ſenſus elucéſcit peracutus, &, quod cõuenit maxime, à Catonianis ſalibus, & ſapientia non diſſentaneum. Quando Romanorũ aliꝭ, qui ſtipendia facerent in Aphrica, nihil, ut Plautinis utar iocis, aceti haberẽt in pectore. Nihil omnino priſcam illam urbis Romæ generoſam animi altitudinẽ redolerent, eſſentq; planè hominum ſimulacra, & quidem impolita, infabricatáq;, & meræ nugæ, utq; Homerico utamur uerbo, σκιαί, id eſt Vmbræ. Quando ratione animæ neglecta, quam eſſe uerum hominem, Plato & ſenſit, & docuit. Corpori ſeſe manciparant, quod imaginem eſſe, & umbram, ex Plotini ſententia remotiore, alibi docuiſſe me opinor, & proxime Narciſſi tropologicus cõmonuit ſenſus.

¶ Multos uagari uelut Vmbras. Duas eſſe conuerſationis uias. Vitæ genera tria. Aquarum nomine mortales intelligi. Quæ uictoria nobiliſſima. *Scipionis* dictum. De Adriano Imperatore, ac Poeta Floro. CAPVT XXIII.

CAETERVM & inter mortales reliquos, nec in Romano ſolum exercitu, numeroſæ uagantur umbræ, pauci ſapiunt. Id *Saluator* ille præpotens facile cõmonſtrat in euangelio, ubi duas conuerſationis perdocet uias. Quam inquit, ſpatioſa eſt uia, quæ ducit ad mortem, multiq; ſunt ea cõmeantes. Et rurſum, q̃ arcta uia, & anguſta eſt, quæ ducit ad uitam, paucíq; ſunt, qui inueniant eam. Vide inquit Hieronymus quanta inter has uias ſeparatio ſit, quantumq; diſcrimen, illa ad mortem, hæc tendit ad uitam. Illa celebratͅ, & teritur à multis. Hæc uix inuenitur à paucis. Illa enim uitꝭs per conſuetudinem quaſi decliuior, ac mollior, & ueluti quibuſdam amœna floribus uoluptatum facile ad ſe rapit cõmeantium multitudinem. Hæc uero inſueto calle uirtutum triſtior, atq; horridior ab his tantum eligitur, quibus nõ tam delectatio itineris cordi eſt, q̃ manſionis utilitas. Aſperam enim nobis, & in ſuauem uirtutũ uiam nimia effecit uitiorũ conſuetudo. Quæ ſi in partem alterã tranſferatur, inuenies, ſicut ſcriptura dicit, *Semitã* iuſtitiæ leuem. Porro cũ tria ſint uiuendi genera, Ciuile, Contemplatiuũ, Religioſum. In Ciuili prudẽtia In ſecundo doctrina. In tertio quaſi faſtigio quodam uitæ totius, præter duo illa etiã ſanctitatẽ exigimus. Hæc eſt rectiſſima uitæ ratio. Hæc ſcopũ habet rationali naturæ propoſitũ. Hic eſt finis primæ notæ, & coloris perfectiſſimi, diu à Prioribus quæſitus. *Sed* ante Chriſtum non fere inuentus. Ab hoc qui errore deuio declinant, quantũcũq; ciuilibus intenti negotꝭs, quantumcũq; etiam contemplationi, nihil ſciunt, nihil agunt, &, quod bonam reſipiat frugẽ, nihil cogitant. Quando ſapientia mundi ſtultitia eſt, & Vanitas uanitatum, & omnia uanitas. At cuius eſt in lege domini uolũtas. Quiq; in lege illius meditabitur die, ac nocte, erit, ut inquit Eſdras, tanquam lignum plantatum ſecus aquarũ decurſus. Erit inq; tanq; uitæ lignum. Reliqui uero nil aliud, q̃ decurrentes aquæ. Quo nomine, ut inquit Auguſtinus, mortale ſignificatur genus, quod in mortẽ fertur præceps, ſicuti aquæ pronus eſt in mare delapſus. Vnde eſt illud Apoſtoli Ioannis, Aquæ multæ, populi multi. Adiuuat tamen argumentum noſtrum etiam grauis autor *Seneca*. Quid inquit, præcipuũ in rebus

bus humanis eſt? Non claſſibus maria cōpleſſe. Nec in rubri maris litore ſigna poſuiſſe nec deficiente terra, ad iniurias aliorum erraſſe, in Oceano ignota quærentem. Sed animo omne uidiſſe, &, qua nulla eſt maior uictoria, uitia domuiſſe. Innumerabiles ſūt, qui urbes, qui populos habuere in poteſtate, pauciſſimi, qui ſe. Hoc uero, quod Stoicus hic ſeueriſſime prodit, longe præſtabilius, ꝙ quod dictitaſſe Scipionem ferunt, nam cū Appius Claudius eius in cenſura competitor, iactantius diceret, Romanos à ſe omnis nominatim ſalutari, Scipio, qui uniuerſos propè ignoraret, Vera inquit, narras ἐμοὶ γὰρ οὐκ εἰδέναι πολλοὺς, ἀλλ' ὑπὸ μηδενὸς ἀγνοεῖσθαι μεμέληκεν, id eſt Curæ mihi fuit, non quidem nouiſſe multos, ſed ne à quoquam ignorarer. Præſtant uero hoc uirtutum exhauſta certamina, præſtant ſudores multi, euigilatæ noctes, duriſſimorum patientia. Quod agentem Adrianum intuitus Poeta mollior Florus, ita ſibi ludere permiſit.

Ego nolo Cæſar eſſe,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Reſpondit uero Adrianus facete admodum, nec citra fellis conſperſionem.

Ego nolo Florus eſſe,
Ambulare per tabernas,
Culices pati rotundos.

¶ Cardamo ſimiles qui dicantur. Cur eo ueſcantur Perſæ, eiuſdem nomina plura, & uires.

CAPVT XXIIII.

NOBILES, præpotenteſq; uiros, ſi pauperioribus cōuicini fuerint, non deſinere illos exugere, donec in nihilū redegerint, notius eſt, ꝙ ut pluribus id cōprobare, uideatur neceſſe. In hoſce ita affectos, itaq; inſtitutos adagiū producitur ſcitum, eruditūq;, Cardamo ſiquidem conſimiles eſſe dicimus. Cuius ea natura eſt, ut herbarū in propinquo naſcentium humorem ad ſe ui quadam intima perliciendo cogat areſcere. Id ſignificat Ariſtophanes Comicus Nebulis, πάσχει δ' ταὐτὸ τοῦτο καὶ τὰ κάρδαμα, id eſt patiuntur ipſum hoc & Cardama. Nam dixerat ante paulo, Terram uiolēter curæ humorē pertrahere. Inſuper inibi interpres, ubi, quod præſtruximus, explicuit, mox adijcit, Cardamū eſſe agreſte olus apud Perſas. Sed nunc inquit, Scaphon dicit. Scribit Xenophon, Turpe gentibus illis duci, ſiquis uiſatur quoquam ire aut meiendi, aut cuiuſquā eiuſmodi rei gratia. Quæ inquit, nullo pacto facere poſſent, niſi & uictu modico uterentur, & humiditatē per laborem conſumerent. Quo fit, ut ea aliò quopiam ſecedant. Sed in Græcorū comperi commentarijs, quod ad rem egregie facit. ἐπέχει τινὰ οὔρων τὰ κάρδαμα, καὶ πτύσματος, id eſt cōprimere urinam & oris ſuperfluitates Cardama. Eoq; nomine Perſas illis ueſci plurimū, quando eximie præcauent, urinam emittere, ſpuere, atq; item emūgi. Cardamon dicitur ab alijs inquit Dioſcorides, Cynocardamon. Ab alijs Iberis. Quidam etiam Cardaminacam nuncuparunt. Aegyptij Semeth. Romani Naſturtium. Optimum, quod apud Babylonem colligitur. Semen excalfacit, acre eſt, & κακοστόμαχον, hoc eſt ſtomachū oblædit. Aluum turbat. συνουσίαν παρορμᾷ, Venerem concitat, & poſt multa efficit inquit, id ipſum herba, ſed minus. At libro uigeſimo naturalis hiſtoriæ Plinius, & eum ſecuti aliquot, Naſturtio inhiberi Venerem prodidere. Secundo Canonis Auicenna cū Dioſcoride ſtat.

¶ Cuiuſmodi eſſe deceat Conuiuales confabulationes, quæ Epicylíciæ dicuntur. Iſocratis dictum ad idem. Perſarū ritus. Decori neceſſitas. De Alabādeis pulchra.

CAPVT XXV.

ISOCRATEM citra puluerē, aut etiā Clepſydrā Oratorem uel nobiliſſimum, memoriæ proditū eſt, cum amplius rogaretur, ut in cōuiuio quodā promeret aliquid de artis ſuæ officina, reſpondiſſe, ἐν οἷς μὲν ἐγὼ δεινός, οὐχ ὁ νῦν καιρός. ἐν οἷς δ' ὁ νῦν καιρός, οὐκ ἐγὼ δεινός. Quæ noui, temporis huius nō ſunt. Quæ uero exigit tempus hoc, ego neſcio. Veluti parū congrueret, laſciuientibus poculis oratoriam inſerere grauitatem. Quod æq; ridiculū ſit, ac

 in purpura

in purpura repens Simia. Nam & à plærisq; Philoſophiam item ſequeſtratam, legimus; argumento etiam Perſarum inſtituti, qui ſe licentius inuitaturi, non uxores, uerum Pellices admittunt. Itidem & Philoſophica ſanctaria colluſione conuiuali indigna prorſum uideri, &, ut Græci dicunt, ἀπροσδιόνυσα. Etenim quæ luminibus capto eſſe cum ſpeculis cõmunio poteſt? Sicuti ab Epicharmo traditum, autor nobis Stobæus eſt. Præſertim quod nec recumbentium mens altioris ſpeculationis tũc ſatis, & ſtudioſe capax eſt. Alij uero non extra organum iſta opinati, diuerſam omnino ſententiam approbant, tanquam perabſurdum ſit, in ſcholis quidem de conuiuali officio ſubinde diſſerere. Qualisq;, aut quæ ſit conuiuæ uirtus. Et qua ratione utendum uino. Ex ipſo uero philoſophiam conuiuio diſcluſam abiungere, ueluti re nequeat comprobare, quæ uerbis præcipit. At in Cœnis Macrobius inquit, oportet uerſari in conuiuio ſermones, ut caſtitate integros, ita appetibiles uenuſtate. Nam matutina diſputatio robuſtior eſt, quæ uiros & doctos, & præclariſſimos deceat. Id propemodum & uir doctiſſimus Plutarchus ſtatuit Sympoſyacon primo, Elegantiores uero inquit, etiamſi ex profeſſo philoſophẽtur, probabili tamen magis, quàm uiolenta interim demonſtratione ſermonem producunt. Id ipſum etiam Plato facit in ſermonibus conuiualibus, ubi, quamuis περὶ τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ, id eſt de principe bono uerba faceret, & omnino de diuinis, non tamen Apodixes intendit, aut ineuitabiles parat anſas, qui ferè mos eius eſt, ſed leuioribus, ut ſic dicam, captionibus, exempliſq;, & fabuloſis ratiocinationibus homines conciliat, uenaturq;. Proinde quæ proponuntur, quæſtiones ſolutionis reconditum nodum haudquaquam habeant, anxias nanq; difficultates, & ſollicite librandas conuiualis non admittit hilaritas, ne paulo inconcinniores præfocentur, auertanturq;. Propterea Eridantæos, ut inquit Democritus, & Himantelictæos ſermones miſſos facere oportet. Qui ſpeculationis difficultate torquere amplius ſolent, δεῖ γὰρ ὡς τὸν οἶνον, κοινὸν εἶναι καὶ τὸν λόγον .i. ut Vinum, ita & ſermonem eſſe oportet communem, ut ſuam quiſq; portionem ferat. Qui Griphos inenarrabiles quodammodo probant, Aeſopeam Vulpem, Gruemq; imitari uidentur, quarum utraq; facetoſo conuiuij apparatu alteram deluſit, ac dimiſit incœnem. Quod ſi iucunda confabulatio, quam Epicylicion recte dixeris, ueluti poculis coaptatã, Et, ut Macrobij uerbum repetam, appetibilis adhibeatur uenuſtas, fiet illud homericũ Nepenthes, quod is intelligi uoluit, pharmacum ἀνώδυνον, Quia mœſtitiam exigeret, & Euthymiam pareret, ac tranquillitatem, ut nulla præterea Bugloſſa requiratur, quæ uino promixta diſcumbentium animis inducant hilaritatem. Porrò Xenophon Socraticus Gobriam ſcribit, cœnãtem apud Cyrum, cum alios Perſarum ritus eſſe admiratum, tum uero illum, quo ſe inuicem iucunde interrogantes, necnon Scommata non negligentes uoluptatem, gratiamq; uel ijs comparabant, In quos ſtringi morſus uidebatur. Proinde ſciamus M. Tullij oraculum eſſe uero uerius. Decori ignoratione non modo in uita, ſed ſæpiſſimè in poemate, & in oratione peccari. Itaq; quid deceat, conſyderandum, quod in re, de qua agitur, poſitum eſt. Et in perſonis, & in eorum, qui dicunt, & eorum, qui audiunt. Vnum uero rationale animal, inquit primo de officijs idem autor, ſentit, quid ſit ordo, quid ſit, quod deceat. In factis, dictiſq; qui ſit modus. Poſtremo & qua Pſittacus uoce, quáue loquatur Coturnix. Quæ non parua eſt naturæ uis, rationiſq;. Illud uero auctariũ fuerit, quod Iſocratis ſententiæ peraffine eſt, à Seneca ex Epicuri ſcholis promptum. Nunquam uolui populo placere, nam quæ ego ſcio, non probat populus, quæ probat populus, ego neſcio. Sed nec ab inſtituto diſſita eſt mathematici Licinij in Alabandeos ſugillatio, felle lita plurimo, eſſe nanq; illos aſtruebat, in ciuilium adminiſtratione rerum acutos ſatis. At propter non magnum uitium indecentiæ cenſeri inſipientes quandoq;. Quod in Gymnaſio eorum quæ eſſent ſtatuæ, omnes habitu forẽt cauſas agentium. In foro autem diſcos tenerent, aut quid eiuſmodi obirent. Vnde Alabandei quoq; nuncupati, & Abderitæ, qui in rebus id genus ſæpicule peccant.

¶ Vmbram ſuam metiri quid ſit, ex hiſtoria nato adagio. Archidami monita ad inſolentiam humanam retundendam.

CAPVT XXVI.

VMBRAM ſuam metiri,ſcite admodũ,& perdocte ꝓuerbiali ſententia cõmonemur,nil eſſe,quod uana mortalitas,& ad circunſcribendam ſe ipſam ingenioſa,ut Plinij uerbis utar,inani ſucceſſu aliquo tumeat, quando noſtra omnia bullæ ſunt,momento perituræ. Quo nomine illud Satyricũ in ore habendũ aſſidue,Meſſetenus ꝓpria uiue. Ratio Parœmiæ eſt ea, qđ nihilo maior noſtri corporis poſt felicitatem umbra deprehendať,ac fuerit prius. Quo perdocemur,eſſe nos eiuſdem imbecillitatis aleæ obnoxios,atq; eodem fortunæ Salo, ut ait Boetius,quati. Natũ id ex hiſtoria,proditur ſiquidẽ memoriæ, Macedonũ regem Philippum poſt nobilem in Cheronea uictoriam,cum inſolẽtius extumuiſſet, factuſq; foret arrogantior,ac de ſe magnificentius ſentiens,uelut liberali iure adoptatus à Fortuna,paulo aſperiorẽ,& quæ tyrannicũ quiddã ſuboleret,ad Archidamũ Ageſilai filiũ epiſtolam conſcripſiſſe. Qua is cõmotior,cogitanſq;,quod res erat,euentu ꝓſperiore Criſtas homini ſurgere,ut poeticis utar Salibus, ita demũ cenſuit reſpondendũ, ἐι μετρήσεις τὴν σεαυτοῦ σκιὰν, οὐκ ἂν εὕροις αὐτὴν μείζωνα γεγενημένην, ἢ πρὶν νικᾶν .i. ſi umbrã tuam metiri uolueris,haudquaq; nunc maiorẽ deprehendes,q̃ fuerit ante uictoriã. Id quia ſingulare ad uitæ inſtituta præceptũ eſt,ac ad retundendã mortaliũ uanitatẽ efficaciſſimũ,factũq; eſſet ad manũ,dum græca peruoluimus,haud dignũ eſt uiſum, quod tanq̃ conniuens, tranſilirem. Cui affinis eſt Chria quoq; eiuſdem altera,quæ cæcis animis, nec ſui menſuram ſatis capientibus perſalubrem propinare,ut ſic dicã, potionem uidetur, ac ſubinde inſinuare poeticum illud ex Martialis nobili,ſcitóq;,Epigrammate.

Sed te tamen ante memento,
  Intra pelliculam Cerdo tenere tuam.

Erat Periander medicus multi nominis,& celebratus imprimis. Cæterũ,ut eſt inops ſui quandoq; humana mens, & inexplebilis,nec unq̃ ferè ullo deſcendens niſu in ſeipſam, & præter calculorũ rationẽ mœnia ſtruens,affectabat idem ex poetica laudẽ,& ſubinde uerſiculos recitando gloriolam captabat. Sed quantũ medendi ſcientia præſtabat,tantũ à poeta aberat bono. Id animaduertebant cõplures. Ipſe tamen ſibi ementiebať, & credulus poetico ſe agi furore opinabať. τί δή ποτε ὦ περίανδρε, εἶπεν ἀρχίδαμος, ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς. Quid tandẽ ô Periander,inquit Archidamus,ꝓ eleganti medico malus uocari poeta cupis? Sed & eiuſdẽ Chria eſt nõ incelebris, Peloponneſiaco nãq; bello ꝓcunctãtibus ſocijs,q̃tũ pecuniarũ foret ſatis,rogantibus etiãnũ, tributa terminaret, ὁ πόλεμος ἔφη, οὐ τεταγμένα ζητεῖ. Bellũ inquit,ordinata nõ quærit.

¶ De Chriarum ratione,& quid Chria. Item quid ſententia, eiuſq; diſcrimina. Et quid Chriodes. Interim Regis boni munus quodnã ſit. CAPVT XXVII.

QVONIAM uero Chriam bis hoc capite nominauimus,ne quis uelut obiter offendať,ſciendũ eſt,ab Aphthonio dici χρείαν ἀπομνημόνευμα σύντομον, εὐστόχως ἐπί τι πρόσωπον ἀναφέρουσα. Hoc eſt, Chriam,ſiue malis latine uſum nuncupare,eſſe cõmemorationem breuem concinne, opportunéq;, ideſt εὐκαίρως ad autorem relatã. Appellatã uero Chriam arbitranť,quia χρεώδης ἐστὶ, qui ſit utilis, κατ᾽ ἐξοχὴν, Siquidem ꝓgymnaſmata reliqua admonitionis emolumento præcellit,id eſt χρειωδεστέρα ἐστὶ πρὸς παραίνεσιν τῶν ἄλλων προγυμνασμάτων. Vtiť ea uoce Plutarchus ad hunc fermè ſenſum, Ariſton,laudãte quodã Cleomenis Chriam, qua interrogatus,quid nam regem bonũ facere oporteat,reſponderit,amicis benefacere,inimicis uero male. At quanto inquit,melius fuerit o uir optime,amicis benefacere. Ex inimicis uero amicos reddere. Hæc quidem Chria,pergit Plut. etiamſi omniũ calculis Socrati contribuitur,nihilominus in Ariſtonem quoq; refertur. Porro Chriarũ alia diciť Logica.i. ſermocinalis. Alia practica,ſiue actiua,alia mixta. Et Logica quidem intelligitur,quæ oratione præfert emolumentũ. Vt Plato τοὺς τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἱδρῶσι καὶ πόνοις ἔλεγε φύεσθαι, id eſt uirtutis ramos aſtruebat,ſudore,ac laboribus produci. Iſocrates ex diſcipulis ingenio præſtantes θεῶν παῖδας ἔφασκε, id eſt Deorũ eſſe filios prædicabat. Diogenes diuitem conſpicatus imperitum εἶπεν, οὗτός ἐστιν ἵππος περικεχρυσωμένος, Hic eſt inquit,equus undiq; argento litus. Practica uero praxin,id eſt actionem modo oſtendit. Vt,Interrogatus Pythagoras πόσος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων βίος, βραχύ τι φανεὶς, ἀπε-

κρύψατο, μέτρον τοῦ βίου τὴν θέαν ποιούμενος, id eſt quanta denicꝫ hominum foret uita, cum parum ſe oſtentaſſet, mox delituit, uiuendi modum ſtatuens uiſitationis morulã. Mixta poſtremo eſt, quæ conſurgit ex duobus, actu, & oratione. Vt Diogenes, cũ eſſet conſpicatus ἀσελγῶς ὀψοφάγον, id eſt indecenter uoracem puerũ, τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισεν, ἐπειπών, τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύεις, Pædagogo plagam incuſſit. inferens, ut quid ita imbuis? Iis uero capitibus tractari ſolent Chriæ. Encomiaſtico, id eſt laude. Paraphraſtico, id eſt expoſitione. Cauſa. Ex cõtrario. Comparatione, Exemplo. Teſtimonio Epilogo breui. Seneca de Chria ſic mentionem facit. Pueris inquit, ſententias ediſcẽdas damus, & has, quas Græci Chrias uocant, quia complecti illas puerilis animus poteſt, qui plus adhuc non capit certi ꝓfectus. Viro captare floſculos, turpe eſt. Et fulcire ſe notiſſimis, ac paucisſimis uocibus, & memoria ſtare. Sibi iam innitatur, Dicat iſta, non teneat. Turpe eſt enim ſeni, aut proſpicienti ſenectutem ex cõmentario ſapere. Fabius item libro ſecũdo, Sentẽtias, Chrias, Ethologias, ſubiectis dictorum rationibus apud Grammaticos præcipit ſcribi. Quoniam uero, ut ſolet, perobſcure ſententiam eſſe ait, uniuerſalem, Sciẽdum eſt, Sententiam à Chria hoc diſtingui, quod Sentẽtia indicatiue profertur, Chria uero etiam ſæpe per interrogationem, & reſponſionem. Præterea, ut probauimus, actu etiam conſtat, Sentẽtia uero in uerbis tantum eſt. Chria perſonas habet omnino, quæ quid fecerunt, aut dixerunt. Sententia ſine perſona profertur. Hoc eſt, ἀπροσώπως. De hac Aphthonius ita, γνώμη ἐστὶ λόγος ἐν ἀποφάνσεσι κεφαλαιώδης, ἐπί τι προτρέπων, ἢ ἀποτρέπων. Priſcianus uero ſic. Sententia eſt oratio generalem pronuntiationẽ habens, hortans aliquam rem, uel deterrens, uel demonſtrans, quale quid ſit. Ariſtoteles Rhetoricorum ſecundo, ſententia inquit, demonſtratio eſt non ſingularis quidem, uerum uniuerſalis, nec de omnibus tamẽ, ut qđ flexuoſo rectũ ſit diuerſum. Sed de ijs, quæ agimus. Suntꝗ uel eligenda, uel ſecus. Mox infert ſententiarũ genera quatuor. At inquit Aphthonius, ſententiarũ alia eſt Protreptica, quæ hortaẽ, alia Apotreptica, quæ abducit, abſterretꝗ. Alia apophantica, quæ demonſtrat. Alia ſimplex. Cõiuncta alia. Quædã ueriſimilis. Alia uera. Quædã & Hyperbolica, id eſt ſuplatiua. Et Protreptica quidẽ eſt, hoſpitẽ amare præſentẽ addecet, uolentẽ aũt dimittere. Apotreptica, ut, non congruit conſultorẽ uirũ perpetem noctẽ dormire. Apophãtica, δεῖ δὴ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων, οὐδὲν ἐστὶ γενέσθαι τῶν δεόντων. Pecunijs opus eſt, nec citra has quippiam eorum, quæ decet, fieri queat, apud Demoſthenem. Simplex, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, id eſt Auguriũ eſt unũ quidem præcipuum, patriæ opem tuliſſe. Coniuncta ἐκ καταφατικοῦ, καὶ ἀποφατικοῦ, id eſt ex affirmatione, ac negatione, multorũ non utiꝗ principatus bonus, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. Vnus ſit dominus, rex unus. Duplex ἐκ δύο καταφατικῶν, id eſt ex duobus affirmantibus, ut δεινὸν πένεσθαι, χεῖρον δὲ εὐπορεῖν κακῶς, id eſt graue quidem paupertate premi, grauius autem ditari non bene. Veriſimilis, cuiuſmodi ſint principes, & ſubditos ferè tales eſſe ſolere. Vera, ut, uitam citra mœroris labem nõ reperias. Hyperbolica. Nil imbecillius terra nutrit homine. Tractatur uero ſentẽtia iſdẽ capitibus, quibus & Chria Eſt in hoc genere illud quoꝗ, quod Fabio autore, uocant aliqui Chriodes. Vt, Milo, quẽ uitulum aſſueuerat ferre, Taurum ferebat.

¶ Ethologia quid. Item Ethopœia. Idolopœia. Proſopopœia. Abecedarij. Syllabarij. Nominarij qui ſint, ex Hieronymo, & Auguſtino. CAPVT XXVIII.

ETHOLOGIA cuiuſmodi ſit, liquet ferè ex Cicerõis uerbis libro de Oratore ſecundo. Atꝗ ita eſt inquit, toto hoc ipſo genere ridiculum, ut cautiſſime tractandum ſit. Mimorum eſt Ethologorum, ſi nimia eſt imitatio, ſicut obſcœnitas. Orator ſurripiat oportet, imitationem, ut is, qui audiat, cogitet plura, quàm uideat. Mimos, & Ethologos diſpeſcit Sympoſiacon quinto Plut. proinde mirũ eſt, quoſdam prodere auſos, nil ſe de ijs apud Græcos legiſſe, ueluti nuſquam reperiantur. Nam Ethopœia dicitur quidem morum imitatio, perſona ſubiecta, cæterum eius tria uidentur diſcrimina, εἰδωλοποιία, προσωποποιία, id eſt Idolopœia. Proſopopœia, & quæ ἠθοποιία, id eſt Ethopœia nũcupatur, quæ notam perſonam complectitur, mores tantum effingit. Ex quo Ethopœiam dici uolunt. Vt ſi cõminiſcamur,

niſcamur, quibus nam ſit uſus uerbis Hercules, imperante Euriſtheo. Idolopœia notam quidem & ipſa perſonam habet, ſed mortuam, & quæ loqui deſierit, ut Eupolis ἐν δήμοις. Et Ariſtides ἐν τῷ ὑπὲρ τεσσάρων. Qua ratione nomen quoq; profluxit. Nam & in Hecuba Euripides Polydori inducit Idolum. Sed & Homerus τὸ τοῦ πατρόκλου ὁμιλοῦν τῷ ἀχιλλεῖ. Proſopopœia uero, cum omnia fingimus, perſonam uidelicet, ac mores, ut Menander fecit, cum effinxit Elenchon, Eſt enim Elenchos res utiq;, ſed non perſona. Et ꝓpterea item dicta Proſopopœia. Ethopœiarum uero aliæ ſunt Patheticæ, quæ perturbationes, affectuſq; exprimunt. Aliæ ſunt, & uocantur Ethicæ, hoc eſt morales. At quæ mixtæ dicuntur, utrunq; efficiunt. Alexander in libello περὶ τῶν σχημάτων, Ethopœiā eſſe ſcribit, cum exiſtētibus perſonis ſermones aliquos affingimus, quod fide digniores illæ uideantur, quàm ſi eos enuntiaremus ipſi. Et in libro de Rhetorica Apſinus, Ethopœia eſt oratio perſonis appoſita, contributaq; ſubſiſtentibus, Vt, quid nam dicturi ſunt in domicilium uidentes me impactum? Miltiades hic, qui Marathoniæ pugnæ uictoriā ciuitati comparauit, qui Barbaros falli ſpe coegit. Vtitur Et hoc modo, Hyperides pro Lycurgo. Quid dicent, eius prætereuntes ſepulchrum? Et quæ ſequuntur De Proſopopœia idem Apſinus, & præterea Quintilianus, ac cæteri plura. Nos cū delectu modum ſeruamus. Et, quia pauloante de puerorum exercitationibus egimus, id ſuperpondij loco adijciemus, Abecedarios nuncupari, Syllabarioſq;, ac Nominarios in diſcentiū claſſibus ab Hieronymo, nam qui prima imbibūt elementa, Abecedarios intelligit, Syllabarios, qui iam ſyllabas connectere inſueſcunt. Nominarios, qui deniq; integra proferunt nomina. In literario inquit, ludo, ubi prima elementa excipiunt pueri, Abecedarij nuncupanť. At Syllabarij alij. Quidā uero & Nominarij. Nōnulli iā Calculatores. Cūq; hæc audierimus nomina, ex ipſis, qui ſint in pueris profectus, agnoſcimus. Sed eñ Abecedariū Auguſtinus intelligit literarū ordinem illū, quem pueruli condiſcunt.

¶ Leporem mœnibus indormire, quid ſit. Leporum luſtra. Rechamus quid. Reliquatores quo ſenſu dicantur ab Iureconſ. & uerbum Reliquare. Item quæ ſint Schelides. De Leporibus multa. CAPVT XXIX.

LYSANDRVM prodit hiſtoria, cū à Lacedæmoniorū ductu Corinthios defeciſſe, fama nuntiaſſet, profectum copijs inſtructum ad ciuitatē oppugnandā, ubi ſuos timore perculſos animaduertit, ignauius, ſegniuſq; irruere, ac inferre ſigna, Leporem forte tranſilientem foſſam uidiſſe, quo argumento fiduciæ iam plenū milites ſic hortari cœpiſſe. Nō erubeſcitis Spartiatæ, huiuſmodi hoſtes formidare, ad quorū mœnia lepores ex otioſa, inertiq; uita dormiunt? Id quod parœmiæ habere formā poteſt, in ſegnes, imbelleſq;, ut ad coarguendum torporem, deſidiamq;, etiamnū indormire mœnibus illorū Lepores dictitemus. Quod cū ſit formidoloſiſſimū animal omnium, non facile in obuijs, ac celebribus locis quieuerit. Propterea Luſtra id genus à Græcis dicuntur θάμνοι συνηρεφεῖς, id eſt obductiora, denſioráq; arbuſta. Vel Idæ ἀμφιλαφεῖς, Hoc eſt conſita copioſa. Rhochmi βαθεῖς, id eſt ſciſſuræ profundæ. Nam Rechamus Troclea eſt, per cuius orbiculū ſummum traijcitur ductarius funis. Reliquatores apud Iureconſultos ſunt, qui integrum nō ſoluerunt, ſed æris alieni partem ſeruarunt ſibi. Inde uerbū Reliquare, ab eiſdē frequenter uſurpatū, ſed & perperā ab interpretibus & lectū, & enarratū. Iurecōſulti uerba ſunt, Reliquatores uectigaliū ad inſtaurandā conductionem admittendi nō ſunt ante, q̃ ſuperiori ſatis fiat conductioni. Sed ad rem. Niuali tempore ſunt Leporibus cubilia, Melanchema quæ uocanť. Sunt aūt cauitates, in quibus colliquefacta eſt nix, ducta appellatione nigredinis argumento. Quoniam operimento niuium agris albicantibus, ea portio planè nigreſcat. De Leporis timiditate Pollux ita libro quinto ſcriptū reliquit, δειλία δὲ ὑπερβάλλει τοῦτο τὸ ζῷον, ἐμπλήκτον ἐάσα γιγνόμενον, καὶ ἀναπτοούμενον, ὅθεν καὶ πτὼξ ὀνομάζεται. Formidine præcellit animal hoc, facile nanq;, temereq; terretur, ac cōpaueſcit. Vnde & Ptox etiā uocatur. Nam πτώσσειν formidare eſt. Ab auriū uero magnitudine appellať λαγώς. q̃m λα particula intendēdi uim poſſidet, & ὦς ὠτὸς dicit̃ auris doricæ linguæ ꝓprietate. Ea uero parte corporis motū dirigit, moderatq;, tanq̃ remis, qđ in alijs aiantibus

plerũq; efficit cauda. Niſi quis putet ἀπὸ τοῦ λάειν, ὅ ἐστι βλέπειν, Quod apertis obdormire oculis conſueuerit. Obſeruatũ ueteribus, Leporis occurſum in itinere ominoſum quippiam, inauſpicatum, atq; improſperum præſagire. Nihilominus cum dicunt Græci, ἐν πᾶσι λαγώοις, id eſt in omnibus leporibus, intelligi uolunt, in carnibus leporum, id eſt in omnifariam bonis, ac delitijs. Qua in parte leporum Schelidas dici legimus, quo nomine ſignari uidentur laterum carnes. Et quoniam in lepores incidimus, uenemur porro, quæ monumentis prodidere autores uel inprimis claſſici. Lego in Græcorum penu, ci⁹ animantis colorem dici Epipercnon, quod ſit Percne oliuæ ſpecies nõ acerbæ quidem, ſed nec nigreſcentis omnino. Sunt qui Percnon cunctis, maculiſq; nigrioribus interſtinctum accipiant. Nam de animalibus libro nono Ariſtoteles quoq; quartum Aquilarum genus Percnopteron dicit appellatum ab alarum notis. Eius aquilæ meminit Iliados ultimo Homerus. In Plinianis codicibus ſcriptum modo obſeruauimus, Parcnon dici ab Homero Aquilam eam. Scribit Iulius Pollux, leporem eſſe δασὺν τὴν ἔξωθεν hoc eſt, denſum pilis, καὶ τὰ ὕπτια τῶν ποδῶν, ἀλλ᾽ οὐ μόνα τὰ πρανῆ δασυνόμενον, i. nec ſupina modo pedum, uerum & prona eſſe obtecta pilis. Quod animalium præterea nulli contingere, tradit Ariſtoteles. Proinde inquit Pollux, cum alij, tum uero Cratinus leporem uidentur Daſypoda nuncupaſſe, de animalis natura nomine concinnato. Scribit Aelius Lampridius, Varium Antoninũ, qui Heliogabalus eſt nuncu patus, Primum Triclinia, lectos, ac porticus omni florum genere ſtrauiſſe, lilijs, uiolis, hyacinthis, & narciſſis, perq; eos ambulaſſe. Neq; in culcitris, ſeu accubitis, ut appellant, facile cubuiſſe, niſi quæ leporinũ pilum haberent, aut perdicum plumas ſubalares. Hoc eo appoſui, ut accubitæ, uerbum quid uelit ſibi intelligeremus, quando eſt id Iureconſultis etiam familiare, pro culcitris, & toralibus. Nam & accubitalia pro ſtragulis, aut ſtratis legimus quandoq;.

❡ An Daſypus ſimpliciter ſit Lepus. Plinius defenditur. Leporũ genera. CAPVT XXX.

VERVM conſurgit parte iſta quæſtio nobilis, agitata grammaticis, qui ſibi uel ſagaciſſime odorari uidentur. Aduerſus autorem ſummi nominis in noſtratium literarũ ſtudijs, ſine quo nõ ferè conſtabit latina res Pliniũ dico, qui nõ ſemel Daſypoda uidetur à Lepore diſparare, cũ Ariſtoteles, ut ipſi putant, Leporem cũ Daſypode idem ſtatuat animal, interpunctis ut ſic dicam, nullis prorſus diſſitũ, abiunctumq;. Miratus ſum ſæpe male feriatorum hominum inſolentiam, qui nobiliſſimo autori nimis temere negotium faceſſunt. Nec iſto nomine quandoq; erubeſcant, ut frontem perfricent, etiamſi nimis attritã. Equidem fateor ingenue, nec diſſimulanter quicq; reticebo, quamuis nulla etiamnum ſuppeteret ratio, diu tamen inducere animum nequiui, ut tam grauis doctrinæ uiro inſcitiæ leuioris maculam paterer inuſtam. Sempérq; latere quippiã nec dum cornicantibus inepte per cognitũ opinabar, prorſumq; mihi in uado res hærebat. Modo ſuccurrit nobis eius ipſius autoritas, qua illi maxime niti uidenĩ, abs quo Daſypodẽ à Lepore diſtingui animaduertimus. Differunt præterea animantes, inquit de animaliũ hiſtorijs primo, moribus. Nam aliæ mites, remiſſæ, ac minime puicaces ſunt, ut Boues. Aliæ animoſæ, peruicaces, brutæ omnino, ut Sues ſylueſtres. Aliæ ingenioſæ, ac timidæ, οἷον ἔλαφος, καὶ λαγὼς, καὶ δασύπους. Vt Cerui, Lepores, Cuniculi. Sic enim Theodorus agnoſcit, & trãſfert. Atq; Daſypoda ibi Cuniculũ putauit. Nequis protinus mendũ ſubeſſe in græco putet exemplari. Duodecimo tamen hiſtoriarũ Polybius Cuniculos appellare latino uerbo maluit. Cum naſci ait, animal Lepori ſimile, κόυνικλον καλούμενον. Id inquit è longinquo conſpectum Lepus uideĩ planè. At propinquũ differt inſigniter. Et quæſtionẽ quidẽ de Daſypode, ſicut de Thoe, & Panthere, ac Lynce negligentia quadã antiquis autoribus ita prætermiſſam putat Theodorus idem, ut excuſari haud facile poſſint. Quod mihi indicare uideĩ, nõ eſſe ualde protritã expoſitionẽ illã, qua ꝓ Lepore Daſypodem accipiũt: Et qui ex recentioribus græca tranſtulit adagia pereleganter, & docte, cũ explicaret id, δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, Daſypus carnes deſyderat, nõ auſus, & quidem prudenter Daſypum Leporẽ interpretari, intulit, eſſe de genere Leporũ. Quæ omnia temerariã coarguunt

guunt inſcitiam. Ego utiq; uel ſola Philoſophi autoritate fultus non crediderim impingendum Plinio Colaphum eo quidem magis, quod moris eius eſt, quæ eodem genere continentur, interdum ita diuidere, ut diuerſa prorſum minus perſpicaci eſſe uideantur. Quod illum proprietate aliqua naturæ inſigni adductum, feciſſe contenderim. Ecce Viuerra inter genera Muſtelarum eſt, Plinius tamen diſtinguere libro undecimo uidetur, ita enim ſcribit, Oſſea ſunt genitalia Lupis, Vulpibus, Muſtelis, Viuerræ. Rurſum libro octauo, Lutras ſeparauit à fibris. Cauda inquit, Piſcium fibris. Cætera ſpecies Lutræ, utrunq; aquaticum, utriq; mollior pluma pilus. At libro. XXXII. Fibrorum inquit, è genere Lutras nuſquam mari accepimus mergi. Id ipſum & Ariſtotelē facere, paulo poſt comprobabimus in aquæ pluuiæ ratione, ubi de Mugilibus mentio incidit. Leporū uero eſſe genera plura, Varro quoq; nos docuit. A quo tria legimus celebrari, Vnum Italicum, primis pedibus humilibus, poſterioribus altis. Superiore parte pulla. Ventre albo. Auribus longis. Secundum genus Gallicum facit. Sed hoſce candidos putat. Tertij ſunt, quos producit Hiſpania, ſimiles noſtratibus ex quadam parte, Cuniculos uocant. Xenophon quoq; uelociſſimi ſunt inquit, montani. Campeſtres minus. Tardiſſimi paluſtres. Et mox paulo, Leporum inquit, duo ſunt genera. Quidam magni ſunt, ſubnigri, multum frōte niteſcentes. Alij minores, flaui, parum oſtendentes candoris. Iulius Pollux Lepores quoſdam Elymæos uocat, Vulpibus non ferè minores, & nigricantes, corpore oblongo, albicante macula propè ſummam caudam longiore. Sunt & qui dicūtur Moſchiæ, quorum ſpiritum tanta ui ſentire Canes memorant, ut furere planè credantur. Chelidonios etiam quoſdam dicit Athenæus. Leporem deniq; Græci Amoribus ſacrum fabulantur, ducto argumento etiamnum ex etymi ratione, quoniam illorum lingua λαγὼς dicatur ἀπὸ τῶν λάειν, Erotes autem à uerbo ὁρᾶν, Vtroq; uiſum ſignificante. Vnde forſan prorepſit ſententia, formoſos fieri diebus aliquot Leporina ueſcentes carne, ſuper quo lepidus eſt Martialis locus.

Cum Leporem mittis, ſemper mihi Gellia mandas,
Septem formoſus Marce diebus eris.
Si uerum dicis, Si uerum Gellia mandas,
Ediſti nunquam Gellia tu Leporem.

Quin & in medicam ſcientiam tractantibus libris Plinius, Leporino cibo fieri ſomnioſos, Catonis inquit, ſententia eſt. Tum uulgo etiā perſuaſum, cōciliari ex eo corpori gratiam, etiamſi ioco perq; friuolo. Deniq;, cum Alexander Seuerus Imperator quotidie in menſam Lepuſculos admitteret, datum uulgo iocandi argumentum, Imperatori ex genere cibi formæ gratiam comparari, uerſiculis etiamnum lepide cōcinnatis, ſi ſenſum ſpectes, non carminis menſum ad examen reuoces.

Pulchrum quod uides eſſe noſtrum Regem
Quem Syrum ſua detulit Propago,
Venatus facit, & Lepus comeſus,
Ex quo continuum capit Leporem.

Hiſce uero ille non inuenuſte reſpondit, græce quidem, ſed in hanc ſententiam.

Pulchrum quod putas, eſſe ueſtrum Regem
Vulgari miſerande de fabella,
Si uerum putas, non iraſcor
Tantum tu comedas uelim, Lepuſculos,
Vt fias, animi malis repulſis,
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

In hac uero tam fertili Leporum mentione ſubſignandum elegans apud Græcos uerbū. Nam, cum euaſiſſe retium anſas Leporem ſignare uolunt, ἐξιλίπεσιν ὁ λαγωὸς dicunt, id eſt Lina effugit Lepus. Nam Linon & uelum indicat, atq; item retia. Proinde ab Aſiaticis Linaria plærunq; dicuntur hæc.

¶ Rheginorum numiſma cum Lepore. Inſuper de Leporibus uarie obſeruata: Et prouerbij enarratio plenior. Lepores Galeati qui ſint.

CAPVT XXXI.

Porrò

PORRO, ut ex uiretis diuerſiſſimis præcerpta inſpergamus huic parti, quo floridius arrideat, adlubeſcantq; legentes, numiſma Rheginorum curru, & Lepore fuiſſe celebre, cõperimus. Quod Pollux ſcribit, hiſtoria inſuper addita. Sed illud grauius, quod Xenophon prodit, Leporẽ palpebris quidem clauſis uigilare, apertis dormire. Ad quod Græcum ſi reſpicere adagium putes, λαγὼς καθεύδων, Lepus dormiens, quod in diſſimulatores concinnatur aptiſſime, Plenius quiddã, & doctius reſipere uidebitur, quam quod modo affertur. Acie itẽ eſſe minime acuta multis de cauſis, Primum, quia oculis eſt exporrectis, palpebris uero præciſis, & quæ pupillis munimenta non præbeant. Quare uiſus hebes eſt, atq; diffuſus. Ad hæc ſomno perdeditum animal eſt, quod uiſui parum conferre creditur. Velocitas quoq; inſigniter obtundere aciem putatur. Nec me fallit, in Sympoſiacis Plutarchum ſcribere, Senſoriorũ excellentia leporem præſtare. Moris præterea ueteribus fuit, ut tenellos lepores ſtudioſi uenatores dimitterent, Deæ captãtes gratiam. Quod ſuperſtitionis eſſe, nemo addubitarit. Sicut & illud, ſi feram ſe in flumẽ præcipitare, animaduertiſſent, ne legis præuaricatores fierent, uniuerſam ſoluere uenationem conſueuiſſe. Locũ uero, in quo lepores uenarentur, λαγωβολεῖον, id eſt Lagobolium Græci uocant. Leporem guſtare, fas non putant Britanni. Leporis uitam agere apud Lucianum is dicitˀ, qui præpotentes, ac facundia claros infans ipſe reformidat aſſidue. Relatu dignum & illud, ciuilium bellorum tonantibus procellis inter Auguſtũ, Antoniumq;, Cornificiũ Poetam à militibus deſtitutum interiiſſe, Quos ſæpe fugientes Galeatos lepores appellarat.

¶ De urbium mœnibus Spartanorum ſententia. Inſuper ad eam rem pluſcula. Structurarũ ſpecies. Qui Diatoni, ſeu Frontati lapides. Qui Pylori, & qui Tichophylaces. Horcanæ. Iſodomum. Pſeudiſodomum. Meſopyrgia. Metapyrgia. Metorchion. Orchos. Mothon lapis. Mothone Ciui. unde. Mothones qui. Spermologi. Turriũ ratio.

CAPVT XXXII.

PANTHOEDAM Spartanũ autores produnt celeberrimi, cum legationem obiret in Aſia, oſtẽtantibus nõnullis præmunitũ, latum, ac ſublimem murũ, reſpondiſſe, νὴ τὸυς θεύς ὦ ξένοι, καλὴ γυναικονῖτις. Per deos pulchra o hoſpites eſt Gynæconitis. i. mulierũ domus. Ad eandem ferè ſententiã uidetur Lycurgus præclare dixiſſe. ὀυκ ἦναι ἀτέιχισον πόλιμ. ἥτις ἀνδράσι, καὶ ὀυ πλίνθοις ἐστεφάνωται: Nequaq; ſine mœnibus ciuitatem dici, quæ uiris, nõ lateribus præcincta foret. Nam & Ageſilaus ciues oſtendens armatos, ταῦτά ἐσιν ἦπε, τὰ λακεδαιμονίων τέιχη. Hæc ſunt inquit, Spartæ mœnia. Idem monſtranti cuidam murũ egregie ſtructum, atq; præaltum, ſcitantiq;, an pulchrũ ei munimentum uideretur? Pulchrũ inquit, Si mulieres, non uiri ſunt inhabitaturi. Et hic quidem Spartanorum ſenſus erat. Cæterũ qui ſcrupuloſius rerũ antiquarum monumenta peruoluerit, Profecto cõpertius ei fiet, Vrbiũ mœnia ueteres ſumma religione ſubſtruere conſueſſe, quando non contenti illa excitaſſe altius, latiuſq;, etiã numinis alicuius potentiæ conſecrata uolebant. Propterea Paulus Sanctæ quoq; res inquit, uelut muri, & portæ quodãmodo diuini iuris ſunt, qđ nulla ratione humana, mortaliũ res ſatis à quoq; regi, diſpenſariq; poſſe uideantur in tanta hominum perfidia, obrepente quandoq; & ciuibus neglectu. Aut finitimorũ coorien te, craſſantéq; latius inuidia, adeo ut opinari poſſis, urbem eſſe ueluti in alto conſtitutam nauẽ, aſſultibus hoſtiũ, & diſcriminũ uarietati obiectã. Hinc apertior ſubit cõiectatio, fabuloſæ uetuſtati obrepſiſſe, ut Saturnũ rebus humanis ſolertius cõſulentem effingeret, Olim Heroas, Semideoſq; urbiũ præfeciſſe curæ, ut illorũ obtectæ, p̃uallatæq; præſidiis humanos caſus reclinarent facilius, quoniã non munimẽtis modo, ſed magis multo deorum indigeamus ope. Argumento eſt, nõ mœnia tantũ ſacra ueteri ritu credita, uerũ & libris quoq; cõmendatã tutelariũ Deorũ religioſam euocationem, quã certo etiã ſacrorũ carmine peragi ſolitam, accepimus, imminente iam urbium prædæ hoſtico exercitu. In mœnium ratione antiquis, præcipuéq; Hetruriæ populis quadratũ inuenio, eundemq; uaſtiſſimum lapidem fuiſſe probatũ, nec ab Athenienſibus ſpretũ, autore Themiſtocle,

ad Piræeum. Viſuntur & uetuſta oppida lapide ſtructa prægrandi, incerto & uaſto. Nã ſtructurarum quædam reticulata dicitur, quædam antiqua, quæ & incerta. Rimis concipiendis obnoxia maxime reticulata creditur, quanq̃ uenuſtior. Illud adieciſſe, nil, puto, obfuerit, Iſodomum nuncupari, cũ omnia Coria æqua fuerint craſſitudine ſtructa. Pſeudiſodomum uero, cum impares, & inæquales ordines coriorum diriguntur. Sunt porrò in parietibus, lapides, quos uocant Frontatos, Græci Diatonos dicũt, qui perpetua craſſitudine utraq; parte religando parietum ſoliditatem confirmant. Illa porro mœnibus excitandis ratio placet. Vt in craſſitudine perpetua Taleæ ex olea uſtulatæ q̃ frequentes inſtruantur, uti muri frons utraq; hiſce taleis uelut fibulata, ſuffrenatáq; diuturnam ſeruet firmitatem. Spatia inter turres Meſopyrgia dicũt, ſed & Metapyrgia. Sicut Metorchion uocant, quod plantatas interiacet arbores, quarum ordo dicitur Orchos. Et quia lapidum facta mentio eſt, ac in parerga libẽter excurrimus, Eſt item lapis, qui Mothon dicitur, à quo Peloponneſi ciuitas Mothone adepta nomen eſt, etiamſi à Mothone filia Oenei uolunt alij. Lapis uero is efficere portum etiam creditur, in mare procurrens. Sunt & μόθωνες uiliſſimi homines. Nam & pueros, qui liberos aſſectantur, ita Lacones uocant. Spermologos item uiles, ac contemptibiles dicunt, ab auicula ſic nuncupata, uel quia aliena uictitent quadra. Sed ad rem, maieſtatem affert non ſpernendam profundior foſſa, & latior ripis præruptis, obuallatiſq; muro. Cuius fuiſſe modi Babyloniã ferunt, latam cubitis regijs quinquaginta, centum uero profundam, & amplius. In turribus, & decurſorijs mœnium Romæ uidere eſt, opere teſſellato expicta, diſtinctáq; paumenta, necnon obductos cruſtis parietes. Scribit Vitruuius, turres probari rotundas, & polygonias. Quippe quadratas celerius diſijci machinis, diſſipariq;. Q͛d aſſultante Ariete, anguli tota cõminui facilitate ſoleãt. Illud ſuperpondium ſit. Portarum cuſtodiæ præfectos dici Pyloros, media laxius enuntiata. Sicuti inquit Pollux, qui in mœnibus excubant, uocantur Tichophylaces. Sunt porro ſepta quædam ſpinis cõmunita, Horcanas uocant, ut inquit Euſtathius. Ab Hercos, quod uallum ſignat.

¶ De Chiorum turpitudine, obiter & Cappadocum. Cur dicatur Chios. Dictũ Chij Onomademi, Vini nigri inuentio. Vitium honor in Romanorum ſupplicio.

CAPVT XXXIII.

SCIMVS, Chium eſſe Ioniæ perilluſtrem Inſulam, cum eiuſdem nominis ciuitate, nauigationis ambitu ſtadiorum plus minus nongentorũ. Chios legimus Spartam ueniſſe quandoq;. Atq; inibi inſita Ionibus mollicie, fluxis moribus, animo ſæpius halucinante, amplius ſeſe inuitaſſe, cumq; mero calentes in Ephorium itaſſent (ſic illi uocant Ephororum curiam, qui ſunt Spartæ, uelut Tribuni pl. Romæ) Illuc producti turpitudinis ſunt, ut turpiter ingeſtum turpius conuomerent. Quin & in magiſtratus eiuſdem curulibus ſellis uentris onera per ſummam fœditatem deiecerunt. Indignũ facinus, ut erat, uiſum id Spartiatis prius. proinde ſollicite, anxiéq; ſcrutari, qui nam fuiſſent eius autores, mox ubi eſt compertum, à Chijs rem peractã, tota detumuit ira protinus, ac reſidente impetu, qui rei indignitate inarſerat amplius, nil aliud, q̃ Chijs pronuntiarunt, permitti licenter laſciuire, ut quibus natura, inſtitutóq; id foret inſitum. Facti meminit in uaria hiſtoria Aelianus, Sed aliter, tum quia turpitudinem ad Clazomenios reijcit, Tũ quod τοὺς θρόνους, id eſt Sedes fuligine modo, quam ἄσβολον dicunt, Litas ſcribit, moxq; publice pronuntiatum τοῦτο δὴ τὸ θαυμαζόμενον ἐξέσω κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν. De Chiorum uero turpitudine, ac moribus nimio plus improbis facetiſſimum Demodici extat diſthichum.

καὶ τόδε δημοδόκου, χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ.
πάντες, πλὴν προκλέους, καὶ προκλέης δὲ χίος.

Eorum uero carminum hæc eſt ad uerbum ferè tralata ſententia. Et hoc Demodici eſt, Chij omnes mali, nec hic quidem malus, hic uero minus. Præter Proclem, q̃uis & Procles Chius. Eiuſdem & ſalſe concinnatum legitur alterum, ſed in Cappadocas, quod q̃uis obiter ſeſe ingeſſerit, nihilominus appoſui.

καππαδόκην ποτ' ἔχιδνα κακὴ δάκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτή.
κάτθανε, γευσαμένη αἵματος ἰοβόλου. id eſt.

Cappadocem

Cappadocem uipera mala quandoq; morſu apprehendit. Sed interijt & ipſa, quod uenenoſum guſtaſſet ſanguinem. Dici uero Chium uolunt à Chio filia Oceani, uel à χιόνος ἐκεῖ γινομένης πολλῆς, id eſt niuis multitudine illic facta. Aut certe à Nympha Chione. Chios inceſſit Ariſtophanes, ut Euryproctos, & propterea ad excernendum faciliores. Id latius explicare, operæpretium non cenſui, quod inſit turpitudinis aliquid. Gratius eſt, quod apud Plutarchum obſeruauimus, fuiſſe Chium quempiã, qui magnũ uini optimi modũ cum diuenderet alijs, ſibi Vappam ſolum ſeruabat, Proinde ſeruus, ſcitante quodam, qui rei gerentem reliquiſſet dominum, ἀγαθῶν ἔπι ῥεόντων, κακὸν ζητοῦντα, id eſt in bonorũ affluentia inquit, quærentem malũ. Aliubi fuiſſe Plutarchus idem ſcribit, Onomademum in Chio factionis principem, qui uictoria potitus diuerſarũ partiũ uiros haudquaq̃ exigendos cenſuit, ne inquit, inimicorum liberati metu, cum amicis hoſtiliter cõgredi incipiamus. Dignum item ſcitu, quod ex Theopompo accepimus, apud Chios uinũ primo nigrum eſſe inuentum. Quin eoſdem omniũ principes colere uites ab Oenopione didiciſſe, quibus mox tantus acceſſerit honor, ut etiam in delictis pœnã honorarent, quoniã ueteri de ſupplicijs lege Romana ſancitũ, ut ciues non uirgis euerberarentur, ſed uitibus. Quod à L. Floro relatũ, ſcio, & à Scipione Aphricano, qui Numãtiam ſuſtulit, ſeruatum. In Chiorum porrò lapicidinis, prodidit Carneades, ſaxo diffiſo, caput extitiſſe Paniſci. Sciendum item, Chias dici ſerpentum latibula, id eſt χειάς. uocant & φωλεούς. Nam feris alijs deſtinata loca Idas nuncupant, & Napas, Syluas, mõtes Thamnos, Pholeos, Orgadas.

¶ Hoſtem minime ſegnem ſæpius emolumẽto eſſe. Cotem noſtram quid dicamus, Adagij ſpecie. CAPVT XXXIIII.

ADVERSARIVM fortem, ſtrenuũq;, & uirtutis non omnino uulgate plærunq; prodeſſe, creditum experimentis eſt. Proinde Lacedæmonij quandoq; cũ ui urbem quandã cœpiſſent, Ephori, qui ſcirẽt, quantũ militaris diſciplina, metu illius, & certaminibus aſſiduis cuſtodita nuſq̃ eſſet dilapſa, non quidẽ uictoria efferri cœperunt, ut aſſolet nõnunq̃, Sed dicere identidem nõ dubitarunt, οἴχεται τὸ πάλαισμα τῶν νέων, perijt luctatio iuuẽtutis. Neq; enim dehinc aduerſarios habebit. Rurſum pollicẽte Rege, urbem quandã funditus euerſurũ, (Nam ea Lacedæmonijs negotia plærũq; exhibuerat) Haudquaq̃ permiſerunt illi, cũ dicerent, minime ſubuertendam τὰν ἀκόναν τῶν νέων, id eſt iuuentutis Cotem. Vnde parœmiæ producitur ſpecies, ut quicquid diſciplinam continet, nec in ſegnitiẽ dilabi ſinit, Cotem eſſe noſtram dicamus, quando, ut ille ait, infirmis animis hoſtis eſt ſecuritas. Quo argumento & Scipio Naſica ſeruandã Carthaginem ſubinde prædicabat, ne urbis æmulæ metu ablato, luxuriari Romana felicitas inciperet. Id uero nõ perpendẽs nimiũ M. Cato perniciali Carthaginis odio flagrans, nepotumq; ſecuritatis anxius, aſſiduis uociferationibus, deniq; unius argumento pomi, multarũ gentium uictricem urbem, & de terrarum orbe, ut Plinius inquit, centum uiginti annos Romani Imperij æmulã, tertio punico bello æquandam ſolo curauit. Quod nõ Trebia, non Thraſymenus, nõ Cannæ buſto inſignes nominis Romani perficere potuere. Quanq̃, ut Florus inquit, mediã ſententiã in eo Senatus tenuiſſe eſt uiſus, ut urbs tantũ loco moueretur, quod nil ſpecioſius uideretur, q̃ ſupereſſe Charthaginem, ſed non formidabilem.

¶ Cæleſtis aquæ præſtantia. Curq; eadẽ cõputreſcat celerius. CAPVT XXXV.

PLINIVS naturalis hiſtoriæ conditor egregius in Piſciũ explicanda natura, inter plæraq; ſummo ingenio, ſummáq; conquiſita eruditione, ad ſtudioſorumq; congeſta emolumentũ, ut pauciſſimis horis multa percipere cupiẽtibus liber unus, uelut theſaurus, Sicuti L. Piſo requirebat, affatim præberet argumentũ, hæc quoq; intulit accurate, dein modicis imbribus gaudent, aluntur q;. Quippe & Harundines, q̃uis in palude prognatæ, non tamen ſine imbre adoleſcunt. Et alias, ubicunq; piſces in eadem aqua aſſidui, ſi non appluat, exanimantur

mantur. Corroborant porrò, Quæ latinus autor prodit, Sūmi Philoſophi uerba ex octauo de Animalium hiſtoria. Piſcium inquit, genus maxima ex parte annis pluuijs εὐθηνεῖ, id eſt, bene uiuit. Ita enim non modo plus cibi nanciſcitur, uerum etiā omnino pluuio humore iuuatur, Vt ea, quæ terra gignuntur. Olera enim quamuis rigentur, Tamē non tantum proficiunt, quātum imbre. Quod ipſum & Harundinibus lacu prognatis euenit. Nihil enim ferè accreſcunt, niſi aquæ pluuiæ accedant. Adde Auerroem quoq; tractatu ſecundo primæ partis Canticæ, ſuper eo Cantico, Aqua pluuialis purior cæteras præcellit, Sic fermè prodere, Aqua pluuia optima eſt, ac fontanis, fluuialibuſue excellentior longe. Addit Auicenna, eam præcipue probari, quæ æſtiua ſit, & Ioue tonante decuſſa, tenuitatis ratione, ſicuti interpretantur naturalium periti. Quæ quidem attenuatio fit, tum uirtute cæli eleuantis, ſurrigentiſue, tum calidæ, ſiccæq; exhalationis intra nubem inflammatæ, unde ſint tonitrua, perrupta nube. Illud obſeruatione dignū, quod ab eodem ſubnectitur Auicēna, Nec prætérijt Medicinæ primo Paulus Aeginita, Eſſe quidem præcipuum aquæ pluuiæ humorem, uerum citiſſime computreſcere, Quod ſit attenuatus nimium. Proinde celerius in eum agere corrumpendo terreſtrem, Aereumue calorem non naturalem. Hauſtum uero potu humoribus putredinem concinnare, Pectus oblædere, Vocem hebetare. Putreſcendi tamen cauſas inde proruunt nonnulli, Et Paulus præcipue, Quoniam aquæ id genus à diuerſis ad modum humiditatibus protollantur. Velut de Cadaueribus, Paludibus, ut Lacus prætereā, Stagna, Mare, Quā rationē approbaſſe Galenus uidetur. Sed inquit Auicenna, Si probari cauſa hæc poſſet, Vituperari digna foret cæleſtis aqua. Igitur attenuatio excellenter facta putrefactioni præceleri anſam præbere, Vero fit ſimilius. Vt enim attenuatiſſimum quicq; eſt, ita etiā mutationi obnoxium maxime cenſetur. Statuendum tamen ſic opinātur, qui diſceptantes cupiunt ſententias conciliare, Nil prohibere, quin quādoq; cōputreſcat aqua pluuia; quia a tabidis corporibus aquarum ſecernatur materia, Quod euenit ferè, latius craſſante peſtilentiæ ui. Verum ſubnotemus & diuerſitatem alteram. Galenus idem in libro de bonitate aquæ ſic propemodū ſcriptum reliquit. Aquas inquit, pluuias ſcio leuiſſimas, eſſe ſubtiles item, ac puras, bonaſq;. Et guſtui prædulces. Educit enim Sol, & rapit tenuiſſimū quodq; ex aquis. Vernæ, hyemaleſq; cenſeri debent præſtantiſſimæ. Sicciores quidem à terra tolluntur æſtate uapores, necnō autumno quoq;. At terroſus, ut ſic dicam, Aer eſt, quē deiecta perpurgat pluuia. Propterea id genus aquæ duriores euadant, neceſſe eſt. τῶν ὑδάτων, inquit Hippocrates, κουφότατα τὰ ὄμβρια, καὶ γλυκύτατα, καὶ λαμπρότατα, καὶ λεπτότατα, id eſt, Ex aquis leuiſſimæ ſunt pluuiæ, & dulciſſimæ, atq; itē clariſſime, ac tenuiſſimæ. Ratio autem, inquit idem, ex Sole, tenuiſſima quæq; proliciente, ac leuiſſima.

¶ Cæleſtium item Aquarum bonitatis ratio. Cur Ranæ imminentē præſagiant pluuiam. Aſtrapææ quæ dicantur, & Cerauniæ aquæ. CAP. XXXVI.

CAETERVM nō incurioſus aliquis ſtudiorum aſſectator, Qui nec numerus ſit, aut ex triuio lutum, uel, quod Bœotij dicunt, μήλιος ἡρακλῆς, tanquā Pomarium dicas Herculem, Cuius eſt apud Pollucem ratio, Sed bene doctus, ὁ φιλομαθής, Euentus eiuſmodi nunquid aliæ proferri rationes, & poſſint, & ſoleant, haud abſurde requiret, quando tunc demum ſcire uidemur, Si cauſa minus nos fugerit. Quod ergo pluuijs amplius, quàm fluentibus aquis arbores, ac ſemina necnō, quos diximus, Piſces coaleſcant, Laitus, ſicuti apud Plutarchum legimus adnotatum, inde fieri putabat, quod Plagæ ui terram diducat pluuia, meatuſq; ſibi ad radices ſubeundas paret. Sed hoc ne utiquā uidetur uerum. Id nanq; latuiſſe Laitum uidetur, Stirpes, in Stagnis exortas, & Vluas, & Iuncos augumētū nō capere, nec fructicare, cum pluuias ſuo tempore nō admiſere. Verius ergo cenſebitur forſan, quod ait Ariſtoteles, Recentē, & nouam uideri aquam pluuiam, ἕωλον δὲ, καὶ παλαιὸν τὸ λιμναῖον, id eſt, Stagneam ueterem, & olim datam, computreſcētemq;. An & hoc probabilius eſt, quā uerius? Nā τὰ κρηναῖα, καὶ ποτάμια νάματα πρόσφατα μέν ἐστι, καὶ καινά, id eſt fontani, fluuiatileſq; fluxus recentes ſunt, & noui, Ex quo Heracletus dixit, ποταμοῖς γὰρ τοῖς αὐτοῖς δὶς οὐκ ἂν ἐμβαίης, Id eſt, in eundem fluuium non utiq; bis ingredereris,

reris, alia quippe ſubinde influit aqua. Attamen ij alunt pluuijs deterius. Nunquid ergo, inquit Plutarchus, quia leuior, quæ ex aere aqua deſcendit? protolli quippe non queat, nimire ſit leuis. Proinde flatu remixta, aeriſq; leuitate referta demigrat momento, inſinuaturq; in ſtirpes. διὸ καὶ πομφόλυγας ποιεῖ τῇ ἀναμίξει τοῦ ἀέρος, id eſt ideóq; bullas excitat aere promixto. Bonitati huius aquæ, aſtipulari ranæ uidentur etiamnũ, dũ uocẽ præ lætitia exhilarant, pluuiæ ſuauitatẽ expectantes. Ingruentium quippe aquarum certius præſagium exhibent ranæ præter ſolitum uocales. Quod Aratus, Plinius, Maro quoq; noſter prodidere. Putat porro idem Plut. ex pluuijs aquis, quod præſtruximus. Eas rigando aptiore cenſeri, quæ tonitru, & fulmine aere concuſſo impluant, quas etiam a re, opinor, ἀστραπαίας, id eſt Aſtrapæas uocant, & Ceraunias. Paulus etiam βροντίαιας, nã eſt Aſtrape uentorum ui nubium attritarum, uel ruptarum inflammatio. Ceraunum uero dici flumen, ſciunt omnes.

¶ Quibus nocumento ſit cæleſtis aqua. De Ceſtreo, ſeu Mugile, & Cephalo plura. Ceſtrum quid. Ceſtra. Viriculum, Ceſtus, Repetita Plinij defenſio. CAP. XXXVII.

QVOD uero initio diximus, imbres compluribus piſcium conducere, ſciẽdum eſt, Ceſtreo, Cephalo, & quẽ nonnulli Myrinum uocant, adeo obeſſe, ut ex illis multi excæcentur facile, præſertim ſi modum aqua exceſſerit. Solent.n. Cephali ſiue Capitones per hyemem potius ita affici. Nã oculi eorum albeſcunt, & macilenti per id tempus capiuntur, ad extremũq; malo eodem intereunt. Quod tamen non magis imbrium copia. quàm algore accidere uidetur. Ceſtreus (ut iam in alia excurramus, Et Scytharũ more ad copioſum ſemper reflectamus pabulum, præcipue, quoniam eſſe iucundam rerũ uiciſſitudinẽ nouimus) Eſt piſcis, quẽ latini Mugilem uocant, ita nuncupatus, quia teli modo publica Athenienſium pœna intret adulteros. Eſt enim miſſilis genus Ceſtron, quod noſtri Viriculũ uocant. Ceſtron inuentum Sudas arbitratur Perſico bello. Nam Sophocles Ceſtran dixit ꝓ ſtimulo, ſiue ſtilo, ut Pollux autor eſt, Ariſtophanis interpres ſuꝑ eo poetæ uerſiculo,

κεστρᾶν τε μάχην μεγάλην ἀγαθῶν,

Sciendum inquit, non eſſe piſces eoſdem Ceſtreos, Ceſtreaſq;. Sic eñ aliqui Murenas uocari putant. Alij aliud piſcium genus. Sed Ceſtreos inquit, Cephalos nunc uocamus. Idem ferè ad uerbum Sudas. Athenæus uero Sphyrenã inquit, piſcem Attici Ceſtrã uocant. Latini Sudin, quia roſtratus ſit, ac ſimilis Belonæ. Eſt enim Belona piſcis, quem Acum, ſiue Aciculam dicimus. Ex noſtris tamen ſunt, nequid diſſimulem, qui Mugilẽ dici a Græcis Cephalum, tradant, quod in metu, ut Plinius inquit, & antea, de Cephalo dixerat Ariſtoteles, capite occultato, latere ſe putet totum. Ariſtoteles tamẽ diſparauit. Et ita agnoſcit Theodorus, Cephalum latine Capitonem uocando, Libro de hiſtorijs quinto, ubi Ceſtreum, Cephalũq; nominari inuenies, ut diuerſos. Sed & libro octauo ἀλληλοφαγοῦσι δὲ πάντες μὲν, πλὴν κεστρέως. ὁ δὲ κεφάλος, καὶ ὁ κεστρεὺς ὅλως μόνοι οὐ σαρκοφαγοῦσι. Alter etiã alterũ ſui generis edit, excepto Mugile. Capito, & Mugil ſoli om̃ino carne abſtinent. Et ſubiungitur ab Ariſtotele ratio. Eius inquit, rei argumentum eſt, quod neq; in uentre tale quid unq; habentes capiuntur, neq; eſca in eos ex carne utimur, ἀλλὰ μάζῃ, hoc eſt offa panis. Veſcitur unuſquiſq; Mugil alga, & harena. Cephalus, quem uocant aliqui χελῶνα, id eſt Labeonem, litoribus gaudet. Alter generis eiuſdem Peræas, hoc eſt tranſlitoranus eſt, qui non niſi mucore ueſcitur ſuo. Quamobrẽ ſemper ieiunus eſt. Paſcuntur limo Cephali omnes, διὸ βαρεῖς, καὶ βλεννώδεις εἰσίν. Quo fit, ut graues ſint, & ſordidi. Et Pauſanias πηλαίους uocat. i. cœnoſos, & fluuios amare turbulentiores. i. θολερωτέρους. piſcem omnino nullum edunt. Guloſus omnium maxime Mugil eſt, atq; inſatiabilis. Quo circa uentre diſtẽto graueſcit, & ni ieiunus ſit, hæret iners. Hæc copioſius ſum perſecutus, ut Græco prouerbio lucem inferremus, κεστρεὺς νηστεύει, Mugil ieiunus eſt. Quod promi in eos uolunt, quibus Iuſtitia, bonitaſq; parum, uel nil omnino affert emolumenti, quando iuſtiſſimus uidetur piſcis hic. dum parcit alijs, & inde fameliſcus uiſitur ſemper, etiãſi de iuſtis intelligendum ſimpliciter Athenæus putat. Mihi uidetur & Gulonibus adagium id cõgruere, quorũ animus in patinis ſemꝑ eſt. Nec æſtuãs

Gula

Gula expleri ualet, q̃uis ubertim terras populetur, & maria. Id quod innuere idem uidetur Athenæus. Nam & κεστρεῖς. i. Mugiles uocant hiantes, fameſcẽteſq;. Sed ut deniq; tollatur ambiguitas omnis, Scire conuenit, Cephalum eſſe inter genera Mugilum. Id ut uerum ſcias, Ariſtotelis uerba tralata appoſui ex libro de hiſtorijs quinto. Mugilum inquit, Labeones, Sagi, Myzones, id eſt, Mucones, Cephali, ſiue Capitones graueſcere menſe decembri incipiunt, Geruntq; diebus tricenis. Mugiles aliquos non coitu, ſed limo, harenáue enaſci, cõſtat. In hæc diuertiſſe collibuit, ut ij deniq; reſipiſcerent, Qui Plinio negotium faceſſunt in Daſipodis, Leporiſq; diſtinctione. Quæ mira uideri non debuit, cum in animantibus, quarum non una ſpecies eſt, id ipſum & ſũmus Philoſophus facere pernoſcatur. Penè exciderat, quod relatu uel digniſſimum fuit, & adiuuat, quæ p̃ ſtruximus. Scribit Oppianus ἁλιευτικῶν primo, Cephalos Ceſtreoſq; eſſe δικαιότατον γένος ἀμφιτρίτης, id eſt, Amphitrites iuſtiſſimum genus, Quem locum enarrans expoſitor, Iuſti inquit, uocantur, quoniam, cum piſces cæteri Carniuori ferè ſint, nec cætero abſtineant piſcitio, Soli omnium hi carnibus haud quaquam admouentur. Apud eundem interpretem ſic comperi, Notandum inquit, Quod Thynnus quidem Piſcis eſt, κῆτος δὲ, id eſt, Ceſtus autem eſt Melanthynnus, id ualet, nigricans Thynnus. At Echinus, qui in Ceſtrei capite conuiſitur, Sphondylos nũcupatur. Eſt & Cephalinus piſcis, ſed à Cephalo diuerſus, quem etiam Blæpſiam dicunt. Ceſtrei uero Plotes quoq; nũcupantur. Nam ſic eos appellat Epicharmus. i. πλῶτες.

¶ Aquarum laus præcipua. Oratij locus explicatur. Iuriſiurandi per Stygiã paludẽ ratio. Amymoniæ aquæ. Aquariæ Libræ, Item Dioptræ, & Corobatæ.

CAPVT XXXVIII.

VERVM, ut ad Aquam regrediamur, & in uniuerſum aliquid promamus, Eius utilitates longe uidentur Ignem præſtare, Quoniam multa ſint animalia, quæ abſq; ignis degant uſu. Degere autem ſine aqua nullum. Quippe ſi fuerint ſine humoris poteſtate, exanguinata, exuctáq; à principiorũ liquore interareſcũt. Qui nec plantas ipſas, aut herbas floreſcere citra aquæ humectationem. Qua ex cauſa Pindarum rectiſſime opinãtur dixiſſe, ἄριστον μὲν ὕδωρ id eſt, optima quidem aqua. Quanquam non deſunt, qui Heſiodum in Theogonia putent, Aquam ſtatuiſſe rerum initium, & Chaos nominaſſe, ὡς ἀπὸ τῆς χύσεως. χυτὸν γὰρ ἐν ῥυτὸν τὸ ὕδωρ, id eſt, uelut ab effuſione, Siquidem fuſilis, fluibiliſq;, ac fluitans aqua eſt, Vnde prodierit & Mileſij Thaletis opinio, Et Pindarus ita ſibi laudare aquam permiſerit. Affertur & illud, Creditum Veteribus, Deos per Stygiam paludem iuſiurandũ concipere, uel quia à Dijs, & hominibus odio habentur, qui ad deiurium procliuiores ſunt, uel quia iuxta, Heſiodum, omnibus elementis antiquior eſt aqua. Primo Rhetorico Ariſtoteles, de multiplici uſu eius elementi prodijſſe Pindaricum illud, opinaꝰ. Porro cum Aquarum infinitæ propemodum utilitates ſint, gratiſſimǽq;, Qui ſacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum, oſtendũt res omnis è liquoris poteſtate conſiſtere. Itaq; cũ Hydria ad templum, ædemq;, caſta religione defertur, tunc in terram procũbentes, manibus ad Cælum ſublatis diuinæ gratias agunt bonitati. Ex ijs eſſe arbitror, quod Seneca ſcribit, Magnorum fluminum capita ueneramur. Subita & ex abdito uaſti amnis eruptio aras habet. Coluntur aquarũ calentiũ fontes, & Stagna, quæ uel opacitas, uel immẽſa altitudo ſacrauit. Hinc & Oratianũ illud ex primo carminum. Nunc ad aquæ lene caput ſacræ. Sed & in Ergis præcipit Heſiodus, Nõ eſſe fluuium perennem pedibus tranſeundum, niſi prius affuſis precibus. Id eo dici, tradit Proclus, quod opinarentur Veteres, Omnem quidẽ aquarũ naturam, Vt quæ alendi, augumentandiq; uim poſſideat, ſacram eſſe Dijs, quos ζωογόνους uocãt. Præcipue uero perennes fluuios putaſſe diuinos, Quia indeficientem, æternamq; Deorum ſubſtantiam imitentur. Quin & poteſtates præfici diuinas, interpretabantur. Nec me fallit, Ioannem grammaticum. Illud Heſiodicum arbitrari allegorice intelligendum, Nam fluuij nomine uxorem putat accipiendã perpetuo habitantem cum uiro. Monere autem Poetam, Vxori non congrediendum ante fuſas Dijs preces, Vt Seminis profuſioni adſit Deus uolens, & propitius, quam uocat καλλίῤῥοον ὕδωρ, ὡς καθαρὰν καὶ νόμιμον, id eſt, puram, legitimamq;. Amymonias aquas ſicubi legeris, intellige argiuas, quoniam Amymones obretitus amoribus Ne-

ptunus fontes aperuit Lernæos. Vnde aquis abundare contigit argiuis. Etiamſi ad Danaides referunt alij, Quæ ab Aegypto profectæ Phreorychiam docuerint, id eſt, puteorum artem perfodiendorum. Aquarias Libras, Dioptraſq; alicubi inuenies, Sicuti Chorobaten quoq;. Ea uero inſtrumenta ſunt Aquarum dicata librationibus, ubi perducendæ ad mœnia ſunt. De Aquarum præſtantia ſic apud Græcos cõperio, εἶναι ἄριστον ὕδωρ ἀποιότατον, καὶ κατὰ γεῦσιν, καὶ κατ᾽ ὀσμήν, id eſt, eſſe optimam ex Aquis, Quæ citra ullã ſit qualitatem uel ſaporis, uel odoris. Sed quæ mox hypocondria tranſmittant, Illæ uero incomparabilis ſunt excellentiæ. Nam quæ illis immorantur, ac inflant uentrẽ, grauãtq;, cenſentur non bonæ.

¶ Niloticæ aquæ laus præcipua. Cur Nilus dicatur Iupiter, & Saturnius. Chomata Nili, & Diacopi. Cõmatica. Comæ. Halmones qui ſint. Quæ ſit fluminum, & Aquarum probatio. Dæra. Syrembolum. Sarabaitæ Sacerdotes. Aquai Legendum apud Quintilianum, Et Vergilium, Aeneidos ſeptimo. Interim de Ioue pluuio, & Terræ ſimulacro.

CAPVT XXXIX.

SED enim in medicinæ ratione fluuialis aqua, & paluſtris damnatur, præter Niliacam. Ea nanq; cũctis inſignita uirtutibus creditur, hauſtu ſuauis, mediocrem in aluo moram ducẽs. Sitim porrò reſtinguit commode, nec frigida quidem ullum inferens nocumentum. Præclara in eo Galeni ſentẽtia eſt, Nilum inqu it, ita laudo, ut bonitatis excellentia paucis admodum comparari fluminibus poſſit, Nam & mulierum partionẽ inſigniter adiuuat. Ex eo præterea in Aegypto Sole omnium paluſtres aquæ redduntur commodiores, quãdo æſtate nec computreſcant omnino. Seneca in Naturæ quæſtionibus, Plæraq; ſunt inquit, ratio quorum reddi non poteſt, Vt cur aqua Nilotica fœcundiores faciat fœminas, Adeo ut quarundam uiſcera longiore præcluſa ſterilitate ad conceptũ relaxauerit. Auicenna primo Canonis quatuor ex cauſis Nilo incomparabilem bonitatis uim ſcribit attributã, Quarum primam ſtatuit à Curſus longitudine. Secundã regionis aſcribit nitori, ac præſtantiæ, Per quam fit aquarum delapſus. Tertiam putat, quod à meridie in Septentrionem deferantur, Sic enim attenuari amplius. Poſtremo & immenſam ſuffragari fluminis molem. Inuenio præterea Iouis uice fuiſſe Aegyptijs Nilum, Vnde illud apud Byzantium poetam Parmenonem, ut ſcribit Athenæus αἰγύπτιε ζεῦ νεῖλε, id eſt, Iupiter Agypti Nile. Quoniam Certis anni temporibus ſuperfuſus ripis Imbrium modo mirã Campis fertilitatem inferat. Propterea de Nilo Tibullus,

Te propter nullos tellus tua poſtulat Imbres,
Arida nec pluuio ſupplicat herba Ioui.

Nam & Athenis Terræ fuiſſe ſimulacrũ, Pauſaniæ credimus ſuppliciter à Ioue pluuiã comprecantis, Quem uocant ὄμβριον, Cuius in monte Hymetto uiſebatur ara, Sicut & ſimulacrum quod Iouis diceretur Hymettij. Sed & in Parnethe Ioui ſacra fiebãt, quẽ nũc ὄμβριον uocarent, nũc ἀπήμιον. Sed ὄμβριον uocant itẽ ὑέτιον. Credit & Pindarus inde Saturnium appellaſſe Nilum, tanq; & ipſe Iouis innuens cognomentum. Dicit inde & Chryſorrhoas, quaſi auro fluens. Ex quo & graues in eos, qui Chomata Nili ruperint, uel uiolarint omnino, Sanciuntur pœnæ. Sunt autem eo nomine Aggeres (Sic enim græce pronuntiatur χῶμα) Atq; ita ſcribendum apud Iureconſultos, Digeſtis de extraordinarijs criminibus, Vbi etiam Aggerum nominantur Diacopi. Quo uerbo intelligi ſciſſuræ uidentur. Commatica uero pronuntiatio apud Grammaticos, aliud eſt, dicta ſic, uelut inciſa. Cuius exemplum eſt apud Papinium.

Vbi iſte fragor? Ni fallimur aure. Sed unde
Puluereo ſtant aſtra globo? num Iſmenius ultro
Miles? ita eſt, ueniunt. Tanta eſtne audacia Thebis?
An dubitent?

Comas uero, id eſt κώμας Pagos Græci uocant, Qui in Orchomeno quandoq; Halmones, id eſt ἁλμῶνες ſint nuncupati, ab Halmo Siſyphi filio, Cui regionis partẽ haud ita magnam conceſſiſſet incolendam Orchomenius Eteocles. Inde natum, Vt eſſe uicum quendam Halmonas, prodiderint multi. Sed à diuerticulo fabulam repeto. Reliquorũ Aquæ fluminũ difficiles cenſentur, arefaciẽdo, ac Sitim amplius accendendo, præſertim

ſi regionum

ſi regionum adſit malignitas, nec Aer admodum accõmodus, quod adnotauit Dioſcorides. Auicenna eam item probat, quæ exortum petat, præcipue æſtiuum, ſemperq; bonitate proficere, dum à fonte diſcluſa abit longius. Secũdæ uero notæ putat, quæ in Septẽtrionem profluat. Hanc Aeginita Paulus non probat ſatis, Quoniam ſit ὕδωρ βραδύπορομ καὶ ἀτέραμνομ, id eſt, inceſſu tarda, duráq; aqua, Rurſum incaleſcere tardius, ac frigeſcere. Cui diuerſum faciat ortum petens. Improbantur omnino in occaſum, meridiemue delabẽtes, præcipue meridionali aſſiliente afflatu. De ijs plura item Galenus. Putearias quoq; nec ſatis probas præ fontanis arbitratur Auicẽna, quod terroſæ plurimũ ſint. Vt quæ in arcto contineantur occluſæ. Porrò ineſſe & putreſcentis materiæ quippiam, neceſſe eſt. Illuc Solis radio minus pertingente, nec prorſum pflatu ullo, Vapores corruptioni obuios detergente. Auctor cum Paulo Galenus eſt, Vnam eſſe bonarũ, & malarum aquarum cognitionem, Si hyeme quidẽ calent, frigent uero æſtate. Deinde ſi puræ ſunt, nec colore oblæſo, uitiatóue. Et ſi mala nequaquam fuerit hypoſtaſis. Item ſi leues ſint. Quando terræ promixtionem coarguit pondus. Conſyderatur præterea, incaleſcantne ſtatim, frigeſcantue. Huiuſmodi enim præſtare. Cæterum de ijs plura itẽ Architecturæ octauo Vitruuius. Illud neutiquam tranſiluerim, quod Aelius ſcribit Dionyſius, Dæram nuncupari humectam ſubſtantiam ab ijs, qui Teletas curant, & myſteria. Deras autem. i. δηρὰς regio eſt argiua, ubi Apollo colitur δηραδιώτης, In cuius ſacrificijs Agno noctu immolato quot menſibus, & ſanguine guſtato, Puella κάτοχος ἐκ τοῦ θεοῦ γίνεται. id eſt, afflatum ſentit numinis, uaticinaturq;. Syrembola deniq; in obſidionibus fiſtulas uocant, quibus exquiritur aqua. Nam Syrinx fiſtula eſt. Et Embolum altera eſt compoſitionis pars. Sarabaitæ ad præſens inſtitutum nil magnopere faciunt, Qui ſint, enarrabitur nihilominus, doctrinæ gratia uberioris. Sunt enim eo nomine in Aegypto ſacerdotes, in Saxorum cauitatibus ferè habitãtes, Suillis, ac Bubulis circumamicti exuuijs, funibus Zonarum præcincti loco, Pedibus nudis, Cruore conſperſi, ubi Scenophegiorum ingruit Celebritas, è Cauernis ſe promentes, Hieroſolymam petunt, Ac tẽplum adeuntes inopiam, abſtinentiam oſtentui habent, Ingerunt om̃ibus, Barbam ſibi etiamnum acriter uellentes, Vt ſpectent iſta uniuerſi, & uelut cælitus demiſſos homines opinentur, ſuſpiciantq;, etiamſi intercutibus nunq̃ non uitijs madent. Propterea nõ eſſe imitandos, præcipit Auguſtinus, Et cõmeminit facundus ſcriptor Hieronymus. In hac deniq; tam multa aquarum mentione, Sciendum, Pauſaniam autorem nobilem Alphei tranſitum ad Arethuſam facile comprobare, Nili argumento, qui Paludem ingreſſus emergat, perinde ac è terra, Quod ipſum & in Iudæa faciat Iordanis. Adduci autem ſe potiſſimum Apollinis delphici oraculo ſcribit, à quo ita ſit editum.

Ὀρτυγίη τίς κεῖται ἐμ ἠεροειδέι πόντῳ
Τρινακίης καθύπερθεμ, ἵν᾽ ἀλφειοῦ σόμα βλύζει,
μισγομένα πηγαῖς εὐρωπίης ἀρεθούσης.

Nec illud deniq; neglexero Vergilianum carmẽ ex Septimo Aeneidos ſic ab eruditioribus legi ſolere. Id quod Diobolares grammatici ne ſuſpicati quidem unq̃ ſunt,

Sæuit amor ferri, Et ſcelerata inſania belli,
Ira ſuper. Magno ueluti cum flamma ſonore
Virgea ſuggeritur Coſtis undantis Aheni,
Exultantq; Aeſtu latices, furit intus Aquai
Fumidus, atq; alte ſpumis exuberat amnis.

Cui ſanè Lectioni, ut plauſibili, in Codicibus ſynceris ſuffragetur Seruius quoq;, Diæreſin eſſe inibi factam, teſtatus. Suffragetur Cornutus itẽ Perſianus interpres, Poetæ uerſuaduocato. Hũc porrò eſſe locũ, à Quintiliano ſignificatũ, Vbi libro Oratoriarũ inſtitutionum primo ita ſcribit, Vnde Pictai, & Aquai Vergilius doctiſſimus uetuſtatis carmini inſeruit. Quanquam modo legitur, Aulai, in peruulgatis Fabij uoluminibus.

¶ Cur Animantibus Somnia ſint data. Item Somniandi cauſæ. Quæ Somnia liceat coniectare. CAP. XL.

SOMNIORVM uanitatem tum ratione, tum experimentis coargui à multis, palam eſt. Nec defuerint tamen, qui ediuerſo ratione, ac experimẽtis itẽ præſagiorum inde miram comprobent ueritatem. Prius uero quã altiora cõtingamus,

ſuccurrit, promendum hac parte, cur nam credamus, contributa eſſe Somnia. Et ratio quidem illa plæriſq; eruditorum egregie arriſit. Mētem utiq; per diem ueris auocari uiſionibus, ne obdormiat. Noctu uero falſis, ne excitari celerius queat. Qđ ſi nullæ omnino ſeſe imagines ingerant, Aut uigilare illam, neceſſe erit, Aut perpetua ſopiri morte. Proinde dormitiōis ratione Somniorum inuolucra eſſe ab opt. max. Deo impertita, fatendum arbitrantur, Cum uniuerſim, tum uel homini imprimis, Quod præter, quietis propoſitum, etiam futurorum prædictiones in eis ſepoſuerit ſibi, Nam ueridico præſagio multis fuiſſe per Somnum oblatas ſpecies, argumēto eſſe hiſtoria poteſt. Sed & noſtrorum uatum reſponſa, euentu admirabili, ex parte fuiſſe ſomnia, compertiſſimū eſt. Verum quæ falſa ſunt, obrepunt modo ſoporis cauſa. Illa, ut ex diuinæ poteſtatis magnitudine ingruens bonum, uel malum præripiamus. Propterea Actuum apoſtolicorū ſecundo, Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, Et prophetabunt filij ueſtri, & filiæ ueſtræ, Et Iuuenes ueſtri uiſiones uidebunt, Et Seniores ueſtri Somnia ſomniabūt. Cæterum, quo iſta conſtent exploratius, Ex Theologicis patrum noſtrorum ſanctarijs uideor aucupatus, Vniuerſim quidem Somniorum cauſas eſſe duas. Earū intima una eſt, Extima uero altera. Sed & intima item duplex. Ac eſt una quidem, fortuitus in quiete phantaſmatum motus. Hic præſagit omnino nihil, & eiuſmodi ferè Somniorum plurima ſunt. Ideo Eccleſiaſtes quinto ſcriptum inuenias, Vbi multa ſunt Somnia, Ibi plurimæ uanitates. Altera uero ex corporis affectione eſt. Nam & frigidioris naturæ homines glacie ſibi plærūq;, aut niuibus uidentur adobruti. Quippe affectioni eiuſmodi phātaſmata cōformari, palam eſt. Propterea Medicorum ſcientiſſimi, quod Ariſtotelicum eſt ex libro de Somno, & Vigilia. Somnijs peruigilate intendendum, aſſeuerarunt. Sed & calculum adijcit Magnus Albertus, Eius quoq; exemplo ſubiecto, Qui per quietem in pectus ſibi atriorem arbitrabatur affundi picem. Moxq; illuceſcente die, Bilē reiectauit atram, & utiq; copioſiorem. Itaq; indidem poſſe uel ſanitatis, uel morbi uaticinia concipi, propè certa eſt coniectatio. Verum cauſa Somniorum extima duplex animaduertitur & ipſa. Corporea, Spiritaliſq;. Ex quibus illa quidem ex cæleſtibus profluit corporibus, & ex ambeunte nos aere. Sicuti enim illis influētibus, in corporali materia formæ producuntur diuerſæ, ut Plantarum, & Metallicorum, & id genus complurium, Sic & uirtute eadem in potentia phantaſtica, quæ organica eſt, phantaſmata promi, effingiq; ualent, Cæleſti conſentanea diſpoſitioni, effectui cuipiam producendo. Ac propterea id quoq; genus Somnia ueritatis opinionem ſibi facile conciliant. Atqui inferat aliquis, Et uigilantibus adſunt corporis illæ ipſæ affectiones, agunt & cæleſtia corpora, ac continens aer. Agunt quidem, Verum auocamentis rerum multiplicium, curarumq; nunq; non perurgentium, obſeruantur minus phantaſticæ poteſtatis Motus, Immo uero & præpediuntur. Cauſa porro extima item, ac Spiritalis ex Deo eſt, quæ & bona dicitur. Sed & hæc bifaria eſt, Siquidem uni quandoq; imaginaria modo ingeritur uiſio, Alteri uero eiuſdem intellectus. Nam & Pharaoni præpinguium boum oblata ſpecies eſt, atq; item macie confectarum. Quam is tamen coniectare nō ualuit, Valuit autem Ioſeph. Nec inficiandum tamen, Alicui ſæpe contingere utrumq;, Sicut Danieli. Altera ſpiritalis ratio, & eadem mala, Dæmonum cōmercio infamis eſt, Et magica inſignitior uanitate. Ex ijs porro ita contextis, liquere illuſtrius poteſt, quæ demum Somnia explicare cōiectura liceat, & quæ minus. Sed nec Euſtathij prætereunda ſententia eſt, qui ſuper eo Homeri uerſu,

καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ διός ἐστιν.

Somnia inquit, quæ ex Deo ſunt, διοπέμπτα uocant, uelut ex Ioue miſſa. Quin & huiuſmodi Somnia proprie dicuntur, id eſt ὄνειροι, Appellantur & θεῖαι ὀμφαί, id eſt, diuinæ uoces, Quia φαίνουσι τὸ ὄν. Hoc eſt uerum indicant. Proinde ab eodem dicitur Somnium διὸς ἄγγελος, id eſt, Iouis nuntius.

¶ Quid Prophetia proprie. Necnon Prophetiarum gradus. Vectij uaticinium de Romani Imperij perſeuerantia, ex Vulturum. XII. ratione, Romulo qui ſunt oblati.

CAPVT XLI.

Et quia nos

ET quia nos in propugnatorum Chriſtianæ ueritatis colloquia immiſimus, pergamus porro imbecillitatem noſtram doctiſſimis, ac de cæleſtis eloquiŋ fonte manantibus, illorum ipſorũ confabulationibus, ac ſcientiæ ſcitamentis confouere, ab inſtituto tamen nihil abiuncti. Eſt inquit Caſſiodorus, prophetia inſpiratio diuina, rerum euentus immobili ueritate denuntians. Vt uero plenius, abſolutiusq; dicatur prophetia, cognitio exigiť intellectualis, ſicuti Danielis quoq; decimo comprobatur. Quod ſi intelligentia non contingat, nõ proprie dici prophetiam. Sicuti Pharao ſpicas uidit, Geneſeos XLI. Et Balthaſar manũ ſcribentẽ in pariete, Danielis quinto, Ille dormiens, hic uigilans, neuter tamen eorum Propheta. Cæterum nec in morte ſaluatoris Caiphas. Quippe ſancti ſpiritus ui nobis inexplicabili impellimur ſæpe neſcientes, quod feliciſſimum eſt. Cuiuſmodi ferè impulſum in hominibus adnotamus fortunatis, Qui ratione nulla, uel cognitione ducuntur ad aliquid faciendum, uti eſt in libro de bona fortuna, ea tamen differentia, quoniam fortunatorum impulſus à cauſa eſt naturali, id eſt ab orbis influentia, uel motricis intelligentiæ, ut quorũdam aſſertio eſt, uel ab utraq;, ſicuti aliŋs uideo magis placuiſſe. Igitur quia ex ratione propheticæ ueritatis eſt cognitio, ut præſtruebamus, inde fit, ut pro eius uarietate profluant prophetici quoq; gradus. Is nanq; excellentiſſimus eſt, ubi paribus reliquis clarior eſt intelligentia, dum tamen prophetiæ limites non tranſcẽdat. Ergo gradus primus eſt, cum uidet quis, & intelligit. Velut Hieremias ollam uidit ſuccenſam, & faciem eius ab Aquilone. Quo ſignificari intellexit, Babylonici regis exercitum ciuitatẽ Hieruſalẽ exuſturum. Secundus gradus eſt, ubi uideť nihil, ſed inſtruens uox auditur. Hic uero eſt priore excellẽtior, quoniam ueritatem expreſſius præmonſtrant uoces. Tertius porro eſt, cum non uox tantum auditur, quæ inſtruat, ſed uidetur etiamnum, qui loquitur. Quæ res adhuc creditur auguſtior. Cæterum uel iſta contingunt in quiete, uocanturq; a theologis reuelationes per ſomnia. Vel dum uigilamus, & a iunioribus dicuntur uiſiones. Qui eſt præclariſſimus modus, quoniam & mẽtis fit illuſtratio maior, quæ quãuis ſenſuum ui exteriorũ diſtracta, intelligibilem tamen ſupernaturalium ueritatem percipit, quod non fit in ſomno, ſenſibus quietis. Porro propheticus ille modus, qui raptũ contingit, uel extaſi, ad eum fermè reuocatur, qui eſt in quiete, quia tunc exteriore ſenſu non utimur, ſicut nec in ſomno. Adhuc gradum ſtatuunt quartum, ubi apparitionẽ nulla figuræ cuiuſpiam, uel ſenſibilis ſigni, occultorum intelligibilis ueritas percipitur reuelatione diuina. Cuiuſmodi cognitio ſummo prophetæ Dauid contigiſſe diciť. In hac deniq; addiuinantium mentione illud fuerit auctarium, quod ex Varronis eſt antiquitatibus, Vectium augurio præſtantem de Vulturum ratione, Romulo qui ſe obtulere, quosq; corpora ſancta dicit Ennius, coniectaſſe, Romanum imperium ad mille ac ducentos annos perſeueraturum. Quod & uerum comparuit, ſiquidem cum imperarent Cæſares Conſtantiŋ, Romanorum dignitas dilapſa corruit, Byzantium tralata, irruentibus in Italiam Vnnis, Vandaliſq;, ac Gotis.

¶ Afflationum ſpecies. Qui afflatorũ ſtatus. Quæ ad ſomniandi rationem requirantur. Somniŋ laus etiam per exempla. Cur ſomnia matutina ueriora. CAP XLII

VERVM, ut ad ſcriptorum genus aliud digredi iam ordiamur, & quod lucernam oleat, ſubinde pergamus promere, Porphyrius afflationũ ſpecies duas agnouiſſe, aiaduertiť. Vnã, quæ ꝑ ſomnũ cõtingat, alterã, quæ in uigilia. Vbi afflati, & perciti præſagiunt, ita uigilantes, ut etiã ſenſibꝰ utanť nec tamen eſſe interim ratiõis humanæ compotes. At Iamblichus animos ait, Vere præſagientes, afflatoſq;, & cum dormire uideantur, non dormire. Et cum uigilare, nõ proprie uigilare, neq; more hominũ ſenſibus uti, nec ipſa animalis uiuere uita. Argumento eſſe, quod eorum pleriq; igne admoto, nõ uranť, ignẽ uidelicet repellẽte Deo, q intus afflet. Vel, ſi uranť, nõ ꝑſentiũt. Sed & inuia, ꝑagrãt ſæpe, ac flumia tranãt mirabiliter. Cæterũ in ŋs, quæ ad ſõnia ꝑtinẽt, attẽdẽda ueheměter, quæ nono de republica Socrates de ſõniãdi rõne diſſerit apud Platonẽ, At inquit, cum quis ſalubri, & moderato cultu, atq; uictu ſe geti tradiderit, ea parte animi, in qua eſt rõ, excitata, & erecta, ſaturataq; bonarũ cogitationũ epulis, & ad ſeipſã cõtẽplãdo cõuerſa. Ea uero ꝑte animi, q

 uoluptate

uoluptate alitur,nec inopia preſſa,nec ſatietate affluēti. Vt quieſcāt maxime.Neq; opti
mam parte m illam,aut geſtiendo,aut mœrendo perturbet,Sed ſinat eam per ſeipſam
ſolam,ac puram conſyderare,indagare,atq; percipere quicq; ignotum hactenus,uel p̄-
ſentium,uel futurorum,aut præteritorum.Illa etiā parte animi tertia,in qua irarū ardor
æſtuat,ſedata,atq; reſtincta uſq;adeo,ut qeſcat nulli infenſa atq; ita inquā partib⁹pacatis
duabus,Mente uero erecta,Somno ſe comparet.Tunc demum pura mens ueritatem
contingit,neq; inſomniorū uiſa nefaria occurſant.Significat ipſa hæc parte quadam Sy-
neſius,cum ait,Sufficit Somno dedere ſe lætis manibus, diuiniſq; laudibus celebratis.
Laudās quoq; ſuo more Somniale uaticiniū,Ad hoc inqt,accedere decet fœminas,atq;
uiros,Antiquos,Iuuenes,Pauperes,Diuites,Priuatos,Principes,Omnes deniq;.Quo-
niam neminē reſpuat,adſitq; omnibus propheta paratus,Cōſultor bonus,& tacitus,Sa-
crorū præceptor,atq; diſcipulus,Mox uero inde ſibi ambiguitatū inuolucra quædā mi-
re ſcribit recluſa.Quin & Magorum inſidias huius beneficio debilitatas,ac cōcuſſas ꝓ-
bat.Ereptūq; ſe diſcriminibus multis,non inficiatˀ.Galenus ſūmus Medicinæ autor ꝓdit
monumētis,cū circa Diaphragma cauſatio eſſet inorta,ꝑ quietē ſibi oblatā ſpeciem,quæ
cōmoneret,liberatū iri,Si ſanguinē mitteret ex Vena,quæ inter pollicē uiſitˀ,atq; indicē,
Feciſſe,quod præcipiebatˀ,ac mox ſanitati reſtitutū.Ipſe ſum memor, cū agerem ætatis
annū ſecundū & uiceſimum,& Antonio Boldu,nobili Veneto,tūc in patria mea præ-
turam gerenti,Plinium interpretarer,Nec dum Hermolai Barbari emēdationes doctiſ-
ſimæ eminentiſſimo autori egregiam,immo etiā triariam tuliſſent opem,forte in eū in-
cidiſſe locū,Qui legitˀ in Septimo de ijs,qui plus iuſto creſcūt,uocāturq; à Græcis Ectra
peli,Torquebat amplius uerbū id,Sciebā me legiſſe de eo aliqua, Verū nec autor, neq;
locus ſatis ſuppetebant.Proinde ueritus imperitiæ notā,æſtuāti animo cōmodū quieti
me tradiderā.Mox rationcinans mecū librū uidebar agnoſcere,immo etiā locū,& Phy-
luræ partē,ubi id foret exſcriptū. Excitatus deniq; cœpi oblata per Somnū repetere.Illu-
ſionē putaui.Sed cū inſcitiæ formido infeſtaret amplius,nequid intentatū relinquerem,
Librū arripui,Sicuti Somniauerā,ita cōperi.Neq; hoc dico,qa Somnijs hærendū putē,
in tam numeroſa eorū uanitate,tū etiā præter inſtituta ferè Chriſtianæ ueritatis, Sed qa
nimis opportune,dum iſta proderē,ſeſe ingeſſit exemplū,præterire nō fuit cōſilij.Quā-
q; ſuccini pertritū id forte ualet,Neminē magnopere dari, Qui totum diem iaculans nō
aliquando collimet.Porrò Somniale uaticinium propè Solis emerſum,ſedata paulū ua-
porū,externarūq; rerum cura,contingere,proditum literis eſt.Id fieri putatur, non ſolū
ea de cauſa,quod percocta ciborum mole,amplius Sobrij ſimus,Sæpius em̄ cibo inanes
quietem petimus,Neq; tamē contingit uiſionū perſpicuitas.Sed eo item noie, quod &
Solis,Phœbiq; uatis,ut ueterū more loquamur,acceſſu roborari uaticiniū ſolet.Sangui-
nei quoq; ſp̄us,igneiq; ea hora dominātes claritate ſua ſomniali cōferunt claritati.Acce-
dit id euidens quoq;,quod obuerſantia expergefacti mox conſequentium imaginū tur-
ba non confundimus.Propterea Sermonum primo Oratius.

Atq; ego cum Græcos facerem natus mare citra
Verſiculos,Vetuit me tali uoce Quirinus
Poſt mediam noctem uiſus,cum Somnia uera.

¶Somniorū diuinatio an ſit,ex Ariſtotele.Iteq;,an à Deo mittatˀ Somnia. CA.XLIII

POSTEA uero quā Theologorum patrū in ijs decreta prolibauimus,Nec
non Platonicorū muſea introſpeximus,Percommodū fuerit forſan & Pe-
ripateticos in Conſiliū adhibuiſſe (etiamſi,quod aiūt, Myſorū collimitia,
& Phrygum planè ſecernuntur) Qui placita ad id negotiū ſua quoq; pro-
mant.Igitur ex Ariſtotelis ſui doctrina Themiſtius inquit,Diuinationē in
Somno eſſe aliquā,neq; pertinaciter reſiſtendum,Neq; temere aſſentiēdū. Nam quod
aut omnes,aut plurimi arbitrātur,ineſſe aliquid diuinitatis in Somno,& uiſa pleraq; oc-
currere futurorū prænūtia,argumēto eſt.huiuſmodi perſuaſionē,quæ uſq; infixa homi-
num mentibus ſit,Et ferè gentium firmata conſenſu,ab experientia,& rerū euentis or-
tum aliquem habuiſſe.Parte uero alia cum nulla grauis, & efficax ratio uideatur, unde
iſtæc diuinatio proueniat,efficitur,ut homini docto perdifficile ſit,fidē in hoc obſtringe-
re.Nam putare,Deum eſſe,qui Somnia mittat,præter alias rationes, quibus infirmarˀ

hoc,

hoc,refelliq; poteſt,Illa exploratioris eſt efficaciæ, quod ſubabſurda res ſit,rerum futurarum ſignificationes per ſomnia non optimis,& ſapientibus,ſed ſine lege ulla, ac ferè peſſimis quibuſq;, & abiectiſſimis hominibus euenire, atq; etiam brutis. Porro ſublata ratione hac,nulla præterea poteſt idonea confingi. Quod uero aſſeritur, eſſe apud Boriſthenem,& Gades,qui uaticinentur,nonnullos,adhuc rationis eſt incompertæ. Quanquam uero diuinitus non mittuntur,ſunt tamen,quæ poſſis dæmonia dicere.Nam & natura dæmonia ſunt,non diuina. Huius rei argumentum eſt, quod parte plurima indocti,& Gregarij ſomniare,ac uaticinari uidentur,ut intelligatur, autore deo illos non ſomniare.Porro in plurimis, & uarijs uiſis non eſt,ut ſit mirandum,euadere ex ijs aliqua, quæ prædixerint.Nam uetus eſt,ſi ſæpe iactaueris,quandoq; Venerem iacies.

¶ Quam dixerit ſomniorum rationem Democritus. De motionibus ſomniantium, ex Ariſt.eodem.Item cur fatui præcipue motionibus excitentur. CA. XLIIII.

DEMOCRITVS uero in ſomniorum ratione Dormientium animos putabat pulſari externa, & aduentitia imaginum uiſione, quæ tanq̃ mēbranæ a corporibus direptæ continenter funderentur,& fluerent. Ex ijs alias eſſe beneficas,alias ſequioris ingenij,perindéq; maleficas,& magnitudine, ac pernicie portentoſas.Has accedere in ſomnis ad homines, & ſignificare,quæ præſentirentur,futura.Eſſe uero, quibus ſimulacra hæc adueniant meditantia, commentantiáq;,& uoces mittentia,alioqui quæ in ſomno tantum intelligentibus ſentiantur,Quamobrem optabat Democritus imagines optimatis notæ ſortiri. Nos uero, & ſi ſimulacra eſſe ulla,quæ uolitare ultro,citróq;,& uagari per auras poſſint, negamus, Tamen motiones aliquas eſſe concedimus, quæ nos ſimulacrorum uice exerceant.Illas ex initijs quibuſdam earum rerum prodire,quæ dicendæ nobis,agendæue ſint mox, ac re primum mutato. Tum deinde per aurium foramina, & narium meatus tranſmiſſas ad cor,facere,ut in ſomnijs futurarum rerum exitus pernoſcere uideamur.Hæ uero motiones non poſſunt alio tempore ſenſum ſui,quàm noctu ampliorem inuehere.Motus itaq; hauſti ſenſibus.Et uiſa ex ijs concepta, identidémq; ad ſentiendi tranſfuſa principium,præſenſionem futurorum dormientibus afferunt,atq; hæc ratio eſt, quamobrem fatuis ſomnia hæc potius,quàm pudentibus ingerantur.Quoniam ineſt ijs ſilenta mens deſertáq;, & cogitationibus uacua. Quarum plenus philoſophantiū animus eſt, & quarum agitatione ſolitarius,& otioſius eſſe non ſinitur.

¶ Somniorum in quibuſdam certitudo unde ſit.Item de Melancholicis.Lycanthropi.Lycanthropia.Lycaones qui intelligantur. CA. XLV.

QVOSDAM uero eſſe,qui cum exceſſu mentis tentantur,prædicant futura.Id cauſæ eſt,quod cum inteſtinis, & proprijs motibus non infeſtentur, eminus uellicantur,& alienos excipiunt.Ita ut ea maxime ſentiant,quæ geruntur extrinſecus.Eſſe item aliquos,quibus ſomnia de neceſſarijs, & amicis certiſſima eueniat,inde proficiſcitur, quod de neceſſarijs ſuis impenſe ſolicitus quiſq; eſt.Vt em̄ de longinquo ij uice mutua ſe agnoſcunt,ita motiones, quæ in corde ſeruantur,rerū,quas familiares, charaſq; habemus,notiores nobis ſunt, & promptius ſe reddunt. Melancholici uero præ naturæ ſuæ uehementia ſimiles uenatoribus uidentur. Vt em̄ illi & coniectatione,ac telo quaſi feram poſſident ante, quàm, accedant,manúq; tollant,Ita melancholici pernicitate animi rapienda præcipites quaſi anticipant,& anteuortunt futura. Quod enim imaginationes in ijs uolucres, & deſultoriæ ſint,leui pulſu excitæ,tanq̃ ſigno dato,& quæ his proximæ ſunt,demumq; uniuerſæ prorumpunt.Eſt item Melancholica affectio,dicta Græcis λυκανθρωπία. Et qui ſic afficiunt̃, Lycanthropi,Qm̄ lupos imitari prorſum uideantur.Exiliunt quippe noctu,adq; diem uſq; inter ſepulchra diuerſantur.Eorum præpallet facies, καὶ ὁρῶσιν ἀδερκεῖς, oculis areſcētibus,præcipue uero lingua.Sūt præterea διψώδεις, hoc eſt ſitibūdi. Tibijs ex impactione crebra ἀνιάτως. id eſt citra medelā ulceroſis.Hoſce itē Lycaonas dici,obſeruauimus.

¶ Quicquid

¶ Quicquid occurſat per quietem, non dici Inſomniũ. Item qui non ſomnient. Cur quandoq; meticuloſa obueniant Somnia. CAP. XLVI.

PORRO nec illud omittendũ, non quicq̃d uiſitur in Somno, dici Inſomniũ poſſe. Nam tunc proprie Inſomnium eſt, Cum is, qui Somniat, exiſtimat uera eſſe, quæ dormienti occurſant. Quod ſiquis ita imagines concipiat, Vt intelligere poſſit, ſe dormire, ſomniaréq;, Hoc proprie Somnium non eſt, Sed uiſum quoddam, atq; phantaſma. Ac uidentur quidẽ hæc eſſe inſomnia, Sed nõ ſunt. Proinde in animaliũ generatiõe, libro quinto Ariſtoteles, Somnia inquit, non ſunt, quæcunq; dormiendo agũtur. Sed præter Inſomnium, hoc eſt, ut ipſe ait, παρὰ τὸ ἐνύπνιον, Vt iis contingit, qui dormientes reſurgunt, ambulant, & loquũtur. Videntq; inquit, eodem modo, quo qui uigilant. Id ſanè cõſueuit euenire corporis incõmodum, quod cum frigiditas Senſus cõmunis obliget inſtrumenta, & ſoporem conciliet, obtingit, ut extrinſecus in calorem naturalẽ humoris quippiam ex cibo, uel ex putrido humore, ac febri profluat. Tum ea uis mota Spectrum mouet, ſeu phantaſma, qđ repreſentat, exhibetq;, quod antea per iram conceperat, aut affectionem aliam, uel etiã cibi ingeſſit qualitas. Hinc etiam, qui febribus uruntur amplius, inter quietem loquũtur, & uaria concipiunt rerum ſimulacra. Nec ſtatim à cibo ſomniant animalia, Neq; cũ edita primum ſunt, Vt infantes, quia multa tum agitatio, motióq; eſt, Propter alimentorũ calorem. Quamobrem quemadmodum humore aliquo uehemẽter commoto, aut nulla effigies redditur, quæ appareat, Aut redditur quidẽ aliqua, Sed laceſſita, & tortuoſa uſq; adeo, ut alia omnino uideatur, quàm ſit. Quieſcente autem, & ſtagnante, res in eo ſimili colore, & incolumni forma reſpondent. Ita dormientibus eueniunt uiſa, & motiones à Senſibus quandoq;, ut peruideri nõ poſſint, Quod multo alimoniæ fluxu obruũtur, Quandoq; diſtortæ præpoſteræ, & monſtroſæ, & omnino teterrima Somnia. Qualia quæ Melancholicis, & Temulentis, & Febrientibus accidunt. Hæc immo recenſuimus, ut apertiora fierent, quæ de Animalium hiſtoriis libro quarto prodit Ariſtoteles. Vbi ſic ferè ſcriptum inuenias. Homo maxime Animalium Somniat. Editis nuper in lucem, Et infantibus adhuc nullum penitus contrahitur Somnium, Sed plurimis anno circiter quarto, aut quinto ætatis, uiſa incipiũt. At libro decimo Plinius Somniat inquit, ſtatim infans. Et Ariſto. libro ſeptimo, Infantes inquit Somniant, Sed ſero meminiſſe poſſunt imaginum. Quid ergo pugnantia iſti loquũtur, & ſentiunt? Abſit, Sed hoc uidentẽ ſentire, Infantes, ſi minus proprie loquendum ſit, Somniant. Si proprie, non Somniant. Et quia Pauore concuti per quietem puerulos Hippocrates ſcribit, Adnotanda uehementer in eo doctiſſima Galeni interpretatio. Pauores inquit, per Somnum adſunt infantibus, iis præſertim, qui ſunt natura edaciores, Quando loca ad Ventriculum pertinentia Senſu quidem uigeant, Sed imbecilla exiſtant, Cibus uero corrumpatur. Nos ſiquidem obſeruauimus, non in tantillis ſolum, Sed etiã in ætate perfectis terribiles fieri per Somnum imaginationes. Quando multi, & uitioſi humores grauant, & mordent Ventriculũ, præſertim ipſius Os. Hæc enim particula præcipuũ habet ſenſum. Inſomnia deniq; nõ ad opinionem, neq; ad intelligẽtiam, neq; omnino ad rationẽ aliquam intelligendi, opinandiue pertinent, Sed ſunt Senſualis potentiæ alumna, Verum non quatenus ſenſualis, ſed quatenus imaginaria, ſiue phãtaſtica eſt, Siquidem probatum in libris de anima eſt, Imaginandi uim, quam Phantaſiam appellant, eandem eſſe ad numerum cũ potentia ſentiendi, quãuis eſſentia, rationéq; differant.

¶ Somniorũ ſpecies aliquot. Item de eorum Interpretibus. Ephialtes qui ſit, Ac Pnigamon, ſeu Pnigalion. Qui Somniator. Somnioſus. Somniculoſa Aſpis. Oniropolos. Ciceronis locus explicatur. Onirocritici libri. Et Thytici. Pellium incubatus. Scytharũ mos. Pluſcula porrò de pellibus. Pardalea ueſtitus, qui dicatur. CAP. XLVII.

ADNOTATIONE uero dignũ illud quoq;, Somniorũ alia dici Allegorica, Alia Theorematica. Nã ſunt Allegorica, ubi Senſus, Intellectuſq; à uerbis in diuerſum lõge abit. Quale Cæſaris mox Dictatoris fuit, Cui ꝑ quietẽ oblata ſpecies illa eſt, Vt putaret ſe cũ Matre ꝑmiſceri, Reſponſumq; à Cõiectoribus, Imperiũ Orbis terræ portendi, Quæ cunctorũ uiuentiũ ſit mater

mater. Et ad Coniectorem detulit quidam, ſomniaſſe ſe, Ouum pendere ex faſcia lecti ſui cubicularis, Reſpondit is, latere ſub lecto infoſſum theſaurum. Fodit, auri aliquantulum inuenit, Idq; argento circũdatum. Coniectori miſit de argento, quantũ eſt uiſum. Tum ille, nihil ne inquit, de Vitello? Theorematica uero cũ ita concipitur intellectus, ut præferre uerba uidentur, uel, ut Græci dicunt, ὄνειροι θεωρηματικοί, οἱ τῇ ἑαυτῶν θέᾳ προσεοικότες. Autores ſunt, In genere Phantaſmatũ eſſe, quod Græci uocent ἐφιάλτην. Incubum latini. Cum externa uis aliqua quieſcẽtes uidetur inuadere, & pondere ſuo preſſos, ac ſentiẽtes grauare. Vnde & Ephialtem dici, arbitratur Paulus Aeginita, παρὰ τὸ ἐφάλλεσθαι. Alij ab Ephialte quodã. Themiſon uero Epiſtolicorũ decimo, πνιγάμωνα uocauit ἀπὸ τοῦ πνίγειν. Sũt qui Pnigaliona ſcribãt. Apud Dioſcoridẽ Syluæ medicinalis libro tertio in Pæoniæ medicinis inuenio ἐφιαλτῶν πνιγμοὺς, id eſt, Incuborũ ſuffocationes. Apud Græcos ita finiri reperias, ἐφιάλτην τὴν εἰς κεφαλὴν ἀναφέρουσαν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἀδηφαγίας, καὶ ἀπεψίας, id eſt, Redundantẽ in caput euaporationẽ ex uoracitate, ac cruditate. Apud Medicos eſt Ephialtes, qui à plæriſq; uocat̃ Babutzicarius. Somniorum interpretẽ Græci, & Fulgentius Onirocritem dicunt. Noſtri nũc Coniectorẽ, nũc Somniatorem, ut eſt in Deuteronomio. Non audies inquit, uerba Somniatoris. Meminit Seneca quoq; Cõtrouerſiarum libro quarto. Homerus Iliados Rhapſodia prima Oniropolon item dicit. Notatum à Philone eſt, Abraam primũ omniũ inuolucra Somniorũ ſoluiſſe, & reliquis patefeciſſe. Trogum Pomp. autorẽ habemus, Ioſeph ob ingenium præcellens à fratribus fuiſſe peregrinis diuenditũ Mercatoribus, à quibus in Aegyptum deuectus, cũ magicas ibi artes ſolerti percepiſſet ingenio, breui euaſiſſe Regis intimũ. Nã & Prodigiorum ſagaciſſimus erat, Et Somniorũ inquit, primus intelligentiã condidit, nihilq; diuini Iuris, & humani incognitũ erat. Adeo, ut etiã ſterilitatem agrorũ ante multos annos præuiderit. Ioſeph uero Somniorũ fuiſſe interpretem pateſcit amplius Geneſeos quadrageſimo. Idem tamẽ à fratribus, eiuſdẽ trigeſimo ſeptimo Somniator nuncupatur, non quod Somnia cõiectaret, Sed quod Somniaſſet ea, quibus excellẽtia ipſius futura mox præſagiretur. Sed huiuſmodi in Hortenſio Somnioſos uocat Cicero, Cum Somniculoſi ſint Somno dediti homines. Quãquã à Siſenna dici Somniculoſam Aſpidem, animaduertimus, quæ Somnum morſu inducat letiferum. Autor Euſtathius eſt, Oniropolon apud Græcos dici nunc eũ, qui ipſe ſomniet, ac prædicat inde, Sicuti Agamemnon in βῆτα ῥαψωδίᾳ. Nunc uero qui ab alijs uiſa cõiectanter diſcutiat. Velut Penelopes Somnia Vlyſſes. Sũt quinimmo ex hoc cõcinnati libri, quos Onirocriticos uocant. Quemadmodũ in diuinatiõibus alijs legebantur Oeoniſtici, & Thytici. Pauſanias inquit, exiſtimare ſe, Amphiaraum interpretandorũ Somniorũ laude excelluiſſe, Qd' inquit, uel ex eo liquet, Quoniam quo tempore in Deos eſt relatus, futurorũ cognitionem per Somnia conſtituit. Ad huius item Oraculum, qui pergit, inquit, purgari primũ oportet. Purgatio autem eſt, ut Deo res ſacra peragatur, Cui, & omnibus, quorũ nomina in ara ſculpta ſunt, ſacrificant, His peractis, mactati Arietis pellem ſubſterni, atq; ita ſolitos dormire captantes Somnij ſignificationes. Ad quod cum multiſcius Poeta interim alluderet, Ita de Latino ſcriptum reliquit, libro Aeneidos ſeptimo.

Pellibus incubuit ſtratis, Somnoſq; petiuit.

Cæterũ ſcire oportet, Pelliũ religioſam fuiſſe Veteribus obſeruationẽ quandã, Quoniã & apud Scythas Pellis inſcenſio Iuriſiurandi uicẽ habebat. Mos uero ferè hic fuit, Vbi quis iniuria eſſet à quopiam affectus, nec repellẽdæ idoneũ, paremq; ſe intuerer̃, Cũ bouem immolaſſet, conciſas quidem carnes percoquebat aqua, Pellẽ uero extendẽs in ea ipſe conſidebat, manibus retro adductis, ut ex ijs unus, qui cubitis colligant̃. Hic uero modus illis Gentibus eſt ſupplicandi maximus. Adiacentibus igitur iumenti carnibus, adeũt domeſtici, familiareſq; primũ, Mox & cui collibuerit. Arrepta uero carnis portione, dextroq; ſup coriũ illato pede, pollicet̃ ꝓ uirili unus Equites ἀσίτους, καὶ ἀμίσθους, nullis cibarijs, nullaq; item mercede. Nonnulli grauis armaturæ pedites. Qui egentiſſimus eſt, offert ſe ipſũ. Fitq; ad eũ modũ haud contẽnẽda in Bouis coriũ aggregatio. Eſtq; ea tum firmiſſima, tum hoſti prorſum inexpugnabilis, ut quæ ſit iureiurando obſtricta. Hinc ſæpe lectum in Hiſtoria, Exercitum à Corio eſſe conflatum. A noſtris item proditum ſcimus, In lanata pelle nouã nuptam conſidere ſolitam, uel ob uetuſtũ morẽ, quod

antiquitus

antiquitus homines pellibus conſepirentur, uel ut atteſtaretur, Lanificium ſe præſtaturam uiro. Præterea lugentes quoq; diebus luctus in pellibus erant. Nam illud M. Tullij in Piſonem, Ecquid recordaris, cum omni totius prouinciæ pecore compulſo Pelliũ nomine, omnem queſtum illũ domeſticũ. paternũq; renouaſti? Ad Veterẽ quoq; morẽ contenderim referendum. Vt Sciolorũ uanitates prætercam, qui Caſci ipſi Calcos ducunt, ac præcipitant, uti poſitum apud Varronem eſt. Nam & Academicorum ſecũdo M. Tullius, Vt nõ multum inquit, Imperatori ſub ipſis pellibus otij relinquat. Quod eo dicitur, Quoniam militum tentoria pellibus obtegerentur. Vnde & ſub pellibus eſſe dicebantur. T. Liuius libro quinto. Militem Romanũ, in opere, ac labore, pruiniſq; obrutum ſub pellibus durare. Item ab Vrbe eadem libro. XXXVII. Aut ſub pellibus habendos milites fore. Sed & Porphyrio illud explicans Oratij, Sermonum primo. Quoniã in ꝓpria non pelle quieſſem. Inde ſumptum inquit, quod ductores in pellibus dormirent. Cuius rei & Lucilius teſtis eſt. Et Plautus, cũ de Anu ebria iocaretur, ait, In pellis periculum protenditur. Arrianus Geſtorum Alexandri primo, Pelles, ſub quibus milites hybernabant, leui, & ſicca herba compleuit. Idem ferè, & libro tertio. Apuleius uero Floridorum primo. Aut Quercus inquit, Cornibus onerata. Aut fagus pellibus coronata. Aduocatis etiamnum alijs uti poteramus. Sed om̃ia puluis idem, Vt inquit Lucianus. Cæterum quia de Pellibus agitur, Illud adieciſſe, nil obfuerit, Pardaleam nuncupari Pardalis pellem. Leonteam, uel Leontem, id eſt λεοντήν Leonis. Lyceam Lupi. Trageam Tragi. i. Hirci. Apud Herodotum Anthropea. i. ἀνθρωπείη eſt humana pellis. Eadem forma dicitur Taurea. Aegea. Cynea, à Tauro. Capra. Cane. Pardalea conueſtitus dicitur, qui eſt moribus uarius, & uelut πολύστικτος, id eſt, multis interpũctus notis. Lycea, qui rapax eſt. Nebrida ferre, dicitur elegãter, qui timidior eſt, ac uinolentus, quia illam geſtaret Bacchus.

¶ De Coniectoribus aliqua. Quintilianus illuſtratur. Somniorum item ſpecies multæ. Theopneuſta, Phyſica, Syncramatica, Addiuinantia. Item bonam, uel ſequiorem indicantia complexionem. Inſuper de Incubo. Relegati, ac Deportati quo differãt, Achillem Ariſtarchi, eſſe ab Ennio Tragœdiam, Titulo eiuſmodi concinnatam.

CAPVT XLVIII.

SED ut à diuerticulo fabula repetatur, Exquiſitiſſimus Somniorum Coniector is eſt, Qui ſimilitudines rerum acutiſſime poteſt perſpicere, ac diſcernere. Nam recta, claráq; Somnia interpretari, cuiuſuis eſt. Similitudines accipio, quæ nobis ſecundum quietẽ obijciuntur, & uelociſſime trãſformantur, Vt quæ de rebus reſpondent in profluente. Si enim uehemẽtior motus ſit, Simulacra in eo ueris motibus diſſimilia, & tortuoſa redduntur. Idem in Somno ſtatuimus, Si redundantior, & concitatior materia ſit, quæ a ſũmo capite ad ima cordis defertur, Similitudines expreſſæ, aut puræ haberi non poſſunt, Quoniam multa cõmotio ſynceritatem Somniorum confundit, & conſtantiam uiſionum intercipit. Hæc immo addita, Vt Fabij Quint. locum de Coniectoribus facilius perciperẽt ſtudioſi ex libro tertio. Plæriq; libros de obſeruantia Somniorum multos compoſuerunt. Sed prudentes iſta facile ridenda putant, arbitrati prodeſſe perparum. Nam Spiritus phantaſtici non una eſſe poteſt uniuerſalis ratio, quæ omnia, ut dicitur, ſub unam reuocet Myconum. Auctor in libro de myſterijs Iamblichus eſt, & Strabo nõ neglexit. In tẽplo Aeſculapij, Quod in Epidauro eſt, Somnia ægrotos captare ſolitos, Quibus bonam ualetudinem à Dijs oſtenſam coniectarẽt. Nam Herophilus Somnia quædam uocabat Theopneuſta, ueluti à Deo inſpirata, quæ neceſſario contingerent. Quædã uero Phyſica, Cõfabricante ſibi anima, quod conferre uidetur, & inde quod futurum ſit. Alia autem Syncramatica ex ſpontiuo per Idolorũ occurſationẽ, quando inſpectamus, quæ maxime cupimus, ut cũ amicas amplexari cõcipimus. Apud Auicennã obſeruauimus Canonis primo, Cõplexionis æqualis, & temperatæ certius haberi argumentũ, Somnia Iucũda, permulcentiáq;, ac Spem inducentia optabilẽ. Cuiuſmodi ſunt odorũ, Cantuũ Idola & cõuiuiorum, ac dignitatum, ex ſpirituum ſerenitate phantaſmata deferentium, aut Organum phantaſiæ illuminantium. Plethoricum uero indiciũ eſt, Cũ quis ita per quietẽ afficitur, ut motari poſſe nõ uideat, aut ingeſtabile onus ſuſtinere, uel etiã loqui non poſſe.

Somnia uero hoc genus uocat Galenus Addiuinãtia. Dignum ſcitu, quod idem ſcribit, putaſſe quendam, crus alterum ſibi lapideum factum, moxq́ ea corporis parte in paralyſin incidiſſe, præſentiente medicorũ nullo. At qui ſubuolare ſe opinatur, ac perniciter quocũq; rapi, prætenuibus abũdare humorib⁹ credit̃, & quãtitatis moderatæ. Principatũ ſanguinis ſignificare ſomnia cenſentur, cum ſe quis rubentia ſpectare opinatur. Aut ſanguinis è corpore profluuiũ, uel id genus quippiã concipit. Irroborauit hoc Galeni quoq; experimento, qui eiuſmodi ſomnio cõmonitus, pugili ſanguinis miſſionem peruidit neceſſariam, quod rettulit ipſe in libello de Somno. At ſi aquarũ, fluminum, niuiũ, frigoris ingerantur idola, phlegmatis ea primatem indicant ſtatum. Quod non principis modo placita probant, Sed quarto colliget Auerrois, capite quintodecimo. Si imagines concipiantur ignium, bilis præualet rubra. Eandẽ uero atram pollere, prænuntiant ſomnia terrifica. Quoniã autẽ de Incubo facta pauloante mentio eſt, adnectamus item Auicennæ ſententiam in ea re, dignã, quæ incurioſius nõ prætereatur. Ergo canonis primo Reſupinum inquit, dormire, malum. Prauæ ſiquidẽ ſtruuntur ægritudines, ueluti apoplexia eſt ac phrenitis, & Incubus, quoniam eó ſitu ſuperfluitatum fit ad poſteriora reclinatio, atq; inde retentio, nec ſuis influere meatibus permittuntur, qui antica corporum obſident. Cuius ſunt generis nares, & palatum. De Incubo item tertij prima Princeps ſic. Eſt Incubus inquit ægritudo, qua, proſerpente ſopore, phantaſma opinamur graue in nos irruere & moleſtius comprimere. Arctatur ſpiritus, ac uox etiãnum intercipitur, cum motu, ingruitq; præfocatio, meatibus præfarctis. Sæpéq; uel apoplexiæ præludium eſt, aut Epilepſiæ, nõnũq; & Maniæ. At ſunt hæc utiq; harenæ non omnino noſtræ, non imus inficias, ſed eiuſmodi tamen, quæ legentiũ animos allectare amplius poſſint, quã quod noſtrates nõnulli, etiam bene docti apud Iureconſultos obſeruaſſe, in ſuos regeſſere Commentarios, Relegatos nuncupari, qui cum exilij cuſa ſolum uerterint, nihilominus ſuis perfruantur bonis, Quod in deportatis nõ fiat, etiamſi a grammaticis minus uidetur obſeruatum. Sicut nec illud ex Pœnulo, Achillem Ariſtarchi mihi commentari lubet. Eſſe ẽm eo nomine Ennij Tragœdiam. Id quod Pomp. Feſti probant fragmenta.

¶ Qui nunq; ſomniarint. Plinius declaratur. Abluere ſomnia quid. Perſij locus aperitur. Ardali ara, In qua ſomno fieret, & Muſis res diuina. Ardalides Muſæ unde dicantur. Tibiæ inuentor. CAPVT XLIX.

ET quoniam diu iam de ſomniorum ratiõe cõmẽtamur, age illuſtremus & parte hac naturalem hiſtoriam Plinij. Qui libri decimi fine quoſdam ſomniaſſe nunq; ſcribit, quibus mortiferũ fuerit ſignum, Si præter conſuetudinẽ ſomniare cœpiſſent. Quæſitum a multis opinor, quæſituroſq; etiamnũ. Ecquid ex ueteribus ſuccurrat memorijs, quo planior fiat autoris nobiliſſimi ſenſus. Ego uero quod ex ſcientiſſimi Plutarchi monumentis noui, quæ uel ſola doctum effecerint ingenij haudquaq; plebeij hominem, non grauabor ſuppingere. Sic enim in libro de oraculis, quæ defecerant, comperi. Cleonem ex Daulia ſolitum prædicare, multos, quibus uixerat, annos nulla unq; inſomnia uidiſſe. Idipſum & Traſimedi contigiſſe. Cauſa uero euentus tam miri eſt inquit, corporum craſis, ſiue temperatura: Sicuti melancholicos ſcimus eſſe πολυονείρους, ϗ πολυφαντάσους, id eſt ſomnioſos, imaginoſóſq;. Nec illud præterierim, ueteris fuiſſe ſuperſtitionis, meticuloſa ſomnia interim ablutione aueruncare, quod apud Aeſchylum eſt obſeruatũ, & docuit in Batrachis Ariſtophanes, ὡς ἂν θεῖον ὄνειρον ἀποκλύσω, id eſt ut ſomnium abluam diuinũ. Ad quod Perſij illud ex ſatyra ſecunda reſpicere, dabunt opinor, eruditi omnes.

Hæc ſancte ut poſcas, tyberino in gurgite mergis
Mane caput bis terq;, & noctem flumine purgas.

Et qa de ſomnijs diu iã cõmẽtamur, de ſomno illud nõ negligam⁹, Fuiſſe apud Trœzenios ueterẽ Ardali arã, ſuper qua Muſis, & Sõno rẽ diuinã peragebãt, Somnũ aſtruẽtes eſſe Muſis Deũ præcipue amicũ. Fuit autẽ Ardalus hic Vulcani filius, quem tibiam adinueniſſe, opinant̃, & ab eo Muſas dici Ardalidas, in Pauſaniæ relatum monumentis eſt.

¶ Ouorum natura mirabilis. Itẽ de Naufragis mirũ. Lucianus explicatur. Ariſtotelis defenſio a Calumnia. Oua luſtralia, & Pnicta quæ ſint. Oſtracoderma, & Malacoderma,

sola Plutar[chi] monum[en]ta doctu[m] homi[nem] reddere pos[sunt]

ma, προμικτὰ ῥοφητὰ, ταγηνιςὰ, οὔρια, Helenæ Ouum, Oaria. Pſathyra. Item quid Lecithus, & Lecithopolis. Item de Ouis plura. Epidorpiſmata. Metadorpia. Epiphoremata quæ intelligantur. CAPVT L.

OVORVM inter ſe miram, ac propè indiſcretam ſimilitudinem ſæpenumero apud animũ meum non ſine ſtupore perpendi. Alterũ enim alteri ſi compares, fallitur examẽ, hebeſcitq; intuentis obtutus. Tanta prorſum parilitas eſt, tantaq; geminitudo. Id à M. Tullio item adnotatũ in Academicis, obſeruauimus, qui rem etiam in Adagium profluxiſſe ſignificat, ut Ouorũ ſimilitudinẽ dicamus de iis, quæ conſimilia ualde inter ſe ſunt, ut diſparari, ſecerniq; non poſſint. Cum farinæ, ut aiunt, ſint eiuſdẽ, & Graculus Graculo aſſideat. Etiamſi in Delo complures fuiſſe, compertum eſt, qui Gallinas quæſtus ſui cauſa alere aſſueti, ubi Ouum inſpexiſſent, ex qua id foret Gallina, e ueſtigio pronuntiarẽt. Sed longe utiq; mirabilius id, in re tam parua Mundi permixtionẽ intelligi quandã. Ouum quippe elemẽtis conſurgere, ac compingi quatuor, ueterũ Medicorum aſſertione traditum, ſcimus. Nam cruſtæ modo circumiectum, obductumq; putamẽ terræ imagine quadam, areſcentis in frigore uim naturæ præfert. Humor autẽ frigens, humectusq;, aquã exhibet planè. Sicuti Aerem, quod ineſt ſpiritoſum, calens humensq;. At in meditullio Luteum fixum mediocritatẽ caloris obtinens, & aridioris naturæ, igni compar facile colligitur. Cui calculum adiecerit & color (ſiquid tamẽ eiuſmodi adeſſe igni creditur) An nõ & globata ſuffragatᷓ figura? Quid, quod ineſt Ouo uitalis uis, ueluti & Mundo? Obſeruatũ ab eadem quoq; Schola, Vitellum intima caloris facultate, percoqui facile. Albumẽ nõ ita. Ratione utrunq; frigoris, caloris, humoriſue. Hinc toſtum Ouum diſſilit facile. Non diſſilit aqua cõcoctum, Ignea ſiquidẽ ui quodã ferrumine copulatur, qđ ineſt, humectum, ampliusq; calefactum, exuſtumq; plures parit ſpiritus, qui loca nacti peranguſta, exitum molientes teſtam prærumpunt, demumq; euaporant. Præterea flammæ uis tunicam circumſiliens putaminoſam, amburẽdo diffringit, quod & fictilibus euenire, dum torrentᷓ, euidens eſt. Quamobrẽ perfundi prius frigida ſolent oua. Calida ſiquidẽ aqua mollicie ſtatim humorẽ effundit, & raritatẽ relaxat. Quia uero de Ouis mentio eſt, cõgeremus, quæ ſcitu digna lectio ſuggerit uaria. Et illud primũ, Oſtracoderma dici Oua putamine intecta teſtaceo, ut in Auibus. Malacoderma uero, quæ molli obducuntur cute. Sed illud grauius, Vnde nam fiat, quod τὰ ἀφανισθέντα ὠὰ, καὶ ἐξουρίσαντα, hoc eſt, corrupta & urina Oua fluitent. Integra certe, καὶ ἀπαθῆ confeſtim ſidere, manifeſtum eſt. Ac ratio quidem erui illinc poteſt, quod aqueſcant, ac ſpiritus cõtabeſcentia cõcipiant plurimũ. Qua ratione colligitᷓ & illud relatu digniſſimũ. In aqua pereuntes primo quidẽ ima petere, mox, ubi cõputreſcere cœperint, emergere, ac fluitare. Tabeſcens quidem Cadauer ſpiritoſum fit, Aer uero præfarctis poris, ac meatibus, necnõ pulmonis cauitatibus, quæ βρόγχια dicunᷓ, leuiſſimũ illud efficit, adeo ut ſupernatare ualeat. Proinde mandatum literis eſt, quendam in mari craſſantẽ, cum id ſciret, conſueuiſſe eorũ, quos enecaſſet, pulmonẽ concidere, atq; ita demum in aquã proiicere, quod ita affectos comperiſſet, non emergere. Ooſcyphia, & Oa quoq; apud Græcos inter poculorũ genera recenſeri, animaduerto, opinor de ſimilitudine duci nomenclaturã. Sunt qui Meſpila item Oa putent dici. Illud uero Luciani in Dialogis, quos ipſe νεκρικοὺς uocat, Cuius nam modi eſſe dicimus? καὶ εἴπου εὕροι ἐν τῇ τριόδῳ ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ἢ ὠὸν ἐκ καθαρσίου, id eſt, ſicubi cõperiat in triuiis Hecates cœnam iacentẽ, aut ex Catharſio Ouum. Catharſium in Græcorum doctrina uidetur purificatio quædam dici. Morem quippe Athenis fuiſſe produnt, conciones expurgandi, atq; Theatra, & omnino quemlibet populi conuentum. Id uero minutis fiebat porcellis, quos nominabant Catharſia. Eiuſmodi obibant munus, qui dicebantur à colluſtratione Periſtiarchi. Oua expiationibus apta monſtrat Iuuenalis illud,

Niſi ſe centum luſtrauerit Ouis,

Sed & in arte Ouidius Oua hæc Luſtralia indicat illis uerſibus.

Et ueniat, quæ luſtret anus lectumq;, locumq;,
Præferat & tremula Sulphur, & oua manu.

Verum parte hac prius quàm ſubtexanᷓ reliqua Philoſophorũ principi libet patrocinari, Aduerſus quẽ ita ratiocinatur Albertus. Oua longa prodit Ariſtoteles, producere mares. Rotunda uero fœminam. Quod, inquit, falſum eſt, quoniã ſcribit Auicenna ex orbiculari

Ouo,

ouo,breuicꝗ progigni marem. Ex oblongis,acutiſue fœminam. Ipſum hoc comprobat experimentum,& ſuffragatur ratio, ſiquidem uirtutis perfectio in maſculinis ouis ambit æqualiter,& continet extrema. At in fœmininis a centro lõgius abit materia,in quo eſt uitalis calor.Hoc uero planè imperfectionis argumentum eſt.Iſta autẽ ſiquis ſenſiſſe Ariſtotelem putat, Leberide cæcior eſt.Quanꝗ erubeſcẽs tanto nomine Albertus mẽdum eſſe ſuſpicatur exemplarium.Ariſtotelis uerba ex ſexto de animaliũ hiſtorijs hæc ſunt,ex Theodori interpretatiõe,Quæ oblonga ſunt oua,fœminam edunt, quæꝗ ſunt faſtigio cacuminata.At quæ rotundiora,& parte ſui acutiore obtuſa, orbiculum habent marem gignunt. Quod ſi quis cauillari nos arbitratur, autoris Græca uerba ſubieci. ἔστι δὲ τὰ μὲν μακρὰ καὶ ὀξέα τῶν ὠῶν,θήλεα,τὰ δὲ στρογγύλα,καὶ περιφέρειαν ἔχοντα κατὰ τὸ ὀξὺ,ἄῤῥενα. Illud autẽ ex eodẽ Alberto concoqui facilius poteſt, ſe ouum uidiſſe, cui putamen adeſſet duplex,inter utrunꝗ albugine fuſa,quæ introrſus uiſeretur item,ſed aquoſa, tenuiſꝗ,nullo prorſum uitelli ueſtigio. Verũ hoc naturæ peccatũ fuerit. Naucratitarum nuptialibus cœnis cauebatur,nequis ouum intuliſſe uellet, aut μελίπηκτα, id eſt mellita.Sunt inter oua menſæ deſtinata,ut Aeginita Paulus inquit, τρομητὰ, quæ ualde nutriũt.nã ῥοφητὰ id eſt Sorbilia magis ſubeunt.Peſſima uero,quæ uocãt ταγηνιστὰ, id eſt in ſartagine cocta.Sũt & quæ Galenus πνικτὰ uocat, quod præfocari uideantur,dũ certo genere coquunt.Nã è putaminibus educta uaſculo excipiunt.Mox oleum infundit & garũ,uinũ itẽ modicum.Vaſculũ inde in cacabum calẽtis aquæ immittũt, obſtruũtꝗ diligenter,ac tandiu excalfacere pergunt,donec coiſſe medio modo uideãtur. Oua etiã menſæ inferri ſecundæ apud priores ſolita. Scribit Athenæus cum turdis, & leporinis carnibus,& mellitis.Ea uero omnia dicuntur Epidorpiſmata. Item Metadorpia, necnõ Epiphoremata.Antiquitus ſiquidẽ prius,quàm ingrederent conuiuæ, ſua unicuiꝗ apponebat portio ſup menſam,poſterius uero multa inferebãt, uariáꝗ.Vnde & Epiphoremata dici cœpta. Hinc Philyllius,Amygdala.Carydia.Epiphoremata. Comicus Plato Epitrapezomata itẽ dicit.Alij tragemata uocant. Secundas uero menſas impendio magnifico inſtructas inferri ſolitas,etiã probat Pindarus. Apud Romanos cænæ initia habebant oua, atteſtãte Porphyrio quoꝗ. Vnde Oratius,Ab ouo uſꝗ ad mala citaret,ſermonum primo. Appion deniꝗ, ac Diodorus Epeclia .i. ἐπίκλεα uocari tradunt, quæ poſt cœnam dantur tragemata.Nec illud relatu, indignũ,Tragematum reliquias recte dici Apotragemata, ſicuti eſt apud Eupolin, qui Didymiam neſcio quam inceſſens,uulpis eam Apotragema nuncupauit, uel quod puſilla foret, uel ut uafritia, doliſꝗ abunde inſtructam.Addamus ex Athenæo itẽ, qui ubi caſeum recenſuit Siculũ,& quẽ Cretenſes Thaliam uocant,tenuẽ,latumꝗ.Nec nõ Pyriephtham,ſic autẽ lac dicitur primũ, id eſt πυριέφθης, forte inquit,uniuerſa hæc Epidipnidas nũcupant Macedones. Vitellũ oui Lecithũ dici à Græcis, animaduerto.Sed eodem nomine leguminis intelligitur genus itẽ,quod Piſum alias nuncupant. Vnde Lecithopolis mulier appellatur, quæ tum oua diſtrahat,tum legumina.Hanc λεκιθόπωλιν enũtiant illi.In piſcibus quibuſdã oua dicuntur Pſathyra,id eſt harenida ex ſimilitudine.Iã & oua legimus. quæ generationi inepta ſint dici οὔρια, quaſi flatuoſa.nam οὖρον dicunt uentum, quo argumento etiam num ab Homero Mulos dici οὐρῆας, coniectant periti,& recenſet Euſtathius, διὰ τὸ ἄγονον, id eſt ob inſitam non gignendi proprietatem,quod eorum ſemen ſit ἀνεμιαῖον id eſt ſpiritoſum,& proinde fœcunditatis neſcium.Oua in Græcis autoribus dici inuenio etiam Oaria.Scribit Neocles Crotoniata, Ouum, ex quo prognata tradatur Helena, ex Luna delapſum. Quippe oua parere Selenetidas mulieres,indéꝗ naſcentes homines quinquies decies eſſe nobis ampliores, quod approbat Herodorus quoꝗ Heracleotes.Inter oua pauoninis primatem locum tribuunt pleriꝗ. Chenalopecijs ſecundã ſibi notam uendicantibus, Tertiam Auitijs.

¶ Cur ieiunantes præcipue infeſtet ſitis. Virgilius illuſtrat. CAPVT LI.

QVI ieiunia ſeruant, quocũque id fiat tempore, ſiti excellenter infeſtari amplius,quàm fame conſueuerunt. Id neminem non arbitror experimento didiciſſe. Proinde non eſt,quod enixius id comprobemus. Ea modo forſan Quæſtio ſuſpenſos habet aliquos,unde nam fiat id, quod fieri quidẽ norint

omnes,at rationem teneant perpauci. Quæ eo grauius ad perpenſionem reuocatur, quoniam & innuiſſe ſcientiſſimus Poeta Aeneidos ſecundo uidetur, cum ait,

Catuliq; relicti
Faucibus expectant ſiccis.

Quanquam obuiam quodammodo ſe ingerebat, Plutarcho ipſa hæc perpendente, libro Sympoſiacorum ſexto, unde plæraq; mutuatur in Cœnis Macrobius. Nam & ſi, inquit, humanum corpus ex Elementorũ qualitatibus quatuor compactum conſtat, & concinnatum ratione artificis mira, Vna tamen ex ijs eſt, quæ uel ſola, uel omnium maxime iuge ſibi, cõmodumq; depoſcat alimentum. Is autem eſt calor, qui humecti quippiam ſuggeri ſibi in dies, & horas quærit. Id uerum comprobari, uel eo poteſt argumẽto, quod non Aquæ, non Terræ, non deniq; Aeri ullam abſumendi, quod in proximo ſit, ineſſe uim, perſpicuum eſt. Ignis modo, uelut inexplebile animal, fomitem hinc inde perpetem conquirit, alioqui momento periturus. Rationem ſuggerit ætas prima, caloris nimietate plæraq; auidius conſumens. At Senes, in quibus conflaceſcit qualitas ea, extabeſcitq;, nullo negotio pati Ieiunium ualent, uelut parte plurima interextincto eo, quod refici alimentis ſolet. Quin ubi agitatione langueſcentem caloris uim excitarimus, ſtomachi inualeſcit appetentia. Inde quoq; aſſertio hæc perſpicua fit, quod inter animantia, quæ ſanguinis ſunt expertia, cibum caloris inopia nullum affectant. Quamobrem ſi appetentiam conciliat calor, humectáq; uis propriũ illius eſt pabulum, ſumma prorſum ratione fieri, fatendum eſt, per Ieiunium corpore nutrimẽti indigo, Genuinum præcipue id exigere calorem, quo excepto, corpus uniuerſum refici, inſtaurariq; pernoſcitur.

¶ An in Pulmonem corriuetur potus. Diuerſæ in eo ſententiæ. Pulmonis functionem duo habere munia. διαπνοὴ quid. CAPVT LII

ILLVD eximie mirari me fateor, Platonem, cui ut ſcientiſſimo, & Philoſophorum facile principi, doctiſſimus ut quiſq; eſt, ita promptiſſime aſſurgit, delabi potum in Pulmonem, prodere ſibi permiſiſſe. Nam quoniam in eo uerſamur argumento, non ſopitæ fuerit operæ, huius quoq; rei commeminiſſe parte hac. Platonis uerba ex Timæo, quibus planè id aſtrui uidetur, ſubijcere collibuit. Pulmonis, inquit, tegmen cordi adhibuerunt, molle primum, atq; exangue, dein cauis intrinſecus fiſtulis ſpongiæ inſtar diſtinctum, ut ſpiritu, potuq; hauſto, cordis ardorem huiuſmodi reſpiratione, & refrigerio tepefaciat. Quam ob cauſam Arterias, tanquam Aquæductus per Pulmonum ſubſtantiam deriuarunt. Plutarchus Sympoſiacorum ſeptimo, eius opinionis Philiſtiona fuiſſe autorem, ſcribit. Sed & Hippocratem, ac Dioxippum Hippocraticum, ueteres Medicos, & nobiles. Nequis autem obiter nos putet uelut pedites, & quidem gregarios Lydium inſequi Currum uelle, quid in diuerſum Eraſiſtratus prodiderit, ut Plutarchus idem expoſuit, ſed & in noctibus Atticis Gellius, & in Cœnis Macrobius, nunc recenſere, non eſt Conſilij. Ariſtotelis uero placita, cui in ratione naturæ primas omniũ calculis deferri, animaduerto, præterijſſe, uiſum penè piaculum eſt. Ante Gulam, inquit, poſita Arteria eſt, quanquam impedimento eſt, cum cibus ingeritur. Nam, ſiquid uel cibi, uel potus in Arteriam delabitur, ſtrangulationes, tormina, & tuſſes grauiſſimæ incitantur. Quamobrẽ nec audiendi ſunt, qui hac potum meare dicant. Accidunt enim aperte, quæ modo dixi, omnibus, quoties aliquid cibi delapſum eſt. Profecto opinionem eorum, qui potum hac admitti exiſtimant, irridendam eſſe, plura oſtendunt. Meatus enim nullus de Pulmone ad uentrem pertinet, ſicut ex ore Gulam tendere cernimus. Quin etiam per Vomitum, & Nauſeam, unde nam humor remeet, incertum non eſt. Ad hæc humorem non continuo colligi in Veſicam, ſed in Ventrem prius, certum eſt. Excrementa enim Alui tingi uidentur uini atrioris fece. Vulnere etiam uentris ſæpe hoc patefactum eſt. Sed enim ſtultas opiniones admodum ſcrutari, ſtultum fortaſſe eſt. Hæc Philoſophus ſummus aduerſus præceptorem Platonem commolitur. At qui tueri conantur, inter alia id quoq; ſecutum Platonem uideri uolunt, quod forte conuulſa Arteria, uelut meatu intercepto, interſciſſoq;, potus reiectatur foras, incolumi ſtomacho. Aſtipulari uidetur & ſitis accenſio, Pulmone ægreſcente. Porrò & animalia Pulmonis expertia potum neſcire animaduertuntur. Sed nec id aſtruunt prætereundum,

quod in

Quod in urina, quæ eſt retrimentum potus, nullum cibi ueſtigium reperitur, quod ſi in uentre ſimul fuiſſent, aliqua illarum ſordium qualitate inficeretur. Poſtremo inquiunt, cur lapides, qui de potu in ueſica naſcuntur, nunq̃ in uentre coaleſcunt? Atqui debue runt, ſi in uentrem deflueret potus. Eupolis deniq;, & Euripides poetæ nobiliſſimi Platonicæ hæreſi calculũ adijciunt. Et ſunt, qui ab Alcæo propagatũ id malint. Lactantius in hominis opificio cum Eraſiſtrato ſtat, & Ariſtotele. Quorum ſi uera ſententia eſt, ut ferè conſtare uideo, una erit Pulmonis functio ἀναπνοή, quam eſſe finiunt, κίνησιν θώρακος, καὶ πνεύμονος, id eſt Thoracis motionem, & pulmonis. Cuius ſint munia duo εἰσπνοή, καὶ ἐκπνοή, id eſt inſpiratio, exſpiratióq;. Eſt tamen & quæ uocatur διαπνοή. Ea dicitur ὁλκὴ ἀέρος ἀπροαίρετος, ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ διὰ τῆς ἐπιφανείας, id eſt, aeris attractio citra noſtrum propoſitum a naturali calore per ſuperficiem.

¶ Ieiunij ratio ex medicorum Scitis. Firma ætas quæ intelligenda. Item quid Hieronymus de ieiunio, & Porphyrius. CAP. LIII.

HIPPOCRATIS medicæ poteſtatis ſciẽtiſſimi nobiliſſima, & celeberrima ſententia eſt, ſenes facillime ieiuniũ ſuſtinere, mox qui firma ætate ſint, minus adoleſcẽtes, omniũ minime pueros, ex ijs uero, qui animo ſunt propenſiores, magiſq; uegeti. Hæc autẽ ita, quod aiunt, apertis dicta tibijs uidentur, ut non ita magna indigeret explicatione ſentiantur. Niſi quod Galenus firmam ætatem dici putat eorum, qui mediam conſiſtentiæ, ſeu uigoris ætatem, & ſenectutis agunt, cum iam creſcendi ætas, & tempus exceſſit, necdum tamen ſenectutis ſenſus ullus notabilis cõpareat. Ita Thucydides inqt, Qui firma ætate ſunt. Q d' autem Senes ait, intelligendum putat de ijs, qui primordia uitæ ſenilis traducant. Nam de ijs, qui ſummam pulſent, occiduamq; ſenectam, qui intelligi poteſt? Cum ij diutinæ inediæ diſpendium nequaq̃ ferant, quãq̃ cibum exigunt omnino perexiguum. Traditum & illud in eiſdem comperi ſcholis, ſanguine abundantes Bilioſis facilius ieiunium perpeti, cauſis aliquot, & primum quidem, quoniam humectum in illis redundat ſubſtantificum, atq; item nutrimentitium. Poſtremo & calor ſuppetit remiſſior, minúſq; acut⁹, ut qui humido ſuffrenetur. Attẽdenda & in hoc ex primo canonis Auicennæ placita, prudentis eum uitæ modum uideri præſtabiliorem, ut die una ſemel tantum hianti ſtomacho ingeratur cibus. Mox ſequenti bis, mane, & ſole occiduo. Idipſum & ſexto Colliget comprobat Auerrois, cap. ſeptimo. Nam & mirabilis inquit, Auenzoar aſſentitur. Raſis quarto Almanſoris Canon inquit, aptiſſimus uidet̃, ut bilioſis bis die cibo refici permittamus. Phlegmaticis ſemel. Tẽperatis, ſanguineiſue ter duobus diebus. Omnino ægre cibaria perficientibus præſtare, ſcribit Auicenna, bis interdiu comediſſe. Semel autem uix, aut nunquam. At beatus Hieronymus poſt cogitationum inquit, Cautiſſimam meditationem, Ieiuniorum tibi arma ſumenda ſunt, & canendum cum Dauid, Humiliaui in ieiunio animam meam, & cinerem, tanquam panem manducaui. Eua per cibum eiecta eſt de Paradiſo. Helias quadraginta dierum exercitatus ieiunio, igneo curru rapit̃ in cælum. Moyſes quadraginta diebus, ac noctibus familiaritate, & ſermone Dei paſcit̃. Hoſtis antiquus poſt XL. dierũ ieiunium per cibum molitur inſidias. *Si filius Dei es* inquit, dic, ut lapides iſti panes fiant. In lege, menſe ſeptimo poſt clangorem tubarum decimo die menſis, totius gentis Hebreæ ieiunium eſt, & exterminatur anima illa de populo ſuo, quæ ſaturitatem prætulerit continentiæ. Et mox paulo. *Sic* ieiunandum, ut non palpites, & reſpirare uix poſſis, ſed ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in pſalmis, nec in uigilijs facias quid minus. Ieiunium non perfecta uirtus, ſed cæterarũ uirtutum fundamentum eſt. Hæc ſiquis impudentior paulo ridenda arbitrat̃, ꝑpendat quæſo Porphyrij quoq; ſententiam, ex ueterum theologorũ placitis in Dæmonũ improborũ ſacrifico ritu præcipientis, ieiunio animũ expurgari debere, præſertim uero animalium abſtinentia. Quippe ſanctam animi puritatẽ, uelut ſymbolũ, characteréq; diuinũ arbitrabat̃, quo ab illorũ cuſtodiamur prauitate. Porro & uir planè diuinus animum tum ſapientia diuina, tum ciborum muniet abſtinẽtia, perturbationes hominibus incitã

tium. Tum ipſa ad Deum ſimilitudine, uelut Dei templum incontaminatum, eſſe animum arbitratus, in hoc uniuerſo Dei patris templo. Feſtorum item dierum quibuſdam, priſco ritu, Ieiunia ſeruata, in libro de Oſiride, ac Iſide, allata in ea re Xenocratis ſententia, Plutarchus tradit.

¶ Tritagoniſtæ cõuitium Aeſchini inuſtum, quid ſibi uelit. Teſſaracoſton in Grauidis tempus, quod ſit. Necnon Teſſaracoſton feſtum. CAPVT LIIII

AESCHINEM Oratorẽ nobilem Demoſthenes nimio plus quandoq; uellicans, & Labeculam aliquam uiro eloquentiſſimo utcunq; inuſtam uolens, Tritagoniſtem illum ſubinde appellat. Sicuti comme minit Hermogenes quoq; primo de Ideis Tomo, καὶ τριταγωνιστὴν ἄκρον ἐξέθρεψέ σε ἡ μήτηρ. Tritagoniſtem extremum educauit te mater, ut qui tertio hiſtrionum ordine dignus uideretur. Quando eum tragicum hypocritem, hoc eſt, hiſtrionem intelligi uolebat. Nec ſecus multis in locis hominem infamat, quàm ut Scenicum etiam inutilem, ac uix in tertijs concertantem. Nam Tritagoniſtes non aliud ſignat, quàm ordinis tertij certatorem. A Sophocle uero productum hoc uidetur, qui primus creditur tribus uſus hiſtrionibus, & quem uocant Tritagoniſtem. Plutarchus in decem Rhetorẽ Vitis, ſuper Aeſchine, ita comme minit. Cum eſſet, inquit, λαμπρόφωνος, hoc eſt, uocis ſonantioris, poſtmodum Tragœdiam exercuit, Vt uero Demoſthenes ait, ὑπογραμματεύων, καὶ τριταγωνιστῶν ἀριστοδήμῳ ἐν τοῖς διονυσίοις διετέλει, id eſt, Scribæ, hiſtrioniſq; munere fungens apud Ariſtodemum agebat in Dionyſijs. Quin etiam puer literas cum patre docuit. Teſſaracoſton uero tempus dicitur dierum quadraginta. Quando ſeruatum Veteribus tradunt, uti geſtantes Vtero ante partum eo dierum numero ſacra ne adirent. Quin & à partu totidem, incommodis infeſtabantur plurimis, ſicuti Infantes quoq;. Quibus mox tranſactis, feſtum agitabatur Teſſaracoſton item nuncupatum.

¶ In Piſce communi Spinam non eſſe, quid ſignificet. Arithmeticáne proportio in Conuiuio probabilior, an Geometrica. Cur Cœnam dicant δαῖτα. Camaſenæ apud Empedoclem quid. CAPVT LV

QVAM eſſet uiro graui improbanda uentris ingluuies, & pecuina uoracitas, ſupra locis aliquot ex ſummis Autoribus uideor abunde commonſtraſſe. Nunc quia in eandem ſententiã ſuppetunt aliqua nõ digna, quæ prætereantur, nec quibus, ut opinor, Græcanicum illud congruat, οὐδὲν ἱερόν, nil ſacrum, Operæpretium me facturum credidi, ſi ea uelut auctaria bonarum literarũ ſtudioſis congeſſero. Igitur fuiſſe Veteribus Adagium animaduerto, quod uſurpaſſe Democritũ, ex Autore nouimus locupletiſſimo, ἐν ξυνῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν, Promiſcuo piſci non inſunt Spinæ. Id uidetur in nimio plus uoraces productum. Qui inſita, Cephaliq; auiditate quadam, raptim ſe ſabburrare feſtinantes uerentur ſemper, ne accumbentibus parte ulla cædant, immóq; indigi, inexpletiq; è menſa cogantur ſurgere, quo fit, ut dum deglutire ſatagunt, quicquid uncis manibus, uelut inauſpicatæ aues, inuncarint, ne perpurgent quidem. Sed confertim, indiſcriminatimq; omnia in barathrum deuoluant, & Latrinarum meditatorium. ἀλλ᾽ οὐ φιλικόν, οὐδὲ συμποτικὸν προοίμιον εὐωχίας ὑφόρασις, καὶ ἁρπαγμός, καὶ χειρῶν ἅμιλλα, καὶ διαγκωνισμός, ἀλλ᾽ ἄτοπα, καὶ κυνικά. At non gratum, nec Conuiuale Prooemium eſt, guloſa eſculentorũ inſpectio, & rapacitas, manuumq; certamen. Necnon Cubiti inniſus. Perabſurda hæc ſunt, ac Cynica. In hos ita affectos ſic declamaſſe Socrates uidetur. Cum diceret quoſdã pane uti, uelut obſonio, quoſdã obſonio tanq; pane. Proinde ſunt, qui Veterũ frugalitati applaudentes, ut præclarũ, maximéq; Ciuile, id efferant inſtitutũ. Quo μοῖρα καὶ λάχεσις ἰσότητα τὴν περὶ τὰ δεῖπνα καὶ συμπόσια κοινωνίαν ἐβράβευον, id eſt, Moera & Lacheſis in cœnis æqualitatẽ, & in conuiuijs communionem diſpenſabant. Nil enim conſpiciebatͣ inornatũ. Illiberale nihil, quando erat Iſomœria, quã intelligimus ſuam cuiuſq;, ac ex æquo portionẽ. Ex quo argumento uiri nunq; laudati ſatis cœnas ipſas δαῖτας nuncupabant, & Cõuiuas δαιτυμόνας. Et δαιτροὺς Structores ipſos, ac Trapezocomos, a diſtributiõe, quæ tunc fieret, ſiquidẽ δαίειν diuidere eſt, Aſtruitur, quod dicimus, & Spartæ moribus, quibus Creodætas, id eſt, carnium diuiſores

habere,

habere, receptum erat, non quoſcunq; quidem, ſed eminentiſſimum quemq; ex Ciuibus. Nam Lyſandrum eo quandoq; perfunctum munereq;, tradit hiſtoria. Id uero dicebatur Creodæſia. Sed uas Creodochon dici adnotauimus. In Conuiuijs, inquit Pollux, portio prima dicitur Protothœnia, id eſt, πρωτοθοινία Huic porrò mori calculum adijcit Homerus cum ſæpe alias, tum ubi ait, καὶ οὔτις ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης. Et nemo æquali indigebat cœna. Cæterum mos hic, quo in Cœnobijs nunc maxime ſancti uiri, Deóq; uere mancipati caſtiſſime degunt, Exoleuiſſe tunc uidetur, cum Saliares inductæ ſunt cœnæ, quibus ad immobilitatem uſq; differtus uenter diſtenditur, Candylos nulla tunc menſa notaſſes, non Carycias, ganeata cibaria, quibus iam ſatur titillatur palatum. Non Aromaticas potiones, quæ uocant Trimmata. Certe diu ſeruatum, ut ſacrificium, & publicum epulum non alio fieret modo, ꝗ πρὸς μερίδα, id eſt, ad portionem. Hinc Euripides τὴν τῆς ψυχῆς, παῖδα κλῆρον dixit, hoc eſt, animæ filiam Sortem, quæ diuiti, aut illuſtri non cõtribuens τὸ πρωτεῖον. Hoc eſt, honorem præcipuum, ſed ut obuenit. Pauperẽ, abiectumq; ſurrigit, Magnum uero, ac potentem æqualitati aſſuefacit. Nec moleſte, ſed moderatum agere hilariter. Atenim aſſertione id genus, uideo proſilientem in me Gurgitum altiſſimorum turbam, & Apicios neſcio quos tumultuoſius obſtrepentes. Qui ſoliti κιχλίζειν, id eſt, Cichliſſare, ſeu turdos eſitare, ὄψα τε, οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες, id eſt, Obſonia, cuiuſmodi à Ioue nutriti ueſcuntur Reges, querule nimis, flebiliterq; ferent, ad Zenonis parſimoniam, tanꝗ ad pileum Gulæ Proceres uocari. Quem proditum memoriæ eſt, crudis duntaxat ſolitum ueſci. Interimq; uini loco aquam perpotare, ac diſcipulos eſuriem docere, Vnde Philemon de illo ita cecinit, πεινῆν διδάσκει, καὶ μαθητὰς λαμβάνει. Docet eſurire, nec tamen diſcipulis caret. Atq; in diuerſum ita cõcinnabunt argumẽta, ut patinarias ſtruant ſtruices, quod Plautinum eſt, ueluti non ueſcendi, bibendiq; gratia agitari Conuiuia ſoleant, ἀλλὰ τοῦ συμπιεῖν, καὶ συμφαγεῖν. Sed combibendi, conueſcendiq;. Tua uero, inquient Creodæſia neſcio quæ, ac in portiones diſtributio, Communione ſublata, ex una multas nobis cœnas conficit. Pluréſq; cœnantes, Concœnem uero, conuictorémq; prorſus neminem, quando ueluti à Creopolica menſa, ſiue Laniona ad libram capiens quiſq; portionem decumbat. Sed rogo te, nonne derediculum neſcio quem, & imperitũ arbitrere Medicum, ſi ægris pluribus ad æquilibrium potiones propinet? An non ſentis in conuiuendi ratione idipſum uſu frequenter uenire? Eſt qui plus appetat, eſt qui minus, inſita unicuiq; uirtute aut retundente, aut acuente cibi appetentiam. Tu tamẽ feſtiuiſſime Conuiuator, & Rex, non ſitientes, nec fameſcentes ad eundem cum diuerſis calculum reuocas. Nec ſatis uidere didiciſſe, non Arithmeticum in iſtis medium, ſed Geometricum requiri. Proinde, ſi ad Cauponẽ diuertas, conſuluerim planè, una, & communi utendum menſura. Cum uero ad conuictum uocamur, memineris, proprium quenq; uentrem adducere. Quem deniq; non tuum hoc moleſtum æquilibrium explet, ſed quod eſt ſatis. Neq; Vmbricas huc cœnas reuoco, ſed ueterum nobis humanitatem cenſeo imitandam, ut in communione ſeruanda non Homorophij modo ſimus, & tecti eiuſdem cohabitatores, ſed poculi quoq;, & cibi eiuſdem grati participes. Quos à Græcis dici Homochœnicas ſcimus, & Homoſitos. Homericas porrò cœnas ualere ſinamus, famelicas neſcio quas, & ſiticuloſas, in quibus Reges ſunt Italis moleſtiores Cauponibus. Quibus in procinctu ſtantibus, ſuccurrit memorare, quot quis apud ſe Calices perſiccarit. Pindaricæ utiq; præſtiterint, in quis omnia omnibus affatim apponi inuenies. Quod te nõ obſeruaſſe, impendio miramur. Cum ſubinde in Græcorum Caſtra ſolers explorator te inferas, & in nulla non pagina ab illis uerſuram facias, ex Vſura ſortem fieri opinatus. Perbelle mihi ratiocinari uidemini. Et quidem, ſi uera omnino dicenda ſunt, me quoq; ſimilis quandoq; rapuit ſententia. Sed cum animaduertiſſem, non me ualde ab eo differre, quẽ Torrens arreptum deuoluat. Qui non quò uelit ipſe, ſed utcunq; aquæ impetus tulit, neceſſario feratur, erubeſcebam, Equum me planè furentem inſcendiſſe. Neq; enim aliud eſt cõcupiſcentiæ agitatio. In quo ſi ex me ſcitetur quiſpiam, quonam ferar? non aliud uere reſpondeam, ꝗ quò uiſum effreni Bruto fuerit. Proinde uos, ut collibuerit, me nihil pœnitet eorum ſententiæ eſſe, qui cibi, potuſq; largitate opprimi ſenſum, rationẽ concuti, ſapientiæ induci nubilum uſu edocti non abnuunt. Illud obiter, quoniam à piſcitio cœpimus, adnotarim, communi notione piſces omnes Camaſenas, id eſt, χαμασήνας dici ab Empedocle.

¶ Candyli quid ſint. Item Abyrtace. Abyrtacopœi, Candys, Caryceumata, καρυκοποιεῖν, Carycopœi Delphi, Caryca. Paropſis. Paropſimation. Onthyleuſes. Carica. Mimarcis. Nogaliſmata. Mimata. Hæmatia, Buli pro inteſtinis. CAPVT LVI.

QVONIAM uero pauloante quibuſdam uſi uocibus ſumus, quas haud ambigam, legenti frontem cõtraxiſſe. Tollamus porrò difficultatis tricas, ut ea, ueluti morula, nihil harum lucubrationum ſtudioſi ſufflaminentur, ut hoc interim uerbo utamur. Candylos ergo accipe ſcitamenta ciborum quædam ex melle, lacteq; concinnata, Sicut Abyrtace apud Barbaros ex Porro componebatur, Cardamo, Allio, Mali punici granis, Sinapi, & id genus alijs quibuſdam, unde Abyrtacopœi nuncupanť. Medis præſertim id uſu frequenti fuit. Sicuti in Theſeo autor Theopompus eſt, & in Cecryphalo Menander. Candys autem Perſicum eſt indumentum. Caryciam uero dici inuenio Iurulentam dulcedinẽ. Iulius autẽ Pollux dicas, inquit, Iuris Carycam. Caryceumata, Catachyſmata, Abyrtacẽ, Paropſida, Eſt enim & hoc Iuris quoddam genus, uel, ut putant alij, Mazæ, uel eſt Obſonium, quod nunc Paropſimation diceremus. Caryceumata ſalſa placentis inſpergi ſolita, tradunt Ariſtophanis Interpretes. Carycæ meminit in Timone Lucianus, καρύκης τὸ γένειον ἀνάπλεως, id eſt, ſuffertum habens barbitium Caryca. In Lexiphane recenſet idem, Abyrtacem, Carycias, Thrymmatidas, & Thria. Scribit Sudas, eſſe Carycam Lydium condimentum ex ſanguine, & pleriſq; alijs prælautis confectum. Vnde, inquit, dictum καρυκοποιεῖν, quod eſt, ſcita uerborum uarietate Orationem excolere. Et in libro de Rhetorica Apſinus duci Iudicem prædulci oratione, ſuauiq; oportere ſcribit, perinde ac lauto Caryciarum apparatu. Carycopœos tamen dici Delphos, animaduerto, quoniam uictimas circumcidentes Coquorum fungi officio uiderentur. Carycarum meminit Athenæus quoq;, ut Lydij inuenti. Quin eſt item Caryca Venter, quem nunc Monthylentẽ dicimus. At, inquit Pollux, ſuperflui apparatus Onthyleuſes dicuntur, ac Monthyleuſes. Carycam eſſe multi impendij, Didymus autor eſt. Sunt qui à nigredine inflecti uocabulum, opinenť. Nam κάρυος ξόος pro nigro interpretatur. Carica uero Domicilia in edito ſita nuncupantur, & naturali tuta munimento, quod ſignificat Comicus nobilis.

ὥσπερ οἱ κάρες μὲν οὖν ἐπὶ λόφον οἰκοῦσιν. Sciendum uero, id quod ut ſuccenturietur, impetrat Gula, Tempeſtate hac Pannonios Carycæ imaginẽ ſeruare quandam, ex pipere, ac aromatibus alijs ſcitamentum conficientes cum pullorũ, & Anſerum ſanguine, quos ad hunc uſum iugulando peremerint. Omnino edulia hæc fuiſſe pretioſiora, ex Plut. liquet Sympoſiacorũ quarto. Erat & prioribus inteſtinũ ſanguine concinnatũ, id, ut Pollux docuit, nuncupabať Mimarcis. Sunt & ſcitamenta quædam dicta Nogaliſmata, præcipue grata. Meminit Ephippus. Sed uerbum id Poetis modo frequens, arbitrantur nonnulli. Mymata quoq; obſonia dicuntur quædam pretioſius comparata. Parabantur uero, ut eſt apud Artemidorum, ex carne, ac cruore, coniectis præterea condimentis pluribus, quæ in Opſartytico recenſet Epænetus. Fuit & genus aliud, quod & ipſum à cruore cõtenderim dici Hæmatiam. Autor eſt Ariſtophanis Interpres, Allantopolas adipibus conciſis implere, τοὺς βούλους, Quo uocabulo accipi Inteſtina poſſunt, quæ paulum luxato uerbo ſic item plebeia nuncupanť uoce. Botulos etiam cruore diſtentos apud Septimium Florentem legimus. Cæterum quia in Conuiualem incidimus hilaritatem, non inepte fortaſſe fecerimus, ſi hoc potiſſimum loco fuero executus, quicquid mihi lectione uaria compertum eſt, quando non parum multa ſunt, quæ ad id ſpectantia Veteres monumentis prodidere. Verum, ut minus anxia lectio fiat, quoniã qui ſæpius iter iungunt, ſerius quidem, ſed incommodo minore nihilo ſecius, quò contendunt, tandem perueniunt, impingentes capiti huic Coronidem, ſeorſum quæ reliqua fiunt, pertractabimus, Græcorũ ferè ueſtigijs inhærentes, nec tamen noſtros tranſeundo inhonoratos.

¶ Prandij, & Cœnæ uocabula tam Græce, q̃ Latine unde inflectantur. Acratiſma, Ariſton. Dipnon. Monophagi, An Veteribus in uſu fuerint Prandia. Ignis laus, & Salis. Quæ ſint Bellaria pergrata. Tridyniorum, & Conuiuarũ appellationes pluſculæ de Androne, ac Thiaſo. Symbolum quid, & Symbole. Conuiuiorum ſpecies, Ilapine, Gamos, Eranos, Sportularum Conuiuium. CAPVT LVII.

Illud uero

ILLVD uero ſe ingerit primũ, ut ſcrutemur, quid ita Græci Prandiũ dicant Ariſton. Sed præſto Grammatici ſunt, de temporis incertitudine ſic nuncupatum arbitrati, uelut Aoriſton intelligamus, id eſt, indefinitũ. Vel quod in bellum pergẽtibus, id eſt, πρὸς τὸν ἄρεα, cõcinnari cõſueſſet. In Sympoſiacis Plutarchus Acratiſma, & Ariſton idem fere arbitrat̃, qđ ipſum & Athenæus facit. Sed à meracius potandi cõſuetudine nomẽ illud inflecti coniectat, quoniã panis bucellam mero tingerent, Hoc autem διὰ τὴν ἑωθινὴν ὥραν, id eſt, à matutina hora. Nam & Eumæum ſcribit Homerus, Ariſton, id eſt, prandiũ paraſſe ἄμ᾽ ἠοῖ φαινομένῃ, id eſt, cõmodũ ſeſe promẽte aurora. Dipnon uero, ſiue Cœnã dici, ὅτι τῶν πόνων διαπαύει, id eſt, quia pauſam laboribus facit. Ni malit quis Ariſton appellari, uelut ῥᾷστον, id eſt, ex obuijs, nec anxie cõparatũ, δεῖπνον uero ὥσπερ διαπεπονημένον, id eſt, elaboratũ, ſoliciti usqꝫ appoſitũ, ſed uarijs tamẽ diſtinctum cognominibus. Erat enĩ qđ Phileticũ diceret̃. Aliud Demoticũ, necnon Phratricũ. Aut etiã Orgeonicũ, ut Thiaſum præteream. Lego & Soteria Syndipna, ſed & in Canonicis decretis Agapen pro conuiuio bis poſitã inuenimus, quæ res cum Philetico forte congruat. Lamprias uero apud eundẽ Plut. Cœnam apud Romanos dici aucupat̃, διὰ τὸ τὴν κοινωνίαν καλεῖσθαι, quod cum amicis decumberent. Nam ſeorſum ferè prandere, ueteris fuiſſe moris, Vnde ſunt forſan apud Athenæum Monophagi. Dici uero à nobis Prandium à tẽporis qualitate, nam ἔνδιον ſignare meridianũ. Quando & à prandio interquieſcere ἐνδιάζειν pronuntiant, Vel quod id ſumerent πρὶν ἐνδείας γενέσθαι, id eſt, prius ꝙ indigentiæ premerentur nocumento. Hinc eorũ coargui inſcitia poteſt, qui prandia in uſu fuiſſe ueteribus, abnuunt. Nam ut Iuuenalem taceam, in cuius Satyra legimus,

Hæc inter nautas & prandet, & errat,

Macrobius ſaturnaliũ tertio, Imperatũ, inquit, ut patẽtibus ianuis pranſitaret̃, & cœnitaret̃. Plin. Cæcilius. Poſt cibum ſæpe, quem interdiu leuem, & facilem more ueterũ ſumebat. Aeſtate iacebat in Sole. Valerius libro ſecundo, Prandere, & cœnare in propatulo uerecundiæ nõ erat. Plinius quoqꝫ libro trigeſimo tertio. Q. Elium in fictilibus prandiſſe ſcribit. Cicero ꝓ Cluentio, cum eius in nuptijs more Larinatiũ multitudo hominũ pranderet, Et infra, cũ ad illud prandiũ crudior ueniſſet. Vt uero ulterius pergamus, Euenũ dicere ſolitũ accepimus, Ignẽ uideri omniũ bellariorũ iucundiſſimũ. Salem uero Homerus diuinũ uocat. Plærīqꝫ autẽ χάριτα, id eſt, gratiam, qđ pluribus interſitus guſtui ſapida reddat, & grata. Verum præcipue diuina bellaria, & mire grata amici ſunt, & familiares. Conuiuij locũ inuenio recte dici Sympoſium, Androna. Syſſition, & Triclinon Oecon, id eſt, domũ, & Pentaclinon, uel etiam Decaclinon, & Paſtada ἀπὸ τοῦ πάσασθαι. Item Synagogiũ. Sed & Synagogimon, ſiue Synagogiũ ꝓ conuiuio apud Alexin in Philocalo, animaduertimus. Nam συνάγειν dicebant ſimul bibere, ſicuti comprobat Menander quoqꝫ. Forte, inquit Athenæus, hoc ſit, quod ſymbolis conſtat. Symbolen autẽ conuiuio illatam Chon uocant Argiui, id eſt, χῶν, Particulam uero Aeſam, id eſt, αἶσαν. Symboles meminit Alexis quoqꝫ. Hebeteria item dici Sympoſia in ueteribus obſeruatũ memorijs eſt, unde forſan præpoſita poculis Hebe confingit̃ Poetis. Illud adnotarim obiter, inter Periſtylia olim, & Hoſpitalia in domibus itinera conſtituere, moris fuiſſe. Meſaulæ dicebant̃ à Græcis, qđ inter duas aulas media eſſent. Noſtri etiã Andronas uocarũt. Quo argumẽto Rhodigini mei, ubicunqꝫ inter domos duas anguſtior patet uia, qua, uelut anfractu breuiore, liceat ex tranſuerſo in patentiorẽ uiam tranſcurrere, uocant Andronẽ, uel etiã forma deminuta, Andronellam. Quod mirũ tamẽ eſt, nam Græce nõ cõuenit, neqꝫ item latine, etenĩ illi Andronas appellant Oecos, ubi conuiuia uirilia ſolent eſſe, qđ eò mulieres nõ accedant. Athenæus etiam ita ſcribit, Heroicas domos Homerus Megara uocat, & Domata. At nunc, inquit, Xenonas putant, & Andronas. Cõuiuas ipſos Græci Sympotas dicunt, uel Homoſitos, & Syſſitos. Synuſiaſtas. Thiaſotas, & Thiſitas. Necnon Ilapinaſtas. Eraniſtas. Quanqꝫ nõ me fallit, Athenæum, Euſtathiumqꝫ in Odyſſeæ primũ ita conuiuia diſparare, ut Ilapinen, id eſt, εἰλαπίνην ſtatuant qđ ſplendorẽ habeat, & apparatus magnificẽtiam. Vnde & in Cypro coli ſolitũ legimus Iouem Ilapinaſtem, & Splanchnotomon. Gamon, in qđ item pecuniarũ eroget̃ pluſculũ. Eranon, quod pluribus differtum accumbentibus ſit, ſed ita, ut ferat ſibi unuſquiſqꝫ, quod edat. Quod etiã ἀπὸ σπυρίδος dicebat̃, id eſt, à Sportula. Quæ res poetæ Heſiodo arriſiſſe

admodum

admodum uidetur, quod inſit iucunditatis multum, impendij haud ſanè. *Seorſum* uero Thiaſotarum domos Pholateria nominabant, id eſt, φωλιτήρια. Quanq; eſt proprie Thiaſus ſacer Chorus, unde Thiaſotes pro Choreute. *Sed* Demoſthenes, & Xenophon multitudinẽ quamlibet diuinæ rei cauſa coeuntem eo dici uolunt nomine, quoniam *Sios* Lacones dicunt Deos, ut ſcribit Athenæus. In Plutarchi *Sympoſiacis* tardiores Conuiuæ, ac ad cõueniendũ lentiores nuncupant Colyuſidipni, uelut cœnaturis morulam inijcientes, & accubitum inhibentes (*Scribit* tamen Etymologiarum ſecundo Apollodorus, ex Cochlijs, hoc eſt, Limacis eſſe, quæ dicantur κωλυσιδείπνους, id eſt, Colyſidipnos) Item Zophorodorpides, tanq; in noctem protrahentes conuiuium, necnon Trechedipni, ex aduerſo appellatione facta, quod minus ad cœnam currant. *Sunt* & qui uocent Epithymodipni, qui rerum multarum curis diſtricti, nihilominus cœnæ cupiditate Vocatoribus non negant, etiam ſi ad præſcriptum adeſſe queant minus. Apud noſtros menſæ eiuſdem participes Conuiuæ dici conſueuere, ſed & Conuictores apud Plinium Cæcilium, nam Compranſores legiſſe uideor in Philippicis apud M. Tullium. Conuiuia publica ſcribit Pollux, nuncupari à Græcis, Euochias. Thalias. Pandæſias. Demothœnias.

❡De *Scimpodio*, & *Stibadijs*, Item Anadinterijs, ſeu Accubitis. *Sederentne*, an accubarent Priores. Item uocabula plura ad Conuiuij dominum, & *Seruos* ſpectantia. Copides Cœnæ. Phyſicilli panes. Titthenidia. Corythallia Diana, Aedon Cœna. Copiſſare. *Synædiæ*. Epæda bellaria. Cammatides. Cammata. Plæſta, Logodipnum. Dipnologia. Gaſtronomia. Gaſtronomi.

CAPVT LVIII

OBSERVATVM & in eiuſdem Iulij theſauris, ſuper quibus accumbamus dici κλίνας, κλινίδας, κλινίδια. Hoc eſt, lectos, lectuloſue, atq; item *Scimpodas*. Hoc uero poſtremũ etiam *Scimpodiũ* appellari deminuta forma, in Athenæo legimus. Nam apud Gellium in ſynceris Codicibus ita adnotatũ inuenimus. Atq; ibi, qui intromiſſi ſumus, offendimus eum cubantem in *Scimpodio* Græcienſi. Apud Ariſtophanem ἐπὶ σκίμποδα reperies in Nebulis, uel pro Philoſophorũ ſella, uel ꝑ lectulo. Inueni apud Græcos, qui ſcribant, *Scimpodion* ſignare τὸ χωλοκράβατον, id eſt, claudum Grabatum, nam apud ueteres σκιμβάζειν claudicandi notionẽ habet. Diogenẽ quoq; dicere ſolitũ, in uaria ſcribit hiſtoria Aelianus, καὶ τὸν σωκράτην αὐτὸν τρυφῆσαι, περιεργάζεσθαι γὰρ καὶ τῷ οἰκιδίῳ, καὶ τῷ σκιμποδίῳ. Eruditus inter Græcos Grãmaticus ſic finit, σκιμπόδιον εὐτελὲς κλινίδιον μονοκοίτιον, id eſt, uilior lectulus *Scimpodion* eſt, in quo decumbat unus modo. Erant etiã *Stibadia*, hoc eſt, Tori, humi iacentes, ex lignis, ramiſue ſtructi. Meminit Athenæus quoq;, Primũ, inquit, *Scenas* faciebant. Et in his *Stibades* ex herba, ſuper qua Dapes cõponerent. Alibi idem prodit, in *Stibadibus* accumbi ſolitũ. Maronianus Interpres *Stibadia* non habuiſſe ueteres, aſtruit, cum tamen apud Theocritum in Adonidis Epitaphio hic legatur uerſiculus.

Ἐστ' ἀγαθὰ στιβὰς ἔστιν Ἀδώνιδι στιβάς.

Quin & Phormionis *Stibades*, uel prouerbio notiores fuere in præparcos, qđ *Sudæ* proditur monumentis. Apud Pliniũ Cæcilium ita legas. In capite *Stibadium* candido marmore uite protegit. *Sidonius* Apollinaris in Cœnatiuncula *Stibadium* conſtituit, & Abacum. Dicuntur & Anadinteria, ſicut apud Lampridium in Heliogabalo, Accubita, ſeu Accubitæ, uti alijs placere, aduerto. *Sedilia* item diſcumbentium uidetur *Spondas* nuncupaſſe Vergilius, cum de Didone ita ſcribit.

Aulæis iam ſe Regina ſuperbis
Aurea compoſuit *Sponda*.

Legimus in hiſtoria, Fœminas cum uiris cubantibus ſedentes cœnitaſſe. Lectiſternio præterea Iouis, ipſe in lectulum, Iuno & Minerua in *Sellas* ad cœnam inuitabant. Nec me fallit, *Seruium* grammaticũ ſcribere, Maiores noſtros ſedentes epulari ſolitos. Eumq; morẽ habuiſſe à Laconibus, & Cretenſibus. *Sicuti*, inquit, Varro docet in libris de Gente populi Romani, & proinde Vergilium ita ſcripſiſſe.

Hæ ſacris ſedes epulis, hic Ariete cæſo,
Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis.

Conuiuij Dominũ, & Regem à noſtris uideo appellari. Græcis uero dicitur Heſtiator, & Heſtiuchus apud Ariſtophanẽ. Necnon *Sympoſiarchus*, quanq; eo quoq; nomine nuncupatur, quem ſorte, uel alio modo eligunt *Sodales* Conuiuij curatorem. Proclites uero eſſe uidetur inter decumbẽtes, qui accubitum aſſequitur primatem. Miniſterio uniuerſo

præpoſitus

præpoſitus dicebatur Trapezopœus. At in ſacris miniſter erat Paraſitus, Et in Athenienſium rebus Paraſition dici inuenimus. Pocillatorē uocat Apuleius, qui ad Cyathum ſtat, ſed non ſit finis, ſi iſta conſectemur indagine curioſiore, quando uel Exoletorum in Conuiuijs tunicæ diligenter ſuccinguntur. Cura nec ſopita eſt, quo modo Aper à Coco caſus exeat. Quanta celeritate ſigno dato, ad miniſteria decurrant Gladij. Quanta arte in fruſta non enormia ſcindantur Aues, quàm curioſe infelices puerulí Ebriorum ſputa detergant. Iis quippe lautitiæ fama captatur. Adeo nec bibere, ſcimus citra ambitionem, nec edere. Fuere tamen apud Spartanos Cœnæ quædam dictæ Copides, in quibus immolaretur Capra. Nec aliud præterea quippiam, indeq́ carnis diſtribuebantur portiones, & panes, qui uocabantur Phyſicilli. Inſuper alia plæraq́ ſumptus haud magni. Celebrabantur & conuiuia hoc genus in Titthenidijs, quando Titthæ, id eſt, nutrices pueros deferrent mares in Dianæ templum, quam Corythalliam dicunt, propè Tiaſſum ad Cletam. Erat apud eoſdem quoq́ Cœna dicta Aedon in Phiditio. A Copide uerbum inflectitur κοπίζειν, id eſt, Copiſſare, quod eſt cōuiuium eiuſmodi celebrare. Ab Aedo autem Synædiæ nuncupantur, id eſt, Syndipnia, uel Concœnationes. Quæ uero poſt Aedon, id eſt, cœnam dabantur Bellaria, ſeu Tragemata, uocabant Epæcla, quæ quia cum Lauri folijs comedebantur, quod dicunt κάπτειν, Inde Cammatidas uocarunt folia ipſa. Sicuti Pſæſta, hoc eſt, liba etiam Cammata. Sunt qui Epæcla Mattyam quoq́ uocent. Illud deniq́ periucundum ſcitu, Logodipnum appellari paratam, cōditamq́ uerbis modo cœnam. At Dipnologia cœnandi eſſe ratio uidetur, ſicut Gaſtronomia uentris lex, unde & Gaſtronomi.

¶ Harmodij Melos in Conuiuijs. Cantilenarum genera. Pæeon quid, & Pæonia manus. Præſtentne ex floribus Corollæ, an Arborum ramis. De Vnguentis paucula. Cur dicatur Roſa Græce Rhodon. Hypothymides corollæ, quæ intelligantur. Coronarum in Sacris conſuetudo. Chthonia Dea, Chthonia ſacra. Comoſandalos flos, Siue Hyacinthus. Atta Comicus Poeta. Perambulare Crocum, & Flores quid apud Oratium.

CAPVT LIX

IAM uero nec id utiq́ ambitioſius à me conquirēdum, Canere in conuiuijs fuiſſe antiquiſſimi moris, Perſonant hæc in Triuialium ludis, uel imperitiſſimi cuiuſq́ adnotata exchartabulis. Forte nec uacantis fuerit operæ ſubſignaſſe, quod in Græco penu obſeruatū eſt. Interim à diſcumbentibus Melos concini ſolitum, quod Harmodij nuncuparetur, Cuius erat initium, φίλτατε ἁρμόδιε οὔτι πουτέθνηκας. Dicebatur uero in Harmodium, & Ariſtogitona tyrannicidas, Vnde illud facetiſſimum ex Comica officina, οὐ δὲ παρ᾽ ἐμοί ποτε τὸν ἁρμόδιον ᾄσεται, id eſt, apud me nunq̃ Harmodium canet, quod eſt, mecum conuiuia non agitabit. In ueterū monumentis adnotatū illud quoq́, Apud Heroas Cantilenæ ſpecies fuiſſe quinq́, Sophroniſticen, cuiuſmodi Clytemneſtræ accinebat Cantor. Encomiaſticen, qua præſtantiū uirorū præcinebanť laudes, ab Achille celebratam. Threneticen, id eſt, Lugubrem. Orchematicen, id eſt, Saltatoriam. Et deniq́ Pæanicen, qualis eſt apud Homerum Iliados primo poſt ſacrificij abſolutionē, inquit enim καλὸν ἀείδοντες παιήονα. Nam eſt Pæeon in Apollinē hymnus, non in peſtis modo pauſa, ſed & belli. Quin ad aueruncandum quoq́ incumbens exitium. Et Pæeona quidem Homerus dicit. Alij etiam Pæona, id eſt, παιῶνα. Sed & Pæana. Inflectuntur uero hæc à παίω, quo medela ſignificatur. At παίω, à πάυω, quod ſedo ſignificat. Pæonia manus therapeutice intelligitur, id eſt, medicatrix. Corollas porrò compotantium non eſt, qui neſciat, nam & Ouidius.

Ebrius incinctis philyra conuiua capillis
  Saltat, & imprudens utitur arte meri.

Sed & Valerius Martialis:

Pingueſcat nimio madidus mihi Canus amomo.
  Laſſenturq́ Roſis tempora ſutilibus.

Sunt qui eam rei proferant rationem, quod ſic frigeſceret Craneum, nimio plus uino iam calens. Cæterum in Conuiuali uſu floreas plæriq́ deteſtantur Coronas, Laureas amplexantur gratius, Illas enim putant κορασιώδεις, καὶ πρεπούσας μᾶλλον ἐπιτηδείους παρθένοις, καὶ γυναιξὶν, ἢ συνουσίαις φιλοσόφων, καὶ μουσικῶν ἀνδρῶν. Quod noſtris uerbis dicitur, Puellares, colludentibuſq́ uirgunculis aptiores, ac mulieribus, quàm Philoſophico

congreſſui

congreſſui, hominumq́ue à Muſis non ſequeſtratorum. Alij uero ex folijs Coronas improbant omnino. Nam & Empedocles teſtatur, τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἀποπάμπαν ἔχεσθαι χρὴ, à Lauri folijs abſtinendum prorſus. Neq; enim decere aiunt, hominem ornari arborum deformitate, uiolenter, prætérq; naturæ rationem direptis folijs. Cur enim hæc data plantis opinemur, niſi fructuum tutelæ? Atq; ut ipſæ quoq; frigoris uim, caloriſq; pro ratione admittentes confoueant, ut temporũ mutationes citra perniciem ferre ualeant? At exutas ulceroſum planè contrahere nocumentum, fieriq; ψίλωσιν ἀπρεπῆ, id eſt, indecoram denudationem. Ediuerſo florum non decerptorum quænam eſſe utilitas poteſt, niſi odore paſcaris, exhibeaſq; oculis ex eorum non imitabili uarietate uoluptatem iucundiſſimam? Iucundiſſimam, inquam, quia ſimplicem, quia naturalem, nec ullo impendio noſtro conſtantem. Vnguenta forte deteſtemur. Deteſtemur item purpuram διὰ τὴν ἐπίθετον πολυτέλειαν, ob adiectitiam multæ impenſæ rationem. ὡς δολερὰ εἵματα, καὶ χρώματα, κατὰ τὴν βαρβάρου φωνὴν, id eſt, tanquam doloſa indumenta, doloſos & colores, uti Barbarum dixiſſe, proditum memoriæ eſt. Adde, quod ſi non præcerpſeris, momento conflaceſcunt, prorſuśq; gratiſſimum alioqui naturæ opus uidetur perire, nullo cuiuſquam emolumento. Proinde qui ex folijs magis, quàm floribus Coronas contexuiſſe malunt, perſimiles, inquiunt, Barbaris uidentur, quibus conſutæ pelles gratiorẽ præbent Veſtium uſum, quàm Lanæ. An eſt, qui illud audiſſe nequeat, Corollam ex Roſis dici eſſe Muſarum? Videmur item meminiſſe, quod elegantiſſime aduerſus imperitam mulierẽ cecinit Sappho κατθανοῖσα δὲ κείσεαι, οὐ γὰρ πέδ' ἔχεις ῥόδων, τῶν ἐκ Πιερίης, id eſt, Mortua iacebis. Nec enim hortulum habes Roſarum ex Pieria. Succurrit profecto parte hac ueterum ingeniorum mirari diligentiam, Neq; enim ſimpliciter, ſed ſumma uidentur ratione Coronas in conuiuijs inſtituiſſe. Siquidem Dionyſium legimus, cum uinum comperiſſet, potentiſſimum utiq; medicamentum, ſimul & iucundiſſimum, habitum inde fuiſſe non incelebrem medicum. Quod item diſcumbentes, qui ſe forte inuitarent pluſculum, hederea ornaſſet Corona, quæ inſita frigiditate Vini potentiam retunderet, minuśq; inde afficerentur bibentes, Ebrietatis ui reſtincta, hederæ ui frigorifica. Cæterum eadem ratione in Conuiualem admiſſæ creduntur lætitiam ex floribus Corollæ. Perdocent experimẽta, qua ui ſenſus cõcutiantur, ubi hauſti liberius meri Vapor hominis arcem cœperit pulſare, quando initium inde habere ſenſus, creditur. Mirum eſt, quantum in eo ſtatu afficiamur. Propterea ſapientium curioſa Solertia ſciens eſſe in rerum natura Antipathiam, quando nihil placuit eſſe ſine pari, flores capiti circumponendos præcepit, quorum defluxus mirabiliter illud aduerſus craſſantis latenter ebrietatis impetum obſepiret, communiretq;. Calidi ſiquidem poros, ſeu meatus patentiores reddunt. Frigidi uero ſua poteſtate ita contemperant, ut ſcandentes repercutiant Vapores, ſicuti Roſa, atq; Viola. Subſtringit enim utraq;, reprimitq; capitis grauitates, quas uocant καρηβαρίας. At Cypri flos, ac Crocus, & Baccaris in ſuauem uertunt ſoporem bibentes. Lenis quippe eorum defluxus eſt, ac blandus. Inæqualitateśq; corporis ebriorum, & aſperitates tranquille diffundit. Vnde fit ut Crapuloſa hebetent̃, perficianturq;. Porrò & florum quorundam odoribus in ambitu Cerebri fuſis, Senſorij repurgantur meatus, & quod humectum eſt, attenuat̃ leniter ſine commotione ulla, caloris facultate digeſtum. Quin & frigidum natura ſuapte Cerebrum refouetur. Proinde floreas Corollas è collo propendentes, Hypothymidas nuncupari, inueni, puto, à uaporandi uſu. Eodem quoq; argumento unguentis ex floribus obungere pectus, moris fuit peruetuſti. Cui rei teſtimonium quoq; præbet Alcæus, ubi in caput, pectuśq; affundi unguentum præcipit. Illud poſtremo hic adnotaſſe, ne pigeat, dici Roſam ſermone Græco ῥόδον, ut Plutarchus interpretatur, licet codice inſynceriſſimo, & decurtato maxime, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, διὸ καὶ τάχιστα μαραίνεται. Quod odoris fluxum emittat plurimum, quo nomine primo quoq; tempore etiam efflaceſcit. Grammatici putant ἀπὸ τοῦ ὄζειν declinari, quod olere ſignat. Illud uero Corollarium fuerit, nõ in conuiuijs modo Corollis eſſe uſos ueteres, ſed & in ſacris. Nam Hermionenſes in Græcia Chthoniæ Deæ ſacra obeuntes, feſtáq; dicta item χθόνια tempore æſtiuo, Coronas ex flore implicant, quem Comoſandalon uocant. Eum ex magnitudine, ac colore eſſe Hyacinthum, putat Pauſanias, quoniã etiam inſint τὰ ἐπὶ τῷ θρήνῳ γράμματα. Sciendum uero in Theatri, Scenæq; delitias flores item obrepſiſſe, atq; Crocũ & odoramenta,

menta, præcipue cum agerentur fabulæ. Id quod perobſcure in epiſtolis ſignificat Oratius, cum de Atta Comico Poeta meminit hiſce uerſibus,

Recte nec ne Crocum, floreſq; perambulet Attæ
Fabula, ſi dubitem, clament, periſſe pudorem
Cuncti penè Patres.

Eſt apud Lucilium Attæ cuiuſdam mentio,

Muginamur, inquit, molimur, ſubducimur Atta.

¶ Vaſorum Nomenclaturæ diuerſæ. Figlina ſubigi aromatibus ſolita. Dinos. Thericlia cur dicantur. Cantharus quid. Cantharia. Cornibus uſos in potu priores. κεράσαι cur dicatur. Ciboria. Cotyle. Encotyle luſus. Cothon. Cothoniſmus. Acratocothones. Laphyctæ qui dicantur. Calicis notiones. Latax quid. Scytharum uinolentia, Scythiſſare. Herculanus nodus. Scythos, cognomen. Amphithetos Phiala. Phialarum ſpecies. Vaſati qui dicantur, & Naſati. CAPVT LX.

QVIA uero in uaſorum mentionem incidendum ſæpius eſt, non inſcite opinor, quæ nobis uaria ſuggerit lectio, huic potiſſimũ parti ſubſcripſerimus. Qua in re mirari non eſt ſatis ueterum ingeniorũ laſciuiam, qui Figlina etiamnum artifici inuento ſubacta aromatibus fingebant, ut accerſitæ cõmendationis inde uino, cibiſq; conciliaretur aliquid. Cuiuſmodi ex Copto aduehebantur. Et Rhodiacæ ſunt Chytrides apud Ariſtotelem in libro de ebrietate. Nam indidem hauſtum uinum etiam præter gratam iucunditatem oblædebat minus. Inter pocula recenſetur Gyala. Dinos. i. δῖνος, Quanq; eſt eodẽ nomine ſaltationis item ſpecies. At Cyrenei Podoniptera, id eſt peluin, Dinon uocant. Dactylotum intelligunt digitorum formis per ambitum inſigne, uel proiecturis, eminentiiſq; quibuſdam, ut Sidonia pocula. Sunt qui Amphotum interpretari malint, id eſt utrinq; anſatum. Apud Damaxenum eſt poculi ſpecies Elephas. Heracleum dici credunt poculum, in quo enauigarit Hercules, ac eſſe Solis proprium. In eodem genere Ethanium eſt, ac Hemitomus. Nam Thericlia recenſet Theophraſtus quoq; in plantarũ hiſtoria, ex Terminthο tornari ea prodens, ut à figlinis diſcernere nõ ſit. Eorum primus uidetur autor Corinthius Thericles figulus. Eſt qui nuncupari Thericlia putet, quod in eis ferarum. i. θηρίων pelles inſculperentur, uel quod feras turbaret Dionyſius iis prolibans. Sunt alicubi & Crateres dicti Thericlei. Iſthmum Cypriis eſſe poculum, autor Pamphilus eſt. In eandem rationem uenit Cadus, item Cadiſcus. Nam Cantharus non figlini modo nomen eſt, à figulo ductum artifice, ſed & nauigii ſpecies. Quin apud Antiphanem Coſmarion. i. ornamentulum muliebre Cantharus dicitur. Cantharia item legimus quandoq;. Carcheſium uocari putant, quia Trachyſmata habet κεγχροειδῆ. i. aſperitates milii quadã imagine. At detentos ſiti Homerus Carchaleos uocat. Ceras. i. cornu in eodem recenſetur ordine, qm̃ Boum cornibus in potu uterentur priores. Cui rei argumento id eſt, quod κεράσαι dicunt Græci permiſcere uino aquam. Id genus uaſa uocant quidam Rhyta. Ciboria ſunt & pocula de Ciborii Aegyptii ſimilitudine. Proinde Scythia forte nũcupentur quoq;, quod anguſtiora in imo ſint. Condy uero Aſiaticum eſt. Eius in ſacra pagina mentio eſt apud Græcos. Sunt in uſu eodem Cotylos, & Cotyle concaua nimirũ, nam omne cauũ dici Cotyle ualet. Vnde apud Homerũ Cotylerrhytos ſanguis utraq; manu qui hauriri poteſt. Encotyle uero luſus nomen eſt, quo uicti uictorum genua manuum excipientes cauitate geſtabãt. Putant aliqui Cotylem eſſe Heminã. Cratanion, & Cranion pocula item ſunt. Item Cylichnides. Et Cymbe. Apud Lacones fuit Cothon. Vnde Acratocothonas uocant merum haurientes ubertim. Sed & ebrietas Cothoniſmus dicitur recte. Perſæ iis utebantur, quæ Labronia dicimus, à bibendi impetu ſic nuncupata. Calices item quidam uocantur Lacænæ, ſicuti Lepaſte, cui impoſitũ ab iis nomen, qui multa prodigunt, qui uocantur Laphyctæ. λάφαι ſignat ampliter bibere. Contraria eius ratione, quod uocant Bombylium. Iam prætereo Læbaſium. Spondeũ. Leſbiũ. Luterium. Eſt & μέλη. i. Mele. Metaniptrũ calix erat, quo poſt cœnam utebantur, ubi lauiſſent. Inter Phialas fuere, quæ dicerentur Lyciurges à Lyciis. Item Cononie. De artificis nomine. Maſtus à Paphiis nuncupatur poculum. Mathallides quoq; eiuſdem ſunt

uſus. Veluti etiam Manes, id eſt μάνης. Erat & ſuus in Cottabiſſi Manes. Neſtorida poculum, quo ſit uſus Neſtor, egregie deſcribit Athenæus. Sunt apud eundem Seleucides quoq;. In Dianæ templo, quod Capuæ fuit, poculũ uiſebat̃, id illi fuiſſe Neſtoris aut credebant, aut perſuadere alijs nitebantur. Habet calix quoq; inter pocula manifeſtarium locum, quanq; eſt item calix modulus Aeneus, qui riuo, uel caſtello inducitur, eiq; mox applicatur fiſtula. Longitudo habet digitos non pauciores. XII. Lumen. i. capacitatem. quanta impetrata fuerit. Hic uidetur excogitatus, quoniam æris rigor ad flexum difficilior non temere laxari poteſt, uel coarctari. Holmon item reperio poculum fuiſſe Ceratio perſimile. Oxybaphum quidem pro acetario uaſe capit ferè conſuetudo. Apud Cratinum tamen poculum eſt. Meminit Antiphanes quoq;, nec tacuit Ariſtophanes. Adhibebatur & in Cottabiſi Oxybaphũ, in quod Latagas infunderẽt. Sic aũt humorem ex poculo uocant profuſum, ut interpretatur Athenæus. Onyx ligneus erat calix. Panathenaica pocula apud Poſidoniũ leguntur, habentur in eo genere pellicæ Olpæ. Pellæ uero ſiue ut Hipponax, Pellides uaſa ſunt, quibus excipitur lac, dũ mulgetur. Inter pocula eſt Priſtis, Prochytis, Pruſias. Scyphos maſculinũ eſt, ac neutrum, flexu item uariante. Scypphũ Heſiodus etiam pronuntiat. Apud Steſichorũ inueni Scyphiũ quoq;. Dicitur Scyphos quaſi Schytos, à Scythis, quibus ebrietas nimio plus frequẽs eſt. Proinde Scythiſſare inebriari eſt. Scyphos Bœotios eximie laudari, aduerto, qui Heracleotici nũcupentur. quibus ſit uſus primũ in expeditionibus Hercules. Ineſt anſulis, qui uocat̃ Herculanus nodus. Secundæ habentur notæ Rhodiaci, Syracuſijs conſequẽtibus. Scyphos ab Epirotis Lyrtos item dicit̃. A Methymnæis & Scythos. Ex quo Lacedæmonius Dercyllidas, ut qui Vafer eſſet, ac ferinus, Scythos eſt cognominatus. Eſt inter pocula Tragelaphus quoq;. Itẽ Trieris, ſiue Triremis. Amphitheton phialã legimus apud Homerum, forte anſatã utrinq;. Amphitheton intelligit Parthenius apythmenõ. i. ſine fundo. Apollodorus, quæ fũdo inniti nequeat, ſed ori. Alij, quæ anſulis utrinq; geſtari poſſit, unde & Amphora item ducit̃. Ariſtarchus, quæ fundo poſſit, ac ori incũbere. Sunt & Phialæ Balaniomphali, quarũ umbilicus balneorũ Tholo ſimilis eſt. Iam Phialæ Argyrides, & Chryſides, ſed has ex materia nuncupari, palã eſt. In hac tam fuſa uaſorũ mentione, adnotandũ fuiſſe, qui uaſatos pro diuitibus accipiant, ſed inepte. Dicunt̃ Naſati, ut Lampridius aduertit, uiriliores, ac belle mutoniati. Vnde Parœmia, de Naſatorum peculio. Vulgo extritum utiq;. Naſi magnitudine Mutonis concipi quantitatem quoq;.

¶ Cur Lactucis ueſcerentur Priores in fine. Quæ dicantur Acrepala, Adipſa. Dipſetica. Diaphoretica. Plinij locus perpenditur de Rhaphano, item de Braſica. Necnõ dulcia ebrietatem diſcutere. CAPVT LXI.

ET, QVONIAM ebrietatis remediũ in ſutilibus fuiſſe Corollis uidemur comprobaſſe, ſuccurrit ex eadem cura uetuſtatis admiratio altera. Siquidem ad eandem aduertendam inſtitutum quoq;, ut Lactucis nõ in cœnæ prooemio ueſcerentur, quod ad conciliandam appetentiã noſtra fieri tempeſtate, ſciunt omnes, ſed in fine. Quoniam inſita frigiditate retũdat ebrietatem Lactuca. Id quod ex Athenæi monumentis percepimus, cum alibi, tum libro tertio. Proinde notius fit Martialis diſtichum.

Claudere quæ cœnas Lactuca ſolebat auorum,
  Dic mihi cur noſtras inchoet illa dapes.

Paulus Aeginita medicinæ primo Lactuca inquit, σαφῶς ψύχει τε, καὶ ὑγραίνει, διὸ καὶ ὑπνώδης ἐστὶν, id eſt refrigerat liquido, humectatq;, quo nomine etiam ſoporem cõciliat. Dioſcorides uero medicæ profeſſionis autor illuſtris, Acrepala nuncupare uidet̃, quæ ebrietatem prohibent. Sicuti Adipſa, quæ ſitim, nam quæ augent Dipſetica dicuntur ab eodem. Diaphoretica uero ſunt, quæ aluum ſubducunt, leuigantq;, ſicuti fabulũ, quod etiã putatur κυητικὸν, id eſt genitale. Topica remedia interpretatur Galenus localia. Inter Acrepala recenſentur amariores Amygdalæ, quod erudititiſſimi ſcribunt, quoniam amaritudo illa exiccandi habeat uim, nec oppleri uenas permittat, quibus præter modũ diſtentis, obturbatiſq; contingere ebrietatem, credimus peritis. Verum hac parte illud uehemẽter obſeruandũ. Siquidem libro hiſtoriæ naturalis ſeptimo & decimo Plinius ita ſcribit. Quorũ natura non necat quidẽ, ſed lædit odore, aut ſucci mixtura, ut Raphanus

& Laurus uitem. Olfactrix enim intelligitur, & tangi eam odore mirũ in modũ. Ideoq;, cum iuxta ſit, auerſari & recedere, ſaporemq; inimicum fugere. Hinc ſumpſit Androcydes medicinam, contra ebrietates Rhaphanum mandi præcipiens. Sumũtur uero, quæ nobilis autor hic prodit, ex Theophraſti libro quarto de hiſtorijs in fine. Et nominat ille quidem Rhaphanum, ſed ita, ut Braſicam intelligat, etiam interprete Theodoro aſtipulante. Id ut ſcias uerum, ſcribit Plinius idem, libro. XX. Braſicã uino aduerſari, ut inimicam uitibus. Itaq; antecedente in cibis, caueri ebrietatem. Poſtea ſumpta, crapulam diſcuti. Suggerit teſtimoniũ & Iulius Pollux libro ſexto. Rhaphanus inquit, eſt Crambe hoc eſt Braſica. Quod item Ariſtoteles agnoſcit, ἐν τοῖς περὶ ζώων, ubi ait, ῥάφανος, ἥν καλοῦσι τινὲς κράμβην. Rhaphanus, quam uocant nonnulli Cramben. Antiphanes etiã appellauit Crambidion. κραμβίδιον ἑφθὸν, χάριεν, ἀσεῖον πάνυ. Cæterũ & autoritatibus alijs rem fulcit libro primo Athenæus, à quo proditur illud quoq;, pro Rhaphanide interdũ Rhaphanũ pronuntiari. Mos hic quidem Plinio frequens, ut res eaſdem nunc Græcis, nunc latinis appellet nominibus, ut paulo imperitioribus uideri diuerſæ poſſint. An id de parte hac fecerit, ne autori grauiſſimo colaphum intendam, diſcutiant uolentes. Dignum uero ſcitu de Braſica, parari eam Athenis in cibũ conſueuiſſe ijs, quæ peperiſſent, uelut antipharmacum. Certe Nicander Braſicam, quæ ſacra ſit, Mantin uocauit. Apud Ananium iuriſiurandi forma per Cramben concipitur. Sicut apud Teleclidem quoq;, necnon Epicharmum, ut in Baptis Eupolin taceam. Mos uero ita iurandi fuiſſe Ionicus præcipue uidetur. Nec mirũ, quando & Stoicæ ſectæ conditor Zeno etiam per Capparin ſibi iurare permiſit. Quod uero Lactucæ frigiditatẽ ebrietati diximus obniti, obluctariq;, uidentur ea ratione confirmari Ariſtotelica, Sic enim in quæſtionibus tradi animaduertimus. Crapulam inquit, ſedat Braſica, quod ſuccum dulcem, diſcutientemq; obtineat. Frigida uero eſt. Fit aũt detentis à crapula, ut eius ſuccus humores in aluũ detrahat, qui uinoſi, crudiq; tenentur, & ipſa ſuperius in uentriculo remanens corpus refrigeret. Vnde euidens diſcuſſio conſequi poteſt. Vinũ nanq; humidum eſt, ac calidum. Autor in Sympoſiacis Plut. eſt. Dulcia, ſi infundantur uino, ebrietatem diſcutere. Proinde medicos peritiores iubere, qui ſe amplius inuitarint, quieti ſeſe daturos, melle litum panem uorare, quoniã meracam potionem hebetet dulcedo. Quod ad Lactucas attinet, celebres ſunt apud Athenæum Ariſtoxeni Thridacinæ. i. Lactucæ, quibus in hortis, ſole occiduo, Oenomeli infundebat, mane oſtentans uirentes ſe habere placẽtas, ſibi à terra ſummiſſas. Brenthin Cyprij Lactucam dicunt, quam Græci Thridaca, uel Thridacinem. Hipponax etiam Tetracinem. Nam Tetracina numi uidentur Attici apud Liuiũ. In lactuca deniq; occultatum à Venere Adonin, cecinit Callimachus, quod allegorice interpretatus Athenæus illuc referendum putat, quod in Venerem hebetiores fiant, lactucis ueſcentes aſſidue. Tanq̃ mortuorũ ſit cibus, uti ſcribit Eubulus. Illud adijcit Cratinus Phaona inter lactucas abſconditum pulchras ab amãte Venere. Pythagorei utiq; lactucam uocabant quandam Eunuchon, at mulieres Aſtytida.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD REVERENDVM IN CHRISTO PATREM, ET THEOLOGVM SCIENTISSIMVM LVCAM LEONEM, VENETVM ORDINIS MINORVM, PRAEFATIO QVINTADECIMA.

ETIAMSI non me fallit Venerande pater, à Syneſio proditũ, ſolere beneuolentiã iudicij calculũ nunq̃ nõ ita corrũpere, ut excuſſior adijci, & amuſſitatior ferè deſinat, quando, ſicuti uel Platoni credimus, in ijs, quæ inſigniter amamus, occæcamur plærũq;. Nihilominus, qua me perpetuo etiã uix dũ puberem amoris integritate ſis amplexatus, ab unde uideor, exacteq; animaduertiſſe. Neq; enim fucatior amicitia, & ſimulationũ uelamina perſeuerare diu queant. Quin amplius diſpicienti, ſubærato, quod dicit̃, auro, protinus mendoſum tinnit. Tu uero uir ſcientiſſime à carceribus uſq; ad oleas idem mihi es ꝑpetuo cognitus, uerax utiq;, ac rationibus meis beneuolus, ſi quis alius. Palàm id cũprimis in Patauino factũ Gymnaſio eſt, ubi quantũ

eualuiſti,dignitatem meam fouere non prius deſtitiſti, ꝙ bellorũ ꝓcella inde excuſſus uterq; eſt. Sed mirũ nil,ipſum hoc à te efflagitabant mores tui, ſacerdotio, quo fungeris caſtiſſime,ac planè ex formula,& quadro,uti aiunt,congruentiſſimi. Atq; ita,ut eius ordinis etiamnũ ueteranis exemplar ſynceriſſimũ eſſe queas. Efflagitat præcellens quoq; diuinorũ ſcientia,ingenij ſolertiæ aptiſſima,ut decretorũ iucundiorem Chriſtianæ ueritatis cultori doctrinam nõ memorem hic. Quãobrem ſi & ipſe non ſuſtineo ἄμουσος uideri,aut ἀναλφάβητος, Siquidẽ imperitior nunq; nõ malus,eſt quod enitar,meritis tuis, &,quam ſuſtines,perſonæ quoquomodo paria facere. Ego utiq; is ſum, cui uel maxime Religionibus addicti diuiniore quodã nutu uiri,ductu eodem pergrati perpetuo fuerint,ut,quos in meditullio diuinitatis & hominũ interlocatos,& ꝓinde auguſtius ſuſpiciendos,uelut ſacros planè,animaduerterim. Mihi uero aduerſum te cultus etiam ratio familiarioris,aut uerius,impenſioris ingerit ſe. Quo factũ eſt,ut inauſpicatius fuiſſe ꝓdituros hoſce libellos,ſim opinatus,ni te,quod illorũ pontificiũ eſt, inter eos allegiſſent, quem obſeruanter in huius ueſtibulo uoluminis ſalutarent,noſtramq; tibi mentem pergerent aperire,ut iam hinc me ſcias,& ueteris beneuolẽtiæ memorẽ imprimis, & tuarũ præcipue rationũ ſine exceptione ſtudioſiſſimũ. Noſcant & alij Luca Leone nil animo meo ferè gratius,aut iucundius. Et amicitiæ compar illud ueteribus anxie adeo quæſitũ, ac in quam pauciſſimis repertũ,tẽpeſtate noſtra,ui naturæ intima egerminaſſe. Id quod ne obliuionis adobrutũ eat iniuria,teſtatũ epiſtola noſtra uolumus. Tu uero uenerãde pater,quod adhuc feciſti,plurimũ nos ames,uelim. Nec ab ea,quã tibi ſemel induiſti,mitiſſima ingenij facilitate,cõpari tamen iuncta grauitati,receſſeris longius, puteſq; omnẽ meã operã,ſtudiũ,induſtriã,quicquid eſt in me,uel ingenij,uel uiriũ non tibi modo,ſed & tui ſtudioſis eſſe paratiſſimũ,quoniã didici uel puer,extra fortunã poſitũ uideri, quicquid amicorũ gratiæ impertitũ eas,condoneſue. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI QVINTVSDECIMVS.

¶ Mos mittendi partẽ de menſa. Ideæ carniũ quæ ſint,& Periphora. Ideaan dicatur latine ſpecies. Ida qd. Mercurij ſors. Abluẽdarũ manuũ ritus. Apomagdalia qd apud Plut. Aponiptrũ. Aponimma. Cheroniptrũ. Cheromactrũ. Smegmata manibus abluendis.

CAPVT PRIMVM.

CVM plæraq; ſuperſint etiamnum de conuiuali ueterum ritu ꝓmenda in literas,iamq; uolumen prius ſatis extumuiſſe uideretur,ne ſi pomœria amplius ꝓferre perexiſſet,encyon fieret,ac uterũ geſtaret. Placuit,reliquis ab eodẽ inſtituto non abiunctis nouũ exordiũ dare,ut hac uelut morula refectus lector ſtudioſus lætiore animo,quæ ſequuntur percurreret. Igitur in Menſæ lætitia ſacra morẽ quandoq; inoleuiſſe multiplex nos inſtruit lectio,ut quibus plurimũ deferrent,partes mitterent de menſa. Nam & Perſarũ rex Cyrus,ut ſcribit Xenophon libro pædiæ octauo, *Si quem* ex amicis uellet à multis coli,& honorari,cibariorũ partes de menſa ad eum mittebat,illos enim ſuſpicimus,ueneramurq;,quis uiderimus mitti aliquid de regis lance. Velut cariores illi ſint,ac amicorũ intimi. Perſici moris meminit in Sympoſiacis Plut. Eum præcipue honorem deferri ſolitũ tradens amicis,ducibus,ac corporis cuſtodibus,quos Somatophylacas uocant Græci. Carniũ particulas dicebant Ideas. Nam Periphoram nuncupauit Xenophon,particularũ eiuſmodi circũlationem. Ida uero aliud omnino eſt,nam quilibet mons,unde circũiecta ſpectari ualeant,recte dicetur Ida,quod Didymus ſcribit. Ideas aũt ſunt qui ſpecies latine interpretentur, non peſſime id quidem. Sed inutiliter ad mutandos caſus, non enim ſpecierum & ſpeciebus dicere audet Cicero. Proinde formas mauult transferre,nam & Deorũ ſimulacra recte dicuntur Ideæ. Idas quoq; loca dicunt arboribus frequentia,ut ſcribit Pauſanias, unde factum nomen Nymphæ Ideæ,ex qua & Theodoro paſtore nata fertur Herophile in Coryci

montis

montis antro. Sed ad rem, prima carniũ portio dicebatur ἑρμοῦ κλῆρος. Mercurij ſors. Seruatum & illud ueteribus, ut per ſingula fercula manus abluerent. Significat id in Heliogabalo Lampridius, Paraſitis inquit, in ſecunda menſa ſæpe cereã cœnã, ſæpe ligneã, ſæpe eburneã, aliquando fictilem, nõnunꝙ etiã marmoreã, uel lapideã exhibuit. Ita ut omnia illis offerrentur uidenda ex diuerſa materia, quæ ipſe cœnabat. Cũ tantũ biberẽt per ſingula fercula, & manus, quaſi comediſſent, lauarent. Qua in re amplius adnotandũ, plærosqꝫ ex ueteribus ad manuũ ablutionẽ uſos Apomagdalia. Id uerbũ ſignat molle panis. Quod quia mox obijcerent canibus, Lacedæmonij Cynada uocabant. Significare id ipſum uideť Athenæus quoqꝫ, poſt cœnã inquit, libationes obibant, nec abluentes manus, uerũ abſtergẽtes bucella, & Apomagdaliã afferebat unuſquiſqꝫ, id qđ faciebãt ob nocturnos in biuijs metus. Idẽ libro nono Apomagdaliæ honores nũcupat. Meminit eius uocabuli. i. Apomagdaliæ Plut. in Lycurgo, ſed ita, ut intellectum eius uocis, neutiqꝫ uideať interpres animaduertiſſe. Innuit ipſum hoc etiã Homerus illis uerſibus.

ὡς δ᾽ ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαίτηθεν ἰόντα
σαίνωσ᾽, αἰεὶ γὰρ φέρει μειλίγματα θυμοῦ.

Sunt qui Apomagdaliã eſſe σίας finiant, ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν δείπνοις. Autor item Euſtathius eſt, Magdaliam dici ἀπὸ τοῦ μάσσειν, eſſeqꝫ Zymoma quoddã, in quo abſterſis cibariorũ ſordibus pinguioribus, inde canibus pararet cibus. Aponiptrũ, & Aponimma Malluuias uocabant, ſiue Pelluuias quoqꝫ. Sed & Peluin forte ſic nuncupare, fuit moris ꝗꝙ Athenienſibus Aponimmata uocantibus in mortuorũ ratione, aut ſceleſtorum purgatione. Cheroniptrum idem plané, quod Aponiptrum. Nam Cheromactrum Omoli non ſignat, uel Ectrimma, id eſt extergendis manibus deſtinatũ mantile. Chiromactra tamen in capitibus etiã deferunt mulieres. Aurea Cheromactra ſunt apud Herodotum libro ſecundo. Vſos porrò abluendis manibus Smegmate, ac odoratis rebus priores, Antiphanes cũ Epigene prodit.

¶ Carnibus tantũ ueſci ſolitos Priores mane. Quadrifaria epularũ diſtributio. De uomitu, & qui uomitores. Itẽ quid Comeſſatio, necnõ de Andrijs. Crion quid, & Greagra. Harpax. Lycos. Crateuta. Ariſanæ, Aryſteres. Aryſtichi. Ephebus. Cyathus flu. Aconita uaſa. Crios, ꝑ Thyeſtis ſepulchro. Ceres Myſia. Cymbia. Carcheſia. Macrobij lapſus. Optaniũ. An elixis uterentur carnibus ueteres. CAPVT II.

SCRIBIT primo Canonis Auicenna ſolitos antiquorũ non paucos mane tantũ carnibus ueſci, ac cœnæ modo panem adhibuiſſe. Verũ gulæ mancipati, uitæ prætia uelut exquiſitius intelligentes, epulas quadrifariã diſtribuiſſe cõperiuntur, in Ientacula & Prandia, cœnas, ac comeſſationes. Sicuti apud Græcos Philemon uſos ueteres ſcribit, Acratiſmate, Ariſto, Heſperiſmate, Dipno. Iis uero facile ſufficiebant, uomitandi conſuetudine. Quod cũ cenſoria grauitate Seneca taxaret. Edunt inquit, ut uomant. Vomunt, ut edant. Dicebantur autẽ Vomitores, qui ea uiuẽdi ratione uterenť, quã egregie damnauit Aſclepiades. Cui aſtipulatus Celſus Cornelius, uomere luxuriæ cauſa damnoſum ꝓdidit. Erant uero comeſſationes cibi, potuſqꝫ poſt cœnã hauſti ex luxu. T. Liuius libro. XL. Quin comeſſatum inquit, ad fratrem imus? Et alibi, conuiuã me tibi cõmittere auſus non ſum, comeſſatorẽ te cũ armatis recipiam? Quintilianus, Hinc eſt ille in peſtilentia comeſſator. Quo in loco intelligere tamen poſſumus generali uocabulo dici epulatorem, cõpotatoremqꝫ luxurioſum. Nam & comeſſabundus Alexandri Magni exercitus legitur apud Qu. Curtiũ, tanꝙ indulgens præter modũ prodigis epulis, gulonumqꝫ eſcariæ uoluptati. Poſſunt & Comeſſationes cõuiuia dici ex collatione, ſymboliſqꝫ cõparata, quæ Lacedæmonij Phiditia, Cretes Andria nuncuparunt. Hæc libro Politicorũ ſeptimo Ariſt. ſcribit, eſſe oppido ꝙ uetuſta, ut quæ in Creta ſint celebrata, Minoe regnante. Quin & prius multo ab Oenotriorũ Rege Italo in Italia inſtituta. Illud obiter ſubnotabimus, Crion, id eſt κρεῖον nuncupari Creodochum uas, in quo recondantur carnes, ꝗuis malit eo nomine carnes intelligere Euphorion, quod Appion ſcribit, & Herodorus. At Crion putat Pauſanias caniſtrũ, uel lancem, uel quid eiuſmodi, in quo cõcidatur caro. Hinc & Creagra profluit, quã etiã Harpaga, & Lycon appellari, ſcribit Pauſanias idem. Eſt aũt coquinariũ inſtru-

 mentum

mentum,ſicuti Crateuta quoq;, nam ſunt eo nomine Obeli,uel lapides inquit Pauſanias aut etiã ferreũ aliquid,cui incũbat Veru. Etiã ſi ueterũ plærisq; arriſit illud quoq;, ut Veruum manubria ſic uocitentur. Aryſanas & Aryſteras,ſiue etiã Aryſtichos ꝓ Cyathis inuenimus,aut id genus uaſis,ab hauriendo cõciliata nomẽclatura. Zenophanes ad hũc uſum Ephebũ etiã appellauit.apud Polybium Cyathus fluminis eſt apud Arſinoen in Aetolia nomen. Aconita intelliguntur Græcis uaſa nõ illita, quæ calido diluta humore aquam in ſe trahunt. Quod de Crio diximus,amplius ſciendũ, Thyeſtis ſepulchrũ dici κριοὺς, in agro argiuo,propè quod uiſebatur regio Myſia,& Cereris Myſiæ templum,à Myſio quodam ita nũcupatæ. Cymbia & Carcheſia fuiſſe Latinis incognita ueteribus, parum diligenter tradidit Macrobius,cũ apud Varronem,adijciente calculũ Marcello illud reperiatur. Hoc aũt etiam apud Liuium Andronicũ,ſicuti cõmeminit Nonius, Florem antlabant Liberi ex Carcheſijs. Quod aũt de carnibus diu præſtruximus,animaduertendũ amplius,Heroas etiamnum elixis uſos,etiamſi Seruius improbat,quod ex Euſtathio liquet,Athenæoq; apertius. Heroas inquit Euſtathius inducit Homerus,elixis utentes carnibus,præcipue tamen aſſis,unde & Optanij inflectitur nomen,ex uſus frequentia. Signatur aũt eo uerbo coquina. Incognitam non fuiſſe Homero hoc genus Opſopœiam,autor eſt Iulius Pollux,addit tamen Heroũ plærosq; ea non uſos,meminit in libro de Homeri uita Plutarchus. Et de Rep.tertio, apud Platonẽ legimus,Heroum menſis parari ab Homero nõ piſces,non elixas carnes,ſed aſſas, quæ concinnarentur facilius,quod comprobat Athenæus.

¶ Aduentitia cœna,quæ ſit. Item Aduẽtoria epiſtola, & Aduentores. Caligulæ luxuria,& Clodij. CAPVT III.

SED nec illud parte hac omittendũ. Aduentanti principi, aut amico cœnã apparari ſolitã. Ea inde dicebatur aduentitia. Cuius incomparabilem luxũ quis non iure miretur? Duo millia lectiſſimorũ piſcium,ſeptem auium appoſita interdum,literis proditum eſt. Cœnæ hoc genus meminit in Sympoſiacis Plut.dicitq; Hypodecticam ex Romanæ linguæ proprietate nuncupatam. Perinde ac innuat,appellari ſolitã exceptitiã,ut qua exciperetur princeps,uel amicus. Vel aduentitiam,ut modo præſcripſimus,etiam ſi græca uox aliud ſonare uidetur. Apud Martialem epiſtolã legimus Aduẽtoriam, quæ aduentanti amico mittitur obuia, Ita enim ſcribit libri XII. præfatione,& ſtatui pauciſſimis diebus & familiariſſimas mihi aures tuas excipere aduentoria ſua. Sed Aduentores dixit Apuleius eos,qui ſoliti ſunt in Cauponã cuiuſpiam diuertere. Et nunc inquit,ſenex ille doliũ innatans uini ſui Aduentores priſtinos fece ſummiſſus officioſis rhonchis raucus appellat. Trita uox ea imperitæ quoq; plebi. Sũt & ſui apud Plautum meretricibus Aduentores. Verum ut ad epularum magnificentiam redeamus, Nepotinis ſumptibus omnium prodigorum ingenia ſuperauit Caligula Imperator, Cõmentus nouum balnearum uſum,& portentoſiſſima genera ciborum,atq; cœnarum,ut calidis,frigidisq; unguentis lauaretur. Pretioſiſſimas Margaritas aceto liquefactas ſorberet. Conuiuis ex auro panes, & obſonia apponeret,aut frugi hominem oportere eſſe dictitans,aut Cæſarem. Sed in principe,quã habent iſta admirationem? Clodius Aeſopi tragœdi filius,ut experiretur in gloria palati,ut inquit Plinius,quid ſaperent Margaritæ,ſingulos uniones conuiuis abſorbendos dedit,quod in ſermonibus Oratius morſu ſatyrico caſtigauit.

Filius Aeſopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet ut decies ſolidum abſorberet,aceto
Diluit inſignem Baccam

¶ De Griphis conuiualibus. Quæ dicantur quæſtiones Cyliciæ, aut Mnemoniæ, Aenos quid. CAPVT IIII.

SYMPOTICA uero hoc eſt conuiualia fuerunt & illa, Aenigma, & Griphus. Illud luſum habebat, Griphus uero etiam ſtudiũ, ac curã. Soluenti premiũ erat carnis portio. Imperito ac ſegni mulcta irrogabaẽ, ut ſalſam hauriret potionem. Nomen inditum id genus ſermonibus obuolutis à piſcatorum Griphis,ſiue retibus. Quæſtiones uero dicebantur Cyliciæ,

hoc eſt

hoc eſt ζητήματα κυλίκεια. Arbitror, quia κύλιξ poculũ ſignat. Vnde Cyliceũ dicit͂ poculorũ repoſitoriũ. Theodectes uero Sophiſtes multa in ijs ſolertia præditus Mnemonias uocauit, q̃m mnemonicus foret ipſe, hoc eſt memoria potens. Griphi Lucianus meminit, Quid inquit, ſunt homines? Dei mortales. Quid uero Dei? Homines immortales. Aenigmata profers, & Griphos conglutinas. Equidem, ut Loxias, apertum nihil p̃mis. Sed operæpretium eſt, huic potiſſimum loco ſubiecisſe, quæ Demetrius Phalereus prodidit ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας. Vbi de Orationis diſerit gratia, hoc eſt περὶ χάριτος λόγου. Eſt inquit, gratia quædam, quæ dicitur παρὰ προσδοκίαν, id eſt præter expectationem, ut apud Homerum de Cyclope, ὅτι ὕστατον ἔδομαι οὔτιν. Poſtremum ego Vtin uorabo. Neq; enim Xenium id genus meditabatur Vlyſſes, neq; expectabat lector. Ariſtophanes quoq; Nebulis de Socrate.

κάμψας ὀβελίσκον ἐῖτα διαβήτην λαβὼν,

ἐκ τῆς παλαίστρας ἱμάτιον ὑφείλετο. Cũ obeliſcũ incuruaſſet, mox Circinũ cœpit, ueſtẽq; ſuſtulit ex palæſtra. Ex locis duobus gratiam hic uenatur Poeta. Non em̃ modo præter opinionem illatũ eſt. Sed nec præcedentibus cohæret. Anacoluthia inquit huiuſmodi, ſiue inconſequentia, uocatur Griphus, ut apud Sophronem ἐντοσθίων βουλίας. Et apud Menandrũ Meſſeniæ prologus. Griphũ alio uocabulo Aenon dicũt, quod ex Euſtathio eſt. Vti apud Clearchum, Vir, non uir. Auis, nec tamen auis. Lignum, non lignũ. Lapis, non lapis. Significantur uero hæc, Eunuchus, Nycteris ſeu Veſpertilio. Ferula. Pumex. Qui de his plura noſſe cupit, Athenæum adeat Dipnoſophiſtarum decimo.

¶ Cottabiſis quid, & quid Cottabus. Plutarchus explicatur. Item de Lattage, & Catacto. CAPVT V.

CONVIVALIS ludus fuerat prioribus præſertim Græcis, quem Cottabiſin dicebãt, nam & κοτταβίζειν eſt eo, quod ex potu ſuperfuit, ſonũ elidere. In æneas uero phialas, quæ Latagia nuncupant, potus reſiduũ iactabant, qui dicitur Cottabus, quod ſi eliſu maior ederet͂ ſonus, ab amaſijs diligi ſe augurabant͂. Cuius rei ueſtigiũ Romæ ſeruatũ uideri poteſt, nam hiſtoriæ naturalis libro quartodecimo Plinius inter legũ ſcita illud item fuiſſe ſcribit, cõtra bibendi fallacias, nihil ad elidendũ in pauimentis ſonũ ex uino reliquiſſe. Verum inibi Hermolaus ex ueteri lectione ſummũ legere mauult, q̃ ſonũ. Vt poſtremũ intelligeremus potum, quem docuimus uocari Cottabũ, q̃q; eſt & phiala ænea Cottabus, aut peluis, ut alij ſcribunt. Nam cottabia, quod ex Athenæo diſcimus, dicebant͂ premia, uincenti hoc ludicri genere data, quæ nõ aliud fuiſſe animaduertunt͂, q̃ Pyramuntes, hoc eſt triticeæ placentulæ, ac ſeſaminæ. Meminit eius uocabuli etiã primo Rhetorico Ariſtoteles, ab Aeneſidemo miſſa Geloni cottabia ſcribens. Ariſtophanis interpres ſonũ ipſum etiam cottabum dici putat. Nam poeta ipſe Methyſocottabos ita ludentes appellat, quod iam uino madentes id agerent. Ex quo eſt illud Plutarchi in Sympoſiacis, nã Soclarus eludẽs, quæ cõtra dicebant͂ de concubitus abſtinentia, & quod nõ citra periculũ admittat͂ à cœna, ἀθλητικὰ ταῦτα ἔιπεν ὦ ὀλύμπιε παντάπασιν, ἔτι τῆς κοτταβίσεως ὄζοντα, καὶ τῶν κρεοφαγιῶν ἐκείνων οὐκ ἐν δέοντι, id eſt Athletica inquit, ſunt hæc prorſum Olympie, etiamnum cottabiſin redolentia, & non ſatis aptam carnium illam deglutionem. Veluti dicat, Athletis quorum uita ſagina eſt, damnoſum forte concubitum uideri, & à cœna illis periculum afferre, qui licentius ingurgitarint, exhilaratiq; à ſcurrili luſu minus abſtinuerint. Hæc ut placeant, faciunt, quæ conſequuntur. Adſunt inquit, iuuenes uxoribus copulati, quos addecet Venerea amanter exercere, quin & pauloPoſt colligit idem, qua ratione coitu poſt cœnam minus oblædatur corpus, idq; aſtruit contingere, ſi quis non diſtento uentre, nec ebrius id peragat. Id uero à Plutarcho prouerbiali modo enuntiatum, neminem puto latere. Autor Critias eſt, cottaborũ luſum eſſe Siculorũ propriũ, quin & ab eiſdem inuentũ. Veluti etiam Latage nationis eiuſdem uocabulũ creditur, quo ſignificari, Athenæus arbitratur, quod ex potu ſupereſt in poculo. Id conuerſa manu ſurſum iactabãt ludẽtes in cottabeum. Fuit & quem Catactum, id eſt κατακτὸν cottabum uocabãt, id eſt Lychnion, quod attractum denuo concidebat, eum continens, quem dicunt μάνην.

 ¶ Græcorum

¶ Græcorum in bibendo leges. De Iouis olympij cratere. Item Heroum, & Soteris Iouis. Ac Mercurij. Interim quid Modiperator. De Thracib⁹, & Scythis. Oratius declaratur. Poculorum nomina plura. Bibendi lex apud Locros. Qui beue poti ad ſcribendũ acceſſerint. Maſſilienſium mulieres eſſe Hydropotas. Sicuti Mileti factitatum, & Romæ. Samagorium uinum. Italicas mulieres uinum neſciſſe. Ecpetala pocula. Petala. Patellia. Callopatira Capridij. Oenochoi. Tauri. Epenchytes. Ceryx. Oenoptæ. Ophthalmi. Acratophorus Dionyſius. Vinaria uaſa nomen ſeruãtia. Bicus, Bicarium. Croſſus. Gaſter. Gaſterium. Ceraphium. Baucalium. Cypellũ. Amphicypellum. Cyphela. Dicypellon. Pella phiala. CAPVT VI.

GRAECO more potare, interpretantur quidam, grandibus meraciſq; poculis ſe inuitare, Cicero in Verrem Actione tertia. Fit ſermo inter eos, & inuitatio, ut Græco more biberetur, hoſpes hortatur. Poſcunt maioribus poculis, celebratur omnium ſermone, lætitiaq; conuiuium. Sunt qui à M. Tullio ueterem Græciæ morẽ innui, coniectent, quo toties bibere receptũ erat, quoties Deos, & caros nominatim uocaſſent, utcunq;. Auſonius meminit ad Symmachum, ſuper menſam meam facta eſt inuitatio, non illa de ludibrij conuiuio, ut Græco more biberetur, ſed illa de Flacci Aegloga. In qua propter mediam noctem, & nouã lunam, & Murenæ auguratũ, ternos ter Cyathos attonitus petijt Vates. Fuit & in Græcorum conuiuijs lex illa uetus, ſicuti Thuſculanarũ quinto a Cicerone traditũ, ſcimus, aut bibat, aut abeat. Et recte inquit, aut.n. fruat̃ aliqs pariter cum alijs uoluptate potãdi ne ſobrius in uiolentiam uinolentorum incidat, aut diſcedat. Hæc itidem in uita uidet̃ ſeruanda, nã iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. Inoleuerat & Græcis mos alius, ut talis ſortirentur, qui conuiuio præſidens, leges, decumbentibus diſceret, quæ uocabant̃ Nomi. Hic uero teſtimonio Varronis Modiperator latine nũcupatur, ueluti modũ bibendi præſcriberet. Rex etiam dicitur Macrobio, arbitror, qa Græci βασιλέα appellant. Oratius, nec regna uini ſortiere talis. Eubulus ſub Dionyſij perſona monet, ſanitati primum dicari cratera. Secundũ Amori, & Voluptati. Sõno aũt tertium. Quartus uero inquit, iam noſter non eſt, ſed iniuriæ. Panyaſis poeta, poculum primum Gratijs contribuit, Horiſq;, & Dionyſio, ſecundũ Veneri, ruſumq; Dionyſio. Iniuriæ aũt & nocumento tertium. Cõſuetũ & illud priſcis Græcis inuenio, poſt cœnam boni Dæmonis, quẽ eſſe fortunã putat Euſtathius, haurire poculũ, quod meracius erat. Quæ res dicebat̃ κρᾶσις ἀγαθοῦ δαίμονος. Hinc facetiſſimus Comici iocus, ἕλκε τὴν τοῦ δαίμονος τοῦ πραμνίου. Trahe inquit, Dæmonis pramnij. Cum ſit uinum Pramniũ uel pretioſiſſimũ. Nec ignoro, eſſe qui boni Dæmonis poculum primatẽ habuiſſe locum, autumẽt. Sed in hoc mira ſcriptorũ uarietas eſt, Pindari interpres ſeruatũ ueterib⁹ morẽ ſcribit, ut crater princeps Iouis diceret̃ Olympij. Sequẽs Heroũ, Cuius rei etiã Plutarcho in Cauſis mẽtio eſt, Tertius Διὸς σωτῆρος, id Iouis ſaluatoris, ſi linguæ proprietas ita dici patitur. Cui aſtipulari Sophocles uidet̃, ſed & in Epigonis Aeſchylus. Ve℞ cur cratera tertiũ Iupiter habebat Soter? Nempe quod is bibendi modus citra uinolentiã om̃ino ſubſtringebat̃. Vltra ꝓgrediẽdi, largius, hilariuſq; ingurgitãti intẽperãtis nõ deerat nota. Celebratũ eſt & in Lemno ab Athenienſibus Seleuci Soteris poculũ, qđ in eos fuiſſet is beneficus. Siculus aũt Diodorus Bybliotheces qnto, Aiũt inqt, cũ purũ in cœnis uinũ dat̃, oẽs deũ ſoſpitẽ optare bibẽti. At cũ à cœna dilutius haurit̃, Iouẽ uocari Sotera, nã puri uini potus ad inſaniã redigit. Aqua Iouis mixtus Voluptatẽ parit, ac lætitiã, & arcet inſaniã. Aſclepiades calicẽ primũ ad ſitim ꝑtinere dictitabat. Secũdũ ad uoluptatẽ. Tertiũ ad ebrietatẽ. Quartũ ad Inſaniã. In Iulij Pollucis theſauris adnotatũ inuenim⁹, potũ ultimũ ἑρμῆν appellatũ, hoc eſt Mercuriũ, uñ & Homerus τῷ πυμάτῳ σπένδεσκον, id eſt poſtremo aũt libabãt. Autor Athenæus eſt, Mercurio ſurgẽtes à cœna ꝓlibare ſolitos, qa ſit ſomni præſes. Poſterius uero etiã Ioui τελείῳ. Nã calicẽ Soteris Iouis inuenio itẽ τέλειον nũcupari ſolitũ, quæ uox perfectũ indicat, & abſolutũ. Ex his uero hactenus prolatis lux infert̃ plurima Oratio in carminibus, quẽ ab interpretibus multifariã eruditũ conuelli ſæpe ani maduertas. Apud Locros Epizephyrios ſiqs, medico nõ imꝑante, ſalutis ergo, meracius hauſiſſet, perinde ac capitalẽ admiſiſſet fraudẽ, morte ſcelus expiabat̃, ita ſanciente Zaleuco. At Alcæus, & Comic⁹ Ariſtophanes uino madidi pãgẽdis inuigilabãt, poematis.

Multiq;

Multiq; præterea uino ſe proluentes in hoſtem depugnarunt illuſtrius. Apud Maſſilienſes hydropotæ ſunt mulieres, in Mileto idem factitatum, Theophraſtus ſcribit. Apud Romanos uino abſtinet mulier libera, ut libro ſexto Polybius ſcribit, ſed ſerui quoq;. Itē Ephebi omnes ad annum uitæ triceſimū. Samagorij uini Cotylis tribus homines quadraginta, & eo plures inebriari ſolitos, ſcribit Ariſtoteles. Sunt qui uniuerſim Italas mulieres uinū neſciſſe prodant. Romanas tamen Paſſo uti ſolitas, refert Polybius. Thracū Scytharumq; propriū fuiſſe uidet, capacius ingurgitare merū, & ingentia exiccare pocula. Id perobſcure ſignificat Pollux libro ſexto, ubi ait, ἀμυσίζειν eſſe idem ferè, quod Thracū more bibere. Verbū id apud Plutarchū expoſitū inuenio pro eo, quod eſt, multum, ſineq; reſpiratione haurire, hoc eſt, ut ipſe ait, ἀθρόον καὶ ἀπνευστὶ πίνειν. Hinc apud Oratium dictam puto Amyſtidem. Erant & ueteribus pocula latiora, quæ uocant Epetala, quoniā folia perampla dicuntur Petala. Cuiuſmodi pocula etiam nuncupantur Patellia. Ex qbus Alciphron Patellocharona cōcinnauit. Sed & Capridij Callopatira apud Athenæū legiſſe uidemur. Eſt aūt Capridiū à Capro deminutū, quo nomine Aprū intelligimus. Qui potus miniſterio præficiuntur, dici quidem Oenochoi ſolent, in Neptuni tamē feſto etiam Tauros ſcio appellatos. Helleſpontij Pincernam uocāt Epenchytē. At ueteres etiam Ceryca, ut ex Homero liquet. Qui uero Oenoptæ nuncupantur, tres numero, exploratores, inſpectoreſq; erant Cœnarū, an ex æquo potaretur. Lychnos hi cœnantibus ſuggerebant, & Thryallidas. i. Ellychnia. Hos quidam etiam Ophthalmos dixere, id eſt oculos. Quales uero fuerint Scytharū in bibendo ritus, nec Plato ignoraſſe uidetur, quando legū primo ſic ſcriptū reliquit, ſed de ebrietate quærendū inquit, utrū ita uiuendū ſit, quemadmodū Scythæ, ac Perſæ. Carthaginienſes præterea, & Celtiberi, & Thraces mero pœnitus utūtur, tam uiri, q̄ mulieres, atq; uino item ueſtes perfundūt, præclarū hoc, & beatum uitæ genus exiſtimantes. Perſæ uero alijs utuntur delitijs, quāuis moderatius, q̄ iſti. Apud Phigalenſes in Arcadia fuiſſe ſacellum Dionyſij ἀκρατοφόρου, Pauſanias tradit. Illa porrò adnectamus capiti huic, etiamſi excreſcēti nimiū, inter uaſa uinaria recenſeri à Polluce, Stamniū, Cadum, Cadiſcū, Bicum, quem fuiſſe Homero incognitū, Euſtathius prodit. Sicut nec Pytinas nouiſſe potuit. A Bico arbitror fluxiſſe nomen nunc uulgo frequentiſſimū, quanq; Bicarium dicimus potius, quod eſt deminutum recta Græcorū forma. Sicuti etiā Croſſum, quo uocabulo Venetijs in Oenopolijs utuntur plurimum. Erat & Gaſter uas, ſed Gaſteriū uocat Ariſtophanes, ſeruatq; adhuc nomen. Quanq; & Gaſtera pro Rapo dici legimus à Lacedæmonijs, Etiamſi apud Bœotios Braſicas ita nuncupari, Nicāder putat. Inuenio & Ceraphiū ab Homerico cornu, ſed & Baucalium. Addamus illud quoq;, Cypellū dici à Græcis poculum ἐπὶ τὰ ἔσω κύπτον, id eſt ad interna proclinatum, innuenſq;. Appellatur idem & Amphicypellon, uelut undiq; intro inflexum. Sæpius nanq; ἀμφὶ præpoſitio circulariter ſignat, unde Inſula quandoq; legitur Amphialos. Et tonitru Amphipyron. Certe deorſum adnuentes nubes. Eadem etymi ratione, Cyphela nuncupare, moris eſt. Ariſtoteles uero mellis cellas amphiſtomos eſſe dicit. i. geminas, In una eñ baſi, ſeu interſepto duas eſſe cellas, ſicuti inquit, in Amphicypellis. i. geminis poculis, una quidem intus, foris uero altera. Ex quibus coniectatio eſt, eſſe idem Amphicypellon, & Dicypellon, propter antithetos. i. oppoſitas fiſtulas, & Thecas mellis, tanq; uni modo baſi, id eſt fundo Cypella incumbant duo, ſuperne unum, infra reliquum, ut baſis ſit potui accommoda, ubi uſus uenerit. Pella uero etiam Phialam ſignat, qua uterentur in ſacris.

¶ Quæ eſculenta quibus ꝓbarentur locis. Tageniæ quid, Pyramūtes, & Seſamūtes. & Seſamis. Sal Tragaſæus. Cœna ἐντελής, Enchrides. Encrypias panis. Copaides anguillæ. Sacrificia ex piſcibus, Thynnæū ſacrum. Cylabre Heroi in ſacris ſalſamenta offerri ſolita. Strymoniæ anguillæ. Cœnas deorum quas intelligamus. CAP, VII.

QVAE uero ex eſculentis in menſa uſum haberent præcipuū, nō inepte in hac gulonia ꝓuincia explicuerimus. Igit ex freto Murena primū à Satrapibus eius ꝓcurationis tulit calculū. Item Tarteſica. Thynnus tyrius eximie laudabat. Accipenſer tāta fuit apud Romanos indicatura, ut cōuiuio inferri cū Corollis, ac præcinētibus cōſueſſet tibijs, coronatis item, qui ge-

quocꝫ,ac Lioſtreis,id genus item alijs. Vilioribus amicis folles pro accubitis ſternebat, eoſqꝫ reflabat,prandentibus illis,ita,ut plærunqꝫ ſub menſis repente inuenirentur pran/dentes. Dulciarios,lactarioſqꝫ habuit eiuſmodi,ut quicquid ex diuerſis edulijs coqui exhibuiſſent,uel ſtructores,uel pomarij,illi modo ex dulcibus, modo ex lactarijs præbe/rent. Lactaria obiter intellige,quæ nunc ſemidoctum uulgus Lacticinia uocat. Poma/rios item apud Oratium inuenias.

Hic ſimul accepit patrimonij mille talenta,
Edicit,Piſcator uti,Pomarius, Auceps
Mane domum ueniant.

Autor Spartianus eſt. Aelium Verum Imper. Omnium primũ excogitaſſe Tetraphar macum,ſeu potius Penthapharmacũ,quo poſtea ſemper ſit uſus Adrianus. Conſtabat id Sumine,Phaſiano,Pauone,Cruſtulo,Aprugno,ſiue Perna. Sicuti in Adriano idem cõmeminit. Omnibus inquit Varro numeris abſolutũ conuiuiũ eſt, ſi belli conueniant homines,ſi locus ſit non ingratus,ſi temporis ſit habita ratio. Si nõ negligens apparatus. Nec illud omiſerim,diuitũ plæroſqꝫ domos ſtruxiſſe quandoqꝫ ἑξηκοντακλίνους, In qui/bus uel triginta ſterni lectuli ualerent,& eo plures quoqꝫ. Id quod in Sympoſiacis im/probat Plut. Cõuiuia id genus ἄφιλα uocans,& ἄμικτα, id eſt citra amicitiã,& cõmu nionem. Quæ Panegyriarchũ uerius requirant,quã Sympoſiarchum. Olim non plures tribus coiſſe conuiuas,teſtatum annalibus eſt. Quando nec plures initio creditas eſſe Muſas, relatum Pauſaniæ monumentis ſcimus,Meleten. Mnemẽ. Aœden, hoc eſt me/ditationem,memoriã,Cantilenam. Archeſtrati poetæ etiamnũ ſupereſt in ea re decre/tum,Conuiuæ aut tres,aut quatuor,aut nõ plures quinqꝫ ſunto. Alias Manipulariũ,& ra pto uiuentiũ conuentus fuerit. Iulius Capitolinus in Vero,eius tale fuiſſe conuiuiũ ꝓ/dit,ut in eo duodecim decubuerint primũ. Quanqꝫ de conuictorum numero iactatum uulgo,non ſumus neſcij. Septem conuiuiũ,nouem conuitium. In Platonis Sympoſium octo coeunt,& uiginti. Quinariũ numerũ quandoqꝫ placuiſſe,libro primo autor Athe/næus eſt. Denarium aũt Iliados ſecũdo cõprobaſſe Homerus deprehenditur,ubi in de/cadas diſtribuit Rex conuiuas,quoniam plures diſcũbere,nõ ferè moris eſſet,uti docuit Euſtathius,nam & Pythagoricis conuiuijs non interfuiſſe plures, illuſtris autor prodit Iamblichus. Poſtremo ſcitu dignũ illud quoqꝫ,Charmũ Syracuſiũ,ut ſcribit Athenæus, in ſingula,quæ apponerentur,uerſiculos concinnaſſe,ac Parœmias. Vti eſt de piſcibus illud, ἥκω λιπὼν αἰγαῖον, ἁλμυρὸν βάθος. Venio Aegæũ linquens,ſalſam profunditatem, Vnde Martialem arbitror argumenta mutuatum.

¶ Fori uituperatio. Super multiplici Athenienſium foro aliqua. Parabyſto, & Trigo/no. Batrachium unde, ac Puniceum. Batrachis quid. Heliæum. Palladium forum cur di ceretur.

CAPVT IX.

FORVM Anacharſis Scytha ad fallendũ inuicem, atqꝫ ad dandas auaritiæ manus deſtinatum locum eſſe dicebat,ſed & Moderatus Columella,ne ca ninum quidem inquit, ſicut dixere ueteres,ſtudium præſtãtius eſt, locuple tiſſimum quẽqꝫ allatrandi,& contra innocentes,ac pro nocentibus negle/ctum à maioribus, à nobis etiam conceſſum intra mœnia,& in ipſo foro la/trocinium. Plutarchus item in libro de fœnore,eſſe forũ dicit ἀσεβῶν χώραν, id eſt im/piorum regionem. Ex quo arbitror M. Catonem cenſuiſſe,forũ muricibus ſternẽdum. Quo fit,ut deformari fœdius poſſit Marcellus Octauia Auguſti ſorore genitus, à quo fuiſſe inumbratũ in ædilitate forũ,ut ſalubrius litigantes conſiſterent,Plinio tradenti cre dimus. Autor Pauſanias eſt,fuiſſe Athenis fora nonnulla ignobiliora,quæ Parabyſton uocarent,ac Trigonũ. Alterum ab obſcuro urbis loco,in quo ſitũ erat,nuncupatũ,& mi/nimæ quæqꝫ agebantur lites. Alterũ uero à figura. Parabyſton Græci abſconditũ,& latẽs dicũt. παρὰ τὸ βύω,quod ſignat claudo. Vndecim in eo iudices ſedebant, uideturqꝫ du/plex fuiſſe Parabyſton mediũ & maius. Lyſias maioris mentionẽ facit, ſed fuit & Nym phicus hoc eſt ſponſalis lectus,qui uocabatur Parabyſtus,cuius cõmeminit Hyperides ἐν τῷ κατὰ Πατροκλέους. Batrachiũ uero forum,ac Puniceum à coloribus appellationẽ tra/hunt. Nam Batrachiũ coloris erat ſpecies,quo ante inuentas perſonas faciẽ obungebãt,

Vnde

Vnde & Batrachis inter floridi coloris enumeratur indumenta. Omniũ uero maximũ, quo frequentiores conueniebant, Heliæũ nuncupabaẽ. Fuit & Palladium forum, in quo de percuſſoribus cognoſcebatur. Demophoontẽ quoq; primũ pœnã luiſſe, palam eſt: Sed quo crimine, incertum. Cur diceretur Palladium, explicant Græci, à Troiæ captiuitate Argiuos quoſdam cum Palladio ad Phalerum appuliſſe, quos cum incognitos per emiſſent indigenæ, mox admoniti, qui forent, mandantes humi, Palladium inibi erexere, atq; inſtitutum, ut de cædibus non ſponte perpetratis quæreretur, id eſt περὶ τῶν ἀκουσίων.

¶ De foro Theſſalico, & Perſico. Item uenalium. Quid Cyclos, & Cinclides, & Cancelli. Interim quid Apſis. Epiſotron, Itys. Trapeza. Cindalus. Cindaliſmus. Paſſalus. Clauo deſtinare, & a Clauo demere quid ſit. Triplex Romæ forum. De Menianis, & Solarijs.

CAPVT X:

SCITVM eſt, quod Ariſtoteles docuit Politicorũ ſeptimo, *Struẽdum in ciuitatibus forum*, cuiuſmodi in Theſſalia, quod dicebãt ἀγορὰν ἐλευθέραν, hoc eſt liberum forum. Id opinor, quia eſſet ab omni mercatu purũ. Nec eo agricolæ opificesue, aut id genus alij commeandi ius haberent, niſi acerſente magiſtratuũ aliquo. Eum locum putat Ariſtoteles εὔχαριν, id eſt, gratiæ maioris, εἰ καὶ τὰ γυμνάσια τῶν πρεσβυτέρων ἔχοι, Si & ſeniorum habeat Gymnaſia. Forum eiuſmodi fuiſſe apud Perſas Xenophon ſcribit, ubi regiæ eſſent, ac principia alia. Eſſe quoq; in quatuor diſtributum partis. Quarum eſſet una Puerorũ. Alia puberum. Virorum tertia, qui perfectã ætatem iam agant. Quarta eorum, qui iam emeriti ſint, legéq; ſingulos eorum ſuis adeſſe locis ſolitos. Pueros cum primum illuxiſſet. Eodemq; modo perfectæ ætatis uiros. At ſeniores, cum per otium cuique licuiſſet, exceptis conſtitutis diebus, quibus adſint, neceſſe eſt. Eorum autẽ uenalium Græcis dicitur πρατήρ. λίθος. πωλητήριον, hoc eſt Prater. Lithos ſiue lapis. Poleterium. Apud Herodotum etiã Praterium. In noua comœdia Cyclos dici inuenio, loca ubi uenderentur Mancipia. Forte etiam ubi, & uenalia reliqua. Eſt autem Cyclos proprie quidem circulus, unde Pauſanias, Eſt inquit, Apſis ligneus Rotæ Cyclos, quo is ambitur, ferrum uocatur Epiſotrõ. Sunt & in retibus Apſides, id eſt curuamina, & ulnæ. Apud Homerum Apſis etiã dicitur Itys. Locus uero, quem inſcenderent Venalitij, dicitur ab Ariſtophane Trapeza, hoc eſt menſa. Porro fori iudicialis fores ſcribunt Græci Cinclidas uocari. Cindalos uero quidam clauos dicunt, & Cindaloplitas clauiculos. Fuit & ludi genus Cindaliſmus, quem clauis exercebant, quos Paſſalos, ſiue Pattalos Græci quoq; uocant, nato inde adagio de ijs, quæ negligentius curantur, πασσάλῳ ἀνακρεμάσαι, id eſt Clauo deſtinare, appẽdereq;. Sicut quæ amplius curanda cenſemus, à clauo demere, Quod ex Euſtathij theſauris eſt. Verum ad Cinclidas redeo, quas Romani Cancellotas uocant, uti adnotant Græci. Erant quidem in foro Cancelli, Cicero pro Seſtio, Tantus ex fori cancellis plauſus excitatus, ut nunq; maior conſenſio, aut apertior. Hinc honeſtiſſima metaphora dictum ab eodem pro Quintio, Et me facile ueſtra exiſtimatiõe reuocabitis. Si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipſi circumdedi. Et quoniam in Romanos incidimus. Sciendũ, triplex olim fuiſſe in Vrbe forum, qđ Seneca ſcribit, ſic.n. libro ſecundo de Ira inuenimus adnotatum, adijce nunc publica periuria gentium, circunſcriptiones, fraudes, inficiationes, quibus trina non ſufficiunt fora. Hinc certius illud Martialis percipitur.

Atq; erit in triplici par mihi nemo foro.

Quartum addidit Traianus. Meminit Sex. Aurelius, & ſignificat Martialis idem.

Et fora tot numeras Iane, quot ora geris.

Tranſitorium forum a Domitiano cõparatum, Euſebius ſcribit, id a Tranquillo Methodium dici, ſuſpicantur aliqui, quod Traiano ſtruente, ceſſarit, ſed de hoc plura mox. Meniana fuiſſe in foro, unde ſpectarentur ludi, non ferè eſt, qui neſciat. Eadem & Solaria nũcupabantur. Vnde ad ſolarium uerſari, eleganter, ſcitéq; de eo dicitur, qui ſpectacula frequenter inuiſat. Cicero pro Quintio. Vixit inquit, ſemper inculte, atq; horride, natura triſti

triſti,atq; recondita fuit. Non ad Solariũ,non in Campo,non in Cõuiuijs uerſatus eſt. Solaria uero dici Meniana,Hieronymus ſcribit. De Menianis Labeo,Digeſtis de uerborũ ſignificatione. Proiecta inquit,ea ſunt,quæ ita prouehuntur,ut nuſq; conquieſcãt. Cuiuſmodi ſunt Meniana,& Suggrundia. Quæ uero aliquid habent,ubi conquieſcant, Immiſſa,non Proiecta uocantur,ueluti Tigna,& Trabes,quæ immittantur. Sunt tamẽ Solaria etiam Horologia,Necnon Vectigalia,quæ pro Solo penduntur,apud Iureconſultos,titulo,Nequid in publico fiat. Verum redeo ad inſtitutum,

¶ Forma Fori Græca & Italica. De Triuio & Baſilica. Et quid ſit Baſilicam habere. Ciceronis locus aperitur. CAPVT XI.

GRAECORVM fuiſſe moris,Vitruuius ſcribit,Forum quadratum conſtituere,duplicibuſq; porticibus,crebriſq; columnis,& lapideis, ac marmoreis Epiſtylijs exornare,In contignationibus ambulationes facere. Sed Italiæ inquit,non eadem fuit ratio,Nam à maioribus conſuetudo tradita eſt, Gladiatoria munera in foro dari,proinde ſpatioſiora diſtribuebantur Intercolumnia. In porticibus Argentariæ tabernæ,Menianáq; ſuperioribus Coaſſationibus collocabantur. Forum autem,quod uocant Argentarium,omnium fuiſſe præſtantiſſimũ,cõuenit. Triuium,& Forum ſola uidentur amplitudine differre,Eſt ſiquidem Triuium puſillum uelut forum. Platonis in hoc extat decretum,Vt in Triuio ſpatia fiant, quo Nutrices conueniant cum pueris,ſintq; una. Credo,quia pueri ualidiores redderẽtur,uſu auræ liberioris. Et Nutrices laudis ſtudio,eſſent lautiores,& minus inter tot eiꝰ ipſius rei obſeruatrices errarent negligentia. Inuenio in literis,Baſilicarum loca foro adiuncta quã calidiſſimis partibus fuiſſe. Vt per hyemem ſine moleſtia tempeſtatũ ſe conferre,in eas negotiatores poſſent. Cæterum Baſilicam principio fuiſſe locũ conſtat, quo ſub tectum ad ius dicendum principes conuenirent. Cui loco dignitatis gratia additũ erat tribunal. Poſt id,quo eſſet ea quidem laxior,primarijs tectis non ſufficientibus,circũaddidere porticus patulas intrinſecus hinc,atq; hinc, primum ſimplices, mox etiam duplices. Addidere inſuper alij ſecundũ Tribunal,tranſuerſamq; alteram ambulationẽ. Quã Cauſidicam nuncupamus. Quod illic Rhetorũ turmæ, Cauſidiciq; uerſarentur. Erat porrò perſimilis templo Baſilica,proinde compari ferè modo exornabatur,Elegantiſſimum illud Ciceronis eſt ex primo Epiſtolarum ad Atticũ,De Pangendo quod me crebro hortaris,fieri nihil poteſt,Baſilicam habeo,non uillam frequentia Formianorũ. Videtur autem Adagij ratione dici,Vt ad quem multi paſſim confluant cõſultandi,uel quid eiuſmodi faciendi cauſa. Baſilicam habere uideatur,non domum, quæ domeſticis ſolum ferè patet.

¶ Statuæ in foro Eucliæ,Mercurij,Marſiæ,Iouis. Forum Clarium. Albanum. Tranſitorium. Methodium. Meta ſudans in Vrbe. Hippodamia forum. Quid Odeum. Phoros. Phorologi. Practores. Phormus. Cur Protagoras dictus ſit Phormophorus. Phormiſium. CAPVT XII.

NEC illud relatu indignum,apud Bœotios & Locros aram,ſtatuamq; in foro quolibet Eucliæ dicatam fuiſſe,quã plærique Dianã putant,nõnulli Herculis filiam. Quæ cum uirgo demigraſſet è uita,Gentibus illis eximie,religioſeq; culta eſt. Quin ſponſi,ſponſæq; prius,q̃ nuptiæ cõficerẽtur,ex more illi rem diuinam obibãt. Nam de Marſiæ ſtatua in liberis ciuitatibus cũ alij,tum Seruius cõmeminit,Et Seneca de Beneficijs ſexto. Vnde prodijſſe illud Martialis,coniectant eruditi,Ipſe poteſt fieri Marſia Cauſidicus. Fori quoq; medio in Græcia plærumq; Mercurij ſtatua excitari conſueuerat,Quem inde appellabant ἑρμῆν ἀγοραῖον, id eſt,forenſem Mercurium. Sed & Iouis fuit id cognomentum eodem ſtantis loco. Alicubi. & iuxta Herodotũ in Sicilia. Id uero inſtitutũ,Euſtathius putat,quia diuinũ quiddã eſt,conſultationi deſtinatũ Forũ. Præterea Forũ Spartæ fuiſſe legimus in Plutarchi monumẽtis,Clariũ nũcupatũ. Sicuti Capuæ Albanũ,quod Maximus docuit Valerius libro nono,& ſecũda in Rullũ ſignificare Cicero uidet̃. Tranſitorium forum Lector accuratꝰ apud Grãmaticũ etiã Seruiũ reperiet. In qd' libro ſeptimo Iani ſimulacrũ qd' inſtituerat Numa,tralatũ fuiſſe ſcribit. Nõnulli putãt,id etiã dici Neruæ forũ, Quoniam in Alexandro Cæſare ita Lampridius ſcribit,Statuas Coloſſeas uel nudas, pede-

ſtres,uel equeſtres diuis Imperatoribus in foro diui Neruæ,quod Tranſitorium dicitur, locauit cum titulis,& columnis æneis. Alibi idem autor, In foro tranſitorio ad ſtipitē illū ligari,præcepit,& fumo appoſito,quem ex ſtipulis,atq; humidis lignis fieri iuſſerat, necauit,præcone dicente,fumo punitur,qui uendidit fumum. Euſebius Methodium forū enumerat,de quo diximus (Sic eñ legebat Domitius etiam ſi non ſatis ſibi conſtat, ut ex commentario eius tertio in Syluas Papinij patet) Impreſſi codices præferunt Odiū non Methodium. Erat autem Odium, id eſt ᾠδεῖον imagine Theatri locus. In quem deferebantur poemata, prius q̃ in Theatro recitarentur. Theatrū fuiſſe Odiū Pauſanias ſcribit,Propè quod uiſeretur Enneacrunos fons,Piſiſtrati opus. Meta uero ad Methodium pertinet nihil,in epiſtolis ad Lucilium Seneca locum in Vrbe recenſet, quem dicerent Metam ſudantem,Erant autē Metæ, ſiue Metulas malis, lapides Coni imagine quadam prominentes. Fuiſſe in quarta Vrbis regione ſignificat P. Victor. Senecæ uerba ſiquis expectat,hæc ſunt, Eſſedas tranſcurrētes pono,& Fabrum inquilinum. & Ferrarium uicinum,aut hunc qui ad Metam ſudantem tubas experitur, & tibias, neq; cantat,ſed exclamat. Illud poſt multa nō negligendum,Forum a pleriſq; genere pronuntiari maſculino,& eſt in canonicis decretalibus,de uerborum ſignificatione obſeruatū. Sed & Græci ita dicunt, φόρος, ſi paroxytonon ſit. nam ubi ὀξυτονεῖται, id eſt in poſtrema recipit accentiunculam,uentum ſignat proſperiorē. Superiore autē modo etiam tributū. Vnde & Phorologi,qui id exigunt. Sed eos etiam Practoras dicunt. Phormus uero nihil ad fori rationem, ſignificat tamen Herodoto uerbum id ſportam ferè,aut Cophinū. q̃ & Protagoras philoſophus fuiſſe Phormophorus traditur,id eſt ſportulifer. Verū & pro Tegete nomen quandoq; audiſ id. Siquidē φορμοκοιτῶ eſt, ſuper Storijs dormio. Phormiſium pro muliebri pudendo poſitum, inuenimus. Forum deniq; ingeniorum theatrum dici recte,autor M. Tullius eſt. Fuit in Piræo forum nomine Hippodamia, a Mileſio Hippodamo,qui Piræum ſtruxit. Meminit Demoſthenes.

¶ Matrimonum de naturæ profluere inſtituto. Clariſſimæ fœminæ quæ intelligantſ. An in Chriſti fide matrimonium omnino probabile ſit. Virginitatis laus. Interim de Mithra,& Erichthonio. CAPVT XIII.

QVONIAM de re uxoria multæ,atq; interim contrariæ ſentētiæ proferri ſolent,placitum in præſentia eſt,conſectari,quæ ſup ea re, diuerſiſſima lectitādo,quādoq; congeſſimus. Primūq; ingerit ſe nobis, quod primo de legibus Plato,cū de Venereis rebus loquereſ,ſanxit, cōiunctio inquit maris, & fœminæ legitima,naturaliſq; eſt,utpote a natura ad liberorū procreationē cōceſſa. Eſt quippe in aīa cōmunior poteſtas quædam,in cuius ueniūt participatū animātes uniuerſæ. Ea uero altrix cēſeſ uis,unde,uelut ex fonte prorogaſ uita. Huius uero ſūt effectus tres,ſiquidē alit,auget,cōpar ſibi progignit,ſufficitq;. Sed enim ultimū hoc priorum ferè ſcopū habet. Id uero uiuentibus cunctis,naturæ habitū modo nō egreſſis, perpetuū eſt. Ni ſpontiua pergas obijcere,aut quæ arte quapiā naſcēdi auſpicanſ primordia. Nihil enim æque dictat natura,q̃ aliud,quale ipſum eſt,producere. Nititur eñ ſummis uiribus inſita poteſtas,ut ſe ad effigiem quandā,& imaginē immortalitatis & diuinitatis cōponat. Vt quoniā corruptioni obnoxiū idē numero animal neqt perſeuerare,ortu uicario mortalitati,qua fieri poteſt,& patitur ratio,adminiculeſ, ac uelut tibicinibus præfultā ab occaſu uendicet. Clariſſimarū fœminarū nomine inquit Vlpianus, ſenatorū filiæ, niſi quæ uiros clariſſimos ſortitæ ſunt, non habentur. Fœminis eñ dignitatem clariſſimam tribuunt Mariti. Porro qui amplius efferre matrimonium laudibus geſtiunt, non ex Plutarcho tantum proferūt,id eſſe δεσμὸν τῆς νεότητος ἀσφαλέστατον, id eſt iuuentutis uinculū tutiſſimū. Sed & primā Dei ſententiā aduocāt, propter quod relinquet homo patrē,& matrē ſuā,& adhærebit uxori ſuæ,& erūt duo in carne una. Cui euangelicū ſuccinere illud uidetur,quod deus coniunxit,homo non ſeparet. Item Creſcite & multiplicamini. Accedunt ſanctitate illuſtriū uirorū exempla,qui ex matrimonio liberis ſuſceptis,laudi calculum adieciſſe,animaduertuntur. Præſto eſt Apoſtoli quoque Pauli, gentium magiſtri ſententia,qua honorabiles pronuntiantur nuptiæ. Quid, quod ueteri Romanorū ritu ſancitum ita inuenimus, Flaminem demortua uxore flaminio ſolitū

abire,

abire. Quod, uelut prodidit Teius, Ducentis uxorem οἶκος τέλειος integra domus eſt, Eius autem, qui ducta ſit exutus, οὐκ ἀτελὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ πεπηρωμένος, id eſt. non imperfecta ſolum, Sed decurtata omnino, & oblæſa. Alij uero inquit Hieronymus, Sirenũ Cantus iſta putant, & fabulas obturatis, præfarctiſq; pertranſeundas auribus. Quibus Chriſti obiectant antidotum. Protinuſq; ſuo ſibi gladio iugulant. Et Magiſtri gentium eiuſdem de matrimonio hanc proferunt ſententiam ex illius reconditis theſauris. A Corinthijs quæſitum ex eo fuerat, Ecquid poſt Chriſti fidem cælibes eſſe deberent, & continentiæ cauſa, quas haberent, Vxores dimittere. Reſpondens Paulus, Bonũ eſt inquit, homini, mulierem non tangere. Propter fornicatiões autem unuſquiſq; habeat uxorẽ. Vnaquæq; uirum ſuum habeat. Hoc autem dico ex indulgentia, non ex imperio. Volo enim omnes homines eſſe, ut meipſum. Et mox. Si autem ſe non cõtinent, nubant, Melius eſt enim nubere, ꝙ Vri. Aduertenda uero Apoſtoli prudentia, non dixit, bonũ eſt, Vxorem non habere, Sed bonum eſt, mulierem non tangere, uelut tactus quoq; nõ citra periculum admittatur, Vt quæ uirorum pretioſas illaqueet animas. Quæ adoleſcentium auolare corda faciat. Alligabit quis in ſinu ignem, & non comburetur? aut ambulabit ſuper carbones ignitos, & non ardebit? Poetarum concinunt fabulæ, Mithram, & Erichthonium, uel in lapide, uel in terra de ſolo æſtu libidinis eſſe generatos. At Ioſeph, qui Aegyptiæ tactum reformidauit, ac uelut rabidiſſimæ Canis morſum refugit, ne paulisper ſerperet uirus, etiam ueſtem, quam ea tetigerat, perinde ac peſtiferum imbibiſſet ſuccum, confeſtim abiecit. Quod autem dictum eſt, Creſcite, ac multiplicamini, ac replete terram, Neceſſe fuit, prius plantare ſyluam, & creſcere, ut eſſet, quod mox excideretur. Quod uero ait, Replete terram, Illud altius intuentibus præmonſtratur, Nuptijs terram utiq; oppleri. At uirginitate Paradiſum. Nuptias ſcimus honorabiles, & totum immaculatum, Sed ita, ut præſtet uirginitas, & micantius uibret. Argenti nitorem matrimonium præfert. Virginitas rutilantis auri radios imitatur. Recte quidem uerus Imperator eſſe uxorem dignitatis, non uoluptatis nomen dictitabat. At illuſtrior ſemita eſt, qua nos non præflorata integritas ducit. Cæleſtium ignari leges de maritandis ſanciunt ordinibus, & cenſoria nota Cælibes mulctant. Et in legibus Plato, qui uxores abnuant, ſupplicio cenſet admouendos. At domeſticum id genus theſaurum quotuſquiſq; non per momenta cupit alliſum, obtritumq;? Certe ut aliud non ſit, Stultiſſimum eſt, compedes ſuas, ꝗuis aureas amare.

¶ Quàm incommodum, Vxorem ducere. CAP. XIIII.

QVOD ſi expatiari parte hac uelimus, non defuerint eorum argumẽta, qui miram incommodorum turbam mittunt in digitos, quæ γυναιξὶ κοινωνοῦμένους, id eſt, mulieribus ſuccumbentes, ac matrimonia capeſcentes, ſubire, neceſſarium eſt. Neq; enim alius omnino eſt, qui ſtulta maritali iam porrigit ora Capiſtro, ut Iuuenalis utamur uerſiculo. Proinde inter Sophiſtas acutiſſimus Libanius quendam effingit apud Iudices ſe ipſum accuſantem, & cur ultimo uideretur dignus ſupplicio, promentem cauſas, quod eatenus delyraſſet, ut uxorẽ ducere ſibi permiſiſſet. Sunt qui ad impudentiam muliebrem amplius proruẽdam, nec locis abſtineant, & ſacrarum literarum ſententijs impie quidem, Sed ad exprimendum ipſorum Senſum accommodatiſſime abutantur, aſtruendo, Eſſe ſacerdotibus perſimiles fœminas, Quibus ex more præces illæ in ore ſint aſſidue, Da quæſumus, Præſta quæſumus, Concede quæſumus. Varius Geminus Orator eminentiſſimus, Qui non litigat inquit, Cælebs eſt. Quin uoluptatis aſſertor illuſtris Epicurus ſapienti uiro rarius ineũda præcepit coniugia, Quia nuptijs incommodorum numeroſa interſeratur ſeries. Salomon in Prouerbijs, Mulier inquit, inſipiens, & audax inops panis efficitur. Cuius panis? nempe qui de cælo deſcendit, ſtatimq; ſubiungit. Terrigenæ apud eam pereunt, & in profundum infernum incurrunt. Et alibi, Sicut in ligno uermis, Ita perdit uirum ſuũ uxor malefica. In deſertis habitaſſe præſtiterit, quàm cum uxore litigioſa, & iracunda, quæ uelut Laurus, quã uocant inſanam, Iurgiorum fomes eſt perennis, & uel clauſis oculis Andabatarum more pugnax eſt. Cæterum ſuccurrit ad hunc uſum Automedontis Græcum Epigramma, quod quia Lepidiſſimum eſt, etiam apponere conſilium fuit.

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων.
εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον ὅσις ἄπαις.
ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις, ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι, μάτην δ' ἐπίκουρον ἔασον.
ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες.

Felix primum quidem, qui nil cuiquam debet.
Mox qui uxoris expers, Tertio qui ſine liberis eſt.
Quod ſi furens duxerit quis uxorem, gratiam habet, ſi humarit
Statim nuptam, poſtquam dotem acceperit uberem.
Hæc noſcens ſapiens eſto, fruſtráq; Epicurum ſinito,
Vbi uacuum, quærere, & quæ Monades.

Extat & diſtichon incerto editum autore. Quod & ipſum eiuſmodi eſt.

Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον.

Siquis ducta ſemel, uxore, alteras etiam attentat nuptias,
Naufragus enauigat bis profundũ difficile.

¶ In re uxoria gentium ritus uarij. Peranus Maſſiliæ conditor. Rhoxane Alexandri. Panis prægustatio in nuptijs. Parochus. Nubentes cur capita obtegerent. Cuiuſmodi uxor ducenda. Cuius eſſet nuptiales faces geſtare. Epiclerus puella, & Epiprœcus. Item Manda. Pherne. Phernion. CAP. XV.

CAETERVM nec illud ab inſtituti operis præſcripto lõgius abierit, ſi priorum uarios ritus carptim fuero executus quando in ea re mirum eſt, quãtum ſibi indulſerint gentes, præſertim barbaræ. De Parthis quippe id monumenta præferunt, libidinis titillatu uario rationis præfocante uim, uxores ſingulos habere plures, nec ulla delicta grauius adulterijs uindicare. Quamobrem à conuiuijs non arcentur modo fœminæ, ſed omni prorſus uirorum conſpectu illis interdicitur. Solere aiunt, inquit Cicero, Barbaros reges Perſarum, ac Syrorum plures uxores habere. His autem uxoribus ciuitates attribuere hoc modo. Hæc ciuitas mulieri redimiculum præbeat. Hæc in collum, hæc in crines. Ita populos habẽt uniuerſos, non ſolum conſcios libidinis ſuæ, uerum & adminiſtros. In Narbonẽſi Gallia moris fuiſſe ueteris, aduertimus, generum inter pocula eligere. Siquidem recumbentibus, qui eſſent ad nuptias inuitati, Prodiens uirgo iubebatur à patre aquã porrigere ei, quẽ affectaret uirum. Quo argumento Claſſis Phœnicum dux Peranus repente factus ex hoſpite gener Senani regis Segoregiorum condendæ Maſſiliæ locum à ſocero accepit. Regum item mos ille celebratur, ut qui legitimo iunctus non foret toro, captiuam aliquã pro legitima haberet. Sicuti Andromachen habuiſſe memoratur Pyrrhus. Et Magnus Alexander iam orientis ferè uictor, tantus etiamnum Imperator, & rex, Rhoxanen Satrapis barbari filiam incautius ardens in conuiuio uiſam, cum afferri patrio more panem iuſſiſſet, quod erat ritu Macedonico ſanctiſſimum coeuntium pignus, cum gladio diſiectum uterq; libaſſet, matrimonio iunxit ſibi, è captiua geniturus, qui uictoribus imperaret. Panis uero illa prægustatio, ita gentis condito more, nimirum parabilis uictus, ac frugalitatis inſigne documentum erat. In Græcia morem ſeruatũ, Pauſanias ſcribit, ut in nuptiali curru tres modo ſederent. Media ſponſa, a lateribus ſponſus, & quem uocant Parochum, qui amicitia, uel ſanguine foret adnexus, cuiq; deferrent plurimum. Nubentium capita uelari conſueſſe, nonnulli ſcribunt ut ſe maritis obnoxias perpetuo futuras intelligerent, ac proinde humilitatem præſtarent. At in libro de patriarchis Ambroſius id pudoris gratia factitatum, ſcribit. Priorem tamen ſententiam comprobat idem ſuper primam ad Corinthios epiſtolam. Thracas, qui ſupra Creſtones ſunt, ita inſtitutos, Græca narrat hiſtoria, ut ſingulis uxores adſint plures, decedente uero aliquo grauis inter eas contentio, quam is dilexerit plurimum, adhibitis magna cura amicis, qui diſceptent, penes quam decoris eius laus ſteterit, Ea uero cultius ornata, ad tumulumq; deducta coniunctiſſimi manibus immolatur, unáq; cum marito contegitur humo. Reliquis excellenter mœrentibus, ueluti eminentiſſimæ gloria exutæ. Thracum alijs

mos

mos hic inoleuit, Vt Liberos in nundinas productos diſtrahãt. Virgines non aſſeruẽt, Sed paſſiuo contaminari concubitu, turpe non arbitrentur, quãuis ingenti cura uxores obſeruent, Quas à parentibus magna æris ui coemere, Vetus cõſuetudo eſt. Solon qui Athenienſibus Leges condidit, illud per abſurdum induxiſſe uidetur, Cum uxori permiſit, Si ad rem ueneream minus idoneus uir deprehenderetur, Mariti propinquos admittere. Sed & matrimonijs idem Dotes ſuſtulit. Et quoniam in ſapientes incidimus, Chilo Lacedæmonius dicere ſolebat, Vxorem humilem, apparatu modico ducendam, At Dioni Callimachus æqualem eſſe ducendam conſuluit, Atarnitæ Adoleſcentis exẽplo, Cui obſcurius ſignificaſſe pueri uidentur, Comparem ſibi aſciſceret, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, ſuper qua re nobile etiamnum extat Græcum Epigramma libro tertio. Cleobuli ſenſus idem fuit. Nam ſi te inquit, illuſtriorem duxeris, Affines, ut domini te infeſtaturi ſunt. Athenienſes porro cum lue, ac bellis exhauſtam ciuitatem reparare, ſobolemꝗ́ propagare cuperent, decreto legimus, cauiſſe. Vt Vrbanam quidem uxorem ciues ducerent, Liceret autem ex altera Liberos interim tollere. Ciuitatis item mos fuit eiuſdẽ, Sorores eiſdem prognatas patribus uxores ducere. Sed & Iſidis exemplo, ducẽdæ Sororis ueterem fuiſſe legem eiuſmodi Aegypti populis. palam eſt, Quin & apud eoſdẽ in priuatis uiro mulier dominari dicitur. Profitentibus in ſponſalium celebritate uiris omnibus, Eſſe uxoris arbitrio parendum. Romana præfert hiſtoria, Plebi ſcito quãdoꝗ cautum, ut ad Neptes uſꝗ progredi liceret. Superior omnino inhiberetur neceſſitudo. Ex ueteri Græcorum illud item ritu eſt, Nubentiũ matres in nuptijs faces tenuiſſe, qđ illi δαδουχεῖν dicunt. Id ἐν φοινίσσαις monſtrat Euripides, ἐγὼ δ᾽ οὔ τοι πυρὸς ἀνῆψα φῶς νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει ματρὶ μακαρίᾳ. Neꝗ ego tibi lumen ſuccendi in nuptijs legitimum, Sicuti beatam addecet matrem, Sed & in Apollonij argonauticis Iuno inquit, δαδουχῆσαι τῇ θέτιδι. id eſt, facem prætuliſſe Thetidi ob beneuolentiam, dũ matris officio fungitur, Sic uero ait,

αὐτὴ δὲ σέλας χείρεσσιν ἀνέσχον
νυμφίδιον, κείνης ἀγανόφρονος εἵνεκα τιμῆς.

Illud uero dignum ſcitu quoꝗ, Nec ullatenus prætereundum. Puellam, dici à Græcis ἐπίκληρον, id eſt, Epiclerum, quæ uniuerſalis, exꝗ aſſe hæres ſit, atꝗ ita nubat. At ἐπίπροικον uocant, id eſt, Epiprœcum, quæ dotem modo ad maritum ferat, quam nuncupant προῖκα. Sicuti facultates om̃es Clerum, quod ſi patri duæ fuerint, aut plures id genus filiæ, nihilominus eodem cenſentur nomine, Sed & à nonnullis dicuntur. Mandæ. ab alijs etiam Patruchi. Illud adnotarim obiter, Dotem à Græcis nunc dici προῖκα. Nũc uero Phernem, ab Aeolibus etiam Pherena. At Phernion ſignat piſcium σπυρίδα, id eſt, Sportulam.

¶ Diuortij ritus. Quiꝗ Vxorem dimiſerint. CAPVT XVI.

VXOREM dimittere, Veteris non fuit inſtituti, nec probatum poſtea eſt, quãquam Domitianus permiſerit. Affuerunt uero eiuſmodi diuortio ſacerdotes πολλὰ φρικώδη, καὶ ἀλλόκοτα, καὶ σκυθρωπὰ δρῶντες, Multa horrẽda, atrociáꝗ, ac triſtia obeuntes. Romulum lege cauiſſe, ſatis conſtat, ne mulieri uirum, In cuius manu, mancipióꝗ matrimonij cauſa foret, relinquere fas eſſet. Sed uiro uxorem repudiare, Si in liberorum ueneficio, aut in adulterio foret deprehenſa, Aut claues ſubieciſſet. Quod ſi aliter quis repudiaſſet, Eius opũ uxori portionem dari, reliquum Cereri eſſe iuſſit ſacrum. Sed & qui ab uxore diuerterent, ſacra Dijs inferis obire. In Repudijs, id eſt, renuntiationibus uſitatiſſimi erant moris uerba ea, Res tuas tibi habeto. Tuas res tibi agito. Sed nec illa reijciebantur, Conditione tua non utar, Sicuti titulo de diuortijs adnotarunt Iureconſulti, Et nos alicubi commeminimus. Dicebãt tũc & uxori nuntius remitti, Nam primo epiſtolarum ad Atticũ Cicero, Vxori inquit, Cæſarem nuntium remiſiſſe. Sp. Carbilius Romanorum primus ſterilitatis cauſa uxorem fertur dimiſiſſe, Ac diuertentibus matrimonijs, quaſi anſam præbuiſſe, Quem ſecutus eſt Sulpitius Gallus, miſſo repudij nuntio, Quod uxorem in caput ueſtem deducere, animaduertiſſet. Idem fecit P. Sempronius, quod eius uxor ludos funebres ſpectaſſet. Eiectam mulierem Hieronymus intelligit, quæ à marito uiuente eijciatur.

¶ Quid Farreatio, Diffarreatióue. Abſurdus Romanorum mos in Concedenda, Vxore filijs indigenti. CAPVT XVII.

LEGITIMA uero, ſacráq; Matrimonia Priſcorum religioſa ſedulitas Farracea uocauit à Farris communione, quod à Græcis Zean dici, ſunt qui arbitrentur. Feſtus & Boetius ſcribunt, farreo Libo adhibito, genus id matrimonij contrahi ſolitum, Vnde ſit dicta Farreatio. Sicuti cum diſſoluerent̃ nuptiæ, Diffarreatio. Hinc nouator uerborum Apuleius Confarreaturum formauit, Talis inquit, mulieris publicitus matrimonium confarreaturus. Erat autẽ uetus, diúq; conſuetum antiquis Romanis alimentum farris. Velut Græci Hordeum uetuſtiſſimam putantes frugem, eius in ſacris primitias dabant, οὐλὰς uocantes. Et Romani precioſiſſimum, uetuſtiſſimumq; Far arbitrati, Sacrificia ignea inde ordiebãtur omĩa. Verum in Romanorum moribus, illud perabſurde ſeruatum quoq; nouimus. Quippe cum Liberorum ſatis ſuſcepiſſe uiderent̃, Alterius ſuaſionibus, qui filijs indigeret, Vxore, cuius dedendæ, recipiendǽq; ius haberent, cædebant. Quod Catonem in Martia uxore non exhorruiſſe, nec Lucanus tacuit.

¶ Cur Thales nuptias recuſaret. Curq; Veneri iũgeretur Mercurius. Itẽ in re Vxoria mores diuerſi. Epaulia quid.

CAPVT XVIII.

QVONIAM uero ritus, ſententiáſq; in hac re uarias polliciti ſumus, ſtandũ omnino promiſſis eſt. Proinde Thaleta, qui unus erat ex ſeptem, Plutarchus ſcribit, metu, quo confici, Parentes ſolent ex filiorum interitu, uel alia quauis calamitate, à nuptijs reuocatum, & liberorum procreatione. Verũ demiſſo inquit, animo, atq; abiecto cenſendus eſt, qui amittendi metu, rerum poſſeſſionem refugit. Mos ueterum is quoq; fuit, Mercurium iuxta Venerem collocare, ueluti innuerent, Nuptialem uoluptatem ratione, aptóq; ſermone imprimis indigere, Item τὴν πειθὼ, καὶ τὰς χάριτας, id eſt, Pitho, ſiue Suadelam, & Gratias, Vt quæ uoluntas ferebat, ab alterutro ſine pugna, citráq; contentionem ullam inducti tranſigerent. In Bœotia ſponſam obtegentes, Aſpharagonia coronabant, Nam ut ea ſuauem ex ſpina aſperrima fundit fructum, Sic noua nupta primam aſperitatem ſuam nõ reclinanti, nec indignanti Marito urbanam, iucundamq; uitæ ſocietatem præſtabit. Cum Perſarum regibus legitimæ uxores ad menſam accumbunt, unáq; comeſſari ſolent. At cum ludere, laſciuireq;, ac ſe pluſculum inuitare collibuerit, Summotis illis, Cithariſtrias meretriculas adhibent. Nec ullo modo ſinunt, Vxores intemperãtiæ, ebrietatiſq; fieri participes. In Lepta Libyæ ciuitate morem diutiſſime ſeruatum, ferunt, Vt poſtridie nuptas ad ſponſi matrem petitum ollam Sponſa mittat, Quam ea abnegat aſperius, Quo ipſis ſtatim initijs, Nouercalibus in ſocru prægustatis moribus, Siquid, ut aſſolet, grauius ſeſe obtuliſſet, uelut planè excitatior, æquiore ferret animo. Inoleuerat Græcis, ut poſtriduano nuptiarum die ſponſæ pater pompæ cuiuſdam imagine quadam ſponſo proferret munera egregia, Quæ illi nuncupabant δῶρα ἐπαύλια, id eſt, dona Epaulia, quod in ſponſi aulam tunc primum diuertiſſet ſponſa. Erant autem aurea plæraq;. Smegmata. Pectines. Alabaſtri. Sandalia. Thecæ. Myraliptra. Sunt qui Epaulia diem ipſum poſt nuptias ſecundum appellari, opinentur. In quo ſponſo primum ἐπαυλίζεται ἡ νύμφη. Fuit quandoq; & mos is ſeruatus, Vt ducturi uxores nuptialia munera, & dotem ultro Soceris darent, quod ſcribit Porphyrio, allata hiſtoria, cur dicatur ab Oratio Ixion perfidus. A connubiali iure, nec illud feſtiuum diſparatur admodum, ex Verrij Flacci, Pontificum Iuris peritiſſimi, urbaniore ſententia natum, Qui quoniam cautum ſciebat, ne ferijs foſſas facere nouas liceret, Etiamſi Veteres detergere, fas foret, Iucunde dicere ſolebat, Ferias idoneas magis eſſe uiduis, quàm uirginibus ad nubendum, ueluti foſſarum loco ueterum cenſerentur uiduæ, quas feriatis diebus terſiſſe, nullum foret piaculum.

¶ Matrimonij bonum triplex. Item de Sacramentis.

CAPVT XIX.

Matrimonij

MATRIMONIVM ſcribit Aurelius Auguſtinus, quantum ad genus attinet mortalium, quoddam eſſe ciuitatis ſeminarium. Coniugij bona eſſe tri plicia, confirmat beatus Thomas, fidem, prolem, ſacramentum, ne uidelicet adulterium admittatur. Subminiſtretur humanæ imbecillitati fultura, Diuortium ne fiat. Scribit idem doctor ſanctus, Legis nouæ ſacramenta eſſe ſeptem, Baptiſmum, Cõfirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Vnctionem poſtremam, Ordinem, Matrimonium. Sed ex ijs quinq; prima ad hominis unius perfectionem tendere in ſeipſo, at duo reliqua ordinem ſcilicet, & matrimonium ad perfectionẽ, & multiplicationem totius eccleſiæ. Per ordinem eccleſia gubernatur, & ſpiritaliter multiplicatur. At per matrimonium augeſcit corporaliter. Dicunt porro, matrimoniũ eſſe ſignum coniunctionis Chriſti, & eccleſiæ. Vnde recte dici ſacramentum uidetur. Nam Auguſtino tradente, eſt ſacramentum ſacrum ſignum, uel ſacræ rei ſignum. Commune ſacramentis omnibus eſt, quod uerbis cõſiſtunt, & rebus corporalibus. Sicut in Chriſto, qui eſt ſacrorum autor. Verbum caro factũ eſt. Et ſicut caro Chriſti ſanctificata eſt, & ſanctificandi uirtutem habet, per uerbum ſibi unitum, ita res ſacramentorum ſanctificantur, & uim ſanctificandi habent per uerba, quæ in his proferuntur. Vnde Auguſtinus ſuper Ioannem, accedit uerbum ad elementum, & fit ſacramentum. Et uerba, quibus ſanctificantur ſacramenta, dicuntur ſacramentorum formæ. Res autẽ ſanctificatæ ſacramentorum materiæ. Sicuti aqua eſt baptiſmi materia, Et criſma confirmationis.

¶ Aetas nuptijs accommoda in ſexu utroq;. CAPVT XX.

CAETERVM parte hac obſeruanda magnopere Ariſtotelis oracula. Cũ inquit, finis gignendi, ut plurimum quidem uiris annus ſit ſeptuageſimus, Mulieribus autẽ quinquageſimus, ita coniugandi initio ſunt, ut ætatibus ad hunc finem concurrant. Eſt autem adoleſcentium cõiunctio improba filijs producendis, in cunctis enim animalibus iuuenſles partus imperfecti ſunt, & fœminæ crebrius, quam mares, & parua corporis forma gignuntur. Huiuſmodi autẽ cõiectura fuerit, quod in quibuſcunq; ciuitatibus cõſuetudo eſt, adoloſcẽtes mares, puellaſq; coniugari, In eiſdem inutilia, ac puſilla hominum corpora exiſtunt. In partu quoq; laborant amplius puellæ, ac pereunt plures. Ex quo reſponſum oraculi Trœzenijs datum, quidam putant, ὡς πολλῶν διαφθειρομένων διὰ τὸ γαμίσκεσθαι τὰς νεωτέρας. Veluti ea cauſa multis obire contingeret, quod nuptiæ fierent immaturæ, ad continentiam quoq; utile uidetur, nuptias fieri ſeriores. Intẽperatiores enim eſſe uidentur, cum puellæ Veneri aſſueſcunt. Porro & maſculorum incrementum deterius fit. Proinde annorũ decem & octo puellas nuptui tradidiſſe, peropportunũ eſt. Maribus cõgruit præcipue annus ſextus & triceſimus. Extat & ſuper hac re Heſiodicum præceptũ, quo duci oportere puellam docet, ut commodius uiri aſſueſcat moribus. Nam ut in Oeconomicis Ariſtoteles ait, αἱ ἀνομοιότητες τῶν ἠθῶν ἥκιστα φιλικόν, id eſt morum diſſimilitudo haudquaquam conflare amicitiam poteſt. Verſiculus Heſiodicus ad id pertinens, ſi quis forte requirat, hic eſt.

παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

Virum autem cenſet Poeta idem, haud ita multo ætate minorem triginta ãnorum, aut maiorẽ ducere uxorem debere.

μήτε τριηκόντων ἐτέων μάλα πολλ᾽ ἀπολείπων
μήτ᾽ ἐπιθεὶς μάλα πολλά. γάμος δέ τοι ὥριος οὗτος.

¶ Moribus effici imprimis, ut coniugalis ſeruetur amor. CAP. XXI.

ILLVD præterea memoriæ ſumma cura affigendũ, qđ ad nuptiales pertinet rationes. Quemadmodum ignis palea, uel leporinis facile ſuccendit pilis, atq; ocyus itẽ reſtinguitur, cõtabeſcitq;, ni robuſtior, firmiorq; materia fuerit admota, qua confoueri, aliq; poſſit. Ita momento euaneſcere nouorũ coniugũ amorẽ, forma ſolum corporis conciliatũ, niſi bonis præ-

ſultus moribus,ac prudentia coalitus radices miſerit altius. Nam & Iureconſultus Vlpianus,Matrimonium non Coitus,ſed matrimonialis affectio facit. Propterea Olympias Philippi Macedonum Regis uxor,cum Aulicus quidam formoſam, ſed male audientem duxiſſet uxorem,Ille inquit,demens eſt, οὐ γὰρ ἂν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔγημε, Nõ enim oculis uxorem accepiſſet.Non digitis omnino,aut etiam oculis utiq; uxor deligẽda,qui plæriſq; mos eſt,reputantibus,quàm grandem ferat dotem,non quibus ſit exculta moribus.Amatorijs porrò artibus,Carminibuſq; coniugalis beneuolentia quærenda non eſt.Cum attonitis quippe,ac labefactatis ætas agitur.Sicuti medicamentis quæ fit piſcatio,mature quidem,& facile piſcem capit,Sed eum labefactat, & menſæ ineptum reddit.Neq; Circen ab ea potionati quicquã iuuerunt,Cum Suum,Aſinorumq; formã accepiſſent.Vlyſſem uero mente præditum,prudenteq; cum ipſa uerſantem incredibili amore dilexit.Præclarum & illud fuerit documẽtum,quod in antiquis literis reperias, Lunam,cum abeſt à Sole,lucidam,uidemus claramq;.At eidem admotam obſcurari,hebeſcereq; occultatam.Sed ediuerſo,modeſtam oportet uxorem, addeceiq;, aſſiſtente uiro,ſeſe uiſendam præcipue exhibere,Atenim abſente,Latitare, domum cuſtodientem.Deniq; ſicuti Geometræ ferunt,Lineas,& ſuperficies non per ſe, uerum unà cum corpore moueri.Sic uxorem affectum nullum habere propriũ,cõuenit,Sed ſtudia,Curas, Riſum,cõmunia habere cũ uiro.Platonis celeberrima ſentẽtia eſt, εὐδαίμονα καὶ μακαρίαν εἶναι πόλιν,ἐν ᾗ τὸ ἐμὸν,καὶ οὐκ ἐμὸν ἥκιστα φθεγγομένων ἀκούουσι. Beatam; felicemq; eſſe ciuitatem,in qua meum,non meum qui dicant,minus audiunt, Quod communibus,quoad fieri poteſt,rebus,quæ quidem æſtimatione aliqua cenſeantur,uti ciues debeant.Sed multo grauius huiuſmodi uox eximenda è connubio eſt. Nam , ut Medici aſtruunt,In ſiniſtra parte exiſtentes plagas ad dextram ſenſum referre,Sic uxorem uiri, & uirum uxoris ſentire doloris conuenit intertrimenta.Nec illud omiſerim,quod Homerica nobis doctrina ſuggeritur,Helenam diuitiarum fuiſſe appetẽtem, At Paridem uoluptatum.Vlyſſem uero prudentia conſpicuum,M[illegible]ſtia Penelopen .Quid ergo inde prouenit? Nempe horum connubium felix,atq; optabile. At Paridis nuptiæ cum Helena,Ex Græcorum,Barbarorumq; calamitatibus Iliada confecere.Iunoni nuptiali, hoc eſt, τῇ γαμηλίᾳ ἥρᾳ rem diuinam cum facerent,è uictima fel exemptum poſt aram abijcere,moris fuit receptiſſimi,innuẽte,opinor,eius,qſquis fuit,Autore,Bilem prorſus, Iramue à coniugali ſequeſtrandam iucunditate.Vt enim uini,Sic & Matronæ auſteritas utilitatis plurimum,amarulenti nihil interfuſum habere congruenter debet.

¶ Illegitimas nuptias quas crederent Priores.Aphrorum mos impudens.Sup Digamia nonnulla. CAPVT XXII.

SED redeo ad ueterum inſtituta,Quibus nuptias non iure contractas,exiſtimari ſolitum,accepimus, Quæ non aut inter Ciuem Romanum, Ciuemq; Romanam ſuſciperentur.Aut quibus princeps,Populuſue Ciuitatem,uel connubium non permiſiſſet.Quo nomine ita concepti,& nati in patrum nequaquam poteſtate cenſebantur,Matreſq; ſequebãtur potius, Quoniam cum eo nuptias inire non cauiſſent, Cum quo connubij ius foret nullum. Hinc lectum in hiſtoria quandoq; eſt,Ius Quiritium fœminis eſſe impertitum, hoc eſt, Romanam Ciuitatem permiſſam,Iuſq; connubij.Vt ex matrimonio eiuſmodi editi haberentur legitimi Ciues Romani.Cicero in Topicis,A conſequentibus inquit, Si mulier,cum fuiſſet nupta cum eo,Cum quo connubium non eſſet, nuntium remiſit, quoniam qui nati ſunt patrem non ſequuntur,pro Liberis manere nihil oportet. In phano Veneris,quod eſt in Aphricæ ciuitate Sica,uel hoc nomine celeberrimum, Corpore proſtituto,& paſſiuo concubitu dotem Matronas quærere,patria cõſuetudo eſt.At Romanum longe probabilius inſtitutum, Quo quæ uno fuiſſent matrimonio contentæ, pudicitiæ corona prodibant inſignes.Quod poſt depoſitæ ſemel uirginitatis cubile in publicum egredi neſcirent, Quando matrimonium multiplex intemperantis non careat libidinis ſuſpicione.Nam & Digamiæ nomen Ethnicis quoq; eſt habitum infame, Quoniam & Dido cum ab Iarba Libyæ rege , ut inquit etiam Hieronymus , in coniugium peteretur, pauliſper diſtulit nuptias, donec Vrbem conderet, nec multo poſt

extructa

extructa in memoriam mariti quondam Sichei pyra, maluit ardere, quàm nubere. Caſta mulier Carthaginē cōdidit, Sed rurſum urbs eadem caſtitatis laude finita eſt. Quin & apud maximum Poetam, Quāquam argumento ſuo deſeruientem Dido eadem ſecundas nuptias culpam uocat.

Huic uni forſan potui ſuccumbere culpæ.

Propterea ad Saluinam Hieronymus idem, Neſciat inquit, Vidua Digamiæ indulgentiam. Et ad Geruntiam, Nō ſolum ab officio ſacerdotij Digamus excluditur, Sed ab Eleemoſyna eccleſiæ, dum indigna putatur Stipe, quæ ad ſecunda coniugia deuoluta eſt. Et in libro de Officijs Ambroſius, Digamus uero in ſacerdotem ordinari non debet, non quia deliquerit, Sed quia prærogatiua exutus eſt ſacerdotis. Flamen unius uxoris ad ſacerdotiū admittebatur. Flaminica quoq; unius mariti eligebatur uxor. Ad Tauri Aegyptij ſacra ſemel maritus aſſumebat̄. Gorgophone Perſei filia, tradente Pauſania, omniū princeps mortuo coniuge priore, mox nupſit Oebalo, unde ſecundis matrimonijs exordium datum. At Geneſeos quarto lectum cōmeminimus, Lamech primū aduerſus naturæ inſtitutū accepiſſe uxores duas, ex quibus uni nomen fuerit Ada, Alteri uero Sella. Ex eiſdem porrò libris & illud eſt, Moris quandoq; fuiſſe, ut niſi circumacto ānuo curriculo, nouam nuptam Reges non adirent. Nam, ut in libro Heſter obſeruatum eſt, primis menſibus ſex myrtino perungebantur oleo, reliquo ſemeſtri ſpatio unguentis, ac pigmentorum uarietate delibutum confouebant corpus, Moxq; in Regium commigrabant cubiculum.

¶ Connubium amore conſtans eſſe ueluti corpus unitum, congenitumq;. Corporū genera. Species tres. Arationum. Cicero explicatur ad Q. Fratrē. Dipolos terra, & Tripolos. Rharium. Rhus. Rharus. Syra. Sciros regio. Rhanius ager. Item Matrimonij cōmendatio. CAPVT XXIII.

ADNOTANDVM, uero illud impenſius ex Veteribus memorijs ſcitum equidem, & ex ſapientum ſacrario promptum, Corporum alia, uti à Phyſicis aſtruitur, ἐκ διεστώτων, hoc eſt, ex diſcretis conſtare, ut Claſſem, ut Exercitum. Alia ἐκ συναπτομένων, id eſt, ex Coniunctis, ut Domū, & Nauem, τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, id eſt, quædam eſſe unita, & congenita, Vt ſingula Animalia. Ferè igitur connubium, quod ex amantibus cōſtat, unitum, congenitumq; eſt. Quod uero dotis, Liberorumq; procreandorū gratia eſt, ex coniunctis. At concumbendi cauſa, uoluptatiſq; contractum ex diſcretis. Eiuſmodiq; ſimul habitare, non ſimul uiuere, arbitrari quiſpiam poteſt. Nuptialem deniq; cōmendationem, ne quid omittam ſciens, & illud aliquo modo habere uidetur. Nam Athenienſes ſolitos legimus arationes tres celebrare, quas ἀρότους nuncuparent ἱερούς. Earum uero prima in Sciro erat, uetuſtiſſimarum Arationum monumentū. Secūda in Rharia. Tertia ſub Pelinto, qui locus Buzygium uocabatur, hoc eſt, βουζύγιον. Omniū autē harum ſacratiſſima eſt nuptialis ſatio, id eſt γαμήλιος ἄροτος, atq; aratio ἐπὶ παιδοτεκνώσει, hoc eſt, quæ fiat ad Liberorum procreationem. At Dipolos terra, id eſt, bis arata. Et apud Homerū, Tripolos, id eſt, tertiata nil ad negotium præſens. Rhariæ autē, uti obiter ſubnotemus aliquid, Stephanus meminit. Rharium inquit, Campus eſt in Eleuſine, & Rharia terra, & inde Ceres dicta Rharias. Nam Rhus item loci nomē apud Pauſaniam, ab aquæ ex montibus defluxu nuncupatū. Meminit & in Theſeo Plutarchus. Hæc uero uberius executi ſumus, ut M. Tullio opem ferremus, Cuius fœdiſſime Codex eſt deformatus ad Q. Fratrem libro ſecundo. Habemus inquit, hanc Philoſophiam nō ab Hymetto, Sed à Rharia, & Sciro. Ita enim lego. Non, ut modo in Laceris circūfertur exēplaribus. Ab Arria Syra. Sunt qui legere malint ab Area Syra. Scribit Pauſanias item, Triptolemi patrem dici à nonnullis Rharum. Meminit Heſychius quoq;. Sed Rharum item pro forti interpretatur. Idem & σύρμα dici multitudinē tradit, καὶ σύρματα ναυμαχίας. Syriam uero pinguiorem ueſtem, craſſioremq;. Erat & Regio Sciros de Vaticinantis uiri nomine nuncupata, Qui ad Eleuſinios cum Erechtheo bellātes ex Dodone profectus obijt in prælio, Cum Palladis Scirados ſacellum excitaſſet in Phalero. Sed ne quid prætereā, unde Ciceronis diluceat Senſus, Lego in Eleuſine, Quā de Eleuſinis noie Herois Mercurij, &

curij, & Dairæ filij nuncupatam, tradunt, Agrum fuiſſe Rhanium nomine, In quo iacta primum feruntur ſemina, Enatæq́ primum fruges ſunt, unde inoleuerit mos, ut in diuinis rebus indidem uterentur hordeo, & Pēmata conficerent ad ſacrorum uſus. Autor Pauſanias. Quod ad Buzygiū attinet, Inuenio Buzygiam item Athenis fuiſſe familiam, ſacerdotio præditā, à Buzyge quodā Heroe, qui omniū primus iunctis bobus araſſe terram creditur. Sed à diuerticulo inſtitutū repetamus. Sacrū matrimoniū uidetur Pythagoras intellexiſſe, quod ex bonis fuerit conflatū. Sacra nomina in declamatione quadā Quintilianus Mariti intelligit. & uxoris, Sicuti patris, & filij. Apud eundē legas & cōiugales Deos. Tu uero Iouem intellige Gamelium, Cuius Hieronymus item meminit. Et Iunonem item Gameliam, Cuius facta paulo ante nobis mentio eſt. Et Plut. non tacuit. Illud poſtremo ex Homerico penu ſeruandum magnopere uidetur. Scribit eñ domos tunc præcipue indemnes cuſtodiri, & ratione ſumma dirigi, gubernariq́, Si mulier uiri arcana nō anxie nimis, atq́ ſolicite rimetur, ac introſpiciat, quod πολυπραγμονεῖν Plutarchus interpretatur. Nec rurſum illo inſcio, quippiam ſuopte ingenio exequi inſtiterit. Vtrūq́ ex Iunonis perſona indicatur. Et prius quidem, Ioue ita commonente.

Ἥρη μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους
εἰδήσειν. Alterum Iuno ipſa cōmonſtrare uidetur.

μήπως μοι μετέπειτα χολώσεαι, ἄικε σιωπῇ
οἴχωμαι πρὸς δῶμα βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο.

¶ Vocabula plura ad idem ſpectantia. Scotius qui dicatur, & Parthenius. Quid Latiar. Cicero declaratur. Emaculatur Macrobius. Adiuuať Catullus. De Hymenæo paucula præter rationem multorū. Conditionem quærere quid ſit, Profectitia Dos, & Aduentitia. Paſtos. Calyptra. Protelia. Progamia. Protelij. Proaulia. Epaulia. Apaulia. Mellonymphus. Agamij iudiciū, & Opſigamij, ac Cacogamij. Cyamiſſare. Chamæpus Spōſa. Chamætypion. Apotimemata. Apotimetæ. Proſtimemata. Genetyllides Deæ. Ilithyia. Nymphia. Inateres. Aelij. Synnymphi. Daer. Galos. Glos. Promneſtria. Proxenetria. Nuptiatores. Nupturire. Sportulæ nuptiales. Siſymbria. κτιλοῦσθαι. Thyſus. Thyſthla.

CAPVT XXIIII.

SED ENIM prius quàm parti huic Coronidem impingamus, adfigantur & aliqua operæ fortaſſe leuioris, Sed Conſentinis utiq́, & Tarentinis latura opem aliquam, etiamſi Perſios minime iuuerint. Scotiū dici inuenio apud Homerum clandeſtino natum concubitu, Sicuti Parthenius dicitur, qui ea ſit productus, quæ cum nuberet, credita ſit uirgo. Carmen Hom. ex Iliados ſexto, hoc eſt, de Bucolione.

πρεσβύτατος γενεῇ, σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ.

Vxoria bibere à Quint. in declamationibus de eo dictum, Cui meretrix dediſſet Odij potionem. Conditionem quærere, ac perſpicere in hoc propoſito eſt uxorem uenari. Cicero in Philippicis. Filiam eius, Sororem tuam eieciſti. Alia conditione quæſita, & ante perſpecta. Eſt & apud T. Liuium, Conditionem filiæ quærendā, Cæterū ſuper ea re aſſatim alibi, Eſt & illa dicendi figura apud Ciceronē in epiſtolis ad Q. Fratrē, De noſtra Tullia inquit, Spero cū Craſſipede nos confeciſſe. Dies erant duo, qui poſt latinas erāt religioſi. Cætero confectum erat, Latiar erat exiturus. Ad. VIII. Idus Apriles Sponſalia Craſſipedi præbui. Quo in loco, quia ſcio plæriſq́ occurſurū Gordiano implicatiorē nodum, Non diſſimulanda uerbi occultioris enarratio. Præſertim quia Parerga hoc genus bonarū literarū ſtudioſis nil officiunt. Id enim uocabulum Latiar quorundam, ut uideo, ſolertiam fallit. Sed ſcire oportet, eſſe uerbū uetus, etiamſi non ita frequens. Significat autem Latinarū ſolēne. Poſitum id, enarratumq́ inuenias apud Macrobium in cœnis. Nam cum Latiar inquit, hoc eſt, Latinarꝫ ſolēne concipitur. Itē diebus Saturnaliorꝫ, Sed & cū mundus patet, nefas eſt prælium ſumere, Quāuis in Codicibus recētioribus corrupte ſcriptum paſſim ſit, Latiarū. Dotem profectitiam intelligūt Iureconſulti, quæ à patre, uel parente profecta eſt de bonis eius. Aduentitiā eſſe dotem Iulianus ait, Siqs certam quantitatem patri donauerit, ut hanc pro filia daret. Vnicubam uocant Monogamon matronam, quæ ſecunda matrimonij iura non nouit. Parapetaſma, id eſt, Velum Geniali incumbens lecto, Vocatur Paſtos. Nam Sponſæ flammeum dicitur Calyptra.

lyptra. Sacrificiũ nuptias præcedens Protelia nuncupatur, & Progamia, id eſt, προτέ-
λεια ἢ προγάμεια. Quãquã & ſic dicere dona licet, quæ ante nuptias offerunt, nã τέλεος
nuptias item ſignat. Sed & qui uxorem duxere. Protelij ualẽt dici. Qui anteit nuptias
dies Proaulia, Qui ſubſequitur, Epaulia uocat. Sunt, quibus placeat, oblata Sponſæ do-
na dici Apaulia. Qui necdum uxorem duxit Mellonymphius appellabitur. Sicut puel-
la Mellonympha. Agamij iudicia in multis exercebantur locis, Vbi quis uxorem duce-
re neglexiſſet. Apud Lacedæmonios Opſigamij quoq;, & Cacogamij. Vbi uero puella
ætate iam maturior uirum appetere incipit, ſcite admodum, & operte κυαμίζειν dicit,
id eſt, Cyamiſſare, puto, quia Cyamos nõ legumentũ modo ſignat, Sed Colcos quoq;.
Propterea quod ſint εἰς τὸ κύειν δεινοί, id eſt, Vtero ferendo ualidi. Chamæpus ſponſa
nũcupatur, quæ curru non ſubuehitur. Verum pedibus mariti domum petit. Nam χα-
μαὶ ſignat humi. Nata inde parœmia in nil agentes, ac uane laborantes, χαμαὶ ἀντλεῖν.
Chamætypeion Scortillũ uocant, quod humi decumbens inſcenditur. Apotimemata,
id eſt, τὰ ἀποτιμήματα dicebantur hypothecæ, ſeu Enechyra, hoc eſt pignora, quæ à
ſponſo repoſcebant in dotis numeratæ ſecuritatem, uel etiam debiti cuiuſlibet, Ea uero
erant uel domus, uel agri. A Magiſtratu petebantur Apotimetæ, id eſt ἀποτιμηταί, id
eſt, Aeſtimatores, qui precium inducerent, ac indicaturã. Meminit Demoſthenes, Me
minit item Lyſias, Si modo legitima eius oratio eſt, in qua de hoc agitur. At Proſtime-
mata intelligũtur legibus præfinita quædam aduerſus Iuris Violatores. Sicuti Epobelia
apud Iſæum. In Coliade uero Atticæ regiõis Deas coli ſolitas γενετυλλίδας, ſcribit Pau
ſanias, eaſdẽq; eſſe putat, quæ à Phocenſibus in Ionia dicantur γενναΐδες. Has interpre
tãtur Grãmatici γενέσεως ἐφόρους, id eſt, generationis præſides. Inter quas Ilithyiam re-
cenſueris, id eſt εἰλείθυιαν. Quæ ex Hyperboreis appulſa Delũ Latonæ affuit pariẽti, ut
prodit Pauſanias idem. Vnde rem diuinã Ilithyiæ obeunt Delij, A qbus didicerint Cæ
teri. Apud Athenienſes modo eius Deæ ad pedes ſummos obuelata uiſebantur ſi-
mulacra. Nuptiatores apud Hieronymũ eſſe uident nuptiarum inſtructores. Matrimo
nia ipſa Græci Nymphia uocãt, qm̃ pietas, & religio à Nymphis, ut creditũ eſt, per mor
tales fuerint ꝓpagatæ. Cui rei argumẽto eſt illud quoq;, nam citra Nympharũ mentionẽ
nullũ obibant ſacrum, Quando & Nympharũ una Meliſſa inuentũ monſtrauit fauum,
& aquam melle temperauit. Synnymphus uelut conſponſas duobus uocant, uel pluri-
bus nuptas fratribus. Apud Aelium Dionyſiũ Inateres nuncupant. Sicut Aelij, uel etiã
Aeelij dicũtur, quibus duæ nupſerint ſorores. Daer Mariti dicitur frater. At ſoror uoca-
tur Galos, id eſt, γάλως, ut ſcribit Grammaticus Ariſtophanes, qui Syngenica concin-
nauit, à nobis dici poteſt Glos. In Menandrijs obſeruatum item, cani in nuptijs ſolitum
ad eum propèmodum, ὑμὴν ὦ ὑμέναι' ὦ ὑμήν. Quod in auibus eſt ab Ariſtophane
quoq; poſitũ. Negligenter à Catulli interpretibus prætermiſſum. Inde enim illud eſt,

O Hymen hymenæe ò
Hymen ò hymenæe

Adnotabimus obiter illud quoq;, ab eiſdẽ male conci-
pi Martiani Felicis autoritate, Hymenæum fuiſſe Veneris filiũ, qđ Martianus ne ſuſpi-
catur quidẽ. Sed male feriati hoies Tortellij delyramenta ſunt inſecuti. Alias ex Callio
pe, & Apolline natũ Græci Hymenæum fabulant, quãquã Vraniã matrẽ intelligere Ca
tullus mauult αὔλημα item γαμήλιον dicebatur, id eſt, incentio gamelia per tibias.
Promneſtriam ijdem intelligunt Græci nuptiarum conciliatricem, Quæ mox & Proxe
netria ſit nuncupata. Nupturire uerbũ inuenimus in Apuleij Magia, Quod eſt, nuptias
affectare. Apud eundẽ & Sportulas legimꝰ nuptiales. Quippe inqt ita placuerat, in ſub
urbana uilla potius ut cõiungeremur, ne ciues denuo ad ſportulã cõuolarẽt. Cũ haud
pridẽ Pudentilla de ſuo quinquaginta millia numũ in populũ expunxiſſet. Apud Ari-
ſtophanẽ Siſymbria nominant folia, qbus coronarent ſponſi, quos quia Græci Nymphi
os uocant, Inde in Ariſtophane eodẽ ꝓuerbiale illud. ὑμεῖς μὲν ἄρα ζῆτε νυμφίον βίον.
Vos igitur ſponſorũ uitam ducitis. Apud Herodotum extat perelegans uerbũ κτιλοῦ-
σθαι. Quod ſignat puellam demulcere, atq; ita demum conciliare, ut uxorem ducas. ἐκ-
τιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν ἀμαζόνων, Ratio uocabuli eſt, quoniã Ctilos Aries eſt iam mi-
tis, manſuetuſq;. Hinc apud Pauſaniam ἐκτιλόμενος dicitur, qui cuipiam familiaris eſt
factus. Inflectitur uero Ctilos à κίω, quoniã Gregem ferè præcedat. Inuenio nuptiales

Coronas

Coronas dici Thyrſos, ubi acuit̃ ultima. Nã ſi uarytona ſit dictio, tunc haſtã ſignat bacchicam. Sed haſtas id genus ſunt qui etiam Thyſthla uocent, quanquã eo uocabulo nũcupantur ſacrificia quoq; Theleſtica, id eſt, ad initiationem pertinentia, aut uirgæ quædã, inter quas & ferulæ ſunt.

¶ Pithœgia quid. Vinum medium cur optimum. Mel imum. Oleum ſuperfluens. Vinalia duplicia. ληναιὸς Bacchus. Ambroſia, ſiue Brumalia, feſtum. Brumus Bacchus. Meditrina Dea. Proſtaterius Apollo. CAP. XXV.

PITHOEGIA, inquit Proclus, feſtum Veteribus erat, quo in Vini participatum, & Seruos aduocabant, & mercenarios, relinebantur enim tunc primum dolia, proinde facta re diuina, Dionyſiaci doni cõmunicatio omnibus patebat. Cõprecabãtur, uero ut Plutarch⁹ inquit, ἀβλαβῆ καὶ σωτήριον αὐτοῖς τοῦ φαρμάκου τὴν χρῆσιν γενέσθαι, id eſt, Innoxiam, ſalubremq; ipſis fieri medicamenti potionem, Vndecima menſis die factitari hoc Athenis conſueuiſſe, produnt autores. Aliubi etiam ſexta eius, Qui Proſtaterius uocaretur, Bono Dæmoni diuina re peracta, deſinente iam Zephyri perflatu, Qui oblædere Vinum, ac cõmouere præcipue creditur. Eum proinde, quod euaſerit, firmum iam haberi, conſtanſq;. De Pithœgijs intellexiſſe uatem Heſiodum in Agricolationis lucubratiuncula illis uerſiculis, Grammatica ſtatuit aſſertio,

ἀρχομένου δὲ πίθου, καὶ λήγοντος κορέσασθαι.
μεσσόθι φείδεσθαι, δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ.

Siquidem hoc planè Poetam dicere, Vbi dolium relinis, nouumq; Vinum guſtas primum, ad ſatietatem unà cum mancipijs potui inſeruiendum, Vaſe nãq; ἐπιχειλεῖ, hoc eſt, non penitus pleno, Vinum ferè Vappa fit, ac Ectropias (Ectropæ uero calles ſunt, ac Semitæ, Sed & oculorum affectio) In fine quoq; inutile fit. Nam à fece infeſtatur, In meditullio autem optimum cenſetur. Proinde parcẽdum, Et quia ingruit metus, μὴ πρὸ τοῦ δέοντος ἐπιλείψῃ, id eſt, ne ante tempus deficiat. Cæterũ quod dicitur, Medianum uinum bonitatis laudem ſibi adoptare, forſan quæſtione nõ indignum uideatur minutiẽ quoq; rerum anxie ſcrutantibus, ac in re literaria uelut Micrologis quibuſdam. Quãdo & in Cœnis Aurelius Macrobius ſuper eadem Poetæ ſententia, Sancit Heſiodus inqt, Cum ad medium dolij peruentũ eſt, comparcendum, Et cæteris eius partibus ad ſatietatẽ abutendũ, Optimũ proculdubio Vinum ſignificans, quod in dolij cõſiſteret medietate. Id ipſum & Sympoſiacorum ſeptimo cõprobat Plutarchus, Adeo ut cõformari inde ualeat Prouerbium. Siquidem quod non euaporarit, atq; non acuerit uinum, Sed genitiuam ſeruat bonitatem, quæ guſtum allectet mirifice, Medianum recte dicet̃. Verũ ut miſſas faciamus, quibus id aſtrui amplius ualeat, Auctoritates, Suppetunt in hoc, ut Plutarchi uerbis utar, τὰ πιθανὰ ἐπιχειρήματα, hoc eſt, probabilia Epicheremata. Sed enim quid ſit ab hoc Philoſopho excogitatum, mox paulo ſubnectam, Interim quod inter omnia plurimum arriſit, cõmeminero gratiſſime. Quemadmodum utiq; Mel, quoniam & craſſum ſit, ac terreſtrem prorſus naturam reſipiat, melius in imo eſt. In Oleo, quod ſuperfluit, ideo creditur præcellere, quoniam aerium ſit, ac proinde ſuperna ſcandat naturæ ſuæ ui, Conſimili, ac compari ratione uinum in proprietatis utriuſq; participatum ueniens ad dolij mediana firmitate, ac illici ſuauitate creditur præcellere. Plutarchus uero, quẽ paulo ante aduocauimus, Vini inquit, uis cum planè calida cenſeatur, ratione dictante, ad medium coire, aggregariq; præcipue, conſentaneum fit, ꝓptereáq; inibi bonitatẽ cõfouere, ac cuſtodire imprimis. Quod autem peſſum it, eſtq; in imo feculenta impuritate promixtum, miſcellũq;, non turbulentum uiſitur modo, Sed & ſapore deterius ſentitur. Quod uero in ſummo eſt, ex Aeris conuicinia facile corrũpitur, Quãdo illius permixtione diluitur, quam rem Vini ἔκστασιν recte nuncuparis. (Quãquã & eo nomine nunc Somnum dici, aduertas, nunc terrorem) Quo argumento Ruſtici κατορύττουσι τοὺς πίθους, καὶ σκεπάζουσι, id eſt, dolia adobruunt, ac operimentis muniũt, quoad eius fieri queat, à Vino diſparantes, uelut ſepimentis, aeris cõtagem. Vt uero de Pithœgia, unde diſertationis exordia prompſimus, paucula quædam ſubnectamus, Autor Plinius eſt, Vinalia priora deguſtandis uinis celebrari Romanis ſolita undecimo Calen. Martij. Altera uero ad. XIII. Calen. Septembris. Ioannes Grammaticus ſuper

eo poetæ Heſiodi uerſiculo μῆνα δὲ ληναιῶνα. Ianuariū inquit, dicit, qui ληναιὼν apud Ionas nuncupatur, quoniam πιθοίγια fiebant menſe illo, uel quia Dionyſij feſtum celebrabant, quod dicitur Ambroſia, ſed Brumalia uocant Romani, a quibus Bacchum appellari Brumum nouimus. A Latinis porro populis ſeruatum, traditur, ut quo die quis primum guſtaret muſtum, ominis gratia diceret, uetus nouum uinum bibo. Veteri nouo morbo medeor. Ex qua uerborum formula Meditrinæ itē Deæ conceptū nomē credit̃, quod de Poſtraterio docuimus, ſciendum amplius, nuncupatione eadem ueteribus Apollinem eſſe celebratum, quod ante ianuas ſtatueretur.

¶ Vini fecem eſſe illius robur, & conſolidationē. Vnde & uinum Tryga uocēt Græci. Colandi uini improbatio. An recte uinum dicamus Eunuchum, Caſtratumúe.

CA. XXVI.

QVONIAM uero fecis uicinia, paulo ante adſtruximus, inſyncerius fieri uinum, & ſapore deterius, Illud ſciendū amplius, in literis reperiſſe me fecem nuncupari κράτος καὶ σόμωμα οἴνου, id eſt robur uini ac, ut ſic dicam conſolidationem, argumentóq; eſſe, ab ea exemptū degenerare facile, ac ferè non ita diu in pleriſq; locorum ætatem ferre, uelut a radice auulſum. Quamobrem uidentur priores non immerito uinum appellaſſe Tryga, id eſt fecē. Sicuti a præcipua, quæ in eo pars eſt, hominem quandoq; animam uocamus, aut caput. Teſtimonio, & illud eſt, quod τρυγᾷν dicunt pro eo, quod uindemiare eſt. Et Homerus quandoq; διατρύγιον protulit. Quo nomine ſunt, qui fructiferum intelligant. Alij loca inter uites, quæ ſeruntur, uel partem, ubi iam maturuerint uuæ. τρύγη certe nunc triticum ſignat, aut ordeum, nūc fructū quēlibet. Propterea ſunt, qui uinum, quod ἠθημένον nuncupant Græci, dicere nos percolatum poſſumus, cum ſacco, ut Plinius inquit, franguntur uires, improbent inſigniter. Quoniam. uti Heſiodus inquit, ἀπὸ τοῦ πίθου πίνεσθαι, a dolio bibendū ipſo. Quia ſic inſitum ſeruet robur, ac poteſtatē. Defecatio aūt illa, καὶ δίυλισις, id eſt percolatio, neruos excidit, ac genuinum reſtinguit calorem, ut gulæ curioſitas prætereatur, ad delitias reuocantis, quod utilitati fuerat cōparatum. Velut em̄ Gallos, Porcoſq; excidere, quo mollior præter naturā eorum fiat caro, degeneretq; in fœminam, non ſani, caſtiq; eſſe hominis uidet̃, ſed Apicianis corrupti cœnis, ac Heliogabalum reſipientis, eodē modo, ſi uti metaphora permittimur, uinum percolantes ἐξευνουχίζουσι, καὶ ἀποθηλύνουσι, id eſt Eunuchum id faciunt, effœminantq;. Hoc uelut ſophiſmate excogitato, ut perdendo nati uino plurimum ualeant ingurgitare. Quod ipſum in naturali hiſtoria taxās ſeueriſſime Plinius, ac cenſorie admodum, Quinimo inquit, ut plus capiamus, ſacco frāgimus, & alia irritamenta excogitantur, ac bibendi cauſa etiam uenena conficiuntur. Quod uero Eunuchum diximus uinum, id eſt caſtratum magno nixi autore, ſiquis paulo licentius putat, ac tralationē reformidat, ut deformē aliquo modo, proptereáq; uitandā Ciceronis aſtipulatione, & Quintiliani, Sciat in eo me Plinij imitationē non exhorruiſſe, apud quem libro XIX. Sacco caſtrari uina legimus. Sed & libro XI. Apes ad ictum aculeo infixo, Fucos fieri ſcribit, nec mella facere, uelut caſtratis uiribus, ſed & Eunuchos dici Calamos comperias.

¶ Melle putredinem caueri. Papinij locus explicat̃. Cur mel dulce ex Lucretio. Mellis uſus unde propagatus. Nympharum in ſacris mentio unde inſtituta. Nymphia pro matrimonijs cur. *Simblium* mel. *Simblides*, *Simblæ*, *Simbli*.

CA. XXVII.

OBREPERE quandoq; ſomnum, & dormire ſub Mandragora magnos uiros, alioqui tantum non primæ notæ, cum ex pleriſq; alijs harum commentationum enotatis liquet abunde, ac re, quod dicitur, apud *Sagram* geſta certius fit, tum uero inde coniectatum mihi eſt, ac, quod mireris, ſuper re, opinor momenti non ita magni, nec in cuius indagine lyncea Ariſtarchi cenſura uideatur eſſe opus. Papinij uerſus ſunt ex doctis illis *Syluulis*, libro, ni ſubſultat memoria, tertio, in Metij Celeris Propemptico.

Duc & ad Emathios manes, ubi belliger Vrbis

Conditor, hybleó perfuſus nectare durat.

Videbatur Adoleſcentibus diligentiæ haudquaquam ſopitæ, Interpretem alias acutum, & lectionis, ut illa ætate, non admodum incurioſæ, nec paucæ, haudquaquam reticere debuiſſe, quid ita ceciniſſet nõ indoctus Poeta, Alexandri cadauer melle litum perſeueraſſe, putredini, ut ferè alias, non obnoxium. De me quæſitum Bononiæ commemini, quid ex libris mihi compertum ad id foret, Reſpondi pro tempore, eam uideri mellis poteſtatem, cæleſti coalitam ui, & naturæ potentia inenarrabili, ut citra putrefactionem corpora mire cuſtodiret. Quod ſcirem, monumentis à Plinio commendatum, Claudio Cæſari allatum in melle ex Aegypto Hippocentaurum, quem ipſe uiderit. Cæterũ & naturalis hiſtoriæ ſecundo & uiceſimo libro, Mellis, inquit, natura talis eſt, ut computreſcere corpora non ſinat iucundo ſapore, atq; non aſpero. Sed & multi ſenectam longam mulſi tantũ intinctu toleraucre, nec præterea cibo alio, Celebri Pollionis Romuli exemplo. Quem centeſimũ annum excedentẽ cum interrogaret Auguſtus, quanam ratione maxime uigorem illum animi, corporiſq; cuſtodiſſet, Reſpondit, Intus mulſo, foris oleo. Lectum porrò in Græcorum libris eſt, Cyrnios, id eſt, Corſicæ inſulæ populos eſſe πολυχρονιωτάτους διὰ τὸ μέλιτι ἀεὶ χρῆσθαι, hoc eſt, de aſſiduo mellis uſu eſſe uitæ diuturnioris. Etiamſi ridiculum nonnullis id uidetur, quando ut ferè cõſentiunt Poetæ, mel Corſicum notæ cenſetur peſſimæ. Verum, ut ſuperpondij adijciamus aliquid, ac doctrinæ uberioris, Putat Lucretius de rerum natura libro ſecundo, quæ Atomorũ nexu conſurgant minutulo, orbiculatioreq; dulcia progigni. Quæ pinguioribus, inæqualioribuſq; amarulenta. Eius Carmina hæc ſunt.

Vt facile agnoſcas, e leuibus, atq; rotundis
Eſſe ea, quæ ſenſus iucunde tangere poſſunt.
At contra quæ & amara, atq; aſpera cunq; uidentur,
Hæc magis hamatis inter ſe nexa teneri.

Mellis uſum mõſtraſſe primam, Græci produnt, Nympharum unam nomine Meliſſam, propagata inde Apibus nomenclatura. Geſtum id in Peloponneſo uolunt. Certe rem diuinam obibat nemo citra Nympharũ gratam memoriam. Ceu religionem monſtraſſent etiamnum. Vtiq; ab eiſdem Connubia dici Nymphia uidentur. Nymphides calciamenta ſunt muliebria, & Sponſalia. Mel deniq; ſiculum nuncupari Simblium, ex Græcis didici. Nam & Apes ipſæ Simblides uocantur. Sicuti eſt Simbla earundem Theca, ſed Theſaurum Attici etiam Simblum appellant.

¶ Quæ ſit Barbararum Gentium ſententia ſuper cibo, & potu. Vini uſus, & nocumenta eiuſdem inſignia. CAPVT XXVIII.

ARISTOPHANES inter Comicos Poetas nominis ferè præcipui, in fabula, cui titulus ἀχαρνῆς, hoſce appoſuit Verſus, quos & ſubſcribendos duximus. Sic uero habent,

οἱ βάρβαροι γὰρ ἄνδρας ἡγοῦνται μόνους
τοὺς πλεῖστα δυναμένους καταφαγεῖν τε, καὶ πιεῖν.

Eorum uero hic ferè ſenſus, à Barbaris Gentibus eos modo uiros credi, quibus uorandi plurima, & bibendi facultas ſit. Id uero inurbane, immo præter hominis rationem prorſum & dici, & exiſtimari, non fermè quiſquam eſt, à Muſis adeo ſeiunctus, qui neſciat. Quando, ut de ciborum inutili onere interim taceam, cui tamen nauigatur ad Phaſin, Notiſſima eſt, ac præcipue memorabilis Propertij ſententia.

Vino forma perit, Vino corrumpitur ætas,
Vino ſæpe ſuum neſcit amica uirum.

A ſapientiſſimis utiq; traditum, ſcimus, Vino uel pauciſſimo, ac dilutiſſimo utendum. Cui præcepto, ut uidetur, ſanctiſſimo ſumma aſtipulatur ratio. Omne ſiquidem Vinum, ſed nigrum præcipue ſpiritoſum eſt. Cum ergo affatim hauſto, ſpiritus is ſuperna petat, ac repercuſſus, retroq; actus defluens Venas inflet, offarciatq;, meatibus præcluſis, & tranſitu impedito, qua commeat reſpiratio, Etiamſi non continuo mors, plærunq; tamen morbus excipit Comitialis. Quid uero membra hic referam tremore ſubſultantia continuo? Senſuum omniũ retuſiorem uſum, ac quodammodo præmortuũ? Ad hæc formæ adnectitur

interpolatio,

interpolatio, uox hebes, color euarians, ignea quadam ui ſcintillantes oculi. Anhelitus atq; animæ uitia. Tinnitus aurium, fremitus narium. Diſcriminum Phrenitis plena, torminoſa calculi infeſtatio. Moleſta deniq; podagricorum pedum ignauia cum articulorũ deprauatione. Exæſtuans ſtomachus, ac cruditatem efflans, dum in ructus ſubinde reſpirat, accedente uomitus etiamnum fœda turpitudine, quæ omnia uinolentiæ ſunt additamenta, & uelut appendices. Vt prætereã, quod ſcientiſſime ſcribit Ambroſius, abũdantiore uini uſu homines, uelut immutata naturæ ui, equos fieri adhinnientes. Expende Venereorum impetum etiam in nefaria prorumpentem. Imaginum per quietem uiſa imprimis meticuloſa. Viſus Lapſitantem incertitudinem. Inſtabiles greſſus, externatam mentem, ac planè inanem, qua ruere opinantur cælum, nutare ſolum, & in antiquũ Chaos omnia redire. Quam ibi turpitudinem non agnoſces? Immo quæ monſtra non reformidabis? Inde fit, ut mirer minus, ſeptimo Politicorum Ariſtotelem ſcribere, pueris, & nutricibus uinum haudquaquam impertiendum. Sed ut ipſe interpretor, cuilibet ætati periculoſum uinum eſt, nam & Auerrois ſuper Auicẽnæ Canticis in loci eius enarratione, non ita magnifaciendum uini hauſtum nimium, parciſſime id uidetur homini conceſſiſſe. Nam priores inquit, iuuenibus minime uini uſum permiſiſſe aduertuntur, quod eius ætatis uigeat præcipue calor. Parum uero quiddam ſenſibus conceſſere, ac decrepitis. Hoc autem ita fuiſſe attemperatum ſcribit, ut eſſet aromatites, adiuncto mali punici acore, aut Cydoneorum ſucco, & cucumeris. At ſacietatem execratus omnem Galenus, adipe, ac ſanguine præfocatus inquit, animus, & planè adobrutus cæleſte aliqd peruidere nequit.

¶ Qua item ratione ætati cuilibet impertiendum uinum. A cibo an bibendum. Facilius uini perfici nimietatem, quam̃ cibi. Vinum Meracius uigilias concinnare, memorabili exemplo pueri cuiuſdam.

CA. XXIX.

CAETERVM quia in medicæ ſcientiæ autorem nobilem incidimus, pergamus porro attexere, quæ ex eadem ſchola ingerũt ſe nobis, & nomina dãt quodammodo, ut citra uitæ diſpendium præteriri uix queãt. Scribit ergo ut Platonis interim decreta prætereantur, Cap. VIII. doctrinæ ſecundæ, Fen tertiæ primi, Auicenna, pueris uinũ ſi offeras, perinde uideri, ac ſi igni aggerere ignem perrexeris, materia præſertim debili ſuccenſa. Senioribus uero, quantum pati queant, dandum. In iuuenibus ſeruari præcipue temperamentum debet. At ſi curioſior quiſpiam forte horum exquirat rationem amuſſitatam, poſſumus equidem ſic ferè raciocinari. Pueros inſigniter uini hauſtu oblædi, quod laxis, rariſq; ſint corporibus & de inſiti caloris exuperantia inflammari facile ualeant, Neruis porro imbecillibus admodũ, nec cerebro itẽ ualitudo, quibus de cauſis in uini crebriore hauſtu multiplex ſeſe nocumentum promit. Senum uero aduentitium eo recaleſcit frigus, ſpirituum exhilaratur triſtitia, Bilis atræ uis reprimitur redundans, ſomni conciliatur appetentia, præfarcti recludũtur meatus, renidet deniq; ætatis laſſitudo uniuerſa. Proinde in ſanitatis moderamine Galenus, ſicuti inquit, Pueris inimiciſſimum cenſetur uinum, ita adultiori ætati accomodum maxime. In iuuenibus etiam ſi genuinus craſſatur calor, ut in pueris, ſolidioribus tamen membris, neruis, & cerebro, læſioni obſiſtitur nauiter. Vinum a Deo hominibus contributum Plato ſcribit, quaſi remedium aduerſus ſenectutem, ut redire ad iuuentutem uideantur, & mœſtitiæ eos capiat obliuio. A cibo uini eſſe inſigne nocumẽtum, idem ſtatuit Auicenna, ob penetrandi celeritatem, & quod inſimul imperfectum præcipitet cibum, qui retentus diu meatus præfarcit, unde inoriatur putredinis diſcrimen. Nec ſecus magnopere ſentit Galenus ſeptimo de ſanitatis ingenio, quanquã mox uelut ebblanditus, qui ſitiunt inquit, nec bibunt, ſine adiumento ſupplicium ferunt. Tantum uero ingerendum, quantum ſiti reſtinguendæ, uel mitigandæ par ſit. Ex eiſdem poſtremo ſcholis eſt, uino ſi infarciaris, leuius id cenſeri multo, quam̃ ſi cibo, quoniam facilius delabaĩ id, ac reſoluaĩ, nec pariter offarciat, nec ingeſtabili onere ita ſtomachũ præmat. Inde ſcitũ extat Hippocratis illud Sententiarũ ſecũdo, potu repleri facilius eſſe, ꝙ

cibo. Et à Vino præfarctiones eſſe moderatas, ſanxit Galenus. Attamen non diſſimulandum, ne inde anſam ſibi arripiant bibuli, perpetem ingurgitandi Vini modum multa, quæ diximus, aduehere diſcrimina, & mortiferas concinnare ægritudines. Vinum ſiquidem Meracius etiam Vigilias inducit, præcipue ſi ſuapte fuerit natura calidum, aut peruetus, memorabili exemplo Pergameni pueri. Nam Grammaticus quidam ſingulis diebus Balneum petens, Vnum ex pueris ſecum ducebat, altero domi relicto, qui rem familiarem ſeruaret, quæq; ad Victum forent neceſſaria, peruideret. At is uehementiore quandoq; deprehenſus ſiti, nec aquæ ſuppeteret copia, uetus Vinum largius perpotauit. Quo factum, ut in reliquum euaſerit Vigil. Mox febre correptus, cum perpeti Vigilia oborto delyrio, deſijt hominem agere.

¶ Ebrietatis malum. Alexandri uinolentia, & M. Ant. An uera ſit Hippocratis ſententia, Mulieres, & Eunuchos podagra non infeſtari. Ennij mors. CAPVT XXX.

EBRIETATEM celeberrimi è noſtris Autoribus eſſe uoluntariam dixere inſaniam, Sed ita etiamnum, ut ſi in plures paulo extendatur dies habitus is, etiam manifeſtarius euadat furor. Mirum tamen eſt, quàm multi mortalium in hanc fœditatis, ut ſic dixerim, Coloniam tranſcribendi paſſim nomina dent. Affluunt hinc inde agminatim non pullati ſolum, ac ex triuio, Sed terrarum quoq; Principes, & quos non irruentes hoſtium numeroſi exercitus, nec uolantia tela, aut è machinis uaſta mole, & ruinis ſaxa propulſa, excuſſaue cōtriuere, fœda Vini deſyderia deiecere in imum, & uelut captos iure belli ante triumphales currus duxere catenatos. Alexandrum uaſtiſſima terrarū tranſmiſſa ſpatia, cum hoſte barbara feritate terribili tam numeroſa prælia, tot hyemes imbrium, & frigoris horrore deformes, ſub pellibus tranſactæ, tot locorum, ac temporum inenarrabiles penè difficultates, tot fluminum ex ignotis promicantium uaſtitas, ac deniq; tot, tantorumq; marium formidabilis, & procelloſa magnitudo inuictum tamen, ac uelut Deum humano in corpore hoſpitantē, ſeruarunt. Sedenim, mirum dictu, bibendi ardor infatigabilis, & Herculaneus ille, ac fatalis Scyphus condidit. Hinc fœda maieſtatis eius ſugillatio, inter pocula amicos indignatione rapida, & uinolenta tranſuerberantis. Namq; ita prorſum habet, Eruit omne uitium ebrietas, intendit, profert. Ac conatibus deprauatis obluctantem, obſiſtentemq; uerecundiam intrudit, ut fronte attrita, uel ultra uotum inſolenti, augeſcat ſuperbia. Crudelitas Sæuo, malignitas Liuido. Iam uero M. Antonium alioqui magnum uirum, & ingenij etiā eminentis quæ res alia in perniciem coniecit, quàm ebrietatis malum? Hæc demum Medicæ artis ſummum Autorem falſum fieri Hippocratem coegit. A quo Sententiarū ſexto proditum, ſcimus, Fœminis nec capillos defluere, nec pedes laborare, niſi menſtrua defecerint. Errorem manifeſtarium, in quem non fœminea natura mutata, ſed uitio deprauata, & uicta Medicæ ſcientiæ Conditorem Principem impegit, agnoſcit quoq; Interpretum eminentiſſimus Galenus. Nam uacuationis, inquit, ratione Mulieres podagra immunes ſunt. Etenim citra materiæ exuperantiam nunquàm conſiſtit Podagra, quanquàm partes pati, & affici ampliter poſſunt. Cæterū & hoc loco monendum, ut olim uera, & rata ſecta hæc, & præceptio Hippocratis fuerit, nō integre ſuppreſſis menſtruis ob incertiora errata, quæ relato æuo admittebant Mulieres, At nunc ob uitæ uſum laſciuiorē, atq; efferueſcentis luxuriæ æſtum, ciborumq; cupedias illecebres, quædam podagra tentantur ante, quàm ſubſtiterint menſes. Nil mirum igitur, Nam, ut grauiſſime inquit Seneca, cum uirorum licentiam æquarint, corporum quoq; uirilium aſſecutæ incommoda ſunt. Non minus peruigilant, non minus potant, & oleo, & mero uiros prouocant. Vinum omne uomitu remittunt, æque niuem rodunt, ſolatium ſtomachi æſtuantis. Cæterum promit ſe indidem altera item Hippocratis coargutio, ſed qua uel precipue noſtros ipſe mores coarguit. Spadones, inquit, nec podagra laborant, neq; calui efficiuntur, ſiquidem Spadones dempti teſtes mulieribus reddunt perſimiles. Quippe tempeſtate illa uera hæc fuiſſe, probabile fit, ſed mox non inſuper ratum fuit, ob inertiſſimam deſidiam, & improbam ſacietatis laſciuiam. Quidam enim citra exercitationē crudi, temulentiq; prius, quàm cibum arripiant, generoſioris Vini hauriunt pocula, & item uenerio funguntur munere. Dignum porrò

ex Annalium

ex Annaliũ memoria relatu illud, Ennium, de quo eſt apud *Siliũ* Apollinis celebre uati cinium illis uerſibus,

Hic canet illuſtri primus bella Itala uerſu,
Attolletq; duces cælo,

Articulari conſumptum morbo, quem ex immodico uini uſu cõtraxerat. Quam rem egregie perdocet Serenus.

Ennius ipſe pater, dum pocula ſiccat iniqua,
Hoc uitio tales fertur meruiſſe dolores.

¶ Ebrietatis itẽ mala. Cur uinum hauſtum copioſius perimẽdi uim obtineat. Interim de Cicuta paucula. Crepala quid ſit. Vinolentiæ turpitudo. *Sicera* quid.

CAPVT XXXI.

NEC tamen ebrietatis ſola hæc pernoſcuntur mala, nam & illud ſcimus obue niſſe quandoq;, ut uinolentus aliquis obmuteſceret repente, conuulſuſq; emoreretur, ni forte obrepſiſſet febris. Aut cum ad eam horã ueniſſet, qua Crepala ſoluitur, facultatem recepiſſet loquendi. Oppletis ſiquidem neruis ſpaſmus ſuperuenit, ſiue conuulſio. Solet autẽ eos facile uinum replere cui calida eſt natura, calida nanq; peruadunt celerius. Quod ſi reſiccentur nerui, incaleſcantq;, diſcutitur conuulſio, quod commoliri febris ualet. Porro ſciendum, a Græcis Cre palas nuncupari, ubi temetum capiti detrimenta concinnat. Nam & inde uidetur nomi nis etymon duci, quod caput iactetur, uibreturq;. Nam Crepala capitis lucta, fluctuſq;, & agitatio Græco intellectu ualet. Accidit extenuatis quoq;, ut ſi amplius ſe inuitarint, morte occumbant. Quippe uita calore conſtat, refrigeratione inoritur mors, ut uero Ci cuta, ſic & merum concinnat exitium, intimo, ac genuino calore ſenſim flacceſcente, ratione tamen impari. Calorem enim inſita frigoris potentia, conuellit Cicuta, labefactatq; & humorem occalleſcere facit. Vinũ autẽ caliditatis ſuæ poteſtate, ex qua Græci ἄιθοπα οἶνον dixere, quanq; ad colorem alij referunt, naturalem macerat calorem, ac uelut igne multo, aut ſole ualidius craſſante, adobruitur modicus ignis, & exteritur, ſic a uini facul tate calente inſitus corpori calor, ſi modo exuperans ea ſit, ac præpotens. Proinde uir ſan ctiſſimus, & Chriſtianæ ueritatis aſſertor nobilis, ſacrilegium inquit, reputatur ebrietas, in fœmina præcipue, ſed infinito plus in domini ſpõſa. Veriſſimum propterea illud eſt, ignem in gremio geſtare, qui aſſiduo utatur uino. Ventris ingluuies, & ebrietas tam ani mæ infirmitatis, quàm corporis cauſam, & materiam tribuunt. Adnotatum & illud in ca nonicis decretis eſt, diſtin. XXXV. Miniſtros templi uinum prohiberi, ac ſiceram bibe re, ne ebrietate grauentur corda eorum, ut uigeat perpetuo ſenſus, & tenuis ſit. Vel qa uenter mero æſtuans facile deſpumat in libidines. Vnde Noe femora ex ebrietate nudauit. Loth aũt, quem Sodoma non uicit, uina uicerunt. Hinc in Apoſtolorum canonibus, Epiſcopus aut præſbyter, aut diaconus aleæ, atq; ebrietati deſeruiẽs aut deſinat, aut damnetur. Apoſtolus uero ait, Bonum eſt, uinum non bibere, & carnes non comedere. Vinum enim cum carnibus poſt diluuium dedicatum eſt. *Siceram* uero, qua dictione uſi paulo ante ſumus, eſſe conuenit hebræo ſermone potionem quamlibet, inebriari qua quis põt. Græci ſic, πᾶν πόμα ἐμποιοῦν μέθην, μὴ ἐξ ἀμπέλου δὲ σκευασὸν σύνθετον. Sũt, qui uinum interpretentur dulcibus promixtum, id eſt ἡδύσμασι συμμιγέντα οἶνον, Solon unus e ſeptem, morte Principem eſſe mulctandum, lege ſanxit, ſi deprehenderetur Ebri us. At ebrios Pittacus, cum peccarent, duplici dignos incommodo ſtatuit. Nõ tempero mihi, quin parte iſta ſeueriorem inſeram Senecæ cenſuram, Hominibus inquit, inter oleum, & uinum occupatis ad uotum dies agitur, ſi bene deſudarunt. Si in locum eius, quod effluxit, multum potionis alterius ieiuno gutture ingeſſerunt, bibere, ac ſudare ui ta Cardiaci eſt.

¶ A quibus medicis, aut philoſophis admittatur quandoq; ebrietas. Panaria ebrietas. Catonis dictum in Cæſarem. CAP. XXXII.

MIRARI uero me plurimum fateor in uinolentiæ pragmatia iſta medicæ ſciẽ tiæ peritorum imprimis quorundã, non ſine cunctatione proferendam ſententiã, quippe primo Canonis ſcribit Auicenna, Malum eſſe utiq; frequen

tem ebrietatem, quod hepatis inde ac cerebri uitietur cōſtitutio, imbecilliores fiant nerui, unde tremor, & conuulſio inoriatur, & paralyſis. Sed & Apoplexia, obſtipatis ſpirituum animalium meatibus, humecta cerebri poteſtate auctius redundante. Cæterum, inquit, quibuſdam uiſum, ſi menſe bis, aut ſemel modo admittatur ebrietas, inſigne ſentiri emolumentum, quod ſomni profundioris ratione, uirtutibus animalibus alleuamentum inducatur, & quies. Item proliciatur ſudor, ac quæ ſuperfluunt, reſoluant̃. Adde, quod Almanſoris quarto Raſis duplicem in menſe comprobat etiamnum ebrietatem, cui in Canticis adijcere calculum agnoſcitur Auicenna, quanquam ſimplex ei arridet amplius, quam tamen illius Interpres Auerrois egregie improbat. Nam etiamſi Galeni aſtipulatu, innato calori inſigniter congruit Vinum, Cuius ratione in eo ſtatuitur gradu, quẽ cum igne oleum habet, ac lumine, tamen utriuſq; redundantia ſuperfluens utrunq; adobruit, ac reſtinguit. Auicennæ Interpres alter bene doctus, & uelut exundans fluentum ſimplicem in menſe, uerum leuem, modicamq; uinolentiam ferri poſſe, ait, Vt quæ corporibus haudquam ſit inutilis, quæq; ingentibus poculis ingenium omne non ingurgitet. Sed & ſingularis Philoſophus Plato liberaliorem aliquãdo Vini uſum approbaſſe uidetur primo de Legibus, Sic enim retegi facilius hominum mores putat. Quin Seneca quoq; ille Stoico ſupercilio mire grauis nonnunq; inquit, & uſq; ad ebrietatem ueniendum, non ut mergat nos, ſed ut deprimat curas. Quod ſiquis hilariore fronte Dionyſio Nephalia prolibare, prorſum aſpernatur, ſuccinam mihi Euripidium illud de Venere, tralatum ad Vinum,

εἴησ μοι, μέτριος δ᾽ ἔπως εἴης, μηδ᾽ ἀπολείποις,

Id eſt, Adſis quidem mihi, ſed temperatum, moderatumq;, nec deſis. Hic obiter illud adnectam, legiſſe me alicubi, Panariam dici Ebrietatem, pro Arrogantia, licentiaq;, ut plurimum, quæ felicium aduertuntur Comites. Cato Cæſarem dicebat ſobrium acceſſiſſe ad euertendam Rempub. Id eſſe putat Quint. ut proprie dictum, id eſt, quo nihil inueniri poſſit ſignificantius. Cuiuſmodi & Virgilianum illud, deductum Carmen, Et apud Oratium, Acrem tubam, Annibalemq; dirum.

Scythæ cur imprimis uinolenti. Libycæ feræ cur æſtate non bibant. Sitis ratio duplex. Vinolentorũ accidentia ad uidendi ſpectantia rationẽ.

CAPVT XXXIII.

EST tamen & parte hac gentium diſcrimen aliquod, immo & ferarum. Scythas omnes, quod & robuſti ſint, ac habitu calidiore, uinoſos eſſe, conſtat. Inde uero id fieri, coniectandum eſt, quoniam nõ calidi modo ſunt, uerum & ſicci, quando & uirilis habitus talis eſt. Puerili uero calori genuino humecta accedit facultas, proinde Vini minus ſunt appetentes. Autor primo de ſimplicium Pharmacorum poteſtate Galenus, cui ſuffragatur Alexander, Sitim duabus effici rationibus, ἢ ἐκ πολλῆς θερμότητος, ἢ ἐκ πολλῆς ξηρότητος ἐκβοσκησάσης τὰ ὑγρὰ, καθάπερ ἐπὶ τῶν νηστευσάντων. id eſt, uel ex caliditate multa, uel multa ariditate, humecta depaſcente, uelut in ijs, qui ieiunarunt. Libycas tamen feras æſtate non bibere, produnt Autores grauiſſimi, ubi præcipue inardeſcere ſitim, cõſentaneum eſt. Hyeme autẽ potui indulgere multum, cum diuerſa contingere, omnino debuerint. Verum id eſſe in cauſa, compertum eſt, quod in eo mundi ſitu per æſtatem aquæ propemodum nullæ ſunt. Proinde illis non bibere, in conſuetudine eſt. Hyeme autem, ſcatentibus aquis, non ita. Tranſeunte uero in naturam conſuetudine, ſi aliò transferantur, priſtinum nihiloſecius morem retinent. Orygem habet regio eadem perpetuo ſitientem, ac ex natura loci carentem potu, cum mirabili modo ad ſitientium ualeat remedia. Sunt autem ſaluberrimi liquoris hauſtu Veſicæ, in eius repertæ corpore. Sitim deniq; non ſentire traduntur, quibus ſint oſſa concreta, & ſine medullis, ſed nec ſudorem emittere. Verum & uoluntate uicta quandoq; Sitis eſt, nam ſenecta quoſdam caruiſſe potu, legimus. Inter ſapientum uero placita illud eſt, Crapulam facilius ſentire, qui dilutiuſculum bibunt, quam qui merum ex toto. Nam temperatum Vinum ob tenuitatem expeditius loca plura, anguſtioraq; ſubit. Addendum uero, quod & potionis meracæ hauritur minus. Priorem ſententiam Auicenna comprobante, ſecunda primi. Sed cur nam cuncta admodum uertiginoſa, id eſt, ἀναφερόμενα ingerere ſeſe ebrijs uidentur? Forte quoniam hauſtu meri uberiore exhalatio

progignitur

progignitur multa euaporantis,ſcandentiſq; ad cerebrum ſpiritus,à quo uniuerſum concutiatur cerebrum,ac circumuertatur. Vnde uertiginibus caligant,id eſt, ἰλιγγιῶσι σκοτοδινῶντες. Sed & Succorum item plæriq;,cerebro oppleto,affectionem inducunt, quam Scotomaticam dicunt, id eſt, tenebricam. Sed cur circumferri uidentur omnia, nec alio agitari motu? An quia cum Vapores fumidi à Vino reſoluti ad cerebrum inſcenderint, ab eodem ad neruos reflectuntur opticos,& oculorum pupillas, Ex qua refractione contingit ſub baſi cerebri,& ante oculorum pupillas circuitionis motum quendam fieri, ut in aquis conuiſitur fluentibus. Cum enim obicem offenderint, reiectæ in ambitum motantur. Longinqua porrò minus uident Ebrij. Quia ſpiritus opticos præ alijs eſſe lucidiores oportet,ac ſubtiliores,nunc autem intemperantiore hauſtu retuſi, tenebriciq; euaſerunt. Hinc Auerrois in pragmatia de Senſu, & Senſili, de uidendi poteſtate agens, Id Organum haudquaquam extendi in actum affirmat, ni in ſtatu fuerit naturali, nulla prorſum re officiente, aut interpellante, Implicari autem uidendi facultatem, diuerſamq; fieri ex Opticorum uarietate ſpirituum. Quandoq; enim animalis ſpiritus,ut libro quarto de Accidenti & morbo Galenus prodit,clarus eſt,ac perſpicuus,ut Aether. Interdum turbidus, perinde ac fumus,& nebula. Porrò idem uel copioſus eſt, aut modicus. Si multus, lucidus,clarus, aſpectui ſubijciuntur uel remotiſſima. Cuiuſmodi ferè rapto uiuentium uiſus agnoſcitur.

¶ Cur Vinolentis dupla ſeſe oſtentent obiecta. Curq; Strabis natura id minus uſuuenire,compertum ſit. CAPVT XXXIIII

QVOD uero dupla ſeſe Vinolentis ingerant omnia uel ſatyrici Carminis aſtipulatu, inde promi poſſe ratio uidetur, quod humectationis exuperantia molliculi plus minus effecti oculorum muſculi, ac contracti oculos diuertunt,ac diſtrahunt,altero in ſuperna contruſo,in imum altero deiecto. Proinde conſequi liquido,non in eundem uelut Scopum radios collimare,quæ res duplam fieri uiſionem cogit, utroq; oculorum ſua apprehendente. Quod uſu item ueniet,ſi alterum digito oculum ſuppellas, reliquum detrudas, res namq; eo habitu congeminari perſpiciuntur. Sedenim qui dicuntur ἐκ φύσεως στραβοί, hoc eſt, natura Strabi, haud ita afficiuntur, diuerſo ſcilicet oculorum ſitu, Dextrorſum enim ijs intenditur acies, aut leuorſum. Radio nihilominus per rectam lineam in corpus unum collineante, propterea colorem unum, & qualitatem unam ad oculos referri, obiectis reſumptis, quam rem uocant ἀντίληψιν. Nec diſparari,ſeiungiue Opticos neruos,contingit. Qui ab oculis ad anteriorem cerebri cellam directi,ut quibuſdam placet,interſecantur. Super qua re nos alibi plura.

¶ Odoris ex Vino præſtantia. Cuiuſmodi ſit Vinum a Medicis aquoſi nuncupatione ſignatum. Item Oligophorum, & Polyphorum, Vinoſumq;, necnon Caroticum. Iumentis,Arboribuſq; dari ſolitum Vinum,quod ſit Poetæ,uice Equi.

CAPVT XXXV.

DIGNVM uero ſcitu,quod à rerum peritis traditur, Vini odorem præ omnibus ſeligendum. Quoniam ſpiritum excellenter nutriat exhalans odor è natura tum egregie,ac uelociter alente corpus, tum uoluptate ſenſus deliniente,quo in genere eſſe Vinum,liquet,calidum præ cæteris, humidum quoq;, ac odorum,& clarum. Siquidem uenenis obluctantia ferè cuncta, uitæ ſalutaria cenſentur admodum,nec id guſtu modo, ſed & odoratu. Inter quæ Vinum imprimis recte adnumeraris, Nam ſicut homini uenenum eſt Cicuta, conſimiliter & Cicutæ Vinum, non ſimul quidem, ſed hauſtum mox. Sciendum uero ſummos artis Medicæ Autores Vinum extuliſſe laudibus, quod primo Canonis Auicenna ſubtile nuncupat, Albumq;,quippe nec capitis dolorem cōcinnare,ac inſigniter humectare. Proinde Bilioſis congruere præſertim,Sanguineiſq;. Ira item,uel inſolatione,aut exercitio ſuccenſis. At perpenſione forſan non indignum cenſeat aliquis,cuius nam modi Vinum eſſe id arbitremur. Aquoſum uero interpretant̃ eruditiores,quod,docente Galeno,colore,ac ſubſtantia

ſimilitudinem præfert aquæ. Diaphanum quippe uiſitur, lucidum, purum, ſubtile. Et aquæ multæ impatiens præcipue. Proinde ueteribus nuncupatum Oligophorum, ſeu ὀλιγοφόρον, id eſt, ſi permittimur, Pauciferum. Nam ediuerſo πολυφόρον dici, adnotauimus multæ patiens aquæ. Cuiuſmodi Vinoſum forte appellant Medicorum Scholæ, & Philoſophus Iſaac. Id ualidius intelligunt, Sole incoctum, & Ventis purius, defecatiusq́ factũ. Idem tamen Philoſophus aquoſum cenſet uitari Vinum oportere, ac debile, auſterumq́. Homerus certe conciliandæ beneuolentiæ dulce adhibuit.

ὣς φάτο, ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα.

Vinum autem uehemens, & ut Plutarchi uerbo utamur, Caroticum, ſeu καρωτικὸν Cyclopi appoſuit Vlyſſes. At σύφοντα οἶνον ad medelam. Eiuſmodi uero Pramnium eſt, quod uulnerato datur Machaoni. Sic uero Plutarchus Caroticum nuncupat Vinum, ut Dioſcorides Papaueris ſuccum odore Caroticum tradit. Et in libro de Iuuamento anhelitus uocatas Galenus ſcribit, Caroticas Venas in collo, quoniam in eis κάρωσ fiat, hoc eſt, ſtupor, & quædam priuatio ſenſus, illis amplius compreſſis, quod ante commonuerat Ariſtoteles, & nos aliubi cõmeminimus. Illud mirum utiq́ uel Homero autore, Vinum iumentis ſolitum dari, Sic enim Hector Iliados octauo Equos alloquitur ſuos, Rependite, inquit, ſi Andromache

ὑμῖν παρπροτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν, ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.

Inde minus utiq́ mirum, irrepſiſſe illud quoq́ ſemel corruptis moribus, ut Arbores Vina potare, docerent quidam, quoniam ſit compertum, maxime id radicibus prodeſſe, præſertim Platani. Scribunt nonnulli, Megarenſem Stilponem extremo deficientem Senio, merum hauſiſſe prius, quo celerior contingeret obitus. Extat Græcum diſtichum de pernicie, quam ſæpicule concinnat Vinum.

οἶνος, καὶ τὰ λοετρὰ, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωὴ
ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς ἀΐδην.

Ex eo autem profluxiſſe arbitror ex parte illud latine concinnatum, quod Balneis inſcriptum quandoq́, legimus.

Balnea, Vina, Venus, corrumpunt corpora noſtra,
  Sed uitam faciunt Balnea, Vina, Venus.

At Niceratus nobili Epigrammate Vinum eſſe Poetis Equi magni uice canit, quod & appoſui.

οἶνός τοι χαρίεντο μέγας πέλει ἵππος ἀοιδῷ,
  ὕδωρ δὲ πίνων καλὸν οὐ τέκοις ἔπος.
ταῦτ' ἔλεγεν διόνυσε, καὶ ἔπνεεν, οὐχ ἑνὸς ἀσκοῦ
  κρατῖνος ἀλλὰ παντὸς ὠδώδως πίθου.
τοιγαρ ὑπὸ στεφάνοις μέγας ἔβρυεν, εἶχε δὲ κισσῷ
  μέτωπον, ὥσπερ καὶ σὺ, κεκρονωμένον,

Id eſt, Vinum gratioſo, doctoq́ magnus exiſtit Equus Poetæ. Aquam bibens non ferè bonum producas Carmen. Hæc dicebat, ὦ Dionyſi, & ſpirabat, non Vtrem unum Cratinus, Sed uniuerſa cum olfactaſſet dolia, utiq́ ſub Coronis magnus ſcaturiebat, habebatq́ frontem, uti & tu, Croceam Hædera.

¶ Vinum Sapores ſibi ex terra adoptare. De Arcadico Vino mira. Explicatur Galenus. Ariſtotelis locus in integrum reſtituitur. CAPVT XXXVI

SVNT tamen, qui Demoſthenis argumento, quem Abſtemium dictitant fuiſſe, uniuerſim qui non utantur Vino, acrioris eſſe naturæ arbitrent̃. Cæterum illud ſanè memoratu dignum, quod nobis in aliena tranſeuntibus caſtra pro more ex Galeno compertum eſt, in libro de Anhelitus iuuamine, Vinum ex terra ſibi admixta ſapores adoptare. Siquidem alioqui uno genere eſſent locis omnibus, & regionibus & Vitium, & præterea Arborũ reliquarũ ſucci. Nunc uero ſingularum proprietates terrarum ad Solis contemperatæ poteſtatem miram incocti Saporis uarietatem uſibus ſuggerunt humanis. Sed & in regione quadam Galenus inquit, Vinum ad ignem Vtribus appenſum obdureſcit in Salis modum, aqua euaporante. Vbi uero terrarum ſita Regio hæc habeatur, Vel quo cenſeatur nomine, non

explicat

explicat pluribus Autor hic. Mihi ex Ariſtotelis Meteororum quartò liquet, Arcadiam eſſe eam, Vbi Vinum οὕτως inquit, ἀναξηραίνεται ὑπὸ τοῦ καπνοῦ ἐν τοῖς ἀσκοῖς, ὥς τε ξυόμενον πίνεσθαι, id eſt, ita in Vtribus ſicceſſit ex fumo, ut abraſum, & in minuties pertritum ebibatur. Verum hac in parte diſpiciant eruditiores, moneo, Interpretum delyramenta, quibus Philoſophi nobilis conuellitur ſententia, inuoluiturq́ꝫ. Sed nec Albertus, etiamſi Magni cognomentum ſibi aſciuit, quicquam doctis auribus, & acri lotis aceto dignum profert. Ni mendum eſſe exemplarium, conſtanter collibeat aſſerere. Quod nec diſplicet. Craſſeſcit, inquit, fumo Vinum. Itaqꝫ craſſum mox ebibitur. Senſu nullo, aut ſanè Siculis gerris uaniore. Neqꝫ putet nos Sciolus aliquis, aut naſutior, ſupra crepidam iudicare, in noſtra, ni fallor, harena uerſamur, pulchréqꝫ intra pelliculam continemur, dum uerborum proprietatem diſcerniculo grauiore rimati, eminentiſſimis Autoribus colaphum incuti, aut inſcitiæ labeculam allini, non patimur.

¶ Quod ſit Muſti, ac Vini interſtitium. Cur minus inebriemur Muſto. Dulcedinem eſſe uelut Ebrietatis antidotum. CAPVT XXXVII.

AT ENIM, quia cœpimus, exequamur latius, quæ uaria nobis de Vino præterea lectio ſuggerit. Memorabile ſiquidem eſt, quod ex Plutarchi doctrina didicimus, Sympoſiacorum tertio. Sed & in Cœnis retulit Macrobius, ad uerbum ferè tralata ſententia, Vini infantiam, quæ prædulcis ſentiatur, mox, dum in pubertatem abit, ſuauitatis induere proprietatem, Cui rei calculum adiecerit Homerica item aſtipulatio, quæ Melli dulcedinē contribuit, Vino ſuauitatem. Inde conſequens ferè uidetur, ut cum dulce tantum ſit, inſita quadam horroris ui, ad Ebrietatem uſqꝫ hauriendo progredi non ſinat. Suffragatur & ratio alia, quando Ebrietatis antidotum dulcedinem habent Medicæ ſcientiæ periti. Quippe quos uiderint nimio plus uinolentia grauatos, uel uſqꝫ ad Plutonis cancellos, Vomitu quidem alleuari iubent prius, mox aduerſus euaporantis fumi ex Vini reliquijs uim, panem melle Litum uorari, uelut repercuſſu malo craſſanti medeatur dulcedo. Suffragari uidetur & illud, quod cum flatus, & aquæ miſcella poteſtate grauius habeatur muſtum, nutu ſuo celerius in inteſtina dilapſum, in locis Ebrietati opportunis haud ita diu perſeuerat, ſed tranſmiſſum laxat. Ineſſe autem Muſto aquam, argumento eſt, cum in uetuſtatem proficit, decrementa ſentit perſpicua, etiamſi augeſcit bonitate. Adijciunt Medicorum ſcientiſſimi, dulce Vinum eſſe natura uiſcidum, & meatus, quos Græci Poros, & uniuerſim Scholæ nuncupant, offerdire, præſtiparéqꝫ. Proinde ex dulci potu non ferè quicquam in caput euaporare, uia præfarcta, conſtipatáqꝫ. Quamobrem Hippocratis ſententiam comprobari, tertio regiminis acutorum. Vbi adnotatum eſt, Dulcem potum minus caput aggrauare, quam Vinum, & mentem percutere minus. Porrò & dulcis Vini Ebrioſum dicimus neminem, quoniam dulce uinum ſaporem nullum obtinet Vini proprium, Sed alienum reddit omnino. Proinde φιλόγλυκυς, οὐ φίλοινος ἔσαι ὁ κεκρατημένος, id eſt, dulcis rei, non Vini auidus dicetur uerius, qui Vini dulcis deſyderio tenetur.

Dulcis potus minus caput aggrauat

¶ Quibus rationibus probet Albertus contra prædicta, Muſtum amplius inebriare, ꝙ Vinum. Muſti impetuoſius feruentis remedium. CAPVT XXXVIII.

CAETERVM hac in parte nō uideor mihi recte facturus, ſi Magni Alberti ſententiam, ueluti per incuriam tranſmiſero. Qui præter Plutarchi, & qui illius ueſtigia ſequitur, Macrobij doctrinā, Muſtum amplius aſtruit Ebrietatem inducere, ꝙ Vinum. Eius opinionē, rationeſqꝫ pluribus paulo explicabimus, qm̄ ꝓpoſito noſtro mire cōgruunt. Muſto, inquit, duo inſunt calores, naturalis, & aduētitius, qui ex loco eſt, ubi creuit, Solis ui immiſſus. Ineſt & terreſtris ſubſtantia permixta. Mouenť autē duo iſti calores in oppoſito. Vnus quidē terminando partes uini naturales, qui naturalis eſt. Alter uero craſſitudinē diſſoluendo, ac heterogeneas partes diſparādo, qui accidētalis eſt, innatus ei à loco. Deinde ex illis duorū motibꝰ calorū cōponiť motus, quē muſti feruorē, atqꝫ ebullitionē uocant. Qm̄ uero attenuanť partes, ac diuiduntť, ideo in imum abeunt feces, partibus ignis, quæ accidentales ſunt, euolantibus.

Quibus eductis, reſidet humidum aereum ſpiritaliter diſſipatum per Vinum. Quæ cauſa muſtum reddit ualde ſpumoſum ante, quàm reſideat humectum id aereum, quo contingente, cõſtipanť Vini partes mox per Aeris frigus, unde euadit ſuaue Vinum. Tunc eñi globatur quodammodo, coitq; genuinus Calor, qui euolauerat prius cum igneis illis, & aduentitijs loci partibus. Ex ijs uero manifeſtum ferè fit, Cur Vino facilius inebriet muſtum, Etiamſi Vinum calidius longe ſit, & in muſto terreſtres ſint portiones per eſſentiam frigidæ, quæ Vino inſunt haudquàm. Tamen quia uaporoſum eſt propter humidum ſpiritale aereum, minime in eo coactum, conſtipatumq;. Et quia euaporat, calore duplici agente, quod in Vino non fit, ebrietatem ſæpe inducit. Nam quod uaporoſum, fumidumq; eſt, præfarcit cerebri uias, & animales uirtutes præpedit ad motum, & perceptionem. Quare Ebrij quoq; incertæ ſunt diſcretionis, & motus, Obliuioſi item fiunt ex humectatione nimia, qua delentur imagines prius, quàm firmius imprimantur in parte, quæ memoriæ uim obtinet. Verum non prætereamus, quod fuerit ſuperpondij loco, ſi extra modum efferueſcat muſtum, ita ut ferè diſſiliant Vaſa, remedio eſſe aiunt præſentiſſimo, ſi Caſei multum terreſtris, & poroſi portiones inieceris. Nam illius frigiditate ſuccenſus ilico feruor remittitur, reſidetq;.

¶ Frigoris ui Muſtum diutius ſeruari dulce, Vino quãdoq; Vigilias induci. Trœzenij Vini proprietas, & Achaici. Vini Symphoniæ tres. Centenariæ Cœnæ. Centuſſis Lex. Centenariæ Porticus, aut miliariæ. Centenaria Vaſa.

CAPVT XXXIX

QVAERIT Plutarchus in libro, cui titulus eſt, φυσικαὶ αἰτίαι, quid nam ſit cauſæ, quod circumuallata frigore dolia Muſtum diutius ſeruent dulce. An eſt, inquit, quia Muſti digeſtio eſt ἡ εἰς τὸ οἰνῶδες μεταβολή, hoc eſt, in uinoſum demutatio, ac tranſitus? At concoctionem inhibet, interpellatq; frigiditas. Eam namq; perficit caliditas. An cõtra potius dicendum, Eſſe Vuæ propriam ſucci dulcedinem, propterea dici eam matureſcere, ubi dulcis incoqui ſapor cœperit. Frigiditas uero euaporare, difflareq; non ſinens, dulcedinem quoq; continet Muſti. Succurrit porrò, dum floſculos hinc inde præcerpimus, quod ex Galeni de Interioribus Commentario ſecundo didicimus. Seruum quendam, cum Vinum uetus largius ingurgitaſſet ex ſiti, factum inde eſſe ſemper uigilem, Mox uero ſubeunte febre, & ſubſecuta alienatione, functum etiam fato. De hoc ſcio & alibi à me factam mentionem. Scribit Athenæus Trœzenium Vinum ſterilitatem inducere bibentibus, ſicut in Achaia abortum. Poſtremo ſcitu dignum & illud, Sicut in Muſicis aſtruunt Canonici, Hemiolium Symphoniam conficere, quæ dicitť διὰ πέντε, hoc eſt, per quinq;. Diplaſium uero eam, quæ διὰ πασῶν, id eſt, per omnes. At eam, quæ uocetur διὰ τεσσάρων, id eſt, per quatuor, Epitrito conſtare. Compari modo & Harmonici Dionyſiaci tres peruiderunt Vini Symphonias ad aquam, per quinq;, per tria, per quatuor, Sic quidem concinentes, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, id eſt, uel quinq; bibere, uel tria, aut ne quatuor. Hemiolia namq; conſurgit ratio, ubi duæ ſunt Vini partes, aquæ tres. Diplaſia uero admixtis duabus. Epitriti ratio eſt, cum tribus aquæ partibus una infunditur Vini. Quæ ſanè in potu frugalitas Centenarijs peraccommoda Romanorum Cœnis agnoſcitur. In quas ultra Centum æra inſumpſiſſe, fraudi erat, quod Septimius Florens ſcribit, ex lege, quam Lucilius, Naſum ſtili qui condidit primus, lepide prorſum Centuſſem nuncupauit. At Porticus Centenariæ à Paſſuum numero uidentur dictæ. Sicuti Miliariæ quoq; apud Tranquillum. Nam quod Miliarios legimus Apros apud Varronem, intellige nimirum ponderis rationem. Sicuti in Centenarijs Vaſis apud Lampridium, cuius etiam uerba duxi ſubſcribenda, ut iam nunc refractarios declinem, Primus, inquit, Heliogabalus menſas, deinde & Capſas argenteas habuit. Primus etiam Cacabos, Vaſa deinde centenaria, argentea, ſculpta, & nonnulla Schematibus libidinoſiſſimis inquinata. Cæterum quia liber hic iam extumuiſſe uidetur commode, uelut me uocet Pythagoras, Verbum non amplius addam, nam Vetus eſt, ac bracteatum, eſſe præſtantiſſimum, in re qualibet nouiſſe, quid ſit ſatis.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD ILLVSTREM PHILOSOPHVM, MEDICVM NICOLAVM GENVENSEM, PATAVINVM CIVEM PRAEFATIO SEXTADECIMA.

SICVTI operæ forſan leuioris, Antiq̃rũ lectionũ libellos auſpicaturis artiũ bonarũ ſtudioſos uniuerſim p̃fatiõe deſtinata, obſeruãter cõſalutare, ac etiã nobis aduerſum Naſutulos parare uelut patronos, haud ab re eſt uiſum, ita & manũ iã impacturus poſtremã, fœcũdiſſimũ undecũq; ingeniũ tuũ Nicolae uir clariſſime appellãdo, facturũ me operæpretiũ ſum arbitratus. Qđ ſcĩetiæ magnitudine, tũ Phyſica, tũ Medica, ut interim Atticæ facũdiæ claritatẽ, & in hiſce humanioribus ſtudijs peritiam nõ memorẽ eminẽtiſſimã, huic lucubrationi noſtræ, uelut Anchora es futurus ſacra, uel Triariorũ deniq; uice, quos in militari diſciplina exercitatiſſimos, ac, qđ ſequẽs eſt, peritiſſimos ultimo diſtribui loco in acie à ſolertis ingenij imperatoribus, notiſſimũ ex hiſtoria eſt, q acciſas paulominus res integri ipſi, ac uegeti & animo, & corpore in hoſtẽ magno impetu cooriẽtes reſtituerẽt, ac dilapſos ordines reuocarẽt ad ſigna. Hoc nos cõſilio uir memoratiſſime in hũc te locũ diſtulim⁹, q numeroſa uirtutũ ſerie dignus planè fueras, q ueſtibula teneres, clariſſimis ingenij tui facib⁹, & eloquẽtiæ lumine, ac morũ, ut uere dicã, maieſtate profanũ ab ingreſſu Sciolorũ uulgus grauiter reiecturus. Nec, quæ tua eſt in omĩbus animi æquitas, & incõcuſſa mẽtis altitudo ꝓpemodũ diuinæ, Imprimis uero in me beneuolentia (neq; eñ opinor, tibi excidimus) noſtrũ hoc cõſilium aſpernabere. Siquidẽ animo cõceptũ cãdidiſſimo, cãdide prorſus in cãdidiſſimũ amicitiæ æſtimatorẽ ꝓmit̃ obſeruate, amãterq;. Notiſſimũ porrò tibi rerũ ſciẽtiſſimo, quæ quãtáq; in hoĩbus interdũ egerminet prauitas, q lingua pruriẽtes nimis q̃ licẽter in alienã irruere famã nulla nõ hora permittũt ſibi, etiãſi ſæpe uelut alba dep̃hendunt̃ linea. Nec re notitiã aucupati magnopere alia, q̃ dicacitate, ac linguæ uirulẽtia, plane ad uenena natæ, dũ peſtilenti ſpiritu optimũ quẽq; afflatũ uolũt, quã q̃ ἐν τῇ πορφύρᾳ πίθηκοι, καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι. Aut uerius ἀκαρνάνιοι χοῖροι. A q̃ fœditate cũ uitæ tuæ probitas abſit ex diametro, uel δὶς διὰ πασῶν, ad te nũc cõmode prorſum decurrimus, q Echie nocẽtiores, ac Satyrico plurimũ felle conſperſos tuarũ Antidotis uirtutũ reprimas, ac omnino diluas ita, ut impetus letifer alias, euaneſcat uniuerſus, nulla nõ parte optima quæq; cõuellẽs præcipue, ac ſemp ὑπὸ ῥιζῶν δρυμύ. Sic eñ fiet, ut dolẽter agnoſcãt forſan, nõ debuiſſe ταύτην τὴν καμάριναν κινεῖν. Sed & quæ tua magnitudo eſt, ſi excepturũ te modo aſſultantẽ uim cõmõſtraris, ni me amor fallit, ac περὶ τὸ φιλούμενον ἐκτυφλοῖ prorſum, ab impoſtura reſiliẽt cõpauidi, Palantéſq; ſuccinent ſibi, ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς. Qđ reliquũ eſt Nicolae doctiſſime, ſiquæ è Speculationũ altitudine dant̃ feriæ, peruelim, altero ſaltẽ oculo, uel ῥαθυμότερον, haſce cõmẽtationes noſtras reſpicias qñq;, ſed ita, ne uirgulæ Ariſtarchi parcendũ cẽſeas, ut tanta cõmonitus cenſura ſtilum uertere cõdiſcã, ſcripturus mox, quæ digna legi ſint. Hoc nil facere gratius potes, nec qđ grauiſſimo iudicio tuo amplius cõgruat. Præſertim qa uel hoc nomine gratias teſtatura tibi poſteritas eſt, cuius emolumẽtis, etiamſi in amplitudinis faſtigio cõſtitutus, ſuffragiũ nec ſubducere ſuſtinueris. Qđ ſi cõſequor, id eſt, ſi p Medicas, ac literarias diſtrictiones licuerit. (Neq; eñ aliter amicorũ apud te fiat ἀλλοσκοπιή) Erit qđ tantæ benignitati debeam καὶ μέχρι θεῶν. At ſi diuinitus contingat, uti noſtra hæc typis conformata nuper approbent̃ tibi, undecunq; ſcientiſſimo, nec uidear parte ulla ſubſultare, aut ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῆσαι, Sublimi feriam Sydera uertice. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI SEXTVSDECIMVS.

¶ Cuiuſmodi cenſeatur illud à Quintiliano repetitum, In Triclinio Choa. Inibi quid Chocus, & Choa, ac Choes. De Cotyla item paucula. CAPVT I

EXTAT apud Quintilianũ obſcurior nodus libro nono, ita Cimmerijs obſeptus, circumuallatusq; tenebris, ut à quo planè ſit intellectus, explicatusq;, necdum cõpererim. Fabij uerba ſunt hæc, Allegoria, inquit, obſcuriore, quæ Aenigma dicitur, Poetæ utunt̃, ſed & Oratores nonnunq;, Vt Cæcilius Quadrantariam Clytemneſtram. Et in Triclinio Choam. (Sic enim ſcribo) Et in cubiculo Nolam. Quod autẽ primo, & ultimo

& ultimo loco poſitũ eſt, alia operis parte abunde, opinor, illuſtrauimus. De Choa in Tri-dinio ſupererat, ut noſtrã proferremus ſententiã, quã peropportune huic potiſſimũ loco impingemus, qm̃ præcedenti cõmentario pleraq; de Vino, & Vinolentis dictauimus, uti noſtra paruitas tulit. Et Aenigma hoc in bibacẽ cõcinnatũ arbitramur, cuius in hauriendo auiditas uel ſpiritu uno Choam perſiccaret. Quod uero aſtruitur, ex Ariſtophane conijcimus. Apud quẽ in Nebulis Strepſiades Daniſtam eludens, cũ dixiſſet, ἁλσὶ διασμηχθεὶς ὄναιτ᾽ ἂν οὑτοσί. Sale perpurgatus iuuaretur utiq; hic, infert mox, ἓξ χοᾶς χωρήσεται. Sex capiet Choas. Eum uero locũ exponens Interpres, Subſannat, inquit, denuo uelut, in Amphora, & uino. Nam ſupra, cum illud de Sale enarraret, Coria, inquit, pinguedine craſſiora, Sale mollita latiora fiunt, & proinde capaciora. Veluti ergo Daniſta eſſet Vter, aut id genus quippiam, dixit illum Strepſiades Choas ſex cõtenturũ, ſi Sale permolliretur. Pergit porrò idem Interpres, Choeus, inquit, menſuræ ſpecies eſt, qua Vinũ menſurant. Apud Ariſtophanẽ ſi circumflectitur, ut χοᾶς ſcribamus, à recto eſt Choeus per Poeticã licentiã. Si uero grauatur, eſt à nominatiuo χοῦ. Ariſtophanes in fabula, cui titulus ἱππεῖς, ἀλλ᾽ ἐξενεγκέ μοι ταχέως οἴνου χοᾶ, τὸν νοῦν ἵν᾽ ἄρδω, καὶ λέγω τι δεξιόν. Inibi rurſum teſtatur Grammaticus, Menſurã hanc Cotylarũ octo eſſe capacem. Poetæ uerba latine tralata ſic fermè ſonant. Sed age, Choeum Vini ſtatim effer mihi, ut mentẽ rigem, & cõmodi promam quippiam. Apud Heſychiũ χόες dicuntur χῶναι, id eſt, infundibula. Chloe uero Cereris eſt cognomentũ apud Pauſaniam. De Cotyla, ſiquis & illud forte requirat, Ita inuenimus apud Priſcianum, ſiue is fuerit Rhennius Fannius, uti Doctioribus placet,

At Cotylas, quas, ſi placeat, dixiſſe licebit
Heminas, recipit geminas Seſtarius unus,
Qui quater aſſumptus fit graio nomine Chœnix.
Adde duos, Chus fit uulgo, qui eſt Congius idem,
A quo Seſtarij nomen feciſſe Priores,
Crediderim.

Choæ meminit Galenus primo de Virtutibus naturalibus. Sciendum uero à Theodoro Choam dici Seſtarium latine. Fuit & feſtum Athenis nomine Choes, quod Antheſterionis, Nouembrem quem interpretantur, duodecima celebratur die in Lenæi Dionyſij honorem. Autor Apollodorus eſt, Antheſteria uniuerſim quidem uocari feſta Bacchi, priuatim uero Pithœgia. Erant & Choæ mortuorum Libamina, quibus pretioſiſſima quæq; infundebant, & cariſſima. Sophocles,

πρῶτον μὲν ἱερὰς ἐξ ἀειῤῥύτου χοάς. Inditum ab infuſione nomen. Feſti, quod Choes uocari diximus, meminit Demoſthenes ἐν τῷ περὶ τοῦ ὀνόματος. Choas uero etiã Chytras, id eſt, Ollas interpretatur Harpocratio. Sed, ut ad Quintilianũ reuertamur, Vt, uelut prætexuimus, recte intelligi ænigmaticum illud de Choa in Tridinio poſſit, argumentis ducimur pluribus. Nam & Mediolanenſem Nouellum Tricongij cognomen ſibi adoptaſſe, Plinius ſcribit, à tribus uini congijs uno impetu epotis. Et nos aliubi hoc opere adnotauimus, Diotimum Athenienſem cognominatum Chonem, id eſt, Infundibulum, quoniam ori eo appoſito, inceſſanter infuſum hauriret Vinum. Nam ex bibacitate Xenarchus item Rhodius Metretes eſt nuncupatus. Diu porrò in Tridinio uerſari Voracis cenſetur hominis, & bibuli. Liquet id M. Tullij autoritate ex libro de Oratore, ni fallor, ſecundo. Apud quem ille ait, Quando tandem Galba de Tridinio tuo exibis? cum tu, inquit, de Cubiculo alieno. Cæterum quo pacto Ariſtophanium illud Sudas interpretetur, Sex capiet Choas, qui ſcire cupit, librum adeat.

¶ Exercitum ex diuerſis, ac diſſonis conflare gentibus quam periculoſum. Itemq; de prouerbio inijce. CAPVT II

EXERCITVM ex uarijs, diuerſisq; hominũ generibus conflare, Sunt qui; ut recte, prudenterq; factum, approbent plurimum, quando nec conſpirare inter ſe facile tam diſſona moribus, & lingua Gens poſſit. Porrò & mandatis Ducum facilius obtemperẽt uniuerſi. At contra, ſiquando tumultus, aut ſeditio oriatur, tunc neq; mulcere quenq;, neq; alicui modũ imponere licet. Gens ignara cum impetu fertur, ubi ſemel ad iram uentum eſt, more ferarũ cõtinue magis crudeſcit, nec ullus eſt ſæuitiæ modus. Propterea ſummi uidetur diſcriminis, ueluti ex colluuione quadam,

liuione quadam, copias cõparare. Suppetunt in id ex hiſtoria exẽpla cõpluſcula. Nunc ad manũ eſt, quod eueniſſe Carthaginienſibus, lectũ eſt. Quibus plurimus fuit mos, peregrino uti milite. Primo punico bello in caſtris erant Hiſpani. Galli. Ligures. Baleares. Græci. Aphri. Fugitiuorum, & transfugarũ ingens numerus. Mox finito bello, cũ tumultuari exercitus cœpiſſet, nec regi poſſet, iræ, impetus, furoris omnia plena erãt. Tandẽ raptis armis per indignationẽ, cõtempto annonæ, & cæteris ducibus, Carthaginem uerſus profecti, apud oppidũ Tunes, quindecim millibus paſſuum à Carthagine caſtra locant, petentes non debita modo ſibi ſtipendia, ſed etiã interfectorũ in prælijs equorũ ſibi pretia exolui. Neq; ijs contenti multorũ annorũ frumentũ deberi aſſerebant, deniq; quotidie noui aliquid, quo bellũ mouerent, reperiebãt. Erat in exercitu Campanus quidam, qui pauloante ſeruus ex Sicilia à Romanis transfugerat, uiribus corporis, atq; audacia in rebus bellicis præcipue inſignis, nomine Spendius. Hic metuẽs, ne, ſi fœdus cũ Cathaginienſibus fieret, in domini poteſtatẽ ueniret, ac ex legibus pœnas lueret ſumma audacia, uerbis, ac re ipſa, quæcunq; moliri, quo omnia magis perturbarentur, ſeditionẽ, q̃ fœdus, bellum, q̃ pacem præoptare. Præterea etiam Apher quidam nomine Matho, qui liber quidem erat, ſed quod multa ſeditioſe feciſſet, ſuppliciũ formidabat. Hic cum Aphrorum multitudinem amplius concitaſſet, extemplo omnes in concionem deliberandi cauſa uenere. Vbi Spendio, ac Mathone in Carthaginienſes uehementius inuectis, omnes facillime aures præſtabant. Quod ſi quis præterea aliter couſulere niteretur non expectabant, idemne, quod Spendius, an diuerſum ſentiret, intelligere, ſed confeſtim coniectis in eum lapidibus, interficiebant. Multiq; nõ ſolũ duces ad eum modũ, uerum etiam priuati homines cæſi. Nihilq; aliud in tanto tumultu per totũ exercitũ audiebatur, q̃ uerbũ, Inijce, inijce pariter omnes clamabant. Eoq; magis eorũ animus ſæuiebat quod pauloante ebrij à cœna ſurrexerant. Ex hiſtoria igitur, quam copioſius explicare de Polybij theſauris collibuit, nata eſt uox ſanguinaria, & feritatis barbaræ, quæ imagine prouerbij quadã optime in eos congruet, qui moribus truculentis, ac efferatis cruorem ſitientes, cædem imperant q̃ primum.

¶ Quæ ſit prouerbij origo, non ſi te ruperis. Theocritus explicat. CAP. III.

INEST perſæpe homini parũ perſpicaci, parumq; rerũ perito, tanta animi caligo, ac cæcitas, ut ſui oblitus, nec domeſticæ, genuinæq; humilitatis memor magna affectet nomina, inſeratq; ſe argutis Cygnis Anſer obſtreperus. In id genus homines, intra pelliculã minus ſe continentes cõgruet appoſitiſſime prouerbiũ, quod de Ranunculi negotio natum, ad uſum uſq; uitæ proficit, Scita enim fabella eſt, perexiſſe olim peringentem Taurũ ad aquas reſtinguendæ ſitis gratia. Erat ibi forte Ranarum, ut aſſolet plurimũ. Dũ uero auidius Bellua ſe aquis inſerit, Ranunculos ibi attriuit aliquot. Re aũt adeo tetra, & formidoloſa perterritus unus confeſtim mandat fugæ præſidiũ, & ſedulitate mira, quantã in id genus caderé, probabile eſt, peruenit ad matrẽ, narrat fratrũ miſerabile exitiũ. Vt à ſtaturoſo neſcio quo forent immaniter exculcati. At illa nimis inſcita, nimiſq; exoculata, ut quæ filio aliqua uolebat uideri, tumeſcere amplius cœpit, ac flatu modo magnitudinem captare, rogans, ecquid tanta foret pernicialis bellua? Cui is, multo maior inquit, illa etiamnũ inflari plus, ac ſubinde cœpit, cupiens omnino magnitudinem uiſam exhibere filio. At is fruſtra conari illã animaduertens, Nõ ſi te ruperis inquit, par unquã futura es. Id prouerbij formam habet, Meminit Theocritus Idyllio, quod inſcribiť Bucoliaſtæ, Daphnis, & Menalcas. οὔποτι νικασεῖς, οὐδ' εἰ διαῤῥαγείης. Quem tamen locum ſatis incurioſe prætereũt interpretes. Ad horũ uero hominũ tumorem reprimendũ, & inſtruendam leuitatem nimio plus ſe efferentem, Ariſtophanio antipharmaco nil cõmodius, quod eſt, τὰ σκύτη βλέπειν. Scuticã aſpicere. Malo ſiquidem ſubigendi, edocendiq;, nequid ſupra crepidã. Aut extra q̃ ſunt, tollant cornua, illiſq; ſurgant criſtæ. Quoniam, ut Oratius quoq; Cenſoria quadam grauitate, ac ſupercilio planè ſenili, nos cõmonet,

Metiri ſe quenq; ſuo modulo, ac pede uerum eſt.

Nam & Pindarus,

χρὴ δὲ καθ' ἑαυτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον.
Pro conditione quenq; oportet rerum ſemper modum concipere. Cæterum nimio plures quandoq; Sophocles, nimio plures Laodiceni, ut eſt apud Plinium Cæcilium.

¶ Diuitum liberalium domos dici Solis menſam. Quæ ſit eius rei ratio. De Solis ortu. Apollo unde dicatur, Item de Solſtitiali herba, & morbo. Plautus declarat. Siriaſis quid.

CAPVT IIII.

DIVITVM, opulentorumq; hominum domos omni rerum copia ubertim affluentes, expoſitaſq; inopum neceſſitatibus, & alimentis, qui unus diuitiarum modus plauſu, ac feſta fronde dignus prorſum & uidetur, & eſt, rectiſſime Solis menſam dixeris. Quod ex hiſtoria profluxit adagium. Scribit hiſtoriæ parens Herodotus, in Aethiopia pratum eſſe omnium quadrupedum carne refertum. Eam uero carnem magiſtratus illic per noctem ponere feſtinabant. Vbi uero illuxiſſet, cuilibet licebat, illuc ad ueſcendum accedere, indigenis exiſtimantibus, copiam epularum diuinitus ſuppeditari. Hanc Solis menſam nuncuparunt, ad quam inſpiciendam olim Cambyſes legatos dimiſit in Aethiopiam. Apud Melam Pomponiũ de hac re ita legimus. Eſt locus in Aethiopia paratus, ſemper epulis refertus. Et quia, ut libet, ueſci uolẽtibus licet, ἡλίου τράπεζαν uocãt. Edulia paſſim appoſita ſunt, quæ affirmant innaſci ſubinde diuinitus. Ad eandem ferè ſententiam & in Polyhiſtore Iulius Solinus. Nec mirum porrò Solis menſam nuncupari locũ eum, quoniam plæriſq; gentibus numen id erat eximiæ religionis. Legimus in quadam Indorum urbe templũ fuiſſe Solis, in quo ſuſpenſus erat Aiax eburneus, & Alexandri aureæ ſtatuæ, ex aduerſo aũt Regis Pori ſtatua ex ære nigro. Parietes uero templi rubris marmoribus, ignis fulgorem imitantibus obcruſtati uiſebantur, quibus congrue interpoſitum aurum, radiantis fulminis nitorem referebat. Pauimentum mixtis Cemento margaritis ſtratũ. Quod Barbarorũ plæriq; in templis ſeruãt. Soli ſacra circa meridiem obijſſe quoſdam, obſeruauimus. Et quoniam in præcedentibus haud parũ multa de Sole congeſſimus, quæ multiiuga nobis ſuggerebat lectio, nunc illud ueluti appendicem adijciemus. Quæ de ſyderis eiuſdem ortu ſenſerit antiquitas. Inuenio ſiquidem in literis, & Mela Pomponius non prætermiſit, ex ſummo quorundam montium uertice ſpeculantibus penè à media nocte, ſparſos uideri ignes paſſim micare, & ut lux appropinquat, ita coire, ac ſe coniungere, donec magis, magiſq; collecti pauciores ſubinde, ac una ad poſtremum flamma ardeant. Ea cum diu clara, & incendio ſimilis effulſit. Cogit ſe, ac rotundat. Et fit ingẽs globus, diu is quoq; grandis, & terris adnexus apparet. Deinde paulatim decreſcẽs, & quãto decreſcit magis, eo clarior eſt. Fugatq; nouiſſime noctem, & cum die iam Sol factus attollitur. Ex hac ſententia uidetur Speuſippus adcrediddiſſe, dici Apollinem, quod eius ſubſtantia ex multis conſtet ignibus. Sunt ex eruditis, qui opinentur Claudianum ad eandem ſubobſcure hiſtoriam alluſiſſe.

Inualidum dextro portat Titana Lacerto
Nondum luce grauem, nec pubeſcentibus alte
Criſtatum radijs. Primo clementior æuo
Fingitur, & tenerum uagitu deſpuit ignem.

Cæterum prius, quàm huic parti umbilicum admoueamus, illud non inſcitum opinor, adnectamus, Solſtitialem breuis uitæ dici à Plauto epitheto concinno, ſic enim in Pſeudolo ſcriptum inuenias.

Quaſi Solſtitialis herba, pauliſper fui.
Repente exortus ſum, repentino occidi.

Columella Solſtitialem uocat ſpinam rei ruſticæ libro ſecundo, uel quia Solſtitio proueniat, uel floreat, ut putant. Heliotropiũ quidem & Lupinũ cum ſole circumagi, Plin. ſcribit. Sed Heliotropium nocte cæruleos contrahere flores, ſyderis deſyderio. Ad quod Plautũ reſpicere, ſuſpicabitur aliquis. Ni probabilius forte ſit, Plautũ uniuerſim herbas intellexiſſe, uel flores uno tantũ perſeuerantes die, aut ſpatio prorſum minimo. Qm̃ & Solſtitium unius tantũ diei eſt, Sole uidelicet Cancri obtinente partem primã. Plinius libro quartodecimo, Acinorũ inquit, labruſcæ pars æſtu moritur prius, quàm reliqui, qui

Solſtitiales uocantur,uniuerſi nunq̄ matureſcunt.Eſt apud eundem Plautum in Trinũmo Solſtitialis morbus,Plauti uerſus hi ſunt.

Tum autem Syrorum,genus quod patientiſſimum,
Hominum nemo extat,qui ibi ſex menſes uixerit.
Ita cuncti ſolſtitiali morbo decidunt.

Solſtitialem uero intelligunt ægritudinem,quam Siriaſin uocant,quãdo nimia ſolari exuſtione,quæ prouenit imprimis,cum aſtrum Sirium diuexat Sol,carbunculantur arbores,& intermoriuntur,Proprium inquit Plinius,ſyderationis eſt,ſub ortu canis ſiccitatũ uapor,cum inſitæ,ac nouellæ arbores moriuntur.Siriaſin Plinius nunc diſtillationem infantium interpretatur, nunc aduſtionem,quæ Cauma item dicitur.Sed in hac ſolſtitiale uidetur pro ſolari poſitum ſimpliciter.Sicuti à Seruio item grammatico poſitum animaduertimus,Tribus inquit,humana uita continetur,natura,cui ultra centum & uiginti Solſtitiales annos conceſſum non eſt.

¶ Quæ ſit Adagij ratio,Serpentẽ foues,& te ſerpens.Inibi de Lamijs mirũ. CAP. V.

SERPENTEM foues,& te ſerpẽs,uel,ut græce dicam potius, ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις, Adagium eſt non uerius,q̄ frequentius,ubi quis innutrit,confouet,amplexatur,in oculis fert,quod in euidens exitium erupturum mox eſt.Prouerbij rationem paulo uberius explicabimus,quando hiſtoria mira eſt.Ea uero ita habet.Fuit Menippus Lycius,annos natus quinq; & XX ingenio haud inſcito.Corpore item multa exercitatione ualido.Ita,ut formoſi Athletæ,liberaliſq; ſpeciem præſeferret.Hunc peregrinæ mulierculæ plæriq; amoribus irretitum putabant.Ea uero,ut tum uidebatur,ſpecioſa quidem erat,& permollicula,nec non diuitijs ubertim fulta. Cæterum ea omnia oſtentationem modo exhibebant. Veri ſuberat nihil.In eius uero ſe familiaritatem ad hunc modum inſinuaſſe ferebatur.Pergebat quãdoq; Menippus Corintho Cenchreas ſolus.Ecce Phantaſma quoddam illi occurrit,qđ ſe in mulieris ſpeciem confirmauerat.Atq; ex manu apprehendens Menippum,iampridem inquit,ſe illius amore teneri implicitam.Eſſe uero ſe genere Phœniſſam.Et in ſuburbano quodam iuxta Corinthum habitare.Idq; etiam digito monſtrans illuc ueniret,hortari cœpit,Quod ſi inquit,feceris,intentam muſicis inuenies me.Et uinũ bibes,quale non ſæpe alias,nec te riualis ulla uellicabit ſuſpicio.Pulchra ſiquidem pulchro contenta uiuam,& moriar. His blanditijs delinitus adoleſcẽs,etiamſi Philoſophiæ myſteriorũ haud expers,amoribus tamen obniti,obluctariq; non ualens,ueſperi ad mulierem pergit,ac frequenter deinceps,perinde ac ad ſuas delitias,necdum enim,cuiuſmodi Phantaſma eſſet,callebat.Id cum eſſet intuitus uir quidã,ut ipſe interpretor,Magus,aut Philoſophus,ut tum creditum eſt,& ſummæ grauitatis,ac prudẽtiæ,primo Statuarij inſtar Menippum inſpectans,hominem expendebat,cõtemplabaturq;.Vbi uero rimatus abunde eſt uiſus,O formoſe inquit, & à formoſis expetite mulieribus ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις, Serpentem confoues,& is te. Cum in ijs mirabundum animaduerteret Menippum,hoc proinde inquit,dixi,quoniã mulier eſt tibi,quæ uxor nõ eſt.Sed rogo te,ecqđ ab illa te amari putas? Per Iouem inquit Menippus,& quidem eximie.An igitur inquit is,eam tibi in matrimoniũ aſciſces? Equidem reſpondit, Quid enim iucũdius, q̄ amantem ducere? Quando inquit ille,futuras opinaris nuptias? Cito ait,uel fortaſſe cras.Id cum uir ille inaudiſſet,obſeruans conuiuij tempus,cum iam uocati præſtò forent,ubi illuc & ipſe perexit,Vbi nam inquit,mulier eſt,cuius cauſa conuiuium celebraturi cõueniſtis? Tunc Menippus propè adeſt,inquit. Tunc is,argentum hoc,& aurum,cæteràq; domus huius ornamenta,tuáne,an mulieris ſunt? Mulieris inquit,ac ſemilaceram,& pilarem omnino ueſtem oſtendens,Tales mei inquit,cultus ſunt.At ille ad eos,qui aderãt conuerſus,Tantali inquit,Ortos uidetis,qui ſicuti ab Homero proditum eſt,ſpeciẽ quidem præferunt aliquam,cum tamen ſint nihil.Eiuſmodi uero ornatum hunc omnem cõcipiatis licet.Neq; enim quæ uidetur,materia ulla ſubeſt, Sed ſimulacrum modo eſt,ac imago.Quod ut uerum ſciatis,Bella hæc ſponſa una eſt τῶν ἐμπουσῶν, ἃς λαμίας τε καὶ μορμολυκίας οἱ πολλοὶ ἡγοῦνται. Hoc eſt,ex Empuſis,Quas lamias,& Mormolycias plæ

riq; putant. Sunt autem in amorem, & Venerē procliues, & humanas carnes uehementer expetunt, Venereorumq; cupidine alliciunt multos, quos deglutiant mox. Hæc uero audiens illa, Age inquit, meliora loquere. Atq; inde offenſior, ac perturbatior Philoſophos paulo procacius proſcidit, eos omnes delyrare inquiēs. Vbi uero aurea ſuppellex & imaginarium argentum, uelut fumus, effluxere, adminiſtriq;, & coqui, ac reliqua familia increpita euanuit, Lamia lachrymāti iam ſimilis rogabat, ne ſe torqueret. Neue quid eſſet, fateri cogeret. Illo autem acriter inſtante, nec ſe dimiſſurum aſſerente, tandem ſeſe Lamiam, confeſſa eſt. Et uoluiſſe Menippum uoluptatibus delinitū obuoluere, ut eius poſtea corpus deglutiret. Eſſe nāq; ſibi perfamiliare formoſiorum ueſci corporibus, ubi ad ſummam ſanguinis abundantiam perueniſſent.

¶ De ære obſeruata pluſcula. Clauus æneus quo modo in prouerbium ueniat. Item de Hydnis, hoc eſt tuberibus, ac Hyænæ, & Phocarum pellibus. Aerarij qui ſint in Latina hiſtoria. CAPVT VI.

AERIS uim multa in priſcis monumentis atteſtari uidemur, Omnino ſiquidem ad rem diuinam plæraq; ænea adhiberi ſolita, pluſcula indicio ſunt. Et in his maxime ſacris, quibus delinire aliquos, aut deuouere, aut deniq; exigere morbos uolebant, Hoc ſignificare uidetur & Virgilius, ubi ait, Curetum ſonitus, crepitantiáq; æra. Sed & Carminius tum doctus uir, tum etiā curioſiſſimus in libro de Italia ſecundo, prius Thuſcos æneo uomere uti, cū urbes conderentur, ſolitos, ſcribit. In Sabinis quoq; ex ære cultros, quibus ſacerdotes tonderentur fuiſſe. Quin & Græcorum uetuſtiſſimi æris ſonos tanquam rem ualidiſſimam, adhibere multis in locis conſueuerant. Sicuti in Lunæ defectibus, ut uel alibi commeminimus. Cui rei locupletiſſimus teſtis accedit T. Liuius ab urbe condita libro. XXVI. Diſpoſita inquit, in muris campanorum imbellis multitudo tantum cum æris crepitu, qualis in defectu Lunæ ſilenti nocte fieri ſolet, edidit clamorem, ut auerteret etiam pugnantiū animos. Significat id & Pli. ubi ait. Et in Luna ueneficia arguēt e mortalitate, ob id crepitu diſſono auxiliāte. Hinc uidetur etiā libro metamorphoſeos quarto Ouidius ceciniſſe.

Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria Lunæ. Necnon libro ſeptimo.

Te quoq; Luna traho, quāuis temerata labores
Aera tuos minuant.

Plutarchus quoq; in Aemilio, ea nocte inquit, cum iam cœnaſſent, & quieti, ſomnóq; indulgerent milites, Luna obſcurari cœpit, ac deficiente lumine, multiſq; coloribus mutata, tandem nuſquam apparuit. Romanis, ut conſuetudo eſt, tinnitu æris lumen eius reuocantibus, & ignes multis facibus ad cælum tollentibus. Metalli huius potentiam ibi quoq; Poeta maximus expreſſiſſe uidetur. Cum ex imitatione Sophoclis in Tragœdia cui titulus eſt, Rhizotomi, ſic libro quarto ſcriptum reliquit. Quod & in cœnis adnotauit Macrobius libro quinto;

Falcibus, & meſſæ ad Lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbæ, nigri cum lacte ueneni.

Inuenimus & illud ſcitu digniſſimum, id fuiſſe moris uenatoribus, ut, ſicubi in remotioribus Suem deieciſſent, uel Ceruum, ne computreſcerent, Clauum æneum infigerent, ueluti ad auertendam putrefactionem remedium planè eſſet efficaciſſimum. Ex quibus omnibus natum, quod huic lucubrationi prætexuimus, adagium, ut id Clauum eſſe nobis æneum dicamus, quicquid eſt, quo ita nitamur, confoueamurq;, ut eo, tanquam ridica firmiſſima, aduerſus reflatum omnem obfirmati, conſtipatiq; conſiſtamus, ueluti malorum omnium, aut multorum è collo Amuletum geſtantes. Sed cur iam æri aduerſus putredinem ineſſe uim adeo efficacem opinemur? An quia Stypticitatis plurimū adeſt illi materiæ? Indicio eſſe aiunt, medicamenta, quæ ſubſtringendi uim habeant, eius metalli rubigine à medicis potiſſimū concinnari. Quin & in fodinis æris, quæ χαλκορύχια uocant, oculos immorantium, eruentiumq; iuuari inſigniter, memorant. Necnō quibus defluxerint palpebrarū pili, egregie reſtitui. Videtur enim aſpergo, ſiue uapor ex Chalcitide exhalās, palpebraſq;, & oculos cōtingens occulte Rheumata ſiſtere, ſiue fluctiones, lachrymaſq;

nes, lachrymasq; manantes retundere. Proinde memoriæ ab eruditis proditum eſt, ἐυήνορα, καὶ νώροπα χαλκὸν ab Homero nuncupari. Nam Euenor bene afficientem uiros indicat, aut potentem. Norops autem ſplendidi notionem habet. Autor quoq; Ariſtoteles eſt, uulnera, quæ cuſpide ærea, quam ἐπιδοραλίδα uocant, fuerint illata, uel gladio, minus, minuſq; afferre doloris, facilius uero etiam perſanari, διὰ τὸ φαρμακῶδές ἔχειν τι τὸν χαλκὸν ἐν ἑαυτῷ, Quod medicam uim quandam in ſe obtineat æs, quam in uulnere ſtatim relinquat. Niſi quis illud quoq; aſtruat, infixum clauum ad ſe undiq; aggregare humorem, quoniam hæc naturæ ſit uis, ut ad affecta loca fiat defluxus, quæ dicitur Epiphora. Propterea eius loci ambitu conſpici δι' ὅντινα μώλωπα, καὶ σπίλον. Perinde, ac uibicem, & maculam quandam. Quo fit, ut ſumma ratione contingat, ut carnis reliquum depuratum nullam ſentiat affectionem. Quicquid erat humoris praui, uitiatiq;, illuc corriuato. Conſimile huic ferè adagium uſurpari poſſe uideo, ut qui ſuopte præſidio aduerſus potentiorum uim præmunitus, præfultuſq; eſt, dicatur Hydna geſtare, hoc eſt tubera. Necnon Hyænæ, Phocarumq; pelles, quod hæc minime tangantur de cælo. Quo nomine uelorum ſumma hiſce cõmunire, nautici moris eſt. Hydna porrò Ariſtophanis interpres Pluto, Bulbos interpretatur. Apud Euſtathium, Quidã ita inquit, Hydna quædam, uelut fungi, ſunt πυιγώδη. Meminit libro primo Paulus Aeginita, tradens, Hydnon ἄποιον μὲν ἔχειν τὸν ἀναδιδώμενον ἐξ αὐτοῦ χυμὸν, ψυχρότερον δὲ καὶ παχύχυμον. Hydnophylla uero herbas dicunt Hydnis adnatas. Illud deniq; ad æs attinet aliquo modo, Aerarios in Romana hiſtoria nũcupatos, qui Plebeij ordinis, delicti nomine in Cæritũ tabulas à cenſoribus reiecti, nec in Centuriæ albo ſcripti amplius, pro capite duntaxat, Tributi cauſa æs conferebant.

¶ Proſopion habere, non Proſopon, per adagium quid ſit. Inibi utriuſq; uocis notio. Et quid Proſoputta, & Protome. CAPVT VII.

PROSOPION habet, non Proſopon, adagium eſt ſcite admodum, & argute in fucatam mulierem concinnatum, quæ tectorijs, ut Satyrici Poetæ uerbo utar, lita facie, non aliud ſanè, quàm perſonata eſſe uideatur, quando nugis id genus peregrinus, uice laruæ, ſi Oratiano uerbo uti permittimur, inſitam obuelant deformitatem, aut craſſantem ſenectutem, erugata cute, differre connituntur. Lucillij ad id lepidiſſimum extat epigramma. Quod quia ſummæ uenuſtatis eſt uiſum, etiam apponendum cenſui.

τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρα οὔποτε βάψεις,
οὐ δὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκτανύσεις.
μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ κατάπλαττε,
ὥστε προσωπεῖον, κ' οὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
οὐδὲν γὰρ πλέον ἐστί, τι μέμηνας, οὔποτε φῦκος,
καὶ ψίμυθος, τεύξει τὴν ἑκάβην ἑλένην.

Caput quidem inficis, at ſenium inficies nunquam,
Nec genarum rugas erugabis quandoq;.
Non igitur faciem totam Pſimytho collinas,
Ne perſonam habere uideare, non faciem.
Nil ſiquidem eſt amplius. Quid furis? nunquam fucus
Et Pſimythus Hecubam reddiderit Helenam.

Cæterum, ut uel græcæ doctrinæ imperiti ſciant, quid Proſopon, & quid Proſopion, autor eſt Iulius Pollux de uocabulis rerum libro ſecundo, quod fronti ſubiectum eſt, Proſopon dici, hoc eſt faciem, ſed in homine tantum ferè, nam in reliquis inquit, nũcupatur Protome. Sicut in auibus Rhyncos, & Rhamphos. A Proſopo autem inclinantur multa, Inter quæ etiam προσωπεῖον, id eſt Proſopium, quod Mormolycion inquit ſignat, quæ eſt perſona. Sed & Proſopon quoq; uocatur, & Proſopis. Nam Proſoputta Athenis uas fuit æneum Echino perſimile. Quod in oris ambitu Leonum proſopa habebat; ſiue Boum, unde & nomen. Ariſtoteles uero de partibus animalium libro tertio non ſolum quid ſit Proſopon edocet, ſed & etymon perſcrutatur, τῶν δὲ ἀνθρώπων inquit καλ

ται τὸ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ αὐχένος πρόσωπον, ἀπὸ τῆς πράξεως αὐτῆς ὀνομασθὲν, ὡς ἔοικε, διὰ γὰρ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι τῶν ζώων, μόνον πρόσωθεν ὀπωπεῖ, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσω διαπέμπει. Proſopon autem, id eſt facies, quod inter caput, & collum hominis eſt, nomen à re ipſa accepiſſe uidetur. Quod enim unus animalium homo erectus eſt, ſolus proſpicit πρόσωθεν .i. ante uerſus. Voceḿq; item, in eandē partem emittit. Quod uero Protomen accipi diximus in Brutis, Legimus tamen προτομὰς βασιλικὰς ꝑ Iconibus regijs. Sed, ut diximus, in ratione carētibus eſt proprie Protome, unde in ſummis nauium roſtris quadrupedum audimus protomas deformatas, æreq; circū̃munitas διὰ τὸ τῶν ἐμβόλων χρεῶδες. propter Embolorum neceſſitatem. Alibi opinor, me docuiſſe, nomine eo roſtra nauiū̃ ſignificari. Inuenio item Arietis bellici partē primā, qua ingruit, recte dici Protomen. Credo quia Bruti imaginem exhiberet. Sic enim apparabať machina ea.

¶ Ariſtotelis, & Philoſophiæ laus exquiſita. Qui Proci Penelopes. Philoſophia à quibus laceſſita. CAPVT VIII.

ARISTOTELEM ſummum Peripateticorum principem adeo naturaliū̃ rerum conſectatorem auidum, & ſolertem fuiſſe indagatorem, produ͂t auctores celeberrimi, ut cauſam eius mortis hinc memorent profluxiſſe. Legimus quippe uirum hunc Euripi ſepties die, ac nocte reciprocantis naturam admiratū̃, cauſas altius ſecum librantem, cū̃ minus uoti compos euaderet, animi ægritudine contraxiſſe morbū̃. ex quo non conualuerit amplius. Adeo imbiberat ille, ſummā hominis quodammodo beatitudinem uerſari in recondita rerū̃ ſcientia. Quam rem approbaſſe uidetur Plato quoq;. Nam, cū̃ forte in auditoriū̃ ueniſſet, nec adeſſet Ariſtoteles, ſucclamauit, ἄπεισι ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος. Abeſt ueritatis philoſophus, Cum iterū̃ non acceſſiſſet, dicere non dubitauit. ὁ νοῦς οὐκ ἦλθεν. Non uenit intellectus. Hic porrò Philoſophiam tanto ſtudio amplexabatur, ut dicere non dubitaret, eos, qui artes reliquas conſectarentur, hanc uero negligerent, eſſe Penelopes Procis conſimiles, qui, ut traditum ab Homero, nouimus, cum domina potiri nequiſſent, ad ancillas diuertebant. Quam tamen ſententiam Dioni aſcribunt alij. Veluti ſit philoſophia artium ars, & ſcientiarum princeps, ac, ut M. Tullij aduocatione utamur, uitæ dux, uirtutum indagatrix, epultrixq; uitiorum. Vt uel hinc perſpicuū̃ fiat, quanto ducantur errore, qui philoſophos, ut contumaces & refractarios inceſſunt. Hinc ergo natum adagiū̃, ut Penelopes Procos dictitemus, quoſcunq; uiliorum ſcientiarum aſſectatores. Nec me fallit, in quadam epiſtola Oratium alio uorſum prouerbiū̃ trahere. Ita em̄ ꝑfecto ſcribit.

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati
Sponſi Penelopes, nebulones, Alcinoiq;,
In cute curanda plus æquo operata iuuentus.

Nam uoluptatibus mancipatos, nec ullam prorſus rationis lucem capientes eo nomine uidetur intellexiſſe. Cuiuſmodi fere eſt uiliſſimus quiſq;, quem appellauit numerū̃, tanquam ex multis unum. Quod ex illo Ariſtophanio putatur ſumptum, ὄντες λίθοι. πρόβατ᾽, ἄλλως νενασμένοι. Sed redeo ad Philoſophiam, cuius præcipuum munus eſt, indagatio, atq; inuentio ueritatis. Huius rei amore, ac ſtudio philoſophi nomen inuentū̃ eſt. Huius ubiq; Plato ſtudioſus, atq; auidus indagator fuit. Huius limites ſeruauit, ut debuit, cum de rebus diuinis, humaniſq; diſſereret. Id ab Ariſtotele quoq; Platonis diſcipulo accuratiſſime cuſtoditum. Idem Plato ſapientis eſſe negauit eas artis, quæ plærunq; uitæ inſeruiunt. Siue illæ neceſſariæ. ſiue utiles, ſiue elegātes, ſiue ludicræ, ſiue auxiliares ſint. Propriam uero Philoſophi non Cathedrarij, ſed ueri, & antiqui. Nec qui ſit palliatum mendicabulum, aut ſcholæ modo diſcat, nec uitæ. Huius inquā ſupellectilem putat propriam, numerorum ſcientiam, Quos inquit, à natura hominis ſi remoueris, etiam ratio perpetuo perierit. Numeros autem ille non corporeos accipiebat, ſed ortum ipſum, poteſtateḿq; paris, & imparis, quatenus rerum naturæ conſentiant. Arithmeticam porrò maxime omnium inquit, ingenium acuere, memoriam confirmare. Animū̃ ad omnem ſpeculationem, actioneḿq; aptiſſimum, promptiſſimuḿq; efficere, aitq; in Epinomide, numerum ab ipſo Deo hominibus traditum, ueluti rationis, diſcurſioniſq; neceſſarium

inſtrumentum

inſtrumentum. Poſt hoc etiam Deorum, atq; animantium geniturae, quae Theogonia, Zoogoniaq; uocetur. Syderum item cognitioni uacaturum dicebat. Lunaeq; circuitum quo menſes includātur. Quo pleniluniа fiant, ac Solis anfractus indagaturum, Brumas, & Solſtitia peragentes. Commemorat praeterea Geometriam menſuras ſpectantem, & Stereometriam librantem pondera. Illam uero imprimis neceſſariam eſſe artem, qua uerum à falſo dignoſcitur. Vt autem peruenire ad intellectum naturae eius tandem Philoſophus poſſit, quae ſemper eſt, quaeq; ſub corruptione, generationeq; nō fluitat, hanc ei, quam diximus terendam eſſe aiebat uiam. Illud uero ſcitu dignum. Dum ſummus hic Philoſophus proprium legitimi philoſophantis expingit, ac componit ingenium, & cōgruis diſciplinis erudit, & format. Non minus, immo multo plus uirtutis, & pietatis, quam ſcientiae à philoſopho exigere. Nam quicquid ſcientiae ab hoc exigit, iccirco requirit, ut Deum ipſum uerum, tam ſcientiae magiſtrum, quàm auctorem rerum, quae ſciuntur, prae caeteris uereretur. Quae res uel praecipue rationali animae ſalutem comparat. Propterea recte ueteribus traditum eſt, diſciplinae ac eruditionis caput eſſe philoſophiam. Quippe corporis gratia ſcientias duas uideri comparatas, Medicinam & Gymnaſticen, altera quarum ſanitatem, habitus bonitatem conciliet altera. Verum animae, morbos, & affectiones ſola tollere philoſophia poteſt. Siquidem inſtruit nos haec quid pulchrū, turpe, iuſtum, iniuſtum, Quid appetendum, fugiendumue ſit. Quo deniq; pacto Deo fruendum, necnon parentibus, alienis. Item Legibus, Amicis, Principibus, Vxoribus, Filijs, Seruis. Porrò idem hic autor talem hunc philoſophum naſci etiam affirmabat oportere è matrimonio ſacro, hoc eſt ex optimis parentibus, non enim ex omni ligno Mercurius fit, ſicuti dicitur. Nam ſi inquit, in Olympicis ludis ad certamen nemo admittitur, niſi qui parentes, & ſtirpem generis eſſe citra labem omnem edocere potuerit, cur non in ſapientiae ſtudioſo ſtatuatur hoc idem? Caeterum nec id praetereundum. Vt quemadmodum gentilitiae quaedam familiarum notae feruntur, ceu Seleucidarum anchora, Pelopidarum eboreus humerus, Aenobarborum rutila barba, ſic Philoſophos omnes addecet plurimum, hoc imprimis uelut inſigne habere, ut ſint mendacij oſores, ueritatis ſtudioſi. Sed enim Platonis deſcriptionem cuius nam modi opinamur, qua philoſophiam ſtatuit, eſſe mortis meditationem? Quin illud quoq;, quod in Phaedone ſcriptum eſt, debere philoſophum mortem expetere? Neq; enim iſta ſignificant, expetendam eſſe animae diſſolutionem à corpore ante, quam praeſtitutum à Deo tempus aduenerit, quod Plato nephas eſſe dicit, ſed debere unumquenq; animū ab hac mole corporea, & uitijs hinc inde ſcaturientibus ſurrigere, &, quantū fieri poteſt, omni contagione carnis ſequeſtrata, in ſola profundiſſimarum rerum contemplatione uerſari. Legat, qui uelit, Aurelij Macrobij cōmentationes in Scipionis ſomnum, & bipartitam hāc mortis diuiſionem inueniet, ut altera natura accidat, altera ex uirtute proficiſcatur, quā praecipi à Platone confirmat. Eamq; eſſe, cum animus adhuc iunctus corpori, uoluptates tamen corporis deſpicit, & omnibus uitiorum uinculis ſolutus ad nobiliora erigitur, ſtudioq; ad ſupera, & naturae ſuae congrua ſublimis euehitur. Ad haec pertinent quae ſcribit Aurelius Auguſtinus in libro de uera religione, Platonem ſiquidem refert, diſcipulos ſuos edocere ſolitum, ut à uenereis uoluptatibus abſtinerent, perſuaſiſſimumq; haberent, ueritatem non corporeis oculis, aut ſenſu aliquo, ſed ſola mentis puritate uideri, ad quam percipiendam nihil magis impedimento eſſe, quàm uitam libidinibus deditam, & falſas imagines rerum ſenſibilium, quae nobis per corpus imprimuntur. Itaq; ſanandum imprimis eſſe animum ad percipiendam incōmutabilem rerum formam, & eodem modo ſemper ſe habentem, atq; omni ex parte ſibi ſimilem pulchritudinem. Neq; uero nomini tam ſacro, tamq; uenerabili prorſum officere debet quicq;, quod ſub eo, ſicuti colligit Fabius, maxima in plaeriſq; uitia quādoq; latuerint. Non enim uirtute, ac ſtudijs, ut haberentur philoſophi, laborabant, ſed uultum, & triſtitiam, & diſſentientē à caeteris habitum peſſimis moribus praetēdebant. Credamus item maximis autoribus, philoſophum ab Oratore non ſeiungi. Nam uetus quidem doctrina, ut Cicero docuit de Oratore tertio, eadem uidetur & recte faciendi, & bene dicēdi magiſtra, neq; diſiuncti doctores, ſed ijdem erant uiuendi praeceptores, atq; dicendi, ut ille apud Homerū Phoenix. Eloquentia uero, cū ſit una quaedam de ſummis uirtutibus, tamen quo maior in ea

uís,hoc magis eſt probitati iungenda,ſummǽq; prudentiæ,quarum uirtutum expertibus ſi dicendi copiam tradiderimus,non eos quidem oratores effecerimus,ſed furentibus quædam arma dederimus. Mox uero nonnulli,cum ipſi doctrina, & ingenio abundarent,a re autem ciuili, ac negotijs animi quodam iudicio abhorrerent, hanc dicendi exercitationem exagitarunt,contempſerúntq;,quorum princeps Socrates fuit. Hinc diſſidium illud extitit,quaſi linguæ,atq; cordis,abſurdum ſanè,ac inutile, & reprehendendum,ut alij nos ſapere,alij dicere docerent. Hæc autem,ut ex Apœnino fluminum, ſic ex communi ſapientium iugo ſunt doctrinarum facta diuortia. Vt philoſophi tanq; in ſuperum mare Ionium defluerent, Græcum quoddam, & portuoſum. Oratores autem in inferum hoc Thuſcum,& Barbarum,ſcopuloſum,atq; infeſtum laberent, in quo etiã ipſe Vlyſſes erraſſet. Hoc ipſum & Fabius conqueritur libro primo,Scidit inquit,deinde ſe ſtudium,atq; inertia factum eſt,ut artes eſſe plures uiderentur. Nam ut primum lingua eſſe cœpit in quæſtu,inſtitutumq; eloquentiæ bonis male uti,curam morum, qui diſerti habebantur,reliquerunt. Cæterum nec illud diſcuſſione indignum, fuiſſe tamen antiquorum tempeſtate, qui uelut inauſpicatiſſimæ aues, tenebrarum alumnæ, ac ſolis ſplendidioris lucem non ferentes noctuinis oculis,philoſophiam inceſſere,lacerare, exculcaréq; ſunt auſi. Quis Agrippinam neſcit Auguſtam Neronem filium eo nomine a philoſophiæ ſtudio ſeuocaſſe,quod eam aſtrueret imperantibus inutilem? Quid Domitianum dicam? Abs quo ſummotos Italia philoſophos,adnotatum hiſtorijs eſt,nullo quidem crimine alio,niſi quod philoſopharentur? Athenienſes uero illi doctiſſimi quidem,& ſcientiarum quodammodo parentes,ſed & uirtutis ueluti carnifices, nonne cicuta Socratem ipſum ſuſtulerunt? Proinde magna criminis parte abſoluitur Antiochia felix quandoq; ciuitas,quam prodidere celeberrimi conditores, probroſis uocibus Romanum principem Iulianum proſcindere non deſijſſe,nec id alia ratione, quã quia philoſophus foret,ac barbam promitteret. Qui fermè fuit temporum illorum inter philoſophos mos uetus. Nec illud excidit, Tyrannum quendã ingenio ueſano, & barbaro percitum furore,quæ philoſophiam continerent,uolumina prorſum omnia cremare adortum,ni Algazeles,cuius inter eruditos non incelebre nomen eſt,commento pio, ab infando auertiſſet incepto. Hortenſius philoſophiam uituperauit. Chryſoſtomus Dion eloquentiſſimam in philoſophos orationem procudit. Taceo Sillorum opus abſinthio conſperſum,quod Timoni philoſophorum expreſſit irriſio. Sed quicquid illi dicant,uel meditentur,ſapiẽtia profecto humana præcellit omnia,ſicuti in ſenſibus uiſus, in anima mens,in ſyderibus ſol,oculus,atq; animus naturæ totius. Quæ porro ſint eius emolumẽta ſapientiæ,quæ & naturalis eſt,& dicitur, paraphraſi in phyſicam auſcultationem prima copioſe explicat Themiſthius.

¶ Leænæ partus, Parœmia item,unum quidẽ,ſed leonem. CA. IX.

AESOPI fabulatoris illius egregij, quem certatim linguæ utriuſq; monumenta celebrant,apologus eſt uenuſtatis lepidiſſimæ, ac documenti nõ cõtemnendi. Cõtendebãt inquit,olim uulpes,& leæna de generoſitate,inter alia, cũ ueluti ineluibile uulpes obijceret, Leænam unum ſemper parere, ſuum uero multiplicem eſſe partum,inq; eo ſibi placeret plurimũ, reſpondit Leæna, parere ſe quidẽ unum ἀλλὰ λέοντα, Sed Leonem. Quod & in adagiũ uertitur, cum uirtutẽ, ac animi excellentiam ſpectari oportere,aſtruimus, non uilem numerũ,& inutilẽ. Quod uero unũ duntaxat parere leænam, uidet autor hic comprobare Fuit ea quidem opinio uetus, ab Herodoto confirmata libro hiſtoriarum III. & in noctib⁹ Atticis à Gellio repetita. Leænã ualidiſſimũ, ferociſſimũq; animal ſemel in uita,& unum parere,quod unà cum fœtu uterum emittat,unguibus fœtus eiuſdem proſciſſum laceratũq;. Quæ fuerit in ea re Ariſtotelis ſententia, Plinius eleganter expreſſit. Apud Philoſtratũ obſeruauimus, Repertam quãdoque Leænã uiſenda magnitudine Que maiore etiãnũ miraculo inuenta ſit in utero catulos octo geſtare. Traduntur autẽ inquit de Leænæ partu huiuſmodi, Geſtare eam menſibus ſex,terq; omnino in tota uita parere. Parit aũt,ut aiũt,primũ,quidẽ tres,mox duos. Quod ſi tertio parere illam cõtingat,

Vnum duntaxat parere,tanquam natura geſtiente,rariora producere, quæ magnam in ſe feritatem habent,neq; enim fides adhibenda dicentibus, adultos in utero Catulos, maternis uiſceribus laniatis,naſci. Conſtat enim generata,& generantia naturæ ui mutuo ſe amore proſequi,ut per eũ ſpecies in rerũ natura conſeruet̃. Scribit Auicenna,q'd ſcitu dignũ eſt,Raro Leænã generare,& ad ſummũ duos concipere. Rationeq; eſſe ait, ex caloris intimi uehemẽtia copioſius,largiuſq; nutrimẽtũ repoſcẽtis,unde numeroſior impediat̃ generatio. Addit quoq; nõ ueſci,niſi ex uenatiõe,nec uenari,niſi ſemel in die.

¶ Quid ſit in Græco epigrammate Ouũ factus totus. De Ouis paucula. Tollitur ex Cicerone obſcuritas. Ouum pronuntiari & de arborum fructu. CAPVT X.

CAPILLOS inficere,ueteris etiamnum fuiſſe moris,ſæpius Plinij medicina perdocet. Nec Poetæ tacuerunt. Nam Mart. ita ſcribit.

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis,
Tam ſubito Coruus,qui modo Cygnus eras.

Extat item Niciæ cuiuſdã perelegans tetraſtichon,quo ridetur neſcio quis uti apparet,tingendi capilli affectator ſummus. Sed ei rei dum nimium ſtudet, effectũ eſt,ut uitiata cute,defluxerint crines omnino,nec ullo medicamento ſuccreuerint amplius. Propterea turpiter nudato capite,Ouum eſſe factum totũ, facetiſſime Poeta hic cauillatur. Id eſt huiuſmodi.

Τὴν κεφαλὴν βάπτων τὶς, ἀπώλεσε τὰς τρίχας αὐτάς.
καὶ δασὺς ὢν λίαν, ὠὸν ἅπας γέγονεν.
τοῦτο βαφεὺς ἐβόησε, τὸ μηκέτι κουρέα τέμνειν,
μήτε κόμην λευκὴν, μήτε μελαινομένην.

Caput inficiens quidam capillos deſtruxit ipſos,
Et quamuis perhirſutus foret,Ouum tamen eſt factus totus,
Proinde exclamauit infector, Tonſorem nil amplius ſuccidere
Nec albam Comam,neq; item nigrefactam.

De ouis quidem ſatis,ſuperq; alibi cõmentati ſumus,nunc ſuccurrit illud obſcurius pronuntiatum à Cicerone in epiſtola ad Pætum. Ad quem uirum? non eum,quem tu ſolitus es promulſide conficere,integram famem ad ouum affero. Itaq; uſq; ad aſſum uitellinum opera iſta perducitur. Vbi integram famem ad ouum afferre,non aliud eſſe uidetur,quàm ad ſecundam uſq; menſam cibi appetẽtiam producere. Dixit Naucratitas, autore Athenæo,ſicuti alias recenſuimus,in conuiuijs apponi ſolita bina oua,quæ in ſecunda menſa darentur,ſicut Lepus,& Turdus cum mellitis. Nec me fallit, contrariam ſententiam in ſermonibus ab Oratio poſitam. Ouum pro arborum fructu apud Empedoclem lector accuratus inueniet.

¶ Quæ medicamenta Deorum manus nuncuparet Philon. Qui morbi graues præcipue. De Seruio Clodio. CAPVT XI.

PHILON medicus,ut uidetur,nobilis,cum medicamenta quædam ad medendi uſum exquiſitiſſima concinnaret,& regias quaſdam,ut Plut. inquit, & Alexipharmacas poteſtates cõficeret,eas,quod ſalutares,& diuinas quodammodo ſciret, θεῶν χεῖρας, ueluti adagio quodam appellare conſueuerat,hoc eſt Deorũ manus. Alioqui Homero quoq; autore,morbos ad iram Deorum immortalium relatos fuiſſe,ſcimus,& ab ijſdem opem poſci ſolitam. Inter morbos uero iudicauere experimento,uti condocet Plinius,aſperrimos cruciatus eſſe calculorum à ſtillicidio ueſicæ. Proximum ſtomachi. Tertium eorum,qui in capite doleant, non ob aliud ferè morte conſcita Græcis. Et noxias quidem herbas demonſtratas,miror equidem,nec uenenorum tantum,quoniam ea conditio uitæ eſt, ut mori plærunq; etiã optimi portus ſit,tradatq; Varro,Seruium Clodium equitem Romanum magnitudine doloris in podagra coactum,ueneno crura perunxiſſe,& poſtea caruiſſe ſenſu omni æque quàm dolore in ea parte corporis.

¶ Compoſitum

¶ Compoſitum corpus cur Panegyricum dicatur. Panagyris quid. CA. XII.

PANEGYRICA ex ſcito quodam adagio dici poſſe uidentur, quæcunque ex pluribus aggregata ſunt, Panagyrin a Græcis appellari ſcimus, nūdinas, feſtas, celebritates, & conuentus. Nam ſcribit Herodotus hiſtoria ſexta, Panagyres Athenis, hoc eſt publicos conuentus quinto quoque anno fieri ſolitos. Hinc Panegyricas orationes legimus, quæ in eiuſmodi haberentur cōuentibus, quas ἐπιδεικτικοὺς λόγους eſſe probat Quintilianus, quamuis formam ſuadēdi haberent, & plerunque de utilitatibus Græciæ loquerent. Significat & Panagyris locū ipſum, in quo fit hominum congregatio Philoſtratus libro VIII. In Panagyri templa ſunt, & deorum cellæ, & ſtadia ad currendū. Porro Scenæ item, ac gentes uiſebantur plurimæ, partim ex finitimis, partim ex tranſmarinis regionibus uenientes. Multis inſuper artibus, & ſophiſmatibus conſtabat Panagyris. Sed & uera quoque ſapientia, & poetica, conſultatorijs etiam, & dialecticis orationibus, & muſicis cantibus. Quod uero ad præſens negotium facit, eleganter Plutarchus Sympoſiacorum quarto, corpus compoſitum, ut noſtra ſunt, παμμιγὲς uocauit. i. mixtum, καὶ πανηγυρικὸν hoc eſt, ut ego interpretor, ex pluribus, & interim diuerſis aggregatum, concinnatumque, ac compactū. Quod cuiuſmodi ſit, Platonis potiſſimum uerbis ex Timæo duximus ſubſignandū, atque is quidem, qui hæc cuncta diſpoſuit, rite in ſuo habitu permanebat, quo quidem permanente eius filij, cum parentis ordinem cognouiſſent, eū protinus ſequebantur. Itaque accepto ab illo mortalis animantis immortali principio, ſuum effectorem imitati, ignis, aeris, aquæ, terræ particulas, quas rurſus redderent, a mundo mutuabantur, eaſque inter ſe copulabāt haud quidē illis indiſſolubilibus uinculis, quibus ipſi fuerant colligati, ſed talibus, quæ propter paruitatē cerni non poſſent, crebriſque huiuſmodi clauis coniunctis, unū ex omnibus corpus efficiebant, atque in hoc ipſum tum influente, tum effluente corpore animæ diuinæ circuitus illigabant. Itaque hi circuitus in profundum flumen immerſi neque tenebāt, neque tenebantur, ſed ui ferebantur, atque ferebant. Hactenus Plato. Tu uero ubi uincula nominantur occulta, intellige ex Platonici doctiſſimi ſententia, cōplexionē hominis eſſe adeo temperatam, cæloque perſimilem, ut uix in ea elementalium qualitatum exceſſu appareat. Subdit deinde, circuitus animæ in mole corporis impediri. In quo meminiſſe debemus, animam noſtram ſimili ratione, atque mūdi animā contextam fuiſſe, ſimileſque circuitus poſſidere, Platonice loquendo. Circuitum ergo intelligentiæ impediri ait. Rationis uero circuitum pauloposſt diſtrahi ſcribit, duabus præcipue ratiōibus, tū quia prius, quam adultum ſit corpus, anima tota in fabrica corporis occupatur, tū quia qui extrinſecus ſenſus mouent, in teneriori ætate offendunt uehementius, & propter nouitatē rerū animum circa corporea reddunt admirabundum. Quibus de cauſis diu & intelligentia, a diuino uacat officio, & rōlis ipſe diſcurſus circa inferiora diſtractus quaſi demens turbatur, & fallitur, ſicque totus animus peruerſam figuram ſubit, uitāque ducit laborioſam, dū ratio cædit ſenſibus, perinde ac ſiquis caput pro pedibus humi figat, pedes uero pro capite in altū tollat. Alibi quoque idem Plato medullæ, oſſium, carnis, & neruorum rationē ita digerit, oſſium uero, & carnis, cæterorūque huiuſmodi ita eſt natura cōpoſita, his nempe omnibus medullæ generatio initium præbuit, uincula. n. uitæ illius, quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eāque per omne diducta uinciunt, fulciuntque corporis noſtri cōſtructionē, ipſa uero medulla eſt ex alijs generata. Sūt quidē trianguli primi quidā, & indeflexi, & lenes ad ignis, aeris, aquæ, terræ exactiſſimam generationem accōmodatiſſimi, e quorum generibus ſingulis Deus ſecernens ſingulos, & inuicem contemperatos permiſcens totius generationis mortalium ſementem, fomiterque conſtituit, dū medullæ ex his ſubſtantiam procrearet. Et illam quidem medullæ partem, in quam, uelut agrum quendā, diuinū ſemen iaciundū erat, globoſam, & undique teretē finxit, atque Encephalum. i. cerebrum iccirco uoluit nominari, quia uno quoque animali denique abſoluto, Vaſculum cerebri capax Cephale, id eſt caput uocandum erat. Cæterum, ut ad Panegyrica redeamus, in libro περὶ παίδων ἀγωγῆς inueni apud Plut. nugas Panegyricas. τῶν δὲ πανηγυρικῶν λόγων, ὡς ἀποῤῥωτάτω δεῖ τοὺς υἱεῖς ἀπάγειν, τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστὶν ἀπαρέσκειν Cui rei aſtipulatur Euripides quoque cū ait, ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι

ϑῶναι λόγον, εἰς ἥλικας δὲ καὶ ὀλίγους σοφώτεροι. διὸ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Idem Plut. in amicitia uera nil eſſe ait ἐπιδεικτικὸν, aut πανηγυρικὸν .i. oſtētatoriū & panegyricū. Idem alibi eſſe hominē dicit, ἄθροισμα παντοδαπὸν, καὶ πανηγυρικῶς μεμιγμένον.

¶ Ignorantiæ ſugillatio. Lapis ſuper lapidē quid. De Hippocrate, & Catone. Ac puero barbaro, & Dati, unde Datiſmus. CAPVT XIII.

ARITSIPPI filius, uoluptatis aſſertoris, quem Diogenes βασιλικὸν κύνα, id eſt Regium canem appellare conſueuerat, Apophthegmata circūferūtur plæraq; non equidem inſcita. Inter alia id longe grauiſſimum, nam rogatus à quodam, qui melior euaſurus eſſet filius, ſi erudiretur, Vt nihil aliud inquit, certe uel in theatro nō ſedebit lapis ſuper lapidem. Id in adagiū uſq; proficit appoſitiſſime, Siquidem imperitus nō ferè aliud, quàm lapis, aut indomitus equus. Hoc enim planè interſtitio ab indoctis eruditi diſparantur. Socraticum uero illud eſt. Vnicum eſſe bonum ſcientiam, inſcitiam malum unicum. At Licinius Imperator, imperitiæ conceptaculum ſordidiſſimum, literas uirus, ac peſtem publicam dictitabat. Scires illum Hippocratis ſummi in medendi arte ſententiam non cōcepiſſe animo. Cuius id fuiſſe legimus in diſcendo ſtudium, ut eum non puduerit uel retrimenta guſtare, ut inde morbi naturam perſentiſceret. Quod tamen alij Aeſculapio malunt aſcribere. Vnde & ab Ariſtophane σκατοφάγος dictus eſt, quo uerbo is ſignificatur, qui ciborum ueſcatˉ ſuperfluitatibus. Adrianus uero & ipſe moderator Imperij græcæ doctrinæ impēſæ adeo, intentéq; fertur inuigilaſſe, ut à plæriſq; Græculus uocaretur. Nam Cato, qui mox dictus Vticenſis eſt, dum Senatus cogeretur, in Curia græce lectitabat, ne illud, quicquid erat, temporis abſq; ulla exercitij parte honeſta elaberetur. Sed rectius fortaſſe fecero, ſi ipſius M. Tullij uerbis ex libro de finibus ſecūdo rem ſubſignaro. Nā inquit, in Thuſculano cū eſſem, uellemq; in bibliotheca pueri Luculli quibuſdam libris uti, ueni in eius uillam, ut eos ipſe, ut ſolebam, inde promerem, quo cū ueniſſem, M. Catonem, quem ibi eſſe neſcieram, uidi in bibliotheca ſedentem multis circumfuſum Stoicorum libris, erat em̄ in eo, ut ſcis, inexhauſta auiditas legendi. Nec ſatiari poterat, quippe qui nec reprehenſionem quidem uulgi inanem reformidans in ipſa curia ſoleret legere ſæpe, dum Senatus cogeretur, nihil operæ Reip. detrahens, quo magis tum in ſummo otio, maximáq; copia, quaſi Helluo librorū, ſi hoc uerbo tam in clara re utendū eſt, uidebatur. Nec mirum, ſcientia perficit animam. Anima enim citra ſcientiam, ueluti caput ſine cerebro dici poteſt. At puer barbarus, cum ueniſſet Athenas, magnus, opinor, ſibi uidebatur, quod græcas literas tres didiciſſet α β γ, Cumq; in patriam remeaſſet magno popularium fauore exceptus, contra Prætorem quendam, græce concionantē, poſitus eſt, qui poſteaq; perorauit, ut erat uocaliſſimus, exclamare cœpit α β γ, Quo clamore perterritus Prætor, ſiluit. Barbari uero ciuem ſuū uiciſſe exiſtimantes, illum magno plauſu domum reduxerūt. Cui affine illud eſt, cum Perſarum Satrapes Datis in bello diu probatus, græce cuperet aliquid pronuntiare, ἥδομαι, καὶ τέρπομαι, καὶ χαίρομαι, in barbariſmi nanq; incidit fœditatem, dicendum enim χαίρω fuerat. Amauit autem is in hoc, ut uidetur, ὁμοιοκατάληκτον. Huiuſmodi uero loquendi uitium dicitur δατισμός. Hinc & apud Ariſtophanem eſt δάτιδος μέλος.

¶ Literæ mutæ ex Adagio, quæ dicantur. Sermo an ſit homini naturalis. Prodigioſus infantis ſermo. Quint. locus explicatur. An Bruta ſermone polleant ullo modo. Cur uni tantū homini hæſitet lingua. Sermo ἐνδιάθετος. Item Prophoricus. Quando infanti detur uox. Plinius explicatur. Item Papinius locis duobus. CAP. XIIII.

INTER ſacra mēſæ nō ſæpe cōtingit, ut ſciētiſſimus quiſq;, ac ſpectatæ uirtutis uiri admittantur. Inſeruntur quādoq; & inſcitiores aliqui, uox quorū ſi non ſit inarticulata omnino, nō eſt à conuiuio eliminanda prorſum, ſed ut uocales ſonoræ inſigniter mutas exiguæ alioqui uocis ſibi coagmentari patiuntur, nec ex uerbis protrudunt, qm̄ etiam ſi male ſonant, nihilominus

cum

eum aliꝭs coeũtes Orationis partes adiuuãt. Eodem modo illorum confabulatio nõ muta doctis adglutinata ſermonibus conuiualẽ implebit hilaritatem. Quod ſi decumbẽtes parte plurima contigerint id genus, ut uideri poſſint, ad lyram aſini, Philoſophi ſermonem inſita hebetudine nõ ferentes, illud Piſiſtrati peraccommodum uidetur, cum em̃ is cũ ſuis ſibi liberis diſſideret, poſteaꝗ animaduertit, ea re inimicos eximie lætari, aduocata contione, inquit, ſe quidem, quantũ eualuerit, dediſſe operã, ut in uoluntatem ſuam filios adduceret, ſibiꝗ audientes dicto redderet. Cæterum ex quo id nequeat, animum induxiſſe, illis morem gerere. Conſimili ratione uir philoſophus, ac prudens, ubi conuiuas animaduerterit hebeti iudicatu ſermones paulo politiores, doctioreſꝗ minus admittere, illis ſe accommodabit, quatenus patiatur decorum, cum ſciat, oratione quidem eloquentiam promi, oſtentariꝗ. Philoſophum uero etiam tacendo ſæpe philoſophari, nonnunquam & ludendo, immo uero ſcommate quoque laceſcentem, laceſſitumꝗ. Ex his opinor, intuenti paulo accuratius patet, feſtiue admodum ex adagio literas mutas dici de iꝭs, qui parum literis compti ex ſe quidẽ perficere uocem nequeunt, hoc eſt doctas, graues, uiro deniꝗ dignas ciuili confabulationes, at enim cum eruditioribus quaſi coeuntes conſpiratu conſono, ſunt planè, ueluti adiunctæ uocalibus mutæ. Quibus, ut inquit Probus, ex natura ſuum uocabulum ceſſit, Ideo enim mutæ dicuntur, quoniam per uocales literas enuntiant̃, neꝗ etiam per ſe ſyllabã facere poſſunt. Cæterum in hac ſermonis mentione mirari profecto ſuccurrit, quid nam ſit, quod quamuis ratio hæc exprimendi, quicquid omnino mente conceperis, uni animantium uideatur ab op. max. contributa deo, pauciſſimi tamen comperiuntur, qui in ea re, præcellant. At qui perfectus dici, & haberi queat, adhuc eſſe inuentum neminem, eo conſtantius aſtruxerimus, quod M. Tullio, qui in arce ſtetit Romanæ eloquentiæ, ne ipſe quidem Demoſthenes ſatiſfacere eſt uiſus. Eſt profecto aliquid conſumata eloquentia, ut Fabius ſentit, & docet, nec ad eam poſſe perueniri, humani ingenꝭ natura prohibet. Audio, ſed cuiuſmodi aſſertio hæc dicẽda eſt, qua potentiam aliquam deduci in actum poſſe, contenditur, cum ne ſummos quidem uiros, & ut argumentis peruincitur, omnium ferè capaces. Id unꝗ impleſſe, non diffitearis ipſe? Proinde minus mirer, eſſe qui ambigant, ſitne naturalis homini ſermo. Quando & Lactantius inquit, Cætera, quæ putant̃ eſſe homini propria, in aliꝭs quoꝗ animalibus reperiuntur. Cum enim ſuas uoces propriꝭs inter ſe notis diſcernunt, atꝗ dignoſcũt, colloqui uidentur. Porro ſi eſſet naturalis ſermo, omnes loquerentur idiomate uno. Nam quod conuenit uni naturaliter ſecundum ſpeciem, omnibus congruere, conſentaneum eſt, quæ illa continentur ſpecie. Deinde Ariſtoteles ſcribit, naſci hominem & mutum, & ſurdum. Et alibi audire prius pueros dicit, mox loqui, At Ariſtoteles idem non inficiatur, nonnullos ante, quam ætas ueniat, qua uocabula ſuo tempore explanare poſſint, incepiſſe loqui, & aliquid expreſſius dixiſſe, tamẽ rurſum obmutuiſſe, quouſꝗ ſolitum loquendi tempus accederet. Mirum porro eſt, quod Hali Abaragel cõmemorat, in regia ſe uidiſſe natum infantem, qui uix dum XXIIII. uitæ horis perfectis, loqui incœpit, & manu ſigna facere, qua in re uehementius rege conterrito, acceſſiſſe miraculũ maius, nam rege inquit, aſtante, & me quoꝗ cum multis aliꝭs, exclamauit infans, Sum inquiens, infeliciter natus, ad prodendam regni amiſſionem, & gẽtis perniciem, ac deſolationem. Quibus ille enuntiatis, conciderit exanimis. Aegidius uero propoſitæ quæſtionis nodum exoluturus, aliquid in ſuo inquit, uniuerſali naturale eſt. Id ſi ad ſpeciem reuoces, fiet ad placitum, ueluti fures ſupplicio afficere, naturale eſt. Sed laqueo gulam frangere, ex arbitrio. Idem de locutione ualet aſtrui. Nam loq. & ſermone aliquid diſtincte enuntiare, inſitum, ingenitũꝗ homini eſt, ſed hoc, uel illo modo id agere, ad placitum. Aliꝭ uero ita contendunt, ſicut uox ſpecies eſt ſoni, ſic locutio ſpecies eſt uocis, & omnis locutio eſt uox. Sed nõ contra. Et ſicut uox ſuperaddit ſono refractionem naturalem, & dearticulatam in canna pulmonis. Ita locutio ſupperaddit uoci dearticulationem ad placitum, ex quo materia locutionis naturalis eſſe colligitur, & uox pullulans a uocali arteria. Idioma uero artis eſt. Veluti gladius, ſi materiam ſpectes, naturalis eſt. Si formam, arte confectus. Quod uero infantes uix dum natos in ſermonem prorupiſſe, hiſtoria prodit, portenta fuiſſe ea, fatẽdum eſt, quamuis nõ me fallat, conatum eſſe Ariſtotelem, uirum in omni re ſummum, phyſicam eius rei rationẽ adducere.

adducere. Ex ijs uero quæ diximꝰ, inoteſcere amplius põt, qđ ſit, qđ Oratoriaꝝ inſtitutionũ tertio Quint. ait, Sermonẽ ab ipſa reꝝ natura genitos ꝓtinus hoĩes accepiſſe. Sed & in Politicis Ariſtoteles, Sermonẽ inqt, homo habet ſolus omniũ aĩaliũ, Nã uox qđẽ moleſti, atq; Iucundi ſignificatio eſt, Quare alijs quoq; exiſtit animalibus. Hucuſq; ẽm natura proceſſit in his, Vt ſenſum habeãt Iucundi, & moleſti. Et hoc inter ſe ſignificare poſſint. At ſermo ad hoc datus eſt nobis, Vt oſtẽdamus utilitatẽ, & damnũ, atq; ita iuſtũ, & iniuſtum, Hoc enim præter cætera animalia hominibus proprium eſt, ut boni, & mali, ac iuſti, & iniuſti, & alioꝝ huiuſmodi ſenſum habeant ſoli. Obijciat hic forte aliquis, Animaliũ quædam humanã proferre uocem. Sed dicendum, proprie locutionẽ eam nõ dici, quia non intelligant, quæ pronuntiant, Sed aſſuetudine quadã id agant. Hac porrò ratione id uidetur intelligendũ, quod tertio de Anima idem pronũtiauit Ariſtoteles, Linguam eſſe contributam ad ſignificandũ aliquid alteri. Addit Themiſtius, Ad perceptionem item ſaporum. Quod de pueris præmature loquẽtibus dictũ eſt, Sunt ex Aſtroꝝ peritis, Qui id effici contendant, Si Mercurius in aſcendente fuerit Orientalis, directus, Sicuti præcelerẽ auditũ fieri aſtruũt, ex aptitudine Saturni, & Iouis cũ Marte. Saturnꝰ ẽm dextrã aurẽ, Iupiter ſiniſtram ſignare uidetur ex eoꝝ doctrina arbitror inquit Platonicus nobilis, In puero regis filio, quo die natus eſt, locuto, ut teſtat̃ Hali, nõ coniunctionem Planetarũ quatuor in eius horoſcopo cõcurrentiũ formauiſſe uerba. Nec etiam Infantis animã uerba, uaticiniũq; feciſſe de paterni regni calamitate paulo poſt ſecuta, Sed dæmonẽ potius illic locutũ, Dæmonẽ inquã Mercurialem. Nam in octauo libræ gradu, horoſcopo, qui & terminus eſt Mercurij, Mercurius ipſe cum Venere, Iouéq;, & Marte fertur fuiſſe coniunctus. Nam & loquẽtes ſtatuas magi conſtruebant, In quibus nec proprie quidẽ ullæ Statuarũ animæ, nec Sydera loquebant̃, Sed dæmones ab eodem ducti Sydere, Sub cuius imperio Statuæ fingebant̃. Illud forte hac parte non fuerit ſcitu indignũ. Hominẽ ſolum inter cuncta animantia hæſitare lingua. Cuius rõ eſt, quia, ut iã præſtruximus, Solus quoq; Sermonis eſt cõpos, cætera uocẽ tantũ obtinẽt. Qui aũt lingua hæſitãt, Vocẽ quidẽ ꝓducũt. Sed uerba copulare, Sermonẽq; condere nequeũt. Verũ hæc ipſa hæſitantia unde nã ſit, dicat aliqs? Sunt qui mẽbri, quo loquimur, refrigerationi id attribuant. Sic ẽm tanq̃ ſtupens, & attonitũ uidet̃. Proinde à uino, continentéq; oratione cõcalefactos uerba facilius copulare, deprehenſum eſt. Proinde in dictis particularibus Iſaac ſcriptũ reliquit, Perſas, & Græcos diſputare uolẽtes, uino amplius indulſiſſe, Sunt tamẽ, q hæſitantis linguæ rationẽ calori aſcribant nimio, Eo nãq; offenſa oberrat, quaſi in Salebris, Quo modo affici Iratos hoĩes nouimus, incendunt̃ ẽm, incitant̃, Hanelitant, Spiritu redũdant. Sed nimio utiq; caloris feruore hanelant. Frequens ẽm ſpiritus eſt, nec anticipat, quatenus ſe tẽpore reſpirandi poſſit promere. Melancholico præterea habitu ſunt, Qui lingua hæſitant. Qm̃ propere ſequi imaginationẽ, nõ niſi melancholicorũ eſt. Hæſitantes aũt eiuſmodi hoĩes proculdubio ſunt. Impetus nanq; dicendi præruit, anteceditq; facultatẽ eoꝝ, Vtpote cũ animus uiſa ſequat̃. Balbis etiã idem accidit, Hos etenim oẽs mẽbra uoci accõmodata tardiora habere, certũ eſt. Indiciũ uero, quod tales uinolenti redduntur, cum ſuas maxime imaginationes, & oblectantia, nõ rationem ſequant̃. Scribunt cæleſtiũ rerũ periti, ex natura Martis, & Mercurij nõnunq̃ contingere, ut motus interior feſtinãtior, celeriórq; ſit exteriore. Illa demũ fuerint Auctaria, Sermonẽ dici aut ἐν διαθέσ. Qui animo cõcipit̃. Aut Prophoricon, qui ꝓfert̃ iam audit̃q;. Illud prius Acron dici quoq; Epos arbitrat̃. Ioannes Grãmaticus in Heſiodũ, Eſſe Mercuriũ arbitrat̃ προφορικὸν λόγον, παρὰ τὸ ἑρμηνευτικὸς εἶναι. Dici quoq; Diactoron, quia explicat τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ νοῦ ἐνθυμήματα. Cæteꝝ illud grauius multo, Plinius libro VII. Natura inquit, Hominẽ tantũ nudũ, & in nuda humo natali die abijcit, ad uagitus ſtatim, & ploratũ. Priſcoꝝ mos fuit, ut editos Infantes terrã attingere iuberent, Openq; deam inuocarẽt, ut naſcentibus opẽ ferret, ſinu eos excipiens. Nec uocẽ prius dari putabant, q̃ terrã attigiſſent. Leuanã quinetiã Deam dicebant, quæ pueris præeſſet de terra leuandis. Cuius autor doctrinæ eſt Auguſtinus, Ciuitatis diuinæ libro. IIII. Itẽ Macrobius Sympoſiacon primo, Vbi de Maia inſtruit̃ diſſertatio. Varro de Vita patrũ libro ſecũdo, Natus ſi erat uitalis, ac ſublatus ab Obſtetrice ſtatuebat̃ in terra, ut auſpicaret̃ rectus eſſe. Philo item ſapientiæ. VII. ipſum hoc ſignificaſſe uidetur, Et natus inquit, accepi cõmunem aerem, Et ſimiliter decidi in terram factam. Et in libro de moribus Seneca

Omnes infantes terra nudos excipit. Ex iis Papinio lux infertur plurima Syluarum primo in Stellæ Epithalamio, & Violantillæ, Tellure cadentem excepi, fouiꝗ; ſinu. Sed & libro quinto. Syluula poſtrema.

Tellure cadentem Aſpexi, Atq; unctum genitali Carmine foui.

¶ Quæ ſit rõ Prouerbij, Mopſo certior. Mopſos fuiſſe tres. Ouidij locus explicat̃ ex Metamorphoſi. Itẽ Senecæ ex Medea. Necnõ eiuſdẽ alter de Argo fatidica. CA: XV

MOPSO certior, dicit̃ de eo, Qui mentis acumine, ac rerũ peritia præuidet quid futurũ, certiſſime, & prædicit. Quãdo Latentia, & penè extra hõis captũ, diuinandi præſtantia credit̃ Mopſus egregie peruidiſſe, ac enũtiaſſe. Quo argumẽto etiã uidet̃ Chalcanti fuiſſe mortis cauſa, Cũ uaticinij eius claritatẽ mœrore confectus pati nequiſſet. Tradunt ſiquidẽ Chalcantem hunc, augurẽ alioquin egregiũ, cũ Amphilocho Amphiarai filio è Troiano bello redeuntem terreſtri itinere ad Clarij Apollinis lucũ peueniſſe, Qui eſt ante Colophonẽ ciuitatẽ Ionicã, cũq; in Mopſum incidiſſet. Illi huiuſmodi qddã ꝓpoſuiſſe, Vti cecinit Heſiodus

Mirabor ſanè, poteris ſi dicere, ficus
Quot numero hæc Caprificus habet, perparua licet ſit.
Mille quidem decies modius menſura, Superq;
Vna ſit, hanc nullo poteris comprehendere pacto.
Dixit, & inuentus numerus, menſuraq; certa eſt.
Continuo mortis Calchanti Somnus obortus.

Non tamen me fallit, Pherecydem ſubtexuiſſe alio modo hiſtoriã hãc. Scribit eñ prægnãti Sue oblata, Calchantẽ interrogaſſe, Quot geſtaret porculos, Hũc uero tres, reſpõdiſſe, Atq; ex iis unã fœminã. Quẽ ubi uera locutum, patuit, Illũ ægritudine mortuum. Sunt, qui dicant, Calchantẽ de Sue ꝓpoſuiſſe, Illũ uero de Caprifico, ac Mopſum uera dixiſſe, Calchantem minime, & inde mœrore cõtabuiſſe. Quod prædictũ, Sophocles ſcribit. Tunc inquit, Calchanti fato mortẽ ingruere decretoriã, Cũ præſtantiorẽ Augurem offendiſſet. Cæterũ hic Calchantis mortem in Ciliciam transfert. Fuit Mopſus alter Ampyci filius, Quod Ouidij interpres ignorare ſe, fatetur ingenue. Libro. XII.

Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampycidem Mopſum, Mopſo iaculante, biformis
Occubuit, fruſtraq; loqui tentauit Odites.

Scribunt Apollonij interpretes argonauticon primo, Ampyci filiũ fuiſſe Mopſum ex Chloride. Strabo libro Coſmographiæ nono, Mopſos tres agnoſcit, ita eñ ſcribit, Campum autem pelaſgicum modo nuncupatum exiſtere in Lariſſa, & Gyrtone & Pheris. Ibiq; eſſe Mopſium, & Baben, & Oſſam. Vocatum autem Mopſium non à filio Tireſiæ Mopſo Vate, Sed à Mopſo lapitha, Argonautarum nauigationis Comite. Alius item Mopſus fuit, à quo Atticam appellauere Mopſiam, Mopſij Theſalicæ ciuitatis meminit item Stephanus. Qui ſcribit etiam in Cilicia eſſe ſuper Pyramo flumine μόψυ ἑστία. Vnde Mopſeates ſit gentile nomen. Super Mopſi morte, Qui Ampycides dicitur à Poetis, ita cecinit Apollonius Argonauticon quarto,

ἔνθα καὶ ἀμπυκίδην αὐτῷ ἐνὶ ἤματι μόψον
νηλειὴς ἕλε πότμος, ἀδευκέα δ' οὐ φύγεν αἶσαν
μαντοσύναις, οὐ γάρ τις ἀποτροπίη θανάτοιο.

Vbi & Ampycidem die illa Mopſum
Crudelis mors abſtulit. Amarulentum uero non ultauit fatum
Vaticiniis. Nec enim Mortis euaſio ulla.

Eiuſdem & Seneca mentionem faciens in Medea ita ſcribit.

Idmonem, quamuis bene fata noſcet,
Condidit Serpens libycis harenis.
Omnibus Verax, ſibi falſus uni,
Concidit Mopſus, caruitq; Thebis.

Sed quia in Senecã incidimus, operæpretium eſt, intueri diligenter, ꝗ̃ inſcite illius Poetæ interpretes locum enarrent, Scribunt eñ à Seneca græcã hiſtoriã peruerti, Quoniã ſerpentis morſu non perierit Idmon, Sed ab Apro percuſſus, ut ſcribit Apollonius, Nec præterea conditũ in Libya, Sed in portu Bebrycis. Ego uero neutriꝗ; hiſtoriæ fidẽ cõmutatam.

tatam,inuerſamq́;,contenderim,Sed autoris reconditum potius Senſum minus ab in/ curioſis recte percipi. Ita eñ arbitror diſtinguendum. Idmonẽ,q̃uis bene fata noſſet, Condidit. Vt à ſententia pendeat præcedenti. Ite nũc fortes parate pontũ, Sorte timẽ/ da,Hoc eñ dicit, Sors iſta nauigãdi formidoloſa cõdidit Idmona.i.cauſa fuit, ut periret Idmon. Poſtea infertur, Serpens libycis harenis, Quod planè ad Mopſum refert,ita ut Serpens ibi participiũ ſit,nõ nomẽ,Eſt eñ uerborũ ſtructura,Mopſus Serpens.i.ober/ rans,& uagabũdus. Quod aũt de Idmone dicit, Quãuis bene fata noſſet, Cõfirmantur Apollonij autoritate argonauticon primo. Vbi loquente Idmone hi ſubijciunt Verſus,

αὐτὰρ ἐμοὶ θανέειν στυγερῇ ἐπὶ δαίμονος αἴσῃ.
τηλόθι που πέπρωται ἐπ᾽ ἀσίδος ἠπείροιο.

At mihi emori odioſi Dæmonis fato
Procul ſancitum eſt in Aſidis continente.

Quid ſi de Mopſo totum id dici opinemur? Etenim uideri poteſt Seneca Mopſum ap pellaſſe Idmona ob multã rerũ,& Vaticinij peritiã. Nam & qui ꝓprio nomine Theſtor dicebatur,antiquitus Idmona nuncupatum,teſtis eſt Apollonij interpres ob inſignem experientiam. Quod Chamæleontis cõprobat autoritate. Cæterũ prior enarratio lucu/ lentior. Sudas tamen Idmona pro perito accipit. Vnde dixerunt Veteres Canẽ ἐπι ἴδμονα θήρης, hoc eſt, uenationis peritum. Extat & carmen Auſonij de Idmone uate.

Idmona quod Vatem, Medicum quod Iapyga dicunt,
Diſcendas artes nomina præueniunt.

Quoniã uero parte hac Senecæ opem tulimus. Succurrit & locus alius Tragœdiæ eiuſ dem,ubi execratur Chorus primum nauigationis autorem. Recenſetq́; diſcrimina,quæ Argonautæ adierũt, Demum inquit, Orpheus tacuit torpente lyra, Ipſaq́; uocẽ ꝑdidit Argo. Incidi in cuiuſdã Schedicũ,ita exponentis, Vocem cantũ Orphei, Quia ꝓpter ti morẽ,& ipſe tacuit. Cũ ad id Poeta doctiſſimus reſpexerit, Qđ Argonauticon quarto Apollonius ſcribit, In Carina nauis Argus à Pallade lignũ fuiſſe impactũ ex Dodoni/ de Phago,quod humana uoce fungeretur quandoq́;. Sic eñ ait, αὐτίκα δ᾽ ἄφνω
ἴαχεν ἀνδρομέῃ ἐνοπῇ μεσσηγὺ θεόντων
αὐδῆ ἐν γλαφυρῇ νηὸς δόρυ.

Extat & Antipatri epigramma de Nauta quodam fulmine icto, Cuius nauis per ſe, mo derãte nullo,ad litus delata rem geſtã ſignificauit, Nec Argoam inquit, expetiuit carinã,
ἀσπιδίην θείω, καὶ λιγνύϊ μηνύουσα.
καὶ φράσιν, Ἀργῴην δ᾽ οὐκ ἐπόθησε τρόπιν. Reperias & alibi eius rei mentionẽ. Nobis ſa tis,ſupq́; fuit, Locũ monſtraſſe. Ne fiducia interpretũ ſtudioſi iuuenes in aurẽ utrãq́;, ut ſæpe dormirent. Mopſi deniq́; hiſtoriã alicubi recenſet Plut. meminit eiuſdẽ Apuleius quoq́;. Sed & Lactãtius Grãmaticus, Eatenus fuiſſe augurio nobilẽ Mopſum ſcribit, Vt poſt mortẽ tẽpla quoq́; ei credanẽ dicata, Quæ oraculi gratia ſæpe adirent homines.

¶ Cur Prouerbio uſurpemus, Amantiũ marſupia Porri folio uinciri. Amoris poten tia,& Laus.

CAPVT XVI.

AMORIS excellentiam alibi copioſe, ut uires noſtræ tulerũt, expoſuimus: Nũc Adagiũ occurrit peruetus, Quo affectionis huius inenarrabilis ex/ primitur uis, Id eſt, huiuſmodi, πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλάντιον. Porri folio amantium uincitur funda. Eo ſignificatur, Irretitos amo/ ris laqueis non ferè temperare ſibi, Sed quicquid habent, paſſim profũde re, nihilomnino habentes penſi. Hæc eñ eſſe illius potentia tradiẽ, Quin percipiẽ expe/ rimentis quoq́;, Vt nouã naturæ faciẽ, Mores priorib9 ex toto diuerſos inducere ualeat. Quãobrem & Plato αὐτὸν παντὸς ἐπιχειρητὴν nũcupauit, quod nihil nõ experiaẽ, Vt qui affectet omnia,& audeat. Nã qui Silentio prius ad reprehẽſionẽ uſq́; ſtudebat, iam efficiẽ Garrulus. Socordẽ, nimiſq́; deſidioſum uideas ſatagere, ac ſtudioſius labori ſe ſub ijcere, Et quod miremur ſine fine. Præparcũ quoq́;, & μικρόλογον, hoc eſt, qui minima quæq́; plurimi facit, uideas, Si in amorẽ inciderit, perinde ac igni ferrũ, mollíri, ac remit/ ti, ut tractabilior fiat,& iucundior. Sed q̃d mirũ? Inſpicienti altius paulo, & in intima na turæ ſe inſinuanti innoteſcit aptiſſime, Sicuti ex Platone ſuo nobilis colligit Platonicus, Quicq̃d diſcimus, Quicquid excogitamus, Quicquid omnino pertractamus in uita, ex Amoris fontibus profluere. Quibus latius manantibus ubertim rigati artes percipim9,

aut inuenimus. Quod niſi inueſtigationis oblectamentum inhæreret affixũ, fieri nunq̃ poſſet. Inueniendi quippe deſyderium fomes eſt, ac incitabulũ ingeniorũ. Immo uero diſciplinæ præcepta traditurus, niſi amet, munus ſuũ non uidet̃ impleturus. Proinde, q̃ artium magiſtrũ dixere Amorem, Nihil omnino à ueritatis ratione uidentur aberraſſe. Quin idẽ artis opa exequi accuratiſſime deprehendit̃, & exactiſſime cõſumare. Quid, quod in artibus ſingulis artifices ipſi inquirunt nil aliud, q̃ amorẽ, nec curant? Quid em̃ inqt apud Platonẽ Eriſimach⁹, aliud Medicina cõſyderat, q̃ quo modo humores q̃tuor corporis amici inuicẽ, fiant, atq; ꝑmaneant? Quos cibos, ac potus, cæteroſq; uiuẽdi, aut medendi uſus amet Natura, atq; requirat? In gymnaſtica etiã exercitatione inueſtigandũ, Qui corporis habitus, quos exercendi modos, quos geſtus amet, & poſtulet. In agri cultura, Qđ ſolũ quæ ſemina, qualẽue cultũ exigat. Quiſue colẽdi modus à ſingulis expetat̃ arboribus. Idẽ obſeruat̃ in Muſica. Cuius genera duo tradũt̃, Eſt em̃ graue quoddã, & cõſtans. Eſt & aliud molle, atq; laſciuiũ. Illud utẽtibus utile, Hoc noxiũ in libris de Rep. & legibus Plato iudicat. Illi in conuiuio Vraniã muſam. Huic Polyhymniã præfecit. Alij prius illud genus, Alij ſecũdũ amant. Illoꝝ amori obtẽperandũ, adhibendiq; ſoni ſunt, quos expetũt. Iſtoꝝ appetui obſiſtendũ. Illorũ nãq; amor cæleſtis eſt. Iſtoꝝ uero uulgaris. Ineſt Syderib⁹, & elemẽtis quatuor amicitia quædã, quã Aſtronomia conſyderat. Vatũ poſtremo, Sacerdotũq; facultas in hoc potiſſimũ uerſari uidet̃, Vt quæ hominũ officia Deo ſint amica, qua rõne Deo hoĩes amici fiant, nos doceãt. Proinde cõcludere ita ferme licet. Amorẽ in oĩbus ad oĩa eſſe omniũ autorem. Seruatorẽq; exiſtere. Artiũ quoq; uniuerſaꝝ dominũ, atq; magiſtrum. Ex quo ut Solertẽ, omniũq; habentem claues eundẽ collaudauit Orpheus. Nos uero illũ etiã nodũ dicamus ꝑpetuũ, Mũdi copulã. Partiũq; eius immobile ſuſtentaculũ, ac firmũ totius machinæ fundamentum.

¶ De Mithridatis Polyphagia, & polypoſia. Item de Heraclide pycta, & Druſi Tiberij Medico. De Mithridatis potentia, ac de Alexandri poculo, & odore corpori eiuſdẽ inſito. CAPVT XVII.

MITHRIDATEM Ponti regem, cũ quo ãnos duos & XL. à Romanis depugnatũ, prodit̃, legimus cũ cæteris ducibus temulentũ quãdoq;, ac uino madentẽ, aut delectus habuiſſe, aut arma ꝑtractaſſe, & cũ Stratonicia oblectatũ muliere. Id ſanè initio parũ conſtanter, ac fide parũ integra traditũ ab autoribus, arbitrati ſumus. Sed mox dũ græca, qui mos noſter eſt, uerſaremus, compertius id, exploratiuſq; eſſe cœpit, In quo nobiliſſima monumẽta inſimulabamus mendacij. Scribũt q̃ppe adiuratiſſimi ex Græcis, Mithridatẽ hunc inter alia, quæ edebat ſpectacula, etiã illis certa cõſtituiſſe præmia, Qui ciboꝝ amplius in uentris Barathrum cõſtipaſſent, Aut meri plus ingurgitaſſent. πολυφάγιαν uocãt Græci, ac πολυπόσιαν. In utriſq; uero ipſum retuliſſe uictoriã. Immo uero omniũ ſui tẽporis hominũ in bibẽdo modũ exceſſiſſe. Quo argumẽto putãt nõnulli eſſe cognominatũ Dionyſiũ. Q̃q̃ qđ ad hoc attinet, Sũt, q ita credãt, Infantis Mithridatis cunas de cælo tactas, exuſtaſq; igne cæleſti faſcias citra ullũ omnino illius nocumentũ. Veſtigiũ modo fulminis uiſum in fronte. Rurſum cũ iam uirilitatẽ attigiſſet, domũ, in qua dormiret, fulmine itidẽ ictã, ac pharetræ ꝑpendẽtis ſpicula delicuiſſe ignita. Vnde cõiectatũ Vatibus eſt. Sagittãdi arte illũ fore ꝑpotẽtẽ, & armatura leui. Ab huiuſmodi uero ictibus, ſimilitudine quadã affectionis, cognominatũ Dionyſiũ. Hæc uero curioſius inq̃ſiſſe, nõ fuit uacantis operæ, Nã ijs plurimũ infert̃ lucis Ciceroni ꝓ Flacco. Cæterũ quia in tanti regis uoracitatẽ incidimus uolẽtes, mirũ eſt, quod de plæriſq; ꝑdit̃ literis. Fuit Heraclides quidã pyctes nõ multi, qđ ferendũ foret, Sed infiniti ꝓpè cibi, potuſq; capax. Non reperiebat̃ illi cõpar in potãdo. Verũ ut ſunt humana ingenia in peius ſemp ſolertia. Alios ἐπὶ πρόπομα, hoc eſt, ad lentaculũ inuitabat. Alios ad prandiũ. Ad cœnã alios. Poſtremos ἐπὶ κῶμον, id eſt, ad comeſſationẽ. Recedentibus uero primis ꝓtinus iungebant̃ ſecũdi, & deinceps. At is, interſtitio nullo interiecto, omnib⁹ ſufficiebat ſolus. Memorabile eſt, qđ alibi attigiſſe me cõmemini, Druſi Tiberij Cæſaris filij Medicũ ſuperaſſe in potãdo oẽs. Id quo facilius poſſet p̃ſtare, ingenio utebat̃. Siquidẽ quinq;, aut ſummum ſex amygdalas p̃guſtabat amaras, ne ebrius effici ullatenus poſſet, qđ ubi facere eſt dep̃henſus, ac uetitus, mox ne minimo quidẽ potui ſufficiebat. Illud uero, ut unde in hæc diuertimus, eodẽ redeat oratio, in Mithridate maxime mirũ, Violentũ hominẽ tanta fortitudine, tãtaq; ut

in tot

in tot annos bellũ cũ principe rerũ populo ꝑduxiſſe. Sed aderat illi, ut grauiſſimis ꝓditũ Hiſtoricis eſt, audacia præſignis, ac tolerantia memorãda. Aderant & naues quadringentæ. Ex qbus Cataphrattæ centũ fuere. Dicrotæ centũ. Sic em̃ naues dicũt, quæ duobus gubernaculis pariter à prora regunť, & puppi. Meminit in epiſtolis ad Atticũ Cicero, Aphracta inqt, Rhodioꝝ, & Dicrotũ Mityleneoꝝ habebã. Et libro. XVI. Nã & ipſe Domitius bona plane habebat Dicrota. Habuit porro Mithridates idẽ equitũ quinquaginta, Peditũ ducẽta, & quinquaginta milia. Machinaꝝ uero, ac oĩs bellici inſtrumenti, par potentiæ eius ſũma. Depugnabãt cum eo reges, Dynaſtæq; Armeniæ, ac Scytharũ, Qui circa pontũ incolunt, Supráq; Mæotidẽ paludẽ. Et cũ Celtis fœdus, amicitiãq; inierat. Tanta fuit animi magnitudine, ut tot filijs, ac præſidijs, & uniuerſo tandẽ principatu deſtitutus, Cũ nec amplius ad pugnãdũ, cũ Romanis par eſſet, nihil tamẽ miſeꝝ, nec abiectũ cõcepit animo, Sed ad Celtas ꝓficiſci, unaq; cũ illis Italiã irrũpere ſtatuit, Sperans multas Italiæ partes Romanis aduerſas eſſe. Certior quoq; factus, Annibalẽ id ipſum in Hiberia bellantem effeciſſe, & ob hoc Romanis formidabiliorẽ extitiſſe, uerũ tam illuſtre facinus à rege meditatũ, exercitus ſequi recuſauit. Sanguinolentus, ac crudelis in oẽs fuit. Nã matrẽ, fratrẽ, ac filios tres impuberes, totidẽq; filias interfecit. Quo fit, ut minus miremur, Satrapis, Vrbiũq; primoribus illũ ſecreto ꝑſcripſiſſe, Vt trigeſimã diẽ obſeruãtes, oẽs pariter Romanos, Qui apud eos eſſent. Et Italos, eorũq; mulieres cũ pueris, & liberis, Qui Romani ſanguinis eſſent, interficerent, Abijcerentq; inſepultos, Bona cũ rege diuiderent, Supplicio ꝓpoſito ijs, Qui uel ſepeliſſent, uel aliter occuluiſſent. At cũ deſtinata cædi aduenit dies, per uniuerſam Aſiam calamitatũ multiformes uiſebanť aſpectus. Epheſij eos, Qui in Arthemiſiũ cõfugerãt, ſtatuas cõplexos ꝑ uim detrahentes crudeliter interfecerũt. Pergameni ſagittis cõfixerũt, Qui in Aeſculapij tẽplũ ſe contulerant. Adramitani adultos, impuberesq; in mare ꝑ̃cipitarũt. Caunij Infantes ante parentũ oculos cõtrucidãtes, mox immolabãt matres, & demũ uiros. Statura ingenti fuiſſe tradiť, ſicuti ex armoꝝ forma, quæ delata Delphos ſunt cõiectatũ eſt. Valetudine ꝓſpera uſus, ad ultimũ uitæ tẽpus equitabat, iaculabaťq;, Et ꝑ mille ſtadia, diſpoſitis per interualla equis, una die diſcurrebat. Currus ſex, & decẽ eqs agitauit, Græcis imbutus diſciplinis, Et ob id ſacris Græcoꝝ operatus. Muſicæ ꝑ̃terea deditus. Vox eius circũferť memorabilis, & magnitudine animi eius cõdigna. Cũ em̃ Pomponiũ Luculli magiſtrũ equitum ad ſe ſauciũ ꝑductũ interrogaſſet, An gratiã ſibi, ſi ſaluus eſſet, uellet reddere, Siquidẽ inqt, Lucullo amicus fueris, Perdignã, Si hoſtis, nullã. In hũc modũ cũ is reſpõdiſſet, Regi ſuadebant Barbari, illũ interficeret. At is nõ æquũ eſt inquit, Virtutẽ à felicitate deſtitutã deſpicere. Cæteꝝ de Mithridate ſatis. Illud addimus, Alteꝝ quoq; regẽ, & qdem celeberrimũ utriuſq; linguæ monumẽtis, Vinolẽtiæ ſuccubuiſſe adeo, ut inde Alexãdri poculũ uiſendæ capacitatis, etiã ꝓuerbio uſurpeť. Ex quo & Cuiuſdã apophthegma nobile celebrať, Cui cũ id porrigereť, ἀπεώσατο, φήσας, οὐκ ἐθέλω ἀλεξάνδρου πιὼν ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι. Reppulit inquiens, nolle ſe, Alexãdri calice exiccato, ad Aeſculapiũ cogi. Sunt tamẽ, qui ꝓdant, ex corpore illius ſpiraſſe odorẽ ꝑ̃ſtantiſſimũ, adeo ut aromatica quadã ſuauitate ueſtes ſubinde opplereňť, Qď inſito calori aſcribendũ, Eruditiores arbitranť. Nã & terraꝝ aridiſſima, calidiſſimáq; Caſiã ꝓmere, & Thus πέψει δέ τινι τῶν ὑγρῶν ὁ Θεόφραστος φησὶν ἐπιγίνεσθαι τὴν εὐωδίαν. ὅταν ἐξαιρεθῇ τὸ βλαβερόν. Quadã nãq; humidi decoctione, Theophraſtus inquit, odorẽ ingenerari bonũ, Vbi quod noxiũ eſt, fuerit exemptũ.

¶ Aphrodiſium iuſiurandũ, Aphrodite cur. De Venere plura. Libitina quid, Libitinarij. Epitymbia. Venus dicta Morpho. Platonis placita de re uenerea. CAP. XVIII

APHRODISIVM iuſiurandũ ꝓ uano, & momẽti nullius ex Adagio uſurpať, qm̃ eiuſmodi ſit amantiũ adiuratio, quibus peierare, frequẽtiſſimi moris eſt. Diciť Aphrodiſiũ ueluti Veneriũ, Nã Venerẽ dici Aphroditẽ, norunt oẽs, Qď ex maris ſpuma ſit enata, ut Mythici credũt. Ariſtoteles uero, qď ſpermatis natura ſit ἀφρώδης. i. ſpumoſa. Quæ itẽ rõ efficit, ut album ſit, Spuma em̃ alba eſt. Hinc Aphrodiſia leguňť opera pro laſciuis, amatorijſq;. Quanq; eſt Aphrodiſiũ etiã Veneris tẽplũ. Heſiodus Aphrogeniã uocauit deá hanc, Sicut diciť Philomedea, hoc eſt, φιλομμήδεα, qď ex Cæli pudẽdis apparuerit, quæ uocãt μήδεα. Didymus putauit Aphroditẽ nũcupari παρὰ τὸ ἁβρὸν τῆς διαίτης, à uitæ mollicie, β em̃ cognata uideť Literæ φ. Nã Philippũ aliq Βίλιππον appellãt. Sicut Phrygas Brygas. Ioue

ni in Græcorum monumẽtis, Veneris ſtatuã effingi ſolitã cũ pectine, rõne eiuſmodi. Q d' Romanis quãdoq; mulieribus peſtilens obrepſerit pruritus, quẽ uocant κνίφην. Quo excidentibus pilis omĩbus, nullus amplius fuerit uſus pectinũ, ea re tam inuenuſta, tãq; prorſum odioſa, cũ Molliculæ alias plurimũ angerent, ubi mox Veneri uota nuncupaſſent, rurſus ſuccreuiſſe pilos ferunt, Quo noie ſimulacrũ illi cũ pectine ſtatuere, adiecto etiãnũ barbitio, qm̃ maſcula, fœmináq; habeat inſtrumẽta, ut præſidẽ nãq; generationis omnis Deam uenerabant̃, Ideóq; ſuperiora corporis cingulo tenus maris pferebãt effigiem, Fœminæ uero inferiora. Legimus & ἔφιππον Venerẽ. i. equeſtrẽ. Quæ appellatio ab Aenea filio ꝓpreſſiſſe uidet̃, Qui diuturna feſſus nauigatione demum inſcẽderit equũ. Atq; ea effigie coli matrẽ inſtituerit. Celebrat in Attica cæleſtis Veneris templũ Pauſanias. Addit quoq;, Aſſyrios primũ eius deæ cultũ induxiſſe. Quos in Cypro Paphij ſint imitati, ac Phœnices, qui Aſcalonẽ in palæſtina tenẽt. A Phœnicibus uero Cytherios edoctos ſacra ſuſcepiſſe. Quæ Ageus Athenienſib⁹ tradiderit. Scribit idẽ, ſe de loco, quẽ hortos appellant ſeu κήπους, & Veneris tẽplo nullã ex antiquitate cauſam ediдiciſſe, ac ne de Venere quidẽ. Quæ iuxta tẽplũ poſita eſt, quadrangulari figura, cuiuſmodi ſunt Hermæ. Epigrãma tamen inquit, teſtimoniũ facit, Venerẽ cæleſte, maximam eſſe Parcarũ natu. Hæc eſt celebrata autoribus Venus, Quæ dicitur ἐν κήποις ἀφροδίτη. Hoc eſt in Cepis Aphrodite. Cuius & Lucianus in Iconib⁹ meminit. Et Plinius. xxxvi. Erat & poſt Bacchi tẽplũ Veneris ædes. Simulacro ex ebore Veneri dicato, quod Praxis cognominabatur. Sicuti alibi Veneris Melænidis tẽplũ. Legimus itẽ propè Acrocorinthum fuiſſe templum Veneri dicatũ, In quo eſſent ſimulacra ipſa armata, & Sol, & Amor cũ arcu. Armatã Venerem à prioribus cultã, non ignorauit Fabius, Cum ſolitos fuiſſe ſcribat, Præceptores nõ inutili, nec iniucũdo genere exercitationis præparare diſcipulos coniecturalibus cauſis, cum quærere, atq; exequi iuberẽt, Cur armata apud Lacedæmonios Venus. Eius uero hiſtoria à Lactantio memoratur libro primo. Et meminit Pauſanias. Extat ſuper ea re ſcitũ Leonidæ Epigramma, quod & appoſui.

Εἶπε ποτ' εὐρώτας ποτὶ τὰν κύπριν, ἢ λάβε τεύχη,
ἢ ἔξιθι τᾶς σπάρτας. ἁ πόλις ὁπλομανεῖ.
Ἁ δ' ἁπαλὸν γελάσασα, καὶ ἔσσομαι αἰὲν ἄτευχης
εἶπε, καὶ οἰκήσω τὰν λακεδαιμονίαν.
χ' ἁμὶν κύπρις, ἄνοπλος. ἀναιδέες οἱ δὲ λέγουσιν
ἵστορες, ὡς ἁμὶν χ' ἁ θεὸς ὁπλοφορεῖ.

Illud uero ad inſtituta uitæ etiã ptinet, nõ ad hiſtoriã modo, & doctrinã. Veterum exquiſitiſſima ingenia Venerẽ non ſolum præſidem natalium coluiſſe, Verũ etiã mortis, Siquidem in æde Libitinæ, quæ ad ſepulturã pertinent, uendere cõſueuerant. Libitinam nõ aliud, q̃ Venerẽ, eſſe exiſtimantes. Hoc aũt argumento humanæ fragilitatis unumquẽq; admonebant. Quod una eadẽq; Dea principiũ, ac finẽ uitæ in poteſtate habeat, Vt quæ ingrediẽtibus uitã, uel decentibus præſideat. Porrò etiã Delphis Epitymbiæ Veneris exigua ſanè ſtatua oſtendebat̃ poſita, Ad quã Manes in parentationibus, & Libationibus, elicere, atq; euocare cõſueuerant. Libitinam à libendo dici M. Varro interpretat̃. Eamq; nõ eſſe aliam, q̃ Venerem ſignificat. Hinc Libitinarios dictos ſcimus, Qui Libitinæ præeſſent. Quos Inſtitorũ loco Vlpianus eſſe ſcribit, titulo de Inſtitoria actione. Vota Libitinariorũ legimus apud Senecã, libro de beneficijs ſexto. Ea uero ſunt, ut cõplures moriant̃. Cuiuſmodi ſunt & eorum, qui captandorum teſtamentorum artem profeſſi ſunt. Hinc elegãter apud Oratiũ Libitinã uitare dicũtur, Qui ſe immortalitati uẽdicãt, Non omnis inquit, moriar, magnáq; pars mei uitabit Libitinam.

Apud Liuiũ notauimus, Nõ ſufficere Libitinã, dici, cũ moriẽtiũ uis magna eſt. Fuit Romæ Libitinenſis porta, qua efferebant̃ cadauera, qm̃ lege cautũ foret, nequis in Vrbe, ſepeliret̃. Libitinenſis portæ meminit in Cõmodo Lampridius. Colebat̃ & apud Lacedæmonios Venus dicta μορφώ, Quæ ſedens Calyptrã haberet, ac Pedicas. Addidiſſe Tyndarũ eas proditur, ſymbolice ut ſignificaret, Mulierũ conſtantiã aduerſus inſimul habitantes. Cæterum ſcire oportet, Numina apud priores uarijs de cauſis cognomina ducere cõſueuiſſe. Sicuti à locis, Nam Venerem fuiſſe Coliada nũcupatã à promontorio Coliade, Stephanus autor eſt. Qui etiã ſcribit, Colios dici Sunios. Meminit Strabo Coſmographiæ nono, addens, ad eum locum naufraga enataſſe ſpolia è claſſe ultima Perſarum.

fanum. Qua de re Apollinis extabat oraculum, Coliades mulieres remigĳs horrebunt. Interdũ & ab hominibus, & euentu aliquo. Nam in Samo Venus nũcupabat̃ Dexicreõtis, Qm̃ Samias mulieres ὑπὸ τρυφῆς καὶ ὕβρεως ἀκόλαστα ποιούσας, Luxu, ac petulantia ꝑditas Dexicreon quidã ἀγύρτης. i. Circulator, & mendicus ſacris piacularibus quibuſdã expiarit. Vel quia Naucleruſ cum eſſet Dexicreon, negotiandi cauſa enauigarat in Cyprum, Ei uero iamiam onus in naues impoſituro Venerem iuſſiſſe ferunt, Aquã tantum in nauim imponeret, ſtatimq́ꝫ ſolueret. Illũ uero dicto audientem fuiſſe, & cõportata in nauim aqua, profectũ ſumma trãquillitate, & malacia deprehenſum, ſitientibus reliquis & Mercatoribus, & Nautis, aqua ſingulis uenundata, multũ inde argenti collegiſſe, exqꝫ eo, ſtatua Deæ poſita, illã à ſuo noĩe appellaſſe. Quod ſi uerũ eſt, Nõ unum ditaſſe, Sed per unũ multos ſeruaſſe, Venus exiſtimanda eſt. At hæc forte fuerint operæ leuioris. Illud utiqꝫ ex Ariſtotele Politicorꝝ. II. Non prætereundũ, Videri Mythologos antiquos ideo finxiſſe, Venerem Marti per adulteriũ fuiſſe copulatã, quod bellicoſiſſima quæqꝫ Gens in maſculã, uel fœmininã Venerẽ præcipue ſit procliuis. Sic eñ profecto ſcribit. ἔοικε γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος οὐκ ἀλόγως συζεῦξαι τὸν Ἄρη πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀῤῥένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι οἱ τοιοῦτοι. Videt̃ inquit, nõ abſurde, Qui primũ fabulã effinxit, ꝯiũxiſſe Venerẽ Marti. Siquidẽ uel maſculum, uel fœmininũ affectant cõgreſſum, Qui bellaces ſunt. Addunt Platonici hoc etiã, Cõcupiſcendi, & Iraſcendi uires eſſe quaſi germanas. Nã ꝓcliues ad Libidinẽ, Sũt etiã ad irã ꝓpenſiores. Atqꝫ uiciſſim ad Libidinẽ iracũdi. Hoc uero ex Plotini uerbis ꝓfluxiſſe uidet̃, Qui libro ſecũdo de dubĳs animæ ita fermè ſcribit, Eſſe uero hoc animæ ueſtigiũ alterius ueſtigĳ cognatũ eſſentia, Id nobis argumento eſſe põt, Quod qui oblectamẽta corporea minus appetũt, corpuſq́ꝫ negligũt, minus ad iracundiã ꝓuocant̃, Minuſq́ꝫ irrationali ferunt̃ perturbatione. Addamus & aliquid, quod ad rectã uitæ inſtitutionẽ ꝑtineat ex diuino Platonis eiuſdẽ ingenio, Qui libro de legibus. VI. Voluptatem uenerea incenſam dicit. Quo uerbo acumen uitĳ, & temeritatẽ, & furorem ſignificat. Quẽ impetũ incenſum modo ratione moderandũ, modo metu legũ cohibendũ, præcipit. In nono uero libro nõ modo eũ, q cũ puero, Sed etiã, qui cũ muliere innupta ſe miſcuerit, mortis ſupplicio cõdẽnat, Adulterũ etiã lege ſanxit, impune occidi à uiro poſſe. At in Theeteto, Coitũ illicitũ iniuriã uocat, & inertẽ cõiunctionẽ. In Phædro hominem luxuriæ deditũ pecudi ſimilẽ dicit, & flagitioſum, impudentẽ, Voluptatis non naturalis auidũ uocat. In Gorgia Doliũ eſſe Danaidũ, facete Socrates inquit, inexplebilẽ uoluptatũ ſacietatẽ, & animi luxuriã, atqꝫ effrenatam libidinẽ, monetq́ꝫ, ut pro uita laſciua, & libidinoſa modeſtiam deligamus, & paucis contenti ſobrie, atqꝫ honeſte uiuamus. Et mox poſtremũ hoc addit, Hominẽ temperantẽ, iuſtũ, & reliquis uirtutibꝰ præditũ ꝑfecte, abſolutéqꝫ felicẽ eſſe, ac bene, beatéqꝫ uiuendi compotẽ. Luxurioſum aũt iniuſtũ, improbũ, miſerũ eſſe, atqꝫ infelicẽ. Itaqꝫ eũ qui felicitatẽ optat, temperantiã, expetere oportere. Luxuriam uero deuitare, & quanto uelociore, ac præcipiti magis curſu poteſt, Aufugere. Sed nos, ut qui diu iam euagemur, tandem ad alia gradum faciamus.

¶ Iracũdia ieiuna ex Adagio Quæ ſit, Iræ primordia unde ſint, ex Plotino. CA. XIX.

IRACVNDIAM ieiunã uſurpari poſſe, animaduertimus pro ea, quæ propenſa admodum ſit, & procliuis, nimióqꝫ plus ad omnem excandeſcentiã parata. Vt eñ ægritudine preſſi in iram prolabunt̃ facilius, Ita & Ieiuni iracundiores ſunt, q̃ ſaturi. Cuiuſmodi uero ſit hoc, Et quam habeat rationẽ, hinc coniectari poteſt. Conſtat nimirũ, nos iraſci ſolere nõ pro his tantũ, quæ corpus patitur, Sed pro his etiã, quæ cari nobis hoĩes patiunt̃. Quapropter in ipſa iracũdia opus eſſe Senſu, & intelligentia quadã uidet̃. Itaqꝫ ad hæc aſpiciẽs aliquis nõ ex ipſo uegetali, Sed ex alio quopiã Iracũdiã ducere originẽ arbitrabit̃. At quãdo affectiones quaſdã corporũ procliuitas ad iracundiã ſequit̃. Et quando ſanguine, Bileq́ꝫ feruentes ſunt ad iram proniores. Contra uero tardiores, Qui bilem, ſanguineũe habent frigidiorẽ. Itẽ bruta ultra corporũ cõpoſitiões, ex eo dũtaxat, quod aliquis læſurus appareat, in irã prorumpũt, Rurſus per hæc aliqs impetũ Iracundiæ ad corporeã præcipue qualitatẽ, Idqꝫ quod cõſtitutionẽ continet animalis, facile referet. Et quando ĳdẽ hoĩes, ut diximus, cũ ægrotant, Ad iram propenſiores ſunt, q̃ cũ bene ualent, Similiter quãdo ieiuni

iracundiores ſunt, ꝙ ſaturi, patet ad corpus certo modo affectũ iram, uel iræ principiũ ptinere. Atq; bilē, uel ſanguinē, quaſi animatũ, hos impetus excitare, itaq; tali hoc corpore patiente, repēte moueri ſaguinē aut bilē. Senſúq; excitato, imaginationē etiã excitari. Quæ quidē experrecta prouocet, animã cũ tali copore communicantē, ad eũ ipſum inuadendũ, qui moleſtiam intulit. Conſtat quin etiam animam deſuper ratione utentē, tũc moueri, cũ illata uideatur iniuria, quaſi hæc animoſitas naturaliter inſtituta ſit, ad declaratum hoſtem protinus inuadendũ. Eſt igitur in nobis, quod abſq; ratione prouocari ſolet, prouocatumq; deinde per imaginationē cõuocare ad idem etiã rationē. Eſt etiã qđ exordiť a rõne, deſinitq; in illud, quod naturaliter excandeſcit. Proinde ab ipſa uegetali, genitaliq; natura tã iraſcendi, ꝙ concupiſcendi fomes pullulare uidetur. Quippe uegetalis, genitaliſq; natura animæ in complexione humorũ imprimit quoddã uitale ueſtigiũ, ex quo corpus uitaliter euadit affectũ. In quo quidē ſic affecto ſunt perturbationes animalis corporeæ, perturbationũq; principia. In toto quidē uoluptas corporalis, & dolor. In iecore potiſſimũ concupiſcendi principiũ. In præcordijs maxime iraſcendi exordia. Ibi eñ nutritio uiget, ac generatio, hic aũt uigor igneus. Motus aũt iracũdiæ aut quaſi extrinſecus exordiuntur, aut intrinſecus. Extrinſecus ira eſt, qñ illata foris corpori paſſione, ut ſic dicam ad primũ ſenſus motũ feruet uigor igneus, imaginationẽq; mouet. Et per hanc prouocat rõnem. Intrinſecus autē qñ ratio, uel imaginatio iniuriã cogitãs humorē feruentē incitat. Arbores uero iracundiã nõ habere, quãuis naturã habeãt uegetalē, mirũ uideri nõ debet, qñ neq; ſanguinē neq; bilē habēt. Vbi.n. hæc inſunt abſq; ſenſu, æſtus tantũ ſuboritur, ac uelut offenſio quædã. Senſu uero adueniente, impetus iã inſurgit ad id, quod offenderit, expugnandũ.

¶ Quæ ſit prouerbij origo, Lycia coma. De Condalo & Mauſolo. Lyciorum mores.
CAPVT XX.

LYCIAM comã eleganter, doctéq; per adagiũ uſurpari poſſe, animaduerto pro ea, quæ promiſſior ſit, ac cõptior. Legimus in Ariſtotelis monumētis, Lycios capillitiũ ſtudioſius fouere, & quidē, ut mulctã ſubire maluerint, ꝙ præcidere comã. Id quoniã obſcurius eſt, nec a multis, quod ſciam, traditũ, exequemur paulo latius. Erat apđ Mauſolũ Cariæ regē Cõdalus, cuius poſt regē, facile erat primꝰ dignitatis gradus, Hyparchũ Græci uocãt, atq; is, ut uidetur, Lyciæ præerat. Cũ operæpretiũ arbitrareť, ꝙ plurimũ poſſet pecuniaꝶ ad regē mittere, aut etiã ſibi cõgerere, lepido cõmēto Lycios circũſcripſit, ſiqdē intuitꝰ illos ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φέρειν, hoc eſt, comã grate, impēdióq; enutrire, finxit ſibi a Mauſolo allatas eſſe literas, qbꝰ iniũgereť, ut capillos mitteret εἰς προσκόμια .i. Ad proſcomia, ea uideť fuiſſe celebritas quædã deponēdæ comæ, quo nomine oportere illos attondi. Qđ ſi præſtitutã pecuniarũ ſummã exoluere animũ inducerēt, miſſurũ ſe, q ex Græcia capillitiũ affatim afferrent. Id cũ Lycij amplius ꝑpendiſſent, & comæ delitias in magno reponerēt, gratiſſime conditionē admiſere. Atq; ex faceto mox cõmento magna uis pecuniarũ eſt cõgeſta. De more autē comæ recidēdæ nihil eſt, qđ hic uberius agamus, qñ Pauſania, & Homero, alijſq; autoribus, eſt id a nobis alibi explicatũ. Id mõ ſuccurrit, ut uerſutũ Condali eiuſdē ingeniũ in re numaria copioſius enarremus. Si qñ ei regiõem ꝑgrãti ouē qs aut uitulũ attuliſſet, ſimul nomē eius, qui dediſſet, ſubnotabat. Simul etiã tempus, moxq;, ut domũ referret, imperabat, donec ipſe rediret, Vbi autē præterijſſet temporis non parum, eo accerſito, αὐτὸ τὸ τραφὲν, καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος ἀπῄτει.i. Ipſum, quod eſſet enutritũ, & ſi qd inde emolumenti foret enatũ, ſubducto calculo, repetebat. Itē ſi qua arbor in uias, quas ipſi βασιλικὰς, hoc eſt regias uocãt, procũberet, Fructus ipſe capiens uendebat. Haſce uero artes accumulandi modo nõ bono auri uim, utiq; a Mauſolo ſuo edidiciſſe potuerat. Scitũ eñ eſt, cuiuſmodi fuerit princeps, tales etiãnũ ſubditos fore. Is eñ ad pecuniã auidior, contiõe ditiorũ aduocata, miſſos dixit, a Perſarum rege, qui tributa exigerent, ſe aũt ſoluendo non eſſe, proinde eſſe in magna æſtuatione. Tunc, quibus id clam datum negotij erat, exurgentes offerre illi cœperũt, quãtũ quiſq; cõdonare poſſet. Id uero cõſpicati cæteri, ſimul uerecũdia ducti, ſimul etiã perculſi terrore, multo ꝗs ampliora polliceri inſtiterũt. Sed ut illuc, uñ in hæc diuertimꝰ, redeat oratio, de Lycijs hoc ampliꝰ ex hiſtoria nouimus, eos alioq ciuiliter adeo, & cõtinēter uixiſſe, ut cũ feliciter in Italiã uſq; mari qñq; dominareť, tñ nullo turpi lucro unquã ſe extulerint, iuxta patriæ morē

triæ more in Lyciaci cõuentus adminiſtratiõe ꝑmanentes. Erant aũt. XX. & tres urbes, quæ ſuffragioꝝ erant participes. Ex quaq; ciuitate in cõmune collegiũ cõueniebant, Id ſtatuentes, quod maxima pars comprobaſſet. Maximaꝝ ciuitatũ unaquæq; ferre poterat ſuffragia tria, Mediæ duo, Cæteræ unũ. Solymos à Lycijs diuerſos. Homerus facit. Nam de Bellerophonte è Lycia profecto ita ſcribit.

Hic Solymis iterum præſtantibus intulit arma, Strabo eoſdem putat.

¶ Prouerbium, Sulcus Aegypti Libyæ harenas non curat, Quo enuntietur Senſu. Aegypti commoditas. CAPVT XXI.

SVLCVS Aegypti Libyæ harenas non curat, Adagium eſt, de loco nõ ad modũ quidem lato, Sed fœcundo inſigniter, ac fructuoſo, Qui longe anteponendus uideť deſertis, incultisq; agris, ac uaſtioribus. Siquidẽ Aegyptus magnitudine cedit utiq; Libyæ, Sed ita, ut illius tota uaſtitas ne hu[ius] quidem aſſequatur portiunculã. Non præterit profecto nos, Aegyptũ dictam eſſe ueteribus publicum orbis horreum, Solereq; Deos eo animi gratia, & ſalutis confugere. Quãquã & illud uidemur legiſſe, Quod Ioſephus ſcribit, Regionẽ illã tam munitã, & adeo fertilem, ut cunctos mortales paſcere, Deos ipſos excipere hoſpitio, ſaluare poſſe gloriaretur, nunq; tamen fuiſſe ab omni æuo liberam, Id Quod eo uideť mirabilius, Quia illi ad laudem imprimis datur, quod ſit quaq; uerſus mirum in modũ munita, & inacceſſibilis penitus. Hinc mari, Illinc deſerti uaſtitate obiecta, Dextera montibus abruptiſſimis, Siniſtra paluſtribus aquis diffuſiſſimis. Proinde lectũ in hiſtorijs eſt, Cæſarem uictorẽ Aegypti regnũ Cleopatræ, fratriq; eius minori permiſiſſe, Veritũ ꝓuinciam facere, Ne quandoq; uiolentiorẽ præſidem nacta, nouarum rerũ eſſet materia. Aegypti porrò prouentũ illa monſtrarint ampliſſime. Nam ſcribit Cicero, Auletæ patri Cleopatræ, A quo peſſime, ac per ſummã ignauiam regnum adminiſtrari ſolitũ, ſcimus, Tamen quotannis duodenũ milliũ, & quingenũ talentorum tributum conferri aſſueuiſſe. Quod uero diximus, Adagium ex Antiphili Epigrammate promptum eſt.

καρποῖς, οὐ σαδίοισιν ἐρίζομεν, οὐδὲ γὰρ αὖλαξ
  αἰγύπτου, λιβύης ψάμμου ἐπιστρέφεται.

Fructibus contendimus, non ſtadijs. Neq; enim Sulcus
Aegypti Libyæ harenas curat.

Cognatum his aliquo modo uetus illud unius ex ſeptem, Adhibendũ modum, menſuramq; rebus, Quod non ſolum aliud acturis, Sed & agrum paraturis dictum intelligimus, Ne maiorem, quàm ratio calculorũ patitur, emere uelimus, Nam huc pertinet præclara noſtri Poetæ ſententia, Laudato ingentia rura, Exiguum colito. Sed & acutiſſimã gentem Pœnos dixiſſe, cõuenit, Imbecilliorem agrum, ꝗ agricolam eſſe debere, Quoniam, cum ſit colluctandum cum eo, ſi fundus præualeat, allidi dominum. Nec dubium, quin minus reddat laxus ager non recte cultus, ꝗ anguſtus eximie, Propterea de ſe, ac Homero Vergilius noſter metaphora honeſtiſſima putatur ceciniſſe.

Illius immenſos miratur Græcia Campos.
  At minor eſt nobis, Sed bene cultus ager.

¶ Mineruam Phidiæ, uice Prouerbij ab eruditis quãdoq; uſurpari. CAP. XXII.

MINERVAM Phidiæ, prouerbio ſcito, excuſſoq; uſurpamus, de re cultiſſima, Et quæ in excelſo loco, cõſpicuoq; uiſenda omnibus cõſtitui debeat. Cicero, Hoc enim opus in apertum ut referas, nihil poſtulo, Non enim eſt tale, ut in arce poni poſſit, quaſi Minerua Phidiæ, Sed tantum, ut ex eadẽ officina exiſſe uideatur. In hac eadem figura exiſſe appareat. Fuit qppe Athenis ad Acropolin Mineruæ ſtatua ex Ebore à Phidia egregie elaborata. Meminit libro. XXXIIII. Plinius, Fecit inquit, & ex Ebore æque Mineruã Athenis, Quæ eſt in Parthenone aſtans. Strabo, ἐν παρθενῶνι τὸ τοῦ φειδίου ἔργον ἐλεφάντινον ἡ ἀθηνᾶ. Parthenõ uero dicebať Mineruæ tẽplũ, Autore Pauſania, & Plutarcho, ꝗꝗ eſt proprie Parthenon uirginum conciliabulum, & conuentus, Virginis autem uocabulo Mineruam intelligebant. Eius templum, curante Pericle, conditum ab Ictino eſt Architecto, Cuius commeminit & Vitruuius, Et Strabo ſcriptum reliquit. Mentio eſt ſimulacri eius apud Ouidium quoq; illis Verſiculis.

Arcis ut actææ uel eburna, uel ærea cuſtos,

Bellica

Bellica Phidiaca ſtat Dea facta manu.

¶ Cur Pomum Homerus dixerit ἀγλαόκαρπον, & Empedocles ὑπέρφλοιον. Sida qd. Phloinæ ueſtes. Phlœus. Leptychana, Calyphe, Hymenes, Lobi. CA. XXIII.

DVM Græca nuper uerſaremus, forte ſe nobis ingeſſit Homericum illud, σῦκαί τε γλυκεραὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι. Et ficus dulces, ac pomi ſplendidū ferentes fructū. Quærebamus, quid ita ſummus poetarū arborē pomiferā eo præcipue epitheto cenſuiſſet ornandā, ut ἀγλαόκαρπον diceret. Et Tryphonis quidem medicinæ non imperiti, ſententiā aduertimus. Eū fructū ita laudibus celebrari nō immerito, præſertim ſi arbori, in qua edit, comparaueris, permodica.n.ea eſt, nec aſpectu admodū grata. At ipſum pomū, & grādeſcit ſatis, nec inuenuſtum eſt. Eſſe quoq; quibꝰ ita uideat, inter arboreos fructus cōgeſtitiā ex omnibꝰ huic ineſſe pulchritudinē, etenī tactu molle eſt perinde, ac uiolæ, oppletq; odore ſuaui, quod attigerit, guſtu itē iucūdū, necnō illici, ut ſic dicā, inſpectu. Proinde, ut qđ ſeſus oēs ꝓuocet, iure laudari. Et hæc qdē ꝑ ingenioſꝫ captu nō oino imꝓſpe uidēt excogitata. Sed cur nā Empedocles, q poeticis floribꝰ philoſophiā inſpſit. ita ſibi ſcribere pmiſit, οὕνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι, καὶ ὑπέρφλοια μῆλα; Nā qđ Sidas .i. mala punica, opſigonos uocat, ferè uidemur percipe, uerbo ſiquidem eo tardā ſignificari maturitatē, nemo nō nouit. Humectā.n. arboris eius naturā, ac imbecillē, & uiſcidā cōſiſtere nō permittit ſol, niſi ad frigus cœperit aer cōmutari. Proinde Theophraſtus arborū hanc ſolā ĩn umbra melius percoquere fructū ſcribit, ac celerius. Cur uero poma uocauerit Hyperphlœa, hoc uideri multis ambagioſum pōt, & eo quidē amplius, quod ſuus eſt Empedoclimos, nō nitida uenari epitheta, quibꝰ ueluti floridis quibuſdā coloribus res illuſtret, ac tāq; calamiſtro inurat, ſed quæ modo eſſentiā. poteſtatēq; cōmōſtrēt, Sicuti cum ἀμφιβρότην χθόνα Corpus uocat animæ circumiectum, carceris uice. Et πολυαίματον τὸ ἧπαρ, hoc eſt ſanguinis multi iecur. Comperi ex grammaticis nō omnino cōtemnendis, qui ex uiuida ui, ac florida dici Hyperphlœa opinentur, τὸ γὰρ ἄγαν ἀκμάζειν, καὶ τεθηλέναι φλοίειν ὑπὸ τῶν ποιητῶν λέγεσθαι. Phlœin ſiquidē floreſcendi, uigendiq; uim ſignare. Nam ſic Antimachus quoq; φλοίουσαν ὀπώραις dixit τὴν τῶν καδμείων πόλιν. Aratus item, cum de Sirio dici, καὶ τὰ μὲν ἔρρωσε, τῶν δὲ φλόον ὤλεσε πάντα, uirorem, floremq; appellauit Phloon. Phloinas aūt ueſtes nō à Phloos deductas uolūt, ſed a Phleos paluſtri herba in Bœotiæ lacu Orchomeno, ut Theophraſtus inquit, quæ ſit ad nexus utilis. Veſtiū eiuſmodi meminit cū Herodoto Pauſanias, ut alibi docuimus, quibus aues in arabia Stymphalides (nā & ibi eſſe perhibentur) uiſci modo capiantur, omi alia materia roſtris earū impari, Sūt ex Græcis, qui Dionyſio rē diuinam faciant, quē Phlœon uocāt. Inde igiť uideri, ut inſtitutum repetamus, Hyperphlœa dici poma, quod uiriditatē maxime oium ſeruent, ac florē, tanq; ὑπὲρ particulo intendendi uim habeat. Aliȷs uero id arridet amplius, ut ὑπὲρ ſignificet parte hac, nō ualde, ſed deſuper potius, aut extrinſecus, Hinc.n. Hyperthyron dicitur, Quo nomine ſignať hoſtȷ lapis ſupior. Et Hyperoon pro tabulato. Poeta uero etiam κρέα ὑπέρτερα, quæ in uictima forinſecus obiacent, ut ἔγκατα, quæ intus. Ergo cum fructus cæteri ferè extrinſecus Cortice obuallentur, communianturq;. Qualia fermè uocāt Leptychana, uel Calyphe, aut hymenas, & Lobos, Pomis intus producitur cortex, qui eſt glutinoſa tunica, hoc eſt κολλοχιτὼν, & pinguis, cui inhæret ſemen. Quod uero eſui eſt, circūiectum illi conuiſitur, ita hyperphlœon dicetur, quaſi ſuper corticem habens, quod in eſcam cedit, nam Phlœon. i. φλοιὸν dici corticē, nemo eſt, quem lateat, ſed nos in re pſyrica, ut multi fortaſſe opinabunť, nimis diu uerba facimus. Quare ad alia redeundū grauiora, ne digreſſi longius riſu excipiamur, Quanq; nil admodū uideri ridiculum poteſt, Quod a claſſicis autoribus promptū in literas, nouimus. Sed ſunt tamē, quibus, etiam Alabaſtrus unguenti plena putere uideatur, horum ego delicatas aures nec rado, nec oculos tam molliter eruditos moror.

¶ Oculi eruditi qui intelligāť. Statuarū luxꝰ, & primordia. De pictura. CA. XXIIII.

OCVLI eruditi, ut ab eo potiſſimum hæc prodeat lucubratio, Quod præcedentis poſtremum eſt, ex adagio recte dici uidentur de ȷs, Quorum iudiciū amuſſitatum, examinatumq;, ac cenſorium quodammodo in perpendendis diſcernēdiſq; rebꝰ pernoſcit. Nec id in legendo ſolum, quanq; hoc forte rarius, ſed in ſpectāda pictura nobili, aut ope antiqs artificū nominibꝰ precioſo. M. Tullius.

Auctionis tabula te ſtupidũ detinet,aut ſignum aliquod Polycleti. Miror,unde ſuſtule
ris,& quo modo habeas.Intuẽtem te, Admirantẽ, clamores tollentẽ cũ uideo, Seruũ te
eſſe ineptiarꝝ omniũ iudico.Nõne igit̃ ſunt illa feſtiua? ſint,Nã nos quoq; oculos erudi
tos habemus,Sed obſecro te,ita uenuſta habeant̃ iſta,nõ ut uincula uirorũ ſint, Sed ut
oblectamẽta puerorꝝ,Quid eñ Cenſes? Si L.Mumius aliquẽ iſtorꝝ uideret,Matellio
nẽ Corinthiũ cupidiſſime tractantẽ,Cũ ipſe totã Corinthũ cõtempſiſſet, Vtrũ illũ ciuẽ
excellentẽ,An Atrienſem Seruũ diligentẽ putaret? Hactenus Cicero.Cuius paulo plu
ra conſiliũ fuit apponere,Vt pernoſceremus,ꝗ̃topere attoniti plæriq;,ſigna mirati ſint.
Ab eo p̃ſertim tp̃e,quo L.idẽ Mumius,de quo mentionẽ Cicero facit,deuicta Achaia
ſignis repleuit urbẽ,Quãuis,ut hiſtoria teſtatũ ſcimus,deceſſerit ipſe,nõ relicturus filiæ
ſuæ dotẽ.Multa & Luculli inuexere.Verꝝ Græci ipſi uſq; ad inſaniã hæc amplexati ſũt.
Siquidẽ prodũt eminentiſſimi autores Rhodi fuiſſe,Signorũ ad LXXIII.millia. Nec
pauciora Athenis,ac Olympiæ.Delphis etiã ſuperfuiſſe,creditũ eſt. Cæterũ multi ijs,
Quæ uocant Corinthia, in tantũ capiebant̃, ut ſecũ etiã circũferrent,Sicut Hortenſius
Orator Sphingem Verri Reo ablatã.Propter quã Cicero illo iudicio in altercatiõe ne
ganti ei,ſe ænigmata intelligere,reſpõdit,debere.Qm̃ Sphingẽ domi haberet. Circũtu
lit Nero princeps Amazonẽ.C.Ceſtius Cõſularis,ſignũ etiã in prælio ſecũ habuit. Ale
xandri magni tabernaculũ Statuæ ſuſtinebãt.Sunt porrò,q inter omnia Statuarũ uſum
egregiũ putẽt.Quãdo & ornamento ueniũt ſacris,& Prophanis.Publicis itẽ,priuatiſq;
ædificijs.Addũt etiã mirificã eas hoĩbus,rebuſq; memoriã p̃ſtare.Quinetiã, qſqs huius
argumẽtũ inuẽtor extitit primus,Cũ religione ꝓlecto uident̃ ꝓdidiſſe.Sunt q Hetruriæ
hoc cõtribuãt.Alij Telchines Rhodios primũ opinant̃ Statuas honori diuino cõfabri
catos.Et qđ ꝑtinus ſubnotatione dignũ uidet̃,Ita illas dicare cõſueuerãt,Vt magicis au
ctæ diritatibus,Nubes exiſtimarent̃,Imbres,& eiuſmodi alia,miranda rõne ꝑficere,no
uaſq; formas animantiũ ad arbitriũ immutare.Immo uero & fictiles quoq; Statuas uo
cẽ eſſe nactas,primo de dubijs animæ meminit Plotinus.Siquidẽ Magi Statuas loquẽ
tes cõſtruere credebant̃.In qbus nec ꝓpriæ ullæ Statuarꝝ animæ.Nec Sydera loquebã
tur.Sed dæmones ab eodẽ ducti Sydere,Sub cuius imperio Statuæ fingebant̃.Primus
apud Græcos Cadmus Agenoris fili⁹ Statuas deorꝝ in tẽplis cõſecraſſe fert̃.Apud Ari
ſtotelẽ primas Athenis in foro poſitas legimus Harmodio, & Ariſtogitoni, Qđ hi pri
mũ tyrannidẽ ſuſtuliſſent.Eas Alexander à Xerxe aſportatas reſtituiſſe Athenienſib⁹,
meminit Arrianus hiſtoricus.Romæ tãtã legim⁹ fuiſſe Statuarũ Copiã, Vt alter adeſſe
populus lapideus diceret̃.Semiramis,qđ ſcitu dignũ eqdẽ cenſui,cũ & lapis deficeret,
Et maius aliqd cõcupiſceret,ꝗ̃ qđ ære poſſet aſſeq,Apud montẽ Mediæ,Qui Bagiſta
nus dicit̃,In petra Stadiorꝝ ſeptẽ,& decẽ ſuã inſculpſit effigiẽ,Quã uiri centũ donis ue
nerarent̃.Illud de Statuarijs adiecero,Qđ ꝓdidit Siculus Diodorus,Statuarios Aegy
ptios tãtũ p̃celluiſſe arte,& ingenio,ut ex uarijs lapidib⁹,diuerſis poſiti locis unũ ſimula
cri corpus cõficerẽt,cõuẽtu partiũ adeo ꝑfinito ,ut uno loco ab eodẽ artifice eſſe ꝑfectũ
uideret̃.Eiuſmodi uero fuiſſe ferũt celebratũ illud Pythij Apollinis Simulacrum apud
Samios.Sed Satis hæc,ſupq; de Statuis.Nec minus inſaniæ circa Picturæ opa, Pinaco
thecas,inqt Plini⁹,Veteribus tabulis cõſuunt.Alienaſq; effigies colũt ipſi,honorẽ nõ ni
ſi cũ p̃cio ducẽtes.Vt frãgat Heres,Furis detrahat laqueus.Palæſtras Athletarꝝ imagi
nib⁹,& Ceromata ſua exornãt, Et uult⁹ Epicuri ꝑ cubicula geſtãt,Ac circũferũt ſecũ.Di
gnatio p̃cipua Romæ increuit à M.Val.max.Cõſule.Cũ Meſſala princeps tabulam pi
cturæ plij,quo Carthaginiẽſes,& Hieronẽ in Sicilia deuicerat, ꝓpoſuit in latere Curiæ
Hoſtiliæ,anno ab V.C.quadringẽteſimo nonageſimo.Tabulis externis autoritatẽ fecit
primus idẽ L.Mumius,Cui cognomẽ Achaici dedit uictoria.Nã cũ in p̃da uendenda
res diſtraxiſſet,Et rex Attalus ſex millib⁹ ſeſtertiũ emiſſet Ariſtidis tabulã.Liberũ patrẽ
cõtinẽtẽ,p̃ciũ miratus,ſuſpicatus aliqd in ea uirtutis,qđ ipſe neſciret,reuocauit tabulã,
Attalo multũ q̃rẽte,Et in Cereris delubro poſuit.Quã primũ putãt picturã externã Ro
mæ publicatã.Hinc in foro quoq; uulgo poſitas ſcim⁹.Hinc eñ eſt Craſſi Oratoris ille le
pos agẽtis ſub ueterib⁹,cũ teſtis cõpellat⁹ inſtaret,Dic ergo Craſſe,Qualẽ me reris? Ta
lẽ inqt,oñdens in tabula pictũ inficetiſſime Gallũ,exerẽtẽ linguã.In foro fuit & illa paſto
ris Senis cũ baculo.De qua Teutonorꝝ legatus ꝗ̃ti eũ æſtimaret interrogatus, Rñdit,ſi
bi t donari nolle talẽ uiuũ,uerũq;.Sed hæc qd mirari neceſſe ẽ? Cœpit mox & Claſſib⁹ fa

miliaris

miliaris eſſe Picturâ, Immò & onerarijs nauibus, qm̃ & pericula expingi placuit. Immò uero etiã Rogos. Iuuitq; pugnaturos ad mortẽ, aut certe cædẽ, ſpecioſe uehi. Aegyptij etiã ueſtes pingebãt, inter pauca mirabili genere. Candida uela, poſtq; attriuiſſent, illinebãt, nõ coloribus, Sed colorẽ ſorbẽtibus medicamẽtis. Hoc cũ fecere, nõ apparet in uelis, Sed in Cortina pingi. In feruẽtes aquas merſa poſt momentum extrahũtur picta.

¶ Cuiuſmodi ſit Prouerbiũ, Equus Troianus, déq; ea re pluſcula. Item Porcus Troianus qui, CAPVT XXV.

EQVVS Troianus, quãtũ lectione magiſtra compertũ mihi eſt, puerbio ualet uſurpari pro ſocietate nõ in perniciẽ modo cuiuſpiã inita, Verũ & ad bonã frugẽ aliquã. Cicero in Philippicis, In huius me inquit, cõſilij ſocietatẽ, tãq; in Equũ Troianũ includi cũ principibus, nõ recuſo. Alibi Cicero idẽ, Ex Iſocratis ludo, ueluti ex Equo Troiano innumeros principes exiuiſſe, ſcribit. Adagij ratio notiſſima. Nam Græcorum principes incluſos fuiſſe in Equũ Troianum, nemo non nouit, uel ex illo Vergiliano.

Huc delecta uirum ſortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri. Sed & Odyſſeæ octauo ita prius cõmeminerat Homerus.

ἀλλ᾽ ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον
δουρατέου, τὸν ἐπειὸς ἐποίησε σὺν ἀθήνῃ.

Sed age tranſi, & Equi decus concine
Duratei. Quem Epeus concinnauit cum Pallade.

Lucretius quoq; in primo de rerum natura.

Nam cum durateus Troianis pergama partu
Inflammaſſet Equus nocturno Graiugenarum.

Ex qua rõne uidet̃ & Val. Flaccus libro argonauticon. II. ita ſcriptũ reliqſſe, Manet immotis nox duria fatis, Ex Politiani doctiſſimi uiri emendatione. M. Varro. qđ ad Equũ ligneum attinet, Epeum eius concinnatorem fuiſſe Coquum ſcribit, & Argiuis cibũ curaſſe, Ideóq; à Plauto fumicum coquinatorio epitheto nominatum. Illud porrò adijciẽdum, Equos Durios ex poetica hiſtoria poſſe dici magnos, ſtaturoſoſq; de magnitudine uidelicet Equi illius Troiani, Ariſtophanes auibus.

καὶ διαγένης, ἐναντίω δύ᾽ ἅρματε,
ἵππων ὑπόντων μέγεθος, ὅσον ὁ δούριος. Ad Quod reſpiciẽs peritiſſimus Poeta ita cecinit.

Inſtar montis Equũ diuina Palladis arte Aedificant, ſectáq; intexunt abiete coſtas.

Putant eruditi, Comicum ſcientiſſimũ de Equo æneo, Qui fuerit in Athenienſiũ Acropoli, ſiue Arce intellexiſſe, q & ſi æneus foret, Durius tamẽ nuncupabat̃, eo titulo, χαιρέδημος εὐαγγέλου ἐκ κοίλης ἀνέθηκε. Chæredem⁹ euãgeli ex Cæle dicauit. Sed & hic, Equi Troiani imaginem referebat. Ex hac itẽ Troiani Equi ſimilitudine in ueteribus memorijs Porcũ dici Troianũ inuenimus, quaſi alijs incluſis animalibus grauidum, ut ille grauidus armatis fuit. Scribit in cœnis ſuis Macrobius, Cincium in ſuaſione legis Faniæ obieciſſe ſeculo ſuo, quod Porcum Troianum menſis inferrent.

¶ Perdicis Libido in Prouerbiũ ꝓducta, quã habeat rõnẽ. Perdicũ uerſutia. ἐκ περδικίσαι qd. Perdix an ſit uocalis. Papinius declarat̃. Vocũ differẽtiæ in auibus. Aegyptiorũ literæ. id eſt, Hieroglypha Grãmata. De Perdice à Protegene picto. CAP. XXVI.

PERDICIS Libidinẽ uſurpari poſſe adagio, animaduertimus pro efferata, turpi, atq; infami, demũq; ꝑnicioſa. Proditũ à Mythicis eſt, Perdicẽ fuiſſe Venatorẽ, qui ſit matris infando amore correptus, dũ uero utrinq; imodeſta libido ferueret, & noui facinoris uerecũdia reluctaret̃, cõſumptus, atq; ad extremã labẽ ꝑductus memorat̃. Hũc primũ inueniſſe Serrã, Scribunt nõnulli, Nã primi Cuneis ſcindebãt fiſſile lignũ. Feneſtella Martialis ſcriptũ reliqt, Hũc Perdica fuiſſe initio Venatorẽ. Cui cũ cruẽtũ inſtitutũ, & ſolitudinis ſtudioſa meditatio diſplicere cœpiſſet, aſſiduis agitata curſib⁹, Simulq; qđ intueret̃ eiuſdẽ ſtudioſos, Actæona, Adonin, Hippolytũ peſſimo interijſſe exitio. Artis pſtinæ affectui miſiſſe repudiũ, atq; eo ſtudio deſito, agriculturæ totũ ſe mãcipaſſe. Quo noie terrã quaſi matrẽ, omniũ genitricẽ, fert̃ adamaſſe. Quo labore cõſumpt⁹, ad maciẽ ꝓlapſus dicit̃. Qđ uero cũctis Venatorib⁹ detraheret, Serrã, ueluti linguæ uirulentiã dicit̃ excogitaſſe. Matri eius indi

dere nomen

dere nomē Polycaſtem ,qđ interpretantur Polycarpem a fructuū numeroſitate , quos
humanis uſibus terra parens producit. Cæterū ut a fabuloſis ad hiſtoricā demigremus
ueritatē. Videt̄ auis quoq; adagio gradū feciſſe. Nec.n.ut rerū naturæ periti tradūt, In
animali alio par opus libidinis. Si contra mares ſteterint fœminæ , ſicuti quinto de hiſto
rijs Ariſtoteles ſcribit,aura ab ijs flante,prægnantes fiūt. Hiātes aūt exerta lingua,per id
tēpus æſtuāt,cōcipiūtq; ſupuolantiū afflatu,ſæpe uoce tantū audita maſculi , qđ ab Aui
cenna itē repetitū ſcimus,de aialibus quinto . Dimicāt inter ſe mares deſyderio fœmina
rū,uictūq; aiūt Venerē pati, qđ quidē & Cothurnices facere dicunt̄ . Addit Trogus,
etiā gallinaceos aliquādo. Etiāſi apud Plut . Gryllus ſophiſta apud Circē deformatus in
brutum negat, ex brutis ullū maſculā affectare Venerē. Capiunt̄ quoq; pugnacitate ei⁹
dem libidinis,cōtra aucupis indicē exeūte in prælium duce totius gregis. Perdix inquit,
Hieronymus, & aliena oua calefacit , ſi furto propria amiſerit,ſed cū creuerint in nidis
pulli,euolāt,& ad parētes ſuos redeūt,emētitū omittētes. Perdices ſibi inſidiant̄,& ſi aſ
ferāt illos ad ſyluā,ꝗ eos habēt,uocē emittūt abſconſi,ſicq; ueniūt cæteri,ac in retia præci
pitant̄,pluſq; pedibus,ꝙ pēnis fugiūt aucupātes. Et ſi ad hoc fuerint,ut capiant̄ , ſimilē ſi
bi colore lapidē quærūt,& inibi ſupinos ſe cōponūt. Vnde & perdicis uafritia in prouer
biū quoq; ꝑducit̄,de qua præclare,ut de alijs,Plini⁹. Hinc apđ Ariſtophanē formatū in
Auib⁹ uerbū inuenimus ἐκπερδικίσαι pro eo,qđ eſt elabi aſtute, atq; periculū declinare.

εἰ δ' ὁ πισίου προδοῦναι τοῖς ἀτίμοις τὰς πύλας
βούλεται, πέρδιξ γενέσθω τοῦ πατρὸς νεόττιον.
ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρὸν ἐκπερδικίσαι.

In cuius loci enarratiōe grāmatici ita ꝓdūt. ἐκπερδικίσαι, διὰ τὸ πέρδικα αὐτὸν γενέσθαι. εἴρηται
δὲ ἀπὸ τοῦ τοὺς πέρδικας καταλαμβανομένους ὑπ' ἀνθρώπων, μηχανᾶσθαι τοιαύτην σωτηρίαν, λαμβάνον
τες γὰρ κάρφη τοῖς ποσὶν, ὑπτίους ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν. καὶ οὕτως ἐπικαλύπτουσι, καὶ ἐκκλίνουσι. Qđ
eſt,effugere. Q m̄ ipſum dixit poeta perdicē debere fieri. Productū aūt ἐκπερδικίσαι uer
bū,quod deprehenſi perdices ab hoibus,id cominiſcunt̄ ſalutis cauſa,feſtucas ſiquidem
pedibus capiētes reſupinos ſe collocāt, abijciūtq; , atq; ita operti elabunt̄ . Idē interpres
uocat perdica ὄρνιον πανοῦργον,i. Auē peraſtutā & uafrā . Quin & modo alio eiuſdē in
terpretat̄ uaframenta. Educit inquit,pullos in paſcua. Quod ſi hominē uiderit , ſibilo id
illis ſignificat. Qui confeſtim reſupinos eſſe collocāt. Adeo ut ne ſi palpitando qdē peri
cliteris,aduertas. Mox ubi uenator quadantenus eſt progreſſus,rurſum pater ſibilat , at
illi euolant protinus. Hoc igitur eſt inquit, ἐκπερδικίσαι. Perdicem uidetur Papinius do
cilē intellexiſſe,aptūq; ſermoni humano enuntiādo, cū ſyluula quadā libri ſecūdi de Pſi
taco melioris ita canit.

Quiq; refert iungens iterata uocabula Perdix.

Domitius interpres ingenij longe præcellētis,eius rei rationē poetæ ipſi excutiendā,reli
quit. Id quod reprehendēt forſan aliqui,ac referēdū putabāt nō ad auis docilitatē,ſed ad
uocis ſonū,ꝗ auis eius eſt genuinus. Eſt autem κακκαβίζειν. Indéq; ob ſyllabæ repetitio
nem,quæ in eo uerbo eſt,a poeta dictū uideri,iterata uocabula a Perdice referri . Eſt ſa
nè uerbū id Perdicū uoci ꝑaccōmodū,ſed nō oium. Autor Ariſtoteles eſt, differre & cæ
terorū animaliū uocē,& eorū,quæ genere eodē cōtinent̄ loci ratiōe , uerbi gratia Perdi
cū οἱ μὲν κακκαβίζουσι, οἱ δὲ τρίζουσι. Quod eſt,alij caccabāt,ſtridēt alij. Sūt hæc oino uera.
Sed ita , ut Papinij ſenſum nil prorſum iuuent . Quippe quæ nugalia ſint , & ut ille ait,
Chryſippi ſyllogiſmis,& Platonis legibus frigidiora. Nec ad hoc cōmentū euertēdū ul
lis uineis, aut arietibus eſt opus,uerbis poetæ nullo negotio coarguitur. Quod ut liqui
do pateat, Papinij ipſius carmina,quæ ante illud,quod modo protuli,legunt̄,duxi ſubij
cienda , quibus manifeſtū fit , recenſeri ab eo tantū,quæ humani ſermonis enuntiationi
ſufficiūt aues. Sic autem habent . Plangat Phœbeius ales

Auditaſq; memor pœnitus dimittere uoces
Sturnus,& Aonio uerſæ certamine Picæ.
Quiq; refert iungens iterata uocabula Perdix.
Et quæ Biſtonio quærit̄ ſoror orba cubili.

Ferte ſimul gemitus. Quod ſiquis penultimo inductus carmine in diuerſam pedibus
ſentētiā abeūdū cenſet . Tāq; hirūdo nil minuſq; humanū prorūpat in ſonū. Reſpōdeo

expoſitionẽ illam de Prognes deformatione in Hirundinẽ eſſe quidẽ à Varrone confir/ matam,& à noſtris ferè. Cæterũ Græcorũ nonnulli in Luſciniam malunt. Quod Probus non ignorauit in Bucolicon Vergilij, Et uidetur Ouidius ſecutus, cum ita canit,

Sola uirum non ulta prius mœſtiſſima mater
Concinit Iſmarium Daulias ales Ityn.

Et Ioannes grãmaticus in Heſiodi cõmẽtario ferè in fine, καὶ πρόκνη inquit ἀηδὼν γεγονυῖα τὸν ἴτυν ὀδύρεται, φιλομήλα δὲ χελιδὼν, τηρεὺς φησὶ μὲ ἐβιάσατο. Philomelæ porrò docilitatẽ, ſiue Luſciniæ, quis ignorat? Cũ ſciamus Druſum, & Britannicũ Claudij filios Lucinias habuiſſe græco, atq; latino ſermone dociles? Quo uero de Perdice nil uideat̃ abſurdũ, Plinij uerba ſubtexere libuit ex decimo naturalis hiſtoriæ, Verum, inquit, alias addiſcere negant poſſe, q̃ quæ ex genere earũ ſunt, quæ glande ueſcuntur, & inter eas facilius, quibus quini ſunt digiti in pedibus. Ac ne eas quidẽ ipſas primis duob⁹ uitæ annis. Latior ijs eſt lingua omĩbus, in ſuo cuiq; genere, quæ ſermonẽ imitantur humanũ. Quanq̃ id penè in omĩbus cõtingit. Agrippina coniunx Claudij Cæſaris Turdũ habuit, qđ nunq̃ ante, imitantẽ ſermones hominũ. Ex ijs nimirũ impoſſibile uideri haudquaq̃ poteſt, Perdicẽ humanæ uocis expreſſiſſe ſonũ. Quæ uero Plinius ſcribit, ferè ab Ariſtotele promunt̃ libro ſecũdo de hiſtorijs, præſertim quæ ad linguæ modum pertinẽt. Lingua, inquit, omĩbus eſt, ſed uarie. Alijs eñ longa. Alijs breuis. Alijs lata. Alijs anguſta. Omniũ maxime animaliũ poſt hominem literas proferre nõnulla auiũ genera queunt, uidelicet ea præcipue, quæ πλατύγλωσσα ſunt, hoc eſt, quibus lingua latior eſt. Sed & Ariſtotelẽ imitatus Auicenna, Aues, inquit, quæ habẽt linguã amplam, hominis uocẽ imitant̃. Sed planius in Sympoſiacis Plut. Perdicis loquacitatẽ nõ tacuit. Quin eſſe uocalẽ, ac diſcere, cõprobat idẽ alibi. Sed & in Laconia haberi Perdices uocales, mõſtrauit in Dipnoſophiſtis Athenæus. Qui & Ariſtomenẽ Atheniẽſem, Adriani libertũ, dici à Patrono ſolitũ, ſcribit, Atticoperdica, cũ eſſet Comœdiæ ueteris Hiſtrio. Sed quia de uoce mentio eſt, addamus, quæ primo de hiſtorijs idem prodit Ariſtoteles, Ex animãtibus alia ſunt, inquit, ψοφητικὰ, hoc eſt, quæ ſtrepitũ tantũ elidunt. Alia uero Aphona, ſiue muta, alia φωνήεντα, quæ uocẽ formant, ſed ex ijs aliqua Dialecton habẽt. i. loqui poſſunt. Alia Agrãmata, quæ uocẽ ſolã nullis exprimẽdam literis reddunt. Alia ſunt κωτίλα, hoc eſt, loquacia. Alia taciturna. Cæterum ut ad Perdices redeamus, Aegyptiorũ literis, quæ animantiũ figuris, reliquiſq; huiuſmodi corporibus, ac ſignis cõſtabant, qđ Cheremon docet, atq; Horapollo, Hi cõtumelioſos mõſtrare uident̃, qm̃ iſtiuſmodi aues ſenio confectæ cõtumelia ſe afficiant, ſicuti Anguilla inuidiam ſignare uidet̃, quæ ita bonis infeſta omĩbus eſt, ut Anguilla piſcibus, quorũ omniũ ſocietatẽ, & cõmunionẽ fugit. Hippopotami ungulæ dehorſum uerſæ impiũ, iniuſtũ, ingratũq; ſignificãt, Idem & Columbus, qui quanq̃ bilis eſt expers, & in uniuerſa animantiũ peſtilentia ſolus illius morbi cõtagio uacat, in parẽtes ſe tñ ingratũ præſtat, atq; infeſtũ, Quippe qui robuſtior factus, patrẽ pugnãdo à matre fugat, cui ipſe miſcet̃. At Equus ille fluuialis, cũ primũ per ætatẽ licuerit, patrẽ experit̃ uiribus, quẽ ſi pugna ſuperarit, ac ſibi locũ cædere, animaduerterit, matrẽ init, uita patri cõceſſa. Qđ ſi uictus pater minus ei permittat cũ matre concubitũ, tum patrẽ filius robore, uiribuſq; fretus interimit, ac matrẽ cõprimit. Itaq; non abſurde ijdẽ Aegyptij ad inferiorẽ partẽ duas item pingunt eiuſdẽ Hippopotami ungulas, Quo id homines intuentes, & qđ de iſtiuſmodi bellua dicitur, cogitantes, ſint in referẽda gratia promptiores. Ex hac doctrina uidet̃ & illud eſſe depromptũ, qđ in Regũ ſceptris ſuperne Ciconiã figurabant, inferne uero Hippopotamũ, quippe ſignificãtes uim iuſtitiæ parere, qñ Hippopotamus animal ſit iniuſtiſſimũ. Inuenio literas id genus appellari Hieroglypha grãmata, qđ ijs in rebus ſacris myſteria ſignificarent̃. Et Chæremon, cuius paulo ante mentionẽ habuimus, Hieroglyphica ſcripſit. Erant inde apud Aegyptios, qui dicebantur Hierogrãmates, hoc eſt, ἱερογραμματεῖς. Qui etiã de futuris uaticinia concipiebant, unumq; ex ijs Regi mirabiliter multa de Moyſi mox naſcituri excellẽtia prædixiſſe, proditũ memoriæ eſt. Hæc immo uberius cõtexere libuit, ut apertius intelligeremus illud ex Lucani pharſalia. Qui doctiſſime, quod adſtruximus, ita breuiter canit,

Nondum flumineas Memphis contexere byblos
Nouerat. In ſaxis tantum, uolucreſq;, feræq;,
Sculptaq; ſeruabant magicas animalia linguas.

Inuenio illud quoq; in antiquis memorijs, Aegyptios literas quidem proprias habere, quas diſcant omnes, ſed quas appellant ſacras, ſoli norunt ſacerdotes, a parẽtibus priuatim acceptas. Apd' Aethiopas uero, quorũ coloni fuiſſe uidentur Aegyptij, ijſdem oẽs utebantur figuris. Volebamus iam capiti huic impingere umbilicũ, ſed collibuit, cũ forte in manib⁹ eſſet Diodorus, adnectere, quæ ille quarto bibliotheces prodiderit, ad hoc ipſũ facientia maxime, quoniã in id genus parerga libenter excurrimus, ſi præſertim ſcitius aliquid, remotiuſq; complectantur. Accipiter inquit, rẽ denotat cito factã, quoniam hæc aliarũ fermè oium auis ſit uelociſſima. Trãſfert hæc notatio ad domeſticas res, quæ uelociter fiant. Crocodilus malum ſignificat. Oculus, iuſtitiæ ſeruator, & totius corporis cuſtos interpretaẽ. Alioqui Iuſtitia oculatiſſima eſſe fingiẽ, oculo uegetiſſimo, acie pſpicaci, & cũcta pſpiciente. Quã Chryſippus effingi ſolitã prodidit, aſpectu formidabili, luminibus oculorũ acrib⁹, neq; humilis, neq; atrocis, ſed reuerẽdæ cuiuſdã triſtitiæ dignitate. Plato uolumine de Legib⁹ nono, Iuſtitiã oium ſpeculatricẽ, atq; uindicẽ appellat. Et ita dici a priſcis ſacerdotibus, tradit. Hinc legimus, quoſdam ſolis & iuſtitiæ teſtatos oculũ. Et in uerſipelles dici inuenimus ex adagio, ipſos etiã oculos ſolis, & iuſtitiæ facile fruſtrari poſſe. Sed ut a diuerticulo fabulã repetamus, ex reliqs coporis partib⁹ dextera man⁹, digitis paſſis, libertatẽ deſignat. Siniſtra uero cõpreſſis, tenacitatẽ, atq; auaritiã. Eodẽ modo & cæterarũ corporis partiũ figura, atq; inſtrumẽta certũ quid notabant. Sed hic adnotãdũ illud eſt, L. Apuleio libro XI. Aſini aurei, literarũ genus hoc dici ignorabile. Compluſcula eius autoris uerba collibuit exſcribere. De opertis inqt, Adyti profert quoſdã libros literis ignorabilibus prænotatos, partim figuris huiuſcemodi animaliũ, cõcepti ſermonis cõpendioſa uerba ſuggerẽtes. Partim nodoſis, & in modũ rotæ tortuoſis, capreolatimq; condenſis apicibus, a curioſitate profanorũ lectiõe munita. Cornelius quoq; Tacitus libro Auguſtæ hiſtoriæ XI. dũ de literarũ diſſerit inuẽtoribus. Primi inqt, per figuras animaliũ Aegyptij ſenſus mẽtis effinxerũt, & antiquiſſima monumẽta memoriæ humanæ impreſſa ſaxis cernunẽ, ac literarũ ſemet inuẽtores itẽ perhibẽt. Inde Phœnicas, q mari præpollebãt, intuliſſe Græciæ memorãt, gloriãq; adeptos, tanq; repererint, quæ ab Aegyptijs acceperãt. Cæterũ ſicut a Perdice ſumus exorſi, ita in eũdẽ deſinamus, obiter adnotabimus, quæ libro XIIII. Strabo prodidit ſuper perdice a Protogene picto, itẽ inquit, ex Protogenis picturis Ialyſus, ac Satyrus iuxta colũnã ſtãs, ſup columna perdix erat, ad quẽ ita homies hiabãt, cũ nup tabula eſſet poſita, ut illũ ſolũ admirarenẽ, Satyrum uero contemnerent, quãq; perfectiſſimũ opus, augebant admirationem perdices manſueti, qui a nutritoribus allati, & contra pictum appoſiti canebant ad pictură, & congredi geſtiebãt. Protogenes rem uidens præter opinionem eueniſſe, ædituos rogauit, ut deleri auem permitterent, quod & factum eſt.

¶ De Harpyis q̃ diuerſa cõperianẽ apd' Græcos certatim, & Latinos. Harpe qd. Harpides. Harpys. Harpaſus. Harpaſa. Harpagia. Harpage. Creagra. Lycos. CA. XXVII.

HARPYIAS malas pro nequiſſimis mulieribus, ueluti ex adagio uſurpaſſe uidetur Apuleius. Cuiuſmodi fuerint monſtroſa Harpyiarũ corpora notum abunde, opinor, ex Virgiliano carmine,

Virginei uolucrũ uultus, fœdiſſima uentris
Proluuies. Vncæq; manus, & pallida ſemper Ora fame.

Seruius Neptuni prodigiorũ patris, & Terræ filias putat. Sũt, qui ſcribant, ideo uirgines fingi, quod omnis rapina arida ſit, ac ſterilis. Ideo plumis circũdatas, quod quicquid inuaſerit rapina, cælat. Volatiles autẽ, quod omnis rapina ad uolandum ſit celerrima. Dicitur.n. Aello quaſi ἑλῶν ἄλλο .i. alienũ tollẽs. Ocypete citius auferẽs. Celænum uero Græci nigrũ uocant. Vnde & Homerus prima Iliados Rapſodia,

αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί. Statim niger tuus ſanguis emanabit p meã haſtã.

Quæ omnia id demũ ſignificare animaduertimus, quod aliena cõcupiſcim⁹ primo, mox expetita inuadimus, poſtremo ſinuncata ſemel abſcõdimus, illatebramuſq;. Sed & ipſũ Harpyiarũ nomen inditũ a rapacitate uideẽ, ſiqdẽ eo nomine indicaẽ Græcis rapina. Vnde & Harpax in Pſeudoli argumento.

Venit Harpax uerus. Res palam cognoſcitur.

Eſt & apud eundem Harpagare uerbum, ut item in Pſeudolo.

Neq; homines magis Aſinos unquam uidi. Ita plagis Coſtæ callent.
Quos dum ferias, tibi plus noceas. Eo enim ingenio hi ſunt flagricibæ.
Qui hæc habent conſilia, ubi data occaſio eſt. Rape, depe tene. Harpaga.

Sunt qui putent, tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. Apolloniŋ uero Interpres in illis Poetæ uerbis ex Argonauticon primo ἀλλὰ θύελλαι ἀντίαι ἀρπάγδην ὀπίσσω φέρον. At Thyellæ aduerſæ raptim retro ferebant, ita ſcribit, Thyellæ hiberni flatus, & procellæ, Vnde Homerus per Synonymiã Thyellas poſuit, & Harpyias, hoc eſt, procelloſos flatus.

ὡς δ᾽ ὅτε πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Et mox.
τόφρα δὲ τὰς κούρας ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο.

Apollonius uero opis eiuſdẽ libro ſecũdo, Iouis magni Canes Harpyias dixit illis uerſib⁹,

οὐ θέμις ὦ υἱὲς βορέου ξιφέεσσιν ἐλάσσαι
ἁρπυίας, μεγάλοιο διὸς κύνας.

Et mox ſubiungit, fugatas à Zeto, & Calai conieciſſe ſe in Specu, quod in Creta uiſebatur, ſub Arginunte, quam rem Neoptolemus quoq;, ac Pherecydes literis commẽdarint. Sunt ex Græcis, qui Irin Harpyiarum ſororem prodiderint. Pro cruentis, ſanguinarijsq; raptoribus, pecuniæ immoriẽtes uidetur Sidonius Apollinaris Harpyias uſurpaſſe, Nam libenter, inquit, incedunt armati ad epulas. Albati ad exequias. Pelliti ad eccleſias. Pullati ad nuptias. Caſtorinati ad Letanias. Nullum illis genus hominum, ordinum, temporum cordi eſt, In foro Scythæ. In Cubiculo Viperæ, in Conuiuio Scurræ. In exactionibus Harpyiæ. In Collocutionibus Statuæ. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant, Vnde etiam epulas abripere dicuntur, quod eſt furiarum. Hinc eleganter Oratius Gulam dixit rapacibus dignam Harpyijs, intelligi uolens, Gulones dignos uideri, quib⁹ Harpyiæ furtim inuolantes edulia ſurriperẽt, in ipſo edendi deſyderio, & epularum apparatu, ſicuti Phineias diripuere dapes. Apuleius, Et tamen quotidie paſtus electiles comparere nuſquam. Nec utiq; Cellam ſuam immanes inuolare mures, uel muſcas. Vt olim Harpyiæ fuere. Quod diximus, Irin credi Harpyiarum ſororem, ne confictum quis putet, confirmatur Heſiodi autoritate ex Theogonia.

θαύμας δ᾽ ὠκεανοῖο βαθυῤῥείταο θύγατρα
ἠγάγετ᾽ ἠλέκτρην, ἣ δ᾽ ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,
ἠυκόμους δ᾽ ἅρπυιας, ἀελλώ τ᾽ ὠκυπέτην τε.

Harpyias grammatici apud Græcos interpretant̃ ἁρπακτικὰς θεὰς, id eſt, rapaces Deas: Harpe uero Auis eſt ſpecies rapto uiuentis, Aquilæ ſimilis. Homerus,

ἢ δ᾽ ἅρπῃ ἐικυῖα τανυπτέρυγι, λιγυφώνῳ.

Quanquam & eodem nomine dici falcem nouimus, Heſiodus.

δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλαβεν ἅρπην,
μακρὴν, καρχαρόδοντα.

Hinc Harpedophorus dicitur falcifer. Harpides uero calciamenta ſunt, quæ item Crepidas uocant. Dicuntur uero quaſi ῥάπιδες. Quia πολυῤῥαφῆ ὑποδήματα, id eſt, multiplici ſutura calciamenta ſint, Sic enim apud Græcos Saluſtius præcipit. Nominis uero etiam Callimachus meminit.

ἐν γάρ μιν τρισσῇσι θῆκε σὺν ἁρπίδεσσιν.

Harpys uero amorem ſignat, à rapacitate item nomine accerſito. Vtitur eo in Crinagora Parthenius. ἀμφοτέροις ἐπιβὰς ἅρπυς ἐλωίσατο. At Harpaſus eſt Cariæ fluuius, ab impetu prærapido ſic nuncupatus, Prius dicebatur Daphnus, Meminit Apollonius Caricorum quintodecimo. Harpaſan Ciuitatem à fluuio eodem nuncupari, Stephanus ſcribit. Nam Harpagia dicebatur locus propè Cyzicum, Vnde raptum memorant Ganymedem. Sed & in Illyria ciuitas monſtratur Harpyia prope Enchelyas, in quam Amphiarai auriga Baton ſe contulit, poſtquam is perijt, Meminit Polybius. Harpagen inter coquinaria inſtrumenta recenſet Pollux. Sed nomine alio dici Creagram putat, & Lycon, hoc eſt, Lupum. Alij eo nomine inſtrumentum quoq; intelligunt, extrahendis à Puteo Vaſis accommodum

¶ Aeſtiuam ægritudinem intelligi breuem, Et quæ ſit eius rei ratio. Iuuenalis locus explicatur. CAPVT XXVIII.

Aeſtiuam

AESTIVAM ægritudinem ferè omnem celeriter deſinere, obſeruatū eſt a clariſſimis medicorum. Quod ut monſtraret maximus ille, ac diuiniſſimus Hippocrates, libro Sententiarum ſecundo, ita ſcriptū reliquit. Quartanæ æſtiuæ breues magna ex parte ſunt; autūnales lõgæ præſertim quæ hyemē attingunt. Aduocauit etenim morbū quã diutiſſime perſeuerantē ex quo uelut perſpicuæ claritudinis exemplo, reliqua morborum genera inaudiri dedit. Ex doctrina igitur hac profluit adagium, ut ægritudinē mox paulo deſituram, nec procaci recurſu, aut lancinatione diuturniore corpus emaciaturam, uel confecturam quoq; nuncupemus æſtiuam. Scrutabar uero curioſius, qui mos ferè mortalibus inſitus eſt, dicti, euentuſq; rationem, ſed, nec laborandum diu fuit, præſto eñ eſt ſemper, uelut Succenturiatus ille artis medicæ longe ſcientiſſimus Galenus, apud quem ita ſcriptum legimus, Non quartanæ ſolum inquit, breues æſtate ſunt, ſed cæteræ ægritudines quoq; celeriter deſinūt. Nam ſucci funduntur, & eunt uſquequaq; de corpore, atq; reflantur. Igitur ſi uires ſuperſunt, nocua materia ſecreta, morbi deſiſtūt. Sin uires deſunt, infeſta materia pariter abducta, eæ quoq; exoluuntur, quamobrem nullus morbus æſtate tardius abſoluitur. Cæterum ut æſtate materia diſpergitur, atq; aboletur facultas, Ita hyeme cõtra accidit. Succi nanq; manent intus, modo animalium, quæ illatebrant ſe, & deliteſcūt & item facultas ualens perſiſtit. Itaq; cum morbificus ſuccus maneat, neq; morbi conuelluntur, neq; ægri intereunt, quippe ualentior facultas renititur. Ex ijs, quæ medicus præſtantiſſimus exequitur, lux multa infertur illi Satyrico,

Iam letifero cædente pruinis
Autumno, Iam quartanam ſperantibus ægris.

¶ Seminū, quæ Ceraſbola dicuntur, ratio. Gallinarū Pericarphiſmus. Engæa, & Zoophyta. Veterum pocula fuiſſe cornea. Ceratis notiones. Epiſporia quid. Ceraſbola item quæ dicantur. CAPVT XXIX.

EST apud Platonem ſemel, quantū obſeruauerim, uerbum hoc, Ceraſbolus, id eſt κερασβόλος. Id quodam ueluti adagio uſurpatum pro eo, qui inamœnis, ingratiſq; moribus ſit, quiq; per imperitiã nullo moueat̃ affectu, & leges quoq; habeat deriſui, illis haudquaq; obtēperando, ſed cõtumaciter obnitendo. Et uocabuli quidem notio aperta ſatis, At eiuſdem ratio non utiq; obuia fuerit, ſed ut Arietini oraculi hiſtoria, forte amplius quærēda. Sūt q ita interpretentur, Ceraſbola dici proprie, quæ dura naſcãtur in Aſpretis, aut leguminibus, nigra quidē colore, ſed magnitudine, quãta Miliū. Ea ſi leguminibus incoquantur, minime remolleſcūt, nec alioqui fructū unquam ferunt. Eiuſmodi produnt eſſe, quæ inter boum cornua, dum ſeritur, forte fuerint iactata. Vnde & Ceraſbola nuncupata a iactu eiuſmodi, ſed, ut dixi, nõ nimis abditum hoc, neq; ab intellectu deuium. At cur ita, id eſt, quod multos diu torſit. Multa equidē in naturæ maieſtate recondita latere, fatendum eſt, quæ ingeniorum ſolertia necdū ſatis uidet̃ excuſſiſſe. Nõnulla ex ijs, ſum memor alia huius operis parte attigiſſe me. Recenſet pleraq; & Theophraſtus, in quibus & illud de Gallinis, quod ſexto de hiſtorijs etiam Ariſtoteles poſuit, & eſt a Plinio repetitū, Illæ enim ouo edito, religione quadã excutiūt ſeſe, & circūactæ purificãt aut feſtuca aliqua ſeſe, & oua luſtrant, Pericarphiſmum Plutarchus uocauit, itē defoſſum a Ceruis cornu, itēq; ſi una aliqua caprarum ore Heryngium, quod nõnulli uocãt Origanū, alij Moly, Romani capitulum mardus, grex ſubſiſtit uniuerſus. Hoc & de Ceraſbolis dici poteſt nõ abſurde. Quid enim fiat, neminem profecto latet, ſed cauſam non norunt omnes. Nõ magis quã in eo, quod periti rerum tradunt, Ceruis ſalſuginoſas manare lachrymas, At dulces ſuibus, dū capiuntur. Nec non cur exculcatum Apium, contritūq;, dum germinat, lætius mox proueniat. Quod probris, maledictiſq;, & execrationibus in Cumino conſequuntur. Cæterū ne quæſtionem modo torquendis uidear ingenijs propoſuiſſe, ſubiungam quod ex mutis, ut aiunt, magiſtris compertum mihi eſt. Scribunt Phyſiologiæ non imperiti, frigiditate ſeminibus induci duriciē, ea nãq; premit, cogítq; uſq; ad rigiditatē. E diuerſo mollia, laxáq; efficit calor, proinde nõ recte aſtruūt, qui dicunt ἔτος φέρει, οὐχὶ ἄρουρα

Annus fert,non Ager. Siquidem loca genuino prædita calore, temperiem gratam Aere addente, fructus proferunt molliores. Quæcunq; igitur ſerentis manu protinus, tecteq; in terram decidunt ſemina,intra illam excepta,uelut ſuo ſibi lecto, collocataq; calore inſito amplius,& humore perfrui ualent. At quæ in Cornua inciderint Boum,non aſſequuntur,quam Heſiodus tradidit, ἀρίστην εὐθημοσύνην, Sed aberrantia,dilapſaq; non tam ſata uidentur,quàm proiecta incurioſe. Vnde accidit plærunq;,ut uel frigoris iniuriam non patiantur, Vel exucca prorſum fiant, & lignoſa tunicula, ita ut remolleſcere haudquaquam ualeant. Argumento ſint lapides,quorũ partes terræ inhærentes, ἔγγαια, καὶ ζωόφυτα μέρη uocant Græci,longe molliores cuſtodit calor, quàm quæ ſub Dio ſunt, Qua ratione Lapidarij artifices lapides adobruunt, quos excolere ingenio parant, ueluti terræ caliditate quandam indipiſcantur maturitatem. Cum hypæthri,& ſubdiales frigoris ui obdurati artificio reluctentur. Rurſus ipſum hoc inde quoq; diſcimus. Etenim compertum fermè eſt, frumenta,quæ in Areis ſeruata diutius fuerint,quodam ueluti callo obdureſcere. Idipſum alicubi præſtat frigidior Ventus,dum uentilantur,afflando. Sicuti cõtingere in Philippis, Autores nonnulli ſunt. Inde fit,ut tanquam impoſſibilia haud reſpuenda ſint,ſi forte Ruſticos quandoq; inaudias,ex duobus propinquis ſulcis,aut uerius porcis, in altera duriores concipi fructus. Sed & illud maximum, inter fabarum Lobos alij mollia producunt, alij dura,prout frigidior Ventus,aut aqua partem hanc attigerit magis,aut illam. Sed quoniam de Cornibus, quæ Cerata uocant,mentio hac parte facta à nobis hic eſt, appendicem aliquem non ingratum lecturis adijciamus, Alioqui & operis eſt inſtituti,quo eruditionem hiſce,ueluti fulturis,tibicinibusq; ſurrigere,obfirmareq; cõtendimus. Lego in ueteribus memorijs ante inuentionem poculorum antiquos Cornibus ad potum eſſe uſos, Quo argumẽto à doctis uſurpatum inuenimus κεράσαι pro eo, quod eſt, ἐπιχέειν οἶνον, hoc eſt, Vinum infundere, Sic Piſander, & Homerus Iliados. θ. οἶνον τ' ἐγκεράσασα πιεῖν, id eſt, Vinum fundens in Ceras,ſiue Cornu,ad potum. Dicuntur uero Cerata à κάρα, quo Caput ſignificatur. Recte enim,ut Ariſtoteles inquit,Capiti cornua mandauit natura. Nec recte Aeſopi Momus uitio dat,quod non in armis Taurus cornua geſtitet,unde ferire uehementius poſſit,ſed Capite corporis imbecillima parte, Neq; enim ingenio perſpicaci ille Momus iſta reprehendit, Vt enim ſi in alia quauis parte Cornua haberentur, fruſtra ponderi eſſent, nulla in re utilia, multa etiam officia impedirent. Sic armis quoq; infixa ſedem omnino ineptam tenerent. Gerunt,quæ animal pariunt,Cornua ad uim aut inferendam, aut depellendam. Scribunt nonnulli ex Grammaticis græcis, Cornua item pro capillis poſita inueniri,quoniã utraq; enaſcantur modo eodem. Credo,quia Vngues, Roſtra,Pili,Cornua plectra,ſiue Calcaria,& ſiquid eiuſmodi aliud eſt,ex cibo gignuntur aduenticio,& augendi poteſtatẽ habente,quem tum à fœmina,tum forinſecus ſibi acquirunt. Oſſa uero in prima partium conſtitutione gignunt̃ ex ſeminali excremento,Cumq; animal augetur,hæc incrementũ ex alimento capiunt naturali, quo partes augentur principales. Adeſt Etymon quoq;,cur Cerata pro capillis autument inueniri, inde enim duci uidetur nomen, ὅτι συνεχῶς κείρονται, quod præcidantur aſſidue. Vocant & Cerata fluuios omnis ab Oceano delatos. Ponitur & nomẽ id pro gloria quandoq;, παρὰ τὸ ἐρῶ τὸ ἐπιθυμῶ, quoniam gloriam omnes appetant. Porrò uidetur Ceras ſignificare uim, roburq; in ſanctis literis,honeſta ex Brutis tralatione, quæ communita Cornibus ſunt. Ceraxoos,& Ceratoglyphos appellant Græci,qui cornua expoliunt, excoluntq; artifici ingenio,ac ſculpunt. Sicuti concinnandæ comæ periti plurimum quidem Comotæ dicuntur, id eſt, κομωταί. Et fœminæ Comotriæ, ſed & Ceroplaſtæ uocantur,quoniam, ut præſtruximus,Comas etiam Cerata uocabant. Vnde de Paride apud Homerũ κέρᾳ ἀγλαὸν coma illuſtrẽ,uenuſtumq; interpretant̃. Et apud Sophoclem ὀρθόκερως φρίκη. Pro eo qđ eſt ὀρθόθριξ. Et κέρας βοός, pro ſetis intelligunt bubulis. Legimus item Carnes ſupra frontẽ ad tẽpora nuncupari μύας, id eſt,mures,ſed & Cerata dici à quibuſdã. Demũ,ut ad Ceraſbola redeamus, ita inuenio in Theſauris Iulij Pollucis. Epiſporia inquit,dicit̃, cũ quis in idem ſemẽ inijcit & alterũ,qđ cauendũ eſt. Fiunt & Ceraſbola ſemina,ſi in Boum cornua inciderint,quæ proueniunt ἀτεράμονα, hoc eſt,cõcoctu difficilia. Sunt & Ceraſbola Boum cornibus circumuoluta uincula. Sed & in antiquis lyris κόλλαβοι.

Quæ ſit Prouerbij ratio, Senilis ualetudo. CAPVT XXX.

SENIORES magna ex parte minus ægrotare, quàm Iuuenes, adnotatũ ab Hippocrate eſt. Attamẽ qui longi his acciderint morbi, magna ex parte inſanabiles tota uita comitant. Hinc profluit Adagium perelegans, ut Senilem nuncupemus ualetudinẽ proſperam ſatis, minuſq; cauſationibus obuiam, infeſtamq;, Vel, ſi ita mauis, quæ medicam nõ admittat manum, nec ulla ualeat ratione perſanari, quando eiuſmodi eſſe Senum morbos Hippocratis dictant uerba, quæ ſiquis ad amuſſim reuocet, lanceretq; curioſiorẽ, comperiet, non Senes omnes, quàm Iuuenes minus ægritudinibus lancinari, & conuelli. Neq; em̃ continentes ſunt omnes, moderatiq;, nec omnino parcius uictitant, & ſub rationis modulo perdomant cupiditatem. Qui uero luxu uitæ, prodigalitateq;, & lenocinio, blanditijſq; uoluptatum, ac gulæ demulcentia laſciuiunt, & uitam conſectant uoluptatibus delibutam, magis ægrotant, ut qui debiliores, quàm Iuuenes habeant. Cæterum complures ex longis morbis inſanabiles tota uita comitari, perſpicuũ eſt, Siquidem facultas debilis eſt, ut inſuper morbi digeriem facile concoquere nequeat. Itemq; morbi diutini frigidiores cenſentur omnes, & ob eam rem Seniores magis, quàm Iuuenes infeſtant. Namq; omnes ſimilioribus morbis facilius perurgentur.

¶ De Cibi, Potuſq; ratione per Aeſtatem, ac Hyemem. Temporum diſtinctio ex Aſtronomis, & Medicis. CAPVT XXXI

ET quoniam Medicorũ Caſtra, nõ ut tranſfugæ, ſed ut exploratores ingreſſi ſumus, Nauanda ſtrenue opera eſt, ut inde, ueluti poſtliminio, non redeamus, niſi ſuffertis manibus publico quidem ſtudioſorum bono, electius aliquid, cultiuſq; referentes. Argumentũ uero huic elucubrationi Ariſtoteles præbet, apud quem agitari quæſtionẽ, ſcimus, unde nam ſit, quod Medicæ artis nõ imperiti Aeſtiuis laſſitudinibus balneo, Hybernis uero unctione mederi ſoleant. Et ſuccurrit quidem ratio, hyberno utiq; tempore unctionẽ offerri propter horrores, mutationeſq; urgentes. Nam per calorẽ laxare oportet, qui membra tepeſcere faciat, Oleum uero calidum eſt. At in æſtate humefaciendum cenſetur, quoniam tempus id ſiccum eſt, nec metus interpellat horroris, quod ſtatus temporis ad teporẽ ingenue uergit. Hinc etiã Cibus parcus, potio liberalis per æſtatem admittit, ille magis, hæc omnino, Potioni nanq; per æſtatem ob temporum ſiccitatẽ indulgendum ex toto eſt. Parſimonia uero Cibi, quæ ὀλιγοσιτία dicitur, Communis quidem temporũ omnium eſt, ſed magis æſtati conuenit, ne ob habitũ temporis feruentẽ corpus cibo immodico preſſum exæſtuet. Hinc Prouerbia duo ſcite admodũ, nec, ut opinor, improſpere producunt. Aeſtiue bibere, qđ eſt largius, uberiuſq;, cuiuſmodi affluentẽ potum κωθωνισμὸν uocant Græci. Nec me fallit, eruditiores, nomine potus, intelligere in eo Philoſophi loco, liquidam commixtionẽ ex uino, ſubtili, claro, odorato, & aqua leui, laudabiliq;. Hæc em̃ tria efficere, corpus nanq; nutriendo reficiunt, uirtutẽ cuſtodiendo frigefactant, atq; humectant quoq;, qđ eſt eo tẽpore potiſſimum, necnõ tenuitate ſua ſuperfluitates corriuant in Vrinam, & Sudorẽ. Alterũ uero Adagium eſt, Hyemalis refectio ꝑ ea, quæ largiore præbeat manu, nec auariter. Ventres nanq; hyeme, ſed & Vere quoq; natura calidiſſimi ſunt, & Somni longiſſimi, Itaq; per ea tempora Cibi dari copioſius debent, Caloris em̃ natiui copia magna eſt, ut cibus proinde plenior requirat. Argumento ætates ſunt, & Athletæ. Quod uero hyeme adcreſcat calor, Ariſtoteles quoq; inſinuauit, Subterfugit enim præ frigore extrinſecus circumfuſo, retrorſumq; æſtate ad confinem, cõſanguineũq;, & conſentaneum Aerem aduolat. Ita efficit, ut porrectus, & quaſi patefactus diffletur, atq; diſpergat æſtate. Hyeme confertior coeat, & cõſtipatior, & item in profundum peruadat, meetq;. Quocirca cõcoctio, & ſanguificatio per ea tẽpora probior, & ſalubrior redditur. Suffragant & Somni longiores ob prolixiorẽ noctium tractũ. Id qđ ad officia naturalia admodum cõfert. Cæterũ quia paulo ſolertioribus poſſe ambiguitatem inoriri, animaduerto, Sitne id uniuerſis animantibus cõmune, ut hyeme infercienda ſint amplius. Sciendum, à tractatu hoc abiungenda, quæ certis ſe temporibus in Specus cõijciunt, cõduntq;. Hæc em̃ cibum nequaq; requirunt pleniorẽ, quàm diu latebris deliteſcunt, ſiquidem ex toto ſine pabulo obdurant. Quod ſi cibum abliguriant, ut ante latibulum, perperam cõcoquunt. Animantiũ ſiquidẽ, quæ ex natura frigent, calor euincitur brumali frigore, ita ut propemodum extinguat. Et ob eam rem plæraq; cõtueri

liceat, exanimis ſimilia, quæ in latebris uiduata ſenſu, motuq; iaceant. Quædam iſtiuſmodi affectu prorſus exanimantur. In animantibus uero ſanguinolentioribus, calidioribuſq; calor in profundum colligitur conuentu frequẽtiore. Cæterum in ratione temporum attendenda magnopere Medicæ ſcholæ placita, ab Aſtronomis diſſidentia plurimum, quod nõ neglexit Auicenna quoq;. Nam qui Solis per ſigna meatũ obſeruant, Veri aſſignant initia, partem Arietis primam. Aeſtati primam Cancri. Autumno primam Libræ, Hyemi primam Capricorni. Medicinæ Periti media ſignorum in ijs præferunt, Aquarij, Tauri, Leonis, Scorpij. Nam & prima Canticæ particula, tractatu ſecundo, Auerrois, inquit, ex propinquitate, ac longitudine Solis ad nos, & eiuſdem diſtantia media efficiuntur anni tempora quatuor, Siquidem ex longitudine cauſa inoritur humiditatis, & frigiditatis, quæ hyemalis eſt conſtitutio. Ex propinquitate ſiccitas cum caliditate, quæ propria Aeſtatis ſunt, At ex mediana Solis diſtantia temporum ſupputatur ratio media.

¶ Septimani Tragœdi qui, facie Prouerbij, intelligantur. Martialis locus illuſtratur.

CAPVT XXXII.

SEPTIMANI Tragœdi ex Adagio dici ualent, qui morbo, uel etiã quauis alia cauſa in delyrium prolabuntur. Prouerbij origo, ratioq; ex hiſtoria eſt. Ferunt, Abderitas quandoq;, Lyſimacho regnante, nouo quodam, & mirando genere morbi infeſtari cœpiſſe. Modus mali erat hic. Primum uniuerſum craſſabatur febris prærapida, ſuccenſaq;. Vbi dies aduenerat ſeptimus, ijs ſanguis profluebat è naribus copioſe, largiterq;. Alij ſudore multo digerebant. Et hic erat febri finis. Cæterum perridicula mentem omnium obſidebat affectio, Siquidem ad Tragœdiam concitabantur, Iambicáq; uocaliſſime detonabant, ſed Euripidis Andromedam imprimis, & Perſei uerba cantu percurrebant. Prætenuibus, ac præpallidis Septimanis iſtiuſmodi Tragœdis offertiſſima Ciuitas erat, uociferantium hæc, & id genus alia, σὺ δ' ὦ θεῶν τύραννε, κ' ἀνθρώπων ἔρως. O Deorum, hominumq; Amor tyranne. In multum producta eſt inuſitata delyratio hæc, donec hyems, & atrox frigus accedens, malo finem induxit. Morbi initium profluxiſſe hinc opinantur, quod ea tempeſtate magni nominis Tragœdus Archelaus, æſtatis meditullio, caloribus ſuccẽſis, Andromedam illic actitauit, unde febrium cauſam in Theatro contraxerint Abderitæ. Cumq;, ut aſſolet, Tragœdiæ illius ſpectramenti obuerſarentur, Conualeſcentes in eandem per delyrium dilabebantur, memoriæ Andromeda inhærente, ac Perſeo cum Meduſa. Hinc Adagij origo fluxit. Eo uti poſſumus, cum mentis errore, & indocto conatu opus aliquod aggrediunt̃ multi, Cumq;, ut Satyrus inquit, Scribimus indocti, doctiq; poemata paſſim. Sicuti ſua tempeſtate uiſiueniſſe Lucianus prodit, quando geſtis in Armenia rebus, numeroſa Hiſtoricorum prorupit ſeries, ut iam Thucydides multi, ac Herodoti, necnon Xenophontes uiſerentur. Et ueritatis aſſequeretur fidem Adagio uetus, πόλεμος ἁπάντων πατήρ. Omnium pater bellum eſt. Quando tantos produxiſſet rerum conditores. Ad hanc, quæ de Abderitis expoſita eſt, contenderim hiſtoriam alluſiſſe Val. Martialem, cum Epigrammatum decimo ita ſcribit.

Si patiens, fortiſq; tibi, duruſq; uidetur,
  Abderitanæ pectora plebis habes.

Nec tamen excidit, alibi traditum à me, inſitam Abderitanis fuiſſe ueſaniam, quod Ciceronis eſt in Deorum natura. Quæ ſententia etiamſi planè ſatiſfacere poteſt, non ibunt tamen inficias ſtudioſi, ſenſum Poetæ hac hiſtoria iuuari egregie. Nec illud poſtremo incurioſe prætereamus, quod ex Hieronymo eſt. Eum, qui uerba profundat obſcura, inuolutáq;, nec ſententijs apte cohærẽtibus, peſſimo elocutionis genere, dici per febrem ſomniare, uel arreptum morbo phrenitico, Hippocratis uinculo alligandum.

¶ Somnus Attonitus ex Medicorum Placitis qui ſit. Et quid Catalepſis.

CAPVT XXXIII.

SOMNVM attonitum eleganter, ac docte dicimus, cum quis ita obdormiſcit, ut difficulter expergeſieri ualeat. Sed, inquit Galenus, illorũ delyria uehemẽter cauenda, qui tota, ut aiunt, uia oberrantes Attonitum Somnũ incipientem, diutinum Somnum eſſe exiſtimant, cum recte nominetur Somnus diutinus, ſi tẽporis ſerie duntaxat tranſiliat naturæ moderationẽ.

Nec difficulter,

Nec difficulter, puta neq̃ altus, & profundus, excutitur. Talis præterea Somnus ex frigore principis accidit ſentientis, id eſt, cerebri. Quod ſi frigus uehemẽs ſit, cœtu, & conciliatu humoris, Lethargum gignit, argumento obliuionis ita cognominatum. Contra coitione, incurſuq; Siccoris, ut ſic interim loquamur, committit Catalepſin nomine, quam uerbum è uerbo exprimentes, Prehenſiculationẽ appellant. Datur enim nouitati uerborum uenia, dum rerum ſeruitur obſcuritatibus. Pari modo Vigilia propter calorem primariæ partis ſenſoriæ conſiſtit, ſed uel ob intemperiem, atq; immoderationẽ ſolummodo, Vel etiam ob ſucci biloſi exuperantiam, affluentiamq;. Sunt quidam, qui uelint, Somnũ aſſidue fieri moderatum, nec unquam immodicum. Rurſus alij Vigiliam nunq̃ fieri mediocrem, & ſalubrem contendunt, ac uerbum eſſe, quod redundantiam tantummodo indicet. Sed hi, ſi uiuendi conſuetudinẽ tenerent, nunq̃ in tantas ſalebras inciderent. Nam præclara Hippocratis ſententia eſt, Somnus, aut Vigilia, ſi alterutrũ exceſſit modum, mali eſt. Non ab inſtituto aliena ſunt, quæ Maximus Philoſophus ad hæc prodidit. Quemadmodum, inquit, morbi aliqui peruigilium, & inſomniam afferunt, Nam comperti ſunt, qui nouem dies exertis, & inconniuis oculis egerint, Quemadmodumq; hoc idem ſæpe citra ægritudinem accidit, ut gracilentis, & præaridis, qui naturæ ſuæ ratione longas uigilias patiuntur, ita Somni copia interim inualentibus, interim ualentibus contingit. Nam ex ijs, qui febre tentant̃, inuenti aliqui ſunt, quos altus ſopor in triduum attinuerit. Paruuli uero tum propter cibos, tum propter humorẽ infantilis ætatis longiſſimo ſomno utuntur.

¶ Somni ratio ex Peripatetica doctrina. Quæ dormiant, etiam uigilare. Quæ ſenſu careant, nõ dormire. An Somnus ſit impotentia ſenſuum omniũ. CAPVT XXXIIII.

PORRO ut ad alia, hinc diſſita non admodum, protinus gradum ſtruamus, Quicquid Somni capax eſt, idem Vigiliæ particeps, Et retro, Nam ſi Somnus quædam affectio eſt, & quaſi nodus, & uinculum ſenſus, Senſus autẽ omnis ſentire actu poteſt, Omnis uero potentia aliquando in actum refertur, Neceſſariũ eſt, ut id, qđ dormit, & qđ potentiã habet, ut uigilet, excitet̃ omnino, & actu euigilet. Ita nullus fit Somnus, qui nõ poſſit rumpi, & qui, ut ita loquar, expergiſcibilis nõ ſit. Quoniam uero ex ſenſu Somni natura, & Vigiliæ dependet, & cum uires animæ habeantur diſtinctæ, ita ut Altrix abiuncta à reliquis ſit, Reliquæ ſeorſum ab hac nõ poſſint conſiſtere, Certũ eſt, ea, quæ augent̃ modo, & minuunt̃, ut arbores, dormire, ac uigilare nõ poſſe, quia ſenſu deficiunt. Nam ſenſus à ratione uitali, quæ & Vegetalis dicitur eſſentia, & poteſtate interſtitio plurimo, & manifeſto diſpeſcit̃. Etiamſi nõ id conſtaret, utrũ ſubiecto, & magnitudine differant. Putat Ariſtoteles Somnũ, & Vigiliam eſſe affectiones circa cor. Vbi domiciliũ optimatis ſenſus locat̃, dormireq; animalia oĩa. Sed cum, inquit Themiſtius, de animalibus loquimur, ſemper excipiunt̃ diuina. Nam eorum actio iugis, æternaq;, nec triſtis, oneroſaue eſt, & Vigilia in ijs omnis contrarij eſt expers. Vtrũ uero ea, quibus ſilicea teſta obducit̃, dormiant, nemo quidem adhuc, qđ ſciam, fuit, qui uiderit. Aut argumẽto aliquo notauerit. Sed ratione tamẽ perſuaderi id poteſt, Nam animal eo finimus, qđ ſenſum obtineat. Somnus uero immobilitas, & quodãmodo pedica eſt, & obligamentũ ſenſus. Contra exolutio eius uigilia eſt. Non habent autẽ uices has Plantæ, quia ubi ſenſus non eſt, ibi neq; Somnus eſſe, neq; Vigilia poteſt. Vbi autẽ ſenſus eſt, ibi dolor, & uoluptas. Vbi dolor, & uoluptas, ibi cupiditas. Plantis nihil horum poteſt concedi, Nulla eñ ratio eſt, quæ cogat fateri dolere has, oblectari, cõcupiſcere, aut ſentire. Neq; item quæcũq; aleſcũt, neceſſario etiã ſentiunt. Quanq̃ cõtra eſt, quæcũq; ſentiunt, ut neceſſario etiã aleſcant. Hæc uero alimẽta quibuſdã habent̃, ut Plantis. Hoc uero demonſtrat ea ratio, qđ uis, quæ nutrit, munus ſuũ nauius exercet, & expeditius, cõſopitis, q̃ uigilantibus nobis. Porrò & illud eſſe manifeſtũ debet, oĩes animantes in Somno affici eodẽ modo, hoc eſt, ſumma illa immobilitate, & inſenſibilitate offundi. Nam ſi dormienti auditus in miniſterio, & officio ſit, uiſus nõ ſit, erunt ſimul in eodẽ duæ res pugnãtiſſimæ, quia ſcilicet dormiens aliquis ſentiet, qđ impoſſibile eſt. Colligi & illud põt. Somnũ, & Vigiliã ad ſenſum cõmunẽ, & ad eius ſenſoriũ pertinere. i. ad ipſum cor. Et cũ ſenſus cõmunis ſubiecto idẽ cũ tactu ſit, neceſſe eſt, ut aĩalibus oĩbus Vigilia, & Somnus cõmunicari dicat̃, quia tactus quoq;, cõmunicatus oĩbus eſt. Si uero quærat aliquis, an impotẽtia ſenſuum omniũ ſit ſomnus, reſpõdebim⁹, nõ eſſe, etiãſi oĩes ſenſus in Somno impotẽtes reddunt̃.

Etenim neceſſe eſt,tactu ſopito,conſequi reliquos ſenſus conſopitos eſſe,ſed eo non ualet hoc,ut ſoporationẽ omniũ ſenſuum cauſam eſſe Somno dicamus,ſed ſolius tactus. Nam cum princeps ſenſuũ,& quo cæteri referunt̃,afficitur,neceſſario & Satellites eius affectioni accumbunt. Cõtra,ſi illi afficiant̃,nõ cõtinuo neceſſe eſt,ſenſum principẽ cõſentire. Illud uero argumẽto eſt,Somnũ nõ ea re cõſiſtere,q̃d otioſi om̃es ſenſus ſint,Cum eñ quis animo linquit̃,q̃d genus Lipopſychiã uocant.i.animæ defectũ, quanq̃ & ibi impotẽtia ſenſuũ eſt,tñ ſomnus nõ eſt. Porrò duabus Venis in collo,quæ à iugulo, ubi ſcindunt̃,caput ſubeunt,foris ualide apprehẽſis,collabunt̃ hoïes,ſenſibus ereptis, nec tñ dormire dicunt̃.

❡ Somni cauſæ,quas recenſet Ariſtoteles. Galeni ſentẽtia aduerſus eundem. Quando primum Infans alatur,ut animal. Cibi demutatio in ſanguinẽ quomodo abſoluatur. Quo pacto Vaporum ſcanſili motu inducatur Sopor. CAPVT XXXV.

CAETERVM finalis ſomni cauſa ſalus eſt,& cõſeruatio animalium. Agens uero cauſa ſpiritus eſt uitalis,qui in corde eſt,Materia uero Vapor, qui caput ſubierit,deinde in locũ inferiorẽ defluxerit. Forma autẽ,ſitus,& diſpoſitio eſt illa membrorũ,& partium corporis,quæ in dormientibus extra, intuſq; cernitur. Sed eñ Galenus quarto morbi ait, Ariſtoteles teſtatur,Somnũ fieri,Capite humiditate repleto,Non tamẽ potuit oſtendere,quare, Capite humiditate repleto,primus ſenſus quieſcat,nam eius intentio erat, primum ſenſum eſſe in corde, ſed præſtitiſſet dicere,Somnum fieri humectato pulmone. Certe quia ſumma ſemper ratione agit natura,nec continue moueri cum uoluptate animalia poſſunt,manifeſtum eſt, Somnum ad incolumitatẽ fuiſſe animalibus iunctum,& ad quietẽ, Vnde uaga, & uulgo recepta tranſlatio eſt,ut Somnus quietis nomine indicaretur. Sed hæc ipſa neceſſitas non ſimpliciter eſt intelligenda,ſed ex poſito,& adiunctione. Nam cõſtituto animali, neceſſe eſt id ipſum alatur,quo cõceſſo,neceſſariũ eſt,è cibo uaporẽ ſurrigi,è quo Somnus conſequitur neceſſario. Quia uero ſentiendi, & mouendi principium eſt cor,in quo & ſpiritus uitalis,& refrigerationis principiũ cõtinet̃. Conſtat Somnũ,& Vigiliam, quod item pauloante attigimus,cordis eſſe affectionis. Ac dormientes quidẽ agitatione cordis quadam mouent̃, Ideo & plæraq; agunt,qualia, cum uigilant,ſolent. Quod certe ſine uiſione aliqua,aut ſenſu nõ poſſet cõtingere. Clarũ porrò eſt,oportere animal ſimul atq; accipit ſenſum,tum primum ali,& creſcere in eo,quod animal. Nam quando intra uterũ partus eſt, enutritur quidẽ,& creſcit,nõ tamẽ,ut animal,ſed ut planta. Cum autẽ accedit ſenſus,tunc primũ nutrit̃,& augetur ut animal. Plane alimentũ eſt id, q̃d ex cõcoctione poſtremũ,& nouiſſimũ ſubſidet,habentibus ſanguinẽ,ſanguis. Carentibus ſanguine, quod uicem ſanguinis præbeat. Conceptacula ſanguinis ſunt Venæ,initium Venarũ eſt Cor. Deuoratus enim,& ingeſtus per os cibus, Indeq; in locos ſuos,id eſt,inteſtina, & uentriculum collatus euaporat̃. Et ſurſum reſpirat per Venas, per quas deinde permanat ad Iecur. In Iecinore mutat̃,& natura ſanguinis tingitur. A Iecinore influit,& ſubit ad cor. In corde uincitur,& conficitur pleniſſime. Inibiq; in ſanguinẽ perfecte mutat̃. Ac uenæ quidem aliæ cor adeunt. Aliæ à corde proueniunt. Venæ,quæ adeunt cor,tanq̃ miniſtræ, ac gerulæ ſunt, ut quæ à Iecinore ad cor incoctum,& imperfectum ſanguinẽ conuehant, quem cor ſuſceptum ſua ui meracum,& abſolutum ſanguinem reddit. At Venæ,quæ à corde pertinent, comparatæ ad alium uſum ſunt,uidelicet,ut ſuccus per eas concoctus iam, perfectuſq; in totum corpus diſtribuat̃. Illud uero neceſſarium omnino eſt, quod in uaporem ſoluitur, tabeſcitq;, aliquatenus ſuſtolli, deinde reditum capeſcere, & inſtar Euripi refluere,Nam omne calidum in ſublime natura effertur. Eo loci refrigerat̃ à cerebro,& conſiſtit,mox reciprocat,& deſcendit ad cor, cuius feruore refrigerato, Somnus obrepit. Ita efficitur,ut Somnus maxime à cibis proficiſcat̃. Nam alimonia ad ſummũ caput uiam molita, q̃diu fluxum cerebro immiſcet,attentat,& aggrauat,Hinc Salebræ illæ uerborum incertæ,hinc oculos nare,caput uergere, erigendi ſe facultatẽ auferri contingit. Cũ uero iam cõmeant cibi,& incidentes cordi calorem eius irrigant,à quo ſemper uis illa humifica,& corpulenta in caput leuatur,tum profundo Somno demergimur, & altum ſoporẽ flare incipimus. Quam uero humentia, & corpulenta genera grauedinoſa ſint capiti, indicium illud eſt, quod quibus ineſt uis ſomnifera,eandem grauedinẽ capiti afferunt,craſſitudine humoris eius,qui ſurſum reſpirat. Vt Papauera,Mandragoræ,ac Temetum.

❡ Cur

¶ Cur Vinolenti non dormiant. Neq; item Melancholici, aut uehementer æſtuantes. Fatigatio cur inducat Soporem. Item Morborum aliqui, & Hyemale tempus. Cur ualde dormientiũ uox grauior, ac hyeme quoq;. Et qui ſuauiſſime dormiunt, nil ſomnient. Cur deniq; in pueritia Galli uideantur ſapientiores. CAPVT XXXVI

EX ijs uero omnibus facillimum erit, ambiguitates tollere, quæ ab ingenioſis plærumq; agitari ſolent, & ab experientia originem ducunt. Nanq; obſeruatum eſt, Vinolentos non ferè dormire. Id & in libro Encyclicarum quæſtionum propoſuit Ariſtoteles, & Hali, Practices primo, Vbi in ebrietate ait, non eſſe Somno locum, Ibi nanq; fieri, quod in Lucernis contingit, in quas ſi præter modum infuderis oleum, reſtinguitur mox lumen. Ratio uero euidens, Nam ad Somnum creandum calidum adeſſe humorẽ, opus eſt, hic enim concoqui expedite poteſt, indéq; ad caput uapores ſurriguntur, à quibus ſubinde Somnus inducitur. Quod ſi deeſt, exiguuſq; humor, aut concoctu difficilis ineſt, Somnus non oritur. Qua de cauſa poſt cibum ſomnolentiſſimi fieri ob calorem ſolemus. Melancholicos uero, & uehemẽter æſtuantes inſomnia tenet, Alteros, quia refrigeratus humor penitus eſt. Alteros, quia nullus eſt, aut certe minimus. Scribit Auerrois, poſt labores obrepere Somnum, quia dum mouentur animalia, exercenturq;, ſpargitur innatus calor eorum, & quantitas diminuitur. Indéq; refrigeratur, & proinde neceſſario ad principia recurrit, ut proprijs uelut Theſauris communiatur aduerſus præpedientia. Ariſtoteles uero ex Themiſtij interpretatione, Aliquando, inquit, & fatigatione multa pertentamur Somno. Cuius ea ratio eſt, quod labor diffundit quædam in nobis, & tabeſcere facit, quæ uicem incocti alimẽti præbent, niſi colliquamentum id frigidum ſit. Ita inteſtinorum calor, qui ex attritu, laboréq; exprimitur, recrementa quædam emollit, quæ ad ſuperiorem locum redundantia ſomnum inducunt. Interdum & morbi hoc faciunt, qui ex humidis, & calidis excremẽtis conualeſcunt, quod genus in febre, & lethargo cernimus. Hyeme proculdubio ſomnolentiores ſumus, quod Aeris humectatio frigida facit, & noctes porrò longiores, ſicuti Hippocratem quoq; ſanxiſſe, nouimus. Sed maior id quoq; facit cibariorũ ingeſtio, nam appetẽtia tunc uegetior, & excitatior eſt. Quoniam uero ut membris grauioribus ſimus, facit Somnus, Hinc & illud obuenire à Peritioribus adnotatum eſt, ut quo tempore plus dormimus, quàm uigilamus, quod hybernũ profecto eſt, hoc uox efficiatur grauior. Cum enim tempus, quod interuenit ad uigilandum, breue ſit, habitus corporis, qui inter dormiendum cõmittitur, permanere uſq; ad Somni repetitionem poteſt. Igitur cum Aer non ſolum interior, ſed exterior ſit craſſior, Et craſſior qui eſt, tardius etiam moueatur, tunc grauior non immerito uox eſt. Nec illud incurioſe tranſiluerim, quod Ariſtotelica lectio, magiſter mutus, mihi ſuggerit in præſentia. Qui grauiter, & ſuauiſſime dormiant, nihil admodum ſomniare, quia & ſenſus, & intelligentia hominis tunc ſuo fungi officio poteſt, cum animus tranquillatur, & requieſcit, qua quidem requie uel ipſa ſciendi ratio conſtare uidetur. Ex quo fit, ut amentes ſint Pueri, & Ebrij, & Inſani. Facit enim calor, qui nimius in his eſt, ut motu plurimo, uehementiſſimóq; inquietentur, quo motu deſiſtente, prudentiores eſſe incipiunt. Qua tamen in parte commonendi amplius ſumus, quod à doctiſſimis proditum eſt, Gallorum pueros initio ſapiẽtes uideri, mox auctiores factos deſipere. Quod educandi curæ aliqui aſcribunt, Aut uerius, cum extra modum corpore ſint humectiore, calor innatus ita adobruitur, ut quieſcat. Propterea item orbiculatiore ſunt capite, qui nequit expandi caliditas. Ex ea uero quiete uidentur illi quidem ſapientiores. Vbi uero auxerint, humecta illa redundantia ætate iam deflacceſcẽte, calor inualeſcens præualet, Proinde uehemẽtiores illis contingunt motus, euaporante humido caliditatis ui. Adiuuare putant & Capitis illam non naturalem configurationem, quam ſunt initio conſecuti. At in Italia contraria ſe ratiõne habere pueros, palàm eſt. Vnde ſcitiſſimum profluit Adagium, ut Gallicam appellantes ſapientiam, præmaturam intelligamus, & quæ mox deficiens obbruteſcat quodammodo.

¶ Somniandi rationes aliquot. Cur Melancholici per quietem turbentur præcipue. Cur quidam dormientes ambulent. Item paucula ad Soporem pertinentia. De Platone nonnulla. Viui potiſſimum Vigilia. CAPVT XXXVII

Vt uero

VT uero ad inſtitutū redeamus, iactatur animus noſter maxime in Somnis, calore ſcilicet, qui undiq; in partē ſe interiorē colligit. Atq; ita efficiť, ut pluri ma, uehemētiſſimaq; illa obſtante iactatione, nullum interuenire Somniū poſſit, uaporibus multis Phantaſiæ organū ſcandentibus. Nec putandum, quod animus tunc cōquieſcat, & per ſe maxime ſit, cum nullum Somnium trahitur, ut multitudinis opinio eſt. Plurimus autē motus, cum ſuauiſſime quis obdormiſcit, merito ꝓpterea eſt, qđ tunc maxime larga caloris copia in partē interiorē cōtrahitur. Porrò in Somno, quē cibo ingeſto, primū capimus, nulla facultas uidendi Somnij datur, quia tunc maxime accidit, ut animus ꝓpter cibum ingeſtum cōciteť. Somniū uero occurrit, cum cogitantibus nobis, & ante oculos rem ponentibus, obrepit Somnus. Illud quoq; obiter hic adnotaſſe, operæpretiū fuerit, eos, qui inſtructi uirtutibus ſint, meliora Somnia uidere, qđ etiā uigilantes meliora animaduertunt. Qui deterius animo, uel corpore affecti ſunt, deteriora cōcipiunt. Melancholici idcirco in Somnis crebro excitari cōſueuerūt, qđ calore tunc largiore bilis atræ urgente, animus moueri æquo amplius cogiť, unde exiliunt ſæpe, ſurguntq; euntes huc illuc. Hincq; aucupantur eruditi cauſam, quare nonnullis q̇nq; obueniat, ut etiā dormiētes ambulent. Id em̄ ferè cōtingit, ubi multus fuerit motus, & multa perturbatio, nec tamē ualida adeo, ut etiā Somnū cōuellat. Sed quid eſt, qđ contemplantibus plærumq; Somnus obrepit? Nempe cum in motu, & ſolicitudine cogitatio noſtra ſit, eóq; impediať cōcoctio, neceſſe eſt, craſſa eſſe euaporamēta, quæ cōmeant. Illud utiq; ſcitu item iucundū, cum calor ad ima ſubterfugit, frigeſcunt palpebræ, & frigefactæ cōprimunť, & confluunt. Ita quibus palpebræ ſunt, cōniuendo obdormiſcunt, nihil enim aliud cohibet, mouet, imperat, regit in corpore, q̄ calor. Frigent igiť ſuperiora in Somno, & undiq; corporis extrema. Contra, recaleſcunt inferiores loci, ut pedes, & interiora, ut uiſcera, & id genus alia. Expergiſciť uero animal, ubi primū abſoluta, & profligata concoctio eſt. Cumq;, intimus calor, qui ambientis frigoris metu in anguſtum ſe cōtulerat, tandem uictis difficultatibus, & ſuperior factus promicat è latebra. Sed illud relinquimus ne indiſcuſſum? Quid nam ſit cauſæ, qđ dormientes, & propere oculos diducētes lucem intuemur. Nempe, inquit Alexander, qđ uiſibilis ſpiritus coactus, ac contractus, plurimuſq; effectus inter dormiendū, repēte, ac multiplex exiens, per tenebras utpote gradiens, ipſe ad uidendū fulgentior euadit. Legimus in naturali hiſtoria, Tiberio Cæſari aliam, q̄ cæterorum mortaliū fuiſſe naturā. Vt expergefactus noctu, pauliſper haud alio modo, q̄ luce clara contuereť omnia, paulatim tenebris ſeſe obducētibus. Idem ferè Tranquillus quoq; de eodem recenſet Imperatore. Cæterum nos poſteaq̄ multa ſatis de Somni ratione congeſſimus, dudamus elucubrationē hanc Academicis placitis. Platonē accepimus, in cibo & potu tanta fuiſſe cōtinentia, ut nō ſolum delicatiores epulas, & opipara cōuiuia ſpreuerit, ſed tantū duntaxat cibi per omnē uitam ſumpſerit, quantū ſatis eſſet ad uitæ neceſſitatem. Oliuis modo Academicis, & uili pane, atq; interim aqua cōtentum fuiſſe, prodidere. Quē uictum quantū Somni ſequi, uerisimile eſt, tantū dormire ſolitum, ſcilicet nō plus, q̄ quod ſatis eſſet ad euitandam ex nimia uigilia malam ualetudinem. Cæteros etiam, quod ex primo libro de Legibus patet, ſolebat admonere, ut nocte ſurgerent ad res tum publicas, tum priuatas obeundas, Somnū enim immodicū & corpori, & animo obeſſe, dicebat. Parumq; inter mortuum, & dormientē intereſſe. Itaq; ut quiſq; uiuere, & ſentire cuperet, ſic uigilare oportere, quantū ſalua corporis ualetudine id fieri poſſet. Hinc arbitror illa profluxiſſe Ariſtotelica ex libro de Animalium generatione quinto. Somnus autē talis ſua natura eſſe uidetur, ut uiuendi, & nō uiuendi interliminiū ſit, & neq; omnino ſit, qui dormit, neq; non ſit. Viuitur enim potiſſimum uigilia, propter ſenſum. Et in præfatione naturalis hiſtoriæ Plinius, Dum iſta muſſitamus, pluribus horis uiuimus, profecto enim uita uigilia eſt. Propterea Ariſtonis illud uero uerius eſt, Breue admodum uiuendi tempus eſſe homini cōtributū, nam Somnus ueluti Publicanus, dimidium aufert. At Leontinus Gorgias ſenio iam feſſus, ac perimbecillis, cum in Somnū collapſus iaceret, Ac familiariū quiſpiam accedens ex eo, ut haberet, ſcitari inſtitiſſet, ἤδη inquit, μὲ ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ, id eſt, Iam me apud Fratrem deponere adortus eſt ſopor.

¶ Autumnalis ægritudo qualis cenſeatur. Fructuum diſtinctio. Demetrij. Horati. Oporæ, Salgama. Salgamarij. CAPVT XXXVIII

Hippocrates

HIPPOCRATES medendi arte nunq̃ ſatis laudatus, libro ſenteptiarū tertio, per autumnum inquit, acutiſſimi, atq; exitioſiſſimi accidunt magna ex parte morbi. Ver ſaluberrimum eſt, atq; non exitioſum. Eum locum ſummus autor Galenus ad uerbum ſic interpretatur, ubi tempora idoneum omne retinent temperamentum, Ver utpote temperatum per ea ſaluberrimum erit, at acutiſſimos morbos, & exitioſiſſimos, quantum in ipſam met temporis uim, & naturam agitur, autūnus importat. Siquidem Ver maximo temperatum, modificatumq; eſt, per autumnum uero primum quidem eadem die modo frigus, modo æſtus antepollet. Tum autem inſequitur æſtatem, in qua plærunq; ſucci torrentur, interdū uires debiles extiterunt. Porrò non ob id ſolum noxius autumnus cenſetur, uerumetiam quod antea euocati ad cutem, reflatiq; ſucci per autumnum ab aeris circūcurrentis frigiditate in profundum ſubitant, coguntur'q;. Sed hæc cunctis hominibus indifferēter eueniunt. At ijs, qui nequaquàm recte uictitant, neq; cupiditatū dulces inſidias, reliquaſq; omnes exuunt paſſiones, ceu corollarium, obuenit ex fructibus detrimentum, quorum prolubio eſitandorum pellecti, quibuſq; large ingeſtis, malis ſuccis implentur. Cæterū cum eiuſmodi ferè cenſeatur autumnus, Tabidis tamen officit potiſſimum. Hoc Hippocratis corroboratur ſentētia, Autumnus inquit, Tabidis malus eſt. Quod ideo putatur dictum, qm̄ hoc modo affecti improtectum, nudumq; præſidijs naturalibus, id eſt carnium inuolucro exutum obtinentes corpus, aſſidue iniquitate aeris offenduntur. Nam & Tabidis ſpiritus uitalis, uireſq; naturales debiles fiunt. Verumtamen hoc Hippocratis loco ambigunt peritiores, an tabeſcentes eos modo intellexerit, quos tabe præhenſos pulmonis exulceratio infeſtet, an omnes utcunq; abſumptos. Quoniam uero autumnum Græci Oporam uocant, hinc obſeruatum nobis eſt, apud Galenum in libro περὶ τροφῶν, hoc eſt de alimentis, fructus quoſdā dici Oporas, eos aūt uidetur trifariā diſtribuere, alios ſiquidem Demetrios uocat, quo nomine frumenta, leguminaq; complectitur, & id ferè genus alia, ualet aūt Græcum nomen, ac ſi Cereales dicas latine. Mox aliud genus appellat Horæos, ſcribitq; à Græcis Horā tempus id nūcupari, quo exorit̄ canicula, quod eſt inquit, ferè dierum quadraginta. Ex ijs fructibus alios eſſe tradit iamiam matureſcētes, alios uero præmaturuiſſe. Alios in ſūmo eſſe ſtatu, aut eſſe poſt ſtatū, aut ante ſtatum. Addit quoq; ſe putare, non immo dici Horæos, quod eo tantū tempore enaſcantur, ſed ad eorū diſtinctionem, qui reconduntur. Inter Horæos uero nominat cucurbitas, Pepones, Melopepones, Cucumeres, demū de Oporis acturus eo nomine intelligere uidetur arboreos fructus, cuiuſmodi ſunt Fici, Vuæ, Mora, Ceraſa, Poma, Perſica, & id genus alia. Sunt qui Oporas interpretent̄ mollioris corticis fructus. Illud obiter adnotauero, Salgama priores dixiſſe, quæcunq; conditanea ad uictum noſtrū in uaſis ſeruabantur, Columella libro tertiodecimo, Hæc uaſa dedita opera fieri oportet patente ore, & uſq; ad imum æqualia, nec in modum Doliorum formata, ut exemptis ad uſum Salgamis, quicquid ſupereſt, æquali pondere uſq; ad fundum deprimatur, cum ea res innoxia penora conſeruet, ubi non innatent, ſed ſemper ſint iure ſubmerſa. Quin & in hortorum cura idem ita cecinit.

Tempore non alio uili quoq; Salgama merce,
Capparis, & triſtes inulæ, ferulæq; minaces.
Plantantur.

Apud eundem Salgamarios legimus libro tertiodecimo de Rapis. Deinde ſicut conſueuerunt Salmagarij, decuſſatim ferramento lunato incidito. Salgamarios putant, qui Salgama uendunt, aut etiam condiunt. Autumnū dici putat Feſtus, quod tum maxime coactis fructibus hominum opes augeſcant. Claudianus in Proſerpinæ raptu.

Hæc tibi ſacra datur. Fortunatumq; tenebis
Autumnum, & fuluis ſemper ditabere pomis.

Ab Oporis inuenio dici Oporophylacium. Pro loco, ubi eiuſmodi ſeruantur fructus. Sicut Oporonē, qui Oporas emit, uenditq;. Pomarios forte dixeris latine, ut apud Spartianum in Heliogabalo. Vbi Dulciarij quoq; nominantur, & Lactarij. Sed nos ſine ſufflamine decurrimus, quamobrem tranſeo ad reliqua.

¶ Nunq̃ Hecale fies, Prouerbium quo proferatur ſenſu. CAPVT XXXIX.

NVNQVAM Hecale fies, ſcitus adagio eſt, quo ſignificamus, nunq̃ à paupertate eiuſmodi oppreſſum iri quempiam, qua olim circũuenta Hecale eſt, de qua prius, q̃ aliquid promã, carmina Plautina ſubſcribemus, ex quibus Prouerbij nata obſeruatio eſt, *Sic enim in Ciſtellaria legimus*,

Ecaſtor haud me pœnitet.
Si ut dicis, ita futura es, nam ſiquidem ita eris, ut uolo,
Nunq̃ Hecale fies, ſemperq́ꝫ iſtanc, quam habes, ætatulam
Obtinebis.

Fuit Hecale anicula, à qua Theſeus olim adoleſcens comiter eſt hoſpitio ſuſceptus. Vnde ſacrũ quoqꝫ Hecaleſion per pagos celebre fuit Hecalo Ioui, non ſine ipſius Hecales honoribus. Quam etiam Hecalenem uocabant diminutiua forma. Quoniã ipſa quoqꝫ adoleſcentem adhuc Theſea ſalutare aniliter, & huiuſcemodi accipere diminutiuorũ blanditijs conſueuerat. Meminit in Theſeo Plut. & Philochorus. De ea iuſtum poema Callimachus fecit Hecalem nomine. Plinius quoqꝫ herbas edules nominat, quas ruſtica illa Hecale apud Callimachũ apponat. Meminit & Cheræmon. *Sudas uero ait* ἑκάλη ἡ ἡρωὶς παρὰ καλλιμάχῳ. Hecale Herois eſt apud Callimachum, addit quoqꝫ nominis etymon ἡ πρὸς ἑαυτὴν καλοῦσα. ad ſe uocans. εἶχε γὰρ τεῖχος ἀκλήιστον. Hæc tamen uidetur fuiſſe pauperrima, quando ita canit Oui. in libris de remedio.

Cur nemo eſt Hecalem, nulla eſt, quæ cœperit Irum?
Nempe, quod alter egens. Altera pauper erat.

Apuleius quoqꝫ libro Metamorphoſeos primo ex Politiani emendatione. Si contẽtus inquit, lare paruulo, Theſei illius cognominis patris tui uirtutes æmulaueris, qui nõ eſt aſpernatus Hecales anus hoſpitium tenue. Sed & in Priapeijs epigrammatibus.

Aequalis tibi, quam domum reuertens
Theſeus repperit in rogo iacentem.

Meminit & Petronius Arbiter.

Qualis in actæa quondam fuit hoſpita terra
Digna ſacris Hecale, quam muſa, loquentibus annis,
Battiadæ Vatis uiuendo tradidit æuo.

Ex ijs, quæ hactenus rettulimus, & quæ ſit adagij origo innotuit abunde, necnõ, quæ ſit Hecale in literis utriuſqꝫ linguæ. Verũ, quia res leuicula eſt, ac multorũ, Politiano tamen duce, extrita cõmentarijs, ad altiora præſtruamus gradũ, ne planè fiat in lente unguentũ ſi id modo adiecero, nõ lepide minus, ac uenuſte ad ætatẽ poſſe prouerbiũ transferri.

De Galeni ualetudine, ac excellentia. CAPVT XL.

GALENVM philoſophum, & medicum ſingularem, cuius ſcientiſſima, & plurima extant ingenij monumenta, quæ genuinam ſapiunt eruditionem, memoriæ proditum à nonnullis eſt, Centum & XL. annos uixiſſe, tantáq; in cibo, & potu abſtinentia uſum, ut ad ſatietatem nunq̃ comederit, aut biberit, nec crudum quicq̃ unq̃ guſtarit. Vnde ſit factum, ut odorificũ ſemper anhelitum ſpiraret. Sed, quod longe apud me mirabilius eſt, citra ullam omnino affectionem, ſola defecerit ſenectute. Quod in humanis eſt rariſſimum, in tanta ſubblandientis gulæ laſciuia, & in interitum uergentis naturæ fragilitate, ut ſilentio conterantur lancinantes hinc inde incõmodorum turbines. Vtcunqꝫ, hinc certe adagium obrepere aduerto, ut Galeni ualetudinem dicamus pro ea, quæ ultra humanum captum nimis ſit proſpera, nimiſq́ꝫ inoffenſa. Nec me tamen fallit, quid aduerſus hanc aſtructionem noſtram proferri ab eruditioribus poſſit, tum ex Galeno ipſo, tum ex ſcriptoribus alijs. Nã Sudas autor eſt, Galenum modo annos uixiſſe ſeptuaginta. Ita enim de eo ſcribit, ut obiter etiam ſuperpondio lectorem onuſtum remittamus, Galenus inquit, arte medica celeberrimus, Pergami eſt natus, Marci, & Commodi, ac Pertinacis Imperatorum temporibus. Romæ uixit. Niconem habuit patrem, Geometriæ, ac Architecturæ peritum. Plurima non in Medicina ſolum, ſed & in Philoſophia cõdidit uolumina. Immo uero in Grãmatica, & Rhetorica, quæ, quod omnibus ferè obuia ſunt, & uulgo notiſſima, recenſere,

cōſiliū nō eſt. Vixit annos. LXX, Galenus porrò ex græcæ linguæ proprietate quietū, tranquillumq; ſignat. Cæterū Galenus ipſe de ſe ita propemodū ſcribit libro de interioribus. II. Sum inquit, mihi cōſcius, quodam tempore tanto me eſſe conflictatū dolore, ut uentris interiora arbitrarer conuelli, lancinariq;, præcipue qua meatus urinæ ſunt inter Rhenes, ac ueſicam, mox uero clyſtere uſus ex oleo & ruta, præcellenti dolore humorem deieci uitro liqueſcēti perſimilem. Quod genus Praxagoras uitreos uocat humores. Sicut in plæriſq; ſubinde experimento didici, qui etiam tradit, eſſe humorem illū frigidiſſimū, & recte ille quidem, nam ſenſu teſte cōprobatur. Mirum tamē, unde nam ſit frigiditas tanta, quæ nulla ratione recaleſcat. Sed libro de ſanitatis moderatione, ita ſcriptum inuenio, quocunq; autore editus eſt liber is, Annis inquit, iam plurimis nullis ferè morbis infeſtati ſumus, niſi quandoq; laboribus nimijs Ephemera febre. Attamen pueri, adoleſcenteſq;, magnas, multaſq; incurrimus ægritudines, ſed anno. XXVIII. ætatis tranſacto, cum exploratum mihi eſſet, ſanitatis eſſe artem aliquā, eius inhærens præceptis immunem me morbis, exortemq; cuſtodiui, præter eam, quā diximus, Ephemeram, quam tamen ipſam declinare poſſet liberius paulo uiuēdi poteſtatem nactus. Porro in libro de alimentis. II. ubi de Lactuca ſermo eſt, ſic ſcribit, Vtunē inquit, ea ex aqua decocta, ſicuti ego nunc incepi, poſteaq; deprauati mihi dentes ſunt, Sed & alibi ſcribit, cum circa Diaphragma laboraret, ſe ſomniauiſſe, liberatum iri, ſi ſanguinem mitteret ex uena, quæ eſt inter Pollicem, & Indicem, minuiſſe ſanguinē, cōualuiſſe. Hæc ad præſens comperta nobis de Galeno ſunt. Suam uero ipſemet præſtantiam quodā libro patefacit ſic propemodū ſcribens, Itaq; medicinam profeſſus ad ſenectutem uſq;, nullam omnino ad hanc diem calumniā ſubij, uel curando, uel præſagiendo. Id quod celeberrimis medicorum quibuſdam obtigiſſe, ſum memor. Sed & quinto Colliget Auerrois, Cap. de Punicis granis, Galenum ita celebrat, ut experiētia præcellentem prædicet, ac ueridicū imprimis, ut cui comparari nō poſſit alius, Ni forſan is inquit, qui clamat quidem, ſed quid clamet, non percipit ſatis, Auicennam, opinor conuellens. Qui ſe tamen Galeni fatetur interpretem, ac ſummum quandoq; uocat artis medicæ.

¶ De ſanitatis ratione adnotantur pluſcula ex medicorum ſcholis. Quæ cenſeantur corruptionis cauſæ. Sanitatis diſtinctio. CAPVT XLI.

QVOD uero ad corporū ualetudinem pertinet proſperiorem, illud obſeruandū magnopere cēſeo, quod nobilis autor literis prodidit, certa eſſe experimenta totius corporis ualetudinis, uarietate uictus inobſeruata. Hippocrates certe tradit, non prandentium exta celerius ſeneſcere. Verum id remedijs cecinit, non epulis. Nequis omnino putet medicū principem ad crapulam nos hortari, atq; helluationem. Quippe multo utiliſſima eſt temperantia in cibis, L. Lucullus hanc de ſe præfecturam ſeruo dederat, ultimóq; probro maius, in cibis triumphalibus ſedenti dicebatur, uel in Capitolio epulanti, pudenda re, ſeruo ſuo facilius parere, q̄ ſibi. Ex medicorum autem ſcholis illa ſunt, contemperantiam calidi, & frigidi, ſicci, & humidi naturalem eſſe ſanitatem conſimilium membrorū. Cuſtodia uero cōpoſitionis, & numeri, magnitudinis, & plaſmationis naturalis ſanitas eſt officialiū. Corruptiones autem in nobis uel eſſe neceſſarias, & innatas, ac ex nobis ipſis profluere, ueluti radicem, & initium habentes, primordia generationis noſtræ, ſanguinem ſcilicet, ac ſemen. Vel eſſe nō neceſſarias. Naturales quidem ariditate proueniūt, & euacuatione. Quæ cauſæ interiores ſunt. Illæ uero exteriores ex ijs, quæ corpori adueniunt, quarum una inſeparabilis eſt, ſemperq; aſſiſtens, ut continens nos aer. Corruptio nō neceſſaria per tempora quædam inordinate copulata corporibus, lædentiaq; oritur, calefaciendo, frigefactandóq; immoderate, aut etiam arefaciendo, humectandóq;, aut frāgendo, conuellendo, perforando, articulos tranſmutando. Certe ueluti ſerie perpetua amplius, ampliuſq; areſcimus, donec decurſus ad ſtatum fiat, nec augeamur ulterius, oſſibus ob duritiem ab ampliori prohibitis incremento, Mox uero præterq̄ opus fuerat, omnibus areſcentibus organis, actiones deterius longe perficiuntur. Reddimur & tenuiores. Demumq; nimium ſiccitate inualeſcente, conſeneſcimus, corrugaturq; corpus. Membra titubant inualida. Genuini quidem caloris ui, perpetim multam ſubſtantiæ portionem, ef-

fluere,ſcimus. Eſſe nanq; naturales corruptiones duas, ut ſignificauimus, quas genitū corpus nullū queat euadere. Alterā eſſe, quia, ut dixi, aſſidue areſcimus. Alterā uero hanc, quæ ex effluxu prouenit à calore intimo. Proinde ne confeſtim ſequatur interitus, neceſſe eſt, quantum fieri poteſt, ut ſubſtantiā aliam effluenti ſimilem ſubſtituamus. Ideóq; cibis reficimur, & potu. Ad eum modum quicquid ſicci, humectiq; euanuit inſtaurātes, ut priſtinum integretur temperamentū. Nam reſpiratione, pulſúq; aereæ, igneǽq; ſubſtantiæ moderamentū cuſtodimus. Propterea præceptore nullo, natura tantū, ut ſic dixerim, prælucente, comedimus, bibimus, reſpiramus. Quod ſi modo aliquo perfici poſſet, ut eiuſmodi quippiam induceremus, quod nullatenus effluentibus diſſimile foret, perſanum hoc, & optimū foret. Sed quia id impoſſibile, qm̄ quod ab unoquoq; mēbrorum effluit, eiuſmodi natura eſt, quale membrū ipſum, à quo defluit. At eorum, quibus ueſcimur, nil omnino eſt tale. Inde fit, ut neceſſario percoquantur à natura, tranſmutentur, præparentur, ſimiliáq; corpori efficiantur, quod alitur. Quod uero nō digeritur, corpori nō accedit. Hæc uero retrimenta ſunt, & ciborū ſuperfluitates. Amplius eadem tradit ſchola. Duo eſſe, quæ medicina nuncupata Diætetice ad ſanitatem intendat, alterum eſt inanium repletio, alterū uero redundantiū exinanitio, ne ad hunc uſum organa præſtituta obfarciantur, atq; obcæcentur, néue flacceſcant, ut corpus cuſtodiatur purum, nulláq; redundantia infeſtum, Ex ijs porrò duobus tertium quiddam uidetur conſequi, ne celerius obrepat ſenilis moleſtia. Etenim ſi quæ euacuātur, reſtituamus, nec ſubſtiterint intus noxiæ ſuperfluitates, & ſani erimus, & quod eximium eſt, diu iuuenes. Cæterum quia diu de ſanitate uerba facimus, nec utiq; illud, ueluti per incuriam omiſerimus, ſanitatem non uno dici modo ab eruditis. Nāq; altera eſt, quæ optima dicitur, perfecta, ſumma etiam ſeptembribus horis, ut inquit Oratius. Altera uero eſt, quæ ab hac deficit incerta, nō perfecta, quǽq; latitudinem habet multam. Duplex quoq; traditur hæc. Nam aut eſt Eucratos, & ſine querela, in qua amplius, q̄ oportet, corpora calida ſint, uel frigida, ſicca, uel humecta, ut habitudo carnoſorum, quæ in meditullio eſt tenuis, & modū excedentis. Altera eſt Dyſcratos, & cum querela, in qua maximum eſt ab optima diſcrimen quod perſpicuū tamen non eſt ob paruitatem. At ſimplex illa ſanitas, & perfecta, quæ Eucraſiam habet certiſſimam, uel nunq̄ comperta in animalis corpore eſt, uel ſi unquam fuit, nec minimo quidem permanſit, quin uel initu oculi demutata ſtatim eſt, nec eodem ſe habuit modo. Sanitatem uero finiunt diſpoſitionem ſecundum naturam, quæ actionem adminiculata coadiuuet. Sicuti ægritudinem dicunt diſpoſitionem præter naturā, quæ actionem oblædat, præpediatq;.

¶ Morbis ex quibus cauſis appellatiōes ſint inditæ. Herpes eſthiomenos, id eſt morbus ſancti Antonij, aut ſancti Martialis. Item morbus, Noli me tangere. Morphæa. *Satyriaſis.*

CAPVT XLII.

MORBIS uero induntur nomina quandoq; ab affecto membro. ut Pleuritis, à latere, Peripneumonia à Pulmone, ſic Iſchiadicus dicitur, ſic Nephritis à Rhenibus, ſic Arthetica. Cephalea, Ophthalmia, Dyſenteria. Alijs uero ab accidentibus, quæ conſequuntur. Vt affectionem, quæ egeſtionem, qua conſuetū eſt, fieri non permittit, Tenaſmon ab inteſtinorū tormento uocitarunt. Recenſeri in ijs Herpes item poteſt Eſthiomenos, quem inoriri Auicenna ſcribit, ubi arctius conſtringantur uulnera. A medendi peritis finiri ſolet, membri νέκρωσις, id eſt mortificatio, ac cum putredine, ac mollificatione diſſipatio. Eam uero affectionem lingua dicit uernacula morbum ſancti Antonij, uel etiam ſancti Martialis. A Cancro differt, ac Lupo, & Eo, quem facete nuncupant noſtra tempeſtate, Noli me tangere. Quia membra diſicit putredine tantū nō cadauerosa cum mollicie. Illi uero idem utiq; efficiūt, at corroſione, ac duritie. Herpes porrò Eſthiomenos breuior eſt, acutiórq;. Spaſmum uero, id eſt conuulſionem ab inſtrumentis dicunt uoluntarij motus, ad ſuum initium ui reuerſis. Plures autem morbi ab utroq; appellationem traxerūt, ut Cephalalgia. Otalgia. Cœlophthalmia. A cauſis quoq; ſæpius nomina inueniuntur impoſita. Vt Maniæ. Melancholiæ. Nam & Hypoſarcam, quæ hydropiſeos ſpecies eſt, album phlegma uocauere. Nonnullæ item ægritudines ex ſimilitudine quadam nomen habent, ut Elephas

phas ſiue Elephãtiaſis,& leo,& cancer. Ac nariũ morbꝰ Polypus. Et morphææ ab arbore nucis inditũ uidetur nomẽ, quod frondibus eius perſimilis eſſe uideatur. Quaſdam itẽ Verrucæ ſpecies Myrmecias uocarunt. Simili modo Alopeciam. At ueretri inflationẽ nomine cuiuſdam Dæmonis ſponſarum depicti nuncupauerunt .i. Satyriaſin, ut interpretantur nonnulli. Pauca uero ſunt morborũ nomina eſſentiã modo mali exprimẽtia ut Phlegmones. qui ſunt abſceſſus calidi, ſiue, ut Græci dicunt, apoſtemata. Et Gangrena. Sic eñ uocat̃ τῶν μελῶν τὸ νεκρούμενον σὺν ἕλκει. i. morticina mẽbroꝝ caro cũ ulcere, uel etiam ſine ulcere μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ἐρυθήματος λευκαινόμενον. Cũ inflãmatiõe, ac rubedine exalbeſcens. Scirri itẽ eodẽ modo dicuntur. i. Duritiæ. Quibuſdam impoſita nomina ab artifice, a quo curata primũ. Vt Chironio. Aliĳs uero ab ĳs, q̃ primũ laborarũt. Vt Tyloſis .i. τύλωσις. Sed nos iam ab hiſce medicorum diuerticulis in uiam demum reuertamur. Eſt inſtituti reliqua exequi pergamus, Ne Gracculus fiat aliena laſciuiens plumula.

Quod commertium balneo, & cani: Prouerbium quem uſum habeat. CA. XLIII.

QVOD commertiũ balneo, & cani: Adagio eſt elegans, in Græcis literis frequens, a Luciano uſurpatus eo ſermone, qui eſt ad ineruditum multos emptitantem libros, dicitur de ĳs, quæ diſſociata natura ſunt, nec ſimilitudinẽ recipiunt aliquã, uel uſum. Veluti ſi nauigandi imperitus, aut equitationis omnino exps, caperet is quidẽ affabre conſtructã nauem, & ad ſecuritatẽ omnibus fultam inſtrumentis, hic uero equum compareret Medum, uel Centauridem aut Coppophoron. Ridiculum, opinor, uterq; ſe præſtaret, quod per imperitiam haud commode uteretur rebus. Non ſecus, ac diues ille Aſianus, cui cum pedes forent abſciſſi, qui frigoris nimietate computruiſſent per niues iter facienti, ut aliquo modo calamitatem leniret, ligneos ſibi pedes conficiendos curauit, quibus ſubligatis, interim etiam ſeruis innixus incederet. Sed ridicularius in eo præcipue fuit, quod ſumma cura ſcienter politéq; confectas ſoleas cõparabat ſubinde, quibus ligneos illos pedes præfulciret. Veluti uiſenda planè res eſſet, lignum crepidis inductum. Non diſſimile huic & illud Luciani eiuſdem, πίθηκος γὰρ ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, Simia quidem Simia eſt, etiã ſi aurea habeat ſymbola. Et imperitiæ nubilo adobrutus librum quidem perpetim uerſare manibus poteſt, ſed eorum tamẽ, quæ lectitantur, nihil prorſum queat percipere, ἀλλ᾽ ὄνος λύρας ἀκούει κινῶν τὰ ὦτα, Sed aſſellus aures motans audit Lyram, Eſtq; ſemp τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος, magis mutus, & fandi magis inops, quam̃ piſces. Vt uero a balneis non reſiliamus longius, prouerbĳ, ut opinor, ratio aperta ſatis eſt, quando humanæ infirmitati, bonumq;, ſi non & delitĳs, balnea modo deſeruiunt, ad ea nil aſpirat Bruta natura. Fuerit argumento etiam, quod ſunt autore Ariſtotele, τὰ θερμὰ λουτρὰ ἱερά, balneæ calidæ ſacræ, quas tamen ſic dici ipſe putat, quia ſulfure, atq; fulmine rebus ingenue ſacris proueniãt, ſacris inquã, q̃m quæ miranda ſunt, & occulta, ſicuti quibuſdam placet, ſacra uidentur, ut miras balnearum taceamus facultates.

Calentium aquarum rationes aliquot. Cur earundem ui lapides item rogignantur. CAP. XLIIII.

ET quia in balneas incidimus, cur aquarum aliquæ caleant, quædam etiam ferueant, intantũ ut nõ poſſint eſſe uſui, niſi aut in aperto euanuere, aut mixtura frigidæ intepuere, cauſæ aliquot redduntur. Empedocles exiſtimat, ſicuti docuit Seneca, ignibus, quos multis locis terra opertos tegit, aquam caleſcere, ſi ſubiecti ſunt ſolo, per quod aquis tranſcurſus eſt. Facere quippe dracones ſolemus, & milliaria, & cõplures formas, in quibꝰ ære tenui fiſtulas ſtruimus per decliue circundatas, ut ſæpe eundem ignem ambiens aqua, per tantum fluat ſpatĳ, quantum efficiendo calori ſatis eſt. Frigida itaque intrat exit calida. Idem ſub terra fieri exiſtimat Empedocles. Quidam arbitrantur, per loca ſulfure plena uel introeuntes aquas calorem beneficio materiæ, per quã fluũt, trahere. Quod ipſo odore, guſtuq; teſtantur, reddunt enim qualitatem eius, qua caluerunt, materiæ. Quod nequis accidere, miretur, uiuæ Calci ſi aquam infuderis, nonne feruebit: Hæc porro efficit ratio ut aquæ feruidæ magna ex parte, ſalſæ proueniant, ut Ariſtoteles inquit, quia ſcilicet per

terrã aluminoſam percolant. Exuſtorũ aũt omniũ cinis ſalſus eſt, ſulfuriq́; redolet, quare feruida omnia modo urunt fulminis, & quidē plura fulminis tactu extiterunt. Democritus calci aſſignauit calidorũ fontiũ rationē, quod nequit fieri, qm̃ lapides unde fit calx non habent excalfaciendi uim, niſi in fornace præuſti. Cæterum in hac calentium aquarum ratione nonne illud eximium eſt, ac inueſtigandũ anxie, quod ipſe etiam penè puer apud Aponum adnotaui, dum Patauij capeſſerem ingenij cultum, ab illis ſubinde lapides gigni? Hoc extra omnem admirationem mihi fuit. Scaturiunt ibi feruentiſſimæ aquæ in ſupercilio non multum arrecto. In ſubiecto molendinũ eſt, quod uerſat Balinei aqua per conuallem decurrens. Volaticam, ut nunc paſſim dicitur, in quam impetu deuoluitur aqua per arctum, uidimus totam, ueluti quodam artificio, lapidea circũtectam cruſta. Et cum oculis non ſatis crederem, duritiem materiæ experturus cultelli ſatis ualidi mucronem inſigniter retuſum animaduerti. Id utpote adoleſcenti, qui nihil admodum interioris ſcientiæ attētaſſem, miraculum eſt uiſum. Mox repetita urbe, cum rem ſcholaſticis quibuſdam expoſuiſſem in foro, riſu exceptus ſum ab omnibus ferè, tanquã inuſitata, neſcio quæ, & abſurda, ac ſcurrilia promerem. Sed haud ita multo interſtitio facto, illuc profecti mecum in rem præſentem ueriſſima ſenſerunt, quæ prius inſcite ludibrio habuerant. Verum ea omnia poſt cum Plinij, tum aliorũ doctrina confirmata reperi. Nam & Seneca Naturalium tertio ad hunc modũ ſcribit. Intereſt, utrum loca ſulfure, an uitro, an bitumine plena tranſeant. Hac ratione corruptæ cum uitæ periculo bibũtur. Vnde & apud Ouidium legimus.

Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.

Medicatum utiq;, & eius habet naturæ limum, ut corpora agglutinet, ac induret, quēadmodum Puteolanus puluis, ſi aquã attigit, ſaxum eſt. Sic econtrario hæc aqua, ſi ſolidum tetigit, hæret, & affigitur. Inde eſt, quod res abiectæ in eundem locũ lapideæ ſubinde extrahuntur. Quod in Italia quibuſdam locis euenit, ſi uirgã, ſiue frondem demerſeris, lapidem poſt paucos dies extrahis, circũfunditur em̃ corpori limus, alliniturq́; paulatim. Hoc minus uidebitur mirũ, ſi notaueris Albulas, & ferè ſulfuratam aquam circa Canales ſuos, Cymbaſq́; durari. Sed ſummus item philoſopus Encyclicarum quæſtionũ libro XXIIII. quærit, διὰ τί ὑπὸ τῶν θερμῶν ὑδάτων μᾶλλον, ἢ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πήγνυνται λίθοι. Cur aquis calentibus potius, q̃ frigidis lapides concreſcant, atq; coagmentētur. Reſpondetq; prouenire, quod lapis defectu humoris conſiſtit. Caloréq; potius, q̃ frigore, humor deficit, & lapideſcit calore, ut etiam Empedocles ait, τάς τε πέτρας, καὶ τοὺς λίθους κατὰ θερμὰ τῶν ὑδάτων γίνεσθαι. Lapides & ſaxa feruentium aquarum opera conficit. In quo tamen aduertendum, ſi defectum humidi omnino, ex totóq; intelligas, minus procedit ratio, quãdo quoquomodo lapis fiat, coagulatiōe, ſeu cōgelatione, reqrit humidũ agglutinans, quo deficiente, non lapis fit, ſed harena, uel puluis. Si uero humecti defectum intelligimus redundantis ablationem, tunc ueritas apertius eluceſcet. Certe nō ſolum calor ἀπολιθοῖ, id eſt elapidat, ſed frigus etiam, humorem nimio gelu abſumendo indurat, facitq; lapidem, quod ſi nimium frigus ita agit, ſimpliciter quoq; ita agi poſſe, certum eſt. Adnotanda obiter & Auicennæ ſententia ex fine Meteororũ, ut prætereamus, quæ huc ſpectantia Vitruuius ſcribit, ex terra pura lapides non fieri, ſed ex permixto. Quoniam ex nimia ſiccitate in ea continuatio non fit. Fiunt uero ratione duplici cōglutinatione congelatione, priore quidem, cum lutũ aliquod uiſcoſum fuerit, ac pingue, quod areſcens in quandam euadit diſpoſitionem, quæ in Luti, lapidiſq; meditullio ferè eſt, mox ſenſim lapis concipitur uerus. Scribit etiam, uirtute quadam uniuerſali uegetabilia, & animantia quoq; deformari in lapides poſſe.

¶ Balneorum diſtinctio, & uſus. Problemata duo ad id ſpectantia. Balnei etymon quod ſit. Item eiuſdem rei delitiæ. CAPVT XLV.

BALNEORVM uero, ſicuti obſeruatum ex Archigene eſt, alia ſunt nitroſa. Alia ſalſoſa. Alia aluminoſa. Alia bituminoſa. Alia ſulfuroſa. Alia ferroſa Alia chalcoſa. Quædam ex his ſunt cōpoſita. Et horum quidem omnium poteſtas eſt arefaciendi. Quædam nō arefaciunt modo, uerũ etiam obſtruunt, ſicut aluminoſa. Partim etiã ſalſola, & æris qualitatem adepta. Et hæc quidem

quidem lauacrorũ ſponte prouenientium ratio eſt. Sed nec ignorandũ ex Galeni doctri
na, eorundem quædam eſſe dulcia, quædam qualitatis expertia, quædam ſuam quandã
obtinere qualitatem. At eorũ, quæ alteram quandã habent qualitatem, quædam ex inſti
tutione noſtra uim habent, quædam ſua ſponte uim obtinent. Balnei uſus inquit Celſus;
duplex eſt, nam modo diſcuſſis febribus, initium cibi plenioris, uiniq́ꝫ firmioris ualetudi
ni facit. Modo febrem ipſam tollit, ferèq́ꝫ adhibetur, ubi ſummã cutem relaxari, euoca/
tiq́ꝫ corruptũ humorem conuenit, & habitũ corporis expedit mutari. Antiqui timidius
eo utebantur, Aſclepiades audacius. Cæterum hæc, quæ medicinæ rationibus continen
tur, miſſa faciamus, qm̃ noſtro inſtituto parum fortaſſe congrua uidebuntur. Illud quæ/
ramus potius, quid nam ſit, quod experimẽta perdocent uerũ, ante balnei ingreſſum ca/
lidum mingimus, at in balneo diutiuſcule cõmorati, frigidũ. Illa uero afferri ratio poteſt;
id tanq̃ ad alterius cõparationem planè fieri. Nam urina tepidi profecto temperamen/
ti eſt, quæ tum primũ à nobis facta, mediocriter etiam calida eſt foris. Igitur quandoqui
dem frigidũ eſt corpus noſtrũ, ipſum lotium, utpote corpori comparatum, calidum eſt;
In lauacro autem quandoquidem corpus plus lotio incaluit, frigidum uidetur lotium;
utcũq́ꝫ calidũ ſit. Dignum & illud obſeruatione eſt, quod ne utiq́ꝫ ſitientes, lauacrũ ſube/
untes ſitimus. Et contra, ſi ſitiamus, pacatur ſitis. Nempe ex ariditate ſitis oritur. Si ergo
ſitientes lauacrũ ſubeamus, corpus facultate uitali per cutis meatus humorem allicit, &
quaſi ad ſe conuellit. Atq́ꝫ ita cõtingit funditus humectari, unde præcipue exoritur ſitis;
Qui uero non ſitientes lauacrum ſubeunt, humorem corporis efferunt, diductis corpo/
ris meatibus, ſudoréq́ꝫ excutiunt, nec receptum humor habet. Balneum ex Græcis quidã
interpretantur dici παρὰ τὸ ἀποβάλλειν τὰς ἀνίας, à curarum uidelicet, ſolicitudinumq́ꝫ
repulſu. Quando & id uidetur Homerus innuere cum ait,

λοῦε δ' ἐκ τρίποδος μεγάλου,
ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων

Corroborauit in libris confeſſionum Aurelius Auguſtinus, libro nono, ſed rationibus
peruincere Grãmatici conãtur, quoniam, ſi id uerum eſſet Etymon, ſcribendum fuerat
per ι. Sed modo per α. ſcribitur, quod ſciunt omnes, hoc eſt βαλανεῖον. Propterea
inquiunt, aſtruendum eſt fieri, ἀπὸ τῶν βαλάνων, Quoniam Balanos ſuccendere, mo
ris fuit ueteribus. παρὰ τὸ τὰς βαλάνους ἄυειν, Nam Epaphroditus ἄυειν exurere in
terpretatur. ἵνα μὴ ποθὲν ἄλλοθεν ἄυοι. Sudas ſcribit ueteres glandibus ueſci ſolitos, cor
tices uero igni alimenta præbuiſſe. Et eſt inquit, balneũ uia, inſtrumentumq́ꝫ ad delitias,
quãdo, ut Plinius etiã ſcribit, parietes balnearũ ſpargi nõnulli iuſſere. Atq́ꝫ Caium prin/
cipem ita ſolitum lauari. Et ne principale uideatur hoc bonum, & poſtea quendã ex ſer/
uis Neronis. Nam Tranquillus de principe eodem ſic ſcriptũ reliquit, Nepotinis ſum/
ptibus omnium prodigorum ingenia ſuperauit, cõmentus nouum balnearũ uſum, por/
tentotiſſima genera ciborum, atq́ꝫ cœnarum, ut calidis frigidiſq́ꝫ ungnentis lauaretur.

¶ Balnea ueterum frugi. Senecæ locus emaculatur. Epiſtomium quid, & Epitonium.
Collabi, & Collopes.

CAPVT XLVI.

ANTIQVITVS in uſu erãt balneola peranguſta, tenebricoſa, uti Seneca
inquit, neq́ꝫ eñ calida uidebanẽ, niſi obſcura. Eiuſmodi fuiſſe legimus Sci/
pionis Aphricani balneũ apud Linternũ. In eo ille horror Carthaginis, cui
Roma debebat, quod ſemel tantũ foret capta, abluebat corpus laboribus
feſſum ruſticis, qm̃ ſe exercebat opere, terramq́ꝫ, ut mos fuit Priſcis, ipſe ſu
bigebat. Mox uero quis ita lauari ſuſtinuiſſet? pauperes ſibi uidebantur, ac ſordidi, niſi
parietes magnis, & pretioſis orbibus refulſiſſent. Niſi Alexandrina marmora numidicis
cruſtis fuiſſent diſtincta. Niſi illis undiq́ꝫ operoſa, & in picturæ modum uariata circun/
litio fuiſſet prætexta. Niſi uitro abſconderet camera. Niſi Thaſius lapis, quondã rarũ in
aliquo ſpectaculũ tẽplo, piſcinas circũdediſſet, in quas multa ſudatiõe exanimata corpa
demittebant. Et ut inqt idem Seneca, niſi aquã argẽtea Epiſtomia fudiſſent. Q ua in par
te obiter eiuſdem codex emaculandus eſt, nam modo impreſſi codices Epitoma præfe/

runt, aut Epitonica. Neutrum recte, ſiquidem uel latinis autoritatũ tibicinibus peruîncimus, Epiſtomia legendum (Etenim græca id planè claret doctrina) Nam libro Architectonicæ decimo Vitruuius ita ſcribit, *Singulis autẽ Canalibus ſingula Epiſtomia ſunt incluſa, manubrijs ferreis collocata, quæ manubria cum torquentur, ex area nares patefaciunt in Canales.* Et infra idem Vitruuius, *Motione uero uectium uehementiore, ſpiritus frequens compreſſus Epiſtomiorum aperturis influit.* Ex ijs autoris huius uerbis, ut de Varrone taceam, manifeſtum arbitror, dici Epiſtomia, qualia nũc paſſim tonſores habent in uaſculis penſilibus capiti abluendo. Sed & inſtrumẽta ea, quibus è uaſis ſubinde uina educimus, Cannulas ſimplex nuncupat uulgus, Epiſtomia recte dici poſſe, animaduerto. Vnde & Luxata, ut opinor, dictione, obturamentum Epiſtomiorum ſpinam uocant imperiti. Sudas uero, Collabi inquit, panes ſunt, conſimiles Citharæ Collabis. Alij Collabos accipiunt εἶδος πλακοῦντος τετραγώνου, ἢ ἄρτου μικροῦ. id eſt Placentæ ſpeciem quadrangulæ, aut minuti panis, παρὰ τὸ ἐκ μεγάλων κολλοβίζεσθαι, quod ſint ex magnis deminuti, & uelut mutilati, Collabi nanq; ſunt τὰ τῶν χορδῶν ἐπιτόνια id eſt fidiũ Epitonia. Apud autores item inuenio, Collopas dici prædura in ceruice boum coria, ex quibus moris erat, inquiunt, conficere, quos uocant Collabos. Sed dicitur & Collops dorſuale coriũ, q̃m ex eo fiat Colla. Vnde facetiſſimus Comicus Ariſtophanes Aeſchyli duritiã monſtraturus inquit, ὄιμαι γὰρ αὐτὸν κολλοπι ἐοικέναι. Puto ipſum Collopi ſimilem. Id ſcite admodũ, & docte in adagij uſum trahi poteſt. Exiſtimo Collabos in Cithara eſſe clauiculos, quibus remittunt̃, uel intendunt̃ fides. Et inde ab intẽtione cœpiſſe Epitonia uocari, indeq; per ſimilitudinẽ in alijs itidem id genus eodem modo appellata. Epitoniũ pro incremẽto apud Plut. de liberis educandis, cõperiſſe uideor.

¶ Balnearum apud ueteres luxurioſus apparatus. Emendantur Senecæ loca aliquot fœde uitiata. Res quadrantaria quæ ſit. Pilicrepus apud eundem Senecã quid. Item Alipili. Libarij. Et Botularij, & Botulus, ac Diſtillarius. Quid Diſtillatio. Loca Aedilem metuentia apud eundem quæ ſint. Balnea cur item dicantur Gymnaſia. De Balneo cogitare conducendo quid.

CAPVT XLVII.

SED redeo ad Balnea, in quibus non ſtatuas modo innumeras, & colũnas nihil ſuſtinentes uiſere erat, ſed eò quoq; peruentum eſt delitiarum, ut nihil niſi gemmas calcare uellent, ſicuti pergit Seneca, blattariáq; uocabant balnea, ſiqua non ita aperta eſſent, ut totius diei Solem feneſtris ampliſſimis reciperent, niſi & lauarentur ſimul, & colorarẽtur. Hic obiter reſtituamus alterum Senecæ eiuſdem locum fœdiſſime corruptum, Cur inquit, exornaretur res quadratoria, & in uſum, non oblectamentum reperta? Legendum, res quadrantaria. Quoniam qui balneas ingrederentur, quadrantem balneatori ſoluerent, Id aperte ſignificat eo uerſiculo Iuuenalis.

Cædere ſyluano porcum, Quadrante lauari.

Necnon Oratius Satyra III.

Dum tu Quadrante lauatum
Rex ibis.

Sed quoniam in Senecam ſemel incidimus, feramus illi collabenti opem ꝓ uirili. Bone Deus q̃ propudioſæ irrepſerunt mendæ in epiſtolas eas, quæ ad Luciliũ inſcribuntur. Sed de locis alijs nunc cenſura non eſt. Quod ab inſtituto alienũ non eſt, id modo agamus. Epiſtola eſt libro octauo, in qua tumultuoſa balneorũ luxuria notat̃, *Si uero Pelicrepus inquit, ſuperuenit, & numerare cœpit pilas, actũ eſt.* Quid ſibi hic Pelicrepus uelit, non uideo. Verum certiſſima ducor cõiectura, ut Pilicrepum arbitrer legendũ, eumq; intelligam, qui Pilas, hoc eſt Sphæras, aut glomos pice illitos in ignem balneorum, ſiue uaporarij conijceret, ſicubi forte reſtingueretur. In hanc ſententiam ut pedibus eam, Papinius facit Syluarum primo, in balneo Etruſci.

Quid nunc ſtrata ſolo referam tabulata, crepantis
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
Aedibus, & tenuem uoluunt hypocauſta uaporem?

Meminit huiuſmodi pilarũ, ut opinor, & Architectus Vitruuius libro quinto. *Suſpenſuræ caldariorũ ita ſunt faciendæ, ut primũ ſeſquipedalibus tegulis ſolũ ſternatur inclinatũ ad hypocauſtum, uti pila cum immittatur, non poſſit intus reſiſtere.* Sed rurſus redeat

ad præfur-

ad præfurnium, ipſa per ſe ita flamma facilius peruagabitur ſub ſuſpenſione. Domitius uero Papinij expoſitor, ita eum locum enarrat. Quid nunc inquit, ego narrem tibi tabulata, quæ in ſublimi parte ædium ſunt, quo deſinunt uaporaria, habentia in uertice pilam concauam, quò peruenit flamma ignis in imo ardentis, ſed lãguida & tenuis, ut domus ita tepeat, non autem æſtuet. Hæc ſententia an congruat, iudicent uolentes. Nos, quod uaria ſuggerit lectio pro captu ingenij in lucem promimus. Sicut & illud, quod obſeruatum doctiſſimis eſt, inter eos, qui corporis curã agunt, recenſeri Tonſores, Balneatores, Pilicrepos, Alipilos, Mediaſtinos, Mangones, Aliptas, ſeu Pædotribas, Ciniflones, Arcularios, Propolas, Pigmentarios, Coronarios, Coſmetas, & id genus alios. Ex quibus emendatur locus alius in epiſtola eadem. Alipedum inquit, cogita tenuem, & ſtridulam uocem, quo ſit notabilior, ſubinde exprimentẽ, nec unquam tacentem, niſi cum alas uellit, & alium pro ſe clamare cogit. Tu expuncto inutili uerbo pro Alipedũ lege Alipilũ, id eſt alarum pilos uellentem, quod autoris ſententiæ mire congruit. Sed & mox Seneca confluentem ad balnea inſtitorũ, & cuiuſque uiliſſimi turbam enarrans, iam librarij inquit uarias exclamationes. Et Botulariũ, & Diſtillarium. Et omnes Popinarum inſtitores, mercem ſuam quadam & inſignita modulatione uendentes. Hic mendũ irrepſit in uerbum unum. Reliqua perobſcura ſunt. Nam ubi librarij ſcribitur modo, legerim libentius Libarij à uendendis Libis, de quibus in Faſtis Ouidius, ita, ut una modo litera pereat extrita. De Botulario uero, ut noſtro beneficio pernoſcant & hoc ſtudioſi iuuenes, intelligo uerbo illo uenditores, cõfectoreſque Botulorum. Ea erant farcimina, Feſto tradẽte, de quibus & Apicius, quiſquis is eſt, Botellum ſic facies, ex oui Vitellis coctis, nucleis pineis conciſis. Cepam addes, Porrum conciſum. Thus crudum. Miſcebis piper minutũ. Et ſic inteſtinum farcies. Adijcies liquamen, & uinum, ſicque coquas. Erat quidem Botulus menſis omnibus gratus, ſed in Saturnalibus celebrabatur præcipue, dum ex eo corona fieret pulti, Propterea libro quinto Val. Martialis, forma tamen deminuta,

Et pultem niueam premens Botellus,

Sed & in Diſtychis idem Poeta ſic cecinit,

Qui uenit Botulus medio tibi tempore brumæ,
 Saturni ſeptem uenerat ante dies.

Supereſt apud Senecam uerbũ non admodũ uulgo notũ, quod eſt Diſtillarius. Scimus quidem à latinis ferè diſtillationes dici, quæ à Græcis Coryzæ, Branchi, Catarrhi uocentur. Quãuis hæc apud illos differant, cũ ſit Coryza, dum pituita tantũ nares obſidet, grauedo latine dicta. Sicut Celſus meminit. Catarrhus uero, qui fluctio dici ualet, cum fauces, palatũque. At Branchos, cũ & guttur, & arteria corripitur. Ob quod & artericũ quandoque, ut Paulus ſcribit, uitiũ id appellant. Omnia tamen hæc Hippocrates etiã Coryzas uocat. Cæterum expoſitio hæc ad Senecæ, ſenſum parũ facit. Proinde ſciendum, diſtillationem quandoque pro liquamine capi, quo utimur ad intinctus, ſiue ut græce dicam, Embammata. Hinc Seneca ſcite admodũ, & docte Diſtillariũ uocauit, qui id genus concinnaret, diſtraheretque, quem inſignita modulatione merces ſuas uendere, ſcribit. Qui mos adhuc paſſim ſeruatur in urbibus, Patauij præſertim. Conſuetum quoque illud ueteribus fuit, ut uel nobiliſſimi Aediles eo fungerentur officio, ut loca eiuſmodi intrarẽt, quæ populum receptabant, exigerentque munditias, & utilem, ac ſalubrẽ temperaturã, Non hãc, inquit Seneca, quæ nuper inuenta eſt ſimilis incendio, adeo quidem, ut conuictũ in aliquo ſcelere ſeruũ inuitũ lauari, oporteat. Nihil enim iam uidetur intereſſe, ardeat balneũ, an caleat. Ad hæc arbitror reſpexiſſe Martialem, cũ Epigrammatũ tertio ita ſcribit.

Centum miſelli iam Valete Quadrantes,
Anteambulonis Congiarium Laſſi,
Quos diuidebat Balneator elixus.

Hinc & aperitur locus Senecæ eiuſdẽ in libro de uita beata, ubi loca receſet Aedilẽ metuentia. Nam & alibi autor idem, decoquere inquit, corpus, atque exinanire ſudoribus, inutile ſimul, delicatumque credidimus. Porro Græcorum fuit moris, in balneorum ad id extructis locis multiplici exercitio corpora delaſſare. Id cuiuſmodi cenſendũ ſit, ex ſciẽtiſſimi illius Plutarchi uerbis cõiectari poterit, quæ ſubiecimus ex cõmentario quæſtionum Romanarum, non aliud quicquam inquit, Græcis ſeruitutem, ac molliciem attuliſſe

liſſe Romani putant, quã Gymnaſia & Paleſtram, qđ iis langueſcãt adoleſcentiũ animi ac effœminentur penitus. Quæ ſiquis effugere ſtudeat, in puluerẽ prodire, &, ut Græce dicam, εἰς ὕπαιθρον, hoc eſt in ſubdiale ſpatium, oportet. At qui domi, & in umbra, balneis, & unctionibus molliter ſe curant, hæc ſubire, neceſſe eſt. Hinc emanaſſe arbitror, ut balnea etiã Gymnaſia dicerent̃, qđ in Iudaico bello monſtrat Ioſephus, ubi de Herode ita ſcribit, Nanq; apud Tripolin, & Damaſcũ, & Ptolemaida publicas balneas, quæ Gymnaſia dicunt̃, Bibli aũt exedras, Porticus condidit, & fora. Fuiſſe tamẽ & philoſophis conſtituta in balneis loca, in quibus illi diſputarent, liquido Vitruuius edocuit. Cõſtituantur inquit, in tribus porticibus exedræ ſpatioſæ, habentes ſedes, in quibus philoſophi, rhetores, reliquiq;, qui ſtudiis delectant̃, ſedentes diſputare poſſint. Erat item prouerbium prioribus in pauperes, qui aſſidue frigerent, tremerentq;, eos nanq; de balneo cogitare, & furno conducendo dictitabant. Quod Oratius ſignificat.

Nec qui
Frigus collegit, furnos, & balnea laudat. Sed & Iuuenalis.
Cum iam celebres, notiq; poetæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent. Significat hæc ipſa item Ariſtophanes Pluto.

¶ Vocabula plura ad balneorum uſum ſpectãtia. Eſchara. Alipteriũ. Aryballus. Arytæna. Cammus, Pyelos. Oceanus. Schola. Emaculatur Senecæ locus ad Luciliũ de Pſychrolute. Pſychrologi qui dicantur, Et Pſychrologia quid. Aſaminthus. Oa, Lutris.

CAP. XLVIII.

VERVM prius, quã inde reuellamur, mutuemur itẽ aliqđ a Iulio Polluce quo ueluti ſuperpondio lector onuſtus dimittat̃. Scribit ergo libro ſeptimo partem balnei dici Eſcharã. Aliã uero Alipteriũ, quod latine unctuarium ualet dici. & eſſe nomen utrunq; apud Alexin Cauniis, ἐν τῷ βαλανείῳ μήτε τὸ πῦρ ταῖς ἐχάραις ἐνὸν, καὶ κεκλεισμένον τὸ ἀλειπτήριον, Cũ nec in focis inquit, eſſet ignis, & eſſet Alipterium occluſum. Eſcharan Lycurgus, & Ammonius dici autumant, quæ arrecta non ſit, & citra omnem altitudinem, ſed humi aſſideat, uel cũ cauitate, unde & medicos ulcera concaua Eſcharas uocare. Sunt item Eſcheræ pudendorum muliebrium labra. Cornelius Celſus medicinæ quinto in Eriſipelarum cura, poſt exuſtionẽ inquit, putris ulceris ſuperponenda ſunt, quæ cruſtas a uiuo reſoluãt, eas ἐσχάρας Græci uocãt. Pergit inde Pollux idem, Balnei uaſa inqt, Sũt Aryballus. Arytæna, utriuſq; meminit Ariſtophanes, qui & balnei Cammũ dicit. Sed & Pyelon quoq; noiat, quã Eupolis Mactrã uocarit. εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτυπήσῃς τὸν συμβαίνοντα εἰς τὴν μάκτραν. Cũ balneũ fueris ingreſſus, ne inuideris ingrediẽti tecũ Mactrã. Videt̃ Pyelos fuiſſe concauus locus, in quo abluerent̃. Quãuis & Theca recte dicat̃ Pyleos. Sicuti item Oceanus dicebatur uaſtior locus, alueuſq; maior, ita forte ab amplitudine uocatus, & a lauantiũ quoq; ſtrepitu, & marino quaſi æſtu. Lampridius, Oceani inqt, Soliũ primus inter principes Alexander appellauit, cum Traianus id nõ feciſſet, ſed diebus ſolia deputaſſet. Quod ſi quis miratur, ſciat eã Romæ fuiſſe Thermarũ magnitudinem, ut Ammianus doceat libro XVI. Lauacra in Vrbe in modum prouinciarum quãdoq; extructa. Erat & in balneis Schola nomine, ſicuti cõmeminit Vitruuius, Ea uero erat labri pars ſiue aluei a præſtolando dicta, ut occupato ab iis, Qui priores ueniſſent, labro, In Schola cæteri circunſpectantes recte ſtare poſſent. Quanquam erat & in porticibus Schola Plinio autore, Alexandũ inquit, & Philippum cum Minerua, qui ſunt in Schola in Octauiæ porticibus. & Philippi. Forte uero quis appellatione Scholæ ſodalitatem, & conuentum aliquem id ætatis iuuenum intelligat. Nam & celebritas dicebatur, ait Macrobius, cum uel ſacrificium fiebat, uel epulum dabatur, uel ludi agebantur Diis. Vel feriæ obſeruabantur. Conuenit item balneo inquit Pollux, ψυχρολουτεῖν. Id uerbum ſignificat, frigida lauari. Quod poſitũ inuenimus apud Ariſtophanẽ ἐνδαιταλεῦσιν inquit. n. ἐψυχρολουτήσαμεν .i. frigida lauimus. ψυχρολουσίαν legimus apud Paulum Aeginitã libro primo. Quæ nos adiuuãt autoritates, ut Senecæ deprauatum fœde locũ reſtituamus in integrum, ſic enim modo ſcriptum inuenias libro epiſtolarum VII. ad Lucilium. Memor artificii mei ueteris, frigidus cultor mitto me in mare quo modo per ſichcœlutã decet, gauſapatus,

gauſapatus, lego Pſychrolutran, uel Pſychroluten. Significat enim eum, qui frigida lauatur. Nam & libro XII. irrepſit item menda, ille tantus Pſicholutes, qui calendis Ianuarijs Euripum ſalutabam. Qui anno nouo, quemadmodũ legere, ſcribere, dicere aliquid, ſic auſpicabar in uirginem deſilire. Primũ ad Tiberim tranſtuli caſtra. Scribe, ut iam docuimus Pſychrolutes. In quo ſciendum, ueteres frigida tantũ uſos, cũ calida balnea ualetudinarijs deſeruirent. Nam Pſychrologi homines dicuntur, qui boni proferunt nihil, & ſermo eiuſmodi uocatur recte Pſychrologia. Sunt alibi in Pollucis eiuſdem theſauris uaſorum nomina hæc ad eiuſdem balnei uſum. Aſaminthus, mentio cuius eſt apud Homerum frequens, Crunus, Catachytlum, Eupolis in Chryſogone,

ἀλλ' ὦ φίλεζῶ καλάχυτλον εἶνα ἔχεις.

In Cratini autem Heroibus Aſaminthũ intelligũt Cibotũ, id eſt Arcam. Alij poculum. Poſtremo ne quid effluat per incuriã, pellem, qua ſuccingerentur mulieres in balneis, uel qui illas abluebant, uocatã inuenio nunc Oam Lutrida, nunc uero Oam per ſe. Nam Theopompus ἐν παισὶ ita ſcriptũ reliquit, τὴν δ' ἐπιζωσάμενος ὤαν λουτρίδα, κατὰ δ' ἱσομὴν ἔδησε περιπέτασον. At Pherecrates, ἐν ἰπνῶνι, inſtrumẽta Pædotriuices enumerãs, ἤδη μὲν ὤαν λουομένῳ προζώννυτο. Iam inquit Oam præcingebant ei, qui lauaretur. Sic uero dicebatur Melota hoc eſt pellis ouilla, unde fluxiſſe nomen, probabile eſt, hoc eſt, ἀπὸ τῆς ὄιος .i. ab oue. Putant alij, Oam quoq; ſignificare Loma, hoc eſt marginem indumentorum περὶ τὴν πέζαν, hoc eſt circa fimbriam. Vel Periſtomion, & Peritrachelion.

¶ Aſinus Aegyptius quo ſenſu uenire in prouerbium poſſit. Plinij locus illuſtratur de Dijs atri coloris. Inibi plura de figuris Deorum, & rationibus ex Porphyrio. Quáue figura Chriſtum deformarint priores, quem Onochelum, id eſt ὀνόχηλον dicebant. Semiſſij, & Sarmentarij qui intelligantur. CAPVT XLIX.

ASINVM Aegyptium uenire in prouerbiũ animaduertimus, pro eo, qui deriſui ſit omnibus, quemq; omnes inſectentur, conuellant, lacerent. Eius ratio ex hiſtoria eſt, Proditur ſiquidem memoriæ, in Aegypto flaui coloris homines ludibrio eſſe, plurimumq; uellicari. Aſinos uero plærunq; in præceps dari. Sicuti obuenit apud Coptitas. Vtriuſq; facti redditur ea ferme ratio, quod ruffus foret Typhon hoſtis perpetuus Oſiridis, necnon Aſini quoq; colorem præferret. Sed additur hebetudinis item, ac ruditatis ratio. necnon iniuriarum illatio frequens. Quæ cauſa gentibus item illis expreſſit, ut Perſarum regem Ochum nomine, quem miro proſequebantur odio, Aſinum ſubinde appellarent, quare is cõmotior, ἀμέντοι ὄνος οὗτος ἔφη, ὑμῶν κατευωχήσεται τὸν βοῦν; Aſinus inquit, hic ueſtro conueſcetur boue. Protinuſq; Apin immolauit, ſicuti Dinon ſcriptũ reliquit. Hic uero eſt Ochus is, quẽ Aegyptij item Machæram uocarunt, ut Plutarchus inquit. Legimus item Buſiritas, & Lycopolitas tanto eius animantis odio flagraſſe, ut Tubis omnino ſuperſederẽt uti, tanq; ſonũ edant Aſinino planè conſimilem, prorſuſq; non purũ id animal arbitrabantũ, ſed dæmonicũ, ex ea, quam expoſuimus, aſſimilatione. Immo uero in ſacris Popana facientes τοῦ τε παϋνὶ, καὶ τοῦ φαωφὶ μηνὸς, id eſt menſibus, quos illi uocant Payni, & Phaophi, Aſinum effingunt inſignem, uinctum. Quoniam uero de Typhonis colore meminimus, ſcribit Plut. Aegyptiorũ hiſtoriam tradere, Flaui corporis fuiſſe Typhona, Martem albi, ſubnigri Oſirim. Ex ijs inuolucrum Plinij exoluitur ex libro ſecũdo, ubi deorũ irriſa multitudine, alios ex eis creditos ſcribit, iuuenes, atq; pueros, Bacchum uidelicet, Apollinemq;, & Cupidinem ſignificans, alios uero atri coloris, innuens planè, quod præſtruximus. Conferunt item ad Plinianum ſenſum, quæ Porphyrius ſcribit. Cũ deus inquit, lux ſit, & ignem æthereum habitet, nulloq; ſenſu capi poſſit, lucida quidẽ materia, aut cryſtallo, parioue lapide ad comprehendendũ lumen ipſius exhortantur. Auro aũt ignis, illaq; immaculata natura intelligiť. Multi uero nigris lapidibus inuiſibile illius ſubſtantiæ ſignificarunt. Hominis aũt formam Dijs attribuerunt, quoniam Deus ratio eſt. Pulchros fingunt, ꝓpter eminentiſſimam & indeficientem illã pulchritudinem, diuerſis præterea figuris & ætatibus, & alios ſedentes, alios ſtãtes. Mares alios, alios fœminas, & aut uirgines, aut matrimonio cõiunctos. Diuerſo quoq; amictu ſimulacra cõſtituunt, ut diuerſitas deorũ nõ lateat. Alibi quoq; Porphyrius idẽ, quæ dijs attribuanť, omnia ſenſu allegorico enarranda cõmonens, ita ſubdit, uniuerſus mundus Iupiter eſt. Animal ex

animalibus

animalibus, Deus ex Dijs cõſtitutus. Iupiter aũt eſt, inquantũ intellectus eſt. A quo uniuerſa producuntur, & qui cuncta creat intelligendo. Iouem eſſe credendum eſt uirtutẽ prouidentem, atq; uiuificam, quam pila, & rotundis figuris ſignificabant. Hominis uero ſimulachrum rei conſtituunt, quoniã mens eſt, quæ cuncta ſeminali ratione producit, ſedere autem fingitur, ut ſtabilis uirtus, atq; incommutabilis exprimatur. Nuda, apertáq; habet ſuperiora, quoniam conſpicuus intelligentijs, & ſuperioribus eſt, inferiora uero teguntur, quia occultatur inferioribus creaturis. Sceptrum læua tenet, quia in his corporis partibus ſpiritaliſſimum uitæ domicilium inuenitur. Creator em̃ intellectus rex, ſpiritusq; uiuificans mundi eſt. Dextra uero aut aquilã protendit, aut uictoriam. Alterum quia cæterorum Deorũ dominus, ſicuti aliarũ auiũ Aquila eſt. Alterum, quia omnia illi ſubiecta ſunt. Sciendum uero hac parte, quod huic loco congruit præcipue, Chriſtianæ ueritatis hoſtes, dũ animæ illudũt ſuæ, ineuntq; cũ Antitheo ſocietatem intimã, infando etiã picturæ genere auſos Dei ſummi Summatem filium deformare, ac uelut in Pergula prætereuntibus oſtentare aſininis auribus, pede altero inungulatũ, ac togata ſpecie, cũ libro in manibus, addito etiamnũ ſceleſtiore titulo, ceu Chriſtianorum is foret Deus Onochelus, id eſt ὀνόχηλος nomine. Illud uero auctarium fuerit, inſectatione eadem ab importunis hominibus Chriſti cultores Semiſſios nuncupatos, & Sarmentarios de leti genere, quod ad aſſis dimidij ſtipites deſtinati ſuperiectis, accummulatiſq; Sarmentitijs faſcibus, concremari conſueſſent. Semiſſes uero dici homunciones, palàm eſt uel imperitioribus.

¶ Prouerbium quod eſt, Mantis te uidit, quem habeat ſenſum. Mantis quid.

CAPVT L.

MANTIS te uidit, eſſe in eos adagio uidetur, quibus faſcinator oculus mali obiecit quippiam. Proditur memoriæ in Græcorũ commentariolis quibuſdam, eſſe Mantin locuſtæ genus, quæ in ſtipulis enaſcatur, uirens colore, corpore prælongo, pedibus item prioribus prælongis, quos & agitat aſſidue. Ex qua ratione ſunt, qui putent, præmacram, ac prætenuem ſignificari puellam a Theocrito illis uerſiculis, qui leguntur apud eũ Idyllio .κ.

νῦν θεὸς τὸν ἀλιτρὸν, ἔχεις πάλαι, ὧν ἐπεθύμες.
μάντις τοι τὰν νύκτα χροΐζεται ἀκαλαμαία.

Ariſtarchus in commentario Lycurgi, locuſtam hãc ſcribit, ſiquod inſpexerit animal, protinus illi quippiam producere mali, unde inquit, μάντις dicitur ἐπιβλαβὴς, καὶ χαλεπὸν ὁρῶσα. Hoc eſt Mantis uocatur, quæ noxij, moleſtiq; aſpectus eſt.

¶ Autumnalis appetentia in prouerbium uſq; producta quam habeat rationem. Cur Autumno ſcaturiant ægritudines.

CA. LI.

AVTVMNALIS appetentia docte per prouerbiũ uſurpatur, pro recta, aptáq; uoracitati. Eius rei non una uidetur ratio. Sũt enim qui ad Oporas hoc eſt fructus, de quibus nos alibi latius, huius euentus cauſam reijciant. Neq; id item ſimpliciter. Sunt enim qui fructuum eſitatiõe multiplici, ſubduci aluum inſigniter arbitrentur, proindéq; retrimentitia, & inutili mole exinanitum corpus νεαρὰς ὀρέξεις παρασκευάζειν, id eſt nouas, ualidaſq; appetẽtias parare. Alij uero fructuum plurimis ineſſe credunt εὔστομόν τι καὶ δηκτόν, ſapidum quiddã, mordaxq;, quo laceſſatur ſtomachi uoracitas amplius, quàm obſonijs ullis, aut bellarijs. Quãdo & ijs ægrotis, qui uocantur appoſiti, hoc eſt ſine cibo, aliquid oblatũ eiuſmodi Orexin facit. Cæterũ ratio illa, quam mox promam, Phyſico ſit forte congruentior. Equidẽ in ſe id unuſquiſq; experitur, & ſentit, ſed & multa perdocent, genuinum, familiaremq; calorem æſtatis tempore laſſeſcere, diſſipariq; meatuum laxitate, ingruente uero autumno, aereq; iam frigeſcente, atq; cauſa eadem conſtipatiore iam corpore, inualeſcit calor idem congregatus ad interanea, occluſuſq;. Quo fit ut amplius cibo ſtudeamus, quãdo etiam conficimus ualidius. Addunt aliqui, ne ullatenus in hoc quæſtionum inuolucro ſint Aſymboli harũ ſtudioſi lectionũ, æſtate nos quidẽ effici ratione æſtuũ διψητικωτέρους, hoc eſt ſiticuloſiores. Proindéq; humectatiõe uti uberiore, demutata uero ardoris exuſtione, uiciſſim contraria naturã affectare, animaduertimus, propterea πεινητικωτέρους ποιεῖ, id eſt cibi appetentiores facit, & aridum alimet. ꝗ corporis ingerit temperamento.

mento. Nec tamen aſtruat quiſpiam cibaria prorſum huius eſſe effectus expertia, quando ex nouis, recentioribuſq; concinnata frugibus, reliquis lōge præſtare fructibus, ſit exploratiſſimum, & proinde ueſcentes allectare amplius. Ex ijs uero omnibus iam opinor propoſiti prouerbij quæſtioni multum lucis perſpicuæ affuſum eſt. Quorum ſingula ſi ſatiſfecerint minus, at iunctim, ſimulq; omnia legentium implere deſyderia poterunt. Autumno porro inæqualitas maxime propria eſt, quoniam autore Auicenna, Dies ſunt æſtiui, quodammodo, noctes hyemales. Quæ utiq; poſt alias ratio efficere creditur, autumno imprimis ut ſcaturiant ægritudinū agmina. Sed cur nā autumnalis nox uerna frigidior eſt? Cum ſecus omnino eſſe debuerit. Nam ſiccior tunc, ac ſubtilior uidetur aer, & immo igneæ propior naturæ. Dicendum autem, uehementer rarum aerem non facilius modo calorem admittere, ſed & frigus, quando & aqua ignibus attenuata, factáq; ſolutior cōcreſcit celerius multo. Quippe meatibus longe amplioribus, penetrare uehementius frigiditas poteſt.

¶ Prouerbium, amicus, ut oleum plantis, quo enuntietur ſenſu. Quæ inoculationem aut inſitionē minus admittant. Oleo perunctas arbores interire. Præpingues cur generationi minus apti.

CAP. LII.

OLEVM eſſe plantis infeſtiſſimum, prodi a rerum naturæ peritis, ſciunt, qui Græca pertractant, proptereáq; aſſeritur, plantas ἐλαιώδεις, hoc eſt, oleoſæ naturæ inoculationes, quas ἐνοφθάλμους Græci uocant, neq; id genus permixtiones alias ullo modo admittere. Neq; enim conum, aut cupreſſum, uel pinum, Et omīno piceas peregrini quippiā uel pati, uel alere. Cui rei argumento eſt, ſi plantam quamlibet oleo inunxeris, demoritur protinus, ſicuti & apes. Cōmemoratas uero arbores præpingues eſſe, ac oleoſas, indicio eſſe poteſt, quæ ſubinde deſudatur pix, reſináq;. Faces quoq; indidem oleoſum refundūt humorē ſplendeſcitq; in ijs pinguedo. διὸ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα γένη δυσμίκτως ἔχει, καθάπερ αὐτὸ ἔλαιον. Proindéq; alijs promiſceri nequeūt, ſicuti nec oleum ipſum. Inde ergo concinnatur adagio, in eum, qui inimicus, infeſtuſq; omnibus eſt, ac diſſociabili morum feritate, truculētiáq; cōmunionem non patitur. Quæ res ſi foret in q̄ plurimis, tolleretur planè humana ſocietas, periretq; oīa, ad quæ nati uidemur. Sed quod ad inſitionū rationē pertinet, ſunt q in eo plantarum genere etiam in corticem prætenuem cauſam refundant, cuius imbecillitas cum ariditate ſedem inſitis præbere neſciat, neq;, ut Græci dicunt, ἐμβιοῦν, hoc eſt ut pluribus interpreter unum illorum uerbum, intra ſe uitæ facultatem. Aſſerri poteſt & ratio illa, nam quod alterius naturæ ſuſcipit rem, debet eſſe εὔπεπτον, hoc eſt eiuſmodi, ut mutatione nō obluctetur, ſed ſuperatum facile tranſeat in ſimilitudinem, & quod in ipſo alimenti eſt, in aſcititium tranſmittat. Etenim terram exolluimus, emolimuſq;, ut cōciſa, cōminutáq; tranſeat facilius, & inſita comprehendat. Tenuis uero, & dura tranſitū neſcit. Quod in plantis ijs uſuuenire, compertum eſt, quarum leuiſſima ligna temperamenti, mixioniſq; ſunt expertia. Quæ uero peregrina admittunt, feracia eſſe conuenit, & fœmineam quodammodo ſubire uicem. Cupreſſum uero & piceā, & id genus alia fructus cernimus edere ingeneroſos. Sicuti etiam præpingues hominum, corpulentioreſq; plurimum ſunt ἄτεκνοι, hoc eſt filijs progignendis inhabiles, ineptiq;. Alimentum enim uniuerſum in corpus abit, nec ſeminaria ſubſiſtit ulla ſuperfluitas. Id ipſum ferè arboribus hiſce obuenire, non latuit naturalium ſtudioſos. Ipſe nanq; εὐσωματοῦσι τοῖς μεγέθεσι, καὶ αὐξάνονται, id eſt corpore ſunt, ut ſic dicam, bene habito, augeſcuntq; egregie. Cæterum fructus uel non ferunt, aut minutum, & ſero prorſus percoctum producūt. Quam ob rem mirandum minime arbitrantur, ſi aliena minus patiuntur, in quibus propria, domeſticáq; exucca cernuntur, aut nulla.

¶ Super olei, uini, aceti, Gari natura adnotantur pluſcula, non omiſſa quæſtionum iucunditate.

CAPVT LIII.

VERVM quia ab oleo prior nobis exorta lucubratio eſt, ſubnectamus breuiſſime, quod de natura uſq; eiuſdem cõpertum eſt, ex magni Peripatetici ſententia, à quo quæſitũ, ſcimus, cur nam oleum, & aqua denſeſcant frigore, at uinum, acetumq; neutiq;, neq; item Garus, ad id uero diſcutiendũ inuolucrũ illa ratio afferri ſolet, Oleũ quidẽ ferè eſſe qualitatis expers, & proinde temperatũ potius frigeſcere ſtatim, adeo, ut inter euaporandũ frigefiat. Id uero nõ fit in aqua omnino, ſed utpote frigida, ſe frigidior effecta facile coit. Garus uero, utpote ſuis partibus tenuis, & calidior, non continuo frigefit, eodem modo etiã uinũ. Acetũ aũt ut tenuiſſimarũ partiũ, omnem reſpuit concretionẽ. Semina quidem caloris habere uinum in ſe, teſtari etiã Homerus uidetur cũ dixit ἄιθοπα ὄινον, nõ, ut quidã putant, propter colorem. Nec excidit, quid alibi cõmentati ſimus. Sed & oleũ nõ minus eſſe ignitũ probant alij, nec minorẽ habere in calefactandis corporibus uim. Nec uerũ putãt aliqui quæ calidiora ſint, difficilius congelaſcere. Nam ſic, quæ frigidiora ſunt, facilius gelu cogerentur. Oleo uero coaguli cauſam dicunt celerioris, quod & leuigatius, & ſpiſſius eſt. Hæc ſiquidẽ faciliora ad coeundũ uidentur, quæ leuatiora, denſioráq; ſunt. Vino autem nõ contingit tanta mollities, & eſt ꝙ oleum, multo liquidius. Acetũ uero liquidiſſimum eſt inter humores cæteros, & tanto acerbius, ut ſit acore triſtificũ. Et exemplo marinæ aquæ, quæ ipſa quoq; amaritudine ſui aſpera eſt, nunꝙ gelu contrahitͬ. Ad explicandam uero olei naturã & illud pertinet, quod potũ ἔμετον προκαλεῖται, uomitũ cit, & præſertim flauam bilem. Cuius ratio eſſe uidetur, quod cũ ſit leue, καὶ ἀνωφερὲς .i. ſuperna petens, cibos elicit ipſos, ad ſtomachũ eleuans. Stomachus uero grauatus uim egeſtiuã ad uomitũ exuſcitat, præcipue flauã bilẽ, utpote leuem, ac tenniſſimã, & facile ſurſum uerſus euadentem. Quod aũt oleum ſurſum petat, experientia ipſa manifeſtum, humido ſi quidem alicui admixtum in ſuperiores ſe eueſtigio recipit partes. Sed cur inter cætera liquida oleũ non remiſcetur? qm̄ γλίσχρον ὄν, καὶ ἑνωμένον πρὸς ἑαυτὸ, id eſt cũ glutinoſum ſit, & in ſe reductum nequit diſſecari εἰς ἄτομα μόρια, hoc eſt in portiones minutiores, reliquiſq; ammiſceri liquoribus. Argumento eſt, quod in terrã fuſum, ipſam ilico nõ ſubit. Illud uero nõne ſcitu digniſſimũ eſt, quod cũ idem ferè uideatͬ. diuerſiſſimũ tamen effectũ producit, lanæ ſiquidẽ oleo irroratæ candidiores euadunt, pili uero uncti nigriores, nam & lanæ pili ſunt. Sed in promptu tamen ratio eſt, qm̄ ſqualore, ac ſitu obſita magis flaueſcunt, uilli aũt exiccati, & abeũte, qui in ipſis eſt, humido, albeſcunt. Oleũ igitur impedit, minime ſiquidem areſiunt, nec in hoc ſimiliter habere cõtingit, ut uillos qui ablati ſunt, comparemus cum ijs, qui adhuc in corpore uirẽt, lanæ enim attonſæ ſunt. Dignum libra illud quoq; antiquis ingenijs obſeruatum, uetus oleum effici candidius, ꝙ recens, Sicuti item frigidi panes albiores cernuntur, ꝙ calidi. Cauſa uero nigroris, ita appello, quod Græci μελανίαν, humor eſt, qui poros, meatúſq; offarcit, ſicuti albedinẽ inducit ignis, ut proditur de generatiõe, & corruptione primo, Empedocles tradidiſſe. In utriſq; autem horum, ut recentibus uberius continetur humor, ſic tempore prouectis parcius in ſuperficie reſidet, propter euaporationem. Euaporatur aũt prorſus oleũ uel tempore, uel Sole. Panis aũt calore inde egrediente per refrigerationem. Humor itaq; frigidis iam euanuit, calidis adhuc ineſt. Porrò, uti autor Auicenna eſt, prima primi, calidum agens in humidum denigrat, in ſiccum uero dealbat, ut patet in lignis, & carbonibus, frigidũ aũt contrario modo agit, ut thus indicat cũ oſſe. Sed addendũ illud quoq;, Calidũ proprie compoſitũ, & naturale albedinem per ſe inducere ſemper. Per accidens uero etiam nigredinem, aut uaporũ eleuatione, diſpergendo, præfarciendóq;. Vel etiã adurendo. Vt Aethiopibus contingit. Vbi uero certo menſu agit, operatur'ue, ſicuti naturalis caloris actus præfert, albedinẽ inducit potiſſimũ. Cõmonẽdi tamen hac parte ſumus, oleum nouitiũ quidem ob inſitam aquæ uim in uirorem tendere cũ fuſcedine quapiam. Mox uero accepta ætate, humore iam euaneſcente, quod diximus, albeſcere. Cæterum ubi amplius cõſenuerit,ruborẽ iam quendã incipit acquirere, Id quod in pinguedine inueterata planè conuiſimus. Addamus poſtremo illud item, quod magiſtra experientia exploratũ eſt, & admiratione non caret. Videmus quippe, calida perfuſos aqua longe minus calorẽ percipere, ſi peruncti oleo fuerint. Quam tamẽ rem ea ratione ꝓuenire, perſpicuũ ferè eſt. Quod ꝓpter corporis lenitatem facile delabitur aqua, minuſq;

immoratur, quàm ut omnino ſubire ualeat calor. Quod ut uerum fateamur, faciunt artis medicæ periti, in quorũ libris obſeruatum eſt, ſucco mercuriali, & Portulacæ, manu illita poſſe ferri citra nocumentum, liquefactum plumbum, & quiduis, alioqui perurens. Verum quia traditum ueteribus eſt, prudentiſſimi eſſe uiri, qualibet in re noſſe modũ, Iam huic parti coronidem appingemus, lecturi hoc genus floſculos alios.

¶ Strumam Dibapho ueſtire, quid ſit. De Struma, & Vatinio paucula.

CAPVT LIIII.

STRVMAM dibapho ueſtire, quantum M. Tullij uerbis coniectare poſſumus, eſt ſcelera, turpitudinem, ſordes cuiuſpiam honorum faſtigio occultare, boneſtareq́. Ita enim ſcriptum legimus ſecundo epiſtolarum ad Atticum, Proinde iſti licet faciant, quos uolent, Coſs. Trip. pl. etiam, deinde Vatinij Strumam ſacerdotij διβάφῳ ueſtiant. Dibaphum certe purpuram ſignare bis tinctam, ueluti impendio magnifico, uideor ex Plinio didiciſſe. Porro ueſtium id genus etiam ſacerdotibus contribui ſolitum, ex Liuio item ſcimus. Struma, ut colligunt nonnulli, extantia quædam in tergo eſt, ſicuti in pectore habeatur Gibbus. Scribit medicinæ quinto Celſus, Strumam eſſe tumorem, in quo ſubter concreta quædam ex pure, ac ſanguine, quaſi glandulæ oriãtur, quæ uel præcipue fatigare medicos ſolent, quoniam & febres moueant, nec unquam facile matureſcant, & ſiue ferro, ſiue medicamentis curentur, plerunque iterum iuxta cicatrices ipſas reſurgant, rebellentq́, multóq; poſt ſit opus medicamento. Naſcuntur uero in ceruice maxime, ſed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoq; fœminarum ſe reperiſſe, Chirurgicus Meges autor eſt. Hic uero illud cõmonẽdi obiter ſumus, eſſe Glandulas apud Celſum, quæ apud Galenum frequenter etiam in ſemilatina, ſiue, ut dicam uerius, tota barbara tralatione, Adenes uocantur. Addit Iulius Pollux, naſci Strumas circa meſenterium quoq;. Strumas ſemidoctum uulgus Scrophulas uocat, quoniam eas Græci ab eiuſmodi Bruto χοιράδας appellauerint. Eſt enim in ſue morbus Struma, ſed ab hoc diuerſus omnino, ſicuti accuratus, ſtudioſuſq; lector percipere ex Ariſtotele poterit. Strumoſi mentionem Iuuenalis facit, cum ita ſatyra decima cecinit.

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, uel
Strumoſum, atq; utero pariter, gibbóq; tumentem.

Vt uero de Vatinio ſuperpondij adnectamus aliquid, autor Macrobius in Cœnis eſt, Illum a populo ludis gladiatorijs lapidatum fuiſſe. Eius item mores graphice uidetur expinxiſſe M. Tullius, Illud inquit, tenebricoſiſſimum tempus ineuntis ætatis tuæ patiar latere, licet impune per me parietes in adoleſcentia perfoderis, uicinos compilaris, matrem uerberaris. Habeat hoc primum tua indignitas, ut adoleſcẽtiæ turpitudo obſcuritate, ac ſordibus obtegatur. Et mox, Tu, qui te Pythagoricum ſoles dicere, & hominis doctiſſimi nomen tuis immanibus, & barbaris moribus prætendere, quæ tanta prauitas te mentis tenuit? Qui tantus furor? Vt cum inaudita, ac nefaria ſacra ſuſceperis, cum inferorum animas elicere, cum puerorum extis Deos manes mactare ſoleas, auſpicia contempſeris? Et item alibi, Odio enim tui, & ſi omnes ſuperare propter tuum in me ſcelus debeo, tamen ab omnibus penè uincor. Ex quibus illud expreſſum Catullo arbitrantur ad Caluum.

Ni te plus oculis meis amarem
Iucundiſſime Calue, munere iſto
Odiſſem te odio uatiniano.

Seneca uero ad Nouatum, Vatinium ſcribit hominem natum & ad riſum, & ad odiũ, ſcurram fuiſſe & uenuſtum, & dicacem.

¶ Terreſtre tonitru. CAPVT LV.

TERRESTRE tonitru, poſitũ inuenio pro terribili, tetro, ac metuẽdi horroris, ſicuti in illo Græcanico, κλύετε χθονίας βροντάς. Hymnis concinite terreſtria tonitrua. Vetus ſiquidem irroborauit opinio, Quicquid uiſatur formidabile, ac graue eſſe, ex terra progenitum. Sunt qui eo epitheto uehementer ſonãtia malint intelligi. Aut quæ ſub terra fiãt. Qm̃ ubi inſonet

terra, pertingere Cælum quoqꝫ ſonitus is credatur. Idqꝫ genus tonitru ex alto concipi, opinentur homines. Afferuntur à Græcis & rationes aliæ, Sed quæ perpenſæ amplius non perinde noſcantur graues, Propterea quæ ſcribantur, haud ita plauſibiles.

¶ Stultorum Theſaurus. CAPVT LVI.

LINGVAE petulantiam plæriſqꝫ ſcimus Mortalium eſſe ita familiarē, gratamqꝫ, ut nullo non momento Timonianus, Theoninuſue diſtringatur dens nunc liuore (Quod late patet uitium, & eſt in multis) Nunc imprudentia, & genuina leuitate, Vnde obrepſit uenuſtus Adagio, Vt maledicētia ſtultorum nuncupetur Theſaurus, quem in lingua conditum gerant. Eius uero mihi autor in Penulo Plautus eſt, Cuius etiam adſcripſi uerſiculos plures, qđ ſint feſtiuitatis Comicæ, plautináeqꝫ imprimis pleniſſimi.

Iſtic eſt Theſaurus ſtultis in lingua ſitus.
Vt quæſtui habeant, male loqui melioribus.
Viam qui neſcit, qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere Comitem ſibi.
Ly. Ego male loquendi uobis, neſciui uiam.
Nunc uos mihi amnes eſtis, uos certum eſt ſequi.
Si bene dicetis, uoſtra ripa uos ſequar.
Si male dicetis, uoſtro gradiar limite.

¶ Conclamare uaſa quid. CAPVT LVII.

CONCLAMASSE uaſa, Et Caſtra iam mouiſſe, periucūdam à militari negotio tralationem, de ijs prouerbio dictitare conſueuimus, quos iam demigraſſe uolumus ſignificare. Id innuere Cicero uidetur accuſationū in Verrem libro. VI. Conquiri Diodorum tota Prouincia iubet, Ille ex Sicilia caſtra iam mouerat, & uaſa collegerat. Cæſar ciuilium bellorum, libro primo, Fit ab hoc certior Cæſar, Duces aduerſariorum ſilentio copias caſtris educere, quo cognito, ſignum dari iubet, & uaſa militari more conclamari. Et libro tertio. Qui cum magna expectatione ueniſſet, temere progreſſus turpem habuit exitum. Et noctu neqꝫ cō clamatis uaſis, flumen tranſit, Sæpe item tum hic, tum Hiſtorici reliqui eo dicendi genere utuntur.

¶ Sine Corollario non recedere, Quid. Corollarij notiones. CAPVT LVIII.

QVONIAM uero in Ciceronis diſertiſſimas orationes incidimus, quibus proſciſſus Verres eſt, Succurrit nunc ex eiſdem Adagio alius nō aſpernabilis. Quo uero ſenſus percipi eius poſſit facilius, Subnectam oratoris uerba. Cœnabat inquit, apud Eupolemum. Argentum is cæterum purum appoſuerat, ne purus ipſe relinqueretur, Duo pocula non magna, uerūtamē cum Emblematis. Hic quaſi feſtiuum acroma, ne ſine Corollario de Conuiuio decederet, ibidem conuiuis inſpectātibus, Emblemata auellenda curauit. Patet ex ijs, opinor, ſcite admodum in auidiuſculos concinnari prouerbium, quibus haud quaquam eſſe ſat uidetur, ſi quod iuſtū, æquumqꝫ eſt, indipiſcantur, niſi amplius aliquid corraſerint. Eſt ſiquidem Corollarium, ut M. Varro ſcribit de lingua latina primo, id, quod additū eſt, prætereꝗ, quod debitum, tanꝗ auctarium, ſuperpondiumqꝫ, id eſt, ultra pondus menſuramqꝫ adiectum. Deducitur uox à Corollis, quod eæ, cum maxime in Scena placuiſſent actores, dari ſolitæ forent. Quanquam & pro Corollis Corollaria dici inuenias apud Plinium primo & uiceſimo libro, Paulatim inquit, & Romæ ſubrepſit appellatio, Corollis inter initia propter gracilitatem nominatis, mox & Corollarijs, poſtꝗ è Lamina ærea, tenui, inaurata, aut inargentata dabantur. In priore notione eſt apud Ciceronem in frumentaria. Noli inquit, hos colligere, qui numulis corrogatis de Nepotum bonis, ac de Scenicorum Corollarijs decumam emerunt. Apud eundem dicitur Corollarium numorum. Apud Plinium item hiſtoriæ naturalis

nono pro

nono pro ſupernumerario poſitum deprehendes Corrolarium in Cleopatræ cõuiuio. At Apuleius poſticam Venerẽ συμβολικῶς, & operte Corollarium dixit. Mihi inquit, iam fatigato de propria liberalitate Photis puerile obtulit Corollarium.

¶ Verbi, quod eſt κέρκος, notio non una. Ciceroni ad Atticum lux infertur. Itẽ quid ſit illud eiuſdem, Allienſis pugnæ funeſtior dies, quam̃ Vrbis captæ.

CA. LIX.

CERCON Græci uarie exponunt, Nunc enim eo nomine uas intelligunt, ſicuti eſt Tripus, Alcman pro Ianua uidetur ænea accipere, Annulũ hoſtij quidam interpretantur. Sed & animalis cuiuſlibet cauda recte ita uideẽ dici, παρὰ τὸ σκαίρειν, καὶ ἕρπειν, hoc eſt, a ſaliendo, obrependoq;, Ariſtophanes ἰδοὺ δέχου κέρκον λαγώ. Ecce inquit, leporis caudam excipe. Quia uero mollior, delicatiorq; eſt animalis eius pilus, ſpongiæ loco, utebantur plerunque purgãdis præſertim, detergendiſq; lippitudinibus. Inde natum puto, adagium in eum, qui nimis aſtute ſubblanditur, ut nuncupetur Cercus. Autor mihi eſt M. Tullius epiſtolarũ ad Atticum libro VIII, ubi de ciuili bello agens, Domitius inquit, ut audio, in Coſano eſt quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum, ſi in Hiſpaniam, non probo, ſi ad Cneum, laudo, quouis potius certe, quam̃ ut Cercum uideat, quem ego prorſus aſpicere non poſſum. Quo in loco Cæſarem intelligo, qui mira uafricie craſſabatur, ut omnino arriperet principatum, arridebatq; omnibus, & præterquam etiam dictaret ingenium, clementiã præferebat, iniurias aut diſſimulabat, aut leniſſime caſtigabat. Ille inquit alibi Cicero, Literas blandas mittit. Facit idem pro eo Balbus, mihi certum eſt, ab honeſtiſſima ſententia digitum nuſquam. Certe ubi quem admiſſa noxa, mulctare leuius animaduertimus, Vulpis cauda correptum fuiſſe, dictitare conſueuimus. In codicibus modo impreſſis Certum pro Cerco ſubſtitutum mendoſe inuenies. Niſi cui forte lectio illa magis arriſerit, ut Circum legamus. Quo nomine nono de hiſtorijs Ariſtoteles Accipitrum genus tertium intelligit. Cuius & X. libro Plinius mentionem fecerit, ut uerbi obſcuritate notare orator uoluerit, omnia rapientis Cæſaris auidius ingenium. Sunt qui Cercon animal interpretentur uites oblædens, ſed & uirile item pudendum. Nonnulli murem putant ſylueſtrem, Gallum etiam alij, ad quod forſan reſpexerit Ciceronis ænigma. Eſt in eadem epiſtola id quoq; ſcitu, notatúq; digniſſimum, Allienſis pugnæ dies funeſtior eſt, quam̃ Vrbis captæ. Licet acute adagij uice hiſce uti uerbis, ubi mali autorem amplius deteſtamur, quam̃ rem ipſam, qua affligimur, ſemper enim cauſæ euentorum magis mouent, quam̃ ipſa euenta. Nam & diem illum ſemper fuiſſe Romanis religioſum, ſcimus, Hunc uero, quo capta Vrbs eſt, etiam in uulgus ignotum, hoc nanq; ex illo malum profluxit. Eſt mox paulo illud quoq; relatu non inutile. Ego uero inquit Cicero, hæc efficiam ei candida uita, puto. Vbi ſciendum, candida uita effici aliquid, cum citra omnẽ reprehenſionem fit. Nam quod in calce ferè idem M, Tullius ita ſcribit, ſed acta ne agamus, reliqua paremus, Iam uulgatius, extritiuſq; eſt, quã ut quicq̃ promamus ex nobis. Nec præterea id genus ſcitamenta conſectamur.

¶ Sub manu. CAP. LX.

SVB manu, adagio eſt elegans, quamuis obſcuritatis non multæ. Vtitur eo in epiſtolis ad Lucilium Seneca, Conſilium inquit, naſci ſub die debet, & hoc quoque tardum eſt nimis, ſub manu quoq; quod aiunt, conſilium naſcatur. Significatur ſumma temporis celeritas. Tranquillus in Auguſto. Aerarium militare cum uectigalibus nouis conſtituit, & quo celerius, ac ſub manu annuntiari, cognoſcique poſſet, quid in prouincia quaque gereretur, Iuuenes primo modicis interuallis per militares uias, dehinc uehicula diſpoſuit.

¶ Prouerbium quod eſt, Pallenicum aſpicere, qua prodierit origine. Phlegra. Gigantum prælia. CAPVT LXI.

PALLENICVM aſpicere,docto Prouerbio,dicitur in eum,qui depugna-
turus in hoſtem,generoſum quiddam uultu præſeferat, Ac eximiam ani-
mi altitudinem,unde formido inijciatur exaduerſum congredienti. Eius
rationem ex hiſtoria promunt,Quod ita affecti Athenienſes in Piſiſtratũ
coorti ſint,apud Pallenem Atticæ locum,cum is Tyrannidem inuaderet.
Vel Pallene dicatur quaſi βαλλήνη παρὰ τὸ βάλλειν λίθοις. Veluti ita dictet, perquiren-
dum eſſe hoſtem,quẽ lapidibus impetas. Quid ſi ad urbẽ Thraciæ Pallenem referas,
nuncupatam quidem ſic à Pallene Sithonis filia, & Cliti uxore, Sicuti autor Hegeſip-
pus eſt,in Palleniacis: Antiquitus uero dicta creditur Phlegra. Incolas aũt Gigantas di-
xere,quibus conſtiterit aduerſum deos bellum. Cæterum memoriæ proditur, Illuc de-
latum Herculem,Gentis feritatem,& in cæteros odium quoddam intimum admiratũ,
cœpiſſe cum illis depugnare,Interim uero tonuiſſe frequenter,& crebra de cælo cecidiſ
ſe fulmina,Vnde obrepſerit fabellæ occaſio, cum Gigantibus ibi depugnatum à Dijs.
Strabo autem libro.V.in Campaniæ deſcriptione,Superioribus inquit,annis fortuna-
tus erat Campus nomine Phlegræus,In quo res à Gigantibus geſtas, inuulgant fabulæ,
nullam aliam ob cauſam,ut credi fas eſt,quàm quod terra ipſa ſuapte uirtute præliorum
cõcitatrix eſt. Sed & ſexto libro,Hinc inquit,ad Leuca (Ea enim urbs non grandis eſt)
Stadia CCC ſunt. Ibi odoris aquam fœtidi effundens aſpicitur fons. Fabulæ tradunt,re
liquos Gigantes è uicina Campaniæ Phlegra,cum Hercules pulſos exagitaret, Vocabã
tur autem Leuternij,ad ea confugiſſe loca,contractoſq; ſubijſſe terram,Et ex eorũ cruo
re,talem effluxionem fonte contineri,Eam ob rem & litus illud Leuterniũ uocari. Phle
gram uero,ne hoc item ſubticuerimus,Cumanũ agrũ immo quidã dici, opinant̃, quod
tractus ferè ille uniuerſus Sulfuris,Ignis,& calentiũ aquarũ copia ſit refertiſſimus.

¶ Palæphatiam papyrum produci in Prouerbiũ poſſe. Quo ſenſu fabuloſa plæraq;
interpretetur Palæphatus. Quidue Palæphatus uocabulum indicet. De Phryxo inte-
rim,& Bellerophonte. Cur dicatur Dædalus Simulacra feciſſe mouentia. CA.LXII.

QVONIAM uero ducẽte nos Stilo ipſo in fabuloſa dilapſi ſumus,ſubit nũc
illud,Vt teſtatum apud ſtudioſos uelim,ſcienter, nec minus ornate, Libel-
los id genus,quibus fabellis inuoluta memorẽtur,quæq; fidem nõ capiũt,
poſſe Palæphatiam dici papyrum,ab autore Palæphato, Qui incredibiliũ,
id eſt, τῶν ἀπίστων Volumina concinnarit. Nec me fallit, Vergilium,dum
ad Meſſalam ſcribit,Palæphatiam papyrum ſimpliciter pro libris eius autoris uideri ac
cepiſſe,quando ita canit,

Quàm mala multiplici Iuuenum quot ſepta caterua
Dixerat, Atq; animo meretrix iactata,ferarum
Infamem tali meritorum more fuiſſe,
Docta Palæphatia teſtatur uoce papyrus.

Fuit Palæphatus hic parius patria,ſiue,ut alij tradunt,Prieneus. Vixit Artaxerxis tem-
pore. Incredibilium libros quinq; reliquit, Quos tamen ad Athenæum quidam reijciũt.
In eorum primo Scyllæ mentio fit, Quæ circũuenire hoſpites conſuerat,quã tamẽ aſtu-
tia euaſerit Vlyſſes. Atq; inibi Sirenas quoq; fuiſſe meretriculas,idẽ autor prodit, quæ
deceperint nauigantes. Comperta nobis plæraq; item alia ſunt,digna, ut arbitror,ſcitu,
Quæ ſuis libris cõplectebatur Palæphatus,Ea ſi ſubiecero,nimirũ oleum,& opera Phi-
lologiæ nõ perierit. Nam quod fabuloſa tradit hiſtoria,Phryxum cum Helle ſorore fu-
gientem nouercales inſidias uiſum eſſe per mare uehi ab ariete uelleris aurei, Quidam
interpretantur,fuiſſe paratam fugienti nauem,cuius inſigne aries foret. Palæphatus ue
ro affirmat,Arietem uocatum nutritorẽ,Cuius ſit opera,& conſilio liberatus. Item ſunt,
qui ſcribant fuiſſe Pegaſum mulieris cuiuſdam equum uelociſſimum, Idem Palæpha-
tus Bellerophontis nauẽ accipit eo nomine. Multa de Spartis paſſim à Poetis memo-
rantur, Eos Palæphatus ſcribit,cum proximarum eſſent regionum,aduerſus Cadmum
ſubito conſtitiſſe,Ac propter repentinos quaſi de terra contractus,ex omni parte con-
fluẽtes,Spartos uocatos. Repetit idem hic quæ prodita fabulis de Dædalo ſunt, qui ui-
ſus eſt ſimulacra feciſſe mouentia,Sed primus,ut inquit idem,Statuarum pedes à ſe in-
uicem ſeparauit,Alijs coniunctim eos fabricantibus. Naui quoq; cũ Icaro filio Minois
impetum

impetum euitaſſe,ſcribit. Et propter inueſtigabilem fugam auolaſſe pennis, eſſe exiſtimatum. Cæterum fuit & Palæphatus alius hiſtoricus, Qui Cypriaca ſcripſit, ac Deliaca. Item Attica, & Arabica. Vixit hic Macedonis Alexandri temporibus. Fuit & nomine eodem Aegyptius grammaticus, aut Athenienſis, ut alij uolunt. Porrò Palæphati nomen antiquum ſignificare uidetur, Sed & diu prædictum, Vnde olim ferè pueri in ſacello diuæ Mariæ Rhodigij græcis characteribus Chriſti paſſi, noſtra inſcriptione, Palæphaton Sebaſma uenerati ſumus, id eſt, παλαίφατον σέβασμα.

¶ Cuiuſmodi Prouerbiũ ſit, Staterij paries, De Pauſania breuiter. Cicero illuſtrat.

CAPVT LXIII.

STATERII paries, Prouerbium eſt. Quo commonemur, uerbis eſſe parcendum, ne, ut aſſolet, & docuit Plinius, redituras per iugulum uoces non ſatis prudenter effundamus. Multi enim in res odioſas ſæpe incidũt nimis incaute, Vt planè tẽporibus ſuis Staterio accidiſſe. M. Tullius ſcribit, Qui ea locutus eſt, bonis uiris ſubauſcultantibus, interpoſito pariete, quibus patefactis, in iudiciumq; prolatis, rei capitalis iure damnatus eſt. Huic ſimile quiddam inquit, de Lacedæmonio Pauſania accepim⁹. Ex ijs patet, opinor, Adagij ratio, Sed quod de Pauſania præciſe nimis, ne dicam inuolute dixit Orator, Amplius uidetur aperiendum. Fuit Pauſanias hic Lacedæmonius, Vir quidẽ longe præclarus, Sed tamen in omĩ genere uitæ uarius. Nam ut uirtutibus plurimum eluxit, Sic & uitijs eſt inſigniter adobrutus. Huius enim eſt prælium illud perilluſtre, Græcis, Latiniſq; monumẽtis certatim celebratum, apud Plateas, Quo Perſicum imperium, Duce Mardonio, in Græcia acciſum concidit. Erat hic quidem Satrapes regius, manu promptus, Et, quod in rebus bellicis maximum ſemper fuit, Ingenij plenus, Ductabat porro peditum ducenta millia, & quidem lecta uiritim, Equitum millia XX. Cæterum Græciæ fortuna, & ducis ingenium ſolers, felixq; exuperat omnia. Sed uictoria longe clariſſima Pauſanias elatus, magnifice iam de ſe cœpit ſentire, Et maiora, amplioráq; concupiſcere. Mox & ſucceſſibus alijs elatior etiamnum, cum Perſarum rege clam de proditiõe agere cœpit. Sed cũ in ſuſpitionem recidiſſet, atq; eo nomine capitis eſſet accuſatus, pecunia rem tranſegit. At cum ad claſſem non remitteretur, Sponte ad exercitum abijt, Vbi nõ mores ſolum patrios, Sed etiam cultum, ueſtitumq; mutauit. Epulabatur more Perſarũ, Luxurioſius, quàm qui aderant, perpeti poſſent. Interim Argilius quidam, quem puerum Pauſanias amore uenereo dilexerat, cum epiſtolam ab eo ad Artabazum accepiſſet, ſuſpicatus mali quippiam, Ephoris literas tradidit, At illi quamuis manifeſto proditiõis crimine Pauſaniam tenerent, non prius tamen adhibendam uim cenſuerũt, quam ſe ipſe indicaſſet, Itaq; huic indici quid fieri uellent, præceperunt. Fanum Neptuni eſt Tænari, Id uiolari nefas putant Græci, eo is cõfugit, In ara conſedit. Inibi διττὴν διαφραγμάτι καλύβην, hoc eſt, Latibulum duplex diſcluſum compararunt, ex quo poſſet audiri, ſiquis quid loqueretur cum Argilio. Illuc ex Ephoris quidam deſcenderunt. Pauſanias, ut audiuit Argiliũ confugiſſe in aram, perturbatus uenit eo. Quærit quid cauſæ ſit tam repentini conſilij, Huic ille, quid comperiſſet ex literis, aperit. Tunc uero Pauſanias etiamnum commotior orare cœpit, ne nuntiaret, nec ſe meritum de illo optime, proderet. Ea cum excepiſſent Ephori, iamiamq; comprehẽſuri illum forent, in Mineruæ templũ, Quod Chalciœcum uocant, confugit, ubi & turpiſſime interijt. Cæterum, ut ad Staterij parietem redeamus, Hinc Chalinus ille plautinus in Caſina, cum receſſim ceſſiſſet ad parietem, imitatus Nepam, ut ipſe ait, ad captandum Senis cum Villico ſermonẽ, mox gaudio geſtiẽs,

Noſtra inquit, omnis lis eſt. pulchre præuortar uiros.
Noſtro omine it dies iam, Victi uicimus.

Quo in loco adnotatum ab eruditis eſt, aſtipulante, ſuccinentéq; Pomp. Feſto, Oſculanam dici pugnam, qua uicti uincunt, natum id à Leuino uidetur, qui à Pyrrho uictus, mox eundem deuicit. Titinnius, Hæc quidem quaſi Oſculana pugna eſt, Qui in fugam pulſi, hinc ſpolia hoſtium colligunt.

¶ Conuiualis hilaritas omnibus præponitur alijs, Vt qua reficiatur cum ſpiritu corpus. Titilletur Senſus, ac expergefiat ratio. Conuiuæ cuiuſmodi requirãtur. Vini laus. De ferculis non nihil.

CAPVT LXIIII.

ETIAMSI, quantum eualuimus, In alijs, Quæ de Cõuiuij ratione inter legendum digna ſe ingeſſerant, quæ non omitterentur, diu, affatimq; perſecuti ſumus, Ex quo tamen in Platonici eminentiſſimi nuper libellos incidimus, Eruditos imprimis, & Platonem ſuum reſipientes quidem plurimũ, Sed & ſapientum quandoq; pomœria cæterorũ introſpectantes, Operæpretium eſſe futurum, concepi, Si indidem non nihil præcerpſiſſem, Quod antecedentia condiret ſcitius, Et legentes dimitteret adminiculatiores. Illud uero fuerit primum, Eſſe quidem in uita, Quæ animum allectent blande, ac frontẽ remittant gratiſſime, Verum quod conuiuio recte, nec citra modulum inſtituto, ipſum id præſtet uberius, atq; affluentius, Non ferè compertum. Id ut uerum ſcias, Sic collige. Inter Ariſtotelis placita, Et Medicorum eſſe, cõſtat opinor, Sagax hoc, & prouidum animal, Quem dicũt hominem, duobus conſurgere, ac coalitum augeſcere, Corporea mole, ac ſpiritali anima. Sed corpori ineſſe craſſamentum quoddam membrorum, humectæq; poteſtatis, Adeſſe & portionem prætenuem, ſubtilemq;. Ea uero ſanguinis uapores cõplectitur, ac ſpiritus. Animæ item ineſſe duo, Senſum, ac rationem. Quæ cum ita ſint, Liquet nimirum, Plenam inde uoluptatis honeſtæ uim, copiamq; profluere, Vbi uniuerſim hiſce portionibus paria feceris. At bona utiq; alia unam uix, aut ſummum duas ſpectant, Conuiuium ex omnibus unum modo, Et legitimum utiq;, Omnibus ſatiſfactum uult. Etenim Quis neſcit, Membra hinc refoueri inſigniter, Inſtaurari humores, Spiritum refici, Deniq; titillari ſenſum, Ac rationem expergefieri quodammodo? Hic à laboribus interquieſcimus, Curas laxamus, Et ſuum ingenio ſufficitur pabulum, Vt beneuolẽtiæ gratiam mutuæ, ac magnificentiæ argumentum non repetam iucundiſſimum. Tolle conuiuantium hilaritatem, Iam parte plurima euanuerit amoris fomes. Amicitiæ condimentum, ac uitæ ſolatia, Inde quæ fuſim progerminant, Si præſertim legitime, Siq; caſte coeant conuicturi, Nec omnino uentri concœnes, Sed animæ. Cõmunio ſiquidem uitæ rectius, honeſtiuſq; ſtatuitur conuiuij finis, Quã poculorum licẽtior inuitatio, Quod cõprobaſſe nominis argumento uidentur Græci. Id grauius multo, ac ſapiente dignum amplius, Vt Alimonia promiſcua, promiſcuum fiat & mentis bonum, Voluntate comparili. Quod ipſum & Varronis, omnium doctiſſimi aſtipulatu ſanciri nimirũ ualet, Quoniã requiſiſſe conuiuas animaduertitur gratioſos, Muſicos, Literatos, Dum illos diligenter *in digitos mittens*, Gratias cum Muſis coaptat, nec illis pauciores expetens, Nec hiſce plures, Qua ratione paulo iracundior inde ſummouendus planè uidetur, ſummouẽdi & quos atrior diuexat bilis, Quiq; amariores nullo excandeſcunt negotio, Ni ita fuerint modo attemperati benigniore, ut Stoici Zenonis, & Platonici Xenocratis ingeniũ reſipiant. Quos lupinorum imagine quadam miteſcentium, dum aqua macerant, Inuitatione ferunt paulo largiore mox ſolitos dulceſcere, Illud puto, fallit neminem, Vitæ quodãmodo uenenum mœſtitiam uideri, ac triſtitudinem. *Sed* & in conuictus ratione idipſum contingit ferè. Cæterum præſto præcellens eſt antipharmacum, Siquidem caperatã mire frontem exporrigit ſuaue, clarumq; uinum. Cui tantum attribuiſſe creditur Aeſculapius, Vt æqua id cum numinibus lance ſtatuerit. *Suffragatur* & Platonis ſemper ferè diuini bracteata ſententia, Ingenio, ac uiribus temperato uini calore fomentum ſuffici mirificum, approbantis. *Sciendum* uero, *Saliares* dapes, ac cœnas adipoſiores cũ *Sardanapali* plumis ab hoc genus conuictoribus non tam neſciri, quã ut caſtis moribus uenenoſas longe peius angue uitari. Pythagorica cum pomis oluſcula renideant amplius, fuſiuſq;, Vt quæ benignior affatim natura ſuggerit parens. Nec tamen Euclionis ſordes hiſcẽ nos putet, quiſpiam ſpectare, Commori enim uerius hoc dicatur, quàm conuiuere. *Sed* nimirum à mediocritate nuſq;, ne latum quidem unguem, reuellimur, Salibus potiſſimum ingenij condiatur, exhilareturq; Ferculorum, ac Miſſuum quicquid eſt. Ante omnia uero mẽtis, ac morum nitoribus colluſtretur coitio, quotquot ſunt, omnium ſuauiſſima, Vtq; planè dicam, Vitæ hilaritas, & condimentum longe clariſſimum. Quando nec philoſophi abſtinendum eo cenſuere, Quin & Priſcorum ſimplicitas non Heroes modo

modo, ſed Deos etiamnum ad hoc genus uoluptatum facile admiſit. Quas & beatis ſubinde polliceri non deſinit Magmed, Orientalium populis creditus ferè diuinus.

¶ Apologia breuis, Quid ita crebriter in Platonis uireta hoc opere diuertamus. Philoſophi eiuſdem explicatur excellentia, Quamq; ſit à Chriſti placitis haud ferè diſſitus.

CAPVT LXV.

POSTEAQVAM adnuente optimo maximo Deo, lucubrationibus noſtris, quarũ ad diem hunc libros ſedecim cõcinnauimus, Vmbilicum uideor iamiam impacturus, Placuit hac parte multorum occurrere opinionibus, quos inſigniter admiraturos, haud ambigo, quid ita in Platonicorũ Muſea frequẽter adeo in hiſce libellis diuertam, ut nulla nõ pagina Platonis nomẽ, perinde ac ſacrũ agnoſcat uenerari. Ego uero (Etiam ſi nil me fallit, celebrẽ adeo in omni ſcientia uirum uoculis noſtris uel indiſertiſſimis haudquaq; indigere.) Quo plene ſatiſfactum ſibi opinaret̃, quiſquis eius doctrinæ, ſeu theſauri potius ad hanc horam fuit incurioſus, Beſſarionis multiplici eruditione inter Græcos, Latinoſq; eminẽtiſſimi ſentẽtia eſſe cõtentus abunde poteram, apud quem Epiſtola quadam ſic adnotatũ comperi, Siquid in hac induſtria noſtra uel eloquentiæ, uel bonarũ artium cognitionis eluxit, Siquid fuimus, id omne uel nos à Platone accepiſſe, uel ipſum ſibi ſe defendendo ſuppeditaſſe, facile exiſtimari patimur, & uolumus. Cæterũ cauſæ noſtræ collibuit patrocinari latius, etiam recuſantibus, ac in auguſtioris ſcientiæ uirum impie nõnunq; infremẽtibus ampliter ſapientiæ magnitudinẽ, claritateq; ingerendo, quam Autor eminẽtiſſimus in Phædro, cum de pulchritudinis ratione diſertatio inſtitueret̃, à Deo Auri nomine ſignificatam petijt intentiſſime. Quod eſſe pulchritudinẽ animi hanc, & proinde internam, eoq; pretioſiorem opinabatur. Id uero Philoſophus ſuo ſæculo ſingularis Plotinus primũ, mox & Porphyrius, ac Iamblichus, ut de Proculo taceam, in Sinu quidem reconditũ intuiti mundiſſimo, Verũ neſcio quibus obductum, conuelatumq; ambagibus, ita expurgarunt ſæpius excoctum, ut planè puſtulatum fieret, ac obryzum, defecatiſſimumq;. Vnde cuncto terrarum orbi illuxit inenarrabilis ſapiẽtiæ amplitudo, atq; maieſtas, &, quod mirari nõ uacat ſatis, Chriſtianæ ueritatis, ſanguine diuino Saluatoris præpotentis ſancitæ, ita ueſtigijs adnexa, conglutinatáue, ut ſimilitudo maior cogitari magnopere nulla poſſit. Quod ut uero ſciamus uerius, Nonne Pythagoricum legimus Numenium, quem magnus ille Origenes ſacræ Interpres paginæ admiratus adeo eſt, ut Philoſophis ferè anteponendum omnibus cenſuerit, cum Moſaica, & Platonica expendiſſet myſteria, intonuiſſe altius, Platonem uideri prorſum Moyſem alterum, Attica eloquentia diuinitatis arcana rimantem, propandentemq;? Id quod, opinor, expreſſit Parmenides, à quo Dei commonſtratur unitas, rerum Ideas omnium, id eſt, exemplaria, & rationes continentis, aut eminentiſſime producentis. Expreſſit cum Zenone Meliſſus, qui, cæteris modo uiſitationem facientibus, ſolum eſſe Deum, aſtruit cõſtantiſſime. Iam uero Mundi natalia repetens Timæus, Boni gratia illum ab Artifice productum Deo uaticinatur, Primóq; Cælum eſſe creatum, Terramq;, interſito mox Aere cum aqueo elemento. Quæ omnia perſeuerantiæ cum ſint habitura modum, quem Summi Opificis præſcripſerit ſapientia. Sed & Dei Charagma eſſe hominem, pronuntiaſſe idem animaduertitur. Cui terrena ſubijciantur uniuerſa. Politicus uero cum Protagora, Menexeno, Critia eundem ex terræ uiſceribus, nutu agente diuino, eruit mirabili ratione. Ac, nequid deſit, peracto Mundi ambitu, etiamnum ex eiſdem comprobat reuicturum. Cuius in Dei aſſimilatione, ac fruitione plenam demum futuram felicitatem, docuit Philebus, nec reticet cũ Phedone Theetetus, ac Phædrus. Iam & in Legum libris eſſe Deum rerum menſuram omnium, legimus, Imprimis uero, ſi Deus quandoq; hominem induat. Legimus & ſuperbis Deum obſiſtere, humilibus autem benignius gratiam impertiri. Quid uero illud in Epiſtolis inenarrabile patris myſterium, ac filij? Sed & inibi maxima traditum pietate nouimus, diuinorũ adyta rationibus penetrari haud poſſe, Poſſe autem mentis puritate, ac cum Deo aſſimilatione intima, quæ in animis ignem ſuccendit, amplius coruſco promicantem lumine. An non admirabilis Heri Pamphili Decimo de Repub. ad uitam reuocatio, Elyſiorum peramœna ſpecie, Paradiſi nobis delitias expingit infinitas? Nec prætermittitur inibi expiatorius locus, animas eatenus cruciabiliter excarnificans, donec.

Concretam

Concretam exemit labem, purumq; reliquit
Aethereum ſenſum, atq; Aurai ſimplicis ignem.

Sed & Infantilis Limbus nec tacetur eadē parte. Verū illa Socratis documēta, cuius nam deniq; ſunt modi? Non pili eſſe faciendum tempus. Immortalitatis curam omnibus anteponendam. Fortuita facile ſpernenda, modo quæ perpetuitatē reſipiunt genuinā, aſſequi cōnitamur. Illatā uero iniuriæ uim accepta longe uideri peſtilentiorē. Velis, Remisq; adnitendum, ut artifici eminentiſſimo, ὃς πάντ᾽ ἐφορᾷ, κὴ πάντ᾽ ἐπακούει, ſuo reſtitutam candori, ab omniq; prorſum defecatā labe rationalem animam, diuinitatis expreſſiorē imaginem, ſynceriter, integre, ſanctéq; offeramus. Quo nomine Laches ſpontali peccatorū confeſſione, ac pœnitentia nil aſtruit præſtabilius. Quin & primo quoq; tempore omni arripiendam pede, quia diu cōcreta modis inoleſcere miris, conſentaneum eſt. Nec medicam facile manū admittere, uel ſubinde recidiuam intentare. Nam ex intemperanti animorū affectione uniuerſa, & quidem agminatim, mala erumpere, docuit Charmides. Quod ſi temperantia denuo ſuccreuerit, ſuccreſcere & immortalitatis bonū incōparabile, quo ſanè in uirenti, amœnóq; perfruebanť homines Hortulo, prius, ꝗ̃ à diuinis ad fluxam collaberentur naturā, quod uelut ex Oraculo Moſaico cōprobat Critias. Nec in prauum obdurati dæmonis impoſturam reticent Timæus, Phædrus, ac Diotima. Sed terras diuinitus aquarū molibus adobrutas, cum omne in præcipiti uitium ſtaret, ad rationalis ferè interitum naturæ, ac animantiū cunctarū, idem nos cōmonet Critias. Cæterū quo nam piaculo reticuerimus Academici principis ſententiā nobilem, qua is ad diuinitatis intima euectus animaduertiť, quo apud animum meum non magnopere admirabilius aliud, quóq; amplius, uelut attonita, hebeſcat mens, latentium cauſarum indagine certa rationem conquiſitura? Tantiſper, inquit diuinus Plato, meis acquieſcendum documentis, commonitionibusq;, donec homine auguſtior quiſpiam, ſacratiórq; ſeſe in terrarum oſtentet orbe, ueritatis adyta, fonteſq; arcanos reduſurus, quem uelut Ducem inenarrabilem inſequantur omnes. Verum ne in operis calce (tametſi mira excellentiū rerum dulcedo arridet, quæ tranſuerſum auferat animum) fiat ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, Iam & Capiti, & libro Coronide inducta, conticeſcam, Optimum, Max. Deum apprecatus, quod uitæ ſupereſt etiamnum, Ita liceat hiſce impertiri curis, ut eius recinant laudes, & ſtudioſorū Iuuenum ſubſeruiant emolumentis.

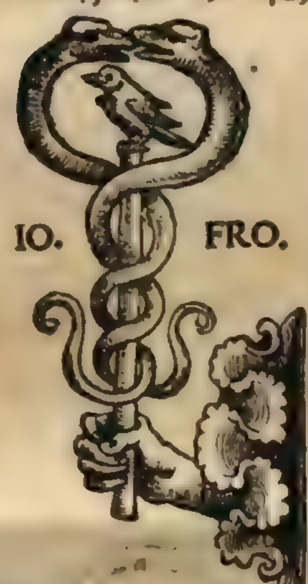
FINIS.

α β γ δ aa bb a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp
Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz Aaa Bbb Ccc Omnes
ſunt Terniones præter α & bb Quaterniones.

BASILEAE APVD
IOANNEM FRO
BENIVM M.
MARTII D. XVIII.
ANNO A CHRISTO
NATO M. D. XVII.

γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις.

Prudens ſimplicitas amorq; recti.

ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

~~Orazio Magnanini Possessore~~

Di poi Comprò da Angelo Vittorio in piazza navona

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E.
ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google